Luda yã takada kũ

Bisã yão

Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

Luda yã̄ takada kũ̄ Bisã̄ yã̄o
Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisã̄ (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3

Contents

NAANAA . . . 1
BONAA . . . 35
Sãɑrun Woodɑ . . . 53
NARONAA . . . 78
DOKAGBƐSISINAA . . . 87
YƆSUA . . . 89
YÃGƆGƆRINƆ . . . 98
RUTU . . . 107
1 SAMUƐLI . . . 110
2 SAMUƐLI . . . 131
1 KINANƆ . . . 151
2 KINANƆ . . . 172
Bɑndun Gɑri I . . . 192
Bɑndun Gɑri II . . . 220
ƐZƐRA . . . 251
NƐƐMAYA . . . 256
ƐSITA . . . 262
AYUBA . . . 267
ZABURA . . . 280
YAASINƆ . . . 392
LAASUNDE . . . 427
Womu Duro . . . 437
Yeremi . . . 444
Swĩi . . . 516
Esekiɛli . . . 525
Dɑniɛli . . . 567
Osee . . . 580
Yoɛli . . . 593
Amɔsu . . . 599
Abudiɑsi . . . 609
Yonɑsi . . . 611
Misee . . . 613
Nɑhumu . . . 621
Hɑbɑkuku . . . 625
Sofoni . . . 629
Asee . . . 634
Sɑkɑri . . . 636
MALAKI . . . 648
MATIU . . . 650
MAAKU . . . 677
LUKU . . . 694
YUHANA . . . 723
ZĨRINƆ . . . 742
ROMUDENƆ . . . 766
1 KƆRINTIDENƆ . . . 778
2 KƆRINTIDENƆ . . . 788
GALATIANƆ . . . 795
ƐFESUDENƆ . . . 799
FILIPIDENƆ . . . 803
KƆLƆSEDENƆ . . . 806

1 TƐSALONIKADENƆ 809
2 TƐSALONIKADENƆ 811
1 TIMƆTI 813
2 TIMƆTI 816
TITU 819
FILIMƆ 821
EBERUNƆ 822
YAMISI 831
1 PITA 834
2 PITA 838
1 YUHANA 840
2 YUHANA 843
3 YUHANA 844
Yudu 845
ZIA YÃ 847

NAANAA

Musa takada káaku
Adamu 1:1-5:32
Nuhu 6:1-11:32
Ibrahĩ 12:1-20:18
Isaaku 21:1-26:35
Yakubu 27:1-36:43
Yusufu 37:1-50:26

Andunia naanaa
1 Zaa káaku Luda musu kũ zĩtɛoo kɛ̀. 2 Gu da pãmɛ à kɛkɛnaro, gusira mɛ́ à da ísirala, akũ
Luda Nini tɛn yàa kɛ í pìla. 3 Akũ Luda pì: Gupura kũ! Akũ gupura kũ̀. 4 À è gupura pìi kɛ̀
mana, akũ à gupura kɛ̃̀kɔ̃a kũ gusirao. 5 À tɔ́ kpà gupuranɛ fãnantɛ̃, gusira sɔ̃ gwãani. Gu sì
gu dɔ̀, a gɔrɔ káakun gwe.
6 Akũ Luda pì: Sarapura gɔ̃ kú ínɔ dagura de à í pìnɔ kɛ̃kɔ̃a. 7 Akũ à sarapura kɛ̀ lɛ, à í kũ à
kú sarapura gbáru kɛ̃̀kɔ̃a kũ í kũ à kú a musuo. 8 Akũ à tɔ́ kpà sarapura pìinɛ ludambɛ. Gu sì
gu dɔ̀, a gɔrɔ pladen gwe.
9 Akũ Luda pì: Í kũ à kú zĩtɛ kakara gu dokɔ̃nɔ, gukori bo. Akũ à kɛ̀ lɛ. 10 À tɔ́ kpà gukori
pìinɛ zĩtɛ, akũ a tɔ́ kpà í kũ à kàkaranɛ ísira. Akũ à è à kɛ̀ mana. 11 Akũ Luda pì: Lánɔ bɔtɛ zĩtɛ
kũ sɛ̃̀ wɛ́denɔ kũ lí nɛ́denɔ, baadi kũ a burio. Akũ à kɛ̀ lɛ, 12 lánɔ bɔ̀tɛ zĩtɛ kũ sɛ̃̀ wɛ́denɔ kũ lí
nɛ́denɔ, baadi kũ a burio. Akũ Luda è à kɛ̀ mana. 13 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ aakɔ̃den gwe.
14 Akũ Luda pì: Pɔ́ gupurakũrinɔ gɔ̃ kú musu ògɔ̃ fãnantɛ̃ kɛ̃kɔ̃a kũ gwãanio, ògɔ̃ wɛ̃̀ sèedanɔ
kũ gɔrɔnɔ kũ wɛ̃̀nɔ mɔ́ńnɛ. 15 Ògɔ̃ kú pɔ́ gupurakũrinɔ ũ musu de ògɔ̃ andunia pura kũ. Akũ
à kɛ̀ lɛ. 16 À pɔ́ gupurakũri zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ mɛ̀n pla, a kũ à gbãna dìgɔ̃ kí ble fãnantɛ̃, a kũ à busɛ
dìgɔ̃ kí ble gwãani. À susunɛnɔ kɛ̀ dɔ. 17 À ń pɛ́pɛ musu de ògɔ̃ andunia pura kũ 18 ògɔ̃ kí ble
fãnantɛ̃ kũ gwãanio, ògɔ̃ gupura kɛ̃kɔ̃a kũ gusirao. Akũ à è à kɛ̀ mana. 19 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ
siikɔ̃den gwe.
20 Akũ Luda pì: Pɔ wɛ̃̀ndidenɔ í pa yɛ́rɛrɛ, bãnɔ dagula musu ògɔ̃ vura sarapuran. 21 Akũ à
pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ òdi í panɔ kɛ̀ kũ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ pínki, baadi kũ a burio. À bãnɔ kɛ̀ pínki dɔ, baadi
kũ a burio. Akũ à è à kɛ̀ mana. 22 À arubarikaa dàńgu à pì, ògɔ̃ nɛ́ i ògɔ̃ kɛ dasi, kpɔ̀nɔ ísira pa,
bãnɔ kɛ dasi zĩtɛ. 23 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ sɔɔroden gwe.
24 Akũ Luda pì: Pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔ bɔtɛ zĩtɛ, bɛ pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ
nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ, baadi kũ a burio. Akũ à kɛ̀ lɛ. 25 Luda nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. À bɛ
pɔ́kãdenɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. À pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. Akũ à è à kɛ̀
mana.
26 Akũ Luda pì: Ò bisãsiri kɛ ó taka ũ, ògɔ̃ de lán ó bà, ògɔ̃ kí ble kpɔ̀nɔa kũ bãnɔ kũ bɛ
pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki. 27 Akũ Luda bisãsiri kɛ̀ a zĩda
taka ũ. A zĩda takan à ń kɛ́ a ũ. À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o. 28 À arubarikaa dàńgu à pìńnɛ: Àgɔ̃
nɛ́ i àgɔ̃ kɛ dasi àgɔ̃ andunia pa àgɔ̃ gbãna blea. Àgɔ̃ kí ble kpɔ̀nɔa kũ bãnɔ kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ
òdi táa o zĩtɛnɔ pínki. 29 Akũ Luda pì: Pɔ́ wɛ́de kũ ò kú zĩtɛnɔn ma kpàáwa á pɔ́ble ũ pínki kũ
lí nɛ́denɔ pínki. 30 Ma sɛ̃̀nɔ kũ lánɔ kpà pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔa pínki ń pɔ́ble ũ, nɔ̀bɔnɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́
kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki. Akũ à kɛ̀ lɛ. 31 Luda pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ è pínki, à kɛ̀ mana swáswa. Gu
sì gu dɔ̀, a gɔrɔ suddoden gwe.

2

1 Lɛn Luda musu kũ zĩtɛo kɛ̀ lɛ kũ a pɔ́nɔ pínki. 2 Ari a gɔrɔ supplade zĩ gɔ̃ ká, à zĩ kũ àtɛn kɛ
pìi làka. A gɔrɔ supplade pì zĩ à kámma bò kũ zĩ kũ a kɛ̀nɔ pínki. 3 Akũ à arubarikaa dà gɔrɔ
supplade pìn à dìtɛ a pɔ́ ũ, kũ gɔrɔ bire à kámma bò kũ zĩ kũ a kɛ̀nɔ pínki yãi.

Ɛdɛni swadakoo
4 Musu kũ zĩtɛo naana yãn dí. Gɔrɔ kũ Dikiri Luda zĩtɛ kũ musuoo kɛ̀, 5 pɔ́wɛ ke dí butɛ zĩtɛ
kɔ̀ro, bee sɛ̃̀ɛ, zaakũ Dikiri Luda dí tó legũ màro, akũsɔ̃ gbɛ̃ke kun à bura zĩ kɛro. 6 Suka mɛ́
àdi kpá andunia gũn, akũ àdi mɔtɔ pisi zĩtɛa pínki.
7 Dikiri Luda gɔ̃gbɛ̃ í kàsa kũ bùsutitio, akũ à ĩa wɛ̃̀ndide vù a yĩn, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃nɛ
ũ. 8 Dikiri Luda swadakoo kɛ̀kɛ ifãboki kpa gu kũ òdi pi Ɛdɛni, akũ à gɔ̃gbɛ̃ kũ à kɛɛ pìi dà
gwe. 9 Dikiri Luda tò lí buri sĩnda pínki bùtɛ zĩtɛ. Lí pìnɔ kɛ̀ mana, akũsɔ̃ ń nɛ́ blena nna. Lí
wɛ̃̀ndide kú dàkoo pìi dagura. Lí kũ àdi dɔ̃na mana kũ a vãnio ińnɛ kú gwe dɔ.

10 Swa kú Ɛdɛni àdigɔ̃ mɔtɔ pisi dàkoo pìia. Bona gwe à ɔnɛ kè siikɔ̃. 11 A káaku tɔ́n Pisɔ̃, àkũ
mɛ́ à lika Avila bùsuui pínki. Wura kú bùsuu pìi gũn, 12 wuraa pì mana. Gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔn kú
gwe dɔ. 13 Swa pì ɔnɛ plade tɔ́n Giɔ̃, à lika Kusu bùsuui pínki. 14 A ɔnɛ aakɔ̃de tɔ́n Tigiri, a dɔ̀rɔɔ
tà Asiria bùsu ifãboki kpa. Swa pì ɔnɛ siikɔ̃de tɔ́n Yuflati.
15 Dikiri Luda gɔ̃gbɛ̃ pìi dìtɛ Ɛdɛni dàkoo pìi gũn de àgɔ̃ a zĩ kɛ àgɔ̃ gwa. 16 Akũ à yã dìtɛnɛ à
pì: Ĩni fɔ̃ ǹ dàkoo pì lí nɛ́nɔ ble pínki, 17 ama ǹsun lí kũ àdi dɔ̃na mana kũ a vãnio iǹnɛ nɛ́ blero.
Tó n blè, ĩni gamɛ.
18 Dikiri Luda pì: Gɔ̃gbɛ̃ kunna ado manaro. Mani kpanyĩri kɛnɛ a gbɛ̃ndo ũ. 19 Akũ Dikiri
Luda bùsuu sɛ̀ à nɔ̀bɔnɔ kɛ̀o pínki kũ bãnɔ pínki, akũ à sù kũǹwo gɔ̃gbɛ̃ pì kĩnaa de à e deran
ani tɔ́ kpáǹnɛ nà. Tɔ́ kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kpà pɔ́ wɛ̃̀ndide pìnɔnɛ pínki gɔ̃̀ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́ kpà bɛ
pɔ́kãdenɔnɛ pínki kũ bãnɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki, ama adi kpanyĩri e ń tɛ́ a gbɛ̃ndo ũro. 21 Akũ
Dikiri Luda i zɔ̃kɔ̃ɔ dà gɔ̃gbɛ̃ pìla. Kũ àtɛn i o, akũ à a gbɛ̃̀ntɛrɛwa mɛ̀n do bò, akũ à a mɛ̀baasi
tàta a gbɛ̀n. 22 Akũ à gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃̀ntɛrɛwa kũ à bòo pìi lìtɛ nɔgbɛ̃ ũ, akũ à gɛ̀ɛ kãao a kĩnaa. 23 Akũ
gɔ̃gbɛ̃ pìi pì:
Adikĩna wá bò ma wá gũmmɛ,
a mɛ̀ sɔ̃ à bò ma mɛ̀ɛ gũmmɛ.
Oni a sísi nɔgbɛ̃,
kũ Luda a bò gɔ̃gbɛ̃ gũn yãi.
24 A yã mɛ́ à tò gɔ̃gbɛ̃ dì bo a de kũ a dao bɛa, àdi nakɔ̃a kũ a nanɔɔ ò gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 25 Gɔ̃gbɛ̃
kũ a nanɔo kú pótompo ń pla ń pínki, wé'i sɔ̃ àdi ń kũro.

3

Bisãsiri kɛ̃kɔ̃ana kũ Ludao

1 Mlɛ̃̀ mɛ́ à manafiki vĩ de pɔ́ kũ Dikiri Luda kɛ̀nɔla pínki, akũ à nɔgbɛ̃ là à pì: Luda pì àsun
dàkoo pì lí ke nɛ́ blenloo? 2 Akũ nɔgbɛ̃ wè mlɛ̃̀ɛ pìia à pì: Óni fɔ̃ ò dàkoo pì línɛ ble, 3 ama lí kũ
à kú dàkoo pìi guragura, Luda pì òsun a nɛ́ blero òsun ɔ naa sero, de òsun garo yãi. 4 Akũ mlɛ̃̀ɛ
pìnɛ: Áni garo fá! 5 Zaakũ Luda dɔ̃ tó a blè, á wɛ́ ni kɛ̃ áni gɔ̃ lán a bà, ánigɔ̃ a mana dɔ̃ kũ a
vãnio.
6 Kũ nɔgbɛ̃ è lí pì nɛ́ mana, akũsɔ̃ a blena nigɔ̃ nna ani tó gbɛ̃ wɛ́ kɛ̃, akũ à a nɛ́ kɛ̃̀ à blè.
À kpà a zãa dɔ, akũ à blè se. 7 Ń pla ń pínki ń wɛ́ kɛ̃̀, akũ ò dɔ̃̀ sà kũ ò kun pótompo. Akũ ò
gboroda lá nàbi ò yĩ̀ḿma.
8 Kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ a nanɔo Dikiri Luda kĩni mà àtɛn kure dàkoo pìi gũn ɔkɔsi, akũ ò ùtɛnɛ dàkoo
pì lán. 9 Akũ Dikiri Luda lɛ́ zù gɔ̃gbɛ̃i à pì: Ń kú mámɛɛ? 10 À wèa à pì: Kũ ma n kĩni mà, akũ
vĩna ma kũ kũ má kun pótompo yãi, akũ ma utɛ. 11 Akũ Dikiri Luda a là à pì: Dí mɛ́ à ònnɛ ń
kun pótompoo? Lí kũ ma ginnɛ ǹ a nɛ́ ble, n blèn yá? 12 À wèa à pì: Nɔgbɛ̃ kũ n kpàma àgɔ̃ kú
kũmao mɛ́ à lí pì nɛ́ kpàma ma blè. 13 Akũ Dikiri Luda nɔgbɛ̃ là à pì: Bɔ́yãi n kɛ̀ lɛɛ? À wèa à
pì: Mlɛ̃̀ mɛ́ à ma kɛkɛ, akũ ma blè. 14 Akũ Dikiri Luda pì mlɛ̃̀ɛnɛ:
Kũ n kɛ̀ lɛ, ĩnigɔ̃ láaribona pɔ́ ũ
de bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔla pínki,
ĩnigɔ̃ táa o n kùua,
bùsutitin ĩnigɔ̃ ble ari n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
15 Mani ibɛrɛ da mɔkɔ̃n kũ nɔgbɛ̃o dagura,
n buri kũ a burio dagura.
A buri ni n mì wí,
ĩni a gbátoki kĩnna.
16 Akũ à pì nɔgbɛ̃nɛ:
Mani n nɔ̀sinaa wari karannɛ,
ĩnigɔ̃ nɛ́ i kũ wãwão.
N zã ni nigɔ̃ kúmmamɛ,
anigɔ̃ kí ble n musu.
17 Akũ à pì gɔ̃gbɛ̃nɛ:
Lákũ n n nanɔ yã mà nà,
lí kũ ma ginnɛ ǹ a nɛ́ ble n blè,
ma láari bò zĩtɛa n yãi,
ɔsi kũ ɔsioon ĩnigɔ̃ pɔ́ble en
ari n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
18 Ani lɛ̀nɔ kũ lá ũkãdenɔ butɛnnɛ,
gbasa ǹ burapɔnɔ ble.
19 Ísimmawaranaa gũnn ĩni pɔ́ble en

ari ǹ ɛra ǹ gɛ̃o bùsun,
zaakũ gwen ma n bon.
Bùsutitimɛ n ũ,
ĩni ɛra ǹ gɔ̃ bùsutiti pìi ũmɛ.
20 Adamu tɔ́ kpà a nanɔnɛ Awau, zaakũ gbɛ̃ pínki daimɛ. 21 Dikiri Luda bára uta kɛ̀
Adamunɛ kũ a nanɔo, akũ à dàńnɛ. 22 Akũ à pì: Bisãsiri a mana kũ a vãnio dɔ̃̀ sà, à gɔ̃̀ lán
ó bà. Óni gínɛ à lí wɛ̃̀ndide nɛ́ kɛ̃ à ble de àsungɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro yãi. 23 Akũ Dikiri Luda
pɛ̀a à a bò Ɛdɛni dàkoo pìi gũn. Akũ Adamu gɛ̀ɛ à zĩtɛ kũ Luda a bòn zĩ kɛ. 24 Kũ Dikiri Luda
pɛ̀a, akũ à kɛrubunɔ kàtɛ Ɛdɛni dàko ifãboki kpa, de ògɔ̃ lí wɛ̃̀ndide zɛ́ dãkpã kũ fɛ̃nɛda kũ
àtɛn tɛ́ kɛ àtɛn litɛlitɛo.

4

Kainu kũ Habilao
1 Adamu a nanɔ Awau dɔ̃̀ nɔgbɛ̃ ũ, akũ à nɔ̀ɔ sì à Kainu ì. Akũ à pì: Ma gɔ̃gbɛ̃ ì kũ Dikiri
gbãnao. 2 Akũ à a dakũna Habila ì dɔ. Habila kɛ̀ sãdãri ũ, Kainu sɔ̃ à kɛ̀ búbari ũ. 3 Zĩkea
Kainu sù kũ a burapɔnɔo gba ũ Dikirinɛ. 4 Habila sɔ̃ à sù kũ a sãnɛ káaku mɛ̀kpanaao. Habila
yã kà Dikirigu, akũ à a gba sì. 5 Kainu sɔ̃ a yã dí kɛ Dikirinɛro, akũ adi a gba síro. Akũ Kainu
pɔ fɛ̃̀ manamana a ãnn sìsi. 6 Akũ Dikiri pì Kainunɛ: Bɔ́yãi n pɔ fɛ̃̀ɛ? À kɛ̀ dera n ãnn yàkaa?
7 Tó n yã mana kɛ̀, mani n síroo? Tó ńdi yã mana kɛ sɔ̃ro, durunna natɛnnɛ n kpɛ́lɛlɛa. N ni
tɛni a dɛ, séde ǹ zɛ̃̀ blea.
8 Akũ Kainu pì a dakũna Habilanɛ: Ò gɛ́ sɛ̃̀n. Kũ ò kà gwe, akũ à fùtɛ a dakũnai à a
dɛ̀. 9 Dikiri Kainu là à pì: Mán n dakũna Habila kunn? À wèa à pì: Má dɔ̃ro. Ma dakũna
dãkpãriin ma ũ yá? 10 Akũ Dikiri pì: Bɔ́n n kɛ̀ɛ? N dakũna aru tɛn lɛ́ zumai zaa zĩtɛ gũn mà
zɛ kãao. 11 Tera sà ĩnigɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ, ĩnigɔ̃ zã̀ kũ zĩtɛ kũ à n dakũna aru mì n ɔ̃o. 12 Tó n bú
bà, zĩtɛ ni kararo. Ĩnigɔ̃ sɔ̃sɔ̃ gu kũ guo ǹgɔ̃ likara andunia gũn. 13 Akũ Kainu pì Dikirinɛ:
Wari bire gbãna demala, mani fɔ̃ro. 14 Ntɛn pɛ́ma zĩtɛ la gbãramɛ sà. Mani kɛ̃kɔ̃a kũnwo sà.
Manigɔ̃ sɔ̃sɔ̃ gu kũ guo màgɔ̃ likara andunia gũn, gbɛ̃ kũ à kpàkũn kũmao ni ma dɛ. 15 Akũ
Dikiri pìnɛ: Lɛnlo! Tó gbɛ̃ n dɛ, oni mɔra káa gɛ̃̀n supplamɛ. Akũ Dikiri wãnzãn ke kɛ̃̀ Kainua,
de gbɛ̃ kũ à kpàkũn kãao sún a dɛro yãi. 16 Akũ Kainu dà zɛ́n à kɛ̃̀ Dikiria. À gɛ̀ɛ à vùtɛ Nɔdu
bùsun Ɛdɛni ifãboki kpa.
17 Kainu wùtɛ kũ a nanɔo, akũ à nɔ̀ɔ sì à Ɛnɔku ì. A gbɛra Kainu wɛ̃tɛ kàtɛ, akũ à a nɛ́ pì tɔ́
kpà wɛ̃tɛ pìinɛ. 18 Ɛnɔku Irada ì, Irada Mɛuyaɛli ì, Mɛuyaɛli Mɛtusaɛli ì, Mɛtusaɛli Lamɛki ì.
19 Lamɛki nɔ sɛ̀ mɛ̀n pla, a do tɔ́n Ada, a do Zila. 20 Ada Yabala ì. Àkũmɛ pɔ́dãri kũ òdigɔ̃ kú
bizakuta gũnnɔ dizi káaku ũ. 21 A dakũna tɔ́n Yubala. Àkũmɛ mɔrɔlɛrinɔ kũ úrapɛrinɔ dizi
káaku ũ. 22 Zila sɔ̃, akũ mɛ́ à Tubala Kainu ì. Siaamɛ a ũ. Àdi pɔ pínki pi kũ mɔ̀sio kũ mɔ̀gotɛ̃o.
A dãre tɔ́n Naama. 23 Akũ Lamɛki pì a nɔnɔnɛ:
Ada kũ Zilao, à ma yã ma,
ma nɔnɔ, à sã kpá ma yãi.
Gbɛ̃ke ma kĩnna, akũ ma a dɛ̀,
kɛfɛnna pì ma lɛmɛ, akũ ma a wɛ̃̀ndii bò.
24 Tó oni Kainu fĩna bonɛ gɛ̃̀n suppla,
makũ Lamɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̃̀n baaakɔ̃ akuri awɛɛsupplamɛ.
25 Adamu wùtɛ kũ a nanɔo dɔ, akũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì. À tɔ́ kpànɛ Sɛti à pì, Luda a gba nɛ́ pãnde
Habila kũ Kainu a dɛ̀ gɛ̃nɛ ũmɛ. 26 Sɛti sɔ̃ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à tɔ́ kpànɛ Ɛnɔsu. Zaa zĩ birean ò nà
Dikiri sísinaaa.

5

Adamu burinɔ
1 Adamu burinɔ yãn dí. Gɔrɔ kũ Luda bisãsirinɔ kɛ̀, à ń kɛ́ lán a bàmɛ. 2 À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kũ
nɔgbɛ̃o, akũ à arubarikaa dàńnɛ. À tɔ́ kpàńnɛ bisãsiri.
3 Adamu wɛ̃̀ basuddo akuride gũn à nɛ́ ì a taka ũ à bòkɔ̃a kãao, akũ à tɔ́ kpànɛ Sɛti. 4 Sɛti
inaa gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siikɔ̃ à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 5 Kũ à kà wɛ̃̀ wàa siikɔ̃
kpɛ́ basuddo akuri, akũ à gà.
6 Sɛti wɛ̃̀ basɔɔro awɛɛsɔɔrode gũn à Ɛnɔsu ì. 7 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siikɔ̃ awɛɛsuppla à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 8 Kũ à kà wɛ̃̀ wàa siikɔ̃ kpɛ́ basɔɔro akuri awɛɛpla, akũ à
gà.

9 Ɛnɔsu wɛ̃ basiikɔ̃ akuride gũn à Kenana ì. 10 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃ kũ gɛ̃roo à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 11 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́ basɔɔro awɛɛsɔɔro, akũ à gà.
12 Kenana wɛ̃ baaakɔ̃ akuride gũn à Malalɛli ì. 13 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́ bupla à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 14 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́ basɔɔro akuri, akũ à gà.
15 Malalɛli wɛ̃ baaakɔ̃ awɛɛsɔɔrode gũn à Yarɛdi ì. 16 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃ kũ mɛ̀n
baraakuri à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 17 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́ basɔɔro
sɔɔrosari, akũ à gà.
18 Yarɛdi wɛ̃ basɔraakɔ̃ awɛɛplade gũn à Ɛnɔku ì. 19 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃ à nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 20 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́ basɔraakɔ̃ awɛɛpla, akũ à gà.
21 Ɛnɔku wɛ̃ baaakɔ̃ awɛɛsɔɔrode gũn à Mɛtusela ì. 22 A gbɛra à táa ò kũ Ludao ari wɛ̃ wàa
do kpɛ́ basɔɔro à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 23 À kà wɛ̃ wàa do kpɛ́ basɔraakɔ̃
awɛɛsɔɔro. 24 À táa ò kũ Ludao, akũ ò kùrai, kũ Luda a sɛ̀ à bò kãao andunia gũn yãi.
25 Mɛtusela wɛ̃ bakɛ̃ndo awɛɛsupplade gũn à Lamɛki ì. 26 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa aakɔ̃ kpɛ́
bakɛ̃ndo awɛɛpla à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 27 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́
basɔraakɔ̃ akuri donsari, akũ à gà.
28 Lamɛki kɛ̀ wɛ̃ bakɛ̃ndo awɛɛpla, akũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì. 29 À tɔ́ kpànɛ Nuhu à pì: Gbɛ̃ bire mɛ́ ani
ó laakari kpátɛwɛrɛ zĩ gbãna kũ ótɛn kɛ yãi. Odì zĩ gbãna pì kɛ Dikiri láaribona zĩtɛa yãimɛ.
30 Nuhu inaa gbɛra Lamɛki kɛ̀ wɛ̃ wàa aakɔ̃ sɔɔrosari à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
31 Kũ à kà wɛ̃ wàa aakɔ̃ kpɛ́ basɔraakɔ̃ akuri awɛɛsuppla, akũ à gà.
32 Kũ Nuhu kà wɛ̃ wàa pla kpɛ́ basɔɔro, à Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio ì.

6

Bisãsirinɔ yakanaa

1 Kũ bisãsirinɔ nà kɛna nà òtɛn dagula òtɛn nɛ́nɔgbɛ̃nɔ i, 2 akũ Luda nɛ́nɔ è bisãsiri nɛ́nɔgbɛ̃
pìnɔ mana, akũ òtɛni ń sɛ́ ń pɔyeinaaa. 3 Akũ Dikiri pì: Ma Nini nigɔ̃ kú bisãsirinɔ gũn gɔrɔ
sĩnda pínkiro, zaakũ mɛ̀barademɛ. Ń gɔrɔnɔ nigɔ̃ wɛ̃ basuddomɛ. 4 Gbɛ̃ gbãnanɔn kú andunia
gũn gɔrɔ birea kũ gɔrɔ bire gbɛrao dɔ, gɔrɔ kũ Luda nɛ́ pìnɔ bisãsiri nɛ́nɔgbɛ̃nɔ dɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ũ
ò nɛ́nɔ ì kũńwo. Ń nɛ́ pìnɔmɛ gɔ̃sa gbãna kũ ń tɔ́ bò zaa káakunɔ ũ.
5 Dikiri è kũ bisãsirinɔ yã vãni kɛna dasi andunia gũn. Gɔrɔ sĩnda pínki yã bɛ̃nɛ laasunn
òdigɔ̃ lɛ́ ado, 6 akũ a pɔ yàka bisãsiri kũ à kɛ̀ zĩtɛ yã musu. À laasun pãnde lɛ̀, 7 akũ à pì: Mani
bisãsiri kũ ma kɛ̀ zĩtɛ wara, bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔo, zaakũ
ma pɔ yàka ń kɛna yã musu. 8 Ama Nuhu Dikiri pɔnna lè.

Nuhu yã

9 Nuhu burinɔ yãn dí. Nuhu bi gbɛ̃ manamɛ. Kũ à kun, a mɛ̀n do mɛ́ à taari vĩro à táa ò
kũ Ludao. 10 Nuhu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn aakɔ̃, Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio. 11 Luda è andunia
gbɛ̃nɔ yàka ń pínki, taarikɛna andunia pà. 12 Kũ Luda andunia gwà, à è à yàka, zaakũ gbɛ̃
sĩnda pínki zɛ̀ zɛ́a.
13 Akũ Luda pì Nuhunɛ: Mani gbɛ̃ sĩnda pínki kakatɛ, kũ ń yãin taarikɛna dà anduniala.
Mani ń kakatɛ lɛɛlɛ kũ anduniaomɛ. 14 Ǹ gó'itɛ kɛkɛ kũ lí lɛ̀kɛtɛɛo ǹ kpɛ́nɛnɔ kɛ a gũn ǹ ɔ̀da
maa a gũn kũ a kpɛo. 15 Ĩni gó pì kɛ lán dí bà. A gbɛ̃na gɛ̀sãkuru wàa do kpɛ́ basɔɔro, a yàasa
gɛ̀sãkuru bupla akuri, a lei sɔ̃ gɛ̀sãkuru baraakuri. 16 Ǹ gó pìi musu pápa, gbasa ǹ guforo tó
a dagura gwe gɛ̀sãkuru do zaa a musu kpa. Ǹ gbà da gó pì kpado ǹ gó pì kɛ didikɔ̃ana lɛu
aakɔ̃.
17 Makũ sɔ̃ mani tó í da anduniala, de mà pɔ́ wɛ̃ndide kũ òdi wesa bonɔ kakatɛ ń pínki. Pɔ́
kũ ò kú andunia gũnnɔ ni gaga pínki. 18 Ama ma bàka nigɔ̃ kú kũnwo. Ĩni gɛ̃ gó pìi gũn kũ n
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nanɔo kũ n nɛ́nɔ nɔnɔo. 19 Ĩni pɔ́ wɛ̃ndide pínki sɛ́ ǹ gɛ̃ kũńwo mɛ̀n plapla de
onigɔ̃ kun kũ wɛ̃ndiio. 20 Bã burinɔ kũ nɔ̀bɔ burinɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùao burinɔ pínki
oni su n kĩnaa mɛ̀n plapla de ògɔ̃ kun. 21 Ǹ pɔ́ble kũ òdi ble sĩnda pínki sɛ́tɛ ǹ kakara á zàna ũ,
ákɔ̃nɔ kũ pɔ́ pìnɔ. 22 Akũ Nuhu kɛ̀ lɛ à yã kũ Luda ònɛɛ kɛ̀ pínki.

7

Í dana anduniala

1 Akũ Dikiri pì Nuhunɛ: Ǹ gɛ̃ gó gũn kũ n bedenɔ, zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma n e yãnnade ũ
gbãragbɛ̃nɔ tɛ́. 2 Ǹ nɔ̀bɔ kũ à de sa'opɔ ũnɔ sɛ́ ǹ gɛ̃ kũńwo da kũ a sàao mɛ̀n supplapla, ǹ nɔ̀bɔ
kũ òdi sa ooronɔ sɛ́ mɛ̀n plapla da kũ a sàao. 3 Ǹ bãnɔ sɛ́ ǹ gɛ̃ kũńwo dɔ da kũ a sàao mɛ̀n

supplapla de ń burinɔ gɔ̃ kú andunia gu sĩnda pínkia. 4 Zaakũ gɔrɔ suppla gbɛra mani tó legũ
ma zĩtɛ ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio, de mà pɔ́ wɛ̃ndide kũ ma kɛ̀nɔ wara zĩtɛ pínki.

5 Nuhu yã kũ Dikiri ònɛɛ kɛ̀ pínki. 6 Gɔrɔ kũ í dà anduniala, Nuhu kun wɛ̃ wàa aakɔ̃mɛ. 7 À
gɛ̃̀ gó'itɛ gũn kũ a nɛ́nɔ kũ a nanɔo kũ a nɛ́nɔ nɔnɔo de ò bo í pì yãn. 8 Akũ nɔ̀bɔ kũ ò de sa'opɔ
ũnɔ kũ nɔ̀bɔ kũ òdi sa ooronɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ 9 sù Nuhu kĩnaa gó gũn mɛ̀n
plapla da kũ a sàao lákũ Luda ònɛɛ nà. 10 Gɔrɔ suppla gbɛra í da pìi dà anduniala. 11 Nuhu
wɛ̃ wàa aakɔ̃de gũn a mɔ plade gɔrɔ gɛ̃ro awɛɛplade zĩ, akũ í kũ à kú zĩtɛ gbárunɔ pṹtã pínki,
akũ ludambɛ guforonɔ fɔ̃̀. 12 Legũ mà ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio.

13 Gɔrɔ birea Nuhu gɛ̃̀ gó gũn kũ a nɛ́nɔ Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio kũ api nanɔo kũ a nɛ́nɔ
nɔnɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃, 14 kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki ń buria kũ bɛ pɔ́kãdenɔ pínki ń buria kũ pɔ́ kũ òdi
táa o kũ kùaonɔ pínki ń buria kũ pɔ́ vurananɔ pínki ń buria, bãnɔ kũ pɔ́ dɛ̀mbɛrɛdenɔ pínki.
15 Pɔ́ kũ òdi wesa bonɔ sù Nuhu kĩnaa gó gũn buri kũ burio mɛ̀n plapla. 16 Pɔ wɛ̃ndidenɔ buri
pínki gɛ̃̀ da kũ a sàao lákũ Luda dìtɛnɛ nà. Akũ Dikiri gbà tàtańlɛ.

17 Legũ mà ari gɔrɔ bupla. Kũ í tɛn kara, akũ à gó pìi sɛ̀ zĩtɛla. 18 Í fùtɛ à kàra manamana à
dà zĩtɛla, akũ gó pì fù íla. 19 Í kàra à dà zĩtɛla lái, à dà kpi lei kũ ò kú andunia gũnnɔla míɔmiɔ.
20 Í fùtɛ à dà kpi pìnɔla ari gȁsãkuru gɛ̃ro. 21 Pɔ́ wɛ̃ndide kũ òdi táa o zĩtɛnɔ gàga pínki, bãnɔ
kũ bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki. 22 Pɔ́ kũ
òdi wesa bo kũ ò kú sɛ̃̀sĩanɔ gàga pínki. 23 Luda pɔ́ wɛ̃ndide kũ ò kú sɛ̃̀sĩanɔ kàkatɛ pínki. À
bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ kàkatɛ andunia gũn. Nuhu mɛ́ à
bò ado kũ pɔ́ kũ ò kú kãao gó gũnnɔ. 24 Akũ í gɔ̃̀ da anduniala ari gɔrɔ basuppla akuri.

8

Í gona anduniala

1 Nuhu kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ bɛ pɔ́kãde kũ ò kú kãao gó gũnnɔ pínki yã dɔ̀ Ludan. Kũ à ĩa gbàrɛ
zĩtɛa, akũ í nà babanaaa. 2 Í kũ ò kú zĩtɛ gbárunɔ kũ ludambɛ guforonɔ tàta, akũ legũ kɛ̃̀. 3 Í
pì tɛn baba busɛbusɛ àtɛn lago ari gɔrɔ basuppla akuri. 4 A mɔ supplade gɔrɔ gɛ̃ro awɛɛplade
zĩ gó pìi dì kpi kũ òdi pi Ararataa. 5 Í pì tɛn lago ari mɔ kuride gũn. Mɔ kuride pì gɔrɔ káaku
zĩ kpinɔ mìsɔ̃ntɛnɔ bòbo.

6 Gɔrɔ bupla gbɛra Nuhu gó wondo kũ à bòn yã wɛ̃, 7 akũ à kãakãanna gbàrɛ. Àtɛn vura
àtɛn gɛ́ àtɛn su ari í bàba zĩtɛa. 8 À potɛ̃nɛ gbàrɛ dɔ de à le à dɔ̃ tó í lògo zĩtɛa. 9 Kũ potɛ̃nɛ dí
diki lero, akũ a ɛ̀ra à sù Nuhu kĩnaa gó gũn, zaakũ í da anduniala pínkimɛ. Nuhu ɔ bò à a kũ̀
à gɛ̃̀o gó gũn. 10 À kámma bò ari gɔrɔ suppla, akũ à ɛ̀ra à potɛ̃nɛ gbàrɛ dɔ. 11 Potɛ̃nɛ pìi ɛ̀ra à sù
à kĩnaa ɔkɔsi à kù lá kɛ̃̀ à kpá a lɛ́i. Akũ Nuhu dɔ̃ kũ í lògo zĩtɛa. 12 À kámma bò gɔrɔ suppla dɔ,
akũ à ɛ̀ra à potɛ̃nɛ pìi gbàrɛ, adi ɛra à sù a kĩnaa doro. 13 Nuhu wɛ̃ wàa aakɔ̃ awɛɛdode gũn a
mɔ káaku gɔrɔ káaku zĩ, í bàba zĩtɛa, akũ à gó pìi musu gò. Kũ à gu gwà, à è í làka zĩtɛa. 14 A mɔ
plade gɔrɔ baraasɔɔro awɛɛplade zĩ í bàba zĩtɛa.

15 Akũ Luda yã ò Nuhunɛ à pì: 16 Ǹ bo gó gũn kũ n nanɔo kũ n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɔnɔo. 17 Ǹ
pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ ò kú kũnwonɔ bɔtɛ pínki, bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki,
de ò fãkɔ̃a zĩtɛ ògɔ̃ nɛ́ i ògɔ̃ kara andunia gũn. 18 Akũ Nuhu bò kũ a nɛ́nɔ kũ a nanɔo kũ a nɛ́
pìnɔ nɔnɔo. 19 Nɔ̀bɔnɔ pínki kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki kũ bãnɔ pínki kũ pɔ́ kũ òdi táa o
zĩtɛnɔ pínki bɔ̀tɛ gó gũn buri kũ burio.

20 Akũ Nuhu Dikiri gbagbaki bò. À nɔ̀bɔ kũ bã kũ òdi sa oonɔ kũ̀, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n
à tɛ́ kũ òa. 21 Kũ Dikiri a gbĩ mà, à kɛ̀nɛ nna, akũ à laasun lɛ̀ à pì: Mani ɛra mà láari bo zĩtɛa
bisãsiri yãi doro, zaakũ bisãsiri laasun dìgɔ̃ vãni zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔamɛ. Mani ɛra mà pɔ́
wɛ̃̀ndidenɔ kakatɛ lákũ ma kɛ̀ nà doro. 22 Ari andunia gɛ́ àgɔ̃ kunwo pɔ́tɔ̃na kũ pɔ́kɛkɛnaao,
ĩa kũ guwãnao, bunsirɛ kũ sakareo, fãnantɛ̃ kũ gwãanio, ń ke ni lákaro.

9

Luda bàka kunna kũ Nuhuo

1 Akũ Luda arubarikaa dà Nuhugu kũ a nɛ́nɔ à pìńnɛ: Àgɔ̃ nɛ́ i àgɔ̃ kara à andunia pa.
2 Nɔ̀bɔnɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ nigɔ̃ á vĩna vĩ pínki. Ma ń náárɛ á ɔĩ.
3 Pɔ́ kũ òdi táa onɔ pínki nigɔ̃ de á pɔ́ble ũ. Ma ń kpááwa pínki lákũ ma pɔ́ble kũ òdi butɛ zĩtɛanɔ
kpààwa nà yã. 4 Ama àsun nɔ̀bɔ kũ odi a kùtu kpáro sóro, zaakũ a arumɛ a wɛ̃̀ndi ũ. 5 Mani á
aru kũ à de á wɛ̃̀ndi ũ fĩna boárɛ. Tó nɔ̀bɔ gbɛ̃ dɛ̀ ke tó gbɛ̃ a gbɛ̃dake dɛ̀, mani a aru fĩna bonɛ.
Mani fĩna bo gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake dɛ̀ɛa. 6 Tó gbɛ̃ a gbɛ̃dake dɛ̀, oni a dɛ, zaakũ ma bisãsiri kɛ̀
ma taka ũmɛ. 7 Àgɔ̃ nɛ́ i àgɔ̃ kara, à da anduniala àgɔ̃ kɛ dasi.

8 Luda pì Nuhunɛ kũ a nɛ́nɔ dɔ: 9 Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo kũ á burinɔ 10 kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ ò kú
kãáo kũ ò bò gó gũnnɔ pínki, bãnɔ kũ bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú zĩtɛanɔ pínki.
11 Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo. Mani í da anduniala mà pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔ kakatɛ pínki doro. Í ni da
anduniala à a kakatɛ doro. 12 Akũ Luda ɛ̀ra à pì: Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ ò kú
kãáonɔ ari gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. A sèedaan dí. 13 Mani ludambɛfɛ̃nɛda bo legũa ma bàka kunna
kũ anduniao sèeda ũ. 14 Tó ma tò legũ sìsi ludambɛfɛ̃nɛda bòa, 15 lákũ ma bàka kú kãáo nà kũ
pɔ́ wɛ̃̀ndide buri sĩnda pínkio, a yã ni dɔmagu. Mani tó í da anduniala à pɔ́ wɛ̃̀ndide kakatɛ
pínki doro. 16 Tó ma ludambɛfɛ̃nɛda è legũa, ma bàka kunna kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide buri sĩnda pínkio
ari gɔrɔ sĩnda pínki yã ni dɔmagu. 17 Akũ Luda pì Nuhunɛ: Ma bàka kunna kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ
ò kú andunia gũnnɔ pínki sèedaan gwe.

Nuhu nɛ́nɔ

18 Nuhu nɛ́ kũ ò bɔ̀tɛ gó gũnnɔ tɔ́n dí: Sɛmu, Hamu, Yafɛti. Hamumɛ Kanaa de ũ. 19 Nuhu
nɛ́nɔn gwe gbɛ̃nɔn aakɔ̃. Ń burinɔ mɛ́ ò dàgula andunia gũn pínki.

20 Nuhu bi búbariimɛ, akũ à geepi líkpɛ bà. 21 Kũ à sèwɛ̃ mì à kɛ̃̀, akũ a wutɛna pótompo a
kpɛ́n. 22 Kũ Kanaa de Hamu a de pótompo è, à bò à gɛ̀ɛ à ò Sɛmunɛ kũ Yafɛtio. 23 Akũ Sɛmu
kũ Yafɛtio uta zɔ̃kɔ̃ɔ sɛ̀ ò dì ń gɛ̃̀aa ń pla ò táa ò kũ kpɛo. Ń arɛ dɔna gu pãndea de òsun ń de
pótompo ero yãi, ò gɛ̀ɛ ò kù ń de pótompola. 24 Kũ wɛ̃ wère Nuhua à vù, à mà lákũ a nɛ́ kpɛde
kɛ̀arɛ nà, 25 akũ à pì:
Kanaa nigɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ,
àkũ mɛ́ anigɔ̃ a gbɛ̃nɔ zɔ̀ kpɛde ũ.
26 Akũ à pì:
Arubarikademɛ Dikiri, Sɛmu Luda ũ,
Kanaa nigɔ̃ de Sɛmu zɔ̀ ũ.
27 Luda karana kɛ Yafɛtinɛ,
a burinɔ ń baka le Sɛmu burinɔ arubarikaa gũn,
Kanaa nigɔ̃ de Yafɛti zɔ̀ ũ.

28 Í dana anduniala gbɛra Nuhu kɛ̀ wɛ̃ wàa do kpɛ́ basuppla akuri. 29 À kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpɛ́
basuppla akuri, akũ à gà.

10

Nuhu burinɔ

1 Nuhu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio kũ ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì í dana anduniala gbɛranɔ
yãn dí. 2 Yafɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Goma, Magɔgu, Midiã, Girisi, Tubala, Mɛsɛki kũ Tirasao.
3 Goma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Asakɛnaza, Rifa, Tɔgama. 4 Girisi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Ɛlisa, Tasisi,
Sipiru, Rodanimu. 5 Buri pìnɔ mɛ́ ò dàgula ísira gɛrɛɛi, ò kɔ̃ kpàatɛtɛ bùsu kũ bùsuuo buri kũ
burio danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.

6 Hamu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Etiopia, Misila, Libia kũ Kanaao. 7 Etiopia nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Sɛba,
Avila, Sabata, Raama kũ Sabatɛkao. Raama nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔmɛ Seba kũ Dedão ũ. 8 Nimlɔdu bi
Etiopia burimɛ dɔ. Àkũmɛ andunia gbãnazɔ̃kɔ̃de tɔ́de káaku ũ. 9 Tofe sàamɛ Dikiri kĩnaa. A yã
mɛ́ à tò òdi pi: Lákũ Nimlɔdu de tofe sà ũ Dikiri kĩnaa nà. 10 Babilɔnia bùsu kũ à kí blèa káaku
wɛ́ranɔmɛ Babɛli kũ Ɛrɛkio kũ Akadao kũ Kalanɛo ũ. 11 Bona gwe à gɛ̀ɛ Asiria bùsun, akũ à
Ninɛva kàtɛ kũ Reobo'irio kũ Kalao 12 kũ Rɛsɛ̃ kũ à kú Ninɛva dagura kũ Kalao. Ninɛvamɛ
wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ ũ.

13 Misila burinɔn dí: Ludunɔ, Anamunɔ, Lɛabanɔ, Nafatunɔ, 14 Patarusinɔ, Kasalunɔ kũ
Kɛrɛti kũ Filisitininɔ bò ń gũnnɔo.

15 Kanaa daudu Sidɔ̃ burinɔn dí: Itinɔ, 16 Yebusinɔ, Amɔrinɔ, Gigasinɔ, 17 Ivinɔ, Akinɔ,
Sininɔ, 18 Avadanɔ, Zɛmarinɔ kũ Amatanɔo. Kanaa pìnɔ dàgula kpɛkpɛ. 19 Ń bùsu lɛ́zɛkin dí.
Bona zaa Sidɔ̃ gɛna Gera kũ à kú Gaza sarɛ ari Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kũ Adamao kũ Zeboimu
kũ à kú Lasa sarɛo. 20 Hamu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe buri kũ burio bùsu kũ bùsuuo danɛdanɛ, baadi
kũ a buriyão.

21 Yafɛti dakũna Sɛmu buri kɛ̀ dɔ. Àkũmɛ Eberunɔ dizi káaku ũ. 22 Sɛmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí:
Elamu, Asiria, Apasada, Ludu kũ Aramuo. 23 Aramu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Uzu, Hulu, Geta kũ
Mɛsɛkio. 24 Apasada mɛ́ à Sela ì, akũ Sela Eberu ì. 25 Eberu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. A do
tɔ́n Pɛlɛgi, zaakũ a gɔrɔn ò kɛ̃̀kɔ̃a andunia gũn. A dakũna tɔ́n Yɔkɔtã. 26 Yɔkɔtã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n
dí: Alamɔdada, Sɛlɛfi, Azamavɛ, Yera, 27 Adoramu, Uzala, Dikala, 28 Obala, Abimaɛli, Seba,
29 Ofi, Avila kũ Yobabuo. Yɔkɔtã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe pínki. 30 Bona Mɛsa gɛna Sefa kũ kpi kũ
ò kú ifãboki kpanɔ, àkũmɛ ń bùsu ũ. 31 Sɛmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe pínki buri kũ burio bùsu kũ
bùsuuo danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.

32 Nuhu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ burinɔn gwe danɛdanɛ bùsu kũ bùsuuo. Ń kĩnaan andunia buri sĩnda
pínki bòn ò dàgula í dana anduniala gbɛra.

11

Babɛli kpɛ́didikɔ̃anaa

1 Andunia gũn yã pínki buri mɛ̀n domɛ, yã dokɔ̃nɔn òdi o. 2 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn sɔ̃sɔ̃ ifãboki
kpa nà, kũ ò kà Babilɔnia bùsu gusaran, akũ ò vùtɛ gwe. 3 Ò pìkɔ̃nɛ: Ò gɛ́ ò kúnku bo ò kpáta
manamana. Kúnkumɛ ń gbɛ̀ ũ, ɔ̀daamɛ ń simiti ũ. 4 Akũ ò pì: Ò wɛ́ra kátɛ ò kpɛ́didikɔ̃ana bo
a mìsɔ̃ntɛ zɔ̃ ludambɛa. Ò ó zĩda tó bo de òsungɔ̃ fãkɔ̃ana dodo andunia gũnlo yãi.

5 Akũ Dikiri kìpa à wɛ́ra pìi gwà kũ kpɛ́ lei kũ bisãsirinɔ bòoo. 6 Akũ à pì: Ń pínki ń buri
dokɔ̃nɔmɛ, yã dokɔ̃nɔn òdi o, akũ yã kũ òtɛn boon dí yá? Yã kũ ò a laasun lɛ̀ tera sà oni kɛmɛ,
pɔ́ke ni kpáńnɛ a kɛnaa gũn doro. 7 Ò kipa ò gɛ́ gwe ò ń yã yãkatɛńnɛ de òsun kɔ̃ yã ma doro.
8 Akũ Dikiri ń fãkɔ̃a gwe dodo andunia gũn pínki, akũ ò ń wɛ́ra katɛnaa tò. 9 A yã mɛ́ à tò, ò
tó kpà wɛ̃tɛ pìinɛ Babɛli, zaakũ gwen Dikiri tò andunia buri sĩnda pínki yã bòn. Zaa gwen à ń
fãkɔ̃a andunia gũn pínki.

Sɛmu kũ Terao burinɔ

10 Sɛmu burinɔ yãn dí. Sɛmu wɛ̃ basɔɔrode gũn à Apasada ì ídana anduniala gbɛra wɛ̃ pla.
11 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa pla kpɛ́ basɔɔro à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

12 Apasada wɛ̃ baraakuri awɛɛsɔɔrode gũn à Sela ì. 13 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa pla kũ aakɔ̃o à
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

14 Sela wɛ̃ baraakuride gũn à Eberu ì. 15 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa pla kũ aakɔ̃o à nɛ́ pãndenɔ ì
dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

16 Eberu wɛ̃ baraakuri awɛɛsiikɔ̃de gũn à Pɛlɛgi ì. 17 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa pla kũ baraakurio
à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

18 Pɛlɛgi wɛ̃ baraakuride gũn à Rɛu ì. 19 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa do awɛɛkɛ̃ndo à nɛ́ pãndenɔ ì
dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

20 Rɛu wɛ̃ baraakuri awɛɛplade gũn à Serugu ì. 21 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa do awɛɛsuppla à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

22 Serugu wɛ̃ baraakuride gũn à Nao ì. 23 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa do à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kũ nɔgbɛ̃nɔo.

24 Nao wɛ̃ baraakuri donsaride gũn à Tera ì. 25 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ basuddo donsari à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

26 Tera kɛ̀ wɛ̃ baaakɔ̃ akuri, akũ à Abramu kũ Nao kũ Aranao ì. 27 Tera burinɔ yãn dí.
Tera Abramu kũ Nao kũ Aranao ì, akũ Arana Lutu ì. 28 Arana gà a de Tera wára zaa Urumɛ
Kaladia bùsun, gu kũ ò a ìn. 29 Abramu kũ Nao nɔ sɛ̀. Abramu nanɔ tɔ́n Sarai, Nao nanɔ sɔ̃
tɔ́n Milika, Arana nɛ́. Arana pì mɛ́ à Isika ì dɔ. 30 Sarai sɔ̃ paramɛ, adi nɛ́ iro.

31 Akũ Tera a nɛ́ Abramu kũ a daikore Lutuo kũ Abramu nanɔ Saraio sɛ̀ bona Uru, Kaladia
bùsun, òtɛn gɛ́ Kanaanɔ bùsun. Kũ ò kà Arana, ò vùtɛ gwe. 32 Tera wɛ̃ wàa do awɛɛsɔɔrode
gũnn à gà zaa Arana.

12

Dikiri ona Abramunɛ à bo a bùsun

1 Dikiri pì Abramunɛ:

Ǹ bo n bùsun n danɛnɔ tɛ́ n de bɛa,
ǹ tá bùsu kũ mani mɔnnɛn.
2 Mani tó n buri kɛ dasi,
mani arubarika dangu mà n tɔ́ bo,
n kĩnaan onigɔ̃ arubarika len.
3 Mani arubarika da gbɛ̃ kũ oni sa mana onnɛnɔn,
mani gbɛ̃ kũ oni sa vãni onnɛnɔ ká.
Andunia buri sĩnda pínki ni arubarika le n gãi.

4 Akũ Abramu dà zɛ́n lákũ Dikiri ònɛ nà. Lutu gɛ̀ɛ kãao. A wɛ̃ baaakɔ̃ akuri awɛɛsɔɔrode
gũn à bò Arana 5 kũ a nanɔ Saraio kũ a vɩ̃ni nɛ́ Lutuo kũ ń aruzɛkɛ kũ ò vĩnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò sɛ̀
gwenɔ. Lɛn ò bò Arana lɛ ò dà Kanaa zɛ́n. Kũ ò kà gwe, 6 akũ ò gɛ̃tɛ bùsuu pìn ari ò kà Mɔre
gbiri lí kĩnaa Sɛkɛmu. Kanaanɔn kú bùsuu pìn gɔrɔ birea. 7 Akũ Dikiri bò à sù Abramua à pì:
Mani bùsu dí kpá n burinɔamɛ. Akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe. 8 Kũ à fùtɛ gwe, à mìi pɛ̀ kpi
kũ ò kú Bɛtɛli ifãboki kpanɔa, akũ à bùraa kàtɛ gwe, Bɛtɛli kú ifãlɛtɛ kpa, Ai kú ifãboki kpa.
À Dikiri gbagbaki bò gwe dɔ, akũ à a sìsi. 9 Akũ à dà zɛ́n dɔ à mìi pɛ̀ Nɛgɛvia.

10 Kũ nàa kà bùsuu pìn, akũ Abramu gɛ̀ɛ gɔrɔ pla kɛ Misila, zaakũ nàa pìi gɛ̃̀ ɔla. 11 Kũ à kà
kãni kũ Misilao, à pì a nanɔnɛ: Má dɔ̃ nɔ manamɛ n ũ. 12 Tó Misilanɔ n e, oni pi ma nanɔmɛ n
ũ, oni ma dɛ oni n tó. 13 Ǹ piǹnɛ ma dãremɛ n ũ de ò ma sí ɔplapla n yãi. Lákũ ĩni ma mì sí nàn
gwe. 14 Kũ ò kà Misila, Misilanɔ è nɔgbɛ̃ pì mana gɛ̃̀. 15 Kũ Misilanɔ kína Firi'auna ìbanɔ a è,
ò a mana gɔ̃̀gɔ̃nɛ, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̃̀ kãao Firi'aunanɛ a bɛa. 16 Akũ à Abramu gwà manamana a
yãi, à sãnɔ kpàa kũ zùnɔ kũ zaakinɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ lakuminɔo. 17 Akũ
Dikiri gyã pãsĩnɔ kà Firi'aunagu kũ a bedenɔ Abramu nanɔ pì yãi. 18 Akũ Firi'auna Abramu
sìsi à pìnɛ: Bɔ́ yã n kèmɛnɛ gwee? Bɔ́ yã mɛ́ à tò ńdi omɛnɛ kũ n nanɔnloo? 19 À kɛ̀ dera n pì n
dãremɛ, akũ ma a sɛ̀ nɔ ũu? N nɔn di! Ǹ n pɔ́ sɛ́ ǹ táo. 20 Firi'auna yã ò a gbɛ̃nɔnɛ Abramu yã
musu, akũ ò gɛ̀ɛ ò zɛ̀nɛ kũ a nanɔo kũ a aruzɛkɛnɔ pínki.

13

Abramu kɛ̃kɔ̃ana kũ Lutuo

1 Akũ Abramu bò Misila à sù Nɛgɛvi kũ a nanɔo kũ a aruzɛkɛnɔ pínki kũ Lutuo. 2 Abramu
bi aruzɛkɛdemɛ, à pɔ́kãdenɔ vĩ dasi kũ andurufuuo kũ wuraao. 3 Bona Nɛgɛvi à sɔ̃̀sɔ̃ gu kũ
guo ari à gɛ̀ɛ à kào Bɛtɛli, gu kũ à bùraa kàtɛn káaku Bɛtɛli dagura kũ Aio, 4 gu kũ à sa'oki bòn
yã. Akũ à Dikiri sìsi gwe.

5 Lutu dìgɔ̃ tɛ́ kũ Abramuo lɛɛlɛ. À sãnɔ kũ zùnɔ kũ bizakutanɔ vĩ se. 6 Ń pɔ́kãdenɔn dasi,
gu pìi sɛ̃̀ dí mɔ́m̀ma ń pínkiro. A yã mɛ́ à tò oni fɔ̃ ògɔ̃ kú gu dokɔ̃nɔ lɛɛlɛ doro. 7 Akũ lɛ́kpakɔ̃a
gɛ̃̀ Abramu pɔ́dãrinɔ kũ Lutu pɔ́dãrinɔ dagura. Zĩ kũ̀a sɔ̃ Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔn kú bùsuu pìn.
8 Akũ Abramu pì Lutunɛ: À mana lɛ́kpakɔ̃a gɔ̃ kú ó daguraro, ke ma pɔ́dãrinɔ kũ n pɔ́dãrinɔ
dagura, zaakũ danɛnɔn ó ũ. 9 Ǹ bùsu gwa da n arɛ pínki. Ò kɛ̃kɔ̃a. Tó n gɛ ɔzɛi, mani gɛ́ ɔplai.
Tó n gɛ ɔplaimɛ sɔ̃, mani gɛ́ ɔzɛi. 10 Kũ Lutu gu gwà, à è Yoda guvutɛ pínki mɔtɔ vĩ manamana.
Ari Dikiri gɔ̃ gɛ́ Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kakatɛ, guvutɛ pì de lán Dikiri swadakoo bà, lán Misila
bùsuu bà, ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Zoaa. 11 Akũ Lutu Yoda guvutɛ sɛ̀ pínki. Ò kɛ̃̀kɔ̃a, akũ Lutu dà zɛ́n à tà
ifãboki kpa. 12 Abramu gɔ̃̀ Kanaanɔ bùsun, Lutu sɔ̃ à kú Yoda guvutɛ wɛ̃tɛnɔ dagura. À bùraa
kàtɛ Sɔdɔmu sarɛ. 13 Sɔdɔmudenɔ sɔ̃ ò vãni, durunnakɛri sànɔmɛ ń ũ Dikiri kĩnaa.

14 Lutu tanaa gbɛra Dikiri pì Abramunɛ: Gu kũ ń zɛ́n ǹ wɛ́ sɛ́ ǹ gugbãnduru kũ
gènɔmidɔkio kũ ifãbokio kũ ifãlɛtɛo gwa. 15 Zĩtɛ kũ n è pínki, ma kpàmma, anigɔ̃ de mɔkɔ̃n
kũ n burinɔ pɔ́ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 16 Mani tó n burinɔ kɛ dasi lán bùsu'atɛ̃ bà. Tó gbɛ̃ke ni
fɔ̃ à bùsu'atɛ̃ naro, de ani fɔ̃ à n burinɔ naro. 17 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ bùsuu pìn ǹ a gbã̀na kũ a yàasaao
gwa, zaakũ ma kpàmmamɛ. 18 Abramu fùtɛ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Mamare gbiri lí kũ ò kú Ɛblɔnunɔ
sarɛ, akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe.

14

Lutu surabanaa

1 Zĩkea Babilɔnia bùsu kína Amarafɛli kũ Ɛlasa bùsu kína Ariɔkio kũ Elamu bùsu kína
Kɛdɔlaomɛɛo kũ Goimu bùsu kína Tidalao 2 tɛn zĩ̀ ká kũ Sɔdɔmu kína Bɛrao kũ Gɔmɔra kína
Bisao kũ Adama kína Sinabuo kũ Zeboimu kína Sɛmɛbao kũ Bɛla kũ òdi pi tera Zoa kínao.
3 Kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ kɔ̃ kàkara ń pínki Sidimu guvutɛn. Àkũmɛ Sèbɛ Wiside ũ tera. 4 Wɛ̃̀
kuri awɛɛpla dagura òdigɔ̃ táfe bo Kɛdɔlaomanɛ. A wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aakɔ̃de gũnn ò gì bonɛi.
5 A wɛ̃̀ gɛ̃ro donsaride gũnn Kɛdɔlaoma kũ kína kũ ò kú kãaonɔ sù ò zĩ̀i blè Rɛfaimunɔa zaa
Asɛtɛro Kanaimu, ò zĩ̀i blè Zuzinɔa zaa Hamu, ò zĩ̀i blè Ɛminɔa zaa Save Kiriataimu, 6 ò zĩ̀i
blè Orinɔa ń kpi kũ òdi pi Seia ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Ɛli Parana gbárannaa. 7 Akũ ò ɛ̀ra ò sù Ɛmisipa. Àkũ
òdi pi tera Kadɛsi. Ò zĩ̀i blè Amalɛki bùsuua pínki kũ Amɔri buri kũ ò kú Azazɔ̃ Tamanɔa dɔ.

8 Akũ Sɔdɔmu kína kũ Gɔmɔra kínao kũ Adama kínao kũ Zeboimu kínao kũ Bɛla kũ òdi pi
tera Zoa kínao fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò zĩ̀ ká kũńwo Sidimu guvutɛn. 9 Òtɛn zĩ̀ ká kũ Elamu bùsu kínao
kũ Goimu bùsu kínao kũ Babilɔnia bùsu kínao kũ Ɛlasa bùsu kínao. Kína gbɛ̃nɔn siikɔ̃ pìnɔ tɛn
zĩ̀ ká kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ. 10 Sidimu guvutɛ ɔ̀da wɛ̀ɛ vĩ dasi. Kũ Sɔdɔmu kína kũ Gɔmɔra
kínao tɛn bàa lɛ́, akũ ò sì a gũn, akũ ń gbɛ̃ kparanɔ bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ gusĩsĩden. 11 Zĩ̀blerinɔ Sɔdɔmu
kũ Gɔmɔrao aruzɛkɛnɔ kũ ń pɔ́blenɔ sɛ̀tɛ pínki ò tào. 12 Gɔrɔ kũ̀a Abramu vĩ̀ni nɛ́ Lutu kú
Sɔdɔmu, akũ ò a kũ̀ ò tà kãao kũ a aruzɛkɛnɔ.

13 Akũ gbɛ̃ kũ à bò ń ɔĩ gɛ̀ɛ à ò Eberu buri Abramunɛ zaa Mamare gbiri línɔ sarɛ. Mamare
kũ a dakũnanɔ Ɛsɛkɔlu kũ Anɛo bi Amɔri burinɔmɛ, ò de kɔ̃ gbɛ̃ ũ kũ Abramuo. 14 Kũ Abramu
mà ò a danɛ kũ̀ ò tà kãao, akũ à a bɛ zĩ̀karinɔ sɛ̀tɛ gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basuddo plansari à pɛ̀tɛ
kína pìnɔi, akũ à ń lé Dã. 15 Akũ à a gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ, akũ ò sìǹgu gwãani. Ò zĩ̀i blèm̀ma ò pɛ̀m̀ma

ari Oba, Damasuku gugbãnduru kpa. 16 À ɛ̀ra à sù kũ aruzɛkɛ pìnɔ pínki kũ a vi̋ni nɛ́ Lutuo
kũ a aruzɛkɛnɔ. À sù kũ nɔgbɛ̃nɔo kũ gbɛ̃ pãndenɔ dɔ.
17 Kũ Abramu zi̋i blè Kɛdɔlaomaa kũ kína kũ ò kú kãaonɔ àtɛn su, akũ Sɔdɔmu kína bò
à dàalɛ Save Guvutɛ kũ òdi pi tera Kína Guvutɛn. 18 Akũ Salɛmu kína Mɛlɛkizɛdɛki sù kũ
burodiio kũ sèwɛ̃o. Àpi bi Luda Musude gbàgbariimɛ. 19 Akũ à sa mana ò Abramunɛ à pì:
Luda Musude musu kũ zĩtɛo Kɛ̀ri
arubarika da Abramun.
20 Arubarikaden Luda Musude
kũ à n ibɛrɛnɔ nànnɛ n ɔĩ ũ.
Akũ Abramu aruzɛkɛ kũ àtɛn sunɔ pínki kuride kpàa. 21 Sɔdɔmu kína pì Abramunɛ: Ǹ ma
gbɛ̃nɔ kpáma ǹgɔ̃ aruzɛkɛ kũna n pɔ́ ũ. 22 Akũ Abramu pìnɛ: Ma sì kũ Dikiri Luda Musude
musu kũ zĩtɛo Kɛ̀riio, 23 mani n pɔ́ke sɛ́ro, bee kyateyĩba, de ǹsun pi n ma kɛ aruzɛkɛde ũro
yãi. 24 Mani pɔ́ke sɛ́ro, sé pɔ́ble kũ ma gbɛ̃nɔ blèe baasiro. Ama Anɛ kũ Ɛsɛkɔluo kũ Mamare
kũ ò gɛ̀ɛ kũmaonɔ, ǹ tó ò ń baka sɛ́.

15

Luda bàka kunna kũ Abramuo

1 Abire gbɛra Dikiri yã ò Abramunɛ wɛ́gupu'enaa gũn à pì:
Abramu! Ǹsun vĩna kɛro.
Makũmɛ n sɛ̃gbako ũ,
n láada nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ manamana.
2 Akũ Abramu pì: Dikiri Luda, bɔ́n ĩni ma gbaa? Má nɛ́ vĩro. Damasuku gbɛ̃ Ɛliɛza mɛ́ anigɔ̃
de ma bɛ túbibleri ũ. 3 Kũ ńdi ma gba nɛ́ro, ma bɛ zĩkɛri pì mɛ́ anigɔ̃ de ma túbibleri ũ. 4 Akũ
Dikiri pìnɛ: Àpi mɛ́ anigɔ̃ de n túbibleri ũro. Nɛ́ kũ ani bo n wóplɛn mɛ́ anigɔ̃ de n túbibleri ũ.
5 Akũ à bò kãao bàai à pì: Ǹ musu gwa ǹ susunɛnɔ naro, tó ĩni fɔ̃. Lɛmɛ n burinɔ nigɔ̃ de lɛ.
6 À Dikiri náani kɛ̀, akũ Dikiri tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi. 7 À pìnɛ dɔ: Dikirimɛ
ma ũ, makũ mɛ́ ma n bo Uru, Kaladia bùsun, de mà bùsu díkĩna kpámma yãi. 8 Akũ Abramu
pì: Dikiri Luda, deran manigɔ̃ dɔ̃ kũ anigɔ̃ de ma pɔ́ ũu? 9 À wèa à pì: Ǹ zùnunu wɛ̃̀ aakɔ̃ sɛ́
kũ blè wɛ̃̀ aakɔ̃o kũ sãkaro wɛ̃̀ aakɔ̃o kũ potɛ̃nɛtɛ̃nnao kũ lukulukuuo. 10 Akũ à pɔ́ pìnɔ sɛ̀ à
sùo pínki à pàrapara à gògokɔ̃a, akũ à kàtɛ à ń arɛ dɔ̀dɔkɔ̃a, ama adi bãnɔ paraparаro. 11 Kũ
yumburukunɔ sù ò dìdi nɔ̀bɔɔ pìnɔa, akũ Abramu pɛ̀ḿma.
12 Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, i zɔ̃kɔ̃ Abramu kũ̀, akũ gusira zɔ̃kɔ̃ vĩnade dàala. 13 Akũ Dikiri pìnɛ:
Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n burinɔ nigɔ̃ nibɔ ble bùsu kũ à de ń pɔ́ ũro gũn, onigɔ̃ zɔ̀ ble gwe, onigɔ̃ wɛ́ tãḿma
ari wɛ̃̀ wàa pla. 14 Ama mani wari dɔ buri kũ òtɛn zɔ̀ bleńnɛa, n burinɔ ni bɔtɛ kũ aruzɛkɛ
zɔ̃kɔ̃ɔo. 15 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ aafiamɛ ari ǹ gɛ́ zĩ kũo, gbasa ǹ ká n dizinɔla oni n vĩ. 16 N nasionɔ
mɛ́ oni ɛra ò su la, zaakũ Amɔrinɔ durunna dí papa kɔ̀ro.
17 Kũ ifãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, gu sì, akũ Abramu è kĩni kũ àtɛn túsukpɛ bo kũ sɛ̃̀tɛo tɛn gɛ̃ nɔ̀bɔ kũ à
pàrapara pìnɔ dagura. 18 Zĩ birea Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ Abramuo à pì: Mani bùsu díkĩna
kpá n burinɔa zaa Misila bùsu lɛ́zɛki swai ari swada kũ òdi pi Yuflati, 19 bùsu kũ Keninɔn kun
kũ Kenizinɔ kũ Kadamɔnunɔ 20 kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Rɛfaimunɔ 21 kũ Amɔrinɔ kũ Kanaanɔ
kũ Gigasinɔ kũ Yebusinɔo.

16

Hazara kũ a nɛ́ Sumailao

1 Abramu nanɔ Sarai dí nɛ́ iro. À nɔgbɛ̃ zĩkɛri vĩ Misila gbɛ̃ ũ kũ òdi pinɛ Hazara. 2 Akũ
Sarai pì Abramunɛ: Lákũ Dikiri ma kɛ para ũ nà, ǹ wútɛ kũ ma zĩkɛriio. Ma sì kũ mani nɛ́nɔ
le a gãi. Akũ Abramu Sarai yã mà. 3 Abramu wɛ̃̀ kuri kɛna Kanaanɔ bùsun gbɛran Sarai a
zĩkɛri Hazara kpàa nɔ ũ. 4 Abramu wùtɛ kãao, akũ à nɔ̀ɔ sì. Kũ à è á nɔ̀sinaa, à dɔkɛ̀ kũ a
dikiriio. 5 Akũ Sarai pì Abramunɛ: Taari kũ ò kɛ̀mɛnɛ gɔ̃̀ n yã ũmɛ. Ma a zĩkɛrii kpàmma.
Kũ à è á nɔ̀sina, akũ àdigɔ̃ dɔkɛ kũmao. Mɔkɔ̃n kũ makũo, Dikiri mɛ́ ani yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ. 6 Akũ
Abramu wèa à pì: N zĩkɛri kun n pɔ́ ũmɛ. Ǹ kɛnɛ lákũ ń yei nà. Kũ Sarai wari dɔ̀a, akũ à bàa
lɛ̀nɛ.
7 Dikiri Malaika a è íshɛ̃bokia gbárannan, ísɛ̃boki pì kú Suru zɛ́ sarɛmɛ. 8 Akũ à a là à pì:
Sarai zĩkɛri Hazara, n bo mámɛɛ? Ntɛn gɛ́ mámɛɛ? Akũ à wèa à pì: Matɛn bàa lɛ́ ma dikiri
Sarainɛmɛ. 9 Akũ Dikiri Malaikaa pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ tá n dikirii pì kĩnaa ǹgɔ̃ mì natɛnɛ.
10 Mani n buri kara ògɔ̃ dasi,
oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro.
11 Ń nɔ̀sina, ĩni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,

ĩni tɔ́ kpánɛ Sumaila,
zaakũ Dikiri n yã mà n wɛ́tãmma gũn.
12 Anigɔ̃ de lán zaakisɛ̃ntɛ bà,
ani ibɛrɛ sɛ́ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ibɛrɛ sɛ́ kãao se.
Anigɔ̃ kú kɔ̃ yãn kũ a gbɛ̃nɔro.
13 Akũ Hazara pì: Ma wɛ́ sì Luda kũ àdi ma elɛ. Akũ à tɔ́ kpà Dikiri kũ à yã ònɛɛnɛ
Ludakũadima'e. 14 A yã mɛ́ à tò ò tɔ́ kpà lɔ̀gɔɔ pìinɛ Ludabɛ̃nɛkũadima'e lɔ̀gɔɔ. À kú Kadɛsi
kũ Bɛrɛdio daguramɛ.
15 Hazara nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kũ Abramuo, akũ Abramu tɔ́ kpànɛ Sumaila. 16 Gɔrɔ kũ Hazara
Sumaila ì, Abramu wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛsuddomɛ.

17

Tɔ̃̀zɔ̃yã

1 Kũ Abramu kà wɛ̃̀ basɔɔro donsari, Dikiri bò à sùa à pì: Luda Gbãnasĩndapinkiden ma ũ.
Ǹ táa o kũmao ǹgɔ̃ kun taari sari. 2 Ma bàka kunna kũnwo nigɔ̃ gɛ́, mani n buri karannɛ
manamana. 3 Abramu wùtɛ a gbɛrɛa Luda arɛ, akũ Luda pìnɛ: 4 Lákũ ma bàka kú kũnwo nà,
ĩni gɔ̃ buri dasinɔ dizi ũ. 5 Onigɔ̃ pinnɛ Abramu doro, sé Ibrahĩ, zaakũ mani n kɛ buri dasinɔ
dizi ũ. 6 Mani tó n buri kɛ dasi, burinɔ kũ kínanɔ ni bo n kĩnaa. 7 Ma bàka nigɔ̃ kú kũnwo kũ
n burinɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. Manigɔ̃ de n Luda ũ kũ n burinɔ n gbɛra. 8 Mani Kanaanɔ bùsu
kũ ń kú a gũn nibɔ ũ kpámma pínki kũ n burinɔ n gbɛra, de ògɔ̃ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, manigɔ̃ de
ń Luda ũ.
9 Luda ɛ̀ra à pì Ibrahĩnɛ: Mɔkɔ̃n kũ n burinɔ, àgɔ̃ ma bàka kunna kãáo yã kũna ari á buria.
10 Ma bàka kuna kãáo yã kũ ánigɔ̃ kũnan dí, mɔkɔ̃n kũ n burinɔ. Séde á gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki tɔ̃̀
zɔ̃. 11 À tɔ̃̀ zɔ̃ ma bàka kunna kãáo sèeda ũ. 12 Séde n buri nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃̀ zɔ̃ ń gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ
ari ń buria, nɛ́ kũ ò ń í n bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lú buri pãndenɔanɔ ń pínki. 13 Ò a ì n bɛan yá
kesɔ̃ ò a lù zĩkɛri ũn yá, sé à tɔ̃̀ zɔ̃. Abire nigɔ̃ de ma bàka kunna kãáo gɔrɔ sĩnda pínki sèeda ũ
á mɛ̀ɛa. 14 Oni gyɔfɔrɔde bo a gbɛ̃nɔ tɛ́, zaakũ gbɛ̃ kũ adi tɔ̃̀ zɔ̃ro yã kũ ma dìtɛárɛ kũnaro.
15 Akũ Luda ɛ̀ra à pì Ibrahĩnɛ: Ǹsun pi n nanɔnɛ Sarai doro, ǹgɔ̃ pinɛ Sara sà. 16 Mani
arubarika dan mà tó à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ani gɔ̃ burinɔ dai ũ, bùsu kínanɔ ni bo a kĩnaa. 17 Akũ
Ibrahĩ wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna Luda arɛ à yáa dɔ̀ à pì a nèsɛɛ gũn: Gbɛ̃ kũ à kà wɛ̃̀ basɔɔro ni
nɛ́ i yá? Lákũ Sara kà wɛ̃̀ basiikɔ̃ akuri nà, ani nɛ́ i yá? 18 Akũ à ɛ̀ra à pì Ludanɛ: Ǹ sùru kɛ ǹ
Sumaila gwa. 19 Luda pì: Yãpura n nanɔ Sara ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tɔ́ kpánɛ Isaaku. Ma bàka nigɔ̃
kú kãao kũ a burinɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 20 Sumaila yã musu, ma n yã mà. Mani arubarika
dan, ani nɛ́ i à kara manamana. Ani nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla, oni gɔ̃ kínanɔ ũ, a buri
ni kɛ dasi. 21 Bee kũ abireo ma bàka kunna kũnwo ni gɔ̃ Isaakuamɛ. Ziki mandara'i Sara ni
a i. 22 Kũ Luda yã ò Ibrahĩnɛ à làka, akũ à a tò à tà musu.
23 Akũ Ibrahĩ a nɛ́ Sumaila sɛ̀ kũ a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í a bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lúnɔ ń pínki,
akũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ńnɛ gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ lákũ Luda ònɛ nà. 24 Ibrahĩ kà wɛ̃̀ basɔɔro donsari, gbasa à tɔ̃̀ɔ
zɔ̃̀, 25 a nɛ́ Sumaila sɔ̃ wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aakɔ̃. 26 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Ibrahĩ tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ kũ a nɛ́ Sumailao
27 kũ a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í a bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lú buri pãndeanɔ ń pínki. Ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ gɔrɔ dokɔ̃nɔ
zĩmɛ.

18

Nibɔnɔ suna Ibrahĩ kĩnaa

1 Dikiri bò à sù Ibrahĩa Mamare gbiri línɔ sarɛ. Ibrahĩ vutɛna a bizakuta kpɛ́lɛlɛa fãnantɛ̃.
2 Kũ à wɛ́ sɛ̀ musu, à gbɛ̃nɔn aakɔ̃ è zɛna. Kũ à ń é lɛ, akũ à fùtɛ kpɛ́lɛlɛa kũ bàao à gɛ̀ɛ à dàńlɛ à
wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna 3 à pì: Dikiri, tó ma n pɔnna lè, ǹsun gɛ̃ makũ n zɔ̀blerilaro. 4 Mani suárɛ
kũ ío à gbá pípi à kámma bo lí gbáru la. 5 Lákũ a bɔtɛ ma bɛ kpa nà, mani suárɛ kũ pɔ́bleo fíti
de à gbãna le gbasa à da zɛ́n. Akũ ò pì: Tɔ̀, ǹ kɛ lákũ n ò nà. 6 Akũ à gɛ̀ɛ Sara kĩnaa kutan à pì:
Ǹ flawa dã zaka lɛ́ aakɔ̃ ǹ burodi kɛ likalika. 7 Akũ à bàa lè à gɛ̃̀ a zùnɔ tɛ́ à zùnɛ bɔ̀rɔ mana
kṹ à kpà a zĩkɛriia, akũ zĩkɛrii pìi gɛ̀ɛ à kɛ̀kɛ likalika. 8 Akũ Ibrahĩ vĩfãani kũ vĩ'ipuo kũ zù kũ
ò kɛ̀kɛɛ pìioo sɛ̀ à gɛ̀ɛ à dìtɛńnɛ. Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, api zɛ ń sarɛ lí gbáru gwe.
9 Akũ ò a là ò pì: N nanɔ Sara kú mámɛɛ? À pì: À kú kutan gwe. 10 Akũ Dikiri pì: Mani ɛra
mà su n kĩnaa ziki mandara'i, n nanɔ Sara ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Sara kú a kpɛ kuta kpɛ́lɛlɛa àtɛn
ma. 11 Ibrahĩ kũ Sarao zĩ kṹ, Sara dì nɔgbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ doro. Akũ Sara yáa dɔ̀ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn:
12 Ma zĩ kṹ, akũ ma dikiri zĩ kṹ dɔ. Mani pɔnna yã pì dɔ̃ dɔ yá? 13 Akũ Dikiri Ibrahĩ là à pì:
À kɛ̀ dera Sara yáa dɔ̀ɔ? À pì akũ kũ a zĩ kṹ áni fɔ̃ à nɛ́ i dɔ yá? 14 Yãke dìgɔ̃ zĩ'ũmɛnɛro. Ziki

mandara'i tó a gɔrɔ kà, mani su n kĩnaa, gbasa Sara nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. 15 Akũ Sara ledi kpà à pì ádi
yáa dɔro, zaakũ vĩna a kṹ. Akũ Dikiri pì: É'e! N yáa dɔ̀.

Ibrahĩ aduakɛna Sɔdɔmunɛ

16 Kũ gbɛ̃ pìnɔ fùtɛ, Ibrahĩ gɛ̀ɛ à zɛńnɛ, akũ ò Sɔdɔmu kpa gwà. 17 Akũ Dikiri pì: Mani yã kũ
má ye mà kɛ utɛ Ibrahĩnɛro. 18 A burinɔ nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ onigɔ̃ gbãna vĩ. Andunia buri sĩnda pínki ni
arubarika le a gãimɛ. 19 Zaakũ ma a sɛ̀, de à o a nɛ́nɔnɛ kũ a burinɔ a gbɛra ògɔ̃ ma yã kũna
ò yã mana zɛ́de kɛ, de mà yã kũ ma a lɛ́ sɛ̀nɛ kɛnɛ. 20 Akũ Dikiri ɛ̀ra à pì: Yã kũ òtɛn o Sɔdɔmu
kũ Gɔmɔrao musu dasi, ń durunna gɛ̃̀ ɔla. 21 Mani gɛ́ gwe sà mà gwa, tó yã kũ òtɛn kɛ vãni
lákũ ma mà nà. Tó ò de lɛ sɔ̃ro, mani dɔ̃.

22 Kũ ń gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zɛ́n òtɛn gɛ́ Sɔdɔmu, akũ Dikiri gɔ̃̀ kũ Ibrahĩo gwe. 23 Akũ Ibrahĩ
nài à pì: Ĩni gbɛ̃ mananɔ wara lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔn yá? 24 Tó gbɛ̃ mananɔn kú wɛ̃tɛ pìi gũn
ò kà gbɛ̃nɔn bupla akuri, ĩni ń waran yá? Ĩni sùru kɛ kũ wɛ̃tɛ pìio gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn bupla
akurii pìnɔ yãiroo? 25 Ǹ sùru kɛ! Ǹsun kɛ lɛro. Ǹsun gbɛ̃ mananɔ dɛdɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔro,
zaakũ ò dokɔ̃nɔro. Ǹ sùru kɛ! Ǹsun kɛ lɛro. Mɔkɔ̃n kũ ń de andunia pínki yãkpatɛkɛri ũ, ĩni yã
kɛ a zɛ́aroo? 26 Akũ Dikiri pì: Tó ma gbɛ̃ mananɔ è Sɔdɔmu gbɛ̃nɔn bupla akuri, mani sùru
kɛ kũ wɛ̃tɛ pìio ń yãi. 27 Akũ Ibrahĩ ɛ̀ra à pì dɔ: Makũ kũ má de bùsutiti kũ túbuo ũ, ǹ gaafara
kɛmɛnɛ mà yã onnɛ, Dikiri. 28 Tó gbɛ̃nɔn sɔɔro kɛ̃̀a gbɛ̃nɔn bupla akurii pìi gũn, gbɛ̃nɔn sɔɔro
pìnɔ yãi ĩni wɛ̃tɛ pì kakatɛ yá? Akũ Dikiri pì: Tó ma gbɛ̃ mananɔ è gbɛ̃nɔn bupla awɛɛsɔɔro,
mani wɛ̃tɛ pì kakatɛro. 29 Akũ Ibrahĩ kpɛ́ àtɛn yã onɛ à pì: Tó gbɛ̃ mananɔ kà bupla sɔ̃ bi? Akũ
Dikiri pì: Mani yãke kɛro gbɛ̃nɔn bupla pìnɔ yãi. 30 Akũ à pì: Dikiri, n yã nna! Ǹsun pɔ fɛ̃ro,
má ye mà yã o dɔ. Tó gbɛ̃ mananɔ kà baraakuri sɔ̃ bi? À wèa à pì: Tó ma gbɛ̃ mananɔ è ò kà
gbɛ̃nɔn baraakuri, mani yãke kɛro. 31 Akũ à pì: Ǹ gaafara kɛmɛnɛ dɔ Dikiri, mà yã onnɛ. Tó
gbɛ̃ mananɔ kà gbɛ̃nɔn baro sɔ̃ bi? À wèa à pì: Mani wɛ̃tɛ pì kakatɛro gbɛ̃nɔn baro pìnɔ yãi.
32 Akũ à pì: Dikiri, ǹsun pɔ fɛ̃ro, yã díkĩna baasi mani yã o doro. Tó gbɛ̃ mananɔ kà gbɛ̃nɔn
kuri sɔ̃ bi? À wèa à pì: Mani wɛ̃tɛ pì kakatɛro gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ yãi. 33 Kũ Dikiri yã ò Ibrahĩnɛ
à làka, à gɛ̃̀ zɛ́la, akũ Ibrahĩ ɛ̀ra à tà bɛ.

19

Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kakatɛnaa

1 Kũ malaika gbɛ̃nɔn pla pìnɔ kà Sɔdɔmu ɔkɔsi, Lutu vutɛna Sɔdɔmu bĩni kpɛ́lɛlɛa. Kũ à ń é,
à fùtɛ à gɛ̀ɛ à dàńlɛ à kùtɛńnɛ à wùtɛ a nɛ̀sɛlɛ kutɛna 2 à pì: Ma dikirinɔ, á yã nna! À mɔ́ à gɛ́
kipa makũ á zɔ̀bleri bɛa. À zú o à i la, zia kɔnkɔ káakukaaku á da zɛ́n. Ò pì: Oi, óni i gãnulɛamɛ.
3 Lutu nàkaraḿma manamana, akũ ò gɛ̃̀ a kpɛ́n. À ń yàrii kɛ̀ manamana à masaa kɛ̀ńnɛ, akũ
ò sò.

4 Ari ògɔ̃ gɛ́ wútɛ, Sɔdɔmudenɔ lìka Lutu kpɛ́i. Wɛ̃tɛ pì gɔ̃gbɛ̃nɔ kàkara gwe mámmam,
kɛfɛnnanɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 5 Ò lɛ́ zù Lutui ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò kìpa n bɛa ɔkɔsialanɔn kú
máa? Ǹ bɔtɛ kũńwowɛrɛ, ò pãpã kɛ kũńwo. 6 Lutu bò à zɛ̀ kpɛ́lɛlɛa ń kĩnaa, à gbàa tàta kũ kpɛo
7 à pì: Á'a ma gbɛ̃nɔ, àsun yã bɛ̃nɛ kɛro. 8 Má nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla kũ ò gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, mani
ń bɔtɛárɛ. Lákũ á yei nà à kɛ kũńwo, ama àsun yãke kɛ gɔ̃gbɛ̃ díkĩnanɔnɛro, zaakũ ò kìpa ma
bɛamɛ. 9 Ò pìnɛ: Ǹ gowɛrɛ gwe! Akũ ò pì dɔ: Gbɛ̃ dí bi gbɛ̃ zĩ̀tɔɔmɛ, akũ à ye à kɛ ó yãkpatɛkɛri
ũ. Óni yã vãni kɛnnɛ de ń pɔ́la. Akũ ò kùsia kũ gbãnao, òtɛn su kpɛ́ gbàa gboro. 10 Akũ gbɛ̃nɔn
pla pìnɔ ɔ bò ò Lutu kṹ ò gɛ̃̀ kãao kpɛ́n, akũ ò zɛ́ tàta. 11 Ò tò vĩ̀na gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ arɛnɔ kṹ
ń pínki nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, akũ òtɛn kpɛ́ gbà wɛtɛ ari ò kpàsa. 12 Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ pì Lutunɛ: Dí ń
vĩ la dɔɔ? Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ, n nɛ́ anzurenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò de n gbɛ̃ ũnɔ wɛ̃tɛ gũn ń pínki. Ǹ
bɔtɛ kũńwo, 13 zaakũ o su ò gu dí kakatɛmɛ. Yã vãni kũ òtɛn o wɛ̃tɛpidenɔ musu gɛ̃ Dikiri sãn,
akũ à ó zĩ ò wɛ̃tɛ pì kakatɛ. 14 Lutu bò à gɛ̀ɛ à ò a nɛ́nɔ anzurenɔnɛ à pì: À futɛ ò bɔtɛ, zaakũ
Dikiri ni wɛ̃tɛ dí pì kakatɛ teramɛ. Akũ òtɛn da àtɛn fàai bomɛ.

15 Kũ gu dɔ̀ malaikaa pìnɔ nàkara Lutua ò pì: Ǹ futɛ ǹ n nanɔ kũ n nɛ́nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla dínɔ
sɛ́tɛ ǹ bɔtɛ kũńwo la, de ǹsun ga wɛ̃tɛ pì kakatɛnaa gũnlo yãi. 16 Kũ Lutu tɛn sika kɛ, Dikiri a
wɛ̃nda bò, akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ a kṹ a ɔa kũ a nanɔo kũ a nɛ́nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ, ò bɔ̀tɛ kũńwo
wɛ̃tɛ kpɛ. 17 Kũ ò bɔ̀tɛ kũńwo lɛ, akũ malaikaa pìnɔ do pì Lutunɛ: Ǹ bàa lɛ́ ǹ n zĩda mì sí. Ǹsun
kpɛ gwaro. Ǹsun zɛ guvutɛ pìi gũnlo. Ǹ bàa lɛ́ ǹ mì pɛ́ kpinɔa de ǹsun garo yãi. 18 Akũ à pìńnɛ:
Oi ma dikiri! N yã nna! 19 Makũ n zɔ̀bleri ma n pɔnna lè, n gbɛ̃kɛ kɛ̀mɛnɛ manamana n ma
mìi sì. Ama mani fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà kpi pìnɔ kĩnaa lero. Ari màgɔ̃ gɛ́ ká gwe, kakatɛnaa pì ni ma
le mà ga. 20 Ǹ lakutu ke gwa zã̀ dire. Lákũ à kãni nà, mani fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà gɛ́ gwe. Lakutu
fítimɛ sɔ̃. Ǹ tó mà bàa sí mà tá gwe, manigɔ̃ aafia. Asa à fítiroo? 21 Akũ à pìnɛ: Ma n gba zɛ́,

mani lakutu kũ ntɛn o pì kakatɛro. 22 Ǹ bàa lɛ́ ǹ tá gwe likalika, zaakũ mani yãke kɛ gĩaro ari
ǹ gɛ́ káo gwe. A yã mɛ́ à tò, ò tɔ́ kpà lakutu pìinɛ Zoa.
23 Kũ Lutu Zoa lè, ifãntɛ̃ tɛn bo, 24 akũ Dikiri tò tɛ́ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo bò musu à kà Sɔdɔmu kũ
Gɔmɔraola. 25 À wɛ̃tɛ pìnɔ kàkatɛ kũ gbɛ̃nɔ kũ guvutɛ pìio kũ línɔ kũ sɛ̀nɔ pínki. 26 Kũ Lutu
nanɔ a kpɛ gwà, akũ à lì à gɔ̀ zɛna wisi gbɛ̀ ũ.
27 Kũ gu dɔ̀, Ibrahĩ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gɛ̀ɛ gu kũ à kun yã kũ Dikirioo pìn. 28 Kũ à Sɔdɔmu kũ
Gɔmɔrao kpa gwà kũ guvutɛ pìio pínki, à è túsukpɛ tɛn futɛ zĩtɛ lán tãmatɛ túsukpɛ bà. 29 Lɛmɛ
kũ Luda guvutɛ kũ Lutu kunwa wɛ̃tɛnɔ kàkatɛ lɛ, Ibrahĩ yã dɔ̀n, akũ à Lutu bò wɛ̃tɛ kũ à
kàkatɛ pìnɔ gũn.

Lutu burinɔ

30 Kũ Lutu bò Zoa, à gɛ̀ɛ à vùtɛ kpinɔ tɛ́ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ, kũ à kunna Zoa vĩna vĩ
yãi. Akũ à gɔ̀ kú gbɛ̀wɛɛn kũ a nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ. 31 Akũ Yɔ̃ɔ pì Bãnanɛ: Ó de zĩ kũ̀, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke
kú bùsun à wútɛ kũoo lákũ òdi kɛ nàro. 32 Ǹ mɔ́ ò sèwɛ̃ kákanɛ ó wútɛ kãao, de ògɔ̃ ó buri le a
gãi. 33 Gwãani birea ò wɛ̃ kàkanɛ, akũ Yɔ̃ɔ gɛ̀ɛ à wùtɛ kãao. Lutu dí dɔ̃ gɔrɔ kũ à wùtɛ kãao ke
gɔrɔ kũ à fùtɛro.
34 Kũ gu dɔ̀ Yɔ̃ɔ pì Bãnanɛ: Ma wutɛ kũ ma deo gĩa. Ò wɛ̃ kákanɛ ɔkɔsiala dɔ, ĩni gɛ́ ǹ wútɛ
kãao, de ògɔ̃ ó buri le a gãi. 35 Gwãani birea dɔ ò wɛ̃ kàkanɛ, akũ Bãna gɛ̀ɛ à wùtɛ kãao. Lutu
dí dɔ̃ gɔrɔ kũ à wùtɛ kãao ke gɔrɔ kũ à fùtɛro. 36 Lɛmɛ Lutu nɛ́nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ kɛ̀ lɛ ò nɔ̀ɔ
sì kãao. 37 Yɔ̃ɔ nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́ kpànɛ Mɔabu. Àkũmɛ Mɔabu buri kũ ò kun ari gbãranɔ
dizi káaku ũ. 38 Bãna nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ se, akũ à tɔ́ kpànɛ Aminɛ. Àkũmɛ Amɔni buri kũ ò kun ari
gbãranɔ dizi káaku ũ.

20

Ibrahĩ kũ Abimɛlɛkio

1 Akũ Ibrahĩ fùtɛ gwe à gɛ̀ɛ Nɛgɛvi bùsun Kadɛsi kũ Suruo dagura. Kũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Gera, 2 à
pì a nanɔ Sara bi a dãremɛ, akũ Gera kína Abimɛlɛki gbɛ̃ zɩ̀ à a sɛ̀ à sù kãao. 3 Akũ Luda bò à
sù Abimɛlɛkia nana gũn gwãani à pìnɛ: Ĩni ga nɔ kũ n sɛ̀ɛ pì yãi, zaakũ nɔzãremɛ. 4 À sù à lè
Abimɛlɛki dí wútɛ kãao kɔ̀ro, akũ à pì: Dikiri, ĩni buri kũ odi yãke kɛronɔ dɛdɛn yá? 5 Àkũ mɛ́
à pìmɛnɛ a dãrenloo? Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ à pì a dãgɔ̃mɛ. Ma yã kɛ̀ a zɛ́amɛ, má taari vĩro. 6 Akũ Luda
pìnɛ nana pìi gũn: Ee, má dɔ̃ kũ n yã kɛ̀ a zɛ́amɛ. A yã mɛ́ à tò, ma kpannɛ ǹ durunna kɛmɛnɛ,
mádi we n ɔ nà nɔgbɛ̃ pìiaro. 7 Tera sà, à gɔ̃gbɛ̃ pì nɔ kpáa, zaakũ annabiimɛ. Ani adua kɛnnɛ
de ǹ gɔ̃ aafia. Tó ńdi a nɔ pì kpáa sɔ̃ro, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n gamɛ, mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ á pínki.
8 Akũ Abimɛlɛki fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à a gbɛ̃nɔ sìsi à yã pì bàbańnɛ ń pínki, akũ vĩna ń kũ
manamana. 9 Akũ Abimɛlɛki Ibrahĩ sìsi à pìnɛ: Bɔ́yãi n kɛ̀wɛrɛ lɛɛ? Bɔ́ taarin ma kɛ̀nnɛ gbasa
n tò ma gɔ̃ durunnade ũ kũ ma bùsuuo? Ǹ yã kũ à de ò kɛro kɛ̀mɛnɛ. 10 Bɔ́ laasun n lè gbasa
n yã pìi kɛ̀ɛ? 11 Ibrahĩ wèa à pì: Matɛn da yã gbɛ̃ke Luda vĩna vĩ bùsu díkĩna gũnlo, oni ma dɛ
ma nanɔ yãimɛ. 12 Abire gbɛra nɔgbɛ̃ pì bi ma dãremɛ yãpura. Ó de dokɔ̃nɔmɛ, baadi kũ a
dao, akũ à gɔ̀ ma nɔ ũ. 13 Kũ Luda ma bo ma de bɛa yã, matɛn likara, akũ ma pì ma nɔ pìinɛ
gu kũ óni gɛ́n pínki, à gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ àgɔ̃ pi a dãgɔ̃n ma ũ. 14 Akũ Abimɛlɛki sù kũ sãnɔ kũ zùnɔ
kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ à kpà Ibrahĩa, akũ à a nanɔ ɛ̀ranɛ. 15 Akũ Abimɛlɛki pì:
Ma bùsun dí, ǹ vutɛ gu kũ ń yein. 16 Akũ à pì Saranɛ: Ma andurufu ɔgɔ wàa sɔɔro kpà n dãgɔ̃a
kútɛkɛbɔ ũ, de gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ dɔ̃ ń pínki kũ ńdi taari kɛro. 17 Akũ Ibrahĩ wɛ́ kɛ̀ Ludaa,
akũ Luda Abimɛlɛki gbà aafia kũ a nanɔo kũ a nɔ yìgisaridenɔ, de ò nɛ́ i, 18 zaakũ Dikiri tò
Abimɛlɛki bɛ nɔgbɛ̃nɔ para kũ̀ yã Ibrahĩ nanɔ yã musu.

21

Isaaku inaa

1 Dikiri arubarikaa dà Saragu lákũ à ò nà, à kɛ̀nɛ lákũ à lɛ́ sɛ̀nɛ nà. 2 Akũ à nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì kũ
Ibrahĩo gɔ̃gbɛ̃ ũ a zĩkũnaa gũn gɔrɔ kũ Luda dìtɛnɛɛa. 3 Ibrahĩ tɔ́ kpà nɛ́ pìinɛ Isaaku. 4 À tɔ̃̀ɔ
zɔ̃̀nɛ a gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ lákũ Luda dìtɛnɛ nà. 5 À kà wɛ̃̀ basɔɔro a nɛ́ pì igɔrɔa. 6 Akũ Sara pì:
Luda yáadɔyã kɛ̀mɛnɛ, gbɛ̃ kũ à mà pínki ni yáa dɔ kũmao. 7 À pì dɔ: Oni we ò pi Ibrahĩnɛ yã
mani gɔ̃ nɛ́rande ũ yá? Akũ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kãao a zĩkũnaa gũn.
8 Kũ nɛ́ pì zɔ̃kɔ̃ kũ̀ à kɛ̃ yɔ̃a, akũ Ibrahĩ a kɛ̃na yɔ̃a pɔnna kɛ̀. 9 Sara è nɛ́ kũ Misila nɔgbɛ̃
Hazara ì kũ Ibrahĩo dìgɔ̃ Isaaku yáa dɔmɛ, 10 akũ à pì Ibrahĩnɛ: Ǹ pɛ́ zɔ̀ɔ pìia kũ a nɛ́o, zaakũ
zɔ̀ nɛ́ pì ni túbi ble kũ ma nɛ́ Isaakuoro. 11 Yã pìi Ibrahĩ pɔ yàka manamana, zaakũ a nɛ́mɛ,
12 akũ Luda pìnɛ: Ǹsun tó n pɔ yaka n nɛ́ kũ n zɔ̀nɔgbɛ̃ pìio yã musuro. Yã kũ Sara tɛn onnɛ
pínki ǹ ma, zaakũ Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ n burinɔ ũ. 13 Mani tó zɔ̀ nɛ́ pìi buri kɛ se,
zaakũ n nɛ́mɛ. 14 Akũ Ibrahĩ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à pɔ́ble sɛ̀ kũ í tùruuo à kpà Hazaraa. À dìnɛ,

akũ à a nɛ́ kpàa dɔ. À a gbàrɛ, akũ à gɛ̀ɛ àtɛn likara zɔ̃ Bɛsɛba gbárannan. 15 Kũ í làkam̃ma, à
kɛfɛnna pìi tò lí gbáru, 16 akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ arɛ kàzulɛtɛki zã̀ lɛ́n, zaakũ à pì á ye à a nɛ́ gana ero.
Kũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ zã̀ lɛ, akũ à nà ɔ́dɔnaaa.
17 Luda kɛfɛnna pì ɔ́ɔ dɔ mà, akũ Luda Malaika lɛ́ zù Hazarai zaa musu à pì: Bɔ́ mɛ́ à n lee
Hazara? Ǹsun vĩna kɛro, zaakũ Luda nɛ́ pì ɔ́ɔ dɔ mà gu kũ à kunwa. 18 Ǹ futɛ ǹ n nɛ́ pì sɛ́ ǹ a
kũ a ɔa, zaakũ mani tó à gɔ̃ buri zɔ̃kɔ̃ ũ. 19 Luda nɔgbɛ̃ pì wɛ́ kɛ̀nɛ, akũ à lɔ̀gɔɔ è. À gɛ̀ɛ à í tɔ̀ a
tùru pa, akũ à sù à kpà a nɛ́ pìia à mì.
20 Luda kú kũ nɛ́ pìio ari à zɔ̃kɔ̃ kũ̀. Àdigɔ̃ kú gbárannan, akũ à gɔ̃̀ tofekari ũ. 21 Gɔrɔ kũ à kú
Parani gbáranna pìi gũnn a da Misila bùsu nɔ sɛ̀nɛ.

Ibrahĩ kũ Abimɛlɛkio lɛ́dokɔ̃nɔkɛnaa

22 Gɔrɔ birea Abimɛlɛki kũ a zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo gɛ̀ɛ Ibrahĩ kĩnaa ò pìnɛ: Luda kú
kũnwo yã kũ ntɛn kɛ gũn pínki. 23 Ǹ la damɛnɛ la gɔ̃̀nɔ ǹ sì kũ Ludao kũ ĩni bo ma kpɛro
ke ma nɛ́nɔ ke ma burinɔ. Lákũ ma gbɛ̃kɛ kɛ̀nnɛ nà, ǹ kɛmɛnɛ lɛ kũ bùsu kũ ń kú a gũn gbɛ̃
zĩ̀tɔ ũo. 24 Akũ Ibrahĩ pìnɛ: Ma la dànnɛ. 25 Akũ Ibrahĩ lɔ̀gɔ kũ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sìa yã sɛ̀tɛ à
ònɛ. 26 Abimɛlɛki pì: Má gbɛ̃ kũ ò yã bire kɛ̀nɔ dɔ̃ro, ńdi omɛnɛ yãro, gbãran ma mà. 27 Akũ
Ibrahĩ sãnɔ kũ zùnɔ kũ̀ à kpà Abimɛlɛkia, akũ ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o. 28 Akũ Ibrahĩ sãnunu
mɛ̀n supplanɔ bò à kàtɛ ńdona. 29 Abimɛlɛki a là à pì: Sã mɛ̀n suppla kũ n ń kátɛ ńdona pìnɔ yã
de deramɛɛ? 30 Akũ à wèa à pì: Ǹ sã mɛ̀n suppla pìnɔ sí sèeda ũ kũ makũ mɛ́ ma lɔ̀gɔɔ pìi yɔ̃̀.
31 A yã mɛ́ à tò ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Bɛsɛba, zaakũ gwen ò la dànkɔ̃nɛ. 32 Lɛn ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ Bɛsɛba
lɛ, akũ Abimɛlɛki kũ a zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo ɛ̀ra ò tà Filisitini bùsun. 33 Ibrahĩ sãma lí tɔ̃̀
Bɛsɛba, akũ à Dikiri Luda Gɔrɔsĩndapinkide sìsi gwe. 34 Akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ Filisitini bùsuu pìi
gũn.

22

Isaaku kpana sa'opɔ ũ

1 Abire gbɛra Luda Ibrahĩ yɔ̃̀ à gwà à pìnɛ: Ibrahĩ! Akũ à wèa à pì: Makũ di! 2 Akũ Luda
pìnɛ: Ǹ n nɛ́ mɛ̀n do kũ ń yei Isaaku sɛ́ ǹ gɛ́o Mɔria bùsun, ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o kãao
kpi kũ mani onnɛa. 3 Kũ à fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gàarii yĩ̀ a zaakinɛ, akũ à a zĩkɛrinɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔn
pla kũ a nɛ́ Isaaku pìio. À sa'oyakaa pàra, akũ à dà zɛ́n, àtɛn gɛ́ gu kũ Luda ònɛn. 4 A gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ kũ à wɛ́ sɛ̀, à gu pìi è zãa. 5 Akũ à pì a zĩkɛri pìnɔnɛ: À gɔ̃ kũ zaakio la. Makũ kũ
kɛfɛnna dio óni gɛ́ arɛ ò donyĩ kɛ Ludanɛ, óni ɛra ò su ò á le la. 6 Ibrahĩ sa'oyakaa sɛ̀ à dì a
nɛ́ pìinɛ, akũ à tɛ́ kũna kũ fɛ̃nɛo, òtɛn gɛ́ lɛɛlɛ. 7 Akũ Isaaku yã ò a denɛ à pì: Baa! À wèa à pì:
Bɔ́mɛ nɛ́? Akũ à pìnɛ: Ó tɛ́ kũna kũ yàkaao, sãnɛ bɔ̀rɔ kũ óni ká tɛ́n à tɛ́ kũ kú mámɛɛ? 8 Akũ
Ibrahĩ pì: Ma nɛ́, Luda mɛ́ ani sa'osã kpá. Akũ ò tɛ́kɔ̃i òtɛn gɛ́. 9 Kũ ò kà gu kũ Luda ònɛn, à
sa'oki bò gwe à yàkaa kpàkpaala, akũ à a nɛ́ pìi yĩ̀ à dì yàkaa pìia sa'oki musu. 10 Kũ à fɛ̃nɛ sɛ̀ à
ɔ bò de à a nɛ́ pìi kùtu kpá, 11 akũ Dikiri Malaika lɛ́ zùi zaa musu à pì: Ibrahĩ! Ibrahĩ! À wèa
à pì: Makũ di! 12 Akũ à pì: Ǹsun ɔ na nɛ́ pìiaro ǹsun yãke kɛnɛro. Má dɔ̃ sà kũ ń ma vĩna vĩ, ńdi
gímɛnɛ kũ n nɛ́ mɛ̀n dooro. 13 Ibrahĩ wɛ́ sɛ̀, akũ à sãkaroo è líwaka kà a bɛ̃nɛi. Akũ à gɛ̀ɛ à a
kũ̀ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ òo a nɛ́ gɛ̃nɛ ũ. 14 Akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Dikirinikpa, akũ òdigɔ̃
o ari kũ a gbãrao òdi pi: Dikiri ni kpá a kpi musu.
15 Dikiri Malaikaa ɛ̀ra à lɛ́ zù Ibrahĩi zaa musu dɔ 16 à pì: Makũ Dikiri ma la dà kũ ma
kunnaao ma pì, lákũ n yã pìi kɛ̀ nà, ńdi gí kũ n nɛ́ mɛ̀n dooro, 17 mani arubarika dangu mà
n buri karannɛ lán susunɛnɔ bà, onigɔ̃ dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. N burinɔ nigɔ̃ gbãna vĩ n
ibɛrɛnɔa. 18 Mani arubarika da andunia buri sĩnda pínkigu n buri gãi, kũ n ma yã mà yãi.
19 Kũ Ibrahĩ ɛ̀ra à sù a zĩkɛrinɔ kĩnaa, ò fùtɛ ò tà Bɛsɛba, akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe.
20 Abire gbɛra ò ò Ibrahĩnɛ ò pì: N vĩ̀ni Nao nanɔ Milika nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì. 21 A daudu tɔ́n Uzu.
A dakũnanɔ tɔ́n dí: Buzu, Aramu de Kɛmuɛli, 22 Kɛsɛdi, Azo, Pilidasa, Yidilafa kũ Bɛtuɛlio.
23 Bɛtuɛli pì mɛ́ à Rɛbɛka ì. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃ kũ Milika ì kũ Ibrahĩ vĩ̀ni Naon gwe. 24 A
nɔ danyĩ Ruma nɛ́nɔ tɔ́n dí: Teba, Gaamu, Tasa kũ Maakao.

23

Sara ganaa

1 Sara kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo awɛɛsuppla, 2 gbasa à gà zaa Kiriataba kũ òdi pi tera Ɛblɔnu, Kanaanɔ
bùsun. Akũ Ibrahĩ a wɛ̃nda kɛ̀ à ɔ́ɔ dɔ̀ a gana yã musu. 3 Kũ à gò a nanɔ gɛ̀ kĩnaa, à gɛ̀ɛ à pì Iti
burinɔnɛ: 4 Nibɔ kũ gbɛ̃ zĩ̀tɔɔon ma ũ á tɛ́. À zĩtɛ yíama ma gɛ̀vĩki ũ mà gɛ̀ vĩn. 5 Akũ Iti burinɔ
pìnɛ: 6 Mare, ǹ ó yã ma. Luda gbɛ̃ arubarikademɛ n ũ ó tɛ́. Ǹ n gɛ̀ vĩ gbɛ̀wɛɛ kũ à kɛ̀nnɛ mana
gũn. Ó gbɛ̃ke ni n tɛ̃ gbɛ̀wɛɛ kũ ĩni n gɛ̀ vĩ a gũnlo. 7 Akũ Ibrahĩ fùtɛ à kùtɛ bùsupidenɔnɛ 8 à

pìńnɛ: À ma yã ma, tó a we mà a gɛ̀ vĩ la. À wɛ́ kɛmɛnɛ Zoa nɛ́ Ɛflɔnua 9 à Makpɛla gbɛ̀wɛɛ kũ
à kú a bú lɛ́i yíama a ɔgɔa, ani gɔ̃ ma gɛ̀vĩki ũ á bùsun.
10 Ɛflɔnu vutɛna ń tɛ́ a wɛ̃tɛ bĩnilɛa gwe, akũ à ò Ibrahĩnɛ Itinɔ wára ń pínki à pì: 11 Oi mare, ǹ
ma yã ma. Ma n gba bura pì kũ gbɛ̀wɛɛ kũ à kú gweo. Ma n gba ma gbɛ̃nɔ wára. Ma n gbamɛ,
de ǹ n gɛ̀ vĩn. 12 Ibrahĩ kùtɛ bùsupidenɔnɛ, 13 akũ à pì Ɛflɔnunɛ ń pínki wára: Ǹ sã kpá ǹ ma yã
ma. Mani bura pì fĩna bonnɛ. Ǹ ma ɔgɔ sí, mani ma gɛ̀ vĩn. 14 Akũ Ɛflɔnu pìnɛ: 15 Mare, ǹ ma
yã ma. Zĩtɛ kũ a ɔgɔ kà andurufu wàa plamɛ, bɔ́n abire ũ ó daguraa? Ǹ n gɛ̀ vĩn. 16 Ibrahĩ a
yã mà, akũ à andurufu kũ à òo yɔ̃nɛ gbɛ̃nɔ wára lagatarinɔ zakaaa. 17 Lɛmɛ Ɛflɔnu bú kũ à
kú Makpɛla, Mamare sarɛ, gɔ̃ Ibrahĩ pɔ́ ũ lɛ kũ gbɛ̀wɛɛ kũ à kú gweo kũ lí kũ ò kú gwenɔ zaa
bú pì lɛ́i pínki. 18 À gɔ̃ Ibrahĩ pɔ́ ũ Iti kũ ò sù wɛ̃tɛ bĩnilɛanɔ pínki wára.
19 Abire gbɛra Ibrahĩ a nanɔ vĩ Makpɛla bura gbɛ̀wɛɛ pìi gũn Mamare kũ òdi pi tera Ɛblɔnu
sarɛ, Kanaanɔ bùsun. 20 Lɛn bú kũ gbɛ̀wɛɛ kũ à de Itinɔ pɔ́ ũ yãoo gɔ̃ Ibrahĩnɛ gɛ̀vĩki ũ lɛ.

24

Nɔwɛtɛna Isaakunɛ

1 Ibrahĩ zĩ kũ a gɔrɔnɔ kà zɛ̃, akũ Dikiri arubarikaa dàagu yã sĩnda pínki gũn. 2 Akũ à ò a
zĩkɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à de a pɔ́ sĩnda pínki yãgɔ̃gɔ̃ri ũnɛ à pì: Ǹ ɔ sɔtɔ ma gbáda gbáru, 3 mani tó
ǹ la da kũ Dikiri, musu kũ zĩtɛo Luda tɔ́o kũ ĩni Kanaa kũ má kú ń tɛ́nɔ nɔ sɛ́ ma nɛ́nɛro. 4 Ǹ
gɛ́ ma bɛ bùsun ma danɛnɔ gũn, ǹ nɔ sɛ́ ma nɛ́nɛ gwe. 5 Akũ a zĩkɛrii pì a là à pì: Tó nɔgbɛ̃ pì
dí we à tɛ̀mai à sù kũmao bùsu díkĩnan sɔ̃ro bi? Mani gɛ́ kũ n nɛ́o bùsu kũ n bonn yá? 6 Ibrahĩ
pìnɛ: Ǹ laakari kɛ! Ǹsun gɛ́ kũ ma nɛ́o gwero. 7 Dikiri Luda Musude ma bo ma de bɛa ma
danɛnɔ bùsun, akũ à yã òmɛnɛ à la dà à pì, áni bùsu díkĩna kpá ma burinɔamɛ. Àkũ mɛ́ ani a
Malaika zĩ à donnɛ arɛ. Gwen ĩni nɔ sɛ́n ma nɛ́nɛ. 8 Tó nɔgbɛ̃ pì dí we à tɛ̀nyĩro, n bo ladana
kũ n la dàmɛnɛ dí gũn. Ǹsun gɛ́ gwe kũ ma nɛ́oro fá! 9 Akũ a zĩkɛrii pì a ɔ sɔ̀tɔ a dikiri gbáda
gbáru, à la dànɛ yã pìi musu.
10 Zĩkɛrii pì a dikiri lakuminɔ sɛ̀ mɛ̀n kuri kũ a dikiri aruzɛkɛ buri pínkio, akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ
Nao bɛ wɛ̃tɛn zaa Siria Mɛsɔpɔtamia bùsun. 11 Kũ à kà gwe, à tò lakuminɔ kámma bò lɔ̀gɔɔ
sarɛ wɛ̃tɛ kpɛ. Kũ ɔkɔsi kɛ̀, gɔrɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ dì bɔtɛ í tɔ́, 12 akũ à adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ma dikiri
Ibrahĩ Luda, ǹ gbɛ̃kɛ kɛ ma dikiriinɛ ǹ tó ma tá kɛ nna ɔkɔsiala. 13 Ǹ gwa, má zɛna lɔ̀gɔɔ sarɛ.
Tó wɛ̃tɛ nɔkparenɔ bɔ̀tɛ í tɔ́, 14 nɔkpare kũ ma ònɛ à a lo kipa à í tɔ́mɛnɛ mà mi, tó à pìmɛnɛ
mà mi, akũ à kpà ma lakuminɔa dɔ, de mani dɔ̃ kũ n gbɛ̃kɛ kɛ̀ ma dikiriinɛ, nɔgbɛ̃ kũ n dìtɛ n
zɔ̀bleri Isaaku pɔ́ ũn gwe. 15 Adi yã pì o à làkaro, akũ Bɛtuɛli nɛ́ Rɛbɛka bò kũ loo dina a gɛ̃n.
Bɛtuɛli bi Ibrahĩ vĩni Nao nɛ́ kũ à ì kũ a nanɔ Milikaomɛ. 16 Nɛ́ pì mana akũsɔ̃ à bũnumɛ,
gɔ̃gbɛ̃ ke dí wutɛ kãao zikiro. À sù lɔ̀gɔ kĩnaa, à í tɔ̀ à a lo pà, akũ à ɛ̀ra àtɛn tá. 17 Akũ zĩkɛrii
pìi bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à zɛ́ zɔ̃nɛ à pì: Ǹ ma gba í mà mi, bee fíti. 18 Nɔgbɛ̃ pìi pì: Ǹ mi Baa! Akũ à a lo
kìpa gɔ̃nɔ, à í kpàa à mì. 19 Kũ à í kpàa à mì à làka, à pì: Mani tɔ́ n lakuminɔnɛ dɔ, ò mi ari ò
kã. 20 Akũ à a lo í kà pɔ́nɔ ímibɔn gɔ̃nɔ, à ɛ̀ra à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à í tɔ́ lɔ̀gɔn, akũ à í tɔ̀ lakuminɔnɛ
pínki. 21 Gɔ̃gbɛ̃ pì zɛna àtɛni a gwa tíii, de à le à dɔ̃ tó Dikiri ni tó a tá kɛ nna, ke ani kɛ nnaro.
22 Kũ lakuminɔ í mì ò làka, akũ gɔ̃gbɛ̃ pì wura tãnka mana dà nɔ pìinɛ a yĩa, à wura zã dànɛ
mɛ̀n pla. Tãnka pìi tìkisii kà giramu sɔɔro, zã pìnɔ sɔ̃ giramu basɔsɔɔro. 23 Akũ à a là à pì: Ǹ
omɛnɛ, dí nɛ́mɛ n ũu? Óni iki e n de bɛa yá? 24 Akũ à wèa à pì: Bɛtuɛli nɛ́n ma ũ, Milika kũ Nao
daikore. 25 Sɛ̃ kũ tàragaao din ó bɛa, akũ iki kun dɔ. 26 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kùtɛ à donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ
à pì: 27 Dikiri ma dikiri Ibrahĩ Luda arubarika vĩ kũ adi gí gbɛ̃kɛ kũ náanio yã kɛnɛro yãi.
Makũ sɔ̃, Dikiri dòmɛnɛ arɛ ma dikiri danɛnɔ bɛa.
28 Akũ nɔkpare pìi bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à yã pì gbã̀ a ɔndenɔnɛ. 29 Rɛbɛka pì dãgɔ̃ vĩ kũ òdi pinɛ Labã.
À bò wɛ̃tɛ kpɛ kũ bàao à gɛ̀ɛ à gɔ̃gbɛ̃ pìi lè lɔ̀gɔ lɛ́a, 30 zaakũ à è a dãre tãnka kũ zão dana,
akũ à yã kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi ònɛɛ mà. Kũ à gɛ̀ɛ à a lè kũ lakuminɔ lɔ̀gɔ lɛ́a, 31 à pì: Ǹ mɔ́ mɔkɔ̃n kũ
Dikiri arubarikaa dàngu! À kɛ̀ dera ń zɛna wɛ̃tɛ kpɛɛ? Ma kpɛ́ kɛ̀kɛnnɛ kũ lakuminɔ bàdɔkio.
32 Gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̃ ɔnn, akũ Labã lakuminɔ aso pòro à sɛ̃la kori kũ tàragaao kpàḿma à í kpà gɔ̃gbɛ̃
pìia à a gbá pípio kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki.
33 Ò pɔ́ble dìtɛnɛ, akũ à pì: Mani pɔ́ ble gĩaro ari mà yã kũ ma suo o. Akũ Labã pì: Ǹ o.
34 Akũ à pì: Ibrahĩ zĩkɛriimɛ ma ũ. 35 Dikiri arubarikaa dà ma dikiriinɛ manamana, akũ à
gɔ̃ aruzɛkɛde ũ. À a gbà sãnɔ kũ zùnɔ kũ andurufuuo kũ wuraao kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔ kũ lakuminɔ kũ zaakinɔ. 36 Ma dikirii pì nanɔ Sara nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ a zĩkũnaa gũn, akũ
ma dikiri pɔ́ kũ à vĩ kpà nɛ́ pìia pínki. 37 Ma dikirii tò ma la dà, zaakũ à pì màsun Kanaa kũ
à kú ń tɛ́nɔ nɔ sɛ́ a nɛ́nɛro. 38 À pì mà gɛ́ a de bɛa a buri gũn mà nɔ sɛ́ a nɛ́nɛ gwe. 39 Akũ ma
a dikirii là ma pì, tó nɔgbɛ̃ pì dí we à tɛ́mai sɔ̃ro bi? 40 À wèma à pì, Dikiri kũ a táa ò kãao

mɛ́ ani a Malaika zĩ à gɛ́ zɛmɛnɛ, de ma tá kɛ nna, mani nɔ sɛ́ a nɛ́nɛ a de bɛ danɛnɔ tɛ́. 41 À
pì tó ma gɛ a buri kĩnaa, tó odi wero, mani bo ladana kũ ma la dàarɛ gũn. 42 Kũ ma ka lɔ̀gɔ
kĩnaa gbãra ma pì: Dikiri, ma dikiri Ibrahĩ Luda, tó n we, ǹ tó ma tá kɛ nna. 43 Má kú lɔ̀gɔ
lɛ́a. Nɔkpare kũ à sù í tɔ́, akũ ma pìnɛ à ma gba í fíti mà mi, 44 tó à pì mà mi, akũ à tɔ̀ ma
lakuminɔnɛ dɔ, mani dɔ̃ kũ nɔkpare kũ n dìtɛ à kɛ ma dikiri nɛ́ pɔ́ ũn gwe. 45 Ari màgɔ̃ yã pì
o ma nɛ̀sɛɛ gũn mà láka, akũ Rɛbɛka bò kũ loo dina a gɛ̃̀n à sù lɔ̀gɔ lɛ́a à í tɔ̀. Akũ ma pìnɛ à
ma gba í mà mi. 46 À a lo kìpa gɔ̃̀nɔ, à pì mà mi áni kpá ma lakuminɔa dɔ. Kũ ma mì, akũ à
kpà ma lakuminɔa. 47 Akũ ma a la, dí nɛ́n a ũu? À pì Bɛtuɛli nɛ́n a ũ, Milika kũ Nao daikore.
Akũ ma tãnka dànɛ a yĩa, ma zã dànɛ a ɔnɔa. 48 Akũ ma kutɛ ma donyĩ kɛ̀ Dikiri ma dikiri
Ibrahĩ Ludanɛ ma sáabu kpàa, zaakũ à dòmɛnɛ arɛ zɛ́ súsu gũn, de mà a dikiri vɩ̃̀ni daikore
sɛ́ a nɛ́nɛ. 49 Tera sà tó áni we à gbɛ̃kɛ kũ náanio yã kɛ ma dikiriinɛ, à omɛnɛ. Tó ádi we sɔ̃ro,
à omɛnɛ, mani gɛ́ gu pãndea. 50 Labã kũ Bɛtuɛlio wèa ò pì: Yã pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, ó yãke
ona vĩro, a mana ke a vãni. 51 Rɛbɛkan dí, ǹ a sɛ́ ǹ tá kãao, à gɔ̃ n dikiri nɛ́ nanɔ ũ lákũ Dikiri
ò nà. 52 Kũ Ibrahĩ zĩkɛrii pì ń yã mà, à wùtɛ zĩtɛ Dikirinɛ. 53 Akũ à nɔmanablebɔ kũ ò kɛ̀ kũ
andurufuuo kũ wuraao kũ pɔ́kasanɔ bɔ̀tɛ à kpà Rɛbɛkaa. À a vɩ̃̀ni kũ a daoo gbà pɔ́ ɔgɔdenɔ
dɔ. 54 Akũ àpii kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ pɔ́ blè ò í mì, akũ ò ì gwe.

Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ à pì: À ma gbarɛ mà tá ma dikiri kĩnaa. 55 Nɔ vɩ̃̀ni kũ a dao pì: Ǹ tó nɛ́ pì gɔ̃
kũoo bee gɔrɔ kuri, á gbasa à tá. 56 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìńnɛ: Lákũ Dikiri ma tá kɛ̀ nna nà lán dí bà,
àsun ma dãdã doro. À ma gbarɛ mà tá ma dikiri kĩnaa. 57 Akũ ò pì: Ò nɛ́ pì sísi ò a la. 58 Akũ
ò Rɛbɛka sìsi ò a là ò pì: Ĩni tá kũ gbɛ̃ pìio yá? Akũ Rɛbɛka pì: Mani tá kãao. 59 Akũ ò Rɛbɛka
gbàrɛ kũ a gwàri kũ à a gwà zaa a fítinna zĩo, òtɛn tá kũ Ibrahĩ zĩkɛriio kũ a gbɛ̃nɔ. 60 Ò sa
mana ò Rɛbɛkanɛ ò pì:
Nɛ́, Luda tó ǹ gɔ̃ gbɛ̃ dasinɔ dai ũ,
n burinɔ gɔ̃ gbãna vĩ ń zãngurinɔa.
61 Akũ Rɛbɛka fùtɛ kũ a nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ, ò dì lakuminɔ kpɛ ò tɛ́ gɔ̃gbɛ̃ pìii, akũ à tà kũńwo.

62 A sù à lè Isaaku sù kũ lɔ̀gɔ kũ òdi pi Ludabɛ̃nɛkũadima'eo à vùtɛ Nɛgɛvi bùsun. 63 À bò à
gɛ̀ɛ à laasun lɛ́ sɛ̃̀n ɔkɔsi, akũ kũ à wɛ́ sɛ̀, à è lakuminɔ tɛn su. 64 Rɛbɛka wɛ́ sɛ̀ à Isaaku è se, akũ
à kìpa a lakumi kpɛ likalika 65 à zĩkɛrii pìi là à pì: Dín gɔ̃gbɛ̃ kũ àtɛn kure sɛ̃̀n àtɛn su daolɛ zɛ̃̀
dire ũu? Akũ zĩkɛrii pìi wèa à pì: Ma dikiriimɛ. Akũ Rɛbɛka a pɔ́dangãnn sɛ̀ à kù a ãnnwa.
66 Kũ ò kà Isaaku kĩnaa, zĩkɛrii pì yã kũ à kɛ̀ɛ bàbanɛ pínki. 67 Isaaku gɛ̃̀ kũ Rɛbɛkao a da Sara
bizakutan, akũ à a sɛ̀ à gɔ̃̀ a nɔ ũ. À ye nɔ pìii, akũ a laakari kpatɛna a da ga gbɛra.

25

Ibrahĩ ganaa

1 Ibrahĩ nɔ pãnde sɛ̀ dɔ a tɔ́n Kɛtura. 2 Nɛ́ kũ à ì kãaonɔ tɔ́n dí: Zimlã, Yɔkɔsã, Mɛdã, Midiã,
Isibaki, Sua. 3 Yɔkɔsã mɛ́ à Seba kũ Dedão ì. Dedã burinɔn Asirianɔ kũ Lɛtusinɔ kũ Lɛuminɔ
ũ. 4 Midiã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Efa, Ɛfa, Anɔku, Abida, Ɛlɛda. Ń pínki Kɛtura burinɔmɛ.

5 Ibrahĩ a aruzɛkɛ kpà Isaakua pínki, 6 akũ à gba dà a nɔ yìgisaride nɛ́nɔnɛ à ń gbárɛ ifãboki
kpa de à kpɛ́ à ga, de òsungɔ̃ kú kũ Isaakuoro yãi.

7 Ibrahĩ kɛ̀ wɛ̃̀ bakɛ̃ndo sɔɔro sari, 8 akũ à gà. À zĩ kũ̀ yúkuyuku, gbasa à kà a gbɛ̃nɔla gyãwãn.
9 A nɛ́nɔ Isaaku kũ Sumailao a vɩ̀ Makpɛla gbɛ̀wɛɛ gũn, Mamare ifãboki kpa, bura kũ à de Iti
buri Zoa nɛ́ Ɛflɔnu pɔ́ ũ yã 10 kũ Ibrahĩ pìi lù Itinɔa. Gwen ò a vɩ̃̀n kũ a nanɔ Sarao. 11 Ibrahĩ
ganaa gbɛra Luda arubarikaa dà a nɛ́ Isaakun. À vutɛna Ludabɛ̃nɛkũadima'e lɔ̀gɔɔ sarɛ.

Sumaila burinɔ

12 Ibrahĩ nɛ́ Sumaila burinɔ yãn dí. Sara zĩkɛri Hazara, Misila nɔgbɛ̃ mɛ́ à nɛ́ pìi ì kãao.
13 Sumaila nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí lákũ ò ń í nà. A daudu tɔ́n Nɛbayo. A dakũnanɔ tɔ́n dí: Keda,
Adabɛli, Mibisamu, 14 Misima, Duma, Masa, 15 Adada, Tema, Yetu, Nafisi kũ Kedemao.
16 Sumaila nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n gwe. Ń baadi a tɔ́ kpà a lakutu ke a bùraanɛ. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a buri
kuri awɛɛplanɔ kínanɔ ũ.

17 Sumaila kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo akuri awɛɛsuppla, akũ à gà à kà a gbɛ̃nɔla gyãwãn. 18 A burinɔ
vùtɛ zaa Avila ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Surua, Misila ifãboki kpa gɛna Asiria bùsu kpa. Òdi kɔ̃ tɛ́ kpákpa
kũ Ibrahĩ buri kparanɔro.

Isau kũ Yakubuo inaa

19 Ibrahĩ nɛ́ Isaaku burinɔ yãn dí. Ibrahĩ Isaaku ì. 20 Kũ Isaaku kà wɛ̃̀ bupla, akũ à Labã
dãre Rɛbɛka sɛ̀. Àkũmɛ Siria bùsu gbɛ̃ Bɛtuɛli kũ à bò Mɛsɔpɔtamia bùsun nɛ́ ũ. 21 Isaaku wɛ́
kɛ̀ Dikiria a nanɔnɛ, zaakũ paramɛ, akũ Dikiri a adua sì, a nanɔ pìi nɔ̀ɔ sì. 22 Sìkanɔ tɛn ɔsi ká
a gbɛrɛn, akũ à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò yã bire taka ma lee? Akũ à gɛ̀ɛ à Dikiri là. 23 Dikiri pìnɛ:

Buri mὲn pla kú n nέ'isɔn,
gbɛ̃nɔn pla kũ ò kú n gbɛrɛn pìnɔ ni kɛ̃kɔ̃a.
Buri mὲn do gbãna nigɔ̃ de a dola,
a kũ à bò káaku nigɔ̃ nέ ũ gbɛ̃ kpɛdenɛ.
24 Kũ a nέ'igɔrɔ kà, akũ à sìkanɔ ì gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. 25 Kũ gbɛ̃ káaku tɛn bo, à bò tɛ̃ɛ zónzon. À mὲkã
vĩ lán uta kãde bà, akũ ò tɔ́ kpànɛ Isau. 26 Abire gbɛra kũ nέ plade tɛn bo, à dɔ̀ Isau gbátokia,
akũ ò tɔ́ kpànɛ Yakubu. Isaaku wɛ̃̀ baaakɔ̃de gũnn à nέ pìnɔ ì.
27 Nέ pìnɔ zɔ̃kɔ̃ kũ̀. Isau kὲ tofekari gbãna kũ àdi kɛ̃ sɛ̃̀ntɛaro ũ. Yakubu sɔ̃ bɛgwariimɛ.
28 Isaaku ye Isaui kũ à nɔ̀bɔ lέ'i vĩ yãi. Rɛbɛka sɔ̃ à ye Yakubui.
29 Zĩkea Yakubu tɛn dòo kuku, akũ Isau sù kũ sɛ̃̀ntɛo nà tɛni a dɛ. 30 Akũ à pì Yakubunɛ: N
yã nna! Ǹ tó mà dò tɛ̃ra bire ble, zaakũ nà tɛni ma dɛmɛ. A yã mέ à tò, ò tɔ́ kpà Isaunɛ Ɛdɔmu.
31 Yakubu pì: Ǹ n daudukɛzɛ kpáma gĩa. 32 Akũ Isau pì: Má kú ga lέi, bɔ́n ma daudukɛzɛ ni
kɛmɛnɛɛ? 33 Akũ Yakubu pìnɛ: Ǹ la damɛnɛ gĩa. Akũ à la dànɛ à a daudukɛzɛ kpàa. 34 Akũ
Yakubu burodii kpàa kũ bládoo pìio. À blè à í mì, akũ à fùtɛ à bò. Lɛmɛ Isau kὲ lɛ, à a
daudukɛzɛ dìtɛ pã.

26

Isaaku kũ Abimɛlɛkio
1 Nàa kà bùsuu pìn a káakupɔ kũ à kà Ibrahĩ gɔrɔa baasi, akũ Isaaku fùtɛ à gὲɛ Filisitininɔ
kína Abimɛlɛki kĩnaa Gera. 2 Akũ Dikiri bò à sùa à pì: Ǹsun tá Misilaro, ǹ vutɛ gu kũ mani
onnɛn. 3 Ǹgɔ̃ kú bùsu díkĩnan gĩa, manigɔ̃ kú kũnwo mà arubarika dannɛ. Mani bùsu díkĩna
kpámma pínki kũ n burinɔ, mani lέ kũ ma kὲ n denɛ kɛnnɛ. 4 Mani n buri kara lán susunɛnɔ
bà, mani bùsu díkĩna kpámma pínki. Buri kũ à kú zĩtɛnɔ ni arubarika le n buri gãi ń pínki 5 kũ
Ibrahĩ ma yã mà yãi. À ma ɔdɔki gwà, akũ à yã kũ ma dìtɛnɔ kũna kũ ma yãdannɛnanɔ kũ
ma dokayãnɔ.
6 Akũ Isaaku gɔ̃̀ Gera. 7 Kũ wɛ̃tɛpidenɔ tɛni a la a nanɔ yã musu, à pì a dãremɛ. Àtɛn vĩna
kɛ, zaakũ àtɛn da tó à pì a nanɔmɛ, oni a dɛ nɔ pì yãi, zaakũ nɔ pì bi nɔ manamɛ. 8 Kũ a gɔrɔ
pla kὲ gwe, Filisitininɔ kí Abimɛlɛki wέ kpàtɛ wondoo gũn, akũ à è Isaaku tɛn bɛ̃̀ndara gá
kũ a nanɔo. 9 Akũ à Isaaku sìsi à pì: Ase n nanɔmɛɛ! À kὲ dera n pì n dãremɛɛ? À wèa à pì:
Matɛn da oni ma dɛ a yãimɛ. 10 Abimɛlɛki pì: Bɔ́ yã n kὲwɛrɛ lɛɛ? Fíti mέ à gɔ̃̀ kũ ó gbɛ̃ke ni
wútɛ kũ n nɔ pìio, de ǹ ó da taarin. 11 Akũ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sã gbɛ̃̀ńnɛ pínki à pì: Gbɛ̃ kũ à ɔ nà
gɔ̃gbɛ̃ pìia kũ a nanɔo, oni a dɛ.
12 Isaaku pɔ́ tɔ̃̀ bùsuu pìn, akũ à pɔ́ lè wɛ̃̀ birea lɛu basɔɔro, kũ Dikiri arubarikaa dàn yãi. 13 À
kàra, a aruzɛkɛ tɛn kara ari à kὲ aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃ ũ. 14 À sãnɔ kũ zùnɔ vĩ dasi kũ zĩkɛrinɔ, akũ
Filisitininɔ zã̀n. 15 Akũ ò lɔ̀gɔ kũ a de Ibrahĩ gbɛ̃nɔ yɔ̃̀ a gɔrɔanɔ tàta kũ bùsuuo pínki. 16 Akũ
Abimɛlɛki pì Isaakunɛ: Ǹ futɛ ó kĩnaa, zaakũ ń gbãna deóla manamana.
17 Akũ Isaaku bò gwe à bùraa kàtɛ Gera guvutɛn, akũ à gɔrɔ pla kὲ gwe. 18 Lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃̀ a
de Ibrahĩ gɔrɔa akũ Filisitininɔ tàta a de ga gbɛranɔn à ὲra à bɔ̀bɔ a tɔ́ dokɔ̃nɔ kũ a de kpàńnɛ
yãnɔ kpàńnɛ dɔ. 19 Isaaku zĩkɛrinɔ lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀ guvutɛ pìn, akũ ò bò í manaa. 20 Akũ Gera
pɔ́dãrinɔ fìti kὲ kũ Isaaku pɔ́dãrinɔ ò pì: Ó ímɛ. Akũ à tɔ́ kpà lɔ̀gɔɔ pìinɛ Fìtii, kũ ò fìti kὲ kãao
yãi. 21 Ò lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀, akũ ò fìti kὲ lɔ̀gɔɔ pì yã musu dɔ, akũ à tɔ́ kpànɛ Íbɛtɛ. 22 À bò gwe, akũ
à lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀ dɔ, odi fìti kɛ a yã musu doro. Akũ à tɔ́ kpànɛ Mὲporoki, zaakũ à pì: Dikiri tò
o mὲɛ pòro, óni dagula sà.
23 Abire gbɛra à gὲɛ Bɛsɛba. 24 Dikiri bò à sùa gwãani birea à pì: Makũmɛ n de Ibrahĩ Luda
ũ, ǹsun vĩna kɛro zaakũ má kú kũnwo. Mani arubarika dangu mà n buri kara ma zɔ̀bleri
Ibrahĩ yãi.
25 Gwen à sa'oki bòn à Dikiri sìsi. Akũ à bùraa kàtɛ gwe à gbɛ̃nɔ tɛn lɔ̀gɔ yɔ̃. 26 Akũ Abimɛlɛki
bò Gera à sù Isaaku kĩnaa kũ a kpàasi Auzao kũ a zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo. 27 Isaaku ń lá à
pì: Kũ a zãmagu a pɛma á bɛa, à kὲ dera a su ma kĩnaa? 28 Ò wèa ò pì: O è Dikiri kú kũnwo,
akũ o pì à mana ò lέdokɔ̃nɔ kɛ ò la dakɔ̃nɛ a yã musu 29 kũ ĩni yã vãni ke kɛwɛrɛro, zaakũ ódi
wέ tãmmaro. Yã manan o kὲnnɛ o n gbarɛ aafia, akũ Dikiri arubarikaa dàngu. 30 Akũ Isaaku
ń yàrii kὲ, ò pɔ́ blè ò í mì. 31 Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, ò la dàkɔ̃nɛ, akũ Isaaku zὲńnɛ, ò bò a kĩnaa aafia.
32 Zĩ birea Isaaku gbɛ̃nɔ sù ò lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃̀ yã ònɛ ò pì: O í è. 33 Akũ à tɔ́ kpànɛ Sɛba. A yã mέ à
tò òdi wɛ̃tɛ pì sísi Bɛsɛba ari kũ a gbãrao.
34 Kũ Isau kà wɛ̃̀ bupla, à Iti nɔ sὲ mὲn pla, Beri nέ Yudi kũ Ɛlɔni nέ Basɛmao. 35 Isaaku kũ
Rɛbɛkao nὲsɛɛ dìgɔ̃ yakana ń yãimɛ.

27

Isaaku sa'olɛkɛna Yakubunɛ

1 Isaaku zĩ kũ̀ a wɛ́ gbãna doro, àtɛn gu e manaro. Akũ à a dauduu sìsi à pì: Nɛ́! Akũ à wèa
à pì: Makũ dí. 2 Isaaku pì: Ma zĩ kũ̀ má a gagɔrɔ dɔ̃ro. 3 Ǹ n sá sɛ́ kũ n gbàtaao ǹ gɛ́ ǹ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛ
wɛtɛmɛnɛ. 4 Ǹ ma pɔyeina dòo kuku ǹ mɔ́omɛnɛ mà ble, mani sa'olɛ kɛnnɛ de mà kpɛ́ mà ga.
5 Rɛbɛka yã kũ Isaaku ò Isaunɛ pìi mà. Kũ Isau fùtɛ à gɛ̀ɛ tofe ká, 6 akũ à gɛ̀ɛ à ò Yakubunɛ à
pì: Ma mà n de yã ò n vɩ̃̀ninɛ à pì 7 à gɛ́ à nɔ̀bɔ dɛarɛ à a pɔyeina dòo kukuoarɛ à ble, áni sa'olɛ
kɛnɛ kũ Dikiri tɔ́o de á kpɛ́ à ga. 8 Akũ Rɛbɛka ɛ̀ra à pìnɛ: Ǹ ma yã ma ǹ yã kũ ma dànnɛ kɛ. 9 Ǹ
gɛ́ blè kpàsaa gũn ǹ blènɛ mana kũ mèn pla ǹ suo. Mani n de pɔyeina dòo kukunɛ, 10 ń gɛ́onɛ
à ble, ani sa'olɛ kɛnnɛ de à kpɛ́ à ga. 11 Akũ Yakubu pì a danɛ: Ma vɩ̃̀ni mɛ̀kã vĩ, akũ ma mɛ̀
pɔ́rɔpɔrɔ. 12 Tó ma de ɔ kèma, tó à ma dɔ̃, ani pi matɛni a kɛ pãpãmɛ, ani lɛ́ kɛmɛnɛ sa'olɛ gɛ̃nɛ
ũ. 13 Akũ a da pìnɛ: Luda tó lɛ́kɛnnɛnaa pì gɔ̃mɛnɛ. Ǹ ma yã ma dé! Ǹ gɛ́ ǹ dɛ ǹ suomɛnɛ.
14 Akũ Yakubu gɛ̀ɛ à blèe pìnɔ dɛ̀ à sùo a danɛ, akũ à a de pɔyeina dòo kùkunɛ. 15 Akũ à a
daudu pɔ́kasa mana kũ à kú a kpɛ́ gũnnɔ sɛ̀ à dà a nɛ́ sabidenɛ. 16 À blènɛ bára pìnɔ ɦ̃ĩfĩ a ɔnɔa
kũ a waka pɔ́rɔpɔrɔo. 17 Akũ à dò kũ burodi kũ à kɛ̀ɛoo kpàa.
18 Yakubu gɛ̀ɛ a de kĩnaa à pì: Baa! Akũ a de pì: Makũ di! Ma nɛ́ kpatemɛɛ? 19 Yakubu wèa
à pì: Makũmɛ Isau n dauduu. Lákũ n òmɛnɛ nà, ma kɛ̀ lɛ. Ǹ futɛ ǹ vutɛ ǹ ma ɔ'i ble de ǹ sa'olɛ
kɛmɛnɛ. 20 Akũ Isaaku pì a nɛ́nɛ: O'o! N lè kɔ̀ yá? À wèa à pì: Dikiri n Luda mɛ́ à ma tá kɛ̀
nna. 21 Akũ Isaaku pìnɛ: Ǹ namai mà ɔ kɛmma de mà dɔ̃ tó ma nɛ́ Isaumɛ yãpura. 22 Yakubu
nà a dei, akũ à ɔ kɛ̀a à pì: Kòto díkĩna bi Yakubu kòtoomɛ, ɔ díkĩna sɔ̃ Isau ɔmɛ. 23 Akũ adi a
dɔ̃ro, kũ a ɔnɔ kã vĩ lán Isau pɔ́ bà yãi. À ye à sa'olɛ kɛnɛ, 24 akũ à a la gĩa: Ma nɛ́ Isaumɛ n ũ
yãpura yá? À wèa à pì: Makũmɛ! 25 Akũ à pì: Ǹ pɔ́ kpáma mà n ɔ'i ble, mani sa'olɛ kɛnnɛ. Kũ
à dìtɛnɛ, akũ à blè. À sùnɛ kũ wɛ̃o, à mì dɔ. 26 Akũ a de pìi pìnɛ: Ǹ namai ǹ lɛ́ pɛ́ma. 27 Akũ à
nài à lɛ́ pɛ̀a. Kũ Isaaku a pɔ́kasanɔ gbĩ mà, akũ à sa'olɛ kɛ̀nɛ à pì:
Ma nɛ́ gbĩ de
lán bura kũ Dikiri arubarikaa dàn bà.
28 Luda n gba mɔtɔ bona musu,
à n gba zĩtɛ mana.
Pɔ́blewɛ kũ sèwɛ̃o nigɔ̃ dinyĩ.
29 Gbɛ̃nɔ ni zɔ̀ blennɛ,
burinɔ ni kútɛ n arɛ,
ĩnigɔ̃ de n gbɛ̃nɔ dikiri ũ,
n da nɛ́nɔ ni kútɛnnɛ.
Luda ni lɛ́ kɛ gbɛ̃ kũ ò lɛ́ kènnɛnɔnɛ,
ani arubarika da gbɛ̃ kũ ò sa mana ònnɛnɔgu.
30 Kũ Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à làka, akũ Yakubu gò a kĩnaa. Kũ a vɩ̃̀ni sù kũ tofekao
gɔ̃̀nɔ, 31 akũ à pɔ́ble kɛ̀ a denɛ dɔ à gɛ̀ɛonɛ, akũ à pìnɛ: Baa! Ǹ futɛ ǹ ma ɔ'i ble ǹ sa'olɛ kɛmɛnɛ.
32 Akũ a de a la à pì: Mɔkɔ̃mmɛ dí ũu? À wèa à pì: Makũmɛ n daudu Isau. 33 Yã pì Isaaku
swɛ̃̀ɛ zɔ̃̀ àtɛn lukaluka à pì: Dí mɛ́ à nɔ̀bɔɔ dɛ̀ à sùomɛnɛ yã ari ǹgɔ̃ gɛ́ su ma sòo? Ma sa'olɛ kɛ̀nɛ
kɔ̀, àkũ mɛ́ ani arubarika le. 34 Kũ Isau a de yã pìi mà, à pũ̀tã à ɔ́ gbãna dɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃nda, akũ à
pì: Baa! Ǹ sa'olɛ kɛmɛnɛ dɔ. 35 Akũ à pì: N dakũna sù kũ ɔ̃ndɔ̃o à n sa'olɛ sì kɔ̀. 36 Akũ Isau pì:
A tɔ́n Yakuburoo? À ma kɛkɛ à kɛ̀ gɛ̃̀n plan gwe sà. À ma daudukɛzɛ sìma yã, akũ à ma sa'olɛ
sìma tera dɔ. Mani sa'olɛ e doro yá? 37 Isaaku wèa à pì: Ma a dìtɛ n dikiri ũ, ma a danɛnɔ kɛ̀ a
zĩkɛrinɔ ũ ń pínki, ma pɔ́blewɛ kũ sèwɛ̃o kpàa. Bɔ́n mani le mà kɛnnɛ dɔɔ? 38 Isau pì a denɛ:
Baa, sa'olɛ biren ń vĩ ado yá? Ǹ sa'olɛ pãnde kɛmɛnɛ dɔ Baa. Akũ Isau wiki gbãna lɛ̀. 39 Akũ
a de wèa à pì:
Zĩtɛ kũ ĩnigɔ̃ kun nigɔ̃ manaro,
mɔtɔ ni bonnɛ zaa musuro.
40 Ĩnigɔ̃ fɛ̃nɛda kũna,
ĩni zɔ̀ ble n dakũnanɛ.
Lɛmɛ dɔ n laakari ni gɔ̃ kpatɛnaro,
ĩni a gbãngo gonla.
41 Isau ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Yakubuo sa'olɛ kũ a de kɛ̀nɛ yãi, akũ à pì a nɛ̀sɛɛ gũn: Ma de ga zã̀ro,
gbasa mani ma dakũna dɛ. 42 Ò yã kũ Isau ò kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀ Rɛbɛkanɛ, akũ à Yakubu sìsi à pì:
Isau ye à fĩna bomma à n dɛ. 43 Ǹ ma yã ma sà. Ǹ futɛ ǹ bàa lɛ́ ǹ gɛ́ ma dãgɔ̃ Labã bɛa zaa
Arana 44 ǹgɔ̃ kú kãao gwe gĩa ari n vɩ̃̀ni pì pɔfɛ̃ kpátɛ. 45 Tó a nɛ̀sɛɛ kpàtɛ, tó yã kũ n kɛ̀nɛɛ
sã̀agu, mani gbɛ̃ zĩ ò n gbɛsɛ. Má ye mà kura á gbɛ̃nɔn planɔi pínki gɔrɔ doro.

46 Akũ Rɛbɛka pì Isaakunɛ: Iti nɔgbɛ̃nɔ ni bòmagu. Tó Yakubu Iti nɔ sɛ̀ bùsu díkĩnan lán Isau
nɔgbɛ̃ birenɔ bà, ma kunna nigɔ̃ nnamɛnɛ doro.

28

Yakubu tana Labã kĩnaa

1 Akũ Isaaku Yakubu sìsi à sa'olɛ kɛ̀nɛ à yã dànɛ à pì: Ǹsun nɔ sɛ́ Kanaa nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro. 2 Ǹ
futɛ ǹ gɛ́ Mɛsɔpɔtamia bùsun n da de Bɛtuɛli bɛa, ǹ nɔ sɛ́ gwe n disɛ̃ Labã nɛ́nɔ tɛ́. 3 Luda
Gbãnasĩndapinkide arubarika dangu à tó ǹ nɛ́ i manamana, ògɔ̃ kara de ǹ gɔ̃ burinɔ dizi ũ.
4 Luda arubarika kũ à dà Ibrahĩn dangu kũ n burinɔ, de bùsu kũ ntɛn nibɔ blen gɔ̃nnɛ, bùsu
kũ à kpà Ibrahĩaa. 5 Akũ Isaaku Yakubu gbàrɛ à gɛ́ Labã kĩnaa Mɛsɔpɔtamia bùsun. Labã bi
Siria bùsu gbɛ̃ Bɛtuɛli nɛ́mɛ, Yakubu kũ Isauo disɛ̃mɛ.
6 Isau mà Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à a gbàrɛ Mɛsɔpɔtamia de à nɔ sɛ́ gwe. Kũ à sa'olɛ pìi
kɛ̀nɛ, à pì àsun nɔ sɛ́ Kanaa nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro. 7 À tàasii kà kũ Yakubu a de kũ a dao yã mà à dà
Mɛsɔpɔtamia zɛ́n. 8 Akũ à dɔ̃ sà kũ a de pɔ nna kũ Kanaanɔ bùsu nɔgbɛ̃nɔro. 9 Akũ à gɛ̀ɛ Ibrahĩ
nɛ́ Sumaila kĩnaa à a nɛ́ Maala sɛ̀ à nà a nɔ káakunɔa. Maala bi Nɛbayo dãremɛ.

Yakubu nana'ona Bɛtɛli

10 Yakubu bò Bɛsɛba à dà Arana zɛ́n. 11 Kũ à kà gukea, à ye à i gwe kũ ifãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n
yãi. Akũ à gbɛ̀ɛ sɛ̀ gu pìn a mìdibɔ ũ à wùtɛ gwe. 12 Akũ à nana ò à gára è pɛtɛna zĩtɛ ari à
gɛ̀ɛ à zɔ̃̀ ludambɛa, Luda malaikanɔ tɛn didia òtɛn kipa. 13 À Dikiri è zɛnaala à pì: Makũmɛ
Dikiri n dizi Ibrahĩ kũ n de Isaakuoo Luda ũ. Mani bùsu kũ ń wútɛa díkĩna kpámma, mɔkɔ̃n
kũ n burinɔ. 14 N burinɔ nigɔ̃ dasi lán bùsutiti bà, oni dagula ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛo kũ
gugbãnduru kũ gɛ̀nɔmidɔkio. Andunia buri sĩnda pínki ni arubarika le mɔkɔ̃n kũ n burio
gãi. 15 Manigɔ̃ kú kũnwo, manigɔ̃ n dãkpã gu kũ ntɛn gɛ́n pínki, mani ɛra mà su kũnwo bùsu
díkĩnan, zaakũ mani n tónlo mani yã kũ ma ònnɛ kɛ.
16 Kũ Yakubu vù kũ io à pì: Dikiri kú gu dí, akũ mádi dɔ̃ro! 17 Vĩna a kṹ à pì: Gu dí ma kã
fùtɛ. Luda bɛmɛ, ludambɛ zɛ́mɛ.
18 Yakubu fùtɛ kɔnkɔ à gbɛ̀ kũ à kɛ̀ mìdibɔ ũ pìi sɛ̀ à pɛ̀tɛ dɔngupɔ ũ, akũ à nísi kùa. 19 Akũ
à tɔ́ kpà gu pìinɛ Bɛtɛli, ama wɛ̃tɛ kũ ò kàtɛ gwe tɔ́ káakun Luzu. 20 Yakubu lɛ́ kɛ̀ Dikiria à pì:
Tó ń kú kũmao, tó ĩni ma dãkpã ma wɛ̃tɛ díkĩna gɛnaa gũn, tó ĩni ma gba pɔ́ble kũ pɔ́kasanɔ
21 ari ma gɛ ma su ma de bɛa aafia, ĩnigɔ̃ de ma Luda ũ, 22 gbɛ̀ kũ ma pɛ̀tɛ dɔngupɔ ũ pì ni gɔ̃
n gbagbaki ũ, pɔ́ kũ n ma gba pínki mani a kuride kpámma.

29

Yakubu kana Labã bɛa

1 Yakubu ɛ̀ra à dà zɛ́n à gɛ̀ɛ ifãbokikpadenɔ bùsun. 2 Kũ à kà gwe, à lɔ̀gɔɔ è sɛ̃̀n sã kpàsa lɛu
aakɔ̃ katɛna a sarɛ, zaakũ lɔ̀gɔɔ pì ín òdi kpáḿma. Gbɛ̀ zɔ̃kɔ̃ ta lɔ̀gɔɔ pìlɛ. 3 Tó kpàsaa pìnɔ kàkara
gwe pínki, akũ òdi gbɛ̀ɛ pì go lɔ̀gɔɔ pì lɛ́a, ò í kpáḿma, akũ òdi ɛra ò gbɛ̀ɛ pì tarɛ a gbɛ̀n. 4 Akũ
Yakubu sãdãrinɔ là à pì: Gbɛ̃nɔ, a bo mámɛɛ? Ò wɛ̀a ò pì: O bo Aranamɛ. 5 Akũ à ń lá à pì: Á
Nao daikore Labã dɔ̃ yá? Ò wɛ̀a ò pì: Ó a dɔ̃. 6 Akũ à ń lá à pì: À aafia yá? Ò pì: À aafia. Ǹ a
nɛ́ Rahila gwa, àtɛn su kũ sãnɔ zã̀ dire. 7 Akũ Yakubu pì: Ifãntɛ̃ kpɛ́ gbãna, sãnɔ tágɔrɔ dí ká
kɔ̀ro. À í kpáḿma à gɛ́ ń dã. 8 Akũ ò pì: Óni fɔ̃ro. Tó adi kɛ sã kpàsanɔ kàkara pínki baasiro, òdi
gbɛ̀ go lɔ̀gɔɔ pì lɛ́a ò í kpáḿmaro.
9 Kũ àtɛn yã ońnɛ lɛ, Rahila sù kũ a de sãnɔ, zaakũ sãdãriimɛ a ũ. 10 Kũ Yakubu a disɛ̃ Labã
nɛ́nɔgbɛ̃ Rahila è kũ a de sãnɔ, à nà lɔ̀gɔɔi à gbɛ̀ɛ gò lɔ̀gɔɔ pì lɛ́a, akũ à í kpà a disɛ̃ sãnɔa. 11 Akũ
à lɛ́ pɛ̀ Rahilaa à pɔnna ɔ́ɔ dɔ̀. 12 Akũ à ònɛ kũ a de danɛ Rɛbɛka nɛ́n a ũ. Akũ Rahila bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ
à ò a denɛ. 13 Kũ Labã a dãre nɛ́ Yakubu baaruu mà, à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ daalɛ. Kũ à kà, akũ à kùsia
à lɛ́ pɛ̀a à tà kãao a bɛa. Akũ Yakubu yã kũ ò kɛ̀nɔ ònɛ pínki. 14 Akũ Labã pìnɛ: Ma arumɛ n ũ
yãpura.

Yakubu Lea kũ Rahilao sɛnaa

Yakubu kɛ̀ Labã bɛa mɔ do, 15 akũ Labã pìnɛ: Kũ ń de ma danɛ ũ yãin ĩni zĩ kɛmɛnɛ pã yá?
Dera mani fĩna bonnɛ nà ǹ omɛnɛ. 16 Labã sɔ̃ à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Yɔ̃ɔ tɔ́n Lea, Bãna
sɔ̃ Rahila. 17 Lea wɛ́ busana, Rahila sɔ̃ nɔkpare manamɛ, akũ a kakana mana. 18 Yakubu ye
Rahilai, akũ à pì Labãnɛ: Mani zĩ kɛnnɛ wɛ̃̀ suppla n nɛ́ bãnade Rahila yãi. 19 Labã pì: À sã̀na
mà a kpámma de mà a kpá gbɛ̃ pãndeala. Ǹgɔ̃ kú ma bɛa la.
20 Akũ Yakubu zĩ kɛ̀nɛ wɛ̃̀ suppla Rahila yãi, ase à kɛ̀nɛ lán gɔrɔ pla bàmɛ kũ à yei yãi. 21 Akũ
à pì Labãnɛ: Kũ ma zĩgɔrɔ pàpa, ǹ ma nɔ kpáma mà sɛ́. 22 Akũ Labã gwedenɔ kàkara ń pínki
à nɔsɛpɔble kɛ̀ńnɛ. 23 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ à a nɛ́ Lea sɛ̀ à kpàa, akũ Yakubu wùtɛ kãao. 24 Labã a
nɔgbɛ̃ zĩkɛri Zilipa kpà Leanɛ zĩkɛri ũ. 25 Kũ gu dɔ̀ Yakubu è Leamɛ, akũ à pì Labãnɛ: Bɔ́yãi

n kɛ̀mɛnɛ lɛɛ? Rahila yãin ma zĩ kɛ̀nnɛroo? Bɔ́ mɛ́ à tò n ma kɛkɛɛ? 26 Labã pì: Ó kĩnaa òdi
Bãna kpá gɔ̃a Yɔ̃ɔ ãro. 27 Ǹ azuma do kɛ kũ gbɛ̃ dio gĩa, mani a gbɛ̃ndo kpámma zĩ kũ ĩni ɛra ǹ
kɛmɛnɛ wɛ̃̀ suppla pãnde pɔ́ ũ. 28 Yakubu wè à azuma do pìi kɛ̀ kũ Leao, akũ Labã a nɛ́ Rahila
kpàa nɔ ũ. 29 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Bila kpà Rahilaa zĩkɛri ũ. 30 Yakubu wùtɛ kũ Rahilao sɔ̃, akũ
à yei de Leala. Akũ à ɛ̀ra à zĩ kɛ̀ Labãnɛ ari wɛ̃̀ suppla dɔ.

Yakubu nɛ́nɔ

31 Dikiri è Yakubu ye Leairo, akũ à a kɛ̀ nɛ́rande ũ, Rahila sɔ̃ paramɛ. 32 Lea nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́ kpànɛ Rubɛni, zaakũ à pì: Dikiri ma warikɛnaa gwà. Ma zã nigɔ̃ yemai sà.
33 Kũ à nɔ̀ɔ sì dɔ, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à pì: Dikiri mà ma zã yemairo, akũ à ɛ̀ra à nɛ́ díkĩna kpàma
dɔ. Akũ à tɔ́ kpànɛ Simɛɔ. 34 Kũ à ɛ̀ra à nɔ̀ɔ sì dɔ, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ à pì: Adikĩna sà ma zã ni ma
ditɛki ero, zaakũ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kãao mɛ̀n aakɔ̃. Akũ à tɔ́ kpànɛ Levi. 35 À ɛ̀ra à nɔ̀ɔ sì dɔ à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ à pì: Adikĩna sà ma Dikiri sáabu kpà, akũ à tɔ́ kpànɛ Yuda. Akũ a nɛ́'i zɛ̀.

30

1 Kũ Rahila è átɛn nɛ́ i kũ Yakubuoro, à gɔ̃ba kpà kũ a vɩ̃̀nio. Akũ à pì Yakubunɛ: Ǹ nɔ̀
dɔmagu. Tó mádi e sɔ̃ro, mani gamɛ. 2 Yakubu pɔ fɛ̃̀i à pì: Makũmɛ Luda ũ kũ à n tɛ̃ nɛ́ yá?
3 Akũ Rahila pì: Ma zĩkɛri Bilan dí. Ǹ gɛ́ i kãao à nɛ́nɔ imɛnɛ, mani buri le se a gãi. 4 Akũ à a
zĩkɛri Bila kpàa nɔ ũ. Yakubu wùtɛ kãao, 5 akũ à nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 6 Akũ Rahila pì: Luda tò
yã bò kũmao nna à ma yã mà à ma gba nɛ́gɔ̃gbɛ̃. Akũ à tɔ́ kpànɛ Dã. 7 Rahila zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à
nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ, 8 akũ Rahila pì: Ma ɔsi zɔ̃kɔ̃ɔ kà kũ ma vɩ̃̀nio ma ɔsi nɛ̀. Akũ à tɔ́ kpànɛ
Nafatali.
9 Kũ Lea è a nɛ́'i zɛ̀, akũ à a zĩkɛri Zilipa kpà Yakubua nɔ ũ dɔ. 10 Akũ Lea zĩkɛrii pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃
ũ kũ Yakubuo. 11 Akũ Lea pì: Mìnnamɛ. Akũ à tɔ́ kpànɛ Gada. 12 Akũ Lea zĩkɛrii pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃
ũ dɔ kũ Yakubuo. 13 Akũ Lea pì: Ma pɔ kɛ̀ nna, zaakũ nɔgbɛ̃nɔ ni pi pɔnnaden ma ũ. Akũ à tɔ́
kpànɛ Asa.
14 Rubɛni bò ésekɛ̃gɔrɔa à yenyĩ ɛzɛ è sɛ̃̀n, akũ à bòbo à sùo a da Leanɛ. Akũ Rahila pìnɛ: Ǹ
n nɛ́ yenyĩ ɛzɛ pì dãmɛnɛ. 15 Lea pìnɛ: Kũ n ma gɔ̃ sìma, abire dí mɔ́mmaro, akũ ń ye ǹ ma nɛ́
yenyĩ ɛzɛ sí dɔ yá? Rahila pì: Tó n kpàma, mɔkɔ̃mmɛ ĩni i kãao gbãra.
16 Kũ Yakubu tɛn su kũ burao ɔkɔsi, Lea bò à gɛ̀ɛ à dàalɛ à pì: Makũmɛ mani wutɛ kũnwo
gbãra, zaakũ ma n sãkã ma nɛ́ yenyĩ ɛzɛ yãimɛ. Akũ à ì kãao gwãani birea. 17 Luda Lea wɛ́kɛ
sì, akũ à nɔ̀ɔ sì à Sãani ì kũ Yakubuo. 18 Akũ Lea pì: Luda láada kpàma, kũ ma a zĩkɛrii kpà
ma zãa yãi. Akũ à tɔ́ kpànɛ Isaka. 19 Lea ɛ̀ra à nɔ̀ɔ sì dɔ à Tori ì, 20 akũ à pì: Luda gba mana
dàmɛnɛ. Adikĩna sà ma zã ni ma kpe ta, zaakũ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì kãao mɛ̀n suddo. Akũ à tɔ́
kpànɛ Zɛbuluni. 21 Kũ à kɛ̀ saa à nɛ́nɔgbɛ̃ ì, akũ à tɔ́ kpànɛ Dina.
22 Akũ Rahila yã dɔ̀ Ludan à a wɛ́kɛ sì, akũ à kɛ̀ nɛ́rande ũ. 23 À nɔ̀ɔ sì à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à pì:
Luda wé'i bòmɛnɛ. 24 Akũ à tɔ́ kpànɛ Yusufu à pì: Dikiri ɛra à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pãnde karamɛnɛ dɔ.

Yakubu pɔ́nɔ dãna Labãnɛ

25 Kũ Rahila Yusufu ì, Yakubu pì Labãnɛ: Ǹ ma gbarɛ mà tá ma bùsun. 26 Ma zĩ kɛ̀nnɛ ma
nɔnɔ kũ ma nɛ́nɔ yãi. Ǹ ń kpáma mà tá, zaakũ ń dɔ̃ lákũ ma zĩ kɛ̀nnɛ nà. 27 Akũ Labã pìnɛ:
Tó ma n pɔnna lè, ǹ gɔ̃ kũmao la. Ma màsoo kɛ̀ ma è Dikiri arubarikaa kɛ̀magu n yãi. 28 Ǹ n
làada omɛnɛ, mani kpámma. 29 Yakubu pìnɛ: Ń dɔ̃ lákũ ma zĩ kɛ̀nnɛ nà. Ń dɔ̃ lákũ n pɔ́kãdenɔ
kɛ̀ ma ɔĩ nà, 30 zaakũ a fíti kũ ń vĩ zaade mádi suro kàra manamana. Dikiri arubarikaa dàngu
gu kũ ma gɛn n bɛa pínki. Bɔrɛn mani ma zĩda bɛ zĩ kɛ sɔ̃ɔ? 31 Labã à là à pì: Bɔ́n mani fĩna
boonnɛɛ? Yakubu wèa à pì: Ǹsun pɔ́ke kpámaro, ama ǹ yã dí kɛmɛnɛ, manigɔ̃ n pɔ́nɔ dãnnɛ.
32 Ǹ tó mà gɛ̃ n pɔ́nɔ tɛ́ gbãra mà sã bakibakinɔ kũ a totontotonnɔ plɛplɛ ma làada ũ kũ sãnɛ
bɔ̀rɔ siranɔ kũ blè bakibakinɔ kũ a totontotonnɔo. 33 Tó n ma làadaa gwà gɛna gɔrɔ arɛ, ĩni dɔ̃
tó má yãpura vĩ. Blè kũ à kun bakibakiro akũ à totontotonlo, ke sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à siraro, ɛ̃hɛ̃
ma kpãni òmɛ. 34 Labã pì: Tɔ̀! Àgɔ̃ de lákũ n ò nà. 35 Zĩ kũa Labã a blèkofĩni bakibakinɔ sɛ̀ kũ
a wãnzãndenɔ kũ blèda totontotonnɔ kũ a bakibakinɔ, pɔ́ kũ ò pura vĩnɔ pínki kũ sãnɛ bɔ̀rɔ
siranɔ pínki, à ń ná a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ. 36 Akũ à zàaa bò ń dagura kũ Yakubuo lán gɔrɔ aakɔ̃
tá bà, akũ Yakubu tɛn Labã pɔ kparanɔ dã.
37 Yakubu lí buri aakɔ̃ gã̀ búsunɔ zɔ̃̀zɔ̃ à ń wãnzãn kpàkpa à ń wãnzãn kɛ̀ púu. 38 Akũ à lí
kũ à ń wãnzãn kɛ̀aa pìnɔ pɛ̀tɛpɛtɛ pɔ́nɔ gó ímibɔnɔ gũn, pɔ́ kũ òtɛn su í minɔ wɛ́n, zaakũ gwen
òdi kpákpa on. 39 Tó ò kpákpa ò lí pìnɔ sarɛ, akũ òdigɔ̃ nɛ́ wãnzãndenɔ i kũ a totontotonnɔ
kũ a bakibakinɔo. 40 Yakubu dì pɔ́nɛ pìnɔ plɛplɛ adona àdi a wãnzãndenɔ kũ a siranɔ ká
Labã pɔ́nɔ gũn. Lɛmɛ à a zĩda kpàsaa bò lɛ, adi ká Labã pɔ́nɔ gũnlo. 41 Tó pɔ́buri mananɔ fùtɛ
kũ kpákpa'onaao, Yakubu dì lí pìnɔ pɛ́tɛpɛtɛ pɔ́nɔ arɛ gó ímibɔɔ pìnɔ gũn, de ò kpákpa o ń sarɛ.
42 Tó pɔ ginanɔmɛ sɔ̃, àdi lí pɛ́tɛpɛtɛńnɛro. Lɛn pɔ ginanɔ gɔ̃̀ Labã pɔ́ ũ lɛ, akũ pɔ́buri mananɔ gɔ̃̀

Yakubu pɔ́ ũ. 43 Akũ Yakubu aruzɛkɛ dìgɔ̃ kara manamana, a pɔ́nɔ dasi kṹ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ
kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ lakuminɔ kũ zaakinɔo.

31

Yakubu bàasina Labãnɛ

1 Yakubu yã kũ Labã nɛ́nɔ tɛn o mà kũ ò pì: Yakubu ó de pɔ́nɔ sìa pínki. Ó de aruzɛkɛ gũnn
à karanaa lèn. 2 Yakubu dɔ̃̀ Labã wɛ́a, kũ a yã kú a nɛ̀sɛn lán yã bà doro. 3 Akũ Dikiri pìnɛ:
Ǹ ɛra ǹ tá n dizi bùsun n danɛnɔ bɛa, manigɔ̃ kú kũnwo. 4 Akũ Yakubu Rahila kũ Leaoo
sìsi ò mɔ́ a pɔ́nɔ kĩnaa sɛ̃̀n. 5 À pìńnɛ: Ma dɔ̃̀ á de wɛ́a kũ ma yã kú a nɛ̀sɛn lán yã bà doro.
Bee kũ abireo ma de Luda kú kũmao. 6 Á dɔ̃ á zĩdanɛ kũ ma zĩ kɛ̀ á denɛ ma gbãna lɛ́mmɛ.
7 Á de ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀mɛnɛ, à ma làadaa lìtɛ gɛ̃̀n kuri, akũ Luda dí tó à yãke kɛ̀mɛnɛro. 8 Tó à pì sã
bakibakinɔmɛ ma baka ũ, sãnɔ dìgɔ̃ nɛ́ bakibakinɔ i. Tó à pì a wãnzãndenɔmɛ ma baka ũ,
sãnɔ dìgɔ̃ nɛ́ wãnzãndenɔ i. 9 Luda á de sãnɔ sìa à kpàma.
10 Gɔrɔ kũ blènɔ tɛn kpákpa o, ma nana ò, akũ nana gũn ma è blèkofĩni kũ òtɛn kpákpa onɔ
bi blè wãnzãndenɔmɛ kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonnɔo. 11 Akũ Luda Malaikaa pìmɛnɛ
nana pìi gũn: Yakubu! Akũ ma wea ma pì: Makũ di! 12 À pì: Ǹ wɛ́ sɛ́ ǹ gwa. Blèkofĩni kũ òtɛn
kpákpa onɔ pínki blè wãnzãndenɔmɛ kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonnɔo, zaakũ ma yã kũ
Labã kɛ̀nnɛ è pínki. 13 Makũmɛ Luda kũ à bò à sùnyĩ Bɛtɛli ũ, gu kũ n gbɛ̀ɛ pɛ̀tɛn n nísi kùa n
lɛ́ kɛ̀ma. Tera sà ǹ futɛ ǹ bo bùsu dín ǹ tá n bùsun. 14 Akũ Rahila kũ Leaoo pìnɛ: Ó túbi vĩ ó
de bɛa dɔ yá? 15 Adi ó ditɛ gbɛ̃ zɛ̃̀tɔnɔ ũnloo? A ó yíamma, akũ à a ɔgɔ blè pínki. 16 Aruzɛkɛ kũ
Luda sì ó dea gɔ̃̀ ó pɔ́ ũ pínkimɛ kũ ó nɛ́nɔ. Ǹ yã kũ Luda ònnɛ kɛ pínki sà.
17 Akũ Yakubu fùtɛ à a nɛ́nɔ kũ a nɔnɔ dì lakuminɔ kpɛ. 18 À a pɔ́kãdenɔ kũ aruzɛkɛ kũ à
lè Mɛsɔpɔtamianɔ sɛ̀tɛ pínki, akũ à dà zɛ́n àtɛn tá a de kĩnaa Kanaanɔ bùsun. 19 Kũ Labã gɛ̀ɛ
a sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃, akũ Rahila a tãnanɔ sɛ̀ kpãni a kpɛ. 20 Yakubu sɔ̃ à ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀ Siria buri Labãnɛ
adi lɛ́ zaaro. 21 À fùtɛ à bàa lɛ̀ kũ a pɔ́nɔ pínki à bikṹ Yuflatia, akũ à mìi pɛ̀ Giliada gusĩsĩdea.

Labã pɛtɛna Yakubui

22 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò pì Labãnɛ Yakubu bàa lɛ̀. 23 À a gbɛ̃nɔ kàkara, akũ à pɛ̀tɛi. À táa ò gɔrɔ
suppla, akũ à a lè Giliada gusĩsĩden. 24 Akũ Luda bò à sùa gwãani nana gũn à pìnɛ: Ǹ laakari
kɛ yã kũ ĩni o Yakubunɛi a mana ke a vãni.
25 Labã Yakubu bùra lè katɛna Giliada gusĩsĩden, akũ à bùra kàtɛ gwe kũ a gbɛ̃nɔo se. 26 Akũ
Labã gɛ̀ɛ à pì Yakubunɛ: Bɔ́yãi n ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀mɛnɛ n ma nɛ́nɔ sɛ̀tɛ n ta kũńwo lán zɛ̃̀zɔnɔ bàa?
27 Bɔ́yãi n ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀mɛnɛ n woto kpãni ńdi lɛ́ zamaro, de ma gɛ zɛnnɛ kũ pɔnnakɛnaao kũ
lɛ̀sinaao kũ gãgãao kũ mɔrɔɔo. 28 Ńdi tó ma lɛ́ zà ma nɛ́nɔ kũ ma daikorenɔaro. N yɔ̃nkɔyã
kɛ̀. 29 Ma gbãna kà mà yã vãni kɛárɛ, akũ n de Luda yã òmɛnɛ gwãani à pì mà laakari kɛ yã
kũ mani onnɛi a mana ke a vãni. 30 Ntɛn tá sà, kũ ntɛni n de bɛ bɛgɛ kɛ yãi. À kɛ̀ dera n ma
tãnanɔ sɛ̀ kpãnii? 31 Yakubu wèa à pì: Ma vĩna kɛ̀, matɛn da ĩni n nɛ́nɔ símamɛ. 32 Gbɛ̃ kũ n
n tãnanɔ lè a kĩnaa, ò a dɛ. Ǹ ma pɔ́nɔ gwagwa ó gbɛ̃nɔ wára. Tó n n pɔ́ lè, ǹ sɛ́. Yakubu sɔ̃,
à dɔ̃ kũ Rahila Labã pɔ́ sɛ̀ kpãniro. 33 Labã gɛ̃̀ Yakubu bizakutan à gɛ̃̀ Lea kutan à gɛ̃̀ nɔgbɛ̃
zĩkɛri mɛ̀n pla pìnɔ kutan, adi pɔ́ke lero. Kũ à bò Lea kutan, à gɛ̃̀ Rahila kutan. 34 Rahila tãna
pìnɔ sɛ̀ à ùtɛ lakumi gàarii gũmmɛ, akũ à vùtɛa. Labã a kuta gũn gwàgwa pínki, adi pɔ́ke lero.
35 Rahila pì a denɛ: Baa, ǹsun pɔ fɛ̃maíro, zaakũ mádi le mà futɛro kũ má ɔ kũna yãi. Lɛmɛ
Labã a tãnanɔ wɛ̀tɛ lɛ adi lero. 36 Akũ Yakubu pɔ pà à lɛ́fɔtɔ kà Labãi à pì: Bɔ́ dàan ma kɛ̀ɛ? Bɔ́
durunnan ma kɛ̀ akũ n pɛtɛmai wãnawãna lán dí bàa? 37 Kũ n ma pɔ́nɔ gwàgwa pínki, n n bɛ
pɔ́nɔ lè gwe yá? Ǹ boo gupuraa ma gbɛ̃nɔ kũ n gbɛ̃nɔ wára, ò yã nna kpá gbɛ̃ kũ a yã nnaa.
38 Ma kɛ n bɛ wɛ̃̀ baro. N sãnɔ kũ n blènɔ dí nɔ̀ bɔtɛro, mádi n sã ke sóro. 39 Mádi sunnɛ kũ
pɔ́ kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ kṹ keoro, madì a fĩna bonnɛ ma zĩdamɛ. Ndì pɔ́ kũ ò a kpãni ò gwãani ke
fãnantɛ̃ fĩna lama. 40 Ifãntɛ̃ dì ma lɛ fãnantɛ̃, ĩa dì ma dɛ gwãani, madì itɛ̃ kɛ. 41 Lɛn ma kɛ n
bɛa lɛ ari wɛ̃̀ baro. Wɛ̃̀ gɛ̃ro donsari ma zĩ kɛ̀nnɛ n nɛ́nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ yãi. Ma wɛ̃̀ suddo
kɛ̀ n kpàsa yã musu. N ma làadaa lìtɛ gɛ̃̀n kuri. 42 Tó adi kɛ ma dizi Ibrahĩ Luda kũ ma de
Isaaku a vĩna vĩ zɛ̀ kũmao baasiro, de n ma gbarɛ ɔkori. Luda zĩ kũ ma kɛ̀ kũ warioo è, akũ
à kpãkɛ̃nyĩ gĩa gwãani.
43 Akũ Labã wè Yakubua: Nɔgbɛ̃ díkĩnanɔ bi ma nɛ́nɔmɛ. Nɛ́ díkĩnanɔ sɔ̃ ma daikorenɔmɛ.
Pɔ́kãde díkĩnanɔ sɔ̃ ma pɔ́kãdenɔmɛ. Pɔ́ kũ n è la pínki ma pɔ́mɛ. Bɔ́n mani kɛ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
kũ nɛ́ kũ ò ìnɔnɛ gbãraa? 44 Ǹ tó ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃ de sèeda ũ ó dagura. 45 Akũ Yakubu gbɛ̀ɛ
sɛ̀ à pɛ̀tɛ yã pì dɔngupɔ ũ. 46 À pì a gbɛ̃nɔnɛ ò gbɛ̀nɔ sɛ́tɛ, akũ ò sɛ̀tɛ ò dìdikɔ̃a, akũ ò pɔ́ blè a
sarɛ. 47 Akũ Labã tɔ́ kpà gbɛ̀didikɔ̃anaa pìinɛ Yega Saduta. Yakubu tɔ́ kpànɛ Galɛdi. 48 Labã
pì: Gbɛ̀didikɔ̃ana díkĩnamɛ sèeda ũ ó dagura gbãra. Abire yãi ò tɔ́ kpànɛ Galɛdi. 49 Òdi pi dɔ

Mizipa, zaakũ Labã pì: Dikiri ó dãkpã ó kɛ̃kɔ̃anaa gbɛra de òsun zãkɔ̃nlo yãi. 50 Tó n wari dɔ̀
ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔa ke tó n nɔ pãndenɔ sɛ̀ dɔ, bee tó ó kú kɔ̃ kĩnaaro, ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Ludan ó yã
pìi sèedade ũ. 51 Akũ Labã pìnɛ dɔ: Ǹ gbɛ̀didikɔ̃ana díkĩna gwa kũ gbɛ̀ kũ ma pɛ̀tɛ ó dagurao.
52 Anigɔ̃ de sèeda ũ kũ mani vĩala mà su mà a vãni kɛnnɛro, mɔkɔ̃n sɔ̃ ĩni vĩala ǹ su ǹ a vãni
kɛmɛnɛro. 53 Ibrahĩ kũ Naoo kũ ń deo Ludamɛ ó yãkpatɛkɛri ũ.

Akũ Yakubu la dà kũ Luda kũ a de Isaaku a vĩna vĩ tɔ́o. 54 À sa ò gusĩsĩden gwe, akũ à a
gbɛ̃nɔ sìsi ò pɔ́ ble. Kũ ò pɔ́ blè, akũ ò ì gwe. 55 Labã fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à lɛ́ zà a daikorenɔa kũ
a nɛ́nɔ à sa mana òńnɛ, akũ à ɛ̀ra à tà a bɛa.

32

Yakubu gbɛ̃nɔ zĩna Isaua

1 Yakubu dà zɛ́n, akũ Luda malaikanɔ dàalɛ. 2 Kũ à ń é, à pì: Luda bùraan dí. Akũ à tɔ́ kpà
gu pìinɛ Manaimu. 3 À zĩ̀rinɔ zĩ̀ a arɛ a vĩ̀ni Isaua Sei bùsu kũ ò pi dɔ Ɛdɔmu bùsun. 4 À pì a
zĩ̀rinɔnɛ: À gɛ́ à o ma dikiri Isaunɛ a zɔ̀bleri Yakubu gɔrɔ pla kɛ̀ Labã bɛa àtɛn su sà. 5 À onɛ
má zùnɔ vĩ kũ zaakinɔ kũ sãnɔ kũ blènɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. Makũ mɛ́ ma á
zĩ à onɛ de ma a pɔnna le.

6 Kũ zĩ̀rinɔ ɛ̀ra ò sù Yakubu kĩnaa, ò pì: O gɛ n vĩ̀ni kĩnaa, àtɛn su à danlɛ kũ gbɛ̃nɔn wàa
planɔ. 7 Vĩna Yakubu kũ̀ àtɛn bídi kɛ manamana, akũ à gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kpàatɛ lɛu pla kũ
sãnɔ kũ blènɔ kũ zùnɔ kũ lakuminɔ à pì: 8 Tó Isau sù à sì a lɛu doa, a lɛu do kũ à gɔ̃̀ ni bo.
9 Akũ à adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ma dizi Ibrahĩ kũ ma de Isaakuoo Luda, n òmɛnɛ mà su ma bùsun
ma danɛnɔ kĩnaa, ĩni arubarika damagu. 10 N gbɛ̃kɛ kũ náani yãoo kèmɛnɛ manamana, ma
bɛ̀ɛrɛ dí káro. Gɔrɔ kũ ma bikũ Yodaa, gò mɛ́ à na ma ɔĩ ado. Tera sà ma su kũ aruzɛkɛ lɛu pla
díkĩnanɔ. 11 Ma wɛ́ kèmma ǹ ma sí ma vĩ̀nia, zaakũ matɛn vĩna kɛnɛ kũ ani sí ó tɛ́ à nɔgbɛ̃nɔ
kũ nɛ́nɔ dɛdɛ yãi. 12 Mɔkɔ̃n sɔ̃, n pì ĩni arubarika damagu ĩni ma buri kara lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃
bà oni fɔ̃ ń naroro ń dasi yãi.

13 Gwen Yakubu ìn. Pɔ́ kũ à plɛ̀plɛ à a vĩ̀ni gbanɔn dí: 14 Blèda mɛ̀n wàa do, a kofĩni mɛ̀n
baro, sãda mɛ̀n wàa do, a karo mɛ̀n baro, 15 lakumida mɛ̀n baraakuri kũ ń nɛ́ bɔ̀rɔnɔ, zùda
mɛ̀n bupla, a sà mɛ̀n kuri, zaakida mɛ̀n baro, a sà mɛ̀n kuri. 16 À ń ná a zĩkɛrinɔnɛ ń ɔĩ buri
kũ burio, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ tɛ́ ma arɛ à kpango da á dagura gã̀ kũ gã̀ao. 17 À pì gbɛ̃ káakunɛ:
Tó ma vĩ̀ni dànlɛ à n la à pì: Dímɛ n dikiri ũu? Ntɛn gɛ́ mámɛɛ? Dí mɛ́ à pɔ́ kũ ntɛn dã dínɔ vĩi?
18 Ǹ onɛ a zɔ̀bleri Yakubu pɔ́mɛ, pɔ́ kũ à a dikirii gbà à kpã̀zãnɛnɔn gwe, àpii tɛn su kpɛ. 19 A
yã dokɔ̃nɔ pìi ò gbɛ̃ pladenɛ kũ gbɛ̃ aakɔ̃deo kũ pɔ́dãrinɔ ń pínki à pì: Tó a da Isaulɛ, à onɛ lɛ.
20 À onɛ a zɔ̀bleri Yakubu tɛn su kpɛ. Zaakũ à laasun lɛ̀ à pì: Mani a laakari kpátɛ kũ pɔ́ kũ
ma kpà arɛ dínɔ, óni wɛ́ sikɔ̃lɛ. Ani gí gbãnakɛ kpámai sà yá? 21 Gba pìnɔ dònɛ arɛ, akũ à gɔ̃̀
bùran gwãani kũ̀a à ì gwe.

Yakubu ɔsikana kũ Ludao

22 À fùtɛ gwãani à a nɔ mɛ̀n planɔ sɛ̀tɛ kũ a nɔgbɛ̃ zĩkɛri mɛ̀n planɔ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛdonɔ, akũ à bikũ̀ kũńwo Yaboku bikũkia. 23 Kũ à bikũ̀ kũńwo, akũ à pɔ́ kũ à vĩnɔ
sɛ̀tɛ à bikũ̀o pínki. 24 Yakubu gɔ̃̀ ado, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù àtɛn ɔsi ká kãao ari gu kà dɔna. 25 Kũ
gɔ̃gbɛ̃ pìi è áni fɔ̃ à a nɛ́ro, à a lɛ̀ a gisipɛkɛrɛkia, akũ a gisi bòkũn ɔsikanaa pìi gũn. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pìi
pì: Ǹ ma gbarɛ, zaakũ gu tɛn dɔ. Akũ Yakubu pìnɛ: Tó adi kɛ ǹ arubarika damagu baasiro,
mani n gbarɛro. 27 Gɔ̃gbɛ̃ pì a là à pì: N tɔ́n deraa? À wèa à pì: Ma tɔ́n Yakubu. 28 Akũ à pì:
Oni pinnɛ Yakubu doro, séde Isaraila, zaakũ n ɔsi kà kũ Ludao kũ bisãsirinɔ, akũ n ɔsi nɛ̀.
29 Yakubu pìnɛ: Ǹ n tɔ́ omɛnɛ se. A wèa à pì: Bɔ́yãi ntɛni ma tɔ́ gbɛkaa? Akũ à arubarikaa dàn
gwe. 30 Yakubu tɔ́ kpà gu pìinɛ Pɛniɛli, zaakũ à pì: O wɛ́ sìkɔ̃lɛ kũ Ludao, akũ mádi garo. 31 À
bò Pɛniɛli ifãntɛ̃bona àtɛn tɔ̃ɔtɛ a gisi wãwã yãi. 32 A yã mɛ́ à tò ari gbãra Isarailanɔ dì nɔ̀bɔ
tugisi sɔ́ro, kũ Luda Yakubu lɛ̀ a tugisia yãi.

33

Yakubu wɛ́sina Isaulɛ

1 Kũ Yakubu wɛ́ sɛ̀, à è Isau tɛn su kũ gbɛ̃nɔn wàa planɔ. À a nɛ́nɔ kpàatɛtɛ Leanɛ kũ Rahilao
kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛri mɛ̀n planɔ. 2 Akũ à nɔgbɛ̃ zĩkɛrii pìnɔ gbàrɛ ò do arɛ kũ ń nɛ́nɔ. Abire gbɛra
Lea kũ a nɛ́nɔ, akũ Rahila kũ Yusufuo tɛ́ ń kpɛ. 3 À dòńnɛ arɛ à kùtɛ zĩtɛ gɛ̃̀n suppla ari à gɛ̀ɛ
à kào a vĩ̀ni pì kĩnaa. 4 Akũ Isau bàa lɛ̀ à sù à dàalɛ à mlɛ̃̀a à ɔ dà a gã̀n à lɛ́ pɛ̀a, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀.
5 Isau wɛ́ sɛ̀ à nɔgbɛ̃nɔ è kũ nɛ́nɔ, akũ à pì: Dínɔ mɛ́ ò kú kũnwo laa? Yakubu wèa à pì: Nɛ́
kũ Luda ma gbanɔmɛ. 6 Akũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrii pìnɔ nàńyĩ kũ ń nɛ́nɔ ò kùtɛ. 7 Akũ Lea kũ a nɛ́nɔ
nàńyĩ dɔ ò kùtɛ. Abire gbɛra Yusufu kũ Rahilao nàńyĩ ò kùtɛ. 8 Isau pì: Pɔ́ kũ ma dańlɛ dínɔ

de deramɛɛ? Yakubu wèa à pì: De mà n pɔnna le yãimɛ. 9 Isau pì: Ma gbẽ, ma pɔ́nɔ mɔ̀ma,
ǹgɔ̃ n pɔ́nɔ kũna. 10 Akũ Yakubu pì: Oi! N yã nna! Tó ma n pɔnna lè, ǹ ma gba sí, zaakũ ó
wɛ́sikɔ̃lɛnaa kèmɛnɛ lán wɛ́sikɔ̃lɛna kũ Ludaoo bàmɛ, akũ n gbãnakɛ kpàmai. 11 Ǹ gba kũ ma
suonnɛ sí, zaakũ Luda arubarikaa dàmagu, pɔ́ke dí kĩamaro. Lɛmɛ à nàkaraa lɛ, akũ à sì.

12 Akũ Isau pì: Ò da zɛ́n ò tá. Mani gɛ́ kũnwo. 13 Akũ à wèa à pì: Ma dikiri, ń dɔ̃ kũ nɛ́nɔn
gbãna vĩro, akũ má sã kũ zùnɛ bɔ̀rɔnɔ vĩ. Tó o tá gbãna ò gɔrɔ do, pɔ́kãdenɔ ni gaga pínkimɛ.
14 Ǹ domɛnɛ arɛ ma dikiri, makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ tɛ́ pɔ́nɔ kpɛ kũ nɛ́nɔ busɛbusɛ ari mà su
mà n le Sei. 15 Isau pì: Mani ma gbẽkenɔ tó kũnwo. Yakubu pì: À kè dera ĩni kɛ lɛ dɔɔ? Ǹ tó
mà n pɔnna le dikiri. 16 Zĩ kũan Isau dà Sei zɛ́n. 17 Akũ Yakubu gɛ̀ɛ Suko. À bɛ bò gwe, akũ à
lá kutanɔ dɔ̀ pɔ́nɔnɛ. A yã mɛ́ à tò, ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Suko.

18 Kũ Yakubu sù kũ Mɛsɔpɔtamiao, à kà wẽtɛ kũ òdi pinɛ Sɛkɛmu, Kanaanɔ bùsun aafia,
akũ à bùraa kàtɛ wẽtɛ pìi sarɛ. 19 À a bùrakũki lù Sɛkɛmu de Amɔ nɛ́nɔa andurufu basɔɔro.
20 Gwen à sa'oki bòn, à tɔ́ kpànɛ Luda Isarailanɔ Luda.

34

Sɛkɛmu kusina Dinaa

1 Lea nɛ́nɔgbẽ Dina kũ à ì kũ Yakubuo bò à wɛ́ kpátɛ bùsuu pì nɔgbẽnɔi. 2 Kũ bùsuu pì kína
Amɔ nɛ́ Sɛkɛmu, Ivi buri a è, à a sè kũ gbãnao, akũ à wùtɛ kãao. 3 A pɔ dɔ nɔkpare pìia à
yei, akũ à yã nnanna ònɛ. 4 Akũ Sɛkɛmu pì a denɛ: Ǹ nɛ́nɔkpare bire wɛtɛmɛnɛ mà sɛ́. 5 Kũ
Yakubu mà ò a nɛ́nɔgbẽ kpe bò, a nɛ́nɔn kú sɛ̃n kũ a pɔ́kãdenɔ, akũ à yĩ̀tɛ ari ò sù. 6 Akũ
Sɛkɛmu de Amɔ gɛ̀ɛ à Yakubu le à yã pì onɛ. 7 Kũ Yakubu nɛ́nɔ bò sɛ̃n ò sù, akũ ò yã pìi
mà gɔ̃nɔ. Ń nɛ̀sɛɛ yàka ò pɔ fɛ̃ manamana, kũ Sɛkɛmu wé'iyã kè Isarailanɔnɛ yãi, à wùtɛ kũ
Yakubu nɛ́nɔgbẽo à yã kũ à de ò kɛro kè. 8 Akũ Amɔ pìńnɛ: Ma nɛ́ Sɛkɛmu pɔ dɔ á nɛ́nɔgbẽa. Á
yã nna. À a kpáa nɔ ũ. 9 Ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ ògɔ̃ ó nɛ́nɔgbẽnɔ kpãzãkɔ̃a. 10 Àgɔ̃ kú kũoo, ó bùsu kun
á pɔ́ ũmɛ. À vutɛn àgɔ̃ laga tán àgɔ̃ zĩtɛ vĩ. 11 Akũ Sɛkɛmu ò Dina de kũ a dãgɔ̃nɔnɛ à pì: À tó
mà á pɔnna le. Pɔ́ kũ a pi mà kpááwa mani kpá. 12 À anzureblebɔ lɛ́ damɛnɛ zɔ̃kɔ̃ kũ gbanɔ
dasidasi. Pɔ́ kũ a ò mani kpá. À nɛ́nɔkpare pì kpáma nɔ ũ.

13 Akũ Yakubu nɛ́nɔ wè Sɛkɛmu kũ a de Amɔɔoa kũ manafikio kũ Sɛkɛmu ń dãre kpe bò
yãi. 14 Ò pìńnɛ: Óni fɔ̃ ò abire kɛro, óni fɔ̃ ò ó dãre kpá gyɔfɔrɔdearo, zaakũ wé'iyãmɛ ó kĩnaa.
15 Óni we á yãiro, séto à gɔ̃ lán ó bà á gɔ̃gbẽnɔ tɔ̃ zɔ̃ ń pínki. 16 Tó a tɔ̃ɔ zɔ̃, óni ó nɛ́nɔ kpãzãáwa
óni á nɛ́nɔ sɛ́ nɔ ũ. Ónigɔ̃ kú kãáo, óni gɔ̃ buri dokɔ̃nɔnɔ ũ. 17 Ama tó ádi we ó yãiro, tó ádi tɔ̃
zɔ̃ro, óni ó dãre sɛ́ ò tá kãaomɛ. 18 Yã pìi kè Amɔ kũ a nɛ́ Sɛkɛmuoonɛ nna. 19 Kɛfɛnna pì yã pìi
gɔ̃gɔ̃ likalika, kũ Yakubu nɛ́nɔgbẽ yã kànɛ yãi. À bɛ̀ɛrɛ vĩ deńla a de bedenɔ tɛ́.

20 Amɔ kũ a nɛ́ Sɛkɛmuo gɛ̀ɛ ń wẽtɛ bĩnilɛa, akũ ò yã ò kũ wẽtɛdenɔ ò pì: 21 Gbẽ pìnɔ yãke vĩ
kũooro. Ò tó ògɔ̃ kú ó bùsun ògɔ̃ laga tá, zaakũ bùsuu pìi yàasa ani mɔ́wá. Óni ń nɛ́nɔgbẽnɔ sɛ́
óni ó nɛ́nɔ kpáḿma. 22 Gbẽ pìnɔ sɔ̃, oni we ògɔ̃ kú kũoo de ò gɔ̃ buri dokɔ̃nɔ ũro, séto adi kɛ ó
gɔ̃gbẽ sĩnda pínki tɔ̃ɔ zɔ̃ lán ń bà baasiro. 23 Ń pɔ́kãdenɔ kũ ń aruzɛkɛnɔ kũ ń zùnɔ pínki ni gɔ̃ ó
pɔ́ ũroo? Ò weńnɛ de ògɔ̃ kú kũoo. 24 Wẽtɛpidenɔ Amɔ kũ a nɛ́ Sɛkɛmuo yã mà, akũ ń gɔ̃gbẽnɔ
tɔ̃ɔ zɔ̃ ń pínki.

25 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, kũ ò kú kũ wãwão ò kú kũ yãke laasunnworo, Yakubu nɛ́ gbẽnɔn planɔ
Simɛɔ kũ Levio, Dina vĩ̀ninɔ, ń baadi a fẽnɛda sè ò sì wẽtɛn ò gɔ̃gbẽnɔ dɛ̀dɛ ń pínki. 26 Ò Amɔ
kũ a nɛ́ Sɛkɛmuoo dɛ̀dɛ, akũ ò Dina sè ò bòo Sɛkɛmu kpɛ́n ò tà kãao. 27 Wẽtɛdenɔ dɛdɛnaa
gbɛra Yakubu nɛ́nɔ sù ò wẽtɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a kũ ò wé'i dà ń dãrea yãi. 28 Ò ń sãnɔ kũ ń blènɔ sɛ̀tɛ
kũ ń zùnɔ kũ ń zaakinɔ, pɔ́ kũ ò kú wẽtɛ gũnnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ń buranɔ pínki. 29 Ò ń aruzɛkɛnɔ
sɛ̀tɛ pínki kũ ń nɛ́nɔ kũ ń nɔgbẽnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ń bɛanɔ pínki.

30 Akũ Yakubu pì Simɛɔnɛ kũ Levio: A sumɛnɛ kũ yã vãnio. Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔ kũ bùsu
díkĩna buri pãndenɔ nigɔ̃ ye ma kãiro. Lákũ ó dasiro nà, tó ò lìkawái, tó ò sìógu, oni ma dɛ kũ
ma burinɔo pínki. 31 Akũ ò wèa ò pì: Kũ à ó dãre dìtɛ karua ũ, abire manan gwe yá?

35

Luda arubarikadana Yakubugu Bɛtɛli

1 Luda pì Yakubunɛ: Ǹ futɛ ǹ tá Bɛtɛli ǹ vutɛ gwe. Ǹ ma gbagbaki bo gwe, zaakũ ma bo
ma summa gwe gɔrɔ kũ ntɛn bàa lɛ́ n vĩ̀ninɛ. 2 Akũ Yakubu pì a ɔndenɔnɛ kũ gbẽ kũ ò kú
kãaonɔ ń pínki: À buri zĩ̀tɔnɔ tãna kũ á vĩnɔ kɔ́tɛ à zú o à á pɔ́kasanɔ lilin kɛ. 3 Óni futɛ ò tá
Bɛtɛli. Mani Luda gbagbaki bo gwe, zaakũ à kpàmai ma warikɛgɔrɔ zĩ, àdigɔ̃ kú kũmao gu kũ
ma gɛn pínki. 4 Akũ ò buri zĩ̀tɔnɔ tãna kũ ò vĩnɔ kpàa kũ pɔ́sã kũ ò dananɔ, akũ à pɔ́ pìnɔ vĩ̀

gbiri lí gbáru Sɛkɛmu sarɛ. 5 Kũ Yakubu kũ a nɛ́nɔ dà zɛ́n, Luda tò vĩna wɛ̃tɛ kũ ò kú ń sarɛnɔ
denɔ kũ̀ manamana, akũ ń gbɛ̃ke dí pɛ́tɛńyĩro. 6 Akũ Yakubu kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki
kà Luzu kũ òdi pi tera Bɛtɛli, Kanaanɔ bùsun. 7 À sa'oki bò gwe, akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Bɛtɛli
Luda, zaakũ gwen Luda bò à sùan gɔrɔ kũ àtɛn bàa sí a vɩ̃̀ninɛ. 8 Debora kũ à de Rɛbɛka gwàri
ũ yã gà gwe, akũ ò a vɩ̃̀ gbiri lí gbáru Bɛtɛli sarɛ. Akũ ò tɔ́ kpà lí pìinɛ Ɔɔdɔlii.
9 Luda bò à sù Yakubua dɔ a suna kũ Mɛsɔpɔtamiao gbɛra, à arubarikaa dàagu 10 à pì: N
tɔ́n Yakubu, ama oni pinnɛ Yakubu doro, sé Isaraila. Lɛmɛ à tɔ́ kpànɛ Isaraila lɛ. 11 Luda
pìnɛ dɔ: Luda Gbãnasĩndapinkidemɛ ma ũ. Àgɔ̃ nɛ́ i àgɔ̃ kara. Buri ni bo n kĩnaa kũ buri dasinɔ
dɔ, n buri kenɔ nigɔ̃ de kínanɔ ũ. 12 Mani bùsu kũ ma kpà Ibrahĩ kũ Isaakuooa kpámma kũ n
burinɔ n ga gbɛra. 13 Akũ Luda fùtɛ à bò gu kũ à yã ò kãaon. 14 Yakubu gbɛ̀ɛ pɛ̀tɛ gu kũ Luda
yã ònɛn dɔngupɔ ũ. À í tɔ̀a à nísi kùa. 15 Akũ Yakubu tɔ́ kpà gu kũ Luda yã ònɛn pìinɛ Bɛtɛli.

Rahila kũ Isaakuo ganaa

16 Akũ ò fùtɛ Bɛtɛli ò dà zɛ́n. Kũ ò kà kãni kũ Ɛflatao, Rahila nɛ́'igɔrɔ kà, akũ nɛ́'i kɛ̀a zĩ'ũ.
17 Nɛ́'iwãwã a kũ̀ gbãna, akũ nɔgbɛ̃ nɛ́sɛtɛrii pìnɛ: Ǹsun vĩna kɛro, n nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì dɔ. 18 Rahila
gbãna vĩ doro àtɛn ga, akũ à tɔ́ kpà a nɛ́ pìinɛ Bɛnɔni, akũ a de tɔ́ kpànɛ Biliaminu. 19 Kũ
Rahila gà, ò a vɩ̃̀ Ɛflata kũ òdi pi tera Bɛtilihamu zɛ́n. 20 Yakubu gbɛ̀ dɔngupɔ pɛ̀tɛ a miraa.
Rahila mira gbɛ̀ɛ pì kú gwe ari kũ a gbãrao.
21 Isaraila ɛ̀ra à dà zɛ́n, akũ à bùraa kàtɛ Migidalɛda arɛ kpa. 22 Gɔrɔ kũ à kú bùsuu pìn
Rubɛni gɛ̀ɛ à wùtɛ kũ Bilao, Yakubu nɔ yìgisaride, akũ Yakubu yã pìi mà.
Yakubu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì mɛ̀n kuri awɛɛpla. 23 Lea nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Yakubu daudu Rubɛni, Simɛɔ,
Levi, Yuda, Isaka kũ Zɛbulunio. 24 Rahila nɛ́nɔn Yusufu kũ Biliaminuo ũ. 25 Rahila zĩkɛri
Bila nɛ́nɔn Dã kũ Nafatalio ũ. 26 Lea zĩkɛri Zilipa nɛ́nɔn Gada kũ Asao ũ. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í kũ
Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe.
27 Akũ Yakubu kà a de Isaaku kĩnaa Mamare. À kú Kiriataba kũ òdi pi tera Ɛblɔnu sarɛ, gu
kũ Ibrahĩ kũ Isaakuo vùtɛn. 28 Isaaku kà wɛ̃̀ bakɛ̃ndo 29 à zĩ kũ̀ yúkuyuku, akũ à gà à kàkara
kũ a gbɛ̃nɔo, akũ a nɛ́nɔ Isau kũ Yakubuo a vɩ̃̀.

36

Isau burinɔ

1 Isau kũ òdi pinɛ dɔ Ɛdɔmu burinɔ yãn dí. 2 Isau Kanaa nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀, Iti buri Ɛlɔni nɛ́ Ada kũ
Ivi buri Ana nɛ́ Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃ daikoreo. 3 À Sumaila nɛ́ Basɛma, Nɛbayo dãre sɛ̀ dɔ. 4 Ada
Ɛlifaza ì kãao, akũ Basɛma Ruɛli ì. 5 Ɔɔlibama Yeusu kũ Yalamuo kũ Koraoo ì. Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kũ ò ń í Kanaanɔ bùsunnɔn gwe.
6 Isau a nɔnɔ sɛ̀tɛ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ a bedenɔ ń pínki kũ a pɔ́kãdenɔ kũ
a aruzɛkɛ kũ à lè Kanaanɔ bùsunnɔ pínki, akũ à gɛ̀ɛ Sei bùsun, à zã̀ kũ a dakũna Yakubuo,
7 zaakũ ń aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à tò oni fɔ̃ ògɔ̃ kú kũ kɔ̃oro. Bùsu kũ ò kun dí mɔ́ḿmaro kũ ń pɔ́nɔn
dasi yãi. 8 Isau vùtɛ Sei gusĩsĩden kũ òdi pi tera Ɛdɔmu.
9 Isau kũ à de Ɛdɔmunɔ dizi káaku ũ burinɔn dí. 10 Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Ada nɛ́ Ɛlifaza kũ
Basɛma nɛ́ Ruɛlio. 11 Ɛlifaza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Temana, Omaa, Zefo, Gatamu kũ Kenazio ũ. 12 Ɛlifaza
nɔ yìgisaridemɛ Timina ũ. Àkũ mɛ́ à Amalɛki ì kãao. Isau nɔ Ada daikorenɔn gwe. 13 Ruɛli
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Naata, Zɛra, Sama kũ Mizao. Isau nɔ Basɛma daikorenɔn gwe. 14 Isau nɔ
Ɔɔlibama nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Yeusu, Yalamu kũ Korao.
15 Isau buri kínanɔn dí. Isau daudu Ɛlifaza buri kínanɔn Temana, Omaa, Zefo, Kenazi,
16 Kora, Gatamu kũ Amalɛkio ũ. Ɛlifaza buri kínanɔ, Ada daikorenɔn gwe. Ò kú Ɛdɔmu bùsun.
17 Isau nɛ́ Ruɛli buri kínanɔn dí: Naata, Zɛra, Sama kũ Mizao. Ruɛli buri kínanɔ, Basɛma
daikorenɔn gwe. Ò kú Ɛdɔmu bùsun. 18 Isau nɔ Ɔɔlibama buri kínanɔn dí: Yeusu, Yalamu
kũ Korao. Ana nɛ́ Ɔɔlibama daikorenɔn gwe. 19 Isau kũ òdi pinɛ dɔ Ɛdɔmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn gwe,
a buri kínanɔn gwe.

Sei burinɔ

20 Sei, Ori buri kũ à kú Ɛdɔmu bùsun zaa káaku nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana,
21 Disɔ̃, Ɛza kũ Disão. 22 Lotana nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Ori kũ Omamuo. Lotana dãren Timina ũ.
23 Sobala nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Alavã, Manaa, Ebala, Sefo kũ Onamuo. 24 Zibɛɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí:
Aya kũ Anao. Ana pì mɛ́ à bò ísɛ̃boki wãnaa zaa gbárannan gɔrɔ kũ àtɛni a de zaakinɔ dã.
25 Ana nɛ́gɔ̃gbɛ̃n Disɔ̃ ũ, a nɛ́nɔgbɛ̃ sɔ̃ Ɔɔlibama. 26 Disɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Ɛmɛdã, Ɛsɛbã, Itirana
kũ Keranao. 27 Ɛza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Bilana, Zavã kũ Akanao. 28 Disã nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Uzu kũ
Aranao. 29 Ori buri kínanɔn dí: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 30 Disɔ̃, Ɛza kũ Disão. Ori buri
kínanɔ kũ ń buri kũ ò kú Sei bùsunnɔn gwe.

31 Kína kũ ò kí blè Ɛdɔmu bùsun Isarailanɔ kínanɔ ãnɔn dí. 32 Bɛɔ nɛ́ Bɛla, Dinaba gbɛ̃ mɛ́ à
kí blè Ɛdɔmu káaku. 33 Kũ à gà, akũ Zɛra nɛ́ Yobabu, Bɔzɔra gbɛ̃ kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 34 Kũ à gà, akũ
Temana bùsu gbɛ̃ Usamu kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 35 Kũ à gà, akũ Bedada nɛ́ Adada, Avi gbɛ̃ kí blè a
gɛ̃nɛ ũ. Àkũ mɛ́ à zɛ̀i blè Midiãnɔa Mɔabunɔ bùsun. 36 Kũ à gà, akũ Masareka gbɛ̃ Samala kí
blè a gɛ̃nɛ ũ. 37 Kũ à gà, akũ Reobo kũ à kú Yuflati sarɛ gbɛ̃ Saulu kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 38 Kũ à gà,
akũ Akabo nɛ́ Baali Ana kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 39 Kũ à gà, akũ Pau gbɛ̃ Adada kí blè a gɛ̃nɛ ũ. A nɔ
tɔ́n Mɛtabɛli, Matarɛdi nɛ́mɛ, Mɛzaba daikoremɛ.
40 Isau buri kínanɔ tɔ́n dí kũ ń bùsunɔ: Timina, Alava, Yɛtɛ, 41 Ɔɔlibama, Ela, Pinɔ, 42 Kenazi,
Temana, Mibiza, 43 Magadiɛli kũ Iramuo. Ɛdɔmu kínanɔ tɔ́n gwe wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo bùsu kũ ò
vùtɛn. Isau kũ à de Ɛdɔmunɔ dizi ũ burinɔn gwe.

37

Yusufu nana'onaa

1 Yakubu kú Kanaanɔ bùsun gu kũ a de vùtɛn. 2 Yakubu burinɔ yãn dí. Yusufu bi
kɛfɛnnamɛ. A wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛplade gũn kũ àtɛn sãnɔ dã kũ a vɛ̃ninɔ, a de nɔnɔ Bila kũ Zilipao
nɛ́nɔ, akũ à dà vãni kũ ò kɛɛ kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀ a denɛ. 3 Isaraila ye Yusufui de a nɛ́ kparanɔla kũ
à a ì a zĩkũnaa gũn yãi, akũ à utagyabaa zɔ̃nɛ. 4 Kũ a vɛ̃ninɔ è ń de ye Yusufui deńla, akũ ò
zãagu òdi we ò yã nna o kãaoro.
5 Yusufu nana ò, akũ à bàba a vɛ̃ninɔnɛ, akũ ò ɛ̀ra ò zãagu de zĩ pɔ́la. 6 À pìńnɛ: À nana kũ
ma ò ma. 7 Ma è ótɛn ése yĩyĩ bura, akũ ma ése baka fùtɛ à zɛ̀. Á pɔ́nɔ lìkai, akũ ò nàtɛnɛ. 8 Akũ
a vɛ̃ninɔ pìnɛ: Ĩni kí blewán yá? Ĩni gbãna ble wán yá? Akũ ò ɛ̀ra ò zãagu de yã pɔ́la nana kũ
à òo pì yãi.
9 Yusufu ɛ̀ra à nana ò dɔ, akũ à bàba a vɛ̃ninɔnɛ à pì: Ma ɛra ma nana ò dɔ. Ma è ifãntɛ̃ kũ
mɔvuraao kũ susunɛ mɛ̀n kuri awɛɛdonɔ tɛn natɛmɛnɛ. 10 À nana pìi bàba a denɛ dɔ, akũ a
de pàtaa à pì: Nana kpate takan n ò lɛɛ? Makũ kũ n dao kũ n vɛ̃ninɔ, óni su ò kútɛ n arɛn yá?
11 A vɛ̃ninɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa sɛ̀ kãao. A de sɔ̃ à nana pì yã kũna a nɛ̀sɛɛ gũn.
12 A vɛ̃ninɔ gɛ̀ɛ ń de sãnɔ dã Sɛkɛmu. 13 Akũ Isaraila pì Yusufunɛ: N vɛ̃ninɔ tɛn sã dã Sɛkɛmu.
Mani n zĩ ń kĩnaa. À wèa à pì: Ma laka. 14 Akũ à pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ n vɛ̃ninɔ gwa kũ sãnɔ, tó ò aafia. Ǹ
ɛra ǹ sumɛnɛ kũ ń baaruuo. Akũ à a gbàrɛ, à bò Ɛblɔnu guvutɛn à gɛ̀ɛ Sɛkɛmu. 15 Àtɛn likara
sɛ̃n, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke dàalɛ à a là: Bɔ́n ntɛn wɛtɛɛ? 16 À wèa à pì: Matɛni ma vɛ̃ninɔ wɛtɛmɛ. Tó ń
ń sãdãki dɔ̃, ǹ omɛnɛ. 17 Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Kũ ò bò gu dín, ma mà ò pì òtɛn gɛ́ Dotãmɛ. Akũ Yusufu
pɛ̀tɛńyĩ à ń lé Dotã.
18 Kũ ò a è zã dire, ari àgɔ̃ gɛ́ ká ń kĩnaa, ò lɛ́ kpàkũsũi ò pì ò a dɛ. 19 Ò pìkɔ̃nɛ: À gwa, nana'ori
tɛn su zã dire. 20 À tó ò a dɛ ò a zu lɔ̀gɔ dínɔ doke gũn. Óni pi nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a dɛ̀ à sò. Ɛhɛ̃ óni e
lákũ a nananɔ ni mì dɛ nà. 21 Kũ Rubɛni yã pìi mà, à ye à a mì sí, akũ à pì: Òsun a dɛro, 22 àsun
aru boaro. À a zu lɔ̀gɔ díkĩnan gbárannan la. Àsun a dɛro. Rubɛni òńnɛ lɛ, kũ à ye à a mì sí à a
kpá a dea yãimɛ. 23 Kũ Yusufu kà a vɛ̃ninɔ kĩnaa, ò a uta bò, a utagyaba mana pìi. 24 Akũ ò a
sɛ̀ ò a zù lɔ̀gɔɔ pìn. Lɔ̀gɔɔ pì da korimɛ à í vĩro. 25 Akũ ò vùtɛ òtɛn pɔ́ ble. Kũ ò wɛ́ sɛ̀, ò Sumaila
buri lagatarinɔ è, ò bò Giliada bùsun òtɛn gɛ́ Misila. Ń lakuminɔn do pɔ́nɔ kũ lí'ɔ ɛzɛo kũ lí'ɔ
gbĩ nnao sɛna. 26 Akũ Yuda pì a gbɛ̃nɔnɛ: Tó o ó dakũna dɛ̀, akũ o a gɛ̀ɛ ùtɛ, bɔ́ àreen óni lee?
27 À tó ò a yía Sumaila buri pìnɔa. Òsun a dɛro, ó dakũnanloo? Ó aru dokɔ̃nɔmɛ. Akũ a gbɛ̃nɔ
a yã mà. 28 Kũ Midiã lagatari pìnɔ tɛn su gɛ̃ zɛ́la, akũ ò Yusufu gà ò bò lɔ̀gɔn, ò a yìa Sumaila
buri pìnɔa andurufu baro, akũ ò tà kãao Misila.
29 Kũ Rubɛni sù lɔ̀gɔɔ pì kĩnaa, adi Yusufu e gwe doro, akũ à a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̃kɛ̃, 30 akũ à
gɛ̀ɛ a dakũnanɔ kĩnaa à pì: Nɛ́ pì kú gwe doro. Mani gɛ́ má kũ abireoo? 31 Ò blèkofĩnii kũ ò
dɛ̀, akũ ò Yusufu uta pìi sɛ̀ ò màtɛ a aru gũn. 32 Akũ ò a utagyabaa pìi sɛ̀ ò gɛ̀ɛo ń denɛ ò pì:
Pɔ́ kũ o èn dí. N nɛ́ utan yá, ke a pɔ́nlo? 33 À dɔ̃, akũ à pì: Ma nɛ́ utamɛ, nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a sò.
Waiyoo, ò ma nɛ́ Yusufu kɛ̀ yákiyakimɛ. 34 Akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃ à pɔ́kasa sɛ̀ à dà, akũ à
a nɛ́ pì wɛ̃nda kɛ̀ gìkɛna. 35 A nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sù a laakari kpátɛnɛ ń pínki, ama à
gì a laakari kpátɛi à pì: Manigɔ̃ ma nɛ́ pìi gɛ̀ ɔ́ɔ dɔmɛ ari mà gɛ́ táo a kĩnaa gyãwãn. Akũ àtɛn
wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a nɛ́ pì yã musu.
36 Midiã pìnɔ sɔ̃ ò Yusufu yìa Pɔtifaa Misila. Firi'auna ìba kemɛ, àkũmɛ a dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũ.

38

Yuda kũ Tamao

1 Zĩ kũ̀a Yuda bò a gbɛ̃nɔ kĩnaa à gɛ̀ɛ à vùtɛ Adulamu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Ira bɛa. 2 Gwen à dàkarɛ
kũ Kanaanɔ bùsu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Sua nɛ́nɔgbɛ̃o, akũ à a sɛ̀ nɔ ũ. 3 À nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ
à tɔ́ kpànɛ Ɛɛ. 4 À ɛ̀ra à nɔ̀ɔ sì dɔ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à tɔ́ kpànɛ Ona. 5 À ɛ̀ra à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì dɔ, akũ à tɔ́
kpànɛ Sela. Gɔrɔ kũ à nɛ́ pìi ì, à kú Kezibimɛ.
6 Akũ Yuda nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Tama sɛ̀ a daudu Ɛɛnɛ. 7 Ɛɛ kɛ̀ Dikirinɛ vãni, akũ à a dɛ̀. 8 Akũ
Yuda pì Onanɛ: Ǹ n vɩ̃̀ni gyaanɔ sɛ́ ǹ buri kɛ n vɩ̃̀ninɛ, lákũ òdi kɛ nà. 9 Kũ Ona dɔ̃ kũ nɛ́ kũ áni i
kũ a vɩ̃̀ni gyaanɔo nigɔ̃ de a buri ũro, tó à wùtɛ kãao akũ à ye à a zĩda e, àdi a gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kɔ́tɛmɛ,
de àsun buri kɛ a vɩ̃̀ninɛro yãi. 10 Yã kũ àtɛn kɛ pìi kɛ̀ Dikirinɛ vãni, akũ à a dɛ̀ dɔ. 11 Akũ Yuda
pì a nɛ́ gyaanɔ Tamanɛ: Ǹ gɛ́ ǹgɔ̃ gyaanɔ ble n de bɛa ari ma nɛ́ Sela zɔ̃kɔ̃ kũ. Zaakũ àtɛn da
Sela ni ga lán a vɩ̃̀ninɔ bàmɛ. Akũ Tama gɛ̀ɛ à vùtɛ a de bɛa.
12 Kũ a gɔrɔ gìi kɛ̀, akũ Yuda nanɔ gà. Kũ a nɛ̀sɛɛ kpàtɛ, à dà zɛ́n àtɛn gɛ́ a sãkãkɛ̃rɛrinɔ kĩnaa
Timina kũ a gbɛ̃nna Irao. 13 Akũ ò a baaruu kpà Tamanɛ ò pì: N zã de tɛn gɛ́ Timina a sãnɔ
kã kɛ̃rɛ. 14 Akũ à a gyaanɔblepɔnɔ bò a pɔ́dangãnn sɛ̀ à kù a ãnnwa, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Enaimu
bĩnilɛa Timina zɛ́n. Zaakũ à è Sela zɔ̃kɔ̃ kũ̀, odi a kpáa nɔ ũro. 15 Kũ Yuda a è, akũ à a dìtɛ
karua ũ kũ à pɔ́ kù a ãnnwa yãi. 16 Akũ à nài zɛ́ sarɛ à pì: Ǹ tó mà wútɛ kũnwo. Adi a dɔ̃ a nɛ́
gyaanɔ ũro. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Tó n wútɛ kũmao, bɔ́n ĩni kpámaa? 17 À wèa à pì: Mani ma kpàsa
blènɛ mɛ̀n do kpãzãnnɛ. Akũ à pì: Ǹ tɔrɔma ditɛmɛnɛ ari ǹgɔ̃ gɛ́ kpãzã. 18 Akũ à a là à pì: Bɔ́
tɔrɔman mani ditɛnnɛɛ? A pì: Ǹ n sèedakɛbɔ kũ a bàao kũ gò kũ ń kũnaao kpáma. Akũ à kpàa
à wùtɛ kãao à nɔ̀ɔ dɔ̀agu. 19 Akũ nɔgbɛ̃ pìi fùtɛ à tà bɛ à a pɔ́dangãnn bò à a gyaanɔblepɔnɔ sɛ̀
à dà. 20 Yuda a gbɛ̃nna Adulamu gbɛ̃ zɩ̃̀ kũ blènɛo à tɔrɔma boo nɔgbɛ̃ pìia. Kũ à kà, adi a lero.
21 Akũ à gwedenɔ làla à pì: Karua kũ à kú Enaimu zɛ́ sarɛ la yã kú máa? Ò wèa ò pì: Karua ke
kú laro fá! 22 Akũ à ɛ̀ra à tà à pì Yudanɛ: Mádi a ero. Gwedenɔ pì o karua ke dɔ̃ gwe yã sero.
23 Akũ Yuda pì: Àgɔ̃ pɔ́ pìnɔ kũna. Óni tó gbɛ̃nɔ ó yáa dɔro. Ma n zĩ kũ blèe pìio, ńdi a lero.
24 Mɔ aakɔ̃ gbɛra ò sù ò ò Yudanɛ ò pì: N nɛ́ nanɔ Tama karua kà, akũ à nɔ̀ɔ sì a pãpãkɛnaa
pìi gũn. Yuda pì: À bo kãao ò tɛ́ sɔ̃a. 25 Kũ òtɛn bo kãao bàai, à lɛ́gbãzã kɛ̀ a zã denɛ à pì: Gbɛ̃
kũ à pɔ́ díkĩnanɔ vĩ mɛ́ à nɔ̀ɔ dɔ̀magu. Ǹ sèedakɛbɔ kũ a bàao kũ gò díkĩnao gwa, tó ń a de dɔ̃.
26 Yuda pɔ́ pìnɔ dɔ̃̀, akũ à pì: Nɔgbɛ̃ pì yã nna demala, zaakũ mádi a kpá ma nɛ́ Selaaro. Yuda
dí wútɛ kãao doro. 27 Kũ à kà nɛ́'ina, à sù à lè sìkanɔ mɛ́ ò kú a gbɛrɛ gũn. 28 Gɔrɔ kũ àtɛn nɛ́
i, ń gbɛ̃ do ɔ bò, akũ nɔgbɛ̃ nɛ́sɛtɛri wɔ̃nɔ tɛ̃ra dɔ̀a à pì: Nɛ́ díkĩna mɛ́ à bò káaku. 29 Kũ nɛ́ pì a ɔ
sùkpa, akũ nɛ́ plade bò, akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: N bo bùimɛ fá! Akũ ò tɔ́ kpànɛ Pɛrɛzi. 30 Abire gbɛra
kũ a gbɛ̃ndo kũ ò wɔ̃nɔ tɛ̃ra dɔ̀ a ɔaa bò, akũ ò tɔ́ kpànɛ Zɛra.

39

Yusufu kũ Pɔtifa nanɔo

1 Kũ Sumaila burinɔ kà kũ Yusufuo Misila, akũ Misila gbɛ̃ Pɔtifa a lùḿma. Firi'auna ìba
kemɛ, àkũmɛ a dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 2 Dikiri kú kũ Yusufuo, akũ à sa'a kũ̀. À kú a dikiri
Misila gbɛ̃ pì bɛa. 3 Kũ a dikiri pìi è Dikiri kú kãao àdigɔ̃ a dakarɛ kũ sa'ao yã kũ àtɛn kɛnɔ
gũn pínki, 4 akũ Yusufu a pɔnna lè. Pɔtifa a dìtɛ a azia ũ à pɔ́ kũ à vĩnɔ nànɛ a ɔĩ pínki. 5 Zaa
gɔrɔ kũ à a dìtɛ a azia ũ, Dikiri arubarikaa dà a bɛn Yusufu yãi. Dikiri arubarikaa dà pɔ́ kũ
à de a pɔ́ ũnɔgu pínki, bɛ pɔ́nɔ kũ burapɔnɔn yá. 6 Akũ Pɔtifa a pɔ́ sĩnda pínki nà Yusufunɛ a ɔĩ.
A bàka kú yãkeoro, tó adi kɛ pɔ́ble baasiro. Yusufu sɔ̃ bi gɔ̃ kɛfɛnnamɛ, akũ a zɛna mana.
7 Zĩkea Yusufu ni gɛ̃̀ a dikiri nanɔgu, akũ à pìnɛ: Ǹ wútɛ kũmao. 8 Akũ à gì à pì: Ǹ gwa, ma
dikiri bàka kú yãkeo ɔn dí gũn doro, à pɔ́ kũ à vĩnɔ nàmɛnɛ ma ɔĩ pínki. 9 A gbãna demala ɔn
dí gũnlo, adi gímɛnɛ kũ pɔ́keoro, sé mɔkɔ̃n, kũ ń de a nɔ ũ yãi. Mani fɔ̃ mà yã vãni bire taka
kɛ mà durunna kɛ Ludanɛro. 10 Bee kũ nɔgbɛ̃ pìi dìgɔ̃ onɛ baabɔrɛ, adi we à wùtɛ kãaoro, à
ye àgɔ̃ kú kãao sero.
11 Zĩkea kũ Yusufu gɛ̃̀ kpɛ́n a zĩ kɛ, à sù à lè ɔn zĩkɛri ke kú kpɛ́ gũnlo. 12 Akũ nɔgbɛ̃ pì a kũ̀
a utaa à pì: Ǹ wútɛ kũmao. Akũ Yusufu a uta tònɛ gwe à bàa lɛ̀ à bò bàai. 13 Kũ nɔgbɛ̃ pìi è à
a uta tòarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai, 14 akũ à ɔn zĩkɛrinɔ sìsi à pìńnɛ: À gwa, ò sùwɛrɛ kũ Eberuo, akũ
àtɛn dɔkɛ kũoo. À gɛ̃̀mai à wútɛ kũmao, akũ ma wiki lɛ̀. 15 Kũ à mà ma wiki dɔ̀awa, akũ à a
uta tò katɛna ma sarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai. 16 Akũ nɔgbɛ̃ pìi uta pìi kàtɛ a sarɛ ari Yusufu dikirii
sù, 17 akũ à pìnɛ: Eberu zɔ̀ kũ n su kãaowɛrɛ dɔkɛ̀ kũmao à gɛ̃̀mai. 18 Kũ ma wiki dɔ̀a, akũ à a
uta tò katɛna ma sarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai. 19 Kũ nɔgbɛ̃ pì yã pìi ò a zãnɛ à pì, lákũ n zɔ̀ɔ kèmɛnɛ
nàn gwe, akũ Yusufu dikiri pɔfɛ̃̀ manamana. 20 Akũ à pì ò Yusufu kũ ò a da kpɛ́siran, gu kũ
gbɛ̃ kũ kína bàa dɔ̀ḿmanɔ kátɛn, akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe.
21 Bee kũ abireo Dikiri kú kãao à gbɛ̃kɛ kènɛ à tò a yã kà purusunanɔ dãkpãrigu. 22 Akũ
dãkpãrii pì purusunanɔ nà Yusufunɛ a ɔĩ ń pínki, òdi yãke kɛ a sariro. 23 Purusunanɔ

dãkpãrii pìi bàka dìgɔ̃ kú Yusufu yãoro, kũ Dikiri kú kãao yãi, akũ àdigɔ̃ a dakarɛ kũ sa'ao yã
kũ àtɛn kɛ gũn pínki.

40

Yusufu purusunanɔ nana bɔkɔtɛnaa

1 Abire gbɛra Misila kína Firi'auna wɛ̃kpaatɛri kũ a burodikɛriio taari kɛ̀nɛ. 2 A pɔ fɛ̃̀ a ìba
gbɛ̃nɔn pla pìnɔi, a wɛ̃kpaatɛriki kũ a burodikɛrikio. 3 Akũ à ń ká kpɛ́siran a dogarinɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ bɛa, kpɛ́ kũ ò Yusufu dàn. 4 Dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì Yusufu dìtɛ àgɔ̃ ń gwa, akũ ò gɔrɔ pla
kɛ̀ kpɛ́ pìn gwe.
5 Gwãani dokɔ̃nɔa Misila kína wɛ̃kpaatɛri kũ burodikɛrii pìio nana ò ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki,
baadi kũ a pɔ́o kũ a bɔkɔtɛnaao. 6 Kũ Yusufu sù ń gwa kɔnkɔ, à è ń ãnn sìsi. 7 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́
yã mɛ́ à tò á ãn sisina gbãraa? 8 Ò wèa ò pì: Nanan o ò, gbɛ̃ke kú la kũ à a àlesi owɛrɛro. Akũ à
pìńnɛ: Luda mɛ́ à nana àlesi bɔkɔtɛna vĩroo? À á nana pìnɔ omɛnɛ mà ma. 9 Akũ wɛ̃kpaatɛriki
a pɔ́ ònɛ à pì: Ma nana gũn ma geepi lí è ma sarɛ. 10 Geepi lí pì ɔnɛ aakɔ̃mɛ. À lá bò à vú kɛ̀ à
nɛ́ ì à mà. 11 Má Firi'auna toko kũna, akũ ma geepi nɛ́ pìnɔ sɛ̀ ma fɛ̃̀ a toko pìi gũn ma kpàa.
12 Yusufu pìnɛ: Nana pìi bɔkɔtɛnan dí. Lí'ɔnɛ aakɔ̃ pìnɔ bi gɔrɔ aakɔ̃mɛ. 13 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra
Firi'auna ni n mì sí. Ani ɛra à n da n zĩ gũn, ĩni ɛra ǹgɔ̃ wɛ̃ bonɛ lákũ ndìgɔ̃ kɛ nà yã. 14 Tó
yã bò kũnwo nna, ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu. Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ ǹ ma yã o Firi'aunanɛ de à ma bo
kpɛ́sira dí gũn. 15 Zaakũ ò ma kũ kpãni zaa Eberu bùsun, akũ bee Misila la mádi yãke kɛ à
kà ò ma da wɛ̀ɛ dí gũnlo.
16 Kũ burodikɛriki è Yusufu nana pìi àlesi'onaa bò kũ wɛ̃kpaatɛriio nna, akũ à pìnɛ: Ma
nana gũn sɔ̃ ma è má burodi sɛna tãnko aakɔ̃ dikɔ̃ana. 17 Tãnko kũ à kú musu, burodi buri
dasi kũ ma kɛ̀ Firi'aunanɛ ká a gũn, akũ bãnɔ tɛn ble ma musu. 18 Yusufu pìnɛ: A bɔkɔtɛnan
dí. Tãnko aakɔ̃ pìnɔ gɔrɔ aakɔ̃mɛ. 19 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Firi'auna ni n mì zɔ̃ à n loko lía, bãnɔ ni
n ble.
20 A gɔrɔ aakɔ̃de sɔ̃ Firi'auna igɔrɔ là kɔ̃kɔ̃mɛ, akũ à pɔ́ble kɛ̀ a ìbanɔnɛ. À wɛ̃kpaatɛriki kũ
burodikɛrikio bɔ̀tɛ kpɛ́n a ìbanɔ wára. 21 Akũ à ɛ̀ra à wɛ̃kpaatɛriki dà a zĩn à ɛra àgɔ̃ í boarɛ.
22 Akũ à burodikɛriki lòko lía lákũ Yusufu ń nananɔ bɔkɔtɛnaa òńnɛ nà. 23 Yusufu yã dí dɔ
wɛ̃kpaatɛrikin doro, a yã sɛ̀agu.

41

Yusufu Firi'auna nana bɔkɔtɛnaa

1 Wɛ̃̀ pla papanaa gbɛra Firi'auna nana ò, à è á zɛna Nili lɛ́a. 2 À è zùda mana mɛ̀kpananɔ
bɔ̀tɛ swa pìi wɛ̀ɛn mɛ̀n suppla òtɛn sɛ̃̀ ble tàfee gũn. 3 Akũ à zùda fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔnɔ è mɛ̀n
suppla dɔ. Ò bò swawɛɛn ò tɛ̀ a káakupɔnɔ kpɛ ò zɛ̀ ń sarɛ swa lɛ́a. 4 Akũ zù fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ
pìnɔ zù mana mɛ̀kpana pìnɔ mɔ̀mɔ, akũ Firi'auna vù.
5 À ɛ̀ra à i ò, akũ à nana ò dɔ. À è ése sáko mana wɛ́de pìa ése lí dokɔ̃nɔa sáko suppla. 6 Akũ
à ése sáko wɛ́ kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i kɪ̀aḿmanɔ è, à pìa ń gbɛra dɔ sáko suppla. 7 Akũ ése sáko wɛ́
kɔgɔkɔgɔ pìnɔ ése sáko mana wɛ́de pìnɔ mɔ̀mɔ. Kũ Firi'auna vù, à è nanan a ò.
8 Kũ gu dɔ̀, à kú bídi gũn, akũ à Misila màsokɛrinɔ kũ wɛ́zɛ̃rinɔ sìsi ń pínki. À a nananɔ
bàbańnɛ, ama ń gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa ònɛro. 9 Akũ wɛ̃kpaatɛriki fùtɛ à yã ò Firi'aunanɛ
à pì: Taari kũ ma kɛ̀ yã dɔ̀magu gbãra. 10 Kí, n pɔ fɛ̃̀ n zɔ̀blerinɔi yã, akũ n ma da kpɛ́siran n
dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa lɛɛlɛ kũ burodikɛrikio. 11 Gwãani dokɔ̃nɔa o nana ò, ó baadi kũ a pɔ́o
kũ a àlesiio. 12 Eberu kɛfɛnna ke kú kũoo gwe, n dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀ɔmɛ. Kũ o ó nananɔ
bàbanɛ, akũ à ó baadi pɔ́ bɔkɔtɛnaa ònɛ. 13 Yã pìnɔ kɛ̀ lákũ à òwɛrɛ nà. N ɛra n ma da ma zĩn,
akũ n burodikɛriki pìi lòko lía.
14 Akũ Firi'auna gbɛ̃ zɪ̃̀ ò Yusufu sísi, akũ ò gɛ̀ɛ ò a bò wɛ̀ɛn likalika. À mìi bò à a pɔ́kasanɔ
lìtɛ, akũ à gɛ̀ɛ Firi'auna kĩnaa. 15 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ma nana ò, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa
òmɛnɛro. Ma mà ò pì, tó ò ònnɛ, ndì fɔ̃ ǹ a àlesi ońnɛ. 16 Yusufu pìnɛ: Adi kɛ makũmɛro, Luda
mɛ́ ani a àlesi onnɛ, kí. 17 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ma nana gũn ma è má zɛna Nili lɛ́a. 18 Ma è zùda
mana mɛ̀kpana mɛ̀n supplanɔ bɔ̀tɛ swawɛɛn òtɛn sɛ̃̀ ble tàfee gũn. 19 Akũ ma zùda pãndenɔ è
dɔ mɛ̀n suppla ò fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ, mádi zù fɛ̃fɛ̃na bire takanɔ e Misila la zikiro. 20 Akũ zùda
fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ pìnɔ zù mɛ̀kpana káakupɔ mɛ̀n suppla pìnɔ mɔ̀mɔ. 21 Bee kũ ò ń mɔ́mɔ, ò gɔ̃̀
fɛ̃fɛ̃na lán yã bàmɛ, gbɛ̃ke ni dɔ̃ kũ ò ń mɔ́mɔ sero. Akũ ma vu. 22 Nana gũn dɔ ma è, ése sáko
mana wɛ́de pìa ése lí dokɔ̃nɔa sáko suppla. 23 Akũ ma è ése sáko térere wɛ́ kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i
kɪ̀aḿmanɔ pìa ń gbɛra dɔ sáko suppla. 24 Akũ ése sáko wɛ́ kɔgɔkɔgɔ pìnɔ ése sáko wɛ́de pìnɔ
mɔ̀mɔ. Kũ ma ò màsokɛrinɔnɛ, ń gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa òmɛnɛro.

25 Akũ Yusufu pìnɛ: Kí, nana kũ n òo pìnɔ àlesi dokɔ̃nɔmɛ. Luda yã kũ à ye à kɛ mɔ̀nnɛmɛ, kí.
26 Zù mana mɛ̀n suppla pìnɔ bi wɛ̃̀ supplamɛ. Ése sáko wɛ́de sáko suppla pìnɔ sɔ̃ wɛ̃̀ supplamɛ.
Nana pìnɔ àlesi dokɔ̃nɔmɛ. 27 Zù fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ mɛ̀n suppla kũ ò bɔ̀tɛ ò tɛ̀ a káakupɔnɔ kpɛ
pìnɔ bi wɛ̃̀ supplamɛ. Lɛmɛ ése sáko wɛ́ kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i k͡lańma sáko suppla pìnɔ de lɛ dɔ.
Abirekũnɔmɛ wɛ̃̀ suppla kũ nà ni ká ũ. 28 Lákũ ma ònnɛ nà tera, kí, ma pì Luda tɛn yã kũ à ye
à kɛ mɔnnɛmɛ. 29 Pɔ́blewɛ nigɔ̃ di Misila gu sĩnda pínkia manamana ari wɛ̃̀ suppla. 30 Abire
gbɛra nà ni gɛ̃ ari wɛ̃̀ suppla, kãna gbãna pì yã ni sã Misilanɔgu. Nàa pì ni bùsuu pì dɛ. 31 Nà
kũ ani su pì nigɔ̃ pãsĩ manamana, kãna gbãna pì yã ni dɔ gbɛ̃kegu doro. 32 Kí, kũ gɛ̃̀n plamɛ n
nana pìi ò, kũ Luda mɛ́ à dìtɛ yãimɛ. Ani kɛ teramɛ, à sika vĩro. 33 Tera sà kí, ǹ wɛ́zɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de
wɛtɛ ǹ ditɛ àgɔ̃ de gbãnade ũ Misila. 34 Kí, ǹ gbɛ̃nɔ ditɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ Misila ògɔ̃ pɔ́blewɛ sɔɔrode
kakara wɛ̃̀ suppla kũ pɔ́blewɛ nigɔ̃ din pìi gũn. 35 Oni pɔ́ble kakara wɛ̃̀ mana kũ àtɛn sunɔ
gũn ò pɔ́blewɛ ká dɔ̃̀nɔ gũn wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo kũ n tɔ́o, onigɔ̃ dãkpã. 36 Tó nà kũ ani kɛ wɛ̃̀ suppla
pìi kà Misila, pɔ́ble pì nigɔ̃ de zɛ̃̀na ũ de nàa pì sún Misilanɔ dɛdɛro yãi.

Yusufu kíblena Misila

37 Yã pìi kà Firi'aunagu kũ a ìbanɔ ń pínki, 38 akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ dí Luda Nini vĩ. Óni gbɛ̃ke
e lán a bà dɔ yá? 39 Akũ à pì Yusufunɛ: Lákũ Luda tò ń yã birenɔ dɔ̃ pínki nà, wɛ́zɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de
ke kun lán n bàro. 40 Mɔkɔ̃n mɛ́ ĩnigɔ̃ de ma ɔn gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, ma gbɛ̃nɔ nigɔ̃ mì natɛnnɛ ń pínki.
Kpata mɛ́ ani tó màgɔ̃ denla ado. 41 Akũ à ɛ̀ra à pìnɛ: Ĩnigɔ̃ gbãna vĩ Misila bùsu gu sĩnda pínkia.
42 Akũ à tãnka sèedakɛbɔɔ bò a ɔnɛa à dà Yusufunɛ a ɔnɛa, à taasaa uta dànɛ à wura gɛ̀rɛɛ dànɛ
a wakaaa. 43 À a sɔ̃go plade kpàa táa'obɔ ũ, akũ gbɛ̃ kũ ò donɛ arɛnɔ dìgɔ̃ pata: À kútɛ! À kútɛ!
Lɛmɛ Firi'auna tò Yusufu gbãna vĩ Misila bùsun lɛ. 44 À pìnɛ dɔ: Makũ Firi'auna, gbɛ̃ke ni fɔ̃
à yãke kɛ Misila la n lɛ́ sariro. 45 À tɔ́ kpànɛ Zafɛna Panɛa, akũ à Ɛliɔpɔli wɛ̃tɛ sa'ori Potifɛra
nɛ́nɔgbɛ̃ Asɛna kpàa nɔ ũ.

46 Gɔrɔ kũ Yusufu zĩ lè Misila kína Firi'auna bɛa, a wɛ̃̀ baraakurimɛ. Akũ à bò Firi'auna
kĩnaa à gɛ̀ɛ à kurè Misila gu sĩnda pínkia. 47 Kãna gbãna kun ari wɛ̃̀ suppla, pɔ́blewɛ din
manamana. 48 Akũ Yusufu pɔ́blewɛ kũ à di Misila wɛ̃̀ suppla pìnɔ kàkara wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo zɛ̃̀na
ũ, wɛ̃tɛ sĩnda pínki kũ a bura kũ ò likainɔ pɔ́o. 49 A pɔ́blewɛ kàkara zɔ̃kɔ̃zɔ̃kɔ̃ lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃
bà, akũ ò zɛ̀ a zaka lɛ́ yɔ̃naaa, kũ oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ro yãi.

50 Ari nà gɔ̃ gɛ́ ká Yusufu nanɔ Asɛna, Potifɛra nɛ́, nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì mɛ̀n pla. 51 Yusufu tɔ́ kpà a
dauduunɛ Manase à pì: Luda tò ma de bedenɔ kũ wari kũ ma kɛ̀ɛo yã sɛ̃̀magu pínki. 52 Akũ
à tɔ́ kpà a pladenɛ Ɛflaimu à pì: Luda tò ma gɔ̃ nɛ́de ũ bùsu kũ ò wɛ́ tɛ̃̀man.

53 Kũ kãna gbãna kũ à kú Misila wɛ̃̀ suppla pìi làka, 54 akũ wɛ̃̀ suppla kũ nà ni ká dàtɛ lákũ
Yusufu ò nà. Nàa kà bùsu kũ bùsuuo pínki, ama pɔ́blewɛ di Misila gu sĩnda pínkiamɛ. 55 Kũ nàa
gɛ̃̀ Misilanɔgu pínki, ò wiki lɛ̀ Firi'aunanɛ à pɔ́ble kpáńma. Akũ à pìńnɛ ń pínki: À gɛ́ Yusufu
kĩnaa à kɛ lákũ ani oárɛ nà. 56 Nàa dà bùsuu pìla pínki, akũ Yusufu dɔ̃̀nɔ wɛ̃̀wɛ̃ à pɔ́blewɛ yìa
Misilanɔa, kũ nàa pì gbãna kũ̀ ń bùsun yãi. 57 Akũ gbɛ̃nɔ bò andunia gu pínkia ò sù Misila
pɔ́blewɛ lú Yusufua, zaakũ nà gbãna kũ̀ andunia gũn pínkimɛ.

42

Yusufu vĩ̀ninɔ suna pɔ́blewɛ lú Misila

1 Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú Misila, à pì a nɛ́nɔnɛ: Ánigɔ̃ kátɛ la pã yá? 2 Ma mà pɔ́blewɛ
kú Misila. À gɛ́ lúwɛrɛ gwe, de òsun garo, ògɔ̃ kun aafia yãi. 3 Akũ Yusufu vĩ̀ni gbɛ̃nɔn kurinɔ
gɛ̀ɛ Misila pɔ́blewɛ lú. 4 Yakubu dí Yusufu dakũna Biliaminu zĩ kũńworo, zaakũ à pì: Òdigɔ̃
dɔ̃ro tó yã vãni ni a le. 5 Akũ Isaraila nɛ́ pìnɔ gɛ̀ɛ pɔ́blewɛ lú kũ gbɛ̃ pãndenɔ, zaakũ nàa pìi
kà Kanaanɔ bùsun dɔ.

6 Yusufu mɛ́ à bùsuu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ mɛ́ àdi pɔ́blewɛ yía gbɛ̃ sĩnda pínkia. Akũ a vĩ̀ninɔ
sù ò kùtɛnɛ ò ń arɛ pɛ̀tɛ zĩtɛ. 7 Kũ à a vĩ̀ninɔ è, à ń dɔ̃, akũ à a zĩda kɛ̀ńnɛ nibɔ ũ. Akũ à yã
òńnɛ pãsĩpãsĩ à ń lá à pì: A bo máa? Ò wèa ò pì: O bo Kanaanɔ bùsun o su pɔ́blewɛ lúmɛ.
8 Yusufu a vĩ̀ninɔ dɔ̃̀, ama odi a dɔ̃ro. 9 Nana kũ à ò yã ń yã musu dɔ̀agu, akũ à pìńnɛ:
Gu'asirigwarinɔn á ũ, a su ó bùsu kĩaki gwamɛ. 10 Ò wèa ò pì: Oi dikiri! N zɔ̀blerinɔn ó ũ,
o su pɔ́blewɛ lúmɛ. 11 Dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ ó pínki. Náanidenɔmɛ ó ũ. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ,
gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro. 12 Akũ à pìńnɛ: Ɛkɛmɛ! A su ó bùsu asiri dɔ̃mɛ. 13 Ò pì: Ókɔ̃nɔ
n zɔ̀blerinɔ, dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ, ó gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplamɛ. Kanaanɔ bùsu gbɛ̃nɔmɛ ó
ũ. Ó dakũna gɔ̃̀ bɛ kũ ó deo, ó gbɛ̃ do kunlo. 14 Akũ Yusufu pìńnɛ: Lákũ ma òárɛ nà,
gu'asirigwarinɔmɛ á ũ. 15 Yã kũ ani tó mà á yãpura dɔ̃n dí. Kũ Firi'auna kunnaao áni bɔtɛ
laro, séto á dakũna pìi sù la baasiro. 16 À á gbɛ̃ do zĩ à á dakũna sɛ́, á gbɛ̃ kparanɔ ni gɔ̃

kpέsiran la, mani dɔ̃ tó á yã yãpuramɛ. Tó lɛnlo, kũ Firi'auna kunnaao gu'asirigwarinɔn á
ũ. 17 Akũ à ń ká kpέn ari gɔrɔ aakɔ̃. 18 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à pìńnɛ: Má Luda vĩna vĩ. À yã kũ mani
oárɛ kɛ áni bo aafia. 19 Tó náanidenɔmɛ á ũ, à á gbɛ̃ do tó da kpέn la, á gbɛ̃ kparanɔ ni tá kũ
pɔ́blewɛo á bede nàdɛrinɔnɛ, 20 áni ɛra à sumɛnɛ kũ á dakũna pìio, mani dɔ̃ kũ á yã yãpuramɛ,
oni á dɛdɛ doro. Akũ ò wèi lɛ.
21 Ò pìkɔ̃nɛ: Yãpuramɛ taaridenɔn ó ũ yã kũ o kὲ ó dakũnanɛ yã yãi. O è gɔrɔ kũ àtɛn kútɛ
kɛwɛrɛ, à kὲ wɛ̃nda, akũ ódi a yã maro. Abire yãin yã dí ó lé. 22 Akũ Rubɛni pìńnɛ: Kũ ma
òárɛ àsun yãke kɛ nέ pìinɛro, ádi ma yã maro. A aru fĩnan Luda tɛn bowá dí. 23 Ò dɔ̃ Yusufu
tɛn maro, zaakũ kũ àtɛn yã ońnɛ, òtɛn litɛńnɛmɛ. 24 Akũ à gò ń kĩnaa à gὲɛ à ɔ́ɔ dɔ̀. Kũ à sù, à
yã òńnɛ, akũ à Simɛɔ bò ń gũn à a yὶ ń wára. 25 Yusufu pì ò pɔ́blewɛ káńnɛ ń asasanɔ pa ò ń
baadi ɔgɔ danɛ a pɔ́n ò zέ kusuna kɛńnɛ. Kũ ò kὲńnɛ lɛ, 26 ò ń pɔ́blewɛnɔ dì ń zaakinɔnɛ, akũ
ò dà zέn.
27 Kũ ò kà gu kũ òtɛn in, kũ ń gbɛ̃ do a asasa pòro de à pɔ́ kpá a zaakia, akũ à a ɔgɔ è a asasa
lέn. 28 Akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ: À ma asasa gũn gwa, ò ma ɔgɔ sùkpamɛnɛ! Akũ swɛ̃ɛ kɛ̃ńgu, ò
pìkɔ̃nɛ kũ lukanaao: Bɔ́ yãn Luda kὲwɛrɛ lɛɛ? 29 Kũ ò kà ń de Yakubu kĩnaa Kanaanɔ bùsun, ò
yã kũ à ń lé bàbanɛ pínki ò pì: 30 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã òwɛrɛ pãsĩpãsĩ, a ó dítɛ gu'asirigwarinɔ ũ.
31 O pìnɛ náanidenɔmɛ ó ũ, gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro. 32 Dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ, ó gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplamɛ, ó gbɛ̃ do kunlo, ó dakũna gɔ̃ Kanaanɔ bùsun kũ ó deo. 33 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi
pìwɛrɛ yã kũ ani tó á ó dɔ̃ náanidenɔ ũn dí. À pì ò ó gbɛ̃ do tó kãao, ò pɔ́blewɛ sέ ò táo ó bede
nàdɛrinɔnɛ, 34 ò ɛra ò suárɛ kũ ó dakũnao, áni dɔ̃ sà kũ gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro, náanidenɔmɛ
ó ũ, áni ó gbɛ̃ndo kpáwá, óni laga tá bùsuu pìn.
35 Kũ òtɛn pɔ́blewɛ bɔtɛ ń asasanɔ gũn, ń baadi a ɔgɔsɔ̃nɔnɔ è a pɔ́ gũn. Kũ ò ń ɔgɔnɔ è lɛ,
vĩna ń kũ ń pínki kũ ń deo. 36 Akũ ń de pìńnɛ: Á ye mà gɔ̃ nέ sarin yá? Yusufu kunlo, Simɛɔ
kunlo, akũ á ye à Biliaminu síma dɔ yá? Yã sĩnda pínki tɛn bomɛnɛ vãnimɛ. 37 Akũ Rubɛni pì a
denɛ: Tó mádi su kãaonnɛro, ǹ ma nέgɔ̃gbɛ̃ planɔ dɛdɛ. Ǹ a kpáma, mani su kãaonnɛ. 38 Akũ
Yakubu pì: Ma nέ ni gέ kãáoro, zaakũ a vὶni dadokɔ̃nɔde gà, àkũ à gɔ̃ ado. Ma zĩ kũ̀. Tó yãke
a lè tá kũ átɛn o gũn, ani tó mà tá miran kũ pɔsiraomɛ.

43

Yusufu vὶninɔ ɛra ò gɛna Misila kũ Biliaminuo

1 Nà pãsĩ kũ̀ Kanaanɔ bùsun. 2 Kũ ò pɔ́blewɛ kũ ò bòo Misila blè ò làka, ń de pìńnɛ: À ɛra à gέ
pɔ́blewɛ lú fíti dɔ. 3 Akũ Yuda pìnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìi òwɛrɛ sãnsãmmɛ à pì, tó ó dakũna kú kũooro,
óni wέ sikɔ̃lɛro. 4 Tó ĩni we ó dakũna gέ kũoo, óni gέ ò pɔ́blewɛ lúnnɛ. 5 Tó ńdi we sɔ̃ro, óni gέro,
zaakũ gbɛ̃ pìi òwɛrɛ, tó ó dakũna kú kũooro, óni wέ sikɔ̃lɛro. 6 Akũ Isaraila pì: Bɔ́ yã mέ à tò a
wari dɔ̀ma, kũ a ò gbɛ̃ pìinɛ á dakũna vĩi? 7 Ò wèa ò pì: Àkũ mέ à yã gbὲkawá kũ ó bedenɔ yão
à pì: Á de kun ari tera yá? Á dakũna vĩ yá? Yã birenɔ musun o wea. Ó dɔ̃ yã ani pi ò su kũ ó
dakũnaon yá? 8 Akũ Yuda pì a denɛ: Ǹ tó nέ pì gέ kũmao. Óni futɛ ò gέ gɔ̃nɔmɛ, de ókɔ̃nɔ kũ
mɔkɔ̃nwo kũ ó nέnɔ òsun gagaro yãi, ónigɔ̃ kun aafia. 9 À gɔ̃ ma yã ũmɛ. Ma a zĩda wɛ̃ndii dìtɛ
a pɔ́ gɛ̃nɛ ũ. Tó mádi su kãaonnɛ aafiaro, ma gɔ̃ n taaride ũmɛ. 10 Tó ódi sika kɛ yãro, de o gɛ
kũ gɛ̃n pladeo o su. 11 Akũ ń de pìńnɛ: Tó lɛmɛ, à yã díkĩna kɛ. À ó bùsu pɔ́ mananɔ sέtɛ à ká á
asasanɔ gũn à gέ à gɔ̃gbɛ̃ pì gba. À lí'ɔ ɛzɛ sέ fíti kũ zɔ́'io fíti kũ do pɔ́nɔ kũ lí'ɔ gbĩ nnannao kũ
gɔ̀rɔɔo kũ sĩo. 12 À gέ kũ ɔgɔo lɛu pla à ɔgɔ kũ ò dàárɛ á asasanɔ gũn ɛrańnɛ. Ke ò sɛ̃tɛn yá, á
dɔ̃ro. 13 À á dakũna sέ à ɛra à gέ gɔ̃gbɛ̃ pì kĩnaa. 14 Luda Gbãnasĩndapinkide tó gbɛ̃ pì á wɛ̃nda
gwa à á gbɛ̃ndo kũ Biliaminuo gbarɛ ò su kãáo. Makũ sɔ̃, tó Luda ma nέnɔ sìmamɛ, à sìman
gwe.
15 Ò pɔ́ kũ oni gέ ò a gba pìnɔ sὲtɛ kũ ɔgɔo lɛu pla kũ Biliaminuo ò fùtɛ ò gὲɛ Misila, akũ ò
gὲɛ Yusufu kĩnaa. 16 Kũ Yusufu Biliaminu è ń tέ, à pì a bɛgwariinɛ: Ǹ gέ kũ gbɛ̃ birenɔ ma
bɛa. Ǹ nɔ̀bɔ dɛ ǹ kɛkɛ, zaakũ gbɛ̃ pìnɔ ni pɔ́ ble kũmao fãnantɛ̃aramɛ. 17 Bɛgwarii pì yã kũ
Yusufu dànɛɛ kὲ à gὲɛ kũńwo a bɛa. 18 Kũ òtɛn gέ kũńwo Yusufu bɛa lɛ, vĩna ń kũ ò pì: Ɔgɔ kũ
ò dà ó asasanɔ gũn yã mέ à tò òtɛn su kũoo la. Ò ye ò lέtɛwá ò gbãna mɔwɛrɛ ò ó kũkũ zɔ̀nɔ
ũ ò ó zaakinɔ sέtɛmɛ. 19 Kũ ò kà Yusufu bɛ kpέlɛlɛa, ò nà a bɛgwarii pìii ò pì: 20 Mare, n yã
nna! O su ò pɔ́blewɛ lú la yã káaku. 21 Kũ o ka gu kũ óni in, o ó asasanɔ pòro, akũ ó baadi a
ɔgɔ lè a asasa lέn papana. Akũ o su kũ ɔgɔ pìio ó ɔĩ. 22 O su kũ ɔgɔ pãndeo de ò pɔ́ble pãnde
lúo. Ó dɔ̃ gbɛ̃ kũ à ɔgɔ pìi dà ó asasanɔ gũnlo. 23 Bɛgwarii pìi pì: Àsun damu kɛro, àsun vĩna
kɛro. Á Luda, á de Luda mέ à ɔgɔ pìi dàárɛ á asasanɔ gũn. Á ɔgɔ ma ki lè. Akũ à Simɛɔ bòńnɛ.
24 Bɛgwarii pìi gɛ̃ kũńwo Yusufu ɔnn, à í kpàḿma ò zú oo, akũ à sɛ̃ɛ kpà ń zaakinɔa. 25 Akũ ò
pɔ́ kũ oni Yusufu gba pì yã kὲkɛ ari àgɔ̃ gέ su fãnantɛ̃, zaakũ ò mà oni pɔ́ ble a bɛamɛ.

26 Kũ Yusufu sù bɛ, ò a gbà pɔ́ kũ ò sùoo pìnɔ ò wùtɛ zĩtɛ a arɛ. 27 À ń aafiaa gbɛ̀ka, akũ à pì:
Á de zĩkũna kũ a a yã òo pì gbãna yá? À kú kũ wɛ̃̀ndiio yá? 28 Ò wèa ò pì: Ó de n zɔ̀bleri gbãna
à kun ari tera. Akũ ò kùtɛnɛ ò arɛ pɛ̀tɛ zĩtɛ. 29 Yusufu wɛ́ sɛ̀ à a dakũna dadokɔ̃nɔde Biliaminu
gwà à pì: Á dakũna kũ a a yã òmɛnɛ pìin dí yá? Akũ à pì Biliaminunɛ: Luda arubarika dangu.
30 Kũ à a dakũna gwà, a pɔ kɛ̀ nna zɔ̃kɔ̃ à ye à ɔ́ɔ dɔ, akũ à gɛ̃̀ kpɛ́nɛn likalika à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe. 31 Kũ
à ãnn pìpi, akũ à bò à a zĩda kũ̀ à pì ò su kũ pɔ́bleo.

32 Ò pɔ́ble dìtɛnɛ ado, ń pɔ́ sɔ̃ adona, Misila kũ ò kú kãaonɔ pɔ́ adona dɔ, zaakũ Misilanɔ
dì pɔ́ ble kũ Eberunɔro òdi kakara kũńworo. 33 Ò ń vútɛvutɛ a arɛ ń sárakɛa, zaa dauduua
ari ń gbɛ̃ kpɛdea, akũ ò lɛ́ àtɛ ò kɔ̃ gwàgwa. 34 Akũ ò pɔ́ble kũ à kú Yusufu arɛ kpàatɛtɛńnɛ.
Biliaminu pɔ́ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kparanɔ pɔ́la lɛu sɔɔro. Akũ ò pɔ́ blè ò í mì kũ Yusufuo ari ò kɛ̃̀.

44

Andurufu toko dana asasan

1 Yusufu pì a bɛgwariinɛ: Ǹ pɔ́blewɛ káka gbɛ̃ pìnɔnɛ ń asasanɔ pa lákũ oni fɔ̃ ò sɛ́ nà. Ǹ
baadi ɔgɔ danɛ a asasa lɛ́n 2 ǹ ma andurufu toko sɛ́ ǹ da ń dakũna asasan kũ a pɔ́blewɛ ɔgɔo.
Akũ à kɛ̀ lákũ Yusufu ònɛ nà. 3 Kũ gu dɔ̀ gɛ̃̀nɔ, ò ń gbárɛ kũ ń zaakinɔ. 4 Ari ògɔ̃ gɛ́ ká zɛ̃̀, akũ
Yusufu pì a bɛgwariinɛ: Ǹ futɛ ǹ pɛ́tɛńyĩ. Tó n ń lé, ǹ ń la ǹ pi bɔ́ yã mɛ́ à tò ò fĩnaa bòmɛnɛ kũ
a vãnio a mana gɛ̃nɛ ũu? 5 Bɔ́ yã mɛ́ à tò ò ma toko kũ madì í mio mà màso kɛoo sɛ̀ kpãnii? Ǹ
ońnɛ kũ ò yã vãni kɛ̀.

6 Kũ à ń lé, à yã pìi òńnɛ, 7 akũ ò wèa ò pì: Mare, à kɛ̀ dera n ò lɛɛ? Kúku! Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ,
odì yã bire taka kɛro. 8 Ɔgɔ kũ o lè yã ó asasanɔ lɛ́ gũn, ódi ɛra o suonnɛ bona zaa Kanaaroo?
Óni fɔ̃ ò andurufu ke wura sɛ́ kpãni n dikiri bɛa yá? 9 Mare, ó gbɛ̃ kũ n lè a kĩnaa, ade gà, ó
pínki óni gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ. 10 À pì: Tɔ̀, à kɛ lákũ a ò nà. Gbɛ̃ kũ ò lè a kĩnaa ni gɔ̃ ma zɔ̀ ũmɛ, á gbɛ̃
kparanɔ ni gɔ̃ taari sari. 11 Akũ ń baadi a asasa kìpa à pòro gɛ̃̀nɔ. 12 Akũ bɛgwarii pì ń asasanɔ
gwàgwa. À nà ń vɛ̃̀ni pɔ́a ari à gɛ̀ɛ à kào ń dakũna pɔ́a, akũ à toko pìi lè Biliaminu pɔ́ gũn. 13 Ò
ń utanɔ gà ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ń baadi a aso yɛ̃̀ a zaakinɛ ò ɛ̀ra ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn. 14 Kũ Yuda kũ a gbɛ̃nɔ
kà Yusufu bɛa, ò a lè gwe, akũ ò kùtɛ a arɛ zĩtɛ. 15 À pìńnɛ: Bɔ́yãin a kɛ̀ lɛɛ? Á dɔ̃ kũ ma taka
dì màso kɛroo? 16 Yuda wèa à pì: Dikiri, óni pinnɛ deramɛɛ? À yãke ona vĩro. Óni kɛ dera ò ó
zĩda bo yãnn? Luda mɛ́ à bò ó taaria. Dikiri, o gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ dí, ókɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ ò toko pìi lè a
kĩnaao. 17 Akũ Yusufu pì: Kai! Mani fɔ̃ mà abire kɛro. Gbɛ̃ kũ ò toko pìi lèa mɛ́ ani gɔ̃ ma zɔ̀ ũ,
á gbɛ̃ kparanɔ áni ɛra à tá á de kĩnaa aafia.

Yuda wɛ́kɛna Yusufua Biliaminunɛ

18 Akũ Yuda nài à pì: N yã nna dikiri! Ǹ tó makũ n zɔ̀bleri mà yã onnɛ. Ǹsun pɔ fɛ̃mairo
dikiri, zaakũ ń sára kũ Firi'aunaomɛ. 19 Dikiri, n ó lá yã tó ó de vĩ ke dakũna. 20 Akũ o pì ó
de zĩ kũ̀, akũsɔ̃ ó dakũna kun dɔ, ó de a ì a zĩkũnaa gũmmɛ. Nɛ́ pìi vɛ̃̀ni dadokɔ̃nɔde gà, àkũ
mɛ́ à gɔ̃̀ ado, akũ ó de pì yei manamana. 21 N ò ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ ò a sɛ́ ò su kãaonnɛ de ǹ
wɛ́ sialɛ. 22 Dikiri, o pìnnɛ nɛ́ pì ni fɔ̃ à a de tóro. Tó à a tò, de pì ni gamɛ. 23 Akũ n pìwɛrɛ, tó
ódi su kũ ó dakũna pìioro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 24 Kũ o ta ó de kĩnaa, o n yã ònɛ. 25 Akũ ó de pìi pì ò
ɛra ò gɛ́ pɔ́blewɛ lú fíti dɔ. 26 O pì, tó adi kɛ ó dakũna kú kũoo baasiro, óni fɔ̃ ò gɛ́ro, zaakũ tó
à kú kũooro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 27 Akũ ó de pìwɛrɛ, ó dɔ̃ kũ a nanɔ nɛ́ ì mɛ̀n pla. 28 Kũ a do bò a
bɛa, adi a e doro ari gbãra. À pì nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a sò. 29 À pì tó o nɛ́ bire sìawa, akũ yã vãni a
lè, lákũ a zĩ kũ̀ nà, óni tó à tá miran kũ pɔsiraomɛ. 30 Tera sà, tó ma ta ma de kĩnaa, akũ a nɛ́
pì kú kũooro, ani gamɛ, zaakũ a pɔ kúamɛ. 31 Tó ó de dí nɛ́ pì e ó tɛ́ro, ani tá miran a zĩkũnaa
gũn kũ pɔsiraomɛ. 32 Ma a zĩda kpà ma dea nɛ́ pìi gɛ̃nɛ ũmɛ, ma pì tó mádi sunɛ kãaoro, mani
gɔ̃ a taaride ũ ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n. 33 Dikiri, n yã nna! Ǹ tó mà gɔ̃ n zɔ̀ ũ nɛ́ pìi gɛ̃nɛ ũ de à tá kũ
a vɛ̃̀ninɔ. 34 Tó adi kɛ kũ nɛ́ pìioro, mani fɔ̃ mà tá ma de kĩnaaro. Ǹsun tó mà yã vãni kũ ani ma
de le ero.

45

Yusufu zĩda babana a vɛ̃̀ninɔnɛ

1 Yusufu dí fɔ̃ à a zĩda kũ̀ a ìba kũ ò kú gwenɔ arɛ doro, akũ à pṹtã à pì: Ákɔ̃nɔ kũ á kú lanɔ, à
bɔtɛ á pínki! Kũ gbɛ̃ke kú gwe doro, akũ à a zĩda bàba a vɛ̃̀ninɔnɛ sà. 2 Àtɛn ɔ́ɔ dɔ gbãnagbãna
ari Misilanɔ mà, akũ Firi'auna bedenɔ a baaruu mà. 3 Akũ à pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Yusufumɛ ma
ũ. Ma de kun ari tera yá? Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu, odi fɔ̃ ò wèaro. 4 Akũ Yusufu pìńnɛ: À namai. Kũ
ò nài, akũ à pì: Makũmɛ á dakũna Yusufu kũ a yìa ò sù kãao Misila la ũ. 5 Tera sà àsun tó á
nɛ̀sɛɛ yakaro. Àsun pɔ fɛ̃ ma yiana yã musuro, zaakũ gbɛ̃nɔ surabana yãin Luda ma zĩ á arɛ

la. 6 Nà kana bùsun la wɛ̃ pladen dí. Oni bú baro oni pɔ́ kɛ̃ro ari wɛ̃ sɔɔro. 7 Luda tò ma doárɛ
arɛ de ó buri bo aafia andunia gũn, mà á sura ba manamana. 8 Adi kɛ ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma zĩ laro,
Ludamɛ. À ma ditɛ Firi'auna lɛ́dammari ũ, a bɛgwari ũ, Misila gu sĩnda pínki gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 9 À
kɛ likalika à gɛ́ ó de kĩnaa à onɛ a nɛ́ Yusufu pì Luda a ditɛ Misila bùsu gbãnade ũ. À su ma
kĩnaa la gɔ̃̀nɔ. 10 Àgɔ̃ kú kũmao kãni à vutɛ Gosɛ̃ bùsun kũ a nɛ́nɔ kũ a daikorenɔ kũ a sãnɔ
kũ a blènɔ kũ a zùnɔ kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki. 11 Mani a gwa la, zaakũ nà nigɔ̃ kun ari wɛ̃ sɔɔro
dɔmɛ. Tó lɛnlo, àkũ kũ a bedenɔ kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ ni kakatɛ pínki. 12 Ákɔ̃nɔ kũ Biliaminuo, a è
kũ wɛ́o kũ makũ Yusufu makũ mɛ́ matɛn yã oárɛ. 13 À bɛ̀ɛrɛ kũ má vĩ Misila la yã o ma denɛ
kũ pɔ́ kũ a èo pínki. À gɛ́ à su kãao la likalika. 14 À vɩ̃̀ à lòko a dakũna Biliaminu wakaaa à ɔ́ɔ
dɔ̀, akũ Biliaminu mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀ se. 15 Akũ à lɛ́ pɛ̀pɛ a vɩ̃̀ninɔa ń pínki kũ ɔ́ɔdɔo. Abire gbɛra a
vɩ̃̀ninɔ yã ò kãao.

16 Kũ Yusufu vɩ̃̀ninɔ suna baaruu kà Firi'auna bɛa, à kɛ̀nɛ nna kũ a ìbanɔ. 17 Akũ à pì
Yusufunɛ: Ǹ o n vɩ̃̀ninɔnɛ ò ń aso yĩ ń zaakinɔnɛ ò futɛ ò gɛ́ Kanaa, 18 ò ń de sɛ́ kũ n bedenɔ
ò su kũńwo ma kĩnaa la. Mani Misila bùsu gu mana kpáḿma ògɔ̃ nna ma. 19 Ǹ ońnɛ dɔ ò
Misila zùgonɔ sɛ́ ń nɛ́ fítinɔ kũ ń nɔgbɛ̃nɔ yãi, ò ń de sɛ́ ò su kãao. 20 Òsun laasun lɛ́ pɔ́ kũ oni
tó gwenɔaro, zaakũ Misila gu mana ni gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ.

21 Akũ Isaraila nɛ́ pìnɔ kɛ̀ lɛ. Yusufu zùgonɔ kpàḿma lákũ Firi'auna ò nà. À zɛ́ zànaa kɛ̀ńnɛ
dɔ. 22 À ń gbá uta zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki, akũ à Biliaminu gbà andurufu ɔgɔ mɛ̀n wàa do kpɛ́ basɔɔro
kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔ mɛ̀n sɔɔro. 23 À Misila pɔ́ mananɔ kpɛ̃̀zã a denɛ zaaki aso kuri kũ pɔ́blewɛo kũ
pɔ́bleo zaaki aso kuri a de zɛ́ zàna ũ. 24 Kũ à ń gbárɛ à pì: Àsun fìti kɛ zɛ́nlo! Akũ ò tà.

25 Ò bò Misila, akũ ò kà Kanaanɔ bùsun ń de Yakubu kĩnaa. 26 Ò pìnɛ: Yusufu kú wɛ̃̀ndiio
ari tera, àkũmɛ Misila bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Akũ Yakubu kɛ̀ sɛ̃̀ii, adi síro. 27 Akũ ò yã kũ Yusufu
òńnɛ ònɛ pínki. Kũ Isaraila zùgo kũ Yusufu gbàrɛ à a sɛ́nɔ è, akũ a laasun kɛ̀ do sà, 28 akũ à pì:
Adikĩna mɔ̀! Ma nɛ́ Yusufu kú kũ wɛ̃̀ndiio ari tera. Mani gɛ́ mà wɛ́ sialɛ de má kpɛ́ mà ga.

46

Yakubu tana Misila kũ a nɛ́nɔ

1 Isaraila dà zɛ́n kũ pɔ́ kũ a vĩnɔ pínki. Kũ à kà Bɛsɛba, à sa ò a de Isaaku Ludaa. 2 Akũ Luda
bò à sùa wɛ́gupu'enaa gũn gwãani à pì: Yakubu! Yakubu! À wèa à pì: Makũ di! 3 Akũ à pì:
Makũmɛ Luda ũ n de Luda. Ǹsun Misila gɛna damu kɛro, zaakũ gwen mani n buri karan
manamana. 4 Mani gɛ́ kũnwo Misila mà ɛra mà su kũ n burinɔ. Yusufu gbádan ĩni gan.

5 Akũ Yakubu fùtɛ Bɛsɛba. A nɛ́nɔ a dà zùgo kũ Firi'auna gbàrɛ ò a sɛ́onɔ gũn kũ ń nɛ́nɔ kũ
ń nanɔnɔo. 6 Ò ń pɔ́kãdenɔ kũ aruzɛkɛ kũ ò lè Kanaanɔ bùsunnɔ sɛ̀tɛ ò tào Misila. 7 Yakubu tà
gwe kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ a daikorenɔ ń pínki. 8 Isaraila kũ ò tà Misilanɔ tɔ́nɔn
dí, Yakubu kũ a burinɔ:

Yakubu daudu Rubɛni. 9 Rubɛni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu kũ Kaamio. 10 Simɛɔ
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kũ Sauluo kũ à a ì kũ Kanaa nɔgbɛ̃o. 11 Levi
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Gɛsɔmu, Koa kũ Mɛrario. 12 Yuda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Ɛɛ, Ona, Sela, Pɛrɛzi kũ Zɛrao, ama
Ɛɛ kũ Onao gà Kanaamɛ. Pɛrɛzi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Ɛzɛrɔnu kũ Amuluo. 13 Isaka nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Tola, Pua,
Yasubu kũ Simirɔnuo. 14 Zɛbuluni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛrɛdi, Ɛlɔni kũ Yalɛlio. 15 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ Lea ń í
kũ Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe. Àkũ mɛ́ à a nɛ́nɔgbɛ̃ Dina ì dɔ. Ń buri pìnɔ ń pínki gbɛ̃nɔn
baraakuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ.

16 Gada nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Zɛfɔ̃, Agi, Suni, Ɛzɛbɔ̃, Eri, Arodi kũ Arɛlio. 17 Asa nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Imina, Isiva,
Isivi, Bɛria kũ ń dãre Sɛrao. Bɛria nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Eberu kũ Malakiɛlio. 18 Labã mɛ́ à Zilipa kpà
Leaa. Buri kũ Zilipa kɛ̀ kũ Yakubuon gwe. Ò gbɛ̃nɔn gɛ̃ro awɛɛdomɛ.

19 Yakubu nanɔ Rahila nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Yusufu kũ Biliaminuo. 20 Yusufu Manase kũ Ɛflaimuo ì
Misila kũ a nanɔ Asɛna, Ɛliɔpɔli sa'ori Potifɛra nɛ́o. 21 Biliaminu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Bɛla, Bɛkɛ, Asabɛli,
Gera, Naama, Ɛhi, Rosu, Mupimu, Upimu kũ Adao. 22 Buri kũ Rahila kɛ̀ kũ Yakubuonɔn gwe.
Ò gbɛ̃nɔn gɛ̃ro donsarimɛ.

23 Dã nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Usimu. 24 Nafatali nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ Yaziɛli, Guni, Yɛzɛ kũ Silɛmuo. 25 Labã mɛ́ à
Bila kpà Rahilaa. Buri kũ Bila kɛ̀ kũ Yakubuonɔn gwe. Ò gbɛ̃nɔn supplamɛ.

26 Yakubu buri kũ ò tà kũńwo Misilanɔn gwe. Ò gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ awɛɛsuddomɛ a nɛ́ nɔnɔ
baasi. 27 Kũ Yusufu nɛ́ ì Misila gbɛ̃nɔn pla, akũ Yakubu buri kũ ò tà gwenɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃
akuri.

28 Yakubu Yuda zɩ̃̀ à donɛ arɛ Yusufu kĩnaa de à Gosɛ̃ bùsu zɛ́ mɔnɛ. Kũ ò kà gwe, 29 akũ
Yusufu gɛ̃̀ a sɔ̃gon à gɛ̀ɛ da a delɛ gwe. Kũ à a lè, à mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀ à gìi kɛ̀. 30 Akũ Isaraila pì
Yusufunɛ: Lákũ ma wɛ́ sìnlɛ nà ma è ń kú wɛ̃̀ndiio, ga ni fɔ̃ à ma sɛ́ sà.

31 Yusufu pì a vȉninɔnɛ kũ a de bedenɔ: Mani gɛ́ mà o Firi'aunanɛ ma vȉninɔ kũ ma de
bede kũ ò kú Kanaanɔ bùsunnɔ sù ma kĩnaa. 32 Mani onɛ kũ sãdãrinɔmɛ á ũ, á pɔ́kãdenɔ vĩ,
akũ a su kũ á sãnɔ kũ á blènɔ kũ á zùnɔ kũ pɔ́ kũ á vĩnɔ pínki. 33 Tó Firi'auna á sísi, akũ à á lá
bɔ́ zĩn adì kɛ, 34 à onɛ à pi á pɔ́kãdedenɔ ũ zaa á kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari kũ a gbãrao lán á dizinɔ
bà. Tó a ònɛ lɛ, áni le à vutɛ Gosẽ bùsun, zaakũ Misilanɔ dì kakara kũ sãdãrinɔro.

47

Isarailanɔ vutɛna Misila

1 Yusufu gɛ̀ɛ à yã ò Firi'aunanɛ à pì: Ma vȉninɔ bò Kanaanɔ bùsun kũ ń sãnɔ kũ ń blènɔ
kũ ń zùnɔ kũ pɔ́ kũ ò vĩnɔ pínki, ò sù Gosẽ bùsun. 2 Akũ à a vȉninɔ sɛ̀ gbẽnɔn sɔɔro à ń mɔ́
Firi'aunanɛ. 3 Firi'auna ń lá à pì: Bɔ́ zĩn adì kɛɛ? Ò wèa ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, sãdãrinɔn ó
ũ lán ó dizinɔ bà. 4 Akũ ò pìnɛ: O su vutɛ bùsun la gɔrɔ plamɛ, zaakũ nà kú Kanaanɔ bùsun
manamana, sɛ̃ kun kũ ó sãnɔ blero. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ǹ ó gba zɛ́ ò vutɛ Gosẽ bùsun. 5 Akũ
Firi'auna pì Yusufunɛ: Lákũ n de kũ n vȉninɔ sù n kĩnaa nà, 6 ǹ ń kátɛ Misila gu manan. Ò
vutɛ Gosẽ bùsun. Tó laakaridenɔn kú ń tɛ́, ǹ ma pɔ́nɔ nańnɛ ń ɔĩ.
7 Akũ Yusufu a de Yakubu sɛ̀ à gɛ̀ɛ à mɔ̀ Firi'aunanɛ. Akũ Yakubu sa mana ònɛ. 8 Firi'auna
a là à pì: N ka wɛ̃n gbaa? 9 À wèa à pì: Ma kunna andunia gũn wɛ̃ basuddo akuriden dí. Ma
wɛ̃ dí ká ma dizinɔ pɔ́ ũro, akũ à yã'ũmmana vĩ. 10 À sa mana ò Firi'aunanɛ dɔ, akũ à bò a
kĩnaa.
11 Yusufu a de kũ a vȉninɔ kàtɛ Misila bùsu gu manan à ń gbá bùsu kũ Ramɛsɛ de a wɛ́ra
ũ lákũ Firi'auna ò nà. 12 Yusufu pɔ́blewɛ kpà a dea kũ a vȉninɔ kũ a de bedenɔ ń pínki ɔn kũ
ɔnnwo ń dasi lɛ́n.

Nà gbãnakũnaa

13 Nàa kɛ̀ gbãna, pɔ́blewɛ kú gukearo. Misilanɔ kũ Kanaanɔ gbãna làka. 14 Òtɛn pɔ́blewɛ
lú, akũ Yusufu ɔgɔ kũ à kú Misila kũ Kanaao sì pínki à tào Firi'auna bɛa. 15 Kũ Misilanɔ kũ
Kanaanɔ ɔgɔ làka, Misilanɔ sù Yusufu kĩnaa ń pínki ò pì: Ɔgɔ kun doro. Ǹ ó gba pɔ́blewɛ. Ǹsun
tó ò ga n wáraro. 16 Yusufu pì: Lákũ ɔgɔ kunlo nà, à su kũ á pɔ́kãdenɔ, mani pɔ́blewɛ kpááwa
a musu. 17 Akũ ò sù Yusufunɛ kũ pɔ́kãdenɔ, akũ à pɔ́blewɛ kpàḿma sɔ̃nɔ kũ sãnɔ kũ blènɔ kũ
zùnɔ kũ zaakinɔ musu. Wɛ̃ birea à pɔ́blewɛ kpàḿma ń pɔ́kãdenɔ musumɛ.
18 Kũ wɛ̃ bire gɛ̃tɛ, akũ ò sù a kĩnaa a wɛ̃ làa ò pìnɛ: Dikiri, óni fɔ̃ ò yãke utɛnnɛro. Ɔgɔ làka,
akũ ó pɔ́kãdenɔ gɔ̃ n pɔ́ ũ. Pɔ́ke dí gɔ̃ ò kpámmaro, ókɔ̃nɔ kũ ó buranɔ baasiro. 19 Ǹsun tó ò ga
n wára kũ ó buranɔro. Ǹ ó lú kũ ó buranɔ ǹ fĩna bo kũ pɔ́blewɛo ò gɔ̃ Firi'auna zɔ̀nɔ ũ, ókɔ̃nɔ
kũ ó buranɔ. Ǹ ó gba pɔ́blewɛ de òsun garo ògɔ̃ kun, akũsɔ̃ de ó buranɔ sún gɔ̃ tàraga ũro.
20 Akũ Yusufu Misila buranɔ lù Firi'aunanɛ pínki, zaakũ Misilanɔ baadi a bura yìa, kũ nà ń
kũ gbãna yãi, akũ bùsuu gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũ. 21 Yusufu Misilanɔ sì zɔ̀nɔ ũ ń pínki zaa ń bùsu lɛ́n
la gɛna a lɛ́ dire. 22 Ama adi sa'orinɔ buranɔ lúro, zaakũ Firi'auna dìtɛ àgɔ̃ pɔ́blewɛ kpáḿma
gɔrɔ sĩnda pínki. Lákũ ò kú kũ pɔ́blewɛ kũ Firi'auna dì kpáḿmao nà, odi ń buranɔ yíaro.
23 Akũ Yusufu pì gbẽnɔnɛ: Ma á lú kũ á buranɔ sà, a gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũ. Pɔ́blewɛn dí. À gɛ́ à
tɔ̃. 24 Pɔ́kɛ̃gɔrɔ àgɔ̃ a lɛu sɔɔrode kpá Firi'aunaa, a kpara ni gɔ̃árɛ pɔ́wɛ ũ kũ pɔ́bleo. Àgɔ̃ abire
ble kũ á nɛ́nɔ kũ á bedenɔ á pínki. 25 Akũ ò pì: N ó sura bà. Ǹ tó ò n pɔnna le dikiri, ò gɔ̃
Firi'auna zɔ̀nɔ ũ. 26 Akũ Yusufu yã dìtɛ Misila à pì, burapɔ lɛu sɔɔrode nigɔ̃ de Firi'auna pɔ́ ũ.
Yã pì kun ari kũ a gbãrao. Sa'orinɔ bùsu mɛ́ adi gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũro ado.

Yakubu wɛ́kɛna zã

27 Isarailanɔn kú Gosẽ bùsun zaa Misila. Ò ń zĩda zĩtɛ vĩ gwe, akũ ò nɛ́ ì ò kàra manamana.
28 Yakubu kɛ̀ wɛ̃ gẽro awɛɛpla Misila, a wɛ̃ pínkipinki basuppla awɛɛsupplamɛ. 29 Kũ à kà
gana, à a nɛ́ Yusufu sìsi, akũ à pìnɛ: N yã nna! Tó ma n pɔnna lè, ǹ n ɔ da ma gbáda gbáru
ǹ gbẽkɛ kũ náanio yã kɛmɛnɛ. Ǹsun ǹ ma vĩ Misilaro. 30 Tó ma ka ma dizinɔla, ǹ ma sɛ́ ǹ bo
kũmao Misila la ǹ ma vĩ ma dizi pìnɔ miran. Akũ Yusufu pìnɛ: Mani yã kũ n ò kɛnnɛ. 31 Akũ
Yakubu pì: Ǹ la damɛnɛ. Kũ à la dànɛ, akũ Yakubu gbãna lè a gòoa à donyĩ kɛ̀.

48

Yakubu Ɛflaimu kũ Manaseo ditɛna a zĩda nɛ́nɔ ũ

1 Gɔrɔ pla gbɛra ò ò Yusufunɛ a de tɛn gyã kɛ, akũ à a nɛ́ gbẽnɔn planɔ Manase kũ Ɛflaimuo
sɛ̀tɛ à gɛ̀ɛ kũńwo. 2 Kũ ò ò Yakubunɛ a nɛ́ Yusufu sù a gwa, à kokari kɛ̀ à fùtɛ à vùtɛ a gádo
musu. 3 À pì Yusufunɛ: Luda Gbãnasĩndapinkide bò à sùma zaa Luzu, Kanaanɔ bùsun, à
arubarikaa dàmagu 4 à pìmɛnɛ áni tó mà nɛ́ i manamana, áni ma kara mà gɔ̃ burinɔ dizi ũ
áni bùsuu pì kpá ma burinɔa ma gbɛra ń pɔ́ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 5 Tera sà nɛ́ gbẽnɔn pla kũ

n ń í Misila ari màgɔ̃ su n kĩnaanɔ ma pɔ́nɔmɛ. Ɛflaimu kũ Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́nɔ ũ lákũ Rubɛni
kũ Simɛɔo de nà. 6 Nɛ́ kũ ĩni ń i ń gbɛranɔ mɛ́ onigɔ̃ de n pɔ́ ũ, oni ń túbi ble ń vĩ̀ninɔ kĩnaa.
7 Zaakũ kũ matɛn su kũ Mɛsɔpɔtamiao, n da Rahila gà zɛ́n Ɛflata kũ òdi pi tera Bɛtilihamu lɛ́i
zaa Kanaanɔ bùsun, akũ ma a vĩ̀ zɛ́n gwe.
8 Akũ Isaraila Yusufu nɛ́nɔ gwà à pì: Dínɔn gwee? 9 À pì a denɛ: Nɛ́ kũ Luda ma gba lanɔn
gwe. Akũ Isaraila pì: Ǹ mɔ́ kũńwo ma kĩnaa mà sa'olɛ kɛńnɛ. 10 Zĩkũna Isaraila wɛ́ bùsa àtɛn
gu e manaro, akũ Yusufu nài kũ nɛ́ pìnɔ. Isaraila lɛ́ pɛ̀pɛḿma à ń kpá a kùla, 11 akũ à pì
Yusufunɛ: Mádi da yã mà wɛ́ sinlɛ doro, akũ Luda tò ma n e kũ n nɛ́nɔ dɔ. 12 Yusufu ń gó
a de gbála, akũ à kùtɛnɛ à a arɛ pɛ̀tɛ. 13 Akũ Yusufu a nɛ́nɔ kũ̀ ń pla ń pínki. À Ɛflaimu kũ̀ kũ
ɔplao Yakubu ɔzɛ kpa, akũ à Manase kũ̀ ɔzɛ kpa Yakubu ɔpla kpa, akũ à nài kũ nɛ́ pìnɔ. 14 Akũ
Yakubu a ɔ pã̀kɔ̃la à a ɔpla nà Ɛflaimu kũ à de dakũna ũ mìia, à a ɔzɛ nà Manase kũ à de daudu
ũ mìia. 15 Akũ à sa'olɛ kɛ̀ Yusufunɛ à pì:
Luda kũ ma dizinɔ Ibrahĩ
kũ Isaakuo táa ò kãao,
Luda kũ à dòmɛnɛ arɛ
ma kunnaa gũn ari kũ a gbãrao,
16 a Malaika kũ à ma bo a vãnin pínki
à arubarika da nɛ́ díkĩnanɔgu,
à tó ògɔ̃ ń sísi ma tɔ́a,
kũ ma dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo tɔ́o,
à tó ògɔ̃ kɔ̃ manamana andunia gũn.
17 Kũ Yusufu è a de a ɔpla nà Ɛflaimu mìia, adi kɛnɛ nnaro. À a de ɔ kũ̀ de à go Ɛflaimu mìia
à na Manase pɔ́a 18 à pì: Lɛnlo Baa, gbɛ̃ díkĩna mɛ́ à daudu ũ. Ǹ n ɔpla na a mìia. 19 Akũ a de
gì à pì: Má dɔ̃ ma nɛ́, má dɔ̃. Àpi sɔ̃ ani gɔ̃ buri ũ, anigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, ama a dakũna zɔ̃kɔ̃ nigɔ̃ deala, a
buri nigɔ̃ dasi. 20 Zĩ kũ̀a à sa'olɛ kɛ̀ńnɛ à pì:
Isarailanɔ ni sa mana okɔ̃nɛ kũ á tɔ́o
oni pi Luda tó ǹ gɔ̃
lán Ɛflaimu kũ Manaseoo bà.
Lɛmɛ à Ɛflaimu dò Manasenɛ arɛ lɛ.
21 Akũ Isaraila pì Yusufunɛ: Ma ka gana, ama Luda nigɔ̃ kú kãáo, ani ɛra à tá kãáo á dizinɔ
bùsun. 22 Sɛkɛmu bùsu mana kũ ma sì Amɔrinɔa kũ ma fɛ̃nɛdao kũ ma sáo, ma n gba, mɔkɔ̃n
kũ ń de n vĩ̀ninɔla.

49

Yakubu sa'olɛkɛna a nɛ́nɔnɛ

1 Yakubu a nɛ́nɔ sìsi, akũ à pì:
À kɔ̃ kakara
mà yã kũ ani á le ziakpɛzĩ oárɛ.
2 À kɔ̃ kakara ma nɛ́nɔ à sã kpá,
à á de Isaraila yã ma.
3 Rubɛni ma daudu ma gbãna,
ma kana gɔ̃ lɛ́i nɛ́ káaku,
n bɛ̀ɛrɛ deńla kũ n gbãnao.
4 Ń pãsĩ lán ísɔ̃ bà,
ama ĩnigɔ̃ deńlaro,
zaakũ n didi n de gádoa,
n wutɛ kũ ma nɔnɔ dokeo.
5 Simɛɔ kũ Levio mɛ́ ò kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ,
ò pãsĩ kũ fɛ̃nɛdao.
6 Ma lɛ́ kú ń kakaranaa gũnlo,
ma baka kú ń yãgɔ̃gɔ̃naa gũnlo,
zaakũ ò gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ pɔfɛ̃ gũn,
ò zù gbátĩnɔ zɔ̃̀zɔ̃ lákũ ò yei nà.
7 Luda láari boḿma ń pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yãi,
à lɛ́ kɛńnɛ ń pãsĩkɛ yãi.
Mani ń kɛ̃kɔ̃a Yakubu burinɔ tɛ́,
mani ń burinɔ fãkɔ̃a Isarailanɔ gũn.
8 Yuda, n gbɛ̃nɔ ni n tɔ́ kpá.
Ĩni n ibɛrɛnɔ kũ ń wakaaa,

n de nɛ́nɔ ni kútɛnnɛ.
9 Yuda de lán músu bà,
ma nɛ́ pìi dì su kũ tofekao
àdi gátɛ àdi wútɛ a tòn.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a futɛɛ?
10 Kpata ni go Yudalaro,
a burinɔ mɛ́ onigɔ̃ gò kũna
ari Silo gɛ́ su,
buri sĩnda pínki ni mì natɛnɛ.
11 Ani a zaaki dɔ geepi lía,
ani a zaakinɛ yĩ geepi lí manaa.
Sèwɛ̃ nigɔ̃ dimɛ
ani a pɔ́kasanɔ pípio,
ani a uta pípi kũ geepi'io.
12 Sèwɛ̃ ni a wɛ́ tɛ̃ra kũ,
vĩ ni a saka pura kũ.
13 Zɛbuluni nigɔ̃ kú ísira sarɛ,
a bùsu nigɔ̃ de gó'itɛnɔ bàdɔki ũ.
A bùsu lɛ́ ni zɛ Sidɔ̃.
14 Isaka de lán zaaki gbãna
kũ à wutɛna aso mèn pla dagura bà.
15 Tó a burinɔ è ń kámmaboki mana,
akũsɔ̃ ń bùsu pì vutɛna nna,
oni natɛ asosɛnaanɛ ò zɔ̀zĩ kɛ.

16 Dã ni a gbɛ̃nɔ bo yãn
Isaraila burinɔ doke ũ.
17 Dã nigɔ̃ de lán mlɛ̀̃ kũ à kú zɛ́ sarɛ bà,
lán pitiko kũ à kú zɛ́wɛwɛ gũn bà.
Àdi sɔ̃ lɛ́ a gbáa,
de gbɛ̃ kũ à di a musu lɛ́tɛ a kpɛdangara.
18 Dikiri, madì wɛ́ dɔ n surabanaai.
19 Gada sɔ̃, zĩ̀karinɔ ni sińgu,
ama oni lɛ́tɛ ń kpɛdenɔa.
20 Asa pɔ́blewɛ nigɔ̃ nísi vĩ,
pɔ́ble kũ a blena nna kínanɔnɛɛn ani kpá.
21 Nafatali de lán gbɛ̃tɛ̃ lí
kũ àdi gà̃ mananɔ bo bà.
22 Yusufu de lán lí nɛ́'iri
kũ à kú ísɛ̃boki sarɛ bà,
a gà̃nɔ dì poro à da gbı̃̀la.
23 Kàzurinɔ ni ibɛrɛ sɛ́o,
ò pɛ́a kũ kàao.
24 Anigɔ̃ a sá kũna yĩgãnaa sari
Yakubu Luda gbãnade gãi,
a ɔ gbãna nigɔ̃ wãna
Isarailanɔ Gbèsi kũ àdi donɛ arɛ yãi.
25 N de Luda pì ni kpányĩ,
Gbãnasĩndapinkide pì ni arubarika dangu
kũ legũ'i kũ àdi bo musuo,
kũ arubarika kũ à katɛna zĩtɛ gbáruo,
de n nɔnɔ kũ n pɔ́nɔ gɔ̃ de nɛ́randenɔ ũ.
26 Sa'olɛ kũ n de kènnɛ
de ma dizinɔ pɔ́la,
à zɔ̃kɔ̃ de kpi zĩnɔla.
Luda tó arubarika dínɔ gɔ̃ Yusufu mìia,
gbɛ̃ kũ ò dìtɛ adona a gbɛ̃nɔ tɛ́ musu.
27 Biliaminu de lán lɛwanna pãsĩ bà,
àdi lɛ́tɛ gbɛ̃nɔa kɔnkɔ,
àdi ń pɔ́nɔ kpàatɛ ɔkɔsi.
28 Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔn gwe ń pínki. Sa'olɛ kũ ń de kèńnɛn gwe baadi kũ a pɔ́o.

Yakubu gana kũ a vĩnaao

29 Akũ à pìńnɛ: Tó ma andunia tò, à ma vĩ ma dizinɔ gbɛ̀wɛɛ kũ à kú Iti buri Ɛflɔnu bura
gũn. 30 Gbɛ̀wɛɛ pì kú Makpɛlamɛ, Mamare ifãboki kpa Kanaanɔ bùsun, bura kũ Ibrahĩ lù
Iti buri Ɛflɔnua gɛ̀vĩki ũ. 31 Gwen ò Ibrahĩ kũ a nanɔ Sarao vɛ̀n. Gwen ò Isaaku kũ a nanɔ
Rɛbɛkao vɛ̀n. Gwen ma Lea vɛ̀n. 32 Ò bura pì kũ a gbɛ̀wɛɛɛoo lù Itinɔamɛ. 33 Kũ Yakubu lɛ́ dìtɛ
a nɛ́nɔnɛ à làka, à ɛ̀ra à wùtɛ, akũ à gà.

50

1 Yusufu kùsi a dea à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu à lɛ́ pɛ̀pɛa. 2 Akũ à ò a zĩkɛri ɛzɛdenɔnɛ ò ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀
vãro máma a de gɛ̀ɛa. Akũ ò màma Isaraila gɛ̀ɛa 3 ari gɔrɔ bupla de àsun yagi kɛro yãi, zaakũ
lɛn Misilanɔ dì kɛ lɛ, akũ ò a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ gɔrɔ baaakɔ̃ akuri. 4 Kũ ò a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ ò làka, Yusufu pì
Firi'auna ɔndenɔnɛ: Á yã nna! Tó ma á pɔnna lè, à omɛnɛ Firi'aunanɛ à pi: 5 Kũ ma de tɛn
ga, à tò ma la dànɛ à pì mà a vĩ mira kũ à kɛ̀kɛ a zĩda pɔ́ ũ Kanaanɔ bùsun. Ǹ ma gba zɛ́ mà gɛ́
mà a de vĩ sà, mani ɛra mà su. 6 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ n de vĩ, zaakũ à tò n la dàarɛ.
7 Kũ Yusufu tɛn gɛ́ a de vĩ, Firi'auna ìbanɔ kũ a bɛ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Misila bùsu gbãnadenɔ
gɛ̀ɛ kãao ń pínki. 8 Yusufu bedenɔ kũ a vɛ̀ninɔ kũ a de bedenɔ gɛ̀ɛ kãao ń pínki dɔ. Ń nɛ́ fítinɔ
kũ ń sãnɔ kũ ń blènɔ kũ ń zùnɔ mɛ́ ò gɔ̃̀ Gosẽ bùsun ńtẽnɛ. 9 Sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ gɛ̀ɛ kãao dɔ.
Gbẽ kũ ò gɛ̀ɛ zɛnɛɛ pìnɔn dasi manamana. 10 Kũ ò kà Atada pɔ́wɛgbẽkia Yoda bara, gwen ò
wiki gbãna lɛ̀n ari, ò gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ manamana, akũ Yusufu a de wẽnda kɛ̀ ari gɔrɔ suppla. 11 Kũ
Kanaanɔ bùsudenɔ è lákũ òtɛn gɛ̀ kɛ nà Atada pɔ́wɛgbẽkia, akũ ò pì: Misilanɔ gɛ̀kɛna zɔ̃kɔ̃n dí.
Abire yãi ò tɔ́ kpà Yoda bara gu pìinɛ Abɛli Misila.
12 Lɛn Yakubu nɛ́nɔ kɛ̀ lɛ lákũ à òńnɛ nà. 13 Ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò gɛ̀ɛo Kanaanɔ bùsun, akũ ò a vɛ̀
Makpɛla bura gbɛ̀wɛɛ kũ Ibrahĩ lù Iti buri Ɛflɔnua mira ũ gũn Mamare ifãboki kpa. 14 Kũ
Yusufu a de vɛ̀ à làka, à ɛ̀ra à tà Misila kũ a vɛ̀ninɔ kũ gbẽ kũ ò gɛ̀ɛ zɛnɛ a de gɛ̀ vĩnɔ ń pínki.

Yusufu náanikpana a vɛ̀ninɔa

15 Kũ Yusufu vɛ̀ninɔ è ń de gà, akũ ò pì: Tó Yusufu ibɛrɛɛ sɛ̀ kũoo, akũ à ye à a vãni kũ o
kɛ̀nɛ pínki fĩna bowɛrɛ sɔ̃ bi? 16 Akũ ò lɛ́gbãzã kɛ̀nɛ ò pì: De n de kpɛ́ à ga à pì 17 ò onnɛ ǹ ó
taari kũ ó durunnao kẽwá, zaakũ a vãnin o kɛ̀nnɛ. N yã nna! Ǹ ó taarinɔ kẽwá. N de Luda
zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Kũ ò yã pìi ò Yusufunɛ, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀. 18 Akũ a vɛ̀ninɔ sù a kĩnaa ò kùtɛ a arɛ
ò pì: N zɔ̀nɔmɛ ó ũ. 19 Akũ Yusufu pìńnɛ: Àsun vĩna kɛro. Ludamɛ ma ũ yá? 20 Á ye à a vãni
kɛmɛnɛ yã, akũ Luda lìtɛ a mana ũ, de à le à gbẽnɔ sura ba dasi lán àtɛn kɛ nà tera. 21 Àsun
vĩna kɛro. Mani á gwa kũ á nɛ́nɔ. Akũ à náani kpàḿma à ń laakarii kpàtɛ.

Yusufu ganaa

22 Yusufu kú Misila kũ a de bedenɔ ari à kà wɛ̃̀ basɔɔro akuri. 23 À wɛ́ sì Ɛflaimu sãkpɛnɔlɛ,
akũ à wɛ́ sì Manase nɛ́ Maki nɛ́nɔlɛ dɔ. 24 Akũ Yusufu pì a gbẽnɔnɛ: Ma ka gana. Luda mɛ́ ani
su kpáái à bo kãáo bùsu dín à gɛ́ kãáo bùsu kũ à a lɛ́ sɛ̀ Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuoo gũn.
25 Akũ Yusufu tò Isarailanɔ la dàarɛ à pì: Gɔrɔ kũ Luda ni su kpáái, à ma wánɔ sɛ́tɛ à boo gu
dín. 26 Yusufu wɛ̃̀ basɔɔro akuriden à gà. Akũ ò ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãro màma a gɛ̀ɛa ò dà àkpatii
gũn Misila.

BONAA

Musa takada plade
Musa kunna Misila 1:1-11:10
Luda bona kũ Isarailanɔ Misila 12:1-15:21
Isarailanɔ kurena gbárannan 15:22-18:27
Luda baka kunna kũ Isarailanɔo 19:1-20:26, 23:1-24:18
Bizakuta yã 31:1-18
Isarailanɔ Luda bàka kunna kũńwo yãgboronaa 32:1-34:35
Bizakutadɔnaa 40:1-38

Waridɔna Isarailanɔa Misila
1 Isaraila nɛ́ kũ ò tà Misila kũ ń de Yakubuo, baadi kũ a bɛ gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: 2 Rubɛni, Simɛɔ,
Levi, Yuda, 3 Isaka, Zɛbuluni, Biliaminu, 4 Dã, Nafatali, Gada kũ Asao. 5 Yakubu buri pìnɔ ń
pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ. Yusufu sɔ̃ a gĩnakɛ à kú Misila kɔ̀. 6 Akũ Yusufu gà kũ a vĩ̀ninɔ
kũ gbɛ̃ kũ ò kun a gɔrɔanɔ ń pínki. 7 Isarailanɔ nɛ́ ì ò kɛ̀ dasi ò kàra ò dasi kũ̀ manamana, ò dà
bùsuu pìla pínki.
8 Kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila, 9 akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ: À Isarailanɔ gwa, ò
dasi kũ̀ ò dàóla. 10 Ò gɛ́ ò ɔ̃ndɔ̃ kɛńnɛ de òsun kararo yãi. Tó zĩ̀i fùtɛ, ò na ó ibɛrɛnɔa ò zĩ̀ ká
kũoo ò bɔtɛ ó bùsun.
11 Akũ ò gbɛ̃nɔ dìtɛńnɛ ń dikirinɔ ũ ò wɛ́ tãḿma kũ zĩ gbãna kɛnaao. Lɛmɛ ò Pitomu kũ
Ramɛsɛo kàtɛ Firi'aunanɛ a pɔ́blekatɛkianɔ ũ lɛ. 12 Ama lán òtɛn wari dɔḿma nà, lɛmɛ òdigɔ̃
kara lɛ òtɛn dagula, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ Misilanɔgu ń yã musu. 13 Akũ ò ń dá zɔ̀zĩ pãsĩn 14 ò ń pɔ yàka
ò ɛ̃ zĩ gbãna dàńnɛ kũ kúnkubonaao kũ bura zĩ sĩnda pínkio. Ò zĩ pìnɔ dàńnɛ pínki pãsĩpãsĩ.
15 Akũ Misilanɔ kína Eberu nɛ́sɛtɛrinɔ sìsi, a do tɔ́n Sifira, a do Pua. 16 À pìńnɛ: Tó áni nɛ́ i
Eberu nɔgbɛ̃nɔnɛ tera sa, tó gɔ̃gbɛ̃mɛ, à a dɛ. Tó nɔgbɛ̃mɛ sɔ̃, à a tó. 17 Nɔgbɛ̃ pìnɔn Luda vĩna
vĩ, odi yã kũ à òńnɛ kɛro, òtɛn nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tó. 18 Akũ kína pì ń sísi à ń lá à pì: À kɛ̀ dera a kɛ̀ lɛ a
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tòo? 19 Ò wèa ò pì: Eberu nɔgbɛ̃nɔ de lán Misila nɔgbɛ̃nɔ bàro, ò wãna òdi nɛ́ i ari
ògɔ̃ ká. 20 Lɛmɛ Isarailanɔ tɛn kara lɛ òtɛn dasi kũ. Akũ Luda yã mana kɛ̀ nɛ́sɛtɛrii pìnɔnɛ 21 à
ń gbá nɛ́nɔ, kũ ò a vĩna vĩ yãi. 22 Akũ Firi'auna yã dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ ń pínki à pì: À Eberu nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kũ ò ń ínɔ ká Nili ín ń pínki, ama à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ tó.

2

Musa inaa
1 Levi buri gɔ̃gbɛ̃ Levi buri nɔgbɛ̃ sɛ̀. 2 Nɔ pìi nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Kũ à è nɛ́ pì mana, akũ à
a ùtɛ mɔ aakɔ̃. 3 Kũ adi fɔ̃ à a ùtɛ doro, à kepu tãnko sɛ̀ à ɔ̀daa lèa de í sún gɛ̃ a gũnlo yãi. Akũ
à nɛ́ pìi dàn à gɛ̀ɛ à dìtɛ Nili í lɛ́a kanda gũn. 4 Nɛ́ pì dãre zɛ zã̀ dire, àtɛn gwa yã kũ ani a le.
5 Akũ Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ gɛ̀ɛ zú o swai, a gbɛ̃nɔ tɛn kure swa pì lɛ́a. À tãnko è ditɛna kandan,
akũ à a zɔ̀nɔkpare zĩ̀ à gɛ̀ɛ à a sɛ̀. 6 Kũ à wɛ̃̀, à è nɛ́ mɛ́ à dan, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. À kɛ̀nɛ wɛ̃nda à pì: Eberu
nɛ́gɔ̃gbɛ̃mɛ. 7 Akũ nɛ́ pì dãre sù à pì Firi'auna nɛ́ pìinɛ: Ń ye mà gɛ́ mà Eberu nɔgbɛ̃ sísinnɛ
àgɔ̃ yɔ̃ kpánnɛ nɛ́ pìian yá? 8 À wèa à pì: Ǹ gɛ́! Akũ nɛ́nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à nɛ́ pì da sìsi. 9 Firi'auna
nɛ́nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ǹ nɛ́ pì sɛ́ ǹ tá kãao ǹgɔ̃ a gwamɛnɛ, manigɔ̃ fĩna bonnɛ. Akũ à nɛ́ pìi sɛ̀ à tà
kãao, àtɛni a gwa. 10 Kũ nɛ́ pì zɔ̃kɔ̃ kũ̀, à a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ pìinɛ, akũ à a sì a
nɛ́ ũ. À tɔ́ kpànɛ Musa, zaakũ à pì, a a bò í gũmmɛ.

Musa bàa lɛ́ à tana Midiã bùsun
11 Zĩkea kũ Musa zɔ̃kɔ̃ kũ̀, à gɛ̀ɛ a buri Eberunɔ gwa, akũ à zĩ gbãna kũ òtɛn kɛ è. À è Misila
gbɛ̃ tɛni a buri dake gbɛ̃. 12 Kũ à gu gwàgwa, adi gbɛ̃ke ero, akũ à Misila gbɛ̃ pìi dɛ̀ à a ùtɛ
bùsu'atɛ̃n.
13 Kũ gu dɔ̀, à bò à Eberunɔ è gbɛ̃nɔn pla, òtɛn fìti kɛ. Akũ à gbɛ̃ kũ a yã nnaro là à pì: Bɔ́yãi
ntɛni n gbɛ̃ndo gbɛ̃ɛ? 14 À wèa à pì: Dí mɛ́ à n ditɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? Ń ye ǹ ma dɛ lákũ n
Misila gbɛ̃ dɛ̀ nàn yá? Akũ vĩna Musa kũ̀ à pì: Ò yã kũ ma kɛ̀ɛ dɔ̃̀ fá!
15 Kũ Firi'auna yã pìi mà, àtɛn wɛtɛ à Musa dɛ, akũ à bàa lɛ̀nɛ à tà Midiã bùsun, akũ à vùtɛ
lɔ̀gɔɔ sarɛ gwe. 16 Midiã sa'ori kun à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn suppla, akũ ò sù ò í tɔ̀ ò kà pɔ́kãdenɔ
gó ímikin ń de pɔ́kãdenɔnɛ. 17 Kũ sãdãri kenɔ sù òtɛn pɛ́ḿma, akũ Musa fùtɛ à yã sì kũńwo,
akũ à í kpàńnɛ ń pɔ́kãdenɔa. 18 Kũ ò tà ń de Ruɛli kĩnaa, à ń lá à pì: À kɛ̀ dera a su káaku
lɛ gbãraa? 19 Ò wèa ò pì: Misila gɔ̃gbɛ̃ ke mɛ́ à ó sí sãdãrinɔa. Àkũ mɛ́ se à í tɔ̀ à kpàwɛrɛ ó

pɔ́kãdenɔa. 20 Akũ à ń lá à pì: Ade pì kú máa? Bɔ́ yã mɛ́ à tò a gɔ̃gbɛ̃ pìi tò gwee? À a sísi à su à
pɔ́ ble kũoo. 21 Musa sù, akũ à wè à vùtɛ kũ gɔ̃gbɛ̃ pìio, akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a nɛ́nɔgbɛ̃ Zipora kpàa nɔ
ũ. 22 Akũ Zipora nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ Musa tɔ́ kpànɛ Gɛsɔmu, à pì: Buri zı̀tɔɔn ma ũ gbɛ̃ pãndenɔ
bùsun la.
23 Kũ à gìi kɛ̀, akũ Misilanɔ kína gà. Isarailanɔ tɛni nda zɔ̀zĩ kũ òtɛn kɛ yãi, òtɛn wiki lɛ́, akũ
ń wiki pìi kà Luda kĩnaa. 24 À ń ndanaa mà, a bàka kũ à kú kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo
dí sãaguro. 25 Luda Isarailanɔ gwà, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda.

3

Luda Musa sisinaa

1 Musa tɛni a anzure Midiã bùsu sa'ori pɔ́kãdenɔ dã à vı̀ gbárannala ari à kà kpi kũ òdi pi
Orɛbu kĩnaa. 2 Akũ Dikiri Malaikaa bò à sùa tɛ́vuraa gũn tariankpãn. Musa tariankpã pìi
gwà à è tɛ́ kúa, ama àtɛn tɛ́ kũro. 3 Akũ à pì: Mani gɛ́ mà daboyã pì gwa de mà dɔ̃ pɔ́ kũ à tò
tariankpã pì tɛn tɛ́ kũro. 4 Kũ Dikiri è à sù gwa, akũ à lɛ́ zùi zaa tariankpã pìi gũn à pì: Musa!
Musa! Akũ à wèa à pì: Makũ di! 5 Luda pìnɛ: Ǹsun nairo. Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń
zɛn kun adonamɛ. 6 Akũ à pì: Makũmɛ n dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Akũ
Musa pɔ́ kù a wɛ́a, kũ à wɛ́ kɛna pla kũ Ludao vĩna vĩ yãi. 7 Akũ Dikiri pì: Ma yã'ũmmana
kũ ma gbɛ̃nɔ tɛn kɛ Misila è, ma wiki kũ ń wɛ́tãmmarinɔ tò òtɛn lɛ́ mà. Má ń wãwãkɛnaa dɔ̃.
8 Ma kipa mà ń sí Misilanɔa mà ń bɔtɛ bùsuu pìn mà gɛ́ kũńwo bùsu mana yàasan, gu kũ vĩ
kũ zɔ́'io din, bùsu kũ Kanaanɔn kun kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo.
9 Isarailanɔ wikilɛna kà ma kĩnaa tera sà, ma wari kũ Misilanɔ tɛn dɔḿma è. 10 Ǹ gɛ́ tera sà,
ma n zĩ Firi'aunaamɛ de ǹ ma gbɛ̃ Isarailanɔ bɔtɛ Misila. 11 Akũ Musa pì Ludanɛ: Dín ma ũ
kũ mani gɛ́ Firi'auna kĩnaa mà Isarailanɔ bɔtɛ Misilai? 12 Luda pìnɛ: Manigɔ̃ kú kũnwo. Zĩna
kũ ma n zĩ sèedaan dí. Tó n ń bɔ́tɛ Misila, áni donyĩ kɛmɛnɛ kpi dí pɔtɛa.
13 Akũ Musa pì Ludanɛ: Tó ma gɛ ma ò Isarailanɔnɛ ma pì, ń dizinɔ Luda mɛ́ à ma zĩḿma,
tó ò ma la n tɔ́i sɔ̃ bi? Mani piń́nɛ deramɛɛ? 14 Luda wèa à pì: Makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ.
Ǹ ońnɛ makũ mɛ́ ma n zĩḿma. 15 Luda pìnɛ dɔ: Ǹ o Isarailanɔnɛ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ
kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda mɛ́ à n zĩḿma. Ma tɔ́n gwe gɔrɔ sĩnda pínki. Àgɔ̃ ma sísi lɛ ari
á buria. 16 Ǹ gɛ́ ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakara ǹ ońnɛ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo
kũ Yakubuo Luda mɛ́ à bò à sùmma. Ǹ ońnɛ matɛni ń e ma yã kũ òtɛn kɛńnɛ Misila è. 17 Mani
ń bɔtɛ Misila gu kũ òtɛn wɛ́ tãḿma pìn, mani gɛ́ kũńwo bùsu kũ Kanaanɔn kun kũ Itinɔ kũ
Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, gu kũ vĩ kũ zɔ́'io din. 18 Oni n yã ma. Mɔkɔ̃n kũ
Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à gɛ́ à Misila kína le à onɛ makũ Dikiri Eberunɔ Luda ma bo ma suáwa,
ma pì à á gba zɛ́ à gɛ́ gɔrɔ aakɔ̃ kɛ gbárannan de à sa o makũ Dikiri á Ludaa. 19 Má dɔ̃ kũ Misila
kína ni we à gɛ́ro, tó adi kɛ ma a dà tilasiro. 20 Mani ɔ tɔ̃ Misilanɔa, mani daboyãnɔ kɛ mà wɛ́
tãoḿma, gbasa à á gbarɛ. 21 Mani tó Misilanɔ á wɛ́ gwa, de tó átɛn tá, áni tá ɔkoriro. 22 Á nɔgbɛ̃
sĩnda pínki andurufu ke wura nɔmanablebɔnɔ kũ pɔ́kasanɔ gbɛka a Misila nɔgbɛ̃ dakea kũ
ń nɔgbɛ̃ kũ ò kú a bɛanɔ, à da á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ. Lɛn áni Misilanɔ pɔ́nɔ síḿma lɛ
manamana.

4

Luda Musa gbana daboyãkɛna zɛ́

1 Musa wèa à pì: Tó odi ma náani kɛro, akũ odi ma yã maro, tó ò pì mɔkɔ̃n mɛ́ n bo n sumaro
sɔ̃ bi? 2 Akũ Dikiri a là à pì: Bɔ́n ń kũna gwee? À wèa à pì: Gòomɛ. 3 Dikiri pìnɛ: Ǹ gòo pì pãtɛ
zĩtɛ. Kũ à pãtɛ, akũ à lì mlɛ̃ ũ, akũ Musa a zĩda gà gwe. 4 Dikiri pìnɛ: Ǹ ɔ bo ǹ a kũ a vlãa. Kũ
à kũ, akũ à ɛ̀ra à lì gò ũ a ɔĩ. 5 Dikiri pìnɛ: Lɛn ĩni kɛ lɛ, de ò sí kũ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ
kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda mɛ́ à bò à sùmma.
6 Dikiri ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Ǹ n ɔ sɔtɔ n utan. Akũ à sɔ̀tɔn. Kũ à bò, à è a ɔ lì kusu ũ, à kɛ̀ púu lán
buu bà. 7 Dikiri pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ n ɔ sɔtɔ n utan. À ɛ̀ra à sɔ̀tɔn. Kũ à bò, à è à kɛ̀ a gbɛ̀n. 8 Dikiri
pìnɛ: Tó odi n náani kɛ ò sèeda káaku sìro, ò kpɛkpɛ pɔ́ sí. 9 Tó odi sèeda pla pìnɔ sí ò n yã mà
sɔ̃ro, ǹ Nili í tɔ́ ǹ kɔ́tɛ zĩtɛ, ani li aru ũ.
10 Akũ Musa pìnɛ: N yã nna Dikiri! Zaa zĩ yã'onaa araga kũmaoro. Bee zaa gɔrɔ kũ n yã
òmɛnɛ, ma lɛ́ tìkisimɛ. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Dí mɛ́ à lɛ́ dɔ̀ bisãsirinɛɛ? Dí mɛ́ àdi a nɛ́nɛ natɛ ke
àdi a sãto kũu? Dí mɛ́ àdi tó à gu e ke àdi a vı̀na kũu? Makũ Dikiri, makũroo? 12 Ǹ gɛ́! Mani
kpányĩ kũ yã'onaao, mani yã kũ ĩni o dannɛ. 13 Akũ à pì: N yã nna Dikiri! N yã nna! Ǹ gbɛ̃
pãnde zĩ. 14 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃ kũ Musao à pì: N vı̀ni Haruna Levi buri kunloo? Má dɔ̃ kũ
yã'ona zĩ'ũ kãaoro. Àtɛn su danlɛ. Tó á wɛ́ kɛ̀ pla, a pɔ ni kɛ nna. 15 Ǹ yã o kãao ǹ yã kũ ani o

danɛ. Makũ, manigɔ̃ kpái kũ yã'onaao, manigɔ̃ yã kũ áni kɛ daárɛ. 16 Ani yã o gbɛ̃nɔnɛ n gɛ̃nɛ
ũ, anigɔ̃ de n lɛ́gbɛkpari ũ, ĩnigɔ̃ denɛ lán Luda bà. 17 Ǹ gò dí sɛ́ ǹgɔ̃ kũna ǹ sèedanɔ kɛo.

Musa ɛrana Misila

18 Musa tà a anzure Yɛtoro kĩnaa à pìnɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà tá ma gbɛ̃nɔ kĩnaa Misila, mà e tó
ò kpɛ́ kú kũ wɛ̃ndiio ari tera. Yɛtoro pìnɛ: Ǹ kipa aafia. 19 À sù à lè Dikiri ò Musanɛ Midiã
bùsun à pì: Ǹ futɛ ǹ tá Misila, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛni n wɛtɛ ò n dɛ yãnɔ gàga ń pínki. 20 Akũ Musa
a nanɔ sɛ̀ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ à ń dí zaakia, à ɛ̀ra àtɛn tá Misila à Luda gòo pì kũna. 21 Akũ Dikiri
pìnɛ: Tó n ka Misila, ǹ daboyã kũ ma a gbãna kpàmmanɔ kɛ Firi'auna arɛ pínki. Ama mani
a kùgbãna kũ, ani gí gbɛ̃nɔ gbarɛi. 22 Ǹ onɛ makũ Dikiri ma pì, Isaraila burimɛ ma daudu ũ,
23 akũ ma pìnɛ à ma daudu gbarɛ à gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. Lákũ à gì a gbarɛi nà, mani a daudu dɛ
sà.

24 Zɛ́ gũn Musa tɛn i gukea, akũ Dikiri a lè gwe à ye à a dɛ. 25 Akũ Zipora gbɛ̀ fɛ̃nɛ sɛ̀ à a nɛ́
tɔ̃ɔ zɔ̃o à a gyɔfɔrɔ nà Musa gbáa à pì: Yãpuramɛ, ń demɛnɛ gɔ̃ arude ũ. 26 Tɔ̃zɔ̃na bire yãin à
pìnɛ gɔ̃ arude. Akũ Dikiri Musa tò.

27 Dikiri pì Harunanɛ: Ǹ gɛ́ da Musalɛ gbárannan. Akũ à gɛ̀ɛ à a lè Luda kpi kĩnaa, à lɛ́
pɛ̀a. 28 Musa yã kũ Dikiri a zĩ à o bàba Harunanɛ kũ sèeda kũ à pìnɛ à kɛnɔ. 29 Akũ Musa kũ
Harunao tà Misila ò Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara. 30 Haruna yã kũ Dikiri ò Musanɛ bàbańnɛ ń
pínki, akũ Musa daboyã pìnɔ kɛ̀ Isarailanɔ wára. 31 Ò yã pìi sì. Kũ ò mà Dikiri mɛ́ à sù ń gwa
à ń yã'ũmmanaa è, akũ ò kùtɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ.

5

Musa kũ Harunao gɛna Firi'auna arɛ

1 Abire gbɛra Musa kũ Harunao gɛ̀ɛ ò Firi'auna lè ò pìnɛ: Yã kũ Dikiri Isarailanɔ Luda òon
dí. À pì ǹ a gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ dikpɛ kɛarɛ gbárannan. 2 Firi'auna wèḿma à pì: Dímɛ Dikiri ũ kũ
mà a yã ma mà Isarailanɔ gbarɛɛ? Má Dikiri dɔ̃ro. Mani Isarailanɔ gbarɛro. 3 Akũ ò pìnɛ:
Eberunɔ Luda bò à sùwá. Ǹ ó gba zɛ́ ò gɛ́ ò gɔrɔ aakɔ̃ kɛ gbárannan ò sa o Dikiri ó Luda pìia, de
àsun gyã káwáiro kesɔ̃ zɛ̀i. 4 Akũ Misila kína pìi pì Musanɛ kũ Harunao: À kɛ̀ dera a tò gbɛ̃nɔ
laakari tɛn go ń zĩaa? À ɛra á zĩa. 5 Akũ à ɛ̀ra à pì: Kũ gbɛ̃nɔ dasi kṹ sà, akũ á ye ò kámma bo
kũ ń zĩo yá?

6 Zĩ birea Firi'auna yã dìtɛ Isaraila wɛ́tãmmarinɔnɛ kũ ń don'arɛdenɔ à pì: 7 Àsun sɛ̃buru
kpáḿma ò kúnku kɛo lákũ adì kɛ nà yã doro. Ò gɛ́ ò ń pɔ́ kɛ̃ ń zĩda. 8 Ama ò kúnku kɛ lákũ òdi
kɛ nà yã lɛ́n. Àsun lagońnɛro, zaakũ ma'ãdenɔmɛ. A yã mɛ́ à tò ń wiki dìgɔ̃ dɔ, òtɛn pi ò ye ò
gɛ́ sa o ń Ludaamɛ. 9 À zĩ karańnɛ de òsun ĩampaki le ò laakari kpá ɛ́kɛyãnɔa doro.

10 Akũ ń wɛ́tãmmarii pìnɔ kũ ń don'arɛdenɔ sù ò pìńnɛ: Firi'auna pì òsun sɛ̃buru kpááwa
doro. 11 À gɛ́ à wɛtɛ á zĩda gu kũ áni len. Bee kũ abireo óni zĩ lagoárɛro, bee fíti. 12 Akũ ò
fãkɔ̃a ò gɛ̀ɛ Misila gu sĩnda pínki sɛ̃ kɛ̃ sɛ̃buru ũ. 13 Ń wɛ́tãmmarii pìnɔ dìgɔ̃ nakaraḿma lákũ
gu dìgɔ̃ dɔ nà, de ò ń zĩ láka lákũ òdi láka nà gɔrɔ kũ òdi sɛ̃buru kpáḿma. 14 Ò gbɛ̃naa kɛ̀ Isaraila
don'arɛde kũ ń wɛ́tãmmarinɔ dìtɛnɔnɛ ò pìńnɛ: À kɛ̀ dera ádi kúnku kɛ gbãra ke gĩa à kà lákũ
ò a lɛ́ dìtɛárɛ nà yãroo? 15 Akũ Isaraila don'arɛdenɔ gɛ̀ɛ ò wiki lɛ̀ Firi'aunaa ò pì: À kɛ̀ dera
ntɛn kɛ ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ lɛɛ? 16 Òtɛni sɛ̃buru kpáwá doro, akũ òtɛn pi ò kúnku kɛ. Òtɛni ó
gbɛ̃, ama n gbɛ̃nɔ mɛ́ ò taari vĩ. 17 Akũ à pì: Ma'ãdenɔn á ũ. Lɛn á de lɛ! A yã mɛ́ à tò adìgɔ̃ pi
áni gɛ́ sa o Dikiria. 18 À gɛ́ zĩ kɛ. Oni sɛ̃buru kpááwa doro, bee kũ abireo áni kúnku kɛ lákũ ò
dàárɛ nà lɛ́a.

19 Kũ ò ò Isaraila don'arɛdenɔnɛ òsun gɔrɔ do kúnkubona lagoro, ò dɔ̃ kũ ò yã è sà. 20 Kũ ò bò
Firi'auna kĩnaa, ò dàkarɛ kũ Musao kũ Harunao, òtɛni ń dã, 21 akũ ò pìńnɛ: Dikiri á yã gwa
à yãkpatɛ kɛ kãáo, zaakũ a tò Firi'auna kũ a gbɛ̃nɔn ye ó kãiro. A ó dɛna zɛ́ kpàḿman gwe.
22 Akũ Musa ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à pì Dikirinɛ: Dikiri, bɔ́yãi n wari dɔ̀ gbɛ̃ pìnɔaa? Abire yãin n ma zĩ
yá? 23 Zaa gɔrɔ kũ ma gɛ ma yã ò Firi'aunanɛ kũ n tɔ́o, akũ àtɛn wari dɔ n gbɛ̃nɔa, akũ ńdi ń
bo sɔ̃ro bi!

6

Dikiri lɛ́sɛna Musanɛ Isarailanɔ surabana yã musu

1 Akũ Dikiri pìnɛ: Ĩni yã kũ mani kɛ Firi'aunanɛ e tera. Ani ń gbarɛ ma gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi. Ani
pɛ́ḿma a bùsun ma gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi. 2 Akũ Luda ɛ̀ra à yã ò Musanɛ à pì: Makũmɛ Dikiri ũ, 3 ma
bo ma su Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuooa Luda Gbãnasĩndapinkide ũ, ama odi ma dɔ̃ ma tɔ́
Dikiriaro. 4 Ma bàka kú kũńwo, ma pì mani Kanaanɔ bùsu kũ ò kú a gũn buri zɛ̀tɔ ũ kpáḿma.
5 Ma Isarailanɔ ndanaa mà ń zɔ̀blena Misilanɔnɛ yãi, akũ ma bàka kũ à kú kũńwoo pì yã dí

sãmaguro. 6 A yã mɛ́ à tò ǹ o Isarailanɔnɛ makũmɛ Dikiri ũ. Mani á bo zĩ gbãna kũ Misilanɔ
dàárɛ gũn, mani á bo zɔ̀blen. Mani yãkpatɛ kɛ kũńwo mani a bo kũ ma gȁsã gbãnao. 7 Mani
á sɛ́ ma gbɛ̃nɔ ũ màgɔ̃ de á Luda ũ, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri á Luda kũ à á bó Misila zĩ
gbãna gũn ũ. 8 Mani gɛ́ kãáo bùsu kũ ma a la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo gũn. Mani
á gba àgɔ̃ vĩ. Makũmɛ Dikiri ũ.
9 Musa yã pìi ò Isarailanɔnɛ, ama odi a yã maro kũ zɔ̀zĩ pãsĩ ń mɛ̀ɛ yɔ̀ yãi. 10 Akũ Dikiri ò
Musanɛ à pì: 11 Ǹ gɛ́ ǹ o Misilanɔ kína Firi'aunanɛ à Isarailanɔ gbarɛ ò bɔtɛ a bùsun. 12 Akũ
Musa wè Dikiria à pì: Lákũ Isarailanɔ dì ma yã maro nà, makũ kũ ma lɛ́ tìkisi, deran Firi'auna
ni ma yã ma sɔ̃ɔ?

Musa kũ Harunao buri bozirɛ

13 Dikiri yã ò Musanɛ kũ Harunao Isarailanɔ yã musu kũ Misila kínao, à òńnɛ ò bɔtɛ kũ
Isarailanɔ Misila. 14 Ń buri ɔmbede káakunɔ tɔ́n dí. Isaraila daudu Rubɛni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
dí: Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu, Kaami. Rubɛni burinɔn gwe danɛdanɛ. 15 Simɛɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí:
Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kũ Kanaa nɔgbɛ̃ nɛ́ Soluo. Simɛɔ burinɔn gwe danɛdanɛ.
16 Levi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí ń burinɔa: Gɛsɔmu, Koa, Mɛrari. Levi kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo akuri
awɛɛsupplamɛ. 17 Gɛsɔmu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn dí ń burinɔa danɛdanɛ: Libini kũ Simɛio. 18 Koa
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Amlamu, Iza, Ɛblɔnu, Uziɛli. Koa kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo akuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ.
19 Mɛrari nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Mali kũ Musio ũ. Levi burinɔn gwe danɛdanɛ.
20 Amlamu a dasɛ̃ Yɔkɛbɛdi sɛ̀ nɔ ũ, akũ à Haruna kũ Musao ì kãao. Amlamu kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo
akuri awɛɛsupplamɛ. 21 Iza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Kora kũ Nɛfɛgio kũ Zikirio ũ. 22 Uziɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
Misaili kũ Ɛlɛzafão kũ Sitirio ũ. 23 Haruna Aminadabu nɛ́ Ɛlisɛba, Nasɔ̃ dãre sɛ̀ nɔ ũ, akũ
à Nadabu kũ Abiuo kũ Ɛlɛazao kũ Itamao ì kãao. 24 Kora nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Asi kũ Ɛlɛkanao kũ
Abiasafao ũ. Kora burinɔn gwe danɛdanɛ. 25 Haruna nɛ́ Ɛlɛaza Putiɛli nɛ́nɔgbɛ̃nɔ doke sɛ̀ nɔ
ũ, akũ à Finɛasi ì kãao. Levi buri ɔmbede káakunɔn gwe danɛdanɛ.
26 Haruna kũ Musa kũ Dikiri òńnɛ ò Isarailanɔ bɔtɛ Misila gȁ kũ gȁaon gwe. 27 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́
ò yã ò Misilanɔ kína Firi'aunanɛ de ò Isarailanɔ bɔtɛ Misila. 28 Kũ Dikiri yã ò Musanɛ Misila,
29 à pì akãamɛ Dikiri ũ, yã kũ átɛn onɛn à o Firi'aunanɛ pínki. 30 Akũ Musa pìnɛ a lɛ́ tìkisi,
deran Firi'auna ni a yã maa?

7

Kisira mɛ̀n kuri zĩna Misilaa

1 Akũ Dikirii pì Musanɛ: Ǹ gwa! Ma n kɛ lán ma bà Firi'aunanɛ, akũsɔ̃ n vȉni Haruna de n
lɛ́gbɛkpari ũ. 2 Ǹ yã kũ ma ònnɛ pínki o n vȉni Harunanɛ, ani o Firi'aunanɛ à Isarailanɔ gbarɛ
ò bɔtɛ a bùsun. 3 Bee kũ abireo mani a kù kɛ gbãna. Mani sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ Misila dasi,
4 ama Firi'auna ni á yã maro. Mani ɔ tɔ̃ Misilaa mà yãkpatɛ kɛ kũńwo pãsĩpãsĩ, mani bo kũ
ma zȉkari Isarailanɔ gȁ kũ gȁao. 5 Tó ma bo kũ ma gbãnao Misilaa, mani Isarailanɔ bɔtɛn,
Misilanɔ ni dɔ̃ sà kũ makũmɛ Dikiri ũ. 6 Akũ Musa kũ Harunao kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà. 7 Gɔrɔ
kũ ò yã ò Firi'aunanɛ, Musa kun wɛ̃̀ basiikɔ̃, Haruna sɔ̃ wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛ'aakɔ̃.
8 Akũ Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: 9 Tó Firi'auna daboyã gbɛ̀kamma, ǹ o Harunanɛ à a
gò sɛ́ à pãtɛ a arɛ, ani li mlɛ̃̀ ũ. 10 Kũ Musa kũ Harunao gɛ̀ɛ Firi'auna kĩnaa, ò kɛ̀ lákũ Dikiri
òńnɛ nà. Haruna a gòo sɛ̀ à pȁtɛ Firi'auna kũ a ìbanɔ arɛ, akũ à lì mlɛ̃̀ ũ. 11 Akũ Firi'auna
Misila wɛ́zɛ̃rinɔ kũ ɛzɛdenɔ sìsi, akũ ò daboyã dokɔ̃nɔ pìnɔ kɛ̀ se ń ɛzɛdekɛ gũn. 12 Kũ ń baadi
a gòo pȁtɛ, akũ ń gòo pìnɔ lì mlɛ̃̀nɔ ũ, akũ Haruna gò ń pɔ́nɔ mɔ̀mɔ. 13 Firi'auna sã gbãnamɛ,
adi ń yã maro lákũ Dikiri ò nà.

Ínɔ linaa aru ũ

14 Dikiri pì Musanɛ: Firi'auna kù gbãna à gì gbɛ̃nɔ gbarɛi. 15 Ǹ gɛ́ ǹ a le zia kɔnkɔ gɔrɔ kũ
àtɛn gɛ́ swai. Ǹgɔ̃ a dã Nili sarɛ gwe. Ǹgɔ̃ n gò kũ à lì mlɛ̃̀ ũ pì kũna. 16 Ǹ pinɛ makũ Dikiri
Eberunɔ Luda ma n zĩa, n ònɛ à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ gbárannan, ama ari tera à
gìmai. 17 Makũ Dikiri ma pì, yã kũ ani tó àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũn dí. Tó n Nili í lɛ̀ kũ gò
kũ ń kũnaao, ani li aru ũ. 18 Kpɔ̀ kũ ò kú í pìi gũnnɔ ni gaga, Nili í ni gbĩ sɔ̃, Misilanɔ ni fu í pì
minaa.
19 Akũ Dikiri ɛ̀ra à pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ Misila ínɔ la, ń swanɔ kũ
ń swa'ɔnɛnɔ kũ ń ísɛ̃bokinɔ kũ ń íkakinɔ pínki ni gɔ̃ aru ũ. Aru nigɔ̃ dagula Misila, bee kũ
kpɛ̃nɛnɔ kũ orozã gũnnɔ.
20 Akũ Musa kũ Harunao kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà. Haruna a gòo pìi sɛ̀, à Nili í lɛ̀o Firi'auna kũ
a ìbanɔ wára, akũ í pìi gɔ̃̀ aru ũ pínki. 21 Kpɔ̀ kũ ò kú a gũnnɔ gàga, akũ Nili í pì gbĩ sɔ̃̀, Misilanɔ
fũa ò mi. Aru dàgula Misila. 22 Misila ɛzɛdenɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛzɛdekɛ gũn, akũ Firi'auna kùgbãna
kũ̀, adi ń yã maro lákũ Dikiri ò nà. 23 Firi'auna ɛ̀ra à tà a bɛa, adi yã pì da sero. 24 Misilanɔ

bia yɔ̀yɔ̃ Nili bara de ò í mi, zaakũ odi fɔ̃ ò swada'i mìro. 25 À kun lɛ ari gɔrɔ supplamɛ Dikiri
Nili lɛnaa gbɛra.

8

Blɔ̀nɔ dagulanaa

1 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gɛ́ ǹ o Firi'aunanɛ, makũ Dikiri ma pì à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́
donyĩ kɛmɛnɛ. 2 Tó à gì ń gbarɛi sɔ̃, mani tó blɔ̀nɔ da a bùsu gu sĩnda pínki la. 3 Blɔ̀nɔ ni Nili pa
ari ò bikũ bara, ò gɛ̃ a ɔnn ari a kpɛ́n, ò didi a gádoa. Ò gɛ̃ a ìbanɔ ɔnnɔ gũn kũ a gbɛ̃nɔ ɔnnɔ. Ò
ká a kĩninɔ kũ a gónɔ gũn. 4 Blɔ̀nɔ ni didia kũ a gbɛ̃nɔ kũ a ìbanɔ ń pínki.

5 Dikiri ɛ̀ra à pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ swanɔla kũ swa'ɔnɛnɔ kũ ísɛ̃bokinɔ,
blɔ̀nɔ ni da Misila bùsula. 6 Kũ Haruna a gòo dɔ̀ Misila ínɔla, akũ blɔ̀nɔ bɔ̀tɛ ò dà bùsuu pìla.
7 Akũ ɛzɛde pìnɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛzɛdekɛ gũn, ò tò blɔ̀nɔ dà Misilala.

8 Akũ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: À kútɛ kɛ Dikirinɛ à blɔ̀nɔ kɛ̃ma kũ ma gbɛ̃nɔ,
mani á gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ sa oa. 9 Akũ Musa pì Firi'aunanɛ: Ǹ gɔrɔ ditɛmɛnɛ mà kútɛ kɛnnɛ
Dikirinɛ kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃nɔ, de à blɔ̀nɔ kɛ̃mma kũ n ɔnnɔ ògɔ̃ kú swai ado. 10 Firi'auna pì:
Zia. Akũ Musa pì: Ani kɛ lákũ n ò nà, de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ke de lán Dikiri ó Luda bàro. 11 Blɔ̀nɔ ni
kɛ̃mma kũ n ɔnnɔ kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃nɔ ògɔ̃ kú swai ado.

12 Kũ Musa kũ Harunao bò Firi'auna kĩnaa, Musa wɛ́ kɛ̀ Dikiria blɔ̀ kũ ò dà Firi'aunalanɔ
yã musu. 13 Dikiri Musa wɛ́kɛ sì, akũ blɔ̀nɔ gàga kpɛ́nɔ gũn kũ ɔnnɔ kũ buranɔ. 14 Ò ń kákara,
akũ bùsu gbĩ sɔ̃̀ pínki. 15 Kũ Firi'auna è à kɛ̀ sã̀na, a sã kpɛ́ gbãna, akũ à gì Musa kũ Harunao
yã mai lákũ Dikiri ò nà.

Sàa dagulanaa

16 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à zĩtɛ lɛ́o, bùsutiti ni li sàa ũ Misila gu sĩnda
pínkia. 17 Akũ ò kɛ̀ lɛ. Haruna a gòo sɛ̀ à zĩtɛ lɛ̀o, akũ bùsutiti lì sàanɔ ũ, ò dà bisãsirinɔla kũ
nɔ̀bɔnɔ. Misila bùsutiti lì sàanɔ ũ pínki. 18 Ɛzɛdenɔ yɔ̃̀ ò gwà se ń ɛzɛdekɛ gũn, akũ ò fùa. Sàanɔ
dà bisãsirinɔla kũ nɔ̀bɔnɔ. 19 Akũ ɛzɛdenɔ pì Firi'aunanɛ: Luda ɔgbɛɛmɛ. Ama Firi'auna sã
kpɛ́ gbãna, à gì ń yã mai lákũ Dikiri ò nà.

Ífĩninɔ dagulanaa

20 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le gɔrɔ kũ àtɛn gɛ́ swai, ǹ onɛ makũ
Dikiri ma ò, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 21 Tó à gì ń gbarɛi, mani ífĩninɔ daala
kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a kpɛ́nɔ. Misila kpɛ́nɔ ni pa kũ ífĩninɔ, bee zĩtɛ oni daala. 22 Gɔrɔ
birea mani Gosɛ̃ bùsu gu kũ ma gbɛ̃nɔn kun bo ado. Gwen ífĩninɔ ni dan gularo, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ
makũmɛ Dikiri ũ a bùsun. 23 Mani ma gbɛ̃nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a gbɛ̃nɔ. Zian sèedaa pì ni kɛ.

24 Akũ Dikiri kɛ̀ lɛ. Ífĩninɔ kà Firi'auna ɔnn kũ a ìbanɔ ɔnnɔo. Misila yàka pínki ífĩninɔ yãi.
25 Akũ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: À gɛ́ sa o á Ludaa bùsun la. 26 Akũ Musa pìnɛ:
Ani sí kɛ ò kɛ lɛro, zaakũ pɔ́ kũ óni sa o Dikiri ó Ludaa pì de Misilanɔnɛ tɛ̃̀ ũmɛ. Tó o sa ò kũ pɔ́
kũ à deńnɛ tɛ̃̀ ũo ń wára, oni ó pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ó dɛdɛroo? 27 Óni táa o gbárannan gɔrɔ aakɔ̃mɛ,
gbasa ò sa o Dikiri ó Ludaa lákũ à òwɛrɛ nà. 28 Akũ Firi'auna pì: Mani á gbarɛ à gɛ́ sa o Dikiri
a Ludaa gbárannan, ama àsun gɛ́ zã̀ro. À kútɛ kɛnɛmɛnɛ. 29 Musa pìnɛ: Tó ma ta, mani kútɛ
kɛnɛ, ani ífĩninɔ kɛ̃mma zia kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃nɔ. Ama ǹsun manafiki kɛ doro. Ǹ tó gbɛ̃nɔ
gɛ́ sa o Dikiria. 30 Kũ Musa bò Firi'auna kĩnaa, a kútɛ kɛ̀nɛ Dikirinɛ. 31 Dikiri a wɛ́kɛ sì, akũ
ífĩninɔ kɛ̃̀ Firi'aunaa kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ. Adi gɔ̃ gukearo, bee mɛ̀n do. 32 Ama Firi'auna sã
kpɛ́ gbãna ari tera, à gì ń gbarɛi.

9

Pɔ́kãdenɔ gaganaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le ǹ onɛ Dikiri Eberunɔ Luda pì, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò
gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 2 Tó à gì ń gbarɛi, tó à kpɛ́ ń kũna ari tera, 3 mani ɔ tɔ̃ a pɔ́kãdenɔa a buran.
Mani gagagyã pãsĩ ká a sɔ̃nɔn kũ a zaakinɔ kũ a lakuminɔ kũ a zùnɔ kũ a sãnɔ kũ a blènɔ.
4 Mani Isaraila pɔ́kãdenɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Misilanɔ pɔ́nɔo. Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke ni garo. 5 Makũ
Dikiri ma a gɔrɔ dìtɛ. Zian mani abire kɛ bùsun la.

6 Kũ gu dɔ̀, akũ Dikiri kɛ̀ lɛ. Misilanɔ pɔ́kãdenɔ gàga pínki, ama Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke dí
garo. 7 Firi'auna yã kũ à kɛ̀ pìi gbɛ̀ka, à mà Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke dí garo, ama a sã kpɛ́
gbãna, à gì gbɛ̃ pìnɔ gbarɛi.

Bɔ̀bũnu kana Misilanɔgu

8 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: À tãmakpɛ túbu dã okũ dodo, Musa fã Firi'auna arɛ.
9 Ani da Misila bùsula pínki lán lukutɛ̃ bà, ani kɛ bisãsirinɔnɛ kũ nɔ̀bɔnɔ bɔ̀bũnu ũ gu sĩnda

pínkia. 10 Akũ ò tãmakpɛ túbu sɛ̀tɛ ò gɛ̀ɛo Firi'auna kĩnaa. Kũ Musa túbu pìi fȁ musu, akũ à kɛ̀
bisãsirinɔnɛ kũ nɔ̀bɔnɔ bɔ̀bũnu ũ. 11 Ɛzɛdenɔ dí fɔ̃ ò gɛ̀ɛ Musa kĩnaaro bɔ̀bũnu pìnɔ yãi, zaakũ
à dàńla kũ Misilanɔ ń pínki. 12 Akũ Dikiri Firi'auna kùu kɛ̀ gbãna, lákũ à ò Musanɛ nà, akũ à
gì ń yã mai.

Legũgbɛ manaa

13 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le, ǹ onɛ makũ Dikiri Eberunɔ
Luda ma pì, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 14 Tera sà mani yã pãsĩ pínki daala kũ
a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ andunia gũn pínki gbɛ̃ke de lán ma bàro. 15 Zaakũ tó ma ɔ
tɔ̀ḿma ma gagagyã kàńgu yã, de àkũ kũ a gbɛ̃nɔ làka andunia gũn. 16 Ma a kà kpatan de mà
a gbãna mɔnɛ, ò ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki. 17 Lákũ àtɛni a zĩda bi, à gì ma gbɛ̃nɔ gbarɛi
ari tera, 18 zia mandara'i mani tó legũgbɛ pãsĩ ma manamana, legũgbɛ kũ a taka buri dí ma
Misila zikiro zaa lákũ ò a kàtɛ nà ari kũ a gbãrao. 19 Ǹ onɛ à gbɛ̃nɔ zĩ ò a pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ kũ
à vĩ buranɔ sɛ́tɛ ò káka kpɛ́n pínki. Bisãsirinɔ kũ pɔ́ kũ ò kú bàainɔ, tó òdi gɛ̃ kũńwo kpɛ́nlo,
legũgbɛ ni maḿma oni gagamɛ.

20 Firi'auna ìba kenɔ vĩna kɛ̀ Dikiri yãnɛ, ò ń zĩkɛrinɔ kũ ń pɔ́kãdenɔ kàka kpɛ́n. 21 Ama gbɛ̃
kũ odi Dikiri yã daronɔ ń zĩkɛrinɔ kũ ń pɔ́kãdenɔ tò bàai. 22 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ ɔ sɛ́
musu, legũgbɛ ni ma bisãsirinɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ burapɔnɔa Misila bùsu gu sĩnda pínkia. 23 Kũ
Musa a gòo dɔ̀ musu, Dikiri tò legũ tɛn pũtã, àtɛn ma kũ gbɛ̀ɛo, àtɛn pí, akũ sura tɛn kipa
zĩtɛ. Dikiri legũgbɛ kà Misilanɔgu. 24 Legũgbɛ tɛn ma, legũ tɛn pí. Legũgbɛ pì pãsĩ. Zaa lákũ
Misila bùsu kun nà, legũ dí taka buri dí ma zikiro. 25 Legũgbɛɛ pì pɔ́ kũ ò kú bàai Misila bùsu
gũnnɔ ásaru kɛ̀ pínki, bisãsirinɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ burapɔnɔ pínki. À sɛ̃̀ntɛ línɔ ɛ̀'ɛ pínki. 26 Gosɛ̃
bùsu gu kũ Isarailanɔn kunn legũgbɛɛ pì dí kánlo ado.

27 Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pìńnɛ: Tera sà ma durunna kɛ̀. Dikiri yã mɛ́ à nna,
makũ kũ ma gbɛ̃nɔ taaridenɔn ó ũ. 28 À kútɛ kɛnɛ. Legũpũtãna kũ legũgbɛ díkĩnao mɔ̀ lɛ.
Mani á gbarɛ sa, mani gíárɛ doro. 29 Musa pìnɛ: Tó ma bo wɛ̃tɛ kpɛ, mani ma ɔnɔ sɛ́ lei gɛna
Dikiri kĩnaa, legũpũtãna ni zɛ, legũgbɛ ni láka, de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ zĩtɛ bi Dikiri pɔ́mɛ. 30 Ama má dɔ̃
kũ mɔkɔ̃n kũ n ìbanɔ, átɛn vĩna kɛ Dikiri Ludanɛro ari tera.

31 Nagã kũ gbadoo yàka, zaakũ nagã gĩnakɛ à pìa, gbado mure bò. 32 Ése kũ werao dí
yakaro, kũ òdi ma kpɛkpɛ yãi. 33 Musa bò Firi'auna kĩnaa à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kpɛ, à a ɔnɔ sɛ̀ lei gɛna
Dikiri kĩnaa, akũ legũpũtãna kũ legũgbɛɛo zɛ̀, legũ dí ma doro. 34 Kũ Firi'auna è legũ kũ
legũgbɛɛo kũ legũpũtãnaao zɛ̀, akũ à kpɛ́ àtɛn durunna kɛ, a sã kpɛ́ gbãna, àkũ kũ a ìbanɔ.
35 A kù kpɛ́ gbãna à gì Isarailanɔ gbarɛi, lákũ Luda dà Musanɛ à ònɛ nà.

10

Kwanɔ dagulanaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gɛ́ Firi'auna kĩnaa, zaakũ ma a kù kɛ gbãna kũ a ìbanɔ, de mà a daboyã
dínɔ kɛ ń tɛ́, 2 de ǹ le ǹ o n nɛ́nɔnɛ kũ n daikorenɔ lákũ ma wɛ́ tȁ Misilanɔa nà kũ daboyã kũ
ma kɛ̀ ń tɛ́nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũ. 3 Akũ Musa kũ Harunao gɛ̀ɛ ò pì Firi'aunanɛ: Dikiri
Eberunɔ Luda pì, ĩnigɔ̃ kun mìnatɛnaarɛ sari ari bɔrɛmɛɛ? Ǹ a gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛarɛ.
4 Tó n gi ń gbarɛi, zia ani kwanɔ ká n bùsun. 5 Ò da zĩtɛla, oni gu ero. Ò lɛ́tɛ pɔ́ kũ ò gɔ̃̀nnɛ
legũgbɛɛ gbɛranɔa kũ línɔ pínki. 6 Ò pa n kpɛ́nɔ gũn kũ n ìbanɔ pɔ́nɔ kũ Misilanɔ pɔ́nɔ pínki. N
denɔ kũ n dizinɔ dí a taka e zikiro, zaa gɔrɔ kũ ò vùtɛ bùsu dín ari kũ a gbãrao. Akũ Musa ɛ̀ra
à bò Firi'auna kĩnaa.

7 Firi'auna ìbanɔ pìnɛ: Gbɛ̃ pìnɔ nigɔ̃ kisira dawá lɛ ari bɔrɛɛ? Ǹ gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛ
Dikiri ń Ludanɛ. Ń dɔ̃ kũ Misila kàkatɛroo? 8 Akũ ò ɛ̀ra ò sù kũ Musao kũ Harunao Firi'auna
kĩnaa, à pìńnɛ: À gɛ́ donyĩ kɛ Dikiri á Ludanɛ. Á dínɔ mɛ́ oni gɛ́ɛ? 9 Musa wɛ̀a à pì: Nɛ́ fíti
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. Óni gɛ́ ó pínkimɛ kũ ó nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ó nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ ó sãnɔ kũ ó blɛ̀nɔ kũ ó zùnɔ,
zaakũ Dikiri dikpɛn ótɛn gɛ́ kɛ. 10 Akũ à pìńnɛ: Tó ma á gbárɛ kũ á nɔgbɛ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ á pínki,
ásarumɛ, Dikiri á bo! À laakari kɛ! Átɛn wɛtɛ à fɛ̃ kũmaomɛ. 11 Oi! Á gɔ̃gbɛ̃nɔ mɛ́ oni gɛ́ donyĩ
kɛ Dikirinɛ, zaakũ lɛn a gbɛ̀ka lɛ. Akũ ò pɛ̀ḿma Firi'auna arɛ.

12 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ n ɔ dɔ Misila bùsula, kwanɔ ni ká ò sɛ̃̀ kũ lá kũ ò bùtɛ legũgbɛɛ gbɛranɔ
ble pínki. 13 Kũ Musa a gòo dɔ̀ Misilala, Dikiri bò kũ ĩao ifãboki kpa, àtɛn pá bùsuu pìia fãnantɛ̃
kũ gwãanio zɛnaa sari. Kũ gu dɔ̀, ifãboki ĩa pìi sù kũ kwanɔ. 14 Akũ kwa pìnɔ sù ò dà Misila
bùsula pínki. Ń dasi de a yã pɔ́nɔla, a taka ni kɛ ziki doro. 15 Ò dà zĩtɛla gu sĩnda pínki, akũ zĩtɛ
sira kȕ. Ò sɛ̃̀ kũ lánɔ kũ línɛ kũ ò bò legũgbɛɛ gbɛranɔ blè pínki. Sɛ̃̀ɛ kũ láo kú Misila bùsun
doro.

16 Gwe gɔ̃̀nɔ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: Ma durunna kɛ̀ Dikiri á Ludanɛ kũ ákɔ̃nɔ.
17 À sùru gɛ̃̀n do dí kɛmɛnɛ kũ ma durunnao, à kútɛ kɛmɛnɛ Dikiri á Ludanɛ à gaga dí kɛ̃ma.

18 Kũ à bò Firi'auna kĩnaa, à kútɛ kɛ̀ Dikirinɛ. 19 Akũ Dikiri bò kũ ĩa gbãnao ifãlɛtɛ kpa, à sù à
kwanɔ sɛ̀tɛ à kà Isira Tɛ̃ran. Bee kwa mɛ̀n do dí gɔ̃ Misila doro. 20 Ama Dikiri Firi'auna kùu
kɛ̀ gbãna, akũ à gì Isarailanɔ gbarɛi.

Gusira dana Misilala

21 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ ɔ sɛ́ musu, gusira kũ oni fɔ̃ ò ɔ kɛa ni da Misilala. 22 Kũ Musa a ɔ dɔ̀
musu, akũ gusira níkiniki dà Misila gu sĩnda pínkia ari gɔrɔ aakɔ̃. 23 Òdi kɔ̃ ero, gbɛ̃ke dí bo a
gbɛ̀nlo ari gɔrɔ aakɔ̃ pìia. Ama gupura kú gu kũ Isarailanɔn kun pínki.

24 Akũ Firi'auna Musa sìsi à pì: À gɛ́ donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ á nɔgbɛ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ á pínki, ama
à á sãnɔ kũ á blènɔ kũ á zùnɔ tó. 25 Musa pì: Ǹ tó ògɔ̃ ó sa'opɔnɔ kũ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́
kũnɔ kũna, de ò le ò Dikiri ó Luda gbagbao. 26 Séto ò gɛ́ kũ ó pɔ́kãdenɔ, bee mɛ̀n do ni gɔ̃ro,
zaakũ ń tɛ́n óni sa'opɔnɔ bon ò Dikiri ó Luda gbagbao. De ò kpɛ́ ò ká gwe, ó dɔ̃ pɔ́ kũ óni sɛ́, ò
sa ooa gĩaro. 27 Dikiri Firi'auna kùgbãna kũ̀, akũ adi we à ń gbarɛro. 28 Firi'auna pì Musanɛ:
Ǹ gomɛnɛ gwe! Ǹsun tó ó wɛ́ kɛ pla doro. Zĩ kũ ó wɛ́ kɛ̀ pla, n gamɛ. 29 Akũ Musa pì: Lákũ n ò
nà, óni kɔ̃ e doro.

11

Misila daudunɔ gagana yã

1 À sù à lè Dikiri gĩnakɛ à pì Musanɛ: Mani wari dɔ Firi'aunaa kũ Misila bùsuuo gɛ̃̀n do dɔ,
ani gbasa à á gbarɛ. Tó àtɛni á gbarɛ, ani pɛ́áwamɛ! 2 Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ ń baadi gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o
andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ gbɛka á Misila gbɛ̃dakea. 3 Mani tó Isarailanɔ kɛ kũ Misilanɔo
nna. Musa sɔ̃, àdigɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ Misila gũn Firi'auna ìbanɔnɛ kũ a gbɛ̃nɔ.

4 Akũ Musa pì Firi'aunanɛ: Dikiri pì, gwãani lizãndo áni vĩ Misila bùsula, 5 Misila daudunɔ
ni gaga ń pínki sɛna zaa Firi'auna kũ à vutɛna kpataa nɛ́a ari à gɛ̀ɛ pɛ́ nɔgbɛ̃ zĩkɛri kũ òdi wísi
lɔ́nɔ nɛ́a kũ pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ ń pínki. 6 Oni wɛ̃nda ɔ́ gbãna dɔ Misila gu sĩnda pínkia, a
taka dí kɛ yãro, ani kɛ ziki doro. 7 Ama Isarailanɔ tɛ́ bee gbɛ̃ ni won kɛ bisãsiri ke pɔ́kãdearo,
de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri Misilanɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Isarailanɔ yãi. 8 N ìba dínɔ ni su ma kĩnaa ń pínki ò
kútɛmɛnɛ, ò pi mà gɛ́ kũ ma gbɛ̃nɔo ń pínki. Abire gbɛra sà mani gɛ́. Akũ Musa bò Firi'auna
kĩnaa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo.

9 Dikiri pì Musanɛ yã: Firi'auna ni n yã maro, de ma daboyãkɛnanɔ kɛ dasi Misila. 10 Musa
kũ Harunao daboyã pìnɔ kɛ̀ Firi'auna arɛ pínki, akũ Dikiri a kùgbãna kũ̀. À gì Isarailanɔ
gbarɛi ò bo a bùsun.

12

Vĩnla dikpɛ

1 Dikiri yã ò Musanɛ kũ Harunao Misila à pì: 2 Mɔ díkĩna nigɔ̃ deárɛ mɔ káaku ũ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
3 À o Isarailanɔnɛ ń pínki, mɔ díkĩna gɔrɔ kuride zĩ ò sã bobo mɛ̀n dodo ɔn kũ ɔnnwo pínki.
4 Tó ɔn gbɛ̃nɔ dasi dí ká ò sã mɛ̀n do só sɔ̃ro, ò kpàatɛ kũ ɔn kũ ò kú kɔ̃ sarɛo a gbɛ̃nɔ lɛ́n, de a
kpara sún gɔ̃ro yãi. 5 À sãkaro ke blèkofĩni fíti kũ à mamberu vĩro bo. 6 Isarailanɔ pínki, baadi
a pɔ́ gwa ari mɔ díkĩna gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ. Ɔkɔsin oni dɛ, 7 oni a aru má kpɛ́ kũ oni a nɔ̀bɔ
són kpɛ́lɛlɛ gbɛ̃̀nɔa, ɔplai kũ ɔzɛo kũ musuo. 8 Gwãani dokɔ̃nɔ pìia oni nɔ̀bɔɔ pì kpá tɛ́a, oni só
kũ burodi futɛnasario kũ lá kyãkyãao. 9 Àsun só búsu ke fùfukɛnaro. À kpá tɛ́a kũ a mìio kũ
a gbánɔ kũ a pɔ́gũnnɔ. 10 Àsun tó gu dɔ a kparaaro. Tó a kpara gɔ̃̀, à a kpáta à tɛ́ kũ. 11 Tó átɛn
só, à asa dɔáwa à kyate kpá, á gò gɔ̃ nana á ɔĩ. À só likalika, zaakũ Dikiri Vĩnla sa'opɔmɛ.

12 Gwãani pìia mani vĩ Misilala mà daudunɔ dɛdɛ bùsuu pì gu pínkia kũ pɔ́kãde nɛ́ sà
káakunɔ ń pínki, mani wé'i da Misila tãnanɔa. Makũmɛ Dikiri ũ. 13 Aru pì nigɔ̃ de sèeda ũ
kpɛ́ kũ á kú a gũnnɔwa. Tó matɛn ɔ tɔ̃ Misilanɔa, tó ma aru pìi è, mani gɛ̃ála, gaga pì ni á lero.
14 À gɔrɔ pì ditɛ ma dikpɛ gɔrɔ ũ dɔngu yãi, àgɔ̃ dikpɛ pì kɛ kèotokɔ̃nɛ ũ ari á buria.

Burodi Futɛnasari dikpɛ

15 Gɔrɔ suppla gũn à burodi futɛnasari só. A gɔrɔ káaku zĩ à lùbɛnɛ kũ à kú á kpɛ́ gũnnɔ
kɔ́tɛ, zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́futɛnaa sò gɔrɔ suppla pìi gũn, oni a bo Isarailanɔ tɛ́ ò a dɛmɛ. 16 A
gɔrɔ káaku zĩ kũ a gɔrɔ suppladeo à kɔ̃ kakara à donyĩ kɛmɛnɛ. Àsun zĩ ke kɛ gɔrɔ kũ̀nɔaro,
sé pɔ́blekɛna gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ baasiro, a lɛ́n gwe. 17 À Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ, zaakũ zĩ
birean ma á bɔ́tɛ Misila lán zĩ̀karinɔ bà. Á burinɔ gɔ̃ dikpɛ pì kɛ kèotokɔ̃nɛ ũ. 18 Mɔ káaku gɔrɔ
gɛ̃ro donsaride zĩ ɔkɔsi, àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari a gɔrɔ baro awɛɛdode zĩ ɔkɔsi. 19 Gɔrɔ
suppla gũn lùbɛnɛ sún gɔ̃ kú á bɛaro, zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́futɛnaa sò, gbɛ̃ zĩ̀tɔɔn yòo, beden yòo,
oni a bo Isarailanɔ tɛ́ ò a dɛmɛ. 20 Àsun pɔ́futɛna só gɔrɔ pìiaro. Gu kũ á kun pínki, àgɔ̃ burodi
futɛnasari só.

Vĩnla dikpɛ káaku

21 Musa Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi ń pínki à pìńnɛ: À gɛ́ à á ɔn sã kũ à dɛ Vĩnla dikpɛkɛpɔ ũ. 22 À
sɛ̀sɔ̃vlã sɛ́ à zɔ̃ aru kũ à kú ta gũnwa à máma á kpɛ́lɛlɛ gbɛ̀nɔa, ɔplai kũ ɔzɛo kũ a musuo. Á
gbɛ̃ke sún bo bàairo ari gu dɔ. 23 Tó Dikiri tɛn pã bùsula àtɛn Misilanɔ dɛdɛ, tó à aru è kpɛ́lɛlɛ
gbɛ̀nɔa, ani gɛ̃alamɛ. Ani tó gbɛ̃dɛdɛri gɛ̃ái à á dɛdɛro. 24 Ákɔ̃nɔ kũ á burinɔ àgɔ̃ yã pì kũna
kɛ̀otokɔ̃nɛ ũ ari á buria. 25 Tó a gɛ̃ bùsu kũ Dikiri ni á gban lákũ à a lɛ́ sɛ̀árɛ nà, àgɔ̃ donyĩyã pì
kũna. 26 Tó á nɛ́nɔ donyĩyã pìi mìi gbɛ̀kaáwa, 27 à ońnɛ kũ Vĩnla sa kũ òdi o Dikiriaamɛ, zaakũ
kũ à Misilanɔ dɛ̀dɛ, à gɛ̃̀ ó Isarailanɔ kpɛ́la, adi ó dɛdɛro. Akũ gbɛ̃nɔ kùtɛ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ.
28 Kũ ò tà, ò kɛ̀ lákũ Dikiri ò Musa kũ Harunaoonɛ nà.

Misila daudunɔ gaganaa

29 Gwãani lizãndo Dikiri Misila daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki, sɛna zaa Firi'auna kũ à vutɛna
kpataa nɛ́a ari à gɛ̀ɛ pɛ́ purusunanɔ nɛ́nɔa kũ pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ ń pínki. 30 Firi'auna fùtɛ
gwãani kũ a ìbanɔ kũ Misilanɔ ń pínki, akũ wɛ̃nda ɔ́ dà Misilala, zaakũ ɔn ke kun gɛ̀ɛ sariro.
31 Gwãanin Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pìńnɛ: À futɛ kũ Isarailanɔ à bɔtɛ ma gbɛ̃nɔ tɛ́.
À gɛ́ donyĩ kɛ Dikirinɛ lákũ a ò nà. 32 À á blènɔ kũ á sãnɔ kũ á zùnɔ sɛ́tɛ lákũ a ò nà. À gɛ́ à sa
mana omɛnɛ se.

33 Misilanɔ nàkara gbɛ̃ pìnɔa ò bɔtɛńnɛ ń bùsun likalika, zaakũ ò pì: Óni gaga ó pínkimɛ.
34 Isarailanɔ ń flawadɛnanɔ kà tanɔ gũn lùbɛnɛɛ sari, ò ń utanɔ ŋ̀fĩa ò dàda ń gɛ̃̀n. 35 Ò kɛ̀
lákũ Musa òńnɛ nà, ò andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ kũ pɔ́kasanɔ gbɛ̀ka Misilanɔa. 36 Dikiri tò
Misilanɔ ń wɛ́ gwà, akũ ò kpàḿma. Lɛmɛ ò Misilanɔ pɔ́nɔ sìḿma lɛ.

Isarailanɔ dana zɛ́n

37 Isarailanɔ dà zɛ́n gɛ̀sɛ, ò bɔ̀tɛ kũ Ramɛsɛo ò tà Suko. Gɔ̃gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn dúbu wàa aakɔ̃mɛ,
nɛ́nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ baasi. 38 Buri zɛ̃̀tɔnɔ tà kũńwo dasi dɔ. Blènɔ kũ sãnɔ kũ zùnɔn dasi
manamana. 39 Ò burodi futɛnasari kɛ̀ kũ flawadɛna kũ ò bòo Misilao. Ò kɛ̀ lùbɛnɛɛ sari,
zaakũ ò pɛ̀ḿma Misila kãntomɛ. Odi le ò pɔ́ble kɛ̀ ò sɛ̀ zãna ũro.

40 Isarailanɔ kunna Misila kɛ̀ wɛ̃̀ wàa pla kũ baraakurio. 41 Wɛ̃̀ wàa pla kũ baraakurio pì
papanaa gbɛra, dikpɛ pì zĩn Dikiri zɛ̃̀karii pìnɔ bɔ̀tɛ Misila ń pínki. 42 Gwãani pì kun Dikiri pɔ́
ũmɛ. Isarailanɔ nigɔ̃ ibɛ̃nɛ kɛa ari ń buria, zaakũ gwãani pìin Dikiri Isarailanɔ bona Misila
ibɛ̃nɛ kɛ̀.

Vĩnla dikpɛ

43 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: Vĩnla yã kũ ma dìtɛn dí. Buri zɛ̃̀tɔ ke sún a nɔ̀bɔ sóro, 44 ama
zɔ̀ kũ a lù, tó a tɔ̃̀ zɔ̃na, ani só. 45 Nibɔ ke gbasekɛri sún sóro. 46 À só kpɛ́n, àsun bo kũ a nɔ̀bɔɔ
pìio bàairo. Àsun sã pì wá ke ɛ́ro. 47 Isarailanɔ pínki gɔ̃ dikpɛ pì kɛ. 48 Tó gbɛ̃ zɛ̃̀tɔ kú á tɛ́, tó à
ye à Vĩnla dikpɛ kɛ Dikirinɛ, à a bɛ gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃̀ zɔ̃ ń pínki à gɔ̃ bede ũ gbasa à kɛ. Gyɔfɔrɔde sún
sóro. 49 Bede kũ gbɛ̃ zɛ̃̀tɔ kũ à kú kãáo, doka dokɔ̃nɔ pìimɛ. 50 Akũ Isarailanɔ kɛ̀ lákũ Dikiri ò
Musanɛ nà kũ Harunao ń pínki. 51 Zĩ birean Dikiri Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila gɛ̃̀ kũ gɛ̃̀ao.

13

Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ daudunɔ kpana Ludaaao

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Àgɔ̃ Isaraila daudunɔ kũ pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ kpáma, zaakũ
ma pɔ́nɔmɛ ń pínki.

3 Musa pì Isarailanɔnɛ: Á bona Misila zɔ̀blen gɔrɔ díkĩna yã gɔ̃ dɔágu, zaakũ Dikiri mɛ́ à á
bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao. Àsun pɔ́futɛna só gɔrɔ pìiaro. 4 Átɛn bɔtɛ Misila gbãramɛ mɔ káaku
kũ òdi pi Abibu gũn. 5 Dikiri lɛ́ sɛ̀ á dizinɔnɛ à pì áni bùsu kũ à vĩ kũ zɔ́'io din, kũ Kanaanɔ kũ
Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔn kun kpááwa. Tó à tò a ka, à dikpɛ pì kɛ mɔ dín. 6 Àgɔ̃
burodi futɛnasari só ari gɔrɔ suppla. A gɔrɔ supplade pì zĩ nigɔ̃ deárɛ Dikiri dikpɛ gɔrɔ ũ.
7 Àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari gɔrɔ suppla pì papa. Pɔ́futɛna ke lùbɛnɛ ke súngɔ̃ kú ɔn ke gũn
á bùsunlo. 8 Zĩ pìia àgɔ̃ o á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ átɛn kɛ lɛ yã kũ Dikiri kɛ̀árɛ kũ à á bɔ́tɛ Misila yãimɛ.
9 Dikpɛ pì nigɔ̃ deárɛ sèeda ũ lán pɔ́ dana ɔaa bà, ke lán dɔngu pɔ́ yĩna mì'arɛaa bà, de Dikiri
doka gɔ̃ kú á lɛ́n, zaakũ àkũ mɛ́ à á bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao. 10 Àgɔ̃ dokayã pì kɛ a gɔrɔa wɛ̃̀
kũ wɛ̃̀ɛo.

11 Tó Dikiri tò a ka Kanaanɔ bùsun, akũ à kpàáwa lákũ à a lɛ́ sɛ̀árɛ nà kũ á dizinɔ, 12 àgɔ̃ á
daudunɔ kpáa ń pínki. Á pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ dìgɔ̃ de a pɔ́ ũ ń pínki. 13 Àgɔ̃ á zaaki nɛ́ sà
káaku tɔrɔma bo kũ sãnɛo. Tó ádi boro, à a waka fĩ. Àgɔ̃ á daudunɔ tɔrɔma bo ń pínki. 14 Tó
á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ á lá a mìii zia ò pì, bɔ́ yãn gwee, à pińnɛ Dikiri á bɔ́tɛ zɔ̀blen Misila yã kũ a ɔ
gbãnao yãimɛ. 15 Kũ Firi'auna kùgbãna kɛ̀ à gì ó gbarɛi, akũ Dikiri Misila daudunɔ dɛ̀dɛ ń

pínki kũ pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ ń pínki. A yã mɛ́ à tò odì sa oa kũ pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ pínki,
odì ó daudunɔ tɔrɔma bo. 16 Adikĩna nigɔ̃ de sèeda ũ lán pɔ́ dana ó ɔaa bà ke pɔ́ yĩna ó mì'arɛaa
bà, zaakũ Dikiri mɛ́ à ó bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao.

Isarailanɔ bona Misila

17 Kũ Firi'auna Isarailanɔ gbàrɛ, Luda dí bo kũńwo Filisitini bùsu zɛ́ kparo, bee kũ a
kãnikɛo, zaakũ à pì: Tó ò fùtɛńyĩ kũ zɩ̃̀io, oni ǹ nɛ̀sɛ litɛ ò ɛra Misila. 18 Luda pȁ zɛ́ pìinɛ,
akũ à gbáranna zɛ́ sɛ̀ kũńwo Isira Tɛ̃ra kpa. Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila ò ń zɩ̃̀kabɔnɔ kũna.
19 Musa Yusufu wánɔ sɛ̀ àtɛn táo, zaakũ Yusufu tò Isarailanɔ lɛ́ sɛ̀arɛ yã à pì, tó Luda sù ń
bo, oni a wánɔ sɛ́tɛ ò boo gwe.
20 Kũ ò bò Suko, ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ gbáranna lɛ́a zaa Etamu. 21 Dikiri dìgɔ̃ dońnɛ arɛ tɛ́luku
gũn fãnantɛ̃ de àgɔ̃ zɛ́ mɔńnɛ. Gwãani sɔ̃ àdigɔ̃ dońnɛ arɛ tɛ́nɛnɛ gũn, de àgɔ̃ gu puńnɛ ògɔ̃ táa
o fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 22 Tɛ́luku pìi dì go ń arɛ fãnantɛ̃ro, tɛ́nɛnɛ pìi dì go ń arɛ gwãaniro.

14

Misilanɔ pɛtɛna Isarailanɔi

1 Dikiri pì Musanɛ: 2 Ǹ o Isarailanɔnɛ ò litɛ ò gɛ́ bùra kátɛ Pi'airo sarɛ Migidolu kũ ísirao
dagura, arɛdɔkɔ̃ana kũ Baali Zɛfɔ̃o. À bùra kátɛ ísira sarɛ gwe. 3 Firi'auna nigɔ̃ da a sãtɛ,
gbáranna á kũkũmɛ. 4 Mani a kùgbãna kũ, ani pɛ́tɛái, mani tɔ́ bo Firi'auna kũ a zɩ̃̀karinɔ yã
sabai, Misilanɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũ. Akũ Isarailanɔ kɛ̀ lɛ.
5 Kũ ò ò Misilanɔ kína Firi'aunanɛ gbɛ̃ pìnɔ bàa lɛ̀, akũ àpii kũ a ìbanɔ nɛ̀sɛ lìtɛ Isarailanɔ
yã musu ò pì: Bɔ́n o kɛ̀, akũ o tò ò bò zɔ̀blenawɛrɛnn? 6 Akũ Firi'auna gó dɔ̀ a sɔ̃nɛ à a
zɩ̃̀karinɔ kàkara. 7 À sɔ̃go mananɔ sɛ̀ mɛ̀n wàa aakɔ̃ kũ Misila sɔ̃gonɔ pínki kũ zɩ̃̀kari gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔo ká ń gũn. 8 Dikiri Misilanɔ kína Firi'auna kùgbãna kũ̀, akũ à pɛ̀tɛ Isaraila kũ òtɛn
bɔtɛ kũ swɛ̃̀gbãnaonɔi. 9 Akũ Misilanɔ pɛ̀tɛńyĩ kũ Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ kũ
a zɩ̃̀karinɔ ń pínki, akũ òtɛn su ń le ń bùran ísira sarɛ kãni kũ Pi'airoo arɛdɔkɔ̃ana kũ Baali
Zɛfɔ̃o.
10 Kũ Firi'auna kà kãni, Isarailanɔ wɛ́ sɛ̀, akũ ò Misilanɔ è tɛ́ ń kpɛ. Vĩna ń kũ manamana,
akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria. 11 Ò pì Musanɛ: Miranɔn kú Misilanloo? Bɔ́ yã mɛ́ à tò n su kũoo
gbárannan la ò gagaa? À kɛ̀ dera n bo kũoo Misilai? 12 Asa o ònnɛ Misila ò pì ǹ ó tó tɛɛnɛ ò
zɔ̀ ble Misilanɔnɛ! Zɔ̀blennɛna manawɛrɛ de gagana gbáranna dínla. 13 Musa pìńnɛ: Àsun tó
vĩna á kũro. À zɛ tɛɛnɛ áni e lákũ Dikiri ni á sura ba nà gbãra, zaakũ Misila kũ átɛni ń e gbãra
dínɔ, áni ń e ziki doro. 14 Dikiri mɛ́ ani zɩ̃̀ káárɛ. Àgɔ̃ yĩtɛna kítikiti dé!

Isarailanɔ bikũna Isira Tɛ̃rala

15 Dikiri Musa là à pì: Bɔ́ wikin ntɛn lɛ́maa? Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ ò futɛ ò bo kũ táo. 16 Ǹ n gò dɔ
ísirala à zɔ̃kɔ̃rɛ, de Isarailanɔ le ò gɛ̃tɛ a dagura gukoria. 17 Makũ, mani Misilanɔ kùgbãna kũ,
oni gɛ̃n ń gbɛra, mani tɔ́ bo Firi'auna kũ a zɩ̃̀karinɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ yã sabai. 18 Tó
ma tɔ́ bò Firi'auna kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ yã sabai, Misilanɔ nigɔ̃ dɔ̃ sà kũ makũmɛ Dikiri
ũ. 19 Luda Malaika kũ à do Isarailanɔnɛ arɛ ɛ̀ra à gɛ̀ɛ ń kpɛ kpa, akũ tɛ́luku kũ à kú ń arɛ
ɛ̀ra à gɛ̀ɛ ń kpɛ dɔ 20 mɔ́kɔ̃nɔ kũ Misilanɔ dagura. Tɛ́luku pì gu pù Isarailanɔnɛ à gusira kpà
Misilanɔnɛ, akũ ń gbɛ̃ke dí le à nà a dakei gwãani kũ̀aro.
21 Kũ Musa a ɔ dɔ̀ ísirala, akũ Dikiri bò kũ ĩa gbãnao ifãboki kpa. À kàka ari gu gɛ̀ɛ a dɔ̀o à
ísira lɛ̀ à kpàatɛkɔ̃rɛ, akũ gukori bò. Kũ í zɔ̃̀kɔ̃rɛ, 22 akũ Isarailanɔ táa ò gukoria ò bikũ̀. Í bĩni
bò ń ɔplai kũ ɔzɛo. 23 Akũ Misilanɔ pɛ̀tɛńyĩ. Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ pínki tɛ́ ń
kpɛ ísira gũn. 24 Gudɔnaao Dikiri Misila zɩ̃̀karinɔ gwà zaa tɛ́nɛnɛ gũn, akũ à tò ò lìkara. 25 À tò
ń sɔ̃gonɔ vlɛ̃̀, à tò ń táa'onaa kɛ̀ zĩ'ũ, akũ ò pì: Ò bàa lɛ́ Isarailanɔnɛ, zaakũ Dikiri tɛn zɩ̃̀ káńnɛ
kũoomɛ.
26 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ n ɔ dɔ ísirala, í ni da Misilanɔla kũ ń sɔ̃gonɔ kũ ń sɔ̃denɔ. 27 Akũ Musa
a ɔ dɔ̀ ísirala, akũ í tɛn su a gbɛ̀n gudɔnaao. Lákũ í tɛn su nà, akũ Misilanɔ bàa sì ò ye ò bɔtɛ.
Gwen Dikiri tò ísira dàńlan. 28 Í sù a dà sɔ̃gonɔla kũ sɔ̃denɔ kũ Firi'auna zɩ̃̀kari kũ ò gɛ̃ ísira gũn
Isarailanɔ gbɛranɔ ń pínki. Ń gbɛ̃ke dí boro, bee mɛ̀n do. 29 Isarailanɔ sɔ̃ ò táa ò í dagura gu
koriamɛ. Í bĩni bò ń ɔplai kũ ɔzɛo. 30 Zĩ birean Dikiri Isarailanɔ sì Misilanɔa, akũ Isarailanɔ
Misila pìnɔ gɛ̀nɔ è ísira bara. 31 Kũ Isarailanɔ Dikiri gbãna zɔ̃kɔ̃ kũ à mɔ̀ Misilanɔnɛɛ è, ò vĩna
kɛ̀nɛ, akũ ò a náani kɛ̀ kũ a zɔ̀bleri Musao.

15

Isarailanɔ lɛ̀ɛ

1 Akũ Musa kũ Isarailanɔ ń pínki lɛ̀ dí sì Dikirinɛ ò pì:

Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ, zaakũ a tɔ́ bona,
à sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ kà ísiran.
2 Dikiri mɛ́ à ma gbãna ũ, mani a táaki lɛ́,
àkũ mɛ́ à ma sura bà.
Àkũmɛ ma Luda ũ, mani a tɔ́ kpá.
Àkũmɛ ma de Luda ũ, mani a tɔ́ sɛ́ lei.
3 Dikiri bi zɩ̃̀kariimɛ, a tɔ́n Dikiri.
4 À Firi'auna sɔ̃gonɔ kũ a zɩ̃̀karinɔ kà ísiran,
à zɩ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vlɛ̃̀ Isira Tɛ̃ran.
5 Í lòkotoo pìi dàńla,
ò kpàtɛ zĩtɛ lán gbɛ̀ɛ bà.
6 Dikiri, n ɔplan gbãna kun kũ zɔ̃kɔ̃kɛo,
Dikiri, n n ibɛrɛnɔ kàkatɛ kũ n ɔplao.
7 N n zãngurinɔ nɛ̀ n gakuri zɔ̃kɔ̃ɔ gũn,
n pɔ fɛ̃̀ n ń nátɛ lán sɛ̃̀ɛ bà.
8 N pɔ́ bò n yĩn, akũ í zɔ̃̀kɔ̃rɛ,
à gɔ̃̀ zɛna lán bĩni bà,
ísira ì ari a guragura.
9 Ó ibɛrɛ pìnɔ pì,
oni pɛ́tɛwái ò ó lemɛ,
oni ó pɔ́nɔ sɛ́tɛ lákũ ò yei nà,
oni ń fɛ̃nɛdanɔ bo ò ó dɛdɛo.
10 N n lɛ́'ĩa vù, akũ ísira dàńla,
ò kpàtɛ lán darumaa bà í zɔ̃kɔ̃ɔ pìn.
11 Dikiri, tãnanɔ tɛ́ a kpate mɛ́ à de lán n bàa?
Dín oni lɛkɔ̃a kũnwoo?
Yãbonsarɛkɛri, n zɔ̃kɔ̃kɛ adona,
n gakuri naasi vĩ.
12 N n ɔpla pòro, akũ zĩtɛ ń mɔ́mɔ.
13 Ókɔ̃nɔ kũ n ó bó zɔ̀blennɔ
ĩni dowɛrɛ arɛ n gbɛ̃kɛ gũn,
ĩni gɛ́ kũoo n bùsun kũ n gbãnao.
14 Tó burinɔ mà, oni lukaluka,
í wãna ni ká Filisitini bùsudenɔ pɔa.
15 Ɛdɔmunɔ kínanɔ ni vĩna kɛ,
swɛ̃̀ ni kɛ̃ Mɔabu don'arɛdenɔn,
Kanaanɔ bùsudenɔ mɛ̀ ni yɔ́ ń pínki.
16 Vĩna zɔ̃kɔ̃ ni ń kũ, swɛ̃̀ ni kɛ̃ńgu,
oni gɔ̃ kítikiti lán gbɛ̀ɛ bà
n gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi Dikiri,
ari ókɔ̃nɔ kũ n ó sɛ́ n pɔ́ ũnɔ ni gɛ̃tɛ.
17 Dikiri, ĩni gɛ́ kũoo kpi kũ n sɛ̀ n pɔ́ ũ kĩnaa,
ĩni ó zĩni pɛ́tɛ gu kũ n dìtɛ n vutɛki ũn,
n kúki kũ n kɛ̀kɛ n zĩdanɛɛ pìi.
18 Dikiri nigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
19 Kũ Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ gɛ̃̀ ísira gũn, akũ Dikiri sù kũ íɔ à dàńla, ama
Isarailanɔ táa ò gukoria ísira pìi gũn. 20 Akũ annabi Miriamu, Haruna dãre, a sɛ̃̀gɛ̃ɛ sɛ̀, akũ
nɔgbɛ̃nɔ bò ò tɛ́i ń pínki, òtɛn sɛ̃̀gɛ̃ pá òtɛn ũ wã. 21 Miriamu lɛ̀ɛ sìńnɛ à pì:
À lɛ̀ sí Dikirinɛ, zaakũ a tɔ́ bona,
à sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ kà ísiran.

Í kyɑ̃̀kyɑ̃a

22 Musa dà zɛ́n kũ Isarailanɔ, ò kɛ̃̀kɔ̃a kũ Isira Tɛ̃rao ò gɛ̃̀ Suru gbárannan. Ò táa ò gɔrɔ aakɔ̃
gbáranna pìn odi í ero. 23 Kũ ò kà gu kũ òdi pi Mara, odi fɔ̃ ò a í mìro kũ à kɛ̀ kyɑ̃̀kyɑ̃ yãi. A yã
mɛ́ à tò ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Mara. 24 Akũ gbɛ̃nɔ zuka kà Musai ò pì: Bɔ́n óni mii? 25 Musa wiki lɛ̀
Dikiria, akũ Dikiri lí mɔ̀nɛ. Kũ Musa lí pìi zù ín, akũ í pìi kɛ̀ nna. Gwen Dikiri yã dìtɛńnɛ kũ
dokao à ń yɔ̃ à ń gwá 26 à pì: Tó a laakarii dɔ̀ makũ Dikiri á Luda yãa átɛn yã kũ má yei kɛ, tó
a yã kũ ma dìtɛnɔ mà, akũ á ma dokanɔ kũna pínki, mani gyã kũ ma kà Misilanɔn ke kááguro,
zaakũ makũmɛ Dikiri kũ àdi á gba aafia ũ. 27 Abire gbɛra ò kà Ɛlimu, gu kũ ísɛ̃boki mɛ̀n kuri
awɛɛplanɔn kun kũ domina lí mɛ̀n baaakɔ̃ akurinɔo. Akũ ò bùraa kàtɛ í pìi sarɛ gwe.

16

Mana kũ kpɛkpɛrɛwinɔ

1 Isarailanɔ fùtɛ Ɛlimu ń pínki, akũ ò kà Sini gbáranna kũ à kú Ɛlimu kũ Sinaio dagura ń
bona Misila mɔ plade gũn gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. 2 Akũ ò zuka kà Musai kũ Harunao gbárannan gwe
ń pínki 3 ò pìńnɛ: Bɔ́ yã mɛ́ à tò Dikiri dí ó dɛdɛ Misilaroo? Gwe odì vutɛ ò pɔ́ ble kũ nɔ̀bɔɔo
ari ò kã, akũ a su kũoo gbárannan kũ à ó dɛdɛ kũ nàao.
4 Dikiri pì Musanɛ: Bona musu mani pɔ́ble fããrɛ. Gbɛ̃nɔ ni bɔtɛ ò gɔrɔ do pɔ́ sɛ́tɛ lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà ń blena lɛ́n, de mà ń yɔ̃ mà gwa tó ò ma doka kũna. 5 Gɔrɔ suddode zĩ gɔrɔ pla
pɔ́n oni sɛ́tɛ ò a pɔ́ble kɛ. 6 Akũ Musa kũ Harunao pìńnɛ ń pínki: Ɔkɔsiala áni dɔ̃ kũ Dikiri mɛ́
à á bɔ́tɛ Misila, 7 zia kɔnkɔ áni Dikiri gakuri e. À zuka kũ a kàai mà. Bɔ́n ó ũ kũ áni gbasa a
zuka kàwáii? 8 Musa ɛ̀ra à pì: Dikiri ni á gba nɔ̀bɔɔ à só ɔkɔsiala, zia kɔnkɔ ani pɔ́ble kpááwa
á blena lɛ́n, kũ à zuka kũ á kàai mà yãi. Pɔ́ken ó ũro. Adi kɛ ókɔ̃nɔ a zuka kàwáiro, Dikirimɛ.
9 Akũ Musa pì Harunanɛ: Ǹ o Isarailanɔnɛ ń pínki ò na Dikirii, zaakũ à ń zukakanaa mà.
10 Kũ Haruna tɛn yã ońnɛ, ò arɛ dɔ̀ gbáranna kpa, akũ ò è Dikiri gakuri bò à sùḿma tɛ́luku
gũn. 11 Akũ Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 12 Ma Isarailanɔ zukakanaa mà. Ǹ ońnɛ ɔkɔsiala oni
nɔ̀bɔ só, zia kɔnkɔ oni pɔ́ ble ò kã, oni dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ń Luda ũ.
13 Ɔkɔsi kpɛkpɛrɛwinɔ sù ò dà ń bùrala. Kũ gu dɔ̀ plí kpà à lìkańyĩ. 14 Kũ plí kɛ̃̀, akũ pɔ́ gɔ̃̀
katɛna zĩtɛ púu ketekete lán pɔ́ koto bà. 15 Kũ Isarailanɔ è, ò pìkɔ̃nɛ: Bɔ́n díi? Zaakũ odi dɔ̃
pɔ́ kũ à de a ũro. Musa pìńnɛ: Pɔ́ kũ Dikiri kpààwa à blen gwe. 16 Yã kũ Dikiri dìtɛárɛn dí: Á
baadi sɛ́tɛ a blena lɛ́n. À sɛ́tɛ á baadi zaka lɛ́ dodo á ɔndenɔ dasi lɛ́n. 17 Isarailanɔ kɛ̀ lɛ. Ò sɛ̀tɛ,
gbɛ̃kenɔ pɔ́ zɔ̃kɔ̃, gbɛ̃kenɔ pɔ́ fíti. 18 Kũ ò zakaa dàn, gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ zɔ̃kɔ̃ pɔ́ dí dialaro, gbɛ̃ kũ à
sɛ̀tɛ fíti pɔ́ dí kĩaaro. 19 Musa pìńnɛ: Gbɛ̃ke sún a kpara tó ari gudɔoro. 20 Gbɛ̃kenɔ dí Musa yã
maro, ò a kpara tò ari gu dɔ̀, akũ à kɔ̀kɔɔ kà à vɛ̃̀, akũ Musa pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔi.
21 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà baadi dì sɛ́tɛ a blena lɛ́n. Tó ifãntɛ̃ gbɛ̃̀, pɔ́ kũ à gɔ̃̀ zĩtɛ dì yɔ́mɛ. 22 Gɔrɔ
suddode zĩ ò pɔ́ble sɛ̀tɛ lɛu pla, baadi zaka lɛ́ plapla. Akũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gɛ̀ɛ ò ò Musanɛ ń pínki.
23 À pìńnɛ: Lɛn Dikiri dìtɛ lɛ. Zia bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, Dikiri gɔrɔmɛ. À pɔ́ kũ á ye à kpá tɛ́a
kpá tɛ́a. À pɔ́ kũ á ye à disa disa, à a kpara kũ à gɔ̃̀ ditɛ ari gu dɔ̀. 24 Ò dìtɛ ari gu dɔ̀ lákũ Musa
ò nà. Adikũ dí vãro adi kɔ̀kɔ káro. 25 Akũ Musa pìńnɛ: À ble gbãra, zaakũ kámmabogɔrɔ zĩmɛ,
áni e gukea gbãraro. 26 Àgɔ̃ sɛ́tɛ ari gɔrɔ suddo. A gɔrɔ supplade bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, anigɔ̃
kun zĩ kũ̀aro.
27 Gɔrɔ supplade zĩ gbɛ̃kenɔ bò ò gɛ̀ɛ sɛ́tɛ, akũ odi lero. 28 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ánigɔ̃ kú
kũ doka kũ ma dìtɛnɔ manaa sario ari bɔrɛmɛɛ? 29 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũ Dikiri ma kámmabogɔrɔ
dìtɛárɛ. A yã mɛ́ à tò gɔrɔ suddode zĩ madì gɔrɔ pla pɔ́ble kpááwa. Baadi gɔ̃ kú a gbɛ̀n, gbɛ̃ke
sún bo gu kũ à kun gɔrɔ supplade pì zĩro. 30 Akũ ò kámma bò gɔrɔ supplade zĩ. 31 Isarailanɔ
tɔ́ kpà pɔ́ble pìinɛ mana. À de lán pɔ́wɛ pura keteketenɔ bàmɛ. A í nna lán kàra zɔ́de bà.
32 Musa pì: Yã kũ Dikiri dìtɛn dí: Ò mana zaka lɛ́ do ditɛ ó burinɔnɛ, de ò pɔ́ble kũ à kpàwá
o blè gbárannan ó bona Misila gbɛra e se. 33 Akũ Musa pì Harunanɛ: Ǹ lo sɛ́ ǹ mana zaka
lɛ́ do kán ǹ ditɛ Dikiri arɛ, de àgɔ̃ ditɛna ó burinɔnɛ. 34 Akũ Haruna dìtɛ gbɛ̀ anlonɔ sarɛ de
àgɔ̃ ditɛna lákũ Dikiri ò Musanɛ nà. 35 Isarailanɔ mana blè wɛ̃̀ bupla ari ò gɛ̀ɛ ò kào bùsu kũ
gbɛ̃nɔn kún. Ò mana pìi blè ari ò gɛ̀ɛ ò kào Kanaanɔ bùsu lɛ́a. 36 Zaka lɛ́ do bi lita plamɛ.

17

Í bona gbɛ̀n

(Nar 20:2-13)

1 Isarailanɔ fùtɛ Sini gbárannan ń pínki, òtɛn bùra kátɛkatɛ lákũ Dikiri òńnɛ nà, akũ ò gɛ̀ɛ ò
bùraa kàtɛ Rɛfidimu. Odi í le ò mì gwero, 2 akũ ò zuka kà Musai ò pì: Ǹ ó gba í ò mi. À pìńnɛ:
Bɔ́yãi átɛn lɛ́kpakɔ̃ana kɛ kũmaoo? A kɛ̀ dera átɛn Dikiri lɛ́ à gwaa? 3 Kũ ími tɛni ń dɛ, akũ ò
zuka kà Musai ò pì: Bɔ́yãi n bo kũoo Misilai? Ń ye ími ó dɛ kũ ó nɛ́nɔ kũ ó pɔ́kãdenɔon yá?
4 Akũ Musa wiki lɛ̀ Dikiria à pì: Deran mani kɛ kũ gbɛ̃ pìnɔ nàa? À gɔ̃̀ fíti kũ oni ma pápa kũ
gbɛ̀ɛo ò ma dɛ. 5 Dikiri pìnɛ: Ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sɛ́tɛ à do gbɛ̃ pìnɔnɛ arɛ. Ǹ n gò kũ n Nili
lɛ̀o sɛ́ dɔ. 6 Mani zɛ n arɛ Orɛbu gbɛ̀si sarɛ gwe. Ǹ gbɛ̀si pì lɛ́, í ni bo de ò mi. Akũ Musa kɛ̀ lɛ
Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ wára. 7 Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Masa, zaakũ gwen ò Dikiri lɛ̀n ò gwà ò pì:
Dikiri kú kũoomɛ gwe yá? Ò tɔ́ kpànɛ Mɛriba dɔ, kũ Isarailanɔ zuka kà gwe yãi.

Zĩ̀kana kũ Amalɛkinɔ

8 Amalɛkinɔ sù zĩ̀ ká kũ Isarailanɔ Rɛfidimu. 9 Akũ Musa pì Yɔsuanɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ sɛ́ ó tɛ́ à gɛ́ zĩ̀
ká kũ Amalɛkinɔ. Zia manigɔ̃ zɛna sĩ̀sĩ dí mìsɔ̃ntɛa kũ Luda gòoo kũna. 10 Yɔsua kɛ̀ lákũ Musa

ònɛ nà, à gɛ̀ɛ zɪ̀ ká kũ Amalɛkinɔ. Akũ Musa kũ Harunao kũ Uruo dìdi sɪ̀sĩi pìi mìsɔ̃ntɛa. 11 Tó
Musa a ɔnɔ sɛ̀, Isarailanɔ dìgɔ̃ zɪ̀ ble Amalɛkinɔamɛ, ama tó à a ɔnɔ dìtɛ sɔ̃, Amalɛkinɔ dìgɔ̃ zɪ̀
ble Isarailanɔa. 12 Kũ Musa ɔnɔ wɑ̃̀, ò gbɛ̀ɛ sɛ̀ ò dìtɛ a gbáru à vùtɛa, akũ Haruna kũ Uruo a
ɔnɔ kũkũna, gbɛ̃ do ɔplai, gbɛ̃ do ɔzɛi, akũ a ɔnɔ gɔ̃̀ zɛna ari ifãntɛ̃ gɛ̀ɛ à gɛ̃̀o kpɛ́n. 13 Akũ Yɔsua
zɪ̃̀i blè Amalɛkinɔa à ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao.
14 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ adikĩna kɛ̃ takada gũn de àgɔ̃ de dɔngu pɔ́ ũ ǹ o Yɔsuanɛ, zaakũ mani
Amalɛkinɔ buri bo andunia gũn ń pínki. 15 Musa gbagbaki bò, akũ à tɔ́ kpànɛ Dikirimɛ ma
tuta ũ 16 à pì: Ma ɔ sɛ̀ Dikiri kpata kpa. Dikiri nigɔ̃ zɪ̀ ká kũ Amalɛkinɔ gɔrɔ sĩnda pínki.

18

Yɛtoro gɛna Musa gwa
1 Musa anzure Yɛtoro, Midiã sa'ori, yã kũ Luda kɛ̀ Musanɛ kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ mà, lákũ
Dikiri ń bɔ́tɛ Misila nà. 2 À sù à lè Musa gĩnakɛ à a nanɔ Zipora zɪ̀ bɛ 3 kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n planɔ.
A do tɔ́n Gɛsɔmu, zaakũ Musa pì gbɛ̃ zɪ̃̀tɔn a ũ dakenɔ bùsun. 4 A do tɔ́n Ɛliɛza, zaakũ Musa
pì a de Luda a faaba kɛ̀ à a bo Firi'auna fɛ̃nɛda lɛ́i. 5 Akũ Yɛtoro fùtɛ àtɛn su Musa kĩnaa kũ
a nɛ́nɔ kũ a nanɔo gu kũ à bùraa kàtɛn Luda kpi sarɛ gbárannan. 6 À lɛ́gbãzã kɛ̀ Musanɛ à pì:
Matɛn su n kĩnaa kũ n nanɔo kũ n nɛ́ mɛ̀n planɔo. 7 Musa bò à gɛ̀ɛ à dà a anzurelɛ à kùtɛ
à lɛ́ pɛ̀a. Ò kɔ̃ aafiaa gbɛ̀ka, akũ ò gɛ̃̀ kpɛ́n. 8 Musa yã kũ Dikiri kɛ̀ Firi'aunanɛ kũ Misilanɔ
Isarailanɔ yãi bàbanɛ pínki kũ wari kũ à ń lé zɛ́ gũnnɔ pínki kũ lákũ Dikiri ń bó nào. 9 Yɛtoro
pɔ kɛ̀ nna yã mana kũ Dikiri kɛ̀ Isarailanɔnɛɛa pínki kũ lákũ à ń bó Misilanɔ ɔĩ nào. 10 Akũ à
pì: Ò Dikiri sáabu kpá lákũ à á bó Firi'auna kũ Misilanɔ ɔĩ nà. 11 Má dɔ̃̀ sà kũ Dikiri zɔ̃kɔ̃ de
tãnanɔla ń pínki. Kũ Misilanɔ ĩa dɑ̃̀áwa, à yã mɔ̀ńnɛ. 12 Akũ Yɛtoro sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ò Ludaa kũ sa'opɔ pãndenɔ dɔ. Akũ Haruna kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki ò sù ò pɔ́ blè kãao
Luda arɛ.

Yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ditɛnaa
13 Kũ gu dɔ̀ Musa vùtɛ àtɛn yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ, ò katɛnai zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. 14 Kũ Musa anzure yã
kũ àtɛn kɛńnɛ è pínki, akũ à a là à pì: Bɔ́n ntɛn kɛ kũ gbɛ̃ díno lɛɛ? Bɔ́yãi ntɛn yãkpatɛ kɛńnɛ
ndo, gbɛ̃ sĩnda pínki katɛnanyĩ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsii? 15 Musa wèa à pì: Gbɛ̃nɔ dì su ma kĩnaa ò
Luda pɔyenyĩna yã mamɛ. 16 Tó ò yãkete vĩ, òdi su ma kĩnaa mà yã pì gɔ̃gɔ̃ńnɛ mà Luda doka
kũ à dìtɛnɔ ońnɛ.
17 Musa anzure pìnɛ: Yã kũ ntɛn kɛ manaro. 18 Ĩni kpasa, gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ ni kpasa dɔ,
zaakũ zĩ pì denla, ĩni fɔ̃ ǹ kɛ ndoro. 19 Ǹ ma yã ma sà, mani lɛ́ damma, Luda nigɔ̃ kú kũnwo.
Ĩnigɔ̃ deńnɛ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ, ĩnigɔ̃ gɛ́ kũ ń yãnɔ Luda kĩnaa, 20 ĩnigɔ̃ doka kũ Luda dìtɛnɔ dańnɛ, ĩnigɔ̃
zɛ́ kũ à de ò sɛ́ mɔńnɛ kũ yã kũ oni kɛnɔ. 21 Ǹ gbɛ̃ laakaride náanide kũ ò Luda vĩna vĩ akũ òdi
gusarɛgba sírono sɛ́ ń tɛ́, ǹ ń ditɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔ don'arɛdenɔ ũ kũ gbɛ̃nɔn basɔsɔɔroo kũ
gbɛ̃nɔn bupla akurio kũ gbɛ̃nɔn kurikurio, 22 de ògɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃ pìnɔnɛ gɔrɔ sĩnda pínki. Oni
su n kĩnaa kũ yã zĩ'ũnɔ pínki, ama oni yã fítinnanɔ gɔ̃gɔ̃ ń zĩda. Abire mɛ́ ani n aso lagonnɛ.
23 Tó Dikiri wènnɛ, tó n kɛ̀ lɛ, ĩni fuaro, gbɛ̃ pìnɔ ni tá bɛ kũ laakariio kpatɛna.
24 Musa a anzure yã mà à kɛ̀ lákũ à òarɛ nà pínki. 25 À gbɛ̃ laakaridenɔ sɛ̀ Isaraila burinɔ
tɛ́ pínki à ń dítɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔ don'arɛdenɔ ũ kũ gbɛ̃nɔn basɔsɔɔroo kũ gbɛ̃nɔn bupla
akurio kũ gbɛ̃nɔn kurikurio. 26 Akũ òdigɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ gɔrɔ sĩnda pínki. Yã zĩ'ũn òdi suo Musa
kĩnaa, akũ òdi yã fítinnanɔ gɔ̃gɔ̃ ń zĩda. 27 Musa gɛ̀ɛ à zɛ̀ a anzureenɛ, akũ à tà a bùsun.

19

Sinai kpi sarɛ
1 Isarailanɔ bona Misila mɔ aakɔ̃de gũn 2 ò fùtɛ Rɛfidimu. Kũ ò kà Sinai gbárannan, akũ ò
bùraa kàtɛ gwe Sinai kpi sarɛ. 3 Musa dìdi à gɛ̀ɛ Luda kĩnaa kpi pìi musu, akũ Dikiri lɛ́ zùi à pì:
Ǹ yã dí o Yakubu buri Isarailanɔnɛ: 4 A è lákũ ma kɛ̀ Misilanɔnɛ nà, lákũ ma á sɛ́ ma su kãáo
ma kĩnaa, lákũ vãu dì a nɛ́ sɛ́ a dɛ̀mbɛrɛɛa nà. 5 Tó a ma yã mà á ma bàka kunna kãáo yã kũna
tera sà, anigɔ̃ de ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ buri sĩnda pínki tɛ́. Bee kũ andunia de ma pɔ́ ũ pínki,
6 ánigɔ̃ demɛnɛ kínanɔ kũ sa'orinɔ ũ, ma gbɛ̃ kũ ò kú adonanɔ ũ. Yã kũ ĩni o Isarailanɔnɛɛn
gwe.
7 Musa kìpa à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, akũ à yã kũ Dikiri ònɛɛ bàbańnɛ pínki. 8 Gbɛ̃nɔ wèa ń pínki ò pì:
Yã kũ Dikiri òwɛrɛ pínki óni kɛ. Akũ Musa gɛ̀ɛ à yã kũ ò òo bàba Dikirinɛ. 9 Dikiri pìnɛ: Mani
su n kĩnaa túsukpɛ gègetee gũn, de gɔrɔ kũ matɛn yã onnɛ, oni ma onigɔ̃ n náani vĩ gɔrɔ sĩnda
pínki. Akũ Musa yã kũ gbɛ̃nɔ òo bàba Dikirinɛ. 10 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́ ń kĩnaa ǹ ońnɛ ò gbɑ̃̀
bo ń zĩdanɛ gbãra kũ ziao, ò ń pɔ́kasanɔ pípi. 11 Ògɔ̃ kú soru gũn ziando, zaakũ a gɔrɔ aakɔ̃de
zĩn mani kipa mà zɛ Sinai kpi musu gbɛ̃ sĩnda pínki wára. 12 Ǹ zĩtɛ lɛ́ sèeda dańnɛ kpi pìi pɔ̀rɔ

lɛ́a ari à lìkai pínki. Ǹ oń́nɛ ò laakari kɛ. Òsun didi kpi pìiaro. Ń gbɛ̃ke sún ɔ kɛa sero. Gbɛ̃ kũ à
ɔ kɛ̀a, ò ade dɛ. 13 Òsun ɔ kɛ adearo. Ò a pápa kũ gbɛ̀ɛo ke ò a pápa kũ kàao ò dɛ. Pɔ́kãden yá,
bisãsirin yá, à gàmɛ. Tó ò mà ò kuru pɛ̀ ò a yĩsãm pà, ò na kpi pìii.

14 Musa kìpa kpi pìia à sù à gbɛ̃nɔ lè à òńnɛ ò gbɑ̀ bo ń zĩdanɛ ò ń pɔ́kasanɔ pípi. 15 À ɛ̀ra à
pìńnɛ: Àgɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ aakɔ̃de zĩ yãi. Àsun wútɛ kũ nɔgbɛ̃oro. 16 Kũ gu dɔ̀ a gɔrɔ aakɔ̃de
pìia, akũ legũ tɛn pũtã àtɛn pí, akũ legũ sìsi kpi musu. Kũ ò kuru yĩsãmpanaa mà, akũ vĩna
gbɛ̃ kũ ò kú bùrannɔ kũ̀ ń pínki òtɛn lukaluka. 17 Musa bò kũńwo bùran à gɛ̀ɛ kũńwo Luda
kĩnaa, akũ ò zɛ̀ zĩtɛ kpi pìi sarɛ. 18 Túsukpɛ dà Sinai kpila kũ Dikiri kìpaa kũ tɛ́o yãi. Túsukpɛ
pìi fùtɛ lán tãma túsukpɛ bà, akũ kpi pì tɛn yĩgãyĩgã manamana. 19 Kuru yĩsãmpana tɛn kara.
Kũ Musa yã ò, akũ Luda wèa legũpũtãnaa gũn.

20 Dikiri kìpa à zɛ̀ Sinai kpi mìsɔ̃ntɛa à Musa sìsi, akũ à dìdi à gɛ̀ɛ gwe. 21 Dikiri pìnɛ: Ǹ
kipa ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃nɔi, òsun vĩ gulɛzɛkila ò su ò ma gwaro, de ń paridenɔ sún gagaro yãi. 22 Bee
sa'ori kũ òdi namainɔ, ò gbɑ̀ bo ń zĩdanɛ de màsun fɛ̃ńyĩro yãi. 23 Musa pì Dikirinɛ: Oni didiro,
zaakũ n kpãkɛ̃wái n pì ò zĩtɛ lɛ́ sèeda da kpi pìi pɔ̀rɔ lɛ́a à gɔ̃ n pɔ́ ũ. 24 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ kipa
ǹ Haruna sɛ́ ǹ su kãao, ama sa'orinɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ sún vĩ bara ò su ma kĩnaaro de màsun
fɛ̃ńyĩro yãi. 25 Akũ Musa kìpa gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à yã pìi òńnɛ.

20

Dokayã mɛ̀n kurinɔ

1 Luda yã díkĩna ò pínki à pì: 2 Makũmɛ Dikiri á Luda ũ. Ma á bɔ́tɛ zɔ̀blen Misila.

3 Àsungɔ̃ dikiri ke vĩ ma gbɛraro.

4-5 Àsun pɔ́ke taka kɛ à kútɛ à donyĩ kɛnɛro, pɔ́ kũ à kú musu ke zĩtɛ ke í gũnn yá, zaakũ
makũ Dikiri á Luda, nɛ̀sɛgɔ̃bademɛ ma ũ. Madì gbɛ̃ kũ à yemaironɔ yã vãni wí ń burinɔ
musu ari à gɛ́ pɛ́ ń sãkpɛnɔa kũ ń nasionɔ. 6 Gbɛ̃ kũ ò yemai ò ma dokayãnɔ kũnanɔ sɔ̃, madìgɔ̃
gbɛ̃kɛ vĩ kũńwomɛ ari ń buria.

7 Àsun makũ Dikiri á Luda tɔ́ sí pãpãro, zaakũ gbɛ̃ kũ à ma tɔ́ sì pãpã mani tó à bo pãro.

8 Àgɔ̃ dɔn kámmabogɔrɔ bi ma pɔ́mɛ. 9 Àgɔ̃ á bura zĩ kũ á zĩ sĩnda pínkio kɛ gɔrɔ suddo, 10 a
supplade gɔ̃ deárɛ kámmabogɔrɔ ũ, zaakũ makũ Dikiri á Luda ma pɔ́mɛ. Àsun zĩ ke kɛ gɔrɔ pì
zĩro, ákɔ̃nɔ ke á nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke á nɛ́nɔgbɛ̃ ke á zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke á pɔ́kãde ke nibɔ kũ à kú á
bɛa. 11 Zaakũ gɔrɔ suddon ma musu kũ zĩtɛo kɛ̀ kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki, akũ ma
kámma bò a gɔrɔ supplade zĩ. A yã mɛ́ à tò ma arubarikaa dà kámmabogɔrɔ pìn ma dìtɛ ma
pɔ́ ũ. 12 Àgɔ̃ á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃, de à gì kɛ bùsu kũ makũ Dikiri á Luda matɛn kpááwan.

13 Àsun gbɛ̃ dɛro.

14 Àsun zina kɛro.

15 Àsun kpãni oro.

16 Àsun yã dí á gbɛ̃dakearo.

17 Àsun á gbɛ̃dake ɔn ni dɛro. Àsun a nɔ ni dɛro ke a zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke a zù ke a zaaki
ke pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki.

18 Gbɛ̃ sĩnda pínki legũpũtãnaa mà kũ kuru yĩsãmpanaao, ò legũpinaa è kũ túsukpɛo dɔ kpi
musu, akũ vĩna ń kũ òtɛn lukaluka ò zɛ zɑ̀ dire. 19 Ò pì Musanɛ: Ǹ yã owɛrɛ n zĩda, óni ma.
Ǹsun tó Luda yã owɛrɛro, de òsun gagaro yãi. 20 Musa pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro, zaakũ kũ à
á yɔ̃ à gwa yãin à sù, de àgɔ̃ a vĩna vĩ akũsɔ̃ àsun durunna kɛro yãi. 21 Ò zɛ zɑ̀ dire, akũ Musa
nà túsukpɛ gègetee pìii, gu kũ Luda kun pìn.

Dikiri gbagbaki yã

22 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ yã dí o Isarailanɔnɛ: A mà kũ á zĩdao lákũ ma yã òárɛ zaa musu
nà. 23 Àsun tãna ke kɛ à namaro. Àsun andurufu ke wura pi tãnanɔ ũro. 24 À ma gbagbaki bo
kũ ɛ̃o à sa oa kũ sãnɔ kũ zùnɔ, sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Gu kũ ma
dìtɛárɛ àgɔ̃ ma sísin, mani su á kĩnaa mà arubarika daágu. 25 Tó átɛni ma gbagbaki pì bo kũ
gbɛ̀ɛo, àsun bo kũ gbɛ̀ anaaoro, zaakũ tó a gã pɛ̀tɛa, a tò à gbɑ̀a lɛ̀n gwe. 26 Àsun ma gbagbaki
bo à a didiki kɛro, de á pótompokɛ sún bo gbagbaki pìiaro yãi.

23

Yãkɛna a zɛ́a

1 Àsun òpi baaru kpáro. Àsun zɛ kũ gbɛ̃ vãnio ɛ́kɛ sèedade ũro. 2 Àsun tɛ́ parii yãvãnikɛnaa
gũnlo. Àsun zɛ kũ pario yãkpatɛ gũn à bo yãzɛde kpɛro. 3 Tó takaside yã nnaro, àsun zɛ
kãaoro. 4 Tó n ibɛrɛɛ zù ke a zaaki sɑ̀tɛ akũsɔ̃ n kpakũ kãao, ǹ a kũ ǹ gɛ́onɛ bɛ. 5 Tó n n
zãnguri zaaki è àtɛn fu asoa, ǹ kpái, ǹsun a tónlo.

6 Tó takaside yã nna, àsun bo a kpɛro. 7 À kɛ zɐ̃̀ kũ manafikio. Àsun taarisaride ke gbɛ̃ mana
dɛro, zaakũ mani tó taaride bo pãro. 8 Àsun gusarɛgba síro, zaakũ gusarɛgba dì tó wɛ́denɔ
vĩna kũmɛ, akũsɔ̃ àdi gbɛ̃ mananɔ yã litɛ kpɛdangara. 9 Àsun bòasu wɛ́ tãro. Á bòasukɛ dɔ̃,
zaakũ bòasunɔn á ũ yã Misila. 10 Àgɔ̃ pɔ́ tɔ̃ á buranɔa à kɛkɛ ari wɛ̃̀ suddo, 11 a wɛ̃̀ suppladen
à tó zĩtɛ kámma bo à ĩam pá, de á takasidenɔ le ò a zɐ̃̀ kũ à bùtɛ gwenɔ kɔ̃nɔ wɛ, nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ
le ò a kpara só. À kɛ lɛ dɔ kũ á geepi búo kũ á kùkpɛo. 12 Àgɔ̃ zĩ kɛ ari gɔrɔ suddo, a suppladen
àgɔ̃ kámma bo, de á zùnɔ kũ á zaakinɔ le ò kámma bo, akũsɔ̃ á zɔ̀nɔ kũ bòasunɔ ni le ò ĩam pá.
13 Àgɔ̃ yã kũ ma òárɛnɔ kũna pínki. Àsun tãnanɔ tɔ́ síro. Òsun ń tɔ́ ma á lɛ́n sero.

Dikpɛ mɛ̀n aakɔ̃nɔ
(Bon 34:18-26)

14 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo àgɔ̃ su dikpɛ kɛmɛnɛ gɛ̃̀n aakɔ̃. 15 Àgɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ lákũ ma
dìtɛárɛ nà, àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari gɔrɔ suppla mɔ kũ òdi pi Abibu gũn a gɔrɔa, zaakũ
mɔ pì gũnn a bɔtɛn Misila. Gbɛ̃ke sún su ma kĩnaa ɔkoriro. 16 Àgɔ̃ Pɔ́kɛ̃na dikpɛ kɛ gɔrɔ kũ a
na pɔ́kɛ̃naaa, à á burapɔ káakunɔ kpáma. Àgɔ̃ Pɔ́dufublena dikpɛ kɛ wɛ̃̀ lakanaaa, gɔrɔ kũ a
á burapɔnɔ kàkara pínki. 17 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo gɛ̃̀n aakɔ̃ á gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki su kɔ̃kakarana kɛ makũ
Dikiri á Luda arɛ. 18 Àsun pɔ́futɛna kpáma lɛɛlɛ kũ sa'opɔ aruoro. Àsun dikpɛ sa'opɔ nísi ditɛ
gu dɔaro. 19 Àgɔ̃ gɛ́ ma Dikiri á Luda ɔnn kũ á burapɔ káakunɔo. Àsun blènɛ nɔ̀bɔ kuku kũ a
da yɔ̃'ioro.

Luda Malaika ni do a gbɛ̃nɔnɛ arɛ

20 Mani malaika gbarɛ à doárɛ arɛ à á dãkpã zɛ́n à ká kãáo gu kũ ma kɛ̀kɛn. 21 À laakari
dɔ a yãa à a yã ma. Àsun bo a kpɛro, zaakũ ani sùru kɛ kãáo á taari yã musuro kũ ma tɔ́ kúa
yãi. 22 Tó a a yã mà akũsɔ̃ a yã kũ ma òárɛ kɛ̀ pínki, manigɔ̃ de á ibɛrɛnɔ ibɛrɛ ũmɛ, á wɛtɛrinɔ
wɛtɛri ũ. 23 Ma malaika pì ni doárɛ arɛ à gɛ́ zɛárɛ bùsu kũ Amɔrinɔn kun kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ
kũ Kanaanɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, mani ń kakatɛ. 24 Àsun kútɛ ń tãnanɔnɛ à dońyĩro, àsun ń
kɛna kɛro. À ń gboro à ń gbɛ̀nɔ wíwi. 25 À dɔ Dikiri á Ludai, ani arubarika daárɛ á pɔ́blen kũ
á pɔ́minaao, ani gyãnɔ kɛ̃áwa. 26 Nɔgbɛ̃nɔ ni nɔ̀ bɔtɛ á bùsunlo akũsɔ̃ para nigɔ̃ kunlo. Mani á
wɛ̃̀ndi bà dɔárɛ kũ mɔ̀kakɔ̃anaao. 27 Mani vĩna dada gbɛ̃ kũ ò kú á arɛnɔi, mani tó bídi gɛ̃ buri
kũ a ka ń kĩnaanɔgu, mani tó á ibɛrɛnɔ kpɛ liárɛ. 28 Mani zúmantɛ̃nɔ gbarɛ á arɛ ò ká Ivinɔgu
kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ ò pɛ́ḿmaárɛ. 29 Adi kɛ mani pɛ́ḿmaárɛ wɛ̃̀ do gũn gɛ̃̀nɔnlo, de bùsuu pì
sún gɔ̃ lákpɛ ũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ daálaro yãi. 30 Manigɔ̃ pɛ́ḿmaárɛ busɛbusɛmɛ ari à kɛ dasi à ká à
bùsu sí. 31 Mani á bùsu lɛ́ daárɛ zaa Isira Tɛ̃ra lɛ́a ari Filisitininɔ Isira lɛ́a, zaa gbáranna lɛ́n ari
Yuflati lɛ́a. Mani bùsupidenɔ naárɛ á ɔĩ à pɛ́ḿma. 32 Á bàka súngɔ̃ kú ń yãn ke ń tãnanɔ yãnlo.
33 Àsun tó ògɔ̃ kú á bùsunlo, de òsun tó à durunna kɛmɛnɛro, zaakũ tó a ń tãnanɔ gbàgba, a
tankutɛ kpàkpa á zĩdanɛmɛ.

24

Luda bàka kunna kũ Isarailanɔ sèedaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Mɔkɔ̃n kũ Harunao kũ Nadabuo kũ Abiuo kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn
baaakɔ̃ akurinɔ, à didi kpia à mɔ́ ma kĩnaa, à donyĩ kɛmɛnɛ zaa zɐ̃̀. 2 Mɔkɔ̃mmɛ ĩni namai ndo,
gbɛ̃ kparanɔ sún su kãniro akũsɔ̃ pari sún didi kũńwo kpi díkĩna musuro.
3 Musa gɛ̀ɛ à yã kũ Dikiri òo gbɐ̃̀ńnɛ pínki kũ dokayãnɔ pínki. Ò wè lɛɛlɛ ń pínki ò pì: Yã kũ
Dikiri ò pínki óni kɛ. 4 Akũ Musa yã kũ Dikiri òo pìnɔ kɛ̃̀ takada gũn pínki.
À fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ à gbagbaki bò kpigɛrɛɛi, akũ à gbɛ̀ɛ pɛ̀tɛpɛtɛ mɛ̀n kuri awɛɛpla Isaraila
buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ pɔ́ ũ. 5 À Isaraila kɛfɛnnanɔ zɪ̃̀ kũ zùsanɛnɔ, akũ ò sa'opɔ kũ òdi ká
tɛ́n à tɛ́ kũ òo Dikiria kũ sáabukpana sa'opɔnɔ. 6 Akũ Musa zùu pìnɔ aru sì à kpàatɛ lɛu pla. À
a lɛu do dìtɛ kũ tao à a lɛu do àtɛ̃ gbagbakia. 7 Akũ à Dikiri bàka kunna kũńwo takada sɛ̀ à a
kyó kɛ̀ńnɛ. Akũ ò pì: Yã kũ Dikiri ò pínki óni kɛ óni mì natɛnɛ. 8 Akũ à aru pìi sɛ̀ à fɐ̃̀ḿma à pì:
Dikiri bàka kunna kãáo arun gwe lákũ a mà nà pínki.
9 Musa kũ Harunao kũ Nadabuo kũ Abiuo kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurinɔ
dìdi kpia. 10 Ò Isarailanɔ Luda è. Safia gbɛ̀ gusara katɛna a gbá gɛ̃i, a í de búgu swáswa lán
ludambɛ búgu bà. 11 Luda dí yãke kɛ Isaraila gbãnade pìnɔnɛro. Ò wɛ́ sìalɛ, akũ ò pɔ́ blè ò í
mì.

Musa kunna Sinai kpi musu

12 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ didi kpia ǹ mɔ́ ma kĩnaa ǹgɔ̃ kú gwe. Mani gbɛ̀ anlo kũ ma a
dokayãnɔ kɛ̃anɔ kpámma, de ǹ le ǹ dańnɛ. 13 Akũ à fùtɛ kũ a kpàasi Yɔsuao, òtɛn gɛ́ didi Luda

kpia. 14 Akũ Musa pì gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ ó dã la, óni ɛra ò su á kĩnaa. Haruna kũ Uruo nigɔ̃
kú kãáo. Tó gbɛ̃ke yãke vĩ, à géo ń kĩnaa. 15 Akũ Musa dìdi kpi pìia. Túsukpɛ dà a mìsɔ̃ntɛla,
16 akũ Dikiri gakuri kìpa Sinai kpi pìia. Túsukpɛ pì daala lɛ ari gɔrɔ suddo, a gɔrɔ suppladen
Dikiri lɛ́ zù Musai zaa túsukpɛ pìi gũn. 17 Isarailanɔ Dikiri gakuri è lán tɛ́ kũ àdi ń ble bà kpi pìi
mìsɔ̃ntɛa. 18 Akũ Musa gɛ̃̀ tɛ́luku pìi gũn à ɛ̀ra à dìdi kpi pìia. À kú gwe ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃
kũ gwãanio.

31

Luda bizakuta

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Ǹ ma! Ma Uri nɛ́ Bezalɛli, Uru daikore, Yuda buri sɛ̀. 3 Ma tò
ma Nini kúa, akũ à ɔ̃ndɔ̃ kũ gonio kũ dɔ̃naao lè ɔzĩ pínki gũn. 4 À zãble pɔ́nɔa dɔ̃ kũ wuraao
kũ andurufuuo kũ mɔ̀gotɛ̃o. 5 À gbɛ̀ bɛɛrɛde ana dɔ̃ kũ a dana pɔ́ gũnwo kũ lí'anaao kũ ɔzĩ
sĩnda pínkio. 6 Abire gbɛra ma Aisamaki nɛ́ Ɔɔliabu, Dã buri dìtɛ a kpanyĩri ũ. Ma ɔzĩkɛrinɔ
gbà ɔ̃ndɔ̃ ń pínki, de ò le ò pɔ́ kũ ma dìtɛnnɛnɔ kɛ pínki: 7 Dakarɛki kuta kũ doka àkpatiio kũ
a nɛ́kparɛo kũ kpɛ́ pì pɔ́ ketenɔ pínki, 8 teburu kũ a pɔ́ ketenɔ, wura atɛ̃nɛ fitiladibɔ kũ a pɔ́
ketenɔ pínki, turaretitikpataki, 9 sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ oki kũ a pɔ́ ketenɔ pínki, dàga kũ
a dibɔɔo, 10 pɔ́kasa kũ ò tɛ̀nɔ, sa'ori Haruna pɔ́kasa kũ ani naomainɔ kũ a nɛ́nɔ sa'opɔkasanɔ
pínki, 11 pɔ́ sakɛnísi kũ bizakuta turaretiti gbĩ nnannao. Ò pɔ́ pìnɔ kɛ lákũ ma dìtɛnnɛ nà pínki.

Kámmabogɔrɔ yã

12 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 13 Ǹ o Isarailanɔnɛ ò kámmabogɔrɔ kũ ma dìtɛ yã da, zaakũ à
de sèeda ũ makũ kũ ákɔ̃nɔ dagura ari á buria, de à le à dɔ̃ makũ Dikiri ma á sɛ́ ma gbɛ̃nɔ
ũ. 14 Àgɔ̃ kámmabogɔrɔ pì yã da, zaakũ gɔrɔ pì kúárɛ adonamɛ. Gbɛ̃ kũ à gɔrɔ pìi tɛ̃ɛ kɛ̀, ade
gàmɛ. Gbɛ̃ kũ à zĩ kɛ̀ gɔrɔ pìia, ò ade bo a gbɛ̃nɔ tɛ́ ò a dɛ. 15 Àgɔ̃ zĩ kɛ gɔrɔ suddo, a gɔrɔ
suppladen áni kámma bo, zaakũ makũ Dikiri ma pɔ́mɛ. Gbɛ̃ kũ à zĩ kɛ̀ kámmabogɔrɔaa gàmɛ.
16 Isarailanɔ gɔ̃ kámmabogɔrɔ pì yã kũna ò ditɛ gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ ũ ari ń buria ma bàka kunna kũńwo
yã ũ. 17 Anigɔ̃ de sèeda ũ makũ kũ Isarailanɔ dagura gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ makũ Dikiri ma
musu kũ anduniao kɛ̀ gɔrɔ suddomɛ, akũ ma làka ma kámma bò a gɔrɔ supplade zĩ. 18 Kũ
Dikiri yã ò Musanɛ Sinai kpi musu à làka, akũ à dokayã kɛ̃̀ gbɛ̀ anlonɔa mɛ̀n pla kũ a zĩda
ɔnɛo à kpàa.

32

Wura zùsanɛ bɔ̀rɔɔ

1 Kũ gbɛ̃nɔ è Musa dí kipa kpia likalikaro, ò kàkara Harunai ò pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tãna kenɔ
kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ à ó bɔ́tɛ Misila pìi, ó dɔ̃ yã kũ à a lèro. 2 Akũ Haruna
pìńnɛ: À á nɔgbɛ̃nɔ wura pɔ́sãnɔ bɔtɛ kũ á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ pɔ́nɔ à suomɛnɛ.
3 Akũ ń pínki a wura pɔ́sãnɔ bòbo ò kpà Harunaa. 4 À sì à kàsa lán zùsanɛ bà, akũ à lɔ̀lɔ. Akũ ò
pì: Isarailanɔ, á tãnan di! Àkũ mɛ́ à á bɔ́tɛ Misila. 5 Kũ Haruna è lɛ, à sa'oki bò zùu pì arɛ, akũ
à kpàkpaa kɛ̀ à pì: Dikiri dikpɛ kun zia. 6 Kũ gu dɔ̀, gbɛ̃nɔ fùtɛ ò sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa
kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Gbɛ̃nɔ vùtɛ òtɛn pɔ́ ble òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã kɛ.
7 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ kipa ǹ gɛ́! N gbɛ̃ kũ n bo kũńwo Misilanɔ yàka. 8 Ò kɛ̃̀ zɛ́ kũ ma
mɔ̀ńnɛa likalika, ò wuraa kàsa tãna ũ lán zùsanɛ bà, ò kùtɛnɛ ò sa òa ò pì, Isarailanɔ tãna kũ
à ń bɔ́tɛ Misilan gwe. 9 Akũ Dikiri ɛ̀ra à pì Musanɛ: Ma è gbɛ̃ pìnɔ sã gbãnamɛ. 10 Ǹ gomala
de mà a pɔfɛ̃ kipaḿma mà ń kakatɛ, ama mani n burinɔ kɛ dasi. 11 Akũ Musa kútɛ kɛ̀ Dikiri
a Ludanɛ à pì: Dikiri, bɔ́yãin ntɛn pɔfɛ̃ kipa n gbɛ̃nɔa kũ n ń bɔ́tɛ Misila kũ n gbãna purao
kũ n gɛ̀sã gbãnaoo? 12 Misilanɔ ni pi ń kakatɛna yãin n ń bɔ́tɛ, de ǹ le ǹ ń dɛdɛ kpinɔ musu
ǹ ń láka andunia gũn. Ǹ n pɔfɛ̃ kpátɛ ǹ yã kũ ń ye ǹ kipa n gbɛ̃nɔaa pì bo n nɛ̀sɛn. 13 Ǹ dɔ n
zɔ̀blerinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Isarailao yãn, zaakũ n la dàńnɛ kũ n zĩdao n pì, ĩni ń buri kara
lán susunɛnɔ bà, ĩni bùsu kũ n a yã òńnɛ kpá ń burinɔa ògɔ̃ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Akũ Dikiri
yã kũ à pì áni kipa a gbɛ̃nɔaa pìi bò a nɛ̀sɛn.
15 Musa ɛ̀ra à kìpa kpia, à doka gbɛ̀ anlo mɛ̀n pla pìnɔ kũna a ɔ̃ĩ. Yã kɛ̃na gbɛ̀ɛ pìnɔa kpa
plapla pínki. 16 Luda mɛ́ à gbɛ̀ anlo pìnɔ à, àkũ mɛ́ à yã kɛ̃̀ḿma. 17 Yɔsua gbɛ̃nɔ wiki mà, akũ à
pì Musanɛ: Ǹ zɪ̃̀ wiki ma dɔ bùran. 18 Musa pì: Kùwiki mɛ́ à dɔ gwero, wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔn gwe sɔ̃ro,
gbɛ̃nɔ lɛ̀sinaan matɛn ma. 19 Kũ à kà kãni kũ bùraao, à è òtɛn ũ wã zùsa pì arɛ, akũ à pɔ fɛ̃̀. À
gbɛ̀ anlo kũ à kũnaa pìnɔ pàtɛ kpigɛrɛɛi gwe, ò wìwi. 20 Akũ à zùsa kũ ò pìi pìi sɛ̀ à dà tɛ́n. À a
títi bò, akũ à kà ín à kpà Isarailanɔa, ò mì. 21 Akũ Musa Haruna là à pì: Bɔ́n gbɛ̃ pìnɔ kènnɛ,
gbasa n tò ò durunna zɔ̃kɔ̃ dí taka kɛ̀ɛ? 22 Akũ à wèa à pì: Ǹsun pɔ fɛ̃ro, mare. Ń gbɛ̃ pìnɔ dɔ̃,
kũ ò vãni. 23 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò pìmɛnɛ mà tãna ke kɛ à dońnɛ arɛ. Ò pì Musa kũ à á bɔ́tɛ Misila pìi,

ò dɔ̃ yã kũ à a lèro. [24] Akũ ma pìńnɛ gbɛ̃ kũ ò wura vĩnɔ bɔtɛ ò suo. Kũ ò sùo, akũ ma kà tɛ́n,
akũ à bò zùsanɛ́ bɔ̀rɔɔ pì ũ.

[25] Musa è Haruna tò gbɛ̃nɔ tɛni ń pɔyeina kɛ, akũ ò gɔ̃̀ lalandi pɔ́ ũ ń ibɛrɛnɔnɛ. [26] Akũ à zɛ̀
bùra zɛ́lɛa à pì: Gbɛ̃ kũ ò kú Dikiri kpanɔ su ma kuru. Akũ Levi burinɔ kàkara a kuru. [27] À
pìńnɛ: Dikiri Isarailanɔ Luda pì, á baadi a fɛ̃nɛda loko à dodo bùraai zɛ́lɛ kũ zɛ́lɛo, á baadi a
gbɛ̃nɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ kũ a gbɛ̃dakenɔ dɛdɛ. [28] Levi burinɔ kɛ̀ lákũ Musa dàńnɛ nà. Gbɛ̃ kũ ò
ń dɛdɛ zĩ pìianɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃ taka bà. [29] Akũ Musa pì Levi buri pìnɔnɛ: Lákũ a bo á
nɛ́nɔ kũ á gbɛ̃nɔ kpɛ nà, a á zĩda kpà Dikiria gbãra, Dikiri arubarikaa dàágu gbãran gwe.

Musa kutɛkɛna Dikirinɛ Isarailanɔnɛ

[30] Kũ gu dɔ̀ Musa pì Isarailanɔnɛ: A durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀, bee kũ abireo mani ɛra mà didi kpia
mà gɛ́ Dikiri kĩnaa dɔ, òdigɔ̃ dɔ̃ro ke mani le mà kútɛ kɛnɛárɛ á durunna yã musu. [31] Akũ à ɛ̀ra
à gɛ̀ɛ Dikiri kĩnaa à pì: N yã nna! Gbɛ̃ pìnɔ durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀, ò tãna ke kɛ̀ ń zĩdanɛ kũ wuraao.
[32] Ǹ sùru kɛ! Ǹ ń durunna kɛ̃ḿma. Tó lɛnlo, ǹ ma tɔ́ warawara takada kũ n kɛ̃̀ɛ gũn. [33] Dikiri
pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀mɛnɛ tɔ́n mani warawara ma takada gũn. [34] Ǹ gɛ́ kũ gbɛ̃nɔ gu kũ
ma ònnɛn sà. Ma Malaika ni donnɛ arɛ. Bee kũ abireo tó ma wɛ́tãmmana gɔrɔ kà, mani wɛ́
tãḿma ń durunna yãi. [35] Akũ Dikiri gagagyã kà gbɛ̃nɔgu zùsanɛ kũ ò tò Haruna pìi pì yãi.

33

[1] Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ ǹ go la, mɔkɔ̃n kũ gbɛ̃ kũ n bo kũńwo Misilanɔ, ǹ gɛ́ kũńwo bùsu kũ
ma la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo ma pì mani kpá ń burinɔan. [2] Mani malaika gbarɛ
à doárɛ arɛ mani pɛ́árɛ Kanaanɔa kũ Amɔrinɔ kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo. [3] À
gɛ́ bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìi gũn. Ama mani gɛ́ kãáoro, de màsun á kakatɛ zɛ́nlo yãi, zaakũ
sãgbãnadenɔn á ũ. [4] Kũ gbɛ̃nɔ yã pãsĩ pìi mà, ò ɔ́ɔ dɔ̀, akũ gbɛ̃ke dí a zãblebɔnɔ da doro.
[5] Zaakũ Dikiri gĩnakɛ à yã ò Musanɛ à o Isarailanɔnɛ à pi: Sãgbãnadenɔmɛ ń ũ, bee tó ma táa
ò kũńwo gɛ̀sɛ do, mani ń kakatɛ. Ń baadi ń zãblebɔnɔ bobo, manigɔ̃ dɔ̃ deran mani kɛ kũńwo
nà. [6] Akũ Isarailanɔ ń zãblebɔnɔ bòbo, odi da doro zaa Orɛbu kpi kĩnaa.

[7] Musa dì bizakuta sɛ́ à gɛ́ dɔ bùra kpɛ boruna kũ bùraa pìio fíti. À tɔ́ kpà kuta pìinɛ dakarɛki
kuta. Gbɛ̃ kũ à ye Dikiri yãi ade dì bo à gɛ́ dakarɛki kuta pì kĩnaa bùra kpɛ gwe. [8] Tó Musa bò
àtɛn gɛ́ kpɛ́ pì kĩnaa, baadi dì bo à zɛ a kpɛ́lɛlɛa àgɔ̃ a gwa ari à gɛ́ à gɛ̃n. [9] Tó Musa gɛ̃̀ kpɛ́ pìn,
tɛ́luku dì kipa àgɔ̃ dɔ kpɛ́lɛlɛa, akũ Dikiri dì yã o kãao. [10] Tó gbɛ̃nɔ è tɛ́luku pì dɔ kpɛ́lɛlɛ pìia,
baadi dì donyĩ kɛ a kpɛ́lɛlɛa. [11] Dikiri dì yã o kũ Musao tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, lákũ gbɛ̃ dì yã o kũ a gbɛ̃nnao
nà. Musa dì ɛra à su bùran, ama Nuni nɛ́ Yɔsua a kpàasi dì bo kpɛ́ pìi gũnlo.

Dikiri bo à suna Musaa

[12] Musa pì Dikirinɛ: N pìmɛnɛ mà gɛ́ kũ gbɛ̃ pìnɔ, ama ńdi gbɛ̃ kũ ntɛn damɛnɛ omɛnɛro.
N pìmɛnɛ yã ń ma dɔ̃ n gbɛ̃nna ũ akũsɔ̃ ma n pɔnna lè. [13] Zaakũ ma n pɔnna lè, ǹ tó mà
n laasunnɔ dɔ̃ sà, de mà le màgɔ̃ n dɔ̃ màgɔ̃ nna kũnwo yãpura. Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ buri díkĩna bi n
gbɛ̃nɔmɛ. [14] Akũ Dikiri wèa à pì: Ma wɛ́ nigɔ̃ tɛ́ái mà á gba kámmabonaa. [15] Musa pì: Tó ńdi
wɛ́ tɛ́wáiro, ǹsun ó futɛ laro. [16] Tó ńdi gɛ́ kũooro, deran oni le ò dɔ̃ kũ makũ kũ n gbɛ̃ pìnɔ ó
nna kũnwoo? Oni ó dɔ̃kɔ̃nɛ kũ buri pãndenɔ andunia gũn deramɛɛ? [17] Dikiri pìnɛ: Yã kũ n
gbɛ̀kama pì mani kɛ, zaakũ n ma pɔnna lè, má n dɔ̃ ma gbɛ̃nna ũ.

[18] Musa pì: Ǹ n gakuri mɔmɛnɛ. [19] Akũ Dikiri wèa à pì: Mani tó ma manakɛ pínki gɛ̃ n arɛ,
mani ma tɔ́ Dikiri sísi n arɛ, zaakũ gbɛ̃ kũ má ye mà sùru kɛ kãaon mani kɛ kãao, akũsɔ̃ gbɛ̃
kũ má ye mà wɛ̃nda dɔ̃nɛn mani dɔ̃nɛ. [20] Akũ à pì: Ĩni fɔ̃ ǹ ma ãn gwaro, zaakũ bisãsiri ni fɔ̃
à wɛ́ simalɛ àgɔ̃ kunlo. [21] Dikiri pì: Ǹ gu gwa da ma sarɛ la. Ǹ zɛ gbɛ̀ɛ musu gwe. [22] Tó ma
gakuri pì tɛn gɛ̃, mani n sɔtɔ gbɛ̀sɔkɔn mà a ɔ kúnla ari mà gɛ̃tɛ. [23] Tó ma a ɔ gònla, ĩni ma kpɛ
kpa e sà, ama oni fɔ̃ ò ma ãn ero.

34

Gbɛ̀ anlo dufunɔ

[1] Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gbɛ̀ anlo kɛ mɛ̀n pla lán a káakunɔ bà, mani yã kũ ò kú a káakupɔ kũ
n wìnɔa kɛ̃ḿma. [2] Ǹgɔ̃ kú soru gũn kɔnkɔ. Ǹ didi Sinai kpia ǹ zɛ ma arɛ a mìsɔ̃ntɛa. [3] Gbɛ̃ke
sún su kũnworo. Òsun gbɛ̃ke e gukea kpi pìia sero. Bee sã ke zù sún su pɔ́ ble a gɛ̃iro.

[4] Musa gbɛ̀ anlo à mɛ̀n pla lán a káakunɔ bà. À fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku, akũ à dìdi Sinai kpia
à gbɛ̀ anlo mɛ̀n pla pìnɔ kũna a ɔĩ lákũ Dikiri ònɛ nà. [5] Dikiri kìpa túsukpɛ gũn à zɛ̀ a sarɛ,
akũ à a zĩda tɔ́ sìsi. [6] Kũ Dikiri tɛn gɛ̃ a arɛ, à a tɔ́ sìsi à pì: Dikiri, Dikiri Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri
sùruden ma ũ. Ma pɔ dì fɛ̃ likaro, má gbɛ̃kɛ kũ náanio vĩ zɔ̃kɔ̃. [7] Madìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ gbɛ̃nɔ ari ń
buri lɛ́mmɛ, mani ń yã vãninɔ kɛ̃ḿma kũ ń taarinɔ kũ ń durunnanɔo. Ama madì tó taaride
bo pãro. Madì denɔ yã vãni wí ń nɛ́nɔ musu kũ ń daikorenɔ kũ ń sãkpɛnɔ kũ ń nasionɔo.

8 Musa wùtɛ a nɛ̀sɛlɛ kutɛna à donyĩ kɛ̀nɛ gɔ̃̀nɔ 9 à pì: Dikiri, zaakũ ma n pɔnna lè, ǹ gɛ́ kũoo.
Bee kũ gbɛ̃ pìnɔ sã gbãna, ǹ sùru kɛ kũoo ó yã vãninɔ kũ ó durunnanɔ musu ǹ ó sɛ́ n pɔ́nɔ ũ.

Luda bàka kunna kũ Isarailanɔ
(Bon 23:14-19)

10 Dikiri pì: Ma bàka nigɔ̃ kú kãáomɛ. Mani yãbonsarɛ kɛ á pínki wára, kũ gbɛ̃ke dí a taka kɛ
buri ke gũn andunian zikiro. Buri kũ ò likaáinɔ ni ma yãkɛna e, zaakũ mani yã naaside kɛ
kãáo. 11 Àgɔ̃ yã kũ ma òárɛ gbãra kũna, mani pɛ́árɛ Amɔrinɔa kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ
kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo. 12 À laakari kɛ! Àsun lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ bùsu kũ átɛn gɛ́ gɛ̃n denɔoro, de
àsun tankutɛ kpákpa á zĩdanɛro yãi. 13 À ń sa'okinɔ gboro à ń tãna gbɛ̀nɔ wíwi à Asɛra línɔ zɔ̃zɔ̃.
14 Àsun kútɛ tãnanɛro, zaakũ makũ Dikiri ma tɔ́n Gɔ̃ba, madì gɔ̃ba kpá. 15 À laakari kɛ! Àsun
lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ bùsupidenɔoro, zaakũ tó òtɛn pãpã kɛ ń tãnanɔ yã musu, òtɛn sa oḿma, oni á
sísi à ń sa'ona nɔ̀bɔ só kũńwomɛ. 16 Àsun nɔ sɛ́ á nɛ́nɔnɛ ń tɛ́ro, zaakũ tó ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ tɛn pãpã
kɛ ń tãnanɔ yã musu, oni tó á nɛ́nɔ pãpã kɛ kũńwo se. 17 Àsun mɔ̀ pi tãna ũro.

18 Àgɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ. Àgɔ̃ burodi futɛnasari só gɔrɔ suppla mɔ kũ òdi pi Abibu
gũn lákũ ma dìtɛárɛ nà, zaakũ mɔ pìi gũn a bɔtɛ Misila. 19 Á daudunɔ bi ma pɔ́nɔmɛ ń pínki
kũ á pɔ́kãde nɛ́ sà káakunɔ ń pínki, zù ke pɔ́ ketenɔ. 20 Àgɔ̃ zaaki nɛ́ sà káaku bo kũ são. Tó ádi
boro, à a waka fĩ à dɛ. Àgɔ̃ á daudunɔ bo. Gbɛ̃ke sún su ma kĩnaa ɔkoriro. 21 Àgɔ̃ zĩ kɛ gɔrɔ
suddo à kámma bo a gɔrɔ suppladе zĩ, bee búwigɔrɔ ke pɔ́kɛ̃gɔrɔn yá.

22 Àgɔ̃ Pɔ́kɛ̃na dikpɛ kɛ gɔrɔ kũ a na burapɔ káaku kɛkɛnaaa. Àgɔ̃ Pɔ́dufublena dikpɛ kɛ wɛ̃̀
lakanaaa. 23 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ su makũ Dikiri Isarailanɔ Luda arɛ gɛ̃̀n aakɔ̃.
24 Mani pɛ́árɛ burinɔa mani á bùsu lɛ́ karaárɛ. Gbɛ̃ke ni á bùsu ni dɛ gɔrɔ kũ átɛn su makũ
Dikiri á Luda arɛ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo gɛ̃̀n aakɔ̃ro. 25 Àsun pɔ́futɛna kpáma lɛɛlɛ kũ sa'opɔ aruoro.
Àsun Vĩnla sa'ona nɔ̀bɔ ditɛ gu dɔ̀aro. 26 Àgɔ̃ gɛ́ makũ Dikiri á Luda ɔnn kũ á burapɔ káakunɔ.
Àsun blɛ̀nɛ nɔ̀bɔ kuku kũ a da yɔ̃'ioro.

27 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ yã pìnɔ kɛ̃ takadan, zaakũ ma bàka kunna kũnwo kũ Isarailanɔ
yãnɔn gwe. 28 Musa kú kũ Dikirio gwe ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio pɔ́blenaa sari
pɔ́minaa sari. Akũ Dikiri a bàka kunna kũńwo yã mɛ̀n kurinɔ kɛ̃̀ gbɛ̀ anlo pìnɔa.

Musa ãn tɛ́kɛnaa

29 Kũ Musa kìpa Sinai kpia, à gbɛ̀ anlo mɛ̀n pla kũ doka kɛ̃aa pìnɔ kũna a ɔĩ. À dɔ̃ kũ a ãn tɛn
tɛ́ kɛ ń yã'ona kũ Dikirio yãiro. 30 Kũ Haruna kũ Isarailanɔ a è ń pínki, a ãn tɛn tɛ́ kɛ, vĩna ń kũ
ò nai. 31 Akũ Musa ń sísi. Haruna kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ɛ̀ra ò sù a kĩnaa, akũ à yã ò kũńwo. 32 Abire
gbɛra Isarailanɔ nài ń pínki, akũ à yã kũ Dikiri dìtɛarɛ Sinai kpi musu òńnɛ pínki. 33 Kũ à yã
òńnɛ à làka, à fáta kù a ãnnwa. 34 Tó à gɛ̃̀ à yã o kũ Dikirio, àdi fáta go ari à ɛra à bo. Tó à
bò, àdi yã kũ Dikiri dìtɛarɛ o Isarailanɔnɛ, 35 akũ òdi e a ãn tɛn tɛ́ kɛ. Musa dì ɛra à fáta kú a
ãnnwa ari à ɛra à gɛ̃ à yã o kũ Dikirio.

40

Bizakuta sakɛnaa

1 Dikiri pì Musanɛ: 2 Ǹ kuta dɔ kũ à de dakarɛki kuta ũ mɔ káakun gɔrɔ káaku zĩ 3 ǹ àkpati
kũ doka gbɛ̀ anlonɔn kú a gũn ditɛn ǹ lábure kpái. 4 Ǹ gɛ̃ kũ teburuo ǹ a tanɔ kátɛa zɛ́azɛa.
Ǹ gɛ̃ kũ fitiladibɔɔo ǹ a fitilanɔ kɛkɛ. 5 Ǹ wura turaretitikpataki ditɛ doka àkpati arɛ ǹ kuta
kpɛ́lɛlɛ lábure kpá ǹ tataalɛ. 6 Ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ oki ditɛ dakarɛki kuta kpɛ́lɛlɛa, 7 ǹ
dàga ditɛ dakarɛki kuta dagura kũ sa'okio ǹ í kán. 8 Ǹ kara kpá ǹ likai, ǹ lábure kpá karaa pì
lɛ́a.

9 Ǹ pɔ́ sakɛnísi sɛ́ ǹ kú kpɛ́ pìia kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki ǹ ditɛ ma pɔ́ ũ kũ a zĩkɛbɔnɔ, oni
gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 10 Ǹ nísi pì kú sa'oki pìia kũ a zĩkɛbɔnɔ pínki. Ǹ sa'oki pì ditɛ ma pɔ́ ũ, anigɔ̃ de ma
pɔ́ ũ deńla. 11 Ǹ nísi pì kú dàga pìia kũ a dibɔɔo, oni gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 12 Ǹ su kũ Harunao kũ a nɛ́nɔ
dakarɛki kuta kpɛ́lɛlɛa ǹ ń zú o gwe. 13 Ǹ sa'ori pɔ́kasanɔ da Harunanɛ, ǹ nísi kúa ǹ a ditɛ
ma pɔ́ ũ, ani gɔ̃ ma gbàgbari ũ. 14 Ǹ su kũ a nɛ́nɔ dɔ ǹ utagyabanɔ dadańnɛ, 15 ǹ nísi kúkuḿma
lákũ n kù ń dea nà, oni ma gbagba. Nísikummanaa pì mɛ́ ani tó ògɔ̃ de ma gbàgbarinɔ ũ ari ń
buria. 16 Musa kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà pínki.

17 Ń bona Misila wɛ̃̀ plade mɔ káaku gɔrɔ káakua ò kuta pìi dɔ̀. 18 Kũ Musa tɛn kuta pì dɔ, à a
zɛbɔnɔ pɛ̀tɛpɛtɛ gĩa, akũ à a lípɛtɛnɔ pɛ̀pɛn à a líkpakpanɔ kpàkpan, akũ à lípɛtɛnɔ pɛ̀tɛpɛtɛ. 19 À
biza kùa, akũ à bára kùtɛa lákũ Dikiri ònɛ nà. 20 À sèeda gbɛ̀ anlonɔ sɛ̀ à kà àkpatii pìi gũn, à
àkpatii pì sɛ́linɔ dà a zãnɔ gũn, akũ à a nɛ́ kùtɛa. 21 À gɛ̃̀o kpɛ́n, akũ à lábure kpà sèeda àkpatii
pìii lákũ Dikiri ònɛ nà. 22 À teburuu dìtɛ dakarɛki kutan lábure pì kpɛ́lɛlɛ kpa gugbãnduru

kpa. [23] À burodii kàtɛa Dikirinɛ zɛ́azɛa lákũ à ònɛ nà. [24] À fitiladibɔɔ dìtɛ dakarɛki kutan
arɛdɔkɔ̃ana teburuua gɛ̀nɔmidɔki kpa, [25] à fitilanɔ nàna Dikiri arɛ lákũ à ònɛ nà. [26] Akũ à
wura turaretitikpataki pìi dìtɛ dakarɛki kutan lábure sarɛ, [27] akũ à turaretiti gbĩ nnanna
kpàtaa lákũ Dikiri ònɛ nà. [28] Akũ à lábure kpà kuta pì lɛ́a.

[29] À sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ oki dìtɛ dakarɛki kuta kpɛ́lɛlɛa, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n
à tɛ́ kũ òa kũ flawaao lákũ Dikiri ònɛ nà. [30] À dàgaa pìi dìtɛ dakarɛki kuta dagura kũ sa'okio,
akũ à í kàn. [31] Gwen Musa kũ Harunao kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dì ń ɔnɔ kũ ń gbánɔ pípin. [32] Tó òtɛn
gɛ̃ dakarɛki kutan, ke tó òtɛn na sa'okii, òdi ń ɔnɔ kũ ń gbánɔ pípin lákũ Dikiri ò Musanɛ nà.
[33] Akũ à karaa kpà à lìka kuta pìii kũ sa'okio, akũ à lábure kpà karaa pì lɛ́a. Lɛn Musa zĩ pìi
kɛ̀ à làka lɛ.

Dikiri gakuri kipana bizakutan
(Nar 9:15-23)

[34] Akũ tɛ́luku pìi dà dakarɛki kuta pìla, Dikiri gakuri kuta pìi pà. [35] Musa dí fɔ̃ à gɛ̀ dakarɛki
kuta pìi gũnlo, kũ tɛ́luku dàala akũsɔ̃ kũ Dikiri gakuri kuta pìi pà yãi.

[36] Isarailanɔ táa'onaa gũn, tó tɛ́luku pìi gò kuta pìia, akũ òdi futɛ kũ táo. [37] Tó tɛ́luku pì dí
goaro, òdi futɛ kũ táoro, sé zĩ kũ à gòa. [38] Fãnantɛ̃ Dikiri tɛ́luku dì da kuta pìla, gwãani sɔ̃ tɛ́
dìgɔ̃ kú tɛ́luku pìi gũn. Lɛn Isarailanɔ dì e lɛ ń pínki ń táa'onaa gũn pínki.

SÃɑRUN WOODA

Sãɑrun Woodɑn tirerun gɑri sun sɔ̃ɔmɔ woodɑ ye Isirelibɑ bɑ swĩi bɑ kɑ Gusunɔ sãwɑ. Yãku kowobɑ bɑ tɔmbu woodɑ ye sɔ̃ɔsi. Woodɑ ye, yɑ bu sɔ̃ɔsimɔwɑ gãɑ ni nu disi mɔ kɑ ni nu ǹ disi mɔ. Yɑ mɑɑ nɛɛ, n weenɛ Isirelibɑ bɑ n dɛɛre bu sere Gusunɔ susi.

Tire ten kpunɑɑ

1. Yãkunun woodɑ, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Woodɑ ye bɑ yi yãku kowobun sɔ̃, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye yɑ disi mɔ kɑ ye yɑ ǹ disi mɔ, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Torɑnun yãkunu, wiru 16.
5. Dɛɛrɑsiɑbu kɑ sãɑrun woodɑ, wiru 17n di sere wiru 27.

YÃKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sokɑ sɑɑ win kuu bekurugii tèn mi bɑ rɑ nùn sãn di. 2 U nùn sɔ̃ɔwɑ
u nɛɛ, ɑ Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ben goo ù n kĩ u nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ, u koo kpĩ u kɛtɛ
go, ǹ kun mɛ yãɑru.
3 N n yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirɑ yẽro u mɔ̀ kɑ kɛtɛ, kɛtɛ ye, yɑ ko n sãɑwɑ kɛtɛ kinɛru te tɑ ǹ
ɑlebu gɑɑ mɔ. U koo yãku te kowɑ nɛn sãɑ yerun kɔnnɔwɔ, kpɑ u kɑ nɛ, Yinni Gusunɔn durom
wɑ. 4 U koo win nɔmɑ sɔndiwɑ kɛtɛ yen wiru wɔllɔ ye nɛ Gusunɔ nɑ wurɑ yu kɑ win durum
wukiri. 5 U koo kɛtɛ ye gowɑ nɛ, Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ. Aronin bibu
be bɑ sãɑ yãku kowobu, beyɑ bɑ koo yen yɛm suɑ kpɑ bu mu yɛ̃kɑ bu kɑ yãku yee ten nɔɔ bɔkɑ
sikerenɑ. 6 Yen biru bɑ koo sɑbe te kokuwɑ kpɑ bu ten yɑɑ bɔtiri. 7 Yãku kowo berɑ bɑ koo
yãku dãɑ yi yi kpɑ bu dɔ̃ɔ doke. 8 Dɔ̃ɔ wi sɔɔrɑ bɑ koo ye kpuro doke kɑ yen wiru kɑ yen gum.
9 Bɑ koo yen bɔsɔ yãnu kɑ yen wɔbunu kpuro teɑwɑ kpɑ yãku kowobu bu ye kpuro dɔ̃ɔ doke.
Yɑ ko n sãɑwɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu nìn nuburɑ koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
10 Goo ù n mɑɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru mɔ̀ kɑ yãɑru, ǹ kun mɛ kɑ boo, yãɑ kinɛrɑ u koo
go, ǹ kun mɛ boo kinɛru te tɑ ǹ ɑlebu gɑɑ mɔ. 11 U koo tu sɑkɑwɑ yãku yerun sɔ̃ɔ yẽsɑn nɔm
geu giɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ kpɑ yãku kowobu bu ten yɛm suɑ bu yɛ̃kɑ yɛ̃kɑ bu kɑ yãku
yerun nɔɔ bɔkɑ sikerenɑ. 12 U koo yɑɑ ye bɔtiriwɑ kpɑ u kpɛ̃ɛ yãku dɔ̃ɔ sɔɔ kɑ yen wiru kɑ
yen gum sɑnnu. 13 U koo yen bɔsɔ yãnu kɑ yen wɔbunu suɑ u teɑwɑ, kpɑ yãku kowo u ye
kpuro suɑ u dɔ̃ɔ doke, yu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ mɑm mɑm. Yɑ ko n sãɑwɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru tèn
nuburɑ koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
14 Goo ù n yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru mɔ̀ kɑ gunɔsu, kpɑrukonɑ u koo kɑ tu ko, ǹ kun mɛ
totobɛrɛnu. 15 Yãku kowo u koo kɑ gunɔ ge nɑ yãku yerɔ. Kpɑ u gen wiru burɑ kpɑ u gen
yɛm yɛ̃kɑ yɛ̃kɑ yãku yee ten yɛ̃sɑɔ. 16 U koo gen sɑnsu wukiriwɑ kpɑ u gen yɔ̃ɔru wĩɑ u kɔ̃
yãku yerun sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ mì bɑ rɑ torom wisi. 17 Kpɑ u gu bɛrɑ bɛsi yiru u kun sɔsiɑnɛ.
Yen biruwɑ u koo gu dɔ̃ɔ kpɛ̃ɛ, kpɑ gu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ. Yɑ ko n sãɑwɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru
tèn nuburu tɑ koo nɛ Yinni Gusunɔ dore.

2

Yãku ni bɑ kuɑ kɑ dĩɑ binnu

1 Goo ù n kĩ u Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ kɑ win dĩɑ binnu, somɑ u koo suɑ, u mu burinɑ kɑ
gum kɑ sere turɑre ye bɑ rɑ dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ. 2 U koo kɑ ye dɑwɑ Aronin bibun mi be bɑ
sãɑ yãku kowobu. Ben turowɑ u koo som mɛn nɔm wɔɔ teeru sɔkɑ u doke yãku yerun wɔllɔ
kɑ turɑre ye kpuro kpɑ u dɔ̃ɔ doke. Yerɑ yɑ koo de Gusunɔ u n yẽro yɑɑye. Yɑ ko n sãɑwɑ
yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru tèn nuburɑ koo Yinni Gusunɔ dore. 3 Som mɛ mu tie mu ko n sãɑwɑ
Aroni kɑ win bibugim. Mu kuɑwɑ mi dĩɑ dɛɛrɑnu, domi bɑ kɑ nu Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ.
4 À n Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑmmɛ kɑ kirɑ ni bɑ wɔ̃ɔwɑ, kɑɑ nu kowɑ kɑ som mɛ bɑ gum
yɛ̃kɑ ǹ kun mɛ mɛ bɑ kɑ gum burinɑ bɑ ǹ seeyɑtiɑ doke.
5 Bà n koo yãku te kon nɑ kɑ kirɑ ni bɑ sɔnwɑ, bɑ koo nu kowɑ kɑ som buu te bɑ burinɑ kɑ
gum, seeyɑtiɑ sɑri. 6 Yen biru bɑ koo nu muririwɑ kpɑ bu gum yɛ̃kɑ nin wɔllɔ. Yɑ ko n sãɑwɑ
yãkuru.
7 Bà n koo yãku te kon nɑ, kɑ kirɑ te bɑ koo wɔ̃, bɑ koo tu kowɑ kɑ som buuru te bɑ burinɑ
kɑ gum.
8 Bɑ koo kɑ yãku kirɑ te dɑwɑ Yinni Gusunɔn sãɑ yerɔ. Kpɑ u tu yãku kowo wɛ̃ u kɑ tu dɑ
yãku yerɔ. 9 U koo ten gɑru murɑ te tɑ koo de Yinni Gusunɔ u n yẽro yɑɑye kpɑ u tu dɔ̃ɔ doke
yãku yee ten mi, kpɑ tu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ. Tɑ ko n sãɑwɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru tèn nuburɑ koo

Yinni Gusunɔ dore. 10 Kirɑ ni nu tie, Aroni kɑ win bibɑ bɑ ni mɔ. Nu kuɑwɑ mi dĩɑ dɛɛrɑnu
domi bɑ kɑ nu Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kuɑ.
11 Kirɑ ni bɑ koo kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko kpuro, bu ku rɑɑ nu seeyɑtiɑ doke, bu ku
rɑɑ mɑɑ nu tim doke. 12 Kɑɑ kpĩ ɑ kɑ wunɛn dĩɑ gbiikinu Yinni Gusunɔ nɑɑwɑ. Adɑmɑ ɑ ǹ kɑ
nu yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu mɔ̀ yãku yerɔ.
13 Dĩɑ ni ɑ kɑ yãkuru mɔ̀ kpuro, kɑɑ nu bɔru dokewɑ. A ku duɑri ɑ kun tu doke. Domi bɔru
tɑ sãɑwɑ wunɛ kɑ Gusunɔn ɑrukɑwɑnin yĩreru. Yen sɔ̃nɑ bɑ ko n dɑ tu doke yãkuru bɑɑtere
sɔɔ.
14 I n kĩ i kɑ bɛɛn gberun dĩɑ gbiikinu nɑ Yinni Gusunɔn mi, i ko i nu sɔmɛwɑ kpɑ i nu nɑm i
sere kɑ nɑ. 15 Kpɑ i kɑ nu gum burinɑ, i turɑre sɔndi nin wɔllɔ. Yɑ ko n sãɑwɑ yãkuru. 16 Yãku
kowowɑ u koo som mɛ mu sãɑ Gusunɔgim dɔ̃ɔ doke kɑ sere mɑɑ turɑre ye. Yerɑ yɑ koo de
Gusunɔ u n yɛ̃ro yɑɑye. Yɑ ko n sãɑwɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.

3

Siɑrɑbun yãkunu

1 Goo ù n siɑrɑbun yãkuru mɔ̀ Yinni Gusunɔn mi kɑ kɛtɛ kinɛru, ǹ kun mɛ kɑ kɛtɛ niɑ, yen
ye u wɑ kpurowɑ u koo kɑ nɑ, yɑ kun gesi ɑlebu mɔ. 2 U koo win nɔmu sɔndiwɑ kɛtɛ yen wiru
wɔllɔ kpɑ u ye sɑkɑ kuu ten kɔnnɔwɔ mi bɑ rɑ Yinni Gusunɔ sã. Kpɑ yãku kowo Aronin bibu
bu yen yɛm yɛ̃kɑ bu kɑ sãɑ yerun nɔɔ bɔkɑ sikerenɑ. 3 Wee ye bɑ koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ dokeɑ,
yerɑ gum mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke, 4 kɑ gɑbu swii yiru kɑ yin gum mɛ mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sikɑɔ,
kɑ yen buro ge gɑ yen woru wukiri. Bɑ koo gu wĩɑwɑ kɑ gɑbu swii sɑnnu. 5 Yãku kowobɑ
bɑ koo ye kpuro dɔ̃ɔ doke yu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru sɑnnu. Yɑ ko n sãɑwɑ
yãku tèn nuburɑ koo Yinni Gusunɔ dore.
6 Goo ù n siɑrɑbun yãkuru mɔ̀ kɑ yãɑru, yãɑ te u wɑ kpurowɑ u koo kɑ nɑ, bɑɑ ǹ n nirun
nɑ, tɑ kun gesi ɑlebu mɔ. 7 N n yãɑ kpɛndun nɑ, u koo kɑ tu dɑwɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ.
8 Kpɑ u win nɔmɑ sɔndi ten wiru wɔllɔ u sere tu sɑkɑ Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Sɑɑ
yerɑ yãku kowobu bɑ koo ten yɛm suɑ bu yɛ̃kɑ bu kɑ yãku yee ten nɔɔ bɔkɑ sikerenɑ. 9 Wee
ye bɑ koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ dokeɑ, yerɑ ten gum, kɑ ten siru kpuro te bɑ koo burɑ sɑɑ ten
gɑbu wãɑn di, kɑ gum mɛ mu bɔsɔnu wukiri, 10 kɑ ten gɑbu swii, kɑ ten gum mɛ mu wãɑ
yɛ̃sɑɔ kɑ ten buro ge gɑ woru wukiri, ge bɑ koo wĩɑ kɑ gɑbu swii sɑnnu. 11 Yãku kowo u koo
ye kpuro dɔ̃ɔ dokewɑ yãku yerɔ, kpɑ yɑ n sãɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.
12 Goo ù n mɑɑ kɑ boo yãkuru mɔ̀, u koo kɑ gu dɑwɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 13 U koo win
nɔmɑ sɔndiwɑ boo gen wiru wɔllɔ kuu ten kɔnnɔwɔ, kpɑ u sere gu sɑkɑ. Kpɑ yãku kowobu
bu gen yɛm suɑ bu yɛ̃kɑ yãku yerun nɔɔ bɔkɑɔ bu kɑ sikerenɑ. 14 Wee ye bɑ koo Yinni Gusunɔ
dɔ̃ɔ dokeɑ, yerɑ gum mɛ mu gen bɔsɔ yãnu tɛ̃ke, 15 kɑ gɑbu swii yiru kɑ gum mɛ mu yi tɛ̃ke
kɑ gen buro ge gɑ woru wukiri, ge bɑ koo wĩɑ kɑ gɑbu swii sɑnnu. 16 Yãku kowowɑ u koo ye
kpuro dɔ̃ɔ doke mu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ. Kpɑ yɑ n sãɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru tèn nuburɑ koo Yinni
Gusunɔ dore.
Yen gum kpuro mu ko n sãɑwɑ Yinni Gusunɔgim. 17 Yen sɔ̃nɑ bɑɑ ǹ n sɑɑ yeren nɑ, mi i
wãɑ kpuro, i woodɑ yeni mɛm nɔɔwɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ, yerɑ i ku yɑɑ gum di, i ku mɑɑ yen
yɛm di.

4

Torɑnun yãkunu

1. Yãku kowo tɔnweron

torɑnun yãkuru

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Isirelibɑ woodɑ yenibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, goo ù n Yinni
Gusunɔn woodɑ gɑɑ torɑ u kun yɛ̃, wee ye u koo ko.
3 N n yãku kowon nɑ u torɑ, mɑ win torɑ te, tɑ Isirelibɑ kpuro torɑsiɑ, u koo kɑ kɛtɛ kinɛ
kpɛmbu nɑwɑ ge gɑ ǹ ɑlebu gɑɑ mɔ, u go u kɑ win torɑ ten suuru wɑ. 4 U koo kɑ kɛtɛ ye dɑwɑ
Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, kpɑ u win nɔmɑ sɔndi yen wiru wɔllɔ u sere ye sɑkɑ Yinni
Gusunɔn wuswɑɑɔ. 5 Yen biru kpɑ u yen yɛm suɑ u kɑ dɑ kuu ten sɔɔwɔ. 6 U koo kɑ mu win
niki biɑ dɛkɑwɑ, kpɑ u mu yɛ̃kɑ nɔn nɔɔbɑ yiru kuu ten beku kɑre ten berɑ giɑ Yinni Gusunɔn
wuswɑɑɔ. 7 Yen biru u koo yɛm mɛ yɛ̃kɑ kpɑkoro tèn mi bɑ rɑ turɑre dɔ̃ɔ doken kãɑnɔ te tɑ wãɑ
kuu ten sɔɔwɔ, kpɑ u mɛn sukum wisi yãku yerun temɔ te tɑ wãɑ kuu ten kɔnnɔwɔ. 8 U koo
yɑɑ yen gum kpuro wunɑ mɛ mu wãɑ bɔsɔ yãnu sɔɔ, 9 kɑ yen gɑbu swii, kɑ gum mɛ mu gɑbu
swii yi wukiri yɛ̃si yɛ̃sikɑɔ, kɑ buro ge gɑ woru wukiri, ge bɑ koo wĩɑ kɑ gɑbu swii sɑnnu.
10 Ye bɑ rɑ wĩɛ bà n siɑrɑbun yãkuru mɔ̀ gesi, yerɑ bɑ koo mɑɑ wĩɑ yeni sɔɔ. Yen biru yãku
kowo tɔnwerowɑ u koo ye dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllɔ. 11-12 U koo ye yɑ tie kpuro gurɑwɑ u
kɑ dɑ sɑnsɑnin biruɔ mi bɑ gɔsɑ bɑ n dɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun torom kube. Miyɑ u koo

yen gɔna ka yaa ye ya tie kpuro dɔ̃ɔ doke torom mɛn wɔllɔ, ka yen wiru ka yen wɔbunu ka
yen bɔsɔ yãnu.

2. Yãku te ba koo ko

Isireliba kpuron torarun sɔ̃

13 Isireliba kpuro bà n Gusunɔn wooda gaa sara ba ǹ ka baaru, ba torawa mi. 14 Adama
bà n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinɛ kpɛmbu gowa bu ka ben tora ten suuru kana.
Ba koo ka naa kinɛ te dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. 15 Kpa Isireliban wirugibu bu
ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 16 Yãku
kowo tɔnwerowa u koo yen yɛm fiiko sua u ka da kuu ten mi. 17 Saa ye sɔɔra u koo yɛm mɛ
dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru. 18 Yen
biru, kpa u maa kpakoro tèn mi u ra turare dɔ̃ɔ doken kãanu yɛm yɛ̃ka. Yɛm mɛ mu tie, kpa u
mu wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ. 19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro
sua u dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllɔ. 20 Nge mɛ u raa kua win tiin torarun sɔ̃, nge mɛya u koo ko
Isireliba kpuron tora ten sɔ̃ kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua. 21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya
tie da sansanin biruɔ kpa bu ye doke dɔ̃ɔ sɔɔ nge mɛ ba raa kua wi, yãku kowon torarun sɔ̃.
Yãku te, ta sãawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yãku te Isireliban wirugii

u koo ko win torarun sɔ̃

22 Isireliban wirugii goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ǹ ka baaru, u torawa mi. 23 Adama
ù n tuba ma u tora, boo kinɛra u koo go te ta ǹ alebu gaa mɔ u ka yãkuru ko. Kpa Gusunɔ u
nùn win tora te suuru kua. 24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma sɔndiwa boo gen wɔllɔ kpa
u gu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yaa sake. Yãku te, ta sãawa torarun suurugiru.
25 Yãku kowo wi, u koo ka win niki bia yɛm mɛ dɛkawa kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanu
sɔɔ. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yee ten temɔ. 26 U koo yaa yen gum kpuro suawa u
dɔ̃ɔ doke nge mɛ ba ra siarabun yãkuru ko. Nge mɛya yãku kowo tɔnwero wi, u koo ko u ka
wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yãku te ba koo ko

tɔn diron torarun sɔ̃

27 Tɔn diro goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ǹ ka baaru, u torawa mi. 28 Adama ù n tuba
ma u torawa, boo niu ge ga ǹ alebu gaa mɔwa u koo ka yãkuru ko Gusunɔ u ka nùn win toraru
suuru kua. 29 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ
mwaararugirun yaa sake. 30 Yen biru, yãku kowo u koo na u yɛm mɛ dɛka ka win niki bia,
kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ, kpa u yɛm mɛ mu tie wisi yãku yee ten temɔ. 31 Yen biru,
ba koo yaa yen gum kpuro wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Kpa yãku kowo u
mu dɔ̃ɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya yãku kowo wi, u koo ka toro
wi suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.

32 Toro wi, ù n maa kĩn na, u ka yãa kpɛndu yãkuru ko, yãa nira u koo ka na u go, te ta ǹ
alebu mɔ, u ka win torarun suuru wa. 33 U n kĩ u tu go, u koo win nɔma sɔndiwa ten wiru
wɔllɔ kpa u tu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa go. 34 Yen biru yãku kowo u koo
yɛm mɛ dɛka ka win niki bia u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ. Yɛm mɛ mu tie kpa u mu wisi sãa
yee ten temɔ. 35 Yen biru u koo yen gum wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Yãku
kowowa u koo mɛ kpuro dɔ̃ɔ doke ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru sannu. Nge mɛya yãku kowo
wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win tora te suuru
kua.

5

5. Tora bwese bwesekan

yãkunu

1 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bɔ̃rua ma u koo seeda di gãa ni u wan sɔ̃, adama u ǹ gerua ye u wa, ǹ kun
mɛ ye u yɛ̃. Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u torawa mi.

2 Su tɛ̃ kpam nɛɛ, goo u gãanu baba ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra
din gora? N kun mɛ gbeeku yaa ye ba ku ra din gora? N kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora?
Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u disi duurawa mi.

3 Su maa tɛ̃ nɛɛ, goo ù n win winsim baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia, n deema u ǹ yɛ̃,
ma u ra ye tuba, yɛ̃ro u torawa mi.

4 Toraru garu wee maa. Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bɔ̃rua u win winsim kɔ̃sa kua ǹ kun mɛ u nùn gea
kua, u ǹ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yɛ̃ro u torawa mi.

5 Goo ù n torɑ nin gɑru kuɑ, u koo yen tuubɑ kowɑ. 6 Adɑmɑ u sere torɑ ten suuru wɑ, u
koo yãɑ niru ǹ kun mɛ boo niu gowɑ u kɑ Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ. Yen biru yãku kowo u
koo nùn suuru kɑnɑbun wororu koosi, kpɑ u sere win torɑrun suuru wɑ.

6. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun

torɑnun yãkuru

7 Goo ù kun kpɛ̃ u yãɑ niru ǹ kun mɛ boo niu wɑ u kɑ torɑrun yãkuru ko, u koo kpĩ u
kpɑrukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru kɑsu. Gunɔ gen teuwɑ bɑ koo kɑ torɑrun yãkuru
ko. Kpɑ bu mɑɑ kɑ teu geni yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. 8 Bɑ koo ginɑ yãku kowo wi gunɔ
ge wɛ̃wɑ ge bɑ kɑ torɑrun suuru kɑnɑbu nɑ mi, kpɑ u gen wĩiru buɑ u kun sɔsie. 9 Kpɑ u gen
yɛm dɛkɑ u yɛ̃ke yãku yerun nɔɔ bɔkɑɔ, mɛ mu tie kpɑ u wisi ten temɔ. Yɑ ko n sãɑwɑ torɑrun
yãkuru. 10 Yen biru yãku kowo u koo gunɔ yiruse suɑ nge mɛ woodɑ yɑ geruɑ u kɑ yãku dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑrugiru gɑru ko. Kpɑ u nùn suuru kɑnɑbun wororu koosi. Nge mɛyɑ Gusunɔ u koo
kɑ yɛ̃ro suuru kuɑ.

11 Goo ù kun kpɛ̃ u kpɑrukonu yiru ye wɑ, ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru ye, u kɑ som buuru
kilo nnɛ nɑ u kɑ yãkuru ko kpɑ u kɑ win torɑrun suuru wɑ. Adɑmɑ u ku mu gum doke, u
ku mɑɑ mu turɑre doke, domi u kɑ mu nɑwɑ u kɑ win torɑrun suuru wɑ. 12 U koo kɑ som
mɛ dɑwɑ yãku kowon mi kpɑ yãku kowo wi, u mɛn nɔm kure teeru sɔkɑ u dɔ̃ɔ doke mi bɑ
rɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. Som nɔm kure tee te, tɑ koo de Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yɑɑye.
Yãku terɑ tɑ koo de u win torɑrun suuru wɑ. 13 Sɑɑ ye sɔɔ, yãku kowo wi, u koo wi u torɑ
suuru kɑnɑbun wororu koosi. Kpɑ Gusunɔ u nùn win torɑrun suuru kuɑ.

Kpɑ yãku kowo u mɛ mu tie suɑ win tiin sɔ̃, nge gberun dĩɑnun yãkunu.

Yãku ni bɑ rɑ kɑ torɑnu sɔmɛ

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 15 goo ù n gãɑnu nɛni ni n weenɛ u Yinni Gusunɔn
wɛ̃, mɑ u ǹ yɛ̃ mɑ Yinni Gusunɔginɑ, wee ye u koo ko win torɑ ten sɔ̃. Kɑɑ nùn yãɑ kinɛru te
tɑ ǹ ɑlebu gɑɑ mɔn geeru burɑwɑ te u koo kɑsu u kɑ nɑ u kɑ torɑrun sɔmbun yãkuru ko. Kɑɑ
ten gee te burɑwɑ kɑ sii geesun gobi yi bɑ rɑ di Yinni Gusunɔn kuu bekurugirɔ. 16 Kpɑ u kɑ
gãɑ ni u nɛni mi nɑ. Yen biruwɑ u koo mɑɑ kɑ nin bɔnu nɔɔbusen tiɑ nɑ. Yãku kowowɑ u koo
ye wɛ̃. Yãku kowo wiyɑ u koo nùn torɑrun yãkuru kuɑ, kpɑ u sere suuru wɑ.

17 Goo ù n Yinni Gusunɔn woodɑ gɑɑ sɑrɑ, bɑɑ u kun yɛ̃, u torɑwɑ mi. Yen torɑrɑ ko n nùn
wãɑsiwɑ. 18 Yen sɔ̃, u koo kɑ yãɑ kinɛru te tɑ ǹ ɑlebu gɑɑ mɔ dɑwɑ yãku kowon mi, win torɑ
ten sɔ̃ nge mɛ n weenɛ u kɔsiɑ. Kpɑ yãku kowo u nùn suuru kɑnɑbun wororu koosi. Sɑɑ ye
sɔɔrɑ Gusunɔ u koo nùn suuru kuɑ. 19 Yɑ ko n sãɑwɑ torɑrun sɔmbun yãkuru. Domi yɛ̃ro u
Yinni Gusunɔ torɑriwɑ.

20 Yinni Gusunɔ u kpɑm Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 21 goo ù n win winsim weesu kuɑ gãɑ ni u nùn
berusie sɔɔ, ǹ kun mɛ u bɔkurɑ, ǹ kun mɛ u gbɛnɑ, ǹ kun mɛ u kɑwɑ, 22 ǹ kun mɛ u gãɑnu
dɔbɑ mɑ u siki, ǹ kun mɛ u bɔ̃ri weesugii kuɑ, 23 tɔnu win bweseru u Yinni Gusunɔ torɑriwɑ
mi. U koo gãɑ ni u gbɛnɑ mi wesiɑ, ǹ kun mɛ ni u kɑwɑ mi, ǹ kun mɛ ye bɑ nùn berusiɑ mi,
ǹ kun mɛ ye u dɔbɑ mɑ u siki, 24 ǹ kun mɛ yèn bɔ̃ri u kuɑ mi. Adɑmɑ n ǹ mɔ ye tɔnɑ u koo
wesiɑ. U koo mɑɑ yen bɔnu nɔɔbusen tiɑ kɔsiɑwɑ dɔmɑ te u koo win torɑrun sɔmbun yãkuru
ko. 25 U koo kɑ yãɑ kinɛru dɑwɑ yãku kowon mi, te tɑ gãɑ nin gobin sɑkɑ turɑ bu kɑ ye Yinni
Gusunɔ yãkuru kuɑ. 26 Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔrɑ yãku kowo u koo nùn suuru kɑnɑbun
wororu koosi. Yen biru Gusunɔ u koo yɛ̃ro suuru kuɑ, bɑɑ ǹ n mɛren nɑ win torɑrɑ nɛ.

6

Yãkunun woodɑbɑ

1. Yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugii

te yãku kowobu bɑ ko n dɑ ko

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Aroni kɑ win bibu woodɑ yeni wɛ̃ɛyɔ ɑ nɛɛ, wee
ye yɑ sãɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun woodɑ.

Ten yãku yɑɑ yɑ ko n wãɑwɑ dɔ̃ɔ sɔɔ wɔ̃ku giriru, kpɑ bu ku de dɔ̃ɔ wi, u gbi sere yɑm mu
kɑ sãrɑ. 3 Yen biru yãku kowo u koo win tɑko sebewɑ kɑ win sokoto kpiriru kpɑ u yãku dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑrugii ten torom gurɑ u yi yãku yee ten bɔkuɔ. 4 Yen biruwɑ u koo win yãɑ ni potɑ kpɑ
u kpɑɑnu doke u sere torom mɛ suɑ u kɑ yɑri sɑnsɑnin di. Kpɑ u kɑ mu dɑ yɑm mi bɑ gɔsɑ
mɛn sɔ̃ u yi mi. 5 Dɔ̃ɔ wi u mwɑɑrɑmɔ yãku yee ten mi, bɑ ǹ koo de u gbi pɑi! Bururu bɑɑtere
yãku kowo u ko n dɑ tu dãɑ dokewɑ. Yen wɔllɔwɑ u koo yãku yɑɑ sɔndi kɑ sere siɑrɑbun yãku
gum. 6 Dɔ̃ɔ u ko n wãɑwɑ yãku yee te sɔɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ, bɑ ǹ koo de u gbi.

2. Yãkuru te bɑ rɑ ko

kɑ gberun dĩɑnu

7 Yãku te bɑ rɑ ko kɑ gberun dĩɑnun woodɑ wee.

Aronin bibɑ bɑ ko n dɑ kɑ tu de yãku yerɔ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 8 Kpɑ ben wi u yãkuru mɔ̀ dɔmɑ te, u som nɔm kure teeru sɔkɑ mɛ bɑ kɑ yãkuru nɑ mɛ bɑ gum wisi, kɑ turɑre kpuro, kpɑ bu ye kpuro mɛnnɑ bu dɔ̃ɔ doke kpɑ ten nuburu tu Gusunɔ dore kpɑ u n yɛ̃ro yɑɑye. 9-10 Som mɛ mu tiɑrɑ Aroni kɑ win bibɑ bɑ koo mɛ di. Yerɑ yɑ ko n sãɑ begiɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru sɔɔ. Adɑmɑ bɑ koo mu diwɑ Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun yɑɑrɑɔ. Bɑ ǹ mɛ pɛ̃ɛ seeyɑtiɑ dokemɔ. Yɑ sãɑwɑ nɛnɛm nge yãku te bɑ kuɑ bu kɑ torɑrun suuru wɑn dĩɑnu, ǹ kun mɛ te bɑ rɑ kɑ torɑru sɔmɛn dĩɑnu. 11 Aronin bii tɔn durɔ bɑɑwurewɑ u koo dĩɑ ni di. Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ win bibun bweseru sɔɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Tɔn tuko wi u koo nu bɑbɑ kpuro u koo gbiwɑ.

12 Yinni Gusunɔ u kpɑm Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, yãku te Aroni kɑ win bibu bɑ koo Yinni Gusunɔ kuɑ wee.

13 Bà n Aroni kɑ win bibu tusiɑ mɑ bɑ kuɑ nɛn yãku kowobu, sɑɑ dɔmɑ ten diyɑ bɑ ko n dɑ som kilo itɑ kɑ yãkuru ko tɔ̃ɔ bɑɑtere, tiɑ kɑ bɔnu bururu, yokɑ mɑɑ tiɑ kɑ bɔnu. 14 Bɑ koo som mɛ mɔmwɑ buturu buturu, kpɑ bu mɛ sɔmɛ siru sɔɔ kɑ gum, kpɑ mɛn nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

15 Yãku kowo wi bɑ gum tãre bɑ gɔsɑ Aronin bibu sɔɔ u kɑ nùn kɔsire ko, win tii u koo tu kowɑ. Yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃. Bɑ koo som mɛ dɔ̃ɔ dokewɑ kpuro. 16 Yãku te yãku kowon tii u kuɑ, bɑ koo de tu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑwɑ mɑm mɑm, bɑ ǹ koo tu di.

3. Yãku te bɑ koo ko

bu kɑ suuru kɑnɑ

17 Yinni Gusunɔ u mɑɑ Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 18 ɑ Aroni kɑ win bibu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, yãku te bɑ koo ko bu kɑ suuru kɑnɑn woodɑ wee.

Yɑm mi bɑ rɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun yãku yɑɑ sɑke, miyɑ bɑ koo yãku tenin yɑɑ sɑkɑ. Yɑ ko n sãɑwɑ gãɑ dɛɛrɑnu. 19 Yãku kowo wi u koo yãku te ko wiyɑ u koo ye di. U koo ye diwɑ yɑm dɛɛrɑmɔ, kuu ten yɑɑrɑɔ. 20 Tɔn tuko wi u koo yãku yɑɑ ye bɑbɑ kpuro u koo gbiwɑ. Yãku yɑɑ yen yɛm mù n wisi win yɑberɔ u koo tu teɑwɑ yɑm dɛɛrɑm mi. 21 Bà n tu sɑwɑ wekeru sɔɔ te bɑ kuɑ kɑ sɔndu, bɑ koo weke te kɔrɑwɑ. N n mɑɑ weke te bɑ kuɑ kɑ sii gɑndun nɑ, bɑ koo tu teɑwɑ sãɑ sãɑ kɑ nim. 22 Yãku kowo tɔn durɔ bɑɑwurewɑ u koo kpĩ u tu di domi tɑ sãɑwɑ dĩɑ dɛɛrɑnu. 23 Adɑmɑ bɑ ǹ koo torɑrun yãku yɑɑ tem tèn yɛm bɑ kɑ duɑ sãɑ yerɔ. Bɑ koo ye dɔ̃ɔ dokewɑ yu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ mɑm mɑm.

7

4. Yãku te bɑ rɑ ko

bu kɑ torɑru sɔmɛ

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, yãku te bɑ rɑ ko bu kɑ torɑru sɔmɛn woodɑ wee.

Yãku te, tɑ ko n sãɑwɑ yãku dɛɛrɑru. 2 Mi bɑ rɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun yɑɑ sɑke, miyɑ bɑ koo mɑɑ ten yɑɑ sɑkɑ, kpɑ bu yɑɑ yen yɛm yɛ̃kɑ yãku yerun nɔɔ bɔkɑɔ bu kɑ sikerenɑ. 3 Yɑɑn mi bɑ koo kɑ Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ wee, yerɑ yen gum kpuro, kɑ yen siru kɑ bɔsɔ yãnun gum, 4 kɑ yen gɑbu swii yiru, kɑ gum mɛ mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sikɑ, kɑ yen buro ge gɑ woru wukiri. 5 Yãku kowo u koo ye kpuro dɔ̃ɔ dokewɑ yãku yerɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Yãku te, tɑ sãɑwɑ te tɑ koo torɑru sɔmɛ. 6 Yãku kowo tɔn durɔ bɑɑwurewɑ u koo tu di. Bɑ koo tu diwɑ yɑm dɛɛrɑmɔ domi tɑ sãɑwɑ dĩɑ dɛɛrɑnu. 7 Yen woodɑ ye, yɑ sãɑwɑ tiɑ kɑ torɑrun yãkurugiɑ. Yãku kowo wi u yãku te kuɑ, wiyɑ u yen yɑɑ mɔ.

5. Ye yɑ ko n sãɑ

yãku kowobugiɑ

8 Goo ù n yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kuɑ, yãku kowo wi u nùn tu kuɑ wiyɑ u ten gɔnɑ mɔ. 9 Yãku te bɑ kuɑ kɑ gberun dĩɑnu bɑ wɔ̃ɔwɑwɑ? Aɑwo, bɑ sɔnwɑwɑ? Yãku kowo wi u tu kuɑ wiyɑ u tu mɔ. 10 Adɑmɑ ni bɑ kɑ gum burinɑ kɑ ni bɑ ǹ yeesie, bɑ koo nu Aronin bibu bɔnu kuɑwɑ.

6. Siɑrɑbun yãkuru

11 Siɑrɑbun yãkurun woodɑ wee.

12 Goo ù n siɑrɑbun yãkuru mɔ̀, u koo kirɑ bwesenu itɑ kowɑ. U koo gbiikinu ko kɑ gum nu kun seeyɑtiɑ mɔ, kpɑ u yirusenun som gum yɛ̃kɑ nu kun seeyɑtiɑ mɔ, kpɑ u itɑsenun som burinɑ kɑ gum u sɔmɛ. 13 Kirɑ nin biru, u koo pɛ̃ɛ ye bɑ seeyɑtiɑ doke sosi mi, kɑ sere win siɑrɑbun yãkunun yɑɑ. 14 Bɑ koo yãku dĩɑ nin bɑɑniren sukum suɑwɑ wɔllɔ bu Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔsi. Yerɑ yɑ ko n sãɑ wi u yɛm yɛ̃kɑginu. 15 Dɔmɑ te bɑ siɑrɑ bin yãkuru kuɑ, yen dɔmɑ terɑ bɑ koo ten yɑɑ di, bɑ ǹ koo de ten yɑɑ yu yɑm sãrɑ.

16 Adɑmɑ goo ù n yãkuru kuɑ u kɑ win nɔɔ mwɛɛru yibiɑ ǹ kun mɛ win tii ù n gɔ̃ru doke
u kɑ nɛ, Yinni Gusunɔ kẽru wɛ̃, u koo kpĩ u ten yɑɑn sukum di yen tɔ̃ɔ te, kpɑ u sukum yi
sere sisiru. 17 Adɑmɑ yà n mɑɑ wure yɑ tiɑrɑ sɔ̃ɔ itɑseru bɑ koo ye dɔ̃ɔ mɛniwɑ. 18 Goo ù n
siɑrɑbun yãku yɑɑ ye yɑ tiɑrɑ sere sɔ̃ɔ itɑ temɑ, Gusunɔ kun mɑɑ yẽron yãku te mwɑɑmɔ. U
win yãkuru gɑrisiwɑ mi kɑm domi yɑɑ ye, yɑ disi duurɑ. Wì u mɑɑ ye temɑ, yẽro u torɑwɑ
mi. 19 Mɛyɑ bà n mɑɑ kɑ yãku yɑɑ gãɑnu bɑbɑ ni nu disi mɔ, bɑ koo ye dɔ̃ɔ mɛniwɑ, bɑ ǹ ye
dimɔ.
Wi u kun disi mɔ, wiyɑ koo yãku yɑɑ tem, 20 ɑdɑmɑ goo ù n wãɑ disi gɛɛ sɔɔ u kɑ siɑrɑbun
yãkuru dimɔ te bɑ Yinni Gusunɔ kuɑ, bɑ koo yẽro girɑwɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di. 21 Goo
ù n mɑɑ tɔnu bɑbɑ wi u disi mɔ, ǹ kun mɛ yɑɑ gɑɑ ye yɑ sãɑ seseru, ǹ kun mɛ gãɑnu gɑnu
ni nu disi mɔ, mɑ u kɑ siɑrɑbun yãkuru di te bɑ Yinni Gusunɔ kuɑ bɑ koo yẽro girɑwɑ win
tɔmbun suunu sɔɔn di.

Woodɑ Isirelibɑn sɔ̃

22 Yinni Gusunɔ u mɑɑ Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 23 ɑ Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, bu ku yɑɑ gɑɑn gum di
nge yãɑru ǹ kun mɛ kɛtɛ, ǹ kun mɛ boo. Bu ku yen gɑɑn gum di. 24 Sɑbe te gbeeku yɑɑ yɑ go,
ǹ kun mɛ te tɑ gu, i ko i kpĩ i kɑ ten gum gãɑnu ko. Adɑmɑ i ǹ mu dimɔ. 25 Goo ù n yãkurun
yɑɑn gum di mɛ bɑ kɑ Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kuɑ, bɑ koo yẽro girɑwɑ wigibun
suunu sɔɔn di. 26 I ku gunɔ gɑgun yɛm di ǹ kun mɛ yɑɑ gɑɑ, bɑɑ mi i dɑ kpuro. 27 Wi u mu di,
bɑ koo yẽro girɑwɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di.
28 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 29 ɑ Isirelibɑ woodɑ yeni wɛ̃ɛyɔ ɑ nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni
Gusunɔ siɑrɑbun yãkuru kuɑmmɛ, u koo wunɑwɑ ye yɑ sãɑ nɛgiɑ. 30 Win tiiwɑ u koo kɑ nɛ,
Yinni Gusunɔ yen gum kɑ yen guro guroru nɑɑwɑ u kpɑrɑ nɛn wuswɑɑɔ. 31 Yãku kowowɑ
u koo yen gum mɛ dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ. Adɑmɑ yɑɑ guro guro te, tɑ ko n sãɑwɑ Aroni kɑ win
bibugiru. 32 Yãku yɑɑ yen nɔmu nɔm geuguu gɑ ko n mɑɑ sãɑwɑ Aroni kɑ win bibuguu. 33 Yɑɑ
nɔmu ge, gɑ ko n sãɑwɑ Aronin biiguu wi u yɛm yẽkɑ mɑ u yɑɑ gum mɛ doke yãku yerɔ. 34 Yɑɑ
nɔmu ge, ge bɑ mɑn sɔ̃ɔsi, kɑ yen guro guro te bɑ kpɑrɑ nɛn wuswɑɑɔ sɑnɑm mɛ bɑ siɑrɑbun
yãkuru mɔ̀ mi, yerɑ yɑ ko n dɑ n sãɑ Aroni kɑ win bibugiɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
35 Yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu sɔɔ, yeniwɑ yɑ ko n sãɑ Aroni kɑ win bibugiɑ dɔmɑ tèn di bɑ
koo bu gum tãre bu kɑ ko yãku kowobu. 36 Woodɑ yerɑ Yinni Gusunɔ u Isirelibɑ wɛ̃ɛmɔ bu
kɑ Aroni kɑ win bibu yɑɑ ye wɛ̃ sɑɑ dɔmɑ tèn di bɑ bu gum tãre bu kɑ ko yãku kowobu. Bɑ
ko n dɑ bu ye kuewɑ sere kɑ ben bibun bweserɔ.
37 Nge mɛyɑ bɑ ko n dɑ ko bà n yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ kɑ
gberun dĩɑnu, ǹ kun mɛ bà n torɑrun yãkuru mɔ̀, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ te bɑ rɑ kɑ torɑru
sɔmɛ, ǹ kun mɛ te bɑ rɑ ko bu kɑ tɔnu gum tãre u sere sɔmburu tore, ǹ kun mɛ bà n siɑrɑbun
yãkuru mɔ̀. 38 Yinni Gusunɔwɑ u Mɔwisi woodɑ yeni wɛ̃ gbɑburɔ, Sinɑin guurɔ, tɔ̃ɔ te u bu
woodɑ wɛ̃ bu kɑ nùn yãkunu kuɑ.

BA YÃKU KOWO GBIIKOBU TUSIA KA WORORU

8

Woro te bɑ koo ko

yãku kowobun sɔ̃ bu sere

sɔmburu tore

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2-3 ɑ Aroni kɑ win bibu sokuo Yinni Gusunɔn kurun
kɔnnɔwɔ. Kpɑ ɑ de bu kɑ ben yãku yãnu nɑ kɑ gum mɛ bɑ rɑ gãɑnu tãre bu kɑ nu gɔsi Yinni
Gusunɔn sɔ̃ kɑ nɑɑ kinɛ te bɑ koo kɑ torɑrun yãkuru ko kɑ yãɑ kinɛnu yiru kɑ bire te tɑ pɛ̃ɛ
mɔ ye bɑ ǹ seeyɑtiɑ doke. A mɑɑ Isirelibɑ kpuro mɛnnɔ mi.
4 Mɑ Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gɑri yi wurɑ u Isirelibɑ kpuro mɛnnɑ sãɑ yee ten kɔnnɔ mi.
5 Mɑ u bu sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerɑ su ko. 6 Mɑ u derɑ Aroni kɑ win bibu bɑ
nɑ u bu woburɑ. 7 Mɑ u Aroni win tɑko sebusiɑ kɑ sẽkɑtiɑ ye, kɑ yɑbe boogugii te, kɑ yɑbe
tɑrɑkpe ge, ge u gbinisi yɑbe boogugii te sɔɔ kɑ gen sẽkɑtiɑ. 8 Mɑ u bɔɔ bɑrɑ ye sɔndi win
tororu wɔllɔ. Mɑ u urimu kɑ tumimu doke bɔɔ bɑrɑ yen sɔɔwɔ. 9 Mɑ u dɑwɑni ye bɔkuɑ win
wirɔ. Mɑ u wurɑn bɑtɑni ye mɑni nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ.
10 Mɔwisi u gum mɛ suɑ u sãɑ yee te yẽkɑ kɑ ten dendi yãnu kpuro, mɑ tɑ kuɑ nɛnɛm Yinni
Gusunɔn sɔ̃. 11 Mɑ u mu yẽkɑ nɔn nɔɔbɑ yiru yãku yerun wɔllɔ, kɑ ten dendi yãnɔ kɑ boo sii
gɑnduguu ge, kɑ gen yɔ̃rɑtiiyɔ, ye kpuro yɑ n kɑ sãɑ Gusunɔn kuu bekurugirugiɑ. 12 Mɑ u
Aroni gum mɛ tãre wirɔ u kɑ nùn wunɑ nɛnɛm u ko yãku kowo. 13 Yen biru Mɔwisi u mɑɑ
Aronin bibu sokɑ u bu tɑkobɑ dokeɑ kɑ sẽkɑtii kɑ furɔsu nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ.
14 Mɔwisi u mɑɑ kɑ nɑɑ kinɛru nɑ te bɑ koo kɑ torɑrun yãkuru ko. Mɑ Aroni kɑ win bibu
bɑ ben nɔmɑ sɔndi nɑɑ kinɛ ten wiru wɔllɔ. 15 Mɑ Mɔwisi u ye sɑkɑ u yen yɛm dɛkɑ kɑ win
niki biɑ u tɛɛni yãku yerun kãɑnu wɔllɔ kɑ sere mɑɑ ten nɔɔ bɔkɑɔ u kɑ sikerenɑ. Nge mɛyɑ

u kɑ kuu te dɛɛrɑsiɑ. Mɑ u mɑɑ yɛm yɛ̃kɑ kuu ten temɔ. Nge mɛyɑ u kɑ kuu te kuɑ nɛnɛm tèn
mi bɑ ko n dɑ torɑnun yãkuru ko. 16 Mɑ u yen gum mɛ suɑ mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke kɑ yen buro
ge gɑ woru wukiri kɑ yen gɑbu swii yiru ye, kɑ yin gum sɑnnu. Ye kpurowɑ u dɔ̃ɔ doke yãku
yerun wɔllɔ. 17 Adɑmɑ u nɑɑ kinɛ ten tii kɑ ten bisu kɑ ten gɔnɑ yɑrɑwɑ tɔɔwɔ u dɔ̃ɔ doke nge
mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ.
18 U mɑɑ kɑ yãɑ kinɛru nɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun sɔ̃. Mɑ Aroni kɑ win bibu bɑ ben nɔmɑ
sɔndi yãɑ ten wiru wɔllɔ. 19 Mɑ Mɔwisi u tu sɑkɑ u ten yɛm yɛ̃kɑ u kɑ yãku yee ten nɔɔ bɔkɑ
sikerenɑ. 20 Mɑ u yãɑ ten yɑɑ bɔɔrɑ, yen biru u ten wiru dɔ̃ɔ doke kɑ ten gum kɑ yɑɑ ye u
murᴜrɑ mi. 21 Mɑ u ten nuki kɑ ten kɔ̃ri teɑ kɑ nim. Mɑ u yãɑ kinɛ ten yɑɑ doke dɔ̃ɔ sɔɔ yãku
yeru wɔllɔ u kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kuɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u geruɑ. Mɑ yãku ten
nuburɑ Yinni Gusunɔ dore.
22 Yen biru u mɑɑ kɑ yãɑ kinɛru yiruse nɑ te bɑ koo kɑ Aroni kɑ win bibu tusiɑ mɑ bɑ sãɑ
yãku kowobu. Aroni kɑ win bibu bɑ ben nɔmɑ sɔndi yãɑ ten wiru wɔllɔ. 23 Mɑ Mɔwisi u tu
sɑkɑ, u ten yɛm suɑ u tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ kɑ nɔm geun niki bii bɑkɑɔ kɑ mɑɑ win
nɔɔ nɔm geuguun niki bii bɑkɑɔ. 24 Mɑ u mɑɑ Aronin bibu sokɑ u bu yɑɑ yɛm mɛ tɛɛni ben
soo nɔm geugisɔ, kɑ mɑɑ nɔm geun niki bii bɑkɑnɔ kɑ ben nɑɑ nɔm geugisun niki bii bɑkɑnɔ.
Mɑ u yɛm mɛ mu tie yɛ̃kɑ yãku yee ten nɔɔ bɔkɑɔ. 25 Mɑ u yen gum suɑ kɑ yen siru kɑ yen
nukin gum kɑ yen buro kɑ yen gɑbu swii kɑ sere yen nɔm geu. 26 Mɑ u pɛ̃ɛ suɑ bireru sɔɔ ye
bɑ ǹ seeyɑtiɑ doke kɑ kirɑ te bɑ kuɑ kɑ gum kɑ sere mɑɑ kirɑ sɔndɑnu. Mɑ u ye kpuro sɔndi
yɑɑ gum mɛn wɔllɔ kɑ yãɑ nɔmu gen wɔllɔ. 27 Yen biru u ye Aroni kɑ win bibu wɛ̃. Mɑ u nɛɛ,
bu ye Yinni Gusunɔ wɛ̃ɛyɔ. Kpɑ bu ye sɔ̃ɔsi beri berikɑ. 28 Yen biru u ye kpuro mwɑ ben
nɔmɑn di u dɔ̃ɔ mɛni yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugii ten wɔllɔ. Mɑ yen nuburɑ Yinni Gusunɔ dore.
Nge mɛyɑ bɑ kɑ Aroni kɑ win bibu wunɑ nɛnɛm. 29 Mɑ Mɔwisi u yãɑ ten guro guroru suɑ u
tu sɔ̃ɔsi beri berikɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. Mɑ tɑ kuɑ Mɔwisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u
nùn sɔ̃ɔwɑ.
30 Mɔwisi u gum mɛ suɑ kɑ yɛm fiiko mɛ mu wãɑ yãku yeru wɔllɔ, mɑ u mu Aroni yɛ̃kɑ
kɑ win sãɑ yãnɔ kɑ sere mɑɑ win bibun wɔllɔ kɑ ben sãɑ yãnu sɔɔ. Nge mɛyɑ u kɑ ye kpuro
dɛɛrɑsiɑ u yi nɛnɛm.
31 Mɑ Mɔwisi u Aroni kɑ win bibu sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, i yãku yɑɑ ye sɑɑwo Yinni Gusunɔn
wuswɑɑɔ. Miyɑ i ko i ye di kɑ pɛ̃ɛ ye yɑ wãɑ bire te sɔɔ. Bɛɛyɑ i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ
u geruɑ. 32 Yɑɑ kɑ pɛ̃ɛ ye yɑ tiɑrɑ, i ko ye kpuro dokewɑ dɔ̃ɔ sɔɔ yu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ. 33 I ko i n
wãɑwɑ kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru. I ǹ yɑriɔ min di. Domi sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruwɑ i ko i
ko bɑ n bɛɛ tusiɑmɔ. 34 Yinni Gusunɔwɑ u yenin woodɑ wɛ̃ i n dɑ ko nge mɛ i wɑ sɑ kuɑ gisɔ
i kɑ bɛɛn torɑnun suuru wɑ. 35 N n mɛn nɑ, i ko i sinɑwɑ kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔbɑ
yiru, wɔ̃kuru kɑ sɔ̃ɔ sɔɔ. Kpɑ i win woodɑbɑ mɛm nɔɔwɑ i ku rɑ kɑ gbin sɔ̃. Woodɑ be Yinni
Gusunɔ u mɑn wɛ̃ berɑ mi.
36 Mɑ Aroni kɑ win bibu kpuro bɑ kuɑ ye Yinni Gusunɔ u bu yiire sɑɑ Mɔwisin min di.

9

Aroni kɑ win bibu

bɑ sɔmburu toruɑ

1 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ itɑse, Mɔwisi u Aroni kɑ win bibu sokɑ kɑ sere Isirelibɑn guro gurobu. 2 U
Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ nɑɑ kinɛ kpɛndu suo ɑ kɑ yãkuru ko wunɛn torɑrun sɔ̃, kpɑ ɑ yãɑ kinɛru
kɑsu ɑ kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. A ǹ kɑɑ de yen gɑɑ yɑ n ɑlebu mɔ. Kpɑ ɑ kɑ ye kpuro
Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ sãɑ yerɔ. 3 Yen biru kɑɑ Isirelibɑ sɔ̃ ɑ nɛɛ, bu boo kinɛru suo ben
torɑrun yãkurun sɔ̃ kɑ nɑɑ buu kɑ yãɑru ye kpuro yɑ n wɔ̃ɔ tiɑ tiɑ mɔ, kpɑ yɑ kun ɑlebu gɑɑ
mɔ. Bɑ koo kɑ ye yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kowɑ. 4 Kpɑ ɑ mɑɑ kɑ nɑɑ kinɛru kɑ yãɑ kinɛru
nɑ bu kɑ siɑrɑbun yãkuru ko Yinni Gusunɔn mi, kɑ som mɛ bɑ burɑ kɑ gum. Domi Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ kure mi gisɔ.
5 Bɑ kɑ ye kpuro nɑ kuu ten mi ye Mɔwisi u bikiɑ. Mɑ be kpuro bɑ nɑ Yinni Gusunɔn
wuswɑɑɔ. 6 Mɔwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunɔ u geruɑ. Kpɑ u de win yiiko yu bɛɛ kure.
7 Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ susimɑ yãku yeru mini, kpɑ ɑ wunɛn tiin torɑrun yãkuru
ko kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru. Yen biru kpɑ ɑ mɑɑ wunɛn tɔmbu Isirelibɑn torɑnun yãkuru
ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u geruɑ.
8 Mɑ Aroni u susi yãku yee ten bɔkuɔ. Mɑ u nɑɑ kinɛ kpɛm te go win torɑrun sɔ̃. 9 Mɑ win
bibɑ nùn yen yɛm wɛ̃. Mɑ u mu dɛkɑ kɑ niki biɑ u tɛɛni sãɑ yerun kãɑnu sɔɔ, mɑ u mɛ mu tie
wisi yãku yee ten temɔ. 10 Yen biru u yɑɑ yen gum suɑ u dɔ̃ɔ doke kɑ yen gɑbu swii yiru kɑ
yen buro ge gɑ woru wukiri nge mɛ Yinni Gusunɔ u geruɑ. 11 Adɑmɑ yen yɑɑ kɑ yen gɔnɑ,
tɔɔwɔwɑ u dɑ u ye dɔ̃ɔ doke.
12 Yen biru Aroni u yãɑ te sɑkɑ bu kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. Mɑ win bibɑ ten yɛm suɑ
bɑ nùn wɛ̃. Mɑ u mu yɛ̃kɑ u kɑ yãku yee ten nɔɔ bɔkɑ sikerenɑ. 13 Yen biru bɑ yãɑ ten yɑɑ

bɔɔrɑ bɑ Aroni wɛ̃ kɑ ten wiru. Mɑ u ye kpuro dɔ̃ɔ doke. 14 U ten nuki teɑ kɑ ten kɔ̃ri u sɔndi
yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugii ten wɔllɔ u dɔ̃ɔ doke.
15 Yen biru u Isirelibɑn yãkunu kuɑ. U boo ge sɑkɑ ge bɑ koo kɑ yãkuru ko tɔmbun torɑnun
sɔ̃ mɑ u kuɑ nge mɛ u rɑɑ yãku gbiikii te kuɑ kɑ nɑɑ kinɛ kpɛmbu ge. 16 Yen biru u yãku dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑrugiru kuɑ nge mɛ woodɑ yɑ geruɑ. 17 Mɑ u gberun dĩɑnu suɑ u kɑ yãkuru kuɑ. U
som nɔm kureru suɑ u dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllɔ bururu bɑɑteren yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugii
te bɑɑsi. 18 U kɛtɛ ye kɑ yãɑ kinɛ te sɑkɑ bɑ kɑ siɑrɑbun yãkuru kuɑ Isirelibɑn sɔ̃. Mɑ win bibu
bɑ nùn yen yɛm wɛ̃ u kɑ mu yɛ̃kɑ yãku yerun nɔɔ bɔkɑɔ u kɑ sikerenɑ. 19 Mɑ bɑ mɑɑ nùn kɛtɛ
yen gum wɛ̃ kɑ yãɑ ten siru kɑ mɑɑ ten gum mɛ mu ten bɔsɔ yãnu tɛ̃ke kɑ sere mɑɑ ten gɑbu
swii kɑ mɑɑ ten buro ge gɑ woru wukiri. 20 Mɑ u yɑɑ yen gum sɔndi yen guro gurorun wɔllɔ.
Yen biru u gum mɛ dɔ̃ɔ doke yãku yeru wɔllɔ. 21 Mɑ Aroni u yɑɑ yen guro guro ni suɑ kɑ yen
nɔm geu ge, u sɔ̃ɔsi beri berikɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ nge mɛ Mɔwisi u geruɑ.
22 Sɑnɑm mɛ Aroni u torɑnun yãkunu kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu kɑ siɑrɑbun yãkunu kuɑ
u kpɑ, yerɑ u nɔmɑ suɑ wɔllɔ u Isirelibɑ domɑru kuɑ. Yen biru u sɑrɑ yãku yerun di.
23 Mɔwisi kɑ Aroni bɑ duɑ kuu ten mi. Ye bɑ yɑrɑ, mɑ bɑ tɔmbu domɑru kuɑ. Sɑɑ yerɑ
Yinni Gusunɔ u bu win yiikon girimɑ sɔ̃ɔsi. 24 Mɑ dɔ̃ɔ yɑri yɑrɑ win wuswɑɑn di yi dɑ yi yãku
dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugii te mwɑ kɑ yãku ni nu tien yɑɑ gum mɛ. Mɑ Isirelibɑ kpuro bɑ ye wɑ. Mɑ bɑ
nuku dobun kuuki wɔri bɑ yiirɑ sere temɔ.

10

Aronin bibɑ dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ

1 Aronin bibu Nɑdɑbu kɑ Abihu ben bɑɑwure u win dɔ̃ɔ gurɑtiɑ suɑ bɑ dɔ̃ɔ gure, mɑ bɑ
turɑre doke mi. Yen biru bɑ kɑ Yinni Gusunɔ dɑɑwɑ kuu bekurugirɔ. Nge mɛyɑ bɑ kɑ dɔ̃ɔ
tuko dɑ kuu ten mi. N deemɑ Yinni Gusunɔ u bu ye yinɑri. 2 Yerɑ u derɑ dɔ̃ɔ u yɑrɑ u bu di
mɑ bɑ gu mi. 3 Mɑ Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ǹ dɑɑ bɛɛ sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
u kĩwɑ be bɑ nùn susimɔ bu win dɛɛrɑru nɑsiɑ,
kpɑ bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃ tɔmbu kpuron wuswɑɑɔ?
Mɑ Aroni u win nɔɔ mɑri.
4 Mɑ Mɔwisi u Misɑɛli kɑ Elisɑfɑni Usiɛlin bibu sokɑ. Usiɛli wi, u sãɑwɑ Aronin tundon
wɔnɔn bii. Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, i nɑ i bɛɛn wɔnɔbun gonu suɑ kuu ten min di i kɑ nu dɑ
sɑnsɑnin biruɔ. 5 Mɑ bɑ nɑ bɑ goo ni suɑ kɑ nin tɑkobɑ sɑnnu bɑ kɑ dɑ sɑnsɑnin biruɔ nge
mɛ Mɔwisi u geruɑ. 6 Mɑ Mɔwisi u Aroni kɑ win bibu yiru be bɑ tie Eleɑsɑɑ kɑ Itɑmɑɑ sɔ̃ɔwɑ
u nɛɛ, i ku bɛɛn winu deri diinu, i ku mɑɑ bɛɛn yãnu gɛ̃ɛku nuku sɑnkirɑnun sɔ̃ kpɑ Gusunɔ
u ku rɑɑ bɛɛ go kpɑ u kɑ Isirelibɑ mɔru ko. Adɑmɑ i de bɛɛn mɛro bisibu Isirelibɑ bu swĩ be
dɔ̃ɔ u din sɔ̃. 7 Bɛɛn tii i ku doonɑ kuu ten kɔnnɔn di kpɑ i ku rɑ kɑ gbin sɔ̃. Domi gum mɛ bɑ
bɛɛ tãre mi, mu bɛɛ kuɑwɑ mi Yinni Gusunɔn yãku kowobu.
Mɑ Aroni kɑ win bii be, bɑ kuɑ ye Mɔwisi u geruɑ.

Gusunɔ u yãku kowobu

yinɑri bu tɑm nɔ

8 Yinni Gusunɔ u Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 9-11 ɑ ǹ kɑɑ tɑm bɔɔbɔm gɑm nɔ wunɛ kɑ wunɛn bibu
ì n dɔɔ nɛn kuu bekurugirɔ, kpɑ i ku rɑ kɑ gbin sɔ̃. Kpɑ i kɑ kpĩ i wunɑnɑ ye yɑ sãɑ sãɑrugiɑ
kɑ ye yɑ ǹ sãɑ sãɑrugiɑ. Mɛyɑ i ko i mɑɑ kpĩ i wunɑnɑ ye yɑ dɛɛre kɑ ye yɑ ǹ dɛɛre. Mɛyɑ i ko i
mɑɑ kpĩ i Isirelibɑ Gusunɔn woodɑbɑ kpuro sɔ̃ɔsi ye u Mɔwisi wɛ̃. Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ
sere kɑ bɛɛn bibun bwesero.

Woodɑ ye bɑ yi

yãku dĩɑnun sɔ̃

12 Mɔwisi u Aroni kɑ win bibu yiru be bɑ nùn tie, Eleɑsɑɑ kɑ Itɑmɑɑ sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, i som mɛ
suo mɛ bɑ kɑ yãkunu kuɑ mu tiɑrɑ. Kpɑ i kɑ mu pɛ̃ɛ ko ye i kun seeyɑtiɑ doke. Kpɑ i ye di
yãku yerun bɔkuɔ. Domi nu kuɑwɑ mi dĩɑ dɛɛrɑnu. 13 I ko ye diwɑ yɑm dɛɛrɑm sɔɔ. Yerɑ
yɑ ko n sãɑ wunɛ kɑ wunɛn bibugiɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ. 14 Mɛyɑ wunɛ kɑ
wunɛn bii tɔn durɔbu kɑ tɔn kurɔbu i ko i yɑɑ nɔmu ge bɑ kpɑrɑ mi di kɑ guro guro te bɑ
sɔ̃ɔsi beri berikɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. Yerɑ yɑ ko n sãɑ wunɛ kɑ wunɛn bibugiɑ Isirelibɑ
bà n siɑrɑbun yãkuru kuɑ. 15 Isirelibɑ bɑ ko n dɑ kɑ yen nɔmu ge kɑ guro guro te nɛwɑ kɑ
sere mɑɑ yɑɑ gum mɛ bɑ rɑ dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllu mi. Bà n ye kpuro sɔ̃ɔsi beri berikɑ
bɑ kpɑ, yɑ koo kowɑ wunɛ kɑ wunɛn bibugiɑ. Yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ nge
mɛ Yinni Gusunɔ u geruɑ.
16 Yerɑ Mɔwisi u torɑrun yãku boo ge bikiɑ. Adɑmɑ u deemɑ bɑ gu dɔ̃ɔ mɛni. Yerɑ u kɑ
Aronin bibu yiru Eleɑsɑɑ kɑ Itɑmɑɑ mɔru bɑrɑ u nɛɛ, 17 mbɑn sɔ̃nɑ i ǹ boo gen yɑɑ temɛ Yinni
Gusunɔn kuru mini. Domi gɑ sãɑwɑ dĩɑ dɛɛrɑnu. Yinni Gusunɔ u bɛɛ gu wɛ̃wɑ i kɑ Isirelibɑ

kpuron toranun yãkuru ko. 18 Adama i ǹ ka gen yɛm duumɛ Yinni Gusunɔn kuu ten sɔɔwɔ.
N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mɛ Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa.
19 Aroni u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɛ̃ ye n man deema sanam mɛ Isireliba ba Yinni Gusunɔ
yãkuru kua ben toranun sɔ̃ ka maa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru. Yen dɔma te, nà n torarun
suurun yãku ten yaa di, ya koo Gusunɔ dore? Aawo! Ya ǹ Gusunɔ doremɔ.
20 Ma Aronin wisi bi, bu Mɔwisi dore.

YE YA DƐƐRE KA YE YA N DƐƐRE

11

Yaa ye ya sãa seseru

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 bu Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu nɛɛ, yɛɛ yi ba koo kpĩ
bu di wee. 3 Ba koo kpĩ bu yaa di ye ya naa kaburosu mɔ ma ya ra tuka ko. 4 Adama ba ǹ yɛɛ
dimɔ yi yi ra tuka ko tɔna ma yi ǹ naa kaburosu mɔ. Nge mɛya ba ǹ yooyoo temmɔ yèn sɔ̃ ga
ǹ naa kaburosu mɔ baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. 5 Ba ǹ koo yaa ye
ba mɔ̀ damaa[*] tem baa mɛ ya ra tuka ko yèn sɔ̃ ya ǹ naa kaburosu mɔ. 6 Mɛya ba ǹ koo maa
wukun yaa tem domi ga ǹ naa kaburosu mɔ baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa
disigia. 7 Mɛya ba ǹ koo maa kurusɔ di. Ga naa kaburosu mɔ adama ga ku ra tuka ko. Ba koo
gu garisiwa yaa disigia. 8 Bu ku yɛɛ yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.
9 Yɛɛ yi yi maa wãa daanɔ ka nim wɔ̃kuɔ, yi yi wãa nim sɔɔ gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya
yi yi kɛ̃ɛritii mɔ ka kokosu sannu. 10 Adama yi yi kun kɛ̃ɛritii mɔ ka kokosu sannu, ba koo yi
garisiwa disigii. 11 Ba ǹ koo yi di. Mɛya bu ku maa yin gonu baba. 12 Yɛɛ yi yi gesi wãa nim
wɔ̃ku sɔɔ, ka daanɔ, ma yi ǹ kɛ̃ɛritii ka koko si mɔ, ba koo yi garisiwa disigii.
13 Gunɔsu sɔɔ, si ba koo garisi disigisu wee, siya gunɔ bakeru ka sere maa si su ra swɛ̃ɛ di
ka si su ra yaa di 14 ka yaberekunu ka sere si su ka nu weenɛ 15 ka gbanamgbaanu ka maa si
su ka nu weenɛ 16 ka taataanu ka booro ka sere si su ka su weenɛ ka kasa ka si su ka ye weenɛ,
17 ka booro bweseru garu ka nim kpakpayɛ, ka booro dãa kɔ̃ɔru 18 ka gunɔ gbamgbayaku ka
gunɔ si su ra swɛ̃ɛ din bweseru 19 ka swãa wĩaku ka si su ka ye weenɛ ka kɔ̃ɔ.
20 I ku maa kɔkɔmii ni nu kasa ka naasu mɔ di. 21 Adama ni sɔɔ, i ko i kpĩ i di ni nu ra yɔ̃ɔku
tem sɔɔ 22 nge twea ka gbɔɔ ka ni nu ka ye weenɛ. 23 Adama ni nu tie nu kasa ka naasu mɔ mi,
i ku nu di.

Ye ya ra tɔnu ko disigii

24 Yɛɛ gɛɛ wãa yìn goru tɔnu ù n baba u koo ko disigii. U ko n disi mɔwa sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ. 25 Wi u yin goru sɔɔwa, u koo win yãnu teawa. Kpa u n wãa disi sɔɔ sere ka yokaɔ.
26-28 Yɛɛ yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi ǹ naa kaburosu mɔ ka yi yi ku ra tuka ko ka
sere yi yi naasu nnɛ mɔ yi sĩimɔ ka naa sɛ̃nu. Wi u yin gaa baba u disi duurawa mi sere ka
tɔ̃ɔ ten yokaɔ. Wi u maa yin goru sɔɔwa u koo win yãnu teawa kpa u n disi mɔ sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ.
29 Yɛɛ yi yi kabirimɔ sɔɔ wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gunɔ yantaru ka gunɔ kiikiiru ka
dɛba ka ye ya ka ye weenɛ kpuro 30 ka duurubɛɛku ka sureru ka korombɔɔru ka sokoro ka
sunɔ naki. 31 Yi kpurowa i ko i garisi disigii yɛɛ yi yi kabirimɔ sɔɔ. Wi u yin gaan goru baba u
ko n disi mɔwa sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ. 32 Yin gaan goru tà n wɔri dendi yãnu sɔɔ ni ba kua ka
dãa ǹ kun mɛ ka bekuru ǹ kun mɛ ka gɔna ǹ kun mɛ ka saaki, dendi yãa ni, nu disi duurawa
mi. Ba koo nu dokewa nim sɔɔ sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ. Yen biru nu sere dɛɛra. 33 Yen gaa yà
n wekeru garu wɔri te ba kua ka sɔndu, ye ya wãa mi sɔɔ kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo
weke te kɔrawa. Bà n nim doke weke te sɔɔ, ma nim mɛ, mu tãra dĩanu sɔɔ ǹ kun mɛ nɔrura
gaa sɔɔ, ba koo ye kpuro garisiwa disi. 34 Bà n nim doke weke te sɔɔ, ma nim mɛ, mu dãare
dĩanu sɔɔ ǹ kun mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye kpuro garisiwa disi baa ǹ n weke tere sɔɔn na
ya wãa. 35 Mi yaa yen goru ta wɔri kpuro gesi, doo koo yerɔ ǹ kun mɛ pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yerɔ, ba koo
ye kpuro kɔsukuwa. Domi ye kpuro ya disi duurawa mi. 36 Yaa goo te, tà n wɔri dɔkɔ sɔɔ ǹ
kun mɛ daarɔ, i ǹ ko i nim mɛ garisi disi. Adama wi u tu baba u disi duurawa. 37 Tà n wɔri
dĩa bwese te ba koo duure sɔɔ, dĩa bwese te, ta ǹ disi duure. 38 Adama bà n daa dĩa bwese te
wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.
39 Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi u yen goru baba, yɛ̃ro u disi duurawa mi sere n ka ko
tɔ̃ɔ ten yoka. 40 Wi u yen yaa tema ǹ kun mɛ u yen goru sɔɔwa, u koo win yãnu teawa kpa u
n disi mɔ sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
41 I ku yɛɛ yi yi kabirimɔn yaa tem 42 ka yi yi ra ka nukuru sĩ ka yi yi kabirimɔ ka naasu nnɛ
ǹ kun mɛ yi yi naa dabinu mɔ. I ko ye kpuro deriwa mam mam. 43 I ku de yɛɛ yin bweseru yi
bɛɛ ko disigibu. 44 Domi nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni. I ko i tii dɛɛrasia kpa i n dɛɛre. Domi

[*] **11:5** damaa - Damaa ye, ya ka saataburu weenɛ.

nɑ sãɑwɑ Dɛɛro. Yen sɔ̃nɑ i ǹ ko i tii disi doke kɑ yɛɛ yi yi kɑbirimɔ. 45 Nɛnɑ nɑ bɛɛ yɑrɑmɑ
Egibitin di nɑ n kɑ sãɑ bɛɛn Yinni. Yen sɔ̃, i de i n dɛɛre. Domi nɑ dɛɛre.
46 Woodɑ yeni kpurowɑ nɑ yi yɛɛ kpuron sɔ̃ kɑ gunɔsu kɑ yɛɛ yi yi wãɑ nimɔ kɑ sere yi yi
kɑbirimɔ. 47 Yerɑ yɑ koo de i n dɑ yɑɑ wunɑnɛ ye bɑ koo kɑ yãkuru ko kɑ ye bɑ ǹ kɑ yãkuru
mɔ̀. Mɛyɑ mɑɑ yɑ koo bɛɛ sɔ̃ɔsi yɑɑ ye i ko i di kɑ ye i ǹ dimɔ.

12

Tɔn kurɔ ù n mɑrɑn wororu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi woodɑ wɛ̃ u nɛɛ, 2 ɑ Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, tɔn kurɔ ù n gurɑ suɑ
mɑ u bii tɔn durɔ mɑrɑ, u ko n disi mɔwɑ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru nge sɑnɑm mɛ u yɑsɑ mɔ̀. 3 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ
itɑse, kpɑ bu win bii wi bɑngo kuɑ. 4 Adɑmɑ kurɔ wi, u ko n wãɑwɑ disi sɔɔ sɔ̃ɔ tɛnɑ kɑ itɑ
kpɑm u sere dɛɛrɑ yɛm mɛ u yɑrin sɔ̃ mɑrubun sɑɑ. U ku rɑɑ sãɑ yãnu gɑnu bɑbɑ, u ku rɑɑ
mɑɑ dɑ Gusunɔn kuu bekurugirɔ sere tɔ̃ɔ te, tu kɑ turi.
5 N n mɑɑ tɔn kurɔn nɑ u mɑrɑ, u ko n wãɑwɑ disi sɔɔ ɑlusumɑ yiru. Yɑ ko n sãɑwɑ nge
sɑnɑm mɛ u yɑsɑ mɔ̀. Yen biru u koo kowɑ sɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ nɔɔbɑ tiɑ u sere dɛɛrɑ win yɛm mɛ mu
yɑrin sɔ̃ mɑrubun sɑɑ.
6 Tɔn kurɔ wi u mɑrɑ, win dɛɛrɑsiɑbun sɑɑ yà n turɑ, u koo kɑ yãɑru wɔ̃ɔ tiɑgiru nɑwɑ u
kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. Kpɑ u totobɛrɛru ǹ kun mɛ kpɑruko suɑ u kɑ win torɑrun
yãkuru ko. 7 Yãku kowowɑ u koo kɑ ye yãkuru ko. Kpɑ u nùn win torɑrun suuru kɑnɑ. Sɑɑ
ye sɔɔrɑ u koo dɛɛrɑ win yɛm mɛ mu yɑrin sɔ̃.
Woodɑ yeniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ wɛ̃ɛmɔ tɔn kurɔ wi u bii mɑrɑn sɔ̃.
8 U kun yãɑru wɑ, u koo totobɛrɛnu yiru ǹ kun mɛ kpɑrukonu yiru kɑsu. Nin teuwɑ u koo
kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko kpɑ u mɑɑ kɑ teu geni torɑrun yãkuru ko. Yãku kowowɑ u koo
nùn yãku te kuɑ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ u koo dɛɛrɑ.

13

Gɔnɑn bɑrɑrun woodɑ

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi kɑ Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 goo ù n mɔsiru mɔ wɑsi sɔɔ, ǹ kun mɛ debu,
ǹ kun mɛ bɑu kpiku ge gɑ kɑ bɑrɑ disigiru weenɛ, bɑ koo kɑ yɛ̃ro dɑwɑ yãku kowo Aronin
mi ǹ kun mɛ win bibun turon mi. 3 Yãku kowo wiyɑ u koo bɑrɑ te mɛɛri. U n deemɑ bɑu ge,
gɑ sɑn kpikisu mɔ, mɑ gɑ wɔru mɔ, sɑɑ ye sɔɔrɑ u koo gere mɑ yɛ̃ro u bɑrɑ disigiru bɑrɔ. 4 U
n mɑɑ bɑu kpiku gɑgu mɔ mɑ gɑ ǹ wɔru mɔ, mɑ gen sɑnsu kun buriri, yãku kowo u koo kɑ
yɛ̃ro dɑwɑ diru gɑru sɔɔ u kɛnusi sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru. 5 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse, yãku kowo ù n wɑ bɑu
ge, gɑ ǹ yɑbi, u koo mɑɑ nùn kɛnusiwɑ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru. 6 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse te, yãku kowo u koo
mɑɑ nùn yɑrɑwɑ u mɛɛri. U n deemɑ gɑ ǹ yɑbi bɑɑmɑ, u koo yɛ̃ro sɔ̃wɑ mɑ u dɛɛre, yɑ sãɑwɑ
debu, kpɑ u win yãnu teɑ u dɛɛrɑ. 7 Amɛn biru, debu ye, yà n yɑbi gɔnɑ ye sɔɔ, yɛ̃ro u koo
mɑɑ wurɑwɑ yãku kowo u nùn mɛɛri. 8 Yãku kowo wi, ù n nùn mɛɛrɑ mɑ u deemɑ yɑ yɑbi
win gɔnɑ sɔɔ, u koo yɛ̃ro sɔ̃wɑ mɑ u ǹ dɛɛre, u bɑrɑ disigiru mɔwɑ.
9 Goo ù n bɑrɑ disigiru bɑrɔ, bɑ koo kɑ nùn dɑwɑ yãku kowon mi. 10 Yãku kowo wiyɑ u
koo nùn mɛɛri. U n bɑu kpiku wɑ mi, mɑ bɑu gen sɑnsu buriri, mɑ gɔnɑ ye, yɑ boo kuɑ, 11 yɑ
sãɑwɑ bɑrɑ disigii te tɑ torumɔ yɛ̃ron gɔnɑ sɔɔ. Yãku kowo u koo yɛ̃ro gɑrisiwɑ disigii. U ǹ
mɑɑ nùn kɛnusimɔ. 12 Adɑmɑ yãku kowo ù n mɔsi mɔsiminu wɑ nu yɑbi yɛ̃ron gɔnɑ kpuro
sɔɔ, sɑɑ win wirun di sere kɑ nɑɑsɔ, 13 u koo yɛ̃ro gɑrisiwɑ u dɛɛre, domi win wɑsi kpuro yi
burura. 14 Adɑmɑ dɔmɑ te bɑ boo swɑ̃ɔ wɑ win wɑsi sɔɔ, bɑ koo nùn gɑrisiwɑ disigii. 15 Yãku
kowon tiiwɑ u koo nùn mɛɛri. U n deemɑ boo swɑ̃ɔ u wãɑ mi, u koo nùn gɑrisiwɑ disigii,
domi yɑ sãɑwɑ bɑrɑ disigiru. 16 Adɑmɑ win wɑsi yi, yì n kɔsɑ, mɑ yi burura kpuro, u koo mɑɑ
dɑwɑ u yãku kowo wɑ. 17 Yen biru, yãku kowo u koo ye mɛɛriwɑ. U n wɑ yɑ burura, sɑɑ ye
sɔɔ, u koo yɛ̃ro gɑrisiwɑ u dɛɛre.
18 Goo ù n win bwisi kpɑkɑ sɔɔ 19 mɔsiru gɑru wɑ, mɑ u deemɑ tɑ buriri, ǹ kun mɛ tɑ sɔ̃ri,
yɛ̃ro u koo dɑwɑ u tii sɔ̃ɔsi yãku kowon mi. 20 Yãku kowo wi, u koo nùn mɛɛriwɑ. U n deemɑ
mɔsi te, tɑ wɔru mɔ, mɑ win wɑsin sɑnsu su burura, sɑɑ ye sɔɔrɑ yãku kowo u koo nùn gɑrisi
disigii. Bɑrɑ disigirɑ tɑ yɑrimɔ sɑɑ bwisi kpɑkɑ yen min di. 21 Adɑmɑ yãku kowo ù n wɑ mɑ
sɑn kpikisu sɑri mɔsi ten wɔllɔ, yen biru mɔsi te, tɑ ǹ wɔru mɔ, mɑ tɑ buriri fiiko, u koo durɔ
wi kɛnusiwɑ dirɔ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru. 22 Mɔsi te, tà n gɔnɑ yɑbi, yãku kowo u koo nùn gɑrisiwɑ
disigii domi bɑrɑ disigirɑ tɑ nùn deemɑ. 23 Adɑmɑ mɔsi te, tɑ kun yɑbi, tɑ sãɑwɑ bwisi kpɑkɑ.
Sɑɑ ye sɔɔ, yãku kowo u koo gere mɑ yɛ̃ro kun disi mɔ.
24 Goo ù n dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ mɑ yen boo kpɑkɑ sɔɔ bɑu kpiku gɑ yɑrɑ, ǹ kun mɛ bɑu sɔ̃ɔ, yãku
kowo u koo yɛ̃ro mɛɛriwɑ. 25 Gen sɑnsu sù n kuɑ kpikisu mɑ wɔru gɑ sɔ̃ɔsire gɔnɑ ye sɔɔ,
sɑɑ ye sɔɔ bɑrɑ disigirɑ tɑ sɔ̃ɔsirɑ mi. Yãku kowo u koo nùn gɑrisiwɑ disigii. 26 Adɑmɑ yãku
kowo ù n wɑ mɑ sɑn kpikisu sɑri bɑu ge sɔɔ, gɑ ǹ mɑɑ wɔru mɔ, mɑ gɑ buriri fiiko, u koo
yɛ̃ro kɛnusiwɑ dirɔ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru. 27 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse te, u koo nùn mɛɛri. U n wɑ bɑu ge,

ga yabi win gɔna sɔɔ, u koo nùn garisiwa disigii. Ta sãawa bara disigiru. 28 Adama bau ge, ga
kun yabi, ma ga burura fem fem, dɔ̃ɔ mwaara kpaka yera. Saa ye sɔɔ, yãku kowo u koo nùn
garisiwa u dɛɛre.
29 Tɔn durɔ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ ù n bau gagu mɔ win wirɔ, ǹ kun mɛ win tonkurorɔ, 30 yãku
kowo u koo gu mɛɛriwa. Gà n wɔru mɔ ma gen sansu su ǹ sinum mɔ, ma su swɛ̃rama nge dɔm
buuru, yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii. Ya sãawa wii kpaka ye ya wãa wirɔ, ǹ kun mɛ
tonkurorɔ. 31 Yãku kowo wi, ù n wa ya wɔru mɔ, ma san wɔ̃kusu sari, u koo yɛ̃ro kɛnusiwa
dirɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 32 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, u koo maa yɛ̃ro mɛɛriwa. U n deema wii kpaka ye,
ya ǹ yabi ma ya sansu mɔ si su ka dɔm buuru weenɛ, ma su ǹ wɔru mɔ, 33 yɛ̃ro u koo win
sansu kɔniwa. Adama u ǹ kpaka ye kɔnimɔ. Yen biruwa yãku kowo u koo maa nùn kɛnusi
dirɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 34 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, u koo ye mɛɛriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma
ya ǹ tĩre ya gɔna kere, yãku kowo u koo nùn garisiwa u dɛɛre. U koo win yãnu tea. Saa ye sɔɔ,
u dɛɛrawa mi. 35 Adama wii kpaka ye, yà n dãkuru yabi, yãku kowo u koo maa nùn mɛɛriwa.
36 U n wa ya yabi gɔna ye sɔɔ, yãku kowo u ǹ maa kasumɔ yɛ̃ro ù n san dɔm buuru mɔ. U koo
nùn garisiwa disigii. 37 Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen sansu tĩra, yɛ̃ro u bɛkurawa mi. U
ǹ maa disi mɔ. Yãku kowowa u koo gere ma u dɛɛre.
38 Tɔn durɔ goo ǹ kun mɛ tɔn kurɔ goo ù n win gɔna sɔɔ bau kpikisu wa, 39 yãku kowowa u
koo nùn mɛɛri. U n bausu gasu wa si su ǹ buriri sãa sãa, bau si, su ǹ sɛ̃. U koo yɛ̃ro garisiwa
u dɛɛre.
40 Goo ù kun seri mɔ wirɔ, wii kpararugiiwa ba koo yɛ̃ro garisi. U dɛɛrewa mi. 41 N n
wuswaa gian na u ǹ seri mɔ, yɛ̃ro u sãawa wii kpararugii. Ka mɛ, yɛ̃ro u dɛɛrewa. 42 Adama
wii kpara te sɔɔ, bau gagu gà n sɔ̃ɔsira ga sɔ̃ri, bara disigira ta torumɔ mi. 43 Yãku kowowa u
koo gu mɛɛri. U n deema wii kpara te, ta bau kpikisu mɔ su ka bara disigiru weenɛ, wi u su
mɔ mi, u bara disigiru barɔwa mi. U ǹ dɛɛre. 44 Yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii win
wii bau gen sɔ̃.
45 Wi u bara disigiru mɔ kpuro, u koo yãnu dokewa ni nu gɛ̃ɛre, u ku furɔ doke, kpa u win
wuswaa wukiri kpa u n nɔɔgiru sue u n mɔ̀, disigii, disigii. 46 U ko n sãawa disigii sere win
bara disigii te, tu ka kpe. Yen sɔ̃na u ko n wãa yeru mɔ bee tia u n ka tɔmbu dɛsire.

Disi gɔmi yãnu sɔɔ

47-49 Bà n disi gɔmi gɛɛ wa yi sɔ̃ri ǹ kun mɛ yi sãa nge wuru biresu yãnu ganu sɔɔ, ni ba kua
ka yãa sansu ǹ kun mɛ kĩa si ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ yaa gɔna, bau ge, yãku kowo u
koo gu mɛɛriwa. 50 Yãku kowo wi, ù n yãa ni mɛɛra u koo nu yiwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 51 Yen sɔ̃ɔ
nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa yãa ni mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi, yi yabi baama, ma
ba ǹ kpɛ̃ bu yi wĩa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yãa disiginu. 52 Saa ye sɔɔra yãku kowo u koo
yãa ni dɔ̃ɔ mɛni. Baa bà n nu kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ ka yãa sansun
wɛ̃ɛ ǹ kun mɛ ka mam gɔna, ka mɛ, ba koo ye kpuro dɔ̃ɔ mɛniwa. Domi ba ǹ kpɛ̃ bu disi gɔmi
yi wĩa. Dɔ̃ɔwa u koo ye go. 53 Adama yãku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ǹ yabi yãa ni sɔɔ, 54 u
koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kɛnusi sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 55 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, u koo
wure u maa nu mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi ǹ kɔsa, yi ǹ maa yabi, ba koo yãa ni garisiwa
disiginu kpa bu nu dɔ̃ɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ǹ kun mɛ wuswaaɔ. 56 Adama
yãku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yãa nin min di. 57 Yen biru
yì n maa wurama yãa ni sɔɔ, yi ko n sãawa disi gɔmi. Ba koo yãa ni dɔ̃ɔ mɛniwa.
58 Bà n yãnu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wĩara, ba koo wure bu maa
nu teawa bu sere nu garisi nu dɛɛre.
59 Yeniwa ya sãa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ye ba kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ
damgii ǹ kun mɛ ka gɔna. Wooda yera ya koo sɔ̃ɔsi yãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

14

Wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wee nge mɛ ba koo ka tɔnu dɛɛrasia wi u raa bara
disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi, 3 kpa yãku kowo u ka nùn yari sansanin di u
nùn mɛɛri. U n deema u bɛkura, 4 yãku kowo u koo nùn sɔ̃wa ye ba koo ka nùn dɛɛrasia. U koo
gunɔminu yiru sua ni ba ra ka yãkuru ko ka sere dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka
dãa kiku gagun kãasa ge ba mɔ̀ isɔpu. 5 Yãku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru
sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem mɔ. 6 Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sɛdurun
dãa ye, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi, ka isɔpun kãasa ye dokewa yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi.
7 U koo ye yɛ̃kawa nɔn nɔɔba yiru wi ba koo dɛɛrasian wɔllɔ. Yen biru u koo nùn garisiwa u
dɛɛre kpa u gunɔ ge yɔ̃su gu doona. 8 Wi u koo tii dɛɛrasia, u koo win yãnu teawa kpa u win
sansu kɔni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo nùn garisi u dɛɛre. Yen biru, u koo kpĩ
u wurama sansaniɔ. Adama u koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru tɔɔwɔ u kun due win kuu bekurugirɔ.

9 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse te, u koo win sɑnsu kɔniwɑ kɑ win seri kɑ win toburu kɑ win nɔni burosu.
Ye yɑ sãɑ sɑnsu kpuro gesi, u koo kɔniwɑ. U koo mɑɑ win yãnu teɑwɑ kpɑ u wobure u dɛɛrɑ.
10 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ itɑse, u koo yãɑnu yiru suɑ ni nu ǹ ɑlebu mɔ kɑ yãɑ nii teeru wɔ̃ɔ tiɑgiru kɑ
som kilo nɔɔbɑ nnɛ mɛ bɑ burinɑ kɑ gum kɑ sere mɑɑ gum litirin bɔnu. 11 Yãku kowo wi u
koo tɔnu wi dɛɛrɑsiɑ u koo nùn tusiɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ kuu ten kɔnnɔwɔ kɑ mɑɑ win
yãku dĩɑnu. 12 Yãku kowo u koo yãɑ nin teeru suɑwɑ kpɑ u kɑ tu yãkuru ko te bɑ rɑ kɑ torɑru
sɔmɛ kɑ sere gum litirin bɔnu ye, kpɑ u ye kpuro sɔ̃ɔsi beri berikɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ.
13 Kpɑ u tu sɑkɑ yɑm dɛɛrɑm mi, mi bɑ rɑ torɑrun yãkuru kɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun yɑɑ
sɑke. Domi torɑrun yãku yɑɑ kɑ ye bɑ rɑ kɑ torɑnu sɔmɛgiɑ yɑ sãɑwɑ dĩɑ dɛɛrɑnu ni nu koo ko
yãku kowoginu. 14 Yãku kowo u koo torɑrun yãku yɑɑ yen yɛm suɑ u tɛɛni wi u dɛɛrɑsiɑmɔn
soo nɔm geuguuɔ kɑ win nɔm geun niki biɑ bɑkɑɔ kɑ sere win nɔɔ nɔm geuguun niki biɑ
bɑkɑɔ. 15 Yãku kowo u koo mɑɑ gum litirin bɔnu ye wisiwɑ win nɔm dwɑrun nɔm wɔɔrɔ.
16 Kpɑ u kɑ win nɔm geun niki biɑ gum mɛ dɛkɑ u mu yɛ̃kɑ nɔn nɔɔbɑ yiru Yinni Gusunɔn
wuswɑɑɔ. 17 Yen biru, kpɑ u gum mɛ mu tie tɛɛni wi u dɛɛrɑsiɑmɔn soo nɔm geuguuɔ kɑ mɑɑ
win nɔm geun niki biɑ bɑkɑɔ kɑ win nɔɔ nɔm geuguun niki biɑ bɑkɑɔ. U koo mu tɛɛniwɑ mi
u rɑɑ yɛm mɛ doke. 18 Kpɑ u mɑɑ mɛ mu tie win nɔmɑ sɔɔ doke yɛ̃ron wiru wɔllɔ kpɑ u nùn
dɛɛrɑsiɑbun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 19 Kpɑ u nùn torɑrun yãkuru kuɑ. Nge
mɛyɑ u koo kɑ nùn dɛɛrɑsiɑ. Yen biruwɑ u koo yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugirun yɑɑ go. 20 Kpɑ u ye
dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ kɑ kɛ̃nu. Nge mɛyɑ u koo kɑ yɛ̃ro torɑrun yãkuru kuɑ kpɑ u dɛɛrɑ.

Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u rɑɑ

bɑrɑ disigiru mɔn dɛɛrɑsiɑbu

21 Wi u bɑrɑ disigiru mɔ mɑ u ǹ dɑm mɔ u kɑ yãku yɑɑ sɑberu wɑ, yãɑ teerɑ u koo kɑsu u
kɑ yãkuru ko te tɑ sãɑ torɑrun sɔmbugiru. Yãku kowo u koo kɑ tu suuru kɑnɑbun wororu
ko Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. Yen biru durɔ wi, u koo som kilo itɑ wɛ̃ mɛ bɑ burɑ kɑ gum kɑ
sere mɑɑ gum litirin bɔnu. 22 U koo mɑɑ kɑ kpɑrukonu yiru nɑ ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru
nge mɛ win wɑɑrɑ nɛ. Bɑ koo gen teu go win torɑrun suurun sɔ̃. Kpɑ bu mɑɑ kɑ teu ge gɑ
tie yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. 23 Win dɛɛrɑsiɑbun sɔ̃ɔ itɑserɑ u koo kɑ ye kpuro yãku kowo
nɑɑwɑ sãɑ yerun kɔnnɔwɔ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 24 Yãku kowo wi, u koo yãɑ te mwɑ kɑ
gum litirin bɔnu ye, kpɑ u ye kpuro sɔ̃ɔsi beri berikɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 25 Yen biru
u koo yãɑ te sɑkɑ kpɑ u ten yɛm suɑ u tɛɛni wi u rɑɑ bɑrɑ disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ kɑ
win nɔm geun niki biɑ bɑkɑɔ kɑ sere mɑɑ win nɔɔ nɔm geuguun niki biɑ bɑkɑɔ. 26 Yen biru
yãku kowo wi, u koo gum mɛ wie win nɔm dwɑrun nɔm wɔɔrɔ. 27 Kpɑ u kɑ win nɔm geun
niki biɑ gum mɛ dɛkɑ u yɛ̃kɑ nɔn nɔɔbɑ yiru Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 28 U koo mɑɑ gum mɛ
tɛɛni wi u rɑɑ bɑrɑ disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ kɑ nɔm geun niki biɑ bɑkɑɔ kɑ sere win nɔɔ
nɔm geuguun niki biɑ bɑkɑɔ. U koo mu dokewɑ mi u rɑɑ gesi yɛm tɛɛni. 29 Yen biru gum mɛ
mu tie win nɔmɑɑɔ, u koo mu wisiwɑ wi u rɑɑ bɑrɑ disigiru mɔn wirɔ u sere nùn dɛɛrɑsiɑbun
wororu kuɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 30 Yen biru, u koo gunɔ gen teu go, gèn bweseru u wɑ.
31 Bɑ koo kɑ gen teu torɑrun suurun yãkuru ko. Teu mɑɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kɑ som mɛ,
kɑ gum mɛ. Kpɑ yãku kowo wi, u wi u rɑɑ bɑrɑ disigiru mɔ dɛɛrɑsiɑbun wororu kuɑ Yinni
Gusunɔn wuswɑɑɔ.
32 Woodɑ yeniwɑ wi u bɑrɑ disigiru mɔ mɑ u ǹ dɑm mɔ u koo swĩi u kɑ dɛɛrɑsiɑbun yãkuru
ko.

Disi gɔmi dirun gɑni sɔɔ

33 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi kɑ Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 34 sɑnɑm mɛ i ko i du Kɑnɑnin temɔ mɛ kon
bɛɛ wɛ̃, nà n derɑ disi gɔmi yi kpiɑ diru gɑru sɔɔ tè sɔɔ i wãɑ, 35 wi u dii te mɔ, u koo dɑwɑ u
yãku kowo sɔ̃ u nɛɛ, wee u gãɑnu wɑɑmɔ win dirɔ nge disi gɔmi. 36 Yãku kowo wi, u sere du
u kɑ dii te mɛɛri, u koo dewɑ bu ten yãnu kpuro yɑrɑ kpɑ yãɑ nin tii nu ku rɑɑ disi duurɑ.
Yen biru u koo du kpɑ u disi gɔmi yi mɛɛri. 37 U n deemɑ gɔmi yi sãɑ nge wuru bekusu, ǹ kun
mɛ yi sɔ̃ri, kpɑ yi n sãɑ nge wɔru gɑnɑ ye sɔɔ, 38 u koo yɑriwɑ kpɑ u dii te kɛnɛ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru.
39 Sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse, yãku kowo u koo wurɑ diru mi. U n deemɑ disi gɔmi yi yɑbi dii ten gɑni
sɔɔ, 40 u koo de bu dii ten kpenu wɔɔriwɑ nìn mi disi gɔmi yi, yi kpiɑ bu kɑ nu yɑri wuun di
bu kɔ̃ mi n kun dɛɛre. 41 U koo dewɑ bu dii ten sɔɔwɔ kpuro kɛrɑ kpɑ bu yɑnim mɛ bɑ kɛrɑ
mi yɑri wuun biruɔ mi n kun dɛɛre. 42 Yen biru kpɑ bu kpee kpɑɑnu kɔsire ko. Kpɑ bu wure
bu dii te tãwɑ.
43 Amɛn biru, disi gɔmi yi, yì n mɑɑ wurɑmɑ dii te sɔɔ, 44 yãku kowo u koo mɑɑ sewɑ u dɑ u
tu mɛɛri. U n deemɑ disi gɔmi yi, yi mɑɑ kpiɑ dii ten gɑni sɔɔ, sɑɑ ye sɔɔ, n ǹ mɑɑ koorɔ bu yi
wĩɑ min di. Dii te, tɑ disi duurɑwɑ mi. 45 Bɑ koo tu surɑwɑ kpɑ bu ten kpenu kɑ dãɑ kɑ tem
gurɑ bu kɑ dɑ wuun biruɔ mi n kun dɛɛre.
46 Wi u duɑ diru mi sɑnɑm mɛ bɑ tu kɛnusi, u disi duurɑwɑ mi sere kɑ yokɑɔ. 47 Wi u kpunɑ
mi, ǹ kun mɛ u gãɑnu di mi, u koo win yãnu teɑwɑ.

48 Sanam mɛ ba dii te sɔnwa ba kpa, yãku kowo ù n wura u ka tu mɛɛri, ma u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dɛɛre. Domi disi gɔmi yi, yi doona.
49 Bu ka dii ten dɛɛrasiabun woronu ko, ba koo gunɔsu yiru kasuwa ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka kiku ge ba mɔ̀ isɔpu ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. 50 U koo gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim gem mɔ. 51 Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka sɛduru ye, ka isɔpu ye, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi, kpa u ye kpuro doke gunɔ ge ba sakan yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru dii te sɔɔ. 52 U koo ka gunɔ gen yɛm mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, disi wɔka ka gunɔ ge ga wasi ka sɛduru ye, ka isɔpu ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi. 53 Kpa u gunɔ ge ga wasi yɔ̃su gu doona yakasɔ. Saa ye sɔɔra u koo dii te dɛɛrasiabun wororu koosi kpa tu dɛɛra.
54 Wooda yenibara ba ko n da swĩi bara disigiru ka wii kpakin sɔ̃ 55-56 ka mɔsiru ka debu ka disi gɔmi yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ka dia sɔɔ. 57 Wooda yera ya koo sɔ̃ɔsi gãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

15

Tɔn durɔrun disi

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 i Isireliba sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, ben goo ù n kentu kpika mɔ, u kuawa mi disigii. 3 Ya ra wĩ? Ya ku ra wĩ? Ka mɛ, u kuawa mi disigii. 4 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro, ta disi duurawa mi, ka sere maa gãa ni u sinari kpuro. 5 Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. 6 Wi u maa sina mi barɔ wi, u sina, u koo win yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 7 Wi u barɔ wi baba, u koo win yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 8 Barɔ wi, ù n goo yãatam sie, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 9 Gãa ni barɔ wi, u sɔni kpuro, nu kuawa mi disiginu. 10 Gãa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba yɛ̃ro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. Wi u maa nu sɔɔwa yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. 11 Wi u dera barɔ wi, ù nùn baba, ma u ǹ niɛ, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. 12 Barɔ wi, ù n dendi yãnu baba ni ba kua ka sɔndu ba koo nu kɔsukuwa. Nù n maa sãan na ni ba kua ka dãa, ba koo nu teawa.
13 Sanam mɛ kentu ye, ya wĩibu yɔ̃ra, u koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru u sere dɛɛra. U koo win yãnu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛɛrawa mi. 14 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase u koo kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru sua u ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u nu yãku kowo wɛ̃. 15 Yãku kowo u koo nin teu gowa torarun sɔ̃. Kpa u ka teu geni yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpa u nùn dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
16 Goon sen nim mù n yari, u koo woburewa. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. 17 Mù n yãnu ganu tãre, ǹ kun mɛ gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka mɛ, ya ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ.
18 Kurɔ ka durɔ bà n mɛnna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka mɛ, ba koo bu garisiwa disigibu sere ka yokaɔ.

Tɔn kurɔrun disi

19 Tɔn kurɔ ù n yasa mɔ̀, ba koo nùn garisiwa disigii sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Wi u nùn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. 20 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia. 21 Wi u maa kurɔ win kpin yeru baba, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 22 Goo ù n baba ye kurɔ wi, u sinari, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. 23 Gãa ni nu wãa win kpin yee ten wɔllɔ ǹ kun mɛ ye u sinarin wɔllɔ, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. 24 Tɔn durɔ goo ù n ka nùn mɛnna, ma win yɛm mu nùn tãre, durɔ wi, u kuawa mi disigii sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Kpin yee tè sɔɔ u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.
25 Tɔn kurɔ wi u yɛm wĩimɔ, win yasan saa baasi, ǹ kun mɛ, mu wĩimɔ mu win yasan saa kera, ba koo nùn garisiwa disigii yɛm wĩi bin saa kpuro sɔɔ nge win yasan saa. 26 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam mɛ u win yasa mɔ̀. 27 Wi u kpin yee te baba, ǹ kun mɛ sin yee te, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ.
28 Sanam mɛ yɛm mɛ, mu yɔ̃ra u koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru bu sere nùn garisi wi u dɛɛre. 29 Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔra u koo kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru kasu kpa u ka yãku kowo daawa Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. 30 Kpa yãku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yãkuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurɔ wi dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
31 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Isireliba sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, bu de bu ka nɛn kuu te ta wãa ben suunu sɔɔ tonda sanam mɛ ba disi mɔ kpa bu ku raa gbi.

32 Woodɑ yeni yɑ wãɑwɑ kentugibun sɔ̃ kɑ wìn sen nim mu yɑri 33 kɑ tɔn kurɔ wi u yɑsɑ mɔ̀
kɑ tɔn durɔ wi u yɛm wĩimɔ win tɔn durɔrun di kɑ tɔn kurɔ wi yɛm wĩimɔ win tɔn kurɔrun di
kɑ mɑɑ tɔn durɔ wi u kɑ tɔn kurɔ disigii kpunɑ.

16

Wɔ̃ɔ kɑ wɔ̃ɔn yɑ̃ku te bɑ rɑ ko

Isirelibɑ kpuron torɑnun sɔ̃

1 Aronin bii be bɑ gu Yinni Gusunɔn kurɔ yèn sɔ̃ bɑ kɑ turɑre tukɑ dɑ mi, ben gɔɔn biruwɑ
Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ wunɛn mɔɔ Aroni sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, u kun dɑ du kiri kiri
kuu ten dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔ mi woodɑn kpɑkororɑ wãɑ kɑ ten wukiritiɑ kpɑ u ku rɑɑ
gbin sɔ̃. Domi kpɑkoro ten wukiritiɑn wɔllɔwɑ kon tii sɔ̃ɔsi guru wii wuroru sɔɔ.
3 Dɔmɑ te u duɔ mi, u koo kɛtɛ kinɛ kpɛndu kɑsuwɑ u kɑ win torɑrun yɑ̃kuru ko. Kpɑ u mɑɑ
yɑ̃ɑ kinɛru kɑsu u kɑ yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. 4 Yen biru u koo win tɑko doke kpɑ u sokoto
kpiribu doke kɑ sɛ̃kɑtiɑ. Ye kpuro yɑ ko n sãɑwɑ ye bɑ kuɑ kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii kpɑ u dɑwɑni bɔke.
U koo woburewɑ u sere yɑ̃ɑ ni kpuro doke. 5 Isirelibɑ bɑ koo mɑɑ boo kinɛnu yiru wɛ̃ u kɑ
ben torɑnun yɑ̃kunu ko kpɑ bu nùn yɑ̃ɑ kinɛru wɛ̃ u kɑ yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko.
6 U n koo yɑ̃kuru tore, u koo ginɑ win tii kɑ win yɛnugibun torɑnun yɑ̃kuru kowɑ kɑ kɛtɛ
kinɛ te. 7 Yen biru kpɑ u boo kinɛnu yiru ye suɑ u kɑ dɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ kuu ten
kɔnnɔwɔ. 8 Kpɑ u nu tubu tubu koosi u kɑ wɑ ge gɑ sãɑ Yinni Gusunɔguu kɑ ge bɑ koo yɔ̃su
gbɑburɔ. 9 Boo ge gɑ sãɑ Yinni Gusunɔguu, gerɑ u koo kɑ torɑrun yɑ̃kuru ko. 10 Ge bɑ koo
mɑɑ yɔ̃su gbɑburɔ, gerɑ bɑ koo kɑ torɑrun suurun wororu ko. Wɑsirɑ bɑ koo kɑ gu nɑ Yinni
Gusunɔn wuswɑɑɔ bu sere gu yɔ̃su gu doonɑ gbɑburɔ.
11 Aroni u koo ginɑ gbiwɑ u win tiin kɛtɛ kinɛ te go win torɑnun sɔ̃ kɑ sere mɑɑ win
yɛnugibuginun sɔ̃. 12 Kpɑ u dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ gurɑ sɑɑ yɑ̃ku yerun di yi bɑ yibie dɔ̃ɔ gurɑtii sɔɔ kpɑ
u turɑre buuru sɔkɑ nɔm kurenu yiru kpɑ u kɑ ye kpuro du dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔ. 13 U
koo turɑre ye doke dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sɔɔ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ kpɑ yen wiisu su woodɑn kpɑkoro
ten wukiritiɑ wukiri kpɑ u ku rɑɑ kɑ gbin sɔ̃. 14 Yen biru kpɑ u kɛtɛ yen yɛm suɑ u dɛkɑ kɑ win
niki biɑ kpɑ u mu yɛ̃kɑ kpɑkoro ten wukiritiɑ sɔɔ sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ. Kpɑ u mɑɑ ko mɛ kpɑkoro
ten wuswɑɑɔ nɔn nɔɔbɑ yiru. 15 Yen biruwɑ u koo mɑɑ boo ge gɑ sãɑ Yinni Gusunɔguu mi
go Isirelibɑ kpuron torɑnun sɔ̃ kpɑ u gen yɛm suɑ u kɑ dɑ dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔ kpɑ
u mu yɛ̃kɑ woodɑn kpɑkoro ten wukiritiɑ wɔllɔ kɑ mɑɑ ten wuswɑɑɔ nge mɛ u kuɑ kɑ kɛtɛ
yen yɛm. 16 Kpɑ u dii te tɑ dɛɛre gem gem dɛɛrɑsiɑbun wororu koosi u kɑ ten disi wɔkɑ yi
tɑ duurɑ Isirelibɑn torɑnu kɑ ben mɛm nɔɔbu sɑrirun sɔ̃. Nge mɛyɑ u koo ko u kɑ dii dɛɛrɑ
ten disi wɔkɑ, domi tɑ wãɑ disigibun suunu sɔɔ. 17 Goo kun ko n wãɑ dii ten sɔɔwɔ sɑnɑm
mɛ Aroni u koo du mi, u kɑ torɑnun yɑ̃kuru ko sere u dɑ u kɑ yɑrimɑ. U koo win tii kɑ win
yɛnugibun torɑnun yɑ̃kuru ko. Yen biru kpɑ u mɑɑ Isirelibɑ kpurogiru ko. 18 U n yɑriɔ, u koo
dɑwɑ yɑ̃ku yerɔ kpɑ u tu dɛɛrɑsiɑbun wororu koosi. Yen biru kpɑ u kɛtɛ ye, kɑ boo gen yɛm
suɑ u tɛɛni yɑ̃ku yerun kãɑnu nnɛ yen bɑɑyere sɔɔ. 19 U koo yɛm mɛ dɛkɑwɑ kɑ win niki biɑ
u yɛ̃kɑ nɔn nɔɔbɑ yiru yɑ̃ku yee ten wɔllɔ. Nge mɛyɑ u koo kɑ tu dɛɛrɑsiɑ Isirelibɑn torɑnun
di kpɑ u tu yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃.
20 Sɑnɑm mɛ u dii te tɑ dɛɛre gem gem dɛɛrɑsiɑ u kpɑ, kɑ dii dɛɛrɑ te, kɑ yɑ̃ku yeru, u koo
de bu kɑ boo ge gɑ wɑsi mi nɑwɑ. 21 Aroni u koo win nɔmɑ kpuro sɔndiwɑ boo gen wiru
wɔllɔ kpɑ u Isirelibɑn torɑnu kpuro tuubɑ ko kɑ mɛm nɔɔbu sɑri te bɑ kuɑ kpuro. Kpɑ u boo
ge torɑ ni kpuro sɔbi kpɑ u de goo u gu girɑ u kɑ dɑ gbɑburɔ. 22 Nge mɛyɑ boo ge, gɑ koo kɑ
Isirelibɑ kpuron torɑnu sɔbe gu kɑ doonɑ gbɑburɔ mi goo kun wãɑ.
23 Yen biru u koo wurɑ kuu ten mi, kpɑ u win sãɑ yɑ̃ɑ ni u doke potiri u nu yi mi. 24 Kpɑ
u wobure yɑm dɛɛrɑmɔ kpɑ u win tiin yɑ̃nu doke. Yen biru kpɑ u yɑri u nɑ u yɑ̃ku dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑrugiru ko win tiin sɔ̃ kɑ sere mɑɑ Isirelibɑn sɔ̃. Yen biru kpɑ u torɑrun yɑ̃kuru ko
win tiin sɔ̃ kɑ sere Isirelibɑn sɔ̃. Kpɑ u suuru kɑnɑbun woronu ko win tii kɑ Isirelibɑn sɔ̃.
25 Yen biru kpɑ u yɑɑ yen gum dɔ̃ɔ doke yɑ̃ku yerɔ ye bɑ kɑ torɑrun yɑ̃kuru kuɑ mi.
26 Wi u boo ge girɑ u kɑ dɑ gbɑburɔ u koo win yɑ̃nu teɑwɑ kpɑ u wobure u sere du sɑnsɑniɔ.
27 Kɛtɛ ye, kɑ boo gen yɛm mɛ bɑ kɑ dɑ dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔ torɑnun sɔ̃, bɑ koo yen yɑɑ
kɑ yen gɔni kɑ yen bisu yɑrɑwɑ ben sɑnsɑnin di bu dɔ̃ɔ doke. 28 Wi u ye kpuro dɔ̃ɔ mɛni u
koo win yɑ̃nu teɑwɑ kpɑ u wobure u sere wurɑmɑ sɑnsɑniɔ.
29 Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Suru nɔɔbɑ yirusen sɔ̃ɔ wɔkuruse, i nɔɔ
bɔkuo kpɑ i bɛɛn sɔmɑ deri sere kɑ sɔbɔ be bɑ wãɑ bɛɛn suunu sɔɔ. 30 Domi tɔ̃ɔ te sɔɔrɑ bɑ koo
bɛɛ torɑrun yɑ̃kuru kuɑ bu kɑ bɛɛ dɛɛrɑsiɑ. Nge mɛyɑ i ko i kɑ dɛɛrɑ bɛɛn durum kpuron di
Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. 31 Tɔ̃ɔ te, tɑ koo kowɑ tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru kpɑ i n dɑ nɔɔ bɔke. Kpɑ yɑ n
sãɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
32 Amɛn biru yɑ̃ku kowo wi bɑ gum tãre bɑ gɔsɑ u kɑ ko yɑ̃ku kowo tɔnwero win bɑɑbɑn
kɔsire, wiyɑ u koo sãɑ yɑ̃ɑ ni doke ni bɑ kuɑ kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii. 33 Wiyɑ u ko n dɑ yɑ̃kuru ko u kɑ

dii te tɑ dɛɛre gem gem dɛɛrɑsiɑ kɑ sere dii dɛɛrɑ te, kɑ yãku yee te, kɑ yãku kowobu kɑ sere mɑɑ Isirelibɑ kpuro.
34 Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Wɔ̃ɔ tiɑ sɔɔ, bɑ ko n dɑ yãkuru kowɑ Isirelibɑ kpuron torɑnun sɔ̃ nɔn teeru.
Mɑ Aroni u kuɑ kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ.

NGE MƐ ISIRELIBA BA KO N KA DƐƐRE

17

Gusunɔ u yinɑ bu yɛm di
1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Aroni kɑ win bibu kɑ sere Isirelibɑ kpuro sɔ̃ɔwɔ
ɑ nɛɛ, woodɑ wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ wɛ̃ɛmɔ.
3 Isirelibɑ sɔɔ goo ù n kĩ u sɑberu gɑru sɑkɑ sɑnsɑniɔ ǹ kun mɛ mi u wãɑ kpuro, u koo ginɑ
kɑ tu nɑwɑ nɛn kuu bekurugirun kɔnnɔwɔ u kɑ tu yãkuru ko nɛ, Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ.
4 Yɛ̃ro u kun kue mɛ, bɑ koo nùn sɑbe ten yɛm bikiɑwɑ domi u yɛm yɑriwɑ mi. Sɑɑ ye sɔɔ, bɑ
koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ Isirelibɑn suunu sɔɔn di. 5 Woodɑ yeni yɑ koo dewɑ Isirelibɑ bu kɑ ben yɑɑ
sɑbenu nɑ yãku kowon mi nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ bu go nɛ, Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. Kpɑ bu
ku rɑɑ tu go mi bɑ turɑ. Kpɑ tɑ n sãɑ siɑrɑbun yãkuru. 6 Yãku kowowɑ u koo ten yɛm mɛ yɛ̃kɑ
yãku yerɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpɑ u ten gum dɔ̃ɔ doke mɛ̀n nuburu tɑ koo nɛ, Yinni Gusunɔ
dore. 7 Nge mɛyɑ Isirelibɑ bɑ ǹ mɑɑ kɑ bũnu yãkuru kuɑmmɛ nìn bwãɑrokunu nu kɑ bonu
weenɛ. Yeni yɑ ko n wãɑwɑ ben tiin sɔ̃ kɑ ben bibun bibun sɔ̃ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
8 N n mɛn nɑ, Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ ben suunu sɔɔ, ù n yãku dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑrugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ yãkunu gɑnu, 9 mɑ u ǹ kɑ nu nɛ nɛ, Yinni Gusunɔn kurun
kɔnnɔwɔ u kɑ nin yɑɑ go, bɑ koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ ben suunu sɔɔn di.
10 Wee woodɑ ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ mɑɑ wɛ̃ɛmɔ. Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ
ben suunu sɔɔ ù n yɛm di, bɑɑ ǹ n mɛren nɑ mu sãɑ, nɛ, Yinni Gusunɔwɑ kon yɛ̃ro wɔrimɑ n
nùn yɑrɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di. 11 Domi yɛm sɔɔrɑ hunde koni kpuron wãɑrɑ wãɑ. Nɑ
derɑ i yɛm dendimɔ yãku yerɔ i kɑ bɛɛn torɑnun suuru wɑ. Yɛm mɛyɑ mu rɑ de tɔnu u win
torɑrun suuru wɑ. 12 Yen sɔ̃nɑ nɑ nɛɛ, Isirelibɑn goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo bɛɛn suunu sɔɔ u ǹ
yɛm dimɔ.
13 Bɛɛ Isirelibɑn goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yɑɑ gɑɑ mwɑ tɑɑsoru
sɔɔ ǹ kun mɛ gunɔ gɑgu ge bɑ rɑ di, u koo yɑɑ ye, ǹ kun mɛ gunɔ gen yɛm yɑriwɑ kpɑ u mu
yɑnim wukiri. 14 Domi hunde koni ye yɑ wɑsi kpuro, yen wãɑrɑ wãɑwɑ yen yɛm sɔɔ. Yen
sɔ̃nɑ nɑ nɛɛ, i ku hunde koni gɑɑn yɛm di. Domi yɛm sɔɔrɑ wãɑrɑ wãɑ. Wi u mɑɑ yinɑ u mu
di, bɑ koo yɛ̃ro wunɑwɑ wigibun suunu sɔɔn di.
15 Bɛɛ Isirelibɑn goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yɑɑ goru di ǹ kun mɛ
yɑɑ ye gbeeku yɑɑ yɑ go, yɛ̃ro u koo win yãnu teɑwɑ kpɑ u wobure. Adɑmɑ kɑ mɛ, u ko n
sãɑwɑ disigii sere kɑ tɔ̃ɔ ten yokɑɔ u sere dɛɛrɑ. 16 U kun win yãɑ ni teye, mɑ u ǹ woburɑ, u
koo win torɑrun ɑre mwɑ.

18

Kɔ̃ɔ mɛnnɑ bi bu ǹ bɛɛrɛ mɔ
1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, nɛnɑ nɑ Gusunɔ bɛɛn Yinni.
3 I ku rɑ ko ye bɑ rɑ ko Egibitiɔ mi i rɑɑ sinɑ. I ku mɑɑ ko ye Kɑnɑnibɑ mɔ̀ mi nɑ kɑ bɛɛ dɔɔ. I
ku ben komɑnu swĩi. 4 Adɑmɑ i nɛn woodɑbɑ kɑ nɛn yiirebu mɛm nɔɔwɔ kpɑ i ye swĩi. Domi
nɛnɑ nɑ sãɑ Gusunɔ bɛɛn Yinni.
5 N n mɛn nɑ, i nɛn gere kɑ nɛn woodɑbɑ mɛm nɔɔwɔ. Wi u ye mɛm nɔɔwɑ u ko n wãɑwɑ
yen sɔ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerumɔ.
6 Nɛnɑ nɑ woodɑ yenibɑ wɛ̃ɛmɔ. Nɑ nɛɛ, bɛɛn goo u ku rɑɑ kɑ win dusi tɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnnɑ.
7 I ku bɛɛn tundo sekuru doke i kɑ bɛɛn mɛro kɔ̃ɔ mɛnnɑ. Domi u sãɑwɑ bɛɛn mɛro.
8 I ku kɑ bɛɛn mɛron nisi goo kɔ̃ɔ mɛnnɑ, domi ì n kuɑ mɛ, i bɛɛn tundo sekuru dokewɑ mi.
9 I ku kɑ bɛɛn sesu tundo turosi ǹ kun mɛ mɛro turosi kɔ̃ɔ mɛnnɑ bɑɑ bɑ̀ kun bɛɛ seeye yɛnu
teu sɔɔ.
10 I ku kɑ bɛɛn nikurɔbu kɔ̃ɔ mɛnnɑ bɑɑ ù n sãɑn nɑ tɔn durɔn bii, ǹ kun mɛ tɔn kurɔn bii.
Domi wi u kuɑ mɛ, u tii sekuru dokewɑ mi.
11 I ku kɑ bɛɛn tundon kurɔ goon bii kɔ̃ɔ mɛnnɑ domi u sãɑwɑ bɛɛn sesu.
12 I ku kɑ bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnnɑ, domi u sãɑwɑ bɛɛn tundon dusi.
13 I ku mɑɑ kɑ bɛɛn mɛron wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ kɔ̃ɔ mɛnnɑ. Domi u sãɑwɑ bɛɛn mɛron
dusi.
14 I ku mɑɑ bɛɛn tundon wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ sekuru doke i kɑ win kurɔ kɔ̃ɔ mɛnnɑ.
Domi kurɔ wi, u sãɑwɑ nge bɛɛn tiin mɛro.
15 I ku kɑ bɛɛn bigii kurɔ kɔ̃ɔ mɛnnɑ, domi u sãɑwɑ bɛɛn biin kurɔ.

16 I ku ka bɛɛn wɔnɔ ǹ kun mɛ bɛɛn mɔɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i nùn sekuru dokewa.
17 I ku ka tɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna kpa i maa ka win bii kɔ̃ɔ mɛnna, ǹ kun mɛ win nikurɔbu, domi ba sãawa mi dusinu. I n kua mɛ, ya sãawa mi tora bakaru.
18 I ku bɛɛn kurɔn wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ sua kurɔ sanam mɛ kurɔ win tii u wãa wãaru sɔɔ. Domi ya koo nisinu ma.
19 I ku ka tɔn kurɔ mɛnna sanam mɛ u yasa mɔ̀, domi u sãawa disigii.
20 I ku ka bɛɛn winsim kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i tii disi koosiwa mi.
21 I ku ka bɛɛn bii yãkuru ko bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun mi. Domi ì n kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsira i sanka mi. I n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
22 I ku ka bɛɛn tɔn durɔsi kɔ̃ɔ mɛnna nge mɛ i ra ka tɔn kurɔ ko. Domi ya sãawa seku bakaru.
23 I ku ka yaa saberu kɔ̃ɔ mɛnna nge tɔn kurɔ. Domi ì n kua mɛ, i tii disi dokewa. Nge mɛya maa tɔn kurɔ goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn mɛnna. Ya sãawa seku bakaru.
24 I ku de koma ninin bweseru nu bɛɛ ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira bɛɛn suunu sɔɔn di. 25 Ba tem mɛn tii disi doke, ma na mu sɛɛyasia ma mu mɛn tɔmbu yarinasia.
26 Bɛɛ Isireliba ka bɛɛ sɔbu bɛɛ be i wãa Isireliba sɔɔ, i nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwɔ. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri. 27 Be ba raa sina tem mɛ sɔɔ i sere na, ba koma ni kua ma tem mɛ, mu disi duura. 28 N n mɛn na, bɛɛn tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa bɛɛ yarinasia nge yellugibu. 29 Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di.
30 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni. I de i nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swĩi ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

19

Nge mɛ n weenɛ bu Gusunɔ sã

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, i de i n dɛɛre, domi nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni na dɛɛre.
3 Yen sɔ̃, bɛɛn baawure u win tundo ka win mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ kpa u n da wɛ̃re tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.
4 I ku tii bũnu wɛ̃, i ku ra maa bwãaroku gagu seku.
5 I n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuammɛ, i tu koowo nge mɛ ta koo ka man wɛ̃re. 6 I
ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye yãkuru kua ǹ kun mɛ sisiru. Adama ye ya tiara sɔ̃ɔ itase, i ko
ye dɔ̃ɔ mɛniwa. 7 I n ye di sɔ̃ɔ itase, na ǹ yãku te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi.
8 Wi u ye di u koo win torarun are wa, domi u ǹ ye garisi nɛgia. Ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.
9 I n bɛɛn dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku gɛ̃ ye ya wãa gbee goorɔ. I ku maa bɛɛn gberun dĩanu kunɔnu
ko. 10 Mɛya i ku maa resɛm gberu sɔɔ resɛm kunɔnu ko ka maa resɛm ye ya wɔruma. I ko ye deriwa sãarobu ka sɔbun sɔ̃. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
11 I ku gbɛni, i ku maa bɛɛn winsim weesu kua ǹ kun mɛ i nùn nɔni wɔ̃ke. 12 I ku bɔ̃ri weesugii ko ka nɛn yĩsiru. Domi ì n kua mɛ, i nɛn yĩsiru sankawa. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
13 I ku bɛɛn winsim dam dɔre. I ku maa nùn gãanu mwaari ka dam. I ku bɛɛn sɔm kowon kɔsiaru nɛnɛ sere yam mu ka sãra. 14 I ku soso wɔmɛ. I ku maa gãanu yi wɔ̃kon wuswaaɔ ni nu koo nùn sura. I de bɛɛn daa yu sɔ̃ɔsi ma i man nasie nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni.
15 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku goon bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru ǹ kun mɛ win dam mɛɛri i ka nùn siri. Adama i ko i bu siriwa nge mɛ baawuren gem mu nɛ. 16 I ku gari weesugii kpara bɛɛn tɔnusin sɔ̃. I ku maa nùn gari mani yi yi koo nùn go.
17 I ku bɛɛn winsim tusi gɔ̃ruɔ. Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii durum sɔbi win sɔ̃. 18 I
ku bɛɛn winsim mɔru kɔsie. I ku maa ka goo mɔru nɛnɛ. I bɛɛn tɔnusi kĩɔ nge bɛɛn tii. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
19 I de i nɛn wooda yeniba mɛm nɔɔwa. I ku de yɛɛ bwese bweseka yu yɔɔna. I ku dĩa bwesenu yiru duure gbee teeru sɔɔ. I ku yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ bwesenu yiru.
20 Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna wi ba durɔ kã, adama ba ǹ gina nùn yakie win yorun di, yɛ̃ro u koo yen gobi kɔsiawa, adama ba ǹ bu goomɔ. Domi kurɔ wi, u gina sãa yoo. 21 Durɔ win torarun sɔ̃, u koo ka yãa kinɛru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun sɔmbun yãkuru ko. 22 Kpa yãku kowo u nùn torarun suurun wororu koosi nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Saa ye sɔɔra u koo win torarun suuru wa.
23 Sanam mɛ i dua Kananin temɔ i kpa, ma i dãa bwese bweseka duura, i ko yen marum garisiwa disigim, wɔ̃ɔ ita. I ǹ mu dimɔ. 24 Wɔ̃ɔ nnɛsen marum mɛ ya koo ma, mu ko n sãawa nɛ Yinni Gusunɔgim, i ka man siara tɔ̃ɔ bakarun saa. 25 Saa wɔ̃ɔ nɔɔbusen diya bɛɛn tii i ko i n da dãa marum mɛ sɔri i di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.

26 I ku gãanu ganu di ka yɛm. I ku wɛɛ ǹ kun mɛ guru wiru mɛɛri i ka bikiaru ko. 27 I ku
bɛɛn wirun goo gookan seri kɔni bwɛɛrɛkɛ. I ku maa bɛɛn toburun beri berika kɔni. 28 I ku
bɛɛn wasi muriri goon gɔɔn sɔ̃. I ku maa bɛɛn wasi yore. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
29 I ku bɛɛn bii wɔndiaba sekuru doke i bu kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ sãaru garun sɔ̃, kpa sakararu
ka sekuru sariru tu ku raa yibu tem mɛ sɔɔ. 30 I n da tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru yaaye kpa i nɛn kuu
bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 I ku da be ba ra gɔribu sokun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi kpa i ku ra ka tii disi doke. Domi
nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
32 I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ kpa i durɔ tɔkɔ bɛɛrɛ wɛ̃. I maa nɛ, Yinni Gusunɔ nasio.
Domi nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
33 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn tem sɔɔ, i ku nùn dam dɔre. 34 I ko i nùn kuawa nge kpaa yɛ̃ro, kpa
i nùn kĩa nge bɛɛn tii. Domi bɛɛn tii i raa sɔru di Egibitiɔ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni
gerua.
35 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ, ka gãa yĩirubu sɔɔ, ka kiloba sɔɔ ka sakakunu sɔɔ. 36 I de bɛɛn
kiloba ka bɛɛn sakakunu ye kpuro ya n sãa dee dee. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua, nɛ
wi na bɛɛ yara Egibitin di.
37 I nɛn woodaba kpuro mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

20

Sãa ni Gusunɔ u yina

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben goo ǹ kun mɛ sɔɔ wi u
wãa be sɔɔ ù n win bii sua u ka bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku yãkuru kua, ba koo nùn kasukuwa bu
go. 3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri kpa n nùn wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di yèn sɔ̃ u
ka win bii Mɔlɔku yãkuru kua ma u nɛn kuru disi doke u nɛn yĩsi dɛɛraru sanka. 4 Isireliba
bà n yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nùn mɛɛra u daa yen bweseru mɔ̀, 5 nɛn tiiwa kon
nùn wɔri wi ka win yɛnugibu kpuro kpa n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba
maa Mɔlɔku ye sãamɔ.
6 Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn wɔriwa kpa n nùn
wuna win tɔmbun suunu sɔɔn di.
7 I de i n dɛɛre, domi nɛn tii na dɛɛre. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Kɔ̃ɔ mɛnna bi Gusunɔ u yina

8 Nɛna Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre. I ko i nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa kpa i sĩ
ye sɔɔ.
9 Goo ù n win tundo ǹ kun mɛ win mɛro bɔ̃rusi, ba koo yɛ̃ro gowa kpa win yɛm mu wɔri
win tii sɔɔ.
10 Goo ù n ka goon kurɔ kpuna, ba koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.
11 Goo ù n ka win tundon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yɛ̃ro gowa ka
kurɔ wi sannu kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
12 Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna, ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara
ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
13 Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi kpuna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo be yiru ye
kpuro gowa. Domi gãa kɔ̃suna ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
14 Goo ù n bii ka mɛro sua kurɔ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dɔ̃ɔ mɛniwa. Kpa yen
bweseru ya kun wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
15 Goo ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo yɛ̃ro gowa ka
yaa sabe ten tii.
16 Tɔn kurɔ ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn durɔ mɛnnɛ, ba koo nùn gowa
ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
17 Goo ù n win sesu tundo turosi ǹ kun mɛ mɛro turosi sua kurɔ u ka kpuna, ba tii sekuru
dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di. Durɔ wi, u koo win torarun are
sɔbewa. Domi u ka win sesu kpuna.
18 Goo ù n ka tɔn kurɔ mɛnna wi u yasa mɔ̀, ma yen yɛm mɛ mu yara u mu wa, ba koo be
yiru ye yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.
19 I ku ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ ǹ kun mɛ bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi i sãawa
dusinu. Wi u kua mɛ, u koo yen are wa.
20 Goo ù n ka win tundon wɔnɔ ǹ kun mɛ tundon mɔɔn kurɔ kpuna, u bu sekuru dokewa.
Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ǹ bii marumɔ sere bu ka gbi.
21 Goo ù n win wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔn kurɔ sua, u torawa mi. U win wɔnɔ ǹ kun mɛ win
mɔɔ wi sekuru dokewa mi. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba ǹ bibu marumɔ.

[22] I de i nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwa kpa i ka ye sɔmburu ko, kpa tem mi na
ka bɛɛ dɔɔ mu ku raa bɛɛ yarinasia. [23] I ku bwese nin komanu swĩi ni na kon bɛɛ gira. Domi
koma niya ba kua na ka bu yina. [24] Na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
bɛɛya i ko i n ben tem mɛ mɔ.
Nɛna kon bɛɛ mu wɛ̃.
Tem mɛ, mu tim ka bom yiba.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ wuna saa bwese ni nu tien di. [25] Yen sɔ̃na i ko i wunana
yaa ye i ko i di ka ye i kun dimɔ ka sere maa gunɔ si i ko i di ka si i ǹ dimɔ kpa i ku ra bɛɛn
tɔmbu disi doke yɛɛ yi, ka gunɔ sin sɔ̃ ye na gesi nɛɛ, i ku di mi.
[26] I de i n dɛɛre i n wãa nɛn sɔ̃, domi na dɛɛre. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ wuna nɛnɛm
bwese ni nu tien suunu sɔɔn di i n ka sãa nɛgibu.
[27] Goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, tɔn kurɔ ǹ kun mɛ tɔn durɔ ma u ra gɔribu soku ǹ kun mɛ
u ra sɔroru ko, ba koo yɛ̃ro kpenu kasukuwa kpa win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.

21

Yãku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka

yãku kowon tii yã

[1] Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, yãku kowo u ku raa
tii disi doke u wigii goon goru baba [2] ma n kun mɔ win mɛro ka win tundon goru ka win tiin
biigiru ka win wɔnɔ ka win mɔɔgiru [3] ka sere win sesu wi u kun durɔ yɛ̃giru wi ba ǹ gina sue.
[4] Isireliban suunu sɔɔ, yãku kowo wi, u sãawa ben guro guro. Yen sɔ̃, u ǹ koo tii disi doke ka
ben goon goru.
[5] Goo ù n gu, yãku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kɔni, bu ku raa maa ben toburun
beri berika kɔni. [6] Mɛya bu ku raa maa tii muriri wasi sɔɔ. Ba ko n wãawa nɛ Gusunɔ ben
Yinnin sɔ̃. Ba ǹ nɛn yĩsiru sankumɔ. Domi beya ba ko n da man yãkunu kue ni nu sãa nɛn
dĩanu. Yen sɔ̃, ba ko n dɛɛrewa.
[7] Ba ǹ koo kurɔ tanɔ ǹ kun mɛ wi ba gaba ba ka kpuna sua kurɔ. Ba ǹ maa kurɔ wi u win
durɔ yina suamɔ. Domi ba ko n dɛɛrewa ba n wãa nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃. [8] Isireli baawurewa
u koo yãku kowo garisi tɔn dɛɛro. Domi wiya u ra ka bɛɛn yãkunu nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn mi.
Yen sɔ̃, ba ko n dɛɛrewa, domi nɛ, Yinni Gusunɔ na dɛɛre. Nɛna na bɛɛ gɔsa i n ka maa dɛɛre.
[9] Yãku kowo goon bii wɔndia ù n tii sekuru dokemɔ u kurɔ tanaru dimɔ, win tundowa u
sekuru dokemɔ. Ba koo bii wɔndia wi dɔ̃ɔ mɛniwa.
[10] Yãku kowo wi ba gum tãre wirɔ u kua yãku kowo tɔnwero, ma ba nùn sãa yãnu dokea,
u ku maa win seri sanku goon gɔɔn sɔ̃. Mɛya u ku maa win yãnu gɛ̃ɛku. [11] U ku raa goru
garu susi u tii disi doke, baa ǹ n win tundo ǹ kun mɛ win mɛron gorun na. [12] U ǹ maa yariɔ
nɛn kurun di goon gorun sɔ̃, u ku ka kuu te disi doken sɔ̃. Domi ba nùn gum tãre u n ka sãa
nɛnɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.
[13] Wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃wa yãku kowo tɔnwero u koo sua kurɔ. [14] U ǹ koo gɔmini goo
sua kurɔ ǹ kun mɛ kurɔ wi ba yina ǹ kun mɛ kurɔ wi ba gaba ba ka kpuna ǹ kun mɛ kurɔ tanɔ.
Adama wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃wa u koo sua win dusibu sɔɔ. [15] Kpa u ku raa bwese tukuru
doke win bweseru sɔɔ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nùn gɔsa u n ka dɛɛre.

2. Wi u kun kpɛ̃

u ko yãku kowo

[16] Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [17] a Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, baa ka win
bibun bweserɔ goo ù n alebu gaa mɔ win wasi sɔɔ, yɛ̃ro kun kpɛ̃ u da nɛn kuu te sɔɔ u nɛ, Yinni
Gusunɔ dĩanu ganu yãkuru kua. [18] Alebugii goo kun kpɛ̃ u nɛn sɔmbu te ko, aa wɔ̃kowa? Aa
kɔ̃ri barɔwa? N kun mɛ yɛ̃ron wuswaa ya kɔsikirewa? [19] N kun mɛ yɛ̃ron naasu ǹ kun mɛ
win gãsera bɔɔrewa? [20] N kun mɛ yɛ̃ro u kundu kpiawa? N kun mɛ u sãawa tɔn kɔmiakubu?
N kun mɛ yɛ̃ron nɔni kpiawa? N kun mɛ yɛ̃ro taataaru ǹ kun mɛ debu mɔwa? N kun mɛ win
tĩa bii kɔsikira? [21] Wi u alebu gaa mɔ wasi sɔɔ gesi Aronin bweseru sɔɔ, u ǹ kpɛ̃ u nɛ, Yinni
Gusunɔ yãkuru kua. U ǹ maa kpɛ̃ u ka dĩanu ganu na u ka yãkuru ko nɛn kuu te sɔɔ. [22] Adama
u koo kpĩ u nɛ, Yinni Gusunɔn dĩa dɛɛranu di. [23] Win alebun sɔ̃na u ǹ kpɛ̃ u susi yãku yerɔ
ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nɛn kuu te disi doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra
yãku kowobu gɔsi ba n ka dɛɛre.
[24] Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sɔ̃ɔwa.

22

3. Be ba koo yãku dĩanu di

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Aroni kɑ win bibu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, bɑ n tii sɛ dĩɑ ni
Isirelibɑ bɑ kɑ mɑn nɑɑwɑmmɛ sɔɔ, kpɑ bu ku rɑɑ nɛn yĩsi dɛɛrɑ te sɑnku. Nɛnɑ nɑ sãɑ Yinni
Gusunɔ.
3 Ben bweseru sɔɔ, goo ù n nu susi, mɑ u disi gɛɛ mɔ, bɑ koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ nɛn sɔmburun
di. 4 Aronin bweseru sɔɔ, goo ù n bɑrɑ disigiru mɔ, ǹ kun mɛ ù n kentu kpikɑ mɔ, u ǹ yãku
dĩɑ ni dimɔ sere ù n dɛɛrɑ, 5 kɑ sere wi u goru bɑbɑ ǹ kun mɛ wìn sen nim mu wĩɑ ǹ kun mɛ
wi u yɑɑ gɑɑ bɑbɑ ye yɑ disi mɔ ǹ kun mɛ wi u goo bɑbɑ wi u disi mɔ. 6 Wi u yen gɑɑ bɑbɑ
gesi, u disi duurɑwɑ mi sere kɑ yokɑɔ. U ǹ kpɛ̃ u yãku dĩɑ ni di mɑ n kun mɔ u woburɑ mɑm
mɑm. 7 U n woburɑ, yokɑn di u dɛɛrɑ, u koo kpĩ u nɛn dĩɑ ni di. Domi niyɑ nu sãɑ win dĩɑnu.
8 Mɛyɑ yãku kowo goo kun yɑɑ goru temmɔ ǹ kun mɛ yɑɑ ye gbeeku yɑɑ gɑɑ yɑ go u ku rɑɑ
kɑ tii disi doken sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.
9 Bɑ koo nɛn woodɑbɑ mɛm nɔɔwɑwɑ domi bà n nɛn dĩɑnu disi doke, bɑ koo ben torɑrun
ɑre sɔbe kpɑ bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ bu gɔsɑ bɑ n kɑ dɛɛre.
10 Tɔn diro kun yãku dĩɑ ni dimɔ bɑɑ yãku kowon sɔm kowo ǹ kun mɛ win sɔɔ. Yɛ̃ro kun
yãku dĩɑ ni dimɔ. 11 Adɑmɑ yoo wi yãku kowo u dwɑ kɑ wi bɑ mɑrɑ win yɛnuɔ, bɑ koo kpĩ bu
dĩɑ ni di. 12 Yãku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn diro suɑ durɔ, ù ku rɑɑ yãku dĩɑ ni di. 13 Adɑmɑ
bii wi, ù n sãɑ gɔmini ǹ kun mɛ win durɔ u nùn yinɑ, mɑ u ǹ kɑ durɔ wi mɑrɑ, mɑ u gɔsirɑ
win tundon yɛnuɔ u sɔ̃ nge sɑnɑm mɛ u ǹ durɔ sue, u koo kpĩ u dĩɑ ni di. Mɑ n kun mɛ, tɔn
diro u ku dĩɑ ni di.
14 Tɔn tuko goo ù n nu di u ǹ kɑ bɑɑru, u koo nin kɔsire yãku kowo wɛ̃wɑ. Yen biru kpɑ u
nùn nin bɔnu nɔɔbun tiɑ sosiɑ.
15 Yãku kowobu bu ku rɑɑ dĩɑ ni disi doke nì Isirelibɑ bɑ kɑ yãkuru kuɑ Yinni Gusunɔn
wuswɑɑɔ. 16 Bà n nu di sɑnɑm mɛ n ǹ weenɛ bu nu di, bɑ Isirelibɑ torɑnu sɔbimɔwɑ. Nɛnɑ
Yinni Gusunɔ, nɛ wi nɑ rɑ yãkunu dɛɛrɑsie.

Sɑbe te bɑ koo kɑ yãkuru ko

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 18 ɑ Aroni kɑ win bibu kɑ Isirelibɑ kpuro sɔ̃ɔwɔ ɑ
nɛɛ, goo be sɔɔ ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ ben suunu sɔɔ, ù n kĩ u yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko
kɑ kĩru, ǹ kun mɛ u kɑ nɔɔ mwɛɛru gɑru yibiɑ, 19 nɛ, Yinni Gusunɔ n sere tu mwɑ, yɑɑ sɑbe
dɔɔ ge gɑ ǹ ɑlebu mɔ gerɑ u koo kɑ nɑ, nɑɑ, ǹ kun mɛ yãɑru, ǹ kun mɛ boo, yɑ n gesi sãɑ dwɑ.
20 U ǹ koo kɑ yɑɑ sɑberu nɑ te tɑ ɑlebu gɑɑ mɔ. Domi ù n kɑ tu yãkuru kuɑ, nɑ ǹ mwɑɑmɔ.
21 Goo ù n siɑrɑbun yãkuru mɔ̀ kɑ kĩru ǹ kun mɛ u kɑ nɔɔ mwɛɛru gɑru yibiɑ, u koo tu kowɑ
kɑ sɑbe te tɑ ǹ ɑlebu gɑɑ mɔ n sere win yãku te mwɑ. 22 N n mɛn nɑ, bu ku kɑ sɑbe wɔ̃ko nɑ,
ǹ kun mɛ te tɑ kɔ̃ri bɔɔre, ǹ kun mɛ te bɑ so bɑ kɔsiki, ǹ kun mɛ te tɑ boo boosu ǹ kun mɛ
tɑɑtɑɑru mɔ gɔnɑɔ. Bu ku kɑ yen gɑɑ yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. 23 Bɑ koo kpĩ bu kɑ yɑɑ sɑbe
tèn wɑsin bee tiɑ kpãɑru bo kɛ̃run yãkuru ko. Adɑmɑ bu ku kɑ tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko. 24 Bu
ku rɑɑ kɑ yɑɑ sɑbe tèn tĩɑrɑ kɔrɑ ǹ kun mɛ bɑ wĩɑ nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kuɑ. Bu ku mɑɑ
yen bweseru yɑɑ sɑberu gɑru kuɑ bà n duɑ ben temɔ. 25 Bu ku kɑ nɛ, Yinni Gusunɔ sɑbe ten
bweseru yãkuru kuɑ te bɑ wɑ sɔbun mi. Domi sɑbe tèn wɑsi bɑ mɛɛrɑ kuɑ, tɑ sãɑwɑ nge sɑbe
te tɑ ɑlebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, nɑ ǹ yãku ten bweseru mwɑɑmɔ.
26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 27 bà n kɛtɛ buu mɑrɑ ǹ kun mɛ yãɑru ǹ kun mɛ boo,
gɑ koo kowɑ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiru kɑ gen mɛro. Adɑmɑ sɑɑ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ itɑsen di, bɑ koo kpĩ bu kɑ gu
yãku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru ko. 28 Bu ku rɑɑ yɑɑ sɑberu gɑru go kɑ ten buu sɔ̃ɔ teeru.
29 Bà n nɛ, Yinni Gusunɔ siɑrɑbun yãkuru kuɑmmɛ, bu tu koowo nge mɛ kon kɑ tu mwɑ.
30 Yen dɔmɑ terɑ bɑ koo ten yɑɑ di. Bɑ ǹ yen gɑɑ tiɑmɔ sere sisiru.
31 Bɑ koo nɛn woodɑ ye mɛm nɔɔwɑwɑ kpɑ bu ye swĩi. 32 Bu ku rɑɑ nɛn yĩsiru sɑnku kpɑ bu
wɑ bu mɑn bɛɛrɛ wɛ̃ ben suunu sɔɔ. Nɛnɑ nɑ Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsɑ i n kɑ dɛɛre. 33 Nɛnɑ
nɑ bɛɛ yɑrɑ sɑɑ Egibitin di nɑ n kɑ sãɑ Gusunɔ bɛɛn Yinni.

23

Tɔ̃ɔ bɑkɑ bwese bwesekɑ

1-2 Yinni Gusunɔ u Isirelibɑ sɔ̃ɔwɑ sɑɑ Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, tɔ̃ɔ bɑkɑ nì sɔɔ i ko i n dɑ mɛnnɛ
i mɑn sã, ni wee.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru

3 Alusumɑ tiɑ sɔɔ, sɔ̃ɔ nɔɔbɑ tiɑ i ko i n dɑ sɔmburu ko, sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse, i ko i wɛ̃rɑ kpɑ i
mɛnnɑ i kɑ mɑn sã. Yen tɔ̃ɔ te, i ku rɑ sɔmburu gɑru ko. I ko i tu diwɑ nɛn sɔ̃ bɑɑ mi i wãɑ
kpuro gesi.
4 Tɔ̃ɔ bɑkɑ ni nu mɑɑ tie, nì sɔɔ i ko i mɛnnɑ i kɑ mɑn sã, nin tɔ̃nu wee.

Gɔɔ sɑrɑribun tɔ̃ɔ bɑkɑru

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkurɑ nnɛsen yokɑn di, i Gɔɔ sɑrɑribun tɔ̃ɔ
bɑkɑru dio nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃.

6 Yen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru tore. I ko i
kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i n pɛ̃ɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke. 7 Alusuma yen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra i
ko i mɛnna i man sã. Yen tɔ̃ɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. 8 Alusuma yen tɔ̃ɔ baatere i ko i n
da man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, i ko i kpam mɛnna i man sã. Yen
tɔ̃ɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dĩa gbiikinun

tɔ̃ɔ bakaru

9-10 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, ì n dua tem mɛ kon bɛɛ
wɛ̃ sɔɔ, ma i dĩanu gã, i ko i ka dĩa gbiikii ni i gã mi yãku kowo daawawa. 11 Kpa yãku kowon
tii u man nu tusia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛeri. 12 Yen tɔ̃ɔ te, i ko i
man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru te ta ǹ alebu gaa mɔ. 13 I ko i maa som
kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen
biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tãre som mɛn wɔllɔ. 14 I ǹ ko i dĩa gbiikii nin pɛ̃ɛ di ǹ kun mɛ
nin bima ye ba sɔnwa ǹ kun mɛ ye ba kɔsuka sere dɔma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko
wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wãa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa
nɔɔba yiru saa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun sisirun di dɔma tèn di i ka bɛɛn dĩa gbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ
naawa. 16 I ko i gariwa sɔ̃ɔ weeraakuru sere n ka ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa
i maa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua. 17 I ko i ka pɛ̃ɛ yiru na saa bɛɛn yɛnun di yèn baayere ba
kua ka som kilo ita ka pɛ̃ɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dĩa gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa
yãku kowo u ye sɔ̃ɔsi beri berika. 18 Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
kua ka yãanu nɔɔba yiru ni nu wɔ̃ɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu gaa mɔ ka maa kɛtɛ kinɛ kpɛm
teeru ka yãa kinɛnu yiru ka sere tam. Kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. 19 I
ko i maa boo go bɛɛn toranun yãkurun sɔ̃ ka maa yãanu yiru ni nu wɔ̃ɔ tia tia mɔ siarabun
yãkurun sɔ̃ 20 ka pɛ̃ɛ ye sannu. Yãku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa u nu
tusiarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia. Ye kpuron biru, yaa ye
kpuro ya koo kowa yãku kowogia. 21 Yen tɔ̃ɔ te, i ko mɛnnawa bɛɛ kpuro i man sã. I ǹ maa
sɔmburu mɔ̀ dɔma te. Mi i wãa kpuro, i ko i wooda yeni mɛm nɔɔwawa sere ka baadommaɔ.
22 I n bɛɛn gberun dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku ni nu wãa bɛɛn gbee goorɔ gɛ̃. Yen biru i ku maa nu
kunɔnu ko. I ko i nu sãarobu ka sɔbu deriawa. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Tɔ̃ɔ baka tè sɔɔ

ba ra kɔbi wure

23-24 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen
tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i wɛ̃rawa kpa i kɔbi so Gusunɔ u ka bɛɛ yaaya. Tɔ̃ɔ te, i ko i mɛnnawa kpa
i man sã. 25 I ku ra sɔmburu garu ko. Kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Torarun suurun tɔ̃ɔ bakaru

26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 27 wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkurusewa i ko
i yãkuru ko bɛɛn toranun suurun sɔ̃. I ko i mɛnnawa kpa i nɔɔ bɔke kpa i man sã. Kpa i
man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. 28 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te sɔɔ. Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra ba
koo bɛɛ toranun suuru kobun woronu koosi Gusunɔ bɛɛn Yinnin wuswaaɔ. 29 Wi u kun nɔɔ
bɔkue yen tɔ̃ɔ te, ba koo nùn wunawa win tɔmbun suunu sɔɔn di. 30 Wi u maa sɔmburu kua
tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon de bu yɛ̃ro gowa. 31 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te. Ya ko n sãawa wooda ka
baadommaɔ ka bɛɛn bibun bweserɔ. Mi i wãa kpuro, i ko ye mɛm nɔɔwawa. 32 Ya ko n sãawa
nge tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru kpa i nɔɔ bɔke. I ko i wɛ̃rawa saa surun sɔ̃ɔ nɔɔba nnɛn yokan di sere ka
yen sisirun yokaɔ.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

33-34 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, saa wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen
sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbun di, i ko i Kunun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ka nɛ, Yinni Gusunɔ sã.
35 Yen tɔ̃ɔ gbiikiru, i ko i mɛnna i man sã. I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te. 36 Tɔ̃ɔ baatere i ko i n
da man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa sere n ka ko sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye. Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase, i
ko i kpam mɛnnawa i man sã kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. Tɔ̃ɔ te, i ku ra sɔmburu
garu ko. Ta sãawa gãa girinu.
37 Yeniba kpuro ya sãawa tɔ̃ɔ baka ni i ko i di nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpa i man yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua ka bɛɛn gberun dĩanu ka siarabun yãkunu ka tam. Yãkuru baatere ka
ten tɔ̃ru. 38 Mɛya i ku maa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru duari ka yãku ni i ra man kue ka sere maa kɛ̃ɛ ni i
ra ka nɛ ka maa nɔɔ mwɛɛrun yãkuru.
39 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, ì n bɛɛn gberun dĩanu gã, i ko i tɔ̃ɔ bakaru
diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ka man bɛɛrɛ wɛ̃. Yen tɔ̃ɔ gbiikiru ka yen tɔ̃ru nɔɔba itase, i ko i wɛ̃rawa

i ku sɔmburu garu ko. 40 Yen tɔ̃ɔ gbiikii te, i ko i dãa marum buram sua ka kpakpa wurusu ka
dãa wuru bakasu si su ra n wãa daarɔ kpa i n nuku dobu mɔ̀ nɛn wuswaaɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye.
41 Wɔ̃ɔ baagere i ko i n da tɔ̃ɔ baka te diwa i ka man bɛɛrɛ wɛ̃ suru nɔɔba yiruse ye sɔɔ. Ya ko
n sãawa wooda sere ka baadommaɔ. 42 Bɛɛ Isireliba kpurowa i ko i n wãa kunu sɔɔ sere sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru. 43 Kpa bɛɛn bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu sɔɔ sanam
mɛ na bu yarama Egibitin di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.
44 Nge mɛya Mɔwisi u Isireliba tɔ̃ɔ baka ni sɔ̃ɔwa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃.

24

Gusunɔn kuu bekurugirun dabu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu nùn olifin gum kasuo mɛ
mu gea bo kpa fitilanu nu n ka sɔ̃re yoka baayere. 3 Aroni u koo ka gum mɛ dawa nɛ, Yinni
Gusunɔn kuu bekurugii ten mi, beku kare ten wuswaaɔ te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa
u de fitila ni, nu n sɔ̃re yokan di sere yam mu ka sãra. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka ben
bibun bweserɔ. 4 Aroni u koo fitila ni sɔndiwa dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n sɔ̃re wɔ̃kuru
baatere sere yam mu ka sãra.

Pɛ̃ɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ̃

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a pɛ̃ɛ wɔkura yiru wɔ̃ɔwɔ yen baayere ya n sãa kilo
nɔɔba tia. 6 Kaa ye yorewa nɛn wuswaaɔ tabulu wuragia yen wɔllɔ sĩa yiru, yen baayere sɔɔ
pɛ̃ɛ nɔɔba tia. 7 Sĩa baayeren wɔllɔ kaa turare gea sɔndi kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni nɛn sɔ̃ pɛ̃ɛ yen
ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.
8 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere, ba ko n da man pɛ̃ɛ yen bweseru yiiyewa kpa ya n yii mi
baadomma. Ya ko n sãawa wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ. 9 Pɛ̃ɛ ye ba
kɔsire kua mi, ya ko n sãawa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam dɛɛramɔ. Pɛ̃ɛ ye, ya
sãawa nɛnɛm domi nɛna ba ye wɛ̃ sanam mɛ ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀. Aronin bwesera
ta ko n da ye di sere ka baadommaɔ.

Wi u Gusunɔ gari kam gerusin sɛɛyasiabu

10-11 Sɔ̃ɔ teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii wì u ka Isireli tɔn kurɔ mara ba sanna.
Kurɔ Isireli win yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sɔɔ. Selomitin bii wi, u Gusunɔn
yĩsiru gari kam gerusimɔ u bɔ̃rusimɔ. Yera yande ba ka nùn da Mɔwisin mi. 12 Ma ba nùn yii
ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunɔ u koo gere.
13 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 14 i ka durɔ wi yario sansanin di. Be ba maa
nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi, kpa bu ben nɔma sɔndi win wirɔ bu ka seeda di
kpa Isireliba kpuro bu nùn kpenu kasuku bu go. 15 Yen biru wooda yeniwa kaa Isireliba wɛ̃
a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, yɛ̃ro u koo yen are wa. 16 Wi u gesi nɛ, Yinni
Gusunɔ gari kam gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa. Isireliba kpurowa ba koo nùn kpenu kasuku bu
go. Baa ù n sãan na sɔɔ, ba koo nùn gowa yèn sɔ̃ u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi.
17 Goo ù n win winsim go, ba koo maa yɛ̃ro gowa. 18 Goo ù n win winsim yaa saberu go, u
koo ten kɔsire wɛ̃wa wasiru. Hundewa ya hunden kɔsire.
19 Goo ù n maa win winsim mɛɛra kua, mɛɛra yen bwesera ba koo yɛ̃ro ko. 20 Wi u goo
bua, ba koo maa yɛ̃ro buawa. Wi u goon nɔni wĩa, ba koo maa yɛ̃ron nɔni wĩawa. Wi u goon
dondu bua, ba koo maa yɛ̃rogiru buawa. Kɔ̃sa ye tɔnu u win tɔnusi kua kpuro, yera ba koo
maa nùn kɔsie.
21 Wi u yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa. Wi u maa tɔnu go, ba koo maa yɛ̃ro gowa.
22 Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka bɛɛn sɔbu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.
23 Ma Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔ̃ɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi
yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge mɛya ba ka kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa.

25

Tem wɛ̃rasiabu

1-2 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba ì n dua
tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, i ko i dewa bɛɛn gbean tem mu wɛ̃ra nɛn sɔ̃. 3 Wɔ̃ɔ nɔɔba tia
sɔɔra i ko i bɛɛn gbea duure kpa i bɛɛn resɛm gbaanu sɔmɛ i nin dãnu kɔni. Kpa i yen marum
sɔri. 4 Adama wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, ya ko n sãawa wɔ̃ɔ wɛ̃raruguu Yinni Gusunɔn sɔ̃. Bɛɛn gbenu
nu koo wɛ̃rawa mam mam. I ku ra nu dĩanu duure, i ǹ ko i maa bɛɛn resɛm kɔni. 5 Baa dĩa ni
nu wɔruma sanam mɛ i gɛ̃ɛmɔ ma nu kpia ka tii, i ǹ nu gɛ̃ɛmɔ. I ǹ maa resɛm sɔrimɔ ye ya ka

tii mara. Domi bɛɛn gbea ya koo wɛ̃rawa mam mam wɔ̃ɔ ge sɔɔ. 6 Adama wɔ̃ɔ wɛ̃raruguu ge
sɔɔ, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bɛɛ ka bɛɛn sɔm kowobu ka bɛɛn yobu ka sere maa sɔɔ be
ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ 7 ka bɛɛn yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ. Ye tem mɛ, mu koo kpi yera i ko
i di.

Yakiabun wɔ̃ɔ

8 I ko i wɔ̃ɔ nɔɔba yirun suba nɔɔba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sãawa mi, wɔ̃ɔ
weeraakuru tia sari. 9 Yen wɔ̃ɔ dãakun suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkuru, tɔ̃ɔ te ba torarun
yãkuru kua mi, i ko i kɔbi wurawa ka kuuki tem mɛ kpuro sɔɔ. 10 Wɔ̃ɔ weeraakurusen wɔ̃ɔ
ge, ga ko n sãawa nɛnɛm nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpa i kpara ma baawure u tii mɔ. Wɔ̃ɔ ge
sɔɔ, ba koo gbee te goo u raa dɔra ǹ kun mɛ te ba nùn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u
raa maa yoru dimɔ, u koo yakiara u wura win yɛnuɔ. 11 Nge mɛya i ko n da wɔ̃ɔ weeraakuru
baateren yakiabun tɔ̃ɔ bakaru di. I ko i wɛ̃rawa wɔ̃ɔ ge sɔɔ. I ǹ dĩanu ganu duurumɔ. I ǹ maa
dĩanu ganu gɛ̃ɛmɔ ni nu ka tii kpia. Mɛya i ǹ maa resɛm sɔrimɔ ye ya mara resɛm gbaarɔ te
ba ǹ sɔnwa. 12 Domi nuku dobun wɔ̃ɔwa ge i ko i wuna nɛnɛm nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Adama
bɛɛn gbean dĩana i ko i di.
13 Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, baawure u koo win tem mwawa mɛ ba raa nùn mwaari. 14 I n tem dɔramɔ, ǹ
kun mɛ ì n dwemɔ, bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wɔ̃ke. 15 Wi u kĩ u win gberu dɔra, u
koo gina lasabu kowa u wa mèn nɔɔ ta koo dĩanu ma sere wɔ̃ɔ weeraaku te, tu ka yibu tè sɔɔ ba
ra yakiabun tɔ̃ɔ bakaru ko tè sɔɔ yɛ̃ro u koo tu wesia. 16 Nge mɛ wɔ̃su su dabiru nɛ, nge mɛya
gbee ten gobi yi ko n kpãaru nɛ. Wɔ̃sun sukum mɛ mu tie mù kun dabi sere wɔ̃ɔ weeraaku
te, tu ka yibu, ten gobi yi ǹ ko yi n kpã. Domi ye ba koo gɛ̃ gbee te sɔɔ, yera u dɔramɔ. 17 Bɛɛn
goo u ku raa win winsim nɔni wɔ̃ke. I ko i man nasiawa domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
18 I nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ kpa i sĩ ye sɔɔ. Saa ye sɔɔra i ko i sina tem mɛ sɔɔ ka bɔri yɛndu.
19 Tem mɛ, mu koo dĩanu ko ni nu koo bɛɛ turi kpa i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
20 Sɔrɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ, mba i ko i di wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te. Domi i ǹ wɔ̃ɔ ge sɔɔ dĩanu
duurumɔ, i ǹ maa gɛ̃ɛmɔ. 21 Kon bɛɛ domaru kua wɔ̃ɔ nɔɔba tiase kpa bɛɛn gbea yu wɔ̃ɔ itan
dĩanu ma. 22 Wɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ, i ko i dĩanu duure kpa bɛɛn dĩa gurunu nu n tie sere i ka
wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛsen dĩanu gɛ̃.

Tem ka dian yakiabu

23 Goo kun tɔnu tem dɔremɔ kpa yɛ̃ro u n mu mɔ sere ka baadommaɔ, domi nɛ, Yinni
Gusunɔwa na tem mɔ, i maa wãawa nɛn mi nge sɔbu. 24 Yen sɔ̃na mi i sina kpuro, i ko i tem
yakiabun wooda ye mɛm nɔɔwawa.
25 Bɛɛ sɔɔ, goo ù n kua sãaro, ma u win tem sukum dɔra, win dusi goo ù n gobi mɔ, u koo kpĩ
u mu yakia. 26 Yɛ̃ro ù kun maa dusi goo mɔ wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u
ka mu yakia. 27 U koo wɔ̃su gariwa si su tie wɔ̃ɔ weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron
gobi kɔsia kpa tem mɛ, mu ko wigim. 28 U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem mɛ
dwa deria sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpĩ u wura tem mɛ sɔɔ.
29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo ù n win diru dɔra te ta wãa wuu gbãraruguu sɔɔ, wɔ̃ɔ tia u mɔ u
ka tu yakia. 30 Yɛ̃ro ù n kpana u dii te yakia wɔ̃ɔ tia yen baa sɔɔ, ta koo kowa wi u tu dwagiru
sere ka baadommaɔ. U ǹ maa tu wesiamɔ baa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma. 31 Adama
dii te ta wãa wuu ge ga ǹ gbãraru mɔ sɔɔ, ba koo tu yakiawa nge mɛ ba ra tem yakie. Baa ǹ n
mɛren na, wi u raa dii te mɔ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ.
32 Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpĩ bu ye yakie saa kpuro. 33 Wi u Lefiban
goon diru dwa, yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen
min di. Lefiban dia ya sãawa ben tiiginu Isirelibaginun suunu sɔɔ. 34 Gbee ni nu maa ka ben
wusu sikerenɛ, ben goo kun kpɛ̃ u nu dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka baadommaɔ.

Bɔkurabun wooda

35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura, ma u ǹ kpɛ̃ u tii nɔɔri, a de a nùn
somi u ka win wãaru di. Nge mɛya kaa maa sɔɔ kua kpa u wa u sina tem mɛ sɔɔ wunɛn bɔkuɔ.
36 À n nùn gãanu bɔkura, a ku nùn are kasusi. A de a nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasia, kpa
wunɛn winsim u wa u n wãa wunɛn bɔkuɔ. 37 À n nùn gobi bɔkura ǹ kun mɛ dĩanu, a ku
nim doke. 38 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua. Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di n ka bɛɛ
Kananin tem wɛ̃ kpa na n sãa bɛɛn Yinni.

Yorun wooda

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura ma u nun tii dɔre, a ku nùn
yoo sɔma koosia. 40 U ko n sãawa wunɛn sɔm kowo, u n wãa wunɛn yɛnuɔ sere yakiabun tɔ̃ɔ
bakaru tu ka na. 41 Yakiabun tɔ̃ɔ baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa
u wura u win yɛnugibu deema, u win sikadoban gbea tubi di. 42 Domi ba sãawa nɛn yobu
be na yarama Egibitin di. Ba ǹ koo bu dɔra nge mɛ ba ra yobu dɔre. 43 A ku nùn dam dɔre. A
sɔ̃ɔsio ma a nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasie.

44 À n yobu kĩ, bwese tuku ni nu ka nun sikerenɛwa kaa yoru mwɛɛri ba n sãa wunɛgibu. 45 Kaa kpĩ a sɔbun bibu dwe be ba wãa wunɛn yɛnuɔ ka sere be ba mara bɛɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n sãawa wunɛgibu. 46 Wunɛn bibun bweseru ta koo kpĩ tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dɔre.

47 Sɔɔ goo ù n wãa wunɛn yɛnuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sãaru duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ǹ kun mɛ sɔɔ win dusi goo, 48 Isireli wi, u koo kpĩ u tii yakia ǹ kun mɛ win dusi goo u nùn yakia 49 ǹ kun mɛ win baan mɔɔ ǹ kun mɛ win baan wɔnɔ ǹ kun mɛ ben bii goo ǹ kun mɛ win dusi goo gesi. Wi u maa tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpĩ u tii yakia. 50 Ba koo wɔ̃sun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa mìn di u tii dɔra sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sãawa nge gobi yi ba koo sɔm kowo kɔsia wɔ̃ɔ si sɔɔ. 51 Wɔ̃su sù n maa tie su kpã yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ wɔ̃ɔ sin geera nɛ. 52 Wɔ̃su sù kun maa dabi sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ wɔ̃ɔ sin geera nɛ. 53 U n wãa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge mɛ ba ra sɔm kowo kue. U ǹ koo nùn dam dɔre. 54 U kun kpĩa u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu yakiabun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni

55 Isireliba ba sãawa nɛ, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Nɛ Gusunɔ na sãawa ben Yinni.

26

1 Na nɛɛ, i ku bwãaroku gagu sã. I ku ra maa gãanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gãanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sã. Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni.

2 I tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru yaayo kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Domanu

3 I n nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi, 4 kon de gura yu nɛ yen saa sɔɔ kpa tem mu dĩanu wɛ̃ kpa dãnu nu binu ma. 5 I ko n dĩanu gɛ̃ɛmɔwa sere bɛɛn resɛm yu ka sɔribu turi. Kpa resɛm ye, ya n maa wãa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wãa ka bɔri yɛndu bɛɛn tem sɔɔ. 6 Kon de alafia ya n wãa tem mɛ sɔɔ. Goo kun bɛɛ baasimɔ ì n dò. Kon de yɛɛ gɔbi yi doona. Mɛya tabu kun maa duɔ tem mɛ sɔɔ. 7 I ko i bɛɛn yibɛrɛba naa girawa kpa i bu takobi sɔkiri i kamia. 8 Bɛɛn nɔɔbu ba koo kpĩ bu tɔmbu wunɔbu (100) naa swĩi bu go. Kpa bɛɛn wunɔbu bu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) naa swĩi bu go ka takobi. 9 Kon ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri kpa n de i marura i kɔwara kpa n de nɛn arukawani ya n wãa sere ka bɛɛn bibun bibɔ. 10 I ko i bɛɛn dĩa gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu kɔsire ko bɛɛn biranɔ. 11 Kon de bu nɛn wãa yeru gira bɛɛn suunu sɔɔ. Na ǹ maa bɛɛ biru kisimɔ. 12 Na kon sĩimɔwa bɛɛn suunu sɔɔ kpa na n sãa bɛɛn Yinni kpa i n maa sãa nɛn tɔmbu. 13 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni, nɛ wi na bɛɛ yara saa yorun di Egibitiɔ. Nɛna na Egibitigibun dam dɔrebu kpeerasia. Tɛ̃ i ko i kpĩ i sĩ n kun ka sekuru.

Bɔ̃ri

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ì kun nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ, ma i ǹ sĩimɔ ye sɔɔ, 15 ma i nɛn arukawani yina, i nɛn woodaba biru kisi, i ǹ ka bu sɔmburu kue, 16 wee ye kon bɛɛ kua.

Kon bɛɛ bɛrum tia kpa n de wasi sun bakaru tu bɛɛ wɔri i woora sere bɛɛn nɔni yi tonda kpa i n wahala mɔ̀. Kam sɔɔra i ko i bɛɛn dĩanu duure. Domi bɛɛn yibɛrɛbara ba koo nu di. 17 Kon bɛɛ biru kisi kpa bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Kpa be ba bɛɛ tusa bu bɛɛ dam dɔre. I ko i duki yakikirawa baa bà kun bɛɛ naa gire.

18 Yeniba kpuron biru, ì kun man mɛm nɔɔwɛ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn torarun sɔ̃. 19 Kon bɛɛn dam bua mɛ̀n sɔ̃ i tii sue. Kon de wɔllu tu bɔbia nge sisu kpa gura yu ku nɛ. Kpa tem mu bɔbia nge sii gandu. 20 I ko i bɛɛn dam dɔrawa kam sɔɔ. Domi tem mu ǹ dĩanu mɔ̀. Mɛya dãnu nu ǹ maa marumɔ.

21 I n man seesimɔ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn toranun sɔ̃. 22 Kon bɛɛ gbeeku yɛɛ surema yi bɛɛn bibu go sere ka bɛɛn yaa sabenɔ kpa i kun maa dabi kpa bɛɛn swɛɛ yi gbi.

23 Sɛɛyasia bini bù kun maa dere i gɔ̃ru gɔsie, ma i man seesimɔ, 24 nɛn tii kon bɛɛ seesi kpa n maa bɛɛ sɛɛyasia too too n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃. 25 Kon de tabu bu bɛɛ wɔri yèn sɔ̃ i nɛn arukawani kusia. I n mɛnna i kukua bɛɛn wusɔ, kon de bararu tu bɛɛ wɔri kpa yibɛrɛba bu bɛɛ nɔma turi. 26 Kon de gɔ̃ɔru tu na. Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu wɔkuru ba koo pɛ̃ɛ wɔ̃wa doo teu sɔɔ kpa bu ka bɛɛ naawa ye ya ǹ bɛɛ debumɔ.

27 Yeniban biru ì kun man mɛm nɔɔwɛ, ma i man seesimɔ, 28 nɛn tii kon bɛɛ seesi ka mɔru kpa n bɛɛ sɛɛyasia nɔn nɔɔba yiru n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃. 29 I ko i gɔ̃ɔru wa sere i bɛɛn bibu tem. 30 Kon bɛɛ tusi sere n bɛɛ gunguu nìn mi i ra yãkuru ko kɔsuku ka bwãarokunu ni i ra ka sɔ̃ɔ sã. Kon bɛɛn gonu sɔndi bwãaroku nin kɛ̃kin wɔllɔ. 31 Kon bɛɛn wusu gɔsia bansu

kpa n bɛɛn sãa yenu kɔsuku. Na ǹ maa bɛɛn yãkunu mwaamɔ. 32 Kon bɛɛn tem kam koosia.
Bɛɛn yibɛrɛ be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa. 33 Kon de bu bɛɛ tabu wɔri kpa i
yarina i da tem tukumɔ. Kpa bɛɛn wusu su ko bansu.
34-35 Saa yè sɔɔ i ko i n wãa tem tukum mi, bɛɛn tem mɛ, mu koo wɛ̃ra, wɛ̃ra bi i ǹ daa mu
wɛ̃ɛre.
36 Be ba koo tiara ba n wãa yibɛrɛban temɔ, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun
damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yibɛrɛba wa ba tabu yãnu
nɛni ba ka bu naa gire. Ba koo wɔrukuwa baa goo ù kun bu naa swĩi. 37 Ba koo wɔrikinawa
nge be ba goonamɔ tabu sɔɔ ka takobi. Ba ǹ kpɛ̃ bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma. 38 Ba koo gbiwa
bwese tukunun suunu sɔɔ. Kpa yibɛrɛba bu bu kam koosia. 39 Be ba koo tiara yibɛrɛban tem
mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun sɔ̃ ka ben baababaginun sɔ̃.

Gusunɔ u koo win arukawani

yaaya
40 Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua nɛ, Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ka sere seesi bi ba man seesi. 41 Ba koo gia ma nɛna na bu seesi ma na ka
bu da tem tukumɔ ben yibɛrɛban mi. Saa ye sɔɔra ba koo tii kawa ben naanɛ sarirun sɔ̃ kpa
bu gia ma nɛna na bu sɛɛyasiamɔ ben toranun sɔ̃. 42 Saa ye sɔɔ, kon nɛn arukawaniba yaaya
ye na bɔkua ka ben baababa. Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu. Kon maa nɛn nɔɔ mwɛɛru
yaaya te na kua ben tem sɔ̃. 43 Ben biru, tem mɛ, mu koo wɛ̃ra. Saa ye sɔɔra ba koo sɛɛyasiabu
wa yèn sɔ̃ ba nɛn woodaba deri. 44 Adama baa bà n wãa tem tukumɔ ben yibɛrɛban mi, na ǹ
bu derimɔ mam mam. Na ǹ bu biru kisimɔ, na ǹ maa bu kpeerasiamɔ. Na ǹ nɛn arukawani
ye kusiamɔ. Domi na sãawa Gusunɔ ben Yinni. 45 Ben arufaanin sɔ̃ kon arukawani ye yaaya
ye na ka ben baababa bɔkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron nɔni biru,
ma na kua ben Yinni. Nɛna Yinni Gusunɔ.
46 Wooda ka sɔ̃ɔsi niniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ Sinain guurɔ u ka Isireliba sɔ̃.

27

Nɔɔ mwɛɛnun yibiabu
1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba wooda yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, goo ù n nɔɔ
mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo nɛ, Yinni Gusunɔ tɔnu kɛ̃, u koo kpĩ u gobi kɔsia tɔnu win ayerɔ nge
mɛni u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
3 Saa tɔn durɔ wi u wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka da wɔ̃ɔ watagii, sii geesun gobi weeraakura u
koo kɔsia nge mɛ ba ra sãa yerun gobi kɔsi. 4 N n tɔn kurɔn na, sii geesun gobi tɛna.
5 Tɔn durɔ wi u mɔ wɔ̃ɔ nɔɔbu n ka da wɔ̃ɔ yɛndugii, sii geesun gobi yɛnda u koo kɔsia. N n
maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi wɔkuru.
6 Saa tɔn durɔ suru tiagii sere n ka da wɔ̃ɔ nɔɔbugii, sii geesun gobi nɔɔbuwa u koo kɔsia.
N n maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi itawa u koo kɔsia.
7 Goo ù n maa wɔ̃ɔ wata mɔ ǹ kun mɛ ù n kere mɛ, sii geesun gobi wɔkura nɔɔbuwa u koo
kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi wɔkura u koo kɔsia.
8 Goo ù n sãa sãaro too, ma u ǹ kpɛ̃ u kɔsia mɛ ba gerua, ba koo ka yɛ̃ro dawa yãku kowon
mi, kpa yãku kowo wi, u nùn sɔ̃ mɛ̀n nɔɔ u koo kɔsia nge mɛ win waara nɛ.
9 Goo ù n nɛ, Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo man yaa saberu kɛ̃ te ba ra ka yãkuru
ko, yaa sabe te, ta ko n sãawa nɛgiru. 10 Ba ǹ ka tu garu kɔsinamɔ te ta kun wã. Baa tà kun
maa wã, ba ǹ ka tu garu kɔsinamɔ te ta wã. Ka mɛ, bà n maa ka tu kɔsina, ni yiru kpuro nu ko
n sãawa nɛginu.
11 Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yãkuru ko, ba koo ka tu dawa yãku kowon mi.
12 Kpa yãku kowo u tu mɛɛri u ten geeru bura. 13 Wi u ka yaa sabe te na, ma u kĩ u tu yakia,
gee te yãku kowo u nùn bure, tera u koo kɔsia. Kpa u maa gee ten bɔnu nɔɔbun tia sosi.
14 Goo ù n win diru Yinni Gusunɔ kã, yãku kowowa u koo da u tu mɛɛri kpa u ten geerun
saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka sɔmburu ko. 15 Adama ù n kĩ u win dii te yakia,
u koo gina gee te yãku kowo u bura mi kɔsiawa kpa u ten wɔllɔ bɔnu nɔɔbusen tia sosi dii te,
tu sere maa ko wigiru.
16 Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunɔ wɛ̃, ba koo ten geeru burawa. Dĩa ni ba koo duuren
kpãara ba koo mɛɛri. Nge tɛ̃ bà n dĩa ni ba mɔ̀ ɔɔsu duura, ma nu kilo gooba wunɔbu (300) kua,
sii geesun gobi weeraakura ba koo kɔsia. 17 N n sãan na yakiabun tɔ̃ɔ bakarun diya u gbee
te wɛ̃, ten gobi kpurowa u koo kɔsia. 18 U n gbee te Yinni Gusunɔ wɛ̃ yakiabun tɔ̃ɔ bakarun
biru, yãku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo wɔ̃ɔ si su tie sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka
turin gobi kɔsiawa.
19 Yɛ̃ro ù n kĩ u win gbee te yakia, u koo kɔsiawa ye ba bura mi, kpa u yen bɔnu nɔɔbun tia
sosi gbee te, tu sere maa ko wigiru.

20 U kun tu yɑkie, mɑ bɑ tu goo dɔre, u ǹ mɑɑ kpɛ̃ u tu yɑkiɑ win tii. 21 Yɑkiɑbun tɔ̃ɔ bɑkɑru
tà n tunumɑ, tɑ koo kowɑ Yinni Gusunɔgiru. Yɑ̃ku kowobɑ bɑ ko n tu mɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
22 Goo ù n Yinni Gusunɔ gberu wɛ̃ te u dwɑ, n ǹ mɔ te u tubi di, 23 yɑ̃ku kowowɑ u koo
tu mɛɛri kpɑ u ten geeru burɑ. U koo wɔ̃su gɑriwɑ si su tie yɑkiɑbun tɔ̃ɔ bɑkɑru tu kɑ turi.
Wɔ̃ɔ si kpuron gobiyɑ u koo gere kpɑ gobi yi, yi ko Yinni Gusunɔgii. 24 Adɑmɑ yɑkiɑbun tɔ̃ɔ
bɑkɑru tà n tunumɑ, gbee te, tɑ ko n sɑ̃ɑwɑ wi u rɑɑ nùn tu dɔregiru.
25 Bɑ koo gɑ̃ɑnu kpuron geeru burɑwɑ nge mɛ bɑ rɑ sɑ̃ɑ yerun gobi kɔsi. N deemɑ gobi yin
tiɑn bunum mu rɑ n sɑ̃ɑwɑ gɑrɑmu wɔkuru.

Kɛ̃ɛ bwese bwesekɑ

26 Goo u ku rɑɑ win yɑɑ sɑberun buu gbiikuu Yinni Gusunɔ kɛ̃. Domi gɑ sɑ̃ɑwɑ Yinni
Gusunɔguu kɔ yèn sɔ̃ gɑ sɑ̃ɑ buu gbiikuu. Bɑɑ ǹ n yɑ̃ɑrun nɑ ǹ kun mɛ kɛtɛ, gɑ sɑ̃ɑwɑ Yinni
Gusunɔguu. 27 Gà n mɑɑ sɑ̃ɑn nɑ sɑbe te bɑ ku rɑ kɑ yɑ̃kuru kon buu gbiikuu, wi u kɑ tu nɑ
u koo kpĩ u tu yɑkiɑ ù n gee te yɑ̃ku kowo u nùn bure kɔsiɑ kpɑ u mɑɑ ten bɔnu nɔɔbun tiɑ
sosi. U n kpɑnɑ u tu yɑkiɑ, yɑ̃ku kowo u koo kpĩ u tu goo dɔre nge mɛ u ten geeru bure.
28 Gɑ̃ɑ ni bɑ Yinni Gusunɔ kɑ̃ sere kɑ bɑɑdommɑɔ, ɑɑ tɔnuwɑ? N kun mɛ yɑɑ sɑberɑ? N kun
mɛ gbee te u tubi diwɑ? Gɑ̃ɑ ni bɑ gɔsɑ bɑ yi Yinni Gusunɔn sɔ̃ gesi, n ǹ mɑɑ koorɔ u nu yɑkiɑ
ǹ kun mɛ u nu dɔrɑ. Nu ko n sɑ̃ɑwɑ Yinni Gusunɔginu sere kɑ bɑɑdommɑɔ. 29 Bɑɑ ǹ n tɔnun
nɑ n ǹ koorɔ u nùn yɑkiɑ. Bɑ koo yɛ̃ro gowɑ.
30 I ko i n dɑ Yinni Gusunɔ bɛɛn gberun dĩɑnun subɑ wɔkuru sɔɔ tiɑ yiiyewɑ sere kɑ dɑ̃ɑ
mɑrumɔ. 31 Goo ù n kĩ u ye yɑkiɑ, u koo yen gee te kɔsiɑwɑ kpɑ u mɑɑ yen bɔnu nɔɔbun tiɑ
sosi. 32 Mɛyɑ mɑɑ yɑɑ sɑbenu sɔɔ. Yɑ̃ɑrɑ? Kɛtɛwɑ? Boowɑ? Sɑbe ni bɑ kpɑre gesi, wɔkuru
bɑɑteren wɔllɔ Yinni Gusunɔ u teeru mɔ. 33 Wi u sɑbe ni mɔ, u ǹ koo gɔsi te tɑ wɑ̃ ǹ kun mɛ
te tɑ kun wɑ̃. U ǹ mɑɑ kɑ tu gɑru kɔsinɑmɔ. Bɑɑ ù n kɑ tu gɑru kɔsinɑ, ni yiru kpuro nu ko n
sɑ̃ɑwɑ Yinni Gusunɔginu. N ǹ koorɔ bu nu yɑkiɑ.
34 Woodɑ yenibɑrɑ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ Isirelibɑn sɔ̃ Sinɑin guurɔ.

NARONAA

Musa takada siikɔ̃de
Isarailanɔ kunna gbárannan 9:1-14:45, 20:1-21:35
Balamu 22:1-24:25

9

Vĩnla dikpɛkɛnaa

1 Dikiri yã ò Musanɛ Sinai gbárannan Isarailanɔ bona Misila wɛ̃ plade mɔ káaku gũn à pì:
2 Isarailanɔ gɔ̃ Vĩnla dikpɛ kɛ a gɔrɔa. 3 À dikpɛ pì kɛ mɔ díkĩna gɔrɔ gɛ̃ro donsariden ɔkɔsi. À
kɛ lákũ ma dàárɛ nà pínki kũ a dokayã kũ ma dàárɛnɔ.
4 Musa ò Isarailanɔnɛ ò Vĩnla dikpɛ kɛ, 5 akũ ò dikpɛ pìi kɛ̀ Sinai gbárannan mɔ káaku gɔrɔ
gɛ̃ro donsariden ɔkɔsi. Ò kɛ̀ lákũ Dikiri ò Musanɛ nà pínki. 6 Gbɛ̃kenɔ kú gwe ò gbãsĩ vĩ kũ
ò ɔ nà gɛ̀ɛa yãi, akũ odi le ò Vĩnla dikpɛ kɛ̀ zĩ birearo. Akũ ò gɛ̀ɛ ò Musa kũ Harunao lè zĩ
birea gɔ̃̀nɔ 7 ò pì Musanɛ: Gɛ̀ yã musu o gbã̀a lɛ̀. Bɔ́yãi ò gìwɛrɛ ò su kũ gbanɔ Dikirinɛ kũ ó
gbɛ̃nɔo a gɔrɔaa? 8 Musa wèḿma à pì: À zɛ ari mà ma lákũ Dikiri ni o á yã musu nà. 9 Akũ
Dikiri pì Musanɛ: 10 Ǹ o Isarailanɔnɛ, tó ń gbɛ̃kenɔ ke ń burinɔ kpɛ́ gbãsĩ vĩ gɛ̀ yã musu, ke ò
gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ zã̀zã ken, oni fɔ̃ ò Vĩnla dikpɛ kɛmɛnɛ kpɛkpɛ. 11 Mɔ plade gɔrɔ gɛ̃ro donsaride ɔkɔsin
oni dikpɛ pì kɛ. Oni sã nɔ̀bɔ só kũ burodi futɛnasario kũ lá kyã̀kyãao. 12 Ò̀sun a ke tó gu dɔ̀aro
akũsɔ̃ ò̀sun sã pì wá ke ɛ́ro. Oni Vĩnla dikpɛ pì kɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà pínki. 13 Gbɛ̃ kũ adi gbã̀
lɛ́ro akũsɔ̃ adi gɛ́ wɛ̃tɛ kearo, tó à gì Vĩnla dikpɛ pì kɛi, ò ade bo a gbɛ̃nɔ tɛ́, zaakũ adi sumɛnɛ
kũ gbao a gɔrɔaro. A taari ni wí a musu. 14 Bòasu kũ à kú á tɛ́ akũsɔ̃ à ye à Vĩnla dikpɛ kɛmɛnɛ,
séde à kɛ lákũ ma a doka dìtɛárɛ nà. Bòasu kũ bedeo ń pínki yã dokɔ̃nɔmɛ.

Tɛ́luku dana bizakutala
(Bon 40:34-38)

15 Zĩ kũ ò bizakuta kũ̀ dɔ̀, tɛ́luku pìi dà sèeda kuta pìla. Naana zaa ɔkɔsi ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o
tɛ́luku pì kú kuta pìi musu lán tɛ́ bà. 16 Lɛn àdigɔ̃ kun lɛ gɔrɔ sĩnda pínki, àdigɔ̃ kú kuta pìla
fãnantɛ̃, gwãani sɔ̃ lán tɛ́ bà. 17 Tó à gò kuta pìia, akũ Isarailanɔ dì futɛ kũ táo. Gu kũ tɛ́luku
pìi zɛ̀n, gwen òdi bùra kátɛn. 18 Tó Dikiri mɔ̀ńnɛ lɛ, òdi bùra futɛ. Tó à mɔ̀ńnɛ dɔ, òdi ɛra ò bùra
kátɛ. Tó tɛ́luku pì da kuta pìla sɔ̃, ń bùraa dìgɔ̃ katɛnamɛ. 19 Tó tɛ́luku pì tɛn gɔrɔ pla kɛ kuta
pìla, òdigɔ̃ Dikiri yã ma, òdi bùra futɛro. 20 Zĩkenɔa tɛ́luku pìi dì gɔrɔ pla kɛ kutalaro. Tó Dikiri
mɔ̀ńnɛ, òdi bùra kátɛ, tó Dikiri ɛ̀ra à mɔ̀ńnɛ dɔ, akũ òdi bùra futɛ. 21 Zĩkenɔa sɔ̃ tɛ́luku pìi dì zɛ
gu dokɔ̃nɔ fíti zaa ɔkɔsi ari kɔnkɔ. Tó à gòa kɔnkɔ, akũ òdi bùra futɛ. Fãnantɛ̃ ke gwãanin yá,
tó tɛ́luku pìi gòa, òdi bùra futɛmɛ. 22 Tó tɛ́luku pìi gɔ̃̀ zɛna kuta pìla gɔrɔ do ke mɔ do ke wɛ̃ don
yá, òdigɔ̃ katɛna bùran, òdi futɛro. Tó à gòa, akũ òdi bùra futɛ. 23 Òdi bùra kátɛ ke ò bùra futɛ
Dikiri lɛ́ sariro. Òdigɔ̃ Dikiri yã ma lákũ à dà Musanɛ à òńnɛ nà.

10

Andurufu kãkãki mɛ̀n planɔ

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Ǹ kãkãki pi mɛ̀n pla kũ andurufu kũ ò gbɛ̃̀gbɛ̃ manamanao
gbɛ̃nɔ kakarabɔ ũ de ò bùra futɛ. 3 Tó ò kãkãki pìnɔ pɛ̀, gbɛ̃nɔ ni su ò kakaranyĩ ń pínki
dakarɛki kpɛ́lɛlɛa. 4 Tó kãkãki mɛ̀n don ò pɛ̀, Isaraila buri don'arɛde kũ ò de kína ũnɔ mɛ́
oni su ò kakaranyĩ. 5 Tó ò kãkãki pìnɔ pɛ̀ kũ yĩsãmpanaao, gbɛ̃ kũ ń bùra kú ifãboki kpanɔ
mɛ́ oni bùra futɛ káaku. 6 Tó ò a gɛ̃n plade pɛ̀ kũ yĩsãmpanaao, gbɛ̃ kũ ń bùra kú gɛ̀nɔmidɔki
kpanɔ mɛ́ oni bùra futɛ. Kãkãkipɛna kũ yĩsãmpanaao pìimɛ gbɛ̃nɔ dana zɛ́n sèeda ũ. 7 Tó ò ye
ò gbɛ̃nɔ kakara, ògɔ̃ pɛ́ yĩsãmpanaa sari.
8 Haruna nɛ́ sa'orinɔ mɛ́ oni kãkãki pìnɔ pɛ́. Anigɔ̃ deárɛ doka ũ gɔrɔ sĩnda pínki, ákɔ̃nɔ kũ á
burinɔ. 9 Gɔrɔ kũ a ka á bùsun, tó átɛn gɛ́ zĩ̀ ká kũ á ibɛrɛ kũ oni sù ò futɛ kãáonɔ, àgɔ̃ kãkãki
pìnɔ pɛ́ kũ yĩsãmpanaao, de á yã le à dɔ makũ Dikiri á Ludagu, mani á bo á ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩ.
10 Gɔrɔ kũ átɛn pɔnna kɛ sɔ̃, dikpɛn yá, mɔ dufu gɔrɔ káaku zĩn yá, àgɔ̃ kãkãki pìnɔ pɛ́ á sa'opɔ
kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔa kũ á sáabukpana sa'opɔnɔ, á yã ni dɔmagu. Makũmɛ Dikiri á Luda ũ.

Isarailanɔ futɛna Sinai

11 Wɛ̃ plade mɔ plade gɔrɔ barode zĩ, tɛ́luku gò sèeda kutala, 12 akũ Isarailanɔ bùraa fùtɛ
Sinai gbárannan, òtɛn bùra sɔ̃sɔ̃ ari tɛ́luku gɛ̀ɛ à zɛ̀ Parani gbárannan. 13 Ń bùra futɛna káakun
gwe. Ò kɛ̀ lákũ Dikiri dà Musanɛ à òńnɛ nà.

14 Yuda zɩ̀karinɔ mɛ́ ò bùraa fùtɛ gȁ kũ gȁao káaku kũ ń tutaao. Aminadabu nɛ́ Nasɔ̃mɛ ń
don'arɛde ũ. 15 Zua nɛ́ Nɛtanɛlimɛ Isaka zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 16 Eloni nɛ́ Ɛliabumɛ Zɛbuluni
zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 17 Gɛsɔmu burinɔ kũ Mɛrari burinɔ kuta pìi gbòro, akũ ò sɛ̀ ò dào zɛ́n.
18 Akũ Rubɛni zɩ̀karinɔ bùraa fùtɛ gȁ kũ gȁao kũ ń tutaao. Sedeu nɛ́ Ɛlizumɛ ń don'arɛde ũ.
19 Zurisadai nɛ́ Selumiɛlimɛ Simɛɔ zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 20 Dɛwɛli nɛ́ Ɛliasafamɛ Gada zɩ̀karinɔ
don'arɛde ũ. 21 Akũ Koa burinɔ Luda pɔ́nɔ sɛ̀ ò dào zɛ́n. Ò kuta pìi dɔ̀ ari ògɔ̃ ká.
22 Akũ Ɛflaimu zɩ̀karinɔ bùraa fùtɛ gȁ kũ gȁao kũ ń tutaao. Amiudu nɛ́ Ɛlisamamɛ ń don'arɛde
ũ. 23 Pedazu nɛ́ Gamaliɛlimɛ Manase zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 24 Gideoni nɛ́ Abidãmɛ Biliaminu
zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ.
25 Akũ Dã zɩ̀karinɔ bùraa fùtɛ gȁ kũ gȁao kũ ń tutaao. Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdigɔ̃ tɛ́ kpɛkpɛ. Amisadai
nɛ́ Ayɛzamɛ ń don'arɛde ũ. 26 Ɔkɔrana nɛ́ Pagiɛlimɛ Asa zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 27 Enana nɛ́
Airamɛ Nafatali zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ. 28 Lákũ Isarailanɔ dì bùra futɛfutɛ ògɔ̃ tɛ́tɛkɔ̃i nàn gwe
gȁ kũ gȁao.
29 Obabumɛ Musa anzure Ruɛli nɛ́ ũ, Midiã burimɛ. Musa pìnɛ: Ótɛn da zɛ́n ò gɛ́ bùsu
kũ Dikiri pì áni ó gban. Ǹ mɔ́ ǹ gɛ́ kũoo, óni yã mana kɛnnɛ, zaakũ Dikiri nnamana gwe lɛ́
sɛ̀wɛrɛ. 30 Akũ à pìnɛ: Mani gɛ́ro, mani ɛra ma bùsun ma bedenɔ kĩnaamɛ. 31 Musa pì: N yã
nna. Ǹsun ó tónlo, zaakũ ń bùrakatɛki mana dɔ̃ akũsɔ̃ mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni kɛ ó wɛ́de ũ. 32 Tó n gɛ
kũoo, óni yã mana kũ Dikiri ni kɛwɛrɛ kɛnnɛ se.
33 Isarailanɔ bùraa fùtɛ Dikiri kpi sarɛ ò táa ò gɔrɔ aakɔ̃. Ò dò arɛ kũ Dikiri bàka kunna
kũńwo àkpatiio de à bùrakũki mɔńnɛ. 34 Tó ò fùtɛ ò dà zɛ́n, Dikiri tɛ́luku pìi dìgɔ̃ kúńla fãnantɛ̃.
35 Tó ò dà zɛ́n kũ àkpatiio, Musa dì pi:
Ǹ futɛ Dikiri, de n ibɛrɛnɔ fãkɔ̃a,
n zãngurinɔ bàa lɛ́nnɛ.
36 Tó ò dìtɛ, Musa dì pi:
Dikiri, ǹ ɛra ǹ su Isaraila dúbu ũgbangbanɔa.

11

Dikiri tɛ́ futɛnaa

1 Isarailanɔ zuka kà Dikirii ń warikɛna yãi. Kũ Dikiri mà, à pɔ fɛ̃̀, akũ a tɛ́ fùtɛ ń tɛ́, ń bùra
kpado tɛ́ kũ̀. 2 Akũ gbɛ̃nɔ wiki lɛ̀ Musaa. Kũ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria, akũ tɛ́ pìi zɛ̀. 3 Akũ ò tɔ́ kpà gu
pìinɛ Tabera, kũ Dikiri tɛ́ fùtɛ ń tɛ́ gwe yãi.

Dikiri kpɛkpɛrɛwinɔ gbarɛnaa

4 Buri pãndenɔn kú Isarailanɔ tɛ́, òtɛn pɔ́ble pãnde ni dɛ, akũ Isarailanɔn tɛn ɔ́ɔ dɔ se ò pì:
Mán óni nɔ̀bɔ len ò sóo? 5 Ótɛn kpɔ̀ kũ o sò Misila ó pɔyeinaaa bɛgɛ kɛ kũ plɛ̃̀nɔ kũ gbɛzɛnɔ kũ
ɛfɔnɔ kũ arubasanɔ kũ arubasa gizonɔo. 6 Tera sà ó lɛ́ gà, zaakũ odì pɔ́ke lero, séde mana dí
baasiro.
7 Manaa pì wɛ́ kete, à de lán lí'ɔ bàmɛ. 8 Isarailanɔ dì sɛ́tɛ ò lɔ́ gbɛ̀n ke òdi zɔ̃ gón. Òdi disa ò
kàra kɛo. A nna lán kàra asãnaa bà. 9 Tó plí kpà bùran gwãani, akũ manaa pìi dì kɔ́tɛ se.
10 Musa mà òtɛn ɔ́ɔ dɔ ɔnlɛ kũ ɔnlɛo. Dikiri pɔ fɛ̃̀ manamana, akũ à kɛ̀ Musanɛ ĩni 11 à pìnɛ:
Bɔ́yãin ntɛn wɛ́ tãmaii? Ma yã kpate mɛ́ à kɛ̀nnɛ vãni, akũ n gbɛ̃ pìnɔ gwana aso dìmɛnɛɛ?
12 Makũ mɛ́ ma gbɛ̃ pìnɔ nɔ̀ɔ sì yá? Makũ mɛ́ ma ń í yá? Bɔ́yãi n pìmɛnɛ mà ń kú kpɛ lán
nɛ́rande bà mà gɛ́ kũńwo bùsu kũ n la dà ń dizinɔnɛnn? 13 Mákpan mani nɔ̀bɔ len mà kpá gbɛ̃
pìnɔa ń pínkii? Zaakũ òtɛn ɔ́ɔ dɔmɛnɛ òtɛn pi mà ń gba nɔ̀bɔɔ ò só. 14 Mani fɔ̃ mà gbɛ̃ pìnɔ aso sɛ́
ń pínki madoro, zaakũ ń aso demala. 15 Tó lɛn ĩni kɛmɛnɛ lɛ, ǹ tó ma n pɔnna le ǹ ma dɛ gɔ̃̀nɔ.
Ǹsun tó mà wari pì kɛ doro. 16 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ń ń dɔ̃ don'arɛde ũnɔ
kakara gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri ǹ su kũńwo dakarɛki kuta kia ògɔ̃ kú kũnwo gwe. 17 Mani kipa
mà yã onnɛ gwe mà a Nini kũ à kúmma kpado go mà dińnɛ, oni gbɛ̃nɔ gwana aso sɛ́ kũnwo
de ǹsungɔ̃ ń sɛna ndo doro yãi. 18 Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ ò gbȁ bo ń zĩdanɛ zia yãi, oni nɔ̀bɔ le ò só. Zaakũ
ò ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ ò pì, mán óni nɔ̀bɔ len la ò sóo? Ò pì ò sȁna Misila. Abire yãin mani ń gba nɔ̀bɔ ò
só. 19 Oni só adi kɛ gɔrɔ donlo, gɔrɔ planlo, gɔrɔ sɔɔronlo, gɔrɔ kurinlo, gɔrɔ baronlo. 20 Oni só
mɔ do gbãngbãn ari à bo ń yĩn a ni bo ń pɔn. Zaakũ makũ Dikiri má kú ń tɛ́, akũ ò pã kpàmai.
Ò zuka dɔ̀ma ò pì, bɔ́yãi ò bò Misilai? 21 Akũ Musa pì: Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú kũmao tá gũn gbɛ̃nɔn
dúbu wàa aakɔ̃, akũ n pì ĩni nɔ̀bɔ kpáḿma ò só ari mɔ do gbãngbãn yá? 22 Bee tó ò sãnɔ kũ
zùnɔ dɛ̀dɛ dasidasi, ani mɔ́ḿma yá? Tó ò ísira kpɔ̀nɔ sɛ̀tɛ pínki, ani mɔ́ḿma yá? 23 Dikiri wɛ̀a à
pì: Ma gbãna ni kánloo? Ĩni e tera, tó yã kũ ma ònnɛ ni kɛ ke ani kɛro.
24 Musa bò à Dikiri yã pìnɔ òńnɛ. À Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri à ń zɛ́
ò lìka kuta pìii. 25 Akũ Dikiri kìpa tɛ́luku gũn à yã ò kãao. À a Nini kũ à kúa kpado gò à dì gbɛ̃

zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurii pìnɔnɛ. Kũ à a Nini pìi dìńnɛ lɛ, ò annabikɛyã ò, abire gbɛra odi ɛra
ò kɛ̀ doro. [26] Gbɛ̃ kũ Musa ń sɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ gɔ̃̀ bùran, gbɛ̃ do tɔ́n Ɛlɛdada, gbɛ̃ do sɔ̃ Mɛdada.
Odi gɛ́ kuta kĩnaaro, ama Nini pìi sùḿma se, akũ ò annabikɛyã ò bùran. [27] Kɛfɛnna ke bàa lɛ̀
à gɛ̀ɛ à pì Musanɛ: Ɛlɛdada kũ Mɛdadao tɛn annabikɛyã o bùran. [28] Nuni nɛ́ Yɔsuamɛ Musa
kpàasi ũ zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔa, akũ à pì: Baa Musa, ǹ gíńnɛ. [29] Akũ Musa pìnɛ: Ntɛn nɛ̀sɛgɔ̃ba
kɛ kũńwo ma yã musun yá? Tó Dikiri a Nini dì a gbɛ̃nɔnɛ ò gɔ̃̀ annabinɔ ũ ń pínki, à manaroo?
[30] Akũ Musa ɛ̀ra bùran kũ Isarailanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔo.

[31] Dikiri tò ĩa bò ísira kpa à sù kũ kpɛkpɛrɛwinɔ, ò dà bùrala. Ò lìka bùraai gu sĩnda pínki à
kà tágɔrɔ do ũ, akũsɔ̃ ń vurana lei kà gɛ̃̀sãkuru pla. [32] Fãnantɛ̃ birea kũ gwãanio kũ a gu làa
dɔnaao ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò kpɛkpɛrɛwinɔ kũ̀kũ. Gbɛ̃ kũ adi kũkũ dasiro kũ̀kũ bùruma baro. Akũ ò
fã̀tɛ à kori kɛ̀. [33] Kũ ò a nɔ̀bɔɔ dà ń lɛ́n gɔ̃̀nɔ, odi le ò só dasiro, akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à gagagyã
kàńgu. [34] Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Lɛ́'idenɔ Mira, zaakũ gwen ò gbɛ̃ kũ nɔ̀bɔ lɛ́'i ń kũnɔ vĩ̀n. [35] Akũ
Isarailanɔ fùtɛ gwe ò gɛ̀ɛ Azero ò gɔrɔ pla kɛ̀ gwe.

12

Miriamu kũ Harunao Musa taari'enaa

[1] Miriamu kũ Harunao Musa taari è Etiopia nɔ kũ à sɛ̀ yã musu, zaakũ à Etiopia nɔ sɛ̀. [2] Ò
pì: Musa adon Dikiri dìtɛ à yã ò a gãi yá? Adi o ó gãi seroo? Dikiri yã pìi mà. [3] Musa bi gbɛ̃
busɛɛmɛ, a sára kú andunia gũnlo. [4] Gwe gɔ̃̀nɔ Dikiri pì Musa kũ Harunao kũ Miriamuoonɛ:
À bɔtɛ à gɛ́ dakarɛki kuta kia á gbɛ̃nɔn aakɔ̃. Akũ ò gɛ̀ɛ ń gbɛ̃nɔn aakɔ̃ ń pínki. [5] Dikiri kìpa
tɛ́luku gũn à zɛ̀ kuta pì kpɛ́lɛlɛa. À Haruna kũ Miriamuo sìsi, akũ ò nài ń pla ń pínki. [6] À
pìńnɛ: À ma yã ma. Tó ma annabi ke kú á tɛ́, madì bo mà sua wɛ́gupu gũn madì yã onɛ nana
gũmmɛ. [7] Ama à de lɛ kũ ma zɔ̀bleri Musaoro. Zĩkɛri náanidemɛ ma ɔn gbɛ̃nɔ tɛ́ ń pínki. [8] Odì
yã bo kɔ̃ lɛ́n. Madì yã onɛ mà a ke utɛnɛro. Àdi wɛ́ si ma takalɛ. À kɛ̀ dera ádi ma zɔ̀bleri Musa
taari'ena vĩna kɛroo? [9] Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à a tá o.

[10] Kũ tɛ́luku pìi gò kuta pìla, kusu dà Miriamula gɔ̃̀nɔ, à pura kũ̀ lán buu bà. Kũ Haruna
lìtɛ à a gwà, à è kusu dàala, [11] akũ à pì Musanɛ: N yã nna Baa! Ǹsun tó ò yɔ̃nkɔyã taarikɛnaa
gbɛ̀ lero. [12] Ǹsun tó àgɔ̃ de lán nɛ́ kũ ò ì gɛ̀ ũ a mɛ̀ kpado yàkanaa bàro. [13] Musa ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ
à pì: Luda, n yã nna! Ǹ a werekɔ̃a. [14] Akũ Dikiri pìnɛ: Tó a de mɛ́ à lɛ́'i fã̀ a ãnnwa, ani kɛnɛ
wɛ́'iyã ũ ari gɔrɔ supplaroo? Ò bo kãao bùra kpɛ gɔrɔ suppla gĩa, gbasa ò a sí. [15] Miriamu kú
bùra kpɛ ari gɔrɔ suppla. Isarailanɔ dí da zɛ́nlo sé kũ ò ɛ̀ra ò a sì. [16] Abire gbɛra ò fùtɛ Azero
ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Parani gbárannan.

13

Gu'asirigwari gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ zĩnaa

[1] Dikiri pì Musanɛ: [2] Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ ò gɛ́ Kanaanɔ bùsu kũ matɛn kpá Isarailanɔa yakɛ. Ǹ ń
dizinɔ buri gbɛ̃ kũ ò de don'arɛde ũnɔ sɛ́ mɛ̀n dodo ǹ ń zĩ. [3] Akũ à ń gbárɛ lɛ bona Parani
gbárannan lákũ Dikiri ò nà. Gbɛ̃ pìnɔ bi Isaraila don'arɛdenɔmɛ ń pínki. [4] Ń tɔ́nɔn dí:
Rubɛni burinɔ gũn Zaku nɛ́ Samua,
[5] Simɛɔ burinɔ gũn Ori nɛ́ Safata,
[6] Yuda burinɔ gũn Yefunɛ nɛ́ Kalɛbu,
[7] Isaka burinɔ gũn Yusufu nɛ́ Igali,
[8] Ɛflaimu burinɔ gũn Nuni nɛ́ Osea,
[9] Biliaminu burinɔ gũn Rafu nɛ́ Paliti,
[10] Zɛbuluni burinɔ gũn Sodi nɛ́ Gadiɛli,
[11] Yusufu nɛ́ Manase burinɔ gũn Susi nɛ́ Gadi,
[12] Dã burinɔ gũn Gɛmali nɛ́ Amiɛli,
[13] Asa burinɔ gũn Mukaila nɛ́ Setu,
[14] Nafatali burinɔ gũn Vofosi nɛ́ Nabi,
[15] Gada burinɔ gũn Maki nɛ́ Guɛli.
[16] Gbɛ̃ kũ Musa ń zĩ bùsu yakɛnɔn gwe. Musa tɔ́ kpà Nuni nɛ́ Oseanɛ Yɔsua.

[17] Kũ Musa tɛni ń zĩ Kanaanɔ bùsu yakɛ, à pìńnɛ: À bɔtɛ kũ Nɛgɛvi gbárannao à dí bùsu
gusĩsĩdea. [18] À gwa lákũ bùsuu pì de nà, tó a gbɛ̃nɔn gbãna kesɔ̃ ò busɛ, tó ò dasi kesɔ̃ ò dasiro,
[19] tó ń bùsu mana kesɔ̃ à vãni, tó ń wɛ̃tɛnɔn bĩni vĩ kesɔ̃ à vĩro, [20] tó a zĩtɛ gbãna kesɔ̃ à bùsa,
tó à línɔ vĩ kesɔ̃ à vĩro. À kokari kɛ à bùsuu pì línɛnɔ sɛ́tɛ à suo. Zaakũ geepi nɛ́ káakunɔ mana
gɔrɔn dí. [21] Akũ ò gɛ̀ɛ ò bùsuu pìi yakɛ̀ zaa Zini gbárannan ari Reobo, Lebo Amata kpa. [22] Kũ ò
bɔ̀tɛ kũ Nɛgɛvi gbárannao, ò kà Ɛblɔnu, gu kũ Anaki burinɔ Aima kũ Sesaio kũ Talamaio kún.

Ɛblɔnu katɛna Zoã kũ à kú Misila ã wɛ̃ supplamɛ. 23 Kũ ò kà Ɛsɛkɔlu guvutɛn, ò geepi línɛyɔ̃
do zɔ̃ gwe ò lòko lía, akũ gbɛ̃nɔn planɔn sɛna. Ò bísi kũ kakapuraoo sɛ̀ dɔ. 24 Ò tɔ́ kpà gu pìinɛ
Ɛsɛkɔlu guvutɛ, geepi línɛyɔ̃ kũ Isarailanɔ zɔ̃ gwe yãi. 25 Kũ ò bùsuu pìi yakɛ̀ gɔrɔ bupla, akũ
ò ɛ̀ra ò sù.

Gu'asirigwarinɔ baarukpanaa

26 Kũ ò sù Kadɛsi, Parani gbárannan, ò gɛ̀ɛ Musa kũ Harunao kũ Isarailanɔ kĩnaa pínki. Ò sù
kũ baaruuo Isarailanɔnɛ ń pínki, akũ ò bùsuu pì línɛnɔ mɔ̀ńnɛ. 27 Ò yã pìi gbã̀ Musanɛ ò pì: O
gɛ bùsu kũ n ó zĩn. Vĩ kũ zɔ́'io di gwe. A línɛnɔn dí. 28 Ama bùsupidenɔ gbãna. Ń wɛ̃tɛnɔn bĩni
vĩ akũsɔ̃ ń wɛ̃tɛ pìnɔn zɔ̃kɔ̃ manamana. O Anaki burinɔ è gwe se. 29 Amalɛkinɔn kú Nɛgɛvi
gbárannan. Itinɔ kũ Yebusinɔ kũ Amɔrinɔn kú bùsu gusĩsĩden, akũsɔ̃ Kanaanɔn kú ísira sarɛ
kũ Yoda sarɛo. 30 Kalɛbu gbɛ̃nɔ lɛ́ yɔ̃̀tɛ Musa arɛ, akũ à pì: Ò gɛ́ ò bùsu pì sí, zaakũ óni fɔ̃ ò
zɔ̃̀ bleḿma. 31 Akũ gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ kãaonɔ pì: Óni fɔ̃ ò lɛ́tɛ gbɛ̃ pìnɔaro, zaakũ ń gbãna deóla.
32 Akũ ò bùsu kũ ò yakɛ̀ɛ pì gya bò Isarailanɔnɛ ò pì: Bùsu kũ o yakɛ̀ɛ pì bi bùsu kũ àdi a gbɛ̃nɔ
mɔ́mɔmɛ. Gbɛ̃ kũ o ń é gwenɔ ń pínki bi gbɛ̃ gbã̀nanɔmɛ. 33 O gbɛ̃ gbã̀nagbãnanɔ è gwe Anaki
burinɔ ũ. O ó zĩda è lán babanɛnɔ bà, lɛn ó de lɛ ń wɛ́n se.

14

Isarailanɔ bona Dikiri kpɛ

1 Isarailanɔ tɛn wiki gbãna lɛ́ ń pínki, òtɛn ɔ́ɔ dɔ gwãani pìa. 2 Ò zuka dɔ̀ Musaa kũ Harunao
ń pínki ò pìńnɛ: Tó o gaga Misila kesɔ̃ gbárannan la, de à kɛ̀ mana. 3 Bɔ́yãin Dikiri tɛn tá kũoo
bùsuu pìnn? Oni ó dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaomɛ, oni ó nɔgbɛ̃nɔ kũ ó nɛ́nɔ kũkũ. Ó ɛrana Misila sã̀naroo?
4 Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Ò don'arɛde bo ò ɛra ò tá Misila.
5 Musa kũ Harunao wùtɛ ń nɛ̀sɛlɛ kutɛna pari arɛ. 6 Akũ bùsuyakɛrinɔ gbɛ̃nɔn pla Nuni nɛ́
Yɔsua kũ Yefunɛ nɛ́ Kalɛbuo ń utanɔ gàga ò kɛ̃̀kɛ̃ 7 ò pì gbɛ̃nɔnɛ: Bùsu kũ o bɔtɛn o yakɛ̀ɛ pì
mana manamana. 8 Tó ó yã kà Dikirigu, ani gɛ́ kũoo bùsuu pìn, bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìia,
à ó gba. 9 Àsun bo Dikiri kpɛro. Àsun vĩna kɛ bùsupidenɔnɛro, zaakũ ó pɔ́blenɔmɛ, ò utɛki vĩ
doro. Dikiri kú kũoo, àsun vĩna kɛro.
10 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni pi ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo, akũ Dikiri gakuri bò à sù Isarailanɔa dakarɛki
kuta kia. 11 Dikiri pì Musanɛ: Gbɛ̃ pìnɔ nigɔ̃ ma gya bo gɔrɔ sĩnda pínkin yá? Bee kũ daboyã
dasi kũ ma kɛ̀ ń tɛ́nɔ, onigɔ̃ gí ma náani kɛi gɔrɔ sĩnda pínkin yá? 12 Mani gagagyã káńyĩ mà ń
kakatɛ, mani n burinɔ kɛ dasi, ń gbãna nigɔ̃ de gbɛ̃ pìnɔla. 13 Akũ Musa pì Dikirinɛ: Mɔkɔ̃n
mɛ́ n gbɛ̃ pìnɔ bɔ̀tɛ Misila kũ n gbãnao. Tó Misilanɔ mà, 14 oni gí o bùsu dí denɔnɛiro. Zaakũ
ò dɔ̃ kũ ń kú kũoo, ndì bo ǹ suwá tɛ̃tɛ̃ntɛ̃. Ò dɔ̃ kũ n tɛ́luku dìgɔ̃ kú ó musu, ndì dowɛrɛ arɛ
a gũn fãnantɛ̃, gwãani sɔ̃ tɛ́ gũn. 15 Tó n gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ kãnto gɔ̃̀nɔ, buri kũ ò yã pìi mànɔ ni pi:
16 Dikiri fùa à gɛ́ kũ gbɛ̃ pìnɔ bùsu kũ à la dàńnɛn, abire yãin à ń dɛdɛ gbárannan. 17 Dikiri,
ǹ n gbãna zɔ̃kɔ̃ mɔńnɛ sà, lákũ n ò nà n pì 18 ndì pɔ fɛ̃ likalikaro, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃, ndì gbɛ̃nɔ
yã vãninɔ kũ ń taarinɔ kɛ̃ḿma, ama ndì tó taaride bò pãro. Ndì denɔ yã vãninɔ wí ń burinɔ
musu ari à gɛ́ à pɛ́ ń sãkpɛnɔa kũ ń nasionɔ. 19 Lákũ n sùruu kɛ̀ kũ gbɛ̃ pìnɔo nà zaa Misila ari
ò gɛ̀ɛ ò kào la, ǹ ń durunna kɛ̃ḿma n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.

Zukakarinɔ wɛ́tãmmanaa

20 Akũ Dikiri pì: Lákũ n wɛ́ kɛ̀ma nà, mani sùru kɛ kũńwo. 21 Ama lákũ madìgɔ̃ kun nà
akũsɔ̃ ma gakuri dà anduniala pínki, 22 gbɛ̃ kũ ò ma gakuri è kũ daboyã kũ ma kɛ̀ Misila kũ
gbáranna gũnwo kũ ò ma lɛ ò ma gwa gɛ̃̀n kuri ò gì ma yã mainɔ, 23 ń gbɛ̃ke ni wɛ́ sí bùsu kũ
ma la dà ń dizinɔnɛɛ pìlɛro. Gbɛ̃ kũ ò ma gya bònɔ ke ni wɛ́ sialɛro. 24 Lákũ ma zɔ̀bleri Kalɛbu
nɛ̀sɛɛ bò ado nà, à tɛ́mai kũ nɛ̀sɛ doo, mani tó à gɛ̃ bùsu kũ à gɛ̀ɛn pìi gũn, a burinɔ ni le túbi
ũ. 25 Zaakũ Amalɛkinɔ kũ Kanaanɔn kú guvutɛn gwe, à ɛra à da gbáranna zɛ́n zia Isira Tɛ̃ra
kpa.
26 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: 27 Gbɛ̃ vãni dínɔ ni zuka kámai gɔrɔ sĩnda pínkin yá? Ma
zuka kũ òtɛn kámai mà. 28 Ǹ pińnɛ makũ Dikiri ma pì má kun. Lákũ ò wɛ́ kɛ̀ma nà, lɛn mani
kɛńnɛ lɛ. 29 Ń gɛ̀nɔ ni gɔ̃ kátɛ gbárannan la, ń gbɛ̃ kũ ò kà wɛ̃ baro ke à dealanɔ pínki. Ń gbɛ̃
kũ ò ń náro akũsɔ̃ ò zuka kàmainɔ 30 ni gɛ̃ bùsu kũ ma a la dàńnɛnlo, sɛ́de Yefunɛ nɛ́ Kalɛbu
kũ Nuni nɛ́ Yɔsuao baasiro. 31 Ń nɛ́ kũ ò pì oni ń kũkũnɔn mani gɛ̃ kũńwo, de ò bùsu kũ ń
denɔ gìi pì nna ma. 32 Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃, ń gɛ̀nɔ ni gɔ̃ katɛna gbárannan lamɛ. 33 Ń nɛ́nɔ ni pɔ́nɔ dãdã
gbárannan la ari wɛ̃ bupla, ò ń denɔ náani sari gbɛ̀ le. Ń denɔ gɛ̀nɔ ni gɔ̃ gbárannan la ń pínki.
34 Lákũ ò bùsuu pìi yakɛ̀ gɔrɔ bupla nà, lɛn onigɔ̃ ń yã vãni gbɛ̀ le lɛ ari wɛ̃ bupla, wɛ̃ dodo gɔrɔ
dodo, onigɔ̃ dɔ̃ lán ibɛrɛsɛna kũmao de nà. 35 Makũ Dikiri makũ mɛ́ ma yã pìi ò, lɛmɛ sɔ̃ mani
kɛ gbɛ̃ vãni kũ ò kàkaramai pìnɔnɛ lɛ. Oni gaga gbárannan la ń pínki.

36 Gbɛ̃ kũ Musa ń zĩ ò bùsuu yakɛ̀ kũ ò sù ò bùsuu pì gya bò ò tò ò zuka dɔ̀anɔ, 37 Dikiri
gagagyã kà gbɛ̃ pìnɔgu, akũ ò gàga. 38 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ ò bùsuu yakɛ̀ɛ pìnɔ tɛ́, Nuni nɛ́ Yɔsua kũ
Yefunɛ nɛ́ Kalɛbuo mɛ́ ò gɔ̃̀ kũ wɛ̃̀ndiio.

39 Musa yã pìnɔ gbã̀ Isarailanɔnɛ pínki, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ manamana. 40 Ò fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku,
ò mìi pɛ̀ kpinɔa ò pì: À gwa, ótɛn gɛ́ gu kũ Dikiri òn. O ó durunna dɔ̃̀ sà. 41 Musa pì: Bɔ́yãi átɛn
pã Dikiri yãnɛɛ? Abire ni sí kɛro. 42 Àsun gɛ́ro, zaakũ Dikiri kú kãáoro. Á ibɛrɛnɔ ni á ble kũ
zĩ̀io. 43 Amalɛkinɔ kũ Kanaanɔn kú á arɛ gwe. Oni á dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Dikiri nigɔ̃ kú kãáoro,
kũ a gi tɛ́ii yãi. 44 Akũ ò sãgbãna kɛ̀ ò mìi pɛ̀ kpinɔa, bee kũ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatii
gɔ̃̀ bùran kũ Musao. 45 Akũ Amalɛkinɔ kũ Kanaa kũ ò kú gusĩsĩde pìnnɔ lɛ̀tɛḿma ò ń blé kũ
zĩ̀io ò pɛ̀ḿma ari Ɔɔma.

20

Í bona gbɛ̀n
(Bon 17:1-7)
1 Isarailanɔ kà Zini gbárannan ń pínki mɔ káaku gũn, akũ ò vùtɛ Kadɛsi. Gwen Miriamu
gàn, ò a vĩ̀. 2 Í kun ò miro, akũ ò kàkara Musa kũ Harunaoi. 3 Ò zuka kà Musai ò pì: Tó o gaga
yã kũ gbɛ̃ kũ ò gàga Dikiri arɛnɔ, de abire sã̀na. 4 Bɔ́yãi a su kũoo gbáranna díkĩnan de ò gaga
la kũ ó pɔ́kãdenɔoo? 5 Bɔ́yãi a bɔtɛ kũoo Misila a su kũoo gu vãni díkĩna gũnn? Pɔ́blewɛ ke
kaka lí ke geepi nɛ́ ke bísi kú laro, akũsɔ̃ í kú la ò miro. 6 Musa kũ Harunao gò paria ò gɛ̀ɛ
dakarɛki kpélɛlɛa ò wùtɛ ń nɛ̀sɛlɛ kutɛna, akũ Dikiri gakuri bò à sùḿma. 7 Dikiri yã ò Musanɛ
à pì: 8 Ǹ gò sɛ́, mɔkɔ̃n kũ n vĩ̀ni Harunao à gbɛ̃ pìnɔ kakara à yã o gbɛ̀si direnɛ ń wára, í ni
bon. Lɛn ĩni í bońnɛ gbɛ̀ pìn ò mi lɛ kũ ń pɔ́kãdenɔ.
9 Musa gòo sɛ̀ Dikiri arɛ lákũ à ònɛ nà. 10 Musa kũ Harunao ń kákara gbɛ̀si pì arɛ, akũ à
pìńnɛ: À ma á sãgbãnadenɔ! Á ye ò í boárɛ gbɛ̀ dínn yá? 11 Akũ Musa ɔ sɛ̀ musu à gbɛ̀ɛ pìi
lɛ̀ kũ a gòoo gɛ̃̀n pla. Í bò manamana, akũ ò mì kũ ń pɔ́kãdenɔ. 12 Akũ Dikiri pì Musanɛ
kũ Harunao: Zaakũ ádi ma náani kɛ a ma tɔ́ bò Isarailanɔnɛro, áni gɛ̃ kũńwo bùsu kũ matɛn
kpáḿmanlo. 13 Mɛriba ísɛ̃bokin gwe, gu kũ Isarailanɔ zuka kàn Dikirii, akũ à a ludakɛnaa
mɔ̀ńnɛ.

Ɛdɔmunɔ gina Isarailanɔnɛ ò gɛ̃tɛ ń bùsula
14 Musa gbɛ̃nɔ zĩ̀ ò bò Kadɛsi ò gɛ̀ɛ Ɛdɔmunɔ kína kĩnaa ò pì: Ókɔ̃nɔ n danɛ Isarailanɔ pì, ń
wari kũ à ó lénɔ dɔ̃ pínki. 15 Ó dizinɔ gɛ̀ɛ Misila, akũ o gìi kɛ̀ gwe. Misilanɔ wari dɔ̀wá kũ ó
dizinɔ. 16 O wiki lɛ̀ Dikiria, akũ à yã sì kũoo. À a Malaikaa zĩ̀ à bò kũoo Misila. Tera sà ó kú
Kadɛsi, n bùsu lɛ́zɛkin. 17 Ǹ ó gba zɛ́ ò gɛ̃tɛ n bùsuua. Óni gɛ̃tɛ buranɔ ke geepi búnɔaro, óni á
lɔ̀gɔ'i miro. Ónigɔ̃ tɛ́ kína zɛ́da gũmmɛ. Óni litɛ ɔplai ke ɔzɛiro ari ò gɛ́ gɛ̃tɛo n bùsula. 18 Akũ
Ɛdɔmunɔ pìńnɛ: Áni le à gɛ̃tɛ ó bùsuuaro. Tó a gi, óni bo ò daálɛ kũ fɛ̃nɛdao. 19 Isarailanɔ
pìńnɛ: Óni gɛ̃tɛ zɛ́daamɛ. Tó ókɔ̃nɔ ke ó pɔ́kãdenɔ á í mì, óni a fĩna bo. Gɛ̃tɛnaan ótɛn wɛtɛ ado.
20 Ɛdɔmunɔ pì: Áni le à gɛ̃tɛro. Akũ ń zĩ̀karinɔ bɔ̀tɛ dasidasi ò sù dańlɛ kũ gbãnao. 21 Zaakũ
Ɛdɔmunɔ gì Isarailanɔnɛ ò gɛ̃tɛ ń bùsuua, akũ Isarailanɔ pã̀ńnɛ.

Haruna ganaa
22 Isarailanɔ bò Kadɛsi ń pínki ò kà Oru kpia 23 Ɛdɔmu bùsu lɛ́zɛkin. Gwen Dikiri yã òn
Musanɛ kũ Harunao à pì: 24 Haruna ni ká a dizinɔla tera, ani gɛ̃ bùsu kũ matɛn Isarailanɔ
gba gũnlo, kũ á gbɛ̃nɔn pla a gi ma yã ma zaa Mɛriba yãi. 25 Ǹ Haruna kũ a nɛ́ Ɛlɛazao sɛ́ ǹ
didi kũńwo Oru kpia 26 ǹ Haruna pɔ́kasanɔ bɔtɛa ǹ da a nɛ́ Ɛlɛazanɛ gwe. Gwen Haruna ni
gan à ká a dizinɔla.
27 Musa kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà. À dìdi Oru kpia gbɛ̃ sĩnda pínki wára 28 à Haruna pɔ́kasanɔ
bɔ̀tɛa à dà a nɛ́ Ɛlɛazanɛ, akũ Haruna gà kpi pìi musu gwe. Kũ Musa kũ Ɛlɛazao kìpa kpi pìia
29 akũsɔ̃ Isarailanɔ mà kũ Haruna gà, akũ ò a gɛ̀ wɛ̃nda kɛ̀ gɔrɔ baraakuri.

21

Zĩ̀blena Kanaanɔa Nɛgɛvi bùsun
1 Aradi kũ à kú Nɛgɛvi bùsun kína bi Kanaa gbɛ̃mɛ. Kũ à mà Isarailanɔn tɛ́ Atarimu zɛ́n
òtɛn su, akũ à bò à dàńlɛ kũ zĩ̀io à ń gbɛ̃kenɔ kũ̀kũ. 2 Akũ Isarailanɔ lɛ́ sɛ̀ Dikirinɛ ò pì: Tó n
gbɛ̃ pìnɔ nàwɛrɛ ó ɔĩ, óni ń wɛ̃tɛnɔ kakatɛ mámmam. 3 Dikiri Isarailanɔ yã mà, akũ à Kanaa
pìnɔ kpàḿma. Ò ń kákatɛ kũ ń wɛ̃tɛnɔ pínki, akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Ɔɔma.

Mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ɛ

4 Kũ ò fùtɛ Oru kpi pì kĩnaa, ò Isira Tẽra zɛ́ sɛ̀ de ò pã Ɛdɔmunɔ bùsuunɛ. Akũ ò fù mɛnaa
zɛ́n 5 ò Luda kũ Musao taari è ò pì: Bɔ́yãi a ó bɔ́tɛ Misila de ò gaga gbárannann? Pɔ́ble kunlo, í
kunlo, o zã pɔ́ble gina dín. 6 Akũ Dikiri mlɛ̃̀ pãsĩnɔ zɪ̃̀ḿma ò ń lɛlɛ, akũ ò gàga dasidasi. 7 Gbɛ̃nɔ
sù Musa kĩnaa ò pì: O durunna kɛ̀, zaakũ o Dikiri kũ mɔkɔ̃nwoo taari è. Ǹ kútɛ kɛnɛwɛrɛ de
à ó kɛ̃kɔ̃a kũ mlɛ̃ dínɔ. Akũ à kútɛ kɛ̀nɛ́ńɛ. 8 Dikiri pìnɛ: Ǹ mlɛ̃ pi ǹ loko lía ǹ pɛ́tɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃
lɛ̀, tó à wɛ́ sɛ̀ à a gwà, ani aafia le. 9 Akũ à mɔ̀gotɛ̃ pì mlɛ̃̀ ũ à lòko lía à pɛ̀tɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃ lɛ̀ akũsɔ̃
à wɛ́ sɛ̀ à mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ɛ pìi gwà, àdi aafia le.

Isarailanɔ pãna Ɛdɔmunɔ kũ Mɔabunɔ bùsunɔnɛ

10 Isarailanɔ dà zɛ́n, akũ ò bùraa kàtɛ Obo. 11 Bona Obo ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Iyɛ'abarimu
gbárannan Mɔabunɔ bùsu ifãboki kpa. 12 Bona gwe ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Zeredi guvutɛn. 13 Bona
gwe ò bùraa kàtɛ Anɔ bara dire, gbáranna kũ à kú Amɔrinɔ bùsu lɛ́zɛkin. Anɔ pìmɛ Mɔabunɔ
kũ Amɔrinɔ bùsunɔ lɛ́zɛki ũ. 14 Abire yãin ò pì Dikiri zɪ̃̀katakada gũn:
Waɛbu kũ à kú Sufa bùsun kũ Anɔ swa'ɔnɛnɔ
15 kũ ń guvutɛ kũ ò tà ari Aranɔo
Mɔabunɔ bùsu lɛ́zɛkin.
16 Bona gwe dɔ ò gɛ̀ɛ Lɔ̀gɔ, gu kũ Dikiri pìn Musanɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ kakara mà í kpáḿma. 17 Gwen
Isarailanɔ lɛ̀ díkĩna sìn:
Í bo lɔ̀gɔn, gbasa ò lɛ̀ sínɛ,
18 lɔ̀gɔ kũ ó don'arɛdenɔ yɔ̃̀ kũ línɔ,
lɔ̀gɔ kũ kínɛnɔ pà kũ ń gònɔ.
Bona gbárannan ò gɛ̀ɛ Matana. 19 Matana gbɛra Naliɛli, Naliɛli gbɛra Bamɔ. 20 Bamɔ gbɛra
guvutɛ kũ à kú Mɔabunɔ bùsun, gu kũ Pisiga mìsɔ̃ntɛ arɛ dɔ gbárannaa.

Zɪ̃̀blena Siɔ̃ kũ Oguooa

21 Isarailanɔ gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Amɔrinɔ kína Siɔ̃a ò pì: 22 Ǹ ó gba zɛ́ ò gɛ̃tɛ n bùsuua. Óni pã buranɔ
ke geepi líkpɛlaro, óni á lɔ̀gɔ'i miro. Ónigɔ̃ tɛ́ kína zɛ́da gũmmɛ ari ò gɛ́ gɛ̃tɛo n bùsula. 23 Siɔ̃ dí
ń gba zɛ́ ò gɛ̃tɛ a bùsuuaro. À a zɪ̃̀karinɔ kàkara ń pínki, ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ́ńyĩ gbárannan. Kũ ò kà
Yaza, ò zɪ̃̀i kà kũ Isarailanɔ, 24 akũ Isarailanɔ ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń bùsuu sìḿma zaa Anɔ ari
Yabokui Amɔninɔ bùsun, zaakũ Amɔninɔ bùsu lɛ́zɛki pì pãsĩ, àdi sí gɛ̃nlo. 25 Isarailanɔ Amɔri
wɛ̃tɛnɔ sì pínki kũ Ɛsɛbɔ̃o kũ a lakutunɔ pínki, akũ ò vùtɛn. 26 Ɛsɛbɔ̃mɛ Amɔrinɔ kína Siɔ̃ wɛ́ra
ũ. Siɔ̃ zɪ̃̀i kà yã kũ Mɔabunɔ kína káakuo, akũ à a bùsuu sìa ari Anɔ swai. 27 Abire yãin kɛrɛnɔ
dì pi:
À mɔ́ Ɛsɛbɔ̃,
ò Siɔ̃ wɛ́ra pì kɛkɛ ò kátɛ!
28 Tɛ́ bò Ɛsɛbɔ̃ yã,
zɪ̃̀karinɔ bò Siɔ̃ wɛ̃tɛ pìi gũn,
ò Mɔabunɔ bùsu wɛ́ra Ara kàkatɛ
Anɔ mìi sɪ̃̀sĩ gbɛ̃ pìnɔ.
29 Waiyoo Mɔabunɔ!
Kɛmɔsi gbàgbarinɔ, a kakatɛmɛ!
Kɛmɔsi tò á gɔ̃gbɛ̃nɔ fã̀kɔ̃a,
à á nɔgbɛ̃nɔ kpà Amɔrinɔ kína Siɔ̃a zɪ̃̀zɔnɔ ũ.
30 Akũ o ń fú,
o ń dɛdɛ zaa Ɛsɛbɔ̃ ari Dibɔ̃.
O ń kákatɛ ari Nɔfa kũ Mɛdɛbao.
31 Lɛn Isarailanɔ vùtɛ Amɔrinɔ bùsun lɛ. 32 Musa gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Yaza asiri gwa, akũ Isarailanɔ gwe
sì kũ a lakutunɔ pínki, ò pɛ̀ Amɔri kũ ò kú gwenɔa.

33 Akũ Isarailanɔ lìtɛ ò Basã zɛ́ sɛ̀. Akũ Basã kína Ogu gɛ̀ɛńyĩ kũ a zɪ̃̀karinɔ ń pínki ò zɪ̃̀i kà
kũńwo Ɛdɛrɛi. 34 Dikiri pì Musanɛ: Ǹsun vĩna kɛnɛro, zaakũ ma a nànnɛ n ɔ̃ĩ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a
bùsuuo pínki. Ǹ kɛnɛ lákũ n kɛ̀ Amɔrinɔ kína Siɔ̃ kũ à kí blè Ɛsɛbɔ̃nɛ nà. 35 Akũ ò Ogu dɛ̀ kũ a
nɛ́nɔ kũ a zɪ̃̀karinɔ ń pínki, bee gbɛ̃ mɛ̀n do dí boro, akũ ò a bùsuu pìi sì.

22

Mɔabunɔ kína Balaki Balamu sísinaa

1 Isarailanɔ dà zɛ́n, akũ ò bùraa kàtɛ Mɔabunɔ bùsu sɛ̃̀n Yoda bara dire kũ à arɛ dɔ Yɛrikoa.
2 Zipo nɛ́ Balaki Mɔabunɔ kína è lákũ Isarailanɔ kɛ̀ Amɔrinɔnɛ nà, 3 akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ Mɔabunɔgu,
vĩna ń kũ Isarailanɔ dasikɛ yãi. 4 Akũ Mɔabunɔ pì Midiã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ: Pari díkĩna ni pɔ́ kũ à
likawáinɔ ble pínki lán zùu dì sɛ̃̀ só nà. 5 Akũ Balaki gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Bɛɔ nɛ́ Balamua ari Peto, Yuflati

sarɛ a bɛ bùsun. À pìńnɛ ò a sísi à su, ò pinɛ: Gbɛ̃ kenɔ bò Misila ò dàgula ò kátɛ ma sarɛ. 6 N
yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ lɛ́ kɛńnɛmɛnɛ, zaakũ ń gbãna demala. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke mani le mà zɩ̀ bleḿma
mà pɛ́ḿma bùsu dín gwɛɛ. Má dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ n sa mana ònɛ nigɔ̃ de arubarikade ũmɛ. Gbɛ̃ kũ
n sa vãni ònɛ sɔ̃, anigɔ̃ de láaribona pɔ́ ũmɛ.
7 Mɔabu kũ Midiã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dà zɛ́n, ò màsokɛna gba kũ oni da Balamunɛ kũna. Kũ ò kà
a kĩnaa, ò yã kũ Balaki ń zĩoo ònɛ. 8 À pìńnɛ: À i la, mani yã kũ Dikiri ni omɛnɛ oárɛ. Akũ
Mɔabu kínanɛ pìnɔ ì Balamu bɛa. 9 Akũ Luda bò à sù Balamua à a là à pì: Dínɔn gbɛ̃ kũ ò kú
kũnwo díkĩnanɔ ũu? 10 À wèa à pì: Zipo nɛ́ Balaki, Mɔabunɔ kína mɛ́ à ń zĩma. Ò pì 11 gbɛ̃ kenɔ
bò Misila ò dàgula. Akũ à pì mà su mà lɛ́ kɛńnɛarɛ de à le à zɩ̀ bleḿma à pɛ́ḿma. 12 Akũ Luda
pìnɛ: Ǹsun tɛ́ńyĩro. Ǹsun sa vãni ońnɛro, zaakũ ma arubarikaa dàńgu kɔ̀. 13 Kũ Balamu fùtɛ
kɔnkɔ, à pì Balaki kínanɛnɔnɛ: À tá á bùsun, zaakũ Dikiri gì mà tɛ́ái. 14 Akũ Mɔabu kínanɛ pìnɔ
fùtɛ ò tà Balaki kĩnaa ò pì: Balamu gì su kũooi.
15 Balaki ɛ̀ra à kínanɛ pãndenɔ zɩ̀ dɔ, ń dasi kũ ń gakurio de gbɛ̃ káakunɔ pɔ́la. 16 Kũ ò kà
Balamu kĩnaa, ò pì: Zipo nɛ́ Balaki pì ǹsun tó pɔ́ke kpánnɛ kũ suna a kĩnaaoro, 17 zaakũ áni
gba kɛnnɛ manamana. Pɔ́ kũ n òarɛ pínki, áni kɛ. N yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ lɛ̀ kɛarɛ gbɛ̃ pìnɔa. 18 Akũ
Balamu pì Balaki zɩ̀rii pìnɔnɛ: Bee tó Balaki andurufu kũ wura kũ à kú a bɛaoo kpàma pínki,
mani fɔ̃ mà bo Dikiri ma Luda yã kpɛro, bee fíti. 19 À i la gwãaniala lákũ gbɛ̃ káakunɔ kɛ̀ nà
ari mà ma dɔ yã kũ Dikiri ni karamɛnɛ. 20 Luda bò à sùa gwãani à pìnɛ: Zaakũ gbɛ̃ díkĩnanɔ
sù n sísi, ǹ futɛ ǹ gɛ́ kũńwo, ama yã kũ mani on ǹ kɛ.

Balamu zaaki yã'onaa

21 Balamu fùtɛ kɔnkɔ à gàarii yɩ̀ a zaakinɛ, akũ à gɛ̀ɛ kũ Mɔabu kínanɛ pìnɔo. 22 Luda pɔ fɛ̃̀
kũ à gɛ̀ɛ yãi, akũ Dikiri Malaikaa gɛ̀ɛ à zɛ̀ à zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Balamu di a zaaki kpɛ, a zĩkɛri gbɛ̃nɔn
planɔn tɛ́ kãao. 23 Kũ zaaki pìi è Dikiri Malaika zɛna zɛ́ gũn à fɛ̃nɛda wòto à kũna, akũ à lìtɛ
sɛ̃̀n. Balamu a lɛ̀, akũ à ɛ̀ra à dà zɛ́n. 24 Dikiri Malaikaa gɛ̀ɛ à zɛ̀ zɛ́ tererennan geepi líkpɛ kũ
gbɛ̀ karaa likainɔ dagura. 25 Kũ zaaki pì Dikiri Malaikaa è, à nà gbɩ̀ia à Balamu gbá lɔ̀a. Akũ
Balamu ɛ̀ra à a lɛ̀ dɔ. 26 Dikiri Malaikaa ɛ̀ra à gɛ̀ɛ arɛ dɔ à zɛ̀ gu kpakoto kũ à litɛki vĩron. 27 Kũ
zaaki pì Dikiri Malaikaa pìi è, à kùtɛ kũ Balamuo. Akũ Balamu pɔ fɛ̃̀ à a lɛ̀ kũ gòoo. 28 Akũ
Dikiri zaaki pìi gbà lɛ́ à yã ò Balamunɛ à pì: Bɔ́n ma kɛ̀nnɛ n ma lɛ ari gɛ̃̀n aakɔ̃ɔ? 29 Balamu
wèa à pì: Kũ n yɔ̃nkɔyã kɛ̀mɛnɛ yãimɛ. Tó má fɛ̃nɛ kũna, de ma n dɛ gɔ̃̀nɔ. 30 Akũ zaaki pìi
pìnɛ: N zaaki kũ ndìgɔ̃ dia gɔrɔ sĩnda pínkia ari suna gbãramɛ ma ũroo? Ma kɛ̀nnɛ lɛ yã yá?
À pì: Oi. 31 Akũ Dikiri Balamu wɛ́ kɛ̃̀nɛ, à a Malaikaa è zɛna zɛ́n à fɛ̃nɛda wòto à kũna. Akũ à
kùtɛ à mìi pɛ̀tɛ.
32 Dikiri Malaika a là à pì: Bɔ́yãin n n zaaki lɛ̀ ari gɛ̃̀n aakɔ̃ɔ? Ma su zɛ́ zɔ̃nnɛmɛ, zaakũ n
wãmɛnɛ. 33 Kũ zaaki pì ma e, akũ à lìtɛmɛnɛ ari gɛ̃̀n aakɔ̃. Tó adi litɛmɛnɛ yãro, de ma n dɛ
ma a tò. 34 Balamu pì Dikiri Malaikaa pìinɛ: Ma durunna kɛ̀, zaakũ má dɔ̃ kũ n zɛ́ zɔ̃̀mɛnɛro.
Zaakũ ma gɛnaa kɛ̀nnɛ ĩni, mani ɛra mà tá. 35 Akũ Dikiri Malaikaa pì Balamunɛ: Ǹ gɛ́ kũ gbɛ̃
pìnɔ, yã kũ mani dannɛn ǹ o. Akũ Balamu gɛ̀ɛ kũ Balaki kínanɛ pìnɔo.
36 Kũ Balaki mà Balamu tɛn su, akũ à gɛ̀ɛ à dàalɛ wɛ̃tɛ kũ à kú Anɔ bara, Mɔabunɔ bùsu
lɛ́zɛkin. 37 Akũ à pì Balamunɛ: Kũ ma gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò n sísi yã, à kɛ̀ dera ńdi suroo? Mani fɔ̃ mà
gba kɛnnɛnloo? 38 Balamu wèa à pì: Ma su sà, ama má yã sĩnda pínki ona zɛ́ vĩro. Yã kũ Luda
ni damɛnɛn mani o. 39 Akũ Balaki gɛ̀ɛ kũ Balamuo Kiria'uzo. 40 À sa ò kũ zùnɔ kũ sãnɔ à
a nɔ̀bɔɔ kpà Balamua kũ kínanɛ kũ ò kú kãao lɛɛlɛnɔ. 41 Kũ gu dɔ̀, à Balamu sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao
Bamɔbaali. Gwen Balamu Isarailanɔ bùra kpado èn.

23

Balamu yã káaku kũ à è onaa

1 Balamu pì Balakinɛ: Ǹ gbagbaki bomɛnɛ la mɛ̀n suppla, ǹ sumɛnɛ kũ zùsanɔ mɛ̀n suppla
kũ sãkaronɔ mɛ̀n suppla. 2 Balaki kɛ̀ lákũ Balamu ònɛ nà, akũ ò sa ò kũ zùsaao kũ sãkarooo
gbagbaki pìnɔa pínki. 3 Akũ Balamu pìnɛ: Ǹ zɛ n sa'opɔi. Mani gɛ́ mà gwa tó Dikiri ni su yã
omɛnɛ, mani yã kũ ani omɛnɛ onnɛ. Akũ à gɛ̀ɛ à zɛ̀ gulei gbáagbaaa. 4 Luda sù à a lè, akũ
Balamu pìnɛ: Ma gbagbaki bò mɛ̀n suppla, akũ ma sa òḿma pínki kũ zùsaao kũ sãkarooo.
5 Dikiri yã dànɛ a lɛ́n, akũ à pì: Ǹ ɛra ǹ gɛ́ ǹ Balaki le ǹ onɛ lákũ ma dànnɛ nà. 6 Akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ
à a lè zɛna a sa'opɔi kũ Mɔabu kínanɛnɔ ń pínki, 7 akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Mɔabunɔ kína Balaki ma sisi Siria bùsun,
akũ ma bo ifãboki kpa kpinɔ kĩnaa ma su.
À pì mà boarɛ Isarailanɔ kpɛ,
mà su mà sa vãni oarɛ Yakubu buri pìnɔnɛ.

[8] Mani kɛ dera mà gbɛ̃ kũ Luda dí ń kárɔnɔ káa?
Mani kɛ dera mà bo gbɛ̃ kũ Dikiri dí bo ń kpɛrɔnɔ kpɛɛ?
[9] Zaa kpi mìsɔ̃ntɛa matɛni ń e,
zaa gu lei musu matɛn wɛ́ sińlɛ.
Gbɛ̃ pìnɔn kú ńdona,
ò ń zĩda dìtɛ ńdona kũ buri pãndenɔ.
[10] Yakubu burinɔn dasi lán bùsu'atɛ̃ bà,
oni fɔ̃ ò Isarailanɔ naro ò ń lɛ́ dɔ̃ro.
Luda tó ma ga gɔ̃ de lán a gbɛ̃nɔ pɔ́ bà,
ma lakana gɔ̃ de lán ń pɔ́ bà.
[11] Akũ Balaki pìnɛ: N kèmɛnɛ deran gwee? Ma su kũnwo de ǹ ma ibɛrɛnɔ kámɛnɛ, akũ sa
manan n òńnɛ yá? [12] À wèa à pì: Yã kũ Dikiri dàmɛnɛ ma lɛ́nn mani oroo?

Balamu yã plade kũ à è onaa

[13] Balaki pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ gu pãndea, gu kũ ĩni ń en. Ǹ ń kámɛnɛ gwe, zaakũ ń kpadomɛ
ĩni e, ĩni ń e ń pínkiro. [14] Akũ à gɛ̀ɛ kãao gudãkpãrinɔ buran Pisiga kpi mìsɔ̃ntɛa. À gbagbaki
bò gwe mɛ̀n suppla, akũ à sa òḿma pínki kũ zùsaao kũ sãkarooo. [15] Akũ Balamu pìnɛ: Ǹ zɛ
n sa'opɔi la, mani gɛ́ mà a le gwe. [16] Akũ Dikiri sù à yã dànɛ a lɛ́n, akũ à pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ gɛ́ ǹ
Balaki le ǹ onɛ lákũ ma dànnɛ nà. [17] Akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à a lè zɛna a sa'opɔi kũ Mɔabu kínanɛnɔo.
Balaki a là à pì: Dikiri pì deramɛɛ? [18] Akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Zipo nɛ́ Balaki,
ǹ sã kpá ǹ ma yã ma!
[19] Luda bi bisãsirinlo kũ à gbasa à ɛ́kɛ to,
àdi nɛ̀sɛ litɛ lán bisãsiri bàro.
Ani gí yã kũ à ò kɛi yá?
Ani gí lɛ́ kũ à gbɛ̀ńnɛ papai yá?
[20] À pìmɛnɛ mà sa mana ońnɛmɛ.
À arubarikaa dàńgu, mani fɔ̃ mà gíro.
[21] Mádi yã vãni ke e Yakubu burinɔaro,
mádi yã'ũmmana ke e Isarailanɔaro.
Dikiri ń Luda kú kũńwo,
òdi a kíkɛ tɔ́ sɛ́ lei ń tɛ́.
[22] Luda ń bɔ́tɛ Misila,
ò gbãna vĩ lán zùsɛ̃ntɛ bà.
[23] Oni fɔ̃ ò pɔ́ da Yakubu burinɔaro,
oni fɔ̃ ò àlesi bɛ̃̀nɛ kpá Isarailanɔnɛro.
Zaa gbãra onigɔ̃ o ń yã musu,
yã kũ Luda kɛ̀n gwe.
[24] Buri pìi dì futɛ lán músuda bà,
àdi a zĩda bi lán músusaa bà.
Àdi wútɛro ari à gɛ́ pɔ́ kũ à só,
ari à gɛ́ pɔ́ kũ à dɛ̀nɔ aru mi.
[25] Balaki pìnɛ: Ǹsun ń káro. Ǹsun sa mana ońnɛ sero. [26] Balamu pìnɛ: Mádi onnɛ kũ yã kũ
Dikiri dàmɛnɛn mani oroo?

Balamu yã aakɔ̃de kũ à è onaa

[27] Balaki pì Balamunɛ: Ǹ mɔ́ sà, mani gɛ́ kũnwo gu pãnden. Òdigɔ̃ dɔ̃ro tó ani kɛ Ludanɛ
ǹ gbɛ̃ pìnɔ kámɛnɛ gwe sà. [28] Akũ Balaki gɛ̀ɛ kãao Peo kpi musu kũ à arɛ dɔ gbárannaa.
[29] Balamu pìnɛ: Ǹ gbagbaki bomɛnɛ la mɛ̀n suppla, ǹ mɔmɛnɛ kũ zùsanɔ mɛ̀n suppla kũ
sãkaronɔ mɛ̀n suppla. [30] Balaki kɛ̀ lákũ à ònɛ nà à sa òḿma kũ zùsaa pìnɔ kũ sãkaroo pìnɔo.

24

[1] Kũ Balamu è sa mana ona Isarailanɔnɛ kà Dikirigu, adi gɛ́ màso kɛ lán yã bà doro, akũ à
arɛ dò gbárannaa. [2] Kũ à wɛ́ zù, akũ à Isarailanɔ è katɛna ń buria. Luda Nini kìpaa, [3] akũ à yã
kũ à èe ò à pì:
Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn dí,
makũ kũ ma wɛ́ kɛ̃na yãn dí.
[4] Makũ kũ madì Luda yã ma yãn dí.
Ma Gbãnasĩndapinkide wɛ́gupu è,
ma wutɛ nɛ̀sɛlɛ kutɛna, ma wɛ́ wɛ̃na.
[5] Yakubu burinɔ bùrakatɛna mana fá!

Isaraila bizakutanɔn mana!
6 Ò katɛna lán guvutɛ dàkonɔ bà,
lán swa dɔ̀rɔ kara búnɔ bà.
Ò de lán zà lí kũ Dikiri bànɔ bà,
lán sida lí kũ ò kú í sarɛnɔ bà.
7 Í ni ń orozãnɔ pa yɛ́rɛrɛ,
ń pɔ́tɔ̃nanɔ ni í le manamana.
Ń kína gbãna nigɔ̃ de Agaga pɔ́la,
ń kpata ni tɔ́ bo.
8 Luda ń bɔ́tɛ Misila,
ò gbãna vĩ lán zùsɛ̃ntɛ bà.
Òdi zı̀̃ ble buri kũ ò ibɛrɛɛ kpà kũńwonɔa,
òdi ń wánɔ wíwi òdi ń pápa kũ kàao.
9 Òdi sɔ̃pɛtɛ ò wútɛ lán músuu bà,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à ń futɛɛ?
Luda arubarika da gbɛ̃ kũ oni sa mana ońnɛnɔgu,
à gbɛ̃ kũ oni sa vãni ońnɛnɔ ká.
10 Balaki pɔ fɛ̃̀ Balamui à ɔnɛ dɔ̀a à pì: Ma ibɛrɛnɔ kana yãin ma n sisi, akũ n sa mana òńnɛ
gɛ̃̀n aakɔ̃ yá? 11 Ǹ tá n bɛa gɔ̃̀nɔ. Ma pì mani gba kɛnnɛmɛ yã, akũsɔ̃ Dikiri gìnnɛ ǹ láada le.
12 Balamu pìnɛ: Mádi o gbɛ̃ kũ n ń zĩmanɔnɛroo! 13 Ma pì bee tó n ma gba n bɛ kũ à pana kũ
andurufuuo kũ wuraao, mani bo Dikiri yã kpɛ mà yã kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaoro, a mana ke
a vãni. Yã kũ Dikiri pì mà on mani o. 14 Matɛn tá ma gbɛ̃nɔ kĩnaa sà. Ǹ mɔ́ mà onnɛ lákũ gbɛ̃
pìnɔ ni kɛ n gbɛ̃nɔnɛ nà zia.

Balamu yã siikɔ̃de kũ à è onaa

15 Akũ Balamu yã kũ à èe ò à pì:
Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn dí,
makũ kũ ma wɛ́ kɛ̃na yãn dí.
16 Makũ kũ madì Luda yã ma yãn dí.
Má Luda Musude nɛ̀sɛgũnyã dɔ̃.
Ma Gbãnasĩndapinkide wɛ́gupu è,
ma wutɛ nɛ̀sɛlɛ kutɛna, ma wɛ́ wɛ̃na.
17 Matɛn Isarailanɔ e, adi kɛ teranlo,
matɛni ń gwa, a gɔrɔ dí ká gĩaro.
Susunɛ ni bo Yakubu burinɔ tɛ́,
kpatableri ni bo Isarailanɔ tɛ́,
ani Mɔabunɔ mì wíwi,
ani zukakari pìnɔ mìtoko fɔ̃fɔ̃.
18 Ɛdɔmu bùsu ni gɔ̃ a pɔ́ ũ,
a ibɛrɛ Sei bùsu ni gɔ̃ a pɔ́ ũ,
Isarailanɔ gbãna nigɔ̃ karamɛ.
19 Yakubu buri ke ni kí bleḿma,
ani gbɛ̃ kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ kakatɛ.
20 Balamu Amalɛki burinɔ è, akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Amalɛki burinɔ bi burinɔ mìdemɛ,
ama oni kakatɛ zã.
21 Kũ Balamu Keninɔ è, akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Á kúki gbãna gíngin,
á sà kú gbɛ̀ musu.
22 Bee kũ abireo oni á kakatɛmɛ,
Asirianɔ ni á kũkũ zı̀̃zɔnɔ ũ.
23 Balamu yã kũ à èe ò dɔ à pì:
O'o, tó Luda kɛ̀ lɛ, dí mɛ́ ani boo?
24 Gó'itɛnɔ ni bo Sipiru bùsun,
oni zı̀̃ ble Asirianɔ kũ Eberunɔa,
ama mɔ́kɔ̃nɔ ni kakatɛmɛ se.
25 Balamu fùtɛ à tà a bɛa, akũ Balaki dà zɛ́n se.

DOKAGBƐSISINAA

Musa takada sɔɔrode

30

Dikiri Isarailanɔ ɛrana ń gwena zĩn

1 Tó arubarika kũ láari yã kũ ma dìtɛárɛ dínɔ á lé pínki, àgɔ̃ dɔn buri kũ Dikiri á Luda ni
pɛ́áwa à á fãkɔ̃a ń ténɔ gũn. 2 Tó ákɔ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ ɛ̀ra ò arɛ dɔ̀ Dikiri á Ludaa, tó a a yã kũ
matɛn ditɛárɛ gbãra mà pínki kũ nɛ̀sɛ doo kũ pɔyeinaao, 3 Dikiri á Luda ni á wɛ̃nda gwa, ani
ɛra à á kakara zaa buri kũ à á fãkɔ̃a ń ténɔ gũn à su kãáo á gwena zĩn. 4 Bee tó à pɛ̀áwa à á
fãkɔ̃a bùsu kũ ò kú ari andunia lɛ́anɔ gũn, ani á burinɔ kakara gwe à su kũńwo. 5 Ani ɛra
kũńwo bùsu kũ à de ń dizinɔ pɔ́ ũ gũn. Tó ò bùsuu pìi kṹ, ani arubarikaa dańgu, ani tó ò dasi
kũ de ń dizinɔla. 6 Dikiri á Luda ni á swɛ̃ pípiárɛ kũ á burinɔ, á nini nigɔ̃ yei kũ nɛ̀sɛ doo de àgɔ̃
kú kũ wɛ̃̀ndiio. 7 Dikiri á Luda ni láari dínɔ bo á ibɛrɛ kũ ò zã̀águ òtɛn wɛ́ tããwanɔa, 8 áni ɛra
à Dikiri yã ma àgɔ̃ zĩ kɛ kũ a yãditɛna kũ matɛn oárɛ gbãranɔo. 9 Dikiri á Luda ni arubarika
daágu kũ á zĩ sĩnda pínkio, ani tó á nɛ́nɔ kɔ̃ kũ á pɔ́kãdenɔ kũ á burapɔnɔ. A pɔ ni ɛra à kɛáwa
nna, ani yã mana kɛárɛ lákũ a pɔ kɛ̀ nna á dizinɔa nà. 10 Tó a Dikiri á Luda yã mà a a ɔdɔki
gwà akũsɔ̃ á a yãditɛna kũ ò kú doka takada díkĩna gũnnɔ kũna, tó a arɛ dɔ̀ Dikiri á Ludaa
kũ nɛ̀sɛ doo kũ pɔyeinaao, ani abirenɔ kɛárɛ pínki.

Wɛ̃̀ndi ke ga

11 Yã kũ matɛn ditɛárɛ gbãra pì zĩ'ũ de á gbãna lɛ́laro. À zã̀ kããoro. 12 À kú ludambɛro,
gbasa à pi, dí mɛ́ ani gɛ́ ludambɛ à kipao de à ma à zĩ kɛa. 13 À kú ísira bara direro, gbasa
à pi, dí mɛ́ ani bikũ ísira bara à suo de à ma àgɔ̃ kũna. 14 Yã pì kú kããó kãnikãni, à kú á lɛ́n
kũ á nɛ̀sɛɛo de à le à zĩ kɛa. 15 À ma! Matɛn wɛ̃̀ndi kũ yã manao ditɛ á arɛ gbãra kũ gao kũ
yã vãnio. 16 Matɛn ditɛárɛ gbãra, àgɔ̃ ye Dikiri á Ludai àgɔ̃ tɛ́ a gɛ̀sɛgbɛɛi, à a ɔdɔki gwa àgɔ̃ a
yãditɛnanɔ kũ a dokayãnɔ kũna, de àgɔ̃ kun à kɛ̀ dasi, Dikiri á Luda ni arubarika daágu bùsu
kũ átɛn gɛ́ sí gũn. 17 Ama tó a kpɛ lìnɛ akũsɔ̃ ádi a yã maro, tó a kɛ̃a akũsɔ̃ a tãnanɔ gbàgba a
donyĩ kɛ̀ńnɛ, 18 matɛn oárɛ gbãra, a kakatɛn gwe! Áni gì kɛ bùsu kũ átɛn bikũ Yodaa átɛn gɛ́ sí
gũnlo. 19 Ludambɛ kũ zĩtɛomɛ ma sèedadenɔ ũ gbãra á yã musu. Ma wɛ̃̀ndi kũ gao dìtɛ á arɛ,
arubarika yãnɔ kũ láaribona yãnɔ. À wɛ̃̀ndi sɛ́ de ákɔ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ le àgɔ̃ kun. 20 Àgɔ̃ ye Dikiri
á Ludai àgɔ̃ a yã ma à naa, zaakũ àkũmɛ á wɛ̃̀ndi ũ. Ani tó à gì kɛ bùsu kũ à la dà á dizi Ibrahĩ
kũ Isaakuo kũ Yakubuonɔnɛ, à pì áni kpáḿma gũn.

31

Yɔsua ditɛna Musa gɛ̃nɛ ũ

1 Kũ Musa yã dínɔ ò Isarailanɔnɛ à làka, 2 à pì: Tera dí bà ma ka wɛ̃̀ basuddo, mani fɔ̃ mà
doárɛ arɛ doro. Dikiri pìmɛnɛ mani bikũ Yodaaro. 3 Dikiri á Luda mɛ́ ani doárɛ arɛ à bikũ.
Ani buri kũ ò kú gwenɔ kakatɛárɛ de à ń bùsu sí. Yɔsua mɛ́ anigɔ̃ doárɛ arɛ sà lákũ Dikiri ò
nà. 4 Dikiri ni kɛ buri pìnɔnɛ lákũ à kɛ̀ Amɔrinɔ kínanɔnɛ nà Siɔ̃ kũ Oguo kũ ń bùsuuo kũ à ń
kákatɛ. 5 Dikiri ni ń naárɛ á ɔĩ áni kɛńnɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà pínki. 6 À á laakari kpátɛ àgɔ̃ wɔ́rɔgɔ
vĩ! Àsun tó vĩna á kũro, àsun tó swɛ̃ kɛ̃águ ń yãiro, zaakũ Dikiri á Luda mɛ́ àtɛn gɛ́ kããó. Ani á
tónlo ani pã kpááiro.
7 Akũ Musa Yɔsua sìsi Isarailanɔ wára ń pínki à pìnɛ: Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, zaakũ mɔkɔ̃n
mɛ́ ĩni gɛ́ kũ gbɛ̃ dínɔ bùsu kũ Dikiri la dà ń dizi káakunɔnɛ à pì áni kpáḿma gũn. Mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni
bùsuu pìi kpaatɛtɛńnɛ. 8 Dikiri mɛ́ ani donnɛ arɛ. Àkũ mɛ́ anigɔ̃ kú kũnwo, ani n tónlo ani pã
kpányĩ zikiro. Ǹsun tó vĩna n kũro ǹsun bídi kɛro.
9 Musa doka pìi kɛ̃ takada gũn à kpà sa'ori Levi buri kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka kunna kũńwo
àkpati sɛnanɔa kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 10 Musa yã dìtɛńnɛ à pì: Wɛ̃ supplapla gbɛra,
wɛ̃ kũ òdi fĩnadenɔ kɛ̃ Kutadɔna dikpɛgɔrɔa, 11 tó Isarailanɔ sù ò ń zĩda mɔ̀ Dikiri ń Ludanɛ ń
pínki gu kũ ani sɛ́ gũn, àgɔ̃ doka takada díkĩna kyó kɛńnɛ ò ma. 12 Àgɔ̃ ń kakara, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ
nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́ fítinɔ kũ bòasu kũ ò kú á wɛ̃tɛnnɔ, de ò ma ò dada, ò le ògɔ̃ Dikiri á Luda vĩna vĩ,
ògɔ̃ dokayã pìnɔ kũna pínki ògɔ̃ zĩ kɛa. 13 Ń nɛ́ kũ ò yã pì dɔ̃ronɔ ni ma, onigɔ̃ vĩnakɛna Dikiri
á Ludanɛ dada gɔrɔ kũ á kú bùsu kũ átɛn bikũ Yodaa à gɛ́ sí pìi gũn.

Dikiri gĩnakɛ à Isarailanɔ bona a kpɛ yã ò

14 Dikiri pì Musanɛ: N gagɔrɔ kà kĩni. Ǹ Yɔsua sísi à gɛ́ zɛ dakarɛkia, mani zĩ nanɛ a ɔĩ.
Akũ Musa kũ Yɔsuao gɛ̀ɛ ò zɛ̀ dakarɛkia. 15 Dikiri bò à sùḿma gwe tɛ́luku kũ à zɛna kuta pì

kpélɛlɛaa gũn. 16 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Tó n ka n dizinɔla, gbẽ pìnɔ ni futɛ ò pãpã kɛ ò do
bùsu kũ òtɛn gẽn tãnanɔi. Oni pã kpámai ò ma bàka kunna kũńwo yã gboro. 17 Zĩ pìia mani
pɔ fẽńyĩ mà pã kpáńyĩ, mani kpɛ lińnɛ ò ń kakatɛ. Kisianɔ ni wí ń musu dasi ò wari kɛ. Zĩ
pìia oni pi: Kisira pìnɔ wì ó musu kũ ó Luda kú kũooro yãinloo? 18 Zĩ pìian mani kpɛ lińnɛ yã
vãni kũ ò kɛ̀ yãi, ò arɛ dɔ̀ tãnanɔa.

19 Ǹ lɛ̀ díkĩna kẽ takadan sà ǹ dada Isarailanɔnɛ ò sí, de àgɔ̃ demɛnɛ ń bona ma kpɛ sèeda
ũ. 20 Tó ma gɛ kũńwo bùsu kũ ma la dà ń dizi káakunɔnɛ gũn, bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìi, tó ò
kà̃ ò mɛ̀ɛ kpà, oni arɛ dɔ tãnanɔamɛ ò ń gbagba. Oni pã kpámai ò ma bàka kunna kũńwo yã
gboro. 21 Tó kisira pìnɔ ń lé dasi òtɛn wari kɛ, lɛ̀ɛ pì mɛ́ ani ń yã vãni káńnɛ ń ɔĩ, zaakũ a yã
ni sã ń burinɔguro. Má yã kũ à kú ń nɛ̀sɛn gbãra dɔ̃ ari màgɔ̃ gɛ́ kũńwo bùsu kũ ma la dàńnɛ
gũn. 22 Musa lɛ̀ɛ pìi kẽ̀ takadan zĩ pìia, akũ à dà Isarailanɔnɛ.

23 Dikiri yã dìtɛ Nuni nɛ́ Yɔsuanɛ à pì: Ǹ laakari kpátɛ ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ! Mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni gɛ́ kũ
Isarailanɔ bùsu kũ ma la dàńnɛ gũn, akũsɔ̃ makũ manigɔ̃ kú kũnwo.

24 Kũ Musa dokayã pìnɔ kẽ̀ takadan à làka pínki, 25 à yã dìtɛ Levi buri kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka
kunna kũńwo àkpati sɛnanɔnɛ à pì: 26 À doka takada díkĩna sí à ditɛ Dikiri á Luda bàka kunna
kãáo àkpatii sarɛ, àgɔ̃ kú gwe á bona Dikiri kpɛ sèeda ũ. 27 Zaakũ má á sãgbãna dɔ̃, lákũ adì
gí yãi nà. Zaa gɔrɔ kũ má kú kãáo adìgɔ̃ bo Dikiri yã kpɛmɛ ari kũ a terao. Oni ma ga gbɛra
pɔ́ o dɔ yá? 28 À á buri gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ á don'arɛdenɔ kakaramɛnɛ, de mà yã dínɔ dańnɛ ń sãn,
ludambɛ kũ zĩtɛo nigɔ̃ de ma sèedadenɔ ũ á yã musu. 29 Zaakũ má dɔ̃ kũ áni á zĩda yaka ma
ga gbɛra, áni kẽ zɛ́ kũ ma mɔ̀árɛa. Abire gbɛra kisira ni á le, zaakũ áni yã kũ à vãni Dikirinɛ
kɛ, ani pɔ fẽái tãna kũ a kɛ̀nɔ yãi.

30 Akũ Musa lɛ̀ɛ pì yã dà Isaraila kũ ò kakarananɔnɛ ń sãn mámmam.

34

Musa ganaa

1 Musa bò Mɔabunɔ bùsu sẽ̀ntɛ à dìdi Nɛbo kpia ari Pisiga kpi mìsɔ̃ntɛ kũ à arɛ dɔ Yɛrikoa,
akũ Dikiri bùsuu pìi mɔ̀nɛ pínki zaa Giliada bùsun ari Daninɔ bùsun 2 kũ Nafatalinɔ bùsuuo
pínki kũ Ɛflaimunɔ bùsuuo kũ Manasenɔ bùsuuo kũ Yudanɔ bùsuuo pínki ari ísira kũ à kú ifãlɛtɛ
kpa 3 kũ Nɛgɛvio kũ Yɛriko wẽtɛ dominalide guvutɛo ari Zoa. 4 Akũ Dikiri pìnɛ: Bùsu kũ ma
la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo ma pì mani kpá ń burinɔaa pìin gwe. Ma tò n wɛ́ sìalɛ,
ama ĩni bikũ Yodaa ǹ gẽnlo.

5 Akũ Dikiri zɔ̀bleri Musa gà Mɔabunɔ bùsun gwe lákũ Dikiri ò nà. 6 Akũ Dikiri a vì̃ guvutɛn
gwe Bɛtɛpeo kpa. Gbẽke a mira ki dɔ̃ro ari kũ a gbãrao. 7 Musa gà a wẽ̀ basuddode gũmmɛ.
A wɛ́ nna akũsɔ̃ a gbãna dí lagoro. 8 Isarailanɔ a gɛ̀ɛ kɛ̀ gɔrɔ baraakuri Mɔabunɔ bùsu sẽ̀ntɛ,
akũ a gɛ̀kɛna kũ ɔ́ɔdɔo làka.

9 Ɔndɔ̃ pàpa Nuni nɛ́ Yɔsuaa kũ Musa ɔ nàa yãi. Isarailanɔ a yã mà, ò kɛ̀ lákũ Dikiri dà
Musanɛ nà. 10 Annabi ke dí bo Isarailanɔ gũn lán Musa bà doro. Àdi yã o kũ Dikirio tẽtẽntẽ
11 akũsɔ̃ à sèedanɔ kũ daboyã kũ Dikiri à zì̃onɔ kɛ̀ Misila, Firi'auna kũ a ìbanɔ kũ a gbẽnɔ arɛ
ń pínki. 12 Gbẽke dí yã naasi zɔ̃kɔ̃ kɛ kũ iko gbãnao lán Musa bà Isarailanɔ wɛ́ sìalɛ doro.

YƆSUA

Zi̇̀blena Kanaanɔ bùsuua 1:1-11:23
Yɔsua lɛ́zammana kũ a ganaao 23:1-24:33

Dikiri yãditɛna Yɔsuanɛ

1 Dikiri zɔ̀bleri Musa ga gbɛra Dikiri yã ò Musa kpààsi Yɔsua, Nuni nɛ́nɛ à pì: 2 Ma zɔ̀bleri
Musa gà. Ǹ futɛ ǹ bikũ Yodaa la sà, mɔkɔ̃n kũ Isarailanɔ ń pínki, à gɛ̃ bùsu kũ ma kpààwan.
3 Gu kũ á gbá pètɛn pínki, ma kpààwa lákũ ma ò Musanɛ nà. 4 Sɛna zaa gbárannan ari gɛna
Lɛbana bùsun, sɛna zaa swa zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pi Yuflati ari gɛna ísira kũ à kú ifãlɛtɛ kpa, Itinɔ bùsuu
pì ni gɔ̃ á búsu ũ pínki. 5 Ari ǹ gɛ́ gao gbɛ̃ke ni le à n gȁ fĩro. Lákũ má kú kũ Musao nà, lɛn
manigɔ̃ kú kũnwo lɛ. Mani n tónlo, mani pã kpányĩ zikiro.
6 Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni bùsu kũ ma a la dà á dizi káakunɔnɛ ma pì
mani kpáḿma sí ǹ kpá gbɛ̃ dínɔa. 7 Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ dé! Ǹ laakari dɔ doka kũ ma
zɔ̀bleri Musa dànnɛa ǹgɔ̃ kũna pínki. Ǹsun kɛ̃a ǹ na ɔplai ke ɔzɛiro, n tá ni kɛ nna. 8 Ǹ tó Musa
doka takada pì yã gɔ̃ da n lɛ́n, ǹgɔ̃ laasun lɛ́a fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Ǹ laakari dɔ yã kũ à kú
a gũnnɔa pínki ǹ zĩ kɛa, n tá nigɔ̃ nna n yã ni bo mana. 9 Makũ mɛ́ ma yã dìtɛnnɛroo? Ǹ zɛ
gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ. Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun bídi kɛro, zaakũ makũ Dikiri n Luda, manigɔ̃
kú kũnwo gu kũ ntɛn gɛ́n pínki.
10 Akũ Yɔsua pì Isaraila don'arɛdenɔnɛ: 11 À gɛ̃tɛ bùran à o gbɛ̃nɔnɛ ò zàna soru kɛ, zaakũ
gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra oni bikũ Yodaa la, oni gɛ́ bùsu kũ Dikiri ń Luda kpàḿma ògɔ̃ vĩ sí. 12 Yɔsua pì
Rubɛninɔnɛ kũ Gadanɔ kũ Manasenɔ kpadoo: 13 À dɔ yã kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa dìtɛárɛ dín,
à pì Dikiri á Luda ni tó à kámmaboki le à bùsu díkĩna kpààwa. 14 Abire yãi á nɔgbɛ̃nɔ kũ á nɛ́
fítinɔ kũ á pɔ́kãdenɔ gɔ̃ bùsu kũ Musa kpààwan Yoda bara la, á zi̇̀karinɔ do ń gbɛ̃nɔnɛ arɛ ò
bikũ ń pínki, ògɔ̃ ń gɔ̃kɛbɔnɔ kũna ò kpáńyĩ 15 ari Dikiri gɔ̃ tó á gbɛ̃nɔ kámmaboki le lákũ à kèárɛ
nà, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ onigɔ̃ bùsu kũ Dikiri á Luda tɛn kpáḿma vĩ. Abire gbɛra áni su bùsu kũ à gɔ̃̀ á
pɔ́ ũ díkĩna gũn, áni vutɛ bùsu kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa kpààwa Yoda bara la ifãboki kpa pìn.
16 Akũ ò wèa ò pì: Yã kũ n dìtɛwɛrɛ pínki óni kɛ. Gu kũ n ó zĩn pínki óni gɛ́. 17 Lákũ o zĩ kè Musa
yã nà pínki, lɛn óni zĩ kɛ n yãa lɛ se. Dikiri n Luda gɔ̃ kú kũnwo, lákũ à kú kũ Musao nà. 18 Gbɛ̃
kũ à bò n yã kpɛ à gì yã kũ n dìtɛnɛ kɛi, ade gàmɛ. Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ dé!

2

Gu'asirigwarinɔ zĩna Yɛriko

1 Zaa Sitimu Nuni nɛ́ Yɔsua gu'asirigwarinɔ zi̇̀ gbɛ̃nɔn pla asiri gũn à pì: À gɛ́ à wɛ́ kpátɛ
bùsuu pìi, atɛ̃nsa Yɛriko. Akũ ò gɛ̀ɛ gwe, ò gɛ̀ɛ ò kìpa karua kũ òdi pinɛ Rahabu bɛn. 2 Akũ
ò pì Yɛriko kínanɛ: Isaraila kenɔ gɛ̃̀ la ɔkɔsiala de ò ó bùsu asiri gwa. 3 Akũ kína pì gbɛ̃nɔ zi̇̀
Rahabua ò pì: Ǹ bo kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò sù n kĩnaanɔ, zaakũ ó bùsu pínki asiri gwana yãin ò sù. 4 Àkũ
sɔ̃ nɔgbɛ̃ pì gĩnakɛ à gbɛ̃nɔn pla pìnɔ ùtɛ kɔ̀, akũ à pì: Gbɛ̃ pìnɔ sù ma kĩnaa la yãpuramɛ. Má
dɔ̃ gu kũ ò bònlo. 5 Kũ gu sì bĩnizɛtatagɔrɔa, ò bɔ̀tɛ. Má dɔ̃ tó gu kũ ò tànlo. À ń gbɛsɛ likalika,
áni ń le. 6 Àkũ sɔ̃ à gĩnakɛ à ń sɛ́ à gɛ̀ɛ kũńwo kpɛ́ musu à ń útɛ bàwisi lí kũ à katɛna gwen kɔ̀.
7 Zi̇̀rinɔ pètɛńyĩ zɛ́n ari Yoda bikũkia, akũ ò bĩnizɛ tàta ń kpɛ gɔ̃̀nɔ.
8 Ari gu'asirigwarii pìnɔ gɔ̃ wútɛ, Rahabu dìdi ń kĩnaa kpɛ́ musu 9 à pìńnɛ: Má dɔ̃ kũ Dikiri
bùsu díkĩna kpààwa. Á vĩna ó kũ, akũ bùsu dí denɔ kã gà ń pínki á yãi. 10 O mà lákũ Dikiri Isira
Tɛ̃ra zɔ̃̀kɔ̃rɛárɛ nà gɔrɔ kũ a bɔtɛ Misila kũ yã kũ a kè Siɔ̃ kũ Oguonɛ, a Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn
pla pìnɔ kè dúgudugu Yoda bara dire. 11 Kũ o mà, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ógu, ó nini kòko á yãi, zaakũ Dikiri
á Ludamɛ musu kũ zĩtɛo Luda ũ. 12 Zaakũ ma gbɛ̃kɛ kèárɛ, ákɔ̃nɔ sɔ̃ à la damɛnɛ sà kũ Dikiri
tɔ́o kũ áni gbɛ̃kɛ kɛ ma de bedenɔnɛ. À sèeda kɛmɛnɛ de màgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn 13 kũ áni ma de kũ
ma dao kũ ma vi̇̀ninɔ kũ ma dakũnanɔ kũ ó gbɛ̃nɔ mì sí ń pínki à ó bo ga lɛ́i. 14 Akũ gɔ̃gbɛ̃
pìnɔ wèa ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ó wɛ̃̀ndi ũ, ókɔ̃nɔmɛ n wɛ̃̀ndi ũ se. Tó ńdi ó yã o gbɛ̃ke màro, tó Dikiri
bùsu díkĩna kpàwá, óni gbɛ̃kɛ kɛnnɛ yãpura.
15 Akũ à ń bɔ́tɛ wondoo gũn à ń kípa bĩni kpɛ kũ bàao, zaakũ a bɛ kũ à kun kú wɛ̃tɛ bĩni
musumɛ. 16 À pìńnɛ: À mì pɛ́ kpinɔa de á gbɛ̀sɛrinɔ sún dakarɛ kãáoro yãi. Àgɔ̃ utɛna gwe
gɔrɔ aakɔ̃ ari á gbɛ̀sɛrinɔ su, gbasa à da zɛ́n. 17-18 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìnɛ: Tó o ɛra o gɛ̃ á bùsun, ǹ
wɔ̃nɔ tɛ̃ra díkĩna dɔ wondo kũ ntɛni ó bɔtɛn dia, ǹ n de kũ n dao kũ n vi̇̀ninɔ kũ n dakũnanɔ
kũ n de bedenɔ kakaranyĩ ń pínki n kpɛ́ díkĩnan. Tó ńdi kɛ lɛro, ó bàka nigɔ̃ kú ladana kũ n
tò o la dànnɛn doro. 19 Tó ń gbɛ̃ke bò n kpɛ́n à gɛɛ gãnulɛa, à a zĩda dèn gwe, ó yãn doro. Tó

ń gbɛ̃ke kú kũnwo kpɛ́n, akũ ò a dɛ̀, ókɔ̃nɔn a gana yã ni wí ó musu. 20 Tó n ó kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀
gbɛ̃nɔnɛ sɔ̃, ó bàka nigɔ̃ kú ladana kũ n tò o la dànnɛ pìn doro. 21 Akũ Rahabu pì: Àgɔ̃ de lákũ
a ò nà. Akũ à ń gbárɛ ò tà. Akũ à wɔ̃nɔ tɛ̃ra pìi dɔ̀ a wondooa.
22 Kũ ò kìpa bĩnia lɛ, ò mìi pɛ̀ kpinɔa, akũ ò ì gwe gɔrɔ aakɔ̃ ari ń gbɛ̀sɛrinɔ gɛ̀ɛ sùo. Ń gbɛ̀sɛrii
pìnɔ ń wɛ́tɛ zɛ́ sarɛ pínki odi ń lero. 23 Akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zɛ́n ò kìpa kpi pìnɔa ò bikũ̀
swaa. Kũ ò kà Nuni nɛ́ Yɔsua kĩnaa, ò yã kũ à ń lé gbã̀nɛ pínki 24 ò pì: Dikiri bùsuu pìi nàwɛrɛ
ó ɔĩ pínki. Bùsupidenɔ kã gà ń pínki ó yãi.

3

Isarailanɔ bikũna Yodaa

1 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ Isarailanɔ ń pínki. Bona Sitimu ò gɛ̀ɛ Yodai, akũ ò bùraa kàtɛ
gwe ari ògɔ̃ gɛ́ bikũ. 2 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kurèkure bùraai 3 ò yã dìtɛ gbɛ̃nɔnɛ
ò pì: Tó a è Levi buri sa'orinɔ Dikiri á Luda bàka kunna kũoo àkpati sɛna, à da zɛ́n àgɔ̃ tɛ́ ń
kpɛ, 4 de à le à dɔ̃ zɛ́ kũ áni sɛ́, zaakũ ádi zɛ́ pì sɛ́ zikiro. Àgɔ̃ tɛ́ zã̀zã lán kiloo do taka bà yɔɔ!
Àsun na àkpatii pìiro. 5 Akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: À gbã̀ bo á zĩdanɛ, zaakũ Dikiri ni yãbonsarɛ
kɛ á tɛ́ zia. 6 Akũ à ɛ̀ra à pì sa'orinɔnɛ: À Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sɛ́ à do gbɛ̃nɔnɛ arɛ à
bikũo. Akũ ò àkpatii pìi sɛ̀ ò dòo gbɛ̃nɔnɛ arɛ.
7 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Mani na n sɛna leia Isarailanɔnɛ gbãra, onigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú kũnwo lákũ
má kú kũ Musao nà. 8 Ǹ o sa'ori kũ ò ma bàka kunna kããó àkpati sɛnanɔnɛ, tó ò kà Yodai,
ò gɛ̃ ò zɛ a ín. 9 Akũ Yɔsua pì Isarailanɔnɛ: À mɔ́ la à Dikiri á Luda yã ma. 10 Akũ à ɛ̀ra à
pì: Lɛn ánigɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Wɛ̃̀ndide kú kããó lɛ, akũsɔ̃ ani pɛ́árɛ Kanaanɔa kũ Itinɔ kũ Ivinɔ kũ
Pɛrizinɔ kũ Gigasinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Yebusinɔo. 11 À gwa! Andunia sĩnda pínki Dikiri bàka
kunna kũoo àkpati ni doárɛ arɛ ari Yoda ín. 12 À gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sɛ́ á tɛ́, buri kũ burio
gbɛ̃ mɛ̀n dodo. 13 Tó sa'ori kũ ò andunia sĩnda pínki Dikiri àkpati sɛnanɔ gbá pɛ̀tɛ Yoda ín, í pì
ni zɔ̃kɔ̃rɛ, í kũ àtɛn bo swa musu ni kɛ bĩni ũ à gɔ̃ zɛna a gbɛ̀n.
14 Kũ gbɛ̃nɔ bùra fùtɛ ò dà zɛ́n, òtɛn gɛ́ bikũ Yodaa, sa'ori kũ ò Dikiri bàka kunna kũńwo
àkpati sɛnanɔ tɛ́ ń arɛ lɛ. 15 Burapɔnɔ kɛkɛgɔrɔ sĩnda pínki swa pìi dì pa ari à dà sĩ̀sĩla, ama
gɔrɔ kũ àkpatisɛrii pìnɔ kà swa pìii, kũ ò gbá pɛ̀tɛ ín, 16 akũ í kũ àtɛn bo swa pìi musu zɔ̃̀kɔ̃rɛ
à bĩni kɛ̀ à gɔ̃̀ zɛna a gbɛ̀n zaa zã̀zã wɛ̃tɛ kũ òdi pi Adamu sarɛ Zarɛtã bùsun. Í kũ àtɛn ta sɛ̀bɛ
wisiden zɔ̃̀kɔ̃rɛ míɔmiɔ, akũ gbɛ̃nɔ bikũ̀ arɛdɔkɔ̃ana kũ Yɛrikoo. 17 Sa'ori kũ ò Dikiri bàka
kunna kũńwo àkpati sɛnanɔ gɔ̃̀ zɛna Yoda wɛ̀ɛn zĩtɛ koria gíngin, akũ Isaraila buri sĩnda pínki
tɛ́ gukori pìn ari ò gɛ̀ɛ ò bikũ̀ ń pínki ò làka.

4

Gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ didikɔ̃ana sèeda ũ

1 Kũ Isaraila buri sĩnda pínki bikũ̀ Yodaa ò làka, akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: 2 Á buri mɛ̀n kuri
awɛɛplanɔ tɛ́ à gbɛ̃nɔ sɛ́n dodo 3 ǹ ońnɛ ò gbɛ̀ sɛ́tɛ swawɛɛn mɛ̀n kuri awɛɛpla gu kũ sa'orinɔn
zɛn súsu, ò bikũo ò kátɛ gu kũ áni in gwãaniala. 4 Akũ Yɔsua gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dìtɛ
Isaraila burinɔ tɛ́ dodo, akũ à ń sísi 5 à pìńnɛ: À gɛ́ Yoda wɛ̀ɛn Dikiri á Luda àkpati arɛ, á baadi
gbɛ̀ sɛ́ à di a gã̀n á Isaraila burinɔ dasi lɛ́n. 6 Gbɛ̀ dínɔ ni gɔ̃árɛ sèeda ũ. Tó á nɛ́nɔ á lá zia,
bɔ́n gbɛ̀ dínɔ deárɛ a ũu, 7 à pińnɛ, kũ ò ye ò bikũ kũ Dikiri bàka kunna kũoo àkpatiio, akũ a
í zɔ̃̀kɔ̃rɛ, akũ gbɛ̀ɛ pìnɔ gɔ̃̀ Isarailanɔnɛ a dɔngu pɔ́ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 8 Lɛn Isarailanɔ kɛ̀
lɛ lákũ Yɔsua òńnɛ nà. Ò gbɛ̀ɛ sɛ̀tɛ Yoda wɛ̀ɛn mɛ̀n kuri awɛɛpla Isaraila burinɔ dasi lɛ́n lákũ
Dikiri ò Yɔsuanɛ nà. Ò bikũ̀o ò kàtɛ gu kũ ò ìn. 9 Gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò sɛ̀tɛ swawɛɛn
sa'ori kũ ò àkpati sɛnaa pìnɔ zɛkian Yɔsua dìdikɔ̃a, ò kú gwe ari kũ a gbãrao.
10 Sa'ori kũ ò àkpatii pì sɛnanɔ gɔ̃̀ zɛna swawɛɛn ari yã kũ Dikiri dìtɛ Yɔsuanɛ à ò gbɛ̃nɔnɛɛ
gɛ̀ɛ à làkao pínki lákũ Musa dìtɛnɛ nà. Gbɛ̃nɔ kɛ̀ likalika ò bikũ̀. 11 Kũ ò bikũ̀ ń pínki ò làka,
gbasa sa'orinɔ bikũ̀ kũ Dikiri àkpatiio gbɛ̃nɔ wára. 12 Rubɛni buri gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ Gada buri
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ Manasenɔ kpado gɔ̃gbɛ̃nɔ mɛ́ ò dò Isaraila buri kparanɔnɛ arɛ ò bikũ̀ lákũ Musa
òńnɛ yã nà. Ò ń zĩ̀kabɔnɔ kũna. 13 Ń zĩ̀karinɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu bupla taka. Ò bikũ̀ Dikiri arɛ ò
gɛ̀ɛ Yɛriko gbárannan kũ zĩ̀ soruo. 14 Zĩ birean Dikiri Yɔsua sɛ̀ lei Isarailanɔnɛ ń pínki, akũ ò a
yã mà ari à gɛ̀ɛ à gào lákũ ò Musa yã mà nà.
15 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: 16 Ǹ o sa'ori kũ ò doka àkpati sɛnanɔnɛ ò bo swawɛɛn. 17 Akũ
Yɔsua òńnɛ ò bo swawɛɛn, 18 akũ ò bòn. Kũ ò gbá pɛ̀tɛ sĩ̀sĩia, akũ swa'i ɛ̀ra à sù a gbɛ̀n gɔ̃̀nɔ. À
pà à dàgula ari à dà sĩ̀sĩla lán káakupɔ bà.

19 Mɔ káaku gɔrɔ kuride zĩn Isarailanɔ bò Yoda swawɛɛn ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Giligala, Yɛriko
ifãboki kpa. 20 Yɔsua gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò sɛ̀tɛ Yoda wɛ̀ɛn pìnɔ dìdikɔ̃a Giligala gwe.
21 À pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó á nɛ́nɔ sù ò ń denɔ là zia ò pì, gbɛ̀ dínɔ yáasi de deramɛɛ? 22 À pińnɛ, á
bikũna Yodaa gukoria sèedaamɛ, 23 zaakũ Dikiri á Luda a í bàbaárɛ á zɛ́n, akũ a bikũ̀ lákũ a
bikũ̀ Isira Tɛ̃ra kũ à a í bàbaárɛa nà. 24 Dikiri kɛ̀ lɛ, de andunia buri sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ à
gbãna vĩ, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ Dikiri á Luda vĩna vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Kũ Amɔrinɔ kína kũ ò kú Yoda ifãlɛtɛ kpanɔ kũ Kanaanɔ kína kũ ò kú ísira sarɛnɔ mà lákũ
Dikiri Yoda í zɔ̀kɔ̃rɛ Isarailanɔnɛ ò bikũ̀ nà, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu ń kã gà ń pínki Isarailanɔ yãi.

Tɔ̃̀zɔ̃na Isarailanɔnɛ Giligala

2 Gɔrɔ birea Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ gbɛ̀ fɛ̃nɛnɔ kɛ ǹ ɛra ǹ tɔ̃̀ zɔ̃ Isarailanɔnɛ. 3 Akũ Yɔsua pì ò
gbɛ̀ fɛ̃nɛnɔ kɛ, akũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀o Isarailanɔnɛ gu kũ òdi pi tera gyɔfɔrɔ Sĩ̀sĩi. 4 Yã kũ à tò à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ńnɛn
dí. Isarailanɔ bɔtɛna Misila gbɛra, ń tá gũn, gɔ̃ gbãna kũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀nɔ gàga gbárannan ń pínki.
5 Gbɛ̃ kũ ò bɔ̀tɛ Misilanɔ tɔ̃̀zɔ̃na ń pínki. Gbɛ̃ kũ ò ń í gbárannan zɛ́ gũn bona Misila gbɛranɔ,
mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi tɔ̃̀ zɔ̃ro. 6 Isarailanɔ tɛ́ gbárannan wɛ̃̀ bupla ari gbɛ̃ kũ ò de gɔ̃ gbãnanɔ ũ gɔrɔ
kũ ò bɔ̀tɛ Misilanɔ gɛ̀ɛ ò gàgao ń pínki, zaakũ odi Dikiri yã maro. Dikiri pìńnɛ oni wɛ́ si bùsu
kũ a a lɛ́ sɛ̀ ń dizinɔnɛ à pì áni kpáḿmalɛro, bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìi. 7 Ń nɛ́ kũ Dikiri tò ò
fùtɛ ń gbɛranɔn Yɔsua tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ńnɛ, zaakũ gyɔfɔrɔdenɔmɛ, odi tɔ̃̀ zɔ̃ńnɛ zɛ́nlo. 8 Kũ Isarailanɔ tɔ̃̀ɔ
zɔ̃̀ ń pínki ò làka, ò gɔ̃̀ gu kũ ò bùraa kàtɛn gwe ari ń bɔ̀ɔ gɛ̀ɛ à làkao. 9 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ:
Ma wé'i kũ Misilanɔ dàáwa bòare gbãran gwe. Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Giligala ari kũ a gbãrao.
10 Isarailanɔ bùra katɛna Giligala akũ ò Vĩnla dikpɛ kɛ̀ Yɛriko gbárannan gwe mɔ pì gɔrɔ
gɛ̃ro donsaride zĩ ɔkɔsi. 11 Kũ ò dikpɛ pìi kɛ̀ gu dɔ̀ ò bùsuu pì burapɔnɔ blè, burodi futɛnasari
kũ pɔ́blewɛ kpatanaao. 12 Ń bùsuu pì burapɔnɔ blenaa gbɛra, kũ gu dɔ̀, manakɔtɛnaa zɛ̀, adi
kɔ́tɛńnɛ doro, akũ ò Kanaanɔ bùsu pɔ́ blè wɛ̃̀ birea sà.

Dikiri zĩ̀karinɔ don'arɛde

13 Kũ Yɔsua kà kãni kũ Yɛrikoo, à wɛ́ sɛ̀ à gu gwà, akũ à gɔ̃gbɛ̃ ke è zɛna a arɛ kũ fɛ̃nɛdao
na a ɔ̃i. Akũ Yɔsua nài à a là à pì: Ń kú ó kpɛn yá, ke ó ibɛrɛnɔ kpɛ? 14 À wèa à pì: Lɛnlo.
Dikiri zĩ̀karinɔ don'arɛden ma ũ, ma kanan dí. Akũ Yɔsua kùtɛnɛ à mìi pɛ̀tɛ, akũ à a là à pì:
Yã kpaten ma Dikiri ni o makũ a zɔ̀bleriinɛɛ? 15 Dikiri zĩ̀karinɔ don'arɛde pìi wèa à pì: Ǹ n
kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zɛ́n kú adona. Akũ Yɔsua kɛ̀ lɛ.

6

Yɛriko bĩni lɛtɛnaa

1 Ò Yɛriko bĩnizɛ gbànɔ tàta gíngin Isarailanɔ yãi. Gbɛ̃ke dí boro, gbɛ̃ke dí gɛ̃ro. 2 Akũ Dikiri
pì Yɔsuanɛ: Ǹ gwa, ma Yɛriko nànnɛ n ɔ̃i kũ a kínao kũ a zĩ̀karinɔo. 3 Mɔkɔ̃n kũ n zĩ̀karinɔ
à gɛ́ à lika wɛ̃tɛ pìii gɛ̃̀n do á pínki à su. Àgɔ̃ likai gɛ̃̀n dodo lɛ ari gɔrɔ suddo. 4 Sa'ori gbɛ̃nɔn
supplanɔ do àkpatiinɛ arɛ ògɔ̃ kuru kũna. A gɔrɔ supplade zĩ à lika wɛ̃tɛ pìii gɛ̃̀n suppla gɔrɔ
kũ sa'orii pìnɔ tɛni ń kuru pɛ́. 5 Tó ò kuru pɛ̀ òtɛni a yĩsãm pá, akũ a a ũ mà, gbɛ̃ sĩnda pínki
wiki lɛ́ gbãnagbãna, wɛ̃tɛ bĩni ni sikũn, á baadi ni sin.
6 Akũ Nuni nɛ́ Yɔsua sa'orinɔ sìsi à pìńnɛ: À Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sɛ́, a gbɛ̃nɔn
supplanɔ ni donɛ arɛ, á baadi nigɔ̃ kuru kũna. 7 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À futɛ à gɛ́ à lika wɛ̃tɛi
gɛ̃̀n do. Zĩ̀karinɔ mɛ́ ò do Dikiri àkpatiinɛ arɛ. 8 Kũ Yɔsua yã ò gbɛ̃nɔnɛ, akũ sa'ori gbɛ̃nɔn
suppla kũ ò kuru kũnaa pìnɔ fùtɛ ò dò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatiinɛ arɛ, òtɛni ń kuru
pɛ́. 9 Zĩ̀karinɔ tɛ́ sa'orii pìnɔ arɛ, pari tɛ́ àkpati kpɛ, akũsɔ̃ kurunɔ ũ dɔ. 10 À sù à lè Yɔsua ò
gbɛ̃nɔnɛ à pì: Àsun wiki lɛ́ro. Àsun tó ò á kĩni maro. Àsun tó yãke bo á lɛ́nlo ari gɔrɔ kũ mani
oárɛ à wiki lɛ́, gbasa à lɛ́. 11 Ò gɛ̀ɛ ò lìka wɛ̃tɛ pìii kũ àkpatiio gɛ̃̀n do lɛ, akũ ò ɛ̀ra ò tà ń bùran ò
ì gwe.
12 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ sa'orinɔ Dikiri àkpatii sɛ̀. 13 Sa'ori gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kuru
kũnaa pìnɔ dò Dikiri àkpatiinɛ arɛ, òtɛn pɛ́. Zĩ̀karinɔ dòńnɛ arɛ, pari tɛ́ àkpatii pì kpɛ, akũsɔ̃
kurunɔ ũ dɔ. 14 Ò lìka wɛ̃tɛ pìi gɛ̃̀n do a gɔrɔ plade zĩ, akũ ò ɛ̀ra ò tà ń bùran. Ò kɛ̀ lɛ ari gɔrɔ
suddo. 15 A gɔrɔ supplade zĩ ò fùtɛ kɔnkɔ gudɔnaao, akũ ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ ò lìka wɛ̃tɛ pìii lákũ òdi kɛ
nà. Ama zĩ birea ò lìkai gɛ̃̀n supplamɛ. 16 A gɛ̃̀n supplade pìia gɔrɔ kũ sa'orinɔ tɛn gɛ́ ń kuru
yĩsãm pá, akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: À wiki lɛ́, zaakũ Dikiri wɛ̃tɛ pìi kpàáwamɛ. 17 Dikiri wɛ̃tɛ pì
kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ dìtɛ a pɔ́ ũmɛ. Ò ń kakatɛ ń pínki. Karua Rahabu kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãao a
bɛanɔ mɛ́ oni bo ńtɛ̃nɛ, zaakũ àkũ mɛ́ à gu'asirigwari kũ ò ń zĩnɔ ùtɛ. 18 À laakari kɛ! Àsun pɔ́

kũ Dikiri dìtɛ a pɔ́ ũ ke sɛ́ro, de àsun kakatɛro yãi. Tó a sɛ̀, áni yã gátɛ á bùraanɛ à gɔ̃ kakatɛna
pɔ́ ũ. 19 Andurufu kũ wuraao kũ mɔ̀gotẽ pɔ́nɔ kũ mɔ̀si pɔ́nɔ pínki bi Dikiri pɔ́mɛ. Séde ò ká
Dikiri aruzɛkɛ utɛkin.
20 Kũ ò kuru pɛ̀, akũsɔ̃ Isarailanɔ wiki lɛ̀ gbãnagbãna lɛ, wɛ̃tɛ bĩninɔ sìkũn. Akũ ń baadi
sìn súsu, akũ ò wɛ̃tɛ pìi sì. 21 Ò pɔ́ kũ ò kunnɔ dìtɛ Dikiri pɔ́ ũ, akũ ò gbɛ̃nɔ kàkatɛ ń pínki kũ
fɛ̃nɛdao, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, nɛ́ fítinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zùnɔ kũ sãnɔ kũ zaakinɔo.
22 Yɔsua pì gbɛ̃nɔn pla kũ ò gɛ̀ɛ ò bùsuu pìi asiri gwànɔnɛ: À gɛ̃ karuaa pì kpɛ́n à bo kãao
kũ a gbɛ̃nɔ, lákũ a a la dànɛ nà. 23 Akũ kɛfɛnna pìnɔ gɛ̀ɛ ò bò kũ Rahabuo kũ a deo kũ a dao
kũ a vɩ̃ninɔ kũ a dakũnanɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. Ò sù kãao kũ a danɛnɔ ń pínki, akũ ò ń kátɛ
Isarailanɔ bùraa sarɛ. 24 Akũ ò tɛ́ sɔ̃ wɛ̃tɛ pìia kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ pínki, tó adi kɛ andurufu kũ
wuraao kũ mɔ̀gotẽ pɔ́nɔ kũ mɔ̀si pɔ́ kũ ò sɛ̀tɛ ò kàtɛ Dikiri bizakuta aruzɛkɛ utɛkin baasiro.
25 Yɔsua tò karua Rahabu bò aafia kũ a de bedenɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki, kũ à gu'asirigwari kũ
Yɔsua ń zĩ Yɛriko asiri gwanɔ ùtɛ yãi, akũ ò gɔ̃ Isarailanɔ tɛ́ ari kũ a gbãrao. 26 Gɔrɔ birea
Yɔsua lɛ́ kɛ̀ à pì: Dikiri láari bo gbɛ̃ kũ ani futɛ à Yɛriko wɛ̃tɛ dí kɛkɛ à kátɛa.
Tó à a bĩni ɛ̃ pɛ̀tɛ, a daudu ni ga.
Tó à a gbànɔ pɛ̀tɛ sɔ̃, a nɛ́ kpɛde ni ga.
27 Dikiri kú kũ Yɔsuao, akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki.

7

Akã durunna yã

1 Isarailanɔ tɛ̃ pɔ́ kɛ̀. Kaami nɛ́ Akã, Zimiri daikore, Zɛra sãkpɛ, Yuda buri mɛ́ à tɛ̃ pɔ́ kenɔ
sɛ̀, akũ Dikiri pɔ fɛ̃ Isarailanɔi.
2 Yɔsua gbɛ̃nɔ zɩ̃ à pì, ò bo Yɛriko ò gɛ́ Ai kũ à kú Bɛtavɛ̃ sarɛ Bɛtɛli ifãboki kpa de ò bùsuu
pì asiri gwa. Akũ ò gɛ̀ɛ ò Ai asiri gwà. 3 Kũ ò sù Yɔsua kĩnaa, ò pìnɛ: Aidenɔn dasiro, adi ká
ò gɛ́ gwe ó pínkiro. Tó gbɛ̃nɔn wàa kuri ke gɛ̃ro gɛ̀ɛ, oni wɛ̃tɛ pì sí. Ǹsun wari dɔ gbɛ̃nɔa ń
pínkiro. 4 Kũ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ronɔ gɛ̀ɛ gwe, akũ Aidenɔ ń fú 5 ò pɛ̀ḿma bona zaa ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa
ari gbɛ̀wikia, ò ń dɛdɛ sɩ̃̀sɩ̃gɛrɛɛi gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛsuddo. Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ Isarailanɔgu ń
nini kòko.
6 Yɔsua a uta gà à kɛ̃̀ à wùtɛ a nɛ̀sɛlɛ kutɛna Dikiri àkpati arɛ ari ɔkɔsi. Àpi kũ Isaraila gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ bùsuu kùku ń mìia. 7 Akũ Yɔsua pì: É'e! Dikiri Luda! À kɛ̀ dera n ó bikũ Yodaa n ó
ná Amɔrinɔnɛ ń ɔĩ ò ó kakatɛɛ? Tó ó vutɛna Yoda bara dire yã dé! 8 N yã nna Dikiri! Zaakũ
Isarailanɔ bòru kpɛ ń ibɛrɛnɔnɛ, mani pi dera sàa? 9 Kanaanɔ kũ bùsu dí denɔ ni yã pì ma
ń pínki, ò likawái ò ó kakatɛ andunian. N tɔ́ zɔ̃kɔ̃kɛ sɔ̃ bi? Ĩni kɛo deramɛɛ? 10 Akũ Dikiri pì
Yɔsuanɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ! À kɛ̀ dera n wutɛ n nɛ̀sɛlɛ kutɛnaa? 11 Isarailanɔ durunna kɛ̀, ò ma
bàka kunna kũńwo yã gbòro. Ò tɛ̃̀ pɔ́ kenɔ sɛ̀, ò kpãni ò, ò manafiki kɛ̀, ò pɔ́ pìi dà ń pɔ́nɔ gũn.
12 Abire yãi odi fɔ̃ ò ń ibɛrɛnɔ gã̀ fĩro. Ò bòru kpɛńnɛ, kũ ò gɔ̃ kakatɛna pɔ́ ũ yãi. Manigɔ̃ kú
kãáo doro, séto a tɛ̃̀ pɔ́ kũ à kú á tɛ́nɔ kàkatɛ. 13 Ǹ futɛ ǹ gɛ́ gbã̀ bo n gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ pińnɛ ò gbã̀ bo
ń zĩdanɛ ari gu gɔ̃ dɔ, zaakũ makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì, tɛ̃̀ pɔ́ kú á tɛ́mɛ. Áni fɔ̃ à zɛ á
ibɛrɛnɔ arɛro séto à pɔ́ pì bò á tɛ́. 14 Tó gu dɔ̀, à namai buri kũ burio. Buri kũ ma sɛ̀ ni namai
danɛdanɛ, danɛ kũ ma sɛ̀nɔ ni namai ɔn kũ ɔnnwo, ɔn kũ ma sɛ̀ sɔ̃, a gɔ̃gbɛ̃nɔ ni namai dodo.
15 Gbɛ̃ kũ ò sù ò tɛ̃̀ pɔ́ pìi lèa, oni ade kpata kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki, zaakũ à ma bàka kunna kãáo
yã gbòro, à wé'i dà Isarailanɔa.
16 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku, à tò Isarailanɔ nà Dikirii buri kũ burio, akũ gbɛ̀ Yuda buri
sɛ̀. 17 Akũ à tò Yudanɔ nài danɛdanɛ, akũ gbɛ̀ Zɛra danɛnɔ sɛ̀. À tò Zɛra danɛnɔ nài ɔn kũ
ɔnnwo, akũ gbɛ̀ Zimiri ɔnn sɛ̀. 18 Akũ à tò a ɔn gɔ̃gbɛ̃nɔ nài dodo, akũ gbɛ̀ Kaami nɛ́ Akã, Zimiri
daikore, Zɛra sãkpɛ, Yuda buri sɛ̀. 19 Akũ Yɔsua pì Akãnɛ: Nɛ́, ǹ yãpura o ǹ bɛɛrɛ lí Dikiri
Isarailanɔ Ludanɛ. Ǹ yã kũ n kɛ̀ omɛnɛ. Ǹsun a ke utɛmɛnɛro. 20 Akũ à wèa à pì: Yãpuramɛ,
ma durunna kɛ̀ Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ. Yã kũ ma kɛ̀n dí. 21 Ma Babilɔnia arukĩmba mana è
ń pɔ́nɔ tɛ́ kũ andurufuuo kiloo pla kũ wura kiloo kusuo, akũ ma a ni dɛ̀ ma sɛ̀. À utɛna wɛ̀ɛn
ma kpɛ́n, andurufu kú zĩtɛ. 22 Akũ Yɔsua gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ gwe. Ò kɛ̀ likalika ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ a kpɛ́n, akũ ò
è utɛna gwe, andurufu kú zĩtɛ. 23 Akũ ò sɛ̀tɛ ò sùo Yɔsuanɛ kũ Isarailanɔ ń pínki, ò kàtɛ Dikiri
arɛ. 24 Akũ Yɔsua kũ Isarailanɔ Zera sãkpɛ Akã sɛ̀ kũ andurufuuo kũ arukĩmbaao kũ wuraa
pìio kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ a zùnɔ kũ a zaakinɔ kũ a sãnɔ kũ a bizakutao kũ a pɔ́nɔ
pínki, ò gɛ̀ɛ kũńwo Ako guvutɛn. 25 Akũ Yɔsua pì: N yã gàtɛwɛrɛ fá! Dikiri ni yã mɔnnɛ gbãra
sɔ̃. Akũ Isarailanɔ a pàpa kũ gbɛ̀ɛo ń pínki, ò a dɛ̀ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki, akũ ò ń kpáta. 26 Ò gbɛ̀
kàkara a musu, gbɛ̀didikɔ̃ana zɔ̃kɔ̃ɔ pì kú gwe ari kũ a gbãrao. Akũ Dikiri pɔfɛ̃ kpàtɛ. Abire
yãin òdi pi gu pìinɛ Akoo guvutɛ.

8

Ai kakatɛnaa

1 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun bídi kɛro. Ǹ zi̋karinɔ sɛ́tɛ ǹ gɛ́ kũńwo ń pínki
à lɛ́tɛ Aia, zaakũ ma Ai kína nànnɛ n ɔĩ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a wɛ̃tɛo kũ a bùsuuo. 2 Ǹ kɛ Ainɛ kũ a
kínao lákũ n kè Yɛrikonɛ nà kũ a kínao. Áni fɔ̃ à ń pɔ́nɔ kũ ń pɔ́kãdenɔ sɛ́tɛ á pɔ́ ũ sà. Ǹ natɛńnɛ
ń wɛ̃tɛ kpɛ. 3 Akũ Yɔsua kũ a zi̋karinɔ gɛ̀ɛ ò lɛ́tɛ Aia ń pínki. À gɔ̃sa gbãnanɔ sè gbɛ̃nɔn dúbu
baraakuri, akũ à ń gbárɛ gwãani 4 à pìńnɛ: À sã kpá! À natɛńnɛ ń wɛ̃tɛ kpɛ. Àsun kɛ zȁ kũ
wɛ̃tɛ pìioro. Àgɔ̃ kú soru gũn á pínki. 5 Makũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ óni na wɛ̃tɛ pìii. Tó ò bò
daólɛ, ónigɔ̃ bàa lɛ́ńnɛ lán káaku bà. 6 Oni pɛ́wá ari oni kɛ̃ ń wɛ̃tɛa zȁ, zaakũ onigɔ̃ da ótɛn bàa
lɛ́ńnɛ lán káaku bàmɛ. Tó ótɛn bàa lɛ́ńnɛ lɛ, 7 à futɛ á utɛkia à wɛ̃tɛ pì sí. Dikiri á Luda nàárɛ á
ɔĩmɛ. 8 Tó a wɛ̃tɛ pìi sì, à tɛ́ sɔ̃a lákũ Dikiri ò nà. À laakari kɛ, à kɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà.

9 Akũ Yɔsua ń gbárɛ, ò gɛ̀ɛ gu kũ oni le ò ń zãmba kɛn. Ò nàtɛ Bɛtɛli kũ Aio dagura Ai ifãlɛtɛ
kpa. Gwãani birea Yɔsua ì bùran gwe kũ a gbɛ̃nɔo. 10 À fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ à gbɛ̃nɔ kàkara, akũ
àpii kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dòńnɛ arɛ ari ò gɛ̀ɛ ò kào Ai. 11 Zi̋kari kũ ò kú kãaonɔ nà wɛ̃tɛ pìii ń
pínki. Kũ ò kào kãni, ò bùraa kàtɛ a arɛ gugbãnduru kpa. Guvutɛ kú ń dagura kũ Aio. 12 Yɔsua
gbɛ̃nɔ sè dúbu sɔɔro. À gĩnakɛ à ń útɛ Bɛtɛli kũ Aio dagura kɔ̀ Ai ifãlɛtɛ kpa. 13 Isarailanɔ bùraa
kàtɛ wɛ̃tɛ gugbãnduru kpa, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò natɛna pìnɔn kú wɛ̃tɛ ifãlɛtɛ kpa. Gwãani birea
Yɔsua ì guvutɛmmɛ.

14 Kũ Ai kína Isarailanɔ è lɛ, àkũ kũ a wɛ̃tɛdenɔ fùtɛ ò kè likalika ò gɛ̀ɛńyĩ kũ zi̋io gu kũ à
arɛ dɔ̀ Araba gbárannaa. À dɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ natɛna a wɛ̃tɛ kpɛro. 15 Yɔsua kũ Isarailanɔ tɛn kɛ
lákũ Aidenɔ tɛni ń fu bà, òtɛn bàa lɛ́ńnɛ ò mìi pè gbárannaa. 16 Aidenɔ kɔ̃ sìsi ń pínki ò bɔtɛ ò pɛ́
Yɔsuanɔa, akũ ò pɛ̀ḿma ari ò gɛ̀ɛ ò kɛ̃ ń wɛ̃tɛa zȁzã. 17 Gɔ̃gbɛ̃ ke dí gɔ̃ wɛ̃tɛ gũnlo, ò bɔ̀tɛ ò pɛ̀
Isarailanɔa ń pínki, akũ ò ń wɛ̃tɛ bĩnilɛ tò wɛ̃na, òtɛn pɛ́ Isarailanɔa.

18 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ sári kũ ń kũna dɔ Aia, zaakũ ma nànnɛ n ɔĩmɛ. Akũ Yɔsua a sári pìi
dɔ̀ Aia. 19 Kũ à ɔ pòro lɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò natɛnanɔ fùtɛ ò sì wɛ̃tɛn gɔ̃̀nɔ ò sì, akũ ò kè likalika ò
tɛ́ sɔ̃̀a. 20 Kũ Aidenɔ lìtɛ ò ń kpɛ gwà, akũ ò è túsukpɛ fùtɛ à dà ń wɛ̃tɛla, akũ odi gɛ́ki le doro,
zaakũ Isaraila kũ ò bàa lɛ̀ ò mìi pè gbárannaanɔ lìtɛ ò arɛ dɔ̀ ń pɛmmarii pìnɔa. 21 Kũ Yɔsua
kũ Isarailanɔ è ń gbɛ̃ kũ ò natɛnanɔ wɛ̃tɛ sì akũsɔ̃ ò è túsukpɛ fùtɛ à dà wɛ̃tɛla, akũ ò ɛ̀ra ò lɛ̀tɛ
Aide pìnɔa. 22 Isaraila kparanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìn ò gɛ̀ɛ Aidenɔi kũ zi̋io, akũ ò likańyĩ. Ò lɛ̀tɛḿma,
akũ ń gbɛ̃ke dí le à bòro, ń gbɛ̃ke dí le à bàa lɛ̀ro. 23 Ama ò Ai kína kȕ bɛ̃nɛ ò gɛ̀ɛ kãao Yɔsuanɛ.

24 Isarailanɔ Aidenɔ dɛ̀dɛ míɔmiɔ bura kũ sɛ̃̀ntɛo gu kũ ò ń lɛ́n. Kũ ò Aidenɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao
lɛ, akũ ò ɛ̀ra ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ pìn, ò gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ gwenɔ dɛ̀dɛ dɔ. 25 Gbɛ̃ kũ ò gàga zĩ pìianɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ
nɔgbɛ̃nɔ ń pínki gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛplamɛ. Aidenɔ lɛ́n gwe. 26 Yɔsua ɔ kũ à sári kũnaoo
pìi kpɛ́ dɔna ari ò gɛ̀ɛ ò Aidenɔ dúgu zɔ̃o. 27 Isarailanɔ wɛ̃tɛ pì pɔ́kãdenɔ kũ a pɔ́nɔ nàkɔ̃a ò tào
lákũ Dikiri ò Yɔsuanɛ nà. 28 Lɛn Yɔsua tɛ́ sɔ̃̀ Aia lɛ, à tò à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ, akũ à gɔ̃̀ dana kori ari kũ a
gbãrao. 29 Akũ à Ai kína lòko lía ari ɔkɔsi. Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, à pì ò a gɛ̀ kipa lía ò zu wɛ̃tɛ
bĩnilɛa gwe. Akũ ò gbɛ̀ɛ kàkaraa dasidasi, gbɛ̀didikɔ̃anaa pì kú gwe ari kũ a gbãrao.

Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ kɛkɛna Ebala kpi musu

30 Yɔsua Dikiri Isarailanɔ Luda gbagbaki bò Ebala kpi musu 31 lákũ Dikiri zɔ̀bleri Musa dìtɛ
Isarailanɔnɛ nà. À bò lákũ Musa kɛ̃̀ a doka takada gũn nà, à pì ò bo kũ gbɛ̀ kũ odi gã pɛ́tɛa ò
àronɔ. Akũ ò sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiria gwe kũ sáabukpana sa'opɔnɔ. 32 Akũ Yɔsua
dokayã kũ Musa kɛ̃̀ɛ pìi kɛ̃̀ gbɛ̀ɛ pìnɔa gwe Isarailanɔ wára. 33 Isaraila sĩnda pínki, bedenɔ kũ
bòasunɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń don'arɛdenɔ kũ ń yãkpatɛkɛrinɔn zɛna àkpatii sarɛ ɔplai kũ ɔzɛo.
Ń arɛ dɔna Levi buri sa'ori kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛnanɔa. Gbɛ̃ kpadonɔ
arɛ dɔna Gɛrizimu kpia, gbɛ̃ kpadonɔ sɔ̃ Ebala kpia, lákũ Dikiri zɔ̀bleri Musa gĩnakɛ à dìtɛ nà
ò sa mana o Isarailanɔnɛ. 34 Abire gbɛra Yɔsua dokayã pìnɔ kyó kɛ̀ńnɛ pínki, arubarika kũ
Dikiri dì dańgunɔ kũ láari kũ àdi boḿmanɔo lákũ à kú Musa doka takada gũn nà. 35 Yã kũ
Musa dìtɛnɔ tɛ́ pínki, a ke dí gɔ̃ kũ Yɔsua gì a kyó kɛi parinɛro. Bee nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́ fítinɔ kũ
bòasu kũ ò kú ń tɛ́nɔn kú gwe ń pínki.

9

Gibiɔ̃denɔ ɔ̃ndɔ̃kɛna Isarailanɔnɛ

1 Buri kũ ò kú Yoda ifãlɛtɛ kpanɔ, sȉsĩdenɔ kũ gusaradenɔ kũ ísiralɛdenɔ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Lɛbana
bùsuua, Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, kũ ń kínanɔ Ai yã
pìi baaruu mà, 2 akũ ò kɔ̃ kàkara ń pínki de ò gɛ́ ò zi̋ ká kũ Yɔsuao kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ.

3 Kũ Gibiɔ̃denɔ yã kũ Yɔsua kɛ̀ Yɛrikonɛ kũ Aio baaruu mà, 4 ò ɔ̃ndɔ̃ kpàtɛńyĩ. Ò kusuna
kàka asasa zĩkũnanɔ gũn ò dìdi zaakinɔnɛ kũ sèwɛ̃ tùru zĩ parana nabinabinanɔo. 5 Ò kyate
nambata nanananɔ kpákpana, ò uta kasanɔ dadana. Ń burodi kusuna korikũna akũsɔ̃ à
pukpana.
6 Ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò Yɔsua lè kũ a gbɛ̃nɔ Giligala bùran, akũ ò pìńnɛ: Bùsu kũ o bon zầ. Ó ye à
lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũoo. 7 Akũ Isarailanɔ pì Ivi pìnɔnɛ: Tó á bɛ kú la kãnimɛ, óni lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kãáoro
yoo! 8 Akũ ò pì Yɔsuanɛ: N zɔ̀blerinɔn ó ũ. Akũ Yɔsua ń lá à pì: Dínɔmɛ á ũu? A bo mámɛɛ? 9 Ò
wèa ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, o bo bùsu zầzãmmɛ Dikiri n Luda tɔ́ kũ à dàgula yãi. O a baaruu
mà kũ yã kũ à kɛ̀ Misilanɔ pínki 10 kũ yã kũ à kɛ̀ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn pla kũ ò kú Yoda bara
direnɔnɛ, Ɛsɛbɔ̃ kína Siɔ̃ kũ Basã kína Ogu kũ à kú Asataroo. 11 Ó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ó bùsudenɔ pì
ò kusuna sɛ́ ò su ò á le, ò piárɛ á zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Abire yãi à lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũoo. 12 Ó kusunan
dí. O boo bɛ burodi wãna ũmɛ gɔrɔ kũ o da zɛ́n ótɛn su á kĩnaa. À gwa deran à kori kủ nà à
pùu kpà. 13 Ó wɛ̃ tùrunɔn dí. O wɛ̃ kàn tùru dufu ũmɛ. À gwa deran ò pàrapara nà. À ó utanɔ
kũ ó kyatenɔ gwa. Ò yàkayaka tá gbằna kũ o ò yãi. 14 Akũ Isarailanɔ ń kusuna blè kũńwo
Dikiri lɛ́ sari. 15 Yɔsua lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũńwo à pì áni ń dɛdɛro, akũ Isaraila don'arɛdenɔ la dà a
yã musu.
16 Ń lɛ́dokɔ̃nɔkɛna kũńwoo gbɛra a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, akũ ò mà kũ ń bɛ zầ kũńworo, ò kú kɔ̃
sarɛmɛ. 17 Akũ Isarailanɔ dà zɛ́n, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò kà ń wɛ̃tɛnɔ kĩnaa, Gibiɔ̃ kũ Kɛfirao kũ
Beroo kũ Kiriayarimuo. 18 Odi lɛ́tɛḿmaro, zaakũ ń don'arɛdenɔ la dàńnɛ kũ Dikiri ń Luda
tɔ́omɛ. Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn yãkete ká ń don'arɛdenɔi, 19 akũ don'arɛde pìnɔ pìńnɛ: Ókɔ̃nɔ mɛ́
o la dàńnɛ kũ Dikiri ó Luda tɔ́o. Adi kũ ò ɔ naḿma doro. 20 Yã kũ óni kɛńnɛn dí. Óni ń tó
gwe ladana kũ o kɛ̀ńnɛ yãi, de Dikiri sún pɔ fɛ̃ kũooro. 21 Akũ ò ɛ̀ra ò pì: Ò ń tó, onigɔ̃ de ó
yàkawɛrinɔ ũ kũ ó ítɔtɔrinɔ. Akũ Isarailanɔ zɛ̀ kũ ń don'arɛdenɔ yã pìio.
22 Akũ Yɔsua Gibiɔ̃denɔ sìsi à pìńnɛ: Bɔ́yãi a ɛ́kɛ tòwɛrɛ lɛɛ? Ase ó katɛna kɔ̃ gbálamɛ, akũ a
pì á kúki zầ kũoo yá? 23 Ma Luda láari bòáwa sà. Ánigɔ̃ de a kpɛ́ yàkawɛrinɔ ũ kũ a ítɔtɔrinɔo
gɔrɔ sĩnda pínki. 24 Akũ ò pìnɛ: Ò pì ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ súsu lákũ Dikiri n Luda ò a zɔ̀bleri
Musanɛ nà. À pì áni bùsu pì kpááwa pínki à gbɛ̃ kũ ò kunnɔ kakatɛárɛ ń pínki. Abire yãi vĩna
ó kũ manamana ó wɛ̀ndi yã musu, akũ o yã pìi kɛ̀. 25 Ó kú n ɔĩmɛ sà. Yã kũ à kɛ̀nnɛ mana
akũsɔ̃ à zɛ́ vĩn kɛwɛrɛ. 26 Lɛn Yɔsua kɛ̀ lɛ à ń bó Isarailanɔ ɔĩ, odi ń dɛdɛro. 27 Zĩ birean à ń
dítɛ Isarailanɔ yàkawɛrinɔ kũ ń ítɔtɔrinɔ ũ, òdigɔ̃ yàka wɛ òdigɔ̃ í tɔ́tɔ Dikiri gbagbakinɛ gu kũ
Dikiri ni ditɛn. Akũ ò kun lɛ ari kũ a gbãrao.

10

Ifãntɛ̃ zɛna a gbɛ̀n

1 Yurusalɛmu kína Adonizɛdɛki mà kũ Yɔsua Ai sì à kɛ̀nɛ dúgudugu, à kɛ̀ Ainɛ kũ a kínao
lákũ à kɛ̀ Yɛriko kũ a kínaoonɛ nà. À mà dɔ kũ Gibiɔ̃denɔ kɔ̃ yã mà kũ Isarailanɔ akũsɔ̃ ò kú
kɔ̃ sarɛ. 2 Akũ vĩna Yurusalɛmudenɔ kủ manamana, zaakũ Gibiɔ̃ bi wɛ́ramɛ lákũ kína wɛ̃tɛ ke
bà. A zɔ̃kɔ̃ de Aila akũsɔ̃ a gɔ̃gbɛ̃nɔ bi zìkari gbãnanɔmɛ. 3 Akũ Yurusalɛmu kína Adonizɛdɛki
lɛ́gbãzã kɛ̀ Ɛblɔnu kína Oamunɛ kũ Yamu kína Piramuo kũ Lakisi kína Yafiao kũ Ɛgɛlɔni kína
Dɛbio à pì: 4 À mɔ́ à kpámai ò gɛ́ lɛ́tɛ Gibiɔ̃denɔa, zaakũ ò kɔ̃ yã mà kũ Yɔsuao kũ Isarailanɔ.
5 Akũ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ, Yurusalɛmu kína kũ Ɛblɔnu kínao kũ Yamu kínao kũ
Lakisi kínao kũ Ɛgɛlɔni kínao kũ ń zìkarinɔ kɔ̃ kàkara. Ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Gibiɔ̃ sarɛ, akũ ò
gɛ̀ɛńyĩ kũ zìio.
6 Akũ Gibiɔ̃denɔ gbɛ̃nɔ zì Yɔsuaa Giligala bùran ò pì: Ǹsun pã kpá ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔiro. Ǹ
kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ ó sura ba. Ǹ mɔ́ ǹ kpáwái, zaakũ Amɔrinɔ kína kũ ò kú gusĩsĩdennɔ kɔ̃
kàkarawái ń pínki. 7 Akũ Yɔsua kũ a gɔ̃sa gbãnanɔ kũ a zìkarinɔ bɔ̀tɛ Giligala, òtɛn su ń pínki.
8 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun vĩna kɛńnɛro. Ma ń nánnɛ n ɔĩ, ń gbɛ̃ke ni fɔ̃ à n gầ fĩro. 9 Bona
Giligala Yɔsua táa ò gwãani ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o à sùḿma kãnto zɛnaa sari. 10 Akũ Dikiri tò ò kɛ̀ gìri
ò lɛ̀kɔ̃a Isarailanɔ arɛ, akũ Isarailanɔ lɛ̀tɛḿma ò ń dɛdɛ manamana Gibiɔ̃ gwe, akũ ò pɛ̀ḿma
Bɛtoroni zɛ́n dɔ. Ò ń dɛdɛ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Azeka kũ Makɛdaooa. 11 Kũ òtɛn bàa lɛ́ Isarailanɔnɛ
zɛ́ kũ à bò Bɛtoroni kũ à gɛ̀ɛ Azeka gũn, Dikiri legũgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ sìngu. Gbɛ̃ kũ legũgbɛɛ pì ń
dɛdɛnɔn dasi de gbɛ̃ kũ Isarailanɔ ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaonɔla.
12 Gɔrɔ kũ Dikiri Amɔri pìnɔ nà Isarailanɔnɛ ń ɔĩ, akũ Yɔsua yã ò kũ Dikirio Isarailanɔ wára
à pì:
Ǹ tó ifãntɛ̃ zɛ a gbɛ̀n Gibiɔ̃la!
Ǹ tó mɔ zɛ tɛɛnɛ Ayalɔni guvutɛla!

13 Akũ ifãntɛ̃ zɛ̀ a gbɛ̀n lɛ, akũ mɔ zɛ̀ dɔ ari Isarailanɔ gɛ̀ɛ ò fĩnaa bò ń ibɛrɛnɔa. Yã pì kú Yasa
takadan. Ifãntɛ̃ gɔ̃̀ zɛna mìdangura, adi go a gbɛ̀nlo ari gɔrɔ do gbãngbãn. 14 Odi gɔrɔ dí taka e
zikiro, akũsɔ̃ odi e a gbɛraro. Dikiri bisãsiri yã mà, zaakũ àtɛn zɪ̀ ká Isarailanɔnɛmɛ. 15 Akũ
Yɔsua tà Giligala bùran kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki.

Yɔsua Amɔri kínanɔ dɛdɛnaa

16 Kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ bàa lɛ̀, ò gɛ̀ɛ ò ùtɛ gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda, 17 akũ ò pì Yɔsuanɛ: Ò
bò kína gbɛ̃nɔn sɔɔro kũ̀nɔa gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda. 18 Akũ Yɔsua pì: À gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ yĩpa à ta
gbɛ̀wɛɛɛ pìlɛ, à gbɛ̃nɔ ditɛ gwe ògɔ̃ dãkpã. 19 Àsun zɛro. À pɛ́tɛ á ibɛrɛnɔi à lɛ́tɛḿma kpɛ kpa.
Àsun tó ò ń wɛ̃tɛnɔ lero, zaakũ Dikiri á Luda ń náárɛ á ɔĩmɛ.
20 Yɔsua kũ a gbɛ̃nɔ ń dɛdɛ ari ò ye ò láka, ń gbɛ̃ kũ ò bònɔ kà ń wɛ̃tɛ bĩnidenɔ gũn. 21 Akũ
Isarailanɔ sù Yɔsuaa bùran Makɛda aafia ń pínki. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à yãke ò Isarailanɔ yã musu
doro. 22 Akũ Yɔsua pì: À gbɛ̀ go gbɛ̀wɛɛ pìia à bɔtɛmɛnɛ kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔo. 23 Akũ
ò kɛ̀ lɛ, ò bɔ̀tɛnɛ kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ, Yurusalɛmu kína kũ Ɛblɔnu kínao kũ Yamu kínao
kũ Lakisi kínao kũ Ɛgɛlɔni kínao. 24 Kũ ò ń bɔ́tɛ lɛ, akũ à Isaraila zɪ̀karinɔ sìsi ń pínki à pì ń
don'arɛde kũ ò gɛ̀ɛ kãaonɔnɛ: À na kãni à gbá zɛzɛ kína díkĩnanɔ wakaaa. Akũ ò sù ò gbá zɛ̀zɛ
ń wakaaa. 25 Yɔsua pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro, àsun bídi kɛro. À zɛ gbãna àgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, zaakũ
lɛn Dikiri ni kɛ lɛ kũ á ibɛrɛ kũ áni zɪ̀ ká kũńwonɔ ń pínki. 26 Abire gbɛra Yɔsua ń dɛdɛ à ń lóko
lía, baadi kũ a lío, akũ ò gɔ̃̀ lokolokona gwe ari ɔkɔsi. 27 Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, à pì ò ń gɛ̀nɔ
kipa lí pìnɔa ò ń zu gbɛ̀wɛɛ kũ ò ùtɛn pìn. Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ tàta wɛ̀ɛɛ pìlɛ, à kú gwe
ari kũ a gbãrao. 28 Zĩ birean Yɔsua Makɛda sì. À a kína kũ a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ ń pínki kũ fɛ̃nɛdao à
ń kákatɛ. Bee gbɛ̃ mɛ̀n do dí boro. Akũ à kɛ̀ Makɛda kínanɛ lákũ à kɛ̀ Yɛriko kínanɛ nà.

Yɔsua zɪ̀blena Amɔrinɔ bùsuua

29 Yɔsua kũ Isarailanɔ bɔ̀tɛ Makɛda ń pínki, akũ ò gɛ̀ɛ Libina ò lɛ̀tɛa. 30 Dikiri wɛ̃tɛ pì kũ a
kínaoo nàńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki, ń gbɛ̃ke dí boro. Akũ ò kɛ̀ a kínanɛ lákũ ò
kɛ̀ Yɛriko kínanɛ nà. 31 Akũ Yɔsua kũ a gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ Libina ò gɛ̀ɛ Lakisi. Ò lìkai ò lɛ̀tɛa. 32 Dikiri
Lakisi nàńnɛ ń ɔĩ, a gɔrɔ plade zĩ ò sì. Ò gbɛ̃ kũ ò kunnɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki lákũ ò kɛ̀
Libinanɛ nà. 33 Kũ Gɛza kína Oramu sù à kpá Lakisidenɔi, akũ Yɔsua zɪ̀i blɛ̀a kũ a zɪ̀karinɔ, ń
gbɛ̃ke dí boro. 34 Ò bò Lakisi, akũ ò gɛ̀ɛ ò lìka Ɛgɛlɔnii ò lɛ̀tɛa. 35 Ò wɛ̃tɛ pìi sì zĩ birea gɔ̃̀nɔ, akũ
ò gbɛ̃ kũ ò kunnɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń kákatɛ lákũ ò kɛ̀ Lakisinɛ nà. 36 Kũ ò bɔ̀tɛ Ɛgɛlɔni, akũ ò
gɛ̀ɛ Ɛblɔnu ò lɛ̀tɛa. 37 Ò wɛ̃tɛ pìi sì ò a gbɛ̃nɔ kũ a kínao dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao kũ a lakutudenɔo. Ò
gbɛ̃ kũ ò kunnɔ kàkatɛ, ń gbɛ̃ke dí boro, lákũ ò kɛ̀ Ɛgɛlɔninɛ nà. 38 Akũ ò gɛ̀ɛ Dɛbi ò lɛ̀tɛa. 39 Ò
wɛ̃tɛ pìi sì kũ a kínao kũ a lakutunɔ pínki. Akũ ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò gbɛ̃ kũ ò kunnɔ kàkatɛ
lákũ ò kɛ̀ Ɛblɔnunɛ nà, ń gbɛ̃ke dí boro. Ò kɛ̀ Dɛbinɛ kũ a kínao lákũ ò kɛ̀ Libinanɛ kũ a kínao
nà.
40 Yɔsua bùsupidenɔ kũ a kínanɔ dɛ̀dɛ ń pínki, gusĩsĩdenɔ kũ Nɛgɛvidenɔ kũ gusaradenɔ kũ
sɪ̀sĩgɛrɛdenɔ ń pínki. Adi gbɛ̃ke tó bɛ̃nɛro, à gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ kàkatɛ lákũ Dikiri Isarailanɔ
Luda ònɛ nà. 41 À ń dɛdɛ sɛna zaa Kadɛsi Banɛa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Gazaa, zaa Gosɛ̃ bùsun pínki ari
à gɛ̀ɛ pɛ́ Gibiɔ̃a. 42 Yɔsua zɪ̀i blɛ̀ kína pìnɔa kũ ń bùsunɔ gɛ̃̀n do gɔ̃̀nɔ, kũ Dikiri Isarailanɔ Luda
tɛn zɪ̀ káńnɛ yãi. 43 Akũ à ɛ̀ra kũ a gbɛ̃nɔ bùran zaa Giligala.

11

Yɔsua zɪ̀ ble à lakana Kanaanɔ bùsuua

1 Kũ Azo kína Yabĩ a baaruu mà, à gbɛ̃nɔ zɪ̀ Madɔ̃ kína Yobabua kũ Simirɔnu kínao kũ
Akasafa kínao 2 kũ kína kũ ò kú gugbãnduru kpanɔ ń pínki, kína kũ ò kú gukpidenɔ kũ
sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu kũ à kú Galili gɛ̀nɔmidɔki kpao kũ gusarao kũ Dɔru gusĩsĩde kũ à kú ifãlɛtɛ kpao.
3 Akũ à ɛ̀ra à gbɛ̃nɔ zɪ̀ dɔ Kanaa kũ ò kú ifãboki kpanɔa kũ ifãlɛtɛ kpanɔ ń pínki, Amɔrinɔ kũ
Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Yebusi kũ ò kú gukpidennɔ kũ Ivi kũ ò kú Mizipa bùsun Ɛmɔ gbɛ̀ sarɛnɔo.
4 Ò bɔ̀tɛ kũ ń zɪ̀karinɔ ń pínki dasidasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. Ń sɔ̃nɔ kũ ń sɔ̃gonɔn dasi. 5 Akũ
kína pìnɔ kɔ̃ kàkara ò sù ò bùraa kàtɛ lɛɛlɛ Mɛromu ínɔ sarɛ, de ò zɪ̀ ká kũ Isarailanɔ.
6 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun vĩna kɛńnɛro. Zia mandara'i mani ń na Isarailanɔnɛ ń ɔĩ ò ń
dɛdɛ. Ǹ ń sɔ̃nɔ gbátĩnɔ zɔ̃zɔ̃ ǹ ń sɔ̃gonɔ kpata. 7 Akũ Yɔsua kũ a zɪ̀karinɔ gɛɛńyĩ kũ zɪ̀io kãnto
ń pínki ò dàńla Mɛromu ínɔ sarɛ gwe. 8 Dikiri ń náńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ ò pɛ̀ ń gbɛ̃kenɔa ari
Sidɔ̃ wɛ́ran kũ Misirefomaimuo kũ Mizipa guvutɛ kũ à kú ifãboki kpao. Ò ń dɛdɛ, ń gbɛ̃ke dí
boro. 9 Yɔsua kɛ̀ńnɛ lákũ Dikiri ònɛ nà, à ń sɔ̃nɔ gbátĩnɔ zɔ̃̀zɔ̃ à ń sɔ̃gonɔ kpàta.
10 Zĩ pìia Yɔsua lìtɛ à gɛ̀ɛ à Azo sì, akũ à a kína dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao. Azo pìmɛ kína pìnɔ wɛ̃tɛ mìde ũ
gɔrɔ birea. 11 Isarailanɔ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń kákatɛ, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro, akũ ò tɛ́

sɔ̃a. 12 Yɔsua wɛ̃tɛ pìnɔ sì pínki kũ ń kínanɔ, à ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao à ń kákatɛ lákũ Dikiri zɔ̀bleri
Musa ò nà. 13 Ama Isarailanɔ dí tɛ́ sɔ̃ wɛ̃tɛ kũ ò ɛ̀ra ò kàtɛ ń bɛzĩ gbɛ̀nnɔaro, séde Azo kũ Yɔsua
tɛ́ sɔ̃aa pìi baasiro. 14 Isarailanɔ wɛ̃tɛ pìnɔ pónɔ nàkɔ̃a ń pó ũ kũ ń pókãdenɔ ò tào. Ò ń gbɛ̃nɔ
dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki ari ò ń kákatɛ, odi gbɛ̃ke tó bɛ̃nɛro. 15 Yã kũ Dikiri ò a zɔ̀bleri Musanɛ,
Musa yã pìi ò Yɔsuanɛ, akũ Yɔsua kɛ̀ lɛ pínki, adi yã kũ Dikiri ò Musanɛ ke tó kpɛro.
16 Lɛn Yɔsua bùsuu pìi sì lɛ pínki, a gukpide kũ Nɛgɛvio pínki kũ Gosɛ̃ bùsuuo pínki kũ
gusarao kũ sɛ̀ntɛpɔrɔtuo pínki. À Isaraila gukpide kũ gusaraoo sì 17 sɛna zaa Alaki gbɛ̀ kũ
à kú Sei bùsun ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Baali Gada kũ à kú Lɛbana bùsu guvutɛn Ɛmɔ gbɛ̀ɛ sarɛ. À ń kínanɔ
kũ̀kũ ń pínki à ń dɛdɛ. 18 À zĩ̀kanaa gìi kɛ̀ kũ kína pìnɔ ń pínki. 19 Ivi kũ ò kú Gibiɔ̃nɔ baasiro
wɛ̃tɛ ke dí kɔ̃ yã mà kũ Isarailanɔro, ò ń blé kũ zĩ̀io pínki. 20 Dikiri mɛ́ à tò ń sã gbã̀gbã, akũ ò
zĩ̀i kà kũ Isarailanɔ, de Isarailanɔ le ò ń kakatɛ ń wɛ̃ndagwanaa sari, à láka kũńwo mámmam
lákũ à ò Musanɛ nà.
21 Gɔrɔ pìian Yɔsua gɛ̀ɛ à Anakinɔ dɛ̀dɛ gukpiden kũ Ɛblɔnuo kũ Dɛbio kũ Anabuo. À ń
kákatɛ à ń wɛ̃tɛnɔ kɛ̀ dúgudugu Yuda gukpiden kũ Isaraila gukpideo pínki. 22 Anaki buri ke
dí gɔ̃ Isarailanɔ bùsun doro, séde Gaza kũ Gatao kũ Asadɔdio. 23 Yɔsua bùsuu pìi sì pínki lákũ
Dikiri ò Musanɛ nà, akũ à kpà Isarailanɔa à kpàatɛtɛńnɛ danɛdanɛ túbi ũ. Akũ bùsuu pìi gɔ̃̀
katɛna aafia zĩ̀i sari.

23

Yɔsua lɛ́zana Isarailanɔa
1 À gɔrɔ pla kɛ̀ kũ Dikiri tò Isarailanɔ kámma bò ń ibɛrɛ kũ ò lìkańyĩnɔ yã musu, akũsɔ̃ Yɔsua
zĩ kũ̀ yúkuyuku. 2 Akũ à Isarailanɔ sìsi, ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń mìdenɔ kũ ń yãkpatɛkɛrinɔ kũ ń
don'arɛdenɔ ń pínki, à pìńnɛ: Ma zĩ kũ̀ yúkuyuku. 3 Á wɛ́ è yã kũ Dikiri á Luda kɛ̀ buri dínɔnɛ á
yãi. Dikiri á Luda mɛ́ à zĩ̀i kàárɛ. 4 Ma buri kũ ò gɔ̃̀ Yoda dagura kũ ifãlɛtɛ kpa ísira zɔ̃kɔ̃ɔonɔ
bùsuu kpàatɛ á burinɔnɛ túbi ũ kũ buri kũ ma ń kákatɛnɔ póo. 5 Dikiri á Luda ni ń yĩpaárɛ
ani pɛ́ḿmaárɛ, áni ń bùsunɔ síḿma de àgɔ̃ vĩ lákũ à a lɛ́ sɛ̀árɛ nà. 6 À zɛ gbãna manamana. À
laakari kɛ àgɔ̃ zĩ kɛ yã kũ à kú Musa doka takada gũnwa. Àsun pãnɛ ɔplai ke ɔzɛiro. 7 Á bàka
súngɔ̃ kú kũ buri kũ ò gɔ̃̀ á tɛ́ pìnɔoro, àsun ń tãnanɔ tɔ́ sísiro, àsun la da kũńworo. Àsun donyĩ
à kútɛńnɛro. 8 Àgɔ̃ na Dikiri á Ludai ado lákũ átɛn kɛ nà ari kũ a gbãrao. 9 Dikiri buri zɔ̃kɔ̃
gbãnadenɔ yĩ̀paárɛ, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à á gã̀ fĩ̀ro ari kũ a gbãrao. 10 Á gbɛ̃ mɛ̀n do dì gbɛ̃nɔn wàa
sɔɔronɔ fu, kũ Dikiri á Luda tɛn zĩ̀ káárɛ lákũ à a lɛ́ sɛ̀árɛ nà yãi. 11 À laakari kɛ manamana
àgɔ̃ ye Dikiri á Ludai.
12 Tó a kpɛ lìnɛ, akũ a na buri kũ ò gɔ̃̀ á tɛ́ pìnɔa, tó a ń nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ akũsɔ̃ a kakara kũńwo,
13 àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Dikiri á Luda ni pɛ́árɛ buri pìnɔa doro. Oni gɔ̃árɛ tankutɛ ke mɔ̀ ũ ke flã̀nɔ
ũ á kpɛdagura kesɔ̃ kɔ̀kɔnɔ ũ á wɛ́n ari a gɛ lákao bùsu mana kũ Dikiri á Luda kpàáwa dí gũn.
14 À gwa! Ma ka gɛna gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ́kia tera sà. Á dɔ̃ á nɛ̀sɛn kũ á laasunnwo pínki kũ sa
mana kũ Dikiri á Luda òárɛnɔ gũn, bee mɛ̀n do dí kɛ pãro. À pàpa pínki, ń ke dí lɛ́tɛ pãro.
15-16 Lákũ sa mana kũ Dikiri á Luda òárɛ pàpa a musu nà pínki, tó a Dikiri á Luda bàka kunna
kãáo yã kũ à dìtɛárɛ gbòro, a gɛ a do tãnanɔi a kutɛńnɛ, Dikiri ni tó sa vãni kũ à òo pìnɔ pínki á
le ari à gɛ́ à á kakatɛo bùsu mana kũ à kpàáwa dín. Dikiri ni pɔfɛ̃ kipaáwa, áni láka gɔ̃̀nɔ bùsu
mana kũ à kpàáwa dí pìn.

24

Yɔsua gbɛ̃nɔ gbana laakari zaa Sɛkɛmu
1 Yɔsua Isaraila burinɔ kàkara Sɛkɛmu. À Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń mìdenɔ kũ ń
yãkpatɛkɛrinɔ kũ ń don'arɛdenɔ sìsi, akũ ò sù ò zɛ̀ Luda arɛ. 2 Akũ Yɔsua pìńnɛ: Yã kũ Dikiri
Isarailanɔ Luda òon dí: Á dizinɔ kú Yuflati bara dire yã, ò dò tãnanɔi. Ibrahĩ kũ Naonɔ de
Tera kú ń tɛ́. 3 Akũ ma á dizi káaku Ibrahĩ sɛ̀ zaa Yuflati bara dire, ma gɛ̃tɛ kãao Kanaanɔ
bùsun pínki, akũ ma tò a buri kɔ̃̀. Ma a gbà Isaaku, 4 akũ ma Isaaku gbà Yakubu kũ Isauo.
Ma Isau gbà Sei gusĩsĩde. Yakubu kũ a nɛ́nɔ sɔ̃ ò tà Misila.
5 Ma Musa kũ Harunaoo zĩ̀, akũ ma wɛ́ tã̀ Misilanɔa kũ yã kũ ma kɛ̀ ń tɛ́nɔ, akũ ma á bɔ́tɛn.
6 Kũ ma á dizinɔ bɔ̀tɛ Misila, kũ a ka ísirai, akũ Misilanɔ pɛ̀tɛái kũ sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ ari Isira
Tɛ̃rai. 7 Kũ a ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ, akũ ma gusira dà á dagura kũ Misila pìnɔ, akũ ma tò ísira dàńla
míɔmiɔ. Á wɛ́ yã kũ ma kɛ̀ Misilanɔnɛ è. Abire gbɛra a gɔrɔ pla kɛ̀ gbárannan.
8 Ma su kãáo Amɔri kũ ò kú Yoda ifãboki kpanɔ bùsun. Kũ ò fùtɛái kũ zĩ̀io, akũ ma ń náárɛ
á ɔĩ. Ma ń kákatɛ, akũ ń bùsuu gɔ̃̀ á pɔ́ ũ. 9 Kũ Zipo nɛ́ Balaki, Mɔabunɔ kína fùtɛái kũ zĩ̀io, à
Bɛɔ nɛ́ Balamu sìsi à láari boáwa. 10 Akũ ma gi Balamu yã mai ma tò à sa mana òárɛ, ma á bó

Balaki ɔĩ. 11 Abire gbɛra a bikũ Yodaa a ka Yɛriko. Akũ Yɛrikodenɔ zɩ̃̀i kà kãáo. Amɔrinɔ kũ
Pɛrizinɔ kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ kũ Gigasinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔ zɩ̃̀i kà kãáo dɔ, akũ ma ń náárɛ
á ɔĩ. 12 Ma zúmantɛ̃nɔ gbàrɛ á arɛ, ò pɛ̀árɛ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn planɔa. Adi kɛ á fɛ̃nɛda ke á
kà mɛ́ à pɛ̀ḿmaro. 13 Ma zĩtɛ kũ ákɔ̃nɔ mɛ́ a a zĩ kɛ̀ro kpàáwa kũ wɛ̃tɛ kũ ákɔ̃nɔ mɛ́ a kàtɛronɔ,
akũ á kú wɛ̃tɛ pìnɔ gũn. Átɛn geepi lí kũ kù lí kũ ákɔ̃nɔ mɛ́ a bàronɔ bɛ ble.

14 Akũ Yɔsua pì: Àgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ àgɔ̃ doi yãpura kũ nɛ̀sɛɛo mɛ̀n do. À tãna kũ á dizinɔ
dòńyĩ Yuflati bara dire kũ Misilaonɔ bo á tɛ́ à do Dikirii. 15 Tó zɔ̀blena Dikirinɛ dí kɛárɛro, à
zɛ kũ tãna kũ á ye à doiio gbãra, tãna kũ á dizinɔ dòńyĩ Yuflati bara direnɔn, Amɔri kũ á kú ń
bùsunnɔ pɔ́n yá. Makũ kũ ma bedenɔ sɔ̃, Dikirin ónigɔ̃ doi. 16 Akũ gbɛ̃nɔ wèa ò pì: Gyam! Óni
fɔ̃ ò pã kpá Dikirii ò do tãnanɔiro. 17 Dikiri ó Luda mɛ́ à ó bó zɔ̀blen Misila bùsun kũ ó denɔo.
Àkũ mɛ́ à daboyã zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kɛ̀ ó wára, à ó dãkpã ó táa'onaa gũn pínki à ó bó buri kũ ó gɛ̃tɛ ń
gũnnɔ ɔĩ ń pínki. 18 Dikiri mɛ́ à pɛ̀wɛrɛ Amɔrinɔa kũ buri kũ ò kú bùsu díkĩnannɔo. Abire yãi
ónigɔ̃ do Dikirii se, zaakũ àkũmɛ ó Luda ũ.

19 Akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: Áni fɔ̃ à do Dikiriiro. Zaakũ à kú adona, Luda nɛ̀sɛgɔ̃bademɛ.
Ani á taarinɔ kũ á durunnanɔ kɛ̃áwaro. 20 Bee kũ à yã mana kɛ̀árɛ yã, tó a pã kpài a do buri
zɩ̃̀tɔnɔ tãnanɔi, ani ɛra à kisira zĩáwa à á kakatɛ. 21 Akũ gbɛ̃nɔ pì Yɔsuanɛ: Lɛnlo! Dikirin ónigɔ̃
doi. 22 Akũ Yɔsua pìńnɛ: Ákɔ̃nɔmɛ á zĩda sèedadenɔ ũ, kũ a zɛo àgɔ̃ do Dikirii. Akũ ò pì: Ee! A
sèedadenɔmɛ ó ũ. 23 Akũ Yɔsua pì: Tó lɛmɛ, à buri zɩ̃̀tɔnɔ tãna kũ ò kú kãáonɔ bo á tɛ́ à á swɛ̃̀
kpá Dikiri Isarailanɔ Ludaa. 24 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: Dikiri ó Ludan ónigɔ̃ doi ògɔ̃ a yã ma.

25 Zĩ birean Yɔsua ɛ̀ra à Dikiri bàka kunna kũńwo yã kɛ̀kɛ gbɛ̃nɔnɛ. Zaa Sɛkɛmu gwe à
dokayãnɔ kũ yãditɛnanɔ zɛ́ kpàtɛńnɛ, 26 akũ à yã pìnɔ kɛ̃̀ Luda doka takadan. Akũ à gbɛ̀
gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ sɛ̀ à pɛ̀tɛ gbiri lí gbáru Dikiri gbagbakia gwe. 27 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa! Gbɛ̀ díkĩna
mɛ́ anigɔ̃ dewɛrɛ sèedade ũ. Gbɛ̀ɛ pì yã kũ Dikiri òwɛrɛ mà pínki. Anigɔ̃ deárɛ sèedade ũ de
àsun manafiki kɛ á Ludanɛro. 28 Yɔsua gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ baadi tà a bùsu kũ ò kpàa túbi ũ gũn.

29 Yã birenɔ gbɛra Dikiri zɔ̀bleri Yɔsua, Nuni nɛ́ gà. À kɛ̀ wɛ̃̀ basɔɔro akuri. 30 Ò a vɩ̃̀ gu kũ
à de a túbi ũ gũn Timina Sɛra, Ɛflaimunɔ gukpiden Gaasi kpi gugbãnduru kpa. 31 Isarailanɔ
zɔ̀ɔ blè Dikirinɛ Yɔsua gɔrɔa pínki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kun a gbɛranɔ gɔrɔaao dɔ. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ
wɛ́ sì yã kũ Dikiri kɛ̀ Isarailanɔnɛlɛ pínki.

32 Yusufu wánɔ kũ Isarailanɔ bòo Misila sɔ̃, ò vɩ̃̀ Sɛkɛmu zĩtɛ gũn, kũ Yakubu lù Sɛkɛmu de
Amɔ nɛ́nɔa andurufu mɛ̀n basɔɔro. Zĩtɛ pì kú Yusufunɔ túbi gũmmɛ. 33 Kũ Haruna nɛ́ Ɛlɛaza
gà, akũ ò a vɩ̃̀ zaa Gibɛa, wɛ̃tɛ kũ ò kpà a nɛ́ Finɛasia túbi ũ Ɛflaimunɔ gukpiden.

YÃGƆGƆRINƆ

Isarailanɔ pãkpana Dikirii 1:1-3:6
Yãgɔ̃gɔ̃ri káakunɔ 3:7-3:31
Debora 4:1-4:24
Gidiɔn 6:1-8:35
Samusi 13:1-16:31

Isarailanɔ zı̀kana kũ Kanaa buri kũ ò gɔ̃̀nɔ

1 Yɔsua ga gbɛra Isarailanɔ Dikiri gbɛ̀ka ò pì: Dínɔ mɛ́ oni gɛ́ zı̀ káwɛrɛ kũ Kanaanɔ káakuu?
2 Akũ Dikiri pì: Yudanɔ mɛ́ oni gɛ́. À ma! Ma bùsuu pìi nàńnɛ ń ɔĩmɛ. 3 Akũ Yudanɔ pì ń
danɛ Simɛɔnɔnɛ: À mɔ́ à gɛ́ zɛwɛrɛ gu kũ Luda kpàwá túbi ũ gũn, ò zı̀ ká kũ Kanaanɔ gbasa
ò gɛ́ zɛárɛ gu kũ à kpàáwan. Akũ Simɛɔnɔ gɛ̀ɛ kũńwo. 4 Kũ Yudanɔ gɛ̀ɛ lɛ, Dikiri Kanaanɔ kũ
Pɛrizinɔ nàńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ zaa Bɛzɛki dúbu kuri. 5 Gwen ò Adonibɛzɛki lèn ò zı̀i kà
kãao, akũ ò Kanaanɔ kũ Pɛrizi pìnɔ dɛ̀dɛ. 6 Kũ kína pì tɛn bàa lɛ́, akũ ò pɛ̀a. Ò a kũ̀, akũ ò a
ɔnɛmidanɔ kũ a gbánɛmidanɔ zɔ̃̀zɔ̃. 7 Akũ Adonibɛzɛki pì: Ma kína gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurinɔ
ɔnɛmidanɔ kũ ń gbánɛmidanɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ ò pɔ́ble kũ à lɛ̀tɛ ma teburu gɛ̃i kɔ̃nɔ wɛ̀. Lákũ ma kɛ̀
gbɛ̃ pìnɔnɛ nà, a fĩnan Luda bòmɛnɛ. Akũ ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu, gwen à gàn.

8 Kũ Yudanɔ lɛ̀tɛ Yurusalɛmua, ò sì, akũ ò a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ò tɛ́ sɔ̃̀a. 9 Abire gbɛra
Yudanɔ gɛ̀ɛ ò zı̀ ká kũ Kanaa kũ ò kú gusĩsĩdennɔ kũ Nɛgɛvio kũ gusarao. 10 Ò gɛ̀ɛ ò lɛ̀tɛ Kanaa
kũ ò kú Ɛblɔnunɔa. Ɛblɔnu tɔ́n Kiriataba yã. Gwen ò zı̀i blèn Sesai kũ Aimao kũ Talamaiooa.

11 Bona gwe ò gɛ̀ɛ lɛ́tɛ Dɛbidenɔa. Dɛbi tɔ́n Kiriasɛfa yã. 12 Akũ Kalɛbu pì: Gbɛ̃ kũ à lɛ̀tɛ
Kiriasɛfa pìia à sìn, mani ma nɛ́nɔgbɛ̃ Akasa kpáa nɔ ũ. 13 Kalɛbu dakũna Kenazi nɛ́ Ɔtɔniɛli
mɛ́ à sì, akũ Kalɛbu a nɛ́nɔgbɛ̃ pìi kpàa. 14 Kũ à a sɛ̀, akũ à nàkaraa à gɛ́ zĩtɛ wɛ́ kɛ a dea. Kũ
nɔgbɛ̃ pìi kìpa a zaakia, akũ Kalɛbu a là à pì: Bɔ́n ń yeii? 15 Akũ à wèa à pì: Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ.
Zaakũ gu kũ n ma gba kú Nɛgɛvi gbárannan, ǹ ma gba a ísɛ̃bokide dɔ. Akũ Kalɛbu a gbà gu
kũ a ísɛ̃boki kú sı̀sĩi musu kũ gu kũ a ísɛ̃boki kú guvutɛ gũnwo.

16 Musa anzure buri kũ òdi pi Keninɔ bò wɛ̃tɛ dominaliden kũ Yudanɔ, ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ kũńwo ń
bùsun Aradi sarɛ Nɛgɛvi gbárannan. 17 Akũ Yudanɔ kũ ń danɛ Simɛɔnɔ gɛ̀ɛ ò lɛ̀tɛ Kanaa kũ ò kú
Zɛfanɔa. Ò wɛ̃tɛ pìi kàkatɛ mámmam, akũ ò tɔ́ kpànɛ Ɔɔma. 18 Yudanɔ Gaza kũ Asakɛlɔnio kũ
Ɛkɛrɔnuo kũ ń gunɔ sì. 19 Dikiri kú kũńwo, akũ ò ń gukpide sì, ama odi fɔ̃ ò pɛ̀ gusaradenɔaro,
kũ gbɛ̃ pìnɔn sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ vĩ yãi. 20 Ò Ɛblɔnu kpà Kalɛbua lákũ Musa a lɛ́ sɛ̀ nà, akũ à pɛ̀ Anaki
buri gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔa gwe. 21 Biliaminunɔ sɔ̃ odi pɛ́ Yebusi kũ ò kú Yurusalɛmunɔaro, akũ
Yebusinɔn kú kũńwo Yurusalɛmu ari kũ a gbãrao.

22 Yusufunɔ sɔ̃ ò lɛ̀tɛ Bɛtɛlia akũsɔ̃ Dikiri kú kũńwo. 23 Bɛtɛli tɔ́n Luzu yã. Kũ ò gbɛ̃nɔ zı̀ Bɛtɛli
asiri gwa, 24 gu'asirigwarii pìnɔ gɔ̃gbɛ̃ ke è àtɛn bo wɛ̃tɛ pìn, akũ ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ deran óni kɛ
nà ò gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn óni gbɛ̃kɛ kɛnnɛ. 25 Kũ à zɛ́ mɔ̀ńnɛ, akũ ò wɛ̃tɛpidenɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao, akũ
ò gɔ̃gbɛ̃ pìi tò kũ a danɛnɔ ń pínki. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ Iti bùsun à wɛ̃tɛ kàtɛ gwe, akũ à tɔ́ kpànɛ
Luzu. Tɔ́ bire mɛ́ à gɔ̃̀nɛ ari kũ a gbãrao.

27 Manasenɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Bɛtɛsã kũ Tanakio kũ Dɔruo kũ Ibleamuo kũ Mɛgidoo kũ
ń lakutunɔaro, zaakũ ò gì ò kpɛ́ vutɛ bùsuu pìmmɛ. 28 Kũ Isarailanɔ gbãna lè, akũ ò Kanaanɔ
dà zɔ̀zĩn, odi pɛ́mma ń pínkiro. 29 Lɛmɛ se Ɛflaimunɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Gɛzanɔaro, akũ ò kú
gwe lɛɛlɛ. 30 Lɛmɛ dɔ Zɛbuluninɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Kitironu kũ Naloluonɔaro, akũ ò ń dá
zɔ̀zĩn. 31 Lɛmɛ dɔ Asanɔ dí pɛ́ gbɛ̃ kũ ò kú Ako kũ Sidɔ̃o kũ Alabuo kũ Akazibuo kũ Ɛlɛbao kũ
Afɛkio kũ Reobuooaro, 32 akũ ò vùtɛ lɛɛlɛ kũ Kanaanɔ bùsude pìnɔo. 33 Lɛmɛ dɔ Nafatalinɔ
dí pɛ́ Bɛsɛmɛsidenɔ kũ Bɛtanadenɔaro, akũ ò vùtɛ lɛɛlɛ kũ Kanaanɔ bùsude pìnɔ ò ń dá zɔ̀zĩn.
34 Amɔrinɔ Dãnɔ yı̀pa ò ń kpá gukpiden, odi weńnɛ ò su vutɛ gusaranlo. 35 Amɔri pìnɔ gì ò
kpɛ́ vutɛ Ɛrɛsi kpia kũ Ayalɔnio kũ Salabimuo. Kũ Yusufunɔ gbãna kàra, akũ ò ń dá zɔ̀zĩn.
36 Amɔrinɔ bùsu lɛ́zɛki nàa zaa Fí Gbɛ̀kpakotozɛn ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Selaa ari à gɛ̀ɛo arɛ kpa.

2

Dikiri Malaika bo à suna Isarailanɔa zaa Bokimu

1 Dikiri Malaikaa bò Giligala à gɛ̀ɛ Bokimu à pì: Ma á bɔ́tɛ Misila, ma gɛ̃ kãáo bùsu kũ ma
la dà á dizinɔnɛ dí gũn. Ma pì mani ma bàka kunna kãáo yã gboro zikiro. 2 Ma òárɛ á yã sún
kakara kũ bùsu dí denɔoro. Ma òárɛ à ń sa'okinɔ gboro, akũ ádi ma yã maro. À kɛ̀ dera a
kɛ̀ lɛɛ? 3 Tɔ̀! Matɛn oárɛ, mani pɛ́mmaárɛ doro. Onigɔ̃ deárɛ lɛ̀ ũ á gbɛ̀ntɛrɛɛa akũsɔ̃ ń tãnanɔ

nigɔ̃ deárɛ tankutɛ ũ. 4 Kũ Dikiri Malaika yã pìi ò Isarailanɔnɛ, ò ɔ́ɔ dɔ̀ gbãnagbãna. 5 Akũ ò
tɔ́ kpà gu pìinɛ Bokimu, akũ ò sa ò Dikiria gwe.

Isarailanɔ kpɛlina Ludanɛ

6 Yɔsua gbɛ̃nɔ gbarɛna gbɛra baadi gɛ̀ɛ à gu kũ ò kpàa túbi ũ kṹ. 7 Ò dò Dikirii Yɔsua gɔrɔa
pínki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kun a gbɛranɔ gɔrɔo dɔ. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wɛ́ sì yã zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri kɛ̀
Isarailanɔnɛlɛ pínki. 8 Kũ Dikiri zɔ̀bleri Nuni nɛ́ Yɔsua kɛ̀ wɛ̃̀ basɔɔro akuri, akũ à gà. 9 Ò
a vɪ̃̀ gu kũ à de a túbi ũ gũn zaa Timina Ɛrɛsi, Ɛflaimunɔ gukpiden, Gaasi kpi gugbãnduru
kpa.
10 Kũ Yɔsua gɔrɔ gbɛ̃nɔ gàga ń pínki, nɛ́ kũ ò fùtɛ ń gbɛranɔ Dikiri dɔ̃ro, akũsɔ̃ ò yã kũ à kɛ̀
ń dizinɔnɛ dɔ̃ro. 11 Akũ ò yã kũ à vãni Dikirinɛɛ kɛ̀ ò dò tãnanɔi. 12 Ò pã kpà Dikiri ń dizinɔ
Luda kũ à ń bɔ́tɛ Misilai, ò tɛ̀ buri kũ ò likańyĩnɔ tãnanɔi ò donyĩ kɛ̀ńnɛ, akũ ò Dikiri pɔ fɛ̃̀.
13 Ò pã kpài ò dò Baalii kũ Asatorɛo. 14 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à ń ná ń wɛ́tãmmarinɔnɛ ń ɔĩ ò ń
wára. À ń kpá ń ibɛrɛ kũ ò likańyĩnɔa, akũ odi fɔ̃ ò gì kũ ń zĩdao ń ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩro. 15 Gɔrɔ kũ ò
gɛ̀ɛ zɪ̃̀ ká pínki, Dikiri dì bo ń kpɛ de yã sún bo kũńwo nnaro yãi, lákũ à dàńnɛ ń sãn nà, akũ ò
gɔ̃̀ wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
16 Akũ Dikiri yãgɔ̃gɔ̃rinɔ bòbo ń tɛ́ de ò ń sí ń wɛ́tãmmarinɔa. 17 Ama òdi ń yãgɔ̃gɔ̃rii pìnɔ
yã maro, ò pãpã kɛ̀ ò donyĩ kɛ̀ tãnanɔnɛ. Ò kɛ̃̀ zɛ́ kũ ń dizinɔ sɛ̀ɛa likalika, òdigɔ̃ yã kũ Dikiri
dìtɛńnɛnɔ kũna lán ń dizi pìnɔ bàro. 18 Tó Dikiri yãgɔ̃gɔ̃rii bò ń tɛ́, àdigɔ̃ kú kũ yãgɔ̃gɔ̃rii pìio,
akũ àdigɔ̃ ń sí ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ari yãgɔ̃gɔ̃rii pìi wɛ̃̀ndi lɛ́n, zaakũ tó ò ǹ dà gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ tɔ̃ḿma òtɛn
wari dɔḿmanɔ yãi, Dikiri dì ń wɛ̃nda gwamɛ. 19 Tó yãgɔ̃gɔ̃rii gà sɔ̃, òdi ɛra ò yaka de ń denɔla.
Òdi do tãnanɔi, òdi ń gbagba, òdi donyĩ kɛńnɛ. Òdi ń yãvãnikɛnaa pìnɔ kũ ń sãgbãnao tóro.
20 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à pì: Zaakũ buri dí ma bàka kunna kũ ń dizinɔ yã gbòro odi ma yã
maro, 21 mani pɛ́ńnɛ buri kũ Yɔsua gà à ń tó ń bùsunnɔ kea doro. 22 Mani ń suu kɛ Isarailanɔa
de mà ń yɔ̃ mà gwa, tó oni ma zɛ́ sɛ́ ògɔ̃ ma yã kũna lákũ ń dizinɔ kṹ nà, ke tó oni kɛ lɛro.
23 Abire yãin Dikiri buri pìnɔ tò gwe. Adi ń na Yɔsuanɛ a ɔĩ à pɛ̀ḿma gɔ̃̀nɔro.

3

1 Dikiri buri pìnɔ tò gwe de à Isaraila kũ odi Kanaanɔ bùsu zɪ̃̀ ká ń wáraronɔ yɔ̃ à gwao
2 de dɔ à zɪ̃̀kana dada gbɛ̃ kũ ò zɪ̃̀kana dɔ̃ yãro pìnɔnɛ. Buri pìnɔn dí: 3 Filisitini kína gbɛ̃nɔn
sɔɔronɔ kũ Kanaanɔ pínki kũ Sidɔ̃denɔ kũ Ivi kũ ò kú Lɛbana gukpidennɔ zaa Baali Ɛmɔ kpia
ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Lebo Amata. 4 À ń tó de à Isarailanɔ yɔ̃ à gwao, tó onigɔ̃ yã kũ à dìtɛ ń dizinɔnɛ
Musa gãinɔ kũna. 5 Abire yãin Isarailanɔ vùtɛ Kanaanɔ tɛ́ kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ
Ivinɔ kũ Yebusinɔo. 6 Ò ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ nɔ ũ akũsɔ̃ ò ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kpɛ̃̀zã buri pìnɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔa,
akũ ò dò ń tãnanɔi.

Ɔtɔniɛli

7 Isarailanɔ yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀. Dikiri ń Luda yã sɛ̃̀ńgu, akũ ò dò Baalii kũ Asatorɛo.
8 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à ń yía Mɛsɔpɔtamia bùsu kína Kusãrisataimua, akũ ò zɔ̀ɔ blènɛ ari wɛ̃̀
sɔraakɔ̃. 9 Kũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ, akũ à surabarii bòńnɛ, àkũmɛ Kalɛbu dakũna Kenazi nɛ́ Ɔtɔniɛli
ũ. Àkũ mɛ́ à ń bó. 10 Dikiri Nini sùa, akũ à yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailanɔnɛ à dòńnɛ arɛ zɪ̃̀i gũn. Dikiri
Mɛsɔpɔtamia bùsu kína Kusãrisataimu nànɛ a ɔĩ, akũ à gbãna mɔ̀nɛ. 11 Akũ ń bùsuu gɔ̃̀ katɛna
aafia wɛ̃̀ bupla ari Kenazi nɛ́ Ɔtɔniɛli gɛ̀ɛ à gào.

Ɛudu

12 Isarailanɔ ɛ̀ra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ, akũ Dikiri tò Mɔabu kína Ɛgɛlɔni gbãna mɔ̀ńnɛ yã
vãni kũ ò kɛ̀ɛ pì yãi. 13 Ɛgɛlɔni Amɔninɔ kũ Amalɛkinɔ nàawa, akũ ò sù ò lɛ̀tɛ Isarailanɔa ò wɛ̃tɛ
dominalide sì. 14 Isarailanɔ zɔ̀ɔ blè Mɔabu kína Ɛgɛlɔninɛ ari wɛ̃̀ baro plansari. 15 Akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀
Dikirinɛ, akũ à surabarii bòńnɛ, àkũmɛ Gera nɛ́ Ɛudu, Biliaminu buri ũ. Ɔzɛdemɛ. Isarailanɔ
a zɪ̃̀ táfe bo Mɔabu kína Ɛgɛlɔninɛ. 16 Ɛudu fɛ̃nɛ lɛ́kpaplade pì a gbɛ̃̀na kà gɛ̃̀sãkuru do. À nà a
gbáda ɔplaa a uta zĩtɛ, 17 akũ à gɛ̀ɛ à táfe bò Ɛgɛlɔninɛ. Ɛgɛlɔni sɔ̃ bi gbɛ̃ mɛ̀demɛ manamana.
18 Kũ Ɛudu kũ gbɛ̃ kũ ò táfe sɛ̀ ò gɛ̀ɛonɔ táfe bònɛ ò làka, akũ Ɛudu a gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ zɛ́n. 19 Akũ
à ɛ̀ra tãna kũ à kú Giligala sarɛ à sù kína pì kĩnaa dɔ à pì: Má asiriyã vĩ mà onnɛ. Akũ kína pìi
pì: À tó mà yã ma, akũ a ìba kũ ò kú kãaonɔ bɔ̀tɛ. 20 Ɛgɛlɔni vutɛna ado kpɛ́ musu ĩampakia,
akũ Ɛudu nài à pì: Má yã kũ à bò Luda kĩnaa vĩ mà onnɛ. Kũ kína pìi fùtɛ a gbàaa, 21 akũ Ɛudu
a fɛ̃nɛ gà à wòto a ɔpla gbádaa kũ ɔzɛo, akũ à a zɔ̃̀o a gbɛrɛa. 22 Akũ fɛ̃nɛ pìi gɛ̃̀ a gbɛrɛn kũ a
páo pínki ari à bò a kpɛ. Ɛudu dí fɛ̃nɛ pì wotoro ari a gbɛrɛ nísi dàala. 23 Ɛudu bò kpɛ́lɛlɛa à kpɛ́
ĩampaki pì zɛ́ tàta à mɔ̀da kɛ̃̀.
24 A bona gbɛra Ɛgɛlɔni zɪ̃̀rinɔ sù ò è ĩampaki pì zɛ́ tatana ò kɛ̃̀, akũ ò pì: Ke àtɛn bĩnikpɛ kɛ
kpɛ́ ĩampakian yá? 25 Òtɛni a dã ari ò bídi kɛ̀. Kũ ò è adi zɛ́ wɛ̃ńnɛro, akũ ò mɔ̀nɛ sɛ̀ ò wɛ̃̀ ò gɛ̃̀ ò ń

dikiri è wutɛna zĩtɛ gɛ̀ ũ. 26 Gɔrɔ kũ òtɛn kína dã lɛ, Ɛudu bàa lɛ̀ à dò tãna pìnɔi à tà Seira. 27 Kũ
à kà gwe, à tò ò kuru pɛ̀ Ɛflaimu gukpiden, akũ Isarailanɔ kìpa kãao kpinɔa, Ɛudu dòńnɛ arɛ.
28 À pìńnɛ: À témai, zaakũ Dikiri á ibɛrɛ Mɔabunɔ nàárɛ á ɔĩ. Ò tɛ̀i, akũ ò Yoda bikũki kũ àdi
gé Mɔabunɔ bùsun sì, odi we gbẽke bikũ doro. 29 Zĩ birea ò Mɔabu gɔ̃ gbãnanɔ dɛ̀dɛ dúbu kuri
taka bà, ń gbẽke dí boro. 30 Zĩ kũa Isarailanɔ gbãna mɔ̀ Mɔabunɔnɛ, akũ ń bùsuu gɔ̃̀ katɛna
aafia ari wɛ̃̀ basiikɔ̃.

Samaga

31 Ɛudu gbɛra Anata nɛ́ Samaga Filisitininɔ dɛ̀dɛ gbẽnɔn wàa aakɔ̃ kũ zùdãgooo. À
Isarailanɔ sura bà se.

4

Debora kũ Barakio

1 Kũ Ɛudu gà, Isarailanɔ ɛ̀ra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ. 2 Akũ Dikiri ń yía Kanaa kína Yabĩ
kũ à vutɛna Azoa. A zĩ̀karinɔ gbẽ zɔ̃kɔ̃ tɔ́n Sisera. A bɛn Arose Goyimu. 3 À sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ vĩ
mɛ̀n wàa siikɔ̃ kũ basɔɔroo. À gbãna mɔ̀ Isarailanɔnɛ pãsĩpãsĩ ari wɛ̃̀ baro, akũ Isarailanɔ ɔ́ɔ
dɔ̀ Dikirinɛ.
4 Gɔrɔ birea nɔgbẽ annabi kũ òdi pinɛ Debora, Lapido nanɔ de Isarailanɔ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 5 Àdi
yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ a domina lí gbáru Rama kũ Bɛtɛlio dagura Ɛflaimunɔ gukpiden. Isarailanɔ dìgɔ̃
gɛ́ a kĩnaa gwe. 6 Akũ à Abinɔamu nɛ́ Baraki kũ à kú Kɛdɛsi, Nafatalinɔ bùsun sìsi à pìnɛ:
Dikiri Isarailanɔ Luda pì ǹ futɛ ǹ gɛ́ Nafatalinɔ kũ Zɛbuluninɔ sɛ́ gbẽnɔn dúbu kuri ǹ gɛ́ kũńwo
Tabo kpia. 7 Dikiri ni Yabĩ zĩ̀karinɔ gbẽ zɔ̃kɔ̃ Sisera gátɛ à su kãao Kisɔ̃ swai kũ a sɔ̃gonɔ kũ
a zĩ̀karinɔ dasidasi, gwen ani a nannɛ n ɔĩn. 8 Akũ Baraki pìnɛ: Tó ĩni gɛ́ kũmao dé, mani gɛ́.
Tó ĩni gɛ́ kũmao sɔ̃ro, mani gɛ́ro. 9 Akũ Debora pì: Mani gɛ́ kũnwo, ama kũ n ò lɛ, adi kɛ n tɔ́
mɛ́ ani boro. Nɔgbẽn Dikiri ni Sisera nanɛ a ɔĩ sà. Akũ Debora fùtɛ à gɛ̀ɛ kãao Kɛdɛsi. 10 Akũ
Baraki Zɛbuluninɔ kũ Nafatalinɔ kàkara Kɛdɛsi, akũ à dà zɛ́n gɛ̀sɛ kũ gbẽnɔn dúbu kurii pìnɔ.
Debora kú ń tɛ́.
11 Keni buri Eberu bò Keninɔ bùsun yã, à sù à bùraa kàtɛ gbiri lí kũ à kú Zananimu gbáru
Kɛdɛsi sarɛ. Keninɔ bi Musa anzure Obabu burinɔ domɛ.
12 Ò pì Siseranɛ Abinɔamu nɛ́ Baraki gɛ̀ɛ Tabo kpia, 13 akũ à a sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ kàkara mɛ̀n wàa
siikɔ̃ kũ basɔɔroo kũ zĩ̀kari kũ ò kú kãaonɔ. Bona zaa Arose Goyimu, ò gɛ̀ɛ Kisɔ̃ swai. 14 Akũ
Debora pì Barakinɛ: Ǹ gɛ́, zaakũ gbãran Dikiri ni Sisera nannɛ n ɔĩ. À de Dikiri dònnɛ arɛ
kɔ̀ fá. Akũ Baraki kìpa Tabo kpia kũ zĩ̀kari gbẽnɔn dúbu kurii pìnɔ. 15 Dikiri tò Sisera kũ a
sɔ̃gonɔ kũ a zĩ̀karinɔ fã̀kɔ̃a Baraki fẽnɛdanɛ, akũ Sisera bò a sɔ̃gon à bàa lɛ̀. 16 Baraki pɛ̀tɛ
Sisera zĩ̀karinɔ kũ ń sɔ̃gonɔi ari Arose Goyimu. Gwen à ń dɛdɛn kũ fẽnɛdao ń pínki, bee gbẽ
mɛ̀n do adi gɔ̃ro. 17 Akũ Sisera bàa lɛ̀ gɛ̀sɛ à gɛ̀ɛ Keni buri Eberu nanɔ Yaɛli kuta kĩnaa, zaakũ
Azo kína Yabĩ kũ Eberu bedenɔ kɔ̃ yã mà yã. 18 Yaɛli bò à dàalɛ à pì: Ǹ mɔ́ ǹ gẽ kpɛ́n, Baa. Ǹ
gẽ! Ǹsun tó vĩna n kũro. Kũ à gẽ̀, akũ nɔgbẽ pìi bɔrɔgɔ dàala, 19 akũ Sisera pìnɛ: Ími tɛni ma dɛ.
Ǹ ma gba í mà mi. Akũ à vĩ tùruu sɛ̀ à dã̀nɛ à mì, akũ à ɛ̀ra à bɔrɔgɔ dàala. 20 Sisera pìnɛ: Ǹ zɛ
kpɛ́lɛlɛa. Tó gbẽke sù à n la à pi, gbẽke kú la yá, ǹ pinɛ, oi. 21 Kpasa'i a sɛ̀, a gbãna làka, akũ
Eberu nanɔ Yaɛli kuta káro sɛ̀ kũ éreo à nào Siserai tɛɛnɛ, akũ à káro pìi pɛ̀ a mì'arɛ kpadoa
à pà ari à gẽ̀ à gɛ̀ɛ à zĩtɛ kũ̀, akũ à gà. 22 Baraki sɔ̃ àtɛn pɛ́tɛ Siserai, akũ Yaɛli bò à gɛ̀ɛ à dàalɛ
à pì: Ǹ mɔ́ mà gbẽ kũ ntɛni wɛtɛ mɔnnɛ. Kũ à gẽ̀ kpɛ́n, akũ à Sisera è wutɛna, à gà kũ károo
pɛna a mì'arɛ kpadoa. 23 Zĩ birea Luda Kanaa kína Yabĩ bùsa Isarailanɔnɛ. 24 Akũ Isarailanɔ
pãsĩkɛ tɛn kara ari ò gɛ̀ɛ ò Kanaa kína Yabĩ dɛ̀o.
Akũ ń bùsuu gɔ̃̀ a laakariia ari wɛ̃̀ bupla.

6

Midiãnɔ ɔtɔ̃na Isarailanɔa

1 Isarailanɔ ɛ̀ra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ, akũ Dikiri ń ná Midiãnɔnɛ ń ɔĩ ari wɛ̃̀ suppla. 2 Kũ
Midiãnɔ tɛn ɔ tɔ̃ḿma, akũ Isarailanɔ utɛkinɔ kɛ̀kɛ gukpidenɔn kũ gbɛ̀wɛɛnɔ kũ sɛ̃̀ntɛpɔrɔtuo.
3 Tó ò pɔ́ tɔ̃̀, Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa buri pãndenɔ dì su ò lɛ́tɛḿmamɛ. 4 Òdi su ò
bùra kátɛ ń bùsun, akũ òdi ń burapɔnɔ yakańnɛ ari à gɛ́ pɛ́o Gazaa. Òdi pɔ́ke tó Isarailanɔnɛro
ke sã ke zù ke zaaki. 5 Òdi su kũ ń pɔ́kãdenɔ kũ ń bizakutanɔ dasidasi lán sutẽnɔ bà. Gbẽke
dìgɔ̃ mɔ́kɔ̃nɔ kũ ń lakuminɔ lɛ́ dɔ̃ro. Òdi su ò bùsuu yakamɛ. 6 Midiãnɔ Isarailanɔ dà takasi
gũn, akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria.
7 Kũ ò wiki lɛ̀ Dikiria Midiãnɔ yã musu lɛ, 8 akũ Dikiri annabii bòńnɛ à pì: Makũ Dikiri
Isarailanɔ Luda ma pì ma á bó zɔ̀blen ma á bɔ́tɛ Misila. 9 Ma á bó Misilanɔ ɔĩ kũ gbẽ kũ ò ɔ

tɔ̃áwanɔ ń pínki ma pɛ́m̀maárɛ, akũ ma ń bùsuu kpàáwa. 10 Kũ ma pìárɛ makũmɛ Dikiri á Luda
ũ, àsun Amɔri kũ á kú ń bùsunnɔ tãnanɔ gbagbaro, akũ a gi ma yã mai.

Dikiri Malaika bo à suna Gidiɔnwa

11 Dikiri Malaikaa sù à vùtɛ gbiri lí gbáru zaa Ɔfla, Abiɛza buri Yoasi bɛ wɛ̃tɛ. A nɛ́ Gidiɔn
tɛn pɔ́wɛ gbɛ̃ geepi'ifɛ̃ki wɛ̀ɛn de Midiãnɔ sún a ero yãi. 12 Kũ Dikiri Malaikaa bò à sùa, à
pìnɛ: Gɔ̃ gbãna, Dikiri kú kũnwo. 13 Akũ Gidiɔn pìnɛ: Baa, tó Dikiri kú kũoo, bɔ́yãi yã dínɔ ó
lé pínkii? Daboyã kũ ó denɔ a yã bàbawɛrɛnɔn kú mámɛɛ? Ò pì Dikiri ó bɔ́tɛ Misila, ama tera
à pã kpàwái, akũ à ó ná Midiãnɔnɛ ń ɔĩ. 14 Akũ Dikiri arɛ dɔ̀a à pì: Ǹ gɛ́ kũ gbãna kũ ń vĩo
ǹ Isarailanɔ bo Midiãnɔ ɔĩ. À de makũ mɛ́ ma n zĩ fá. 15 Akũ Gidiɔn a là à pì: Baa, mani fɔ̃
mà Isarailanɔ bo deramɛɛ? Ma ɔn mɛ́ à kĩana Manasenɔ tɛ́ akũsɔ̃ makũmɛ fíti deńla ma de
bedenɔ tɛ́. 16 Dikiri wèa à pì: Manigɔ̃ kú kũnwo, ĩni Midiãnɔ nɛ lán gbɛ̃ mɛ̀n do bà. 17 Akũ
Gidiɔn pìnɛ: Tó ma n pɔnna lè, ǹ sèeda mɔmɛnɛ de màgɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mɛ́ ntɛn yã o kũmao.
18 Ǹsun go laro ari mà su. Mani sunnɛ kũ gbao mà ditɛnnɛ. Akũ à wèa à pì: Manigɔ̃ kú la ari
ǹ su.

19 Gidiɔn gɛ̀ɛ à blènɛ dɛ̀ à kɛ̀kɛ, à burodi futɛnasari kɛ̀ kũ wísiti kiloo kuriio. À nɔ̀bɔɔ kà
tãnkon à dòo kà dò'oron à sùo gbiri lí pì gbáru gwe, akũ à dìtɛnɛ. 20 Luda Malaikaa pìnɛ: Ǹ
nɔ̀bɔ kũ burodiio sɛ́ ǹ kátɛ gbɛ̀ díkĩnaa ǹ dò kúa. Akũ à kɛ̀ lɛ. 21 Akũ Dikiri Malaikaa gò kũ à
kũnaa zɔ̃̀ nɔ̀bɔ kũ burodii pìioa, akũ tɛ́ bò gbɛ̀ɛ pìi gũn à kũ̀ nɔ̀bɔ kũ burodii pìiooa, akũ Dikiri
Malaikaa pì dibi lɛ̀. 22 Kũ Gidiɔn dɔ̃̀ Dikiri Malaikaamɛ, à pì: É'e! Dikiri Luda, ase n Zĩ̀rin ma
wɛ́ sìalɛ tɛ̃tɛ̃tɛ̃ yá? 23 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹgɔ̃ kú aafia! Ǹsun tó vĩna n kũro. Ĩni garo. 24 Gidiɔn
Dikiri gbagbaki bò gwe, akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Dikiri Aafiade. À kú Ɔfla Abiɛza gwe ari kũ a
gbãrao.

Tãna gbagbaki gboronaa

25 Zĩ birea gwãani Dikiri pìnɛ: Ǹ n de zùsa kũ à kà wɛ̃̀ suppla kũ ǹ Baali gbagbaki kũ n
de vĩ gboro ǹ Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃ ǹ nɛ. 26 Ǹ makũ Dikiri n Luda gbagbaki bo a zɛ́a sĩ̀sĩ
díkĩna musu. Ǹ Asɛra lí kũ n zɔ̃̀ sɛ́tɛ yàka ũ ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ oma kũ zùu pìio.
27 Akũ Gidiɔn a zĩkɛrinɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔn kuri à kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà. Kũ àtɛn vĩna kɛ a de bedenɔnɛ
kũ wɛ̃tɛdenɔ yãi, adi we à kɛ̀ fãnantɛ̃ro, sé gwãani.

28 Kũ wɛ̃tɛdenɔ fùtɛ kɔnkɔ, ò è ò Baali gbagbaki gbòro ò Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃̀ ò nɛ̀ ò sa
ò kũ zùuo sa'oki dufu kũ ò bòoa. 29 Akũ ò kɔ̃ làla: Dí mɛ́ à kɛ̀ lɛɛ? Kũ ò dòńyĩ ò gbɛ̀kagbɛka,
akũ ò mà ò pì: Yoasi nɛ́ Gidiɔn mɛ́ à kɛ̀. 30 Akũ wɛ̃tɛdenɔ gɛ̀ɛ ò pì Yoasinɛ: Ǹ bo kũ n nɛ́o ò a
dɛ, zaakũ à Baali gbagbaki gbòro akũsɔ̃ à Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃̀ à nɛ̀. 31 Akũ Yoasi pì gbɛ̃
kũ ò likaainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã sí Baalinɛ yá? Ákɔ̃nɔ mɛ́ áni a bo yá? Oni gbɛ̃ kũ à yã sìnɛ dɛ
ari gu gɔ̃ gɛ́ dɔ. Tó tãnan a ũ, à gí kũ a zĩdao a gbagbaki kũ ò gbòro yãi. 32 Zĩ birean ò tɔ́ kpà
Gidiɔnnɛ Yerubaali ò pì: Ò à tó kũ Baalio, zaakũ a gbagbakin à gbòro.

Gidiɔn sèedagbɛkana Dikiria

33 Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa gbɛ̃ pãndenɔ kɔ̃ kàkara ń pínki ò bikũ̀ Yodaa, akũ
ò bùraa kàtɛ Yɛzɛrili guvutɛn. 34 Dikiri Nini gɛ̃̀ Gidiɔn gũn, akũ à Abiɛzanɔ sìsi kũ kuruo de
ò su ò tɛ́ai. 35 À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Manasenɔ bùsu gu sĩnda pínkia ò ń sísi se ò su ò tɛ́ai. Akũ à gbɛ̃nɔ zĩ̀
Asanɔ bùsun kũ Zɛbuluninɔ bùsuuo kũ Nafatalinɔ bùsuuo. Akũ ò sù ò kàkara kũńwo.

36 Gidiɔn pì Ludanɛ: Tó ĩni Isarailanɔ bo ma gãi lákũ n a lɛ́ sɛ̀mɛnɛ nà, 37 ǹ gwa, matɛn sãkã
kátɛ pɔ́wɛgbɛ̃kia. Tó plí kpà sãkã pìia ado akũsɔ̃ zĩtɛ gɔ̃̀ kori, mani dɔ̃ sà kũ ĩni Isarailanɔ bo
ma gãi lákũ n ò nà. 38 Akũ à kɛ̀ lɛ. Kũ gu dɔ̀, akũ à fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ à sãkã pìi fɛ̃̀, a í ta pà.
39 Akũ Gidiɔn pì Ludanɛ: Ǹsun pɔ fɛ̃ kũmaoro. Má ye mà yã gbɛkamma gɛ̃̀n do dɔ. Ǹ tó mà
gwa sãkãa gɛ̃̀n do dɔ. Adikĩna sà, ǹ tó plí kpá zĩtɛa ado, sãkã gɔ̃ kori. 40 Gwãani birea Luda
kɛ̀ lɛ. Plí kpà zĩtɛa gu sĩnda pínkia, sãkã mɛ́ à gɔ̃̀ kori ado.

7

Gidiɔn kũ a gbɛ̃nɔ zĩ̀blena Midiãnɔa

1 Gidiɔn kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Arodi ísɛ̃bokia.
Midiãnɔ bùra kú guvutɛn gugbãnduru kpa Mɔre sĩ̀sĩgɛrɛɛi. 2 Akũ Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Gbɛ̃ kũ
ò kú kũnwonɔ kɛ̀ dasi, mani Midiãnɔ nańnɛ ń ɔĩro. Tó ma ń náńnɛ ń ɔĩ, oni ĩa dã ò pi ń zĩda
gbãna mɛ́ à ń bó. 3 Ǹ kpàkpa kɛ gĩa ǹ pińnɛ, gbɛ̃ kũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀agu àtɛn lukaluka, ade ɛra. Akũ
gbɛ̃nɔn dúbu baro awɛɛpla ɛ̀ra, gbɛ̃nɔn dúbu kuri mɛ́ ò gɔ̃̀. 4 Akũ Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Ò kpɛ́ dasi
ari tera. Ǹ gɛ́ kũńwo í kĩnaa, mani ń plɛplɛnnɛ gwe. Gbɛ̃ kũ ma ònnɛ oni gɛ́ kũnwonɔ mɛ́ oni
gɛ́, gbɛ̃ kũ ma ònnɛ oni gɛ́ kũnworonɔ sɔ̃ mɛ́ oni gɔ̃. 5 Kũ à gɛ̀ɛ kũńwo í kĩnaa, Dikiri pìnɛ: Ǹ gbɛ̃

kũ n è ò lɛ́ pètɛ ía lán gbɛ̃ bànɔ sɛ́ kpado kũ gbɛ̃ kũ ò kùtɛ ń kosoa ò í dȁ kũ ɔo òtɛn minɔ. 6 Gbɛ̃
kũ ò lɛ́ pètɛ íanɔ gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basɔɔromɛ. Gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃ ò kùtɛ ń kosoa ò í mì. 7 Akũ
Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Mani Midiãnɔ naárɛ á ɔĩ kũ gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basɔɔro kũ ò lɛ́ pètɛ íanɔo
sà mà á bo. Ǹ gbɛ̃ kparanɔ gbarɛ, ń baadi tá a bɛa. 8 Akũ Gidiɔn gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basɔɔro
pìnɔ sɛ̀, ò gbɛ̃ kũ òtɛn tá bɛnɔ zànanɔ kũ ń kurunɔ sìḿma, akũ à ń gbárɛ.

Gidiɔn kú sȉsĩi musu, Midiãnɔ bùra kú guvutɛn a gɛ̃i. 9 Gwãani birea Dikiri yã ònɛ à pì: Ǹ
futɛ ǹ gɛ́ńyĩ ń bùran, zaakũ ma ń nánnɛ n ɔĩ. 10 Tó vĩna tɛni n kũ ǹ gɛ́ńyĩmɛ, ǹ kipa ǹ gɛ́ lɛɛlɛ kũ
n zĩkɛri Purao 11 ǹ sã kpá yã kũ òtɛn oi. Yã pì ni n gba swɛ̃̀ de ǹ gɛ́ńyĩ ń bùran. Akũ à kìpa kũ
a zĩkɛri Purao ò nà ń bùra lɛ́i. 12 Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa gbɛ̃ pãndenɔn katɛna
guvutɛn ń pínki, ò kpá lán sutɛ̃nɔ bà. Odi fɔ̃ ò ń lakuminɔ nàroro, ò dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà.

13 Kũ Gidiɔn kà gwe, à gbɛ̃ke lè, àtɛni a nana baba a gbɛ̃ndonɛ à pì: Ǹ nana kũ ma ò ma.
Ma è burodi bundurunna tɛn gbigiri kɛ, akũ à lètɛ ó bùran à sì bizakutaa, akũ kuta pìi lètɛ
kpɛdangara à gɔ̃̀ katɛna. 14 Akũ a gbɛ̃ndo pìi pìnɛ: Yoasi nɛ́ Gidiɔn, Isaraila buri fɛ̃nɛdan n è
gwe, adi kɛ pɔ́ pãndenlo. Luda Midiãnɔ kũ ó bùraao nànɛ a ɔĩ pínki.

15 Kũ Gidiɔn nana pì yã mà kũ a bɔkɔtɛnaao, à donyĩ kè Dikirinɛ. Akũ à ɛ̀ra Isarailanɔ bùran
à pì: À futɛ! Dikiri Midiãnɔ nàwɛrɛ ó ɔĩ. 16 À gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔɔroo pìnɔ kpàatɛ gȁ aakɔ̃,
akũ à kuru kũ lo korio kpà ń baadia. Akũ ò sɛ̃̀tɛ sɔ̀tɔsɔtɔ lo pìnɔ gũn. 17 À pìńnɛ: Matɛn gɛ́
ari ń bùra lɛ́a. Àgɔ̃ ma gwa. Lákũ a è ma kè nà, à kɛ lɛ se. 18 À lika ń bùraai pínki. Tó makũ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ ó kuru pè, à á pɔ́ pɛ́ se à wiki lɛ́ à pi: Dikiri pɔ́mɛ kũ Gidiɔnwo.
19 Gidiɔn kũ gbɛ̃nɔn basɔɔro kũ ò kú kãaonɔ kà bùra lɛ́a lizãndo gudãkpãrinɔ kɔ̃ lilinkɛnaa
gbɛra gɔ̃̀nɔ. Akũ ò ń kuru pè ń pínki, ò lo kũ ò kũnanɔ wìwi. 20 Akũ gȁ aakɔ̃ pìnɔ baadi a kuru
pè ò ń lonɔ wìwi. Ò sɛ̃̀tɛnɔ kũna ɔzɛn, ò kuru kũ òtɛn pɛ́nɔ kũna ɔplan. Akũ ò wiki lè ò pì:
Dikiri kũ Gidiɔnwo fɛ̃nɛdamɛ. 21 Baadi zɛ a gbèn likana bùraai, akũ bùradenɔ fùtɛ ò lèkɔ̃a kũ
wikio ò bàa lè. 22 Kũ ò kuru mèn wàa do kũ basɔɔronɔ pè lɛ, Dikiri tò bùraa pì denɔ kɔ̃ dèdɛ
kɔ̃ tɛ̃nɛ kũ fɛ̃nɛdao. Zȉkarii pìnɔ bàa lè ò tà Bɛtɛsita kũ Zererao ari Abɛli Mɛɔla lɛ́a Taba kpa.
23 Ò Nafatalinɔ kũ Asanɔ sìsi kũ Manasenɔ ń pínki, akũ ò pètɛ Midiãnɔi. 24 Akũ Gidiɔn gbɛ̃nɔ
zȉ ò gɛ̀ɛ Ɛflaimunɔ gukpiden pínki, ò pìńnɛ: À kipa à gɛ́ Midiãnɔi. À zɛ́ zɔ̃ńnɛ Yoda bikũkinɔa
ari Bɛtɛbara. Akũ ò Ɛflaimunɔ sìsi ń pínki ò gɛ̀ɛ ò zɛ́ zɔ̃̀ńnɛ Yoda bikũkinɔa ari Bɛtɛbara. 25 Akũ
Ɛflaimunɔ Midiã kínanɔ kȗ gbɛ̃nɔn pla, Orɛbu kũ Zebuo. Ò Orɛbu dè gbɛ̀ɛ sarɛ, kũ òdi pi tera
Orɛbu gbɛ̀ɛ. Ò Zebu dè dɔ, gu pìn òdi pi tera Zebu geepi'ifɛ̃ki. Akũ ò ɛ̀ra ò pè Midiãnɔa. Akũ ò
kína pìnɔ mìi zɔ̃̀zɔ̃ ò gɛ̀ɛo Gidiɔnnɛ Yoda bara dire.

8

1 Ɛflaimunɔ Gidiɔn là ò pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò n kèwɛrɛ lɛɛ? Kũ ntɛn gɛ́ zȉ ká kũ Midiãnɔ, akũ
ńdi ó sísiroo? Akũ ò yãkete kài lɛ manamana, 2 akũ à pìńnɛ: Bɔ́n ma kè kũ à kà á pɔ́ ũu?
Ákɔ̃nɔ Ɛflaimunɔ geepi kɔ̃nɔwɛna mana de ókɔ̃nɔ Abiɛzanɔ geepikɛkɛnala. 3 Luda Midiã kínanɔ
Orɛbu kũ Zebuoo nàárɛ á ɔĩ. Bɔ́n ma fɔ̃ ma kè kũ à kà á pɔ́ ũu? Kũ à òńnɛ lɛ, gbasa ń pɔfɛ̃ kpàtɛ
sà.

Zɛba kũ Zalamunao dɛdɛnaa

4 Gidiɔn kũ a gbɛ̃ gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔɔronɔ kpɛ́ òtɛn pɛ́tɛ Midiãnɔi, bee kũ ń gbãna bùsa.
Kũ ò kà Yodai, akũ ò bikȗ. 5 Akũ à pì Sukodenɔnɛ: À ma gbɛ̃nɔ gba pɔ́ble. Ń gbãna bùsa
akũsɔ̃ má kpɛ́ matɛn pɛ́tɛ Midiã kínanɔ Zɛba kũ Zalamunaoi. 6 Akũ Suko gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pì: Zɛba
kũ Zalamunao gɛ̃̀ n ɔĩ kɔ̀n yá? Bɔ́n tò óni n zȉkarinɔ gba pɔ́blee? 7 Gidiɔn wèḿma à pì: Zaakũ
a ò lɛ, tó Dikiri Zɛba kũ Zalamunao nàmɛnɛ ma ɔĩ, mani á kɛ yákiyaki kũ gbáranna lɛ̀ɛo. 8 Zaa
gwe à gɛ̀ɛ Pɛniɛli, akũ à wɛ́ kèḿma lɛ dɔ. Pɛniɛlidenɔ wèa lákũ Sukodenɔ wèa nà dɔ, 9 akũ à
pìńnɛ se: Tó ma gɛ ma su aafia, mani gudãkpãki lei díkĩna gboro.

10 Zɛba kũ Zalamunao kú Kako kũ ń zȉkarinɔ gbɛ̃nɔn dúbu gɛ̃ro. Ifãboki kpa zȉkari kũ
ò gɔ̃̀nɔn gwe. Ń fɛ̃nɛdadenɔ gàga gbɛ̃nɔn dúbu basuddo. 11 Gidiɔn lagatarinɔ zɛ́ sɛ̀ Nɔba kũ
Yɔgbɛao ifãboki kpa, akũ à sì zȉkarii pìnɔ tɛ́ gɔrɔ kũ ò sȁ ń zĩda yãn. 12 Midiã kína pìnɔ Zɛba
kũ Zalamunao bàa lè, akũ à pètɛńyĩ à ń kũkũ, akũ à tò ń zȉkarinɔ lèkɔ̃a ń pínki.

13 Kũ Yoasi nɛ́ Gidiɔn bò zȉlan àtɛn su, à bɔ̀tɛ Ɛrɛsi Gbɛ̀kpakotozɛn, 14 akũ à Suko kɛfɛnna
ke kȗ à a làla yãi, akũ kɛfɛnna pì Suko gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɔ́ kɛ̃̀nɛ takadan gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri
awɛɛsuppla. 15 Akũ Gidiɔn gɛ̀ɛ à Sukodenɔ lè à pì: Zɛba kũ Zalamunaon dí. A ma lalandii kɛ̀
yã a pì, Zɛba kũ Zalamunao dí gɛ̃ ma ɔĩ kòro. Áni fɔ̃ à ma gbɛ̃ kũ ń gbãna bùsanɔ gba pɔ́blero.
16 Akũ à wɛ̃tɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kȗkũ à ń kɛ́ yákiyaki kũ gbáranna lɛ̀ɛo, ò dɔ̃̀. 17 Akũ à gɛ̀ɛ à Pɛniɛli
gudãkpãki lei gbòro à wɛ̃tɛ gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ.

[18] Akũ à Zɛba kũ Zalamunao là à pì: Gbɛ̃ kũ a ń dɛdɛ Tabonɔn de deramɛɛ? Ò wèa ò pì: Ò
de lán n bàmɛ, ń bona de lán kínanɛnɔ bà. [19] Akũ Gidiɔn pìńnɛ: Ma vɛ̀ni dadokɔ̃nɔdenɔn gwe.
Tó a ń tó yã, kũ Dikirio mani á dɛdɛro. [20] Akũ à pì a daudu Yɛtanɛ: Ǹ futɛ ǹ ń dɛdɛ. Nɛ́ pì dí a
fɛ̃nɛda wotoro, vĩna a kṹ, zaakũ nɛ́ fítinnamɛ. [21] Akũ Zɛba kũ Zalamunao pì: Ǹ futɛ ǹ ó dɛdɛ n
zĩda. Baadi kũ a gbãnaomɛ. Akũ Gidiɔn fùtɛ à ń dɛdɛ à mɔ̀zã kũ ò dada ń lakuminɔ wakaanɔ
bɔ̀tɛ.
[22] Isarailanɔ pì Gidiɔnnɛ: Ǹ gɔ̃ ó mìde ũ kũ n burinɔ. Zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n ó bó Midiãnɔ
ɔĩ. [23] Akũ Gidiɔn pìńnɛ: Mani gɔ̃ á mìde ũro, bee ma nɛ́. Dikirimɛ á kína ũ. [24] Akũ à ɛ̀ra à
pìńnɛ: Matɛn wɛ́ kɛáwa: Á baadi pɔ́sã kũ à sìḿma kpáma mɛ̀n dodo. Midiãnɔ dìgɔ̃ wura pɔ́sã
dana, zaakũ Sumaila burinɔmɛ. [25] Ò pìnɛ: Óni kpámma kũ nɛ̀sɛɛo do. Ò biza kpàtɛ, akũ baadi
pɔ́sã kũ à sìḿmanɔ dàn mɛ̀n dodo. [26] Wura pɔ́sã kũ à gbɛ̀kaḿma pìnɔ tìkisii kà kiloo baro,
mɔ̀zãnɔ kũ pɔ́sãnɔ kũ arukĩmba tɛ̃ra kũ Midiã kínanɔ dananɔ kũ mɔ̀zã kũ ò dada ń lakuminɔ
wakaaanɔ baasi. [27] Akũ à pì màsokɛbɔ ũ à pɛ̀tɛ a bɛ wɛ̃tɛn zaa Ɔfla. Akũ Isarailanɔ pãpã kɛ̀ ò
dòi ń pínki, akũ à gɔ̃̀ tankutɛ ũ Gidiɔnnɛ kũ a bedenɔo.
[28] Lɛn Isarailanɔ Midiãnɔ gbãna bùsa lɛ. Midiãnɔ dí le ò mìi bò doro. Akũ Isarailanɔ bùsu
gɔ̃̀ katɛna aafia Gidiɔn gɔrɔ ari wɛ̃̀ bupla.

Gidiɔn ganaa

[29] Yoasi nɛ́ Gidiɔn gɛ̀ɛ à vùtɛ a bɛa. [30] A nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ à ń ínɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ, zaakũ
a nɔnɔn dasi. [31] À nɔpose vĩ dɔ zaa Sɛkɛmu kũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kãao, akũ ò tɔ́ kpànɛ Abimɛlɛki.
[32] Yoasi nɛ́ Gidiɔn gà a wɛ̃̀managɔrɔa, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a de pɔ́o zaa Ɔfla Abiɛza.
[33] Kũ Gidiɔn gà gɔ̃̀nɔ, akũ Isarailanɔ ɛ̀ra ò pãpã kɛ̀ ò dò Baalii. Akũ ò tãna kũ òdi pi
Baalibakakukũoo pɛ̀tɛ ń dikiri ũ, [34] akũ Dikiri ń Luda kũ à ń bó ń ibɛrɛ kũ ò likańyĩ kpa
sĩnda pínkianɔ ɔĩ yã sɛ̃̀ńgu. [35] Odi gbɛ̃kɛ kɛ Gidiɔn kũ òdi pinɛ dɔ Yerubaali bedenɔnɛ yã mana
kũ à kɛ̀ńnɛ pínki musuro.

13

Samusi inaa

[1] Isarailanɔ ɛ̀ra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ, akũ Dikiri ń ná Filisitininɔnɛ ń ɔĩ ari wɛ̃̀ bupla.
[2] Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Zɔra, Dã burimɛ, a tɔ́n Manɔa. A nanɔ bi paramɛ, adi nɛ́ iro. [3] Dikiri Malaikaa
bò à sù nɔgbɛ̃ pìia à pì: Ǹ ma! Paramɛ n ũ, ńdi nɛ́ iro, ama ĩni nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. [4] Ǹ laakari
kɛ! Ǹsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Ǹsun tɛ̃̀ ke blero. [5] Ĩni nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Gɛ̃ sún na nɛ́ pìi
mìiaro, zaakũ anigɔ̃ de Luda pɔ́ ũmɛ zaa a igɔrɔ. Àkũ mɛ́ ani na Isarailanɔ bonaaa Filisitininɔ
ɔĩ.
[6] Akũ nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à ò a zãnɛ à pì: Luda gbɛ̃ke sù ma kĩnaa. Tó n a è, à de lán Luda Malaikaa
bà à naasi vĩ manamana. Mádi a la tó mámɛ à bònlo, akũsɔ̃ adi a tɔ́ omɛnɛro. [7] À pìmɛnɛ mani
nɔ̀ sí mà nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. À pìmɛnɛ màsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro, akũ dɔ màsun tɛ̃̀ ke blero, zaakũ
nɛ́ pì nigɔ̃ de Luda pɔ́ ũmɛ zaa a ina gɔrɔ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n. [8] Akũ Manɔa wɛ́ kɛ̀ Dikiria à pì: N yã
nna Dikiri! Ǹ tó gbɛ̃ kũ n zɪ̀ ɛra à su dɔ à yã kũ óni kɛ kũ nɛ́ pìio a inaa gbɛra dawɛrɛ. [9] Luda
Manɔa yã mà, akũ Luda Malaikaa pìi ɛ̀ra à sù nɔgbɛ̃ pìia gɔrɔ kũ à kú bura. A zã Manɔa kú
kãao gwero, [10] akũ à kɛ̀ likalika à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à ònɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ à bò à sùma zĩ kṹa kṹ dí dɔee!
[11] Manɔa fùtɛ à tɛ̀ a nanɔi. Kũ à kà gɔ̃gbɛ̃ pì kĩnaa, à a là à pì: Mɔkɔ̃n mɛ́ n yã ò kũ ma nanɔo
yá? À wèa à pì: Makũmɛ! [12] Akũ Manɔa a là à pì: Tó n yã pìi pàpa, nɛ́ pì nigɔ̃ de deramɛɛ?
Bɔ́ zĩn anigɔ̃ kɛɛ? [13] Dikiri Malaikaa wèa à pì: N nanɔ gɔ̃ yã kũ ma ònɛ kũna pínki. [14] Àsun
geepi lí pɔ́ke blero. Àsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Àsun tɛ̃̀ ke blero. Àgɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɛ kũna
pínki. [15] Akũ Manɔa pìnɛ: N yã nna, ǹ zɛ gĩa ari ò blènɛ bɔ̀rɔ kɛkɛnnɛ. [16] Dikiri Malaikaa wèa
à pì: Bee tó ma gɔ̃ la, mani n pɔ́ke blero. Tó n sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ soru kɛ̀, ǹ o Dikiria.
Manɔa dí dɔ̃ kũ Dikiri Malaikaamɛro, [17] akũ à a là à pì: N tɔ́n deramɛɛ? Tó yã kũ n òo pìi
kɛ̀, óni sáabu kɛnnɛ. [18] Dikiri Malaikaa wèa à pì: Bɔ́yãin ntɛni ma tɔ́ gbɛkaa? Tɔ́ bonsarɛmɛ.
[19] Akũ Manɔa blènɛ bɔ̀rɔɔ kṹ à flawaa sɛ̀ à Dikiri gbàgbao gbɛ̀ ke musu. Kũ Manɔa kũ a nanɔo
tɛn gwa, akũ Dikiri yãbonsarɛ kɛ̀ [20] à tò tɛ́ bò sa'oki pìn à fùtɛ musu, akũ Dikiri Malaikaa fùtɛ
tɛ́vuraa pìi gũn à tà musu. Kũ Manɔa kũ a nanɔo è lɛ, akũ ò wùtɛ nɛ̀sɛlɛ kutɛna.
[21] Dikiri Malaika dí ɛra à sù Manɔa kũ a nanɔooa doro, akũ Manɔa dɔ̃̀ sà kũ Dikiri
Malaikaamɛ. [22] Manɔa pì a nanɔnɛ: O gan yee! Zaakũ o Luda è kũ wɛ́o. [23] Akũ a nanɔ pìnɛ:
Tó Dikiri ye à ó dɛmɛ, de adi sa kũ o òa kũ flawaao síro, de adi yã dínɔ owɛrɛro, akũsɔ̃ adi yã
pì mɔwɛrɛro.
[24] Nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́ kpànɛ Samusi. Nɛ́ pì zɔ̃kɔ̃ kṹ, akũsɔ̃ Dikiri arubarikaa dànɛ.
[25] Dikiri Nini nà zĩkɛnaaa a gũn gɔrɔ kũ à kú Dãnɔ buran, Zɔra dagura kũ Ɛsɛtaoluo.

14

Samusi nɔsɛna Filisitininɔ tɛ́

1 Samusi gɛ̀ɛ Timina, akũ à Filisitini nɛ́nɔkpare ke è gwe. 2 Kũ à sù, akũ à pì a de kũ a
daonɛ: Ma Filisitini nɛ́nɔkpare ke è zaa Timina. À gɛ́ à a wɛtɛmɛnɛ mà sɛ́ nɔ ũ. 3 Akũ a de kũ
a dao pìnɛ: Nɔ kú n danɛnɔ ke n burinɔ tɛ́nloo? Akũ ĩni gɛ́ ǹ nɔ sɛ́ Filisitini gyɔfɔrɔdenɔ tɛ́ yá?
Akũ Samusi pì a denɛ: Ǹ gɛ́ ǹ a wɛtɛmɛnɛ dé, zaakũ nɔkpare pìn má yei. 4 A de kũ a dao dí
dɔ̃ kũ yã pìi bò Dikiri kĩnaanlo, zaakũ Dikiri tɛn zɛ́ wɛtɛ à yã mɔ Filisitininɔnɛmɛ. Gɔrɔ birea
Filisitininɔ mɛ́ òtɛn kí ble Isarailanɔa.

5 Akũ Samusi tɛn gɛ́ Timina kũ a deo kũ a dao. Kũ ò kà Timina geepi bura, músunɛ bɔ̀rɔɔ
bò Samusii àtɛn pũtã. 6 Dikiri Nini sùa, akũ à músuu pìi kũ̀ à kɛ̀kɔ̃rɛ lákũ blènɛ bɔ̀rɔɔn à kɛ̀kɔ̃rɛ
bà. À pɔ́ke kũna a ɔĩ sɔ̃ro. Adi yã kũ à kɛ̀ɛ pì o a de ke a danɛro. 7 Akũ à gɛ̀ɛ à yã ò kũ nɔkpare
pìio, nɔkpare pì sɔ̃ à kɛ̀nɛ mana.

8 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀, à fùtɛ àtɛn gɛ́ nɔ pì sɛ́, akũ à lìtɛ à gɛ̀ɛ músu gɛ̀ɛ pì gwa. Akũ à è zɔ́nɔ sàa dɔ̀
a gɛ̀ɛa ari ò í kɛ̀. 9 Akũ à ɔ dàn à a sàa gà à wòto àtɛn ble, akũ àtɛn táo. Kũ à kà a de kũ a dao
kĩnaa, à lìńnɛ ò blè, ama adi ońnɛ kũ a bò músu gɛ̀ɛ gũmmɛro.

Samusi gara kutu dana Filisitininɔnɛ

10 A de gɛ̀ɛ nɔkpare pì kĩnaa, akũ Samusi pɔnna pɔ́ble kɛ̀ńnɛ lákũ nɔsɛrii dì kɛ nà. 11 Kũ à sù,
ò kɛfɛnnanɔ sìsi gbɛ̃nɔn baraakuri ògɔ̃ kú kãao. 12 Akũ Samusi pìńnɛ: Má gara kutu ke vĩ mà
daárɛ. Ari pɔ́blena gɔrɔ suppla dí gɛ́ papao, tó a fɔ̃ à gara pìi bòmɛnɛ, mani biza kpááwa pi
baraakuri kũ utao waka baraakuri. 13 Tó ádi fɔ̃ à bòmɛnɛ sɔ̃ro, ákɔ̃nɔ mɛ́ áni biza pi baraakuri
kũ uta waka baraakuriio kpáma. Akũ ò pìnɛ: Ǹ ǹ gara pì dawɛrɛ ò ma. 14 À pìńnɛ:
Pɔ́ble bò pɔ́sorii gũn,
pɔ́ nna bò pɔ́ gbãna gũn.
Akũ odi fɔ̃ ò gara pìi bòro ari gɔrɔ aakɔ̃. 15 A gɔrɔ siikɔ̃dea ò pì Samusi nanɔnɛ: Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kɛ n
zãnɛ à gara pì bowɛrɛ. Tó lɛnlo, óni n kpata kũ n de bedenɔo. Ase a ó sísi de à ó pɔ́nɔ síwámɛɛ?
16 Akũ Samusi nanɔ tɛn ɔ́ɔ dɔnɛ à pì: N zãmagu! Ń yemairo! N gara ke dà ma gbɛ̃nɔnɛ, akũsɔ̃
ńdi a bona omɛnɛro. Akũ à pìnɛ: Mádi o ma de ke ma danɛro. Bɔ́ mɛ́ à tò mani onnɛɛ? 17 Àtɛn
ɔ́ɔ dɔnɛ ari gɔrɔ suppla pìi gɛ̀ɛ à pàpao. A gɔrɔ suppladɛ pìn akũ Samusi gara pìi bònɛ kũ à
nàkaraa yãi, akũ a nɔ pìi gɛ̀ɛ à ò a gbɛ̃nɔnɛ. 18 A gɔrɔ suppladea ari ifãntɛ̃ gɔ̃ gɛ́ gɛ̃ kpɛ́n wɛ̃tɛ pìi
kɛfɛnnanɔ pìnɛ:
Bɔ́ nna mɛ́ à de zɔ́laa?
Bɔ́ gbãna mɛ́ à de músulaa?
Akũ Samusi pìńnɛ: Tó adi kɛ a bú wì kũ ma zùnunuoro, de ádi fɔ̃ a ma gara pì bòro. 19 Dikiri
Nini sùa, akũ à gɛ̀ɛ Asakɛlɔni à gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn baraakuri à ń pɔ́kasanɔ bòbońma, akũ
à gɛ̀ɛ à kpà gbɛ̃ kũ ò a gara pì bònɛnɔa. Akũ à pɔ fɛ̃̀ à tà a de bɛa. 20 Akũ ò Samusi nɔ pìi kũ̀ ò
kpà a gbɛ̃nna kũ à zɛ̀ a sarɛa nɔ pì sɛ́gɔrɔa.

15

Samusi tɛ́sɔ̃na Filisitininɔ buraa

1 Kũ à kɛ̀ gɔrɔ pla, burapɔnɔ kɛkɛgɔrɔ kà, akũ Samusi blènɛ bɔ̀rɔɔ kũ̀ à gɛ̀ɛ a nɔ pì gwao. À
pì: Má ye mà gɛ̃ ma nanɔi kpɛ́n. Akũ a nɔ pì de dí a gba zɛ́ro 2 à pì: Matɛn da n yeimɛro, akũ
ma a kpà n gbɛ̃nnaa. A dakũna mana deala. Ǹ a sɛ́ a gɛ̃nɛ ũ. 3 Samusi pìńnɛ: Tó ma yã vãni
kɛ̀ á Filisitininɔnɛ sà, manigɔ̃ taari vĩ doro.

4 Samusi gɛ̀ɛ à gbɛ̃gbonnɔ kũ̀kũ wàa do kũ basɔɔroo, akũ à sɛ̀ɛ yĩ̀yĩ térereterere. À gbɛ̃gbon
pìnɔ vlã yĩ̀yĩkɔ̃a plapla, akũ à sɛ̀ɛ pìi yĩ̀yĩ ń vlã pìnɔa. 5 À tɛ́ nà sɛ̀ɛ pìnɔa, akũ à gbɛ̃gbon pìnɔ
gbàrɛ Filisitininɔ bura. Ń pɔ́wɛnɔ tɛ́ kũ̀ pínki kũ ń pɔ́wɛ gbànɔ kũ ń geepi búnɔ kũ ń kùkpɛnɔ
pínki. 6 Akũ Filisitininɔ pì: Dí mɛ́ à yã dí taka kɛ̀wɛrɛɛ? Akũ ò pì: Samusimɛ, Timina gbɛ̃
anzuree. A anzuree pì a nɔ sìamɛ, akũ à kpà a gbɛ̃nnaa. Akũ Filisitininɔ gɛ̀ɛ ò tɛ́ sɔ̃̀ nɔ pìia kũ
a deo. 7 Samusi pìńnɛ: Zaakũ a kɛ̀ lɛ, mani kámma boro ari ma gɛ fĩna booáwa. 8 À sì ń tɛ́ à ń
kɛ́ dúgudugu, ń dɛdɛnaa pì gɛ̃̀ onala, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Etamu gbɛ̀wɛɛn.

Filisitininɔ dɛdɛna kũ zaaki gɛrɛwao

9 Filisitininɔ gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Yudanɔ bùsun, ò dàgula ari Gɛrɛwa sarɛ. 10 Akũ Yudanɔ ń lá ò
pì: Bɔ́yãi a suwái kũ zĩ̀ioo? Akũ ò pì: O su ò Samusi kũmɛ, de ò kɛnɛ lákũ à kɛ̀wɛrɛ nà. 11 Akũ
Yudanɔ gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃nɔ gɛ̀ɛ Etamu gbɛ̀wɛɛ kĩnaa ò pì Samusinɛ: Ń dɔ̃ kũ Filisitininɔ mɛ́
òtɛn kí blewároo? Bɔ́ yãn n kɛ̀wɛrɛ gwee? À wɛ̀ńma à pì: Pɔ́ kũ ò kɛ̀mɛnɛn ma kɛ̀ńnɛ. 12 Akũ ò
pì: O su ò n yĩ ò n kpáńma. Akũ Samusi pì: À la damɛnɛ kũ áni ma dɛ á zĩdaro. 13 Akũ ò pìnɛ:
Oi! Óni n dɛro. Óni n yĩ kũ bàaomɛ ò n nańnɛ ń ɔĩ. Akũ ò a yĩ̀ kũ bà dufuo mɛ̀n pla ò bò kãao

gbɛ̀wɛɛɛ pìi gũn. 14 Kũ ò kà kãao Gɛrɛwa, akũ Filisitininɔ sù ò daalɛ, òtɛn wiki lɛ́a. Dikiri Nini
sù Samusia, akũ bà kũ ò a yl̀o a ɔnɔa mùna kũ̀, akũ bàa pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ a ɔa. 15 À zaaki gè dufu
gɛrɛwa è, akũ à nàtɛ à sɛ̀ à gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ dɛ̀dɛo. 16 Samusi pì:
Zaaki gɛrɛwan ma gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ dɛ̀dɛo,
zaaki gɛrɛwan ma ń tɔ̃tɔ̃kɔ̃ao.
17 Kũ à yã pìi ò à làka, akũ à gɛrɛwa pìi zùkũna. Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Gɛrɛwa Sɪ̀sɪ̃i.
18 Ími a kũ̀ gbãna, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: N tò makũ n zɔ̀bleri ma zɪ̀i blè manamana, akũ
ń ye mà ga kũ ímio mà lɛ́tɛ Filisitini gyɔfɔrɔdenɔ ɔĩ yá? 19 Luda Gɛrɛwa guwɛɛ lòkotoo pàra, akũ
í bòn. Samusi mì, akũ a wɛ̃̀ndii sù à gbãna lè. Abire yãin òdi gu pì sísi Ɛnakore. À kú Gɛrɛwa
ari kũ a gbãrao. 20 Samusi yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailanɔnɛ ari wɛ̃̀ baro Filisitininɔ kíblemmanagɔrɔ.

16

Samusi Gaza gɛ̃ki gbà gboronaa

1 Samusi gɛ̀ɛ Gaza à karua ke è gwe, akũ à gɛ̃̀ à wutɛ kãao. 2 Ò pì Gazadenɔnɛ: Samusi kú
la. Akũ ò lìka zɔ̃̀ gu pìii, òtɛni a dã wɛ̃tɛ gɛ̃kia gwãani. Ò yl̀tɛ gwãani pìia ò pì: Tó gu dɔ̀, óni a
dɛmɛ. 3 Samusi wùtɛ gwe ari lizãndo, akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ à wɛ̃tɛ gɛ̃ki gbàa kũ̀ kũ a lípɛtɛna mɛ̀n
planɔ à gà à wò kũ a gbãngao lɛɛlɛ. À dà a gɛ̃̀n à gɛ̀ɛ à zùkũna sɪ̀sɪ̃ kũ à arɛ dɔ Ɛblɔnua musu.

Samusi kũ Dɛlilao

4 Abire gbɛra Samusi yè nɔgbɛ̃ kei zaa Sɔrɛki guvutɛn, a tɔ́n Dɛlila. 5 Akũ Filisitini kínanɔ
gɛ̀ɛ ò nɔgbɛ̃ pìi lè ò pìnɛ: Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kpátɛi de ǹ le ǹ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pìi asiri dɔ̃ kũ lákũ óni kɛ nà ò
gbãna mɔnɛo. Tó o a yl̀ bàao o a gbãna bùsa, ó baadi ni n gba andurufu ɔgɔ mɛ̀n wàa sɔɔro kũ
basɔɔroo. 6 Akũ Dɛlila pì Samusinɛ: Ǹ ń gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ asiri omɛnɛ kũ deran oni kɛ nà ò n yĩ
kũ bàao ò n gbãna busao. 7 À wèa à pì: Tó ò ma yĩ kũ kyã yĩda mɛ̀n supplao, abire mɛ́ ani ma
busa màgɔ̃ de lán baadi bà. 8 Filisitini kínanɔ sù Dɛlilanɛ kũ kyã yĩda kũ adi kori kɛroo mɛ̀n
suppla, akũ à a yl̀o. 9 A kũ̀rinɔn utɛna kpɛ́nɛn, akũ Dɛlila pì Samusinɛ: Samusi! Filisitininɔn
zɛ la díee! Akũ à kyã pìnɔ kɛ̃̀kɛ̃ lán bà mùkumukuu bà, odi a gbãna asiri dɔ̃ro.
10 Akũ Dɛlila pìnɛ: Ntɛni ma lalandi kɛ, ntɛn ɛ́kɛ tomɛnɛmɛ. Ǹ omɛnɛ sà lákũ oni n yĩ nà.
11 Akũ à pìnɛ: Tó ò ma yĩ kũ bà gbìgiri dufu kũ odi zĩ kɛo kɔ̀ro, ani ma busa màgɔ̃ de lán baadi
bà. 12 Akũ Dɛlila bàa pìi sɛ̀ à a yl̀o. A kũ̀rinɔn utɛna kpɛ́nɛn, akũ à pì: Samusi! Filisitininɔn zɛ
la díee! Akũ Samusi bà kũ à dɔ a ɔaa pìi kɛ̃̀kɛ̃ lán buu bàa bà. 13 Dɛlila pìnɛ: Ntɛni ma lalandi
kɛ ari tera. Ntɛn ɛ́kɛ tomɛnɛ. Ǹ omɛnɛ sà lákũ oni n yĩ nà? Akũ à pìnɛ: Tó n ma mìkã gbɛ̃̀na
mɛ̀n supplanɔ kũ̀ n dà àsan n tã̀ lán gòdoo bà, tó n káro pɛ̀a, mani busa màgɔ̃ de lán baadi bà.
Dɛlila tò i a sɛ̀, akũ à a mìkã gbɛ̃̀na mɛ̀n suppla pìnɔ kũ̀ à tã̀ lán gòdoo bà 14 à káro pɛ̀a. Akũ à
pì: Samusi! Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ à vù à àsaa pìi gà à wò kũ a mìkão.
15 Dɛlila ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Ndìgɔ̃ pi ń yemai, akũsɔ̃ ndì ma náani kɛroo? N ma lalandii kɛ̀ à kà
gɛ̃̀n aakɔ̃. Ńdi n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ asiri omɛnɛro. 16 Lɛn àdigɔ̃ nakaraa lɛ kũ yã pìi takao lakanaa
sari. Àtɛni a zĩda yɔ́yɔnɛ ari à gɛ̀ɛ à fù mɛnaa à ye à ga. 17 Akũ à yã kũ à kú a swɛ̃̀n ònɛ pínki
sà à pì: Gɛ̃ dí na ma mìia zikiro, zaakũ ò ma kɛ Luda pɔ́ ũmɛ. Tó ò ma mìi bò, ma gbãna ni bo
ma gũn, mani busa màgɔ̃ de lán baadi bà. 18 Kũ Dɛlila è à yã kũ à kú a swɛ̃̀n òarɛ pínki, akũ
à lɛ́gbãzã kɛ̀ Filisitini kínanɔnɛ à pì: À ɛra à su gɛ̃̀n do dɔ, zaakũ à a sĩnda pínki òmɛnɛ sà. Akũ
ò ɛ̀ra ò sù a kĩnaa, ò andurufuu pì kũna. 19 Dɛlila tò i Samusi sɛ̀ a gbála, akũ à gɔ̃gbɛ̃ ke sìsi.
À a mìkã gbɛ̃̀na mɛ̀n suppla pìnɔ bò, akũ à nà busanaaa a gbãna pìi bò. 20 Dɛlila pì: Samusi!
Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ à vù àtɛn da áni kɛ lán yã bà à a zĩda bomɛ. À dɔ̃ kũ Dikiri a tonlo.
21 Akũ Filisitininɔ a kũ̀, ò a wɛ́nɔ bòbo, akũ ò gɛ̀ɛ kãao Gaza. Ò mɔ̀gotɛ̃ kpàtii kpànɛ, akũ ò a
dà àtɛn wísi lɔ́ kpɛ́siran. 22 A mìkã pìi ɛ̀ra à nà kunaa dɔ a bonaa gbɛra.

Samusi ganaa

23 Filisitini kínanɔ kɔ̃ kàkara de ò ń tãna Dagɔni gbagba, akũ òtɛn pɔnna kɛ ò pì: Ó tãna ó
ibɛrɛ Samusi nàwɛrɛ ó ɔĩ. 24 Kũ Filisitininɔ a è, ò ń tãna sáabu kpà ò pì:
Ó ibɛrɛ ó bùsuu dɛ̀,
à ó gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dúgudugu,
akũ ó tãna a nàwɛrɛ ó ɔĩ.
25 Lákũ ń pɔ kɛ̀ nna nà, ò pì: À Samusi sísi à fàai pɔ́ kɛwɛrɛ. Akũ ò a bò kpɛ́siran à yáadɔyã
kɛ̀ńnɛ.
Kũ ò a zɛ̀ kpɛ́ gbɛ̀gbanɔ dagura, 26 à pì kɛfɛnna kũ à a ɔ kũnaanɛ: Ǹ gɛ́ kũmao gbɛ̀gba kũ
ò kpɛ́ kũnanɔ sarɛ de mà ɔ nanaa mà gbãna lea. 27 Tãnakpɛ pìi pà, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔn kú

gwe kũ Filisitini kínanɔ ń pínki. Gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ́ pìi musu kà gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro, kũ ò sù Samusi fàai gwa.
28 Samusi wɛ́ kɛ̀ Dikiria à pì: Dikiri Luda, ǹ tó ma yã dɔngu. Luda, ǹ ma gba gbãna gɛ̃̀n do
dɔ de mà fĩna boo Filisitininɔa ma wɛ́ mɛ̀n pla yã musu. 29 À ɔ nàna gbɛ̀gba mɛ̀n pla kũ ò kpɛ́
pì kũna guraguranɔa, a ɔpla kú a doa a ɔzɛ kú a doa dɔ. 30 À pì: Ǹ tó mà ga kũ Filisitininɔo!
À kutuu kɛ̀, akũ à ɔ yĩ̀paa kũ gbãnao, akũ kpɛ́ pìi gbòro à sì Filisitini kínanɔa kũ gbɛ̃ kũ ò kú
a gũnnɔ ń pínki. Gbɛ̃ kũ Samusi ń dɛdɛ a gagɔrɔanɔn dasi de gbɛ̃ kũ à ń dɛdɛ gɔrɔ kũ à kú kũ
wɛ̃̀ndiiola. 31 A dakũnanɔ kũ a de bedenɔ sù ń pínki ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò tào, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ
a de Manɔa pɔ́o, Zɔra kũ Ɛsɛtaoluo dagura. À yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailanɔnɛ ari wɛ̃̀ baro.

RUTU

Naomi kũ Rutuo

1 Gɔrɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ tɛn kí ble Isarailanɔ bùsun, nàa gɛ̀, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bò Bɛtilihamu, Yudanɔ
bùsun, à gɛ̀ɛ à gɔrɔ pla kɛ̀ Mɔabunɔ bùsun kũ a nanɔo kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ. 2 Gɔ̃gbɛ̃ pì
tɔ́n Ɛlimɛlɛki. A nanɔ tɔ́n Naomi. A nɛ́nɔ tɔ́n Malonu kũ Kiliɔ̃o. Ɛflata bùsu gbɛ̃nɔmɛ. Ò gɛ̀ɛ
Mɔabunɔ bùsun, akũ ò kú gwe. 3 Gwen Naomi zã Ɛlimɛlɛki gàn, akũ à gɔ̀̃ gwe kũ a nɛ́ gbɛ̃nɔn
pla pìnɔo. 4 Ò Mɔabu nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ nɔnɔ ũ, a do tɔ́n Opa, a do sɔ̃ Rutu. Ò kú gwe lán wɛ̀̃ kuri taka
bà, a gbɛran 5 Malonu kũ Kiliɔ̃o gà ń pla ń pínki, akũ Naomi gɔ̀̃ gɔ̃ sari nɛ́nɔ sari.

6 Kũ à kú Mɔabunɔ bùsun gwe, à mà kũ Dikiri a gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwà à ń gbá pɔ́ble, akũ à soru
kɛ̀ à ta kũ a nɛ́ nanɔ pìnɔo. 7 Akũ à fùtɛ gu kũ à kunwa à dà zɛ́n kũ a nɛ́ nanɔ pìnɔo, òtɛn tá
Yudanɔ bùsun. 8 Akũ à pì a nɛ́ nanɔ pìnɔnɛ: À ɛra à tá á danɔ kĩnaa. Dikiri gbɛ̃kɛ kɛárɛ lákũ a kɛ̀
á gɔ̃ kũ ò gànɔnɛ nà kũ makũo. 9 Dikiri tó á baadi ɛra à zã kɛ à vutɛki le. Kũ à lɛ́ zàḿma, akũ ò
ɔ́ɔ dɔ̀ manamana. 10 Ò pìnɛ: Óni gɛ́ kũnwo n gbɛ̃nɔ kĩnaamɛ. 11 Akũ à pì a nɛ́ gyaanɔ pìnɔnɛ: À
ɛra! Bɔ́yãi áni gɛ́ kũmaoo? Mani ɛra mà nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i de à le à zã kɛḿma dɔn yá? 12 À ɛra à tá!
Ma zĩ kṹ̀, mani le mà zã kɛ doro. Bee tó ma pì mani wɛ́ dɔ zãkɛnaai, akũ ma lè ɔkɔsiala ma
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì kãao, 13 áni fɔ̃ à ń dã ari ò kɛ zɔ̃kɔ̃ yá? Áni fɔ̃ àgɔ̃ kun pose ń yãi yá? Oi, ma nɛ́nɔ!
Dikiri kpɛ lìmɛnɛmɛ. Yã kũ à á lé pì dí kɛmɛnɛ nnaro fá!

14 Ò ɛ̀ra ò nà ɔ́ɔ dɔa, akũ Opa lɛ́ zà a zã daa, ama Rutu gì à nàa. 15 Akũ Naomi pìnɛ: Ǹ gwa,
n gbɛ̃ndo tɛn tá a gbɛ̃nɔ kũ a tãnanɔi. Ǹ ɛra ǹ tá kãao. 16 Akũ Rutu pìnɛ: Ǹsun nakarama mà
n tó mà táro. Gu kũ n gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛn, ónigɔ̃ lɛɛlɛmɛ. Gu kũ n kipan, gwen mani kipan. N gbɛ̃nɔ
ni gɔ̃ ma gbɛ̃nɔ ũ, n Luda ni gɔ̃ ma Luda ũ. 17 Gu kũ n gan, gwen mani gan ò ma vĩ gwe. Ga
baasiro pɔ́ke ni ó kɛ̃kɔ̃aro. Tó ma kɛ̃mma, Dikiri yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Kũ Naomi è à zɛ̀o kũ
à tá kãáomɛ, adi yãke onɛ doro.

19 Akũ ń pla ń pínki ò gɛ̀ɛ arɛ ari ò kà Bɛtilihamu. Kũ ò kà gwe, wɛ̃tɛ wã̀ ń yã musu.
Gbɛ̃nɔ pì: Naomin gwe sɔ̃ yá? 20 Akũ à pìńnɛ: Àsungɔ̃ ma sísi Naomi doro, séde Mara, zaakũ
Gbãnasĩndapinkide pɔsirayã kɛ̀mɛnɛ. 21 Ma gɛ wɛ̃tɛa kũ pɔ́nɔ, akũ Dikiri sù kũmao ɔkori.
Bɔ́ yã mɛ́ à tò áni ma sísi Naomii? Dikiri bò ma kpɛmɛ, Gbãnasĩndapinkide pì yã'ũmmanaa
kpàmai. 22 Lákũ Naomi sù kũ Mɔabunɔ bùsuuo nàn gwe kũ a nɛ́ nanɔ Rutu, Mɔabu burio. Ò
kà Bɛtilihamu gɔrɔ kũ ò nà nagãkɛ̃naaamɛ.

2

Rutu dakarɛna kũ Bɔazao

1 Naomi zã Ɛlimɛlɛki bɛ gɔ̃gbɛ̃ ke kun, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ aruzɛkɛdemɛ, a tɔ́n Bɔaza. 2 Mɔabu nɔgbɛ̃
Rutu pì Naominɛ: Ǹ tó mà gɛ́ bura nagã kɔ̃nɔ wɛ màgɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ kũ à ma wɛ̃nda gwà kpɛ. Akũ à
pì a nɛ́ gyaanɔ pìinɛ: Ǹ gɛ́! 3 Akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ nagã kɔ̃nɔ wɛ bura, àdigɔ̃ tɛ́ pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛ. Akũsɔ̃
bura kũ à gɛ̀ɛn pì bi Ɛlimɛlɛki danɛ Bɔaza buramɛ. 4 Akũ Bɔaza bò Bɛtilihamu. Kũ à kà gwe,
à fɔ kpà pɔ́kɛ̃rinɔa à pì: Dikiri gɔ̃ kú kãáo! Akũ ò pìnɛ: Dikiri arubarika dangu! 5 Bɔaza pì a
zĩkɛri kũ à de a pɔ́kɛ̃rinɔ gwàri ũnɛ: Dí mɛ́ à nɔkpare direkũ vĩi? 6 Akũ à wèa à pì: Nɔkpare pì
bi Mɔabu nɔgbɛ̃ kũ Naomi bò kãao Mɔabunɔ bùsun à sù kãaomɛ. 7 À pì mà tó à nagã kɔ̃nɔ wɛ
pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛ, akũ àtɛn zĩ kɛ zaa kɔnkɔ. Teran à sù kámma bo fíti kuta gũn.

8 Akũ Bɔaza gɛ̀ɛ à pì Rutunɛ: Ǹ ma yã ma. Ǹsun gɛ́ nagã kɔ̃nɔ wɛ bura pãnden doro. Ǹsun
gɛ̃tɛwálaro. Ǹ gɔ̃ la kũ ma nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. 9 Ǹ wɛ́ dɔ zĩ kũ òtɛn kɛa ǹgɔ̃ tɛ́ ń kpɛ. Ma ò ma
kɛfɛnnanɔnɛ ò su wari dɔmmaro. Tó ími tɛni n dɛ, ǹ gɛ́ ǹ í kũ ò kà orozãnɔn mi. 10 À kùtɛnɛ à
mìi nàtɛ à pì: À kɛ̀ dera makũ kũ buri pãnde nɔgbɛ̃n ma ũ, n laakarii dɔ̀ma, akũ n yã mana
kɛ̀mɛnɛɛ? 11 Akũ Bɔaza wèa à pì: Ò yã kũ n kɛ̀ n zã danɛ n zã ga gbɛra òmɛnɛ pínki, lákũ n n de
kũ n dao tò nà kũ n bùsuuo, akũ n su n vutɛ gbɛ̃ kũ ń ń dɔ̃ yãronɔ tɛ́. 12 Dikiri fĩna bonnɛ yã kũ
n kɛ̀ɛ musu. Lákũ n su n sɔtɔ Dikiri Isarailanɔ Luda oruu gũn nà, à a fĩna bonnɛ manamana.
13 Rutu pì: Baa, n yã mana kɛ̀mɛnɛ fá! N ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, n yã nna ò makũ n zĩkɛriinɛ,
bee kũ n zĩkɛrinɔ doken ma ũro.

14 Pɔ́blegɔrɔ Bɔaza pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ pɔ́ ble la ǹgɔ̃ burodi zɔ̃ dòoa. Akũ à vùtɛ pɔ́kɛ̃rinɔ sarɛ. Bɔaza
pɔ́blewɛ kpatanaa kpàa, akũ à pɔ́ blè à kã̀ ari a kpara gɔ̀̃. 15 Kũ à fùtɛ àtɛn gɛ́ pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ, akũ
Bɔaza ò kɛfɛnnanɔnɛ à pì: Bee tó àtɛn pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ nagã kũ à katɛna tɛ́, àsun wɛ́'i daaro. 16 À a
sà kenɔ bobonɛ nagã gũn à tó à a kɔ̃nɔ wɛ. Àsun pataaro.

17 Akũ à pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ̀ ari ɔkɔsi. Kũ à zɔ̃̀ à a wɛ́ bò, à kà toko lɛ́ do taka bà. 18 Kũ à sɛ̀ à tào bɛ,
akũ à pɔ́ kũ à a kɔ̃nɔ wɛ̀ pìi mɔ̀ a zã danɛ. À pɔ́ble kpara kũ à gɔ̃̀ pìi kpàa dɔ. 19 Akũ a zã da
a là à pì: Mákpan n pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ̀n gbãraa? N zĩ kɛ̀ máa? Luda arubarika da gbɛ̃ kũ à laakarii
dɔ̀mman. Akũ à gbɛ̃ kũ à zĩ kɛ̀ a bura yã ònɛ à pì: Gbɛ̃ kũ ma zĩ kɛ̀ a bura gbãra tɔ́n Bɔaza.
20 Akũ Naomi pì: Ma Dikiri sáabu kɛ̀! À kpɛ́ àtɛn gbɛ̃kɛ kɛ ókɔ̃nɔ kũ ó bɛ̃nɛnɔnɛ kũ ó gbɛ̃ kũ ò
gànɔ. Akũ à ɛ̀ra à pì: Gbɛ̃ pì bi ó danɛ kãni buri mɛ̀n domɛ. 21 Akũ Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutu pì: À
pìmɛnɛ mà na a zĩkɛrinɔa ari ò gɛ́ pɔ́ kɛ̃ ò lákao. 22 Akũ Naomi pì a nɛ́ gyaanɔ pìinɛ: À mana ǹ
gɛ́ kũ a nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ de òsun wari dɔmma bura pãnde gũnlo yãi. 23 Akũ à nà Bɔaza nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔa. Àdigɔ̃ pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ ń kpɛ ari ò gɛ̀ɛ ò nagã kũ gbadoo kɛ̃̀ ò làka. À kú a zã da bɛamɛ.

3

Rutu kũ Bɔazao zaa pɔ́wɛgbɛ̃kia

1 Naomi pì a nɛ́ gyaanɔ pìinɛ: À mana mà bɛ wɛtɛnnɛ, gu kũ ĩni le ǹgɔ̃ kunwa aafia. 2 Bɔaza
kũ ń kú kũ a zĩkɛrinɔ bi ó danɛnloo? Àkũ mɛ́ àtɛn pɔ́wɛ gbɛ̃ ɔkɔsiala. 3 Ǹ zú o ǹ nísi dɔkɔ. Ǹ n
aso mana da ǹ gɛ́ pɔ́wɛgbɛ̃kia. Ǹsun tó à dɔ̃ ń kú gwero ari à pɔ́ blè à í mì à làkao. 4 Tó à wùtɛ,
ǹ gu kũ à wùtɛn gwa, ǹ gɛ́ ǹ a biza lɛ́ sɛ́ ǹ wútɛ a gbá sarɛ. Ani yã kũ ĩni kɛ onnɛ. 5 Akũ à pìnɛ:
Yã kũ n ò pínki, mani kɛmɛ. 6 Akũ à gɛ̀ɛ pɔ́wɛgbɛ̃kia à yã kũ a zã da ònɛɛ pìi kɛ̀ pínki.
7 Bɔaza pɔ́ blè à í mì, a pɔ kɛ̀ nna. À gɛ̀ɛ à wùtɛ pɔ́wɛ tuku sarɛ dire kpa, akũ Rutu lɔɔtɛ̀i tɛɛnɛ,
à biza gò a gbáa à wùtɛ gwe. 8 Lizãndo kũ Bɔaza kɛ̀ gìri, à vù kũ io à lìtɛ, akũ à lè nɔgbɛ̃ mɛ́ à
wutɛna a gbá sarɛ. 9 Kũ à pì, dímɛɛ, akũ Rutu wɛ̀a à pì: N zĩkɛri Rutumɛ. Ǹ n biza lɛ́ kúmala,
zaakũ ma danɛ kãni kũ ani ma bomɛ n ũ. 10 À pìnɛ: Dikiri arubarika dangu! Gbɛ̃kɛ kũ n
kɛ̀ kpɛkpɛ díkĩna de a káakupɔla. Ńdi gɛ́ kɛfɛnna wɛtɛro, takaside kesɔ̃ aruzɛkɛde. 11 Ǹsun tó
vĩna n kũro. Pɔ́ kũ n wɛ́ kɛ̀ pínki, mani kɛnnɛ, zaakũ wɛ̃tɛdenɔn dɔ̃ kũ nɔ manamɛ n ũ ń pínki.
12 Yãpuramɛ! N danɛn ma ũ, ama danɛ kãni pãnde kun à kãni demala. 13 Ǹ i la gwãaniala,
zia kɔnkɔ tó à ye à n bomɛ, à mana, à n bo. Ama tó adi wero, ma sì kũ Dikirio mani n bo. Ǹ
i la ari gu dɔ.
14 À wutɛna a gbá sarɛ gwe ari gudɔo, akũ à fùtɛ ari gu gɔ̃ gɛ́ kɛ̃, zaakũ Bɔaza pìnɛ àsun tó
gbɛ̃ke dɔ̃ kũ à sù pɔ́wɛgbɛ̃kiaro. 15 À pìnɛ dɔ: Ǹ n pɔ́dangãa poro ǹgɔ̃ kũna. Kũ à kũna, akũ
Bɔaza nagã kànɛ zaka lɛ́ suddo à dìnɛ, akũ à tào bɛ. 16 Kũ à kà bɛ, à zã da a là à pì: Yã kɛ̀ deraa?
Akũ à yã kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kɛ̀nɛɛ ònɛ pínki, 17 à pì: À ma gba nagã zaka lɛ́ suddo díkĩnamɛ. À pì à
mana mà tá ma zã da kia ɔkoriro. 18 Akũ Naomi pì: Ǹ vutɛ tɛɛnɛ ari ǹ yã pì lakana dɔ̃, zaakũ
gɔ̃gbɛ̃ pì ni kámma bo gbãra yã pì lakanaa sariro.

4

Rutu zãkɛna kũ Bɔazao

1 Bɔaza gɛ̀ɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ à è danɛ kãni bòri kũ à a yã òo pì tɛn su. Akũ à pì: Ma
gbɛ̃, ǹ mɔ́ ǹ vutɛ. 2 Akũ à wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri à pì ò vutɛ. 3 Akũ à pì danɛ kãni kũ
ani a sura ba pìinɛ: Naomi kũ à sù kũ Mɔabunɔ bùsuuo tɛni ó vĩ̀ni Ɛlimɛlɛki bura kpado yía.
4 Akũ ma è à mana mà a yã onnɛ, de ǹ lú ó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò vutɛna lanɔ wára. Tó ń ye ǹ lúmɛ,
ǹ lú. Tó ń ye ǹ lú sɔ̃ro, ǹ omɛnɛ mà ma, zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ń a luna zɛ́ vĩ. Tó n bakanlo, séde
makũ mà lú. Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Mani lú. 5 Akũ Bɔaza pì: Tó n bura pìi lù Naomi kũ Mɔabu
nɔgbɛ̃ Rutuoa, ĩni gbɛ̃ kũ à gà gyaanɔ le dɔ, de a tɔ́ le à gɔ̃ a túbia. 6 Akũ danɛ kãni bòrii pìi
pì: Tó lɛn à de lɛ, mani lúro, de màsun ma zĩda túbi yakaro yãi. Ǹ n pɔ́ lú, zaakũ mani fɔ̃ mà
lúro. 7 Isarailanɔ bùsun yã tó gbɛ̃ tɛn bura lú ke tó àtɛni a lilin kɛ, tó àtɛn yã mì láka, àdi a
kyate gbá do bo à kpá gbɛ̃amɛ yã pì lakana sèeda ũ Isarailanɔnɛ. 8 Kũ danɛ kãni bòrii pìi pì
Bɔazanɛ à lú, akũ à a kyate bò à kpà Bɔazaa. 9 Akũ Bɔaza pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔnɛ kũ gbɛ̃ kparanɔ
ń pínki: Ákɔ̃nɔmɛ sèedadenɔ ũ gbãra, kũ ma Ɛlimɛlɛki kũ Malonuo kũ Kiliɔ̃o pɔ́nɔ lù Naomia
pínki. 10 Akũ ma Malonu gyaanɔ Rutu, Mɔabu nɔgbɛ̃ lè nɔ ũ dɔ, de gbɛ̃ kũ à gàa pì tɔ́ le àgɔ̃ kú
a túbia, de a tɔ́ sún ga a gbɛ̃nɔ tɛ́ ke a wɛ̃tɛ díkĩna gũnlo. Ákɔ̃nɔmɛ yã pìi sèedadenɔ ũ gbãra.
11 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú gãnu gũnnɔ pì ń pínki: Ókɔ̃nɔmɛ sèedadenɔ ũ. Dikiri tó
nɔgbɛ̃ kũ àtɛn gɛ̃ n ɔnn pì gɔ̃ lán Rahila kũ Leao bà, kũ ò Isarailanɔ buri kɛ̀. Ani tó ǹ gbãna kũ
Ɛflata bùsun ǹ tɔ́ bo Bɛtilihamu. 12 Dikiri tó buri kũ ani kpámma kũ nɔgbɛ̃ pìionɔ gɔ̃ lán Pɛrɛzi
kũ Tama ì Yudanɛɛ burinɔ bà.

Dauda buri bozirɛ

13 Akũ Bɔaza Rutu sɛ̀ nɔ ũ. À wùtɛ kãao, akũ Dikiri tò à nɔ̀ɔ sì, akũ à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 14 Akũ
nɔgbɛ̃nɔ pì Naominɛ: O Dikiri sáabu kɛ̀, adi n tó buri sari gbãraro. Luda tó nɛ́ pì tɔ́ bo
Isarailanɔ tɛ́. 15 Ani n laakari kpátɛnnɛ, ani n gwa n zĩkũnaa gũn, zaakũ n nɛ́ gyaanɔ kũ à

yenyĩ mɛ́ à a ìnnɛ, akũsɔ̃ à manannɛ de nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔla. 16 Akũ Naomi nɛ́ pìi sɛ̀
à kpà a kùla à gɔ̃̀ a gwàri ũ. 17 Akũ nɔgbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ pì: Ò nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì Naominɛ. Akũ ò tɔ́
kpànɛ Ɔbɛdi. Àkũmɛ Yɛsɛ de, Dauda dizi ũ.
18 Pɛrɛzi burinɔ tɔ́n dí:
Pɛrɛzi mɛ́ à Ɛzɛrɔnu ì,
19 Ɛzɛrɔnu Ramu ì, Ramu Aminadabu ì,
20 Aminadabu Nasɔ̃ ì, Nasɔ̃ Salamɔ ì,
21 Salamɔ Bɔaza ì, Bɔaza Ɔbɛdi ì,
22 Ɔbɛdi Yɛsɛ ì, akũ Yɛsɛ Dauda ì.

SAMUƐLI TAKADA KAAKU

Samuɛli 1:1-7:17
Solu 8:1-15:35
Solu kũ Daudao 16:1-31:13

Ɛlɛkana kũ a gbɛ̃nɔ

1 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Rama, Ɛflaimu bùsu gusĩsĩden. Zufu burimɛ, a tɔ́n Ɛlɛkana, Yeroamu nɛ́mɛ.
Ɛflaimu buri kũ òdi pi Zufu pì mɛ́ à Tohu ì, akũ Tohu Ɛliu ì, akũ Ɛliu Yeroamu pìi ì. 2 Ɛlɛkana
nɔnɔ vĩ mɛ̀n pla, a káaku tɔ́n Ana, a plade tɔ́n Penina. Penina mɛ́ à nɛ́nɔ vĩ, Ana sɔ̃ à nɛ́ vĩro.
3 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo gɔ̃gbɛ̃ pìi dì bo a wɛ̃tɛ gũn à gɛ́ donyĩ kɛ Dikiri Zɩ̃̀karidenɛ zaa Silo à sa oa. Ɛli
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n planɔ Ɔfini kũ Finɛasio kú gwe Dikiri gbàgbarinɔ ũ. 4 Gɔrɔ kũ Ɛlɛkana sa ò, àdi a
nɔ̀bɔ kpá a nanɔ Peninaa kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, 5 akũ àdi a lɛu pla kpá Anaa
kũ à yei yãi, bee kũ Dikiri à kɛ̀ para ũ. 6 A gɔ̃ba pì sɔ̃, àdigɔ̃ a fobo a parakɛna yãi, de à a nɛ̀sɛ
futɛnɛ. 7 Lɛn àdigɔ̃ kɛnɛ lɛ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo. Tó Ana gɛ̀ɛ Dikiri kpɛ́ gũn, a gɔ̃ba pìi dì a fobo, akũ àdi
ɔ́ɔ dɔ ari à fua à pɔ́ ble. 8 Akũ a zã dì a lá: Ana, bɔ́ mɛ́ à n le, ntɛn ɔ́ɔ dɔ, ńdi pɔ́ bleroo? À kɛ̀
dera n nɛ̀sɛɛ yàkaa? Má dennɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n kurilaroo?
9 Zĩkea kũ ò kú Silo, ò pɔ́ blè ò làka, sa'ori Ɛli vutɛna gbàaa Dikiri kpɛ́ kpɛ́lɛlɛa, akũ Ana
fùtɛ 10 kũ nɛ̀sɛyakana zɔ̃kɔ̃ɔo, à wɛ́ kɛ̀ Dikiria kũ ɔ́ɔdɔo manamana. 11 Akũ à lɛ́ kɛ̀ Dikiria à
pì: Dikiri Zɩ̃̀karide, ǹ tó makũ n zɔ̀bleri yã dɔngu! Ǹ ma wɛ̃nda gwa! Tó ma yã dí sãnguro,
akũsɔ̃ n ma gba nɛ́gɔ̃gbɛ̃, mani a kpámma n pɔ́ ũ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n, gɛ̃ ni na a mìia zikiro. 12 Kũ
a wɛ́kɛna Dikiriaa pì tɛn lákaro, akũ Ɛli tɛni a lɛ́ gwa tíii. 13 Ana tɛn adua pì kɛ a swɛ̃̀ɛ gũn, a lɛ́
mɛ́ àtɛn kɛ zúkizuki, adi yã o à bò a lɛ́n gbɛ̃ke màro. Ɛli tɛn da wɛ̃ tɛni a dɛmɛ, 14 akũ à pìnɛ: Wɛ̃
nigɔ̃ n dɛ ari bɔrɛmɛɛ? Ǹ mì kɛ̃ wɛ̃a. 15 Akũ Ana wèa à pì: Adi kɛ lɛnlo Baa! Nɔgbɛ̃ pɔsiraden
ma ũ, mádi wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Matɛni ma yã'ũmmananɔ o Dikirinɛmɛ. 16 Ǹsun makũ n
zɔ̀bleri ditɛ nɔgbɛ̃ pã ũro. Ma nɛ̀sɛ yakana kũ ma kunna bídi gũnwo mɛ́ à tò matɛn wɛ́ kɛ la
ari tera. 17 Akũ Ɛli pìnɛ: Ǹ tá aafia. Isarailanɔ Luda n gba pɔ́ kũ n wɛ́ kɛ̀aa. 18 Akũ Ana pì: Ǹ
tó makũ n zɔ̀bleri yã kángu. Akũ à tà à pɔ́ blè a ãnn wère.

Samuɛli inaa

19 Kũ gu dɔ̀, ò fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ ò gɛ̀ɛ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ. Akũ ò ɛ̀ra ò tà ń wɛ̃tɛa Rama. Kũ
Ɛlɛkana wùtɛ kũ a nanɔ Anao, a yã dɔ̀ Dikirigu. 20 Gɔrɔ birean à nɔ̀ɔ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́
kpànɛ Samuɛli, zaakũ à pì: Ma a wɛ́ kɛ̀ Dikiriamɛ.
21 Akũ Ɛlɛkana fùtɛ kũ a bedenɔ ń pínki, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ sa kũ òdi o wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo o Dikiria, ò lɛ́
kũ ò gbɛ̃̀nɛ fĩna bo. 22 Ama Ana dí gɛ́ro. À pì a zãnɛ: Tó nɛ́ pìi kɛ̃̀, akũ mani gɛ́ a mɔ Dikirinɛ,
anigɔ̃ kú gwe gɔrɔ sĩnda pínki. 23 Akũ a zã pìnɛ: Lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà ǹ kɛ. Ǹ mɛna ari à kɛ̃.
Dikiri tó yã pì kɛ. Akũ nɔgbɛ̃ pì a nɛ́ gwà ari à gɛ̀ɛ à kɛ̃̀o.
24 Kũ à kɛ̃̀, akũ à a sè à gɛ̀ɛ kãao Dikiri kpɛ́n Silo kũ zùsa wɛ̃̀ aakɔ̃o kũ wísitio konko do kũ
sèwɛ̃o tùru do. Nɛ́ pìi kɛ̀ kɛfɛnna ũ. 25 Kũ ò zùsaa pìi kùtu kpà, akũ ò gɛ̀ɛ kũ nɛ́ pìio Ɛli kĩnaa.
26 Akũ Ana pìnɛ: Baa, ǹ gaafara kɛmɛnɛ! Kũ n kunnaao makũmɛ nɔgbɛ̃ kũ à zɛ la matɛn wɛ́ kɛ
Dikiria n wára ũ. 27 Nɛ́ díkĩnan ma wɛ́ kɛ̀ Dikiria, akũ à ma gba pɔ́ kũ ma gbɛ̀kaaa pìi. 28 Abire
yãin ma su a kpá Dikiria, de àgɔ̃ kun a pɔ́ ũ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n. Akũ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ gwe.

2

Ana aduakɛnaa
(Luk 1:46-55)

1 Akũ Ana aduaa kɛ̀ à pì:
Ma nɛ̀sɛ tɛn yáa dɔ Dikiria,
ma mì dana ía Dikiri yãi.
Matɛn woo kɛ ma ibɛrɛnɔa,
ma pɔ kɛ̀ nna, kũ à ma sura bà.
2 Gbɛ̃ke kú adona lán Dikiri bàro,
gbɛ̃ke kun lán a bàro,
gbɛ̀si ke kun lán ó Luda bàro.
3 Àsun yã bɔtɛ kũ yɔ̃nkɔoro,
àsun tó zĩda bina yã bo á lɛ́nlo,
zaakũ Dikiri Ludamɛ yãdɔ̃ri ũ,
àkũ mɛ́ àdi ó yãkɛnanɔ yɔ̃ à gwa.
4 Gɔ̃sa gbãnanɔ sá ɛ̀'ɛ,

ama gbɛ̃ funanɔ gbãna asa dɔ ń pi.
5 Gbɛ̃ kãna tɛn a zĩda aya kɛ póble yãi,
ama nà tɛn gbɛ̃ kũ àtɛni a dɛ yã dɛ doro.
Para nɛ́ ì mɛ̀n suppla,
ama nɛ́dasi'irii gɔ̃̀ wɛ̃nda.
6 Dikiri mɛ́ àdi tó gbɛ̃ ga,
akũsɔ̃ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ kun.
Àkũ mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɛ̃ bùsuu gũn,
akũsɔ̃ àdi gɛ̀ vu.
7 Dikiri mɛ́ àdi su kũ takasio kũ kunna nnao,
àdi ɔ tɔ̃ gbɛ̃kenɔa, àdi gbɛ̃kenɔ sɛ́ lei.
8 Àdi wɛ̃ndadenɔ bo bùsutitin,
àdi takasidenɔ bo tuburan.
Àdi ń vutɛ gu dokɔ̃nɔ kũ kínɛnɔ,
àdi tó ò kpata ble kũ gakurio.
Zaakũ zĩtɛ pɛ́tɛkinɔ bi Dikiri pɔ́mɛ,
akũ à andunia kàtɛa.
9 Àdi a gbɛ̃nɔ gbápɛtɛki dãkpãńnɛ,
àdi yãvãnikɛrinɔ dúgu zɔ̃ gusiran.
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ɔsi nɛ kũ a zĩda gbãnaoro.
10 Dikiri ni a ibɛrɛnɔ ú lɔ́,
ani pata a ibɛrɛnɔa zaa musu,
ani yãkpatɛ kɛ kũńwo ari andunia lɛ́zɛkia.
Ani kína kũ à kàa gba gbãna,
ani gbɛ̃ kũ à sɛ̀ɛ pìi mì da ía.
11 Akũ Ɛlɛkana tà a bɛ wɛ̃tɛa Rama, akũ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìi gɔ̃̀, àtɛn zĩ kɛ Dikirinɛ kũ sa'ori Ɛlio.

Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

12 Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ bi nɛ́ pãsĩnɔmɛ, òdi Dikiri daro. 13 Yã kũ sa'orii pìnɔ dì kɛńnɛn dí. Tó gbɛ̃
sa ò, gɔrɔ kũ àtɛn nɔ̀bɔɔ pì fùfu kɛ, sa'ori ìba ke dì su kũ saka gɛ̃̀nɛ aakɔ̃deo kũna. 14 Akũ àdi
sí ta gũn ke oro ke mɔ̀'oro, akũ sa'ori dì pɔ́ kũ saka pìi bòo sɛ́ a pɔ́ ũ pínki. Lɛn òdi kɛ Isaraila
kũ ò sù Silonɔnɛ lɛ ń pínki. 15 Bee ari ògɔ̃ gɛ́ nɔ̀bɔ kpá tɛ́a a nísi láka, sa'ori ìba ke dì su à pi
gbɛ̃ kũ à sa òo pìinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kpá sa'oria à kpá tɛ́a, zaakũ ani we à nɔ̀bɔ fùfukɛna símmaro, sé
a búsu. 16 Tó gbɛ̃ pìi pìnɛ áni nɔ̀bɔ kpá tɛ́a gĩa a nísi láka, gbasa pɔ́ kũ à yei à sɛ́ sà, akũ ìbaa pìi
dì pi: Oi! Ǹ kpáma gɔ̃̀nɔ! Tó n gi, mani bo kũ gbãnao. 17 Kɛfɛnna pìnɔ durunna zɔ̃kɔ̃ Dikirinɛ
manamana, zaakũ òtɛni a sa'onɔbɔ gya bomɛ.
18 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ àdigɔ̃ zĩ kɛ Dikirinɛ kũ uta lokommao dana. 19 A da dì uta gyaba
fítinna zɔ̃nɛ. Tó àtɛn su sa o kũ a zão wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo, akũ àdi suonɛ. 20 Ɛli dì sa mana o Ɛlɛkananɛ
kũ a nɔ pìio à pi: Dikiri n gba nɛ́ dɔ kũ n nɔ pìio, nɛ́ kũ à a wɛ́ kɛ̀ akũ à kpà Dikiriaa pìi gɛ̃nɛ ũ.
Akũ òdi tá ń bɛa. 21 Akũ Dikiri arubarikaa dà Ananɛ, à ɛ̀ra à nɛ́ ì mɛ̀n sɔɔro, gɔ̃gbɛ̃ aakɔ̃, nɔgbɛ̃
pla. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ àtɛn zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri ɔĩ.
22 Ɛli zĩ kũ̀ yúkuyuku, à yã kũ a nɛ́nɔ tɛn kɛ Isarailanɔnɛ mà pínki kũ lákũ òdi wútɛ kũ nɔgbɛ̃
kũ òdigɔ̃ zĩ kɛ dakarɛki kuta kpɛ́lɛlɛanɔo nà. 23 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ mɛ́ à tò átɛn yã kɛ lɛɛ? Ma
mà gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á yãvãnikɛna o. 24 Àsun kɛ lɛro ma nɛ́nɔ! Baaru kũ ma mà kũ àtɛn
dagula Dikiri gbɛ̃nɔ tɛ́ pì manaro. 25 Tó gbɛ̃ durunna kɛ̀ a gbɛ̃dakenɛ, Luda ni a yã gɔ̃gɔ̃, ama
tó gbɛ̃ durunna kɛ̀ Dikirinɛ, dí mɛ́ ani kútɛ kɛnɛɛ? Akũ ò gì ń de yã mai, zaakũ Dikiri zɛ̀ kũ
ń dɛdɛna yãomɛ. 26 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃, àtɛn zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn kara. Àdigɔ̃ nna kũ Dikirio kũ gbɛ̃
sĩnda pínkio.

Àlesi bɛ̃̀nɛ dɔna Ɛli bedenɔa

27 Akũ Luda gbɛ̃ke sù à pì Ɛlinɛ: Dikiri pì, gɔrɔ kũ n dizi Haruna bedenɔ tɛn zɔ̀ ble
Firi'aunanɛ zaa Misila, a bo a suḿma tɛ̃tɛ̃tɛ̃, 28 Isaraila burinɔ tɛ́ pínki n dizi Harunan a
sɛ̀ a gbàgbari ũ. Akũ à a gbagba, à turaretiti kàarɛ tɛ́n kũ sa'o'utao dana. Dikiri pì, a sa'opɔ kũ
Isarailanɔ dì kpáta kpà a burinɔa pínki. 29 Dikiri pì, bɔ́ mɛ́ à tò adì a sa'ona nɔ̀bɔ zɔ̃ kũ gbáo
kũ gba kũ a dìtɛ ò suoarɛ a kpɛ́ gũnwoo? À pì, bɔ́yãi ndì n nɛ́nɔ ditɛ deala, akũ átɛn mɛ̀ kpá
kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ sa'ona nɔ̀bɔ manaoo? 30 Abire yãi Dikiri Isarailanɔ Luda pì, a dìtɛ yã n
burinɔ kũ n dizi burinɔ mɛ́ ògɔ̃ a gbagba ari gɔrɔ sĩnda pínki, ama tera adì we abirekũi doro.
À pì, gbɛ̃ kũ à a kpe tàn áni bɛ̀ɛrɛ línɛ, gbɛ̃ kũ à a gya bò áni kɛ pɔ́ ũro. 31 Ǹ ma! À pì, gɔrɔke
ni su, áni n bɛ gbãna símma kũ n de bɛ pɔ́o. Mare zĩ ke nigɔ̃ kú n ɔnn doro. 32 Ĩni wari e a
bɛa. Bee tó a arubarikaa pìsi Isarailanɔa ń pínki, mare zĩ ke nigɔ̃ kú n ɔnnlo ari gɔrɔ sĩnda
pínki. 33 N ɔndenɔ ni gaga zɛ́gbãn ń pínki. N gbɛ̃ kũ adi a bo a gbagbazĩ gũnlo ni tó n wɛ́ bobo

kũ ɔ́ɔdɔo, n pɔ ni sira kũ. 34 N nɛ́ gbɛ̃nɔn pla Ɔfini kũ Finɛasio ni gaga gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ ń pínki.
Abirekũ nigɔ̃ dennɛ sèeda ũ kũ yã kũ a ò ni kɛ pínki. 35 Dikiri pì, áni gbɛ̃ sɛ́ sa'ori náanide ũ,
ani a pɔyenyĩna kɛ lákũ á yei nà. Áni a burinɔ gba gbãna gíngin, anigɔ̃ zĩ kɛ kína kũ áni kánɛ
ari gɔrɔ sĩnda pínki. 36 N buri kũ ò gɔ̃̀nɔ ni su ò kútɛ kɛnɛ ɔgɔ ke burodi yãi ò pi: Ǹ sa'ori zĩ ke
dawɛrɛ ò kɛ, de ò pɔ́ fítinna le ògɔ̃ ble.

3

Dikiri lɛ́zuna Samuɛlii

1 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli tɛn zĩ kɛ Dikirinɛ Ɛli ɔĩ. Gɔrɔ birea Dikiri yã dì su gbɛ̃a likalikaro, akũ
wɛ́gupu'ena kun dasiro. 2 Zĩkea Ɛli wutɛna a wútɛkia. A wɛ́ bùsa, àtɛn gu e manamana doro.
3 Samuɛli wutɛna Dikiri kpɛ́n, gu kũ Luda àkpati kunwa. Luda fitila dí ga kɔ̀ro. 4 Akũ Dikiri
lɛ́ zù Samuɛlii. À wèa à pì: Makũ dí! 5 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Ɛli kĩnaa à pì: N lɛ́ zùmain yá? Ma su.
Akũ à pìnɛ: Mádi lɛ́ zunyĩro. Ǹ gɛ́ wútɛ. Akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à wùtɛ. 6 Dikiri ɛ̀ra à lɛ́ zùi dɔ, akũ à
ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Ɛli kĩnaa à pì: N lɛ́ zùmain yá? Ma su. Akũ à pì: Ma nɛ́, mádi lɛ́ zunyĩro. Ǹ gɛ́ wútɛ.
7 Samuɛli sɔ̃ à Dikiri dɔ̃ gĩaro, Dikiri yã dí sua yã kɔ̀ro. 8 Dikiri ɛ̀ra à lɛ́ zùi a gɛ̀n aakɔ̃de, akũ à
fùtɛ à gɛ̀ɛ Ɛli kĩnaa dɔ à pì: N lɛ́ zùmain yá? Ma su. Akũ Ɛli dɔ̃̀ sà kũ Dikiri mɛ́ àtɛn lɛ́ zu kɛfɛnna
pìi. 9 Akũ à pìnɛ: Ǹ gɛ́ wútɛ. Tó à lɛ́ zùnyĩ sà, ǹ pi: Ǹ yã o Dikiri, n zɔ̀bleri sã dɔ. Akũ Samuɛli
gɛ̀ɛ à wùtɛ a wútɛkia.
10 Dikiri sù à zɛ̀ gwe, à lɛ́ zùi lákũ à kɛ̀ yã nà à pì: Samuɛli! Samuɛli! Akũ Samuɛli pì: Ǹ yã
o Dikiri, makũ n zɔ̀bleri ma sã dɔ. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ma! Mani yã kɛ Isarailanɔ tɛ́, gbɛ̃ kũ
à a baaruu mà ni kɛkɛ à sã wɛ̃mɛ. 12 Gɔrɔ birea mani àlesi kũ ma dɔ̀ Ɛli bedenɔa kɛ pínki zaa
a naanaa ari a mìdɛnaaa. 13 Ma pìnɛ mani tó yã gɔ̃ wí a bedenɔ musu ari gɔrɔ sĩnda pínki yã
vãni kũ à a yã dɔ̃ yãi. A nɛ́nɔ ń zĩda kpe bò, akũ adi gíńnɛro. 14 Abire yãi ma la dà Ɛli bedenɔ
yã musu ma pì: Sa'ona ke gbadana ni Ɛli bedenɔ taari kɛ̃ḿma zikiro.
15 Samuɛli wùtɛ ari gu dɔ̀, akũ à Dikiri kpɛ́ gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃. À wɛ́gupu kũ à è ona Ɛlinɛ vĩna vĩ.
16 Akũ Ɛli a sìsi à pì: Samuɛli ma nɛ́! À wèa à pì: Makũ dí! 17 Akũ à a là à pì: À pìnnɛ deraa?
Ǹsun yã pì utɛmɛnɛro. Tó n yã kũ à ònnɛ ke ùtɛmɛnɛ, Luda yã kɛnnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Akũ Samuɛli
yã pìi bàbanɛ pínki, adi a ke utɛnɛro. Akũ Ɛli pì: Dikirimɛ a ũ. Lákũ à kɛ̀nɛ mana nà à kɛ.
19 Samuɛli tɛn zɔ̃kɔ̃ kũ, akũsɔ̃ Dikiri kú kãao. Adi tó yã kũ à òo lɛ̀tɛ pãro. 20 Akũ Isaraila kũ
ò kú zaa Dã ari Bɛsɛbanɔ dɔ̃̀ ń pínki sà kũ Samuɛli bi Dikiri annabiimɛ yãpura. 21 Dikiri dìgɔ̃
bo àgɔ̃ su Samuɛlia Silo, gu kũ à a zĩda mɔ̀nɛn káaku. Àdi yã onɛ, akũ Isarailanɔ tɛni a yã ma
ń pínki.

4

Filisitininɔ Dikiri àkpati sinaa

1 Isarailanɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Filisitininɔa kũ zɛ̀lio. Ò bùraa kàtɛ Ɛbɛnɛza, Filisitininɔ sɔ̃, Afɛki.
2 Filisitininɔ zɛ̀'ɔ pòro ò gɛ̀ɛo Isarailanɔa. Kũ zɛ̀ gbãna kṹ, akũ Filisitininɔ Isarailanɔ blè ò
ń dɛdɛ zɛ̀lan gwe lán gbɛ̃nɔn wàa baro taka bà. 3 Kũ Isarailanɔ sù ń bùran, ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pì:
Bɔ́yãi Dikiri tò Filisitininɔ ó blé kũ zɛ̀lio gbãraa? Ò gɛ́ ò Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sɛ́ Silo ò
suo àgɔ̃ kú kũoo, de àgɔ̃ ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ. 4 Akũ ò gbɛ̃nɔ zɛ̀ Silo ò gɛ̀ɛ ò Dikiri bàka kunna kũńwo
àkpatii sɛ̀ ò sùo. Àkũmɛ Dikiri Zɛ̀karide kíblegba ũ kɛrubunɔ dagura. Ɛli nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ Ɔfini
kũ Finɛasio kú kũ àkpatii pìio gwe. 5 Kũ ò kao Isarailanɔ bùran, ò fùtɛ kũ pɔnna wikio ń pínki
ari zĩtɛ yɛ̀gã. 6 Kũ Filisitininɔ wiki pìi mà, ò pì: Bɔ́ wiki gbãna mɛ́ à dɔ Eberunɔ bùran lɛɛ? Kũ
ò dɔ̃̀ Dikiri àkpati mɛ́ à kìpa ń bùran, 7 vĩna ń kũ ò pì: Tãna ke kìpa ń bùrammɛ. Yã gì kũoo sà!
Yã dí taka dí kɛ zikiro. 8 Yã gì kũoo! Dí mɛ́ ani ó bo tãna gbãnade pìnɔ ɔĩi? Tãna pìnɔ mɛ́ ò yã
gàtɛ Misilanɔnɛ gbárannan. 9 Ókɔ̃nɔ Filisitininɔ ò swɛ̃̀ ditɛ ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ. Tó ódi kɛ lɛro, óni zɔ̀
ble Eberunɔnɛ lákũ òtɛn blewɛrɛ nà. Ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ ò zɛ̀ ká kũńwo.
10 Akũ Filisitininɔ fùtɛ Isarailanɔa kũ zɛ̀lio ò ń fu, akũ ń baadi bàa lɛ̀ ò tà bɛ, zaakũ ń dɛdɛnaa
kɛ̀ dasi. Filisitininɔ ń gbɛ̃ kũ ò tɛ́ gɛ̀sɛnɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri. 11 Ò Luda àkpatii sì, akũ
ò Ɛli nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ Ɔfini kũ Finɛasioo dɛ̀dɛ.
12 Biliaminu buri gbɛ̃ke bò zɛ̀lan à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Silo zĩ pìia. À a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̀kɛ̃ à bùsuu
kù a mìia. 13 Kũ à kà, à Ɛli lè vutɛna gbàaa zɛ́ sarɛ, àtɛn gu dãkpã, zaakũ a laakari kpatɛnaro
Luda àkpati yãi. Kũ gbɛ̃ pìi gɛ̃̀ wɛ̃tɛn, à baaruu kpà wɛ̃tɛdenɔnɛ, akũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki. 14 Kũ
Ɛli wiki pìi mà à pì: Zuka dí bò máa? Akũ gbɛ̃ pìi kɛ̀ likalika à gɛ́ onɛ. 15 Ɛli zĩ kṹ à kà wɛ̃̀
basɔɔro plansari, a wɛ́ gɔ̃̀ dãadãa, adi gu e doro. 16 Akũ gbɛ̃ pìi pìnɛ: Teran ma bo zɛ̀lan, ma
bo zaa gwe kũ bàao gbãramɛ. Akũ Ɛli a là à pì: Bɔ́ mɛ́ à kɛ̀ gwee, ma gbɛ̃? 17 Baarukparii pìi
wèa à pì: Isarailanɔ bàa lɛ̀ Filisitininɔnɛ, akũ Filisitininɔ ń dɛdɛ dasidasi. N nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ

Ɔfini kũ Finɛasio gà dɔ. Ò Luda àkpatii sìḿma dɔ. 18 Kũ à Luda àkpati yã ò, Ɛli bò a gbàaa à
lɛ̀tɛ kpɛdangara wɛ̃tɛ bĩnilɛ sarɛ, akũ a wakaa ɛ̀ à gà, zaakũ à zĩ kṹ, akũsɔ̃ gbɛ̃ kãnamɛ. À dò
Isarailanɔnɛ arɛ ari wɛ̃̀ bupla.
19 Ɛli nɛ́ Finɛasi nanɔ nɔ̀sina, à kà nɛ́'ina. Kũ à Luda àkpati sina baaruu mà kũ a zã de
ganaao kũ a zã ganaao, akũ à kùtɛ à nɛ́ ì, zaakũ nɔ̀wãwã fùtɛa. 20 Kũ àtɛn gbãsĩ lɛ́, gbɛ̃ kũ ò a
kũkũnanɔ pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, zaakũ n nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Ama adi weḿmaro, adi ń yã daro.
21 Akũ à tɔ́ kpà nɛ́ pìinɛ Ikabodu à pì: Isarailanɔ gakuri kɔ̀ɔ ɛ̀. Zaakũ ò Luda àkpatii sìḿma,
akũsɔ̃ a zã de kũ a zão gàga dɔ. 22 À pì: Isarailanɔ gakuri kɔ̀ɔ ɛ̀, zaakũ ò Luda àkpatii sìḿma.

5

Luda àkpati kunna Filisitininɔ kĩnaa

1 Kũ Filisitininɔ Luda àkpatii sì, ò bòo Ɛbɛnɛza ò tào Asadɔdi. 2 Akũ ò gɛ̃̀o ń tãna Dagɔ̃ kpɛ́n
ò dìtɛ a sarɛ. 3 Kũ gu dɔ̀, Asadɔdidenɔ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ ò è Dagɔ̃ lɛ̀tɛ zĩtɛ a gbɛrɛa Dikiri
àkpati arɛ. Akũ ò Dagɔ̃ sɛ̀ ò vùtɛ a gbɛ̀n. 4 Kũ gu dɔ̀ dɔ, ò fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ ò è Dagɔ̃ lɛ̀tɛ
zĩtɛ a gbɛrɛa dɔ Dikiri àkpati arɛ. A mì kũ a ɔnɔ wòwokɔ̃a katɛna kpɛ́lɛlɛ gbɛ̃̀ia. A gbãn mɛ́ à gɔ̃̀
ditɛna ado. 5 Abire yãi Dagɔ̃ gbàgbarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ a kpɛ́n Asadɔdinɔ dì gɛ̀sɛ pɛ́tɛ a kpɛ́
kpɛ́lɛlɛ gbɛ̃̀iaro ari kũ a gbãrao.
6 Dikiri ɔ tɔ̃̀ Asadɔdidenɔa à ń ásaru kɛ̀ à gbɛ̀nna kàńgu, Asadɔdi kũ a lakutunɔ pínki. 7 Kũ
Asadɔdidenɔ è lɛ, ò pì: Isarailanɔ tãna àkpati ni le àgɔ̃ kú kũoo la doro, zaakũ àtɛn ɔ tɔ̃wá kũ
ó tãna Dagɔ̃o pãsĩpãsĩ. 8 Akũ ò gbɛ̃nɔ zɛ̃̀ ò ń kínanɔ kàkara ń pínki, akũ ò ń lá ò pì: Deran óni kɛ
nà kũ Isarailanɔ tãna àkpatiioo? Akũ ò pì: Ò gɛ́o Gata. Akũ ò gɛ̀ɛo.
9 Kũ ò kào gwe, Dikiri ɔ tɔ̃̀ wɛ̃tɛ gwe denɔa dɔ, akũ wɛ̃tɛ pìi wã̀. Dikiri gagagyã kàńgu, gbɛ̀nna
dàńla ń pínki nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 10 Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Luda àkpatii pìio Ɛkɛrɔnu. Kũ òtɛn gɛ̃o, wɛ̃tɛpidenɔ
wiki lɛ̀ ò pì: Ò gɛ̃̀wái kũ Isarailanɔ tãna àkpatiio, de ò ó dɛdɛ ó buriamɛ. 11 Akũ ò gbɛ̃nɔ zɛ̃̀ ò ń
kínanɔ kàkara ń pínki ò pìńnɛ: À Isarailanɔ tãna àkpati sɛ́ à táo a gbɛ̀n, de àsun ó dɛdɛ ó buriaro.
Zaakũ gaga tò wɛ̃tɛ pìi wã̀, Luda ɔ tɔ̃̀ḿma gwe manamana. 12 Gbɛ̀nna kà gbɛ̃ kũ odi garonɔgu,
akũ wɛ̃tɛpidenɔ wiki kà ludambɛ.

6

Ɛrana kũ àkpatiio Isarailanɔ bùsun

1 Dikiri àkpati kú Filisitininɔ bùsun ari mɔ suppla, 2 akũ ò sa'orinɔ kũ màsokɛrinɔ kàkara ò
ń lá ò pì: Deran óni kɛ nà kũ Dikiri àkpatiioo? À owɛrɛ lákũ óni kɛ nà ò táo a gbɛ̀n. 3 Akũ ò
wèḿma ò pì: Tó átɛn tá kũ Isarailanɔ tãna àkpatiio, àsun táo koriro. À a gba pɔ́ á taari yãi, áni
aafia le, áni yã kũ à tò adi ɔ goáwaro dɔ̃. 4 Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́n óni a gba ò táo ó taari yãii?
Ò wèḿma ò pì: À wura pi lán gbɛ̀nna bà mɛ̀n sɔɔro kũ ɛ̃nɛnɔ dɔ mɛ̀n sɔɔro á kínanɔ dasi lɛ́n,
zaakũ gyã dokɔ̃nɔ pì á lé kũ á kínanɔ á pínki. 5 À á gbɛ̀nnanɔ taka pi kũ ɛ̃nɛ kũ òtɛni ó bùsu
yaka takanɔ, à Isarailanɔ tãna kpe tao. Ke ani ɔ gowá kũ ó tãnanɔ kũ ó bùsuuo gwɛɛ? 6 Bɔ́yãi
á ye à sãgbãna kɛ lákũ Misilanɔ kũ Firi'aunao kɛ̀ nàa? Kũ à ń wɛ́ tã̀ ari ò Isarailanɔ gbàrɛ ò
tà, a yã dí dɔáguroo? 7 Tera sà à gɛ́ à zùgo dufu kɛ, à su kũ zù nɛ́rande mɛ̀n pla kũ òdi gbãngo
dańnɛ yãronɔ. À gó pì dɔḿma, à ń nɛ́ kũ ò tɛ́ńyĩnɔ kɛ̃ḿma à tá kũńwo ń karaa gũn. 8 À Dikiri
àkpati sɛ́ à da gó pìi gũn, à wura pɔ́ kũ átɛn kpãzã á taari yãinɔ ká batan à ditɛ àkpatii pìi sarɛ,
à zùnɔ ká zɛ́n ò gɛ́o 9 àgɔ̃ gwa. Tó àkpatii pì a bùsu zɛ́ sɛ̀ àtɛn gɛ́ Bɛsɛmɛsi kpa, àkũ mɛ́ à kisira
zɔ̃kɔ̃ɔ pìi zɛ̃̀wá. Tó adi sɛ́tɛ gwe sɔ̃ro, ónigɔ̃ dɔ̃ kũ àkũ mɛ́ à ɔ tɔ̃̀wáro, yã mɛ́ à sù lɛ.
10 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò gó dɔ̀ zù nɛ́rande mɛ̀n planɔa ò ń nɛ́nɔ kà kara gũn, 11 akũ ò Dikiri àkpatii
dà gó pìi gũn kũ bata kũ wura ɛ̃nɛnɔ kũ gbɛ̀nna takanɔn kú a gũnwo. 12 Akũ zùu pìnɔ zɛ́ sɛ̀
súsu ò arɛ dɔ Bɛsɛmɛsi zɛ́a, òtɛn gɛ́ òtɛn ɔ́ɔ dɔ, odi litɛ ɔplai ke ɔzeiro. Filisitini kínanɔ tɛ́ ń kpɛ
ari Bɛsɛmɛsi bùsu lɛ́n.
13 Bɛsɛmɛsidenɔ tɛn pɔ́wɛ kɛkɛ guvutɛn. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ musu, ò àkpatii pìi è, akũ ń pɔ kɛ̀ nna
kũ a enaao. 14-15 Kũ gó pìi kà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛɛa, akũ à zɛ̀ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ sarɛ gwe.
Akũ Levinɔ Dikiri àkpatii pìi bò kũ bata kũ wura pɔ́nɔn kú a gũnwo, ò kàtɛ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ pìia.
Akũ Bɛsɛmɛsidenɔ gó pì lí zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ yàka ũ, ò sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiria kũ zùu pìnɔ.
Zĩ pìia ò sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ ò Dikiria kũ sa'opɔ pãndenɔ. 16 Filisitini kína gbɛ̃nɔn
sɔɔronɔ yã pìi è, akũ ò ɛra ò tà Ɛkɛrɔnu zĩ pìia. 17 Wura gbɛ̀nna kũ Filisitininɔ kpã̀zã Dikirinɛ
ń taari yãinɔn dí: Asadɔdi pɔ́ do, Gaza pɔ́ do, Asakɛlɔni pɔ́ do, Gata pɔ́ do, Ɛkɛrɔnu pɔ́ do.
18 Wura ɛ̃nɛnɔ kun dɔ Filisitini wɛ́ra pìnɔ dasi lɛ́n, ń kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ pɔ́ ũ. Ń wɛ́ra bĩnide
pìnɔ baadi kũ a lakutunɔ. Gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ kũ ò Dikiri àkpatii dìtɛa Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛɛaa
pìimɛ sèeda ũ ari kũ a gbãrao. 19 Akũ Dikiri Bɛsɛmɛside kenɔ dɛ̀dɛ, kũ ò a àkpatii gũn gwà yãi.

À ń dɛdɛ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ, akũ ò wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀, kũ Dikiri kakatɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kpàńyĩ yãi. 20 Akũ
Bɛsɛmɛsidenɔ pì: Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ Dikiri Luda kũ à kú adona pì arɛɛ? Óni àkpatii pì kpãzã dínɔ
kĩnaa sàa? 21 Akũ ò gbɛ̃nɔ zɩ̀ Kiriayarimudenɔa ò pì: Filisitininɔ sù kũ Dikiri àkpatiio. À mɔ́ à
sɛ́ à táo á kĩnaa.

7

Samuɛli dona Isarailanɔnɛ arɛ

1 Akũ Kiriayarimudenɔ sù ò Dikiri àkpatii pìi sɛ̀ ò tào Abinadabu bɛa sɩ̀sĩi musu. Akũ ò a
nɛ́ Ɛlɛaza dìtɛ a dãkpãri ũ. 2 Àkpatii pì kú Kiriayarimu à gìi kɛ̀, à kɛ̀ gwe wɛ̃̀ baro.
Isarailanɔ tɛn wiki lɛ́ Dikiria ń pínki, òtɛni a ki wɛtɛ. 3 Akũ Samuɛli pì Isarailanɔnɛ ń pínki:
Tó a arɛ dɔ̀ Dikiria kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, à buri zɩ̃̀tɔnɔ tãnanɔ kũ Asatorɛnɔ bɔtɛ á tɛ́, à á zĩda kpá
Dikiria àgɔ̃ doi ado, ani á bo Filisitininɔ ɔĩ. 4 Akũ Isarailanɔ Baalinɔ kũ Asatorɛnɔ bɔ̀tɛ ń tɛ́,
òtɛn do Dikirii ado.
5 Akũ Samuɛli pì: Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ à kɔ̃ kakara Mizipa á pínki, mani kútɛ kɛárɛ Dikirinɛ.
6 Kũ ò kɔ̃ kàkara gwe, akũ ò í tɔ̀ ò kɔ̀tɛ Dikiri arɛ. Zĩ birea ò lɛ́ yɩ̀ ò pì: O durunna kɛ̀ Dikirinɛ.
Akũ Samuɛli yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailanɔnɛ Mizipa gwe.
7 Kũ Filisitininɔ mà Isarailanɔ kɔ̃ kàkara Mizipa, akũ ń kínanɔ gɛ̀ɛ lɛ́tɛḿma. Kũ Isarailanɔ
mà, vĩna ń kũ, 8 akũ ò ò Samuɛlinɛ: Ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro! Ǹ wiki lɛ́ Dikiri ó Ludaa de à ó sí
Filisitininɔa. 9 Akũ Samuɛli sãnɛ yɔ̃miri sɛ̀ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiria, akũ à wiki
lɛ̀a Isarailanɔnɛ. Akũ Dikiri sì kãao. 10 Kũ Samuɛli tɛn sa pì o, Filisitininɔ tɛn su Isarailanɔa
kũ zɩ̃̀io. Zĩ birea Dikiri tò legũ gbãna pàta Filisitininɔa. Swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu ò lɛ̀kɔ̃a, akũ Isarailanɔ ń
ásaru kɛ̀. 11 Kũ Isarailanɔ bɔ̀tɛ Mizipa ò pɛ̀ Filisitininɔa, ò ń dɛdɛ ò ń kpá ari Bɛtɛka. 12 Akũ
Samuɛli gbɛ̀ɛ pɛ̀tɛ Mizipa kũ Sɛnio dagura à tɔ́ kpànɛ Ɛbɛnɛza, zaakũ à pì: Dikiri mɛ́ à kpàwái
ari o ka la.
13 Lɛn ò Filisitininɔ fù lɛ, akũ odi fɔ̃ ò ɛ̀ra ò sùḿma kũ zɩ̃̀io ń bùsun doro. Dikiri ɔ tɔ̃̀
Filisitininɔa ari Samuɛli kunna gɔrɔ zakan. 14 Wɛ̃tɛ kũ Filisitininɔ sì Isarailanɔa yãnɔ ɛ̀ra
à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ zaa Ɛkɛrɔnu ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Gataa. Isarailanɔ wɛ̃tɛ pìnɔ kũ ń bùsunɔ sì Filisitininɔa
pínki. Isarailanɔ kũ Amɔrinɔ sɔ̃ ò kú kũ kɔ̃o yãkete sari.
15 Samuɛli bi Isarailanɔ don'arɛdemɛ ari a kunna gɔrɔ zakan. 16 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo àdigɔ̃ gɛ́ Bɛtɛli
kũ Giligalao kũ Mizipao, àdi yã gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ wɛ̃tɛ pìnɔ gũn. 17 Akũ àdi ɛra à tá Rama,
zaakũ a bɛn gwe. Àdi yã gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ gwe dɔ. Gwen à Dikiri gbagbaki bòn.

8

Isarailanɔ kína gbɛkanaa

1 Kũ Samuɛli zĩ kũ̀, à a nɛ́nɔ dìtɛ Isarailanɔnɛ don'arɛdenɔ ũ. 2 A daudu tɔ́n Yoɛli, a plade
Abia. Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ Bɛsɛba. 3 Ama a nɛ́ pìnɔ dí tɛ́ a ágbairo. Ɔgɔyã ń swɛ̃̀ɛ blè, òdi
gusarɛgba sí, òdi yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro. 4 Akũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, ò gɛ̀ɛ ò Samuɛli lè Rama
5 ò pì: Ǹ gwa, n zĩ kũ̀, akũ n nɛ́nɔn tɛ́ n ágbairo. Ǹ kína ditɛwɛrɛ sà de àgɔ̃ de ó don'arɛde ũ, lán
buri sĩnda pínki a pɔ́ vĩ nà. 6 Kũ ò pì à kína káńnɛ àgɔ̃ de ń don'arɛde ũ, yã pì dí kɛ Samuɛlinɛ
nnaro, akũ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria. 7 Akũ Dikiri pì Samuɛlinɛ: Ǹ gbɛ̃ pìnɔ yã ma, zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ò
gìnyĩro. Makũmɛ ò gìmai de màsun kí bleḿmaro yãi. 8 Lákũ òtɛn kɛ nà zaa gɔrɔ kũ ma ń bɔtɛ
Misila ari gbãra, ò pã kpàmai ò dò tãnanɔi, lɛn òtɛn kɛnnɛ lɛ dɔ. 9 Ǹ ń yã ma sà, ǹ lɛ́ daḿma ǹ
tó ògɔ̃ dɔ̃ lákũ gbɛ̃ kũ ani kí bleḿma yãnɔ nigɔ̃ de nà.
10 Akũ Samuɛli Dikiri yã pìi bàba gbɛ̃ kũ òtɛn kína gbɛkaanɔnɛ pínki 11 à pì: Lákũ gbɛ̃ kũ ani
kí bleáwa yãnɔ nigɔ̃ de nàn dí. Ani á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ sí à ń ditɛ a sɔ̃godenɔ kũ a sɔ̃denɔ ũmɛ. Onigɔ̃
táa o a sɔ̃go arɛ kũ bàao. 12 Ani ń ditɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔro ke gbɛ̃nɔn bupla akurikurinɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ ũ. Onigɔ̃ a bú wínɛ, onigɔ̃ a pɔ́nɔ kɛkɛnɛ, onigɔ̃ a zɩ̃̀kabɔnɔ pinɛ kũ a sɔ̃go pɔ́nɔ. 13 Ani á
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sí à ń ditɛ nísigbĩnnakɛrinɔ kũ pɔ́blekɛrinɔ kũ burodikɛrinɔ ũ. 14 Ani á buranɔ kũ
á geepi búnɔ kũ á kùkpɛ mananɔ síáwa à kpá a ìbanɔa. 15 Ani á pɔ́wɛnɔ kũ á geepi nɛ́nɔ lɛu
kuride síáwa à kpá a bɛgwarinɔ kũ a ìbanɔa. 16 Ani á zɔ̀gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ sí kũ á zù mananɔ
kũ á zaakinɔ àgɔ̃ a zĩda zĩ kɛo. 17 Ani á pɔ́kãdenɔ lɛu kuride síáwa, ákɔ̃nɔ áni gɔ̃ a zɔ̀nɔ ũ. 18 Gɔrɔ
birea sà áni wiki lɛ́ Dikiria gbɛ̃ kũ a sɛ̀ á kína ũ pì yãi, ama ani weáwa gɔrɔ birea doro.
19 Akũ ò gì Samuɛli yã mai ò pì: Oi! Ó ye ògɔ̃ kína vĩmɛ, 20 ónigɔ̃ de lán buri kparanɔ bà se.
Ó kína mɛ́ anigɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ, anigɔ̃ dowɛrɛ arɛ zɩ̃̀i gũn. 21 Kũ Samuɛli ń yã mà pínki, à gɛ̀ɛ à dà
Dikirinɛ a sãn. 22 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ń yã ma, ǹ kína káńnɛ. Akũ Samuɛli pì Isaraila pìnɔnɛ:
Á baadi tá a wɛ̃tɛa.

9

Samuɛli kɔ̃'ena kũ Soluo

1 Biliaminu buri ke kun, a tɔ́n Kisi. Aruzɛkɛdemɛ. Biliaminu buri mɛ́ à Afia ì, Afia Bekora
ì, Bekora Zero ì, Zero Abiɛli ì, akũ Abiɛli Kisi pìi ì. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩ, a tɔ́n Solu. Kɛfɛnna manamɛ.
A mana sára kú Isarailanɔ tɛ́ro, ń gbɛ̃ke gbȁna dí vĩ a gȁnlaro.

3 Kũ Kisi pì zaakinɔ sȁtɛ, akũ à pì a nɛ́ pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zĩkɛrinɔ doke sɛ́ à gɛ́ zaaki pìnɔ wɛtɛ.
4 Akũ ò Ɛflaimu bùsu gusĩsĩde pàra kũ Salisa bùsuuo, odi ń lero. Akũ ò Salimu bùsuu pàra, ama
ò kú gwero. Akũ ò Biliaminu bùsuu pàra, odi zaaki pìnɔ lero. 5 Kũ ò kà Zufu bùsun, Solu pì
zĩkɛri kũ ò lɛɛlɛ pìinɛ: Ǹ mɔ́ ò ɛra. Tó ódi táro, ma mare ni damu kɛ ó yã musu, ani zaakinɔ
yã da doro. 6 Akũ à wèa: Ǹ ma! Luda gbɛ̃ke kú wɛ̃tɛ dí gũn. À bɛɛrɛ vĩ, yã kũ à pì ani kɛ, àdi
kɛmɛ. Ò gɛ́ gwe. Ke ani zɛ́ kũ óni sɛ́ ò ó zaaki pìnɔ leo owɛrɛ gwɛɛ. 7 Akũ Solu wèa à pì: Tó ótɛn
gɛ́, bɔ́n óni gɛ́onɛɛ? Póble ke dí gɔ̃ ó bɔ̀kɔn doro. Ó pɔ́ke vĩ ò Luda gbɛ̃ pì gbaro. Ke bɔ́n ó vĩi?
8 Akũ zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à pì Solunɛ: Ǹ gwa! Má ɔgɔ vĩ fítinle la. Mani a gba, ani ó da zɛ́ kũ à de
ò sɛ́a. 9 Isarailanɔ bùsun yã, tó gbɛ̃ tɛn gɛ́ yã gbɛka Ludaa àdi pi: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ wɛ́gupu'eri kĩnaa.
Zaakũ gbɛ̃ kũ òdi pi gbãra annabi ũ gbãra, àkũmɛ òdi sísi yã wɛ́gupu'eri ũ. 10 Akũ Solu pì a
zĩkɛriinɛ: N yã mana ò. Ò gɛ́. Akũ òtɛn gɛ́ wɛ̃tɛ kũ Luda gbɛ̃ pì kunwa.

11 Kũ òtɛn wɛ̃tɛ pìi sȉsĩ kũ, ò dàkarɛ kũ nɔkparenɔ, òtɛn gɛ́ í tɔ́. Akũ ò ń lá ò pì: Wɛ́gupu'eri
kú bɛ yá? 12 Ò wèḿma ò pì: Ee, à kú arɛ gwe. À kɛ likalika. Gbãran à sù, zaakũ ò ye ò sa o
gbagbakiamɛ. 13 Tó a gɛ̃ wɛ̃tɛn, áni a e ari àgɔ̃ gɛ́ pɔ́ ble gbagbaki pìia. Zaakũ oni pɔ́ ble gĩaro
ari à su, àkũ mɛ́ ani arubarika da sa'opɔblen gĩa, gbasa gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ pɔ́ ble. Àgɔ̃ wãna,
zaakũ a lenagɔrɔn dí.

14 Kũ ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ ò dàkarɛ kũ Samuɛlio gɔ̃̀nɔ, à bò àtɛn gɛ́ gbagbaki pìia. 15 Ari Solu
gɔ̃ gɛ́ su, Dikiri gĩnakɛ à yã dí dà Samuɛlinɛ a sãn à pì: 16 Zia mandara'i mani Biliaminu bùsu
gbɛ̃ zĩmma. Ǹ nísi kúa ǹ a ditɛ ma gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. Ani ma gbɛ̃ pìnɔ bo Filisitininɔ
ɔĩ. Ma a gbɛ̃ pìnɔ wiki mà, akũ ma ń wɛ̃nda gwà.

17 Kũ Samuɛli Solu è, Dikiri pìnɛ: Gbɛ̃ kũ ma a yã ònnɛ pìin gwe. Àkũ mɛ́ ani kí ble ma
gbɛ̃nɔa. 18 Akũ Solu nà Samuɛlii wɛ̃tɛ bĩnilɛa à a là à pì: Wɛ́gupu'eri bɛ kú támɛɛ? Ǹ mɔmɛnɛ.
19 Akũ Samuɛli wèa à pì: Makũmɛ ade pì ũ. Ǹ domɛnɛ arɛ ò gɛ́ gbagbakia, ĩni pɔ́ ble kũmao
gbãra. Zia kɔnkɔ mani n nɛ̀sɛgũnyã onnɛ pínki, gbasa mà n gbarɛ. 20 Ǹsun n zaaki kũ ò sȁtɛ
zaa gɔrɔ aakɔ̃ damu kɛro, zaakũ ò ń lé. Dín Isarailanɔn yei ń pínkii, tó adi kɛ mɔkɔ̃n kũ n de
bedenɔ baasiro? 21 Akũ Solu pì: Biliaminu burin ma ũroo? Ma buri mɛ́ à fíti de Isaraila
burinɔla ń pínki, akũ ma danɛnɔ mɛ́ ò kȉańyĩ Biliaminu burinɔ tɛ́. Bɔ́yãi ntɛn yã dí taka
omɛnɛɛ?

22 Akũ Samuɛli Solu kũ a zĩkɛriioo sɛ̀ à gɛ̃̀ kũńwo pɔ́blekpɛn, à vutɛki mana kpàḿma gbɛ̃ kũ
ò ń sísinɔ tɛ́. Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn baraakuri taka bà. 23 Akũ Samuɛli pì pɔ́blekɛriinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ
kũ ma kpàmma ma pì ǹ a ditɛki kɛ pì sɛ́ ǹ mɔ́o. 24 Akũ pɔ́blekɛrii pìi sù kũ nɔ̀bɔ gbá pìio à dìtɛ
Solu arɛ. Akũ Samuɛli pì: Pɔ́ kũ ò dìtɛnnɛn dí. Ǹ só, zaakũ ò dìtɛnnɛ ari mandara'i kũ gbɛ̃ kũ
ma ń sísinɔ. Akũ Solu pɔ́ blè kũ Samuɛlio zĩ birea.

25 Kũ ò kìpa gbagbaki pìia, ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, akũ Samuɛli gɛ̀ɛ à yã ò kũ Soluo a kpɛ́ musu. 26 Akũ
ò ì gwe. Kũ gu ye à dɔ, akũ Samuɛli lɛ́ zù Solui kpɛ́ musu gwe à pì: Ǹ futɛ, mà gɛ́ zɛnnɛ. Kũ
Solu fùtɛ, àkũ kũ Samuɛlio ò bò bàai ń pla. 27 Kũ ò kà wɛ̃tɛ kpɛ, akũ Samuɛli pì Solunɛ: Ǹ o n
zĩkɛriinɛ àgɔ̃ gɛ́, mɔkɔ̃n ǹ zɛ gĩa de mà yã kũ Dikiri ò onnɛ.

10

Samuɛli nísikuna Solu mìia

1 Akũ Samuɛli nísi tùruu sɛ̀ à nísi kù Solunɛ a mìia, akũ à lɛ́ pɛa à pì: Dikiri mɛ́ à n ditɛ
don'arɛde ũ a gbɛ̃ Isarailanɔnɛ. Ĩni kí ble Dikiri gbɛ̃nɔa ǹ ń bo ń ibɛrɛ kũ ò likańyĩnɔ ɔĩ. Sèeda
kũ ani tó ǹ dɔ̃ kũ Dikiri mɛ́ à n ditɛ a gbɛ̃nɔ don'arɛde ũn dí. 2 Tó o kɛ̃kɔ̃a la tera, ĩni da gbɛ̃nɔn
planɔlɛ Zɛlɛza, Rahila mira sarɛ, Biliaminu bùsu lɛ́i. Oni pinnɛ: Ò zaaki kũ n gɛ wɛtɛnɔ lè.
Ń yã n de kũna gbãna doro, n yãn àtɛni a damu kɛi sà, àtɛn pi deran áni kɛ a nɛ́ yã musu
nàa? 3 Bona gwe, tó n tɛ arɛ, tó n ka gbiri lí kȕ kĩnaa zaa Tabo, gbɛ̃nɔn aakɔ̃ ni danlɛ gwe dɔ,
òtɛn gɛ́ Luda gbagba zaa Bɛtɛli. Ń gbɛ̃ do blènɛnɔ kũna mɛ̀n aakɔ̃, ń gbɛ̃ do burodi kũna mɛ̀n
aakɔ̃, akũ ń gbɛ̃ do sèwɛ̃ kũna tùru do. 4 Oni n aafia gbɛka, oni burodi mɛ̀n pla kpámma, ń
sí. 5 Abire gbɛra tó n ka Luda sȉsĩ kũ à kú Gibɛa, gu kũ Filisitininɔ gudãkpãki kún, tó n ka
kãni kũ wɛ̃tɛ pìio, ĩni dakarɛ kũ annabinɔ ò tɛ́tɛkɔ̃i, òtɛn kipa gbagbakia. Òtɛn dońnɛ arɛ kũ
mɔrɔnɔ kũ gȁgãnɔ kũ gidigbonɔ kũ kutɛnɔ, òtɛn annabikɛyã o. 6 Dikiri Nini ni summa, ĩni

annabikɛyã o kũńwo, ĩni li gbɛ̃ dufu ũ. 7 Tó sèeda birenɔ kɛ̀ lɛ, ǹ yã kũ n a kɛna zɛ́ è kɛ, zaakũ
Luda kú kũnwo. 8 Ǹ domɛnɛ arɛ gɛna Giligala, mani n le gwe, mani sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́
kũ o kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Ǹ ma dã gwe ari gɔrɔ suppla, mani su mà n le gwe, mani yã kũ
ĩni kɛ onnɛ.
9 Kũ Solu kpɛ lì Samuɛlinɛ, àtɛn tá, Luda a nɛ̀sɛɛ lìtɛnɛ, akũ sèedaa pìnɔ kɛ̀ zĩ birea pínki. 10 Kũ
ò kà Gibɛa, annabinɔ dàalɛ ò tɛ́tɛkɔ̃i, akũ Luda Nini sùa, àtɛn annabikɛyã o kũńwo. 11 Kũ gbɛ̃
kũ ò a dɔ̃nɔ a è, àtɛn annabikɛyã o kũ annabinɔ, ò kɔ̃ là ò pì: Bɔ́ mɛ́ à Kisi nɛ́ lèe? Solu kú
annabinɔ tɛ́ see? 12 Akũ Gibɛa gbɛ̃ke yã wèḿma à pì: Gbɛ̃ kparanɔ denɔmɛ dínɔ ũ sɔ̃ɔ? Akũ
à gɔ̃̀ baaru pɔ́ ũ òdi pi: Solu kú annabinɔ tɛ́ see? 13 Kũ Solu annabikɛyã ò à làka, akũ à gɛ̀ɛ
gbagbaki pìia.
14 Kũ Solu tà bɛ kũ a zĩkɛriio, a disɛ̃ ń lá à pì: A gɛ mámɛɛ? Solu wèa à pì: O gɛ zaakinɔ
wɛtɛmɛ. Kũ ódi ń ero, akũ o gɛ Samuɛli kĩnaa. 15 Akũ Solu disɛ̃ pìnɛ: Yã kũ Samuɛli òárɛ
babamɛnɛ. 16 Akũ Solu pì: À pìwɛrɛ ò zaaki pìnɔ lè. Ama adi kpata yã kũ Samuɛli òarɛ
babanɛro.

Samuɛli Solu kana kín gupuraa

17 Akũ Samuɛli Isarailanɔ kàkara Dikiri arɛ Mizipa. 18 À pìńnɛ: Dikiri á Luda pì, a á bɔ́tɛ
Misila, a á sí Misilanɔ kũ buri kũ ò ɔ tɔ̃̀áwanɔ ɔĩ ń pínki. 19 Luda á bɔ́ á yã'ũmmananɔ kũ á
warikɛnanɔ gũn pínki, akũ a gii gbãra, a pìnɛ à kína káárɛ. Tɔ̀, à mɔ́ à zɛ Dikiri arɛ sà buri kũ
burio, ɔn kũ ɔnnwo. 20 Kũ Samuɛli sù kũ Isaraila burinɔ ń pínki, akũ gbɛ̀ Biliaminu burinɔ
sɛ̀. 21 Akũ à sù kũ Biliaminu burinɔ ɔn kũ ɔnnwo. Akũ Matari ɔnnn ò zɛ̀o. Ɔnde pìnɔ tɛ́ Kisi nɛ́
Solu mɛ́ à blè. Kũ ò a wɛ̀tɛ, òdi a lero. 22 Akũ ò ɛ̀ra ò Dikiri là dɔ ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ pìi sù la kɔ̀ yá? Akũ
Dikiri pì: À utɛna asonɔ dagura. 23 Akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a bò ò sù kãao ń tɛ́. Kũ à zɛ̀ ń tɛ́, ń pínki
ń gbãna zɛ̀ a gã̀ lɛ́n. 24 Akũ Samuɛli pìńnɛ ń pínki: A gbɛ̃ kũ Dikiri sɛ̀ɛ è yá? Gbɛ̃ke kun lán a
bà á tɛ́ro. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki wiki lɛ̀ ò pì: Luda ó kína dɔ̃ kũ aafiaao! 25 Akũ Samuɛli kíblena
zɛ́ bɔ̀kɔtɛńnɛ, akũ à kɛ̃̀ takadan à dìtɛ Dikiri kpɛ́n. Akũ à ń gbárɛ, baadi tà a bɛa. 26 Solu sɔ̃ à
tà a bɛa Gibɛa. Gɔ̃ wɔ́rɔgɔde kũ Luda zĩ kɛ̀ ń swɛ̃̀ɛ gũnnɔ tɛ̀i. 27 Akũ gbɛ̃ pã kenɔ pì: Gbɛ̃ bire
mɛ́ ani ó sura ba yá? Akũ ò a gya bò, odi sunɛ kũ pɔ́keoro, ama Solu a yĩtɛna o.

11

Solu zĩ̀blena Amɔninɔa

1 Amɔni buri Naasa sù kũ a zĩ̀karinɔ, ò bùraa kàtɛ Yabɛsi Giliada sarɛ, akũ Yabɛsidenɔ pì
Naasanɛ: Ǹ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũoo, óni mì natɛnnɛ. 2 Akũ Naasa pìńnɛ: Tó ma á baadi ɔpla wɛ́ bɔ̀bɔ,
akũ wé'i Isarailanɔ kũ̀ ń pínki, gbasa mà lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kãáo. 3 Akũ Yabɛsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pìnɛ: Ǹ ó
gba gɔrɔ suppla de ò gbɛ̃nɔ zĩ Isarailanɔ bùsuu gũn pínki. Tó gbɛ̃ke kun à ó sura baro, óni ó
zĩda kpámma.
4 Kũ zĩ̀rii pìnɔ kà Solu bɛa Gibɛa, ò yã pìi òńnɛ, akũ ò wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀. 5 Gɔrɔ birea Solu tɛn su
kũ burao, à tɛ́ a zùnɔi, akũ à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à sù, akũ òtɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Akũ ò Yabɛside pìnɔ yã bàbanɛ.
6 Kũ Solu yã pìi mà, Luda Nini sùa, akũ a pɔ fɛ̃̀ manamana. 7 À zùu sɛ̀ mɛ̀n pla à dɛ̀ à zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ,
akũ à gbɛ̃nɔ zĩ̀o Isarailanɔ bùsuu gũn pínki ò pì: Lɛn oni kɛ gbɛ̃ kũ adi tɛ́ Solui kũ Samuɛlioro
zùnɔnɛ lɛ. Akũ vĩna ń kũ Dikiri yã musu, ò bò ò tɛ̀ńyĩ lɛɛlɛ ń pínki. 8 Solu ń náro zaa Bɛzɛki.
Isarailanɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu wàa do kpɛ́ basɔɔro. Yudanɔn kú ń tɛ́ gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri.
9 Akũ ò pì zĩ̀ri kũ ò sùu pìnɔnɛ: À gɛ́ à o á gbɛ̃nɔnɛ, zia ari ifãntɛ̃ gɔ̃ gɛ́ gbã, óni ń sura ba. Kũ
zĩ̀rinɔ tà, ò yã pì baaruu kpà Yabɛsidenɔnɛ, akũ ń pɔ kɛ̀ nna. 10 Ò pì Amɔninɔnɛ: Óni ó zĩda
kpááwa zia, áni á pɔyeina kɛwá.
11 Solu a gbɛ̃nɔ kpàatɛ gã̀ aakɔ̃. Gudɔon ò sì Amɔninɔgu ń bùran ò ń dɛdɛ ari ifãntɛ̃ gɛ̀ɛ à
gbã̀o. Akũ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀nɔ fã̀kɔ̃a dodo.
12 Akũ ò pì Samuɛlinɛ: Dínɔ mɛ́ ò pì Solu ni kí blewároo? À bɔtɛ kũńwo ò ń dɛdɛ. 13 Akũ
Solu pì: Oni gbɛ̃ke dɛ gbãraro, zaakũ Dikiri Isarailanɔ sura bà gbãramɛ. 14 Akũ Samuɛli pì
parinɛ: À mɔ́ ò gɛ́ Giligala ò ɛra ò Solu ká kpatan gwe dɔ. 15 Akũ ò gɛ̀ɛ Giligala ń pínki, ò ɛ̀ra ò
Solu kà kpatan Dikiri arɛ gwe dɔ, ò kɛnnakũkɔ̃o sa ò Dikiria, akũ Solu kũ Isarailanɔ pɔnna
kɛ̀ gwe ń pínki manamana.

12

Samuɛli mìbona kín

1 Samuɛli pì Isarailanɔnɛ ń pínki: Ma yã kũ a òmɛnɛ mà pínki, ma kína kàárɛ kpatan. 2 Àkũ
mɛ́ ani doárɛ arɛ sà. Makũ sɔ̃ ma zĩ kũ̀, ma mìkã pura kũ̀ akũ ma nɛ́nɔn kú kãáo. Ma doárɛ
arɛ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari kũ a gbãrao. 3 Makũn dí! À kɛ ma sèedadenɔ ũ Dikiri kũ kína

kũ à kào arɛ. Ma zù ke zaaki sì á gbɛ̃kea yá? Ma á gbɛ̃ke blè yá? Ma wɛ́ tầ á gbɛ̃kea yá?
Gusarɛgba ma wɛ́ blè ari ma bo á gbɛ̃ke kpɛ yá? Tó ma kè lɛ, mani a fĩna bonɛ. 4 Akũ ò wèa ò
pì: Ńdi ó blero, ńdi wɛ́ tãwáro, ńdi pɔ́ke sí ó gbɛ̃kearo. 5 Samuɛli pìńnɛ dɔ: Dikiri kũ kína kũ à
kàaoomɛ á sèedadenɔ ũ gbãra, kũ ádi taari emaro. Ò pì: Dikiri mɛ́ à ó sèedade ũ. 6 Akũ Samuɛli
pìńnɛ: Dikiri mɛ́ à Musa kũ Harunaoo dìtɛ, akũ ò bò kũ á dizinɔ Misila. 7 À zɛ kyáu Dikiri arɛ,
mani yã mana kũ à kèárɛ kũ á dizinɔ babaárɛ. 8 Yakubunɔ gɛna Misila gbɛra á dizinɔ wiki
lè Dikiria, akũ à Musa kũ Harunaoo dìtɛ, ò ń bɔ́tɛ Misila, akũ ò ń kátɛ bùsu dín. 9 Kũ Dikiri
ń Luda yã sầńgu yãi, akũ à ń kpá Azo zầkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Siseraa kũ Filisitininɔ kũ Mɔabunɔ
kínao, òtɛn zầ ká kũńwo. 10 Akũ ò wiki lè Dikiria ò pì: O durunna kè o pã kpànyĩ o dò Baalinɔi
kũ Asatorɛnɔ. Ǹ ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ sà, ónigɔ̃ donyĩ. 11 Akũ Dikiri Gidiɔn dìtɛ kũ Barakio kũ
Yɛfɛtao kũ Samusio ò á bó á ibɛrɛ pìnɔ ɔĩ gu sĩnda pínkia, akũ a gɔ̃ katɛna aafia.
12 Kũ a è Amɔni kína Naasa tɛn su lɛ́tɛáwa, bee kũ Dikiri á Ludamɛ á kína ũ, a pìmɛnɛ: Oi!
Kínan á yei! 13 Tera sà kína kũ a gbèka a sèn dí, àkũmɛ Dikiri dìtɛárɛ. 14 Tó á Dikiri vĩna vĩ
akũ átɛn doi, tó átɛni a yã ma akũ ádi bo a yã kpɛro, tó ákɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ àtɛn kí bleáwao tɛ́
Dikiri á Ludai, ánigɔ̃ aafia. 15 Tó ádi Dikiri yã ma sɔ̃ro, akũ a bo a yã kpɛ, ani ɔ tɔ̃áwa lákũ à kè
á dizinɔnɛ nà. 16 À zɛ à yã zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri ni kɛárɛ e. 17 Ésekɛ̃gɔrɔn ó kun loo? Mani Dikiri sísi,
ani tó legũ pata à ma, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ á kína gbɛkanaa kè Dikirinɛ ĩni manamana.
18 Akũ Samuɛli Dikiri sìsi, akũ Dikiri tò legũ pàta à mà zĩ birea. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki vĩna
kè Dikirinɛ kũ Samuɛlio manamana. 19 Akũ ò pìnɛ: Ǹ wɛ́ kɛwɛrɛ Dikiri n Ludaa de ókɔ̃nɔ n
zɔ̀blerinɔ sún gagaro. O yã vãni kàra ó durunnanɔla, kũ o kína gbèka.
20 Samuɛli pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. A yã vãni pìi kè pínki, ama àsun kɛ̃ Dikiriaro. Àgɔ̃ doi
kũ nèsɛ mèn doo. 21 Àsun kɛ̃a à tɛ́ pɔ́ ginanɔiro. Ò àre vĩro, oni fɔ̃ ò gbɛ̃ boro, zaakũ pɔ́ pãnɔmɛ.
22 Dikiri ni a gbɛ̃nɔ zukũnaro a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ yãi, zaakũ à kàagu à á kɛ́ a gbɛ̃nɔ ũ. 23 Makũ sɔ̃, Dikiri
sún tó mà durunna kɛarɛ mà aduakɛnaárɛ tóro. Mani zɛ́ mana kũ à de à sɛ́ mɔárɛ. 24 À vĩna
kɛ Dikirinɛ, àgɔ̃ doi kũ náanio kũ nèsɛ mèn doo. À laasun lɛ́ yã zɔ̃kɔ̃ kũ à kèárɛnɔa. 25 Tó a gi a
tɛ yã vãnii, ákɔ̃nɔ kũ á kínao, oni á kakatɛ á pínki.

13

Samuɛli kpãkɛ̃na Solui

1 Kũ Solu kí blè Isarailanɔa wɛ̃ pla, 2 à ń zầkarinɔ sè gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro. Gbɛ̃nɔn wàa kuri kú
kãao Mikimasa kũ Bɛtɛli gusĩsĩdeo. Gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kú kũ a nɛ́ Yonatão Gibɛa, Biliaminu
bùsun. Akũ à gbɛ̃ kparanɔ gbàrɛ, baadi tà a bɛa.
3 Yonatã lètɛ Filisitini gudãkpãki kũ à kú Gɛbaa, akũ Filisitininɔ a baaruu mà. Akũ Solu
zầ kuru pè Isarailanɔ bùsu gu sĩnda pínkia à pì Eberunɔ ma! 4 Akũ Isarailanɔ mà ń pínki ò
pì, Solu lètɛ Filisitini gudãkpãkia, akũ Filisitininɔ zã Isarailanɔ gbĩn. Akũ ò Isarailanɔ sìsi, ò
sù ò nà Solua Giligala. 5 Akũ Filisitininɔ kɔ̃ kàkara ò zầ ká kũ Isarailanɔ. Ń sɔ̃gonɔ kà dúbu
baraakuri, ń sɔ̃godenɔ kà dúbu suddo, akũ ń gèsɛdenɔn dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. Akũ ò fùtɛ
ò gèɛ ò bùraa kàtɛ Mikimasa, Bɛtavɛ̃ ifãboki kpa. 6 Kũ Isarailanɔ è ò kú wari gũn òtɛn nakara
kũńwo, akũ ò ùtɛ gbèwɛɛnɔ gũn kũ dàkonɔ kũ gbè sɔ̀konɔ kũ tɔ̃nɔwɛɛnɔ kũ lɔ̀gɔnɔo. 7 Ń gbɛ̃kenɔ
gu lè ò bikũ Yodaa ari Gada bùsun kũ Giliada bùsuuo. Solu kpɛ́ kú Giligala, vĩna tɛn gbɛ̃ kũ ò
kú kãaonɔ kũ manamana.
8 À Samuɛli dầ gɔrɔ suppla lákũ à dìtɛarɛ nà. Kũ adi suro, akũ a gbɛ̃nɔ tɛn fãkɔ̃a. 9 Akũ
Solu pì: À mɔ́mɛnɛ kũ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo kũ sáabukpa sa'opɔnɔ. Akũ à sa'opɔ kũ
òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ pìi ò. 10 Kũ à làka, Samuɛli tɛn ká, akũ Solu pìi gèɛ à dàalɛ à gbãnakɛ kpài.
11 Akũ Samuɛli pìnɛ: Bɔ́ yãn n kè gwee? Solu wèa à pì: Kũ ma è ma gbɛ̃nɔ tɛn fãkɔ̃a, akũsɔ̃
ńdi su gɔrɔ kũ n dìtɛaro yãimɛ. Filisitininɔ tɛn kɔ̃ kakara Mikimasa, 12 akũ ma pì, òsun lɛ́tɛma
Giligala la ari mà Dikiri gbɛka. Akũ ma sa pìi ò tilasi. 13 Akũ Samuɛli pìnɛ: N fayasariyã kè!
Ń yã kũ Dikiri n Luda dìtɛnnɛ kũnaro. Tó ń kũna yãmɛ, de Dikiri ni tó n burinɔ gɔ̃ kpata
ble Isarailanɔa gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Tera sà ĩni gì kɛ kpataa gũnlo. Lákũ ń yã kũ Dikiri dìtɛnnɛ
kũnaro nà, à gĩnakɛ à gbɛ̃ kũ a pɔ kèarɛ wètɛ, à a dìtɛ a gbɛ̃nɔ don'arɛde ũ. 15 Akũ Samuɛli fùtɛ
Giligala à gèɛ Gibɛa, Biliaminu bùsun. Akũ Solu a zầkari kũ ò kú kãaonɔ nàro, ò kà gbɛ̃nɔn
wàa aakɔ̃ taka bà.
16 Solu kũ a nɛ́ Yonatão kũ a zầkari kũ ò kú kũńwonɔn kú Gibɛa, Filisitininɔ sɔ̃ ò bùraa kàtɛ
Mikimasa. 17 Zầkari gầ aakɔ̃nɔ bɔ̀tɛ Filisitininɔ bùran ò gèɛ lɛ́tɛ Isarailanɔa. Gầ do gèɛ Ɔfla kpa
Suala bùsun, 18 gầ do gèɛ Bɛtoroni kpa, akũ a aakɔ̃de gèɛ Isarailanɔ bùsu lɛ́n, sầsĩ kũ à arɛdɔna
maninɔ guvutɛa kũ gbárannao.
19 Sia kú Isarailanɔ bùsunlo, zaakũ Filisitininɔ pì, Eberunɔ sún fɛ̃nɛda ke sári piro.
20 Filisitininɔ kĩnaan Isarailanɔ dì gɛ́ swakurenɔ kũ zùswanɔ kũ kpásanɔ kũ kòmanɔ lɛ́ kɛkɛn

pínki. 21 Swakure kũ zùswa lɛ́kɛkɛnaa kà andurufu plapla, sakanɔ kũ kpásanɔ sɔ̃ andurufu
dodo. 22 A yã mɛ́ à tò zl̀i pìi kágɔrɔ Solu kũ Yonatão zl̀karinɔ fɛ̃nɛda ke sári kũnaro, sé Solu
kũ Yonatão baasiro.
23 Filisitini gudãkpãrinɔ gɛ̀ɛ Mikimasa gbɛ̀sɔkɔn.

14

Yonatã zl̀blena Filisitininɔa
1 Zĩkea Solu nɛ́ Yonatã pì kɛfɛnna kũ à a zl̀kapɔnɔ kũnaanɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ Filisitini gudãki kpa
zà̃ dire. Adi o a denɛ sɔ̃ro. 2 Solu kú bísi lí gbáru Migirɔnu, Gibɛa sarɛ kũ zl̀karinɔ gbɛ̃nɔn wàa
aakɔ̃. 3 Sa'ori Ahia kú ń tɛ́, à a uta lokomma dana. Ikabodu vl̀ni Aitubu nɛ́mɛ. Aitubu pì bi
Finɛasi nɛ́mɛ, Ɛli kũ à de Luda gbàgbari ũ Silo daikoremɛ. Ń gbɛ̃ke dɔ̃ Yonatã gɛ̀ɛ gukearo.
4 Gbɛ̀sɔkɔ kũ Yonatã ye à gɛ̃n à Filisitini gudãkpãrinɔ le, gbɛ̀ sɔ̃ntɛnɔ pɛtɛpɛtɛnan ɔplai kũ
ɔzɛo. A do tɔ́n Bozezi, a do sɔ̃ Sɛnɛ. 5 A do kú gugbãndurun Mikimasa kpa, a do sɔ̃ gɛ̀nɔmidɔki
Gɛba kpa. 6 Akũ Yonatã pì kɛfɛnna pìinɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ gyɔfɔrɔde gudãkpãrii pìnɔ kĩnaa. Ke Dikiri
ni kpáwái gwɛɛ? Zaakũ yãke ni fɔ̃ à kpá Dikirinɛ à tó ò gí zl̀ bleiro, bee tó ó dasi kesɔ̃ ó dasiro.
7 Akũ a zl̀kapɔnɔsɛri pìi pìnɛ: Lákũ à n pɔ gbà nà pínki dé, ǹ kɛ. Lákũ n sɛ̀ nà, má kú kũnwo
kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doomɛ. 8 Akũ Yonatã pì: Tɔ̀, ò gɛ́ńyĩ ò ó zĩda mɔ́ńnɛ. 9 Tó ò pìwɛrɛ ò zɛ ò ń dãmɛ,
óni zɛ ó gbɛ̀n, óni gɛ́ńyĩ doro. 10 Tó ò pì ò sumɛ sɔ̃, óni gɛ́ńyĩ, zaakũ abirekũ mɛ́ anigɔ̃ de sèeda
ũ kũ Dikiri ń náwɛrɛ ó ɔĩ.
11 Akũ ò ń zĩda mɔ̀ Filisitini gudãkpãrii pìnɔnɛ. Akũ Filisitini pìnɔ pì: À gwa! Eberunɔ tɛn
bo wɛ̀ɛ kũ ò ùtɛnnɔ gũn. 12 Akũ gudãkpãrii pìnɔ lɛ́ zù Yonatãi kũ a zl̀kapɔnɔsɛriio ò pì: À mɔ́ ò
yãke oárɛ la. Akũ Yonatã pì a zl̀kapɔnɔsɛriinɛ: Ǹgɔ̃ tɛ́ ma kpɛ, zaakũ Dikiri ń ná Isarailanɔnɛ
ń ɔĩ. 13 Akũ Yonatã tɛn lɔɔtɛ kutɛna, akũ a zl̀kapɔnɔsɛri tɛ́ a kpɛ. Kũ Yonatã ń nɛ́, akũ a
zl̀kapɔnɔsɛrii pì ń dɛdɛ a kpɛ. 14 Lɛtɛmmana káaku pìi gũn Yonatã kũ a zl̀kapɔnɔsɛriio ń dɛdɛ
gbɛ̃nɔn baro taka bà. Gu pì yàasaa kà bú dɔ̀rɔ basɔɔro taka bà. 15 Akũ swɛ̀ɛ kɛ̃̀ Filisitininɔgu
ń bùran kũ zl̀lao pínki. Vĩna ń zl̀karinɔ kù̃, gudãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi gɛ́ lɛ́tɛ Isarailanɔanɔ ń
pínki. Akũ zĩtɛ yl̀gãyĩgã. Luda mɛ́ à tò swɛ̀ɛ kɛ̃̀ńgu lɛ.
16 Kũ Solu gudãkpãri kũ ò kú kãao Gibɛanɔ è Filisitini zl̀karinɔ bàa lɛ̀ òtɛn fãkɔ̃a gu sĩnda
pínkia, 17 akũ Solu pì gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔnɛ: À wɛ́ pá ó gbɛ̃nɔi à gwa, óni dɔ̃ gbɛ̃ kũ ò bò ó tɛ́.
Kũ ò gwà, ò è Yonatã kũ a zl̀kapɔnɔsɛriio mɛ́ ò kú ń tɛ́ro. 18 Akũ Solu pì Ahianɛ: Ǹ mɔ́ kũ n
sa'o'utao ò Dikiri gbɛka. Zaakũ zĩ birea à uta lokomma pì dana Isarailanɔ tɛ́ gwe. 19 Gɔrɔ
kũ Solu tɛn yã o sa'orii pìinɛ, zuka kũ à dɔ Filisitininɔ bùran kɛ̀kɛ àtɛn kara, akũ Solu pìnɛ à
tó gwe. 20 Solu a zl̀karinɔ kàkara ń pínki, ò gɛ̃̀ zl̀n, akũ ò è swɛ̀ɛ kɛ̃̀ Filisitininɔgu manamana,
òtɛn fɛ̃nɛ kákɔ̃nɛ. 21 Eberu kũ ò vùtɛ Filisitininɔ tɛ́ yã ò sù kũńwo ń bùraa gũnnɔ ɛ̀ra ò nà ń
gbɛ̃ kũ ò kú kũ Soluo kũ Yonatãooa. 22 Kũ Isaraila kũ ò utɛna Ɛflaimu bùsu gusĩsĩden gwenɔ
mà Filisitininɔ tɛn bàa lɛ́, ò nà ń gbɛ̃nɔa dɔ ò pɛ̀tɛńyĩ zl̀i gũn. 23 Lɛn Dikiri Isarailanɔ bò lɛ zĩ
birea, akũ ò zl̀i blè ari Bɛtavɛ̃.

Yonatã zɔ́blenaa
24 Isarailanɔ wari kɛ̀ zĩ birea, zaakũ Solu yã sɛ̀ kũ Luda tɔ́o a zl̀karinɔnɛ à pì: Ari ɔkɔsi gɛ́
kɛo, gbɛ̃ kũ à pɔ́ blè ari màgɔ̃ gɛ́ fĩna bo ma ibɛrɛnɔa, ade gɔ̃̀ láaripɔ ũmɛ. Akũ ń gbɛ̃ke dí pɔ́
blero. 25 Zl̀karinɔ sì lákpɛn ń pínki, akũ ò zɔ́'i è di gu pìn. 26 Kũ ò sì lákpɛn lɛ, ò è zɔ́'i tɛn bàa
lɛ́, ama ń gbɛ̃ke dí ɔ zɔ̃a à dà a lɛ́nlo, kũ òtɛn vĩna kɛ ladana kũ Solu dà yãi. 27 Yonatã sɔ̃, adi
yã kũ a de dìtɛ a zl̀karinɔnɛ maro, akũ à a gò kũ à kũnaa zɔ̃̀ zɔ́saa pìia. À ɔ nàa à dà a lɛ́n,
akũ a wɛ́ kɛ̃̀. 28 Akũ zl̀kari ke pìnɛ: N de yã sɛ̀ a zl̀karinɔnɛ kũ Luda tɔ́o à pì, gbɛ̃ kũ à pɔ́ blè
gbãra, ade gɔ̃̀ láaripɔ ũmɛ. Abire yãin ń gbɛ̃ sĩnda pínki gbãna làka. 29 Akũ Yonatã pì: Ma de
tɛn wari dɔ́mmamɛ. Ǹ gwa lákũ ma wɛ́ kɛ̃̀ nà, kũ ma zɔ́ pìi mɔ̀sɔ fíti yãi. 30 Tó gbɛ̃nɔ pɔ́ kũ ò sì
ń ibɛrɛnɔaa blè gbãra yã dé, de ò Filisitininɔ dɛ̀dɛ de abirela.
31 Zĩ birean Isarailanɔ Filisitininɔ dɛ̀dɛ sɛna zaa Mikimasa ari Ayalɔni. Ò kpàsa búgubugu,
32 akũ ò sì ń pɔ́kãdenɔ tɛ́, ò sãnɔ kũ zùnɔ kũ zùnɛnɔ kù̃kũ ò dɛ̀dɛ gwe gɔ̃̀nɔ, òtɛn só kũ a aruo.
33 Akũ ò a baaruu kpà Solunɛ ò pì: Ǹ gwa! Òtɛn durunna kɛ Dikirinɛ, òtɛn nɔ̀bɔ só kũ a aruo.
Akũ Solu pì: A bo Dikiri yã kpɛ. À gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbigiri kɛ à suo ma arɛ la likalika. 34 Akũ à pì: À
fãkɔ̃a ń tɛ́, à pińnɛ ń baadi mɔ́ ma kĩnaa kũ a zùuo ke a sã, ò a kùtu kpá la ò só. Àsun durunna
kɛ Dikirinɛ à nɔ̀bɔ só kũ a aruoro. Akũ baadi sù kũ a zùuo gwãani birea, à a kùtu kpàkpa gwe.
35 Solu Dikiri gbagbaki bò gwe. Sa'oki kũ à bò káakun gwe.
36 Akũ Solu pì: Ò pɛ́tɛ Filisitininɔi gwãaniala ògɔ̃ ń dɛdɛ ari gu gɛ́ dɔ. Òsun ń gbɛ̃ke tɔ́ro.
Akũ ò pìnɛ: Ǹ kɛ lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà. Akũ sa'orii pì: À tó ò gbɛka Ludaa la gĩa. 37 Akũ Solu

gbɛ̀ka Ludaa: Ò pɛ́tɛ Filisitininɔi, ĩni ń nawɛrɛ ó ɔĩ yá? Akũ adi wea zĩ birearo. 38 Akũ Solu pì:
Ákɔ̃nɔ zɪ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ á pínki, à namai la, de ò le ò dɔ̃ durunna kũ ò kɛ̀ gbãra. 39 Kũ Dikiri
Isarailanɔ Surabari tɔ́o, bee tó ma nɛ́ Yonatã mɛ́ à durunna kɛ̀, séde à ga. Akũ gbɛ̃ke dí lɛ́ síro.
40 Akũ à pìńnɛ: À zɛ kpado gwe, makũ kũ ma nɛ́o ónigɔ̃ kú kpado la. Akũ ò pìnɛ: Ǹ kɛ lákũ
à kɛ̀nnɛ mana nà. 41 Solu pì Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ: Ǹ tó ò yãpura dɔ̃. Akũ yã Yonatã kũ
Soluoo blè, akũ baadi mìi bò bàn. 42 Solu pì: À gbɛ̀ la makũ kũ ma nɛ́o musu. Kũ yã Yonatã
blè, 43 akũ Solu pìnɛ: Ǹ yã kũ n kɛ̀ omɛnɛ. Akũ Yonatã pìnɛ: Ma gò lɛ́ sɔ̃ntɛn ma zɔ̃̀ zɔ́a, fíti ma
mɔ̀sɔ. Makũn dí! Mà ga. 44 Akũ Solu pì: Yonatã, tó ńdi garo, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 45 Akũ
ò pì Solunɛ: Yonatã ga yá! Àkũ kũ à tò o zɪ̀i blè yá? Oi! Kũ Ludao ódi we kũ bee a mìkã mɛ̀n do
à lɛ́tɛ zĩtɛro, zaakũ Luda kpányĩn à yã pìi kɛ̀o gbãra. Lɛn ò Yonatã mìi sì lɛ, adi garo. 46 Akũ
Solu kámma bò kũ pɛtɛna Filisitininɔiio, akũ Filisitininɔ tà ń bùsun.

47 Kũ Solu vùtɛ Isarailanɔ kpatan à làka, à zɪ̀i kà kũ a ibɛrɛnɔ gu sĩnda pínkia: Mɔabunɔ kũ
Amɔninɔ kũ Ɛdɔmunɔ kũ Zoba kínanɔ kũ Filisitininɔo. Kpa kũ à lìtɛn pínki, àdi zɪ̀ bleḿmamɛ.
48 A wɔ́rɔgɔkɛ tɔ́ bò à zɪ̀i blè Amalɛkinɔa, à Isarailanɔ sì ń wɛ́tãmmarinɔa. 49 Yonatã kũ
Isibosɛo kũ Malakisuaoomɛ Solu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. À nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. A káaku tɔ́n
Mɛraba, a plade Mikala. 50 A nanɔ tɔ́n Ainɔama, Aimaza nɛ́mɛ. A zɪ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ tɔ́n Abana.
Solu pì dakũnamɛ, a disɛ̃ Nɛrɛ nɛ́mɛ. 51 Solu de Kisi kũ Abana de Nɛrɛoomɛ Abiɛli nɛ́nɔ ũ.
52 Solu gɔrɔ àdigɔ̃ pãsĩ kũ Filisitininɔo gɔrɔ sĩnda pínki. Tó Solu gɔ̃sa gbãna ke wɔ́rɔgɔde è, àdi
a sí à na a zɪ̀karinɔa.

15

Dikiri gina Solui kína ũ

1 Samuɛli pì Solunɛ: Makũmɛ Dikiri ma zĩ, akũ ma nísi kùmma n kana kín a gbɛ̃ Isarailanɔa
sèeda ũ. Tɔ̀! Ǹ sã kpá Dikiri yãi sà. 2 Dikiri Zɪ̀karide pì, áni fĩna bo Amalɛkinɔnɛ yã kũ ò kɛ̀
Isarailanɔnɛ, kũ ò zɛ́ zɔ̃̀ńnɛ ń bɔtɛna Misila gbɛra yãi. 3 Ǹ gɛ́ ǹ lɛ́tɛḿma sà, ǹ ń kakatɛ ń pínki.
Ǹsun ń gbɛ̃ke tóro. Ǹ ń dɛdɛ ń pínki, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ kũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ kũ zùnɔ kũ
sãnɔ kũ lakuminɔ kũ zaakinɔo.

4 Akũ Solu a gbɛ̃nɔ sìsi à ń kakara Telaimu. A zɪ̀kari gɛ̀sɛdenɔ gbɛ̃nɔn dúbu wàa domɛ.
Yudanɔ kun dɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri. 5 Akũ Solu gɛ̀ɛ Amalɛkinɔ wɛ̃tɛn, àtɛni ń kpákpa swawɛɛn.
6 Solu lɛ́gbãzã kɛ̀ Keninɔnɛ à pìńnɛ: À bɔtɛ Amalɛkinɔ tɛ́ de màsun á dɛdɛ kũńworo yãi, zaakũ
ákɔ̃nɔ mɛ́ a yã mana kɛ̀ Isarailanɔnɛ ń bɔtɛna Misila gbɛra. Kũ Keninɔ bɔ̀tɛ Amalɛkinɔ tɛ́,
7 akũ Solu gɛ̀ɛ à lɛ̀tɛ Amalɛki pìnɔa sɛna zaa Avila ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Suru kũ à kú Misila ifãboki
kpaa. 8 À Amalɛki kína Agaga kũ̀ bɛ̃nɛ, akũ à a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki. 9 Solu kũ a
zɪ̀karinɔ dí Agaga dɛro, akũsɔ̃ ò sã mananɔ sɛ̀tɛ kũ zùnɔ kũ zùnɛ mɛ̀kpananɔ kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ
kũ pɔ́ mananɔ pínki, odi we ò ń dɛdɛro. Pɔ́ ginanɔ kũ pɔ́ yãyãnanɔn ò dɛ̀dɛ pínki.

10 Akũ Dikiri yã sù Samuɛlia à pì: 11 Ma Solu kana kpatan tò ma pɔ yàka, zaakũ à kpɛ lìmɛnɛ.
Lákũ ma dànɛ nà, àdi kɛ lɛro. Yã pì Samuɛli bídi kɛ̀, akũ à wiki lɛ̀ Dikiria ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o.
12 Kũ Samuɛli fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gɛ̀ɛ da Solulɛ, akũ ò pìnɛ: Solu gɛ̀ɛ Kamɛli. À sèedaa pɛ̀tɛ
gwe a zĩda yãdɔngu yãi, akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Giligala. 13 Kũ Samuɛli Solu lè, akũ Solu pìnɛ: Dikiri
arubarika dangu! Ma kɛ̀ lákũ Dikiri òmɛnɛ nà. 14 Akũ Samuɛli a là à pì: Sã wiki kũ ma sã
tɛn ma deramɛɛ? Zù ɔ́ɔ dɔ kũ matɛn ma bò mámɛɛ? 15 Akũ Solu wèa à pì: Amalɛkinɔ pɔ́nɔmɛ,
zaakũ ò ń sãnɔ kũ ń zù mananɔ sɛ̀tɛ ò sùo ò sa oo Dikiri n Ludaamɛ. O ń kparanɔ dɛ̀dɛ. 16 Akũ
Samuɛli pìnɛ: Ǹ yĩtɛ lɛ, mani yã kũ Dikiri òmɛnɛ gwãaniala onnɛ. Akũ Solu pì: Ǹ o. 17 Akũ
Samuɛli pì: Kũ n n zĩda fíti bò yã, ńdi gɔ̃ Isaraila burinɔ don'arɛde ũroo? Dikiri n ka Isarailanɔ
kína ũ, 18 akũ à n zĩ ǹ a bɔkɔtɛ kɛarɛ kũ à pì: Ǹ gɛ́ ǹ Amalɛkinɔ dɛdɛ, zaakũ durunnakɛrinɔmɛ.
Ǹ gɛ́ ǹ zɪ̀ ká kũńwo ari ǹ ń kakatɛ. 19 À kɛ̀ dera n gi Dikiri yã mai, n lɛtɛ ń pɔ́nɔa, n yã kũ Dikiri
yeiro kɛ̀ɛ? 20 Akũ Solu pìnɛ: Ma Dikiri yã mà, ma bɔkɔtɛ kũ à ma zĩ mà kɛ kɛ̀. Ma Amalɛkinɔ
dɛ̀dɛ ń pínki, akũ ma su kũ ń kína Agagao. 21 Akũ zɪ̀karinɔ sã mananɔ kũ zù mananɔoo bò pɔ́
kũ ò sɛ̀tɛ pìnɔ tɛ́, de ò sa oo Dikiri n Ludaa Giligala la. 22 Akũ Samuɛli pì:
Dikiri yã kũna mananɛ de
sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũla.
Mìnatɛnanɛ de sa'onala.
A yãmana de
sa'ona kũ sãkaro mɛ̀kpanaaola.
23 Gina a yã mai durunna lɛɛlɛ kũ màsokɛnaaomɛ.
Dɔkɛna kãao vãni lɛɛlɛ kũ tãnagbagbanaaomɛ.
Lákũ n gi Dikiri yã mai nà,
àpii gì n kínakɛi se.

24 Akũ Solu pìnɛ: Ma durunna kè. Ma pã Dikiri yã kũ n òmɛnɛnɛ, zaakũ ma vĩna kè gbẽnɔnɛ,
akũ ma ń yã mà. 25 Ǹ sùru kɛ kũmao kũ ma durunna pìio sà. Ǹ ɛra ǹ gɛ́ kũmao de mà le mà
donyĩ kɛ Dikirinɛ. 26 Akũ Samuɛli pìnɛ: Mani gɛ́ kũnworo. N gi Dikiri yãi, akũ à gìnnɛ ǹgɔ̃ de
Isarailanɔ kína ũ.
27 Kũ Samuɛli kpɛ lì, àtɛn ta, akũ Solu a kȕ a uta lɛ́a, à kɛ̀ a ɔĩ. 28 Akũ Samuɛli pìnɛ: Dikiri
n bo Isarailanɔ kpatan gbãra, akũ à n gbɛ̃dake kũ à mana denla kàn. 29 Isarailanɔ Luda
Gakuride dì ɛ́kɛ toro, àdi a laasun litɛro, zaakũ bisãsirinlo, gbasa à a laasun litɛ. 30 Akũ Solu
pìnɛ: Ma durunna kè. Bee kũ abireo n yã nna, ǹ ma kpe ta Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ sĩnda
pínkio arɛ. Ǹ gɛ́ zɛmɛnɛ de mà le mà donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ. 31 Akũ Samuɛli ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à zɛ̀nɛ,
akũ Solu donyĩ kè Dikirinɛ.
32 Akũ Samuɛli pì: À mɔ́ kũ Amalɛki kína Agagao. Kũ kína pì tɛn su, àtɛn kpákpa kũ yãke
kunlo, zaakũ àtɛn da a bo ga lɛ́imɛ. 33 Akũ Samuɛli pì: Lákũ n fɛ̃nɛda tò nɔgbɛ̃ dasinɔ kùra ń
nɛ́i nà, lɛn n da ni kura a nɛ́i lɛ se. Akũ à Agaga zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ Dikiri arɛ Giligala gwe. 34 Akũ à tà
Rama. Solu sɔ̃ à tà a bɛa Gibɛa. 35 Bee kũ Solu kè Samuɛlinɛ wɛ̃nda, Samuɛli dí gɛ́ a gwa doro
ari à gɛ̀ɛ gao, zaakũ Dikiri pɔ yàka kũ à Solu kà Isarailanɔ kína ũ yãi.

16

Samuɛli nísikuna Dauda mìia
1 Dikiri pì Samuɛlinɛ: Ĩnigɔ̃ ɔ́ɔ dɔ Solu yã musu ari bɔrɛmɛɛ? Ma ginɛ à kí ble Isarailanɔa.
Ǹ nísi ká bɛ̃nɛn à pa ǹ da zɛ́n. Ma n zĩ Bɛtilihamu gbɛ̃ Yɛsɛ kĩnaa, zaakũ a nɛ́nɔ doken ma sɛ̀
à gɔ̃ kína ũ. 2 Akũ Samuɛli pì: Deran mani kɛ mà gɛ́ gwee? Tó Solu mà, ani ma dɛ. Akũ Dikiri
pìnɛ: Ǹ zùnunu sɛ́ ǹ gɛ́o ǹ pi n su ma gbagbamɛ. 3 Ǹ Yɛsɛ sísi sa pì onaa gũn, mani yã kũ ĩni kɛ
onnɛ, ĩni nísi kúmɛnɛ gbɛ̃ kũ mani mɔnnɛ mìia.
4 Samuɛli yã kũ Dikiri òarɛ kè. Kũ àtɛn ká Bɛtilihamu, lakutu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gɛ̀ɛ ò dàalɛ. Vĩna
ń kũ, akũ ò a là ò pì: Aafiaamɛ n su la yá? 5 À pì: Aafiaamɛ. Ma su Dikiri gbagbamɛ. À gbȁ
bo á zĩdanɛ à gɛ́ kũmao sa o. Akũ à gbȁ bò Yɛsɛnɛ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ à ń sísi sa'onaaa. 6 Kũ ò kà,
Samuɛli Ɛliabu è, akũ à laasun lɛ̀ à pì: Gbɛ̃ kũ Dikiri sɛ̀ mɛ́ à zɛna a arɛ gwe. 7 Akũ Dikiri pìnɛ:
Ǹsun a zɛna ke a gbȁnakɛ gwaro, ma giimɛ. Madì gbɛ̃ gwa lákũ bisãsiri dì gwa nàro. Bisãsiri
dì gbɛ̃ gwa a mɛ̀ɛamɛ, makũ sɔ̃, swɛ̃̀ɛn madì gwa. 8 Akũ Yɛsɛ Abinadabu sìsi, à sù Samuɛli arɛ,
akũ à pì: Dikiri dí gbɛ̃ díkĩna sɛ́ro. 9 Akũ Yɛsɛ Sama sìsi, à sù Samuɛli arɛ dɔ, akũ à pì: Dikiri dí
gbɛ̃ díkĩna sɛ́ro. 10 Akũ Yɛsɛ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔ sìsi, ò sù Samuɛli arɛ, akũ à pì: Dikiri
dí ń gbɛ̃ke sɛ́ro. 11 Akũ à Yɛsɛ là à pì: N kɛfɛnnanɔ lɛ́n dí ń pínki yá? À wèa à pì: Ń gbɛ̃ kpɛde
mɛ́ à kú laro, àtɛn sã dãmɛ. Akũ Samuɛli pìnɛ: Ǹ gbɛ̃ zĩ ò a sísi. Óni pɔ́ke kɛro séto à sù. 12 Akũ
à gbɛ̃ zȉa, à sù. Nɛ́ pì bi gbɛ̃ tɛ̃ramɛ, a pɛtɛna mana akũsɔ̃ a ãn kɛ̃kɔ̃ana. Akũ Dikiri pì: Ǹ futɛ ǹ
nísi kú a mìia, zaakũ àpiin gwe. 13 Akũ Samuɛli bɛ̃nɛ pìi sɛ̀ à nísi kù a mìia a vȉninɔ wára. Zaa
zĩ birean Dikiri Nini sù Daudaa. Abire gbɛra Samuɛli ɛ̀ra à tà Rama.

Dauda zĩkɛna Solunɛ
14 Dikiri Nini gò Solua, akũ Dikiri tò tãna pãsĩ sùa. 15 A ìbanɔ pìnɛ: Luda tò tãna pãsĩ tɛn wɛ́
tãmma. 16 Kína, ǹ tó ókɔ̃nɔ n ìbanɔ ò gbɛ̃ kũ à mɔrɔlɛna dɔ̃ wɛtɛ. Tó Luda tò tãna pãsĩ pìi sùmma,
anigɔ̃ mɔrɔ lɛ́nnɛ, ń le ǹ kɛ sȁna. 17 Akũ à pì a ìbanɔnɛ. À gbɛ̃ kũ à mɔrɔlɛna dɔ̃ manamana
wɛtɛ à su kãaomɛnɛ. 18 Akũ a ìbanɔ doke pìnɛ: Ma Bɛtilihamu gbɛ̃ Yɛsɛ nɛ́ ke è, à mɔrɔlɛna dɔ̃.
Zȉkari wɔ́rɔgɔdemɛ, akũsɔ̃ à yã'ona dɔ̃. Gɔ̃ manamɛ, akũsɔ̃ Dikiri kú kãao. 19 Akũ Solu gbɛ̃nɔ
zȉ Yɛsɛa, ò gɛ̀ɛ ò pìnɛ: Solu pì ǹ n nɛ́ Dauda kũ àdi sãnɔ dã gbarɛarɛ.
20 Akũ Yɛsɛ burodii dì zaakinɛ kũ sèwẽo tùru do kũ blèkofĩninɛ bɔ̀rɔɔo, à a nɛ́ Dauda gbàrɛo
Solua. 21 Kũ à kà Solu kĩnaa, à gɔ̃̀ a zĩkɛri ũ. Solu yei manamana, akũ à a dìtɛ a zȉkapɔnɔsɛrinɔ
doke ũ. 22 Akũ Solu gbɛ̃ zȉ Yɛsɛa à pì: Ǹ tó Dauda gɔ̃ ma zĩkɛri ũ, zaakũ a yã dì kɛmɛnɛ nna.
23 Tó Luda tò tãna pìi sù Solua, akũ Dauda dì a mɔrɔ sɛ́ àgɔ̃ lɛ́nɛ. Tó tãna pìi gòa, akũ àdi kɛ
sȁna, à su a laakariia.

17

Dauda kũ Gɔlayao
1 Filisitininɔ ń zȉkarinɔ kàkara, òtɛn zȉ soru kɛ Soko, Yudanɔ bùsun, akũ ò bùraa kàtɛ Ɛfɛsi
Damimu, Soko kũ Azekao dagura. 2 Solu kũ Isarailanɔ sɔ̃ ò kɔ̃ kàkara ò bùraa kàtɛ Ela gusaran,
òtɛn soru kɛ ò gɛ́ Filisitininɔi kũ zȉio. 3 Filisitininɔn kú sȉsĩia dire kpa, Isarailanɔn kú sȉsĩia la,
guvutɛ kú ń dagura. 4 Akũ Gata gɔ̃sa gbãna kũ òdi pinɛ Gɔlaya bò Filisitininɔ bùran. A gbȁna
kà gȁsãkuru suddo. 5 À mɔ̀gotɛ̃ fùra kuna, à mɔ̀gotɛ̃ uta kũ à de lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà dana kũ a
tìkisii kà kiloo baaakɔ̃. 6 À mɔ̀gotɛ̃ sòkoto yĩna dɔ, akũsɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sári lɛ̀kɛtɛ lokona a kpɛ kpa.

7 À sári sɔ̃ntɛ kũna, a pá de lán bizatãri gòdo lí bà. A wɛ́ tìkisii kà kiloo suppla. A sɛ̃gbakosɛri
tɛ́ a arɛ.
8 Gɔlaya zɛ̀ à lɛ́ zù Isaraila zɪ̃̀karinɔi à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò a bɔtɛ kũ zɪ̃̀ioo? Á dɔ̃ kũ Filisitinimɛ
ma ũroo? Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Solu zɔ̀nɔn á ũ. À gbɛ̃ke bo á tɛ́ à kipa à su ma kĩnaa. 9 Tó ani fɔ̃ à zɪ̃̀
ká kũmao à ma dɛ, ma gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ á zɔ̀nɔ ũ. Tó makũ mɛ́ ma a dɛ̀ sɔ̃, áni gɔ̃ ó zɔ̀nɔ ũ, ánigɔ̃
zɔ̀ blewɛrɛ. 10 Akũ Filisitini pìi ɛ̀ra à pì: Matɛn kùsɛɛ biri Isaraila zɪ̃̀karinɔa gbãra. À gbɛ̃
wɛtɛmɛnɛ de ò zɪ̃̀ ká kũ kɔ̃o. 11 Kũ Solu kũ Isarailanɔ a yã pìi mà ń pínki, ò bídi kɛ̀, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu.
12 Dauda bi Ɛflata gbɛ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ. Yɛsɛ bi Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun gbɛ̃mɛ. À
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. Solu gɔrɔa à zɔ̃kɔ̃ kũ̀ à zĩ kũ̀ manamana. 13 A nɛ́ gbãna gbɛ̃nɔn
aakɔ̃nɔn kú zɪ̃̀lan kũ Soluo. A daudu tɔ́n Ɛliabu, a plade tɔ́n Abinadabu, a aakɔ̃de tɔ́n Sama.
14 Daudamɛ Yɛsɛ nɛ́ kpɛde ũ. A vɪ̃̀ni pìnɔ tɛ́ Solui, 15 ama Dauda dì gɛ́ Solu kĩnaa à ɛra à su
Bɛtilihamu a de sãnɔ dã. 16 Filisitini pìi dì bo à a zĩda mɔńnɛ kɔnkɔ kũ ɔkɔsio ari gɔrɔ bupla.
17 Zĩkea Yɛsɛ pì a nɛ́ Daudanɛ: Ǹ ése kpatana kpɛ̃nɛ do dí kũ burodi mɛ̀n kuri dínɔ sɛ́ ǹ gɛ́o
n vɪ̃̀ninɔnɛ likalika ń bùran. 18 Ǹ gàsi mɛ̀n kuri dínɔ sɛ́ ǹ kpá ń gɛ̃̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa. Ǹ gɛ́ ǹ ń gwa,
tó ò aafia, ǹ su kũ sèedaao kũ ò kun aafia. 19 Ò kú kũ Soluo kũ Isarailanɔ pínki Ela guvutɛn,
òtɛn zɪ̃̀ ká kũ Filisitininɔ.
20 Dauda fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à a sãnɔ tò kũ sãdãri pãndeo. À a aso sɛ̀, akũ à dà zɛ́n lákũ Yɛsɛ
òarɛ nà. Kũ à kà zɪ̃̀karinɔ bùran, à sù à lè òtɛn gɛ́ zɪ̃̀lan, òtɛn wiki gbãna lɛ́. 21 Isarailanɔ kũ
Filisitininɔ tɛn soru kɛ ò arɛ dɔkɔ̃a. 22 Akũ Dauda a aso nà pɔ́dãkpãriinɛ a ɔĩ, akũ à bàa lɛ̀ à
gɛ̀ɛ zɪ̃̀lan. À a vɪ̃̀ninɔ lè gwe, akũ à fɔ kpàḿma. 23 Kũ àtɛn yã o kũńwo, Filisitininɔ gɔ̃sa gbãna
Gɔlaya, Gata gbɛ̃ bò Filisitini zɪ̃̀karinɔ tɛ́, à ɛ̀ra à fùtɛ kũ a yã pìio. Dauda yã pìi mà. 24 Kũ
Isarailanɔ a è, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu, ò lɛ̀kɔ̃a ń pínki. 25 Òtɛn okɔ̃nɛ òtɛn pi: Ádi gɔ̃gbɛ̃ pì e à bòroo? Tó à
bò, àdi kùsɛɛ biriwámɛ. Gbɛ̃ kũ à a dɛ̀, kína ni ade gba aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃, ani a gba a nɛ́nɔgbɛ̃ dɔ nɔ
ũ, akũsɔ̃ a bedenɔ ni bɛ'ɔgɔ kpá doro.
26 Akũ Dauda gbɛ̃ kũ ò zɛna a sarɛnɔ là à pì: Bɔ́n oni kɛ gbɛ̃ kũ à Filisitini pìi dɛ̀ à Isarailanɔ
bò wé'i gũnnɛɛ? Dín Filisitini gyɔfɔrɔde pì ũ, gbasa àtɛn kùsɛɛ biribiri Luda Wɛ̃̀ndide
zɪ̃̀karinɔaa? 27 Akũ ò pìnɛ lákũ gbɛ̃nɔ tɛn o nà: Lɛn oni kɛ gbɛ̃ kũ à a dɛ̀nɛ lɛ. 28 Kũ a vɪ̃̀ni
zɔ̃kɔ̃de Ɛliabu mà Dauda tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔ, a pɔ fɛ̃̀i à pì: À kɛ̀ dera n su laa? Dín n sã fíti nɔ tònɛ
gbárannan? Má n karambaani kũ n nɛ̀sɛ vãnio dɔ̃. N su zɪ̃̀ gwamɛ. 29 Dauda pì: Bɔ́n ma kɛ̀ɛ?
Bee yã mani oroo? 30 Akũ à kpɛ dɔ̀nɛ, à gɛ̀ɛ à yã dokɔ̃nɔ pìi là gbɛ̃ pãndea. Lákũ gbɛ̃ káaku ònɛ
nà, lɛn ò ònɛ lɛ dɔ. 31 Ò yã kũ Dauda ò pìi gbɛ̃̀ Solunɛ, akũ à a sìsi.
32 Kũ Dauda sù, à pì Solunɛ: Gbɛ̃ke sún tó swɛ̃̀ kɛ̃agu Filisitini pì yã musuro. Makũ n
zɔ̀blerii, mani gɛ́ zɪ̃̀ ká kãao. 33 Akũ Solu pìnɛ: Ĩni fɔ̃ ǹ gɛ́ zɪ̃̀ ká kũ Filisitini pìioro. Nɛ́ fítimɛ n
ũ. Gɔ̃gbɛ̃ pì sɔ̃ bi zɪ̃̀kariimɛ zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔa. 34 Akũ Dauda pìnɛ: Makũ n zɔ̀blerii, makũ
mɛ́ madìgɔ̃ ma de sãnɔ dã. Tó músu ke mani sù à sã kũ̀ kpàsan, 35 madì a gbɛsɛ mà a gbɛ̃ mà
sã pì bo a lɛ́i. Tó à ɛ̀ra kũmao, akũ madì a kũ a lɛ́kãsãa mà gbɛ̃ mà dɛ. 36 Makũ n zɔ̀blerii, ma
músuu dɛ̀, ma mani dɛ̀. Filisitini gyɔfɔrɔde pì ni gɔ̃ lán pɔ́ pìnɔ bà, zaakũ àtɛn kùsɛɛ biribiri
Luda Wɛ̃̀ndide zɪ̃̀karinɔamɛ. 37 Dauda ɛ̀ra à pì: Lákũ Dikiri ma bo músu kũ manio lɛ́i nà, lɛn
ani ma bo Filisitini pì ɔĩ lɛ. Akũ Solu pìnɛ: Ǹ gɛ́! Dikiri gɔ̃ kú kũnwo.
38 Solu a zɪ̃̀ka'uta dànɛ à a mɔ̀gotɛ̃ fùraa kùnɛ, akũ à a mɔ̀ uta dànɛ. 39 Dauda Solu fɛ̃nɛda
lòko zɪ̃̀ka'uta pìia. Kũ à nà táa, akũ à fùa, zaakũ adi dɔ́nɛ kɛoro. Akũ à pì Solunɛ: Mani fɔ̃ mà
gɛ́ kũ pɔ́ pìnɔro, zaakũ mádi dɔ́nɛ kɛoro. Akũ à pɔ́ pìnɔ bɔ̀tɛ pínki à kàtɛ. 40 À a gòo sɛ̀, akũ à
gɛ̀ɛ à gbɛ̀ pɔ́rɔpɔrɔ sɛ̀tɛ swawɛɛn mɛ̀n sɔɔro à kà a sãdãbɔkɔn. Akũ àtɛn na Filisitini pìii, à a
gbɛ̀mba kũna.
41 Akũ Filisitini pì tɛn na Daudai, a sɛ̃gbakosɛri tɛn táa o a arɛ. 42 Kũ à Dauda gwà, à è nɛ́
fíti tɛ̃ra manamɛ, akũ à dɔkɛ̀ kãao 43 à pìnɛ: Gbɛ̃dan ma ũ, akũ n gbasa ntɛn sumai kũ gòoo
yá? Akũ à a kà kũ a tãna tɔ́o. 44 Akũ à ɛ̀ra à pì: Ǹ namai ǹ gwa, bãnɔ ni n ble, nɔ̀bɔ pãsĩnɔ
ni n só. 45 Dauda pìnɛ: Fɛ̃nɛda kũ sári lɛ̀kɛtɛɛo kũ sári sɔ̃ntɛon ntɛn suomai. Makũ sɔ̃, Dikiri
Zɪ̃̀karide Isarailanɔ Luda kũ n kùsɛɛ bìribiria tɔ́n matɛn suomma. 46 Dikiri ni n namɛnɛ ma ɔĩ
gbãra. Mani n dɛ mà n mì zɔ̃, mani Filisitini zɪ̃̀karinɔ gɛ̀nɔ kpá bãnɔa kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔo gbãra
ò só, andunia ni dɔ̃ kũ Luda kú kũ Isarailanɔ. 47 Gbɛ̃ kũ ò kakarana lanɔ ni dɔ̃ kũ Dikiri dì zɪ̃̀
ble kũ fɛ̃nɛdao ke kũ sárioro. Dikiri mɛ́ a zɪ̃̀ gbãna vĩ, ani á nawɛrɛ ó ɔĩ.
48 Gɔrɔ kũ Filisitini pì tɛn na Daudai àtɛn su, akũ Dauda bàa lɛ̀ àtɛn su gu kũ oni zɪ̃̀ kán.
49 Akũ à ɔ dà a bɔ̀kɔn à gbɛ̀ɛ bò à dà a gbɛ̀mban. Kũ à Filisitini pìi gbɛ̃̀o, akũ à a pà a arɛa.
Gbɛ̀ɛ pìi vlɛ̃̀ a arɛ pìi gũn, akũ à lɛ̀tɛ a gbɛrɛa. 50 Gbɛ̀mbaan Dauda zɪ̃̀i blɛ̀o Filisitini pìia. À a
pào à nɛ̀, bee fɛ̃nɛda à kũnaro. 51 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à zɛ̀ala, à a fɛ̃nɛda wòto a kpɛ́n à a dɛ̀ à a

mìi zɔ̃̀o. Kũ Filisitininɔ è ń gɔ̃sa gbãna pìi gà, akũ ò lɛ̀kɔ̃a. 52 Akũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ pɛ̀tɛńyĩ
kũ wikio, ò pɛ̀ḿma ari Gata bĩnilɛa kũ Ɛkɛrɔnu bĩnilɛo. Gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛnɔ gɛ̀nɔ gɔ̃̀ katɛna sɛna
zaa Saraimu zɛ́n ari Gata kũ Ɛkɛrɔnuo. 53 Kũ ò sù kũ pɛna Filisitininɔaao, akũ ò ń bùra pɔ́nɔ
nàkɔ̃a ò tào. 54 Dauda Filisitini pìi mìi sɛ̀ à gɛ̀ɛo Yurusalɛmu, à a gɔ̃kɛbɔnɔ kàtɛ a kpɛ́n.
55 Gɔrɔ kũ Dauda tɛn na Filisitini pìii, Solu tɛni a gwa, akũ à a zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Abana là à
pì: Dí nɛ́mɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ũu? À wèa à pì: Kína, kũ n kunnaao, má dɔ̃ro. 56 Akũ kína pì: Ǹ gbɛka
ǹ ma dí nɛ́n kɛfɛnna pì ũ. 57 Kũ Dauda sù kũ Filisitini pì dɛnaao, Abana a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Solu kĩnaa,
à Filisitini pìi mì kũna. 58 Akũ Solu a là à pì: Kɛfɛnna, dí nɛ́mɛ n ũu? À wèa à pì: N zɔ̀bleri
Yɛsɛ, Bɛtilihamu gbɛ̃ nɛ́mɛ ma ũ.

18

Solu gɔ̃bakpana kũ Daudao

1 Kũ Dauda yã ò kũ Soluo à làka, akũ Yonatã gbɛ̃nna kpà kãao à yei lán a zĩda wɛ̃̀ndii bà.
2 Zaa zĩ birean Solu a dìtɛ a bɛa, adi we à tá a de bɛa doro. 3 Yonatã yã yì kãao kũ à yei lán a
zĩda wɛ̃̀ndii bà yãi. 4 Akũ à a arukĩmba kũ à dana bò à a gbà kũ a zĩ̀ka'utao kũ a fɛ̃nɛdao kũ
a sáo kũ a asaao. 5 Gu kũ Solu Dauda gbàrɛn zĩ̀ ká pínki, àdi sa'a kɛmɛ, akũ à a dìtɛ zĩ̀karinɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. A yã dì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ nnamɛ kũ Solu ìbanɔ ń pínki.
6 Kũ zĩ̀karinɔ tɛn su Dauda Filisitini pì dɛnaa gbɛra, nɔgbɛ̃nɔ bò Isaraila wɛ̃tɛnɔ gũn pínki,
ò gɛ̀ɛ da ń kína Solulɛ, òtɛn lɛ̀ sí òtɛn ũ wã, òtɛn gã̀gã lɛ́ òtɛn pɔnna kɛ òtɛn sɛ̀kɛrɛ pá. 7 Òtɛn lɛ̀
sí òtɛn dɔkɔ̃nɛ, òtɛn ũ wã òtɛn pi:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ dúbu lɛu ũgbangba.
8 Yã pìi kɛ̀ Solunɛ ĩni manamana, akũ a pɔ fɛ̃̀ à pì: Ò dúbu lɛu ũgbangba kpà Daudaa, makũ
sɔ̃ wàa sɔsɔɔro. Kpata mɛ́ à gɔ̃̀ à sí sà. 9 Zaa zĩ birean à nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kãao.
10 Kũ gu dɔ̀, akũ Luda tò Solu tãna pãsĩ pìi dìa, àtɛn yã ya a kpɛ́n, akũ Dauda a mɔrɔɔ sɛ̀,
àtɛn lɛ́ lákũ àdi lɛ́ nà. Solu a sári kũna, 11 akũ à a gbã̀o, àtɛn da áni Dauda páo de à nakɔ̃a kũ
gbĩ̀io. Akũ Dauda a zĩda gbã̀tɛnɛ gɛ̃̀n pla. 12 Solu tɛn vĩna kɛ Daudanɛ kũ Dikiri kú kãao akũsɔ̃
à pã kpàai yãi. 13 Akũ à pɛ̀ Daudaa a kia, à a dìtɛ zĩ̀kari gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ
mɛ́ àdigɔ̃ tɛ́ńnɛ arɛ zĩ̀lan. 14 Gu kũ à gɛ̀ɛn pínki àdi sa'a kɛmɛ, kũ Dikiri kú kãao yãi. 15 Kũ Solu
è àdigɔ̃ sa'a le, akũ à vĩna kɛ̀nɛ de yãla. 16 Isarailanɔ kũ Yudanɔ sɔ̃ ò ye Daudai ń pínki, kũ àdigɔ̃
tɛ́ńnɛ arɛ zĩ̀lan yãi.
17 Akũ Solu pìnɛ: Mani ma nɛ́nɔgbɛ̃ káaku Mɛraba kpámma nɔ ũ. Ǹ wɔ́rɔgɔ kɛ ǹ Dikiri zĩ̀
kámɛnɛ. Zaakũ Solu laasun lɛ̀ à pì: Mani ɔ kɛaro, Filisitininɔ mɛ́ oni a dɛ. 18 Akũ Dauda pìnɛ:
Dín ma ũu? Dín ma bedenɔ kũ ma de burinɔ ũ kũ mani gbasa mà gɔ̃ n anzure ũu? 19 Kũ
Mɛraba kà ò a kpá Daudaa, akũ Solu a kpà Mɛɔla gbɛ̃ Adariɛlia.
20 Solu nɛ́nɔgbɛ̃ Mikala ye Daudai. Kũ ò yã pìi ò Solunɛ, à kɛ̀nɛ nna 21 à pì: Mani a kpáamɛ,
ani gɔ̃nɛ tankutɛ ũ, Filisitininɔ ni a dɛ. Akũ à pì Daudanɛ: Ĩni ma nɛ́ pãnde e ǹ sɛ́ sà. 22 Akũ à
pì a ìbanɔnɛ: À yã o Daudanɛ asiri gũn, à onɛ a yã kàmagu akũsɔ̃ ma ìbanɔn yei ń pínki. À ma
nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ́. 23 A ìbanɔ yã pìi dà Daudanɛ a sãn, akũ à pìńnɛ: Gɔ̃na kína nɛ́ zã ũ bi yã aragan
yá? Takasidemɛ ma ũ, dí mɛ́ à ma dɔ̃ɔ? 24 Kũ Solu ìbanɔ sù, ò Dauda yã pìi bàbanɛ. 25 Akũ
Solu pì: À onɛ má ye anzure pɔ́keiro, séto à fĩna bomɛnɛ ma ibɛrɛ Filisitininɔa, à sumɛnɛ kũ
ń gyɔfɔrɔnɔ mɛ̀n basɔɔro. Àtɛn da Filisitininɔ ni a dɛmɛ.
26 Kũ ìbaa pìnɔ yã pìi bàba Daudanɛ, gɔ̃na kína nɛ́ zã ũ kɛ̀nɛ nna sà. Ari nɔ pì sɛ́gɔrɔ gɔ̃ gɛ́ ká,
27 Dauda kũ a zĩ̀karinɔ fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò Filisitininɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn wàa do, akũ à sù kũ ń gyɔfɔrɔnɔ à
kpà kínaa pínki, de à le à gɔ̃ a nɛ́ zã ũ yãi. Akũ Solu a nɛ́ Mikala kpàa nɔ ũ. 28 Kũ Solu è lɛ, à dɔ̃̀
kũ Dikiri kú kũ Daudao akũsɔ̃ a nɛ́ Mikala yei, 29 akũ a vĩnakɛnanɛɛ kàra, à gɔ̃̀ a ibɛrɛ ũ ari à
gɛ̀ɛ gào. 30 Gɔrɔ kũ Filisitini kínanɔ tɛn bɔtɛ ò gɛ́ zĩ̀ ká, Dauda dì sa'a le de Solu ìba kparanɔla,
akũ à tɔ́ bò manamana.

19

Solu wɛtɛna à Dauda dɛ

1 Solu ò a nɛ́ Yonatãnɛ kũ a ìbanɔ ń pínki ò Dauda dɛ. Ama Yonatã yei manamana, 2 akũ à a
gbà laakarii à pì: Ma de tɛn wɛtɛ à n dɛ. Ǹgɔ̃ n zĩda kũna dɔ̃ zia kɔnkɔ. Ǹ utɛki wɛ́tɛ ǹgɔ̃ kun.
3 Mani bo wɛ̃tɛ kpɛ kũ ma deo, óni zɛ gu kũ n utɛn. Mani n yã onɛ. Lákũ à òmɛnɛ nà, mani
onnɛ.
4 Akũ Yonatã gɛ̀ɛ à Dauda mana bò a denɛ à pì: Baa, ǹsun yã vãni kɛ n zɔ̀bleri Daudanɛro,
zaakũ adi vãni ke kɛnnɛro. A yãkɛnanɔ àre vĩnnɛ manamana. 5 Kũ à Filisitini pìi dɛ̀, à gì a

wɛ̃ndiiimɛ, akũ Dikiri tò o zɩ̀ zɔ̃kɔ̃ blè ó pínki. N è, akũ n pɔ kè nna. Bɔ́ yã mɛ́ à tò ń ye ǹ yã
vãni kɛ taarisaride pìinɛ ǹ a dɛ pãa? 6 Solu a yã mà, akũ à yã sè à pì: Kũ Dikirio oni a dɛro.
7 A gbɛra Yonatã Dauda sìsi, à yã pìi bàbanɛ pínki, akũ à gɛ̀ɛ kũ Daudao Solu kĩnaa, akũ àtɛn
zĩ kɛnɛ lán a zĩ bà.
8 Zɩ̀i ɛ̀ra à fùtɛ, akũ Dauda gɛ̀ɛ zɩ̀ ká kũ Filisitininɔ. À sìńgu à zɩ̀i blèḿma búgubugu, akũ ò bàa
lɛ̀nɛ.
9 Dikiri tò Solu tãna pãsĩ pìi ɛ̀ra à dìa gɔrɔ kũ à vutɛna a kpɛ́n. À a sári kũna, akũ Dauda
tɛni a mɔrɔ lɛ́nɛ. 10 Solu wɛ̀tɛ à Dauda páo de à a nakɔ̃a kũ gbɩ̀io. Kũ à gbɑ̀tɛnɛ, akũ sári pìi gɛ̀ɛ
à gbɩ̀i pà. Gwãani birean Dauda bàa lɛ̀ à tà.
11 Akũ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̀ Dauda bɛa, de ò a dãdã ò a dɛ kɔnkɔ, akũ a nanɔ Mikala a gbà laakarii
à pì: Tó ńdi bàa sí gwãanialaro, oni n dɛ zia. 12 Akũ Dauda bò wondoo gũn, Mikala a gbàrɛ
kũ bàao zĩtɛ, akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̃ zɛ́la. 13 Akũ Mikala tãna sè à wùtɛ gádoa, à blè bára sè à kù tãna
pìi mìla, akũ à biza kùala. 14 Kũ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò Dauda kũ, Mikala pì à gbãnaro. 15 Akũ Solu
ɛ̀ra à gbɛ̃nɔ zɩ̀ Dauda gwa à pìńnɛ: À a sɛ́ kũ a gádoo lɛɛlɛ, à su kãaomɛnɛ de mà a dɛ. 16 Kũ ò
gɛ̃ kpɛ́n, tãna pìin ò è gádoa, blè bára kú a mìla. 17 Akũ Solu Mikala là à pì: Bɔ́yãi n bo ma kpɛ
n ma ibɛrɛ gbàrɛ à pìtima lɛɛ? Mikala wèa à pì: À pìmɛnɛ mà tó à gɛ̃ zɛ́la. Tó ma gi, áni ma dɛ.
18 Kũ Dauda bàa lɛ̀ à gɛ̃ zɛ́la, à gɛ̀ɛ Samuɛli gwa zaa Rama. À yã kũ Solu kɛ̀arɛ bàbanɛ pínki,
akũ ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ Nayo lɛɛlɛ. 19 Kũ ò ò Solunɛ Dauda kú Nayo zaa Rama, 20 akũ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̀
ò a kũ. Kũ ò kà gwe, ò lè annabi gɑ̀ tɛn dɛdɛ, Samuɛli kú ń tɛ́ ń don'arɛde ũ. Akũ Luda Nini
sù zɩ̀rii pìnɔa, òtɛn dɛdɛ se. 21 Kũ ò ò Solunɛ, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ zɩ̀, akũ ò dɛ̀dɛ lɛ se. Solu ɛ̀ra
à gbɛ̃nɔ zɩ̀ a gɛ̃n aakɔ̃de, akũ ò dɛ̀dɛ lɛ se dɔ. 22 Akũ Solu pìi fùtɛ àtɛn gɛ́ Rama a zĩda sà. Kũ à
kà lɔ̀gɔ zɔ̃kɔ̃ kũ à kú Sɛku sarɛ, à gbɛ̃nɔ là à pì: Samuɛli kũ Daudao kú mámɛɛ? Akũ ò pìnɛ: Ò
kú Nayo zaa Rama. 23 Kũ àtɛn gɛ́ gwe, akũ Luda Nini sù bee àpiia se, àtɛn gɛ́ àtɛn dɛdɛ, ari à
gɛ̀ɛ à kao Nayo zaa Rama. 24 À a pɔ́kasanɔ pìtiawa, à dɛ̀dɛ Samuɛli wára. Zĩ birea fãnantɛ̃ kũ
gwãanio pínki àdigɔ̃ wutɛna punsimɛ. À yã mɛ́ à tò òdi pi: Solu kú annabinɔ tɛ́ dɔ see?

20

Dauda kũ Yonatão

1 Dauda bò Nayo zaa Rama, à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à Yonatã lè, akũ à a là à pì: Bɔ́n ma kɛ̀ɛ? Dà kpaten
ma kɛ̀ɛ? Yã vãni kpaten ma kè n denɛ kũ àtɛn wɛtɛ à ma dɛɛ? 2 À wèa à pì: Gyam! Ĩni garo. Ǹ
gwa, ma de dìgɔ̃ yãke kɛ à gí damɛnɛ ma sãnyĩro, yã zɔ̃kɔ̃ ke a fítinnan yá. Ma de nigɔ̃ yã dí taka
kɛ à gí omɛnɛi yá? Lɛnlo! 3 Akũ Dauda pì dɔ: N de dɔ̃ sãnsãn kũ ma n pɔnna è. Abire yãin adi
tó n yã pìi màro, de n pɔ sún yakaro yãi. Kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao má kú ga lɛ́imɛ.
4 Akũ Yonatã pìnɛ: Pɔ́ kũ n yei pínki mani kɛnnɛ. 5 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ gwa, mɔ dufu dikpɛmɛ
zia. À kɑ̀ mà vutɛ mà pɔ́ ble kũ kínaomɛ. Ǹ tó mà gɛ́ mà utɛ sɛ̃ntɛ ari ziando ɔkɔsi. 6 Tó n de
ma gbɛka, ǹ pinɛ ma zɛ́ gbɛ̀kamma mà gɛ́ ma bɛ wɛ̃tɛa Bɛtilihamu likalika, kũ ma bedenɔ
pínki tɛn sa kũ òdi o wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo o gwe yãi. 7 Tó a pì à mana, manigɔ̃ aafia, ama tó a pɔ fɛ̃
manamana, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ yã vãnin à zɛ̀o à kɛmɛnɛ gwe. 8 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛ makũ n zɔ̀bleriinɛ, zaakũ n
yã yɩ̀ kũmao kũ Dikiri dɔ̃naaomɛ. Tó má taari vĩ, ǹ ma dɛ n zĩda. Ǹsun ma kpá n dearo. 9 Akũ
Yonatã pì: Gyam! Tó má dɔ̃ kũ ma de zɛ̀o à vãni kɛnnɛ, de mani onnɛroo? 10 Akũ Dauda a là
à pì: Tó n de sù à yã pãsĩ ònnɛ, dí mɛ́ ani omɛnɛɛ? 11 Akũ Yonatã pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ sɛ̀ntɛ. Akũ ò
bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ sɛ̀ntɛ ń pla.
12 Akũ Yonatã pì: Ma sì kũ Dikiri Isarailanɔ Ludao, ari ziando mandara'i mani ma de yɔ̃
mà gwa. Tó n yã kɛ̀nɛ, mani lɛ́gbãzã kɛnnɛ. 13 Tó ma de ye à vãni kɛnnɛmɛ sɔ̃, akũ mádi
lɛ́gbãzã kɛnnɛ ma n gbarɛ n ta aafiaro, Dikiri yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. Dikiri gɔ̃ kú kũnwo lákũ
à kú kũ ma deo yã nà. 14 Lákũ má kú kũ wɛ̃ndiio nà ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ lákũ Dikiri dì kɛńnɛ nà,
kũ òsun ma dɛro yãi. 15 N gbɛ̃kɛ sún laka kũ ma bedenɔ zikiro, bee tó Dikiri tò n ibɛrɛnɔ làka
andunia gũn. 16 Lɛn Yonatã yã yɩ̀ kũ Daudao lɛ, akũ à pì: Dikiri fĩna bonnɛ n ibɛrɛnɔa. 17 Akũ
Yonatã tò Dauda ɛ̀ra a la dàarɛ dɔ a yeina yãi, zaakũ à yei lán a zĩda wɛ̃ndii bàmɛ.
18 Akũ Yonatã pìnɛ: Mɔ dufu dikpɛ kun zia. Tó odi gbɛ̃ke e n vutɛkinlo, oni n gbɛkamɛ.
19 Ziando ǹ gɛ́ ǹ utɛ gu kũ n utɛn yã pì naana gɔrɔ, ĩnigɔ̃ kú gbɛ̀ kũ à de zĩtɛ lɛ́ sèeda ũ sarɛ gwe.
20 Mani kà zu gbɛ̀ɛ pìi sarɛ wɛ́n aakɔ̃ lándɔ̃ matɛn pɔ́ gbã bà, 21 mani nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke zĩ à gɛ́ kàa
pìnɔ wɛtɛ. Tó ma pìnɛ, kànɔn kú a kpɛ, à sɛ́tɛ à mɔ́o, ǹ mɔ́, ma sì kũ Dikirio ĩnigɔ̃ aafiamɛ, kari
yã kunlo. 22 Tó ma pìnɛ kànɔn kú a arɛ sɔ̃, ǹ gɛ́, zaakũ Dikiri mɛ́ à n gbarɛ. 23 Yã kũ o yɩ̀ kũ kɔ̃o
sɔ̃, Dikiri mɛ́ anigɔ̃ de yã pìi sèedade ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
24 Akũ Dauda gɛ̀ɛ à ùtɛ sɛ̀n. Kũ mɔ dufu bò, kína vùtɛ de à pɔ́ ble. 25 À vùtɛ a vutɛkia gbɩ̀i
sarɛ. Yonatã vùtɛ a arɛ, Abana kú a sarɛ. Dauda vutɛki sɔ̃, gbɛ̃ke kú gwero. 26 Solu dí yãke

o zĩ bireаro, zaakũ àtɛn da yãke mɛ́ à a lè, gbãsĩ nàamɛ, abirekũ mɛ́ à gìnɛ. 27 Kũ gu dɔ̀ mɔ
gɔrɔ plade zĩ, Dauda vutɛki da korimɛ, akũ Solu a nɛ́ là à pì: Bɔ́yãi Yɛsɛ nɛ́ dí su pɔ́ ble gĩa kũ
gbãraoroo? 28 Akũ à pìnɛ: À zɛ́ gbɛ̀kama à pì áni gɛ́ Bɛtilihamu. 29 À pì mà tó à gɛ́, zaakũ a
bedenɔ tɛn sa o wɛ̃tɛ pìi gũmmɛ, akũ a vɩ̃̀ni pìarɛ à mɔ́. À pì tó à kɛ̀mɛnɛ, mà a gbarɛ à gɛ́ a
vɩ̃̀ninɔ gwa. À yã mɛ́ à tò adi su pɔ́ ble kũnworo. 30 Akũ Solu pɔ fɛ̃̀ Yonatãi à pì: Nɛ́ fayasari
sãgbãnade! Má dɔ̃ kũ n zɛ kũ Yɛsɛ nɛ́omɛ. N wé'i dà n zĩdaa kũ n dao. 31 Tó Yɛsɛ nɛ́ pì gɔ̃ kú kũ
wɛ̃̀ndiio, ĩni le ǹ kpata blero. Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ ò a kũ ò su kãaomɛnɛ tera. À gàn gwe. 32 Akũ Yonatã
a là à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò ani gaa? Bɔ́n à kɛ̀ɛ? 33 Akũ Solu Yonatã gbã̀ kũ sário de à le à a dɛ, akũ
Yonatã dɔ̃̀ sà kũ a de zɛ̀ kũ Dauda dɛnaaomɛ.

34 Yonatã fùtɛ à gò pɔ́blea kũ pɔfɛ̃o, adi pɔ́ ble mɔ gɔrɔ plade pì zĩro, zaakũ a nɛ̀sɛɛ yàka
Dauda yã musu, kũ a de a dìtɛ gbɛ̃ futa ũ yãi.

35 Kũ gu dɔ̀, Yonatã bò à gɛ̀ɛ Dauda le gu pìn. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke tɛ́i. 36 Akũ à pì nɛ́ pìinɛ. Ǹ bàa lɛ́ ǹ
gɛ́ zã̀ dire. Tó ma kà zù, ǹ wɛtɛ. Kũ nɛ́ pìi bàa lɛ̀ àtɛn gɛ́, akũ Yonatã kàa zù a mìla. 37 Kũ nɛ́ pìi
kà gu kũ Yonatã kàa pɛ̀tɛn, akũ à lɛ́ zù nɛ́ pìii à pì: Kàa pìnɔn kú n arɛ dire. 38 Akũ Yonatã ɛ̀ra
à lɛ́ zùi dɔ à pì: Ǹ gɛ́ likalika, ǹsun zɛro. Akũ nɛ́ pìi kàa pìnɔ sɛ̀tɛ à sùo a dikiriinɛ. 39 Nɛ́ pì dí yã
pì dɔ̃ro, sé Yonatã kũ Daudao. 40 Akũ Yonatã a gɔ̃kɛbɔnɔ kpà nɛ́ pìia à pì: Ǹ sí ǹ táo bɛ.

41 Kũ nɛ́ pìi tà, Dauda fùtɛ gbɛ̀ kpɛ à sù à kùtɛ Yonatãnɛ gɛ̃̀n aakɔ̃ à wùtɛ a gbɛrɛa. Akũ ò lɛ́
pɛ̀kɔ̃a ò ɔ́ɔ dɔ̀ ń pla ń pínki, Dauda pɔ́ mɛ́ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃. 42 Akũ Yonatã pìnɛ: Ǹ tá aafia, zaakũ o yã
sɛ̀ kũ Dikiri tɔ́o o pì, Dikirimɛ ó sèedade ũ ma burinɔ kũ n burinɔ dagura ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Dauda bò gwe, akũ Yonatã ɛ̀ra à tà bɛ.

21

Dauda kunna Nɔbu

1 Kũ Dauda tɛn gɛ́ sa'oriki Aimɛlɛki kĩnaa Nɔbu, Aimɛlɛki pìi bò à gɛ̀ɛ à daalɛ. Vĩna a kũ̀, akũ
à a là à pì: Bɔ́ mɛ́ à tò ntɛn kure ndo, gbɛ̃ke kú kũnworoo? 2 Dauda wèa à pì: Kína mɛ́ à zĩ
dàmɛnɛ, à pì màsun tó gbɛ̃ke yã kũ a dìtɛmɛnɛ à ma zĩ mà kɛ dɔ̃ro. Akũ o gu dàkɔ̃nɛ kũ ma
ìbanɔ ò domɛnɛ arɛ. 3 Pɔ́ble kpaten ń vĩ la teraa? Ǹ ma gba burodi mɛ̀n sɔɔro kesɔ̃ pɔ́ kũ ń vĩ
pínki. 4 Akũ sa'oriki pìi pì: Burodi pã kunlo, séde pɔ́ kũ ò kàtɛ Ludanɛ baasiro. Tó n gbɛ̃nɔ dí
kakara kũ nɔgbɛ̃oro, mani kpámma. 5 Akũ Dauda pìnɛ: À de lɛ kɔ̀, ó ó zĩda kũna nɔgbɛ̃nɔ yã
musu, lákũ odì kɛ nà gbasa ò da zĩ̀kazɛn. Ma gbɛ̃nɔ mɛ̀nɔn gbãsĩro. Bee gɔrɔ kũ ótɛn pɔyeina
táa o, òdigɔ̃ gbãsĩro, atɛ̃nsa tá kũ ótɛn o gbãra. 6 Akũ sa'oriki pìi Luda burodii sɛ̀ à kpàa, zaakũ
burodi ke kú gwero, sé pɔ́ kũ ò kàtɛ Ludanɛ. Òdi burodii pì sɛ́ Dikiri arɛmɛ, akũ òdi a lilin kɛ
kũ burodi dufuo.

7 Solu ìbanɔ doke kú gwe gɔrɔ pìia, a tɔ́n Doɛgi. Ɛdɔmu burimɛ, àkũ mɛ́ à Solu sãdãrikina
ũ. 8 Akũ Dauda Aimɛlɛki là à pì: Ń sári ke fɛ̃nɛda vĩ la yá? Mádi le ma a fɛ̃nɛda ke gɔ̃kɛbɔ ke
sɛ̀ro, zaakũ kína zĩ pìi dàmɛnɛ likalikamɛ. 9 Sa'oriki pìi wèa à pì: Filisitini kũ n dɛ̀ Ela guvutɛn
Gɔlaya fɛ̃nɛda kú la. À kú uta lokomma kpɛ, biza fĩfĩa. Tó ń yei, ǹ sɛ́, zaakũ a pãnde kú la
doro, séde abirekũ. Akũ Dauda pì: Ǹ kpáma, a sára kunlo.

Dauda ĩadeyãnɔ kɛkɛnaa

10 Dauda bàa lɛ̀ Solunɛ zĩ birea, à tà Gata kína Akisi kĩnaa. 11 Akũ Akisi ìbanɔ pìnɛ: Isarailanɔ
bùsu kína Daudan díroo? Àkũmɛ òdi ũ wã ò lɛ̀ sí a yã musuroo? Òdi pi:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ dúbu lɛu ũgbangba.
12 Yã pì Dauda kũ̀ gbãna, àtɛn vĩna kɛ Akisinɛ manamana. 13 Akũ à a zĩda lìtɛ, àtɛn ĩadeyãnɔ
kɛkɛ ń wára. À ɔgbɛ gàtɛgatɛ bĩni zɛ́ gbànɔa, à tò lɛ́'i dà a lɛ́kãsãa. 14 Akũ Akisi pì a ìbanɔnɛ: À
gwa! Gbɛ̃ pì bi ĩademɛ. Bɔ́yãin a a sɛ̀ a su kãao ma kĩnaa? 15 Ĩadenɔ kɩ̃̀amamɛɛ, akũ a gbɛ̃ pìi
sɛ̀ a su kãao ma kĩnaa de a ĩadeyãnɔ kɛkɛmɛnɛ yá? Ani le à gɛ̃ ma ɔnnlo.

22

Solu Nɔbu sa'orinɔ dɛdɛnaa

1 Dauda bò gwe à bàa lɛ̀, à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ Adulamu gbɛ̀wɛɛn. Kũ a vɩ̃̀ninɔ kũ a de bedenɔ a baaruu
mà, ò gɛ̀ɛ ò a lè gwe. 2 Yã'ũmmadenɔ kũ fĩnadenɔ kũ gbɛ̃ kũ yã dì kɛńnɛronɔ kàkarai ń pínki, akũ
à gɔ̃̀ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ò kà gbɛ̃nɔn wàa pla taka bà. 3 Bona zaa gwe Dauda gɛ̀ɛ Mizipa, Mɔabunɔ
bùsun, à pì Mɔabu kínanɛ: Ǹ ma de kũ ma dao gba zɛ́ ògɔ̃ kú kũnwo ari mà dɔ̃ lákũ Luda
ni kɛmɛnɛ nà. 4 Akũ à ń tó kũ Mɔabu kínao gwe. Ò kú kãao gɔrɔ kũ Dauda kú sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu.

5 Abire gbɛra annabi Gada sù à yã ò Daudanɛ à pì: Ǹsungɔ̃ kú sɛ̃ntɛpɔrɔtu doro. Ǹ ɛra ǹ tá
Yudanɔ bùsun. Akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ Ɛrɛti líkpɛn.
6 Zĩkea Solu vutɛna sãma lí gbáru Gibɛa sɩ̃sĩia. À a sári kũna, a ìbanɔ lìkai ń pínki. Akũ à mà
ò Dauda kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kúki dɔ̃. 7 Akũ à pì a ìbaa pìnɔnɛ: Ákɔ̃nɔ Biliaminu burinɔ, à
ma yã ma á pínki. Yɛsɛ nɛ́ ni buranɔ kũ geepi búnɔ kpááwa yá? Ani á ditɛ zɩ̃kari gbɛ̃nɔn wàa
sɔsɔɔro ke gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ yá? 8 Á pínki a lɛ́ kpàkũsũmaimɛ. Kũ ma nɛ́ yã yɩ̃
kũ Yɛsɛ nɛ́o, á gbɛ̃ke dí omɛnɛro. Á gbɛ̃ke dí ma wɛ̃nda gwaro. Ádi damɛnɛ ma sãn kũ ma nɛ́
ma ìbaa pìi nɛ̀sɛɛ fùtɛ àgɔ̃ ma wɛtɛ à ma dɛ, lákũ àtɛn kɛ nà teraro. 9 Ɛdɔmu buri Doɛgi kú kũ
Solu ìbanɔ gwe, akũ à pì: Ma Yɛsɛ nɛ́ è, à sù Aitubu nɛ́ Aimɛlɛki kĩnaa Nɔbu. 10 À yã gbɛ̀kanɛ
Dikiria, akũ à zànaa kpàa kũ Filisitini buri Gɔlaya fɛ̃nɛdao.
11 Akũ kína gbɛ̃nɔ zɩ̃ ò sa'oriki Aimɛlɛki sísi kũ a de bede kũ ò de sa'orinɔ ũ Nɔbunɔ ń pínki.
Akũ ò sù kína kĩnaa ń pínki. 12 Akũ Solu pìnɛ: Ǹ sã kpá ǹ ma, Aitubu nɛ́. À wèa à pì: Ma sã
wɛ̃̀, Baa. 13 Akũ Solu a là à pì: Bɔ́yãin mɔkɔ̃n kũ Yɛsɛ nɛ́o a lɛ́ kpàkũsũmaii? Bɔ́yãin n pɔ́ble
kpàa kũ fɛ̃nɛdaoo? N yã gbɛ̀kanɛ Ludaa, de à futɛmai àgɔ̃ ma wɛtɛ à ma dɛ, lákũ àtɛn kɛ nà
tera. 14 Aimɛlɛki wèa à pì: N ìbanɔ tɛ́ pínki, dí mɛ́ à náani vĩ à kà Dauda ũu? N nɛ́ zãmɛ, n zĩda
dogarinɔ kínamɛ. À tɔ́ bò n bɛa. 15 Mádi gbɛkanɛ Ludaa yãroo? Kai! Baa, ǹsun yã dí makũ n
zɔ̀bleriiaro ke ma de bedenɔ, zaakũ má yãke dɔ̃ yã pìi musuro, bee fíti. 16 Akũ kína pìnɛ: Ĩni
gamɛ, mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ ń pínki. 17 Akũ à ò dogari kũ ò kú gwenɔnɛ à pì: À futɛ à Dikiri
gbàgbarinɔ dɛdɛ, zaakũ ń ɔ kú Dauda yãmmɛ. Ò a bàasina yã dɔ̃, akũ odi omɛnɛro. Ama a ìbaa
pìnɔ dí we ò ɔ sɛ̀ ò Dikiri gbàgbarii pìnɔ dɛ̀dɛro. 18 Akũ kína pì Doɛginɛ: Ǹ futɛ ǹ sa'ori pìnɔ dɛdɛ.
Akũ à fùtɛ à ń dɛdɛ gɔ̃̀nɔ. À sa'o'utadarii pìnɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn basiikɔ̃ awɛɛsɔɔro. 19 Akũ Solu ɛ̀ra
à sa'orii pìnɔ wɛ̃tɛ Nɔbudenɔ dɛ̀dɛ dɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́ gbãnanɔ kũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ kũ
zùnɔ kũ zaakinɔ kũ sãnɔ. Ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki.
20 Akũ Aimɛlɛki nɛ́ ke pìtimma, a tɔ́n Abiata. À bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à nà Daudai. 21 À pì Daudanɛ,
Solu Dikiri gbàgbarinɔ dɛ̀dɛ ń pínki. 22 Akũ Dauda pìnɛ: Kũ ma Ɛdɔmu buri Doɛgi è gwe zĩ
birea, má dɔ̃ sãnsãn kũ ani o Solunɛ. Ma yãin ò n de bedenɔ dɛ̀dɛ ń pínki. 23 Ǹgɔ̃ kú kũmao.
Ǹsun tó vĩna n kũro. Gbɛ̃ kũ àtɛni n wɛtɛ à n dɛ tɛni ma wɛtɛ à ma dɛ se. Yãke ni n le ma ɔĩro.

23

Dauda Kɛiladenɔ surabanaa

1 Ò ò Daudanɛ ò pì: Ǹ gwa, Filisitininɔ tɛn zɩ̃ ká kũ Kɛiladenɔ, òtɛni ń pɔ́wɛnɔ nakɔ̃a. 2 Akũ
Dauda gbɛ̀ka Dikiria à pì: Mà gɛ́ mà lɛ́tɛ Filisitini pìnɔan yá? Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ lɛ́tɛmma
ǹ Kɛiladenɔ sura ba. 3 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ pìnɛ: Lákũ vĩna tɛni ó kũ Yudanɔ bùsun la nà, óni fɔ̃
ò gɛ́ ò zɩ̃ ká kũ Filisitininɔ Kɛila yá? 4 Dauda ɛ̀ra à gbɛ̀ka Dikiria dɔ, akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ
ǹ gɛ́ Kɛila, zaakũ mani Filisitininɔ nannɛ n ɔĩ. 5 Akũ Dauda gɛ̀ɛ Kɛila kũ a gbɛ̃nɔ, à zɩ̃i kà kũ
Filisitininɔ, akũ à ń pɔ́kãdenɔ sìmma. À Filisitininɔ dɛ̀dɛ dasidasi, akũ à Kɛiladenɔ sura bà.
6 Kũ Aimɛlɛki nɛ́ Abiata bàa lɛ̀ àtɛn gɛ́ Dauda kĩnaa yã, à a sa'o'uta kũna, akũ à gɛ̀ɛo Kɛila.

Solu pɛtɛna Daudai

7 Kũ Solu mà Dauda gɛ̀ɛ Kɛila, à pì: Luda gìimɛ, akũ à a nàmɛnɛ ma ɔĩ, zaakũ à a zĩda tàta
wɛ̃tɛ bĩnide gũmmɛ. 8 Solu a zɩ̃karinɔ kàkara ń pínki, de ò gɛ́ Dauda kagura kɛ kũ a gbɛ̃nɔ
zaa Kɛila. 9 Kũ Dauda mà Solu tɛni a vãni kpákũsũ kãao, akũ à pì sa'ori Abiatanɛ à mɔ́ kũ
sa'o'utao. 10 Akũ Dauda pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, makũ n zɔ̀bleri ma mà Solu tɛn zɛ́ wɛ́tɛ à
su Kɛila à wɛ̃tɛ díkĩna kakatɛ ma yãi. 11 Kɛiladenɔ ni ma kpáan yá? Solu ni su la lákũ ma mà
nàn yá? Dikiri Isarailanɔ Luda, ǹ o makũ n zɔ̀bleriinɛ. Akũ Dikiri pìnɛ: Ani su. 12 Akũ Dauda
a là dɔ: Kɛiladenɔ ni ma kpáa kũ ma gbɛ̃nɔn yá? Akũ Dikiri pì: Oni á kpáamɛ. 13 Akũ Dauda
kũ a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò kà gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ taka bà. Kũ ò bò Kɛila, akũ òtɛn gɛ́ gu kũ guo. Kũ Solu
mà Dauda bò Kɛila, adi gɛ́ gwe doro.
14 Dauda kú zɛki gbãnan gbárannan Zifi bùsu sɩ̃sĩden. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Solu dìgɔ̃ a wɛtɛ
à dɛ, ama Luda dí Dauda nanɛ a ɔĩro. 15 Gɔrɔ kũ Dauda kú Zifi bùsu líkpɛn, à mà Solu kũ a
gbɛ̃nɔ tɛn su a dɛ. 16 Akũ Solu nɛ́ Yonatã fùtɛ à gɛ̀ɛ à Dauda lɛ̀ zaa líkpɛ pìn, à a gbà swɛ̃ɛ kũ
Luda tɔ́o. 17 À pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, zaakũ ma de ni le à ɔ nammaro. Mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni kí ble
Isarailanɔa, makũ sɔ̃ manigɔ̃ de n plade ũ. Ma de pì abirekũ dɔ̃ se. 18 Akũ ò yã yɩ̃ kũ kɔ̃o ń
pla Dikiri arɛ. Dauda gɔ̃̀ líkpɛn gwe, akũ Yonatã tà bɛ.
19 Abire gbɛra Zifidenɔ gɛ̀ɛ ò Solu lɛ̀ Gibɛa ò pì: Dauda utɛna ó bùsun sɛ̃ntɛpɔrɔtu. À kú
líkpɛn Akila sɩ̃sĩgɛrɛɛi Yɛsimɔ gɛ̀nɔmidɔki kpa. 20 Kína, gɔrɔ kũ ń yei pínki, ǹ su gwe, óni a
kpámma. 21 Akũ Solu pì: Dikiri arubarika daágu kũ a ma wɛ̃nda gwà yãi. 22 À tá à ɛra à soru

kɛ. À gu kũ àdi gén gbɛkagbɛka kũ gbɛ̃ kũ ò a ènɔ, zaakũ ma mà ò pì, a ɔ̃ndɔ̃ bi ɔ̃ndɔ̃nlo. 23 À
gbɛkagbɛka de à le à a utɛkinɔ dɔ̃ pínki, à ɛra à su à ma le, de mà a yã ma sãnsãn, mani gé
kãáo. Tó à kú á bùsun gwemɛ, mani pétɛi Yuda burinɔ té pínki. 24 Akũ ò dà zén, ò dò Solunɛ
arɛ gɛna Zifi. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ sɔ̃ ò kú Maɔni gbárannan sɛ̀ntɛ Yɛsimɔ gènɔmidɔki kpa.
25 Kũ Solu kũ a gbɛ̃nɔ tɛn su pétɛi, à a baaruu mà, akũ à kìpa kpi pìia à gèɛ à kú Maɔni
gbárannan. Kũ Solu mà, akũ à pètɛi Maɔni gbárannan gwe. 26 Solunɔ tɛn táa o kpi kpɛ dire
kpa, Daudanɔ tɛn táa o a kpɛ la kpa, òtɛn wã òtɛn bàa lé Solunɛ. Gɔrɔ kũ Solu kũ a gbɛ̃nɔ tɛn
lika Daudanɔi ò ń kũ, 27 akũ gbɛ̃ke sù à baaruu kpà Solunɛ à pì: Ǹ kɛ likalika, Filisitininɔ
sù ò lètɛ ó bùsuua. 28 Akũ Solu pɛtɛna Daudaii tò, à gèɛ Filisitininɔ le. Abire yãi òdi gu pì sísi
Kɔ̃kpaatɛkpi. 29 Abire gbɛra Dauda bò gwe à gèɛ à vùtɛ sɛ̀ntɛpɔrɔtu, gu kũ òdi pi Ɛngɛdi.

24

Dauda gina Solu dɛnaai gbèwɛɛn

1 Kũ Solu sù kũ pɛtɛna Filisitininɔiio, ò pìnɛ Dauda kú Ɛngɛdi gbárannan. 2 Akũ à Isaraila
zĩ̀karinɔ sètɛ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro à dà kũńwo zén, de ò Daudanɔ wɛtɛ gu kũ òdi pi Zɔ̃nɔ Gbèɛa.
3 Kũ à kà sãnɔ kara kũ à kú zé sarɛ kĩnaa, à gbèwɛɛɛ è gwe, akũ à gɛ̀n à bĩnisarɛ kɛ. Dauda kũ
a gbɛ̃nɔ sɔ̃, ò kú gbèwɛɛɛ pìn zaa a lézɛkia. 4 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ pìnɛ: Ǹ gwa, a gɔrɔn gbãra kũ
Dikiri pì áni n ibɛrɛ nannɛ n ɔĩ ǹ yã kɛnɛ lán ń yei nà. Akũ Dauda fùtɛ tɛɛnɛ, à Solu arukĩmba
lé zɔ̀ a sarɛ. 5 A gbɛra Dauda laasun tɛn wari dɔa Solu uta lé kũ à zɔ̀ɔ pì yãi, 6 à pì a gbɛ̃nɔnɛ:
Kai! Dikiri sún tó mà yã dí taka kɛ ma dikiri kũ à a kàanɛro. Mani ɔ kɛaro, zaakũ Dikiri mé à
a kà kín.
7 Dauda kpãkɛ̃ a gbɛ̃nɔi kũ yã pìio, adi tó ò Solu dèro. Kũ Solu bò gbèwɛɛn, àtɛn gɛ̃ zéla,
8 akũ Dauda bò gbèwɛɛɛ pìn, à lé zùi à pì: Ma dikiri kína! Kũ Solu lìtɛ à a kpɛ gwà, akũ Dauda
kùtɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 9 Akũ à pì Solunɛ: Tó ò pì ma yã vãni kpàkpa n musu, bó yã mé à tò
ndì síi? 10 Ǹ gwa! N wé è gbãra lákũ Dikiri n namɛnɛ ma ɔĩ nà gbèwɛɛn. Ò pìmɛnɛ mà n dɛ,
akũ ma n wɛ̃nda gwà, ma pì mani ɔ kɛ ma dikiriaro, zaakũ Dikiri mé à a kà kín. 11 Ǹ gwa
dí Baa! Ǹ gwa, má n uta lé kũna dí! Ma n uta lé zɔ̀, ama mádi n dɛro. N dɔ̀ sà kũ má n kũna
kũ nèsɛ vãnioro. Mádi taari kɛnnɛro, akũ ntɛni ma wɛtɛ ǹ ma dɛ. 12 Dikiri yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ à fĩna
bommamɛnɛ, ama makũ mani ɔ nammaro. 13 Lákũ ò yáasi zù zaa zĩ nà ò pì, yã vãni dì bo
yãvãnikɛrinɔ kĩnaamɛ, mani ɔ nammaro. 14 Mɔkɔ̃n Isarailanɔ kína, dí yãin n boo? Dín ntɛn
pétɛii? Gbɛ̃da gèɛn yá? Ke kòkɔ fítinna? 15 Dikiri ma yã gwa à yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ. À yã nna kpáma à
zɛ kũmao à ma bo n ɔĩ.
16 Kũ Dauda yã dí ò Solunɛ à làka, Solu pì: Ma né Dauda, n kòtoon gwe yá? Akũ Solu pũ̀tã
kũ wikio 17 à pì Daudanɛ: N yã nna demala, zaakũ yã vãnin ma kènnɛ, akũ n fĩna bòmɛnɛ kũ
a manao. 18 N yã mana kũ n kèmɛnɛ ò tera. Kũ Dikiri ma nannɛ n ɔĩ, ńdi ma dɛro. 19 Tó gbɛ̃
bò a ibɛrɛɛa, àdi tó à tá aafia yá? Dikiri yã mana kũ n kèmɛnɛ gbãra fĩna bonnɛ. 20 Má dɔ̃ sà
kũ ĩni gɔ̃ kína ũ, ĩnigɔ̃ kí ble Isarailanɔa. 21 Ǹ símɛnɛ kũ Dikiri tóo, kũ ĩni ma buri kakatɛro, ĩni
ma tó dɛ ma de bedenɔ téro. 22 Akũ Dauda la dà Solunɛ. Kũ Solu tà bɛ, akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ
èra ò tà sɛ̀ntɛpɔrɔtu.

25

Dauda kũ Nabalao kũ Abigailio

1 Samuɛli gà, akũ Isarailanɔ kàkara ń pínki, òtɛn ɔ́ɔ dɔ a ganaa musu, akũ ò a vĩ̀ a bɛa zaa
Rama. Abire gbɛra Dauda gèɛ Parani sɛ̀ntɛ. 2 Maɔni gbɛ̃ke kun, à bɔkɔtɛ vĩ Kamɛli gwe.
Aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, à sãnɔ vĩ wàa gɛ̃ro kũ blènɔ wàa sɔɔro. Akũ à sù Kamɛli de à a sãnɔ kã
zɔ̃zɔ̃. 3 A tón Nabala, a nanɔ tón Abigaili. Nɔgbɛ̃ pìi laakari vĩ akũsɔ̃ a kakana mana, ama a gɔ̃
pì gbɛ̃ke wé'i vĩro, a yãkɛnanɔn dòrɔ vĩro. Kalɛbu burimɛ.
4 Gɔrɔ kũ Dauda kú sɛ̀ntɛ, à mà Nabala sù a sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃. 5 Akũ à a ìbanɔ zĩ̀ gbɛ̃nɔn kuri, à
pìńnɛ: À futɛ à gé Nabala kĩnaa zaa Kamɛli, à fɔ kpáamɛnɛ 6 à onɛ à pi: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao
kũ n ɔnnwo kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki. 7 Ma mà n su kũ sãkãkɛ̃rɛrinɔ. Kũ n sãdãrinɔn kú kũoo, odi
wari dam̀maro, ń kunna Kamɛli gũn, póke dí kĩam̀maro. 8 Ǹ n zĩkɛrii pìnɔ la, oni onnɛ. Ǹ tó
ma ìbanɔ n pɔnna e, zaakũ dikpɛ zĩmɛ. N zòblerii pìnɔ kũ makũ n néo ǹ ó gba pó kũ n è.
9 Kũ Dauda ìbaa pìnɔ kà, ò yã pìi bàba Nabalanɛ kũ Dauda tóo, akũ ò zèi. 10 Akũ Nabala
pìńnɛ: Dín Dauda ũu? Dín Yɛsɛ né pì ũu? Zɔ̀ kũ ò kɛ̀ n dikirinɔa gbãranɔn dasi. 11 Á ye
mà a burodi kũ ma ío kũ nòbɔ kũ ma dè ma sãkãkɛ̃rɛrinɔnɛo sétɛ mà kpá gbɛ̃ kũ má ń boki
dɔ̃ronɔan yá? 12 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ èra ò dà zén ò tà. Kũ ò kà, ò yã pìnɔ gbànɛ pínki. 13 Akũ
Dauda pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Á baadi a fɛ̃nɛda loko. Akũ ń baadi a fɛ̃nɛda lòko kũ Daudao se. Gbɛ̃
kũ ò gèɛ kũ Daudaonɔ kà wàa pla taka, akũ gbɛ̃nɔn wàa do gɔ̀ kũ asonɔ.

14 À sù à lè zĩkɛrii pìnɔ doke gɛ̀ɛ à ò Nabala nanɔ Abigailinɛ à pì: Dauda gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò bò sɛ̀ntɛ,
ò sù ò fɔ kpà ó dikiria, akũ à pàtaḿma. 15 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ ò yã mana kɛ̀wɛrɛ manamana, odi wari
dawáro. Ó kunna kũńwo sɛ̀ntɛ, pɔ́ke dì sãtɛwáro. 16 Gɔrɔ kũ ótɛn sã dã ń sarɛ fãnantɛ̃ kũ
gwããnio pínki, òdigɔ̃ likawái lán bĩni bà. 17 Ǹ laasun lɛ́ yã kũ ĩni kɛa, zaakũ ò zɛ̀o ò yã vãni kɛ
ó dikiriinɛ kũ a ɔndenɔ ń pínki. Àpi manaro, àdi gbɛ̃ lɛ́damma maro.
18 Akũ Abigaili burodii kàkara likalika mɛ̀n wàa do kũ sèwɛ̃o tùru pla kũ sã kũ ò kɛ̀kɛnɔ mɛ̀n
sɔɔro kũ pɔ́blewɛ kpatanaao kpɛ̃nɛ sɔɔro kũ geepi kàranɔ mɛ̀n basɔɔro kũ kaka nɛ́ kori kàranɔ
mɛ̀n wàa do, ò yɩ̀ zaakinɔnɛ. 19 Akũ à pì a zĩkɛrinɔnɛ: Àgɔ̃ do arɛ, manigɔ̃ tɛ́ á kpɛ. Adi yãke o
a zã Nabalanɛro. 20 Akũ à di a zaakia, àtɛn kipa sɩ̀sĩia. Kũ à bò sɩ̀sĩ kpɛ, ò dàkarɛ kũ Daudao,
àtɛn kipa sɩ̀sĩia se kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn su. 21 Dauda tɛn o a gbɛ̃nɔnɛ: Ma gbɛ̃ pì pɔ́nɔ dã̀kpãnɛ sɛ̀ntɛ
pãmɛ. Ódi a pɔ́ke sɛ́ro, akũ à yã mana kũ ma kɛ̀nɛ fĩna bòmɛnɛ kũ a vãnio. 22 Tó ma a gɔ̃gbɛ̃
ke tò bɛ̃nɛ ari gu gɔ̃ gɛ́ dɔ, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ.
23 Kũ Abigaili a è, akũ à kìpa a zaakia likalika, à kùtɛ Daudanɛ à arɛ pɛ̀tɛ. 24 Akũ à kùtɛ a
gbá sarɛ à pì: Baa, taari pìi gɔ̀ ma mɛ̀n do musu. Ǹ makũ n zɔ̀bleri gba zɛ́ mà yã onnɛ. Ǹ sã dɔ
makũ n zɔ̀bleri yãi. 25 Baa, Nabala manaro. Ǹsun a yã daro. À de lán a tɔ́ bàmɛ. A tɔ́n Yɔ̃nkɔ,
akũsɔ̃ yɔ̃nkɔyãn àdigɔ̃ kɛ. Makũ n zɔ̀bleri sɔ̃, mádi gbɛ̃ kũ n ń zĩnɔ ero. 26 Baa, lákũ Dikiri kun
akũsɔ̃ ń kun nà, Dikiri gìnnɛ ǹ gbɛ̃ dɛ ǹ mɔra káḿma n zĩda. Dikiri tó n ibɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni
n kpákpa kũ a vãnionɔ gɔ̃ lán Nabala bà. 27 Tera sà Baa, ǹ gba kũ makũ n zɔ̀bleri ma suonnɛ
dí sí ǹ kpá n ìbanɔa. 28 Ǹ sùru kɛ kũ makũ n zɔ̀bleriio kũ ma taario dɔ. Dikiri ni tó n burinɔ
gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ ndì zɩ̀ ká Dikirinɛmɛ, oni a vãni ke emma zikiro. 29 Bee tó
gbɛ̃ke fùtɛ àtɛn pɛ́tɛnyĩ à n dɛ, Dikiri n Luda ni n wɛ̀ndiba dɔ kũ mɔ̀kakɔ̃anaamɛ, ani n ibɛrɛnɔ
wɛ̀ndi da gbɛ̀mban à zu. 30 Baa, tó Dikiri yã mana kɛ̀nnɛ lákũ à lɛ́ sɛ̀nnɛ nà pínki, tó à n ditɛ
Isarailanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, 31 n laasun sún wari dɔmma à n da yãn gbɛ̃dɛna pã ke fĩnabona n zĩdanɛ
yã musuro. Baa, tó Dikiri yã mana kɛ̀nnɛ, ǹ tó makũ n zɔ̀bleri ma yã gɔ̃ dɔngu.
32 Akũ Dauda pì Abigailinɛ: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá, zaakũ à n zĩ ǹ damalɛ
gbãra. 33 Ma n sáabu kpà se kũ lɛ́damma kũ n ma gbao, zaakũ mɔkɔ̃mmɛ n kpamɛnɛ gbãra,
akũ mádi gbɛ̃ dɛ ma mɔra káḿma ma zĩdanɛro. 34 Tó abirekũnlo, kũ Dikiri Isarailanɔ Luda
kũ à gìmɛnɛ mà yã vãni kɛnnɛo, tó ńdi wã n su n damalɛ yãro, de gu ni dɔ Nabala nɛ́gɔ̃gbɛ̃
kearo. 35 Akũ Dauda pɔ́ kũ Abigaili sùoarɛ sì à pì: Ǹ ká bɛ aafia. Ma n yã mà, ma yodaado
kɛ̀nnɛ.
36 Kũ Abigaili kà Nabala kĩnaa, à è àtɛn pɔ́ ble lán kína bà. A pɔ kɛ̀ nna, à wɛ̃ gbɛ̀ à kã̀. Akũ
a nanɔ pì dí lɛ́ bo à yãke ònɛ, bee fítiro, ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o. 37 Kũ gu dɔ̀, wɛ̃ wère Nabalaa, akũ
a nanɔ yã kũ à kɛ̀ɛ pìi ònɛ. Akũ swɛ̀ɛ kɛ̃̀agu, à gɔ̀ lán gbɛ̀ɛ bà. 38 Kũ à kɛ̀ lán gɔrɔ kuri taka bà,
akũ Dikiri gòo tɔ̃̀a, à gà.
39 Kũ Dauda Nabala gana baaruu mà, à pì: Ò Dikiri kũ à zɛ̀ kũmao sáabu kpá, à wé'i kũ
Nabala dàma bòmɛnɛ. À gìmɛnɛ mà yã vãni kɛ, akũ à tò Nabala vãnikɛnaa wì a zĩda musu.
Abire gbɛra Dauda gbɛ̃nɔ zɩ̀ Abigailia ò onɛ á ye à a sɛ́ nɔ ũ. 40 Kũ Dauda ìbaa pìnɔ kà Abigaili
kĩnaa Kamɛli, ò pìnɛ: Dauda mɛ́ à ó zĩmma, à ye à n sɛ́ nɔ ũ. 41 Akũ à fùtɛ à kùtɛ à a mìi pɛ̀tɛ à
pì: A zɔ̀bleriin ma ũ, ma soru kɛ̀ mà a dikiri ìbanɔ gbá pípińnɛ. 42 Akũ à fùtɛ à dì zaakia gɔ̃̀nɔ.
A nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gɛ̀ɛ kãao gbɛ̃nɔn sɔɔro. Ò dà zɛ́n kũ Dauda zɩ̀rinɔ, akũ à gɔ̀ a nɔ ũ. 43 Dauda
Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũna nɔ ũ dɔ. Ń pla ń pínki a nɔnɔmɛ. 44 Solu a nɛ́ Mikala kũ à de Dauda
nɔ ũ yã kpà Laisi nɛ́ Palatiɛli, Galimu gbɛ̃a.

26

Dauda gina Solu dɛnaai gɛ̀n plade

1 Zifidenɔ gɛ̀ɛ ò Solu lè Gibɛa ò pìnɛ: Dauda utɛna Akila sɩ̀sĩgɛrɛɛi kũ arɛdɔna Yɛsimɔa. 2 Akũ
Solu gɛ̀ɛ Zifi sɛ̀ntɛ kũ Isaraila zɩ̀karinɔ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro, òtɛn Dauda wɛtɛ ò a dɛ sɛ̃̀ɛ pìn. 3 Solu
bùraa kàtɛ zɛ́ sarɛ Akila sɩ̀sĩgɛrɛ kũ à arɛdɔna Yɛsimɔa, akũ Dauda kú sɛ̀n. Kũ à mà Solu tɛn
pɛ́tɛai, 4 akũ à gu'asirigwarinɔ zɩ̀, akũ à dɔ̃̀ sà kũ Solu kà. 5 Akũ Dauda fùtɛ à gɛ̀ɛ gu kũ Solu
bùraa kàtɛn. À Solu kũ a zɩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Nɛrɛ nɛ́ Abanao wutɛki è. Solu wutɛna bùraan,
a gbɛ̃nɔ kàtɛ ò likai. 6 Akũ Dauda Iti buri Aimɛlɛki kũ Zeruya nɛ́ Abisaio là à pì: Dí mɛ́ ani
gɛ́ kũmao bùraa pìn Solu kĩnaa? Akũ Abisai pìnɛ: Makũ mɛ́ mani gɛ́ kũnwo. 7 Kũ Dauda kũ
Abisaio lɔɔtè gbɛ̃ pìnɔi gwããni, akũ ò Solu è wutɛna, àtɛn i o bùran, a sári pɛtɛna a mìii. Abana
kũ a gbɛ̃nɔn wutɛna ò likai ń pínki.
8 Akũ Abisai pì Daudanɛ: Luda n ibɛrɛ nànnɛ n ɔĩ gbãra. Ǹ tó mà a zɔ̃ kũ sário mà a nakɔ̃a
kũ zĩtɛo. Mani a zɔ̃ gɛ̀n domɛ, adi kɛ gɛ̀n planlo. 9 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹsun a dɛro. Dí mɛ́ ani fɔ̃
à ɔ na kína kũ Dikiri kàa à bo pãa? 10 Akũ Dauda ɛ̀ra à pì: Dikiri kun! Dikiri mɛ́ ani gò tɔ̃a à

ga, tó a gɔrɔ pàpa kesɔ̃ à gà zɪ̀lan. 11 Kai! Dikiri sún tó mà ɔ na kína kũ à kàaro. Ò gɛ́ ò sári kũ à
kú a mìii sɛ́ kũ a í loo ò táo. 12 Dauda sári kũ í lo kũ à kú Solu mìiioo sɛ̀, akũ ò tào. Ń gbɛ̃ke dí
ń ero, ò ń yã dɔ̃ro, òtɛn i o ń pínki. Ń gbɛ̃ke dí vuro, zaakũ Dikiri mɛ́ à tò i zɔ̃kɔ̃ dàńla.
13 Kũ Dauda bikũ̀ guvutɛ bara dire kpa, akũ à zɛ̀ sɪ̃̀sɪ̃i musu zà̃zã, gu yàasa dana ń dagura.
14 Akũ à lɛ́ zù Abanai kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Abana yooo! Ń yĩtɛnan yá? Abana wèa à pì: Dí mɛ́ àtɛn
lɛ́ zu kínaii? 15 Dauda pìnɛ: Gɔ̃sa gbãnamɛ n ũroo? Gbɛ̃ke kà lán n bà Isarailanɔ bùsunn yá?
Gbɛ̃ke sù n dikiri kína dɛ. Bɔ́ yã mɛ́ à tò ńdi a dãkpãroo? 16 Ńdi yã kɛ a zɛ́aro. Ma sì kũ Dikirio
a ka ganamɛ, zaakũ ádi á dikiri kína kũ Dikiri kà dãkpãro. Ǹ gwa! Kína sári kũ a í lo kũ à kú
a mìiio kú mámɛɛ? 17 Solu Dauda kòtoo dɔ̃̀, akũ à pì: Dauda ma nɛ́, n kòtoon gwe yá? À wèa
à pì: Ma dikiri kína, ma kòtoomɛ. 18 Dauda ɛ̀ra à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò ma dikiri tɛn pɛ́tɛ makũ a
zɔ̀bleriiii? Bɔ́n ma kɛ̀ɛ? Bɔ́ taarin ma kɛ̀ɛ? 19 Ma dikiri kína, ǹ sã kpá makũ n zɔ̀bleri yãi sà.
Tó Dikiri mɛ́ à n suu kɛ̀ma, à ma sa'ona gbĩ ma. Tó bisãsirinɔmɛ sɔ̃, Dikiri láari kɛḿma, zaakũ
ò pɛ̀ma ò ma bo Dikiri gbɛ̃nɔ tɛ́, ò pì mà gɛ́ do tãnanɔimɛ. 20 Ǹsun tó ò ma dɛ zà̃ kũ Dikirioro.
Isarailanɔ kína bò, àtɛn kɔ̀kɔ fĩtinna wɛtɛ à dɛ, lákũ òdigɔ̃ pɛ́ dɔ̃a sɪ̃̀sɪ̃nɔ musu nà. 21 Akũ Solu pì:
Ma durunna kɛ̀. Ma nɛ́ Dauda, ǹ ɛra ǹ su. Mani wari dɔmma doro, zaakũ n ma wɛ̃̀ndii bɛɛrɛ
dɔ̃ gbãra. Yãpuramɛ, ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ma zã yãa manamana. 22 Akũ Dauda pìnɛ: N sárin dí.
Ǹ tó n ìbanɔ doke bikũ à mɔ́ à sí. 23 Dikiri dì fĩna bo baadinɛ a manakɛna kũ a náanio musu.
Dikiri n namɛnɛ ma ɔĩ gbãra, ama mádi we mà ɔ nàmmaro kũ Dikiri mɛ́ à n ka kín yãi. 24 Lákũ
ma n wɛ̃̀ndii bɛɛrɛɛ dɔ̃̀ gbãra nà, Dikiri ma wɛ̃̀ndii bɛɛrɛ dɔ̃ lɛ, à ma sí yã vãni sɪ̃nda pínkia.
25 Akũ Solu pìnɛ: Luda arubarika dangu ma nɛ́ Dauda. Ĩni yã zɔ̃kɔ̃ kɛ, n mì nigɔ̃ dana íla. Kũ
Dauda tà, akũ Solu tà bɛ.

27

Dauda kunna Filisitininɔ bùsun

1 Dauda laasun lɛ̀ à pì: Solu ni ma dɛ zĩkea. Tó mádi bàa lɛ́ ma ta Filisitininɔ bùsunlo, ani bo
kũmao nnaro. Tó ma bàa lɛ̀, Solu ni ma wɛtɛna tó, mani bo a ɔĩ. 2 Akũ Dauda fùtɛ à gɛ̀ɛ Gata
kína Akisi, Maɔku nɛ́ kĩnaa. Gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃nɔ gɛ̀ɛ kãao. 3 Akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ vùtɛ Gata
kũ Akisio, baadi kũ a bedenɔ. Dauda kú gwe kũ a nɔnɔ gbɛ̃nɔn pla, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũ
Kamɛli gbɛ̃ Abigaili kũ à de Nabala nɔ ũ yão. 4 Kũ ò ò Solunɛ Dauda bàa lɛ̀ à tà Gata, adi pɛ́tɛi
doro.
5 Dauda pì Akisinɛ: Tó ma n pɔnna è, ǹ ma gba zɛ́ mà vutɛ gukea n lakutunɔ doke gũn.
Makũ n zɔ̀bleri má ye màgɔ̃ kú kũnwo n wɛ́ranlo. 6 Zĩ birean Akisi Zikilaga kpàa, akũ à gɔ̃̀
Yudanɔ kínanɔ pɔ́ ũ ari kũ a gbãrao. 7 Dauda kunna Filisitininɔ bùsun kà wɛ̃̀ do kũ mɔ siikɔ̃o.
8 Akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ gɛ̀ɛ ò lɛ̀tɛ Gesurunɔa kũ Gizinɔ kũ Amalɛkinɔ. Gbɛ̃ pìnɔn kú bùsuu
pìn zaa zĩmɛ bona zaa Suru ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Misilaa. 9 Tó Dauda zɪ̀i blè bùsuu pì lakutunɔa, àdi
gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó bɛ̃nɛro, sãnɔ kũ zùnɔ kũ zaakinɔ kũ lakuminɔ kũ pɔ́kasanɔ àdi nakɔ̃a. Tó
à tà, àdi gɛ́ Akisi kĩnaa. 10 Tó Akisi a là gu kũ à lɛ̀tɛn gbɛ̃nɔa gbãra, Dauda dì pinɛ a gɛ Nɛgɛvi
bùsun, Yudanɔ ke Yeramɛɛli burinɔ ke Keninɔ kĩnaamɛ. 11 Dauda dì gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó bɛ̃nɛ
ò su kãao Gataro, zaakũ àtɛn pi: Gbɛ̃ke ni ó kɔrɔmɔtɔɔ kɛ à pi dera ma kɛ̀ nàn dí. Lɛn àdigɔ̃ kɛ
lɛ gɔrɔ kũ à kú Filisitininɔ bùsun. 12 Akisi Dauda náani kɛ̀ à pì a zĩdanɛ: Isarailanɔn ye a kãiro.
Anigɔ̃ de ma zɔ̀bleri ũmɛ gɔrɔ sɪ̃nda pínki.

28

Solu kũ nɔgbɛ̃ wedekũnnade gɛ̀sisiriio

1 Gɔrɔ birenɔa Filisitininɔ ń zɪ̀karinɔ kàkara, ò ye ò gɛ́ ò zɪ̀ ká kũ Isarailanɔ. Akũ Akisi pì
Daudanɛ: Asa ń dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ áni gɛ́ kũmao zɪ̀ ká kó? 2 Akũ Dauda pìnɛ: Tɔ̀, ĩni e
sà lákũ makũ n zɔ̀bleri mani kɛ nà. Akũ Akisi pìnɛ: Tó lɛmɛ, mani n kɛ ma dãkpãri ũ ari gɔrɔ
sɪ̃nda pínki.
3 À sù à lè Samuɛli gà, Isarailanɔ kàkara ń pínki, ò ɔ́ɔ dɔ̀ a ga yã musu, akũ ò a vɪ̀ a bɛ wɛ̃tɛn
Rama. Solu pɛ̀ wedekũnnadenɔa kũ gɛ̀sisirinɔ Isarailanɔ bùsun. 4 Kũ Filisitininɔ kɔ̃ kàkara, ò
sù ò bùraa kàtɛ Sunɛmu. Akũ Solu Isarailanɔ kàkara ń pínki, ò bùraa kàtɛ Giliboa. 5 Kũ Solu
Filisitini zɪ̀karinɔ è, vĩna a kũ̀, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀agu manamana. 6 À gbɛ̀ka Dikiria, akũ Dikiri dí wea
nana gũn ke kũ Urimuo ke annabinɔ gãiro. 7 Akũ Solu pì a ìbanɔnɛ: À nɔgbɛ̃ wedekũnnade
gɛ̀sisiri ke wɛtɛmɛnɛ, de mà gɛ́ mà yã gbɛkaa. Akũ ò pìnɛ: Nɔgbɛ̃ wedekũnnade gɛ̀sisiri ke kú
Ɛndɔ.
8 Akũ Solu a zĩda lìtɛ à pɔ́kasa pãndenɔ dà, akũ à gɛ̀ɛ à nɔgbɛ̃ pìi lè gwãani, a gbɛ̃nɔn planɔ
tɛ̀i. À pìnɛ: Ǹ tó n tãna su ǹ gɛ̀ kũ mani a tɔ́ onnɛ sísimɛnɛ. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ń dɔ̃ sãnsãn
yã kũ Solu kɛ̀. À a bùsu zɛ́ zɔ̃̀ wedekũnnadenɔnɛ kũ gɛ̀sisirinɔo. Bɔ́ yã mɛ́ à tò ntɛn tankutɛ

kpákpamɛnɛ de ò ma dɛɛ? 10 Akũ Solu la dànɛ kũ Dikirio à pì: Ma sì kũ Dikirio oni wari
dɔmma yã dí musuro. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Gɛ̀ kpaten mà sísinnɛɛ? À pì: Samuɛli gɛ̀ɛmɛ. 12 Kũ
nɔgbɛ̃ pì Samuɛli è, à wiki pũtã à pì Solunɛ: Mɔkɔ̃mmɛ Solu ũu? Bɔ́yãin n ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀mɛnɛɛ?
13 Akũ kína pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Bɔ́n n èe? À pìnɛ: Gyãwãnden ma è, àtɛn bo zĩtɛn.
14 Solu a là à pì: À kɛ̀ deramɛɛ? À pìnɛ: Mare zĩ ke mɛ́ àtɛn su, à arukĩmba dana. Akũ Solu dɔ̃̀
kũ Samuɛlimɛ, akũ à kùtɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 15 Akũ Samuɛli a là à pì: Bɔ́yãin n wari dɔ̀ma, kũ
n ma sisii? À wèa à pì: Ma warikɛna zɔ̃kɔ̃ɔ èmɛ. Filisitininɔ mɛ́ ò sù zɩ̃̀ ká kũmao, akũ Luda
kpɛ lìmɛnɛ. Àdi wema annabi gãi ke nana gũn doro. Abire yãin ma n sisi. Ǹ omɛnɛ lákũ
mani kɛ nà. 16 Samuɛli pìnɛ: Dikiri kpɛ lìnnɛ à gɔ̃̀ n ibɛrɛ ũ, akũ n su ntɛn yã gbɛkama sɔ̃ bi?
17 Dikiri kɛ̀nnɛ lákũ à dàmɛnɛ ma ònnɛ nà. À n bo kpatan à n gbɛ̃dake Dauda kàn. 18 Dikiri
abirekũ kɛ̀nnɛ gbãra, kũ ńdi a yã maro yãimɛ. Ńdi pɔfɛ̃ pãsĩ kipanɛ Amalɛkinɔaro. 19 Dikiri
ni Isarailanɔ kũ mɔkɔ̃nwo kpá Filisitininɔamɛ. Mɔkɔ̃n kũ n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nigɔ̃ kú kũmao la zia.
Dikiri ni Isaraila zɩ̃̀karinɔ kpá Filisitininɔa. 20 Samuɛli yã pìi tò vĩna Solu kũ̀ manamana, akũ
à lɛ̀tɛ a gbɛrɛa sɔ̀rɔrɔ gɔ̃̀nɔ. A gbãna làka, zaakũ adi pɔ́ke ble gɔrɔ birea ke gwãani kũ̀aro.

21 Kũ nɔgbɛ̃ pìi sù Solu kĩnaa, à è swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀agu manamana, akũ à pìnɛ: Makũ n zɔ̀bleri ma n
yã mà, ma a zĩda kari kɛ̀, ma yã kũ n òmɛnɛ kɛ̀. 22 Ǹ n zɔ̀bleri yã ma sà. Ǹ tó mà pɔ́ble ditɛnnɛ
ǹ ble, de ǹ gbãna kũ ǹ da zɛ́n. 23 Akũ Solu gì à pì: Mani pɔ́ blero. Kũ a ìbanɔ nàkaraa lɛɛlɛ kũ
nɔgbɛ̃ pìio, akũ à ń yã mà. Akũ à fùtɛ zĩtɛ à vùtɛ gádoa. 24 Nɔgbɛ̃ pìi zù bɔ̀rɔ mɛ̀kpana vĩ bàdɔna
a bɛa. À gɛ̀ɛ à dɛ̀ gɔ̃̀nɔ, akũ à flawa sɛ̀ à dɛ̀, à burodi futɛnasari kɛ̀o. 25 À dìtɛ Solunɛ kũ a ìbanɔ.
Ò blè, akũ ò fùtɛ ò tà gwãani birea gɔ̃̀nɔ.

29

Filisitini kínanɔ Dauda gbarɛna Zikilaga

1 Filisitininɔ ń zɩ̃̀karinɔ kàkara Afɛki, akũsɔ̃ Isarailanɔ bùra kú Yɛzɛrili ísɛ̃bokia. 2 Filisitini
kínanɔ tɛn gɛ̃tɛ kũ ń zɩ̃̀kari gɑ̃̀nɔ, ń kenɔ gbɛ̃nɔn basɔsɔɔro, ń gɑ̃̀ kenɔ wàa sɔsɔɔro. Dauda kũ
a gbɛ̃nɔ tɛ́ ń kpɛ kũ Akisio. 3 Akũ Filisitini kína pìnɔ Akisi là ò pì: Eberu dínɔ sɔ̃ bi? À wèńma
à pì: Daudan dí. Isarailanɔ kína Solu ìba kemɛ yã. À gɔrɔ pla kɛ̀ kũmao. À kú kũmao de wɛ̃̀
dola. Naana zaa gɔrɔ kũ à sù ma kĩnaa ari gbãra, mádi yãke earo. 4 Akũ kína pìnɔ pɔ fɛ̃̀ kãao
ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì gbarɛ à tá gu kũ n kpàawan. Ani le à gɛ́ kũoo zɩ̃̀lanlo, de àsun bo ó kpɛ gwero
yãi. Deran ani le à kɛ nna kũ a dikiriio nà, tó adi kɛ à tà kũ ó gbɛ̃kenɔ mìio baasiroo? 5 Dauda
kũ ò lɛ̀ɛ sì ò ũ wɑ̃̀ a yã musun gweroo? Kũ ò pì:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ mɛ̀n dúbu lɛu ũgbangba.
6 Akũ Akisi Dauda sìsi à pìnɛ: Ma sì kũ Dikirio n kɛmɛnɛ gbɛ̃ mana ũmɛ, n gɛna kũmao zɩ̃̀lan
kɛ̀mɛnɛ nna, zaakũ naana zaa gɔrɔ kũ n su ma kĩnaa ari gbãra, mádi yãke emmaro. Ama ń
yã dí kɛ ó kínanɔnɛro. 7 Ǹ ɛra ǹ tá kũ aafiaao de ǹsun yãke kɛ à kɛńnɛ ĩniro. 8 Akũ Dauda Akisi
là à pì: Bɔ́n ma kɛ̀ɛ? Naana zaa gɔrɔ kũ ma su n kĩnaa ari gbãra, bɔ́n n èmaa? Bɔ́yãin mani
gí gɛ́ mà zɩ̃̀ ká kũ ma dikiri kína ibɛrɛnɔoroo? 9 Akũ Akisi pìnɛ: Má dɔ̃ kũ ń manamɛnɛ lán
Luda malaika bà, ama ó kínanɔ pì ǹsun gɛ́ kũoo zɩ̃̀lanlo. 10 Tó gu dɔ̀, ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ n
dikiri Solu zɔ̀bleri kũ ò sù kũnwonɔ, à tá. 11 Akũ Dauda fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn tá
Filisitininɔ bùsun. Filisitininɔ sɔ̃ ò gɛ̀ɛ Yɛzɛrili.

30

Dauda Amalɛkinɔ kakatɛnaa

1 Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kà Zikilaga a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. À sù à lè Amalɛkinɔ sù ò lɛ̀tɛ Nɛgɛvi bùsuua
kũ Zikilagao ń kpɛ. Ò lɛ̀tɛ Zikilagaa ò tɛ́ sɔ̃̀a. 2 Ò nɔgbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ kũ̀kũ, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ
nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. Odi ń gbɛ̃ke dɛro, ò ń sɛ́tɛ ò tà kũńwo. 3 Kũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kà ń bɛ
wɛ̃tɛn, ò è ò tɛ́ sɔ̃̀a ò ń nɔgbɛ̃nɔ kũ ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ̀kũ ò tà kũńwo. 4 Akũ Dauda
kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ wiki lɛ̀ ò ɔ́ɔ dɔ̀ ari ń gbãna làka, ari odi fɔ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀ doro. 5 Ò Dauda nɔnɔ
kũ̀kũ ò tà kũńwo ń pla Ainɔama kũ Abigailio. 6 Dauda wɛ́tãmma è manamana, zaakũ òtɛn
pi ò a pápa kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ. Ń gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛɛ yàka ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ yã musu.
Ama Dauda gbãna è Dikiri a Ludaa, 7 akũ à pì sa'ori Abiatanɛ: Ǹ mɔ́ kũ n uta lokommao. Kũ
à gɛ̀ɛonɛ, 8 akũ Dauda yã gbɛ̀kao Dikiria, à a là à pì: Mà pɛ́tɛ gbãnamɔnnɛrii pìnɔi mani ń le
yá? À pìnɛ: Ǹ pɛ́tɛńyĩ, ĩni ń le ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí. 9 Akũ Dauda dà zɛ́n kũ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃nɔ. Kũ
ò kà Beso swai, gbɛ̃kenɔ gɔ̃̀ gwe. 10 Gbɛ̃nɔn wàa donɔ gbãna làka, odi fɔ̃ ò bikũ̀ swa pìiaro, akũ
Dauda bikũ̀, à tɛ́ ń gbɛ̀ɛi kũ gbɛ̃nɔn wàa planɔ.

[11] Ò Misila gbẽ̀ke è sɛ̃̀ntɛ, akũ ò gɛ̀ɛ kãao Dauda kĩnaa. Ò pɔ́ble kpàa à blè, ò í kpàa à mì.
[12] Akũ ò kaka nɛ́ kori kpàa kũ geepi kàraao mɛ̀n pla à sò. Akũ a mɛ̀ɛ sù, zaakũ à kɛ̀ fãnantɛ̃
aakɔ̃ gwãani aakɔ̃ pɔ́blesari ímisari. [13] Akũ Dauda a là à pì: Dí gbɛ̃mɛ n ũu? N bo námɛɛ? Akũ
Misila gbɛ̃ pìi pì: Amalɛki zɔ̀ɔn ma ũ. A gɔrɔ aakɔ̃den dí, ma dikiri pã kpàmai kũ matɛn gyã kɛ
yãi. [14] O lɛtɛ Nɛgɛvi bùsuuamɛ, gu kũ Kɛrɛtinɔn kun kũ Yudanɔ kũ Kalɛbu burinɔ, akũ ò tɛ́ sɔ̃̀
Zikilagaa. [15] Akũ Dauda a là à pì: Ĩni fɔ̃ ǹ gɛ́ kũmao gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa yá? À wèa à pì: Tó n sìmɛnɛ
kũ Ludao kũ ĩni ma dɛro, tó ĩni ma kpá ma dikiriiaro, mani gɛ́ kũnwo ń kĩnaa.
[16] Akũ à gɛ̀ɛ kãao. Kũ ò kà, ò ń lé, ò fãkɔ̃ana gu sĩnda pínkia, òtɛn pɔ́ ble òtɛn í mi, òtɛn
pɔnna kɛ pɔ́ zɔ̃kɔ̃ kũ ò sɛ̀tɛ Filisitini bùsunnɔ kũ Yudanɔ bùsuuo yãi. [17] Akũ Dauda sì ń tɛ́ à ń
dɛdɛ naana zaa ɔkɔsi ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀ɔ ɔkɔsi. Ń gbẽ̀ke dí boki lero, séde kɛfɛnna gbɛ̃nɔn wàa pla
kũ ò dì lakumia ò bàa lɛ̀nɔ baasiro. [18] Dauda gbɛ̃ kũ Amalɛkinɔ ń kũkũnɔ mìi sì ń pínki kũ a
nɔnɔ ń pla. [19] Ń gbẽ̀ke dí sãsãro, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń pínki. Bee pɔ́ kũ ò
sɛ̀tɛnɔ, Dauda ɛ̀ra à pɔ́ pìnɔ sì pínki. [20] À sãnɔ kũ zùnɔ nàkɔ̃a, akũ a gbɛ̃nɔ pɔ́kãde pìnɔ kpán'arɛ
kɛ̀ ò pì: Dauda pɔ́nɔn dí.
[21] Akũ Dauda kà gbɛ̃nɔn wàa do kũ ń gbãna làka odi fɔ̃ ò gɛ̀ɛ kãaoro ò gɔ̃̀ Beso swainɔ kĩnaa.
Ò bɔ̀tɛ ò dàalɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ. Kũ Dauda nàńyĩ, à fɔ kpàḿma, [22] akũ gbɛ̃ pãsĩ gaavude
kũ ò tɛ́ Daudainɔ pì: Lákũ odi gɛ́ kũooro nà, óni pɔ́ kũ o sìnɔ ke kpáḿmaro, tó adi kɛ ń baadi
nanɔ kũ a nɛ́nɔ baasiro. Ò ń sɛ́ ò tá kũńwo. [23] Akũ Dauda pì: Oi! Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ lɛ kũ pɔ́
kũ Dikiri kpàwánɔro, zaakũ à ó dãkpã à gbãnamɔnnɛri kũ ò lɛ̀tɛwánɔ nàwɛrɛ ó ɔĩ. [24] Gbẽ̀ke
ni yã kũ a ò díkĩna síro fá. Gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ òtɛn pɔ́nɔ dãkpãnɔ baka nigɔ̃ dokɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ
zĩ̀lannɔmɛ. Óni kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lɛɛlɛlɛɛlɛ. [25] Kũ Dauda yã pìi dìtɛ, akũ à gɔ̃̀ doka ũ Isarailanɔnɛ
zaa zĩ birea ari kũ a gbãrao.
[26] Kũ Dauda kà Zikilaga, à pɔ́ kũ à sì kenɔ kpã̀zã Yudanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò de a gbɛ̃nna
ũnɔnɛ à pì: Gba kũ a è pɔ́ kũ o sì Dikiri ibɛrɛnɔaa gũnnɔn gwe. [27] À kpã̀zãńnɛ Bɛtɛli kũ Ramɔ
Nɛgɛvio kũ Yatio [28] kũ Aroao kũ Sifimɔo kũ Ɛsɛtɛmɔao [29] kũ Rakalao kũ Yeramɛɛli buri wɛ̃tɛnɔ
kũ Keni wɛ̃tɛnɔ [30] kũ Ɔɔmao kũ Borasão kũ Atakao [31] kũ Ɛblɔnuo kũ gu kũ Dauda kurèn kũ
a gbɛ̃nɔ pínki.

31

Solu gana kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

[1] Filisitininɔ zĩ̀i kà kũ Isarailanɔ, akũ Isarailanɔ bàa lɛ̀ńnɛ ari ń daside gàga Giliboa
sĩ̀sĩgɛrɛɛi. [2] Filisitininɔ pɛ̀tɛ Solu kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔi, akũ ò a nɛ́ pìnɔ Yonatã kũ Abinadabuo kũ
Malakisuaoo dɛ̀dɛ. [3] Zĩ̀ kũ òtɛn ká Solu sarɛ pãsĩ kũ̀, akũ kàzurinɔ a pà, à kĩ̀nna manamana.
[4] Akũ à pì a zĩ̀kapɔnɔsɛriinɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda woto ǹ ma zɔ̃ ǹ ma dɛo. Tó lɛnlo, gyɔfɔrɔde dínɔ ni
ma zɔ̃ ò fàai bo kũmao. Akũ vĩna a zĩ̀kapɔnɔsɛrii kũ̀, adi weiro, akũ Solu a fɛ̃nɛda sɛ̀, à a zĩda
ò'oala. [5] Kũ a zĩ̀kapɔnɔsɛrii è à gà, akũ à a zĩda ò'o a fɛ̃nɛdaa se à gà. [6] Lɛn Solu kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃
gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ a zĩ̀kapɔnɔsɛriio kũ a gbɛ̃nɔ gàga lɛɛlɛ lɛ zĩ dokɔ̃nɔ pìa ń pínki.
[7] Kũ Isaraila kũ ò kú guvutɛn gwenɔ kũ ń gbɛ̃ kũ ò kú Yoda bara direnɔ è ń zĩ̀karinɔ bàa
lɛ̀, akũsɔ̃ Solu kũ a nɛ́nɔ gàga, ò bàa lɛ̀ ò ń wɛ̃tɛnɔ tò gwe, akũ Filisitininɔ sù ò vùtɛn. [8] Kũ gu
dɔ̀, akũ Filisitininɔ sù òtɛn pɔ́nɔ bɔtɛ gbɛ̃ kũ ò gàganɔa, akũ ò Solu kũ a nɛ́ mɛ̀n aakɔ̃ pìnɔ gɛ̀nɔ
è katɛna Giliboa sĩ̀sĩgɛrɛɛi. [9] Akũ ò Solu mìi zɔ̃̀ ò a gɔ̃kɛbɔnɔ bɔ̀tɛa, akũ ò gbɛ̃nɔ zĩ̀ ò a baaruu
kpàkpa Filisitininɔ bùsu gu sĩnda pínkia kũ ń tãnakpɛnɔ. [10] Ò a gɔ̃kɛbɔnɔ kàtɛ tãna kũ òdi pi
Asatorɛ kpɛ́n, akũ ò a gɛ̀ɛ lòko Bɛtɛsã bĩnia.
[11] Kũ Yabɛsi Giliadadenɔ yã kũ Filisitininɔ kɛ̀ Solunɛ pìi mà, [12] akũ ń gɔ̃sa gbãnanɔ fùtɛ ń
pínki ò tá gwãani ò zĩ birea, ò Solu kũ a nɛ́nɔ gɛ̀nɔ kìpa Bɛtɛsã bĩnia, akũ ò tào Yabɛsi ò tɛ́ sɔ̃̀ḿma
gwe. [13] Ò ń wánɔ sɛ̀tɛ ò vĩ̀ sãma lí gbáru Yabɛsi gwe, akũ ò lɛ́ yĩ̀ gɔrɔ suppla.

SAMUƐLI TAKADA PLADE

Dauda kíblena Yudanɔa 1:1-4:12
Dauda kíblena Isaraila buri sĩnda pínkinɔa 5:1-12:31
Abusalomu bona Dauda kpɛ 13:1-20:26
Dauda kíblena kpɛkpɛ 21:1-24:25

Dauda Solu ga baarumanaa

1 Solu gana gbɛra Dauda sù kũ zɛ̃̀blena Amalɛkinɔaao, akũ à gɔ̃̀ Zikilaga gɔrɔ pla. 2 A gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ gɔ̃gbɛ̃ ke bò Solu bùran à sù. A pɔ́kasanɔ kɛ̃kɛ̃na, bùsu ká a mìn. Kũ à kà Dauda
kĩnaa, à kùtɛnɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 3 Dauda a là à pì: N bo máa? À wèa à pì: Ma bo Isarailanɔ
bùrammɛ. 4 Akũ Dauda a là dɔ: À kɛ̀ dera gwee? Ǹ omɛnɛ. Akũ à wèa à pì: Isarailanɔ bò
zɛ̃̀lan ò bàa lɛ̀. Ń daside lɛ̀tɛ ò gàga. Solu kũ a nɛ́ Yonatão gà dɔ. 5 Akũ Dauda kɛfɛnna kũ àtɛn
baaruu pì kpáarɛ là à pì: N kɛ deran ń dɔ̃ kũ Solu kũ a nɛ́ Yonatão gàa? 6 À wèa à pì: À sù à
lè má kú Giliboa kpi gɛrɛɛi gwemɛ, akũ ma Solu è, àtɛn gbãna e a sária. Sɔ̃godenɔ kũ sɔ̃denɔ
tɛn ká kãao kĩni. 7 Kũ à lìtɛ ma kpa, à ma e, akũ à ma sisi. Ma pì: Makũ dí! 8 Akũ à ma la,
makũmɛ dí ũu? Akũ ma wea ma pì Amalɛki burin ma ũ. 9 Akũ à pìmɛnɛ mà naai mà a dɛ,
zaakũ á kú ga lɛ́imɛ, bee kũ a wɛ́ kpɛ́ kɛ̃na fíti. 10 Akũ ma nai ma a dɛ̀, zaakũ má dɔ̃ ani fɔ̃ à
ble a lɛtɛnaa gbɛra doro. Akũ ma a kífura kũ à kunaa sɛ̀ kũ zã kũ à danaao, akũ ma suonnɛ
la ma dikiri. 11 Akũ Dauda a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̃̀, akũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃ se. 12 Ò
Solu kũ a nɛ́ Yonatão gana ɔ́ɔ dɔ̀ kũ Dikiri gbɛ̃ Isarailanɔ, zaakũ zɛ̃̀ ń blé. Wɛ́'i bòḿma, akũ ò
lɛ́ yɛ̃̀ ari ɔkɔsi.
13 Dauda kɛfɛnna kũ à baaruu pìi kpàarɛ là à pì: N bɛ kú máa? Akũ à pìnɛ: Bòasu nɛ́n ma
ũ, Amalɛki buri. 14 Akũ Dauda a là à pì: À kɛ̀ dera kína kũ Dikiri kà dɛna vĩna dí n kũroo?
15 Akũ Dauda a kɛfɛnna ke sìsi à pì: Ǹ a lɛ́ ǹ dɛ se. Akũ à a lɛ̀ à dɛ̀. 16 Zaakũ Dauda gĩnakɛ à
pìnɛ: N n zĩda dèmɛ. N zĩda lɛ́ mɛ́ à n da yãn, n pì n kína kũ Dikiri kàa dɛ̀.

Wɛ̃ndalɛ kũ Dauda sì Solu kũ Yonatão ga yã musu

17 Dauda wɛ̃nda lɛ̀ díkĩna sì Solu kũ a nɛ́ Yonatão ga yã musu. 18 À pì ò lɛ̀ɛ pìi dada Yudanɔnɛ.
À kú Yasa takadan.
19 Isarailanɔ gakuridenɔ gàga sɛ̃̀sĩgɛrɛɛi,
gɔ̃sa gbãnanɔ i òmɛ fá!
20 Àsun a baaru kpá Gata zɛ́danlo,
de Filisitini nɔgbɛ̃nɔ sún a pɔnna kɛro yãi.
Àsun a kpàkpa kɛ Asakɛlɔniro,
de gyɔfɔrɔde nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sún ayuwii kɛro.
21 Plí sún kpá Giliboa gbɛ̀ɛa doro,
legũ sún ma bura kũ ò kú gwenɔn doro,
gwen ò ɔ sɔ̃̀ gɔ̃sa gbãnanɔ sɛ̃gbakonɔi,
nísi dɔkɔna Solu sɛ̃gbakoa lɛ́ zɛ̀!
22 Kũ òtɛn gɔ̃sa gbãna aru fã gua,
òtɛni ń gbɛrɛ para,
kàzuri pãsĩ Yonatã dì kpɛ gwaro,
fɛ̃nɛdade pãsĩ Solu dì su koriro.
23 Solu kũ Yonatão,
gbɛ̃ mana yenyĩdenɔmɛ!
Odi kɛ̃kɔ̃a wɛ̃̀ndi ke ganaa gũnlo.
Ń wãna de vãunɔla,
ń gbãna de músunɔla.
24 Isaraila nɔgbɛ̃nɔ,
à wɛ́'i bo Solu ga yã musu.
À biza tɛ̃ra yɛ̃̀árɛ kũ nɔmanablebɔnɔ,
à á pɔ́kasanɔ kɛ̀kɛárɛ kũ zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ.
25 Gɔ̃sa gbãnanɔ i ò zɛ̃̀lan fá!
Yonatã wutɛna gɛ̀ ũ sɛ̃̀sĩgɛrɛɛi.
26 Ma gbɛ̃ Yonatã,
ma gɔ̃ warikɛnaa gũn n yãi,
ń manamɛnɛ swáswa.

Yenyĩ kũ ń vĩ kũmao sára vĩro,
à de nɔ yenyĩla.
27 Gɔ̃sa gbãnanɔ i ò fá!
Ń zĩ̀kabɔnɔ kàkatɛ.

2

Dauda kana Yudanɔ kpatan
1 Abire gbɛra Dauda Dikiri gbɛ̀ka à pì: Mà gɛ́ Yuda wɛ̃tɛ ke gũn yá? Dikiri pìnɛ à gɛ́, akũ
Dauda ɛ̀ra à a là à pì: Mákpan mà gɛ́nn? Dikiri wèa à pì: Ɛblɔnu kpa. 2 Akũ Dauda gɛ̀ɛ gwe
kũ a nɔ mɛ̀n planɔ, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũ Nabala gyaanɔ Abigaili, Kaamɛli gbɛ̃o. 3 Dauda
gɛ̀ɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ dɔ, baadi kũ a bedenɔ, akũ ò vùtɛ Ɛblɔnu kũ a lakutunɔo. 4 Akũ
Yudanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò nísi kù Dauda mìia gwe, ò a kà Yudanɔ kína ũ.
Kũ Dauda mà Yabɛsi Giliadadenɔ mɛ́ ò Solu vĩ̀, 5 à gbɛ̃nɔ zĩ̀ḿma, ò gɛ̀ɛ ò òńnɛ: Dauda pì,
Dikiri arubarika daágu, kũ a gbɛ̃kɛ kɛ̀ Solu á dikiriinɛ a a vĩ̀. 6 Dikiri gbɛ̃kɛ yã kũ náani yão
kɛárɛ. Makũ sɔ̃ mani yã mana kɛárɛ kũ a yã pìi kɛ̀ yãi. 7 Tera sà àgɔ̃ gbãna à kù gbãna kɛ. Á
dikiri Solu gà, akũ Yudanɔ ma ka ń kína ũ.
8 À sù à lè Nɛrɛ nɛ́ Abana, Solu zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ gĩnakɛ à gɛ̀ɛ se kũ Solu nɛ́ Isibosɛo
Manaimu. 9 Akũ à a kà kína ũ Giliada bùsun kũ Asa burinɔ bùsuuo kũ Yɛzɛrilio kũ Ɛflaimu
burinɔ bùsuuo kũ Biliaminu burinɔ bùsuuo kũ Isarailanɔ bùsu kparanɔ pínki. 10 Solu nɛ́
Isibosɛ wɛ̃̀ buplade gũnn à gɔ̃̀ Isarailanɔ kína ũ. À kí blè wɛ̃̀ pla. Yudanɔ sɔ̃, Daudan ò zɛ̀o.
11 Dauda kí blè Yudanɔa zaa Ɛblɔnu ari wɛ̃̀ suppla kũ mɔ suddoo.

Isarailanɔ zĩ̀kana kũ Yudanɔ
12 Nɛrɛ nɛ́ Abana kũ Solu nɛ́ Isibosɛ zĩ̀karinɔ bò Manaimu ò gɛ̀ɛ Gibiɔ̃. 13 Zeruya nɛ́ Yoabu
kũ Dauda zĩ̀karinɔ fùtɛ ò gɛ̀ɛ dańlɛ Gibiɔ̃ íkaki sarɛ. Ń gã̀ do kú í bara la, ń gã̀ do kú í bara
dire. 14 Akũ Abana pì Yoabunɛ: Ǹ tó kɛfɛnna kenɔ futɛkɔ̃i ò gwa. Akũ Yoabu pì: Ò gɛ́. 15 Akũ
Biliaminu zĩ̀karinɔ fùtɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla Isibosɛ pó ũ, akũ Dauda zĩ̀karinɔ fùtɛ gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛpla se. 16 Baadi ɔ kà a ɔsikari dake kɔ̀kɔtɔɔi, akũ ò kɔ̃ zɔ̃̀zɔ̃ kɔ̃ gbã̀ntɛrɛɛa kũ fɛ̃nɛo ò
lɛ̀tɛ lɛɛlɛ. Akũ ò tó kpà Gibiɔ̃ gu pìinɛ Fɛ̃nɛlɛnnabura. 17 Zĩ̀ kũ ò kà zĩ birea pãsĩ manamana,
akũ Dauda zĩ̀karinɔ zĩ̀i blè Abana kũ Isarailanɔa.
18 Zeruya nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔn kú gwe, Yoabu kũ Abisaio kũ Asahɛlio. Asahɛli sɔ̃ a bà
nna lán zɔ̃ bà. 19 Akũ à pɛ̀tɛ Abanai, adi litɛ ɔplai ke ɔzɛiro. 20 Kũ Abana a kpɛ gwà à a è, akũ
à pì: Asahɛli, mɔkɔ̃mmɛ gwe yá? À wèa à pì: Makũmɛ. 21 Akũ Abana pìnɛ: Ǹ litɛ n ɔplai ke n
ɔzɛi, ǹ kɛfɛnnanɔ doke kũ ǹ a pɔ́nɔ sía. Ama Asahɛli dí zɛnɛro. 22 Abana ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Ǹsun
namairo. Ń ye mà n dɛn yá? Tó ma n dɛ, mani we ó wɛ́ kɛ siikɔ̃ kũ n vĩ̀ni Yoabuo dɔ yá?
23 Ama Asahɛli gì, adi zɛnɛro, akũ Abana a zɔ̃̀ a gbɛrɛa kũ a sári páo ari à bò a kpɛ kpa. Gwen
à lɛ̀tɛn à gà gɔ̃̀nɔ. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki kà gu kũ à lɛ̀tɛ à gà pìn, ò zɛ̀ òtɛn gwa.
24 Akũ Yoabu kũ Abisaio pɛ̀ Abanaa ari ifãntɛ̃ gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ kpɛ́n. Ò kà Ama sĩ̀sĩ kũ à kú Gia
ifãboki kpa Gibiɔ̃ gbáranna zɛ́n. 25 Biliaminu burinɔ kàkara Abanai gã̀ do, akũ ò gɛ̀ɛ òtɛn gí
kũ ń zĩdao sĩ̀sĩi musu. 26 Akũ Abana lɛ́ zù Yoabui à pì: Óni zɛ kɔ̃dɛdɛnaanɛroo? Ń dɔ̃ kũ yã pì
ni mì dɛ kũ pɔsiraoroo? Ĩni o n gbɛ̃nɔnɛ ò zɛwɛrɛ ò ɛra ò tároo? 27 Akũ Yoabu wèa à pì: Luda
kun! Tó ńdi lɛ́ sí yãro, ma gbɛ̃nɔ ni zɛárɛro ari gu gɛ́ dɔo. 28 Kũ Yoabu kuru pɛ̀, akũ a gbɛ̃nɔ
kámma bò, odi gɛ́ Isarailanɔa kũ zĩ̀io doro.
29 Gwãani birea Abana kũ a gbɛ̃nɔ táa ò sɛ̃̀n ò bikũ̀ Yodaa, akũ ò tɛ́ swadɔrɔɔi ari ò gɛ̀ɛ ò kà
Manaimu. 30 Kũ Yoabu sù kũ pɛna Abanaaao, akũ à a zĩ̀karinɔ kàkara ń pínki. Dauda gbɛ̃nɔ
tɛ́ gbɛ̃nɔn baro donsari mɛ́ ò kunlo, Asahɛli baasi. 31 Ò Biliaminu kũ ò kú kũ Abanaonɔ dɛ̀dɛ
gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔraakɔ̃o. 32 Ò Asahɛli gɛ̀ɛ sɛ̀ ò vĩ̀ a de miran Bɛtilihamu. Akũ Yoabu kũ
a gbɛ̃nɔ táa ò gwãani ò kà Ɛblɔnu gudɔnaao.

3

1 Zĩ̀ kũ Solu bedenɔ kà kũ Dauda bedenɔ gìi kɛ̀. Dauda gbãna tɛn kara, Solu bedenɔ sɔ̃, ń
gbãna tɛn lago.

Dauda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
2 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ Dauda ì Ɛblɔnunɔ tɔ́n dí. A káaku tɔ́n Aminɔ. A da tɔ́n Ainɔama, Yɛzɛrili
gbɛ̃mɛ. 3 A plade tɔ́n Kiliabu. A da tɔ́n Abigaili, Nabala gyaanɔ Kaamɛli gbɛ̃mɛ. A aakɔ̃de
tɔ́n Abusalomu. A da tɔ́n Maaka, Gesuru kína Talamai nɛ́mɛ. 4 A siikɔ̃de tɔ́n Adonia. A da tɔ́n
Agi. A sɔɔrode tɔ́n Sefatia. A da tɔ́n Abitali. 5 A suddode tɔ́n Itiriamu. A da tɔ́n Egela. Dauda
nɔnɔ nɛ́ pìnɔ ì Ɛblɔnumɛ.

Abana nana Daudaa

6 Gɔrɔ kũ Solu bedenɔ tɛn zɤ̀ ká kũ Dauda bedenɔ, Abana tɛn gbãna kũ Solu bedenɔ gũn.
7 Solu nɔ yìgisaride vĩ yã, a tɔ́n Rizipa, Aya nɛ́mɛ. Isibosɛ pì Abananɛ: À kɛ̀ dera n wutɛ kũ
ma de nɔoo? 8 Abana pɔ fɛ̃̀ manamana Isibosɛ yã pì yãi à pì: Gbɛ̃dan ma ũ Yudanɔ kpa yá?
Matɛn gbɛ̃kɛ kɛ n de Solu bedenɔnɛ kũ a dakũnanɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ ari kũ a gbãrao. Mádi n na
Daudanɛ a ɔĩro, akũ ntɛni ma taari e nɔgbɛ̃ pì yã musu sàa? 9 Tó mádi lɛ́ kũ Dikiri sɛ̀ Daudanɛ
kɛnɛro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 10 Mani kpata sí Solu bedenɔa mà tó Dauda gɔ̃ Isarailanɔ
kũ Yudanɔ kína ũ sɛna zaa Dani ari à gɛ́ pɛ́o Bɛsɛbaa. 11 Isibosɛ dí we à wè Abanaa doro, kũ
àtɛn vĩna kɛnɛ yãi.

12 Abana gbɛ̃nɔ zɤ̀ Daudaa kũ a tɔ́o à pìnɛ: Dí mɛ́ à bùsu vĩi? Ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ, mani kpányĩ
de Isarailanɔ bàka le àgɔ̃ kú kũnwo ń pínki. 13 Akũ Dauda pì: À mana, mani lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ
kũnwo, ama yã mɛ̀n don matɛn gbɛkamma. Tó ntɛn su ma gwa, tó ńdi sumɛnɛ kũ Solu
nɛ́nɔgbɛ̃ Mikalaoro, ǹsun tó ó wɛ́ sikɔ̃lɛro. 14 Dauda lɛ́gbãzã kɛ̀ Solu nɛ́ Isibosɛnɛ à pì: Ǹ ma
nanɔ Mikala sukpamɛnɛ. Ma anzure blè kũ Filisitininɔ gyɔfɔrɔo mɛ̀n basɔɔrɔ. 15 Akũ Isibosɛ
gbɛ̃nɔ zɤ̀, ò nɔgbɛ̃ pìi sì a zã Palatiɛli, Laisi nɛ́a. 16 Akũ a zã pì tɛn gɛ́ kãao à tɛ́i ari Bahurimu,
àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Akũ Abana ònɛ à ɛra à tá, akũ à ɛ̀ra.

17 Abana yã ò kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à pì: Zaa zĩ átɛn wɛtɛ Dauda gɔ̃ de á kína ũ. 18 À a ká
sà, zaakũ Dikiri lɛ́ sɛ̀nɛ à pì, áni a gbɛ̃ Isarailanɔ bo Filisitininɔ kũ ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ń pínki a zɔ̀bleri
Dauda pìi gãimɛ. 19 Abana yã pìi dà Biliaminu burinɔnɛ ń sãn dɔ. Akũ à gɛ̀ɛ Ɛblɔnu, de à yã
kũ à kɛ̀ Biliaminu burinɔnɛ kũ Isarailanɔoo pì o Daudanɛ. 20 Kũ à kà Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu
kũ gbɛ̃nɔn baro kũ ò kú kãaonɔ, akũ Dauda pɔnna pɔ́ble kɛ̀ńnɛ. 21 Akũ Abana pì Daudanɛ:
Ma dikiri kína, ǹ tó mà futɛ mà gɛ́ mà Isarailanɔ kakarannɛ ń pínki, de ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũnwo,
ĩnigɔ̃ de bùsu kũ n pɔ yei pínki kína ũ. Akũ Dauda Abana gbàrɛ, à tá aafia.

Abana dɛnaa

22 Zĩ birea Yoabu kũ Dauda gbɛ̃nɔ sù kũ lɛ́tɛmmanaao. Ò pɔ́nɔ sì gbɛ̃nɔa manamana ò sùo.
Abana kú kũ Daudao gwe doro, zaakũ à a gbàrɛ, à tá aafia. 23 Kũ Yoabu kũ zɤ̀kari kũ ò kú
kãaonɔ kà, ò ònɛ Nɛrɛ nɛ́ Abana sù kína gwa, akũ à a gbàrɛ à tá aafia. 24 Akũ Yoabu gɛ̀ɛ à kína
lè à pì: Bɔ́ yãn n kɛ̀ gwee? Kũ Abana sù n kĩnaa, bɔ́yãi n tò à tàa? 25 Ń Nɛrɛ nɛ́ Abana dɔ̃roo? À
sù ɔ̃ndɔ̃ kɛnnɛ, de à le àgɔ̃ n gɛ́gɔrɔ kũ n sugɔrɔo dɔ̃ kũ n yãkɛnanɔ pínki. 26 Kũ Yoabu bò Dauda
kĩnaa, akũ à gbɛ̃nɔ zɤ̀, ò pɛ̀tɛ Abanai. Ò a lè Sira lɔ̀gɔ kĩnaa, akũ òtɛn su kãao, ama Dauda a yã
dɔ̃ro. 27 Kũ ò kà kũ Abanao Ɛblɔnu wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ Yoabu a sìsi lándɔ̃ à ye à asiriyã onɛ bà,
akũ à a zɔ̃̀ a gbɛrɛa à a dɛ̀. A dakũna Asahɛli dɛna fĩnaan à bòa gwe.

28 Abire gbɛra kũ Dauda mà, à pì: Makũ kũ ma kíkɛo, manigɔ̃ taari vĩ Dikirinɛ Nɛrɛ nɛ́
Abana dɛna yã musuro. 29 Yã pì ni wí Yoabu musumɛ kũ a de bedenɔ ń pínki. Yoabu bedenɔ
nigɔ̃ kun kɛntude ke kusu ke ɛrɛ ke gbɛ̃ kũ zɤ̀ a blè ke nàdɛrii sariro. 30 Yoabu kũ Abisaio
Abana dɛ̀, kũ àkũ mɛ́ à ń dakũna Asahɛli dɛ̀ zɤ̀lan zaa Gibiɔ̃ yãi. 31 Akũ Dauda pì Yoabunɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki: À á pɔ́kasanɔ gága à kɛ̃kɛ̃, à uta kasanɔ daála, àgɔ̃ tɛ́ arɛ kũ
Abana gɛ̀ɛo kũ ɔ́ɔdɔo. Kína Dauda sɔ̃ à tɛ́ ń kpɛ. 32 Akũ ò a vɤ̀ Ɛblɔnu gwe. Kína wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀
gbãnagbãna Abana miraa, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki ɔ́ɔ dɔ̀ se. 33 Akũ kína wɛ̃ndalɛ díkĩna sì Abana
yã musu à pì:

Abana gana lán mìsaride bà manan gwe yá?
34 Òdi n gã yĩnnɛ n kpɛ kparo,
òdi mɔ̀kakɔ̃ana kánnɛro,
n ga lán gbɛ̃ kũ à gɛ̃̀ yãvãnikɛrinɔ ɔĩ bà.

Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki ɛ̀ra ò ɔ́ɔ dɔ̀ dɔ. 35 Gbɛ̃ sĩnda pínki sù ò ò Daudanɛ à pɔ́ ble ari gu gɔ̃ gɛ́ si,
ama à la dà à pì: Tó ma burodi ke pɔ́ble ke dà ma lɛ́n ifãntɛ̃ gɛ̃na kpɛ́n sari, Luda yã kɛmɛnɛ
pãsĩpãsĩ. 36 Gbɛ̃ sĩnda pínki wɛ́ tɛ̀ yã pìii, akũ à kɛ̀ńnɛ mana. Yã kũ kína tɛn kɛ pínki dì kɛ gbɛ̃nɔnɛ
manamɛ. 37 Zĩ birea Dauda gbɛ̃nɔ kũ Isarailanɔ pínki dɔ̃̀ sà kũ kína lɛ́ kú Nɛrɛ nɛ́ Abana dɛna
yãnlo. 38 Akũ à pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Á dɔ̃ kũ Isaraila don'arɛde zɔ̃kɔ̃ gà gbãraroo? 39 Makũ sɔ̃,
bee kũ Luda ma ka kína ũ, ma busa gbãra. Zeruya nɛ́ pìnɔ yãkɛna pãsĩ de ma pɔ́la. Dikiri mɛ́
ani fĩna bo vãnikɛriinɛ a vãni lɛ́n.

4

Isibosɛ dɛnaa

1 Kũ Solu nɛ́ Isibosɛ mà Abana gà Ɛblɔnu, a kã gà, akũ Isarailanɔ gɔ̃̀ bídi gũn ń pínki. 2 Solu nɛ́
pìi zɤ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla, a do tɔ́n Baana, a do sɔ̃ Rekabu. Bero gbɛ̃ Rimɔ, Biliaminu
buri nɛ́nɔmɛ. Ò Bero dìtɛ Biliaminu bùsu pɔ́ ũ yãmɛ, 3 zaakũ Berodenɔ bàa lɛ̀ ò tà Gitaimu ò
kú gwe ari kũ a gbãrao. 4 Solu nɛ́ Yonatã sɔ̃ à nɛ́ vĩ ɛrɛ ũ. Gɔrɔ kũ nɛ́ pìi kà wɛ̃̀ sɔɔro, akũ Solu

kũ Yonatão gana Yɛzɛrili baaruu sù. Kũ a gwàri a sɛ̀ àtɛn bàa lɛ́ kãao, a wãnaa gũnn nɛ́ pìi
pìtia à lɛ̀tɛ. Abire mɛ́ à tò à ɛrɛ kṹ. A tɔ́n Mɛfibosɛ.
5 Bero gbɛ̃ Rimɔ nɛ́ pìnɔ Rekabu kũ Baanao fùtɛ, ifãntɛ̃ gbãnai ò kà Isibosɛ bɛa, gɔrɔ kũ àtɛn
i fãnantɛ̃ o. 6 Akũ Rekabu kũ a dakũna Baanao gɛ̃̀ kpɛ́n ò kɛ̀ lándɔ̃ òtɛn gɛ́ pɔ́blewɛ dã bà. 7 Kũ
ò gɛ̃̀ kpɛ́n, Isibosɛ wutɛna a gádoa, akũ ò gɛ̃̀i kpɛ́nɛ gũn ò a zɔ̃̀ ò dɛ̀. Akũ ò a mìi zɔ̃̀ ò sɛ̀ ò tào. Ò
pɛ̀tɛ Yoda sɛ̃̀n, akũ ò táa ò ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o. 8 Ò sù Dauda kĩnaa Ɛblɔnu kũ Isibosɛ mìio ò pìnɛ: Ǹ
gwa, n ibɛrɛ Solu kũ à wɛ̀tɛ à n dɛ nɛ́ Isibosɛ mìin dí. Ó dikiri kína, Dikiri fĩnaa bònnɛ Solu kũ
a burinɔa gbãra. 9 Dauda wèḿma à pì: Dikiri kun! À ma bo ma warikɛnaa gũn pínki. 10 Kũ
gbɛ̃ke sù ma kĩnaa Zikilaga yã à pì Solu gà, àtɛn da baaru nnan átɛn kpá, akũ ma a kṹ ma
dɛ̀. A baaru àreen gwe. 11 Dí deńla lákũ ákɔ̃nɔ gbɛ̃ vãninɔ a taarisaride dɛ̀ a gádoa a kpɛ́n nà.
Mani a dɛna fĩna boáwa mà á wɛ̃̀ndi bo se. 12 Akũ Dauda yã ò a gbɛ̃nɔnɛ, akũ ò ń dɛdɛ. Ò ń ɔla
kũ ń gbálanɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ ò ń gɛ̀nɔ lòko Ɛblɔnu ítɔki sarɛ. Akũ ò Isibosɛ mìi sɛ̀ ò vĩ̀ Abana miran
zaa Ɛblɔnu.

5

Dauda kana Isarailanɔ kpatan

1 Isarailanɔ sù ń buria ń pínki Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu ò pì: Ó aru dokɔ̃nɔmɛ. 2 Zaa zĩ
gɔrɔ kũ Solu de ó kína ũ, mɔkɔ̃mmɛ ndì dowɛrɛ arɛ zĩ̀lan, gɛna kũ sunaao. Akũ Dikiri pìnnɛ,
mɔkɔ̃mmɛ ĩnigɔ̃ de a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ, ń kína ũ. 3 Kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù kína
Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu ń pínki, gwen à lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀n kũńwo Dikiri arɛ, akũ ò nísi kù a mìia ò
a kà Isarailanɔ kpatan. 4 Dauda wɛ̃̀ baraakuri vĩ gɔrɔ kũ à nà kíblenaaa, à vùtɛ kín wɛ̃̀ bupla.
5 À de Yudanɔ kína ũ zaa Ɛblɔnu wɛ̃̀ suppla kũ mɔ suddoo, akũ à de Yudanɔ kũ Isarailanɔ
pínki kína ũ zaa Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraakuri awɛɛ'aakɔ̃.
6 Kína kũ a gbɛ̃nɔ gɛ̀ɛ Yurusalɛmu de à zĩ̀ ká kũ Yebusi kũ ò kú gwenɔ. Akũ ò ò Daudanɛ:
Ĩni gɛ̃ laro, bee vĩ̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ oni pɛ́mma. Òtɛn da Dauda ni le à gɛ̃ gwero. 7 Bee kũ abireo
Dauda wɛ̃tɛ bĩnide kũ òdi pi dɔ Zaiɔ̃ pìi sì, akũ à gɔ̃̀ a wɛ́ra ũ. 8 Zĩ birea Dauda pì: Tó gbɛ̃ ye à
Yebusinɔ dɛdɛ, séde à gɛ̃ ízɛ kũ ò yɔ̃̀ gbɛ̀n gũn, ani ɛrɛnɔ kũ vĩ̀naa pìnɔ le. Dauda ibɛrɛnɔmɛ.
Abire yãi òdi pi, vĩ̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ oni gɛ̃ kínabɛaro. 9 Akũ Dauda bɛ kṹ wɛ̃tɛ bĩnide pìi gũn, à a
zĩda tɔ́ kpànɛ, Dauda Wɛ̃tɛ. À kpɛ́nɔ bòbo à lìkai ari gu kũ ò wɛ̀ɛɛ tàtan, òdi pi Milo. 10 Dauda
gbãna tɛn kara, zaakũ Dikiri Luda Zĩ̀karide kú kãao.
11 Taya kína Hiramu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Daudaa kũ sida línɔ kũ lí'arinɔ kũ gbɛ̀'arinɔ, akũ ò bɛ bònɛ.
12 Akũ Dauda dɔ̃̀ sà kũ Dikiri a ka Isarailanɔ kína ũmɛ, akũsɔ̃ à a kpataa kàraárɛ kũ Isarailanɔn
de Dikiri gbɛ̃nɔ ũ yãi.
13 Dauda bona Ɛblɔnu gbɛra à ɛ̀ra à nɔ pãndenɔ sɛ̀ à kàra Yurusalɛmu dɔ kũ nɔ yìgisaridenɔ,
akũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ì kũńwo. 14 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ à ń í Yurusalɛmu pìnɔ tɔ́n dí: Samua,
Sobabu, Natã, Sulemanu, 15 Iba, Ɛlisua, Nɛfɛgi, Yafia, 16 Ɛlisama, Ɛliada kũ Ɛlifɛlɛtio.
17 Kũ Filisitininɔ mà ò Dauda kà Isarailanɔ kína ũ, akũ ò gɛ̀ɛ òtɛni a wɛtɛ ò a dɛ ń pínki. Kũ
à ń baaruu mà, akũ à gɛ̀ɛ sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu. 18 Filisitininɔ zĩ̀'ɔ pòro Rɛfaimu guvutɛn, 19 akũ Dauda
gbɛ̀ka Dikiria à pì: Mà gɛ́ mà lɛ́tɛ Filisitininɔa, ĩni ń namɛnɛ ma ɔĩ yá? Akũ Dikiri wèa à pì: Ǹ
gɛ́, mani ń nannɛ n ɔĩ. 20 Akũ Dauda gɛ̀ɛ Baali Pɛrazimu, à zĩ̀i blèḿma gwe. Akũ à pì: Dikiri
dòmɛnɛ arɛ, à bò à sù ma ibɛrɛnɔa bùi lákũ í dì gu fɔ̃ nà. Akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Baali Pɛrazimu.
21 Filisitininɔ ń tãnanɔ tò gwe, akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ sɛ̀tɛ ò tào.
22 Filisitininɔ ɛ̀ra ò sù dɔ, ò zĩ̀'ɔ pòro Rɛfaimu guvutɛn. 23 Akũ Dauda ɛ̀ra à gbɛ̀ka Dikiria
dɔ. Akũ Dikiri wèa à pì: Ǹsun gɛ́ńyĩ súsuro. Ǹ likańyĩ kpɛ kpa ǹ lɛ́tɛḿma kpɛ̃̀ líkpɛ sarɛ. 24 Tó
a gɛ̀sɛ kĩni mà lí pìnɔ musu, à kɛ likalika, zaakũ makũmɛ ma bo ma doárɛ arɛ gwe, de mà zĩ̀
bleárɛ Filisitini zĩ̀karinɔa yãi. 25 Dauda kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà, akũ à zĩ̀i blè Filisitininɔa sɛna
zaa Gibiɔ̃ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Gɛzaa.

6

Suna kũ Dikiri àkpatiio Yurusalɛmu

1 Dauda ɛ̀ra à Isaraila kũ à ń sɛ́tɛnɔ kàkara gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri. 2 Akũ à fùtɛ à dà kũńwo
zɛ́n, ò gɛ̀ɛ Baala kũ à kú Yudanɔ bùsun, de ò Luda àkpati sɛ́ ò suo. Dikiri Zĩ̀karide dìgɔ̃ vutɛna
kín àkpatii pì malaika dɛ̀mbɛrɛdenɔ dagura, abire yãin òdi pi a tɔ́ kúa. 3 Ò àkpatii pìi dà zùgo
dufu gũn Abinadabu bɛ sĩ̀sĩi musu, akũ ò dào zɛ́n. Abinadabu nɛ́nɔ Uza kũ Ahioo mɛ́ òtɛn
do zùgo pìii, 4 Luda àkpati kún. Ahio mɛ́ à tɛ́ arɛ, 5 akũ Dauda kũ Isarailanɔ tɛn ũ wã ń pínki

Dikiri arɛ ń gbãna zaka lɛ́n kũ lɛ̀sinaao. Òtɛn mɔrɔ lɛ́ kũ gidigboo kũ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o kũ fakao kũ
sɛ̃̀gɛ̃ɛo.
6 Kũ ò kà Nakɔ̃ ésegbɛ̃kia, zùnɔ gɛ̃̀ɛ sì, akũ Uza ɔ bò à nà Luda àkpatiia. 7 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀i, à
a lɛ̀ a dɛ̀ àkpatii sarɛ gwe dà kũ à kɛ̀ yãi. 8 Dauda nɛ̀sɛɛ yàka, kũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ Uzai yãi, akũ òdi
gu pì sísi Pɔfɛ̃'uzai ari kũ a gbãrao. 9 Zĩ birea vĩna Dauda kũ̀ Dikiri yã musu à pì: Deran mani
kɛ nà mà Dikiri àkpati sɛ́ mà táoo? 10 Akũ adi we à táo a wɛ̃tɛ gũn doro, à lìtɛ à tào Gata gbɛ̃
Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛa.
11 Dikiri àkpati kú a bɛa ari mɔ aakɔ̃, akũ Dikiri arubarikaa dàn kũ a bedenɔ ń pínki. 12 Ò pì
kína Daudanɛ: Dikiri arubarikaa dà Ɔbɛdi Ɛdɔmu bedenɔgu kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki a àkpati yãi.
Akũ Dauda gɛ̀ɛ gwe, à Luda àkpatii sɛ̀ àtɛn suo a wɛ̃tɛ gũn kũ pɔnnao. 13 Kũ gbɛ̃ kũ ò Dikiri
àkpati sɛnanɔ gbá sɛ̀ gɛ̃̀n suddo, akũ Dauda sa ò kũ zùsaao kũ zùnɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanaao. 14 Dauda
sa'o'uta dana, àtɛn ũ wã Dikiri arɛ a gbãna zaka lɛ́n. 15 Àpii kũ Isarailanɔ pínki òtɛn su kũ
Dikiri àkpatiio, òtɛn pɔnna wiki lɛ́ òtɛn kuru pɛ́. 16 Kũ Dikiri àkpati tɛn gɛ̃ Dauda wɛ̃tɛ gũn,
akũ Solu nɛ́ Mikala tɛn zĩtɛ gwa wondoo gũn. Kũ à è kína Dauda tɛn vĩvĩ àtɛn ũ wã Dikiri arɛ,
à a gya bò a swɛ̃̀ɛ gũn. 17 Kũ ò sù kũ Dikiri àkpatiio, ò dìtɛ a gbɛ̀n bizakuta kũ Dauda dɔ̀nɛɛ
gũn. Akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiri arɛ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. 18 Kũ à sa ò à làka,
à sa mana ò gbɛ̃nɔnɛ kũ Dikiri Zĩ̀karide tɔ́o. 19 Akũ à burodii kpàatɛtɛ Isaraila kũ ò kakarana
gwenɔnɛ kɔ̃̀nɔ dodo gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki kũ domina kàraao mɛ̀n dodo kũ geepi kàraao
mɛ̀n dodo.
20 Kũ Dauda tɛn su bɛ de à sa mana o a bedenɔnɛ, akũ Solu nɛ́ Mikala bò à gɛ̀ɛ à dàalɛ à
pì: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ kína, gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde yãn n kɛ̀ gwe gbãra yá? N n zĩda mɛ̀ɛ mɔ̀ n ìba nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔnɛ, lán wɛ́'isaride dì a zĩda mɛ̀ɛ mɔńnɛ nà. 21 Akũ Dauda pì Mikalanɛ: Dikirin ma ũ
wãnɛ. Dikiri mɛ́ à ma sɛ n de kũ a bedenɔ gɛ̃nɛ ũ, à ma kɛ a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ.
22 Mani futa kũ de abirela, mani ma zĩda kĩa n enaa gũn, ama nɔgbɛ̃ zĩkɛri kũ ń tɛ́ḿma pìnɔ
mɛ́ oni ma bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. 23 Akũ Solu nɛ́ Mikala dí nɛ́ iro ari à gɛ̀ɛ à gào.

7

Luda lɛ́sɛna Daudanɛ

1 Kũ kína vùtɛ a bɛa, Dikiri a bò ibɛrɛ kũ ò likainɔ ɔĩ à a gbà ĩampaki, 2 akũ kína pì annabi
Natãnɛ: É'e! Kpɛ́ kũ ò dɔ̀ kũ sida líon manigɔ̃ vutɛn, Luda àkpati gɔ̃ ditɛna bizakutan yá? 3 Natã
wèa à pì: Lákũ à kɛ̀nnɛ nà ǹ kɛ, zaakũ Dikiri kú kũnwo. 4 Gwãani birea Dikiri yã sù Natãa à
pì: 5 Ǹ gɛ́ ǹ o ma zɔ̀bleri Daudanɛ kũ ma pì, àkũ mɛ́ ani kpɛ́ kũ manigɔ̃ kun bomɛnɛro. 6 Zaa
gɔrɔ kũ ma Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila ari gbãra mádi bɛ kũro. Madìgɔ̃ sɔ̃sɔ̃sɔ̃sɔ̃mɛ, bizakutamɛ
ma kúki ũ. 7 Gu kũ ma sɔ̃sɔ̃n kũ ma gbɛ̃ Isarailanɔ ń pínki madì don'arɛdenɔ ditɛ ò dońnɛ arɛ,
ama mádi o ń gbɛ̃kenɛ, bɔ́yãi adi kpɛ́ bomɛnɛ kũ sida líoro. 8 Ǹ gɛ́ ǹ o ma zɔ̀bleri Daudanɛ, ma
Dikiri Zĩ̀karide ma pì, ma a sɛ̀ sãdãkia de àgɔ̃ de ma gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 9 Má kú kãao
gu kũ à gɛ̀ɛn pínki, akũ ma a ibɛrɛnɔ dɛ̀dɛnɛ. Mani a tɔ́ bo manamana sà, anigɔ̃ kú andunia
tɔ́denɔ tɛ́. 10 Mani bùsu kpá ma gbɛ̃ Isarailanɔa, mani ń kátɛn, oni vutɛn ń pɔ́ ũ. Ń laakari
ni futɛ doro. Gbɛ̃ vãninɔ ni le ò wɛ́ tãḿma lákũ ò wɛ́ tã̀ḿma káaku 11 gɔrɔ kũ ma don'arɛdenɔ
dìtɛńnɛ nà doro. Mani a bo a ibɛrɛ pìnɔ ɔĩ ń pínki.
Makũ Dikiri matɛn onɛ, makũ mɛ́ mani bɛ kɛnɛ a burinɔ gbãnaleki ũ. 12 Tó a gɔrɔ pàpa à
gà, mani a buri kũ à bò a mɛ̀ɛn ke sɛ́ lei, mani a ká kpatan. 13 Àpi mɛ́ ani kpɛ́ bo kũ ma tɔ́
nigɔ̃ kúa, mani a kpatablena gbá pɛ́tɛ, anigɔ̃ kí ble ari gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Manigɔ̃ denɛ De ũ,
anigɔ̃ de ma nɛ́ ũ. Tó à taari kɛ̀, mani wɛ́ tãa kũ gòoomɛ, lákũ bisãsiri dì gbɛ̃ gbɛ̃ nà. 15 Ama
ma gbɛ̃kɛ ni kɛ̃kɔ̃a kãao lákũ ma kɛ̃̀kɔ̃a kũ Solu kũ ma a bò Dauda arɛ nàro. 16 A burinɔ nigɔ̃
kpata ble gɔrɔ sĩnda pínki. A kpata pì nigɔ̃ lakana vĩro.
17 Akũ Natã yã pìi gbã̀ Daudanɛ lákũ Dikiri òarɛ nà pínki.

Dauda wɛ́kɛna Dikiria

18 Akũ kína Dauda gɛ̃̀ à vùtɛ Dikiri arɛ à pì: Dikiri Luda, bɔ́n ma ũu? Dínɔn ma bedenɔ ũ kũ
n ma ka gwena dí takaaa? 19 Dikiri Luda, abirekũ bi yã fítimɛ n kĩnaa, akũ n makũ n zɔ̀bleri
buri kũ onigɔ̃ kú zianɔ yã ò dɔ yá? Lɛn ndì kɛńnɛ lɛ yá, Dikiri Luda? 20 Dikiri Luda, mani
pinnɛ deramɛ dɔɔ? Makũ n zɔ̀bleri ń ma dɔ̃. 21 N yã zɔ̃kɔ̃ɔ pìi kɛ̀ lákũ n pɔ yei nà yã kũ n ò yãi,
akũ n tò makũ n zɔ̀bleri ma dɔ̃̀. 22 Dikiri Luda, ń zɔ̃kɔ̃ fá! Oni gbɛ̃ke lɛkɔ̃a kũnworo. N baasiro
dikiri ke kunlo, lákũ o mà kũ ó são nà. 23 Dín oni lɛkɔ̃a kũ n gbɛ̃ Isarailanɔɔ? Andunia burinɔ
tɛ́ buri mɛ̀n do pìin n bo n gɛ n bò, de ògɔ̃ de n gbɛ̃nɔ ũ. N n zĩda tɔ́ bò, n yã zɔ̃kɔ̃ bonsarɛnɔ kɛ̀
n gbɛ̃ pìnɔnɛ, n pɛ buri kenɔa kũ ń tãnanɔ n gbɛ̃ kũ n ń bó Misilanɔ arɛ. 24 N Isarailanɔ dìtɛ
ògɔ̃ de n gbɛ̃nɔ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. Dikiri, n gɔ̃ ń Luda ũ. 25 Dikiri Luda, lɛ́ kũ n sɛ̀ makũ
n zɔ̀bleriinɛ kũ ma burinɔ yã musu, ǹgɔ̃ zĩ kɛa gɔrɔ sĩnda pínki. Ǹ kɛ lákũ n ò nà 26 de ǹ tɔ́ bo

manamana ari gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃nɔ ni pi Dikiri Zɩ̀karidemɛ Isarailanɔ Luda ũ. Makũ n
zɔ̀bleri Dauda, ĩni ma burinɔ zĩni pétɛ, 27 zaakũ Dikiri Zɩ̀karide Isarailanɔ Luda, n òmɛnɛ n
pì, ĩni ma bɛ kɛmɛnɛ ma burinɔ gbãnaleki ũ. Abire yãi makũ n zɔ̀bleri ma kùgbãna kè ma
wɛ́kɛ díkĩna kèmma. 28 Dikiri Luda, mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ, n yã náani vĩ, akũ n yã mana dínɔ lɛ́ sè
makũ n zɔ̀bleriinɛ. 29 Ǹ arubarika da makũ n zɔ̀bleri burinɔgu sà, n wɛ́ nigɔ̃ tɛ́ńyĩ gɔrɔ sĩnda
pínki. Dikiri Luda, n yã ò n arubarikaa dà makũ n zɔ̀bleri burinɔgu, onigɔ̃ arubarika vĩ ari
gɔrɔ sĩnda pínki.

8

Dauda zɩ̀blena buri kenɔa

1 Abire gbɛra Dauda zɩ̀i blè Filisitininɔa à ń búsa à ń wɛ́ra Gata sìḿma. 2 À zɩ̀i blè Mɔabunɔa,
akũ à tò ò wùtɛ kɔ̃ sarɛ zĩtɛ. À bàa yɔ̃̀ḿma. Tó à bà pla daguraa dèdɛ, àdi bà do dagura tó bɛ̃nɛ.
Akũ Mɔabunɔ gɔ̃̀ Dauda zɔ̀blerinɔ ũ, akũ òdigɔ̃ táfe bonɛ. 3 Dauda zɩ̀i blè Reobo nɛ́ Adadɛza,
Zoba kínaa, gɔrɔ kũ kína pìi ɛ̀ra àtɛn gɛ́ ɔ tɔ̃ Yuflati swasarɛdenɔa. 4 Akũ à a sɔ̃gonɔ kũ̀kũ mɛ̀n
wàa sɔɔro kũ sɔ̃godenɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ gɛ̀sɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu baro. Akũ à
ń sɔ̃nɔ gbátĩnɔ zɔ̃̀zɔ̃ pínki, mɛ̀n basɔɔro mɛ́ ò bò. 5 Siria kũ ò kú Damasukunɔ sù Adadɛza leo,
akũ Dauda ń gbɛ̃nɔ dèdɛ dúbu baro awɛɛpla. 6 À gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ Siria bùsun, akũ ò gɔ̃̀ a
zɔ̀blerinɔ ũ, òdigɔ̃ táfe bonɛ. Dikiri tò Dauda zɩ̀i blè gu kũ à gɛ̀ɛn pínki. 7 Dauda Adadɛza ìbanɔ
wura sɛ̃gbakonɔ sɛ̀tɛ à tào Yurusalɛmu. 8 À mɔ̀gotɛ̃ sɛ̀tɛ dasidasi Adadɛza wɛ̃tɛ kũ òdi pi Teba
kũ Berotaioo gũn.
9 Kũ Amata kína Tohu mà Dauda zɩ̀i blè Adadɛza zɩ̀karinɔa ń pínki, 10 akũ à a nɛ́ Adoramu
zɩ̀ fɔ kpáa. À a sáabu kpà zɩ̀ kũ à blè Adadɛzaa yãi, zaakũ Tohu zɩ̀i kà kãao yã. Adoramu sù kũ
wura pɔ́nɔ kũ andurufu pɔ́nɔ kũ mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ, 11 akũ kína Dauda kàtɛ Dikiri pɔ́ ũ lákũ à kè kũ
buri kũ à gbãna blèḿmanɔ andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ nà pínki, 12 Ɛdɔmunɔ kũ Mɔabunɔ
kũ Amɔninɔ kũ Filisitininɔ kũ Amalɛkinɔ. Lɛn à kè lɛ kũ pɔ́ kũ à sì Zoba kína Adadɛza, Reobo
nɛ́aao. 13 Lɛn Dauda tɔ́ bò lɛ. Kũ à zɩ̀i blè Sirianɔa à sù, à Ɛdɔmunɔ dèdɛ Guvutɛ Wisiden
gbɛ̃nɔn dúbu baro plansari. 14 Akũ à gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ Ɛdɔmu bùsun dɔ, akũ Ɛdɔmu pìnɔ
gɔ̃̀ a zɔ̀blerinɔ ũ. Gu kũ Dauda gɛ̀ɛn pínki Dikiri dì tó à zɩ̀ blemɛ.
15 Daudamɛ Isaraila buri sĩnda pínki kína ũ, à yã mana kè a gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a. 16 Zeruya
nɛ́ Yoabumɛ zɩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatamɛ baarukpari ũ. 17 Aitubu nɛ́ Zadɔki
kũ Abiata nɛ́ Aimɛlɛkioomɛ sa'orikinɔ ũ. Serayamɛ takadakɛ̃ri ũ. 18 Yoyada nɛ́ Bɛnayamɛ
dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Dauda zĩda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔmɛ a kpàasinɔ ũ.

9

Dauda gbɛ̃kɛkɛna Mɛfibosɛnɛ

1 Dauda gbɛ̃nɔ là: Solu buri ke dí gɔ̃roo? Má ye mà gbɛ̃kɛ kɛnɛ Yonatã yãi. 2 Solu bɛ zĩkɛri
ke kun, a tɔ́n Ziba, akũ ò a sìsi kína Daudanɛ. À a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Ziba ũ yá? À wèa à pì:
Ee, n zɔ̀bleriin ma ũ. 3 Akũ kína pì a là à pì: Solu buri ke kun ari tera yá? Má ye mà gbɛ̃kɛ kũ
Luda vĩ kɛnɛmɛ. Akũ Ziba wèa à pì: Yonatã nɛ́ ke kun ari tera. Ɛrɛɛmɛ. 4 Akũ kína a là à pì: À
kú mámɛɛ? Ziba wèa à pì: À kú Amiɛli nɛ́ Maki bɛa zaa Lodɛba. 5 Kína Dauda gbɛ̃nɔ zɩ̀, akũ
ò sù kãao. 6 Kũ Yonatã nɛ́ Mɛfibosɛ, Solu daikore kà Dauda kĩnaa, à kùtɛnɛ à wùtɛ zĩtɛ. Akũ
Dauda pì: Mɛfibosɛ! À wèa à pì: N zɔ̀bleriimɛ ma ũ. 7 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro,
zaakũ mani gbɛ̃kɛ kɛnnɛ n de Yonatã yãi. Mani n dizi Solu buranɔ sukpannɛ pínki, ĩnigɔ̃ su
pɔ́ ble kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. 8 Mɛfibosɛ kùtɛnɛ à pì: Bɔ́n makũ n zɔ̀bleri ũ kũ ĩni ma wɛ̃nda
gwaa? Má de lán gbɛ̃nda gɛ̀ɛ bàroo?
9 Akũ kína Dauda Solu zĩkɛri Ziba sìsi à pìnɛ: Pɔ́ kũ à de Solu pɔ́ ũ kũ a bedenɔ pɔ́o pínki, ma
kpà n dikiri daikorea. 10 Mɔkɔ̃n kũ n nɛ́nɔ kũ n zĩkɛrinɔ, àgɔ̃ a zĩtɛ zĩ kɛnɛ, à a pɔ́nɔ kɛkɛ, de à le
àgɔ̃ zàna vĩ. N dikiri daikore Mɛfibosɛ nigɔ̃ pɔ́ ble kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. Ziba sɔ̃ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
vĩ gbɛ̃nɔn gɛ̃ro kũ zĩkɛrinɔ gbɛ̃nɔn baro. 11 Akũ Ziba pì kínanɛ: Yã kũ ma dikiri kína ò makũ
a zɔ̀bleriinɛ, mani kɛ pínkimɛ. Akũ Mɛfibosɛ dìgɔ̃ pɔ́ ble kũ kínao, à gɔ̃̀ lán kína nɛ́nɔ doke bà.
12 Mɛfibosɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩ, a tɔ́n Mika, akũsɔ̃ Ziba bedenɔ gɔ̃̀ Mɛfibosɛ zĩkɛrinɔ ũ ń pínki. 13 À kú
Yurusalɛmu, zaakũ àdigɔ̃ pɔ́ ble kũ kínao gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. Àkũsɔ̃ ɛrɛɛmɛ.

10

Dauda zɩ̀blena Amɔninɔa

1 Abire gbɛra Amɔni kína gà, akũ a nɛ́ Anuni vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ. 2 Dauda pì: Mani gbɛ̃kɛ kɛ Naasa
nɛ́ Anuninɛ lákũ a de gbɛ̃kɛ kèmɛnɛ yã nà. Akũ Dauda a ìba kenɔ zɩ̀a, de ò gɛ́ Amɔninɔ bùsun ò
a laakari kpátɛnɛ a de gana yã musu. Kũ Dauda ìbaa pìnɔ kà gwe, 3 Amɔni kínɛnɔ pì ń dikiri

Anuninɛ: Ntɛn da Dauda gbɛ̃nɔ zi̋mma n de gɛ̀ kpetana yãi de à n laakari kpátɛnnɛn yá? À
ń zĩ de ò su ó wɛ̃tɛ asiri gwamɛ, de ò ɛra ò su ò wɛ̃tɛ ble kũ zi̋io. 4 Akũ Anuni Dauda ìbaa
pìnɔ kůkũ à ń lɛ́kãsã kpadonɔ bò, à ń pɔ́kasanɔ zɔ̃zɔ̃ ń pɔ̀rɔnɔ dagura, akũ à ń gbárɛ. 5 Kũ ò
ò Daudanɛ, akũ à gbɛ̃nɔ zi̋ ò gɛ́ dańlɛ, zaakũ wé'i ń kũ manamana. Ò pìńnɛ: Kína pì, à vutɛ
Yɛriko ari á lɛ́kãsã kã kú gbasa à su.
6 Kũ Amɔninɔ è Dauda ye ń kãi doro, akũ ò fĩna bò gbɛ̃nɔnɛ de ò zi̋ káńnɛ: Siria kũ ò
kú Bɛtɛreobu kũ Zobao kũ ò tɛ́ gɛ̀sɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu baro kũ kína Maaka zi̋karinɔ gbɛ̃nɔn
wàa sɔɔro kũ Tobudenɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla. 7 Kũ Dauda a baaruu mà, akũ à Yoabu
gbàrɛḿma kũ zi̋karinɔ ń pínki. 8 Amɔninɔ bò ò zi̋'ɔ pòro ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ Zoba kũ Bɛtɛreobuo
Sirianɔ kũ Tobudenɔ kũ Maaka gbɛ̃nɔn kú sɛ̀n ńtɛ̃nɛ. 9 Kũ Yoabu è ò zi̋'ɔ pòro a arɛ kũ a kpɛo,
akũ à Isaraila zi̋kari mananɔ sɛ̀ à ń kpaatɛtɛ ò gɛ́ lɛ́tɛ Sirianɔa. 10 Akũ à zi̋kari kparanɔ nà
a dakũna Abisainɛ a ɔĩ, akũ à ń gbárɛ ò gɛ́ lɛ́tɛ Amɔninɔa. 11 À pì: Tó Sirianɔ gbãna tɛni ma
fu, ǹ mɔ́ ǹ ɔ dama. Tó Amɔninɔ gbãna tɛni n fumɛ sɔ̃, mani su mà ɔ damma. 12 Ǹgɔ̃ gbãna,
ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ ó gbɛ̃nɔ kũ ó Dikiri wɛ̃tɛnɔ yã musu. Dikiri ni yã kũ à kɛ̀arɛ mana kɛ. 13 Akũ
Yoabu kũ zi̋kari kũ ò kú kãaonɔ gɛ̀ɛ Sirianɔa kũ zi̋io, akũ Siria pìnɔ bàa lɛ̀ńnɛ. 14 Kũ Amɔninɔ
è Sirianɔ bàa lɛ̀, akũ ò bàa lɛ̀ Abisainɛ se ò sì wɛ̃tɛ gũn, akũ Yoabu ń tó gwe à tà Yurusalɛmu.
15 Kũ Sirianɔ è Isarailanɔ zi̋i blɛ̀ḿma, akũ ò ɛ̀ra ò kɔ̃ kàkara. 16 Akũ Adadɛza gbɛ̃nɔ zi̋, ò sù
kũ Siria kũ ò kú Yuflati bara direnɔ, akũ ò gɛ̀ɛ Elamu. Sobakimɛ Adadɛza zi̋karii pìnɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ ũ. 17 Kũ Dauda a baaruu mà, akũ à Isarailanɔ kàkara ń pínki, à bikũ̀ kũńwo Yodaa à gɛ̀ɛ
Elamu. Akũ Sirianɔ zi̋'ɔ pòroi, akũ ò sì kɔ̃ tɛ́. 18 Kũ òtɛn bàa lɛ́ Isarailanɔnɛ, akũ Dauda ń dɛdɛ
sɔ̃godenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kpɛ́ basɔɔro kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ gɛ̀sɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu bupla. Gwen ò ń
zi̋karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sobaki dɛ̀n. 19 Kũ kína kũ ò de Adadɛza zɔ̀blerinɔ ũ è Isarailanɔ zi̋i blɛ̀ḿma
lɛ, akũ ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Isarailanɔ ò gɔ̃̀ ń zɔ̀blerinɔ ũ. Vĩna Sirianɔ kũ̀, odi gɛ́ ò ɔ da Amɔninɔa
doro.

11

Dauda yena Basɛbai

1 Kũ í bò wɛ̀ɛn, gɔrɔ kũ kínanɔ dì gɛ́ zi̋ ká, akũ Dauda Yoabu zi̋ kũ a ìbanɔ kũ Isarailanɔ ń
pínki. Ò Amɔninɔ ásaru kɛ̀, akũ ò lìka Rabai. Dauda sɔ̃ à kú Yurusalɛmu. 2 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ
Dauda fùtɛ a gádoa, àtɛn lika a kpɛ́ musu. Zaa kpɛ́ musu gwe akũ à nɔgbɛ̃ ke è, àtɛn zú o.
Nɔgbɛ̃ pì bi nɔ manamɛ manamana, 3 akũ à gbɛ̃ zi̋ ò nɔgbɛ̃ pì yã gbɛka. Akũ ò pìnɛ: Ɛliamu nɛ́
Basɛban gwe, Iti buri Uria nanɔmɛ. 4 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ zi̋ ò a sísi. Kũ à sù, akũ Dauda wùtɛ
kãao, akũ nɔgbɛ̃ pìi tà bɛ. Àkũ sɔ̃, a okũna gbã̀a bò dufumɛ. 5 Kũ à nɔ̀ɔ sì, akũ à lɛ́gbãzã kɛ̀
Daudanɛ à pì a nɔ̀ɔ sì.
6 Akũ Dauda gbɛ̃ zi̋ Yoabua à pì: Ǹ Iti buri Uria gbarɛmɛnɛ. Akũ Yoabu a gbàrɛnɛ. 7 Kũ Uria
pìi sù, akũ Dauda Yoabu aafia gbɛ̀ka kũ zi̋karinɔ kũ zi̋ kũ òtɛn káo. 8 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ tá
bɛ ǹ zú o. Kũ Uria bò kínabɛa, akũ kína gbɛ̃ zi̋a kũ pɔ́bleo. 9 Ama Uria dí tá a bɛaro, kínabɛ
gãnu gũnn à ìn kũ kínabɛ zĩkɛrinɔ. 10 Kũ ò ò Daudanɛ ò pì, Uria dí tá a bɛaro, akũ à Uria là à
pì: À de n bo tái n sumɛ gwɛɛ? À kɛ̀ dera ńdi tá bɛroo? 11 Uria wɛ̀a à pì: Àkpati kũ Isarailanɔ
kũ Yudanɔn kú bizakutanɔ gũn. Ma dikiri Yoabu kũ a gbɛ̃nɔn kú zi̋lan. Mani fɔ̃ mà tá bɛ
mà pɔ́ ble mà í mi, mà wútɛ kũ ma nanɔoro. Kũ n kunnaao mani yã pìi taka kɛro. 12 Akũ
Dauda pìnɛ: Ǹ gɔ̃ la gbãra dɔ, zian mani n gbarɛ. Akũ Uria gɔ̃̀ Yurusalɛmu zĩ birea kũ a gu
làa dɔnaao dɔ. 13 Dauda a sìsi à pɔ́ blè à í mì kãao, akũ Dauda í kàkanɛ. Ama kũ à bò ɔkɔsi, à
gɛ̀ɛ à ì kũ a dikiri kína zĩkɛrinɔɔmɛ, adi tá a bɛaro. 14 Kũ gu dɔ̀ Dauda takada kɛ̃̀ Yoabunɛ, akũ
à Uria gbàrɛo. 15 Takada pìi gũn à pì: À Uria dońnɛ arɛ gu kũ zi̋ pãsĩn, à bo a kpɛ de ò le ò a
dɛ.
16 Gɔrɔ kũ Yoabu tɛn lika wɛ̃tɛ pìii, akũ à Uria dà gu kũ à dɔ̃ gɔ̃sa gbãnanɔn kún. 17 Kũ
wɛ̃tɛdenɔ bɔ̀tɛ òtɛn zi̋ ká kũ Yoabuo, ò Dauda zi̋kari kenɔ dɛ̀dɛ. Iti buri Uria kú ń tɛ́.
18 Akũ Yoabu gbɛ̃ zi̋ Daudaa de à zi̋ yã gbãnɛ pínki. 19 À pì zi̋rii pìinɛ: Tó n zi̋ yã gbã̀ kínanɛ
pínki n laka, 20 tó a nɛ̀sɛɛ fùtɛ à n la à pì: Bɔ́ mɛ́ à tò a na wɛ̃tɛi kãnikãni kũ zi̋ioo? Á dɔ̃ kũ
bĩnimusudenɔ dì kà gbarɛńyĩ zĩtɛroo? 21 Dí mɛ́ à Gidiɔn nɛ́ Abimɛlɛki dɛ̀ɛ? Nɔgbɛ̃ mɛ́ à ɔ sɔ̃̀
wísilɔgbɛɛi zaa bĩni musu, akũ à a dɛ̀ Tebeziroo? À kɛ̀ dera a na bĩnii kãnikãni lɛɛ? Tó à ònnɛ
lɛ, ǹ onɛ a zɔ̀bleri Uria, Iti buri gà dɔ. 22 Akũ zi̋rii pìi dà zɛ́n. Kũ à kà Dauda kĩnaa, à yã kũ
Yoabu dàarɛ ònɛ pínki. 23 À pì: Gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn òtɛn gbãna mɔwɛrɛ bĩni kpɛmɛ, akũ o
pɛḿma ari ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa. 24 Ń kàzurinɔn kú zaa bĩni musu, akũ ò kà fã̀ n gbɛ̃nɔ tɛ́ zĩtɛ ò n
gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ. N zɔ̀bleri Uria, Iti buri gà dɔ. 25 Akũ Dauda ò zi̋rii pìinɛ: Ǹ o Yoabunɛ àsun tó

yã pì kɛnɛ ĩniro. Òdigɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ zɩ̃̀ ni ń blero. À zɩ̃̀ ká kũ wɛ̃tɛpidenɔ kũ gbãnao à wɛ̃tɛ pì
kakatɛ. Ǹ a gba swɛ̃̀ lɛ. 26 Kũ Uria nanɔ mà a zã gà, à ɔ́ɔ dɔ̀. 27 Kũ ò gɛ̀ɛ kɛ̀ ò làka, Dauda gbɛ̃nɔ
zɩ̃̀ ò sù kãao a bɛa, akũ à gɔ̃̀ a nɔ ũ. À nɛ́ ì kãao gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ yã kũ Dauda kɛ̀ɛ pìi kɛ̀ Dikirinɛ
ĩni.

12

Annabi Natã kpãkɛ̃na Daudai

1 Dikiri Natã zɩ̃̀ Daudaa. Kũ à kà, à pìnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla kenɔ mɛ́ ò kú wɛ̃tɛ ke gũn, gbɛ̃ do
bi aruzɛkɛdemɛ, gbɛ̃ do sɔ̃ takasidemɛ. 2 Aruzɛkɛde pì sãnɔ kũ zùnɔ vĩ dasidasi, 3 takaside pì
sɔ̃ à pɔ́ke vĩro, sã núnu fítinna mɛ̀n doken à lù. Akũ à dàto ari à zɔ̃kɔ̃ kũ̀ a bɛa kũ a nɛ́nɔ. Òdigɔ̃
pɔ́ dokɔ̃nɔ ble òdigɔ̃ í mi ta dokɔ̃nɔn, àdi wùtɛ a pɔtɛ, akũ àtɛni a gwa lán a zĩda nɛ́nɔkpare bà.
4 Kũ nibɔɔ kìpa aruzɛkɛde pìia, akũ adi we à sã ke zùu kũ̀ a kpàsaa gũn à nibɔɔ pìi yàri kɛoro.
Takaside sã núnu fítinna pìin à sìa à a nibɔɔ pìi yàrii kɛ̀o. 5 Akũ Dauda pɔ fɛ̃̀ aruzɛkɛde pì yã
musu manamana, à pì Natãnɛ: Dikiri kun! À kũ̀ ò gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ dɛmɛ. 6 Lákũ à kɛ̀ lɛ nà,
adi a wɛ̃nda gwaro, ani sã pì fĩna bo lɛu siikɔ̃. 7 Akũ Natã pì Daudanɛ: Mɔkɔ̃mmɛ ade pì ũ.
Dikiri Isarailanɔ Luda mɛ́ à yã dí ò à pì: Ma n ka Isarailanɔ kína ũ, ma n bo Solu ɔĩ, 8 akũ ma
n dikirii pì bɛ kpàmma, ma a nɔnɔ nànnɛ n ɔĩ. Ma Isarailanɔ kũ Yudanɔ kpàmma n gbɛ̃nɔ ũ.
Tó adinɔ kɛ̀mma fíti yã, de mà a pãndenɔ karannɛ dɔ. 9 Bɔ́yãi n ma yã gya bòo? N yã kũ má
yeiro kɛ̀, n Iti buri Uria dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao, n a nɔ sìa n sɛ̀. N tò Amɔninɔ a dɛ̀ zɩ̃̀i gũn. 10 Zaa gbãra
yã pãsĩ ni kɛ̃ n bɛa ziki doro, zaakũ n ma gya bò, n Iti buri Uria nɔ sìa n sɛ̀. 11 Akũ Dikiri ɛ̀ra
à yã dí ò dɔ à pì: Ǹ ma! Mani tó n zĩda bedenɔ sunyĩ kɛnnɛ. Mani n nɔnɔ símma mà ń kpá n
gbɛ̃dake kea n wára, ani wútɛ kũńwo gupuraa. 12 N yã pìi kɛ̀ asiri gũmmɛ. Makũ sɔ̃ mani yã
pì kɛnnɛ gupuraa Isarailanɔ wára ń pínki.
13 Akũ Dauda pì Natãnɛ: Ma durunna kɛ̀ Dikirinɛ. Akũ Natã pìnɛ: Dikiri n durunna
kɛ̃̀mma, ĩni garo. 14 Ama lákũ n dɔkɛ kũ Dikirio manamana nà yã pì kɛnaa musu, nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ
nɔgbɛ̃ pìi ì kũnwo ni gamɛ. 15 Kũ Natã tà bɛ, akũ Dikiri tò nɛ́ kũ Uria nanɔ ì kũ Daudao pì gyã
kũ̀. 16 Akũ Dauda tɛn Luda wɛ́ kɛ nɛ́ pì yã musu kũ lɛ́yĩnaao, gwãani àdigɔ̃ wútɛ zĩtɛmɛ. 17 A
bɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìgɔ̃ zɛala de ò a futɛ zĩtɛ, ama àdi wero, àdi pɔ́ ble kũńworo. 18 A gɔrɔ supplade
zĩn nɛ́ pìi gà. Vĩna Dauda ìbanɔ kũ̀, odi fɔ̃ ò ònɛ kũ nɛ́ pìi gàro. Ò pì: Gɔrɔ kũ nɛ́ pì kun, o yã ònɛ,
adi ó yã maro. Deran óni onɛ nà sà kũ nɛ́ pìi gàa? Ani yã vãni kɛ. 19 Dauda è a ìbanɔ tɛn yã
kpãni okɔ̃nɛ, akũ à dɔ̃̀ kũ nɛ́ pìi gàmɛ. À ń lá à pì: Nɛ́ pìi gàn yá? Akũ ò wèa ò pì: Ee! À gàmɛ.
20 Dauda fùtɛ zĩtɛ à zú ò, à nísi dɔ̀kɔ à a pɔ́kasanɔ lìtɛ, akũ à gɛ̀ɛ à kùtɛ Dikirinɛ a kpɛ́n. Kũ à
ɛ̀ra à tà bɛ, à pɔ́ble gbɛ̀ka, akũ ò kpàa à blè. 21 A ìbanɔ a là ò pì: À kɛ̀ dera ntɛn yã kɛ lɛɛ? Gɔrɔ
kũ nɛ́ pì kun, n lɛ́ yɩ̃̀ n ɔ́ɔ dɔ̀. Kũ à gà sà, n futɛ n pɔ́ blè. 22 À wèḿma à pì: Gɔrɔ kũ nɛ́ pì kun, ma
lɛ́ yɩ̃̀ ma ɔ́ɔ dɔ̀, zaakũ ma pì, ke Dikiri ni ma wɛ̃nda gwa à tó nɛ́ pì gɔ̃ kun gwɛɛ, dí mɛ́ à dɔ̃ɔ?
23 Lán à gà nà sà, bɔ́yãin manigɔ̃ lɛ́yĩna dɔɔ? Mani fɔ̃ mà a vun yá? Mani gɛ́ a kĩnaa, ama ani
ɛra à su ma kĩnaaro.
24 Dauda a nanɔ Basɛba laakarii kpàtɛnɛ, akũ à gɛ̀ɛ à wùtɛ kãao. À nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́
kpànɛ Sulemanu. Dikiri yei, 25 akũ à annabi Natã zɩ̃̀a à tɔ́ kpà nɛ́ pìinɛ Yɛdidaya Dikiri yenyĩ
pì yãi.

Raba sina Amɔninɔa

26 Ari tera Yoabu kpɛ́ àtɛn zɩ̃̀ ká kũ Amɔninɔ zaa Raba, akũ à kínabɛ sì. 27 Akũ à gbɛ̃nɔ zɩ̃̀
Daudaa à pì: Ma zɩ̃̀i kà kũ Rabadenɔ, akũ ma ń ítɔki sì. 28 Ǹ zɩ̃̀kari kparanɔ kakara sà, ǹ mɔ́ ǹ
lika wɛ̃tɛ pìii ǹ sí. Tó lɛnlo, mani sí, oni ma tɔ́ kpánɛ. 29 Akũ Dauda zɩ̃̀karinɔ kàkara ń pínki, à
gɛ̀ɛ à lɛ̀tɛ Rabaa à sì. 30 Ò ń kína wura fùraa gò a mìia ò kù Daudanɛ. A tìkisi kà kiloo baraakuri,
akũsɔ̃ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kúa. À wɛ̃tɛ pì pɔ́nɔ nàkɔ̃a manamana, 31 akũ à gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ kũ̀kũ à
bɔ̀tɛ kũńwo, à ń dá sàkasaka zĩn kũ diga zĩo kũ kpása zĩo, akũsɔ̃ à tò ò kúnku bò. Lɛn à kɛ̀ Amɔni
wɛ̃tɛnɔnɛ lɛ pínki, akũ à ɛ̀ra à tà Yurusalɛmu kũ a zɩ̃̀karinɔ ń pínki.

13

Aminɔ yena a dãre Tamai

1 Abire gbɛra Dauda nɛ́ Abusalomu dãre mana vĩ, a tɔ́n Tama, akũ Dauda nɛ́ Aminɔ yei.
2 Yã pì tɛn wari dɔ Aminɔ pìia ari à kà gyãkɛna a dãre Tama pì yãi, zaakũ à gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, ani
fɔ̃ à yãke kɛnɛro. 3 Aminɔ gbɛ̃nna ke vĩ, a tɔ́n Yonadabu, Dauda vɩ̃̀ni Simɛa nɛ́mɛ. Yonadabu
ɔ̃ndɔ̃ gbãna, 4 akũ à Aminɔ là à pì: À kɛ̀ dera n kínɛ'ina n mɛ̀ɛ dìgɔ̃ yɔna lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lɛɛ?
Ĩni omɛnɛroo? Akũ Aminɔ wèa à pì: Má ye ma dakũna Abusalomu dãre Tamaimɛ. 5 Akũ
Yonadabu pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ wútɛ n gádoa lákũ gyãren n ũ bà. Tó n de sù n gwa, ǹ onɛ ń ye n dãre

Tama su à póble kpámma. À su à kɛkɛ n wára de ǹgɔ̃ e, gbasa à nannɛ n ɔĩ. 6 Akũ Aminɔ wùtɛ
lán gyãre bà. Kũ kína sù a gwa, akũ à pìnɛ: Ǹ tó ma dãre Tama su à kàra kɛmɛnɛ ma wára,
à namɛnɛ ma ɔĩ. 7 Akũ Dauda gbɛ̃ zɩ̀ Tamaa a bɛa à pì: Ǹ gɛ́ n vɩ̀ni Aminɔ kpɛ́n ǹ póble kɛnɛ.
8 Kũ Tama gɛ̃̀ a kpɛ́n, à a lè wutɛna, akũ à wísiti yà à kàraa kàsao a wára. 9 Akũ à ta sɛ̀ à kàraa
pìi kànnɛ. Aminɔ gì sói à pì: Ǹ pɛ́ gbɛ̃nɔa ò bɔtɛ ń pínki. Kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ bɔ̀tɛ ń pínki,
10 akũ à pì Tamanɛ: Ǹ su kũ póble pìio kpɛ́nɛ gũn la ǹ namɛnɛ ma ɔ̃i. Akũ Tama kàra kũ à kɛ̀ɛ
sɛ̀ à gɛ̃̀o a vɩ̀ni Aminɔ pì kĩnaa kpɛ́nɛ gũn. 11 Kũ à nài, àtɛn su kpáa à só, akũ à a dãre pìi kṹ à
pì: Ǹ tó mà wútɛ kũnwo.

12 Akũ à pì a vɩ̀ni pìinɛ: Oi! Ǹsun gbãna mɔmɛnɛro. Zaakũ ó Isarailanɔ odì yã dí taka kɛro.
Ǹsun yã dɔ̀rɔsari bire taka kɛmɛnɛro. 13 Makũ, mán mani gɛ̃n kũ wé'iyã dioo? Mɔkɔ̃n sɔ̃,
Isarailanɔ ni n ditɛ gbɛ̃ pã ũ. Ǹ sùru kɛ! Ǹ a yã o kínanɛ, ani gí ma kpámmairo. 14 Adi we à a yã
màro. À gbãna mɔ̀nɛ, akũ à kùsia à wùtɛ kãao. 15 Akũ Aminɔ zɑ̃̀agu pãsĩpãsĩ. Zãngu kũ à sɛ̀ kũ
Tama pìio de yenyĩ kũ à vĩ kãao yãla. Akũ à pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ bo. 16 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì a vɩ̀ni pìinɛ:
Oi! N pɛnama taari zɔ̃kɔ̃ de pó kũ n kɛ̀mɛnɛla. Kũ abireo adi we à a yã màro. 17 Akũ Aminɔ a
zĩkɛri kɛfɛnna sìsi à pì: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ díkĩnaa à bomɛnɛ ma kpɛ́n, ǹ gbà ta ǹ a mɔ̀nɛ dan. 18 Akũ
a zĩkɛrii pì a sɛ̀ à bò kãao bàai, à gbàa tà à a mɔ̀nɛ dàn. Nɔgbɛ̃ pìi uta gbɑ̃̀na dana, zaakũ uta
bire takan kína nɛ́nɔkpare lésinɔ dìgɔ̃ dana. 19 Akũ Tama túbu gbɛ̃̀ a mìia, à a uta gbɑ̃̀na kũ à
danaa pìi gà à kɛ̃̀ à ɔ dì a musu, àtɛn ɔ́ɔ dɔ àtɛn tá.

20 A dãgɔ̃ dadokɔ̃nɔde Abusalomu pìnɛ: N dãgɔ̃ Aminɔ wùtɛ kũnwon yá? Ǹsun o gbɛ̃ke
maro, zaakũ n dãgɔ̃mɛ. Ǹsungɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ɛ gũnlo. Akũ Tama vùtɛ a dãgɔ̃ Abusalomu
bɛa kũ pɔyakao. 21 Kũ kína Dauda yã pìi mà, a pɔ fɛ̃̀ manamana. 22 Abusalomu dí yãke o
Aminɔnɛro, yã vãni ke a mana. A zɑ̃̀agu, kũ à kùsi a dãre Tamaa yãi.

Abusalomu Aminɔ dɛnaa

23 Wɛ̃̀ pla gbɛra Abusalomu kú Baali Azo, Ɛflaimu bùsu lɛ́n kũ a sãkãkɛ̃rɛrinɔ, akũ à kína
nɛ́nɔ sìsi pɔnna póblea ń pínki. 24 Akũ à gɛ̀ɛ à kína lè à pì: Kína, òtɛni makũ n zɔ̀bleri sãnɔ kã
zɔ̃zɔ̃. Mɔkɔ̃n kũ n ìbanɔ áni gɛ́ kũmaoroo? 25 Akũ kína wè a nɛ́ pìia à pì: Oi! Óni fɔ̃ ò gɛ́ ó pínkiro.
Óni kɛnnɛ aso ũ. À nàkara kãao, ama adi gɛ́ro, akũ à sa mana ònɛ. 26 Akũ Abusalomu pì: Tó
ĩni gɛ́ro, ǹ tó ma vɩ̀ni Aminɔ gɛ́ kũoo. Kína a là à pì: Bóyãi ń ye à gɛ́ kũnwoo? 27 Abusalomu
nàkara kãao, akũ kína tò Aminɔ gɛ̀ɛ kãao kũ a nɛ́ kparanɔ ń pínki.

28 Abusalomu yã dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ à pì: À sã kpá! Tó í Aminɔ kṹ, tó ma òárɛ à a zɔ̃, à a dɛ. Àsun
tó vĩna á kũro. Makũ mɛ́ ma á dán! À zɛ gbãna à gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ. 29 Abusalomu gbɛ̃nɔ kɛ̀ lákũ à
òńnɛ nà ò a dɛ̀, akũ kína nɛ́ kparanɔ fùtɛ ò dì ń baragbãsɔ̃nɔ kpɛ ò bàa lɛ̀. 30 Gɔrɔ kũ ò kú zɛ́n,
Dauda a baaruu mà ò pì: Abusalomu kína nɛ́nɔ dɛ̀dɛ ń pínki, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro. 31 Dauda fùtɛ
à a pókasanɔ gà à kɛ̃̀, akũ à wùtɛ zĩtɛ. A ìbanɔ zɛi kũ ń pókasanɔ kɛ̃kɛ̃na. 32 Akũ Dauda vɩ̀ni
Simɛa nɛ́ Yonadabu pì: Baa, ǹsungɔ̃ da ò n nɛ́ kɛfɛnnanɔ dɛ̀dɛ ń pínkiro, Aminɔ mɛ́ à gà ado. Ò
yã pìi dɔ̃̀ Abusalomu wɛ́a zaa gɔrɔ kũ Aminɔ kùsi a dãre Tamaamɛ. 33 Ma dikiri kína, ǹsungɔ̃
yã pì kũna n nɛ̀sɛɛ gũnlo. N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dí gaga ń pínkiro, séde Aminɔ ado. 34 Abusalomu sɔ̃ à
bàa lɛ̀.

Kũ kɛfɛnna gudãkpãri wɛ́ zù, à è ò tɛ́ Oronaimu zɛ́n sɩ̀sĩgɛrɛɛi dasidasi. À gɛ̀ɛ à pì kínanɛ:
Ma gbɛ̃nɔ è tɛ́ sɩ̀sĩgɛrɛɛi Oronaimu kpa. 35 Akũ Yonadabu pì kínanɛ: N è yá? N nɛ́nɔ mɛ́ òtɛn
su gwe lákũ ma ònnɛ nà. 36 Kũ à yã pìi ò à làka, akũ kína nɛ́ pìnɔ kà gɔ̃̀nɔ, òtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ.
Kína kũ a ìbanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń pínki manamana dɔ.

37 Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Amiudu nɛ́ Talamai, Gesuru kína kĩnaa. Kína Dauda sɔ̃ àdigɔ̃ a nɛ́
gana ɔ́ɔ dɔ gɔrɔ sĩnda pínki. 38 Kũ Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Gesuru, à kú gwe ari wɛ̃̀ aakɔ̃. 39 Kũ
kína Dauda nɛ̀sɛɛ kpàtɛ Aminɔ gana yã musu, akũ àtɛn Abusalomu bɛgɛ kɛ sà.

14

Abusalomu suna Yurusalɛmu

1 Zeruya nɛ́ Yoabu dɔ̃ kũ kína pɔ kpɛ́ kú Abusalomua, 2 akũ à gbɛ̃nɔ zɩ̀ Tɛkoa, ò nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de
ke sɛ̀ ò sù kãao. Akũ à pìnɛ: Ǹ kɛ lándɔ̃ ntɛn wɛ̃nda kɛ bà. Ǹ gyaanɔ pókasanɔ da. Ǹsun nísi
dɔkɔro. Ǹ kɛ lákũ nɔgbɛ̃ kũ a gbɛ̃ gà àtɛni a ɔ́ɔ dɔ à gìi kɛ̀ bà. 3 Ǹ gɛ́ kína kĩnaa lɛ, ǹ yã díkĩna
onɛ. Akũ Yoabu yã kàka nɔgbɛ̃ pìinɛ. 4 Kũ Tɛkoa nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à kína lè, à kùtɛnɛ kũ à mìio zĩtɛ
à pì: Kína, ǹ ma mì sí! 5 Akũ kína pì a là à pì: Bɔ́n ń yeii? À wɛ̀a à pì: Gyaanɔn ma ũ, ma zã
gà. 6 Makũ n zɔ̀bleri, má nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Kũ òtɛn fìti kɛ ń kɔ̃ tɛ̃nɛ bura, gbɛ̃ke kun à
ń kpaatɛro. Akũ gbɛ̃ do a gbɛ̃ do lɛ̀ à dɛ̀. 7 Akũ ma bedenɔ fùtɛ ń pínki, ò pì makũ n zɔ̀bleriinɛ
mà a nɛ́ kũ à a gbɛ̃ndo dɛ̀ɛ pì kpáḿma ò dɛ, kũ à a gbɛ̃ndo dɛ̀ yãi. Ò ye ò yàka mì'oro tɛ́de kũ à

gɔ̃̀mɛnɛ túbibleri ũ pì tɛ́ dɛmɛ, de ma zã súngɔ̃ tɔ́ ke buri vĩ andunia gũn doro yãi. 8 Akũ kína
pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ǹ tá bɛ, mani yã gwa n yã pìi musu. 9 Akũ Tɛkoa nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri kína,
taari pì wí ma musu kũ ma de bedenɔ, mɔkɔ̃n ǹgɔ̃ kun taari sari kũ n kíkɛo. 10 Akũ kína pì:
Tó gbɛ̃ke lɛ́ pà yã pìia, ǹ mɔ́ kãao ma kĩnaa la, ani le à wari dɔmma doro. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì:
Kína, ǹ sì kũ Dikiri n Ludao, de mɔrakari sún ma nɛ́ mɛ̀n do kũ à gɔ̃̀ lakiti kɛro yãi. Akũ kína
pìi pì: Kũ Dikirio n nɛ́ pìi mìkã ke ni lɛ́tɛ zĩtɛro. 12 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri kína, makũ n
zɔ̀bleri ǹ ma gba zɛ́ mà ɛra mà yã onnɛ. À wèa à pì: Ǹ o! 13 Akũ à pìnɛ: Bɔ́yãi n yã dí taka
kpàkũsũ kũ Luda gbɛ̃nɔɔ? Yã kũ n òmɛnɛ mɛ́ à n da yãn, zaakũ ńdi gbɛ̃ kũ n pɛaa gbɛsɛ n su
kãaoro. 14 Ó pínki óni ga, ónigɔ̃ de lán í kũ à kɔ̀tɛ zĩtɛ gbɛ̃ke dí le à sɛ̀tɛ doro bà. Luda dì gbɛ̃
kũ ò pɛ̀aa wɛ̃̀ndi boro, àdi zɛ́ wɛtɛ ade ɛra à suawamɛ. 15 Ma su yã pì o ma dikiri kínanɛmɛ,
zaakũ gbɛ̃nɔ tò vĩna ma kũ. Akũ makũ n zɔ̀bleri ma pì mani yã pì onnɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke ĩni ma
wɛ́kɛna sí 16 ǹ ma bo gbɛ̃ kũ à ye à makũ kũ ma nɛ́o zĩtɛ kũ Luda tòwɛrɛ sí ó ɔĩ. 17 Ma dikiri
kína, makũ n zɔ̀bleri ma pì n yã ni tó ma laakari kpátɛ, zaakũ ń de lán Luda malaikaa bàmɛ,
ndì sã kpá yã mana kũ a vãniooi pínki. Dikiri n Luda gɔ̃ kú kũnwo.

18 Akũ kína pìnɛ: Ǹsun gí yã kũ matɛni n la onaairo. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Ǹ o ma dikiri kína!
19 Akũ kína a là à pì: Yoabu lɛ́ kú yã pìi gũn yá? Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Ma dikiri kína, kũ n
kunnaao yã kũ n òo pì gɛna arɛ kũ kpɛo vĩro. Ee, n zɔ̀bleri Yoabu mɛ́ à yã pìi kàkamɛnɛ pínki.
20 N zɔ̀bleri Yoabu kɛ̀ lɛ, de à le à yã kũ à lokona tera díkũ kɛkɛ yãimɛ. Ma dikiri, ń ɔ̃ndɔ̃ lán
Luda malaikaa bàmɛ, ń yã kũ à kɛ̀ andunia gũn dɔ̃ pínki. 21 Akũ kína gɛ̀ɛ à ò Yoabunɛ: Tɔ̀,
mani yã pì kɛ sà. Ǹ gɛ́ ǹ kɛfɛnna Abusalomu gbɛsɛ ǹ su kãao. 22 Akũ Yoabu kùtɛ kínanɛ kũ à
mìio, à a sáabu kpà à pì: Ma dikiri kína, makũ n zɔ̀bleri, ma dɔ̃̀ gbãra sà kũ ma yã kàngu, zaakũ
n ma yã mà. 23 Akũ Yoabu fùtɛ à gɛ̀ɛ à Abusalomu gbɛ̀sɛ zaa Gesuru à sù kãao Yurusalɛmu.
24 Akũ kína pì: Ǹ onɛ à gɛ́ vutɛ a zĩda bɛa, ó wɛ́ ni kɛ siikɔ̃ro. Akũ Abusalomu gɛ̀ɛ à vùtɛ a bɛa,
odi wɛ́ sikɔ̃lɛ kũ kínaoro.

25 Gɔ̃ mana ke kú Isarailanɔ tɛ́ lán Abusalomu bàro. Òdigɔ̃ a manakɛ yã o manamana. Sɛna
zaa a gɛ̀sɛɛa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ a mìdangura mamberu ke kúaro. 26 Àdigɔ̃ a mì bo wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛomɛ. Àdi
kɛa tìkisi. Tó à bò, àdi yɔ̃ kilooa, a tìkisii dìgɔ̃ de kiloo plala. 27 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ
nɛ́nɔgbɛ̃o mɛ̀n do. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì tɔ́n Tama. Nɔ manamɛ. 28 Abusalomu kú Yurusalɛmu ari wɛ̃̀
pla wɛ́sina kínalɛ sari.

29 Akũ à Yoabu sìsi à gɛ́arɛ kína kĩnaa, ama Yoabu dí we à sù a kĩnaaro. Akũ à ɛ̀ra à a sìsi dɔ,
adi we à sùro. 30 Akũ à pì a zĩkɛrinɔnɛ: À Yoabu bura kũ à kú ma pɔ́ sarɛ gwa, a nagã mà.
À gɛ́ à tɛ́ sɔ̃a. Akũ Abusalomu zĩkɛrinɔ gɛ̀ɛ ò tɛ́ sɔ̃̀ Yoabu bura pìia. 31 Akũ Yoabu fùtɛ à gɛ̀ɛ
Abusalomu bɛa, à a là à pì: Bɔ́yãi n zĩkɛrinɔ tɛ́ sɔ̃̀ ma buraaa? 32 Akũ Abusalomu wèa à pì: Ǹ
gwa, ma gbɛ̃ zĩ̀mma ma pì ǹ mɔ́ mà n zĩ kínaa, de ǹ a la bɔ́ mɛ́ à tò à ma gbɛsɛ zaa Gesuru à
sù kũmaoo? Ma kunna gwe sãnamɛnɛ de gu díla! Má ye mà kɔ̃ e kũ kínao tera. Tó má taari
ke vĩ, à ma dɛ. 33 Akũ Yoabu gɛ̀ɛ à yã pìi ò kínanɛ. Akũ kína Abusalomu sìsi. Kũ à sù, à kùtɛnɛ
kũ a mìio zĩtɛ. Akũ kína lɛ́ pɛ̀a.

15

Abusalomu bona Dauda kpɛ

1 Abire gbɛra Abusalomu sɔ̃go lè a zĩdanɛ kũ sɔ̃nɔ kũ gɔ̃gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri kũ onigɔ̃
bàa lɛ́ a arɛnɔ. 2 Àdi futɛ kɔnkɔkɔnkɔ àgɔ̃ zɛna bĩnilɛ sarɛ. Tó gbɛ̃ yã vĩ kũ a gbɛ̃dakeo àtɛn gɛ́o
kína kĩnaa à kɛkɛnɛ, Abusalomu dì ade sísi à pinɛ: Wɛ̃tɛ kpaten n bonn? Tó à wèa à pì: Makũ
n zɔ̀bleri ma bo Isaraila buri dí gũmmɛ, 3 akũ Abusalomu dì pinɛ: N yã nnamɛ, à zɛ́ vĩ, ama
kína gbɛ̃ke kun à sã kpá n yãiro. 4 Abusalomu dì ɛra à pi: Tó ò ma kɛ yãkpatɛkɛri ũ ó bùsun,
gbɛ̃ kũ à yã vĩ ke gbɛ̃ kũ àtɛn gbɛ̃ gbɛka yãkpatɛkɛkia ń pínki anigɔ̃ su ma kĩnaa, manigɔ̃ a yã
kɛkɛnɛ a zɛ́a. 5 Tó gbɛ̃ sù à kùtɛ a arɛ, àdi ɔ bo à ade kũ à lɛ́ pɛ́a. 6 Lɛn àdigɔ̃ kɛ lɛ Isaraila kũ
òtɛn su yãkpatɛ kɛ kína kĩnaanɔnɛ ń pínki, akũ ń swɛ̃̀ɛ tà a kpa.

7 Wɛ̃̀ siikɔ̃ gbɛra à pì kínanɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà gɛ́ la kũ ma dà Dikirinɛ sa o zaa Ɛblɔnu.
8 Makũ n zɔ̀bleri ma lɛ́ pìi gbɛ̃̀nɛ gɔrɔ kũ má kú Gesuru, Siria bùsun ma pì: Tó Dikiri tò ma
su Yurusalɛmu, mani sa oa Ɛblɔnumɛ. 9 Kína pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ su aafia! Akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ Ɛblɔnu.
10 À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Isaraila burinɔ kĩnaa pínki à pì: Tó a kuru'ũ mà dɔ, à pi Abusalomu mɛ́ à kí blè
Ɛblɔnu. 11 Gɔrɔ kũ àtɛn futɛ Yurusalɛmu à gbɛ̃nɔ sìsi gbɛ̃nɔn wàa do ò gɛ́ kãáo, akũ ò gɛ̀ɛ kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, ò yã pìi asiri dɔ̃ro. 12 Gɔrɔ kũ àtɛn sa o, à Gilo gbɛ̃ Aitofɛli, Dauda lɛ́dammarii
sìsi zaa a bɛ wɛ̃tɛn, akũ lɛ́kpakũsũna Daudai tɛn kara. Gbɛ̃ kũ ò kú kũ Abusalomuonɔ dasi
tɛn kara.

Dauda bàasinaa

13 Baarukparii sù à pì Daudanɛ: Isarailanɔ swɛ̃ɛ tà Abusalomua. 14 Akũ Dauda pì a ìba kũ
ò kú kãao Yurusalɛmunɔnɛ: À futɛ ò bàa lɛ́. Tó ódi kɛ lɛro, óni le ò bo Abusalomu ɔĩro. Ò kɛ
likalika. Tó ódi kɛ likalikaro, ani ó le la, ani ó ásaru kɛ, ani wɛ̃tɛdenɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. 15 Kína
ìbanɔ pìnɛ: Ó dikiri kína, yã kũ n zɛo pínki, ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ o lakamɛ. 16 Akũ kína dà zɛ́n. A
bedenɔ bò ò tɛ̀i ń pínki, ama à a nɔ yìgisaride mɛ̀n kurinɔ tò gwe ògɔ̃ bɛ gwa. 17 Kína dà zɛ́n
lɛ kũ a gbɛ̃nɔ. Kũ ò kà wɛ̃tɛ kpɛ, à lìtɛ à zɛ̀. 18 Akũ a ìbanɔ pínki kũ a dogarinɔ kũ Gatadenɔ
gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ ò tɛ́i zaa Gatanɔ gɛ̀tɛ ń pínki.

19 Akũ kína pì Gata gbɛ̃ Itainɛ: Bɔ́yãi ntɛn gɛ́ kũoomɛɛ? Ǹ ɛra ǹ tá ǹgɔ̃ kú kũ kína dufuo,
zaakũ gbɛ̃ zɩ̀tɔɔmɛ n ũ, n bo n bùsummɛ. 20 N suna dí gɔrɔ pla kɛro, akũ ń ye ǹgɔ̃ likara zɔ̃
kũoo yá? Má dɔ̃ gu kũ matɛn gɛ́nlo. Ǹ n gbɛ̃nɔ kakara ǹ tá kũńwo. Dikiri gbɛ̃kɛ kũ náani yão
kɛnnɛ. 21 Akũ Itai wɛ̀a à pì: Ma dikiri kína, kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao, gu kũ ń kun
pínki, makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ kú gwemɛ, mani ga yá kesɔ̃ manigɔ̃ kun yá. 22 Akũ Dauda pìnɛ:
Ǹ domɛnɛ arɛ ò gɛ́! Akũ Gata gbɛ̃ Itai ɛ̀ra à dà zɛ́n kũ a gbɛ̃nɔ kũ a danɛ kũ ò kú kãaonɔ ń
pínki. 23 Kũ òtɛn gɛ̃ zɛ́la ń pínki, akũ bùsudenɔ wiki lɛ̀. Kũ kína bikũ̀ Kidironua, akũ ń pínki ò
gbáranna zɛ́ sɛ̀.

24 Zadɔki kú gwe dɔ kũ Levinɔ ń pínki. Ò Luda bàka kunna kũńwo àkpati sɛna. Ò àkpatii pìi
dìtɛ Abiata sarɛ ari gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛn ò làka ń pínki. 25 Akũ kína pì Zadɔkinɛ: Ǹ Luda àkpati sɛ́
ǹ gɛ̃o wɛ̃tɛ gũn. Tó ma Dikiri pɔnna lè, ani tó mà su mà wɛ́ sialɛ kũ a kúkio. 26 Tó à pì ma yã
dí káaguro sɔ̃, ma laka. À kɛmɛnɛ lákũ à kɛ̀arɛ mana nà. 27 Akũ kína ɛ̀ra à pì sa'ori Zadɔkinɛ:
Wɛ́gupu'eriimɛ n ũroo? Ǹ ɛra ǹ tá wɛ̃tɛ gũn aafia kũ n nɛ́ Aimazao kũ Abiata nɛ́ Yonatão.
À tá kũ á nɛ́ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ. 28 Manigɔ̃ zɛna swabikũkia sɛ̀ntɛ ari mà baaru maáwa. 29 Akũ
Zadɔki kũ Abiatao Luda àkpatii sè ò tào Yurusalɛmu, akũ ò gɔ̃̀ gwe. 30 Dauda tɛn Kùkpɛ sɩ̀sĩ
kũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ. À pɔ́ kù a mìia, à kyate kpanaro. Gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ pɔ́ kù ń mìia ń pínki, òtɛn
ɔ́ɔ dɔdɔ òtɛn gɛ́o. 31 Kũ ò pì Daudanɛ Aitofɛli kú gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ Abusalomuonɔ tɛ́, akũ Dauda
adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ tó a lɛ́damma gɔ̃ de yã fayasaride ũ.

32 Kũ Dauda kà sɩ̀sĩ mìsɔ̃ntɛa, gu kũ donyĩkɛki kún, Aki gbɛ̃ Usai sù à dàalɛ, a uta kɛ̃na akũsɔ̃
bùsu kú a mìia. 33 Dauda pìnɛ: Tó n gɛ kũmao, ĩnigɔ̃ demɛnɛ aso ũmɛ. 34 Tó n ɛra n ta wɛ̃tɛn,
akũ n ò Abusalomunɛ a zɔ̀bleriimɛ n ũ sɔ̃, ĩni Aitofɛli lɛ́damma gboromɛnɛmɛ. Ǹ pinɛ a de
zɔ̀bleriimɛ n ũ yã, ama tera n gɔ̃ a zɔ̀bleri ũmɛ sà. 35 Sa'orinɔ Zadɔki kũ Abiatao gɔ̃ kú kũnwo
gwe. Ǹ yã kũ n mà kínabɛa babańnɛ pínki. 36 Ń nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔn kú kũnwo gwe, Zadɔki nɛ́
Aimaza kũ Abiata nɛ́ Yonatão. Tó n yãke mà, ǹ nɛ́ pìnɔ zĩ ò su ò omɛnɛ. 37 Akũ Dauda gbɛ̃nna
Usai pìi tà, à kà Yurusalɛmu gɔrɔ kũ Abusalomu tɛn gɛ̃.

16

Dauda kũ Zibao kũ Simɛio

1 Kũ Dauda vɩ̀ sɩ̀sĩ mìdangurala fíti, à è Mɛfibosɛ bɛgwari Ziba gàarii yɩ̀ zaakinɔnɛ mɛ̀n pla,
àtɛn su daalɛ. Ò burodi sɛna mɛ̀n wàa do kũ geepi kàraao mɛ̀n basɔɔro kũ kaka nɛ́ kàraao mɛ̀n
basɔɔro kũ sèwɛ̃o tùru do. 2 Akũ Dauda Ziba là à pì: Bɔ́ mɛ́ à tò n su kũ abireoo? Ziba wɛ̀a à
pì: Kína, zaakinɔ bi n bedenɔ pɔ́mɛ ò dia. Burodi kũ kàranɔ bi n gbɛ̃nɔ pɔ́blemɛ. Wɛ̃ sɔ̃, gbɛ̃ kũ
ò kpàsa gbáranna gũnnɔ pɔ́minaamɛ. 3 Kína a là à pì: N dikiri kũ à kɛ̀ sari daikore kú mámɛ?
Ziba wɛ̀a à pì: À gɔ̃̀ Yurusalɛmu, zaakũ àtɛn da Isarailanɔ a ká a dizi kpatan gbãramɛ. 4 Akũ
kína pìnɛ: Pɔ́ kũ Mɛfibosɛ vĩ pínki gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Akũ Ziba pì: Má kútɛ dí! Ma dikiri kína, ǹ tó màgɔ̃
n pɔnna le lɛ.

5 Kũ kína Dauda nà Bahurimui, à è gɔ̃gbɛ̃ ke bò. A tɔ́n Simɛi, Gera nɛ́mɛ. Àkũmɛ buri dokɔ̃nɔ
kũ Solu bedenɔ. À bò wɛ̃tɛ gũn, àtɛn Dauda ká. 6 Àtɛn gbɛ̀ zuzu kína Daudai kũ a gbɛ̃nɔ, bee
kũ a zɩ̀karinɔ kũ a dogarinɔn kú a ɔplai kũ a ɔzɛio ń pínki. 7 Àtɛni a sɔ̃sɔ̃ àtɛn pi: Ǹ gɛ́! Ǹ gɛ́!
Gbɛ̃dɛri! Pɔ́ pã! 8 Dikiri fĩna bònnɛ Solu kũ n kí blè a gɛ̃nɛ ũ bedenɔ dɛdɛna yã yãi. Dikiri n
bo kpatan à n nɛ́ Abusalomu kàn. Ásaru kɛ̀mma sà, zaakũ gbɛ̃dɛriimɛ n ũ. 9 Akũ Zeruya nɛ́
Abisai pì kínanɛ: Ma dikiri kína, à mana gbɛ̃da gɛ̀ dí gɔ̃ n sɔ̃sɔ̃ro. Ǹ tó mà gɛ́ mà a mì zɔ̃. 10 Akũ
kína pì: Zeruya nɛ́nɔ, bɔ́ mɛ́ à ó kakaraa? Tó Dikiri mɛ́ à ònɛ à ma sɔ̃sɔ̃, akũ àtɛni ma sɔ̃sɔ̃, dí
mɛ́ ani fɔ̃ à a la à pi, bɔ́yãi àtɛn kɛ lɛɛ? 11 Akũ Dauda ò Abisainɛ kũ a ìbanɔ ń pínki à pì: À gwa,
ma zĩda nɛ́'ina mɛ́ àtɛn wɛtɛ à ma dɛ. Oni Biliaminu buri díkĩna pɔ́ o dɔ yá? À a tó gwe. Tó
Dikiri mɛ́ à pìnɛ à ma sɔ̃sɔ̃, à manamɛ. 12 Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke Dikiri ni ma wari dɔ̃ à fĩna bomɛnɛ kũ
yã manao sɔ̃sɔ̃ kũ òtɛn kɛmɛnɛ gbãra yãi. 13 Kũ Dauda tɛ́ zɛ́n kũ a gbɛ̃nɔ, Simɛi tɛ́ sɩ̀sĩ pãnde
kpadoi, àtɛni a sɔ̃sɔ̃ àtɛni gbɛ̀ zuzui àtɛn bùsu fã. 14 Kũ kína kũ a gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kà swai,
ò kpàsa, akũ ò kámma bò gwe.

Abusalomu kana Yurusalɛmu

15 Abusalomu kà Yurusalɛmu kũ Isarailanɔ ń pínki. Aitofɛli kú kãao. 16 Akũ Dauda gbɛ̃nna
Usai, Aki gbɛ̃ gɛ̀ɛ à Abusalomu lè à pìnɛ: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao Zaaki! Luda n dɔ̃ kũ aafiaao
Zaaki! 17 Abusalomu a là à pì: Gbɛ̃kɛ kũ ń vĩ kũ n gbɛ̃nnaon gwe yá? Bɔ́yãi ńdi gɛ́ kũ n
gbɛ̃nnaoroo? 18 Usai wèa à pì: Lɛnlo! Gbɛ̃ kũ Dikiri kũ gbɛ̃ díkĩnanɔ sɛ̀ pɔ́n ma ũ. Ma zɛ kũ
kína kũ Isarailanɔ kàa pìio. 19 Abire gbɛra dɔ, dí mɛ́ à mana mà zɔ̀ blenɛ, n baasii? Lákũ ma
zɔ̀ɔ blè n denɛ nà, lɛn mà blennɛ lɛ.

20 Abusalomu pì Aitofɛlinɛ: À lɛ́ dawá. Bɔ́n óni kɛɛ? 21 Akũ Aitofɛli wèa à pì: Ǹ gɛ́ ǹ wútɛ
kũ n de nɔ yìgisaride kũ à ń tó la òtɛn bɛ gwanɔo, de Isarailanɔ le ò dɔ̃ ń pínki kũ n tò n de ye
n kãiro, gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ gbãna ni kara. 22 Akũ ò bizakuta dɔ̀ Abusalomunɛ kpɛ́ musu,
akũ à gɛ̀ɛ à wùtɛ kũ a de nɔ pìnɔ gwe Isarailanɔ pínki wára. 23 Gɔrɔ birenɔa lɛ́ kũ Aitofɛli dì
dańma de lán gbɛ̃ kũ à yã gbɛ̀ka Ludaa yã bàmɛ. Lɛn Aitofɛli lɛ́damma de lɛ Daudanɛ kũ
Abusalomuo ń pínki.

17

Usai ɔ̃ndɔ̃kɛna Abusalomunɛ

1 Aitofɛli pì Abusalomunɛ: Tó makũmɛ, mani zĩ̀karinɔ sɛ́ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla mà
pɛ́tɛ Daudai kũńwo gwãaniala. 2 Mani lɛ́tɛa gɔrɔ kũ à kpàsa a ɔ bùsa, mani a fu. A gbɛ̃nɔ ni
bàa lɛ́ ń pínki, mani a dɛ ado, 3 mani sunnɛ kũ gbɛ̃ pìnɔ ń pínki. Gbɛ̃ kũ ntɛn wɛtɛ ǹ dɛ ganan
gbɛ̃ pìnɔ suna ũ ń pínki. Tó à gà, gbɛ̃ kparanɔ ni gɔ̃ aafia ń pínki. 4 Yã pìi kɛ̀ Abusalomunɛ nna
kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 5 Akũ Abusalomu pì: Ò Aki gbɛ̃ Usai sísi dɔ ò ma lákũ ani o nà
se. 6 Kũ Usai kà, Abusalomu pìnɛ: Lákũ Aitofɛli ò nàn dí. Ò kɛ lákũ à ò nàn yá? Ke òsun kɛ lɛro.
N è deramɛɛ? 7 Usai wèa à pì: Lɛ́ kũ Aitofɛli dàáwa gbãra manaro. 8 Ń n de dɔ̃ kũ a gbɛ̃nɔ.
Zĩ̀kari mananɔmɛ ń ũ, ò pãsĩ lán músu nɛ́rande kũ ò a nɛ́nɔ sìaa bàmɛ. N de bi zĩ̀kariimɛ, ani
we à i gu dokɔ̃nɔ kũ a gbɛ̃nɔoro. 9 Gu kũ à kun tera, anigɔ̃ utɛna gbɛ̀wɛɛɛ gũn ke gukea. Tó
à sù à lɛ̀tɛ ó gbɛ̃nɔa káaku sɔ̃, gbɛ̃ kũ à a baaruu mà ni pi, ò zĩ̀i blè Abusalomu zĩ̀karinɔamɛ.
10 Bee gɔ̃sa gbãna kũ à wɔ́rɔgɔ vĩ lán músuu bànɔ swɛ̃̀ ni kɛ̃ńgumɛ, zaakũ Isarailanɔ dɔ̃ ń pínki
kũ n de bi zĩ̀kari manamɛ, akũsɔ̃ gɔ̃sa gbãnanɔn kú kãao. 11 Abire yãi lɛ́damma yã kũ má vĩn
dí. Ǹ Isarailanɔ kakaranyĩ ń pínki zaa Dani ari gɛna Bɛsɛba, ògɔ̃ dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, ǹ
dońnɛ arɛ zĩ̀lan. 12 Óni a le gu kũ à kun pínki, óni lɛ́tɛa lán plí dì kɔ́tɛ zĩ̀tɛa nà. Àpi kũ gbɛ̃ kũ ò
kú kãaonɔ ń pínki, ń gbɛ̃ke ni boro. 13 Tó à sù à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ ke gũmmɛ sɔ̃, Isaraila gbɛ̃ sĩnda pínki
ni bà sɛ́ à gɛ́o gwe, oni wɛ̃tɛ pì kátɛbɔnɔ gátɛ ò táo guvutɛn. Bee a gbɛ̀ kaso ke, oni e gwe doro.
14 Akũ Abusalomu kũ Isarailanɔ pì ń pínki: Usai lɛ́damma mana de Aitofɛli pɔ́la. Dikiri mɛ́ à
zɛ̀o à Aitofɛli lɛ́damma mana pìi gboro, de à le à Abusalomu ásaru kɛ yãi.

15 Akũ Usai ò sa'ori Zadɔkinɛ kũ sa'ori Abiatao à pì: Aitofɛli lɛ́ dà Abusalomua kũ Isaraila
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à pì à kɛ lán dí bà, akũ ma lɛ́ dàńma ma pì ò kɛ lán dí bà. 16 À gbɛ̃nɔ zĩ likalika ò
gɛ́ ò o Daudanɛ àsun i swabikũkiaro, à bikũ likalika, de òsun àpii kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ dúgu
zɔ̃ro yãi. 17 Yonatã kũ Aimazao kú Ɛnlogɛli, zaakũ oni fɔ̃ ò bo gupuraa Yurusalɛmuro. Akũ
nɔkpare zĩkɛri ke gɛ̀ɛ à òńnɛ ò gɛ́ baaruu pìi kpá kína Daudanɛ. 18 Akũsɔ̃ kɛfɛnna ke ń é, akũ
à gɛ̀ɛ à ò Abusalomunɛ. Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zɛ́n gɔ̃̀nɔ, ò gɛ̀ɛ gbɛ̃ke bɛa Bahurimu. Lɔ̀gɔ kú ɔnn
gwe, akũ ò gɛ̃̀n. 19 Akũ bede pì nanɔ lɔ̀gɔɔ pì nɛ́ kpàalɛ à pɔ́blewɛ fãtɛa, gbɛ̃ke a yã dɔ̃ro. 20 Kũ
Abusalomu gbɛ̃nɔ sù nɔgbɛ̃ pì bɛa ò pì: Aimaza kũ Yonatão kú mámɛɛ? À wèńma à pì: Ò bikũ̀
swa'ɔnɛa. Ò ń wɛ́tɛ, odi ń ero, akũ ò ɛ̀ra ò tà Yurusalɛmu. 21 Kũ ò tà, akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ bɔ̀tɛ
lɔ̀gɔɔ pìi gũn, ò gɛ̀ɛ ò pì kína Daudanɛ: Ǹ bikũ swaa likalika, zaakũ Aitofɛli n kpakpa kũ yã
vãniomɛ. 22 Dauda dà zɛ́n kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki, ò bikũ̀ Yodaa. Kũ gu dɔ̀, ń gbɛ̃ke dí
gɔ̃ro, ò bikũ̀ ń pínki. 23 Kũ Aitofɛli è òdi zĩ kɛ a lɛ́damma yãaro, à fùtɛ à gàarii yĩ̀ a zaakinɛ à tà
a bɛ wɛ̃tɛn. À a bɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a, akũ à a zĩda lòko à gà, akũ ò a vĩ̀ a de mirawɛɛn.

24 Dauda gɛ̀ɛ Manaimu, akũ Abusalomu bikũ̀ Yodaa kũ Isarailanɔ ń pínki. 25 Abusalomu
Amasa dìtɛ zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ. Amasa bi Sumaila buri Yɛta nɛ́mɛ. A dan Naasa
nɛ́ Abigaili ũ, Yoabu da Zeruya dakũnamɛ. 26 Isarailanɔ kũ Abusalomuo bùraa kɛ̀ Giliada
bùsun.

27 Kũ Dauda kà Manaimu, Naasa nɛ́ Sobi, Raba wɛ̃tɛ kũ à kú Amɔninɔ bùsun gbɛ̃ sù kũ
Lodɛba gbɛ̃ Amiɛli nɛ́ Makio kũ Rogɛlimu kũ à kú Giliada bùsun gbɛ̃ Bazilaio. 28 Ò sù kũ
wutɛbɔnɔ kũ tanɔ kũ oronɔ kũ éseo kũ nagão kũ wísitio kũ pɔ́blewɛ kpatanaao kũ bláo kũ dò
pɔ́nɔ 29 kũ zɔ́o kũ vĩfãaniio kũ sã nɔ̀bɔɔo kũ gàsiio, ò kpà Daudaa kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ò ble,
zaakũ ò pì: Nà kũ ímio gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ gbárannan, ò kpàsa.

18

Abusalomu ganaa

1 Dauda gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kàkara, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛditɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔnɛ kũ
gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ. 2 Akũ à a zɩ̃̀karii pìnɔ kpàatɛtɛ gɑ̃̀ aakɔ̃. À gɑ̃̀ do nà Zeruya nɛ́ Yoabunɛ a
ɔĩ, a do sɔ̃ Yoabu dakũna Abisai ɔĩ, a do sɔ̃ Gata gbɛ̃ Itai ɔĩ. Akũ kína pì a zɩ̃̀karinɔnɛ: Makũmɛ
mani doárɛ arɛ. 3 Akũ gbɛ̃nɔ pì: Ǹsun géro. Tó o sù o bàa lɛ̀, oni ó yã daro. Bee tó ó gbɛ̃ kpadonɔ
gàga, oni ó yã daro. Mɔkɔ̃n òtɛni n gwa de gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔla. N kpanawái wɛ̃tɛ gũn mɛ́ à
mana. 4 Akũ kína pìńnɛ: Lákũ à kɛ̀árɛ mana nàn mani kɛ. Kína gɛ̀ɛ à zɛ̀ bĩnilɛ sarɛ, akũ zɩ̃̀karinɔ
bɔ̀tɛ gɑ̃̀ kũ gɑ̃̀ao gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ kũ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔo. 5 Akũ kína yã dìtɛ Yoabunɛ
kũ Abisaio kũ Itaio à pì: À kɛ kɛfɛnna Abusalomunɛ busɛbusɛ ma yãi. Zɩ̃̀karinɔ yã kũ kína
dìtɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ Abusalomu yã musu mà ń pínki. 6 Zɩ̃̀karinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ lákpɛn, de ò zɩ̃̀ ká kũ
Isarailanɔ, akũ ò sì kɔ̃ tɛ́ Ɛflaimu dàkon. 7 Dauda zɩ̃̀karinɔ zɩ̃̀i blè Isarailanɔa. Gbɛ̃ kũ ò gàga zĩ
bireanɔn dasi, gbɛ̃nɔn dúbu baromɛ. 8 Zɩ̃̀i pìi dà bùsuu pìla pínki, akũ zĩ birea sɛ̃̀ntɛ gbɛ̃nɔ blè
dasi de fɛ̃nɛdala.
9 Kũ Abusalomu kpàkũ kũ Dauda gbɛ̃nɔ, à dina baragbɑ̃sɔ̃ kpɛ. Akũ baragbɑ̃sɔ̃ pìi gɛ̀ɛ gbiri
lí zɔ̃kɔ̃ gɑ̃̀nɔ gbáru, akũ a wakaa kpà lígɑ̃n gíngin, akũ a sɔ̃ pìi gɛ̃̀ zɛ́la, à gɔ̃̀ lokona lígɑ̃n gwe.
10 Kũ gbɛ̃ke a è, à gɛ̀ɛ à pì Yoabunɛ: Ma Abusalomu è lokona lígɑ̃n. 11 Akũ Yoabu pì gbɛ̃ kũ
à baaruu pìi kpàarɛnɛ: Bɔ́ɔɔ? N a è yá? Bɔ́yɑ̃in ńdi a lɛ́ n dɛ̀roo? De yã ma n gba andurufu
kuri kũ zɩ̃̀ka'asaao. 12 Akũ gbɛ̃ pìi wè Yoabua à pì: Bee tó ò andurufu wàa sɔɔro yɔ̃̀ ò kà ma
ɔn, mani fɔ̃ mà ɔ pá kína nɛ́ pìiaro, zaakũ kína yã dìtɛnnɛ kũ Abisaio kũ Itaio ó sɑ̃ mà, à pì ò
kɛ kɛfɛnna Abusalomunɛ busɛbusɛ. 13 Tó ma a dɛ̀, de ma ásaru kɛ̀ ma zĩdanɛmɛ. A ke utɛna
kínanɛro, mɔkɔ̃n sɔ̃ ĩni zɛ kũmaoro. 14 Yoabu pì: Mani n dɑ̃ doro. Akũ à sári sɔ̃ntɛ sè mɛ̀n aakɔ̃,
à gɛ̀ɛ à Abusalomu zɔ̃̀o a swɛ̃̀n gɔrɔ kũ à lokona lígɑ̃n bɛ̃nɛ. 15 Akũ Yoabu zɩ̃̀kapɔnɔsɛri gbɛ̃nɔn
kurinɔ lìkai ò a dɛ̀.
16 Akũ Yoabu kuru pɛ̀ à a zɩ̃̀karinɔ dɑ̃̀dɑ̃, akũ ò kámma bò kũ pɛtɛna Isarailanɔiio. 17 Ò
Abusalomu gɛ̀ɛ sè ò zù wɛ̀ɛ zɔ̃kɔ̃ɔ gũn lákpɛn gwe, akũ ò gbɛ̀ɛ kàkaraa, à gɔ̃̀ gbɛ̀didikɔ̃ana zɔ̃kɔ̃
ũ. Isarailanɔ sɔ̃ ò bàa lɛ̀, ń baadi tà a bɛa.
18 Gɔrɔ kũ Abusalomu kun, à gbɛ̀ɛ pɛ̀tɛ a zĩdanɛ Kína guvutɛn, zaakũ à pì á nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩro, akũ
á ye a tɔ́ garo. À a zĩda tɔ́ kpà gbɛ̀ kũ à pɛ̀tɛ pìinɛ, akũ òdigɔ̃ gwe sísi Abusalomu Dɔngupɔ ari
kũ a gbɑ̃rao.

Dauda Abusalomu ga baarumanaa

19 Zadɔki nɛ́ Aimaza pì: Ǹ tó mà bàa lɛ́ mà gɛ́ baaru kpá kínanɛ, lákũ Dikiri yã nna kpàa nà
à a bò a ibɛrɛnɔ ɔĩ. 20 Akũ Yoabu pìnɛ: Ĩni le ǹ baaru kpá gbɑ̃raro, sé gɔrɔ pɑ̃nde zĩ. Gbɑ̃ra
pɔ́ dín ĩni kpáro, kũ kína nɛ́ gà yãi. 21 Akũ Yoabu pì Etiopia burinɛ: Ǹ gɛ́ ǹ yã kũ n è o kínanɛ.
Akũ Etiopia buri pìi kùtɛ Yoabunɛ à fùtɛ kũ bàao. 22 Zadɔki nɛ́ Aimaza ɛ̀ra à pì Yoabunɛ: Bee
deramɛɛ, ǹ tó mà bàa lɛ́ màgɔ̃ tɛ́ Etiopia buri pì kpɛ. Akũ Yoabu pìnɛ: Nɛ́, bɔ́yɑ̃i ń ye ǹ gɛ́ɛ?
Baaruu pì nigɔ̃ àre vĩnnɛro. 23 Akũ Aimaza pì: Bee deramɛɛ, má ye mà gɛ́mɛ. Akũ Yoabu pìnɛ:
Ǹ gɛ́! Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à bɔ̀tɛ kũ swa sarɛ zɛ́o, à Etiopia buri pìi kɛ̃̀.
24 Dauda vutɛna wɛ̃tɛ bĩnilɛ gbà mɛ̀n planɔ dagura. Gudɑ̃kpɑ̃rii dìdi bĩnia ari gɑ̃nu pìi
musu. Kũ à wɛ́ zù, à gbɛ̃ke è à tɛ́ kũ bàao. 25 À lɛ́ zù kínai à ònɛ. Akũ kína pì: Lákũ à tɛ́ ado
nà, àtɛn su kũ baaru nnaomɛ. Kũ àtɛn su, à kà kɑ̃ni. 26 Akũ gudɑ̃kpɑ̃rii pì gbɛ̃ pɑ̃nde è dɔ,
àtɛn bàa lɛ́. À lɛ́ zù zɛ́dɑ̃kpɑ̃riii à pì: Gbɛ̃ pɑ̃nde tɛ́ a kpɛ dire kũ bàao, àtɛn su dɔ. Akũ kína
pì: Àtɛn su kũ baaru nnaomɛ dɔ se. 27 Akũ gudɑ̃kpɑ̃rii pìi pì: Ma è gbɛ̃ káaku bàasina de lán
Zadɔki nɛ́ Aimaza bàasinaa bà. Akũ kína pì: Gbɛ̃ manamɛ, baaru nnan àtɛn suo. 28 Aimaza lɛ́
zù kínai à pì: Aafia kun! Akũ à kùtɛ kínanɛ à mìi pɛ̀tɛ zĩtɛ à pì: Ò Dikiri n Luda sáabu kpá, à
gbɛ̃ kũ ò kùsɛɛ bìrimmanɔ kpàmma, ma dikiri kína. 29 Akũ kína a là à pì: Kɛfɛnna Abusalomu
kun kũ aafiaao yá? Aimaza wèa à pì: Kũ Yoabu tɛni n zɔ̀bleri zĩ kũ makũ n zɔ̀bleriio, ma mà
zuka fùtɛ manamana, ama má dɔ̃ tó bɔ́ mɛ́ à sùro. 30 Kína pì: Ǹ zɛ kpado la gĩa. Akũ à zɛ̀ gwe.
31 Kũ Etiopia buri sù, à pì: Ma dikiri kína, ma sunnɛ kũ baaru nnaomɛ. Dikiri yã nna
kpàmma gbɑ̃ra, à n bo gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ ɔĩ. 32 Akũ kína a là à pì: Kɛfɛnna Abusalomu kun
kũ aafiaao yá? Etiopia buri pìi wèa à pì: Ma dikiri kína, Luda tó n ibɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò fùtɛ
òtɛn wari dɔmmanɔ gɔ̃ lán kɛfɛnna pìi bà. 33 Swɛ̀ɛ kɛ̃̀ kínagu, à dìdi à gɛ̃̀ kpɛ́ kũ à kú gɑ̃nu pìi
musu, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe. Gɔrɔ kũ àtɛn didi gwe à pì: O'o ma nɛ́ Abusalomu! Ma nɛ́ Abusalomu!
Ma gana n gɛ̃nɛ ũ sɑ̃̀na yã! Abusalomu ma nɛ́! Ma nɛ́!

19

Yoabu kpɑ̃kɛ̃na Daudai

1 Ò pì Yoabunɛ: Kína tɛn ɔ́ɔ dɔ, àtɛn wɛ̃nda kɛ Abusalomu yã musu. 2 Zĩ birea zĩ̀karinɔ
zĩ̀blena pɔnna lì wɛ̃ndakɛna ũ, zaakũ ò mà ò pì, kína nɛ̀sɛɛ yàka a nɛ́ yã musu. 3 Zĩ birea
zĩ̀karinɔ gɛ̃̀ wɛ̃tɛn sɔrɔrɔsɔrɔrɔ lán gbɛ̃ kũ ò bàa lɛ̀ zĩ̀lan, wé'i ń kũnɔ bà. 4 Kína pɔ́ kù a ãnla,
àtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ àtɛn pi: O'o ma nɛ́ Abusalomu! Abusalomu ma nɛ́! Ma nɛ́!
5 Akũ Yoabu gɛ̀ɛ à kína lè kpɛ́n à pì: N wé'i dà n gbɛ̃nɔa gbãra. Ò n bo gbãra kũ n
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ n nɔnɔ kũ n nɔ yìgisaridenɔ. 6 N zãngurinɔn ń yeńyĩ, akũ ń zã n
yenyĩdenɔgu. N mɔ̀wɛrɛ gbãra, ókɔ̃nɔ n zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ó gbɛ̃nɔ ódi kánnɛ pɔ́ke ũro. Ma
dɔ̃̀ sà, tó Abusalomu kun gbãra, akũ ókɔ̃nɔ o gaga ó pínki, abirekũ mɛ́ ani kɛnnɛ nna. 7 Ǹ futɛ
ǹ bo sà. Ǹ gɛ́ ǹ n gbɛ̃nɔ nɛ̀sɛ kpátɛńnɛ. Ma sìnnɛ kũ Dikirio, tó ńdi gɛ́ro, ń gbɛ̃ke ni i kũnwo
la gwãanialaro. Abirekũ ni kɛnnɛ vãni de yã vãni kũ à n le zaa n kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari suna
gbãrala. 8 Akũ kína fùtɛ à gɛ̀ɛ à vùtɛ bĩnilɛa. Kũ ò ò gbɛ̃nɔnɛ kína vutɛna gãnun, akũ ò sù ò zɛ̀
a arɛ ń pínki.

Dauda gbɛsɛnaa

Isarailanɔ bàa lɛ̀, baadi tà a bɛa. 9 Isaraila burinɔ tɛ́ pínki gbɛ̃nɔ tɛn lɛ́kpakɔ̃ana kɛ ò pì: Kína
ó sí ó ibɛrɛnɔa à ó bó Filisitininɔ ɔĩ, akũ à bàa lɛ̀ à bò ó bùsun Abusalomu yãi. 10 O Abusalomu
kà kpatan, akũ à gà zĩ̀lan. Bɔ́n átɛn dã kũ kína gbɛsɛnaaoo?
11 Kína Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ sa'ori Zadɔkia kũ sa'ori Abiatao à pì: Yã kũ Isarailanɔ tɛn o pínki
gɛ̃̀ ma sãn zaa ma kúkia la. À yã díkĩna gbɛka Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa à pi: Bɔ́yãi a gɔ̃ kpɛ kũ
ma gbɛsɛnaaoo? 12 Ma gbɛ̃nɔ, pɔ́ dokɔ̃nɔnɔn ó ũ, ó aru dokɔ̃nɔmɛ. À kɛ̀ dera a gìi kɛ̀ kũ ma
gbɛsɛnaaoo? 13 Ǹ o Amasanɛ pɔ́ dokɔ̃nɔnɔn ó ũ, ó aru dokɔ̃nɔmɛ. Tó mádi tó à gɔ̃̀ ma zĩ̀karinɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ zaa gbãraro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 14 A yã Yudanɔ swɛ̃̀ɛ blè, ń lɛ́
kɛ̀ dokɔ̃nɔ, akũ ò lɛ́gbãzã kɛ̀nɛ ò pì: Ǹ su kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki.
15 Kína tɛn su, à kà Yodai, akũ Yudanɔ gɛ̀ɛ daalɛ zaa Giligala, de ò bikũ kãao swa pìia. 16 Gera
nɛ́ Simɛi, Biliaminu buri kũ à kú Bahurimu wã̀ à gɛ́ da kína Daudalɛ kũ Yudanɔ. 17 Biliaminu
burinɔn kú kãao gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro. Solu bɛgwari Ziba gɛ̀ɛ dɔ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn gɛ̃ronɔ kũ
a zĩkɛri gbɛ̃nɔn baronɔ. Ò wã̀ ò kà Yoda lɛ́a kína ã, 18 de ò le ò bikũ kũ kínabɛdenɔ, ò yã kũ ani
kɛ kínanɛ nna kɛ yãi. Akũ Gera nɛ́ Simɛi wùtɛ kína arɛ ari àgɔ̃ gɛ́ bikũ Yodaa. 19 À pìnɛ: Ma
dikiri, ǹsun ma taari yã daro. Yã vãni kũ makũ n zɔ̀bleri ma kɛ̀nnɛ gɔrɔ kũ n bo Yurusalɛmu
sún dɔnguro. Ma dikiri kína, ǹsungɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ɛ gũnlo. 20 Makũ n zɔ̀bleri, má dɔ̃ kũ ma
durunna kɛ̀. Yusufu burinɔ tɛ́ ń pínki, makũmɛ ma dońnɛ arɛ ma su danlɛ gbãra ma dikiri
kína. 21 Akũ Zeruya nɛ́ Abisai pì: Simɛi kína kũ Dikiri kàa kàmɛ. Adi ká ò a dɛroo? 22 Akũ
Dauda pì: Zeruya nɛ́nɔ, bɔ́n ó vĩ kɔ̃oo? Á ye à zɛ́ zɔ̃mɛnɛ gbãran yá? Óni gbɛ̃ke dɛ Isarailanɔ
bùsun gbãraro, zaakũ má dɔ̃ gbãra kũ makũmɛ Isarailanɔ kína ũ. 23 Akũ kína pì Simɛinɛ: Ĩni
garo. Akũ kína la dànɛ.
24 Solu daikore Mɛfibosɛ gɛ̀ɛ da kínalɛ. Zaa gɔrɔ kũ kína bò wɛ̃tɛn ari gɔrɔ kũ à sù aafia,
Mɛfibosɛ dí a gbá pípiro, adi a yĩkã zɔ̃zɔ̃ro, adi a pɔ́nɔ pípiro. 25 Kũ à bò Yurusalɛmu à sù à dà
kínalɛ nà, akũ kína a là à pì: Mɛfibosɛ, À kɛ̀ dera ńdi gɛ́ kũmaoroo? 26 À wèa à pì: Ma dikiri
kína, ma zĩkɛri mɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀mɛnɛ. Ma ònɛ à gàari yĩmɛnɛ ma zaakinɛ mà dia mà gɛ́ kũnwo,
zaakũ ɛrɛɛn ma ũ. 27 Ma dikiri kína, akũ à gɛ̀ɛ à makũ n zɔ̀blerii yàka n kĩnaa. Ma dikiri kína
ń de lán Luda malaika bàmɛ. Ǹ kɛ lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà. 28 Ma dikiri kína, à de yã n ma de
bedenɔ dɛ̀dɛ ń pínki, akũ n makũ n zɔ̀bleri baka kàkara kũ n gbɛ̃ kũ òdi pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ. Má zɛ́
vĩ mà kútɛ ke kɛnnɛ doro. 29 Akũ kína pìnɛ: Yã kpaten ĩni o dɔɔ? Ma dìtɛ mɔkɔ̃n kũ Zibao, à
zĩtɛ kpaatɛkɔ̃nɛmɛ. 30 Akũ Mɛfibosɛ pì kínanɛ: Ma dikiri kína, lákũ n su bɛ aafia nà, ǹ tó à sɛ́
pínki.
31 Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai bò Rogɛlimu à gɛ̀ɛ zɛ kínanɛ ari Yoda bara dire. 32 Bazilai zĩ kũ̀
manamana à kà wɛ̃̀ basiikɔ̃. À kína yàrii kɛ̀ gɔrɔ kũ à kú Manaimu, zaakũ aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃ɔmɛ.
33 Akũ kína pìnɛ: Ǹ bikũ kũmao, mani n gwa ma bɛa zaa Yurusalɛmu. 34 Bazilai wèa à pì: Wɛ̃̀
ũgba mɛ́ à gɔ̃̀mɛnɛ andunia gũn kũ mà tá kũnwo Yurusalɛmuu? 35 Ma ka wɛ̃̀ basiikɔ̃ kɔ̀. Má
pɔ́ mana kũ a vãnio dɔ̃kɔ̃nɛ dɔ yá? Makũ n zɔ̀bleri mani fɔ̃ mà pɔ́ kũ ma blè ke í kũ ma mì nna
ma dɔ yá? Mani gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ lɛ̀sirinɔ kòto ma dɔ yá? Ma dikiri kína, ǹ tó mà aso lagonnɛ.
36 Makũ n zɔ̀bleri óni Yoda bikũ lɛɛlɛ, mà zɛnnɛ kãnikãni gwe. À kɛ̀ dera ń ye ǹ fĩna bomɛnɛ
lɛɛ? 37 Makũ n zɔ̀bleri, ǹ tó mà ɛra mà tá ma bɛ wɛ̃tɛn, de màsun ga ma de kũ ma da mirao
zã̀ro yãi. Ǹ ma nɛ́ n zɔ̀bleri Kimamu gwa la. Ma dikiri kína, ǹ tó à bikũ kũnwo. Ǹ kɛnɛ lákũ
à kɛ̀nnɛ mana nà. 38 Akũ kína pì: Kimamu ni bikũ kũmao. Mani yã kũ à kɛ̀nnɛ mana kɛnɛ,
yã kũ n gbɛ̀kama sɔ̃ pínki mani kɛnnɛ. 39 Gbɛ̃ sĩnda pínki bikũ̀ Yodaa, akũ kína bikũ̀. Kína lɛ́ pɛ̀
Bazilaia à sa mana ònɛ, akũ Bazilai ɛ̀ra à tà bɛ.
40 Kũ kína bikũ̀ à gɛ̀ɛ Giligala, Kimamu bikũ̀ kãao.

Yuda zi̋karinɔ ń pínki kũ Isaraila zi̋kari kpadonɔ kína bikũ̀. 41 Akũ Isaraila buri pínki sù
ò kína lè ò pìnɛ: Bɔ́yãi ó gbɛ̃ Yudanɔ bikũ̀ kãáo kpãni, mɔkɔ̃n kũ n bedenɔ kũ n gbɛ̃nɔ pínkii?
42 Akũ Yudanɔ wèḿma ò pì: Kũ kína de ó danɛ ũ yãimɛ. Bɔ́yãi yã bire kɛ̀árɛ ĩnii? Ódi kína zàna
blero, ódi a pɔ́ke sí ó pɔ́ ũro. 43 Akũ Isarailanɔ pì Yudanɔnɛ: Zaakũ ó buri lɛu kurimɛ, ó ɔ kú
kũ kína Daudao de á pɔ́la. Bɔ́yãi a ó dítɛ futaa? Ókɔ̃nɔmɛ o kína gbɛsɛna yã ò káakuroo? Ama
Yudanɔ wena pãsĩ de Isarailanɔ pɔ́la.

20

Sɛba bona Dauda kpɛ

1 Gaavude ke mɛ́ à kú gwe, a tɔ́n Sɛba, Bikiri nɛ́, Biliaminu burimɛ. Akũ à kuru pɛ̀ à pì:
Ó baka kú kũ Daudaoro,
ó bàka kú kũ Yɛsɛ nɛ́oro,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, á baadi tá a bɛa.
2 Akũ Isarailanɔ kɛ̃̀ Daudaa ń pínki ò gɛ̀ɛ ò nà Bikiri nɛ́ Sɛbaa, ama Yudanɔ zɛ̀ kũ ń kínao
bona zaa Yodai ari Yurusalɛmu. 3 Kũ Dauda sù a bɛa Yurusalɛmu, à a nɔ yìgisaride gbɛ̃nɔn
kuri kũ à tò òtɛn bɛ gwanɔ sɛ̀ à ń ká bɛ ken ògɔ̃ ń dãkpã. Dauda ń gwá, ama adi wútɛ kũńwo
doro. Ò ń káka kpɛ́n gyaanɔnɔ ũmɛ ari ò gɛ̀ɛ ò gàgao.
4 Akũ kína pì Amasanɛ: Ǹ Yuda zi̋karinɔ sísi ò kakaramai gɔrɔ aakɔ̃ dagura. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃
kú lamɛ. 5 Amasa gɛ̀ɛ à Yudanɔ sìsi, ama à gìi kɛ̀ de gɔrɔ kũ kína dìtɛnɛla. 6 Akũ Dauda pì
Abisainɛ: Bikiri nɛ́ Sɛba ni wari dɔwá tera de wari kũ Abusalomu dɔ̀wála. Ǹ ma gbɛ̃nɔ sɛ́tɛ à
pɛ́tɛi, de àsun sí wɛ̃tɛ bĩniden à piti ó ɔĩro yãi. 7 Akũ Yoabu gbɛ̃nɔ kũ kína dãkpãrinɔ kũ zi̋karinɔ
ń pínki ò bɔ̀tɛ Yurusalɛmu ò pɛ̀tɛ Bikiri nɛ́ Sɛbai.
8 Gɔrɔ kũ ò kú gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ kũ à kú Gibiɔ̃ sarɛ, akũ Amasa sù dańlɛ. Yoabu zi̋ka'uta dana,
a fɛ̃nɛ dɔna a pi. Kũ à nà Amasai, à fɛ̃nɛ pìi wòto a plɛn 9 à pìnɛ: Ma gbɛ̃, ń aafia yá? Akũ à
Amasa kũ̀ a lɛ́kãsãa kũ a ɔ plao lákũ à ye à lɛ́ pɛ́aa bà. 10 Amasa dí fɛ̃nɛ kũ à kú Yoabu ɔn tàasi
káro, akũ Yoabu a zɔ̃̀o a gbɛrɛn, a nukãninɔ bɔ̀tɛ à kàtɛ zĩtɛ. Yoabu dí ɛra à a plade zɔ̃̀ doro,
zaakũ à gà kɔ̀. Akũ Yoabu kũ a dakũna Abisaio pɛ̀tɛ Bikiri nɛ́ Sɛbai.
11 Yoabu ìbanɔ do gɔ̃̀ zɛna Amasala à pì: Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ Yoabuo kũ Daudao, à do Yoabui.
12 Aru dana Amasa gɛ̀la zɛ́dan, akũ zi̋kari kũ òtɛn sunɔ zɛ̀ òtɛn gwa ń pínki. Kũ Yoabu ìbaa pìi
è gbɛ̃ kũ òtɛn su gwenɔ ń pínki ò zɛ̀ òtɛn gwa, akũ à Amasa gɛ̀ɛ gàtɛ à gòo zɛ́n à dìtɛ sɛ̃̀n, akũ à
uta kùala. 13 Kũ à gàtɛ à gòo zɛ́n lɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki bò à tɛ̀ Yoabui, akũ ò Bikiri nɛ́ Sɛba gbɛ̀sɛ.
14 Sɛba lìka Isaraila burinɔ bùsuui pínki ari Abɛli Bɛtɛmaka, akũ Bɛri burinɔ sù ò kàkara ò
tɛ̀i gwe. 15 Yoabunɔ sù ò lìkai zaa Abɛli Bɛtɛmaka. Ò bùsuu kàtɛkatɛ wɛ̃tɛ bĩni sarɛ, akũ òtɛn
wɛtɛ ò bĩni pìi gboro. 16 Akũ nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke lɛ́ zù zaa wɛ̃tɛ gũn à pì: À sã kpá! À sã kpá! Ǹ
o Yoabunɛ à su la, mà yã onɛ. 17 Kũ Yoabu nà nɔgbɛ̃ pìii, akũ à a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yoabu ũ
yá? À wèa à pì: Makũmɛ! Akũ à pìnɛ: Ǹ sã kpá makũ n zɔ̀bleri yãi. À pì: Ma sã kpà. 18 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi pì: Òdi pi yã, ǹ yã gbɛka Abɛlidenɔa, yã le à mì dɛ. 19 Ó kun yãkete sari Isaraila gbɛ̃
náanidenɔ ũ, akũ ntɛn wɛtɛ ǹ Isaraila wɛ̃tɛ tɔ́de dí kakatɛ yá? Bɔ́yãi ń ye ǹ Dikiri wɛ̃tɛ dɛɛ?
20 Yoabu wèa à pì: Gyam! Oi! Má ye mà á dɛdɛro. Má ye mà á wɛ̃tɛ kakatɛro. 21 Lɛnlo! Gbɛ̃
kũ òdi pinɛ Bikiri nɛ́ Sɛba, Ɛflaimu burinɔ bùsu sĩ̀sĩde gbɛ̃ mɛ́ à fùtɛ kína Daudai. À gbɛ̃ mɛ̀n do
pì kpáma, mani go á wɛ̃tɛla. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ǹ ma! Oni a mì zunnɛ zaa bĩni musu.
22 Nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à a gbɛ̃nɔ lè kũ a ɔ̃ndɔ̃kɛo, akũ ò Bikiri nɛ́ Sɛba mìi zɔ̃̀ ò zù Yoabunɛ. Yoabu
kuru pɛ̀, akũ ò fã̀kɔ̃a, ò wɛ̃tɛ pìi tò gwe. Baadi tà a bɛa, akũ Yoabu pìi tà kína kĩnaa Yurusalɛmu.

Dauda ìbanɔ

23 Yoabumɛ Isaraila zi̋karinɔ pínki gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Yoyada nɛ́ Bɛnayamɛ dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.
24 Adoniramumɛ zɔ̀nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatamɛ baarukpari ũ. 25 Sevamɛ takadakɛ̃ri
ũ. Zadɔki kũ Abiataoomɛ sa'orikinɔ ũ. 26 Yairi gbɛ̃ Iramɛ Dauda kpàasi ũ.

21

Fĩnabona Gibiɔ̃denɔnɛ

1 Nà kun Dauda gɔrɔa, à gìi kɛ̀ ari wɛ̃̀ aakɔ̃. Dauda Dikiri arɛ wɛ̀tɛ, akũ Dikiri pì: Solu
yãimɛ. Gbɛ̃dɛyã wì a bɛ musu, kũ à Gibiɔ̃denɔ dɛ̀dɛ yãi. 2 Akũ kína Gibiɔ̃denɔ sìsi à yã òńnɛ.
Gibiɔ̃denɔn de Isarailanɔ ũro, Amɔri buri kũ ò gɔ̃̀nɔmɛ. Isarailanɔ la dàńnɛ yã ò pì oni ń
dɛdɛro, akũ Solu wɛ̀tɛ à ń lakiti kɛ a aniakɛnaa Isarailanɔnɛ kũ Yudanɔ yãi. 3 Akũ Dauda
Gibiɔ̃denɔ là à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? Deran mani kútɛ kɛárɛ, de à le à Dikiri gbɛ̃nɔ sáabu
kpáa? 4 Ò wèa ò pì: Ó zɛ́ vĩ ò andurufu ke wura gbɛka Solua ke a bedeanɔro, akũsɔ̃ ó zɛ́ vĩ ò
Isaraila gbɛ̃ke dɛro. Akũ Dauda ń lá à pì: Átɛn pi deramɛɛ? Bɔ́n mani kɛárɛɛ? 5 Ò wèa ò pì:

Gbẽ kũ à ó dɛdɛ à lɛ́ kpàkũsũwái à ó láka de à le à ó buri bo Isarailanɔ gũn yãi, 6 tó ò a buri
gɔ̃gbẽ mɛ̀n supplanɔ kpáwá, óni ń loko lía Dikiri arɛ Gibɛa, kína Solu kũ Dikiri kàa pì bɛ wɛ̃tɛn.
Akũ kína pì: Mani ń kpááwamɛ. 7 Kína dí Yonatã nɛ́ Mɛfibosɛ, Solu daikore kpáḿmaro, lɛ́ kũ
ò kɛ̀ Dikiria lɛɛlɛ kũ Yonatão yãi. 8 À nɛ́gɔ̃gbẽ gbɛ̃nɔn pla kũ Aya nɛ́nɔgbẽ Rizipa ì kũ Soluoo
sɛ̀. Ń tɔ́n dí: Amɔni kũ Mɛfibosɛo. À nɛ́gɔ̃gbẽ gbɛ̃nɔn sɔɔro kũ Solu nɛ́nɔgbẽ Mɛraba ì kũ Mɛɔla
gbẽ Bazilai nɛ́ Adiɛlionɔ sɛ̀ dɔ. 9 À ń ná Gibiɔ̃denɔnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń loko lía sɪ̀sĩi musu Dikiri arɛ.
Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ gà lɛɛlɛmɛ, ò ń dɛdɛ pɔ́ dúfu kɛkɛgɔrɔa.

10 Aya nɛ́ Rizipa uta kasanɔ sɛ̀ à kpàtɛ a zĩdanɛ gbɛ̀ɛa gwe. Zaa pɔ́ dúfu kɛkɛgɔrɔa ari legũ
gɛ̀ɛ à gɛ̀ɛ pìnɔ gbɛ̃̀, àdigɔ̃ gí bãnɔnɛ ò diḿma fãnantɛ̃, àdigɔ̃ gí sɛ̃̀ntɛ nɔ̀bɔnɔnɛ ò nańyĩ gwãani.
11 Ò yã kũ Solu nɔ yìgisaride pìi kɛ̀ɛ ò Daudanɛ, 12 akũ à gɛ̀ɛ à Solu kũ a nɛ́ Yonatão wánɔ sɛ̀tɛ
Yabɛsi Giliadadenɔ kia. À sù à lè ò ń gɛ̀nɔ sɛ̀tɛ kpãni Bɛtɛsã gãnulɛa, gu kũ Filisitininɔ ń loko
bĩnia Solu dɛna Giliboa gbɛra. 13 Dauda tò ò ń gɛ̀wa pìnɔ sɛ̀tɛ ò tào, ò kàkara kũ gbẽ kũ ò ń loko
pìnɔ gɛ̀wanɔ, 14 akũ ò vɪ̀ Solu de Kisi miran Zɛla, Biliaminu burinɔ bùsun. Ò yã kũ kína dìtɛ
kɛ̀ pínki, akũ Luda adua kũ ò kɛ̀ Isarailanɔ bùsu yã musu sì kũńwo.

Gbẽ gbȁnagbãnanɔ dɛdɛnaa

15 Filisitininɔ ɛ̀ra ò zɪ̀i kà kũ Isarailanɔ dɔ. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ gɛ̀ɛ ò zɪ̀i kà kũńwo. Kũ Dauda
gbãna làka, 16 akũ gbẽ gbȁnanɔ buri Isibi Bɛnɔbu pì áni Dauda dɛmɛ. A mɔ̀gotɛ̃ sári tìkisi de
kiloo aakɔ̃la, à fɛ̃nɛda dufu lokona. 17 Akũ Zeruya nɛ́ Abisai kpài à Filisitini pìi dɛ̀. Akũ Dauda
gbɛ̃nɔ la dànɛ ò pì: Ĩni gɛ́ kũoo zɪ̀lan doro, de ó Isarailanɔ fitila sún garo yãi.

18 Abire gbɛra òtɛn zɪ̀ ká kũ Filisitininɔ Gobu, akũ Usa gbẽ Sibekai gbẽ gbȁna buri kũ òdi
pinɛ Safa dɛ̀. 19 Zɪ̀i ɛ̀ra à fùtɛ kũ Filisitininɔ Gobu dɔ, akũ Bɛtilihamu gbẽ Yairi nɛ́ Ɛlana Gata
gbẽ Gɔlaya dakũna Lami dɛ̀. Lami sári pá de lán bizatãri gòdo lí bàmɛ. 20 Kũ òtɛn zɪ̀ ká kũńwo
Gata dɔ, gbẽ tìkisi ke kú gwe, a ɔnɛnɔ kũ a gbánɛnɔ mɛ̀n suddodomɛ, à kɛ̀ pínki baraasɔɔro
donsari. Gbẽ gbȁnanɔ burimɛ dɔ. 21 À kùsɛɛ bìri Isarailanɔa, akũ Dauda vɪ̀ni Simɛa nɛ́ Yonatã
a dɛ̀. 22 Gbɛ̃nɔn siikɔ̃ pìnɔ bi Gata gbẽ gbȁnanɔ burinɔmɛ. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ mɛ́ ò ń dɛdɛ.

22

Dauda Dikiri sáabukpana a zɪ̀blena yã musu
(Zab 18)

1 Kũ Dikiri kína Dauda bò Solu kũ a ibɛrɛ kparanɔ ɔĩ, à lɛ̀ɛ dà kũ Dikiri tɔ́o 2 à pì:
Dikirimɛ ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnao ũ,
ma surabariimɛ.
3 Ma Ludamɛ ma gbɛ̀si ũ, madì nai.
Àkũmɛ ma sɛ̃gbako ũ
ma surabari gbãna kũ ma guleio,
ma utɛki kũ ma bokio,
àdi ma sí gbẽ pãsĩnɔa.
4 Dikiri kà ò a sáabu kpá.
Madì a sísi, àdi ma bo ma ibɛrɛnɔ ɔĩ.

5 Gó'itɛ vlɛ̃̀ kũmao,
ísɔ̃ kũ àdi ń kakatɛ tɛni ma ble.
6 Mira bànɔ lìkamai,
ga tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma arɛ.
7 Kũ má kú wari gũn lɛ, ma Dikiri sìsi,
ma wiki lɛ̀ ma Ludaa,
akũ à ma kòtoo mà zaa a bɛa,
ma wiki kà a kĩnaa, à gɛ̃̀ a sãn.

8 Zĩtɛ lùkaluka à yɪ̀gãyĩgã,
kpinɔ dègedege ari ń zĩnin.
Ò lùkaluka kũ a pɔ fɛ̃̀ yãi.
9 Túsukpɛ bò a yĩn,
tɛ́ kũ àdi ń kpata bò a lɛ́n,
a yɔ̃̀nɔ tɛn tɛ́ kɛ a arɛ.
10 À musu wɛ̃̀ à kìpa,
legũ sìsi a gbá gbáru.
11 Àtɛn vura dina kɛrubu kpɛ,

àtɛn yàa kɛ ĩala.
12 À gusira dà a zĩdala,
ludambɛ sira kũ̀ a kúkila.
13 Zaa a gakuri tɛ́kɛnaa gũn
legũ tɛn pí pãsĩpãsĩ.
14 Dikiri pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ legũpũtãna ũ.
15 À kàa fã̀ ma ibɛrɛnɔa à ń fãkɔ̃a,
à tò legũ pìḿma à pɛ̀ḿma.
16 Kũ Dikiri pàtaḿma,
kũ à pɔ́ bò a yĩn,
ísira zĩtɛ bò gupuraa,
andunia zĩni gɔ̃̀ katɛna pótompo.

17 À ɔ bò zaa musu à ma kũ,
à ma bo swada gũn.
18 À ma si ma ibɛrɛ gbãna ɔĩ
kũ ma zãnguri kũ ń gbãna demalanɔ.
19 Ò lɛ̀tɛma ma sunyĩkɛgɔrɔa,
ama Dikiri zɛ̀ kũmao.
20 À ma bo à ma gba mɛ̀poroki,
à ma sura bà kũ à yemai yãi.

21 Dikiri yã kɛ̀mɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,
à fĩna bòmɛnɛ ma gbãsĩsarikɛ lɛ́n.
22 Zaakũ má Luda yãditɛnanɔ kũna,
mádi yã vãni kɛ ma a Luda tònlo.
23 A dokayãnɔ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ pínki,
mádi kpɛ li yã kũ à dìtɛnɔnɛro.
24 Má kunna taari vĩ Dikirinɛro,
má a zĩda kũna durunna sari.
25 Dikiri fĩna bòmɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,
zaakũ à è má kun gbãsĩ sari.

26 Náanidemɛ n ũ náanidenɔnɛ,
taarisaridemɛ n ũ taarisaridenɔnɛ.
27 Ń swáswa gbɛ̃ swáswanɔnɛ,
ama ndì ibɛrɛ kpá kũ gbɛ̃ dɔ̀rɔsaridenɔo.
28 Ndì zĩdabusarinɔ sura ba,
ndì zĩdabirinɔ lago.
29 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma fitila ũ,
Dikiri, ndì ma gusira litɛ gupura ũ.
30 Kũ n gbãnao mani fɔ̃ mà kusi karaaa,
ma Luda gãi mani fɔ̃ mà vĩ gbĩ̀la.

31 Luda díkĩna sɔ̃ a yãkɛna papana,
Dikiri yã mamberu vĩro, à swáswa,
à de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ ò nàinɔnɛ.
32 Dikiri baasiro, dín Luda ũu?
Ó Luda baasiro, dín gbɛ̀si ũu?
33 Luda mɛ́ àdi ma gba gbãna,
àkũ àdi zɛ́ poromɛnɛ súsu.
34 Àdi tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
àdi tó màgɔ̃ táa o guleinɔ musu.
35 Àdi zĩ̀kanaa dadamɛnɛ,
ari ma gã̀sã ni fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
36 Ndì n zĩ̀blena sɛ̃gbako kpáma,
ndì natɛ ǹ ma tɔ́ bo.
37 Ndì ma zɛ́ yàasa kũmɛnɛ,
de ma gbá sún sataro.

38 Ma pɛtɛ ma ibɛrɛnɔi ma ń dúgu zɔ̃̀,
mádi ɛra mà suro, sé ma gɛ ma ń dɛdɛ.
39 Ma ń wiwi dúgudugu, odi fɔ̃ ò fùtɛ doro,
ò lɛ̀tɛ ò gɔ̃̀ katɛna ma gbá gɛ̃i.
40 N ma gba gbãna ma zɛ̃̀i kào,
n tò ma ibɛrɛnɔ mìi nàtɛmɛnɛ.
41 N tò ma zãngurinɔ kpɛ lì,
akũ ma a ibɛrɛ pìnɔ kàkatɛ.
42 Ò wiki lɛ̀, gbɛ̃ke dí ń sura baro,
ò lɛ́ zù Dikirii, adi weḿmaro.
43 Ma ń kɛ́ nɛ́kunɛku lán bùsutiti bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ gũn bɔkɔtɔ bà.

44 N ma bo ma gbɛ̃ kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ,
n ma kɛ burinɔ mìde ũ.
Buri kũ má ń dɔ̃ronɔ dì zɔ̀ blemɛnɛ,
45 buri zɛ̃̀tɔnɔ dì kã natɛmɛnɛ.
Tó ò ma yã mà, òdi mì natɛmɛnɛ.
46 Ń kã dì ga,
òdi bo ń kúki gbãnanɔn kũ lukanaao.

47 Dikiri kun! Arubarikademɛ ma gbɛ̀si ũ!
Ò Luda ma gbɛ̀si ma surabari tɔ́ bo!
48 Luda mɛ́ àdi mɔra káḿmamɛnɛ,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ,
49 àdi tó mà piti ma ibɛrɛnɔa.
N ma gba gbãna de ma zãngurinɔla,
n ma bo gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ.
50 Abire yãi mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá, Dikiri.
51 Dikiri dì zɛ̃̀ zɔ̃kɔ̃ ble kína kũ á sɛ̀ɛnɛ,
àdi gbɛ̃kɛ kɛ kína kũ á kàanɛ,
makũ Dauda kũ ma burinɔ
ari gɔrɔ sĩnda pínki.

23

Yã kpɛde kũ Dauda òo

1 Yã kpɛde kũ Dauda òon dí.
Yɛsɛ nɛ́ Dauda yãn dí,
gbɛ̃ kũ Luda a gbà gbãna yã'onaamɛ.
Yakubu Luda a kà kína ũ,
àkũmɛ Isarailanɔ lɛ̀dari mana ũ.
2 Dikiri Nini yã dàmɛnɛ,
a yã da ma lɛ́n.
3 Isarailanɔ Luda yã ò,
Isarailanɔ Gbɛ̀si pìmɛnɛ:
Tó gbɛ̃ kí blè gbɛ̃nɔa a zɛ́a,
tó à kí blè vĩnakɛna Ludanɛ gũn,
4 àdigɔ̃ de lán ifãntɛ̃ bɔtɛna gupura bàmɛ,
lán gudɔna gukɛ̃kɔ̃anaa bà,
lán legũ kũ àdi tó sɛ̃̀ butɛ bà.
5 Ma bedenɔn nna kũ Ludaoroo?
A bàka nigɔ̃ kú kũmao ari gɔrɔ sĩnda pínki.
À a yã gɔ̃̀gɔ̃ pínki, à sika vĩro.
Ani bo kũ ma surabanaaoroo?
Ani pɔ́ kũ má a ni vĩ kpáma pínkiroo?
6 Gbɛ̃ pãnɔn de lán lɛ̀ɛ bàmɛ,
òdi zɔ̃ ò zukũnamɛ, òdi kũ kyáuro.
7 Gbɛ̃ kũ à ye à ɔ kɛa,
séto àgɔ̃ gɔ̃kɛbɔ ke gò kũna,
àdi tɛ́ naa gu kũ à kún.

Dauda gɔ̃sa gbãnanɔ

8 Dauda gɔ̃sa gbãnanɔ tɔ́n dí. Takemɔ gbɛ̃ Yasɔbeamumɛ zɪ̃̀kari tɔ́de gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ ũ. Àkũ mɛ́ à sári sɛ̀ gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃nɔi à ń zɔ̃zɔ̃o ń pínki gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ. 9 Gbɛ̃ bire gbɛra
Dodai nɛ́ Ɛlɛaza, Ahoa gbɛ̃ kú zɪ̃̀kari gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ tɛ́ dɔ. À kú kũ Daudao gɔrɔ kũ Isarailanɔ
kàkara ò zɪ̃̀i kà kũ Filisitininɔ zaa Pasadamimu. Isarailanɔ bòru kpɛ kpa, 10 àkũ mɛ́ à fùtɛ à
Filisitininɔ dɛ̀dɛ ari a ɔ wɑ̃̀ à gɔ̃̀ fɛ̃nɛda pá kũna. Dikiri tò à zɪ̃̀i blè manamana zĩ birea. Zɪ̃̀kari
kparanɔ ɛ̀ra ò sù ò a lè, ama pɔ́nɔ porona gɛ̀nɔa yãimɛ. 11 Gbɛ̃ dí gbɛra Age nɛ́ Sama gusĩsĩde
gbɛ̃ kun. Kũ Filisitininɔ gɑ̃̀a kàkara gu kũ blá bú kún, Isarailanɔ bàa lɛ̀ńnɛ, 12 àkũ mɛ́ à zɛ̀ à gì
bú pì dagura. À bú pìi sìḿma à Filisitininɔ dɛ̀dɛ. Dikiri tò à zɪ̃̀i blè manamana.

13 Pɔ́kɛ̃gɔrɔ wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurinɔ tɛ́, gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ bò ò gɛ̀ɛ Dauda kĩnaa zaa
Adulamu gbɛ̀wɛɛn. Filisitininɔ gɑ̃̀a bùra katɛna Rɛfaimu guvutɛn. 14 Gɔrɔ birea Dauda kú
sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu, Filisitini gudãkpãrinɔ sɔ̃ ò kú Bɛtilihamu. 15 Dauda tɛni a bɛ í ni dɛ à pì: Dí mɛ́ ani
gɛ́ à Bɛtilihamu bĩnilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ́mɛnɛɛ? 16 Wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ mɛ́ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ Filisitininɔ
bùran, ò Bɛtilihamu bĩnilɛ lɔ̀gɔ'i tò ò sùo Daudanɛ. Akũ adi we à mìro, à kɔ̀tɛ Dikiri arɛ sa'o'i ũ.
17 À pì: Haba Dikiri, mani fɔ̃ mà í díkũ miro. Gbɛ̃ kũ ò gì ń wɛ̃̀ndiiinɔ arumɛ. Adi we à mìro.
Wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ yãkɛnaan gwe.

18 Zeruya nɛ́ Abisai, Yoabu dakũna mɛ́ à wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ mɛ́
à sári sɛ̀ gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basɔɔronɔi à ń dɛdɛ, akũ à tɔ́ bò gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ tɛ́. 19 À
tɔ́ bò de wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔla, akũ à gɔ̃̀ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, ama à kú wɔ́rɔgɔde tɔ́de gbɛ̃nɔn
aakɔ̃ pìnɔ tɛ́ro. 20 Yoyada nɛ́ Bɛnaya, Kabazɛli gbɛ̃mɛ zɪ̃̀kari wɔ́rɔgɔde ũ. A yãkɛnanɔn dasi. À
Mɔabu zɪ̃̀kari tɔ́denɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn pla. À gɛ̃̀ wɛ̀ɛɛ gũn gɔrɔ kũ legũgbɛɛ kɔ̀tɛ, à músuu dɛ̀. 21 À
Misila gɔ̃sa gbãna kũ à sári kũnaa dɛ̀. À nài kũ gòoo à a sári sìa à a dɛ̀o. 22 Yoyada nɛ́ Bɛnaya
mɛ́ à yã pìnɔ kɛ̀, akũ à tɔ́ bò wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ tɛ́. 23 À tɔ́ bò de wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn
baraakurii pìnɔla, ama à kú wɔ́rɔgɔ tɔ́de gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ tɛ́ro. Akũ Dauda a dìtɛ a dãkpãrinɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

24 Gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ tɔ́n dí:
Yoabu dakũna Asahɛli,
Dodo nɛ́ Ɛlana Bɛtilihamu gbɛ̃,
25 Arodi gbɛ̃nɔ Sama kũ Ɛlikao,
26 Paliti gbɛ̃ Ɛlɛzi,
Tɛkoa gbɛ̃ Ikɛsi nɛ́ Ira,
27 Anato gbɛ̃ Abiɛza,
Usa gbɛ̃ Mɛbunai,
28 Ahoa gbɛ̃ Salamɔ,
Nɛtofa gbɛ̃ Marai,
29 Nɛtofa gbɛ̃ Baana nɛ́ Ɛlɛbu,
Gibɛa kũ à kú Biliaminu bùsun gbɛ̃ Ribai nɛ́ Itai,
30 Piratɔ̃ gbɛ̃ Bɛnaya,
Gaasi guvutɛ gbɛ̃ Idai,
31 Araba gbɛ̃ Abialabɔ̃,
Bahurimu gbɛ̃ Azamavɛ,
32 Salaboni gbɛ̃ Ɛliabu,
Yasɛ̃ nɛ́nɔ,
33 gusĩsĩde gbɛ̃ Sama nɛ́ Yonatã,
gusĩsĩde gbɛ̃ Saraa nɛ́ Ahiamu,
34 Maaka gbɛ̃ Asabai nɛ́ Ɛlifɛlɛti,
Gilo gbɛ̃ Aitofɛli nɛ́ Ɛliamu,
35 Kaamɛli gbɛ̃ Ɛzɛro,
Larubu buri Parai,
36 Zoba gbɛ̃ Natã nɛ́ Igali,
Gada buri Bani,
37 Amɔni buri Zɛlɛki,
Bero gbɛ̃ Narai, Zeruya nɛ́ Yoabu zɪ̃̀kapɔnɔsɛrii,
38 Yɛta gbɛ̃nɔ Ira kũ Garɛbuo
39 kũ Iti buri Uriao.
Ń pínki ò gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛsupplamɛ.

24

Dauda a zɪ̃̀karinɔ naronaa

1 Dikiri ɛ̀ra à pɔ fɛ̃̀ Isarailanɔi, akũ à Dauda dà à ɔ kà yãi à pì: Ǹ gɛ́ ǹ Isarailanɔ kũ Yudanɔ
naro. 2 Akũ kína pì Yoabunɛ kũ zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kú kãaonɔ à pì: À Isaraila burinɔ bùsu
para sɛna zaa Dani ari à gɛ́ pɛ́ Bɛsɛbaa, à zĩ̀karinɔ naro de mà le mà ń dasi lɛ́ dɔ̃. 3 Akũ Yoabu
pì kínanɛ: Ma dikiri kína, Dikiri n Luda n gbɛ̃nɔ karannɛ lɛu basɔɔro ǹ wɛ́ sialɛ, ama ma dikiri
kína, À kɛ̀ dera ń ye ǹ kɛ lɛɛ? 4 Bee kũ abireo kína yã Yoabu kũ zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ blè, akũ ò
bɔ̀tɛ kína kĩnaa ò gɛ̀ɛ Isarailanɔ naro. 5 Kũ ò bikũ̀ Yodaa, akũ ò bùraa kàtɛ Aroa sarɛ. Wɛ̃tɛ
pì kú guvutɛmmɛ. Akũ ò kurè Gada bùsun ari Yaza. 6 Ò kurè Giliada bùsun ò gɛ̀ɛ Kadɛsi, Iti
bùsun ari Daniyani, akũ ò gɛ̀ɛ Sidɔ̃ kpa. 7 Ò gɛ̀ɛ Taya wɛ̃tɛ bĩniden kũ Ivi wɛ̃tɛnɔ kũ Kanaa
wɛ̃tɛnɔ pínki, akũ ò gɛ̀ɛ Yudanɔ bùsu gɛ̀nɔmidɔki kpa ari Bɛsɛba. 8 Ò kurè bùsu pì gũn pínki.
Mɔ kɛ̃ndo kũ gɔrɔ baroo gbɛra ò ɛ̀ra ò sù Yurusalɛmu. 9 Akũ Yoabu gbɛ̃ kũ à ń naronɔ lɛ́ ò
kínanɛ. Isaraila gɔ̃gbɛ̃ kũ ò fɛ̃nɛda dɔ̃nɔ gbɛ̃nɔn dúbu wàa siikɔ̃. Yudanɔ sɔ̃ gbɛ̃nɔn dúbu wàa
pla kpɛ́ basɔɔro.
10 Gbɛ̃ pìnɔ naronaa gbɛra Dauda kú tómadɔ̃yã gũn, akũ à pì Dikirinɛ: Ma durunna kɛ̀ yã
pì kɛnaa gũn manamana. Dikiri, makũ n zɔ̀bleri, ǹ ma taari kɛ̃ma sà, zaakũ ma yɔ̃nkɔ yã kɛ̀.
11 Ari Dauda gɔ̃ gɛ́ futɛ kɔnkɔ, Dikiri yã dìdi annabi Gada, Dauda wɛ́gupu'eriia à pì: 12 Ǹ gɛ́ ǹ
o Daudanɛ ma pì, mani yã mɛ̀n aakɔ̃ kátɛnɛ. À yã pìnɔ do gwa à sɛ́, mani kɛnɛ. 13 Akũ Gada
gɛ̀ɛ à Dauda lè à pìnɛ: Nà kana n bùsun wɛ̃̀ suppla ke n ibɛrɛnɔ pɛtɛnanyĩ ǹ bàa lɛ́ńnɛ mɔ aakɔ̃
ke gagagyã gɛ̃na n bùsun gɔrɔ aakɔ̃, a kpaten n sɛ̀ɛ? Ǹ laasun lɛ́a ǹ gwa, mani gɛ́ mà o Luda
kũ à ma zĩnɛ. 14 Akũ Dauda pì Gadanɛ: Má kú warikɛna zɔ̃kɔ̃ɔ gũn. Ma sì ò lɛ́tɛ ò da Dikiri ɔĩ,
zaakũ à wɛ̃nda vĩ manamana. Àsun tó mà lɛ́tɛ mà da bisãsiri ɔĩro. 15 Akũ Dikiri tò gagagyã gɛ̃̀
Isarailanɔgu zaa kɔnkɔ birea ari gɔrɔ kũ à zɛ̀o. Sɛna zaa Dani ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Bɛsɛbaa Isarailanɔ
gàga gbɛ̃nɔn dúbu baaakɔ̃ akuri. 16 Kũ malaika ɔ bò à Yurusalɛmudenɔ kakatɛ, Dikiri a nɛ̀sɛɛ
lìtɛ yã pìi musu, akũ à pì malaika kũ àtɛni ń kakatɛ pìinɛ: Ǹ zɛ lɛ! Ǹ n ɔ ɛra sà. Yebusi buri
Arauna pɔ́wɛgbɛ̃kin Dikiri malaikaa pì kún. 17 Gɔrɔ kũ Dauda malaika pìi è àtɛni ń dɛdɛ, à pì
Dikirinɛ: Makũ mɛ́ ma durunna kɛ̀ ma taari kɛ̀. Gbɛ̃ pìnɔ bi ma kpàsa sãnɔmɛ, odi yãke kɛro.
Ǹ tó n ɔ su makũ kũ ma de bedenɔa.
18 Zĩ birea Gada gɛ̀ɛ à Dauda lè à pìnɛ: Ǹ gɛ́ Dikiri gbagbaki bo Yebusi buri Arauna
pɔ́wɛgbɛ̃kia. 19 Akũ Dauda gɛ̀ɛ lákũ Dikiri a yã ò Gadanɛ nà. 20 Kũ Arauna wɛ́ zù, à è kína
kũ a gbɛ̃nɔ tɛn su a kĩnaa, akũ à gɛ̀ɛ à kùtɛnɛ à wùtɛ a gbɛrɛa 21 à pì: Ma dikiri kína, À kɛ̀ dera
ntɛn su makũ n zɔ̀bleri kĩnaa lɛɛ? Dauda wèa à pì: Ma su mà n pɔ́wɛgbɛ̃ki lúmma mà Dikiri
gbagbaki bon, de gagagyã pì le à go gbɛ̃nɔa yãi. 22 Akũ Arauna pì Daudanɛ: Ma dikiri kína,
ǹ pɔ́ kũ à kɛ̀nnɛ mana sɛ́ ǹ sa oo. Ǹ zùnɔ gwa sa'opɔ ũ. Ǹ pɔ́wɛgbɛ̃gonɔ kũ gbãngonɔ sɛ́tɛ yàka
ũ. 23 Kína, ma n gba pínki. Arauna ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Dikiri n Luda sí kũnwo. 24 Akũ kína pìnɛ:
Oi! Mani lúmma, mani a fĩna bonnɛ. Mani sa o Dikiri ma Ludaa pã fĩnabonaa sariro. Akũ à
pɔ́wɛgbɛ̃ki pì kũ zùnɔ lùa andurufu bupla akuri. 25 Akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe à sa'opɔ kũ
òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔnɔ. Dikiri sì kãao a bùsu yã musu, akũ gagagyã pìi
zɛ̀.

KINANƆ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblenaa 1:1-2:46
Kína Sulemanu yã̃ 3:1-11:43
Yudanɔ kũ Isarailanɔ kɔ̃kpaatɛnaa 12:1-16:34
Iliasu yã̃ 17:1-22:54

Adonia a zĩda kana kína ũ

1 Kũ kína Dauda zĩ kũ̀ yúkuyuku, bee tó ò bizanɔ kùala, ĩa dì gí àgɔ̃ a dɛmɛ. 2 Akũ a ìbanɔ pìnɛ:
Ó dikiri kí, ǹ tó ò nɔkpare wɛtɛnnɛ, àgɔ̃ zĩ kɛnnɛ àgɔ̃ n gwa, àgɔ̃ wutɛ n sarɛ de ĩa sún n dɛ
doro. 3 Akũ ò gɛ̀ɛ ò kpátɛ kɛ̀ nɔkpare manai Isarailanɔ bùsun pínki, akũ ò bò Sunɛmu nɔgbɛ̃
Abisagaa, ò a sɛ̀ ò sù kãao kínanɛ. 4 Nɔkpare pì bi nɔ manamɛ. Àdigɔ̃ kína gwa àgɔ̃ zĩ kɛnɛ,
ama kína dí a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro.
5 Dauda nanɔ Agi nɛ́ Adonia a zĩda dìtɛ kũ a ka, akũ à pì ákãa mɛ́ áni kí ble sà. Akũ à sɔ̃gonɔ
sɛ̀ kũ sɔ̃denɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn bupla akuri kũ onigɔ̃ bàa lɛ́ ògɔ̃ tɛ́nɛ arɛnɔ. 6 A de dí kpãkɛ̃i ziki
à pi, à kɛ̀ dera ntɛn kɛ lɛɛro. Àpi sɔ̃ bi kɛfɛnna manamɛ. Abusalomu mɛ́ à yɔ̃ mì à kpàa. 7 Akũ
à lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Zeruya nɛ́ Yoabuo kũ sa'ori Abiatao, akũ ò zɛ̀ kãao. 8 Ama sa'ori Zadɔki
kũ Yoyada nɛ́ Bɛnayao kũ annabi Natão kũ Simɛio kũ Dauda gbɛ̃nnanɔ kũ a dogarinɔ dí zɛ
kãaoro. 9 Adonia sa ò kũ sãnɔ kũ zùnɔ kũ zùnɛ mɛ̀kpananɔ Gbɛ̀mlɛ̃ kũ à kú Ɛnlogɛli sarɛa. À
a dakũna kínanɛnɔ sìsi ń pínki kũ Yuda kũ ò de kína ìba ũnɔ ń pínki. 10 Adi annabi Natã sísiro
ke Bɛnaya ke Dauda dogarinɔ ke a zĩda dakũna Sulemanu.
11 Akũ Natã gɛ̀ɛ à Sulemanu da Basɛba là à pì: Ńdi ma kũ Agi nɛ́ Adonia kí blè ó dikiri
kína Dauda dɔ̃naa sariroo? 12 Tò, ǹ tó mà lɛ́ damma sà lákũ ĩni kɛ nà, ǹ n zĩda mì sí kũ n nɛ́
Sulemanu pɔ́o. 13 Ǹ futɛ ǹ gɛ́ kína Dauda le ǹ pinɛ, kũ à la dànnɛ yã̃ à pì n nɛ́ Sulemanu mɛ́
ani kí ble a gɛ̃nɛ ũ à vutɛ a gbàn sɔ̃ bi? À kɛ̀ dera Adonia gɔ̃̀ kína ũu? 14 Gɔrɔ kũ ń kpɛ́ ntɛn yã̃
onɛ, mani gɛ̃ mà yã̃'i kara se. 15 Akũ Basɛba gɛ̀ɛ à kína lè a kpɛ́nɛ gũn, gu kũ Sunɛmu nɔgbɛ̃
Abisaga tɛni a gwan. Kína sɔ̃ à zĩ kũ̀. 16 Basɛba kùtɛ à mìi pɛ̀tɛnɛ, akũ kína a là à pì: Bɔ́n ń
yeii? 17 À wɛ̀a à pì: Baa, mɔkɔ̃n mɛ́ n la dà makũ n zɔ̀bleriinɛ kũ Dikiri n Luda tɔ́o, n pì ma nɛ́
Sulemanu mɛ́ ani kí ble n gɛ̃nɛ ũ à vutɛ n gbàn. 18 Tera sɔ̃ ma dikiri kí, Adonia mɛ́ à kɛ̀ kína
ũ, akũsɔ̃ ń a yã̃ dɔ̃ro. 19 À sa ò kũ zùnɔ kũ zùnɛ mɛ̀kpananɔ kũ sãnɔ dasidasi, à n nɛ́nɔ sìsi ń
pínki kũ sa'ori Abiatao kũ zĩ̀kari don'arɛde Yoabuo, ama adi n zɔ̀bleri Sulemanu sísiro. 20 Ma
dikiri kí, mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ sã̃ dɔnyĩ ń pínki ò ma tó dí mɛ́ ani kɛ kína ũ n gɛ̃nɛ ũ. 21 Ma
dikiri kí, tó n ka n dizinɔla, makũ kũ ma nɛ́ Sulemanuo, onigɔ̃ ó gwa taaridenɔ ũmɛ.
22 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã̃ o kũ kínao, akũ annabi Natã sù. 23 Ò ò kínanɛ kũ annabi Natã kú la. Akũ
Natã gɛ̃̀ à kùtɛ kínanɛ à wùtɛ a nɛ̀sɛlɛ kutɛna 24 à pì: Ma dikiri kí, mɔkɔ̃n mɛ́ n pì Adonia kɛ
kína ũ à vutɛ kín n gɛ̃nɛ ũ yá? 25 Zaakũ à gɛ̀ɛ à sa ò gbã̃ra kũ zùnɔ kũ zùnɛ mɛ̀kpananɔ kũ sãnɔ
dasidasi. À n nɛ́nɔ sìsi ń pínki kũ n zĩ̀kari don'arɛdeo kũ sa'ori Abiatao. Òtɛn pɔ́ ble kãao,
òtɛn í mi tera, òtɛn pi: Luda kína Adonia dɔ̃ kũ aafiaao! 26 Ama adi makũ n zɔ̀bleri sísiro ke
sa'ori Zadɔki ke Yoyada nɛ́ Bɛnaya ke n zɔ̀bleri Sulemanu. 27 Ma dikiri kí, ase mɔkɔ̃n mɛ́ n kɛ̀
lɛ, akũ n gi gbɛ̃ kũ ani vutɛ kín n gɛ̃nɛ ũ oi ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ yá?

Sulemanu kana kína ũ

28 Akũ kína Dauda pì: À Basɛba sísimɛnɛ. Kũ Basɛba sù à gɛ̃̀, à sù à zɛ̀ kína arɛ. 29 Akũ kína la
dànɛ à pì: Kũ Dikiri kunnaao! Àkũ mɛ́ à ma bo wari sĩnda pínki gũn. 30 Ladana kũ ma kɛ̀nnɛ
kũ Dikiri Isarailanɔ Luda tɔ́o, ma pì n nɛ́ Sulemanu mɛ́ ani kí ble ma gbɛ̀n à vutɛ kín ma gɛ̃nɛ
ũ, mani papa gbã̃ra sãnsãmmɛ. 31 Akũ Basɛba kùtɛ à mìi pɛ̀tɛ zĩtɛ kínanɛ à pì: Ma dikiri kína
Dauda, Luda n dɔ̃ kũ aafiaao gɔrɔ sĩnda pínki!
32 Akũ kína Dauda pì: À sa'ori Zadɔki sísimɛnɛ kũ annabi Natão kũ Yoyada nɛ́ Bɛnayao. Kũ
ò sù kína kĩnaa, 33 à pìńnɛ: À ma ìbanɔ kakara á ma nɛ́ Sulemanu sɛ́ à a di ma baragbã̃sɔ̃a, á gɛ́
kãao Giɔ̃. 34 Gwen sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão ni nísi kúa ò a ká Isarailanɔ kína ũ, á kuru
pɛ́ à wiki lɛ́ à pi: Luda kína Sulemanu dɔ̃ kũ aafiaao! 35 Abire gbɛra á su kãao, a vutɛ gbàn àgɔ̃
kí ble ma gɛ̃nɛ ũ. Àkũmɛ ma dìtɛ Isarailanɔ kũ Yudanɔ don'arɛde ũ. 36 Akũ Yoyada nɛ́ Bɛnaya
pì kínanɛ: À kɛ lɛ! Dikiri n Luda n lɛ́gbɛ sí ma dikiri kí! 37 Lákũ Dikiri kú kũnwo nà ma dikiri
kí, àgɔ̃ kú kũ Sulemanuo lɛ, à a kíkɛ sɛ́ lei de n pɔ́la se.
38 Akũ sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão kũ Yoyada nɛ́ Bɛnayao kũ dogarinɔ gɛ̀ɛ ò Sulemanu
dì kína Dauda baragbã̃sɔ̃a, ò gɛ̀ɛ zɛnɛ Giɔ̃. 39 Akũ sa'ori Zadɔki nísi tùruu sɛ̀ Dikiri kpɛ́n, à nísi
pìi kù Sulemanua. Akũ ò kuru pɛ̀, gbɛ̃ sĩnda pínki wiki lɛ̀ ò pì: Luda kína Sulemanu dɔ̃ kũ

aafiaao! 40 Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki bò ò tɛ̀i, òtɛn su òtɛn úra pɛ́, òtɛn pɔnna kɛ manamana ari zĩtɛ
yɩ̀gã kĩni kũ òtɛn kɛ pì yãi.
41 Kũ Adonia kũ gbɛ̃ kũ à ń sisinɔ pɔ́ blè ò làka, òtɛn su futɛ, akũ ò kĩnii pìi mà. Kũ Yoabu
kuru ũ pìi mà, akũ à pì: Bɔ́ zuka mɛ́ à dɔ wɛ̃tɛ gũn lɛɛ? 42 Adi yã pì o à làkaro, akũ sa'ori
Abiata nɛ́ Yonatã kà gɔ̃̀nɔ. Akũ Adonia pì: Ǹ gɛ̃. Bɛɛrɛdemɛ n ũ, matɛn sí baaru nnan n suo.
43 Akũ Yonatã pì Adonianɛ: Lɛnlo! Ó dikiri kína Dauda Sulemanu kà kín. 44 À sa'ori Zadɔki
kũ annabi Natão kũ Yoyada nɛ́ Bɛnayao kũ a dogarinɔ gbàrɛ ò gɛ́ kãao, akũ ò gɛ̀ɛ ò a dì kína
baragbãsɔ̃a. 45 Akũ sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão nísi kùa ò a kà kína ũ zaa Giɔ̃. Kũ ò bò gwe,
ò sù kũ pɔnnakɛnaao, akũ wɛ̃tɛ lòko. Kĩni kũ a màn gwe. 46 Bee deramɛ Sulemanu vùtɛ kín
kɔ̀. 47 Akũ ó dikiri kína Dauda ìbanɔ sù ò fɔ kpàa se, ò pì Luda tó Sulemanu tɔ́ bo de a pɔ́la!
Luda a kíkɛ gba gbãna de a pɔ́la! Akũ Dauda mìi nàtɛ à donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ a gádoa 48 à pì: Ò
Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá, kũ à tò ma wɛ́ sì ma gɛ̃nɛlɛ kana kína ũ gbãra.
49 Kũ gbɛ̃ kũ Adonia ń sisinɔn mà lɛ, akũ ń laakarii fùtɛ, baadi a zɛ́ kɔ̃̀. 50 Kũ Adonia tɛn
vĩna kɛ Sulemanunɛ yãi, akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ à nà Dikiri gbagbakii à a bɛ̃nɛ kɔ̃̀. 51 Akũ ò pì
Sulemanunɛ: Adonia tɛn vĩna kɛnnɛmɛ, à gɛ̀ɛ à nà Dikiri gbagbakii à a bɛ̃nɛ kũna, àtɛn pi
ǹ la da akãa n zɔ̀bleriinɛ gbãra, kũ ĩni a dɛro. 52 Akũ Sulemanu pì: Tó à a zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃
mana ũ, bee a mìkã wɛ́n do ni lɛ́tɛ zĩtɛro. Tó ò sù ò yã vãni ke lèa sɔ̃, à gàmɛ. 53 Akũ kína
Sulemanu gbɛ̃nɔ zɩ̀, ò Adonia gò Dikiri gbagbakia. Kũ Adonia pìi sù à kùtɛnɛ, akũ Sulemanu
pìnɛ: Ǹ tá n bɛa.

2

Dauda lɛ́ditɛna Sulemanunɛ

1 Kũ Dauda gagɔrɔ kà kãni, à lɛ́ dìtɛ a nɛ́ Sulemanunɛ à pì: 2 Matɛn gɛ́ andunia gbɛ̃ sĩnda
pínki gɛ́kia. Ǹ zɛ gbãna, ń n zĩda mɔ kũ nɛ́gɔ̃gbɛ̃mɛ n ũ! 3 Ǹgɔ̃ Dikiri n Luda yãnɔ kũna, ńgɔ̃
tɛ́ a zɛ́i, ńgɔ̃ a ɔdɔki gwa, ńgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna kũ a dokayãnɔ kũ a yã'onnɛnanɔ, lákũ à kú
Musa doka takadan nà, yã kũ ntɛn kɛ sĩnda pínki nigɔ̃ bo mana, n tá pínki nigɔ̃ nna. 4 Lɛn
Dikiri ni yã kũ à òmɛnɛ papa lɛ à pì, tó ma nɛ́nɔ ń zĩda kũna dɔ̃ akũsɔ̃ ò tɛ́ ma zɛ́i kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n
doo kũ ń pɔyeinaao pínki, ma burinɔ nigɔ̃ vutɛna Isarailanɔ kín gɔrɔ sĩnda pínki.
5 Ń yã kũ Zeruya nɛ́ Yoabu kɛ̀mɛnɛ dɔ̃, lákũ à Isaraila zɩ̀kari don'arɛde gbɛ̃nɔn planɔ dɛ̀dɛ
nà, Nɛrɛ nɛ́ Abana kũ Yɛta nɛ́ Amasao. À gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛ, adi kɛ sɔ̃ zɩ̀ gɔrɔnlo. Ń aru gɔ̃̀ a musu,
à kù a asaaa kũ a kyatenɔ. 6 Ǹ yã kɛnɛ n ɔ̃ndɔ̃na lɛ́n. Ǹsun tó a mìkã pura kũ gbasa à ta miran
yĩdaro. 7 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛ Giliada gbɛ̃ Bazilai nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ ń ditɛ gbɛ̃ kũ ánigɔ̃ pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ tɛ́,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò zɛ̀ kũmao gɔrɔ kũ matɛn bàa sí n vɩ̀ni Abusalomunɛ. 8 Biliaminu buri
Gera nɛ́ Simɛi, Bahurimu gbɛ̃ kú kũnwo dɔ. À ma ka pãsĩpãsĩ gɔrɔ kũ matɛn gɛ́ Manaimu. Kũ
à sù à ma le Yodai, ma la dànɛ ma pì kũ Dikirio mani a dɛro. 9 Bee kũ abireo ǹsun a tó gwe
wɛ́tãmmanaa sariro. Ń ɔ̃ndɔ̃, ń dɔ̃ deran ĩni kɛnɛ nà à ga kpã̀m à gɛ̃ miran.
10 Akũ Dauda gà. Yurusalɛmu fárandi kũ ò a vɩ̀n òdi pi Dauda wɛ̃tɛ. 11 À kɛ̀ Isarailanɔ kína
ũ ari wɛ̃̀ bupla, Ɛblɔnu wɛ̃̀ suppla, Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraakuri awɛɛ'aakɔ̃. 12 Sulemanu vùtɛ a
de gbàn akũsɔ̃ à kpata zĩni pɛtɛna.

Adonia ganaa

13 Agi nɛ́ Adonia gɛ̀ɛ à Sulemanu da Basɛba lè, akũ Basɛba a là à pì: Aafian n su yá? À
wèa à pì: Aafiamɛ! 14 Adonia ɛ̀ra à pì: Má yã vĩ mà onnɛ. Basɛba pì: Ǹ o! 15 Akũ Adonia
pì: Ń dɔ̃ kũ kpata de ma pɔ́ ũ yã. Isarailanɔ wɛ́ kúma ń pínki mà kɛ ń kína ũ, akũ yã lìtɛ, ma
dakũna mɛ́ à kpataa blè, zaakũ Dikiri mɛ́ à a kà. 16 Tera sà yã mɛ̀n don matɛn wɛ́ kɛmma,
ǹsun gí kɛmɛnɛiro. Basɛba pì: Ǹ o! 17 Akũ à pì: Ǹ wɛ́ kɛmɛnɛ kína Sulemanua à Sunɛmu nɔgbɛ̃
Abisaga kpáma nɔ ũ, zaakũ ani gínnɛ kãaoro. 18 Basɛba pìnɛ: Tɔ̀, mani onɛnnɛ.
19 Kũ Basɛba gɛ̀ɛ à kína Sulemanu lè Adonia yã pìi musu, akũ kína pìi fùtɛ à gɛ̀ɛ à dàalɛ à
kùtɛnɛ, akũ à ɛ̀ra à sù à vùtɛ a kíblegban. Akũ ò sù Basɛbanɛ kũ kíblegba pãndeo, akũ à vùtɛ
kína ɔplai. 20 Basɛba pì: Pɔ́ken má yei mà wɛ́ kɛmma, ǹsun ma tɛ̃ro. Akũ kína pì: Ǹ wɛ́ kɛ Naa,
mani n tɛ̃ro. 21 Akũ Basɛba pì: Ǹ tó ò Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga kpá n vɩ̀ni Adoniaa à a sɛ́ nɔ ũ.
22 Akũ kína Sulemanu a da là à pì: Bɔ́yãin ntɛn Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga wɛ́ kɛ Adonianɛɛ? Ǹ
kpata wɛ́ kɛnɛ gɔ̃̀nɔ sàee! Zaakũ ma vɩ̀nimɛ. Ntɛn kpata wɛ́ kɛnɛ kũ sa'ori Abiatao kũ Zeruya
nɛ́ Yoabuomɛ. 23 Akũ kína Sulemanu la dà à pì: Ma sì kũ Dikirio, tó Adonia dí kura a wɛ̃̀ndiii
yã kũ à wɛ́ kɛ̀ dí yãiro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 24 Zaakũ Dikiri ma ka kín, à ma ditɛ ma de
Dauda gɛ̃nɛ ũ, à ma buri gbà gbãna lákũ à a lɛ́ sɛ̀ nà, ma sì kũ Dikirio Adonia ni ga gbãramɛ.
25 Akũ kína Sulemanu Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, à gɛ̀ɛ à Adonia lɛ̀ à dɛ̀.

Sulemanu pɛna Abiataa kũ Yoabu ganaao

26 Kína pì sa'ori Abiatanɛ: Ǹ ɛra ǹ tá n gun Anato. À kṹ ǹ gamɛ, ama mani n dɛ teraro,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n Dikiri Luda àkpatii sɛ̀ n doo ma de Daudanɛ arɛ, akũsɔ̃ n zɛ kãao a wari
sĩnda pínki gũn. 27 Lɛn Sulemanu pɛ̀ Abiataa lɛ, à a bò Dikiri gbagbana zĩn, de yã kũ Dikiri ò
Ɛli bedenɔ musu zaa Silo le à papa yãi.

28 Kũ Yoabu a baaruu mà, akũ à bàa sì à gɛ̀ɛ Dikiri bizakuta kĩnaa, à nà Dikiri gbagbakii
à a bɛ̃nɛnɔ kṹ. Yoabu zɛ̀ kũ Adoniaomɛ yã, ama adi zɛ kũ Abusalomuoro. 29 Ò ò kína
Sulemanunɛ kũ Yoabu bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Dikiri bizakuta kĩnaa, à kú sa'oki pìi sarɛ, akũ Sulemanu
pì Yoyada nɛ́ Bɛnayanɛ à gɛ́ à láka kãao gwe. 30 Kũ Bɛnaya kà Dikiri bizakuta kĩnaa, à pìnɛ:
Kína pì ǹ bo gwe! Akũ Yoabu pì: Oi! Gu dín mani gan. Akũ Bɛnaya gbɛ̃nɔ zɩ̀ kínaa à pì: Lákũ
Yoabu yã wèma nàn dí. 31 Akũ kína pìnɛ: Ǹ kɛnɛ lákũ à ò nà. Ǹ a dɛ, ń a vĩ, de a gbɛ̃dɛna pã yã
sún wí makũ kũ ma de bedenɔ musuro. 32 Dikiri ni tó a gbɛ̃dɛna yã wí a musu, zaakũ à lɛ̀tɛ
taarisaride gbɛ̃nɔn pla kũ ń mana dealanɔa. À Nɛrɛ nɛ́ Abana, Isaraila zɩ̀karinɔ don'arɛde kũ
Yɛta nɛ́ Amasa, Yuda zɩ̀karinɔ don'arɛdeoo dɛ̀dɛ ma de lɛ́ sari. 33 Ń dɛna yã nigɔ̃ wí Yoabu kũ
a burinɔ musu gɔrɔ sĩnda pínki, ama Dikiri nigɔ̃ Dauda kũ a burinɔ kũ a ɔnnwo kũ a kpataao
gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki. 34 Akũ Yoyada nɛ́ Bɛnaya gɛ̀ɛ à Yoabu lɛ̀ à dɛ̀, akũ ò a vɩ̀ a bɛa
zaa gbárannan. 35 Akũ kína Yoyada nɛ́ Bɛnaya dìtɛ zɩ̀karinɔ don'arɛde ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ, sa'ori
Zadɔki sɔ̃, Abiata gɛ̃nɛ ũ.

Simɛi ganaa

36 Kína gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò Simɛi sìsi, akũ à pìnɛ: Ǹ bɛ bo Yurusalɛmu la ǹgɔ̃ kún. Ǹsun bo bɛra la ǹ
gɛ́ gukearo. 37 Ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn gɔrɔ kũ n bikṹ Kidironua, n gan gwe. Ama n n zĩda dɛ̀. 38 Akũ
Simɛi pì kínanɛ: Yã manamɛ ma dikiri kí. Makũ n zɔ̀bleri mani kɛ lákũ n ò nà. Akũ à kú
Yurusalɛmu lɛ ari à gìi kɛ̀.

39 Wɛ̃̀ aakɔ̃ gbɛra Simɛi zɔ̀ gbɛ̃nɔn planɔ bàa sì ò tà Maaka nɛ́ Akisi, Gata kína kĩnaa, akũ ò
pì Simɛinɛ: N zɔ̀nɔn kú Gata. 40 Akũ Simɛi fùtɛ à gàarii yɩ̀ a zaakinɛ, à gɛ̀ɛ Akisi kĩnaa Gata
a zɔ̀ɔ pìnɔ wɛtɛ. Kũ à ń lé, akũ à ń sɛ́tɛ Gata à sù kũńwo. 41 Akũ ò ò Sulemanunɛ, Simɛi bò
Yurusalɛmu à gɛ̀ɛ Gata à ɛ̀ra à sù. 42 Akũ kína gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò Simɛi sìsiarɛ, akũ à pìnɛ: Ma tò n la
dà n pì n sì kũ Dikirio, akũ ma lɛ́ dàmma ma pì, zĩ kũ n bo la n gɛ gukea, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n gamɛ.
Akũ n pìmɛnɛ, yã manamɛ, n mà. 43 Bɔ́yãin n bo ladana kũ n sì kũ Dikiri tɔ́o kpɛ kũ yã kũ ma
dànnɛoo? 44 Akũ kína ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Yã vãni kũ n kɛ̀ ma de Daudanɛ dɔngu pínki. Dikiri mɛ́ ani
tó a vãni pì wí n musu sà, 45 ama ani arubarika damagu à tó Dauda kpata zĩni gɔ̃ pɛtɛna ari
gɔrɔ sĩnda pínki. 46 Kína Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, akũ à gɛ̀ɛ à Simɛi lɛ̀ à dɛ̀. Lɛn Sulemanu kpata
zĩni pɛ̀tɛ lɛ.

3

Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ wɛ́kɛnaa

1 Sulemanu lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Misila kína Firi'aunao, à a nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ̀ nɔ ũ à sù kãao Dauda
wɛ̃tɛn ari àgɔ̃ a bɛ kũ Dikiri ɔnnwo kũ Yurusalɛmu bĩnio bo à láka. 2 Gɔrɔ birea odi kpɛ́ bo
Dikirinɛ kɔ̀ro, akũ òdigɔ̃ sa o kpi musu tãnagbagbakinɔa. 3 Sulemanu ye Dikirii, à a de Dauda
yãditɛnanɔ kũna, ama àdi sa o gbagbaki pìnɔa, akũ àdigɔ̃ turaretiti kpata gwe.

4 Akũ à gɛ̀ɛ sa o zaa Gibiɔ̃, zaakũ gbagbaki pì mɛ́ à de a kparanɔla. À sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à
tɛ́ kũ ò gwe mɛ̀n wàa sɔɔro. 5 Gwen Dikiri bò à sùa nana gũn gwãani à pì: Ǹ pɔ́ kũ ń yei wɛ́
kɛma. 6 Akũ Sulemanu pì: N gbɛ̃kɛ kɛ̀ n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ manamana, kũ à dennɛ gbɛ̃
mana náanide nɛ̀sɛpurade ũ yãi. N gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀nɛ, n tò makũ a nɛ́ tɛn kí ble a gɛ̃nɛ ũ gbãra
dí. 7 Tera sà Dikiri ma Luda, n makũ n zɔ̀blerii kà kína ũ ma de Dauda gɛ̃nɛ ũ. Nɛ́ fítin ma
ũ, má yãke gbá dɔ̃ro. 8 Makũ n zɔ̀blerii, má kú n gbɛ̃ kũ n sɛ̀nɔ tɛ́. Ó dasi, oni fɔ̃ ò ń naro ò ń
lɛ́ dɔ̃ro. 9 Ǹ makũ n zɔ̀bleri gba ɔ̃ndɔ̃, de màgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a, màgɔ̃ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ
kũ a vãnio. Tó lɛnlo, deran mani kɛ nà mà yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃ dasi pìnɔnɛɛ? 10 Yã kũ Sulemanu
wɛ́ kɛ̀ɛ pìi kɛ̀ Dikirinɛ, 11 akũ à pìnɛ: Zaakũ yã kũ n wɛ́ kɛ̀n gwe, ńdi wɛ̃̀ndi gbã̀na wɛ́ kɛro ke
aruzɛkɛ ke n ibɛrɛnɔ ga, séde yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́a dɔ̃nan n wɛ́ kɛ̀, 12 mani kɛ lákũ n wɛ́ kɛ̀ nà, mani
n gba ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o. Gbɛ̃ ke kun n ã ke n gbɛra kũ anigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lán n bàro. 13 Mani pɔ́ kũ ńdi
wɛ́ kɛro kpámma dɔ. Mani n gba aruzɛkɛ kũ gakurio pínki ari n wɛ̃̀ndi lɛ́n. Kína ke ni ká n
ũro. 14 Tó ń tɛ́mai, akũsɔ̃ ń ma yã'onnɛnanɔ kũ ma yãditɛnanɔ kũna lákũ n de Dauda kũna
nà, mani n wɛ̃̀ndi dɔnnɛ kũ mɔ̀kakɔ̃anaao. 15 Akũ Sulemanu vù, à è kũ nanan a ò. Akũ à tà
Yurusalɛmu, à gɛ̀ɛ à zɛ̀ Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ àkpati arɛ, à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́
kũnɔ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔnɔ ò gwe, akũ à pɔnna pɔ́ble kɛ̀ a ìbanɔnɛ.

Sulemanu yãgɔ̃gɔ̃na karuanɔnɛ

16 Zĩkea karua gbɛ̃nɔn pla kenɔ sù Sulemanu kĩnaa, ò zɛ̀ a arɛ. 17 Ń gbɛ̃ do pì: Ǹ gaafara
kɛmɛnɛ kína. Makũ kũ nɔgbɛ̃ dío ó kú kpɛ́ dokɔ̃nɔmɛ. Akũ ma nɛ́ ì ókɔ̃nɔmɛ ó pla kpɛ́ pìi gũn.
18 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ì se. Ókɔ̃nɔmɛ ó pla kpɛ́ pìi gũn, gbɛ̃ke kú kũoo gwero. 19 Kũ
nɔgbɛ̃ pìi wùtɛ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìia gwãani, akũ à gà. 20 Akũ à fùtɛ gwãani lizãndo, à ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃
sɛ̀ ma sarɛ gɔrɔ kũ makũ n zɔ̀bleri matɛn i o, à wùtɛ a sarɛ, akũ à a nɛ́ gɛ̀ɛ pìi sɛ̀ à wùtɛmɛnɛ
ma sarɛ. 21 Kũ ma vu kɔnkɔ mà yɔ̃ kpá ma nɛ́a, akũ ma è gɛ̀ ũ. Kũ ma gwà tíii, akũ ma è ma
nɛ́nlo. 22 Akũ nɔgbɛ̃ pì gbɛ̃ do pì: Ɛkɛmɛ! Ma nɛ́ mɛ́ à bɛ̃nɛ, n pɔ́ mɛ́ à gà. Akũ nɔgbɛ̃ káaku pì:
Ɛkɛmɛ! N nɛ́ mɛ́ à gà, ma pɔ́ mɛ́ à bɛ̃nɛ. Akũ òtɛn lɛ́kpakɔ̃ana kɛ kína arɛ.

23 Akũ kína pì: Gbɛ̃ díkĩna tɛn pi a nɛ́ mɛ́ à bɛ̃nɛ, n pɔ́ mɛ́ à gà, akũsɔ̃ gbɛ̃ dire tɛn pi, ɛ́kɛmɛ, n
nɛ́ mɛ́ à gà, a pɔ́ mɛ́ à bɛ̃nɛ. 24 Akũ kína pì: À mɔmɛnɛ kũ fɛ̃nɛdao. Akũ ò sùonɛ. 25 Akũ kína pì:
À nɛ́ kũ à bɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃rɛ pla, à kpado kpá gbɛ̃ doa, á kpado kpá gbɛ̃ doa. 26 Nɔgbɛ̃ kũ a nɛ́ bɛ̃nɛ
sɔ̃, nɛ́ pìi kɛ̀nɛ wɛ̃nda, akũ à pì kínanɛ: Kí, ǹ nɛ́ kũ à bɛ̃nɛ pì kpáa, ǹsun a dɛro. Akũ a gbɛ̃ do pì:
Ò a zɔ̃kɔ̃rɛ pla, ó pínki ò kurai. 27 Akũ kína yã mìi zɔ̃̀ à pì: À nɛ́ kũ à bɛ̃nɛ pì kpá nɔgbɛ̃ káakua.
Àsun a dɛro. A dan gwe. 28 Kũ Isarailanɔ yãkpatɛ kũ kína kɛ̀ɛ pìi mà, ò vĩna kɛ̀nɛ, zaakũ ò è
Luda a gbà ɔ̃ndɔ̃ à yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.

4

Sulemanu ìbanɔ

1 Kína Sulemanumɛ Isaraila buri sĩnda pínki kína ũ. 2 A bùsu don'arɛdenɔ tɔ́n dí: Zadɔki nɛ́
Azariamɛ sa'oriki ũ. 3 Sisa nɛ́nɔ Ɛliɔrɛfi kũ Ahiaoomɛ a takadakɛ̃rinɔ ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatamɛ
yãzĩbaarukɛ̃ri ũ. 4 Yoyada nɛ́ Bɛnayamɛ a zĩ̀kari don'arɛde ũ. Zadɔki kũ Abiataoomɛ sa'orinɔ
ũ. 5 Natã nɛ́ Azariamɛ a gu don'arɛdenɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Sa'ori Zabudu, Natã nɛ́mɛ a kpàasi ũ.
6 Aisamɛ a bɛ azia ũ. Abada nɛ́ Adoniramumɛ zɔ̀zĩ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

7 Kína Sulemanu Isarailanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛditɛ gunɔa gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla. Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀o
ń baadi dì su kína kũ a ɔndenɔnɛ kũ pɔ́bleo ń baadi kũ a mɔo. 8 Ń tɔ́n dí: Uru nɛ́ mɛ́ à Ɛflaimu
burinɔ gu sĩ̀sĩde vĩ. 9 Dɛka nɛ́ mɛ́ à Makaza kũ Salabimuo kũ Bɛsɛmɛsio kũ Ɛlɔni Bɛtanao vĩ.
10 Ɛsɛdi nɛ́ mɛ́ à Arubo kũ Sokoo vĩ kũ Ɛfa guo pínki dɔ. 11 Abinadabu nɛ́ mɛ́ à Dɔru gusĩsĩde vĩ.
Sulemanu nɛ́nɔgbɛ̃ Tafamɛ a nɔ ũ. 12 Ailudi nɛ́ Baana mɛ́ à Tanaki vĩ kũ Mɛgidoo kũ Bɛtɛsã
gu kũ à kãni kũ Zarɛtão Yɛzɛrili gɛ̃i kpa pínki zaa Bɛtɛsã ari Abɛli Mɛɔla ari Yɔkɛmɛamu dire
kpa. 13 Gɛba nɛ́ mɛ́ à Ramɔ Giliada vĩ kũ Manase nɛ́ Yairi lakutu kũ ò kú Giliada gũnnɔ kũ
Agobu gu kũ à kú Basão kũ a wɛ́ra bĩnide mɛ̀n baaakɔ̃nɔ. Ò ń zɛ́ gùrukpananɔ kɛ̀ kũ mɔ̀gotɛ̃omɛ.
14 Ido nɛ́ Ainadabu mɛ́ à Manaimu gu vĩ. 15 Aimaza mɛ́ à Nafatali gu vĩ. Àkũ mɛ́ à Sulemanu
nɛ́nɔgbɛ̃ Basɛma sɛ̀ nɔ ũ. 16 Usai nɛ́ Baana mɛ́ à Asa gu vĩ kũ Alotio. 17 Parua nɛ́ Yosafata mɛ́ à
Isaka gu vĩ. 18 Ela nɛ́ Simɛi mɛ́ à Biliaminu gu vĩ. 19 Uri nɛ́ Gɛba mɛ́ à Giliada gu vĩ. Amɔrinɔ
kína Siɔ̃ kũ Basã kína Oguo mɛ́ ò kú gwe yã. Gɛbamɛ gu pì don'arɛde ũ ado. 20 Yudanɔ kũ
Isarailanɔn dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. Òdigɔ̃ pɔ́ ble ò í mi ò pɔnna kɛ.

Sulemanu nnamana kũ a ɔ̃ndɔ̃o

21 Zaa Yuflati ari Filisitininɔ bùsun kũ Misila bùsu lɛ́o, Sulemanu mɛ́ à kí blè bùsuu pìnɔa
pínki. Bùsuu pìnɔ gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ táfe bonɛ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n. 22 Sulemanu ɔn gɔrɔ do pɔ́blen dí: Flawa
asasa bupla akuri, wísiti asasa basɔɔro. 23 Zù mɛ̀kpana kũ ò gwà bɛ mɛ̀n kuri, kpàsa zù baro,
sã basɔɔro kũ gãnɔ kũ zɔ̃nɔ kũ bùganɔ kũ ko mananɔ dɔ. 24 Zaakũ à kí blè bùsu kũ à kú Yuflati
ifãlɛtɛ kpanɔa pínki sɛna zaa Tifisa ari Gaza, akũsɔ̃ yãkete kú gukearo. 25 Sulemanu gɔrɔa
Yudanɔ kũ Isaraila kũ ò kú zaa Dã ari Bɛsɛbanɔ katɛna ń bùsun ń laakariiamɛ, baadi kũ a
geepi línɔ kũ a kakapura línɔ.

26 Sulemanu sɔ̃ kũ òdi gó gátɛnɔ kɔ́sɔ dúbu siikɔ̃mɛ. A sɔ̃ kũ òdi dim̀manɔ sɔ̃, dúbu kuri
awɛɛpla. 27 Gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ sɔ̃, ń baadi dìgɔ̃ sunɛ kũ pɔ́bleo a mɔa kína Sulemanu kũ gbɛ̃
kũ òdi su pɔ́ ble kãaonɔ pɔ́ ũ. Pɔ́ke dì kĩam̀maro. 28 Òdigɔ̃ su sɔ̃ pìnɔnɛ kũ éseo kũ sɛ̃̀ɛo dɔ gu kũ
ò kún, lákũ ò dìtɛ ń baadinɛ nà.

29 Luda Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o manamana. Oni fɔ̃ ò a dɔ̃na lɛ́ dɔ̃ro, lákũ oni fɔ̃ ò
ísiralɛ bùsu'atɛ̃ lɛ́ dɔ̃ro nà. 30 Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ de ifãbokikpadenɔ kũ Misilanɔ pɔ́la ń pínki. 31 À
ɔ̃ndɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila. À de Ɛzɛra buri Etani pɔ́la kũ Maɔli nɛ́nɔ Emani kũ Kalakolio kũ
Daadao. À tɔ́ bò bùsu kũ ò lìkainɔ gũn pínki. 32 À yáasi zù dúbu aakɔ̃ akũsɔ̃ lɛ̀ kũ à dànɔ kà dúbu
do kũ mɛ̀n sɔɔroo. 33 À línɔ kũ lánɔ yã bɔkɔtɛnaa kɛ̀, naana zaa sida lí kũ à kú Lɛbana bùsun
ari à gɛ̀ɛ pɛ́ sɛ̃̀sɔ̃vlã kũ àdi butɛ bĩnianɔa. À nɔ̀bɔnɔ yã dàńnɛ dɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ
kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ. 34 Kína kũ ò kú andunia gũnnɔ a ɔ̃ndɔ̃ baaruu mà ń pínki. Bùsu kũ bùsuuo
pínki ń gbɛ̃nɔ zĩ̀ ò gɛ́ a ɔ̃ndɔ̃yã ma.

5

Dikiri ɔn katɛna soru

1 Kũ Taya kína Hiramu mà kũ ò Sulemanu kà kína ũ a de gɛ̃nɛ ũ, à a ìba kenɔ zɩ̀a, zaakũ
Dauda gbɛ̃nnamɛ yã. 2 Akũ Sulemanu lɛ́gbãzã kɛ̀ Hiramunɛ à pì: 3 Ń dɔ̃ kũ ma de Dauda
dí le à ɔnn kàtɛ Dikiri a Ludanɛro, kũ buri kũ ò likainɔ tɛn zɩ̀ ká kãao yãi, ari Dikiri gɛ̀ɛ à ń
kɛ́nɛ tìntin ũ. 4 Tera sà Dikiri ma Luda tò ma ĩampaki lè. Ibɛrɛ ke kú gukearo, ásaru ke kunlo.
5 Abire yãin má ye mà kpɛ́ bo Dikiri ma Ludanɛ, lákũ Dikiri ò ma de Daudanɛ nà, à pì a nɛ́
kũ áni ká kpatan a gɛ̃nɛ ũ mɛ́ ani kpɛ́ boarɛ. 6 Ǹ gbɛ̃nɔ da ò Lɛbana sida línɔ zɔ̃zɔ̃mɛnɛ. Ma
zĩkɛrinɔ ni zĩ pì kɛ kũ n zĩkɛrinɔ lɛɛlɛ, mani n zĩkɛri pìnɔ fĩna bonnɛ lákũ n ò nà pínki. Ń dɔ̃ kũ
ó gbɛ̃ke vĩ à lízɔ̃na dɔ̃ lán ákɔ̃nɔ Sidɔ̃denɔ bàro.

7 Kũ Hiramu Sulemanu yã pìi mà, a pɔ kɛ̀ nna manamana à pì: Ò Dikiri tɔ́ kpá gbãra, zaakũ
à Dauda gbà nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de, àtɛn do a gbɛ̃ dasinɔnɛ arɛ. 8 Akũ Hiramu gbɛ̃nɔ zɩ̀ Sulemanua à pì:
Ma lɛ́gbãzã kũ n kèmɛnɛ mà. Mani kɛ lákũ ń yei nà sida línɔ kũ pini línɔ yã musu. 9 Ma zĩkɛrinɔ
ni lí pìnɔ sɛ́ zaa Lɛbana kpinɔ musu, oni kipao ísira lɛ́a, mani yĩyĩ mà gbɛ̃nɔ zĩonnɛ ísira musu.
Gu kũ n òmɛnɛn, gwen mani tó ò kátɛnnnɛ, gbasa ǹ táo. Mɔkɔ̃n sɔ̃, yã kũ má ye ǹ kɛmɛnɛn
dí: Ǹ pɔ́ble kpá ma ɔndenɔa. 10 Lɛn Hiramu dìgɔ̃ sida línɔ kũ pini línɔ kpá Sulemanua lɛ lákũ
à yei nà. 11 Sulemanu sɔ̃ àdigɔ̃ pɔ́blewɛ kpáa wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo tɔn wàa pla kũ nísio lita dúbu wàa
pla. 12 Dikiri Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ lákũ à a lɛ́ sɛ̀nɛ nà. Hiramu kũ Sulemanuo nna kũ kɔ̃o, akũ
ò lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ.

13 Kína Sulemanu gbɛ̃nɔ sɛ̀sɛ Isaraila burinɔ tɛ́ pínki à ń dá zĩ pìi gũn gbɛ̃nɔn dúbu
baraakuri. 14 Àdigɔ̃ ń zĩ Lɛbana bùsun mɔ kũ mɔo gbɛ̃nɔn dúbu kuri. Gbɛ̃ pìnɔ dì kɛ Lɛbana
mɔ do, akũ òdi su ò kɛ bɛ mɔ plapla. Adoniramumɛ zɔ̀zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 15 Sulemanu gbɛ̀'arinɔ
vĩ gukpiden gbɛ̃nɔn dúbu basiikɔ̃, a sɛ̀sɛrinɔ sɔ̃ gbɛ̃nɔn dúbu baaakɔ̃ akuri. 16 Gbɛ̃ pìnɔ baasi,
Sulemanu gbɛ̃nɔ dìtɛditɛ gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃ kũ wàa aakɔ̃o, ògɔ̃ wɛ́ pá zĩ pìia. 17 Kína yã dìtɛ,
akũ ò gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ mananɔ yɔ̃̀yɔ̃ ò à, ò sɛ̀tɛ ò sùo kpɛ́ pì ɛ̃pɛtɛgbɛnɔ ũ. 18 Lɛn Sulemanu zĩkɛrinɔ
kũ Hiramu zĩkɛrinɔ kũ Gebalidenɔ lí zɔ̃̀zɔ̃ lɛ ò kɛ̀kɛ, ò gbɛ̀ɛ kɛ̀kɛ kpɛ́ pìi bobɔ ũ.

6

Dikiri ɔn katɛnaa

1 Isarailanɔ bona Misila wɛ̃ wàa pla kũ basiikɔ̃oo gbɛra, Sulemanu kíblena wɛ̃ siikɔ̃den, a
mɔ plade kũ òdi pi Zivi gũn, akũ à nà Dikiri ɔn katɛnaaa. 2 Kpɛ́ kũ à bò Dikirinɛɛ pìi gbɛ̃̀na kà
gɛ̃̀sãkuru baaakɔ̃, a yàasa baro, a lei baraakuri. 3 Kpɛ́ pì èda vĩ a arɛ, a gbɛ̃̀na lɛɛlɛ kũ kpɛ́ pìio
gɛ̃̀sãkuru baro, a yàasa sɔ̃ gɛ̃̀sãkuru kuri. 4 À a wondonɔ bòbo, a lɛ́nɔn de yàasa, a gũn kpa
kpakoto. 5 À kpɛ́nɛnɔ bòbo à lìka kpɛ́ pìii kũ a Ludakukio kpa plapla kũ a kpɛo. 6 À didikɔ̃ana
aakɔ̃kɔ̃, kpɛ́nɛ kũ ò kú zĩtɛnɔ yàasaa kà gɛ̃̀sãkuru sɔsɔɔro, a kũ ò kú guraguranɔ suddodo, a
kũ ò kú musunɔ supplapla. Dikiri kpɛ́ gbɛ̀ kũ ò kú musunɔ yàasa kɩ̀a zĩtɛ pɔ́i, de ò e ò kpɛ́nɛ
pìi líkɔ̃kũnɔ didia kpɛ́ pìi gbɛ̀fɔ̃naa sari yãi.

7 Kũ òtɛn kpɛ́ pì bo, ò bò kũ gbɛ̀ kũ ò à zaa a yɔ̃kiaomɛ. Odi ére ke gã ke zĩkɛbɔ ke kĩni ma
kpɛ́ pì bokiaro. 8 Kpɛ́nɛ kũ ò kú zĩtɛnɔ pínki gɛ̃ki kú a gɛ̀nɔmidɔki kpamɛ. Didiki gɛ̀ɛ kpɛ́nɛ
kũ ò kú guraguranɔ kũ kpɛ́nɛ kũ ò di a musunɔ kĩnaa. 9 Kũ à kpɛ́ pìi bò à làka, à dɔ̀ kũ zà línɔ
kũ sida lí lɛ̀kɛtɛnɔ. 10 À kpɛ́nɛ pìnɔ bò kpɛ́ pìi gbɛ̃̀na lɛ́mmɛ. A pínki lei gɛ̃̀sãkuru sɔsɔɔromɛ,
akũsɔ̃ ò ń pɛ́pɛ kpɛ́ pìia kũ sida líɔ.

11 Akũ Dikiri yã ò Sulemanunɛ à pì: 12 Kpɛ́ kũ ntɛn bo díkĩna yã musu, tó ntɛni ma ɔdɔki
gwa, tó n ma yãdannɛnanɔ kɛ̀, tó ń yã kũ ma dìtɛńnɛnɔ kũna ntɛn zĩ kɛa, mani lɛ́ kũ ma sɛ̀ n
de Daudanɛ papannɛ. 13 Manigɔ̃ kú ma gbɛ̃ Isarailanɔ tɛ́, mani ń tónlo.

14 Kũ Sulemanu kpɛ́ pìi bò à làka, 15 à sida lí lɛ̀kɛtɛnɔ nàna a gbɩ̀ia a gũn kpɛ́mkpɛm zaa zĩtɛ
ari a sakaa, akũ à pini lí lɛ̀kɛtɛnɔ kpàtɛ a zĩtɛ pínki. 16 À kpɛ́nɛ kɛ̀ kpɛ́ pìi gũn Ludakuki ũ, a
gbɛ̃̀na kà gɛ̃̀sãkuru baro, akũ à sida lí lɛ̀kɛtɛnɔ nàna a gbɩ̀ia kpɛ́mkpɛm zaa zĩtɛ ari a sakaa.
17 Kpɛ́ pì kpɛ́da gbɛ̃̀na kà gɛ̃̀sãkuru bupla. 18 Sida lí kũ ò nàna kpɛ́ pìi gũn, ò ɔzĩ kɛ̀a lán tùru
kũ lávu pianaao bà. A pínki bi sida límɛ, a gbɛ̀ ke dí bo gukea ò èro. 19 À kpɛ́ pì nɛ́ kɛ̀kɛ Dikiri
bàka kunna kũ Isarailanɔ àkpati ditɛki ũ. 20 Kpɛ́nɛ pìi gbɛ̃̀na kà gɛ̃̀sãkuru baro, a yàasa dɔ
baro, a lei sɔ̃ baro. À wura atɛ̃nɛ nàna kpɛ́nɛ pìi gbɩ̀ia pínki. À turaretitikpataki kũ ò kɛ̀ kũ
sida líɔ nàna kũ wuraao dɔ. 21 À wura atɛ̃nɛ nàna kpɛ́da gbɩ̀ia dɔ, akũ à mɔ̀kakɔ̃ana kũ ò pì
kũ wuraaonɔ lòkoloko kpɛ́nɛ gbɩ̀ kũ à wuraa nànaaa pìia kpɛ́lɛlɛ kpa. 22 À wuraa nàna kpɛ́ pìi
gũngũn kpɛ́mkpɛm kũ turaretitikpataki kũ à kú kpɛ́nɛ pìi sarɛo.

23 À kù lí à kɛrubunɔ ũ mɛ̀n pla, à dìtɛ kpɛ́nɛ gũn. Kɛrubuu pìnɔ lei kà gɛ̃̀sãkuru kuri. 24 Ń
dɛ̀mbɛrɛnɔ gbɛ̃̀na kà gɛ̃̀sãkuru sɔsɔɔro. Zaa dɛ̀mbɛrɛ do lɛ́a la ari a do lɛ́a dire a gbɛ̃̀na kà

gȁsãkuru kuri. 25 Kɛrubu mɛ̀n pla pìnɔ bòkɔ̃a, ò lɛɛlɛmɛ. 26 Ń pla ń pínki lei kà gȁsãkuru
kurikuri. 27 Akũ à ń kátɛ kpɛ́ pì nɛ́ gũn. Ń dɛ̀mbɛrɛnɔn poroporona, a do dɛ̀mbɛrɛ gɛ̀ɛ à pɛ̀
gbȉia dire, a do pɔ́ pɛ̀ gbȉia la, akũ ń dɛ̀mbɛrɛ kũ ò gɔ̃̀nɔ pɛ̀kɔ̃a kpɛ́nɛ pì guragura. 28 À wuraa
nàna kɛrubuu pìnɔa dɔ. 29 À ɔzĩ kɛ̀ kpɛ́ pìi gbȉnɔa kpɛ́da kũ a nɛ́o pínki, à kɛrubunɔ wãnzãn
kɛ̀ kũ domina línɔ kũ lávu pianano. 30 À wuraa kpàtɛ kpɛ́ pì zĩtɛ dɔ, kpɛ́da kũ a nɛ́o pínki. 31 À
kpɛ́nɛ pì gbànɔ kũ a lípɛtɛnɔ kɛ̀ kũ kù líο. A musu kɛ̀ sɔ̃ntɛ. 32 À ɔzĩ kɛ̀ kù lí gbà mɛ̀n pla pìnɔa,
à kɛrubunɔ wãnzãn kɛ̀ kũ domina línɔ kũ lávu pianano, akũ à wuraa nànaa. 33 À kpɛ́da gbà
lí kɛ̀ kusuru siikɔ̃ kũ kù líο dɔ. 34 À a gbànɔ kɛ̀ kũ pini líο nɛ́ pla. Gbàa pìnɔ nɛ́ pínki dì nakɔ̃a
guragura. 35 Akũ à ɔzĩ kɛ̀ gbàa pìnɔa, à kɛrubunɔ wãnzãn kɛ̀ kũ domina líο kũ lávu pianaao,
akũ à wuraa nànaa.
36 À bĩni bò à lìka a ɔnnyĩ. Bĩni pìi gbɛ̀ kũ ò ànɔ vĩ didikɔ̃ana lɛu aakɔ̃kɔ̃, akũ sida lí kũ ò zɔ̃̀nɔ
kpákpa a musu. 37 Ò Dikiri kpɛ́ pì ɛ̃ pɛ̀tɛ Sulemanu kíblena wɛ̃̀ siikɔ̃den, a mɔ kũ òdi pi Zivi
gũmmɛ, 38 akũ ò a lakiti kɛ̀ a wɛ̃̀ kuri awɛɛdoden, a mɔ sɔraakɔ̃de kũ òdi pi Bulu gũn lákũ à
kpɛ́ zĩ dìtɛ nà. A bona kũ a kɛkɛnaao kà wɛ̃̀ suppla.

7

Sulemanu bɛ bonaa

1 Sulemanu a bɛ bona zĩ kɛ̀ pínki wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ. 2 À kpɛ́ kũ òdi pi Lɛbana líkpɛ bò,
a gbȁna kà gȁsãkuru basɔɔro, a yàasa kà gȁsãkuru bupla akuri, a lei sɔ̃ baraakuri. A sida
línɔ pɛ̀tɛpɛtɛ dɔ̀rɔ siikɔ̃, akũ à sida lí kũ ò ànɔ dàdańla 3 mɛ̀n bupla awɛɛsɔɔro, dɔ̀rɔ kũ dɔ̀rɔɔo
gɛ̃rogɛ̃ro lɛu aakɔ̃, akũ à sida línɔ kpàkpa lí kũ ò kpàa pìnɔla. 4 À a wondonɔ bòbo didikɔ̃ana
dɔ̀rɔ aakɔ̃kɔ̃, ń arɛ dɔdɔkɔ̃ana. 5 Kpɛ́ pì lɛ́nɔ lei kũ a yàasaao pínki lɛɛlɛmɛ. A lɛ́nɔ mɛ̀n aakɔ̃kɔ̃
dire kpa kũ la kpao, ń arɛ dɔdɔkɔ̃ana. 6 À lígbanɔ pɛ̀tɛpɛtɛ kpɛ́ pì kpɛ́lɛlɛa. Kpɛ́lɛlɛ pìi gbȁna kà
gȁsãkuru bupla akuri, a yàasa sɔ̃ baraakuri. À gãnu bò lígba pìnɔ arɛ, akũ à lígbanɔ pɛ̀tɛpɛtɛ
à èda dɔ̀ gãnu pì lɛ́a.
7 À a kíblegbaa dìtɛ gãnu pìn. Gwen àdi yã gɔ̃gɔ̃n, akũ òdi pi Yãkpatɛkɛkpɛ. À sida lí lɛ̀kɛtɛnɔ
nàna a gbȉia zaa zĩtɛ ari a sakaa. 8 A kpɛ́ kũ àdi in kú arɛ. À bòkɔ̃a kũ gãnu pìio. Lɛn kpɛ́ kũ à
dɔ̀ Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ kũ à sɛ̀ nɔ ũnɛ de lɛ dɔ. 9 Kpɛ́ pìnɔ bona, gbɛ̀ mananɔn ò pɛ̀tɛo ari à gɛ̀ɛ pɛ́
a sakaa. Ò gbɛ̀ɛ pìnɔ yɔ̃̀ gbasa ò zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ kũ sàkasakaao kpa plapla pínki. Lɛmɛ ɔn kpa de lɛ kũ
bàai kpao. 10 Ò kpɛ́ pìnɔ ɛ̃ pɛ̀tɛ kũ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ mananɔ, a kenɔ gbȁna kà gȁsãkuru kuri, a kenɔ
sɔ̃ sɔraakɔ̃, 11 gbasa ò bò kũ gbɛ̀ mana kũ ò yɔ̃̀ ò ànɔ kũ sida líο. 12 À bĩni bò à lìka ɔn zɔ̃kɔ̃ɔ pìii,
à gbɛ̀ kũ ò ànɔ vĩ didikɔ̃ana dɔ̀rɔ aakɔ̃, akũ sida lí kũ ò ànɔ kpákpa a musu, lákũ Dikiri kpɛ́ kũ
a èdaao ɔn bĩni de nà.

Dikiri ɔn pɔ́nɔ

13 Kína Sulemanu gbɛ̃nɔ zȉ ò Huramu sísi zaa Taya, akũ ò sù kãao. 14 Huramu pì da bi
Nafatali burimɛ, akũsɔ̃ gyaanɔmɛ. A de bi Taya gbɛ̃mɛ, akũsɔ̃ mɔ̀gotɛ̃ ɔzĩkɛriimɛ. Huramu
pì ɔ̃ndɔ̃ kũ asãnsĩnio kũ dɔ̃naao vĩ mɔ̀gotɛ̃ zĩ sĩnda pínki gũn. Kũ à sù kína Sulemanu kĩnaa,
akũ à zĩ kũ à dàarɛ kɛ̀ pínki. 15 À mɔ̀gba pì mɛ̀n pla kũ mɔ̀gotɛ̃o. A pínki lei kà gȁsãkuru baro
plansari, a lɛ́ yàasa kà kuri awɛɛpla. 16 À a fùraa pì kũ mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n pla à kùtɛ mɔ̀gba pìnɔ
musu. Fùraa pìnɔ lei kà gȁsãkuru sɔsɔɔro. 17 À mɔ̀kakɔ̃ananɔ pì, akũ à ȉfĩ a fùraa pìnɔa lán
mɔ̀wakarɛ bà, ò lokolokona mɛ̀n suppla. 18 À pɔ́nɔ pì lán bísi nɛ́nɔ bà à dɔ̀dɔ mɔ̀gba fùraa
pìnɔa à lìkai dɔ̀rɔ pla, mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ gɛ̃i kũ a musuo. A fùraa pìnɔn lɛɛlɛmɛ pínki. 19 À
Dikiri kpɛ́ èdaa mɔ̀gba fùraa pìnɔ pì kũ dɔ̃naao lán tafetira vú bà. Tafetira vú pìnɔ lei kà
gȁsãkuru siisiikɔ̃. 20 Bísi nɛ́ pìnɔn dɔdɔ mɔ̀gba fùraa pìnɔ kũ̀dɔki musu mɛ̀n wàa dodo likana
mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔi dɔ̀rɔdɔrɔ. 21 Akũ à mɔ̀gba pìnɔ pɛ̀tɛpɛtɛ kũ ò Dikiri kpɛ́ èda kũna. À tɔ́ kpà
ɔpla pɔ́nɛ Ani Kátɛ, ɔzɛ pɔ́ sɔ̃ Gbãna Kúa. 22 Mɔ̀gba pìnɔ fùranɔ bò lán tafetira vú bà. Lɛn à
mɔ̀gba pìnɔ pì lɛ pínki.
23 À mɔ̀ɔ kàsa íkaki ũ bùkutu. A lɛ́ la kpa ari a lɛ́ dire kpa kà gȁsãkuru kuri, a lei kà gȁsãkuru
sɔɔro, a lɛ́ yàasa sɔ̃ baraakuri. 24 À ɔzĩ kɛ̀ íkaki pìia lán tùrunɔ bà, à lìka a lɛ́i gɛ̃i dɔ̀rɔ pla,
gȁsãkuru do pínki tùru mɛ̀n kuri. À íkaki pìi kàsa lɛɛlɛ kũ tùru wãnzãnde pìnɔ. 25 Íkaki pì di
zùsa mɛ̀n kuri awɛɛplanɔa. Zù mɛ̀n aakɔ̃nɔ mì dɔ gugbãnduru kpa, mɛ̀n aakɔ̃nɔ ifãlɛtɛ kpa,
mɛ̀n aakɔ̃nɔ gɛ̀nɔmidɔki kpa, mɛ̀n aakɔ̃nɔ sɔ̃ ifãboki kpa. Íkaki pì di ń musu, akũsɔ̃ ń pɔ̀rɔnɔ
dɔdɔ guragura. 26 Íkaki pìi gègetee kà ɔla yàasa ũ. A sã de lán oro sã bà, lán tafetira sã bà.
Dirɔm lɛ́ wàa do ín àdi sí.
27 À tadibɔnɔ pì kũ mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri. Ń pínki gbȁna kà gȁsãkuru siikɔ̃, a yàasa dɔ siikɔ̃, a lei
sɔ̃ aakɔ̃. 28 Kũ ò tadibɔɔ pìnɔ pì, ò mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔ kpà à gbánɔ dagura. 29 Akũ ò músu wãnzãnnɔ

kɛ̀ mɔ̀ lɛ̀kɛtɛɛ pìnɔa pínki kũ zùsa wãnzãnnɔ kũ kɛrubu wãnzãnnɔo. Ò lávutãna wãnzãn kɛ̀
músuu pìnɔ kũ zùsa pìnɔ musu kũ a gɛ̃io. 30 Tadibɔɔ pìnɔ mɔ̀gotɛ̃ gére kũ gòoo vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃. Ò
gbá vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃ dɔ. Gbá pìnɔ musun òdi ta din. Ò gbá pìnɔ kàsa, ò lávutãna wãnzãn kɛ̀ a kpa
siikɔ̃a. 31 Tadibɔɔ pìnɔ lɛ́ wɛ̃na bùkutu, a lɛ́ kpa bona gã̀sãkuru do, akũsɔ̃ à lòkotoo kà ɔtã do. Ò
wãnzãn kɛ̀ a lɛ́ kũ à bò musua dɔ. Tadibɔɔ pìnɔ mɔ̀ lɛ̀kɛtɛ kusurudenɔ vĩ, ò de bùkuturo. 32 Gére
pìnɔn kú mɔ̀ lɛ̀kɛtɛɛ pìnɔ gɛ̃i. A gònɔ pɛ́pɛna tadibɔɔ pìnɔ gbánɔa. Gére pìnɔ lei kà gã̀sãkuru do
kũ a kusuo. 33 Ò gére pìnɔ pì lán sɔ̃go pɔ́ bàmɛ. Ò a gònɔ kũ a gérenɔ kũ a mɔ̀tererenɔ kũ a
oronɔ kàsa kũ mɔ̀gotɛ̃o pínki. 34 Tadibɔɔ pìnɔ kũki vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃ a kusurunɔa. 35 Tadibɔɔ
pìnɔ musu de bùkutu, a lei kà ɔtã do. A gbánɔ kũ a mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔn na tadibɔɔ pìnɔ musu. 36 À
kɛrubu wãnzãn kɛ̀ a gbánɔ kũ a mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔa kũ músu wãnzãnnɔ kũ domina línɔ wãnzãnnɔo,
gu kũ à lè pínki. À lávutãna wãnzãn kɛ̀ à lìkai dɔ. 37 Lɛn à tadibɔɔ pìnɔ pì lɛ. À kàsa pɔ́ dokɔ̃nɔ
gũmmɛ, ń zɔ̃kɔ̃kɛ kũ ń bonaao lɛɛlɛmɛ.

38 Akũ à dàgaa pì kũ mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri. A pínki dì í sí dirɔm lɛ́ siisiikɔ̃. Dàgaa pìnɔ yàasa
kà gã̀sãkuru siisiikɔ̃. Kũ à dàgaa pìnɔ dìdi tadibɔ mɛ̀n kurii pìnɔa, 39 akũ à kàtɛ Dikiri kpɛ́
arɛ, mɛ̀n sɔɔro ɔplai, mɛ̀n sɔɔro ɔzɛi. À íkaki pìi dìtɛ ɔzɛ kpa Dikiri kpɛ́ kusuru kũ à kú ifãboki
gɛ̀nɔmidɔki kpa sarɛ. 40 Akũ Huramu oro túbukabɔnɔ kũ a sɛ́tɛbɔnɔ kũ ta arusibɔnɔ pì dɔ. Lɛn
à Dikiri ɔn zĩ kũ kína Sulemanu dàarɛ kɛ̀ lɛ, à a lakiti kɛ̀ pínki. 41 Zĩ kũ à kɛ̀ɛ pìnɔn dí: Mɔ̀gba
mɛ̀n pla, a fùra kũ à bò lán lo bà kũ à kú mɔ̀gba pìnɔ musu mɛ̀n pla, mɔ̀kakɔ̃ana kũ à zã blèo
a fùraa pìnɔa mɛ̀n pla, 42 bísi nɛ́ kũ à dɔ̀dɔ mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔa musu mɛ̀n wàa pla. À kɛ̀ ari
dɔ̀rɔ pla zãblebɔ ũ mɔ̀gba fùraa pìnɔa. 43 Tadibɔɔ pìnɔ mɛ̀n kuri kũ a dàganɔ mɛ̀n kuri. 44 Íkaki
mɛ̀n do kũ zùsa kũ à kú a zĩtɛnɔ mɛ̀n kuri awɛɛpla. 45 Túbukabɔɔ pìnɔ kũ a sɛ́tɛbɔnɔ kũ ta
arusibɔnɔ. Pɔ́ kũ Huramu pì kína Sulemanunɛ Dikiri ɔn pɔ́ ũnɔ pínki, à ń pí kũ mɔ̀gotɛ̃ kũ ò
lɔ̀lɔɔmɛ. 46 Kína tò ò pɔ́ pìnɔ kàsa kũ Yoda gbȉio zaa Suko kũ Zarɛtão dagura. 47 Sulemanu dí
tó ò pɔ́ kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃oo pìnɔ yɔ̃ kilooa à a tìkisi dɔ̃ro, kũ à kɛ̀ dasi yãi.

48 Sulemanu pɔ́ kũ à kú Dikiri kpɛ́ gũnnɔ pì dɔ, turaretitikpataki kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ
wura teburu kũ òdi Dikiri burodi kátɛaao 49 kũ fitiladibɔ kũ ò kàtɛ kpɛ́da gũn kpɛ́nɛ arɛ ɔplai
kũ ɔzɛo mɛ̀n sɔsɔɔro. Ò pì kũ wuraao atɛ̃nɛ kũ a fitilanɔ kũ a kpàkonɔ pínki, ò lávu wãnzãn
kɛ̀ḿma. 50 À wura tokonɔ pì dɔ kũ fitiladɛbɔnɔ kũ tanɔ kũ gɔ̃mbɔnɔ kũ tɛ́sibɔnɔ kũ kpɛ́nɛ kũ
òdi pi Ludakuki gbà asigbenɔ kũ kpɛ́da pɔ́nɔ. 51 Kũ kína Sulemanu Dikiri ɔn zĩ pìi kɛ̀ à làka
pínki, akũ à sù kũ wuraao kũ andurufuuo kũ pɔ́ kũ a de Dauda dìtɛ Dikiri pɔ́ ũnɔ, akũ à kà
Dikiri ɔn aruzɛkɛkatɛkin.

8

Tana kũ Dikiri àkpatiio a kpɛ́n

1 Akũ kína Sulemanu Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi Yurusalɛmu, ń buri don'arɛdenɔ kũ ń
ɔmbedenɔ ń pínki, de ò su ò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛ́ Dauda wɛ̃tɛ kũ òdi pi Zaiɔ̃ ò
suo. 2 Akũ Isarailanɔ kàkara a arɛ ń pínki mɔ supplade Ɛtanimu dikpɛgɔrɔ zĩ. 3 Kũ Isaraila gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ sa'orinɔ Dikiri àkpatii pìi sɛ̀ 4 kũ dakarɛki kutao kũ Dikiri pɔ́ kũ ò
kú a gũnnɔ. Sa'orinɔ kũ Levi burinɔ mɛ́ ò pɔ́ pìnɔ sɛ̀ ò sùo, 5 akũ kína Sulemanu kũ Isaraila kũ
ò kàkaraainɔ sa ò kũ sãnɔ kũ zùnɔ àkpatii pì arɛ. Pɔ́ kũ ò sa òoo pìnɔ dasi kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, adi sí naroro.
6 Akũ sa'orinɔ gɛ̃ kũ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatiio a kpɛ́n ari kpɛ́nɛ kũ òdi pi Ludakukin.
Ò dìtɛ a ditɛkia gwe kɛrubunɔ gɛ̃i. 7 Kɛrubuu pìnɔ dɛ̀mbɛrɛnɔn poroporona àkpatii pì kũ a
sɛ́linɔla. 8 A sɛ́li pìnɔ gbã̀na ari òdi ń lɛ́ e Dikiri kpɛ́ kpɛ́da gũn, ama òdi e ɔnnlo. Lí pìnɔn kú
gwe ari kũ a gbãrao. 9 Pɔ́ke kú àkpatii pìi gũnlo, tó adi kɛ gbɛ̀ anlo mɛ̀n pla kũ Musa dàn zaa
Orɛbu, gu kũ Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ Isarailanɔ ń bona Misila gbɛra baasiro.

10 Kũ sa'orinɔ bɔ̀tɛ Dikiri kpɛ́n, túsukpɛ kpɛ́ pìi pà, 11 odi fɔ̃ ò gɛ̀ ò ń zĩ kɛ gwero túsukpɛ pì
yãi, zaakũ Dikiri gakuri a kpɛ́ pà. 12 Akũ Sulemanu pì: Dikiri pì ánigɔ̃ kú túsukpɛ sira gũmmɛ.
13 Akũ à pì Dikirinɛ: Ma kpɛ́ naasi díkĩna bònnɛ, ǹgɔ̃ kú a gũn gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Akũ à lìtɛ à
arɛ dɔ̀ paria à sa mana òńnɛ. 15 Akũ à pì: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá! À lɛ́ sɛ̀ ma de
Daudanɛ, akũ à pàpa. Zaakũ à pì, 16 zaa gɔrɔ kũ a a gbɛ̃ Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila, ádi Isaraila
wɛ̃tɛ ke ditɛ ò kpɛ́ bon arɛro. Daudan a sɛ̀ a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 17 Kũ ma de Dauda
ye à kpɛ́ bo Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ, 18 akũ Dikiri pìnɛ kpɛ́bonaarɛ de a tɔ́ gɔ̃ kúa laasun kũ
à kɛ̀ɛ pì mana, 19 ama adi kɛ àkũ mɛ́ ani boarɛro, a zĩda nɛ́ ke mɛ́ ani boarɛ. 20 Akũ Dikiri kɛ̀
lákũ à a lɛ́ sɛ̀nɛ nà. Ma gɔ̃ ma de Dauda gɛ̃nɛ ũ, ma vutɛ Isaraila kpatan lákũ Dikiri Isarailanɔ
Luda a lɛ́ sɛ̀ nà, akũ ma kpɛ́ dí bònɛ de a tɔ́ gɔ̃ kúa yãi. 21 Gwen ma Dikiri àkpati ditɛki kɛ̀kɛn.
Dikiri bàka kunna kũ ó dizinɔ ń bona Misila gbɛra yã kú a gũn.

Sulemanu aduakɛna a gbɛ̃nɔnɛ

22 Sulemanu arɛ dɔ̀ Dikiri gbagbakia Isaraila kũ ò kakarana gwenɔ wára ń pínki, akũ à a
ɔnɔ sɛ̀ musu 23 à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, gbɛ̃ke dì sí lɛkɔ̃a kũnwo musu ke zĩtɛro. N gbɛ̃kɛ
gũn n bàka kú kũ n zɔ̀bleri kũ ò tɛ́ n zɛ́n kũ nɛ̀sɛdoonɔ. 24 N yã kũ n a lɛ́ sɛ̀ n zɔ̀bleri ma de
Daudanɛɛ pàpa. N ò kũ lɛ́omɛ yã, gbãra sà n pàpa. 25 Tera sà Dikiri Isarailanɔ Luda, n lɛ́ sɛ̀ n
zɔ̀bleri ma de Daudanɛ n pì, tó a burinɔ ń zĩda kũna dɔ̃ akũsɔ̃ ò tɛ́ n zɛ́n lákũ à tɛ́i nà, onigɔ̃ kú
Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki. 26 Isarailanɔ Luda, ǹ tó yã kũ n ò n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ kɛ
yãpura ũ sà. 27 Ama Luda, ĩnigɔ̃ kú zĩtɛ la yãpuran yá? Musu kũ a leikɛo ni fɔ̃ à n síro, bele kpɛ́
kũ ma bònnɛ díkĩna sàa? 28 Dikiri ma Luda, ǹ laakari dɔ makũ n zɔ̀bleriia, ǹ ma aduakɛna
kũ ma kutɛkɛnao sí. Ǹ sã kpá ɔ́ kũ makũ n zɔ̀bleri matɛn dɔnyĩi kũ adua kũ matɛn kɛmmao
gbãra. 29 Ǹ tó n wɛ́ gɔ̃ pɛna kpɛ́ díkĩnaa gwãani kũ fãnantɛ̃o, gu kũ n pì n tɔ́ nigɔ̃ kúa díkĩna
pìi. Ǹ adua kũ makũ n zɔ̀bleri madì kɛ arɛdɔna gu día ma. 30 Tó makũ n zɔ̀bleri ke n gbɛ̃
Isarailanɔ arɛ dɔ̀ gu día, tó ó wɛ́ kɛ̀mma, ǹgɔ̃ ó wɛ́kɛna sí zaa n kúkia musu ǹ sùru kɛ kũoo.
31 Tó gbɛ̃ taari kɛ̀ a gbɛ̃dakenɛ, akũ ò pìnɛ à yã sí kũ n tɔ́o, tó à sù à yã sì kũ n tɔ́o n gbagbaki dí
arɛ, 32 ǹgɔ̃ zɛ kũńwo zaa n kúkia musu ǹ mɔńnɛ. Ǹgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blerinɔnɛ ǹ yã da taaridela,
de a yãkɛna wí a musu ǹ yã nna kpá taarisaridea, de ò le ò dɔ̃ kũ à yãke vĩro. 33 Tó n gbɛ̃
Isarailanɔ ibɛrɛnɔ zɩ̃̀i blɛ̀ḿma durunna kũ ò kɛ̀nnɛ yãi, ò tà kũńwo, tó ò ɛ̀ra ò arɛ dɔ̀mma ò
n sisi, tó ò wɛ́ kɛ̀mma ò kútɛ kɛ̀nnɛ kpɛ́ díkĩnaa, 34 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kũńwo ǹ sùru kɛ
kũńwo kũ ń durunnanɔ, ǹ su kũńwo bùsu kũ n kpà ń dizinɔa díkĩna pìi gũn.
35 Tó ludambɛ gɔ̃̀ da wárawara, legũ dì maro kũ ò durunna kɛ̀nnɛ yãi, tó ò arɛ dɔ̀ gu díkĩnaa
ò wɛ́ kɛ̀mma ò n sisi, akũsɔ̃ ò kpɛ lì ń durunnanɛ kũ n wɛ́ tã̀ḿma yãi, 36 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃
zɛ kũńwo ǹ sùru kɛ kũńwo kũ ń durunnanɔ. Ǹgɔ̃ ń da zɛ́ manan, ǹ tó legũ ma n bùsu kũ n
kpà n gbɛ̃nɔa ń pɔ́ ũ dí gũn. 37 Tó nà ke gagagyã kà bùsu dín, ke pɔ́wɛsirakũ ke pɔ́pukpana ke
kwanɔ ke kwa'eseblerinɔ ke tó ibɛrɛnɔ lìka ń wɛ̃tɛ kei ke tó kisira ke gyã gɛ̃̀ ń tɛ́, 38 tó ń gbɛ̃ke
yã kũ à a le dɔ̃̀, tó à a ɔ dɔ̀ kpɛ́ díkĩna kpa, tó à wɛ́ kɛ̀mma à kútɛ kɛ̀nnɛ, 39 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃
zɛ kãao ǹ sùru kɛ kãao, ǹ kpái. Ǹgɔ̃ fĩna bonɛ a yãkɛnaaa, zaakũ ń a nɛ̀sɛ dɔ̃. Mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbɛ̃
sĩnda pínki nɛ̀sɛ dɔ̃. 40 Lɛn onigɔ̃ vĩna kɛnnɛ lɛ ari ń wɛ̃̀ndi lɛ́n bùsu kũ n kpà ń dizinɔa díkĩna
gũn.
41-42 Zaakũ oni n tɔ́ zɔ̃kɔ̃ kũ n gã̀sã gbãnao kũ n ɔ kũ à poronaao baaru ma, tó gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ kũ à
de n gbɛ̃ Isaraila buri ũro bò bùsu zã̀zãn à sù n tɔ́ yãi, tó à arɛ dɔ̀ kpɛ́ día à wɛ́ kɛ̀mma, 43 zaa
n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kãao ǹ yã kũ à wɛ́ kɛ̀mma kɛnɛ, de andunia buri sĩnda pínki le à n tɔ́ dɔ̃,
ò vĩna kɛnnɛ lákũ n gbɛ̃ Isarailanɔ dì kɛnnɛ nà, onigɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ kú kpɛ́ kũ ma bò día.
44 Tó n gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ zɩ̃̀ ká kũ ń ibɛrɛnɔ, bee gu kũ n ń zĩn pínki, tó ò arɛ dɔ̀ wɛ̃tɛ kũ n
sɛ̀ día kũ kpɛ́ kũ ma bònnɛ dío, tó ò wɛ́ kɛ̀mma, 45 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kũńwo kútɛ kũ ò
kɛ̀nnɛ yãi, ǹ yã nna kpáḿma. 46 Zaakũ gbɛ̃ke dì gí durunna kɛiro, tó ò durunna kɛ̀nnɛ, tó n
pɔ fɛ̃̀ńyĩ n ń ná ń ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩ, tó ò tà kũńwo ń bùsun zɩ̃̀zɔnɔ ũ bùsu zã̀zã ke a kãnin yá, 47 tó
ò nɛ̀sɛɛ lìtɛ bùsu kũ òtɛn zɔ̀ blen pìi gũn, tó ò ɛ̀ra ò kútɛ kɛ̀nnɛ gwe ò pì: O durunna kɛ̀, o taari
kɛ̀, o yã vãni kɛ̀, 48 tó ò arɛ dɔ̀mma kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo kũ ń pɔyeinaao pínki zaa bùsu kũ òtɛn zɔ̀
blen ń ibɛrɛnɔnɛ pìi gũn, tó ò arɛ dɔ̀ bùsu kũ n kpà ń dizinɔa kũ wɛ̃tɛ kũ n sɛ̀ɛo kũ kpɛ́ kũ ma
bònnɛ díooa, tó ò wɛ́ kɛ̀mma, 49 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kũńwo kútɛ kũ ò kɛ̀nnɛ yãi, ǹ yã nna
kpáḿma. 50 Ǹgɔ̃ sùru kɛ kũ n gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀nnɛnɔ kũ taari kũ ò kɛ̀ɛo, ǹ tó gbɛ̃ kũ òtɛn
zɔ̀ bleńnɛnɔ ń wɛ̃nda gwa, 51 zaakũ n pɔ́vĩnanɔmɛ, n gbɛ̃ kũ n ń bɔ́tɛ Misilanɔ wɛ́tãmma pãsĩ
gũnnɔmɛ.
52 Ǹ tó n wɛ́ gɔ̃ kú makũ n zɔ̀bleriia, ǹ sã kpá kútɛ kũ ma kɛ̀nnɛi kũ kútɛ kũ n gbɛ̃ Isarailanɔ
kɛ̀nnɛo. Ǹ sã kpáńyĩ gɔrɔ kũ ò wiki lɛ̀mma pínki. 53 Dikiri Luda, zaakũ andunia buri sĩnda
pínki gũn mɔ́kɔ̃nɔn n ń sɛ́ n gbɛ̃nɔ ũ, lákũ n ò n zɔ̀bleri Musa gãi nà gɔrɔ kũ n ó dizinɔ bɔ̀tɛ
Misila.
54 Gɔrɔ kũ Sulemanu tɛn wɛ́ kɛ Dikiria, à kutɛna a kosoamɛ kũ a ɔnɔo porona musu. Kũ
à adua kɛ̀ à làka, akũ à fùtɛ à zɛ̀ Dikiri gbagbakia gwe, 55 akũ à sa mana ò Isaraila kũ ò kú
gwenɔnɛ ń pínki, à ò gbãnagbãna à pì: 56 Ò Dikiri sáabu kpá, zaakũ à ókɔ̃nɔ a gbɛ̃ Isarailanɔ
gbà ĩampaki lákũ à ò nà. Yã mana kũ à a lɛ́ sɛ̀ a zɔ̀bleri Musa gãinɔ pàpa pínki, a ke dí lɛ́tɛ pãro.
57 Dikiri ó Luda gɔ̃ kú kũoo, lákũ à kú kũ ó dizinɔo nà. Àsun ó tónlo, àsun pã kpáwáiro. 58 À
tó ò swɛ̃̀ kpáawa ògɔ̃ tɛ́ a zɛ́n, ògɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna kũ yã kũ à dà ó dizinɔnɛnɔ, ògɔ̃ a ɔdɔki
gwa. 59 Adua kũ ma kɛ̀ Dikiri ó Ludaa gɔ̃ dɔn fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Àgɔ̃ yã nna kpá makũ a
zɔ̀bleriia kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, 60 de andunia buri sĩnda pínki le à dɔ̃ kũ Dikiri
bi Ludamɛ, a pãnde kunlo. 61 À kũ̀ à á swɛ̃̀ kpá Dikiri ó Ludaa mámmam, àgɔ̃ a ɔdɔki gwa, àgɔ̃
a yãditɛnanɔ kũna lákũ á kũna gbãra nà.

Dikiri ɔn sakɛnaa

62 Akũ kína kũ Isarailanɔ ń pínki sa ò Dikiria. 63 Sulemanu kɛnnakũkɔ̃o sa ò Dikiria kũ
zùnɔ dúbu baro awɛɛpla kũ sãnɔ dúbu basuddo. Lɛn kína kũ Isarailanɔ ń pínki Dikiri ɔn sa
kɛ̀ lɛ. 64 Zĩ pìia kína gbã̀ bò ɔn kũ à kú Dikiri kpɛ́ kpɛ́lɛlɛaanɛ, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́
kũ ò gwe kũ pɔ́blewɛ gbao kũ kɛnnakũkɔ̃o sa nísio, zaakũ sa'oki kũ à kɛ̀ kũ mɔ̀gotɛ̃o kũ à kú
Dikiri kpɛ́ kpɛ́lɛlɛa zɔ̃kɔ̃ro, adi fɔ̃ à sì pínkiro. 65 Zĩ birea Sulemanu kũ Isarailanɔ ń pínki dikpɛ
kɛ̀ Dikiri ń Ludanɛ ari gɔrɔ suppla, akũ ò Kutadɔna dikpɛ kɛ̀ gɔrɔ suppla dɔ. A pínki kɛ̀ gɔrɔ
gɛ̃ro donsari. Ò dasi manamana, ò bò zaa Lebo Amata ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Misila bùsu lɛ́zɛki swaa.
66 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ à ń gbárɛ, akũ ò lɛ́ zàa ò tà ń bɛa kũ pɔnnao. Ń pɔ kɛ̀ nna yã mana kũ
Dikiri kɛ̀ a zɔ̀bleri Dauda kũ a gbɛ̃ Isarailanɔnɛ pínki yãi.

9

Dikiri bo à suna Sulemanua

1 Kũ Sulemanu Dikiri ɔnn kàtɛ à làka kũ a ɔnnwo kũ zĩ kũ a pɔ kúanɔ pínki, 2 akũ Dikiri
ɛ̀ra à bò à sùa a gɛ̃̀n pladeo lákũ à bò à sùa Gibiɔ̃ nà 3 à pìnɛ: Ma adua kũ n kɛ̀ kũ kútɛ kũ n
kɛ̀mɛnɛoo mà. Ma kpɛ́ kũ n bòo pìi dìtɛ ma pɔ́ ũ, ma tɔ́ nigɔ̃ kúa lakanaa sari. Ma wɛ́ nigɔ̃
kúa, ma pɔ nigɔ̃ kúa. 4 Mɔkɔ̃n sɔ̃, tó ń tɛ́ ma zɛ́n súsu kũ nɛ̀sɛ purao lákũ n de Dauda bà, tó
ń yã kũ ma dìtɛnnɛnɔ kũna kũ ma yã'onnɛnanɔ, tó ntɛni ma ɔdɔki gwa, 5 mani n kpata zĩni
pɛ́tɛ Isarailanɔ tɛ́, anigɔ̃ lakana vĩro, lákũ ma a lɛ́ sɛ̀ n de Daudanɛ nà, ma pì a burinɔ nigɔ̃ kú
Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki. 6 Tó mɔkɔ̃n ke n nɛ́nɔ kpɛ lìmɛnɛ sɔ̃, tó á ma dokayãnɔ kũ yã
kũ ma dìtɛárɛnɔ kũnaro, tó a gɛ do tãnanɔi ari átɛni ń gbagba, 7 mani Isarailanɔ bɔtɛ bùsu kũ
ma kpàḿman, mani gí kpɛ́ kũ ma dìtɛ ma pɔ́ ũ pìii, oni gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ, pina pɔ́ ũ buri sĩnda
pínkinɛ. 8 Bee kũ kpɛ́ pì naasikɛo, a yã ni bo gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛ a sarɛnɔ sarɛ. Oni suru gá ò pi:
À kɛ̀ dera Dikiri kɛ̀ bùsu dí kũ kpɛ́ díoonɛ lɛɛ? 9 Oni pińnɛ: Kũ ò pã kpà Dikiri ń Luda kũ à
ń dizinɔ bɔ̀tɛ Misilai yãimɛ. Ò zɛ̀ kũ tãnanɔ, òtɛni ń gbagba òtɛn kútɛńnɛ. Abire yãin Dikiri
kisira dí zɛ̀ḿma pínki.

Sulemanu yãkɛna kparanɔ

10 Sulemanu ɔn mɛ̀n pla pìnɔ kàɛ wɛ̃̀ baromɛ, Dikiri ɔn kũ a zĩda bɛo. Abire gbɛran 11 à Galili
bùsu wɛ̃tɛ kpà Taya kína Hiramua mɛ̀n baro, zaakũ Hiramu sida lí kũ pini lío kũ wuraao kpàa
lákũ à yei nà. 12 Kũ Hiramu bò Taya à gɛ̀ɛ à wɛ̃tɛ kũ Sulemanu kpàawanɔ gwà, adi kɛnɛro,
13 akũ à pì: Ma gbɛ̃, wɛ̃tɛ kpate takanɔn n kpàma gwee? Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Kabulu ari kũ
a gbãrao. 14 Hiramu gĩnakɛ à wuraa kpã̀zã Sulemanunɛ yã tɔn siikɔ̃.

15 Gbɛ̃ kũ Sulemanu ń dá zɔ̀zĩnnɔ yãn dí. Gbɛ̃ pìnɔ mɛ́ ò Dikiri ɔn kũ Sulemanu ɔnnwo zĩ kɛ̀.
Ò Milo wɛ̀ɛɛ tàta kũ bùsuuo, ò Yurusalɛmu bĩni bò, ò ɛ̀ra ò Azo kũ Mɛgidoo kũ Gɛzao kɛ̀kɛ ò
kàtɛ. 16 Misila kína Firi'auna lɛ̀tɛ Gɛza pìia yã, akũ à sì à tɛ́ sɔ̃̀a à Kanaa kũ ò kú a gũnnɔ dɛ̀dɛ,
akũ à kpà a nɛ́nɔgbɛ̃a zãkɛna gba ũ gɔrɔ kũ à a kpã̀zã Sulemanua. 17 Akũ Sulemanu ɛ̀ra à
Gɛza pìi kɛ̀kɛ à kàtɛ kũ Bɛtoroni gɛ̃i pɔ́o 18 kũ Baalao kũ Tadamɔ kũ à kú a bùsu gbárannanwo
19 kũ wɛ̃tɛ kũ à kusuna kàtɛnnɔ kũ wɛ̃tɛ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃nɔn kunnɔ kũ kpɛ́ kũ à ye à dɔ
Yurusalɛmunɔ kũ Lɛbanao kũ bùsu kũ àtɛn kí bleanɔ pínki. 20 Buri kũ ò de Isaraila ũronɔ:
Amɔrinɔ, Itinɔ, Pɛrizinɔ, Ivinɔ kũ Yebusi kũ ò gɔ̃̀nɔ ń pínki, 21 gbɛ̃ kũ Isarailanɔ dí fɔ̃ ò ń
dɛdɛronɔ, ń buri kũ ò gɔ̃̀ ń bùsuu pìnnɔn Sulemanu ń dá zɔ̀zĩn, akũ òdigɔ̃ zĩ pì kɛ lɛ ari kũ
a gbãrao. 22 Adi Isarailanɔ da zɔ̀zĩnlo. Mɔ́kɔ̃nɔn à ń dítɛ a zɛ̃̀karinɔ ũ, a ìbanɔ, a kína dakenɔ,
a gbɛ̃nɔ don'arɛdenɔ, a sɔ̃godenɔ, a sɔ̃denɔ. 23 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ zĩ kũ òtɛn kɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ dɔ, ò
gbɛ̃nɔn wàa pla kũ basuppla akurio.

24 Kũ Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ bò Dauda wɛ̃tɛn à tà a kpɛ́ kũ Sulemanu bòarɛn, a gbɛran
Sulemanu Milo wɛ̀ɛɛ tàta. 25 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo Sulemanu dìgɔ̃ sa o gɛ̃̀n aakɔ̃kɔ̃. Àdi sa'opɔ kũ òdi ká
tɛ́n à tɛ́ kũ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo o sa'oki kũ à bò Dikirinɛɛa, àdi turaretiti kpata Dikiri arɛ
gwe dɔ. Lɛn à Dikiri ɔn zĩnɔ kɛ̀ lɛ mámmam.

26 Kína Sulemanu gó'itɛnɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃ Gɛba Elata sarɛ Ɛdɔmu bùsun Isira Tɛ̃ra lɛ́a. 27 Hiramu a
góde kũ ò ísira dɔ̃nɔ zɛ̃̀, akũ ò dì ísira musu lɛɛlɛ kũ Sulemanu gbɛ̃nɔ. 28 Ò gɛ̀ɛ Ofi, ò wuraa sɛ̀tɛ
gwe tɔn gɛ̃ro ò sùo kína Sulemanunɛ.

10

Seba bùsu saraunia suna Sulemanu kĩnaa

1 Kũ Seba bùsu saraunia mà lákũ Sulemanu tɔ́ bò nà Dikiri yã musu, akũ à sù a yɔ̃ à gwa
kũ yã zĩ'ũ gbɛkanaao. 2 À kà Yurusalɛmu kũ a ìbanɔ dasidasi kũ pɔ́ gbĩ nnanɔo kũ wura sà
zɔ̃kɔ̃ɔo kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kũ lakuminɔ sɛnanɔ, akũ à gɛ̀ɛ Sulemanu kĩnaa à yã kũ à kú a nɛ̀sɛɛ
gũn fàaii bò kãao pínki. 3 Akũ Sulemanu yã kũ à làlaawanɔ bɔ̀kɔtɛnɛ pínki. A ke bɔkɔtɛna dí
a furo. 4 Kũ saraunia pì Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yãnɔ mà pínki, akũsɔ̃ à a bɛ kũ à bòo è 5 kũ pɔ́ble kũ

àdi blenɔ kũ a ìbanɔ gwenaao kũ a bɛ zĩkɛrinɔ kunnaao kũ ń pɔ́kasanɔ kũ a wɛ̃kpaatɛrinɔ kũ
sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ kũ à ò Dikiri ɔnnnɔ, yã pìi a kȕ gbãna, akũ a lɛ́ wɛ̃̀. 6 Akũ à pì
kínanɛ: N yãkɛnanɔ kũ n ɔ̃ndɔ̃ baaru kũ ma mà zaa ma bùsunwo bi yãpuramɛ. 7 Mádi yã pìnɔ
síro ari ma gɛ ma kao la, akũ ma wɛ́ sìalɛ sà. Odi omɛnɛ pínki sero fá! N ɔ̃ndɔ̃ kũ n aruzɛkɛnɔn
de lákũ ma a baaruu mà nàla zȁ. 8 Mìnnadenɔmɛ n gbɛ̃nɔ ũ kũ n ìba kũ òdigɔ̃ kú kũnwo gɔrɔ
sĩnda pínki, ògɔ̃ n ɔ̃ndɔ̃yã manɔ! 9 Ò Dikiri n Luda sáabu kpá, zaakũ n yã kàagu, akũ à n ka
Isarailanɔ kpatan. Yenyĩ kũ Dikiri vĩ kũ Isarailanɔ gɔrɔ sĩnda pínki mɛ́ à tò à n ka kína ũ, de
ǹgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ a zɛ́a. 10 Akũ saraunia pì kína gbà wura tɔn siikɔ̃ kũ pɔ́ gbĩ nnanɔo dasidasi
manamana kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ. Pɔ́ gbĩ nna kũ à kína Sulemanu gbàa pìnɔ zɔ̃kɔ̃, gbɛ̃ke dí suonɛ
à kà lɛ ziki doro.
11 Hiramu gó'itɛ kũ ò sù kũ Ofio kũ wuraaonɔ sù kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ manamana kũ gbɛ̀
bɛ̀ɛrɛdenɔ dɔ. 12 Akũ kína Dikiri ɔn pɔ́nɔ kèo kũ a zĩda bɛ pɔ́nɔ, à mɔrɔnɔ kũ gidigbonɔ kèo
lɛ̀sirinɔnɛ dɔ. Odi su kũ lí pì burio à kà lɛ ziki doro, odi wɛ́ si a takalɛ doro ari kũ a gbãrao.
13 Pɔ́ kũ Seba bùsu saraunia pì yei pínki à gbɛ̀ka kína Sulemanua, akũ à a gbà, gba kũ à kɛ̀nɛ
yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔnɔ baasi. Akũ à ɛ̀ra à tà a bùsun kũ a ìbanɔ.

Sulemanu gakurikɛ

14 Wura kũ àdi su Sulemanua wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo dì ká tɔn baro awɛɛ'aakɔ̃, 15 táfe kũ táa'orinɔ kũ
lagatarinɔ kũ Larubu kínanɔ kũ a bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dì suonɛ baasi. 16 À sɛ̃gbako zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ kũ
wura kũ ò gbɛ̃̀gbɛ̃ɛo mɛ̀n wàa do, ń baadi tìkisii kà kiloo aakɔ̃kɔ̃ kũ a kusuo. 17 À sɛ̃gbako
fítinnanɔ kèo dɔ, ń baadi tìkisii ye à ká kiloo plapla. À sɛ̃gbako pìnɔ kàtɛ kpɛ́ kũ òdi pi Lɛbana
Líkpɛn. 18 Kína kíblegba zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ kũ wisa sakaao, akũ à wura atɛ̃nɛ kùtɛa. 19 Gbàa pì didiki vĩ,
a gbápɛki mɛ̀n suddo. A kpɛnaki musu de mɔrɔ kusuru sari. À gȁsãdikinɔ vĩ, músu taka kũ ò
kɛ̀nɔn zɛzɛna gȁsãdiki pìnɔ sarɛ. 20 Músuu pìnɔn zɛzɛna gbápɛki pìnɔa kpa pla, a pínki kà kuri
awɛɛpla. Odi gbàa pìi taka kɛ bùsu ken zikiro. 21 Kína Sulemanu tokonɔ bi wuraamɛ pínki.
Kpɛ́ kũ òdi pi Lɛbana Líkpɛ pɔ́nɔ pínki bi wuraamɛ atɛ̃nɛ. Andurufu pɔ́ke kú gwero, zaakũ
òdi andurufu ditɛ pɔ́ke ũ Sulemanu gɔrɔaro.
22 Kína gó'itɛnɔ dìgɔ̃ dina ísirala kũ Hiramu gónɔ. Wɛ̃̀ aakɔ̃ pínki òdigɔ̃ su kũ wuraao kũ
andurufuuo kũ wisa sakaao kũ gbakũnɔ kũ zȁnɔ. 23 Kína Sulemanu aruzɛkɛ kũ a ɔ̃ndɔ̃o zɔ̃kɔ̃
de andunia kínanɔ pɔ́la ń pínki. 24 Baadi pínki tɛn zɛ́ wɛtɛ à wɛ́ si Sulemanulɛ à a ɔ̃ndɔ̃yã kũ
Luda dànɛ a swɛ̃̀n ma. 25 Wɛ̃̀ sĩnda pínki baadi dìgɔ̃ sunɛ kũ a gbao: Andurufu pɔ́nɔ, wura
pɔ́nɔ, utanɔ, zȉkabɔnɔ, pɔ́ gbĩ nnanɔ, sɔ̃nɔ kũ baragbãsɔ̃nɔ. 26 Sulemanu sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃nɔ kàkara.
A sɔ̃go pìnɔ kà wàa suppla, a sɔ̃nɔ sɔ̃ dúbu kuri awɛɛpla. Òdi a sɔ̃ pìnɔ gwa a sɔ̃go wɛ̃tɛnɔ gũn
kũ a bɛ Yurusalɛmuo. 27 Kína tò andurufu gɔ̃ di Yurusalɛmu lán gbɛ̀ɛ bà, akũsɔ̃ sida lí kũ òdi
kpɛ́ boo dasi lán bɛ̀tɛ lí bà sɛ̃̀n. 28 Òdi bo kũ Sulemanu sɔ̃ pìnɔ zaa Misila kũ Silisia bùsuuomɛ.
Kína lagatarinɔ mɛ́ òdi gɛ́ lúlu gwe. 29 Òdi sɔ̃gonɔ lúlu Misila andurufu ɔgɔ mɛ̀n wàa aakɔ̃mɛ,
sɔ̃nɔ sɔ̃ mɛ̀n basuppla akuri, akũ àdi ɛra à sɔ̃ pìnɔ yía Iti kínanɔa kũ Siria kínanɔ.

11

Sulemanu nɔnɔ

1 Kína Sulemanu yè buri pãnde nɔgbɛ̃nɔi dasi. Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ baasi, akũ à Mɔabunɔ kũ
Amɔninɔ kũ Ɛdɔmunɔ kũ Sidɔ̃denɔ kũ Itinɔ sɛ̀sɛ nɔnɔ ũ. 2 Dikiri pì Isarailanɔnɛ òsun buri pìnɔ
sɛ́ro, zaakũ oni ń sãtɛmɛ, de ò tɛ́ ń tãnanɔi. Bee kũ abireo ń yenyĩ Sulemanu kȕ gbãna. 3 À
kínanɛnɔ sɛ̀sɛ nɔnɔ ũ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ basɔɔroo, akũsɔ̃ à nɔ yìgisaridenɔ vĩ dɔ wàa do kũ
basɔɔroo. Akũ a nɔ pìnɔ a sȁtɛ. 4 Kũ zĩkũ tɛn gɛ̃n, a nɔnɔ tò à tɛ̀ tãnanɔi, adi a swɛ̃̀ kpá Dikiri a
Ludaa mámmam lán a de Dauda bàro. 5 À tɛ̀ Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛi kũ Amɔninɔ tãna Mɔlɛki
kũ Luda zȁaguo. 6 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi tɛ́i kũ nɛ̀sɛdoo lán a de Dauda bàro. 7 Akũ à gɛ̀ɛ
à tãnagbagbaki bò sȉsĩ kũ à kú Yurusalɛmu ifãboki kpa musu Mɔabunɔ tãna gina Kɛmɔsinɛ
kũ Amɔninɔ tãna gina Mɔlɛkio. 8 Lɛn à kɛ̀ lɛ a buri pãnde nɔnɔnɛ ń pínki, akũ ò turaretiti
kpàta ń tãnanɔnɛ ò sa òḿma.
9 Akũ Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀ Sulemanui kũ à kpɛ lìnɛ a swɛ̃̀ kúa doro yãi, zaakũ Dikiri
bò à sùa yã gɛ̃̀n pla. 10 Bee kũ Dikiri pìnɛ àsun tɛ́ tãnanɔiro, adi yã kũ Dikiri dìtɛ pì maro.
11 Akũ Dikiri pìnɛ: Zaakũ n kɛ̀ lɛ, ńdi zɛ kũ ma bàka kunna kũnwo yã kũ ma dìtɛnnɛoro, mani
kpata símma mà n zɔ̀blerinɔ doke ká n gɛ̃nɛ ũ. 12 Ama n de Dauda yãi mani kɛ lɛ n gɔrɔaro, n
nɛ́n mani kɛnɛ. 13 Bee kũ abireo mani kpata sía pínkiro. Buri lɛu don mani tó n nɛ́ pìinɛ ma
zɔ̀bleri Dauda kũ Yurusalɛmu kũ ma sɛ̀ ma pɔ́ ũo yãi.

Sulemanu ibɛrɛnɔ

[14] Akũ Dikiri tò Ɛdɔmu gbɛ̃ Adada kũ à de kínɛ ũ ibɛrɛɛ sè kũ Sulemanuo. [15] Gɔrɔ kũ Dauda
tɛn zɩ̀ ká kũ Ɛdɔmunɔ yã, a zɩ̀karinɔ don'arɛde Yoabu gɛ̀ɛ à Isarailanɔ gɛ̀nɔ vɩ̀, akũ à Ɛdɔmu
bùsu gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gwe ń pínki. [16] Àkũ kũ a gbɛ̃nɔn kú gwe ari mɔ suddo ari ò gɛ̀ɛ ò Ɛdɔmu
bùsu gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛo ń pínki. [17] Kũ Adada bàa sì, àtɛn tá Misila kũ a de ìba kenɔ. Gɔrɔ birea
sɔ̃ Adada bi kɛfɛnnamɛ. [18] Ò bò Midiã ò gɛ̀ɛ Parani, akũ ò Paranide kenɔ sè ò gɛ̀ɛ kũńwo
Misila kína Firi'auna kĩnaa. Firi'auna kpɛ́ kpàa kũ pɔ́bleo kũ zĩtɛo. [19] Adada yã kà Firi'aunanɛ
manamana, akũ à a nanɔ Tapɛnɛsi dakũna kpàa nɔ ũ. [20] Akũ Tapɛnɛsi dakũna pì nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃
ũ, òdi pinɛ Genuba, akũ Tapɛnɛsi nɛ́ pìi gwà Firi'auna ɔnn kũ Firi'auna nɛ́nɔo lɛɛlɛ. [21] Gɔrɔ
kũ Adada kú Misila, à mà kũ Dauda gà akũsɔ̃ a zɩ̀karinɔ don'arɛde Yoabu gà dɔ. Akũ à pì
Firi'aunanɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà tá ma bùsun. [22] Akũ Firi'auna a là à pì: Bɔ́ mɛ́ àtɛn kĩamma ma
kĩnaa, gbasa ń ye ǹ tá n bùsunn? À wèa à pì: Pɔ́ke tɛn kĩamaro, ǹ ma gba zɛ́ dé!

[23] Akũ Luda tò dɔ Ɛliada nɛ́ Rɛzɔ̃ kũ à bàa sì a dikiri Zoba kína Adadɛzanɛ yã fùtɛ Sulemanui.
[24] Kũ Dauda Adadɛza gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ, akũ Rɛzɔ̃ gbɛ̃nɔ kàkaraai ò kɛ̀ gbãnamɔnnɛrinɔ gɔ̃̀ ũ, akũ à
gɔ̃̀ ń don'arɛde ũ. Ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ Damasuku, akũ à gwe sì. [25] Rɛzɔ̃mɛ Isarailanɔ ibɛrɛ ũ ari
Sulemanu wɛ̃̀ndi lɛ́n, yãkete kũ Adada fùtɛo baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gì Isarailanɔ
kãi.

Yeroboamu bona Sulemanu kpɛ

[26] Nɛbati nɛ́ Yeroboamu bi Sulemanu ìba kemɛ. Ɛflaimu burimɛ, kũ à bò Zɛrɛda, akũ à bò
Sulemanu kpɛ. A da bi gyaanɔmɛ, a tɔ́n Zɛrua. [27] Lákũ à kɛ̀ nà à bò kína kpɛn dí. Sulemanu
wɛ̀ɛ kũ òdi pi Milo tàta kũ bùsuuo, akũ à a de Dauda wɛ̃tɛ bĩni bò à pɛ̀kɛrɛ. [28] Yeroboamu bi
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ laakaridemɛ. Kũ Sulemanu è kɛfɛnna pì kokari vĩ, akũ à a dìtɛ zĩ gbãna kũ Yusufu
burinɔ tɛn kɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. [29] Gɔrɔ birean Yeroboamu bò Yurusalɛmu, akũ à dàkarɛ kũ
annabi Ahia, Silo gbɛ̃o zɛ́n, à uta dufu dana. Ò kú sɛ̃̀n gwe ń pla. [30] Akũ Ahia a uta dufu pìi
gà à kɛ̃̀ à pàrapara lɛu kuri awɛɛpla. [31] Akũ à pì Yeroboamunɛ à a paranaa pì sɛ́tɛ mɛ̀n kuri,
zaakũ Dikiri Isarailanɔ Luda pì: Mani Sulemanu bo kpatammɛ mà Isaraila buri lɛu kuri
kpámma. [32] Mani buri lɛu do tónɛ ma zɔ̀bleri Dauda kũ Yurusalɛmu kũ ma sè Isaraila buri
sĩnda pínki wɛ̃tɛnɔ tɛ́o yãi. [33] Mani kɛnɛ lɛ, kũ à ma zukũna à gɛ̀ɛ àtɛn Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛ
kũ Mɔabunɔ tãna Kɛmɔsio kũ Amɔninɔ tãna Mɔlɛkio gbagba yãi. Adi tɛ́mairo, adi yã kũ à
manamɛnɛ kɛro, adi ma ɔdɔki gwaro, à ma dokayãnɔ kũna lán a de Dauda bàro. [34] Bee kũ
abireo mani kpata bo a ɔĩ sãnsãnlo, zaakũ ma gĩnakɛ ma a kɛ̀ kína ũ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ ma
zɔ̀bleri Dauda kũ ma sè yãi, kũ à ma yãditɛnanɔ kũna akũsɔ̃ à ma ɔdɔki gwà. [35] A nɛ́n mani
kpata sí a ɔĩ mà Isaraila buri lɛu kurinɔ kpámma. [36] Isaraila buri lɛu don mani tó a nɛ́ pìinɛ,
de ma zɔ̀bleri Dauda buri gɔ̃ kí blemɛnɛ Yurusalɛmu gɔrɔ sĩnda pínki, wɛ̃tɛ kũ ma sè ma tɔ́
gɔ̃ kúaa pìi. [37] Mɔkɔ̃n sɔ̃, ma n sɛ Isarailanɔ kína ũ, de ǹgɔ̃ kí ble pɔ́ kũ n pɔ yeiia pínki. [38] Tó
ntɛn yã kũ ma dìtɛnnɛ kɛ pínki, tó ń tɛ́mai, ntɛn yã kũ à manamɛnɛ kɛ, tó ntɛni ma ɔdɔki gwa
akũsɔ̃ ń ma yãditɛnanɔ kũna lán ma zɔ̀bleri Dauda bà, manigɔ̃ kú kũnwo, manigɔ̃ n burinɔ
ká Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ ma Dauda burinɔ kàn nà. [39] Mani Dauda burinɔ ɛra
kpɛ yã kũ ò kɛ̀ɛ pì yãi, ama adi kɛ gɔrɔ sĩnda pínkinlo.

[40] Sulemanu zɛ́ wɛ̀tɛ à Yeroboamu dɛ, akũ à fùtɛ à bàa sì à tà Misila kína Sisaki kĩnaa, à gɔ̃̀
gwe ari Sulemanu gɛ̀ɛ à gào. [41] Sulemanu yã kparanɔ kũ ɔ̃ndɔ̃yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Sulemanu
yãnɔ takadan. [42] Sulemanu kɛ̀ Isaraila buri sĩnda pínki kína ũ Yurusalɛmu wɛ̃̀ buplamɛ. [43] Kũ
à gà, ò a vɩ̀ a de Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Reoboamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

12

Isarailanɔ bona Reoboamu kpɛ

[1] Reoboamu gɛ̀ɛ Sɛkɛmu, zaakũ gwen Isaraila buri sĩnda pínki gɛ̀ɛn de ò a ká kína ũ. [2] Kũ
Nɛbati nɛ́ Yeroboamu a baaruu mà, akũ à bò Misila à sù, zaakũ gwen à kun zaa gɔrɔ kũ à bàa
sì Sulemanunɛ. [3] Akũ Isaraila kũ ò kɔ̃ kàkara pìnɔ a sìsi, akũ ò gɛ̀ɛ ò yã ò lɛɛlɛ kũ Reoboamuo
ò pì: [4] N de zĩ gbãna dàwɛrɛ pãsĩpãsĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ zĩ gbãna pì kũ aso tìkisi kũ à dìwɛrɛo lago,
óni mì natɛnnɛ. [5] Akũ à wèḿma à pì: À tá gĩa ari gɔrɔ aakɔ̃, gbasa à ɛra à su. Akũ ò tà.

[6] Kína Reoboamu yã pìi gbɛ̃̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò de a de Sulemanu ìba ũnɔnɛ à pì: Yã kpaten a è à
mana mà we gbɛ̃ pìnɔaa? [7] Akũ ò wèa ò pì: Tó n mìi nàtɛńnɛ gbãra, akũ n yã mana wèḿma,
onigɔ̃ de n zɔ̀blerinɔ ũ gɔrɔ sĩnda pínki. [8] Akũ Reoboamu gì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ lɛ́dammai, à gɛ̀ɛ à
yã pìi gbɛ̃̀ a ìba kɛfɛnna kũ ò nɛ́ blè lɛɛlɛnɔnɛ. [9] À ń lá à pì: Gbɛ̃ kũ ò pìmɛnɛ mà zĩ gbãna kũ
ma de dàńnɛ lagońnɛ pìnɔ, yã kpaten a è à mana ò síńlaa? [10] Akũ kɛfɛnna pìnɔ wèa ò pì: Gbɛ̃
kũ ò pìnnɛ n de aso tìkisii dìńnɛ ǹ lagońnɛ pìnɔ, ǹ ońnɛ n ɔnɛkparɛ gbìgiri de n de pila. [11] N de
aso tìkisii dìńnɛ, mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩni aso pì karańnɛ. N de wɛ́ tãḿma kũ flãaomɛ, ama flã lɛ̀den ĩni
wɛ́ tãońma.

12 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ Yeroboamu kũ Isarailanɔ ɛ̀ra ò sù ò Reoboamu lè ń pínki, lákũ à òńnɛ nà
à pì, ò ɛra ò su gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra. 13 Akũ kína gì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ lɛ́dammai à yã wèḿma pãsĩpãsĩ. 14 À
tɛ̀ kɛfɛnnanɔ lɛ́dammai à pì: Aso tìkisin ma de dìárɛ, makũ sɔ̃ mani aso pì karaárɛmɛ. Flȁan
ma de wɛ́ tȁoáwa, makũ sɔ̃, flȁ lɛ̀den mani wɛ́ tãoáwa. 15 Akũ kína gì Isarailanɔ yã mai, zaakũ
yã pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, de yã kũ à ò Nɛbati nɛ́ Yeroboamunɛ annabi Ahia, Silo gbɛ̃ gãi le à
kɛ yãi.
16 Kũ Isarailanɔ è kína gì ń yã mai, ò pìnɛ:
Ó bàka kú kũ Daudaoro,
ó lɛ́ kú Yɛsɛ nɛ́ yãnlo.
Isarailanɔ, á baadi tá a bɛa!
Dauda buri, ǹ n zĩda bɛ kũ!
Akũ Isarailanɔ tà ń bɛa. 17 Isaraila kũ ò kú Yuda burinɔ wɛ̃tɛ gũnnɔn Reoboamu gɔ̃̀ ń kína
ũ ado. 18 Kína Reoboamu a zɔ̀zĩ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Adoniramu zȉ Isarailanɔa, akũ ò a pàpa kũ gbɛ̀ɛo
ò a dɛ̀. Akũ kína Reoboamu fùtɛ kũ wãnao à sì a sɔ̃go gũn à bàa sì à tà Yurusalɛmu. 19 Lɛn
Isarailanɔ gì Dauda burinɔi lɛ ari kũ a gbãrao. 20 Kũ Isarailanɔ mà ń pínki kũ Yeroboamu
sù, akũ ò a sìsi kɔ̃kakaranaa gũn, akũ ò a kà Isaraila burinɔ kína ũ. Isaraila buri ke dí zɛ kũ
Dauda burinɔo doro, tó adi kɛ Yuda burinɔ baasiro.
21 Kũ Reoboamu kà Yurusalɛmu, à Yudanɔ kàkara ń pínki kũ Biliaminu burinɔ. Zȉkarii pìnɔ
gbɛ̃nɔn dúbu bakɛ̃ndomɛ. Akũ òtɛn gɛ́ zȉ ká kũ Isarailanɔ, de ò le ò Sulemanu nɛ́ Reoboamu
kpata sínɛ ò kpáa dɔ. 22 Akũ Luda yã sù Luda gbɛ̃ kũ òdi pi Semayaa à pì: 23 Ǹ o Yudanɔ kína
Sulemanu nɛ́ Reoboamunɛ kũ Yudanɔ ń pínki kũ Biliaminu burinɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ, 24 makũ
Dikiri ma pì, àsun gɛ́ zȉ ká kũ á Isaraila dakenɔoro. Á baadi tá a bɛa, zaakũ yã kũ à kɛ̀ɛ pìi bò
ma kĩnaamɛ. Akũ ò yã kũ Dikiri òńnɛ mà ò tà.
25 Yeroboamu Sɛkɛmu kũ à kú Ɛflaimu gu kpiden bĩni bò, akũ à vùtɛn. Zaa gwen à gɛ̀ɛ à
Pɛniɛli kɛ̀kɛ à kàtɛ. 26 Akũ à laasun lɛ̀ à pì: Oni Dauda buri ɛra kpatammɛ fá! 27 Tó Isarailanɔ
tɛn gɛ́ sa o Dikiri ɔnn Yurusalɛmu, oni ɛra ò zɛ kũ ń dikiri Yudanɔ kína Reoboamuomɛ, oni
ma dɛ ò zɛ kãao. 28 Kũ kína yã pìi gwà, akũ à wura zùsanɛ pì mɛ̀n pla, akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ:
Isarailanɔ, á gɛna Yurusalɛmu mɔ̀ lɛ. Á dikiri kũ ò á bɔ́tɛ Misilanɔn dí! 29 Akũ à a do dìtɛ
Bɛtɛli, a do sɔ̃ ari Dã. 30 Akũ yã pì gɔ̃̀ńnɛ durunna ũ, òdi gɛ́ donyĩ kɛ a donɛ Bɛtɛli, a do sɔ̃ ari
Dã. 31 Yeroboamu kpɛ́ bò zùu pìnɔnɛ tãnagbagbakinɔa, akũ à gbɛ̃ dìtɛ sa'orinɔ ũ, bee kũ gbɛ̃
kũ ò de Levi buri ũronɔ. 32 Akũ à mɔ sɔraakɔ̃de gɔrɔ gɛ̃rode dìtɛ dikpɛ ũ lán Yudanɔ pɔ́ bà se,
akũ à sa ò tãnagbagbaki kũ à kú Bɛtɛli pìia. À sa ò zùsanɛ kũ à pìi pìnɔa, akũ à sa'orinɔ dìtɛ
gwe. 33 Akũ à sa ò sa'oki kũ à kɛ̀ Bɛtɛli pìia mɔ sɔraakɔ̃de gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. Gɔrɔ pìin à dìtɛ a zĩda
pɔyeinaaa dikpɛ ũ Isarailanɔnɛ.

13

Luda gbɛ̃ lɛ́kɛna Bɛtɛli sa'okinɛ

1 Luda gbɛ̃ke bò Yudanɔ bùsun à sù Bɛtɛli lákũ Dikiri dànɛ nà gɔrɔ kũ Yeroboamu zɛna sa'oki
pìi sarɛ de a sa o. 2 Akũ à lɛ́ kɛ̀ sa'oki pìinɛ à pì: Sa'oki, sa'oki, Dikiri pì oni nɛ́ i Dauda bɛa, oni
tɔ́ kpánɛ Yosia. Àkũ mɛ́ ani sa omma kũ tãnagbagbaki sa'ori kũ òtɛn zĩ kɛ lanɔ, ani bisãsiri
wánɔ kpátamma. 3 Gwe gɔ̃̀nɔ Luda gbɛ̃ pì yã pì kɛna sèedaa òńnɛ à pì: Sèeda kũ Dikiri òn dí.
Sa'oki pì ni parakɔ̃rɛ a túbu ni kɔ́tɛ.
4 Kũ kína Yeroboamu lɛ́ kũ Luda gbɛ̃ pìi kɛ̀ Bɛtɛli sa'oki pìinɛɛ mà, akũ à ɔ dɔ̀a zaa sa'okia
gwe à pì: À a kũ! Akũ ɔ kũ à dɔ̀aa pìi gbȃgbã, ani fɔ̃ à kòko doro. 5 Akũ sa'oki pìi pàrakɔ̃rɛ a
túbu kɔ̀tɛ lákũ Dikiri dà Luda gbɛ̃ pìinɛ à ò nà. 6 Akũ kína pì Luda gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ kútɛ kɛmɛnɛ
Dikiri n Ludanɛ. Ǹ wɛ́ kɛamɛnɛ de ma ɔ le à su a gbɛ̀n. Akũ Luda gbɛ̃ pì kútɛ kɛ̀ Dikirinɛ, akũ
a ɔ sù a gbɛ̀n lán yã bà. 7 Akũ kína pì Luda gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ ma bɛa ò pɔ́ ble mà gba kɛnnɛ.
8 Akũ à pì kína pìinɛ: Bee tó n n aruzɛkɛ kpado kpàma, mani gɛ́ kũnworo. Mani pɔ́ ble ke mà
í mi gu dínlo, 9 zaakũ Dikiri pìmɛnɛ màsun pɔ́ ble laro, màsun í mi laro, akũsɔ̃ màsun ɛra kũ
zɛ́ kũ ma suoooro. 10 Akũ à zɛ́ pãnde sɛ̀, adi zɛ́ kũ à sùo Bɛtɛli sɛ́ doro.
11 Annabi zĩ ke kú Bɛtɛli gwe. Kũ a nɛ́nɔ sù, ò yã kũ Luda gbɛ̃ pìi kɛ̀ gwe zĩ birea bàba ń
denɛ kũ yã kũ à ò kínanɛɛo pínki. 12 Akũ ń de ń lá à pì: Zɛ́ kpaten à sɛ̀ɛ? Akũ a nɛ́nɔ zɛ́ kũ Luda
gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsun pìi sɛ̀ɛ ònɛ. 13 Akũ à pìńnɛ: À gàari yĩmɛnɛ zaakinɛ. Akũ ò yȉnɛ ò
a dì a kpɛ. 14 Kũ à pɛ̀tɛ Luda gbɛ̃ pìii, akũ à a lè vutɛna gbiri lí gbáru. Akũ à a là à pì: Luda
gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsummɛ n ũ yá? À wèa à pì: Makũmɛ! 15 Akũ annabi zĩ pìi pìnɛ: Ǹ mɔ́
ò gɛ́ ma bɛa, ǹ pɔ́ ble. 16 À wèa à pì: Mani fɔ̃ mà ɛra mà tá kũnworo. Mani fɔ̃ mà pɔ́ ble ke
mà í mi kũnwo gu dínlo, 17 zaakũ Dikiri pìmɛnɛ màsun pɔ́ ble ke mà í mi laro, akũsɔ̃ màsun
tá kũ zɛ́ kũ ma suoooro. 18 Akũ annabi zĩ pìi pìnɛ: Annabiin ma ũ lán n bà. Malaika ke mɛ́ à

Dikiri yã òmɛnɛ à pì mà pɛ́tɛnyĩ mà su kũnwo ma bɛa, de ǹ pɔ́ ble ǹ í mi. Ama ɛ́kɛn annabii
pì tɛn to. 19 Akũ Luda gbẽ pìi ɛ̀ra kãao, à pɔ́ blè a bɛa à í mì. 20 Gɔrɔ kũ ò vutɛna pɔ́blei, Dikiri
yã sù annabi zĩ kũ à sù kãaoo pìia, 21 akũ à wiki lè Luda gbẽ kũ à bò Yudanɔ bùsun pìia à pì:
Dikiri n Luda pì, lákũ n gi a yã mai nà, ńdi yã kũ à ònnɛ maro, 22 n ɛra n su n pɔ́ blè n í mì gu
kũ à ònnɛ ǹsun pɔ́ blenlo ǹsun í minlo pìi, oni n vĩ kũ n dizinɔoro. 23 A pɔ́blena kũ a íminaaoo
gbɛra, annabi kũ à sù kãao pìi gàarii yɛ̀nɛ zaakia. 24 Kũ à dà zɛ́n, akũ à kpàkũ kũ músuuo, akũ
músuu pì a dɛ̀. A gɛ̀ɛ gɔ̃ ditɛna zɛ́n, akũ zaaki kũ músuuo gɔ̃ zɛna a gɛ̀ɛ pìii. 25 Kũ gbẽ kũ òtɛn
gẽtɛnɔ a gɛ̀ɛ è wutɛna zɛ́n gwe kũ músu kũ à zɛna a sarɛo, akũ ò gɛ̀ɛ ò a baaruu kpà wɛ̃tɛ kũ
annabi zĩ pì kún. 26 Kũ annabi kũ à sù kãaoo pì a baaruu mà, à pì: Luda gbẽ kũ à gì Dikiri
yã main gwe. Akũ Dikiri a kpà músuua, à a ɛ̀'ɛ à dɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà. 27 Akũ à pì a nɛ́nɔnɛ:
À gàari yĩmɛnɛ zaakinɛ. Akũ ò yɛ̀nɛ. 28 À dà zɛ́n, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ lè wutɛna, zaaki kũ músuuo
zɛi. Músuu pì dí gɛ̀ɛ pì sóro akũsɔ̃ adi zaaki pì ɛ́'ɛro. 29 Akũ annabii pìi Luda gbẽ pìi gɛ̀ɛ sɛ̀ à dì
zaaki musu à sùo a bɛ wɛ̃tɛn, de à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ à a vĩ. 30 Akũ à a vɪ̀ a zĩda mirawɛɛn, à ɔ́ɔ dɔ̀ à pì:
Waiyoo ma gbẽ! 31 Kũ à a vɪ̀ à làka, à pì a nɛ́nɔnɛ: Tó ma ga, à ma vĩ mirawɛɛ kũ ma Luda gbẽ
pìi vɪ̀n à ó gɛ̀ kpákũsũ. 32 Zaakũ yã kũ Dikiri dànɛ à ò Bɛtɛli sa'oki musu kũ tãnakpɛ kũ ò kú
Samaria bùsu wɛ̃tɛ tãnagbagbakianɔ ni kɛ yãpura.
33 Bee kũ abireo Yeroboamu dí kpɛ li a yãvãnikɛnaanɛro, à ɛ̀ra à Isaraila buri sĩnda pínki
dìtɛ tãnagbagbaki sa'orinɔ ũ dɔ. Gbẽ kũ ò ye ò gɔ̃ tãnagbagbaki sa'orinɔ ũn à ń kɛ́ a ũ.
34 Durunna kũ à tò ò Yeroboamu burinɔ dúgu zɔ̃ ò làka andunia gũnn gwe.

14

Annabi Ahia yã kũ ani Yeroboamu le onaa

1 Gɔrɔ birea gyã Yeroboamu nɛ́gɔ̃gbẽ Abia kɛ̀. 2 Akũ Yeroboamu pì a nanɔnɛ: Ǹ futɛ ǹ n
zĩda litɛ, de òsun n dɔ̃ ma nɔ ũro, ǹ gɛ́ Silo. Annabi Ahia kú gwe. Àkũ mɛ́ à pìmɛnɛ manigɔ̃ de
Isarailanɔ kína ũ. 3 Ǹ burodi sɛ́ mɛ̀n kuri kũ kàranɔ kũ zɔ́ tùruuo, ǹ gɛ́onɛ. Ani yã kũ ani nɛ́
pì le onnɛ. 4 Akũ Yeroboamu nanɔ kɛ̀ lɛ, à fùtɛ à gɛ̀ɛ Silo à gɛ̃̀ Ahia bɛa. Ahia wɛ́ dí gu e doro,
zaakũ à zĩ kɛ̀ a wɛ́ gɔ̃̀ dãadãa. 5 Dikiri gĩnakɛ à ò Ahianɛ kũ Yeroboamu nanɔ nɛ́ tɛn gyã kɛ,
akũ àtɛn su à yã gbɛkamma. Ǹ onɛ lán dí bà lán dí bà, zaakũ tó à sù, ani a zĩda litɛnnɛ gbẽ
pãnde ũmɛ.
6 Kũ Ahia a gɛ̀sɛ kĩnii mà, àtɛn gẽ kpɛ́n, à pì: Ǹ gẽ Yeroboamu nanɔ! Bɔ́yãin n n zĩda lìtɛ
lɛɛ? Yã pãsĩn Luda pì mà onnɛ. 7 Ǹ gɛ́ ǹ o Yeroboamunɛ, Dikiri Isarailanɔ Luda pì, akãamɛ
a n sɛ n gbẽnɔ tɛ́, a n kɛ a gbẽ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 8 A kpataa bò Dauda burinɔ ɔĩ, akũ
a n kan, ama ń de lán a zɔ̀bleri Dauda bàro, kũ à a yãditɛnanɔ kũna, à tɛ́i kũ nɛ̀sɛdoo à yã
kũ á yeii kɛ̀. 9 N yã vãni kɛ̀ de gbẽ kũ ò dònnɛ arɛnɔla, n gɛ n tãnanɔ kɛ̀ n zĩdanɛ, mɔ̀ kũ n
kàsanɔ, akũ n kpɛ lìarɛ, n a pɔ fɛ̃̀. 10 Abire yãin áni ásaru zĩ n burinɔa, áni n gɔ̃gbẽnɔ kakatɛ
Isarailanɔ gũn zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ ń pínki, áni tɛ́ na n bɛa, lákũ òdi tɛ́ na zùgbɔ̃ɔa nà ari à tɛ́ kũ à
láka pínki. 11 Gbẽdanɔ ni n buri kũ oni gaga wɛ̃tɛnnɔ só, bãnɔ ni n gbẽ kũ oni gaga sɛ̃̀nnɔ ble.
Dikiri mɛ́ à ò lɛ. 12 Mɔkɔ̃n sɔ̃ nɔgbẽ, ǹ futɛ ǹ tá bɛ. Tó n gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn gɔ̃̀nɔ, nɛ́ pì ni ga.
13 Isarailanɔ ni a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ ò a vĩ. Yeroboamu burinɔ tɛ́ ń pínki, àpiin oni vĩ ado, zaakũ àkũmɛ
ado Dikiri Isarailanɔ Luda yã mana lèa Yeroboamu ɔnn. 14 Dikiri ni kína pãnde ditɛ a gbẽ
Isarailanɔnɛ. Àkũ mɛ́ ani Yeroboamu burinɔ dɛdɛ. Gbãra día! Bɔ́ɔɔ? Lɛmɛ, tera dí! 15 Dikiri
ni gò tɔ̃ Isarailanɔa, oni gɔ̃ lán leba kũ àtɛn yĩgã í gũn bà. Ani Isarailanɔ bɔtɛ bùsu mana kũ
à kpà ń dizinɔa dín à ń fãkɔ̃a Yuflati bara dire, kũ ò Asatorɛ lí pɛ̀tɛpɛtɛ ò Dikiri pɔ fɛ̃̀onɛ yãi.
16 Ani Isarailanɔ kpáḿma durunna kũ Yeroboamu kɛ̀ à Isarailanɔ dà a kɛnan yãi.
17 Akũ Yeroboamu nanɔ fùtɛ àtɛn tá. Kũ à kà Tiza, kũ à gɛ̀sɛɛ zɛ̀ kpɛ́lɛlɛa gɔ̃̀nɔ, akũ
nɛ́gɔ̃gbẽ pìi gà. 18 Ò a vɪ̀, akũ Isarailanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń pínki lákũ Dikiri ò a zɔ̀bleri annabi Ahia gãi
nà. 19 Yeroboamu yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan, zɪ̀ kũ à kànɔ kũ a
kíkɛyãnɔ pínki. 20 Yeroboamu kí blè wɛ̃̀ baro awɛɛplamɛ. Kũ à gà, akũ a nɛ́ Nadabu vùtɛ a
gẽnɛ ũ.

Yudanɔ kína Reoboamu

21 Sulemanu nɛ́ Reoboamumɛ Yudanɔ kína ũ. À kí blè a wɛ̃̀ bupla awɛɛdodemmɛ, akũ à kí
blè Yurusalɛmu wɛ̃̀ gẽro awɛɛpla, wɛ̃tɛ kũ Dikiri sɛ̀ Isaraila buri sĩnda pínki wɛ̃tɛnɔ tɛ́ de a tɔ́ gɔ̃
kúa. A da tɔ́n Naama, Amɔni burimɛ. 22 Yudanɔ yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, ò a pɔ fɛ̃̀nɛ de ń dizinɔla
ń pínki ń durunna kũ ò kɛ̀ yãi. 23 Ò tãnagbagbakinɔ bò ń zĩdanɛ sɪ̀sĩ lei sĩnda pínki musu kũ
lí zɔ̃kɔ̃ sĩnda pínki gbáruo, ò gbɛ̀nɔ kũ línɔ pɛ̀tɛpɛtɛn. 24 Bee se tãnagbagbaki karuanɔn kú
Isarailanɔ bùsun gɔ̃gbẽnɔ kũ nɔgbẽnɔ. Lɛmɛ Isarailanɔ buri kũ Dikiri pɛ̀ḿmańnɛnɔ dà vãninɔ
sɛ̀tɛ lɛ pínki.

25 Kína Reoboamu kíblena wɛ̃ sɔɔrode gũnn Misila kína Sisaki sù à lɛ̀tɛ Yurusalɛmua. 26 À
Dikiri ɔn aruzɛkɛnɔ kũ kínabɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a à wura sɛ̃gbako kũ Sulemanu pìnɔ sɛ̀tɛ pínki. 27 Akũ
kína Reoboamu sɛ̃gbako pìnɔ gɛ̃nɛ pì kũ mɔ̀gotɛ̃o à nà a bɛ dogari don'arɛdenɔnɛ ń ɔĩ a bɛ
kpɛ́lɛlɛa. 28 Tó kína tɛn gɛ́ Dikiri ɔnn, dogarii pìnɔ dìgɔ̃ sɛ̃gbako pìnɔ kũna. Tó ò ɛ̀ra ò sù, òdi
ɛra ò kátɛ ń kpɛ́n.
29 Reoboamu yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan.
30 Reoboamu kũ Yeroboamuo dìgɔ̃ zɨ̃̀ ká kũ kɔ̃o gɔrɔ sĩnda pínki. 31 Kũ Reoboamu gà, ò a mira
kpàkũsũ kũ a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn. A da tɔ́n Naama, Amɔni burimɛ. Akũ a nɛ́ Abia vùtɛ a
gɛ̃nɛ ũ.

15

Yudanɔ kína Abia

1 Nɛbati nɛ́ Yeroboamu kíblena wɛ̃ baro plansaride gũnn Abia gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ 2 à kí blè
Yurusalɛmu wɛ̃ aakɔ̃mɛ. A da tɔ́n Maaka, Abusalomu burimɛ. 3 À durunna kũ a de kɛ̀nɔ kɛ̀
pínki, adi a zĩda kpá Dikiri a Ludaa lán a dizi Dauda bàro. 4 Ama Dauda yãin Dikiri a Luda tò
a buri kí blè Yurusalɛmu, à a buri pìi dìtɛ a gɛ̃nɛ ũ à tò Yurusalɛmu gbãna lè. 5 Zaakũ Dauda
yã kũ Dikiri yeii kɛ̀, adi gí yã kũ Dikiri dìtɛnɛ mairo ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n, tó adi kɛ yã kũ à kɛ̀ Iti
buri Urianɛ baasiro.
6 Abia kũ Yeroboamuo dìgɔ̃ zɨ̃̀ ká kũ kɔ̃o ari Abia wɛ̃̀ndi lɛ́n. 7 Abia yã kparanɔ kũ yã kũ à
kɛ̀nɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan. 8 Kũ à gà, ò a vɨ̃̀ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Asa
vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Yudanɔ kína Asa

9 Isarailanɔ kína Yeroboamu kíblena wɛ̃ barode gũnn Asa gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ, 10 akũ à kí blè
Yurusalɛmu wɛ̃ bupla awɛɛdo. A dai tɔ́n Maaka, Abusalomu burimɛ. 11 Kína Asa yã kũ Dikiri
yeii kɛ̀ lán a dizi Dauda bà. 12 À pɛ̀ tãnagbagbaki karuanɔa a bùsun, akũ à tãna kũ a dizinɔ
kɛ̀nɔ kɔ̀tɛ pínki. 13 Bee se à a dai Maaka bò kpatan, kũ à Asatorɛ lí ginaa pɛ̀tɛ yãi. Kína Asa lí pìi
zɔ̃̀ à tɛ́ nàa Kidironu guvutɛn. 14 À a zĩda kpà Dikiria ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n, ama adi tãnagbagbaki
kũ ò bònɔ gbororo. 15 À wura kũ andurufuuo kũ pɔ́ pãnde kũ akãa kũ a deo dìtɛ Dikiri pɔ́
ũnɔ sɛ̀tɛ à kàtɛ Dikiri ɔnn.
16 Asa kũ Isarailanɔ kína Baasao dìgɔ̃ zɨ̃̀ ká kũ kɔ̃o ari ń kíblena lɛ́n. 17 Baasa mɛ́ à gɛ̀ɛ à
lɛ̀tɛ Yudanɔ bùsuua, akũ àtɛn bĩni bo à lika Ramai, de gbɛ̃ke sún bo ke à gɛ̃ Yudanɔ kína Asa
bùsunlo yãi. 18 Akũ Asa andurufu kũ wura kũ à gɔ̃̀ Dikiri ɔn laasinnɔ sɛ̀tɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a
bɛ laasinnɔ, à nà a ìbanɔnɛ ń ɔĩ, akũ à ń zĩ Damasuku, Siria bùsu kína Bɛnadada, Tabirimɔ
nɛ́, Ɛziɔ̃ daikore kĩnaa à pì: 19 Ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ lákũ ma de kũ n deo kɛ̀ nà yã. A andurufu kũ
wuraaon dí. Ǹ lɛ́dokɔ̃nɔ kũ ń vĩ kũ Isarailanɔ kína Baasao gboro, de à gomala kũ a zɨ̃̀karinɔ.
20 Akũ Bɛnadada lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Asao à a zɨ̃̀karinɔ gbàrɛ ò gɛ̀ɛ ò lɛ̀tɛ Isaraila wɛ̃tɛnɔa. Ò Iyon sì
kũ Dão kũ Abɛli Bɛtɛmakao kũ Gɛnɛsarɛti guo kũ Nafatali burinɔ guo dɔ pínki. 21 Kũ Baasa a
baaruu mà, akũ à bĩnibona Ramaii tò à tà Tiza. 22 Akũ kína Asa kpàkpaa kɛ̀ Yudanɔnɛ ń pínki,
adi gbɛ̃ke tɛ̃̀ boro à pì, ò Rama gbɛ̀nɔ kũ lí kũ Baasa tɛn bĩni boonɔ sɛ́tɛ. Akũ à bĩni bòo à lìka
Gɛba kũ à kú Biliaminu burinɔ gui kũ Mizipao. 23 Kína Asa yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛna takadan, a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kũ wɛ̃tɛ bĩni kũ à bònɔ. Kũ à zĩ kũ̀,
gyã a kũ̀ a gbálanɔa. 24 Kũ à gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ a dizi Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́
Yosafata vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Nadabu

25 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃ plade gũnn Yeroboamu nɛ́ Nadabu kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ à
kí blè wɛ̃ plamɛ. 26 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ yã kũ a de kɛ̀ à Isarailanɔ dà durunna
gũnwo. 27 Ahia nɛ́ Baasa, Isaka buri lɛ́ kpàkũsũi gɔrɔ kũ àkũ kũ Isarailanɔ tɛn lika Filisitini
wɛ̃tɛ Gibetɔ̃i, akũ à a dɛ̀ gwe. 28 À a dɛ̀ Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃ aakɔ̃de gũmmɛ, akũ à vùtɛ
a gɛ̃nɛ ũ. 29 Kũ à nà kíblenaaa, akũ à Yeroboamu burinɔ dɛ̀dɛ ń pínki, adi ń gbɛ̃ke tóro, à ń
kákatɛ lán Dikiri ò a zɔ̀bleri Ahia, Silo gbɛ̃ gãi nà. 30 Yã pìi kɛ̀ lɛ durunna kũ Yeroboamu kɛ̀
yãi, kũ à Isarailanɔ dà a kɛnan à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀onɛ. 31 Nadabu yã kparanɔ kũ
yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 32 Kína Asa kũ Isarailanɔ kína
Baasao zɨ̃̀i kà kũ kɔ̃o ari ń kíblena lɛ́mmɛ.

Isarailanɔ kína Baasa

33 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃ aakɔ̃de gũnn Ahia nɛ́ Baasa kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ. À kí blè Tiza
wɛ̃ baro awɛɛsiikɔ̃. 34 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ Yeroboamu yãkɛnaao kũ durunna kũ à
Isarailanɔ dà a kɛnanwo.

16

1 Dikiri yã sù Anani nɛ́ Yehua, akũ à yã ò Baasanɛ à pì: 2 Ma n bo bùsutitin, ma n kɛ
ma gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ, akũ n zɛ kũ Yeroboamu yãkɛnaao n ma gbɛ̃ Isarailanɔ dà
durunnakɛnan, akũ ń durunna pìnɔ ma pɔ fɛ̃̀. 3 Mɔkɔ̃n kũ n burinɔ, mani á dúgu zɔ̃mɛ sà.
Mani kɛ n ɔnnnɛ lákũ ma kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ɔnnnɛ nà. 4 Gbɛ̃danɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga
wɛ̃tɛ gũnnɔ só, bãnɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga sɛ̃̀nnɔ ble. 5 Baasa yã kparanɔ, yã kũ à kɛ̀nɔ kũ a
nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 6 Kũ Baasa gà, ò a vĩ̀ Tiza, akũ a
nɛ́ Ela vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.
7 Dikiri yã pìi ò Baasanɛ kũ a burinɔ annabi Yehu, Anani nɛ́ gãi, yã vãni kũ à kɛ̀ à Dikiri pɔ
fɛ̃̀onɛ lákũ Yeroboamu burinɔ kɛ̀ nà yãi kũ Yeroboamu buri kũ à ń kakatɛnɔ yão dɔ.

Isarailanɔ kína Ela

8 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃̀ baraasɔɔro awɛɛdode gũnn Baasa nɛ́ Ela kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ
à vùtɛ Tiza wɛ̃̀ pla. 9 A ìbanɔ do Zimirimɛ a sɔ̃gonɔ kpado gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, akũ à lɛ́ kpàkũsũi kũńwo.
Gɔrɔ kũ í Ela kũ̀ a bɛgwari Aza kpɛ́n zaa Tiza, 10 akũ Zimiri gɛ̃̀ à a dɛ̀ Asa kíblena wɛ̃̀ baraasɔɔro
awɛɛplade gũn, akũ à vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ. 11 Kũ à kí blè gɔ̃̀nɔ, akũ à Baasa burinɔ dɛ̀dɛ ń pínki, adi
gɔ̃gbɛ̃ ke tó a danɛnɔ ke a gbɛ̃nnanɔ tɛ́ro. 12 À Baasa buri pìnɔ kàkatɛ ń pínki, lákũ Dikiri ò
annabi Yehu gãi nà. 13 Baasa kũ a nɛ́ Elao Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀nɛ durunna kũ ò kɛ̀
tãna pãpãnɔ yã musu, akũ dɔ ò Isarailanɔ dà a kɛnan yãi. 14 Ela yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ
pínki kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan.

Isarailanɔ kína Zimiri

15 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃̀ baraasɔɔro awɛɛplade gũnn Zimiri kí blè Tiza gɔrɔ suppla.
Gɔrɔ birea Isaraila zĩ̀karinɔ bùra kú Filisitini wɛ̃tɛ Gibetɔ̃ sarɛ. 16 Kũ zĩ̀karii pìnɔ mà Zimiri lɛ́
kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ kínai à a dɛ̀, akũ ò ń don'arɛde Ɔmiri kà Isarailanɔ kína ũ ń bùran gwe gɔ̃̀nɔ.
17 Akũ Ɔmiri kũ Isaraila zĩ̀karinɔ fùtɛ Gibetɔ̃ ò gɛ̀ɛ ò lìka Tizai. 18 Kũ Zimiri è ò a wɛ̃tɛ sìawa,
akũ à dìdi à gɛ̃̀ a bɛ kpɛ́didikɔ̃ana musu gũn à tɛ́ nàa, akũ à tɛ́ kũ̀ à gà 19 durunna kũ à kɛ̀ yãi.
À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ Yeroboamu yãkɛnaao. À durunna kɛ̀, akũ dɔ à Isarailanɔ dà a
kɛnan. 20 Zimiri yã kparanɔ kũ lɛ́ kũ à kpàkũsũ kũńwo Elaiio kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna
takadan.

Isarailanɔ kína Ɔmiri

21 Isarailanɔ kpàatɛ lɛu pla. Ń kpadonɔ ye ò Ginati nɛ́ Tibini ká kína ũ, ń kpadonɔ sɔ̃, Ɔmiri.
22 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ Ɔmirionɔ gbãna de gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ Ginati nɛ́ Tibinionɔla, akũ ò Tibini
dɛ̀, Ɔmiri kí blè. 23 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃̀ baraakuri awɛɛdode gũnn Ɔmiri kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ, à kí blè wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. À kɛ̀ Tiza wɛ̃̀ suddo, 24 akũ à Samaria sĩ̀sĩi lù Sɛmaa kũ
andurufuuo kiloo baaakɔ̃ akuri, akũ à wɛ̃tɛ kàtɛa à tɔ́ kpànɛ Samaria kũ Sɛma mɛ́ à sĩ̀sĩi pì vĩ
yã yãi. 25 Ɔmiri yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à durunna kɛ̀ de gbɛ̃ kũ ò dònɛ arɛnɔ pɔ́la ń pínki. 26 À zɛ̀
kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu yãkɛnaao pínki. À Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀nɛ kũ durunna kũ à
kɛ̀ tãna pãpãnɔ yã musuo à Isarailanɔ dà a kɛnan dɔ. 27 Ɔmiri yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ kũ
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan. 28 Kũ à gà, ò a vĩ̀ Samaria, akũ a
nɛ́ Ahabu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Ahabu

29 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃̀ bupla plansaride gũnn Ɔmiri nɛ́ Ahabu kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ
à kí blè Samaria wɛ̃̀ baro awɛɛplamɛ. 30 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ de gbɛ̃ kũ ò dònɛ arɛnɔ pɔ́la ń
pínki. 31 A zɛna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu durunnakɛnaao dí kɛnɛ yãke ũro, akũ à Sidɔ̃denɔ
kína Ɛtabaali nɛ́nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli sɛ̀ nɔ ũ, akũ à nà Baali tãnagbagbanaaa, àdigɔ̃ kútɛnɛ. 32 À kpɛ́
bò Baalinɛ Samaria, akũ à a gbagbaki pɛ̀tɛ kpɛ́ pìi gũn. 33 À Asɛra lí pɛ̀tɛn dɔ à ɛ̀ra à Dikiri
Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀nɛ de Isarailanɔ kína kũ ò dònɛ arɛnɔ pɔ́la ń pínki.
34 Ahabu gɔrɔan Bɛtɛli gbɛ̃ Iyɛli Yɛriko kɛ̀kɛ à kàtɛ. Kũ à a bĩni ɛ̃ pɛ̀tɛ, akũ a daudu Abiramu
gà. Kũ à a zɛ́ gbànɔ pɛ̀tɛ, akũ a nɛ́ kpɛde Segubu gà lákũ Dikiri ò Nuni nɛ́ Yɔsua gãi nà.

17

Kãakãannanɔ annabi Iliasu gwanaa

1 Tisibɛ gbɛ̃ Iliasu bò a bɛa Giliada bùsun à gɛ̀ɛ à Ahabu lè à pì: Kũ Dikiri Isarailanɔ Luda
kũ matɛn doi kunnaao, zaa wɛ̃̀nla plí ni kpáro, legũ ni maro, séde gɔrɔ kũ ma ò baasiro.
2 Akũ Dikiri yã sù Iliasua à pì: 3 Ǹ futɛ ǹ gɛ́ ifãboki kpa, ǹ utɛ Kɛriti swawɛɛn Yoda bara dire
kpa. 4 Ĩnigɔ̃ swa pì í mi. Ma dìtɛ kãakãannanɔnɛ ògɔ̃ n gwa gwe. 5 Akũ à gɛ̀ɛ à kɛ̀ lákũ Dikiri

ɔ̀arɛ nà, à vùtɛ Kɛriti swawɛɛn Yoda bara dire kpa. 6 Kãakãannanɔ dìgɔ̃ sunɛ kũ burodiio kũ
nɔ̀bɔɔo kɔnkɔ kũ ɔkɔsio, akũ àdigɔ̃ swa pì í mi.

Zarɛfa gyaanɔ Iliasu gwanaa

7 Gɔrɔ pla gbɛra swa pì í bàba kũ legũ dí ma bùsuu pìnlo yãi. 8 Akũ Dikiri yã sùa à pì: 9 Ǹ
futɛ ǹ gɛ́ Zarɛfa Sidɔ̃ bùsun, ǹgɔ̃ kú gwe. Ma gyaanɔ ke dìtɛ àgɔ̃ n gwa gwe. 10 Akũ à fùtɛ àtɛn
gɛ́ Zarɛfa. Kũ à kà wɛ̃tɛ pìi sarɛ, à gyaanɔ ke lè, àtɛn yàka wɛ gwe. Akũ Iliasu lɛ́ zù gyaanɔ pìii
à pì: Ǹ gɛ́ ǹ sumɛnɛ kũ ío, bee fíti, mà mi. 11 Kũ àtɛn gɛ́ tɔ́, Iliasu ɛ̀ra à lɛ́ zùi à pì: Ǹ sumɛnɛ kũ
burodi kusuo dɔ. 12 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Kũ Dikiri n Luda kunnaao, bee burodi má vĩro, séde
wísiti okũ do kũ à gɔ̃̀ gbaka gũn kũ nísio fíti tùruu gũn baasiro. A yàkaan matɛn wɛ la, de mà
tá bɛ mà pɔ́ble kɛo, ò ble kũ ma nɛ́o ògɔ̃ ga dã. 13 Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Ǹ gɛ́ ǹ
kɛ lákũ n ò nà, ama ǹ burodi kɛo fíti ǹ suomɛnɛ gĩa, gbasa ǹ n pɔ́ kɛ kũ n nɛ́o. 14 Zaakũ Dikiri
Isarailanɔ Luda pì, wísiti ni láka gbaka pìi gũnlo, akũsɔ̃ nísi ni láka tùruu pìi gũnlo ari gɔrɔ kũ
ani tó legũ ma bùsuu pìn. 15 Gyaanɔ pìi gɛ̀ɛ à kɛ̀ lákũ Iliasu ɔ̀arɛ nà, akũ pɔ́ble mɔ̀ḿma ari gɔrɔ
ũgbangba, àpii kũ a bedenɔ kũ Iliasuo. 16 Wísiti dí láka gbaka pìnlo, akũsɔ̃ nísi dí láka tùruu
pìnlo, lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.

17 Abire gbɛra nɔgbɛ̃ bede pì nɛ́ tɛn gyã kɛ. Kũ gyã gbãna kpà manamana, akũ a wɛ̃̀ndii bò.
18 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì Iliasunɛ: Luda gbɛ̃, bɔ́ mɛ́ à ó ká kũ n su ma kĩnaaa? N su ma durunna dɔ
Ludagu de à ma nɛ́ dɛ yãin yá? 19 Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ n nɛ́ pì kpáma. Akũ à nɛ́ pìi sì nɔgbɛ̃ pì ɔĩ
à dìdi kãao kpɛ́ musu gu kũ à kìpan. À a wùtɛ a gádoa gwe, 20 akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: Dikiri
ma Luda, mɔkɔ̃n mɛ́ n tò gyaanɔ kũ ma kipa a bɛa nɛ́ gà n pɔsira kpài yá? 21 Akũ à wùtɛ à a
zĩda pòro nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìla gɛ̃̀n aakɔ̃ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: Dikiri ma Luda, ǹ tó a wɛ̃̀ndi ɛra à su a
mɛ̀ɛ gũn. 22 Dikiri Iliasu ɔ́ɔ dɔ mà, akũ wɛ̃̀ndii ɛ̀ra à sù nɛ́ pìia à fùtɛ. 23 Kũ Iliasu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìi
sɛ̀ à kìpa kãao, à gɛ̃̀ kãao kpɛ́n, akũ à a kpà a daa à pì: Ǹ gwa, n nɛ́ pìi wɛ̃̀ndii sù! 24 Akũ nɔgbɛ̃
pìi pì Iliasunɛ: Má dɔ̃ sà kũ Luda gbɛ̃mɛ n ũ. Dikiri yã kũ à bò n lɛ́n bi yãpuramɛ.

18

Iliasu kũ Obadiao

1 À gɔrɔ pla kɛ̀, akũ Dikiri yã sù Iliasua legũmanasari wɛ̃ aakɔ̃de gũn à pì: Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ
Ahabunɛ, mani tó legũ ma a bùsun. 2 Akũ Iliasu fùtɛ àtɛn gɛ́ a zĩda mɔ Ahabunɛ.
Kũ nàa kɛ̀ gbãna Samaria, 3 akũ Ahabu a bɛgwari Obadia sìsi. Obadia pì sɔ̃ à Dikiri vĩna
vĩ manamana. 4 Gɔrɔ kũ Yɛzɛbɛli tɛn Dikiri annabinɔ dɛdɛ yã, akũ Obadia ń gbɛ̃ kenɔ sɛ̀tɛ
gbɛ̃nɔn basɔɔro à ń útɛ gbɛ̀wɛɛnɔ gũn gbɛ̃nɔn bupla akurikuri, akũ à ń gwá kũ pɔ́bleo kũ ío.
5 Akũ Ahabu pì Obadianɛ: Ò dodo gunɔi ò gɛ́ ísɛ̃bokinɔ kũ swawɛɛnɔn pínki. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke
óni sɛ̃̀ le ò kpá ó sɔ̃nɔa kũ ó baragbãsɔ̃nɔ. 6 Akũ ò gu kpàatɛ, ń baadi a zɛ́ sɛ̀. 7 Kũ Obadia tɛna,
akũ ò kpàkũ kũ Iliasuo. À a dɔ̃̀, akũ à wùtɛ a nɛ̀sɛlɛ kutɛna à pì: Ma dikiri Iliasu, mɔkɔ̃mmɛn
gwe yá? 8 Iliasu wèa à pì: Makũmɛ! Ǹ gɛ́ o n dikiriinɛ má kú la. 9 Akũ Obadia pì: Bɔ́ taarin
ma kɛ̀, kũ ntɛn makũ n zɔ̀bleri na Ahabunɛ a ɔĩ à ma dɛɛ? 10 Ma sì kũ Dikiri n Ludao buri
ke bùsu ke kun kũ ma dikiri gì gbɛ̃nɔ zĩḿma ò n wɛtɛnyĩro. Tó ò pì ń kú gwero, àdi tó ò la
damɛ. 11 Akũ ntɛn omɛnɛ dɔ mà gɛ́ mà o ma dikiri Ahabunɛ kũ ń kú la yá? 12 Tó ma da zɛ́n,
manigɔ̃ dɔ̃ gu kũ Dikiri Nini ni n sɛ́ à tá kũnworo. Tó ma gɛ ma ò Ahabunɛ, tó à sù adi n ero,
ani ma dɛmɛ. Makũ n zɔ̀bleri sɔ̃ má Dikiri vĩna vĩ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa. 13 Ma dikiri Iliasu,
kũ Yɛzɛbɛli tɛn Dikiri annabinɔ dɛdɛ, ńdi yã kũ ma kɛ̀ maroo? Makũ mɛ́ ma ń gbɛ̃kenɔ sɛ̀tɛ
gbɛ̃nɔn basɔɔro, ma ń útɛ gbɛ̀wɛɛnɔ gũn gbɛ̃nɔn bupla akurikuri, ma ń gwá kũ pɔ́bleo kũ ío.
14 Akũ n pìmɛnɛ dɔ mà gɛ́ mà o ma dikiri Ahabunɛ ń kú la yá? Ani ma dɛmɛ. 15 Akũ Iliasu pì:
Ma sì kũ Dikiri Zɪ̀karide kũ matɛn doiio, mani ma zĩda mɔnɛ gbãra sà.

Iliasu kũ Baali tãnagbagbarinɔ Kaamɛli kpi musu

16 Akũ Obadia gɛ̀ɛ à dà Ahabulɛ à yã pìi ònɛ, akũ Ahabu gɛ̀ɛ da Iliasulɛ. 17 Kũ Ahabu Iliasu
è, à pìnɛ: Isarailanɔ bùsudɛri, mɔkɔ̃mmɛn gwe yá? 18 Akũ Iliasu pì: Adi kɛ makũ mɛ́ ma
Isarailanɔ bùsuu dèro, mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ ákɔ̃nɔ mɛ́ a dè, zaakũ a pã kpà Dikiri yãditɛnanɔi
a tɛ Baalii. 19 Ǹ Isarailanɔ sísi ń pínki, ò dakarɛ Kaamɛli kpi musu lɛɛlɛ kũ Baali tãnagbagbari
gbɛ̃nɔn wàa pla kũ bupla akurio kũ Asɛra tãnade gbɛ̃nɔn wàa pla kũ òdi pɔ́ ble kũ Yɛzɛbɛlionɔ.
20 Ahabu Isarailanɔ sìsi ń pínki, akũ à tãnade pìnɔ kàkara Kaamɛli kpi musu. 21 Akũ Iliasu
nà gbɛ̃nɔi à ń lá à pì: Á laasun nigɔ̃ kpaatɛna ari bɔrɛmɛɛ? Tó Dikiri bi Ludamɛ, à tɛ́i. Tó
Baalimɛ sɔ̃, à tɛ́i. Odi yãke wearo, 22 akũ Iliasu pìńnɛ: Dikiri annabinɔ tɛ́ makũ mɛ́ ma gɔ̃
mado. Baali tãnagbagbarinɔ sɔ̃, gbɛ̃nɔn wàa pla kũ bupla akuriomɛ. 23 À zùsanɔ kpáwá mèn
pla, tãnade pìnɔ à mèn do sɛ́ ò zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ ò ká yàkala, òsun tɛ́ naaro. Makũ se mani a do kɛkɛ
mà ká yàkala, mani tɛ́ naa sero. 24 Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò Baali sísi, makũ sɔ̃ mani Dikiri sísi. Ń gbɛ̃ kũ
à mà, akũ à sù kũ tɛ́o, àkũmɛ Luda ũ. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Yã manamɛ! 25 Akũ Iliasu pì

tãnade pìnɔnɛ: À zùsa mɛ̀n do sɛ́ à kɛkɛ káaku, zaakũ ákɔ̃nɔ mɛ́ á dasi. À á tãna sísi, ama àsun
tɛ́ naaro. 26 Akũ ò zùsa kũ ò kpàḿma sì ò kɛ̀kɛ, akũ òtɛn Baali sísi zaa kɔnkɔ ari ifãntɛ̃ gɛ̀ɛ káo
mìdangura. Òtɛn ũ wã, òtɛn lika sa'oki kũ ò bòoi, òtɛn pi: Baali, ǹ yã mawá! Bee kũ abireo
odi yãke maro, adi yã maḿmaro. 27 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ Iliasu tɛni ń lalandi kɛ à pì:
À wiki lɛ́ gbãna à kara, àkũmɛ dikiri ũroo? Ke a laasun tà kpadomɛ. Ke à gɛ̀ɛ bĩnikpɛ kɛmɛ.
Ke à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛamɛ. Ke àtɛn i omɛ, akũ ádi a vuroo? 28 Akũ òtɛn wiki lɛ́ kũ kòto gbãnao, òtɛni
ń zĩda líli kũ fɛ̃nɛdao kũ sário lákũ òdi kɛ nà, ari aru tɛn pla ń mɛ̀ɛa. 29 Kũ ifãntɛ̃ gò mìia, akũ
òtɛn yã ya ari sa ɔkɔsi ogɔrɔ gɛ̀ɛ à kào. Bee kũ abireo adi yãke weḿmaro, adi yã maḿmaro,
adi sã kpáńyĩro.

30 Akũ Iliasu pì parinɛ: À namai la! Kũ ò nài ń pínki, akũ à Dikiri gbagbaki kũ à gbòroo
kɛ̀kɛ àtɛn bo. 31 À gbɛ̀ɛ sɛ̀sɛ mɛ̀n kuri awɛɛpla Yakubu burinɔ dasi lɛ́n. Yakubun Dikiri yã ònɛ
yã à pì ògɔ̃ pinɛ sà Isaraila. 32 Kũ à Dikiri gbagbaki pìi bò, akũ à wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀ à lìkai. Wɛ̀ɛɛ pìi kà
à í sí lita gɛ̃ro. 33 À yàkaa kà sa'oki pìla, à zùu pìi zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ à kà yàkaa pìia à pì: À í tɔ́ lo siikɔ̃,
à ká sa'opɔ pìia kũ yàkaa pìio. 34 Kũ ò tɔ̀, akũ à pì: À ɛra à tɔ́ dɔ. Kũ ò tɔ̀, akũ à pì: À ɛra à tɔ́
à kɛ gɛ̃̀n aakɔ̃. Akũ ò tɔ̀ ari gɛ̃̀n aakɔ̃. 35 Í pìi bàa lɛ̀ à lìka sa'oki pìii ari wɛ̀ɛɛ pìi pà. 36 Sa ɔkɔsi
ogɔrɔ akũ annabi Iliasu nài à pì: Dikiri, Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Isarailao Luda, ǹ tó ò dɔ̃ gbãra
kũ mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ Luda ũ akũsɔ̃ n zɔ̀bleriimɛ ma ũ, matɛn yã dí kɛ kũ mɔkɔ̃n mɛ́ n ma
dan yãi. 37 Ǹ yã mama Dikiri! Ǹ yã mama, de gbɛ̃ dínɔ le ò dɔ̃ kũ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ń Luda
ũ akũsɔ̃ ntɛni ń nɛ̀sɛ litɛńnɛ de ò ɛra ò summa. 38 Akũ Dikiri tɛ́ sù sa'obɔɔ pìia kũ yàkaao kũ
gbɛ̀nɔ kũ bùsuuo, ò tɛ́ kũ̀, akũ í kũ à kú wɛ̀ɛɛ pìn bàba. 39 Kũ gbɛ̃nɔ è, akũ ò wùtɛ ń nɛ̀sɛlɛ kutɛna
ò pì: Dikirimɛ Luda ũ! Dikirimɛ Luda ũ! 40 Akũ Iliasu dàńnɛ à pì: À Baali tãnagbagbarii pìnɔ
kũkũ, ń gbɛ̃ke sún pitiáwaro. Kũ ò ń kũkũ, akũ Iliasu gɛ̀ɛ kũńwo Kisɔ̃ guvutɛn à ń dɛdɛ gwe.

41 Iliasu pì Ahabunɛ: Ǹ gɛ́ pɔ́ ble ǹ í mi, zaakũ ma legũ kĩnii mà dɔ. 42 Akũ Ahabu gɛ̀ɛ pɔ́ ble
à í mi. Akũ Iliasu dìdi à gɛ̀ɛ Kaamɛli mìsɔ̃ntɛa à vùtɛ à mìi kà tún. 43 À pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gɛ́ gu
gwa ísira kpa. Akũ à gɛ̀ɛ à gwà. Kũ à sù à pì: Pɔ́ke kú gwero. Akũ Iliasu pìnɛ à ɛra à gɛ́ gwa dɔ,
akũ à gɛ̀ɛ lɛ ari gɛ̃̀n suppla. 44 A gɛ̃̀n suppladeo zĩkɛrii pìi pì: Ma legũ è lokona sɛrɛrɛ lán ɔla
bà, àtɛn futɛ ísira musu. Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ o Ahabunɛ à sɔ̃go dɔ sɔ̃nɔa à gɛ̃n à kipa kpia
ari legũ gɔ̃ gɛ́ a dãdã. 45 Legũ tɛn sísi busɛbusɛ, zàga'ĩa fùtɛ, akũ legũ mà manamana. Ahabu
kú sɔ̃gon, àtɛn tá Yɛzɛrili. 46 Dikiri gbãna sù Iliasua, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kàkara à kũ̀, à bàa lɛ̀ à
Ahabu kɛ̃̀ ari à gɛ̀ɛ káo Yɛzɛrili.

19

Dikiri yã'ona kũ Iliasuo Orɛbu

1 Akũ Ahabu yã kũ Iliasu kɛ̀ɛ bàba Yɛzɛbɛlinɛ pínki, lákũ à tãnade pìnɔ dɛ̀dɛ nà kũ fɛ̃nɛdao
ń pínki. 2 Akũ Yɛzɛbɛli lɛ́gbãzã kɛ̀ Iliasunɛ à pì: Ari zia mandara'i, tó mádi kɛnnɛ lákũ n kɛ̀
tãnadenɔnɛ nàro, tãnanɔ yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ! 3 Akũ vĩna Iliasu kũ̀, akũ à fùtɛ à bàa sì à a zĩda
mìboki wɛ̀tɛ. Kũ à kà Bɛsɛba, Yudanɔ bùsun, gwen à a zĩkɛrii tòn, 4 akũ à táa ò gbárannan gɔrɔ
do. À gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̃ lí gbáru, akũ à adua kɛ̀ à le à ga à pì: Dikiri, yã díkĩna mɔ̀ma lɛ. Ǹ ma wɛ̃̀ndi
sɛ́ gɔ̃̀nɔ, zaakũ má de ma dizinɔlaro. 5 Akũ à wùtɛ àtɛn i o sɛ̃ lí pì gbáru.

Kãnto malaikaa sù à ɔ kɛ̀a à pì: Ǹ futɛ ǹ pɔ́ ble. 6 Kũ Iliasu gu gwà, akũ à kàra asãna è kũ í
tùruuo katɛna a mìii. Akũ à pɔ́ blè à í mì à ɛ̀ra à wùtɛ. 7 Dikiri Malaikaa ɛ̀ra à sù a gɛ̃̀n pladeo,
à ɔ kɛ̀a à pì: Ǹ futɛ ǹ pɔ́ ble, zaakũ tá gbãnan ntɛn su o. 8 Akũ à fùtɛ à pɔ́ blè à í mì. Pɔ́ble
pìi tò à gbãna lè, akũ à táa ò gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari à gɛ̀ɛ à kà Luda kpi kũ òdi
pi Orɛbua. 9 Akũ à gɛ̃̀ gbɛ̀wɛɛn à ì gwe, akũ Dikiri yã sùa à pì: Iliasu, bɔ́n ntɛn kɛ laa? 10 À
wɛ̀a à pì: Dikiri Luda Zĩ̀karide, ma laakarii fùtɛ manamana, zaakũ Isarailanɔ pã kpà n bàka
kunna kũńwo yãi, akũ ò n gbagbakinɔ gbòro ò n annabinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao. Makũ mɛ́ ma gɔ̃
mado, akũ òtɛni ma wɛ se. 11 Akũ Dikiri pì: Ǹ bo ǹ gɛ́ zɛ ma arɛ kpi musu, mani gɛ̃tɛ n arɛ.

Zàga'ĩa gbãna fùtɛ, àtɛn kpi pìnɔ para àtɛn gbɛ̀nɔ wíwi Dikiri arɛ, ama Dikiri kú ĩa pìi gũnlo.
Ĩa pìi gbɛra zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã, ama Dikiri kú zĩtɛ yĩgãyĩgãnaa pìi gũnlo. 12 Zĩtɛ yĩgãnaa pìi gbɛra akũ
tɛ́ bò, ama Dikiri kú tɛ́ pìi gũnlo. Tɛ́ pìi gbɛra akũ kòto busɛɛ bò tɛɛnɛ. 13 Kũ Iliasu kòtoo pìi
mà, à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kù a wɛ́a. Akũ à bò à gɛ̀ɛ à zɛ̀ gbɛ̀wɛɛɛ pì lɛ́a, à mà ò pìarɛ: Iliasu, bɔ́n ntɛn kɛ
laa? 14 À wɛ̀a à pì: Dikiri Luda Zĩ̀karide, ma laakarii fùtɛ manamana, zaakũ Isarailanɔ pã
kpà n bàka kunna kũńwo yãi, akũ ò n gbagbakinɔ gbòro ò n annabinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao. Makũ
mɛ́ ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛ se. 15 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ tá Damasuku gbárannan. Tó
n ka gwe, ǹ Azaili ká Siria kína ũ, 16 ǹ Nimisi daikore Yehu ká Isarailanɔ kína ũ, ǹ Abɛli Mɛɔla
gbɛ̃ Safata nɛ́ Ɛlisa kɛ n gɛ̃nɛ ũ annabi ũ. 17 Gbɛ̃ kũ bò Azaili fɛ̃nɛda lɛ́i, Yehu mɛ́ ani a dɛ. Tó

à bò Yehu fɛ̃nɛda lɛ́i sɔ̃, Ɛlisa mɛ́ ani a dɛ. 18 Bee kũ abireo má Isarailanɔ kũna gbɛ̃nɔn dúbu
suppla, kũ ń gbɛ̃ke dí kútɛ Baalinɛ à lɛ́ pɛ̀aro.

Ɛlisa sisinaa

19 Akũ Iliasu fùtɛ à bò gwe à gɛ̀ɛ à Safata nɛ́ Ɛlisa lè, àtɛn bú wí kũ zùnɔ swa kuri awɛɛpla.
Àkũ mɛ́ à tɛ́ zù swa kpɛdei. Akũ Iliasu nài à a gyabaa gò à dàala. 20 Akũ Ɛlisa a zùnɔ tò gwe à
bàa lɛ̀ à bò à tɛ́ Iliasu kpɛ, akũ à pìnɛ: Ǹ tó mà gɛ́ lɛ́ za ma de kũ ma daooa gĩa, gbasa mà su
mà tɛ́nyĩ sà. Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ ɛra ǹ su. Ń dɔ̃ yã kũ ma kɛ̀nnɛ. 21 Akũ Ɛlisa ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à a
zùnɔ kùtu kpà à tɛ́ kà kũ a zù swa gbãngoo, akũ à zùu pìnɔ nɔ̀bɔɔ fùfuu kɛ̀ à kpà gbɛ̃nɔa ò sò.
Akũ à bò à tɛ̀ Iliasui, à gɔ̃̀ a plade ũ.

20

Bɛnadada kũ a zĩ̀karinɔ likana Samariai

1 Siria kína Bɛnadada a zĩ̀karinɔ kàkara ń pínki. Kína gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛplanɔn kú kãao
kũ ń sɔ̃nɔ kũ ń sɔ̃gonɔ. Akũ ò gɛ̀ɛ ò lìka Samariai ò lɛ̀tɛa. 2 Akũ à gbɛ̃nɔ zĩ̀ Ahabua wɛ̃tɛ gũn
à pì: Makũ Bɛnadada ma pì, 3 n andurufu kũ n wuraao gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ. N nɔ mananɔ kũ n nɛ́
mananɔ gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ dɔ. 4 Akũ Isarailanɔ kína pì: Ma dikiri kína, makũ kũ pɔ́ kũ má vĩnɔ gɔ̃̀
n pɔ́ ũ pínki lákũ n ò nà. 5 Akũ Bɛnadada ɛ̀ra à gbɛ̃nɔ zĩ̀a dɔ à pì: Makũ Bɛnadada ma gbɛ̃nɔ
zĩ̀ ma n andurufu kũ n wuraao kũ n nɔnɔ kũ n nɛ́nɔ làmma. 6 Zia mandara'i mani ma gbɛ̃nɔ
zĩmma ò n bɛ kpukɛ kũ n gbɛ̃nɔ bɛnɔ, oni á pɔ́ bɛ̀ɛrɛdenɔ sɛ́tɛ ò suomɛnɛ pínki. 7 Akũ Isarailanɔ
kína a bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi ń pínki à pìńnɛ: A è lákũ àtɛni ó lɛ́ wɛtɛ nà yá? Kũ à gbɛ̃nɔ zĩ̀ma, à
ma nɔnɔ kũ ma nɛ́nɔ kũ ma andurufuuo kũ ma wuraao làma, mádi gíonɛro. 8 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ
pìnɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ pìnɛ: Ǹsun a yã maro, ǹsun wenɛro. 9 Akũ à pì Bɛnadada zĩ̀rinɔnɛ: À gɛ́
à o ma dikiri kínanɛ, pɔ́ kũ à là makũ a zɔ̀bleriia káakun mani kɛ. Pɔ́ kũ à làma kpɛkpɛ dín
mani kɛro. Akũ zĩ̀rii pìnɔ ɛ̀ra Bɛnadadanɛ kũ lɛ́gbãzã pìio. 10 Akũ à ɛ̀ra à gbɛ̃nɔ zĩ̀ Ahabua dɔ
à pì: Tó Samaria bùsutiti gɔ̃̀ à kà kũ ma gbɛ̃nɔ le à dãdã okũ dodo, tãnanɔ yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ!
11 Akũ Isarailanɔ kína pì: À gɛ́ à onɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ̀ka'uta da sún ĩa dã lákũ gbɛ̃ kũ à uta pìi bò
à kàtɛ bàro. 12 Kũ Bɛnadada yã pìi mà gɔrɔ kũ àtɛn í mi kũ a kína dakenɔ ń bizakutanɔ gũn,
akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ ò soru kɛ. Akũ ò gɛ̀ɛ soru kɛ.

Ahabu zĩ̀blena Bɛnadadaa

13 Annabi ke sù à Isarailanɔ kína Ahabu lè à pìnɛ: Dikiri pì, n zĩ̀kari dasinɔ è gwe yá? Áni ń
nannɛ n ɔĩ gbãra, ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ akãamɛ Dikiri ũ. 14 Akũ Ahabu a là à pì: Dí mɛ́ ani abire kɛɛ? À
wèa à pì: Dikiri pì, n bùsu gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zĩ̀karinɔ mɛ́ oni kɛ. Akũ Ahabu a là dɔ: Dí mɛ́
ani na zĩ̀ia káakuu? À wèa à pì: Mɔkɔ̃mmɛ! 15 Akũ Ahabu gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zĩ̀karii pìnɔ
kàkara gbɛ̃nɔn wàa do kũ baraakuri awɛɛplao. Akũ à a zĩ̀karinɔ kàkara ń pínki, ò kɛ̀ gbɛ̃nɔn
dúbu suppla. 16 Ò fùtɛ wɛ̃tɛn ifãntɛ̃ kà mìdangura, gɔrɔ kũ í tɛn Bɛnadada kũ a kína dake pìnɔ
dɛ ń bizakutanɔ gũn. 17 Akũ gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zĩ̀karii pìnɔ bɔ̀tɛ káaku. Akũ Bɛnadada
zĩ̀rinɔ gɛ̀ɛ ò ònɛ, gbɛ̃nɔ tɛn bo Samaria. 18 Akũ Bɛnadada pì: Tó aafian òtɛn sun yoo ke kũ
zĩ̀io, à ń kũkũ bɛ̃nɛ. 19 Kũ gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna pìnɔ bò wɛ̃tɛn, zĩ̀karinɔn tɛ́ ń kpɛ́, 20 akũ ń
baadi a ibɛrɛɛ dɛ̀. Kũ Sirianɔ lɛ̀kɔ̃a, akũ Isarailanɔ pɛ̀ḿma, akũ Siria kína Bɛnadada kũ a sɔ̃de
kenɔ bàa sì ò ń kɛ̃ sɔ̃ musu. 21 Akũ Isarailanɔ kína bò à gɛ̀ɛ à sɔ̃denɔ kũ sɔ̃godenɔ dɛ̀dɛ à Sirianɔ
ásaru kɛ̀ manamana. 22 Annabi pìi ɛ̀ra à sù à Isarailanɔ kína lè à pì: Ǹ n zĩ̀karinɔ kara ǹgɔ̃ kú
soru gũn, zaakũ tó Sɛ̃̀tãgɔrɔ kà, Siria kína ni ɛra à su lɛ́tɛmma dɔ.

23 Akũ Siria kína ìbanɔ pìnɛ: Isaraila tãnanɔ bi sĩ̀sĩ tãnanɔmɛ. Abire yãin ń gbãna deóla.
Tó ótɛn zĩ̀ ká kũńwo gusaran, ó gbãna nigɔ̃ deńla. 24 Ǹ n kína dakenɔ lilin kɛ, ń don'arɛde
pãndenɔ ditɛditɛ ń gbɛ̀n. 25 Séde n zĩ̀karinɔ kũ n sɔ̃nɔ kũ n sɔ̃gonɔ gɔ̃ dasi lán káakupɔ kũ n
kurainɔ bà, ó zĩ̀ ká kũńwo gusaran, ó gbãna ni deńla. Kína ń yã mà, akũ à kɛ̀ lɛ.

26 Kũ Sɛ̃̀tãgɔrɔ kà, Bɛnadada Sirianɔ kàkara, akũ à gɛ̀ɛ zĩ̀ ká kũ Isarailanɔ zaa Afɛki. 27 Ò
Isarailanɔ kàkara ò kusuna kɛ̀ńnɛ, akũ ò gɛ̀ɛńyĩ. Sirianɔ dàgula gu sĩnda pínki, akũ Isarailanɔ
bùraa kàtɛ lán blè kpàsa fítinna lɛu planɔ bà, ò arɛ dɔ̀kɔ̃a. 28 Akũ Luda gbɛ̃ pìi sù à pì Isarailanɔ
kínanɛ: Dikiri pì, zaakũ Sirianɔ tɛn da sĩ̀sĩnɔ dikirin a ũ, guvutɛ dikirin a ũro, áni a zĩ̀kari dasi
díkĩnanɔ nannɛ n ɔĩ, ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ akãamɛ Dikiri ũ. 29 Ń bùranɔ arɛ dɔdɔkɔ̃ana lɛ ari gɔrɔ suppla,
a gɔrɔ supplade pìn ò nà zĩ̀ia. Akũ Isarailanɔ Siria gɛ̀sɛdenɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn dúbu basɔɔro zĩ pìia.
30 Kũ gbɛ̃ kparanɔ lɛ̀kɔ̃a ò sì Afɛki wɛ̃tɛn, akũ a bĩni lɛ̀tɛ à sìḿma. Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu
baraasɔɔro awɛɛsuppla. Bɛnadada sɔ̃ à bàa sì à sì wɛ̃tɛ pìn se, à gɛ̀ɛ à ùtɛ kpɛ́nɛ gũn. 31 Akũ a
ìbanɔ pìnɛ: O mà Isarailanɔ kínanɔn gbɛ̃kɛ vĩ. Ò uta kasanɔ dɔ ó pi, ò bà dɔ ó wakalɛ, ò bo ò gɛ́

ò a le. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke ani n tó kũ wɛ̃̀ndiio. 32 Akũ ò uta kasanɔ dɔ̀ ń pi, ò bàa dɔ̀ ń wakalɛ, ò gɛ̀ɛ
ò Isarailanɔ kína lè ò pì: N zɔ̀bleri Bɛnadada pì ǹ a tó kũ wɛ̃̀ndiio. Akũ Isarailanɔ kína pì: Ase
à kpɛ́ kun yá? Ma gbɛ̃mɛ. 33 Yã pìi kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ àlesi mana ũ, akũ ò yã pìi dã̀ ò kũ̀ ò pì: Ee,
Bɛnadada bi n gbɛ̃mɛ. Akũ kína pì: À gɛ́ à a sɛ́ à su kãao. Kũ Bɛnadada sù, akũ Ahabu pìnɛ à
gɛ̃ kãao a sɔ̃gon. 34 Akũ Bɛnadada pìnɛ: Wɛ̃tɛ kũ ma de sì n deanɔ mani ɛra mà kpámma, ĩnigɔ̃
laga yía Damasuku lákũ ma de kɛ̀ nà Samaria. Akũ Ahabu pì: Ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ abire musu, má
n gbarɛ. Akũ à lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kãao à a gbàrɛ.

Annabi yãdana kína Ahabula

35 Dikiri pì annabi gã̀ gbɛ̃kenɛ à o a gbɛ̃dakenɛ à a lɛ́. Kũ annabii pìi ònɛ, akũ à gì. 36 Akũ à
pìnɛ: Zaakũ ńdi Dikiri yã maro, tó o kɛ̃kɔ̃a gɔ̃̀nɔ, músu ni n dɛmɛ. Kũ ò kɛ̃̀kɔ̃a, akũ músu a è à
dɛ̀. 37 Annabii pì gbɛ̃ke lè dɔ, akũ à pìnɛ à a lɛ́. Akũ à a lɛ̀ à kĩ̀nna. 38 Akũ annabii pì biza kù
a wɛ́a à a zĩda lìtɛ, akũ à gɛ̀ɛ àtɛn kína dã zɛ́ lɛ́a. 39 Kũ kína tɛn gɛ̃tɛ, akũ annabii pì lɛ́ zùi à pì:
Makũ n zɔ̀bleri, kũ ma gɛ zĩ̀lan, akũ gbɛ̃ke sù ma kĩnaa kũ gɔ̃gbɛ̃ keo, à pì màgɔ̃ a dãkpã. Tó
ma tò à pìtima, ma wɛ̃̀ndi lɛ́n gwe, kesɔ̃ mani fĩna bo kũ andurufuuo kiloo bupla sɔɔrosari.
40 Kũ ma laakarii tà gu pãndea, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̃̀tɛ. Akũ Isarailanɔ kína pìnɛ: Lákũ oni wɛ́
tãmma nàn n ò gwe. 41 À biza pìi gò a wɛ́a likalika, akũ Isarailanɔ kína a dɔ̃̀ annabi ũ. 42 Akũ
annabii pìi pìnɛ: Dikiri pì, zaakũ n gɔ̃gbɛ̃ kũ a dìtɛ à ga gbàrɛ, ĩni ga a gɛ̃nɛ ũ, n gbɛ̃nɔ ni gaga
a gbɛ̃nɔ gɛ̃nɛ ũ. 43 Akũ Isarailanɔ kína dà zɛ́n à tà a bɛa zaa Samaria. A nɛ̀sɛɛ yàka à ãnn sìsi.

21

Nabɔti geepi líkpɛ

1 Abire gbɛra Yɛzɛrili gbɛ̃ke kun, a tɔ́n Nabɔti. À geepi líkpɛ vĩ gwe Samaria kína Ahabu bɛ
sarɛ. 2 Akũ Ahabu pìnɛ: Ǹ n geepi líkpɛ kpáma mà kɛ dò kara ũ, zaakũ à kú ma bɛ sarɛ. Mani
geepi líkpɛ kũ à mana de abirela kpámma a gɛ̃nɛ ũ. Tó ń yei, mani fĩna bonnɛ kũ andurufuuo
láku à kũ̀ nà. 3 Akũ Nabɔti pì Ahabunɛ: Kai, ani sí kɛro! Mani fɔ̃ mà túbi kũ ma dizinɔ tòmɛnɛ
kpámmaro. 4 Akũ Ahabu nɛ̀sɛɛ yàka, à tà bɛ kũ pɔsirao kũ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti pìnɛ áni túbi kũ a
dizinɔ tòarɛ kpáaro yãi. Akũ à wùtɛ a gádoa à arɛ dɔ̀ gbĩ̀ia à gì pɔ́ blei. 5 A nanɔ Yɛzɛbɛli sù à a
là à pì: Bɔ́ mɛ́ à n le n ãnn sìsi, ńdi pɔ́ bleroo? 6 Akũ à wèa à pì: Ma pì Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔtinɛ à a
geepi líkpɛ kpáma, mani fĩna bonɛ kũ andurufuuo. Tó geepi líkpɛ pãnden à yei sɔ̃, mani kpáa
a gɛ̃nɛ ũ. Akũ à pì áni kpámaro. 7 Akũ a nanɔ Yɛzɛbɛli pìnɛ: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ kí'ina yãkɛnan
dí yá? Ǹ futɛ ǹ pɔ́ ble kũ pɔnnao, mani Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti geepi líkpɛ sínnɛ.

8 Akũ à takadanɔ kɛ̃̀kɛ̃ kũ Ahabu tɔ́o à a tambari lɛ̀a, à kpã̀zãkpãzã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínɛ kũ ò
kú Nabɔti wɛ̃tɛ gũnnɔnɛ. 9 Takada pìnɔ gũn à pì: À lɛ́yĩgɔrɔ ditɛ à a kpàkpa kɛ. À vutɛki mana
kpá Nabɔtia gbɛ̃nɔ tɛ́ 10 à gbɛ̃ ginanɔ wɛtɛ gbɛ̃nɔn pla à ń kátɛ a arɛ, de ò yã dia ò pi à Luda
kũ kínao tɔ́ vãni sì. À a kũ à bo kãao wɛ̃tɛ kpɛ, á a pápa kũ gbɛ̀ɛo à dɛ. 11 Akũ Nabɔti wɛ̃tɛ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínɛnɔ kɛ̀ lákũ Yɛzɛbɛli ò takada kũ à kpã̀zãńnɛnɔ gũn nà. 12 Ò lɛ́yĩgɔrɔ dìtɛ, akũ ò
vutɛki mana kpà Nabɔtia gbɛ̃nɔ tɛ́. 13 Akũ gbɛ̃ gina gbɛ̃nɔn pla pìnɔ sù ò vùtɛ a arɛ, ò yã dìa
gbɛ̃nɔ wára ò pì à Luda kũ kínao tɔ́ vãni sì. Akũ ò a kũ̀ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ ò a pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò
dɛ̀. 14 Akũ ò lɛ́gbãzã kɛ̀ Yɛzɛbɛlinɛ ò pì, ò Nabɔti pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ̀.

15 Kũ Yɛzɛbɛli mà ò Nabɔti pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ̀, akũ à gɛ̀ɛ à pì Ahabunɛ: Ǹ futɛ ǹ gɛ́ Nabɔti
geepi líkpɛ kũ à gìonnɛ pì sí n pɔ́ ũ, zaakũ à kun doro à gà. 16 Kũ Ahabu mà Nabɔti gà, akũ à
fùtɛ àtɛn gɛ́ de à a geepi líkpɛ sí a pɔ́ ũ.

17 Akũ Dikiri yã sù Tisibɛ gbɛ̃ Iliasua à pì: 18 Ǹ futɛ ǹ gɛ́ Samaria kína Ahabu le. À gɛ̀ɛ Nabɔti
geepi líkpɛ sí, à kú gwe. 19 Ǹ onɛ makũ Dikiri ma pì, à gbɛ̃ dɛ̀ à sù a túbi sín gweroo? Ń onɛ
dɔ, gu kũ gbɛ̃danɔ Nabɔti aru sã̀sãn, gwen oni àpii pɔ́ sãsãn se.

20 Kũ Ahabu Iliasu è à pì: Ma ibɛrɛ, ari tera ńdi ma tóroo? Akũ Iliasu pìnɛ: Ee, mádi n
tóro, zaakũ n n zĩda dà yã kũ à vãni Dikirinɛ kɛnan. 21 Akũ Dikiri pì áni sunyĩ zĩmma áni n
burinɔ kakatɛ, n gɔ̃gbɛ̃ ke ni gɔ̃ Isarailanɔ bùsunlo, bee zĩdade kesɔ̃ zɔ̀. 22 Áni kɛ n ɔnnnɛ lákũ à
kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ɔnnnɛ nà, lákũ à kɛ̀ Ahia nɛ́ Baasa ɔnnnɛ nà, zaakũ n Isarailanɔ
dà durunnakɛnan n a pɔ fɛ̃̀nɛ. 23 Yɛzɛbɛli sɔ̃, Dikiri pì gbɛ̃danɔ ni a só Yɛzɛrili bĩni sarɛ.
24 Gbɛ̃danɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga wɛ̃tɛ gũnnɔ só, bãnɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga sɛ̃̀nnɔ ble.

25 Gbɛ̃ke kun ziki kũ à a zĩda dà yã kũ Dikiri yeiro kɛnan lán Ahabu bàro, akũsɔ̃ a nanɔ
Yɛzɛbɛli dì tɛ́ káagu. 26 À yã kũ ò a tɛ̃̀nɔ kɛ̀ manamana, à tɛ̀ tãnanɔi lán Amɔrinɔ kɛ̀ nà, kũ
Dikiri pɛ̀ḿma Isarailanɔnɛ.

27 Kũ Ahabu mà lɛ, akũ à a uta gà à kɛ̃̀ à uta kasanɔ dà ari à ìo, akũ à lɛ́ yĩ̀ à gɔ̃̀ tɛ́ kũ
pɔsirao. 28 Akũ Dikiri yã sù Iliasua: 29 N è deran Ahabu a zĩda nàtɛmɛnɛ nà yá? Zaakũ à a
zĩda nàtɛmɛnɛ, mani yã vãni pì kɛ a ɔnnnɛ a gɔrɔaro. A nɛ́gɔ̃gbɛ̃n mani yã vãni pì kɛ a ɔnnnɛ.

22

Mikaya annabikɛyã vãni ona Ahabunɛ

1 À kà wɛ̃ aakɔ̃ kũ Sirianɔ kũ Isarailanɔ dí zɩ̀ ká kũ kɔ̃oro. 2 A wɛ̃ aakɔ̃de pìi gũnn Yudanɔ
kína Yosafata gɛ̀ɛ à Isarailanɔ kína lè. 3 Isarailanɔ kína pì a gbɛ̃nɔnɛ: Á dɔ̃ kũ Ramɔ Giliada bi ó
pómɛ yãroo? Ama ódi a sina Siria kínaa yã kɛkɛro. 4 Akũ à Yosafata là à pì: Ĩni gɛ́ kũmao zɩ̀ ká
kũ Ramɔ Giliadadenɔroo? Akũ Yosafata wèa à pì: Pɔ́ dokɔ̃nɔmɛ ó ũ, ma gbɛ̃nɔ bi n gbɛ̃nɔmɛ.
Ma sɔ̃nɔ bi n sɔ̃nɔmɛ. 5 Akũ à ɛ̀ra à pìnɛ: Ǹ Dikiri gbɛka ǹ ma gĩa. 6 Akũ Isarailanɔ kína
annabinɔ kàkara lán gbɛ̃nɔn wàa pla bà, akũ à ń lá à pì: Mà gɛ́ zɩ̀ ká kũ Ramɔ Giliadadenɔon
yá, ke màsun gɛ́ro? Akũ ò wèa ò pì: Ǹ gɛ́! Dikiri ni ń nannɛ n ɔĩ. 7 Akũ Yosafata pì: Dikiri
annabi ke kú la ò a laroo? 8 Akũ Isarailanɔ kína wèa à pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke kun dɔ, a tɔ́n Mikaya,
Imlã nɛ́mɛ. Ani fɔ̃ à yã gbɛkawɛrɛ Dikiria, ama má yeiro, zaakũ àdi yã mana omɛnɛ zikiro,
séde a vãni. Akũ Yosafata pì: Ǹsun o lɛro kína! 9 Akũ Isarailanɔ kína a ìbanɔ doke sìsi à pìnɛ:
Ǹ gɛ́ ǹ Imlã nɛ́ Mikaya sísi à su likalika.

10 Isarailanɔ kína kũ Yudanɔ kína Yosafatao baadi a kíble'uta dana, ò vutɛna ń kíblegbaaa
pɔ́wɛgbɛ̃ki kũ à kú Samaria bĩnilɛa, akũ annabii pìnɔn tɛn annabikɛyã o ń arɛ ń pínki.
11 Kenana nɛ́ Zedekia mɔ̀si pì lán bɛ̃nɛ bà à pì: Dikiri pì bɛ̃nɛ dínɔn Ĩni Sirianɔ zɔ̃zɔ̃o ǹ ń dɛdɛ ń
pínki. 12 Akũ annabii pìnɔn tɛn yã dokɔ̃nɔ o ń pínki òtɛn pi: Ǹ gɛ́ lɛ́tɛ Ramɔ Giliadaa, Ĩni fuaro.
Dikiri ni ń nánnɛ n ɔĩ.

13 Gbɛ̃ kũ à gɛ̀ɛ Mikaya sísi pìnɛ: N annabi dakenɔ lɛ́ kè dokɔ̃nɔn yee! Yã nnan òtɛn o kínanɛ.
Ǹ yã dokɔ̃nɔ pì o se ǹ yã nna onɛ. 14 Akũ Mikaya pì: Ma sì kũ Dikiri kunnaao, yã kũ Dikiri
òmɛnɛn mani o kínanɛ.

15 Kũ à kà, akũ kína a là à pì: Mikaya, ò gɛ́ zɩ̀ ká kũ Ramɔ Giliadadenɔon yá, ke òsun gɛ́ro?
Akũ à wèa à pì: Ǹ gɛ́ lɛ́tɛḿma! Ĩni fuaro. Dikiri ni ń nánnɛ n ɔĩ. 16 Akũ kína pìnɛ: Gɛ̀n ũgban
mani n da ǹ sí kũ Dikirio kũ yãpuran Ĩni omɛnɛɛ? 17 Akũ Mikaya pì: Ma Isarailanɔ è fãkɔ̃ana
sɩ̀sĩnɔ kpadoa lán sã kũ ò dàri vĩronɔ bà. Akũ Dikiri pìmɛnɛ, gbɛ̃ pìnɔn don'arɛde vĩro. Ń baadi
tá a bɛa aafia. 18 Akũ Isarailanɔ kína pì Yosafatanɛ: Ńdi ma gweroo? Mádi onnɛ kũ àdi yã
nna omɛnɛ zikiro, séde a vãni? 19 Akũ Mikaya ɛ̀ra à pì: Ǹ Dikiri yã ma! Ma Dikiri è vutɛna
a kpatan, ludambɛ zɩ̀karinɔ zɛzɛ a sarɛ ń pínki ɔplai kũ ɔzɛo. 20 Akũ Dikiri pì: Dí mɛ́ ani ɔ̃ndɔ̃
kɛmɛnɛ Ahabunɛ à gɛ́ lɛ́tɛ Ramɔ Giliadaa de à ga gwee? Akũ gbɛ̃ke pì la, gbɛ̃ke pì la dɔ. 21 Akũ
nini ke bò à sù à zɛ̀ Dikiri arɛ à pì: Makũ mɛ́ mani gɛ́ ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ. Akũ Dikiri a là à pì: Ĩni kɛ
deramɛɛ? 22 Akũ à wèa à pì: Mani gɛ́ mà kɛ nini ɛ́kɛde ũ mà yã sóso mà ká a annabinɔnɛ ń
lɛ́n. Akũ Dikiri pì: Ĩni ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ, Ĩni fuaro. Ǹ gɛ́ kɛ lɛ. 23 Lɛn Dikiri tò nini ɛ́kɛde pì yã sòso
à kà n annabi dínɔnɛ ń lɛ́n lɛ ń pínki. Sunyĩn Dikiri kpànyĩ. 24 Akũ Kenana nɛ́ Zedekia gɛ̀ɛ à
Mikaya sãn kè à pì: Bɔrɛn Dikiri Nini bòma à gɛ̀ɛ à yã ònnɛɛ? 25 Akũ Mikaya wèa à pì: Ĩni dɔ̃ zĩ
kũ n bàa lɛ̀ n gɛ utɛ kpɛ́nɛn. 26 Akũ Isarailanɔ kína pì: À Mikaya kũ à tá kãao wɛ̃tɛ kína Amɔ
kũ ma nɛ́ Yoasio kĩnaa, 27 á óńnɛ ma pì ò a da kpɛ́siran, ògɔ̃ burodi kpáa kũ ío fítifiti ari mà gɛ́
suo aafia. 28 Akũ Mikaya pì: Tó n gɛ n su aafia, séde adi kɛ Dikiri mɛ́ à yã ò ma gãiro. Akũ
Mikaya ɛ̀ra à pì: Asa á baadi pínki ma yã pìi màa?

Ahabu gana zaa Ramɔ Giliada

29 Isarailanɔ kína kũ Yudanɔ kína Yosafatao gɛ̀ɛ Ramɔ Giliada. 30 Akũ Isarailanɔ kína pì
Yosafatanɛ: Mani ma zĩda litɛ mà si zɩ̀n. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ kú la kũ n kíble'utao dana. Akũ
Isarailanɔ kína a zĩda lìtɛ à sì zɩ̀n. 31 Siria kína gĩnakɛ sɔ̃ à ò a sɔ̃go don'arɛde gbɛ̃nɔn baraakuri
awɛɛplanɔnɛ à pì: Àsun arɛ dɔ gbɛ̃kea zɩ̀nlo, bee dímɛ, séde Isarailanɔ kína ado. 32 Kũ sɔ̃go
don'arɛde pìnɔ Yosafata è, òtɛn da Isarailanɔ kínamɛ. Kũ ò sɔ̃ dàa, akũ Yosafata wiki lɛ̀. 33 Kũ
ò è Isarailanɔ kínanlo, akũ ò a tò gwe.

34 Kũ gbɛ̃ke kàa gbàrɛ, akũ à gɛ̀ɛ à Isarailanɔ kína pà, à gɛ̃ a mɔ̀'uta pɛkɛrɛki dagura. Akũ à
pì a sɔ̃godenɛ: Ǹ sɔ̃ lɛ́ litɛ ò bo zɩ̀n, ò ma kĩnnamɛ gwe. 35 Zɩ̀i pì gbãna kpà zĩ birea, akũ ò kína
pì kũkũna a sɔ̃go gũn, ò arɛ dɔ̀ Sirianɔa. Gu kũ ò a kɩ̀nnan pì tɛn aru bo àtɛn kɔ́tɛ sɔ̃go gũn.
Zĩ pìia ɔkɔsin à gà. 36 Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, zɩ̀karinɔ wiki kàkara ò pì, baadi tá a bùsun ari a bɛ
wɛ̃tɛn. 37 Lɛn kína pìi gà lɛ, akũ ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò sùo Samaria ò a vɩ̀. 38 Ò a sɔ̃go pìpi Samaria íkakia,
gu kũ karuanɔ dì zú on, akũ gbɛ̃danɔ sù ò a aru sɔ̀sã lákũ Dikiri ò nà.

39 Ahabu yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan, yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kũ kpɛ́
kũ à bò kũ wisa sakaao kũ wɛ̃tɛ kũ à kɛ̀kɛ à kàtɛnɔ. 40 Kũ Ahabu gà, akũ a nɛ́ Azia vùtɛ a gɛ̃nɛ
ũ.

Yudanɔ kína Yosafata

41 Isarailanɔ kína Ahabu kíblena wɛ̃̀ siikɔ̃de gũnn Asa nɛ́ Yosafata kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 42 A wɛ̃̀
baraakuri awɛɛsɔɔrode gũnn à kɛ̀ kína ũ, akũ à kí blè Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraasɔɔro. A da tɔ́n
Azuba, Sili nɛ́mɛ. 43 À zɛ̀ kũ a de Asa yãkɛnanɔ zɛ́ sĩnda pínki gũn, adi pãnɛro, à yã kũ Dikiri
yeii kɛ̀. Bee kũ abireo adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo. Ò kpɛ́ òtɛn sa oa òtɛn turaretiti
kpáta gwe.
44 Yosafata kũ Isarailanɔ kínao kú kũ kɔ̃o aafia. 45 A yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛna takadan, a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kũ zɩ̀ kũ à kànɔ pínki. 46 Tãnagbagbaki karua kpara
kũ ò gɔ̃̀ a bùsun zaa a de Asa gɔrɔanɔ, à pɛ̀ḿma gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo ń pínki. 47 Ɛdɔmu bùsu
kína vĩ gɔrɔ birearo, séde gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ Yudanɔ kína dìtɛ.
48 À gó'itɛ lagatabɔnɔ kɛ̀ de ò gɛ́ wura sɛ́ Ofi, ama odi le ò bo kũ táo ísiralaro, zaakũ gó pìnɔ
wìwi zaa Ɛziɔ̃ Gɛba. 49 Gɔrɔ birean Ahabu nɛ́ Azia pì Yosafatanɛ à tó a gbɛ̃nɔ da ísira musu kũ
a gbɛ̃nɔ lɛɛlɛ, ama Yosafata dí wero. 50 Kũ Yosafata gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ a dizi
Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Yoramu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Azia

51 Yudanɔ kína Yosafata kíblena wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛplade gũnn Ahabu nɛ́ Azia kɛ̀ Isarailanɔ kína
ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀ pla. 52 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ a de kũ a dao yão kũ dɔ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu kũ à Isarailanɔ dà durunnakɛnan yão. 53 À dò Baalii, à a gbàgba, akũ à Dikiri
Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀nɛ lákũ a de kɛ̀ nà.

KINANƆ TAKADA PLADE

Iliasu yã 1:1-2:18
Ɛlisa yã 2:19-8:15
Yudanɔ kínanɔ kũ Isarailanɔ kínanɔo 8:16-16:20
Isarailanɔ gɔ̃na zɩ̀zɔnɔ ũ 17:1-17:41
Yudanɔ kínanɔ 18:1-24:20
Yudanɔ gɔ̃na zɩ̀zɔnɔ ũ 25:1-25:30

Iliasu kũ kína Ahaziao

1 Ahabu gana gbɛra Mɔabunɔ ń zĩda sì Isarailanɔa. 2 Gɔrɔ kũ Ahazia bàkɛ̃ zaa a kpɛ́
musu wondoo gũn Samaria, à kɩ̀nna manamana. Akũ à gbɛ̃nɔ zɩ̀ à pì: À gɛ́ à Ɛkɛrɔnu tãna
Baalizɛbubu gbɛkamɛnɛ, tó mani aafia le. 3 Akũ Dikiri Malaikaa pì Tisibɛ gbɛ̃ Iliasunɛ: Ǹ
futɛ ǹ gɛ́ da Samaria kína zɩ̀rinɔlɛ ǹ ń la, Luda kú Isarailanɔ bùsunlo, gbasa òtɛn gɛ́ yã gbɛka
Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? 4 Abire yãin ma pì, Ahazia ni futɛ a gyãpɛ kũ à wutɛnaaaro,
ani gamɛ. Akũ Iliasu gɛ̀ɛ à ò lɛ.
5 Kũ zɩ̀rii pìnɔ ɛ̀ra ò tà kína kĩnaa, akũ à ń lá à pì: À kɛ̀ dera a ɛra a su likalika lɛɛ? 6 Akũ ò
wèa ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke mɛ́ à sù à dàólɛ à pìwɛrɛ ò ɛra ò su ò onnɛ, Dikiri pì á kú Isarailanɔ bùsunlo,
akũ n gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò yã gbɛka Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? Abire yãin ĩni futɛ n gyãpɛ kũ n
wutɛnaaaro, ĩni gamɛ. 7 Akũ kína ń lá à pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ à sù à dàálɛ à yã òárɛ pì dɛ deramɛɛ? 8 Ò
wèa ò pì: Pɔ́kã utan gɔ̃gbɛ̃ pì dana, akũsɔ̃ à bára asa dɔna a pi. Akũ kína pì: Tisibɛ gbɛ̃ Iliasun
gwe.
9 Kína a zɩ̀kari gbɛ̃nɔn bupla akuri kũ ń don'arɛdeo zɩ̀ ò Iliasu kũ, akũ ò gɛ̀ɛ ò a lè vutɛna
sɩ̀sĩi musu. Don'arɛde pìi pìnɛ: Luda gbɛ̃, kína pì ǹ kipa ǹ mɔ́! 10 Iliasu wèa à pì: Tó Luda
gbɛ̃n ma ũ, tɛ́ bo ludambɛ à a dɛdɛ kũ n zɩ̀kari gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ. Akũ tɛ́ bò ludambɛ à
ń dɛdɛ ń pínki. 11 Akũ kína ɛ̀ra à zɩ̀kari gbɛ̃nɔn bupla akuri pãndenɔ zɩ̀ dɔ kũ ń don'arɛdeo.
Don'arɛde pìi pì: Luda gbɛ̃, kína pì ǹ kipa ǹ su likalika! 12 Iliasu pìnɛ: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, tɛ́
bo ludambɛ à a dɛdɛ kũ n zɩ̀kari gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ. Akũ Luda tɛ́ bò zaa musu, à ń dɛdɛ ń
pínki. 13 Akũ kína ɛ̀ra à zɩ̀kari gbɛ̃nɔn bupla akuri pãndenɔ zɩ̀ kũ ń don'arɛdeo a gɛ̀n aakɔ̃dei.
Don'arɛde pìi gɛ̀ɛ à kùtɛ Iliasunɛ à kútɛ kɛ̀nɛ à pì: Luda gbɛ̃, makũ kũ n zɔ̀bleri gbɛ̃nɔn bupla
akuri dínɔ, ǹ ó wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛrɛ gwa. 14 Tɛ́ bò ludambɛ à don'arɛde gbɛ̃nɔn pla káakunɔ dɛ̀dɛ kũ ń
zɩ̀karinɔ ń pínki. Tera sà ǹ ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛrɛ gwa. 15 Akũ Dikiri Malaikaa pì Iliasunɛ: Ǹ kipa ǹ
tɛ́i, ǹsun vĩna kɛnɛro. Akũ à kìpa, ò gɛ̀ɛ kína kĩnaa lɛɛlɛ. 16 Akũ Iliasu pì kínanɛ: Dikiri pì á kú
Isarailanɔ bùsunlo, gbasa n gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò yã gbɛka Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? Abire yãin
ĩni futɛ gyãpɛ kũ n wutɛnaaaro, ĩni gamɛ. 17 Akũ kína Ahazia gà lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.
Yudanɔ kína Yehoramu, Yosafata nɛ́ kíblena wɛ̃̀ plade gũnn Yoramu vùtɛ Ahazia gɛ̃nɛ ũ, kũ
Ahazia nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩro yãi. 18 Ahazia yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ
yã kũ à kɛ̀nɔ.

2

Iliasu tana Dikiri kĩnaa

1 Gɔrɔ kũ Dikiri ye à Iliasu sɛ́ kũ zàga'ĩao à tá kãao a kĩnaa, Iliasu kũ Ɛlisao bò Giligala ò tɛ́
zɛ́n. 2 Akũ Iliasu pì Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ Bɛtɛli. Akũ Ɛlisa pì: Kũ Dikiri kunnaao kũ n
kunnaao mani kɛ̃mmaro. Kũ òtɛn gɛ́ Bɛtɛli, 3 akũ annabinɔ gɛ̀ gbɛ̃ kũ ò kú Bɛtɛlinɔ bò ò sù ò
Ɛlisa là ò pì: Asa ń dɔ̃ kũ Dikiri ye à n dikiri símma gbãraa? À wèḿma à pì: Má dɔ̃ bi. À abire
tó! 4 Akũ Iliasu pì Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ Yɛriko. À wèa à pì: Kũ Dikiri kunnaao kũ n
kunnaao mani kɛ̃mmaro. Akũ ò gɛ̀ɛ Yɛriko lɛɛlɛ. 5 Annabinɔ gɛ̀ gbɛ̃ kũ ò kú Yɛrikonɔ bò ò sù
ò Ɛlisa là ò pì: Asa ń dɔ̃ kũ Dikiri ye à n dikiri símma gbãraa? À wèḿma à pì: Má dɔ̃ bi! À abire
tó! 6 Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ Yodan. Akũ à wèa à pì: Kũ Dikiri kunnaao kũ n
kunnaao mani kɛ̃mmaro.
Akũ ò tɛ́kɔ̃i, 7 annabi gbɛ̃nɔn bupla akurinɔn tɛ́ńyĩ. Kũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ zɛ̀ Yoda bara, akũ
annabii pìnɔ zɛ̀ zãzã òtɛni ń gwa. 8 Akũ Iliasu a utagyabaa bò à fɩ̃ à í lɛ̀o, akũ í pìi zɔ̃̀kɔ̃rɛ zaa
bara la ari bara dire. Gukori bò, akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ bikṹ. 9 Kũ ò bikṹ, akũ Iliasu Ɛlisa là à
pì: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛ ari Luda gɔ̃ gɛ́ ma símmaa? Ɛlisa wèa à pì: Ǹ tó n annabikɛgbãna kũ ń
vĩ gɔ̃mɛnɛ túbi ũ lɛu pla. 10 Akũ Iliasu pìnɛ: Yã kũ n gbɛ̀kama pì zĩ'ũ. Gɔrɔ kũ Luda tɛni ma
símma, tó n ma e, ani gɔ̃nnɛ. Tó ńdi ma e sɔ̃ro, ĩni lero. 11 Kũ ò tɛna, òtɛn yã o lɛɛlɛ, akũ sɔ̃go
tɛ́de kũ sɔ̃ tɛ́denɔ ń kɛ̃kɔ̃a, akũ Iliasu tà musu kũ zàga'ĩao. 12 Kũ Ɛlisa è lɛ, à wiki lɛ̀ à pì: Baa!

Baa! Mɔkɔ̃mmɛ Isaraila sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ ũ. Adi a e doro, akũ à a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̃̀kɔ̃rɛ. 13 À
Iliasu utagyaba kũ à bò à lɛ̀tɛaa sɛ̀, akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à zɛ̀ Yoda bara. 14 À í lɛ̀ kũ Iliasu utagyaba
kũ à kũnaa pìio à pì: Dikiri Iliasu Luda kú mámɛɛ? Kũ à í lɛ̀o, akũ à zɔ̃̀kɔ̃rɛ zaa bara la ari
bara dire, akũ à bikũ̀.
15 Annabinɔ gã̀ gbɛ̃ kũ ò bò Yɛrikonɔ tɛni a gwa, akũ ò pì: Iliasu annabikɛgbãna gɔ̃̀ Ɛlisanɛ.
Akũ ò sù ò dàalɛ ò kùtɛnɛ 16 ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ó gɔ̃sa gbãna gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ vĩ. Ǹ
tó ò gɛ́ n dikiri wɛtɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro tó Dikiri Nini a sɛ̀ à zù kpi ke musu ke guvutɛ ken gwɛɛ. Akũ
Ɛlisa pì: Àsun ń zĩro. 17 Ò nàkaraa, akũ à ń wé'i kũ̀ à pì: À ń zĩ. Akũ ò gbɛ̃nɔn bupla akurii pìnɔ
gbàrɛ, ò kpátɛ kɛ̀ Iliasui gɔrɔ aakɔ̃, odi boaro. 18 Kũ ò ɛ̀ra ò sù, ò Ɛlisa lè Yɛriko, akũ à pìńnɛ:
Asa má òárɛ àsun gɛ́ à a wɛtɛroo?

Ɛlisa daboyã káakunɔ

19 Wɛ̃tɛpidenɔ pì Ɛlisanɛ: Ǹ gwa dikiri! Ó wɛ̃tɛ katɛna mana lákũ n è nà. A í mɛ́ à nnaro, a
zĩtɛ dì pɔ́ kɛ manaro. 20 Akũ à pì: À wisi ká ta dufun à mɔ́omɛnɛ. Akũ ò sùonɛ. 21 À gɛ̀ɛ ísɛ̃bokia,
akũ à wisi pìi kàn à pì: Dikiri pì a í pìi yɔ̀rɔɔ kɛ̀. Í pì ni su kũ gaga ke zĩtɛ pɔ́kɛnamanasario
doro. 22 Akũ í pì kɛ̀ nna ari kũ a gbãrao lákũ Ɛlisa ò nà.
23 Kũ Ɛlisa bò gwe, àtɛn gɛ́ Bɛtɛli. Gɔrɔ kũ à tɛ́ zɛ́n, akũ kɛfɛnna kenɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn ò a kɛ̀
pãpã ò pìnɛ: Mìgbarasude, ǹgɔ̃ gɛ́! Mìgbarasude, ǹgɔ̃ gɛ́! 24 À lìtɛ à ń gwá, akũ à ń ká kũ Dikiri
tɔ́o. Akũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ bò líkpɛn mèn pla, ò nɛ́ gbɛ̃nɔn bupla awɛɛpla pìnɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃rɛ. 25 Kũ Ɛlisa
bò gwe, à gɛ̀ɛ Kaamɛli kpi musu, akũ à ɛ̀ra à tà Samaria.

3

Mɔabunɔ ń zĩda sina Isarailanɔa

1 Yudanɔ kína Yosafata kíblena wɛ̃̀ baro plansaride gũnn Ahabu nɛ́ Yoramu kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. 2 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, ama adi ká a de kũ a dao pɔ́
ũro. À Baali gbɛ̀ kũ a de pɛ̀tɛ wò, 3 ama à zɛ̀ kũ durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ
dà a kɛnanwo, adi pãnɛro.
4 Mɔabu kína Mɛsa sã kpàsanɔ vĩ, àdigɔ̃ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ táfe bo Isarailanɔ kínanɛ dúbu basɔɔro kũ
sãkaro dúbu basɔɔronɔ kão. 5 Kũ Ahabu gà, akũ Mɔabu kína a zĩda sì Isarailanɔ kínaa. 6 Gwe
gɔ̃̀nɔ kína Yoramu bò Samaria à Isarailanɔ kàkara ń pínki. 7 À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yudanɔ kína Yosafataa
à pì: Mɔabu kína a zĩda sìma. Ĩni gɛ́ kũmao zĩ̀ ká kũ Mɔabunɔroo? À wèa à pì: Mani gɛ́, zaakũ
pɔ́ dokɔ̃nɔmɛ ó ũ. Ma zĩ̀karinɔ bi n zĩ̀karinɔmɛ, ma sɔ̃nɔ bi n sɔ̃nɔmɛ.
8 Kũ Yosafata sù, akũ à Yoramu là à pì: Mákpan óni sɛ́tɛn ò lɛ́tɛḿmaa? Yoramu wèa à pì: Óni
sɛ́tɛ Ɛdɔmu gbáranna kpamɛ. 9 Akũ Isarailanɔ kína dà zɛ́n kũ Yudanɔ kínao kũ Ɛdɔmu kínao.
Kũ ò lìka gui gɔrɔ suppla, akũ í làka zĩ̀karinɔa kũ ń pɔ́kãdenɔ. 10 Akũ Isarailanɔ kína pì: Yã
gì! Dikiri ókɔ̃nɔ kína gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kàkara à ó ná Mɔabunɔnɛ ń ɔĩ yá? 11 Akũ Yosafata pì:
Dikiri annabi ke kú la à Dikiri gbɛkawɛrɛroo? Akũ Isarailanɔ kína ìbanɔ doke pì: Safata nɛ́
Ɛlisa kun. Àkũ mɛ́ àdi í kú Iliasunɛ a ɔa yã. 12 Akũ Yosafata pì: Dikiri kú kãao. Akũ Isarailanɔ
kína kũ Yosafatao kũ Ɛdɔmu kínao gɛ̀ɛ Ɛlisa kĩnaa. 13 Akũ Ɛlisa pì Isarailanɔ kínanɛ: Ó bàka kú
kũ kɔ̃o mámɛɛ? Ǹ gɛ́ n de kũ n dao tãnagbagbarinɔ kĩnaa. Akũ Isarailanɔ kína wèa à pì: Oi!
Ókɔ̃nɔ kína gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ, Dikiri mɛ́ à ó kákara à ó ná Mɔabunɔnɛ ń ɔĩ. 14 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Kũ
Dikiri Zĩ̀karide kũ matɛn zĩ kɛnɛ kunnaao, tó adi kɛ Yudanɔ kína Yosafata yãinlo, mani wɛ́ sɛ́
mà n gwa sero. 15 À sumɛnɛ kũ mɔrɔlɛriio. Kũ mɔrɔlɛrii pìi nà a lɛnaaa, akũ Dikiri gbãna sù
Ɛlisaa 16 à pì: Dikiri pì à wɛ̀ɛ yɔ̃yɔ̃ swawɛɛ díkĩnan. 17 Dikiri pì áni zàga'ĩa kũ legũo ero, ama í
ni guvutɛ díkĩna pa, áni mi kũ á pɔ́kãdenɔ. 18 Dikiri kĩnaan yã pì zĩ'ũro. Ani Mɔabunɔ naárɛ á
ɔĩmɛ dɔ. 19 Áni lɛ́tɛ ń wɛ̃tɛ mana bĩnidenɔa pínki. Áni lí kũ òdi a nɛ́ blenɔ zɔ̃zɔ̃ pínki. Áni ísɛ̃bokinɔ
tata pínki. Áni búgbɛ mananɔ yaka kũ gbɛ̀ɛo pínki. 20 Kũ gu dɔ̀ sa kɔnkɔ ogɔrɔ, akũ í bò Ɛdɔmu
bùsu kpa à dà zĩtɛla pínki.
21 Kũ Mɔabunɔ mà kína pìnɔ sù zĩ̀ ká kũńwo, ò gbɛ̃ kũ ò kà ò zĩ̀ kánɔ sìsi ń pínki nɛ́ fíti gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃, akũ ò ń kákara ń bùsu lɛ́zɛkia. 22 Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, ifãntɛ̃ dɔ̀ í pìia ń arɛ, à deńnɛ tɛ̃ɛ lán aru
bà. 23 Akũ ò pì: Arun gwe fá! Kína pìnɔ arɛ dɔ̀kɔ̃a ò kɔ̃ dɛ̀dɛ! Mɔabunɔ, ò gɛ́ ò ń pɔ́nɔ sɛ́tɛ! 24 Kũ
ò kà Isarailanɔ bùran, akũ Isarailanɔ fùtɛ ò lɛ̀tɛḿma, akũ Mɔabu pìnɔ fã̀kɔ̃a. Akũ Isarailanɔ
sì ń bùsun ò ń dɛdɛ. 25 Ò ń wɛ̃tɛnɔ wìwi. Baadi gbɛ̀ɛ sɛ̀tɛ ò zùzu búgbɛ mananɔn, ò dà búgbɛɛ
pìnɔla pínki. Ò ísɛ̃bokinɔ tàta pínki. Ò lí kũ òdi a nɛ́ blenɔ zɔ̃̀zɔ̃ pínki. Ń wɛ́ra Kirarɛsɛ mɛ́ à gɔ̃̀
lési ado, akũ gbɛ̀zurinɔ lìkai, òtɛn wɛ̃tɛ pì bĩni pápa kũ gbɛ̀ zɔ̃kɔ̃nɔ. 26 Kũ Mɔabu kína è ò ye ò
zĩ̀ bleawa, akũ à fɛ̃nɛdadenɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ basɔɔroo, de ò gbɛ̃nɔ kɛ̃ kùo gɛna Ɛdɔmu

kína kĩnaa, ama ò fùa. 27 Akũ à a daudu kũ ani kí ble a gɛ̃nɛ ũ sɛ̀ à sa ò kãao bĩnia. Akũ vĩna
Isarailanɔ kũ̀, ò gò Mɔabunɔla ò tà ń bùsun.

4

Gyaanɔ nísi tùru yã

1 Annabinɔ gã̀ gbɛ̃ke nanɔ ɔ́ɔ dò Ɛlisaa à pì: Ma zã kũ à de n gbɛ̃ ũ gà. Ń dɔ̃ kũ n gbɛ̃ pì Dikiri
vĩna vĩ. A fĩnade tɛn su à ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ sɛ́tɛ a zɔ̀nɔ ũ. 2 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Bɔ́n ń ye mà
kɛnnɛɛ? Ǹ omɛnɛ, bɔ́n ń vĩ n kpɛ́nn? À pì: Makũ n zɔ̀bleri, nísi kũ à kú tùruu gũn baasiro má
pɔ́ke vĩro. 3 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ gɛ́ bàai ǹ ta korinɔ gbɛkagbɛka n gbɛ̃dakenɔa ń pínki, àgɔ̃ dasi, 4 ń
gɛ̃ kpɛ́n ǹ zɛ́ tatanlɛ kũ n nɛ́nɔ, ǹgɔ̃ nísi káka ta pìnɔ gũn, ta kũ à pà ńgɔ̃ ditɛ kpado.
5 Akũ nɔgbɛ̃ pìi fùtɛ à bò a kĩnaa à gɛ̀ɛ kɛ lɛ. À gɛ̃̀ kpɛ́n kũ a nɛ́nɔ à zɛ́ tàta, òtɛn ta dɔnɛ, akũ
àtɛn nísi kákan. 6 Kũ ta pìnɔ pà pínki, à pì a nɛ́nɔ dokenɛ à ta pãnde dɔarɛ, akũ à pìnɛ ta ke kun
doro, akũ nísi pìi yonaa zɛ̀. 7 À gɛ̀ɛ à ò Luda gbɛ̃ pìinɛ, akũ Luda gbɛ̃ pìi pì: Ǹ gɛ́ ǹ nísi pì yía ǹ
fĩna boo, mɔkɔ̃n kũ n nɛ́nɔ ánigɔ̃ pɔ́ ble kũ a kpara kũ à gɔ̃̀ɔo.

Ɛlisa Sunɛmu nɔgbɛ̃ nɛ́ futɛna gan

8 Zĩkea Ɛlisa gɛ̀ɛ Sunɛmu. Nɔgbɛ̃ tɔ́de ke kú gwe, à nàkaraa à pì, à pɔ́ ble a bɛa, akũ à pɔ́ blè.
Zaa gɔrɔ birea tó àtɛn gɛ̃tɛ, àdi bɔtɛ à pɔ́ ble gwe. 9 Akũ nɔgbɛ̃ tɔ́de pìi pì a zãnɛ: Má dɔ̃ kũ gbɛ̃
kũ àdigɔ̃ gɛ̃tɛ la gɛ̃̀n baaakɔ̃ pì bi Luda gbɛ̃mɛ súsu. 10 Ò kpɛ́nɛ bo ó kpɛ́ musu ò gádo ditɛnɛ
gwe kũ teburuuo kũ gbàao kũ fitilaao. Tó à sù ó gwa, anigɔ̃ kipa gwe.
11 Zĩkea kũ Ɛlisa sù gwe, à gɛ̃̀ a kpɛ́ pìn à wùtɛ. 12 Akũ à pì a zĩkɛri Geazinɛ. Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃
pì sísi. Kũ à a sìsi, akũ à sù à zɛ̀ Ɛlisa arɛ. 13 Akũ Ɛlisa pì Geazinɛ: Ǹ onɛ à nibɔkɛnaa kɛ̀wɛrɛ
manamana. Bɔ́n à ye ò kɛarɛ sɔ̃ɔ? À ye ò yãke oarɛ kínanɛ ke zĩ̀kari don'arɛdenɛ yá? Akũ
nɔgbɛ̃ pìi pì: Pɔ́ke tɛn kĩama ma gbɛ̃nɔ tɛ́ro. 14 Akũ Ɛlisa Geazi là à pì: Bɔ́n à de ò kɛnɛɛ? Akũ
Geazi wèa à pì: Too, à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke vĩro, akũsɔ̃ a zã zĩ kũ̀. 15 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ a sísi. Kũ à a sìsi, akũ
à sù à zɛ̀ kpɛ́lɛlɛa. 16 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ziki mandara'i ĩnigɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũna n ɔĩ. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì:
Oi ma dikiri Luda gbɛ̃, ǹsun makũ n zɔ̀bleri kɛkɛro.
17 Akũ nɔgbɛ̃ pìi nɔ̀ɔ sì. Kũ wɛ̃̀ɛ pìi kà, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ lákũ Ɛlisa ònɛ nà. 18 Kũ nɛ́ pìi kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
akũ zĩkea à gɛ̀ɛ à a de lè bura kũ pɔ́kɛ̃rinɔ. 19 Akũ à pì a de pìinɛ: Ma mìi! Ma mìi! Akũ a de pìi
pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ nɛ́ pì sɛ́ ǹ tá kãao a danɛ. 20 Kũ à a sɛ̀ à tà kãao a danɛ, akũ a da pìi a sɛ̀ à dì
a gbála. Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ à gà. 21 Akũ à a sɛ̀ à dìdi kãao Luda gbɛ̃ pì kpɛ́n à a wùtɛ
a gádoa, akũ à bò à zɛ́ tàtaalɛ. 22 Akũ à a zã sìsi à pìnɛ: Ǹ zĩkɛrinɔ doke gbarɛmɛnɛ kũ zaakio.
Má ye mà gɛ́ Luda gbɛ̃ kĩnaa likalika. 23 Akũ à a lá à pì: À kɛ̀ dera ntɛn gɛ́ a kĩnaa gbãraa? Mɔ
dufu ke kámmabogɔrɔ zĩn gbãraro. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Yãke kunlo. 24 À gàarii yĩ̀ zaakinɛ à dìa,
akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ a kpakɛ ò gɛ́. Ǹsun zɛro, séto ma ònnɛ. 25 Ò dà zɛ́n ò gɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ pì
kĩnaa zaa Kaamɛli kpi musu. Kũ Luda gbɛ̃ pìi a è tɛ́ zaa zã̀, à pì a zĩkɛri Geazinɛ: Ǹ Sunɛmu
nɔgbɛ̃ gwa, à tɛ́ dire! 26 Ǹ bàa lɛ́ ǹ gɛ́ daalɛ, ń a la, tó à aafia kũ a zão kũ a nɛ́o. Akũ nɔgbɛ̃ pìi
wèa à pì: Aafiaamɛ! 27 Kũ à kà Luda gbɛ̃ kĩnaa kpi pìi musu, akũ à a kũ̀ a gbáa. Kũ Geazi sù à
ɔ sɔ̃i, akũ Luda gbɛ̃ pìi pì: Ǹ a tó. A nɛ̀sɛɛ yàka, ama Dikiri abire ùtɛmɛnɛ, adi omɛnɛro. 28 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri, ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ wɛ́ kɛ̀mman yá? Mádi pi ǹsun ma kɛkɛroroo?
29 Akũ Ɛlisa pì Geazinɛ: Ǹ n asa dɔmma ǹ ma gò sɛ́ ǹ gɛ́. Tó n dakarɛ kũ gbɛ̃keo, ǹsun fɔ
kpáaro. Tó gbɛ̃ke fɔ kpàmma sɔ̃, ǹsun wero. Ǹ gɛ́ ǹ ma gòo pì na nɛ́ pì arɛa. 30 Akũ nɛ́ pì da pì:
Kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao mani tá n sariro. Akũ Ɛlisa bò à tɛ́i. 31 Geazi dò arɛ à gɛ̀ɛ à
gòo pìi nà nɛ́ pì arɛa, ama adi kĩni ke kɛro, adi yĩgãro. Akũ Geazi ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à dà Ɛlisalɛ à pìnɛ:
Nɛ́ pì dí futɛro. 32 Kũ Ɛlisa kà bɛ pìn, à nɛ́ pìi è wutɛna a gádoa gɛ̀ ũ. 33 Akũ à gɛ̃̀ nɛ́ pìii ado, à
zɛ́ tàta à wɛ́ kɛ̀ Dikiria. 34 Akũ à wùtɛ nɛ́ pìia. À lɛ́ pɛ̀ a lɛ́a à wɛ́ pɛ̀ a wɛ́n à ɔ dàda a ɔnɔn. Lákũ
à wùtɛ nɛ́ pìia nà, akũ a mɛ̀ɛ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔ. 35 Ɛlisa fùtɛ à zɛ̀ à táa ò kpɛ́ pìn à gɛ̀ɛ à sù, akũ à ɛ̀ra à
wùtɛ nɛ́ pìia dɔ. Akũ nɛ́ pì yĩ sã̀ gɛ̃̀n suppla à wɛ́ wɛ̃̀. 36 Akũ Ɛlisa Geazi sìsi à pìnɛ: Ǹ Sunɛmu
nɔgbɛ̃ pì sísi. Kũ à à sìsi à sù, akũ Ɛlisa pìnɛ: N nɛ́n dí. 37 Akũ à kùtɛ à mìi pɛ̀tɛ a gbá sarɛ à a nɛ́
pìi sɛ̀ à bò kãao.

Sɛwɛ kana do'oron

38 Ɛlisa tà Giligala. Gɔrɔ birea nà kú bùsuu pìn. Annabinɔn kátɛ a arɛ, akũ à pì a zĩkɛriinɛ:
Ǹ dàga di tɛ́a, ń dò kuku annabi dínɔnɛ. 39 Kũ ń gbɛ̃ke gɛ̀ɛ dò pɔ́nɔ wɛtɛ bura, akũ à bò sɛ̃̀ntɛ
boboa. À a nɛ́ bòbo à kà a uta lɛ́baran à pà. Kũ à sùo, akũ ò pàrapara ò kà dòn, gbɛ̃ke dɔ̃ lákũ
à de nàro. 40 Kũ ò dòo pìi dã̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ ò pɔ́ bleo, kũ ò lɛ́ kɛ̀, ò wiki lɛ̀ ò pì: Luda gbɛ̃, ga kú
do'oro pìn. Akũ odi fɔ̃ ò blèro. 41 Akũ Ɛlisa pì: À flawa sɛ́ à suo. Akũ à dã̀ à kà do'oro pìn à pì:
Ǹ kpaatɛ́ńnɛ ò ble. Akũ sɛwɛ pìi làka do'oron.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn basɔɔroa
[42] Gbɛ̃ke bò Baali Salisa à sù Luda gbɛ̃ pìinɛ kũ burodi kũ ò kɛ̀ kũ pɔ́wɛ káakuo mɛ̀n baro
kũ gbado dufuo. Akũ Ɛlisa pì: Ǹ kpá gbɛ̃nɔa ò só. [43] Akũ a zĩkɛri a là à pì: Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn
basɔɔro, deran mani abire kpaatɛ́ńɛ nàa? À wèa à pì: Ǹ kpáḿma ò só, zaakũ Dikiri pì oni
só, a kpara ni gɔ̃. [44] Akũ à kpàḿma, ò sò, a kpara gɔ̃̀ lákũ Dikiri ò nà.

5

Naama werekɔ̃ana kũ a kusuo
[1] Naamamɛ Siria kína zĩ̀karinɔ don'arɛde ũ. À bɛɛrɛ vĩ a dikiri ɔĩ akũsɔ̃ a tɔ́ bò, zaakũ
a gãin Dikiri tò Sirianɔ zĩ̀i blè. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃mɛ zĩ̀i gũn, ama à kusu kũ̀. [2] Gɔrɔ kũ Siria zĩ̀kari
gbãnamɔnnɛrinɔ gɛ̀ɛ Isarailanɔ bùsun yã, ò nɛ́nɔkpare ke kũ̀, akũ à gɔ̃̀ Naama nanɔ zĩkɛri ũ.
[3] Akũ nɛ́nɔkpare pìi pì a dikiriinɛ: Tó ó bede ni fɔ̃ à gɛ́ annabi kũ à kú Samaria kĩnaa yã, de
à a wèrekɔ̃a kũ a kusuo. [4] Akũ Naama gɛ̀ɛ kína kĩnaa à pì: Yã kũ nɔkpare kũ à bò Isarailanɔ
bùsun òn dí. [5] Akũ Siria kína pì: Ǹ gɛ́, má takada kɛ̃ Isarailanɔ kínanɛ. Akũ Naama andurufuu
sɛ̀tɛ kiloo wàa do kũ basupplao kũ wuraao kiloo baaakɔ̃ akuri kũ utao waka kuri. [6] À gɛ̀ɛ kũ
takada kũ kína kɛ̃̀ Isarailanɔ kínanɛɛo dɔ. Takada pìi gũn kína pì: Ma takada dí kpã̀zãnnɛ kũ
ma ìba Naamao, de ǹ a werekɔ̃amɛnɛ kũ a kusuo. [7] Kũ Isarailanɔ kína takada pì kyó kɛ̀, à a
uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀ à pì: Ludamɛ ma ũ kũ mani gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bo mà ɛraonɛ dɔ yá? Bɔ́yãin à gbɛ̃
díkĩna gbàrɛma mà a werekɔ̃a kũ a kusuooo? À gwa lákũ àtɛni ma lɛ́ wɛtɛ nà fá!
[8] Luda gbɛ̃ Ɛlisa mà kũ Isarailanɔ kína a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀, akũ à lɛ́gbãzã kɛ̀nɛ à pì: Bɔ́yãin
n n uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà n kɛ̃̀ɛ? Ǹ tó ade pì su ma kĩnaa, ani dɔ̃ kũ annabi kú Isarailanɔ bùsun. [9] Akũ
Naama gɛ̃̀ a sɔ̃gon à gɛ̀ɛ à zɛ̀ Ɛlisa bɛ gãnulɛa. [10] Akũ Ɛlisa gbɛ̃ zĩ̀a à pì: Ǹ gɛ́ ǹ zú o Yoda swan
gɛ̃̀n suppla, n mɛ̀ ni ɛra à su a gbɛ̀n, ĩni werekɔ̃a swáswa. [11] Akũ Naama pɛ̃tɛ̃ kɛ̀, àtɛn tá à pì:
Matɛn da ani bo a kpɛ́n à su à zɛ ma arɛ à Dikiri a Luda sísi à ɔ lika ma bɔ̀ɔi, de ma kusu pì
lákamɛ. [12] Damasuku swanɔ Abana kũ Faapao í mana de Isaraila swanɔ ílaroo? Mani fɔ̃ mà
zú o gwe mà gɔ̃ swáswaroo? Akũ à ɛ̀ra kũ pɔfɛ̃o, àtɛn tá.
[13] Akũ a ìbanɔ tɛ̀i ò pì: Baa, tó yã zĩ'ũn annabii pìi dànnɛ yã, ĩni kɛroo? Kũ à pìnnɛ ǹ gɛ́ zú
o, ń gɔ̃ swáswa, abire ni n fu yá? [14] Akũ à gɛ̀ɛ à a zĩda kpàtɛ Yoda ín gɛ̃̀n suppla lákũ Luda gbɛ̃
pìi òarɛ nà. Akũ a mɛ̀ɛ ɛ̀ra à sù a gbɛ̀n swáswa lán nɛ́ fíti pɔ́ bà. [15] Akũ Naama kũ a ìbanɔ ɛ̀ra ò
gɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ kĩnaa ń pínki. À zɛ̀ a arɛ à pì: Má dɔ̃̀ sà kũ Luda kú gukea andunia gũnlo, séde
Isarailanɔ bùsun. Ǹ gba kũ makũ n zɔ̀bleri ma suonnɛ dí sí. [16] Akũ Ɛlisa pì: Kũ Dikiri kũ madì
zĩ kɛnɛ kunnaao mani síro. Naama nàkaraa à sí, bee kũ abireo à gì síi. [17] Akũ Naama pì: Tó
ńdi síro, ǹ makũ n zɔ̀bleri gba zɛ́ mà bùsu sɛ́ baragbãsɔ̃ aso pla, zaakũ mani sa o tãnaa doro,
séde Dikiri. [18] Dikiri sùru kɛmɛnɛ kũ yã díkĩnao. Tó ma kína gɛ̀ɛ Rimɔ gbagba a kpɛ́n, tó ma gɛ
zɛnɛ, tó ma kutɛ Rimɔ kpɛ́ pìn, Dikiri sùru kɛmɛnɛ kũ yã pìio. [19] Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ ká bɛ aafia!
Kũ à dà zɛ́n, à táa ò fíti, [20] akũ Luda gbɛ̃ Ɛlisa zĩkɛri Geazi laasun lɛ̀ à pì: Ma dikiri tò Siria
gbɛ̃ Naama tɛn tá pã, adi pɔ́ kũ à sùoarɛ síro. Kũ Dikiri kunnaao mani pɛ́tɛi mà pɔ́ke sía.
[21] Akũ Geazi pɛ̀tɛ Naamai. Kũ Naama è à tɛ́ ń kpɛ kũ bàao, akũ à bò a sɔ̃gon, àtɛni a dã. Kũ
à kà, akũ Naama a là à pì: Aafiaan yá? [22] À wèa à pì: Aafiaamɛ. Ma dikiri mɛ́ à ma zĩmma, à
pì annabinɔ gã̀ kɛfɛnna gbɛ̃nɔn pla kenɔ mɛ́ ò bò Ɛflaimu gusĩsĩden ò sù a kĩnaa tera. Ǹ ń gba
andurufu kiloo bupla kũ utao waka pla. [23] Akũ Naama pì: Tó lɛmɛ, ǹ andurufu kiloo basiikɔ̃
sí gɔ̃̀nɔ. À kànɛ asasan mɛ̀n pla kũ utao waka pla. À kpà a ìba gbɛ̃nɔn planɔa, akũ ò sɛ̀ ò dò
Geazinɛ arɛ. [24] Kũ ò kà Ɛlisa bɛa sĩ̀sĩi musu, akũ Geazi pɔ́ pìnɔ sìḿma à kàtɛ a kpɛ́n, akũ à gbɛ̃
pìnɔ gbàrɛ ò tà. [25] Kũ à gɛ̀ɛ a dikiri Ɛlisa kĩnaa, akũ Ɛlisa à là à pì: Geazi, mán n gɛnn? À wèa
à pì: Makũ n zɔ̀bleri, mádi gɛ́ gukearo. [26] Akũ Ɛlisa pìnɛ: Kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi bò a sɔ̃gon, àtɛni n dã,
ń dɔ̃ kũ ma nini kú kũnwo gweroo? Andurufu ke utanɔ símmana gɔrɔn díro, ke kùkpɛnɔ ke
geepi búnɔ ke sãnɔ ke zùnɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. [27] Naama kusu ni gɔ̃nnɛ kũ n burinɔ
ari gɔrɔ sĩnda pínki. Kũ à bò Ɛlisa kĩnaa, akũ kusu pìi lìi púu lán buu bà.

6

Kpásawɛ funa íla
[1] Annabi gã̀ gbɛ̃nɔ pì Ɛlisanɛ: Ǹ gwa, gu kũ òtɛn kɔ̃kakarana kɛn kɛ̀wɛrɛ fíti. [2] Ò gɛ́ Yodai, ó
baadi ni lí zɔ̃ ò kpɛ́ boo gwe, gu kũ ónigɔ̃ kun. Akũ Ɛlisa pì: À gɛ́. [3] Akũ ń gbɛ̃ke pì: Ĩni sùru kɛ
ǹ gɛ́ kũooroo? Akũ à pì: Mani gɛ́. [4] Akũ à gɛ̀ɛ kũńwo. Kũ ò kà Yodai, òtɛn lí zɔ̃zɔ̃. [5] Kũ ń gbɛ̃ke
tɛn lí zɔ̃, akũ a kpásawɛ wò a pán à zù ín bùdum, akũ à wiki lɛ̀ Ɛlisaa à pì: O'o dikiri, ma kpása
pìi sɛ̀ḿmamɛ fá! [6] Akũ Luda gbɛ̃ pì: Mákpan à zùn súsuu? Kũ à mɔ̀nɛ, akũ Ɛlisa lí zɔ̃̀ à zù ín gwe,
à tò kpásawɛ pìi fù íla. [7] Ɛlisa pì: Ǹ sɛ́ ǹ boo! Akũ gbɛ̃ pì ɔ bò à kũ̀.

Siria zı̀karinɔ vı̀nakũnaa

8 Siria kína fùtɛ Isarailanɔi kũ zı̀io. À lɛ́ kpàkũsũ kũ a ìbanɔ, akũ à pìńnɛ gukean oni bùra
kátɛn. 9 Akũ Luda gbɛ̃ lɛ́gbãzã kɛ̀ Isarailanɔ kínanɛ à pì, àgɔ̃ gu pì dãkpã àsun gɛ̃alaro, zaakũ
Sirianɔ tɛn su gwemɛ. 10 Akũ Isarailanɔ kína gbɛ̃nɔ zı̀ gu kũ Luda gbɛ̃ a yã òarɛ pìi gũn. Lɛn
Ɛlisa dìgɔ̃ lɛ́ daa gɛ̀n baaakɔ̃ lɛ, akũ àdi tó ògɔ̃ gu pìnɔ dãkpã. 11 Akũ Siria kína laakarii fùtɛ yã
pìi yãi. À a ìbanɔ kàkara, akũ à ń lá à pì: Ó dí mɛ́ à de Isarailanɔ kína gbɛ̃ ũu? À omɛnɛ. 12 A
ìbaa pìnɔ doke wèa à pì: Ma dikiri kí, adi kɛ ó gbɛ̃ke bi a gbɛ̃nlo. Isarailanɔ bùsu annabi Ɛlisa
mɛ́ àdi yã kũ ndì o zaa n kpɛ́nɛ gũn gbã Isarailanɔ kínanɛ. 13 Akũ kína pì: À gɛ́ à a wɛtɛ gu kũ à
kún, mani gbɛ̃nɔ zĩ ò a kũ. Akũ ò pìnɛ: À kú Dotãmɛ. 14 Akũ kína zı̀karinɔ gbàrɛ gwe dasidasi
kũ sɔ̃denɔ kũ sɔ̃gonɔ. Ò gɛ̀ɛ gwe gwãani ò lìka wɛ̃tɛ pìii.
15 Kũ Luda gbɛ̃ zĩkɛrii fùtɛ kɔnkɔ káaku, à bò, akũ à zı̀karii pìnɔ è likana wɛ̃tɛi kũ sɔ̃denɔ kũ
sɔ̃gonɔ. Akũ à pì Ɛlisanɛ: O'o dikiri, óni kɛ deramɛɛ? 16 À wèa à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro. Gbɛ̃
kũ ò kú kũoonɔn dasi de gbɛ̃ kũ ò kú kũńwonɔla. 17 Akũ Ɛlisa wɛ́ kɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ a wɛ́ kɛ̃nɛ.
Akũ Dikiri zĩkɛrii pì wɛ́ kɛ̀nɛ. Kũ à gu gwà dɔ, akũ à sɔ̃denɔ kũ sɔ̃go tɛ́denɔ è likana Ɛlisai, ò
dà sı̀sĩi pìla. 18 Kũ Sirianɔ tɛn su Ɛlisa kũ, akũ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria à pì: Ǹ tó gbɛ̃ pìnɔ vı̀na kũ. Akũ
Dikiri tò ò vı̀naa kù lákũ Ɛlisa wɛ́ kɛ̀awa nà. 19 Akũ Ɛlisa pì Siria zı̀karii pìnɔnɛ: Zɛ́ díkĩnanlo!
Wɛ̃tɛ díkĩnanlo! À tɛ́mai mà gɛ́ kãáo gbɛ̃ kũ átɛn wɛtɛ kĩnaa. Akũ à gɛ̀ɛ kũńwo Samaria. 20 Kũ
ò gɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ Ɛlisa pì: Dikiri, ǹ ń wɛ́ wɛ̃ńnɛ sà. Kũ Dikiri ń wɛ́ wɛ̀ńnɛ, ò gu gwà ò è
Samarian ò kún. 21 Kũ Isarailanɔ kína ń é, à Ɛlisa là à pì: Mà ń dɛdɛn yá? Baa, mà ń dɛdɛn yá?
22 Akũ Ɛlisa wèa à pì: Ǹsun ń dɛdɛro. Ndì gbɛ̃ kũ n ń kũkũ zı̀lannɔ dɛdɛn yá? Ǹ pɔ́ble kpáḿma
ò ble. Ǹ í kpáḿma ò mi, gbasa ò ta ń dikiri kĩnaa. 23 Akũ kína pɔnna pɔ́ble kɛ̀ńnɛ, ò blè ò í mì,
akũ ò ń gbárɛ, ò tà ń dikiri kĩnaa. Abire gbɛra Siria gbãnamɔnnɛrinɔ dí ɛra ò sù lɛ́tɛ Isarailanɔ
bùsuua doro.

Sirianɔ Samaria kagurakɛnaa

24 Gɔrɔ pla gbɛra Siria kína Bɛnadada a zı̀karinɔ kàkara ń pínki, akũ ò sù ò Samaria kaguraa
kɛ̀. 25 Akũ nà gbãna kù wɛ̃tɛ pìn, ò a kaguraa kɛ̀ à gìi kɛ̀ ari òtɛn zaaki mì yía andurufu kiloo
do, lukuluku gbɔ̃̀ zaka fítinna lɛ́ do sɔ̃ andurufu ɔgɔ mɛ̀n sɔɔro. 26 Kũ Isarailanɔ kína tɛ́ bĩni
musu, akũ nɔgbɛ̃ ke ɔ́ɔ dɔ̀nɛ à pì: Ma dikiri kí, ǹ ma sura ba. 27 Akũ kína pìnɛ: Tó Dikiri dí n
sura baro, mani le mà n sura ba deramɛɛ? Má pɔ́wɛ ke wɛ̃ vĩn yá? 28 Akũ à ɛ̀ra à a là à pì: Bɔ́
mɛ́ à n lee? Akũ nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Nɔgbɛ̃ ke mɛ́ à pìmɛnɛ mà su kũ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃o ò só gbãra,
zia sɔ̃ ó a pɔ́ só. 29 Akũ o ma nɛ́ kùku o sò. Kũ gu dɔ̀, akũ ma pìnɛ à su kũ a pɔ́o se ò só, akũ à
a pɔ́ ki ùtɛ. 30 Kũ kína mà yã kũ nɔgbɛ̃ pìi ò, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ gà à kɛ̀. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ ò a gwà lákũ
à tɛ́ bĩni musu nà, ò a è kũ uta kasanɔ dana a uta zɔ̃kɔ̃ gɛ̃i. 31 Akũ kína pì: Tó mádi Safata nɛ́
Ɛlisa mì zɔ̃ gbãraro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ.
32 Ɛlisa vutɛna a kpɛ́n kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ. Akũ kína gbɛ̃ zı̀ à doarɛ arɛ à gɛ́ Ɛlisa kũ ari àgɔ̃ ká. Ari
zı̀rii pì gɔ̃ ká gwe, akũ Ɛlisa pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔnɛ: Gbɛ̃dɛri pì gbɛ̃ zı̀, àtɛn su à ma mì zɔ̃. À laakari
kɛ! Tó zı̀rii pìi kà, à zɛ́ tatanɛ, àsun tó à gɛ̃ro. Ádi a dikiri gɛ̀sɛ kĩni ma dɔ a kpɛroo? 33 Kũ à kpɛ́
àtɛn yã ońnɛ, akũ zı̀rii pìi kà. Akũ kína pìi kà à pì: Sunyĩ dí bò Dikiri kĩnaamɛ, bɔ́ mani wɛ́ dɔi
dɔɔ?

7

1 Akũ Ɛlisa pì: À Dikiri yã ma! À pì zia mandara'i oni flawa yía Samaria bĩnilɛa zaka lɛ́ do
andurufu ɔgɔ mɛ̀n do, pɔ́blewɛ zaka lɛ́ pla sɔ̃, andurufu ɔgɔ mɛ̀n do. 2 Akũ kína kpàasi yã sì
Luda gbɛ̃ pìla à pì: Bee tó Dikiri legũ foro fɔ̃̀, yã pì ni sí kɛ yá? Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ĩni wɛ́ sialɛ, ama
ĩni le ǹ blero.

Kusunɔ baaru nna kpanaa

3 Kusu gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔn kú bĩnilɛa. Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Bɔ́yãin ónigɔ̃ vutɛna la ari ò gɛ́ gagaa?
4 Tó o pì óni gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, nà kú gwe, óni gagamɛ. Tó o gɔ̃ la sɔ̃, ga dokɔ̃nɔ pìimɛ. Ò futɛ ò gɛ́ na
Sirianɔ bùraai. Tó ò ó tó bɛ̃nɛ, ónigɔ̃ kun. Tó ò ó dɛdɛmɛ sɔ̃, o gagan gwe. 5 Akũ ò fùtɛ ɔkɔsi, òtɛn
gɛ́ Sirianɔ bùran. Kũ ò kà bùra lɛ́a, ò è gbɛ̃ke kú gwero. 6 Dikiri tò Siria bùradenɔ sɔ̃gonɔ kũ
sɔ̃nɔ kũ zı̀kari dasinɔ kĩni mà, akũ ò pìkɔ̃nɛ, Isarailanɔ kína fĩna bò Iti kínanɔa kũ Misila kínanɔ
ò su ò lɛ́tɛwá. 7 Akũ ò bàa sì ɔkɔsii pìia gɔ̃̀nɔ ò ń bizakutanɔ tò gwe kũ ń sɔ̃nɔ kũ ń zaakinɔ. Ò
ń bùraa tò gwe lákũ à de nà, ò lɛ̀kɔ̃a ò ń zĩda mìboki wɛ̀tɛ.
8 Kũ kusu pìnɔ kà bùraa pìn gwe, ò gɛ̀ bizakuta pìnɔ doke gũn, ò pɔ́ blè ò í mì, akũ ò andurufu
kũ wuraao kũ pɔ́kasanɔ sɛ̀tɛ ò gɛ̀ɛ ò ùtɛ. Kũ ò ɛ̀ra ò sù, ò gɛ̀ bizakuta pãnden dɔ, ò pɔ́nɔ kàkara
ò gɛ̀ɛ ò ùtɛ. 9 Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Yã kũ ótɛn kɛ dí manaro. Gbãra mɛ́ à de ò baaru nna kpá, akũ ó
yĩtɛna yá? Tó o yĩtɛ lɛ ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o, a gò ni ó lɛ́. Ò futɛ gɔ̃̀nɔ ò gɛ́ o kínabɛdenɔnɛ. 10 Kũ ò

kà gwe, ò lɛ́ zù wɛ̃tɛ zɛ́dãkpãrinɔi ò pì: O gɛ Sirianɔ bùran, ódi gbɛ̃ke e gwero, ódi gbɛ̃ke kĩni
maro. Ń sɔ̃nɔ kũ ń zaakinɔ mɛ́ ò bàdɔdɔna gwe, akũsɔ̃ ń bizakutanɔn kú ń gbɛ̀n gboronaa
sari. 11 Kũ zɛ́dãkpãrii pìnɔ lɛ́ zù ò òńnɛ wɛ̃tɛn, akũ ò a baaruu kpà kínabɛ ɔnn. 12 Akũ kína
fùtɛ gwãani, à pì a ìbanɔnɛ: Mani yã kũ Sirianɔ kɛ̀wɛrɛ oárɛ. Kũ ò dɔ̃ kũ nà ó kũ gbãna, abire
yãin ò bɔ̀tɛ ń bùran ò gɛ̀ɛ ò ùtɛ sɛ̃̀n. Òtɛn da óni bɔtɛ wɛ̃tɛmmɛ, gbasa ò ó kũkũ bɛ̃nɛ ò ó wɛ̃tɛ sí.
13 Akũ a ìbanɔ doke pìnɛ: Zaakũ ókɔ̃nɔ kũ o gɔ̃nɔ ó kú ga lɛ́i, ǹ tó ò sɔ̃ mɛ̀n sɔɔro kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ́ ò
gbɛ̃nɔ zĩo, de ò yã kũ à kɛ̀ gwa. 14 Akũ ò sɔ̃gonɔ sɛ̀ mɛ̀n pla kũ sɔ̃nɔ, akũ kína ń gbárɛ à pì: À gɛ́
à Siria zĩ̀karinɔ gbɛsɛ à gwa! 15 Akũ ò ń gbɛsɛ ari Yodai. Ò è kũ Sirianɔ bàa sìmɛ, ò ń pɔ́kasanɔ
kũ ń gɔ̃kɛbɔnɔ fã̀kɔ̃a zɛ́ gũn gwe. Akũ zĩ̀rii pìnɔ ɛ̀ra ò sù ò yã pì gbã̀ kínanɛ.
16 Akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Sirianɔ bùran ò pɔ́nɔ sɛ̀tɛ, akũ òtɛn flawa yía zaka lɛ́ do andurufu ɔgɔ
mɛ̀n do, pɔ́blewɛ zaka lɛ́ pla andurufu ɔgɔ mɛ̀n do lákũ Dikiri ò nà. 17 Kína a kpàasii dìtɛ bĩnilɛ
dãkpãri ũ, akũ gbɛ̃nɔ gɛ̀sɛɛ zɛ̀zɛa bĩnilɛa gwe à gà, lákũ Luda gbɛ̃ gĩnakɛ à ò nà gɔrɔ kũ kína sù
a bɛa. 18 À kɛ̀ lákũ Luda gbɛ̃ pìi ò kínanɛ nà à pì: Oni flawa yía zia mandara'i Samaria bĩnilɛa
zaka lɛ́ do andurufu ɔgɔ mɛ̀n do, pɔ́blewɛ sɔ̃ zaka lɛ́ pla andurufu ɔgɔ mɛ̀n do. 19 Kína kpàasi
yã wè Luda gbɛ̃a à pì: Bee tó Dikiri legũ foro fɔ̃, yã pì ni kɛ yá? Akũ Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ĩni wɛ́
sialɛ, ama ĩni le ǹ blero. 20 Lɛn à kɛ̀ lɛ, ò gɛ̀sɛɛ zɛ̀zɛa bĩnilɛa à gà.

8

Kína Sunɛmu nɔgbɛ̃ bura ɛranane

1 Ɛlisa pì nɔgbɛ̃ kũ à a nɛ́ fùtɛ pìinɛ à futɛ à tá bùsu pãnden kũ a bedenɔ à gɔrɔ pla kɛ gwe,
zaakũ Dikiri dìtɛ nà ni gɛ̃ Isarailanɔ bùsun ari wɛ̃̀ supplamɛ. 2 Akũ nɔgbɛ̃ pìi kɛ̀ lákũ Luda gbɛ̃
òarɛ nà. Àpii kũ a bedenɔ gɛ̀ɛ ò vùtɛ Filisitini bùsun ari wɛ̃̀ suppla. 3 Wɛ̃̀ suppla pìi gbɛran à
bò Filisitini bùsun à sù, akũ à gɛ̀ɛ wɛ́ kɛ kínaa a bɛ kũ a burao yã musu. 4 Gɔrɔ birea kína tɛn
fàai bo kũ Luda gbɛ̃ zĩkɛri Geazio à pì: Ǹ yã zɔ̃kɔ̃ kũ Ɛlisa kɛ̀nɔ babamɛnɛ. 5 Gɔrɔ kũ àtɛni a
gɛ̀futɛna yã o kínanɛ, akũ nɔgbɛ̃ kũ à a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ fùtɛnɛɛ pìi sù wɛ́ kɛ kína pìia, de à a bɛ kũ a
burao ɛraarɛ. Akũ Geazi pì: Ma dikiri kí, nɔgbɛ̃ kũ Ɛlisa a nɛ́ fùtɛnɛɛ pìin dí kũ a nɛ́o. 6 Kũ kína
a làla yã pìii, akũ nɔgbɛ̃ pì yã pìi bàbanɛ. Akũ kína pì a ìbanɔ dokenɛ: Ǹ nɔgbɛ̃ pì pɔ́nɔ ɛranɛ kũ
pɔ́ble kũ à kɛ̀ a buranwo zaa gɔrɔ kũ à fùtɛ la ari kũ a gbãrao.

Azaili kína Bɛnadada dɛnaa

7 Ɛlisa gɛ̀ɛ Damasuku gɔrɔ kũ Siria kína Bɛnadada tɛn gyã kɛ. Kũ ò ònɛ Luda gbɛ̃ sù la, 8 akũ
kína pì Azailinɛ: Ǹ gba sɛ́ ǹ gɛ́ dao Luda gbɛ̃lɛ ǹ kpáa ǹ onɛ à Dikiri gbɛkamɛnɛ, tó mani
futɛ kũ gyã díkĩnao. 9 Akũ Azaili Damasuku pɔ́ mananɔ sɛ̀tɛ lakumi aso bupla, akũ à gɛ̀ɛ dao
Ɛlisalɛ. Kũ à kà a kĩnaa à pì: N zɔ̀bleri Siria kína Bɛnadada mɛ́ à ma zĩmma mà n gbɛka, tó áni
futɛ kũ a gyão. 10 Akũ Ɛlisa wèa à pì: Ǹ gɛ́ ǹ onɛ ani futɛ kũ abireo, ama Dikiri mɔ̀mɛnɛ kũ ani
gamɛ. 11 Akũ Luda gbɛ̃ wɛ́ pè Azailia ari wé'i a kũ̀, akũ Luda gbɛ̃ nà ɔ́ɔdɔnaaa. 12 Akũ Azaili
a là à pì: Ma dikiri, bɔ́yãin ntɛn ɔ́ɔ dɔi? À wèa à pì: Kũ má yã vãni kũ ĩni kɛ Isarailanɔnɛ dɔ̃
yãimɛ. Ĩni tɛ́ na ń zɛki gbãnanɔa, ĩni ń kɛfɛnnanɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao, ĩni ń nɛ́nɔ yãmiyãmi, ĩni
ń nɔ̀sindarenɔ nɛ̀sɛ fɔ̃fɔ̃. 13 Akũ Azaili pì: Makũ n zɔ̀bleri, gbɛ̃dan ma ũ, deran mani yã zɔ̃kɔ̃
bire taka kɛɛ? Akũ Ɛlisa pìnɛ: Dikiri mɔ̀mɛnɛ kũ ĩni gɔ̃ Siria kína ũ.
14 Kũ à bò Ɛlisa kĩnaa, à ɛ̀ra à tà a dikiriia. Kũ kína yã kũ Ɛlisa òo gbɛ̀kaa, akũ à pì: À òmɛnɛ
ĩni futɛ aafia. 15 Kũ gu dɔ̀, Azaili biza gɛ̀getee sɛ̀ à yàku, akũ à kù kína ãnla ari à gà, akũ Azaili
a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Yehoramu

16 Isarailanɔ kína Ahabu nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̃̀ sɔɔrode gũn, Yudanɔ kína Yosafata nɛ́
Yehoramu nà kíblenaaa. 17 A wɛ̃̀ baraakuri awɛɛpladen à kí blè, à vùtɛ kín Yurusalɛmu wɛ̃̀
sɔraakɔ̃. 18 À zɛ̀ kũ Isarailanɔ kínanɔ yãkɛnaao lán Ahabu bedenɔ bà, zaakũ à Ahabu nɛ́nɔgbɛ̃
sɛ̀ nɔ ũ, akũ à yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀. 19 Bee kũ abireo Dikiri dí we à Yudanɔ dúgu zɔ̃̀ro a zɔ̀bleri
Dauda yãi, zaakũ à lɛ́ sɛ̀nɛ à pì, a buri nigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.
20 Yehoramu kíblegɔrɔan Ɛdɔmunɔ ń zĩda sì Yudanɔa ò ń zĩda kína kà. 21 Abire yãi Yehoramu
gɛ̀ɛ Zai kũ a sɔ̃gonɔ pínki, akũ Ɛdɔmunɔ lìkai kũ a sɔ̃godenɔ. À fùtɛ à ń kɛ̃ kùo gwãani à tà,
akũ a zĩ̀karinɔ bàa sì ò tà bɛ. 22 Ɛdɔmunɔ ń zĩda sì Yudanɔa ari kũ a gbãrao. Gɔrɔ birean
Libinadenɔ ń zĩda sì Yudanɔa se. 23 Yehoramu yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Yudanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 24 Yehoramu gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn,
akũ a nɛ́ Ahazia a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Ahazia

25 Isarailanɔ kína Ahabu nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛplade gũn Yudanɔ kína Yehoramu
nɛ́ Ahazia nà kíblenaaa. 26 A wɛ̃̀ baro awɛɛplade gũn à kí blè, à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ domɛ.

A da tɔ́n Atalia, Isarailanɔ kína Ɔmiri daikoremɛ. 27 Ahazia zɛ̀ kũ Ahabu bedenɔ yãkɛnaao,
à yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lán Ahabu bedenɔ bà, zaakũ a anzurenɔmɛ. 28 À gɛ̀ɛ à nà Ahabu nɛ́
Yoramua, akũ òtɛn zɩ̃̀ ká lɛɛlɛ kũ Siria kína Azailio zaa Ramɔ Giliada. Kũ Sirianɔ Yoramu
kɩ̃̀nna, 29 akũ à ɛ̀ra à tà Yɛzɛrili ari a bɔ̀ɔ pì gɔ̃ láka. Akũ Ahazia gɛ̀ɛ wɛ́ kpátɛi gwe.

9

Yehu kana Isarailanɔ kína ũ

1 Annabi Ɛlisa annabi gã̀ gbɛ̃ke sìsi, akũ à pìnɛ: Ǹ asa dɔmma ǹ kũ, ǹ nísi tùru dí sí ǹ gɛ́o
Ramɔ Giliada. 2 Tó n ka gwe, ǹ kpátɛ kɛ Yosafata nɛ́ Yehu, Nimisi daikorei ǹ bo kãao a gbɛ̃nɔ
tɛ́, ń gɛ̃ kpɛ́n ari kpɛ́nɛn. 3 Ǹ tùruu pì nísi kú a mìia, ń onɛ kũ Dikiri pì a a kà Isarailanɔ kína
ũ. Abire gbɛra ǹ zɛ́ wɛ̃, ń bàa sí ǹ su. Ǹsun gì kɛ gwero. 4 Akũ annabi kɛfɛnna pìi gɛ̀ɛ Ramɔ
Giliada. 5 Kũ à kà gwe, à zɩ̃̀kari don'arɛdenɔ è katɛna, akũ à pì: Don'arɛde, má yã vĩ mà onnɛ.
Akũ Yehu a là à pì: Ó dímɛ ntɛn oo? À wèa à pì: Mɔkɔ̃mmɛ don'arɛde. 6 Kũ Yehu fùtɛ à gɛ̃̀ kpɛ́n,
akũ kɛfɛnna pì nísi kù a mìia à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda pì a n ka a gbɛ̃ Isarailanɔ kína ũ. 7 Ǹ
Ahabu bedenɔ dɛdɛ, Dikiri ni a zɔ̀bleri annabinɔ fĩna bom̀ma kũ a zɔ̀bleri kũ Yɛzɛbɛli ń dɛ́nɔ ń
pínki. 8 Ǹ Ahabu bede pìnɔ dɛdɛ zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ ń pínki. Ǹ gɔ̃gbɛ̃ ke sún gɔ̃ Isarailanɔ bùsunlo,
9 Ahabu ɔn ni gɔ̃ lán Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ɔnn bà, lán Ahia nɛ́ Baasa ɔnn bà. 10 Gbɛ̃danɔ ni
Yɛzɛbɛli gɛ̀ só Yɛzɛrili bĩnikpɛmɛ, gbɛ̃ke ni a vĩro. Akũ annabii pì zɛ́ wɛ̃̀ à bàa sì. 11 Kũ Yehu
bò à gɛ̀ɛ a don'arɛde dakenɔ kĩnaa, akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ deran ĩade pìi sù n kĩnaaa? À wèm̀ma
à pì: Á a dɔ̃ kũ yãzɔ̃zɔ̃riimɛ. 12 Akũ ò pì: Ɛkɛmɛ! Ǹ owɛrɛ. Akũ à pì: Yã kũ à òmɛnɛn dí. À pì
Dikiri pì a ma ka Isarailanɔ kína ũ. 13 Akũ ń baadi kɛ̀ likalika à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ sɛ̀ à kàtɛ a gbá sarɛ
didikia, akũ ò kuru pɛ̀ ò pì: Yehu kɛ̀ kína ũ.
14 Akũ Yehu lɛ́ kpàkũsũ kũńwo Yoramui. Gɔrɔ birea kína Yoramu pì kũ Isarailanɔ ń pínki
tɛn gí kũ Ramɔ Giliadao, òtɛn zɩ̃̀ ká kũ Siria kína Azailio. 15 Kũ Sirianɔ a kɩ̃̀nna, akũ à ɛ̀ra à tà
Yɛzɛrili ari à aafia le. Akũ Yehu pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Tó a zɛ kũmaomɛ, àsun tó gbɛ̃ke bo wɛ̃tɛn à
gɛ́ yã dí baaru kpá Yɛzɛriliro. 16 Akũ Yehu gɛ̃̀ a sɔ̃gon, àtɛn gɛ́ Yɛzɛrili. Yoramu wutɛna gwe
kĩnnana, Yudanɔ kína Ahazia kú gwe dɔ, à gɛ̀ɛ wɛ́ kpátɛi. 17 Kũ gudãkpãri kũ à kú Yɛzɛrili
gudãkpãki lei musu Yehu è kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn su, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Ma gbɛ̃nɔ è, òtɛn su. Akũ
Yoramu pì: Ǹ sɔ̃de gbarɛ à gɛ́ dańlɛ à ń la tó aafiaan òtɛn suo. 18 Akũ sɔ̃de bò à gɛ̀ɛ à Yehu lè
à pì: Kína pì, aafiaan ntɛn suo yá? Yehu wèa à pì: N bàka ũgba kũ aafiaaoo? Ǹ mɔ́ ǹgɔ̃ tɛ́mai.
Akũ gudãkpãrii pì: Zɩ̃̀rii pì ń lé, ama adi ɛra à sùro. 19 Akũ kína sɔ̃de plade gbàrɛ dɔ. Kũ à ń
lé, à pì: Kína pì, aafiaan ntɛn suo yá? Akũ Yehu wèa à pì: N bàka ũgba kũ aafiaaoo? Ǹ mɔ́ ǹgɔ̃
tɛ́mai. 20 Akũ gudãkpãrii pìi pì: À ń lé, ama àkũ sɔ̃ adi ɛra à sùro. Gbɛ̃ pì góĩna de lán Nimisi
daikore Yehu bà, àdi gó baka lán ĩade bàmɛ.
21 Akũ kína Yoramu pì: Ǹ gó dɔmɛnɛ sɔ̃nɔa! Kũ ò dɔ̀a, akũ à bò wɛ̃tɛn kũ Yudanɔ kína
Ahaziao, baadi kũ a sɔ̃goo, òtɛn gɛ́ da Yehulɛ. Akũ ò dàkarɛ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti kũ ò a dɛ̀ yã
bura. 22 Kũ Yoramu wɛ́ sì Yehulɛ, akũ à a là à pì: Yehu, aafiaan ntɛn suo yá? À wèa à pì: Aafia
kú mámɛɛ? Zaakũ n da Yɛzɛbɛli tãnagbagbana kũ a pɔ́dammanaao dàgula. 23 Kũ Yoramu
lìtɛ àtɛn bàa sí, akũ à lɛ́ zù Ahaziai à pì: Bonkpɛyãmɛ Ahazia! 24 Akũ Yehu a sá gà à Yoramu
pà a ɔplɛ dagura. Kàa pìi a swɛ̃̀ɛ kũ̀, akũ à kɛ̀ yɔ̀kɔɔ a sɔ̃gon. 25 Akũ Yehu pì a zɩ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
Bidikanɛ: Ǹ a gɛ̀ sɛ́ ǹ zu Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti buran gwe. Ma dɔn kũ ó kú sɔ̃go gũn lɛɛlɛ yã ó
pla, ó tɛ́ a de Ahabu kpɛ, gɔrɔ kũa Dikiri gĩnakɛ à lɛ́ kɛ̀ a yã musu à pì 26 a è lán ò Nabɔti dɛ̀
nà kũ a nɛ́nɔ. Bura dín áni Nabɔti pɔ́ fĩna bonɛ Ahabua. Abire yãin ǹ a gɛ̀ sɛ́ ǹ zukũna buran
gwe lákũ Dikiri ò nà.
27 Kũ Yudanɔ kína Ahazia è lɛ, akũ à dà Bɛtagã zɛ́n kũ bàao. Akũ Yehu pɛ̀tɛi àtɛn pi: À a dɛ
se. Akũ ò a pà a sɔ̃go gũn gɔrɔ kũ àtɛn Guru sɩ̃̀sĩ kũ Ibleamu sarɛ. Akũ à ń kɛ̃ à tà Mɛgido,
gwe à gɛ̀ɛ à gàn. 28 A ìbanɔ a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò dà sɔ̃go gũn ò tào Yurusalɛmu, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a
dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn. 29 Ahabu nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛdode gũnn Ahazia kɛ̀ Yudanɔ
kína ũ.

Yɛzɛbɛli ganaa

30 Kũ Yehu sù Yɛzɛrili, Yɛzɛbɛli a baaruu mà, akũ à kiro kà à a mìkã kɛ̀kɛ. Zaa bĩni kpɛ́ musu
wondoo gũn àtɛn wɛ́ kpátɛ. 31 Kũ Yehu gɛ̃̀ bĩnilɛa, akũ Yɛzɛbɛli pì: N kɛ lɛɛlɛ kũ Zimirio, n n
dikirii dɛ̀. Aafiaan n suo la yá? 32 Kũ Yehu wɛ́ sɛ̀ musu, à wondoo gwà, akũ à pì: Dí mɛ́ à zɛ̀
kũmaoo? Dí mɛ́ à kú ma kpaa? Kũ kínabɛ zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ sù ò wɛ́ kpàtɛ wondoo
gũn, 33 akũ Yehu pìńnɛ: À ɔ sɔ̃i à lɛ́tɛ. Kũ ò ɔ sɔ̃̀i à lɛ̀tɛ, akũ Yehu gɛ̀sɛ pɛ̀tɛpɛtɛa kũ sɔ̃goo ari a
aru fã̀ gbɩ̃̀ia kũ a sɔ̃nɔ. 34 Kũ Yehu gɛ̃̀ kínabɛa, à pɔ́ blè à í mì, akũ à pì: Bee kũ ò láari bò nɔgbɛ̃
pìia, ò a vĩ, zaakũ kína burimɛ. 35 Kũ ò gɛ̀ɛ ò a gɛ̀ sɛ́ ò vĩ, akũ odi pɔ́ke lero, tó adi kɛ a mìtoko kũ

a gbálanɔ kũ a ɔlanɔ baasiro. 36 Akũ ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ ò ò Yehunɛ, akũ à pì: Yã kũ Dikiri ò a zɔ̀bleri
Tisibɛ gbɛ̃ Iliasu gãin gwe, à pì: Gbɛ̃danɔ ni Yɛzɛbɛli nɔ̀bɔ só Yɛzɛrili bĩni kpɛ. 37 Yɛzɛbɛli gɛ̀ ni
gɔ̃ kátɛ zĩtɛ lán pɔ́kãde gbɔ̃̀ɔ bà Yɛzɛrili bĩni kpɛ. Gbɛ̃ke ni le à pi Yɛzɛbɛlin díro.

10

Ahabu burinɔ dɛdɛnaa

1 Ahabu burinɔn kú Samaria gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri. Akũ Yehu takada kɛ̃̀ à kpɛ̃̀zã
Samaria gbãnadenɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Ahabu nɛ́ gwanɔ à pì: 2 Tó takada díkĩna
gɛ̃̀ á ɔĩ, zaakũ á dikiri Ahabu burinɔn kú kããó akũsɔ̃ á sɔ̃gonɔ vĩ kũ sɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ bĩnideo kũ
zɩ̃̀kabɔnɔ, 3 à á dikiri nɛ́ kũ à kɛ̀árɛ mana de gbɛ̃ kparanɔla ká a de gɛ̃nɛ ũ à zɩ̃̀ ká á dikiri pì
bedenɔnɛ. 4 Akũ vĩna ń kũ manamana ò pì: Zaakũ kína gbɛ̃nɔn planɔ dí fɔ̃ ò gìnɛro, ókɔ̃nɔ óni
fɔ̃ ò gínɛ yá? 5 Akũ kínabɛ dãkpãri kũ wɛ̃tɛ don'arɛdeo kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ nɛ́gwarii pìnɔ gbɛ̃nɔ
zɩ̃̀ Yehua ò pì: N zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Yã kũ n òwɛrɛ pínki óni kɛ. Óni gbɛ̃ke ká kína ũro. Ǹ kɛ lákũ
à kɛ̀nnɛ mana nà. 6 Akũ Yehu takada pãnde kɛ̃̀ńnɛ à pì: Tó a zɛ kũmao, átɛni ma yã ma, à á
dikiri Ahabu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ mì zɔ̃zɔ̃ à suomɛnɛ Yɛzɛrili zia mandara'i.
Kínanɛ pìnɔ sɔ̃ ò kà gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri, ò kú kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òtɛni ń tùtu kɛnɔ. 7 Kũ
takada pìi kà, akũ ò kínanɛ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurii pìnɔ kũ̀kũ ò ń dɛdɛ ń pínki, akũ ò ń mìnɔ
zɔ̃̀zɔ̃ ò kàka tãnkon ò kpɛ̃̀zãnɛ zaa Yɛzɛrili. 8 Kũ zɩ̃̀rii pìi kà, akũ à pì Yehunɛ: Ò sù kũ kínanɛ
pìnɔ mìnɔo. Akũ Yehu pì ò kátɛ bĩnilɛa lɛu pla ari gu dɔ̀.
9 Kũ gu dɔ̀, akũ Yehu bò à gɛ̀ɛ à zɛ̀ gbɛ̃nɔ arɛ à pì: Ákɔ̃nɔ á yãke vĩro, makũ mɛ́ ma bo ma
dikiri kpɛ ma a dɛ̀, ama dí mɛ́ à gbɛ̃ dínɔ dɛ̀dɛɛ. 10 Àgɔ̃ dɔ̃ sà kũ yã kũ Dikiri gĩnakɛ à ò Ahabu
bedenɔ yã musu, a ke ni lɛ́tɛ pãro. Dikiri kɛ̀ lákũ à ò a zɔ̀bleri Iliasu gãi nà. 11 Akũ Yehu Ahabu
bede kũ ò gɔ̃̀ Yɛzɛrilinɔ dɛ̀dɛ ń pínki kũ a ìba gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ kũ a sa'orinɔ. Adi a
gbɛ̃ke tó kũ wɛ̃̀ndiioro.
12 Akũ à fùtɛ à dà Samaria zɛ́n. Kũ à kà sãdãrinɔ bùrakũkia, 13 akũ à dàkarɛ kũ Yudanɔ kína
Ahazia danɛnɔ à ń lá à pì: Dínɔmɛ á ũu? Ò wèa ò pì: Ahazia danɛnɔmɛ ó ũ, o su fɔ kpá kína
Yoramu bedenɔamɛ kũ a da Yɛzɛbɛli bedenɔ. 14 Akũ Yehu pì a gbɛ̃nɔnɛ: À ń kũkũ bɛ̃nɛ! Akũ
ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ bùraa pìn lɔ̀gɔɔ sarɛ. Ń gbɛ̃nɔn bupla awɛɛplamɛ, ń gbɛ̃ke dí boro.
15 Kũ à bò gwe, à dàkarɛ kũ Rekabu nɛ́ Yonadabuo, àtɛn su daalɛ. Akũ Yehu a là à pì: N
swɛ̃̀ kúma lákũ ma swɛ̃̀ kúmma nà yá? Yonadabu wèa à pì: Ee! Akũ Yehu pì: Zaakũ lɛmɛ, ǹ
n ɔ dɔmɛnɛ. Kũ à ɔ dɔ̀ Yehui, akũ Yehu a kũ̀ à gɛ̃̀ kãao a sɔ̃go gũn. 16 Yehu pì: Ò gɛ́ lɛɛlɛ, ĩni
kokari kũ má vĩ kũ Dikiri yão e. Akũ à tò à gɛ̀ɛ kãao lɛɛlɛ a sɔ̃go gũn. 17 Kũ Yehu kà Samaria,
à Ahabu buri kũ ò gɔ̃̀ gwenɔ dɛ̀dɛ ń pínki. À ń dúgu zɔ̃̀ lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.

Baali tãnagbagbarinɔ dɛdɛnaa

18 Yehu gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ à pìńnɛ: Ahabu dò Baalii fĩtinlemɛ, makũ Yehu, mani doi
manamana. 19 Ǹ Baali tãnadenɔ sísimɛnɛ ń pínki kũ a gbàgbarinɔ kũ a don'arɛdenɔ ń pínki.
Ń gbɛ̃ke sún gí suiro, má ye mà sa zɔ̃kɔ̃ o Baaliamɛ. Gbɛ̃ kũ à gì sui, à gàmɛ. Yehu tɛn ɔ̃ndɔ̃
kɛńnɛ de à le à Baali gbàgbarii pìnɔ kakatɛmɛ. 20 Akũ à pì: À dikpɛ ditɛ Baali pɔ́ ũ. Akũ ò a
kpàkpaa kɛ̀. 21 À lɛ́gbãzã kɛ̀ Isarailanɔ bùsun pínki, akũ Baali gbàgbarinɔ sù ń pínki, ń gbɛ̃ke dí
gɔ̃ro. Kũ ò gɛ̃̀ Baali kpɛ́n, ò kpɛ́ pìi pà gíngin, gbápɛtɛki kunlo. 22 Akũ Yehu pì kpɛ́ pìi utakatɛki
dãkpãriinɛ: Ǹ bɔtɛ kũ utanɔ Baali gbàgbarinɔnɛ ń pínki. Akũ à bɔ̀tɛńnɛ kũ uta pìnɔ. 23 Yehu
kũ Rekabu nɛ́ Yonadabuo gɛ̃̀ Baali kpɛ́n, akũ Yehu pì Baali gbàgbarii pìnɔnɛ: À wɛ́ pá gbɛ̃nɔa
à ń gwagwa manamana, de Dikiri gbàgbarinɔ súngɔ̃ kú kããó laro, sé ákɔ̃nɔ Baali gbàgbarinɔ
átɛ̃nɛ baasiro. 24 Akũ Yehu kũ Yonadabuo gɛ̃̀ de ò sa o. À sù à lè Yehu gĩnakɛ à gbɛ̃nɔ kàtɛkatɛ
bàai gbɛ̃nɔn basiikɔ̃. À kpɛ̃̀kɛ̃ńyĩ à pì tó ń gbɛ̃ke tò gbɛ̃ kũ àtɛni ń nańnɛ ń ɔĩnɔ doke pìtiawa, à
wɛ̃̀ndii musumɛ. 25 Kũ Yehu sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò à làka, akũ à pì dogarinɔ kũ zɩ̃̀kari
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔnɛ: À gɛ̃ à ń dɛdɛ! Àsun tó ń gbɛ̃ke pitiáwaro. Kũ ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń gɛ̀nɔ
kɔ̀tɛ bàai, akũ ò gɛ̃̀ Baali kúkia. 26 Ò Baali tãnakpɛ gbɛ̀ɛ sɛ̀ ò bòo ò tɛ́ sɔ̃̀a, 27 akũ ò wìwi ò a kpɛ́
gbòro, akũ ò gu pìi kɛ̀ bĩnikpɛkɛki ũ ari kũ a gbãrao.
28 Lɛn Yehu Baali tãnagbagbanaa mìi dɛ̀ lɛ Isarailanɔ bùsun. 29 Bee kũ abireo adi kpɛ li
durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro, à tɛ́ wura zùsanɛ bɔ̀rɔ kũ ò
kú Bɛtɛli kũ Dãonɔi. 30 Dikiri pìnɛ: Zaakũ n yã kɛ̀ mana, n yã kũ má yeii kɛ̀, n kɛ̀ Ahabu
bedenɔnɛ lákũ ma zɛo nà, n buri nigɔ̃ kana Isarailanɔ kín ari n nasionɔa. 31 Ama Yehu dí zɛ
kũ Dikiri Isarailanɔ Luda dokayãoro, adi laakari dɔa kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n dooro. Adi kpɛ li durunna
kũ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro.
32 Gɔrɔ kũ̀a Dikiri tò Isarailanɔ bùsuu nà lagonaa. Azaili gbãna blè Isarailanɔ bùsu 33 kũ à
kú Yoda ifãboki kpaa pínki sɛna zaa Aroa kũ à kú Anɔ swadɔrɔɔi ari Giliada kũ Basã bùsuuo.

Gada burinɔ kũ Rubɛni burinɔ kũ Manase burinɔn kú gwe. 34 Yehu yã kpara kũ à kɛ̀nɔn kú
Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ pínki. 35 Yehu gà, ò a vɪ̃̀ Samaria,
akũ a nɛ́ Yoaza kɛ̀ a gɛ̃nɛ ũ. 36 Yehu vùtɛ Samaria à kí blè Isarailanɔnɛ wɛ̃̀ baraakuri plansari.

11

Yoasi kũ a dai Ataliao

1 Kũ Ahazia da Atalia è a nɛ́ gà, akũ à fùtɛ àtɛn kína burinɔ dɛdɛ ń pínki. 2 Akũ kína
Yehoramu nɛ́nɔgbɛ̃ Yosɛba, Ahazia dãre, Ahazia nɛ́ Yoasi sɛ̀ ń sarɛ kínanɛ kũ òtɛni ń dɛdɛnɔ
tɛ́. À a ùtɛ Atalianɛ kpɛ́ kũ gádonɔn katɛnan kũ nɔgbɛ̃ kũ àtɛn yɔ̃ kpáaao lɛɛlɛ, akũ odi le ò a
dɛ̀ro. 3 Nɛ́ pìi gɔ̃̀ utɛna Dikiri ɔnn kũ a gwàrii pìio ari wɛ̃̀ suddo. Gɔrɔ birea Ataliamɛ Yudanɔ
bùsu kína ũ.

4 A wɛ̃̀ supplade gũnn sa'oriki Yoyada kínabɛ dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi,
akũ ò sù kũńwo a kĩnaa Dikiri ɔnn. Akũ à yã yɪ̃̀ kũńwo à tò ò la dà Dikiri ɔnn gwe, akũ à kína
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì mɔ̀ńnɛ. 5 Akũ à yã dìtɛńnɛ à pì: Yã kũ áni kɛn dí. Tó a su gu dãkpã kámmabogɔrɔ zĩ,
á gɔ̃̀ káaku nigɔ̃ kínabɛ dãkpã, 6 á gɔ̃̀ plade sɔ̃ Suru gãnu, á gɔ̃̀ aakɔ̃de nigɔ̃ gãnu kũ à kú dogari
kparanɔ kpɛ dãkpã. 7 Á gɔ̃̀ pla kũ òtɛn kámma bo kámmabogɔrɔ zĩnɔ nigɔ̃ kína pì dãkpã Dikiri
ɔnn. 8 À likai, á baadi kũ a gɔ̃kɛbɔɔo kũna. Gbɛ̃ kũ à sù à nài sɔ̃, à a dɛ. Àgɔ̃ tɛ́ kína pìii gu kũ
àtɛn gɛ́n pínki.

9 Zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ lákũ sa'oriki Yoyada òńnɛ nà. Ń baadi a gbɛ̃nɔ sɛ̀ à gɛ̀ɛ kũńwo Yoyada
kĩnaa, gbɛ̃ kũ òtɛn kámma bonɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn su ń lilin kɛnɔ ń pínki. 10 Akũ Yoyada kína
Dauda sárinɔ kũ a sɛ̃gbako kũ ò kú Dikiri ɔnnnɔ kpà zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔa. 11 Akũ dogarii
pìnɔ sù ò kàtɛ Dikiri kpɛ́ kũ sa'okio kpɛ́lɛlɛa sɛna zaa Dikiri ɔn ɔplai ari a ɔzɛi, baadi kũ a
gɔ̃kɛbɔɔo kũna, de ògɔ̃ kína pì dãkpão. 12 Akũ Yoyada bò kũ kína nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìio à kífuraa kùnɛ à
doka takada kpàa. Kũ ò nísi kù a mìia ò a kà kína ũ, akũ ò ɔkpa lɛ̀ ò wiki lɛ̀ ò pì: Luda kína dɔ̃ kũ
aafiaao! 13 Kũ Atalia dogarinɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ kĩni pìi mà, akũ à fùtɛ à gɛ̀ɛ ń kĩnaa Dikiri ɔnn.
14 Kũ à wɛ́ sɛ̀, à kína pìi è zɛna gbɛ̀gba sarɛ lákũ òdi kɛ nà. Zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kãkãkipɛrinɔn
zɛna a sarɛ, akũsɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn pɔnna kɛ òtɛn kãkãki pɛ́. Akũ Atalia a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̃̀
à pũ̀tã kũ wikio à pì: Ò bò ma kpɛ! Ò bò ma kpɛ! 15 Akũ sa'oriki Yoyada pì zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ
pìnɔnɛ: À nɔgbɛ̃ pì sɛ́ à bo kãao bàai, á gbɛ̃ kũ ò bò ò tɛ́inɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Zaakũ à pì òsun a
dɛ Dikiri ɔnnlo. 16 Gɔrɔ kũ nɔgbɛ̃ pìi kà kínabɛ gãnu lɛ́ kũ sɔ̃nɔ dì gɛ̃n zɛ́n, akũ ò ɔ pɛ̀tɛa gwe ò
a dɛ̀.

17 Yoyada tò kína kũ a gbɛ̃nɔ Dikiri bàka kunna kũńwo yã kɛ̀kɛ, de ò le ògɔ̃ de Dikiri gbɛ̃nɔ ũ
yãi. À tò kína kũ a gbɛ̃nɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o dɔ. 18 Akũ ò gɛ̀ɛ Baali kpɛ́ gbòro, ò a gbagbakinɔ
kũ a tãnanɔ wìwi dúgudugu, akũ ò Baali gbàgbari Matã dɛ̀ gbagbaki pìnɔ sarɛ.

Yoyada Dikiri ɔnn nà gudãkpãrinɔnɛ ń ɔĩ, 19 akũ à zɪ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sɛ̀tɛ kũ dogarinɔ kũ
gbɛ̃ kparanɔ ń pínki, ò bò Dikiri ɔnn kũ kína pìio, ò kínabɛ gãnu lɛ́ kũ dogarinɔ dì gɛ̃n zɛ́ sɛ̀. Kũ
ò kà kínabɛa, akũ kína pìi vùtɛ kpatan, 20 akũ bùsuu pì gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ kɛ̀ nna, akũsɔ̃ wɛ̃tɛ gɔ̃̀
yãkete sari, kũ ò Atalia dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao kínabɛa yãi. 21 Yoasi kí blè a wɛ̃̀ supplade gũn.

12

Dikiri ɔn kɛkɛnaa

1 À kɛ̀ kína ũ Yehu kíblena wɛ̃̀ supplade gũn, akũ à kí blè Yurusalɛmu wɛ̃̀ bupla. A da bi
Bɛsɛba gbɛ̃mɛ, a tɔ́n Zibia. 2 Gɔrɔ kũ sa'oriki Yoyada lɛ́ dà Yoasia, akũ à yã kũ à mana Dikirinɛɛ
kɛ̀. 3 Ama adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo, ò kpɛ́ òtɛn sa o gwe, òtɛn turaretiti kpáta.

4 Yoasi pì sa'orinɔnɛ: À ɔgɔ kũ ò sùo Dikiri ɔnn kakara, ɔgɔ kũ ò lìli baadinɛ kũ lɛ́gbɛ̃na ɔgɔo
kũ pɔyeina gbanɔ pínki. 5 Sa'orinɔ gɔ̃ ɔgɔ pì sí ɔgɔsirinɔa ò Dikiri ɔn gu kũ à yàkanɔ kɛkɛo.
6 Akũ Yoasi kí blè ari wɛ̃̀ baro awɛɛ'aakɔ̃, ama sa'orinɔ dí Dikiri ɔn gu kũ à yàkanɔ kɛkɛro,
7 akũ kína Yoasi sa'oriki Yoyada sìsi kũ sa'orinɔ ń pínki à ń lá à pì: À kɛ̀ dera adì Dikiri ɔn gu
kũ à yàkanɔ kɛkɛroo? Àsun ɔgɔ sí ɔgɔsirinɔa doro. À tó ògɔ̃ Dikiri ɔn gu kũ à yàkanɔ kɛkɛo.
8 Akũ sa'orinɔ wè kũ oni ɔgɔ ke sí gbɛ̃nɔa doro, oni sɔ̃ Dikiri ɔn gu kũ à yàkanɔ kɛkɛro. 9 Akũ
sa'oriki Yoyada àkpatii sɛ̀ à a nɛ́ fɔ̃, akũ à dìtɛ sa'oki sarɛ tó òtɛn gɛ̃ Dikiri ɔn ɔplai. Akũ sa'ori
kũ òtɛn kpɛ́ zɛ́ dãkpãnɔ dì ɔgɔ kũ ò sùo Dikiri ɔnn kán pínki. 10 Tó ò è àkpatii pìi ɔgɔ kɛ̀ dasi,
akũ kína takadakɛ̃ri kũ sa'orikio dì naro ò káka asasanɔ gũn. 11 Òdi ɔgɔ pì dedebaru kɛ ò na
gbɛ̃ kũ ò Dikiri ɔn zĩ dàńnɛnɔnɛ ń ɔĩ, akũ òdi fĩna boo lí'arinɔnɛ kũ kpɛ́borinɔ 12 kũ gbɪ̃̀borinɔ
kũ gbɛ̀'arinɔ. Akũ ò lí kũ gbɛ̀ ananɔ lùluo dɔ, de ò Dikiri ɔn gu kũ à yàkanɔ kɛkɛo yãi kũ kpɛ́
kɛkɛna zĩ pãndenɔ pínki. 13 Odi Dikiri ɔn andurufu tanɔ pi kũ ɔgɔ kũ ò sùo Dikiri ɔnn pìioro, ke
fitila tɛ́dɛbɔnɔ ke arusibɔnɔ ke kãkãkinɔ ke wura pɔ́nɔ ke andurufu pɔ́ kparanɔ. 14 Dikiri ɔn

kɛ̀kɛrinɔn òdi fĩna booń́nɛ. 15 Gbɛ̃ kũ ò ɔgɔ pìi kpàḿma ò fĩna boo zĩkɛrinɔnɛnɔ, òdi ń gbɛka ɔgɔ
pì yãiro, zaakũ gbɛ̃ pìnɔ bi náanidenɔmɛ. 16 Ɔgɔ kũ ò kpà taari fĩnabobɔ ke durunna kútɛkɛbɔ
ũnɔ, òdi gɛ̃o Dikiri ɔnnlo, sa'orinɔ pɔ́mɛ.
17 Gɔrɔ kũa Siria kína Azaili gɛ̀ɛ à lɛ̀tɛ Gataa à sì, akũ à ɛ̀ra àtɛn su lɛ́tɛ Yurusalɛmua dɔ.
18 Akũ Yudanɔ kína Yoasi pɔ́ kũ a dizi Yudanɔ kínanɔ Yosafata kũ Yoramuo kũ Ahaziao kpà
Dikirianɔ sɛ̀tɛ kũ pɔ́ kũ à kpà Dikirianɔ dɔ kũ wura kũ à kú Dikiri ɔn laasii gũnwo kũ a bɛ
laasii gũnwo pínki, à kpȁzã Azailinɛ, akũ Azaili gò Yurusalɛmula. 19 Yoasi yã kparanɔ kũ yã
kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 20 A ìbanɔ lɛ́ kpàkũsũi, akũ ò a dɛ̀ zaa
Bɛtɛmilo Sila zɛ́n. 21 Gbɛ̃ kũ ò a dɛ̀ɛ pìnɔ tɔ́n dí: Simɛata nɛ́ Yozabada kũ Soma nɛ́ Yozabadao.
Kũ Yoasi gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Amazia a gɛ̃nɛ blè.

13

Isarailanɔ kína Yoaza

1 Yudanɔ kína Ahazia nɛ́ Yoasi kíblena wɛ̃̀ baro awɛɛ'aakɔ̃de gũnn Yehu nɛ́ Yoaza kɛ̀
Isarailanɔ kína ũ, akũ à kí blè Samaria wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛpla. 2 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ
durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnanwo, adi pãnɛro. 3 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀
Isarailanɔi à ń ná Siria kína Azailinɛ a ɔĩ kũ a nɛ́ Bɛnadadao ari Yoaza kíblena lɛ́n. 4 Yoaza
kútɛ kɛ̀ Dikirinɛ, akũ Dikiri sì, zaakũ à è deran Siria kína pì tɛn wɛ́ tã Isarailanɔa nà. 5 Dikiri
tò ò surabarii lè, akũ ò bò Sirianɔ ɔĩ, akũ baadi kú a ɔnn lán zĩ bà. 6 Ama odi kpɛ li durunna
kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ń dá a kɛnannɛro, ò zɛ̀o. Asɛra lí sɔ̃ à kpɛ́ pɛtɛna Samaria. 7 Yoaza
zĩ̀karinɔ kà lakana, séde sɔ̃de gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ kũ sɔ̃go mɛ̀n kurinɔ kũ zĩ̀kari gɛ̀sɛde
gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔ baasiro, zaakũ Siria kína ń kɛ́ búgubugu, ò gɔ̃̀ lán bùsutiti bà. 8 Yoaza yã
kparanɔ, yã kũ à kɛ̀nɔ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 9 Kũ
Yoaza gà, akũ ò a vĩ̀ Samaria, akũ a nɛ́ Yehoasi a gɛ̃nɛ blè.

Isarailanɔ kína Yehoasi

10 Yudanɔ kína Yoasi kíblena wɛ̃̀ baraakuri awɛɛsupplade gũnn Yoaza nɛ́ Yehoasi kɛ̀
Isarailanɔ kína ũ, akũ à kí blè wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdo. 11 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ li durunna kũ
Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro, à kpɛ́ àtɛn kɛ. 12 Yehoasi yã kpara kũ à kɛ̀nɔ
kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kũ zĩ̀ kũ à kà kũ Yudanɔ kína Amaziao kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. 13 Kũ à gà, ò a mira kpàkũsũ kũ Isarailanɔ kínanɔo Samaria, akũ Yeroboamu a gɛ̃nɛ
blè.

Ɛlisa ganaa

14 Ɛlisa tɛn gyã kɛ, ani fɔ̃ à ble doro, akũ Isarailanɔ kína Yehoasi gɛ̀ɛ à à lè, àtɛn ɔ́ɔ dɔ à pìnɛ:
Baa! Baa! Mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ sɔ̃gonɔ ũ kũ ń sɔ̃denɔ. 15 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ sá sɛ́ kũ kànɔ. Kũ
à sɛ̀, 16 akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ kà kpá sála. Kũ à kpà sála, akũ Ɛlisa a ɔnɔ dìdi kína pì ɔnɔa 17 à pì: Ǹ
ifãboki kpa wondo wɛ̃. Kũ à wɛ̃̀, akũ Ɛlisa pì: Ǹ kàa pì zu. Kũ à zù, akũ Ɛlisa pì: Dikiri zĩ̀blena
kàan gwe. Zĩ̀blena Sirianɔa kàamɛ. Ĩni Sirianɔ kakatɛ mámmam zaa Afɛki. 18 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ
kàa pìnɔ sɛ́tɛ. Kũ à sɛ̀tɛ, akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ zĩtɛ lɛ́o. À lɛ̀o gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ à zɛ̀. 19 Akũ Luda gbɛ̃ pì
pɔ fɛ̃̀i à pì: Tó n zĩtɛ lɛ̀o yã gɛ̃̀n sɔɔro ke suddomɛ, de n zĩ̀i blè Sirianɔa mámmam. Tera sà Ĩni zĩ̀
bleḿma gɛ̃̀n aakɔ̃mɛ.
20 Ɛlisa gà, akũ ò a vĩ̀. Tó Sɛ̃̀tãgɔrɔ kà, akũ Mɔabu gbãnamɔnnɛrinɔ dì su lɛ́tɛ Isarailanɔ
bùsuua. 21 Gɔrɔ kũa gbɛ̃nɔ tɛn gɛ̀ vĩ. Kũ ò gbãnamɔnnɛrinɔ gȁa è, akũ ò gɛ̀ɛ pìi sɛ̀ ò zù Ɛlisa
miran. Kũ gɛ̀ɛ pìi lɛ̀tɛ à nà Ɛlisa wánɔa, akũ à vù à fùtɛ à zɛ̀.
22 Siria kína Azaili gbãna mɔ̀ Isarailanɔnɛ ari Yoaza kíblena lɛ́n. 23 Akũ Dikiri sùruu kɛ̀
kũńwo à wɛ̃nda dɔ̃̀ńnɛ, à ń wɛ́ gwà a bàka kũ à kú kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo yãi.
Adi we à ń dúgu zɔ̃ro, adi ń zukũnaro ari kũ a gbãrao. 24 Kũ Siria kína Azaili gà, akũ a nɛ́
Bɛnadada a gɛ̃nɛ blè. 25 Kũ Yoaza nɛ́ Yehoasi zĩ̀i kà kũ Azaili nɛ́ Bɛnadada pìio, à ɛ̀ra à wɛ̃tɛ
kũ Azaili sì a de Yoazaanɔ sìa. Yehoasi zĩ̀i blèa gɛ̃̀n aakɔ̃mɛ, akũ à Isaraila wɛ̃tɛ pìnɔ sìa.

14

Yudanɔ kína Amazia

1 Isarailanɔ kína Yoaza nɛ́ Yehoasi kíblena wɛ̃̀ plade gũnn Yoasi nɛ́ Amazia kɛ̀ Yudanɔ kína
ũ. 2 A wɛ̃̀ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, à vùtɛ kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraakuri donsari. A da
bi Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ, a tɔ́n Yoadĩ. 3 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀, ama adi ká a dizi Dauda pɔ́ ũro.
À a de Yoasi ágba sɛ̀ súsu. 4 Adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo, ò kpɛ́ òtɛn sa o gwe òtɛn
turaretiti kpátan. 5 Kũ à kpata zĩni pɛ̀tɛ à làka, akũ à a ìba kũ ò a de dɛ̀nɔ dɛ̀dɛ se. 6 Lákũ à
kú Musa doka takadan nà, adi gbɛ̃dɛrii pìnɔ nɛ́nɔ dɛdɛro. Takada pìi gũn Dikiri pì òsun denɔ

dɛdɛ ń nɛ́nɔ durunna yãiro, akũsɔ̃ òsun nɛ́nɔ dɛdɛ ń denɔ durunna yãiro. Baadi ni ga a zĩda
durunna yãimɛ. 7 Amazia mɛ́ à zĩ̀i blè Ɛdɔmunɔa gbɛ̃nɔn dúbu kuri zaa Guvutɛ Wisiden. Zĩ̀i
pìi gũnn à Sela sì, akũ à tɔ́ kpànɛ Yɔkɔtɛli, tɔ́ pì kpɛ́ kúa ari kũ a gbãrao.
8 Abire gbɛra Amazia gbɛ̃nɔ zĩ̀ Isarailanɔ kína Yoaza nɛ́ Yehoasi, Yehu daikorea, à pìnɛ:
Ǹ mɔ́ ò kɔ̃ le wɛ́dewɛ zĩ̀lan. 9 Isarailanɔ kína Yoasi wèa à pì: Lɛbana bùsu lɛ̀kara lɛ́gbãzã kɛ̀
Lɛbana bùsu sida línɛ à pì à a nɛ́nɔgbɛ̃ kpãzã a nɛ́a, akũ Lɛbana bùsu nɔ̀bɔ pãsĩ sù à kìtii pà
lɛ̀karaa pìia. 10 N zĩ̀i blè Ɛdɔmunɔa, akũ n n zĩda bì. Ǹ zɛ kũ n tɔ́manakɛo ǹ vutɛ tɛɛnɛ. À
kɛ̀ dera ntɛn ɔ ká yã pãsĩii? Abire ni sunnɛ kũ kisirao kũ Yudanɔ se. 11 Ama Amazia yã pìi
kpà sãkoto, akũ Yehoasi sù lɛ́tɛa. Ò dàkarɛ zaa Bɛsɛmɛsi Yudanɔ bùsun. 12 Isarailanɔ zĩ̀i blè
Yudanɔa, akũ Yudanɔ bàa sì ò tà ń bɛa. 13 Bɛsɛmɛsi gwen Yehoasi Amazia kũ̀n à gɛ̀ɛ kãao
Yurusalɛmu. À a bĩni gbòro lán mita wàa do bà zaa Ɛflaimu gãnu lɛ́a ari gɛna Kusuru gãnu
lɛ́a. 14 À wura kũ andurufuuo kũ pɔ́ kũ ò kú Dikiri ɔnnnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú kínabɛ laasinnɔ sɛ̀tɛ
pínki, akũ à gbɛ̃kenɔ kũ̀kũ à tà kũńwo Samaria zĩ̀zɔnɔ ũ.
15 Yehoasi yã kpara kũ à kɛ̀nɔ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. Lákũ à zĩ̀i kà kũ Yudanɔ kína Amaziao nà kú gwe dɔ. 16 Kũ Yehoasi gà, ò a mira
kpàkũsũ kũ Isarailanɔ kínanɔo Samaria, akũ a nɛ́ Yeroboamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.
17 Yudanɔ kína Amazia kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃ro Yehoasi ganaa gbɛra. 18 Amazia yã kparanɔn kú Yudanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 19 Ò lɛ́ kpàkũsũi Yurusalɛmu, akũ à bàa sì à tà Lakisi. Akũ ò
gbɛ̃nɔ gbàrɛ ò pɛ̀tɛi ò a dɛ̀ gwe. 20 Akũ ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ kũ sɔ̃o ò sùo Yurusalɛmu, ò a mira kpàkũsũ
kũ a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn. 21 Akũ Yudanɔ Uzia kũ à kà wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdo kà kína ũ a de Amazia
gɛ̃nɛ ũ. 22 Àkũ mɛ́ à Elata sì à kɛ̀kɛ à kàtɛ Yudanɔnɛ a de ganaa gbɛra.

Isarailanɔ kína Yeroboamu plade

23 Yudanɔ kína Yoasi nɛ́ Amazia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rode gũnn Isarailanɔ kína Yoasi nɛ́ Yer-
oboamu kɛ̀ kína ũ Samaria, à kú kín wɛ̃̀ bupla awɛɛdo. 24 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ
li durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 25 Àkũ mɛ́ à ɛ̀ra à Isarailanɔ
bùsuu sìńnɛ zaa Lebo Amata ari gɛna Ísira Wisidei, lákũ Dikiri Isarailanɔ Luda ò a zɔ̀bleri
Amitai nɛ́ Inusa, Gatɛfa gbɛ̃ gãi nà. 26 Zaakũ Dikiri è Isarailanɔ tɛn wari kɛ manamana, zɔ̀nɔ
kũ zĩdadenɔ ń pínki, akũsɔ̃ ò gbɛ̃ke vĩ à kpáńyĩro. 27 Dikiri dí pi áni Isaraila tɔ́ dɛdɛ andunia
gũnlo, akũ à ń sura bà Yehoasi nɛ́ Yeroboamu gãi. 28 Yeroboamu yã kpara kũ à kɛ̀nɔ kũ zĩ̀
kũ à kànɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. Lákũ à ɛ̀ra à Damasuku kũ Amataoo
sì Isarailanɔnɛ nà kú gwe dɔ. 29 Kũ à gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizi Isarailanɔ kínanɔ, akũ a
nɛ́ Zakari vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

15

Yudanɔ kína Uzia

1 Isarailanɔ kína Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ baraasɔɔro awɛɛplade gũn Amazia nɛ́ Uzia kɛ̀
Yudanɔ kína ũ. 2 A wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ bupla akuri
awɛɛpla. A da bi Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ, a tɔ́n Yɛkɔlia. 3 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lákũ a de Amazia
kɛ̀ nà. 4 Ama adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo, ò kpɛ́ òtɛn sa o gwe òtɛn turaretiti kpátan.
5 Dikiri tò a kusu kũ̀, à kúo ari à gɛ̀ɛ à gào. À kpɛ́ kúki ado. A nɛ́ Yotamu mɛ́ à kínabɛ ɔn kũna,
àkũmɛ Yudanɔ don'arɛde ũ. 6 Uzia yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ
yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 7 Kũ à gà, ò a vĩ̀ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Yotamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Zakari

8 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̃̀ bupla plansaride gũnn Yeroboamu nɛ́ Zakari kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ Samaria, à kí blè mɔ suddo. 9 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a dizinɔ kɛ̀ nà. Adi kpɛ li
durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 10 Akũ Yabɛsi nɛ́ Salumu lɛ́
kpàkũsũi kũ gbɛ̃nɔ à a dɛ̀ zaa Ibleamu, akũ à a gɛ̃nɛ blè. 11 Zakari yã kparanɔn kú Isarailanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 12 Lɛn yã kũ Dikiri ò Yehunɛɛ kɛ̀ lɛ, à pì a burinɔ mɛ́ onigɔ̃
Isarailanɔ kí ble ari à gɛ́ pɛ́ a nasionɔa.

Isarailanɔ kína Salumu

13 Yabɛsi nɛ́ Salumu kɛ̀ kína ũ Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̃̀ bupla donsaride gũn, à kí blè
Samaria mɔ do. 14 Akũ Gadi nɛ́ Mɛnahɛmu bò Tiza à gɛ̀ɛ Samaria, akũ à Yabɛsi nɛ́ Salumu lɛ̀
à dɛ̀ gwe, akũ à a gɛ̃nɛ blè. 15 Salumu yã kparanɔ kũ lɛ́ kũ à kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ Zakariiio kú
Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 16 Gɔrɔ birean Mɛnahɛmu bò Tiza à gɛ̀ɛ à lɛ̀tɛ Tifisaa
kũ gbɛ̃ kũ ò kú a gũnnɔ kũ gu kũ à lìkainɔ pínki, zaakũ ò gì zɛ́ wɛ̃nɛi. À nɔ̀sindarenɔ nɛ̀sɛɛ
pàrapara ń pínki dɔ.

Isarailanɔ kína Mɛnahɛmu

17 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̃ bupla donsaride gũnn Gadi nɛ́ Mɛnahɛmu kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ, akũ à kí blè Samaria wɛ̃ kuri. 18 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ ari a wɛ̃ndi lɛ́n. Adi kpɛ li
durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro.
19 Kũ Asiria kína Tigila Pilɛsa lɛ̀tɛ Isarailanɔ bùsuua, akũ Mɛnahɛmu a gbà andurufu tɔn
baraakuri awɛɛsiikɔ̃, de Tigila Pilɛsa le à ɔ daawa, à kpata zĩni le à pɛ́tɛ yãi. 20 Mɛnahɛmu
tò Isarailanɔ andurufuu pì fĩnaa bò, akũ ɔgɔdenɔ andurufu ɔgɔ kpà ń mìiamiia mɛ̀n bupla
akurikuri Asiria kína pɔ́ ũ. Akũ Asiria kína pìi ɛ̀ra à tà, adi zɛ ń bùsun doro. 21 Mɛnahɛmu yã
kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 22 Kũ à gà, akũ a
nɛ́ Pekaya a gɛ̃nɛ blè.

Isarailanɔ kína Pekaya

23 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̃ bupla akuride gũnn Mɛnahɛmu nɛ́ Pekaya kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ, à kí blè Samaria wɛ̃ pla. 24 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 25 A zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Rɛmalia nɛ́ Pɛka lɛ́ kpàkũsũi
kũ gbɛ̃nɔ. Akũ à Giliada bùsudenɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔn bupla akuri à sì kũńwo kína pìii a zɛki gbãnan
Samaria, à a dɛ̀ kũ Agobuo kũ Ariɛo, akũ à a gɛ̃nɛ blè. 26 Pekaya yã kparanɔn kú Isarailanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.

Isarailanɔ kína Pɛka

27 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̃ bupla akuri awɛɛplade gũnn Rɛmalia nɛ́ Pɛka kɛ̀ Isarailanɔ
kína ũ, à kí blè Samaria wɛ̃ baro. 28 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati nɛ́
Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 29 Pɛka gɔrɔan Asiria kína Tigila Pilɛsa sù à Iyon sì kũ
Abɛli Bɛtɛmakao kũ Yanɔao kũ Kɛdɛsio kũ Azoo. À Nafatali burinɔ gu sì dɔ, Giliada kũ Galilio
pínki, akũ à gupidenɔ kũ̀kũ à tà kũńwo Asiria. 30 Ela nɛ́ Osea lɛ́ kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ Pɛkai, akũ
à a dɛ̀ à a gɛ̃nɛ blè Uzia nɛ́ Yotamu kíblena wɛ̃ barode gũn. 31 Pɛka yã kparanɔn kú Isarailanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.

Yudanɔ kína Yotamu

32 Isarailanɔ kína Rɛmalia nɛ́ Pɛka kíblena wɛ̃ plade gũnn Uzia nɛ́ Yotamu kɛ̀ Yudanɔ kína
ũ. 33 A wɛ̃ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛdo. A da tɔ́n
Yɛrusa, Zadɔki nɛ́mɛ. 34 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lákũ a de Uzia kɛ̀ nà. 35 Ama adi tãnagbagbaki
kũ ò bònɔ gbororo, ò kpɛ́ òtɛn sa o gwe òtɛn turaretiti kpátan. Àkũ mɛ́ à Dikiri ɔn gãnu kũ
à kú musu kɛ̀kɛ. 36 Yotamu yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à
kɛ̀nɔ pínki. 37 Gɔrɔ birean Dikiri tò Siria kína Rezĩ kũ Rɛmalia nɛ́ Pɛkao nà lɛtɛna Yudanɔaaa.
38 Kũ Yotamu gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a nɛ́ Aza vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

16

Yudanɔ kína Aza

1 Rɛmalia nɛ́ Pɛka kíblena wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛplade gũnn Yotamu nɛ́ Aza kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 2 A wɛ̃
barode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛdo. Adi yã kũ Dikiri a Luda yei
kɛ lán a dizi Dauda bàro. 3 À zɛ̀ kũ Isarailanɔ kínanɔ yãkɛnaao ari sé à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à
tɛ́ kũ ò kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃o. À yã vãni kɛ̀ lákũ buri kũ Dikiri pɛ̀ḿma Isarailanɔnɛnɔ dì kɛ nà yã. 4 À
sa ò à turaretiti kpàta tãnagbagbaki kũ ò bònɔa kũ sĩ̀sĩi musunɔ kũ lí zɔ̃kɔ̃ sĩnda pínki gbáruo.
5 Abire gbɛra Siria kína Rezĩ kũ Isarailanɔ kína Rɛmalia nɛ́ Pɛkao sù zĩ̀ ká Yurusalɛmu.
Gwen ò lìka Azai, ama odi fɔ̃ ò a blè kũ zĩ̀ioro. 6 Gɔrɔ birean Rezĩ pɛ̀ Yudanɔa à ń bɔ́tɛ Elata à
ɛ̀ra à gwe sìḿma, akũ Ɛdɔmunɔ sù ò vùtɛ gwe ari kũ a gbãrao. 7 Akũ Aza gbɛ̃nɔ zĩ̀ Asiria kína
Tigila Pilɛsaa à pì: N zɔ̀bleriimɛ ma ũ, n nɛ́mɛ ma ũ. Ǹ mɔ́ ǹ ma bo Siria kína kũ Isarailanɔ
kína kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ. 8 Aza andurufu kũ wura kũ à kú Dikiri ɔnn kũ a bɛ laasii gũnwoo sɛ̀tɛ
à Asiria kína gbà à kpã̀zãnɛ. 9 Akũ Asiria kína a yã mà, à gɛ̀ɛ à lɛ̀tɛ Damasukua à sì. À Rezĩ
dɛ̀, akũ à tà kũ Damasukudenɔa ari Kiri. 10 Kína Aza gɛ̀ɛ à dà Asiria kína Tigila Pilɛsalɛ zaa
Damasuku. À sa'oki è gwe, akũ à a taka gà takada gũn à kpã̀zã sa'ori Urianɛ kũ a kɛna takao
pínki. 11 Sa'ori Uria sa'oki pìi kɛ̀ lákũ kína Aza kpã̀zãarɛ nà kyáu, à a mìi dɛ̀ ari kína pì gɔ̃ su kũ
Damasukuo. 12 Kũ à sù, à sa'oki pìi è, akũ à nài. 13 À sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa à wísiti kàn
à í tɔ̀a à kɛnnakũkɔ̃o sa'o'aru kùa. 14 Dikiri gbagbaki kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃o kú sa'oki dufu pì kũ
Dikiri kpɛ́o dagura, akũ Aza sɛ̀ à dìtɛ sa'oki dufu pì ɔplai. 15 Akũ à yã dìtɛ sa'ori Urianɛ à pì:
Ĩnigɔ̃ sa'o kɔnkɔpɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o sa'oki zɔ̃kɔ̃ pìia kũ ɔkɔsi pɔ́blewɛ gbao kũ kína sa'opɔ
kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo kũ a pɔ́blewɛ gbao kũ gbɛ̃nɔ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo kũ ń pɔ́blewɛ

gbao kũ ń sa'o'io. Ĩnigɔ̃ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kúa kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'o'aruo. Sa'oki kũ ò
pì kũ mɔ̀gotẽo sɔ̃, anigɔ̃ de ma màsokɛki ũ. 16 Akũ sa'ori Uria kè lákũ kína Aza òarɛ nà.
17 Kína Aza mò lèkɛtɛnɔ gògo tadibɔnɔa à ń tanɔ gò à dìtɛ. À íkaki gò mɔ̀gotẽ zùsa kũ ò kú a
zĩtɛnɔa à dìtɛ kĩni gbɛ̀ɛa. 18 À kína tìntin kũ ò bò Dikiri ɔnn kũ a gãnu kũ à kú gweoo gbòro
mìnatɛna Asiria kínanɛ yãi. 19 Aza yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã
kũ à kɛ̀nɔ pínki. 20 Aza gà, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wẽtɛn, akũ a né Ɛzɛkaya
vùtɛ a gẽnɛ ũ.

17

Isarailanɔ kína kpɛde Osea

1 Yudanɔ kína Aza kíblena wɛ̃ kuri awɛɛplade gũnn Ela né Osea kè Isarailanɔ kína ũ
Samaria, à kí blè wɛ̃ kẽndo. 2 À yã kũ Dikiri yeiro kè, ama adi kɛ lákũ Isarailanɔ kína kũ ò
dòarɛ arɛnɔ kè nàro. 3 Asiria kína Samanɛsa sù à lɛ̀tɛa, akũ Osea kè a zɔ̀bleri ũ, àtɛn táfe bonɛ.
4 Osea gbẽnɔ zɛ̃̀ Misila kína Soa, akũ adi táfe kũ àdi bo Samanɛsanɛ wɛ̃ kũ wɛ̃̀ɛo bonɛ doro.
Kũ Samanɛsa è Osea bò a kpɛ, akũ à a kũ̀ à a dà kpésiran. 5 Akũ Samanɛsa lɛ̀tɛ Isarailanɔ
bùsuua pínki. A gbẽnɔ sù ò Samaria kaguraa kè ari wɛ̃ aakɔ̃. 6 Osea kíblena wɛ̃ kẽndode gũnn
Samanɛsa Samaria sì à tà kũ Isarailanɔ a bùsun, à ń kátɛkatɛ Ala kũ Gozã kũ à kú Abo barao
kũ Midiã bùsu wẽtɛnɔ gũnwo.

Isarailanɔ gɔ̃na zɛ̃̀zɔnɔ ũ ń durunna yãi

7 Yã pìi kè lɛ, kũ Isarailanɔ durunna kè Dikiri ń Ludanɛ kũ à ń bótɛ Misila kína Firi'auna
ɔĩ yãi. Ò donyĩ kè tãnanɔnɛ 8 ò buri kũ Dikiri pɛ̀ḿmańnɛnɔ ágba sɛ̀ ò zɛ̀ kũ yã kũ Isarailanɔ
kínanɔ dàńnɛnɔo. 9 Ò yã dɔ̀rɔsari dìtɛ Dikiri ń Luda yã gbɛ̀n ò tãnagbagbakinɔ bò ń zĩdanɛ ń
wẽtɛnɔ gũn pínki zaa gudãkpãkia gɛna ari wẽtɛ bĩnidea. 10 Ò gbɛ̀nɔ kũ línɔ pɛ̀tɛpɛtɛ sɛ̃̀sĩ leinɔa
pínki kũ lí zɔ̃kɔ sĩnda pínki gbáruo. 11 Ò turaretiti kpàta tãnagbagbaki kũ ò bòo pìnɔa pínki
lákũ buri kũ Dikiri pɛ̀ḿmańnɛnɔ kè nà. Yã vãni kũ ò kɛ̀ɛ pìnɔ mé à Dikiri pɔ fɛ̃̀nɛ. 12 Ò kùtɛ
tãnanɔnɛ, bee kũ Dikiri pìńnɛ òsun kɛro. 13 Dikiri Isarailanɔ kũ Yudanɔ sã gà a annabinɔ kũ
wégupu'erinɔ gãi ń pínki à pì, ò kpɛ li ń yã vãninɔnɛ, ògɔ̃ Dikiri yãditɛnanɔ kũ a yãdannɛnaao
kũna, lákũ à kú doka takada kũ à dìtɛ ń dizinɔnɛɛ gũn nà, akũ à ɛ̀ra à ò a zɔ̀bleri annabinɔ
gãi.
14 Bee kũ abireo Isarailanɔ gìmai, ń sã gbãna lán ń dizi kũ odi Dikiri ń Luda náani kɛronɔ
pó bàmɛ. 15 Ò gì a ɔdɔki gwai, ò a bàka kunna kũ ń dizinɔ yã gbòro, odi laakari kũ à dàńnɛ yã
daro. Ò tɛ̀ pó pãpãnɔi, akũ mókɔ̃nɔ kè pã. Ò buri kũ ò likańyĩnɔ ágba sɛ̀, buri kũ Dikiri pì òsun
ń dà séro pìnɔ. 16 Ò pã kpà Dikiri ń Luda yãditɛnanɔi, ò mɔ̀ɔ kàsa mɛ̀n pla lán zùsanɛ bɔ̀rɔnɔ bà
ń tãnanɔ ũ, ò Asɛra lí pɛ̀tɛ, ò susunɛnɔ gbàgba, ò kùtɛ Baalinɛ. 17 Ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ
ò kũ ń nénɔ, gɔ̃gbẽnɔ kũ nɔgbẽnɔ, ò màsoo kè ò ɛzɛ vãni kè, ò ń zĩda kpà yã kũ Dikiri yeiroa, ò
a pɔ fɛ̃̀nɛ. 18 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ manamana à pɛ̀ḿma. Yudanɔ mé ò gɔ̃ ńtẽnɛ. 19 Bee se Yudanɔ
dí Dikiri ń Luda yãditɛnanɔ maro, ò Isarailanɔ ágba sɛ̀. 20 Akũ Dikiri gì Isaraila buri pìnɔi ń
pínki. À wé tã̀ḿma à ń ná gbẽ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔnɛ ń ɔĩ ari à gɛ̀ɛ péoḿma.
21 Kũ Dikiri Isarailanɔ kẽ̀ Dauda burinɔa, akũ ò Nɛbati né Yeroboamu dìtɛ ń kína ũ.
Yeroboamu mé à Isarailanɔ sã gbã̀gbã Dikirinɛ, à tò ò durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀. 22 Isarailanɔn kpé
òtɛn durunna kũ Yeroboamu kɛ̀nɔ kɛ, odi kpɛ linɛro, 23 akũ Dikiri pɛ̀ḿma lákũ à ò a zɔ̀bleri
annabinɔ gãi nà. Asirianɔ Isarailanɔ sɛ̀tɛ ń bùsun ò tà kũńwo zɛ̃̀zɔnɔ ũ, akũ ò kú gwe ari kũ a
gbãrao.

Samariadenɔ yã

24 Asiria kína tò gbẽnɔ bɔ̀tɛ Babilɔnu kũ Kutao kũ Avao kũ Amatao kũ Sefavaimuo, akũ à
ń kátɛkatɛ Samaria wẽtɛnɔ gũn Isarailanɔ gbɛ̀n. Lɛn ò Samaria bùsuu kè ń pó ũ lɛ, ò vùtɛvutɛ
a wẽtɛnɔ gũn. 25 Kũ ò kà gwe káaku, odi donyĩ kɛ Dikirinɛro, akũ à músunɔ gbàrɛḿma, òtɛni
ń gbẽkenɔ dɛdɛ. 26 Akũ ò gɛ̀ɛ ò ò Asiria kínanɛ ò pì: Gbẽ kũ n ń sé n ń kátɛkatɛ Samaria wẽtɛnɔ
gũnnɔ, ò bùsuu pì tãnakɛkɛna dɔ̃ro, akũ à músunɔ gbàrɛḿma, òtɛni ń dɛdɛ. 27 Akũ Asiria kína
pì: Ò Samaria sa'ori kũ o su kũńwonɔ doke gbarɛ, à tá gwe à bùsuu pì tãnakɛkɛna dadańnɛ.
28 Akũ Samaria sa'orinɔ doke ɛ̀ra à tà gwe à vùtɛ Bɛtɛli. À dàda gbẽnɔnɛ deran oni kɛ nà ò
donyĩ kɛ Dikirinɛ.
29 Gɔrɔ birea gbẽ kũ ò sù ò vùtɛ wẽtɛ pìnɔ gũnnɔ, buri sĩnda pínki kũ a tãnao, akũ ò ń
tãna pìnɔ taka kè ò pɛ̀tɛpɛtɛ tãnagbagbaki kũ Isarailanɔ bònɔ kpénɔ gũn. 30 Babilɔnudenɔ
Sukobɛnɔti tãna kɛ̀, Kutadenɔ Nɛgali tãna kɛ̀, Amatadenɔ Asima tãna kɛ̀, 31 Avadenɔ
Nibazi kũ Tatakio tãna kɛ̀, Sefavaimudenɔ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò kũ ń nénɔ ń
tãna Adaramɛlɛkia kũ Anamɛlɛkio. 32 Akũ ò ɛ̀ra ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ dɔ. Gbẽnɔ ditɛna

tãnagbagbaki pìnɔ sa'orinɔ ũ tɛ̃̀ vĩńnɛro, akũ òdigɔ̃ sa ońnɛ tãnagbagbaki pìnɔ kpɛ́nɔ gũn. 33 Ò
donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ, akũ òtɛni ń tãnanɔ gbagba lákũ bùsu kũ ò bòn futɛokarayã de nà. 34 Lɛn ò ń
futɛokarayã kũna lɛ ari kũ a gbãrao. Odi vĩna kɛ Dikirinɛro, zaakũ òdi a ɔdɔki gwaro, òdigɔ̃ a
yãdannɛna kũnaro ke a doka ke yã kũ à dìtɛ Yakubu kũ à ɛ̀ra à tɔ́ kpànɛ Isaraila burinɔnɛnɔo.
35 Kũ Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ Isaraila pìnɔ yã, à pì òsun do tãnanɔiro òsun kútɛńnɛro, òsun ń
gbagbaro òsun sa ońmaro, 36 séde akãa kũ a ń bɔ́tɛ Misila kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a gà̃sã gbãnao.
Akãamɛ ògɔ̃ donyĩ kɛarɛ, ògɔ̃ kútɛarɛ, ògɔ̃ sa oawa. 37 À pì ògɔ̃ a ɔdɔki gwa, ògɔ̃ a yãdannɛnanɔ
kũna kũ a dokayãnɔ kũ yãditɛna kũ a kɛ̃̀ńnɛ takada gũnnɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. Òsun donyĩ kɛ
tãnanɔnɛro. 38 Òsun tó a bàka kunna kũńwo yã sãńguro. Òsun tãnanɔ sísiro. 39 Ògɔ̃ donyĩ kɛ
akãa Dikiri ń Ludanɛ ado. Akãa mɛ́ áni ń bo ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ń pínki.
40 Bee kũ abireo ò gì mai, akũ ò zɛ̀ kũ ń futɛokarayão. 41 Buri pìnɔ donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ, ama
ò kpɛ́ òtɛni ń tãnanɔ gbagba dɔ, akũ ń nɛ́nɔ kũ ń daikorenɔn tɛn kɛ lákũ ń dizinɔ kɛ̀ nà ari kũ
a gbãrao.

18

Yudanɔ kína Ɛzɛkaya

1 Isarailanɔ kína Ela nɛ́ Osea kíblena wɛ̃̀ aakɔ̃de gũnn Aza nɛ́ Ɛzɛkaya kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 2 A
wɛ̃̀ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, à kú kpatan Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraakuri donsari. A da tɔ́n
Abia, Zakari nɛ́mɛ. 3 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lákũ a dizi Dauda kɛ̀ nà pínki. 4 À tãnagbagbaki
kũ ò bònɔ gbòro à tãna gbɛ̀nɔ wìwi à Asɛra lípɛtɛnɔ zɔ̃̀zɔ̃. À mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ kũ Musa pìi gbɛ̃̀gbɛ̃ à
ɛ̀'ɛ, zaakũ ari gɔrɔ birea Isarailanɔn kpɛ́ òtɛn turaretiti kpátaa. Mlɛ̃ɛ pìin ò tɔ́ kpànɛ Nɛusutã.
5 Ɛzɛkaya Dikiri Isarailanɔ Luda náani kɛ̀. Yudanɔ kína ke dí sí lɛkɔ̃a kãaoro, gbɛ̃ kũ ò kí blè
a ãnɔ kesɔ̃ gbɛ̃ kũ ò kí blè a kpɛnɔ. 6 À nà Dikirii, adi kpɛ linɛro. À yã kũ Dikiri dà Musanɛnɔ
kũna. 7 Dikiri kú kãao, akũ yã kũ à kɛ̀nɔ sa'a kɛ̀ pínki. À bò Asiria kína yã kpɛ, adi zɔ̀ blenɛ
doro. 8 À zɩ̃̀ blè Filisitininɔa ari Gaza kũ gu kũ ò likainɔ sɛna zaa gudãkpãkia ari wɛ̃tɛ bĩnidea.
9 Kína Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃̀ aakɔ̃de gũn, Isarailanɔ kína Ela nɛ́ Osea kíblena wɛ̃̀ supplade gũnn
Asiria kína Samanɛsa sù ò Samaria kaguraa kɛ̀. Ò katɛna gwe 10 ari wɛ̃̀ aakɔ̃, ò wɛ̃tɛ pìi sì
Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃̀ suddode gũn. Isarailanɔ kína Osea kíblena wɛ̃̀ kɛ̃ndoden gwe. 11 Asiria
kína Isarailanɔ sɛ̀tɛ à tà kũńwo a bùsun à ń kátɛkatɛ Ala kũ Gozã kũ à kú Abo bara kũ Midiã
bùsu wɛ̃tɛnɔ gũnwo. 12 Yã pìi kɛ̀ lɛ kũ odi Dikiri ń Luda yã maro yãimɛ. Ò a bàka kunna kũńwo
yãnɔ kũnaro, odi yã kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa dìtɛ ma ò zĩ kɛ̀aro.

Asiria kína vĩnadadana Yurusalɛmudenɔi

13 Kína Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃̀ gɛ̃ro donsaride gũnn Asiria kína Sɛnakeribi sù à lɛ̀tɛ Yuda wɛ̃tɛ
bĩnidenɔa à sì pínki. 14 Akũ Yudanɔ kína Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ Asiria kínaa zaa Lakisi à pì: Ma taari
kɛ̀. Ǹ gomala, manigɔ̃ fĩna bonnɛ lákũ ĩni límɛnɛ nà. Akũ Asiria kína andurufuu lì Ɛzɛkayanɛ
tɔn kuri kũ wuraao tɔn do. 15 Akũ Ɛzɛkaya andurufu kũ à lè Dikiri ɔnn kũ a bɛ laasii gũnwoo
kpàa pínki. 16 Gɔrɔ birea à wuraa gò Dikiri kpɛ́ gbànɔa kũ pɔ́ kũ à kùtɛ gbàa pìnɔ lípɛtɛnɔaao
à kpà Asiria kínaa.
17 Akũ Asiria kína a kpàasi kũ a ìbanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a zɩ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ zɩ̃̀, ò bò Lakisi ò sù
Yurusalɛmu kína Ɛzɛkaya kĩnaa kũ zɩ̃̀karinɔ dasidasi. Kũ ò kà Yurusalɛmu, ò sù ò zɛ̀ musu
kpa íkaki sarɛ òsiwɛɛra zɛ́n. 18 Ò kína sìsi, akũ kínabɛgwari Ilikia nɛ́ Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri
Sɛbɛnao kũ a yãzĩbaarukɛ̃ri Asafa nɛ́ Yoao bò ò gɛ̀ɛ ń kĩnaa. 19 Akũ zɩ̃̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìi pìńnɛ:
À gɛ́ o Ɛzɛkayanɛ, Asiria kína zɔ̃kɔ̃ mɛ́ àtɛni a la à pì: Bɔ́n à gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛa lɛɛ? 20 À pì á zɩ̃̀kana
gbá dɔ̃ akũsɔ̃ á gbãna, ama yã pã korimɛ. Dín àtɛn náani kɛ, akũ à bò ma yã kpɛɛ? 21 À Misila
kína kũ àtɛni a náani kɛ pì gwa. À de lán leba gò ɛnaa bàmɛ. Gbɛ̃ kũ à gbãna lèa, àdi a lí a
ɔamɛ. 22 Tó a pìmɛnɛ Dikiri á Ludamɛ á náanikɛna, à de a tãnagbagbakinɔ kũ a sa'okinɔn
Ɛzɛkaya gbòro fá! Akũ à pì Yurusalɛmudenɔ kũ Yudanɔnɛ ń pínki ò su ò donyĩ kɛ sa'oki día
Yurusalɛmu. 23 À gɔ̃gɔ̃ à dɔkɔ̃i kũ ma dikiri Asiria kínao, mani a gba sɔ̃ dúbu pla, tó á gbɛ̃nɔ
vĩ kũ oni dińma dé! 24 Zaakũ àtɛn Misila sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ náani kɛ, deran ani fɔ̃ à kpá bee
ma dikiri zɩ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à kɩ̃̀ańyĩnɔ dokenɛɛ? 25 Àtɛn da ma dikiri sù lɛ́tɛ gu día à a kakatɛ
Dikiri lɛ́ sarin yá? Dikiri mɛ́ à pìnɛ à lɛ́tɛ bùsu dí pìia à a kakatɛ.
26 Akũ Ɛliakimu kũ Sɛbɛnao kũ Yoaoo pì zɩ̃̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìinɛ: Ǹ yã o ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ
kũ Siria yão, zaakũ odì ma. Ǹsun yã owɛrɛ kũ Eberu yãoro, de gbɛ̃ kũ ò kú bĩni musunɔ sún
maro yãi. 27 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìi wèńma à pì: Ma dikiri dí ma zĩ mà yã pìi òárɛ kũ á dikirio
átɛ̃nɛro, kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛna bĩni musunɔmɛ dɔ, zaakũ oni ń zĩda bɔtɔ ble, oni ń zĩda osoro mi
lán á bà. 28 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìi fùtɛ à pũ̀tã kũ Eberu yão à pì: À Asiria kína zɔ̃kɔ̃ yã ma! 29 Kína
pìi pì, àsun tó Ɛzɛkaya á kɛkɛro, zaakũ ani fɔ̃ à á bo a ɔĩro. 30 Ɛzɛkaya pì Dikiri ni á bo ani á wɛ̃tɛ

dí kpá Asiria kínaaro. Àsun Ɛzɛkaya yã ma à Dikiri náani kɛ yã dí musuro. 31 Àsun Ɛzɛkaya
yã maro. Asiria kína pì, à a yã ma à su a kpa, á baadi ni a zĩda geepi nɛ́ kũ a zĩda kaka nɛ́o
ble, ani a zĩda orozã í mi 32 ari àgɔ̃ su á sɛ́tɛ à tá kãáo bùsu kũ à de lán á pɔ́ bàa gũn. Pɔ́blewɛ
kũ sèwɛ̃ nnao dimmɛ, burodi kũ geepi búo kũ kù línɔ kũ zɔ́'io dimmɛ. À zɛ kũ wɛ̃̀ndiio. Àsun
zɛ kũ gaoro. Ɛzɛkaya pì Dikiri ni á bo, ama àsun weiro, àsun tó à á kɛkɛro. 33 Burinɔ tãna
ke fɔ̃̀ à gì Asiria kínanɛ kũ ń bùsuuo de àsun síḿmaro yá? 34 Amata kũ Apadao tãnanɔn kú
mámɛɛ? Sefavaimu ke Ena ke Iva tãnanɔn kú mámɛɛ? Samaria tãnanɔ fɔ̃̀ ò gìnɛ kũ ń wɛ̃tɛo
yá? 35 Bùsuu pìnɔ kpate tãna mɛ́ à fɔ̃̀ à gìnɛ kũ a bùsuuoo? Gbasa ò pi Dikiri ni fɔ̃ à gínɛ kũ
Yurusalɛmuoo?

36 Gbɛ̃nɔ yĩtɛna kítikiti, odi yã wearo, zaakũ ń kína pìńnɛ òsun yã wearo. 37 Akũ kínabɛgwari
Ilikia nɛ́ Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kũ Asafa nɛ́ Yoa a yãzĩbaarukɛ̃riio ń pɔ́kasanɔ kɛ̃̀kɛ̃
ò ɛ̀ra ò sù Ɛzɛkayaa ò zĩ̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi gbɛ̃̀nɛ.

19

Ɛzɛkaya wɛ́kɛna Dikiria

1 Kũ kína Ɛzɛkaya yã pìi mà, à a uta gà à kɛ̃̀, akũ à uta kasa dàala à gɛ̀ɛo Dikiri ɔnn. 2 À a
bɛgwari Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kũ sa'orikinɔ zĩ̀ annabi Isaya, Amɔzu nɛ́a kũ uta
kasanɔo dadana. 3 Ò pìnɛ: Ɛzɛkaya pì yã gì gbãra, ò kpã̀kɛ̃wái ò wé'i dàdawá. O gɔ̃ lán nɔgbɛ̃
kũ a nɛ́ kà bona à gbãna vĩ à fɔ̃ à iro bà. 4 Asiria kína a zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩ̀, à sù à Luda Wɛ̃̀ndide
lalandii kɛ̀. Dikiri n Luda yã pìi mà, ani kpãkɛ̃i yã pì ona yãin yá, ó dɔ̃ro. Ǹ adua kɛ ókɔ̃nɔ
gbɛ̃ kpara kũ o gɔ̃nɔnɛ.

5 Kũ kína Ɛzɛkaya zĩ̀rii pìnɔ gɛ̀ɛ ò Isaya lè lɛ, 6 à pìńnɛ: À gɛ́ o á dikiriinɛ, Dikiri pì àsun tó
vĩna a kũ Asiria kína ìbanɔ dɔkɛna kãao yã kũ à màa pì yãiro. 7 À ma! Tó Asiria kína baaru ke
mà, Dikiri ni tó laasun gɛ̃agu à tá a bùsun, Dikiri ni tó ò a dɛ kũ fɛ̃nɛdao gwe.

8 Kũ zĩ̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ mà Asiria kína fùtɛ Lakisi, akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à a lè, àtɛn zĩ̀ ká kũ
Libinadenɔ. 9 Kũ Asiria kína mà Etiopia kína Tiraka tɛn su zĩ̀ ká kãao, akũ à ɛ̀ra à zĩ̀rinɔ
gbàrɛ Ɛzɛkayaa kũ takadao à pì: 10 À o Yudanɔ kína Ɛzɛkayanɛ, tãna kũ àtɛni a náani kɛ gbasa
à pì áni Yurusalɛmu namɛnɛ ma ɔĩro, àsun tó tãna pì a kɛkɛro. 11 Adi ma lákũ Asiria kínanɔ kɛ̀
bùsunɔnɛ nà à ń kɛ́ búgubugu pínkiroo? Àkũ mɛ́ ani bo ado sàa? 12 Buri kũ ma dizinɔ ń kákatɛ
Gozã kũ Aranao kũ Rɛzɛfio kũ Ɛdɛni kũ à kú Tɛlasaonɔ, ń tãnanɔ ń bó yá? 13 Amata kína kú
máa? Apada kína kú máa? Sefavaimu ke Ena ke Iva kínanɔn kú máa?

14 Ɛzɛkaya Asirianɔ takada sì zĩ̀rii pìnɔa. Kũ à a kyó kɛ̀, akũ à gɛ̀ɛ Dikiri ɔnn à pòro a arɛ
15 à wɛ́ kɛ̀a à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, ń kú kɛrubunɔ dagura, mɔkɔ̃mmɛ bùsu kũ à kú
andunia gũn pínki Luda ũ. Mɔkɔ̃n mɛ́ n musu kũ zĩtɛoo kɛ̀. 16 Ǹ sã kpá ǹ yã ma, Dikiri. Ǹ
wɛ́ sɛ́ ǹ gu gwa, Dikiri. Ǹ dɔkɛna kũ mɔkɔ̃n Luda Wɛ̃̀ndideo lɛ́gbãzã kũ Sɛnakeribi kɛ̀ ma fá!
17 Yãpuramɛ Dikiri, Asiria kínanɔ buri pìnɔ kàkatɛ ń pínki, ń bùsunɔ gɔ̃̀ bɛzĩ ũ. 18 Ò ń tãnanɔ kà
tɛ́n ò ń kpáta, zaakũ pɔ́ pìnɔn kú pɔ́ke lɛ́iro, pɔ́ kũ bisãsiri kɛ̀ kũ lío kũ gbɛ̀ɛonɔmɛ. 19 Dikiri ó
Luda, ǹ ó bo a ɔĩ, de bùsu kũ à kú andunia gũn sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ
Luda ũ ndo.

Sɛnakeribi ganaa

20 Akũ Amɔzu nɛ́ Isaya lɛ́gbãzã kɛ̀ Ɛzɛkayanɛ à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda pì a wɛ́kɛna kũ n
kɛ̀ Asiria kína Sɛnakeribi yã musu mà, 21 akũ à lɛ́ kɛ̀nɛ a pì:
Zaiɔ̃ nɔkpare bũnu tɛni n gya bo,
àtɛni n lalandi kɛ n kpɛ.
Yurusalɛmu nɔgbɛ̃ tɛn ère kɛ,
àtɛni a mì dada a gɛ̃̀n.
22 Dín n dɔkɛ kãao n sɔ̃̀sɔ̃ɔ?
Dín n pataa n n mìi dànɛ íaa?
Isarailanɔ Luda kũ à kú adonan n abire kɛ̀nɛ.
23 N dà n zĩ̀rinɔnɛ, akũ ò Dikiri sɔ̃̀sɔ̃,
n pì n didi kpinɔ musu
kũ n sɔ̃gonɔ dasidasi
ari Lɛbana bùsu kpi mìsɔ̃ntɛa.
N sida lí gbɛ̃̀nanɔ zɔ̃̀zɔ̃,
n pini lí zɔ̃kɔ̃nɔ nɛ̀,
n ka a lɛ́a musu ari a líkpɛ sisinan.
24 N lɔ̀gɔɔ yɔ̃̀ buri pãndenɔ bùsun,

n a í mì,
n gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛpɛtɛ Misila swanɔa ari ń í bàba.
25 Kũ makũ mɛ́ ma dìtɛ lɛ zaa zĩ,
ńdi maroo?
Ma zɛo à gìi kɛ̀, akũ ma tò à kɛ̀.
Ma tò n ń wɛ̃tɛ bĩnidenɔ gbòro gbìrim,
a gbɛ̀nɔ gɔ̃̀ katɛna.
26 Wɛ̃tɛpidenɔ gbãna kı̃̀a,
ò gɔ̃̀ sùum, wé'i ń kũ,
ò de lán sɛ̃̀ɛ bà, lán sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔ bà,
lán sɛ̃̀ kũ à bò kpɛ́ musu à kori kɛ̀ gɔ̃̀nɔ bà.
27 Má n kúki dɔ̃,
má n gɛna kũ n sunaao dɔ̃,
má n futɛnamai dɔ̃.
28 Zaakũ n futɛmai,
n wɛ́kãkã kũ ń vĩ yã gɛ̃̀ ma sãn,
mani bà kánnɛ n yĩn,
mani sɔ̃mɔ kánnɛ n lɛ́n,
mani tó ǹ ɛra ǹ tá kũ zɛ́ kũ n suooo.
29 Ɛzɛkaya, yã díkĩna nigɔ̃ dennɛ sèeda ũ:
Áni pɔ́ zã̀ ble wɛ̃̀nla,
ziki dɔ áni ble gwe.
Ziki dire sà á pɔ́ tɔ̃ áni pɔ́ kɛkɛ,
á geepi lí pɛ́pɛ áni a nɛ́ ble.
30 Yuda kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ
ni zĩni pɛ́tɛ zĩtɛ gbasa ò nɛ́ i musu.
31 Zaakũ gbɛ̃ kparanɔ ni bo Yurusalɛmumɛ,
gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ɔ pìnɔ ni ɔ tá zaa Zaiɔ̃ kpia.
Dikiri Zı̃̀karide kokari mɛ́ ani abire kɛ.
32 Abire yãin ma yã dí ò Asiria kína musu:
Ani gɛ̃ wɛ̃tɛ dínlo,
ani kà zunlo,
ani a sɛ̃gbako dɔnɛro,
ani likai à gbà lei dairo.
33 Ani ɛra à tá kũ zɛ́ kũ à sùooo,
ani gɛ̃ wɛ̃tɛ dínlo.
Makũ Dikiri makũ mɛ́ ma ò.
34 Mani gí kũ wɛ̃tɛ díomɛ,
mani a sura ba ma zĩda yãi
kũ ma zɔ̀bleri Dauda yão dɔ.
35 Gwãani kũ̀a Dikiri Malaikaa bò à gɛ̀ɛ Asirianɔ bùran à gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dúbu bakɛ̃ndo awɛɛsɔɔro.
Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, akũ ò gɛ̀nɔ è katɛna gu sĩnda pínkia. 36 Akũ Asiria kína Sɛnakeribi fùtɛ a
bùraa pìn à ɛ̀ra à tà Ninɛva à gɔ̃̀ gwe. 37 Zĩkea kũ à kutɛna a tãna Nisiroku kpɛ́n, akũ a nɛ́nɔ
Adaramɛlɛki kũ Sarɛzao a dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao. Ò bàa sì ò tà Ararata bùsun, akũ a nɛ́ Esaradɔ̃ a gɛ̃nɛ
blè.

20

Ɛzɛkaya gyãkɛnaa

1 Gɔrɔ birea Ɛzɛkaya gyã kɛ̀ à kà gana, akũ annabi Isaya, Amɔzu nɛ́ gɛ̀ɛ à a lè à pìnɛ: Dikiri
pì ǹ lɛ́ ditɛ n gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ntɛn su gamɛ, ĩni futɛ doro. 2 Akũ Ɛzɛkaya arɛ dɔ̀ gbı̃̀ia à wɛ́ kɛ̀
Dikiria 3 à pì: Dikiri, n yã nna! Zaakũ ma donyĩ kũ yãpurao, akũsɔ̃ ma yã kũ ń yeii kɛ̀ kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, ǹ tó à dɔngu. Akũ à wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀. 4 De Isaya gɔ̃ gé bo ɔnn, akũ Dikiri yã sùa à
pì: 5 Ǹ gé ǹ o ma gbɛ̃nɔ don'arɛde Ɛzɛkayanɛ, kũ makũ Dikiri a dizi Dauda Luda, ma pì ma a
aduakɛnaa mà, ma a wɛ́'i è. Mani a gba aafiaa, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani gé ma kpɛ́n. 6 Ma a gɔrɔ
kàranɛ wɛ̃̀ gɛ̃ro. Mani a sí Asiria kínaa kũ wɛ̃tɛ dío. Mani gí kũ wɛ̃tɛ dío ma zĩda yãi kũ ma
zɔ̀bleri Dauda yão.
7 Isaya pì ò kaka nɛ́ lɔ́. Kũ ò lɔ̀, ò dɔ̀kɔ a bɔ̀bũnua, akũ à aafiaa lè. 8 Akũ Ɛzɛkaya Isaya là à pì:
Zaakũ Dikiri pì áni ma gba aafiaa mani gɛ́ a kpɛ́n a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a sèeda ũu?
9 Akũ Isaya wèa à pì: Sèeda kũ Dikiri ni kɛnnɛ lɛ́ kũ à sɛ̀nnɛ yã musun dí. Ura kũ ifãntɛ̃ tɛn suo
Aza didikinɔa, ń ye à gɛ́ ari a gbápɛki mɛ̀n kuriian yá, ke à ɛra à su kpɛ kpa mɛ̀n kuriiamɛ?

10 Akũ Ɛzɛkaya wèa à pì: Ura kipana gbápɛki mɛ̀n kuriia zĩ'ũro. À tó à ɛra kpɛ kpa gbápɛki
mɛ̀n kuriia. 11 Kũ annabi Isaya Dikiri wɛ́ kɛ̀, akũ ura kũ ifãntɛ̃ tɛn suo ɛ̀ra à dìdi gbápɛki mɛ̀n
kuri kũ à kìpaa yãnɔa.

Babilɔnu bùsu zɩ̃̀rinɔ suna Yurusalɛmu

12 Gɔrɔ birea Baladã nɛ́ Mɛrodaki Baladã, Babilɔnu kína takada kpà̃zã Ɛzɛkayanɛ kũ gbao,
kũ à a gyãkɛna baaruu mà yãi. 13 Ɛzɛkaya gbãnakɛ kpà zɩ̃̀rii pìnɔi à gɛ̀ɛ kũńwo a laasin,
à a andurufu pɔ́nɔ mɔ̀ńnɛ kũ wura pɔ́nɔ kũ pɔ́ gbĩ nnanɔo kũ nísi manao. À gɛ̀ɛ kũńwo a
gɔ̃kɛbɔkatɛkin dɔ à a aruzɛkɛnɔ mɔ̀ńnɛ mámmam. Pɔ́ke kú a bɛa ke a bùsun kũ à gì mɔńnɛiro.
14 Akũ annabi Isaya gɛ̀ɛ à a lè à a là à pì: Yã kpaten gbɛ̃ pìnɔ ònnɛɛ? Zaa mákpan ò bòn ò sù n
kĩnaaa? Akũ Ɛzɛkaya wèa à pì: Ń boki zà̃, Babilɔnun ò bòn. 15 Akũ Isaya a là à pì: Bɔ́n ò è n
bɛaa? À wèa à pì: Ò ma bɛ pɔ́ sĩnda pínki è. Ma aruzɛkɛ ke kun kũ ma gi mɔńnɛiro. 16 Akũ Isaya
pìnɛ: Ǹ yã kũ Dikiri ò ma: 17 Gɔrɔ tɛn su, oni n bɛ pɔ́ sĩnda pínki kũ aruzɛkɛ kũ n dizinɔ tònnɛ
ń kũna ari gbãranɔ sɛ́tɛ ò táo Babilɔnu. Dikiri pì a ke ni gɔ̃ro. 18 Oni nɛ́ kũ ĩni ń i kenɔ sɛ́tɛ ò
tá kũńwo, oni gɔ̃ Babilɔnu kínabɛ zĩkɛrinɔ ũ. 19 Akũ Ɛzɛkaya pì Isayanɛ: Dikiri yã kũ n òmɛnɛ
pì mana. Zaakũ àtɛn da vutɛna aafia yãkete sari ánigɔ̃ kun ari a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ. 20 Ɛzɛkaya yã
kparanɔ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ lákũ à íkaki kɛ̀ nà
kũ íbazɛ kũ à sɔ̀ gbɛ̀n àdi su kũ ío wɛ̃tɛ gũnwo. 21 Kũ à gà, akũ a nɛ́ Manase a gɛ̃nɛ blè.

21

Yudanɔ kína Manase

1 Manase wɛ̃̀ kuri awɛɛplade gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ baaakɔ̃ asɔɔrosari.
A da tɔ́n Ɛfɛziba. 2 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ buri kũ Dikiri pɛ̀ḿma Isarailanɔnɛnɔ
yãvãnikɛnanɔo. 3 À tãnagbagbaki kũ a de Ɛzɛkaya gbòronɔ kɛ̀kɛ à bò kũ Baali sa'okinɔ. À
Asɛra lí pɛ̀tɛ lákũ Isarailanɔ kína Ahabu kɛ̀ nà yã. À kùtɛ susunɛnɔnɛ à ń gbagba. 4 À sa'okinɔ
bò Dikiri ɔnn Yurusalɛmu, gu kũ Dikiri pì a tɔ́ nigɔ̃ kúaa pìi. 5 À sa'okinɔ bò Dikiri ɔn mɛ̀n
planɔ gũn susunɛnɔnɛ pínki. 6 À sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃o, à pɔ́ dàḿma à
màsonɔ kɛ̀, à yã gbɛ̀ka gɛ̀sisirinɔa kũ wedekũnnadenɔ, à yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ manamana,
akũ à a pɔ fɛ̃̀nɛ. 7 À Asɛra tãna kũ à kɛ̀ɛ pìi dìtɛ Dikiri ɔnn kũ Dikiri pì Daudanɛ kũ a nɛ́
Sulemanuo a tɔ́ nigɔ̃ kúa gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ Isaraila wɛ̃tɛnɔ tɛ́ pínki Yurusalɛmun à sɛ̀. 8 À
pì, tó Isarailanɔn yã kũ a dìtɛńnɛnɔ kũna pínki, tó ò zɛ̀ kũ doka kũ a zɔ̀bleri Musa kpàḿmao
pínki, áni ɛra à ń bɔtɛ bùsu kũ a kpà ń dizinɔanlo, áni tó ò likara zɔ̃ doro. 9 Bee kũ abireo ò gì
a yã mai. Manase ń sãtɛ, akũ ò yã vãni kɛ̀ de buri kũ Dikiri ń kakatɛ ń dizinɔnɛnɔ pɔ́la.
10 Akũ Dikiri yã ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi à pì: 11 Zaakũ Yudanɔ kína Manase yã kũ à de tɛ̃̀
ũnɔ kɛ̀ à yã vãni kɛ̀ de Amɔri kũ ò kú a ãnɔla, à Yudanɔ dà durunnakɛnan tãna kũ à kɛ̀nɔ
yã musu, 12 abire yãin makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì, mani ásaru zĩ Yurusalɛmua kũ
Yudanɔ bùsuuo pínki. Gbɛ̃ kũ ò a baaruu mànɔ ni kɛ gìri. 13 Zaka kũ ma yɔ̃̀o Samarianɛn
mani yɔ̃o Yurusalɛmunɛ se. Mani kɛnɛ lákũ ma kɛ̀ Ahabu bɛnɛ nà. Mani Yurusalɛmu wawa
lákũ òdi ta wawa ò a lɛ́ kútɛ nà. 14 Mani pã kpá ma gbɛ̃ kpara pìnɔi mà ń na ń ibɛrɛnɔnɛ ń
ɔĩ. Oni ń pɔ́nɔ nakɔ̃a ò ń sɛ́tɛ, 15 zaakũ ò yã kũ má yeiro kɛ̀, òdigɔ̃ ma pɔ fɛ̃mɛnɛ zaa gɔrɔ kũ ń
dizinɔ bò Misila ari kũ a gbãrao.
16 Manase taarisaridenɔ dɛ̀dɛ dasidasi ari ń gɛ̀nɔ Yurusalɛmu pà zaa a lɛ́a la ari a lɛ́a dire,
durunna kũ à kɛ̀ à Yudanɔ dà yã kũ Dikiri yeiro kɛnan baasi. 17 Manase yã kparanɔ kũ
durunna kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 18 Kũ à gà, ò a vɩ̃̀ a bɛa,
Uza karan, akũ a nɛ́ Amɔ a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Amɔ

19 Amɔ wɛ̃̀ baro awɛɛplade gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ pla. A da tɔ́n
Mɛsulɛmɛ, Aruzu nɛ́, Yɔtɔba gbɛ̃mɛ. 20 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a de Manase kɛ̀ nà. 21 À a
de ágba sɛ̀ pínki. À dò tãna kũ a de dòńyĩnɔi à kùtɛńnɛ. 22 À Dikiri a dizinɔ Luda tòn, adi a zɛ́
sɛ́ro. 23 Akũ a ìbanɔ lɛ́ kpàkũsũi ò a dɛ̀ a bɛa. 24 Kũ Yudanɔ gbɛ̃ kũ ò lɛ́ kpàkũsũii pìnɔ dɛ̀dɛ ń
pínki, akũ ò a nɛ́ Yosia kà kína ũ a gbɛ̀n. 25 Amɔ yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 26 Kũ ò a vɩ̃̀ Uza karan, akũ a nɛ́ Yosia vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

22

Yudanɔ kína Yosia

1 Yosia wɛ̃̀ sɔraakɔ̃de gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃̀ baraakuri awɛɛdo. A da
tɔ́n Yedida, Adaya nɛ́, Bɔzɔka gbɛ̃mɛ. 2 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ à a dizi Dauda ágba sɛ̀ pínki, adi
pãnɛ ɔplai ke ɔzɛiro. 3 A kíblena wɛ̃̀ baro plansaride gũnn à a takadakɛ̃ri Safana, Azalia nɛ́,

Mɛsulamu daikore zì̃ Dikiri ɔnn à pì: [4] Ǹ gɛ́ sa'oriki Ilikia kĩnaa ǹ onɛ à ɔgɔ kũ ò sùo Dikiri ɔnn
kũ zɛ́dãkpãrinɔ sì ń ɔĩ naro [5] à na gbɛ̃ kũ ò ń dítɛ Dikiri ɔn zĩkɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔnɛ ń ɔĩ, ò fĩna
boo gbɛ̃ kũ òtɛn kpɛ́ pì gu kũ à yàkanɔ kɛkɛnɔnɛ, [6] lí'arinɔ kũ kpɛ́borinɔ kũ gbɛ̀'arinɔ. Ò lí lúo
dɔ kũ gbɛ̀ ananɔ ò kpɛ́ pì kɛkɛo. [7] Òsun gbɛka lákũ ò ɔgɔ kũ ò nàńnɛ ń ɔĩ pìi dɛ̀ nàro, zaakũ gbɛ̃
náanidenɔmɛ.
[8] Sa'oriki Ilikia pì takadakɛ̃ri Safananɛ a bo Musa doka takadaa Dikiri ɔnn, akũ à kpàa. Kũ
à a kyó kɛ̀, [9] akũ à gɛ̀ɛ kína kĩnaa à a yã gbȁnɛ à pì: N ìbanɔ ɔgɔ kũ à kú Dikiri ɔnn bɔ̀tɛ ò nà ɔn
zĩkɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń ɔĩ. [10] À ɛ̀ra à pìnɛ sa'ori Ilikia takada kpàawa, akũ à a kyó kɛ̀ kínanɛ.
[11] Kũ kína Musa doka takada pì yã mà, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀. [12] Akũ à pì sa'ori Ilikianɛ
kũ Safana nɛ́ Aikamuo kũ Mikaya nɛ́ Akaboo kũ takadakɛ̃ri Safanao kũ a ìba Asayao à pì:
[13] À gɛ́ gbɛkamɛnɛ Dikiria Yudanɔnɛ ń pínki takada kũ ò bòa dí yã musu. Dikiri pɔ fɛ̃̀wái à
kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, zaakũ ó dizinɔ dí ó yã kũ à kú takada dí gũn ma ò zĩ kɛ̀aro. [14] Akũ sa'ori Ilikia kũ
Aikamuo kũ Akaboo kũ Safanao kũ Asayao gɛ̀ɛ ò yã pìi ò nɔgbɛ̃ annabi Uludanɛ. Nɔgbɛ̃ pì
kú Yurusalɛmu fárandi plade gũmmɛ, a zã tɔ́n Salumu, Tikiva nɛ́, Arasa daikoremɛ. Arasan
Dikiri ɔn utakatɛki dãkpãri ũ. [15] Dikiri Isarailanɔ Luda yã sù nɔgbɛ̃ pìia à pì: À gɛ́ à o gbɛ̃ kũ à
á zĩmanɛ, [16] makũ Dikiri ma pì mani kisira kpá gu díkĩnai kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ lákũ à kú takada
kũ Yudanɔ kína a kyó kɛ̀ɛ pìi gũn nà. [17] Mani pɔfɛ̃ kipa gu díkĩnaa, ma pɔfɛ̃ pì ni kpátɛro, zaakũ
ò ma ton ò turaretiti kpàta tãnanɔa ò ma pɔ fɛ̃̀mɛnɛ tãna kũ ò kɛ̀ɛ pìnɔ yãi. [18] À o Yudanɔ kína
kũ à á zĩ à gbɛkamanɛ, yã kũ à màa pìi musu, makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì [19] yã kũ ma
ò gu díkĩnaa kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ, ma pì ani gɔ̃ bɛzĩ ũ kana pɔ́ ũmɛ, zaakũ à swɛ̃̀ɛ kpà yã pìia à
a zĩda bùsa à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀ à ɔ́ɔ dɔ̀, abire yãi ma a yã mà. Makũ Dikiri makũ mɛ́ ma ò.
[20] Abire yãin mani tó à ga, ò a vĩ yĩda gũn. A wɛ́ ni si ásaru kũ mani zĩ gu díalɛro. Akũ zì̃rii
pìnɔ ɛ̀ra ò tà kína kĩnaa kũ yã pìio.

23

Yosia zɛna kũ Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ yão

[1] Kína Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, akũ ò kàkarai ń pínki. [2] À gɛ̀ɛ kũńwo
Dikiri ɔnn kũ sa'orinɔ kũ annabinɔ kũ Yurusalɛmudenɔ kũ Yudanɔ ń pínki, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
akũ à tò ò Dikiri bàka kunna kũńwo takada kũ ò lè a ɔnn pì kyó kɛ̀ ń wára pínki. [3] Kína zɛna
kpɛ́ gbɛ̀gba sarɛ, akũ à ɛ̀ra à zɛ̀ kũ Dikiri bàka kunna kũńwo yãnɔ. À pì á tɛ́ Dikirii, ánigɔ̃
a yãditɛnanɔ kũ a yãdannɛnanɔ kũna, ánigɔ̃ a ɔdɔki gwa kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo kũ a pɔyeinaao
pínki, lákũ à kú takada pìi gũn nà. Akũ baadi pínki zɛ̀ kũ Dikiri bàka kunna kũńwo yão dɔ.
[4] Kína pì sa'oriki Ilikianɛ kũ a kpàasiio kũ Dikiri ɔn zɛ́dãkpãrinɔ ò pɔ́ kũ ò kɛ̀ Baalinɛ kũ
Asɛrao kũ susunɛnɔ sɛ́tɛ ò boo Dikiri kpɛ́n. Akũ à gɛ̀ɛ à tɛ́ nàa Yurusalɛmu bĩni kpɛ Kidironu
guvutɛ búgbɛn, akũ ò a túbu sɛ̀tɛ ò tào Bɛtɛli. [5] Akũ kína pɛ̀ tãna sa'orinɔa kũ Yudanɔ kínanɔ
ń dítɛ ò sa o Yuda wɛ̃tɛ tãnagbagbakinɔa kũ pɔ́ kũ ò lìka Yurusalɛmuinɔ ń pínki kũ sa'ori
kũ ò sa ò Baalianɔ kũ ifãntɛ̃o kũ mɔvuraao kũ susunɛ tɔ́denɔ kũ susunɛ kparanɔ pínki. [6] À
Asɛra lípɛtɛ sɛ̀ à bòo Dikiri ɔnn à gɛ̀ɛ à tɛ́ nàa Yurusalɛmu bĩni kpɛ zaa Kidironu guvutɛn,
akũ à a tí bò à a fȁfã talakanɔ miranɔa. [7] À gɔ̃gbɛ̃ karuanɔ kpɛ́ kũ à kú Dikiri ɔnnnɔ gbòro
dɔ. Kpɛ́ pìnɔ gũnn nɔgbɛ̃nɔ dì Asɛra kuta bizanɔ tãn. [8] À tò sa'ori kũ ò kú Yuda wɛ̃tɛnnɔ sù
Yurusalɛmu, akũ à tãnagbagbaki kũ ò bò kũ sa'orinɔ sa òanɔ gbȁa lɛ̀ sɛna zaa Gɛba ari Bɛsɛba.
À tãnagbagbaki kũ ò kú wɛ̃tɛ don'arɛde Yɔsua gãnu lɛ́a wɛ̃tɛ pì bĩnilɛ ɔzɛinɔ gbòro. [9] Bee kũ
tãnagbagbaki sa'orii pìnɔ dì sa ò Dikiria Yurusalɛmuro, òdi burodi futɛnasari só kũ ń sa'ori
dakenɔ. [10] À tò sa'oki kũ à kú Tofɛti, Bɛninɔmu guvutɛn gbȁa lɛ̀, de gbɛ̃ke sún sa'opɔ kũ òdi ká
tɛ́n à tɛ́ kũ o Mɔlɛkia kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɛ́nɔgbɛ̃o doro. [11] À sɔ̃ kũ Yudanɔ kínanɔ sa kɛ̀ ifãntɛ̃
pɔ́ ũnɔ Dikiri kpɛ́ kpɛ́lɛlɛa gò, akũ à sɔ̃ pìnɔ gónɔ kpàta. Sɔ̃ pìnɔn kú gbãnade Natãmɛlɛki kpɛ́
sarɛ. [12] À sa'oki kũ Yudanɔ kínanɔ bò Aza kpɛ́ musuanɔ gbòro kũ a kũ Manase bò Dikiri ɔn
mɛ̀n pla gũnnɔo. À wìwi búgubugu, akũ à a bùruu sɛ̀tɛ à kɔ̀tɛ Kidironu guvutɛn. [13] Isarailanɔ
kína Sulemanu tãnagbagbakinɔ bò yã Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛnɛ kũ Mɔabunɔ tãna Kɛmɔsio
kũ Amɔninɔ tãna Mɔlɛkio Yurusalɛmu ifãboki kpa zaa Kùkpɛ sɛ̃̀sĩgɛrɛɛi gɛ̀nɔmidɔki kpa, akũ
Yosia tãnagbagbaki pìnɔ gbȁa lɛ̀. [14] À a gbɛ̀pɛtɛnɔ wìwi à a lípɛtɛnɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ à bisãsiri gɛ̀wanɔ
fȁkɔ̃a gu pìnɔla.
[15] Bee tãnagbagbaki kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu bò Bɛtɛli kũ a sa'okio à Isarailanɔ dào
durunnakɛnan pìi, Yosia gbagbaki pì kũ a sa'okio gbòro. À gbagbaki pìi gbɛ̀nɔ wìwi à a tí
bò à tɛ́ nà Asɛra lípɛtɛa dɔ. [16] Kũ à wɛ́ zù, à miranɔ è sɛ̃̀sĩia gwe, akũ à gɛ̀wanɔ bɔ̀tɛn à kpàta
sa'oki pìia à a gbȁa lɛ̀, lán Dikiri gĩnakɛ à ò nà Luda gbɛ̃ gãi. [17] Akũ kína pì: Dí miran ò sɛ̀edaa
kɛ̀a zȁ diree? Akũ wɛ̃tɛpidenɔ pì: Luda gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsummɛ. Àkũ mɛ́ à gĩnakɛ à yã kũ

n kɛ̀ Bɛtɛli sa'oki díkĩnanɛɛ pìi ò. 18 Akũ kína pì: À a tó gwe. Gbɛ̃ke sún a wá sɛ́ à sɔ̃sɔ̃oro. Akũ
ò a wánɔ tò gwe kũ annabi kũ à bò Samaria wáo. 19 Tãnagbagbaki kpɛ́ kũ Isarailanɔ kínanɔ
bò Samaria bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn ò Dikiri pɔ fɛ̃onɛnɔn Yosia wìwi pínki lákũ à kɛ̀ Bɛtɛli pónɛ nà.
20 Akũ à gbagbaki pìnɔ sa'orinɔ kùtu kpàkpa sa'oki kũ òdi sa oanɔa ń pínki à bisãsiri gɛ̀wanɔ
kpàtaa, akũ à ɛ̀ra à tà Yurusalɛmu.
21 Kína pì gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ: À Vĩnla dikpɛ kɛ Dikiri á Ludanɛ lákũ à kú Dikiri bàka kunna
kũoo takada dí gũn nà. 22 Zaa gɔrɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dò Isarailanɔnɛ arɛ kũ gɔrɔ kũ Isarailanɔ
kínanɔ kũ Yudanɔ kínanɔ tɛn kí bleo pínki, òdi Vĩnla dikpɛ pì kɛ à kà lɛro. 23 Kína Yosia kíblena
wɛ̃ baro plansaride gũnn ò Vĩnla dikpɛ pìi kɛ̀ Yurusalɛmu. 24 Abire gbɛra à gɛ̀sisirinɔ kũ
wedekũnnadenɔ mìi dɛ̀ kũ kpɛ́ gũn tãnanɔ kũ ɔn tãnanɔ kũ tɛ̃ pó kũ ò è Yurusalɛmu kũ
Yudanɔ bùsuuonɔ pínki, de à zĩ kɛ dokayã kũ ò kú takada kũ sa'oriki Ilikia bòa Dikiri ɔnn
pìnɔa. 25 Kína kũ ò kú a ãnɔ kũ kína kũ ò kú a gbɛranɔ tɛ́, ń gbɛ̃ke dí arɛ dɔ Dikiria kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n
doo kũ a pɔyeinaao pínki lákũ a bàro. À Musa doka kũna pínki a gbãna lɛ́n. 26 Bee kũ abireo
Dikiri pɔfɛ̃na Yudanɔi kũ pɛ̃tɛ̃ pãsĩo yã vãni kũ Manase kɛ̀ yãi dí kpátɛro. 27 Dikiri pì: Mani
pɛ́ Yudanɔa mà ń gomala lákũ ma pɛ Isarailanɔa ma ń gómala nà. Mani gí Yurusalɛmu kũ
ma sɛ̀i kũ kpɛ́ kũ ma pì ma tɔ́ nigɔ̃ kúaao. 28 Yosia yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.
29 Kína Yosia gɔrɔa kũ Misila kína Firi'auna Nɛko tɛn gɛ́ Asiria kína le Yuflati, akũ Yosia gɛ̀ɛ
zɩ̃ ká kãao Mɛgido. Kũ ò kɔ̃ lè, akũ Nɛko a dɛ̀. 30 A ìbanɔ a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò dà sɔ̃go gũn ò sùo Yurusalɛmu
ò vɩ̃. Akũ Yudanɔ a nɛ́ Yoaza kà kína ũ a gɛ̃nɛ ũ.

Yudanɔ kína Yoaza

31 Yoaza wɛ̃ baro awɛɛ'aakɔ̃de gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu mɔ aakɔ̃. A da tɔ́n
Amutali, Ilimia nɛ́, Libina gbɛ̃mɛ. 32 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a dizinɔ kɛ̀ nà. 33 Akũ
Firi'auna Nɛko mɔ̀ɔ kàa Ribla, Amata bùsun, de àsungɔ̃ de kína ũ Yurusalɛmuro yãi, akũ à
pì Yudanɔ fĩna boarɛ andurufu tɔn aakɔ̃ kũ a kusuo kũ wuraao kiloo baraakuri awɛɛsɔɔro.
34 Akũ à Yosia nɛ́ Ɛliakimu dìtɛ kína ũ a de gɛ̃nɛ ũ, akũ à a tɔ́ lìtɛnɛ Yoyakimu. Akũ à Yoaza sɛ̀
à tà kãao Misila, gwen à gàn. 35 Yoyakimu andurufu kũ wura kũ Firi'auna Nɛko gbɛ̀kaawa
sì a bùsudenɔa baadi gbãna lɛ́n, akũ à kpàa.

Yudanɔ kína Yoyakimu

36 Yoyakimu wɛ̃ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃ kuri awɛɛdo. A
da tɔ́n Zebida, Pedaya nɛ́, Ruma gbɛ̃mɛ. 37 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a dizinɔ kɛ̀ nà.

24

1 Yoyakimu kíblegɔrɔan Babilɔnu kína Nɛbukanɛza sù à lɛ̀tɛ Yudanɔ bùsuua, akũ Yoyakimu
gɔ̃ a zɔ̀bleri ũ ari wɛ̃ aakɔ̃. Abire gbɛra Yoyakimu nɛ̀sɛɛ lìtɛ, akũ à bò a kpɛ. 2 Dikiri Babilɔnia
gbãnamɔnnɛrinɔ gbàrɛa kũ Sirianɔ kũ Mɔabunɔ kũ Amɔninɔo. À ń gbárɛ ò Yudanɔ bùsu
kakatɛ lákũ à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi nà. 3 Yã pì Yudanɔ lè kũ Dikiri mɛ́ à ò yãi, de à pɛ́ḿma
à ń goala durunna kũ Manase kɛ̀nɔ yãi kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki 4 kũ taarisaride kũ à ń dɛdɛnɔ
yão. Manase tò Yurusalɛmu pà kũ taarisaride kũ à ń dɛdɛnɔ aruo. Abire yãi Dikiri dí we à
sùru kɛ̀ kãaoro. 5 Yoyakimu yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ
à kɛ̀nɔ pínki. 6 Kũ à gà, akũ a nɛ́ Yoyakini a gɛ̃nɛ blè. 7 Misila kína dí ɛra à bò a bùsun doro,
zaakũ Babilɔnu kína bùsu kũ à de Misila pɔ́ ũ yã sìa pínki sɛna zaa Misila bùsu lɛ́zɛki swai ari
Yuflatii.

Yudanɔ kína Yoyakini

8 Yoyakini wɛ̃ baro plansaride gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu mɔ aakɔ̃. A da
tɔ́n Nɛusuta, Ɛlɛnatã nɛ́, Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ. 9 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a de kɛ̀ nà.
10 Gɔrɔ birean Babilɔnu kína Nɛbukanɛza zɩ̃karinɔ sù Yurusalɛmu ò a kaguraa kɛ̀. 11 Akũ
Nɛbukanɛza sù gwe gɔrɔ kũ a zɩ̃karii pìnɔn likai. 12 Akũ Yudanɔ kína Yoyakini bò à gɛ̀ɛ à a
zĩda kpàa, àpii kũ a dao kũ a ìbanɔ kũ a sakpanɔ kũ a kpàasinɔ. Babilɔnu kína Yoyakini kũ̀ a
kíblena wɛ̃ sɔraakɔ̃de gũn. 13 Akũ à Dikiri ɔn aruzɛkɛnɔ kàkara à bòo gwe kũ kínabɛ aruzɛkɛnɔ
pínki. À wura pɔ́ kũ Isarailanɔ kína Sulemanu kɛ̀ Dikiri kpɛ́ pɔ́ ũnɔ zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ pínki lákũ Dikiri
gĩnakɛ à ò nà. 14 À Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zɩ̃karinɔ kũ̀kũ à tà kũńwo zɩ̃zɔnɔ ũ ń pínki. Ò kà
gbɛ̃nɔn dúbu kuri. À tà kũ lí'arinɔ kũ sianɔ dɔ. Gbɛ̃ke dí gɔ̃ro, séde talakanɔ baasiro. 15 Lɛn à
Yoyakini kũ̀ Yurusalɛmu lɛ kũ a dao kũ a nɔnɔ kũ a kpàasinɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à tà kũńwo
Babilɔnu zɩ̃zɔnɔ ũ. 16 À tà Babilɔnu kũ gɔ̃ gbãnanɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kũ ɔzĩkɛrinɔ kũ sianɔ
gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro. Ń pínki zɩ̃kari gbãnanɔmɛ. 17 À Yoyakini disɛ̃ Matania dìtɛ kína ũ a gɛ̃nɛ ũ,
akũ à a tɔ́ lìtɛnɛ Zedekia.

Yudanɔ kína Zedekia

18 Zedekia wɛ̃ baro awɛɛdode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃ kuri awɛɛdo.
A da tɔ́n Amutali, Ilimia nɛ́, Libina gbɛ̃mɛ. 19 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ Yoyakimu kɛ̀ nà.
20 Dikiri pɔfɛ̃ mɛ́ à tò yã pì Yurusalɛmu kũ Yudanɔ bùsuuoo lè pínki ari à gɛ̀ɛ pɛ́ḿma à ń goala.
Akũ Zedekia bò Babilɔnu kína kpɛ.

25

Yurusalɛmu kakatɛnaa

1 Zedekia kíblena wɛ̃ kɛ̃ndode gũn, a mɔ kuri gɔrɔ kuriden Babilɔnu kína Nɛbukanɛza sù
lɛ́tɛ Yurusalɛmua, àpii kũ a zɩ̃̀karinɔ ń pínki. Ò bùraa pɛ̀tɛ a bĩni sarɛ, akũ ò gbà leinɔ dɔ̀ ò lìkai.
2 Ò wɛ̃tɛ pì kaguraa kɛ̀ lɛ ari kína Zedekia kíblena wɛ̃ kuri awɛɛdode gũn. 3 A mɔ siikɔ̃ gɔrɔ
kɛ̃ndoden nà gbãna kpà wɛ̃tɛ pìn, gbɛ̃ke pɔ́ble vĩ doro. 4 Kũ ò bĩni fɔ̃̀, bee kũ Babilɔnianɔn
likana wɛ̃tɛ pìi, akũ Yuda zɩ̃̀karinɔ bàa sì ń pínki, ò bɔ̀tɛ kũ kínabɛ karaao ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gɛ̃kia
gwãani, akũ ò pɛ̀tɛ Yoda sɛ̃̀n. 5 Akũ Babilɔnia zɩ̃̀karinɔ pɛ̀tɛ kína pìi ò a lè sɛ̃̀n Yɛriko kpa. Kũ
Zedekia zɩ̃̀karinɔ lɛ̀kɔ̃a ò a tòn, 6 akũ ò a kṹ ò tà kãao Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, akũ ò yã
dàala. 7 Ò a nɛ́nɔ dɛ̀dɛ a wára, akũ ò a wɛ́ bòbo ò mɔ̀gotɛ̃ kpàtii kpànɛ ò tà kãao Babilɔnu.

8 Babilɔnu kína kíblena wɛ̃ baro donsaride gũn, a mɔ sɔɔro gɔrɔ supplade zĩ a ìba
Nɛbuzaradã sù Yurusalɛmu. Àkũmɛ Nɛbukanɛza dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 9 À tɛ́ nà Dikiri ɔnnwa
kũ kínabɛo kũ Yurusalɛmu kpɛ́nɔ pínki. Kpɛ́ kũ à de kpɛ́ zɔ̃kɔ̃ ũ pínki, à tɛ́ nàa. 10 Akũ à tò
Babilɔnia zɩ̃̀karinɔ ń pínki Yurusalɛmu bĩni gbòro. 11 À gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ kàkara à tà
kũńwo Babilɔnu kũ gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ ò nà Babilɔnu kínaanɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ. 12 Talakanɔn à tòn de
ògɔ̃ geepi búnɔ kũ búgbɛnɔ sɛ̃̀ wa.

13 Babilɔnianɔ Dikiri ɔnn mɔ̀gotɛ̃ gbánɔ kũ tadibɔnɔ kũ íkaki zɔ̃kɔ̃ɔ wìwi ò tào Babilɔnu.
14 Ò túbukabɔnɔ kũ a sɛ́tɛbɔnɔ kũ fitiladɛbɔnɔ kũ gɔ̃mbɔnɔ kũ mɔ̀gotɛ̃ pɔ́ pãnde kũ òdi Dikiri
zĩ kɛonɔ kàkara ò tào dɔ. 15 Akũ dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takasonɔ kũ arusibɔnɔ kũ pɔ́ kũ ò pì kũ
wuraao ke kũ andurufuuonɔ sɛ̀tɛ pínki. 16 Mɔ̀gba mɛ̀n pla kũ íkaki pìio kũ tadibɔ kũ Sulemanu
pì Dikiri ɔn pɔ́ ũnɔ, òdi fɔ̃ ò a mɔ̀gotɛ̃ yɔ̃̀ kilooaro, a tìkisii kɛ̀ zɔ̃kɔ̃. 17 Mɔ̀gba pìnɔ lei kà gɛ̃̀sãkuru
baro plansari, akũsɔ̃ a fùra kũ ò kú musunɔ lei kà gɛ̃̀sãkuru sɔɔro. Mɔ̀kakɔ̃ana tãna kũ ɔzĩ
kũ ò kɛ̀ lán bísi nɛ́ bànɔn likana fùraa pìnɔi pínki. Mɔ̀gba mɛ̀n pla pìnɔn lɛɛlɛmɛ.

18 Dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì sa'oriki Seraya kṹ kũ a plade Zɛfanayao kũ zɛ́dãkpãri gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ.
19 À gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à de zɩ̃̀kari don'arɛde ũ kṹ wɛ̃tɛ gũn kũ kína ìba gbɛ̃nɔn sɔɔro kũ à bòḿma wɛ̃tɛ
gũnnɔ dɔ kũ zɩ̃̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ takadakɛ̃ri kũ àdi gbɛ̃nɔ tɔ́ da sozanwo kũ a gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃
kũ ò bòḿma wɛ̃tɛ gũnnɔ. 20 Nɛbuzaradã ń kákara à tà kũńwo Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, 21 akũ
Babilɔnu kína ń dɛdɛ Ribla gwe Amata bùsun. Lɛn ò Yudanɔ kàkara ń bùsun ò tà kũńwo lɛ.

Gedalia ditɛna Yudanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ

22 Babilɔnu kína Nɛbukanɛza Aikamu nɛ́ Gedalia, Safana daikore dìtɛ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ Yudanɔ
bùsunnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 23 Kũ zɩ̃̀kari don'arɛdenɔ kũ ń gbɛ̃nɔ mà Babilɔnu kína Gedalia dìtɛ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ ũ, akũ ò sù a kĩnaa Mizipa. Nɛtania nɛ́ Sumaila kú ń tɛ́ kũ Karea nɛ́ Yoananao kũ Tanumɛ
nɛ́ Seraya, Nɛtofa gbɛ̃o kũ Maaka gbɛ̃ nɛ́ Yazaniao kũ ń gbɛ̃nɔ. 24 Akũ Gedalia la dàńnɛ kũ ń
gbɛ̃ pìnɔ à pì: Àsun vĩna kɛ Babilɔnia gbãnadenɔnɛro. À vutɛ ó bùsun la à zɔ̀ ble Babilɔnu
kínanɛ, ánigɔ̃ aafia. 25 Ama a mɔ supplade gũnn Nɛtania nɛ́ Sumaila, Ɛlisama daikore kũ à de
kínɛ ũ sù kũ gbɛ̃nɔn kurinɔ à Gedalia dɛ̀ kũ Yuda kũ ò kú kãao Mizipanɔ kũ Babilɔnia kũ ò
kú kãao gwenɔ. 26 Akũ Yudanɔ fùtɛ, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki kũ zɩ̃̀kari don'arɛde pìnɔ, ò bàa sì
ò tà Misila, kũ òtɛn vĩna kɛ Babilɔnianɔnɛ yãi.

Yoyakini gbarɛnaa

27 Yudanɔ kína Yoyakini tana Babilɔnu wɛ̃ baraakuri awɛɛsupplade, a mɔ kuri awɛɛpla
gɔrɔ baraasɔɔro awɛɛpladen Babilɔnu kína Ɛvili Mɛrodaki a bò kpɛ́siran a kíblena wɛ̃ káaku
gũn. 28 À yã mana ònɛ, akũ à vutɛki kpàa kũ à de a kína dake kũ ò kú kãao Babilɔnunɔ pɔ́la.
29 Akũ Yoyakini a kpɛ́sira uta bò à kàtɛ, àdigɔ̃ pɔ́ ble kũ kínao lɛɛlɛ ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n. 30 Lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà kína dìgɔ̃ pɔ́ble kũ à yei kpáa ari à gɛ̀ɛ à gà.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikiru gara kaa nɛɛ, Samuɛlin tirera yɛ̃ro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u mɔ̀ te Gusunɔn tii u swĩi. Yɛ̃ro u kĩ u sun sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swĩi mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ̃. Adama Salomɔɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔ̃ki ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TƆKI

Adamun bweserun tɔ̃kan di

n ka girari Esaun bibun

bweserɔ

1 Adamuwa u sãa Sɛtin tundo. Ma Sɛti u maa Enɔsi mara. 2 Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma
Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara. 3 Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma
Enɔku u Mɛtusela mara. Ma Mɛtusela u Lemɛki mara. 4 Ma Lemɛki u maa Nɔwɛ mara. Nɔwɛ
wiya u sãa Sɛmu ka Kamu ka Yafɛtin tundo.
5 Be ba sãa Yafɛtin bibu, bera Gomɛɛ, ka Magɔgu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mɛsɛki,
ka sere maa Tirasi. 6 Be ba sãa Gomɛɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama. 7 Be ba
sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.
8 Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani. 9 Kusin biba maa, Saba,
ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka
Dedani. 10 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ
damgii handunia sɔɔ. 11 Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba,
12 ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, mìn di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu.
13 Kananiwa u Sidoni ka Hɛti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo. 14 Kanani win bibu
gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba, 15 ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba, 16 ka maa
Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.
17 Be ba sãa Sɛmun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu,
ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Mɛsɛki. 18 Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu
mara. 19 Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelɛgi. Yĩsi ten tubusiana, ba
bɔnu kua, yèn sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani.
20 Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Selɛfu, ka Hasamafɛti, ka Yeraa, 21 ka Hadoramu, ka
Usali, ka Dikila, 22 ka Ebali ka Abimaɛli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu. 23 Beni
kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.
24 Sɛmuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara. 25 Selawa u Heberu mara. Ma
Heberu u Pelɛgi mara. Ma Pelɛgi u maa Rehu mara. 26 Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu
u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara. 27 Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ
Aburahamu.
28 Aburahamun biba, Isaki ka Isimɛɛli. 29 Ben bibun bweseru wee.
Isimɛɛlin bii gbiikoowa Nɛbayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibɛli, ka Mibusamu, 30 ka
Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema, 31 ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kɛdima.
Beniwa ba sãa Isimɛɛlin bibu.
32 Aburahamun kurɔ wi ba mɔ̀ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Mɛdani, ka
Madiani, ka Yisibaku, ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba ka Dedani. 33 Madianin biba Efa,
ka Efɛɛ, ka Enɔku, ka Abida, ka Ɛlida. Beni kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win nikurɔminu.
34 Aburahamuwa u Isaki mara. Isakin biba Esau ka Isireli. 35 Be ba sãa Esaun bibu, bera
Elifasi, ka Rewɛli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere Kore. 36 Be ba sãa Elifasin bibu, bera Temani,
ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu, ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amalɛki. 37 Be ba sãa Rewɛlin bibu,
bera Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere Misa. 38 Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka Sibeoni, ka
Ana, ka Disoni, ka Esɛɛ, ka sere Disani. 39 Be ba sãa Lotanin bibu, bera Hori, ka Homamu.
Lotanin sesuwa Tinna. 40 Be ba sãa Sobalin bibu, bera Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi,
ka sere Onamu. Sibeonin biba maa Aya ka Ana. 41 Anan biiwa Disoni. Disonin biba maa
Hamurani, ka Ɛsibani, ka Yitirani, ka sere Kerani. 42 Be ba sãa Esɛɛn bibu, bera Bilani, ka
Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu
(I maa mɛɛrio Torubu 36:31-43)
43 Sinam be ba bandu di Edɔmuɔ, Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben temɔ, bera Bela,
Beorin bii. Win wuun yĩsira Dinaba. 44 Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u
gɔna kɔsire kua. 45 Ye Yobabu u gu, ma Husamu, Temanigii u gɔna kɔsire kua. 46 Ye Husamu
u gu, ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ.
Win wuuwa Afiti. 47 Ye Hadadi u gu, ma Samula, Masirekagii u gɔna kɔsire kua. 48 Ye Samula
u gu, ma Sɔɔlu, Rehobɔtugii u gɔna kɔsire kua. Rehobɔtu ye, ya wãawa daa bakarun bera gia.
49 Ye Sɔɔlu u gu, ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua. 50 Ye Baali Hanani u gu,
ma Hadari, Paigii, u gɔna kɔsire kua. Win kurɔn yĩsira Mɛhetabɛli, Matiredin bii, Mɛsaabun
debubu.
51 Hadarin gɔɔn biru, Edɔmuba ba bandu bɔnu kuawa bwese kɛra ka bwese kɛra. Be ba
kua wirugibu bwese kɛri yi sɔɔ, bera Tinna, ka Alifa, ka Yetɛti, 52 ka Oholibama, ka Ela, ka
Pinɔni, 53 ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa, 54 ka Madiɛli, ka Iramu. Be ba kua ben bwese
kɛrin wirugibu Edɔmuɔ, bera mi.

2

Yudan bibun bweseru
1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, win bibun yĩsa wee. Rubɛni, ka Simɛɔ, ka Lefi, ka Yuda,
ka Isakari, ka Sabuloni, 2 ka Danu, ka Yosɛfu, ka Bɛnyamɛɛ, ka Nɛfitali, ka Gadi, ka Asɛɛ.
3 Be ba maa sãa Yudan bibu, bera Eri ka Onani, ka Sela. Ben mɛrowa Sua, Kananigii.
Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kõsa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u dera u
gu. 4 Tamaa Yudan biigii kurɔwa u nùn Perɛsi ka Seraki marua. Ma Yudan bibu kpuro ba
kua tɔmbu nɔɔbu. 5 Be ba sãa Perɛsin bibu, bera Hɛsironi, ka Hamulu. 6 Serakin biba maa
Simiri, ka Etani, ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara. Be kpuro ba kuawa mi tɔmbu nɔɔbu.
7 Kaamiwa u Akani mara. Akani wiya u Isireliba nɔni swãaru kpɛ̃ɛ kõsa ye u kuan sɔ̃. U yãnu
sua ni Gusunɔ u nɛɛ bu kpeerasia mam mam. 8 Etanin biiwa Asaria. 9 Be ba maa sãa Hɛsironin
bibu, bera Yeramɛɛli, ka Ramu, ka Kalɛbu, wi ba maa sokumɔ Kelubai.
10 Ramuwa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u kua Yudaban
wirugii. 11 Nasoni wiya u Saluma mara. Ma Saluma u maa Boasi mara. 12 Boasiwa u Yobɛdi
mara. Ma Yobɛdi u maa Isai mara. 13 Eliabuwa u sãa Isain bii gbiikoo. Ma Abinadabu u sãa
yiruse. Ma Sama u sãa itase. 14 Ma Nɛtanɛɛli u sãa nnɛse. Ma Radai u sãa nɔɔbuse. 15 Ma
Osɛmu u sãa nɔɔba tiase. Ma Dafidi u sãa nɔɔba yiruse. 16 Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be
ba sãa Seruyan bibu, bera Abisai ka Yoabu ka Asaɛli. Ba sãawa mi, be ita. 17 Amasan mɛrowa
Abigali. Win tundowa maa Yetɛɛ, Isimɛɛli.
18 Kalɛbu, Hɛsironin bii u tɔn durɔbu ita mara ka win kurɔ Asuba. Bera Yesɛɛ ka Sobabu ka
Aadoni. U maa ka Yeriɔtu mara. 19 Ye Asuba u gu, ma Kalɛbu u Efarata sua kurɔ. Ma Efarata
wi, u nùn Huri marua. 20 Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u maa Bɛsalɛli mara.
21 Yen biru, ye Hɛsironi u kua wɔ̃ɔ wata, yera u Makiri, Galadin tundon bii sua kurɔ. Ma u
nùn Segubu marua. 22 Segubu wiya u Yairi mara. Yairi wi, u wusu wawa yɛnda ita Galadin
temɔ. 23 Adama Gesuriba ka Sirigibu ba Yairin wuu si wɔri ba mwa ka Kenatin wusu ka sin
baru kpaanu kpuro. Su sãawa wusu wata. Be ba wãa wuu si sɔɔ kpuro, ba sãawa Makiri
Galadin tundon debuminu. 24 Hɛsironi, Abian durɔn gɔɔn biru, Kalɛbu u maa ka Efarata
mɛnna ma u nùn bii tɔn durɔ marua wi ba sokumɔ Asuri. Asuri wiya u sãa Tekoagibun
sikado.
25 Yeramɛɛli, Hɛsironin bii gbiikoon biba, Ramu, ka Buna, ka Orɛni, ka Osɛmu, ka Akiya.
Ramuwa u sãa ben gbiikoo. 26 Yeramɛɛli wi, u maa kurɔ goo sua wi ba sokumɔ Atara, Onamun
mɛro. 27 Ramu, Yeramɛɛlin bii gbiikoon biba Maasi, ka Yamini, ka Ekɛɛ. 28 Be ba sãa Onamun
bibu, bera Samai, ka Yada. Be ba maa sãa Samain bibu, bera Nadabu ka Abisuri. 29 Abisurin
kurɔn yĩsira Abihaili. Wiya u nùn Akubani ka Mɔlidi marua. 30 Be ba sãa Nadabun bibu, bera
Selɛdi ka Apaimu. Selɛdi wi, u ǹ bii mara u ka gu. 31 Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei u
Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai mara. 32 Be ba sãa Yada, Samain wɔnɔn bibu, bera Yetɛɛ
ka Yonatam. Yetɛɛ wi, u ǹ bii mara u ka gu. 33 Be ba sãa Yonatam bibu, bera Pelɛti ka Sasa.
Beni kpurowa ba sãa Yeramɛɛlin bibun bweseru.
34 Sesani u ǹ bii tɔn durɔbu mara. Bii tɔn kurɔbu tɔnawa u mara. Sesani wi, u Egibitigii goo
mɔ yoo, wi ba ra soku Yara. 35 Ma Sesani u win bii tɔn kurɔ sua u Yara win yoo Egibitigii wi
wɛ̃ u sua kurɔ. Ma u nùn Atai marua. 36 Ataiwa u Natani mara. Ma Natani u maa Sabadi mara.
37 Sabadiwa u Efilali mara. Ma Efilali u Obɛdi mara. 38 Obɛdiwa u Yehu mara. Ma Yehu u maa
Asaria mara. 39 Asariawa u Halɛsi mara. Ma Halɛsi u maa Elasa mara. 40 Elasawa u Sisimai
mara. Ma Sisimai u maa Salumu mara. 41 Salumuwa u Yekamia mara. Ma Yekamia u Elisama
mara.

[42] Kalɛbu, Yeramɛɛlin mɔɔn bii gbiikoowa Mɛsa, wi u sãa Sifun tundo ka Maresa wi u sãa
Heboronin tundo. [43] Be ba sãa Heboronin bibu, bera Kore, ka Tapua ka Rekɛmu, ka Sema.
[44] Semawa u Rakamu, Yɔɔkamun tundo mara. Rekɛmuwa u maa Sammai mara. [45] Sammaiwa
u Maoni mara. Ma Maoni u Bɛti Suri mara. [46] Efa, Kalɛbun kurɔ goo, wiya u Harani, ka Mɔsa,
ka Gasɛsi mara. Harani wi, u maa bii mara ma u nùn yĩsiru kã Gasɛsi. [47] Be ba sãa Yadain bibu,
bera Regɛmu ka Yotamu, ka Gesani, ka Pelɛti, ka Efa, ka Saafu. [48] Maaka, Kalɛbun kurɔ goowa
u Sebɛɛ ka Tirana mara. [49] Yen biru u maa Saafu, Madimanan tundo mara, ka Sefa, Makibena
ka Gibean tundo. Kalɛbu u bii tɔn kurɔ mara. Wiya ba mɔ̀ Akusa.

[50] Win kurɔ Efaratan bii gbiikoowa Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera Sobali wi u sãa
Kiriati Yarimun kaba wuko, [51] ka Saluma, Bɛtelehɛmun kaba wuko, ka Harɛfu, Bɛti Gedɛɛn
kaba wuko. [52] Be ba sãa Sobali, Kiriati Yarimun kaba wukon bweseru, bera Haroegibu, ka
Mɛnuhɔtugibun sukum, [53] ka bwese kɛri yi yi wãa Kiriati Yarimuɔ. Yiya Yetɛɛba, ka Putiba,
ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese kɛri yin min diya Soreagibu ka Ɛsitaoligibu ba yara.

[54] Saluman min diya Bɛtelehɛmugibu ba yara ka Nɛtofagibu, ka Atarɔtu Bɛti Yoabugibu,
ka Manahatigibun sukum, ka Soreagibu, [55] ka be ba ra tirenu yore ba ka wãa Yabɛsiɔ. Bera
Tireatigibu ka Simɛatigibu ka Sukatigibu. Ba sãawa Keniba be ba yara Hamatin bweserun di
wi u sãa Rekabun bweserun sikado.

3

Dafidin bibun bweserun tɔ̃ka

[1] Bii be Dafidi u mara Heboroniɔ ben yĩsa wee. Amɔɔ, Akinɔamu Yisirɛɛligiin biiwa u sãa
gbiikoo. Ma Daniɛli, Abigali, Kaamɛligiin bii u sãa yiruse. [2] Ma Abusalɔmu, Maakan bii u
sãa itase. Maaka wi, u sãawa Talimai, Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya, Hagitin bii u sãa
nnɛse. [3] Ma Sefatia, Abitalin bii u sãa nɔɔbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u sãa nɔɔba tiase.
Egila wi, u maa sãawa Dafidin kurɔbun turo. [4] Be nɔɔba tia yera ba nùn marua Heboroniɔ.
Dafidi u bandu diwa Heboroni mi wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba tia. Yen biruwa u maa bandu
di Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita. [5] Bii be u maa mara Yerusalɛmuɔ, bera Simɛa, ka Sobabu, ka
Natani ka Salomɔɔ. Bibu nnɛ ye, ya sãawa Bati Seba, Amiɛlin biin bibu. [6] Dafidi u maa bibu
gabu mara. Bera Yibaa, ka Elisua, ka Elifelɛti, [7] ka Nɔga, ka Nɛfɛgi, ka Yafia, ka Elisama, [8] ka
Eliada, ka Elifelɛti. Ba sãawa mi be nɔɔba nnɛ. [9] Be ba sãa Dafidin bibu bera mi, win kurɔbu
gabun bibu baasi. Ben sesuwa Tamaa.

[10] Salomɔɔwa u Roboamu mara. Ma Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u Asa mara. Ma Asa
u Yosafati mara. [11] Ma Yosafati u Yoramu mara. Ma Yoramu u Akasia mara. Ma Akasia u Yoasi
mara. [12] Ma Yoasi u Amasia mara. Ma Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u Yotamu mara. [13] Ma
Yotamu u Akasi mara. Ma Akasi u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u Manase mara. [14] Ma Manase
u Amɔɔ mara. Ma Amɔɔ u Yosiasi mara. [15] Be ba sãa Yosiasin bibu, be wee. Yohananiwa u sãa
gbiikoo. Ma Yoyakimu u sãa yiruse. Ma Sedesiasi u sãa itase. Ma Salumu u sãa nnɛse. [16] Be
ba sãa Yoyakimun bibu, bera Yekonia ka Sedesiasi.

[17] Be ba maa sãa Yekonian bibu, bera Asiri wi u Sealitiɛli mara, [18] ka Maakiramu, ka Pedaya,
ka Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka Nɛdabia. [19] Be ba sãa Pedayan bibu, bera Sorobabɛli
ka Simɛi. Be ba maa sãa Sorobabɛlin bibu, bera Mɛsulamu ka Hanania. Selomitiwa u sãa
ben sesu. [20] Pedaya wi, u maa bibu nɔɔbu gabu mara. Bera Hasuba, ka Ohɛli, ka Berekia, ka
Hasadia, ka Yusabu Hesɛdi.

[21] Be ba sãa Hananian bibun bweseru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan bibu, ka Ananin
bibu, ka Abudiasin bibu, ka Sekanian bibu. [22] Bibu nɔɔba tia Sekania u mara. Bera Semaya,
ka Hatusi, ka Yigeali, ka Bariaki, ka Nɛaria, ka Safati. [23] Bibu itawa Nɛaria u mara. Bera
Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu. [24] Be ba maa sãa Elionain bibu, bera Hodafia, ka Eliasibu,
ka Pelaya, ka Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka Anani. Ba maa sãawa mi be nɔɔba yiru.

4

Yudan bibun bweseru

[1] Be ba sãa Yudan bibu, bera Perɛsi, ka Hɛsironi, ka Kaami, ka Huri, ka Sobali. [2] Reaya,
Sobalin biiwa u Yasati mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi mara. Bera ba sãa Sorean
bweserun tɔ̃ka.

[3-4] Huri, Efaratan bii gbiikoo, Bɛtelehɛmun kaba wuko, u bibu mara. Bera Etamu, ka
Yisirɛɛli, ka Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu Hɛsɛlɛponi, ka Penuɛli, Gedorin kaba wuko, ka
Esɛɛ, Husan kaba wuko.

[5] Kurɔbu yiruwa Asuri, Tekoan kaba wuko u mɔ. Bera Helea ka Naara. [6] Be Naara u nùn
marua, bera Akusamu, ka Hefɛɛ, ka Temɛni, ka Akasitari. [7] Be ba sãa Helean bibu, bera Serɛti,
ka Sokaa, ka Ɛtinani.

8 Kɔsiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakɛli, Harumun biin bwese tɔ̃ka
ya yara.
9 Yabɛsi u bɛɛrɛ mɔ n kere win wɔnɔbu. Win mɛro u nùn yĩsi te kãwa yèn sɔ̃ u wahala kua
win marubu sɔɔ. 10 Yabɛsi wi, u kanaru kua u nɛɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, a de wunɛn
domaru ta n man wãasi. A nɛn tem kpãaru sosio. A wunɛn nɔmu dɛmiɔ a man kɔ̃su. Kpa a
de nɔni swãaru ka wahala yu ka man tonda.
Ma Gusunɔ u nùn kua ye u bikia.
11 Kelubu, Sukan mɔɔwa u Mɛkiri, Ɛsitonin tundo mara. 12 Ɛsitoniwa u sãa Rafa ka Paseaki
ka Tekinan yɛnugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mɔ̀ Nakasi swĩi. Ben bibun bwesera
ta sina Rekaɔ.
13 Be ba sãa Kenasin bibu, bera Otiniɛli ka Seraya. Otiniɛlin biiwa maa Hatati. 14 Mɛnɔtaiwa
u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u sãa sɔm kowobun sikado be ba
wãa wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Nɔman sɔm kowobun wɔwa.
15 Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.
16 Be ba sãa Yehalɛɛlin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asarɛli.
17-18 Ɛsidarasin biba Yetɛɛ, ka Mɛrɛdi, ka Efɛɛ, ka Yaloni. Mɛrɛdi u Bitiya Egibiti sunɔn bii
wɔndia sua kurɔ, ma u nùn Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mɔ̀
Ɛsitemɔa swĩi. Ma Mɛrɛdi wi, u maa kurɔ Yuda goo sua. Wiya u Yerɛdi mara, ka Hebɛɛ, ka
Yekutiɛli. Yerɛdiwa u wuu ge ba mɔ̀ Gedori swĩi, ma Hebɛɛ u maa Soko swĩi, ma Yekutiɛli u
maa Sanɔa swĩi.
19 Hodiyawa u Nakamun sesu sua kurɔ. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wãa Keilaɔ ka
sere Maakagibu be ba wãa Ɛsitemɔaɔ.
20 Be ba sãa Simɔɔn bibu, bera Amɔɔ, ka Rina, ka Bɛni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa sãa
Yisein bibun bweseru, bera Sokɛti ka win bii.
21 Be ba sãa Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wi u wuu ge ba mɔ̀ Leka swĩi, ka Lada, wi
u maa Maresa swĩi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wɛ̃ɛ damgii Bɛti Asibeaɔ, 22 ka
Yokimu ka tɔn be ba wãa Kosebaɔ ka Yoasi ka Sarafu be ba Mɔabuba sua kurɔbu, ba sere na
ba sina Lesɛmuɔ. Yeni ya koorawa yee yellun di. 23 Ben bibun bwesera ta ra wekenu mɔm.
Ba ra n wãa dãa gbaanɔ ka kpara yenɔ ba n sina boko sɔmburu kuammɛ.

Simɛɔn bibun bweseru

24 Be ba sãa Simɛɔn bibun bweseru, bera Nɛmuɛli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Sɔɔlu.
25 Ye Sɔɔlu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma
Mibusamu u maa Misama mara. 26 Ye Misama u seewa, yera u Hamuɛli mara. Ma Hamuɛli u
maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Simɛi mara. 27 Bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbu ka
tia Simɛi u mara ka sere bii tɔn kurɔbu nɔɔba tia. Ben bweseru ta ǹ mara n dabi. Yen sɔ̃na ta
ǹ kuure too nge Yudan bweseru.
28-31 Wuu sì sɔɔ ba wãa sere n ka girari Dafidin bandun waati sɔɔ, si ka sin baru kpaanu, siya
Beri Seba, ka Mɔlada, ka Hasaa Suali, ka Bila, ka Ɛtisɛmu, ka Toladi, ka Bɛtuɛli, ka Hɔɔma, ka
Sikilagi, ka Bɛti Maakabɔti, ka Hasaa Susimu, ka Bɛti Bire, ka Saaraimu, 32 ka maa wusu nɔɔbu
yeni, Etamu, ka Aini, ka Rimɔɔ, ka Tokɛni, ka Asani, 33 ka sere maa wuu si su ka bu sikerenɛ
ka sin baru kpaanu n ka girari sere Balatiɔ. Ye ba yorua ben wãa yenu ka ben bwese tɔ̃kan
sɔ̃, yera mi.
34 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛran wirugibu, bera Mɛsobabu, ka Yamulɛki, ka Yosa, Amasian
bii, 35 ka Yoɛli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asiɛlin sikadobu, 36 ka Elionai, ka
Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya, ka Adiɛli, ka Yesimiɛli, ka Bɛnaya, 37 ka Sisa, Sifein bii, Alonin
debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu. 38 Beniwa ba sãa wirugibu ben bwese
kɛri sɔɔ. Ma ben bwesera marura ba dabia. 39 Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wɔwan
sɔ̃ɔ yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sɔ̃. 40 Ba yaka geesu wa mi. Ben tem
mɛ, mu kpã. Ma mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Domi be ba raa wãa mi yellu ba sãawa Kamun
bweseru. 41 Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sɔɔra tɔn be, ba na tem mɛ sɔɔ, ma ba
Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wɔri ba kɔsuka. Ma ba sina tem mɛ sɔɔ.
Domi yakasu wãa mi, ben yãanun sɔ̃.
42 Simɛɔn bwese kɛran tɔmbu gabu ba da Seirin guurɔ. Ben geera sãawa tɔmbu nɛɛra
wunɔbu (500). Be ba maa sãa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nɛaria, ka Refaya, ka Usiɛli,
Yisein bii. 43 Ma ba Amalɛki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gisɔn gisɔ.

5

Rubɛnin bwese kɛran tɔmbu

1 Rubɛni u sãawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubɛni wi, u ka win tundon kurɔ kpuna.
Ma ba win yerumaru mwa ba win wɔnɔ Yosɛfun bibu wɛ̃. Yen sɔ̃na ba ǹ win bwese kɛran

tɔmbun yĩsa tireru doke yerumarun swaa sɔɔ. 2 Isirelin bii be sɔɔ, Yudawa u dam bo. Win
bwese kɛran diya kparo u yara. Adama Yosɛfun biba ba yerumaru wɛ̃.
3 Be ba sãa Rubɛni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enɔku, ka Paalu, ka Hɛsironi, ka Kaami.
4 Yoɛliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gɔgu mara. Ma Gɔgu u maa seewa u Simɛi
mara. 5 Ye Simɛi u seewa, ma u Misee mara, ma Misee u seewa u Reaya mara. 6 Ma Reaya u
seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sãa Rubɛniban wirugii. Wiya
Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko u yoru mwa.
7 Beeran tɔmbun yĩsa wee nge mɛ ba ka bu tireru doke yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese
kɛra, ka nge mɛ ba ka keranɛ. Yeyɛliwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sakari u swĩi, 8 ka Bela, Asasin
bii, Seman debubu, Yoɛlin sikadobu.
Belan tema Aroɛɛn di, n ka da guu te ba mɔ̀ Nɛbɔɔ, sere ka Baali Mɛɔniɔ. 9 Sɔ̃ɔ yari yeru gia,
win tem mu wãawa saa Efaratin daarun di sere n ka da gbaburun duu yerɔ. Domi ben yaa
sabenu nu dabia Galadin tem mɛ sɔɔ. 10 Sɔɔlu, sina bokon waati sɔɔ, ba ka Hagareniba tabu
kua ba kamia. Ma ba sina ben wãa yenɔ Galadin sɔ̃ɔ yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese kɛran tɔmbu

11 Gadin bwese kɛran tɔmbu ba sina Rubɛniban deedeeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Basanin
temɔ sere n ka girari Salikaɔ sɔɔ yari yeru gia. 12 Yoɛlin bwese kɛra ya kpãaru bo. Ma
Safamugia ya sãa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya wãa Basaniɔ. 13 Bwese kɛri nɔɔba yiru gɛɛ
maa wãa. Yiya Mikaɛlin bwese kɛra, ka Mɛsulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia,
ka Siagia, ka sere Ebɛɛgia. 14 Be ba sãa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka
Galadi, ka Mikaɛli, ka Yɛsisai, ka Yado, ka sere Busi. 15 Aki, Abudiɛlin bii, Gunin debubuwa
u sãa ben wirugii. 16 Gadin bwese kɛrin tɔn be, ba wãawa Galadiɔ ka Basaniɔ ka yen baru
kpaanɔ ka yen kpara yenɔ saa Saronin di n ka da yen nɔɔ bura yenɔ.
17 Ba ben bwese kɛri yi kpuro tireru dokewa nge mɛ yi ka swĩinɛ, Yotamu Yudaban sina
boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sɔɔ.
18 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadigia ka sere Manasen bwese kɛran bɔnu ba tabu durɔ
damgibu mɔ be ba koo kpĩ bu tɛrɛru ka takobi nɛnɛ kpa bu tɛndu to. Ba maa tabu tobu yɛ̃
gem gem. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nnɛ ka tɔmbu nata ka wunɔbu
ka wata (44.760). Ba maa sɔɔru sãa bu ka tabu to. 19 Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka
Nafisigibu, ka Nɔdabugibu tabu wɔri. 20 Sanam mɛ ba taa bi mɔ̀, ba Yinni Gusunɔ somiru
kana domi ba ben naanɛ doke wi sɔɔ. Ma ba Hagarenigii be, ka be ba bu somiru na kamia.
21 Ma ba ben yaa sabenu mwɛɛra. Niya yooyoosu nɔrɔbun suba weeraakuru (50.000) ka yãa
ninu nɔrɔbun suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka kɛtɛkunu nɔrɔbun suba yiru (2.000)
ka sere tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000). 22 Tɔn be ba go taa bi sɔɔ, ba dabi. Domi
Yinni Gusunɔwa u dera n koora mɛ. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa
ba ka doona.

Manasen bwese kɛra

23 Manasen bwese kɛran sukum mu na mu sinawa tem mɛ mu wãa Basaniɔ, n ka da Baali
Hɛɛmɔɔwɔ ka Seniriɔ, sere ka guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔ. Tɔn be, ba dabi. 24 Ben wirugibun yĩsa
wee. Efɛɛ, ka Yisei, ka Eliɛli, ka Asiriɛli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadiɛli. Ba sãawa tɔn durɔ
wɔrugɔba, ma ba yĩsiru yara.
25 Adama ba Gusunɔ ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun bũnu sãwa ni u raa
kam koosia. 26 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ Isireliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka
Tigilati Pilesɛɛ ba Rubɛniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese kɛran sukum yoru mwɛɛra ba
ka da Salasiɔ, ka Saboriɔ, ka Haraɔ, ka sere Gosanin daarun bɔkuɔ. Miya ba wãa sere ka gisɔ.

Lefi be ba sãa yãku kowo

tɔnwerobu

27 Be ba sãa Lefin bibu, bera Gɛɛsɔni, ka Kehati, ka Mɛrari. 28 Ye Kehati u seewa, ma u
Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli mara. 29 Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka
Mɔwisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa
mara. 30 Ye Eleasaa u seewa, ma u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua mara. 31 Ye
Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. 32 Ye Usi u seewa, ma u
Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu mara. 33 Ye Mɛrayɔtu u seewa, ma u Amaria
mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. 34 Ye Akitubu u seewa, ma u Sadɔku mara. Ma
Sadɔku u seewa u Akimasi mara. 35 Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u
seewa u Yokanani mara. 36 Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yãkunu
ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ te Salomɔɔ u bana Yerusalɛmuɔ. 37 Ye Asaria wi, u seewa, ma u
Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. 38 Ye Akitubu u seewa ma u Sadɔku mara.
Ma Sadɔku u seewa u Salumu mara. 39 Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u
seewa u Asaria mara. 40 Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki

mara. 41 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera Nɛbukanɛsaa u Yudaba ka Yerusalɛmugibu yoru
mwɛɛra u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

6

Lefin bwese kɛran

tɔmbu gabu

1 Lefiwa u Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari mara. 2 Ye Gɛɛsɔni u seewa, ma u Libini ka Simɛi
mara. 3 Be ba sãa Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni, ka Usiɛli. 4 Be ba
maa sãa Mɛrarin bibu, bera Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese kɛri
sɔɔ.
5 Ma Gɛɛsɔni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma Yasati u seewa
u Simma mara. 6 Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido u
seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai mara.
7 Kehatiba sɔɔ, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa u Kore mara.
Ma Kore u seewa u Asiri mara. 8 Ma Asiri u seewa u Ɛlikana mara. Ma Ɛlikana u seewa u
Abiasafu mara. Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara. 9 Ma Asiri u seewa u Tahati mara. Ma
Tahati u seewa u Uriɛli mara. Ma Uriɛli u seewa u Osiasi mara. Ma Osiasi u seewa u Sɔɔlu
mara.
10 Be ba sãa Ɛlikanan bibu gabu, bera Amasai ka Akimɔti. 11 Ahimɔtin bweseru sɔɔ, Akimɔti
u seewa u Ɛlikana mara. Ma Ɛlikana u seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa u Nahati mara.
12 Ma Nahati u seewa u Eliabu mara. Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara. Ma Yeroamu u
seewa u Ɛlikana goo mara. 13 Samuɛlin biba maa sãa Yoɛli ka Abiya.
14 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Mɛrari u seewa u Makili mara. Ma Makili u seewa u Libini mara.
Ma Libini u seewa u Simɛi mara. Ma Simɛi u seewa u Usa mara. 15 Ma Usa u seewa u Simɛa
mara. Ma Simɛa u seewa u Hagiya mara. Ma Hagiya u seewa u Asaya mara.
16 Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yii yeru waawa, sanam mɛya Dafidi
u Lefi ben gabu kua wom kowobun wirugibu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 17 Bera ba ra
wom kowobu kpare Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun wuswaaɔ sere Salomɔɔ u ra ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru bana Yerusalɛmuɔ. Ba ben sɔmburu kuawa dee dee nge mɛ ba bu ten
wooda wɛ̃.
18 Be ba kua wom kowobun wirugibu ka ben bibun bweseru wee.
Kehatin bweseru sɔɔ, Hemaniwa u sãa wom kowobun wirugii. Win sikadobara Yoɛli ka
Samuɛli, 19 ka Ɛlikana, ka Yeroamu, ka Eliɛli, ka Toa, 20 ka Sufu, ka Ɛlikana, ka Mahati, ka
Amasai, 21 ka maa Ɛlikana goo, ka Yoɛli goo ka Asaria, ka Sofoni, 22 ka Tahati, ka Asiri, ka
Abiasafu, ka Kore, 23 ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka Isireli.
24 Asafu u maa sãawa wom kowobun wirugii turo. Wiya u ra n wãa Hemanin nɔm geuɔ
u n nùn somimɔ. Win sikadobara Berekia, ka Simɛa, 25 ka Mikaɛli, ka Baaseya, ka Maakiya,
26 ka Etini, ka Seraki, ka Adaya, 27 ka Etani, ka Simma, ka Simɛi, 28 ka Yasati, ka Gɛɛsɔni, ka
Lefi.
29 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba ra womusu ko, ba ra n wãawa Hemanin nɔm dwaru gia. Ben
wirugiiwa Etani. Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi, ka Maluku, 30 ka Hasabia, ka Amasia,
ka Hilikiya, 31 ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ, 32 ka Makili, ka Musi, ka Mɛrari, ka Lefi.
33 Ben mɛro bisi be ba tie, bera ba ra sɔma ko ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ kpuro.
34 Aroni ka win bibun bwesera ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko yãku yeru wɔllɔ kpa bu
maa turare dɔ̃ɔ doke mi. Bera ba ra sɔma kpuro ko dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ kpa bu torarun
yãkunu ko Isireliban sɔ̃ nge mɛ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u bu yiire. 35 Aronin bweserun
tɔ̃ka wee. Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u seewa u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u
seewa u Abisua mara. 36 Ma Abisua u seewa u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma
Usi u seewa u Seraya mara. 37 Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu mara. Ma Mɛrayɔtu u seewa u
Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. 38 Ma Akitubu u seewa u Sadɔku mara.
Ma Sadɔku u seewa u Akimasi mara.

Wuu si ba Lefin bibun

bweseru wɛ̃

39 Ye ba tɛtɛ toba, be ba gbia ba tem wɛ̃ bera Kehatin bwese kɛragibu, Aronin bweseru
sɔɔ. Ben wãa yenu ka ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura yenu wee. 40 Niya Heboroni ye
ya wãa Yudan temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye sikerenɛ. 41 Adama yen baru kpaanu,
Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa ba mi wɛ̃. 42 Wuu si ba Aronin bibun bweseru wɛ̃, siya Heboroni mi
ba ko n da kpikiru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Ɛsitemɔa ka yen kpara yenu,
43 ka Hilɛni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu, 44 ka Asani ka yen kpara yenu,
ka Bɛti Semɛsi ka yen kpara yenu, 45 ka Bɛnyamɛɛn tem wuu sini, Gibea ka yen kpara yenu,

ka Alemɛti ka yen kpara yenu, ka Anatɔtu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wɔkura ita nge mɛ bwese kɛri yi, yi geeru nɛ.
46 Ye ba maa tɛtɛ toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wɔkuru wa Efaraimun
bwese kɛran tem sɔɔ ka Danun bwese kɛragim sɔɔ, ka Manasen bwese kɛran sukumgim sɔɔ.
47 Gɛɛsɔnin bibun bweseru ta wusu wawa wɔkura ita nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ. Wuu
si, su wãawa Isakarin bwese kɛran tem sɔɔ ka Asɛɛn bwese kɛragim sɔɔ, ka Nɛfitalin bwese
kɛragim sɔɔ ka Manasen bwese kɛragim sɔɔ Basaniɔ. 48 Ye ba maa wure ba tɛtɛ toba, wusu
wɔkura yiruwa Mɛrarin bibun bwesera wa Rubɛnin bwese kɛran tem sɔɔ, ka Gadigian tem
sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ. 49 Isireliba ba maa Lefiba
wusu gasu wɛ̃ ka sin kpara yenu. 50 Ba wuu si gɔsawa ka tɛtɛ Yudan bwese kɛran temɔ, ka
Simɛɔn bwese kɛragim sɔɔ, ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragim sɔɔ.
51 Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ.
52 Wuu si ba bu wɛ̃, siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun guurɔ, ka yen kpara yenu. Miya ba
ko n da kpikiru de. Ka Gesɛɛ ka yen kpara yenu, 53 ka Yokumɛamu ka yen kpara yenu, ka
Bɛti Horoni ka yen kpara yenu, 54 ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔɔ ka
yen kpara yenu. 55 Wuu si Manasen bwese kɛran sukum mu maa wa, siya Anɛɛ ka yen kpara
yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese kɛragii be ba tie wɛ̃.
56 Ba maa Gɛɛsɔnin bwese kɛran tɔmbu wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Manasen bwese kɛran
sukum min di, siya Golani ye ya wãa Basaniɔ ka yen kpara yenu, ka Asitarɔtu ka yen kpara
yenu. 57 Wuu si ba wa Isakarin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ka yen kpara yenu, ka
Dabarati ka yen kpara yenu, 58 ka Ramɔti ka yen kpara yenu, ka sere Anɛmu ka yen kpara
yenu. 59 Wuu si ba wa Asɛɛn bwese kɛran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka
Abudoni ka yen kpara yenu, 60 ka Hukɔku ka yen kpara yenu, ka sere Rehɔbu ka yen kpara
yenu. 61 Wuu si ba wa Nɛfitalin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ye ya wãa Galilen temɔ ka
yen kpara yenu, ka Hamɔɔ ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.
62 Ba Lefi be ba tie Mɛrarin bweseru sɔɔ wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Sabulonin bwese kɛran
min di, siya Rimɔnɔ ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu. 63 Wuu si ba wa
Rubɛnin bwese kɛran min di Yuudɛnin guru giɔ, Yerikon deedeeru sɔ̃ɔ yari yeru gia, siya
Beseri ye ya wãa tem saaraɔ ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu, 64 ka Kedemɔti ka
yen kpara yenu, ka sere Mɛfati ka yen kpara yenu. 65 Wuu si ba maa wa Gadin bwese kɛran
min di, siya Ramɔti, Galadin temɔ ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu, 66 ka
Hɛsiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasɛɛ ka yen kpara yenu.

7

Isakarin bibun bweseru

1 Bibu nnɛwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni. 2 Tolan biba
Usi, ka Refaya, ka Yeriɛli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuɛli. Bera ba sãa wirugibu ben
yɛnusɔ, Tolan bwese kɛra sɔɔ. Ba sãawa wɔrugɔba ben waati ye sɔɔ. Dafidin waati sɔɔ, ben
geera sãawa nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu nata (22.600). 3 Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya
ka win bibu ba sãawa be wirugibu nɔɔbu. Win bii bera Mikaɛli, ka Abudiasi, ka Yoɛli, ka
Yisiya. 4 Be ba wãa ka be sannu, tɔn kurɔbu ka bibu ba dabi sere ba koo kpĩ bu tɔn durɔbu
nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000) wa be sɔɔ be ba koo kpĩ bu tabu ko.
5 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun suba wɛnɛ ka nɔɔba
yiru (87.000). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.

Bɛnyamɛɛ ka Nɛfitalin

bibun bweseru

6 Bibu itawa Bɛnyamɛɛ u mara. Bera Bela, ka Bekɛɛ, ka Yediɛli. 7 Bibu nɔɔbuwa Bela u mara.
Bera Ɛsiboni, ka Usi, ka Usiɛli, ka Yerimɔti, ka maa Iri. Ben baawure u sãawa win bwese kɛran
wirugii. Be kpuro maa wɔrugɔbara. Ba bu tireru doke ma ben geera kua nɔrɔbun suba yɛnda
yiru ka tɔmbu tɛna ka nnɛ (22.034). 8 Bekɛɛn biba Semira, ka Yoasi, ka Ɛliesɛɛ, ka Elionai, ka
Omiri, ka Yeremɔti, ka Abiya, ka Anatɔtu, ka Alamɛti. Beni kpurowa ba sãa Bekɛɛn bibu.
9 Ma ba bu tireru doke nge mɛ ba ka swĩinɛ bwese kɛra ye sɔɔ. Be kpuro ba sãawa yɛnu yɛ̃ro
wɔrugɔba. Ma ben geera sãa tɔnu nɔrɔbun suba yɛndu ka goobu (20.200). 10 Yediɛlin biiwa
Bilihani. Bilihanin biba maa Yeusi, ka Bɛnyamɛɛ, ka Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka Taasisi,
ka sere Akisasaa. 11 Be kpuro ba sãawa Yediɛlin bibun bweseru. Be kpuro maa wɔrugɔbara.
Ma ben baawure u sãa wirugii win bwese kɛra sɔɔ. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba wɔkura
nɔɔbu ka yiru, ka tɔmbu goobu (17.200) be ba koo kpĩ bu tabu ko.
12 Supimu ka Hupimu ba sãawa Irin bibu. Ma Husimu u maa sãa Akɛɛn bii.
13 Nɛfitalin biba Yasiɛli, ka Guni, ka Yesɛɛ, ka sere Salumu. Beni kpuro ba sãawa Bilihan
nikurɔminu.

Manasen bibun bweseru
14 Bii be Manase u ka win kurɔ Sirigii mara, bera Asiriɛli ka Makiri wi u sãa Galadin tundo.
15 Makiri wiya u Hupimu ka Supimu kurɔbu sua. Win sesun yĩsira Maaka. Win bii yirusen
yĩsira Selofadi. Bii tɔn kurɔba Selofadi wi, u mara. 16 Maaka, Makirin kurɔ u bii tɔn durɔ mara
ma ba nùn yĩsiru kã Perɛsi. U maa wure u bii tɔn durɔ mara ma ba nùn yĩsiru kã Serɛsi. Serɛsi
wiya u Ulamu ka Rekɛmu mara. 17 Ulamun biiwa Bedani.
Beniwa ba sãa Galadi, Makirin bii, Manasen debubun bibun bweseru.
18 Hamɔlekɛti, Galadin sesuwa u Isodu ka Abiesɛɛ ka Mala mara. 19 Be ba sãa Semidan bibu,
bera Akiyani ka Sikɛmu ka Likisi ka sere Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru
20 Efaraimun bibun bweseru wee. Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Sutelaki u Berɛdi mara.
Ma Berɛdi u Tahati mara. Ma Tahati u Eleada mara. Ma Eleada u Tahati mara. 21 Ma Tahati
u Sabadi mara. Ma Sabadi u Sutelaki mara. Efaraimu u maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi,
beya Esɛɛ ka Eleadi. Bera ba Gatigibu wɔri bu ka sibun yaa sabenu mwa. Adama Gatigii be,
siba bu go. 22 Ma Efaraimu u gɔɔ wooru sina n ka tɛ. Ma win mɛro bisibu ba na ba nùn nukuru
yɛmiasia. 23 Yen biruwa u ka win kurɔ mɛnna, ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara. Ma ba nùn
yĩsiru kã Beria yèn sɔ̃ u nuku sankiranu wa win yɛnuɔ. 24 U maa bii tɔn kurɔ mara wi ba mɔ̀
Seraki. Wiya u Bɛti Horoni bana ye ya wãa wɔwaɔ, ka ye ya wãa gunguru wɔllɔ, ka maa Usɛni
Seera. 25 Ma Beria wi, u seewa u Refa mara. Ma Refa u seewa u Resɛfu mara. Ma Resɛfu u
seewa u Telaki mara. Ma Telaki u seewa u Takani mara. 26 Ma Takani u seewa u Ladani mara.
Ma Ladani u seewa u Amihudu mara. Ma Amihudu u seewa u Elisama mara. 27 Ma Elisama
u seewa u Nuni mara. Ma Nuni u seewa u Yosue mara.
28 Tem mɛ ba wa ba sina mɛya Betɛli ka yen wuu si su ka ye sikerenɛ. Siya Naarani ye ya
wãa sɔɔ yari yeru gia ka Gesɛɛ ye ya wãa sɔɔ duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sikɛmu ka
yen baru kpaanu, n ka girari Gasaɔ ka yen baru kpaanɔ.
29 Tem mɛ Manasen bibun bwesera wa, mɛya Bɛti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki
ka yen baru kpaanu, ka Mɛgido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.
Wuu si sɔɔra Yosɛfu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Asɛɛn bibun bweseru
30 Be ba sãa Asɛɛn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki.
31 Be ba sãa Berian bibu, bera Hebɛɛ ka Maakiɛli. Maakiɛli wiya u wuu ge ba mɔ̀ Biisafiti swĩi.
32 Hebɛɛwa u Yafilɛti mara ka Somɛɛ ka Hotamu ka sere ben sesu Sua. 33 Be ba sãa Yafilɛtin
bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera mi. 34 Be ba sãa
Samɛɛn bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu. 35 Be ba sãa win wɔnɔ Helɛmun
bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selɛsi ka sere Amali. 36 Be ba sãa Sofakin bibu, bera Sua ka
Haanɛfɛɛ ka Suali ka Beri ka Yimura, 37 ka Beseri ka Hɔdu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka
sere Beera. 38 Be ba sãa Yetɛɛn bibu, bera Yɛfunɛ ka Pisipa ka sere Ara.
39 Be ba sãa Ulan bibu, bera Ara ka Haniɛli ka sere Risia.
40 Be ba sãa Asɛɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sãawa wirugii win beraɔ. Be
kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu
ka tia (26.000) be, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

8

Bɛnyamɛɛn bwese kɛragii

be ba wãa Yerusalɛmuɔ
1 Bibu nɔɔbuwa Bɛnyamɛɛ u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ, Bela ka Asibɛli 2 ka Ara ka Nɔka
ka sere Rafa. 3 Be ba sãa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu 4 ka Abisua ka Naama ka
Akoasi 5 ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.
6 Ehudun bii be ba sãa wirugibu Gebagibun suunu sɔɔ, ma ba ka bu da Manahatiɔ, 7 bera
Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.
8 Saaraimu u win kurɔbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu
mara Mɔabuban temɔ. 9 Bii be u ka win kurɔ Hodɛsi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka Mɛsa
ka Malikamu, 10 ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sãawa yɛnu yɛ̃robu. 11 Be u
ka win kurɔ Husimu mara, bera Abitubu ka Ɛlipali. 12 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Ebɛɛ ka
Miseamu ka sere Semɛɛ wi u wuu ge ba mɔ̀ Onɔɔ bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.
13 Beria ka Sema be ba sãa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔɔ, bera ba Gatigibu gira. 14-16 Be
ba sãa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremɔti ka Sebadia ka Aradi ka Edɛɛ ka Mikaɛli
ka Yisifa ka sere Yoasi.
17-18 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Sebadia ka Mɛsulamu ka Hisiki ka Hebɛɛ ka Yisimɛrai ka
Yisilia ka sere Yobabu.

19-21 Be ba sãa Simɛin bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Ɛlienai, ka Silitai ka Eliɛli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.

22-25 Be ba sãa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebɛɛ ka Eliɛli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penuɛli.

26-27 Be ba sãa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.

28 Be ba sãa wirugibu nge mɛ ba ka swĩinɛ, bera mi. Ba wãawa Yerusalɛmuɔ.

29 Wi u Gabaoni swĩi, u wãa Gabaoni mi. Win kurɔn yĩsira Maaka. 30 Win bii gbiikoowa
Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nadabu, 31 ka Gedori ka Akiyo ka Sekɛɛ,
32 ka sere Mikoloti, Simɛan tundo. Ben tii ba wãawa Yerusalɛmuɔ, ben mɛro bisibun bɔkuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 9:39-44)

33 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua
ka Abinadabu ka sere Ɛsibaali. 34 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara. Ma Mɛribu Baali u
maa Misee mara. 35 Be ba sãa Miseen bibu, bera Pitoni ka Mɛlɛki ka Tarea ka sere Akasi.
36 Akasiwa u Yehoyada mara. Ma Yehoyada u Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere Simiri.
Simiriwa u Mɔsa mara. 37 Ma Mɔsa u Binɛa mara. Ma Binɛa u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa
mara. Ma Eleasaa u Asɛli mara. 38 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Bera Asirikamu ka Bokuru ka
Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Beni kpurowa ba sãa Asɛlin bibu. 39 Asɛli wi,
u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ Esɛki. Bibu itawa Esɛki wi, u mara. Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifelɛti.
40 Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba ka tɛn towobu. Ben bibu ka ben debuminu dabi. Ba tura
nge tɔmbu wunaa weeru ka wɔkuru (150).

Be kpuro ba sãawa Bɛnyamɛɛn bibun bweseru.

9

1 Ba Isireliba kpuron yĩsa yorua ben gari garin tireru sɔɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ, bwese kɛra ka bwese kɛra.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru mwa ba ka da Babiloniɔ kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. 2 Be ba gbia
ba sina ben tem wusu sɔɔ, bera Isireliba ka yãku kowobu ka Lefiba ka sere Nɛtiniba.

3 Be ba na ba sina Yerusalɛmuɔ, bera Yudan bweseru ka Bɛnyamɛɛn bweseru ka Efaraimugiru ka Manasegiru.

4 Ka sere Utai wi u wãa Yudan bwese kɛra sɔɔ. U sãawa Amihudun bii. Amihudu wi, u
sãawa Omirin bii, Imirin debubu, Banin sikadobu, Perɛsin bwese kɛra sɔɔ. 5 Silonigibun
bwese kɛra sɔɔra Asaya u wãa ka win bibu. Asaya wiya u sãa win bii gbiikoo. 6 Serakin bwese
kɛra sɔɔra Yewɛli ka wigibu ba wãa. Ben geera sãawa nata ka wɛnɛ ka wɔkuru (690).

7 Be ba wãa Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, bera Salu, Mɛsulamun bii, Hodafian debubu,
Asenuan sikadobu, 8 ka Yibinɛa, Yoramun bii, ka Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka Mɛsulamu,
Sefatian bii, Rewɛlin debubu, Yibinian sikadobu, ka sere ben tɔmbu gabu. 9 Tɔn be kpurowa
ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ. Ben geera sãawa nɛnɛ ka wunɔbu ka
weeraakuru ka nɔɔba tia (956).

10 Be ba sãa yãku kowobu, bera Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini, 11 ka Asaria. Win sikadobara
Hilikiya ka Mɛsulamu ka Sadɔku ka Mɛrayɔtu ka sere Akitubu wi u sãa Yinni Gusunɔn sãa
yerun wirugii. 12 Adaya u maa sãa yãku kowo. Win sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka
Maakiya ka Masai ka Adiɛli ka Yasisia ka Mɛsulamu ka Mɛsilemiti ka Imɛri. 13 Be ka begii
be ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ, ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu ka wata
(1.760). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Bera ba ra sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

14 Semaya u sãawa Lefi. Win sikadoba wee, nge mɛ ba ka swĩinɛ. Bera Hasubu ka
Asirikamu ka sere Hasabia, Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ. 15 Be ba maa sãa Lefiba, bera
Bakibakaa ka Herɛsi ka Galali ka Matania. Matania win sikadobara Misee ka Sikiri ka Asafu.
16 Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win sikadobara Semaya ka Galali ka Yedutum. Berekia, Asan
bii, Ɛlikanan debubu wi u wãa Nɛtofagibun temɔ, u maa sãawa Lefi.

17 Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu, bera Salumu ka Akubu ka Talumɔɔ, ka Ahimani ka begibu.
Salumuwa u sãa ben wirugii. 18 Wiya u ra n wãa sina bokon kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari
yeru gia sere ka gisɔ. Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu Lefin bweseru sɔɔ, bera mi. 19 Salumu, Koren
bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunɔn kuu
bekurugirun kɔnnɔ kɔ̃su. Ben sikadobara ba ra raa sɔmbu te ko. 20 Finɛɛsi, Eleasaan biiwa
u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. 21 Sakari, Mɛselemian biiwa u ra kuu
bekurugii ten kɔnnɔ kɔ̃su.

22 Be kpuron geerɑ sãɑwɑ mi goobu kɑ wɔkurɑ yiru (212). Berɑ bɑ rɑ kɔnnɔsu kɔ̃su. Ben
yĩsɑ bɑ mɑɑ doke tireru sɔɔ kɑ ben wusu. Dɑfidi kɑ Gusunɔn sɔmɔ Sɑmuɛliwɑ bɑ bu sɔmbu
te nɔmu sɔndiɑ. 23 Be kɑ ben bibun bweserɑ bɑ rɑ Yinni Gusunɔn sãɑ yee ten kɔnnɔ si kɔ̃su.
24 Be bɑ sãɑ yerun kɔnnɔ si kɔ̃su mi, bɑ rɑ n wãɑwɑ berɑ kɑ berɑ, sɔ̃ɔ yari yerɔ kɑ sɔ̃ɔ duu
yerɔ, kɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geuɔ kɑ yen nɔm dwɑrɔ. 25 Begibu gɑbu bɑ rɑ nɛ ben mi sɑɑ ben
wusun di bu kɑ bu sinɑ mi ɑlusumɑ tiɑ. 26 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wirugibu nnɛ be, bɑ sãɑwɑ Lefibɑ.
Bɑ rɑ n wãɑwɑ ben sɔmburu sɔɔ bɑɑdommɑ. Berɑ bɑ rɑ mɑɑ sãɑ yerun dii sɔsu kɑ sãɑ yee
ten ɑrumɑni kɔ̃su. 27 Bɑ rɑ kpunɛwɑ bu kɑ sãɑ yee te sikerenɑ. Yɑm mù n sãrɑ, kpɑ bu ten
kɔnnɔsu wukiɑ.
28 Kɔnnɔ kɔ̃so ben gɑbɑ bɑ rɑ yãkurun dendi yãnu kɔ̃su. Bɑ rɑ nu gɑriwɑ bà n nu yɑrɑmɔ.
Kpɑ bu mɑɑ nu gɑri bà n nu duusiɑmɔ. 29 Ben gɑbɑ bɑ rɑ mɑɑ sãɑ yerun dendi yãɑ ni nu
tie kɔ̃su kɑ sere mɑɑ som kɑ tɑm kɑ gum kɑ turɑre ye bɑ rɑ dɔ̃ɔ doke kɑ mɑɑ turɑre nubu
durorugiɑ. 30 Yãku kowobɑ bɑ rɑ turɑre nubu durorugiɑ ye ko.
31 Lefi ben turo, Mɑtitiɑ, Sɑlumun bii gbiikoo, Koren bweseru sɔɔ, wiyɑ u rɑ kirɑnu wɔ̃.
32 Wigibu gɑbu Kehɑtin bweseru sɔɔ, berɑ bɑ rɑ tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru bɑɑteren pɛ̃ɛ ko, ye bɑ rɑ
Yinni Gusunɔ yiiye.
33 Berɑ bɑ sãɑ Lefibɑn yɛnu yɛ̃robu. Berɑ bɑ rɑ mɑɑ wom kowobu kpɑre. Bɑ rɑ n wãɑwɑ
sãɑ yerun dinu gɑnu sɔɔ. Bɑ ku rɑ mɑɑ sɔmɑ gɑɑ ko, yèn sɔ̃ bɑ rɑ n sɔmburu mɔ̀ sɔ̃ɔ sɔɔ kɑ
wɔ̃kuru.
34 Berɑ bɑ sãɑ Lefibɑn yɛnu yɛ̃robu nge mɛ bɑ kɑ swĩinɛ. Be, bɑ wãɑwɑ Yerusɑlɛmuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I mɑɑ mɛɛrio 8:29-38)

35 Yeyɛli wi u Gɑbɑoni swĩi, u wãɑwɑ Gɑbɑoniɔ. Win kurɔn yĩsirɑ Mɑɑkɑ. 36 Win bii
gbiikoowɑ Abudoni. Be bɑ mɑɑ tie, berɑ Suri kɑ Kisi kɑ Bɑɑli kɑ Nɛri kɑ Nɑdɑbu, 37 kɑ Gedori
kɑ Akiyo kɑ Sɑkɑri kɑ sere Mikoloti. 38 Mikoloti wiyɑ u Simɛɑmu mɑrɑ. Be kpuro bɑ wãɑwɑ
Yerusɑlɛmuɔ begibun bɔkuɔ.
39 Nɛriwɑ u Kisi mɑrɑ. Mɑ Kisi u Sɔɔlu mɑrɑ. Mɑ Sɔɔlu u Yonɑtɑm mɑrɑ kɑ Mɑɑkisuɑ kɑ
Abinɑdɑbu kɑ sere Ɛsibɑɑli. 40 Yonɑtɑmwɑ u Mɛribu Bɑɑli mɑrɑ. Mɑ Mɛribu Bɑɑli u mɑɑ
Misee mɑrɑ. 41 Miseen bibɑ Pitoni kɑ Mɛlɛki kɑ sere Tɑreɑ. 42 Akɑsiwɑ u Yɑrɑ mɑrɑ. Mɑ
Yɑrɑ u Alemɛti mɑrɑ kɑ Asimɑfɛti kɑ sere Simiri. Simiriwɑ u Mɔsɑ mɑrɑ. Mɑ Mɔsɑ u mɑɑ
Binɛɑ mɑrɑ. 43 Binɛɑwɑ u Refɑyɑ mɑrɑ. Mɑ Refɑyɑ u Eleɑsɑɑ mɑrɑ. Mɑ Eleɑsɑɑ u Asɛli mɑrɑ.
44 Bibu nɔɔbɑ tiɑ Asɛli u mɑrɑ. Ben yĩsɑ wee, Asirikɑmu kɑ Bokuru kɑ Isimɛɛli kɑ Seɑriɑ kɑ
Abudiɑsi kɑ sere Hɑnɑnu. Be bɑ sãɑ Asɛlin bibu, berɑ mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

Sɔɔlu kɑ win bibun gɔɔ
(I mɑɑ mɛɛrio Sɑmuɛli I, 31:1-13)

10

1 Filisitibɑ bɑ Isirelibɑ tɑbu wɔri. Mɑ Isirelibɑn tɑbu kowobu bɑ duki suɑ. Filisiti be, bɑ bu
nɑɑ girɑ bɑ go go Giliboɑn guurɔ. 2 Bɑ mɑɑ Sɔɔlun tii kɑ win bibu itɑ Yonɑtɑm kɑ Abinɑdɑbu
kɑ Mɑɑkisuɑ nɑɑmwɛ. Mɑ bɑ bii be go. 3 Sɑnnɔ ge, gɑ Sɔɔlu swĩɛ. Tɛn towobu bɑ nùn sɛ̃ɛnu
twee bɑ mɛɛrɑ kuɑ gem gem. 4 Yerɑ u win tɑbu yãɑ sɔɔwo sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, u win tɑkobi womɔ u
nùn ye sɔku kpɑ bɑngo sɑrirugii be, bu ku rɑɑ nùn sɔku bu yɑɑ kɑsiki.
Adɑmɑ durɔ wi, u yinɑ u ko mɛ, domi bɛrum nùn mwɑ gem gem. Mɑ Sɔɔlu u tɑkobi ye
mwɑ u kɑ tii sɔkɑ u kibɑrisi u tɑɑre. 5 Ye win tɑbu yãɑ sɔɔwo wi, u wɑ mɑ u gu, yerɑ u mɑɑ
win tɑkobi suɑ u tii sɔkɑ nge mɛ Sɔɔlu u kuɑ. Mɑ bɑ gu yɑm tem mi.
6 Nge mɛyɑ Sɔɔlu u kɑ gu kɑ win bibu itɑ be, kɑ win tɑbu yãɑ sɔɔwo kɑ sere mɑɑ win tɑbu
kowobu kpuro sɑnnu. 7 Ye Isireli be bɑ wãɑ Yisirɛɛlin wɔwɑɔ bɑ nuɑ mɑ ben tɑbu kowobɑ
duki suɑ, Sɔɔlu kɑ win bii tɔn durɔbu bɑ mɑɑ gu, yerɑ bɑ ben wusu deri bɑ duki suɑ. Mɑ
Filisitibɑ bɑ nɑ bɑ sinɑ wuu si sɔɔ.
8 Ye n kuɑ sisiru Filisitibɑ bɑ nɑ bɑ goo nin yãnu potirimɔ. Yerɑ bɑ Sɔɔlu kɑ win bibu itɑn
gonu wɑ Giliboɑn guurɔ. 9 Mɑ bɑ Sɔɔlun wiru burɑ bɑ win tɑbu yãnu kpuro potirɑ. Yerɑ bɑ
sɔmɔbu gɔrɑ bu yen lɑbɑɑri kpɑrɑ ben bũu diɑɔ kɑ ben tɔmbun mi, ben tem sɔɔ kpuro. 10 Yerɑ
bɑ win tɑbu yãnu suɑ bɑ doke ben bũu dirɔ. Mɑ bɑ win wiru suɑ bɑ bwɛ̃ ben bũu wi bɑ mɔ̀
Dɑgonin dirɔ.
11 Sɑnɑm mɛ Yɑbɛsi ye yɑ wãɑ Gɑlɑdin temɔ, yen tɔmbu bɑ nuɑ ye Filisitibɑ bɑ Sɔɔlu kuɑ,
12 yerɑ be bɑ sãɑ tɑbu durɔ wɔrugɔbɑ bɑ seewɑ bɑ Sɔɔlu kɑ win bibun goo ni suɑ bɑ kɑ dɑ
Yɑbɛsiɔ. Mɑ bɑ ben kukunu sikuɑ dãru gɑrun nuurɔ Yɑbɛsi mi. Mɑ bɑ nɔɔ bɔkuɑ sɔ̃ɔ nɔɔbɑ
yiru.

[13] Sɔɔlu u guwa yèn sɔ̃ u Yinni Gusunɔ tɔnu kam kom kua, u ǹ win woodaba mɛm nɔɔwɛ. U
bikiaru dawa be ba ra gɔribu sokun mi. [14] U ǹ Yinni Gusunɔ bikie. Ma Yinni Gusunɔ u dera
u gu. Ma u win bandu sua u Isain bii, Dafidi wɛ̃.

Dafidi u kua Isireliban sunɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:1-3)

11

[1] Isireliba kpuro ba mɛnna ba na Dafidin mi Heboroniɔ. Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka
wunɛ, sa sãawa yɛm tem. [2] Baa yellun di, saa ye Sɔɔlu u sãa bɛsɛn sunɔ, wuna a ra sun mɛnnɛ
a sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa sun wurama. Gusunɔ wunɛn Yinni u maa nun sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, wuna kaa ko bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔmbu kpara.
[3] Yera Isireliban guro gurobu kpuro ba na Dafidi sina bokon mi Heboroniɔ. Ma u ka bu
arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirɔ, ba nùn
kua be, Isireliban sunɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa Samuɛlin nɔɔn di.

Dafidi u Yerusalɛmu wɔri

u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:6-10)
[4] Sɔ̃ɔ teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro ba Yerusalɛmu wɔri. Yerusalɛmu yera ba maa sokumɔ
Yebusi. Miya Yebusiba ba wãa. [5] Yera ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba bɛɛ, n ǹ koorɔ u duuma wuu ge sɔɔ.
Adama Dafidi u bu wɔri u ben wuu gbãraruguu ge mwa. N deema gera ba maa sokumɔ
Siɔni. Yen biru ba gu soka Dafidin wuu. [6] N deema Dafidi u raa win tabu kowobu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wi u gbia u Yebusiba wɔri u kamia, yɛ̃rowa u koo ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu,
Seruyan bii u gbia u bu wɔri u kamia. Ma u kua wirugii.
[7] Dafidi u da u sina wuu gbãraruguu gen mi. Yen sɔ̃na ba gu soka Dafidin wuu. [8] Ma u bani
kua u ka gu sikerena. U banawa saa Milon di u ka sikerena. Ma Yoabu u maa gen mi n tie
sɔnwa.
[9] Ma Dafidin dam mu sosimɔ. Domi Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka wi.

Dafidin tabu kowobu
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 23:8-39)
[10] Wee be ba sãa Dafidin tabu kowobun wirugibu. Be ka Isireliba kpurowa ba nùn kua
sina boko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ̃. Ba nùn mɛm nɔɔwawa mam mam
win bandun waati ye kpuro sɔɔ.
[11] Yasobeamu, Hakumɔnin bii u sãa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya u tɔmbu gooba
wunɔbu (300) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.
[12] Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sãawa tabu kowobu ita yen turo. [13] U wãa ka
Dafidi Pasi Damimuɔ, sanam mɛ Filisitiba ba mɛnna bu ka bu tabu wɔri. Ma Isireliba ba duki
Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wãa mi, tè sɔɔ ba ɔɔsu duura. [14] Yera Eleasaa ka
win tɔmbu ba yɔ̃ra gbee ten suunu sɔɔ ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go.
Yinni Gusunɔ u bu nasara baka wɛ̃ dɔma te.
[15] Sɔ̃ɔ teeru Dafidin tabu sinambu tɛna ye sɔɔ, ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee
wɔruɔ, sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban
wɔwaɔ. [16] Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ, ma Filisitiban sansani ya maa gire
Bɛtelehɛmuɔ. [17] Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun bɛkɛ kua u nɛɛ, wara u koo ka man Bɛtelehɛmun
gbãra kɔnnɔn dɔkɔn nim naawa n nɔ.
[18] Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka dam ba Dafidi nim
mɛ takama ba ka na. Adama u ǹ mu nɔra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria. [19] U
nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nɔra. Domi mɛn sɔ̃na tɔn beni ba ben wãaru
kari bɔrie. Nim mɛ, mu sãawa nge ben yɛm mɛ mu koo raa yari.
Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.
Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.
[20] Abisai, Yoabun wɔnɔwa u sãa tabu sinambu tɛna yen wirugii. Tɔmbu gooba wunɔbuwa
(300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara wigibun suunu sɔɔ. [21] Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama
u ǹ tabu durɔbu ita be tura.
[22] Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yĩsiru yara nasara
dabi te u wan sɔ̃. Wiya u Mɔabuban tɔmbu yiru gabu go, be ba sɛ̃ nge gbee sinansu. Wiya u
maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u go puran saa sɔɔ. [23] Ma u Egibitin tabu durɔ
damgii goo go. Win gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma u yaasa nɛni. Yen buru ta sãawa
nge weson dɛka ye u ra beku yasa tɛ̃ke. Saa yè sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u nɛni. Ye u tura
mi, ma u durɔ win yaasa ye u nɛni mi wɔra u ka nùn sɔka u go. [24] Yeniba kpurowa Bɛnaya
Yehoyadan bii u kua. Ma u yĩsiru yara tabu kowobu tɛna ye sɔɔ. [25] U bɛɛrɛ baka wa Dafidin

tabu durɔbu tɛna ye sɔɔ. Adama ya ǹ tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua
win tiin kɔ̃sobun wirugii.
26 Dafidin tabu kowo ben gabun yĩsa wee, Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka Ɛlikanani, Dodon bii,
Bɛtelehɛmugii, 27 ka Samɔti, Harorigii, ka Helɛsi, Palonigii, 28 ka Ira, Ikɛsin bii, Tekoagii,
ka Abiesɛɛ, Anatɔtugii, 29 ka Sibekai, Husagii, ka Ilai, Akoasigii, 30 ka Maharai, Nɛtofagii, ka
Helɛdi, Baanan bii, wi u maa sãa Nɛtofagii, 31 ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya wãa Bɛnyamɛɛn
temɔ, ka Bɛnaya, Piratonigii, 32 ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abiɛli, Arabagii, 33 ka Asimafɛti,
Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii, 34 ka Bɛnɛ Hasɛmu, Gisonigii, ka Yonatam, Sagen bii,
Hararigii, 35 ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii, 36 ka Hefɛɛ, Mɛkeragii, ka
Akiya, Palonigii, 37 ka Hɛsiro, Kaamɛligii, ka Naarai, Ɛsibain bii, 38 ka Yoɛli, Natanin mɔɔ, ka
Mibisaa, Hagirin bii, 39 ka Selɛki, Amɔnigii, ka Nakarai, Berɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan
biin tabu yãnu sɔbe, 40 ka Ira, ka Garɛbu be ba sãa Yetɛɛba, 41 ka Uri, Hɛti, ka Sabadi, Alaigii,
42 ka Adina, Sisan bii, Rubɛnin bwese kɛran wirugii turo, wi u tabu kowobu tɛna mɔ, 43 ka
Hanani, Maakan bii, ka Yosafati, Mitinigii, 44 ka Osiasi, Asitarɔtugii, ka Sama, ka Yeyɛli be ba
sãa Hotamun bibu, Aroɛɛgibu, 45 ka Yediɛli, Simurin bii, ka win wɔnɔ Yoka, Tisigii, 46 ka Eliɛli,
Makafimugii, ka Yeribai, ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima, Mɔabu, 47 ka Eliɛli, ka Obɛdi,
ka Yasiɛli, Sobagii.

12

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nɔɔ tia kua Sɔɔlun waati

1 Sanam mɛ Dafidi u kpikiru sua u da Sikilagiɔ u ka Sɔɔlu Kisin bii tonda, yera gaba seewa
ba da win mi. Ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba sɔɔru sãa bu ka nùn tabu somi. 2 Ma ba
tɛnnu ka kpurantɛɛnu nɛni. Ba maa ye kpuron tobu yɛ̃wa nɔm geu ka nɔm dwaru.
Be ba sãa Bɛnyamɛɛba, Sɔɔlun bwese kɛra sɔɔ, 3 bera tabu sunɔ Akiesɛɛ ka Yoasi be ba sãa
Sema, Gibeagiin bibu, ka Yesiɛli, ka Pelɛti be ba sãa Asimafɛtin bibu, ka Beraka ka Yehu be
ba sãa Anatɔtugibu, 4 ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u sãa tabu sinambu tɛna yen wirugii turo,
5 ka Yeremi ka Yasiɛli, ka Yokanani ka Yosabadi, Gederagii, 6 ka Elusai ka Yerimɔti ka Bealia
ka Semaria ka Sefatia, Harɔfugii, 7 ka Ɛlikana ka Yisiya ka Asarɛli, ka Yoesɛɛ ka Yasobeamu, be
ba sãa Koren bwese kɛragibu, 8 ka Yoela ka Sebadia be ba sãa Yerohamun bibu, Gedorigibu.
9 Gadiba sɔɔ, tabu durɔ wɔrugɔba ba na Dafidin mi kpee wɔru gen mi, gbaburɔ. Ba sãawa
be ba tabu tobu yɛ̃. Ma ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. Ba dam mɔwa nge gbee sinansu. Ma ba
sãu nge nɛm ni nu wãa guunu wɔllɔ. 10-14 Ba sãawa tɔnu wɔkura tia. Bera tabu sunɔ Esɛɛ
ka Abudiasi ka Eliabu ka Misimana ka Yeremi ka Atai ka Eliɛli ka Yokanani ka Ɛlisabadi ka
Yeremi ka Makibanai. 15 Be ba sãa Gadigibu ba ka sãa tabu sinambu, bera mi. Wi u piiburu
bo be sɔɔ, wiya u koo tɔmbu wunɔbu (100) tabu wɔri. Wi u maa bo, kpa u tɔmbu nɔrɔbu
(1.000) tabu wɔri. 16 Bera ba Yuudɛni tɔbura wɔ̃ɔn suru gbiikoo sɔɔ, sanam mɛ ya nim yiba
sere bɔ̃ɔwɔ. Bera ba maa tɔn be ba wãa wɔwi sɔɔ gira yen sɔ̃ɔ yari yeru gia ka yen sɔ̃ɔ duu
yeru gia.
17 Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ben tii ba maa na Dafidin mi kpee wɔru mi. 18 Dafidi u bu sennɔ
da, ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n ween na nɛn mi ka bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka bɛɛ nɔɔ
tia ko. Adama ì n ween na i ka man samba ko, kpa nɛn yibɛrɛba bu ka man go sanam mɛ na
ǹ taarɛ gaa kue, Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u ye waawo, kpa u sun siria.
19 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u dua Amasai, tabu sinambu tɛna yen turo sɔɔ, ma u gerua
u nɛɛ,
wuna sa ka yɔ̃ra,
wunɛ Dafidi, Isain bii.
Wunɛ ka be ba nun somimɔn bwɛ̃ra yu kpunɔ.
Domi Gusunɔ wunɛn Yinni u nun faaba kua.
Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu. Ma u dera ba dua win tabu sinambun wuuru sɔɔ.
20 Manasen bwese kɛran tɔmbu ba Dafidi swĩi sanam mɛ wi ka Filisitiba ba dɔɔ bu ka Sɔɔlu
tabu ko. Adama ba ǹ Filisiti be somi. Domi ye Filisiti ben wirugibu ba wesiana, ba Dafidi
girawa ba nɛɛ, u ko n wãawa Sɔɔlu win yinnin biruɔ kpa u ra bu wiru bɔɔri. 21 Manasen
bwese kɛragii be ba Dafidi swĩima sanam mɛ u gɔsirama Sikilagiɔ, bera Adina ka Yosabadi
ka Yediɛli ka Mikaɛli ka Yosabadi goo ka Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sãawa Manasen bwese
kɛran tabu kowo wuunun wirugibu. 22 Bera ba Dafidi somi domi be kpuro ba sãawa tabu
durɔ wɔrugɔba ka maa tabu sinambu. 23 Tɔ̃ɔ baatere, tɔmbu ba ra n naamɔwa Dafidin mi bu
ka nùn somi sere win tabu kowobu ba dabia ba dam kua nge Gusunɔn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron sunɔ

[24] Tabu kowo be ba na Dafidin mi Heboroniɔ bu ka nùn Sɔɔlun bandu wesia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua, ben geeru wee.

[25] Yudan bwese kɛra sɔɔ, tabu kowo be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni, ba sãawa tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nɛnɛ (6.800). [26] Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa tabu durɔ wɔrugɔba ben geera sãawa nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka wunɔbu (7.100). [27] Lefiban bwese kɛra sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ ka nata (4.600) ba wãa, [28] ka Yehoyada, Aronin yɛnun wirugii ka win tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata ka wunɔbu (3.700), [29] ka Sadɔku, aluwaasi kpɛmbu wi u sãa tabu durɔ wɔrugɔ ka wirugibu yɛnda yiru be ba sãa win tundon yɛnugibu. [30] Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa Sɔɔlun mɛro bisibu, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) domi ben dabira ba ka Sɔɔlu yɔ̃ra n ka saa ye girari. [31] Efaraimun bwese kɛra sɔɔ ba sãawa nɔrɔbun suba yɛndu ka nɛnɛ (20.800). Ba bu gara yɛnu ka yɛnu. Ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba yĩsiru yara. [32] Manasen bwese kɛran sukumgibu ba sãawa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben yĩsa bu ka da bu Dafidi ko sunɔ. [33] Isakarin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tabu sinambu goobu (200) ka sere maa ben tɔn be ba kpare. Isakarin bwese kɛragii be, ba ben waatin asansi yɛ̃ bu ka tubu ye Isireliba ba koo ko. [34] Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru (50.000) be ba tabu yɛ̃, ba maa tabu yãa bwese bweseka nɛni, ba sɔɔru kpeere bu ka tabu ko ka gɔ̃ru tia. [35] Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tabu sinambu nɔrɔbu (1.000) ka sere maa tabu kowobu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba yiru (37.000) be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. [36] Danun bwese kɛra sɔɔ, be ba tabun sɔɔru kpeere, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka ita ka tɔnu nata (28.600). [37] Asɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba tabu yɛ̃ ma ba sɔɔru sãa bu ka tabu ko, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru (40.000). [38] Be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia, Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000). Ba maa tabu yãa bwese bweseka mɔ.

[39] Tɔn be ba tabun sɔɔru sãa mi, be kpurowa ba na Heboroniɔ ka gɔ̃ru tia, kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron sunɔ. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nɔɔ tia kua. [40] Ma ba kua sɔ̃ɔ ita Dafidin mi, ba dimɔ ba nɔrumɔ. Domi begibu ba dĩanun sɔɔru kua ben sɔ̃. [41] Yen biru be ba wãa ben bɔkuɔ n ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka sere Nɛfitaliba, ba ra ben kɛtɛkunu ka ben yooyoosu ka ben birakɔsu ka sere maa ben kɛtɛba dĩanu sɔbimɛwa bu ka na, ka maa som ka figi gbebi, ka resɛm gbebi, ka tam ka gum, ka kɛtɛba ka yãanu dabi dabinu, domi be kpuro ba wãa nuku dobu sɔɔ.

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu yi

Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:1-11)

13

[1] Sɔ̃ɔ teeru Dafidi u tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu mɛnna ka sere maa wirugii be ba tie. [2] Ma u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeni yà n ween na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin min di, ma ya bɛɛ wɛ̃re, i de su sɔmɔbu gɔri bɛsɛgibun mi Isirelin tem kpuro sɔɔ, yãku kowobu ka Lefiban mi be ba wãa wuu marosɔ ka kpara yenɔ kpa bu mɛnnama. [3] Kpa su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa ǹ ten gari kue Sɔɔlun waati sɔɔ.

[4] Ma tɔn be kpuro ba wura bu ko mɛ. Domi gari yi, yi ka bu naawa. [5] Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna saa Sikorin di ye ya wãa Egibitiɔ sere ka Hamatin duu yerɔ kpa bu da bu Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di. [6] Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalaɔ ye ba maa mɔ̀ Kiriati Yarimu, Yudan temɔ, bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te tama, tèn wuswaaɔ ba ra Yinni Gusunɔn yĩsiru soku, wi u ra n sɔ̃ ten wɔllɔ wɔllun kɔ̃sobun suunu sɔɔ. [7] Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa sɔɔ ba ka doona Aminadabun yɛnun di. Usa ka Akiyowa ba naa kɛkɛ ye kpare. [8] Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba mɔrɔkunu soomɔ ka gɔ̃ɔgenu, ka bara kpãnu, ka sɛkɛtirɛnu, ka yankokonu. Ma ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ ka ben dam kpuro ba ka Gusunɔ sãamɔ. [9] Saa yè sɔɔ ba tura Kidonin doo soo yerɔ, yera kpakoro te, ta wɔrumaa dɔɔ, ma Usa u nɔma dɛmia u tu gaba. [10] Mii mii, Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua. Ma u dera u wɔruma kpakoro ten bɔkuɔ u gu, yèn sɔ̃ u tu baba.

[11] Dafidi u mɔru kua too yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yĩsiru kã Perɛsi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yĩsi tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔn gisɔ. [12] Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ nasia dɔma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amɔna u koo ko u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te turi win yɛnuɔ.

[13] U ǹ dere bu gina ka tu da win yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ. U dera ba ka tu dawa Obɛdi Edɔmu Gatigiin yɛnuɔ. [14] Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi ka win yɛnugibu ka maa ye u mɔ kpuro domaru kua.

Dafidi u wãa Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio 3:5-9; Samuɛli II, 5:11-16)

14

1 Sɔ̃ɔ teeru, Hiramu, Tirin sunɔ u Dafidi sɔmɔbu gɔria ka dãa gea ye ba sokumɔ sɛduru
ka dãa dãkobu ka be ba ra kpenu dãku, kpa bu nùn sina kpaaru bania. 2 Dafidi u tuba ma
Gusunɔwa u win bandun dam siremɔ. Wiya u maa ban te wɔlle suamɔ win tɔmbu Isireliban
sɔ̃.
3 Yen biru Dafidi u maa kurɔbu gabu sua Yerusalɛmuɔ. Ma ba nùn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu marua. 4 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔɔ 5 ka Yibaa ka Elisua ka Elifelɛti
6 ka Nɔga ka Nɛfɛgi ka Yafia 7 ka Elisama ka Beliada ka sere Elifelɛti goo.

Dafidi u Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:17-25)
8 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirɔ u kua Isireliba kpuron sunɔ, yera be kpuro ba
seewa ba nùn wɔrim wee. Ye u nua mɛ, yera u sara u da u ka bu yinna. 9 Saa ye sɔɔra Filisiti
be, ba tunuma ba tɛria Refan wɔwaɔ. 10 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti
be wɔri? Kaa man bu nɔmu bɛria?
Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nɔmu bɛria.
11 Ma ba seewa ba da Baali Perasimuɔ. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u nɛn yibɛrɛban wuuru gĩa nge mɛ nim tora ya ra guna gĩɛ.
Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu. 12 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben
bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi u win tɔmbu sɔ̃ɔwa bu nu guro bu dɔ̃ɔ mɛni.
13 Amɛn biru, Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wɔwa mi. 14 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ
bikia u nɛɛ, n maa doo n bu wɔri? Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo. Adama a ku da sɔru
sɔrum mɛ. A besiro kpa a da a n wãa dãa ye ba mɔ̀ miren sɔ̃ɔwɔ. 15 Sanam mɛ a naa damu
damusu gasu nɔɔmɔ dãa wɔllɔ, a yarima. Domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun gbiiye n ka ben
sansani ye wɔri.
16 Ma Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin
di n ka da Gesɛɛɔ. 17 Ma Dafidi u yĩsiru yara tem baama kpuro sɔɔ. Ma Yinni Gusunɔ u nùn
dam wɛ̃ bwesenu kpuro sɔɔ.

15

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu wãa yeru

sɔɔru kua
1 Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalɛmuɔ. U maa Yinni Gusunɔn woodan
kpakororu wãa yeru kua mi. 2 Ma u nɛɛ, Lefiba tɔnawa n weenɛ bu tu sɔbe. Domi bera Yinni
Gusunɔ u gɔsa bu ka tu sɔbe, kpa bu maa ten sɔmburu ko saa kpuro sɔɔ.
3 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro
te da ten ayerɔ mi u sɔɔru kua ten sɔ̃. 4 U maa yãku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba
mɛnna. 5 Kehatin bweseru sɔɔ, Uriɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunaa teeru (120).
6 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Asayawa u sãa wirugii, ka wigibu tɔmbu goobu ka yɛndu (220).
7 Gɛɛsɔnin bwese kɛra sɔɔ, Yoɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔmbu wunaa teeru ka wɔkuru
(130). 8 Elisafanin bwese kɛra sɔɔ, Semayawa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu goobu (200).
9 Heboronin bwese kɛra sɔɔ, Eliɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wɛnɛ (80). 10 Usiɛlin bwese
kɛra sɔɔ, Aminadabuwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunɔbu ka wɔkura yiru (112). 11 Ma
Dafidi u yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Uriɛli ka Asaya ka
Yoɛli ka Semaya ka Eliɛli ka sere Aminadabu. 12 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛya i sãa wirugibu
Isireliban bwese kɛri sɔɔ. Yen sɔ̃, i tii dɛɛrasio bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu, kpa i da i ka Gusunɔ bɛsɛ
Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wãa yeru kua sɔɔ. 13 Yellu,
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun sɛɛyasia ka gɔɔ yèn sɔ̃ i ǹ daa wãa mi, ma sa ǹ win wooda mɛm
nɔɔwɛ.
14 Yera yãku kowo be, ka Lefi be, ba tii dɛɛrasia bu wa bu ka Gusunɔ be Isireliban Yinnin
woodan kpakoro te suama. 15 Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sɔndi ka ten dãa pɔɔsi
yi ba ra ka tu sue nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa yiire bu ko saa Mɔwisin nɔɔn di. 16 Ma Dafidi
u maa Lefiban wirugii be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu begibu sɔɔru koosio be ba koo womusu ko ba n
guunu ka mɔrɔkunu ka sɛkɛtirɛnu soomɔ ka dam bu ka nuku dobu sɔ̃ɔsi. 17 Be Lefiba ba
sɔɔru koosia, bera Hemani, Yoɛlin bii ka win sɔm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere
maa Etani, Kusayan bii, Mɛrarin bwese kɛragii. 18 Be ba maa swĩi, bera Sakari ka Bɛni ka
Yaasiɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Bɛnaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifɛle

ka Mikinɛya ka Obɛdi Edɔmu ka sere Yeyɛli. N deema beni kpuro ba sãawa kɔnnɔ kɔ̃sobu.
19 Wom kowo be ba sɛkɛtirɛnu soomɔ ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere
Etani. 20 Be ba maa guunu soomɔ ni nu gɔ̃ru yãka mɔ, bera Sakari ka Asiɛli ka Semiramɔtu
ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Bɛnaya. 21 Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya
ka Obɛdi Edɔmu ka Yeyɛli ka sere Asasia, bera ba mɔrɔku sɛrum nɔɔba itaginu soomɔ ba ka
womusu swĩi. 22 Lefi be sɔɔ, Kenaniawa u sãa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu
koosiamɔ domi u yɛ̃ru mɔ. 23 Be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sɔbe, bera Berekia
ka Ɛlikana 24 ka Obɛdi Edɔmu ka Yehia. Yãku kowo be ba ra kɔbi so Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro ten wuswaaɔ, bera Sebania ka Yosafati ka Nɛtanɛɛli ka Amasai ka Sakari ka Bɛnaya
ka sere Ɛliesɛɛ.

Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu

ta tura Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:12-19)

25 Dafidi ka Isirelibaan guro gurobu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm wirugibu ba swaa wɔri
ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te wee Obɛdi Edɔmun yɛnun di ka nuku dobu. 26 Yinni
Gusunɔ u wãa ka Lefi be ba win woodan kpakoro te sɔɔwa. Ma ba kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa
kinɛnu nɔɔba yiru go ba ka yãkuru kua. 27 Dafidi ka Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa ka
wom kowobu, ka sere Kenania wi u wom kowo be kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni ba
kua ka wɛ̃ɛ damgii. Yen biru, Dafidi u maa yãku kowon yabe tarakpe doke. 28 Isireliba kpuro
ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te na Yerusalɛmuɔ. Ba kuuki mɔ̀ nuku dobun sɔ̃, ma
ba kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka guunu ka mɔrɔkunu soomɔ.

29 Ye ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te duɔ Dafidin wuuɔ, yera Mikali Sɔɔlun bii
tɔn kurɔ u mɛɛrima saa fɛnɛntin di. Ye u wa sina boko Dafidi u yɔ̃ɔkumɔ u yaamɔ, yera u nùn
gɛma.

16

1 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru sɔɔ te Dafidi u kua
ten sɔ̃. Yen biruwa u Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua. 2 Ye
Dafidi u yãku ni kua u kpa, yera u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.
3 Ma u be kpuro dĩanu bɔnu kua, tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. U baawure pɛ̃ɛ ka yaa wɔ̃ɔra wɛ̃
ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbeba.

Lefiba ba Yinni Gusunɔ

siaramɔ ka womusu
(I maa mɛɛrio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

4 Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma wɛ̃ woodan kpakoro ten sɔ̃, kpa bu ka Gusunɔ be
Isirelibaan Yinni sã. Kpa bu nùn siara, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 5 Asafuwa u sãa ben wirugii. Ma
Sakari u sãa win yiruse. Ma Yeyɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Matitia ka Eliabu ka Bɛnaya
ka Obɛdi Edɔmu ka sere Yeyɛli ba guunu ka mɔrɔkunu soomɔ. Ma Asafu u maa sɛkɛtirɛnu
soomɔ. 6 Ma yãku kowo beni, Bɛnaya ka Yasiɛli ba kɔbi soomɔ tãa tãa Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro ten wuswaaɔ. 7 Tɔ̃ɔ tera Dafidi u dera Asafu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ tɔmam torua.
Ba nɛɛ,
8 i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nùn sã,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u kua.
9 I nùn tɔmɔ.
I nùn siaro ka womusu,
kpa i win sɔm maamaakiginun gari kpara.
10 I yɛ̃ɛrio win yĩsi dɛɛrarun sɔ̃,
kpa i nuku dobu ko
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga nùn kasu.
11 I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin mi,
kpa i nùn kasu baadomma.
12-13 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbu Gusunɔn sɔm kowon bweseru,
bɛɛ be u gɔsa,
i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua
ka gari yi u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
14 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wiya u koo handunia kpuro siri.
15-16 I arukawani ye yaayo baadomma
ye u ka Aburahamu bɔkua

ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.
17 U ka ye Isireliba, Yakɔbun bweseru bɔkuawa
ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.
18 U nɛɛ, u koo bu Kananin tem wɛ̃
bu tubi di.
19 N deema sanam mɛ,
Isireliba ba ǹ dabi,
ma ba sãa sɔbu tem mɛ sɔɔ.
20 Ba ra n daamɔwa bwese tukunun mi
ka wuu tukusɔ.
21 Adama u ǹ dere goo u bu dam dɔre.
U maa sinambu sɛɛyasia ben sɔ̃.
22 U nɛɛ, i ku nɛn tɔn be na gɔsa baba.
I ku maa nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
23 Yen sɔ̃, bɛɛ handuniagibu,
i Yinni Gusunɔ tɔmɔ.
I win faaban gari kparo tɔ̃ɔ baatere.
24 I win yiikon girima ka win sɔm maamaakiginu kparo
bwesenun suunu sɔɔ.
25 Domi Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya n weenɛ bu siara.
U bũnu kpuro nanum kere.
26 Bwese tukunun bũnu nu sãawa kam dirum.
Adama Yinni Gusunɔwa u wɔllu kua.
27 Yiiko ka girima ya wãa win wuswaaɔ.
Ma dam ka nuku dobu wãa win wãa yerɔ.
28 Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
29 I Yinni Gusunɔn yĩsiru yiiko wɛ̃ɛyɔ.
I ka nùn kɛ̃nu daawo win sãa yerɔ.
Kpa i yiira win wuswaaɔ
i nùn sã win dɛɛrarun sɔ̃.
30 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i diirio win wuswaaɔ.
Tem mu dam mɔ,
mu ǹ bãarimɔ.
31 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio,
kpa tem mu nuku dobu ko.
I bwesenu kpuro sɔ̃ɔwɔ
ma Yinni Gusunɔ u bandu dii.
32 Nim wɔ̃ku gu kuuki koowo,
ka ye ya wãa ge sɔɔ.
Ye ya wãa gen bera mi gia kpuro,
yu nuku dobu koowo.
33 Dãnu, i nuku dobun kuuki koowo
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u wee u handuniagibu siri.
34 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
35 I nùn nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo, a sun faaba koowo.
A sun wɔro bwese tukunun nɔman di,
kpa a sun mɛnna.
Saa yera sa ko nun tɔma
sa n wunɛn yĩsi dɛɛraru soku,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ, sa n mɔ̀,
36 Gusunɔ, Isireliban Yinni,
wuna ba ko n siaramɔ sere ka baadommaɔ.
Ma tɔmbu kpuro ba nɛɛ, ami! I Yinni Gusunɔ siaro.
37 Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wãa Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
mi, ba n sɔmburu mɔ̀ baadomma. 38 Ma u Obɛdi Edɔmu ka Hosa ka begibu gɔsa. Ben geera

sãawa tɔmbu wata ka nɔɔba ita (68). Obɛdi Edɔmu, Yedutum bii, ka Hosa ba sãawa kɔnnɔ kɔ̃sobu.
39 Ma Dafidi u yãku kowo Sadɔku ka wigibu yiire bu sɔmburu ko gunguru wɔllɔ Gabaoniɔ,
mi ba ra Yinni Gusunɔ yãkuru kue, 40 ba n da nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue baadomma
yãku yerɔ, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wãa wooda sɔɔ ye u Isireliba wɛ̃. 41 Be
sɔɔra Hemani ka Yedutum ka sere be ba gɔsa ba ben yĩsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunɔ sã ba
wãa. Domi wi, Yinni Gusunɔn tɔn geeru ta ra n wãawa sere ka baadommaɔ. 42 Hemani ka
Yedutum, bera ba ra kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka sere maa yãa ni nu tien wunanɔsu ko, ni ba ra ka
womusu ko bà n Yinni Gusunɔ sãamɔ. Yedutum biba ba maa sãa kɔnnɔn kɔ̃sobu.
43 Yen biru, tɔmbu kpuro ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ. Ma Dafidi u maa da win yɛnuɔ u
ka win yɛnugibu domaru kua.

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ u Dafidi

ka win bibun bweseru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:1-17)

17

1 Ye Dafidi u da u sina win yɛnuɔ, yera u Gusunɔn sɔmɔ Natani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ na n
wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru, kpa Gusunɔn woodan kpakororu ta n wãa
kuu bekurugiru sɔɔ?
2 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gɔ̃ru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u
wãa ka wunɛ.
3 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sɔ̃ɔwa kãsiru sɔɔ u nɛɛ, 4 a doo a nɛn sɔm
kowo Dafidi sɔ̃ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sɔ̃ɔmɔ ma n ǹ wi u koo man diru bania mi na
ko n wãa. 5 Domi na ǹ sinare diru garu sɔɔ saa mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere
n ka kua gisɔ. Adama na ra n wãawa kuu bekurugirɔ kpa ba n ka man bɔsu. 6 Baama mi sa da
nɛ ka Isireliba, na ra kparobu gɔsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na ǹ ben goo taarɛ wɛ̃ɛre n
nɛɛ, mban sɔ̃na u ǹ man diru baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru. 7 Yen sɔ̃, a doo a Dafidi nɛn sɔm
kowo sɔ̃ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, yãa kparabun diya na nùn wunama u
n ka sãa nɛn tɔmbu Isireliban kparo. 8 Na wãa ka wi, baama kpuro mi u da. Mɛya na nùn
win yibɛrɛba dɛra. Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ. 9 Na nɛn tɔmbu Isireliba
ayeru kua na bu sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri yɛndu, kpa tɔn kɔ̃sobu bu ku raa maa se bu bu
nɔni sɔ̃ 10 nge mɛ ba bu kua yellu kparobun waati sɔɔ. Na win yibɛrɛba kpuro sekuru doke.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nùn sɔ̃ɔmɔ ma kon nùn ko bwese bakarun nuuru. 11 Win saa yà n
tura u gu, ba nùn sika win baababan sikaɔ, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten
dam sire. 12 Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina gɔna swĩi ya n dam mɔ sere ka
baadommaɔ. 13 Na kon sãa nge win tundo, kpa u n maa sãa nge nɛn bii. Na ǹ nùn nɛn durom
wunarimɔ nge mɛ na mu sunɔ wi u nùn gbiiye wunari. 14 Kon nùn ko nɛn tɔmbun sunɔ, kpa
n win ban ten dam sire sere ka baadommaɔ.
15 Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u da u yi Dafidi sɔ̃ɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u
nùn sɔ̃ɔsi kãsi te sɔɔ.

Dafidi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:18-29)

16 Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. U gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma
na ǹ sãa gãanu. Nɛn bwesera kun maa gãanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalɛmu mini.
17 Ma a ye garisi gãa piiminu wunɛn mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nɛn bweseru ta ko n sãa
sia. Ma wunɛ wi a kpã, a man ye sɔ̃ɔmɔ nɛ wi na sãa tɔn diro. 18 Mba kon maa gere bɛɛrɛ ye a
man doke min sɔ̃. Domi a man yɛ̃ kɔ. 19 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari ka maa wunɛn gɔ̃run kĩrun
saabuwa a ka man gãa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sɔ̃ɔsi. 20 Gãanu kpuro ye sa nua a
kua, ya sɔ̃ɔsi ma a kpã. Goo sari wi u sãa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ. 21 Bweseru
garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bũu u tu yakiama yorun di, ma u tu yĩsiru
kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema, gãa bakana a sun kua. A maa gãa maamaakiginu kua bɛsɛn
wuswaaɔ ye a ka bwese tukunu gira bɛsɛn wuswaan di, ma a sun yakiama Egibitigibun min
di. 22 A wunɛn tɔmbu Isireliba swĩi ba n ka sãa wunɛgibu mam mam sere ka baadommaɔ.
Ma wunɛ Gusunɔ, a kua ben Yinni. 23 N n mɛn na, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sɔ̃ a de
yi koora sere ka baadommaɔ. 24 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara sere ka baadommaɔ. Kpa
bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra
ya n bandu dii wunɛn wuswaaɔ. 25 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a man sɔ̃ɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn
bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔ̃na na ka kãka na kana teni mɔ̀. 26 Yinni, wuna
a sãa Gusunɔ. Wuna a maa nɛ wunɛn sɔm kowo durom mɛnin nɔɔ mwɛɛru kua. 27 N n mɛn
na, a nɛn bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye
a domaru kua, ya ko n maa domaru mɔwa sere ka baadommaɔ.

Dafidi u bwese tukunu kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:1-14)

18

1 Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpaanu
mwa. 2 Ma u Mɔabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ. 3 Yen biru
u Hadadesɛɛ, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam mɛ wi, Hadadesɛɛ u dɔɔ u
win tem yasiasia daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. 4 Ma Dafidi u nùn tabu kɛkɛ nɔrɔbu (1.000) mwaari
ye dumi gawe, ka maasɔbu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000), ka naanaakobu nɔrɔbun suba
yɛndu (20.000). Ma u ben dumi kpuron naa sĩinu bɔɔra ma n kun mɔ wunɔbu (100) yi u tii
deria. 5 Sirigii be ba wãa Damasiɔ ba na bu ka Hadadesɛɛ, Soban sina boko somi. Ma Dafidi
u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go. 6 Ma u bu kparobu yiiya. Ma Sirigii be,
ba kua win yobu, ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ. Yinni Gusunɔ u ra n Dafidi kɔ̃suwa baama kpuro
mi u da. 7 Ma u Hadadesɛɛn sɔm kowobun tɛrɛnu mwɛɛra ni ba kua ka wura. Ma u ka nu
na Yerusalɛmuɔ. 8 U maa sii gandu gurama ta kpã Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya
sãawa Hadadesɛɛgisu. Sii gan teya Salomɔɔ u ka boo kua ka gen yɔ̃ratii ka maa sãa yerun
dendi yãnu.
9 Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛ, Soban sina boko ka win tabu
kowobu kamia, 10 yera u win bii Hadoramu gɔra Dafidin mi u nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn
sɔ̃ u Hadadesɛɛ tabu wɔri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesɛɛ tabu mɔ̀wa. Ma u Dafidi
gbɛ̃a mɔrisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu. 11 Ma Dafidi u
ye kpuro yi Yinni Gusunɔn sɔ̃, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwɛɛra bwese tuku ninin min
di. Niya, Edɔmuba ka Mɔabuba ka Amɔniba ka Filisitiba ka sere Amalɛkiba.
12 Abisai, Seruyan bii, u Edɔmuba kamia wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Bɔru. Ma u ben nɔrɔbun suba
yɛndu yiru sari (18.000) go. 13 Ma u kparobu yi yi Edɔmu mi. Ma Edɔmu be kpuro ba kua
Dafidin yobu. Yinni Gusunɔ u ra n Dafidi kɔ̃suwa baama kpuro mi u da.

Dafidin sɔm kowobun yĩsa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:15-18)

14 Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. Ma u gea mɔ̀, u bu siriammɛ dee dee. 15 Yoabu,
Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero.
16 Sadɔku, Akitubun bii, ka Abimɛlɛki, Abiataan biiwa ba sãa yãku kowobu. Ma Safusa u sãa
tire yoro. 17 Bɛnaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Pelɛtiban kparo. Ma Dafidin bibu ba
sãa win gerunasibu.

Ba Dafidin sina asakpɔbu

sekuru doke
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:1-5)

19

1 Yeniban biru Nakasi, Amɔniban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kɔsire kua. 2 Ma
Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tɔn geeru kua. Domi mɛya win tundo u man kua.
Yera Dafidi u sɔmɔbu gɔra bu nùn nukuru yɛmiasia win tundon gɔɔn sɔ̃. Ye Dafidin sɔmɔ
be, ba tura Hanuni win mi, Amɔniban temɔ bu ka nùn nukuru yɛmiasia, 3 yera Amɔniban
wirugibu ba Hanuni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunɛn tundo bɛɛrɛ wɛ̃n sɔ̃na u sɔmɔbu
gɔrima bu nun nukuru yɛmiasia? A ǹ yɛ̃ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu
wɔrima bu kam koosian sɔ̃na sɔmɔ beni ba na wunɛn mi?
4 Yera Hanuni u Dafidin sɔmɔ be mwa u ben toba kɔna ma u ben yabenu karana saa suunun
di sere taanɔ. Ma u bu yɔ̃su ba doona. 5 Ye Dafidi u nua ye n tɔn be deema ma u wa ba wãa
seku bakaru sɔɔ, yera u gabu gɔra bu ka bu yinna kpa bu bu sɔ̃ bu gina doo bu sina Yerikoɔ
sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amɔniba

ka Sirigibu tabu kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:6-19)

6 Ye Amɔni be, ba wa ma ba Dafidin mɔru seeyawa, yera Hanuni ka Amɔni be, ba sii geesun
gobi nɔrɔbu (1.000) mɔrisia Sirigibun mi be ba wãa Mɛsopotamiɔ ka Maakaɔ ka sere Sobaɔ
bu ka bu tabu kɛkɛba ka maasɔbu wɛ̃ɛma. 7 Ma ba bu tabu kɛkɛ nɔrɔbun suba tɛna ka yiru
(32.000) wɛ̃ɛma, ka maa Maakan sunɔ ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira
Mɛdebaɔ. Ma Amɔniba ba maa yarima ben wusun di ba mɛnna ka tabun sɔɔru.
8 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure. 9 Ma Amɔniba ba
yarima ba wãa wuun duu yerɔ. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba yɔ̃ra nɛnnɛnka.
10 Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu

sɔɔ tabu kowo wuuru sua u Sirigibu kpare. 11 Ma u maa win wɔnɔ Abisai tabu kowo be ba tie
wɛ̃ bu ka Amɔniba wɔri. 12 Ma u nɛɛ, Sirigibu bà n man kamiamɔ, a man somiru na. Amɔniba
bà n maa nun kamiamɔ, kon nun somiru na. 13 A de a n wɔrugɔru mɔ, kpa su taa bi ko ka
wɔrugɔru bɛsɛn tɔmbun sɔ̃ ka maa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wusun sɔ̃. Kpa Yinni Gusunɔ u ko
ye n ko n nùn wɛ̃re.
14 Ma Yoabu ka win tɔmbu ba Sirigibu tabu wɔri. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun
wuswaan di. 15 Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina
Abisai, Yoabun wɔnɔn wuswaan di ba dua wuuɔ. Ma Yoabu u gɔsirama Yerusalɛmuɔ.
16 Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba sɔmɔbu gɔra bu Sirigii be ba wãa
daarun guru giɔ sokuma. Sofaki, Hadadesɛɛn tabu kowobun wirugii u bu gbiiye. 17 Ma ba ye
Dafidi nɔɔsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro mɛnna, u ka bu Yuudɛni tɔbura, ma ba
sĩa ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wɔri ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban
wuswaan di. 18 Dafidi u ben tabu kɛkɛ be dumi gawe nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000) kɔsuka
ka be ba wãa be sɔɔ, ka naanaakobu nɔrɔbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunɔ
Sofaki.
19 Ye Hadadesɛɛn sɔm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nɔɔ tia
kua ba nùn tii wɛ̃. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kã bu Amɔniba somiru da.

Yoabu u Raba tabu wɔri

u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

20

1 Wɔ̃ɔ kpɔɔn saa yè sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u
kpare ba da ba Amɔniban tem wɔri ba kɔsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye
sɔɔ, Dafidi u wãawa win yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ.
2 Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunɔn furɔ wuraguu mwa. Gen bunum mu sãawa kilo tɛna
ka nnɛ. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirɔ. Yen dɔma te, dukia
baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona. 3 Ma u gen tɔmbu yoo sɔma koosia. Ben gaba
dãa bɔɔrimɔ ka sii, gabu ka gbɛ̃ɛ, gaba kpenu dãkumɔ, ma gaba tem gbemɔ ka dãkunu. Nge
mɛya u maa Amɔniban wusu kpuron tɔmbu yoo sɔma koosia. Yen biru, Dafidi u gɔsirama
Yerusalɛmuɔ ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 21:18-22)

4 Yeniban biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛɔ. Saa ye sɔɔra Sibekai, Husagii u
Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke. 5 Yen biru tabu maa seewa
Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Yera Ɛlikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin wɔnɔ
go. Lasimi win yaasan buru ta bɔɔruwa nge weson beku tɛ̃ketiru. 6 Isireliba ba maa ka
Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo wãa u gunu too. Niki binu nɔɔba tia tiawa u
mɔ nɔmaɔ ka naasɔ. Ma ni kpuro nu kua yɛnda nnɛ. Win tii u sãawa Rafan bweserugii. 7 U
Isireliba nɔɔ kuura, ma Yonatam, Dafidin mɔɔ, Simɛan bii, u nùn go.
8 Tɔn be kpuro ba sãawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

Dafidi u dera ba Isireliba gara
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:1-9)

21

1 Sɔ̃ɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari. 2 Ma Dafidi u Yoabu ka
tabu kowobun wirugii be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gian di sere mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa bu na bu nùn gɔra tusia. Nge mɛya u koo
ka ben geeru gia.
3 Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tɔmbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu.
Nɛn yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sãa wunɛn sɔm kowobu. Mban sɔ̃na a maa yeni
bikiamɔ. Mban sɔ̃na kaa bu torasia.
4 Adama sina boko u yɔ̃rariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wɛ̃ mi. Ma Yoabu u
da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ. 5 U Dafidi gari gari yi tusia.
Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera sãawa yako tia ka tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu
(1.100.000). Yudaban geera sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru ka wata ka wɔkuru (470.000).
6 Yoabu u ǹ Lefin bwese kɛragibu ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragibu gara. Domi sina bokon
wooda ye, ya ǹ ka nùn naawɛ.

Yinni Gusunɔ u Dafidi

taarɛ wɛ̃
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:10-17)

7 Dafidin wooda ye, ya ǹ Yinni Gusunɔ dore. Ma u Isireliba sɛɛyasia. 8 Ma Dafidi u Yinni
Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye na kua mi, tora bakara. A de a nɛ wunɛn sɔm kowo suuru kua, domi
wiira kookoosa na kua mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Gadi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 10 a doo a Dafidi sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee, na nùn nɔni swãanu ita yiiye. U gɔsio te u kĩ n ka nùn
sɛɛyasia.
11 Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. 12 U
nɛɛ, gɔ̃ɔru tu wunɛn tem wɔri wɔ̃ɔ ita, ǹ kun mɛ wunɛn yibɛrɛba bu ka nun tabu ko suru ita
bu kamia, ǹ kun mɛ Yinni Gusunɔ u de gɔɔn gɔrado u kɛ̃si kɛ̃si bararu pusi Isirelibɑn tem
kpuro sɔɔ u mu kpeerasia. Nɔni swãanu ita ye sɔɔ, a gɔsio ye a kĩ kpa n da n ye Yinni Gusunɔ
sɔ̃, wi u man gɔrima.
13 Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ. Adama n buram bo n wɔri
Yinni Gusunɔn nɔmuɔ ye kon ka wɔri tɔmbun nɔmaɔ. Domi win wɔnwɔnda kpã.
14 Ma Yinni Gusunɔ u kɛ̃si kɛ̃si bararu sure Isireliba sɔɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba wata
ka wɔkuru (70.000) ba gu. 15 Yinni Gusunɔ u win gɔrado gɔra Yerusalɛmuɔ u ye kpeerasia.
Sanam mɛ gɔrado wi, u ye kpeerasiamɔ, Yinni Gusunɔ u mɛɛra, ma u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di.
Ma u win gɔrado wi u wuu ge kpeerasiamɔ mi, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n den tura mɛ, a wunɛn nɔmu
wunɔ.
N deema gɔrado wi, u wãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yerɔ. 16 Dafidi u nɔni seeya u gɔrado
wi wa u wãa wɔllu ka tem baa sɔɔ, u win takobi sue Yerusalɛmun bera gia. Yera Dafidi ka win
tɔmbun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sɔ̃.
17 Yera Dafidi u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na wooda wɛ̃ bu tɔn be gari. N n mɛn na,
nɛna na tora. Tɔn beni ba ǹ gãanu kue. Yen sɔ̃, a nɛ ka nɛn yɛnugibu nɔma dokeo kpa a
wunɛn tɔmbu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yãku yeru bania
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:18-25)

18 Yinni Gusunɔn gɔrado u Gadi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Dafidi sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, u doo Ɔɔnani, Yebusin
doo soo yeru mi, u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania.
19 Ma Dafidi u seewa u da nge mɛ Yinni Gusunɔ u Gadi sɔ̃ɔwa. 20 N deema Ɔɔnani u wãa
win doo soo yerɔ ka win bibu nnɛ ba alikama soomɔ. Ye u sĩira yera u Gusunɔn gɔrado wa
ma ba da ba kukua. 21 Ma Dafidi u da Ɔɔnanin mi. Ye Ɔɔnani u Dafidi wa, yera u yarima doo
soo yee ten min di u yiira win wuswaaɔ u siriru tem girari. 22 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
man wunɛn doo soo yee te derio n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya nɛn
tɔmbu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge mɛ kaa ten gobin geeru bure.
23 Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a kĩ. Kɛtɛba wee, a ka
yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Naa kɛkɛba wee yi ko yãku dãa. Alikama wee a ka kɛ̃run yãkuru
ko. Ye kpuro na nun kãwa.
24 Ma Dafidi sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, kon tu dwewa nge mɛ kaa ten gobin geeru
bura. Na ǹ Yinni Gusunɔ gãanu wɛɛmɔ ni nu sãa wunɛginu n ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
kua te ta ǹ man gãanu diiri.
25 Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata (600) wɛ̃ yam min sɔ̃. 26 Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku
yeru bania mi. Ma u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua. Yen biru u Yinni
Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa, u dera dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di yãku
yeru wɔllu mi, u yãku ni mwa. 27 Yinni Gusunɔ u ka win gɔrado wi gari kua, ma u win takobi
wesia yen kararɔ.
28 Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa Ɔɔnani Yebusin doo soo yeru
mi. Saa dɔma ten diya u ra nùn yãkuru kue mi. 29 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn kuu bekurugii
te Mɔwisi u kua gbaburɔ, ta wãawa Gabaonin gungurɔ ka yãku yeru sannu mi ba ra yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko. 30 Dafidi kun kpɛ̃ u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni
Gusunɔn mi, yèn sɔ̃ bɛrum nùn mwa gɔrado win sɔ̃.

22

1 Ma Dafidi u nɛɛ, yam miniwa ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Miya yãku yera ko n
maa wãa mi Isireliba ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunɔn

sãa yerun sɔɔru mɔ̀

2 Dafidi u dera ba sɔbu kpuro mɛnna be ba wãa Isireliɔ. Ma u bu yiire bu kpee bakanu
dãku bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. 3 U maa sisu sɔɔru kua siki siki bu ka kulumba
seku gamboban kadiriban sɔ̃ ka maa sɔretii. Sii gan te u mɛnna, ta kpã sere n ǹ koorɔ bu
tu yĩire. 4 Mɛya u maa dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduruba mɛnna siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu ye gari.
Sidonigibu ka Tirigiba ba ka nùn ye naawa. 5 Domi Dafidi u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, win bii Salomɔɔ
u sãawa bii piibu. U ǹ gina bwisi mɔ. Wee sãa yee te ba koo Yinni Gusunɔ bania mi, ta ko n
yĩsiru yarawa tem kpuro sɔɔ ten giriman kpãarun sɔ̃. Yen sɔ̃na u kĩ u nùn ten sɔɔru kua. Ma
Dafidi u sɔɔru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yee te

bani

6 Dafidi u win bii Salomɔɔ soka ma u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ Isireliban Yinni sãa yeru
baniɔ. 7 Nɛn bii, nɛn tiiwa na raa gɔ̃ru doke n nùn tu bania. 8 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
tɔmbun yɛm yari too win wuswaaɔ taa baka bi na kuan sɔ̃. Yen sɔ̃ n ǹ nɛ kon nùn sãa yeru
bania mi ba ko n da nùn sã. 9 Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo
maa nùn wɔra win yibɛrɛ be ba ka nùn sikerenɛn nɔman di. Ba koo nùn sokuwa Salomɔɔ.
Yen tubusiana bɔri yɛndu. Domi win bandun saa sɔɔ, u koo de Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu
sɔɔ. 10 Wiya u koo nùn sãa yeru bania. U ko n sãawa win bii, kpa wi, u n maa sãa win tundo.
Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ. 11 Tɛ̃, nɛn bii, Gusunɔ
wunɛn Yinni u ko n ka nun wãa. Kpa wunɛn wãaru tu dakaa da. Kpa a kpĩ a nùn sãa yee
te bania nge mɛ u nun yiire. 12 U de a n bwisi ka yɛ̃ru mɔ sanam mɛ u koo de a bandu di
Isireliba sɔɔ, kpa a win woodaba mɛm nɔɔwa. 13 À n Yinni Gusunɔn wooda ka win yiirebu
mɛm nɔɔwa bi u Mɔwisi wɛ̃ Isireliban sɔ̃, saa yera ye a mɔ̀ kpuro ya koo nun koora. A n gesi
dam ka wɔrugɔru mɔ. A ku nanda, a ku maa bɛrum ko. 14 Wee na kookari kua na wura sɔɔru
kua ya tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000) kere Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃. Ma na sii geesu
sɔɔru kua su tɔnnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000) kere. Na sii gandu ka sii wɔ̃kusu sɔɔru kua
siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu su yĩire. Mɛya na maa dãa ka kpenu sɔɔru kua. Adama wunɛn tii
kaa kpĩ a maa sosi mi sɔɔ. 15 Sɔm kowoba ko n wãa wunɛn bɔkuɔ dabi dabinu. Bera be ba ra
kpenu dãku ka be ba ra dãa dãku ka sere be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃. 16 Wee a wura
ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu mɔ su ǹ geeru mɔ. Tɛ̃, a seewo, kpa a sɔmbu te ko. Kpa
Yinni Gusunɔ u n ka nun wãa.

17 Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomɔɔ somi sɔmbu te
sɔɔ. 18 U maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa ka bɛɛ. Wiya u dera i wãa bɔri yɛndu
sɔɔ beri berika. Domi u man tem mɛ nɔmu bɛria. Ma mu kua wi ka win tɔmbugim. 19 Tɛ̃ i
Gusunɔ bɛɛn Yinni kasuo ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro. I seewo i win sãa yeru
bani, kpa i ka win woodan kpakororu ka win sãarun dendi yãnu kpuro da mi.

23

Dafidi u dera ba Lefiba gara

1 Ye Dafidi u tɔkɔ kua, yera u win bii Salomɔɔ kua Isireliban sunɔ. 2 Ma u Isireliban guro
gurobu ka yãku kowobu ka Lefiba mɛnna.

3 Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wɔ̃ɔ tɛna mɔ, ka be ba kere mɛ. Ma ben geera kua nɔrɔbun
suba tɛna ka nɔɔba ita (38.000). 4 Ma Dafidi u tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛ (24.000) gɔsa be
sɔɔ, be ba ko n da Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana nɔni doke, ka tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba
tia (6.000) be ba koo tɔmbu kpara, kpa ba n da bu sirie. 5 U maa tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ
(4.000) gɔsa be ba tie sɔɔ, ba n da sãa yee ten kɔnnɔsu kɔ̃su, kpa tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ
(4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunɔ tɔmɛ ka dwee yãa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka
Yinni Gusunɔ siara. 6 Ma u bu bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ba ka wãa Gɛɛsɔni ka Kehati ka
Mɛrari, Lefin bibun bwese kɛri sɔɔ.

7 Gɛɛsɔnin biba Ladani ka Simɛi. 8 Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehiɛli ka Setamu ka
Yoɛli. Yehiɛliwa u sãa ben gbiikoo. 9 Bibu itawa Simɛi u mara. Bera Selomiti ka Hasiɛli ka
Harani. Bera ba sãa Ladanin bwese kɛran wirugibu. 10 Simɛi u maa bibu nnɛ gabu mara.
Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria. 11 Yasatiwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sina u sãa yiruse.
Yeusi ka Beria ba ǹ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese kɛri tia.

12 Bibu nnɛwa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli.
13 Amuramun biba Aroni ka Mɔwisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru gɔsa ba yi nɛnɛm
sere ka baadommaɔ ba n da ka Yinni Gusunɔ turare dɔ̃ɔ dokeye, kpa ba n da maa sãarun
sɔmburu ko, kpa ba n da maa tɔmbu domaru kue ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. 14 Adama ba
Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kɛra sɔɔ. 15 Mɔwisin biba, Gɛɛsɔmu
ka Ɛliesɛɛ. 16 Gɛɛsɔmun bii gbiikoowa Sebuɛli. 17 Ɛliesɛɛn biiwa Rehabia. Bii turo win biru u

ǹ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi. 18 Yiseharin bii gbiikoowa Selomiti.
19 Bibu nnɛwa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasiɛli ka Yekamɛamu. 20 Bibu
yiruwa Usiɛli u mara. Bera Misee ka Yisiya.
21 Mɛrarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi. 22 Eleasaa u ǹ bii tɔn
durɔbu mara u ka gu. Bii tɔn kurɔba u mara. Bera ben mɛro bisibu Kisin bibu ba sua kurɔbu.
23 Bibu itawa Musi u mara. Bera Makili ka Edɛɛ ka Yeremɔti.
24 Be ba sãa ben yɛnun wirugibu Lefin bibun bweseru sɔɔ nge mɛ ba ka bu tireru doke tia
tia, bera mi. Bera ba ko n da sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn
di n ka da be ba mɛ kere. 25 Domi Dafidi u raa nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u win tɔmbu bɔri
yɛndu wɛ̃. Yen biru u ko n wãawa Yerusalɛmuɔ sere ka baadommaɔ. 26 Saa ye sɔɔ, Lefiba ba
ǹ maa Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ka ten dendi yãnu sɔɔmɔ. 27 Dafidin yiire dãaki bin
biruwa ba Lefiba gara saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. 28 Ba bu dokewa
Aronin bibun bweserun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ ka
ten dii sɔsɔ. Bera ba ko n da sãa yee ten dendi yãnu kpuro dɛɛrasie kpa bu maa sɔma gaa ko
mi. 29 Bera ba ko n da pɛ̃ɛ ye ba ko n da Yinni Gusunɔ yiiye ko, ka sere maa som mɛ ba ko n da
ka kɛ̃nun yãkunu ko, ka pɛ̃ɛ ye ba ku ra seeyatia doke, ka pɛ̃ɛ ye ba ra wɔ̃ pɛrɛnti sɔɔ, ka kira
ni ba ra sɔmɛ. Beya ba ko n da yeba kpuron kpãaru ka yen dɛ̃ɛbun saria mɛɛri. 30 Ba ko n da
nɛwa sãa yeru mi bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔ tɔma, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 31 Mɛya ba
ko n da maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue baadomma tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù
n yara, ka tɔ̃ɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi. 32 Bera ba ko
n da Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun sɔmburu ko, kpa Aronin bibun bweseru tu maa win
sãa yerun sɔmburu ko.

24

Yãku kowobun wuunu

1 Ba Aronin bibun bweseru bɔnu kua wuuru ka wuuru. Bibu nnɛwa Aroni wi, u mara.
Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. 2 Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa ben tundo u
sere gu. Be, ba ǹ bibu mara. Eleasaa ka Itamaa, be tɔnawa ba yãku sɔma kua. 3 Dafidi u Aronin
bibun bweseru bɔnu kuawa nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa. Sadɔku u wãawa Eleasaan
bibun bweseru sɔɔ. Ma Akimɛlɛki u maa wãa Itamaan bibun bweseru sɔɔ. 4 N deema tɔmba
dabiru bo Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen sɔ̃na ba Eleasaan
bibun bweseru bɔnu kua wuuru wɔkura nɔɔbu ka tia, nin baatere ka ten wirugii. Ma ba
maa Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru nɔɔba ita, nin baatere ka ten wirugii. 5 Ba bu bɔnu
kuawa ka tɛtɛ. Domi be ba sãa sãa yerun wirugibu ka Yinni Gusunɔn sãarun wirugibu, be
kpuro ba sãawa Eleasaa ka Itamaan bibun bweseru.
6 Tire yoro Semaya, Nɛtanɛɛlin bii, Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yĩsa tireru doke
sina boko ka wirugibu ka yãku kowo Sadɔku ka Akimɛlɛki, Abiataan bii ka yãku kowobun
wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ba Eleasaa ka Itamaan bibun bwese nin yĩsa
tireru dokewa ka tɛtɛ. Ba ra gina Eleasaagibu gɔsiwa, yen biru kpa bu maa Itamaagibu gɔsi.
7-18 Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, ben yĩsa wee.
Yehoyaribuwa u sãa gbiikoo.
Ma Yedaya u sãa yiruse.
Ma Harimu u sãa itase.
Ma Seorimu u sãa nnɛse.
Ma Maakiya u sãa nɔɔbuse.
Ma Miyamini u sãa nɔɔba tiase.
Ma Hakɔtu u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Abiya u sãa nɔɔba itase.
Ma Yosue u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Sekania u sãa wɔkuruse.
Ma Eliasibu u sãa wɔkura tiase.
Ma Yakimu u sãa wɔkura yiruse.
Ma Hupa u sãa wɔkura itase.
Ma Yesebabu u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Biliga u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Imɛri u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Hesiri u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hapisɛsi u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Petahia u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Esekiɛli u sãa yɛnduse.
Ma Yakini u sãa yɛnda tiase.

Ma Gamulu u sãa yɛnda yiruse.
Ma Delaya u sãa yɛnda itase.
Ma Maasia u sãa yɛnda nnɛse.
19 Nge mɛya ba ka bu yi yi bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba ra ben sɔmburu
kowa nge mɛ ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema Gusunɔ Isireliban Yinnin tiiwa u
Aroni wooda ye wɛ̃.

Lefi be ba tien yĩsa

20 Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien yĩsa wee.
Amuramun bibun bweseru sɔɔ, Subaɛliwa. Subaɛlin bibun bweseru sɔɔ, Yesidiawa.
21 Rekabian bibun bweseru sɔɔ, Yisiyawa u sãa gbiikoo. 22 Yiseharin bibun bweseru sɔɔ,
Selomɔtuwa. Selomɔtun bibun bweseru sɔɔ maa, Yasatiwa. 23 Heboronin bibun bweseru
sɔɔ, Yeriyawa u sãa gbiikoo. Ma Amaria u sãa yiruse. Ma Yasiɛli u sãa itase. Ma Yekamɛamu
u sãa nnɛse. 24 Usiɛlin bibun bweseru sɔɔ, Miseewa. Miseen bibun bweseru sɔɔ, Samiriwa.
25 Yisiya, Miseen mɔɔn bibun bweseru sɔɔ, Sakariwa. 26 Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ, Makili
ka Musi ka Musin bii Yasian biba. 27 Yaasiya, Mɛrarin biin bibun bweseru sɔɔ, Sohamu ka
Sakuri ka Ibiriwa. 28-29 Makilin bibun bweseru sɔɔ, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin
bibun bweseru sɔɔ, Yeramɛɛliwa. 30 Musin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Edɛɛ ka Yerimɔtiwa.
Be ba sãa Lefin bibun bweserun kɛri, bera mi. 31 Ben tii ba tɛtɛ tobawa nge mɛ begibu
Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sadɔku ka Akimɛlɛki ka yãku
kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ka woro tee teya ba ka ben baawuren
yĩsiru tireru doke, ba ǹ ben keranaa mɛɛra.

25

Wom kowobun wuunu

1 Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru ka Yedutum
bibugiru gɔsa ba yi nɛnɛm sãarun sɔ̃. Gari yi Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa, yiya ba ra ka womusu ko ka
mɔrɔkunu ka guunu ka sɛkɛtirɛnu. Be ba sɔma ye mɔ̀, ben yĩsa wee.
2 Asafun bibun bweseru sɔɔ, Sakuri ka Yosɛfu ka Nɛtania ka Asarela. Ben tundo Asafuwa
u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa yiya u ra n ka womu mɔ̀ nge mɛ sina boko u nùn
yiire.
3 Yedutum bibun bweseru sɔɔ, Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia ka Matitia ka Simɛiwa.
Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa, yiya u ra n ka womu
mɔ̀ ka mɔrɔku, u n ka Gusunɔ siaramɔ kpa u n nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
4 Hemanin bibun bweseru sɔɔ maa, Bukia ka Matania ka Usiɛli ka Sebuɛli ka Yerimɔti ka
Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esɛɛ ka Yosibekasa ka Malɔti ka Hotiri
ka Makasiɔti. 5 Beni kpurowa ba sãa Hemanin bibun bweseru. Hemani wiya u ra Yinni
Gusunɔn dam wɔlle sue kpa u sina boko sɔ̃ ye Yinni Gusunɔ u gerua. Hemani wi, u bii tɔn
durɔbu mara wɔkura nnɛ, bii tɔn kurɔbu maa ita.
6 Tɔn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sɛkɛtirɛnu ka guunu ka
mɔrɔkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sɔmburu kowa ka sina bokon wooda.
Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba n bu gbiiye. 7 Be ba womusu yɛ̃ ka be ba bu swĩi, be
kpuron geera sãawa goobu ka wɛnɛ ka nɔɔba ita (288).
8 Ba tɛtɛ tobawa bu ka sɔmburun kpunaa yi. Ba ǹ nɛɛ, bukurowa gee, ǹ kun mɛ biiwa gee.
Mɛya ba ǹ maa nɛɛ, be ba womusu yɛ̃wa gee, ǹ kun mɛ be ba torumɔwa gee.
9-31 Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, be wee.
Yosɛfu, Asafun bweseru sɔɔ, wiya u sãa gbiikoo.
Ma Gedalia u sãa yiruse.
Ma Sakuri u sãa itase.
Ma Yiseri u sãa nnɛse.
Ma Nɛtania u sãa nɔɔbuse.
Ma Bukia u sãa nɔɔba tiase.
Ma Yesarela u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Esai u sãa nɔɔba itase.
Ma Matania u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Simɛi u sãa wɔkuruse.
Ma Asarɛli u sãa wɔkura tiase.
Ma Hasabia u sãa wɔkura yiruse.
Ma Subaɛli u sãa wɔkura itase.
Ma Matitia u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Yeremɔti u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Hanania u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.

Ma Yosibekasa u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hanani u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Malɔti u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Eliata u sãa yɛnduse.
Ma Hotiri u sãa yɛnda tiase.
Ma Gidaliti u sãa yɛnda yiruse.
Ma Makasiɔti u sãa yɛnda itase.
Ma Romanti Esɛɛ u sãa yɛnda nnɛse.
Wuuru baateren wirugii ka win yɛnugibu ba ra n sãawa wɔkura yiru.

26

Be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu

kɔ̃su

1 Ba be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su bɔnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sɔɔ,
Mɛselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gɔsa. 2 Bibu nɔɔba yiruwa u mara. Wee nge mɛ
ba ka swĩinɛ. Sakari ka Yediɛli ka Sebadia ka Yatiniɛli, 3 ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.
4 Ba maa Obɛdi Edɔmu gɔsa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua, u bibu nɔɔba ita mara.
Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Nɛtanɛɛli, 5 ka Amiɛli ka
Isakari ka sere Pɛlitai. 6 Semaya, Obɛdi Edɔmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua damgibu,
begibun suunu sɔɔ. Domi ba sãawa wɔrugɔba. 7 Bii bera, Otini ka Refaɛli ka Obɛdi ka Ɛlisabadi
ka sere ben wɔnɔbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wɔrugɔba. 8 Tɔn be kpurowa ba
sãa Obɛdi Edɔmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wɔrugɔba ma ba
hania mɔ sɔmburu sɔɔ. Ba sãawa tɔmbu wata ka yiru.
9 Mɛselemian bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita. Be kpuro ba sãawa
wɔrugɔba.
10-11 Mɛrarin bweseru sɔɔ, Hosawa ba gɔsa. Bibu nnɛwa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka
Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa mɛ n ǹ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu
ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura ita.
12 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mɛro bisibu, bera ba ko n da kɔnnɔsu
kɔ̃su Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 13 Ba kɔnnɔsu bɔnu kuawa ka tɛtɛ, yɛnu ka yɛnu, bibu ka
bukurobu, baawure u n ka yɛ̃ mi u koo kɔ̃su.
14 Ye ba tɛtɛ toba, sɔ̃ɔ yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kɛ̃ɔ u
maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia tɛtɛ di. 15 Obɛdi Edɔmuwa u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugia tɛtɛ di. Ma
win bii u maa yɛnusu tɛtɛ di mi ba ra dĩanu bere. 16 Supimu ka Hosawa ba kɔnnɔ ge ga wãa
sɔ̃ɔ duu yeru gia tɛtɛ di, ka ge ba mɔ̀ Salekɛti, ga mɛɛra swaaɔ ye ya dɔɔ gunguru gia. Kɔ̃so be,
ba mɛɛrinɛwa.
17 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba nɔɔba tia ba ra n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, kpa tɔmbu nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia, kpa nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ kpa nnɛ ba n maa wãa diaɔ mi ba ra
dĩanu bere. Adama ba diagii be bɔnu sãawa wuunu yiru, wuu teerɔ tɔmbu yiru. 18 Sɔ̃ɔ duu
yeru gia, dia ye ba gɔri gɔri sɔɔ, tɔmbu yiru, swaan bera gia, maa tɔmbu yiru.
19 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni ba kua Kore ka Mɛrarin bwese kɛri sɔɔ, niya mi.

Sɔma ye ba Lefi gabu wɛ̃

20 Lefiba sɔɔ, Akiyawa u ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere ka sere maa kɛ̃ɛ ni
ba ka Yinni Gusunɔ naawa. 21 Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ, Ladanin bibun bwesera ba sãa yɛnu
yɛ̃robu. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. 22 Yeyɛli ka win bibu Setamu ka win wɔnɔ Yoɛli bera ba ra
Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere. 23 Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru
sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usiɛlin bweseru sɔɔ, 24 Sebuɛli, Gɛɛsɔmun bii, Mɔwisin
debubuwa u sãa arumanin berobun wirugii. 25 Win bweseru sɔɔra Ɛliesɛɛ, Gɛɛsɔmun wɔnɔn
bibun bwesera wãa. Rehabia, Ɛliesɛɛn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu
u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara. 26 Arumani ye sina boko Dafidi ka yɛnu yɛ̃robu
ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni
Gusunɔ naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kɔ̃su. 27 N deema arumani ye ba tabu di, yen
sukuma ba ka Yinni Gusunɔ naawa bu ka win sãa yeru sɔmɛ. 28 Arumani ye Gusunɔn sɔmɔ
Samuɛli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunɔ
naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.
29 Kenania ka win bibu be ba wãa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka
siribu ko Isirelin temɔ.
30 Hasabia ka tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sãa wɔrugɔba Yiseharin
bweseru sɔɔ, bera ba Isireliban tem kpare mɛ mu wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia. Bera ba ra
maa Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru. 31 Yeriyawa u sãa wirugii
Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔ̃ɔ weeruse sɔɔra ba bwese ten tɔ̃kan kaso kua.

Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasɛɛɔ Galadin temɔ. 32 Yerian mɛro bisi be, ba sãawa wɔrugɔba.
Be kpuro maa yɛnu yɛ̃roba. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka tɔmbu nata ka wunɔbu
(2.700). Bera ba Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu bɛria bera
mi Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgiba wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.

27

Tabu kowobun sɔma

1 Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ̀. Ba sãawa yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm
nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n
sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔ̃ɔ sɔɔ. Wuuru baatere ta sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda
nnɛ (24.000). 2-15 Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.

Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudiɛlin bii, Perɛsin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.

Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sãa win yiruse.

Suru itase sɔɔ, Bɛnaya, yãku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sãawa tabu durɔ wɔrugɔba tɛnan turo. Wiya u maa sãa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nùn kɔsire kua u wuu te kpara.

Suru nnɛse sɔɔ, Asaɛli, Yoabun mɔɔwa u wuuru nnɛse kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nùn kɔsire kua.

Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samɛhutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.

Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikɛsin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.

Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helɛsi Palonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.

Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.

Suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, Abiesɛɛ Anatɔtugii, Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nnɛse kpara.

Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Nɛtofagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.

Suru wɔkura tiase sɔɔ, Bɛnaya Piratonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.

Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Hɛlidai Nɛtofagii, Otiniɛlin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kɛrin wirugibu

16 Wee be ba sãa Isirelibɑn bwese kɛrin wirugibu.

Rubɛnin bwese kɛra sɔɔ, Ɛliesɛɛ, Sikirin biiwa u sãa wirugii.

Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sãa wirugii.

17 Lefin bwese kɛra sɔɔ, Hasabia, Kemuɛlin biiwa u sãa wirugii.

Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadɔkuwa u sãa wirugii.

18 Yudan bwese kɛra sɔɔ, Elihu, Dafidin mɛro bisibu sɔɔ, wiya u sãa wirugii.

Isakarin bwese kɛra sɔɔ, Omiri, Mikaɛlin biiwa u sãa wirugii.

19 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sãa wirugii.

Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, Yerimɔti, Asiriɛlin biiwa u sãa wirugii.

20 Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sãa wirugii.

Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, Yoɛli, Pedayan biiwa u sãa wirugii.

21 Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sãa wirugii.

Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, Yaasiɛli, Abunɛɛn biiwa u sãa wirugii.

22 Danun bwese kɛra sɔɔ, Asarɛli, Yerohamun biiwa u sãa wirugii.

Tɔn beni kpurowa ba sãa Isirelibɑn bwese kɛrin wirugibu.

23 Dafidi u ǹ Isireliba gara be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba ǹ tura mɛ, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u
nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi. 24 Yoabu, Seruyan biiwa u raa
Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ mɔru kua. Yen sɔ̃na u ǹ ye kurasie. Adama ba ǹ
tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wãarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

25 Asimafɛti, Abudiɛlin biiwa u ra sina bokon arumani bere.

Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dĩanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kɔ̃su yenuginu.

26 Ɛsiri, Kelubun bii wiya u sãa be ba gbean sɔma mɔ̀n wirugii.

27 Simɛi, Ramagii, wiya u sãa resɛm gbaa sɔm kowobun wirugii.

Sabidi Sefamugii, wiya u sãa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.

28 Baali Hanani, Gedɛɛgii, wiya u ra dãa ye ba mɔ̀ olifi ka sikamɔre ye ya wãa wɔwa ye ba
mɔ̀ Sefalaɔn wunanɔsu ko.
Yoasi, wiya u maa sãa gum beru yenun wirugii.
29 Sitarai Saronigii, wiya u ra kɛtɛ yi ba kparamɔ Saroniɔn wunanɔsu ko.
Safati, Adilain bii, wiya u ra maa kɛtɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔɔn wunanɔsu ko.
30 Obili, Isimɛɛli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu ko.
Yesidia Mɛronɔtugii, wiya u ra maa kɛtɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu ko.
31 Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yãa ni ba mɔn wunanɔsu ko.
Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mɔ̀.

Sina bokon gerunasibu

32 Yonatam, Dafidin dusiwa u sãa win bwisi kɛ̃ɔ. Yonatam wi, u bwisi ka yẽru mɔ too.
Yehiɛli, Hakumɔnin bii wiya u sãa sina bokon bibun keu koosio. 33 Ahitofɛli u maa sãawa sina
bokon bwisi kɛ̃ɔ. Usai Aakigii, wiya u sãa sina bokon bɔ̃ɔ kpaasi. 34 Ahitofɛlin biru, Yehoyada,
Bɛnayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi kɛ̃ɔbu. Ma Yoabu u sãa win tabu sunɔ.

28

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

1 Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ ka ben bwese kɛrin wirugibu
ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm
wunɔm kpare ka be ba sina bokon arumani ka win sabenun wunanɔsu mɔ̀n wirugibu, ka
win bibun keu koosiobu ka win sina kpaarun sɔm kowobu ka win tabu durɔ wɔrugɔba ka
ben damgibu kpuro gesi. 2 Yera sina boko Dafidi u seewa u yɔ̃ra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu,
bɛɛ nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio i nɔ. Wee na raa gɔ̃ru doke n Gusunɔ bɛsɛn Yinni
diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta sãa win naa sɔnditiru, ma na sɔɔru sãa
n ka tu bani. 3 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ nɛ kon tu bani. Domi na sãawa tɔnu wi u
tabu kua ma u yɛm yari. 4 Wi, Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni u man gɔsa nɛn tundon yɛnun
di n ka ko bɛɛ Isireliban sunɔ sere ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii.
Yudan bwese te sɔɔ, ma u nɛn tundon yɛnu gɔsa. Nɛn tundon yɛnu ge sɔɔ, ma u man gɔsa n
ka bandu di bɛɛ Isireliba sɔɔ. 5 Yinni Gusunɔ u man bii dabiru kã. Be sɔɔra u Salomɔɔ gɔsa u
swĩi bɛɛ Isireliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sãa wi, Yinni Gusunɔgia. 6 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii
Salomɔɔwa u koo nùn diru bania ka ten yaari mi ba ko n da nùn sã. Domi wiya u gɔsa u n ka
sãa nge win bii kpa wi, Yinni Gusunɔ u n maa sãa nge win tundo. 7 U koo win bandun dam
sire sere ka baadommaɔ ù n win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
8 Tɛ̃, nɛgibu, na bɛɛ yiiremɔ Isireliba, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tii
wi u sun swaa dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mɛm nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn gɔ̃rusɔ kpa i wa i
n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu deria bu tubi di sere ka baadommaɔ.
9 Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunɛn tundon Yinni gio kpa a
nùn sã ka wunɛn gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro. Domi wiya u ra tɔmbun gɔ̃rusu ka ben
bwisikunu wɛ̃ɛri. À n nùn kasu, u koo de a nùn wa. Adama à n nùn deri, u koo maa nun
deriwa sere ka baadommaɔ. 10 Tɛ̃, a n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsawa a ka nùn diru bania
mi ba ko n da nùn sã. Yen sɔ̃ a de a n wɔrugɔru mɔ kpa a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔɔ

sãa yee ten kpunaa wɛ̃

11 Yen biru Dafidi u win bii Salomɔɔ sãa yee ten kpunaa wɛ̃ ka ten dia ye ba gɔri gɔrigia, ka
ten arumani beru yerugia, ka dii wɔrukinugia, ka dii sɔɔkinugia, ka dii tèn mi ba koo Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu yigia. 12 Dii ten kpunaa kpurowa u nùn wɛ̃ ye u raa himba sãa
u ko kpuro. Yera sãa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikerenɛgia ka dia yèn mi ba ko n
da sãa yee ten arumani beregia, ka yèn mi ba ko n da kɛ̃nu beregia ni ba Gusunɔ wɛ̃, 13 ka nge
mɛ ba yãku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuukagia, ka nge mɛ ba ko n da ben sɔmburu
koosinɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔgia, ka sere maa dendi yãa ni ba ko n da ka sɔmburu kogia.
14 U nùn wura sɔ̃ɔsi ye u koo ka dendi yãa wuraginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ma
u nùn sii geesu sɔ̃ɔsi si u koo ka dendi yãa sii geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ.
Ba koo dendi yãa ni kowa nin baanire ka nin sɔmburu. 15 Mɛya u maa bu wura ka sii geesun
bunum saka wɛ̃ ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba.
16 U maa nùn wura wɛ̃ mɛ̀n saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunɔ pɛ̃ɛ
yiiye, ma u maa nùn sii geesu wɛ̃ u ka tabulu gɛɛ ko. 17 Yen biru u maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba
koo kaato donnuginu koosina ka gbɛ̃a ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka sii geesugii, ka yin
baayeren bunum, 18 ka yãku yee wuragiru mi ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke ka ten bunum. U
maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo naa kɛkɛ ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu koosina ka wura. Yin

kasi yi ko n dɛriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri. 19 Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni
Gusunɔn tiiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wẽ. Ma u man yen bwisi wẽ n ka ye
tubu.
20 Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kẽɔ, kpa a n wɔrugɔru mɔ, kpa
a se a sɔmburu ko. A ku bɛrum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun
wãa. U ǹ nun derimɔ, u ǹ maa nun biru kisimɔ sere win sãa yee ten sɔmburu kpuro tu ka
wiru goora. 21 Yãku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sãa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn
sãarun sɔma ko. N n sãa yee ten banan sɔ̃n na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu
yẽ ba maa tii wẽ ka kĩru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpĩiya.

29

Kɛ̃ɛ ni ba wẽ

sãa yee ten banan sɔ̃

1 Sina boko Dafidi u tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔ wi Yinni
Gusunɔ u gɔsa, u sãawa bii piibu. U ǹ gina tɔmbun kparabun bwisi mɔ. Sɔmbu te u koo
maa ko ta kpã, domi sãa yee te, ta ǹ ko n sãa tɔnugiru. Ta ko n sãawa Yinni Gusunɔgiru. 2 Na
nɛn dam kpuro doke n ka Gusunɔ nɛn Yinni sãa yee ten banan sɔɔru ko. Dendi yãa ni ba koo
ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo
maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ka sii wɔ̃kusu ko, na nin sii wɔ̃kusu
yii. Ni ba koo maa ko ka dãa, na nin dãa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nɔni bwese
bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpã. 3 Gusunɔ nɛn
Yinnin sãa yee ten kĩrun sɔ̃, wura ye na mɔ ka sii gee si na mɔ, ye kpurowa na wẽ sãa yee ten
sɔ̃ ye na raa sɔɔru kua yellu baasi. 4 Yera wura ye ya na Ofirin di tɔnnu wunɔbu (100), ka sii
geesu tɔnnu goobu ka weeru (240) bu ka sãa yee ten gani pote, 5 ka sere maa dendi yãa ni
ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yãa ni sɔm kowo be, ba koo gesi ko
kpuro. Tẽ, bɛɛ sɔɔ, wara kĩ u Yinni Gusunɔ kẽru wẽ ka nuku tia, kpa sɔm kowobu bu ka ye
gãa wuraginu ka sii geesuginu seku.
6 Yera yɛnu yẽrobu ka Isireliban bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka
wunɔm wunɔm wirugibu ka sina bokon sɔm kowobun wirugibu ba kẽnu wẽ ka nuku tia.
7 Ye ba wẽ Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, yera wuran tɔnnu wunaa wata ka wɔkuru ka wuran
gobi nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) ka sii gandun
tɔnnu nata (600) ka sii wɔ̃kusun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000). 8 Be ba kpee gobiginu mɔ,
ba nu Yeyɛli, Gɛɛsɔnin bweserugii wẽ u doke Yinni Gusunɔn sãa yerun arumanin beru yerɔ.
9 Tɔn be kpuro ba nuku dobu kua kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunɔ wẽn sɔ̃, domi ba nu wẽwa ka nuku
tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

10 Dafidi u Yinni Gusunɔ siara tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuron wuswaaɔ. U nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn
sikado Yakɔbun Yinni siaro sere ka baadommaɔ. 11 Yinni Gusunɔ, wuna a kpã, a dam mɔ,
a maa yiiko mɔ. A ǹ nɔru mɔ. Domi wuna a mɔ kpuro ye ya wãa wɔllɔ ka ye ya wãa temɔ.
Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere. 12 Wunɛn min diya dukia ka bɛɛrɛ ya ra nɛ. Wuna a
bandu dii kpuron wɔllɔ. Wunɛn nɔmuɔra dam kpuro mu wãa. Wuna kaa kpĩ a gãanu kpuro
wɔlle sua kpa a nu tãsisia. 13 Tẽ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, sa nun siaramɔ, sa maa wunɛn yĩsirun
kpãaru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. 14 Nɛ ka nɛn tɔmbu sa ǹ gãanu tura su ka nun kẽnu wẽ. Gãanu kpuro
naamɔwa wunɛn min di. Ye sa maa nun wɛ̃ɛmɔ kpuro, wunɛn min diya sa ye waamɔ. 15 Sa
bɛsɛn wãaru dimɔwa wunɛn wuswaaɔ nge sɔbu nge mɛ bɛsɛn sikadoba ba kua. Bɛsɛn wãarun
tɔ̃ru kpuro koo doonawa nge saaru, yĩiyɔbu sari. 16 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a kpuro mɔ.
Wunɛn min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sɔɔru kua su ka nun diru bania te ta ko
n wunɛn yĩsi dɛɛraru sɔɔwa. 17 Gusunɔ nɛn Yinni, na yẽ ma wuna a ra tɔnun gɔ̃ru wɛ̃ɛri, a ra
maa gem kã. Wee na ka nun kɛ̃ɛ nini naawa ka gɔ̃ru dɛɛrɔ. Na maa wa wunɛn tɔn be ba wãa
mini, ba nun kẽnu wɛ̃ɛmɔ ka nuku dobu. 18 Gusunɔ, bɛsɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbun Yinni, a de wunɛn tɔmbun gɔ̃rusu ka ben bwisikunu nu n sãa mɛni baadomma, kpa
ben gɔ̃rusu su n tãsa wunɛ sɔɔ. 19 Kpa a de nɛn bii Salomɔɔn gɔ̃ru ga n sɔ̃, u ka wunɛn yiirebu
ka wunɛn sɔ̃ɔsinu ka wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, u ka ye kpuro sɔmburu ko, kpa u sãa yee
te bani tèn sɔ̃ na sɔɔru yeni kpuro kua.
20 Dafidi u maa tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni siaro.
Ma be kpuro ba Gusunɔ ben sikadoban Yinni siara, ba yiira win wuswaaɔ ka maa sina
bokon wuswaaɔ.

Ba Salomɔɔ kua sina boko

21 Yen sisiru, ba Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka kɛtɛ
nɔrɔbu (1.000) ka yãa kinɛnu nɔrɔbu (1.000) ka yãa kpɛmminu nɔrɔbu (1.000), yãku nin

baatere ka ten tam. Ma ba maa yãku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sɔ̃. 22 Yen tɔ̃ɔ te, ba
di ba nɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomɔɔ Dafidin biin
bandu dam sire ba nùn gum tãre wirɔ nɔn yiruse Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u ka ko kparo.
Yen biru, ba maa Sadɔku gum tãre wirɔ ba nùn kua yãku kowo. 23 Salomɔɔ u sina Isireliban
sina gɔnaɔ ye ya maa sãa Yinni Gusunɔgia. U kua sunɔ win tundo Dafidin ayerɔ. U kuura,
ma Isireliba kpuro ba nùn wiru kpĩiya. 24 Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina
boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nùn wiru kpĩiyawa. 25 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ wɔlle
sua Isireliba kpuron suunu sɔɔ. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nùn gbiiye
Isireliɔ.

Dafidin gɔɔ

26 Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. 27 U bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba sɔɔ.
Heboroniɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru, Yerusalɛmuɔ maa wɔ̃ɔ tɛna ka ita. 28 Dafidi u dukia ka girima wa.
U tɔkɔ kuawa kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ. Ma u gu bɔri yɛndu sɔɔ. Ma win bii Salomɔɔ u bandu kɔsire kua.
29 Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dãku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao
Samuɛlin tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka sere maa yam wao Gadin tireru
sɔɔ. 30 Tire ni sɔɔra ba maa win bandun gari yorua ka win wɔrugɔru, ka ye n koora Isireliban
temɔ ka tem tukumɔ win waati ye sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Salomɔɔn bandun faagiwa tire te, ta mɔ̀ ka nge mɛ Isireliban bwese kɛri wɔkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tɔnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wɛ̃ɛnamɔ sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalɛmu wɔri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Salomɔɔn bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƆƆ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

1 Salomɔɔ, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunɔ win Yinni u wãa ka wi, ma u nùn
wɔlle sua.

Salomɔɔ u bwisi kana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 3:4-15)

2 Sɔ̃ɔ teeru Salomɔɔ u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm
(1.000) ka wunɔm wunɔm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yɛnu yɛ̃robu, ben wirugibu
kpuro gesi. 3 U ka tɔn be kpuro da Gabaoniɔ gungurɔ. N deema miya Yinni Gusunɔn kuu
bekurugiru ta wãa te Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kua sanam mɛ Isireliba ba wãa gbaburɔ.
4 Adama ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da
Yerusalɛmuɔ ba yi kuu bekurugirɔ. 5 N deema kuu ten wuswaaɔra yãku yee te Bɛsalɛli, Urin
bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wãa.
Miya Salomɔɔ ka tɔn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. 6 Yera Salomɔɔ u da u
yãkuru kua yãku yee ten mi, te ta wãa kuu bekurugii ten wuswaaɔ. Yãanu nɔrɔbuwa (1.000)
u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. 7 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ kure. Ma
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ n nun kɛ̃.
8 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, wee a nɛn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kɔsire kua win ayerɔ.
9 Tɛ̃, a de wunɛn nɔɔ mwɛɛru tu yibiara te a nɛn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di
tɔn wuurun suunu sɔɔ te ta dabi nge yani sɛɛri. 10 Yen sɔ̃ tɛ̃, a man bwisi ka laakari kɛ̃ɛyɔ, kpa
n kpĩ n ka tɔn be kpara. Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn tɔn dabi te kpara.
11 Gusunɔ u Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nua ye ya wãa wunɛn gɔ̃ruɔ. Wee, a ǹ dukia ka arumani
bikie, ǹ kun mɛ bɛɛrɛ, ǹ kun mɛ be ba nun tusan gɔɔ. Mɛya a ǹ maa bikie wunɛn wãaru tu
dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nɛn tɔmbu kpara bèn wɔllɔ na dera a bandu
dii. 12 Tɛ̃, kon nun bwisi ka laakari ye wɛ̃. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bɛɛrɛ
wɛ̃ ye sinam be ba nun gbiiye ba ǹ waare a sere bandu di. Mɛya wunɛn biru, goo kun maa
ye wasi.
13 Yeniban biru, Salomɔɔ u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunɔn kuu bekurugira
wãa. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ u bandu dii Isireliba kpuron wɔllɔ.

Yiiko ka arumani

ye Salomɔɔ u mɔ
(I maa mɛɛrio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

14 Salomɔɔ u tabu kɛkɛ yi dumi gawe mɛnna nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Ma u maa maasɔbu
mɛnna nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa
Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa. 15 U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalɛmuɔ nge kpenu.
Ma u dera dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ya maa dabia baama nge dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n
wãa Sefalan wɔwaɔ. 16 Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawɛ. Tenkubara ba ra yi dwem de.
17 Ba ra nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawen tia dɔrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn
duma dɔre sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Bera ba ra maa ka Hɛtiban sinambu ka
Sirigibun sinambu dumi daawe.

Salomɔɔ u sãa yerun banan

sɔɔru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

18 Salomɔɔ u wooda wɛ̃ bu Yinni Gusunɔ diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

1 Yera u tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue,
ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu dãku guunɔ. Ma u maa tɔmbu
nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

2 Salomɔɔ u Hiramu, Tirin sunɔ gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dãa ye ba mɔ̀
sɛduru kã u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa kĩ a man kɛ̃ɛma. 3 Wee
na Gusunɔ nɛn Yinni diru baniammɛ ta n sãa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu
durorugia dɔ̃ɔ dokeye, kpa bu win pɛ̃ɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko bururu ka yoka, tɔ̃ɔ baatere, ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao baawure
sɔɔ, ka Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wɛ̃ sere ka
baadommaɔ. 4 Dii te, ta ko n kpã. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kpãaru kere. 5 N n
mɛn na, goo kun kpɛ̃ u nùn diru bania. Domi baa wɔllu ka ten kpãaru ta ǹ kpɛ̃ tu nùn mwa.
Yen sɔ̃, wara ra n nɛ, Salomɔɔ n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare
dɔ̃ɔ dokeye. 6 Yen sɔ̃ tɛ̃, wunɛ Hiramu, a man goo mɔrisiama wi u wura ka sii geesu ka sii
gandu ka sii wɔ̃kusun sɔmburu yɛ̃ ka sere beka ye ba wɔ̃kua ka wunɔm ka maa gaadura kpa
u n maa gãanun weenasinun kobu yɛ̃ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba
maa yɛ̃ru mɔ ba ka wãa Yerusalɛmu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sãawa be nɛn
tundo Dafidi u gɔsa. 7 A de a man dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka santali mɔrisiama Libanin
di. Domi na yɛ̃ ma wunɛn sɔm kowobu ba yen burabu yɛ̃. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi
sɔmbu te sɔɔ. 8 A de bu man dãa ye kasuama ya n kpã. Domi dii te na kĩ n bani mi, ta kpã.
Ta ko n maa wã. 9 Saa ye sɔɔ, kon wunɛn sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba
nɔɔba tia (6.000) wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam
ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ.
10 Ma Hiramu, Tirin sunɔ, u Salomɔɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u
win tɔmbu kĩ, yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ. 11 I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u
wɔllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunɔ
sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru. 12 Tɛ̃, wunɛ Salomɔɔ, kon sɔm yɛ̃ro goo
mɔrisiama. Yɛ̃ro u bwisi mɔ too. Win yĩsira Huramabi. 13 U sãawa kurɔ goon bii. Kurɔ wi, u
sãawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka
sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka kpenu ka dãan sɔmburu yɛ̃. U maa bekan sɔmburu yɛ̃, ye ba kua
ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka gaaduragii, ka wɛ̃ɛ swɛ̃ɛ ka sere maa wɛ̃ɛ damgii. Mɛya u maa gãanun
weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yɛ̃. Sɔmbu te ba gesi nùn nɔmu sɔndia kpuro, u koo kpĩ
u tu kowa. U koo sɔmbu te kowa ka wunɛn sɔm kowobu sannu ka sere be nɛn Yinni Dafidi
wunɛn tundo u gɔsa. 14 Tɛ̃, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔɔsu ka gum ka tam mɛ mɔrisiama
yèn gari a gerua mi. 15 Bɛsɛ sa ko maa nun dãa bɔɔria nge mɛ̀n nɔɔ a kĩ, kpa su ye mɔrisiama
ka goo nimkusu sere Yafoɔ. Kpa wunɛgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalɛmuɔ.
16 Salomɔɔ u sɔbu gara be ba wãa Isireliba sɔɔ. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sɔɔ
ben geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka wɔkura ita ka nata (153.600). 17 Ma u
ben nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa ba n da sɔmunu sue, kpa ben nɔrɔbun suba
wɛnɛ (80.000) ba n da kpenu dãku guunɔ. Ben nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba
n da sɔm kowo be ba tie nɔni doke.

Sãa yerun bana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 6:1-38)

3

1 Salomɔɔ u sãa yee ten bana torua Yerusalɛmuɔ guu te ba mɔ̀ Mɔriyan wɔllɔ mi ba win
tundo Dafidi sɔ̃ɔsi. N deema yam mi n daa sãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru. 2 U sãa yee
ten bana toruawa win bandun wɔ̃ɔ nnɛsen suru yirusen sɔ̃ɔ yiruse sɔɔ.
3 Ba dii te yĩirawa ka yellun yĩirutia ye ba ra ka gãanu yĩire. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
wata. Ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. 4 Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu
n nɛwa. N sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wunaa teeru. Ma
Salomɔɔ u ten sɔɔwɔ wura gea pote. 5 Ma u dii ten tiin gani dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ wukiri. Yen
biru, u maa ye wura ye ya gea sãa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yɔnin weenasii kua
kua gani yi sɔɔ. 6 Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka sɔma ye kpuro
kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. 7 U dii te wura potewa ka ten gbereba sɔɔ, ka ten kɔnnɔ
suukusɔ ka ten ganiɔ, ka ten gamboba sɔɔ, ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua ten gani sɔɔ.
8 Ma u dii te ta dɛɛre gem gem bana mi. Ten dɛ̃ɛbu ka dii ten tiin yasum mu nɛwa. Mu
sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma u tu wura gea pote.
Wura yen geera sãawa tɔnnu yɛndu. 9 Wura ye ba ka kulumba kuan geera sãawa kilon bɔnu.
Baa ka dia ye ya wãa wɔllɔ kpuro ba ye wura potewa.
10 U maa kɔ̃sobun weenasibu yiru kua dii te ta dɛɛre gem gem mi sɔɔ. Ma u ye wura pote.
11 Wɔllun kɔ̃so ben kasa nnɛ ye kpuron dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Kasa yen tian
dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta
ka kɔ̃so yirusegirun teeru girarinɛ. 12 Ma kɔ̃so yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo
teɔnɔ girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarinɛ. 13 Kɔ̃so be kpuron kasa

ya dɛriarewa. Ma yen dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu yɛndu. Ma ba yɔ̃ ba wuswaa tĩi dii ten kɔnnɔ gia.
14 Ma u dii ten beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii yi ba wɔ̃kua ka gaadura ka wunɔm ka sere maa
tom. Ma ba maa kɔ̃sobun weenasibu kua beku te sɔɔ.

Dii ten gbere be ba kua

ka sii gandu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:15-22)
15 U dii ten wuswaaɔ gbere yiru kua. Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm soonu tɛna ka
nɔɔbu. Ma ba ye furɔsu sɔndia wɔllɔ. Sin gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. 16 U maa yɔnin
weenasiin buraru garu kua nge te u raa kua sãa yeru mi. Ma u bura te doke furɔ sin wɔllɔ.
Ma u dãa marum gam weenasim kua wunɔbu (100) u doke yɔni yi sɔɔ. 17 Ma u gbere yiru ye
gira sãa yee ten wuswaaɔ. Tia nɔm geuɔ, tia maa nɔm dwarɔ. Ma u nɔm geugia ye yĩsiru kã
Yakini. Ma u maa nɔm dwarugia ye yĩsiru kã Boasi.

4

1 U maa yãku yeru kua ka sii gandu. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten yasum
maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wɔkuru.

Boo sii ganduguu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:23-26)
2 U boo sii ganduguu kua. Gen nɔɔn yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkuru. Gen gunum
maa gɔm soonu nɔɔbu. Ma gen kɛkɛra sãa gɔm soonu tɛna. Ga sãawa bwɛɛrɛkɛ mam mam.
3 Ba gen nɔɔ bɔkan temɔ kɛtɛban weenasii kua ba ka sikerena. Gɔm soo teerun baa sɔɔ, kɛtɛ
wɔkura ba kua. Ba kɛtɛn weenasii yi kuawa sĩa yiru. Ma ye kpuro ya sãa sii bɔri tia ka boo sii
ganduguu ge. 4 Ba boo ge sɔndiwa kɛtɛn weenasii wɔkura yirun wɔllɔ. Yen ita ya wuswaa kisi
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, ita maa sɔ̃ɔ duu yeru gia, ita yeni maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ita ye
ya maa tie, sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma boo ge, ga sɔndi kɛtɛn weenasii yin wɔllɔ. Ma kɛtɛ ben biru
ga wura sɔɔwɔ. 5 Boo gen sinum mu ka nɔm tararu nɛ. Ma ba gen nɔɔ bɔka kua nge nɔragia.
Ma ga maa nɔɔ dɛriare nge biibii. Ga koo kpĩ gu nim mwa ditiri nɔrɔbun suba wunaa teeru
(120.000).
6 U wekenu wɔkuru kua ma u nin nɔɔbu yi sãa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa ten nɔm
dwarɔ bu wa bu ka tii sãrasia, kpa bu maa ka yãku yaa kpakia bà n yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
mɔ̀. Boo sii ganduguu gen nima yãku kowobu ba ra ka ben nɔma ka naasu kpakie.

Dendi yãa ni ba kua ka sisu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:40-51)
7 U maa dabu wuraginu kua wasi wɔkuru. U nu kuawa nge mɛ ba nin wooda yi. Ma u nin
nɔɔbu yi sãa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa nɔm dwarɔ.
8 U tabulu wɔkuru kua u yi sãa yeru mi. U nɔɔbu yi nɔm dwarɔ, ma u maa nɔɔbu yi nɔm
geuɔ.
Ma u maa gbɛ̃ɛ wuraginu kua wunɔbu (100) nì sɔɔ ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka.
9 U yaara gaa kua yãku kowobun sɔ̃. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba.
Ma u gambo be sii gandu pote.
10 U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nɔm geuɔ sɔ̃ɔ yari yerun nɔm dwaru gia.
11 Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbɛ̃a yè sɔɔ ba ko n da yãku yaa yɛm doke
bu ka yɛ̃ka. Nge mɛya u ka sɔmbu te kua u kpa te sina boko Salomɔɔ u nùn yiire u ko Yinni
Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃. 12 Wee ye u maa kua. Yera gbere yiru
ka furɔsu yiru si ba koo doke gbere ben wɔllɔ
ka kɔkɔsɔ bwesenu yiru ye ba koo sɔndi furɔ sin wɔllɔ.
13 U maa dãa marum weenasim kua nɛɛru (400) kɔkɔsɔ yiru yen sɔ̃. Kɔkɔsɔ yiru yen baayere
sɔɔ, dãa marum weenasim mɛn sĩa yiru yiruwa u kua u ka sɔndi furɔ sin wɔllɔ.
14 U wekenu kua wɔkuru ka nin sɔwaritii wɔkuru.
15 U boo sii ganduguu kua, ka kɛtɛn weenasii wɔkura yiru yi yi boo ge sɔɔwa.
16 U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.
Dendi yãa ni sina boko Salomɔɔ u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba
wɔriasia. 17 U dera ba yãa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudɛnin wɔwaɔ mi sɔnda wãa Sukɔtu
ka Seredan baa sɔɔ. 18 Salomɔɔ u dera ba dendi yãa ni kua nu dabi sere ba ǹ maa sii gan ten
bunum yĩira.
19 Salomɔɔ u maa dera ba dendi yãa ni nu tie kua. Niya
yãku yee wuragii te,
ka tabulu yè sɔɔ ba ra pɛ̃ɛ sɔndi,
20 ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sɔ̃rawa nge mɛ sãa yerun wooda
ya gerua.

[21] U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.
[22] U maa woba kua, ka nɔri, ka gbɛ̃a, ka dɔ̃ɔ guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.
U maa dii te ta dɛɛre gem gem gamboba ka sãa yee ten tiin kɔnnɔn gamboba kua ka wura.

5

[1] Ye Salomɔɔ u sãa yee ten sɔmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gãa ni win tundo
u raa yi sãa yee ten sɔ̃ kpuro gurama u doke Yinni Gusunɔn arumanin beru yerɔ.

Ba woodan kpakororu yi

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:1-13)
[2] Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ka bwese kɛra baayeren
wirugibu sokusia Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suama saa Dafidin
sina kpaarun di te ba maa mɔ̀ Siɔni, kpa bu tu doke sãa yeru mi. [3] Yera Isireliba kpuro ba
mɛnna Salomɔɔn mi wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko. [4] Ye ben guro
guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua, [5] ka win
kuu bekurugii te, ka sere sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro. Yãku kowobu ka Lefibara
ba ye kpuro suama. [6] Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba kpuro be ba mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ. Ma ba yãanu ka kɛtɛ dabinu go ba ka yãkunu
kua. Sabe ni ba go mi, nu ǹ garirɔ.
[7] Ma yãku kowobu ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te da ten ayerɔ dii te ta dɛɛre
gem gem sɔɔ. Ba tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yirun kasin kɔkɔrɔ. [8] Kɔ̃so be, ba kasa
dɛriewa ba woodan kpakoro te ka ten nɛnutii wukiri. [9] Ba koo kpĩ bu nɛnutii yi wa yi tere
saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn di. Domi ba yi kuawa yi dɛ̃u. Adama ba ǹ kpɛ̃ bu yi wa saa
tɔɔn di. Miya kpakoro te, ta wãa sere ka gisɔn gisɔ. [10] Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n kun mɔ
wooda wɔkurun kpee bɛsi yiru ye Mɔwisi u doke mi. Yinni Gusunɔwa u nùn yi wɛ̃ Horɛbun
guurɔ sanam mɛ u ka Isireliba arukawani bɔkua ye ba yarima Egibitin di.
[11] Yãku kowobu ba tii dɛɛrasia. Adama ba ǹ kue nge mɛ wooda ya nɛɛ bu ko wuuru ka
wuuru. Ma be kpuro ba yara sãa yee ten min di. [12] Ma Lefiba kpuro be ba sãa wom kowobu,
Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka
wɛ̃ɛ damgii ba ka yɔ̃ yãku yerun sɔ̃ɔ yari yeru gia ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu.
Ma yãku kowobu wunaa teeru ba wãa ben bɔkuɔ ba kɔbi soomɔ. [13] Be ba kɔbi soomɔ ka be
ba womusu mɔ̀ ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro, domi u sãawa tɔn geo,
win durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye ba mɔ̀ mɛ, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunɔn sãa yee te wukiri. [14] Ma yãku
kowobu ba kpana bu yɔ̃ra bu ben sɔmburu ko guru wii ten sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya dii te yiba.

6

[1] Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa guru wii sinumgiru sɔɔ.
[2] Adama nɛ, na nun wãa yee geeru bania
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salomɔɔ

u Isireliba sɔ̃ɔwa
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:14-21)
[3] Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira Isireliba kpuron mi gia, mi ba yɔ̃. Ma u bu domaru kua. [4] U
gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara. Domi u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn
tundo kua u nɛɛ, [5] saa mìn di u win tɔmbu Isireliba yarama Egibitin di, u ǹ wuu gagu gɔsa
ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo nùn sã. U ǹ maa goo gɔsa u n ka sãa win tɔmbun
kparo. [6] Adama Yerusalɛmuwa u gɔsa bu ka nùn sãa yeru bania mi. Mɛya u maa Dafidi gɔsa u
n ka sãa ben kparo. [7] Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gɔ̃ru doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru bania.
[8] Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya wã ye u gɔ̃ru doke u ka nùn diru bania. [9] Adama n
ǹ wi, u koo nùn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. [10] Tɛ̃, Yinni Gusunɔ u win
nɔɔ mwɛɛ te yibia. Wee nɛ, Salomɔɔ, na sina bɛsɛ Isireliban sina gɔna wɔllɔ na kua nɛn tundo
Dafidin kɔsire. Yen biru, na Gusunɔ bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã. [11] Dii te
sɔɔra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi yiruwa yi wãa kpakoro te sɔɔ, yì
sɔɔ ba win woodaba yorua be u bɛsɛn baababa wɛ̃.

Salomɔɔn kanaru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:22-53)

12 Yera Salomɔɔ u yɔ̃ra Yinni Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ Isireliban nɔni biru, ma u
nɔma yiiya wɔllɔ u kanaru kua. 13 N deema Salomɔɔ u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma
u tu doke sãa yerun yaara yen suunu sɔɔ. Tura ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ten
yasum maa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ten gunum maa sãa gɔm soonu ita. Miya u yɔɔwa u yiira
Isireliba kpuron wuswaaɔ. Ma u nɔma yiiya wɔllɔ u nɛɛ, 14 Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, goo
maa sari nge wunɛ wɔllɔ ka temɔ. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm nɔɔwammɛ ka gɔ̃ru tia, a
ra arukawani ye a ka bu bɔkua yibie, kpa a bu wunɛn wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi. 15 Wee a wunɛn nɔɔ
mwɛɛru yibia te a wunɛn bɔ̃ɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye a nùn sɔ̃ɔwa kpuro, a ye kua gisɔ ka
wunɛn dam. 16 Yen sɔ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a nɔɔ mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi. A nɛɛ, u ǹ
kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii nɛni dee dee ben
wãaru sɔɔ, ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua. 17 N n mɛn na, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni, a de wunɛn gari yi a nùn sɔ̃ɔwa mi kpuro yi koora.

18 Adama kaa sere kpĩ a sina tem mɛ sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun tura. Kaa sere gere dii
te na nun bania mini? 19 Ka mɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛn gere swaa dakio, kpa a nɛn kanaru
nɔ te na mɔ̀ gisɔ. 20 A de wunɛn nɔni yi n wãa dii te sɔɔ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ. A nɛn kanaru swaa
dakio te na mɔ̀ yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔ̃ɔsi. 21 Nɛ ka wunɛn tɔmbu, sà n mɛnna
yam mini, sa kanaru mɔ̀, a sun swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa kpa a sun suuru kua.

22 Goo ù n win winsim torari, ma ba yɛ̃ro tilasi kua u ka na mini u bɔ̃re yãku yerɔ, 23 na
nun kanamɔ a yɛ̃ro swaa dakio wɔllun di kpa a bu siria. A tɔn kɔ̃so nùn win kɔ̃sa kɔsieyo, kpa
a maa gemgii nùn win gem wɛ̃.

24 Yibɛrɛba bà n wunɛn tɔmbu Isireliba kamia yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gɔsia ba
na ba nun suuru kanamɔ dii teni sɔɔ, 25 a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum
suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem mɛ sɔɔ mɛ a raa ben baababa wɛ̃.

26 À n dera gura ya yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gɔsia yèn sɔ̃ a bu sekuru doke, ma
ba mɛɛrima yam mini ba nun sãamɔ ba kanaru mɔ̀, 27 a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu
ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔ̃ɔsio yè sɔɔ ba koo sĩ, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ,
mɛ bɛsɛ wunɛn tɔmbu sa tubi di mi.

28 Gɔ̃ɔru tà n dua tem mɛ sɔɔ, ǹ kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ dĩanun gɔɔ, ǹ kun mɛ
twee, ǹ kun mɛ kɔkɔnu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ kun mɛ yibɛrɛba bà n tem mɛn wusu
tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunɛn tɔmbu deema, ǹ kun mɛ wahala gaa, 29 bà
n seewa ba kanaru mɔ̀ ma ben baawure u win toraru wura win gɔ̃ruɔ, ma u win nɔma suema
dii tenin bera gia, 30 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa kpa a bu suuru kua a baawure
kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa a tɔnun gɔ̃ru yɛ̃. 31 Kpa bu nun nasia ba n sĩimɔ wunɛn
swɛɛ sɔɔ ben wãaru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben baababa wɛ̃.

32 Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sɔ̃ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a dam bakam mɔ,
ma yɛ̃ro u kanaru mɔ̀ dii te sɔɔ, 33 a nùn swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa, kpa a nùn kua ye
u nun bikiamɔ. Kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge mɛ wunɛn
tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bana mini.

34 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri, ma ba kanaru
koosima wunɛn mi, ba mɛɛrima wunɛn gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia, 35 a ben
kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu kua dee dee.

36 Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunɛn mɔru ya seewa, a bu
yibɛrɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da ba yoru dimɔ turukuɔ ǹ kun mɛ mi n toma,
37-38 bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gɔ̃ru gɔsia mam mam ba nun tii wɛ̃, ma ba
tem mɛni mɛɛrima mɛ a ben baaba wɛ̃, ka wuu geni ge a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini,
bà n kanaru mɔ̀ ba mɔ̀, ba nun torari, ba durum kua, 39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a
wãa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. 40 Tɛ̃, Gusunɔ nɛn Yinni,
a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ̀.

41 Yinni Gusunɔ,
a seewo a na mi a ra wɛ̃re,
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu,
mi wunɛn dam mu ra sɔ̃ɔsire.
A de wunɛn yãku kowobu ba n faaba mɔ.
Kpa be ba nun mɛm nɔɔwammɛ
ba n nuku dobu mɔ̀ doo nɔɔru sɔ.
42 Yinni Gusunɔ,
a ku wi a gɔsa biru kisi.
A wunɛn durom yaayo
mɛ a Dafidi wunɛn sɔm kowo kua.

Sãa yee ten wukiabu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:62-66)

7

1 Sanam mɛ Salomɔɔ u kanaru kua u kpa, yera dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u yãku dɔ̃ɔ
mwaararugii ni ka yãku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te wukiri.
2 Yãku kowobu ba ǹ kpĩa bu du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, domi win yiikon girima ya yiba ten
mi. 3 Ye Isireliba kpuro ba dɔ̃ɔ wi ka Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya sarama ya wãa
sãa yee ten wɔllɔ, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun wɔllɔ te ba kua ka kpenu. Ma ba
Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win durom mu ra n wãawa
sere ka baadommaɔ.
4 Isireliba kpuro ka sina boko ba yãkunu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 5 Yen dɔma te,
Salomɔɔ u naa kinɛnu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa
teeru (120.000). Nge mɛya ba ka sãa yee te wukia. 6 Yãku kowobu ba yɔ̃ ben ayenɔ, ma Lefiba
ba dwee yãnu soomɔ, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ sã. N deema u
raa bu yiire bu womu geni ko bu nɛɛ, Gusunɔn durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ma yãku kowobu ba kɔbi soomɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ mi ba yɔ̃. 7 Salomɔɔ u sãa yee
ten yaaran suunu dɛɛrasia ye ya wãa sãa yee ten tii tiin wuswaaɔ. Domi miya u yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua yèn sɔ̃ yãku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun
tura bu ka yãku ni kpuro ko mi.
8 Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ baka te diwa sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma tɔn dabiru ta na saa
Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di. 9 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ba maa mɛnna
be kpuro ba yãku yee te dɛɛrasia ba yi nɛnɛm. Ba ye kuawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba
maa tɔ̃ɔ bakarun tii di sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 10 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔra
Salomɔɔ u dera tɔmba wura ben yɛnusɔ. Ma ba nuku dobu mɔ̀ durom mɛ Gusunɔ u Dafidi ka
Salomɔɔ ka sere win tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u kpam Salomɔɔ kure
(I maa mɛɛrio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

11 Sanam mɛ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye
kpuro ya koora, ye u gɔ̃ru doke u ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere maa win tiin sina kpaarɔ,
12 yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔ̃kuru. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Na
yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yãkunu kue. 13 Nà n wɔllu kɛnua, ma gura kun maa nɛmɔ,
ǹ kun mɛ na dera twee yi tem mɛ wukiri yi mɛn dĩanu di, ǹ kun mɛ nà n mɛn tɔmbu kɛ̃si
kɛ̃si baranu sure, 14 saa ye sɔɔ, bɛɛ be i sãa nɛn tɔmbu, i nɛn yĩsiru sɔɔwa, ma i tii kawa i bɛɛn
daa kɔ̃sa deri, ma i man soka, kon bɛɛ wurari wɔllun di kpa n bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua,
kpa n bɛɛn tem arumani wesia. 15 Saa ye sɔɔ, kon bɛɛ mɛɛri kpa n kana ni i man koosima
sãa yeru mini swaa daki. 16 Tɛ̃, na tu gɔsa na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃, ta n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa. Ten
miya nɛn nɔni ka nɛn gɔ̃ru kpuro ko n woo. 17 Wunɛ maa Salomɔɔ, à n sĩimɔ nge mɛ wunɛn
tundo Dafidi u sĩa, ma a mɔ̀ ye na nun yiire kpuro, ma a nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ, 18 kon
wunɛn bandun dam sire nge mɛ na wunɛn tundo Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua na nɛɛ, u ǹ kɔsire
biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ. 19 Adama ì n gɔsira i nɛn woodaba deri be na bɛɛ wɛ̃, ma i
maa da i bũnu sãwa, 20 kon bɛɛ wunawa nɛn tem di mɛ na bɛɛ wɛ̃. Kpa n dii te yina te na gɔsa
na yi nɛnɛm nɛn yĩsirun sɔ̃ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yɛ̃ɛ. 21 Be ba raa ten kpãaru
yɛ̃ yellu, bà n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u wuu
geni ka dii teni kua mɛ. 22 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi
u bu yarama Egibitin di ma ba da ba bũnu yiirammɛ ba sãamɔ. Yen sɔ̃na u dera wahala yeni
kpuro ya bu deema.

Ye Salomɔɔ u maa kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 9:10-28)

8

1 Wɔ̃ɔ yɛndun baa sɔɔra Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru
bana u kpa. 2 U maa wuu si Huramu u nùn kã sɔnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.
3 Salomɔɔ u Hamati wɔri ye ya wãa Soban bera gia, ma u ye mwa. 4 U tem mi gãanu ku ra
kpin wuu ge ba mɔ̀ Tadimɔri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn mi ba ko n da win dĩanu
bere. 5 U Bɛti Horoni ye ya wãa gunguru wɔllɔ ka ye ya wãa wɔwaɔ bana. Wuu si, su gbãranu
ka gamboba mɔ, ka maa yen sɛ̃retinu. 6 U maa wuu ge ba mɔ̀ Balati bana ka wuu sìn mi u ko
n da win dĩanu bere. Ma u sin gasu sɔɔ win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye
Salomɔɔn gɔ̃ru ga kĩ, yera u bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔɔ.
7 Tɔn be ba tie Hɛtiba sɔɔ, ka Amɔreba sɔɔ, ka Feresiba sɔɔ, ka Hefiba sɔɔ, ka Yebusiba sɔɔ, be,
be ba ǹ sãa Isireliba, 8 ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia
sere ka gisɔn gisɔ. 9 Salomɔɔ u ǹ Isireliban goo yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu
kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu kɛkɛ yi dumi gawen kparobu. 10 Wirugii be

Salomɔɔ u gɔsa bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔɔ, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru
(250).
11 Salomɔɔ u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunɔn bii u yara Dafidin yɛnun di ge u bana.
U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yɛnuɔ. Domi mi ba woodan
kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛɛram.
12 Yera Salomɔɔ u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua yãku yee ten wɔllɔ te u bana Yinni Gusunɔn
sãa yerun wuswaaɔ. 13 U ra yãkunu ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua tɔ̃ɔ baateren sɔ̃, ka
suru kpaon sɔ̃, ka tɔ̃ɔ wɛ̃ɛrarugiru sɔɔ ka tɔ̃ɔ bakanu ita yenin sɔ̃ ni ba ra ko wɔ̃ɔ tia sɔɔ. Niya
pɛ̃ɛ ye ba ku ra seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru, ka duurubun tɔ̃ɔ bakaru, ka sere maa Kunun tɔ̃ɔ
bakaru. 14 U yãku kowobu yi wuu wuuka nge mɛ win tundo Dafidi u raa kua. Yãku kowo
ben baawure ka win sɔmburu. Lefiba ka maa ben sɔmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunɔ
siaramɔ tɔ̃ɔ baatere kpa bu maa yãku kowobu somi ben sɔma sɔɔ. Ma ba kɔnnɔsun kɔ̃sobu
yi yi wuu wuuka. 15 Ba ǹ sina bokon wooda sare ye u yi yãku kowobu ka Lefiban sɔ̃ ka sere
maa arumani beru yerun sɔ̃.
16 Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere ba da ba ka tu
wiru go. Nge mɛya ba ka dii te bana ba kpa.
17 Yen biru Salomɔɔ u da Ɛsioni Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa nim wɔ̃kun bɔkuɔ
Edɔmun temɔ. 18 Huramu u dera win sɔm kowo be ba nim yɛ̃ ba ka Salomɔɔ goo nimkusu
daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Salomɔɔn sɔm kowobu sannu. Min diya ba ka sina boko Salomɔɔ
wuran tɔnnu wɔkura ita naawa.

Seban sunɔ tɔn kurɔ

u Salomɔɔ mɛɛrim da
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:1-13)

9

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ u yĩsiru yara, yera
u da u ka Salomɔɔn bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gãa dabinu bikia. U tura Yerusalɛmuɔ, ka
win sina bwãa dabinu be ba nùn swĩi, ka yooyoo si su turare ka wura dabinu sɔɔwa, ka kpee
gobiginu. Ye u tura Salomɔɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔ̃ruɔ. 2 Ma Salomɔɔ u
nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie. 3 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi
kpuro wa, ka dii te u bana 4 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm kowobun
yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu, ka yãku ni u
ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, 5 ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwɛ. Ma u sina
boko Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di, ye
kpuro geema. 6 Adama na ǹ daa gari yi naanɛ kue sere na ka tunuma mini. Wee nɛn nɔni yi
ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa mini, ba ǹ daa man yen bɔnu sɔ̃ɔwa. Wunɛn bwisi ka wunɛn
dukia ya kpã n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara. 7 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka wunɛn sɔm
kowo be ba nun nɔɔrimɔ saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin gari swaa daki. 8 Na Gusunɔ
wunɛn Yinni siara wi u nun durom kua u nun swĩi Isireliban sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere
ka baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ a n da ka bu sirie dee dee.
9 Ma u sina boko wura kã tɔnnu ita ka bɔnu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Salomɔɔ kun
maa turare waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.
10 Huramun sɔm kowobu ka Salomɔɔgii be ba ka wura naamɔ Ofirin di, beya ba maa ka dãa
gea ye ba mɔ̀ santali ka kpee gobiginu naamɔ. 11 Ma sina boko u ka dãa ye yɔɔtii kua sãa yerɔ
ka sere maa win tiin dirɔ. Dãa yera u maa ka wom kowobun mɔrɔkunu ka ben guunu kua.
Dãa yen bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ǹ maa yen bweseru waare Yudan temɔ.
12 Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃ kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa n kere ye u ka na. Yen
biru, ma kurɔ wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win bwãabu.

Salomɔɔn dukia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:14-29)

13 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu. 14 Ye baasi, u ra maa wura
ka sii geesu mwɛ tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bɔkuan mi, ka sere maa win
tem beri berikan wirugibun mi.
15-16 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu (200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu (300) kua ka wura.
Tɛrɛ baka nin teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa
sãa kilo ita. Ma u tɛrɛ ni doke diru garu sɔɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ, win sina kpaarɔ.
17 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. 18 Sina kita te, ta
yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten naa sɔnditia kua ka wura. Ma ta nɔm sɔnditia
mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ka ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia
maa nɔm geuɔ. 19 Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia

yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa wãa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.
[20] Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura gea ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina
kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ. Gãanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win
waati ye sɔɔ, ba ǹ sii geesu garisi gãanu. [21] Yèn sɔ̃ Huramun sɔm kowobu ba ka Salomɔɔn goo
nimkusu tenkuru mɔ̀ su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii
geesu sɔɔwa ka suunu donnu, ka wɔnnu ka gunɔ burasu.
[22] Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere. [23] Sinambu kpuro ba
ra n kasuwa bu win gari nɔ win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃. [24] Wɔ̃ɔ baagere, ben
baawure u ra ka nùn kɛ̃ru naawɛwa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu
yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.
[25] Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maasɔbu. U dum gɔ̃nu kua nɔrɔbun
suba nnɛ (4.000). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi
wuu marosɔ, mi win tabu kɛkɛba ba wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa. [26] Sinam
be ba wãa saa daa te ba mɔ̀ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ,
Salomɔɔwa u be kpuro mɔ. [27] Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. Mɛya u
maa dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n
wãa Sefalan wɔwaɔ. [28] Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiɔ ka
sere maa tem baamaɔ.

Salomɔɔn gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 11:41-43)

[29] Salomɔɔn kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunɔn
sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka Gusunɔn sɔmɔ Akiya, Silogiin tireru sɔɔ, ka sere maa Gusunɔn
sɔmɔ Yedon kãsinun tireru sɔɔ. Yedo wiya u Yeroboamu, Nɛbatin bii, Isireliban sina
bokon wãarun faagi yorua. [30] Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba kpuron wɔllɔ
Yerusalɛmuɔ. [31] Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tundo Dafidin wuuɔ. Ma
win bii Roboamu u bandu kɔsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

Isireliban banda

bɔnu kua yiru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:1-15)

10

[1] Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka nùn ko sunɔ. [2] N deema
Yeroboamu, Nɛbatin bii, u raa kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃ u da u wãa Egibitiɔ. Sanam mɛ u nua
Roboamu u bandu di, yera u gɔsirama Egibiti min di. [3] Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, u na.
Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba Roboamu sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, [4] wunɛn tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn sugu. Adama wunɛ
a sun tu kawo kpa su nun swĩi.
[5] Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.
Ma tɔn be, ba doona. [6] Yera Roboamu u Isireliban bukurobu mɛnna win mi, be ba ra raa
win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃. Ma u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n tɔn be sɔ̃.
[7] Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura saa gisɔn di, a tɔn be nɔɔri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa
a bu wisi ka kĩru, ba ko n sãawa wunɛn tɔmbu sere ka baadommaɔ.
[8] Adama Roboamu wi, u ǹ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera
u bwisi bikia. [9] U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n ka tɔn be wisi be ba nɛɛ, n bu yoo
sɔma kawo ye nɛn tundo u raa bu koosia.
[10] Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wunɛn niki bii piibu ga wunɛn tundon pɔra
bɔɔrum kere. [11] Wunɛn tundo u raa bu yoo sɔma koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn tundo
u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som kpaki.
[12] Yera Yeroboamu ka tɔn be kpuro ba na Roboamun mi sɔ̃ɔ itase te, nge mɛ u raa gerua.
[13] Roboamu u tɔn be wisa ka dam. U ǹ bukuro ben gari yi garisi gãanu. [14] Adama win saarasi
ben bwisiya u ka sɔmburu kua, ma u nɛɛ, nɛn tundo u raa bɛɛ yoo sɔma koosia. Adama tɛ̃,
nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya kon ka bɛɛ sɛɛyasia.
[15] Nge mɛya Roboamu u yina u tɔn begii swaa daki, domi Yinni Gusunɔwa u dera n koora
mɛ, kpa win gari yi ka koora yi u raa Yeroboamu, Nɛbatin bii sɔ̃ɔwa saa Akiya, Silogiin nɔɔn
di.

Roboamu

u kua Yudaban sunɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:16-25)

[16] Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u ǹ ben gere swaa daki, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mba n sun mɔɔsinɛ bɛsɛ ka Dafidi, Isain bii.
Sa ǹ maa bɔnu gaa mɔ ka wi.
Bɛsɛ Isireliba i de su gɔsira
su wura bɛsɛn yɛnusɔ.
Wunɛ Roboamu,
a wunɛn bweserun wunanɔ koowo.
Ma Isireli be, ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ. [17] Ma Roboamu u kua Yudaba tɔnan sunɔ.
[18] Saa ye sɔɔra u Hadoramu gɔra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka wɔ̃ɔ gobi mwa. Ma ba
nùn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii u win tabu kɛkɛ wɔri fuuku fuuku u da
Yerusalɛmuɔ. [19] Nge mɛya Isireliban bwese kɛri wɔku te, ta ka Dafidin yɛnugibu karana sere
ka gisɔ.

11

[1] Saa yè sɔɔ Roboamu u tunuma Yerusalɛmuɔ, yera u Yudaba ka Bɛnyamɛɛba kpuro mɛnna,
ma u be sɔɔ tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba wunɔbu ka wɛnɛ (180.000) gɔsa bu da bu
Isireliban bwese kɛri wɔku te wɔri kpa bu ban te wɔrama bu nùn wesia. [2] Adama Gusunɔ
u ka win sɔmɔ Semaya gari kua u nɛɛ, [3] a Roboamu, Salomɔɔn bii, Yudaban sunɔ ka Yudaba
ka Bɛnyamɛɛba kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, [4] wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku raa
da bu ka ben mɛro bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gɔsiro win yɛnuɔ. Domi yeni ya
nawa saa nɛn min di.
Ma ba Yinni Gusunɔn gere wura, ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ.

Roboamu

u wusu gbãranu banisi

[5] Roboamu u da u sina Yerusalɛmuɔ. Ma u Yudan wusu gbãranu banisi. [6] U Bɛtelehɛmu
bana, ka Etamu ka Tekoa [7] ka Bɛti Suri ka Soko ka Adulamu [8] ka Gati ka Maresa ka Sifu [9] ka
Adoraimu ka Lakisi ka Aseka [10] ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wãawa Yudan
temɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ. Ma u su tãsisia. [11] U su gbãranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi.
Ma u dia kua mi ba ko n da dĩanu ka gum ka tam bere. [12] U wuu sin baagere sɔɔ tɛrɛnu ka
yaasi yi. Ma u su tãsisia. Ma Yudaba ka Bɛnyamɛɛba ba ka nùn yɔ̃ra.

Yãku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

[13] Yãku kowobu ka Lefi be ba wãa Isireliban tem sɔɔ kpuro, ba seewa ben wãa yerun di
ba na Roboamun mi. [14] Lefiba ba ben wãa yenu deri ma ba na Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ yèn
sɔ̃ Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari bu ben yãku kowo sɔma ko. [15] Yeroboamu u yãku
kowobu yi yi win bwãarokunun sɔ̃, ni u kua nu ka boo kinɛnu ka kɛtɛba weenɛ. [16] Isireli
be ba tie ba Yinni Gusunɔn sãarun kĩru mɔ, ba Lefiba swĩi Yerusalɛmuɔ bu ka Gusunɔ ben
baababan Yinni yãkuru kua. [17] Ma ba Yudan bandun dam sire, ba Roboamu, Salomɔɔn bii
tãsisia wɔ̃ɔ ita. Wɔ̃ɔ ita ye sɔɔra ba sĩa Dafidi ka Salomɔɔn yira sɔɔ.

Roboamun bweseru

[18] Roboamu u Mahalati sua kurɔ. Mahalatin tundon yĩsira Yerimɔti, Dafidin bii. Win mɛron
yĩsira Abihaili, Eliabun bii, Isain debubu. [19] Mahalati wi, u bii tɔn durɔbu mara. Bera Yeusi ka
Semaria ka Sahamu. [20] Mahalatin biru, u Maaka sua kurɔ. Maaka wi, u sãawa Abusalɔmun
bii. Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka maa Sisa ka Selomiti. [21] Roboamu u Maaka kĩ
too n kere win kurɔ be ba tie. Domi kurɔbu yɛndu yiru sariwa u sue yɛnuɔ ma u maa kurɔ
tanɔbu mɔ wata tɔɔwɔ. Bii tɔn durɔbu tɛna yiru sariwa u mara. Bii tɔn kurɔbu maa wata.
[22] Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru wɛ̃. Ma u nùn kua win maabu ka win wɔnɔbun
guro guro. Domi u kĩ u nùn ko sunɔ. [23] Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U
dera ba da ba wãa Yudaba ka Bɛnyamɛɛn wuu gbãranugisu sɔɔ. U bu dĩanu wɛ̃ nu kpã. Ma u
maa bu kurɔ dabinu sua.

Egibitin sunɔ Sisaki

u Yudaba wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:25-28)

12

[1] Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u tãsa, yera u Yinni Gusunɔn woodaba deri. Ma
Isireliba kpuro ba maa win yira swĩi. [2] Roboamun bandun wɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔra Sisaki, Egibitin
sunɔ u Yerusalɛmu wɔri. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ torari. [3] Sisaki wi, u
tabu kɛkɛba mɔwa nɔrɔbu ka goobu (1.200), maasɔbu maa nɔrɔbun suba wata (60.000). Ma u

na saa Egibitin di ka tɔn dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. 4 Ma u Yudan
wuu gbãranugisu mwɛɛra sere n ka girari Yerusalɛmuɔ. 5 Yera Gusunɔn sɔmɔ Semaya u da
u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba duki sua sanam mɛ Sisaki u wee. Ma u
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i nùn deri. Wee u koo maa bɛɛn tii deri,
kpa u bɛɛ bɛri Sisakin nɔmuɔ.
6 Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ
u sãawa gemgii.
7 Ye Yinni Gusunɔ u wa ba tii kawa, yera u Semaya sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ba tii kawa. Yen sɔ̃, na
ǹ maa bu kpeerasiamɔ. Na ǹ tɛɛmɔ n ka bu somiru na. Na ǹ derimɔ Sisaki u maa Yerusalɛmu
wɔri nɛn mɔrun sɔ̃. 8 Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma nɛn yinniru ka handunian
sinambun yinniru nu ǹ tia.
9 Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalɛmu wɔri ma u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sina
bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa tɛrɛnu gura ni Salomɔɔ u kua ka wura.
10 Ma Roboamu u tɛrɛ nin kɔsire kua ka sii gandu. Ma u nu sina kpaarun kɔnnɔn kɔ̃sobun
wirugibu nɔmu sɔndia. 11 Mɛ̀n nɔɔ sina boko u gesi dɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, kɔnnɔ kɔ̃so
be, ba ra nɛwa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirɔ.
12 Mɔru ye Yinni Gusunɔ u raa ka Roboamu sãa ya sure yèn sɔ̃ u tii kawa. Ma u ǹ dere bu
nùn kam koosia mam mam. Ma u dera gãa geenu tiara Yudaɔ.

Roboamun bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

13 Roboamu u mɔwa wɔ̃ɔ weeru ka tia sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuɔ. Ma u win
bandun dam sire. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru bandu sɔɔ Yerusalɛmu mi. N deema
wuu gera Yinni Gusunɔ u gɔsa Isireliba kpuron sɔ̃ ga n ka win yĩsiru sɔɔwa. Roboamu win
mɛron yĩsira Naama, wi u sãa Amɔni. 14 Kɔ̃sa u kua, domi u ǹ Yinni Gusunɔ kasu ka win gɔ̃ru
kpuro.
15 Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn
sɔmɔbu Semaya ka Idon tirenu sɔɔ. Tire ni sɔɔra ba ben yĩsa yorua nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu mɔ̀wa baadomma. 16 Roboamu u kpuna u gu, ma ba
nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Abia u bandu kɔsire kua.

Abia u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:1-8)

13

1 Yeroboamun bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka itase sɔɔra Abia u bandu di Yudaɔ. 2 U bandu
diwa wɔ̃ɔ ita Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Maaka, Uriɛli, Gibeagiin bii.
Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wãaru kpuro sɔɔ. 3 Abia u tabu kowo damgibu
sua nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000) u ka Yeroboamu wɔri. Ma Yeroboamu u maa tabu durɔ
damgibu sua nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) u bu sure. 4 Yera Abia u seewa u nɔɔgiru sua saa
guu te ba mɔ̀ Semaraimun di. Guu te, ta sãawa Efaraimun guurun bee tia. U nɛɛ, Yeroboamu,
wunɛ ka Isireliba, i man swaa dakio i nɔ. 5 I ǹ yɛ̃ ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunɔ
Isireliban Yinni u bandu wɛ̃ Isireliba kpuro sɔɔ? U maa nɛɛ, u ǹ arukawani ye kusiamɔ.
6 Adama Yeroboamu, Nɛbatin bii, Salomɔɔ, Dafidin biin sɔm kowo u win yinni seesi. 7 N
deema garu koo saribara ba mɛnna ba na wi Yeroboamun mi. Ma ba Roboamu kamia.
Roboamu u sãawa aluwaasi. U ku ra gãanu ko ka toro sindu. Ma u kpana u yɔ̃ra dim dim
ben wuswaaɔ. 8 Tɛ̃, i tamaa i ko i ka ban te yina te Yinni Gusunɔ u Dafidin bibun bweseru
nɔɔ mwɛɛru kua. Geema i dabi too. Ma i kɛtɛn bwãarokunu mɔ ni Yeroboamu u bɛɛ kua
ka wura nu n sãa bɛɛn yinnibu. 9 Ma i Yinni Gusunɔn yãku kowobu Aronin bibu ka sere
Lefiba yina. Ma i tii yãku kowo kpaobu kua nge bwese tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa
kpɛma ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru na, wiya ba ra ko bwãaroku nin yãku kowo, ni, ni nu ǹ
sãa Gusunɔ. 10 Adama bɛsɛ Yudaba, Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni. Sa ǹ maa nùn deri. Yãku
kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba win sɔma mɔ̀. 11 Sa ra Yinni Gusunɔ tɔ̃ɔ baateren
yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue bururu ka yoka. Sa ra nùn turare dɔ̃ɔ dokeye kpa su nùn pɛ̃ɛ
yiiya tabulu dɛɛra yen wɔllɔ. Mɛya sa ra maa fitilanu sɔ̃re yoka baayere dabu wuraguu gen
wɔllɔ. Bɛsɛ, sa nùn mɛm nɔɔwammɛ. Adama bɛɛ i nùn deri. 12 Mɛya Gusunɔ ka win yãku
kowobu ba wãa ka bɛsɛ. Ba sun swaa gbiiye. Mɛya sa kɔbi mɔ yìn swĩi yi dam mɔ. Sa ko bɛɛ
yi swee. Bɛɛ Isireliba, i ku ka Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni tabu ko. Domi i ǹ kamiamɔ.
13 Yera Yeroboamu u dera win tɔn be ba kukua Yudaban biruɔ ba yarima ba Yuda be wɔri.
N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba wãa Yudaban wuswaaɔ. Nge mɛya n kua ba ka
bu suunu doke. 14 Ye Yudaba ba sĩira, yera ba wa ma ba koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ.
Ma ba nɔɔgiru sua ba Yinni Gusunɔ somiru kana. Sanam mɛ, yãku kowobu ba kɔbi soomɔ,
15 yera Yudaba kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusunɔ u Yeroboamu ka wigibu wɔri

Abia ka Yudaban wuswaaɔ. [16] Isireliba ba duki yakikira adama Gusunɔ u bu bɛri Yudaban
nɔmaɔ. [17] Ma Abia ka win tɔmbu ba Isireliba kamia. Isireli be sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛra
wunɔbuwa (500.000) ba wɔruka ba gu. [18] Isireliba ba sekuru wa dɔma te. Ma Yudaba ba
nasara sua. Domi Gusunɔ ben baababan Yinniwa ba tãsa. [19] Abia u Yeroboamu naa gira, ma
u nùn wuu sini mwaari, Betɛli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni
ka yen baru kpaanu.
[20] Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye sɔɔ. Ma Yinni Gusunɔ u dera u gu. [21] Yen
biru, Abia u win bandun dam sire. U kurɔbu sua wɔkura nnɛ. Ma u bii tɔn durɔbu yɛnda yiru
mara ka bii tɔn kurɔbu wɔkura nɔɔbu ka tia.
[22] Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusunɔn sɔmɔ Idon tireru sɔɔ. [23] Abia
u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ. Ma win bii Asa u bandu
kɔsire kua.

Asa u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:9-11)
Ma bɔri yɛnda dua tem mɛ sɔɔ sere wɔ̃ɔ wɔkuru.

14

[1] Asa u sĩa dee dee Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ. [2] U bũu yãku yenu ka gungunu ka
bwãarokunu kɔsuka. [3] U Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Gusunɔ ben baababan Yinni kasuo, kpa
bu win yiirebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa. [4] U bwãaroku ka gungunu mi ba ra bũnu sã
kpuro kɔsuka. Ma win banda wãa bɔri yɛndu sɔɔ. [5] U dera ba wuu gbãranugisu seeya. Win
bandu sɔɔ, tabu sari. Bɔri yɛnda ta wãa, domi Yinni Gusunɔ u dera u wɛ̃ra. [6] Asa u maa Yudaba
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, su wuu si sɔmɛ su si gbãranu ka kõsu yenu toosi kpa su sin kɔnnɔsun gamboba
kɔkɔrɔba doke, domi tem mɛ, mu sãawa bɛsɛgim. Mɛya sa Gusunɔ bɛsɛn Yinni kasu ma u sun
wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.
Ma ba kpĩa ba wuu si sɔnwa.
[7] Asa u tabu kowobu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000) mɔ Yudaba sɔɔ be ba tɛrɛnu ka
yaasi mɔ. Bɛnyamɛɛba sɔɔ maa, tɔmbu nɔrɔbun suba goobu ka wɛnɛ (280.000) be ba tɛrɛnu
nɛni ma ba tɛn toobu yɛ̃. Be kpuro ba sãawa tabu durɔ damgibu. [8] Yera Seraki, Etiopigii
u Yudaba wɔrim wee. Ma u tunuma Maresaɔ ka win tabu kowobu nɔrɔbun suba nɔrɔbu
(1.000.000), ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe gooba wunɔbu (300). [9] Ma Asa u seema u ka nùn
yinna wɔwa ye ba mɔ̀ Sefataɔ, Maresan bɔkuɔ. [10] Ma Asa u Gusunɔ win Yinni kana u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wunɛ turowa kaa kpĩ a damgii ǹ kun mɛ dam sarirugii somiru na. Yen sɔ̃, a
na a sun somi. Domi wunɛ sɔɔra sa tãsa. Mɛya ka wunɛn yĩsira sa ka tɔn dabi teni wɔrim na.
Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a ku de tɔnu u nasara wa wunɛn wɔllɔ.
[11] Ma Yinni Gusunɔ u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban
wuswaan di. [12] Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraɔ. Ma Etiopigii be, ba wɔruka
ba gu. Domi Yinni Gusunɔ ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dɔma te,
Yudaba ba yãnu gurawa too. [13] Asa ka win tɔmbu ba wuu si su wãa Geraɔ wɔri ba kɔsuka.
Ma ba dukia baka gura. Domi sin tɔmba Yinni Gusunɔn bɛrum kua ba nanda. [14] Ba be ba yaa
sabenu kõsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yãanu ka yooyoosu mwɛɛra dabi dabinu. Yen
biru, ba gɔsira ba wura Yerusalɛmuɔ.

Asa u bũu sãaru yina
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:12-15)

15

[1] Yinni Gusunɔ u dera win Hunde u Asaria, Odɛdin bii yɔɔwa. [2] Ma u da Asan wuswaaɔ u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Asa, wunɛ ka Yudaba, ka Bɛnyamɛɛba, i swaa dakio i nɔ. Yinni Gusunɔ u wãa
ka bɛɛ, ì n ka nùn yɔ̃ra. I n nùn kasu, i ko i nùn wa. Adama ì n nùn deri, u koo maa bɛɛ deri.
[3] N deema saa ye sɔɔ, Isireliba ba Yinni Gusunɔ deri. Ba ǹ yãku kowobu mɔ be ba koo bu
Yinni Gusunɔn woodaba sɔ̃ɔsi. Mɛya ba ǹ maa Gusunɔn wooda gaa mɔ. [4] Adama ben nuku
sankiranu sɔɔ, ba gɔsirama Gusunɔ ben Yinnin mi ba nùn kasu. Ma u tii bu sɔ̃ɔsi. [5] Waati
ye sɔɔ, be ba dumɔ ka be ba yarimɔ ba ǹ bɔri yɛndu mɔ. Domi tabu wãawa tem kpuro sɔɔ.
[6] Tabu wãa bwesenu sɔɔ ka wusu sɔɔ. Domi Gusunɔwa u bu wahala dabi ni suremɔ. [7] Yen sɔ̃
tɛ̃, i yɔ̃ro dim dim, kpa i ku mwia kpana. Domi i ko i bɛɛn kookoosun are wa i mwa.
[8] Ye Asa u Gusunɔn sɔmɔ Asaria, Odɛdin biin gari yi nua, yera u dam wa ma u bũu ni nu
wãa Yudan tem sɔɔ ka Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ kpuro kpeerasia ka sere maa ni nu wãa wuu si ba
mwɛɛra sɔɔ Efaraimun guurɔ. Ma u Yinni Gusunɔn yãku yeru seeya te ta ra n wãa sãa yerun
wuswaaɔ. [9] Ma u Yudaba kpuro mɛnna ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere
Simɛɔba, be, be ba wurama win mi Yudaɔ. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaɔ yèn sɔ̃ ba
wa ma Gusunɔ, Asan Yinni u ka nùn wãa. [10] Ma ba mɛnna Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔn suru itase sɔɔ.

N deema Asan bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra mi. 11 Yen tɔ̃ɔ te, arumani ye ba gura sɔɔ,
kɛtɛ nata ka wunɔbu (700) ka yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiruwa (7.000) ba ka Yinni Gusunɔ
yãkunu kua. 12 Ba nɔɔ mwɛɛru kua ma ba koo Gusunɔ ben baababan Yinni kasuwa ka ben
gɔ̃ru kpuro, ka ben bwɛ̃ra kpuro. 13 Ben wi u yina u Gusunɔ Isirelibɑn Yinni kasu, ba koo
yɛ̃ro gowa, baa ù n sãan na bukuro ǹ kun mɛ bii, tɔn durɔ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ. 14 Ma ba bɔ̃ri
yi wuramɔ ka dam Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba nuku dobun kuuki mɔ̀ ba kɔbi ka guunu
soosimɔ. 15 Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu kua ben nɔɔ mwɛɛ te ba kuan sɔ̃. Domi ba tu
kuawa ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma ba Yinni Gusunɔ kasu ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma u bu tii sɔ̃ɔsi, u
bu wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika.
16 Asa u mam Maaka win mɛro yara bandun di. Domi u bwãaroku kua Asitaaten sɔ̃. Ma
Asa u gu kɔsuka muku muku u dɔ̃ɔ mɛni wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni. 17 Adama Asa u ǹ kpĩa
u gungunu mi ba ra bũnu sã kpuro kpeerasie baa mɛ u tii Gusunɔ wɛ̃ mam mam win wãaru
kpuro sɔɔ. 18 Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka gãa bwese bweseka yi Yinni Gusunɔn
sɔ̃. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
19 Ma tabu yɔ̃ra saa ye sɔɔ, sere n ka kua Asan bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuse sɔɔ.

Asa u ka Basa,

Isirelibɑn sina boko tabu kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:16-22)

16

1 Asan bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba tiase sɔɔ, yera Basa, Isirelibɑn sina boko u Yudaba tabu
wɔrima. Ma u Rama gbãraru toosi u ka Asan tɔmbu Yudaba yinari bu du bu yari. 2 Yera Asa u
sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunɔn arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani
beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gɔra Sirin sina boko Bɛni Hadadin mi, wi u wãa Damasiɔ.
3 U nɛɛ, u de bu arukawani bɔke nge mɛ ben baababa ba raa bɔkua. Wee u nùn sii geesu ka
wura mɔrisiammɛ. Yen sɔ̃, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isirelibɑn sina boko ba
bɔkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. 4 Ma Bɛni Hadadi u Asan gari yi wura. Ma u win tabu
sinambu gɔra bu Isirelibɑn wusu wɔri. Ma ba Iyoni wɔri ka Danu ka Abɛli Maimu ka sere
maa Nɛfitalin wuu sìn mi ba ra dĩanu bere. 5 Sanam mɛ Basa u ye nua, yera u win sɔmburu
yɔ̃rasia u Raman bana ye deri. 6 Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka dãa ye Basa u raa ka Rama
banimɔ mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunɔn sɔmɔ Hanani

pirisɔm doke
7 Saa ye sɔɔra, Gusunɔn sɔmɔ Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nɛɛ, yèn sɔ̃
a wunɛn naanɛ doke Sirin sina boko sɔɔ, n ǹ mɔ Gusunɔ wunɛn Yinni sɔɔ, yen sɔ̃, Sirin sina
bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. 8 Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu
mɔ ka tabu kɛkɛ dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasɔbu. Ka mɛ, Yinni Gusunɔ u
nun bu nɔmu bɛria yèn sɔ̃ a nùn naanɛ kua. 9 Domi Yinni Gusunɔ u kpuro mɛɛra handunia
ye sɔɔ u ka wa be ba nùn kĩ ka ben gɔ̃ru kpuro. Adama wunɛ, a gari baka kookoosu kua gari
yi sɔɔ. Yen sɔ̃, saa tɛ̃n di, ba koo ka nun tabu ko.
10 Ma Asa u ka Gusunɔn sɔmɔ wi mɔru kua gem gem. Ma u dera ba nùn pirisɔm doke. Saa
ye sɔɔra u maa Yudaban gabu dam dɔremɔ.

Asan bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:23-24)
11 Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isirelibɑn
sinambun tireru sɔɔ. 12 Asan bandun wɔ̃ɔ weeru tia sarise sɔɔ, u naasu bara sere u nɔni sɔ̃ɔra.
Baa mɛ u barɔ, ka mɛ, u ǹ Yinni Gusunɔ kasu. Timgiba u kasu. 13 Ma Asa u kpuna u gu win
bandun wɔ̃ɔ weeru ka tiase sɔɔ. U da u win baababa deema. 14 Ba nùn sikua siki ni u dera ba
gban teerɔ Dafidin wuuɔ. Bu sere nùn sike, ba nùn kpĩwa kpin yeru garun mi tè sɔɔ ba turare
bwese bweseka mɛnna ye ba kua nge mɛ turare kowobu ba ra ko. Ma ba nùn ye dɔ̃ɔ dokea
gem gem.

17

Yosafati u bandu di
1 Asan gɔɔn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kɔsire kua. 2 U win bandun dam sire
Isirelibɑn sɔ̃. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbãranugisu kpuro sɔɔ. Ma u maa wirugibu
yi yi Yudan tem mɛ sɔɔ ka sere maa Efaraimun wusu sɔɔ si win tundo Asa u raa mwɛɛra.
3 Yinni Gusunɔ u ka Yosafati wãa. Domi u sĩa Dafidi win sikadon yiri gbiikii sɔɔ. U ǹ bũu wi
ba mɔ̀ Baali kasu u sãwa. 4 Gusunɔ win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mɛm
nɔɔwa. U ǹ Isirelibɑn yira swĩi. 5 Yinni Gusunɔ u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba

kpuro ba ka nùn kɛ̃nu naawammɛ. U dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. 6 Ma win gɔ̃ru ga tãsa
Yinni Gusunɔ sɔɔ. Ma u dera ba bũnu ka nin sãa yenu kɔsuka Yudaɔ.
7 Win bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, yera u win tabu sinam beni gɔsa bu da bu keu sɔ̃ɔsi Yudan
wusu sɔɔ. Bera Bɛni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka Nɛtanɛɛli ka Misee. 8 Ma u dera Lefiba
ba bu swĩi. Lefi bera Semaya ka Nɛtania ka Sebadia ka Asaɛli ka Semiramɔtu ka Yonatam ka
Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yãku kowo beni, Elisama ka Yoramu. 9 Ba Yinni
Gusunɔn woodan tireru nɛni ba ka Yudaban wusu bukianɛ, ba bu wooda yen keu sɔ̃ɔsimɔ.

Yosafatin bandun dam

10 Sinam be ba ka Yudaba sikerenɛ ba bɛrum duura Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ǹ maa ka Yosafati
tabu kue. 11 Filisitiba ba ka Yosafati kɛ̃nu naawa, ka sere maa wɔ̃ɔ gobi yi ba ra nùn kɔsie ka sii
geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nùn yaa sabenu naawa. Niya yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba
yiru ka nata ka wunɔbu (7.700) ka bonu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu.
12 Ma Yosafatin yiiko ya sosimɔ ya dɔɔ. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaɔ mi
ba ra dĩanu bere. 13 U sɔm dabi dabinu kua Yudan wusu sɔɔ. Ma u tabu kowo wɔrugɔba mɔ
Yerusalɛmuɔ. 14 Tabu kowo ben geeru wee yɛnu ka yɛnu. Yudaba sɔɔ, be ba sãa tabu kowobu
nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo wɔrugɔba nɔrɔbun suba
gooba wunɔbu (300.000). 15 Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu
ka wɛnɛ (280.000). 16 Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ ka kĩru, u maa tabu
kowobu nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare. 17 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, Eliada tabu kowo
wɔrugɔwa u tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare be ba tɛnnu ka tɛrɛnu mɔ.
18 Ma Sosabadi u maa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka wɛnɛ (180.000) kpare be ba tabu yãnu
nɛni. 19 Tabu kowo beniwa ba sina bokon sɔma mɔ̀, be ba wãa Yudan wuu gbãranugisu sɔɔ
baasi.

Yosafati u ka Akabu

arukawani bɔkua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:1-4)

18

1 Yosafati u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. Ma u ka Akabu arukawani bɔkua kurɔ kɛ̃ɛnaa
sɔɔ. 2 Amɛn biru, u da u Akabu deema Samariɔ. Ma Akabu u dera ba ka yãanu ka kɛtɛ dabi
dabinu go Yosafati ka win tɔmbun sɔ̃. Ma Akabu u Yosafati kana bu da bu Ramɔti wɔri ye ya
wãa Galadin temɔ. 3 U nɛɛ, Yosafati, kaa ka man da Ramɔtiɔ, Galadin temɔ?
Ma Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, oo. À n sɔɔru kpa, na maa kpawa mi. Wunɛn tɔmbu bà n
seewa, nɛgiba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu ge wɔri sannu.

Sɔmɔ weesugiba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:5-12)

4 Ma Yosafati u Isireliban sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, adama a gina Yinni Gusunɔ bikio a nɔ mɛ
u koo nun sɔ̃.
5 Ma Isireliban sina boko u sɔmɔbu mɛnna tɔmbu nɛɛru (400). Ma u bu bikia u nɛɛ, su tabu
doo Ramɔtiɔ Galadin temɔ? Nge su ku da.
Ma ba wisa ba nɛɛ, a doo, Gusunɔ u koo nun ge nɔmu bɛria.
6 Adama Yosafati u maa bikia u nɛɛ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo maa sari mini wìn min di sa
ko win gere nɔ?
7 Isireliban sina boko u wisa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ turowa u wãa mini wìn min di sa ko kpĩ
su Gusunɔn gere nɔ. Adama na nùn tusa domi u ku ra man gãa geenu sɔ̃ ma n kun mɔ gãa
kɔ̃sunu. Win yĩsira Misee Yimilan bii.
Ma Yosafati u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sina boko, a ku gere mɛ.
8 Yera Isireliban sina boko u win sɔm kowo gɔra u da u Misee Yimilan bii sokuma fuuku.
9 Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yãnu doke, ben
baawure u sɔ̃ win sina kitarɔ Samarin gbãra kɔnnɔwɔ. Ma Gusunɔn sɔmɔ be kpuro ba wãa
ben wuswaaɔ ba gari mɔ̀. 10 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u sisun kɔbunu seka. U nɛɛ,
amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, kɔbi yini yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam sɔ̃ɔsimɔ
mɛ kaa ka Sirigibu go mam mam.
11 Ma Gusunɔn sɔmɔ be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba mɔ̀, a doo Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Kaa
nasara wa. Yinni Gusunɔ u koo nun wuu ge nɔmu bɛria.

Misee u nɛɛ,

ba koo Akabu kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:13-28)

12 Sɔmɔ wi ba gɔra u bu Misee sokua u Misee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Gusunɔn sɔmɔ be ba wãa mi
kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen sɔ̃, a de wunɛ ka ben gari yi ko tee.
13 Ma Misee u wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, ye wi, Gusunɔ nɛn Yinni u man
sɔ̃ɔwa, yera kon gere.
14 Ye Misee u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ, Misee, sa ko kpĩ su
tabu da Ramɔtiɔ Galadin temɔ? Nge su ku da.
Ma Misee u wisa u nɛɛ, i doo mɛ. I ko i nasara wa. Yinni Gusunɔ u koo nun bu nɔmu bɛria.
15 Adama sina boko u nɛɛ, nɔn nyewa kon nun bɔ̃rusia a sere man gem sɔ̃ mɛ Yinni Gusunɔ
u nun sɔ̃ɔwa a gere.
16 Misee u nɛɛ,
na Isireliba wa ba yarinɛ guunu wɔllɔ,
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mɔ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn beni ba ǹ kparo mɔ.
Ben baawure u gɔsiro u wura yɛnuɔ ka alafia.
17 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ daa nun sɔ̃ɔwa ma u ku ra man gãa
geenu sɔ̃, ma n kun mɔ gãa kɔ̃sunu?
18 Yera Misee u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio. Na nùn wa u sɔ̃
win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ̃ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ. 19 Ma u nɛɛ,
wara koo Akabu nɔni wɔ̃ke u ka taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen
wesianɔ mɔ̀. Wini ù n gerua mɛni, wiɔnɔ u gere mɛ. 20 Yera hunde gaa ya yarima ya yɔ̃ra
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ,
amɔna kaa koosina. 21 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de
bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea.
Kaa maa kpĩ a bu nɔni wɔ̃ke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ. 22 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u dera
hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma kɔ̃sa Yinni Gusunɔ
u koo de yu nun deema.
23 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà
Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.
24 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ̀ a n kuku yeru kasu
diaɔ.
25 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa
Yoasi sina bokon biin mi. 26 Kpa i bu sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn
mɔɔ bu kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dĩanu ka nim wɛ̃ɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu
gberun di ka alafia.
27 Misee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ
be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:29-40)
28 Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da
Ramɔtiɔ Galadin temɔ. 29 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon yãnu ganu kɔsi
ni ba ǹ ka man tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina yãnu doke.
Mɛsuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. 30 N deema Sirin sina boko u win tabu
kɛkɛban tabu sinambu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.
31 Ye tabu sinam be, ba Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn
kooro bure bu ka nùn wɔri. Adama u nɔɔgiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn
somi, u bu gira ba ka nùn tonda. 32 Ye tabu sinam be, ba wa ma n ǹ Isireliban sina boko mi,
yera ba nùn deri ba doona.
33 Yera goo u sɛ̃u tooma Isireliban mi gia. U ǹ goo yĩisi. Adama ga na ga Akabu wɔri
deedeeru mi win tarakpe ga yɔ̃ra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tabu kɛkɛ
ye sĩiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sĩan di. Domi ba man mɛɛra kua.
34 Tabu swĩa yen dɔma te, sere ba sina boko nɛni u ka yɔ̃ win tabu kɛkɛ sɔɔ u mɛɛra Sirigibun
sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sɔ̃ɔ u dua, ma u gu.

19

Yosafati u wirugibu gɔsa
1 Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalɛmuɔ ka bɔri yɛndu. 2 Ma Yehu, Gusunɔn sɔmɔ
Hananin bii u nùn sennɔ da. Ma u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba ra tɔn kɔ̃so somi? A be ba Gusunɔ
tusa kĩ? Yeniban sɔ̃, Yinni Gusunɔ u ka nun mɔru sãa. 3 Adama u gãa geenu wa ni a kua. Yera
a bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu kpuro kɔsuka mam mam tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma a
wunɛn tii wɛ̃ a ka wi, Yinni Gusunɔ kasu.

4 Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalɛmuɔ. Ma u win tɔmbu bera saa Beri Seban di n ka
da Efaraimun guunɔ. Ma u ben gɔ̃rusu wesia Gusunɔ ben baababan Yinnin mi. 5 Ma u siri
kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere sɔɔ. 6 Ma u siri kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de i n tii
sɛ ye i sirimɔ sɔɔ. Domi n ǹ tɔmbun sɔ̃ i siribu mɔ̀. Yinni Gusunɔn sɔ̃na i sirimɔ. U ko n maa
wãa bɛɛn bɔkuɔ. 7 Yen sɔ̃, i de i nùn nasia kpa i n tii sɛ. Domi Yinni Gusunɔn mi, weesu sari.
U ku ra maa goo garisi tuko. Mɛya u ku ra maa nɔm biram kɛ̃nu mwɛ.
8 Sanam mɛ ba wurama Yerusalɛmuɔ, Yosafati u Lefiba ka yãku kowobu yi, ka sere maa
Isireliban guro gurobu, bu ka tɔmbu siria bà n gari gɛɛ mɔ. 9-10 Wee wooda ye u bu wɛ̃. U nɛɛ,
goo ù n ka siribu na bɛɛn mi saa wuu gagun di yèn sɔ̃ ba goo go, ǹ kun mɛ goo u wooda sara, ǹ
kun mɛ u Yinni Gusunɔn yiirebu gabu yina, i ko i nùn siriawa dee dee Gusunɔn nasiaru sɔɔ,
ka murafitiru sariru sɔɔ, ka gɔ̃ru dɛɛrɔ. I de i bu swaa gea sɔ̃ɔsi kpa bu ku raa Yinni Gusunɔ
torari kpa u ku bɛɛ ka bɛɛgibu mɔru ko. Nge mɛya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taarɛ wa.
11 Wee yãku kowo tɔnwero Amaria u ko n sãa wirugii sãarun swaa sɔɔ, kpa Sebadia, Isimɛɛlin
bii Yudaban yɛnu yɛ̃ro u n sãa wi u ra sina bokon yɛnun wunanɔsu ko, kpa Lefiba ba n maa
sãa siri kowobu. Yen sɔ̃, i tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa i se i sɔma ko, kpa Yinni Gusunɔ u n wãa ka wi u
koo gea ko.

20

Yosafati u ka Edɔmuba

tabu kua

1 Yeniban biru, Mɔabuba ka Amɔniba ba seewa ba Yosafati tabu wɔrim wee. 2 Ma ba na ba
ye Yosafati sɔ̃ɔwa. Ba nɛɛ, wee tɔn dabiru ta nun wɔrim wee saa nim wɔ̃ku bɔruguun guru
giɔn di, Edɔmun temɔ. Ba wãa Hasasɔn Tamaaɔ ye ya wãa Engɛdiɔ.
3 Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunɔ kasu. U dera ba nɔɔ bɔkua Yudan tem kpuro sɔɔ.
4 Ma Yudaba kpuro ba mɛnna bu ka Yinni Gusunɔ kana. Tɔmbu kpurowa ba na saa Yudan
wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunɔ kasu. 5 Yosafati u seewa u yɔ̃ra Yudaba ka Yerusalɛmugii
ben suunu sɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun yaara kpaan wuswaaɔ. 6 Ma u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn
baababan Yinni, wuna a sãa Yinni wɔllɔ. Wuna a bwesenu kpuron bandu nɛni. Wuna a maa
dam kpuro nɛni wunɛn nɔmaɔ. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. 7 Yinni Gusunɔ, wuna a tem
min tɔmbu gira bɛsɛ, wunɛn tɔmbu Isireliban wuswaan di. Ma a mu bɛsɛ, Aburahamu wi u
nun kĩan bibun bweseru wɛ̃. 8 Sa sina tem mɛ sɔɔ. Ma sa sãa yeru bana te ta wunɛn yĩsiru
sɔɔwa. 9 Sa nɛɛ, wahala gaa yà n sun deema, aa, taba? Wunɛn siribu bu sun wɔriwa? Aa,
barara? Aa, gɔ̃ɔra? Ma sa seema sa na diru mini wunɛn wuswaaɔ sa nun kana bɛsɛn wahala
sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko. 10-11 Wee tɛ̃, Mɔabuba ka Amɔniba ka Edɔmuba be
ba wãa Seirin guurɔ ba na bu bɛsɛ Isireliba gira tem mɛ a sun wɛ̃n di. N deema a raa bɛsɛn
baababa sɔ̃ɔwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba
ǹ bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun kɔ̃sa kua. 12 Yera wunɛ Yinni Gusunɔ, a ǹ kaa bwese
ni siri? Domi bɛsɛ, sa ǹ dam gam mɔ. Wee tɔn dabira sun wɔrim wee, sa ǹ yɛ̃ ye sa ko ko.
Adama wuna sa mɛɛra.
13 Ma Yudaba kpuro ba yɔ̃ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka ben kurɔbu ka bibu kpuro.

Gusunɔ u dera

Yudaba ba tabu di

14 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Yaasiɛli, Sakarin bii yɔɔwa tɔmbun suunu sɔɔ. Yaasiɛli wi,
u sãawa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Bɛnaya ka Yeyɛli ka Matania. 15 Ma
Yaasiɛli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba kpuro, ka bɛɛ Yerusalɛmugibu kpuro, ka sere wunɛ sina boko
Yosafati, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa wurura
tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi n ǹ bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunɔn tiiwa u koo taa bi ko.
16 Sia i doo i bu wɔri. Ba koo kurana saa gunguu te ba mɔ̀ Sisin di, kpa i bu deema wɔwi piibu
gagu sɔɔ gbabu te ba mɔ̀ Yeruɛliɔ. 17 Bɛɛn tii i ǹ tabu mɔ̀. Adama i gesi doo i yɔ̃ra mi. I ko i wa
faaba ye Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i ku nanda, i ku maa
wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa.
18 Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 19 Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba
Gusunɔ Isireliban Yinni siaramɔ ka nɔɔgiru.
20 Yera ba yara buru buru yellu ba da gbaburu gia te ba mɔ̀ Tekoa. Sanam mɛ ba yariɔ, yera
Yosafati u seewa u yɔ̃ra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i man swaa dakio i nɔ. I
Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naanɛ dokeo win sɔmɔbun gere sɔɔ,
kpa i nasara wa.

[21] Ma ba nɔɔsina ka tɔn be. Yera Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n sãa yãnu sebua, kpa ba
n tabu kowobu gbiiye, ba n Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womu geni, ba n mɔ̀, i Yinni Gusunɔ
siaro. Domi win durom mu ǹ nɔru mɔ.
[22] Sanam mɛ tɔn be, ba taki seewa ba womu mɔ̀ bu ka Yinni Gusunɔ siara, yera Yinni
Gusunɔ u Amɔniba ka Mɔabuba ka Edɔmu be ba wãa guu te ba mɔ̀ Seiriɔ burisina. Ma ba
sɛ̃sukuna ben tii tiinɛ. [23] Amɔniba ka Mɔabuba ba Edɔmuba wɔri ba kam koosia mam mam.
Ye ba bu go ba kpa, yera ba wɔrina ben tii tiinɛ ba goona. [24] Sanam mɛ Yudaba ba tunuma
mìn di ba ra n tem mi gãanu ku ra kpi wɛndɛ sãa, yera ba mɛɛra bera mì gia tɔn dabira raa
wãa, ma ba deema gona nu kpĩ kpĩ. Goo kun kisire. [25] Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo
nin yãnu potira. Ba dukia gurawa be sɔɔ ka sere gãa gobiginu. Ba yãa ni gurawa nge mɛ̀n nɔɔ
ba koo kpĩ bu sua. Ba kuawa sɔ̃ɔ ita ba yãa ni guramɔ. Domi nu kpã.
[26] Sɔ̃ɔ nnɛse, ba mɛnna wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔ̃na ba
yam mi yĩsiru kã Beraka. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, mi ba Yinni
Gusunɔ siara. [27] Yosafati u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura
Yerusalɛmuɔ. Domi Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu wɛ̃ ben yibɛrɛ be u bu kamian sɔ̃. [28] Ba dua
Yerusalɛmuɔ ba womusu mɔ̀ ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu ka kɔbi ba ka dua sere Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
[29] Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunɔ nasia sanam mɛ ba nua ma u Isireliban
yibɛrɛba kpeerasia. [30] Yosafati u win bandu diwa bɔri yɛndu sɔɔ. Ma Gusunɔ win Yinni u nùn
wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:41-51)

[31] Sanam mɛ Yosafati u bandu di Yudaɔ, wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuwa u mɔ. Win mɛron yĩsira
Asuba, Silikin bii. Ma u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. [32] Yosafati u win tundo
Asan yira swĩiwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. [33] Adama u ǹ gunguu nìn
mi ba ra bũu yãkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win tɔmbu Yudaba ba ǹ ben gɔ̃ru Gusunɔ
ben baababan Yinni wɛ̃ mam mam. [34] Yosafatin kookoosun sukum, gbiikisu ka dãakisu, ye
kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru sɔɔ te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru
sɔɔ.
[35] Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani bɔkua. Akasia wi,
u ǹ Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃. [36] Durɔ wiya Yosafati u ka arukawani bɔkua ma ba goo nimkusu
kua si su ra de Taasisiɔ. Ba goo nimkuu si kuawa Ɛsioni Gebɛɛɔ. [37] Yera Ɛliesɛɛ, Dodafan bii,
Maresagii u Gusunɔn gari gerua Yosafatin sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo wunɛn sɔmburu kam
koosia yèn sɔ̃ a ka Akasia arukawani bɔkua.
Yen biruwa goo nimkuu si, su kɔsikira. Su ǹ maa kpĩa su Taasisi de.

21

[1] Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ.
Ma win bii Yoramu u bandu kɔsire kua.

Yoramu u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24)

[2] Yoramu u wɔnɔbu mɔwa nɔɔba tia. Be kpuro ba sãawa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka
Yeyɛli ka Sakari ka Asaria ka Mikaɛli ka Sefatia. [3] Ben tundo u ben baawure kɛ̃ru wɛ̃ ta
kpã. Tera sii geesu ka wura ka gãa gobiginu ka wuu si su gbãranu mɔ Yudan temɔ. Adama
Yoramuwa u bandu wɛ̃ domi wiya u sãa win bii gbiikoo.
[4] Sanam mɛ Yoramu u ban te di u kpa, ma u tu tãsisia, yera u win wɔnɔ be kpuro ka
Isireliban bukurobu gabu go. [5] Sanam mɛ Yoramu u ban te di, u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru.
Ma u kua wɔ̃ɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. [6] Isireliban sinambun yira u swĩi nge mɛ
Akabun yɛnugibu ba kua. Domi Akabun bii tɔn kurɔwa u sua kurɔ. Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. [7] Adama Yinni Gusunɔ u ǹ wure u nùn go, arukawani ye u ka Dafidi bɔkuan sɔ̃ ye
u nɛɛ, Dafidi kun kɔsire biamɔ bandu sɔɔ win bweserɔ.
[8] Yoramun waati ye sɔɔ, Edɔmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunɔ kua. [9] Yera Yoramu u
seewa ka win tabu sinambu ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua
wɔ̃kuru, ma ba duki yakura. [10] Saa yen dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yinɛ sere ka gisɔn
gisɔ.
Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yèn sɔ̃ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. [11] Yoramu
u mam bũu yãku yenu kua Yudaban guunu wɔllɔ. Ma u dera ba bũu gasirinu wɔri. U bu
bɔriewa ni sɔɔ mam mam.
[12] Yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u nùn yorua u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ wunɛn baaba Dafidin Yinni
u gerua. U nɛɛ, wee, a ǹ sĩa wunɛn baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira sɔɔ.
[13] Isireliban sinambun yira sɔɔra a sĩa. Ma a dera Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ba bũu

gasirinu wɔri nge mɛ Akabun yɛnugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunɛn
wɔnɔbu mwɛɛra a go, be, be ba nun sanɔ kere wunɛn tundon yɛnuɔ. [14] Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔ
u koo wunɛn tɔmbu wahala baka doke, ka wunɛn kurɔbu ka wunɛn bibu ka sere maa bɛɛn
arumani ye i mɔ. [15] Kpa u wunɛn tii bara bakaru kpɛ̃ɛ nuki sɔɔ. Kpa ta n kpɛ̃amɔ tɔ̃ɔ baatere
sere tu ka wunɛn nuki yarama tɔɔwɔ.
[16] Yera Yinni Gusunɔ u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wãa Kusigibun bɔkuɔ. Ma ba
Yoramu wɔri. [17] Yera ba Yudaba wɔri ba ben dukiaba mwɛɛra ye ya wãa sina bokon yɛnuɔ
ka maa win bibu ka win kurɔbu ba ka doona. Win bii dãako Akasiawa ba deri, wi ba maa mɔ̀
Yoakasi.
[18] Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u sina bokon tii bararu kpɛ̃ɛ nukurɔ te u ǹ bɛkuramɔ. [19] Ma
win bara te, ta sosimɔ tɔ̃ɔ baatere. Bara ten wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra win nuki yarima ten wahalan sɔ̃.
Ma u gu nɔni swãa bakaru sɔɔ. Win tɔmbu ba ǹ nùn turare dɔ̃ɔ dokeye nge mɛ u win baababa
kua.
[20] Yoramu u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Ye u gu, goo kun nùn wɔnwɔndu kue. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Adama
n ǹ mɔ sinambun sikaɔ.

Akasia u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

22

[1] Yerusalɛmugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dãako u bandu di win tundon ayerɔ. Domi
yibɛrɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wɔri ba go. Nge mɛya Akasia u ka
bandu wa u di. [2] Sanam mɛ u bandu di, u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda yiru. Wɔ̃ɔ tia u kua bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Atali, Omirin bii. [3] U sĩawa Akabun yɛnugibun yira sɔɔ. Domi
bwisi kɔ̃siya win mɛro u nùn kɛ̃mɔ u ka kɔ̃sa ko. [4] Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge mɛ
Akabun yɛnugibu ba kua. Ben miya u bwisi kɛ̃ɔbu wa win tundon gɔɔn biru. Ba nùn bwisi
kɔ̃si kã, ma yi nùn kam koosia. [5] Domi u ka Yoramu Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da
bu ka Hasaeli, Sirin sina boko tabu wɔri Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigibu ba Yoramu mɛɛra
kua. [6] Ma u gɔsira Yisirɛɛliɔ bu ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban
sina boko u na Yisirɛɛli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nɛndu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ǹ
sanɔ mɔ̀.
[7] Yinni Gusunɔ u dera Akasia u Yoramu beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura
mi, yera wi ka Yoramu ba Yehu, Nimusin bii wɔrim da. N deema Yinni Gusunɔwa u Yehu wi
gɔsa u ka Akabun yɛnugibu kpeerasia. [8] Sanam mɛ u Akabun yɛnugii be kpeerasiamɔ, yera
u ka Akasian sina bwãabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kɔ̃su. Ma Yehu u be kpuro
mwɛɛra u go. [9] Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariɔ, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi,
ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ̃ u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunɔ kasu ka win gɔ̃ru kpuron
bii.
Akasian bwese te sɔɔ, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3)

[10] Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. [11] Sanam mɛ ba
bii be goomɔ, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tɔn kurɔ u Yoasi, Akasian bii sua u berua
asiri sɔɔ. Ma u nùn sua u ka da ka win nɔɔrio mi kpin yenu wãa sãa yerɔ. Nge mɛya Yoseba,
yãku kowo Yehoyadan kurɔ u ka Yoasi wɔra Atalin nɔman di, u ǹ ka nùn wa u go. Yoseba wi,
u sãawa Akasian sesu. [12] Ba nùn beruawa wɔ̃ɔ nɔɔba tia Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Domi Atali
u bandu dii saa ye.

Ba Atali bandu yara
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20)

23

[1] Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, Yehoyada u wɔrugɔru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu
kowobu wunɔm wunɔm kpare arukawani bɔkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimɛɛli,
Yokananin bii ka Asaria, Obɛdin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii. [2] Ba Yudan
tem bukiana. Ma ba Lefiba mɛnna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yɛnu yɛ̃robu.
Be kpuro ba na Yerusalɛmuɔ. [3] Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bɔkua
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yera Yehoyada u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, sina bokon bii u koo bandu
di Yerusalɛmuɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua Dafidin bibun sɔ̃. [4] Wee ye ba koo ko. Be ba
koo sɔmburu ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bɔnu kowa wuunu ita.
[5] Wuu teeru ta n sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kɔ̃su, kpa itaseru ta
n wãa kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Kpɛɛkpɛɛku, kpa tɔn be ba tie kpuro ba n yɔ̃ sãa yerun yaaraɔ. [6] Goo

u ku raa du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ma n kun mɔ yãku kowobu ka Lefiba be ba sɔmburu mɔ̀
dɔma te. Beya ba koo kpĩ bu du mi, domi beya ba dɛɛre. Tɔmbu kpuro ba koo yɔ̃rawa tɔɔwɔ
bu kɔnnɔ kɔ̃su. 7 Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yãnu nɛni,
wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wãawa sina bokon bɔkuɔ sanam mɛ u duɔ ka sanam mɛ u
yariɔ.

8 Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yãku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u
win tɔmbu sua be ba duɔ sɔmburu sɔɔ ka be ba yariɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ. Domi yãku kowo
Yehoyada u ǹ goo bure. 9 U tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu yaasi ka tɛrɛ bakanu
ka piiminu wɛ̃. Tɛrɛ ni, nu sãawa sina boko Dafidiginu ni nu wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
10 Ma u tɔmbu yi yi ba sina boko sikerenɛ saa sãa yee ten nɔm geu gian di n ka da ten nɔm
dwarɔ yãku yerun bɔkuɔ. Ben baawure u win tabu yãnu nɛni. 11 Yera ba ka Yoasi susima. Ma
Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tãre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furɔ dokea.
Ma ba nùn woodan tireru wɛ̃ ba nɛɛ, sina boko, wunɛn wãaru tu dakaa da.

12 Ye Atali u nua tɔmba duki mɔ̀ ba sina boko tɔmamɔ, 13 yera u na ben mi, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. U mɛɛra u deema sina boko u yɔ̃ turaru wɔllɔ. Ma wirugibu ka be ba kɔbi wuramɔ
ba yɔ̃ win bɔkuɔ. Tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba kɔbi soomɔ. Yera wom kowobu ba
womusu mɔ̀ ka ben dwee yãnu ba Yinni Gusunɔ siaramɔ. Yera Atali u win yãnu nɛnua u
gɛ̃ɛka nuku sankiranun sɔ̃. U nɛɛ, ba man seesi! Ba man seesi!

14 Ma Yehoyada u tabu sinam be yara be ba sãa tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu. U
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn swĩi, kpa i yɛ̃ro go ka takobi. N deema yãku
kowo Yehoyada u raa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku nùn go sãa yeru mi.

15 Ma ba nùn deri u da sina bokon dirɔ saa dumin kɔnnɔn di. Miya ba nùn sɛ̃re ba go.

16 Yeniban biru, Yehoyada ka tɔn be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bɔkua ba nɛɛ,
ba ko n sãawa Yinni Gusunɔn tɔmbu. 17 Ma tɔn be kpuro ba dua bũu wi ba mɔ̀ Baalin dirɔ ba
ye kɔsuka ka yen turarɔ ka yen bwãarokunɔ. Ma ba yen yãku kowo Matani go yen yãku yenɔ.
18 Yehoyada u Yinni Gusunɔn sãa yeru Lefi be ba sãa yãku kowobu nɔmu bɛria bu kɔ̃su. N
deema Dafidi u raa bu bɔnu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
kua nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko ka nuku dobu bu ka
Gusunɔ siara. 19 U kɔnnɔn kɔ̃so be yiwa sãa yee ten kɔnnɔwɔ kpa disigii goo u ku raa ka du
mi.

20 U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere tɔmbu kpuro mɛnna. Ma u dera
ba ka sina boko yara Yinni Gusunɔn sãa yerun di, ma ba ka nùn da sina kpaarɔ saa kɔnnɔ ge
ga wãa gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarɔ. 21 Ma tɔmbu kpuro ba nuku
dobu mɔ̀.

Wuu ga wãa bɔri yɛndu sɔɔ yèn sɔ̃ ba Atali go.

Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn

sãa yeru sɔnwa
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:1-17)

24

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa Yoasi u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ weeru bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Sibia, Beri Sebagii. 2 Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re
yãku kowo Yehoyadan wãaru kpuro sɔɔ. 3 Yera Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru sua. Ma ba
Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.

4 Yeniban biruwa Yoasi u gɔ̃ru doke u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ. 5 Ma u yãku kowobu
ka Lefiba mɛnna u nɛɛ, i yario i da Yudaban wusu sɔɔ, ka Isirelibagisɔ i gobi mwɛɛri wɔ̃ɔ
baagere i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yeru sɔmɛ. I de i ye ko fuuku.

Adama Lefiba ba ǹ ye kue. 6 Yera sina boko u yãku kowo Yehoyada soka. U nùn bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na a ǹ Lefiba gobi yi bikie yi Mɔwisi Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba bure bu
ka Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ. 7 Domi Atali tɔn kɔ̃so wi ka win bibu ba Yinni Gusunɔn sãa
yerun yãnu gura ka ten dendi yãnu ba ka bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.

8 Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi sãa yerun kɔnnɔwɔ
tɔɔwɔ. 9 Ma ba kpara Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ ba nɛɛ, bu ka gobi yi na yi Mɔwisi Gusunɔn sɔm
kowo u Isireliba bure gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi. 10 Yɛnu yɛ̃robu ka tɔn be kpuro ba nuku
dobu kua. Ma ba ka gobi na ba kpɛ̃ɛmɔ kpakoro te sɔɔ sere ta ka yiba. 11 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba ba
ra nɛwa bu kpakoro te sua bu ka da tɔn be sina boko u gɔsa ba n da gina tu mɛɛrim mi. Bà n
deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka yãku kowo tɔnweron sɔmɔ ba ra gobi
yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerɔ. Nge mɛya ba ra ko tɔ̃ɔ baatere, kpa bu gobi wa yi n
kpã. 12 Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tɔn be wɛ̃ be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia.
Domi ba sɔm kowobu sua be ba koo gobi kɔsia. Ben gabu ba sãawa kpee dãkobu, gabu dãa
dãkobu, gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun sɔmburu ko. Tɔn beni kpurowa ba koo dii te

sɔmɛ. 13 Be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia, ba sɔmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee te sɔmmɔ. Ba dii te sɔnwa ta dam kua.
14 Sanam mɛ ba sɔmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan
mi. Ba sãa yee ten dendi yãnu kua ka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kon dendi yãnu, ka nɔri, ka dendi yãnu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kowa Yehoyadan wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

Yoasi u Gusunɔ biru kisi

15 Yen biru, Yehoyada u tɔkɔru kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ. Ma u kpuna u gu. U mɔwa wɔ̃ɔ wunaa teeru ka
wɔkuru sanam mɛ u gu. 16 Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliɔ ka maa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka sere sãa yee ten mi.
17 Yehoyadan gɔɔn biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bɛɛrɛ, ma u ben
gari swaa daki. 18 Yera ba Gusunɔ ben baababan Yinnin sãa yeru biru kisi. Ma ba da ba bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ ka sere bwãarokunu ganu. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu mɔru kua. Domi ba tora. 19 Yinni Gusunɔ u bu win sɔmɔbu gɔria bu wa
bu ka gɔ̃ru gɔsia bu wurama win mi. Ma sɔmɔ be, ba ka bu gari kua. Adama ba ǹ swaa daki.
20 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Sakari, yãku kowo Yehoyadan bii yɔɔwa. Ma u yɔ̃ra tɔmbun wuswaaɔ u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, mban sɔ̃na i win woodaba saramɔ. I ǹ maa koorɔ. Domi i wi, Yinni Gusunɔ deri. Yen sɔ̃na win tii u koo maa bɛɛ deri.
21 Yera ba nɔɔ toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ̃ bu ka Sakari kpenu kasuku bu go
Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ. 22 Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua. Ye Sakari u gɔɔ dɔɔ, yera u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22)

23 Wɔ̃ɔ tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wɔrima. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalɛmuɔ. Ma ba wirugibu go go ba ben yãnu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiɔ. 24 Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba ǹ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ
u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Nge mɛya Yinni Gusunɔ u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia. 25 Sanam mɛ Sirigii be,
ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sɔɔ, ma win bwãaba nùn seesi ba go win kpin yerɔ yèn sɔ̃ u yãku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Adama ba ǹ ka nùn de mi ba ra sinambu sike. 26 Be ba nùn seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin mɛron yĩsira
Simɛati, wi u sãa Amɔni, Yosabadin mɛron yĩsira maa Simɛriti, wi u sãa Mɔabu.
27 Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sɔ̃ ka sere Yinni Gusunɔn sãa yee te u sɔnwa,
ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru sɔɔ. Win bii Amasiawa u bandu di win ayerɔ.

Amasia

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

25

1 Amasia u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ bandu sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yoadani, Yerusalɛmugii. 2 U kua dee dee Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Adama u ǹ win gɔ̃ru kpuro Yinni Gusunɔ wɛ̃.
3 Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go be ba raa win tundo go. 4 Adama u
ǹ ben bibu go. U Yinni Gusunɔn wooda swĩiwa ye u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u yorua woodan tireru sɔɔ u nɛɛ, baababa ba ǹ gbimɔ ben bibun toranun sɔ̃. Mɛya maa bibu ba ǹ gbimɔ ben baababan toranun sɔ̃. Baawure u koo gbiwa win tiin torarun sɔ̃.
5 Yera Amasia u Yudaba ka Bɛnyamɛɛba mɛnna yɛnu ka yɛnu ka sere tabu sinam be ba tabu kowobu wunɔm wunɔm ka nɔrɔm nɔrɔm (1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. Ma ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Ba sãawa be ba tabu yɛ̃ sãa sãa. Ba koo kpĩ bu ka yaasi ka tɛrɛnu sanna. 6 Ma u maa tabu durɔ
wɔrugɔba kasu Isireliba sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) bu ka nùn somi kpa u bu sii geesun gobi tɔnnu ita wɛ̃. 7 Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, a ku de Isireliba bu ka nun da. Domi Yinni Gusunɔ u ǹ ka bu wãa, be Efaraimu be. 8 À n ka bu da, baa mɛ a dam mɔ, Gusunɔ u koo nun sura yibɛrɛban wuswaaɔ. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.
9 Ma Amasia u sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɔna kon ko tɛ̃ n ka nɛn sii geesun gobi tɔnnu ita ye mwa ye na Isireliban tabu kowo be wɛ̃ mi.
Yera sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ u koo kpĩ u nun wɛ̃ n ye kpuro kere.
10 Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa bu ka gɔsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba mɔru kua, ma ba gɔsira ben yɛnusɔ ka mɔru baka.

[11] Ma Amasia u wɔrugɔru seewa u win tɔmbu kpara ma u da u wãa wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Bɔru.
Miya u tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go Seirin bibun bweseru sɔɔ. [12] Ma ba maa tɔn
ben nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) mwɛɛra wasiru ba ka da guuru wɔllɔ. Min diya ba bu kasi
kooma ba kasikira.
[13] Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi Yudan wusu sɔɔ saa
Samarin di n ka da Bɛti Horoniɔ. Ma ba tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) go, ba ben yãnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:8-14)
[14] Sanam mɛ Amasia u Edɔmuba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin bibun bweserun
bũnu gurama ba ka na win temɔ. Ma u nu kua win tiiginu. U nu yiirammɛ u sãamɔ. Ma u
nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ. [15] Yera Yinni Gusunɔ u ka Amasia mɔru kua. Ma u nùn win sɔmɔ
goo gɔriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a Edɔmuban bũnu gurama, ni, ni nu ǹ kpĩa nu bu
wɔre wunɛn nɔman di.
[16] Sanam mɛ u gari yi mɔ̀ u dɔɔ, yera Amasia u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara nun gɔsa a n ka sãa nɛ
sina bokon bwisi kɛ̃ɔ. A doonɔ min di. Mban sɔ̃na a kĩ bu nun go.
Ye sɔmɔ wi, u doonɔ, yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Gusunɔ u gɔ̃ru doke u nun kpeerasia
yèn sɔ̃ a kua mɛ. Wee a ǹ nɛn bwisi kɛ̃ru wure.
[17] Sanam mɛ Amasia ka wigibu ba nɔɔsina, yera u gɔra bu Yoasi, Isireliban sina boko
Yoakasin bii, Yehun debubu sɔ̃ bu nɛɛ, u na bu tabu yinna. [18] Yera Yoasi Isireliban sina boko
u wisima u nɛɛ, sãkin kikiru garu ta wãa Libanin guurɔ. Tera ta dãa bakaru sɔmɔbu gɔria
Libaniɔ ta nɛɛ, a man wunɛn bii wɔndia kɛ̃ɛma u ko nɛn biin kurɔ. Adama gbeeku yɛɛ yi
seewa yi da yi sãkin kiki te taaka yi go. [19] Geema Amasia. Wee, a Edɔmuba kamia. Ma a tii
sue. Yen sɔ̃, a sinɔ sɛ̃ɛ wunɛn yɛnuɔ. Mban sɔ̃na kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun kɔ̃sa naawa.
Domi wunɛ ka Yudaba, sa ko bɛɛ kam koosia.
[20] Adama Amasia kun nùn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni Gusunɔn min
di u ka wa u nùn yibɛrɛba nɔmu bɛria. Domi Amasia wi, u Edɔmuban bũnu guramawa u
sãamɔ. [21] Yera Yoasi, Isireliban sina boko u seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko wɔri
Bɛti Semɛsiɔ Yudaban temɔ. [22] Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka
sua u wura win yɛnuɔ. [23] Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin
bii, Yoakasin debubu yoru mwa Bɛti Semɛsiɔ. Ma u ka nùn da Yerusalɛmuɔ. Saa ye sɔɔra wi,
Yoasi, u Yerusalɛmun gbãraru sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimun di
sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu. [24] Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka
sãa yerun gãa gee ni nu wãa Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u
gabu mɔɔru mwɛɛra u ka gɔsira win wuuɔ Samariɔ.

Amasian gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:15-20)
[25] Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin
bii, u maa kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu bandu sɔɔ. [26] Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua dãku ten
sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. [27] Ye Amasia
u ka Yinni Gusunɔ tonda u kpa, yera ba nùn seesi Yerusalɛmuɔ. Ma u duka sua u da u wãa
Lakisiɔ. Miya ba nùn naa swĩi ba go. [28] Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win
baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ.

Osiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

26

[1] Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swĩi bandu sɔɔ win tundo Amasian
ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia. [2] Wiya u Elati bana u sɔnwa. Ma u dera
ya kua Yudabagia win tundon gɔɔn biru.
[3] Osiasi u kuawa wɔ̃ɔ weeraakuru ka yiru Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yekolia
Yerusalɛmugii. [4] U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunɔ biru kisi
[5] Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunɔ sãwa Sakarin wãaru kpuro sɔɔ. Sakari wi, u bwisi
mɔ u ka kãsinu tubusia ni nu wee Gusunɔn min di. Saa ye sɔɔ, ye Osiasi u mɔ̀ kpuro ya ra nùn
koorewa.
[6] Sɔ̃ɔ teeru u yara u ka Filisitiba wɔri. Ma u da u Gatin gbãraru yaba ka Yabinɛgiru ka
Asidɔdugiru. Ma u wusu bana Asidɔdugibun temɔ Filisitiban wusun suunu sɔɔ. [7] Yinni

Gusunɔ u nùn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wãa Guri Baaliɔ ka sere Maoniba.
8 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba ka Osiasi kẽnu naawammɛ ma u yĩsiru yara sere Egibitin tem nɔɔ
bura yerɔ. Domi win dam mu nɔɔra baama kpuro. 9 Osiasi u kɔ̃su yenu kua Yerusalɛmuɔ
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu, ka ge ga wãa wɔwa gia, ka gbãrarun goo gɔmkirɔ. Ma u
dera nu dam mɔ. 10 U maa kɔ̃su yenu bana gbaburɔ, ma u dɔkɔ dabi dabinu gba, domi u sabe
dabi dabinu mɔ ni nu wãa Sefalan wɔwaɔ ka nim wɔ̃kun goorɔ. Mɛya u maa gbaa wukobu
mɔ ka be ba ra resɛm sɔmburu ko guunɔ ka guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Domi u ra gbee sɔmburu
kã.
11 Osiasi u tabu durɔbu mɔ be ba ra tabu de wuu wuuka nge mɛ win tire yoro Yeyɛli ka win
tabu sunɔ turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpɔ turo wi ba mɔ̀ Hanania, wiya u bu
kpare. 12 Yɛnu yẽrobu ka tabu durɔ wɔrugɔba, be kpuron geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka
nata (2.600). 13 Tɔn be, ba tabu durɔbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu ka nɔɔba yiru ka nɛɛra
wunɔbu mɔ ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu sɔɔ. 14 Osiasi u tabu kowo be
kpuro tɛrɛnu ka yaasi wẽ ka sii furɔsu ka yabe tarakpenu ka tɛnnu ka kpurantɛɛnu. 15 U dera
bwisigii goo u tabu yãnu ganu kua ni ba yi kɔ̃su yenɔ ka gani gɔmunɔ. Niya nu ra n sẽɛnu
toomɔ, ǹ kun mɛ nu n kpenu kasukumɔ. Ma sina boko Osiasi u yĩsiru yara n toma. Domi u
somiru wa sere u ka win bandu tãsisia.
16 Sanam mɛ Osiasi u win bandu tãsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn kam kua. U ǹ
Gusunɔ win Yinni mɛm nɔɔwɛ. Ma u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u ka turare dɔ̃ɔ doke mi, ka
tii. 17 Yen biru, yãku kowo Asaria u dua mi, ka yãku kowobu wɛnɛ, 18 be ba wɔrugɔru mɔ.
Ma ba sina boko Osiasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Osiasi, n ǹ wunɛ kaa Yinni Gusunɔ turare dɔ̃ɔ dokea.
Aronin bibun bwesera ba gɔsa yen sɔ̃. N n mɛn na, a yario sãa yeru min di. Domi a kua mɛm
nɔɔ sari. A ǹ maa bɛɛrɛ wasi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
19 Yera sina boko Osiasi u mɔru seewa. N deema u ye ba ra ka turare dɔ̃ɔ doke nɛni. Yera
bara disigira nùn wɔri win sirikanaɔ yãku kowo ben nɔni biru Yinni Gusunɔn sãa yeru mi,
mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken wuswaaɔ. 20 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria ka yãku kowo be ba
tie, ba nùn mɛɛra, ma ba deema wee, bara disigira win sirikanaɔ. Yera ba yande nɛɛ, u yario
tɔɔwɔ. Ma Osiasi u yara tɔɔwɔ fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u nùn bara disigiru
kpẽɛ.

Osiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:5-7)

21 Ma bara disigii te, ta Osiasi wãasi sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isireliban suunu sɔɔn
di, u da u wãa wi turo. Win bii Yotamuwa u nùn kɔsire kua u tem mɛ kparamɔ. 22 Ye Osiasi
u gbia u kua, ka ye u kua win wãa dãakiru sɔɔ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai,
Amɔtin biin tireru sɔɔ. 23 Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn da mi ba ra sinambu sike. Adama
ba ǹ nùn sikua win baababan siki wɔruɔ, domi ba nɛɛ, u bara disigiru mɔ. Ma win bii Yotamu
u bandu kɔsire kua.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:32-38)

27

1 Wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa Yotamu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka
tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadɔkun bii. 2 U sĩawa dee dee Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u swĩi mam mam. Adama u ǹ due Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. Yen biru, u dera tɔmba sankiramɔ win tem mɛ sɔɔ.
3 Wiya u Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa gunguru gia bana. Ma u maa bani
dabinu kua Ofɛlin gbãrarɔ. 4 U wusu bana Yudan guunɔ. Ma u maa kɔ̃su maru yenu kua ka
dii baka damginu yakasɔ.
5 U maa ka Amɔniba tabu kua, ma u bu kamia. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, Amɔniba ba nùn sii geesun
gobi wunɔbu (100) wẽ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000) ka alikaman
tɔnnu nɔrɔbun suba ita. Nge mɛya ba mɔ̀ sere n ka girari wɔ̃ɔ ita. 6 Yotamu u dam kua. Domi
u win naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
7 Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win sɔma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba
ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. 8 Yotamu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u kua
sina boko. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 9 Yen biru, u kpuna u
gu. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kɔsire kua.

Akasi u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:1-6)

28

1 Akasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛndu sanam mɛ u bandu di. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu
sɔɔ Yerusalɛmuɔ. U ǹ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ǹ win sikado Dafidin yira
swĩi. 2 Isireliban sinambun yira u swĩi. U mam bũu wi ba mɔ̀ Baalin bwãaroku sii ganduguu
kua. 3 U turare dɔ̃ɔ doke Hinɔmun bibun bweserun wɔwaɔ. Ma u ka win tiin bibu yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunɔ u gira Isireliban
wuswaan di. 4 U ra bũu yãkunu ko kpa u nu turare dɔ̃ɔ dokea gungunɔ ka guunɔ ka sere dãa
kubenɔ.

5 Gusunɔ wi, Akasin Yinni u nùn Sirin sina boko nɔmu bɛria. Ma ba nùn kamia ba win tɔn
dabinu mwɛɛra ba ka da Damasiɔ. Yen biru, Gusunɔ u maa nùn bɛri Isireliban nɔmaɔ. Ma
Isireli be, ba nùn kamia. 6 Peka, Remalian bii, u tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000)
go sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ, yèn sɔ̃ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Tɔn be ba go mi, be kpuro ba
sãawa tabu durɔ wɔrugɔba. 7 Sikiri, Efaraimuban tabu durɔ u Maaseya, sina bokon bii go ka
Asirikamu wi u sãa sina bokon yɛnun sɔm kowobun wirugii ka sere Ɛlikana sina bokon sina
asakpɔ gbiikoo. 8 Isireliba ba ben mɛro bisibu Yudaba yoru mwa tɔmbu nɔrɔbun suba goobu
(200.000), kurɔbu ka bibu. Ma ba ben yãa dabinu gura ba ka da Samariɔ.

9 N deema Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo u wãa mi. Win yĩsira Odɛdi. Yera u tabu kowo be
sennɔ da. U nɛɛ, wee Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u ka Yudaba mɔru kua, ma u bɛɛ bu nɔmu
bɛria, ma i bu go ka wɔnwɔndu sariru sere ben wuri yi nùn girari. 10 Yera i kĩ tɛ̃, Yuda be, ka
Yerusalɛmugii be, bu ko bɛɛn yobu? I ǹ tamaa i Gusunɔ bɛɛn Yinni torari? 11 I swaa dakio i nɔ.
I yoo be i mwɛɛra bɛɛn mɛro bisibu sɔɔ mi yɔ̃suo bu wura ben yɛnusɔ. Domi Yinni Gusunɔ u
ka bɛɛ mɔru baka mɔ̀.

12 Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokananin bii ka Berekia, Mɛsilemɔtun bii ka
Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu kowobu seesi be ba wee tabu
gberun di. 13 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i ǹ ka yoo be duɔ mini. I kĩ i bɛsɛn taarɛ sosiwa Yinni
Gusunɔn mi. Domi sa tore kɔ. Ma Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru sãa.

14 Yera tabu kowo be, ba yoo be yɔ̃su, ba bu ben yãnu wesia Isireliba ka ben wirugibun
wuswaaɔ. 15 Wirugii be ba soka ka ben yĩsa ba yoo be sua, ba ben be ba wãa tereru yãnu
dokea ni tabu kowoba mwɛɛrima. Ba bu yãnu ka baranu wɛ̃. Ba dera ba di ma ba nɔra. Ma
ba ben mɛɛran bosu bɔkua. Ma ba yoo be sɔɔ be ba kun kpɛ̃ bu sĩ kɛtɛkunu sɔndi ba ka da
Yerikoɔ mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samariɔ.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:7-20)

16 Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. 17 Edɔmuba
ba na ba kpam Yudaba wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwɛɛra ba ka doona. 18 Filisitiba
ba wɔraa na wuu si su wãa Sefalan wɔwaɔ ka si su wãa Yudan tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
Ma ba Bɛti Semɛsi ka Ayaloni mwa ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen
baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si sɔɔ. 19 Domi Yinni Gusunɔ
u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin sɔ̃. Akasi wi, u kom bɛrɛtɛkɛ kuawa Yudaɔ, u
Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosiwa mam mam.

20 Ma Asirin sina boko Tigilati Pilesɛɛ u na u nùn wɔri nge yibɛrɛ. U ǹ nùn somi. 21 Domi
Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin
sina boko wɛ̃. Adama ka mɛ, yen gaa kun nùn yare. 22 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu sɔɔ,
ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosimɔwa u dɔɔ. 23 U Damasin bũnu yãkuru kua
ni nu nùn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee Sirin sina bokon bũnu nu ra bu somi. Tɛ̃, win tii u
koo maa nu yãkuru kua kpa nu wa nu nùn somi. Adama nu ǹ nùn somi. Nu nùn kam kuawa
wi ka Isireliba kpuro. 24 Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu kpaasina u kɔsuka.
Ma u dera ba tu kɛnua. Ma u bũu yãku yenu kua beri berika kpuro Yerusalɛmuɔ. 25 Yera u
gungunu kua Yudan wusu kpuro sɔɔ bu ka bũnu yãkuru kua kpa bu maa nu turare dɔ̃ɔ dokea
mi. Nge mɛya u kua u ka Gusunɔ win baababan Yinnin mɔru seeya.

26 Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka dãakisu si kpuro su yorua Yudaba ka Isireliban
sinambun faagin tireru sɔɔ. 27 Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nùn sikua Yerusalɛmuɔ.
Adama ba ǹ nùn sikua Isireliban sinambun sikaɔ. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kɔsire
kua.

Esekiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:1-4)

29

1 Esekiasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di. Win mɛron yĩsira Abiya, Sakarin
bii. U kuawa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 2 U kua ye ya Yinni Gusunɔ
wẽre. Win sikado Dafidin yira u swĩi mam mam.
3 Win bandun wɔ̃ɔ gbiikuun suru gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sãa yeru kɛnia. Ma u ten
gamboba sɔnwa. 4 U dera yãku kowobu ka Lefiba ba na. Ma u bu mɛnna sãa yerun batumaɔ
ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. 5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Lefiba i swaa dakio i nɔ. I tii dɛɛrasio,
kpa i maa Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin sãa yeru dɛɛrasia. I ye ya disi mɔ kpuro yaro sãa
yee ten min di. 6 Bɛsɛn baababa ba kua mɛm nɔɔ sariba. Ba kɔ̃sa kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
nɔni sɔɔ. Ba wi ka win sãa yeru biru kisi. 7 Ma ba sãa yee te kɛnua, ba ten fitilaba go. Ba ku ra
nùn turare dɔ̃ɔ dokeye. Ba ku ra maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue. 8 Yera Yinni Gusunɔ
u Yuda ka Yerusalɛmu mɔru seesi. Ma u dera ye kpuro ya kua bansu ba ye yɛ̃ɛmɔ nge mɛ i
waamɔ gisɔ. 9 Bɛsɛn baababa ba gbisuka tabu sɔɔ ma bɛsɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka
bɛsɛn kurɔbu ba yoru da tem tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen sɔ̃. 10 Tɛ̃, na kĩ n ka Gusunɔ
bɛsɛ Isireliban Yinni arukawani bɔke, kpa win mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri. 11 Yen sɔ̃,
nɛn bibu, i ku maa Gusunɔ atafiiru ko. Domi u bɛɛ gɔsawa i ka nùn sɔmburu kua, i n nùn
sãamɔ, kpa i n nùn turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
12 Lefiba be ba seewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoɛli, Asarian bii Kehatin bibun
bweseru sɔɔ ka Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehalɛɛlin bii Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ ka Yoasi,
Simman bii ka Edɛni, Yoan bii Gɛɛsɔnin bibun bweseru sɔɔ 13 ka Simuri ka Yeyɛli Elisafanin
bibun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sɔɔ 14 ka Yeyɛli ka Simɛi
Hemanin bibun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usiɛli Yedutum bibun bweseru sɔɔ. 15 Ba ben
mɛro bisibu mɛnna ye ba tii dɛɛrasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunɔn sãa yeru dɛɛrasia
nge mɛ sina boko u gerua ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u wooda wɛ̃. 16 Yãku kowobu ba dua Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ bu ka tu dɛɛrasia. Ma ba disinu kpuro yara ni nu wãa sãa yeru mi, ka ten
yaaraɔ. Min diya Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni. 17 Ba sãa
yee ten dɛɛrasiabu toruawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikirun di. Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ma ba
tura ten adɛrɔwɔ. Yen biruwa ba maa kua sɔ̃ɔ nɔɔba ita ba ka tu dɛɛrasia ba kpa. Sɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te kpuro dɛɛrasia ba kpa.
18 Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba nɛɛ, wee sa sãa yee te dɛɛrasia sa kpa ka yãku yee te,
ka ten dendi yãnu ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ka yen dendi yãnu. 19 Yãa ni kpurowa sa sɔnwa,
ma sa nu dɛɛrasia ni Akasi u raa disi doke win mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃ sanam mɛ u bandu dii.
Ni kpurowa sa yi Yinni Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunɔn sãaru seeya

20 Yera sɔ̃ɔ teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu mɛnna, ma ba da
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 21 Ma ba ka naa kinɛnu nɔɔba yiru na ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru ka
yãa kpɛmminu nɔɔba yiru ka boo kinɛnu nɔɔba yiru bu ka toranun yãkunu ko bandun sɔ̃ ka
yãku yee ten sɔ̃ ka sere Yudaban sɔ̃. Yera sina boko u yãku kowobu Aronin bibun bweseru
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunɔn yãku yerɔ. 22 Ma ba kɛtɛ kinɛ ni sakira ba
nin yɛm sua ba yɛ̃ka yãku yerɔ. Yen biru, ba yãa kinɛ ni sakira ma ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ.
Mɛya ba maa yãa kpɛmmii ni sakira ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ. 23 Yen biru, ba maa ka boo
kinɛ ni na sina bokon wuswaaɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ bu ka toranun yãkunu ko. Ma
be kpuro ba ben nɔma sɔndi boo nin wiru wɔllɔ. 24 Ma yãku kowobu ba boo ni sakira ba nin
yɛm yari yãku yerun temɔ. Ba yãku te kuawa Isireliba kpuron toranun sɔ̃. Domi sina boko
u nɛɛ, yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni, ka torarun yãku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sɔ̃.
25 U Lefiba doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu nge
mɛ Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔbu Gadi ka maa Natani ba wooda wɛ̃ bu ko. Yinni Gusunɔwa u
bu wooda ye wɛ̃. 26 Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka dwee yãa ni Dafidi
u dera ba kua. Ma yãku kowobu ba maa dua ka ben kɔbi. 27 Ma Esekiasi u nɛɛ, bu yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru koowo yãku yeru wɔllɔ. Ye ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te torua, yera ba maa
womusu torua. Ma ba kɔbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yãa ni. 28 Ma tɔn
be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu mɔ̀ sere ba ka
yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te wiru go. 29 Sanam mɛ ba yãku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win
tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. 30 Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba
Lefiba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma
ba Yinni Gusunɔ kpuna ba nùn sãwa ka nuku doo bakabu.
31 Esekiasi u nɛɛ, tɛ̃, wee i tii dɛɛrasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ̃, i susima i nùn
siarabun yãkunu kua win sãa yerɔ.
Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nùn siarabun yãku ni kua. Ma gaba maa nùn
yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka nuku tia. 32 Yaa sabe ni ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua

mi, nu dabi. Kɛtɛban geera sãawa wata ka wɔkuru, yãa kinɛnu maa wunɔbu (100) ka sere
yãa kpɛmminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua. 33 Yen biru, ba
maa kɛtɛ nata (600) go ka yãanu nɔrɔbun suba ita (3.000). 34 Adama yãku kowobu ba ǹ dabi
dɔma te. Yen sɔ̃na ba ǹ kpĩa bu yãku yãa ni koku. Ben mɛro bisibu Lefibara ba bu somi ba ka
sɔmbu te kua sere saa ye yãku kowobu be ba tie ba tii dɛɛrasia. Domi Lefiba ba tii wɛ̃ ka kĩru
n kere yãku kowobu. 35 Dɔma te, ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yãku
ni ba kua ka yaa gum ka sere tam mɛ ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.
Nge mɛya ba ka sãaru seeya Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 36 Esekiasi ka tɔn be kpuro ba nuku
dobu kua yèn sɔ̃ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔ̃rusɔ ba ka win sãaru seeya mɛsum fuuku.

30

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun

sɔɔru

1 Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isirelio ka Yudaɔ. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba
tireru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Gusunɔ, be Isireliban Yinnin sãa yerɔ,
Yerusalɛmuɔ. 2 Sina boko Esekiasi ka win sina asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔn suru yiruse sɔɔ. 3 Domi ba ǹ kpɛ̃ bu tu di ten saa sɔɔ yèn sɔ̃ yãku
kowo dabiru ta ǹ tii dɛɛrasie. Mɛya tɔn dabira kun maa mɛnnɛ Yerusalɛmuɔ. 4 Sina boko ka
tɔn be kpuro ba tɔ̃ɔ te wura. 5 Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro sɔɔ saa Beri Seban di n
ka da sere Danuɔ, tɔmbu bu ka na Yerusalɛmuɔ bu Gusunɔ Isireliban Yinni Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ
baka te diiya. Domi tɔn dabiru ta ku ra raa maa tu di nge mɛ ba yorua bu ko. 6 Ma gɔro be, ba
sina boko ka win sina asakpɔbun tire ni sua ba ka da Isirelio ka Yudaɔ. Ma ba bu sɔ̃ɔwa ka sina
bokon yĩsiru ba nɛɛ, bɛɛ Isireliba, i wurama Gusunɔ Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinnin
mi, kpa win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de i wurama bɛɛ be i kisira Asirin sina bokon nɔman
di. 7 I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu saari be ba ǹ Gusunɔ ben baababan Yinni mɛm nɔɔwɛ,
ma u bu kam koosia nge mɛ i waamɔ gisɔ. 8 I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa. I wurama
Yinni Gusunɔn mi. I na i nùn sã win sãa yerɔ te u tii yiiye sere ka baadomma. I na i Gusunɔ
bɛɛn Yinni sã kpa win mɔru baka ye, yu bɛɛ doonari. 9 I n wurama Yinni Gusunɔn mi, bɛɛn
tɔmbu ka bɛɛn bii be ba mwɛɛra ba ka yoru da, ba koo bu wɔnwɔndu kua kpa bu den de bu
wurama tem mɛ sɔɔ. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u ra suuru ko. Win wɔnwɔnda kpã. U ǹ maa
bɛɛ biru kisimɔ ì n wurama win mi.
10 Nge mɛya gɔro be, ba gerumɔ ba ka wusu gasirimɔ saa Efaraimun tem di ka Manasen
temɔ n ka girari Sabulonin temɔ. Ma ba bu yɛ̃ɛmɔ ba yaakoru koosimɔ. 11 Adama gaba tii
kawa Asɛɛn temɔ ka Manasen temɔ ka Sabulonin temɔ, ma ba seema ba na Yerusalɛmuɔ.
12 Mɛya maa Yinni Gusunɔ u ka Yudaba wãa. Ma u dera ben gɔ̃ru ga kua tia bu ka sina boko
ka win sina asakpɔbun gari mɛm nɔɔwa nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

13 Tɔn dabiru ta mɛnna wɔ̃ɔn suru yiruse sɔɔ Yerusalɛmuɔ bu ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia
doken tɔ̃ɔ bakaru ko. Dɔma te, tɔn be, ba dabia. 14 Yera ba seewa ba bũu yãku yee ni nu
wãa Yerusalɛmuɔ kɔsuka ka sere mi ba ra nu turare dɔ̃ɔ dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba
sure wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni. 15 Yen biru, ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun yãku yaa sakira
wɔ̃ɔn suru yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. Sekura yãku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii
dɛɛrasia. Ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 16 Ben baawure u da
u wãa win ayerɔ nge mɛ Mɔwisi Yinni Gusunɔn tɔnu u yorua woodan tireru sɔɔ. Ma yãku
kowobu ba yɛm yɛ̃kamɔ mɛ Lefiba ba bu wɛ̃ɛmɔ. 17 Nge mɛ tɔn dabira wãa be ba ǹ tii dɛɛrasie
dɔma te, yera n dera Lefiba ba bu yãku yɛɛ yi sakiriammɛ, kpa bu ka yi dɛɛrasia bu yi nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sɔ̃. 18-19 Tɔn dabiru ta wãa te ta ǹ tii dɛɛrasie, n mam nɛɛre Efaraimuba sɔɔ ka
Manaseba sɔɔ ka Isakariba sɔɔ ka sere Sabuloniba sɔɔ. Ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di. Adama
ba ǹ ten wooda swĩi. Yen sɔ̃na Esekiasi u bu kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wunɛ tɔn geowa.
Be ba tii wɛ̃ ka ben gɔ̃ru kpuro ba ka wunɛ Gusunɔ ben baababan Yinni kasu, baa mɛ ba ǹ tii
dɛɛrasie, a bu suuru kuo.
20 Yinni Gusunɔ u Esekiasin kana te mwa ma u tɔn be suuru kua.
21 Nge mɛya Isireli be ba mɛnna Yerusalɛmuɔ, ba ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru
di sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka nuku dobu. Tɔ̃ɔ baatere yãku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni Gusunɔ
siaramɔwa ka dwee yãnu. 22 Esekiasi u Lefi baawure siara sɔmbu te u kuan sɔ̃ Yinni Gusunɔn
sɔ̃. Ba yãku yaa ye tema sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma ba siarabun yãkunu kua ba ka Gusunɔ ben
baababan Yinni siara. 23 Yen biru, tɔn be, ba maa wura bu tɔ̃ɔ bakaru di sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma
ba maa sina sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu. 24 Domi Esekiasi u kɛtɛ kinɛnu
nɔrɔbu (1.000) gɔsa ka yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000). Ma win sina asakpɔbu ba maa
kɛtɛ kinɛnu nɔrɔbu gɔsa ka yãanu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ma yãku kowobu dabinu
ba tii dɛɛrasia. 25 Yudaba kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka sɔbu

be ba wãa Isireliɔ ka Yudaɔ, be kpurowa ba nuku dobu kua dɔma te. [26] Nuku doo bakabu bu wãa Yerusalɛmuɔ. Saa Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba ǹ tɔ̃ɔ baka ten bweseru koore Yerusalɛmuɔ. [27] Yera yãku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tɔn be domaru kua. Yinni Gusunɔ u ben nɔɔ nua domi ben kana te, ta nùn girari sere win wãa yee dɛɛrarɔ wɔllɔ.

31

Esekiasi

u Yinni Gusunɔn sãaru seeya

[1] Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wãa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro sɔɔ
ba bwãarokunu kɔsuka ma ba gungunu ka bũu yãku yenu kpuro kɔsuka Yudan temɔ ka
Bɛnyamɛɛn temɔ ka Efaraimun temɔ ka Manasen temɔ. Yen biru, be kpuro ba wurama ben
temɔ, ben baawure u da u wãa win wãa yerɔ.
[2] Esekiasi u wure u yãku kowobu ka Lefiba wesia ben sɔmburu sɔɔ nge mɛ ba ka bɔnu sãa
ka sɔmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu
ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunɔ siara win sãa yerun kɔnnɔwɔ. [3] Sina boko Esekiasi
u win dukian sukum wɛ̃ bu ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni
ba ra ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka suru kpaon tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ ka sere tɔ̃ɔ baka ni nu tie sɔɔ nge mɛ
ba yorua woodan tireru sɔɔ.
[4] Yera u Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu yãku kowobu ka Lefiba ben baa wɛ̃ɛyɔ, kpa bu
kpĩ bu Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa sãa sãa. [5] Sanam mɛ gari yi, yi nɔɔra baama, yera
Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wɛ̃ ka tam kpam ka gum ka tim ka sere ben dĩanu
ganu. Mɛya ba maa ka gãanu kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na. [6] Mɛya Isireliba ka
Yudaba be ba wãa Yudan wuu marosɔ ba ben yaa sabenun wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia wɛ̃
ka sere gãa ni ba gɔsa ba yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ma ba nu suba suba. [7] Ba nin subenu
toruawa saa wɔ̃ɔn suru itasen di n ka da wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ. [8] Esekiasi ka win sina
bwãabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu siara.
[9] Ma Esekiasi u yãku kowobu ka Lefi be bikia u nɛɛ, subu nirà mini. [10] Yera yãku kowo
tɔnwero Asaria, Sadɔkun bweseru sɔɔ, u nùn wisa u nɛɛ, saa mìn di ba ka kɛ̃nu naamɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, dĩanu ra n wãawa sa n dimɔ, sa n debumɔ. Ni nu tiara nu kpã niya mini.
Domi Yinni Gusunɔ u sun domaru kua.
[11] Ma Esekiasi u wooda wɛ̃ bu dinu sɔmɛ mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sɔnwa. [12] Ma ba ka
kɛ̃nu ka wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na ka yãku dĩa ni nu sãa Yinni Gusunɔginu. Lefi wi ba
mɔ̀ Konania wiya ba dĩa ni nɔmu sɔndia, ma win mɛro bisi Simɛi u sãa win yiruse. [13] Yeyɛli ka
Asasia ka Nakati ka Asaɛli ka Yerimɔti ka Yosabadi ka Eliɛli ka Yisimakia ka Makati ka Bɛnaya
be kpurowa Konania ka win mɛro bisi Simɛi ba kpare nge mɛ sina boko Esekiasi ka yãku
kowo Asaria Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii ba wooda wɛ̃. [14] Kore wi u sãa Lefi Yiminan
bii, u sãawa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian kɔ̃so. Wiya ba kɛ̃ɛ ni nɔmu sɔndia nì ba ka
Yinni Gusunɔ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Beya ba ko n da kɛ̃ɛ
ni bɔnu ko. [15] Yãku kowobun wusu sɔɔ, Edɛni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria
ka Sekaniawa ba gɔsa bu Kore wi somi ba n da ka kɛ̃ɛ ni begibu bɔnu kue dee dee bibu ka
bukurobu kpuro nge mɛ ba ka bu bɔnu sãa wuu wuuka. [16] Beya tɔn durɔ bii be ba gara saa
wɔ̃ɔ itan di n ka da be ba kere mɛ, ka be ba gesi dumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tɔ̃ɔ baatere bu
ka ben sɔma ko wuu wuuka, [17] ka yãku kowo be ba gara yɛnu ka yɛnu ka Lefiba be ba gara
saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di nge mɛ ben sɔmbura sãa wuu wuuka, [18] ka sere maa tɔn be ba tie
kpuro ka ben debuminu ka ben kurɔbu ka bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, domi ba tii wɛ̃wa
mam mam Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu sɔɔ. [19] Aronin bibun bweseru te ta sãa yãku
kowobu baru kpaanɔ wuu marosun bɔkuɔ, ba tɔmbu gɔsa wuu baagere sɔɔ be ba ko n da bu
dĩanu bɔnu kue ben suunu sɔɔ, ka sere Lefi be ba gara garan suunu sɔɔ.
[20] Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro sɔɔ. U sĩawa dee dee gem sɔɔ Gusunɔ win Yinnin
wuswaaɔ. [21] Sɔma ye u kua bu ka sãaru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere win woodan mɛm
nɔɔbu, u ye kpuro kuawa ka gɔ̃ru tia. Ma u koora.

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

32

[1] Esekiasi u sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeniban biruwa Sankeribu, Asirin sina
boko u na Yudaɔ, ma u dera ba wuu gbãrarugisu tarusi. U nɛɛ, u koo su wɔriwa ka dam.
[2] Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka Yerusalɛmu tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo
damgibu soka, [3] bu wesiana bu ka bwii yi kɛnɛ yi yi wãa wuun biruɔ. [4] Tɔn dabira ta nùn

somi ba ka bwii yi kɔrua ka nim tora ye ya kokumɔ bera yen suunu sɔɔ. Domi Esekiasi u nɛɛ,
u ǹ kĩ Asirigibu bà n tunuma bu nim deema n kpã.
5 Ma u win bandun dam tãsisia. U Yerusalɛmun gbãrarun mi n wɔruma seeya ka maa wuun
kɔ̃su yenu. Ma u gbãraru garu bana wuun biruɔ u ka sikerena. Ma u karì ye sɔnwa ye ba mɔ̀
Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yãa dabi dabinu kasu ka maa tɛrɛnu.
6 U tabu sinambu kua ma u bu mɛnna wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Ma u bu kirɔ kua u nɛɛ,
7 bu tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa bu wɔrugɔru sɔ̃ɔsi. Bu ku bɛrum ko bu diiri Asirin sina boko ka win
tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wãa ba dabi n kere be ba ka nùn wãa. 8 Tɔmba ba ka
nùn wãa. Adama be, Gusunɔ ben Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam wɛ̃ tabu sɔɔ.
Ma tɔn be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u gɔra

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)
9 Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win sɔm kowobu gɔra Yerusalɛmuɔ sanam
mɛ u wãa Lakisiɔ ka win tabu kowobu kpuro. U sɔm kowo be gɔrawa Esekiasi ka Yuda be ba
wãa Yerusalɛmuɔ kpuron mi, 10 bu nɛɛ, amɛniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u gerua.
U nɛɛ, ma sɔɔra ba ben naanɛ doke ba ka wãa Yerusalɛmuɔ ka nuku sankiranu. 11 Bu ku de
Esekiasi u bu nɔni wɔ̃ke kpa u de bu gbi gɔ̃ɔru ka nim nɔrun sɔ̃ ye u nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u
koo bu wɔra wi, Asirin sina bokon nɔman di. 12 Ba ǹ yɛ̃ ma wi, Esekiasiwa u gungunu kɔsuka
ka Yinni Gusunɔn yãku yee te? Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yãku yee teeru tɔnan miya ba ko n da
de bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã kpa bu nùn turare dɔ̃ɔ dokea. 13 Adama be, ba ǹ yaaye ye
wi, Sankeribu ka win baababa ba bwesenu kpuro kua? Nin bũnu nu kpĩa nu bu yara saa
win nɔman di? 14 Bwese ni win baababa ba kam koosia sɔɔ, nin niren bũna nu kpĩa nu bu
yakia win nɔman di ben tii bu ka sere nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu yakia. 15 Yen sɔ̃, bu
ku de Esekiasi u bu nɔni wɔ̃ke kpa u n bu gàrì seeyamɔ mɛsum. Bu ku nùn naanɛ ko. Domi
bweseru garun bũnu kun kpĩa nu tu wɔre win nɔman di, ǹ kun mɛ win baababan nɔman di.
Kaa sere gere Yudaban bũnu?
16 Nge mɛya Sankeribun sɔmɔ be, ba Yinni Gusunɔ ka win sɔm kowo Esekiasi wɔmmɔ.

Sankeribun sɔmɔbu

ba Yinni Gusunɔ wɔmmɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)
17 Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunɔ Isireliban Yinni wɔmɛ. U nɛɛ, nge mɛ bwese ni
nu tien bũnu nu ǹ kpĩa nu nin tɔmbu wɔre win nɔman di, nge mɛya Gusunɔ, Esekiasin Yinni
u ǹ maa kpɛ̃ u bu wɔra win nɔman di.
18 Ma Sankeribun sɔmɔ be, ba gbãramɔ ka dam ka Yudan barum bu ka tɔmbu nandasia be
ba wãa gbãra ten sɔɔwɔ kpa bu wa bu wuu ge mwa. 19 Ba Gusunɔ Yerusalɛmugibun Yinnin
gari mɔ̀ nge bwese ni nu tien bũu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)
20 Yera Esekiasi ka Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin bii ba kanaru wɔri gari yin sɔ̃ ba Yinni
Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔllɔ. 21 Yera Yinni Gusunɔ u gɔrado goo gɔra u Asirigibun sansani wɔri
u ben tabu durɔ wɔrugɔba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko
u gɔsira u wura win temɔ ka sekuru. Ma u da win bũu dirɔ. Miya win tiin bibu ba na ba nùn
kãasi ba go ka takobi.
22 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Esekiasi ka Yerusalɛmugibu faaba kua saa Sankeribun
nɔman di ka sere be ba tie kpuron nɔman di. Ma u bu kɔ̃su be ba ka bu sikerenɛn sɔ̃.
23 Tɔn dabira ta ra ka Yinni Gusunɔ kɛ̃nu naawɛ Yerusalɛmuɔ kpa tu maa ka Esekiasin tii kɛ̃ɛ
gobiginu naawa. Saa yen dɔma ten di, u yĩsiru yarawa bwesenu kpuro sɔɔ.

Esekiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)
24 Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u gɔɔ turuku kua. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni
Gusunɔ u nùn wisa, ma u nùn sɔm maamaakiginu kua. 25 Adama Esekiasi kun kue nge u
durom wa Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunɔ u bu mɔru seesi wi ka
Yudaba ka Yerusalɛmugibu. 26 Ye u wa mɛ, yera wi ka Yerusalɛmugibu ba tii kawa. Ma Yinni
Gusunɔn mɔru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sɔɔ.
27 Esekiasi u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba
kasu ka tɛrɛnu ka gãa bwese bweseka ye ya wã. 28 U alikaman biranu kua, ma u tam kpam
ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gɔ̃ru kua ka sere nin dii yenu. 29 Ma u tii

wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Domi Yinni Gusunɔ u
nùn dukia baka wɛ̃.
30 Wiya u maa Gihonin yɛru gèn nɔɔ ga wãa gungurun bera gia kɔrua, ma u nɔɔ kpɔɔ yaba
Dafidin wuun sɔ̃ɔ duu yeru gia.
Ye Esekiasi u gɔ̃ru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa. 31 Adama sanam mɛ Babilonin sina
boko u sɔmɔbu mɔrisia u ka wa sɔm maamaaki ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀ Isireliɔ, yera Gusunɔ
u Esekiasi deri u ka wa ye ya wãa win gɔ̃ruɔ.
32 Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa ka naanɛ, ye kpuron gari yi yorua
Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin kãsinun tireru sɔɔ ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun
faagin tireru sɔɔ. 33 Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku
yerɔ bera gee n gunum bo. Yerusalɛmugibu ka Yudaba ba nùn gɔɔ swĩiya. Yen biru, win bii
Manase u bandu kɔsire kua.

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:1-18)

33

1 Manase u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura yiru sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ weeraakuru
ka nɔɔbu ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 2 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Bwese ni Yinni
Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di nin kom kɔ̃sum mɛya u swĩi. 3 U wure u gungunu seeya
ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku yenu kua ka bũu wi ba mɔ̀
Asitaaten bwãarokunu ni win tundo u raa kɔsuka. Ma u kperi ka sɔ̃ɔ ka surun sãaru wɔri.
4 U bũu turanu bana Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tèn mi Yinni Gusunɔ u win yĩsiru doke sere
ka baadommaɔ. 5 U maa suru ka sɔ̃ɔ ka kperin yãku yenu kua sãa yee ten yaari yiru ye sɔɔ.
6 U dera ba ka win bii tɔn durɔbu yãkuru kua Hinɔmun wɔwaɔ. U ra ka wɛɛ ka guru winu
sɔroru ko kpa u dobo doboba ko. U gɔri sokobu yii be ba ra nùn sian gari sɔ̃. Ma u kɔ̃sa mɔ̀
u dɔɔ ye ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya. 7 U win bũun bwãaroku kua u yi Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. N deema Yinni Gusunɔ u raa Dafidi ka win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sãa yee teni ka
Yerusalɛmu yeniwa na gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ya n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa sere ka baadommaɔ.
8 Na ǹ maa Isireliba yaramɔ saa ben tem di mɛ na ben baababa wɛ̃ bà n gesi nɛn woodaba
ka nɛn gere mɛm nɔɔwammɛ ye na Mɔwisi wɛ̃ u yorua. 9 Adama Manase u dera Yudaba ka
Yerusalɛmugibu ba ka Yinni Gusunɔ tonda, ma ba kɔ̃sa kua n kere bwese ni Yinni Gusunɔn
tii u gira be Isireliban wuswaan di.
10 Yinni Gusunɔ u ka Manase ka win tɔmbu gari kua. Adama ba ǹ nùn swaa daki. 11 Yera
Yinni Gusunɔ u Asirin sina bokon tabu sinambu gɔra ba Manase mwa ba yɔni doke, ma ba
nùn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ. 12 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu sɔɔ,
yera u tii kawa Gusunɔ win baababan Yinnin wuswaaɔ. Ma u nùn kana. 13 Ma Yinni Gusunɔ
u gɔ̃ru gɔsia u win kanaru mwa, u ka nùn wura Yerusalɛmuɔ win bandu sɔɔ. Saa ye sɔɔra
Manase u gia ma Gusunɔwa u sãa Yinni.
14 Yeniban biru, u gana bana Yerusalɛmun tɔɔwɔ Gihonin sɔ̃ɔ duu yeru gia wɔwaɔ. Gana
ye, ya dawa sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ. Ma ya ka Yerusalɛmun wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Ofɛli
sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbãranu
mɔ kpuro sɔɔ. 15 Ma u tɔn tukobun bũnun bwãarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ kpuro wuna ka sere bũu yãku yee ni u bana Yinni Gusunɔn sãa yerun
guurɔ Yerusalɛmuɔ. Ma u nu kasi kua wuun biruɔ. 16 Yera u Yinni Gusunɔn yãku yeru wesia
sãa yerɔ. Ma u siarabun yãkunu kua. U Yudaba wooda wɛ̃ bu Gusunɔ Isireliban Yinni wi turo
sã. 17 Saa ye sɔɔ, tɔmba yãkunu mɔ̀ gungunɔ, adama Gusunɔ ben Yinniwa ba nu kuammɛ.
18 Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunɔn gari yi win sɔmɔbu ba nùn
sɔ̃ɔwa, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. 19 Win kanaru ka nge mɛ
Yinni Gusunɔ u nùn wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka mɛm nɔɔbu sari te u kua ka
sere bwãaroku ni u seka ma u nu gira u sãwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain
tireru sɔɔ. 20 Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tiin dirɔ. Ma win bii
Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

Amɔɔ u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:19-26)

21 Wɔ̃ɔ yɛnda yiruwa Amɔɔ u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. 22 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge win tundo Manase. U bwãaroku
ni Manase u kua kpuro yãkuru kua u sãwa. 23 U ǹ tii kawe Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ
win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosimɔwa u dɔɔ.
24 Win sɔm kowobu ba nùn seesi ma ba nùn go win dirɔ. 25 Adama be ba nùn seesi ba go
mi, tɔmba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kɔsire kua bandu sɔɔ.

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)

34

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ tɛna ka tia bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. 2 Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Win sikado Dafidin yira sɔɔra u sĩa mam
mam. U ǹ yen gam gɛre.
3 Win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ, sanam mɛ u sãa aluwaasi, u Gusunɔ win sikado Dafidin
Yinni kasum wɔri. Win bandun wɔ̃ɔ wɔkura yiruse sɔɔ, u Yerusalɛmu ka Yuda dɛɛrasiabu
torua. U gunguu nìn mi ba ra bũnu sã kɔsuka ka nin bwãaroku bwese bweseka. 4 Ba bũu wi
ba mɔ̀ Baalin yãku yenu kɔsuka win wuswaaɔ. Ma u bwãaroku ni ba kua sɔ̃ɔn sɔ̃ ka ni ba kua
ka sii gandu kɔsuka. U dera ba nu munkawa ma ba nin kɛ̃ki gura ba wisi be ba nu sãamɔn
sikan wɔllɔ. 5 Ma u bũu yãku kowobun kukunu sikia u dɔ̃ɔ doke ben yãku yenɔ. Nge mɛya u
ka Yuda ka Yerusalɛmu dɛɛrasia.
6 Manasen wusu sɔɔ ka Efaraimugisɔ ka Simɛɔgisɔ ka Nɛfitaligisɔ si su kua bansu, u bũu
yãku yenu kɔsukawa 7 ma u bwãarokunu surura ma ba nu kɔsuka muku muku nu kua tua.
Mɛya u maa bwãaroku ni ba kua sɔ̃ɔn sɔ̃ kɔsuka Isireliban tem kpuro sɔɔ. Ma u gɔsira u wura
Yerusalɛmuɔ.

Yãku kowo tɔnwero

u woodan tireru wa
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:3-10)

8 Yosiasin bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise sɔɔ, sanam mɛ u tem mɛ, ka Yinni Gusunɔn sãa
yee te dɛɛrasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gɔra ka Maaseya wi u sãa wuun guro guro
ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sãa tire bero bu ka Gusunɔ win Yinnin sãa yeru sɔmɛ. 9 Tɔn be
kpuro ba da yãku kowo tɔnwero Hilikiyan mi. Ma ba nùn gobi wɛ̃ yi Lefiba ba raa mwɛɛra
Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ̃ saa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di
ka Isireliba kpuron min di ka Bɛnyamɛɛn tem di ka sere Yerusalɛmugibun min di. 10 Be ba
sɔmbu te kpare bera ba gobi yi nɔmu sɔndia ma ba yi sɔm kowobu wɛ̃ be ba sãa yee te sɔmmɔ.
11 Bera dãa dãkobu ka banɔbu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka dãa ye ba koo ka dia
kpɛ ye Yudaban sinamba sanka. 12 Tɔn be, ba sɔmburu kuawa ka naanɛ. Yasati ka Abudiasi
be ba sãa Lefiba, Mɛrarin bweseru sɔɔ ka Sakari ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba
bu kpare. 13 Lefi be ba womusu ka dweebu yɛ̃, bera ba ra maa be ba ra sɔmunu sue nɔni doke
ka sere maa sãa yee ten sɔm bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba sãa tire yorobu
ka sɔman guro gurobu. Gaba maa sãa kɔnnɔn kɔ̃sobu.
14 Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ̃, yera yãku kowo
Hilikiya u woodan tireru wa tè Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi wɛ̃. 15 Yera Hilikiya u Safani, tire
yoro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma Hilikiya u tu suama u
Safani wɛ̃. 16 Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn sɔm
kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. 17 Ba tɔn be a sãa yee ten sɔmburu nɔmu sɔndia ka tɔn
be ba sɔma mɔ̀ mi, gobi yi wɛ̃.
18 Yen biru, yãku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wɛ̃.
Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaɔ.

Yosiasi u tɔmbu gɔra

bu bikiaru ko Huludan mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:11-20a)

19 Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yãnu nɛnua u karana nuku
sankiranun sɔ̃. 20 Yera sina boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni, Miseen bii
ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn
mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ̃ tire te sa wa minin garin sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun
mɔru mɔ̀ ya kpã yèn sɔ̃ bɛsɛn baababa ba ǹ win gari mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ kue nge mɛ ya yorua
woodan tire te sɔɔ.
22 Hilikiya ka tɔn be sina boko u gɔsa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludan mi. Huluda
wi, u sãawa Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira wi u ra sãa yãnu kɔ̃sun debubu. Huluda wi,
u wãawa Yerusalɛmun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nùn sɔ̃ɔwa ye ba kĩ, 23 yera u bu wisa
u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
24 u koo de kɔ̃sa ka bɔ̃ri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tè i gara Yudaban
sina bokon wuswaaɔ. 25 Domi ba nùn biru kisi ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ. Ma ba
win mɔru seeya ka bwãaroku ni ba tii kua ba sãamɔ. Yen sɔ̃, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru
sãawa, ya ǹ suremɔ. 26-27 Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko

Yinni Gusunɔn mi sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win
woodan gari yi nua, yi win gɔ̃ru taarɛ wɛ̃, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu
nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃, ma u swĩ wi, Gusunɔn wuswaaɔ. 28 Tɛ̃, Gusunɔ wi, u
koo de u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u
koo de yu Yerusalɛmu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunɔ

arukawani bɔkua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. 29 Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka
Yerusalɛmun guro gurobu kpuro mɛnna. 30 Yen biru, u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka Yudaba
ka Yerusalɛmugibu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n
ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa sãa yee ten mi. 31 Yera
sina boko u yɔ̃ra win turaru wɔllɔ, ma u ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua u nɛɛ, u koo wi,
Yinni Gusunɔn woodaba ka win gere swĩiwa ka win gɔ̃ru kpuro ka win bwɛ̃ra kpuro kpa u ka
gari yi mɛm nɔɔwa yi ba yorua woodan tire te sɔɔ. 32 Ma u dera tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka
Bɛnyamɛɛn temɔ ba dua arukawani ye sɔɔ. Ma ba kua nge mɛ Gusunɔ ben baababan Yinnin
arukawani ye, ya gerumɔ. 33 Yosiasi u bũnun bwãarokunu kɔsuka ni Isireliba ba waama tem
tukum di. Ma u be ba wãa Isireliɔ kpuro tilasi kua bu ka Gusunɔ ben Yinni sã. Win wãarun
tɔ̃ru kpuro sɔɔ, ba ǹ gɛre Yinni Gusunɔn yiran di.

Yosiasi

u Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:21-23)

35

1 Yosiasi u Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru di Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ten yãku yɛɛ
sakirawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. 2 U yãku kowobu doke ben sɔmburu
sɔɔ. Ma u bu dam kã bu ka Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko. 3 U Lefi be ba gɔsa nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sɔ̃ ba Isireliba keu sɔ̃ɔsimɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn woodan kpakoro
dɛɛra te dokeo sãa yerɔ tè Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ǹ maa tu suamɔ
senɔ. I de bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã. 4 I de i n sɔɔru sãa yɛnu ka yɛnu ka nge mɛ
Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomɔɔ ba bɛɛ bɔnu kua ba yorua. 5 I de i bɛɛn ayeru
mwa sãa yerɔ yɛnu ka yɛnu nge mɛ ba bɛɛn mɛro bisibu Lefiba bɔnu sãa. 6 Bɛɛya i ko i Gɔɔ
sarariibun yãku yɛɛ sakiri. Yen sɔ̃, i de i tii dɛɛrasia, kpa i ten sɔɔru ko bɛɛn mɛro bisibun sɔ̃
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃.
7 Yosiasi u tɔn be ba wãa mi yãanu ka bonu wɛ̃ nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere kɛtɛba
nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu
weewa sina bokon arumanin di. 8 Win sina bwãabu ba tɔmbu ka yãku kowobu ka Lefiba
kɛ̃nu kã ka nuku tia. Ma sãa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehiɛli ba yãku kowobu
yãanu nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600) ka sere kɛtɛba gooba wunɔbu (300) wɛ̃. 9 Konania
ka Semaya ka Nɛtanɛɛli ka ben mɛro bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyɛli ka Yosabadi
ba Lefiba yãanu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ka kɛtɛba nɛɛra wunɔbu (500) wɛ̃. 10 Wee nge
mɛ ba tɔ̃ɔ baka ten kpunaa koosina. Yãku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka
nge mɛ sina boko u gerua. 11 Ba Gɔɔ sarariibun yɛɛ go. Ma yãku kowobu ba yɛm yɛ̃kamɔ mɛ
Lefiba ba bu tĩimɔ. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ yi kokumɔ. 12 Ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yɛɛ
yi nɛnɛm bu ka ye tɔmbu wɛ̃ yɛnu ka yɛnu kpa bu ka ye Yinni Gusunɔ yãkuru kua nge mɛ ba
yorua woodan tireru sɔɔ te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃. Nge mɛya ba maa kua ka kɛtɛba. 13 Ba
Gɔɔ sarariibun yãku yaa ye wɔ̃ɔwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba wĩa nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sɔ̃ yikua. Ma ba yande ye tɔmbu kpuro bɔnu kua. 14 Yen biruwa ba ben tiigia
ka yãku kowobugia yikua. Domi yãku kowo Aronin bibu ba sɔmburu kua sere ka wɔ̃kurɔ.
Ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka yaa gum yãkunu mɔ̀. Yen sɔ̃na Lefiba ba bu yaa yikuammɛ.
15 Wom kowo Asafun bibu ba wãa ben ayerɔ nge mɛ Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum,
sina bokon bwisi kɛ̃ɔ ba wooda yi. Ma kɔnnɔn kɔ̃sobu ba yɔ̃ kɔnnɔ baageren mi. Ba ǹ doonɛ
ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben dĩanu kuammɛ. 16 Nge mɛya ba kpunaa yi dɔma te, bu
ka Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru di, kpa bu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko Yinni Gusunɔn yãku yerɔ
nge mɛ sina boko u wooda yi.
17 Isireli be ba wãa mi kpuro ba Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru di dɔma te, ma ba pɛ̃ɛ ye ba kun
seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru di sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 18 Saa Gusunɔn sɔmɔ Samuɛlin waatin di sere
n ka gisɔ girari, ba ǹ Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru garu diire mɛ Isireliɔ. Mɛya sina boko goo
maa sari Isireliɔ wi u Gɔɔ sarariibun tɔ̃ɔ bakaru diire nge Yosiasi ka yãku kowobu ka Lefiba

ka Yudaba ka Isireliba be ba wãa Yerusalɛmuɔ dɔma te. 19 Yosiasin bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru
sarise sɔɔra ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di.

Yosiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:28-30)
20 Ye Yosiasi u Yinni Gusunɔn sãa yee te sɔnwa u kpa, yen biruwa Egibitin sunɔ Nɛko u
seewa u tabu dɔɔ Kaakemisiɔ, daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. Yera Yosiasi u seewa u nùn wɔrim da mi.
21 Yera Nɛko u nùn sɔmɔbu gɔria u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ Yudaban sina boko.
Domi n ǹ wunɛ na tabu wɔrim wee gisɔ. Yɛnu ge ga ka man tabu mɔ̀, gera na wɔrim dɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo fuuku. Yen sɔ̃, a ku ka Gusunɔ gabirina wi u ka
man wãa, kpa u ku raa nun kam koosia. 22 Adama Yosiasi u yina u nùn deri. U ǹ Nɛkon gari
yi wure yi yi wee Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii kɔsa bu ku ka nùn tubu. U da u Nɛko tabu
wɔri wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Mɛgido. 23 Yera tɛn towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sɔm kowobu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ka man doonɔ minin di, domi ba man mɛɛra kua ya kpã.
24 Win sɔm kowobu ba nùn sua saa win tabu kɛkɛn di ma ba nùn doke win tabu kɛkɛ gaa sɔɔ
ba ka da Yerusalɛmuɔ. Ma u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ. Ma Yudaba
ka Yerusalɛmugibu ba win gɔɔ swĩ.
25 Yeremi u gɔɔ swĩ Yosiasin sɔ̃. Ma wom kowobu, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ba Yosiasi doke
gɔɔ swĩin womusu sɔɔ sere ka gisɔ. Su kua wororu Isireliɔ. Womu si, su wãa ben gɔɔ swĩin
womusun tireru sɔɔ.
26-27 Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua dãku te, ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa
ka naanɛ nge mɛ Yinni Gusunɔn woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka
Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wɛ̃ɛna
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

1 Tɔmba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nùn kua sunɔ win tundon ayerɔ Yerusalɛmuɔ.
2 Yoakasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda ita sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. 3 Egibitin sunɔwa u nùn bandu yara. Ma u win tɔmbu sii geesun tɔnnu ita ka
wuran kilo tɛna bure bu kɔsia wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ. 4 Yen biruwa u Yoakasi win wɔnɔ, Eliakimu sua u
kɔsire kua bandu sɔɔ. Ma u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiɔ.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko
5 Yoyakimu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yudaɔ, ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura
tia bandu sɔɔ. Kɔ̃sa u kua Gusunɔ win Yinnin nɔni sɔɔ. 6 Yera sɔ̃ɔ teeru Babilonin sina boko,
Nɛbukanɛsaa u na u Yoyakimu tabu wɔri. Ma u nùn mwa u bɔkua ka sii gandun yɔni u ka da
Babiloniɔ. 7 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu gura u ka da u yi win sina
kpaarɔ.
8 Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kɔ̃sa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka
Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kɔsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
9 Wɔ̃ɔ nɔɔba itawa* Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka sɔ̃ɔ wɔkuru ban te
sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. 10 Ye n kua wɔ̃ɔ kpɔɔ, yera Nɛbukanɛsaa
Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniɔ. Ma u Yinni Gusunɔn sãa yerun
dendi yãnu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yãkabu Sedesiasi kua sunɔ Yudaban suunu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.

Sedesiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)
11 Sedesiasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda tia sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia
ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 12 Kɔ̃sa u kua Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ. U ǹ tii kawe Gusunɔn
sɔmɔ Yeremin wuswaaɔ wi u ra nùn Yinni Gusunɔn gari sɔ̃. 13 U swaa taaya, ma u gɔ̃ru bɔbia.
U ǹ win gɔ̃ru wesie Gusunɔ Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nɛbukanɛsaa seesiwa wi u
nùn bɔ̃rusia ka Yinni Gusunɔn yĩsiru sanam mɛ ba arukawani bɔkumɔ. 14 Yãku kowobun

* **36:9** wɔ̃ɔ nɔɔba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nɛɛ, Yoyakini u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka ita sanam mɛ u bandu di.

wirugibu kɑ Yudɑ be bɑ tie kpuro bɑ kɔ̃sɑ kuɑ yɑ kpɑ̃. Domi bɑ tɔn tukobun komɑnu swĩi.
Mɑ bɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yeru disi doke te u gɔsɑ Yerusɑlɛmuɔ. [15] N deemɑ Gusunɔ ben
bɑɑbɑbɑn Yinni wi, u bu kirɔ kuɑ yee yellun di sɑɑ win sɔmɔbun min di. Domi u kĩ u win
tɔmbu kɑ win sɑ̃ɑ yee te fɑɑbɑ ko. [16] Adɑmɑ bɑ Yinni Gusunɔn sɔmɔ be yɛ̃ɛ bɑ yɑɑkoru koosi.
Bɑ ben gɑri ɑtɑfiiru kuɑ sere Yinni Gusunɔn tii u kɑ bu mɔru kuɑ ye bɑ ǹ kpɛ̃ bu suresiɑ.
[17] Yerɑ Yinni Gusunɔ u derɑ Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ boko u bu tɑbu wɔri, mɑ u ben
ɑluwɑɑsibɑ tɑkobinu sɔkurɑ u go ben sɑ̃ɑ yerɔ. U ǹ goo deri, ɑluwɑɑsibɑ kɑ wɔndiɑbɑ kɑ
durɔ tɔkɔnu. Be kpurowɑ Yinni Gusunɔ u bɛri win nɔmɑɔ. [18] Nɛbukɑnɛsɑɑ u Yinni Gusunɔn
sɑ̃ɑ yerun ɑrumɑni gurɑ bɑkɑ kɑ piibu kɑ ben sinɑ kpɑɑrun ɑrumɑni kɑ sinɑ bokon tiigiɑ kɑ
sere mɑɑ win sinɑ bwɑ̃ɑbugiɑ. [19] Mɑ bɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yeru kɑ Yerusɑlɛmun dii geenu
dɔ̃ɔ sɔkɑ. Mɑ bɑ yen gɑ̃ɑ geenu kɔsukɑ. Mɑ bɑ yen gbɑ̃rɑru surɑ. [20] Nɛbukɑnɛsɑɑ u be bɑ ǹ go
tɑbu sɔɔ gurɑ u kɑ dɑ Bɑbiloniɔ. Mɑ bɑ kuɑ wi kɑ win bibun yobu sere Pɛɛsibɑ bɑ kɑ bɑndu
di. [21] Nge mɛyɑ Yinni Gusunɔn gɑri yi kɑ koorɑ yi win sɔmɔ Yeremi u rɑɑ gerua u nɛɛ, bɑ koo
Yudɑbɑ yoru mwɑ kpɑ tem mɛ, mu wɑ mu sɑnɑm wɛ̃rɑgim di kpɑ mu wɛ̃rɑ sere wɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ
wɔkuru, wɑhɑlɑ ye mu rɑɑ wɑn sɔ̃.

Sirusi u Yudɑbɑ woodɑ wɛ̃

bu wurɑ ben temɔ

[22] Sirusi, Pɛɛsin sinɑ bokon bɑndun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yerɑ Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u win
gɑri yibiɑ yi u rɑɑ geruɑ sɑɑ win gɔro Yeremin nɔɔn di. Mɑ u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu kɑ gɑri yini
yore. Mɑ bɑ yi kpɑrɑ win tem kpuro sɔɔ. [23] Yi nɛɛ, ɑmɛniwɑ Sirusi, Pɛɛsin sinɑ boko u geruɑ.
U nɛɛ, Gusunɔ Wɔrukoo u mɑn hɑnduniɑn bɑnnu kpuro wɛ̃. Mɑ u mɑn yiire n nùn sɑ̃ɑ yeru
bɑniɑ Yerusɑlɛmuɔ Yudɑbɑn temɔ. Yen sɔ̃, be bɑ sɑ̃ɑ Isirelibɑ kpuro bu wuro Yerusɑlɛmuɔ
kpɑ Gusunɔ ben Yinni u n kɑ bu wɑ̃ɑ.

ƐZƐRA

Sirusu Isarailanɔ gbarɛnaa

[1] Pɛsianɔ kína Sirusu kíblena wɛ̃ káaku gũn Dikiri tɛ́ kàagu de yã kũ à dà Ilimianɛ à ò kɛ yãi.
Akũ Sirusu kpàkpaa kɛ̀ a bùsun pínki, gbasa à kɛ̃̀ takadan à pì: [2] Yã kũ makũ Sirusu, Pɛsianɔ
kína ma òon dí. Dikiri Luda Musude tò andunia kpata sĩnda pínki gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ, akũ à ma ditɛ
mà kpɛ́ boarɛ Yurusalɛmu, Yudanɔ bùsun. [3] Gbɛ̃ kũ à de a gbɛ̃ ũ á tɛ́, Luda gɔ̃ kú kãao à tá
Yurusalɛmu, Yudanɔ bùsun, à kpɛ́ bo Dikiri Isarailanɔ Luda kũ à de Dikiri ũ Yurusalɛmunɛ
gwe. [4] Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ɔ pìnɔ gbɛ̃dakenɔ kpáńyĩ kũ andurufuuo kũ wuraao kũ aruzɛkɛnɔ kũ
pɔ́kãdenɔ kũ Luda kpɛ́ kũ òtɛn gɛ́ bo Yurusalɛmu gbanɔ.
[5] Akũ Yudanɔ kũ Biliaminunɔ ɔmbedenɔ kũ sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kũ Luda tɛ́ kàńgunɔ
fùtɛ, òtɛn gɛ́ Dikiri kpɛ́ bo Yurusalɛmu. [6] Ń gbɛ̃dakenɔ ɔ dàḿma ò ń gbá andurufu pɔ́nɔ kũ
wura pɔ́nɔ kũ aruzɛkɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ ɔgɔdenɔ kũ Dikiri kpɛ́ gbanɔ pínki. [7] Akũ Pɛsianɔ
kína Sirusu bò kũ Dikiri kpɛ́ pɔ́ kũ Nɛbukanɛza sɛ̀tɛ yã zaa Yurusalɛmu à kàtɛ a tãna kpɛ́
gũnnɔo. [8] À pì a ɔgɔ'utɛri Mitirɛdanɛ à pɔ́ pìnɔ naro à kpá Yudanɔ kína Sesebazaa, akũ à kɛ̀ lɛ.
[9] Pɔ́ pìnɔ dasi lɛ́n dí:
Wura ta baraakuri,
andurufu ta wàa sɔɔro,
tire baraakuri donsari,
[10] wura toko baraakuri,
andurufu toko wàa pla kũ kuriio,
ta buri pãndenɔ wàa sɔɔro.
[11] Wura kũ andurufu tanɔ fùtɛ pínki mɛ̀n dúbu sɔɔro kpɛ́ wàa pla. Kũ zɩ̃̀zɔɔ pìnɔ bɔ̀tɛ Babilɔnu
ò sù Yurusalɛmu, akũ Sesebaza sù kũ pɔ́ pìnɔ pínki.

2

Zɩ̃̀zɔ kũ ò sùnɔ

[1] Babilɔnu kína Nɛbukanɛza Isarailanɔ kṹkũ zɩ̃̀zɔ ũ à tà kũńwo Babilɔnu yã, akũ ń gbɛ̃kenɔ
bò zɩ̃̀zɔkɛ pìn ò sù Yurusalɛmu, Yudanɔ bùsun sà, akũ ń baadi tà wɛ̃tɛa. [2] Ń don'arɛdenɔn
dí: Zɛrubabɛli, Yesua, Nɛɛmaya, Seraya, Relaya, Mɔdekai, Bilisã, Misipa, Bigivai, Reumu kũ
Baanao. Isaraila gɔ̃gbɛ̃ kũ ò sùnɔ dasi lɛ́n dí.
[3] Parɔsu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu pla kũ mɛ̀n basɔraakɔ̃ akuri awɛɛplao.
[4] Sefatia burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n basɔraakɔ̃ akuri awɛɛplao.
[5] Ara burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n bakɛ̃ndo sɔɔrosario.
[6] Pamɔabu buri kũ ò de Yesua kũ Yoabuo burinɔ ũnɔ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro donsari kũ kuri
awɛɛplao.
[7] Elamu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
[8] Zatu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃ kũ mɛ̀n basuppla awɛɛsɔɔroo.
[9] Zakai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n basɔraakɔ̃o.
[10] Bani burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n bupla awɛɛplao.
[11] Bebai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n baro awɛɛ'aakɔ̃o.
[12] Azagada burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mɛ̀n baro awɛɛplao.
[13] Adonikamu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n baaakɔ̃ awɛɛsuddoo.
[14] Bigivai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa kuri kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛsuddoo.
[15] Adini burinɔ gbɛ̃nɔn wàa pla kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
[16] Ata burinɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro plansari.
[17] Bezai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n basuddo awɛɛ'aakɔ̃o.
[18] Yora burinɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro akuri awɛɛpla.
[19] Asumu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n baro awɛɛ'aakɔ̃o.
[20] Giba burinɔ gbɛ̃nɔn basiikɔ̃ akuri awɛɛsɔɔro.
[21] Bɛtilihamudenɔ gbɛ̃nɔn basuddo awɛɛ'aakɔ̃.
[22] Nɛtofadenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri awɛɛsuddo.
[23] Anatodenɔ gbɛ̃nɔn basuddo akuri plansari.
[24] Azamavɛdenɔ gbɛ̃nɔn bupla awɛɛpla.
[25] Kiriayarimudenɔ kũ Kɛfiradenɔ kũ Berodenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n basuppla
awɛɛ'aakɔ̃o.
[26] Ramadenɔ kũ Gɛbadenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n baro awɛɛdoo.
[27] Mikimasadenɔ gbɛ̃nɔn basuddo awɛɛpla.

28 Bɛtɛlidenɔ kũ Aidenɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n baro awɛɛ'aakɔ̃o.
29 Nɛbodenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri awɛɛpla.
30 Magbisidenɔ gbɛ̃nɔn basuppla akuri awɛɛsuddo.
31 Elamu pãnde burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
32 Arimu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n basuddoo.
33 Lodudenɔ kũ Adididenɔ kũ Onɔdenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n basuddo awɛɛsɔɔroo.
34 Yɛrikodenɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n basuppla awɛɛsɔɔroo.
35 Senadenɔ gbɛ̃nɔn wàa baro plansari kũ mɛ̀n baraakurio.
36 Sa'ori buri kũ ò sùnɔn dí:
Yesua buri Yedaya burinɔ gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃ kũ mɛ̀n basɔraakɔ̃ akuri awɛɛ'aakɔ̃o.
37 Ima burinɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛplao.
38 Pasu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mɛ̀n bupla awɛɛsupplao.
39 Arimu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kũ mɛ̀n gɛ̃ro awɛɛplao.
40 Levi kũ ò sùnɔn dí:
Odavia buri Yesua kũ Kadamiɛlio burinɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsiikɔ̃o.
41 Asafa buri lɛ̀sirinɔ gbɛ̃nɔn basuddo akuri plansari.
42 Zɛ́dãkpãri kũ ò de Salumu kũ Atao kũ Talamɔo kũ Akubuo kũ Atitao kũ Sobaio buri ũnɔ
gbɛ̃nɔn basuppla donsari.
43 Gbɛ̃ dínɔ burinɔ mɛ́ ò Luda ɔn zĩkɛrinɔ ũ:
Zia, Asufa, Tabao,
44 Kerosu, Sia, Padɔ̃,
45 Lebana, Agaba, Akubu,
46 Agabu, Salamai, Anana,
47 Gidɛli, Gaa, Raya,
48 Rezĩ, Nɛkoda, Gazamu,
49 Uza, Pasea, Besai,
50 Asana, Mɛunimu, Nɛfusimu,
51 Bakabuku, Akufa, Aru,
52 Bazalu, Mɛida, Asa,
53 Bakosi, Sisera, Tema,
54 Nɛzia kũ Atifao.
55 Sulemanu zɔ̀bleri dínɔ burinɔ mɛ́ ò bò zɪ̃̀zɔkɛn ò sù:
Sotai, Asofɛrɛ, Peruda,
56 Yala, Daakɔ̃, Gidɛli,
57 Sefatia, Atili, Pɔkɛrɛ Azebaimu kũ Amio.
58 Luda ɔn zĩkɛrii pìnɔ kũ Sulemanu zɔ̀blerii buri pìnɔ kà gbɛ̃nɔn wàa do kũ mɛ̀n bakɛ̃ndo
akuri awɛɛplao.
59 Gbɛ̃kenɔ bò Tɛlɛmɛla kũ Tɛlasao kũ Kɛrubuo kũ Adɔ̃o kũ Imao, akũ odi le ò ń buri bozirɛ
òńnɛ kũ Isarailanɔmɛ ń ũro. 60 Delaya kũ Tobiao kũ Nɛkodao burinɔmɛ, ò kà gbɛ̃nɔn wàa
aakɔ̃ kũ mɛ̀n bupla akuri awɛɛplao. 61 Sa'ori buri kũ ò de Obaya kũ Akozuo kũ Bazilaio
burinɔ ũ sù dɔ. Bazilai pì Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai nɛ́ sɛ̀ yã, akũ à a anzure pì tɔ́ sɛ̀. 62 Gbɛ̃ pìnɔ
ń tɔ́ wɛ̀tɛ buri bozirɛ takadan, ama odi boaro, akũ ò gìńnɛ kũ sa'orikɛo. 63 Bùsu don'arɛde
pìńnɛ, tó adi kɛ sa'ori ń yã gwà kũ Urimuo kũ Tumimuo baasiro, òsun sa'opɔ blero.
64 Gbɛ̃ pìnɔ ń pínki gbɛ̃nɔn dúbu bupla awɛɛpla kpɛ́ wàa do kũ basɔraakɔ̃omɛ. 65 Ń zɔ̀bleri
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kun dɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kpɛ́ wàa do kũ basuddo akuri awɛɛsupplao.
Lɛ̀sirinɔ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o kú kũńwo dɔ gbɛ̃nɔn wàa do. 66 Ò sɔ̃ vĩ mɛ̀n wàa aakɔ̃ kũ mɛ̀n
basuddo akuri awɛɛsuddoo, baragbãsɔ̃ wàa do kũ mɛ̀n bupla awɛɛsɔɔroo, 67 lakumi wàa pla
kũ mɛ̀n baraakuri awɛɛsɔɔroo, zaaki dúbu suddo kpɛ́ wàa aakɔ̃ kũ basuddo.
68 Kũ ò kà Dikiri kpɛ́ bokia Yurusalɛmu, ń ɔmbedenɔ gba dà, de ò le ò Luda kpɛ́ kɛkɛ ò boo a
gbɛ̀n. 69 Ò gba dà kpɛ́ zĩ ɔgɔditɛki gũn ń gbãna lɛ́n, wura kiloo wàa pla kpɛ́ basɔɔro, andurufu
tɔn aakɔ̃ kũ sa'ori gyabanɔ basɔɔro. 70 Sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ lɛ̀sirinɔ kũ zɛ́dãkpãrinɔ kũ Luda
ɔn zĩkɛrinɔ kũ gbɛ̃ kpara kenɔ vùtɛvutɛ lakutu kũ ò kɛ̀kɛńnɛnɔ gũn, akũ Isaraila kparanɔ vùtɛ
ń wɛ̃tɛnɔ gũn.

3

Dikiri gbagbaki bonaa

1 Kũ wɛ̃ mɔ supplade kà, Isarailanɔn vutɛna ń wɛ̃tɛnɔ gũn, akũ ò kɔ̃ kàkara Yurusalɛmu gbɛ̃
dokɔ̃nɔnɔ ũ. 2 Yozadaka nɛ́ Yesua kũ a sa'ori dakenɔ kũ Sealatiɛli nɛ́ Zɛrubabɛlio kũ a gbɛ̃nɔ
Isarailanɔ Luda gbagbaki bò, de ò sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ oa lákũ Luda gbɛ̃ Musa ò a doka
gũn nà. 3 Bee kũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃ kũ ò kú bùsuu pìi gũnnɔnɛ, ò gbagbaki pìi bò a gbɛ̀n, akũ ò
sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiria kɔnkɔ kũ ɔkɔsio. 4 Ò Kutadɔna dikpɛ kɛ̀ lákũ à kú takada

gũn nà, òdigɔ̃ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lákũ ò a lɛ́ dìtɛ nà. [5] Abire gbɛra
ò sa'opɔ kũ òdigɔ̃ ká tɛ́n à tɛ́ kũ gɔrɔ sĩnda pínki ò kũ mɔ dufu pɔ́o kũ dikpɛ kũ Dikiri dìtɛnɔ pɔ́o
kũ gba kũ òdi suonɛnɔ. [6] Mɔ supplade gɔrɔ káaku zĩn ò nà Dikiri gbagbanaa lɛ, bee kũ odi a
kpɛ́ bo kɔ̀ro.
[7] Ò ɔgɔ kpà gbɛ̀'arinɔ kũ lí'arinɔa, akũ ò pɔ́ble kũ pɔ́minaao kũ nísio kpà Sidɔ̃denɔ kũ
Tayadenɔa, de ò sida lí zɔ̃zɔ̃ Lɛbana bùsun ò yĩyĩ ò gɛ́o ari Yɔpa funa ísirala, lákũ Pɛsianɔ kína
Sirusu ń gbá zɛ́ nà. [8] Ń kana Luda kpɛ́ bokia Yurusalɛmu wɛ̃̀ plade mɔ plade gũn, Sealatiɛli
nɛ́ Zɛrubabɛli kũ Yozadaka nɛ́ Yesuao nà zĩa kũ ń gbɛ̃ kparanɔ, sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kũ
ò bò zĩ̀zɔkɛn ò sù Yurusalɛmunɔ ń pínki. Ò Levi kũ ò kà wɛ̃̀ baro ke kũ ò dealanɔ dìtɛ Dikiri
kpɛ́ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ. [9] Yesua kũ a burinɔ nàkɔ̃a kũ Kadamiɛlio kũ a nɛ́ Odavia burinɔ, akũ ò
gɔ̃̀ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ kũ Enadadao kũ a burinɔ. Levinɔmɛ ń pínki. [10] Kũ Dikiri kpɛ́borinɔ tɛn
kpɛ́ pì ɛ̃ pɛ́tɛ, sa'orinɔn zɛzɛ gwe sa'ori pɔ́kasanɔ dadana, ò ń kãkãkinɔ kũkũna, akũsɔ̃ Levi
nɛ́ Asafa burinɔn kú gwe dɔ kũ sɛ̃̀gɛ̃nɔ de ò Dikiri táaki lɛ́o lákũ Isarailanɔ kína Dauda dìtɛ yã
nà. [11] Ò lɛ̀ sì ò Dikiri táaki lɛ̀ ò a sáabu kpà ò pì:
Dikiri mana,
a gbɛ̃kɛ kɛna ókɔ̃nɔ Isarailanɔnɛ lakana vĩro.
Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki wiki gbãna lɛ̀ ò Dikiri táaki lɛ̀, kũ ò Dikiri kpɛ́ ɛ̃ pɛ̀tɛ yãi. [12] Ama sa'ori
paride kũ Levinɔ kũ bede kũ ò zĩ kũ̀ ò wɛ́ sì kpɛ́ káakulɛnɔ, kũ ò kpɛ́ pì ɛ̃bonaa è, ò wɛ̃nda ɔ́ɔ
dɔ̀. Gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, òtɛn pɔnna wiki lɛ́ dasi. [13] Gbɛ̃ke dí pɔnna wiki dɔ̃kɔ̃nɛ kũ wɛ̃nda ɔ́ kũ
òtɛn dɔo doro, kũ baadi tɛn wiki gbãna lɛ́ yãi, akũsɔ̃ ò wiki pìi mà zɛ̃̀.

4

Ibɛrɛsɛna kũ Dikiri kpɛ́borinɔ

[1] Kũ Yudanɔ kũ Biliaminunɔ ibɛrɛnɔ mà zĩ̀zɔ kũ ò sùnɔ tɛn kpɛ́ bo Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ,
[2] ò sù ò Zɛrubabɛli kũ ɔmbedenɔ lè ò pìńnɛ: À tó ò kpɛ́ bo kãáo, zaakũ odì á Luda ki wɛtɛ lán
á bàmɛ se. Odìgɔ̃ a gbagbamɛ zaa gɔrɔ kũ Asirianɔ kína Esaradɔ̃ sù kũoo la. [3] Akũ Zɛrubabɛli
kũ Yesuao kũ Isaraila bede kparanɔ pìńnɛ: Ó Luda kpɛ́bona de á yã ũro. Óni ó pɔ́ bo Dikiri
Isarailanɔ Ludanɛ ó tɛ̃nɛ lákũ Pɛsianɔ kína Sirusu dìtɛwɛrɛ nà. [4] Akũ bùsupidenɔ tɛn wɛtɛ ò
Yudanɔ nɛ̀sɛɛ yaka, òtɛn wɛ́ tãḿma de òsun kpɛ́ pì boro yãi. [5] Ò fĩna bò kína lɛ́dammarinɔnɛ
zaa Sirusu gɔrɔ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Pɛsianɔ kína Dariusu kíblegɔrɔa, akũ ò gìńnɛ kũ yã kũ òtɛn pɛ́aao.
[6] Ò takada kɛ̃̀ Asuerunɛ kũ à kí blè gɔ̃nɔ ò gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ Yudanɔ bùsuuo
pínki káara kɛ̀ a kia. [7] Bisilamu kũ Mitirɛdao kũ Tabɛlio kũ ń gbɛ̃ kparanɔ takada kɛ̃̀ Pɛsianɔ
kína Atasɛsɛnɛ dɔ a kíblegɔrɔa. Ò kɛ̃̀nɛ kũ Siria yãò, akũ ò bɔ̀kɔtɛnɛ. [8] Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu
kũ a takadakɛ̃ri Simisaio takada kɛ̃̀ kína Atasɛsɛnɛ Yurusalɛmu yã musu dɔ ò pì: [9] Bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu kũ a takadakɛ̃ri Simisaio kũ ń gbɛ̃ kpara yãkpatɛkɛrinɔ kũ gbãnadenɔ kũ
Tiripɔlidenɔ kũ Pɛsianɔ kũ Ɛrɛkidenɔ kũ Babilɔnudenɔ kũ Susade kũ ò bɔ̀tɛ Elamu bùsuu
gũnnɔ [10] kũ gbɛ̃ kũ kína zɔ̃kɔ̃ bɛ̀ɛrɛde Asubanipali ń bɔ́tɛ ń bùsun à ń vútɛvutɛ Samaria wɛ̃tɛn
kũ Yuflati bara la gu pãndenɔ, [11] ókɔ̃nɔ Yuflati baraladenɔ n zɔ̀blerinɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀nnɛ
kína Atasɛsɛ, o pì:
[12] Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ Yuda kũ ò bò n kĩnaa ò sù lanɔ gɛ̀ɛ òtɛn Yurusalɛmu wɛ̃tɛ vãni pãsĩ pì kátɛ,
ò ɛ̀ra òtɛni a bĩni bo dɔ, òtɛni a bɛzĩ futɛ. [13] Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ dɔ, tó ò ɛ̀ra ò wɛ̃tɛ pìi kàtɛ ò a bĩni bò
ò làka, oni táfe bonnɛ doro ke ɛtɛ'ɔgɔ ke bɛ'ɔgɔ, n ɔgɔ kũ ndì sí ni lago. [14] Tera lán dí bà kína,
lákũ n bɛ wisin odì ble nà, adi kũ ò n kpɛ ero. A yã mɛ́ à tò o takada díkĩna kpã̀zãnnɛ de ò yã
pì onnɛ. [15] Ǹ wɛtɛ n dizinɔ takadanɔ gũn ǹ gwa, ĩni dɔ̃ dera wɛ̃tɛpidenɔ sã gbãna, ò wari dɔ̀
kínanɔa kũ bùsu gbãnadenɔ. Zaa zĩ wɛ̃tɛpidenɔ yãkete kɛ̀ zɔ̃kɔ̃. Abire yãin ò wɛ̃tɛ pìi gbɔ̀ro.
[16] Kína, ótɛn onnɛ, tó ò ɛ̀ra ò wɛ̃tɛ pìi fùtɛ ò ɛ̀ra ò a bĩni bò ò làka, ĩnigɔ̃ pɔ́ke vĩ Yuflati bara la
doro.
[17] Abire gbɛra kína takada kpã̀zãńnɛ à pì: Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu kũ a takadakɛ̃ri Simisaio
kũ á gbɛ̃ kpara kũ ò kú Samaria kũ Yuflati bara direnɔ, ma fɔ kpàáwa. [18] Takada kũ a
kpã̀zãmɛnɛ, ò a kyó kɛ̀ ò bɔ̀kɔtɛmɛnɛ. [19] Ma pì ò wɛtɛ takada zĩnɔ gũn, akũ ò lè yãpuramɛ,
wɛ̃tɛpidenɔ dìgɔ̃ bo kínanɔ kpɛmɛ. Zaa zĩ yãketedenɔmɛ. [20] Kína zɔ̃kɔ̃nɔ kpata blè Yurusalɛmu
gwe, ò gbãna blè Yuflati baradiredenɔa ń pínki, akũ ò táfe bòńnɛ kũ ɛtɛ'ɔgɔo kũ bɛ'ɔgɔo. [21] À
yã ditɛ gbɛ̃ pìnɔnɛ ò kámma bo sà. Òsun ɛra ò wɛ̃tɛ pì futɛro ari mà ń gba lɛ́. [22] À laakari kɛ!
Àsun nigãzĩ kpá yã pìiaro, de yã vãni pì sún ɔ tá à ó ásaru kɛro yãi.
[23] Kũ ò kína Atasɛsɛ takada pì kyó kɛ̀ ò bɔ̀kɔtɛ Reumunɛ kũ a takadakɛ̃ri Simisaio kũ ń gbɛ̃
kparanɔ, akũ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò Yudanɔ lè Yurusalɛmu gɔ̃̀nɔ. Ò gìńnɛ pãsĩpãsĩ ò pì ò kámma bo.
[24] Lɛn ò kámma bò lɛ kũ Luda kpɛ́ zĩ kũ òtɛn kɛ Yurusalɛmuo ari Pɛsianɔ kína Dariusu kíblena
wɛ̃̀ plade gũn.

5

Tatenai takadakɛ̃na kína Dariusunɛ

1 Annabi Agai kũ annabi Zakari, Ido nɛ́o annabikɛyã ò Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ
Yudanɔ bùsuuo kũ Isarailanɔ Luda tɔ́o. 2 Akũ Sealatiɛli nɛ́ Zɛrubabɛli kũ Yozadaka nɛ́ Yesuao
fùtɛ ò nà Luda kpɛ́ bonaaa Yurusalɛmu. Luda annabii pìnɔn kú kũńwo òtɛn kpáńyĩ. 3 Gwe
gɔ̀nɔ Yuflati bara la don'arɛde Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ ń gbɛ̃nɔ sù ò ń lé ò ń lá ò pì: Dí
mɛ́ à á gbá zɛ́ à kpɛ́ dí kɛkɛ à boo? 4 Ò gbɛ̃ kũ òtɛn kpɛ́ pì bonɔ tɔ́ gbɛ̀ka dɔ. 5 Ama Luda wɛ́
tɛ́ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔi, akũ odi ońnɛ ò kámma boro. Ò pì oni lɛ́gbãzã kɛ Dariusunɛ gĩa, oni
takada kũ ani kɛ̃ a yã musu le. 6 Yuflati bara la don'arɛde Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ ń gbɛ̃
Pɛsianɔ takada kɛ̃̀, akũ ò kpà̃zã kína Dariusunɛ. 7 Lɛ́gbãzã kũ ò kɛ̀nɛɛn dí, ò pì:
Kína Dariusu, o fɔ kpàmma manamana. 8 Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ o gɛ Yudanɔ bùsun ari Luda kũ
à zɔ̃kɔ̃ kpɛ́n. Òtɛn kpɛ́ pì bo kũ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ òtɛn lí lɛ̀kɛtɛ kpátɛ kpɛ́ pìi gbɛ̃̀nɔn. Òtɛn zĩ pì kɛ
kũ laakariio àtɛn táa o. 9 O yã làla ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa o pì: Dí mɛ́ à á gbá zɛ́ à kpɛ́ díkĩna kɛkɛ à
boo? 10 O ń tɔ́ gbɛ̀ka de ò le ò onnɛ, akũ o ń don'arɛde pìnɔ tɔ́ dà takadan. 11 Lákũ ò yã wèwá
nàn dí. Ò pì, musu kũ zĩtɛo Luda zɔ̀blerinɔmɛ ń ũ. Kpɛ́ kũ ò bò yã à wɛ̃̀ɛ kɛ̀ ò kɛ̀kɛ òtɛn bo
dɔ. Isarailanɔ kína zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à bò yã. 12 Ò pì ń dizinɔ Luda Musude pɔ fɛ̃̀, akũ à ń ná Kaladia
buri Nɛbukanɛza, Babilɔnu kínanɛ a ɔĩ, akũ à kpɛ́ pìi wìwi à gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀tɛ à tà kũńwo Babilɔnu.
13 Ama Babilɔnu kína Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku gũn à yã dìtɛ à pì ò ɛra ò Luda kpɛ́ pì bo dɔ.
14 Bee wura kũ andurufu pɔ́ kũ Nɛbukanɛza sɛ̀tɛ Luda kpɛ́n zaa Yurusalɛmu à kàtɛ a tãna
kpɛ́n Babilɔnunɔ, kína Sirusu bɔ̀tɛ à kpà Sesebaza kũ à dìtɛ bùsu don'arɛde ũa. 15 À pìnɛ à pɔ́
pìnɔ sɛ́ à gɛ́ à kátɛ Luda kpɛ́n zaa Yurusalɛmu, tó ò kpɛ́ pìi kɛ̀kɛ ò bò. 16 Akũ Sesebaza sù Luda
kpɛ́ ɛ̃ pɛ̀tɛ. Òtɛn kpɛ́ pì bo zaa gɔrɔ kũa ari kũ a gbãrao, ama adi láka kɔ̀ro. 17 Kína, tó à kɛ̀nnɛ
mana, ǹ takada wɛtɛ kínanɔ takadakatɛkia zaa Babilɔnu ǹ gwa tó kína Sirusu yã dìtɛ ò Luda
kpɛ́ bo Yurusalɛmu. Lákũ n è nà, ǹ lɛ́gbãzã kɛwɛrɛ.

6

Dariusu yãditɛna Luda kpɛ́ bona yã musu

1 Kína Dariusu yã dìtɛ, akũ ò takada pìi wɛ̀tɛ takada kũ ò kàtɛ Babilɔnu takadakatɛkianɔ
tɛ́. 2 Akũ ò bò takada kokonaaa Ɛkɛbatana wɛ̃tɛ bĩniden Midiã bùsun. Yã díkĩna kú a gũn de
òsun sãsãiro yãi:
3 Kína Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku gũn à yã dìtɛ Luda kpɛ́ kũ à kú Yurusalɛmu musu, à pì ò
kpɛ́ pì bo sa'oki ũ. Ò a ɛ̃ kpátɛ, kpɛ́ pì lei ká gà̃sãkuru baaakɔ̃, a yàasa gà̃sãkuru baaakɔ̃. 4 Ò
gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ mɛ̀n aakɔ̃ didikɔ̃a, lí lɛ̀kɛtɛ mɛ̀n do, gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ aakɔ̃, lí lɛ̀kɛtɛ mɛ̀n do. Oni a fĩna
bo kũ kínabɛ ɔgɔo. 5 Wura kũ andurufu pɔ́ kũ Nɛbukanɛza sɛ̀tɛ Luda kpɛ́n Yurusalɛmu à sùo
Babilɔnunɔ sɔ̃, oni ɛra ò gɛ́ kátɛ a gbɛ̀n Luda kpɛ́n Yurusalɛmu.
6 Akũ kína Dariusu lɛ́gbãzã kɛ̀ à pì: Tera sà Yuflati bara dire gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Tatenai kũ Seta
Bozɛnaio kũ á gbɛ̃ kũ ò kú Yuflati bara gwenɔ, à á zĩda gá gwe. 7 À Luda kpɛ́ bòrinɔ tó tɛɛnɛ.
À tó Yuda don'arɛdenɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ Luda kpɛ́ pì kɛkɛ ò bo. 8 Matɛn yã kũ àsun kɛ Yuda
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ Luda kpɛ́ pì bonaa musu ditɛárɛ. À pɔ́ kũ ò yeinɔ sɛ́tɛ ma aruzɛkɛkatɛkin gwe
kũ Yuflati bara dire táfe kũ ò bòo, à kpáḿma pínki de zĩ pì sún zɛ doro yãi. 9 Pɔ́ kũ ò yei pínki,
zùsaa, sãkaroo, sãnɛ bɔ̀rɔ kũ òdi Luda Musude gbagbaoo, pɔ́blewɛ, wisi, sèwɛ̃, nísi, àgɔ̃ kpá
Yurusalɛmu sa'orinɔa lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lákũ ò gbɛ̀ka nà funaa sari, 10 de ò le ò sa kũ à kà
Luda Musudegu oa, ò wɛ́ kɛamɛnɛ kũ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ. 11 Tó gbɛ̃ke yã kũ ma dìtɛ díkĩna lìtɛ, oni
ade kpɛ́ lí wo ò a páa ò pɛ́tɛ ò a bɛ kɛ tubura ũ. 12 Tó kína ke buri ke tɛn wɛtɛ yã pì litɛ ke àtɛn
wɛtɛ Luda kpɛ́ kũ à kú Yurusalɛmu pì wí, Luda kũ à tò a tɔ́ kúaa pì a kakatɛ. Makũ Dariusu
makũ mɛ́ ma yã pìi dìtɛ. Ò zĩ kɛa manamana.

Luda kpɛ́ sakɛnaa

13 Kũ kína Dariusu lɛ́gbãzã pìi kɛ̀ lɛ, Yuflati bara la gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ
ń gbɛ̃nɔ yã pìi kɛ̀ kũ laakariio. 14 Akũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kpɛ́bona tɛn gɛ́ arɛ lákũ annabi Agai
kũ annabi Zakari Ido nɛ́o annabikɛyã ò nà. Ò kpɛ́ pìi bò ò làka lákũ Isarailanɔ Luda ò nà,
lákũ Pɛsianɔ kínanɔ Sirusu kũ Dariusuo kũ Atasɛsɛo a yã dìtɛ nà. 15 Ò Luda kpɛ́ làka Ada gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ kína Dariusu kíblena wɛ̃̀ suddode gũn. 16 Akũ Isarailanɔ Luda kpɛ́ sa kɛ̀ kũ pɔnnao,
sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kpara kũ ò sù kũ zɛ̃̀zɔkɛonɔ ń pínki. 17 Luda kpɛ́ sakɛnaa pì yãi ò sa
ò kũ zùsanɔ mɛ̀n basɔɔro kũ sãkaronɔ mɛ̀n wàa do kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ mɛ̀n wàa pla, akũ ò sa ò kũ
blɛ̀kofĩninɔ mɛ̀n kuri awɛɛpla Isaraila dasi lɛ́n ń pínki durunna kútɛkɛbɔ ũ.
18 Ò sa'orinɔ dìtɛditɛ gà̃ kũ gà̃ao, akũ ò Levinɔ dìtɛditɛ gà̃ kũ gà̃ao dɔ de ò zĩ kɛ Ludanɛ
Yurusalɛmu lákũ à kú Musa takada gũn nà. 19 Mɔ káaku gɔrɔ kuri awɛɛsiikɔ̃de zĩ, zɛ̃̀zɔ kũ ò

sùu pìnɔ Vĩnla dikpɛ kɛ̀. 20 Sa'orinɔ kũ Levinɔ gbȁ bò ń zĩdanɛ ò gɔ̃̀ gbãsĩ sari ń pínki, akũ ò
Vĩnla sã kùtu kpàkpa zɪ̃̀zɔ kũ ò sùnɔnɛ kũ ń sa'ori dakenɔ pɔ́o kũ ń zĩda pɔ́o. 21 Isaraila zɪ̃̀zɔ kũ
ò sùu pìnɔ mɛ́ ò sò kũ gbɛ̃ kũ ò ń zĩda kɛ̃̀ buri pãndenɔ yãbɛ̃̀nɛkɛnanɔa òtɛn Dikiri Isarailanɔ
Luda ki wɛtɛnɔ. 22 Akũ ò Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ̀ kũ pɔnnao ari gɔrɔ suppla. Dikiri tò
ń pɔ kɛ̀ nna, zaakũ à tò Asirianɔ kína nɛ̀sɛɛ lìtɛ ń yã musu, akũ à kpàńyĩ a kpɛ́ bona zĩ gũn,
Isarailanɔ Luda pìi.

7

Ɛzɛra su à Yurusalɛmu sorukɛnaa

1-5 Yã birenɔ gbɛra Pɛsianɔ kína Atasɛsɛ kíblegɔrɔa Ɛzɛra bò Babilɔnu à sù. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃
Haruna mɛ́ à Ɛlɛaza ì, Ɛlɛaza Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zeraya ì,
Zeraya Mɛrayo ì, Mɛrayo Azaria ì, Azaria Amaria ì, Amaria Aitubu ì, Aitubu Zadɔki ì, Zadɔki
Salumu ì, Salumu Ilikia ì, Ilikia Azaria ì, Azaria Seraya ì, akũ Seraya Ɛzɛra pìi ì. 6 Ɛzɛra bi
yãdannɛriimɛ, à Musa doka kũ Dikiri Isarailanɔ Luda dìtɛ dɔ̃ sãnsãn. Lákũ Dikiri a Luda
ɔ kúa nà, kína pɔ́ kũ à wɛ́ kɛ̀aa kpàa pínki. 7 Kína Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ supplade gũn Isaraila
kenɔ sù Yurusalɛmu dɔ. Sa'orinɔn kú ń tɛ́ kũ Levinɔ kũ lɛ̀sirinɔ kũ zɛ́dãkpãrinɔ kũ Luda ɔn
zĩkɛrinɔ. 8 Ɛzɛra kà Yurusalɛmu kína kíblena wɛ̃̀ supplade mɔ sɔɔrode gũn. 9 À fùtɛ Babilɔnu
mɔ káaku gɔrɔ káaku zĩ, akũ à kà Yurusalɛmu mɔ sɔɔro gɔrɔ káaku zĩ. A Luda ɔ kúa, 10 zaakũ
Ɛzɛra mɛ̀ɛ kpà Dikiri doka wàaripanaaa kũ a kɛnaao, de à le à a yãditɛnanɔ kũ a dokayãnɔ
dada Isarailanɔnɛ.

Takada kũ kína Atasɛsɛ kpà Ɛzɛraa

11 Takada kũ kína Atasɛsɛ kpà sa'ori Ɛzɛraa yãn dí, kũ àdi Dikiri yãditɛnanɔ kũ a dokayãnɔ
da Isarailanɔnɛ. 12 Atasɛsɛ, kínanɔ kína mɛ́ à takada díkĩna kɛ̃̀ Luda Musude dokadannɛri
sa'ori Ɛzɛranɛ. Ma fɔ kpàmma. 13 Ma yã dìtɛ ma pì Isaraila ke sa'ori ke Levi kũ à kú ma bùsun
kũ à ye à gɛ́ kũnwo Yurusalɛmu à gɛ́. 14 Makũ kũ ma ìba gbɛ̃nɔn supplanɔ mɛ́ o n gbarɛ de
ǹ gɛ́ Yurusalɛmu kũ Yudanɔ bùsuuo pínki yã gwagwa n Luda doka kũ ń kũna musu. 15 Ǹ
andurufu kũ wura kũ makũ kũ ma ìbanɔ o Isarailanɔ Luda kũ a bɛ kú Yurusalɛmu gbà sɛ́tɛ
ǹ gɛ́o 16 kũ andurufuuo kũ wura kũ n lè Babilɔnu bùsunwo pínki kũ pɔ́ kũ gbɛ̃nɔ kũ sa'orinɔ
kpà ń Luda kpɛ́ pɔ́ ũ Yurusalɛmuo. 17 Ǹ zùsanɔ kũ sãkaronɔ kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ lúlu kũ ɔgɔ pìio n
laakariia ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o n Luda kpɛ́ gbagbakia Yurusalɛmu kũ flawa gbao
kũ pɔ́mina gbao. 18 Mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ à kɛ kũ andurufuuo kũ wura kũ à gɔ̃̀ɔo lákũ à kɛ̀árɛ
mana nà, lákũ á Luda yei nà. 19 Ǹ pɔ́ kũ ò nànnɛ n ɔĩ n Luda kpɛ́ donyĩkɛbɔ ũnɔ kpá Luda
kũ à kú Yurusalɛmu pìia. 20 Tó ń ye Luda kpɛ́ pɔ́ kparanɔi, tó a kɛkɛnaa gɔ̃̀ n yã ũmɛ, ǹ sɛ́
ma laasin gwe. 21 Makũ kína Atasɛsɛ, ma yã dìtɛ Yuflati bara dire ɔgɔ'utɛrinɔnɛ ń pínki. À
wɛ́kɛ kũ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛra kɛ̀áwa kpáa gɔ̃̀nɔ pínki. 22 Andurufu sún de
tɔn aakɔ̃laro. Pɔ́blewɛ sún de tɔn baraakurilaro. Sèwɛ̃ kũ nísio sún de lita wàa basɔsɔɔrolaro.
Wisi sɔ̃, lákũ à yei nà lɛ́n. 23 Lákũ Luda Musude dìtɛ pínki nà, à kpá gɔ̃̀nɔ a kpɛ́ pɔ́ ũ, de àsun
pɛ̃tɛ̃ kɛ kũ ma kíkɛo ke kũ ma nɛ́nɔoro. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ kũ á zɛ́ vĩ à táfe ke ɛtɛ'ɔgɔ ke bɛ'ɔgɔ sí Luda
ɔnn pì zĩkɛrinɔaro ke sa'orinɔ ke Levinɔ ke lɛ̀sirinɔ ke zɛ́dãkpãrinɔ ke zĩkɛri pãndenɔ.
25 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Ɛzɛra, ǹ yãkpatɛkɛrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ditɛditɛ ɔ̃ndɔ̃ kũ n Luda kpàmma lɛ́n, de
ògɔ̃ yã kɛkɛ a zɛ́a gbɛ̃ kũ ò kú Yuflati bara direnɔnɛ ń pínki. Onigɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò n Luda doka
dɔ̃nɔ ũ. Gbɛ̃ kũ ò dɔ̃ronɔ sɔ̃, ǹ dadańnɛ. 26 Gbɛ̃ kũ n Luda doka kũ bùsu dokao kũna ɔplaplaro,
oni yã daala, a dɛnaa ke a bona bùsun ke a aruzɛkɛ sinaa ke a dana kpɛ́sirann yá.

27 Akũ Ɛzɛra pì: Ò Dikiri ó dizinɔ Luda sáabu kpá! À laasun mana dà kínanɛ a swɛ̃̀n, akũ
kína pì gbãna kpà a kpɛ́ kũ à kú Yurusalɛmua lɛ. 28 À tò ma yã kà kína kũ a ìbanɔgu kũ a kína
gbãnade dakenɔ ń pínki. Lákũ Dikiri ma Luda ɔ kúma nà, ma kùu kɛ̀ gbãna, akũ ma Isaraila
don'arɛdenɔ kàkara ò gɛ́ kũmao.

NƐƐMAYA

Nɛɛmaya Yurusalɛmu damukɛnaa

1 Akalia nɛ́ Nɛɛmaya yãn dí. Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ barode mɔ kũ òdi pi Kisilɛvi gũn má kú
kínabɛa Susa wɛ́ran. 2 Akũ ma dakũna Anani bò Yudanɔ bùsun à sù kũ gbɛ̃kenɔ. Ma yã
làlaḿma Yuda gbɛ̃ kpara kũ ò bò zɛ̃̀zɔkɛnannɔ musu kũ Yurusalɛmuo. 3 Ò wèma ò pì, gbɛ̃
kũ ò bò zɛ̃̀zɔkɛn ò tà Yudanɔ bùsuu gũnnɔn tɛn wari kɛ manamana, òtɛni ń lalandi kɛ, zaakũ
Yurusalɛmu bĩni gborona akũsɔ̃ a bĩnilɛ gbànɔ tɛ́kũna. 4 Kũ ma yã pìi mà, ma vutɛ, akũ wɛ́'i
bòma. Ma ɔ́ɔ dò gɔrɔ pla, matɛn lɛ́ yĩ matɛn wɛ́ kɛ Luda Musudea 5 ma pì: N yã nna Dikiri Luda
Musude! Ń zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ ń naasi vĩ. Gbɛ̃kɛ gũn n bàka dìgɔ̃ kú kũ gbɛ̃ kũ ò yenyĩ ò n yãditɛnanɔ
kũnanɔo. 6 Ǹ wɛ́ tɛ́ makũ n zɔ̀bleriii ǹ sã kpá adua kũ matɛn kɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio n zɔ̀bleri
Isarailanɔnɛɛa. Matɛn durunna kũ o kɛ̀nnɛ yã o. Bee makũ kũ ma de bedenɔ o durunna kɛ̀
se. 7 O yã vãni kɛ̀nnɛ manamana, ódi n yãditɛnanɔ daro, ódi n ɔdɔki gwaro, ó n doka kũ n
dìtɛ n zɔ̀bleri Musanɛ yã kũnaro. 8 Ǹ tó yã kũ n dìtɛ n zɔ̀bleri Musanɛ díkĩna dɔngu. N pì tó o
bo n kpɛ, ĩni ó fãkɔ̃a burinɔ tɛ́. 9 N pì dɔ tó o ɛra o arɛ dɔ̀mma akũsɔ̃ ó n yãditɛnanɔ kũna ótɛn
zĩ kɛa, bee kũ n pɛ̀wá ari andunia lɛ́a, ĩni ó kakara ǹ su kũoo gu kũ n sɛ̀ n tɔ́ kúaa kũ̀n. 10 Gbɛ̃
pìnɔ bi n zɔ̀blerinɔmɛ, n gbɛ̃ kũ n ń bó kũ n iko zɔ̃kɔ̃ɔ kũ n gã̀sã gbãnaonɔmɛ. 11 N yã nna
Dikiri, ǹ sã kpá makũ n zɔ̀bleri aduakɛnaai kũ n zɔ̀bleri kũ n yã dì kɛńnɛ nna akũsɔ̃ ò n vĩna
vĩnɔ aduakɛnaao. Ǹ tó makũ n zɔ̀bleri sa'a kũ gbãra de kína ma wɛ̃nda gwa.
Gɔrɔ birea sɔ̃, kína pì wɛ̃kpaatɛriimɛ ma ũ.

2

Kína Atasɛsɛ Nɛɛmaya zĩna Yurusalɛmu

1 Kína Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ barode mɔ kũ òdi pi Nisã gũn kína ye à wɛ̃ mi, akũ ma sɛ̀ ma kpàa.
Adi ma e kũ ãnsisinaao zikiro, 2 akũ à ma la à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò n ãn sisinaa? Ntɛn gyã kɛro.
N nɛ̀sɛ mɛ́ à yàkaa? Vĩna ma kũ manamana, 3 akũ ma pìnɛ: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao, Zaaki! Ma
ãn sisina, zaakũ wɛ̃tɛ kũ ma dizinɔ mira kun gɔ̃̀ bɛzĩ ũ. A bĩnilɛ gbànɔ tɛ́kũna. 4 Akũ à pìmɛnɛ:
Ń ye mà kɛ deramɛɛ? Ma wɛ́ kɛ̀ Luda Musudea gĩa, 5 akũ ma wea ma pì: Kí, tó à kɛ̀nnɛ mana
akũsɔ̃ makũ n zɔ̀bleri yã kàngu, ǹ ma zĩ Yudanɔ bùsu wɛ̃tɛ kũ ma dizinɔ mira kun pìn, de mà
le mà kɛkɛ mà kátɛ. 6 Kína pì nanɔ vutɛna a sarɛ, akũ à ma la à pì: Ĩnigɔ̃ kú gwe ari bɔrɛmɛɛ?
Bɔrɛn ĩni suu? Kũ kína wè ma gɛnaai, akũ ma gɔrɔ dìtɛnɛ. 7 Ma pìnɛ: Tó à kɛ̀nnɛ, ǹ takada kɛ̃
Yuflati bara dire don'arɛdenɔnɛ ǹ kpáma. Ǹ ońnɛ ò tó mà gɛ̃ ń bùsun ari mà gɛ́ káo Yudanɔ
bùsun. 8 Ǹ takada kɛ̃ n líkpɛ dãkpãri Asafanɛ dɔ. Ǹ onɛ à ma gba lí mà zɛki gbãna kũ à kú
Luda kpɛ́ sarɛ lɛ́nɔ kɛo kũ bĩnilɛnɔ kũ kpɛ́ kũ manigɔ̃ kun pɔ́o. Akũ kína pɔ́ kũ ma gbɛ̀kaawa
kpàma, zaakũ ma Luda ɔ kúma. 9 Kína soza bàdenɔ kũ sɔ̃denɔ dàmɛnɛ ò gɛ́ kũmao. Akũ ma
gɛ ma Yuflati bara dire don'arɛdenɔ lè ma kína takadanɔ kpàḿma. 10 Kũ Oronu gbɛ̃ Sambala
kũ a ìba Tobia, Amɔni burio mà gbɛ̃ke sù Isarailanɔ gwena kara, à kɛ̀ńnɛ ĩni manamana.
11 Kũ ma ka Yurusalɛmu, ma kámma bò gĩa gɔrɔ aakɔ̃. 12 Akũ ma futɛ gwãani kũ gbɛ̃kenɔ,
mádi yã kũ ma Luda dà ma swɛ̃̀n mà kɛ Yurusalɛmu o gbɛ̃kenɛro. Má di zaaki kpɛ, gbɛ̃
kparanɔ tɛ́ gɛ̀sɛ. 13 Ma bo Guvutɛ bĩnilɛn gwãani ma mìi pɛ̀ Gbɛ̃gbon lɔ̀gɔɔa kũ Tubura bĩnilɛo.
Matɛn Yurusalɛmu bĩni kũ ò gbòro gwagwa kũ a bĩnilɛ tɛ́kũnanɔ. 14 Akũ ma gɛ arɛ ari Ísɛ̃boki
bĩnilɛa kũ Kína íkakio. Gu ke kú gwe, ma zaaki dí fɔ̃ à gɛ̃̀nlo, 15 akũ má tɛ́ swawɛɛn gwãani,
matɛn bĩni gwagwa. Akũ ma ɛra ma su ma gɛ̃ Guvutɛ bĩnilɛn. 16 Gbãnadenɔn gu kũ ma gɛn
ke yã kũ ma kɛ̀ dɔ̃ro, zaakũ mádi yãke o Yudanɔnɛ gĩaro, bee sa'orinɔ ke kínɛnɔ ke gbãnadenɔ
ke gbɛ̃ kpara kũ oni zĩ pì kɛnɔ. 17 Akũ ma pìńnɛ: A wari kũ à ó lɛ́ è yá? Yurusalɛmu gɔ̃̀ bɛzĩ
ũ, a bĩnilɛnɔ tɛ́kũna. À tó ò ɛra ò bĩni bo dɔ de òsungɔ̃ de lalandi pɔ́ ũ doro yãi. 18 Ma pìńnɛ dɔ
lákũ ma Luda ɔ kúma nà kũ yã kũ kína òmɛnɛo. Akũ ò pì: Ò futɛ ò na a bonaaa. Akũ ò nà zĩ
mana pìia ɔplapla.
19 Kũ Oronu gbɛ̃ Sambala kũ a ìba Tobia, Amɔni burio kũ Larubu buri Gɛsɛmuo a baaruu
mà, ò ó fobò ò ó gya bò ò pì: Bɔ́n átɛn kɛ gwee? Átɛn bo kína yã kpɛn yá? 20 Akũ ma yã sìńla
ma pì: Luda Musude ni tó ò sa'a kũ. Ókɔ̃nɔ a zɔ̀blerinɔ, Yurusalɛmu bĩnibonaan ótɛn naa dí.
Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á baka kunlo. Á yã kú la doro, á tɔ́ nigɔ̃ dɔ gbɛ̃kegu wɛ̃tɛ dí gũn doro.

4

Ibɛrɛsɛna kũ Yurusalɛmu bĩniborinɔ

1 Kũ Sambala mà ókɔ̃nɔ Yudanɔ ótɛn Yurusalɛmu bĩni bo, a pɔ fɛ̃̀ a laakarii fùtɛ manamana,
akũ àtɛni ó lalandi kɛ. 2 À pì a gbɛ̃nɔ kũ Samaria zɩ̃̀karinɔ wára: Bɔ́n Yuda ginaa pìnɔ tɛn kɛɛ?
oni fɔ̃ ò ɛra ò bĩni pì bo yá? Oni sa o ò zĩ pì nɛ́ gɔrɔ do yá? Oni fɔ̃ ò wɛ̃tɛ pì vu kũ gbɛ̀ kũ à tɛ́
kũ̀ à katɛnaa pìnɔ yá? 3 Amɔni buri Tobia kú a sarɛ, akũ à pì: Bĩni kũ òtɛn bo pìi, tó gbɛ̃gbon
dìdia, a gbɛ̀nɔ gboro fá!
4 Akũ ma pì: Ó Luda, ǹ ó yã ma, zaakũ ò dɔkɛ̀ kũoo. Ǹ tó ó lalandi kũ òtɛn kɛ wí ń musu.
Ǹ tó ò ń kũkũ ò tá kũńwo zɩ̃̀zɔnɔ ũ. 5 Ǹsun lá kú ń taarinɔlaro. Ǹsun ń durunnanɔ wararo,
zaakũ ò bĩniborinɔ sɔ̃̀sɔ̃. 6 Lɛn o bĩni pìi bò lɛ ari à pɛ̀kɔ̃a, akũ a lei kà guragura, zaakũ gbɛ̃nɔ
tɛn zĩ pì kɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doomɛ.
7 Kũ Sambala kũ Tobiao kũ Larubunɔ kũ Amɔninɔ kũ Asadɔdidenɔ mà Yurusalɛmu
bĩnikɛkɛna tɛn gɛ́ arɛ guforonɔ tɛn tata, ń pɔ fɛ̃̀ manamana. 8 Akũ ò lɛ́ kpàkũsũ ń pínki ò pì
oni su lɛ́tɛ Yurusalɛmua ò yãkete likańyĩ. 9 Akũ o wɛ́ kɛ̀ ó Ludaa akũsɔ̃ o gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ
fãnantɛ̃ kũ gwãanio ń yãi. 10 Akũ Yudanɔ pì: Asosɛrinɔ gbãna tɛn láka. Gbɛ̀ kũ ò gbòro ò wùtɛ
dasi, óni fɔ̃ ò bĩni pì bo ò a lákaro. 11 Ó ibɛrɛnɔ pì, ari ògɔ̃ gɛ́ ń yã dɔ̃, oni sió̄gu ò ó dɛdɛ, zĩ pì ni
gɔ̃ kpana zɛ́n. 12 Ó gbɛ̃ kũ ò kú ń sarɛnɔ sù ò pìwɛrɛ à kà gɛ̃̀n kuri ò pì: òtɛn bo gu sĩnda pínkia,
ò ye ò su ò lɛ́tɛwá. 13 Akũ ma gbɛ̃nɔ dìtɛditɛ bĩni foronɔ gũn kũ a gu kũ ò kɛ̀ ɛtɛnlenɔ. Ma ń
dítɛditɛ danɛdanɛ, baadi kũ a fɛ̃nɛdao kũ a sário kũ a sáo. 14 Kũ ma wɛ́ pɛ̀ gunɔi, ma futɛ ma
pì kínɛnɔnɛ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ: Àsun vĩna kɛńnɛro. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri zɔ̃kɔ̃ à naasi
vĩ. À zɩ̃̀ ká á gbɛ̃nɔnɛ kũ á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kũ á nɔnɔ kũ á bɛnɔ. 15 Kũ ó ibɛrɛnɔ mà
Luda ń fú à tò o ń lɛ́kpakũsũna asiri mà, akũ ó pínki o ɛra o na bĩnibonaaa, baadi kũ a zĩo.
16 Zaa gɔrɔ birea ma gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ lɛu pla. Gbɛ̃kenɔ tɛn zĩ kɛ, gbɛ̃kenɔ sári kũna kũ
sɛ̃gbakoo kũ sáo kũ mɔ̀'utao dana. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn zɛna gbɛ̃ kũ òtɛn bĩni bonɔ kpɛ. 17 Gbɛ̃ kũ
ò aso sɛnanɔ aso kũna ɔdo, gɔ̃kɛbɔ ɔdo. 18 Bĩniborinɔ fɛ̃nɛda dɔna ń pi ń pínki. Kurupɛri dìgɔ̃
kú ma sarɛ. 19 Akũ ma pì kínɛnɔnɛ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔo: Zĩ dasi akũsɔ̃ bĩni pìi
gbã̀na, akũ o kɔ̃ kpàatɛtɛ a lɛ́n. 20 Gu kũ a mà òtɛn kuru pɛ́n, à kɔ̃ kakarawái gwe, ó Luda ni
zɩ̃̀ káwɛrɛ. 21 Akũ o ɛra o na zĩa, gbɛ̃kenɔ sári kũna zaa gugurugurua ari susunɛnɔ gɛ̀ɛ ò bɔ̀tɛo.
22 Zĩ kũ̀a ma pì gbɛ̃nɔnɛ: Á baadi gɔ̃ i Yurusalɛmu la kũ a ìbanɔ, de àgɔ̃ le à gu dãkpã gwãani
àgɔ̃ zĩ kɛ fãnantɛ̃. 23 Makũ kũ ma dakũnanɔ kũ ma ìbanɔ kũ gudãkpãri kũ ò kú kũmaonɔ, odì
ó pɔ́kasa boro, baadi dìgɔ̃ a gɔ̃kɛbɔ kũna a ɔplammɛ.

5

Nɛɛmaya zɛna kũ takasidenɔ

1 Gɔrɔ kũ̀a ó Yuda kenɔ kũ ń nanɔnɔ tɛn wiki lɛ́ ń gbɛ̃nɔa manamana. 2 Ń gbɛ̃kenɔ pì: Ókɔ̃nɔ
kũ ó nɛ́nɔ ó dasi. Ó ye pɔ́blewɛi ò pɔ́ ble ò le ògɔ̃ aafia. 3 Ń gbɛ̃kenɔ pì dɔ: Nà kun, akũ o ó
buranɔ kũ ó geepi búnɔ kũ ó kpɛ́nɔ tɔrɔma kɛ̀ pɔ́blewɛ yãi. 4 Ń gbɛ̃kenɔ pì: O ɔgɔ sã̀kã de ò ó
buranɔ kũ ó geepi búnɔ táfe bo kínanɛ yãi. 5 Bee tó ó buri dokɔ̃nɔmɛ, akũsɔ̃ ó nɛ́nɔ dokɔ̃nɔ kũ
ń nɛ́nɔ, ótɛni ó nɛ́nɔ yíańma zɔ̀nɔ ũ tilasi. Ó nɛ́nɔgbɛ̃ kenɔ tɛn zɔ̀ ble kɔ̀ akũsɔ̃ ó gbãna dí ká ò
pɔ́ke kɛ̀ro, zaakũ ó buranɔ kũ ó geepi búnɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ.
6 Kũ ma ń wiki pìi mà kũ gbɛ̃nɔ káara kũ ò kɛ̀ɛo, ma pɔ fɛ̃̀ manamana. 7 Ma yã pìi laasun
lɛ̀ ma swɛ̃̀ɛ gũn, akũ ma zuka dɔ̀ kínɛnɔ kũ gbãnadenɔa ma pìńnɛ: Á baadi tɛn ɔgɔ'i ká a
gbɛ̃dakenɛ. Akũ ma pì ò pari kakara ń yã pì yãi. 8 Ma pìńnɛ: O ó gbɛ̃ Yuda kũ ò gɔ̃̀ buri
pãndenɔ pɔ́ ũnɔ bò ó gbãna lɛ́n, akũ a tò á gbɛ̃nɔ tɛni ń zĩda yíawá dɔ yá? Akũ ò yĩtɛ kpɛ̃n, òdi
yãke le ò òro. 9 Akũ ma ɛra ma pì: Yã kũ átɛn kɛ pì manaro. Àgɔ̃ ó Luda vĩna vĩ de ó ibɛrɛ
buri pãndenɔ sún ó sɔ̃sɔ̃ro yãi. 10 Makũ kũ ma danɛnɔ kũ ma ìbanɔ, o ɔgɔ kũ pɔ́wɛo sã̀kãńnɛ
dɔ. À ɔgɔ'ikannɛna tó sà, 11 à ń buranɔ kũ ń geepi búnɔ kũ ń kùkpɛnɔ kũ ń kpɛ́nɔ sukpańnɛ
kũ pɔ́ basɔɔrode kũ átɛn sííma ɔgɔ'i ũo, ɔgɔ kũ pɔ́wɛo kũ wɛ̃o kũ nísio pínki. 12 Akũ ò pì: Óni
sukpańnɛ, óni pɔ́ke wɛtɛḿma doro. Óni kɛ lákũ n ò nà. Akũ ma sa'orinɔ sìsi ma tò gbɛ̃ pìnɔ la
dàń wára lákũ ò a lɛ́ sɛ̀ nà. 13 Ma a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kpùkɛ ma pì: Luda gbɛ̃ kũ adi zĩ kɛ lɛ́ kũ à gbɛ̃̀ɛ
pìiaro kpukɛ lɛ à a bɛ kũ a aruzɛkɛnɔ sía. Luda a kpukɛ de à gɔ̃ kori lɛ. Pari pì: Aami! Akũ ò
Dikiri sáabu kpà. Akũ gbɛ̃nɔ kɛ̀ lákũ ò a lɛ́ sɛ̀ nà.
14 Abire gbɛra zaa gɔrɔ kũ kína Atasɛsɛ ma ditɛ Yudanɔ bùsu don'arɛde ũ a kíblena wɛ̃̀
baroden ari a wɛ̃̀ baraakuri awɛɛplade gũn, à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla, makũ kũ ma danɛnɔ ódi
don'arɛdekɛ pɔ́ blero. 15 Don'arɛde káaku kũ à dòmɛnɛ arɛnɔ aso tìkisii tɔ̃̀ gbɛ̃nɔa, ò pɔ́ble kũ
sèwɛ̃o sì baadia kũ andurufu ɔgɔ mɛ̀n buplabuplao. Ń ìbanɔ gbãna blɛ̀ḿma dɔ. Makũ sɔ̃, mádi
kɛ lɛro, zaakũ má Luda vĩna vĩ. 16 Ma mɛ̀ɛ kpà bĩni pì bonaaa, mádi zĩtɛ sɛ́ ma pɔ́ ũro. Ma ìbanɔ
kakarana gwe zĩ pì yãi. 17 Yudanɔ dìgɔ̃ pɔ́ ble ma bɛa gbɛ̃nɔn basuppla akurikuri, gbãnadenɔ
kũ gbɛ̃ kũ ò bò buri kũ ò likanawáinɔ kĩnaanɔ. 18 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ zù kɛkɛmɛnɛ mɛ̀n

dodo kũ sã mɛ̀kpananɔ mɛ̀n suddodo kũ konɔ, akũsɔ̃ òdigɔ̃ sèwɛ̃ ba zɔ̃kɔ̃zɔ̃kɔ̃ gɔrɔ kuri kũ gɔrɔ
kuriio. Bee kũ abireo mádi don'arɛdekɛ póble gbɛkaḿmaro, zaakũ zĩ kũ gbɛ̃ abirenɔ tɛn kɛ
zɔ̃kɔ̃. 19 Ma Luda, yã mana kũ ma kɛ̀ gbɛ̃ dínɔnɛ pínki gɔ̃ dɔngu.

6

Nɛɛmaya ibɛrɛnɔ zɛ́wɛtɛna ò ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ

1 Ma bĩni bò ma làka a foro kú gukea doro, ama mádi a bĩnilɛ gbànɔ pɛ́tɛpɛtɛ gĩaro. Kũ
Sambala kũ Tobiao kũ Larubu buri Gɛsɛmuo kũ ma ibɛrɛ kparanɔ a baaruu mà, 2 Sambala
kũ Gɛsɛmu pìio lɛ́gbãzã kɛ̀mɛnɛ ò pì mà mɔ́ mà dańlɛ Onɔ guvutɛ lakutu ke gũn. Yã vãnin
òtɛn wɛtɛ kũmao. 3 Ma gbɛ̃nɔ zìḿma ma pì: Matɛn zĩ zɔ̃kɔ̃ kɛmɛ, mani le mà suro. Mani le
mà zĩ pì tón mà su á kĩnaaro. 4 Ò lɛ́gbãzã pìi kɛ̀mɛnɛ gɛ̃̀n siikɔ̃, akũ ma yã mɛ̀n do pìi sìńla. 5 A
gɛ̃̀n sɔɔrode Sambala a ìba ke zìma. À takada kũ òdi kãni'ɔ naaro kũna. 6 Ò kɛ̃̀ takada pìi gũn
ò pì: O yãke mà burinɔ kĩnaa, akũ Gɛsɛmu pì yãpuramɛ. À pì mɔkɔ̃n kũ Yuda kparanɔ a zɛo
à bo kína yã kpɛmɛ. Abire yãin átɛn bĩni pì bo. Ò pì dɔ ń ye ǹ gɔ̃ Yudanɔ kína ũmɛ, 7 akũ n
annabinɔ dìtɛ ò o Yurusalɛmu, mɔkɔ̃mmɛ ń kína ũ. Kína ni yã pì ma. A yã mɛ́ à tò ǹ mɔ́ ò lɛ́
kpákũsũ. 8 Akũ ma lɛ́gbãzã kɛ̀nɛ ma pì: Yã kũ ntɛn o kunlo. Mɔkɔ̃mmɛ n yã pìi ò n zĩdaa. 9 Ń
pínki ò ye vĩna ma kũ ò pì, ó ɔ ni gɔ̃ dɔwáimɛ, óni le ò zĩ pì lákaro. Ma Luda, ǹ ma ɔ gba gbãna.
10 Ma gɛ Delaya nɛ́ Semaya, Mɛtabɛli daikore bɛa, zaakũ à a zĩda yì a kpɛ́n. À pì: Ò dakarɛ
Luda kpɛ́n ò a gbà taólɛ, zaakũ gbɛ̃nɔ tɛn su n dɛmɛ. Oni su ò n dɛ gwãanimɛ. 11 Akũ ma pì:
Ma taka dì bàa sí yá? Ma taka ni fɔ̃ à gɛ́ utɛ Luda kpɛ́n ma zĩda surabana yãi yá? Mani gɛ́ro.
12 Má dɔ̃ ma zĩdaa a yã pì dí bo Luda kĩnaaro. À annabikɛyã pìi ò ma yã musu kũ Tobia kũ
Sambalao fĩnaa bònɛ yãimɛ. 13 À fĩnaa bònɛ de vĩna le à ma kũ mà durunna kɛ mà gɛ́ gwe,
gbasa ò ma tɔ́ yaka ò ma sɔ̃sɔ̃. 14 Ma Luda, Tobia kũ Sambalao yãkɛnaa pì gɔ̃ dɔngu. Nɔgbɛ̃
annabi Nɔadia yã gɔ̃ dɔngu dɔ kũ annabi kpara kũ ò ye vĩna ma kũnɔ.

Yurusalɛmu bĩni lakanaa

15 Gɔrɔ bupla akuri awɛɛpla gbɛra ò bĩni pìi làka Ɛlulu mɔ gɔrɔ baraasɔɔrodea. 16 Kũ ó
ibɛrɛnɔ a baaruu mà akũsɔ̃ buri kũ ò likanawáinɔ wɛ́ sìalɛ, ń kã gà ò dɔ̃̀ sà kũ o zĩ pìi kɛ̀ kũ
ó Luda gbãnao. 17 Gɔrɔ birea Yudanɔ kínɛnɔ tɛn takada kpãzã Tobianɛ dasi, akũsɔ̃ Tobia pì
tɛn kpãzãńnɛ. 18 Yudanɔ yã yì kãao dasi, zaakũ Ara nɛ́ Sɛkaniamɛ a anzure ũ akũsɔ̃ Bɛrɛkia
nɛ́ Mɛsulamu mɛ́ à Tobia nɛ́ Yoanana anzure ũ. 19 Òdi a sáabu kpá ma wára dɔ, akũ òdi ɛra ò
ma yã babanɛ. Tobia pì takadanɔ kpã̀zãmɛnɛ dɔ de vĩna le à ma kũ.

7

1 Kũ o bĩni bò akũsɔ̃ ma a lɛ́ gbànɔ pɛ̀tɛpɛtɛ, ò zɛ́dãkpãrinɔ kũ lɛ̀sirinɔ kũ Levinɔ dìtɛ. 2 Akũ
ma a dakũna Anani dìtɛ Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ zɛki gbãna gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Ananiao, zaakũ gbɛ̃
náanidemɛ. À Luda vĩna vĩ de gbɛ̃ dasinɔla. 3 Ma pìńnɛ: Òsungɔ̃ Yurusalɛmu bĩnilɛ gbànɔ wɛ̃ro
ari ifãntɛ̃ gɛ́ gbãna kũ. Ògɔ̃ zɛ́ tata ò lígurukpanɔ dan ari zɛ́dãkpãrinɔ tá. Ò Yurusalɛmudenɔ
ditɛditɛ gudãkpãrinɔ ũ dɔ, ń gbɛ̃kenɔ gɔ̃ kú dãkpãkia, ń gbɛ̃kenɔ ń bɛ sarɛ.

8

Ɛzɛra Musa doka kyókɛnaa

1 Baadi pínki kàkara kũ lɛ́dokɔ̃nɔo batu kũ à kú Í bĩnilɛ sarɛ, akũ ò pì dannɛri Ɛzɛranɛ à bo
kũ Musa doka kũ Dikiri dìtɛ Isarailanɔnɛ takadao. 2 Mɔ suppla gɔrɔ káakun sa'ori Ɛzɛra bò
kũ Musa dokao pari arɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ oni fɔ̃ ò yã manɔ ń pínki kú gwe. 3 À
arɛ dɔ̀ batu kũ à kú Í bĩnilɛ pìi sarɛa, akũ àtɛn takada pì kyó kɛ zaa kɔnkɔkɔnkɔ ari ifãntɛ̃ kà
mìdangura gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ oni fɔ̃ ò manɔ wára. Gbɛ̃ sĩnda pínki sã dɔ̀ Musa doka
takada pì kyókɛnaai. 4 Dannɛri Ɛzɛra zɛna tìntin lei kũ ò kɛ̀ kũ lío musu takada pì kyókɛna yãi.
Matitia kũ Sɛmao kũ Anayao kũ Uriao kũ Ilikiao kũ Masiao kú a ɔplai. Pedaya kũ Misailio
kũ Malakiao kũ Asumuo kũ Asabadanao kũ Zakario kũ Mɛsulamuo kú a ɔzɛi. 5 Kũ Ɛzɛra
takada wɛ̃̀, gbɛ̃ sĩnda pínki è, zaakũ a zɛki lei deńla. Kũ à wɛ̃̀, gbɛ̃ sĩnda pínki fùtɛ ò zɛ̀. 6 Ɛzɛra
Dikiri Luda zɔ̃kɔ̃de sáabu kpà, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki ɔ sɛ̀ musu ò pì: Aami! Aami! Akũ ò mìi pɛ̀tɛ
zĩtɛ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ. 7 Gɔrɔ kũ gbɛ̃nɔ zɛna gwe, Levi kenɔ Musa doka dàdańnɛ. Levi pìnɔ
tɔ́n dí: Yesua, Bani, Serebia, Yami, Akubu, Sabetai, Odia, Masia, Kelita, Azaria, Yozabada,
Anana kũ Pelayao. 8 Ò Luda doka takada pì kyó kɛ̀, akũ ò bɔ̀kɔtɛ ò a wɛ́ wɛ̃̀ńnɛ, de ò le ò
kyó pì ma. 9 Akũ bùsu gbãnade Nɛɛmaya kũ dannɛri sa'ori Ɛzɛrao kũ Levi kũ òtɛn yã dada
gbɛ̃nɔnɛnɔ pìńnɛ: Gɔrɔ díkĩna bi Dikiri á Luda pɔ́mɛ. Àsun wɛ̃nda kɛro àsun ɔ́ɔ dɔro. Zaakũ kũ
òtɛn Musa doka yã ma, òtɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki. 10 Nɛɛmaya pì: À gɛ́ à pɔ́ níside ble à í nnanna mi.
À li gbɛ̃ kũ ò pɔ́ke vĩronɔnɛ. Gɔrɔ díkĩna bi ó Dikiri pɔ́mɛ. Àsun wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔro, zaakũ pɔnna

kũ Dikiri dì kpáwá de á gbãnaleki ũ. 11 Levinɔ gὲɛ ò gbɛ̃nɔ nὲsɛɛ kpàtɛ́nnɛ ò pì: À yĩtɛ! Gɔrɔ
díkĩna bi Luda pɔ́mɛ, àsun wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔro. 12 Akũ ò fùtɛ ò gὲɛ ò pɔ́ blè ò í mì, ò lìkɔ̃nɛ ò pɔnna
kὲ manamana, zaakũ ò yã kũ ò òńnɛ mà sà.
13 Mɔ pì gɔrɔ pladea ɔndenɔ kũ sa'orinɔ kũ Levinɔ kàkara dannɛri Ɛzɛrai, de ò le ò wɛ́ tɛ́
Musa dokai. 14 Akũ ò yã kũ Dikiri dìtɛ Musanɛɛ lè gwe à pì, Isarailanɔ gɔ̃ kú lá kutanɔ gũn
mɔ supplade dikpɛgɔrɔa, 15 ò yã díkĩna kpàkpa kɛ ń lakutunɔ gũn kũ Yurusalɛmuo ò pi: À
bɔtɛ à gɛ́ sɛ̃n à kù lánɔ kɛ̃ à suo kũ sãma lánɔ kũ gbɛ̃tɛ̃ lánɔ kũ domina lánɔ kũ lí urade lánɔ,
de à lá kutanɔ dɔo lákũ à kú takadan nà. 16 Akũ gbɛ̃nɔ gὲɛ ò kɛ̃kɛ̃ ò sùo, baadi kuta dɔ̀o a kpɛ́
musu ke ɔnn ke Luda ɔnn ke Í bĩnilɛ batun ke Ɛflaimu bĩnilɛ batun. 17 Gbɛ̃ kũ ò bò zĩzɔkɛn pìnɔ
lá kutanɔ dɔ̀ɔ ń pínki, akũ ò kú a gũn. Zaa Nuni nɛ́ Yɔsua gɔrɔ ari gɔrɔ birea Isarailanɔ dí
dikpɛ pì kɛ lɛro. Akũ ò pɔnna kὲ manamana. 18 Ɛzɛra dìgɔ̃ Luda doka takada kyó kɛ lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà naana zaa dikpɛgɔrɔ káakua ari à gὲɛ à làkao. Ò dikpɛ pìi kὲ gɔrɔ supplamɛ. A gɔrɔ
sɔraakɔ̃dea ò kɔ̃kakaranaa kὲ lákũ ò dìtɛ nà.

9

Isarailanɔ ń durunnanɔ ona Ludanɛ

1 Mɔ dokɔ̃nɔ pì gɔrɔ baro awɛɛsiikɔ̃dea Isarailanɔ kɔ̃ kàkara kũ lɛ́yĩnaao kũ uta kasanɔ
dadana, bùsu ká ń mìn. 2 Ò ń zĩda kɛ̃ buri pãndenɔa akũ ò zɛna, òtɛni ń durunnanɔ kũ ń dizinɔ
yãvãnikɛnanɔ o. 3 Ò gɔ̃ zɛna gu kũ ò kún, akũ ò Dikiri ń Luda doka takada kyó kὲńnɛ awa
aakɔ̃, akũ ò ń durunnanɔ ò ò donyĩ kὲ Dikiri ń Ludanɛ awa aakɔ̃. 4 Levi kenɔ zɛna tìntin kũ ò
kὲńnɛ musu, ò lɛ́ zù Dikiri ń Ludai gbãngbãn. Ń tɔ́nɔn dí: Yesua, Bani, Kadamiɛli, Sebania,
Buni, Serebia, Bani kũ Kenanio. 5 Levinɔ Yesua kũ Kadamiɛlio kũ Banio kũ Asabaniao kũ
Serebiao kũ Odiao kũ Sebaniao kũ Petayao pì:

À futɛ à Dikiri á Luda táaki lɛ́!
À kun zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Ò n tɔ́ gakuride bo,
à de gbɛ̃ tɔ́kpana kũ táakiola pínki.
6 Mɔkɔ̃mmɛ Dikiri ũ ndo.
N sarapura kὲ kũ n bɛ kũ à kú musuo
kũ pɔ́ kũ ò kú gwenɔ pínki.
N andunia kὲ kũ pɔ́ kũ ò kúnnɔ.
N ísira kὲ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ.
Ndì wɛ̃ndi kpá ń pínkia,
n bɛ malaika dasinɔ dì donyĩ kɛnnɛ.
7 Mɔkɔ̃mmɛ Dikiri Luda kũ à Abramu sὲ ũ,
n bo kãao Uru, Kaladia bùsun,
n a tɔ́ lìtɛnɛ Ibrahĩ.
8 N è à n náani vĩ a swɛ̃ɛ gũn,
akũ n pì n bàka nigɔ̃ kú kãao,
ĩni Kanaanɔ bùsu kpáa kũ a burinɔ,
bùsu kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔn kún
kũ Pɛrizinɔ kũ Yebusinɔ kũ Gigasinɔ.
Akũ n lɛ́ kũ ń gbɛ̃nɛɛ pìi pàpa,
kũ ń mana yãi.
9 N wari kũ ó dizinɔ kὲ Misila è,
n wiki kũ ò lὲ Isira Tɛ̃raii mà.
10 N sèedanɔ kũ daboyãnɔ kὲ Firi'aunanɛ,
n sunyĩ kpài kũ a ìbanɔ
kũ a bùsudenɔ ń pínki,
zaakũ ń dɔ̃ lákũ ò ania pãsĩ kὲ kũ ó dizinɔ nà.
N tɔ́ bò lákũ à kun ari kũ a gbãrao nà.
11 N ísira zɔ̃kɔ̃rɛńnɛ,
akũ ò táa ò gukoria ò bikũ̀.
N gbɛ̃ kũ ò pὲtɛńyĩnɔ zù í lòkoton,
n ń zú lán gbὲɛ bà í zɔ̃kɔ̃ɔ pìi gũn.
12 N do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ tɛ́luku gũn fãnantɛ̃,
gwãani sɔ̃ tɛ́ gũn.
N zɛ́ kũ à de ò sɛ́ pùńnɛ.
13 N kipa Sinai kpi musu,
n yã òńnɛ zaa musu.

N doka zɛ́de yãpurade kpàḿma
kũ yã mana kũ n dìtɛnɔ.
14 N tò ò kámmabogɔrɔ dɔ̃̀ n pɔ́ ũ.
N n yãditɛnanɔ kũ n ɔdɔkio
kũ n dokao dà n zɔ̀bleri Musanɛ
akũ à kpàḿma.
15 Kũ nà ń dɛ́, n pɔ́ble gbàrɛńnɛ zaa musu.
Kũ ími ń dɛ́, n í bòńnɛ gbɛ̀sin.
Bùsu kũ n a la dàńnɛ n pì ĩni kpáḿman
n pìńnɛ ò gɛ́ ò sí ń pɔ́ ũ.
16 Bee kũ abireo ó dizi pìnɔ karambaani vĩ,
ń sã gbãna kṹ̀,
òdigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũnaro.
17 Ò gì n yã mai,
daboyã kũ n kɛ̀ńnɛnɔ yã sã̀ńgu.
Ń sã gbãna kṹ̀ ò bò n yã kpɛ
ò don'arɛde dìtɛ à ɛra à tá kũńwo zɔ̀blen.
Luda, ndì gbɛ̃nɔ durunna kɛ̃ḿma,
ń sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
n pɔ dì fɛ̃ likaro, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃,
akũ ńdi pã kpáńyĩro.
18 Bee kũ ò mɔ̀ɔ kàsa lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
ò pì ń dikiri kũ à ń bɔ́tɛ Misilan gwe,
akũsɔ̃ ò dɔkɛ̀ kũnwo manamana,
19 ńdi pã kpáńyĩ gbárannanlo
n wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ yãi.
Tɛ́luku pìi dòńnɛ arɛ à zɛ́ mɔ̀ńnɛ fãnantɛ̃,
tɛ́ pì zɛ́ kũ à de ò sɛ́ pùńnɛ gwãani,
adi ń tón zikiro.
20 N n Nini kpàḿma à yã dàńnɛ.
Ńdi ń tɛ̃ manaro,
kũ ími tɛni ń dɛ, n ń gbá í.
21 N ń gwá gbárannan wɛ̃̀ bupla,
pɔ́ke dí kĩaḿmaro.
Ń pɔ́kasanɔ dí yakaro,
ń gbá dí sɛ́sɛro.
22 N burinɔ kpàḿma kũ ń bùsunɔ,
n ń bùsuu pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ míɔmiɔ.
Ò Ɛsɛbɔ̃ kína Siɔ̃ bùsuu sì ń pɔ́ ũ
kũ Basã kína Ogu pɔ́o.
23 N tò ń burinɔ dasi kṹ̀ lán susunɛnɔ bà,
n gɛ̃ kũńwo bùsu kũ n ò ń denɔnɛ ò gɛ́ ò sí ń pɔ́ ũ gũn.
24 Kũ ń nɛ́nɔ gɛ̀ɛ ò bùsuu pìi sì ń pɔ́ ũ,
akũ n Kanaa kũ ò kú gwenɔ kã dɛ̀ńnɛ,
n ń náńnɛ ń ɔĩ kũ ń kínanɔ ń pínki,
n bùsuu pìi burinɔ kpàḿma,
ò ń pɔyeinaa kɛ̀ḿma.
25 Ò wɛ̃tɛ bĩnidenɔ sì kũ zĩtɛ manao,
ò kpɛ́nɔ sì kũ pɔ́ mana kũ ò kunnɔ
kũ lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃̀nɔ
kũ geepi búnɔ kũ kùkpɛnɔ
kũ lí kũ òdi a nɛ́ blenɔ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.
Ò pɔ́ blè ò kã̀ ò mɛ̀ɛ kpà,
ò nnamanaa mà n arubarika zɔ̃kɔ̃ yãi.
26 Bee kũ abireo ń sã gbãna kṹ̀,
akũ ò bò n yã kpɛ ò kpɛ lì n dokanɛ.
Ò annabi kũ ò lɛ́ dàḿma
de ò summanɔ dɛ̀dɛ,
ò dɔkɛ̀ kũnwo manamana.
27 N ń ná ń ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩ,

ò gbãna sùńnɛ,
akũ ò wiki lɛ̀mma ń warikɛnaa gũn.
Zaa musu n ń wɛ́kɛ sì
n wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ yãi,
n surabarinɔ dìtɛńnɛ,
akũ ò ń bó ń ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩ.
28 Tó ò a yĩda lè,
òdi ɛra ò yã kũ à vãninnɛ kɛmɛ,
akũ n ń kpá ń ibɛrɛnɔa,
ò gbãna blèḿma.
Ò ɛ̀ra ò wiki lɛ̀mma,
akũ zaa musu n ń wɛ́kɛ sì,
n ń bó gɛ̀n ũgbangba n wɛ̃nda yãi.
29 N lɛ́ dàḿma ò arɛ dɔ n dokaa,
ama ò dɔkɛ̀ kũnwo òdigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũnaro,
yã kũ tó gbɛ̃ kũna anigɔ̃ kun a gãi.
Ò zɛ̃̀ n yã pìnɔa ò kpɛ lìnnɛ,
ń sã gbãna kũ̀ ò gì n yã mai.
30 N mɛna kũńwo a wɛ̃̀ dasi,
n Nini yã dà n annabinɔnɛ,
akũ ò lɛ́ dàoḿma, ama odi sã dɔiro,
akũ n ń ná buri pãndenɔnɛ ń ɔĩ.
31 N wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ńdi ń lákaro,
Luda sùrude wɛ̃ndadɔ̃nnɛrimɛ n ũ,
ńdi pã kpáńyĩro.
32 A yã mɛ́ à tò ó Luda,
ń zɔ̃kɔ̃, ń gbãna akũsɔ̃ ń naasi vĩ,
lákũ n bàka dìgɔ̃ kú kũoo n gbɛ̃kɛ gũn nà,
wari kũ à ó lé
kũ ó kínanɔ kũ ó don'arɛdenɔ
kũ ó sa'orinɔ kũ ó annabinɔ
kũ ó dizinɔ kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki
zaa Asiria kínanɔ gɔrɔ ari kũ a gbãrao,
ǹsun tó à kɛnnɛ fítiro.
33 Yã kũ à ó lénɔ pínki musu ń mana,
bee kũ o yã vãni kɛ̀, ń náani vĩ.
34 Ó kínanɔ kũ ó don'arɛdenɔ
kũ ó sa'orinɔ kũ ó dizinɔ
odi zĩ kɛ n dokaaro,
odi laakari dɔ n yãditɛnanɔaro
ke lɛ́ kũ n dàḿmanɔ.
35 Bee gɔrɔ kũ ò ń zĩda vĩ
akũsɔ̃ ò pɔ́ mana dasi kũ n ń gbánɔ vĩ
kũ bùsu yàasa tɔkɔtɛde kũ n kpàḿmao,
odi donyĩro odi kpɛ li ń yã vãninɔnɛro.
36 Ǹ gwa! Zɔ̀nɔn ó ũ gbãra.
Bùsu kũ n kpà ó dizinɔa
ò a línɛnɔ kũ a pɔ́ mananɔ ble,
zɔ̀nɔn ó ũ a gũn.
37 Kína kũ n tò ò kí blewánɔ
ó búgbɛ yàasanɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ ó durunnanɔ yãi.
Òdi kí blewá kũ ó pɔ́kãdenɔ
lákũ ò yei nà.
Ó kú wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
38 Yã birenɔ yãi pínki ótɛn lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũnwo kũ yãpurao ótɛn kɛ̃ takada gũn. Ó don'arɛdenɔ
kũ Levinɔ kũ ó sa'orinɔ tɛni ń sèeda kɛa.

ƐSITA

Kína Asueru nanɔ Vasati bona kpatan
1 Kína Asueru gɔrɔa à kí blè bùsu mɛ̀n basuddo awɛɛsupplanɔa sɛna zaa India bùsun ari
à gɛ̀ɛ pɛ́ Etiopia bùsuua. 2 Vutɛna a bɛa Susa wɛ́ran 3 a kíblena wɛ̃̀ aakɔ̃de gũn à gbãnadenɔ
kũ a ìbanɔ kàkara ń pínki dikpɛ pɔ́blea. Pɛsia kũ Midião bùsu zĩ̛kari bàdenɔn kú gwe kũ gbɛ̃
bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ bùsu gbãnadenɔo. 4 À a kpata aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ a zɔ̃kɔ̃kɛ gakurio mɔ̀ńnɛ ari
mɔ suddo. 5 Kũ gɔrɔ birenɔ pàpa, à dikpɛ pɔ́ble kɛ̀ gbɛ̃ kũ ò kú Susanɔnɛ, kínɛnɔ kũ talakanɔ
ń pínki. Ò dikpɛ pɔ́ blè ari gɔrɔ suppla a bɛ ɔn líkpɛn. 6 Ò biza pura kũ a búguo dɔ̀dɔ andurufu
tãnkanɔa kũ bà puranɔ kũ bà gaaruradenɔ, akũ ò lòko kpɛ́ gbɛ̀gba kũ ò bò kũ gbɛ̀punɔa.
Wura kũ andurufu wutɛbɔnɔ katɛna gusara kũ ò kɛ̀ kũ gbɛ̀puo kũ gbɛ̀tɛ̃o kũ gbɛ̀sirao kũ gbɛ̀
búguo. 7 Ò wɛ̃ kpàkpam̀ma gwe kũ wura tokonɔ. Toko pìnɔ buri donadona kɔ̃nɛ pínki. Kína wɛ̃
pìi kpàm̀ma à gɛ̃̀ ɔla. 8 Kína dìtɛ kũ òsun gí wɛ̃mirinɔnɛro. À pì a bɛgwarinɔnɛ ò wɛ̃ kpá baadia
lákũ à yei nà.
9 Kína Asueru nanɔ Vasati dikpɛ pɔ́ble kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔnɛ kínabɛa dɔ. 10 A gɔrɔ supplade zĩ kína
pɔ kɛ̀ nna wɛ̃a, akũ à pì a dogari gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń fɛ̀rɛɛ kɛ̀nɔnɛ: Mɛuma, Bizita, Abona,
Bigita, Abagata, Zeta kũ Kakasao, 11 ò suarɛ kũ a nanɔ Vasatio kũ a kí nanɔ fùraao kuna,
de à a manakɛ mɔ gbɛ̃nɔnɛ kũ gbãnadenɔ, zaakũ nɔgbɛ̃ pì bi nɔmɛ. 12 Kũ kína dogari pìnɔ
yã pìi ò a nanɔnɛ, à gì sui, akũ kína pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ a pɔ fɛ̃̀i manamana. 13 Kína yã pìi ò wɛ́zɛ̃ri susunɛ
tàasikarinɔnɛ, zaakũ àdigɔ̃ yã sĩnda pínki gbɛka gbɛ̃ kũ ò bùsu doka dɔ̃nɔamɛ. 14 Pɛsia kũ Midião
gbãnade kũ òdigɔ̃ kú a sarɛ gbɛ̃nɔn supplanɔ tɔ́n dí: Kasena, Seta, Adamata, Tasisi, Mɛrɛsi,
Masena kũ Mɛmukão. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a kpàasinɔ ũ. A kpata gbãnadenɔn gwe. 15 À pìńnɛ: Ma a
dogarinɔ zĩ̛ ma nanɔ Vasatia kũ yão, akũ à gì mai. Óni kɛ kãao deramɛɛ? Doka pì deramɛɛ?
16 Akũ Mɛmukã pì kínanɛ kũ gbãnade pìnɔo: Kí, mɔkɔ̃mmɛ n nanɔ Vasati taari kɛ̀nnɛ ndoro,
à taari kɛ̀ gbãnadenɔnɛ kũ n bùsu gbɛ̃ sĩnda pínkio. 17 Yã kũ n nanɔ pìi kɛ̀ ni dagula, nɔgbɛ̃
sĩnda pínki ni ma ò ń zãnɔ gya bo ò pi: Kína Asueru pì ò a nanɔ Vasati sísiarɛ, akũ à gì sui.
18 Pɛsia kũ Midião bùsu gbãnadenɔ nɔgbɛ̃ kũ ò n nanɔ yã pìi mànɔ nigɔ̃ yã vãni we ń zãnɔa
tera. Lɛ́'ɛna kɔ̃a kũ zukao ni kɛ dasi. 19 Kí, tó à kàngu, ǹ yã ditɛ Vasatinɛ àsun wɛ́ kɛ pla kũnwo
doro, ǹ nɔgbɛ̃ kũ à deala ká kpatan a gɛ̃nɛ ũ. Oni yã pì kɛ̃ Pɛsia kũ Midião doka kũ òdi gbororo
takada gũn. 20 Tó ò yã kũ n dìtɛ kpàkpaa kɛ̀ n bùsu zɔ̃kɔ̃ɔ gũn pínki, nɔgbɛ̃nɔ ni bɛ̀ɛrɛ lí ń zãnɔnɛ,
nɔ gbãnadenɔ kũ nɔ fítinnanɔ ń pínki. 21 Yã pìi kà kínagu kũ gbãnadenɔ ń pínki, akũ à kɛ̀ lákũ
Mɛmukã ònɛ nà. 22 Akũ à lɛ́gbãzã kɛ̀ bùsu kũ à vĩnɔnɛ pínki, bùsu kũ bùsuuo kũ a takadakɛ̃na
burio, buri kũ burio baadi kũ a buriyão. À pì gɔ̃gbɛ̃ mɛ́ anigɔ̃ gbãna ble ɔnn, a buriyãn ògɔ̃ o
ɔnn pìi gũn.

2

Ɛsita gɔ̃na kína nanɔ ũ
1 Yã birenɔ gbɛra kũ kína Asueru pɔ kpàtɛ, yã kũ Vasati kɛ̀nɛ kũ yã kũ à dìtɛ a yã musuo
dí sãaguro. 2 Akũ kína ìbanɔ pìnɛ: Kí, ǹ tó ò nɔkpare mananɔ wɛtɛnnɛ. 3 Ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ n
bùsunɔ gũn pínki ò nɔkpare mananɔ kakara ò su ò ń ká n nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ Susa la. N nɔgbɛ̃nɔ gwàri
Egai kũ ò a fɛ̀rɛɛ kɛ̀ ni ń gwa kũ n nɔnɔ, oni ń kɛkɛ kũ nísidɔkɔnanɔ swáswa. 4 Nɔgbɛ̃ kũ à kàngu
ni gɔ̃ n nanɔ ũ Vasati gɛ̃nɛ ũ. Yã pìi kɛ̀ kínanɛ nna, akũ à zɛ̀o lɛ.
5 Yuda ke kú Susa Biliaminu burimɛ, a tɔ́n Mɔdekai, Yairi nɛ́mɛ. Simɛi kũ Kisio kú a
dizinɔ tɛ́. 6 À kú zĩ̛zɔnɔ tɛ́ kũ Babilɔnu kína Nɛbukanɛza ń kũkũ Yurusalɛmu kũ Yudanɔ kína
Yɛkɔniao à tà kũńwo. 7 Àtɛni a disɛ̃ nɛ́ Adasa kũ òdi pinɛ dɔ Ɛsita gwa, zaakũ a de kũ a dao
kunlo. Nɔkpare pì kakana mana akũsɔ̃ à mana. Kũ a de kũ a dao gà, Mɔdekai a sɛ̀ a nɛ́ ũ.
8 Kũ ò yã kũ kína dìtɛ pìi mà, akũ ò gɛ̀ɛ kũ nɔkparenɔ dasidasi Susa ò ń ná Egainɛ a ɔĩ. Akũ
ò Ɛsita sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao kínabɛa kína nɔgbɛ̃nɔ gwàrii pìinɛ. 9 Nɔkpare pìi kɛ̀nɛ mana, akũ à gbɛ̃kɛ
kɛ̀nɛ à pì ò a kɛkɛ kũ nísidɔkɔnanɔ swáswa gɔ̃nɔ, ò pɔ́ble mana kpáa. À kínabɛa nɔkpare kũ a sɛ̀
gbɛ̃nɔn supplanɔ kpàa, akũ à kpɛ́ mana kpàa kína nɔgbɛ̃nɔ bɛa. 10 Ɛsita dí a buri ke a bɛ bùsu
o gbɛ̃kenɛro, zaakũ Mɔdekai pìnɛ àsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ro. 11 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Mɔdekai dìgɔ̃ kína
nɔgbɛ̃nɔ bɛ gãnulɛ zɛ́ sɔ, de à le àgɔ̃ Ɛsita kunna dɔ̃ kũ yã kũ àtɛni a leo.
12 Ari nɔkparenɔ zɛ́ e ògɔ̃ gɛ́ i kũ kína Asueruo, séto ò yã kũ ò dìtɛńnɛ kɛ gĩa ari mɔ kuri
awɛɛpla. Òdigɔ̃ nísi kũ ò kɛ̀ kũ lí'ɔ gbĩ nnao dɔkɔḿma ari mɔ suddo, akũ òdigɔ̃ ń kɛkɛ kũ nísi
gbĩ nnanɔ kũ nɔgbɛ̃ mɛ̀kɛkɛbɔnɔ ari mɔ suddo. 13 Nɔkpare kũ kína pì ina kàa, kína nɔnɔ bɛ
pɔ́ kũ à gbɛ̀ka pínki òdi kpáa à gɛ́omɛ. 14 Àdi gɛ́ ɔkɔsi à su kína nɔnɔ bɛa kɔnkɔ gwàri kũ òdi
pinɛ Sasagaza kũ ò a fɛ̀rɛɛ kɛ̀ fárandi. Àkũ mɛ́ àdi ɔ lika kína nɔ yìgisaride pìnɔi. Àdi le à ɛra

à gɛ́ kína kĩnaa doro, séto a yã kà kína pìn à a sìsi dɔ baasiro. 15 Kũ inaa kà Abihaili nɛ́ Ɛsita
kũ a disɛ̃ Mɔdekai a sè nɛ́ ũ pìia, adi pɔ́ke gbɛkaro, séde pɔ́ kũ kína nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai pìi ònɛ
baasiro. Ɛsita yã kà gbɛ̃ kũ ò a ènɔgu ń pínki. 16 Kína kíblena wɛ̃̀ supplade gũn ò gɛ̀ɛ kãao a bɛa
mɔ kuride Tɛbɛ gũn. 17 Kína ye Ɛsitai de a nɔ kparanɔla ń pínki. A yã kàagu, à kɛ̀nɛ mana de
nɔkpare kparanɔla ń pínki, akũ à kína nanɔ fùraa kùnɛ à a dìtɛ a nɔ Vasati gɛ̃nɛ ũ. 18 Akũ kína
pì dikpɛ pɔ́ble kàkara gbãnadenɔnɛ kũ a ìbanɔ Ɛsita sɛna yã musu. À dìtɛ kũ ò dikpɛ zɔ̃kɔ̃ kɛ,
akũ ò a kpàkpaa kè bùsu kũ bùsuuo, akũ à gba dà gbɛ̃nɔnɛ à gɛ̃̀ ɔla.

Mɔdekai kũ Amanao

19 Nɔkparenɔ kakarana gɛ̃̀n pladen Mɔdekai vutɛna kínabɛ gãnu gũn. 20 Ɛsita dí a bɛ bùsu
ke a buriyã o gbɛ̃ke màro lákũ Mɔdekai ònɛ nà. À tè Mɔdekai yãi lákũ àdigɔ̃ kɛ nà zaa gɔrɔ kũ
àtɛni a gwa. 21 Kũ Mɔdekai vutɛna kínabɛ gãnu gũn lɛ, kína Asueru dogari zɛ́dãkpãri gbɛ̃nɔn
planɔ pɔ fɛ̃̀ kínai, akũ ò lɛ́ kpàkũsũi ò a dɛ. Ń tɔ́n dí: Bigitana kũ Tɛrɛsio. 22 Kũ Mɔdekai yã
pìi mà kpãni, à ò kína nanɔ Ɛsitanɛ, akũ Ɛsita ò kínanɛ kũ Mɔdekai tɔ́o. 23 Ò yã pìi gwàgwa ò è
yãpuramɛ, akũ ò gbɛ̃nɔn pla pìnɔ lòko lía ò gà. Ò yã pìi kɛ̃̀ bùsu gĩayãkɛna takadan kína wára.

3

1 Yã birenɔ gbɛra kína Asueru Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga buri gwenaa kàra à a gbà gbãna,
à vutɛki kũ à de a gbãnade dakenɔ pɔ́la ń pínki kpàa. 2 Kína ìba kũ ò kú a bɛ gãnu gũnnɔ dì
kútɛ ò mì natɛ Amananɛ lákũ kína dìtɛ nà, ama Mɔdekai dì kútɛ à mì natɛnɛro. 3 Akũ kína ìbaa
pìnɔ Mɔdekai là ò pì: À kè dera ńdi kína yã maroo? 4 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ onɛ lɛ, ama àdi
ń yã daro, à pì Yudan a ũ. Akũ ò ò Amananɛ de ò le ò dɔ̃ tó ani Mɔdekai yãkɛnaa pì fɔ̃. 5 Kũ
Amana è Mɔdekai dì kútɛ à mì natɛarɛro, akũ a pɔ fɛ̃̀. 6 Kũ ò Mɔdekai buri ònɛ, akũ a dɛna
ado kɛ̀nɛ fíti, akũ àtɛn zɛ́ wɛtɛ à Mɔdekai buri Yuda kũ ò kú Asueru bùsuu gũnnɔ dɛdɛ ń pínki.

Amana lɛ́kpakũsũna Yudanɔi

7 Kína Asueru kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛpladen a mɔ káaku Nisã gũn, Amana gbè kũ òdi pi
purimu zù à gu gwà, de à mɔ kũ ani yã pì kɛa dɔ̃ kũ a gɔrɔo. Akũ gugwanaa pìi bò mɔ kuri
awɛɛpla kũ òdi pi Ada gũn. 8 Akũ Amana pì kína Asuerunɛ: Buri ke kun a gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a buri
pãndenɔ tɛ́ n bùsu dasinɔ gũn pínki. Ń futɛokarayãnɔ donadona kũ buri kparanɔ pɔ́o, òdi
n doka daro. Adi kɔ̃ sí ǹ ń tó tɛɛnɛro. 9 Kí, tó à kɛ̀nnɛ nna, ǹ yã ditɛ de ò láka kũńwo, mani
andurufu tɔn wàa pla kpá n ɔgɔ'utɛrinɔa ò ká n aruzɛkɛkatɛkin. 10 Kína a tãnka sèedakɛbɔɔ
bò à kpà Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga buri Yudanɔ zãngurii pìia 11 à pì: Ǹ kɛ buri pìinɛ lákũ à
kɛ̀nnɛ mana nà, ǹgɔ̃ andurufu pì kũna n pɔ́ ũ.

12 Mɔ káaku gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ Amana kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Ò yã kũ Amana dìtɛ
kína ìbanɔ kũ kína kũ ò kú bùsu kũ bùsuuonɔ, buri kũ burio gbãnadenɔnɛ dà takadan. Ò kɛ̃̀
buri kũ burioonɛ, baadi kũ a yã takao, bùsu kũ bùsuuo kũ a takadakɛ̃na burio. Ò kɛ̃̀ kũ kína
Asueru tɔ́o, akũ ò a sèedaa kè takada pìia kũ a tãnkao. 13 Ò takada pìnɔ nà zɛ̃̀rinɔnɛ ń ɔĩ ò ń
gbárɛ kína bùsu dasinɔ gũn. Takada pìi gũn ò pì ò Yudanɔ dɛdɛ ò láka kũńwo ò ń buri bo, nɛ́ fíti
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo gɔrɔ do gũn, mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ,
ò ń pɔ́nɔ kakara. 14 Oni yã kũ à dìtɛ pì takada kpãzã bùsu kũ bùsuuoonɛ pínki de àgɔ̃ de doka
ũ, oni a kpàkpa kɛ buri sĩnda pínkinɛ de ògɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ pì zĩ. 15 Zɛ̃̀rinɔ wã̀ ò gɛ̀ɛ gɔ̃̀nɔ yã
kũ kína dìtɛ pì yãi, akũ ò a kpàkpaa kè Susa wɛ́ran. Kína kũ Amanao vùtɛ òtɛn í gbɛ̃. Susadenɔ
sɔ̃ ò bídi kè yã pìia.

4

Mɔdekai wɛ́kɛna Ɛsitaa de à lɛ́ da yãn

1 Kũ Mɔdekai yã kũ ò kɛ̀ɛ pìi mà, à a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̃̀, akũ à uta kasanɔ kùala à túbu gbɛ̃̀ a
mìia, akũ àtɛn kure wɛ̃tɛ gũn àtɛn wɛ̃nda ɔ́ gbãna dɔ. 2 À gɛ̀ɛ ari kínabɛ gãnulɛa, zaakũ gbɛ̃ke
dì fɔ̃ à gɛ̃ kínabɛ gãnu gũn kũ uta kasanɔ danaro. 3 Ò yã kũ kína dìtɛ doka ũ pìi kpàkpaa kè bùsu
kũ bùsuuoonɛ pínki, akũ Yudanɔ nà ɔ́ɔdɔnaaa manamana gu sĩnda pínki kũ lɛ́yĩnaao. Òtɛn wɛ́tɛ̃
kɔ́tɛ òtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ. Ń gbɛ̃nɔ uta kasanɔ dàda dasi ò túbu gbɛ̃̀ ń mìia.

4 Kũ Ɛsita ìba nɔgbɛ̃nɔ kũ gɔ̃gbɛ̃nɔ sù ò ònɛ, a nɛ̀sɛɛ yàka manamana. À pɔ́kasanɔ kpã̀zã
Mɔdekainɛ à da uta kasanɔ gbɛ̀n, ama adi we à sìro. 5 Ataka kũ ò a fɛ̀rɛɛ kɛ̀ɛmɛ dogari kũ kína
dìtɛ àgɔ̃ kú Ɛsita sarɛ ũ. Ɛsita a sìsi à a zɛ̃̀ Mɔdekaia à gɛ́ à a lá: Bɔ́ yã mɛ́ à sùu? Bɔ́ yã mɛ́ à tò
àtɛn kɛ lɛɛ? 6 Ataka bò kínabɛ gãnulɛa à Mɔdekai lè. 7 Mɔdekai yã kũ à a le bàbanɛ pínki, akũ
à andurufu kũ Amana pì ani ká kína aruzɛkɛkatɛkin Yudanɔ dɛdɛna yãi lɛ́ ònɛ papana. 8 À
yã kũ ò dìtɛ Yudanɔ dɛdɛna yã musu kũ ò a kpàkpaa kè Susa takada kpàa dɔ de à mɔ Ɛsitanɛ à

a bɔkɔtɛnɛ. À pì à o Ɛsitanɛ à gɛ́ kína kĩnaa à kútɛ kɛnɛ à wɛ́ kɛa a gbɛ̃nɔ yã musu. 9 Ataka tà à
yã kũ Mɔdekai ò bàba Ɛsitanɛ.
10 Akũ Ɛsita pìnɛ à gɛ́ à yã dí o Mɔdekainɛ: 11 Kía ìbanɔ kũ a bùsu gbɛ̃nɔ dɔ̃ ń pínki kũ tó gɔ̃gbɛ̃
ke nɔgbɛ̃ nà kínai a kpɛ́ gũn, tó adi a sísiro, doka kun mɛ̀n domɛ. Òdi ade dɛmɛ, tó adi kɛ kína
a wura gòo dɔ̀ adea de à le àgɔ̃ kun baasiro. Makũ sɔ̃, à kà gɔrɔ baraakuri kũ odi ma sísi mà
gɛ́ kína kĩnaaro. 12 Kũ à gɛ̀ɛ à Ɛsita yã pì bàba Mɔdekainɛ, 13 akũ Mɔdekai ɛ̀ra à lɛ́gbãzã kɛ̀nɛ à
pì: Ǹsungɔ̃ da mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni bo ndo Yudanɔ tɛ́ n kunna kínabɛa yãiro. 14 Tó ń yĩtɛna gɔrɔ díkĩna
taka gũn, kpányĩ ni bo gukea à Yudanɔ mì sí à ń bo. Mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ sɔ̃ áni gaga. Tó
gɔrɔ díkĩna taka yãimɛ n gɔ̃ kína nanɔ ũ, dí mɛ́ à dɔ̃ɔ? 15 Akũ Ɛsita lɛ́gbãzã kɛ̀ Mɔdekainɛ à pì:
16 Ǹ gɛ́ ǹ Yuda kũ ò kú Susanɔ kakara ń pínki, à lɛ́ yĩ ma yã musu. Àsun pɔ́ blero àsun í miro
gɔrɔ aakɔ̃ fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Makũ kũ ma ìbanɔ óni lɛ́ yĩ lɛ se. Abire gbɛra mani gɛ́ kína
kĩnaa, bee tó má gɛna zɛ́ vĩro. Tó sɔ̃ ma ga, ma gan gwe. 17 Akũ Mɔdekai tà à yã kũ Ɛsita ònɛɛ
kɛ̀ pínki.

5

Ɛsita wɛ́kɛna kínaa

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ Ɛsita a kína nanɔ bizanɔ yɩ̀, akũ à gɛ̀ɛ à zɛ̀ kínabɛ ɔnn kpɛ́ kũ à kun kpɛ́lɛlɛa.
Kína vutɛna kíblegbaaa kpɛ́ gũn gwe, a arɛ dɔna kpɛ́lɛlɛa. 2 Kũ à a nanɔ Ɛsita è zɛna kpɛ́lɛlɛa, a
pɔ kɛ̀a nna, akũ à a wura gò kũ a kũna dɔ̀a. Ɛsita nài à ɔ kɛ̀ a gòo pì lɛ́a. 3 Kína a là à pì: Ɛsita,
bɔ́mɛɛ? Bɔ́n ntɛn gbɛkamaa? Bee tó ma kpata kpadomɛ mani kpámma. 4 À wèa à pì: Kí, tó à
kɛ̀nnɛ mana, ǹ Amana sísi pɔ́ble kũ matɛn kɛnnɛa gbãra. 5 Akũ kína pì ò su kũ Amanao gɔ̃̀nɔ,
de ò gɛ́ ò yã kũ Ɛsita gbɛ̀kaa pì kɛ. Akũ kína kũ Amanao gɛ̀ɛ de ò pɔ́ble kũ Ɛsita kɛ̀ńnɛ pì ble.
6 Kũ òtɛn sèwɛ̃ mi, kína Ɛsita là à pì: Bɔ́n ntɛn wɛ́ kɛ maa? Mani kɛnnɛ. Yã kpaten ntɛn
gbɛkamaa? Bee tó ma kpata kpadomɛ mani kpámma. 7 Ɛsita wèa à pì: Yã kũ matɛn wɛ́
kɛmman dí. 8 Kína, tó ma n pɔnna lè, tó à kɛ̀nnɛ, ǹ yã kũ matɛn wɛ́ kɛmma kɛmɛnɛ, à mɔ́
à pɔ́ble kũ mani kɛárɛ zia ble, mani yã kũ n ma lai onnɛ.
9 Kũ Amana bò zĩ birea, a pɔ kɛ̀ nna àtɛn yáa dɔ. Ama kũ à Mɔdekai è kínabɛ gãnu gũn adi
futɛ à zɛ̀arɛro adi vĩna kɛarɛro, akũ à pɔ fɛ̀i. 10 À a zĩda kũ̀ à tà bɛ. Kũ à a gbɛ̃nnanɔ sìsi kũ a
nanɔ Zɛrɛsio, 11 akũ àtɛn ĩa dã a aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ dasinɔ yã musu. À pì a karanaa
lè kína kĩnaa à a gba gbãna de a ìba kparanɔla kũ gbãnadenɔo ń pínki. 12 À pì dɔ: Madon kína
nanɔ Ɛsita ma sisi à pɔ́ble kɛ̀mɛnɛ kũ kínao. À ɛ̀ra à ma sisi mà pɔ́ ble kũ kínao zia dɔ. 13 Bee kũ
abireo tó ma Yuda buri Mɔdekai è vutɛna kínabɛ gãnu gũn, yã birenɔ pínki dì kɛmɛnɛ pɔ́ke
ũro. 14 Akũ a nanɔ Zɛrɛsi kũ a gbɛ̃nnanɔ pìnɛ: Ǹ tó gbɛ̃nɔ lí pɛ́tɛnnɛ a lei kà gɜ̀sãkuru bupla
akuri, ǹ wɛ́ kɛ kínaa zia kɔnkɔ à n gba zɛ́ ǹ Mɔdekai lokoa, gbasa ǹ gɛ́ kũ kínao ǹ pɔ́ ble kũ
pɔnnao. Yã pìi kà Amanagu manamana, akũ à lí pìi pɛ̀tɛ.

6

Bɛ̀ɛrɛkarana Mɔdekainɛ

1 Gwãani birea kína dí fɔ̃ à i òro. Akũ à pì ò mɔ́ kũ a bùsu gĩayãkɛna takadao. Ò a kyó kɛ̀nɛ,
2 akũ ò Mɔdekai yã è gwe, lákũ kína dogari zɛ́dãkpãri gbɛ̃nɔn planɔ Bigitana kũ Tɛrɛsio lɛ́
kpàkũsũi nà, akũ Mɔdekai bòo. 3 Kína a ìbanɔ là à pì: Ò Mɔdekai bɛ̀ɛrɛɛ kàra ò a gbà gbãna yã
pì yãi deramɛɛ? Ò wèa ò pì: Odi yãke kɛnɛro. 4 Akũ kína pì: Dí mɛ́ à kú ɔnn gwee? Gɔrɔ kũ̀a
Amana gɛ̃̀ kínabɛ ɔnn gɔ̃̀nɔ de à Mɔdekai lokona lí kũ à pɛ̀tɛ pìia yã onɛ. 5 Akũ kína ìbanɔ wèa
ò pì: Amana mɛ́ à kú ɔnn gwe. Akũ kína pì à gɛ̃. 6 Kũ à gɛ̃̀, kína a là à pì: Bɔ́n oni kɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ
má ye mà a karanɛɛ? Amana laasunn lɛ̀ à pì: Dín kína ye à bɛɛrɛ karanɛ de makũlaa? 7 Akũ à
wèa à pì: Tó ń ye ǹ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛ kara, 8 oni kína arukĩmba kũ n dà yã sɛ́ ò mɔ́o kũ n sɔ̃ kũ ò kífuraa
kùaao. 9 Ǹ arukĩmbaa pì kũ sɔ̃ pìio kpá n gbãnade bɛ̀ɛrɛdenɔ dokea, à arukĩmbaa pì da gbɛ̃ kũ
ń ye ǹ a bɛ̀ɛrɛ karanɛ à a di sɔ̃a àgɔ̃ tɛ́ a arɛ wɛ̃tɛ zɛ́danɔ gũn àgɔ̃ pũtã àgɔ̃ pi: Lɛn kína dì kɛ lɛ
gbɛ̃ kũ à ye à a bɛ̀ɛrɛ karanɛɛnɛ. 10 Akũ kína pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ arukĩmbaa pì sɛ́ gɔ̃̀nɔ kũ sɔ̃o lákũ n ò
nà, ǹ yã pì kɛ Yuda buri Mɔdekai kũ àdigɔ̃ vutɛna ma bɛ gãnu gũnnɛ. Ǹsun yã kũ n pì ò kɛnɛɛ
pì ke tóro.
11 Amana gɛ̀ɛ à arukĩmbaa pìi sɛ̀ kũ sɔ̃ pìio à sùo. Akũ à arukĩmbaa pìi dà Mɔdekainɛ à a dì
sɔ̃a, à tɛ́ a arɛ wɛ̃tɛ zɛ́danɔ gũn, àtɛn pũtã à pì: Lɛn kína dì kɛ lɛ gbɛ̃ kũ à ye à a bɛ̀ɛrɛ karanɛɛnɛ.
12 Kũ ò sù, Mɔdekai gɛ̀ɛ à vùtɛ kínabɛ gãnu gũn, akũ Amana ɔ kù a wɛ́a à tà bɛ kũ ɔ́ɔdɔo. 13 À
yã kũ à a le bàba a nanɔ Zɛrɛsinɛ kũ a gbɛ̃nnanɔ ń pínki. Akũ a lɛ́dammarii pìnɔ kũ Zɛrɛsio
pìnɛ: Zaakũ Mɔdekai kũ n gɔ̃ kpɛ a yãi pì bi Yuda burimɛ, ĩni a fɔ̃ doro, ĩnigɔ̃ kĩai ǹgɔ̃ gɛ́mɛ.
14 Gɔrɔ kũ òtɛn yã pì onɛ, kína dogari kũ ò ń fɛ̀rɛɛ kɛ̀nɔ kà, akũ ò a sɛ̀ likalika ò gɛ̀ɛ kãao pɔ́ble
kũ Ɛsita kɛ̀ɛa.

7

Amana lokona lía

1 Akũ kína kũ Amanao gɛ̀ɛ pɔ́ ble kũ Ɛsitao. 2 Gɔrɔ kũ òtɛn wɛ̃ mi a gɔrɔ plade pì zĩ, akũ
kína Ɛsita là à pì: Ɛsita, bɔ́n ĩni wɛ́ kɛmaa? Mani kɛnnɛ. Yã kpaten ntɛn gbɛkamaa? Bee ma
kpata kpadomɛ mani kpámma. 3 À wèa à pì: Tó ma n pɔnna lè akũsɔ̃ yã pìi kɛ̀nnɛ, ǹ tó màgɔ̃
kú wɛ̃̀ndiio. Wɛ́kɛ kũ ma kɛ̀mman gwe. Ǹ tó ma gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. Yã kũ ma gbɛ̀kan gwe.
4 Zaakũ makũ kũ ma gbɛ̃nɔ, ò dìtɛ kũ ò ó dɛdɛ ò láka kũńwo ò ó buri bomɛ. Tó òtɛni ó yía zɔ̀nɔ
ũ yãmɛ, de má yĩtɛna. Wari dí taka dí ká mà wari dɔmmaro. 5 Akũ kína a là à pì: Dímɛɛ?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ kũ yã bire taka buri kɛnaaoo? 6 À wèa à pì: Amana vãni díkĩnan ibɛrɛ kũ à
zɑ̀ógu pì ũ. Swɛ̃̀ɛ kɛ̃ Amanaa kína kũ a nanɔ pìio yã musu. 7 Kína fùtɛ a wɛ̃la pɔfɛ̃ gũn à gɛ̀ɛ
líkpɛn a ɔnn. Amana sɔ̃ à gɔ̃ gwe kũ Ɛsitao, akũ Amana tɛn kútɛ kɛnɛ a wɛ̃̀ndi yã musu, zaakũ
à è kũ kína zɛ̀o à vãni kɛarɛmɛ. 8 Kũ kína bò líkpɛn à sù pɔ́blekia gɔ̃̀nɔ, Amana lɛ̀lɛ gbà wutɛbɔ
kũ Ɛsita gɛngɛsɛkɛnaaa, akũ à pì: À ye à kusi ma nanɔa ma wára kpɛ́ gũn lan yá? Kũ yã pìi bò
kína lɛ́n gɔ̃̀nɔ, ò sù ò pɔ́ yĩ̀ Amana ãnnwa. 9 Kína dogarinɔ doke Abona pìnɛ: Lí pɛtɛna Amana
pì bɛ sarɛ à kà gɑ̃̀sɑ̃kuru bupla akuri. Àkũ mɛ́ à lí pìi pɛ̀tɛ de à le à Mɔdekai kũ à yã mana
kɛ̀nnɛ lokoa. Akũ kína pì: À a lokoa. 10 Kũ ò Amana lòko lí kũ à pɛ̀tɛ Mɔdekainɛ pìia, akũ kína
pɔ kpàtɛ.

8

Kína yã pãnde ditɛna Yudanɔ yã musu

1 Zĩ pìian kína Asueru Yudanɔ zãnguri Amana bɛ kpà a nanɔ Ɛsitaa. Ɛsita pì kínanɛ
Mɔdekaimɛ a danɛ ũ, akũ Mɔdekai nà kínai. 2 Kína a tãnka kũ à sì Amanaa bò à dà Mɔdekainɛ,
akũ Ɛsita Amana bɛ nànɛ a ɔĩ.
3 Ɛsita ɛ̀ra à gɛ̀ɛ yã o kínanɛ dɔ. À wùtɛ a gbá arɛ àtɛn wɛ́tɛ̃ kɔ́tɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ de à yã vãni kũ
Agaga buri Amana a lɛ́ kpàkũsũ Yudanɔii gboro. 4 Kína wura gò dɔ̀a, akũ à fùtɛ à zɛ̀ a arɛ 5 à
pì: Tó ma yã kàngu akũsɔ̃ ma n pɔnna lè, tó yã díkĩna zɛ́ vĩ akũsɔ̃ ma yã kànnɛ, zaakũ Amɛdata
nɛ́ Amana, Agaga buri zɛ̀o à Yuda kũ ò kú n bùsu gũnnɔ dɛdɛ ń pínki, ǹ o n takadakɛ̃rinɔnɛ ò
takada kɛ̃ ò Amana yã pì litɛ kpɛdangara. 6 Mani kɛ deran mà kisira kũ ani su ma gbɛ̃nɔ
le gwaa? Mani kɛ dera mà wɛ́ kɛ pla kũ ma burinɔ dɛdɛnaaoo? 7 Akũ kína Asueru pì a
nanɔ Ɛsitanɛ kũ Mɔdekaio: À gwa, ma Amana bɛ kpà Ɛsitaa, akũ ma Amana pìi lòko lía kũ
à yã vãni kpàkũsũ Yudanɔi yãi. 8 À takada kɛ̃ Yudanɔ yã musu lákũ à kɛ̀árɛ mana nà. À
kɛ̃ kũ ma tɔ́o à ma tãnka sèeda kɛa, zaakũ takada kũ ò kɛ̃̀ kũ ma tɔ́o ò ma tãnka sèedaa kɛ̀a
litɛna vĩro. 9 Gwe gɔ̃̀nɔ ò kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Mɔ aakɔ̃de Sivã gɔrɔ baro awɛɛ'aakɔ̃de zĩn
ò yã kũ Mɔdekai dìtɛ Yudanɔnɛ kũ kína ìbanɔ kũ kínanɔ kũ bùsu gbãnadenɔo kɛ̃̀ pínki bùsu
mɛ̀n basuddo awɛɛsupplanɔnɛ sɛna zaa India bùsun ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Etiopia bùsuua. Ò takada kɛ̃̀
bùsu kũ bùsuuo kũ ń takadakɛ̃na burio, buri kũ burio kũ ń yão. Ò takada kɛ̃̀ Yudanɔnɛ kũ
ń takadakɛ̃na takao kũ ń buriyão dɔ. 10 Mɔdekai takada kɛ̃̀ kũ kína Asueru tɔ́o à kína tãnka
sèedaa kɛ̀a à takada pìnɔ nà zĩ̀rinɔnɛ ń ɔĩ, akũ ò dì sɔ̃ bàalɛri kũ ò bò kína sɔ̃yĩkianɔa ò gɛ̀ɛo.
11 Yã kũ kína dìtɛ pì Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛonɔ gbà zɛ́ ò kɔ̃ kakara ò gí kũ ń zĩdao. Tó buri
ke bùsu zĩ̀kari ke lɛ̀tɛḿma kũ ń nɛ́nɔ kũ ń nɔgbɛ̃nɔ, ò ń dɛdɛ ò láka kũńwo ò ń mì dɛ ò ń pɔ́nɔ
sɛ́tɛ. 12 À ń gbá zɛ́ ò abire kɛ kína Asueru bùsunɔ gũn pínki mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri
awɛɛ'aakɔ̃de zĩn. 13 Ò yã kũ à dìtɛ pì takada kpɑ̃̀zã bùsu kũ bùsuuo pínki doka ũ. Ò a kpàkpaa
kɛ̀ buri sĩnda pínkinɛ de Yudanɔ gɔ̃ kú soru gũn ò yã yía ń ibɛrɛnɔa zĩ birea. 14 Kína yãditɛna pì
yãin zĩ̀rii pìnɔ kɛ̀ likalika dina kína sɔ̃ bàalɛrinɔa ò gɛ̀ɛ. Akũsɔ̃ ò yã pìi kpàkpaa kɛ̀ Susa wɛ́ran.
15 Mɔdekai bò kínabɛa à kíkɛ pɔ́ pura kũ pɔ́ búguo dana, à kífura zɔ̃kɔ̃ kũ ò pì kũ wuraao kuna.
À táaru biza arukĩmba tɛ̃ra dana dɔ, akũ Susadenɔ ayuwii kɛ̀ kũ pɔnnao. 16 Gu pù Yudanɔnɛ
zĩ birea, òtɛn pɔnna kɛ kũ yáa dɔo, zaakũ ò ń gbá gbãna. 17 Bùsu kũ bùsuuo wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo,
gu kũ kína yã ditɛnaa pìi kàn pínki Yudanɔ pɔnna kɛ̀ kũ yáa dɔo ò dikpɛ kɛ̀ kũ pɔ́blegbɛ̃naao.
Buri pãndenɔ gɔ̃ Yudanɔ ũ dasi, kũ vĩna ń kũ Yudanɔ yã musu yãi.

9

Yudanɔ zĩ̀blena ń ibɛrɛnɔa

1 Mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩn yã kũ kína dìtɛ kɛgɔrɔ ũ. Zĩ kũ̀a Yudanɔ
ibɛrɛnɔ wɛ́ dɔi yã kũ ò gbãna mɔ Yudanɔnɛ, ama yã pìi lìtɛ kpɛdangara, akũ Yudanɔ gbãna
mɔ̀ ń ibɛrɛnɔnɛ. 2 Kína Asueru bùsunɔ gũn pínki Yudanɔ kɔ̃ kàkara fárandi kũ ò kun de ò lɛ́tɛ
gbɛ̃ kũ ò yã vãni kpàkũsũńyĩnɔa. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à ń furo, zaakũ buri pãndenɔ tɛn vĩna kɛńnɛ ń
pínki. 3 Bùsu gbãnadenɔ, kína ìbanɔ kũ kínɛnɔ kũ a zĩkɛrinɔ ń pínki zɛ̀ Yudanɔ kpɛ, kũ òtɛn vĩna

kɛ Mɔdekainɛ yãi. 4 Mɔdekai bɛ̀ɛrɛ vĩ kínabɛa, akũ a tɔ́ dà bùsu sĩnda pínkila, zaakũ a gbãna
tɛn karamɛ.
5 Yudanɔ ń ibɛrɛnɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao ò láka kũńwo ń pínki ò ń pɔyeinaa kɛ̀ ń zãngurii
pìnɔa. 6 Ò gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ Susa wɛ́ran gbɛ̃nɔn wàa pla kpɛ́ basɔɔro. 7 Ò Pasandata kũ Dalafɔ̃o
kũ Asapatao 8 kũ Poratao kũ Adaliao kũ Aridatao 9 kũ Pamasatao kũ Arisaio kũ Aridaio
kũ Vaizatao dɛ̀dɛ dɔ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ bi Amɛdata nɛ́ Amana, Yudanɔ zãnguri nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn
kurinɔmɛ. Bee kũ abireo odi ɔ kɛ ń pɔ́kearo.
11 Zĩ dokɔ̃nɔ pìian ò gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Susanɔ dasi lɛ́ gbà̃ kínanɛ. 12 Akũ à pì a nanɔ Ɛsitanɛ:
Yudanɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ Susa la gbɛ̃nɔn wàa pla kpɛ́ basɔɔro kũ Amana nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kurinɔ.
Bɔ́n ò kɛ̀ ma bùsu kparanɔ gũn sɛ́ɛ! Yã kpaten ntɛn wɛ́ kɛma dɔɔ? Mani kɛnnɛ. Bɔ́ yãn ntɛn
gbɛkamaa? Mani kpámma. 13 Ɛsita wèa à pì: Kína, tó à kɛ̀nnɛ mana, ǹ Yuda kũ ò kú Susa lanɔ
gba zɛ́ ò yã kũ n dìtɛ ò kɛ gbãra kɛ zia dɔ, ò Amana nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ loko lía. 14 Kína
pì, ò kɛ lɛ. Ò a kpàkpaa kɛ̀ Susa, akũ ò Amana nɛ́ pìnɔ gɛ̀ɛ lòkoloko. 15 Yuda kũ ò kú Susanɔ kɔ̃
kàkara Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ, akũ ò gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dɔ gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bee kũ
abireo odi ɔ kɛ ń pɔ́kearo.
16 Yuda kpara kũ ò kú kína búsunɔ gũnnɔ ń pínki kɔ̃ kàkara de ò gí kũ ń zĩdao ò bo ń ibɛrɛnɔ
yãn, akũ ò ń zãngurii pìnɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃nɔn dúbu basiikɔ̃ sɔɔro sari. Bee kũ abireo odi ɔ kɛ ń
pɔ́kearo. 17 Ò yã pìi kɛ̀ Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩmɛ, a gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩn ò kámma bò.
Ò gɔrɔ pìi dìtɛ dikpɛ ũ de ò dikpɛ pɔ́ble kɛ ò pɔnna kɛ gɔrɔ pìia.
18 Yuda kũ ò kú Susanɔ kɔ̃ kàkara a gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ kũ a gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩo,
akũ ò kámma bò a gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. Ò gɔrɔ pìi dìtɛ dikpɛ ũ de ò dikpɛ pɔ́ble kɛ ò pɔnna kɛ gɔrɔ
pìiĩ. 19 Abire yãin Yuda búbari kũ ò kú lakutu gũnnɔ dì dikpɛ pì kɛ Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride
zĩ ò dikpɛ pɔ́ble kɛ ò pɔnna kɛ òdi pɔ́ble dakɔ̃nɛ.

Purimu dikpɛ ditɛnaa

20 Mɔdekai yã pìnɔ kɛ̃ takada gũn, akũ à kpà̃zã Yuda kũ ò kú kína Asueru bùsuu gũnnɔnɛ
ń pínki, gbɛ̃ kũ ò kú kãninɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zà̃nɔ ń pínki. 21 À dìtɛńnɛ kũ ògɔ̃ dikpɛ pì kɛ wɛ̃ kũ
wɛ̃ɛo Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ kũ a gɔrɔ gɛ̃rode zĩo. 22 Gɔrɔ pìnɔmɛ Yudanɔ bona ń ibɛrɛnɔ ɔĩ
dikpɛ ũ. Mɔ pìi gũn ń pɔsira lìtɛ pɔnna ũ, ń wɛ̃ndakɛnaa lìtɛ dikpɛkɛna ũ. Ògɔ̃ dikpɛ pì kɛ gɔrɔ
pìnɔ zĩ, ògɔ̃ dikpɛ pɔ́ble kɛ ògɔ̃ pɔnna kɛ, ògɔ̃ pɔ́ble dakɔ̃nɛ, ògɔ̃ gba da takasidenɔnɛ. 23 Yudanɔ
zɛ̀ kũ yã kũ Mɔdekai kɛ̃ńnɛo, akũ dikpɛ kũ ò kɛ̀ pìi gɔ̃́ńnɛ futɛokarayã ũ.
24 Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga buri Yudanɔ pínki zãnguri yã vãni kpàkũsṹńyĩ kũ à ń dɛdɛ,
akũ à gbɛ̀ kũ òdi pi purimu zù à a gu gwà de à le à ń fu à ń dɛdɛ. 25 Ama kũ kína yã pìi mà
kpãni, à yã dìtɛ takada gũn, de yã vãni kũ à a lɛ́ kpàkũsũ Yudanɔii pì ɛra a musu. Akũ ò a
lòko lía kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ lɛɛlɛ. 26 A yã mɛ́ à tò òdi gɔrɔ pìnɔ sísi Purimu, zaakũ gbɛ̀ kũ à zù à a
gu gwà tɔ́n gwe. Yã kũ Mɔdekai kɛ̃ takada pìi gũn kũ yã kũ à ń lénɔ yãin 27 ò sì kũ ò dikpɛ
kɛ gɔrɔ pla pìnɔ gũn wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo. Ò pì mɔ́kɔ̃nɔ kũ ń nénɔ kũ gbɛ̃ kũ ò nàḿmanɔ ni gí dikpɛ pì
kɛiro, ògɔ̃ kɛ a gɔrɔa lákũ ò kɛ̃ takadan nà. 28 Wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo gɔrɔ pìnɔ yã gɔ̃ dɔ́ńgu, ògɔ̃ a dikpɛ kɛ
ɔn kũ ɔnnwo wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo bùsu kũ bùsuuo, de Purimu dikpɛ pì sún láka Yudanɔ kĩnaaro yãi,
a kɛgɔrɔ sún mì dɛ ń burinɔaro.
29 Kína nanɔ Ɛsita, Abihaili nɛ́ takada plade kɛ̃ kũ a ikooo pínki Purimu yã musu, à gbãna
kpào takada kũ Yuda buri Mɔdekai kɛ̃a. 30 Mɔdekai takada pìi kpà̃zã Yuda kũ ò kú kína
Asueru bùsu mɛ̀n basuddo awɛɛsuppla gũnnɔnɛ. À kunna aafia kũ laakarikpatɛnaao yã
òńnɛ, 31 akũ à Purimu dikpɛ pìi dìtɛ a gɔrɔa, lákũ àpii kũ kína nanɔ Ɛsitao dìtɛńnɛ nà, lákũ
mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò sì ò kɛ nà kũ ń burinɔ ń kpɛ kũ lɛ́yĩnaao kũ ɔ́ɔdɔo. 32 Yã kũ Ɛsita dìtɛ pì gbãna
kpà Purimu doka pìnɔa, akũ ò kɛ̃ takadan.

10

Kína Asueru kũ Mɔdekaio yã

1 Kína Asueru tò gbɛ̃ kũ ò kú a bùsuu gũnnɔ pínki kũ ísira luannɔ táfe boarɛ. 2 Yã zɔ̃kɔ̃ kũ à
kɛ̀nɔ kũ a ikokɛyãnɔ kɛ̃na Midiãnɔ kũ Pɛsianɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan. Lákũ kína Mɔdekai
gbà gbãna à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ nà, a yã kú takada pìi gũn dɔ. 3 Yuda buri Mɔdekaimɛ kína Asueru
kpàasi ũ. À tɔ́ bò Yudanɔ tɛ́ akũsɔ̃ a yã kàńgu dasi, zaakũ à a gbɛ̃nɔ aafiaa wɛ̀tɛ, akũ à kunna
nna zɛ́ kɛ̀kɛ a buri pìnɔnɛ.

AYUBA

Setan Ayuba yɔ̃naa 1:1-2:13
Ayuba a igɔrɔ gyabonaa 3:1-3:26
Ayuba gbɛ̃nnanɔ yãweanaa 4:1-5:22
Ayuba wena a gbɛ̃nnanɔa 14, 19, 31
Dikiri wena Ayubaa 38:1-41:34
Ayuba yã mìdɛnaa 42:1-42:17

Setan Ayuba yɔ̃na káaku

1 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Uzu bùsun yã, a tɔ́n Ayuba. Gbɛ̃ manamɛ, àdigɔ̃ taari vĩro. À Luda vĩna vĩ
akũsɔ̃ à gì yãvãnikɛnaai. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn suppla, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃. 3 À sãnɔ
vĩ dúbu suppla, lakuminɔ dúbu aakɔ̃, zùnɔ wàa sɔɔro, zaakinɔ wàa pla kpɛ́ basɔɔro, akũsɔ̃ a
zĩkɛrinɔn dasi manamana. À aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínki póla ifãboki kpa. 4 A nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
dìgɔ̃ pɔnna pɔ́ble kɛkɔ̃nɛ bɛ kũ bɛo, òdi ń dãre pìnɔ sísi ò mɔ́ ò pɔ́ ble ò í mi kũńwo lɛɛlɛ. 5 Gɔrɔ
kũ ò pɔnna pɔ́ blè ò làka pínki, Ayuba dì gbɛ̃ zĩḿma ò gbã̀ bońnɛ. Tó gu dɔ̀, àdi futɛ kɔnkɔkɔnkɔ
à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o ń baadinɛ à pì: Òdigɔ̃ dɔ̃ro ma nɛ́nɔ durunna kɛ̀ ò dɔkɛ̀ kũ Ludao
ń swɛ̃̀n gwɛɛ. Lɛn Ayuba dìgɔ̃ kɛ lɛ gɔrɔ sĩnda pínki.

6 Zĩkea malaikanɔ sù ò zɛ̀ Dikiri arɛ, akũsɔ̃ Setan kú ń tɛ́. 7 Akũ Dikiri pì Setannɛ: N bo
mámɛɛ? À wèa à pì: Matɛn gɛ́ matɛn su matɛn likara andunia gũmmɛ. 8 Akũ Dikiri pìnɛ: N
ma zɔ̀bleri Ayuba è yá? A sára kú andunia gũnlo. Gbɛ̃ manamɛ, à taari vĩro. À ma vĩna vĩ
akũsɔ̃ à gì yãvãnikɛnaai. 9 Akũ Setan pì Dikirinɛ: Ayuba n vĩna vĩ pãn yá? 10 Mɔkɔ̃mmɛ n
karaa kpà n likai kũ a bɛo kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki. N arubarikaa dà a zĩn, akũ a pɔ́nɔ kàra à
dàgula. 11 Ǹ ɔ bo ǹ pá a pɔ́nɔa pínki ǹ gwa, tó adi yã vãni onnɛro. 12 Akũ Dikiri pìnɛ: Tɔ̀! Ma a
pɔ́ sĩnda pínki nànnɛ n ɔĩ, ama ǹsun ɔ pá a mɛ̀ɛaro. Akũ Setan gò Dikiri arɛ.

13 Zĩkea Ayuba nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble òtɛn sèwɛ̃ mi ń vĩ̀ni bɛa. 14 Akũ gbɛ̃ke
sù Ayuba kĩnaa à pì: Zùnɔ tɛn bú wí akũsɔ̃ zaakinɔ tɛn sɛ̃̀ ble ń sarɛ, 15 akũ Sɛbanɔ lɛ̀tɛḿma ò
ń sɛ́tɛ ò tà kũńwo, ò ń dã̀rinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao. Makũ mɛ́ ma bo mado ma su a baaru kpánnɛ.
16 Adi yã o à làkaro, akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì: Sura pɛ̀tɛ n sã kpàsanɔa ò tɛ́ kũ̀, pɔ́dãrinɔ gàga.
Makũ mɛ́ ma bo mado ma su a baaru kpánnɛ. 17 Adi yã o à làkaro, akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì:
Kaladianɔ kɔ̃ kpàatɛtɛ gã̀ aakɔ̃ ò sù ò lɛ̀tɛ n lakuminɔa ò ń sɛ́tɛ ò tà kũńwo, ò ń dã̀rinɔ dɛ̀dɛ kũ
fɛ̃nɛdao. Makũ mɛ́ ma bo mado ma su a baaru kpánnɛ. 18 Adi yã o à làkaro, akũ gbɛ̃ pãnde
sù à pì: N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble òtɛn sèwɛ̃ mi ń vĩ̀ni bɛa, 19 akũ zàga'ĩa gbãna
kàka à bò gbárannan à sù ń kpɛ́ kusuru siikɔ̃nɔa, akũ à lɛ̀tɛ à sì nɛ́ pìnɔa ò gàga. Makũ mɛ́ ma
bo mado ma su a baaru kpánnɛ.

20 Akũ Ayuba fùtɛ à a uta gà à kɛ̃̀ à a mìi bò. Akũ à wùtɛ a gbɛrɛa à donyĩ kɛ̀ Ludanɛ 21 à pì:
Ma bo ma da gbɛrɛn ɔkori
akũsɔ̃ mani ɛra mà tá ɔkori.
Dikiri kpàma akũ à ɛ̀ra à sìma.
Ò Dikiri sáabu kpá.
22 Yã pìnɔ gũn pínki Ayuba dí durunna kɛ à Luda taari ɛ̀ro.

2

Setan Ayuba yɔ̃na a gɛ̃̀n plade

1 Zĩkea malaikanɔ ɛ̀ra ò sù ò zɛ̀ Dikiri arɛ, akũsɔ̃ Setan kú ń tɛ́. À zɛ̀ Dikiri arɛ, 2 akũ Dikiri
a là à pì: N bo mámɛɛ? À wèa à pì: Matɛn gɛ́ matɛn su matɛn likara andunia gũmmɛ. 3 Akũ
Dikiri pìnɛ: N ma zɔ̀bleri Ayuba è yá? A sára kú andunia gũnlo. Gbɛ̃ manamɛ, à taari vĩro.
À ma vĩna vĩ akũsɔ̃ à gì yãvãnikɛnaai. Bee kũ n ma sã vùnɛ, ma kisira kpài pã, à kpɛ́ kun
taari sari ari tera. 4 Akũ Setan pìnɛ: Ǹ kɛmɛnɛ mà kɛnnɛ. Pɔ́ kũ gbɛ̃ vĩ sĩnda pínki ani kpá a
surabana yãi. 5 Ǹ n ɔ bo ǹ pá a mɛ̀ɛa ǹ gwa. Ani yã vãni onnɛ. 6 Akũ Dikiri pìnɛ: Tɔ̀! Ma a
nànnɛ n ɔĩ, ama ǹ a wɛ̃̀ndi tó.

7 Setan gò Dikiri arɛ, akũ à bɔ̀bũnu zĩ̀ Ayubaa sɛna zaa a gɛ̀sɛɛa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ a mìdangura.
8 Akũ Ayuba takaso sɛ̀ à gɛ̀ɛ à vùtɛ tubura, àtɛni a zĩda wao. 9 A nanɔ pìnɛ: Ĩnigɔ̃ kpɛ́ kun taari
sari ari teran yá? Ǹ yã vãni o Ludanɛ ǹ ga. 10 Akũ à pìnɛ: Ntɛn yã o lán nɔgbɛ̃ yɔ̃nkɔ bà. Ónigɔ̃
yã mana le Luda ɔĩ ò gí a vãni lei yá? Yã pìnɔ gũn pínki Ayuba dí durunna kɛ a yã'onaa gũnlo.

Ayuba gbɛ̃nnanɔ suna a kĩnaa

[11] Kũ Ayuba gbɛ̃nna gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kisira kũ à a lènɔ baaruu mà, ń baadi bò a bɛa ò kɔ̃
kàkara, akũ ò gɛ̀ɛ ò wɛ̃nda kɛ kãao ò a laakari kpátɛnɛ. Ń tɔ́nɔn dí: Temana gbɛ̃ Ɛlifaza, Sua
gbɛ̃ Bilidada kũ Naamati gbɛ̃ Zofao. [12] Kũ ò a wĩna kè zã̀zã, odi a dɔ̃ro, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀, ń baadi a
uta gà à kɛ̃̀, akũ ò bùsuu dã̀ ò fã̀ musu ń mìla. [13] Akũ ò vùtɛ kãao zĩtɛ gɔrɔ suppla fãnantɛ̃ kũ
gwãanio. Ń gbɛ̃ke dí yãke o kãaoro, zaakũ ò è lákũ a warikɛnaa kè zɔ̃kɔ̃ manamana nà.

3

Ayuba a igɔrɔ gyabonaa

[1] Abire gbɛra Ayuba lɛ́ wɛ̃̀ à yã vãni ò a igɔrɔ musu [2] à pì:
[3] Luda ma igɔrɔ kɛ pã
atɛ̃nsa gwãani kũ ò ma nɔ̀ɔ sìi pìi.
[4] Gɔrɔ pì li gusira ũ,
zaa musu Luda sún a yã daro,
àsun tó gu puaro.
[5] Gusira kũ níkiniki gɔrɔ pìia,
ludambɛ sira kútɛa,
gusira bìtim daala.
[6] Gwãani pì sɔ̃ à sira kũ níkiniki,
òsun a da wɛ̃̀ gɔrɔnɔ tɛ́ doro,
òsun a naro mɔ gɔrɔnɔ gũnlo.
[7] Gwãani pì kɛ gwãani fĩni ũ,
ayuwii súngɔ̃ dɔ gɔrɔ kũ̀aro.
[8] Pɔ́dammari kũ òdi tó ifãntɛ̃ gu puronɔ láari kɛ gɔrɔ pìia,
gbɛ̃ kũ ò dɔ̃ lákũ òdi ɔ ká kwãsaaii pìnɔ.
[9] A gudɔnao susunɛnɔ sira kũ,
oni a gudɔna dã pã, gu ni kɛ̃ro.
[10] Zaakũ gɔrɔ pì dí ma da nɛ́'isɔ zɛ́ tatamalɛro,
à tò ma wɛ́ wari è.

[11] À kɛ̀ dera òdi ma i gɛ̀ ũroo?
Bɔ́yãi mádi bo gbɛrɛn ma ɛra gɔ̃̀nɔroo?
[12] À kɛ̀ dera ò ma kpa gbálaa?
Bɔ́yãin ò yɔ̃ kpàma ma mìi?
[13] Tó ma ga yã, de ma gɔ̃ kítikiti,
de ma i ò ma kámma bò
[14] kũ kínanɔ kũ andunia gũn lɛ́dammari
kũ ò kínabɛ zĩnɔ kèkɛ ò bò ń zĩdanɛnɔ,
[15] kínɛ kũ ò wuraa kàkarańyĩnɔ
akũsɔ̃ ò andurufuu kà ń kpɛ́n à pà.
[16] À mana yã ò ma vĩ lán nɔ̀bɔtɛnɛ bà,
lán nɛ́ kũ à sù gɛ̀ ũ adi andunia ero bà.
[17] Gwen yãvãnikɛrinɔ dì ń vãnikɛna tón
akũsɔ̃ gbɛ̃ busananɔ dì kámma bon.
[18] Zĩ̀zɔnɔ dì ĩampaki le gwe,
òdi ń wɛ́tãmmarinɔ kòto ma doro.
[19] Gbãnadenɔ kũ talakanɔn kú gwe ń pínki,
akũsɔ̃ zɔ̀ɔ dìgɔ̃ de a dikiri pɔ́ ũ gwe doro.

[20] Bɔ́yãi Luda dì gu pu wɛ̃ndadenɔnɛɛ?
À kɛ̀ dera àdi wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kũ ń pɔ siranɔaa?
[21] Ń wɛ́ dìgɔ̃ dɔ gai òdi lero,
òdi kpátɛ kɛi de aruzɛkɛ kũ à utɛnala.
[22] Tó ò gà ò ń vĩ, òdi pɔnna kɛ,
ń nɛ̀sɛɛ dì kɛ nna.
[23] Luda ń zia yã ùtɛńnɛ,
à karaa lìkańyĩ kpa sĩnda pínkia.
[24] Wesakakara à bona mɛ́ à gɔ̃̀ ma pɔ́ble ũ,
ma ndanaa dì lákaro.
[25] Yã kũ ma vĩna kènɛɛ pì mɛ́ à ma le,
yã kũ ma kã gìi pì mɛ́ à sùma.

26 Má ĩampana vĩro, ma laakari kpátɛnaro.
Má kámmabona vĩro, ma wari dì lákaro.

4

Ɛlifaza yãwena Ayubaa

1 Akũ Temana gbɛ̃ Ɛlifaza yã wèa à pì:
2 Asa tó gbɛ̃ yã ònnɛ, ĩni pɔ fɛ̃roo?
Zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ yĩtɛnaro.
3 Ǹ dɔn lákũ n lɛ́ dà gbɛ̃nɔa dasi nà,
n gbɛ̃ kũ ń gbãna làkanɔ gbà swɛ̃̀ɛ.
4 N yã gbɛ̃ kũ òtɛn funɔ sɛ̀ lei,
n gbɛ̃ kũ ò busananɔ gbà gbãna.
5 Kũ yã n le sà, akũ ntɛn fu,
kũ à sùmma, n bídi kɛ̀.
6 N vĩnakɛna Ludanɛ dí n laakari kpátɛroo?
N kunna taari sari dì tó ǹgɔ̃ tãmaa vĩroo?
7 Ǹ laasun lɛ́ ǹ gwa!
Kisira taarisaride lè ziki ari à gà yá?
Mán ò gbɛ̃ mananɔ kàkatɛn zikii?
8 Gbɛ̃ kũ à yã vãni bú wì à yãkete tɔ̃̀a,
ma è abire mɛ́ àdi butɛnɛ.
9 Luda lɛ́'ĩa mɛ́ àdi a kakatɛ,
a pɔ́ bona a yĩn mɛ́ àdi a dúgu zɔ̃.
10 A pũtãna kũ kòto gbãnao lán músuu bà dì láka,
Luda dì a saka woronɛ.
11 Àdi ga lán músu kũ à nɔ̀bɔɔ wɛ̀tɛ à kùraii bà,
a nɛ́nɔ ni gbasa ò fãkɔ̃a.

12 Yã sùma kpãni asiri gũn,
a ĩa gɛ̃̀ ma sãn.
13 Gɔrɔ kũ matɛn nana bɛ̃̀nɛ o gwãani,
gɔrɔ kũ gbɛ̃nɔ i ò ò kà zã̀,
14 vĩna ma kũ matɛn lukaluka,
ma mɛ̀gu sĩnda pínki tɛn luka.
15 Ĩa ke buri ma pa ma ãnnwa,
ma mɛ̀kãsɛsɛɛ fùtɛ à zɛ̀.
16 Kũ à zɛ̀, mádi a taka dɔ̃ro,
pɔ́ pì kú ma arɛ,
akũ ma a kòto kpãni mà à pì,
17 bisãsiri ni fɔ̃ àgɔ̃ de yãnnade ũ Ludanɛ yá?
Gbɛ̃ ni fɔ̃ àgɔ̃ zɛ̃na a Kɛ̀ri arɛ yá?
18 Zaakũ Luda dì a malaikanɔ náani kɛro,
akũsɔ̃ àdi a zĩkɛrii pìnɔ taari le,
19 ókɔ̃nɔ kũ ó mɛ̀ de lán ɛ̃ kpɛ́ bà,
ó kasana de bùsu kori ũ
akũsɔ̃ òdi ó dúgu zɔ̃ lán dã̀mboroo bà,
oni ó pɔ́ o dɔ yá?
20 Zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi gbɛ̃nɔ dì gaga,
òdi kakatɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
òdi ń tàasi káro.
21 Luda dì ń kuta lí gborońnɛ,
akũ òdi ga ɔ̃ndɔ̃ sari.

5

1 Ǹ lɛ́ zú sà ǹ ma tó gbɛ̃ke ni wemma.
Malaika kpaten ĩni arɛ dɔaa?
2 Íbɛtɛsɛnaa dì yɔ̃nkɔ dɛ,
nɛ̀sɛgɔ̃baa dì mìsaride kakatɛ.
3 Ma è yɔ̃nkɔ zĩni pɛ̀tɛ,
akũ zĩni pìi yɔ̀ kãnto.

4 A nɛ́nɔ zɑ̀ kũ aafia kĩnaao,
òdi ń yãnɔ mátɛmatɛ́ńɛ yãkpatɛkɛkia,
gbɛ̃ke dì zɛ kũńworo.
5 Nàdɛrinɔ dì a burapɔnɔ ble,
bee pɔ́ kũ à lɛ̀ɛ lìkainɔ,
ímidɛrinɔ dì luka a aruzɛkɛi.
6 Kisira dì futɛ bùsunlo,
wari dì butɛ zĩtɛro.
7 Lákũ tɛ́pũtãna gɛna musu sika vĩro nà,
lɛn gbɛ̃ kũ ò ì pínki dì wari le lɛ.

8 Tó makũmɛ sɔ̃, Ludan mani gbɛka,
mani ma yã kpátɛ a arɛ.
9 Àdi yã zɔ̃kɔ̃ kɛ kũ oni fɔ̃ ò a gbá dɔ̃ro,
oni fɔ̃ ò a yãbonsarɛkɛnanɔ lɛ́ dɔ̃ro.
10 Àdi tó legũ ma zĩtɛ,
àdi tó a í dagula sɛ̃̀ntɛ.
11 Àdi gbɛ̃ busananɔ sɛ́ lei,
àdi wɛ̃ndadenɔ da pɔnnan.
12 Àdi yã kũ manafikidenɔ tɛn pɛ́a gboro,
de ń ɔzĩ súngɔ̃ arubarika vĩro yãi.
13 Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́zɛ̃ gũn,
àdi tó yãlɛkpɛrɛ'orinɔ yãgɔ̃gɔ̃na kɛ pã.
14 Gu dì sira kũḿma fãnantɛ̃,
òdi ɔ mátɛmatɛ fãnantɛ̃ lán gwãani bà.
15 Àdi takasidenɔ bo ga lɛ́i,
àdi pɔ́saridenɔ bo gbãnamɔnnɛrinɔ ɔĩ.
16 A yã mɛ́ à tò gbãnasaridenɔn tãmaa vĩ,
yãzɛdesaridenɔ dì yĩtɛ kyáu.

17 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Luda dì a toto ũ.
Tó àtɛni n sã gaga, ǹsun yãvunu káro.
18 Zaakũ àdi gbɛ̃ kĩnna akũ àdi a bɔ̀ gwa,
àdi gbɛ̃ wíwi akũ àdi a werekɔ̃a.
19 Ani n bo yãn gɛ̃̀n suddo,
bee tó à kà gɛ̃̀n suppla, kisira ni n lero.
20 Ani n sí gaa nàgɔrɔ,
ani n bo fɛ̃nɛda lɛ́i zɛ̃̀lan.
21 Dikiri ni n bo gbɛ̃yakarinɔ ɔĩ,
tó yakanaa sù, vĩna ni n kũro.
22 Ĩni yakana kũ nàao yáa dɔ,
ĩni vĩna kɛ nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛro.
23 Zaakũ ĩnigɔ̃ kun aafia kũ gbɛ̀nɔ,
ĩnigɔ̃ nna kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ,
24 ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ n ɔn nigɔ̃ nna,
tó n gɛ n kpàsan, pɔ́ke ni kĩaro.
25 Ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ n nɛ́nɔ ni kɛ dasi,
n burinɔ ni dagula lán sɛ̃̀ɛ bà.
26 Ĩni zĩ kũ yúkuyuku gbasa ǹ ga
lán ése kũ à mà ò kɛ̃̀ a gɔrɔaa bà.
27 Kũ o yã pìi asiri gbɛ̀ka, lɛn à de lɛ.
Ǹ yã pì sí ńgɔ̃ dɔ̃ kũ n zĩda yãmɛ.

14

Ayuba yã'ona Ludanɛ

1 Bisãsiri dì bo nɔgbɛ̃ kĩnaamɛ,
a wɛ̃̀ndii kusu, àdigɔ̃ kun yãkete sariro.
2 Àdi pia lán lávu bà àdi kori kɛ,
àdi gɛ̃tɛ lán uraa bà àdi gì kɛro.

3 Gbɛ̃ dí takan ĩni wɛ́ dɔa
ǹ yãkpatɛ kɛ kãao yá?
4 Pɔ́ gbãsĩ ni fɔ̃ à pɔ́ gbãsĩsari i yá?
Ani sí kɛro.
5 N bisãsiri gɔrɔ dìtɛnɛ,
a mɔ lɛ́ kú n ɔĩ,
n a wɛ̃̀ lɛ́ dànɛ, ani fɔ̃ à vĩalaro.
6 Ǹ wɛ́ goa ǹ a tó gwe
ari a gɔrɔ lɛ́ papa lán zamalingakɛrii bà.

7 Lí dìgɔ̃ tãmaa vĩmɛ,
zaakũ tó ò zɔ̃̀, àdi ɛra à bɔ̀tɔ pá,
akũsɔ̃ a bɔ̀tɔ dufu pìi dì furo.
8 Bee tó a zĩni zĩ kũ̀ zĩtɛ gũn,
akũsɔ̃ a mukutu gà bùsun,
9 tó à í gbĩ mà, ani bɔ̀tɔ pá,
ani gã̀ bo lán lí kũ ò pɛ̀ɛ bà.
10 Tó gbɛ̃ gà sɔ̃, àdigɔ̃ wutɛna sɔ̀rɔrɔ,
àdi tá àdigɔ̃ kun doro.
11 Lákũ sɛ̀bɛ'i dì lago nà,
akũsɔ̃ swa'i dì baba à láka,
12 lɛn bisãsiri dì wútɛ lɛ àdi futɛ doro,
ari ludambɛ gɛ́ gɛ̃tɛo, ani vuro,
ani vu kũ i pìioro.
13 Tó ĩni ma utɛ gyãwãnn
ǹ ɔ kúma ari n pɔ gòma dé!
Tó ĩni gɔrɔ lɛ́ ditɛmɛnɛ gwe
gbasa ǹ dɔ ma yãn dé!

14 Tó gbɛ̃ gà, ani ɛra àgɔ̃ kun yá?
Tó lɛmɛ, manigɔ̃ wɛ́ dɔ ma vunaai
ma ɔsikanaa gũn gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Ĩni lɛ́ zumai mani wemma,
ĩni makũ kũ má de n ɔzĩ ũ bɛgɛ kɛ.
16 Gɔrɔ birea n wɛ́ nigɔ̃ tɛ́ ma yãkɛnanɔi,
ama ĩni ma durunna yã da doro.
17 Ĩni ma taarinɔ ká bɔ̀kɔn ǹ yĩ ǹ ditɛ,
ĩni lá kú ma yãvãnikɛnaa pìnɔa.

18 Lákũ kpi dì gboro à fãkɔ̃a nà,
akũsɔ̃ sĩ̀sĩ musu gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ dì sɔ̃sɔ̃,
19 lákũ swa'i dì gbɛ̀ lɔ́lɔ nà,
akũsɔ̃ í dì bùsu sɛ́tɛ à táo,
lɛn ndì bisãsiri tãmaa nɛnɛ lɛ.
20 Ndì gbãna mɔnɛ à tá, àdi su doro,
ndì tó a ãn litɛ à andunia tó.
21 Tó a nɛ́nɔ gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ, ani dɔ̃ro,
tó ò kɛ̀ gbɛ̃ fítinɔ ũmɛ sɔ̃, ani ero.
22 Wãwãn anigɔ̃ ma ado,
a zĩda pɔsiran àdigɔ̃ kɛ.

19

Ayuba wena a gbɛ̃nnanɔa
1 Akũ Ayuba wè a gbɛ̃nnanɔla à pì:
2 Ari bɔrɛn ánigɔ̃ wari dɔma,
àgɔ̃ ma nɛ̀ɛ yakamɛnɛ kũ yãzɔ̃zɔ̃naaoo?
3 A ma sɔ̃sɔ̃ à kɛ̀ gɛ̃̀n kuri sà,
átɛni ma fobo, wé'i dì á kũro.
4 Tó ma sãtɛmɛ yãpura,
ma taari de ma zĩda yã ũmɛ.
5 Tó a gi átɛni á zĩda sɛ́ lei demala,

akũsɔ̃ átɛni ma taari e yã kũ à ma le musu,
6 àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda mɛ́ à yã dí kɛ̀mɛnɛ kpɛdangara,
à tankutɛ kpàkpamɛnɛ à ma kũ.
7 Madì faaba wiki lɛ́, gbɛ̃ke dì wemaro,
madì surabana ɔ́ɔ dɔ, yãzɛde kunlo.
8 Luda zɛ́ zɔ̃̀mɛnɛ, gɛ̃ki kunlo,
à gusira dà ma zɛ́la.
9 À ma kpe bò,
à ma fùraa gò.
10 Àdi ma wíwi kpa sĩnda pínkia ari ma laka,
àdi ma tãmaa nɛ lákũ òdi lí nɛ́ nà.
11 Àdi a pɔfɛ̃ kipama,
àdi ma ditɛ a ibɛrɛ ũ.
12 A zĩ̀karinɔ dì futɛmai lɛɛlɛ,
òdi ma kagura kɛ,
òdi bùra kátɛ ò lika ma kpɛ́i.

13 À tò ma gbɛ̃nɔ dì kakara kũmao doro,
gbɛ̃ kũ ò ma dɔ̃nɔ lɛ̀ɛ zɔ̃̀ ò tàtamalɛ.
14 Ma danɛnɔ pã kpàmai,
ma gbɛ̃nnanɔ sã̀ ma yãn.
15 Ma gɔ̃ nibɔ ũ ma bɛ zĩkɛrinɔnɛ,
ma gɔ̃ńnɛ lán buri zĩ̀tɔɔ bà.
16 Tó ma a bɛgwarii sìsi, àdi wema doro,
bee tó ma kútɛ kɛ̀nɛ kũ ma zĩda lɛ́o.
17 Ma lɛ́'ĩa dì kɛ ma nanɔnɛ lɛ́fɔtɔ ũmɛ,
ma vĩ̀ninɔ kũ ma dakũnanɔ yemai doro.
18 Bee nɛ́ ketenɔ dì ma gya bo se,
tó ma futɛ ma zɛ, òdigɔ̃ ma lalandi kɛmɛ.
19 Ma kpàasinɔn ye ma yãiro,
ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ bò ma kpɛ.
20 Ma mɛ̀ yitoro kṹ,
à gɔ̃̀ fíti mà ga.

21 À ma wɛ̃nda gwa ma gbɛ̃nnanɔ,
à ma wɛ̃nda gwa, zaakũ Luda ɔ tɔ̃̀mamɛ.
22 À kɛ̀ dera adì wɛ́ dɔma lán Luda dì wɛ́ dɔma nà?
Ma nɔ̀bɔ sona dí mɔ́áwa lɛroo?
23 De ò ma yãnɔ kɛ̃̀
ò kà takadan.
24 De ò kɛ̃̀ gbɛ̀ɛa kũ gão,
ò daruma kpàtɛn àgɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki.
25 Zaakũ má dɔ̃ kũ ma Zɛkũnwode kun,
ani futɛ à zɛ ma sèedade ũ kpɛkpɛ.
26 Tó ma mɛ̀bara díkĩna kàkatɛ,
mani wɛ́ si Ludalɛ mɛ̀ɛ sari.
27 Mani wɛ́ sialɛ ma zĩda,
ani kɛmɛnɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũro.
Yã pì ma kũna gbãna ma swɛ̃̀ɛ gũn.
28 À kɛ̀ dera a wɛ́ dɔ̀mɛnɛ,
a pì makũ ma a zĩda lèoo?
29 À vĩna kɛ Luda fɛ̃nɛdanɛ,
zaakũ ani pɔfɛ̃ kipao yãvãnikɛrinɔa,
de àgɔ̃ dɔ̃ kũ yãkpatɛ tɛni á dã.

31

Ayuba zɛna kũ a taarisarikɛo

1 Ma la dà kũ ma wɛ́ nigɔ̃ kú nɔkpareraro.
2 Bɔ́ mɛ́ ani gɔ̃ bisãsiri baka ũ Luda kĩnaa zaa musuu?
Bɔ́ túbin ani le Gbãnasĩndapinkide kĩnaa zaa ludambɛɛ?

3 Gbɛ̃ vãninɔn kisira dì ń leroo?
Vãnikɛrinɔn kakatɛnaa dì gɛ̃ńyĩroo?
4 À de Luda tɛni ma yãkɛnanɔ e
à ma gɛ̀sɛsɛna lɛ́ dɔ̃roo?

5 Madìgɔ̃ táa o kũ manafikion yá?
Madì wã mà gbɛ̃ sãtɛn yá?
6 Luda ma yɔ̃ a zɛ́a à gwa,
ani dɔ̃ kũ má taari vĩro.
7 Tó ma pã zɛ́nɛ,
akũsɔ̃ pɔ́ kũ ma wɛ́ ènɔ mɛ́ àtɛni ma swɛ̃̀ ble,
ke tó ma ɔ kú yã vãni ke gũn,
8 tó lɛmɛ, mà pɔ́ tɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔ ble,
ò pɔ́ kũ ma bànɔ wowo.

9 Tó gbɛ̃ke nɔ ni gɛ̃̀ ma swɛ̃̀n,
tó ma nagui ma gbɛ̃dake nɔ yãi,
10 tó lɛmɛ, gbɛ̃ pãnde gbá di ma nanɔa,
àgɔ̃ kĩni kɛ dakenɔnɛ.
11 Zaakũ tó ma yã pìi kɛ̀, dà vãnimɛ,
durunna kũ à kà ò a yã gɔ̃gɔ̃mɛ.
12 Yã pì bi tɛ́ pɔ́kakatɛriimɛ,
kũ à de à dɔ ma burapɔnɔa à tɛ́ kũ kororo.

13 Tó ma gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ zĩkɛri yã vĩ kũmao,
tó mádi gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro,
14 mani kɛ deramɛ, tó Luda fùtɛmaii?
Tó à sùmai, mani pinɛ deramɛɛ?
15 Luda kũ à ma í kàsa nɛ́'isɔn mɛ́ à ade í kàsa seroo?
Luda mɛ̀n do pì mɛ́ à ó baadi kɛ̀ a da gbɛrɛnloo?

16 Tó ma takaside tɛ̃̀ pɔ́ kũ àtɛni a ni dɛ,
tó ma gi gyaanɔ wɛ̃nda gwai,
17 tó ma pɔ́ blè,
ma tonɛ kũ à gwàri vĩro tɛ̃̀ sɔ̃, tɔ̀!
18 Lɛnlo! Zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa
tonɛnɔ demɛ ma ũ.
Zaa lákũ ma bo ma da nɛ́'isɔn nà
gyaanɔnɔ kpànyĩriimɛ ma ũ.
19 Tó ma gbɛ̃ke è kũ ĩa tɛni a dɛ,
ke tó ma takaside è kũ à biza vĩ à kúalaro,
20 tó adi ma sáabu kpá
kũ ma a sãkã biza kùala a mɛ̀ɛ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔro,
21 tó ma gbãna mɔ̀ tonɛnɛ,
kũ má dɔ̃ kũ oni zɛ kũmao yãkpatɛkɛnan yãi,
22 ma gã̀ bokũn,
ma gã̀sã wó a pɛ́kia.
23 Má Luda wɛ́tãmmanaa vĩna vĩ,
a zɔ̃kɔ̃kɛ yãi mani fɔ̃ mà yã dí taka kɛro.

24 Tó wuraan ma gbãna lèa,
tó ma pì wura atɛ̃nɛ má náanikɛna,
25 tó ma aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔn ma pɔ dɔa,
ɔgɔda kũ à gɛ̃̀ ma ɔĩ pìi,
26 tó ifãntɛ̃ tɛ́kɛnaan má tɛ́i,
ke mɔvura táa'ona kũ a manakɛo,
27 akũ ń yã tɛni ma swɛ̃̀ ble busɛbusɛ,
ari ma lɛ́ pɛ̀ ma ɔa ma fɔ kpàom̀ma,
28 abirekũ bi durunna kũ à kà ò a yã gɔ̃gɔ̃mɛ,
manafikikɛna Luda Musudenɛn gwe.

29 Mádi pɔnna kɛ ma zãnguri kũ kisira a lè yã musuro,

mádi a yáa dɔ kũ yã a lè yãiro.
30 Mádi we ma durunna kɛ̀ ma a kàro.
31 Dí mɛ́ à kìpama kũ adi pɔ́ ble à kȁroo?
Ma bedenɔmɛ ma sèedadenɔ ũ.
32 Ma bɛ zɛ́ dìgɔ̃ wɛ̃na nibɔnɔnɛ,
madì we nibɔ gɛ̃̀zɛla ì batunlo.
33 Ma a taarinɔ ùtɛ gbɛ̃nɔnɛ yá?
Ma lá kù ma durunnanɔan yá?
34 Pari vĩna ma kũ ari ma fua mà yã o yá?
Kũ oni ma gya bo yãin ma gi bo kpɛ́nyĩ yá?

35 O'o! Dí mɛ́ ani ma yã díkĩna mamaa?
Ma zɛo. Gbãnasĩndapinkide wema sà.
Luda kũ à yã vĩ kũmao pì kɛ̃ takadan.
36 Mani takada pì sɛ́ mà da ma gȁn,
mani kú fùra ũ,
37 mani gɛ́ mà yã kũ ma kɛ̀nɔ babanɛ pínki,
mani nai lán kínɛ bà.

38 Tó ma bura tɛn gímai,
akũsɔ̃ a dɔ̀rɔnɔn tɛn wiki lɛ́ma,
39 tó ma burapɔ blè akũsɔ̃ mádi zĩtɛ pìi fĩna boro,
ke tó ma gbɛ̃ kũ ò vĩ yãnɔ dɛ̀dɛ,
40 tó lɛmɛ, lɛ̀kara butɛ gbado gɛ̃nɛ ũ,
pampara sɔ̃ à butɛ ése gbɛ̀n.

Ayuba yã lɛ́n gwe.

38

Dikiri a kíkɛ mɔna Ayubanɛ

1 Akũ Dikiri yã wè Ayubaa zàga'ĩa gũn à pì:
2 Dí mɛ́ àtɛn fayasariyã ká ma ɔ̃ndɔ̃laa?
3 Ǹ futɛ ǹ zɛ lán nɛ́gɔ̃gbɛ̃ bà,
mani n la yãi, ĩni wema.
4 Kũ ma andunia kàtɛ, ń kú mámɛɛ?
Tó ń dɔ̃na vĩ, ǹ omɛnɛ.
5 Dí mɛ́ à a zĩtɛ lɛ́ sèedaa lɛ̀ɛ?
Dí mɛ́ à bàa yɔ̃̀a à gwàa? À de ń dɔ̃ɔ?
6 Bɔ́ mɛ́ à zĩtɛ kũnaa?
Dí mɛ́ à a ɛ̃ pɛ̀tɛ
7 gɔrɔ kũ gudɔna susunɛnɔn tɛn ayuwii kɛ,
malaikanɔ pɔnna wiki dɔ ń pínkii?
8 Kũ ísira gu fɔ̃̀ à bò,
dí mɛ́ à zɛ́ tàtaalɛɛ?
9 Ma ludambɛ luku dànɛ pɔ́kasa ũ,
ma gusira yȉnɛ biza ũ.
10 Ma a lɛ́zɛki dànɛ,
ma zɛ́nɔ tàta ma gùrukpanɔ dàdan.
11 Ma pìnɛ: Ĩnigɔ̃ ká la ǹsun vĩalaro,
n ísɔ̃kɛna gbãnanɔ ni zɛ la.

12 Zaa lákũ ò n i nà n yã dìtɛ kɔnkɔnɛ yá?
N boki mɔ̀ gudɔnaanɛ ziki yá?
13 Gudɔnaa dì andunia kũ a lɛ́a
de à gbȃkɛ lán biza bà a yãvãnikɛrinɔ kɔ́tɛ.
14 Àdi andunia litɛ kokũkokũ lán kwã kpɛ bà,
kpinɔ dì bo gupuraa lán uta yĩyĩkɔ̃anaa bà.
15 Àdi gí yãvãnikɛrinɔnɛ ò ń gusira yã kɛ,
àdi ń ɔ sɛna musu ɛ́'ɛ.

16 N gɛ ari zaa ísira ísɛ̃bokinɔa yá?

N táa ò í lòkotoo pìi gãnun ziki yá?
17 Ò ga bĩnilɛ gbànɔ mɔ̀nnɛ yá?
N gyãwãn gãnulɛnɔ è yá?
18 N andunia yàasa lɛ́ tàasii kà yá?
Tó ń yã birenɔ dɔ̃ pínki, ǹ omɛnɛ.

19 Gupura bɛ zɛ́n máa?
Ń gusirakuki dɔ̃ yá?
20 Ĩni fɔ̃ ǹ gɛ́ kũńwo ń bùsun yá?
Ń ń bɛ zɛ́ dɔ̃roo?
21 Ń dɔ̃ sàee! À de ò n i gɔrɔ birea!
À de n wɛ̃̀ lɛ́ vĩroo?

22 N gɛ̃ laasi kũ ma gu yĩda kàtɛn yá?
N ma legũgbɛ dɔ̃̀ è yá?
23 Madì utɛ ari warikɛgɔrɔa,
madì gbarɛ zĩ̀kagɔrɔ zĩ.
24 Gupura dì bo mámɛ à dagulaa?
Ifãboki kpa ĩa dì bo à da zĩtɛla deramɛɛ?
25 Dí mɛ́ àdi zɛ́ bo legũ dasinɛɛ?
Dí mɛ́ àdi gu para surapũtãnaanɛɛ?
26 Àdi mɔtɔ pisi zĩtɛ kũ gbɛ̃ke kunloa,
bee gbáranna kũ bisãsiri kunlo.
27 Àdi bɛzĩ kũ tàragaao yĩda kũ,
àdi tó sɛ̃̀ butɛ gwe.
28 Legũ de vĩ yá?
Dí mɛ́ à plí ìi?
29 Dí nɛ́'isɔn legũgbɛɛ dì bonn?
Dí mɛ́ àdi suka i gbasa à kpáa?
30 Dí mɛ́ àdi tó í li à kɛ gbè ũ
à tó ísira musu kɛ kpakparakpaa?

31 Ĩni fɔ̃ ǹ susunɛ mɛ̀n supplanɔ yĩ ǹ kakara yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ susunɛ azianɔ fãkɔ̃a yá?
32 Ĩni fɔ̃ ǹ mɔ'azia bo a gɔrɔa yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ gu mɔ susunɛ ko nɛ́rande kũ a nɛ́nɔnɛ yá?
33 Ń musu pɔ́nɔ doka dɔ̃ yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ ń ká kpatan zĩtɛla yá?
34 Ĩni fɔ̃ ǹ lɛ́ zu legũi
de à sisi à í bo à n yaku yá?
35 Ĩni fɔ̃ ǹ legũpinanɔ gbarɛ ò da zɛ́n yá?
Òdi su ò onnɛ ókɔ̃nɔ dí yá?
36 Dí mɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ dà ludambɛ lukunɔnɛ à legũ maa?
Dí mɛ́ à dɔ̃naa kpà sukaa à kpáa?
37 Dí ɔ̃ndɔ̃ mɛ́ à kà à ludambɛ lukunɔ naroo?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à musu orozãnɔ kpákasia kɛɛ?
38 Tó a í bɔ̀tɛ, bùsu kori dì gɔ̃ bɔkɔtɔ ũ,
làkpakɔ̃nɔnɔ dì nanakɔ̃a.

39-40 Mɔkɔ̃mmɛ ndì tofe ká músudanɛ,
tó àtɛn nɔ̀bɔ dãdã dàkoo gũn yá?
Mɔkɔ̃mmɛ ndì pɔ́ble kpá a nɛ́nɔa ò kã
gɔrɔ kũ ò kú ń tòn yá?
41 Tó kãakãanna nɛ́nɔ tɛn likara gui,
òtɛn lɛ́ zu Ludai kũ pɔ́ble kl̀amma yãi,
dí mɛ́ àdi pɔ́ble kpámmaa?

39

1 Ń zɔ̃ nɛ́'igɔrɔ dɔ̃ yá?
N gãsi è gɔrɔ kũ àtɛn nɛ́ i yá?

2 Ndì ń nɔ̀ mɔ dɔdɔ yá?
Ndì ń nɛ́'igɔrɔ dɔ̃ yá?
3 Òdi kútɛ ò nɛ́ imɛ,
akũ ń nɛ́'iwãwã dì kpátɛ.
4 Ń nɛ́nɔ dì gbãna kũ sɛ̃̀n òdi pɛ́tɛ,
òdi gɛ̃ zɛ́la òdi su ń danɔa doro.

5 Dí mɛ́ à tò zaakisɛ̃ntɛ gɔ̃̀ a zĩdanɛɛ?
Dí mɛ́ à a pòro à a gbàrɛɛ?
6 Ma sɛ̃̀ntɛ dìtɛnɛ a bɛ ũmɛ,
ma zĩtɛ wiside kɛ̀nɛ a kúki ũ.
7 Àdi pã kpá wɛ̃tɛ kĩnii,
àdi a kpàkɛrii zuka maro.
8 Àdigɔ̃ kure sĩ̀sĩnɔa àgɔ̃ sɛ̃̀ wɛtɛ,
àdigɔ̃ kpátɛ kɛ pɔ́ ísinɔi pínki.

9 Zùsɛ̃ntɛ ni we à zĩ kɛnnɛ yá?
Ani we à i n zùnɔ karan yá?
10 Ĩni bà dɔa de à bú wínnɛ yá?
Ĩni gbãngo danɛ de à kpase kɛ̃nnɛ yá?
11 Ĩni náani dɔa a gbãna zɔ̃kɔ̃ yãii?
Ĩni n zĩ tónɛ yá?
12 Ĩni a náani kɛ à n pɔ́wɛ sɛ́sɛ
à suonnɛ pɔ́wɛgbɛ̃kia yá?

13 Sɔ̃bã dì a dɛ̀mbɛrɛnɔ poro kũ pɔnnao,
ama ani sí lɛkɔ̃a kũ tokũ dɛ̀mbɛrɛoro.
14 Àdi nɛ́gbĩni da zĩtɛ,
àdi tó bùsu'atɛ̃ nɛ́gbĩnii pìnɔ wã à pipi.
15 À sã̀sãn kũ oni su ò gɛ̀sɛ pɛ́tɛa à wíwi,
kesɔ̃ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ ni táa oa.
16 Àdigɔ̃ pãsĩ kũ a nɛ́nɔ,
ĩnigɔ̃ dɔ̃ se a zĩda nɛ́nɔnlo,
zĩ pã kɛnaa dì kɛnɛ yãke ũro.
17 Zaakũ mádi a gba ɔ̃ndɔ̃ro,
mádi a baka da fayadenɔ tɛ́ro.
18 Ama tó à fùtɛ à bò kũ bàao,
àdi gɛ̃ sɔ̃la à a dìri yáa dɔ.

19 Mɔkɔ̃n mɛ́ ndì tó sɔ̃ gɔ̃ gbãna vĩ yá?
Mɔkɔ̃n mɛ́ n sɛ̀rɛkã pɛ̀pɛ a wakaaa yá?
20 Mɔkɔ̃n mɛ́ ndì tó àgɔ̃ vĩvĩ lán kwa bà yá?
A pɔ́ bona a yĩn kĩni gbãna dì tó vĩna ń kũ.
21 Àdi a gbá gátɛgatɛ guvutɛn,
àdi pɔnna kɛ a gbãna yãi,
akũ àdi gɛ́ da zĩ̀karinɔlɛ.
22 Àdi pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yáa dɔ,
swɛ̃̀ɛ dì kɛ̃aguro, àdi boru kpɛ fɛ̃nɛdanɛro.
23 Kàa dìgɔ̃ kĩni kɛ gbàtan a musu,
sári lɛ̀kɛtɛ kũ sári gésedeo dì pí.
24 Tó ò zĩ̀ kuru pɛ̀, àdigɔ̃ a zĩda daki dɔ̃ro,
àdigɔ̃ zĩtɛ lɛ́lɛ àdigɔ̃ vĩvĩ àdigɔ̃ kɛ kɛ̀rɛkɛrɛ.
25 Tó ò kuru yĩsãm pà,
àdi pɔ́ bo a yĩn à pi, ɛ̃hɛ̃!
Àdigɔ̃ zĩ̀ ĩa sɛ́sɛ zaa zã̀zã
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ wiki gbãnao kũ kùwikikɛnaao.

26 N ɔ̃ndɔ̃ mɛ́ à tò boro dì yàa kɛ,
à a dɛ̀mbɛrɛ poro à gɛ́ gɛ̀nɔmidɔki kpa yá?
27 Mɔkɔ̃n mɛ́ n dìtɛ vãunɛ

àgɔ̃ vura zã̀zã à a sà da zaa musu yá?
28 Àdigɔ̃ kú gbɛ̀ɛ musu, gwen àdi in,
àdi di gbɛ̀ mìsɔ̃ntɛa a aafialeki ũ.
29 Zaa gwen àdigɔ̃ kpátɛ kɛ pɔ́blei,
àdi wɛ́ pá pɔ́nɔa zaa zã̀.
30 Arun a nɛ́nɔ pɔ́ble ũ,
gu kũ pɔ́ gɛ̀ kún, gwen àdigɔ̃ kún.

40

Bisãsiri dì fɔ̃ à Luda vãni boro
1 Akũ Dikiri ɛ̀ra à pì Ayubanɛ:
2 Makũ Gbãnasĩndapinkide,
ĩni ma taari e ǹ ma gba laakari yá?
Ludavãnibori, ǹ yã wema sà.

3 Akũ Ayuba wèa à pì:
4 Pɔ́ken ma ũro fá! Deran mani wemmaa?
Séde mà ɔ kú ma lɛ́a baasiro.
5 Ma yã ò gɛ̃̀n do, mani ɛra mà o doro,
ma ò gɛ̃̀n pla se, mani yã wemma doro.

6 Akũ Dikiri ɛ̀ra à yã ò Ayubanɛ zàga'ĩa gũn à pì:
7 Ǹ futɛ ǹ zɛ lán nɛ́gɔ̃gbɛ̃ bà,
mani n lala yãi, ĩni wema.
8 Ĩni lá kú ma yãkɛna a zɛ́alan yá?
Ń ye ǹ ma taari e de n yã bo nnan yá?
9 N gã̀sã gbãna kà ma pɔ́ ũ yá?
N kòto ni fɔ̃ à gu yĩgã lán ma pɔ́ bà yá?
10 Ǹ zɔ̃kɔ̃kɛ kũ kíkɛo da pɔ́kasa mananɔ ũ,
ǹ gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo da uta zɔ̃kɔ̃ ũ.
11 Ǹ n pɔfɛ̃ kipaḿma,
ǹ zĩdabirinɔ gwa kũ wɛ́ pãsĩo ǹ wé'i daḿma.
12 Ǹ zĩdabirinɔ gwa kũ wɛ́ pãsĩo ǹ ń busa,
ǹ ń dúgu zɔ̃ gu kũ ò kún,
13 ǹ ń vĩ zĩtɛ ń pínki,
ǹ ń yĩyĩ ǹ ń ká gyãwãnn,
14 gbasa mà n sáabu kpá,
kũ n zĩ̀i blè kũ n gã̀sã gbãnao yãi.

Ũma yã
15 Ǹ ũma gwa,
kũ ma a kɛ̀ lákũ ma n kɛ nà.
Àdi sɛ̃̀ ble lán zùu bàmɛ.
16 A gbãna kú a wógbaaamɛ,
a iko kú a gbɛrɛ báasiamɛ.
17 A vlã porona lán sida lí bà,
a gbáda tĩ de lán bà tãnaa bà.
18 A wánɔ gbãna lán mɔ̀gotɛ̃ bà,
a gbánɔ de lán mɔ̀ gòo bà.
19 A zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à de pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ma kɛ̀nɔla pínki,
a Kɛ̀ri ado mɛ́ ani a fɔ̃.
20 Sĩ̀sĩnɔ musun àdi pɔ́ blen,
gwen nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ dì fàai bon ń pínki.
21 Àdi wútɛ lɛ̀'itɛ gbáru,
àdigɔ̃ sɔtɔ vɔ̃n dã̀dãa gũn.
22 Lɛ̀'itɛ uraa dì daala,
swa sarɛ lubanɔ dì likai.
23 Bee tó ísɔ̃ tɛn vĩvĩ, àdi bídi kɛro,
tó Yoda ísɔ̃kɛna tɛni a lɛ́ pá,
a laakarii dìgɔ̃ kpátɛnamɛ.

24 Oni fɔ̃ ò a wɛ́ wíwi ò a kũ yá?
Oni fɔ̃ ò ɔ̄ndɔ̃ kɛnɛ ò a yĩ fɔ̃ yá?

41

Kwã kàsaraa
1 Ĩni fɔ̃ ǹ kwã kàsara kũ kũ daburuuo
ǹ gátɛ ǹ boo yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ bà dɔ a nɛ́nɛa yá?
2 Ĩni fɔ̃ ǹ bà ká a yĩn yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ a lɛ́gbako fɔ̃ kũ kúrao yá?
3 Ani kútɛ kɛnnɛ ǹ a gbarɛ yá?
Ani pinnɛ ǹ sùru kɛ yá?
4 Ani wennɛ ǹ a sɛ́ n zɔ̀ ũ
ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n yá?
5 Ĩni a dato lákũ òdi bã dato nà yá?
Ĩni bà dɔa ǹ kpá n nɛ́nɔgbɛ̃nɔa yá?
6 Sɔrɔkɔnɔ ni kwã kàsaraa pì tɔkɛḿma yá?
Oni a líli lagatarinɔnɛ yá?
7 Ĩni fɔ̃ ǹ a pápa kũ sakao ǹ a bára fɔ̃ yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ a mì kɛ yákiyaki kũ sário yá?
8 Ǹ wɛtɛ ǹ ɔ naa ǹ gwa!
Ɔsi pì yã ni sãnguro,
ĩni we ǹ a buri kɛ doro.
9 Tó ntɛn da ĩni a fɔ̃, ntɛni n zĩda kɛkɛmɛ,
tó n wɛ́ sìalɛ, ndìgɔ̃ sùummɛ.
10 Zaakũ gbɛ̃ke wɔ́rɔgɔ dí ká à a go a gbɛ̀nlo,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ ma arɛ sɔ̃ɔ?
11 Dí fĩna mɛ́ à dɔma kũ mani bonɛɛ?
Pɔ́ kũ à kú andunia gũn sĩnda pínki bi ma pɔ́mɛ.

12 Mani gí kwã kàsaraa pì gbánɔ yã oiro
ke a gɔ̃sagbãnakɛ ke a manakɛ.
13 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a tɛ̀kɛɛ gogoo?
Dí mɛ́ ani we à sɔ̃mɔ kánɛɛ?
14 Dí mɛ́ ani we à a lɛ́ wɛ̃kɔ̃aa?
A saka kà à gbɛ̃ naasi kũ.
15 A tɛ̀kɛ de lán sɛ̃gbakonɔ bà a kpɛ,
à didikɔ̃ana sarapura sari dɔ̀rɔdɔrɔ.
16 A tɛ̀kɛɛ pìnɔ nanakɔ̃amɛ,
bee ĩa dì gɛ̃ki lero.
17 Ò pɛ́pɛkɛrɛna gíngin,
oni sí gokɔ̃aro.
18 Tó à yĩ sɛ̃̀, gu dì pumɛ,
a wɛ́ de lán ifãntɛ̃ bina kɔnkɔ bà.
19 Tɛ́nɛnɛ dì bɔtɛ a lɛ́n,
sĩsĩ tɛ́de dì bon dɔ.
20 Túsukpɛ dìgɔ̃ bɔtɛ a yĩn
lán í kũ ò dì tɛ́a àtɛn pípi puusu bà.
21 A lɛ́'ĩa dì tó sĩsĩ tɛ́ sɛ́,
tɛ́nɛnɛ dì bo a lɛ́n.
22 A gbãna kú a wakaaamɛ,
gbɛ̃ kũ à bòa mɛ̀ɛ dì kɛ kpɛ̃̀m.
23 A báasi dìgɔ̃ sɔ̃sɔ̃kɔ̃ana gíngin,
à naa gbãngbãn, àdi yĩgãro.
24 A kù gbãna lán gbɛ̀ɛ bà,
lán wísilɔgbɛ da bà.
25 Tó à fùtɛ, swɛ̃̀ɛ dì kɛ̃ gɔ̃sa gbãnanɔgu,
òdi kɔ̃ kɛ̃ kùo ò kura gɛ́kii.
26 Fɛ̃nɛda kũ ò a lɛ̀o pínki dì pɔ́ke kɛnɛro
ke sári ke kà ke saka.

27 Àdi mɔ̀si gwa lán leba bàmɛ,
mɔ̀gotɛ̃ dìgɔ̃ denɛ lán lí mùkumukuu bàmɛ.
28 Àdi bàa lɛ́ kàanɛro,
gbɛ̀mba gbɛ̀ɛ dìgɔ̃ denɛ lán ése ũkã bàmɛ.
29 Àdigɔ̃ gò gwa lán sɛ̃̀ kori bàmɛ,
sári kĩni dìgɔ̃ denɛ yáadɔyã ũmɛ.

30 A gbɛrɛ tɛ̀kɛ de lán takaso bà,
a gbɛ̀ɛ dìgɔ̃ tɛ́ bɔkɔtɔn
lán zùswa guwibɔɔ bà.
31 Àdi í lòkoto ya lán í kũ àtɛn pípi oron bà,
àdi ísira dɛ lán nísidɛnaa bà.
32 Íwisi dìgɔ̃ tɛ́ a kpɛ,
ísira pìi dì ya a kpɛ púu.
33 A sára kú andunia gũnlo,
ma pɔ́nɔ tɛ́ àkũ mɛ́ à vĩna vĩro.
34 Àdi nɔ̀bɔ kũ òdi ń zĩda binɔ da pɔ́ke ũro,
àkũmɛ nɔ̀bɔ kũ ò dìtɛ ò kànɔ kína ũ.

42

Ayuba mìnatɛna Ludanɛ

1 Akũ Ayuba pì Dikirinɛ:
2 Má dɔ̃ kũ ĩni fɔ̃ ǹ yã sĩnda pínki kɛ,
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à kpá n pɔyeinaanɛro.
3 N pì, dí mɛ́ àtɛn kpá ɔ̃ndɔ̃nɛ dɔ̃naa sarii?
Yãpuramɛ, ma yã kũ má a gbá dɔ̃ro ò,
yãbonsarɛ kũ à de ma dɔ̃nala.
4 N pì mà sã kpá, ĩni yã o,
ĩni yã lalama, mani wemma.
5 Ma n yã mà kũ sãomɛ yã,
tera sà ma wɛ́ sìnlɛ.
6 Abire yãi ma a zĩda gya bò,
ma a nɛ̀sɛɛ lìtɛ ma vutɛ bùsutitin tubura.

Dikiri ɛra à Ayuba zĩni pɛtɛnaa

7 Dikiri yã birenɔ onaa gbɛra à yã ò Temana gbɛ̃ Ɛlifazanɛ à pì: Ma pɔ fɛ̃̀nyĩ kũ n gbɛ̃nna
gbɛ̃nɔn planɔ, zaakũ ádi ma yã o a zɛ́a lán ma zɔ̀bleri Ayuba bàro. 8 À zùsanɛ bɔ̀rɔ sɛ́ mɛ̀n
suppla kũ sãkarooo mɛ̀n suppla, à gɛ́o ma zɔ̀bleri Ayuba kĩnaa à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
oo, ma zɔ̀bleri Ayuba ni adua kɛárɛ. Mani a aduakɛna sí mani kɛárɛ á yɔ̃nkɔkɛnaaaro. Ádi
ma yã o a zɛ́a lán ma zɔ̀bleri Ayuba bàro. 9 Akũ Temana gbɛ̃ Ɛlifaza kũ Sua gbɛ̃ Bilidadao kũ
Naamati gbɛ̃ Zofao gɛ̀ɛ ò kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà, akũ Dikiri Ayuba aduakɛnnɛnaa sì.
10 Ayuba aduakɛna a gbɛ̃nnanɔnɛɛ gbɛra Dikiri tò à sù a gwena zĩn. À ɛ̀ra à pɔ́ kũ à vĩ yã
kàranɛ lɛu pla. 11 A vĩ̀ni kũ a dakũnanɔ sù a kĩnaa ń pínki kũ a gbɛ̃ dɔ̃nanɔ ń pínki. Ò pɔ́ blè
kãao a bɛa ò wɛ̃nda kɛ̀ kãao, ò a laakarii kpàtɛnɛ yã kũ Dikiri tò à a lè pínki yãi. Akũ ń baadi
a gbà andurufu ɔgɔ kũ wura tãnkao mɛ̀n dodo.
12 Dikiri arubarikaa dà Ayubagu kpɛkpɛ de káakupɔla. À sãnɔ vĩ dúbu gɛ̃ro donsari,
lakuminɔ dúbu suddo, zùnɔ wàa kuri kũ zaakinɔ wàa sɔɔro. 13 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn suppla
kũ nɛ́nɔgbɛ̃nɔ mɛ̀n aakɔ̃ dɔ. 14 A nɛ́nɔgbɛ̃ káakude tɔ́n Yemima, a plade tɔ́n Kezia, a aakɔ̃de tɔ́n
Kɛrɛnapuku. 15 Bùsuu pìi gũn pínki nɔgbɛ̃ ke kun a mana kà Ayuba nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ ũro. Ń de ń
túbi dìtɛńnɛ kũ ń dãgɔ̃nɔ.
16 Ayuba warikɛnaa gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ basuppla dɔ, à wɛ́ sì a daikorenɔ kũ a sãkpɛnɔ kũ a
nasionɔ lɛ́. 17 À zĩ kũ̀ yúkuyuku, àkũ à gà.

ZABURA
TAKADA KAAKU
1

Zabura 1-41

Arubarikade

1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ vãninɔ lɛ́damma maro ũ,
àdi kifirinɔ zɛ́ sɛ́ro,
àdi vutɛ kũ gbɛ̃ foborinɔoro.
2 Dikiri doka mɛ́ àdi káagu,
àdigɔ̃ laasun lɛ́a fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
3 À de lán lí kũ ò pɛ̀tɛ swa sarɛ bà,
a lá dì kori kɛro,
àdigɔ̃ nɛ́ i a gɔrɔa,
yã kũ àdi kɛ pínki karana vĩ.

4 À de lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro,
ò de lán ése ũkã kũ ĩa dì sɛ́tɛ bà.
5 Gbɛ̃ vãninɔ ni bo mana yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩro,
kifirinɔ ni zɛ gbɛ̃ mananɔ sarɛro.

6 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ zɛ́ dãkpãńnɛ,
gbɛ̃ vãninɔ zɛ́ sɔ̃ à mì pɛ́ kakatɛnaaa.

2

Kína kũ Luda kà

1 Bɔ́yãi burinɔ tɛn zuka káa?
À kɛ̀ dera òtɛn lɛ́ pã kpákũsũu?
2 Andunia kínanɔ tɛn zɪ̀ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kào.
3 Òtɛn pi: Ò ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ kɛ̃kɛ̃,
ò ń bàa porowá.

4 Dikiri tɛni ń fobo,
à vutɛna musu, àtɛni ń yáa dɔ.
5 Àtɛn patam̋ma kũ pɔfɛ̃o,
a pɛ̃tɛ̃ dì ń gba vĩna.
6 À pì a a Kína kà a kpi Zaiɔ̃ musu.

7 Mani yã kũ Dikiri dìtɛmɛnɛ o kũ à pì:
Ma Nɛ́mɛ n ũ, gbãran ma n i.
8 Ǹ wɛ́ kɛma,
mani buri sĩnda pínki kpámma n pɔ́ ũ,
mani n gba andunia kusuru siikɔ̃.
9 Ĩni kí blem̋ma kũ mɔ̀ gòoo,
ĩni ń wíwi lákũ òdi oro wíwi nà.

10 Kínanɔ, à lɛ́damma díkĩna ma,
andunia kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sà.
11 À do Dikirii kũ vĩnao,
à pɔnna kɛo kũ lukanaao.
12 À lɛ́ pɛ́ a Nɛ́a
de a pɔ sún fɛ̃ái à gaga zɛ́nlo,
zaakũ a pɔ dì fɛ̃ kãntomɛ.

Arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.

3

Lɛ́zuna Ludai ibɛrɛnɔ yã musu
(2Sa 15:13-17)
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ a nɛ́ Abusalomunɛ.
1 Dikiri, ma wɛtɛrinɔn dimmɛ fá,
gbɛ̃ kũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũmaonɔn dasi.
2 Òtɛni ma yã o dasidasi,
òtɛn pi Luda ni ma sura baro.

3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndì ɔ likamai sɛ̃gbako ũ,
ma gakurimɛ n ũ,
ndì tó ma mì gɔ̃ dana íla.
4 Madì wiki lɛ́ Dikiria,
àdi wema zaa a kúkia kpi musu.

5 Madì wútɛ mà i o mà vu,
zaakũ Dikirimɛ ma kũna ũ.
6 Gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔ tɛni ma wɛ kpa sĩnda pínkia,
ama madì vĩna kɛ́ńnɛro.

7 Ǹ futɛ, Dikiri,
ǹ ma sura ba, ma Luda,
ǹ ma ibɛrɛnɔ sãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ vãninɔ saka ɛ́'ɛ.
8 Dikiri mɛ́ àdi gbɛ̃ sura ba.
Ǹ arubarika da n gbɛ̃nɔgu.

4

Ɔkɔsi aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Tó ma n sisi, ǹ wema Luda ma zɛkũnwode,
tó má kakũnna, ǹ ma gba ĩampaki,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.

2 Gbɛ̃nɔ, áni gí àgɔ̃ wé'i da ma Luda gakuridea ari bɔrɛmɛɛ?
Ánigɔ̃ ye pɔ́ pãnɔi àgɔ̃ tɛ́ tãnanɔin yá?
3 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri a gbɛ̃nɔ dìtɛ adona,
tó ma a sìsi, ani ma yã ma.

4 Tó a pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro,
à laasun lɛ́ á wutɛbɔ musu à yĩtɛ.

5 À sa kũ à de à o o,
à Dikiri náani kɛ.
6 Parinɔ dì pi: Dí mɛ́ ani yã mana kɛwɛrɛɛ?
Ǹ ãn werewá, Dikiri, ǹ arubarika daógu.
7 Bee tó pɔ́blewɛ kũ sèwɛ̃o dińyĩ,
pɔnna kũ ń dàmɛnɛ ma swɛ̃̀n de ń pɔ́la.
8 Madì wútɛ mà i o nnanna,
zaakũ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ndì tó màgɔ̃ kú ma laakariia.

5

Kɔnkɔ aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ kutɛpɛnaaomɛ.
1 Ǹ sã kpá ma yãi, Dikiri,
ǹ laakari dɔ ma ndanaaa.
2 Ma Kína, ǹ ma ɔ́ɔdɔna ma,
ma Luda, matɛn wɛ́ kɛmma.
3 Dikiri, ndì ma kòto ma gudɔo,

madì ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔnkɔ,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩ.

4 Mɔkɔ̃n Luda ń ye yã vãniiro,
ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãnioro.
5 Ĩadãrii dì le à zɛ n arɛro,
n zã yãvãnikɛrinɔi ń pínki.
6 Dikiri, ndì ɛ́kɛdenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kũ gbɛ̃blerinɔ kãiro.

7 Makũ sɔ̃, mani gɛ̃ n ɔnn n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
mani kútɛ mà arɛ dɔ n kpɛ́a mà mì natɛnnɛ.
8 Dikiri, ǹ ma da zɛ́n n náanikɛna yãi,
ǹ zɛ́ poromɛnɛ ma wɛtɛrinɔ yãi.

9 Zaakũ ń yãke náani vĩro,
ń nɛ̀sɛ de lán kaka bɛ bàmɛ,
ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ,
òdi lɛ́nna kɛ́ńnɛ.
10 Ǹ tó yã vutɛḿma Luda,
ǹ tó yã vãni kũ òtɛn kpákpanɔ wí ń musu.
Ǹ pɛ́ḿma n arɛ ń taari dasinɔ yãi,
zaakũ ò gì n yã mai.

11 Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò utɛna n kĩnaanɔ yáa dɔ,
ògɔ̃ lɛ̀ sí kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔa,
de ò pɔnna kɛ n yã musu.
12 Dikiri, ndì arubarika da gbɛ̃ mananɔgu,
ndì likańyĩ kũ yenyĩo lán sɛ̃gbako bà.

6

Faaba wikilɛna Ludaa
Dauda lɛ̀. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Dikiri, ǹsun patama kũ pɛ̃tɛ̃oro,
ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dikiri,
zaakũ ma gɔ̃ fɛ̃fɛ̃na,
ǹ ma gba aafiaa, Dikiri,
zaakũ ma wánɔ tɛn wímɛ.
3 Ma pɔ yàka manamana,
Dikiri, ĩni kpámai bɔrɛmɛɛ?

4 Ǹ ɛra ǹ ma mì sí, Dikiri,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi.
5 Zaakũ gɛ̀ ni le à n tɔ́ kpáro,
oni n sáabu kpá mira gũnlo.

6 Ma ndana ma kpasa,
ma mìbɔkɔɔ dì yaku kũ wɛ́'io,
ma wutɛbɔ dì yĩda kũ ari gu gɛ́ dɔo.
7 Ma wɛ́ kakana kũ pɔsira ɔ́ɔdɔnaao,
àtɛn ga kũ ma ibɛrɛnɔn dasi yãi.

8 À go ma kĩnaa yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ Dikiri ma ɔ́ɔ dɔ mà.
9 Dikiri ma wikilɛnaa mà,
Dikiri ma aduakɛnaa sì.
10 Wé'i ni ma ibɛrɛnɔ kũ ò gɔ̃ bídi gũn,
oni fua kãnto ò kpɛ li ń pínki.

7

Ǹ yã̄ nna kpáma, Dikiri!
Lɛ̀ kũ̄ Dauda sì Dikirinɛ Biliaminu buri Kusu yã̄ musu.
1 Dikiri ma Luda, ma nanyĩ̄,
ǹ ma mì sí ǹ ma sura ba
gbɛ̃̄ kũ̄ ò pɛ̀tɛmainɔ ɔĩ̄.
2 Tó lɛnlo, oni ma kɛ yákiyaki
lán músuu dì kɛńnɛ nàmɛ,
oni ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke ni ma mì síro.

3 Dikiri ma Luda, tó ma taari ke kɛ̀,
tó ma ɔ kú yã̄ vã̄nin,
4 tó ma a vã̄ni kɛ̀ ma gbɛ̃dakenɛ,
ke tó ma gbã̄na mɔ̀ ma ibɛrɛɛnɛ pã̄,
5 ǹ tó ma ibɛrɛ pì pɛ́tɛmai à ma kũ̄,
à gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛma zĩ̄tɛ,
à ma vĩ̄ bùsu'atɛ̃̄n.

6 Ǹ futɛ ǹ zɛ kũ̄ pɔfɛ̃̄o, Dikiri,
ǹ futɛ ma ibɛrɛnɔi ń nɛ̀sɛ kpã̀kpã̄ yã̄i.
Ǹ vu, ma Luda,
ǹ yã̄ gɔ̃̄gɔ̃̄ a zɛ́a.
7 Ǹ tó gbɛ̃̄nɔ kakaranyĩ̄,
ǹ kí bleḿma zaa musu.
8 Dikiri, ndì yã̄kpatɛ kɛ kũ̄ gbɛ̃̄nɔ.
Dikiri, ǹ tó yã̄ bo kũ̄mao nna ma yã̄zɛdekɛ lɛ́n.
Luda Musude, ǹ yã̄ kɛmɛnɛ ma nɛ̀sɛpura lɛ́n.
9 Luda, mɔkɔ̃̄mmɛ mana,
ndì nɛ̀sɛ kũ̄ laasunnwo kpátɛ kɛ.
Ǹ gbɛ̃̄ vã̄ninɔ pã̄sĩ̄kɛnaa mì dɛ,
ǹ gbɛ̃̄ mananɔ gba zɛki.

10 Luda Musudemɛ ma sɛ̃̄gbako ũ̄,
àdi gbɛ̃̄ kũ̄ ń nɛ̀sɛ mananɔ sura ba.
11 Luda dì yã̄kpatɛ kɛ a zɛ́a,
àdi tó yã̄ gɔ̃̄ vutɛḿma gɔrɔ sĩ̄nda pínki.
12 Tó gbɛ̃̄ dí a nɛ̀sɛ litɛro,
Luda dì a fɛ̃̄nɛda lɛ́ kɛkɛ
àdi a sá kú à kã̄.
13 Àdi a gɔ̃̄kɛbɔ kũ̄ àdi ga ińnɛnɔ kɛkɛ,
àdi a kà tɛ́denɔ kpá sála.

14 Ǹ gwa, yã̄ vã̄ni dì nɔ̀ dɔ gbɛ̃̄n,
akũ̄ àdi wari nɔ̀ sí à nɛ́ i ɛ́kɛ ũ̄.
15 Àdi wɛ̀ɛ yɔ̃̄ gbɛ̃̄nɔnɛ zã̀zã̄ tankutɛ ũ̄,
akũ̄ àdi zu wɛ̀ɛ kũ̄ à yɔ̃̀ɔ pìi gũ̄n.
16 A àlesi pã̄sĩ̄ dì doi,
a wɛ́tã̄na gbɛ̃̄nɔa dì wí a mìia.

17 Mani Dikiri sáabu kpá a manakɛ yã̄i,
mani Dikiri Musude tɔ́ bo kũ̄ lɛ̀sinaao.

8

Luda gakuri yã̄'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũ̄n pínki,
n gakuri bò gupuraa musu.

2 N dà nɛ́ fítinɔnɛ kũ̄ nɛ́kpã̄ntɛ̃̄nɔ ò n sáabu kpá
de n ibɛrɛnɔ kũ̄ n zã̄nguri mɔrakarinɔ yĩ̄tɛ.

3 Kũ ma n zĩ gwà musu,
mɔvura kũ susunɛ kũ n pɛ̀pɛ gwenɔ,
4 ma pì bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́mɛ a ũ kũ n laakari dɔaa?
5 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi fíti,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo.
6 N tò à kí blè pɔ́ kũ n kɛ̀nɔa,
n tò pɔ́ sĩnda pínki mì nàtɛnɛ,
7 sãnɔ kũ zùnɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki,
8 bãnɔ kũ kpɔ̀nɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ísira gũnnɔ.

9 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũn pínki.

9

Luda sáabukpana kũ àdi yã kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yãi
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ kpàkpa kɛńnɛ.
2 Mani pɔnna kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mani n tɔ́ kpá kũ lɛ̀sinaao.

3 Ma ibɛrɛnɔ dì kpɛ li,
òdi lɛ́tɛ ò gaga n arɛ.
4 Zaakũ n zɛ kũmao n yã nna kpàma,
vutɛna n tìntinnwa n yã gɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́a.
5 N kpãkɛ̃ burinɔi,
n gbɛ̃ vãninɔ kàkatɛ n ń tɔ́ dɛ̀dɛ míɔmiɔ.
6 N kisira kũ àdi lákaro kpà ma zãngurinɔi,
n ń wɛ̃tɛnɔ gbòro, ń yã dɔ gbɛ̃kegu doro.

7 Dikiri dì kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
à a kpata dìtɛ yãkpatɛkɛna yãi.
8 Ani yãkpatɛ kɛ kũ andunia gbɛ̃nɔ súsu,
ani kí ble burinɔa a zɛ́a.
9 Dikirimɛ utɛki ũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔnɛ,
à deńnɛ aafialeki ũ warikɛgɔrɔa.
10 Dikiri, gbɛ̃ kũ ò n tɔ́ dɔ̃ɔnɔn n náani vĩ,
ndì n ki wɛtɛrinɔ zukũnaro.

11 À lɛ̀ sí Dikirinɛ, àtɛn kí ble zaa Zaiɔ̃,
à a yãkɛnanɔ kpàkpa kɛ buri sĩnda pínkinɛ.
12 Zaakũ àdi mɔraa ká gbɛ̃dɛriia, yã dì sãnlo,
àdi takasidenɔ wikilɛna yã da.

13 Dikiri, ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ tɛn wari dɔma nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bo ga lɛ́i,
14 de mà n tɔ́ kpá Zaiɔ̃ bĩnilɛa,
mà pɔnna kɛ kũ n ma sura bà yãi.
15 Burinɔ sì wɛ̀ɛ kũ ò yɔ̃̀n,
ń gbá zù bà kũ ò kpàkpan.
16 Ò Dikiri dɔ̃ kũ yãkpatɛkɛna a zɛ́aao,
àdi tó gbɛ̃ vãni yãkɛna ɛra a musu.

17 Gbɛ̃ vãninɔ dì tá gyãwãn,
buri kũ òdi Luda yã daro pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadenɔ yã ni sãagu zikiro,
takaside sɔ̃ à wɛ́dɔina lakana vĩro.

19 Ǹ futɛ Dikiri, ǹsun tó bisãsiri n gã̀ fĩro,
ǹ buri sĩnda pínki kakara ǹ yãkpatɛ kɛ kũńwo.
20 Dikiri, ǹ tó vĩna burinɔ kũ,
de ò le ò dɔ̃ kũ bisãsirinɔmɛ ń ũ.

10

Wɛ́kɛna Ludaa à yãkpatɛ kɛ bisãsirinɔnɛ
1 Dikiri, bɔ́yãi ń zɛna zã̀zãa?
À kɛ̀ dera ndì n zĩda utɛ warikɛgɔrɔaa?

2 Gbɛ̃ vãni dì gbãnasaride wɛtɛ à dɛ zĩdabi gũn,
àdi manafiki kɛnɛ à a kũ.
3 Gbɛ̃ vãni dì a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
àdi sãnkarade sáabu kpá àdi Dikiri tɔ́ yaka.
4 Gbɛ̃ vãni zĩdabi mɛ́ à tò àdi Dikiri ki wɛtɛro,
à Luda laasun vĩro.
5 Yã kũ àdi kɛ pínki dì bonɛ manamɛ,
àdi a zĩda kara, àdi n doka daro,
àdi lɛ́zuki kɛ a ibɛrɛnɔa.
6 Àdi pi áni kpágularo,
ánigɔ̃ kú kũ pɔnnao warikɛnaa sari.
7 Ɛkɛ kũ gbɛ̃kanaao kũ yã pãsĩo a lɛ́ pà,
àlesi pãsĩ kũ yã vãnio mɛ́ àdigɔ̃ da a lɛ́n.
8 Àdi natɛ taarisaridenɛ lakutu kpɛ
de à le à a dɛ asiri gũn,
àdi àleside kpákpa gukpado.
9 Àdi natɛ gbɛ̃nɔnɛ asiri gũn lán músu bà,
àdi natɛ lákpɛn de à le à gbãnasaride kũ.
Tó à a kũ̀, àdi a gátɛ kũ a bàao.
10 Gbɛ̃ kũ à a lè à kũ̀ dìgɔ̃ wutɛna sùum,
gbãna mɛ́ à a nɛ̀.
11 Gbɛ̃ vãni dì pi Luda dì yã tàasi káro,
àdi ɔ kú a wɛ́amɛ àdi gu ero.

12 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su kũ n gbãnao,
Luda, ǹgɔ̃ takasidenɔ tàasi ká.
13 Luda, bɔ́yãin gbɛ̃ vãni dì dɔkɛ kũnwo lɛɛ?
Àdi pi a swɛ̃̀ɛ gũn ĩni wari dɔ́waro.
14 Bee kũ abireo ndì gbɛ̃nɔ yã'ũmmana e sãnsãn,
ndì ń pɔsira yã da de ǹ le ǹ ɔ dam̃ma.
Gbãnasaride dì a zĩda kpámma,
tonɛ kũ à gwàri vĩro kpànyĩriimɛ n ũ.
15 Ǹ gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ gã̀sã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã vãni kũ òtɛn da ò dɔ̃ro ɛram̃ma.

16 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a yãdarisarinɔ ni kakatɛ a bùsun.
17 Dikiri dì takasidenɔ wɛ́kɛna sí,
àdi ń gba swɛ̃̀ɛ, àdi sã kpá ń ɔ́ɔ dɔi.
18 Àdi zɛ kũ tonɛ kũ à gwàri vĩronɔ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãm̃manɔ,
de bisãsiri kũ à de bùsutiti ũ
sún tó swɛ̃̀ kɛ̃ gbɛ̃nɔgu doro yãi.

11

Laakarikpatɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma na Dikirii.
Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn pimɛnɛ mà vura
mà tá kpi musu lán bã bàa?
2 À yãvãnikɛrinɔ gwa, ò kàa kpà sála,
ò nàtɛ gusarɛ ò ń sá gà,
ò kàa dɔ̀dɔ nɛ̀sɛmanadenɔa.
3 Tó futɛokarayã tɛn kakatɛ,
gbɛ̃ mananɔ ni kɛ deramɛɛ?

4 Dikiri kú a kpɛ́ kũ̀ à kú adonaa gũ̃n,
à vutɛna kpatan musu gwe.
Àdi wɛ́ pɛ́ bisãsirinɔla à ń tàasi ká.
5 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ gwagwa,
ama à zầ yãvãnikɛrinɔgu
kũ gbɛ̃ kũ yã pãsĩ dì kɛ́ńnɛ nnanɔ.
6 Ani tɛ́yɔ̃ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo kú yãvãnikɛrinɔa,
ĩa wãna mɛ́ anigɔ̃ de ń baka ũ.

7 Zaakũ Dikiri dì yã kɛ a zɛ́a,
yãmanakɛnaa dì kɛnɛ nna,
gbɛ̃ mananɔ ni wɛ́ kɛ kãao pla.

12

Bisãsiri vãnikɛ
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Ǹ ma sura ba, Dikiri,
zaakũ gbɛ̃ mana ke kun doro,
náanide làka bisãsirinɔ tɛ́.
2 Baadi dì ɛ́kɛ to a gbɛ̃dakenɛ,
àdi lɛ́nna kásańnɛ kũ nɛ̀sɛplao.

3 Dikiri, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kũ zĩdabiri pínki pɔ́o.
4 Òdi pi ń lɛ́ mɛ́ ani tó ò zầ ble,
ò ń lɛ́ vĩ, dí mɛ́ ani kí bleḿmaa?

5 Wɛ́tãna gbɛ̃ busɛnɔa
kũ wɛ̃ndadenɔ ndanaao yãi
Dikiri pì áni futɛ sà
à ń gba zɛ́boki kũ òtɛni a ni dɛ.
6 Dikiri yã mamberu vĩro,
à de lán andurufu kũ ò yɔ̀ tɛ́vuraa gũ̃n
ò bàasa gɛ̃̀n suppla bà.
7 Mɔkɔ̃n Dikiri, ĩnigɔ̃ ó dãkpã gɔrɔ sĩnda pínki,
ń ó sí gbɛ̃ bire takanɔa.
8 Tó gbɛ̃nɔ yã bɛ̃̀nɛ kũ̀ ɔplapla,
gbɛ̃ vãninɔ dìgɔ̃ kure kũ zĩdabio gu sĩnda pínkia.

13

Wikilɛna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ari bɔrɛɛ, Dikiri?
Ma yã nigɔ̃ sãngu gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩni kpɛ limɛnɛ ari bɔrɛmɛɛ?
2 Manigɔ̃ ɔsi ká kũ ma laasunnɔ ari bɔrɛmɛɛ?
Ma pɔ dìgɔ̃ sira lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
ma ibɛrɛ nigɔ̃ gbãna blema ari bɔrɛmɛɛ?

3 Dikiri ma Luda, ǹ ma gwa ǹ ma yã ma,
ǹ ma ãn weremɛnɛ de màsun garo yãi,
4 de ma ibɛrɛ sún pi a ma nɛro yãi,
de ma zãngurinɔ sún pɔnna kɛ ma fuana yã musuro.

5 Matɛni n gbɛ̃kɛ náani kɛ,
ma pɔ kè nna kũ n ma sura bà.
6 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ,
zaakũ à yã mana kɛ̀mɛnɛ.

14

Yɔ̃nkɔ yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì o a swɛ̃̀n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàku kpà, ń yãkɛna vãni,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Dikiri dì bisãsirinɔa tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a ki wɛtɛ.
3 Ò sã̀tɛ ń pínki ò gɔ̃̀ dɔ̀rɔɔ sari míɔmiɔ,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro, bee mɛ̀n do.

4 Vãnikɛrinɔn dɔ̃na vĩnloo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Dikiri sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
zaakũ Luda kú kũ gbɛ̃ mananɔ.
6 Òdi kpá takasidenɛ a pɔyeinakɛnaa,
ama Dikirimɛ a utɛki ũ.

7 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Dikiri sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

15

Ludayãmari yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, dí mɛ́ à zɛ́ vĩ à gɛ̃ n bɛ ɔnnn?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpi musuu?

2 Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun taari sari,
àdi yã kɛ a zɛ́a,
àdi yãpura o zaa a nɛ̀sɛn.
3 Àdi yã di gbɛ̃kearo,
àdi taari kɛ a gbɛ̃dakenɛro,
àdi a gbɛ̃ do sɔ̃sɔ̃ro.
4 Àdi ludayãdarisarinɔ gya bo,
àdi bɛ̀ɛrɛ li ludayãmarinɔnɛ.
Àdi a lɛ́gbɛ̃na papa, bee tó à kɛ̀nɛ zĩ'ũ.
5 Àdi ɔgɔ sãkãńnɛ kũ a íoro,
àdi bo taarisaride kpɛ gusarɛgba yãiro.

Gbɛ̃ kũ àdi kɛ lɛ ni kpágula zikiro.

16

Nana Ludai aduaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹ ma dãkpã Luda, mɔkɔ̃n ma nanyĩ.
2 Ma pì Dikirinɛ: Mɔkɔ̃mmɛ ma Dikiri ũ,
n baasiro má pɔ́ mana ke vĩro.
3 N gbɛ̃ kũ ò kú bùsu dí gũnnɔ,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ gakuride kũ ò kàmagunɔ ũ.
4 Gbɛ̃ kũ òdi wã ò gɛ́ tãna kĩnaanɔ
dì yã'ũmmana kpá ń zĩdaimɛ.
Mani sa'o'aru kɔ́tɛ kũńworo,
oni ń tãnanɔ tɔ́ ma ma lɛ́nlo.

5 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaaa,
ma wɛ̃̀ndi kú n ɔĩmɛ.

6 N zĩtɛ lɛ́zɛkinɔ dàmɛnɛ gu mana gũn,
gba kũ n dàmɛnɛ kàmagu.

7 Mani Dikiri sáabu kpá kũ àdi lɛ́ dama yãi,
bee gwãani àdi tó ma swɛ̃̀ ma gba laakarii.
8 Madìgɔ̃ Dikiri e ma wɛ́n baala'i,
lákũ à kú ma ɔplai nà, pɛ́ke ni ma lukaro.

9 Abire yãi ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nɛ̀sɛgũn pù.
Má tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
10 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
11 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa,
pɔ́ mananɔ nigɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

17

Taarisaride aduakɛnaa
Dauda aduakɛnaa
1 Dikiri, ǹ ma yãzɛde ma,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
ǹ ma wɛ́kɛna sí,
zaakũ matɛn kɛ kũ manafikioro.
2 N kĩnaan mani yã nna len,
n wɛ́ tɛn yã kũ à zɛ́ vĩ e sãnsãn.
3 N ma swɛ̃̀ɛ gwà, n wɛ́ tɛ́mai gwãani,
n ma tàasii kà, ńdi yãke emaro,
zaakũ ma zɛo kũ ma lɛ́ ni ma kari boro.
4 Madì tɛ́ bisãsiri yãkɛnanɔiro,
madì gbɛ̃ pãsĩnɔ turuba sɛ́ro.
5 Ma kure n zɛ́n súsu,
mádi pã n yãnɛro.

6 Matɛn lɛ́ zunyĩ, zaakũ ĩni wema.
Luda, ǹ sã kpá ma aduakɛnaai.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ yãbonsarɛ kɛmɛnɛ,
ǹ gbɛ̃ kũ ò nànyĩnɔ bo ń ibɛrɛnɔ ɔĩ.
8 Ǹ laakari dɔma lán n wɛ́nɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n orun.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩ kũ òdi wari dɔmanɔa,
ma ibɛrɛ kũ ò likanamai pìnɔ.
10 Òdi gbɛ̃ke wɛ́ gwaro,
ń lɛ́ dì zĩda sɛna lei yã o.
11 Ò pɛ̀tɛmai ò lìkamai,
ò wɛ́ pìtima de ò le ò ma pãtɛ zĩtɛ.
12 Ò ye ò ma kɛ yákiyaki
lákũ músu nàdɛri dì kɛ nà,
lán músu kũ à natɛna gukpado bà.

13 Dikiri, ǹ futɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa kũ n fɛ̃nɛdao.
14 Ǹ ma bo ń ɔĩ kũ n gbãnao.
Ń baka kú andunia díkĩna gũn,
ń aruzɛkɛ dìgɔ̃ dińyĩ, ń nɛ́nɔ dì kã,
òdi pɔ́ kũ à dìńyĩnɔ kátɛ ń nɛ́nɔnɛ.
15 Makũ sɔ̃, mani wɛ́ kɛ pla kũnwo ma nɛ̀sɛmana yãi,
tó ma n e ma vugɔrɔa, abirekũ ni ma kã.

18

Zɩ̀ble sáabukpanaa
(2Sa 22:1-51)
Lɛ̀ kũ Dikiri zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gɔrɔ kũ à a bò Solu kũ a ibɛrɛ kparanɔo ɔĩ.
1 Má yenyĩ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ũ.

2 Dikirimɛ ma gbɛ̀si ũ kũ ma zɛki gbãnao,
ma surabariimɛ.
Ma Ludamɛ ma zɛki gbãna ũ, madì nai.
Àkũmɛ ma sɛ̃gbako ũ,
ma surabari gbãna kũ ma guleio.
3 Dikiri kà ò a sáabu kpá.
Madì a sísi, àdi ma bo ma ibɛrɛnɔ ɔĩ.

4 Gó'itɛ vlɛ̃̀ kũmao,
ípaka kũ àdi ń kakatɛ tɛni ma ble.
5 Mira bànɔ lìkamai,
ga tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma arɛ.
6 Kũ má kakũnna, ma Dikiri sìsi,
ma wiki lɛ̀ ma Ludaa,
akũ à ma kòtoo mà zaa a bɛa,
ma wiki kà à kĩnaa, à gɛ̃̀ a sãn.

7 Zĩtɛ lùkaluka à yɩ̃̀gãyĩgã,
kpinɔ dègedege ari ń zĩnin.
Ò lùkaluka kũ à pɔ fɛ̃̀ yãi.
8 Túsukpɛ bò a yĩn,
tɛ́ kũ àdi ń kpata bò a lɛ́n,
a yɔ̃̀nɔ tɛn tɛ́ kɛ a arɛ.
9 À musu wɛ̃̀ à kìpa,
legũ sìsi a gɛ̀sɛ gbáru.
10 Àtɛn vura dina kɛrubu kpɛ,
àtɛn yàa kɛ ĩala.
11 À gusira dà a zĩdala,
ludambɛ sira kũ̀ a kúkila.
12 Zaa a gakuri tɛ́kɛnaa gũn legũ tɛn sisi,
legũgbɛ tɛn kɔtɛ, legũ tɛn pi pãsĩpãsĩ.
13 Dikiri pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ legũpũtãna ũ.
14 À kàa fã̀ ma ibɛrɛnɔa à ń fãkɔ̃a,
à tò legũ pìḿma à pɛ̀ḿma.
15 Kũ n patam̋ma Dikiri,
kũ n pɔ́ bò n yĩn,
ísira zĩtɛ bò gupuraa,
andunia zĩni gɔ̃̀ katɛna punsi.

16 À ɔ bò zaa musu à ma kũ,
à ma bo swada gũn.
17 À ma si ma ibɛrɛ gbãna ɔ̃i
kũ ma zãnguri kũ ń gbãna demalanɔ.
18 Ò lɛ̀tɛma ma sunyĩkɛgɔrɔa,
ama Dikiri zɛ̀ kũmao.
19 À ma bo à ma gba mɛ̀poroki,
à ma sura bà kũ à yemai yãi.

20 Dikiri yã kɛ̀mɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,
à fĩna bòmɛnɛ ma gbãsĩsarikɛna lɛ́n.
21 Zaakũ má Luda yãditɛnanɔ kũna,
mádi yã vãni kɛ ma a Luda tònlo.
22 A dokayãnɔ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ pínki,

mádi kpɛ li yã kũ à dìtɛnɔnɛro.
23 Ma kunna taari vĩ Dikirinɛro,
má a zĩda kũna durunna sari.
24 Dikiri fĩna bòmɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,
zaakũ à è má kun gbãsĩ sari.

25 Náanidemɛ n ũ náanidenɔnɛ,
taarisaridemɛ n ũ taarisaridenɔnɛ.
26 Ń swáswa gbɛ̃ swáswanɔnɛ,
ama ndì kisira li gbɛ̃ dɔ̀rɔsaridenɔi.
27 Ndì zĩdabusarinɔ sura ba,
ndì zĩdabirinɔ lago.
28 Dikiri, ndì ma fitila tɛ́ tó nana,
ma Luda, ndì ma gusira litɛ gupura ũ.
29 Kũ n gbãnao mani fɔ̃ mà kùsɛ kpá karaa,
ma Luda gãi mani fɔ̃ mà vĩ gbȉla.

30 Luda díkĩna sɔ̃ a yãkɛna bɔtɛna.
Dikiri yã mamberu vĩro, à swáswa.
À de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ ò nàinɔnɛ.
31 Dikiri baasiro, dímɛ Luda ũu?
Ó Luda baasiro, dín gbɛ̀si ũu?
32 Luda mɛ́ àdi ma gba gbãna,
àkũ mɛ́ àdi zɛ́ poromɛnɛ súsu.
33 Àdi tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
àdi tó màgɔ̃ táa o guleinɔ musu.
34 Àdi zȉkanaa dadamɛnɛ
ari ma gàsã ni fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Ndì n zȉblesɛ̃gbako kpáma,
ń ma kũna n ɔplaa,
ndì natɛ ǹ ma tɔ́ bo.
36 Ndì ma zɛ́ yàasa kũmɛnɛ
de ma gbá sún sataro.

37 Ma pɛtɛ ma ibɛrɛnɔi ma ń kũkũ,
mádi ɛra ma suro, sé ma gɛ ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń zɔ̃zɔ̃, odi fɔ̃ ò fùtɛ doro,
ò lɛ̀tɛ ò gɔ̏ katɛna ma gbá lɛ́i.
39 N ma gba gbãna ma zȉi kào,
n tò ma ibɛrɛnɔ mìi nàtɛmɛnɛ.
40 N tò ma zãngurinɔ kpɛ lì,
akũ ma a ibɛrɛ pìnɔ kàkatɛ.
41 Ò wiki lɛ̀, gbɛ̃ke dí ń sura baro,
ò lɛ́ zù Dikirii, adi weḿmaro.
42 Ma ń kɛ́ nɛ́kunɛku lán bùsutiti kũ ĩa sɛ̀tɛ bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ gũn bɔkɔtɔ bà.

43 N ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛ kũmaonɔ ɔĩ,
n ma kɛ buri kũ burio mìde ũ.
Buri kũ má ń dɔ̃ronɔ dì zɔ̀ blemɛnɛ,
44 buri zȉtɔnɔ dì kã natɛmɛnɛ.
Tó ò ma yã mà, òdi mì natɛmɛnɛ.
45 Ń kã dì busa,
òdi bo kũ lukanaao ń zɛki gbãnanɔn.

46 Dikiri kun! Arubarikademɛ ma gbɛ̀si ũ!
Ò Luda ma surabari tɔ́ bo.
47 Luda mɛ́ àdi mɔra káḿmamɛnɛ,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ,
48 àdi tó mà piti ma ibɛrɛnɔa.
N ma gba gbãna de ma zãngurinɔla,

n ma bo gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ.
49 Abire yãi mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá, Dikiri.
50 Dikiri dì zɛ̀ zɔ̃kɔ̃ ble kína kũ à a sɛ̀ɛnɛ,
àdi gbɛ̃kɛ kɛ kína kũ à a kàanɛ,
makũ Dauda kũ ma burinɔo
ari gɔrɔ sĩnda pínki.

19

Ludambɛ gakuri kũ Luda yã gakurio
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Musu dì Luda gakuri bo gupuraa,
sarapurapɔnɔ dì a ɔzĩ mɔńnɛ.
2 Àdigɔ̃ yã o'ońnɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà,
àdi dɔ̃na kpáńnɛ gwãani kũ gwãanio.
3 Àdi yã oro, a yã'ona buri ke kunlo,
òdi a kĩni maro.
4 A kòtoo dì da anduniala pínki,
a yã'onaa dì gɛ́ ari zĩtɛ lɛ́a.

Luda kpɛ́ bò ifãntɛ̃nɛ gwe,
5 àdi bo kpɛ́n à futɛ lán nɔsɛrii bà,
àdi futɛ táo kũ pɔnnao lán gɔ̃sa gbãna bà.
6 Àdi futɛ ludambɛlɛa la,
àdi bikũ à gɛ́ ari a lɛ́a dire,
pɔ́ke dìgɔ̃ utɛna a puusuiro.

7 Dikiri doka papana,
àdi ń kunna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dikiri yã náani vĩ,
àdi lɛ́ da ɔ̃ndɔ̃saridenɔa.
8 Dikiri dì ɔdɔki dɔńnɛ súsu,
àdi ń pɔ kɛ nna.
Dikiri yãditɛnanɔn gbãsĩ vĩro,
àdi ń ãn wereńnɛ.
9 Mìnatɛna Dikirinɛ zɛ́ pì wɛ́bona,
onigɔ̃ tɛ́i gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri yãkpatɛkɛna yãpura vĩ,
àdigɔ̃ mana swáswa.
10 A mana de wurala, bee wura mana,
a nna de zɔ́'ila, bee zɔ́ búsu.
11 Abire musu ndì lɛ́ da makũ n zɔ̀bleriia,
gbɛ̃ kũ à n yã kũnaa àree dìgɔ̃ zɔ̃kɔ̃.

12 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à yã kũ à zɛ̀anɔ dɔ̃ɔ?
Ǹ sùru kɛ kũmao kũ ma taari kũ ò utɛnanɔ.
13 Ǹsun tó makũ n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gbĩnigbĩniro,
ǹsun tó durunnanɔ kí blemaro,
manigɔ̃ kun swáswa taari zɔ̃kɔ̃ sari.

14 Ǹ tó yã kũ àtɛn bo ma lɛ́n kángu
kũ laasun kũ à kú ma swɛ̃ɛ gũnwo,
Dikiri, ma gbɛ̀si, ma surabarii.

20

Zɛ̀ble wɛ́kɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri sí kũnwo n warikɛgɔrɔa,
Yakubu Luda ɔ kúmma.
2 À n sura ba bona a kúkia,
à kpáńyĩ bona zaa Zaiɔ̃.

3 À n sa'ona sí pínki,
n sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ dɔn.

4 À pɔ́ kũ n pɔ yei kpámma,
à tó ǹ pɔ́ kũ ntɛn pɛ́a le.
5 Óni ayuwii kɛ zɩ̃̀ kũ n blè yã musu,
óni tuta dɔ musu kũ ó Luda tɔ́o.
Dikiri wɛ́kɛ kũ n kɛ̀ sí pínki.

6 Má dɔ̃ sà kũ Dikiri dì kína kũ à à kà sura ba,
àdi yã sí kãao zaa a bɛ kũ à kú adona,
àdi tó à zɩ̃̀ ble kũ a gɑ̃̀sɑ̃ gbãnao.
7 Gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃gonɔ náani kɛ,
gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃nɔ náani kɛ,
ókɔ̃nɔ sɔ̃, Dikiri ó Ludan odì náani kɛ.
8 Oni sata ò lɛ́tɛ,
ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃ zɛna gíngin.

9 Dikiri, ǹ tó kína zɩ̃̀ ble.
Tó o n sisi, ǹ wewá.

21

Zɩ̃̀ble sáabukpana
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, kína tɛn pɔnna kɛ kũ n gbãnao,
a pɔ nna manamana kũ n tò à zɩ̃̀i blè.
2 N pɔ́ kũ a pɔ yeii kpàa,
ńdi gí a wɛ́kɛna síiro.
3 N daalɛ kũ arubarika zɔ̃kɔ̃ɔo,
n wura fùraa kùnɛ.
4 À wɛ̃̀ndii gbɛ̀kamma, akũ n kpàa,
n tò àgɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki.
5 A gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ n tò à zɩ̃̀i blè,
n bɛ̀ɛrɛ kũ zɔ̃kɔ̃kɛo kpàa.
6 Ndìgɔ̃ arubarika daagu gɔrɔ sĩnda pínki,
n kunna kãao tò a pɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakũ kína Dikiri náani kɛ̀,
kunna Luda Musude gbɛ̃kɛn ani yĩgãro.

8 N ɔ ni n ibɛrɛnɔ kũ ń pínki,
ĩni n zãngurinɔ kũ kũ n ɔplao.
9 Ĩni ń kɛ tãmatɛ yàka ũ n sugɔrɔa.
Dikiri ni ń kakatɛ a pɔfɛ̃gɔrɔa,
ani tó tɛ́ ń ble.
10 Ĩni ń nɛ́nɔ dɛdɛ andunia gũn,
ĩni ń burinɔ kɛ̃ bisãsirinɔa.
11 Bee tó ò lɛ́ kpàkũsũnyĩ,
ń pɔyeinayã ni zĩ kɛro.
12 Ĩni kà dɔdɔ ń wɛ́a,
ĩni tó ò kpɛ li.

13 N gbãnakɛ gũn, Dikiri, ǹ n zĩda sɛ́ lei,
óni lɛ̀ sí ò n zɔ̃kɔ̃kɛ sáabu kpá.

22

Ɔɔdɔna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dera n ma tonn?
Ma wiki lɛ̀,
à kɛ̀ dera ńdi su ma sura baroo?

2 Ma Luda,
ma lɛ́ zùnyĩ fãnantɛ̃, ama ńdi wemaro,
ma wiki lɛ̀mma gwãani dɔ, mádi yĩtɛro.

3 Ń kú adona ń vutɛna kpatan,
mɔkɔ̃n kũ Isarailanɔ dì n sáabu kpá.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ó dizinɔ náani kɛ̀,
ò n náani kɛ̀, akũ n ń mìi sì.
5 Ò lɛ́ zùnyĩ, akũ ò boki lè,
ò n náani kɛ̀, akũ wé'i dí ń kũro.

6 Kɔ̀kɔ fítinnan ma ũ, bisãsirimɛ ma ũro,
òtɛni ma sɔ̃sɔ̃, òtɛni ma gya bo.
7 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma gwanɔ tɛni ma fobo,
òtɛn lɛ́zuki kɛma,
òtɛni ń mì kɛ dékũdekũ òtɛn pi:
8 Lákũ àtɛn Dikiri náani kɛ nà, à a sura ba,
tó a yã kàagumɛ, à a mì sí.

9 Mɔkɔ̃mmɛ n ma bo ma da nɛ̀sɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migɔrɔ.
10 Má na n ɔĩ zaa nɛ́'isɔmmɛ,
ma Ludamɛ n ũ zaade má kú ma da nɛ̀sɛn.
11 Ǹsungɔ̃ kú kũmao zɛ̃̀ro,
zaakũ wari kɛ̀ kãni kũmao,
gbɛ̃ke kun à kpámairo.

12 Ò likamai dasidasi lán zùsanɔ bà,
ò ma kaguraa kɛ̀ lán Basã bùsu zùsa gbãnanɔ bà.
13 Òtɛn lɛ́ atɛ̃ma lán músu ɔ́ɔdɔri
kũ òtɛn pɔ́ kɛ yákiyakinɔ bà.
14 Ma gbãna tà lán í kɔtɛnaa bà,
ma mɛ̀ gupɛkinɔ bòkũn pínki,
ma mɛ̀ɛ yɔ̀ lán zɔ́saa bà.
15 Ma kòto kori kɛ̀ lán kpɛ̃nɛ kaso bà,
ma nɛ́nɛ nà ma lɛ́ musu,
ò ma wutɛ lán gɛ̀ɛ bà lukutɛ̃n.
16 Lɛwannanɔ gɛ̃̀ likanamai,
gbɛ̃ vãni pìnɔ nàkarama,
ò ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ zɔ̃̀zɔ̃.
17 Mani fɔ̃ mà a wánɔ naro pínki,
ò wɛ́ bìribiri, òtɛni ma gwa.
18 Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yã musu.

19 Dikiri, ǹsungɔ̃ kú kũmao zɛ̃̀ro,
mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ũ,
ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika.
20 Ǹ ma bo ń fɛ̃nɛda lɛ́i,
ǹ ma wɛ̃̀ndi sí lɛwanna pìnɔa.
21 Ǹ ma bo músu pìnɔ lɛ́i,
ǹ ma si zùsɛ̃ntɛ pìnɔ bɛ̃nɛa.
22 Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.

23 Ákɔ̃nɔ Dikiri vĩnakɛrinɔ, à a sáabu kpá,
ákɔ̃nɔ Yakubu burinɔ, à a tɔ́ bo,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à mì natɛnɛ.
24 Zaakũ adi takaside gya boro,
adi a wɛ̃ndakɛ foboro,
adi mìkpɛrɛ zunɛro,

à sã kpà a wikilɛnaai.

25 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀nnɛ papa n vĩnakɛrinɔ wára.
26 Takasidenɔ ni pɔ́ ble ò kã,
Dikiri ki wɛtɛrinɔ ni a sáabu kpá,
onigɔ̃ kú kũ wɛ̃̀ndiio gɔrɔ sĩnda pínki.
27 Andunia lɛ́zɛkidenɔ nigɔ̃ Dikiri dɔ̃ ò arɛ dɔa,
buri kũ ò kunnɔ ni kútɛnɛ ń pínki,
28 zaakũ kíblena bi Dikiri pɔ́mɛ,
àdi kí ble buri sĩnda pínkia.

29 Andunia aruzɛkɛdenɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki,
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ,
gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ gɛ́kianɔ ni mì natɛnɛ ń pínki.
30 Zia gbɛ̃nɔ ni donyĩ,
oni Dikiri yã baba gbɛ̃ kũ oni sunɔnɛ.
31 Ò surabana yã o gbɛ̃ kũ òdi ń i kɔ̀ronɔnɛ,
zaakũ à gĩnakɛ à kɛ̀.

23

Dikirimɛ ma dàri ũ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikirimɛ ma dàri ũ,
pɔ́ke ni kĩamaro.
2 Àdi ma wútɛ sɛ̃̀la bɔ̀tɔnɔn,
àdi gɛ́ kũmao í katɛna kítikiti sarɛ.
3 Àdi ma kunna kɛkɛ dɔ,
àdi domɛnɛ arɛ zɛ́ mananɔ gũn a tɔ́bona yãi.
4 Bee tó ma táa ò guvutɛ sira pãsĩn,
mani yã vãni vĩna kɛro, zaakũ ń kú kũmao,
n sári kũ n gòo dì ma laakari kpátɛmɛnɛ.

5 Ndì pɔ́ble kátɛ ma arɛ ma ibɛrɛnɔ wára,
ndì nísi gbĩnnade kú ma mìia,
ndì í ká ma tokon ari à pa yɛ́rɛrɛ.
6 Yãpura Dikiri gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo nigɔ̃ kú kũmao gɔrɔ sĩnda pínki,
manigɔ̃ kú a ɔnn ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

24

Dikiri gɛ̃na a kpɛ́ gũn

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúnnɔ bi Dikiri pɔ́mɛ,
andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kúnɔ ń pínki.
2 À zĩtɛ zĩni pɛ̀tɛ ísiran,
à andunia kàtɛ kũ swanɔ.

3 Dí mɛ́ à zɛ́ vĩ à didi Dikiri kpiaa?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gɛ̃ a ɔnnn?
4 Gbɛ̃ kũ à taari vĩro akũsɔ̃ a nɛ̀sɛ mana,
gbɛ̃ kũ a laakari dì tá tãnanɔ kparo
akũsɔ̃ àdi sí kũ tãna tɔ́oro.
5 Dikiri ni arubarika da adegu,
Luda a surabari ni tó yã bo kãao nna.
6 Lɛn à de lɛ kũ a ki wɛtɛrinɔ,
Yakubu burinɔ Luda arɛ wɛtɛrinɔ.

7 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
8 Dímɛ Kína gakuride pì ũu?

Dikiri gbãnazɔ̃kɔ̃demɛ,
àkũmɛ Dikiri zı̃̀kari gbãnade pì ũ.
9 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
10 Dín Kína gakuride pì ũu?
Dikiri Zı̃̀karidemɛ Kína gakuride pì ũ.

25

Luda ó dãkpãrii
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ma a swɛ̃̀ɛ kpàmma,
2 Ma Luda, matɛni n náani kɛ,
ǹsun tó wé'i ma kũro,
ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
3 Wé'i ni gbɛ̃ kũ ò wɛ́ dɔnyĩnɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛ sèeda ke sarinɔ.

4 Dikiri, ǹ n zɛ́ mɔmɛnɛ,
ǹ n yã dadamɛnɛ.
5 Ǹ ma da n yãpura zɛ́n,
ǹ a yã dadamɛnɛ,
zaakũ Luda ma surabariimɛ n ũ,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩmɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
6 N wɛ̃nda kũ n yenyĩo gɔ̃ dɔngu,
zaakũ abirekũnɔ kú kũnwo zaa zĩ, Dikiri.
7 Ǹsun taari kũ ma kɛ̀nɔ yã daro
ke durunna kũ ma kɛ̀ ma kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenyĩ gũn,
kũ ń mana yãi, Dikiri.

8 Dikiri mana, àdi yã kɛ a zɛ́a,
abire yãi àdi a yã dada durunnakɛrinɔnɛ.
9 Àdi zĩdabusarinɔ da a zɛ́a,
àdi yã mana dadańnɛ.
10 Dikiri dìgɔ̃ yenyĩ kũ náanio vĩ
kũ gbɛ̃ kũ ò a bàka kunna kũńwo yã kũnanɔ.
11 Bee kũ ma durunna zɔ̃kɔ̃ Dikiri,
ǹ kɛ̃ma n tɔ́bona yãi.
12 Dí mɛ́ à Dikiri vĩna vĩi?
Dikiri dì ade da zɛ́ kũ à de à sɛ́a.
13 Ade nigɔ̃ kú nnamanaa gũn,
a burinɔ mɛ́ onigɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dikiri nna kũ a vĩnakɛrinɔ,
àdi tó ògɔ̃ a bàka kunna kũńwo yã dɔ̃.
15 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiria baala'i,
àkũ mɛ́ àdi ma gbá bo bàn.

16 Ǹ arɛ dɔma, ń ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ má kú mado wɛ́tãmma gũn.
17 Ma yã'ũmmananɔ kàra ma nɛ̀sɛɛ gũn,
ǹ ma bo ma wari pìn.
18 Ǹ ma wɛ́tãmma kũ ma pɔsirao gwa,
ǹ ma durunnanɔ kɛ̃ma pínki.
19 Ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ dàgula nà,
ò zã̀magu pãsĩpãsĩ.
20 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã, ń ma sura ba,
ǹsun tó wé'i ma kũro, zaakũ ma nanyĩ.
21 Ǹ tó yãpura kũ kunna manao gɔ̃ ma dãkpã,
zaakũ ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩ.

22 Luda, ǹ Isarailanɔ bo ń warikɛnanɔn pínki.

26

Gbɛ̃ mana aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹ yã nna kpáma Dikiri,
zaakũ ma yã kɛ̀ a zɛ́a,
ma n náani kɛ̀ sikaa sari.
2 Ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa Dikiri,
ń ma nɛ̀sɛ kũ ma laasunnɔ gwa,
3 zaakũ n yenyĩ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ,
madì zĩ kɛ n yãpuraa.
4 Madì vutɛ kũ ɛ́kɛdenɔoro,
madì gɛ̃ manafikidenɔ tɛ́ro.
5 Ma zã durunnakɛrinɔ kɔ̃kakaranan,
madì vutɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro.
6 Ma ɔ pìpi ma taarisarikɛ sèeda ũ,
matɛn lika n gbagbakii, Dikiri,
7 de mà le mà n sáabu kpá lɛ̀sinaa gũn,
mà n yãbonsarɛnɔ kpàkpa kɛ.
8 Dikiri, má ye n kpɛ́ kũ ndìgɔ̃ kunyĩ,
gu kũ n gakuri dì kipan.

9 Ǹsun ma kakara kũ durunnakɛrinɔoro,
ǹsun ma baka kakara kũ gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
10 Laasun vãni mɛ́ àdigɔ̃ dońnɛ arɛ,
ń ɔ dìgɔ̃ pa kũ ɔdɔnkpɛgbanɔ.
11 Makũ sɔ̃, madì yã kɛ a zɛ́a,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma sura ba.

12 Ma zɛki è gu manan,
mani Dikiri sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn.

27

Dikirimɛ ma gupura ũ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikirimɛ ma gupura ũ kũ ma surabariio,
dín mani vĩna kɛnɛɛ?
Dikirimɛ ma utɛki ũ,
dí vĩnan mani kɛɛ?
2 Tó gbɛ̃ vãninɔ sìmagu de ò ma kɛ yákiyaki
ke tó ma ibɛrɛnɔ kũ ma zãngurinɔ lɛ̀tɛma,
ò gɛ̃̀ sí ò lɛ́tɛ.
3 Bee tó zĩ̀karinɔ lìkamai,
ma kù ni vĩro,
bee tó gbɛ̃nɔ fùtɛma kũ zĩ̀io,
ma laakari nigɔ̃ kpatɛna.

4 Yã mɛ̀n don matɛn gbɛka Dikiria,
yã pìn matɛn wɛtɛ manamana.
Má ye màgɔ̃ kú Dikiri ɔnn ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
de mà le màgɔ̃ a arɛ wɛtɛ a kpɛ́n gwe,
má wɛ́ dɔ a manakɛnaai.
5 Ani ma utɛ a kpɛ́n warikɛgɔrɔa,
ani ma gwa a bizakutan,
ani ma zɛ gbɛ̀ɛ musu aafia.
6 Ma mì ni bo ma ibɛrɛ kũ ò likamainɔ pɔ́la,
má sa o Dikiri ɔnn kũ ayuwiikɛnaao,
má lɛ̀ sí mà a sáabu kpá.

7 Tó ma n sisi Dikiri, ǹ wema,

ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma yã ma.
8 Ma nɛ̀sɛ tɛn lɛ́ dama mà n arɛ wɛtɛ,
Dikiri, matɛni n arɛ wɛtɛ.
9 Ǹsun n mìkpɛrɛ zu makũ n zɔ̀bleriinɛro,
ǹsun kpɛ dɔmɛnɛ kũ pɔfɛ̃oro.
Ma kpanyĩriimɛ n ũ, ǹsun ma zukũnaro,
Luda ma surabarii, ǹsun ma tónlo.
10 Tó ma de kũ ma dao pã kpàmai,
Dikiri ni ɔ likamai.
11 Dikiri, ǹ ma da n zɛ́a,
ǹ domɛnɛ arɛ zɛ́ súsu gũn ma wɛ́tãmmarinɔ yãi.
12 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ pɔyeina kɛmɛnɛro,
zaakũ sèeda ɛ́kɛdenɔ tɛn yã dima,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn yĩ fɛ̃ma.

13 Má yã díkĩna náanikɛna,
kũ Dikiri ni yã mana kɛmɛnɛ andunia díkĩna gũn.
14 Ǹ wɛ́ dɔ Dikirii,
ǹ zɛ gbãna, ń laakari kpátɛ,
ǹ wɛ́ dɔ Dikirii.

28

Wɛ́kɛna kũ sáabukpanaao

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbɛ̀si ũ, matɛni n sísi,
ǹsun n sã tatamɛnɛro.
Tó n yĩtɛma dé,
mani gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnnɔ bàmɛ.
2 Matɛn kpányĩ ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ǹ sã kpámai,
matɛni ma ɔ sɛ́ n kúkia.

3 Ǹsun ma gátɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ bɛ̃̀nɛnɔ ke vãnikɛrinɔoro.
Òdi yã nna o ń gbɛ̃dakenɔnɛ,
ama zãngu mɛ́ à kú ń swɛ̃̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ ń yãkɛnaaa kũ ń vãnikɛnaao,
ǹ fĩna bońnɛ ń dàaa
de a gbɛ̀ wí ń musu.
5 Òdi Dikiri yãkɛna kũ à zĩkɛnaao yã daro,
ani ń litɛ kpɛdangara, ani ń futɛ doro.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
zaakũ à sã kpà ma wɛ̃nda wikilɛnaai.
7 Dikirimɛ ma gbãna ũ kũ ma sɛ̃gbakoo,
má a náani vĩ ma swɛ̃̀n.
Àdi kpámai, ma pɔ dì kɛ nna,
madì a sáabu kpá kũ lɛ̀sinaao.

8 Dikirimɛ a gbɛ̃nɔ gbãna ũ,
à de utɛki ũ kína kũ à kàanɛ, àdi a sura ba.
9 Ǹ n gbɛ̃nɔ sura ba ǹ arubarika dańgu,
ǹ ń dãkpã ǹgɔ̃ ń kũna gɔrɔ sĩnda pínki.

29

Dikiri yã'ona zàga'ĩa gũn

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ákɔ̃nɔ malaikanɔ, à Dikiri tɔ́ kpá,
à gakuri kũ gbãnao dɔ̃ Dikirinɛ.
2 À Dikiri tɔ́ kpá,
à kútɛ Dikirinɛ a kúadona gupuran.

3 Dikiri kòto kú ínɔ musu,
Luda Gakuride dì tó legũ pũtã,
Dikiri kòto kĩni dɔ ínɔ musu.
4 Dikiri kòto gbãna dɔ,
Dikiri kòto gakuri vĩ.
5 Dikiri kòtoo dì sida línɔ para,
Dikiri dì Lɛbana bùsu sida línɔ para.
6 Àdi tó Lɛbana kpinɔ vĩvĩ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔ gbɛ̀ sɔ̃ lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà.
7 Dikiri kòtoo dì bo kũ legũpinanɔ,
8 Dikiri kòtoo dì gbáranna yĩgãyĩgã,
Dikiri dì Kadɛsi gbáranna yĩgãyĩgã.
9 Dikiri kòtoo dì línɔ yĩgãyĩgã,
àdi líkpɛnɔ pura kũ,
gbɛ̃ kũ ò kú à ɔnnɔ tɛn pinɛ,
Gakuridemɛ a ũ.
10 Dikiri kú í kũ à da anduniala musu,
Dikiri vutɛna Kína ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
11 Dikiri dì a gbɛ̃nɔ gba gbãna,
Dikiri dì arubarika daŋ́gu ògɔ̃ aafia.

30

Dikiri sáabukpanaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà Luda ɔn sakɛna yãi.
1 Mani n tɔ́ sɛ́ lei Dikiri,
zaakũ n ma kara,
ńdi tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
2 Dikiri ma Luda, ma ɔ́ɔ dɔ̀nnɛ,
akũ n ma gba aafia.
3 Dikiri, n ma si miraa,
ńdi tó ma si gyãwãnnlo.
4 Dikiri gbɛ̃nɔ, à a tɔ́ kpá,
à a tɔ́ kũ à kú adona sáabu kpá.
5 Zaakũ a pɔfɛ̃naa dì la kũ lao lero,
à arubarika mɛ́ àdigɔ̃ kun ari gbɛ̃ wɛ̃ndi lɛ́n.
Ɔɔdɔnaa dìgɔ̃ kun gwãani,
akũ gu dì dɔ kũ pɔnnao.
6 Kũ má kú nnamanaa gũn ma pì:
Mani kpágula zikiro.
7 Dikiri, kũ n arubarikaa dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpi bà.
Ama kũ n kpɛ lìmɛnɛ,
ma gɔ̃ bídi gũn.

8 Mɔkɔ̃n Dikiri, ma n sisi,
ma kútɛ kɛ̀ ma dikiriinɛ ma pì:
9 Bɔ́ àreen ma gana ke ma sina gyãwãn vĩi?
Ma mira ni n tɔ́ kpán yá?
Ani n náani kpàkpa kɛn yá?
10 Ǹ ma yã ma Dikiri ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dikiri, ǹgɔ̃ de ma kpanyĩri ũ.

11 N ma ɔ́ɔdɔnaa lìtɛ ũwãna ũ,
n ma uta kasanɔ bɔ̀tɛma,
n pɔnna dàmɛnɛ pɔ́kasa ũ.
12 Manigɔ̃ yĩtɛnaro, manigɔ̃ n tɔ́ kpámɛ,
Dikiri ma Luda,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

31

Zĩdakpana Dikiria
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
Ǹ ma sura ba n manakɛna yãi.
2 Ǹ sã kpámai ń ma faaba kɛ likalika,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãna kũ ani ma faaba kɛ ũ.
3 Ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnaoomɛ n ũ,
ǹ domɛnɛ arɛ ń ma da zɛ́a n tɔ́ yãi.
4 Ǹsun tó mà zu bà kũ ò kpàkpamɛnɛnlo,
zaakũ ma surabariimɛ n ũ.
5 Ma a nini nànnɛ n ɔĩ,
ǹ ma sura ba Dikiri Luda yãpurade.

6 Ma zã gbɛ̃ kũ òdi na tãnanɔinɔn,
Dikirin ma náani kɛ̀.
7 Mani yáa dɔ mà pɔnna kɛ kũ n yenyĩo,
zaakũ n ma yã'ũmmanaa è,
n ma warikɛnaa dɔ̃mɛnɛ.
8 Ńdi ma na ma ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩro,
n ma gba mɛ̀poroki.

9 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dikiri,
zaakũ má kú wari gũmmɛ,
pɔsira tò ma wɛ́ gɔ̃̀ súkusuku,
ma pɔ sira kũ̀ ma nɛ̀sɛɛ yàka.
10 Pɔsira tɛni ma swɛ̃̀ ble,
ndana tɛni ma wɛ̃̀ lago,
laasun tò má gbãna vĩ doro,
ma wánɔ bùsa.
11 Ma gbɛ̃dakenɔ dì ma gya bo ma ibɛrɛnɔ yãi,
ma yã dì ma gbɛ̃nɔ gba vĩna manamana,
gbɛ̃ kũ odì dakarɛ batunɔ dì pãmɛnɛ.
12 Ma yã dí dɔ gbɛ̃kegu doro,
ma gɔ̃ lán gɛ̀ɛ bà,
ma gɔ̃ńnɛ lán oro kaso bà.
13 Madì ma kũ gbɛ̃nɔ tɛni ma pi dasi,
vĩnapɔnɔn likamai.
Òdi kakara ò lɛ́ kpákũsũmai,
òdi lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ ma wɛ̃̀ndibona yãi.

14 Ama ma n náani kɛ̀ Dikiri,
madì pi ma Ludamɛ n ũ.
15 Ma wɛ̃̀ndii dìgɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma sí ma ibɛrɛ kũ òtɛni ma wɛtɛ
ò ma dɛnɔ ɔĩ.
16 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ń ma sura ba n yenyĩ gũn.
17 Dikiri, ǹsun tó wé'i ma kũro,
zaakũ ma wiki lɛ̀mma.
Ǹ tó wé'i yãvãnikɛrinɔ kũ,
ǹ tó ń lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana gyãwãnn,
18 ǹ tó ɛ́kɛtorii pìnɔ nɛ́nɛ natɛ.
Òdi dɔkɛ kũ gbɛ̃ mananɔ,
òdi ń gya bo kũ ĩadãnaao.

19 Aruzɛkɛ kũ n kàkara n vĩnakɛrinɔnɛ zɔ̃kɔ̃,
ndì arubarika da gbɛ̃ kũ ò nanyĩnɔgu

gbɛ̃ sĩnda pínki wára.
20 Tó gbɛ̃nɔ lɛ́ kpàkũsũńyĩ, ndì ń utɛ n kuru,
tó òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũńwo, ndì ń dãkpã n kukia.

21 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
zaakũ à yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ mɔ̀mɛnɛ
wɛ̃tɛ kũ ò lìkaii gũn.
22 Swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀magu gwe,
akũ ma dà, n ma zukũnamɛ.
Kũ ma faaba lɛ́ zùnyĩ,
n ma wɛ̃nda ɔ́ɔdɔnaa mà.

23 Àgɔ̃ ye Dikirii, ákɔ̃nɔ á gbɛ̃nɔ.
Dikiri dì a náanikɛrinɔ dãkpã,
àdi fĩna bo zĩdabirinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Ákɔ̃nɔ kũ á wɛ́ dɔ Dikiriinɔ,
àgɔ̃ gbãna à á swɛ̃̀ kpátɛ.

32

Durunna'ona Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Luda a taarinɔ tònɛ
à a durunnanɔ kɛ̃̀nɛ ũ.
2 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Dikiri dì a durunna yã daro ũ,
akũsɔ̃ manafiki kú à nɛ̀sɛɛ gũnlo.

3 Kũ ma yĩtɛ kũ ma durunnao, ma fɛ̃fɛ̃,
ma wiki dìgɔ̃ dɔ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
4 N ɔ dìgɔ̃ tɔ̃nama fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
ma gbãna làka lákũ guwãnagɔrɔ ifãntɛ̃ ma lɛ bà.
5 Akũ ma wennɛ ma durunnai,
mádi ma yã vãni utɛnnɛ doro.
Ma pì, mani ma taarinɔ o Dikirinɛ,
akũ a ma durunna kɛ̃̀mɛnɛ.

6 Abire yãi n náanikɛri wɛ́ kɛmma a gɔrɔa,
tó kisira tɛn su, ani a lero.
7 Ma utɛkimɛ n ũ,
ndì ma bo wɛ́tãmmanaa gũn,
ndì likamai ǹ ma sura ba.

8 Mani yã dannɛ mà n da zɛ́ kũ à de ǹ sɛ́a,
mani lɛ́ damma, ma wɛ́ gɔ̃ tɛ́nyĩ.
9 Ǹsungɔ̃ kun laasunn sari
lán sɔ̃ ke baragbãsɔ̃ bàro,
tó ńdi sɔ̃mɔ káńnɛ kũ a bàaoro,
òdi da n dɔ̀rɔɔaro.
10 Yã'ũmmanaa dì da gbɛ̃ vãninɔla,
Dikiri yenyĩ dì lika a náanikɛrinɔa.

11 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri yãi,
nɛ̀sɛpuradenɔ, à ayuwii kɛ à yáa dɔ.

33

Luda sáabukpanaa
1 À ayuwii kɛ Dikirinɛ gbɛ̃ mananɔ,
à kṹ nɛ̀sɛpuradenɔ a sáabu kpá.
2 À Dikiri tɔ́ kpá kũ gidigboo,
à lɛ̀ sínɛ kũ mɔrɔɔo.
3 À lɛ̀ dufu sínɛ,
à pɔ́'ũborinɔ lɛ́ kũ dɔ̃naao kũ pɔnna wikio.

4 Zaakũ yã kũ Dikiri ò bi yãpuramɛ,
à náani vĩ a yãkɛnaa gũn pínki.
5 À ye yã manai kũ yãzɛdeo,
Dikiri yenyĩ andunia pà.

6 Dikiri yã'ona mɛ́ à musu kɛ̀,
a lɛ́'ĩa mɛ́ à musupɔnɔ pɛ̀pɛ.
7 À í kàtɛ gu dokɔ̃nɔ, à gɔ̃̀ ísira ũ,
à ínɔ kàkara, à gɔ̃̀ í lòkoto ũ.
8 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à vĩna kɛ Dikirinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ pínki, à mì natɛnɛ.
9 Zaakũ à yã ò, akũ andunia gɔ̃̀ katɛna,
à yã dìtɛ, akũ pɔ́ sĩnda pínki gɔ̃̀ kun.
10 Dikiri dì lɛ́ kũ burinɔ kpàkũsũ kɛ pã,
àdi kpá bùsudenɔnɛ kũ pɔ́ kũ òtɛn pɛ́aao.
11 Yã kũ Dikiri zɛ̀o dìgɔ̃ zɛna gíngin,
yã kũ à a pɔ gbà dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

12 Arubarikaden buri kũ Dikiri de a Luda ũ ũ,
gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ a pɔ́ ũnɔ.
13 Zaa musu Dikiri dì gu gwa zĩtɛ,
àdi bisãsirinɔ e ń pínki.
14 Zaa gu kũ à kun àdi wɛ́ pã
gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔla ń pínki.
15 Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ sĩnda pínki swɛ̃̀ɛ kɛ̀,
àdi ń yãkɛnanɔ dɔ̃ pínki.
16 Kína ke dì zĩ̀ ble a zĩ̀kari gbãnanɔ yãiro,
zĩ̀kari ke dì bo a gɔ̃sagbãnakɛ yãiro.
17 Sɔ̃ náanikɛna à n mì sí bi ɛ́kɛmɛ,
bee kũ a gbãnakɛnao ani fɔ̃ à gbɛ̃ sura baro.
18 Dikiri wɛ́ kú a vĩnakɛrinɔa,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a yenyĩanɔ.
19 Ani ń bo ga lɛ́i,
ani ń gwa nàgɔrɔ.

20 Ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii,
àkũmɛ ó kpanyĩri ũ kũ ó sɛ̃gbakoo.
21 Zaakũ Dikirin ó pɔ dìgɔ̃ nna kãao,
ó a tɔ́ kũ à kú adona náani vĩ.
22 Dikiri, ǹ tó n yenyĩ gɔ̃ kú kũoo
lákũ ó wɛ́ dɔnyĩ nà.

34

Dikiri manakɛnaa

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à a zĩda dìtɛ ĩade ũ Abimɛlɛki arɛ, ari Abimɛlɛki pɛ̀a à tà.
1 Manigɔ̃ Dikiri tɔ́ sɛ́ lei lakanaa sari,
manigɔ̃ a tɔ́ kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
2 Manigɔ̃ ĩa dã Dikiri yã musu,
takasidenɔ ni ma ò pɔnna kɛ.
3 À zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Dikirinɛ kũmao,
ò a tɔ́ bo lɛɛlɛ.

4 Ma Dikiri ki wɛ̀tɛ, akũ à wèma,
à ma bo ma vĩnanɔ gũn.
5 Gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔinɔ ãn nigɔ̃ werena,
wé'i ni ń kũ zikiro.
6 Gbɛ̃ takaside dí Dikiri sìsi, akũ à wèa,
à a bò a warinɔ gũn pínki.
7 Dikiri Malaika dìgɔ̃ kú a vĩnakɛrinɔ sarɛ,
àdi ń mì sí.

8 À lɛ́ kɛ à gwa, áni dɔ̃ kũ Dikiri nna,
arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.
9 Dikiri gbɛ̃nɔ, à vĩna kɛnɛ,
pɔ́ke dì kĩa à vĩnakɛrinɔaro.
10 Nà dì músunɔ dɛ, pɔ́ble dì kĩaḿma,
ama pɔ́ mana ke dì kĩa Dikiri ki wɛtɛrinɔaro.

11 Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã ma,
mà vĩnakɛna Dikirinɛɛ dadaárɛ.
12 Ákɔ̃nɔ kũ á ye á wɛ̃̀ndi gɔ̃ mana
akũsɔ̃ á ye á kunna gɔ̃ nna,
13 à á lɛ́ kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ɛ́kɛ bo á lɛ́nlo.
14 À kpɛ li yã vãninɛ à yã mana kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́i.

15 Dikiri dìgɔ̃ wɛ́ tɛ́ gbɛ̃ mananɔi,
àdi sã kpá ń ɔ́ɔdɔnaai.
16 Dikiri dì kpɛ li yãvãnikɛrinɔnɛ,
de ń yã sún dɔ gbɛ̃keguro yãi.

17 Tó gbɛ̃ mananɔ lɛ́ zù Dikirii, àdi ma,
àdi ń bo ń warinɔ gũn pínki.
18 Dikiri kãni kũ gbɛ̃ kũ ń pɔ yàkanɔ,
àdi kpá gbɛ̃ kũ ń ãn sisinanɔi.

19 Wari dìgɔ̃ gbɛ̃ mana le gɛ̃̀n baaakɔ̃,
ama Dikiri dì a bo a gũn pínki.
20 Àdi a wánɔ dãkpã pínki,
a ke dì ɛ́ro, bee mɛ̀n do.

21 Kisira ni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ,
yã ni vutɛ gbɛ̃ mana ibɛrɛnɔa.
22 Dikiri dì a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã ni vutɛ gbɛ̃ kũ à naiaro.

35

Gbɛ̃ mana ɔ́ɔdɔna Dikirinɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ íbɛrɛ sɛ́ kũ ma ibɛrɛnɔo,
ǹ zɛ̃̀ ká kũ gbɛ̃ kũ òtɛn zɛ̃̀ ká kũmaonɔ.
2 Ǹ n sɛ̃gbako kũ n zɛ̃̀kabɔnɔ sɛ́tɛ,
ǹ futɛ ǹ kpámai.
3 Ǹ n sári kũ n fɛ̃nɛdao sɛ́ dɔ,
ǹ gɛ́ ǹ da gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́tɛmainɔlɛ.
Ǹ omɛnɛ ma surabariimɛ n ũ.

4 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛtɛ ò ma dɛnɔ,
ǹ tó ò kpɛ li, wé'i ń kũ.
Gbɛ̃ kũ òtɛn kisira gɔ̃gɔ̃mainɔ,
ǹ tó ò fua, mà ń kpɛ e.
5 Ògɔ̃ de lán ése ũkã kũ ĩa sɛ̀tɛ bà,
Dikiri Malaika pɛ́ḿma.
6 Ń zɛ́ gɔ̃ gusira ũ kũ guzãrɛɛo,
Dikiri Malaika ɔ sɔ̃ńyĩ.
7 Zaakũ ò wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀mɛnɛ pã,
mádi yãke kɛńnɛro, akũ ò bàa kpàkpamɛnɛ.
8 Ǹ tó kisira ń le kãnto,
ǹ tó bà kũ ò kpàkpamɛnɛ ń kũ
de ò lɛ́tɛ wɛ̀ɛ kũ ò yɔ̃̀ɔ pìi gũn.
9 Ma pɔ ni gbasa à kɛ Dikiria nna,

mani pɔnna kɛ kũ à ma sura bà yãi.
10 Mani pi kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri, dí mɛ́ à de lán n bàa?
Ndì takasidenɔ sí gbãnamɔnnɛrinɔa,
ndì wɛ̃ndadenɔ bo ń wɛ́tãmmarinɔ ɔĩ.

11 Sèeda ɛ́kɛdenɔ dì futɛmai,
òdi yã kũ má a yã dɔ̃ro lalama.
12 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
akũ ma gɔ̃ boado ũ.
13 Tó ò gyã kɛ̀ sɔ̃, ma uta kasa dà,
ma ma zĩda bùsa kũ lɛ́yĩnaao,
ma adua kɛ̀ńnɛ lakanaa sari,
14 lákũ ò de ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũ bà.
Ma kure má mìpɛtɛna kũ pɔsirao,
lákũ ma dan matɛn wɛ̃nda kɛnɛɛ bà.
15 Ama kũ ma gɛ̃̀ɛ sì,
ò lìkamai kũ pɔnnao,
ò ma kɛ pã ò lɛ̀tɛma,
ò ma yaka lakanaa sari.
16 Ò ma fobò pãsĩpãsĩ,
ò saka pìtima.
17 Dikiri, ĩnigɔ̃ ma gwa lɛ ari bɔrɛɛ?
Músu pìnɔ tɛni ma kɛ yákiyaki,
ǹ ma símḿma màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio.
18 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakarana gũn,
mani n tɔ́ kpá gbɛ̃nɔ wára.

19 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹsun tó gbɛ̃ kũ ò zã̀magu pãnɔ
ma gwa kũ wɛ́ vãnioro.
20 Yã nna dì bo ń lɛ́nlo,
òdi yã di yãketesaridenɔa.
21 Òdi lɛ́ atɛ̃ ò pi:
Ɛhɛ̃, ɛ̃hɛ̃, ó wɛ́ è.

22 Dikiri, n wɛ́ è, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dikiri, ǹsungɔ̃ zã̀ kũmaoro.
23 Ma Luda, ǹ futɛ ǹ zɛ kũmao,
ma Dikiri, ǹ tó yã bo kũmao nna.
24 Ndì yã kɛ a zɛ́a,
Dikiri ma Luda, ǹ yã nna kpáma,
ǹsun tó ò ma yáa dɔro.
25 Ǹsun tó ò o ń swɛ̃̀n ò ma nɛro,
ǹsun tó ò pi ò ma mɔ bɛ̃nɛro.

26 Lákũ òtɛn pɔnna kɛ ma wɛ́tãmmanaa musu nà,
ǹ tó wé'i ń kũ, mà ń kpɛ e.
Lákũ òtɛn zɔ̃kɔ̃kɛ mɔmɛnɛ nà,
ǹ wé'i daḿma ǹ ń kpe bo.
27 Gbɛ̃ kũ ma bona mana dì kɛńnɛ nnanɔ
ǹ tó ò pɔnna kɛ ò ayuwii kɛ.
Gbɛ̃ kũ ma bona aafiaa dì káńgunɔ
ǹ tó ògɔ̃ pi baala'i, Dikiri mɛ́ à zɔ̃kɔ̃.
28 Makũ sɔ̃, mani n náani yã o,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

36

Bisãsiri vãni
Dikiri zɔ̀bleri Dauda lɛ̀ɛ.
1 Gbɛ̃ vãni durunna yã dɔ ma swɛ̃̀ɛa,

à wɛ́ dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.
2 Zaakũ àdigɔ̃ a zĩda e gbɛ̃ mana ũmɛ,
àdi a durunna dɔ̃ gbasa à zãnlo.
3 Ɛkɛ kũ manafikio kú a lɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ kũ manakɛnaaoo tò.
4 Àdi yã vãni laasun lɛ́ a wútɛkia,
àdi gí yã pãsĩiro,
àdi a zĩda da zɛ́ fayasariden.

5 Dikiri, n yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kà ludambɛa,
ń náani vĩ manamana, à zɔ̃̀ susunɛnɔa.
6 N manakɛna zɔ̃kɔ̃ lán kpinɔ bà,
n yãzɛdekɛ lɛ́ vĩro lán ísira lòkotoo bà.
Dikiri, ndì bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ bo pínki.
7 Luda, n yenyĩ bɛ̀ɛrɛ vĩ fá,
bisãsirinɔ dì utɛ n orun.
8 Òdi n ɔn pɔ́ble níside ble ò kã,
ndì n swa'i pɔnnade kpáḿma ò mi.
9 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ wɛ̃̀ndiboki ũ,
ó kunna n gupuran mɛ́ à ó wɛ́ kɛ̃̀.

10 Ǹgɔ̃ yenyĩ mɔ gbɛ̃ kũ ò n dɔ̃nɔnɛ,
ǹgɔ̃ nɛ̀sɛpuradenɔ sura ba ǹgɔ̃ gɛ́.
11 Ǹsun tó zĩdabirinɔ gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛmaro,
ǹsun tó yãvãnikɛrinɔ ɔ sɔ̃mairo.
12 Ǹ gwa, manafikide pìnɔ lɛ̀tɛ,
ò gɔ̃̀ wutɛna sɔ̀rɔrɔ, oni fɔ̃ ò futɛro.

37

Gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ziakpɛ zĩ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ yã n kũ gbãnaro,
ǹsun yãvãnikɛrinɔ gwena ni dɛro,
2 zaakũ ò kori kɛ tera lán sɛ̃̀ɛ bàmɛ,
ń manakɛna ni láka lán sɛ̃̀la ísi bà.
3 Ǹ Dikiri náani kɛ, ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu dín, ǹgɔ̃ nna ma.

4 Ǹ tó n pɔ gɔ̃ nna kũ Dikirio,
ani pɔ́ kũ n nɛ̀sɛ yei kpámma.

5 Ǹ zɛ kũ Dikirio ǹ a náani kɛ,
ani yã dínɔ kɛnnɛ.
6 Ani tó yã bo kũnwo nna lán gudɔnaa bà,
ani tó ǹ bo mana lán fãnantɛ̃ gupurakũnaa bà.

7 Ǹ zɛ kũ mɛnao Dikiri arɛ ǹ a dã,
ǹsun tó aruzɛkɛde yã n kũ gbãna
gɔrɔ kũ à bò kũ a wɛ́zɛ̃ vãnioro.

8 Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹsun tó yã birenɔ n kũ gbãnaro,
àdi su kũ yãvãnikɛnaaomɛ.
9 Zaakũ gbɛ̃ vãninɔ ni kakatɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ Dikiriinɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ.

10 À gɔ̃̀ fíti kũ gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ kun doro,
bee tó n ń wɛ́tɛ, ĩni ń lero.
11 Zĩdabusarinɔ mɛ́ onigɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ pɔnna kɛ kũ aafia zɔ̃kɔ̃ɔo.

12 Gbɛ̃ vãni dì yã vãni kpákpa gbɛ̃ mananɛ,
àdi sakaa pìtia.
13 Ama Dikiri dìgɔ̃ a yáa dɔ,
zaakũ à dɔ̃ kũ a gɔrɔ ni papa.

14 Gbɛ̃ vãninɔ dì fɛ̃nɛda woto,
òdi ń kà kpá sála,
de ò le ò takasidenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ dɛdɛo,
ò gbɛ̃ kũ ń yãkɛna mananɔ kakatɛ.
15 Ń zĩda fɛ̃nɛda ni ń zɔ̃ ń swɛ̃̀n,
oni ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.

16 Pɔ́ fíti kũ gbɛ̃ mana vĩ
de gbɛ̃ vãni dasinɔ aruzɛkɛla,
17 zaakũ gbɛ̃ vãninɔ gbãna ni mì dɛ,
ama Dikirimɛ gbɛ̃ mananɔ kũna ũ.

18 Dikiri taarisaridenɔ yã dɔ̃,
ń bakaa dìgɔ̃ de ń pɔ́ ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
19 Wé'i ni ń kũ yã pãsĩ gɔrɔ zĩro,
bee tó nàa kà, onigɔ̃ kãna.

20 Gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ,
Dikiri ibɛrɛnɔ ni láka lán sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔ bà,
ò gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà.

21 Gbɛ̃ vãni dì pɔ́ sãkãḿma à a fĩna boro,
gbɛ̃ mana sɔ̃ àdi gba da yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ.
22 Gbɛ̃ kũ Dikiri arubarikaa dàńgunɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kũ à lɛ́ kɛ̀ńnɛnɔ sɔ̃ oni kakatɛ.

23 Dikiri mɛ́ àdi zɛ́milɛ kũ gbɛ̃nɛ,
a pɔ dìgɔ̃ nna a kunnaaa.
24 Bee tó à gɛ̃̀ɛ sì, ani lɛ́tɛ sɔrɔrɔro,
kũ Dikiri a kũna yãi.

25 Kɛfɛnnan ma ũ yã, akũ ma zĩ kũ̀,
mádi e Luda gbɛ̃ mana zùkũna zikiro,
mádi e à nɛ́nɔ tɛn bara kɛro.
26 Àdigɔ̃ gba da gɔrɔ sĩnda pínki
àdigɔ̃ pɔ́ sãkãńnɛ,
a nɛ́nɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.

27 Ǹ kpɛ li yã vãninɛ ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ĩnigɔ̃ kú bùsu dín gɔrɔ sĩnda pínki.
28 Zaakũ Dikiri ye yãzɛdei,
ani a náanikɛrinɔ zukũnaro.

Onigɔ̃ kun aafia gɔrɔ sĩnda pínki,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ.
29 Gbɛ̃ mananɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

30 Ɔndɔ̃yã dì bo gbɛ̃ mana lɛ́n,
a lɛ́ dì yãzɛde o.
31 A Luda doka kú a swɛ̃̀n,
a gbá dì sata pɔ́kearo.

32 Gbɛ̃ vãni dì gbɛ̃ mana kpákpa
de à le à a dɛ,
33 ama Dikiri ni a tó a ɔĩro,
ani we yãkpatɛ a blero.

34 Ǹ Dikiri dã ǹgɔ̃ a yã kũna,
ani n kara de ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
ĩni gbɛ̃ vãninɔ mìdɛna e.

35 Ma gbɛ̃ pãsĩ gbãnade ke è yã,
àtɛn ɔ tá lán lí kũ zĩtɛ kɛ̀nɛ nna bà.
36 Kũ tá kà kũmao gwe, à kú gwe doro,
ma a wɛ̀tɛ, mádi a lero.

37 Ǹ taarisaride yã gwa,
ǹ wɛ́ pɛ́ gbɛ̃ mana yãi,
zaakũ nɛ̀sɛyĩdade burinɔ ni gɔ̃ buri ũ.
38 Durunnakɛrinɔ sɔ̃ oni kakatɛ lɛɛlɛlɛɛlɛ,
gbɛ̃ vãninɔ buri ni mì dɛ.

39 Dikiri mɛ́ ani gbɛ̃ mananɔ sura ba,
anigɔ̃ deńnɛ utɛki ũ warikɛgɔrɔa.
40 Dikiri ni kpáńyĩ à ń bo,
ani ń sí gbɛ̃ vãninɔa à ń sura ba
kũ ò nài yãi.

38

Takaside aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro,
ǹsun ma sã fĩ kũ pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa,
n ɔ tɔ̃̀ma.
3 Ma mɛ̀ gbãna làka n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ma wá aafiaro ma durunna yãi.
4 Ma taarinɔ dàmala,
ò tɔ̃̀ma lán aso tìkisii bà.

5 Ma bɔ̀nɔ lì fɔ̃nna ũ,
ò yagi kɛ̀ ma yɔ̃nkɔkɛ yãi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
madìgɔ̃ tɛ́ ãnsisinamɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
7 Ma kpɛwa tɛn wí yãpura,
ma mɛ̀ gbãna vĩro.
8 Má gbãna vĩro, ma mɛ̀ɛ kɛ̀ búgubugu,
matɛn wiki lɛ́ ma pɔyakana yãi.

9 Dikiri, ń pɔ́ kũ má yei dɔ̃ pínki,
ndì ma ndana ma sãnsãn.
10 Ma kù tɛn vĩ gbì gbì, ma gbãna làka,
ma wɛ́ tɛn tɛ́ kɛ doro.
11 Ma gbɛ̃nnanɔ kũ ma gbɛ̃nɔ dì gbãtɛmɛnɛ,
ma danɛnɔ dì bàa lɛ́mɛnɛ ma bɔ̀nɔ yãi.

12 Gbɛ̃ kũ ò wɛtɛ ò ma dɛnɔ dì bà kpákpamɛnɛ,
ma wɛtɛrinɔ dì yã vãni kpákũsũ kũmao,
òdigɔ̃ manafikiyã gwa kũ kɔ̃o gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ma gɔ̃ lán sãto bà, madì yã maro,
lán gbɛ̃ kũ a nɛ́nɛ nàtɛ bà, madì lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
14 Má de lán gbɛ̃ kũ àdi yã maro bà,
madì weḿmaro.
15 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ĩni ma yã ma, Dikiri ma Luda.
16 Ma pì, ǹsun tó ò yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹsun tó ò ĩa dã ma satana yãiro.

17 Ma ka lɛtɛna,

madìgɔ̃ kú yã'ũmmanaa gũn.
18 Mani ma yã vãninɔ onnɛ sà,
zaakũ ma durunna yãin ma pɔ yakana.
19 Ma ibɛrɛ pãsĩnɔn lɛ́ vĩro,
gbɛ̃ kũ ò zã̀magu pãpãnɔn dasi.
20 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
yã manan má tɛ́i, akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũmao.

21 Dikiri, ǹsun ma zukũnaro,
ma Luda, ǹsungɔ̃ kú kũmao zã̀ro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika,
ma Dikiri, ma surabarii.

39

Takaside ɔ́ɔdɔna Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma pì, manigɔ̃ ma zĩda kũna dɔ̃,
mani tó ma lɛ́ ma da durunnakɛnaa gũnlo.
Tó gbɛ̃ vãni kú kũmao, mani ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, ma yĩtɛ kítikiti,
mádi yãke oro, bee yã mana se,
akũ ma yã'ũmmanaa ɛ̀ra à kàra.
3 Ma swɛ̃̀ɛ puusu bò ma gũn,
kũ ma laasunn lɛ̀, ma nɛ̀sɛɛ wã̀,
akũ ma lɛ́ bò ma pì:

4 Dikiri, ǹ tó mà a wɛ̃̀ndigɔrɔ lɛ́ dɔ̃
kũ ma gɔrɔ dasi lɛ́o.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lákũ ma wɛ̃̀ndii ni láka nà araga.
5 N ma wɛ̃̀ndi lɛ́ yɔ̃̀ n ɔla lɛ́n,
ma kunna de wɛ́ kũ yĩola n kĩnaaro.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ,
6 bisãsiri tɛna dìgɔ̃ de lán uraa bàmɛ.
Àdi kɛ gàragara à aruzɛkɛ kakara,
ama à dɔ̃ ke dín ani gɔ̃nɛro.

7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan manigɔ̃ vĩi?
Mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ donyĩ, Dikiri.
8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃ma,
ǹsun tó yɔ̃nkɔnɔ ma foboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mádi ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n yã bire kɛ̀.

10 Ǹsun ma lɛ́ doro,
n okũ tɛni ma ká gaa.
11 Ndì gbɛ̃ toto ndì wɛ́ tãa a durunna yãi,
ndì a aruzɛkɛ ble lán blɛ́ bà.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ.

12 Ǹ ma aduakɛna sí Dikiri,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaaa.
Ǹsun sã tata ma ɔ́ɔdɔnaanɛro,
zaakũ n nibɔɔn ma ũ,
má de gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ lán ma dizinɔ bà.
13 Ǹ wɛ́ goma de ma pɔ le àgɔ̃ nna dɔ,
ari màgɔ̃ gɛ́ andunia tó.

40

Dikiri sáabukpanaa
Dauda lɛ̀ɛ.

1 Ma wɛ́ dɔ̀ Dikirii manamana,
akũ à arɛ dɔ̀ma à ma ɔ́ɔdɔnaa mà.
2 À ma bo tɔ̃̀nɔwɛɛɛ gũn,
à ma bo fokon.
À ma gbá pɛ̀tɛ gbɛ̀si musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lɛ̀ dufu dàmɛnɛ ma lɛ́n
ó Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃nɔ ni e dasi, vĩna ni ń kũ,
ò Dikiri náani kɛ.

4 Arubarikaden gbɛ̃ kũ à Dikiri náani vĩ ũ,
akũsɔ̃ àdi arɛ dɔ zĩdabirinɔ kũ tãnagbagbarinɔaro.
5 Dikiri ma Luda, n yãbonsarɛkɛnanɔn dasi,
oni fɔ̃ ò yã kũ ntɛn pɛ́awɛrɛ dɔdɔro.
Tó matɛn babannɛ, à lɛ́ vĩro,
mani fɔ̃ mà o pínkiro.

6 Ń ye sa'opɔ ke gbairo,
akũ n ma gba sã mà yã mao.
Ńdi sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ke durunna kútɛkɛbɔ gbɛkaro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la,
ma su lákũ à kɛ̃na takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyenyĩna kɛmɛ, ma Luda,
n doka kú ma swɛ̃̀ɛ gũn.

9 Mani yãzɛde baaru kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani ma lɛ́ nakɔ̃aro, lákũ ń dɔ̃ nà Dikiri.
10 Mádi n yãzɛdekɛ utɛńnɛro,
ma n náani kũ n surabanaao yã ò.
Mádi gí n yenyĩ kũ n yãpurao oi
pari kɔ̃kakaranaa gũnlo.

11 Dikiri, ǹsun gí ma wɛ̃nda gwairo,
n yenyĩ kũ n yãpurao gɔ̃ ma dãkpã.
12 Zaakũ yã vãni kũ à likanamai lɛ́ vĩro,
ma taarinɔ dàmala, matɛn gu ero,
à dasi de ma mìkãla, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀magu.

13 Dikiri, ǹ sùru kɛ ǹ ma sura ba,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
14 Wé'i gbɛ̃ kũ òtɛn wɛtɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pɛ́tɛ.
Gbɛ̃ kũ ò ye mà kisira enɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
15 Gbɛ̃ kũ òdi pimɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
wé'i ń kũ ò gɔ̃ gìri.
16 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ,
ǹ tò ń pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ.
Gbɛ̃ kũ ò ye n surabanainɔ
gɔ̃ pi Dikiri zɔ̃kɔ̃.

17 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ǹ laasun lɛ́ ma yãa, Dikiri.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma mìsiriio,
ma Luda, ǹsun gì kɛro.

41

Gyãre aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbãnasaride yã da ũ,

Dikiri dì a bo warikɛnagɔrɔa.
2 Dikiri ni à dãkpã à a gba wɛ̃ndi gbɛ̃na,
ani arubarika daagu a bùsun,
ani a kpá a ibɛrɛnɔa ò ń pɔyeina kɛaro.
3 Dikiri ni zɛ kãao tó à wutɛna gyãn,
ani tó à futɛ gyã pìn aafia.

4 Ma pì: Dikiri, ma durunna kɛ̀nnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma gba aafiaa.
5 Ma ibɛrɛnɔ tɛni ma wɛtɛ kũ gao ò pì:
Bɔrɛn ani ga de a tɔ́ sãtɛɛ?
6 Tó ò sù ma gwa, yã pãn òdi omɛnɛ,
òdi baaru vãni wɛtɛ ma yã musu,
gbasa òdi futɛ ò gɛ́ ò yã pì fã bàai.

7 Ma zãngurinɔ dì ma kpákpa kũ yã vãnio,
ń pínki òdi àlesi vãni dɔma ò pi:
8 Gagagyã mɛ́ à a lè,
ani futɛ a wutɛna bire gũn doro.
9 Bee ma gbɛ̃nna kũ ma a náani kɛ̀,
kũ odì ɔ kakara ta dokɔ̃nɔ gũn bò ma kpɛ.

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafiaa de mà fĩna bońnɛ.
11 Tó ma ibɛrɛnɔ dí ma yɔ̃gɔ̃ kɛmaro,
manigɔ̃ dɔ̃ sà kũ ma yã kàngu.
12 Ń ma kũna ma nɛ̀sɛmana yãi,
ń tò màgɔ̃ kú n arɛ gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA PLADE

Zabura 42-72

42

Zɪ̃zɔ ɔ́ɔdɔnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Lákũ zɔ̃ dì swa sarɛ ni dɛ nà,
lɛn n ni dì ma dɛ lɛ, Luda.
2 Ma nini tɛn Luda ni dɛ, Luda Wɛ̃ndide pìi.
Bɔrɛn mani le mà gɛ́ daalɛɛ?
3 Wɛ́tɛ̃ mɛ́ à gɔ̃ ma pɔ́ble ũ
fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?
4 Ma nɛ̀sɛɛ wɛ̃nnɛ, akũ yã díkĩnanɔ dɔ̀magu,
lákũ madì gɛ́ pari gũn nà ari Luda ɔnn,
gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ tɛ́tɛ ma kpɛ kũ ayuwiio,
dikpɛkɛrinɔ dì dodomai kũ sáabukpanaao.

5 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ à sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

6 Ma nɛ̀sɛɛ yàka, akũ n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpigɛrɛɛi ari Yoda mìia,
zaa Ɛmɔ kpinɔ musu.
7 Ndì tó ísɔ̃kɛna kĩni gɔ̃ dɔ,
í lòkotonɔ tɛn lɛ́ zukɔ̃i.

N tò í tɛn damala,
a sɔ̃ tɛn tá kũmao.

8 Dikiri dì yenyĩ mɔmɛnɛ fãnantɛ̃,
a lɛ̀ɛ dìgɔ̃ dɔ ma lɛ́n gwãani,
matɛn wɛ́ kɛ Luda kũ à de ma wɛ̃̀ndi ũa.

9 Madì pi Luda ma gbɛ̀sinɛ:
Bɔ́yãin ma yã sã̀nguu?
À kɛ̀ dera n tò màgɔ̃ tɛ́ kũ pɔsirao
ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
10 Ma waridɔmmarinɔ dì ma sɔ̃sɔ̃,
akũ ma wánɔ dìgɔ̃ wí,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?

11 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

43

1 Ǹ ma yã nna kpáma Luda,
ǹ zɛ kũmao buri ludadɔ̃risarinɔ yã musu,
ǹ ma bo gbɛ̃ vãni manafikidenɔ ɔĩ.
2 Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
bɔ́yãin n gimaii?
À kɛ̀ dera n tò ma gɔ̃ tɛ́ kũ pɔsirao
ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
3 Ǹ n gupura kũ n yãpurao zĩma,
à domɛnɛ arɛ n kpi musu,
à gɛ́ kũmao ari n kúkia gwe.
4 Gbasa mà gɛ́ n gbagbakia Luda,
ma pɔ ni kɛmma nna, Luda ma pɔnna,
mani n tɔ́ kpá kũ mɔrɔɔo,
Luda ma Luda.

5 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Manigɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

44

Isarailanɔ faaba wɛ́kɛnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Luda, yã kũ n kɛ̀ zaa gìkɛna ó dizinɔ gɔrɔa,
ò òwɛrɛ ó sã mà.
2 N ɔ sɔ̃̀ burinɔi n wari dɔ̀ḿma,
n ó dizinɔ kàtɛ ń gbɛ̀n,
n ń kara ò dàgula.
3 Adi kɛ ń fɛ̃nɛda mɛ́ à ń ká bùsu díaro,
ń gã̀sã gbãnan ò zɛ̃̀i blèoro.
N zĩda gã̀sã gbãna mɛ́ à tò,
n arɛ dɔ̀ḿma kũ ń yeńyĩ yãi.

4 Mɔkɔ̃mmɛ ma Kína ũ ma Luda,
ndì tó Yakubu burinɔ zɛ̃̀ ble.
5 N gãin odì ɔ sɔ̃ ó ibɛrɛnɔi,
kũ n tɔ́on odì gbá pɛ́tɛpɛtɛ ó zãngurinɔa.

6 Adi kɛ ma sá náanikɛnanlo,
adi kɛ ma fɛ̃nɛda mɛ́ àdi ma boro.
7 Zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ndì ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ndì wé'i da ó zãngurinɔa.
8 Luda, odìgɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
odìgɔ̃ n tɔ́ kpá lakanaa sari.

9 Bee kũ abireo n giwái n tò wé'i ó kũ,
ndì bo kũ ó zı̃̀karinɔ doro.
10 N tò o boru kpɛ ó ibɛrɛnɔnɛ,
n tò ó zãngurinɔ ó pɔ́nɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zɛ́ ò ó dɛdɛ lán sãnɔ bà,
n ó fãkɔ̃a burinɔ tɛ́.
12 N n gbɛ̃nɔ yìa araga,
ńdi àre le a gũnlo.

13 N tò ó gbɛ̃dakenɔ ó sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kũ ò kú ó sarɛnɔ ó lalandii kɛ̀.
14 N tò o gɔ̃ baaru pɔ́ ũ burinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ dì ń mì yĩgãwɛrɛ.
15 Madìgɔ̃ kú kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki,
ma gasuu gɔ̃̀ kpá ma wɛ́i
16 ma lalandikɛrinɔ kũ ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔ yãi
kũ ma ibɛrɛ kũ ò ye ò fĩna bomanɔ yão.

17 Abirekũ ó lé pínki,
bee kũ n yã dí sãóguro,
ódi n bàka kunna kũoo yã gbororo.
18 Ó laasun dí kɛ̃mmaro,
ódi kɛ̃ n zɛ́aro.
19 N ó kɛ́ dúgudugu,
n ó bùsu kɛ̀ gbɛ̃gbonnɔ kureki ũ,
n gusira níkiniki dàóla.

20 Tó ó Dikiri tɔ́ sã̀ógu yã,
ke tó ó wɛ́ dɔ̀ buri zı̃̀tɔnɔ tãnanɔi,
21 Luda ni gí ei yá?
Zaakũ àkũ mɛ́ à ó nɛ̀sɛgũnyãnɔ dɔ̃ pínki.
22 N yãi ó kú ga lɛ́i zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.

23 Ǹ vu Dikiri! À kɛ̀ dera ntɛn i oo?
Ǹ futɛ! Ǹsun gíwái gɔrɔ sĩnda pínkiro.
24 À kɛ̀ dera n kɔ̀kɔtɔɔ dɔ̀wɛrɛɛ?
Ó wɛ̃ndakɛ kũ ó wɛ́tãmmanaao sãngun yá?

25 O gɔ̃ yĩna lukutɛ̃n,
o gɔ̃ wutɛna zĩtɛ.
26 Ǹ futɛ ǹ kpáwái,
ǹ mɔ́ ǹ ó bo n yenyĩ yãi.

45

Kína nɔsɛna lɛ̀ɛ
Yenyĩ lɛ̀ kũ Kora burinɔ dà.
1 Yã nna tɛn pípi ma swɛ̃̀ɛ gũn,
lákũ matɛn lɛ̀ díkĩna da kínanɛ nà.
Ma lɛ́ nna lán takadakɛ̃ri mana takadakɛ̃bɔɔ bà.

2 N manakɛ de gbɛ̃ sĩnda pínkila,
n lɛ́gbɛɛ dìgɔ̃ nna,
arubarika kũ Luda dàngu lakana vĩro.

3 Mɔkɔ̃n zı̃̀kari pãsĩ, ǹ n fɛ̃nɛda sɛ́
ǹ loko n kíkɛgakuri sèeda ũ.
4 Ǹ di sɔ̃a ǹ gɛ́ zı̃̀ ble n gakurikɛ gũn
yãpura kũ nɛ̀sɛdoo kũ yãzɛdeo yãi,
ǹ yã náasidenɔ kɛ kũ n ɔpla gbãnao.
5 Kí, n kànɔ lɛ́ sɔ̃ntɛ,
àdi gɛ̃ à n ibɛrɛnɔ swɛ̃̀ zɔ̃,
burinɔ dì lɛ́tɛ n gbá sarɛ.
6 Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ĩnigɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.
7 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã a yãvãnikɛnagu.
À yã mɛ́ à tò Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
8 Lí'ɔ gbĩ nnanna pìsi n pɔ́kasanɔa,
mɔrɔ'ũ dì n pɔ kɛ nna
n kpɛ́ kũ ò kɛ̀kɛ kũ wisa sakaao gũn.
9 Kína nɛ́nɔgbɛ̃nɔn kú n nɔ yenyĩdenɔ tɛ́,
n nɔ dufu kú n ɔplai,
à Ofi bùsu wurapɔnɔ dana.

10 Nɛ́nɔkpare, ǹ sã kpá ǹ ma!
N de bɛ kũ n gbɛ̃nɔ yã sún donnɛ arɛro.
11 N nɔmanakɛ tɛn kína mɛ̀ɛ luka,
ǹ mì natɛnɛ, zaakũ n dikirimɛ a ũ.
12 Tayadenɔ ni su ò gba dannɛ,
aruzɛkɛdenɔ ni n wɛ́ wɛtɛ.
13 Kína nɛ́nɔkpare vutɛna kpɛ́nɛ gũn kũ gakurio,
ò ɔzĩ kɛ̀ a pɔ́kasanɔa kũ wura bàao.
14 Òtɛn su kãao kínanɛ
kũ a pɔ́kasa wãnzãndenɔo dana.
Nɛ́nɔkpare zɛnnɛrinɔ tɛ́i,
òtɛn su kãao a kĩnaa.
15 Òtɛn gɛ̃ kũńwo kínabɛa,
òtɛn pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao.

16 N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ n denɔ gɛ̃nɛ ũ,
ĩni ń ditɛditɛ kínanɔ ũ andunia gũn pínki.
17 Mani tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu lakanaa sari,
burinɔ nigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

46

Luda kú kũoo

Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Ludan ó utɛki ũ kũ ó gbãnao,
àdigɔ̃ kpáwái gɔrɔ sĩnda pínki ó warikɛnaa gũn.
2-3 A yã mɛ́ à tò bee tó andunia yàka
akũsɔ̃ kpinɔ lɛ̀tɛ ò sì ísiran,
bee tó í pì kĩni kà à fùtaa bò
akũsɔ̃ kpinɔ dège kũ kĩnio,
swɛ̃̀ ni kɛ̃ógurо.

4 Swa ke kun kũ a í dì su kũ pɔnnao Luda wɛ̃tɛ gũn,
Luda Musude kúki kũ à kú adonaa pìi.
5 Luda kú wɛ̃tɛ pìi gũn, ani gɔ̃ bɛzĩ ũro,
Luda ni kpái gudɔo.
6 Burinɔ tɛn wiki lɛ́, kpatanɔ tɛn yĩgã,
Luda pũ̀tã, akũ andunia yɔ̀.

7 Dikiri Zı̃̀karide kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

8 À mɔ́ à Dikiri yã̀kɛnanɔ gwa,
lákũ à yã yìa anduniaa nà.
9 Àkũ mɛ́ àdi zì̃i mì dɛ ari andunia lɛ́n,
àdi sánɔ ɛ́'ɛ àdi sárinɔ dúgu zɔ̃,
àdi tɛ́ sɔ̃ sɛ̃gbakonɔa.
10 À zɛ tɛɛnɛ àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Luda ũ.
Burinɔ ni ma tɔ́ sɛ́ lei,
oni ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki.

11 Dikiri Zì̃karide kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

47

Ludamɛ andunia pínki kína ũ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à ɔkpa lɛ́,
à pɔnna wiki lɛ́ Ludanɛ kũ ayuwiio.
2 Zaakũ Dikiri Musude naasi vĩ,
andunia pínki Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ a ũ.
3 À tò o zì̃i blè burinɔa,
à tò o gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛ gbɛ̃nɔa.
4 À ó zĩtɛ bakaa kpàwá,
a yenyĩde Yakubu burinɔ ĩadãbɔ ũ.

5 Luda fùtɛ, òtɛn ayuwii kɛ,
Dikiri zɛna, òtɛn kuru pɛ́.
6 À lɛ̀ sí Ludanɛ, à lɛ̀ sínɛ,
à lɛ̀ sí ó Kínanɛ, à lɛ̀ sínɛ.

7 Zaakũ andunia pínki Kínamɛ a ũ,
à lɛ̀ sínɛ kũ dɔ̃naao.
8 Luda tɛn kí ble burinɔa,
à vutɛna a kpata kũ à kú adonaaa.
9 Burinɔ kpatablerinɔ tɛn kɔ̃ kakara
gbɛ̃ kũ ò de Ibrahĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakũ andunia kínanɔ bi Luda pɔ́mɛ.
À deńla ń pínki.

48

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a sáabu kpá manamana
ó Luda wɛ̃tɛ gũn a kpi kũ à kú adonaa musu.
2 Zaiɔ̃ gbɛ̀ katɛna mana,
à de andunia gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ pɔnna ũ.
Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛ pì kú kpi gugbãnduru kpa.
3 Luda kú a gudãkpãkinɔ gũn,
à tò ò a dɔ̃ aafialeki ũ.

4 Kũ kínanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀
de ò su ò lɛ́tɛa lɛɛlɛ,
5 kũ ò wɛ̃tɛ pìi è lɛ, akũ à bò ń sarɛ,
vĩna ń kũ, akũ ò bàa lɛ̀.
6 Ò gɔ̃̀ kũ lukanaao
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛrii bà.
7 N ń kɛ́ dúgudugu
lákũ ifãboki ĩa dì lagatarinɔ gó'itɛnɔ kakatɛ nà.

8 Yã kũ o màan ó wɛ́ è
Dikiri Zì̃karide ó Luda wɛ̃tɛ gũn.
Luda wɛ̃tɛ pìi kàtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Luda, ó kú n kpɛ́ ɔnn,
ótɛn laasun lɛ́ n yenyĩkɛnaaa.
10 Luda, lákũ n tɔ́ dàgula ari andunia lɛ́n nà,
lɛn n sáabukpanaa dàgula lɛ dɔ.
Ndì yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a.
11 Zaiɔ̃ kpidenɔ tɛn pɔnna kɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ̃tɛdenɔ pɔ kɛ̀ nna,
yãkpatɛ kũ n kɛ̀nɔ yãi.

12 À dɔdɔkɔ̃a à lika Zaiɔ̃i,
à a bĩni dãkpãki lei dasinɔ naro.
13 À a bĩninɔ tàasi ká kũ a zɛki gbãnanɔ
de à le à baba ziadenɔnɛ.
14 Zaakũ Luda dímɛ ó Luda ũ gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi dowɛrɛ arɛ ari ò gɛ́ gao.

49

Aruzɛkɛ náanikɛna bi yɔ̃nkɔyãmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à yã díkĩna ma,
andunia pínki, à sã kpá,
2 kínanɔ kũ talakanɔ,
aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ á pínki.
3 Ɔndɔ̃yã kú ma lɛ́n,
dɔ̃na kú ma swɛ̀n.
4 Mani sã dɔ yáasi yãi
mà a bɔkɔtɛ kɛ kũ mɔrɔlɛnaao.

5 Mani vĩna kɛ yã pãsĩ gɔrɔnɛro,
bee tó ma zãngurinɔ likanamai.
6 Ò ń aruzɛkɛ náani vĩ,
òdi ń ɔgɔda ĩa dã.
7 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gí a gbɛ̃dakenɛ ga kũ ani gairo,
ani le à pɔ́ke kpá Ludaa à a wɛ̀ndi booro.
8 Zaakũ gbɛ̃ wɛ̀ndi bona zĩ'ũ,
aruzɛkɛ ni fɔ̃ à bo zikiro.
9 Ani fɔ̃ à tó àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani fɔ̃ à gínɛ àsun wɛ́ kɛ pla kũ gyãwãnworo.

10 Zaakũ ò dɔ̃ kũ bee ɔ̃ndɔ̃rinɔ dì ga,
mìsaridenɔ kũ yɔ̃nkɔnɔ dì mì dɛ lɛ se,
òdi ń aruzɛkɛ tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
11 Bee kũ ò ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã,
ń mira nigɔ̃ de ń bɛ ũmɛ gɔrɔ sĩnda pínki,
anigɔ̃ ń kúki ũ ari ń buria.

12 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo
dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
13 Mìsaridenɔ lakanaan gwe,
lɛmɛ à de lɛ dɔ kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ ń ágbainɔ.
14 Oni si gyãwãnn lán sãnɔ bà,
ga mɛ́ anigɔ̃ de ń dɑ̀ri ũ,
gbɛ̃ mananɔ ni kí blemḿa gudɔo.
Ń mɛ̀nɔ ni yagi kũ miran,
gyãwãn mɛ́ anigɔ̃ de ń bɛ ũ.
15 Ama Luda ni ma wɛ̀ndi sí gyãwãnnwa
à gbãnakɛ kpámai.

16 Tó gbɛ̃ tɛn gɔ̃ aruzɛkɛde ũ
akũsɔ̃ a bɛ tɔ́ tɛn bo nna,

ǹsun tó à kɛnnɛ yãke ũro,
17 zaakũ ani le à pɔ́ke sɛ́ à táo a gagɔrɔro,
a aruzɛkɛnɔ ni bo tɛ́iro.
18 Bee tó à a zĩda dɔ̃ arubarikade ũ a wɛ̃ndi gɔrɔ
akũsɔ̃ ò a sáabu kpà a nnamana yãi,
19 ani ká a dizinɔlamɛ,
ani wɛ́ kɛ pla kũ gupurao ziki doro.

20 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo,
tó a wɛ́ dí kɛ̃ro,
ani gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

50

Donyĩkɛna yãpura
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide tɛn yã o,
àtɛn lɛ́ zu andunia gbɛ̃nɔi
zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa.
2 Luda gakuri tɛn bi Zaiɔ̃,
wɛ̃tɛ kũ a manakɛ papana.
3 Ó Luda tɛn su, anigɔ̃ yĩtɛnaro.
Tɛ́ kũ àdi ń ble kú a arɛ,
zàga'ĩa pãsĩ likai.
4 Àtɛn musudenɔ sísi kũ zĩtɛdenɔo
de à le à yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ.
5 À pì: À ma yãmarinɔ kakaramɛnɛ,
gbɛ̃ kũ ma bàka kú kũńwo sa'onaa gãinɔ.
6 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
musudenɔ dì a yãkɛna a zɛ́a kpàkpa kɛ.

7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oárɛ,
Isarailanɔ, mani á dà bobo,
makũmɛ Luda á Luda ũ.
8 Matɛn zuka káái á sa'ona yãiro,
ke sa'opɔ kũ adìgɔ̃ ká tɛ́n à tɛ́ kũ.
9 Má zùsa kũ à kú á kpàsan ni vĩro,
kesɔ̃ blè kũ à kú á karaa gũn,
10 zaakũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ bi ma pɔ́nɔmɛ
kũ pɔ́kãde kpàsa kũ ò kú sɛ̃sĩ dasinɔ musuo.
11 Má kpi musu bãnɔ dɔ̃ pínki,
sɛ̃ntɛ pɔ́ ketenɔ kun ma pɔ́ ũmɛ.
12 Tó nà tɛni ma dɛ, mani oárɛro,
zaakũ makũmɛ má andunia vĩ
kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ pínki.
13 Madì zùsa nɔ̀bɔ són yá?
Madì blèkofĩnii aru min yá?
14 À sa oma kɛnnakũkɔ̃o pɔ́ ũ,
à lɛ́ kũ a gbɛ̃ makũ Luda Musudea fĩna bo.
15 À ma sísi warikɛgɔrɔa,
mani á bo, áni bɛ̀ɛrɛ límɛnɛ.

16 Akũ Luda pì yãvãnikɛrinɔnɛ:
À kɛ̀ dera átɛni ma yãditɛnanɔ dɔdɔɔ?
Bɔ́yãi ma bàka kunna kũńwo yã da á lɛ́nn?
17 Á ye ma yãdannɛnaairo,
a ma yãnɔ kpà kpɛ.
18 Tó a kpãni è, adì a kɛ á gbɛ̃nna ũmɛ,
á bàkaa dìgɔ̃ kú kũ zinakɛrinɔ.
19 Á lɛ́gbɛɛ vãni,
adì lɛ́nna kɛńnɛ.

20 Adìgɔ̃ á gbɛ̃ndo pi,
adì á da nɛ́ ɛ́kɛ bo.
21 A yã birenɔ kɛ̀, akũ má yĩtɛna.
Átɛn da má de lán á bàmɛ,
ama mani kpãkɛ̃ái mà á dà bobo.

22 Ákɔ̃nɔ kũ ma yã sã̀águnɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mani á kɛ yákiyaki,
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à á símaro.
23 Gbɛ̃ kũ à kɛnnakũkɔ̃o sa òma zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃̀mɛnɛ,
àtɛni ma gba zɛ́ mà mɔárɛ
lákũ madì gbɛ̃nɔ sura ba nà.

51

Sùrukpana Ludaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ annabi Natã gɛ̀ɛ a kĩnaa a zinakɛna kũ Basɛbao gbɛra
1 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenyĩ gũn,
ǹ ma taarinɔ gogo n mana zɔ̃kɔ̃ yãi.
2 Ǹ ma durunna kɛ̃ma mà gɔ̃ swáswa,
ǹ ma durunna kɛ̃ma míɔmiɔ.

3 Má a taarinɔ dɔ̃ sà,
ma durunna dìgɔ̃ sãmaguro.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ma durunna kɛ̀nnɛ,
ma yã kũ ń yeiro kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũmao, n yã nigɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nɛ̀sɛn má vãni,
má durunna vĩ zaa ma ina gɔrɔmɛ.
6 Nɛ̀sɛmana mɛ́ àdi kángu,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ damɛnɛ ma swɛ̃̀ɛ gũn.

7 Ǹ ma zú o kũ sakoo mà pu swáswa,
ǹ ma nɛ̀sɛ pípimɛnɛ mà gɔ̃ púu táitai.
8 Ǹ tó mà pɔnna kɛ kũ yáadɔnaao,
ǹ tó ma wá kũ n bùsanɔ were.
9 Ǹsun ma durunnanɔ yã daro,
ǹ ma yã vãninɔ bo ǹ zukũna pínki.

10 Luda, ǹ nɛ̀sɛpura damɛnɛ,
ǹ ɛra ǹ tó ma laakari gɔ̃ kpatɛna.
11 Ǹsun ma zukũnaro,
ǹsun n Nini símaro.
12 Ǹ ɛra ǹ tó ma pɔ kɛ nna
kũ n ma sura bà yãi.
Ǹ ma nini gba màgɔ̃ n yã ma,
13 gbasa mà n yã dada yãvãnikɛrinɔnɛ,
durunnakɛrinɔ ni ɛra ò arɛ dɔmma.

14 Ǹ ma bo gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma surabarii,
mani lɛ̀ sí n yãkɛna a zɛ́a musu.
15 Dikiri, ǹ ma gba lɛ́
mà n sáabu kpá.
16 Sa'onaa dì kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo de ma ò.
Sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ dì kánguro.
17 Sa kũ matɛn ommamɛ ma nɛ̀sɛyĩda ũ,
ndì wɛ̃ndade sùrude gya boro.

18 Luda, ǹ arubarika da Zaiɔ̃gu

n pɔyeina mana gũn,
ǹ Yurusalɛmu bĩni gba gbãna,
19 gbasa sa'ona a zɛ́a ni kángu
kũ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo,
oni sa o kũ zùsanɛnɔ n gbagbakia.

52

Aruzɛkɛde ĩadãnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à gɛ̀ɛ Aimɛlɛki bɛa, akũ Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gɛ̀ɛ à ò Solunɛɛ
1 Gɔ̃sa gbãna, Luda gbɛ̃kɛ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
à kɛ̀ dera ntɛn ĩa dã kũ yã vãnioo?
2 Ndìgɔ̃ lɛ́fɔtɔ kɛ kũ gbɛ̃nɔ gɔrɔ sĩnda pínki,
n lɛ́ nna lán gɛ̃ mìbobɔɔ bà,
ndì gbɛ̃nɔ gbákĩ zɔ̃o.
3 Ń ye yã vãnii de a manala,
ɛ́kɛtonaa dì kɛnnɛ nna de yãpurala.
4 Ń ye gbɛ̃kakatɛna yãi,
manafikiyã mɛ́ à da n lɛ́n.

5 Luda ni n gbãna kɔ̀ ɛ́ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
ani n kũ à bo kũnwo n kpɛ́n,
ani n bo gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ tɛ́.
6 Tó gbɛ̃ mananɔ è, vĩna ni ń kũ,
oni n lalandi kɛ ò pi:
7 Gbɛ̃ kũ adi Luda kɛ a utɛki ũron dí!
À náani kpà a aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔa,
à gɔ̃ gbãnade ũ gbɛ̃kakatɛnaa gũn.

8 Má de lán kù lásirade kũ à kú Luda ɔnn bà,
manigɔ̃ zɛ kũ Luda yenyĩo gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
9 Manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki
yã kũ n kɛ̀ yãi,
mani n tɔ́ sɛ́ lei n yãmarinɔ wára,
kũ ń mana yãi.

53

Yɔ̃nkɔ yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì pi a swɛ̃n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàka, ń yãkɛnaa vãni,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Luda dì bisãsirinɔ tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a kĩnaa wɛtɛ.
3 Ò sãtɛ ń pínki ò gɔ̃ dɔrɔɔ sari míɔmiɔ,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro, bee mɛ̀n do.

4 Yãvãnikɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Luda sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
vĩnapɔnɔn kú gwe sɔ̃ro.
Luda tò gbɛ̃ kũ ò lɛ̀tɛáwanɔ gɔ̃ katɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wé'i dàḿma kũ Luda gìńyĩ yãi.

6 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Luda ɛ̀ra à sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

54

Gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãa aduakɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Zifidenɔ gɛ̀ɛ ò pì Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.
1 Luda, ǹ ma sura ba n tɔ́ yãi,
ǹ yã símɛnɛ kũ n gbãnao.
2 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ sã kpá ma yã'onaai.

3 Zaakũ buri pãndenɔ fùtɛmai,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛni ma wɛ ò ma dɛ,
òdi Luda yã daro.
4 Ludamɛ ma kpanyĩri ũ,
Dikiri mɛ́ à ma kũna.

5 Ǹ ma zãngurinɔ vãni ɛraḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náani yãi.

6 Mani sa omma kũ ma pɔyeinaao,
mani n tɔ́ bo Dikiri, zaakũ ń mana.
7 À ma bo ma warinɔ gũn pínki,
à tò ma yɔ̀gɔ̃ kɛ̀ ma ibɛrɛnɔa.

55

Aduakɛna kunna wɛ́tãmmanaa gũn
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ guruminɔmɛ.
1 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹsun lá kú ma yãlaro.
2 Ǹ sã wɛ̃ ma yãi ǹ wema,
ma laasun ma likara ma gɔ̃ bídi gũn,
3 ma ibɛrɛnɔ yã'ona yãi
kũ gbɛ̃ vãninɔ wɛ́birimanaao,
zaakũ òtɛn wari dɔmamɛ,
ò ma kũna kũ pɔfɛ̃o.

4 Swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀magu,
ga vĩna gɛ̃̀magu.
5 Vĩna ma kũ, matɛn lukaluka,
ma nini vùra.
6 Tó má dɛ̀mbɛrɛ vĩ lán potɛ̃nɛ bà,
de mani vura mà gɛ́ kámma bo,
7 mani bàa lɛ́ mà gɛ́ zã̀zã,
mani gɛ́ mà vutɛ gbárannan.
8 Mani wã mà gɛ́ mà utɛki wɛtɛ,
de zàga'ĩa gbãna sún ma lero yãi.

9 Ǹ ń yã gboro, Dikiri, ǹ ń yã yãkatɛńnɛ,
zaakũ ma è zuka kũ fìtiio kú wɛ̃tɛ gũn.
10 Òdi kpátɛ kɛ bĩni musu fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
yã vãni kũ yã gbãnao di wɛ̃tɛ gũn.
11 Gbɛ̃dɛdɛyã mɛ́ à wɛ̃tɛ pìi pà,
gbãnamɔnnɛna kũ manafikio dì kɛ̃ a batunlo.

12 Tó ma ibɛrɛ mɛ́ àtɛni ma sɔ̃sɔ̃ yã, mani mɛna,
tó ma zãnguri mɛ́ à fùtɛmai, mani utɛnɛ.
13 Ama mɔkɔ̃n, mɔkɔ̃n kũ ó sára lɛ́lɛ,
ma gbɛ̃ndo, ma gbɛ̃nna!
14 Odì fàai bo kũ kɔ̃o yã nnanna,
odìgɔ̃ tɛ́kɔ̃i pari tɛ́ Luda ɔnn.

15 Ga ni zãmba kɛ ma ibɛrɛnɔnɛ,
ò si gyãwãn ń gbãnagɔrɔ,

zaakũ vãni vutɛki è ń gũn.

16 Makũ sɔ̃, madì Luda sísi,
akũ Dikiri dì ma sura ba.
17 Kɔnkɔ, fãnantɛ̃ kũ ɔkɔsio
madìgɔ̃ ma yã'ũmmananɔ bɔtɛnɛ kũ ndanaao,
akũ àdi ma yã ma.
18 Bee kũ ma ibɛrɛnɔn dasi,
àdi ma sí à ma bo fìtin aafia.
19 Luda dìgɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ani ma yã ma, ani wé'i daḿma,
zaakũ òdi ń dà litɛro, ò Luda vĩna vĩro.

20 Ma gbɛ̃ pìi fìti kɛ̀ kũ a gbɛ̃nɔo,
à bò lɛ́dokɔ̃nɔ kũ ò kɛ̀ kũ kɔ̃o kpɛ.
21 Àdi yã nna o lán zɔ́ bà,
ama fìti laasun kú a swɛ̃̀n.
Àdi lɛ́nna kɛńnɛ páipai,
ama yáadɔmma bà da a bɔ̀kɔmmɛ.

22 Ǹ n yã'ũmmananɔ tó Dikirinɛ,
anigɔ̃ n kũna,
àdi tó gbɛ̃ mana fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanisaridenɔ ni ń gɔrɔ dagura lero,
Luda, ĩni tó ò si gyãwãn tɔ̃̀nɔwɛɛn.

Makũ sɔ̃, manigɔ̃ n náani vĩ.

56

Zĩdakpana Ludaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Filisitininɔ a kũ̀ zaa Gata.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, òtɛn pɛ́ma,
òdigɔ̃ zɩ̃̀ ká kũmao ògɔ̃ wɛ́ tãma gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Ma kpàkparinɔ dìgɔ̃ pɛ́ma gɔrɔ sĩnda pínki,
ń karambaani yãin òtɛn zɩ̃̀ ká kũmao.

3 Tó vĩna tɛni ma kũ, mani n náani kɛ.
4 Mani Luda tɔ́ kpá yã kũ à ò yãi,
má Luda náani vĩ, mani vĩna kɛro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

5 Òdigɔ̃ ma yã litɛ kpɛdangara gɔrɔ sĩnda pínki,
òdigɔ̃ ma kpákpa kũ yã vãnio.
6 Òdi kɔ̃ kakaramai ò natɛmɛnɛ,
òdi ma kpákpa ògɔ̃ ye ò ma dɛ.

7 Luda, ǹsun tó ń gbɛ̃ke boro,
ǹ burinɔ nɛ kũ pɔfɛ̃o.
8 Ǹ ma warikɛna yã da,
ǹ ma wɛ́tɛ̃kɔtɛna ká n tùruu gũn.
À kú n takada gũnloo?

9 Tó ma lɛ́ zù Ludai,
ma ibɛrɛnɔ ni boru kũ kpɛo,
manigɔ̃ dɔ̃ kũ à yã sìmɛnɛ.
10 Mani Luda tɔ́ kpá yã kũ à ò yãi,
ee, mani Dikiri tɔ́ kpá yã pì ona yãi.
11 Má Luda náani vĩ, mani vĩna kɛro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

12 Luda, mani lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀nnɛnɔ fĩna bo,

mani kɛnnakũkɔ̃o sa omma.
13 Zaakũ n ma si ga lɛ́i,
ńdi tó ma gɛ̃̀ɛ sìro,
de màgɔ̃ kure kũnwo
gupura kũ àdi wɛ̃̀ndi kpáḿma gũn.

57

Wikilɛna Luda Musudei
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
Ǹ ma sɔtɔ n orun ari ma bo ga lɛ́i.

2 Matɛn wiki lɛ́ Luda Musudei,
Luda kũ àdi yã kũ à ò papamɛnɛ pìi.
3 Ani tó kpányĩ bo zaa musu à ma sura ba,
ani wé'i da gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́manɔa,
ani a gbɛ̃kɛ kũ a náaniyão kɛmɛnɛ.

4 Má kú músunɔ tɛ́,
ma gɔ̃ wutɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́nɛ nna lán fɛ̃nɛda bà,
ń saka bi sárimɛ kũ kàao.
5 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari musumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zɛ́n,
akũ ma gɔ̃ wari gũn,
ò wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀ ma arɛ, akũ ò zù wɛ̀ɛɛ pìn.

7 Ma laakari kpatɛna Luda, ma laakari kpatɛna,
mani lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́.
8 Ǹ vu, ma swɛ̃̀!
Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.

9 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
10 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ kà n kĩnaa,
n náani ludambɛ luku lè.

11 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari músumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

58

Gbɛ̃ vãninɔ tona kũ Ludao
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Gbãnadenɔ, adì yã o a zɛ́a sɔ̃ yá?
Adì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo súsu yá?
2 Adì yã vãni laasun lɛ́ á swɛ̃̀ɛ gũn,
adì gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ á bùsun.
3 Gbɛ̃ vãninɔn sãtɛna zaa ń ina gɔrɔmɛ,
ɛ́kɛdenɔn yakana zaa ń da nɛ̀sɛn.
4 Ń lɛ́gbɛ de lán mlɛ̃̀ sɛwɛ bà,
ò de lán kárе kũ à a sã tàtaa bà,
5 de mlɛ̃̀ɛ pì sún a kɔ̃kɔ̃'ori úra ũ maro,
de àsun a dabukɛri gonikɛ ero.

6 Luda, ǹ ń saka ɛ́'ɛńnɛ ń lɛ́n,
Dikiri, ǹ músuu pìnɔ saka sɔ̃ntɛnɔ ɛ́'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó ò gɛ̃tɛ lán í bàasinaa bà.

Tó ò sá gà, ǹ ń kànɔ ɛ́'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó ò kori kɛ zɛ́n lán kɔntɔ lɛ́'i bà,
ògɔ̃ de lán nɔ̀bɔtɛnɛ kũ adi ifãntɛ̃ ero bà.

9 Ari yàka tɛ́ gɔ̃ oro wã,
gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃tɛ kũ ĩao.
10 Gbɛ̃ mananɔ ni pɔnna kɛ
zĩ kũ Luda fĩna bòńnɛ gbɛ̃ vãninɔa,
kũ ò ń gbá pìpi ń aru gũn.
11 Gbɛ̃nɔ ni pi: Gbɛ̃ mananɔn láada vĩ fá!
Luda kun, àdi yãkpatɛ kɛ andunia gũn.

59

Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ ò a dãdã a bɛa ò a dɛ.
1 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma sí yãvãnikɛrinɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃dɛrinɔ ɔĩ.

3 Ǹ gwa, òtɛni ma kpákpa,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn fìti kɛ kũmao.
Dikiri, mádi taari ke durunna kɛńnɛro,
4 mádi zãńnɛ yãkearo,
akũ ò kú kũ soruo ò nakarama.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ futɛ ǹ mɔ́ ǹ kpámai!
5 Mɔkɔ̃n Dikiri Luda Zɩ̃̀karide, Isarailanɔ Luda,
ǹ futɛ ǹ wɛ́ tã buri kũ̀nɔa ń pínki.
Ǹsun bonkpɛde vãni kũ̀nɔ wɛ̃nda gwaro.

6 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛn,
òdi hũ̀u kɛma lán gbɛ̃nɔ bà.
7 Ǹ gwa, ń lɛ́'i tɛn tɔ,
fɛ̃nɛ kpá ń lɛ́n,
òdi pi gbɛ̃ke tɛni ń maro.
8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ndì ń yáa dɔ,
ndì buri pìnɔ lalandi kɛ ń pínki.

9 Luda ma gbãna, ma wɛ́ dɔnyĩ,
mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ.
10 Luda ni domɛnɛ arɛ a gbɛ̃kɛ gũn,
ani tó mà yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma zãngurinɔa.
11 Dikiri ó sɛ̃gbako, ǹsun ń dɛdɛro,
de ń yã sún sã ma gbɛ̃nɔguro yãi.
Ǹ tó ò likara zɔ̃ ǹ ń kɔ́tɛ kũ n gbãnao.
12 Yã kũ àdi bo ń lɛ́n bi durunna yãmɛ.
Ǹ tó ń karambaanikɛna ń kũ,
zaakũ òdi ɛ́kɛ to òdi gbɛ̃ ká.
13 Ǹ ń kakatɛ kũ pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, òsungɔ̃ kun doro,
gbasa ògɔ̃ dɔ̃ ari andunia lɛ́a
kũ Luda tɛn kí ble Yakubu burinɔa.

14 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛ gũn,
òdi hũ̀u kɛ lán gbɛ̃nɔ bà.
15 Òdi likara ògɔ̃ pɔ́ble wɛtɛ,
tó odi kãro, òdi wiki lɛ́.
16 Makũ sɔ̃, mani lɛ̀ sí n gbãna yã musu,

mà ayuwii kɛ kɔnkɔ n gbẽkɛ yãi,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ warikɛgɔrɔa.

17 Luda ma gbãna, mani n táaki lɛ́,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
Luda kũ àdi gbẽkɛ kɛmɛnɛ.

60

Óni zɩ̃̀ ble kũ Luda gbãnao

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à zɩ̃̀i kà kũ Siria kũ ò kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kũ Zoba bùsuu gũnnɔ, akũ Yoabu sù à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guvutɛ Wisiden gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

1 Luda, n pɔ fɛ̃̀wái,
n ɔ gbàrɛwái n ó zukũna.
Ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá sà.
2 N tò ó bùsuu yɩ̃̀gã ari à pàra.
Ǹ ɛra ǹ tata a gbɛ̀n,
zaakũ à gɔ̃̀ kpámmɛ.
3 N tò yã zɩ̃'ũ sù n gbɛ̃nɔa,
n ó káka kũ í gbãnao,
akũ ótɛn tàtantatan kɛ.

4 Ama n tuta dɔ̀ n vĩnakɛrinɔnɛ,
de ò le ò bo gbɛ̃nɔ ságana lɛ́i.
5 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gɛ̃̀sã gbãnao
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
6 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛ kũ kùwikio,
mani gba da kũ Suko guvutɛo.
7 Giliada bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Manase burinɔ bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yudanɔ bùsu bi ma gòomɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

9 Dí mɛ́ ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mɛ́ ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
10 Luda, à de mɔkɔ̃n mɛ́ n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zɩ̃̀karinɔ doroo?
11 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
12 Óni zɩ̃̀ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mɛ́ ani gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

61

Kína aduakɛnaa

Dauda lɛ̀ɛ.

1 Luda, ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kunna zaa andunialɛa ma wiki lɛ̀mma,
kũ ma wɛ̃̀ndii gɔ̃̀ lɛɛkɛɛ, akũ ma n sisi.
Ǹ gɛ́ kũmao gbɛ̀si kũ à lei demala kĩnaa.
3 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
ma utɛki gbãna ũ ma ibɛrɛnɔ arɛ.

4 Má ye màgɔ̃ kú n ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki,
màgɔ̃ sɔtɔna n orun.
5 Luda, zaakũ n lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀nnɛ mà,

n n vĩnakɛrinɔ bakaa kpàma.

6 Ǹ kína dɔ̃ kũ aafiaao,
ǹ tó à ká a gɔrɔa.
7 Àgɔ̃ kpata ble n dɔ̃naa gũn gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ a dãkpã n gbɛ̃kɛ kũ n náanikɛnaao yãi,
8 gbasa màgɔ̃ n táaki lɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ lɛ́ kũ ma gbɛ̀nnɛ fĩna bo gɔrɔ sĩnda pínki.

62

Ludamɛ utɛki ũ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda ado mɛ́ à tò ma laakari kpátɛna,
àkũ mɛ́ àdi ma sura ba.
2 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.

3 Gɛ̀n ũgban ánigɔ̃ futɛ gbɛ̃aa?
Áni a nɛ lán gbɪ̀ kũ à ɛ̀ à kpán
ke kara zĩ bàn yá?
4 A gona a tía lɛ́n átɛn kpákũsũ,
ɛ́kɛtona mɛ́ àdi kɛárɛ nna.
Adì sa mana o gbɛ̃nɛ kũ lɛ́omɛ,
akũ adì ń ká á swɛ̃̀ɛ gũn.

5 Luda ado mɛ́ à tò ma laakari kpátɛna,
zaakũ àkũmɛ ma wɛ́ dɔi.
6 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.
7 Ma aafia kũ ma bɛ̀ɛrɛɛo dì bo a kĩnaamɛ,
àkũmɛ ma gbɛ̀si gbãna ũ, ma utɛki ũ.
8 Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ a náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
à á swɛ̃̀ wɛ̃nɛ, àkũmɛ ó utɛki ũ.

9 Talakanɔn de lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãnadenɔn kú pɔ́ke lɛ́iro.
Tó ò ń yɔ̃ kilooa,
ń pínki nigɔ̃ de fáuunle.
10 Àsun gbɛ̃ble'ɔgɔ náani kɛro,
àsun ĩa dã kũ kpãni pɔ́oro.
Tó á aruzɛkɛ tɛn kɔ̃,
àsun tó à á swɛ̃̀ blero.

11 Yã mɛ̀n don Luda ò,
yã mɛ̀n pla dínɔn ma mà:
Luda, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbãna vĩ,
12 Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbɛ̃kɛ vĩ,
akũ ndì fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

63

Luda nidɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à kú Yuda gbárannan.
1 Luda, ma Ludamɛ n ũ,
matɛni n arɛ wɛtɛ,
ma nini yenyĩ, matɛni lukanyĩ
lán zĩtɛ kori kũ à ye íi bà.

2 Ma n e n kúkia,
ma wɛ́ sì n gbãna kũ n gakuriolɛ.
3 Zaakũ n gbɛ̃kɛ manamɛnɛ de wɛ̃̀ndila,
n sáabukpana nigɔ̃ da ma lɛ́n.

4 Manigɔ̃ n tɔ́ kpá ari ma wɛ̃ndi lɛ́n,
mani ɔ sɛ́ musu mà n sísi.
5 Ma nɛ̀sɛ ni kã lákũ òdi pɔ́ nna ble ò kã nà,
n táakilɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n kũ ayuwiikɛnaao.
6 N yã dì dɔmagu ma wútɛkia,
madì laasun lɛ́mma gwãani.
7 Ma sɔtɔna n orun, matɛn lɛ̀ sí,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ.
8 Ma nini namma,
ń ma kũna n ɔplan.

9 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛnɔ ni kakatɛ,
ò gɛ̃ zĩtɛ.
10 Luda ni tó ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaomɛ,
ò gɔ̃ gbɛ̃gbonnɔ pɔ́ble ũ.

11 Kína sɔ̃ ani pɔnna kɛ kũ Ludao.
Gbɛ̃ kũ òdi la da kũ Ludaonɔ ni a sáabu kpá,
ɛ́kɛdenɔ sɔ̃, ń lɛ́ nigɔ̃ nakɔ̃ana.

64

Ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔ ɔĩ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ ma ndana ma,
ǹ ma bo ma ibɛrɛ kũ òtɛni vĩna damainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma utɛ gbɛ̃ vãni kũ ò lɛ́ kpàkũsũmainɔnɛ,
yãvãnikɛri zukade pìnɔ.

3 Òdi ń lɛ́ kɛkɛ lán fɛ̃nɛda bà,
yã pãsĩnɔ dì bo ń lɛ́n lán kà sɛwɛde bà.
4 Òdi taarisaride dãdã ò a pá,
òdi a pá kãnto, vĩna dì ń kũro.

5 Òdi tɛ́ kákɔ̃gu ń vãnikɛnaa gũn,
òdi bàkpakpannɛna gusarɛ yã gɔ̃gɔ̃
òdi pi: Gbɛ̃ke ni ó ero.
6 Òdi vãnikɛna yã gɔ̃gɔ̃ ò pi,
yã kũ o a lɛ́ kpàkũsũ papana.
Bisãsiri nɛ̀sɛgũnyãnɔ asiri zɔ̃kɔ̃.

7 Ama Luda ni ń pá kũ kàao,
ani ń kĩnna kãnto.
8 Ani tó yã kũ ò ò wí ń musu,
gbɛ̃ kũ à ń é pínki nigɔ̃ mì kɛ dékũdekũ
ò pi taarɛ.

9 Vĩna ni gbɛ̃ sĩnda pínki kũ,
oni Luda yãkɛnanɔ baba,
onigɔ̃ yã kũ à kɛ̀nɔ laasun lɛ́.
10 Gbɛ̃ mananɔ, àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn ò nai,
nɛ̀sɛpuradenɔ, àgɔ̃ a táaki lɛ́ ń pínki.

65

Buri sĩnda pínki wɛ́ dɔ Ludai
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, à kũ̀ ò n táaki lɛ́ Zaiɔ̃
ò lɛ́ kũ ò gbɛ̃̀nnɛnɔ fĩna bo.
2 Mɔkɔ̃n kũ ndì aduakɛna ma,
n kĩnaan buri sĩnda pínki ni sun.
3 Ó yã vãninɔ ó fú,
akũ n ó taarinɔ kɛ̃̀wá.

4 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ n sɛ̀
n gɛ̃ kãao n ɔnn ũ.
N kpɛ́ pɔ́ mananɔ mɔ̀wá,
n kpɛ́ kũ à kú adona pìi.

5 Ndì wewá kũ yã mana naasidenɔ,
Luda ó Surabari.
Andunia lɛ́zɛkidenɔ kũ ísirabaradenɔ
wɛ́ dɔnyĩ ń pínki.
6 N gbãna dànla,
n kpinɔ kɛ̀ kũ n ikoo.
7 Ndì ísira kũ a sɔ̃nɔ kĩni kpátɛ,
ndì burinɔ zuka lákańnɛ.
8 N daboyãnɔ dì swɛ̃̀ kɛ̃
gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛlɛanɔn,
òdi ayuwii dɔmma zaa ifãboki kpa
kũ a lɛ́tɛ kpao.

9 Ndì laakari dɔ anduniaa, ndì a gba í,
ndì taaki ká zĩtɛnɛ, n swanɔn pana kũ ío,
ndì tó pɔ́wɛnɔ kɛ, zaakũ lɛn n dìtɛ lɛ.
10 Ndì í dagula ari búgbanɔ pa,
ndì gunɔ foko fɔ̃ kũ legũo,
ndì arubarika da pɔ́ kũ à bùtɛnɔgu.
11 Ndì arubarika da burazĩn wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo,
pɔ́ble níside dì kɔ́tɛ n ágban.
12 Pɔ́dãdãkinɔ sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔ kù sɛ̃̀ntɛ,
sĩ̀sĩnɔ pɔnna dà uta ũ.
13 Pɔ́kãdenɔ dàgula ń dãdãkinɔa,
pɔ́wɛ dàgula sĩ̀sĩgɛrɛɛi.
Òtɛn pɔnna wiki lɛ́, òtɛn lɛ̀ sí.

66

Luda sáabukpanaa
1 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki,
à ayuwii kɛ Dikiria.
2 À lɛ̀ sí a tɔ́ gakurikɛ musu,
à a táaki lɛ́ à a tɔ́ bo.
3 À o Ludanɛ: N yãkɛnanɔn naasi vĩ,
n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ dì tó n ibɛrɛnɔ kã natɛ.
4 Andunia pínki dì kútɛnnɛ,
òdi n táaki lɛ́ ò n tɔ́ bo.

5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kũ àdi kɛ bisãsirinɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísira lì gukori ũ,
ò swa bikũ̀ gɛ̀sɛ.
Ò pɔnna kɛ a yã musu.
7 Àdigɔ̃ kí ble kũ a gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki,
a wɛ́ dìgɔ̃ kú burinɔa.
Sãgbãnadenɔ sún dɔkɛ kãaoro.

8 Burinɔ, à ó Luda sáabu kpá,
a táakilɛna gɔ̃ dɔ á lɛ́n.
9 À ó wɛ̃̀ndi dãkpãwɛrɛ,
adi tó ó gbá sàtaro.
10 Luda, zaakũ n ó lɛ́ n ó gwá,
n ó baasa lán andurufuu bà.
11 N ó ká kpɛ́siran,
n aso tìkisii dìwɛrɛ ó kpɛ.
12 N tò ò dìwá lán sɔ̃ bà,

ó wɛ́ tɛ́ mà, í dàóla,
akũ n su kũoo nnamana kĩnaa.

13 Mani su n ɔnn mà sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o,
mani lɛ́ kũ ma kèmmanɔ fĩna bo,
14 yã kũ à bò ma lɛ́n ma warikɛgɔrɔa.
15 Mani sa omma kũ pɔ́ mɛ̀kpananɔ,
mani sãkaronɔ kpátannɛ,
mani n gbagba kũ zùsanɔ kũ blèkofĩninɔo.

16 Ákɔ̃nɔ kũ á Luda vĩna vĩnɔ,
à mɔ́ à ma á pínki,
mani yã kũ à kèmɛnɛ oárɛ.
17 Ma wiki lɛ̀a,
a táakilɛna da ma lɛ́n.
18 Tó ma yã vãni dà ma swɛ̃̀n,
de Dikiri gì ma yã mai.
19 Ama à ma yã mà,
akũ à ma aduakɛnaa sì.
20 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
adi gí ma aduakɛna mairo,
adi gí gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛiro.

67

Arubarika gbɛkana Ludaa
Lɛ̀ kũ òdi sí kũ guruminɔo.
1 Luda, ǹ ó wɛ̃nda gwa,
ǹ ãn werewá ǹ arubarika daógu,
2 de andunia pínki gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,
buri sĩnda pínki dɔ̃ lákũ ndì gbɛ̃ sura ba nà.

3 Ò n táaki lɛ́ Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lɛ́.
4 Burinɔ pɔnna kɛ à ayuwii kɛ,
zaakũ ndì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́a,
ndì do andunia burinɔnɛ arɛ.

5 Ò n táaki lɛ́ Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lɛ́,
6 gbasa zĩtɛ pɔ́ble kɛ,
Luda ó Luda ni arubarika daógu.
7 Luda ni arubarika daógu,
andunia lɛ́zɛkidenɔ ni vĩna kɛnɛ ń pínki.

68

Luda zɔ̃kɔ̃kɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda futɛ, a ibɛrɛnɔ fãkɔ̃a,
a zãngurinɔ bàa lɛ́nɛ.
2 Lákũ túsukpɛ dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà,
ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.
Lákũ zɔ́saa dì yɔ́ tɛ́ sarɛ nà,
yãvãnikɛrinɔ ni kakatɛ Luda arɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ ò pɔnna kɛ,
ò yáa dɔ Luda arɛ,
ò vĩvĩ kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔ.

4 À lɛ̀ sí Ludanɛ à lɛ́ maa,
à di ludambɛ lukua, à a tɔ́ bo,
a tɔ́n Dikiri, à pɔnna wiki lɛ́ a arɛ.
5 Kunna a kpɛ́ kũ à kú adonaa gũn,
Luda bi tonɛnɔ demɛ,

gyaanɔnɔ zɛkũnwodemɛ.
6 Luda dì bɛ kɛ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ vĩronɛ,
àdi purusunanɔ bɔtɛ à ń da nnamanan,
sãgbãnadenɔ sɔ̃ onigɔ̃ kú gu kori gũmmɛ.

7 Luda, kũ n do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ,
gɔrɔ kũ n táa ò kũńwo gbárannan,
8 zĩtɛ yɔ̀gãyĩgã, ludambɛ legũ gbàrɛ n arɛ,
mɔkɔ̃n Luda kũ n yã ò Sinai kpi musu,
Luda, Isarailanɔ Luda.

9 Luda, n mùsɛɛ pìsi ń bùsuua baala'i,
n n gbɛ̃ busananɔ gbà gbãna.
10 N gbɛ̃nɔ vùtɛ a gũn Luda,
akũ n wɛ̃ndadenɔ gbà pɔ́ n manakɛ yãi.

11 Dikiri yã ò,
akũ nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃̀ a baarukparinɔ ũ dasi.
12 Kínanɔ kũ ń zɔ̃̀karinɔ tɛn bàa lɛ́ likalika,
nɔgbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ bɛnɔ tɛni ń pɔ́nɔ kpaatɛtɛ.
13 Bee kũ a wutɛ a kpàsa guragura,
andurufu í kú ma potɛ̃nɛ dɛ̀mbɛrɛnɔa,
a kãnɔ tɛn tɛ́ kɛ lán wuraa bà.
14 Kũ Gbãnasĩndapinkide kínanɔ fã̀kɔ̃a,
ò kɔ̀tɛ Zalamɔ kpia lán legũgbɛɛ bà.

15 Basã kpi gakuri vĩ,
Basã kpi mìsɔ̃ntɛnɔn dasi.
16 Ákɔ̃nɔ kpi mìsɔ̃ntɛnɔ,
bɔ́yãi átɛn kpi kũ Luda sɛ̀
a kíbleki ũ gwa kũ nɛ̀sɛgɔ̃baaoo?
Gwen Dikiri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
17 Luda sɔ̃gonɔ lɛ́ vĩro,
à kà dúbu lɛu ũgbangba,
Dikiri bòo zaa Sinai,
à sù à kìpa a gu kũ à kú adonan.
18 N futɛ n ta musu dona zɔ̃̀zɔnɔnɛ arɛ,
n gba sì gbɛ̃nɔa ari kũ sãgbãnadenɔ,
akũ n vutɛ gwe, Dikiri Luda.

19 Arubarikademɛ Dikiri Luda ó surabari ũ,
àkũmɛ àdigɔ̃ ó asonɔ sɛna lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
20 Ó Luda bi Luda kũ àdi ń sura bamɛ,
Dikiri Luda mɛ́ àdi ó bo ga lɛ́i.

21 Luda ni a ibɛrɛnɔ mì wíwińnɛ,
bisãsiri mìkã dɔrɛ kũ ò tɛ́ ń durunnaanɔ.
22 Dikiri pì: Mani ń bɔtɛ Basã bùsun,
mani ń bɔtɛ ísira lɔ̀n,
23 de à á gbá ya á ibɛrɛnɔ arun,
á gbɛ̃danɔ ni nɛ́nɛ matɛn ò ń baka ble.

24 Luda, o n gbɛ̃nɔ è ò tɛ́tɛkɔ̃i,
ma Luda ma Kína, òtɛn su n kúkia.
25 Lɛ̀sirinɔn tɛ́ arɛ, batanɔn tɛ́ ń kpɛ,
nɔkpare sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔn tɛ́ ń guragura.
26 À Luda tɔ́ bo pari kɔ̃kakaranaa gũn,
à Dikiri sáabu kpá ákɔ̃nɔ Isaraila burinɔ.
27 Nɛ́ kpɛde Biliaminu burinɔn tɛ́ arɛ gwe,
abire gbɛra Yudanɔ kínɛnɔ kũ ń gbɛ̃nɔ
kũ Zɛbuluni buri kínɛnɔ
kũ Nafatali buri kínɛnɔo.

28 Luda, ǹ n gbãna mɔwɛrɛ,
Luda, ǹ bo kũ n gbãna kũ n mɔ̀wɛrɛ yão.
29 Kínanɔ ni sunnɛ kũ ń gbanɔ
n kpɛ́ kũ à kú Yurusalɛmu yãi.
30 Ǹ kpãkɛ̃ Misila ítɛnɔbɔɔi,
ǹ pata burinɔ zùsanɔa kũ ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ andurufu gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kũ zɩ̃̀kanaa dì kɛńnɛ nnanɔ fãkɔ̃a.
31 Misilanɔ ni zɩ̃̀rinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ ni ɔ dɔmma, Luda.

32 Andunia kpatablerinɔ, à lɛ̀ sí Ludanɛ,
à Dikiri táaki lɛ́,
33 àkũ kũ à di ludambɛ kũ à kun zaa zĩzĩa.
À ma, àtɛn pũtã gbãnagbãna.
34 À Luda gbãna kpàkpa kɛ,
ò a zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Isarailanɔa,
a gbãna kú ludambɛa.
35 Luda, ń naasi vĩ n kúkia,
Isarailanɔ Luda dì gbãna kũ ikooo kpá a gbɛ̃nɔa.

Arubarikademɛ Luda ũ!

69

Wɛ́tãmmana gũn aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ ma sura ba,
zaakũ í ma kũ ma wakalɛ.
2 Foko tɛni ma mɔ́ ma ka zã̀,
gɛ̀sɛpɛtɛki kunlo,
ma kpatɛ í lòkoton,
ísɔ̃ tɛn damala.
3 Ma wiki lɛ̀ ma kpasa,
ma kòtoo nà,
ma wɛ́ dɔ̀ ma Ludai
ari ma wɛ́ tɛn sira kũ.
4 Gbɛ̃ kũ ò zã̀magu pãnɔn
dasi de ma mìkãla.
Ma ibɛrɛnɔn lɛ́ vĩro,
ò ye ò ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sari.
Pɔ́ kũ mádi a kpãni oron
ò pì mà kpáḿma.

5 Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔn utɛnannɛro.

6 Dikiri Luda Zɩ̃̀karide,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔnyĩnɔ
ǹsun tó wé'i ń kũ ma yãiro.
Isarailanɔ Luda,
gbɛ̃ kũ òdi n ki wɛtɛnɔ
ǹsun tó ń tɔ́ yaka ma yãiro.
7 Zaakũ n yãin matɛn sɔ̃sɔ̃na fɔ̃,
akũ ma gasuu gɔ̃̀ kpá ma wɛ́i.
8 Ma gɔ̃ zɩ̃̀tɔ ũ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
ma gɔ̃ boado ũ ma da bedenɔ tɛ́.
9 N ɔn yã ma kũ gbãna manamana,
gbɛ̃nɔ dɔkɛna kũnwo gɔ̃̀mɛnɛ.
10 Tó ma lɛ́ yɩ̃̀ pɔsira gũn,
òdigɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃.
11 Tó ma uta kasanɔ ɦ̃̀fĩma,

òdigɔ̃ ma lalandi kɛ.
12 Gbɛ̃ kũ ò vutɛna gãnulɛanɔ dì ma pi,
ígbãnamirinɔ dì lɛ̀ da ma yãi.

13 Ama tó à gɔ̃̀ ma yãi, Dikiri,
mɔkɔ̃n manigɔ̃ wɛ́ kɛmma a gɔrɔa.
Ǹ wema Luda n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
ǹ ma sura ba yãpura.
14 Ǹ ma bo fokon,
ǹsun tó mà vlɛ̃nlo.
Ǹ ma bo í lòkoton,
ǹ ma sí ma zãngurinɔa.
15 Ǹsun tó ísɔ̃ damalaro,
ǹsun tó mà kpátɛ í lòkotonlo,
ǹsun tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
16 Ǹ wema Dikiri, zaakũ n gbɛ̃kɛ mana,
ǹ arɛ dɔma n sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
17 Ǹsun mìkpɛrɛ zu n zɔ̀bleriinɛro,
ǹ wema likalika,
zaakũ ma gɔ̃ kagura gũmmɛ.
18 Ǹ namai ǹ ma mì sí,
ǹ ma sura ba ma ibɛrɛnɔa.

19 Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kũ ma wé'idammanaao kũ ma kpebonaao,
ntɛn gbɛ̃ kũ ò ma kũna kũ yãonɔ e.
20 Sɔ̃sɔ̃naa ma swɛ̃̀ɛ zɔ̃̀, ma gɔ̃ gbãna sari,
gbɛ̃ kũ ani ma wɛ̃nda gwan ma wɛ̀tɛ,
mádi lero,
gbɛ̃ kũ ani ma nɛ̀sɛ kpátɛmɛnɛn ma wɛ́ dɔ̀i,
à kunlo.
21 Ò ɛzɛ vãni kàmɛnɛ pɔ́blen,
kũ ími ma kũ, ò sèwɛ̃ kpã̀kpãa kpàma mà mi.

22 Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
23 Ń wɛ́ sira kũ de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona.
24 Ǹ n pɛ̃tɛ̃ kipam̃ma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsĩ pisim̃ma.
25 Ń bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
ń gbɛ̃ke súngɔ̃ kun de à vutɛ ń kpɛ́n doro.
26 Zaakũ òdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ n ń lɛ́nɔa,
òdi gbɛ̃ kũ n ń kĩnnanɔ wãwã yã o.
27 Ǹ ń yã sĩnda pínki taari dińnɛ,
ń baka súngɔ̃ kú n surabanaa gũnlo.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̃̀ndi takada gũn,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú kũ gbɛ̃ mananɔ tɔ́oro.

29 Luda, má kú wãwã kũ yã'ũmmanaao gũn,
ǹ ma sɛ́ lei de mà bo aafia.

30 Mani Luda tɔ́ bo lɛ̀sinaa gũn,
mani a sáabu kɛ mà a tɔ́ sɛ́ lei.
31 Abirekũ ni ká Dikirigu de sa'ona kũ zùuola,
bee zùsanɛ kũ à bɛ̃nɛ vĩ.
32 Takasidenɔ ni e ò pɔnna kɛ,
ákɔ̃nɔ Luda ki wɛtɛrinɔ nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
33 Zaakũ Dikiri dì wɛ̃ndadenɔ yã ma,
àdi a gbɛ̃ kũ ò de zĩ̀zɔ ũnɔ gya boro.

34 À a táaki lɛ́ musu kũ zĩtɛo,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
35 Zaakũ Luda ni Zaiɔ̃ sura ba,
ani ɛra à Yuda wɛ̃tɛnɔ kátɛ,
a gbɛ̃nɔ ni vutɛn ń pɔ́ ũ.
36 A zɔ̀bleri nɛ́nɔ mɛ́ ògɔ̃ vĩ,
gbɛ̃ kũ ò ye a tɔ́ nnainɔ nigɔ̃ kún.

70

Wikilɛna surabariii
(Zab 40:14-18)
Dauda lɛ̀ɛ.
1 N yã nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
2 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pɛ́tɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò ye mà sunyĩ lenɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
3 Gbɛ̃ kũ òdi omɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
ǹ tó ò ɛra kũ wé'iyão.
4 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ,
gbɛ̃ kũ ò ye ǹ surabanaainɔ gɔ̃ pi Luda zɔ̃kɔ̃.

5 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
Luda, ǹ kɛ likalika.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma surabariio,
Dikiri, ǹsun gì kɛro.

71

Mare zɔ̃kɔ̃ aduakɛnaa
1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
2 Ǹ ma bo ǹ ma mì sí n manakɛna yãi,
ǹ sã kpámai ǹ ma sura ba.
3 Ǹgɔ̃ de ma utɛki gbɛ̀ kũ manigɔ̃ gɛ́ utɛn ũ.
N dìtɛ ǹ ma sura ba,
ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnaoomɛ n ũ fá!
4 Ma Luda, ǹ ma bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ,
ǹ ma sí gbɛ̃ vãni pãsĩnɔa.

5 Mɔkɔ̃nn ma wɛ́ dɔnyĩ, Dikiri Luda,
mɔkɔ̃nn má n náani vĩ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa.
6 Ma gbãna lèmma zaa ma igɔrɔ,
mɔkɔ̃n mɛ́ n ma bo ma da nɛ̀sɛn.
N táakin madìgɔ̃ lɛ́.
7 Ma kunna de yãbonsarɛ ũ gbɛ̃nɔnɛ dasi,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki gbãna ũ.
8 N táakilɛna dìgɔ̃ da ma lɛ́n,
madìgɔ̃ n manakɛ bo kɔnkɔ kũ ɔkɔsio.

9 Ǹsun pã kpámai ma zĩkũkɛna yãiro,
ǹsun ma zukũna ma gbãna lakana yãiro.
10 Zaakũ ma ibɛrɛnɔ tɛni ma pi,
ma wɛtɛrinɔ tɛn lɛ́ kpákũsũmai ma wɛ̀ndi bona yãi.
11 Ò pì: Luda gìimɛ, ò pɛ́a ò kũ,
gbɛ̃ke kun kũ à a sura baro.
12 Luda, ǹsungɔ̃ kú kũmao zã̀ro,
ma Luda, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.

13 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kũ òtɛn yã dimanɔ kũ
de ò kakatɛ,

ǹ tó sɔ̃sɔ̃na da gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãmanɔla
de ń tɔ́ yaka.

14 Makũ sɔ̃, ma wɛ́ nigɔ̃ dɔnyĩ,
manigɔ̃ n táaki lɛ́ màgɔ̃ gɛ́.
15 N manakɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n gɔrɔ sĩnda pínki
kũ n surabana kũ má a lɛ́ dɔ̃roo.
16 Mani su mà n zɔ̃kɔ̃kɛyãnɔ o Dikiri Luda
n mɛ̀n do manakɛn mani da gbɛ̃nɔnɛ.
17 N yã dàmɛnɛ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
Luda, ari tera matɛni n yãbonsarɛnɔ o'o.
18 Bee kũ ma zĩ kũ̀, ma mìkã pura,
ǹsun ma tónlo, Luda,
de mà le mà n gbãna baba teradenɔnɛ,
mà n gbãnakɛyã da gbɛ̃ kũ òtɛn futɛnɔnɛ ń pínki.

19 Luda, n manakɛnaa zɔ̃̀ susunɛnɔa,
n yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀, dín oni lɛkɔ̃a kũnwoo?
20 N tò wari pãsĩ ma le dasidasi,
ama ĩni ɛra ǹ ma gba wɛ̃̀ndii dɔ,
ĩni ɛra ǹ ma bo zĩtɛ.
21 Ĩni ma bɛ̀ɛrɛ karamɛnɛ,
ĩni ɛra ǹ ma laakari kpátɛmɛnɛ dɔ.

22 Ma Luda, mani n sáabu kpá
kũ mɔrɔɔo n náani yãi.
Isarailanɔ Luda kũ ń kú adona,
mani n táaki lɛ́ kũ gidigboo.
23 Ayuwii nigɔ̃ dɔ ma lɛ́n,
makũ kũ n ma mìi sì mani n táaki lɛ́.
24 Manigɔ̃ n manakɛna o gɔrɔ sĩnda pínki,
zaakũ wé'i gbɛ̃ kũ ò ma wɛtɛ kũ vãnionɔ kũ̀,
ò gɔ̃̀ bídi gũn.

72

Aduakɛna kínanɛ
Sulemanu lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpatɛ kɛ kũ yãpurao,
ǹ tó kína yã mana kɛ lákũ ndì kɛ nà,
2 de à do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súsu,
3 gbasa kpinɔ ni su gbɛ̃nɔnɛ kũ aafiaao,
sĩ̀sĩnɔ ni tó ògɔ̃ kú nnamanaa gũn.
4 Kína ni tó yã bo kũ talakanɔ nna,
ani takaside nɛ́nɔ sura ba,
ani gbãnamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.

5 Anigɔ̃ kun lákũ ifãntɛ̃ dìgɔ̃ kun nà,
lán mɔvura dìgɔ̃ kun nà wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
6 Anigɔ̃ de lán kabura legũ bà,
lán mɔtɔ kũ àdi pisi zĩtɛaa bà.
7 Gbɛ̃ mananɔ ni ɔ tá a gɔrɔa,
nnamana nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ ari mɔ súngɔ̃ kun doro.

8 Ani kí ble zaa ísira bara la kũ bara direo,
sɛna zaa Yuflati ari gɛna andunia lɛ́a.
9 Buri kũ ò kú gbáranna gũnnɔ ni su ò kútɛnɛ,
a ibɛrɛnɔ ni wútɛ kũ kùaao a arɛ.
10 Tasisi kína kũ ísira bara kínanɔ ni táfe bonɛ,
Seba kũ Sɛba kínanɔ ni su ò gba danɛ.
11 Kínanɔ ni su ò kútɛ a arɛ ń pínki,

buri sĩnda pínki ni donyĩ.

12 Zaakũ ani wɛ̃ndade kũ ń wiki dɔnɔ bomɛ,
ani takaside kũ ò kpanyĩri vĩronɔ sura ba.
13 Ani gbãnasaridenɔ wɛ̃nda gwa,
ani takasidenɔ bo ga lɛ́i.
14 Ani ń bo gbãnamɔnnɛrinɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ,
zaakũ à ye ń arukɔtɛnaairo.

15 Luda kína dɔ̃ kũ aafiaao!
Ògɔ̃ a gba Seba bùsu wuraa,
ògɔ̃ wɛ́ kɛnɛ Ludaa lakanaa sari,
ògɔ̃ sa mana onɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ a bùsun manamana,
a lánɔ gɔ̃ da sǐsĩnɔ musu síi,
ò nɛ́ i ò pia lán Lɛbana lákpɛ bà,
ò gbã lán kàsapli bà sɛ̃̀ntɛ.
17 Ǹ tó a tɔ́ gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki
lán ifãntɛ̃ bà,
buri sĩnda pínki ni arubarika le a gãi,
oni a tɔ́ nna sí.

18 Arubarikaden Dikiri Luda, Isarailanɔ Luda!
Àkũ mɛ́ àdi yãbonsarɛnɔ kɛ ado.
19 Ògɔ̃ a tɔ́ gakuride bo gɔrɔ sĩnda pínki!
À tó a gakuri da anduniala pínki!
Aami! Aami!

20 Yɛsɛ nɛ́ Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAKƆDE

Zabura 73-89

73

Yãvãnikɛrinɔ nnamanaa

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda dì yã mana kɛ Isarailanɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɛ̀sɛpuradenɔ.

2 Makũ sɔ̃, ma ka kãni lɛtɛna,
ma gbá ye à satamɛ yã.
3 Kũ ma yãvãnikɛrinɔ kunna mana è,
ma ĩadãrii pìnɔ gwena ni dɛ̀.

4 Yãke dì kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma akũsɔ̃ ò mɛ̀kpana.
5 Òdi wari kɛ lán dakenɔ bàro,
òdi gyã kɛ lán dakenɔ bàro.
6 Òdi ĩadãna da ń wakan lán mɔ̀wakarɛ bà,
òdi pãsĩkɛ da pɔ́kasa ũ.
7 Ń swɛ̃̀ɛ kɛ̀ gbãna kũ yãvãnikɛnaao,
yã bɛ̃̀nɛ ń nɛ̀sɛɛ pà.
8 Òdi gbɛ̃ lalandi kɛ òdi yã vãni liḿma,
òdi gbãna mɔńnɛ ń zɔ̃kɔ̃kɛ yãi.
9 Òdi pi: Luda kipa ò ɔsi ká,
akũsɔ̃ ń yã mɛ́ àdi ble andunia gũn.
10 Abire yãi òdi ɛra ń kpa,
òdi yã kũ ò ò pínki sí yãpura ũ.
11 Òdi pi: Luda dɔ̃ mámɛɛ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛ yá?

12 Ǹ yãvãnikɛrinɔ gwa, òdi yãke damu kɛro,

ń gwenaa dìgɔ̃ kara gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ase ma nɛ̀sɛ pura pãn yá?
Ma a ɔ bɔ̀tɛ taarin swáswa pãmɛ yá?
14 Ndìgɔ̃ ma gbɛ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ndìgɔ̃ ma sã gágamɛnɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
15 Tó ma zɛ kũ yã dí taka onaao,
abirekũ nigɔ̃ de bona n gbɛ̃nɔ kpɛ yã ũmɛ.
16 Kũ ma laasunn lɛ̀ yã pìia de mà dɔ̃,
à kɛ̀mɛnɛ zĩ'ũ.
17 Sé kũ ma gɛ̃ Luda kúkia,
gbasa ma wɛ́ kɛ̃̀ lákũ oni láka nà.

18 N ń dá guzãrɛ kpa yãpura,
ndì ɔ sɔ̃ńyĩ ò lɛ́tɛ ò kakatɛ.
19 Òdi gɔ̃ kakatɛna pɔ́ ũ kãnto,
vĩnapɔnɔ dì ń le ò láka.
20 Lákũ nana dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà tó gbɛ̃ vù,
tó n futɛ Dikiri, ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.

21 Kũ ma nɛ̀sɛɛ yàka,
akũsɔ̃ ma pɔ sira kũ̀,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsɛ̃ntɛ bà.

23 Bee kũ abireo madìgɔ̃ kú kũnwo,
ń ma kũna ma ɔplaa.
24 Ndì domɛnɛ arɛ kũ n lɛ́dammao,
ĩni láka ǹ ma sí n gakuri gũn.
25 Dín ma wɛ́ dɔi musu n baasii?
N baasiro pɔ́ke ni tɛni ma dɛ andunia gũnlo.
26 Bee tó ma mɛ̀ kũ ma swɛ̃̀ɛo tɛn láka,
Ludamɛ ma swɛ̃̀ gbãnaleki ũ,
àkũmɛ ma baka ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

27 Gbɛ̃ kũ ò kɛ̃̀mmanɔ ni láka,
ĩni gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kakatɛ.
28 Luda, ma nanyĩna mɛ́ à kɛ̀mɛnɛ nna,
Dikiri Luda, ma n kɛ ma utɛki ũ,
mani n yãkɛnanɔ babańnɛ.

74

Wikilɛna Ludai a kpɛ́ kũ ò wì yãi
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, bɔ́yãi n giwái ari gɔrɔ sĩnda pínkii?
À kɛ̀ dera n pɛ̃tɛ̃ tɛn futɛ n kpàsa sãnɔii?
2 Ǹ tó gbɛ̃ kũ n ń sí zaa zĩnɔ yã dɔngu,
buri kũ n bò ò gɔ̃̀ n pɔ́ ũnɔ
kũ Zaiɔ̃ kpi kũ n kɛ̀ n kúki ũo.
3 N ibɛrɛnɔ n kúki wì ò dàtɛ mámmam,
ǹ dɔdɔi ǹ gwa, à gbòro pínki.

4 N zãngurinɔ zuka kàkara gu kũ odì danlɛn,
ò ń zĩda tutanɔ pɛ̀tɛ gwe sèeda ũ.
5 O è, ń kpása dɔ musu,
òtɛn kɛ lákũ òdigɔ̃ dàko gbɛ̃ nà.
6 Lí ana mana kũ ò nàna n kpɛ́ kpataaa,
ò gbɛ̃̀ ò gbòro kũ kpásao kũ adao.
7 Ò tɛ́ sɔ̃̀ n kúkia à kɔ̀tɛ,
ò tò kpɛ́ kũ n tɔ́ kúaa pìi gbã̀a lɛ̀.
8 Ò ò ń nɛ̀sɛn: Ò ɔ tɔ̃ḿma mámmam.

Ò tɛ́ sɔ̀ ó bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpɛ́ sèedanɔ kun doro,
annabi ke kun doro.
Ónigɔ̃ kun lɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ó gbɛ̃ke dɔ̃ro.

10 Luda, ĩni tó n ibɛrɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔ ari bɔrɛmɛɛ?
N zãngurinɔ nigɔ̃ n gya bo lakanaa sarin yá?
11 Bɔ́yãin n ɔ kakũnnaa?
Ǹ ɔ go n kùaaa ǹ ń dɛdɛ.

12 Ludamɛ ma kína ũ zaa káaku,
àkũ mɛ́ àdi gbɛ̃ sura ba andunia gũn.
13 Mɔkɔ̃n mɛ́ n ísira zɔ̀kɔ̃rɛ kũ n gbãnao,
n kwã kàsaraa mìnɔ wìwi í gũn.
14 N Misilanɔ kàkatɛ gwe,
n ń gɛ̀nɔ kpà gbáranna nɔ̀bɔnɔa pɔ́ble ũ.
15 N swanɔ bò n zɛ́ wɛ̃̀ ísɛ̃bokinɔnɛ,
n swa kũ a í babana vĩro zɔ̀kɔ̃rɛ.
16 Fãnantɛ̃ kũ gwãanio de n pɔ́ ũ,
n mɔvura kũ ifãntɛ̃o kúki kɛ̀ńnɛ.
17 Mɔkɔ̃n mɛ́ n andunia lɛ́zɛkinɔ dà pínki,
n sakare kũ bunsirɛɛo gɔrɔ dìtɛ.

18 N yá kũ n ibɛrɛnɔ dɔ̀ yã dɔngu Dikiri,
yɔ̃nkɔnɔ n tɔ́ gya bò.
19 Ǹsun n potɛ̃nɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadenɔ yã sún sãnguro.
20 Ǹ laakari dɔ n bàka kunna kũoooa,
zaakũ ó bùsu gusarɛnɔ pãsĩ kũ̀ pínki.
21 Ǹsun tó ó gɔ̃nawɛ̃ndadenɔ boru kpɛ kũ wé'ioro,
ǹ tó wɛ̃ndadenɔ kũ takasidenɔ n táaki lɛ́.

22 Luda, ǹ futɛ ǹ gí kũ n zĩdao,
ǹ n yá kũ yɔ̃nkɔnɔ tɛn dɔ zɛnaa sari ma dé!
23 Ǹsun zuka kũ n ibɛrɛnɔ tɛn kányĩ kpá sãkotoro,
n zãngurinɔ kĩni dìgɔ̃ dɔ lakanaa sari.

75

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ

Asafa lɛ̀ɛ.
1 O n sáabu kɛ̀ Luda, o n sáabu kɛ̀.
Tó ò n yãbonsarɛnɔ bàba, ndìgɔ̃ kú kãni.

2 Luda pì: Ma gɔrɔ dìtɛ
kũ mani yãkpatɛ kɛ a zɛ́a.
3 Tó andunia yɛ̀gã kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki,
makũ mɛ́ madì a gbɛ̀gbanɔ kũ gíngin.
4 Madì o zĩdabirinɔnɛ ɔ̀sun ĩa dãro,
madì o yãvãnikɛrinɔnɛ ɔ̀sun kùa biriro.
5 Àsun kùa biri ludambɛaro,
àsun waka nɔnɔmairo.

6 Zaakũ gbãna dì bo ifãboki kpa ke a lɛ́tɛ kparo,
àdi bo gbárannanlo,
7 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
àkũ mɛ́ àdi gbɛ̃ do lago à gbɛ̃ do kara.
8 Toko kú Dikiri ɔĩ, í gbãna kán à pà,
àtɛn sɛ́n a pɔfɛ̃ ũ fùuu.
Àdi atɛ̃ andunia yãvãnikɛrinɔa ń pínki,
òdi mi à láka lái kũ a gbɔ̀ɔo.

9 Makũ sɔ̃, manigɔ̃ yã pì o gɔrɔ sĩnda pínki,
mani Yakubu Luda táaki lɛ́.
10 Mani yãvãnikɛrinɔ bɛ̃nɛ ɛ́'ɛ,
gbɛ̃ mananɔ bɛ̃nɛ sɔ̃, mani sɛ́ musu.

76

Ludamɛ zi̇̃blena gbãna ũ

Asafa lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ guruminɔo.
1 Ò Luda dɔ̃ Yudanɔ bùsummɛ,
a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ Isarailanɔ tɛ́.
2 A bizakuta kú Salɛmu,
a kúki kú Zaiɔ̃.
3 Zaa gwen à kà wãnanɔ ɛ̀'ɛn
kũ sɛ̃gbakonɔ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ zi̇̃kabɔnɔo.

4 Ndì gu pu ndìgɔ̃ tɛ́ kɛ,
n zɔ̃kɔ̃kɛ de kpi kũ ò kun gɔrɔ sĩnda pínkinɔla.
5 N kùgbãnadenɔ gɔ̃kɛbɔnɔ sìḿma,
ò wutɛna kũ ga'io,
gɔ̃ gbãna pìnɔ doke dí fɔ̃ à a ɔ sɛ̀ro.
6 Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńyĩ,
akũ sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ gɔ̃̀ katɛna gɛ̀nɔ ũ.
7 Mɔkɔ̃n mɛ́ ń naasi vĩ ndo,
tó n pɔ́ bò n yĩn,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ n arɛɛ?
8 Zaa musu n yãkpatɛ kɛ̀,
akũ vĩna andunia kṹ, à yi̇̃tɛ kítikiti,
9 zĩ kũ Luda, n futɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunianɛ
de ǹ gbãnasaridenɔ sura ba.

10 N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔi dì n tɔ́ bo,
n pɔfɛ̃ kpara dìgɔ̃ dɔ n pi.

11 À lɛ́ kɛ Dikiri á Ludaa à a fĩna bo.
Ákɔ̃nɔ kũ á likanawáinɔ, à mɔ́
à Luda kũ à de ògɔ̃ a vĩna vĩ gba pɔ́.
12 Àdi kpatablerinɔ kã kpátɛ,
àdi tó vĩna andunia kínanɔ kũ.

77

Luda kpányĩ bɛgɛkɛna wari gũn

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Ma lɛ́ zù Ludai ma a sìsi,
ma wiki lɛ̀ Ludaa de à ma yã ma.
2 Kũ má kú wari gũn ma Dikiri ki wɛ̀tɛ,
ma ɔ sɛ̀ musu gwãani kámmabonaa sari,
ma laakari gì kpátɛi.
3 Kũ ma laasun tà Luda kĩnaa, akũ ma ã'ã,
kũ ma dɔ a yãn, ma gɔ̃ kpam lɛɛkɛɛ.
4 N tò ma wɛ́ tɛ̃̀ i'onaa,
ma gɔ̃ bídi gũn má dɔ̃ deran ma ò nàro.
5 Ma dɔ yã zĩnɔn
kũ wɛ̃̀ kũ ò gɛ̃̀tɛnɔ.
6 Ma laasunn lɛ̀ ma swɛ̃̀ɛ gũn gwãani,
ma a zĩda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
7 Ma pì: Dikiri gìwai sãnsãnn yá?
A pɔ ni kɛ nna kũoo doroo?
8 A gbɛ̃kɛ làka mámmann yá?
A yã nigɔ̃ futɛna gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
9 Ó wɛ̃ndagwana yã sã̀ Ludagun yá?

A pɔ fɛ̃wái, ani wɛ̃nda kɛwɛrɛ doroo?
10 Akũ ma pì: Yã kũ à ũ̀man dí.
Luda Musude ɔ bùsawɛrɛ.

11 Mani laasun lɛ́ Dikiri yãbonsarɛnɔa,
mani dɔ yã kũ à kɛ̀ yãnɔn.
12 Mani n daboyãkɛnanɔ laasun lɛ́ pínki,
mani n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
13 Luda, n zɛ́ kú adona.
Dikiri kpate zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à kà lán ó Luda bàa?
14 Mɔkɔ̃mmɛ Luda yãbonsarɛkɛri ũ,
n n gbãna mɔ̀ burinɔnɛ.
15 N n gbɛ̃nɔ sura bà kũ n gã̀sã gbãnao,
ókɔ̃nɔ Yakubu kũ Yusufu burinɔ.

16 Kũ ísira wɛ́ sìnlɛ Luda,
kũ ísira wɛ́ sìnlɛ, akũ à kɔ́tɔ kpà,
à yĩ̀gãyĩgã ari a lòkoton.
17 Ludambɛ í kɔ̀tɛ,
surapatana kĩni dɔ musu,
n kànɔ tɛn fã legũpina ũ.
18 N pũtãna kĩni dɔ zàga'ĩa gũn,
n legũpinaa andunia pù pínki,
zĩtɛ kɛ̀ gìri à yĩ̀gãyĩgã.
19 N zɛ́ dà ísiran,
n gɛ̃ki kɛ̀ í zɔ̃kɔ̃nɔ dagura,
odi n gɛ̀sɛgbɛ ero.
20 N do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ lán sã kpàsaa bà
Musa kũ Harunao gãi.

78

Lɛ̀ kũ Isarailanɔ yã ó gbáo laakarii
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à sã kpá ma yãi.
2 Mani yã oárɛ kũ yáasio,
mani yã kũ à utɛna zaa zĩ bɔkɔtɛárɛ,
3 yã kũ o mà akũsɔ̃ ó dɔ̃,
yã kũ ó denɔ bàbawɛrɛ.
4 Óni yã pì utɛ ó nɛ́nɔnɛro,
óni Dikiri táakilɛna da ó daikorenɔnɛ,
a gbãna kũ yãbonsarɛ kũ à kɛ̀nɔ.
5 À yã dìtɛ Yakubu burinɔnɛ,
à a doka dà Isarailanɔnɛ,
à dìtɛ ó dizinɔnɛ ò tó ń nɛ́nɔ dɔ̃,
6 de à gɔ̃ ń buri kũ ò kpɛ́nɔnɛ futɛokarayã ũ,
gbasa ò futɛ ò dada ń nɛ́nɔnɛ se,
7 de ò le ò Luda náani kɛ,
a yãkɛnanɔ sún sãńguro,
ama onigɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna.
8 Ògɔ̃ de lán ń dizinɔ bàro,
zaakũ ò sãgbãna kɛ̀ ò gì Luda yãi,
ń swɛ̃̀ kú Ludaaro, ò yãpura vĩnɛro.

9 Ɛflaimu burinɔ bi kàzurinɔmɛ,
akũ ò bòru kpɛ zĩ̀i gũn.
10 Odi zɛ kũ Luda bàka kunna kũńwo yãoro,
ò gì tɛ́ a dokaiii.
11 A yãkɛnanɔ sã̀ńgu
kũ yãbonsarɛ kũ à mɔ̀ńnɛnɔ.

12 À daboyãnɔ kɛ̀ ń dizinɔ wára
Zoã wɛ̃tɛ gũn, Misila bùsun.
13 À ísira zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bikũ̀ kũńwo,
à tò í gɔ̃̀ zɛna lán bĩni bà.
14 À dòńnɛ arɛ tɛ́luku gũn fãnantɛ̃,
gwãani sɔ̃ kũ tɛ́ gupurao.
15 À gbɛ̀si pàra gbárannan,
à í kpàḿma zɔ̃kɔ̃ lán ísira'i bà.
16 À tò í bòńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán sɛ̀bɛɛ bà.

17 Akũ ò kpɛ́ òtɛn durunna kɛnɛ,
ò gì Luda Musude yã mai gbárannan.
18 Ò Luda lɛ̀ ò gwà kũ nɛ̀sɛ plao,
ò ń pɔyeina pɔ́ble gbɛ̀kaa.
19 Ò Luda vãni bò ò pì:
Luda ni fɔ̃ à ó gbá pɔ́ble gbárannan la yá?
20 Bee kũ à gbɛ̀ɛ lɛ̀, í bò à dàgula,
ani fɔ̃ à pɔ́ble ke nɔ̀bɔ kpáwá dɔ yá?
21 Kũ Dikiri yã pìi mà, à pɔ fɛ̃̀,
akũ tɛ́ fùtɛ à dà Yakubu burinɔla,
à pɔfɛ̃ kìpa Isarailanɔa.
22 Zaakũ odi Luda yã síro,
odi a surabana gbãna náani kɛro.
23 Bee kũ abireo à yã dìtɛ ílukunɛ,
à musu zɛ́ wɛ̃̀,
24 akũ à mana kɔ̀tɛńnɛ ò blè,
à pɔ́ble kũ à bò musu kpàḿma.
25 Ò malaikanɔ pɔ́ble blè,
à zànaa kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.
26 À tò ĩa gbãna bò ifãboki kpa,
à pɛ̀ gɛ̀nɔmidɔki kpa ĩaa dɔ kũ a gbãnao,
27 akũ à nɔ̀bɔɔ kɔ̀tɛńnɛ dasi lán lukutɛ̃ bà,
bãnɔ dàńla lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà.
28 À tò ò kìpakipa ń bùran,
ò gɔ̃̀ kátɛ likana ń kpɛ́nɔi.
29 Luda pɔ́ kũ òtɛni a ni dɛnɔ kpàḿma,
akũ ò blè ò kã̀ gíngin.
30 De a ni kpɛ́ à boḿma,
gɔrɔ kũ pɔ́ble pì kpɛ́ da ń lɛ́n,
31 Luda pɔfɛ̃ fùtɛńyĩ,
à Isaraila gɔ̃ gbãnanɔ dɛ̀dɛ,
à ń kɛfɛnnanɔ lɛ̀ à nɛ̀.

32 Bee kũ abireo ò kpɛ́ òtɛn durunna kɛ,
bee kũ a yãbonsarɛkɛnanɔ, odi a náani kɛro.
33 Akũ à ń wɛ̃̀ndii kɛ̀ńnɛ pã lán lɛ́'ĩa bà,
à tò sunyĩ ń lé.
34 Tó à ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ, òdi a ki wɛtɛ,
òdi ɛra ò arɛ dɔa kũ wãnao.
35 Akũ ò dɔ̀n sà kũ Ludamɛ ń gbɛ̀si ũ,
ò dɔ̃̀ kũ Luda Musudemɛ ń surabari ũ.
36 Gɔrɔ kũ̀a sà òdi lɛ́ maa,
òdi ɛ́kɛ tonɛ,
37 ń swɛ̃̀ kúaro,
ò a bàka kunna kũńwo yã gbòro.
38 Àpi sɔ̃ à ń wɛ̃nda gwà,
à ń durunnanɔ kɛ̃̀ḿma, adi ń kakatɛro.
Àdigɔ̃ a zĩda milɛ ble baala'i,
àdi a pɔfɛ̃kipammana ɔ lago.

39 À ń bisãsirikɛ dɔ̀ḿma,
kũ òdi gɛ̃tɛ sunaa sari lán ĩa bà.

40 Ò sãgbãna kɛ̀nɛ gbárannan gɛ̀n ũgbangbaa!
Ò a pɔ yàkanɛ sɛ̀ntɛ gwe à kɛ̀ dasi.
41 Ò Luda lɛ̀ ò gwà, ò Luda lɛ̀ ò gwà,
ò Isarailanɔ Luda kũ à kú adonaa fɛ̀.
42 A iko gbãna sɑ̀ńgu,
lákũ à ń sí ń ibɛrɛnɔa nà,
43 lákũ à daboyãnɔ kɛ̀ Misila nà,
akũsɔ̃ à yãbonsarɛnɔ kɛ̀ Zoã bùsun.
44 À ń swa ínɔ lì aru ũ,
akũ odi fɔ̃ ò a í mì doro.
45 À ífĩninɔ kàńgu, ò ń soso,
kũ kaso kũ ò kisira kpàńyĩnɔ.
46 À tò kwanɔ ń bú póblewɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
47 À tò legũgbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ búgubugu,
zàga'ĩa ń kaka línɔ ɛ̀'ɛ.
48 À ń pókãdenɔ kàkatɛ kũ legũgbɛɛo,
sura pɛ̀tɛ ń kpàsanɔa.
49 À a pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ bòboḿma,
à kɛ̀ ĩni kũńwo kũ pɔfɛ̃o kũ pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiradenɔ gbàrɛḿma.
50 À a pɔfɛ̃ zɛ́ wɛ̀, adi gí ganɛ doro,
à gagagyã kàńgu.
51 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
Hamu buri nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Ama à bò kũ a gbɛ̃nɔ lán sãnɔ bà,
à dòńnɛ arɛ gbárannan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À tɛ́ kũńwo kũ laakariio kpátɛna vĩna sari,
ń ibɛrɛnɔ sɔ̃, ísira dàńla.
54 À kà kũńwo a bùsu lɛ́n,
gusĩsĩde kũ à sì kũ a gbãnaoo pìi.
55 À pɛ̀ńnɛ burinɔa,
akũ à ń bùsuu kpàatɛtɛńnɛ ń pó ũ,
à ɔnn kpàkpa Isaraila burinɔa.

56 Akũ ò Luda yɔ̀ ò gwà ò gì a yã mai,
ò Luda Musude yãditɛnanɔ kũnaro.
57 Ò ɛ̀ra ò bò a kpɛ lán ń denɔ bà,
ò náani vĩro lán sá kotinaa bà.
58 Ò a pɔ fɛ̀ kũ ń sa'okinɔo,
ò a nɛ̀sɛgɔ̃ba fùtɛ kũ ń tãnanɔ.
59 Kũ Luda dɔ̀ lɛ, akũ a pɔ fɛ̀,
à gì Isarailanɔi pãsĩpãsĩ.
60 À a bizakuta tò zaa Silo gwe,
a bɛ kũ à dɔ̀ bisãsirinɔ tɛ́ pìi.
61 À tò ń wɛtɛrinɔ sù ò a àkpatii sɛ̀,
àkũmɛ a gbãna kũ a gakuribokio ũ.
62 À tò ò a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
a pɔ fɛ̀ buri kũ ń sɛ́i.
63 Ń kɛfɛnnanɔ tɛ́ kũ̀ zĩ̀i gũn,
ń nɔkparenɔ dí le ò zãkɛlɛɛ sì doro.
64 Ò ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
ń gyaanɔnɔ dí fɔ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀ro.

65 Akũ Dikiri fùtɛ sà lán i'orii bà,
lán gɔ̃sa kũ à vù kũ wɛ̃'io bà.

66 À ń wɛtɛrinɔ gbɛ̀, ò bòru kpɛ,
à tò ò gɔ̀ kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki.
67 À gì Ɛflaimu burinɔi,
adi Yusufu buri pì sɛ́ doro.
68 Yuda burin à sɛ̀ sà
kũ Zaiɔ̃ kpi kũ à yeiio.
69 À a kúki bò musumusu gwe,
anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lán andunia katɛnaa bà.
70 Akũ à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à a bò sãkpasan.
71 À a bò sãdãnan, à dò Isarailanɔnɛ arɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu burinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
à dòńnɛ arɛ kũ a ɔ arubarikadeo.

79

Ɔɔdɔna Yurusalɛmu wina yã musu
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, burinɔ sì n bùsun,
ò n kpɛ́ kũ à kú adona yàka,
ò Yurusalɛmu wìwi ò dàtɛ.
2 Ò n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ɛ kpà bãnɔa,
ò n yãmarinɔ mɛ̀ɛ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́ble ũ.
3 Ò ń aru kɔ̀tɛ lán í bà Yurusalɛmu bĩnikpɛ,
gbɛ̃ke kun à ń vĩro.
4 O gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ ó sarɛdenɔnɛ,
o gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ gbɛ̃ kũ ò likawáinɔnɛ.

5 Dikiri, ĩnigɔ̃ pɔ fɛ̃ kũoo ari bɔrɛmɛɛ?
N pɛ̃tɛ̃ tɛ́ nigɔ̃ kũ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
6 Ǹ pɔfɛ̃ kipa buri kũ ò n dɔ̃ronɔa,
gbɛ̃ kũ òdi n písironɔ bùsunɔa.
7 Zaakũ ò Yakubu burinɔ blè,
ò ń bùsuu yàka.
8 Ǹsun ó denɔ durunnanɔ wí ó musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃wɛrɛ likalika,
zaakũ o busa o gɔ̃ búgubugu.

9 Ǹ kpáwái, Luda ó surabari,
ǹ ó sura ba de ǹ tɔ́ bo,
ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá n tɔ́ yãi.
10 Bɔ́yãi ĩni tó burinɔ ó lá ò pi:
Ó Luda kú mámɛ sɛ́ɛ?
Ǹ tó burinɔ gɔ̃ dɔ̃ ó wára
kũ ndì n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna boḿma.
11 Ǹ tó zɩ̀zɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n sãn,
ǹ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ bo
kũ n gà̃sã gbãnao.

12 Ǹ lalandi kũ buri kũ ò likawáinɔ kɛ̀nnɛ
fĩna boḿma gɛ̀n suppla, Dikiri.
13 Ókɔ̃nɔ n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãnɔ,
ónigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
ónigɔ̃ n tɔ́ babańnɛ ari ó buria.

80

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn aduakɛnaa
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Ǹ sã kpá, Isarailanɔ Don'arɛde,
mɔkɔ̃n kũ ndì Yusufu burinɔ dã lán sã bà.

Ǹ bo ǹ mɔ́, mɔkɔ̃n kũ ń vutɛna kɛrubunɔ dagura,
2 ǹ do Ɛflaimu burinɔnɛ arɛ
kũ Biliaminu burinɔ kũ Manase burinɔ.
Ǹ futɛ kũ n gbãnao, ǹ mɔ́ ǹ ó sura ba!

3 Luda, ǹ tó ò ɛra ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá, ń ó sura ba.

4 Dikiri Luda Zì̖karide,
ĩni fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna síi ari bɔrɛmɛɛ?
5 N wɛ́'i dɔ̀ńnɛ ń pɔ́mina ũ,
n ń wɛ́'i yɔ̃̀ńnɛ a pɔ́ pà, ò mì.
6 N tò o gɔ̃ fobona pɔ́ ũ ó sarɛdenɔnɛ,
ó ibɛrɛɛnɔ tɛni ó lalandi kɛ.

7 Luda Zì̖karide, ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ò sura ba.

8 N geepi lí wò Misila,
n pɛ burinɔa, akũ n lí pìi pɛ̀ ń gbɛ̀n.
9 N gu kɛ̀kɛnɛ à zĩni pɛ̀tɛ,
akũ à ɔ tà à gu sì.
10 A uraa dà kpinɔla,
a gɛ̃̀nɔ de sida lí zɔ̃kɔ̃nɔla.
11 À ɔ tà à gɛ̀ɛ ari ísira lɛ́a,
a ɔnɛnɔ kà ari Yuflati.

12 Bɔ́yãin n a karaa gbòro
de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ gɔ̃ ɔ mátɛ a nɛ́ii?
13 Sàkpanɔ dì lɛ́ kái ò bi,
nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ dì su ò a lá ble.
14 N yã nna! Luda Zì̖karide, ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá!
Zaa musu ǹ wɛ́ kpátɛ ǹ gwa!
Ǹ laakari dɔ geepi lí día,
15 pɔ́ kũ n pɛ̀ kũ n ɔplao,
nɛ́ kũ n tùtuu kɛ̀ n zĩdanɛɛ.

16 Ò n geepi lí pìi zɔ̃̀ ò tɛ́ sɔ̃̀a,
ǹ wɛ́ tɛ̃ra pitiḿma de ò kakatɛ.
17 Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ à kú n ɔplaiia,
bisãsiri nɛ́ kũ n sɛ̀ n pɔ́ ũ pìi,
18 óni kɛ̃mma doro.
Ǹ ó kunna kɛkɛ ǹ kɛwɛrɛ, óni n sísi.
19 Dikiri Luda Zì̖karide,
ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ó sura ba.

81

Isarailanɔ dikpɛ lɛ̀ɛ
Asafa lɛ̀ɛ.
1 À ayuwii kɛ Luda ó gbãnaa,
à pɔnna wiki lɛ́ Yakubu burinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lɛ́
kũ mɔrɔ'ũ nnao kũ gidigboo.

3 À kuru pɛ́ mɔ dufu bonaao,
à pɛ́ tó mɔ kɛ̀ papana ó dikpɛgɔrɔ,
4 zaakũ à de doka ũ Isarailanɔnɛmɛ,
yã kũ Yakubu burinɔ Luda dìtɛn gwe.
5 À yã pìi dà Yusufu burinɔnɛ
gɔrɔ kũ à vì̖ Misila bùsula.

Ò kòto kũ ò dɔ̃ro mà à pì:

6 Ma aso gò á gȁaa,
ma á ɔ bò ɛ̃bona zĩn.
7 A ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ warikɛgɔrɔa, akũ ma á bó,
ma weáwa zaa legũvĩnaa gũn,
ma á lɛ́ ma á gwá zaa Mɛriba í kĩnaa.

8 À sã kpá ma gbɛ̃nɔ, mani lɛ́ daáwa,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, tó áni ma yã ma dé!
9 Àsungɔ̃ buri zȉtɔnɔ tãna vĩ á tɛ́ro,
àsun kútɛ dikiri pãndenɛro.
10 Makũmɛ Dikiri á Luda ũ,
ma á bɔ́tɛ Misila.
À á lɛ́ wɛ̃, mani tó à kã.

11 Ama Isarailanɔ gì ma yã mai,
ma gbɛ̃ pìnɔ dí mì natɛmɛnɛro.
12 Akũ ma ń tó kũ ń sãgbãnakɛo,
ò tɛ́ ń zĩda pɔyeinaai.
13 Tó ò pi Isarailanɔ ni ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔn tɛ́ ma yãi,
14 de mani ń ibɛrɛnɔ sɔ̃pɛtɛ gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ,
mani ɔ sɔ̃ ń zãngurinɔi.
15 Ma zãngurinɔ ni kã natɛ ma arɛ,
ń wɛ́tãmmana nigɔ̃ lakana vĩro.
16 Gbasa mà á gwa kũ pɔ́blewɛ manao,
mà ɛra mà gbɛ̀ zɔ́'i kpááwa à mɔ́awa.

82

Yãkpatɛkɛna kũ gbãnadenɔ
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda vutɛna pari kɔ̃kakaranaa gũn,
àtɛn yãkpatɛ kɛ kũ Ludanɔ à pì:
2 Ari bɔrɛn ánigɔ̃ yãkpatɛ kɛɛ a kpɛdangara
à yã sí yãvãnikɛrinɔnɛɛ?
3 À yã nna kpá gbãnasaridenɔa kũ tonɛnɔo,
à zɛ kũ takasidenɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔo.
4 À gbãnasaridenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ sura ba,
à ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.

5 Ò yãke dɔ̃ro, ò a ke gbá dɔ̃ro,
ò kú gusira gũmmɛ,
akũ andunia yȉgã ari a gɛ̃i.

6 Ma pì Ludanɔmɛ á ũ,
Luda Musude nɛ́nɔn á ũ á pínki.
7 Bee kũ abireo áni ga bisãsiri gana ũmɛ,
áni kpágula lán gbãnade kparanɔ bàmɛ.
8 Luda, ǹ futɛ ǹ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao,
zaakũ buri sĩnda pínki bi n pɔ́mɛ.

83

Ibɛrɛnɔ kpana Ludaa
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
n lɛ́ súngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ǹsungɔ̃ kun kítikitiro, Luda.
2 Ǹ n ibɛrɛnɔ gwa lákũ ò fùtɛ ò zɛ̀ nà,
n zãngurinɔ tɛni ń mì zuzu.

3 Òtɛn ɔ̃ndɔ̃ kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
òtɛn lɛ́ kpákũsũ n gbɛ̃ yenyĩdenɔi.
4 Òtɛn pi: À mɔ́ ò ń buri bo,
de ń tɔ́ Isaraila súngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken doro.

5 Ò lɛ́ kpàkũsũ, ń yã kɔ̃ sɛ̀,
ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o ò futɛnyĩ.
6 Ɛdɔmunɔ kũ Sumaila burinɔ
kũ Mɔabunɔ kũ Hazara burinɔ
7 kũ Gebalidenɔ kũ Amɔninɔ
kũ Amalɛkinɔ kũ Filisitininɔ kũ Tayadenɔo.
8 Bee se Asirianɔ nàḿma dɔ,
de ò ɔ da Lutu burinɔa.

9 Ǹ kɛńnɛ lákũ n kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lákũ n kɛ̀ Sisera kũ Yabĩonɛ nà Kisɔ̃i.
10 N ń kɛ́ búgubugu Ɛndɔ,
akũ ò gɔ̃̀ katɛna zĩtɛ lán bisaa bà.
11 Ǹ kɛ ń wɛ̃nɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Orɛbu kũ Zebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínanɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Zɛba kũ Zalamunaonɛ nà.
12 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò pì yã,
ò Luda sãdãki sɛ́ ń pɔ́ ũ.

13 Ma Luda, ǹ tó ò gɔ̃ lán sɛ̃̀'ĩampuruu bà,
lán ése ũkã kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.
14 Lákũ dàkoo dì tɛ́ kũ nà,
kesɔ̃ lákũ tɛ́ dì kpinɔ ble nà,
15 ǹ pɛ́tɛńyĩ kũ n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̃̀ kɛ̃ńgu.
16 Ǹ tó ń gasu gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
de ò n gbãna dɔ̃ Dikiri.

17 Wé'i nigɔ̃ ń kũ gɔrɔ sĩnda pínki kũ bídio,
ò boru kpɛ ò mì dɛ.
18 Ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́n Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ Luda Musude ũ andunia gũn pínki.

84

Luda ɔn bɛgɛkɛnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 N kúki mana fá, Dikiri Zĩ̀karide!
2 Matɛn Dikiri ɔn bɛgɛ kɛ ari gu tɛn lima,
ma nini kũ ma mɛ̀ɛo tɛn luka Luda Wɛ̃̀ndidei.

3 Dikiri Zĩ̀karide ma Kína ma Luda,
bee bãntoro sàa dà n gbagbaki sarɛ,
Ludakibɛbã kpɛ́ bò gwe à a nɛ́nɔ kàn.
4 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kú n ɔnnnɔ ũ,
òdigɔ̃ n táaki lɛ́ gɔrɔ sĩnda pínki.
5 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń gbãnan n ũnɔ ũ,
n ɔn gɛna yã kú ń swɛ̀ɛ gũn.
6 Tó òtɛn gɛ̃tɛ Baka guvutɛa,
àdi gɔ̃ lán gu kũ à ísɛ̃bokinɔ vĩ bà,
pɔ́tɔ̃gɔrɔ legũ dì tó arubarika dagula.
7 Ń gɛnaa gũn ń gbãna dìgɔ̃ karamɛ
ari ò gɛ́ káo n kĩnaa Zaiɔ̃.

8 Dikiri Luda Zĩ̀karide, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma yãi, Yakubu Luda.

9 Luda, ǹ kína kũ à de ó sɛ̃gbako ũ gwa,
ǹ wɛ́ pɛ́ kína kũ n kàai.

10 Kunna n ɔn gɔrɔ do manamɛnɛ
de kunna gu pãndea gɔrɔ wàa sɔɔrola.
Ma Luda ɔn zɛ́dãkpãrikɛ sì
de kunna ɔn dokɔ̃nɔ kũ yãvãnikɛrinɔola.
11 Dikiri Luda deńnɛ ifãntɛ̃ kũ sɛ̃gbako ũ,
Dikiri dì gbɛ̃kɛ kɛńnɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo,
àdi gí pɔ́ mana kpá taarisaridenɔairo.

12 Dikiri Zɩ̃̀karide,
arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛni n náani kɛ ũ.

85

Aafia wɛ́kɛna Ludaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 N arubarikaa dà n bùsun, Dikiri,
n su kũ Yakubu burinɔ ń gwena zĩn.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gòḿma,
n ń durunnanɔ kɛ̀ḿma pínki.
3 N n pɔ kpɑ̃̀kpãa tò pínki,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.

4 Ǹ su kũoo ó gwena zĩn, Luda ó Surabari,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kũ n kɛ̀ kũoo lago.
5 N pɔ nigɔ̃ fɛ̃nawái gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩnigɔ̃ n pɔfɛ̃gɔrɔ gága wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛon yá?
6 Ĩni ɛra ǹ n gbɛ̃nɔ kunna kɛkɛ ǹ kɛńnɛ dɔ,
de ń pɔ le à kɛmma nnaroo?
7 Dikiri, ǹ n gbɛ̃kɛ mɔwɛrɛ,
ǹ ó sura ba kũ n gbãnao.

8 Ma sã dɔ Dikiri Luda yã'onaaa,
zaakũ àdi aafia lɛ́ sɛ́ a yãmarinɔnɛ,
tó odi ɛra ò sù ń yɔ̃̀nkɔyãnɔaro.
9 A vĩnakɛrinɔ surabanaa gɔrɔ zɑ̃̀ro,
de a gakuri le àgɔ̃ kú ó bùsun yãi.

10 Gbɛ̃kɛ kũ náanio dì dakarɛ,
yãzɛde kũ aafiaao dì ɔ kpákɔ̃a.
11 Náani dì ɔ poro musu,
yãzɛde dì ɔ nɔnɔ zĩtɛ.
12 Dikiri ni yã mana kɛwɛrɛ,
ó zĩtɛ ni pɔ́ble kɛ.
13 Yãzɛde dìgɔ̃ tɛ́ a arɛ,
àdi zɛ́ kɛkɛnɛ.

86

Kpányĩ wɛ́kɛna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ sã kpá ma yãi ǹ wema,
zaakũ takaside wɛ̃ndaden ma ũ.
2 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã,
zaakũ má a zĩda kpàmma.
Ǹ makũ n zɔ̀bleri sura ba,
zaakũ matɛni n náani kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ.
3 Ǹ sùru kɛ kũmao, Dikiri,
zaakũ madìgɔ̃ n sísi kɔnkɔ kũ ɔkɔsio.
4 Ǹ makũ n zɔ̀bleri pɔ kɛ nna,

zaakũ ma laakarii tà n kĩnaa, Dikiri.
5 Ń mana akũsɔ̃ ń sùru vĩ, Dikiri,
n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ n sìsirinɔnɛ.
6 Dikiri, ǹ sã kpá ma wɛ́kɛnaai,
ǹ laakari dɔ ma wɛ̃nda wikia.
7 Mani n sísi ma warikɛgɔrɔ zĩ,
zaakũ ndì wema.

8 Tãna ke ni sí lɛkɔ̃a kũnworo, Dikiri,
gbɛ̃ke dì fɔ̃ à n kɛna kɛro.
9 Buri kũ n kɛ̀nɔ ni su ò kútɛnnɛ,
ò n tɔ́ bo ń pínki.
10 Zaakũ ń zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ ndì daboyãnɔ kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ ndo.

11 Ǹ n zɛ́ mɔmɛnɛ, Dikiri, manigɔ̃ táa o n yãpura gũn,
ǹ ma laasun kɛmɛnɛ do, de màgɔ̃ n vĩna vĩ.
12 Mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri ma Luda, manigɔ̃ n tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki.
13 Zaakũ gbɛ̃kɛ kũ n kɛ̀mɛnɛ zɔ̃kɔ̃,
n ma wɛ̃̀ndii sì gyãwãn lɔ̀n.

14 Luda, karambaanidenɔ tɛn futɛmai,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛni ma wɛ, òdi n yã daro.
15 Mɔkɔ̃n Dikiri, Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛrimɛ n ũ,
ń sùru vĩ akũsɔ̃ n pɔ dì fɛ̃ likalikaro,
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio zɔ̃kɔ̃.
16 Ǹ arɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãna,
ǹ makũ n zɔ̀nɔkpare nɛ́ sura ba.
17 Ǹ yãmanakɛna sèeda kɛmɛnɛ
de ma zãngurinɔ e, wé'i ń kũ,
zaakũ Dikiri, n kpamai,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

87

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Luda a wɛ̃tɛ kàtɛ
kpi kũ à kú adona musu,
2 Dikiri ye Zaiɔ̃ bĩnilɛnɔi
de Yakubu burinɔ wɛ̃tɛ kparanɔla pínki.
3 Luda wɛ̃tɛ,
Luda gakuriyã ò n musu à pì:
4 Mani Misilanɔ kũ Babilɔnudenɔ da
gbɛ̃ kũ ò ma dɔ̃nɔ tɛ́.
Filisitininɔn kú a gũn dɔ
kũ Tayadenɔ kũ Etiopianɔ.
Oni pi, ò gbɛ̃ birenɔ ì gwemɛ.

5 Zaiɔ̃ yã musu oni pi:
Ò wãanɛ kũ wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude mɛ́ àdi a zĩni pɛ́tɛ gíngin.
6 Tó Dikiri tɛn gbɛ̃nɔ tɔ́ da takadan,
ani pi: Ò gbɛ̃ dí ì gwemɛ.
7 Lɛ̀sirinɔ kũ ũwãrinɔ ń pínki ò pi:
Ó manakɛ pínki dì bo Zaiɔ̃mɛ.

88

Kunna ga lɛ́i aduakɛnaa
Ɛzɛra buri Emani lɛ̀ɛ.

1 Dikiri Luda ma Surabari,
matɛn wiki lɛ́mma fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
2 Ǹ tó ma aduakɛna kámma,
ǹ sã kpá ma ɔ́ɔdɔnaai.

3 Zaakũ yã'ũmmana ma nɛ̀sɛɛ pà,
ma wɛ̃̀ndii kú ga lɛ́i.
4 Ò ma da gbɛ̃ kũ òtɛn si gyãwãnnnɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbãnasaride ũ.
5 Ò pã kpàmai ò ma da gɛ̀nɔ tɛ́
lán gbɛ̃ kũ ò wutɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,
lán gbɛ̃ kũ ń yã dɔngu doro
ń bàka kú kũnworonɔ bà.

6 N ma zu wɛ̀ɛ lòkoton
ari zĩtɛ tú tɔ̃̀nɔwɛɛ gusiran.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
a ísɔ̃ dàmala.
8 N tò ma gbɛ̃nɔ ma zukũna,
n tò ò ye ma kãiro.
Ò ma tata, boki kunlo,
9 warikɛna ma wɛ́ sira kũ̀.

Matɛni n sísi zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ma ɔnɔ dɔnanyĩ.
10 Gɛ̀nɔn ndì yãbonsarɛ kɛńnɛ yá?
Gyãwãndenɔ mɛ́ òdi futɛ ò n sáabu kpá yá?
11 Òdi n gbɛ̃kɛ baba mira gũnn yá?
Òdi n náanikɛna yã o gyãwãnn yá?
12 Ò n daboyãnɔ dɔ̃ gusira gũnn yá?
N yãmanakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãnguki gũnn yá?

13 Dikiri, matɛn ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ma aduakɛna kɔnkɔ dì ká n kĩnaa.
14 Bɔ́yãi ntɛn gímaii, Dikiri?
À kɛ̀ dera n mìkpɛrɛ zùmɛnɛɛ?
15 Má kú ga lɛ́i wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
n yã pãsĩnɔ tɔ̃̀ma, ma gɔ̃ sãii.
16 N pɔfɛ̃namai dàmala,
n vĩnapɔnɔ ma kakatɛ.
17 Ò dàmala lán í bà zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ò lìkamai mámmam.
18 N tò ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ ma zukũna,
gusira mɛ́ à gɔ̃̀ ma kpàasi ũ.

89

Luda lɛ́sɛna Daudanɛ
Ɛzɛra buri Etani lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, manigɔ̃ lɛ̀ sí n gbɛ̃kɛ yã musu lakanaa sari,
manigɔ̃ n náanikɛna kpàkpa kɛ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
2 Mani o kũ n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
n náanikɛna zĩni pɛtɛna n bɛa zaa musu.

3 N pì: Ma bàka kú kũ gbɛ̃ kũ ma sɛ̀ɛo,
ma lɛ́ sɛ̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
mani a kpata gba gbãna ari a buria.

5 Musudenɔ dì n daboyãnɔ sáabu kpá, Dikiri,
malaikanɔ dì n náanikɛna yã o ń kɔ̃kakaranaa gũn.

6 Zaakũ gbɛ̃ke kú musu kũ à kà Dikiri ũro,
malaika ke ni sí lɛkɔ̃a kãaoro.
7 Luda vĩna dì malaikanɔ kũ ń kɔ̃kakaranan,
à naasi vĩ de gbɛ̃ kũ ò likainɔla.
8 Dikiri Luda Zĩ̀karide, dí mɛ́ à lɛɛlɛ kũnwoo?
Ń gbãna kũ náanio vĩ yã sĩnda pínki gũn.

9 Ndì gbãna mɔ ísiranɛ,
tó à sɔ̃ fùtɛ kũ vĩvĩnaao, ndì a gbãna fɔ̃.
10 N Misilanɔ dúgu zɔ̃̀, ò gɔ̃̀ gɛ̀nɔ ũ,
n n zãngurinɔ fã̀kɔ̃a kũ n gã̀sã gbãnao.
11 Musu bi n pɔ́mɛ, zĩtɛ dɔ bi n pɔ́mɛ,
n andunia kàtɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
12 N gugbãnduru kũ gɛ̀nɔmidɔkio kɛ̀,
Tabo kũ Ɛmɔ gbɛ̀nɔ dì ayuwii kɛ kũ n tɔ́o.
13 N gã̀sã bi gbãna pɔ́mɛ,
n ɔ gbãna akũsɔ̃ n ɔpla dɔ musu.

14 Yãmanakɛ kũ yãzɛdekɛoomɛ n kpata zĩni ũ,
gbɛ̃kɛ kũ náanio mɛ́ à donnɛ arɛ.
15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ayuwiikɛmmanɔ ũ,
kũ òdigɔ̃ táa o gupura kũ à kú n kurunyĩ, Dikiri.
16 Òdigɔ̃ pɔnna kɛ kũ n tɔ́o gɔrɔ sĩnda pínki,
òdi ĩa dã kũ n manakɛo.
17 Zaakũ ń gakuri kũ ń gbãnaomɛ n ũ,
n zɛna kũoo dì ó sɛ́ lei.
18 Ó kína bi Dikiri pɔ́mɛ,
ó sɛ̃gbako pì bi Isarailanɔ Luda pɔ́mɛ.

19 N yã ò n yãmarinɔnɛ yã wɛ́gupu'enaa gũn
n pì: Ma kpányĩ kɛ̀ gɔ̃saanɛ,
ma kɛfɛnna sɛ̀ musu a gbɛ̃nɔ tɛ́.
20 Ma a zɔ̀bleri Dauda lè,
ma a nísi kùa ma a dìtɛ.
21 Manigɔ̃ a kũna ma ɔĩ,
ma gã̀sã gbãna nigɔ̃ kú kãao.
22 Ibɛrɛ ke ni fɔ̃ à táfe síaro,
gbɛ̃ vãni ke ni le à gbãna mɔnɛro.
23 Mani a wɛtɛrinɔ mì dɛ a arɛ,
mani a zãngurinɔ nɛ.
24 Mani gbɛ̃kɛ kɛnɛ kũ náanio,
oni a sɛ́ lei kũ ma tɔ́o.
25 Mani ísira nanɛ a ɔĩ,
anigɔ̃ iko vĩ swanɔa.
26 Ani ma sísi à pi,
má de a De ũ kũ a Ludao,
a gbɛ̀si ũ kũ a surabariio.
27 Mani a kɛ ma daudu ũ,
anigɔ̃ de andunia kínanɔ mìde ũ.
28 Manigɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kãao gɔrɔ sĩnda pínki,
ma bàka kũ à kú kãao gborona vĩro.
29 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun lákũ ludambɛ dìgɔ̃ kun nà.

30 Tó a burinɔ pã kpà ma dokai,
akũsɔ̃ odi tɛ́ ma yãditɛnanɔiro,
31 tó ò bò ma yã kpɛ,
akũsɔ̃ ò ma yãdannɛnanɔ kũnaro,
32 mani gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yãi,
mani ń kɛ búgubugu ń vãnikɛnaa musu.
33 Ama gbɛ̃kɛ kũ má vĩ kãao ni lákaro,
mani fɔ̃ mà náanisariyã kɛro.

34 Mani ma bàka kunna kãao yã gbororo,
mani yã kũ à bò ma lɛ́n litɛro.
35 Ma sì kũ ma kunnaao gɛ̃̀n do,
mani ɛ́kɛ to Daudanɛro, kũ ma pì,
36 a buri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun ma wára lán ifãntɛ̃ bà.
37 Lákũ mɔvura de sèeda náanide ũ musu nà,
lɛn a kpata nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lɛ.

38 Bee kũ abireo n gi kína kũ n kài,
n ɔ gbàrɛi n pɔ fɛ̃̀ kãao manamana.
39 N n bàka kunna kũ n zɔ̀bleriio yã gbòro,
n a kífura gya bò n pɑ̃̀tɛ zĩtɛ.
40 N a wɛ̃tɛ bĩninɔ gbòro,
n a zɛki gbãnanɔ kɔ̀tɛ n dàtɛ.
41 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ ń baka bòn ń pínki,
à gɔ̃̀ lalandi pɔ́ ũ a buri dakenɔnɛ.
42 N a wɛtɛrinɔ gɑ̃̀a sɛ̀ lei,
n tò a ibɛrɛnɔ pɔnna kɛ̀.
43 N a fɛ̃nɛda gbãna ɛ̀,
ńdi zɛ kãao zɩ̃̀i gũnlo.
44 N a kíkɛgoo sìa,
n a kpataa nɛ̀.
45 N tò à zĩ kũ̀ a gbãnan,
n wé'i dàa arukĩmba ũ.

46 Dikiri, ĩnigɔ̃ utɛnawɛrɛ ari bɔrɛmɛɛ?
N pɔfɛ̃ tɛ́ nigɔ̃ kũ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
47 Ǹ laasun lɛ́ ma wɛ̃̀ndi kutukɛa.
N bisãsiri kɛ̀ pãn yá?
48 Dí mɛ́ anigɔ̃ kun à gí gaii?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a zĩda sí mira gbãnaaa?
49 Dikiri, gbɛ̃kɛ kũ ń vĩ yã gɛ̀ɛ máa?
N yenyĩ kũ n a lɛ́ sɛ̀ Daudanɛ kũ náanio sɔ̃ bi?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fobona yã dɔngu,
burinɔ ma sɔ̃sɔ̃ ò ma nɛ̀sɛɛ yàka.
51 N ibɛrɛnɔ kína kũ n kà lalandii kɛ̀
ari gu kũ a gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛn, Dikiri.

52 Arubarikaden Dikiri ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA SIIKƆDE

Zabura 90-106

90

Luda kũ bisãsirio
Luda gbɛ̃ Musa aduakɛnaa.
1 Dikiri, ó utɛkimɛ n ũ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
2 De ń kpɛ́ ǹ kpinɔ kɛ,
de ń kpɛ́ ǹ zĩtɛ kũ anduniao kátɛ,
Ludamɛ n ũ zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 N dìtɛ kũ bisãsiri ɛra zĩtɛ,
ndì pińnɛ ò ɛra bùsun.
4 Wɛ̃̀ wàa sɔɔro dennɛ lán gɔrɔ do bà,
à dennɛ lán gĩa ke gwãani zaka bà.
5 Ndì bisãsiri sɛ́ kũ ga'io,
ò de lán sɛ̃̀ yĩda bà kɔnkɔ.
6 Àdi butɛ kɔnkɔ à gbã,
àdi yitoro kũ ɔkɔsi à kori kɛ.

7 N pɔfɛ̃ dì ó kakatɛ,
n patammanaa dì swɛ̃̀ kɛ̃ógu.
8 Ó yã vãninɔn katɛna n arɛ,
ó asiriyãnɔ bò gupuran n kùru.
9 Ó gɔrɔ dì gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ó wɛ̃̀ndii dì láka kũ ndanaao.
10 Ó wɛ̃̀ɛ dì ká baaakɔ̃ akuri,
tó ó gbãna sɔ̃, basiikɔ̃.
Wari kũ pɔsiraoon wɛ̃̀ɛ pìnɔ dì suowɛrɛ,
òdi gɛ̃tɛ likalika, akũ odì kpágui.

11 Dí mɛ́ à n pɔfɛ̃ gbãna lɛ́ dɔ̃ɔ?
n pɛ̃tɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kà vĩna kũ à de ò kɛnnɛ ũ.
12 Ǹ dadawɛrɛ ògɔ̃ ó wɛ̃̀ndi kutukɛ lɛ́ dɔ̃,
de ò ɔ̃ndɔ̃ le ó swɛ̃̀ɛ gũn.

13 Dikiri, bɔrɛn ĩni n pɔfɛ̃ kpátɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
14 Ǹ tó n gbɛ̃kɛ suwá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
de ògɔ̃ pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao ari ó gɔrɔ lɛ́n.
15 Ǹ ó pɔ kɛ nna ɔ kũ n tɔ̃̀wá gɔrɔ lɛ́n,
wari kũ o kɛ̀ wɛ̃̀ lɛ́n.
16 Ǹ n yãkɛnanɔ mɔ ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó ó nɛ́nɔ n gbãna gakuri dɔ̃.

17 Dikiri ó Luda, ǹ tó ò n pɔnna le,
ǹ tó ó zĩ àre le,
ee, ǹ tó ó zĩ àre le.

91

Ludamɛ ó dãkpãri ũ
1 Gbɛ̃ kũ à utɛna Luda Musude ɔĩ
nigɔ̃ kú Gbãnasĩndapinkide uraai.
2 Ani pi Dikirimɛ a zɛki gbãna ũ,
a Ludamɛ a utɛki ũ, á a náani vĩ.

3 Àkũ mɛ́ ani n sí kariia,
ani n sura ba kũ gagagyão.
4 Ani n sɔtɔ a pɔtɛn, ĩnigɔ̃ utɛna a orun,
a náanikɛna mɛ́ ani n dãkpã lán sɛ̃gbako bà.
5 Gwãani karinɔ kũ fãnantɛ̃ kà vĩnlanɔ
ń ke vĩna ni n kũro,
6 ke gagagyã kũ àdigɔ̃ tɛ́ gusiran
ke gyãgɛ̃wɛ̃tɛ kũ àdi ń le fãnantɛ̃ gbãna.
7 Bee tó gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro tɛn lɛ́tɛ n sarɛ,
ke gbɛ̃nɔn dúbu kuri tɛn ga n ɔplai,
pɔ́ke ni n lero.
8 Ĩni wɛ́ sɛ́ ǹ gwa,
ĩni e lákũ òdi wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa nà.

9 Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛki ũ,
tó n Dikiri kɛ̀ n kúki ũ,
10 yã vãni ke ni n lero,
kisira ni gɛ̃ n ɔnnlo.
11 Zaakũ ani n yã o a malaikanɔnɛ,
de ò n dãkpã gu kũ ntɛn gɛ́n pínki.
12 Oni n sɛ́ ń ɔĩ
de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
13 Ĩni gɛ̀sɛ zɛ músuua kũ káreo,
ĩni gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ sàbooa kũ pitikoo.

14 Dikiri pì: Zaakũ à nàmai, mani a bo,
zaakũ à ma dɔ̃, mani ɔ kúa.
15 Ani ma sísi, mani wea,
tó yã nàkaraa, manigɔ̃ kú kãao,
mani a sura ba mà a kpe ta.
16 Mani a pɔ kɛ nna kũ wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀nao,
mani tó à e lákũ madì gbɛ̃ sura ba nà.

92

Luda sáabukpanaa
Kámmabogɔrɔ lɛ̀ɛ.
1 À mana ò n sáabu kpá, Dikiri,
ò lɛ̀ sí ò n tɔ́ bo, Luda Musude,
2 ò n gbɛ̃kɛ baba kɔnkɔ,
ò n náanikɛyã o gwãani,
3 ò n táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo
kũ gidigboo kũ kontigiio.

4 N yãkɛnanɔ dì ma pɔ kɛ nna, Dikiri,
madì ayuwii kɛ n ɔzĩkɛnanɔa.
5 Dikiri, n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃ manamana,
n laasunnɔn zã̀ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.
6 Yɔ̃nkɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaride ni fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
7 Bee tó gbɛ̃ vãninɔ fùtɛ ò gbã̀ lán sɛ̃̀ɛ bà
akũsɔ̃ yãvãnikɛrinɔ karana lè ń pínki,
ń zia bi kakatɛna lakanasarimɛ.

8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú musu gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Ǹ gwa, n ibɛrɛnɔ tɛn láka,
vãnikɛrinɔ tɛn fãkɔ̃a ń pínki.
10 N ma gba gbãna lán zùsɛ̃ntɛ bà,
n nísi mana kù ma mìia.
11 Ma wɛ́ sì ma wɛtɛrinɔ lɛtɛnalɛ,
ma sã ma ibɛrɛ vãninɔ wikilɛnaa mà dɔ.

12 Gbɛ̃ mananɔ ni gbã lán domina línɔ bà,
oni kɛ zɔ̃kɔ̃ lán Lɛbana sida línɔ bà.
13 Ò pɛna Dikiri bɛ gũn,
oni gbã ó Luda ɔnn.
14 Bee kũ ń zĩkũkɛo onigɔ̃ nɛ́ imɛ,
ń lá nigɔ̃ tɛ́ kɛ síi plɛ̀plɛ.
15 Ò pi, Dikirin mana,
àkũmɛ ó gbɛ̀si ũ, vãni ke kú a gũnlo.

93

Dikirimɛ Kína ũ
1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
à zɔ̃kɔ̃kɛ dana uta ũ.
Dikiri zɔ̃kɔ̃kɛ dana,
à gbãna dɔ̀ a pi,
à andunia kàtɛ gíngin,
ani yĩgãro.
2 N kpata pɛtɛna zaa zĩzĩ,
ń kun zaa káaku.
3 Í zɔ̃kɔ̃ɔ dàgula Dikiri,
í zɔ̃kɔ̃ kĩni dɔ,
í zɔ̃kɔ̃ tɛn gã̀gã lɛ́.

4 Dikirin kú musu, à zɔ̃kɔ̃,
a zɔ̃kɔ̃ de í dasi kĩnila,
a gbãna de ísira sɔ̃ vĩvĩnala.

5 Dikiri, n yãditɛnanɔn gborona vĩro,
à kũ̀ n kpɛ́ gɔ̃ kú adona ari gɔrɔ sĩnda pínki.

94

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ
1 Dikiri Luda Mɔrakari,
Luda Mɔrakari, ǹ bo gupuran!
2 Andunia yãkpatɛkɛri, ǹ futɛ,
ǹ fĩna bo zĩdabirinɔa ń yãkɛnaaa.
3 Gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ pɔnna kɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ari bɔrɛmɛɛ, Dikiri?

4 Yãvãnikɛrinɔ dì gɔ̃sa yã o,
òdi yã bɔtɛ òdi ĩa dã ń pínki.
5 Dikiri, òdi n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
òdi gbãna mɔ gbɛ̃ kũ n ń sɛ́nɔnɛ.
6 Òdi gyaanɔnɔ kũ bòasunɔ dɛdɛ,
òdi tonɛnɔ kakatɛ.
7 Òdi pi Dikiri dí ń ero,
Yakubu burinɔ Luda laakari kúḿmaro.

8 Ákɔ̃nɔ yɔ̃nkɔnɔ, à laakari kɛ!
Ákɔ̃nɔ mìsaridenɔ, áni ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛmɛɛ?
9 Luda mɛ́ à sã pɛ̀, ani gí yã mai yá?
À wɛ́ kɛ̀, ani gí gu ei yá?
10 Àdi burinɔ toto, ani ń sã gágaro yá?
Àdi yã dańnɛ, à dɔ̃na vĩro yá?
11 Dikiri bisãsiri laasun dɔ̃,
kũ yã pãmɛ.

12 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ndì toto
ǹ n doka dadanɛ ũ, Dikiri.
13 Ndì a laakari kpátɛnɛ warikɛgɔrɔa
ari ò gɛ́ wɛ̀ɛ yɔ̃ vãnikɛriinɛ.
14 Dikiri ni pã kpá a gbɛ̃nɔiro,
ani gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ a pɔ́ ũnɔ zukũnaro.
15 Oni ɛra ò yãkpatɛ kɛ a zɛ́a,
nɛ̀sɛpuradenɔ ni zɛo.

16 Dí mɛ́ ani futɛmɛnɛ gbɛ̃ vãninɔaa?
Dí mɛ́ ani zɛ kũmao yãvãnikɛrinɔ yã musuu?
17 Tó adi kɛ Dikiri kpányĩ kɛ̀mɛnɛnlo,
de má kú miran kítikiti kɔ̀.
18 Kũ ma pì guzãrɛ tɛni ma sɛ́tɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛ gũn, Dikiri.
19 Kũ laasun pà ma swɛ̃̀n,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ n ma pɔ kɛ̀ nna.

20 N bàka nigɔ̃ kú kũ yãlɛkpɛrɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataao yá?
Ń yãditɛnanɔ dì suńnɛ kũ wario.
21 Òdi lɛ́ kpákũsũ gbɛ̃ manai,
òdi yã da taarisaridela ò a dɛ.
22 Dikirimɛ ma zɛki gbãna ũ,
ma Ludamɛ gbɛ̀si kũ madì utɛn ũ.
23 Ani ń vãnikɛna ɛraḿma,
ani ń buri bo ń taarinɔ yãi.
Dikiri ó Luda ni ń buri bo.

95

Luda táakilɛnaa
1 À mɔ́ ò pɔnna lɛ̀ sí Dikirinɛ,
ò ayuwii dɔ Gbɛ̀si kũ àdi ó sura baa.
2 Ò su a arɛ ò a sáabu kpá,
ò lɛ̀ sí ò a táaki lɛ́.

3 Zaakũ Dikiri bi Luda kũ à zɔ̃kɔ̃mɛ.
Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, à de dikiri sĩnda pínkila.
4 Zĩtɛ lòkoto kú a ɔĩ,
kpi mìsɔ̃ntɛnɔ bi a pɔ́mɛ.
5 Ísira bi a pɔ́mɛ, zaakũ à kɛ̀,
àkũ mɛ́ à zĩtɛ í kàsa kũ a ɔo.

6 À mɔ́ ò kútɛ ò donyĩ kɛ
ò wútɛ Dikiri ó Kɛ̀ri arɛ.
7 Zaakũ àkũmɛ ó Luda ũ,
a kpàsa gbɛ̃nɔmɛ ó ũ,
a sã kũ àtɛni ń dãnɔ ũ.

Tó a a kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nà zaa Mɛribaro
ke Masa gɔrɔ kũ ò kú gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe.
10 Akũ ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔi ari wɛ̃̀ bupla,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
ò ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo.

96

Dikirimɛ Kína zɔ̃kɔ̃ ũ
1 À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à lɛ̀ sí Dikirinɛ.
2 À lɛ̀ sí Dikirinɛ à a tɔ́ bo,
àgɔ̃ a surabana baaru kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
3 À a gakurikɛyã o burinɔnɛ,
à a yãbonsarɛnɔ baba gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

4 Dikirin zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lɛ́,
à kũ̀ ò vĩna kɛnɛ de tãnanɔla ń pínki.
5 Burinɔ tãnanɔ bi pɔ́ ginanɔmɛ,
ama Dikiri mɛ́ à musu kɛ̀.
6 Zɔ̃kɔ̃kɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo kúa,
gbãna kũ gakurio kú a kúkiamɛ.

7 À gakuri kũ gbãnao dɔ̃ Dikirinɛ,
bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Dikirinɛ.
8 À Dikiri tɔ́ gakuri dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kũ gbao à gɛ̃o a ɔnn.
9 À donyĩ kɛ Dikirinɛ a kúadona manakɛn,
zĩtɛdenɔ, àgɔ̃ luka a arɛ á pínki.
10 À o burinɔnɛ, Dikiri tɛn kí ble.
Andunia katɛna gíngin, à yĩgãna vĩro,
ani yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio a zɛ́a.
11 Musudenɔ, à pɔnna kɛ,
zĩtɛdenɔ, à vĩ kũ pɔnnao,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à kĩni kɛ.
12 Sɛ̃ntɛ kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à pɔnna wiki lɛ́,

lí kũ ò kú dàkoo gũnnɔ, à ayuwii kɛ á pínki.
13 Oni pɔnna kɛ Dikiri arɛ, zaakũ àtɛn su,
àtɛn su yãkpatɛ kɛ kũ anduniao.
Ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

97

Dikiri sunaa
1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
zĩtɛdenɔ pɔnna kɛ,
ísirabaradenɔ gɔ̃ kú pɔnna gũn.

2 Legũ luku kũ gusira níkinikio likai,
manakɛ kũ yãzɛdeoomɛ a kpata zĩni ũ.
3 Tɛ́ dìgɔ̃ kũ a arɛ,
àdi ibɛrɛ kũ ò likainɔ kpata.
4 A legũpinaa dì zĩtɛ pu,
tó andunia è, àdi luka.
5 Kpinɔ dì yɔ́ lán zɔ́saa bà Dikiri arɛ,
andunia pínki Dikiri arɛ.
6 Musudenɔ dì a manakɛ kpàkpa kɛ,
buri sĩnda pínki dì a gakuri e.

7 Wé'i dì tãnagbagbarinɔ kũ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi ĩa dã kũ pɔ́ ginanɔ.
Tãnanɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki.

8 Zaiɔ̃denɔ mà ò pɔnna kɛ̀,
Yuda wɛ̃tɛdenɔn kú pɔnna gũn
n yãkpatɛkɛnanɔ yãi, Dikiri.
9 Zaakũ ń kú musu de andunia pínkila,
Dikiri, ń de tãnanɔla ń pínki.

10 Dikiri ye gbɛ̃ kũ ò zã̀ yã vãninnɔi,
àdigɔ̃ a yãmarinɔ wɛ̃̀ndi dãkpã,
àdi ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.
11 Gu dì dɔ gbɛ̃ mananɔa,
nɛ̀sɛpuradenɔn pɔnna vĩ.
12 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri gũn,
à a tɔ́ kũ à kú adona bo.

98

Dikiri suna táakilɛnaa
1 À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
zaakũ à yãbonsarɛnɔ kɛ̀,
à zĩ̀i blè kũ a ɔpla kũ à kú adona gbãnao.
2 Dikiri tò ò a surabanaa dɔ̃̀,
à a manakɛnaa mɔ̀ burinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kũ náani kũ à vĩ kũ Isarailanɔo dɔ̀n,
andunia lɛ́zɛkidenɔ ó Luda surabanaa è ń pínki.

4 Andunia pínki, à pɔnna wiki lɛ́ Dikiria,
à kakũn kũ ayuwiikɛnaao.
5 À mɔrɔlɛna ũ dɔ Dikirinɛ,
à mɔrɔ lɛ́nɛ kũ lɛ̀sinaao
6 kũ kãkãkipɛnaao kũ kuru yĩsãmpanaao.
À pɔnna wiki lɛ́ Dikiri ó Kínanɛ.

7 Ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ kĩni kɛ,
andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki.
8 Swanɔ ɔkpa lɛ́ Dikiri arɛ,

kpinɔ ayuwii kɛ lɛɛlɛ,
9 zaakũ àtɛn su yãkpatɛ kɛ zĩtɛmɛ,
ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a,
ani yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

99

Luda kũ à kú adonaa
1 Dikiri tɛn kí ble, burinɔ luka,
à vutɛna kɛrubunɔ dagura,
andunia yĩgã
2 Dikirin zɔ̃kɔ̃ Zaiɔ̃,
à de buri sĩnda pínkila.
3 Ò a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ à naaside bo,
à kú adona.

4 Kína pì gbãna vĩ, à ye yãzɛdei,
àkũ mɛ́ à yãkpatɛkɛna a zɛ́aa dà,
à yã gɔ̃̀gɔ̃ Yakubu burinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à kútɛ a tìntin arɛ,
à kú adona.

6 Musa kũ Harunao kú a gbàgbarinɔ tɛ́,
Samuɛlimɛ a sìsirinɔ doke ũ,
ò a sìsi, akũ à wèḿma.
7 Zaa tɛ́luku gũnn à yã òńnɛ,
ò a doka kũ a yãdannɛnanɔ kũna.

8 Dikiri ó Luda, n weḿma,
mɔkɔ̃mmɛ Luda kũ àdi ń taari kɛ̃ḿma ũ,
bee kũ abireo n ń yã vãninɔ wì ń musu.
9 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à donyĩ kɛnɛ a kpi kũ à kú adona musu,
zaakũ Dikiri ó Luda kú adona.

100

Dikiri sáabukɛnaa
Sáabukɛna lɛ̀ɛ.
1 Andunia pínki, à pɔnna wiki lɛ́ Dikiria.
2 À donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ pɔnnao,
à mɔ́ a kĩnaa kũ ayuwiikɛnaao.
3 À dɔ̃ kũ Dikirimɛ Luda ũ,
àkũ mɛ́ à ó kɛ́, ó de a pɔ́ ũ,
ó de a gbɛ̃nɔ ũ, a kpàsa sãnɔ ũ.

4 À gɛ̃ a ɔnlɛn kũ sáabukɛnaao,
à gɛ̃ a ɔnn kũ a táakilɛnaao,
à a sáabu kɛ à a tɔ́ sɛ́ lei.
5 Zaakũ Dikiri mana, a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
àdigɔ̃ náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

101

Kína lɛ́sɛna Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani lɛ̀ da gbɛ̃kɛ kũ yãzɛdeoo musu,
mani lɛ̀ sínnɛ, Dikiri.
2 Mani laakari kɛ màgɔ̃ kun taari sari,
bɔrɛn ĩni sumaa?
Manigɔ̃ kú ma ɔnn kũ nɛ̀sɛpurao.
3 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú pɔ́ ginaaaro,
mani zã yãdɔrɔsarikɛnan, ani namaro.

4 Ma nὲsɛ nigɔ̃ manafiki vĩro,
ma bàka nigɔ̃ kú kũ yã vãnioro.
5 Mani gbɛ̃ kũ àdi a gbɛ̃dake yaka a kpɛ kakatɛ,
mani sùru fɔ̃ kũ karambaanidenɔ kũ zĩdabirinɔoro.
6 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú ma bùsu náanidenɔa,
de ògɔ̃ kú kũmao,
gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kú taari sari nigɔ̃ de ma zĩkɛri ũ.
7 Mani we gbɛ̃sãtɛri gɔ̃ kú ma bɛaro,
mani tó manafikide zɛ ma arɛro.
8 Manigɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ vãninɔ láka lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ yãvãnikɛrinɔ buri bo Dikiri wɛ̃tɛ gũn.

102

Gbãnasaride aduakɛnaa
Wɛ̃ndade gbãnasaride kũ àtɛni a yã'ũmmananɔ bɔtɛ Dikirinɛɛ aduakɛnaa.
1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiki n ki le.
2 Ǹsun wɛ́ utɛmɛnɛ ma warikɛgɔrɔaro,
ǹ sã kpámai,
tó ma n sisi, ǹ wema likalika.

3 Zaakũ ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà,
ma mὲ tɛn puusu bo lán tɛ́yɔ̃ɔ bà.
4 Ma nὲsɛɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̃̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
5 Ma ndana gbãna mɛ́ à tò
ma gɔ̃ wàakuu ũ.
6 Ma gɔ̃ lán gbáranna tiongo bà,
lán bɛzĩ kóro bà.
7 I dì gɛ̃ ma wɛ́nlo,
ma gɔ̃ lán bã kũ à di kpɛ́ musu ado bà.
8 Ma ibɛrɛnɔ dìgɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ma foborinɔ dì gbɛ̃ ká kũ ma tɔ́o.
9 Túbumɛ ma pɔ́blee ũ,
ma wɛ́'i dì ká ma ímibɔn
10 n pɔfɛ̃ kũ n pɛ̃tɛ̃o yãi,
zaakũ n ma sɛ n ma zukũna.
11 Ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán uraa bà,
akũ matɛn kori kɛ lán sɛ̃̀ɛ bà.

12 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
n tɔ́ ni garo ari ó buria.
13 Ĩni futɛ ǹ Zaiɔ̃ wɛ̃nda gwa, zaakũ gɔrɔ kà,
gɔrɔ kũ n dìtɛ kà, kũ ĩni a pɔnna wɛtɛ.
14 A gbὲnɔ kὲ n zɔ̀blerinɔnɛ mana,
a gborona bùsuu dì kɛńnɛ wɛ̃nda.
15 Buri sĩnda pínki ni vĩna kɛnnɛ, Dikiri,
andunia kínanɔ ni n kíkɛ dɔ̃ ń pínki.
16 Zaakũ Dikiri ni Zaiɔ̃ kɛkɛ à bo dɔ,
ani bo à suḿma kũ gakurio.
17 Ani takasidenɔ aduakɛna sí,
ani ń wɛ́kɛna kpá sãkotoro.

18 Ò yã dí kɛ̃ kpɛdenɔ yãi
de gbɛ̃ kũ ò kpɛ́nɔ Dikiri táaki lɛ́.
19 Dikiri zĩtɛ gwà zaa a kúkia,
zaa musu à wɛ́ kpàtɛ zĩtɛ,
20 de à gbɛ̃nɔ zɔ̀ble ɔ́ɔ dɔ ma
à ń bo ga lɛ́i yãi.
21 Oni Dikiri tɔ́ bo Zaiɔ̃,

oni a táaki lɛ́ Yurusalɛmu,
22 zĩ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni kɔ̃ kakara gwe,
kũ kpatablerinɔ ò donyĩ kɛnɛ.

23 À ma gbãna bùsa zɛ́gbãn,
à ma wɛ̃̀ndi kɛ̀ kutu,
24 akũ ma pì: Ma Luda,
ǹsun ma wɛ̃̀ndi bo gugbãnlo,
mɔkɔ̃n kũ ń kun ari ó buria.
25 N andunia zĩni pɛ̀tɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
26 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun,
oni zĩ kũ lán pɔ́kasa bà,
ĩni ń litɛ lán uta bà ǹ ń zukũna.
27 Mɔkɔ̃n sɔ̃ n kunnaa dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
28 N zɔ̀blerinɔ nɛ́nɔ nigɔ̃ kun aafia,
ń burinɔ ni zĩni pɛ́tɛ n kuru.

103

Luda gbɛ̃kɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma swɛ̃, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ma gu sĩnda pínki, ǹ a tɔ́ kũ à kú adona bo.
2 Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ǹsun sã a yãmanakɛna kenlo.
3 Àdi ma taarinɔ kɛ̃ma pínki,
àdi ma werekɔ̃a kũ ma gyãnɔ pínki.
4 Àdi ma wɛ̃̀ndi bo gyãwãn,
àdi a nna diramɛnɛ a gbɛ̃kɛ kũ a wɛ̃ndaoo gũn.
5 Àdi tó pɔ́ mana kũ má yeinɔ mɔ́ma,
de ma kɛfɛnnakɛ le àgɔ̃ dufu lán vãu pɔ́ bà.

6 Dikiri dì yã kɛ a zɛ́a,
àdi tó yã bo gɔ̃nawɛ̃ndadenɔo nna.

7 À tò Musa a pɔyeina yã dɔ̃̀,
à a yãbonsarɛnɔ mɔ̀ Isarailanɔnɛ.
8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
a pɔ dì fɛ̃ likaro, a gbɛ̃kɛ dasi manamana.
9 Ani ń taari le gɛ̃̀n baaakɔ̃ro,
ani pɔfɛ̃ da a nɛ̀sɛn gɔrɔ sĩnda pínkiro.
10 Àdi yã kɛwɛrɛ lán ó durunnanɔn de nàro,
àdi fĩna bowá lán ó sãtɛnanɔn de nàro.
11 Lákũ ludambɛ lei de nà kũ zĩtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ kũ a vĩnakɛrinɔo lɛ.
12 Lákũ ifãboki zã̀kɔ̃nɛ kũ a lɛ́tɛ kpao nà,
lɛn àdi ó taarinɔ kɛ̃wá lɛ.
13 Lákũ de dì a nɛ́nɔ wɛ̃nda gwa nà,
lɛn Dikiri dì wɛ̃nda dɔ̃ a vĩnakɛrinɔnɛ lɛ.
14 Zaakũ à dɔ̃ pɔ́ kũ à ó kɛ́o,
à dɔ̀n kũ bùsuumɛ ó ũ.
15 Bisãsiri wɛ̃̀ndi kutu lán sɛ̀ɛ bà,
àdigɔ̃ gakuri vĩ gɔrɔ pla lán lávu bà.
16 Tó ĩa pàa, àdi gɛ̃tɛ,
gu kũ à kunn pìi dì dɔ a yãn doro.
17 Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a vĩnakɛrinɔ
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã mana kɛ ń nɛ́nɔnɛ kũ ń daikorenɔ,
18 gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ a bàka kunna kũńwo yão

akũsɔ̃ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũnanɔ.

19 Dikiri a kpataa dìtɛ musu,
à gbãna vĩ gbɛ̃ sĩnda pínkia.
20 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a malaikanɔ,
ákɔ̃nɔ gbãnade kũ adì a yã ma à zĩ kɛanɔ.
21 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ ludambɛ zĩ̀karinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ a zĩkɛri kũ adì a pɔyenyĩna yã kɛnɔ.
22 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a pɔ́kɛnanɔ á pínki
gu kũ àtɛn kí blennɔ pínki.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

104

Dikiri Pɔ́sĩndapinkikɛri táakilɛnaa
1 Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

Dikiri ma Luda, ń zɔ̃kɔ̃ manamana,
ń gakuri dana pɔ́kasa ũ, àtɛn tɛ́ kɛ,
2 n gupura kùnla lán biza bà,
n musu kpàtɛ lán pɛ̀ɛ bà,
3 n bɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luku kɛ̀ n sɔ̃go ũ,
ndì di ĩa ɔa.
4 Ndì ĩa kɛ n zĩ̀rinɔ ũ,
ndì tɛ́vura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.

5 N andunia kàtɛ, n a zĩni pɛ̀tɛ,
à yĩgãna vĩ zikiro.
6 N ísira kùa arukĩmba ũ,
í pìi dà kpinɔla.
7 N kpãkɛ̃ í pìii, akũ à bàa lɛ̀,
n pataa, akũ à nàgui.
8 Kpinɔ bò gupuran, guvutɛnɔ sìkũn,
akũ í tà gu kũ n dìtɛnɛn.
9 N lɛ́zɛki kɛ̀ í pìinɛ, ani fɔ̃ à vĩalaro,
ani ɛra à da zĩtɛla ziki doro.

10 Ndì tó ísɛ̃bokinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔa,
akũ a í dìgɔ̃ bàa lɛ́ kpinɔ dagura.
11 Sɛ̃̀ntɛ pɔ́ sĩnda pínki dìgɔ̃ a í mi,
a í dì saginɔ ími kɛ̃ḿma.
12 Bãnɔ dì sà da swanɔ sarɛ,
òdigɔ̃ kú a dàkoo gũn, ń wiki dìgɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu ndì legũ gbarɛ kpinɔa,
n zĩ gbɛ̀ɛ dì andunia kã.
14 Ndì tó sɛ̃̀ butɛ pɔ́kãdenɔnɛ,
ndì tó burapɔnɔ butɛ bisãsirinɔnɛ,
ndì pɔ́ble butɛńnɛ zĩtɛa,
15 sèwɛ̃ kũ àdi ń pɔ kɛ nna
kũ nísi kũ àdi ń ãn tɛ́ kɛo
kũ pɔ́ble kũ àdi ń gba gbãnao.
16 Dikiri línɔ dì mɔtɔ le manamana,
Sida lí kũ à bà Lɛbananɔ.
17 Gwen bãnɔ dì sà dadan,
zùbaananɔ dì bɛ kɛ pini lí musu.
18 Kpi leinɔ de kpasaranɔ kúki ũ,
gbɛ̀sɔkɔnɔ de gbɛ̀'ɛ̃nɛnɔ utɛki ũ.

19 N mɔvura kɛ̀ gɔrɔ tàasikabɔ ũ
kũ ifãntɛ̃ kũ à a gɛ̃na kpɛ́n gɔrɔ dɔ̃o.

20 Ndì tó gu si, akũ gwãani dì kɛ,
lákpɛ pɔ́nɔ dì futɛ kũ táo ń pínki.
21 Músunɔ dì nàdɛna ɔ́ɔ dɔ,
òdi pɔ́ble wɛtɛ Ludaa.
22 Tó ifãntɛ̃ bò, òdi lɔɔtɛ
ò tá wútɛ ń tòn.
23 Bisãsiri dì bo à gɛ́ zĩ kɛ,
àdigɔ̃ a zĩda yã ma ari ɔkɔsi.

24 Dikiri, n yãkɛnanɔn dasi fá!
A sĩnda pínki bò n ɔ̃ndɔ̃ gũmmɛ,
andunia pà kũ pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ.
25 Ísira kun, à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a gũnnɔn lɛ́ vĩro,
a fíti kũ a zɔ̃kɔ̃ɔo pínki.
26 Gó'itɛnɔ dìgɔ̃ táa on
kũ kwã zɔ̃kɔ̃ kũ n kɛ̀ à kɔ̃kɔ̃ o a gũnwo.

27 Pɔ́ pìnɔ dì wɛ́ dɔnyĩ ń pínki
de ǹ pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
28 Ndì kpáḿma, òdi sɛ́tɛ,
ndì ɔ porońnɛ, akũ pɔ́ mananɔ dì mɔ́ḿma.
29 Tó n mìkpɛrɛ zùńnɛ, òdi bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̃̀ndii sìḿma, òdi ga ò ɛra ò tá bùsutitin.
30 Tó n n Nini gbàrɛ, pɔ́nɔ dì wɛ̃̀ndi le,
ndì tó zĩtɛ ɛra à kɛ dufu.

31 Ò tó Dikiri gakuri gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
ò tó Dikiri pɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.
32 Àkũ mɛ́ àdi zĩtɛ gwa, akũ àdi yĩgã,
àdi ɔ na kpinɔa, akũ túsukpɛ dì bo.

33 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mani ma Luda táaki lɛ́ ari ma gɔrɔ lɛ́n.
34 Ǹ tó ma laasun kánnɛ, Dikiri,
lákũ matɛn pɔnna kɛ kũnwo nà.
35 Durunnakɛrinɔ mì dɛ andunia gũn,
yãvãnikɛrinɔ súngɔ̃ kun doro.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.
Aleluya!

105

Luda a gbɛ̃nɔ surabanaa

1 À Dikiri sáabu kɛ à a tɔ́ kpá,
à tó burinɔ a yãkɛnanɔ dɔ̃.
2 À lɛ̀ sí à a táaki lɛ́,
à a yãbonsarɛkɛnanɔ baba pínki.
3 À ĩa dã kũ Dikiri tɔ́ kũ à kú adonaao,
ákɔ̃nɔ Dikiri kiwɛtɛrinɔ à pɔnna kɛ.
4 À Dikiri ki wɛtɛ à gbãna wɛ́ kɛa,
àgɔ̃ a arɛ wɛtɛ lakanaa sari.

5 À tó yãbonsarɛ kũ à kɛ̀nɔ dɔágu,
a daboyãkɛnanɔ kũ a yãkpatɛkɛnanɔo,
6 ákɔ̃nɔ Dikiri zɔ̀bleri Ibrahĩ burinɔ,
ákɔ̃nɔ Yakubu buri kũ à á sɛ́nɔ.
7 Àkũmɛ Dikiri ó Luda ũ,
a yãkpatɛkɛna kú andunia gũn pínki.

8 A bàka kunna kũoo yã dì sãagu zikiro,

yã kũ à dìtɛ nigɔ̃ kun ari ó buria.
9 A bàka kú kũ Ibrahĩo,
à ɛ̀ra à sì kũ a kunnaao Isaakunɛ dɔ.
10 A yã pìi pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
akũ à kú kũ Isarailanɔo ari gɔrɔ sĩnda pínki.
11 À pì áni Kanaanɔ bùsu kpáḿma,
anigɔ̃ de ń baka ũ kũ ògɔ̃ vĩ.

12 Gɔrɔ birea ò dasiro, òdi ń yã daro,
ò kú Kanaanɔ bùsun bòasunɔ ũmɛ.
13 Òdigɔ̃ likara zɔ̃ buri kũ burionɔ tɛ́,
òdigɔ̃ kure bùsu kũ bùsuuo.
14 Adi we ò gbãna mɔ̀ńnɛro,
à kpà̃kɛ̃ kínanɔi ń yã musu à pì,
15 òsun ɔ na gbɛ̃ kũ a ń sɛ́nɔaro,
òsun wɛ́ tã a annabinɔaro.

16 Akũ à tò nàa gɛ̃̀ bùsuu pìn,
à tò ń zànaa làka pínki.
17 Akũ à Yusufu gbàrɛ à dòńnɛ ń arɛ,
ò a yìa zɔ̀ ũ.
18 Ò mɔ̀kpatii kpà a gbáa,
ò mɔ̀kakɔ̃anaa kà a wakalɛ
19 ari yã kũ à gĩnakɛ à òo gɛ̀ɛ à pàpao,
akũ yã kũ Dikiri dànɛɛ tò yã bò kãao nna.
20 Kũ kína gbɛ̃ zì̃, akũ ò a gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a kɛ̃̀.
21 À a dìtɛ a bùsu don'arɛde ũ,
à tò à iko vĩ a aruzɛkɛnɔa pínki.
22 Yusufu a kínanɛnɔ tòto a pɔyeinaaa,
à ɔ̃ndɔ̃ dàda a ìbanɔnɛ.

23 Akũ Yakubu sù Misila,
Isarailanɔn kun nibɔnɔ ũ Hamu burinɔ bùsun.
24 Dikiri tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃̀ gwe manamana,
à tò ò dasi kũ̀ de ń ibɛrɛnɔla.
25 À ń ibɛrɛɛ pìnɔ sã vùńnɛ, akũ ò zã̀ a gbɛ̃nɔgu,
de ò ɔ̃ndɔ̃ kɛ a zɔ̀blerinɔnɛ.
26 À a zɔ̀bleri Musa zì̃ḿma
kũ Haruna kũ à a sɛ̀ɛo.
27 Ò dabodabonɔ kɛ̀ Misilanɔnɛ,
ò yãbonsarɛnɔ kɛ̀ Hamu burinɔ bùsun.
28 À gusira gbàrɛḿma, gu sì ń bùsun,
kũ ò gì a yã mai yãi.
29 À ń ínɔ lì aru ũ,
akũ ń kpɔ̀nɔ gàga.
30 Kasonɔ dà ń bùsula
kũ ń gbãnadenɔ wutɛkinɔ pínki.
31 À yã ò, akũ ífĩninɔ dàńla,
sàanɔ sì ń tɛ́ ari ń bùsu lɛ́n pínki.
32 À legũgbɛɛ kɔ̀tɛńnɛ legũ gɛ̃nɛ ũ,
surapatanaa dà ń bùsula pínki.
33 À ń geepi línɔ ɛ̀'ɛ kũ ń kakapura línɔ,
à ń bùsu línɔ kɛ̀ búgubugu.
34 À yã ò, akũ kwanɔ dàńla,
kwa zɛ̃kɔ̃nɔ kà ò lɛ́ vĩro.
35 Ò ń bùsu sɛ̃̀ kũ láo blè ò nɛ̀,
ò ń burapɔnɔ blè pínki.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
ń nɛ́ daudu kũ ò ì ń kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.

37 À bò kũ Isarailanɔ,
ò andurufu kũ wuraao sɛna,
ń buri gbɛ̃ke dí gɛ̀̃ sí zɛ́nlo.
38 Kũ ò bɔ̀tɛ, Misilanɔ pɔ kɛ̀ nna,
kũ vĩna ń kũ Isarailanɔ yã musu.
39 À tɛ́luku dà a gbɛ̃nɔla,
à kɛ̀ tɛ́ ũ gwãani à gu pùńnɛ.
40 Ò wɛ́ kɛ̀a, akũ à sùńnɛ kũ kpɛkpɛrɛwinɔ,
à musu pɔ́ble kpàḿma, ò mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, akũ í bòn,
í bàa lɛ̀ gbárannan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakũ à dɔ̀ lɛ́ kũ à sɛ̀
a zɔ̀bleri Ibrahĩnɛ yãn.

43 À bò kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn pɔnna kɛ,
gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ tɛn ayuwii dɔ.
44 À burinɔ bùsuu kpàḿma,
ò zĩ kũ dakenɔ kɛ̀ɛ àree blè,
45 de ò le ògɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna,
ò a dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

Isarailanɔ ń durunnanɔ ona Ludanɛ

1 Aleluya!
À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à Dikiri yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ oo?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a táaki lɛ́ pínkii?
3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ òdi yã kɛ a zɛ́anɔ ũ,
kũ òdi yã mana kɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
4 Tó ntɛni a nna kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
tó ntɛni ń sura ba, ǹ ma wɛ́ gwa,
5 de ma baka le àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnna kɛ kũ buri kũ n ń sɛ́nɔo,
de mani n táaki lɛ́ n gbɛ̃ pìnɔ tɛ́.

6 O durunna kɛ̀ lán ó dizinɔ bà,
o taari kɛ̀ o yã vãni kɛ̀.
7 Kũ ó dizinɔ kú Misila,
odi Dikiri daboyãkɛnanɔ yã daro,
gbɛ̃kɛyã dasi kũ à kɛ̀ńnɛnɔ sɛ̀̃ńgu,
akũ ò sãgbãna kɛ̀ Isira Tɛ̃ra sarɛ.
8 Bee kũ abireo à ń sura bà a tɔ́ yãi,
de à a gbãna zɔ̃kɔ̃ mɔńnɛ.
9 À kpàkɛ̃ Isira Tɛ̃rai, akũ gukori bò,
à gɛ̀̃ kũńwo a wɛ̀ɛn, ò bikù lán ò pi gbárannan bà.
10 À ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩ,
à ń sí ń zãngurinɔ gbãnaa.
11 Í dà ń wɛtɛrinɔla,
bee ń gbɛ̃ mɛ̀n do adi boro.
12 Akũ ò a yã kũ à òo sì,
ò a táaki lɛ̀.

13 Ama a yãkɛnanɔ sɛ̀̃ńgu gɔ̃̀nɔ,
akũ odi zɛ de à lɛ́ daḿmaro.
14 Ò pɔ́ble pãnde ni dɛ̀ gbárannan,
akũ ò Dikiri lɛ̀ ò gwà sɛ̃̀ntɛ gwe.
15 À pɔ́ kũ ò wɛ́ kɛ̀awa kpàḿma,

akũ à mɛ̀'ibabagyã zɪ̀ḿma.

16 Ò gɔ̃ba kpà kũ Musao bùran
kũ Haruna kũ à kú adona Dikirinɛɛo.
17 Zĩtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à nàkɔ̃a Abiramua kũ a gbɛ̃nɔo.
18 Tɛ́ fùtɛ ń ìbanɔ tɛ́,
tɛ́vuraa kùtɛ gbɛ̃ vãninɔa à ń blé.

19 Ò mɔ̀ɔ pì zaa Orɛbu lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
ò donyĩ kɛ̀ ń tãna kũ ò pìinɛ.
20 Ò Luda gakuride lilin kɛ̀
kũ zù sɛ̃̀sorii takao.
21 Ò sã̀sã Luda ń surabari yãn,
kũ à yã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ńnɛ zaa Misila,
22 kũ à daboyãnɔ kɛ̀ Hamu burinɔ bùsun,
kũ à naasiyãnɔ kɛ̀ Isira Tɛ̃ra lɛ́a.
23 Abire yãin à pì áni a gbɛ̃nɔ kakatɛ,
akũ Musa kũ à a sɛ̀ɛ kpànɛ,
à tò a pɔ kpàtɛ, adi ń kakatɛro.

24 Ò bùsu nide kũ̀ gya bò,
ò gì Dikiri yã náani kɛi.
25 Ò yãvunu kà ń bizakutanɔ gũn,
odi do Dikiri yãiro.
26 Akũ à ɔ pã̀tɛ à la dàńnɛ à pì,
áni tó ò gaga gbárannan,
27 áni tó ń burinɔ gaga burinɔ tɛ́
áni ń fãkɔ̃a bùsunɔ gũn.

28 Ò dò Peo tãnai,
ò pɔ́ kũ ò sa òo pɔ́gɛnɔaa blè.
29 Ń yãkɛnanɔ Dikiri pɔ fɛ̃̀,
akũ gagagyã gɛ̃̀ńgu.
30 Finɛasi fùtɛ à yã pì tɛ́ dɛ̀,
akũ gyã pìi zɛ̀.
31 Akũ Dikiri tò yã bò kãao nna,
a bàka kú kãao ari a buria.

32 Ò Dikiri pɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kĩnaa,
akũ yã bò kũ Musao vãni ń yãi.
33 Zaakũ ò a nɛ̀sɛɛ yàka,
akũ à yã ò laasunn sari.

34 Odi bùsupidenɔ kakatɛ
lákũ Dikiri dìtɛńnɛ nàro.
35 Ò kɛ̀ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ buri pìnɔ,
ò ń futɛokara ágba sɛ̀.
36 Ò dò ń tãnanɔi,
akũ yã pì gɔ̃̀ńnɛ tankutɛ ũ.
37 Ò ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
ò sa ò tãnanɔa kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔo.
38 Ò taarisaridenɔ kùtu kpàkpa,
ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ.
Ò sa ò kũńwo Kanaanɔ bùsu tãnanɔa,
akũ ń bùsuu pìi gbã̀a lɛ̀.
39 Ò gbã̀a lɛ̀ ń yãkɛnanɔ yãi,
ò gɔ̃̀ náanisaridenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.

40 Akũ Dikiri pɔfɛ̃ kìpaḿma,
à ye gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ kãi doro.

41 À ń kpá burinɔa,
akũ ń zãngurinɔ kí blè ń musu.
42 Ń ibɛrɛnɔ gbãna mɔ̀ńnɛ,
ò ɔ tɔ̃̀ḿma.
43 Àdigɔ̃ ń bo gɛ̃̀n baaakɔ̃,
ama ò zɛ̀ kũ ń sãgbãnakɛnaao,
akũ ò vlɛ̃̀ ń durunna gũn.

44 Bee kũ abireo tó à ń wiki mà,
àdi ń warikɛna yã da.
45 Ń yãi àdi dɔ a bàka kunna kũńwo yãn,
àdi a nɛ̀sɛ litɛ a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi.
46 À tò gbɛ̃ kũ ò ń kũkũ zɩ̃̀zɔ ũnɔ
ń wɛ̃nda gwà.

47 Dikiri ó Luda, ǹ ó sura ba,
ǹ ó bɔtɛ burinɔ tɛ́ ǹ ó kakara,
de ò n tɔ́ kũ à kú adona bo
ò ĩa dã kũ n táakilɛnaao.

48 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Gbɛ̃ sĩnda pínki pi aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODE

Zabura 107-150

107

Dikiri sáabukɛnaa
1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Gbɛ̃ kũ Dikiri ń bónɔ o lɛ,
gbɛ̃ kũ à ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩnɔ.
3 Gbɛ̃ kũ à ń bó bùsu kũ bùsuuo à ń kakara
bona ifãboki kpa kũ a lɛ́tɛ kpao
kũ gugbãnduru kpao kũ gɛ̀nɔmidɔki kpaonɔ.

4 Ń gbɛ̃kenɔ likara zɔ̃̀ gbárannan,
odi wɛ̃tɛ kũ oni gɛ́ vutɛn zɛ́ dɔ̃ro.
5 Nà ń dɛ́, ími ń kũ,
ǹ wɛ̃̀ndii gɔ̃̀ lɛɛkɛɛ.
6 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
7 À ń dá zɛ́ súsun
ari ò kà wɛ̃tɛ kũ oni vutɛn.
8 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
9 Zaakũ àdi ímidɛrinɔ kòto yĩda kũńnɛ,
àdi pɔ́ mana kpá nàdɛrinɔa ò kã.

10 Ń gbɛ̃kenɔ kú ga gusiran,
òtɛn wari kɛ yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao.
11 Zaakũ ò gì Luda yã mai,
ò Luda Musude lɛ́damma gya bò.
12 À tò ò ń búsa kũ zĩ gbãnao,
ò gɛ̃̀ɛ sì ò lɛ̀tɛ, kpanyĩri kunlo.
13 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
14 À ń bó ga gusiran,
à ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃.

15 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
16 Zaakũ àdi bĩnilɛ gbà kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃oo gboro,
àdi mɔ̀si gbãngo zɛ́tatabɔnɔ ɛ́'ɛ.

17 Ń gbɛ̃kenɔ lìkara ń sãgbãna yãi,
ò wɛ́tãmma lè ń taarinɔ yãi.
18 Pɔ́ble ni bò ń pɔn,
ò kà gana.
19 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
20 À a yã zɪ̀ḿma, akũ ò wèrekɔ̃a,
à ń bó ga lɛ́i.
21 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
22 Ò kɛnnakũkɔ̃o sa oa,
ò a yãkɛnanɔ baba kũ ayuwiikɛnaao.

23 Ń gbɛ̃kenɔ dì ísira musu gó gũn,
òtɛn laga tá í zɔ̃kɔ̃la.
24 Ò Dikiri yãkɛnanɔ è,
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ í daguranɔo.
25 À yã ò, akũ zàga'ĩa gbãna kàka,
ísira sɔ̃ à fùtɛ musumusu.
26 Òtɛn futɛ musu, òtɛn su zĩtɛ,
ò kú kari lɛ́i, akũ swɛ̀ɛ kɛ̀ńgu.
27 Gó yɪ̀gãyĩgã kũńwo,
ò tàtantatan kè lán wɛ̃dɛrii bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínki làkaḿma.
28 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
29 À ĩa gbãna zɛ̀, à gɔ̃̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàtɛ, akũ í zɛ̀ kítikiti.
30 Kũ gu yɪ̀, ń pɔ kè nna,
akũ à gɛ̀ɛ kũńwo gódɔki kũ òtɛn wɛtɛ kpa.
31 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
32 Ò a tɔ́ bo dasi kɔ̃kakaranaa gũn,
ò a táaki lɛ́ don'arɛdenɔ kakaranan.

33 À swa ídenɔ kɛ̀ gbáranna ũ,
à tò ísɛ̃bokinɔ gɔ̃̀ gukori ũ.
34 À zĩtɛ arubarikade lì guwiside ũ
gbɛ̃ kũ ò vutɛnɔ yãvãnikɛna yãi.
35 À gbáranna lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̃̀ ísɛ̃bokinɔ ũ.
36 À nàdɛrinɔ kàtɛ gwe,
akũ ò wɛ̃tɛ kàtɛ ò vùtɛn.
37 Ò burapɔnɔ tɔ̃̀, ò geepi línɔ bà,
akũ à nɛ́ ìńnɛ manamana.
38 À arubarikaa dàńgu, ò kɛ̀ dasi manamana,
adi tó ń pɔ́kãdenɔ làgoro.

39 Akũ à ń lago dɔ, ò bùsa
gbãnamɔnnɛna kũ kisirao kũ pɔsirao yãi.
40 À wé'i dà kínɛnɔa,
à tò ò likara zɔ̃̀ gukori zɛ́saride gũn.
41 Ama à wɛ̃ndadenɔ bò takasikɛn à ń sɛ́ lei,
à tò ń ɔndenɔ kɛ̀ dasi lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ mananɔ è, òdi pɔnna kɛ,

gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ òdi ń lɛ́ nakɔ̃a.

43 Ɔndɔ̃de laakari dɔ yã pìnɔa,
à Dikiri gbɛ̃kɛ gwa lákũ à de nà.

108

Luda mɛ́ àdi tó ò zɪ̀ ble
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma laakari kpatɛna, Luda,
mani lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́ kũ nɛ̀sɛdoo.
2 Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.
3 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kà n kĩnaa,
n náanikɛnaa ludambɛ luku lè.
5 Luda, ò n tɔ́ sɛ́ lei ari n kukia,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gɑ̃̀sã gbãnao,
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
7 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kũ kùwikio,
mani Suko guvutɛ kpáḿma.
8 Giliada bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Manase burinɔ bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yuda bùsu bi ma gòomɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsuua,
madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

10 Dí mɛ́ ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mɛ́ ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
11 Luda, à de mɔkɔ̃n mɛ́ n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zɪ̀karinɔ doroo?
12 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
13 Óni zɪ̀ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mɛ́ ani gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

109

Sa vãni ona ibɛrɛɛnɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, mɔkɔ̃nn madì n táaki lɛ́,
ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro.
2 Zaakũ gbɛ̃ vãni bonkpɛdenɔ dì ma yaka,
òdi lɛ́ bo ò ɛ́kɛyã dima.
3 Òdi likamai kũ zãnguyão,
òdi fìti kɛ kũmao pɔ́ke wíwinnɛnaa sari.
4 Òdi yenyĩ ɛramɛnɛ kũ yãdimmanaao,
bee kũ madì adua kɛńnɛ.
5 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ a vãnio,
yenyĩ sɔ̃, kũ zãnguo.

6 Ǹ Setan sùu kɛa,
ǹ a kpakũ kũ Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpatɛ a nɛ,
ǹ tó a aduakɛna yã inɛ.
8 A wɛ̃̀ndi gɔ̃ kutu,
gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.

9 Ǹ tó a nɛ́nɔ gɔ̃ de sari,
a nanɔ gɔ̃ gyaanɔ ũ.
10 A nɛ́nɔ gɔ̃ likarazɔ̃rinɔ ũ ògɔ̃ bara kɛ,
ògɔ̃ ń kpakɛ ń bɛ zĩinɔ gũn.
11 A fĩnade a pɔ́nɔ nakɔ̃a pínki,
buri zɩ̃̀tɔnɔ a zĩ àre sía.
12 Gbɛ̃ke sún gbɛ̃kɛ kɛnɛro,
òsun wɛ̃nda dɔ̃ a nɛ́ kũ à tònɔnɛro.
13 Ǹ tó a burinɔ láka,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú buri kũ oni futɛnɔ tɛ́ro.
14 A dizinɔ vãnikɛna yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ǹsun tó a da durunna kɛ̃a zikiro.
15 Ń durunna gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ń yã sã gbɛ̃nɔgu andunia gũn.

16 Zaakũ adi dɔn à gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
àdi wɛ́ tã takasidenɔa kũ wɛ̃ndadenɔ
kũ pɔsiradenɔo ari gyãwãn.
17 À ye sa vãni onnɛnaai,
ǹ tó à wí a musu.
Sa mana onnɛnaa dì kánɛro,
ǹ tó arubarika kɛ kãao zã̀.
18 À lɛ́kɛnnɛnaa dà lán uta bà,
à a mɛ̀ɛ yàku lán í bà,
à gɛ̃̀ a wánɔn lán nísi bà.
19 Kanaa pì gɔ̃ daala lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ a pi lán asa bà.
20 Dikiri fĩna bo ma yãdimmarinɔa lɛ
kũ gbɛ̃ kũ òdi yã vãni o ma musunɔo.

21 Dikiri Gbãnasĩndapinkide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãi,
ǹ ma bo n manakɛ kũ n gbɛ̃kɛo yãi.
22 Zaakũ takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ma pɔ yàka búgubugu.
23 Matɛn gɛ̃tɛ lán ɔkɔsi uraa bà,
má de lán kwa kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.
24 Lɛ́yĩnaa tò ma gbá dì sí sɛ́ doro,
ma fɛ̃fɛ̃ ma gɔ̃ wàakuu.
25 Ma gɔ̃ yáadɔnapɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
òdi ma gwa ò mì gbãkɛ.

26 Ǹ kpámai, Dikiri ma Luda,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi,
27 de ò dɔ̃ kũ n ɔ mɛ́ à kɛ̀,
mɔkɔ̃n Dikiri, n kɛnaamɛ.
28 Bee tó ò ma ka, ĩni arubarika damagu,
tó ò fùtɛmai, wé'i ni ń kũ,
makũ n zɔ̀bleri mani pɔnna kɛ.
29 Tɔ́ vãni ni gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,
oni wé'i dam̋ma lán arukĩmbaa bà.

30 Mani Dikiri sáabu kpá kũ kòto gbãnao,
mani a táaki lɛ́ dasi kɔ̃kakaranaa gũn.
31 Zaakũ àdi zɛ kũ wɛ̃ndadenɔ,
àdi ń sí gbɛ̃ kũ òdi yã vútɛm̋manɔa.

110

Arumasihu kíkɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri pì ma dikiriinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.

2 Dikiri ni tó n iko dagula,
ĩni kí ble n ibɛrɛnɔa zaa Zaiɔ̃.
3 N gbɛ̃nɔ ni ń zĩda kpámma zɛ̃̀kagɔrɔ
kpi kũ à kú adona musu,
n kɛfɛnnanɔ ni su n kĩnaa lán gudɔ plíkpanaa bà.

4 Dikiri la dà, ani lɛ́ sukparo à pì:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki
lán Mɛlɛkizɛdɛki bàmɛ.

5 Dikiri kú n ɔplai,
ani kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gɔrɔ.
6 Ani yãkpatɛ kɛ kũ burinɔo,
ń gɛ̀nɔ nigɔ̃ kpá,
ani andunia pínki kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Ani í mi swai zɛ́ lɛ́a,
abire yãin a mì nigɔ̃ dana íla.

111

Dikiri tɔ́bonaa

1 Aleluya!
Mani Dikiri sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo
gbɛ̃ mananɔ kɔ̃kakaranaa gũn.

2 Dikiri yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃,
gbɛ̃ kũ a yã kɛ̀ńnɛ nnanɔ dì a laasun lɛ́.
3 A yãkɛnanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ kũ gakurio,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Dikiri tò a yãbonsarɛkɛnanɔ dɔ̀ógu,
à sùru vĩ kũ wɛ̃ndao.
5 Àdi pɔ́ble kpá a vĩnakɛrinɔa,
àdigɔ̃ dɔ a bàka kunna kũńwo yãn.
6 À a yãkɛnanɔ gbãna mɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ,
à buri pãndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.
7 A yãkɛnanɔn náani vĩ akũsɔ̃ à zɛ́ vĩ,
a yãdannɛnanɔn yãpura vĩ pínki.
8 Yã pìnɔ zĩni pɛtɛna gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã kɛ a zɛ́a kũ náanio.
9 À surabarii zɛ̃̀ à a gbɛ̃nɔ bò,
a bàka kú kũńwo gɔrɔ sĩnda pínki.
A tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.

10 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ ɔ̃ndɔ̃ zĩni ũ,
gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔmɛ asãnsĩnidenɔ ũ.
A táakilɛna nigɔ̃ lakana vĩro.

112

Gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ

1 Aleluya!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ ũ,
akũsɔ̃ Dikiri yãditɛnanɔ dì kánɛ manamana.

2 A nɛ́nɔ nigɔ̃ gbãnadenɔ ũ ń bùsun,
nɛ̀sɛpurade burinɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.
3 Ɔgɔ kũ aruzɛkɛo di a bɛa,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Bee gusiran gu dì pu gbɛ̃ mananɛ,
nɛ̀sɛpurade kũ à sùru kũ wɛ̃ndao vĩ.
5 Gbɛ̃ kũ àdi ɔ poro, kũ àdi pɔ́ sãkãńnɛ,
akusɔ̃ àdi yã kɛ a zɛ́a, yã dì bo kãao nna.
6 Pɔ́ke ni gbɛ̃ mana lá ble zikiro,
a yã nigɔ̃ dɔńgu gɔrɔ sĩnda pínki.

7 Baaru vãni dì a vĩna kũro,
a laakarii dìgɔ̃ kpatɛna, àdigɔ̃ Dikiri náani vĩ.
8 A kùu dì vĩro, vĩna dì a kũro
ari à gɛ́ à yɔ̀gɔ̃ kɛ a ibɛrɛnɔa.
9 Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro,
a gbãna dìgɔ̃ kara kũ bɛ̀ɛrɛɛo.

10 Gbɛ̃ vãni dì a e à pɔ fɛ̃,
àdi saka kakũn à nagui,
gbɛ̃ vãni pɔyeinaa dì kɛ pã.

113

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
Dikiri zɔ̀blerinɔ, à a táaki lɛ́,
à Dikiri tɔ́ bo!
2 Ò Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Ò Dikiri tɔ́ bo
zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa.

4 Dikiri zɔ̃kɔ̃ de buri sĩnda pínkila,
a gakuri dana musula.
5 Dí mɛ́ à kà Dikiri ó Luda ũu?
À vutɛna kpatan zaa musu,
6 àdi wɛ́ zu zĩtɛ
à musu kũ zĩtɛo gwa.

7 Àdi gbãnasaridenɔ bo bùsu tɛ́ à ń futɛ,
àdi wɛ̃ndadenɔ bo tuburan à ń sɛ́ lei.
8 Àdi ń da kínanɛnɔ tɛ́,
buri kũ à sɛ̀ kínanɛnɔ.
9 Àdi para kara a bɛn,
àdi a kɛ nɛ́rande pɔnnade ũ.
Aleluya!

114

Vĩnla dikpɛ lɛ̀ɛ

1 Kũ Isarailanɔ bò Misila,
kũ Yakubu burinɔ bò gbɛ̃ zɩ̀tɔnɔ tɛ́,
2 Yudanɔ bùsuu gɔ̀ Dikiri kúki ũ,
Isarailanɔ bùsuu gɔ̀ a kíbleki ũ.

3 Isira Tẽra wɛ́ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í ɛ̀ra kpɛ.
4 Kpinɔ vɩ̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sɩ̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.

5 Ísira, bɔ́ mɛ́ à n le n bàa lɛ̀ɛ?
Yoda, à kɛ̀ dera n ɛ̀ra kpɛɛ?
6 Kpinɔ, bɔ́yãin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàa?
Sɩ̀sĩnɔ, à kɛ̀ dera a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bàa?

7 Andunia, ǹ yĩgãyĩgã Dikiri arɛ,
Yakubu Luda arɛ.
8 À gbɛ̀si kɛ̀ íkatɛki ũ,
à gbɛ̀pu lì ísɛ̃boki ũ.

115

Dikiri mɛ́ àdi arubarika dańgu

1 Adi kɛ ókɔ̃nɔnlo Dikiri,
adi kɛ ókɔ̃nɔnlo,
mɔkɔ̃mmɛ ń de ò n tɔ́ bo
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi.

2 À kɛ̀ dera burinɔ dì ó la
ò pi ó Luda kú máa?
3 Ó Luda kú musu,
pɔ́ kũ à yein àdi kɛ.
4 Ò ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩmɛ.
5 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero.
6 Ò sã vĩ, ama òdi yã maro,
ò yĩ vĩ, ama òdi pɔ́ gbĩ maro.
7 Ò ɔ vĩ, ama òdi pɔ́ kũro,
ò gbá vĩ, ama òdi táa oro,
òdi kòto kɛkɛro.
8 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũńwomɛ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

9 Isarailanɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.
10 Haruna burinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.
11 Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.

12 Dikiri dɔ̀ ó yãn,
ani arubarika daógu.
Ani arubarika da Isaraila burinɔgu,
ani arubarika da Haruna burinɔgu,
13 ani arubarika da a vĩnakɛrinɔgu,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.

14 Dikiri á buri kara,
ákɔ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ.
15 Dikiri arubarika daágu,
musu kũ zĩtɛo Kɛ̀rii.

16 Musu bi Dikiri pɔ́mɛ,
ama à zĩtɛ nà bisãsirinɔnɛ ń ɔĩ.
17 Adi kɛ gɛ̀nɔ mɛ́ òdi Dikiri táaki lɛ́ro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kũ ń lɛ́ yĩtɛnɔ.
18 Ókɔ̃nɔ, ónigɔ̃ Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

116

Gbɛ̃ kũ à bò ga lɛ́i Dikiri sáabukpanaa

1 Má ye Dikirii, zaakũ à ma yã mà,
à ma wikilɛnaawa mà.
2 Manigɔ̃ a sísi ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kũ à sã kpàmai yãi.

3 Ga bàa ɲ̀kãmai yã,
mira wãwã tɔ̃̀ma,
wɛ́tãmmana kũ pɔsirao dàmala.
4 Akũ ma Dikiri sìsi ma pì:
Dikiri, n yã nna, ǹ ma mì sí.
5 Dikirin sùru vĩ akũsɔ̃ à mana,

ó Luda wɛ̃nda vĩ.
6 Dikiri dì gbãnasaridenɔ dãkpã,
kũ ma busa, à ma sura bà.

7 Ma swɛ̃̀, ǹ kɛkɛ ǹ kpátɛ,
zaakũ Dikiri yã mana kɛ̀nnɛ.
8 Dikiri, n ma bo ga lɛ́i,
n wɛ́'i wàramɛnɛ, ńdi tó ma gɛ̃̀ síro,
9 de màgɔ̃ tɛ́ n arɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kukia la.
10 Bee kũ wari tɔ̃̀ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpɛ́ a náanikɛna, akũ ma yã ò.
11 Bídi ma kũ ma pì:
Gbɛ̃ sĩnda pínki bi ɛ́kɛdenɔmɛ.

12 Bɔ́n mani fĩna boo Dikirinɛ
yã mana kũ à kɛ̀mɛnɛ pínki musuu?
13 Mani Dikiri surabana toko sɛ́ musu,
mani a sísio.
14 Mani lɛ́ kũ ma kɛ̀ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki.

15 Dikiri yãmarinɔ gana bɛ̀ɛrɛ vĩnɛ.
16 Dikiri, n yã nna, n zɔ̀bleriimɛ ma ũ,
nɔgbɛ̃ kũ à zɔ̀ɔ blènnɛ nɛ́mɛ ma ũ,
n ma bo bàn.

17 Mani kɛnnakũkɔ̃o sa omma,
mani n sísio, Dikiri.
18 Mani lɛ́ kũ ma kɛ̀ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki
19 a kpɛ́ ɔnn Yurusalɛmu gũn.
Aleluya!

117

Dikiri táakilɛnaa
1 Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínkinɔ à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ à a táaki lɛ́.
2 Zaakũ gbɛ̃kɛ kũ à vĩ kũoo kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

118

Gɛna Dikiri ɔnn kũ sáabukɛnaao
1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

2 Isarailanɔ o:
A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
3 Haruna burinɔ o:
A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
4 A vĩnakɛrinɔ o:
A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

5 Ma lɛ́ zù Dikirii ma warikɛnaa gũn,
akũ à wèma à ma gba mɛ̀poroki.
6 Dikiri kú kũmao, vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?
7 Dikiri kú kũmao ma kpanyĩri ũ,
mani yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma ibɛrɛnɔa.

8 Nana Dikirii mana de
bisãsiri náanikɛnala.

9 Nana Dikirii mana de
gbãnadenɔ náanikɛnala.

10 Buri sĩnda pínki lìkamai,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
11 Ò lìkamai kpa sĩnda pínki,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
12 Ò fȉma lán zɔ́nɔ bà,
akũ ò làka lán kãni tɛ́kũnaa bà,
ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.

13 Ò ɔ sɔ̃̀mai kpɛ, má ye mà lɛ́tɛ,
akũ Dikiri kpàmai.
14 Dikiri mɛ́ à ma gbãna ũ, a táakin madì lɛ́,
àkũ mɛ́ à gɔ̃̀ ma surabari ũ.

15 À ma, pɔnna wiki dɔ gbɛ̃ mananɔ bùran,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.
16 Dikiri ɔpla kú musu,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.

17 Mani garo, manigɔ̃ kun,
manigɔ̃ Dikiri yãkɛnanɔ baba.
18 Dikiri ma toto manamana,
ama adi tó ga ma sɛro.

19 À zɛ́ mana gbànɔ wɛ̃mɛnɛ,
de mà gɛ̃ mà Dikiri sáabu kpá.
20 Dikiri ɔn zɛ́n dí,
gbɛ̃ mananɔ mɛ́ òdi gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dikiri, zaakũ n wema,
n gɔ̃ ma surabari ũ.

22 Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
23 Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀,
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
24 Gɔrɔ kũ Dikiri dìtɛn dí,
ò pɔnna kɛn ó nɛ̀sɛ kɛ nna.

25 N yã nna Dikiri! Ǹ ó sura ba!
Ǹ sùru kɛ Dikiri! Ǹ tó ò sa'a le!
26 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ,
zaa Dikiri ɔnn ótɛn gbãnakɛ kpányĩ.
27 Dikirimɛ Luda ũ, à gu pùwɛrɛ.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ tɛ́o dikpɛkɛrinɔi
ari sa'oki bɛ̃nɛnɔ kĩnaa.

28 Ma Ludamɛ n ũ, mani n sáabu kɛ,
ma Luda, mani n tɔ́ sɛ́ lei.

29 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

119

Luda yã sɛna lei
1 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kun taari sari
ò Dikiri doka kũnanɔ ũ.
2 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò Dikiri yã kũna
ò a ki wɛtɛ kũ nɛ̀sɛdoonɔ ũ.
3 Òdi yã kpɛdangara kɛro,
òdi táa o a zɛ́ gũn.

4 N n ɔdɔki mɔ̀wɛrɛ,
de ògɔ̃ tɛ́i kũ laakariio.
5 Má ye màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔɔa
màgɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yãditɛnanɔ kũna pínki,
abirekũ ni tó wé'i ma kũro.
7 Gɔrɔ kũ matɛni n dokayã mananɔ dada,
mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛpurao.
8 Manigɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna,
ǹsun ma tón sãnsãnlo.

9 Deran kɛfɛnna ni fɔ̃ àgɔ̃ kun gbãsĩ sari nàa?
Séde a yãkɛna kɔ̃ sɛ́ kũ n yão.
10 Matɛni n ki wɛtɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
ǹsun tó mà zã n yãditɛnanɔaro.
11 Ma n yã dà ma swɛ̃̀ɛ gũn
de màsun durunna kɛnnɛro yãi.
12 Arubarikademɛ mɔkɔ̃n Dikiri ũ,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
13 Dokayã kũ ò bò n lɛ́nnɔ pínki,
mani babańnɛ kũ ma lɛ́o.
14 Madì pɔnna kɛ kũ n yãnɔ
lákũ òdi kɛ kũ aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔo nà.
15 Madì laasun lɛ́ n ɔdɔkia,
ma wɛ́ kú n zɛ́nɔa.
16 Ma pɔ kɛ̀ nna n yãditɛnanɔa,
n yã ni sãmaguro.

17 Ǹ yã mana kɛ makũ n zɔ̀bleriinɛ
de màgɔ̃ kun kũ wɛ̃̀ndiio, mágɔ̃ n yã kũna.
18 Ǹ ma wɛ́ kɛ̃mɛnɛ
de mà wɛ́ si yãbonsarɛnɔlɛ n dokan.
19 Nibɔɔmɛ ma ũ andunia gũn,
ǹsun n yãditɛnanɔ utɛmɛnɛro.
20 N dokayãnɔ nidɛna baala'i
ma swɛ̃̀ɛ blè.
21 Ndì kpãkɛ̃ karambaanide kũ lɛ́ ń kũnɔi,
gbɛ̃ kũ ò zã̀ n yãditɛnanɔanɔ.
22 Ǹ ma bo sɔ̃sɔ̃nan kũ gyabonaao,
zaakũ má n yãnɔ kũna.
23 Bee kũ kínanɛnɔ vùtɛ ò lɛ́ kpàkũsũmai,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãdannɛnanɔa.
24 N yãnɔ dì ma pɔ kɛ nna,
n yã pì dì lɛ́ dama.

25 Ma gɔ̃ wutɛna zĩtɛ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
26 Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, akũ n wema,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
27 Ǹ tó mà n ɔdɔkinɔ dɔ̃,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãbonsarɛnɔa.
28 Ma pɔ sira à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
ǹ ma gba gbãna lákũ n ò nà.
29 Ǹ ma bo manafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kũ n dokao.
30 Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ kú n dokaa.
31 Má n yãnɔ kũna ɔplapla,
ǹsun tó wé'i ma kũro, Dikiri.
32 Madì wã n yãditɛnanɔ zɛ́i,
zaakũ n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

33 Dikiri, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ mɔmɛnɛ
de màgɔ̃ kũna ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.
34 Ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ màgɔ̃ n doka kũna,
màgɔ̃ zĩ kɛa kũ nɛ̀sɛdoo.
35 Ǹ ma da n yãditɛnanɔ zɛ́n,
zaakũ abirekũ mɛ́ àdi kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̃̀ tá n yãnɔa,
àsun tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ go pɔ́ pãnɔa,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
38 Ǹ yã kũ n ò papa makũ n zɔ̀bleriinɛ,
lɛ́ kũ n sɛ̀ n vĩnakɛrinɔnɛɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kũ madì a vĩna kɛ goma,
zaakũ n dokayãnɔn mana.
40 Má ye n ɔdɔkii fá,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n manakɛ gũn.

41 Dikiri, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
ǹ ma sura ba lákũ n ò nà,
42 gbasa mà yã we ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔa,
zaakũ matɛni n yã náani kɛ.
43 Ǹsun yãpura yã sí ma lɛ́nlo,
zaakũ n dokayãnɔn ma wɛ́ dɔi.
44 Manigɔ̃ n doka kũna
ari gɔrɔ sĩnda pínki.
45 Manigɔ̃ tɛ́ aafia,
zaakũ ma n ɔdɔki wɛ̀tɛ.
46 Mani n yãnɔ o kínanɔ arɛ,
wé'i ni ma kũro.
47 N yãditɛnanɔ dì ma pɔ gba,
zaakũ má yei.
48 Ma gã̀a sɛ̀ n yãditɛna kũ má yeinɔnɛ,
madì laasun lɛ́ n yãdannɛnanɔa.

49 Ǹ dɔ yã kũ n ò n zɔ̀bleriinɛn,
zaakũ n tò ma wɛ́ dɔi.
50 Yã kũ àdi ma laakari kpátɛ ma warikɛnan dí,
n lɛ́sɛna mɛ́ àdi ma wɛ̃̀ndi dãkpã.
51 Karambaanidenɔ tɛni ma fobo lakanaa sari,
bee kũ abireo madì zã n dokaaro.
52 Madì dɔ n dokayã kũ à kú zaa zĩnɔn,
akũ òdi ma nɛ̀sɛ yĩda kũmɛnɛ, Dikiri.
53 Madì pɔ fɛ̃ manamana,
kũ yãvãnikɛrinɔ dì pã kpá n dokai yãi.
54 Madì lɛ̀ sí n yãdannɛnanɔ musu
ma kunna andunia díkĩna gũn.
55 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gwãani, Dikiri,
madìgɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma dɔ́nɛ kɛ̀ kũ yã birenɔo,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa.
57 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ,
ma lɛ́ sɛ̀ kũ mani n yã ma.

58 Madì kútɛ kɛnnɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
ǹ sùru kɛ kũmao lákũ n ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasunn lɛ̀,
akũ ma ɛra n dokayãnɔa.
60 Mani wã, mani zɛzɛro,
de mà n yãditɛnanɔ da.
61 Bee kũ gbɛ̃ vãninɔ bàa ĩ̀kãmai,

n dokayãnɔ ni sãmaguro.
62 Madì futɛ mà sáabu kɛnnɛ lizãndo
n dokayã mananɔ musu.
63 N vĩnakɛri pínki gbɛ̃nnamɛ ma ũ,
gbɛ̃ kũ òdi n ɔdɔki gwanɔ.
64 Dikiri, n gbɛ̃kɛ andunia pà,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.

65 N a mana kɛ̀ makũ n zɔ̀bleriinɛ,
lákũ n ò nà, Dikiri.
66 Ǹ wɛ́zɛ̃ kũ dɔ̃naao damɛnɛ,
zaakũ ma n yãditɛnanɔ sì.
67 De ń kpɛ́ ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãtɛnamɛ,
ama tera sà má n yã kũna.
68 Ń mana, akũsɔ̃ n yãkɛnanɔn mana,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
69 Bee kũ karambaanidenɔ yãsira nàma,
madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa kũ nɛ̀sɛdoo.
70 Ń sã dì, àdi yã maro,
makũ sɔ̃ ma pɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃manaa kɛ̀mɛnɛ mana,
de mà le mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kũ à bò n lɛ́n manamɛnɛ
de wura kũ andurufu mɛ̀n dúbu ũgbangbanɔla.

73 N ɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ mà n yãditɛnanɔ dada.
74 N vĩnakɛrinɔ ni ma e ò pɔnna kɛ,
zaakũ n yãn ma wɛ́ dɔi.
75 Dikiri, má dɔ̃ kũ n dokayãnɔn mana,
kũ ń náani vĩ yãin n ɔ tɔ̃̀ma.
76 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ de ma nɛ̀sɛ le à yĩda kũ,
lákũ n ò makũ n zɔ̀bleriinɛ nà.
77 Ǹ mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛnɛ de màgɔ̃ kun,
zaakũ n dokayãnɔmɛ ma pɔnna ũ.
78 Ǹ tó wé'i karambaanide kũ ò taari kɛ̀mɛnɛ pãnɔ kũ,
makũ sɔ̃ mani laasun lɛ́ n ɔdɔkia.
79 Ǹ tó n vĩnakɛrinɔ su ma kĩnaa,
gbɛ̃ kũ ò n yãnɔ dɔ̃nɔ.
80 Ǹ tó ma nɛ̀sɛ gɔ̃ yãke vĩro n yãnɔ musu
de wé'i sún ma kũro yãi.

81 N surabana yã tɛni ma swɛ̃̀ ble,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
82 Ma wɛ́ dɔdɔna n lɛ́sɛnaai ari ma wɛ́ wò,
bɔrɛn ĩni ma nɛ̀sɛ yĩda kũmɛnɛɛ?
83 Má de lán bára bɔ̀kɔ kũ à túsukpɛ màa bà,
bee kũ abireo n yãditɛnanɔ dì sãmaguro.
84 Makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ n dã ari bɔrɛɛ?
Bɔrɛn ĩni wari dɔ ma wɛ́tãmmarinɔaa?
85 Karambaanidenɔ dì wɛ̀ɛ yɔ̃mɛnɛ mà zun,
ń yã dì kɔ̃ sɛ́ kũ n dokaoro.
86 N yãditɛnanɔ pínki náani vĩ,
ǹ kpámai, zaakũ òtɛn wɛ́ tãma pãmɛ.
87 À gɔ̃̀ fíti kũ oni láka kũmao andunian,
makũ sɔ̃ mádi pã kpá n ɔdɔkinɛro.
88 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi,
mani n yãnɔ da.

89 Dikiri, n yã dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a zĩni pɛtɛna zaa musu.

90 Ń náani vĩ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo,
n andunia kàtɛ, akũ à kpɛ́ kun.
91 Pɔ́ sĩnda pínki kpɛ́ kun gbãra n doka yãi,
zaakũ pɔ́ sĩnda pínki dì donyĩ.
92 Tó n dokamɛ ma pɔnna ũ yãro,
de ma laka ma warikɛnaa gũn.
93 N ɔdɔki ni sãmagu zikiro,
zaakũ a gãin n ma wɛ̃̀ndii dã̀kpã.
94 N pɔ́mɛ ma ũ, ǹ ma sura ba,
zaakũ ma n ɔdɔki wɛ̀tɛ.
95 Gbɛ̃ vãninɔ tɛni ma dã ò ma dɛ,
ama ma laakari kú n yãnɔa.
96 Ma è kũ pɔ́ mana sĩnda pínki zaka lɛ́ kummɛ,
ama n yãditɛnanɔ zɔ̃kɔ̃ lɛ́ vĩro.

97 Má ye n dokai à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ fá,
madìgɔ̃ laasun lɛ́a zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
98 N yãditɛnanɔ dì tó ma ɔ̃ndɔ̃ gɔ̃ de ma ibɛrɛnɔ pɔ́la,
zaakũ à kú ma swɛ̃̀n gɔrɔ sĩnda pínki.
99 Ma wɛ́zɛ̃ de ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń pínki,
zaakũ ma laasun dìgɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ de marenɔ pɔ́la,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔkinɔ gwa.
101 Madì mì kɛ̃ zɛ́ vãni sĩnda pínkia
de mà le màgɔ̃ n yã kũna yãi.
102 Mádi kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n dàmɛnɛ.
103 N yãnɔn nnamɛnɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
à nna de zɔ́la ma lɛ́n.
104 N ɔdɔki dì ma gba laakarii,
abire yãi ma zã sãtɛna zɛ́ sĩnda pínkin.

105 N yãmɛ fitila ũ ma gbánɛ,
àdi gu pumɛnɛ zɛ́n.
106 Ma la dà ma zɛo
kũ manigɔ̃ tɛ́ n dokayã mananɔi.
107 Ma wɛ́tãmmanaa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛnɛ, Dikiri.
109 Madìgɔ̃ ma zĩda da karii gũn,
bee kũ abireo n dokayãnɔ dì sãmaguro.
110 Yãvãnikɛrinɔ tankutɛ kpàkpamɛnɛ,
ama mádi zã n ɔdɔkiaro.
111 N yãnɔmɛ ma túbi ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ ma pɔnna ũ.
112 Ma swɛ̃̀ kú n yãdannɛnanɔa
ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

113 Ma zã nɛ̀sɛpladenɔn,
má ye n dokai.
114 Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki kũ ma sɛ̃gbakoo ũ,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
115 À gomala ákɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ
de màgɔ̃ ma Luda yãditɛnanɔ kũna.
116 Ǹgɔ̃ ma kũna lákũ n ò nà, manigɔ̃ kun,
ǹsun tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu de mà bo aafia,
ma wɛ́ nigɔ̃ pɛ́ n yãdannɛnanɔa.
118 Ndì gí gbɛ̃ kũ ò zã̀ n yãdannɛnaaanɔi,
ń manafikikɛna bi pãmɛ.

119 Ndì andunia yãvãnikɛrinɔ kɔ́tɛ lán mɔ̀gbɔ̃ɔ bà,
abire yãin má ye n yãnɔi.
120 Ma mɛ̀ɛ dì futɛ n vĩna yãi,
n dokayãnɔn naasi vĩmɛ.

121 Ma yã kɛ̀ a zɛ́a súsu,
ǹsun ma tó ma wɛ́tãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ zɛnkpɛkɛ sɛ́ makũ n zɔ̀bleriinɛ de mà bo mana,
ǹsun tó karambaanidenɔ ma wɛ́ tãro.
123 Ma wɛ́ dɔ n surabanaai ari ma kpasa,
matɛni n lɛ́sɛna mana dã.
124 Ǹ yã kɛmɛnɛ n gbɛ̃kɛ gũn,
ǹ n yãdannɛnanɔ da makũ n zɔ̀bleriinɛ.
125 N zɔ̀bleriimɛ ma ũ, ǹ ma gba laakarii
de mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gɔrɔ kà, Dikiri,
zaakũ òtɛn bo n doka kpɛ.
127 Má ye n yãditɛnanɔi de wurala,
bee wura baasanaa.
128 Ma è n ɔdɔki mana,
abire yãi sãtɛna zɛ́ pínki dì kɛmɛnɛro.

129 N yãnɔn demɛnɛ yãbonsarɛ ũ,
abire yãi má kũna ma swɛ̃̀n.
130 N yã bɔkɔtɛnaa dì gu puńnɛ,
àdi nɛ̀sɛdodenɔ gba laakarii.
131 Ma lɛ́ wɛ̃na, matɛn wesa bo fɛ̀ɛkuu,
zaakũ n dokayãnɔ ni tɛni ma dɛ.
132 Ǹ arɛ dɔma ǹ sùru kɛ kũmao,
lákũ ndì kɛ gbɛ̃ kũ ò ye n tɔ́inɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lákũ n ò nà,
ǹsun tó yã vãni ke kí blemaro.
134 Ǹ ma bo gbɛ̃ takikɛrinɔ ɔĩ
de mà n ɔdɔki gwa.
135 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́'i tɛn pla ma wɛ́n
kũ ò n doka kũnaro yãi.

137 Dikiri, ń mana,
n dokayãnɔn zɛ́ vĩ.
138 N n yãnɔ dìtɛ a zɛ́a,
ò náani vĩ manamana.
139 Ma ibɛrɛnɔ sã̀ n yãn,
akũ ń yã ma kũ gbãna manamana.
140 Ò n yã yɔ̃̀ ò gwà à sãnkara ke vĩro,
makũ n zɔ̀bleri, má yei manamana.
141 Pɔ́ken ma ũro, òdi ma gya bo,
bee kũ abireo n ɔdɔki dì sãmaguro.
142 N yãmanakɛna lakana vĩro,
n doka yãpura vĩ.
143 Wari kũ yã'ũmmanaao ma le,
ama n yãditɛnanɔmɛ ma pɔnna ũ.
144 N yãnɔn mana gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma gba laakari de màgɔ̃ kun.

145 Madì n sísi kũ nɛ̀sɛdoo Dikiri,
ǹ wema, manigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũna.
146 Madì lɛ́ zunyĩ ǹ ma sura ba,
manigɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Madì futɛ gudɔo mà wiki lɛ́mma,

n yãn ma wɛ́ dɔi.
148 I dì na ma wɛ́a gwãaniro
de mà le mà laasun lɛ́ n yãa yãi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãi, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.
150 Gbɛ̃ kũ òdi lɛ́ kpákũsũmainɔ kãni kũmao,
ama ò zɛ̃̀ kũ n dokao.
151 Ń kú kũmao kãni Dikiri,
n yãditɛnanɔ pínki yãpura vĩ.
152 Zaa gìkɛna ma dɔ̃̀ n yãnɔa
kũ n dìtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

153 Ǹ ma warikɛna gwa ǹ ma sura ba,
zaakũ n doka dí sãmaguro.
154 Ǹ zɛ kũmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n a lɛ́ sɛ̀ nà.
155 N surabanaa zɛ̃̀ kũ yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ òdi n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.
157 Ma ibɛrɛ kũ òdi wɛ́ tãmanɔn dasi,
ama mádi zã n yãnɔaro.
158 Má ye n náanisaridenɔ kãiro,
kũ ò n yã kũnaro yãi.
159 Ǹ gwa lákũ má ye n ɔdɔkii nà.
Dikiri, ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi.
160 N yã sĩnda pínki bi yãpuramɛ,
n dokayãnɔn mana ò lakana vĩro.

161 Gbãnadenɔ dì wɛ́ tãma pã,
ama n yã vĩna dì ma kũ.
162 Madì pɔnna kɛ kũ n lɛ́sɛnaao,
lákũ ma aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ sɛ̀tɛ zɛ̃̀i gũn bà.
163 Ma zã manafikin, má ye a yãiro,
n dokan má yei.
164 Madìgɔ̃ n táaki lɛ́ gɔrɔ do gɛ̃̀n supplapla
kũ n dokayãnɔn mana yãi.
165 Gbɛ̃ kũ ò ye n dokainɔ aafia zɔ̃kɔ̃,
yãke dì tó ò furo.
166 Ma wɛ́ dɔi ǹ ma sura ba, Dikiri,
madì tɛ́ n yãditɛnanɔi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakũ má yei manamana.
168 Madì n ɔdɔki gwa madì n yãnɔ ma,
zaakũ ma yãkɛna sĩnda pínki kú n ɔĩmɛ.

169 Ǹ tó ma wikilɛna n kĩnaa le, Dikiri,
ǹ ma gba laakari lákũ n ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna n ki le,
ǹ ma sura ba lákũ n lɛ́ sɛ̀ nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lɛ́n,
zaakũ ndì n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
172 Mani lɛ̀ sí n lɛ́sɛnaa musu,
zaakũ n yãditɛnanɔn mana pínki.
173 Ǹgɔ̃ kú kũ soruo ǹ ɔ dama,
zaakũ ma zɛ kũ n ɔdɔkio.
174 Matɛni a ni dɛ ǹ ma sura ba, Dikiri,
n dokamɛ ma pɔnna ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kun, manigɔ̃ n táaki lɛ́,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.

176 Ma zã zɛ́a lán sã kũ à sȁtɛ bà,
ǹ makũ n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakũ n yãdannɛnanɔ dí sãmaguro.

120

Kunna yãketedenɔ tɛ́
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma warikɛnaa gũn ma Dikiri sìsi,
akũ à wèma.
2 Ǹ ma sí yãsiradenɔ ɔĩ
kũ manafikidenɔ lɛ́o.

3 Manafikide, deran Luda ni kɛ nà kũnwoo?
Ke bɔ́n ani kɛnnɛɛ?
4 Ani wɛ́ tãma kũ gɔ̃sa kà lɛ́ nnanɔ
kũ sɛ̃ lí sĩsĩ wãnao.

5 Waiyoo makũ kũ má kú Mɛsɛkinɔ tɛ́,
má vutɛna Kedanɔ bizakutan.
6 Ma vutɛ à gìi kɛ̀ manamana
kũ gbɛ̃ kũ ò zȁ aafianɔ.
7 Vutɛna aafiaan má yei,
ama tó ma yã ò, fìtiin òdi futɛomai.

121

Dikiri ó Dãkpãrii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma wɛ́ dɔ sȉsĩnɔ kpa,
gu kũ ma kpányĩ dì bon.
2 Ma kpányĩ dì bo Dikiri kĩnaamɛ,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

3 Ani tó n gbá sataro,
n dãkpãri ni idekũ dɛro.
4 Isarailanɔ dãkpãri ni idekũ dɛro fá,
ani i o sero.

5 Dikirimɛ n dãkpãri ũ,
Dikiri dennɛ ura ũ n ɔplai.
6 Ifãntɛ̃ ni n lɛ́ fãnantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãani.

7 Dikiri ni n sí kisira sĩnda pínkia,
ani n wɛ̃̀ndi dãkpãnnɛ.
8 Dikiri ni n dãkpã n gɛnaa gũn kũ n sunaao
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

122

Dauda aduakɛna Yurusalɛmunɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Kũ ò pìmɛnɛ ò gɛ́ Dikiri ɔnn,
ma pɔ kɛ̀ nna.
2 Ó zɛna n bĩnilɛa sà Yurusalɛmu.

3 Ò Yurusalɛmu kàtɛ nanakɔ̃ana gíngin.
4 Gwen Isaraila burinɔ dì gɛ̃n,
buri kũ Dikiri sɛ̀ɛ pìnɔ.
Òdi gɛ́ Dikiri sáabu kpá
lákũ à dìtɛńnɛ nà.
5 Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ gbànɔn kátɛn,
Dauda burinɔ kpata gbànɔ ũ.

6 À aafia wɛ́ kɛ Yurusalɛmunɛ à pi:
Luda tó gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔ arubarika le!
7 Aafia gɔ̃ kú n bĩninɔ dagura,
n gudãkpãkinɔ gɔ̃ katɛna nna.
8 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ yãi mani pi,
Luda n gba aafia.
9 Dikiri ó Luda kpɛ́ yãi
mani yã mana wɛ́ kɛnnɛ.

123

Wɛ́dɔna Ludai
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma wɛ́ sɛ̀, matɛni n ki gwa,
mɔkɔ̃n kũ n kpata kú zaa musu.
2 Lákũ zɔ̀ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ pɔ́i a bede ɔĩ nà
akũsɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ a dai,
lɛn ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiri ó Ludai lɛ
ari à gɛ́ ó wɛ̃nda gwao.

3 Ǹ ó wɛ́ gwa, Dikiri, ǹ ó wɛ́ gwa,
zaakũ gbɛ̃nɔ ó gyabona ó kpasa manamana.
4 O zĩdabirinɔ lalandikɛnaa fɔ̃̀ manamana
kũ karambaanidenɔ gyabonaao.

124

Dikiri ó zɛkũnwode
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Tó Dikiri kú kũoo yãro,
Isarailanɔ o:
2 Tó Dikiri kú kũoo yãro
gɔrɔ kũ ò fùtɛwái,
3 de ò ó mɔmɔ bɛ̃nɛ kũ ò pɔ fɛ̃̀wái,
4 de ò dàóla lán í zɔ̃kɔ̃ɔ bà,
de ò ó sɛ́tɛ ò tà kũoo lán swa panaa bà,
5 de ò ó wára lán swa'i kũ à fɛ̃̀ɛ bà.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
kũ adi tó ò ó kɛ yákiyakiro.
7 O bo tankutɛn lán bã bà,
bàa kɛ̃̀, o pitiḿma.
8 Ó kpányĩ dì bo Dikiri kĩnaamɛ,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

125

Luda gbɛ̃nɔ kunna aafia
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Dikiri náanikɛrinɔn de lán Zaiɔ̃ kpi bà,
à yĩgãyĩgãna vĩro, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Lákũ kpinɔn likana Yurusalɛmui nà,
lɛn Dikiri likana a gbɛ̃nɔi lɛ
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 Gbɛ̃ vãninɔ ni le ògɔ̃ kí ble
gbɛ̃ mananɔ bùsun ògɔ̃ gɛ́ro,
de gbɛ̃ mananɔ sún ɔ da vãnikɛnanlo yãi.

4 Dikiri, ǹ yã mana kɛ gbɛ̃ mananɔnɛ,
gbɛ̃ kũ ń nɛ̀sɛ puranɔ.
5 Gbɛ̃ kũ ò zɛ́ kotinaa sɛ̀nɔ sɔ̃,
Dikiri ni ń wara kũ vãnikɛrinɔmɛ.

Luda Isarailanɔ gba aafia!

126

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Kũ Dikiri ó bó zɔ̀blen à sù kũoo Zaiɔ̃,
à dewɛrɛ lán nana bàmɛ.
2 O vĩ kũ yáadɔo o ayuwii kɛ̀,
akũ burinɔ pìkɔ̃nɛ,
Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀wɛrɛ.
3 Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀wɛrɛ,
akũ ótɛn pɔnna kɛ.

4 Dikiri, ǹ su kũoo ó gwena zĩn,
lákũ ndì su kũ ío gbárannan nà.
5 Gbɛ̃ kũ ò pó tɔ̃̀ kũ wɛ́'ionɔ,
adenɔ ni kɛkɛ kũ ayuwiikɛnaaomɛ.
6 Gbɛ̃ kũ à bò kũ ɔ́ɔdɔo kũ pɔ́wɛ burio kũna,
ade ni ɛra à su kũ ayuwiikɛnaao
kũ ése bàkaao sɛna.

127

Pɔ́ sĩnda pínki bi Luda gbamɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Sulemanu dàa.
1 Tó adi kɛ Dikiri mɛ́ à kpɛ́ bòro,
a bòrinɔ tɛn zĩ pã kɛmɛ.
Tó adi kɛ Dikiri mɛ́ à wɛ̃tɛ dã̀kpãro,
a dãkpãrinɔ tɛn ibɛ̃nɛ kɛ pãmɛ.
2 Futɛna kɔnkɔkɔnkɔ, wutɛna lizãndo,
zĩkɛna bã̀mbãm pɔ́ble yãi bi pãmɛ,
zaakũ Dikiri dì a gbɛ̃ yenyĩdenɔ gba ĩampanaa.

3 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ bi Dikiri gbamɛ,
nɛ́nɔ bi a láadamɛ.
4 Lákũ kànɔn de nà zĩ̀kari ɔĩ,
lɛn kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn de lɛ.
5 Arubarikaden gbɛ̃ kũ a gbàta pana kũńwo ũ,
tó a ibɛrɛnɔ a lè gãnulɛa, wé'i ni a kũro.

128

Yã mana kũ Dikiri vĩnakɛrii dì le
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ
akũsɔ̃ à tɛ́ a zɛ́n ũ.
2 Ĩni n zĩ àre ble,
ĩnigɔ̃ arubarika vĩ, ĩnigɔ̃ kun aafia.
3 N nɔ nigɔ̃ kú n ɔnn
lán geepi lí nɛ́'irii bà,
n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nigɔ̃ lika n teburuui
lán kù lí ketenɔ bà.
4 Lɛn gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ
dìgɔ̃ arubarika vĩ lɛ.

5 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika dangu
ari n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
À tó ǹ wɛ́ sí Yurusalɛmu nnamanalɛ,
6 à tó ǹ n daikorenɔ e kũ wɛ́o.

Dikiri Isarailanɔ gba aafia!

129

Isarailanɔ sa vãni ona ń ibɛrɛnɔnɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Zaa ó nɛ́fitikɛgɔrɔ ò wɛ́ tằwá a lɛ́ vĩro.
Isarailanɔ o:
2 Zaa ó nɛ́fitikɛgɔrɔ ò wɛ́ tằwá a lɛ́ vĩro,
ama òdi fɔ̃ ò ó fúro.
3 Ò ó kpɛdagura bú kpàtɛ,
ò a dɔ̀rɔɔ kɛ̀ gbằnagbãna.
4 Dikirin mana,
à gbɛ̃ vãninɔ bàa zɔ̃̀wɛrɛ.

5 Gbɛ̃ kũ ò zằ Zaiɔ̃nnɔ
ɛra kpɛ kũ wé'iyão.
6 Ògɔ̃ de lán sɛ̃̀ kũ à bùtɛ kpɛ́ musu bà,
ari àgɔ̃ gbã à kori kɛ̀.
7 Ani sɛ̃̀kɛ̃ri okũ paro,
ani bàka kɛ à sí yĩ ò da gằnlo.
8 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ sún pi,
Dikiri arubarika dańguro,
ke ò arubarika dańgu kũ Dikiri tɔ́o.

130

Wɛ́dɔna Dikirii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Zaa í lòkoton ma wiki lɛ̀ Dikiria ma pì,
2 Dikiri, ǹ ma yã ma,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaai ǹ ma wɛ́ gwa.

3 Dikiri, tó ndì ó durunnanɔ kɛ̃ ǹ ditɛmɛ,
Dikiri, dí mɛ́ ani boo?
4 Mɔkɔ̃n mɛ́ ń durunnakɛ̃mmana zɛ́ vĩ,
abire yãin òdi vĩna kɛnnɛ.

5 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii, matɛni a dã,
a yã náanin má vĩ.
6 Lákũ gudãkpãrinɔ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ gudɔnaai nà,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii deńla,
ee, à de gudãkpãrinɔ wɛ́dɔna gudɔnaaila.

7 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à wɛ́ dɔ Dikirii,
zaakũ Dikiri gbɛ̃kɛ vĩ,
à surabana gbãna vĩ papana.
8 Àkũ mɛ́ ani Isarailanɔ bo
ń durunnanɔ gũn pínki.

131

Nana Dikirii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Dikiri, madì ma zĩda biro,
madì wɛ́ matɛńyĩro,
madì ɔ ká yã kũ à demalairo
kesɔ̃ yã kũ à zĩ'ũmɛnɛ.
2 Lɛnlo! Ma a nɛ̀sɛɛ dà dokɔ̃nɔ,
ma a laakarii kpàtɛ
lán nɛ́ yɔ̃miri kũ à kú a da ɔ̃i bà,
ma nɛ̀sɛ de lán nɛ́ yɔ̃miri pɔ́ bà.

3 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ Dikirii
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

132

Dauda burinɔ vutɛna kpatan Zaiɔ̃
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ tó Dauda yã gɔ̃ dɔngu
kũ wari kũ à kɛ̀nɔ pínki.
2 À la dà Dikirinɛ,
à lɛ́ sɛ̀ Yakubu Luda gbãnadenɛ à pì,
3 áni gɛ̃ kpɛ́nlo,
áni wútɛ a gádoaro,
4 áni we à idekũ dɛro,
áni tó i na a wɛ́aro,
5 ari à gɛ́ gu leo Dikirinɛ
à kpɛ́ bo Yakubu Luda gbãnadenɛ.

6 O a baaruu mà Ɛflata bùsun,
o boa Yarimu bura.
7 Ò gɛ́ a kúkia,
ò kútɛ a tìntin arɛ.
8 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su n kipakia,
mɔkɔ̃n kũ n gbãnakɛ àkpatiio.
9 N gbàgbarinɔ manakɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ ayuwii gɔ̃ dɔ.

10 Ǹsun mìkpɛrɛ zu kína kũ n kàanɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãi.

11 Dikiri sì kũ a kunnaao Daudanɛ,
à náani vĩ, ani lɛ́ litɛro, à pì:
Mani n burinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n burinɔ ma bàka kunna kũńwo yã dà,
tó ò yã kũ ma dàńnɛnɔ kũna,
ń burinɔ nigɔ̃ vutɛ n kpatan gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Zaakũ Dikiri Zaiɔ̃ sɛ̀,
à ye àgɔ̃ de a vutɛki ũ, à pì:
14 Gu dín manigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
lan manigɔ̃ vutɛna, zaakũ à ma pɔ gbàmɛ.
15 Mani arubarika dan manamana,
mani pɔ́ble kpá a takasidenɔa à mɔ́ḿma.
16 Mani surabana da a sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yãmarinɔ ayuwii nigɔ̃ dɔ.

17 Gwen mani Dauda buri kína gbãnade bon,
gwen kína kũ ma kà tɛ́ nigɔ̃ kún.
18 Mani wé'i da a ibɛrɛnɔa,
a kífura nigɔ̃ pí a mìia.

133

Kunna kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 À gwa lákũ à mana nà akũsɔ̃ à nna,
tó Luda gbɛ̃nɔ kun kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.
2 À de lán sakɛna nísi
kũ ò kù Haruna mìiaa bà,
kũ à plà a lɛ́kãsãi ari à kà a uta lɛ́a.
3 À de lákũ ò pi
Ɛmɔ plí mɛ́ àtɛn kpá Zaiɔ̃ kpinɔa bà.
Gwen Dikiri a arubarikadangunaa dìtɛn
wɛ̃ndi lakanasari ũ.

134

Dikiri sáabukpana gwãani
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ákɔ̃nɔ Dikiri zĩkɛrinɔ,
à Dikiri sáabu kpá á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ átɛn zĩ kɛ Dikiri ɔnn gwãaninɔ.
2 À á ɔ sɛ́ musu Dikiri kúki kpa,
à a sáabu kpá.

3 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika daágu,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

135

Dikiri táakilɛnaa
1 Aleluya!
À Dikiri tɔ́ bo!
À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a zĩkɛrinɔ!
2 Ákɔ̃nɔ kũ adì zĩ kɛ Dikiri bɛanɔ,
á gbɛ̃ kũ adìgɔ̃ zɛna ó Luda ɔnnnɔ.

3 À Dikiri tɔ́ bo, zaakũ à mana,
à a táaki lɛ́, zaakũ abirekũ mɛ́ à nna.
4 Dikiri Yakubu burinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailanɔ dìtɛ a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ.

5 Má dɔ̃ kũ Dikirin zɔ̃kɔ̃,
ó Luda mɛ́ à de tãnanɔla ń pínki.
6 Dikiri dì yã kũ à yei kɛ
musu kũ zĩtɛo,
ísira gũn kũ a lɔ̀nɔo.
7 Àdi tó legũ sisi ari andunia lɛ́zɛkia,
àdi tó legũ ma kũ a pinaao,
àdi bo kũ zàga'ĩao a pɔ́katɛkin.

8 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ
kũ pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ pínki.
9 À sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila,
à wɛ́ tã Firi'auna kũ a ìbanɔa ń pínki.
10 À burinɔ làka dasi,
à kína gbãnadenɔ dɛ̀dɛ,
11 Amɔrinɔ kína Siɔ̃
kũ Basã kína Oguo
kũ Kanaanɔ bùsu kínanɔ ń pínki.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbɛ̃ Isarailanɔa túbi ũ.

13 Dikiri, n tɔ́ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri, n yã nigɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu ari ó buria.
14 Zaakũ Dikiri ni tó a gbɛ̃nɔ bo mana,
ani a zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.

15 Burinɔ ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩnɔmɛ.
16 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero,
17 ò sã vĩ, ama òdi yã maro,
òdi wesa boro.
18 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũńwomɛ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

19 Isarailanɔ, à Dikiri sáabu kpá!

Haruna burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
20 Levi burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
21 Arubarikademɛ Dikiri ũ zaa Zaiɔ̃,
àkũ kũ à kú Yurusalɛmu.
Aleluya!

136

Dikiri sáabukɛnaa
1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 À Luda kũ à de tãnanɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
3 À Dikiri kũ à de dikirinɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
4 Àkũ mɛ́ àdi daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ ado,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
5 À musu kɛ̀ kũ a ɔ̃ndɔ̃o,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
6 À zĩtɛ kpàtɛ í musu,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
7 À pɔ́gupuri zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
8 À ifãntɛ̃ kɛ̀ à kí ble fãnantɛ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
9 À mɔvura kũ susunɛnɔ kɛ̀ ò kí ble gwãani,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
10 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
11 À Isarailanɔ bɔ̀tɛ ń tɛ́,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
12 À a gɑ̃̀a pòro kũ a iko gbãnao,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
13 À Isira Tɛ̃ra zɔ̃̀kɔ̃rɛ pla,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
14 À tò Isarailanɔ gɛ̃̀tɛ a dagura,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
15 À Firi'auna kũ a zĩ̀karinɔ kà Isira Tɛ̃ran,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
16 À dò a gbɛ̃nɔnɛ arɛ gbárannan,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
17 À kína zɔ̃kɔ̃nɔ lɛ̀ à nɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
18 À kína gbãnadenɔ dɛ̀dɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
19 Amɔrinɔ kína Siɔ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
20 Kũ Basã kína Oguo,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
21 À ń bùsuu sì à gba dào,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔa túbi ũ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
23 À dɔ̀ ó yãn ó gwena vãnin,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
24 À ó bó ó ibɛrɛɛnɔ ɔĩ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
25 Àdi pɔ́ble kpá pɔ́ sĩnda pínkia,

a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
26 À Luda Musude sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

137

Zɔ̃̀zɔnɔ wikilɛnaa
1 Kũ o vutɛ Babilɔnu swanɔ sarɛ,
Zaiɔ̃ yã dɔ̀ógu, akũ o ɔ́ɔ dɔ̀.
2 O ó mɔrɔnɔ tò lokona luba línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kũ ò ó kũnanɔ pì ò lɛ̀ síńnɛ,
ó wɛ́tãmmarinɔ ye ò kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
ò Zaiɔ̃ lɛ̀nɔ doke síńnɛ.

4 Deran óni Dikiri lɛ̀nɔ sí nà
buri pãndenɔ bùsuu gũnn?
5 Tó n yã sɛ̃̀magu Yurusalɛmu,
ma ɔpla ga.
6 Tó Yurusalɛmu yã dí dɔmaguro,
tó mádi a ditɛ ma pɔnnakɛna mìde ũro,
ma nɛ́nɛ natɛ.

7 Dikiri, ǹ dɔ yã kũ Ɛdɔmunɔ kɛ̀n
zĩ kũ ò yã mɔ̀ Yurusalɛmunɛ
ò pì: À wíwi,
à wíwi à datɛ manamana.

8 Babilɔnudenɔ bi pɔ́ kakatɛnanɔmɛ!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ani yã kũ a kɛ̀wɛrɛ fĩna boárɛ ũ,
9 kũ ani á nɛ́nɔ kũkũ à ń pápa gbɛ̀ɛa.

138

Dikiri sáabukpana a gbɛ̃kɛ yãi
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
mani n táaki lɛ́ gbãnadenɔ arɛ.
2 Mani kútɛ mà arɛ dɔ
n kpɛ́ kũ à kú adona kpa,
mani n tɔ́ bo n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi,
zaakũ n n tɔ́ kũ n yãoo sɛ̀ lei de pɔ́ sĩnda pínkila.
3 Kũ ma n sisi, n wema,
ǹ ma kù kɛ gbãna, ǹ ma swɛ̃̀ kpátɛ.

4 Tó andunia kínanɔ yã kũ n òo mà,
oni n sáabu kpá ń pínki, Dikiri.
5 Oni lɛ̀ sí Dikiri yãkɛnanɔ musu,
zaakũ Dikiri gakuri zɔ̃kɔ̃.

6 Bee kũ Dikiri kunnamusukɛo,
àdi gbɛ̃ kĩananɔ wɛ̃nda gwa,
àdi wɛ́ tá zĩdabirinɔla.
7 Bee tó wɛ́tãmmanaa lìkamai,
ndì ma wɛ̃̀ndi dãkpã,
ndì ma ibɛrɛnɔ pɔfɛ̃ kpátɛ,
ndì ma sura ba kũ n gã̀ gbãnao.
8 Dikiri ni yã kũ à ò papamɛnɛ.
Dikiri, n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
ǹsun makũ kũ n ma kɛ tóro.

139

Dikiri yã sĩnda pínki dɔ̃
Dauda lɛ̀ɛ.

1 Dikiri, n ma yã gwàgwa n dɔ̃̀,
2 ń ma vutɛna kũ ma futɛnaao dɔ̃,
zaa zã̀zã ń ma laasunnɔ dɔ̃.
3 Ndì ma táa'ona kũ ma wutɛnaao tàasi ká,
n kɔ̃ dɔ̃̀ kũ ma yãnɔ pínki.
4 Ari yã gɔ̃ bo ma lɛ́n,
Dikiri, ń dɔ̃ sãnsãn.

5 Ń likamai kpɛ kũ arɛo,
n ɔ kúmala.
6 Dɔ̃na bire demɛnɛ daboyã ũmɛ,
à demala, ma ɔ̃ndɔ̃ dí káaro.

7 Mán mani gɛ́n mà kɛ̃ n Niniaa?
Mán mani bàa sí mà gɛ́n mà kuranyĩi?
8 Tó ma futɛ ma gɛ musu, ń kú gwe!
Tó ma wutɛki kɛ̀ gyãwãn, mɔkɔ̃mmɛ gwe!
9 Tó ma futɛ ma gɛ ifãboki kpa,
tó ma gɛ vutɛ ísira bara ifãlɛtɛ kpa,
10 bee gwemɛ má na n ɔĩ,
ĩnigɔ̃ ma kũna kũ n ɔplao.

11 Tó ma pì gusira damala,
ke gupura kũ à likamai li gwãani ũ,
12 gu dìgɔ̃ sirannɛro,
gwãani dìgɔ̃ dennɛ lán fãnantɛ̃ bàmɛ,
gupura kũ gusirao dìgɔ̃ lɛɛlɛnnɛmɛ.

13 Mɔkɔ̃n mɛ́ n ma gũn kɛ̀,
n ma í kàsa ma da nɛ̀sɛn.
14 Ma n sáabu kɛ̀ kũ ma kɛna naasi vĩ
akũsɔ̃ à yãbonsarɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ dì bo ń sarɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nɛ̀sɛn.
15 Gɔrɔ kũ n ma í kàsa nɛ́'isɔɔ gũn,
ma wá ke utɛnannɛro.
Kũ ma mɛ̀ tɛn li asiri gũn gwe,
16 n wɛ́ sì ma nɛ́gbĩnilɛ.
Lákũ n ma gɔrɔ dìtɛ nà pínki,
a lɛ́ kú n takadan
zaade a ke dí naaro.

17 Luda, n laasunn bɛ̀ɛrɛ vĩmɛnɛ manamana,
a lɛ́ vĩro fá!
18 Tó má ye mà naro,
ń dasi de bùsu'atɛ̃la,
tó ma vu,
madìgɔ̃ kú kũnwo ari tera.

19 Luda, tó ĩni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ dé?
À gomala, ákɔ̃nɔ gbɛ̃dɛrinɔ!
20 N ibɛrɛnɔ dì n yã o kũ nɛ̀sɛ vãnio,
n tɔ́ bɛ̀ɛrɛ vĩ n lɛ́nlo.
21 Dikiri, madì zã gbɛ̃ kũ ò zã̀ngunɔguroo?
Madì gí gbɛ̃ kũ ò fùtɛnyĩnɔ kãi.
22 Má yãke vĩńnɛro, se zãngu,
madì ń ditɛ ma ibɛrɛnɔ ũmɛ.

23 Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nɛ̀sɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasun dɔ̃.
24 Ǹ gwa tó má laasun vãni ke vĩ,
ǹ ma da zɛ́ kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiaa gũn.

140

Aduakɛna gbɛ̃ vãninɔ musu
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔa,
ǹ ma dãkpã gbɛ̃ pãsĩnɔ yãi.
2 Òdi yã vãni laasun lɛ́ ń swɛ̃̀ɛ gũn,
fìtiin òdigɔ̃ wɛtɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Òdi ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃̀ɛ bà,
ń lɛ́gbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ.

4 Dikiri, ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ɔ namaro,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
òdi lɛ́ kpákũsũ de ò ma pãtɛ.
5 Zĩdabirinɔ wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀mɛnɛ,
ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ,
ò bàa kpàmɛnɛ zɛ́n.

6 Dikiri, ma pìnnɛ: Ma Ludamɛ n ũ,
ǹ sã kpá ma wɛ̃nda wikii, Dikiri.
7 Dikiri Luda, ma surabari gbãna,
mɔkɔ̃n kũ ndì ɔ kúmala zĩ̀lan,
8 ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ń pɔyeina zɛ́ lero,
Dikiri, ǹsun tó ń lɛ́kpakũsũna kɔ̃ sɛ́ro.

9 Gbɛ̃ kũ ò likamainɔ,
ǹ tó yã vãni kũ òtɛni ma kpákpao wí ń musu.
10 Ǹ tó tɛ́yɔ̃ wãna kúḿma, ǹ tó ò ń zu tɛ́n,
ǹ tó ò si wɛ̀ɛ kũ oni bonlo gũn.
11 Ǹsun tó gbɛ̃yakarinɔ zɛki le andunia gũnlo,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛ zɛnaa sari.

12 Má dɔ̃ kũ Dikiri dì yã nna kpá wɛ̃ndadenɔa,
àdi yã kɛkɛ takasidenɔnɛ a zɛ́a.
13 Yãpura, gbɛ̃ mananɔ ni n tɔ́ bo,
nɛ̀sɛpuradenɔ nigɔ̃ kú n arɛ.

141

Surabana aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, matɛn wiki lɛ́nyĩ, ǹ kɛ likalika,
tó ma n sisi, ǹ sã kpá ma yãi.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kĩnaa
lán turaretiti túsukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dennɛ
sa ɔkɔsi ona ũ.

3 Dikiri, ǹ lɛ́sɔ damɛnɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
4 Ǹsun tó yã vãni ma swɛ̃̀ gátɛro,
de màsun kakara kũ yãvãnikɛrinɔ
ń yãvãnikɛnaa gũnlo,
de màsun ń pɔ́ nnanɔ ble kũńworo.

5 Tó gbɛ̃ mana ma lɛ, à gbɛ̃kɛ kɛ̀mɛnɛmɛ!
Tó à kpɔ̃̀kɛ̃mai, mani gíiro,
nísi kũ a kpɛ̃̀oomɛ.

Madìgɔ̃ adua kɛ baala'i
de gbɛ̃ vãninɔ yãkɛna gboro.
6 Tó ò ń gbãnadenɔ kà sĩ̀sĩgororo wɛ̀ɛn,
yãvãnikɛrinɔ ni sí kũ ma yã mɛ́ à nna.

7 Lákũ òdi yàkaa para a bùru fãkɔ̃a nà,
lɛn ń wá nigɔ̃ fãkɔ̃ana ń mira lɛ́a lɛ.

8 Dikiri Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ma nanyĩ, ǹsun ma kpá gairo.
9 Ǹ ma bo tankutɛ kũ ò kpàkpamɛnɛnɔn,
bà kũ yãvãnikɛrinɔ kpàkpamɛnɛnɔ.
10 Ǹ tó gbɛ̃ vãninɔ si ń zĩda bàa gũn,
makũ sɔ̃ mani gɛ̃tɛ aafia.

142

Aduakɛna gbɛ̀wɛɛn
Dauda aduakɛna gɔrɔ kũ à kú gbɛ̀wɛɛn.
1 Matɛn ɔ́ gbãna dɔ Dikirinɛ,
matɛn wɛ̃nda wiki lɛ́ Dikiria.
2 Matɛni ma yã'ũmmana bɔtɛnɛ,
matɛni ma warikɛna gbãnɛ.
3 Tó ma nɛ̀sɛɛ yàka manamana,
mɔkɔ̃n, ndìgɔ̃ ma gɛ̀sɛsɛna dɔ̃.
Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zɛ́n.
4 Ǹ wɛ́ sɛ́ ǹ ma ɔpla gwa,
gbɛ̃ke dì ma yã daro.
Má naki vĩ doro,
gbɛ̃ke dì ma aafiaa gbɛkaro.

5 Dikiri, matɛn wiki lɛ́mma ma pì:
Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ andunian.
6 Ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
zaakũ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́manɔa,
zaakũ ń gbãna demala.
7 Ǹ ma bo kagura díkĩnan,
de mà n tɔ́ bo,
gbasa gbɛ̃ mananɔ likamai
kũ n yã mana kɛ̀mɛnɛ yãi.

143

Kunna ibɛrɛnɔ ɔ̃ĩ aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma wɛ̃nda wikii,
ǹ wema n náani kũ n manao yãi.
2 Ǹsun yãkpatɛ kɛ kũ makũ n zɔ̀bleriioro,
zaakũ gbɛ̃ke taari sari n kĩnaaro.

3 Ma ibɛrɛ pɛ̀tɛmai à ma nɛ,
à tò má kú gusiran
lán gbɛ̃ kũ à gà zaa gìkɛnaa bà.
4 Akũ ma nɛ̀sɛɛ yàka manamana,
ma sɔ̃pɛ̀tɛ vãni.

5 Yã zĩzĩnɔ dɔ̀magu,
madì laasun lɛ́ n zĩkɛnanɔa,
madì n yãkɛnanɔ da.
6 Ma a ɔ dɔnyĩ,
madì n ni dɛ lán gukori dì í ni dɛ nà.

7 Ǹ wema likalika Dikiri,
ma gbãna làka.
Ǹsun mìkpɛrɛ zumɛnɛro,

de màsun gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛ mɔmɛnɛ kɔnkɔ,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ má n náani vĩ.
Ǹ ma da zɛ́ kũ à de mà sɛ́a,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma a swɛ̃̀ɛ kpàmma.
9 Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa, Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
10 Mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ,
ǹ n pɔyenyĩna yã damɛnɛ.
Ǹ tó n Nini mana domɛnɛ arɛ gusaran.
11 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n tɔ́ yãi, Dikiri,
ǹ ma bo yã'ũmmanaa gũn n mana yãi.
12 Ǹ ma ibɛrɛnɔ láka n gbɛ̃kɛ yãi,
ǹ ma zãngurinɔ dɛdɛ ń pínki,
zaakũ n zɔ̀bleriimɛ ma ũ.

144

Aduakɛna surabana yã musu
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ Dikiri ma gbɛ̀si ũ,
àdi zĩ̀kana dadamɛnɛ,
àdi ma ɔ tùtu kɛ zĩ̀kana yãi.
2 Àkũmɛ ma utɛki ũ, àdi gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
à de ma zɛki gbãna ũ, àdi ma sura ba.
À de ma sɛ̃ngbako ũ kũ madì nai,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ.

3 Dikiri, bɔ́n bisãsiri ũ
kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
4 Bisãsiri de lán kàsa plí bàmɛ,
a wɛ̃̀ndii dì gɛ̃tɛ lán uraa bà.

5 Dikiri, ǹ musu natɛ ǹ kipa,
ǹ ɔ na kpinɔa de ò túsukpɛ bo.
6 Ǹ tó legũ pí ǹ gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a,
ǹ kà fã ń tɛ́ ò lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bo zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bo í zɔ̃kɔ̃ɔ gũn,
ǹ ma sí buri zĩ̀tɔnɔa.
8 Ɛkɛtona ń lɛ́ pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lɛ́pãgbɛ̃naao.

9 Luda, mani lɛ̀ dufu sínnɛ,
mani n táaki lɛ́ kũ mɔrɔ bà mɛ̀n kurideo,
10 mɔkɔ̃n kũ ndì tó kínanɔ zĩ̀ ble,
ndì n zɔ̀bleri Dauda bo fɛ̃nɛda pãsĩ lɛ́i.

11 Ǹ ma sí ǹ ma bo buri zĩ̀tɔnɔ ɔĩ,
ɛ́kɛtona ń lɛ́ pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lɛ́pãgbɛ̃naao.

12 Ó nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ni futɛ ń kɛfɛnnakɛgɔrɔa
lán lí kũ à nna màa bà,
ó nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ de
lán kínabɛ gbɛ̀gba kũ ò zã blèaa bà.
13 Ó dɔ̃nɔ ni pa kũ pɔ́ buri sĩnda pínkio.
Ó sãnɔ ni kɔ̃ lɛu wàa do,
oni ká ũgbangba ó kpàsan.
14 Ó zùnɔ nigɔ̃ de nɛ́randenɔ ũ,

nɔ̀bɔtɛna nigɔ̃ kunlo,
lagona nigɔ̃ kunlo,
wɛ̃nda'ɔ́ɔdɔna nigɔ̃ kú gãnulɛaro.

15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń kunna de lɛnɔ ũ,
arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ Dikiri de ń Luda ũnɔ ũ.

145

Dikiri táakilɛna a manakɛna yãi
Dikiri táaki kũ Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani n táaki lɛ́, ma Luda ma Kína,
manigɔ̃ n tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Manigɔ̃ n sáabu kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ n táaki lɛ́ lakanaa sari.

3 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lɛ́,
a zɔ̃kɔ̃kɛ lɛ́ vĩro.
4 Kpàinɔ ni n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
oni n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ kpàkpa kɛ.
5 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ gakuride yã o,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ laasun lɛ́.
6 Oni n yãkɛna naasi gbãna yã o,
mani n zɔ̃kɔ̃kɛ gadi kɛńnɛ.
7 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ baaru kpá,
oni ayuwii kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãi.

8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
àdi pɔ fɛ̃ likaro, à gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃.
9 Dikiri dì yã mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
àdi a pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń pínki.
10 Pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ ni n sáabu kpá ń pínki,
n yãmarinɔ ni n tɔ́ sɛ́ lei, Dikiri.
11 Oni n kpata gakuri gadi kɛ,
oni n iko gbãna yã o,
12 de gbɛ̃ sĩnda pínki n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ dɔ̃
kũ n kpata mana gakuride yão.
13 N kpata bi kpata lakanasarimɛ,
ĩnigɔ̃ de kína ũ ari ó buria.

Dikirin náani vĩ yã kũ à ò musu pínki,
à sùru vĩ kũ pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ ń pínki.
14 Dikiri dì gbɛ̃ kũ òtɛn lɛ́tɛnɔ kũ,
àdi gbɛ̃ kũ wari tɔ̃ḿmanɔ futɛ.
15 Pɔ́ sĩnda pínki wɛ́ dɔnyĩ,
ndì pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
16 Ndì ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ḿma,
ndì pɔ́ sĩnda pínki pɔyeina bɔkɔtɛnɛ.

17 Dikiri yãkɛnanɔn mana pínki,
à gbɛ̃kɛ vĩ a yã sĩnda pínki kɛnaa gũn.
18 Dikiri kãni kũ a sìsirinɔ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi a sísi kũ yãpuraonɔ.
19 Àdi a vĩnakɛrinɔ pɔyeina bɔkɔtɛńnɛ,
àdi ń wikilɛna ma à ń sura ba.
20 Dikiri dì gbɛ̃ kũ ò yeainɔ dãkpã ń pínki,
ama ani yãvãnikɛrinɔ kakatɛ.

21 Dikiri táakilɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ sĩnda pínki gɔ̃ a tɔ́ kũ à kú adona bo
gɔrɔ sĩnda pínki.

146

Dikiri laakaridɔna wɛ̃ndadenɔa
1 Aleluya!
Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri táaki lɛ́.
2 Manigɔ̃ Dikiri táaki lɛ́ ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́a,
manigɔ̃ lɛ̀ sí ma Ludanɛ ari ma kunna lɛ́a.

3 Àsun náani kpá gbãnadenɔaro,
surabana kú bisãsiri kĩnaaro.
4 Tó ń wɛ̃̀ndii tà, òdi ɛra ò gɛ̃ bùsun,
zĩ birean yã kũ òtɛn pɛ́a dì láka.

5 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Yakubu Luda de a kpanyĩri ũ ũ,
kũ à wɛ́ dɔ Dikiri a Ludai.
6 Àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛo kɛ̀,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
7 àdi yã sí kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔ́ńnɛnɔo,
àdi pɔ́ble kpá nàdɛrinɔa.
Dikiri dì bàa poro gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔa,
8 Dikiri dì vĩ̀nanɔ wɛ́ wɛ̃́ńnɛ,
Dikiri dì gbɛ̃ kũ wari tɔ̃̀ḿmanɔ futɛ,
Dikiri dìgɔ̃ ye gbɛ̃ mananɔi.
9 Dikiri dì bòasunɔ gwa,
àdi ɔ da gyaanɔnɔa kũ tonɛnɔo,
ama àdi zɛ́ yãkatɛ gbɛ̃ vãninɔnɛ.

10 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
Zaiɔ̃denɔ, á Luda dìgɔ̃ kun ari á buria.
Aleluya!

147

Pɔ́ sĩnda pínki kú Luda ɔĩ
1 Aleluya!
Lɛ̀sina ó Ludanɛ mana,
à nna akũsɔ̃ à kũ̀ ò a táaki lɛ́.

2 Dikiri tɛn Yurusalɛmu futɛ dɔ,
à Isaraila zĩ̀zɔnɔ kàkara àtɛn ɛra à su kṹńwo.
3 Àdi gbɛ̃ kũ ń nɛ̀sɛɛ yàkanɔ laakari kpátɛ́ńnɛ,
àdi ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À susunɛnɔ lɛ́ dɔ̃,
àdi ń baadi sísi a tɔ́a.
5 Ó Dikiri zɔ̃kɔ̃, à iko vĩ manamana,
a ɔ̃ndɔ̃ lɛ́ vĩro.
6 Dikiri dì zĩdabusarinɔ gba gbãna,
ama àdi ɔ tɔ̃ yãvãnikɛrinɔa ari zĩtɛ.

7 À lɛ̀ sí Dikirinɛ kũ a sáabukɛnaao,
à ó Luda táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo.
8 Àdi tó legũ sisi,
àdi zĩtɛ gba legũ,
àdi tó sɛ̃̀ butɛ sĩ̀sĩnɔa.
9 Àdi pɔ́ble kpá nɔ̀bɔnɔa
kũ kãakãanna nɛ́nɔ, tó òtɛn wiki pɛ́.

10 Adi kɛ sɔ̃ gbãnakɛ mɛ́ àdi kánɛro,
adi kɛ gɔ̃sagbãnakɛ mɛ́ àdi kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔ mɛ́ àdi kánɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a gbɛ̃kɛinɔ.

12 Yurusalɛmudenɔ, à Dikiri tɔ́ bo,
Zaiɔ̃denɔ, à á Luda táaki lɛ́.
13 Zaakũ àdi arubarika daágu,
àdi á wɛ̃tɛ bĩnilɛnɔ gbãna karaárɛ.
14 Àdi á gba aafia ari á bùsulɛ lɛ́n,
àdi pɔ́buri mana kpááwa à kã.

15 Àdi yã o à kpãzã zĩtɛnɛ,
a yã dì ká gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ.
16 Àdi tó legũgbɛ kɔ́tɛ púu lán buu bà,
àdi tó plí kpá lán túbu bà,
17 àdi legũgbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔɔ bà.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ a ĩa yĩdaii?
18 Àdi yã o à kpãzã, legũgbɛɛ dì yɔ́,
àdi ĩa gbarɛ, a í dì bàa lɛ́.

19 Àdi tó Yakubu burinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
àdi doka kũ à dìtɛnɔ da Isarailanɔnɛ.
20 Adi abirekũ kɛ buri pãnde kenɛro,
ò a yãditɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

148

Dikiri pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ a táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Dikiri táaki lɛ́, a bedenɔ!
À a táaki lɛ́ zaa musu!
2 À a táaki lɛ́, a malaikanɔ á pínki!
À a táaki lɛ́, a ìbanɔ á pínki!
3 À a táaki lɛ́, ifãntɛ̃ kũ mɔvuraao!
À a táaki lɛ́, susunɛ ínnanɔ pínki!
4 À à táaki lɛ́, sarapura musumusu pɔ́nɔ
kũ í kũ à kú ludambɛlanɔ.
5 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ à yã ò, akũ ò kun.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́pɛkia
de ògɔ̃ kú gwe gɔrɔ sĩnda pínki,
à doka dìtɛńnɛ, oni fɔ̃ ò vĩalaro.

7 À Dikiri táaki lɛ́, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kũ ísira lɔ̀nɔ
8 kũ legũpinaao kũ legũgbɛɛo kũ legũsisinaao
kũ zàga'ĩa kũ àdi mìi natɛ a yãnɛɛo,
9 kũ kpinɔ kũ sɛ̀sĩnɔ pínki
kũ lí nɛ́'irinɔ kũ sida línɔ pínki,
10 kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ pínki
kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ,
11 kũ andunia kínanɔ kũ burinɔ pínki
kũ kínanɛnɔ kũ bùsu gbãnadenɔ ń pínki,
12 kũ kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ ń pínki
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ nɛ́ fítinɔo.

13 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ a mɛ̀n do tɔ́ mɛ́ à zɔ̃kɔ̃,
a gakuri de musu kũ zĩtɛola.
14 À kína kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kũ a yãmarinɔ dì a táaki lɛ́,
Isaraila kũ ò kãni kãaonɔ.
Aleluya!

149

Dikiri gbɛ̃nɔ yãkpatɛkɛna kũ burinɔo

1 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
à a táaki lɛ́ a gbɛ̃nɔ kɔ̃kakaranaa gũn.
2 Isarailanɔ pɔ kɛ nna ń Kɛ̀riia,
Zaiɔ̃denɔ pɔnna kɛ kũ ń kínao.

3 Ò ũ wã ò a tɔ́ bo,
ò a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakũ Dikiri gbɛ̃nɔ yã dì káagu,
àdi surabana fùra kú zĩdabusarinɔnɛ.
5 Dikiri yãmarinɔ pɔnna wiki lɛ́ ń zɩ̃̀blena yãi,
ò ayuwii kɛ ń wutɛbɔɔ musu.

6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lɛ́n,
fɛ̃nɛda lɛ́kpaplade gɔ̃ na ń ɔĩ,
7 de ò mɔra káo burinɔa,
ò bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wɛ́ tão,
8 de ò ń kínanɔ yĩyĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ,
ò mɔ̀ ká ń kínɛnɔa,
9 de ò yã dańla lákũ à kɛ̃na takada gũn nà.
Gakuri kũ Dikiri yãmarinɔ ni len gwe.
Aleluya!

150

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ a kúkia,
à a táaki lɛ́ sarapura zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
2 À a táaki lɛ́ a gbãnakɛ yãi,
à a táaki lɛ́ kũ a zɔ̃kɔ̃ deńla yãi.
3 À a táaki lɛ́ kũ kurupɛnaao,
à a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ gidigboo.
4 À a táaki lɛ́ kũ gȁgãao kũ ũwãnaao,
à a táaki lɛ́ kũ gugeo kũ úrao.
5 À a táaki lɛ́ kũ sɛ̃̀gɛ̃panaao,
à a táaki lɛ́ kũ sɛ̃̀gɛ̃ ũ gbãnao.

6 Pɔ́ bɛ̃nɛ sĩnda pínki, à Dikiri táaki lɛ́!
Aleluya!

YAASINƆ

Yã kũ à tò òdi yáasi zu
[1] Yáasi kũ Dauda nɛ́ Sulemanu, Isarailanɔ kína zù,
[2] de gbɛ̃nɔ le ò ɔ̃ndɔ̃ kũ ògɔ̃ laakari vĩ,
ò dɔ̃na yã dada,
[3] ò gɔ̃ wɛ́zɛ̃ri laakaridenɔ ũ
manakɛna kũ yãzɛdeo kũ náanio yã gũn.
[4] Yáasi dínɔ dì nɛ̀sɛdode gba laakarii,
àdi tó kɛfɛnna gɔ̃ kú a dɔ̀rɔɔa kũ dɔ̃naao.
[5] Laakaride ni ma, a yãdadana le à kara,
nɛ̀sɛde ni lɛ́damma le a gũn,
[6] ani yáasi kũ yãlɛkɔ̃anaao mì dɔ̃
kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onaao kũ ń gara kutu yãnɔ.
[7] Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ dɔ̃na naana ũ,
ama yɔ̃nkɔ dì ɔ̃ndɔ̃ kũ lɛ́dammao gya bo.

Laakarikɛna gbɛ̃ vãni manafikii
[8] Ma nɛ́, ǹ n de yã'onnɛna ma,
ǹsun pã kpá n da lɛ́dammairo.
[9] Anigɔ̃ de fùra mana ũ n mìia,
anigɔ̃ de mɔ̀wakarɛ ũ n wakaaa.

[10] Tó durunnakɛrinɔ tɛni n laakari gátɛ,
ǹsun wero, ma nɛ́.
[11] Òdi pi: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ gbɛ̃nɔ dãdã ò ń dɛdɛ,
ò taarisaridenɔ kpákpa ò ń kũkũ.
[12] Ò ń mɔ́mɔ bɛ̃nɛ lákũ mira dì kɛ nà,
ò ń mɔ́ vãni lákũ gyãwãn dì kɛ nà,
[13] óni pɔ́ ɔgɔde buri sĩnda pínki le,
ó kpɛ́nɔ ni pa kũ pɔ́ kũ o nàkɔ̃anɔ.
[14] Ǹ mɔ́ ò ó baka kakara,
ó pínki ó ɔgɔsɔ̃nɔ nigɔ̃ dokɔ̃nɔ.
[15] Ma nɛ́, ǹsun gɛ́ kũńworo,
ǹsun zɛ́ sɛ́ kũńworo.
[16] Zaakũ òdigɔ̃ lika kũ yãvãnikɛnaao,
ò wãna kũ gbɛ̃dɛnaao.
[17] Bàkpakpana bãnɔ wára bi yã pãmɛ.
[18] Òtɛn tankutɛ kpákpa ń zĩdanɛmɛ,
ń toke mɛ́ à ń para.
[19] Ɔgɔvãniwɛtɛrinɔ zian gwe ń pínki,
ń lukana pɔ́i mɛ́ àdi ń wɛ̃ndi bo.

Ɔndɔ̃ tɛni ó sisi
[20] Ɔndɔ̃ tɛn wiki lɛ́ gãnulɛa,
a kòto dɔ zɛ́dan.
[21] Àtɛn lɛ́ zu zɛ́ kũ òdi kɔ̃ kakaran lɛ́a,
àtɛn kpàkpa kɛ wɛ̃tɛ bĩnilɛnɔ gũn à pi:
[22] Ɔndɔ̃saridenɔ, ánigɔ̃ kun kũ ɔ̃ndɔ̃sarikɛo ari bɔrɛɛ?
Lalandikɛrinɔ, áni ma fobona tó bɔrɛɛ?
Yɔ̃nkɔnɔ, ánigɔ̃ zã dɔ̃nan ari bɔrɛɛ?
[23] Tó a ma lɛ́damma mà yã,
de ma a dɔ̃naa pìsiáwa,
mani tó àgɔ̃ ma laasun vĩ.
[24] Lákũ ma á sisi a gi sã kpái nà,
ma ɔ pòroárɛ á gbɛ̃ke dí laakari kɛro,
[25] lákũ a ma lɛ́damma kpà sãkoto nà pínki,
ádi we laakari kũ ma á gbáiro,
[26] tó kisira á lé, mani á yáa dɔmɛ,
tó yã á lé, mani á lalandi kɛmɛ,

27 bee tó yã́ á lé lán zàga'ĩa bà,
ke tó kisira á lé lán tùtuu bà,
ke tó takasi kũ yã́'ũmmanaao gɛ̃̀ái.
28 Zĩ birea áni lɛ́ zumai, mani we sɔ̃ro,
áni ma ki wɛtɛ, áni ma e sɔ̃ro.
29 Zaakũ a zã́ dɔ̃nan,
ádi zɛ kũ vĩnakɛna Dikirinɛɛoro.
30 Ádi we ma lɛ́dammairo,
a laakari kũ ma á gbá gya bò.
31 Áni á dàa gbɛ̀ le,
yã vãni kũ a zɛo ni wí á musu.
32 Kpɛlina ɔ̃ndɔ̃nɛ ni ɔ̃ndɔ̃saridenɔ dɛdɛ,
laasunsari ni yɔ̃nkɔnɔ dúgu zɔ̃.
33 Gbɛ̃ kũ à ma yã kũna sɔ̃ anigɔ̃ kun aafia,
anigɔ̃ kun kũ laakariio kpatɛna vĩnakɛna vãninɛɛ sari.

2

Tɛna ɔ̃ndɔ̃i àree

1 Ma nɛ́, tó n ma yã sì,
tó ń ma yãditɛnanɔ kũna n swɛ̃̀n,
2 tó ntɛn sã kpá ɔ̃ndɔ̃yãi,
tó n swɛ̃̀ɛ kpà yã asãnsia,
3 tó n lɛ́ zù wɛ́zɛ̃i,
tó n wiki lɛ̀ yã dɔ̀rɔ dɔ̃naaa,
4 tó n kpatɛ kɛ̀i lán andurufuu bà,
tó n wɛ̀tɛ lán aruzɛkɛ kũ à utɛnaa bà,
5 Ĩnigɔ̃ vĩnakɛna Dikirinɛ dɔ̃ sà,
ĩni bo Luda dɔ̃naaa.
6 Zaakũ Dikiri mɛ́ àdi ń gba ɔ̃ndɔ̃,
dɔ̃na kũ yã dɔ̀rɔ dɔ̃naao dì bo a kĩnaamɛ.
7 À zì̃blena kũna gbɛ̃ mananɔnɛ,
à de sɛ̃gbako ũ taarisaridenɔnɛ.
8 Àdi ɔ lika gbɛ̃ mananɔi ń zɛ́ gũn,
àdi a yãmarinɔ dãkpã ń táa'onaa gũn.

9 Ĩnigɔ̃ yãzɛde dɔ̃ sà kũ yã súsuo
kũ yã manao kũ zɛ́ manao pínki.
10 Zaakũ ɔ̃ndɔ̃ ni gɛ̃ n swɛ̃̀n,
dɔ̃na ni n pɔ kɛ nna.
11 N laakari ni n dãkpã,
asãnsi ni ɔ likanyĩ.
12 Ani n bo gbɛ̃ vãninɔ zɛ́n
ani n sí yãbɛ̃nɛ'orinɔ ɔĩ.
13 Gbɛ̃ pìnɔ pã̀ zɛ́ súsunɛ,
ò gusira zɛ́ sɛ̀.
14 Òdi pɔnna kɛ vãnikɛnaa gũn,
òdi yã vãni fayasari nna ma.
15 Ń yãkɛna súsuro,
òdigɔ̃ yã kɛ kũ manafikiomɛ.

16 Ɔndɔ̃ pì ni n sí zinakɛri ɔĩ,
ani n bo karua yãnnanna'onnɛnan.
17 Nɔgbɛ̃ pì pã kpà a nɛ́nɔkparekɛgɔrɔ gɔ̃i,
à Luda bàka kunna kãao yã gbòro.
18 A bɛ dì mì pɛ́ kũńwo gaamɛ,
a kpɛ́ zɛ́ dì tá kũńwo gyãwãn.
19 Gbɛ̃ kũ à gɛ̃̀ii dì nɛ̀sɛ litɛro,
àdi wɛ̃̀ndi zɛ́ le doro.

20 Ɔndɔ̃ pì ni n da gbɛ̃ mananɔ zɛ́a,

ĩnigɔ̃ dɔ̀rɔdenɔ zɛ́ kũna.
21 Zaakũ nɛ̀sɛpuradenɔ mɛ́ oni gɔ̃ bùsu vĩ,
taarisaridenɔ mɛ́ onigɔ̃ kú a gũn.
22 Yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, oni pɛ́ḿma ò ń bɔtɛ bùsun,
oni náanisaridenɔ kpakɛ a gũn.

3

Dikiri náanikɛnaa dì ń gba ɔ̃ndɔ̃

1 Ma nɛ́, ǹsun tó ma yãdannɛna sãnguro,
ǹgɔ̃ yã kũ ma dìtɛnnɛnɔ kũna n swɛ̃̀n.
2 Zaakũ ani n ká wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀naa,
ani aafia karannɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kũ náanio sún kɛ̃mmaro,
ǹgɔ̃ dana mɔ̀wakarɛ ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀ɛa lákũ òdi yã kɛ̃ anloa nà,
4 n tɔ́ nigɔ̃ nna,
ĩnigɔ̃ mana Luda kĩnaa kũ bisãsirinɔ.

5 Ǹ Dikiri náani kɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo,
ǹsun gbãna kpá n zĩda dɔ̃naaaro.
6 Ǹgɔ̃ a dɔ̃ n yã sĩnda pínki kɛnaa gũn,
ani zɛ́ poronnɛ súsu.
7 Ǹsun n zĩda gwa ɔ̃ndɔ̃de ũro,
ǹgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ ǹ kɛ̃ yã vãnia.
8 Abirekũ nigɔ̃ de n mɛ̀ aafia ɛzɛ ũ,
ani n wánɔ gba gbãna.
9 Ǹ bɛ̀ɛrɛ lí Dikirinɛ kũ n aruzɛkɛo
kũ n burapɔ káakunɔ pínki,
10 pɔ́blewɛnɔ ni n dɔ̃̀ pa ari àgɔ̃ kɔ́tɛ,
n lo zɔ̃kɔ̃nɔ ni pa yɛ́rɛrɛ kũ sèwɛ̃ dufuo.
11 Ma nɛ́, tó Dikiri tɛn foru dɔmma,
ǹsun dɔkɛ kũ a yãoro,
tó à kpɛ̃̀kɛ̃nyĩ, ǹsun tó à kɛnnɛ ĩniro.
12 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,
lákũ de dì kɛ a nɛ́ kũ à kɛ̀nɛ mananɛ nà.

Ɔndɔ̃ àree

13 Arubarikaden gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ lè à kũ̀
à dɔ̃naa lè à pàpa ũ.
14 Zaakũ à àre vĩ de andurufula,
àdi karana kɛńnɛ de wurala.
15 À bɛ̀ɛrɛ vĩ de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdela,
pɔ́ kũ ń a ni vĩnɔ ke dí ká a ũro.
16 Wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀na kú a ɔplan,
aruzɛkɛ kũ gakurio kú a ɔzɛn.
17 A yãkɛnanɔn nna,
a zɛ́ sĩnda pínki aafia vĩ.
18 À de lí wɛ̃̀ndide ũ gbɛ̃ kũ ò kũnanɔnɛ,
arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò sìnɔ ũ.

19 Dikiri gonikɛ gũn à zĩtɛ kàtɛ,
a ɔ̃ndɔ̃ gũn à musu kɛ̀.
20 À ísira wɛ̀ɛ bò a dɔ̃naa gũn,
à tò ludambɛ luku mɔtɔ vĩ.

21 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ wɛ́zɛ̃ vĩ kũ fayaao,
ǹsun wɛ́ vĩalaro.
22 Anigɔ̃ de n nini wɛ̃̀ndi ũ,
anigɔ̃ de mɔ̀wakarɛ ũ n wakaaa.
23 Ĩnigɔ̃ kure n laakariia,
pɔ́ke ni kpánnɛro.

24 Tó n wutɛ, vĩna ni n kũro,
ĩni wútɛ ǹ i o nna.
25 Ĩni vĩna kɛ kariinɛro,
ke kisira kũ àdi yãvãnikɛrinɔ le kãnto.
26 Zaakũ Dikiri nigɔ̃ de n mìkpaki ũmɛ,
ani tó n gbá vĩ tankutɛla.
27 Tó n ɔ tɛni n kpɛ le,
ǹsun gí ǹ yã mana kɛ gbɛ̃ kũ à de ǹ kɛnɛɛnɛro.
28 Tó ń kpányĩ zɛ́ vĩ,
ǹsun pi n gbɛ̃dakenɛ à gɛ́ gĩa ari ziaro.
29 N gbɛ̃dake kũ à kú n sarɛ kũ à n náanikɛna,
ǹsun a kũ yã vãnioro.
30 Tó gbɛ̃ dí yãke kɛnnɛro,
ǹsun lɛ́kpakɔ̃a kɛ kãao pãro.
31 Ǹsun gbãnamɔnnɛri kunna ni dɛro,
ǹsun tɛ́ a yãkɛna keiro.
32 Zaakũ Dikiri tɛ̀ɛmɛ manafikidenɔ ũ,
nɛ̀sɛpuradenɔn àdi kɛ a kpàasinɔ ũ.
33 Dikiri dì láari bo gbɛ̃ vãninɔ ɔnnwa,
àdi arubarika da gbɛ̃ mananɔ bɛn.
34 Àdi lalandidenɔ lalandi kɛ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
35 Ɔndɔ̃de dì bɛ̀ɛrɛ le,
yɔ̃nkɔ sɔ̃ àdi wé'i da a zĩdaa.

4

Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ lɛ́damma

1 Ma nɛ́nɔ, à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ lɛ́damma ma,
à laakari dɔa de à asãnsi le.
2 Dɔ̃na súsun matɛn daárɛ,
àsun pã kpá ma yãdannɛnaairo.
3 Kũ má kun nɛ́ ũ ma de ɔĩ,
má busana ma da nɛ́ mɛ̀n do légelege ũ.
4 Ma de yã dàmɛnɛ à pì:
Ǹgɔ̃ ma yã kũna n swɛ̃ɛ gũn,
ǹ ma yãditɛnanɔ da ĩnigɔ̃ kun.
5 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ dɔ̃na vĩ,
ǹsun sãsãi ǹ pã ma yãnɛro.
6 Ǹsun pã kpá ɔ̃ndɔ̃iro, ani n dãkpã,
ǹgɔ̃ yei, ani ɔ kúmma.
7 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ, àkũmɛ yã sĩnda pínki mì ũ,
ǹ dɔ̃na wɛtɛ kũ aruzɛkɛ kũ ń vĩo pínki.
8 Ǹ a kũ gbãngbãn, ani n kara,
ǹ a kũ ɔplapla, ani bɛ̀ɛrɛ línnɛ.
9 Anigɔ̃ de fùra mana ũ n mìia,
anigɔ̃ dennɛ kífura gakuride ũ.

10 Ma nɛ́, ǹ sã kpá ma yãi,
ǹ yã pì da, n wɛ̃ndi nigɔ̃ gbȁna.
11 Ma ɔ̃ndɔ̃ zɛ́ mɔ̀nnɛ,
ma n da yã mana zɛ́n.
12 Tó ntɛn táa on, pɔ́ke ni kpánnɛro,
tó ntɛn bàa lɛ́n, ĩni gɛ̃ síro.
13 Ǹgɔ̃ ma lɛ́damma kũna, ǹsun gbarɛro,
ǹ a kũ gbãna, zaakũ àkũmɛ n wɛ̃ndi ũ.
14 Ǹsun yãvãnikɛrinɔ zɛ́ sɛ́ro,
ǹsun tɛ́ gbɛ̃ vãninɔ zɛ́iro.
15 Ǹ pãńnɛ, ǹsun nańmaro,
ǹ kɛ̃ḿma ǹ n gɛna kɛ.

16 Tó odi vãni le ò kɛ̀ro, òdi i oro,
tó odi gbɛ̃ le ò kari boro, i dì gɛ̃ ń wɛ́nlo.
17 Zaakũ vãnikɛnaamɛ ń pɔ́ble ũ,
wɛ́tãna gbɛ̃nɔaamɛ ń pɔ́mina ũ.
18 Gbɛ̃ mananɔ zɛ́ de lán gudɔnaa bàmɛ,
a gupura dìgɔ̃ bo lán ifãntɛ̃ bonaa bà.
19 Yãvãnikɛrinɔ zɛ́ de lán gusira níkiniki bàmɛ,
òdi pɔ́ kũ à tò òdi gɛ̃̀ sí dɔ̃ro.

20 Ma nɛ́, ǹ laakari dɔ yã pìnɔa,
ǹ sã kpá ma yã'onnɛnaaa.
21 Ǹsun kpá sãkotoro,
ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ɛ gũn.
22 Zaakũ à de wɛ̃̀ndi ũ gbɛ̃ kũ à lè à kũnaanɛ,
à de mɛ̀ pínki aafia ũ.
23 A kũ à denla ǹ laakari dɔ n swɛ̃̀ yãa,
zaakũ wɛ̃̀ndi zĩni bò swɛ̃̀ kĩnaamɛ.
24 Ǹ bo yãvãni'onan,
ǹ mì kɛ̃ yãlɛkpɛrɛ'onaaa.
25 Ǹ wɛ́ dɔ n arɛ,
ǹ gu gwa n kuru súsu.
26 Ǹ zɛ́ sɛ́ súsu,
n yãkɛnanɔ pínki ni bo mana.
27 Ǹsun na ɔplai ke ɔzɛiro,
ǹsun gbá pɛ́tɛ yã vãni zɛ́nlo.

5

Laakarikɛna karuaai

1 Ma nɛ́, ǹ laakari dɔ ma dɔ̃naaa,
ǹ sã kpá ǹ ma ɔ̃ndɔ̃ yã ma,
2 de ǹgɔ̃ kú n laakariia,
dɔ̃na yã nigɔ̃ kú n lɛ́n.
3 Karua yã'onaa dìgɔ̃ nna lán zɔ́ bàmɛ,
àdi ń gátɛ kũ lɛ́nnao,
4 ama kpɛkpɛ àdi kɛ́ńnɛ kyã̀kyã lán sɛwɛ bà,
àdi ń zɔ̃ lán fɛ̃nɛda lɛ́nna kpa plade bà.
5 A zɛ́ dì mì pɛ́ kṹńwo gaa,
àdi si kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́inɔo gyãwãn.
6 Àdi laasun lɛ́ wɛ̃̀ndi zɛ́aro,
à dɔ̃ a zã zɛ́ pìiaro.

7 Ma nɛ́, ǹ sã kpá ma yãi sà,
ǹsun kpɛ li ma lɛ́dammanɛro.
8 Ǹ pã nɔgbɛ̃ dí takanɛ zã̀zã,
ǹsun na a bɛ gãnulɛiro,
9 de n bɛ̀ɛrɛ sún gɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛro,
de ǹsun n wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ pãsĩnɔaro,
10 de n aruzɛkɛnɔ sún gɔ̃ dakenɔnɛro,
de n zĩ àre sún gɔ̃ ɔn pãnde bedenɔnɛro.
11 Ĩnigɔ̃ nda n gɔrɔ lakanaaa,
ĩni fɛ̃fɛ̃ n gbãna ni láka.
12 Ĩni pi: Ma gi lɛ́dammai fá!
Ma dɔkɛna kũ foruo mɛ́ à tò.
13 Mádi arufannanɔ yã'onnɛna maro,
mádi sã kpá ma yãdannɛrinɔiro.
14 À gɔ̃̀ fíti kũ mà kpe bo
andunia dagura.

15 Ǹ n zĩda orozã í mi,

ǹ zɛ kũ n zĩda lɔ̀gɔ'io.
16 N í kɔtɛna bàai manaro.
N í bona gãnulɛa zɛ́ vĩro.
17 Ǹ tó àgɔ̃ de n nanɔ pɔ́ ũ ado,
àsungɔ̃ de gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
18 Luda arubarika da n íboki pìn,
ǹ pɔnna kɛ kũ n kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɔo.
19 N gã yenyĩde! N bikyao mana!
Ǹ tó a bã̀ndaragana gɔ̃ kɛnnɛ nna,
ǹ a yenyĩ ni dɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
20 Ma nɛ́, bɔ́yãin ĩni karua ni dɛɛ?
Bɔ́yãin ĩni bã̀ndara gá kũ gbɛ̃ pãnde nɔoo?
21 Bisãsiri yãkɛna ke utɛna Dikirinɛro,
àdigɔ̃ zɛ́ kũ à sɛ̀ dɔ̃ pínki.
22 Yãvãnikɛri taari dì bà kpákpanɛ,
a durunna dì a kũ.
23 Lɛ́dammamanasari ni a kpá gai,
a yɔ̃nkɔkɛ zɔ̃kɔ̃ ni a sãtɛ.

6

Fĩna kũ ma'ão kũ bisãsiri pão yã

1 Ma nɛ́, tó n n gbɛ̃dake fĩna dì n musu,
tó n zɛnkpɛkɛ sɛ̀ gbɛ̃nɛ,
2 tó n lɛ́ n ásaru kɛ̀,
tó n yã'ona n da yãn,
3 ǹ kɛ dí bà, ma nɛ́, ǹ lɛ́ bo yã pìn,
zaakũ n na n gbɛ̃dake ɔĩ.
Ǹ gɛ́ ǹgɔ̃ zɛzɛ n gbɛ̃dake pìi,
ǹ kútɛ kɛnɛ.
4 Ǹsun tó i gɛ̃ n wɛ́ gũnlo,
ǹsun tó n wɛ́bara tìkisi kũro,
5 ǹ n zĩda sía lákũ gã dì ń kɛ̃ nà,
lákũ bã dì bo gbàgidikpakpari ɔn nà.

6 Ma'ãde, ǹ gɛ́ blɛ̀nɔ gwa,
ǹ a yãkɛna tàasi ká ĩni ɔ̃ndɔ̃ kũ.
7 À don'arɛde vĩro,
à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke dikiri vĩro.
8 Àdi zàna zĩ di sakaremɛ,
àdi a pɔ́ble kakara pɔ́kɛ̃gɔrɔa.
9 Ma'ãde, ĩnigɔ̃ wutɛna ari bɔrɛɛ?
Bɔrɛn ĩni vu inn?
10 Ndì kámma bo fíti ndì i o fíti,
ndì wútɛ fíti ɔkpana n kùsɛɛa.
11 Takasi ni gɛ̃nyĩ lán kpãni wɛ́dewɛ bà,
pɔ́kĩammana ni summa
lán gbɛ̃ kũ à gɔ̃kɛbɔ kũna bà.

12 Bisãsiri pã bi gbɛ̃ vãnimɛ,
àdigɔ̃ kure kũ ɛ́kɛo da a lɛ́n.
13 Àdi yã o kũ wɛ́o kũ ɔo,
àdi sèeda kɛńnɛ kũ gbáo.
14 Manafiki mɛ́ à a nɛ̀sɛ pana,
yã vãni laasunnn àdigɔ̃ lɛ́ gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Abire yãi kisira ni sua lɛ́zammanaa sari,
kakatɛna ni gɛ̃i kãnto, anigɔ̃ futɛna vĩro.

16 Yã mɛ̀n suddo kun kũ Dikiri zã̀agu,
à kà se suppla kũ à denɛ tɛ̃̀ ũ.
17 Zĩdabinaa, ɛ́kɛtonaa, taarisaride dɛnaa,
18 yã pãsĩ laasunlɛnaa, wãna vãnii,

19 sèeda ɛ́kɛtona kũ danɛnɔ dɔkɔ̃anaao.

Laakarikɛna zinakɛnaai
20 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ n de yãditɛnanɔ kũna,
ǹsun pã kpá n da yãdannɛnaairo.
21 Ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ɛ gũn,
ǹgɔ̃ dana mɔ̀wakarɛ ũ.
22 Ani donnɛ arɛ n táa'onaa gũn,
ani n dãkpã n wutɛnaa gũn.
Tó n vu, ani lɛ́ damma.
23 Zaakũ yãditɛnaa pìnɔ bi fitilamɛ,
yãdannɛnaa pì bi gupuramɛ,
lɛ́damma kũ foruo bi zɛ́ wɛ̃̀ndidemɛ.
24 Ani n sí nɔgbɛ̃ vãni ɔĩ,
ani n bo gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onnɛnan.
25 Ǹsun a manakɛ ni dɛro,
ǹsun tó a wɛ́kpãntɛ̃ n kũro.
26 Karuaa dì ń kɛ kori,
gbɛ̃ pãnde nɔ sɔ̃ àdi ń wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛrɛde kakatɛ.
27 Tó gbɛ̃ tɛ́ sɛ̀ à dà a pɔtɛn,
a pɔ́kasa ni gí tɛ́ kũi yá?
28 Tó gbɛ̃ gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛ tɛ́yɔ̃a,
ani gí a kpátai yá?
29 Lɛn à de lɛ kũ gbɛ̃ kũ à gɛ̃̀ a gbɛ̃dake nɔiio,
zaakũ tó à ɔ kɛ̀a, ani bo pãro.
30 Tó nà tɛn gbɛ̃ dɛ, tó à kpãni ò,
òdi a yã da pã yá?
31 Tó ò a kũ̀, ani a fĩna bo lɛu suppla,
ani pɔ́ kũ à vĩ a ɔnn kpá pínki.
32 Zinakɛri laasun vĩro,
gbɛ̃ kũ àdi abirekũ kɛ dì a zĩda kakatɛmɛ.
33 Gbɛ̃na mana kũ kpebonaaoomɛ a baka ũ,
a tɔ́ vãni ni kɛ̃aro.
34 Zaakũ gɔ̃gbɛ̃ nɛ̀sɛgɔ̃ba mɛ́ ani su kũ pɔfɛ̃o,
tó àtɛn fĩna bom̀ma, ani ń wɛ̃nda dɔ̃ro.
35 Ani kútɛkɛbɔ ke síro,
bee tó à gba zɔ̃kɔ̃ɔ dànɛ, ani weiro.

7

Laakarikɛna karuaai
1 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ ma yãnɔ kũna,
ǹ ma yãditɛnanɔ da n nɛ̀sɛn.
2 Ǹgɔ̃ ma yãditɛnanɔ kũna ĩnigɔ̃ kun kũ wɛ̃̀ndiio,
ǹ laakari dɔ ma yãdannɛnaaa lán n wɛ́nɛ bà.
3 Ǹ da n ɔnɛa tãnka ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀ɛa lákũ òdi kɛ̃ anloa nà.
4 Ǹ o ɔ̃ndɔ̃nɛ n dãren a ũ,
ǹ asãnsi sísi n gbɛ̃ ũ.
5 Ani n sí bona karua ɔĩ,
ani n bo gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onnɛnan.

6 Má zɛna ma kpɛ́ wondoo gũn,
matɛn bàai gwa.
7 Akũ ma gɔ̃ gbãna kenɔ è, ɔ̃ndɔ̃ kɩ̃̀am̀ma,
kɛfɛnna ke kú ń tɛ́, à laasun vĩro.
8 Àtɛn likara karua gãnulɛa,
àtɛn wakalokũ kɛkɛi a bɛ kpa
9 zaa ifãntɛ̃ lɛtɛnaao ari gwãani,
ari gu gɛ̀ɛ à sira kũ̀ manamana.
10 Akũ nɔgbɛ̃ pìi bò à sù daalɛ ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃,
àtɛn ɔ má a zĩdaa lán karuaa bà.

11 Kùgbãnademɛ, à wé'isari vĩ,
a pɔ̀rɔ dì pɛ́tɛ bɛro.
12 Zĩkenɔa àdigɔ̃ kú zɛ́dan, zĩkenɔa gãnulɛa,
àdigɔ̃ kpátɛ kɛ zɛ́rankpakɔ̃a.
13 Akũ à kɛfɛnna pìi kũ̀ à lɛ́ pɛ̀a,
à wɛ́kpãntɛ̃ màtɛi à pì:
14 Sáabukpa sa'ona kúma yã,
akũ ma lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀ɛ pì fĩnaa bò gbãra.
15 Ó kɔ̃'ena yãin ma boi,
matɛni n wɛtɛ ma n e la sɔ̃.
16 Ma bɔrɔgɔ kpàtɛ ma gádoa
kũ Misila bùsu biza wɛ́ manao.
17 Ma turare'i fã̀kɛ ma wútɛkia
kũ ò kɛ̀ kũ lí'ɔ gbĩ nnao kũ lítɛkɛɛo.
18 Ǹ mɔ́ ò yenyĩ kɛ ari gu gɛ́ dɔo,
ò ó pɔyeina kɛ ari à mɔ́wá.
19 Zaakũ ma zã kú bɛro,
wɛ̃tɛ kũ à gɛ̀ɛn zã̀.
20 À ɔgɔsɔ̃nɔɔ yĩ̀ à gɛ̀ɛo,
ari àgɔ̃ gɛ́ su mɔ ni kɛ papana.

21 À a swɛ̃̀ɛ blè kũ yã dasi fãnaao,
à gã nàa kũ yãnnanna'onaao.
22 Akũ kɛfɛnna pìi bò à tɛ̀i gɔ̃̀nɔ,
lán zù kũ òtɛn gɛ́ a kùtu kpá bà,
lán gã kũ àtɛn gbá pɛ́tɛ goron bà,
23 lán bã kũ àtɛn wã à sì gbɛ̀saan bà.
Adi dɔ̃ kũ a a zĩda kpà gairo,
ari kàa gɛ̀ɛ à a swɛ̃̀ɛ kũ̀.

24 Tera sà, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,
à laakari dɔ yã kũ àtɛn bo ma lɛ́nwa.
25 Àsun tó á laasun tá a kĩnaaro,
àsun sãtɛ à gɛ̃ a zɛ́nlo.
26 Gbɛ̃ kũ à ń nɛ́ à ń kakatɛnɔn dasi,
gbɛ̃ kũ à ń dɛdɛ pìnɔ lɛ́ vĩro.
27 A bɛ bi mira zɛ́damɛ,
àdi gɛ̃ kũńwo gyãwãn kpɛ́nɛn.

8

Ɔndɔ̃ tɛni ó sisi

1 Ɔndɔ̃ mɛ́ àtɛn lɛ́ zuwáiroo?
Wɛ́zɛ̃ mɛ́ àtɛni ó sísiroo?
2 À kú sĩ̀sĩi musu zɛ́ kpado,
à zɛna zɛ́rankpakɔ̃a.
3 À kú wɛ̃tɛ bĩnilɛ sarɛ,
a kòto dɔ bĩnilɛ pìi gbànɔ kĩnaa.
4 Gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ matɛni á sisi,
bisãsirinɔ, matɛn lɛ́ zuái.
5 Nigãzĩkɛrinɔ, à laakari wɛtɛ àgɔ̃ vĩ,
yɔ̃nkɔnɔ, à tó àgɔ̃ laasun vĩ.
6 À sã kpá, zaakũ yã tìkisiin mani oárɛ,
yã dɔ̀rɔde mɛ́ ani bo ma lɛ́n.
7 Zaakũ ma lɛ́ dì yãpura o,
ma zã yã vãnigu.
8 Yã kũ ò da ma lɛ́nnɔn mana,
ń ke manafiki ke sãtɛna vĩro.
9 À súsu asãnsĩnidenɔnɛ pínki,
à zɛ́ vĩ gbɛ̃ kũ ò dɔ̃na vĩnɔnɛ.
10 À ma lɛ́damma sɛ́ de andurufula,

à dɔ̃na sɛ́ de wura manala.
11 Zaakũ ɔ̃ndɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔla,
pɔ́ke ni kúmma kũ à kà a ũro.

12 Makũ ɔ̃ndɔ̃ má laakari vĩ,
má yãkɛna a zɛ́a dɔ̃na vĩ.
13 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ zãna yã vãnigu ũ.
Ma zã zĩdabinan kũ ĩadãnaao
kũ kunna vãnio kũ yãlɛkpɛrɛ'onaao.
14 Lɛ́damma kũ fayayãkɛnaao bi ma pɔ́mɛ,
ma kĩnaan gbãna dì bon kũ asãsĩnio.
15 Kínanɔ dì kpata ble ma gãimɛ,
kpatablerinɔ dì yãzɛde ditɛ kũ ma gbãnao.
16 Gbãnadenɔ dì iko kɛ ma gãimɛ
kũ andunia kpatadenɔ ń pínki.
17 Má ye gbɛ̃ kũ ò yemainɔi,
gbɛ̃ kũ òdi ma wɛtɛnɔ mɛ́ òdi ma e.
18 Aruzɛkɛ kũ gakurio kú ma ɔĩ
kũ ɔgɔda karanaao kũ kunna nnao.
19 Nɛ́ kũ madì iń̀nɛ sɛ̀na de wura manala,
karana kũ madì kɛń̀nɛ de andurufu swáswala.
20 Má tɛ́ yã mana zɛ́n,
madì táa o zɛ́ súsu gũn.
21 Madì gbɛ̃ kũ ò yemainɔ gba pɔ́,
madì ń aruzɛkɛkatɛkinɔ pańnɛ.

22 Dikiri ma kɛ a zĩ naanagɔrɔa,
ari àgɔ̃ gɛ́ yã kũ à kɛ̀ zaa káakunɔ kɛ.
23 À ma ditɛ zaa káakumɛ,
zaa a naana gɔrɔa, de adi andunia kɛ kɔ̀ro.
24 À ma i zaade ísira kunlo,
ísɛ̃boki ke kun gɔrɔ kũ̀aro.
25 À ma i kpinɔ ã,
ari àgɔ̃ gɛ́ sĩ̀sĩnɔ zĩni pɛ́tɛ,
26 ari àgɔ̃ gɛ́ andunia kátɛ,
ke sɛ̃̀ntɛ ke bùsu wɛ́n do.
27 Kũ àtɛn pɔ́ kũ ò kú musunɔ kɛ,
kũ àtɛn sarapura da ísirala,
28 kũ àtɛn legũ na musu,
kũ àtɛn zĩtɛ í zɛ́ fɔ̃,
29 kũ àtɛn ísira lɛ́zɛki kɛ
de a í sún vĩalaro,
kũ àtɛn andunia kátɛ, má kú gwe.
30 Má kú a sarɛ ɔzĩkɛri mana ũ,
ma pɔ dìgɔ̃ nna a arɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
madìgɔ̃ pɔnna kɛ kãao gɔrɔ sĩnda pínki.
31 Ma pɔ dìgɔ̃ nna Dikiri anduniaa,
bisãsirinɔ de ma pɔnnakɛbɔ ũ.

32 Tera sà, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,
arubarikaden gbɛ̃ kũ à ma zɛ́ kũna ũ.
33 À ma lɛ́damma ma à ɔ̃ndɔ̃ kũ,
àsun pã kpáiro.
34 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn sã kpá ma yãi ũ
kũ àdigɔ̃ ma wɛtɛ ma kpɛ́lɛlɛa,
kũ àdigɔ̃ ma dã gɔrɔ sĩnda pínki.
35 Zaakũ gbɛ̃ kũ à ma e wɛ̃̀ndii è,
anigɔ̃ nna kũ Dikirio.
36 Gbɛ̃ kũ à kùramai yã vãni ì a zĩdanɛmɛ,
gbɛ̃ kũ à zã̀magunɔn ye gaimɛ.

9

Ɔndɔ̃ kũ yɔ̃nkɔkɛo

1 Ɔndɔ̃ a kpɛ́ bò,
à a gbɛ̀gbanɔ à mɛ̀n suppla à pɛ̀tɛpɛtɛ,
2 à nɔ̀bɔɔ dɛ̀ à sèwɛ̃ bà,
à pɔ́blenɔ soru kɛ̀ à kàtɛ.
3 À a nɔkpare zĩkɛrinɔ zɩ̃̀,
àtɛn lɛ́ zu wɛ̃tɛ sɩ̃̀sĩ mìsɔ̃ntɛa à pì:
4 Ákɔ̃nɔ fayasaridenɔ à ɛra à mɔ́ la!
Àkɔ̃nɔ laasunsaridenɔ matɛn oárɛ,
5 à mɔ́ à ma pɔ́ble ble,
à wɛ̃ kũ ma bà mi.
6 À á yɔ̃nkɔkɛ tó, anigɔ̃ kun wɛ̃̀ndiio,
à táa o wɛ̃kɛ̃na zɛ́n.

7 Gbɛ̃ kũ àtɛn lalandide da zɛ́a tɛn sɔ̃sɔ̃ wɛtɛmɛ,
gbɛ̃ kũ àtɛn kpãkɛ̃ yãvãnikɛriii tɛn taari wɛtɛ a zĩdanɛmɛ.
8 Ǹsun kpãkɛ̃ lalandideiro, ani kɛ kũnwo ĩni,
ǹ ɔ̃ndɔ̃de da zɛ́a, anigɔ̃ yenyĩ.
9 Ǹ yã da ɔ̃ndɔ̃denɛ, a ɔ̃ndɔ̃ nigɔ̃ din,
ǹ yã o gbɛ̃ mananɛ, a dɔ̃na ni kara.

10 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ ɔ̃ndɔ̃ naana ũ,
Luda kũ à kú adona dɔ̃naamɛ wɛ́kɛ̃na zɛ́ ũ.
11 Zaakũ ĩni gì kɛ ma gãi,
n wɛ̃̀ndi gbã̀na ni kara.
12 Tó ń ɔ̃ndɔ̃, n zĩdanɛmɛ,
tó lalandidemɛ n ũ, n mìi musu.

13 Yɔ̃nkɔkɛ de lán nɔgbɛ̃ lɛ́de bàmɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ vĩro akũsɔ̃ à yãke dɔ̃ro.
14 Àdi vutɛ gbàaa a kpɛ́lɛlɛa,
a kpɛ́ kú wɛ̃tɛ sɩ̃̀sĩia,
15 àtɛn lɛ́ zu gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔi,
àtɛn pi gbɛ̃ kũ ò tɛ́ zɛ́n súsunɔnɛ:
16 Ákɔ̃nɔ fayasaridenɔ à ɛra à mɔ́ la!
Ákɔ̃nɔ laasunsaridenɔ, matɛn oárɛ,
17 í kpãni minaa dìgɔ̃ nna,
pɔ́blenaa asiri gũn bi zɔ́mɛ.
18 Gbɛ̃ pìnɔn dɔ̃ kũ abire bi gyãwãn zɛ́nlo,
gbɛ̃ kũ yɔ̃nkɔkɛ ń sisinɔ sì gyãwãn tɔ̃̀nɔwɛɛn.

10

Sulemanu yáasinɔ

1 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de dì tó a de pɔ kɛ nna,
nɛ́ yɔ̃nkɔ dì a da nɛ̀sɛɛ yakanɛ.
2 Ɔgɔ vãni dì àre kɛro,
yãkɛna a zɛ́a dì ń sí ga ɔĩ.
3 Dikiri dì tó nà gbɛ̃ mana dɛro,
àdi yãvãnikɛrinɔ tɛ̃ pɔ́ kũ ò yeii.
4 Ɔ ma'ãde dì su kũ takasio,
zĩkɛna ɔplapla mɛ́ àdi su kũ aruzɛkɛo.
5 Nɛ́ kũ àdi pɔ́wɛ kakara sakare bi laakaridemɛ,
nɛ́ kũ àdi i o pɔ́kɛ̃gɔrɔ wé'i vĩro.
6 Gbɛ̃ mana mìi dìgɔ̃ arubarika vĩ,
yã pãsĩ dì yãvãnikɛri lɛ́ pa.
7 Gbɛ̃ mana dì ga kũ a tɔ́oro,
yãvãnikɛri tɔ́ dì kakatɛmɛ.
8 Ɔndɔ̃de dì zĩ kɛ yãditɛnanɔa,
yãbɔtɛri dì a zĩda nɛ.

9 Gbɛ̃ kũ àdi yã kɛ a zɛ́a kú a laakariia,
yãvãnikɛri yã ni bo gupuraa.
10 Gbɛ̃gwana kũ wɛ́doo dì su kũ yão,
gbɛ̃ kũ àdi yã utɛ a nɛ̀sɛɛ gũnlo mɛ́ àdi ibɛrɛ mì dɛ.
11 Gbɛ̃ mana lɛ́ bi ísɛ̃boki wɛ̃̀ndidemɛ,
yã pãsĩ dì yãvãnikɛri lɛ́ pa.
12 Zãngu dì fìti da,
yenyĩ dì lá kútɛ taari sĩnda pínkila.
13 Ɔndɔ̃ yã dìgɔ̃ kú laakaride lɛ́n,
flã̀an fayasaride pɔ́ ũ a kpɛa.
14 Ɔndɔ̃rinɔ dì dɔ̃na zĩ di,
laakarisaride lɛ́ dì a kakatɛ araga.
15 Ɔgɔde aruzɛkɛ dìgɔ̃ denɛ lán wɛ̃tɛ bĩnide bà,
takaside takasi sɔ̃ àdi a kakatɛ.
16 Gbɛ̃ mana láada dì sunɛ kũ wɛ̃̀ndiio,
yãvãnikɛrii àree dì wɛ́tãmma inɛ.
17 Gbɛ̃ kũ àdi lɛ́damma ma dì wɛ̃̀ndi zɛ́ mɔ́ńnɛ,
gbɛ̃ kũ àdi pã kpá foruii dì ń sãtɛ.
18 Gbɛ̃ kũ àdi zãngu utɛ bi ɛ́kɛdemɛ,
gudɛri bi yɔ̃nkɔmɛ.
19 Yã dasi bɔtɛnaa dìgɔ̃ durunna sariro,
gbɛ̃ kũ àdi a lɛ́ kũ bi laakaridemɛ.
20 Gbɛ̃ mana nɛ́nɛ de lán andurufu swáswa bà,
yãvãnikɛrii nɛ̀sɛɛ bɛ̀ɛrɛ vĩro.
21 Gbɛ̃ mana yã'onaa dì gbɛ̃ dasinɔ da zɛ́a,
laakarisaride dì ga fayasarikɛ gũmmɛ.
22 Dikiri arubarikaa dì ń kɛ aruzɛkɛde ũ,
zĩkɛna kũ wario dì pɔ́ke kararo.
23 Vãnikɛna de yɔ̃nkɔnɛ kɔ̃kɔ̃yã ũ,
ɔ̃ndɔ̃ dì kɛ laakaridenɛ nna.
24 Yã kũ yãvãnikɛri tɛn vĩna kɛnɛ mɛ́ ani a le,
Luda ni pɔ́ kũ gbɛ̃ mana yei kpáa.
25 Tó zàga'ĩa kàka à gɛ̃̀, yãvãnikɛrinɔ dìgɔ̃ kun doro,
gbɛ̃ mana zĩni dìgɔ̃ pɛtɛna gɔrɔ sĩnda pínki.
26 Lákũ lemu kpã̀kpãa dì kɛ sakaanɛ nà,
lákũ túsukpɛ dì kɛ wɛ́nɛ nà,
lɛn ma'ãde de lɛ gbɛ̃ kũ ò a zĩ̀nɔnɛ.
27 Vĩnakɛna Dikirinɛ dì wɛ̃̀ndi gbã̀na kara,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, ń wɛ̃̀ndi nigɔ̃ kutumɛ.
28 Gbɛ̃ mananɔ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ pɔnnai,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, wɛ́dɔina ni ń nɛ.
29 Dikiri zɛ́ de utɛki ũ gbɛ̃ mananɔnɛ,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, àdi ń kakatɛmɛ.
30 Oni gbɛ̃ mana futɛ a gbɛ̀n zikiro,
gbɛ̃ vãni sɔ̃ ani vutɛki e bùsunlo.
31 Ɔndɔ̃ yã dì bo gbɛ̃ mana lɛ́n,
lɛ́vãnide sɔ̃, oni a nɛ́nɛ zɔ̃kɔ̃rɛmɛ.
32 Gbɛ̃ mana yã kũ à kɔ̃ sìo ò ońnɛ dɔ̃,
yãkpɛdangara'onaa dìgɔ̃ da gbɛ̃ vãni lɛ́n.

11

1 Dikiri zã̀ pɔ́yɔ̃na kũ manafikion,
kilooyɔ̃na súsun à yei.
2 Zĩdabina dì su kũ wé'io,
zĩdabusanaamɛ ɔ̃ndɔ̃yã ũ.
3 Gbɛ̃ mana nɛ̀sɛpura dì a da zɛ́a,
náanisaride nɛ̀sɛ vãni dì a yaka.
4 Aruzɛkɛ àre vĩ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩro,
yãkɛna a zɛ́a sɔ̃ àdi ń sí gaa.
5 Taarisaride manakɛnaa dì zɛ́ poronɛ,
yãvãnikɛri yãvãnikɛna dì a nɛ.

6 Nɛ̀sɛpurade manakɛnaa dì a bo,
náanisaride pɔ́nidɛna sɔ̃ àdi a kũ.
7 Tó gbɛ̃ vãni gà, a wɛ́dɔinaa dì mì dɛ,
pɔ́ kũ à náanikɛna a gbãnagɔrɔ dì láka pínki.
8 Gbɛ̃ mana dì bo wɛ́tãmman,
akũ gbɛ̃ vãni dì gɛ̃n a gɛ̃nɛ ũ.
9 Ludayãdarisari lɛ́ dì a gbɛ̃dake yaka,
ama dɔ̃naa dì gbɛ̃ mana bon.
10 Tó gbɛ̃ mananɔn kú nnamanan, wɛ̃tɛ dìgɔ̃ nna,
tó gbɛ̃ vãninɔ gàga, òdi ayuwii kɛ.
11 Wɛ̃tɛ dì kara nɛ̀sɛpuradenɔ gãi,
gbɛ̃ vãninɔ lɛ́ dì wɛ̃tɛ dɛ.
12 Fayasaride dì a gbɛ̃dake fobo,
laakaride dì a lɛ́ kũ.
13 Kɔrɔmɔtɔde dì bo kũ asiriyão gupuraa,
gbɛ̃ náanide dì ń asiri ta.
14 Don'arɛdesarikɛ dì tó gbɛ̃nɔ fu,
yãkɛkɛri dasinɔ dì tó ò zɩ̃̀ ble.
15 Tó n gbɛ̃ pãnde fĩna dì n musu,
wɛ́tãmma n lemɛ,
gbɛ̃ kũ a ɔ bɔ̀tɛn dì gɔ̃ a laakariia.
16 Gbãnamɔnnɛrii dìgɔ̃ aruzɛkɛ vĩ,
ama nɔgbɛ̃ nɛ̀sɛmanade dìgɔ̃ bɛɛrɛ vĩńnɛ.
17 Sùrude dì mana i a zĩdanɛ,
gbɛ̃ pãsĩ dì a zĩda kpá waria.
18 Gbɛ̃ vãni láada dìgɔ̃ arubarika vĩro,
yãmanatɔ̃rii dì àre e yãpura.
19 Kunna mana yãpura dì ń ká wɛ̃̀ndiia,
tɛna yã vãniii dì su kũ gao.
20 Dikiri tɛ̃̀ɛmɛ nɛ̀sɛvãnidenɔ ũ,
a pɔ dì kɛ nna taarisaridenɔa.
21 Yãpura, gbɛ̃ vãninɔ ni bo pãro,
ama gbɛ̃ mananɔ ni bo aafia.
22 Lákũ wura tãnka de nà alɛdɛ yĩn,
lɛn nɔ mana ɔ̃ndɔ̃saride dɛ lɛ.
23 Gbɛ̃ mananɔ pɔyeina dì ń ká nnamanaaa,
gbɛ̃ vãninɔ wɛ́dɔinaa dì ń nɛ.
24 Gbɛ̃ kũ àdi ɔ poro dì karana le,
gbɛ̃ kũ à gì pɔ́ kũ à de à kpá kpáii dì gɔ̃ takasimmɛ.
25 Bisãsiri arubarikade ni nna ma,
gbɛ̃ kũ àdi ń pɔ́yĩda kũ ni pɔ́yĩda le se.
26 Òdi gbɛ̃ kũ àdi pɔ́blewɛ utɛ láari bo,
òdi sa mana o gbɛ̃ kũ àdi yíam̃manɛ.
27 Gbɛ̃ kũ àdi yã mana wɛtɛ nigɔ̃ nna kũ gbɛ̃nɔ,
gbɛ̃ kũ àdi yã vãni wɛtɛ, yã vãni ni a le.
28 Gbɛ̃ kũ àdi a aruzɛkɛ náani kɛ ni lɛ́tɛ,
gbɛ̃ mana ni ɔ tá lán lí láde bà.
29 Gbɛ̃ kũ à yã ì a ɔnnnɛ ni gɔ̃ kori,
yɔ̃nkɔ ni gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃de zɔ̀ ũ.
30 Gbɛ̃ mana yãkɛnnɛna bi lí wɛ̃̀ndidemɛ,
gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃nɔ le ɔ̃ndɔ̃ vĩ.
31 Zaakũ Luda dì fĩna bo gbɛ̃ mananɛ andunian,
oni ludayãdarisariri kũ durunnakɛriio pɔ́ o dɔ yá?

12

1 Gbɛ̃ kũ lɛ́damma dì kɛnɛ nna ye dɔ̃naai,
gbɛ̃ kũ foru dì kɛnɛ vãni mì vĩro.
2 Gbɛ̃ mana dì Dikiri pɔnna le,
ama Dikiri dì yã da manafikidela.
3 Vãnikɛnaa dì gbɛ̃ke zĩni pɛ́tɛro,
gbɛ̃ mana zĩni yĩgãyĩgãna vĩro.

4 Nɔ mana de a zãnɛ lán fùraa bà,
nɔ wé'idammari denɛ lán mɛ̀kɛmunaa bà.
5 Gbɛ̃ mananɔ dì pɛ́ yãzɛdea,
gbɛ̃ vãninɔ lɛ́damma manafiki vĩ.
6 Gbɛ̃ vãninɔ yã bi gbɛ̃dɛna yãmɛ,
gbɛ̃ mananɔ lɛ́ sɔ̃ àdi ń bo.
7 Òdi gbɛ̃ vãninɔ litɛ ń kpɛdangara ò mì dɛ,
ama gbɛ̃ mananɔ ɔnn dìgɔ̃ kun.
8 Òdi gbɛ̃ tɔ́ bo a ɔ̃ndɔ̃ lɛ́mmɛ,
òdi fayasaride gya bo.
9 Gbɛ̃ futa kũ à zɩ̃̀ri vĩ sãna de
gbɛ̃ kũ àdi a zĩda ditɛ pɔ́ke ũ akũsɔ̃ à pɔ́ble vĩrola.
10 Gbɛ̃ mana a pɔ́kãdenɔ gwana dɔ̃,
gbɛ̃ vãninɔ dà pãsĩ kũ ń pɔ́nɔ.
11 Búbari aniade dìgɔ̃ kãna,
laasun kɩ̃̀a gbɛ̃ kũ àdi pɛ́ gukoriaaa.
12 Gbɛ̃ vãni dì ɔgɔ vãni ni dɛ,
ama gbɛ̃ mana zĩni dìgɔ̃ mɔtɔ vĩ.
13 Gbɛ̃ vãni lɛ́ vãni dì a kũ,
ama gbɛ̃ mana dì bo yãketen.
14 Lɛ́ mana dì ń ká pɔ́ manaa,
zĩ kũ gbɛ̃ kɛ̀, a àree dì sua.
15 Yɔ̃nkɔ yãkɛnaa dì kɛnɛ mana,
ɔ̃ndɔ̃de sɔ̃ àdi lɛ́damma ma.
16 Yɔ̃nkɔ dì tó ò a pɔfɛ̃ dɔ̃ gɔ̃̀nɔ,
laakaride sɔ̃ àdi sɔ̃sɔ̃ daro.
17 Yãpura'orii dì yãzɛde o,
sèeda'ɛkɛde yã dìgɔ̃ manafiki vĩmɛ.
18 Laasunsariyã dì ń swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà,
ɔ̃ndɔ̃de lɛ́gbɛɛ dì su kũ aafiaao.
19 Yãpura kũ ò òo dìgɔ̃ gìkɛna,
ɛ́kɛ sɔ̃ àdi gɛ̃ zɛ́la lán wɛ́'ipakɛnaa bà.
20 Manafiki kú vãnilɛkpakũsũrinɔ swɛ̃̀n,
gbɛ̃'aafiawɛtɛrinɔ mɛ́ ò pɔnna vĩ.
21 Vãni ke dì gbɛ̃ mana lero,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃, yã dì dańla.
22 Dikiri tɛ̃̀ɛmɛ ɛ́kɛde ũ,
a pɔ dìgɔ̃ nna yãpuradea.
23 Laakaride dìgɔ̃ a dɔ̃na kũna a swɛ̃̀n,
yɔ̃nkɔ dì yã fayasari kpàkpa kɛ.
24 Zĩkɛna ɔplapla dì tó gbɛ̃ kí ble,
ma'ã dì gbɛ̃ da zɔ̀blen.
25 Kunna bídi gũn dì gbɛ̃ sɔ̃pɛtɛ,
yãnna'onnɛnaa dì ń pɔ kɛ nna.
26 Gbɛ̃ mana dì a gbɛ̃dake da zɛ́a,
gbɛ̃ vãninɔ yãkɛnaa dì ń sãtɛ.
27 Ma'ãde dì a nɔ̀bɔ kã wawaro,
aniade dì laakari dɔ a pɔ́nɔa.
28 Kunna yãzɛde zɛ́n wɛ̃̀ndi vĩ,
zɛ́ pì sɛnaa dì ń kpá gairo.

13

1 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de dì a de lɛ́damma ma,
lalandide dì gí kpãkɛ̃naai.
2 Lɛ́gbɛ nna dì gbɛ̃ ká pɔ́ manaa,
náanisaride dì ble a pãsĩ gũmmɛ.
3 Gbɛ̃ kũ àdi a lɛ́ kũ dì a wɛ̃̀ndi dãkpã,
gbɛ̃ kũ a lɛ́ dì kúro dì a zĩda yaka.
4 Ma'ãde dì pɔ́ kũ à yei lero,
aniade sɔ̃ àdi nna ma.

5 Gbɛ̃ mana zã̀ manafikiyãn,
gbɛ̃ vãni dì wé'i dam̃ma àdi ń kpe bo.
6 Manakɛnaa dì taarisaride sura ba,
vãnikɛnaa dì durunnakɛri litɛ kpɛdangara.
7 Gbɛ̃kenɔ dì ń zĩda ditɛ aruzɛkɛde ũ,
ama òdigɔ̃ pɔ́ke vĩro.
Gbɛ̃kenɔ dì ń zĩda ditɛ takaside ũ,
ama òdigɔ̃ pɔ́ vĩ zɔ̃kɔ̃.
8 Aruzɛkɛde dì a zĩda bo kũ a aruzɛkɛkɛo,
takaside sɔ̃ àdi wɛ́tãmmana lero.
9 Gbɛ̃ mananɔ gupura dìgɔ̃ puna,
gbɛ̃ vãninɔ fitilaa dì gam̃ma.
10 Zĩdabinaa dì fìti da,
lɛ́dammamana dì tó ò ɔ̃ndɔ̃ kũ.
11 Ɔgɔ vãni dì gɛ́ arɛro,
ɔgɔ kũ ò lè ísimma gũn sɔ̃ àdi kɔ̃.
12 Wɛ́dɔinaa gìkɛnaa dì ń nɛ̀sɛɛ yaka,
pɔ́ kũ ò yei lenaa dì su kũ wɛ̃̀ndi dufuo.
13 Gbɛ̃ kũ àdi yã daro ni yã le,
gbɛ̃ kũ àdi yã ma ni àre le.
14 Ɔndɔ̃de yãdannɛnaamɛ ísɛ̃boki wɛ̃̀ndide ũ,
àdi ń bo ga bàn.
15 Wɛ́zɛ̃ mana dì tó gbɛ̃ dakarɛ mìnnao,
ama náanisaridenɔ zɛ́ pãsĩ.
16 Laakaridenɔ dì yã kɛ kũ dɔ̃naao,
yɔ̃nkɔ dì a fayasarikɛ mɔń̄nɛ.
17 Zĩ̀ri vãni dì gɛ̃ yãn,
ìba náanide dì su aafia.
18 Gina foruii dì su kũ takasio kũ wé'io,
lɛ́dammamanaa dì bɛ̀ɛrɛ líń̄nɛ.
19 Pɔ́nidɛna lenaa dì ń pɔ kɛ nna,
ama yɔ̃nkɔ ye kɛ̃na yãvãnikɛnaairo.
20 Gbɛ̃ kũ à tɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔii dì ɔ̃ndɔ̃ kũ,
gbɛ̃ kũ à kakarana kũ yɔ̃nkɔnɔ dì yã le.
21 Kisira dìgɔ̃ tɛ́ durunnakɛrinɔi,
nnamanamɛ gbɛ̃ mananɔ àre ũ.
22 Gbɛ̃ mana dì túbi tó a daikorenɔnɛ,
durunnakɛri aruzɛkɛ ni gɔ̃ gbɛ̃ mananɛ.
23 Takaside bura dì pɔ́ble kɛ manamana,
ama yãkɛna lɛ́kpɛrɛ dì tó à kurai.
24 Gbɛ̃ kũ àdi a nɛ́ gbɛ̃ro zã̀n,
gbɛ̃ kũ à ye a nɛ́i dì a toto káaku.
25 Gbɛ̃ mana dì pɔ́ ble à kã,
gbɛ̃ vãninɔ nɛ̀sɛɛ dìgɔ̃ da kori.

14

1 Nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de dì ɔn kátɛ,
a fayasaride sɔ̃ àdi ɔn fãkɔ̃a.
2 Gbɛ̃ kũ àdi yã kɛ a zɛ́a Dikiri vĩna vĩ,
gbɛ̃ kũ àdi zɛ́ sɛ́ súsuro sɔ̃ àdi a gya bo.
3 Fayasaride lɛ́mɛ a gbɛ̃bɔ ũ,
ɔ̃ndɔ̃de yã'onaa dì a bo.
4 Tó zù kunlo, pɔ́ble gbàa dìgɔ̃ da korimɛ,
òdi àre zɔ̃kɔ̃ le kũ zùnɔ gbãnao.
5 Sèeda yãpurade dì ɛ́kɛ toro,
sèeda ɛ́kɛde yã dìgɔ̃ manafiki vĩ.
6 Lalandide dì kpátɛ kɛ ɔ̃ndɔ̃i à kurai,
yãdɔ̃naa araga laakaridenɛ.
7 Ǹ kɛ̃ yɔ̃nkɔa zã̀zã,
zaakũ ĩni dɔ̃na learo.
8 Ɔndɔ̃ dì tó laakaride laasun lɛ́ a zɛ́a,

yɔ̃nkɔ fayasarikɛ dì a sãtɛ.
9 Fayasaridenɔ dì taari kutɛkɛna gya bo,
gbɛ̃ mananɔ dìgɔ̃ nna kũ kɔ̃o.
10 Baadi a zĩda yã'ũmmana dɔ̃,
gbɛ̃ pɔnna dìgɔ̃ de gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
11 Gbɛ̃ vãninɔ ɔn ni mì dɛ,
gbɛ̃ mananɔ bɛ ni ɔ tá.
12 Zɛ́ ke kun àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛ mana,
ama a mìdɛki bi gamɛ.
13 Bee yáadɔnaa gũn nɛ̀sɛɛ dì yaka,
pɔnna kun kũ àdi mì dɛ kũ pɔsirao.
14 Borukpɛde yãkɛnaa dì wí a musu,
gbɛ̃ mana dì a yãkɛnaa gbɛ̀ le.
15 Laasunsaride dì yã sĩnda pínki símɛ,
laakaride dì yã náani kɛ laasunlɛnaa sariro.
16 Ɔndɔ̃de dìgɔ̃ vãnikɛnaa vĩna vĩ àdi pãnɛ,
yɔ̃nkɔ dì náani kpá a zĩdaa àdigɔ̃ wãna.
17 Pɔfɛ̃rii dì yã futa kɛ,
manafikide dì zãngu i a zĩdanɛ.
18 Ɔndɔ̃saridenɔ dì gɔ̃ faya sari,
laakaridenɔ dì dɔ̃na kú fùra ũ.
19 Gbɛ̃ vãninɔ ni mì natɛ gbɛ̃ mananɔnɛ,
yãvãnikɛrinɔ ni kútɛ nɛ̀sɛpuradenɔ kpɛ́lɛlɛa.
20 Takaside, bee a gbɛ̃dake dì zãn,
ama aruzɛkɛde gbɛ̃nnanɔ dìgɔ̃ dasi.
21 N gbɛ̃dake gyabona bi durunnamɛ.
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi wɛ̃nda dɔ̃ takasidenɔnɛ ũ.
22 Yã vãni lɛ́kpakũsũrinɔ ń sãtɛnaroo?
Yã mana laasunlɛrinɔn sùru vĩ kũ náanio.
23 Mɛ̀kpana zĩa dìgɔ̃ àre vĩ,
yãbɔtɛna pã dì su kĩanaao.
24 Ɔndɔ̃denɔ aruzɛkɛmɛ ń fùra ũ,
yɔ̃nkɔnɔ fayasarikɛ dì su kũ fayasariyão.
25 Sèeda yãpurade dì gbɛ̃ sura ba,
ama sèeda ɛ́kɛde yã manafiki vĩ.
26 Vĩnakɛna Dikirinɛ bi gbãnaleki náanidemɛ,
à de surabaki ũ a nɛ́nɔnɛ.
27 Vĩnakɛna Dikirinɛ bi ísɛ̃boki wɛ̃ndidemɛ,
àdi tó ò bo ga bàn.
28 Tó kína gbɛ̃nɔn dasi, àdigɔ̃ gakuri vĩ,
bùsugbɛ̃sarikɛ bi kpatableri kisiramɛ.
29 Gbɛ̃ kũ àdi pɔfɛ̃ likaro wɛ́ kɛ̃na,
pɔfɛ̃rii dì a futakɛ sɛ́ lei.
30 Laakarikpatɛna bi mɛ̀ aafiaamɛ,
zãngu dì mɛ̀kɛmuna zĩḿma.
31 Wɛ̃ndade wɛ́tãmmarii dì a Kɛ̀ri kpe bo,
takaside wɛ́gwarii dì a Kɛ̀ri kpe ta.
32 Tó kisira sù, àdi yãvãnikɛri nɛmɛ,
bee tó gbɛ̃ mana gà, à utɛki vĩ.
33 Ɔndɔ̃ dì vutɛki le laakaride nɛ̀sɛn,
ama òdi e yɔ̃nkɔaro.
34 Yãzɛde dì bùsu sɛ́ lei,
durunna dì wé'i da gbɛ̃nɔa, bee dímɛ.
35 Zɔ̀bleri laakaride yã dì ká kínagu,
ama àdi a pɔfɛ̃ kipa a wé'idammariia.

15

1 Yãwemmanaa dì pɔfɛ̃ kpátɛ,
yã pãsĩ dì ń pɔ fɛ̃.
2 Ɔndɔ̃de yã'onaa dì ń gba dɔ̃naa,
ama yɔ̃nkɔ yã dìgɔ̃ faya sari.
3 Dikiri wɛ́ kú gu sĩnda pínkia,

àdigɔ̃ gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká.
4 Yãbusɛ'onaa dì ń gba wɛ̃ndi dufu,
yãlɛkpɛrɛ dì ń kã dɛ.
5 Fayasaride dì a de foru gya bo,
lɛ́dammamari sɔ̃ à laakari vĩ.
6 Gbɛ̃ mana ɔnn dìgɔ̃ aruzɛkɛ vĩ zɔ̃kɔ̃,
gbɛ̃ vãni pɔ́nɔ dìgɔ̃ yãkete vĩ.
7 Ɔndɔ̃de lɛ́ dì dɔ̃na fã,
yɔ̃nkɔnɔ sɔ̃, ò nɛ̀sɛ vĩro.
8 Dikiri tɛ̃̀ɛmɛ gbɛ̃ vãninɔ sa'ona ũ,
ama gbɛ̃ mananɔ wɛ́kɛnaa dì káagu.
9 Dikiri zã̀ gbɛ̃ vãni yãkɛnan,
à ye gbɛ̃ kũ ò tɛ́ yãzɛdeinɔi.
10 Foru pãsĩmɛ gbɛ̃ kũ à pã̀ zɛ́nɛ pɔ́ ũ,
gbɛ̃ kũ à ye lɛ́dammairo sɔ̃ ani gamɛ.
11 Lákũ Dikiri gyãwãn kũ kakatɛnaao yã dɔ̃ nà,
oni bisãsiri swɛ̃̀ pɔ́ o dɔ yá?
12 Lalandide dìgɔ̃ ye ò a gba laakariro,
àdi gɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kĩnaaro.
13 Nɛ̀sɛ nna dì tó ãn gɔ̃ werena,
nɛ̀sɛ yakanaa dì gbɛ̃ mɛ̀ dɛ.
14 Laasunde dì dɔ̃na wɛtɛ,
yɔ̃nkɔ dì yãfayasari mɔ́mɔ.
15 Gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ pãsĩ wɛ̃ndadenɛmɛ,
pɔnnade dìgɔ̃ kú dikpɛ gũn.
16 Pɔ́ vĩna fíti vĩnakɛna Dikirinɛɛ gũn
mana de aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ kũna wari gũnla.
17 Dò pã blena yenyĩ gũn
mana de nɔ̀bɔ nísiɗe sona kũ zãnguola.
18 Pɔfɛ̃rii dì fìti da,
nɛ̀sɛyĩdade dì zuka mì dɛ.
19 Ma'ãde zɛ́ dìgɔ̃ denɛ lɛ̀kara ũmɛ,
gbɛ̃ mana zɛ́ bi zɛ́damɛ.
20 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de dì tó a de pɔ kɛ nna,
bisãsiri yɔ̃nkɔ dì a da gya bo.
21 Yãfayasarii dì kɛ laasunsaridenɛ nna,
laasunde dì zɛ́ sɛ́ súsu.
22 Lɛ́kpakũsũnasari dì yã gboro,
lɛ́dammari dasinɔ dì tó yã kɛ.
23 Yãwemmanaa dì a òri pɔ kɛ nna,
yã'ona a gɔrɔaa dìgɔ̃ nna fá!
24 Wɛ̃ndi zɛ́ dì gɛ́ kũ laakaridenɔ musu
de òsun sí gyãwãnnlo yãi.
25 Dikiri dì zĩdabiri ɔn wí,
àdi gyaanɔ gulɛzɛki dãkpã.
26 Dikiri zã̀ laasun vãnin,
yãnna'onaa dì kɛnɛ gbãsĩro.
27 Ɔgɔvãniwɛtɛrii dì wari dɔ a ɔnnwa,
gbɛ̃ kũ à zã̀ gusarɛgban nigɔ̃ kun aafia.
28 Gbɛ̃ mana dì laasun lɛ́ yã kũ ani weḿmaa,
yã vãni dì bo gbɛ̃ vãninɔ lɛ́n gɔ̃̀nɔ.
29 Dikiri zã̀ kũ gbɛ̃ vãninɔ,
àdi sã kpá gbɛ̃ mananɔ aduakɛnaai.
30 Ãnwerenaa dì ń pɔ kɛ nna,
baaru nna dì ń wá were.
31 Gbɛ̃ kũ àdi sã dɔ aafia lɛ́dammai
nigɔ̃ bede ũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ tɛ́.
32 Gbɛ̃ kũ à gì foruii zã̀ a zĩdan,
lɛ́dammamari sɔ̃ àdi gɔ̃ laakaride ũ.
33 Vĩnakɛna Dikirinɛɛ dì ɔ̃ndɔ̃ dańnɛ,

zĩdabusanaa dì bɛ̀ɛrɛ líńnɛ.

16

[1] Bisãsiri dì yã ditɛ a swɛ̃̀n,
ama a mìdɛnaa dì bo Dikiri lɛ́mmɛ.
[2] Baadi dì a yãkɛna e manamɛ,
ama Dikiri dì ń nɛ̀sɛgũnyãnɔ yɔ̃ à gwa.
[3] Ǹ yã kũ ntɛn kɛ na Dikiri ɔĩ,
n pɔyeina ni bo mana.
[4] Dikiri pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ a pɔyeina yãimɛ,
yãvãnikɛrinɔ pɔ́n wɛ́tãmmagɔrɔ ũ.
[5] Dikiri tɛ̃̀ɛmɛ zĩdabirinɔ ũ,
yãpura, oni bo pãro.
[6] Gbɛ̃kɛ kũ náanio dì lá ká taarila,
vĩnakɛna Dikirinɛɛ dì tó ò pã yã vãninɛ.
[7] Tó gbɛ̃ yãkɛnanɔ kɛ̀ Dikirinɛ nna,
àdi tó a ibɛrɛnɔ kɛ kãao nna se.
[8] Pɔ́ fíti lena manakɛnaa gũn
mana de àre vãni zɔ̃kɔ̃ lenala.
[9] Bisãsiri dì zɛ́ kũ àtɛn sɛ́ laasun lɛ́,
ama Dikiri dì a gɛ̀sɛ da zɛ́a.
[10] Lákũ kína dì yã ditɛ Luda gɛ̃nɛ ũ nà,
à mana a yã bo yãzɛde kpɛro.
[11] Zaka mana kũ kiloo súsuo bi Dikiri pɔ́mɛ,
pɔ́tikisigwabɔ sĩnda pínki bi a pɔ́kɛnanɔmɛ.
[12] Adi kɔ̃ sío kína yã vãni kɛro,
òdi kpata zĩni pɛ́tɛ yãzɛde musumɛ.
[13] Yãzɛde'orii dì kɛ kínanɛ nna,
àdigɔ̃ ye yãpura'oriii.
[14] Kína pɔfɛ̃ de lán ga zĩ̀rii bàmɛ,
ama ɔ̃ndɔ̃de dì a tɛ́ dɛ.
[15] Kína ãn werenaa dìgɔ̃ aafia vĩ,
a manakɛnnɛna de lán pɔ́tɔ̃gɔrɔ legũ bàmɛ.
[16] Ɔndɔ̃kũna mana de wurala zã̀,
gɔ̃na laakaride ũ bɛ̀ɛrɛ vĩ de andurufu manala.
[17] Gbɛ̃ mana zɛ́ kũ àdi sɛ́ pã̀ zɛ́ vãninɛ,
gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ dì a wɛ̃̀ndi dãkpã.
[18] Ĩadãnaa dì su kũ lɛtɛnaao,
zĩdabinaa dì su kũ kakatɛnaao.
[19] Zĩdabusana talakanɔ tɛ́ mana
de baka kunna kũ zĩdabirinɔla.
[20] Gbɛ̃ kũ àdi yã'onnɛna ma dì yã mana le,
Dikiri náanikɛri dìgɔ̃ pɔnna vĩ.
[21] Gbɛ̃ kũ a nɛ̀sɛ panan òdi sísi laakaride,
gbɛ̃ kũ a lɛ́ nnan òdi a yãdɔ̃na zɛ́ e.
[22] Laakariimɛ wɛ̃̀ndi mì ũ gbɛ̃ kũ ò vĩnɔnɛ,
fayasaridenɔ yãfayasari dì wɛ́ tãḿma.
[23] Ɔndɔ̃de laasun dì a lɛ́ da zɛ́n,
a lɛ́ dì tó ò a yãdɔ̃na zɛ́ e.
[24] Yãnna'ona bi zɔ́mɛ,
à nna nɛ̀sɛn akũsɔ̃ àdi mɛ̀ gba aafia.
[25] Zɛ́ ke kun àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛ mana,
ama a mìdɛki bi gamɛ.
[26] Búbarii nɛ̀sɛɛ dì a da zĩn,
zaakũ nàa dì tɛ́ káimɛ.
[27] Gbɛ̃ pã dì yã vãni gɔ̃gɔ̃,
a lɛ́gbɛ de lán tɛ́ kũ àtɛn kũ bàmɛ.
[28] Gbɛ̃ dɔ̀rɔsaride dì fìti da,
kɔrɔmɔtɔde dì gbɛ̃nnanɔ kɛ̃kɔ̃a.
[29] Gbɛ̃ pãsĩ dì manafiki kɛ a gbɛ̃dakenɛ,
gbasa à a da zɛ́ vãnin.

30 Gbɛ̃ kũ àtɛn wɛ́ lɛ́ laasun dìgɔ̃ kpɛdangara,
gbɛ̃ kũ àtɛn lɛ́zuki kɛ zɛ̀ kũ yã vãniomɛ.
31 Mìkã pura bi fùra gakuridemɛ,
manakɛnaa dì ń káa.
32 Nɛ̀sɛyĩdade mana de zɛ̃̀karila,
gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ mana de wɛ̃tɛsirila.
33 Òdi yã gbɛka kũ ɔgɔ purao,
ama a bɔkɔtɛnaa dì bo Dikiri kĩnaamɛ.

17

1 Burodi kusu kori sona yãkete sari
mana de nɔ̀bɔgbɛ̃na ɔn fìtidenla.
2 Zɔ̀ laakaride nigɔ̃ gbãna vĩ nɛ́ wé'idammarii musu,
anigɔ̃ baka vĩ ɔn túbi gũn.
3 Òdi andurufu kũ wuraao baasa,
ama Dikiri dì ń swɛ̃̀ɛ tàasi ká.
4 Gbɛ̃ vãni sã dìgɔ̃ nna kũ yãdɔrɔsario,
ɛ́kɛde laakarii dìgɔ̃ kú gbɛ̃piriia.
5 Gbɛ̃ kũ àdi takaside fobo dì a Kɛ̀ri gya bo,
gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ yáa dɔ kisiraa ni bo pãro.
6 Daikorenɔmɛ ń dizinɔ gakuri ũ,
denɔmɛ ń nɛ́nɔ ĩadãbɔ ũ.
7 Yãzɛde'onaa dì kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro,
ɛ́kɛ dì kɔ̃ sí kũ bɛ̀ɛrɛdeoro.
8 Gusarɛgba de yɔbande ũ a dàriinɛ,
gu kũ à lìtɛn pínki a tá dìgɔ̃ nnamɛ.
9 Gbɛ̃ kũ à lá kù taarila tɛn yenyĩ wɛtɛmɛ,
yãzĩfutɛri sɔ̃, àdi gbɛ̃nna kɛ̃kɔ̃a.
10 Ɔndɔ̃de dì kpãkɛ̃nyĩna ma,
ama yɔ̃nkɔ dì gbɛ̃na gɛ̃̀n baaakɔ̃ daro.
11 Yã vãni dì do sãgbãnadenɛ arɛ,
oni zɛ̃̀ri wɛ̃ndadɔ̃risaride gbarɛa.
12 Dakarɛna kũ músu kũ ò a nɛ́nɔ sɛ̀tɛo
sã̀na de dakarɛna kũ yɔ̃nkɔo a yɔ̃nkɔkɛ gũnla.
13 Tó gbɛ̃ yã mana fĩnaa bò kũ yã vãnio,
yã vãni ni kɛ̃ a ɔnnwaro.
14 Lɛ́kpakɔ̃ana naana de lán ízɛ wɛ̃naa bàmɛ,
ǹ bo gwe ari fìti gɔ̃ gɛ́ futɛ.
15 Yã nna kpana taaridea kũ yãdana taarisaridelao,
Dikiri zã̀ yã birenɔn pínki.
16 Bɔ́ àreen yɔ̃nkɔ vĩ ɔgɔblena kyódɔ̃naa musuu?
Zaakũ à nɛ̀sɛ vĩro.
17 Gbɛ̃nna yenyĩ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
vĩ̀ni kũ dakũnanɔ kun ń yã dɔ̃kɔ̃nɛna yãimɛ.
18 Yɔ̃nkɔ dì gbɛ̃ fĩna di a musu,
àdi zɛnkpɛkɛ sɛ́ a gbɛ̃dakenɛ.
19 Gbɛ̃ kũ à ye fìtiii ye durunnaimɛ,
gbɛ̃ kũ à a gãnulɛ bò yàasa dì kisira wɛtɛ a zĩdanɛ.
20 Laasunkpɛdangarade dì yã mana lero,
lɛ́fɔtɔde dì lɛ́tɛ à da yãn.
21 Yɔ̃nkɔ da pɔ dìgɔ̃ siramɛ,
fayasaride de pɔ dìgɔ̃ nnaro.
22 Nɛ̀sɛ nnamɛ ɛzɛ mana ũ,
pɔsira dì ń fɛ̃fɛ̃.
23 Yãvãnikɛrii dì gusarɛgba sɔtɔ a utan,
de à yãzɛde mì dɛo yãi.
24 Laakaride wɛ́ dìgɔ̃ kú ɔ̃ndɔ̃a,
ama yɔ̃nkɔ wɛ́pɛki dìgɔ̃ zã̀mɛ.
25 Nɛ́ yɔ̃nkɔ dì tó a de pɔ gɔ̃ sira,
àdi a da'ina nɛ̀sɛɛ yaka.
26 À mana ò wɛ́ tã taarisaridearo,

bɛɛrɛde gbɛ̃na a nɛ̀sɛmana yãi zɛ́ vĩro.
27 Gbɛ̃ kũ àdi a lɛ́ kũ dɔ̃na vĩ,
nɛ̀sɛyĩdade dìgɔ̃ laakari vĩ.
28 Bee yɔ̃nkɔ, tó à yĩtɛna, òdi a ditɛ ɔ̃ndɔ̃de ũmɛ,
gbɛ̃ kũ àdi a lɛ́ kũ bi laakaridemɛ.

18

1 Zĩda pɔyeina dì do gbɛ̃ kũ àdi kɛ̃ḿmanɛ arɛ,
àdi gí lɛ́damma sĩnda pínkii.
2 Yɔ̃nkɔ dì pɔnna kɛ laakari yã musuro,
yã kũ à bò a lɛ́n àdi o.
3 Vãnikɛnaa dì su kũ gbɛ̃ gyabonaaomɛ,
kpeboyã dì su kũ wé'io.
4 Bisãsiri lɛ́gbɛ bi í lòkotoomɛ,
swa'i bàasinaamɛ, ísɛ̃boki wɛ̃̀ndidemɛ.
5 Kɛna vãnikɛriinɛ kɛ̀rɛkɛrɛ
ke yãkɛna taarisaridenɛ lɛ́kpɛrɛ manaro.
6 Yɔ̃nkɔ lɛ́ dì a da fìtin,
a yã'onaa dì a kpá gbɛ̃naai.
7 Yɔ̃nkɔ lɛ́ dì a yaka,
a yã'onaa dì a kũ lán tankutɛ bà.
8 Gbɛ̃piri yã dì kɛńnɛ lán zɔ́ bà,
àdi gɛ̃ lɛ́n dɔ̃̀ɔ ari nɛ̀sɛɛ gũn.
9 Gbɛ̃ kũ àdi pã kpá a zĩi bi
ásarude dakũnamɛ.
10 Dikiri tɔ́ bi utɛki leimɛ,
gbɛ̃ mana dì bàa lɛ́ à gɛ̃̀n à aafia le.
11 Ɔgɔde aruzɛkɛ denɛ lán wɛ̃tɛ kũ ò lɛ̀kara likai bà,
lán bĩni kũ oni fɔ̃ ò didiaro bà.
12 Zĩdabinaa dì su gbɛ̃nɛ kũ lɛtɛnaao,
zĩdabusanaa dì su kũ bɛ̀ɛrɛɛo.
13 Gbɛ̃ kũ àdi weḿma sãkpanaa sari,
yɔ̃nkɔkɛ kũ kpebonaao gɔ̃̀nɛ.
14 Kãgbãnakɛ dì gbɛ̃ gba gbãna gyãpɛɛa,
ama dí mɛ́ ani pɔsira fɔ̃ɔ?
15 Laakaride dì yã dada a swɛ̃̀n,
ɔ̃ndɔ̃de sã dìgɔ̃ dɔ dɔ̃naai.
16 Gba kũ gbɛ̃ dàa dì zɛ́ kɛkɛnɛ,
àdi zɛ́ wɛ̃nɛ gɛna gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa.
17 Gbɛ̃ kũ à yã ò káakun òdi a gwa yãnnade ũ,
ari a ibɛrɛ gɔ̃ gɛ́ a ɛ́kɛ bo.
18 Líkpanaa dì fìti mì dɛ,
àdi gɔ̃sa gbãnanɔ kpaatɛ.
19 Danɛ kũ ò taari kɛ̀nɛ yã dìgɔ̃ gbãna lán bĩni bà,
ń fìti de lán zɛ́kakana kũ lɛ̀ɛo bà.
20 Yã'ona dɔ̃ dì su gbɛ̃nɛ kũ kãnaao,
a lɛ́gbɛɛ dì tó pɔ́ mɔ́a.
21 Ga kũ wɛ̃̀ndiio kú lɛ́mmɛ,
gbɛ̃ kũ à ye yã'onaai ni a gbɛ̀ le.
22 Gbɛ̃ kũ à nɔ lè à sɛ̀ pɔ́ mana lè,
arubarika dí bò Dikiri kĩnaamɛ.
23 Takaside dì yã o wɛ̃ndawɛ̃nda,
aruzɛkɛde dì weḿma gbãnagbãna.
24 Gbɛ̃nna bɛrɛkɛtɛ dì yã vãni ińnɛmɛ,
gbɛ̃nna kenɔ kun òdi na gbɛ̃i de ɔn gbɛ̃la.

19

1 Kunna takaside taarisaride ũ mana
de kunna yɔ̃nkɔ yãvãni'ori ũla.
2 Kokari vĩna dɔ̃naa sari manaro,
wãna zɔ̃kɔ̃ɔ dì ń kɛ̃ zɛ́amɛ.

3 Bisãsiri fayasarikɛ dì zɛ́ yakanɛ,
akũ àdi Dikiri taari e.
4 Aruzɛkɛ dì tó ò gbɛ̃nna le dasi,
takaside gbɛ̃nna dì kɛ̃amɛ.
5 Sèeda ɛ́kɛde ni bo pãro,
ɛ́kɛde ni gí wɛ́tãmma leiro.
6 Gbɛ̃ daside dì kpatableri tɔ́ nna sí,
gbɛ̃ sĩnda pínki dìgɔ̃ ye gbadari gɔ̃ de a gbɛ̃ ũmɛ.
7 Takaside danɛnɔ dì pã kpáimɛ,
oni a gbɛ̃nnanɔ kɛ̃naa o doro.
Tó àtɛn wɛtɛ à yã o kũńwo,
òdigɔ̃ kú bɛro.
8 Gbɛ̃ kũ àtɛn ɔ̃ndɔ̃ kũ ye a zĩdaimɛ,
gbɛ̃ kũ à ye laakariii dì yã mana le.
9 Sèeda ɛ́kɛde ni bo pãro,
ɛ́kɛtori ni kakatɛ.
10 Lákũ nnamanaa dí kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro nà,
lɛn zɔ̀ kíblena zĩdadenɔa dí kɔ̃ síoro lɛ.
11 Laakaride pɔ dì fɛ̃ likaro,
lákana taarilamɛ a ĩadãbɔ ũ.
12 Kína pɔfɛ̃na de lán músu pũtãnaa bà,
a manakɛnnɛna de lán mɔtɔpisina sɛ̃ɛa bàmɛ.
13 Nɛ́ yɔ̃nkɔmɛ a de yakana ũ,
nɔ fìtide de lán ítɔtɔna zɛnaa sari bàmɛ.
14 Òdi bɛ kũ a aruzɛkɛo le túbi ũmɛ,
ama nɔ laakaride lenaa dì bo Dikiri kĩnaamɛ.
15 Ma'ãkɛnaa dì ń da izɔ̃kɔ̃'onan,
nàa dì gbɛ̃ gina dɛ.
16 Gbɛ̃ kũ àdi yã'onnɛna da dì a wɛ̃ndi dãkpã,
gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yãkɛna daro ni ga.
17 Gbɛ̃ kũ à wɛ̃nda dɔ̃ takasidenɛ pɔ́ sãkã Dikirinɛmɛ,
àkũ mɛ́ ani a yãkɛnanɔ fĩna bonɛ.
18 Ǹ n nɛ́ toto a gɔrɔa,
ama ǹsun tó à gɛ̃ ɔla ari à garo.
19 Pɔfɛ̃ri ni fĩna bomɛ,
tó n a bò, a bona nigɔ̃ lɛ́ vĩro.
20 Ǹ lɛ́damma ma ǹ totona da,
de ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ arɛ yãi.
21 Laasun kú bisãsiri nɛ̀sɛn dasi,
ama yã kũ Dikiri zɛ̀o mɛ́ àdi kɛ.
22 Gbɛ̃kɛn òdi wɛtɛ bisãsiria,
takaside mana de ɛ́kɛdela.
23 Vĩnakɛna Dikirinɛ dì su kũ wɛ̃ndiio,
gbɛ̃ kũ à vĩ dì i o laakariio kpatɛna,
yã vãni dì a lero.
24 Ma'ãde dì a ɔ da tan
à fu pɔ́blelinaa à da a lɛ́n.
25 Ǹ lalandide gbɛ̃, yɔ̃nkɔ ni gɔ̃ laakari vĩ,
ǹ kpãkɛ̃ laakaridei, ani yã dada.
26 Nɛ́ kũ àdi a de gbɛ̃ à pɛ́ a daa nɛ́
nɛ́ gina kũ àdi wé'i daḿmamɛ.
27 Ma nɛ́, tó n kámma bò kũ lɛ́dammamanaao,
n pã yãdɔ̃naanɛn gwe.
28 Sèeda vãnide dì yãzɛde fobo,
yãvãnikɛrii dì yã vãni mɔ́mɔ vãni.
29 Gòo lokona lalandikɛrinɔla,
gbɛ̃nan yɔ̃nkɔnɔ pɔ́ ũ ń kpɛa.

20

1 Wɛ̃ dì lalandi zĩḿma,
í gbãna dì ń da yãbɔtɛn,

gbɛ̃ kũ à tò à a dɛ ɔ̃ndɔ̃ vĩro.
2 Kína pɔfɛ̃na de lán músu pũtãnaa bà,
gbɛ̃ kũ à tò à pɔ fɛ̃̀ a zĩda kpà gaimɛ.
3 Bàalɛna ledikpanaanɛ bɛ̀ɛrɛ vĩ,
fayasaridenɔ dì kasa fìti kɛro.
4 Ma'ãde dì bú wí a gɔrɔaro,
tó à gɛ̀ɛ bura pɔ́kɛ̃gɔrɔ, àdi pɔ́ke lero.
5 Bisãsiri nɛ̀sɛgũnyã bi í lòkotoomɛ,
ama laakaride mɛ́ à yã pìnɔ tɔna dɔ̃.
6 Gbɛ̃ daside dì a manakɛna yã o,
ama bona gbɛ̃ náanidea zĩ'ũ.
7 Gbɛ̃ mana dìgɔ̃ kun taari sari,
arubarikadenɔn nɛ́ kũ à ń tónɔ ũ.
8 Kína kũ à vutɛna a yãkpatɛkɛkia
dì yã vãni sĩnda pínki dɔ̃ a wɛ́ gũn à plɛ dodo.
9 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à o kũ a nɛ̀sɛ yãke vĩro,
á kun durunna sari swáswaa?
10 Kilooyɔ̃na vãni kũ manafiki zakaao,
Dikiri zã̀ abirenɔn pínki.
11 Bee kɔ̃kɔ̃'onaa gũn òdi dɔ̃ nɛ́a,
tó a yãkɛna mana ke à zɛ́ vĩ.
12 Sã kũ òdi yã mao kũ wɛ́ kũ òdi gu eooo,
Dikiri mɛ́ à ń kɛ́ ń pínki.
13 Tó ń ye i'onaai, ĩni gɔ̃ takaside ũmɛ,
ǹ ibɛ̃nɛ kɛ, pɔ́ble ni mɔ́mma.
14 Pɔ́lurii dì pi: À manaro! À manaro!
Tó à kào arɛ, àdi a zĩda sáabu kpá.
15 Wura kun, akũsɔ̃ òso din,
ama dɔ̃na kunna lɛ́mmɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ũ.
16 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩnaa dì a musu,
ǹ a uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔrɔma ũ ade gɛ̃nɛ ũ.
17 Dibidibi pɔ́ble dìgɔ̃ nna gbɛ̃nɛmɛ,
àdi láka à gɔ̃ n lɛ́n lán gbɛ̀wa bà.
18 Ǹ zɛ kũ yão lɛ́damma musu,
ǹ yã gwa manamana gbasa ǹ zɛ̀ ká.
19 Kɔrɔmɔtɔde dìgɔ̃ kure kũ dakenɔ asiriyãomɛ,
ǹsun kakara kũ yãbɔtɛriioro.
20 Gbɛ̃ kũ à lɛ́ kɛ̀ a de ke a danɛ,
a fitila ni ga gusira níkinikimmɛ.
21 Túbiblena káaku warikɛsari
dìgɔ̃ arubarika vĩ saaro.
22 Ǹsun yã vãni fĩnabonaa laasun lɛ́ro.
Ǹ Dikiri dã à n sura ba.
23 Dikiri zã̀ kilooyɔ̃na vãnin,
manafiki zakaa dì káaguro.
24 Dikiri mɛ́ àdi bisãsiri gɛ̀sɛ da zɛ́a.
Deran gbɛ̃ ni yã kũ ani kɛ zɛ́ dɔ̃ɔ?
25 Gba lɛ́sɛna Ludanɛ wãnawãna kari vĩ,
ĩni láka ǹ laasun lɛ́ lɛ́ kũ n kɛ̀nɛɛ pìia.
26 Kína ɔ̃ndɔ̃de dì gbɛ̃ vãninɔ plɛplɛ
à ń ká gbɛ̀n à ń akara kɛ.
27 Dikiri fitilaa dì bisãsiri laasun pu,
àdi nɛ̀sɛgũnyã tàasi ká pínki.
28 Gbɛ̃kɛ kũ náaniomɛ kína dãkpãrinɔ ũ,
manakɛnaa dì a kpata zĩni pɛ́tɛ.
29 Kɛfɛnnanɔ gbãnamɛ ń ĩadãbɔ ũ,
mare zɔ̃kɔ̃nɔ mìkã puramɛ ń gakuri ũ.
30 Wɛ́tãmmanaa dì yã vãni kɛ̃ḿma,
flã̀ ũmmanaa dì yã bɛ̃̀nɛ bo nɛ̀sɛn.

21

[1] Kína nɛ̀sɛ kú Dikiri ɔĩ lán ízɛ bàmɛ,
àdi a litɛ gu kũ à yeiia.
[2] Baadi dìgɔ̃ e a yãkɛna mana,
ama Dikiri mɛ́ àdigɔ̃ ń nɛ̀sɛ dɔ̃.
[3] Manakɛna kũ yãkɛna a zɛ́aao
dì kɛ Dikirinɛ de sa'onala.
[4] Zĩdabina kũ ĩadão
dì yãvãnikɛrinɔ durunna bo gupuraa.
[5] Kokaride laasun dì a ká nnamanaaa,
nɛ̀sɛwãnade dì gɛ̃ takasin.
[6] Aruzɛkɛ kũ gbɛ̃ lè ɛ́kɛtonaa gũn
ni gɛ̃tɛ kũ ĩao à ń kpá gai.
[7] Yãvãnikɛrinɔ pãsĩkɛna ni tá kũńwo,
zaakũ òdi we ò yãzɛde kɛro.
[8] Taaride yãkɛnaa dìgɔ̃ dɔ̀rɔ vĩro,
taarisaride yãkɛnaa dìgɔ̃ swáswa.
[9] Ina kpɛ́ laasin mana
de kunna kpɛ́n lɛɛlɛ kũ nɔ fìtideola.
[10] Yãvãnikɛrii swɛ̃ɛ dìgɔ̃ kú yã vãniamɛ,
àdi a gbɛ̃dake wɛ̃nda gwaro.
[11] Tó ò wɛ́ tã̀ lalandidea, yɔ̃nkɔ dì ɔ̃ndɔ̃ kũmɛ,
tó ò kpã̀kɛ̃ ɔ̃ndɔ̃dei, a dɔ̃naa dì karamɛ.
[12] Luda mana, àdi yãvãnikɛri bɛ tàasi ká,
àdi yãvãnikɛrinɔ ká kakatɛnan.
[13] Gbɛ̃ kũ adi sã kpá wɛ̃ndade wikiaro,
àpii ni wiki lɛ́ se, gbɛ̃ke ni wearo.
[14] Gbadana asiri gũn dì pɔfɛ̃ kpátɛ,
gusarɛgba sɔtɔna utan dì pɔfɛ̃ mì dɛ.
[15] Yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́aa dì gbɛ̃ mana pɔ kɛ nna,
ama àdi vĩna dada yãvãnikɛriinɛ.
[16] Gbɛ̃ kũ à pã̀ laakari zɛ́nɛ
ni si gyãwãndenɔ tɛ́mɛ.
[17] Gbɛ̃ kũ à nɛ̀sɛɛ kpà pɔnnakɛnaaa ni gɔ̃ takasin,
gbɛ̃ kũ à ye wɛ̃i kũ nísio ni kɛ aruzɛkɛde ũro.
[18] Yãvãnikɛrinɔmɛ gbɛ̃ mananɔ tɔrɔmakpabɔ ũ,
Luda dì wɛ́ tã náanisaridenɔa nɛ̀sɛpuradenɔ gɛ̃nɛ ũ.
[19] Kunna gbárannan mana
de vutɛna kũ nɔ fìtide pɛ̃tɛ̃deola.
[20] Pɔ́ble mana kũ nísio dìgɔ̃ katɛna ɔ̃ndɔ̃de bɛa,
ama yɔ̃nkɔ dì a pɔ́ mɔ́mɔ gɔ̃̀nɔmɛ.
[21] Gbɛ̃ kũ àdi yãzɛde kũ gbɛ̃kɛo wɛtɛ
dì wɛ̃̀ndi kũ yã nnao kũ bɛ̀ɛrɛɛo le.
[22] Ɔndɔ̃de dì si gɔ̃sa gbãnanɔ wɛ̃tɛa,
àdi zɛki gbãna kũ òtɛni a náani kɛ gboro.
[23] Gbɛ̃ kũ à a lɛ́ fɔ̃ akũsɔ̃ à a nɛ́nɛ kũ̀,
àkũ mɛ́ àdi a zĩda bo yãn.
[24] Gbɛ̃ kũ à zĩda bina vĩ kũ ĩadãnaao tɔ́n fobori,
àdi yã kɛ kũ zã̀zã zɔ̃kɔ̃ɔomɛ.
[25] Ma'ãde pɔyeinaa dì a kpá gai,
kũ à ɔ gbàrɛ zĩi yãi.
[26] Àdigɔ̃ kú pɔ́nidɛnan gɔrɔ sĩnda pínki,
gbɛ̃ mana sɔ̃, àdi gba da kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo.
[27] Gbɛ̃ vãni sa'ona Dikiria bi tɛ̃̀ɛmɛ,
atɛ̃nsa tó àtɛn o kũ manafikio.
[28] Sèeda ɛ́kɛde ni mì dɛ,
gbɛ̃ kũ à tɛ̀ a yãi ni kakatɛ.
[29] Gbɛ̃ vãni wɛ́ dìgɔ̃ pãsĩmɛ,
nɛ̀sɛpurade wɛ́ dìgɔ̃ tɛ́ a yãkɛnaai.
[30] Ɔndɔ̃ ke wɛ́zɛ̃ ke lɛ́damma,

ń ke ni fɔ̃ à Dikiri furo.
31 Òdi sɔ̃ soru kɛ zɩ̃̀ yãimɛ,
ama Dikiri mɛ́ à zɩ̃̀blena yã dɔ̃.

22

1 Tɔ́ nna de aruzɛkɛla,
nna kũ gbɛ̃nɔo de wura kũ andurufuuola.
2 Aruzɛkɛde kũ takasideo zĩni dokɔ̃nɔmɛ,
Dikiri mɛ́ à ń kɛ́ ń pínki.
3 Laakaride dì gĩnakɛ à yã vãni e à utɛnɛ,
ɔ̃ndɔ̃saride dìgɔ̃ gɛ́ ari à wɛ́tãmma le.
4 Zĩdabusana kũ vĩnakɛna Dikirinɛɛo gbɛ̀ɛmɛ
aruzɛkɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ wɛ̃̀ndiio ũ.
5 Lɛ̀ɛ kũ tankutɛo kú gbɛ̃ dɔ̀rɔsaride zɛ́n,
gbɛ̃ kũ à ye aafiaai dì kɛ̃ḿma.
6 Ǹ nɛ́ fíti da zɛ́ kũ à de à sɛ́a,
tó à zɔ̃kɔ̃ kũ̀, ani kɛ̃aro.
7 Aruzɛkɛde dì gbãna mɔ takasidenɛ,
pɔ́sãkãrii dì zɔ̀ ble pɔ́denɛ.
8 Gbɛ̃ kũ à yã vãni tɔ̃̀, ade ni yã le a kɛ̃gɔrɔa,
a pãsĩkɛgo ni a gbɛ̃.
9 Luda ni arubarika da gbɛ̃ kũ à gbɛ̃kɛ vĩnɛ
kũ àdi pɔ́ble kpaatɛ takasidenɔnɛ yãi.
10 Ǹ pɛ́ lalandikɛriia, fìti ni mì dɛ,
yãkete kũ wé'io ni láka.
11 Nɛ̀sɛpurade kũ a lɛ́gbɛ nna
mɛ́ anigɔ̃ de kína gbɛ̃nna ũ.
12 Dikiri wɛ́ dìgɔ̃ pɛ́ dɔ̃naai,
àdi mìkpɛrɛ zu náanisaride yãnɛ.
13 Ma'ãde dì pi músu kú bàai,
tó ma bo, ani ma dɛ gãnulɛa.
14 Karua lɛ́ bi wɛ̀ɛ lòkotoomɛ,
gbɛ̃ kũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ kãao dì lɛ́tɛ à sin.
15 Fayasariyã dìgɔ̃ kú nɛ́nɔ swɛ̃̀n,
foru kũ flàao ni tó ò kɛ̃a.
16 Gbɛ̃ kũ àdi wɛ́ tã takasidea de à a aruzɛkɛ kara
kũ gbɛ̃ kũ àdi gba da ɔgɔdenɛɛo, ń pínki ni kĩa.

Ɔndɔ̃denɔ lɛ́damma

17 Ǹ sã kpá ǹ ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onnɛna ma,
ǹ n nɛ̀sɛ wɛ̃ ma yãdannɛnaanɛ,
18 zaakũ à nna ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ɛ gũn,
àgɔ̃ kú n lɛ́n.
19 Bee mɔkɔ̃n, matɛn yã dannɛ gbãra,
de ǹgɔ̃ Dikiri náani vĩ yãimɛ.
20 Ma yã'onnɛnaa kɛ̃̀nnɛ mɛ̀n baraakuri,
yã pìnɔ lɛ́damma kũ dɔ̃naao vĩ.
21 Matɛn yãpura kũ à náani vĩ dannɛ,
de ǹ le ǹ yã weḿma a zɛ́amɛ.

22 Ǹsun gbãnasaride ble a gbãnasarikɛ yãiro,
ǹsun gbãna mɔ wɛ̃ndadenɛ yãkpatɛkɛkiaro,
23 zaakũ Dikiri ni yã sí kũńwo,
ani wɛ́ tã gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔa.

24 Ǹsun gbɛ̃nna kpá kũ pɔfɛ̃riioro,
ǹsun kure kũ nɛ̀sɛwãnadeoro,
25 de ǹsun a dà sɛ́tɛ
ǹ n zĩda da yãnlo yãi.

26 Ǹsun gbɛ̃ke fĩna di n musuro,

ǹsun zɛnkpɛkɛ sɛ́nɛro.
27 Tó ń pɔ́ke vĩ ǹ fĩna booro,
oni n wutɛbɔ sɛ́ n zĩtɛa.

28 Ǹsun zĩtɛ lɛ́ sèeda zĩ woro,
n dizinɔ mɛ́ ò a pɛ̀tɛ.

29 N gbɛ̃ kũ à a zĩ dɔ̃ manamana è yá?
Ade ni zĩ kɛ kínanɔnɛ,
adi kɛ talakanɔmɛ ani kɛńnɛro.

23

1 Tó n su pɔ́ ble kũ gbãnadeo,
ǹgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ à kú n arɛ.
2 Tó sãnkarademɛ n ũ,
ǹ fɛ̃nɛ da n kòtooa.
3 Ǹsun wãkũ kɛ a pɔ́ble nísideiro,
zaakũ pɔ́ble pì de lán daburuzunnɛnaa bàmɛ.

4 Ǹsun wari dɔ n zĩdaa ɔgɔdasiwɛtɛna yãiro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ n zĩdakũna dɔ̃.
5 Òdi wɛ́ lɛ́ ɔgɔa, akũ àdi gɛ̃ zɛ́la,
àdi dɛ̀mbɛrɛ bobo à vura lán vãu bà.

6 Ǹsun aniapãsĩde pɔ́ blero,
ǹsun wãkũ kɛ a pɔ́ble nísideiro,
7 zaakũ àdigɔ̃ a ɔgɔ naro a nɛ̀sɛmmɛ.
Ani pinnɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi,
ama adi kɛnɛ a nɛ̀sɛnlo.
8 Ĩni a fíti kũ n blèe pisimɛ,
sáabu kũ n kè ni kɛ pã.

9 Ǹsun yã o yɔ̃nkɔ sãnlo,
zaakũ ani pã kpá n ɔ̃ndɔ̃yãimɛ.

10 Ǹsun zĩtɛ lɛ́ sèeda zĩ woro,
ǹsun tonɛnɔ bú lɛ́ ǹ ká n pɔ́laro,
11 zaakũ ń Dãkpãri gbãna,
ani bo n kpɛ à yã sí kũńwo.

12 Ǹ lɛ́damma yã da n swɛ̃̀n,
ǹ laakari dɔ dɔ̃na yãa.

13 Ǹsun gí n nɛ́ foruiro,
tó n a gbɛ̃̀ kũ flã̀ao, ani garo.
14 Ǹ a gbɛ̃ kũ flã̀ao,
de ǹ a bo ga ɔĩ.

15 Ma nɛ́, tó n ɔ̃ndɔ̃ vĩ n swɛ̃̀n,
ma pɔ ni kɛ nna.
16 Tó yãzɛde tɛn bo n lɛ́n,
ma pɔ ni kɛ nna.

17 Ǹsun durunnakɛrinɔ gwena ni dɛro,
ǹgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
18 zaakũ ĩnigɔ̃ zia vĩmɛ,
tãmaa ni n nɛro.

19 Ma nɛ́, ǹ ma yã ma, ĩni ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ǹ tó n swɛ̃̀ gɔ̃ tɛ́ zɛ́ manai.
20 Ǹsun kakara kũ wɛ̃mirinɔro,
ǹsungɔ̃ kú lɛ́'idenɔ tɛ́ro,

21 zaakũ wɛ̃dɛri kũ lɛ́'ideo dì gɔ̃ takasidenɔ ũ,
ń mɛ̀kpɛtɛɛ dì ń da utakasadanammɛ.

22 Ǹ n de'ina yã ma,
tó n da zĩ kũ̀, ǹsun a gya boro.
23 Ǹgɔ̃ yãpura wɛtɛ, ǹsun ɔ gbarɛiro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ kũ yãdadanaao kũ wɛ́zɛ̃o.
24 Gbɛ̃ mana de pɔ dìgɔ̃ nna manamana,
gbɛ̃ kũ à nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de ì pɔ dìgɔ̃ nnaamɛ.
25 Ǹ tó n de kũ n dao pɔ kɛmma nna,
ǹ tó n da'ina ayuwii kɛmma.

26 Ma nɛ́, ǹ n nɛ̀sɛ wɛ̃mɛnɛ,
n wɛ́ gɔ̃ tɛ́ ma yãkɛnaai,
27 zaakũ karua bi wɛ̀ɛ lòkotoomɛ,
nɔ pãpãkɛri bi lɔ̀gɔ sɔrɔrɔmɛ.
28 Àdi gbɛ̃ kpákpa lán kpãni wɛ́dewɛ bà,
àdi tó gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ náani sari dasi.

29 Dín òdi waiyoo kɛnɛɛ?
Dín òdi o'o kɛnɛɛ?
Dí mɛ́ à lɛ́kpakɔ̃ana vĩi?
Dí mɛ́ à zuka vĩi?
Dí mɛ́ àdi kĩnna pãa?
Dí wɛ́ mɛ́ à tɛ̃raa?
30 Gbɛ̃ kũ òdi gì kɛ wɛ̃mikianɔ,
kũ òdi gɛ́ kpátɛ kɛ sèwɛ̃ yãkatɛnanɔimɛ.
31 Ǹsun wɛ́ biri sèwɛ̃a
de a tɛ̃rakɛ n ni dɛro,
zaakũ àdigɔ̃ pípi zaa tùruu gũn,
akũsɔ̃ a gɛ̃na lɛ́n dìgɔ̃ nna.
32 Ani láka saka tɔ̃mma lán mlɛ̀ɛ bà,
ani n gbã à n kũ lán pitiko bà.
33 Ĩni wɛ́ kɛ pla kũ pɔ́ kũ ńdi e yãroo,
ĩni laasun kpɛdangara lɛ́ n swɛ̀n.
34 Ĩnigɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ à wutɛna gón ísira musu bà,
lán gbɛ̃ kũ à kú gó'itɛ biza mìsɔ̃ntɛa bà.
35 Ĩni pi: Ò ma gbɛ̃, adi ũmaro,
ò ma kɛ búgubugu, mádi a wari maro.
Bɔrɛn ma wɛ́ ni were de mà í wɛtɛ mà mi dɔɔ?

24

1 Ǹsun luka gbɛ̃ vãninɔ gwenaairo,
ǹsun kakara kũńwo ni dɛ sero,
2 zaakũ yã pãsĩ laasun mɛ́ àdigɔ̃ kú ń swɛ̀n,
yãkete dìgɔ̃ kú n lɛ́n.

3 Ɔndɔ̃n òdi bɛ pɛ́tɛo,
laakarii dì tó àgɔ̃ arubarika vĩ.
4 Dɔ̃naan òdi pɔ́ káo kpɛ́nɔ pa
kũ aruzɛkɛ mana bɛ̀ɛrɛdeo.

5 Ɔndɔ̃de gbãna dìgɔ̃ karamɛ,
dɔ̃̀ri ikoo dìgɔ̃ gɛ́ arɛmɛ.
6 Baaruu dì tó ò zɩ̃̀ asãnsĩni dɔ̃,
tó yãkɛkɛrinɔn dasi, àdi tó ò zɩ̃̀ ble.

7 Ɔndɔ̃ lei de fayasaridela,
lakutu kɔ̃kakaranaa gũn a lɛ́ dìgɔ̃ nakɔ̃anamɛ.

8 Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ vãnikɛnnɛna laasun vĩn

òdi a sísi manafikide.
9 Yãfayasari wàaripana bi durunnamɛ,
gbɛ̃ke dìgɔ̃ ye lalandikɛriiiro.

10 Tó n mɛ̀busɛɛ kɛ̀ warikɛgɔrɔa,
n gbãna zɔ̃kɔ̃ro.

11 Ǹ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ gaanɔ sura ba,
ǹ gí gbɛ̃ kũ ò sòro òtɛn si kakatɛnannɔnɛ.
12 Tó n pì: O'o, ó dɔ̃ yãro fá,
Luda kũ à nɛ̀sɛgũnyã dɔ̃ ni eroo?
N wɛ̃̀ndi Gwàri a yã dɔ̃,
ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaamɛ.

13 Ma nɛ́, ǹ zɔ́ ble, zaakũ à mana,
zɔ́sa dì kɛ lɛ́nɛ nna.
14 Lɛn ɔ̃ndɔ̃ dì kɛ gbɛ̃nɛ nna a nɛ̀sɛn lɛ.
Tó n ɔ̃ndɔ̃ kũ̀, ĩnigɔ̃ zia vĩ,
tãmaa ni n nɛro.

15 Dàde, ǹsun gbɛ̃ mana ɔn kpákparo,
ǹsun a bɛ pɔ́nɔ wararo.
16 Bee tó gbɛ̃ mana lɛ̀tɛ gɛ̃̀n suppla,
àdi ɛra à futɛmɛ,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, kisira dì ń fu.

17 Tó n ibɛrɛ lɛ̀tɛ, ǹsun pɔnna kɛro,
tó à fù, ǹsun à yáa dɔro.
18 Tó Dikiri è lɛ, ani kɛnɛ nnaro,
a pɔfɛ̃ ni were n ibɛrɛɛ pìiamɛ.

19 Ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ yã n kũ gbãnaro,
ǹsun yãvãnikɛrinɔ gwena ni dɛro,
20 zaakũ gbɛ̃ vãni nigɔ̃ zia vĩro,
Luda ni yãvãnikɛrinɔ fitila tɛ́ dɛ.

21 Ma nɛ́, ǹ vĩna kɛ Dikirinɛ kũ kínao,
ǹsun gbɛ̃nna kpá kũ gbɛ̃ kũ ò bò ń kpɛnɔoro,
22 zaakũ yã ni ń le kãntomɛ.
Dí mɛ́ à dɔ̃ lákũ oni ń ásaru kɛ nàa?

Ɔndɔ̃denɔ yãn dí dɔ

23 Ɔndɔ̃denɔ yãn dí dɔ:
Gbɛ̃wɛgwana yãkpatɛ gũn manaro.
24 Gbɛ̃ kũ àdi yã nna kpá taaridea,
gbɛ̃nɔ ni sa vãni onɛ, burinɔ ni a ká.
25 Gbɛ̃ kũ àdi yã da taaridela nigɔ̃ yã mana le,
Luda ni arubarika daagu manamana.

26 Yãwemmana súsu
de lán lɛ́pɛna lɛ́aa bà.
27 Ǹ n bàai zĩ kɛ ǹ n bura soru kɛ,
gbasa ǹ kpɛ́ bo sà.

28 Ǹsun n gbɛ̃dake bobo a dàn pãpãro,
ǹsun tó n lɛ́ gbɛ̃nɔ sãtɛro.
29 Ǹsun pi: Mani kɛnɛ lákũ à kɛ̀mɛnɛ nàro,
kesɔ̃ mani fĩna bonɛ a yãkɛnaaa.

30 Ma pã ma'ãde búnɛ,
ma do fayasaride geepi búi,
31 akũ ma è lɛ̀ɛ bùtɛ à dàgula pínki,
à sɛ̃̀ɛ kù, gbɪ̃̀ kũ à bò kũ gbɛ̀ɛo lɛ̀tɛ.

32 Ma yã dí gwà ma laasun lὲa,
akũ pɔ́ kũ ma è yã dàdamɛnɛ.
33 Tó n pì: Mani i o fíti, mani kámma bo fíti,
mani wútɛ fíti ɔkpana ma kùua,
34 takasi ni bo n ã lán kpãni bà,
pɔ́kĩammana ni summa
lán gbɛ̃ kũ à gɔ̃kɛbɔ kũnaa bà.

25

Sulemanu yáasi pãndenɔ

1 Sulemanu yáasi kũ Yudanɔ kína Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ kɛ̀ takada gũnnɔn dí.
2 Luda gakuri vĩ à yã utɛ,
kínanɔ gakuri vĩ ò yã tàasi ká.
3 Lán óni fɔ̃ ò ludambɛ lei kũ zĩtɛ lòkotooo dɔ̃ro nà,
lɛn óni fɔ̃ ò kína laasun dɔ̃ro lɛ.
4 Ǹ andurufu gbãsĩ bɔtɛ,
a pìri ni pɔ́ mana pio,
5 ǹ yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ kína arɛ,
a kpata ni gbãna kũ yãzɛde musu.
6 Ǹsun n zĩda sɛ́ lei kína arɛro,
ǹsun vutɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vutɛkiaro.
7 Zaakũ à sãna à pinnɛ ǹ su arɛ la
de à n ditɛ kĩana gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ arɛla.
8 Yã kũ n wɛ́ è,
ǹsungɔ̃ wãna kũ a gɔ̃gɔ̃naaoro,
zaakũ tó ò n yã ɛ́kɛ bò,
bɔ́n ĩni láka ǹ kɛɛ?
9 Tó ntɛn yã gɔ̃gɔ̃ kũ n gbɛ̃dakeo,
ǹsun bo kũ gbɛ̃ pãnde asirioro.
10 Tó à mà, ani wé'i dammamɛ,
n tɔ́ vãni ni láka doro.
11 Yãmana'ona a gɔrɔa nna
lán mangoro tɛ̃ra kũ à da andurufu tan bà.

12 Ɔndɔ̃de lɛ́damma mana gbɛ̃ kũ à nɛ̀sɛ vĩnɛ
à de lán wura nɔmanablebɔɔ bàmɛ.
13 Lákũ í yĩda dìgɔ̃ de nà pɔ́kɛ̃rinɔnɛ,
lɛn zĩ̀ri náanide de lɛ gbɛ̃ kũ ò a zĩ̀nɔnɛ,
àdi ń nɛ̀sɛ yĩda kũńnɛ.
14 Gbɛ̃ kũ àdi gbadana lɛ́ sɛ́ akũ àdi daro
de lán legũ kũ à sìsi a ĩa kàka adi maro bàmɛ.
15 Mɛnana dì tó kína a yãzɛ e,
kpatɛna yãii dì tó a yã ble.
16 Tó n zɔ́ lè, ǹ ble n nɛ̀sɛ lɛ́n,
de ǹsun ble dasi ǹ lɛ́ sukparo yãi.
17 Ǹsun n gbɛ̃dake bɛ zɛ́ sɔro,
de àsun kpasa kũnwo à zãnguro yãi.
18 Gbɛ̃ kũ à yã dì a gbɛ̃dakea
de lán gò ke fɛ̃nɛda ke kàlɛ sɔ̃ntɛ bàmɛ.
19 Nana náanisaridea warikɛgɔrɔa
de lán saka gyãre ke gbá ɛrɛɛ bàmɛ.
20 Pɔnna lɛ̀sina pɔsiradenɛ
de lán utasimmana ĩampurugɔrɔ
ke yũku kana bɔ̀ɔa bàmɛ.

21 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ pɔ́ble kpáa,
tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í.
22 Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a ɔ kúnɛ a lɛ́amɛ,
Dikiri ni fĩna bonnɛ.

23 Lákũ gugbãnduru kpa ĩa dì su kũ legũo nà,

lɛn gbɛ̃pinaa dì su ãnsisinaao lɛ.
24 Ina kpɛ́ laasin mana
de kunna kpɛ́n lɛɛlɛ kũ nɔ fìtideola.
25 Baaru nna bonaa bùsu zȁzãn
de lán íyĩdakpana gbɛ̃ kũ a gbãna làkaaa bàmɛ.
26 Gbɛ̃ mana kũ àdi we vãnikɛriinɛ
de lán ísɛ̃boki kũ a í yanaa bàmɛ,
lán lɔ̀gɔ kũ a í yàkaa bà.
27 Zɔ́blena dasi manaro,
gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛlina a zĩdanɛ gakuri vĩro.
28 Gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ro
de lán wɛ̃tɛ kũ a bĩni gboronaa bàmɛ.

26

1 Lán legũsisina de nà sakare
kesɔ̃ lán legũmana de nà pɔ́kɛ̃gɔrɔa,
lɛn gakuri dí kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro lɛ.
2 Lákũ bãntoro kũ ludakibɛbãoo
dìgɔ̃ vuravura à gɛ́ la à su gwe nà,
lɛn gbɛ̃kana pã dì pɔ́ke bom̋maro lɛ.
3 Gése bi sɔ̃ pɔ́mɛ,
bà bi zaaki pɔ́mɛ,
yɔ̃nkɔ pɔ́n gò ũ a kpɛa.
4 Ǹsun we yɔ̃nkɔa a fayasarikɛaro,
de ǹsun gɔ̃ lán a bàro yãi.
5 Ǹ yã we yɔ̃nkɔa a fayasarikɛ lɛ́n,
de àsun a zĩda gwa ɔ̃ndɔ̃de ũro yãi.
6 Tó n lɛ́gbãzã kɛ̀ yɔ̃nkɔ gãi,
n n zĩda yàkamɛ, n yã wɛ̀tɛ n zĩdanɛ.
7 Yáasi kũ à kú yɔ̃nkɔ lɛ́n
de lán ɛrɛ gbá kũ àtɛn gbãkɛ bàmɛ.
8 Bɛ̀ɛrɛlina yɔ̃nkɔnɛ
de lán gbɛ̀dana gbɛ̀mban bà.
9 Yáasi kũ à kú yɔ̃nkɔ lɛ́n
de lán lɛ̀ kũ à dana wɛ̃dɛri ɔĩ bàmɛ.
10 Gbɛ̃ kũ à yɔ̃nkɔ ke gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ̃tɛ dà zĩn
de lán tofekari kũ àdi nɔ̀bɔ sĩnda pínki gbã bàmɛ.
11 Yɔ̃nkɔ ɛrana a yãfayasarikɛnaaa
de lán gbɛ̃da kũ à ɛ̀ra à a pisi blèe bàmɛ.
12 N gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ ɔ̃ndɔ̃de ũ è yá?
Yɔ̃nkɔ sȁna deala.
13 Ma'ãde dì pi: Músu kú zɛ́mmɛ,
nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ́ batun.
14 Lákũ gbàa dìgɔ̃ yĩgã a asigbeaa nà,
lɛn ma'ãde dìgɔ̃ litɛlitɛ a wútɛkia lɛ.
15 Ma'ãde dì ɔ da tan
à fu pɔ́blelinaa à da a lɛ́n.
16 Ma'ãde dìgɔ̃ da a ɔ̃ndɔ̃
de yãwemmadɔ̃ri gbɛ̃nɔn supplanɔla.

17 Gbɛ̃ kũ à vȉ à pɛ̀tɛ dakenɔ ledikpanan
de lán gbɛ̃ kũ à gbɛ̃da kȕ a sãaa bà.
18-19 Gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake sȁtɛ
gbasa à pìnɛ: Matɛn fàai bomɛ
de lán bȁnde kũ àtɛn kà tɛ́de
kũ kàgbao zuńyĩ bàmɛ.

20 Tó yàka kunlo, tɛ́ dì gamɛ,
tó kɔrɔmɔtɔde kunlo, fìtii dì lákamɛ.
21 Lákũ sĩsĩ dì kɛ tɛ́yɔ̃ɔnɛ nà,
lákũ yàkaa dì kɛ tɛ́nɛ nà,

lɛn lɛ́kpakɔ̃ade dì fìti da lɛ.
22 Kɔrɔmɔtɔde yã dì kɛńnɛ lán zɔ́ bà,
àdi gɛ̃ lɛ́n dɔ̃̀ɔ ari nɛ̀sɛɛ gũn.

23 Nɛ̀sɛpãsĩde kũ àdi yã nnanna ońnɛ
de lán lo kũ ò andurufu í lɛ̀aa bàmɛ.
24 Zãngurii dì a zĩda kɛkɛ kũ lɛ́omɛ,
ama manafiki mɛ́ à kú a swɛ̃̀n.
25 Tó yã nnanna bò a lɛ́n, ǹsun síro,
zaakũ yã vãni mɛ̀n suppla mɛ́ à kú a swɛ̃̀n.
26 Bee tó à a zãngu ùtɛ manafiki gũn,
a vãni dì bo gupuraa pari wára.

27 Gbɛ̃ kũ àtɛn wɛ̀ɛ yɔ̃ńnɛ ni zu a gũmmɛ,
gbɛ̃ kũ àtɛn gbɛ̀ gbigiri kɛ, gbɛ̀ɛ pì ni si adea.
28 Ɛkɛde dì zã gbɛ̃ kũ àdi ń yakan,
manafikide dì gbɛ̃ kpá lɛtɛnaai.

27

1 Ǹsun n zĩda sáabu kpá zia yã musuro,
zaakũ ń dɔ̃ yã kũ ani su ziaro.
2 Ǹ tó ò n sáabu kpá,
ǹsun n zĩda sáabu kpáro.
Ǹ tó à bo gbɛ̃nɔ lɛ́n,
ǹsun tó à bo n lɛ́nlo.
3 Gbɛ̀ɛ tìkisi, bùsu'atɛ̃ bi asomɛ,
ama yɔ̃nkɔ pɔfɛ̃ tìkisi de abirekũnɔla pínki.
4 Pɛ̃tɛ̃ pãsĩ, pɔfɛ̃ dì dańla,
ama dí mɛ́ ani nɛ̀sɛgɔ̃ba fɔ̃ɔ?
5 Kpãkɛ̃na gbɛ̃i pari wára mana
de yena gbɛ̃i asiri gũnla.
6 Gbɛ̃nna yã'ũmmana kpáńyĩ náani vĩ,
ibɛrɛ lɛ́pɛmmana manafiki vĩ.
7 Gbɛ̃ kũ à kãna dì zã̀zã kũ kũ zɔ́omɛ,
ama nàdɛri pɔ́ kyã̀kyã dɔ̃ro.

8 Gbɛ̃ kũ à kɛ̃̀ a ɔnnwa àtɛn likara
de lán bã kũ à sã̀tɛ a sàaa bàmɛ.
9 Nísi gbĩ nnanna kũ turaretitio dì ń pɔ kɛ nna,
lɛ́dakɔ̃ana kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo dì gbɛ̃nnanɔ kɛ nna.
10 Ǹsun pã kpá n gbɛ̃nnairo ke n de gbɛ̃nna.
Tó yã n le, ǹsun gɛ́ n vĩ̀ni ke n dakũna bɛaro.
N gbɛ̃dake kũ à kú kãni kũńwo mana
de n bɛ gbɛ̃ kũ à kú zã̀la.
11 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ ɔ̃ndɔ̃, ma pɔ ni kɛmma nna,
mani we ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔa sà.
12 Laakaride dì yã pãsĩ e káaku, akũ àdi utɛnɛ,
laasunsaride dì gí àgɔ̃ gɛ́, akũ àdi yã le.
13 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩnaa dì a musu,
ǹ a uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔrɔma ũ ade gɛ̃nɛ ũ.
14 Tó n yã ò gbãnagbãna
n sa mana ò n gbɛ̃dakenɛ kɔnkɔkɔnkɔ,
onigɔ̃ da sa vãnimɛ.
15 Nɔ fìtide de lán legũ'i
kũ àtɛn tɔ́tɔ zɛnaa sari bàmɛ,
16 a dãdãna de lán ĩa dãdãnaa bàmɛ,
ade tɛn nísi'iwa kũ kũ ɔomɛ.
17 Lákũ mɔ̀nɔ dì kɔ̃ lɛ́ kɛkɛ nà,
lɛn bisãsiri dì a gbɛ̃dake kɛkɛ lɛ.
18 Tó gbɛ̃ laakarii dɔ̀ kaka lía, ani a nɛ́ ble,
tó gbɛ̃ a dikiri yã mà, ani a kpe ta.

19 Lákũ gbɛ̃ dì a nini e ín nà,
lɛn bisãsirinɔ dìgɔ̃ kɔ̃ laasun dɔ̃ lɛ.
20 Lákũ gɛ̀nɔ dì mɔ́ gaaro nà kũ gyãwãnnwo,
lɛn gbɛ̃ wɛ́ yena pɔ́i dì mɔ́aro lɛ.
21 Lákũ òdi andurufuu kũ wuraao mana dɔ̃ a baasanaa gũn nà,
lɛn òdi bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃nɛ a tɔ́bonaa gũn lɛ.
22 Bee tó n fayasaride dà gón
n a sabò lán pɔ́blewɛ bà,
a fayasarikɛ ni kɛ̃aro.

23 Ǹgɔ̃ n pɔ́kãdenɔ kunna dɔ̃ manamana,
ǹ laakari dɔ n kpàsa pɔ́nɔa,
24 zaakũ aruzɛkɛ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
beekpata dì gɔ̃ gbɛ̃ pɔ́ ũ ai a buriaro.
25 Sɛ̃̀ɛ dì láka, a dufu dì butɛ,
ndì a tàragaa kpá pɔ́nɔa,
26 ndì pɔ́kasa kɛ kũ n sãnɔ kão,
ndì bú lú kũ n blèe ɔgɔo,
27 n blènɔ vĩ dìgɔ̃ dinyĩ n pɔ́ble ũ,
ndì n ɔndenɔ kũ n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gwao.

28

1 Yãvãnikɛrii dì bàa lɛ́, bee tó òtɛn pɛ́aro,
gbɛ̃ mana dìgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ lán músu bà.
2 Tó bùsu taari kè zɔ̃kɔ̃, a kínanɔ dìgɔ̃ dasimɛ,
ama laakaride yãdɔ̃ri ni tó aafia gɔ̃ kun.
3 Kína kũ àdi wɛ́ tã takasidenɔa
de lán legũ kũ à mà à pɔ́ble yàkaa bàmɛ.
4 Dokadarisarinɔ dì yãvãnikɛrinɔ sáabu kpá,
dokadarinɔ sɔ̃ òdi fìti kɛ kũńwo.
5 Gbɛ̃ vãninɔ yãzɛde mì dɔ̃ro,
ama gbɛ̃ kũ òdi Dikiri arɛ wɛtɛnɔ dɔ̃ swáswa.
6 Takaside taarisaride mana
de aruzɛkɛde yãlɛkpɛrɛkɛrila.
7 Nɛ́ dokadari asãnsĩni vĩ,
pãpãdenɔ gbɛ̃nna dì wé'i da a deamɛ.
8 Gbɛ̃ kũ àdi a aruzɛkɛ kara ɔgɔ'i zɔ̃kɔ̃ɔ gũn
tɛn pɔ́ kakara gbɛ̃ kũ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwanɛmɛ.
9 Gbɛ̃ kũ àdi doka kpá sãkoto,
Luda dì zã a aduakɛnan.
10 Gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ mananɔ da zɛ́ vãnia
ni lɛ́tɛ à da a zĩda tankutɛmmɛ,
taarisaridenɔ sɔ̃ oni bo mana.
11 Ɔgɔde dì a zĩda ditɛ ɔ̃ndɔ̃de ũmɛ,
ama takaside asãnsĩnide dì a ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃amɛ.
12 Tó gbɛ̃ mananɔ zɛ̃̀i blè,
gbɛ̃ sĩnda pínki dì ĩa dãmɛ,
tó yãvãnikɛrinɔ kpata blè,
baadi dìgɔ̃ mì kpáguimɛ.
13 Tó n n taarinɔ ùtɛ, ĩni gɛ́ arɛro,
tó n ò akũsɔ̃ n tò, Luda ni n wɛ̃nda gwa.
14 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ Dikiri vĩna vĩ ũ,
sãgbãnade sɔ̃ àdi lɛ́tɛ à da yãn.
15 Gbɛ̃ pãsĩ kũ àdi kí ble takasidenɔa
de lán músu kũ àtɛn pũtã bàmɛ,
lán sàbo kũ àtɛn kusiḿma bà.
16 Don'arɛde kũ àdi wɛ́ tã a gbɛ̃nɔa faya vĩro,
gbɛ̃ kũ à zɛ̃̀ ɔgɔvãnilenan wɛ̃̀ndii dìgɔ̃ gbɛ̃̀na.
17 Gbɛ̃dɛri kũ a laasun tɛn wari dɔa
nigɔ̃ bàa lɛ́ ari à gɛ́ gaomɛ.
Gbɛ̃ke sún kpánɛro.

[18] Gbɛ̃ kũ àdi yã kɛ a zɛ́a nigɔ̃ aafiamɛ,
yãdɔrɔsarikɛri sɔ̃ ani lɛ́tɛ kãnto.
[19] Gbɛ̃ kũ àdi laakari dɔ a bú zĩa dìgɔ̃ kãna,
gbɛ̃ kũ àdi pɛ́ gukoria sɔ̃ àdigɔ̃ kú takasi gũmmɛ.
[20] Luda ni arubarika da náaniden manamana,
gbɛ̃ kũ àtɛn wã à kɛ ɔgɔde ũ ni bo pãro.
[21] Gbɛ̃wɛgwana manaro,
bee kũ abireo gbɛ̃ ni taari kɛ burodi kusu yãi.
[22] Sãnkarade dì wã kũ aruzɛkɛlenaao,
àdigɔ̃ dɔ̃ kũ takasi ni a lero.
[23] Gbɛ̃ kũ àdi kpãkɛ̃ gbɛ̃i nigɔ̃ nna kãao
de gbɛ̃ kũ à a tɔ́ nna sìla.
[24] Gbɛ̃ kũ à kpãni ò a de ke a daa,
akũ àtɛn pi, taarinlo,
ade lɛɛlɛ kũ kpãni wɛ́dewɛomɛ.
[25] Gbɛ̃ kũ à wãkũ vĩ dì fìti damɛ,
gbɛ̃ kũ à Dikiri náani vĩ mɛ́ ani karana le.
[26] Gbɛ̃ kũ àtɛni a zĩda náani kɛ bi yɔ̃nkɔmɛ,
gbɛ̃ kũ à tɛ́ ɔ̃ndɔ̃i mɛ́ ani bo mana.
[27] Pɔ́ dì kĩa gbɛ̃ kũ àdi takasidenɔ gba pɔ́aro,
òdi gbɛ̃ kũ àdi ń wɛ́ gwaro kámɛ.
[28] Tó yãvãnikɛrinɔ kpata blè,
baadi dìgɔ̃ mì kpáguimɛ.
Tó ò gàga, gbɛ̃ mananɔ dì dagula.

29

[1] Gbɛ̃ kũ ò kpȁkɛ̃i manamana, akũ à gì mai,
ade ni kakatɛ kãnto yɔ̀rɔɔ sari.
[2] Tó gbɛ̃ mananɔ dàgula, gbɛ̃nɔ pɔ dìgɔ̃ nnamɛ,
tó gbɛ̃ pãsĩ kú kpatan, òdigɔ̃ n damɛ.
[3] Gbɛ̃ kũ à ye ɔ̃ndɔ̃ii dì a de pɔ kɛ nna,
karuanɔ bɛ zɛ́sɛrii dì a ɔgɔ yaka.
[4] Kína dì tó a bùsu gbãna kũ yãzɛde musu,
gusarɛgbasiri sɔ̃ àdi a bùsu dɛmɛ.
[5] Gbɛ̃ kũ àtɛn lɛ́nna kɛ a gbɛ̃dakenɛ
tɛn bà kpákpa a zĩdanɛ.
[6] Gbɛ̃ vãni taarikɛnaa dì a kũ tankutɛ ũmɛ,
gbɛ̃ mana dì ayuwii kɛ kũ pɔnnao.
[7] Gbɛ̃ mana dì laakari dɔ takaside yãgɔ̃gɔ̃naaa,
yãvãnikɛri sɔ̃ àdi a yã daro.
[8] Lalandikɛrinɔ dì wɛ̃tɛ wã,
ɔ̃ndɔ̃rinɔ dì gbɛ̃nɔ laakari kpátɛńnɛ.
[9] Tó ɔ̃ndɔ̃de gɛ̀ɛ yãkpatɛ kɛ kũ yɔ̃nkɔo,
yɔ̃nkɔ pìi dì pɔ fɛ̃ àdi yáa dɔ, a lɛ́ dì nakɔ̃aro.
[10] Gbɛ̃dɛrinɔ dì zã taarisaridegumɛ,
òdigɔ̃ gbɛ̃ mananɔ wɛtɛ ò ń dɛ.
[11] Yɔ̃nkɔ pɔfɛ̃ dì pisi a wɛ́amɛ,
ɔ̃ndɔ̃de sɔ̃, àdi mɛna fɔ̃mɛ.
[12] Tó gbãnade tɛn sã kpá ɛ́kɛyãi,
a ìbanɔ dì gɔ̃ yãvãnikɛrinɔ ũ ń pínkimɛ.
[13] Takaside kũ gbãnamɔnnɛriio yã mɛ̀n do dí vĩ,
Dikiri mɛ́ à tò ń wɛ́ tɛn gu e ń pínki.
[14] Kína kũ àdi yãkpatɛ kɛ takasidenɔnɛ kũ yãpurao,
a kpata zĩnipɛtɛna nigɔ̃ gbãna gɔrɔ sĩnda pínki.
[15] Totona kũ flȁao dì tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
nɛ́ kũ ò tò a zĩdanɛɛ dì wé'i da a daamɛ.
[16] Tó yãvãnikɛrinɔ dàgula, taarikɛnaa dì kɔ̃mɛ,
ama gbɛ̃ mananɔ ni ń kpɛ e.
[17] Ǹ n nɛ́ toto, ani n laakari kpátɛnnɛ,
ani tó n pɔ kɛ nna.
[18] Gu kũ Luda yã kunlo, òdigɔ̃ ń zĩdakũna dɔ̃ro.

Arubarikaden gbɛ̃ kũ à a doka kũna ũ.
19 Òdi zɔ̀ɔ toto kũ lɛ́oro,
bee tó à mà, ani zĩ kɛaro.
20 N gbɛ̃ kũ àdi wã à yã o è yá?
Yɔ̃nkɔ sȁna de adela.
21 Zɔ̀ kũ ò a vȁ zaa a fíti gɔrɔ,
ani láka à gɔ̃ guturu ũmɛ.
22 Pɔfɛ̃rii dì fìti da,
nɛ̀sɛfutade dì durunna kɛ manamana.
23 Ĩadãnaa dì ń busamɛ,
zĩdabusana mɛ́ àdi ń kara.
24 Gbɛ̃ kũ àdi ble kũ kpãnio zȁ a zĩdagumɛ,
àdi sí kũ Ludao, ama àdi we à yãpura oro.
25 Vĩnakɛna bisãsirinɛ bi tankutɛmɛ,
gbɛ̃ kũ àdi Dikiri náani kɛ mì nigɔ̃ da íla.
26 Gbɛ̃nɔ dì gbãnade arɛ wɛtɛ dasi,
ama yãkpatɛkɛna bi Dikiri yãmɛ.
27 Gbɛ̃ mana ye ɛ́kɛdeiro,
gbɛ̃ vãni dì zã zɛ́sususɛrigumɛ.

30

Agu yã'onaa

1 Yake nɛ́ Agu yã'onaamɛ.
Ma kpasa Luda, ma kpasa manamana,
2 zaakũ ma yɔ̃nkɔkɛ de dakenɔ pɔ́la,
má bisãsiri asãnsĩni vĩro.
3 Mádi ɔ̃ndɔ̃ dadaro,
má Luda dɔ̃na vĩro.
4 Dí mɛ́ à gɛ̀ɛ ludambɛ yã à sùu?
Dí mɛ́ à ĩa kàkara à kȕ a ɔĩi?
Dí mɛ́ à legũ'i kòko a pɔ́kasann?
Dí mɛ́ à zĩtɛ lɛ́zɛkinɔ kɛ̀ɛ?
A tɔ́n deraa? A Nɛ́ tɔ́n deraa?
Tó ń dɔ̃.

5 Luda yãnɔ pínki à mamberu vĩro,
àdigɔ̃ de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ à nàaiinɛ.
6 Ǹsun yãke kara a yã gũnlo,
de àsun n ɛ́kɛ kánnɛ n ɔĩro yãi.
7 Yã mɛ̀n plan matɛn gbɛkamma Dikiri,
ǹsun gíomɛnɛro ari màgɔ̃ gɛ́ ga.
8 Ǹ ma kɛ̃ yãpã'onaaa kũ ɛ́kɛtonaao,
ǹgɔ̃ ma gba pɔ́ble mɔkɔ̃ana.
Ǹsun ma kɛ takaside kesɔ̃ ɔgɔdaside ũro,
9 de pɔ́ súngɔ̃ dimai mà ledi kpányĩ
mà pi dímɛ Dikiri ũ yãi,
de takasi sún ma kũ mà kpãni o
mà n tɔ́ yakaro yãi.

10 Ǹsun yã dí zɔ̀ɔa a dikiri kĩnaaro,
de àsun n ká à wí n musuro yãi.
11 Gbɛ̃kenɔ kun òdi ń denɔ tɔ́ bɛ̀nɛ sí,
òdi ń danɔ sɔ̃sɔ̃.
12 Gbɛ̃kenɔ kun òdigɔ̃ da ò gbãsĩro,
ama ń vãnikɛ dí kɛ̃ḿmaro.
13 Gbɛ̃kenɔ kun òdi ń zĩda bi,
òdi gbɛ̃nɔ gwa ò mì zu.
14 Gbɛ̃kenɔ kun ń saka de lán fɛ̃nɛda bà,
ń saka sɔ̃ntɛnɔn de lán fɛ̃nɛnɔ bà,
òdi andunia takasidenɔ kũ bisãsiri wɛ̃ndadenɔ kɛo yákiyaki.

15 Toro nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ mɛ̀n pla,
òdi pi: Ǹ ó gba, ǹ ó gba.

Pɔ́ mɛ̀n aakɔ̃ kun kũ òdi kãro,
à kà siikɔ̃ se, òdi pi pɔ́ mɔ̀ḿmaro:
16 Gyãwãn kũ para nɛ́'isɔɔo
kũ zĩtɛ kũ í dì mɔ́aroo
kũ tɛ́ kũ àdi pi a kãroo.

17 Wɛ́ kũ nɛ́ dì a de foboo
akũsɔ̃ àdi a da gya boo,
swawɛɛ kãakãannanɔ ni a wɛ́ pì bo,
yumburukunɔ ni a gɛ̀ ble.

18 Yã mɛ̀n aakɔ̃ kun kũ ò de ma dɔ̃nala,
à kà mɛ̀n siikɔ̃ se má ń mì dɔ̃ro:
19 Zɛ́ kũ vãu dìgɔ̃ tɛ́o musu,
zɛ́ kũ mlɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ táa on gbɛ̀ sàraaa,
zɛ́ kũ gó'itɛ dìgɔ̃ tɛ́n ísira dagura
kũ zɛ́ kũ gɔ̃gbɛ̃ dìgɔ̃ ye nɔkpareiio.

20 Nɔ zinakɛri yãkɛnaan dí:
Àdi pɔ́ ble à ɔ má a lɛ́a
à pi ádi yã vãni kɛro.

21 Yã mɛ̀n aakɔ̃ mɛ́ àdi tó zĩtɛ lukaluka,
à kà siikɔ̃ se, zĩtɛ ni yã pìnɔ fɔ̃ro:
22 Zɔ̀ kũ à kpata blè,
yɔ̃nkɔ kũ à pɔ́ blè à kã̀,
23 nɔgbɛ̃ kũ ò zã̀agu akũ à zã kɛ̀
kũ zɔ̀ nɔkpare kũ à gɔ̃̀ a dikiri zã nɔ ũo.

24 Pɔ́ fítinɔn kú zĩtɛ mɛ̀n siikɔ̃,
ama ò ɔ̃ndɔ̃ vĩ manamana:
25 Babarenɔn kun pɔ́ gbãnanɔ ũro,
ama òdi pɔ́ble zàna kɛ sakaremɛ.
26 Gbɛ̀'ɛ̃nɛnɔn kun pɔ́ zɔ̃kɔ̃nɔ ũro,
ama òdi bɛ bo gbɛ̀ daguramɛ.
27 Kwanɔ dìgɔ̃ kína vĩro,
ama òdi bɔtɛ ò zɛzɛ gã̀ kũ gã̀aomɛ.
28 Ĩni fɔ̃ ǹ zukpata kũ kũ ɔo,
ama àdi gɛ́ na kína kpɛ́ sakaaimɛ.

29 Pɔ́ mɛ̀n aakɔ̃ kun kũ ń tɛna mana,
à kà siikɔ̃ se, ń táa'ona nna:
30 Músu kũ à de gɔ̃sa ũ nɔ̀bɔnɔ tɛ́,
àdi boru kpɛ pɔ́kenɛro
31 kũ kosa kũ à tuke bòoo kũ blèkofĩniio
kũ kína kũ à kú a zĩ̀karinɔ arɛo.

32 Tó n yɔ̃nkɔyã kɛ̀ zĩdabinaa gũn
ke tó n yã vãni laasun lɛ̀,
ǹ ɔ kú n lɛ́a,
33 zaakũ lákũ òdi vĩ fakam pá à nísi bo nà,
ke lákũ òdi yĩ kũ ò fĩ à aru bo nà,
lɛn gbɛ̃ pɔfɛ̃naa dì fĩti da lɛ.

31

Kína Lemuɛli yã

1 Kína Lemuɛli da lɛ́ dàa à pì:
2 Deramɛɛ, ma nɛ́? Bɔ́mɛɛ, ma nɛ́'ina?
À kɛ̀ deramɛɛ, nɛ́ kũ ma a lɛ́ sɛ̀ Ludanɛ?

3 Ǹsun n wó dɛ nɔgbɛ̃nɔ kĩnaaro,
ǹsun zɛ́ kũ àdi kínanɔ yaka sɛ́ro.

4 Lemuɛli, sèwɛ̃ de kínanɔ pɔ́mina ũro,
í gbãna de kpatablerinɔ pɔ́mina ũro,
5 de òsun mi, dokayãnɔ sãńgu,
ò yã gɔ̃gɔ̃ takasidenɔnɛ faya sariro yãi.
6 À í gbãna kpá gbɛ̃ kũ òtɛn ganɔa,
à sèwɛ̃ kpá pɔsiradenɔa
7 ò mi, ń takasi sãńgu,
ń yã'ũmmana súngɔ̃ dɔńgu doro.
8 Ǹ yã o gbɛ̃ kũ oni fɔ̃ ò yã oronɔ gɛ̃nɛ ũ,
ǹ yã sí gbɛ̃ kũ ò kpanyĩri vĩronɔnɛ.
9 Ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro, ǹ yãkpatɛ kɛ a zɛ́a.
Ǹ takasidenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ yã nna kpáḿma.

Nɔ laakaride
10 Dí mɛ́ ani nɔ laakaride lee?
A bɛ̀ɛrɛ vĩ de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔla zɛ̃̀.
11 A zã dìgɔ̃ a náani kɛ kũ nɛ̀sɛdoomɛ,
pɔ́ mana ke dì kĩaaro.
12 Yã manan àdigɔ̃ kɛ a zãnɛ,
adi kɛ yã vãninlo ari a wɛ̃̀ndi lɛ́n.
13 Àdi sãkã kũ bàwisio wɛtɛ
à a ɔzĩ kɛ kũ pɔnnao.
14 Àdi gɛ́ pɔ́ble sɛ́ zɛ̃̀
lán gó'itɛ lagatarii bà.
15 Àdi futɛ gukɛ̃kɔ̃ana à pɔ́ble kɛ a ɔndenɔnɛ,
àdi zĩ kpaatɛtɛ a nɔkparenɔnɛ.
16 Àdi zĩtɛ mana wɛtɛ à lú,
àdi geepi línɔ pɛ́pɛn kũ a zĩda bɔ̀kɔɔ ɔgɔo.
17 Àdi gbãna dɔ a pia asa ũ
à gɛ̃̀sãwa bobo a zĩa.
18 Àdigɔ̃ dɔ̃ kũ áni ɛtɛ le,
a fitilaa dìgɔ̃ nana gwãanimɛ.
19 A ɔ dìgɔ̃ porona àgɔ̃ buutãbɔ kũna,
àdigɔ̃ kɛkɛ ũ wã kũ a ɔnɛo.
20 Àdi ɔ poro wɛ̃ndadenɔnɛ,
àdi ɔ lika takasidenɔi.
21 Àdi ĩampurugɔrɔ vĩna kɛ a bedenɔ yã musuro,
zaakũ a ɔndenɔ dì uta didikɔ̃amɛ.
22 Àdi wutɛbɔ bizanɔ tã a zĩda,
a pɔ́kasanɔ bi táaru biza kũ biza gaaruradenɔmɛ.
23 A zã dì tɔ́ bo fàaibokia,
àdigɔ̃ vutɛna gu dokɔ̃nɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ.
24 Nɔgbɛ̃ pìi dì pɔ́dangãn kɛ àgɔ̃ yía,
àdi gère tã à kpá a lagatarinɔa.
25 Àdigɔ̃ gbãna kũ gakurio dana pɔ́kasa ũ,
a kunna zia yã dì swɛ̃̀ kɛ̃aguro.
26 Ɔndɔ̃yã dìgɔ̃ da a lɛ́n,
àdi yã dańnɛ kũ yenyĩo.
27 A wɛ́ dìgɔ̃ pɛ́ a ɔn yãkɛnaai,
àdi pɔ́ ble ma'ãnlo.
28 A nɛ́nɔ dì futɛ ò sa mana onɛ,
a zã dì a sáabu kpá à pi:
29 Nɔgbɛ̃nɔ kokari vĩ dasi fá,
ama mɔkɔ̃n mɛ́ ń deńla ń pínki.
30 Kakana mana dìgɔ̃ náani vĩro,
nɔmanakɛ dì gɛ̃ zɛ́lamɛ,
nɔgbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩn òdi sáabu kpá.

31 Ǹ zĩ kũ à kɛ̀ àre kpáa,
ǹ a tɔ́ kpá a yãkɛnaa musu batun.

LAASUNDE

A pínki pãmɛ

1 Laasunde Dauda nɛ́, Yurusalɛmu kína yãn dí.
2 Makũ laasunde ma pì:
Yã pã búgubugu,
yã pã búgubugu,
a pínki pãmɛ.
3 Bɔ́ àreen bisãsiri dì le andunia gũn
wari kũ àtɛn kɛ a zĩ sĩnda pínki gũnwaa?
4 Kpàinɔ dì gɛ̃tɛ, wurenɔ dì su,
ama andunia dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
5 Ifãntɛ̃ dì bo àdi gɛ̃,
àdi wã à ɛra à gɛ́ gu kũ àdi bon.
6 Ĩa dì káka gènɔmidɔki kpa,
àdi ɛra à su gugbãnduru kpa,
àdigɔ̃ likara àgɔ̃ gɛ́ àgɔ̃ su.
7 Swa sĩnda pínki í dìgɔ̃ ká ísira gũmmɛ,
ama ísira dì paro,
í pìnɔ dì ɛra ò su swa pìnɔ mìiamɛ.
8 Pɔ́ sĩnda pínki dì ń kpasa,
kpasa pì yã gɛ̀ onala.
Gugwana dì mɔ́ wɛ́aro,
yãmana dì sã paro.
9 Yã kũ à kun yã mɛ́ ani ɛra àgɔ̃ kun dɔ,
yã kũ ò kè yãn oni ɛra ò kɛ dɔ.
A dufu ke kú andunia gũnlo.
10 Pɔ́ke kun kũ oni pi:
Ǹ pɔ́ dufu ke gwa yá?
Oi! À gĩnakɛ à kun ó ã zaa zĩ kɔ̀.
11 Gbɛ̃ káakunɔ yã dìgɔ̃ dɔ gbɛ̃ken doro.
Bee gbɛ̃ kũ onigɔ̃ kun zianɔ,
ń yã ni dɔ gbɛ̃ken ziakpɛzĩro.

12 Makũ laasunde ma kí blè Isarailanɔa Yurusalɛmu. 13 Ma mɛ̀ɛ kpà yã kũ òtɛn kɛ andunia
gũn pínki tàasikanaaa, ma gwàgwa ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃ ma è Luda zĩ pãsĩ dà bisãsirinɔnɛ ò kɛ. 14 Ma yã
kũ òtɛn kɛ andunia gũn è pínki, a pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ.
15 Pɔ́ fĩkarana porona vĩro,
òdi le ò pɔ́ kũ à kunlo naroro.

16 Akũ ma ò ma swɛ̀ɛ gũn ma pì: Ǹ gwa! Ma ɔ̃ndɔ̃ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò kpata blè Yurusalɛmu
ma ãnɔla ń pínki, ma ɔ̃ndɔ̃ kũ ma dɔ̃naao wɛ́ bò manamana. 17 Akũ ma mɛ̀ɛ kpà ɔ̃ndɔ̃ asiri
dɔ̃naaa de mà yɔ̃nkɔkɛ kũ mìsariyão asiri dɔ̃, akũ ma è abirekũ bi pɛna gukoriamɛ dɔ.
18 Ɔndɔ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ dì su kũ nɛ̀sɛyakana zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
òdi yã'ũmmana le ń dɔ̃na lɛ́mmɛ.

2

Pɔnnakɛna pãmɛ

1 Ma ò ma zĩdanɛ: Ǹ futɛ ǹ pɔnnakɛna yɔ̃ ǹ gwa ǹ nnamana dɔ̃, akũ ma è abirekũ pãmɛ dɔ.
2 Ma è kũ yáadɔna bi yɔ̃nkɔyãmɛ. Pɔnnakɛna sɔ̃, bɔ́n òdi leaa? 3 Ma pɔnna wɛ̀tɛ wɛ̃minaa gũn
ma ɔ lìka yɔ̃nkɔyãi, ama ma swɛ̀ tɛn domɛnɛ arɛ ɔ̃ndɔ̃ gũn de mà dɔ̃ yã kũ à mana bisãsirinɛ
à kɛ andunia gũn a wɛ̀ndi zaka lɛ́n.
4 Ma zĩ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ kpà, ma kpɛ́nɔ bò ma zĩdanɛ ma geepi línɔ pɛ̀pɛ dasidasi. 5 Ma karanɔ
kpàkpa ma swa dàkonɔ kɛ̀kɛ ma lí kũ òdi a nɛ́ ble buri sĩnda pínki bàban. 6 Ma íkakinɔ kɛ̀kɛ ògɔ̃
mɔtɔ pisi líkpɛ pìnɔa. 7 Ma zɔ̀nɔ lùlu gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, ò a kenɔ ì ma bɛa. Má zùnɔ kũ pɔ́kãde
ketenɔ vĩ dasidasi de gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmu ma ãnɔla ń pínki. 8 Ma andurufu kũ wuraao
kàkaramai kũ kínanɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń bùsu pɔ́nɔ. Ma lɛ̀sirinɔ sè gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃nɔ, ma nɔgbɛ̃ kũ
gɔ̃gbɛ̃ dì lukańyĩnɔ sè dasi. 9 Ma tɔ́ bò, má zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmu ma ãnɔla ń pínki,
akũ má kpɛ́ ɔ̃ndɔ̃ vĩ a pínki gũn.

10 Mádi gí ma zĩdanɛ
kũ pɔ́ kũ à ma wɛ́ blèeoro.
Mádi pɔ́ kũ à ma pɔ gbà ke tóro.
Ma pɔ kɛ̀ nna ma zĩkɛna sĩnda pínkia,
àkũmɛ ma ísimmawarana pínki láada ũ.
11 Kũ ma wɛ́ pɛ̀ yã kũ ma kɛ̀nɔi pínki
kũ ísimma kũ ma wàraao a musu,
ma è a pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ,
à àre vĩ andunia gũnlo.
12 Akũ ma laasun lɛ̀ gɛna ɔ̃ndɔ̃
kũ yɔ̃nkɔkɛo kũ mìsarikɛo kpa.
Yã kũ ò kɛ̀ zaa zĩ baasiro,
a kpaten kína gɛ̃nɛ ni kɛ dɔɔ?
13 Ma è ɔ̃ndɔ̃ àre vĩ de yɔ̃nkɔkɛla
lákũ gupura dìgɔ̃ àre vĩ de gusirala nà.
14 Ɔndɔ̃ri wɛ́ dìgɔ̃ kú a arɛ,
yɔ̃nkɔ dìgɔ̃ kure gusiran.
Akũ ma è gó dokɔ̃nɔ mɛ́ ani ń bikũ ń pínki.
15 Akũ ma laasun lɛ̀ ma swɛ̃n ma pì,
zaakũ gó dokɔ̃nɔ mɛ́ ani ó bikũ kũ yɔ̃nkɔnɔ nà,
bɔ́ àreen mani le ma ɔ̃ndɔ̃aa?
Akũ ma pì, abirekũ pãmɛ dɔ.
16 Ɔndɔ̃ri yã ni dɔ gbɛ̃ken de yɔ̃nkɔlaro,
ń pínki ń yã ni sã gbɛ̃nɔn zia.
Ɔndɔ̃ri dì ga lán yɔ̃nkɔ bàmɛ.

Ísimmawarana pãmɛ

17 Akũ ma a kunna gya bò, zaakũ yã kũ òtɛn kɛ andunia gũn pínki dì kɛmɛnɛ nɛ̀sɛyakayã
ũmɛ. A pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ. 18 Akũ ma zĩ kũ ma kɛ̀ andunia gũnnɔ gya bò pínki
kũ mani tó ma gɛ̃nɛnɛ yãi. 19 Dí mɛ́ à dɔ̃ tó ɔ̃ndɔ̃ri ke yɔ̃nkɔn a ũu? Bee kũ abireo zĩ kũ ma kɛ̀
andunia gũn kũ ɔ̃ndɔ̃o ni gɔ̃nɛmɛ. Abirekũ pãmɛ dɔ. 20 Akũ ma pɔ yàka ísimma kũ ma wàra
andunia gũn pínki yã musu. 21 Zaakũ gbɛ̃ dì zĩ kɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ dɔ̃naao kũ gonikɛo, akũ àdi tó
gbɛ̃ kũ adi a ke kɛronɛ à gɔ̃ a pɔ́ ũ. Abirekũ pãmɛ dɔ, nɛ̀sɛyakayãmɛ manamana. 22 Bɔ́n gbɛ̃ dì
le ísimma kũ à wàra andunia gũn kũ ɔsi kũ à kàao pínki yã musuu? 23 A kunna andunia gũn
gɔrɔ sĩnda pínki a zĩ dìgɔ̃ sunɛ kũ yã'ũmmanaao kũ pɔyakanaaomɛ. Bee gwãani a laakarii
dìgɔ̃ kpatɛnaro. Abirekũ pãmɛ dɔ.
24 Yã kũ à mana kũ bisãsirio mɛ́ à de à pɔ́ ble à í mi à a zĩ sáabu kpá. Ma è abirekũ bò Luda
ɔĩmɛ dɔ. 25 Luda kpányĩ sari dí mɛ́ ani fɔ̃ à pɔ́ ble à pɔnna kɛɛ? 26 Luda dì ɔ̃ndɔ̃ kũ dɔ̃naao kũ
pɔnnao kpá gbɛ̃ kũ à kɛ̀nɛɛa, ama àdi aruzɛkɛ kakarana zĩ da durunnakɛriinɛ de à sí à kpá
gbɛ̃ kũ a kɛ̀nɛɛa. Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

3

Yã sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ

1 Yã sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ,
bɔkɔtɛ sĩnda pínki kũ a kɛgɔrɔo.
2 Nɛ́'igɔrɔ kun, gagɔrɔ kun,
pɔ́tɔ̃gɔrɔ kun, a wotogɔrɔ kun.
3 Dɛgɔrɔ kun, gbana aafia gɔrɔ kun,
gborogɔrɔ kun, a dɔgɔrɔ kun.
4 Ɔɔdɔgɔrɔ kun, yáadɔgɔrɔ kun,
wɛ̃ndakɛgɔrɔ kun, kɔ̃kɔ̃'ogɔrɔ kun.
5 Gbɛ̀kɔtɛna gɔrɔ kun, gbɛ̀kakarana gɔrɔ kun,
bà̃ndaragagɔrɔ kun, a kɛ̃na gɔrɔ kun.
6 Pɔ́wɛtɛna gɔrɔ kun, a ɔgbarɛna gɔrɔ kun,
pɔ́kũna gɔrɔ kun, a gbarɛna gɔrɔ kun.
7 Pɔ́gaokɛ̃na gɔrɔ kun, a nabigɔrɔ kun,
lɛ́kũna gɔrɔ kun, yã'ona gɔrɔ kun.
8 Yenyĩ gɔrɔ kun, zãngu gɔrɔ kun,
zì̃kana gɔrɔ kun, vutɛna aafia gɔrɔ kun.

9 Bɔ́ àreen zĩ̀kɛri dì le wari kũ à kɛ̀aa? 10 Ma zĩ kũ Luda dà bisãsirinɔnɛ ò kɛ è. 11 Luda tò pɔ́
sĩnda pínki mana a gɔrɔa. À kunna gɔrɔ sĩnda pínki laasun dà bisãsiri swɛ̃̀n dɔ, bee kũ abireo
ani fɔ̃ à yã kũ Luda tɛn kɛ zaa andunia naana ari a lakanaa dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 12 Má dɔ̃ kũ pɔ́ke mana
kũ bisãsirio de kunna pɔnna gũn kũ manakɛnaao a wɛ̃̀ndi lɛ́nlaro. 13 Tó gbɛ̃ tɛn pɔ́ ble àtɛn
í mi àtɛni a zĩ sĩnda pínki sáabu kpá, Luda mɛ́ à a gbà. 14 Má dɔ̃ kũ yã kũ Luda dì kɛ nigɔ̃ kun
gɔrɔ sĩnda pínki. Oni fɔ̃ ò pɔ́ke karanlo, oni fɔ̃ ò pɔ́ke lagonlo. Luda kɛ̀ lɛ de ògɔ̃ a vĩna vĩ yãimɛ.
15 Pɔ́ kũ à kun tera gĩnakɛ à kun zaa zĩ kɔ̀. Pɔ́ kũ anigɔ̃ kun zia kun yã kɔ̀. Luda dì yã kũ ò kɛ̀
yãnɔ gbɛ̀ sísi.

16 Ma yã è andunia gũn dɔ,
gu kũ à de yãzɛde gɔ̃ kún,
yãzɛsaride mɛ́ à kú gwe,
gu kũ à de yã mana gɔ̃ kun sɔ̃,
yã vãni mɛ́ à kú gwe.
17 Ma ò ma swɛ̃̀ɛ gũn,
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ mananɔ
kũ gbɛ̃ vãninɔ ń pínki,
zaakũ yãkɛna sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ,
bɔkɔtɛ sĩnda pínki kũ a kɛgɔrɔo.

18 Ma ò ma swɛ̃̀ɛ gũn dɔ, bisãsirinɔ sɔ̃, Luda dì ń yã wɛ́ wɛ̃́ńnɛ de ò dɔ̃ ń zĩdaa kũ ò de lán nɔ̀bɔnɔ
bàmɛ. 19 Bee zaa zĩ bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ, gó dokɔ̃nɔ mɛ́ àtɛni ń bikũ. Lákũ nɔ̀bɔɔ dì ga nà lɛn
bisãsiri dì ga lɛ se, ń we'ona dokɔ̃nɔmɛ. Bisãsiri de nɔ̀bɔlaro, zaakũ a pínki pãmɛ. 20 Ń pínki
dì gɛ́ gu dokɔ̃nɔmmɛ, zaakũ ń pínki bò bùsutiti gũmmɛ, ń pínki ni ɛra à gɔ̃ bùsutiti ũmɛ. 21 Tó
bisãsiri nini dì tá musu, nɔ̀bɔ pɔ́ sɔ̃ àdi tá zĩtɛmɛ, dí mɛ́ à dɔ̃ɔ? 22 A yã mɛ́ à tò ma è yãke mana
kũ bisãsirio de à a zĩ sáabu kpálaro, zaakũ a bakaan gwe. Dí mɛ́ ani tó à dɔ̃ yã kũ ani kɛ a
gbɛraa?

4

Kunna kũ kɔ̃o

1 Akũ ma gbãna kũ òtɛn mɔ gbɛ̃nɔnɛ andunia gũn yã gwà dɔ pínki. Ma gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́
tãḿmanɔ wɛ́tɛ̃ è, ò laakarikpatɛri vĩro. Ò laakarikpatɛri vĩro, zaakũ ń wɛ́tãmmarii pìnɔ mɛ́ ò
gbãna vĩ. 2 Akũ ma pì, gbɛ̃ kũ ò gànɔn sáabu vĩ de gbɛ̃ kũ ò kunnɔla, 3 ama gbɛ̃ kũ odi i kɔ̀ro
akũsɔ̃ adi wɛ́ kɛ pla kũ a vãni kũ òdi kɛ andunia gũnworo sɛ̃̀namḿma ń pínki. 4 Ma è kũ pɔ́ kũ
à tò gbɛ̃ dì zĩ kɛ à mɛ̀ kpáa, de àgɔ̃ de a gbɛ̃dakela yãimɛ. Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
5 Yɔ̃nkɔ dì ɔ kpa a kùla ari à fɛ̃fɛ̃.
6 Kunna kũ pɔ́ okũ doo kũ laakarikpatɛnaao
mana de kunna kũ pɔ́ okũ plao
kũ ísimmawaranaao kũ pɛna gukoriaola.

7 Akũ ma ɛra ma yã pã pãnde è andunia gũn dɔ. 8 Gbɛ̃ke mɛ́ à kun à nɛ́ vĩro, à vɪ̃̀ni kesɔ̃
dakũna vĩro. A ísimma dì lákaro, bee kũ abireo a aruzɛkɛ dì mɔ́aro. Dí yãin àtɛn zĩ kɛɛ? Bɔ́yãi
à nnamanaa tɛ̃̀ a zĩdanɛɛ? Abirekũ pãmɛ dɔ, yãbɔkɔtɛ pãsĩmɛ.
9 Pla de dola,
zaakũ ń zĩkɛna àre nigɔ̃ mana.
10 Tó gbɛ̃ mɛ̀n do lɛ̀tɛ, a gbɛ̃ndo ni a sɛ́.
Waiyoo gbɛ̃ mɛ̀n do!
Tó à lɛ̀tɛ, anigɔ̃ sɛ̀ri vĩro.
11 Tó gbɛ̃nɔn planɔn wutɛna gu dokɔ̃nɔn,
oni kɔ̃ puusu ma.
Deran gbɛ̃ mɛ̀n do ni kɛ nà à bo ĩann?
12 Òdi gbãna mɔ gbɛ̃mɛndonɛ,
gbɛ̃nɔn planɔ sɔ̃ òdi zɛ ò gímɛ.
Bà nɛ́ mɛ̀n aakɔ̃ dì kɛ̃ likaro.

13 Kɛfɛnna ɔ̃ndɔ̃ri takaside mana de kína zĩkũna yɔ̃nkɔ kũ àdi lɛ́damma ma dorola, 14 bee tó
kɛfɛnna pìi bò kpɛ́sira gũn, akũ à gɔ̃̀ kína ũ, ke tó ò a ì bùsuu pìn takaside ũ. 15 Ma è andunia
tɛ̀ kína gɛ̃nɛ kũ à de kɛfɛnna ũ pìiimɛ. 16 Gɔrɔ birea à gbɛ̃nɔ dasi lɛ́ vĩro, à de ń don'arɛde ũ.
Ama gbɛ̃ kũ ò sù zãnɔ dí a sáabu kpáro. Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

5

Lέkεna Ludaa laasunlεnaa sari

1 Tó n gε Luda ɔnn, ǹgɔ̃ kú kũ laakariio. Ǹ nai ǹ a yã ma mana de yɔ̃nkɔnɔ sa'ona gwela,
zaakũ ń yãdɔ̃nasari mέ àdi tó ò yã vãni kε. 2 N lέ súngɔ̃ wãnaro, ǹsun wã ǹ yã o Ludanεro.
Lákũ à kú musu ń kú zĩtε nà, ǹsun yã o dasiro. 3 Lákũ yãbɔkɔtε dasi dì su kũ nana'onaao nà,
lεn yã dasi bɔtεnaa dì su kũ yɔ̃nkɔyão lε. 4 Tó n lέ kὲ Ludaa, ǹsun a fĩnabona gɔrɔ gágaro. Ǹ a
fĩna bo, zaakũ yɔ̃nkɔnɔ yã dì kánεro. 5 Lέkεna Ludaa sari mana de n lέ kὲa papanaa sarila.
6 Ǹsun tó n lέ n da yãnlo. Ǹsun o sa'oriinε n pì n sã lέkεna yãnlo. Ń ye Luda pɔ fε̃nyĩ n yã pì
yãi à zĩ kũ ntεn kε kakatεn yá? 7 Nana dasi ona kũ yã dasi bɔtεnaao dì su kũ yã pãomε. Abire
yãi ǹgɔ̃ Luda vĩna vĩ.

Aruzεkε pãmε

8 Tó n è òtεn gbãna mɔ takasidenɔnε gukea, òtεn gíńnε kũ yãzεdeo òtεn yã gɔ̃gɔ̃ńnε a zέaro,
ǹsun tó yã pì bo n sarεro, zaakũ bùsuu pì gbãnadenɔ tεn wέ dɔkɔ̃i, akũ ń gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ tεn wέ
dɔńyĩ dɔ. 9 Ń pínki dì bùsuu pì baka blemε, zaakũ kína mέ à buranɔ vĩ.
10 Gbẽ kũ à ye ɔgɔɔi dì kĩaa,
gbẽ kũ à ye aruzεkεii àree dì mɔ́aro.
Abirekũ pãmε dɔ.
11 Tó aruzεkε tεn kara,
a blèrinɔ dìgɔ̃ karamε.
Bɔ́ àreen à vĩ a dikiriinεε?
À wέ pitia baasiro.
12 Zĩgbãnakεrii dì i nna o
à pɔ́ blè fítin yá ke dasin yá.
Aruzεkεde sɔ̃ a pɔ́ dasi dì tó à i oro.
13 Ma nὲsεyakana yã pãsĩ è andunia gũn,
gbε̃ke zέ tàta a ɔgɔdalε
à a zĩda karii bò,
14 akũ à bɔkɔtε vãni kὲo,
a aruzεkε làka pínki.
Kũ à nέgɔ̃gbẽ ì, à pɔ́ke vĩ kũ à tónεro.
15 Bisãsiri dì bo a da gbεrεn pótompomε.
Lákũ à sù nà lεn àdi εra à tá lε dɔ,
àdi a zĩ àre ke le à sέ à na a ɔ̃ĩ à táoro.
16 Abirekũ bi nὲsεyakayã pãsĩmε dɔ.
Lákũ gbẽ sù nà lεn àdi εra à tá lε dɔ.
À ísimma wàra à pὲ gukoria pã,
bɔ́ mέ à gɔ̃̀nεε?
17 Abire gbεra à a gɔrɔ dὲ gusiran
kũ nὲsεyakana zɔ̃kɔ̃ɔo
kũ gyão kũ pɔfε̃o.

18 Akũ ma è à mana kũ bisãsirio à pɔ́ ble à í mi à zĩ kũ à kὲ kũ wario andunia gũn sáabu kpá
a wẽ̀ndi zaka kũ Luda a gbà lέn, zaakũ a bakaan gwe. 19 Abire gbεra tó Luda gbẽ gbà ɔgɔda
kũ aruzεkεo, akũ à a gbà zέ à anfãni kεo, à zε kũ a bakaao à a zĩ sáabu kpá. Luda mέ à a gbà.
20 Àdigɔ̃ laasun lέ a wẽ̀ndi zakaaa dasi doro, zaakũ Luda mέ à yã màa kũ pɔnnao.

6

1 Ma nὲsεyakana yã è andunia gũn dɔ kũ à tɔ̃̀ bisãsirinɔa. 2 Luda gbẽ gbà ɔgɔda kũ aruzεkεo
kũ bεεrεεo, a pɔ́ kũ à de àgɔ̃ a ni dε pínki vĩ, akũ Luda dí a gba zέ à anfãni kὲoro, gbẽ pãnde
mέ à gɔ̃̀ vĩ. Abirekũ pãmε, nὲsεyakayã pãsĩmε dɔ.
3 Tó gbẽ nέ ì mὲn basɔɔro, akũ à zĩ kũ̀ yúkuyuku, bee kũ a gìkεnakεo, tó adi pɔnna kεoro, tó
à gà, tó a gὲvĩ kpetanaro, ma pì nέ kũ ò ì gὲ ũ sɑ̃̀na deala. 4 Zaakũ nέ pìi sù pãmε, akũ à tà
gusiran, a tɔ́ gɔ̃̀ tatana. 5 Bee kũ adi ifãntẽ ero akũsɔ̃ à yãke dɔ̃ro, à nna mà de aruzεkεde pìla.
6 À de gbẽ kũ à kun wẽ̀ wàa kuri pɔnnakεsarila. Gu dokɔ̃nɔn òdi gέn ń pínkinloo?
7 Bisãsiri ísimma kũ à wàra,
de à pɔ́ le à da lέn yãimε,
ama a gbεrε dì kãro.
8 Bɔ́n ɔ̃ndɔ̃ri deo yɔ̃nkɔlaa?
Bɔ́ àreen yãkεna a zέaa dì i takasidenεε?

9 Pɔnnakɛna kũ pɔ́ kũ ń vĩo
mana de a pãnde nidɛnala.
Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
10 Pɔ́ kũ à kɛ̀ yã tɔ́ vĩ kɔ̀,
pɔ́ kũ bisãsiri de a ũ sɔ̃, ò dɔ̃ kɔ̀.
Bisãsiri ni fɔ̃ à lɛ́kpakɔ̃a kɛ
kũ gbɛ̃ kũ a gbãna dealaoro.
11 Yãbɔtɛna dasi dì yã yaka.
Bɔ́ àreen abire vĩ gbɛ̃nɛɛ?

12 Dí mɛ́ à dɔ̃ pɔ́ kũ à mana kũ bisãsirio a wɛ̃ndi kori zaka kũ àdi gɛ̃tɛ lán uraa bà gũnn? Dí
mɛ́ ani fɔ̃ à yã kũ ani kɛ a kpɛ andunia gũn onɛɛ?

7

Ɔndɔ̃dannɛnaa

1 Tɔ́ nna mana de nísi gbĩ nna bɛ̀ɛrɛdela,
gagɔrɔ mana de igɔrɔla.
2 Gɛ̃na ɔn kũ òtɛn gɛ̀ ɔ́ɔ dɔn mana
de gɛ̃na ɔn kũ òtɛn dikpɛ kɛnla,
zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki lakanaan gwe,
à mana gbɛ̃ kũ ò kunnɔ yã pì da.
3 Wɛ̃ndakɛna mana de yáadɔnala,
pɔsirakɛnaa gbɛra nɛ̀sɛɛ dì were.
4 Ɔndɔ̃ri laakarii dìgɔ̃ kú ɔn kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔnwa,
yɔ̃nkɔ laakarii dìgɔ̃ kú ɔn kũ òtɛn pɔnna kɛnwa.
5 À mana ǹ ɔ̃ndɔ̃ri kpãkɛ̃nyĩna da
de ǹ sã kpá yɔ̃nkɔ n tɔ́kpanala,
6 zaakũ yɔ̃nkɔnɔ yáadɔna de
lán sàkpa lí tɛ́pũtãna kĩnii gũn bàmɛ.
Abirekũ pãmɛ dɔ.
7 Gbãna mɔna gbɛ̃nɔnɛɛ dì tó ɔ̃ndɔ̃ri yɔ̃nkɔ kũmɛ,
gusarɛgba dì gbɛ̃ yakamɛ.
8 Yã mìdɛna mana de a naanala,
mɛna mana de ń zĩda binala.
9 Ǹsun tó n pɔ fɛ̃ likalikaro,
zaakũ yɔ̃nkɔ mɛ́ àdigɔ̃ pɔfɛ̃ vĩ.
10 Ǹsun pi, bɔ́yãin yãgɔrɔ mana de tera pɔ́laro,
zaakũ yãlana dí taka bi ɔ̃ndɔ̃yãnlo.
11 Ɔndɔ̃ bi pɔ́ manamɛ lán túbi bà,
à àre vĩ gbɛ̃ kũ òtɛn ifãntɛ̃ enɔnɛ.
12 Ɔndɔ̃ bi utɛkimɛ,
lákũ ɔgɔ de utɛki ũ nà,
ama dɔ̃na àreen dí:
Ɔndɔ̃ dì gbɛ̃ kũ ò vĩnɔ sura ba.
13 Ǹ laasun lɛ́ Luda yãkɛnanɔa.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à pɔ́ kũ à kɛ̀ kotinaa dɔdɔɔ?
14 Tó gɔrɔ nna sùmma, ǹ pɔnna kɛo.
Tó gɔrɔ vãnimɛ sɔ̃, ǹ laasun lɛ́.
Luda mɛ́ à a pínki kɛ̀,
de gbɛ̃ke súngɔ̃ a zia dɔ̃ro yãi.
15 Ma wɛ̃ndi kori dí gũn
ma yã díkĩnanɔ è pínki.
Ma gbɛ̃ mana è,
à gà a manakɛnaa gũn,
ma gbɛ̃ vãni è,
àtɛn gì kɛ a yãvãnikɛnaa gũn.
16 Ǹsun tó n manakɛna gɛ̃ ɔlaro,
ǹsun tó n ɔ̃ndɔ̃ gɛ̃ ɔlaro.
À kɛ̀ dera ĩni n zĩda kakatɛɛ?
17 N vãni sún gɛ̃ ɔlaro,

ǹsungɔ̃ yɔ̃nkɔ ũro.
À kɛ̀ dera ĩni ga n gɔrɔ ãa?
18 À mana ǹgɔ̃ yã mɛ̀n pla pìnɔ kũnamɛ,
ǹsun ɔ gbarɛiro,
zaakũ gbɛ̃ kũ à Luda vĩna vĩ
dì a pla pìnɔ zɛ́ le pínkimɛ.
19 Ɔndɔ̃ dì tó ɔ̃ndɔ̃ri gbãna gɔ̃ de
wɛ́tɛ gbãnade gbɛ̃nɔn kurinɔla.
20 Gbɛ̃ mana kũ àdigɔ̃ yã mana kɛ
kũ àdi durunna kɛro kú andunia gũnlo.
21 Ǹsun sã kpá yã kũ gbɛ̃nɔ tɛn oi pínkiro,
de ǹsun ma n zĩkɛri tɛni n sɔ̃sɔ̃ro.
22 Zaakũ ń dɔ̃ n zĩdanɛ,
kũ mɔkɔ̃n se n gbɛ̃nɔ sɔ̃̀sɔ̃ dasi.
23 Ma yã birenɔ gwà kũ ɔ̃ndɔ̃o pínki,
ma zɛo kũ mà ɔ̃ndɔ̃ kũ,
akũ à zɛ̃̀ kũmao.
24 Bee tó ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃̀ àgɔ̃ dera, a kúki zɛ̃̀,
a asiri zɔ̃kɔ̃ manamana,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à boaa?
25 Ma ɔ̃ndɔ̃ kũ yã sĩnda pínkioo mìi tàasii kà,
ma gwàgwa de mà le mà dɔ̃,
de mà yãvãnikɛna dɔ̃ yɔ̃nkɔkɛ ũ,
de mà yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃ mìsarikɛ ũ.
26 Nɔgbɛ̃ kũ à de tankutɛ ũ
a swɛ̃̀ bi gbàgidiimɛ
a ɔnɔ bi mɔ̀kakɔ̃anaamɛ,
a yã dì ma pɔ yaka de gala.
Gbɛ̃ kũ a yã kà Ludanɛɛ dì wotoa,
ama nɔgbɛ̃ pìi dì durunnakɛri kũmɛ.
27 Makũ laasunde ma pì,
ǹ yã kũ ma boa gwa.
Kũ matɛn yã gwa zɛ́azɛa
de mà le mà a mì dɔ̃,
28 gɔrɔ kũ matɛn wɛtɛ lenaa sari,
ma gɔ̃gbɛ̃ mana lè mɛ̀n do
gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ tɛ́,
ama bee nɔgbɛ̃ mana mɛ̀n do
mádi le ń tɛ́ro.
29 Yã kũ ma boaan dí.
Luda bisãsirinɔ kɛ̀ nɛ̀sɛpuradenɔ ũmɛ,
akũ ò gɛ̃̀ manafiki zɛ́n.

8

1 Dí mɛ́ à de lán ɔ̃ndɔ̃rii bàa?
Dí mɛ́ à yãnɔ bɔkɔtɛna dɔ̃ɔ?
Ɔndɔ̃ dì bisãsiri ãn werenɛ,
àdi a wɛ́ pãsĩ litɛ wɛ́ mana ũ.
2 Ǹ mì natɛ kína yãnɛ,
zaakũ n lɛ́ kɛ̀a kũ Luda tɔ́omɛ.
3 Ǹsun wã ǹ go a arɛro,
ǹsun zɛ yã kũ àdi kɛnɛ vãni kpɛro,
zaakũ yã kũ à kɛ̀nɛ nnan àdi kɛ pínki.
4 Zaakũ kína yã mɛ́ à zɛ́ vĩ,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à pinɛ: Bɔ́n ntɛn kɛ gwee?
5 Gbɛ̃ kũ à mìi nàtɛnɛ ni gɛ̃ yãnlo,
gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ ni a gɔrɔ kũ a kɛnaao dɔ̃.
6 Yã sĩnda pínki a gɔrɔ kũ a kɛnaao vĩmɛ,
bee tó yã'ũmmana tɛn tɔ̃ gbɛ̃a manamana.
7 Zaakũ gbɛ̃ke zia dɔ̃ro,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à yã kũ ani su onɛɛ?

8 Gbɛ̃ke a wɛ̃ndi kũna gbãna vĩro,
lɛmɛ se gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a gagɔrɔ sɔ̃sɔ̃ arɛro.
Òdi le ò bò sozan zɛ̃i gũnlo,
lɛmɛ dɔ yã vãni dì a kɛ̀rinɔ gbarɛro.

9 Kũ ma yã kũ òtɛn kɛ andunia gũn laasun lɛ̀ pínki, ma è bisãsiri dì gbãna blemma à wari
kpáńyĩ. 10 Akũ ma yãvãnikɛri kũ òtɛni ń vĩnɔ è. Gbɛ̃nɔ bò Luda ɔnn ò sù ń tó nna sí wɛ́tɛ kũ
ò ń yã vãni kɛ̀n gũn. Abirekũ pãmɛ dɔ. 11 Tó odi wari dɔ dàkɛriia likalikaro, a yã dì tó gbɛ̃nɔ
zɛo ń swɛ̃n ò a vãni kɛmɛ se. 12 Bee tó durunnakɛrii dàa kɛ̀ gɛ̃n baaakɔ̃, akũ à gìi kɛ̀, má dɔ̃ kũ
gbɛ̃ kũ ò Luda vĩna vĩ akũsɔ̃ òtɛn mì natɛnɛnɔ sɛ̃na deala. 13 Yã ni bo kũ gbɛ̃ vãninɔo nnaro,
kũ ò Luda vĩna vĩro yãi, ń gɔrɔ ni gì kɛro lán uraa bàmɛ.
14 Yã pã pãnde kun àtɛn kɛ andunia gũn. Yã dì gbɛ̃ mana le lákũ yãvãnikɛriin a ũ bà, yã dì
yãvãnikɛri le lákũ gbɛ̃ manan a ũ bà. Ma pì abirekũ pãmɛ dɔ. 15 Madì pɔnnakɛna sáabu kpá,
zaakũ à mana kũ bisãsirio andunia gũn à pɔ́ ble à í mi à pɔnna kɛ, pɔnna pì ni donɛ arɛ a
zĩkɛnaa gũn lákũ Luda a gbà a wɛ̃ndi lɛ́n nà andunia gũn.
16 Ma mɛ̀ɛ kpà ɔ̃ndɔ̃kũnaaa, akũ bɔkɔtɛ kũ òtɛn kɛ andunia gũn kũ i dì na ń wɛ́nlo fãnantɛ̃
kũ gwãanio, ma a laasun lɛ̀ 17 ma è Luda tò gbɛ̃ke ni fɔ̃ à yã kũ àtɛn kɛ andunia gũn dɔ̃ro.
Bee tó gbɛ̃ kpátɛ kɛ̀i manamana, ani a mì dɔ̃ro. Bee tó ɔ̃ndɔ̃rii pì á dɔ̃, ani fɔ̃ à boaro.

9

Yã dokɔ̃nɔ mɛ́ àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki dã

1 Ma abirenɔ laasun lɛ̀ pínki, akũ ma zɛo kũ gbɛ̃ mananɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń yãkɛnanɔn
kú Luda ɔĩmɛ. Gbɛ̃ke dìgɔ̃ dɔ̃ tó yenyĩ ke zãngu tɛni a dãro. 2 Yã dokɔ̃nɔ mɛ́ àtɛn gbɛ̃
sĩnda pínki dã, yãpuradenɔ kũ nɛ̀sɛpãsĩdenɔ, gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ, gbãsĩsaridenɔ kũ
gbãsĩdenɔ, ludagbagbarinɔ kũ ludagbagbarisarinɔ. Lákũ à de kũ gbɛ̃ mananɔ nà, lɛn à de
lɛ kũ durunnakɛrinɔo. Lákũ à de nà kũ gbɛ̃ kũ òdi la da kũ Ludaonɔ, lɛn à de lɛ kũ gbɛ̃ kũ
òdi la da kãaoronɔ. 3 Yã kũ àdi kɛ andunia gũn pínki nɛ̀sɛyakayãmɛ, kũ yã dokɔ̃nɔ mɛ́ àdi gbɛ̃
sĩnda pínki le. Yã vãni kɔ̃ bisãsirinɔ swɛ̃n, yɔ̃nkɔyã mɛ́ àdi dońnɛ arɛ, a gbɛra òdi tá gyãwãnn.
4 Gɔrɔ kũ gbɛ̃ kú kũ wɛ̃ndiio àdigɔ̃ tãmaa vĩ. Bee gbɛ̃da bɛ̃nɛ à sɛ̃na de músu gɛ̀la. 5 Gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ
dɔ̃ kũ oni ga, gɛ̀nɔ sɔ̃ ò pɔ́ke dɔ̃ro. Ò láada ke vĩ doro, ń yã ni dɔ gbɛ̃ken doro. 6 Ń yena gbɛ̃i kũ ń
zãna gbɛ̃nwo kũ ń nɛ̀sɛgɔ̃bakɛnaao gɛ̃ zɛ́lan gwe kɔ̀. Ń bàka nigɔ̃ kú kũ yã kũ àdi kɛ andunia
gũnwo ziki doro. 7 Ǹ gɛ́ ǹ n pɔ́ ble kũ pɔnnao, ǹ n sɛ̀wɛ̃ mi kũ yáadɔnaao, zaakũ Luda n
yãkɛnaa pìnɔ sáabu kpà kɔ̀. 8 Ǹgɔ̃ uta pura dana gɔrɔ sĩnda pínki. Ǹsungɔ̃ kun nísi dɔkɔna n
mìia sariro. 9 Ǹ pɔnna kɛ kũ n nanɔ yenyĩdeo n wɛ̃ndi kori kũ Luda kpàmma andunia gũn
lɛ́n, zaakũ n bakaan gwe gɔrɔ kũ ntɛn ísimma wara andunia gũn.
10 Zĩ kũ n ɔ nà a kɛnaaa, ǹ kɛ n gbãna lɛ́n, zaakũ zĩ ke yãgɔ̃gɔ̃na ke dɔ̃na ke ɔ̃ndɔ̃ kú gyãwãn
kũ ntɛn tánlo. 11 Ma è andunia gũn dɔ kũ
bàkpakũsũblenaa dì kɛ bà nna yãnlo,
zɛ̃iblenaa dì kɛ gbãna yãnlo,
pɔ́blelenaa dì kɛ ɔ̃ndɔ̃ yãnlo,
aruzɛkɛlenaa dì kɛ wɛ́zɛ̃ yãnlo,
nna kũ gbɛ̃nɔ dì kɛ kyɔ́dɔ̃na yãnlo,
zaakũ gɔrɔ vãni kũ kisirao dì ń lé ń pínki,
12 gbɛ̃ke gɔrɔ kũ yã vãni ni a le dɔ̃ro.
Lán kpɔ̀ kũ à sì táaru gũn bà,
lán bã kũ bà a kũu bà,
lɛn gu dì dɔ gbɛ̃nɛ vãnivãni à a kũ bùrum lɛ.

Ɔndɔ̃ de gbãnala

13 Ma ɔ̃ndɔ̃ ke taka è andunia gũn, a yã ma kũ gbãna. 14 Lakutu ke kun yã, a gbɛ̃nɔn dasiro,
akũ kína gbãnade sù à lɛ̀tɛa à lìka a bĩnii. 15 Gɔ̃gbɛ̃ takaside ɔ̃ndɔ̃ri ke kú lakutu pìi gũn, à
lakutu sura bà kũ a ɔ̃ndɔ̃o, akũ takaside pì yã dí dɔ gbɛ̃kenlo. 16 Akũ ma pì ɔ̃ndɔ̃ de gbãnala,
ama òdi takaside ɔ̃ndɔ̃ gya bo, òdi a yã daro.
17 Ɔndɔ̃ri yã yĩdayĩda kũ ò sã kpài
mana de yɔ̃nkɔnɔ kína patammanala.
18 Ɔndɔ̃ mana de gɔ̃kɛbɔnɔla,
ama durunnakɛri mɛ̀n do dì yã mana zɔ̃kɔ̃ɔ yakamɛ.

10

Yɔ̃nkɔkɛ karii

1 Lákũ ífĩni gɛ̀nɔ dì tó turarekɛri nísi gbĩ vãni kũ nà,
lɛn yɔ̃nkɔkɛ fíti dì gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ kũ bɛ̀ɛrɛɛo tɔ́ yaka lɛ.
2 Ɔndɔ̃ri laasun dì tá ɔplai,
yɔ̃nkɔ pɔ́ dì ta ɔzɛi.
3 Bee tó yɔ̃nkɔ tɛn táa o zɛ́n,
a ɔ̃ndɔ̃ dìgɔ̃ kĩanamɛ,
àdi tó gbɛ̃ sĩnda pínki a mìsarikɛ dɔ̃.
4 Tó gbãnade pɔ fɛ̃̀nyĩ,
ǹsun go n tíaro,
kunna n laakariia dì lá ká taari zɔ̃kɔ̃ɔa.
5 Ma nɛ̀sɛyakayã ke è andunia gũn,
à de gbãnade sãtɛna yãa ũmɛ.
6 Òdi yɔ̃nkɔnɔ ká kpata zɔ̃kɔ̃n dasi,
aruzɛkɛdenɔ sɔ̃ òdigɔ̃ kú kpata fítin.
7 Ma zɔ̀nɔ è di sɔ̃a,
zĩdadenɔ sɔ̃ òtɛn táa o gɛ̀sɛ lán zɔ̀nɔ bà.
8 Gbɛ̃ kũ àtɛn wɛ̀ɛ yɔ̃ ni zu a gũn,
gbɛ̃ kũ àtɛn bĩni gboro, mlɛ̃̀ ni a só.
9 Gbɛ̃ kũ àtɛn gbɛ̀ wí, gbɛ̀ ni a kĩnna,
gbɛ̃ kũ àtɛn yaka para, yaka ni a kari bo.
10 Tó kpása lɛ́nnaro,
akũ odi a lɛ́ kɛkɛro,
sé ǹ gã̀sãwa boboi kũ gbãnao,
ama ɔ̃ndɔ̃ dì tó ò zɛ́ lemɛ.
11 Tó mlɛ̃̀ bon'ã kɛ̀ a kɔ̃kɔ̃'oriinɛ à a sò,
à àre vĩ a gũn doro.
12 Ɔndɔ̃ri lɛ́gbɛ nna,
ama yɔ̃nkɔ lɛ́ dì a kakatɛmɛ.
13 Àdi na yã'onaaa yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ,
àdi a mì dɛ kũ mìsariyã vãnio,
14 zaakũ yɔ̃nkɔ dì yã bɔtɛmɛ.
Lákũ gbɛ̃ke yã kũ ani su dɔ̃ro nà,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à yã kũ ani kɛ a kpɛ onɛɛ?
15 Yɔ̃nkɔ zĩ dì a kpasamɛ,
ari se àdi zɛ́ dɔ̃ gɛna wɛ̃tɛ gũnlo.
16 Waiyoo bùsu kũ a kína de kɛfɛnna ũ,
a ìbanɔ dìgɔ̃ pɔ́ble gbɛ̃ zaa kɔnkɔ.
17 Mìnnaden bùsu kũ a kína de kínanɛ ũ,
a ìbanɔ dì pɔ́ ble a gɔrɔa gbãnakarana yãi,
adi kɛ wɛ̃dɛna yãinlo.
18 Tó gbɛ̃ ma'ã vĩ,
a kpɛ́ líkɔ̃kũnɔ dìgɔ̃ sikũnamɛ,
tó àtɛn gwa kũ wɛ́o,
a kpɛ́ ni í bo.
19 Òdi pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ kɛ pɔnnakɛna yãimɛ,
wɛ̃mina dì su kũ yáadɔo,
ama ɔgɔ mɛ́ àdi su kũ a pínkio.
20 Ǹsun kína sɔ̃sɔ̃ro, bee n nɛ̀sɛɛ gũn,
ǹsun aruzɛkɛde káro, bee n kpɛ́ gũn,
zaakũ bã ni yã pì sɛ́tɛ à gɛ́ à ońnɛ.

11

1 Ǹ gba da kũ pɔ́bleo gbɛ̃nɔnɛ,
zĩkea ĩni le dɔ.
2 Ǹ kpaatɛtɛ gbɛ̃nɔn supplanɔnɛ ke sɔraakɔ̃,
zaakũ ń kisira kũ ani bùsu le dɔ̃ro.
3 Tó ludambɛ sira kṹ kũ ío,
àdi ma zĩtɛ legũ ũmɛ,
tó lí lɛ̀tɛ ifãboki kpa ke ifãlɛtɛ kpa,
gu kũ à lɛ̀tɛn, gwen àdigɔ̃ wútɛn.
4 Gbɛ̃ kũ à wɛ́ dɔ ĩai dì pɔ́ tɔ̃ro,

gbɛ̃ kũ àtɛn ludambɛ sira gwa dì pɔ́ kɛ̃ro.
5 Lákũ ń wɛ̃̀ndiboki dɔ̃ro nà
ke nɛ́ kasana a da gbɛrɛn,
ĩni fɔ̃ ǹ Luda Pɔ́sĩndapinkikɛri zĩ dɔ̃ro.
6 Ǹ pɔ́ tɔ̃ kɔnkɔ,
ǹsun ma'ã kũ ɔkɔsiro,
zaakũ ń dɔ̃ a kpate mɛ́ ani arubarika kɛro.
Adíkĩnan yá ke adirekũn yá,
ke onigɔ̃ mana ń pínkin yá, ń dɔ̃ro.
7 Gupura nna,
ifãntɛ̃'ena dì káńgu.
8 Bee tó gbɛ̃ wɛ̃̀ndi gbà̃na fɔ̃ àgɔ̃ dera,
à pɔnna kɛn pínki.
Bee kũ abireo à laasun lɛ́ gusira gɔrɔa,
zaakũ onigɔ̃ dasimɛ.
Yã kũ àtɛn su pínki pãmɛ.

Lɛ́dana kɛfɛnnanɔa
9 Kɛfɛnna, ǹ pɔnna kɛ n kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
ǹ tó n pɔ kɛ nna n nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛgɔrɔ zĩ.
Ǹ yã kũ à n pɔ gbà kɛ
ǹ tɛ́ pɔ́ kũ à kàngui,
ama a pínki gũn ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũnwo.
10 Ǹsun tó n pɔ yakaro,
ǹ n mɛ̀'ũmmanɔ gonla,
zaakũ kɛfɛnnakɛ kũ mìkã sirao dì gɛ̃ zɛ́lamɛ.

12

1 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu n kɛfɛnnakɛgɔrɔ zĩ
ari gɔrɔ vãni gɛ́ ká,
ari wɛ̃̀ kũ ĩni pi ntɛni a nna ma doroa.
2 Ǹ tó a yã gɔ̃ dɔngu
ari ifãntɛ̃ kũ gupurao gɔ̃ lago,
ari mɔvura kũ susunɛnɔ gɔ̃ sira kũ,
ari legũmanaa gbɛra guweresari gɔ̃ gɛ́ su.
3 Gɔrɔ birea n ɔnɔ nigɔ̃ lukaluka,
n gbánɔ ni koko,
n pɔ́sobɔnɔ ni kámma bo kũ ò dasi doro yãi,
n gugwabɔnɔ ni gu e ń wondoo gũn dãadãa.
4 N lɛ́ nigɔ̃ nakɔ̃ana gãnulɛa,
wísilɔgbɛ kĩni ni busɛ kũnnɛ.
Bãnɔ wiki ni n vu in,
nɔkparenɔ lɛ̀ ni kɛnnɛ busɛ.
5 Ĩni vĩna kɛ guleinɛ kũ kurena zɛ́ gũnwo,
n mìkã ni pura kũ lán desu vú bà.
Ĩni n zĩda gátɛ lán kwa táa'onaa bà,
pɔ́ke ni n mɛ̀ futɛ doro,
zaakũ bisãsiri dì gɛ́ a gɛ́kiamɛ,
akũ ɔ́ɔdɔrinɔ dìgɔ̃ kure gãnulɛa.
6 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu
ari n andurufu bà gɔ̃ gɛ́ kɛ̃,
ari n wura ta gɔ̃ gɛ́ kpakoto kũ,
ari n í lo gɔ̃ gɛ́ wíwi,
ari n lɔ̀gɔ guga gɔ̃ gɛ́ wí,
7 ari n bùsutiti gɔ̃ ɛra à gɛ́ gɛ̃ zĩtɛn,
gu kũ à bòn,
ari n nini gɔ̃ gɛ́ tá
Luda kũ à kpàmma kĩnaa.
8 Makũ laasunde ma pì:
Yã pã búgubugu,

a pínki pãmɛ.

Yã pì lakanaa

9 Abire gbɛra lákũ laasunde pì ɔ̃ndɔ̃ nà, à dɔ̃naa dàdańnɛ. À laasun lɛ̀ à kpátɛ kɛ̀ yãi, akũ à
yáasinɔ lɛ̀ dasi. 10 À kpátɛ kɛ̀ yã manai, akũ a yã pìnɔ kɛ̃̀ a zɛ́a, akũsɔ̃ yãpuramɛ.
11 Ɔndɔ̃ri yãnɔn de
lákũ gò kũ òdi pɔ́kãdenɔ lɛ́o bàmɛ,
ń yã'onanɔn de
lán koosa kũ ò pà gínginnɔ bà.
Sãdãri mɛ̀n do mɛ́ à yã pìnɔ dà.

12 Ma nɛ́, ǹ laakari kɛ, ǹsun yãke karanlo. Òdi takadanɔ kɛ̃ dasidasi, à lɛ́ vĩro. Kyókɛna zɔ̃kɔ̃ sɔ̃
àdi mɛ̀ɛ kpasamɛ. 13 Ò a pínki mà, a mìdɛnaan dí:
Ǹ vĩna kɛ Ludanɛ,
ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna,
zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki yãn gwe.
14 Luda ni yãkpatɛ kɛ ó yã sĩnda pínki musu,
kũ yã kũ utɛnaao pínki,
bee a mana ke a vãni.

WOMU GE GA DOBU BO

Kɑ Heberum bɑ tire te sokɑwɑ Womu ge gɑ dobu bo. Kurɔ kɑ durɔn kĩrun gɑriyɑ tɑ mɔ̀.

Yuubɑ bɑ tire ten gɑri weesinɑwɑ kɑ kĩi te Gusunɔ u win tɔmbu Isirelibɑ kĩɑ. Mɑ nɑɑnɛ dokeobu bɑ mɑɑ tu weesinɑ kɑ kĩi te Yesu Kirisi u win yigbɛru kĩɑ.

Tire ten kpunɑɑ

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5ɑ.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

1 Womu ge gɑ dobu bo wee. Sɑlomɔɔwɑ gɑ kɑ yɑ̃.

Kurɔ kɑ durɔn fɑɑgi

Kurɔ u nɛɛ,
2 ɑ mɑn sɔ̃suo kɑ wunɛn tiin nɔɔ.
Domi wunɛn kĩrun kookoosu su tɑm dobu kere.
3 Wunɛn wɑni yi nuburu do.
A sɑ̃ɑwɑ nge turɑre ye yɑ pusɑ.
Yen sɔ̃nɑ wɔndiɑbɑ bɑ nun kĩ.
4 A mɑn tii gɑwemɑ kpɑ su nun nɑɑ swĩi kɑ dukɑ.
A sɑ̃ɑwɑ nɛn sunɔ, ɑ kɑ mɑn doo wunɛn wɑ̃ɑ yerɔ.
Wunɛn sɑɑbuwɑ sɑ nuku dobu mɔ.
Wunɛn kĩru tɑ tɑm dobu kere.
Bɑ gem mɔ be bɑ nun kĩ.
5 Yerusɑlɛmun wɔndiɑbɑ, i swɑɑ dɑkio i nɔ.
Nɑ tĩri, ɑdɑmɑ nɑ sɑ̃ɑ kurɔ burɔ.
Nɑ tĩri nge Kedɑɑn kuu bekuruginu,
ɑdɑmɑ nɑ wɑ̃wɑ nge beku kɑrenu ni nu wɑ̃ɑ Sɑlomɔɔn sinɑ kpɑɑrɔ.
6 I ku mɑn gɛm yèn sɔ̃ nɑ tĩri.
Sɔ̃ɔwɑ u mɑn kuɑ mɛ.
Nɛn sesubu bɑ kɑ mɑn mɔru kuɑ.
Bɑ mɑn kuɑ ben reseɛm dɑ̃ɑ gbɑɑrun kɔ̃so.
Adɑmɑ nɑ ǹ nɛn tiigiru kɔ̃su.
7 A mɑn sɔ̃ɔwɔ nɛn kĩnɑsi mi ɑ rɑ wunɛn sɑbenu kpɑre,
kɑ mi ɑ rɑ de nu sɔ̃ɔ sure.
Kpɑ nɑ kun mɑɑ sirenɛ wunɛn berusebun sɑbenun suunu sɔɔ.
Yɑ̃ɑ kpɑrobɑ nɛɛ,
8 wunɛ wi ɑ tɔn kurɔbu kpuro burɑm kere,
ɑ̀ kun yɑm mi yɛ̃, ɑ doo ɑ yɑ̃ɑ gɔ̃ɔn yirɑ swĩi.
Kpɑ ɑ wunɛn bonu kpɑrɑ kpɑrobun wɑ̃ɑ yerun bɔkuɔ.
Durɔ u nɛɛ,
9 nɛn kĩnɑsi, ɑ kɑ dum niɑ weenɛ
ye yɑ Egibitin sunɔn tɑbu kɛkɛ gɑwɑmɔ.
10 Wunɛn burɑ yɑ̃nu nu rɑ de wunɛn bɑɑnu nu mɑn wɛ̃re.
Wunɛn wĩirɑ kɑ goonu wɑ̃.
Yɑ̃ɑ kpɑrobɑ nɛɛ,
11 sɑ ko nun sɑbɑ kuɑ ye yɑ wurɑ kɑ sii geesu mɛnnɛ.
Kurɔ u nɛɛ,
12 sɑnɑm mɛ sinɑ boko u sɔ̃ kɑ wigibu,
nɛn turɑren nuburɑ pusɑ.
13 Nɛn kĩnɑsi u nuburu dowɑ nge turɑre ye bɑ mɔ̀ miru,
ye yɑ sure nɛn tororɔ.
14 Nɛn kĩnɑsi u sɑ̃ɑwɑ nge dɑ̃ɑ wɛ̃ɛ burɑsu.
Su rɑ kpiwɑ resɛm dɑ̃ɑ gbɑɑrɔ Engɛdiɔ.
Durɔ u nɛɛ,
15 nɛn kĩnɑsi, ɑ sɑ̃ɑwɑ kurɔ burɔ.

Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii.
Kurɔ u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi, a sãawa durɔ burɔ,
wuna a man wɛ̃re.
Bɛsɛn kpin yeru ta ko n nɔɔ nɛ nge yaka bekusu.
17 Dãa ye ba mɔ̀ sɛduru, yera ba ka bɛsɛn dirun dãa mwaanatia kua.
Ma ba ten yari kua ka dãa ye ba mɔ sipɛrɛ.

2

1 Nɛna na sãa nge gunarun biibii ye ya kpia tem tɛɛraɔ.
Na maa sãa nge yakasun biibii ye ya wãa wɔwaɔ.
Durɔ u nɛɛ,
2 à n nɛn kĩnasi wa win wɔndia kpaasibun wuurɔ,
u ra n sãawa nge biibii ye ya wãa sãkin suunu sɔɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
3 à n nɛn kĩnasi wa aluwaasiban suunu sɔɔ,
u sãawa nge dãa te ba mɔ̀ pɔmiɛ dãnun suunu sɔɔ tèn marum mu dibu do.
Na ra kã na n sɔ̃ win saarɔ.
4 U ka man da mi ba ra tɔ̃ɔ baka dĩanu di.
Ma u man nɛnua ka kĩru.
5 Wee kĩra man barɔ kua.
A man dam kɛ̃ ka kira duronu, ka pɔmiɛn marum.
6 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
Durɔ u nɛɛ,
7 bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ
ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.

Durɔ u wee

Kurɔ u nɛɛ,
8 na nɛn kĩnasin nɔɔ nɔɔmɔ.
Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.
9 U sãawa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma.
Wi wee dirun biruɔ,
u man mɛɛrima fɛnɛntin di.
10 Ma u ka man gari kua u nɛɛ,
a seewo nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ, a na.
11 Wee puran saa ya doona,
ma gura ya yɔ̃ra.*
12 Biibii ya kpia yam kpuro.
Sa gunɔ bwese bwesekan swĩi nɔɔmɔ.
Kparukonun swĩi yi nɔɔra bɛsɛn tem sɔɔ.
13 Dãa te ba mɔ̀ figie ta marum torumɔ,
ma resɛm tɔ̃kan wɛ̃sun nubura pusa.
A seewo, a na nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ,
14 wunɛ wi a sãa nge sãkusã ye ya wãa kpee baa sɔɔ ya kukua.
A man wunɛn wuswaa sɔ̃ɔsio.
A de n wunɛn nɔɔ nɔ.
Domi wunɛn dɔkɔra nɔɔbu do.
Mɛya maa wunɛn wuswaa ra man wɛ̃re.
Kurɔn mɛro u nɛɛ,
15 i sun dɛmaku binu mwɛɛrio
ni nu bɛsɛn resɛm gbaaru sankumɔ saa ye ya wɛ̃su sãa.
Kurɔ u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi u sãawa nɛgii,
na maa sãa wigii.
U win sabenu kparamɔ yakasun biibiin suunu sɔɔ.
17 A de a gɔsira, nɛn kĩnasi, a n wãa guunu wɔllɔ
a n sãa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma,
sere sɔ̃ɔ u ka du saaru tu kpɛ̃a.

* **2:11** gura ya yɔ̃ra - Isireliban temɔ, puran saa gura ra nɛ.

Kurɔ u kɑ win kĩnɑsi dosimɔ
Kurɔ u nɛɛ,

3

1 wɔ̃ku girirɑ nɑ kpĩ nɛn kpin yeru wɔllɔ.
Nɑ kɑsu wi nɛn gɔ̃ru gɑ kĩ.
Adɑmɑ nɑ ǹ nùn wɑ.
2 N n mɛn nɑ, kon sewɑ n bɔsu wuu sɔɔ,
gen swɛɛɔ kɑ gen yɑburɔ nɑ n kɑsu wi nɛn gɔ̃ru gɑ kĩ.
Nɑ nùn kɑsu kɑsu, ɑdɑmɑ nɑ ǹ nùn wɑ.
3 Ye wuu gen kɔ̃sobɑ bɔsu bɑ wuu mɛɛrimɔ, bɑ mɑn wɑ,
mɑ nɑ bu bikiɑ nɑ nɛɛ, i nɛn kĩnɑsi wɑ?
4 Ye nɑ bu deri kese, yerɑ nɑ nɛn kĩnɑsi wi wɑ.
Nɑ nùn sɛ̃re, nɑ ǹ nùn yɔ̃su
sere nɑ kɑ nùn dɑ nɛn mɛro wi u mɑn mɑrɑn dirɔ.
5 Bɛɛ Yerusɑlɛmun wɔndiɑbɑ,
nɑ bɛɛ sɔ̃ɔmɔ kɑ yɛɛ kpiki kɑ nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnɑsi yɑmiɑ sɑɑ ye u ǹ kĩ u se.
Kurɔ u nɛɛ,
6 wɑrɑ u sɑrɑm wee gbɑburun di mɛni nge wii tĩɑ.
U turɑre ye bɑ mɔ̀ miru kɑ turɑre dɛkɑgiɑ bwese bwesekɑn nuburu mɔ.
7 Sɑlomɔɔn kpin yerɑ bɑ sɔɔwɑ bɑ kɑ wee,
Isirelibɑn tɑbu durɔ dɑmgibu wɑtɑ bɑ nùn swĩi bɑ wɑ̃ɑ gɔn gɔnkɑ.
8 Be kpuro bɑ kɑ tɑkobi sɑnnɔ yɛ̃.
Bɑ sɑ̃ɑwɑ tɑbu durɔbu.
Ben bɑɑwure u win tɑkobi bɛki win yɛ̃sɑɔ
u kɑ sɔɔru sɑ̃ɑ bɑɑ yibɛrɛbɑ bɑ̀ n kurɑmɑ wɔ̃kuru.
9 Sinɑ boko Sɑlomɔɔ u derɑ bɑ nùn ɑmɑkɛɛn kitɑru kuɑ kɑ dɑ̃ɑ ye bɑ kɑ nɑ Libɑnin di.
10 Mɑ bɑ ten suɑtiɑn dɛki kuɑ kɑ sii geesu.
Bɑ mɑɑ ten gbɑllitiɑ kuɑ kɑ wurɑ.
Bɑ ten sin yerun leferi beku wunɔmgiru wukiri
te Yerusɑlɛmun wɔndiɑbɑ bɑ burɑru kuɑ kĩrun sɔ̃.
11 I yɑrimɑ bɛɛ Siɔnin wɔndiɑbɑ, i sinɑ boko Sɑlomɔɔ wɑ.
U win furɔ doke ge win mɛro nùn dokeɑ sɑɑ ye u kurɔ kpɑɑru kuɑ.
Dɔmɑ te, u wɑ̃ɑ nuku dobu sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,

4

1 ɑ sɑ̃ɑwɑ kurɔ burɔ, nɛn kĩnɑsi.
Wunɛn nɔni yi bɑllimɔ nge wɑɑ bɑkɑgii wunɛn sɔnditiɑn wɛ̃rin di.
Wunɛn seri yi sɑ̃ɑ nge boo wuuru te tɑ sɑrɑmɑmɔ Gɑlɑdin guuru wɔllun di.
2 Wunɛn donnu nu buriri nge yɑ̃ɑ nìn sɑnsu bɑ bɔɔrɑ nu nim nɔrum wee.
Nu mɑɑ nɔɔ nɛwɑ swɛɛ swɛɛ, nin gɑrɑ kun kɑnde.
3 Wunɛn nɔɔ gɑ swɛ̃riwɑ nge tom,
mɑ gɑ wɑɑbu wɑ̃.
Wunɛn bɑɑnu nu bɑllimɔwɑ nge dire sɔnsɔm biɑ wunɛn sɔnditiɑn wɛ̃rin di.
4 Wunɛn wĩirɑ wɑ̃wɑ nge Dɑfidin dii bwereku gɑgu
mi bɑ rɑ tɑbu yɑ̃nu bere.
Wunɛn sɑbɑn bɑtɑnibɑ bɑ sɑ̃ɑ nge tɑbu yɑ̃ɑ ni bɑ bwɛ̃ mi.
5 Wunɛn bwɑ̃su sɑ̃ɑ nge yɑɑ kpikun binu yiru ni nu yɑkɑsu dimɔ biibiin suunu sɔɔ.
6 Sere sɔ̃ɔ u kɑ du sɑɑru tu kpɛ̃ɑ,
kon dɑ guuru wɔllɔ mi turɑre ye bɑ mɔ̀ miru kɑ turɑre dɛkɑgiɑ yɑ wɑ̃ɑ.
7 A sɑ̃ɑwɑ kurɔ burɔ, nɛn kĩnɑsi.
A ǹ bɑu gɑgu mɔ.
8 A nɑ su doonɑ sɑɑ Libɑnin guunun di
kɑ Seniri kɑ Hɛɛmɔɔn guurun di
mi gbee sinɑnsu kɑ musuku yɑmbɑrɔsu rɑ n wɑ̃ɑ.
9 Bɛsɛn nɔni yì n yinnɑ, ǹ kun mɛ nɑ̀ n wunɛn sɑbɑn bɑtɑni tiɑ wɑ,
wunɛn kĩrɑ rɑ nɛn gɔ̃ru kpuro mwɛwɑ, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
10 Wunɛn kĩru tɑ nuku dobu mɔ nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Wunɛn kĩru tɑ tɑm dobu kere.
Mɛyɑ mɑɑ wunɛn turɑren nuburu tɑ do tɑ turɑre kpuro kere.

11 Wunɛn nɔɔ ga sɔ̃subu do nge tim bau.
Tim ka bom mu wãa wunɛn nɔɔ sɔɔ.
Wunɛn yãnu nu nuburu dowa nge dãa te ba mɔ̀ sɛduru Libaniɔ.
12 A sãawa nge dãa gbaaru te ba kara koosi, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
A sãawa nge dɔkɔ ye ba kɛnua, ǹ kun mɛ nge bwia ye ba mara.
13 Wunɛn nim mu dãa gbaarun dãnu yɛ̃kamɔ.
Nin binu ni ba sokumɔ gerenadi nu do too.
Mɛya lalle ka naadi ya maa kpia mi,
14 ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka kanɛli,
ka dãa ni ba ra ka turare dɛkagia ko, ka miru, ka aloɛsi,
ka sere yaka si su nuburu dobu bo kpuro.
15 Wunɛ a sãawa nge dãa gbaarun dɔkɔ
ǹ kun mɛ nge bwia ye ya nim sumɔ
mɛ mu wee saa Libanin guunun di.
Kurɔ u nɛɛ,
16 sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sikan wosu,
i seewo i nɛn dãa gbaarun dãnu kɔ̃,
kpa nin nubu duroru tu yari kpuro.
I de nɛn kĩnasi u du win dãa gbaaru sɔɔ
kpa u yen dãa bii geenu di.

Durɔ u wee

Durɔ u nɛɛ,

5

1 na dua nɛn dãa gbaaru sɔɔ,
nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Na nɛn turare ye ba mɔ̀ mirun dãa yorimɔ ka kiki si su nuburu do.
Na nɛn tim baun tim dimɔ.
Na nɛn tam ka nɛn bom nɔrumɔ.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
i dio, bɛɛ be i kĩanɛ.
I nɔruo kpa i n kĩru barɔ.

Kurɔ u gambo wukia

adama n dãkuru kua

Kurɔ u nɛɛ,
2 na dò adama nɛn bwɛ̃ra ya ǹ kpĩ.
Na ka nɛn kĩnasi dosimɔ u gambo soomɔ.
Durɔ u nɛɛ,
a man kɛniɔ, nɛn sesu, nɛn kĩnasi.
Wunɛ wi a sãa nge sãkusã, a yiba.
Nɛn wira nikerera.
Ma nɛn seri nim sɛ̃ɛra.
Kurɔ u nɛɛ,
3 wee na nɛn yaberu pota.
Kon maa kpĩ n se n tu sebe?
Na nɛn kɔ̃ri kpakia kɔ, yera kon maa se n yi disinu ko?
4 Yera nɛn kĩnasi wi, u win nɔmu kpɛ̃ɛma gambon wem di,
ma nɛn bwɛ̃ra wura win mi.
5 Na seewa n ka nùn kɛnia.
Turare ye ba mɔ̀ miru ya dãakumɔ nɛn nɔman di gambon nɛnutia sɔɔ.
6 Na nɛn kĩnasi kɛnia,
adama na deema u doona.
Nɛn bwɛ̃ra raa wura win mi, sanam mɛ na win nɔɔ nua.
Na nùn kasu kasu, na ǹ nùn wa.
Na nùn soka, u ǹ wure.
7 Wuu gen kɔ̃sobu ba ka man yinna.
Ba man so ba mɛɛra kua.
Be ba gbãraru kɔ̃su, ba nɛn sɔnditia mwa.
8 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ kanamɔ,
ì n nɛn kĩnasi wa, i nùn sɔ̃ɔwɔ win kĩra man barɔ kua.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,

9 wunɛ wi ɑ kurɔbu kpuro burɑm kere,
mbɑ wunɛn kĩnɑsi wi, u mɔ ye goo kun mɔ ɑ kɑ sun sɔ̃ɔmɔ mɛ.
Kurɔ u nɛɛ,
10 nɛn kĩnɑsi, tɔn swɑ̃ɔwɑ, win wuswɑɑ bɑllimɔ.
Tɔmbu nɔrɔbun subɑ wɔkuru (10.000) sɔɔ, wiyɑ kɑɑ wɑɑbu gbi.
11 Win wuswɑɑ yɑ bɑllimɔ nge wurɑ geɑ.
Win seri yi tĩriwɑ nge gunɔ mɔrɑn sɑnsu.
12 Win nɔni yi sɑ̃ɑwɑ nge wɑɑ bɑkɑgii ye yɑ wɑ̃ɑ dɑɑrɔ.
Win nɔni kpiki yi sɑ̃ɑwɑ nge bom bekum.
Nɔni yi, yi kɑ kpee gobiginu weenɛ ni bɑ doke tɑɑbu sɔɔ.
13 Win bɑɑnu nu wɑ̃wɑ nge turɑre bii yi yi kpiibu wee.
Win nɔɔ gɑ sɑ̃ɑwɑ nge biibii yèn min di turɑre yɑ dɑ̃ɑkumɔ.
14 Win nɔmɑ yɑ kɑ wurɑn sumɑ weenɛ ye bɑ kpee gobiginu dokeɑ.
Win wɑsi yi wɔru nge suunu don te bɑ wɔriɑsiɑ
bɑ burɑru koosi kɑ kpee burɑnu ni nu nɔni boogu mɔ.
15 Win kɔ̃ri yi sɑ̃ɑwɑ nge gbere yiru ye bɑ kuɑ kɑ kpee kpikiru.
Mɑ bɑ ye girɑ wurɑ geɑn wɔllɔ.
À n nùn mɛɛrɑ, u sɑ̃ɑwɑ nge Libɑnin dɑ̃ɑ ni bɑ mɔ̀ sɛduru.
16 Win nɔɔn gɑri do.
Wi sɔɔrɑ nɛn bwɛ̃rɑ rɑ n wɑ̃ɑ mɑm mɑm.
Bɛɛ Yerusɑlɛmun wɔndiɑbɑ, mɛ nɛn bɔrɔ kĩnɑsi wi, u sɑ̃ɑwɑ mi.
Yerusɑlɛmun wɔndiɑbɑ bɑ nɛɛ,

6

1 mɑnɑ wunɛn kĩnɑsi wi, u dɑ,
wunɛ wi ɑ kurɔbu kpuro burɑm kere.
Berɑ mɑnɑ u gɛre, kpɑ su kɑ nun wi kɑsu.
Kurɔ u nɛɛ,
2 nɛn kĩnɑsi u dɑwɑ win dɑ̃ɑ gbɑɑrɔ,
mi turɑre bii wɑ̃ɑ yi yi kpiibu wee,
u kɑ win sɑbenu kpɑrɑ kpɑ u biibii bɔɔri.
3 Nɑ sɑ̃ɑwɑ nɛn kĩnɑsigii, mɑ u mɑɑ sɑ̃ɑ nɛgii.
U win sɑbenu kpɑrɑmɔ biibiin suunu sɔɔ.

Nge mɛ kurɔ win wɑsi sɑ̃ɑ

Durɔ u nɛɛ,
4 ɑ girimɑ mɔ nge wuu ge bɑ mɔ̀ Tirisɑ.
Nɛn kĩnɑsi, ɑ wɑ̃ nge Yerusɑlɛmu.
A nɑnum mɔ nge tɑbu sĩɑ kɑ yen gidi bɔrɑ.
5 A ku mɑɑ mɑn mɛɛri.
Domi wunɛn nɔni yi nɛn kĩru seeyɑmɔ.
Wunɛn seri yi sɑ̃ɑ nge boo wuuru
te tɑ sɑrɑmɑmɔ Gɑlɑdin guurun wɔllun di.
6 Wunɛn donnu nu buriri nge yɑ̃ɑ nìn sɑnsu bɑ bɔɔrɑ
nu nim nɔrum wee, nu mɑɑ nɔɔ nɛwɑ swɛɛ swɛɛ, nin gɑrɑ kun kɑnde.
7 Wunɛn bɑɑnu nu bɑllimɔwɑ nge dire sɔnsɔm biɑ wunɛn sɔnditiɑn wɛ̃rin di.
8 Sinɑnibun geerɑ sɑ̃ɑwɑ wɑtɑ,
sinɑ kurɔbu mɑɑ wɛnɛ.
Wɔndiɑbɑn geerɑ kun nɔru mɔ be.
9 Adɑmɑ nɛn kĩnɑsi wi, u ǹ bɑu mɔ,
u sɑ̃ɑwɑ nɛnɛm be sɔɔ.
U sɑ̃ɑwɑ win mɛron bii wɔndiɑ teereru te u kĩ too.
Wɔndiɑ be bɑ nùn wɑ, bɑ nɛɛ,
u sɑ̃ɑwɑ domɑrugii.
Sinɑnibu kɑ bɑn sinɑ kurɔbu bɑ mɑɑ nùn siɑrɑ bɑ nɛɛ,
10 wɑrɑ u yɑrimɑm wee nge buruku sɔ̃ɔ.
Wɑrɑ u wɑ̃ mɛ nge suru.
Wɑrɑ u bɑllimɔ nge sɔ̃ɔ.
U nɑnum mɔ nge tɑbu sĩɑ kɑ yen gidi bɔrɑ.
11 Nɑ dɑ dɑ̃ɑ gbɑɑrɔ mi dɑ̃ɑ mɑrum wɑ̃ɑ,
n kɑ wɑ yɑkɑsu sù n kpiɑ wɔwɑɔ,
kpɑ n wɑ resɛm tɔ̃kɑ yà n kpɑrɑ,

kpa n maa wa dãa te ba mɔ̀ gerenadi tà n wɛ̃su sãa.
12 Na ǹ ka baaru nɛn bwɛ̃ra man sua,
ya man doke nɛn tɔmbun tabu kɛkɛban suunu sɔɔ yi dumi gawe.
Kurɔbu ka wɔndiaba ba nɛɛ,

7

1 a gɔsirama, a gɔsirama, Sunɛmun bii,
a gɔsirama su nun mɛɛri.
Mban sɔ̃na i nɛ Sunɛmun bii mɛɛra
nge wi u yaamɔ tɔn wuunu yirun baa sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,
2 wɔndia bɛɛrɛgii, wunɛn naasu su wã salubata sɔɔ.
Wunɛn pɔra ya wãwa nge saba.
Wi u ye kua mɔmɔn tiiwa.
3 Wunɛn bwĩirun gira yera sãawa bwɛrɛrɛ nge nɔran nɔɔ
ye ya ku ra tam kpe.
Wunɛn bɔsɔ ga swɛ̃ri nge alikama ye ba ka biibii sikerenɛ.
4 Wunɛn bwãsu sãawa nge yaa kpikun binu yiru.
5 Wunɛn wĩiru ta buririwa nge suunu donnu.
Wunɛn nɔni yi dɛɛrewa nge Hɛsibonin yɛru
si su wãa wuu bɔkɔ gen kɔnnɔn bɔkuɔ.
Wunɛn wɛ̃ru ta dɛndewa mam mam nge Libanin kɔ̃su yeru
te ta Damasi mɛɛra.
6 Wunɛn wira suarewa nge guu te ba mɔ̀ Kaamɛli.
Ma wunɛn tara ya ballimɔ nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bwɛ̃ra kpuro mwa.
7 Wunɛn buram banda, a man wɛ̃re too.
Wunɛ sɔɔra nɛn kĩru kpuro wãa.
8 Wunɛn wasi yi dɛndewa nge kpakpa bãa.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge dãa marum swaaru.
9 Na nɛɛ, kon kpakpa yɔwa kpa n yen marum nɛnɛ.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge resɛm swaaru.
Wunɛn wɛ̃siaru ta nuburu do nge dãa marum mɛ ba mɔ̀ pɔmu.
10 Nà n nun sɔ̃su, na ra n nuku dobu mɔ nge wi u tam durom nɔra.
Kurɔ u nɛɛ,
tam mɛ, mu kokuo nɛn kĩnasin sɔ̃
mu du win nɔɔ sɔɔ ù n dweeyamɔ.
11 Na sãawa nɛn kĩnasigii,
ma win kĩru kpuro wãa nɛ sɔɔ.

Kĩana sɔɔra nuku doba wãa

Kurɔ u nɛɛ,
12 nɛn kĩnasi, a yarima su da baru kpaanɔ kpa sa n wãa mi.
13 Bururu sa ko se su da dãa gbaarɔ,
su wa resɛm tɔ̃ka ka dãa te ba mɔ̀
gerenadi yà n kpare ya wɛ̃su sãa.
Miya kon nun kĩru sɔ̃ɔsi.
14 Dãa te ba mɔ̀ mandaragore ta ten turare yɛ̃kamɔ.
Bɛsɛn yɛnu kɔnnɔwɔ, sa dãa marum kpuro mɔ mɛ mu dobu bo,
ginakugim ka gisɔku gegim.
Na mɛ kpuro yii wunɛn sɔ̃ nɛn kĩnasi.

8

1 À n daa sãa nɛn sesu mɛro turosi, kon ka nun yinna tɔɔwɔ,
kpa n nun bɔkasi, goo kun maa man gɛmmɔ.
2 Kon ka nun da nɛn mɛron yɛnuɔ
kpa a man bwisi kɛ̃.
Kon nun tam nubu dururugim wɛ̃
mɛ na kua ka dãa bii ni ba mɔ̀ gerenadi.
3 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
4 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,

i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.
Wɔndiaba ba nɛɛ,
5 wara u wee gbaburun di u win kĩnasi gballi.

Kĩrun dam
Kurɔ u nɛɛ,
na nun yamia dãa saarɔ wunɛn yɛnun bɔkuɔ,
mi wunɛn mɛro u wunɛn gura sua u nun mara.
6 A de nɛ turon gari yi n wãa wunɛn gõruɔ.
A de a n nɛ turo bɔkasi.
Domi kĩru ta dam mɔwa nge gɔɔ.
Nisinu nu maa sãawa gãa gɔbunu nge gɔribun wãa yeru.
Nin dam mu sãawa nge dɔ̃ɔ yari.
Yinni Gusunɔn min diya yi wee.
7 Nim wɔ̃kun nim ka mɛn kpãaru mu ǹ kpɛ̃ mu kĩrun dɔ̃ɔ go.
Mɛya maa daanun nim yiburu ta ǹ kpɛ̃ tu kĩi te wukiri.
Tɔnu wi u win dukia kpuro wɛ̃ bu ka nùn kĩan sɔ̃,
u ǹ kĩi te wasi.
Yen kɔkɔrɔ, ba koo nùn gɛmwa.
Kurɔn sesubu ba nɛɛ,
8 sa sesu piibu mɔ wi u kun gina bwãa kpia.
Amɔna sa ko nùn kua sanam mɛ ba nùn kĩan na.
9 U n sãa nge gbãraru,
sa ko tu tãsisiawa ka sii geesu.
U n maa sãa nge kɔnnɔ,
sa ko ge kɔrewa ka dãa ye ba mɔ̀ sɛdurun gambo.
Kurɔ u nɛɛ,
10 na sãawa nge gbãraru,
ma nɛn bwãa ya sãa nge wuu kɔ̃sobun wãa yeru.
Nɛn kĩnasi u yɛ̃ ma na bɔri yɛndu mɔ win mi.
Durɔ u nɛɛ,
11 Salomɔɔ u resɛm tɔ̃kan gbaaru mɔ Baali Hamɔɔwɔ.
Ma u gbaa te kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
Ben baawure u ra ka sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) nɛwa
bu sere gbaa ten marum sɔri.
12 Salomɔɔ u win sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) suo u n mɔ,
kpa u win gbaa kɔ̃sobu yen goobu (200) wɛ̃.
Nɛna na nɛn tiin resɛm gbaaru mɔ,
ma na tu kɔ̃su.
13 A de n wunɛn nɔɔ nɔ nɛn kĩnasi,
wunɛ wi a ra n wãa dãa gbaaru sɔɔ.
Kpaasiba kĩ bu gu nɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
14 a wasi suo nɛn kĩnasi,
kpa a n sãa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma
ye ya wãa guuru wɔllɔ mi yaka nubu durorugisu wãa.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bweseru. U nɔni swããru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sɔ̃. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔ̃ɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wããru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sããnu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi koora win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalɛmu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koora Yeremin wããru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sɔ̃, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalɛmu ya wɔruma, wiru 52.

1 Tire ten gari yi sun sɔ̃ɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa. Hilikiya wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ, Bɛnyamɛɛn temɔ. 2 Yudaban sina boko
Yosiasi Amɔɔn biin bandun wɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua.
3 U maa ka nùn gari kua Yoyakimu wi u sãa Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sɔɔ, ka
maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun wɔ̃ɔ wɔkura tiasen suru
nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

4 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,
5 u sere man mɔmɛ
nɛn mɛron nukurɔ,
u man yɛ̃ saa ba ǹ man marubu kpa.
U man gɔsa u yi nɛnɛm
n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi
bu sere man ma.
6 Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na ǹ kpɛ̃ n gari gere tɔn dabinun wuswaaɔ,
domi nɛ biiwa.
7 Adama Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n ku gere mɛ.
Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.
Ye u maa man sɔ̃ɔwa kpuro kon ye gerewa.
8 N ku ben bɛrum ko.
Domi u ko n ka man wãa,
kpa u man wɔra karin di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. 9 Ma u win nɔmu dɛmia u nɛn nɔɔ baba u nɛɛ, wee u
win gari doke nɛn nɔɔwɔ. 10 Yen biruwa u maa nɛɛ,
wee gisɔ, u man yiiko wɛ̃
bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔllɔ
n ka nu wukiri n sura,
kpa n maa wure n nu gira nge dãa.
Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam koosia,
kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

11 Yinni Gusunɔ u maa man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Ma na nùn wisa na nɛɛ, dãru garun kããsa na waamɔ.
12 Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
13 Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba na maa waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ta man nɔɔ sike ta swɛ̃ɛ ta gbisimɔ.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu kpuro wɔri.

15 U koo sinam be ba wãa sɔ̃ɔ yẽsan nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalɛmu ka Yudan wuu si su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalɛmu ye tarusi
bu sina yen gbãra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.
16 U koo win tɔmbu sɛɛyasia ben kɔ̃sa yen sɔ̃
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sãwa.
17 Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛ̃ka
kpa n se n bu sɔ̃ kpuro
ye u koo man yiire.
U nɛɛ, n ku de nɛn tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man bɛrum sosia n diiri ben wuswaaɔ.
18-19 Wee tɛ̃, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yãku kowobu
ka sere tɔn be ba tie kpuro
ba koo ka man tabu ko.
Adama ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wɛ̃ nge wuu ge ba gbãraru toosi,
ǹ kun mɛ nge gbere ye ba kua ka sisu,
ǹ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
U ko n wãawa ka nɛ u ka man wɔra ben nɔman di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

2

Isireliban sikadoban durum

1 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 n doo n bɛɛ Yerusalɛmugibu sɔ̃ n nɛɛ,
u yaaye nge mɛ i nùn kĩa yellu nge kurɔ kpao,
i ka nùn swĩi gbabu tèn mi gãanu ku ra kpi.
3 Bɛɛ Isireliba, i raa wãawa wi turon sɔ̃.
I sãawa win arumani ye u tii gɔsia.
Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yẽro deemɛwa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
4 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i swaa dakio i nɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
ba da ba kam swĩi,
ma ben tii ba kam kua.
6 Ba ǹ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunɔ u wãa, wi, wi u bu yarama Egibitin di.
Mana u wãa, wi, wi u ka bu da gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.
Gbabu te sɔɔ, nim sari,
dɔkɔ kpirina nu yiba,
wãara maa sɛ̃ mi.
Yen sɔ̃na goo kun wãa mi,
goo ku ra maa sĩ mi.
7 Yen biru, u ka bu da mi tem gem wãa,
kpa bu ka mɛn dãa bii duronu ka mɛn dĩa geenu di.
Adama ye ba tura mi,
ba tem mɛ sanka,
ba mu disi doke.
8 Ben yãku kowobu ba ǹ bikie bu nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wãa.
Mɛya maa wooda yẽrobu ba ǹ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.
Bũu wi ba mɔ̀ Baali, win gariya Gusunɔn sɔmɔbu ba swĩi ba ka gari mɔ̀.
Ma ba da ba bũnu sãwa ni nu ǹ bu arufaani gaa wɛ̃ɛmɔ.
9 Yen sɔ̃na u koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru siribu soku.
10 I be ba wãa nim wɔ̃kun tem bure te ba sokumɔ Sipu mɛɛrio.

I goo gɔrio Kedaaɔ
u mɛɛri sãa sãa u ka wa
bà n mɔ̀ nge bɛɛ,
11 u ka wa bweseru garu tà n ten bũnu kɔsire
baa mɛ nu ǹ sãa gem,
nge mɛ bɛɛ, i Gusunɔ deri
wi u sãa bɛɛn bɛɛrɛ.
Ma i wura yè sɔɔ i ǹ arufaani gaa wasi.
12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wɔllugibu, i biti sooro yenin sɔ̃,
kpa i wɛ̃nu wura.
13 Wee win tɔmbu ba durum yiru kua.
Ba nùn deri, wi, wi u sãa nge nim gem mɛ mu koo nɔrura,
ma ba da ba bũnu swĩi ni nu sãa nge dɔkɔ kpiri ni nu ǹ nim nɛnumɔ.

Isireliban naanɛ sarirun are

14 Isireliba, i ǹ sãa yobu.
Ba ǹ bɛɛ mara yoru sɔɔ.
Ǹ n mɛn na, mban sɔ̃na bɛɛn yibɛrɛba ba bɛɛ naa swĩi nge gbeeku yɛɛ.
15 Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee sinansu.
Ba bɛɛn tem yãnu gura,
ma ba bɛɛn wusu dɔ̃ɔ mɛniki,
goo maa sari mi.
16 Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii
ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka
bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.
17 Yeni ya koo bɛɛ deema,
domi i Gusunɔ bɛɛn Yinni deri sanam mɛ u bɛɛ kpare swaa gea sɔɔ.
18 I n da i tii Asirigibu
ǹ kun mɛ Egibitigibu wɛ̃,
i ben daarun nim nɔrumɔ,
mba i ko wa.
19 I n yɛ̃ ma bɛɛn nuku kɔ̃suru ka bɛɛn naanɛ sariru ta koo bɛɛ nɔni sɔ̃.
Saa ye sɔɔra i ko wa,
kpa i gia ma gãa kɔ̃suna i kua mi,
ye i ka man deri,
i ǹ maa man nasie.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sãawa nge kurɔ

wi u kun naanɛ mɔ

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke kasuka.
Ma i nɛɛ, i ǹ maa kĩ i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wɔllɔ ka dãa kubenɔ
i bũnu gasirimɔ i sãamɔ.
21 Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dãa geeru te ta kpuro kere,
adama tɛ̃, i kɔsa i kua
nge resɛm dãa te ta yina.
22 Baa ì n wobura ka werem mɛ mu gɛm durom mɔ,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waamɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
23 Amɔna i ko kpĩ i siki i nɛɛ,
i ǹ tii disi koosi,
i ǹ bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wɔwa sɔɔ.
I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sãa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.
24 Bɛɛ be i sãa nge gbeeku kɛtɛku niu

ge gɑ gbɑburun dɔɔnɛ mɔ.
Gen yɔɔbun sɑɑ sɔɔ,
gɑ rɑ n yɔ̃ɔkumɔwɑ,
goo kun kpɛ̃ u gu yɔ̃rɑsiɑ.
Kɛtɛku dwɑɑ ye yɑ gu kɑsu kpuro,
yɑ ku rɑ wɑsire yu kɑ gu wɑ.
Domi yɑ rɑ gu deemɛwɑ gen yɔɔbun sɑɑ sɔɔ.
25 Bɛɛ Isirelibɑ, nɑ nɛɛ,
i ku bũnu gɑsiri sere bɛɛn bɑrɑnu nu diirɑ,
kpɑ nim nɔru gu bɛɛ go.
Adɑmɑ i ǹ wure.
Mɑ i nɛɛ, n ǹ koorɔ,
domi niyɑ i kĩ,
i ko mɑɑ nu swĩi i sɑ̃wɑ.

Bɑ koo Isirelibɑ sɛɛyɑsiɑ

26 Nge mɛ sekuru tɑ rɑ gbɛnɔ mwɛ
bà n nùn mwɑ subɑru sɔɔ,
nge mɛyɑ bɛɛ Isirelibɑ kɑ bɛɛn sinɑmbu
kɑ bɛɛn wirugibu kɑ bɛɛn yɑ̃ku kowobu
kɑ Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wɑ.
27 Domi i bũu dɑ̃ru sokumɔ bɛɛn bɑɑbɑ,
mɑ i mɑɑ kperu sokumɔ bɛɛn mɛro.
Wee bɛɛ Isirelibɑ kpuro i mɑn biru kisi,
i ǹ mɑɑ mɑn mɛɛrimɔ.
Adɑmɑ ì n wɑ̃ɑ wɑhɑlɑ sɔɔ,
i rɑ nɛɛwɑ, n seemɑ n bɛɛ fɑɑbɑ ko.
28 Bɛɛ Yudɑbɑ, bɛɛn bwɑ̃ɑroku ni i tii sekuɑ
nu kɑ bɛɛn wusu geeru nɛ mi,
mɑnɑ nu wɑ̃ɑ.
Nu seewo nu bɛɛ fɑɑbɑ ko wɑhɑlɑn sɑɑ sɔɔ
nù n koo kpĩ.

29 Mbɑn sɔ̃nɑ i kɑ mɑn sikirinɑmɔ.
Wee bɛɛ kpuro i ǹ kɑ mɑn yɔ̃re.
30 Kɑm sɔɔrɑ nɑ bɛɛ sɛɛyɑsiɑ.
I ǹ nɛn sɛɛyɑsiɑ bi gɑrisi gɑ̃ɑnu.
I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go
nge mɛ gbee sunɔ gɑ rɑ yɑɑ wɔri gu go.
31 Bɛɛ Isirelibɑ, bɛɛ be i tie, i nɛ, Yinni Gusunɔn gɑri swɑɑ dɑkio i nɔ.
Nɑ bɛɛ sɑ̃ɑwɛwɑ nge tem mi gɑ̃ɑnu ku rɑ kpi?
Nɑ bɛɛ sɑ̃ɑwɛwɑ nge yɑm wɔ̃ku nɑnumgiru?
Mbɑn sɔ̃nɑ bɛɛ nɛn tɔmbu i gerumɔ i mɔ̀,
i tii mɔ,
i ǹ gɔsirɑmɑmɔ nɛn mi.
32 Wɔndiɑ u rɑ win burɑ yɑ̃nu duɑri ro?
Kurɔ kpɑo u rɑ win sɔnditiɑ duɑri?
Amɔnɑ bɛɛ nɛn tɔmbu i kɑ mɑn duɑri n kɑ tɛ mɛ,
nɑ ǹ mɑm yen tɔ̃nun geeru yɛ̃.
33 I durɔ dɑmɑ bwisi mɔ sere kurɔ tɑnɔbu bɑ yi giɑmɔ bɛɛn min di.
34 Wee tɔn be bɑ ǹ toren yɛm mu yibɑ bɛɛn yɑbenɔ
be, be i ǹ kɑ gɑ̃ɑ kɔ̃sunu gɑnu mwɛ.
35 Kɑ mɛ, i tii sokumɔ be bɑ dɛɛre.
Mɑ i mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonɑri.
Adɑmɑ kon bɛɛ siribu soku yèn sɔ̃ i mɔ̀, i ǹ durum mɔ.

36 Mbɑn sɔ̃nɑ i sirenɛ i kɑ swɑɑ kɔsi.
Egibitigibɑ koo bɛɛ sekuru doke
nge mɛ Asirigibɑ bɛɛ kuɑ.
37 Kpɑ i yɑri min di i n tuke.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ be i nɑɑnɛ sɑ̃ɑ mi yinɑ.
I ǹ mɑɑ somiru gɑru wɑsi ben min di.

3

Isireliba

ba sãawa naanɛ sarirugibu

[1] Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
goo ù n win kurɔ yina,
ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.
Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.
I da i bũu dabiru sãamɔ,
ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
[2] I seewo i mɛɛri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ǹ bũnu sãwa.
Wee, i ra bũnu kasu
nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu kasu.
I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tɔmbu mara swɛɛ sɔɔ.
Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku kɔ̃surun sɔ̃.
[3] Yen sɔ̃na gura kun tãramɔ
bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.
Adama ka mɛ,
i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.
Sekura kun bɛɛ mɔ̀.
[4] Wee tɛ̃, i man nɔɔgiru suemɔ i mɔ̀,
i man nɔɔgiru mɔ̀ i gerumɔ
nɛna na sãa bɛɛn baaba,
i maa man kĩwa saa bɛɛn piiburun di.
[5] Ma i bikiamɔ,
ko na n ka bɛɛ mɔru sãawa sere ka baadommaɔ?
Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,
adama i kɔ̃sa mɔ̀ i dɔɔ
nge mɛ̀n nɔɔ i kĩ.

Yudaba ka Isireliba,

i de i gɔ̃ru gɔsia

[6] Yudaban sina boko Yosiasin waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wa ye
Isireliba ba mɔ̀? Ba sãawa mɛm nɔɔ sariba. Wee, ba da mi gungunu ka dãa kubenu wãa
kpuro, ba bũnu sãamɔ. [7] Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bà n yeniba kpuro kua,
ba koo wurama nɛn mi. Adama ba ǹ wuramɛ. Ben mɛro bisibu, Yudan bweseru te ta sãa nge
kurɔ naanɛ sarirugii, ben tii ba wa mɛ. [8-10] Isireliba ba tem mɛ disi doke ben bũu gasiribun
sɔ̃ ka ben sekuru sarirun sɔ̃ te baawure u gerumɔ. Ma ba bũu sãamɔ kpenu ka dãnun nuurɔ.
Yen sɔ̃na na bu yina ma na bu yinabun tireru wɛ̃. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ǹ bɛrum kue. Ba
dawa ba bũnu gasira ben tii. Ba ǹ wuramɛ nɛn mi ka ben gɔ̃ru kpuro. Weesu sɔɔra ba yɔ̃.
[11] Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sãa mɛm nɔɔ sariba, ba sanɔ
bo ka sere Yudaba. [12] Yen sɔ̃, a doo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia a Isireliba gari yini sɔ̃ a nɛɛ,
bu wurama, na ǹ ka bu nɔnu kɔ̃su mɛɛrimɔ.
Domi na sãawa wɔnwɔndugii.
Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.
[13] Bu gesi ben durum wuro.
Bu wuro ma ba ǹ ka man yɔ̃re,
nɛ, Gusunɔ ben Yinni.
Domi ba da ba bũnu gasira dãa kubenɔ.
Ba yina bu nɛn gari swaa daki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo wurama win mi

[14] Bu wurama nɛn mi, be, bii mɛm nɔɔ sariba. Domi na sãawa ben Yinni. Kon be ba tie
yarama wuu sìn mi ba wãa kpuron di, baa ǹ n tɔn turon na, ǹ kun mɛ yiru. Kpa n ka bu
wurama nɛn mi Siɔniɔ. [15] Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wɛ̃ be nɛn gɔ̃ru ga kĩ. Kpa bu bu kpara
ka bwisi, ka laakari.

16 Ba koo marura bu dabia tem mɛ sɔɔ. Sanam mɛ sɔɔ, ba koo man gia. Ba ǹ maa nɛn woodan
kpakororun gari mɔ̀. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ̀. Goo kun maa tu yaayamɔ u nɛɛ, mana
ta wãa. Goo kun maa ten kɔsire mɔ̀. 17 Saa ye sɔɔ, nɛn sina gɔna ya ko n wãawa Yerusalɛmuɔ.
Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa mɛnna mi, nɛn yĩsirun sõ. Ba ǹ maa ben bwisi kõsi swĩimɔ.
18 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba koo mɛnna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa sõɔ
yɛ̃san nɔm geu gian di. Kpa bu sina tem mɛ sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃ ba tubi di.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,
kon daa bɛɛ Isireliba kowa nɛn bii kĩnasibu,
kpa n bɛɛ tem gem wɛ̃
mɛ mu buram bo handunia yeni sɔɔ.
Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn Baaba,
kpa i ku maa man deri.
20 Adama i man tɔnu kam kom kua
nge mɛ kurɔ naanɛ saririugii u ra win durɔ kue.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
21 Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ̀ ba bũnu kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su sankira,
ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni duari.
22 Bɛɛ, bii mɛm nɔɔ sariba, i wurama nɛn mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mɛm nɔɔbu sariru suuru kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn Yinni.
Bɛsɛ wee, wunɛn miya sa wee.
23 Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu wɔllɔ sa kuuki mɔ̀,
nu sãawa weesu.
Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wuna a sãa bɛsɛ Isireliban faaba kowo.
24 Wee, saa bɛsɛn birun di sa waamɔ bũu wi ba mɔ̀ Baali,
wiya u bɛsɛn baababan gbean dĩanu di kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben kɛtɛba ka sere ben bibu.
Ma ba sekuru wa.
25 Su kpuna sekuru sɔɔ
kpa su bɛsɛn bɛɛrɛ sariru wukiri nge bekuru.
Domi bɛsɛ ka bɛsɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni torari.
Saa bɛsɛn birun di n ka gisɔ girari
sa ǹ wunɛn gere wure.

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba,
ì n kĩ i wurama nɛn mi, i ko kpĩ i wurama.
I n bɛɛn bũu sãaru deri, i ǹ maa yaayaare mɔ̀,
2 ì n da bõre gem sɔɔ ka gõru dɛɛrɔ,
i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru,
saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nɛn min di,
kpa bu woo kana nɛn sõ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõɔmɔ na mɔ̀,
i gbee kpaanu kasirio, i dãa dõɔ go.
I ku ra maa bɛɛn dĩanu duure sãki sɔɔ.
4 Geema, i bango sãa wasi sɔɔ.
Adama n tiewa i man tii wɛ̃,
kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge dõɔ,
wi goo kun kpɛ̃ u go,
domi bɛɛn nuku kõsuru ta kpã.

Ba Yudaba wɔrima

5 Yeremi u nɛɛ,
i Yudaba sõɔwɔ kpa i gbãra Yerusalɛmuɔ.
I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.
I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,
bu mɛnnama bu da wuu si su gbãranu mɔ sɔɔ.

6 Bu gidi bɔrɑ sueyo Siɔni giɑ
bu duki yɑkuro bu ku yɔ̃rɑ.
Domi Gusunɔ u koo de kɔ̃sɑ yu nɑ
sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di.
7 Yibɛrɛ be bɑ rɑ bwesenu kɑm koosie
bɑ seewɑ ben wɑ̃ɑ yerun di nge gbee sunɔ
ge gɑ tii dɛmiɑmɔ gen bweun di,
bɑ wee bu kɑ tem mɛ kɑm koosiɑ.
Bɛɛ Yudɑbɑ, bɑ koo bɛɛn wusu kɔsuku
kpɑ su ko bɑnsu.
8 I sɑɑki sebuo nuku sɑnkirɑnun sɔ̃
kpɑ i swĩ i weeweenu ko,
domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun doonɑrimɔ.
9 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te sɔɔ,
sinɑ boko kɑ win sinɑ ɑsɑkpɔbu bɑ koo mwiɑ kpɑnɑ
kpɑ yɑ̃ku kowobu bu biti soorɑ,
kpɑ Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,
10 bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ
nɑ be, Yudɑbɑ kɑ Yerusɑlɛmugibu nɔni wɔ̃kuɑ
ye nɑ nɛɛ, bɑ koo bɔri yɛndu wɑ.
Wee tɛ̃ bɑ woburu sɔndi ben wĩinɔ.

Yibɛrɛbɑ bɑ Yudɑbɑ sikerenɛ

11 Sɑɑ ye sɔɔ, kon bu sɔ̃ n nɛɛ,
wee, woo gɑ wee sɑɑ gbɑburun guunun di,
gu kɑ nɛn tɔmbu Yudɑbɑ swee.
Woo ge, gɑ ǹ sɑ̃ɑ fɛrɛ fɛrɛ
nge ge bɑ koo kɑ dobi sɑrɑ.
12 Gɑ ko n dɑm mɔwɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ gu sokusiɑmɔ.
Tɛ̃wɑ kon bu siri.
13 Mɑ Yudɑbɑ bɑ nɛɛ,
gberɑ sun di, domi sɑ kɑm kuɑ.
Wee, wi u koo sun kɑm koosiɑ u sĩimɔ nge guru wiru.
Win tɑbu kɛkɛ yi sɑ̃ɑ nge guru woo.
Mɑ win dumi yi gunɔ bɑkeru sɑ̃ɑbu kere.
14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusɑlɛmugibu,
sere sɑɑ yerà i kĩ i n kɔ̃sɑ bwisikumɔ.
I bɛɛn gɔ̃rusu dɛɛrɑsio, kpɑ i fɑɑbɑ wɑ.
15 I swɑɑ dɑkio gɑri yi bɑ kɑ nɑ Dɑnun tem di
kɑ Efɑrɑimun guunun di
bɑ nɛɛ, kɔ̃sɑ wee.
16 I ye bwesenu kpuro nɔɔsio.
Kpɑ i ye Yerusɑlɛmugibu sɔ̃ i nɛɛ,
yibɛrɛbɑ bɑ wee sɑɑ tontonden di.
Bɑ koo Yudɑbɑn wusu tɑbun kuuki koosi.
17 Kpɑ bu Yerusɑlɛmu sikerenɑ
nge be bɑ gberu kɔ̃su.
Domi yen tɔmbu bɑ mɑn seesi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.
18 Bɛɛ Yudɑbɑ, geemɑ wɑhɑlɑ yɑ bɛɛ nɔni sɔ̃ɔwɑ sere bɛɛn woo sɔndɔ.
Adɑmɑ yɑ sɑ̃ɑwɑ bɛɛn kom kɔ̃sum kɑ bɛɛn nuku kɔ̃surun ɑre.

Yeremi u wɑsikirɑmɔ

win tɔmbun wɑhɑlɑn sɔ̃

19 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki mɑn wuririmɔ mɑ nɛn tororɑ kɑrɑ.
Nɑ ǹ kpɛ̃ n nɔɔ mɑri wɑhɑlɑ yenin sɔ̃.
Nɑ tɑbun kɔbɑ nɔɔmɔ. Bu wee.
20 Bɑ sun nɔɔsiɑmɔ mɑ bɑ wuu dɑbinu kɔsukɑ.

Tem mɛ kpuro mu kam kobu dɔɔwa.
Subaru sɔɔra ba na ba bɛsɛn tabu kowobun kuu bekuruginu wukura.
Ma ba nu gura ba ka doona.
21 Sere domma na kon yibɛrɛban gidi bɔra waamɔ,
kpa na n kɔban swĩi nɔɔmɔ tãa tãa.
22 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, nɛn tɔmbu ba ǹ bwisi mɔ.
Mɛya ba ǹ man yɛ̃.
Ba sãawa gari bakasu.
Ba kɔ̃san kobun bwisi mɔ,
adama ba ǹ gean kobu yɛ̃.

Kam kobu wee
23 Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wɔllɔ.
Na maa wɔllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.
24 Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wɔruma. Ma gungunu nu bãarimɔ.
25 Na maa mɛɛra na wa wee,
tɔnu sari tem sɔɔ.
Ma gunɔsu su yarina kpuro.
26 Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem gem.
Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su wãa mi, su wɔruka.
Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.
27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo tem mɛ gɔsia tem saaram,
adama u maa nɛɛ,
u ǹ derimɔ mu n sãa mɛ ka baadommaɔ.
28 Yen sɔ̃, tem mu ko n gɔɔ wooru sɔ̃,
kpa wɔllu tu yam tĩra.
Domi u himba yi kɔ, u ǹ maa biru wurɔ.
29 Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka tɛn towobun wɔkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.
Gaba wɔriki dãa sɔ̃sɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.
Ba wuu si deri su kua bansu.
30 Wunɛ Yerusalɛmu, bararu mba kaa maa tii kua.
Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,
kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?
Kam sɔɔra kaa tii bararu kua.
Wee wunɛn kĩnasibu ba nun tusa
ba kasu bu nun go.
31 Na wuri ka weeweenu nɔɔmɔ
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u win bii gbiikoo ma.
Ase Yerusalɛmun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.
Ya wom gabamɔ, ya nɔma dɛmiɛ ya mɔ̀,
ya kam kuawa.
Wee yen yibɛrɛba ba ye sɛ̃re, ya gɔɔ dɔɔ.

5

Yerusalɛmugibun toraru
1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swĩiyɔ.
I doo ka mi tɔmba ra mɛnnɛ i kasu
ì n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.
I n yɛ̃ro wa,
saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.
2 Ma Yeremi u nɛɛ,
wee, ba ra n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀,
ka Yinni Gusunɔn wãaru,

adama weesu sɔɔra ba bɔ̃ri yi mɔ̀.
3 Yinni, n ǹ wi u gem swĩi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.
A bu nɔni sɔ̃ɔwa, adama ka mɛ, ba ǹ gãanu gie.
Ben gɔ̃ru ga bɔbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunɛn mi.
4 Ma na nɛɛ, ba sãawa nge bibu,
ba mɔ̀wa nge gari bakasu.
Domi ba ǹ wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba ǹ maa wunɛn woodaba yɛ̃.
5 Kon gɔsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.
Domi be, ba wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba maa wunɛn woodaba yɛ̃.
Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wɛ̃ɛ yina
ma ta yi kasuka.
6 Yen sɔ̃na bà n dua dãa sɔ̃ɔwɔ,
gbee sinansu su ra bu go.
Bà n dua yakasɔ,
gbeeku bɔ̃nu nu ra bu go.
Ma musuku gbeeku ga ra bu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ
ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ,
be ba yara min di,
gu ka bu sɛ̃re gu kasuku.
Domi ben toranu nu dabia.
Ben naanɛ sariru ta kpã.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
mban sɔ̃na kon nɛn tɔmbun durum wɔka.
Domi wee, ba man deri
ma ba bɔ̃rumɔ ka bũnun yĩsinu.
Na bu debia,
adama bũna ba ka arukawani bɔkua
ba nu gasirimɔ.
8 Ba sãawa nge dum dwɛɛ yi yi deba
yi wuri mɔ̀ yi kurɔbu gire.
Nge mɛya ba ra n ben berusebun kurɔbu naa gire,
ba n kpeeki mɔ̀.
9 Mban sɔ̃na na ǹ ko n bwese teni mɔru kɔsie,
kpa n tu sɛɛyasia yenin sɔ̃.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon bu yibɛrɛba surema,
be, be ba sãa nge nɛn resɛm gbaaru.
Ba koo ten kara sura
kpa bu ten dãa kãasi bɔɔri yi yi ǹ sãa nɛgii.
Adama ba ǹ gbaa te kam koosiamɔ kpuro.
11 Mɛya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
ba ǹ ka nɛ turo yɔ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba man siki
ba nɛɛ, na ǹ dam gam mɔ.
Kɔ̃sa kun maa bu deemamɔ.
Ba ǹ tabu wasi,
ba ǹ maa gɔ̃ɔru wasi.
13 Nɛn sɔmɔbun gari yi maa sãawa nge wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sɔ̃.
Ba maa gerumɔ ba mɔ̀,
sɔmɔ ben gari yi wɔri ben tii sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

na nɛɛ, ye ba ka gerua mɛ,
wee, nɛn gari yi ko n sãa nge dɔ̃ɔ wunɛ Yeremin nɔɔ sɔɔ,
kpa nɛn tɔn be, ba n sãa nge dãa ye dɔ̃ɔ wi, u koo mwa.
15 Tɛ̃ bɛɛ nɛn tɔmbu, Isireliba,
kon bɛɛ bweseru garu surema tontonden di.
Bwese te, ta dam mɔ
ta raa maa wãawa saa yellun di.
I ǹ maa ten barum nɔɔmɔ.
16 Ba sãawa tabu durɔbu be kpuro.
Ben sɛ̃ɛnun saabu,
gonu ra n yibawa sikaɔ.
17 Bwese te, ta koo bɛɛn dĩanu kam koosia,
ka bɛɛn bibu, ka bɛɛn yaa sabenu, ka bɛɛn dãa marum,
kpa bu bɛɛn wuu si su gbãranu mɔ tabu wɔri,
bu kɔsuku,
sì sɔɔ bɛɛn yĩiyɔbu wãa.
18 Adama yen tɔ̃ɔ te, n ǹ bɛɛ kpuro kon kam koosia. 19 Tɛ̃ Yeremi, bà n nɛɛ, mban sɔ̃na nɛ,
Gusunɔ ben Yinni na bu yenin bweseru kuammɛ, kaa bu wisiwa a nɛɛ, ba man deri ba ka
tɔn tukobun bũnu na ben temɔ ba sãamɔ. Nge mɛya ben tii ba koo da bu tɔn tukobu sã tem
tukumɔ.

Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ̀

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru sɔ̃ɔwɔ,
be, be ba sãa Yudaba, i nɛɛ,
21 bu swaa dakio ye na bu sɔ̃ɔmɔ.
Ba sãawa nge wɔ̃kobu, ba ǹ bwisi mɔ.
Ba nɔni mɔ, adama ba ǹ yam waamɔ.
Ba swasu mɔ, adama ba ǹ gari nɔɔmɔ.
22 Ba ǹ koo man nasia?
Ba ǹ koo diiri nɛn wuswaaɔ?
Nɛna na dera yani sɛɛri yi nim wɔ̃kun nim gunua.
Ma na nɛɛ, mu ǹ maa saramɔ
mi na mɛn nɔɔ bura yeru yi mi.
Miya mu ko n wãa sere ka baadommaɔ.
Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ǹ dam mɔ.
Baa mɛ nu ra wɔki, mu ku ra gam de.
23 Adama be, nɛn tɔmbu, ba sãawa mɛm nɔɔ sariba.
Ba ra ka man mɔru ko kpa bu man deri.
24 Ba ku ra tii sɔ̃ bu nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunɔ nasia,
nɛ wi na ra bu gura wɛ̃
wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ yen saa sɔɔ,
kpa n maa saa yi bu ka dĩanu gɛ̃.
25 Ba n yɛ̃ ma ben durum ka ben toranun sɔ̃na
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
26 Domi ben suunu sɔɔ tɔn kɔ̃soba wãa.
Ba ra tɔmbu yɛ̃ri bɛriewa bu ka bu mwɛɛri
nge be ba ra gunɔsu taa yinuɛ.
27 Takiwa ya ra n yiba ben yɛnusɔ,
nge mɛ gunɔ taason gunɔ diru
ta ra n gunɔsu yiba.
Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.
28 Ba dĩa geenu di ma ba bɔria.
Ba ra kɔ̃sa kowa yu banda.
Ba ku ra ka gobeku yinɛ, ǹ kun mɛ sãaro.
Ba ku ra bu ben gem wɛ̃.
Kpa ben tii ba n kuuramɔ.
29 Mban sɔ̃na na ǹ kon bwese teni mɔru kɔsie,
kpa n bu sɛɛyasia yenin sɔ̃.
30 Wee, nɛn tɔmba gãa kɔ̃sunu mɔ̀ tem mɛ sɔɔ.
31 Ben sɔmɔbu ba gari weesugii mɔ̀.

Mɑ yɑ̃ku kowobu bɑ ben tiin ɑrufɑɑni kɑsu.
Mɑ nɛn tɔmbu bɑ bu yen dɑm kɛ̃mɔ.
Sɑnɑm mɛ kpuro yɑ koo nɔru ko, ɑmɔnɑ bɑ koo ko.

6

Yibɛrɛbɑ bɑ Yerusɑlɛmu tɑrusi
1 Bɛɛ Bɛnyɑmɛɛbɑ,
i duki yɑkuro Yerusɑlɛmun di.
I kɔbɑ soowo Tekoɑɔ.
I yĩreru koowo Bɛti Hɑkerɛmuɔ.
Domi nɔni swɑ̃ɑ bɑkɑru kɑ kɑm kobu sisi,
sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di.
2 Bɑ koo Yerusɑlɛmu, wuu burɔ ge kɔsuku.
3 Wee, tɔmbɑ ye wɔrim wee
nge kpɑrobu kɑ ben yɑɑ sɑbenu.
Bɑ ben sɑnsɑni girɑ bɑ kɑ ye sikerenɑ.
Ben bɑɑwure u win bweu mwɑ, wi kɑ win tɑbu kowobu.
4 Bɑ kuuki mɔ̀ bɑ mɔ̀,
i de su se sɔ̃ɔ sɔɔ gbɑ̃ɑrɑ su wuu ge wɔri.
Adɑmɑ tɛ̃ sɔ̃ɔ kpɑ, yɑm mɑɑ tĩrɑmɔ.
5 N n mɛn nɑ, i de su se wɔ̃kuru
su dɑ su gen dii geenu kɔsuku.
6 Mɑ Yinni Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
bu dɑ̃ɑ bɔɔrio kpɑ bu kɑ ye sɑsɑnu girɑ
bu kɑ Yerusɑlɛmu sikerenɑ, bu ye sɛɛyɑsiɑ
yèn sɔ̃ yen tɔmbɑ dɑm dɔrenɑmɔ.
7 Nge mɛ dɔkɔ yɑ rɑ nim swĩ mu n kokumɔ,
nge mɛyɑ Yerusɑlɛmugibun nuku kɔ̃suru
tɑ rɑ n sɔ̃ɔsirɑmɔ.
Dɑɑ bɔɔbɔyɑ kɑ kɑm kobun kookoosun gɑriyɑ
yi rɑ n nɔɔrɑmɔ mi.
Nɑ rɑ n wɑɑmɔ bɑɑdommɑ
bɑ tɔmbu nɔni sɔ̃ɔmɔ bɑ bu mɛɛrɑ mɔ̀.
8 N n mɛn nɑ, bɛɛ Yerusɑlɛmugibu,
i nɛn sɔ̃ɔsiru lɑɑkɑri koowo,
kpɑ n ku rɑ nɛn tii gɑwɑ sɑɑ bɛɛn min di
n bɛɛn tem kɑm koosiɑ.

Isirelibɑ

bɑ kuɑ mɛm nɔɔbu sɑribɑ
9 Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
bɑ koo Isireli be bɑ tie gurɑ mɑm mɑm
nge mɛ bɑ rɑ dɑ̃ɑ binu sɔri
bɑ kun gɑ̃ɑnu deri.
10 Mɑ Yeremi u wisɑ u nɛɛ,
wɑrɑ kon gɑri sɔ̃, kpɑ n nùn kirɔ ko.
Wɑrɑ koo mɑn swɑɑ dɑki.
Wee, bɑ swɑɑ tɑu. Bɑ ǹ kpɛ̃ bu lɑɑkɑri ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gɑri
yi rɑ bu sekuru kowɑ.
Bɑ ku rɑ kɑ̃ bu yi nɔ.
11 Yinni Gusunɔ,
wee, nɑ kɑ tɔn be mɔru mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Nɑ kpɑnɑ n tii nɛnɛ.
Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ɑ de mɔru ye ɑ mɑn kuɑmmɛ mi,
yu wɔri bibu sɔɔ be bɑ dweemɔ dɑ̃ɑ sɑɑnɔ,
kɑ sere mɑɑ ɑluwɑɑsibɑn wuunu sɔɔ.
Domi kurɔbu kɑ durɔbu kɑ tɔkɔnu,
kpurowɑ bɑ koo gurɑ bu kɑ doonɑ.
12 Kpɑ ben yɛnusu su ko gɑbugisu
kɑ ben gbeɑ kɑ ben kurɔbu.

Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nɛn dam sɔ̃ɔsi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Domi saa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di sere ka damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobun tii,
ba ra n weesu mɔ̀wa.
14 Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
15 N weenɛwa sekuru ta n bu mɔ̀,
kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃,
adama ba ǹ sekuru mɔ.
Ba ǹ mam wure ma ba tore.
Yen sɔ̃na ba koo wɔruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wɔruku
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.
16 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i seewo i swɛɛ mɛɛri
i bɛɛn yellun swaa bura ye kasu i swĩi,
kpa i wa i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ ye swĩimɔ.
17 Gusunɔ u nɛɛ,
na bɛɛ kɔ̃sobu wɛ̃
i ka ben kɔban swĩi swaa daki.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ swaa dakimɔ.
18 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nɔ ye ya koo nɛn tɔmbu deema.
19 Bɛɛ temgibu, i waawo.
Wee kon nɛn tɔmbu kɔ̃sa sure.
Yera ya ko n sãa ben bwisikunun are.
Domi ba ǹ nɛn gari swaa daki,
ma ba nɛn woodaba gɛma.
20 Na ǹ ben turare ye ya wee Seban di
ǹ kun mɛ dãa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ sãarun sɔ̃.
Na ǹ ben yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kĩ.
Mɛya ben yãku ni nu tie, nu ǹ maa man wɛ̃remɔ.
21 Yen sɔ̃na kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tɔnu maa ka win bɔrɔ
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima

22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee bweseru gara sisi
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
mi n toma.
Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.
23 Ba tɛnnu ka yaasi nɛni.
Ba nuki sosu, ba ǹ wɔnwɔndu mɔ.
Ma ba kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.
Ba yɔɔwa dumi wɔllɔ,
ma ba yɔ̃ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔɔru sãa
bu ka wunɛ Yerusalɛmu wɔri, wunɛ wi a sãa Siɔni.
24 Yerusalɛmugiba nɛɛ,
ye sa ben labaari nua,
yera bɛsɛn gɔma dwiiya.
Sa wurura nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.

25 Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.
Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
Domi yibɛrɛba ba wãa mi,
ba ben takobiba nɛni.
Tɔmba bɛrum soore baama.
26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛ̃keo
kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃.
Bɛɛn baawure u gɔɔ swĩiyɔ
nge wi u win bii teereru bia.
I wuri koowo ka nɔni yĩresu.
Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia
u koo bɛɛ wɔriwa subaru sɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn tɔmbu sɔwa
nge mɛ seko u ra sii geesu sɔwe,
kpa a ka ben daa gia.
28 Ma Yeremi u nɛɛ,
tɔn be, ba sãawa wee kowobu ka mɛm nɔɔ sariba.
Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.
29 Bà n sisu ka pɛɛrum dɔ̃ɔ doke ba wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa pɛɛrum mɛ, mu sii si sɔwa.
Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.
Ben tɔn kɔ̃sobu ba ǹ wunaramɔ,
30 ma ba bu sokumɔ sii si su ǹ gea sãa.
Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

Yeremi u waasu mɔ̀

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio 26:1-19)

7

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a doo a yɔ̃ra nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ a nɛɛ, yeniwa
nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa kɔnnɔ minin di bu
ka man sã, bu swaa dakio bu nɔ. 3 Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na
gerua na nɛɛ, bu ben sanu sanusu ka ben daa kɔsio. Saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ.
4 Bu ku ben naanɛ doke dii teni sɔɔ ba n mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yera mi! 5 Bà n ben sanu
sanusu ka ben daa kɔsa, ma ba gea kuanammɛ, 6 ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka gobekuba
dam dɔremɔ, ma ba kun maa tɔnu wi u kun gãanu kuen yɛm yarimɔ, ma ba kun bũnu sãamɔ
ni nu koo de bu kam ko, 7 saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃, ba n
mɔ sere ka baadommaɔ.
8 Adama wee gari weesugiiya ba naanɛ sãa yi yi ǹ arufaani gaa mɔ. 9 Ba ra n gbɛnimɔ, ba ra
n tɔmbu goomɔ, ba ra n sakararu mɔ̀, kpa ba n nɔɔ mwɛɛ weesuginu mɔ̀, kpa ba n bũu wi ba
mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ, kpa ba n maa bũu sãaru mɔ̀ te ba ku ra raa ko. 10 Kɔ̃si yiniwa
ba ra n mɔ̀, kpa bu sere na bu yɔ̃ra dii tèn mi ba ra man sã ba n mɔ̀, sa yakiara yibɛrɛban
nɔman di. 11 Ba tamaa dii tèn mi ba ra man sã ta sãawa gbɛnɔbun wãa yeru? Domi mɛsuma
na waamɔ.
12 N n mɛn na, bu doo Silɔɔ bu yam mi na raa gɔsa bu ka man sã mɛɛri. Kpa bu wa nge
mɛ na mu kua nɛn tɔmbu Isireliban daa kɔ̃san sɔ̃. 13 Tɛ̃, yèn sɔ̃ ba kookoo sinin bweseru kua,
ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba ǹ man swaa daki, na bu soka ma ba ǹ man wurari,
14 yen sɔ̃na kon nɛn sãa yee tè sɔɔ ba ben naanɛ doke ka tem mɛ na be ka ben baababa wɛ̃
kam koosia nge mɛ na Silo kua. 15 Kon bu gira bu tonda nɛn wuswaan di nge mɛ na ben mɛro
bisibu Isireliba gira.

Gusunɔ u Yeremin

kanaru yina Yudaban sɔ̃

16 Wunɛ Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban sɔ̃. A ku bu kanaru garu kua. Domi na
ǹ nun swaa dakimɔ. 17 A ǹ waamɔwa ye ba mɔ̀ Yudaban wuu marosɔ ka sere Yerusalɛmun
swɛɛ sɔɔ? 18 Bibu ba dãa guramɔ bũu yãkunun sɔ̃. Ma ben baababa ba ka ye dɔ̃ɔ sɔ̃rumɔ bũu
sãa yenɔ. Tɔn kurɔba pɛ̃ɛ som burimɔ bu ka kiranu ko ni ba koo ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka

sere maa bũnu ganu sã, kpa bu ka man torari. 19 Adama ka gem, n ǹ nɛ ba torarimɔ, beya ba
tii sekuru dokemɔ.
20 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de nɛn mɔru yu wɔri nɛn sãa yee te sɔɔ, ka tɔmbu sɔɔ, ka yaa sabenu
sɔɔ, ka dãaɔ ka sere maa dĩanu sɔɔ. Nɛn mɔru ye, ya ko n gbisimɔwa, ya ǹ suremɔ.

Yudaban mɛm nɔɔbu sariru

21 Wee ye nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua na nɛɛ, i ra yãkunu
ko ńn sukum i ra di, ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu, adama n buram bo i ni kpuro mɛnna i
bɛɛyam di. 22 Domi na ǹ bɛɛn baababa yãkuru garu yiire dɔma te na bu yara saa Egibitin di.
23 Ye na bu yiire yera, bu nɛn gari nɔɔwɔ, kpa na n sãa ben Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn
tɔmbu. Bu nɛn wooda kpuro swĩiyɔ ye na bu wɛ̃, kpa ben wãaru tu wɛ̃ra. 24 Adama ba ǹ swaa
tem kpĩ bu nɛn gari nɔ. Ben tiin gɔ̃ru kĩra ba swĩi, ma ben daa kɔ̃sa ya sosi. 25 Saa dɔma tèn di
bɛɛn baababa ba yara Egibitin di sere n ka gisɔ girari, na ra n bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriammɛwa
saa baayere. 26 Adama i swaa taaya i ǹ man swaa daki. Ma i kɔ̃sa kua n kere ye bɛɛn baababa
ba kua.
27 Wunɛ Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba ǹ nun swaa dakimɔ. À n maa bu soka, ba ǹ
nun wurarimɔ. 28 Ka mɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ba sãawa bwese te ta ku ra Gusunɔ ten Yinnin gari
nɔ. Tora tee teya ba ra n mɔ̀ baa ù n bu sɛɛyasia. Gem ku ra n maa wãa ben nɔsɔ.

Durum ye Yudaba ba kua

Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ

29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kɔ̃
yi yi sɔ̃ɔsimɔ ma ba sãa nɛgibu.
Bu yɔɔwo guuru wɔllɔ,
kpa bu gɔɔ swĩ.
Wee ba nɛn mɔru seeya,
ma na bu biru kisi.
30 Domi be, Yudaba ba kɔ̃sa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ba ka bũnu dua diru mi ba ra man sã, ba tu
disi doke. 31 Ma ba bũu turanu bana Tofɛtiɔ, Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ bu ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko mi, yãku nìn bweseru na ǹ mam gɔ̃ru doke n bu sɔ̃ bu ko.
32 Yen sɔ̃na tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ ba ǹ maa wɔwa ye sokumɔ Tofɛti ǹ kun mɛ Bɛni Hinɔmu. Ba
koo ye sokuwa tɔn goo yeru. Miya ba koo tɔmbu sike yèn sɔ̃ ayeru maa sari gam. 33 Gunɔsu ka
yɛɛ yi koo tɔn gonu di. Goo sari wi u koo yi yinari. 34 Kon de Yerusalɛmu ka Yudaban wusu
su mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ, ba ǹ maa nuku dobun kuuki mɔ̀ wuu si sɔɔ. Mɛya ba ǹ maa kurɔ kpaarun
womusu nɔɔmɔ mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔbun kukunu
sikia sikirun di ka ben yãku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere maa Yerusalɛmun
tɔmbuginu. 2 Sɔ̃ɔ sɔɔ, nu ko n sɔ̃ɔ soore. Wɔ̃kuru kpa nu n wãa suru ka kperin tarum sɔɔ.
Ba ǹ maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔ̃ɔ ka suru ka kperi yiya ba
raa kĩa ma ba yiira ba yi sãwa. 3 Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔ̃sagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia
kpuro, gɔɔwa ba ko n kĩ n kere wãaru. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

4 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn tɔmbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?
Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra wuramɛ?
5 N n mɛn na, mban sɔ̃na nɛn tɔmbu Yudaba
ba swaa kɔ̃sa swĩi ba dɔɔ.
Ba yɔ̃rariwa dim dim ben weesu sɔɔ
ba n bũnu sãamɔ.
Ba ǹ kĩ bu gɔsirama nɛn mi.
6 Na yɔ̃ sɛ̃ɛ na bu swaa daki ka laakari.
Ba gari gerumɔ yi yi ǹ asansi gaa mɔ.
Ben goo kun gɔ̃ru gɔsiamɔ win nuku kɔ̃surun di,
u nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni mɔ̀.
Be kpuro ba ben tiin swaa swĩiwa
nge duma ye ya wãa tabu sɔɔ.
7 Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yɛ̃ saa ye n weenɛ nu sĩ

kɑ sɑɑ ye n weenɛ nu wurɑmɑ nin wɑ̃ɑ yerɔ.
Adɑmɑ nɛn tɔmbu bɑ ǹ nɛn woodɑ yɛ̃
ye nɑ kɑ bu kpɑre.

Be bɑ tii gɑrisi bwisigibu

8 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
ɑmɔnɑ bɑ koo kɑ kpĩ bu nɛɛ bɑ bwisi mɔ.
Beyɑ bɑ nɛ Gusunɔn woodɑ mɔ.
Domi be bɑ woodɑ ye yoruɑ, bɑ ye gɔsiɑwɑ.
9 Wee bwisigibɑ nɛ, Yinni Gusunɔn gɑri gɛmɑ.
Mɑ bɑ yibɛrɛbɑn yinɑ mwɑɑrɑ
bɑ wɑ̃ɑ biti kɑ sekuru sɔɔ.
N n mɛn nɑ, bwisi yirɑ̀ bɑ mɑɑ mɔ.
10 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yibɛrɛbɑ bu ben kurɔbu kɑ ben gbeɑ mwɛɛri.
Domi sɑɑ ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di
n kɑ girɑri ben dɑmgibɔ,
ben tii tiin ɑrufɑɑniwɑ bɑ rɑ n nɑɑ gire kɑ tɑki.
Nɛn sɔmɔbu kɑ yɑ̃ku kowobu, weesɑ bɑ rɑ n mɔ̀.
11 Bɑ rɑ n nɛn tɔmbun wɑhɑlɑ ɑtɑfiiru sɑ̃ɑwɑ,
bɑ n mɔ̀, ɑlɑfiɑ wɑ̃ɑ,
ɑdɑmɑ ɑlɑfiɑ gɑɑ sɑri.
12 N weenɛwɑ sekuru tu bu mwɑ kɔ̃sɑ ye bɑ mɔ̀n sɔ̃.
Adɑmɑ sekurɑ ku rɑ bu mwɛ bu tukɑ.
Bɑ ku rɑ mɑɑ ben torɑnu tubu.
Yen sɔ̃nɑ bɑ koo wɔrumɑ bu gbi
dɔmɑ te kon bu sɛɛyɑsiɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.

Yinni Gusunɔ kɑ win tɔmbu

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
gbɑɑ wuko u rɑ win dĩɑnu gɛ̃wɑ u mɛnnɑ.
Adɑmɑ wee, nɑ kĩ n nɛn dĩɑnu mɛnnɑ Isireliban mi,
mɑ nɑ deemɑ bɑ sɑ̃ɑwɑ nge resɛm
ǹ kun mɛ nge figie ye yɑ wurusu dɛllɑ
yɑ ǹ binu mɔ.
Yen sɔ̃nɑ kon bu deri swɑɑ sɑrobun sɔ̃.
14 Yudɑbɑ bɑ nɛɛ,
mbɑn sɔ̃nɑ sɑ sɔ̃ mini.
I de su mɛnnɑ
kpɑ su dɑ wuu si su gbɑ̃rɑnu mɔn mi,
sɑ n gɔɔ mɑrɑ.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yiwɑ su gbi.
U koo sun nim dɛ̃ɛgim nɔrusiɑ,
yèn sɔ̃ sɑ nùn torɑri.
15 Wee, sɑ tɑmɑɑ wɑ̃ɑrɑ koo kɔsi,
ɑdɑmɑ yɑ ǹ koore.
Sɑ tɑmɑɑ sɑɑ gɑɑ wee yè sɔɔ bɛsɛn nɔni swɑ̃ɑru
tɑ koo kpe,
ɑdɑmɑ nɑndɑbɑ bu sun deemɑ.
16 Wee sɑ yibɛrɛbɑn dumin wɔkinu nɔɔmɔ Dɑnun berɑ giɑ.
Mɑ yi wuri mɔ̀, yi tem kpuro nɛni mu diirimɔ.
Yibɛrɛ be, bɑ dĩɑnu gurɑmɔ bɑ gbeɑ mwɑɑmɔ,
kɑ sere Yerusɑlɛmu kɑ yen tɔmbu.
17 Adɑmɑ Yinni Gusunɔ u wisɑ u nɛɛ,
nɑ ǹ dɑɑ bɛɛ sɔ̃ɔwɑ mɛ ro?
Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛ̃ɛgii kpɑremɑ
yi yi ǹ dobo dobogibun gɑri nɔɔmɔ.
Yi koo bɛɛ dwɛ̃ɛwɑ.

Yeremin nuki sɑnkirɑ

18 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki sɑnkirɑ nɛn tɔmbun wɑhɑlɑn sɔ̃.

Na kĩ n tii nukuru yɛmiasia,
adama ya ǹ koorɔ.
19 Wee, na nɛn tɔmbun weeweenu nɔɔmɔ baaman di.
Ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sariwa Siɔniɔ?
Yen sunɔ u ǹ maa wãawa mi?
Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
mban sɔ̃na ba nɛn mɔru seeya
ba bũnu sãamɔ nìn bwãarokunu
ba waama tɔn tukobun min di.
20 Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yĩiyɔ su faaba wa,
ya doona nge gɛ̃ɛbun saa.
Wee, sa ǹ faaba wa.
21 Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔ̃ɔre.
Ben nɔni swãa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.
22 Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔ̃na Isireliban bosu kun kpeemɔ.
23 Nɛn wiru tà n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru
nɛn tɔn be ba gun sɔ̃.

9

Bwese weesugiru

1 Yeremi u nɛɛ,
nà n daa kuru mɔ gbaburɔ, kon daa dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondinɛ.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara kowobu.
Ma ba kua naanɛ saririugibu.
2 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛ̃ɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem sɔɔ,
sere ka weesu.
Wee siya su kua ben dam.
Ba ra n nuku kɔ̃suru mɔ̀wa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.
3 Baawure u ra n win kpaasi taki dimɔwa.
Ba ǹ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammɛwa,
kpa ba n weesu sɔ̃ɔnamɔ.
4 Kpa ba n nɔni wɔ̃kunamɔ.
Ba ku ra gem sɔ̃ɔnɛ,
kpa ba n ben nɔɔ dɛ̃ɛrimɔ bu ka weesu ko.
Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo ka kɔ̃sa ko.
5 Ba ra tii wɛ̃ kɔ̃san kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.
6 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
Domi na ǹ yɛ̃ ye kon ka nɛn tɔn beni ko
ben nuku kɔ̃surun sɔ̃.
7 Wee, tɔn ben yara ya sãawa nge sɛ̃ɛ dɛ̃ɛguu
ge ga ra go.
Weesa ba ra n mɔ̀,
kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun gari sɔ̃ɔmɔ.
Adama ben gɔ̃ruɔ, yina ba ra n bu bɛrie.
8 Yeniban sɔ̃, kon bu sɛɛyasia
kpa n bu mɔru kɔsie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swĩin sanam

[9] Yeremi u nɛɛ,
kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swĩiya.
Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,
ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.
Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki yakikira min di.
Gãanu kun maa wãa mi.
[10] Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de Yerusalɛmu yu ko bansu,
kpa yu ko gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.
Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su ko bansu.
[11] Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.
Yinni Gusunɔ ù n ka yɛ̃ro gari kua,
u geruo yèn sɔ̃ tem mɛ, mu kua bansu
mi goo ku ra maa sare.
[12] Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni ya koorawa yèn sɔ̃ nɛn tɔmbu ba nɛn woodaba deri ye na
bu wɛ̃, ma ba ǹ nɛn gere wure, ba ǹ ka ye sɔmburu kue. [13] Ma ba ben tiin kĩru swĩi ba bũu wi
ba mɔ̀ Baali sãwa nge mɛ ben baababa ba bu sɔ̃ɔsi. [14] Yen sɔ̃na nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ
wi na wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, wee, kon bu dãa kiku gagu* ge ga sosu diisia, kpa n bu nim
mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ nɔrusia. [15] Kpa n de bu yarina bu da bwese tukunun suunu sɔɔ, mi be ka ben
baababa ba ǹ daa yɛ̃. Kon de bu bu go ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam mam. [16] Nɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
Yeremi u nɛɛ,
i doo i tɔn kurɔ be ba ra gɔɔ swĩ kasuma.
I doo i yen goniba sokuma
[17] bu na fuuku bu sun gɔɔ wuri kua,
kpa bɛsɛn nɔni yĩresu su koku.
[18] Domi wuri nɔɔra Siɔniɔ.
Ba mɔ̀, wee, ba sun gura,
seku bakara sun deema.
N kua tilasi su ka bɛsɛn tem deri.
Wee ba bɛsɛn yɛnusu kɔsuka.
[19] Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.
Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
I bɛɛn wɔndiaba wuri sɔ̃ɔsio,
i gɔɔ wuri sɔ̃ɔsinɔ.
[20] Domi gɔɔ u sun kãasi saa fɛnɛntin di,
ma u dua sere sina kpaarɔ.
Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ goomɔ,
ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi mɛnnɛ kpuro.
[21] Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,
kpa ben gonu nu n tɛrie yakasɔ nge naa bisu,
ǹ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri gberɔ.
Ba ǹ maa yi suamɔ.

À n kĩ a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

[22] Yen sɔ̃, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ̃.
Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ̃.
Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ̃.
[23] Adama wi u kĩ u woo kana,
u woo kanɔ yèn sɔ̃ u bwisi mɔ u ka man tubu,
ma u yɛ̃ ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Na sãawa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
Tɔn benin bwesera ba ra man wɛ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n sɔ̃

---

* **9:14** dãa kiku gagu - Dãa kiku gera ba ra soku abusɛnti.

24 Wee tɔ̃ru garɑ sisi tè sɔɔ kon bu kɑm koosiɑ be bɑ bɑngo mɔ wɑsi sɔɔ mɑ bɑ ku rɑ nɛn
ɑrukɑwɑni yibie. 25 Beyɑ Egibitigibu, kɑ Yudɑbɑ, kɑ Edɔmubɑ, kɑ Amɔnibɑ, kɑ Mɔɑbubɑ, kɑ
be bɑ rɑ ben wii bɑɑrun seri kɔni, kɑ sere be bɑ wɑ̃ɑ gbɑburɔ. Domi bwese tuku ni kpuro kɑ
mɑm Isirelibɑn tii, bɑ sɑ̃ɑwɑ bɑngo sɑribɑ ben gɔ̃rusɔ.

10

Bũnu kɑ Yinni Gusunɔ

1 Bɛɛ Isirelibɑ, i swɑɑ dɑkio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
2 i ku bwese tukunun yirɑ swĩi.
I ku wururɑ wɔllun yĩre nin sɔ̃,
ni bwese tukunu nù n wɑ,
nu rɑ nɑnde.
3 Domi bwese nin sɑ̃ɑru tɑ sɑ̃ɑwɑ kɑm dirum.
Nu rɑ sewɑ nu dɑ dɑ̃ɑ sɔ̃ɔwɔ nu dɑ̃ɑ burɑ.
Kpɑ dɑ̃ɑ dɑ̃ko u kɑ ye bwɑ̃ɑroku ko.
4 Kpɑ bu gu burɑru kuɑ,
bu gu sii geesu kɑ wurɑ pote.
Kpɑ bu girɑ bu kulumbɑ kpɑre kɑ mɑtɑlɑkɑ,
gu ku kɑ wɔrumɑn sɔ̃.
5 Bwɑ̃ɑrokunu nu rɑ n sɑ̃ɑwɑ
nge nɑre ye bɑ rɑ ko gberɔ.
Nu ǹ gɑri mɔ̀, bɑ rɑ n nu sɔɔwɑwɑ,
domi nu ǹ kpɛ̃ nu kɑ tii sĩ.
Yen sɔ̃, i ku nin bɛrum ko.
Nu ǹ kpɛ̃ nu bɛɛ kɔ̃sɑ ǹ kun mɛ geɑ kuɑ.
6 Mɑ Yeremi u Gusunɔ siɑrɑ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, ɑ kpɑ̃.
Goo sɑri wi u kɑ nun weenɛ.
Mɑ ɑ yĩsiru yɑrɑ wunɛn dɑm sɑɑbu.
7 Wunɑ ɑ sɑ̃ɑ bwesenu kpuron sinɑ boko.
Wɑrɑ u ǹ koo nun nɑsiɑ.
Wunɑ ɑ yiiko kpuro mɔ.
Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
goo sɑri wi u kɑ nun weenɛ.
8 Be kpuro bɑ ǹ bwisi mɔ.
Ben yɛ̃ru tɑ sɑ̃ɑwɑ kɑm.
Domi dɑ̃rɑ bɑ rɑ dɑ̃ku bɑ n sɑ̃ɑmɔ.
9 Kpɑ bu tu sii geesu pote, si bɑ kɑ nɑ Tɑɑsisin di,
ǹ kun mɛ wurɑ ye yɑ wee Ufɑsin di,
kpɑ bu tu yɑbe gɑɑdurɑgiru kɑ wunɔmgiru sebusiɑ.
Yebɑ kpuro yɑ sɑ̃ɑwɑ tɔnun nɔmɑn sɔmburu.
10 Adɑmɑ wunɛ Yinni Gusunɔ,
ɑ sɑ̃ɑwɑ Yinni, wunɑ n weenɛ bu sɑ̃.
A wɑ̃ɑwɑ. Kɑɑ n mɑɑ bɑndu diiwɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
Wunɛn mɔru yɑ̀ n seewɑ,
tem mu rɑ yĩiriwɑ,
kpɑ bwesenu kpuro nu kpɑnɑ nu yɔ̃rɑ wunɛn wuswɑɑɔ.
11 Bɛɛ bwese tukunu, i swɑɑ dɑkio i nɔ, bɛɛn bũu ni, nu ǹ wɔllu kɑ tem tɑkɑ kue. Nin tii nu
koo kɑm kowɑ mɑm mɑm.
12 Yinni Gusunɔwɑ u tem tɑkɑ kuɑ
kɑ win dɑm, kɑ win yɛ̃ru,
mɑ u wɔllu tɛriɑ kɑ win bwisi.
13 Wiyɑ u rɑ de bukɔ gu se wɔllɔ,
kpɑ u woo seeyɑmɑ sɑɑ gen wɑ̃ɑ yerun di,
kpɑ guru winu nu nim kpɑɑsinɑ,
kpɑ guru mɑɑkinu nu koorɑ, kpɑ gurɑ yu nɛ.
14 Tɔnu ù n ye kpuro mɛɛrɑ, u rɑ biti soorewɑ.
Sekuru tɑ rɑ mɑɑ sekobu mwɛwɑ
bɑ̀ n ben bwɑ̃ɑroku ni wɑ.
Domi nu ǹ kpɛ̃ nu ko mɛ, nu ǹ wɛ̃siɑru mɔ.
15 Bɑ nu kuɑwɑ bu kɑ tɔmbu nɔni wɔ̃ke.

Nu ǹ sãa gãanu. Nu koo kam ko sɔ̃ɔ teeru,
dɔma te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.
16 Gusunɔ, Isireliban Yinni u ǹ sãa nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.
Wiya u sãa win tɔmbun arumani.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Yerusalɛmun wɔrumaa

ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, wee, yibɛrɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yãnu kpaasina.
18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de yibɛrɛ be, bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.
19 Yerusalɛmugibu ba wuri wɔri ba mɔ̀,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpɛ̃a,
bɛsɛn nɔni swãara banda.
Sa raa nɛɛ, kɔ̃sa yà n sun deema,
sa ko kpĩ su ye ma.
20 Adama bɛsɛn dia ya wɔruka.
Yen wɛ̃ɛ kpuro kasikira.
Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.
21 Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.
Ba ǹ Yinni Gusunɔ kasu.
Yen sɔ̃na ba ǹ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.
22 Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.
Tɔn dabira wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ̀

ka win tɔmbun yĩsiru

23 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃
ma tɔnu kun kpɛ̃ u win tii kpara
nge mɛ n weenɛ.
Goo sari wi u koo kpĩ u win tii swaa gea sure.
24 Yinni Gusunɔ, a man sɛɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.
25 A wunɛn mɔru sureo
bwese ni nu ǹ nun mɛm nɔɔwammɛn mi,
ni, ni nu ǹ nun sãamɔ.
Domi nu wunɛn tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

11

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

arukawani kusia

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, 2 a nɛn arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa
a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ a nɛɛ, 3 nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ, 4 ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara
Egibitin di mi ba raa nɔni sɔ̃re too. Miya na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa
bu ko ye na bu sɔ̃ɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa ben Yinni. 5 Nge
mɛya kon ka nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ̃ mɛ̀ sɔɔ tim
ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.
Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.
6 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka
Yerusalɛmun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi
mɛm nɔɔwa. 7 Saa dɔma tèn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu

sɔ̃ɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa. 8 Adama ba ǹ nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm
nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔ̃ru kĩru swĩiwa. Ma na dera bɔ̃ri yìn gari yi wãa arukawani
ye sɔɔ, yi bu di.
9 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba nɔɔ tia kua.
10 Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bũnu
arukawani bɔkua ba nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben
baababa bɔkua.
11 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de kɔ̃sa yu bu wɔri. Ba ǹ yariɔ kɔ̃sa yen min di. Ba
koo man nɔɔgiru sue adama na ǹ bu swaa dakimɔ. 12 Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba koo
da bu bũnu soku ni ba yãkunu koosimɔ. Adama bũu ni, nu ǹ bu faaba mɔ̀ wahalan saa sɔɔ.
13 Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu su geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bũnu nu geeru nɛ. Nge mɛ
Yerusalɛmun swɛɛ yi geeru nɛ, nge mɛya yen sãa yenu nu geeru nɛ, mi i ra bũu wi ba mɔ̀
Baali sã. 14 Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben sɔ̃. Domi baa bà n man soka ben
wahalan saa sɔɔ, na ǹ bu wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge dãa

te ta ǹ maa arufaani mɔ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kĩ,
mba i kasu nɛn sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ̀.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔ̃ɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?
16 Yellu i sãa nge nɛn dãa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.
Adama tɛ̃ kon dãa te ka ten kãasi kpuro dɔ̃ɔ mɛni subaru sɔɔ.
17 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na raa bɛɛ gira nge dãa. Nɛna kon de kɔ̃sa yu bɛɛ deema
bɛɛ Isireliba ka bɛɛ Yudaba, kɔ̃sa ye i kua i ka nɛn mɔru seeyan sɔ̃. Domi i bũu wi ba mɔ̀ Baali
yãkunu koosimɔ.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ye nɛn tɔmbu ba man bɔkuammɛ. U man ben sanu sanusu
sɔ̃ɔsi. 19 Na raa bu naanɛ sãawa nge yãa te ba ka dɔɔ bu go. Na ǹ yɛ̃ kɔ̃sa ba man bwisikusimɔ,
ba mɔ̀, bu de bu dãa te sura ka ten marum. Bu tu wuna wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku
maa ten yĩsiru nɔ.
20 Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
a sãawa wi u ra siri dee dee.
Wuna a tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu yɛ̃.
Wuna na nɛn weeweenu nɔmu sɔndia.
Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.
21 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye u koo Anatɔtugibu kua, be, be ba kasu bu nɛn wãaru
wuna ba mɔ̀, n ku Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n maa yina, ba koo man go. 22 Yen
sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia. Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu
sɔɔ, kpa ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃. 23 Domi u koo Anatɔtugibu nɔni
swãaru kpɛ̃ɛwa wɔ̃ɔ gè sɔɔ u koo bu mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

12

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

1 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii baadomma,
na ǹ kpɛ̃ n nun siribu soku.
Adama ka mɛ, na kĩ n nun gãanu bikia
wunɛn gem mɛ sɔɔ.
Ye na bikiamɔ wee.
Mban sɔ̃na durumgiin wãaru ta ra n kuuramɔ.
Mban sɔ̃na a ra de be ba ǹ nun naanɛ sãa
ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
2 Wuna a bu duura nge dãru, ma ba nuuru kua,
ba kpɛ̃a ba binu marumɔ.

Mɛya wunɛn gari ra n wãa ben nɔɔwɔ.
Adama yi ǹ wãa ben gɔ̃ruɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a man yɛ̃.
A man waamɔ ma a nɛn gɔ̃ru wɛ̃ɛra,
a wa ma ga wãa ka wunɛ.
A tɔn kɔ̃so be wunɔ nge yãa ni ba ra mwɛ bu sake.
A bu sɔɔru koowo a yi
tɔ̃ɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ̃.
4 Sere saa yerà kaa n dera bɛsɛn tem mu n wãa nuku sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro
gberamɔ, ma gbeeku yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ bɛsɛn tem mɛn tɔn kɔ̃sobun sɔ̃. Domi ba gerumɔ
ba mɔ̀, a ǹ ben sanu sanusu waamɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yeremi,
à n ka naasugibu duka mɔ̀,
ma a bu kpana, a wasira,
amɔna kaa ka kpĩ a ka dumigibu duka da.
À n bɔri yɛndu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,
amɔna kaa ko Yuudɛnin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.
6 Domi wunɛn mɛro bisibu ka wunɛn yɛnugibu ba nun naanɛ sarirun kom kuammɛ. Wee
ba nun nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naanɛ ko, baa bà n nun gari dori sɔ̃ɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu deri

7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na nɛn sãa yeru deri. Na nɛn tɔmbu biru kisi,
be, be ba sãa nɛn arumani.
Wee be, be na kĩ mi, na bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia.
8 Domi ba man seesi nge gbee sunɔ
ge ga kukirimɔ dãa sɔ̃ɔwɔ.
Yen sɔ̃na na ǹ maa bu kĩ nge yellu.
9 Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.
Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.
10 Yibɛrɛ dabiru ba na nɛn tɔmbun temɔ ba mu sanka,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dĩanu sanku.
Tem mɛ, mu raa wã,
adama ba ǹ gãanu deri mi.
11 Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.
Wee mu sãare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.
Tem mɛ kpuro mu kam kua.
Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.
12 Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yibɛrɛba ba yɔɔwawa.
Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.
Goo sari wi u wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
13 Wee ba dĩanu duura, ma sãki kpia.
Ba tii wahala kua kam.
Sekura ba gã nɛ, Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ, nu sãawa tɔn kɔ̃sobu. Nu tem mɛ
mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba wɛ̃ mu n sãa ben tubi. Wee ye na gerumɔ bwese nin
sɔ̃. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di, kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di. 15 Adama
sanam mɛ na nu wuka na kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten
temɔ mɛ ta tubi di. 16 Geema ba raa nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsi bu bɔ̃re ka bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru,
adama bà n gɔ̃ru gɔsia, ba mɔ̀ nge mɛ n weenɛ nɛn tɔmbu bu ko, kpa ba n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀,
ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
17 Adama bwese te ta yina tu man mɛm nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

13

Kpaka ye ba kua

kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii

[1] Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpɑkɑ dwe kpɑ n ye sɛ̃kɑ pɔrɑɔ, ɑdɑmɑ n ku ye
doke nim sɔɔ. [2] Mɑ nɑ kpɑkɑ ye dwɑ nɑ sɛ̃kɑ pɔrɑɔ nge mɛ u mɑn sɔ̃ɔwɑ. [3] Mɑ Yinni Gusunɔ u
kpɑm nɛɛ, [4] n kpɑkɑ ye suo kpɑ n se n dɑ dɑɑ te bɑ mɔ̀ Efɑrɑtiɔ kpɑ n ye bere mi, kpee wɔru
gɑgu sɔɔ. [5] Mɑ nɑ seewɑ nɑ dɑ nɑ ye beruɑ mi, nge mɛ u gerua. [6] Ye n tɛ, u mɑɑ nɛɛ, n wuro
Efɑrɑti mi, kpɑ n kpɑkɑ ye suɑmɑ ye u rɑɑ nɛɛ, n bere mi. [7] Mɑ nɑ seewɑ nɑ dɑ nɑ kpɑkɑ ye
suɑ mi yɑ rɑɑ beruɑn di. Adɑmɑ nɑ deemɑ wee, yɑ sɑnkirɑ yɑ ǹ mɑɑ gɑru koorɔ.
[8] Yerɑ Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, [9] nge mɛyɑ u koo Yudɑbɑ kɑ Yerusɑlɛmugibun tii
suɑbu kpeerɑsiɑ. [10] U nɛɛ, bɑ sɑ̃ɑwɑ tɔn kɔ̃sobu, bɑ ku rɑ wure bu win gɑri nɔ. Ben gɔ̃ru kĩrun
gɑriyɑ bɑ rɑ n yɔ̃rɑri, kpɑ bɑ n bũnu yiirɑmmɛ bɑ n sɑ̃ɑmɔ. Bɑ koo kowɑ nge kpɑkɑ ye, ye yɑ
ǹ mɑɑ gɑru koorɔ mi. [11] Nge mɛ bɑ rɑ kpɑkɑ sɛ̃ke pɔrɑɔ, nge mɛyɑ u rɑɑ Isirelibɑ kɑ Yudɑbɑ
kpuro suɑ u tii sɛ̃ke bɑ n kɑ sɑ̃ɑ win tɔmbu, bɑ n win yĩsiru sɔɔwɑ, bɑ n sɑ̃ɑ win burɑru, kpɑ
tɔmbɑ n nùn siɑrɑmɔ ben sɔ̃. Adɑmɑ bɑ ǹ win gɑri wure. Wi, Yinni Gusunɔwɑ u yeni geruɑ.

Yinni Gusunɔn mɔru

[12] Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, n doo n nɛn tɔmbu Isirelibɑ sɔ̃ mɑ wi, ben Yinni,
u geruɑ u nɛɛ, tɑm bwɑ̃ɑrɑ wɑ̃ɑwɑ tɑm sɔ̃. Adɑmɑ bɑ̀ n wisɑ bɑ nɛɛ, bɑ yɛ̃ mɛ, [13] sɑɑ yerɑ kon bu
sɔ̃ n nɛɛ, mɛsumɑ wi, Yinni Gusunɔ u geruɑ. U nɛɛ, u koo de win mɔru yu ko nge tɑm mɛ mu
koo Yerusɑlɛmun tɔmbu kpuro go, kɑ sinɑm be bɑ sɔ̃ Dɑfidin sinɑ gɔnɑ sɔɔ, kɑ yɑ̃ku kowobu,
kɑ win sɔmɔbu, tem mɛn tɔmbu kpuro gesi. [14] Kpɑ bu soonɑ bu kɔsukunɑ, bɑɑbɑ kɑ bii, u ǹ
ben goon wɔnwɔndu mɔ̀. Gɑ̃ɑnu mɑɑ sɑri ni nu koo nùn yɔ̃rɑsiɑ sere u kɑ be kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu

kirɔ mɔ̀ ben tii suɑbun sɔ̃

[15] Bɛɛ, Isirelibɑ,
i swɑɑ dɑkio i nɔ, ye nɑ gerumɔ.
I ku mɑɑ tii suɑ,
domi Yinni Gusunɔ u kɑ bɛɛ gɑri mɔ̀.
[16] I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ
u sere kɑ yɑm wɔ̃kuru nɑ
te tɑ koo de i sokukirɑ guunu wɔllɔ.
Mɛyɑ i yɑm burur ɑm mɑrɑ,
ɑdɑmɑ u koo de mu tĩrɑ mɑm mɑm
kpɑ mu gɔsiɑ yɑm wɔ̃ku bɑkɑru
nge te tɑ wɑ̃ɑ gɔribun wɑ̃ɑ yerɔ.
[17] I kun gɑri yi swɑɑ dɑki,
kon dɑ n swĩ bɔkuɔ bɛɛn tii suɑ bin sɔ̃.
Kon nɔni yĩresu yɑri n bɑndɑ.
Domi bɑ koo bɛɛ Yinni Gusunɔn tɔmbu yoru mwɛɛri
bu kɑ dɑ tem tukumɔ.
[18] Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
n sinɑ boko kɑ win mɛro sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sinɑ furɔsu wɔrukɑ
si su sɑ̃ɑ ben burɑru.
[19] Wee, wuu si su wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru giɑ Nɛgɛbuɔ,
sin tɔmbɑ doonɑ kpuro,
mɑ wuu si, su kɛnuɑ.
Goo sɑri wi u koo mɑɑ su kɛniɑ,
domi bɑ sin tɔmbu Yudɑbɑ gurɑ kpuro sem
bɑ kɑ doonɑ tem tukumɔ.

Bɑ Yerusɑlɛmun bɛɛrɛ wunɑ

[20] Wunɛ Yerusɑlɛmu, ɑ nɔni seeyo ɑ wɑ,
wee, wunɛn yibɛrɛbɑ bɑ wee sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di.
Mɑnɑ tɔn be nɑ rɑɑ nun nɔmu sɔndiɑ bɑ wɑ̃ɑ,
bɛ̀n sɔ̃ ɑ rɑɑ bɛɛrɛ mɔ.
[21] Be bɑ rɑɑ nun sokumɔ yinni,
bɑ̀ n nun sɛɛyɑsiɑbu nɑ, mbɑ kɑɑ gere.
Sɑɑ ye sɔɔrɑ wuriribu bu koo nun deemɑ
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u mɑ.
[22] Kɑɑ tii bikiɑ gɔ̃ruɔ ɑ nɛɛ, mbɑn sɔ̃nɑ yeni yɑ nun deemɑ.
Wunɛn torɑ dɑbinun sɔ̃nɑ bɑ wunɛn bekuru potɑ kɑ dɑm
bɑ nun sekuru doke.

23 Etiopigii u koo kpĩ u win wasin gɔna kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpĩ gu gen sansun bausu kɔsi?
Aawo.
Nge mɛya bɛɛ be i kɔ̃san dɔɔnɛ mɔ,
i ǹ kpɛ̃ i gea ko.
24 Yen sɔ̃, kon bɛɛ yarinasiawa
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie gbaburɔ.
25 Wunɛ, Yerusalɛmu,
yèn sɔ̃ a nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunɛn naanɛ doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yiiye.
26 Kon wunɛn bekuru gbabia
kpa bu wunɛn tereru wa.
27 Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a mɔ̀,
sanam mɛ a bũnu gasirimɔ a sãamɔ guunu wɔllɔ ka yakasɔ.
Ya sãawa gãa kɔ̃sunu nɛn nɔni sɔɔ.
Yen sɔ̃, wunɛ Yerusalɛmu, kaa kam ko à kun tii dɛɛrasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dɛɛrasia.

14

Nim gɔ̃ɔ bakaru

1 Sanam mɛ nim gɔ̃ɔra wãa, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yudaba ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Goo maa sari ben wuu marosun kɔnnɔsɔ.
Wee ba wɔruka temɔ ba nuki sankire.
Ma Yerusalɛmugibu ba nɔɔgiru sue ba faaba kanamɔ.
3 Damgibu ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gɔrimɔ bu nim kasuma.
Adama bà n dɔkɔ da ba ku ra nim wa.
Ba ra gɔsiramɛwa ka koto gbebusu,
kpa seku bakaru ta n bu mɔ̀, ba n wuswaa gãanu wukiri.
4 Tem mu bɛsikira yèn sɔ̃ gura kun nɛmɔ.
Ma sekura gbee wukobu mɔ̀ ba wuswaa gãanu wukiri.
5 Yaka bekusu sari.
Batuma sɔɔra nɛnnu ra ma
kpa nu doona nu binu deri.
6 Wee gbeeku kɛtɛkunu nu wãa guunu wɔllɔ,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bɔ̃nu.
Nin nɔni tonda yèn sɔ̃ yakasu sari.
7 Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,
baa mɛ sa taarɛ mɔ bɛsɛn durum sɔ̃,
Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ wunɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃.
Wee sa kua mɛm nɔɔ sariba, ma sa nun torari.
8 Wunɛ wi bɛsɛ Isireliba sa naanɛ sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa sɔɔ.
Mban sɔ̃na kaa n sãa nge sɔɔ wi u sarɔ bɛsɛn temɔ
u kpuna wɔ̃ku teeru tɔna.
9 Mban sɔ̃na kaa n sãa nge wi ba wɔri subaru sɔɔ,
ǹ kun mɛ nge tabu durɔ wi u kpana u sun faaba ko,
a sere wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, ma sa wunɛn yĩsiru sɔɔwa,
a ku sun deri.

10 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, ba ra kã ba n yaayaare mɔ̀. Ba ku ra
kpĩ bu sina bu tii nɛnɛ. Ba ǹ maa nùn wɛ̃remɔ. U ben durum yaaye. Yen sɔ̃na u bu sɛɛyasiamɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be kanaru kua n ka bu gea kua. 12 Domi
baa bà n nɔɔ bɔkua, na ǹ ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka kɛ̃nu ganu
kua, na ǹ nu mwaamɔ. Kon de bu gbiwa gɔ̃ɔrun sɔ̃ ka kɛ̃si kɛ̃si bararun sɔ̃ ka maa tabu sɔɔ.
13 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee wunɛn sɔmɔbu ba wunɛn tɔmbu sɔ̃ɔmɔ ba
mɔ̀, ba ǹ tabu wasi. Gɔ̃ɔra kun maa duɔ ben temɔ. Kaa de ba n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ ka toro
sindu.
14 Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, weesa ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru. Na ǹ bu gɔre, na ǹ
bu wooda gaa wɛ̃. Mɛya na ǹ maa bu gari gɛɛ sɔ̃ɔwa. Kãsinu ka sian gari ka ben gɔ̃rusun gari

yi bɑ gerumɔ, ye kpuro weesɑ. [15] Yen sɔ̃, sɔmɔ be nɑ ǹ gɔre mi, bɑ kɑ tɔmbu sɔ̃ɔmɔ bɑ mɔ̀, bɑ ǹ tɑbu wɑsi ben temɔ, gɔ̃ɔrɑ kun duɔ mi, kon de bu gbi tɑbu sɔɔ, kɑ gɔ̃ɔrun sɔ̃. [16] Kpɑ tɔn be bɑ mɑɑ weesun gɑri sɔɔmɔ mi, bɑ n wɔrukɑ Yerusɑlɛmun swɛɛ sɔɔ gɔ̃ɔ te, kɑ tɑɑ bin sɔ̃. Bɑ ǹ goo wɑsi wi u koo bu sike, be kɑ ben kurɔbu kɑ bibu. Kon de ben nuku kɔ̃suru tu wɔriwɑ ben tii sɔɔ.

[17] Yeremi u nɛɛ, Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ n tɔn be sɔ̃ n nɛɛ,
nɛn nɔni yĩresu su kokumɔ bururu kɑ yokɑ,
su ǹ yɔ̃re.
Domi wɑhɑlɑ bɑkɑ yɑ nɛn tɔmbu deemɑ.
Bɑ bu so bɑ mɛɛrɑ kuɑ.
[18] Nà n yɑrɑ nɑ dɑ yɑkɑsɔ,
nɑ rɑ tɔn be bɑ go tɑbu sɔɔn gonu wɑwɑ nu kpĩ.
Nà n mɑɑ wurɑmɑ wuuɔ,
kpɑ n deemɑ tɔmbɑ bɑrɔ gɔ̃ɔrun sɑɑbu.
Gusunɔn sɔmɔbu kɑ yɑ̃ku kowobu
bɑ rɑ n den sirenɛwɑ tem mɛ sɔɔ.
Bɑ ǹ yɛ̃ ye bɑ mɔ̀.

Isirelibɑ bɑ Yinni Gusunɔ

suuru kɑnɑmɔ

[19] Yinni Gusunɔ,
ɑ bɛsɛ Yudɑbɑ biru kisiwɑ mɑm mɑm?
A sun bwɛ̃rɑ yɑrɑwɑ?
Mbɑn sɔ̃nɑ ɑ sun sɛɛyɑsiɑmɔ ɑ mɛɛrɑ mɔ̀
ye yɑ ǹ bɛkurɑmɔ.
Sɑ bɔri yɛndu mɑrɑ, ɑdɑmɑ sɑ ǹ tu wɑ.
Sɑ mɑrɑ ɑ sun bɛkiɑ, ɑdɑmɑ nɔni swɑ̃ɑru sɔɔrɑ sɑ wɑ̃ɑ.
[20] Yinni Gusunɔ, sɑ durum kuɑ wunɛn mi.
Sɑ tubɑ mɑ nuku kɔ̃surɑ sɑ kuɑ, bɛsɛ kɑ bɛsɛn bɑɑbɑbɑ.
[21] A wunɛn ɑrukɑwɑni yɑɑyo ye ɑ kɑ sun bɔkuɑ.
Wunɛn yĩsirun sɔ̃, ɑ ku sun gɛm.
A ku mɑɑ Yerusɑlɛmu funɛ wĩɑ
mi ɑ wunɛn sinɑ gɔnɑ yiikogiɑ yii.
[22] Bũu goo sɑri wi u koo kpĩ u gurɑ nɛɛsiɑ,
wɔllun tii, tɑ ǹ kpɛ̃ tu gurɑ nɛɛsiɑ.
Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wunɑ ɑ rɑ de gurɑ yu nɛ.
Wunɑ sɑ mɑɑ nɑɑnɛ sɑ̃ɑ. Domi wunɑ ɑ rɑ ye kpuro ko.

15

[1] Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, nɑ ǹ nɛn tɔmbu Yudɑbɑ wɔnwɔndu kuɑmmɛ, bɑɑ Mɔwisi kɑ Sɑmuɛli bà n nɑ nɛn mi, bu kɑ mɑn suuru kɑnɑ ben sɔ̃. Kon bu sɔ̃wɑ n nɛɛ, bu doonɔ nɛn wuswɑɑn di. [2] Bà n mɑɑ wunɛ Yeremi bikiɑ bɑ nɛɛ, mɑnɑ bɑ koo dɑ, kpɑ ɑ bu wisi ɑ nɛɛ,
bɑ koo gbiwɑ.
Gɑbɑ koo ben yɑron gɔɔ gbi, gɔɔ wiyɑ koo bu suɑ.
Gɑbɑ koo gbi tɑbu sɔɔ, gɔɔ wiyɑ koo bu suɑ.
Gɑbɑ koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃, gɔɔ wiyɑ koo bu suɑ.
Kpɑ bu mɑɑ gɑbu yoru mwɛɛri, yoo terɑ bɑ koo di.

[3] Kon de kɛ̃sinu nnɛ yu bu deemɑ. Bɑ koo gbi tɑbu sɔɔ, kpɑ bɔ̃nu nu ben gonu gɛɛri, kpɑ gbeeku yɛɛ kɑ gunɔsu bu di mɑm mɑm. [4] Biti kɑ bɛrum koo bwese tukunu mwɑ bà n wɑ ye yɑ bu deemɑ, ye Yudɑn sinɑ boko Mɑnɑse Esekiɑsin bii u kuɑn sɔ̃ kpuro Yerusɑlɛmuɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudɑbɑ sɛɛyɑsiɑ

[5] Sɑɑ ye sɔɔ, Yerusɑlɛmu,
wɑrɑ u koo wunɛn wɔnwɔndu wɑ.
Wɑrɑ u koo nun wɑnyo kuɑ.
Wɑrɑ u koo nɑ u bikiɑ ye n nun mɔ̀.
[6] Wee ɑ mɑn deri, mɑ ɑ biru wurɑ.
Yen sɔ̃, kon nun nɔmɑ doke n nun kpeerɑsiɑ.
Domi nɑ wɑsirɑ kɑ bɑɑdommɑn wɔnwɔn te nɑ nun kuɑmmɛ.

7 Kon nɛn tɔn be sɑrɑwɑ nge dobi
wusun gbãrɑ kɔnnɔsɔ.
Kon de bu ben bibu biɑ, kpɑ n bu kɑm koosiɑ.
Domi bɑ yinɑ bu ben swɛɛ kɔ̃si deri.
8 Kon de ben gɔminibu bu yɑni sɛɛri dɑbiru kerɑ
yi yi wãɑ nim wɔ̃kun goorɔ.
Kon de yibɛrɛbɑ bu nɑ
bu ben ɑluwɑɑsibɑn mɛrobu wɔri sɔ̃ɔ sɔɔ gbãɑrɑ.
Kpɑ nuku sɑnkirɑru kɑ bɛrum ben mɛro be deemɑ subɑru sɔɔ.
9 Wi bɑ rɑɑ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
yèn sɔ̃ u bii tɔn durɔbu nɔɔbɑ yiru mɑrɑ
u wɑsikirɑmɔ.
U koo mɑm gbiwɑ sɛkum kɑ seku bɑkɑru.
Be bɑ tie, kon de yibɛrɛbɑ bu bu gowɑ tɑbu sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

10 Yeremi u nɛɛ,
nɛn mɛro, mbɑn sɔ̃nɑ ɑ mɑn mɑrɑ.
Wee nɑ kuɑ bɔ̃ruro.
Domi nɛn sɔ̃nɑ tem mɛn tɔmbu kpuro
bɑ sikirinɑmɔ bɑ sɑnnɑmɔ.
Nɑ ǹ goon mi gãɑnu bɔkure,
nɑ ǹ mɑɑ goo gãɑnu bɔkure.
Adɑmɑ kɑ mɛ, bɑ mɑn bɔ̃rusimɔwɑ kpuro.
11 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon nun yɑkiɑ wunɛn geɑn sɔ̃,
kpɑ n nun wunɛn yibɛrɛbɑ kɑmiɑ
wɑhɑlɑ kɑ nuku sɑnkirɑnun sɑɑ.
12 Goo kun kpɛ̃ u sisu bɔɔku,
si su wee sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di
kɑ sere mɑɑ sii gɑndu.
13 Kon de yibɛrɛbɑ bu nɑ
bu tem mɛn ɑrumɑni kpuro gurɑ
nɛn tɔmbun durum sɔ̃ ye bɑ kuɑ tem mɛ kpuro sɔɔ.
14 Kon de bu ben yibɛrɛbɑ sã tem tukumɔ mi bɑ ǹ yɛ̃.
Domi nɛn mɔru seewɑwɑ be sɔɔ nge dɔ̃ɔ.
15 Yerɑ Yeremi u Yinni Gusunɔ wisɑ u nɛɛ,
ɑ kpuro yɛ̃.
A mɑn yɑɑyo. A ku mɑn duɑri.
A be bɑ mɑn nɔni sɔ̃ɔmɔ mɔru kɔsio.
A ku mɑn go, wunɛ wi ɑ suuru mɔ.
A yɛ̃ mɑ wunɛn sɔ̃nɑ nɑ sekuru sɔɔwɑ.
16 Wunɛn gɑri kpurowɑ nɑ swɑɑ dɑki.
Mɑ nɑ yi doke gɔ̃ruɔ.
Yiyɑ yi mɑn nuku dobu wɛ̃.
Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni,
ɑ n yɛ̃ mɑ wunɛn yĩsirɑ nɑ sɔɔwɑ.
17 Mɛyɑ nɑ ǹ wure n sinɑ kɑ tɔn yɑɑ kɑsikiobu
su kɑ nuku dobu ko sɑnnu.
Nɑ tii gɔwɑwɑ nɑ sɔ̃ nɛ turo,
domi ɑ derɑ nɛn mɔru seewɑ.
18 Yinni Gusunɔ,
mbɑn sɔ̃nɑ nɑ wɑhɑlɑ mɔ̀ sere kɑ tɛ̃.
Mbɑn sɔ̃nɑ yɑ sãɑ nge boo wi u ku rɑ kpe.
Yinni, kɑɑ n mɑn sãɑwɛwɑ nge bwiɑ ye yɑ ǹ nɑɑnɛ mɔ,
ǹ kun mɛ nge dɑɑ te tɑ rɑ nim kpe?
19 Mɑ Yinni Gusunɔ u Yeremi wisɑ u nɛɛ,
à n gɔsirɑmɑ nɛn mi,
kon de ɑ mɑɑ ko nɛn sɔm kowo.
À n wurɑ ɑ mɛm sɑɑrinu deri

kpɑ ɑ gɑri ɑrufɑɑnigii gere,
kon mɑɑ nɛn gɑri doke wunɛn nɔɔwɔ.
N ǹ mɔ wunɑ kɑɑ gɔsirɑ ben mi,
beyɑ n weenɛ bu wurɑmɑ wunɛn mi.
20 Kon de ɑ n dɑm mɔ
nge gbɑ̃rɑ te bɑ kuɑ kɑ sii gɑndu.
Bɑ koo kɑ nun tɑbu ko,
ɑdɑmɑ bɑ ǹ nun kɑmiɑmɔ.
Domi ko nɑ n kɑ nun wɑ̃ɑ n nun fɑɑbɑ ko.
21 Kon nun yɑkiɑ tɔn kɔ̃sobun nɔmɑn di.
Kpɑ n nun wɔrɑ be bɑ nuki sosun nɔmɑn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.

16

Gusunɔ u yinɑ

Yeremi u kurɔ suɑ

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ ku kurɔ suɑ, kpɑ ɑ ku bibu mɑ tem mini. 3 Wee ye
yɑ koo bii be bɑ koo mɑrurɑ tem mɛ sɔɔ deemɑ, kɑ ben mɛrobu kɑ ben tundobu. 4 Bɑrɑrɑ tɑ
koo bu go. Bɑ ǹ bu gɔɔ swĩiyɑmmɛ. Bɑ ǹ mɑɑ bu sikumɔ. Bɑ koo kowɑ tɑɑki tem sɔɔ. Be bɑ tiɑ
kpɑ bu bu go tɑbu sɔɔ, ǹ kun mɛ, gɔ̃ɔru tu bu go, kpɑ gbeeku yɛɛ kɑ gunɔsu ben gonu di.
5 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, ɑ ku du diru mi bɑ gɔɔ wooru sɔ̃ ɑ kɑ bu duurɑ. Domi nɑ nɛn bɔri
yɛndu wunɑ tɔn ben min di. Nɑ ǹ ben kĩru mɔ, mɛyɑ nɑ ǹ mɑɑ ben wɔnwɔndu mɔ̀. 6 Dɑmgibu
kɑ bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu bɑ koo gbiwɑ. Bɑ ǹ bu sikumɔ, bɑ ǹ mɑɑ ben gɔɔ wooru sinɑmɔ. Goo kun tii
muririmɔ, goo kun mɑɑ kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sɑnkirɑnun sɔ̃. 7 Bèn tɔmbɑ gu mi, bɑ ǹ goo
wɑsi wi u koo kɑ bu dĩɑnu nɑɑwɑ u kɑ bu nukuru yɛmiɑsiɑ. Goo mɑɑ sɑri wi u koo kɑ bu tɑm
nɑɑwɑ u kɑ bu dɑm kɛ̃, bɑɑ ǹ n ben mɛron nɑ u gu, ǹ kun mɛ, ben tundo.
8 Yinni Gusunɔ u mɑɑ Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, yɛnu mi bɑ tɔ̃ɔ bɑkɑ dim mɔ̀, ɑ ku du mi, i di i nɔ
kɑ be sɑnnu. 9 Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem mɔ, nɑ kon yɑm min
nuku dobu kpeerɑsiɑ bɛɛn nɔni biru. Bɑ ǹ mɑɑ nuku dobun womusu kɑ be bɑ suɑnɑmɔn
nɔɔgiru nɔɔmɔ mi.
10 Sɑnɑm mɛ kɑɑ tɔn be gɑri yi nɔɔsiɑ, bɑ koo nun bikiɑ bu nɛɛ, mbɑn sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ
nɑ bu nɔni swɑ̃ɑ tenin bweserun gɑri sɔ̃ɔmɔ. Mbɑ bɑ nɛ, Gusunɔ ben Yinni torɑri. 11 Sɑɑ ye
sɔɔrɑ kɑɑ bu wisi ɑ nɛɛ, ben bɑɑbɑbɑ bɑ mɑn deri, mɑ bɑ dɑ bɑ bũnu sɑ̃wɑ bɑ yiirɑ nin nuurɔ,
mɑ bɑ mɑn biru kisi, bɑ ǹ nɛn woodɑbɑ mɛm nɔɔwɛ. 12 Mɑ ben tii bɑ kɔ̃sɑ kuɑ n kere ben
bɑɑbɑ be. Wee ben bɑɑwure u yɔ̃rɑri u win gɔ̃run kĩru kɑnkɑm swĩi. Bɑ ǹ nɛn gɑri swɑɑ
dɑkimɔ. 13 Yen sɔ̃, kon bu yɑrɑ tem minin di, kpɑ bu dɑ tem mi ben bɑɑbɑbɑ kɑ ben tii bɑ ǹ
yɛ̃. Miyɑ bɑ koo bũnu sɑ̃ sɔ̃ɔ sɔɔ kɑ wɔ̃kuru. Domi nɑ ǹ mɑɑ bu durom gɑm kuɑmmɛ.

Isirelibɑ bɑ koo wurɑmɑ

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔ̃nɑ tɔ̃nu gɑnu sisi nì sɔɔ bɑ ǹ mɑɑ bɔ̃rumɔ bu nɛɛ, kɑ Yinni
Gusunɔn wɑ̃ɑru wi u Isirelibɑ yɑrɑmɑ Egibitin di. 15 Adɑmɑ bɑ koo bɔ̃rewɑ bu nɛɛ, kɑ Yinni
Gusunɔn wɑ̃ɑru wi u Isirelibɑ yɑrɑmɑ sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di kɑ sere tem mi u rɑɑ bu
yɑrinɑsiɑn di. Domi kon de bu wurɑmɑ ben temɔ mɛ nɑ rɑɑ ben bɑɑbɑbɑ wɛ̃.

Sɛɛyɑsiɑ bi bu wee

16 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon yibɛrɛbɑ seeyɑ bu Isirelibɑ mwɛɛri nge mɛ susure kowobu
bɑ rɑ swɛ̃ɛ mwɛɛri. Yenibɑn biru, kon mɑɑ yibɛrɛ gɑbu seeyɑ bu bu wɔri bu go gungunu wɔllɔ
kɑ guunɔ, kɑ sere mɑɑ kpee bɑɑbɑ sɔɔ nge mɛ tɑɑsobu bɑ rɑ yɛɛ wɔri bu go. 17 Domi nɛn nɔni
yi ben sɑnu sɑnusu mɛɛrɑ, sin gɑsu kun beruɑ nɛn nɔni sɔɔ. Mɛyɑ nɑ mɑɑ ben torɑnu kpuro
wɑɑmɔ. 18 Kon bu ben durum ɑre wɛ̃ mɑm mɑm. Domi bɑ nɛn tem disi doke mɛ mu sɑ̃ɑ nɛn
ɑrumɑni, mɑ bɑ derɑ mu ben bũun bwɑ̃ɑrokunu yibɑ ni nu ǹ wɑ̃ɑru mɔ.

Tɔmbu kpuro

bɑ koo Gusunɔ tubu

19 Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, ɑ sɑ̃ɑwɑ nɛn dɑm
kɑ nɛn kuku yee dɑmgiru, nɔni swɑ̃ɑrun sɑɑ.
Wunɛn miyɑ hɑndunian goonu nnɛ kpuron tɔmbu bɑ koo nɑ,
kpɑ bu nɛɛ, weesɑ ben bɑɑbɑbɑ bɑ swĩi.
Ben bũnu nu ǹ gɑ̃ɑnu sosi, nu sɑ̃ɑwɑ kɑm dirum.
20 Tɔnu u koo kpĩ u tii kuɑ ye u koo sɑ̃.
Adɑmɑ kɑ gem, nu ǹ sɑ̃ɑ Gusunɔ.

21 Yen sɔ̃na, wunɛ Yinni Gusunɔ a nɛɛ,
kaa bu wunɛn dam sɔ̃ɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni Gusunɔ.

17

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

1 Yudaban durum ya yorua ben gɔ̃rusɔ.
Ya maa sɔ̃ɔsire ben yãku yenun kãanu sɔɔ.
Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.
2 Ya sãawa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
Nge mɛya ben bũu turanu ka ben bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu mi ba ra bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sã,
ya maa bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tèn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yibɛrɛba nɔmu bɛria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.
4 Ben toranun sɔ̃na ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.
Kon bu ko ben yibɛrɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ǹ yɛ̃.
Domi ba dera nɛn mɔru ya yabura nge dɔ̃ɔ.
Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommaɔ.

A kun tɔnu naanɛ sãa

5 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔ̃rigiiwa wi u win gɔ̃ru sĩiya nɛn min di,
ma u tɔnu naanɛ sãa, u tãsa wi sɔɔ.
6 U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra kpi.
U ǹ nuku dobu wasi.
U ko n wãawa tem saaramɔ mi goo sari.
7 Adama domarugiiwa wi u win naanɛ doke nɛ, Yinni Gusunɔ sɔɔ,
ma win toro sindu ta wãa nɛ sɔɔ.
8 Yɛ̃ro ko n sãawa nge dãa te ta yɔ̃ daarun goorɔ,
tèn gbini yi ku ra nim bie.
Dãa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.
Sɔ̃ɔ sãrerun saa yà n na,
ta ku ra gbere, baa wɔ̃ɔ ge gbebura yɔ̃ra.
Mɛya ta ku ra maa marubu yɔ̃re.
9 Tɔnun gɔ̃ru ga ra kɔ̃sa berewa.
Mɛya gen barara ku ra bɛkure.
Goo u wãa wi u koo kpĩ u gen bwisikunu gia?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na ra tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu wɛ̃ɛri,
n ka nùn ye u kuan are wɛ̃.
11 Wi u dukia guramɔ ka swaa kɔ̃sa,
u sãawa nge kusu ge ga sĩa tuka wee ye ga ǹ ka.
Dukia ye, ya koo nùn deriwa
win wãarun suunu suunuka sɔɔ,
kpa u n sãa nge gari bɔkɔ win wãa dãakiru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u sãa wãarun bwia

12 Bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
ta sãawa nge sina kita yiikogiru
te ta wɔlle suare yellun di.

13 Yinni Gusunɔ, wunɑ bɛsɛ Isirelibɑ sɑ yĩiyɔ.
Be bɑ nun biru kisi, bɑ koo sekuru wɑ.
Be bɑ kɑ nun tondinɛ, bɑ koo bu duɑri.
Bɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nge bèn yĩsɑ bɑ yoruɑ tuɑ sɔɔ.
Domi bɑ wunɛ Yinni Gusunɔ deri,
wunɛ wi ɑ sɑ̃ɑ nge bwiɑ yèn nim mu wɑ̃ɑru wɛ̃ɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kɑnɑmɔ
14 Yinni Gusunɔ, ɑ mɑn bɛkio,
kpɑ n wɑ n bɛkurɑ mɑm mɑm.
A mɑn fɑɑbɑ koowo kpɑ n fɑɑbɑ wɑ.
Domi wunɛ turowɑ nɑ rɑ n siɑrɑmɔ.
15 Yinni Gusunɔ, wee, tɔmbɑ mɑn bikiɑmɔ bɑ mɔ̀,
mɑnɑ nɔni swɑ̃ɑrun gɑri yi ɑ bu sɔ̃ɔwɑ mi, yi woo.
I den bu wɔrimɑ.
16 Adɑmɑ nɑ ǹ yinɛ n wunɛn tɔmbu kpɑrɑ.
N ǹ nɛ, nɑ sɛnde nɔni swɑ̃ɑ ten tɔ̃ru tu kɑ nɑ.
Wunɛn tii, ɑ yɛ̃ mɛ.
A mɑɑ yɛ̃ gɑri yi nɑ yɑrɑ nɛn nɔɔn di kpuro.
17 Yen sɔ̃, ɑ ku de nɑ n mɑɑ bɛrum soore wunɛn sɔ̃,
wunɛ wi ɑ sɑ̃ɑ nɛn kuku yeru nɔni swɑ̃ɑrun sɑɑ.
18 A de be bɑ mɑn nɔni sɔ̃ɔmɔ bu sekuru wɑ.
Kpɑ nɛ, nɑ kun tu wɑ.
A de bu diiri, kpɑ nɛ, nɑ n wɑ̃ɑ kɑ toro sindu.
A de nɔni swɑ̃ɑru tu bu deemɑ,
kpɑ ɑ bu sɛɛyɑsiɑ n kpɑ̃.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugirun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu
19 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, ɑ seewo ɑ dɑ ɑ yɔ̃rɑ kɔnnɔwɔ ge bɑ mɔ̀ tɔmbun kɔnnɔ mi
Yudɑbɑn sinɑmbu bɑ rɑ kɑ du kpɑ bu kɑ yɑri, kpɑ ɑ mɑɑ dɑ ɑ yɔ̃rɑ kɔnnɔ si su tien mi. 20 Kpɑ
ɑ bu sɔ̃ ɑ nɛɛ, be, Yudɑbɑ kɑ ben sunɔ kɑ be, Yerusɑlɛmugibu, be kpuro be bɑ dumɔ kɔnnɔ sin
min di, bu nɛ Yinni Gusunɔgiɑ swɑɑ dɑkio bu nɔ. 21 Nɑ nɛɛ, bɑ n tii sɛ kpɑ bu ku rɑɑ sɔmunu
sɔbe tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru sɔɔ. Bu ku rɑɑ mɑɑ nu duusiɑ Yerusɑlɛmun gbɑ̃rɑ kɔnnɔsun di. 22 Bu ku
rɑɑ mɑm nu yɑrɑ ben yɛnusun di. Bu ku sɔmburu gɑru ko. Adɑmɑ bu sɑnɑm mɛ yiiyo nɛ,
Yinni Gusunɔn sɔ̃ nge mɛ nɑ ben bɑɑbɑbɑ yiire. 23 Geemɑ, ben bɑɑbɑ be, bɑ swɑɑ tɑɑyɑ. Bɑ ǹ
mɑn swɑɑ dɑki. Bɑ nɛn sɔ̃ɔsinu yinɑ.
24 Adɑmɑ be, bɑ̀ n mɑn swɑɑ dɑki kɑ gem, mɑ bɑ ǹ sɔmunu gɑnu duusie Yerusɑlɛmun
kɔnnɔsun di tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru sɔɔ, mɑ bɑ tɔ̃ɔ te yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, mɑ bɑ ǹ sɔmburu gɑru
kue te sɔɔ, 25 sɑɑ yerɑ sinɑm be bɑ sɔ̃ Dɑfidin sinɑ gɔnɑɔ kɑ ben sinɑ ɑsɑkpɔbu bɑ koo du sɑɑ
Yerusɑlɛmun kɔnnɔ sin min di, bɑ n tɑbu kɛkɛbɑ duɑ, be dumi gɑwe, kpɑ gɑbu bɑ n dumi
sɔni. Mɛyɑ Yudɑbɑ kpuro kɑ Yerusɑlɛmugibu kpuro bɑ koo mɑɑ du mi, kpɑ Yerusɑlɛmu yɑ n
tɔmbu yibɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. 26 Tɔmbɑ koo nɑ nɛn sɑ̃ɑ yerɔ Yudɑn wusu kɑ Yerusɑlɛmun
bɑru kpɑɑnu kpuron di kɑ Bɛnyɑmɛɛn tem di, kɑ sere mɑɑ guunun di kɑ wɔwin di, kɑ sɔ̃ɔ
yɛ̃sɑn nɔm dwɑru giɑn di, tem mɛ kpuron di gesi, bu yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu ko kɑ siɑrɑbun
yɑ̃kunu, kpɑ bu kɑ kɛ̃nu nɑ, kpɑ bu turɑre dɔ̃ɔ doke mi. 27 Adɑmɑ bɑ̀ kun nɛn gɑri swɑɑ dɑki,
yi nɑ nɛɛ, bu mɑn tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugii te yiiyɑ, mɑ bɑ dumɔ Yerusɑlɛmun kɔnnɔsun di, bɑ n sɔmunu
sɔɔwɑ, tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugii te sɔɔ, sɑɑ yerɑ kon wuu ge dɔ̃ɔ doke wi u ǹ gbimɔ kpɑ be kpuro bu dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑ.

18

Yeremi u dɑ mɔmɔn yɛnuɔ
1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ seewo kpɑ ɑ dɑ mɔmɔn yɛnuɔ. Miyɑ kon nun gɑri
sɔ̃.
3 Mɑ u seewɑ u dɑ mɔmɔn yɛnu mi. U deemɑ wee u wekeru mɔ̀. 4 Weke te u mɔ̀ mi, tɑ ǹ
geɑ kue. Mɑ u ten sɔn te suɑ u kɑ weke kpɑɑru kuɑ te tɑ nùn wɛ̃re. 5 Yerɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
6 mbɑn sɔ̃nɑ nɑ ǹ kpɛ̃ n kɑ bɛɛ Isirelibɑ ko nge mɛ. Wee nge mɛ mɔmɔ wi, u sɔndu suɑ u nɛni
win nɔmuɔ, nge mɛyɑ i mɑɑ wɑ̃ɑ nɛn nɔmuɔ. 7 Gɑsɔ, nɑ rɑ gere bweseru gɑrun sɔ̃ n nɛɛ, kon
tu wukɑ n surɑ nge dɑ̃ɑ, kpɑ n tu kɑm koosiɑ. 8 Adɑmɑ bwese te, tɑ̀ n ten dɑɑ kɔsɑ tɑ nuku
kɔ̃suru deri, nɑ rɑ tu deriwɑ nɑ kun mɑɑ tu kɔ̃sɑ kue. 9 Mɛyɑ gɑsɔ, nɑ rɑ mɑɑ gere bweseru
gɑrun sɔ̃ n nɛɛ, kon tu seeyɑ. 10 Adɑmɑ bwese te, tɑ̀ n kɔ̃sɑ mɔ̀ mɑ tɑ ǹ nɛn gere swɑɑ sue, nɑ
ku rɑ mɑɑ tu geɑ ye kue ye nɑ rɑɑ gɔ̃ru doke mi. 11 Yen sɔ̃, ɑ Yudɑbɑ kɑ Yerusɑlɛmugibu sɔ̃ɔwɔ

ɑ nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ sɔɔru mɔ̀ n kɑ bu kɔ̃sɑ kuɑ. Nɑ yen kpunɑɑ yi. Ǹ n mɛn nɑ, ben bɑɑwure u win dɑɑ kɔ̃sɑ derio u wurɑmɑ nɛn mi.
12 Adɑmɑ bɑ koo gere bu nɛɛ, mbɑn sɔ̃nɑ bɑ koo kɔsi. Ben bɑɑwure u koo win bwisiku kɔ̃sunu swĩiwɑ u ko ye u kĩ.

Isirelibɑ bɑ Gusunɔ yinɑ

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isirelibɑ bɑ gɑ̃ɑ kɔ̃sunu kuɑ n sɑrɑ.
I bwesenu kpuro bikio,
wɑrɑ u yenin bweseru nɔɔre.
14 Nim mu rɑ kokubu kpe Libɑnin guunu wɔllun di?
Dɑɑ te tɑ kokumɔ,
tɑ rɑ nim gem kpe?
15 Adɑmɑ nɛn tɔmbu bɑ mɑn duɑri
bɑ dɑ bɑ bũnu turɑre dɔ̃ɔ dokeɑmmɛ.
Yɑ derɑ bɑ ǹ yɛ̃ ye bɑ mɔ̀ ben swɛɛ sɔɔ.
Bɑ ben yellun swɑɑ dosu derimɔ,
mɑ bɑ swɑɑ kisi swĩi.
16 Bɑ derɑ ben tem mu sɑnkirɑ.
Mɑ tɔmbu bɑ bu yɛ̃ɛmɔ bɑɑdommɑ.
Wi u sɑrɔ mi gesi, ù n mu wɑ,
u rɑ wiru kpɑrewɑ.
17 Yen sɔ̃nɑ kon de bu yɑrinɑ yibɛrɛbɑn wuswɑɑɔ
nge tuɑ ye sɔ̃ɔ yɑri yerun woo gɑ yɑrinɑsiɑ.
Kon bu biru kisi.
Nɑ ǹ bu mɛɛrimɔ sɑnɑm mɛ bɑ nɔni sɔ̃ɔre.

Bɑ nɔɔ tiɑ kuɑ

bu kɑ Yeremi mwɑ

18 Yerɑ tɔn be, bɑ nɛɛ, su Yeremi nɔɔ tiɑ kuɑ su nùn mwɑ. Domi woodɑ kun gbimɔ bɑɑ yɑ̃ku kowobu bà kun wɑ̃ɑ. Bwisi kun kpeemɔ bɑɑ bwisigibu bà kun wɑ̃ɑ. Gusunɔn gɑri kun gbimɔ yèn sɔ̃ win sɔmɔbɑ sɑri. Ǹ n mɛn nɑ, i nɑ su nùn wɔri su yɑɑ kɑsiki, kpɑ su ku mɑɑ win gɑri nɔ su sere yi lɑɑkɑri ko.
19 Sɑɑ yerɑ Yeremi u Yinni Gusunɔ kɑnɑ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ,
ɑ mɑn swɑɑ dɑkio.
A nɛn yibɛrɛbɑn gɑri yi nɔɔwɔ.
20 Kɑɑ de geɑ yu gɔsirɑ kɔ̃sɑ?
Wee bɑ dɔkɔ kpiriru gbɑ
bu kɑ mɑn kpɛ̃ɛ sɔɔ.
A yɑɑyo mɑ nɑ yɔ̃rɑ wunɛn wuswɑɑɔ ben sɔ̃,
nɑ kɑ nun gɑri kuɑ
kpɑ ɑ ku mɑɑ kɑ bu mɔru ko.
21 Yen sɔ̃, ɑ de gɔ̃ɔru tu ben bibu go.
A de bu gbisuku tɑbu sɔɔ,
kpɑ kurɔbu bu durɔbu kɑ bibu biɑ,
kpɑ bu ko gɔminibu.
A de bɑrɑnu nu durɔ be go,
kpɑ bu ben ɑluwɑɑsibɑ go tɑbu sɔɔ.
22 A de tɑbu kowo wuunu nu bu wɔri.
Kpɑ wuri yi nɔɔrɑ ben yɛnusɔ.
Domi bɑ dɔkɔ kpiriru gbɑ
bu kɑ mɑn kpɛ̃ɛ te sɔɔ.
Bɑ mɑn yinɑ bɛriɑ nɛn swɑɑ sɔɔ.
23 Adɑmɑ wunɛ, Yinni Gusunɔ,
ɑ ben nɔɔsinɑɑ kpuro yɛ̃,
ye bɑ kuɑ bu kɑ mɑn go.
Yen sɔ̃, ɑ ku bu ben torɑnu wɔkɑ.
A ku ben durum ye duɑri.
A de bu fukurɑ wunɛn wuswɑɑɔ.
A bu sɛɛyɑsio wunɛn mɔrun sɑɑ sɔɔ.

19

Weke te ta kɔsira
[1] Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua ka sɔndu. Kpa
a yãku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu mɛnna, [2] kpa i da wɔwa ye ba mɔ̀ Bɛni
Hinɔmuɔ ye ya wãa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔgiru sua a gari
gere yi kon nun sɔ̃. [3] Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ bu swaa dakio bu nɔ ye
nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swãaru tu na
Yerusalɛmuɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. [4] Domi ba man deri, ma ba
yam mi disi doke. Ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba
ǹ yɛ̃. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba ǹ gãanu kue. [5] Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali yãku yeru bania
gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko, yãku tèn bweseru na ǹ
bu yiire, na ǹ mam ten bwisikunu koore.
[6] Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ ba ǹ maa wɔwa ye sokumɔ Tofɛti
ǹ kun mɛ Bɛni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. [7] Wɔwa yen miya kon Yudaba ka
Yerusalɛmugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yibɛrɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de
gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di. [8] Kpa n de Yerusalɛmu yu ko bansu si ba koo yɛ̃ɛ. Wi u
sarɔ mi kpuro, ù n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swãa ten sɔ̃. [9] Kon de yibɛrɛ be, bu bu
nɔni sɔ̃ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.
[10] Yen biruwa wunɛ Yeremi kaa boo ge kɔra tɔn be ba ka nun da min wuswaaɔ. [11] Kpa a nɛɛ,
nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge
ba ǹ kpɛ̃ bu maa sɔmɛ. Tofɛtin wɔwa miya ba koo tɔmbu sike yèn sɔ̃ ba ǹ maa ayeru wasi gam.
[12] Mɛya kon tem mɛ ka mɛn tɔmbu kua, kpa Yerusalɛmu yu ko nge Tofɛti. [13] Yerusalɛmugibun
yɛnusu ka Yudaban sinambun yɛnusu, yɛnusu kpuro gesi mi ba ra bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye
ka mi ba ra suru ka kperi ka sɔ̃ɔ sã, ka sere mi ba ra maa bũnu ganu sã, si kpuro su koo disi
duurawa nge Tofɛti.
[14] Yen biru, Yeremi u gɔsirama Tofɛtin di mi Yinni Gusunɔ u nùn gɔra u win gari gere. Ma
u na u yɔ̃ra Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ u tɔmbu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [15] Gusunɔ Isireliban
Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee u koo de kɔ̃sa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalɛmu ka
yen wuu si su tie deema. Domi sin tɔmba swaa taaya, ba ǹ win gere nua.

20

Ba Yeremi dãa doke
[1] Yera sɔ̃ɔ teeru, Pasuri Imɛrin bii wi u sãa yãku kowo u ka maa sãa Yinni Gusunɔn sãa
yerun kɔ̃sobun tɔnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. [2] Yera u dera ba nùn so,
ma ba nùn dãa doke nge wiiro Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, kɔnnɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛn
kɔnnɔn bera gia. [3] Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dãa ye wuna. Ma Yeremi u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa nun sokumɔ Pasuri. Yĩsi ten tubusiana bɔri yɛnda
ka nun sikerenɛ. Adama tɛ̃, u nun sokumɔ Magɔɔ Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun
sikerenɛ. [4] Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, u koo wunɛ ka wunɛn bɔrɔba nandabu kpɛ̃ɛ.
U koo de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa ka wunɛn nɔni. Kpa Babilonin
sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwɛɛri u ka da Babiloniɔ. [5] U koo de yibɛrɛba bu
Yerusalɛmun arumani gura, ka sɔma ye tɔmba kuan are kpuro, ka sere gãa gee ni nu wãa
ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi.
[6] Pasuri, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu, ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da Babiloniɔ. Miya i ko i gbi,
wunɛ ka be a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ
[7] Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,
ma na wunɛn gari wura.
A man sɛ̃re a kamia.
Wee tɔ̃ru baatere
tɔmbu kpuro ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
kpa ba n man gari bɔkɔ mɔ̀.
[8] Nà n kĩ n gari gere,
sere n nɔɔgiru sua ka dam n nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee bu sun dam dɔre,
kpa bu sun kam koosia.
Yinni Gusunɔ,
tɔmba ra n man yɛ̃ɛmɔwa wunɛn garin sɔ̃ baadomma.
[9] Nà n nɛɛ, kon nun deriwa,

na ǹ maa wunɛn gari kparamɔ,
n da n sãawa nge dɔ̃ɔ u wãa nɛn wasi sɔɔ
u nɛn kukunu mɛnimɔ.
Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kpĩ.
10 Na nɔɔmɔ tɔn dabinu nu man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
Ba mɔ̀, nandabu wãa baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.
Be ba raa ka man nɔɔ tia sãa
ba mɛɛrimɔ nà n kon sokura.
Ba mɔ̀, sɔrɔkudo kon de bu man samba ko.
Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.
11 Adama na yẽ ma wunɛ Yinni Gusunɔ, a wãa ka nɛ
nge tabu durɔ damgii.
Yen sɔ̃na be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba koo sokura.
Ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Yen sɔ̃na ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.
12 Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
wunɛ wi a ra tɔnu wɛ̃ɛri,
a ka wa ù n sãa gemgii,
kpa a n win bwisikunu ka win gɔ̃run gari yɛ̃,
wuna kon de a nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie.
Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.
13 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
Domi u ra wɔnwɔndo wɔre
saa tɔn kɔ̃son nɔman di.
14 Tɔ̃ɔ bɔ̃rigira tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Tɔ̃ɔ te, tu ku domaru wa.
15 Bɔ̃rurowa wi u da u nɛn tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.
Ma labaari ye, ya nùn nuku doo bakabu wɛ̃.
16 Durɔ wi, u kam koowo
nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia
u ǹ sin wɔnwɔndu kue.
Kpa u wuri nɔ bururu,
kpa u tabun wurenu nɔ sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
17 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ǹ yande dere n gbi
sanam mɛ na wãa nɛn mɛron nukurɔ,
kpa nuku te, tu yande ko nɛn sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tɛ̃.
18 Mban sɔ̃na na yara nɛn mɛron nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,
ma nɛn wãara wiru gooramɔ ka sekuru.

21

Yerusalɛmu koo kam ko

1-2 Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo Maseyan bii gɔra
Yeremin mi, bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ̀. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nùn maamaaki gaa kpare
ben sɔ̃, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.
3 Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ, 4 amɛniwa Gusunɔ
Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka
win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu duki su bu wura wuu ge sɔɔ. 5 Kpa wi, Gusunɔn tii u ka
be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔ̃ɔsi, 6 u de bara kɔ̃suru tu hunde koniba kpuro wɔri
tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu. 7 Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa
nɔmu bɛria, wi ka win sɔm kowobu ka win tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun
di, ka tabun di, ka gɔ̃ɔrun di. Be kpurowa Nɛbukanɛsaa u koo go. U ǹ ben wɔnwɔndu mɔ̀. U
ǹ maa goo derimɔ.
8 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru
yiiyammɛ, swaa yèn mi wãara wãa, ka yèn mi gɔɔ u wãa. 9 Wi u koo gesi yɔ̃ra wuu ge sɔɔ, u koo

gbiwa tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ ka gɔ̃ɔru, ǹ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu
wɛ̃ be ba bu tarusi, yɛ̃ro koo win wãaru wɔra. Teya ta ko n sãa win arumani ye u kpĩa u
yara. 10 Domi u yɔ̃rariwa u wuu ge kɔ̃sa kua, n ǹ mɔ gea. U koo gu Babilonin sina boko nɔmu
sɔndiawa u gu dɔ̃ɔ mɛni.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Dafidin bweseru sɔ̃ɔwa

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ̃. A nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.
12 Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swĩi baadomma.
Kpa bu be ba dam dɔre yakia
be ba bu dam dɔremɔn nɔman di.
Bà kun kue mɛ,
nɛn mɔru ya koo bu yabure
ben kom kɔ̃sum sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye go.
13 Kon Yerusalɛmugibu wɔri.
Be, be ba wãa wɔwa sɔɔ kperun wɔllɔ,
baa bà n gerumɔ ba mɔ̀,
wara u koo kpĩ u du ben wãa yerɔ,
u ben kuku yeru turi.
14 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Kon ben sina kpaaru dɔ̃ɔ mɛni
te ba bana ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru,
kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dɔ̃ɔ mwaara.

22

1 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yɛnuɔ kpa a bu gari
yini sɔ̃. 2 A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u sɔ̃ Dafidin sina gɔnaɔ, ka win bwãabu ka win
tɔmbu ka be ba gesi wãa sina kpaaru mi, 3 bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari yini swaa dakio bu nɔ.
Bu gem swĩiyɔ. Bu be ba dam dɔremɔ wɔro be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bu ku sɔbu ka
gɔminibu ka gobekuban gãanu mwa ka dam. Bu ku maa taarɛ sarirugibu go yam mini. 4 Bà
n wooda yeni mɛm nɔɔwa, gabu ben bweseru sɔɔ, ba ko n bandu diiwa ba n sɔ̃ Dafidin sina
gɔna yeni sɔɔ. Ba koo du saa kɔnnɔ minin di ba n dua tabu kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe, ǹ kun mɛ,
ba n dumi sɔni, be ka ben bwãabu ka ben tɔmbu. 5 Adama bà n yina bu ye mɛn nɔɔwa, sere
ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, sina kpaa te, ta koo kowa bansu.
6 Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun sɔ̃. Na nɛɛ,
baa mɛ na sina kpaa te wa ta wã
nge dãa sɔ̃ɔ ge ga wãa Galadiɔ,
ǹ kun mɛ, nge Libanin guurun wii kpiiru,
ka gem kon tu bansu koosia.
Goo kun maa sinamɔ mi.
7 Kon tabu kowobu tabu yãnu sebusia bu tu wɔri.
Kpa bu ten gbere yi ba kua ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru wukiri bu dɔ̃ɔ doke.
8 Tɔn tuko dabinu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu sɔ̃ɔna bu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u
wuu bɔkɔ geni kua mɛsum. 9 Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, gen tɔmbu ba wi, ben Yinnin arukawani
kusiawa, ma ba da ba bũnu sãamɔ.

Ye Yinni Gusunɔ u gerua

Salumun sɔ̃

10 Bɛɛ Yudaba,
i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sɔ̃.
I ku maa win ario ko.
Adama i wuri koowo Salumun sɔ̃,
wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumɔ.
Domi u ǹ maa wee.
Mɛya u ǹ maa tem mɛ wasi
mi ba nùn mara mini.
11 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Salumu, Yosiasi Yudaban sina bokon biin sɔ̃, wi u bandu
dii win baan ayerɔ. U nɛɛ, u doona, u ǹ maa wee. 12 U koo gbiwa dɛsiru sɔɔ mi ba ka nùn da
mi, u ǹ maa tem mɛ wasi.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakimu gerusi

13 Yeremi u Yoyakimu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
wunɛ Yoyakimu, bɔ̃rurowa a sãa.
Wee a wunɛn sina kpaaru bana,
adama a ǹ gem swĩi.
A tu gidambisaba sosia
adama ye n weenɛ a tɔmbu kua,
a ǹ bu kuammɛ.
A ra gabu sɔmburu koosie kam.
A ku ra bu ben kɔsiaru wɛ̃.
14 Ma a nɛɛ, kaa tii sina kpaa bakaru baniawa
kpa ta n gidambisa baka mɔ.
Ma a fɛnɛntiba doke,
a ten gani dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru wukiri.
Ma a tu swɛ̃rasia kom kom a ka sɔ̃ɔsi ma sina kpaara.
15-16 Yèn sɔ̃ a ka sina kpaa te sɛduruba bana,
yeya n dera a sãa sina boko?
Wunɛn baaban tii u ǹ sãa sina boko ro?
U ra diwa kpa u nɔ nge baawure,
adama u ra baawure kuewa ye n weenɛ u ko.
U ra sãarobu ka wɔnwɔndobu siriewa dee dee.
Yen sɔ̃na ye kpuro ya nùn koora dee dee win wãaru sɔɔ.
Wi u maa mɔ̀ nge mɛ,
wiya u wi, Yinni Gusunɔ yɛ̃ ka gem.
17 Adama wunɛ, wunɛn tiin arufaaniwa a kasu.
A kasuwa a taarɛ sarirugibu dam dɔre
kpa a bu go.
18 Yen biru, Yeremi u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyakimu, Yosiasin bii,
Yudaban sina bokon sɔ̃. U nɛɛ,
ù n gu, ba ǹ nùn gɔɔ swĩiyammɛ bu nɛɛ,
waiyo nɛn mɔɔ!
Waiyo nɛn sesu!
Waiyo nɛn yinni!
19 Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalɛmun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalɛmu ya koo sekuru wa

20 Yeremi u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i doo i yɔ guu te ba mɔ̀ Libaniɔ,
ka Basanin guurɔ,
ka Abarimun gungunu wɔllɔ,
kpa i kuuki ko i nɔɔgiru sua.
Domi be i ka arukawani bɔkua ba munkira.
21 U bɛɛ kirɔ kua sanam mɛ i wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
adama i nɛɛ, i ǹ nùn swaa dakimɔ.
Nge mɛya bɛɛn daa ya sãa saa bɛɛn piiburun di,
i ku ra nùn swaa daki.
22 Tɛ̃, bɛɛn kparobu ba koo ka woo doona
kpa be i ka arukawani bɔkua
bu bu yoru mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.
Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa,
bɛɛn kom kɔ̃sum sɔ̃.
23 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i sɔ̃ sɛ̃ɛ bɛɛn dii buranu sɔɔ
ni i kua ka Libanin dãa gea,
amɔna bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakini sirimɔ

[24] Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa mɔ̀ Yekonia, Yoyakimun
bii, Yudaban sina boko sɔ̃ a nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, baa ù n sãan na nge taabu nɛn nɔm geuɔ,
kon nùn wuna min di. [25] Kon nùn win yibɛrɛba nɔmu sɔndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon
nùn bu nɔmu sɔndia be, bèn bɛrum u mɔ mi. Beya Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko ka win
tabu kowobu. [26] Kon bu kɔ̃, wi ka win mɛro wi u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem tukumɔ mi
ba ǹ bu mara. Miya ba koo gbi. [27] Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n kĩ bu gɔsirama ben temɔ adama ya
ǹ koorɔ.

[28] Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u sãawa nge weke te ta kɔsire, ǹ kun mɛ, nge gãa ni
goo kun maa kĩ? Aawo. N n mɛn na, mban sɔ̃na ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu
da sere mi ba ǹ yɛ̃.

[29] Ma Yeremi u nɛɛ, nɛn temgibu, i nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. [30] U nɛɛ, i durɔ wi
garisio wi u ǹ kooramɔ win wãaru sɔɔ. U ko n sãawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru
sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina gɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

23

Kparo kɔ̃sobu

[1-2] Gusunɔ Isirelibaṉ Yinni u nɛɛ, bɔ̃ruroba kparo be ba nɛn tɔmbu goomɔ, ma ba bu
yarinasiamɔ nge yãa kparo kɔ̃sobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn tɔmbu gira, ba bu yarinasia ba
yina bu bu nɔɔri. Yen sɔ̃, kon bu sɛɛyasia ben nuku kɔ̃su ten saabu.

[3] Kpa n nɛn tɔn be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarinɛ, n ka bu
wurama ben temɔ, kpa bu marura bu dabia. [4] Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu kparo kpaobu wɛ̃
be ba koo bu kpara. Ba ǹ maa nandamɔ bɛrum sɔ̃. Baa ben turo kun maa biaramɔ.

[5] Wee saa ya sisi
yè sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di
nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n bandu dii ka baadommaɔ.
U koo tɔn be kparawa ka bwisi gee.
Kpa u gem sɔ̃ɔsi tem mɛ sɔɔ.
[6] Win waati ye sɔɔ,
Yudaba ba koo faaba wa.
Kpa u de Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa ba n nùn sokumɔ ba n mɔ̀,
Yinni Gusunɔwa u sãa ben faaba kowo.

[7] Yen sɔ̃na na nɛɛ, wee saa ya maa sisi yè sɔɔ ba ǹ maa bɔ̃rumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn
wãaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. [8] Adama ba ko n da gerewa bu nɛɛ, ka Yinni
Gusunɔn wãaru wi u bu yarinasia sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka wusu gasu sɔɔ, ma u maa ka bu
wurama min di, bu ka sina ben temɔ.

Gari yi Yeremi

u sɔmɔ weesugibu sɔ̃ɔwa

[9] N n sɔmɔbun sɔ̃n na,
nɛn gɔ̃ru ga sankira too,
ma na diirimɔ sere ka nɛn kukunɔ.
Na sãa nge wi tam mu goomɔ
Yinni Gusunɔ ka win gari dɛɛrin sɔ̃,
yi u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
[10] tɔmba yiba tem mɛ sɔɔ,
be ba sakararu mɔ̀.
Kɔ̃sa ba naa gire.
Miya ben dam mu wãa.
Yen sɔ̃na tem mɛ, mu sankire,
ma mɛn kpara yee ni nu wãa gbaburun bera gia nu gbera.
Domi u mu bɔ̃rusi.
[11] Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu ba sankire,
u wa ma ba nuku kɔ̃su kom mɔ̀
sere ka win sãa yerɔ.
[12] Yen sɔ̃na ben swaa ya koo wɔria,
kpa yu bu yam tĩre.
U koo de bu bu bɔria,

kpa bu wɔruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
u de wahala yu bu deema.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn sɔmɔbun

kɔ̃san kpãaru

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kɔ̃sa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mɔ̀ Samariɔ,
ya ǹ ka nɔɔ gerurɔ.
Domi bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsira ba ka gari mɔ̀.
Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gɛrasia nɛn swaan di.
14 Adama kom kɔ̃sum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun suunu sɔɔ Yerusalɛmuɔ,
mu beɔnɔgim kere.
Ba sãawa sakara kowobu,
ma ba weesu mɔ̀,
ba tɔn kɔ̃sobu dam kɛ̃mɔ bu ku ka ben kom kɔ̃sum deri,
ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomɔran tɔmbu.
15 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nɛn sɔmɔbu Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔmɔ
ma wee kon de bu dãa kiku gagu* ge ga sosu di,
kpa bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ nɔ.
Domi beya ba dera tem mɛn tɔmbu kpuro ba ǹ maa man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

16 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
i ku maa nɛn sɔmɔ ben gari swaa daki.
Domi ba dera i yĩiyɔ ye i ǹ wasi.
Ben tiin gɔ̃run bwisikuna ba gerumɔ,
n ǹ mɔ yi yi wee nɛn nɔɔn di.
17 Ba ra mam be ba man gɛma sɔ̃ bu nɛɛ,
na be gerua na nɛɛ,
ba koo bɔri yɛndu wa.
Kpa ba n be ba ben tii tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀ sɔ̃ɔmɔ ba n mɔ̀,
ba ǹ kɔ̃sa gaa wasi.
18 Yeremi u nɛɛ,
ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.
19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na nge guru woo bɔkɔ
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
20 Win mɔru ye, ya ǹ suremɔ,
ma n kun mɔ u win himba yibia.
Amɛn biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu yeeri.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na ǹ bu gɔre.
Ba maa gari gerua, baa mɛ na ǹ ka bu gari kue.
22 Bà n daa nɛn gari swaa daki,
nɛn gariya ba koo raa kpara nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
Kpa bu wa bu gɔ̃ru gɔsia bu ben kom kɔ̃sum deri.

Yinni Gusunɔ

u wãa yam kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, na wãawa yam kpuro,
turuku ka tontondeɔ.
24 Goo u koo kpĩ u kuke na kun nùn wa?
Na wãawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi mɔɔsinɛ

25 Na nɔɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari weesugii mɔ̀ ka nɛn yĩsiru ba mɔ̀, na ka bu
gari kua dosu sɔɔ, 26 sere saa yerà sɔmɔ beni ba ko n gari weesugii mɔ̀, kpa ba n nɛn tɔmbu
nɔni wɔ̃kumɔ ka ben gɔ̃run gari. 27 Ba kĩwa ben dosu weesugisun gari yi de nɛn tɔmbu bu

* 23:15 dãa kiku gagu - A mɛɛrio 9:14.

nɛn yĩsiru duari nge mɛ ben baababa ba raa man duari bũu wi ba mɔ̀ Baalin sɔ̃. 28 Sɔmɔ wi u
dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
mba yakasu ka dobi yi mɔɔsinɛ.
29 Nɛn gari kun sãa nge dɔ̃ɔ ro?
Yi ǹ sãa nge matalaka ye ya ra kperu kɔre ro?
30 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be sɛɛyasia, be, be ba ben winsim gari suamɔ ba ka
gari weesugii mɔ̀. 31 Kon bu sɛɛyasia be ba ben tii tiin gari suamɔ ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru.
32 Kon bu sɛɛyasia be ba ben dosu weesugisu tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. Ma ba dera nɛn tɔmba kɔ̃ɔramɔ
ben wee si ka ben tɔn biarun sɔ̃. Na ǹ bu gɔre, na ǹ maa bu wooda wɛ̃. Mɛya ba ǹ maa arufaani
gaa mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi sãawa sɔmunu

33 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔn ben goo, ǹ kun mɛ nɛn sɔmɔ goo, ǹ kun mɛ yãku
kowo goo ù n nun bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn
wisiwa a nɛɛ, bera ba sãa nɛn sɔmunu. Adama kon bu biru kisi. 34 Ben wi u gesi nɔɔ wukia
u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, kon yɛ̃ro sɛɛyasiawa wi ka win yɛnugibu. 35 Ye
baawure u koo kpĩ u win winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa.
36 Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo wɔri
win tii sɔɔ. Domi ba nɛn gari tɛmamɔwa nɛ wi na sãa ben Yinni wi u ra n wãa, u dam kpuro
mɔ. 37 Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔwa. Mba na bu wisa. 38 Bà
n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen
gari ko, a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, 39 kon bu biru kisi kpa
n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa wɛ̃. 40 Kon maa bu seku bakaru doke
te ta ǹ duarirɔ sere ka baadommaɔ. Kpa ba kun maa bɛɛrɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

24

Figie bii

ni nu wãa birenu yiru sɔɔn gari

1 Ye Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa
ka win sina asakpɔbu ka ben dãa dãkobu ka ben sekobu, u ka bu da Babiloniɔ, saa ye sɔɔra
Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru sɔɔ sɔ̃ɔsi sãa yerun kɔnnɔwɔ. 2 Bire
nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu sãa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔ̃sunu
yiba ni nu ǹ diirɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nɛɛ, birenu
yiruwa na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sãa, ma ganu kɔ̃sunu sãa, nu ǹ diirɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 5 wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na
nɛɛ, nge mɛ figie bii gee ni, nu ra tɔmbu wɛ̃re, nge mɛya kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka
da Babiloniɔ mɛɛri ka nɔnu geu. 6 Kon de bu wurama ben tem mini. Na ǹ maa bu suramɔ,
kon bu tãsisiawa. Na ǹ maa bu wukamɔ, kon bu girawa n sire. 7 Kon bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃, kpa bu
gia ma nɛna na sãa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n sãa nɛn tɔmbu ba n man
sãamɔ.
8 Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ
ka be kpuro be ba sɔ̃ tem mɛ sɔɔ, ka sere be ba kpikiru da Egibitiɔ, kon dewa ba n sãa nge
figie bii kɔ̃su ni nu ǹ diirɔ mi. 9 Tɔmbu bà n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia
kpuro, ba koo bu yɛ̃ɛwa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wãa sekuru sɔɔ kpa ba n da ka ben
yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi. 10 Kon bu tabu surema ka gɔ̃ɔru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro
sɔɔ, mɛ na be ka ben baababa wɛ̃.

25

Yudaban mɛm nɔɔ sarirun are

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u
ka Yeremi gari kua Yudaban sɔ̃. Ya sãawa Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ
gbiikuu. 2 Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 3 saa Yosiasi, Amɔɔn
biin bandun wɔ̃ɔ wɔkura itasen di, n ka gisɔ girari, yen wɔ̃ɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya
na ra n bɛɛ Gusunɔn gari sɔ̃ɔmɔ adama i ku ra man swaa daki. 4 Yinni Gusunɔ u ra n bɛɛ win
sɔm kowobu gɔriammɛ, bera win sɔmɔbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ǹ bu
swaa daki, i ǹ ben gari wure. 5 Sɔmɔ be, ba ra n gerumɔ ba n mɔ̀, i gɔ̃ru gɔsio kpa i bɛɛn daa
kɔ̃sa deri, kpa i wa i n wãa bɛɛn tem sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃ sere ka
baadommaɔ. 6 I ku maa bũu goo yiira i nùn sã. I ku Gusunɔn mɔru seeya ka bɛɛn bwãaroku

ni i kuɑ kɑ bɛɛn tii, kpɑ u ku mɑɑ bɛɛ kɔ̃sɑ gɑɑ kuɑ. 7 Adɑmɑ Yinni Gusunɔn tii u nɛɛ, i ǹ nùn
swɑɑ dɑki. I win mɔru seeyɑwɑ bɛɛn bwɑ̃ɑroku ni i kuɑn sɔ̃. Mɑ yɑ kɑ bɛɛ kɔ̃sɑ nɑɑwɑ.
8 Yen sɔ̃nɑ wi, Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni u nɛɛ, yèn sɔ̃ i ǹ nùn swɑɑ dɑki, 9 yen sɔ̃nɑ u koo
mɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geun tɔmbu kpuro gurɑmɑ kɑ win sɔm kowo Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin
sinɑ boko. Kpɑ bu bɛɛn tem mɛn tɔmbu wɔri bu kɑm koosiɑ, kɑ be bɑ bɛɛ sikerenɛ kpuro.
Tem mɛ, mu koo kowɑ bɑnsu sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Wi u sɑrɔ mi, kpɑ biti yu nùn mwɑ, sere
u wiɑ ko. 10 Bɑ ǹ mɑɑ tɔ̃ɔ bɑkɑnun womusu nɔɔmɔ mi, kɑ sere kurɔ kpɑɑnun womusu. Mɛyɑ
bɑ ǹ mɑɑ nɑmbun wɔkinu nɔɔmɔ. Bɑ ǹ mɑɑ fitilɑnu wɑsi mi. 11 Tem mɛ kpuro mu koo kowɑ
bɑnsu, kpɑ bɛɛ, win tɔmbu, i Bɑbilonin sinɑ boko yoru diiyɑ wɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ wɔkuru.
12 Adɑmɑ wɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ wɔku ten biru, Yinni Gusunɔ u koo Bɑbilonin sinɑ boko kɑ win
tɔmbu seesimɑ ben torɑ ni bɑ kuɑn sɔ̃, kpɑ u ben tem kɑm koosiɑ mu ko bɑnsu sere kɑ
bɑɑdommɑɔ. 13 Bɔ̃ri yi u geruɑ tem mɛn sɔ̃, kɑ sere yèn gɑri nɛ, Yeremi nɑ geruɑ nɑ yoruɑ
tire te sɔɔ, bwesenu kpuron sɔ̃, yi koo koorɑwɑ. 14 Domi bwese dɑmginu kɑ sinɑm dɑmgibɑ
koo bu yoru mwɛɛri. Nge mɛyɑ Gusunɔ u koo kɑ bu ben kɔ̃sɑ kɔsie ye bɑ rɑɑ kuɑ.

Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro sɛɛyɑsiɑ

15 Yinni Gusunɔ u win mɔru weesinɑ kɑ tɑm mɛ u doke nɔrɑ sɔɔ u nɛ, Yeremi tĩi u nɛɛ, n ye
mɔɔ kpɑ n de bwese nìn mi u mɑn gɔriɔ nu ye nɔ. 16 Bà n wɑ mɑ u derɑ yibɛrɛbɑ bɑ bu wɔri
bɑ goomɔ, bɑ ko n bɑ̃ɑrimɔwɑ kpɑ bɑ n burisinɛ nge wiirobu.
17 Yerɑ nɑ nɔrɑ ye mwɑ Yinni Gusunɔn nɔmɑn di. Mɑ nɑ derɑ bwese nìn mi u mɑn gɔrɑ nu
win mɔru ye nɔrɑ. 18 Nɑ toruɑ nɑ ye Yerusɑlɛmugibu nɔrusiɑ, kɑ Yudɑn wusu kpuron tɔmbu
kɑ ben sinɑmbu kɑ ben sinɑ ɑsɑkpɔbu, kpɑ Gusunɔ u wɑ u ben tem kɑm koosiɑ kpɑ wi u sɑrɔ
mi, u biti soorɑ sere u wiɑ ko. Kpɑ bɑ n dɑ kɑ ye tɔmbu bɔ̃rusi nge mɛ yɑ koorɑ tɛ̃.
19 Yen biru, nɑ bwese ni nu tiegibu ye nɔrusiɑ. Beyɑ Egibitin sunɔ kɑ win sinɑ ɑsɑkpɔbu,
kɑ win tɔmbu kpuro, 20 kɑ bwese tuku ni nu wɑ̃ɑ Egibitiɔ, kɑ Usɑn sinɑmbu, kɑ Filisitibɑn
sinɑmbu, beyɑ Asikɑlonigii, kɑ Gɑsɑgii, kɑ Ekoronigii, kɑ sere be bɑ mɑɑ tie Asidɔduɔ, ben
sunɔ, 21 kɑ Edɔmubɑ, kɑ Mɔɑbubɑ, kɑ Amɔnigibu, 22 kɑ Tirin sinɑmbu kɑ Sidonin sinɑmbu,
kɑ sere sinɑm be bɑ wɑ̃ɑ nim wɔ̃kun berɑ giɔ, 23 kɑ sere mɑɑ Dedɑnigibu, kɑ Temɑgibu, kɑ
Busigibu, kɑ be bɑ rɑ wii bɑɑnun seri kɔni, 24 kɑ mɑɑ Dɑɑrububɑn sinɑmbu, kɑ bwesenu
kpuron sinɑmbu be bɑ wɑ̃ɑ gbɑburɔ mi yɑni sɛɛri wɑ̃ɑ, 25 kɑ Simirin sinɑmbu kɑ Elɑmun
sinɑmbu kɑ sere Mɛdibɑn sinɑmbu, 26 kɑ sinɑm be bɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ kpuro, be
bɑ wɑ̃ɑ turuku kɑ be bɑ tomɑ.
Bwese ni nu gesi wɑ̃ɑ hɑnduniɑ sɔɔ, ni kɑ nin sinɑmbu bɑ mɔru ye nɔrɑ mɑ Bɑbiloni ye bɑ
mɑɑ mɔ̀ Sesɑki, yen sinɑ boko u ye dɑkurɑ.
27 Yinni Gusunɔ u mɑɑ mɑn sɔ̃ɔwɑ n Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, ɑmɛniwɑ wi, ben Yinni, wi u mɑɑ
sɑ̃ɑ wɔllu kɑ tem Yinni u geruɑ. U nɛɛ, bu nɔruo sere yu bu go, bu siruku kpɑ bu wɔruku sere
bu kpɑnɑ bu se yèn sɔ̃ u derɑ yibɛrɛbɑ bɑ bu wɔri bɑ goomɔ. 28 U mɑɑ nɛɛ, bwese nin gɑru tà
n yinɑ tu nɔ ye nɑ tu tĩi, n tu sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, tu nɔruo bɑɑ ǹ n mɛren nɑ. Wi, Gusunɔ wɔllu kɑ
tem Yinnin woodɑwɑ. 29 Domi u ǹ win wuu Yerusɑlɛmu deri. N n mɛn nɑ, u koo bweseru
gɑru deri? Aɑwo, u ǹ derimɔ. Bwesenu kpuro sɔɔrɑ u koo win mɔru sure. Wi, Gusunɔ wɔllu
kɑ tem Yinniwɑ u yeni geruɑ.
30 U mɑɑ mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, n bu sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u koo kukiri wɔllun di.
Win nɔɔ gɑ koo nɔɔrɑ sɑɑ win wɑ̃ɑ yee dɛɛrɑrun di.
U koo win tem kukirisi.
U koo hɑnduniɑgibu kpuro kukirisi
nge tɔn dɑbi te tɑ dĩɑnu gɛ̃ɛmɔ gberɔ.
31 Win kukiribu koo nɔɔrɑ hɑnduniɑ kpuro sɔɔ.
Domi u tɔmbu kpuro sokumɔ win siri gbɑburɔ.
Wi siribu di, u koo yɛ̃ro gowɑ kɑ tɑkobi.
32 Wi Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni, u mɑɑ nɛɛ,
win siribu bu ko n sɑ̃ɑwɑ nge woo bɔkɔ
ge gɑ bwesenu kpuro gɑsirimɔ,
gɑ hɑnduniɑn goonu nnɛ kpuro bukiɑnɛ.
33 Be Yinni Gusunɔ u koo de bu gbi siri bi sɔɔ, bɑ ko n tɛriewɑ bɑɑmɑ hɑnduniɑɔ. Goo sɑri
wi u koo ben gonu mɛnnɑ u sike, kpɑ bu ben gɔɔ swĩ. Nu koo kowɑ tɑɑki tem sɔɔ.
34 Bɛɛ, win tɔmbun kpɑrobu,
i wuri koowo, i bindio temɔ.
Domi tɔ̃rɑ tunumɑ tè sɔɔ bɑ koo bɛɛ sɑkiri.
I ko i wɔrumɑ i kɔsikirɑ
nge tem mɔn weke burɑru.

35 I ǹ kisiramɔ
domi i ǹ kuku yeru wasi.
36 Wee, kparo ben wuri yi koo nɔɔra
domi Yinni Gusunɔ u koo ben tem kam koosia
37 ka win mɔru baka.
Tem mɛ, mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
adama mu koo ko bansu.
38 Nge mɛ gbee sunɔ ga ra yari gen wãa yerun di
gu ka dĩanu kasu,
nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo yari win wãa yerun di,
u de bwesenu nu goona
kpa tem mu tɔmbu bia win mɔru bakan sõ.

26

Yeremi u wãa Yudaban

wirugibun wuswaaɔ

1 Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sɔ̃ɔ mɛɛ tera Yinni Gusunɔ u
ka Yeremi gari yini kua u nɛɛ, 2 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ, a yɔ̃ro sãa yerun
yaara mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan wusu kpuron di bu ka man sã, kpa a bu gari yi kpuro
sõ yi na nɛɛ, a bu sõ. Baa yin tia a ku ra bure. 3 Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben
dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔ̃sum deri, kɔ̃sa ye na raa gɔ̃ru doke n bu kua, kon ye deri. 4 A bu sɔ̃ɔwɔ a
nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu man swaa dakio bu nɛn woodaba swĩi ye
na bu wɛ̃, 5 kpa bu ku nɛn gɔrobun gari atafiiru ko. Na ra be bu gɔrie saa yellun di, adama ba
ǹ bu swaa daki. 6 Yen sõ, kon sãa yee te kam koosia nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwesenu
kpuro nu wuu gen yĩsiru sia nù n bɔ̃rumɔ.
7 Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi nua yi u gerumɔ
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 8 Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunɔ u nùn yiire u tɔn be kpuro
sõ mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba tie kpuro ba na ba
nùn sɛ̃re. Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, kaa gbiwa. 9 Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi mɛnnɛ Yinni
Gusunɔn sãa yeru mi, ba mɔ̀, mban sɔ̃na a gerumɔ ka Yinni Gusunɔ yĩsiru a mɔ̀, sãa yee teni
ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa Yerusalɛmu yu ko bansu.
10 Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ, ma ba sina sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ kɔnnɔ kpɔɔ. 11 Ma yãku kowo be, ka
Gusunɔn sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu durɔ wini
go. Domi gari kamwa u wuu geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka bɛɛn swaa.
12 Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n
ka gari ko sãa yee teni ka wuu genin sõ, nge mɛ i nua kpuro. 13 I gɔ̃ru gɔsio kpa i kom kɔ̃sum
deri. I Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio, kpa u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bɛɛ kua. 14 Adama
nɛ wee bɛɛn nɔmaɔ, i ka man koowo nge mɛ n bɛɛ dɛnde. 15 I yɛ̃ ma na ǹ taarɛ gaa mɔ. Yen sõ,
ì n man go, nɛn yɛm mu kua bɛɛ ka bɛɛn wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni Gusunɔwa u
man gɔrima n ka bɛɛ gari yini kpuro sõ.
16 Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie ba yãku kowo be, ka sɔmɔ be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n ǹ weenɛ su
durɔ wi go domi ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yĩsira u gari yini gerua.
17 Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, 18 Misee
Mɔresɛtigii u raa Gusunɔn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati u nɛɛ, amɛniwa
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
ba koo Yerusalɛmu bwiiya nge gberu,
kpa yu ko nge kpee ni ba suba,
kpa guu tèn wɔllɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yee te bana,
tu dãnu kpi n ko dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ.
19 Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Misee wi go? Esekiasi wi, u ǹ Yinni Gusunɔ
nasie? Nge u ǹ Yinni Gusunɔ suuru kanɛ ro? Ma Yinni Gusunɔ u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u
bu kua. Yera i ko de bɛsɛ, su tii durum baka yeni sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

20-21 N deema Yoyakimun waati ye sɔɔ, durɔ goo maa wãa wi ba mɔ̀ Uri, Semaya Kiriati
Yarimugiin bii. Durɔ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Ma u gari tee yi gerua win
tii, wuu genin sõ nge mɛ Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durɔbu ka maa win
sina asakpɔbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u bɛrum
soora, ma u kpikiru sua u da Egibitiɔ. 22 Yera Yoyakimu u Ɛlinatani Akaborin bii gɔra Egibitiɔ

ka tɔmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. 23 Ma ba Uri wi mwaama ba ka nùn na sina bokon
mi. Ma u dera ba nùn go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tɔn dirobu sike.
24 Adama Akikamu Safanin bii u yɔ̃rawa ka Yeremi ma u yina bu tɔn be Yeremi nɔmu bɛria
bu go.

27

Yeremi

u sugu sɔndi win seru wɔllɔ

1 Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko, yera Yinni
Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, 2 Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wɛ̃ɛ a ye sɔbe, 3 kpa
a ye sɔmɔbu wɛ̃ be sinam beni, Edɔmuban sunɔ, ka Mɔabuban sunɔ, ka Amɔniban sunɔ, ka
Tirin sunɔ, ka Sidonin sunɔ ba gɔra Yerusalɛmuɔ Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben
baawure u ka ye win yinni daawa. 4 Kpa a maa bu sɔ̃ bu ben yinnibu sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunɔ,
wɔllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sãamɔ, na nɛɛ, 5 nɛna na tem taka kua ka tɔmbu ka yɛɛ yi yi
wãa mɛ sɔɔ, ka nɛn dam bakam. Wi na kĩ, wiya na ra mu wɛ̃. 6 Wee tɛ̃ kon bɛɛn tem mɛ kpuro
nɛn sɔm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko wɛ̃. Kpa n de sere ka gbeeku yɛɛyɔ yi nùn
sɔmburu kua. 7 Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sã. Adama saa gaa
koo na yè sɔɔ bwese damginu ni nu sinam damgibu mɔ, nu koo ra win tii ka win temgibu
yoru mwa.
8 Bweseru garu tà n yina tu Nɛbukanɛsaa sã tu nùn yoru diiya, nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de u
bwese te tabu wɔri. Kon maa tu bararu ka gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ, u ka kpĩ u tu kpeerasia.
9 N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn sɔmɔbu swaa daki, ka bɛɛn sɔrobu ka bɛɛn tiin dosusu, ka
bɛɛn gɔri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sɔ̃ bu nɛɛ, i ǹ ko Babilonin sina boko sã. 10 Domi weesa ba
gerumɔ, ye ya koo de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem di kpa n bɛɛ kpeerasia.
11 Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sɔbe, tu nùn yoru diiya, kon
bwese te deri ten tem sɔɔ kpa tu gbea ko mi, ta n wãa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
12 Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, Sedesiasi, wunɛ ka wunɛn tɔmbu,
i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru diiya, wi ka win tɔmbu, kpa i wa i n wãa.
13 Mban sɔ̃na kaa de bu wunɛ ka wunɛn tɔmbu go tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ i gbi gɔ̃ɔru ka baranun
sɔ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpĩiya
ta koo gbiwa nge mɛ. 14 U maa nɛɛ, i ku sɔmɔ ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀, i
ǹ Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba mɔ̀. 15 N ǹ nɛ, Yinni Gusunɔ
na bu gɔra. Ba gari mɔ̀wa ka nɛn yĩsiru adama weesa ba mɔ̀. I n bu swaa daki, kon bɛɛ girawa,
kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.
16 Ma Yeremi u maa yãku kowobu ka tɔn be ba mɛnnɛ mi, gari yi sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, wee ye
Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn sɔmɔbun gari swaa daki, be ba gerumɔ ba mɔ̀, ba
koo ka Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu wurama saa Babilonin di n ǹ tɛɛmɔ. Domi gari
weesugiiya ba mɔ̀ mi. 17 I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kpĩiyɔ, kpa i wa i n
wãa. Mban sɔ̃na i ko i de bɛsɛn wuu geni gu ko bansu.
18 Yeremi u maa nɛɛ, sɔmɔ be, bà n sãan na Gusunɔn sɔmɔbu ka gem ma win gariya ba
kparamɔ, bu nùn kanɔ, wi, wɔllu ka tem Yinni, u ku de bu yãa ni gura ni nu tie win sãa yerɔ
ka Yudaban sina kpaarɔ ka Yerusalɛmu sɔɔ kpuro, bu ka da Babiloniɔ. 19-20 Domi sanam mɛ
Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina
asakpɔbu, u ǹ gina dendi yãa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen sɔwaritii, ka
dendi yãa ni nu tie Yerusalɛmuɔ. 21 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua dendi yãa nin sɔ̃. 22 U nɛɛ,
ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniɔ. Miya nu ko n wãa sere win tii u ra ka de bu ka
nu wurama min di.

28

Yeremi

ka Gusunɔn sɔmɔ Hanania

1 Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nnɛse te sɔɔ, yen suru nɔɔbuse sɔɔ, Hanania, Asurin bii, wi u sãa
Gusunɔn sɔmɔ Gabaoniɔ, u ka Yeremi gari kua yãku kowobu ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ,
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 2 U nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u
gerua. U nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta sãa nge sugu ben wĩinɔ. 3 N ka
ko wɔ̃ɔ yiru u koo de Nɛbukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni wurama,
ni u raa gura u ka da Babiloniɔ. 4 U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko
u wurama, ka sere Yudaban tɔn be ba ka da Babiloniɔ. Domi u koo bu yara Babilonin yorun
di.
5 Yera Yeremi u Gusunɔn sɔmɔ Hanania wisa yãku kowobu ka tɔn be ba wãa Yinni Gusunɔn
sãa yeru mi kpuron wuswaaɔ, 6 u nɛɛ, ami. Gusunɔ u de yu koora nge mɛ a gerua. Kpa u de

tɔn be kpuro bu wuramɑ Bɑbilonin di kɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerun dendi yɑ̃ɑ ni. [7] Adɑmɑ
Hɑnɑniɑ, ɑ gɑri yini swɑɑ dɑkio ɑ nɔ, yi nɑ gerumɔ wunɛn wuswɑɑɔ kɑ tɔn ben wuswɑɑɔ.
[8] Gusunɔn sɔmɔ be bɑ gbiɑ bɑ nɑ yellun di, sɑ sere nɑ, nɔni swɑ̃ɑru kɑ tɑbu kɑ bɑrɑnun gɑriyɑ
bɑ bwese bɑkɑnu kɑ sinɑ bokobu sɔ̃ɔwɑ. [9] Tɛ̃ Gusunɔn sɔmɔ goo ù n seewɑ u bɔri yɛndun gɑri
mɔ̀, ɑmɔnɑ tɔmbɑ koo kɑ tubu mɑ Gusunɔwɑ u yɛ̃ro gɔrimɑ, mɑ n kun mɔ ye u geruɑ mi, yɑ
koorɑ.
[10] Yerɑ Gusunɔn sɔmɔ Hɑnɑniɑ u Yeremi sugu ye wunɑ mɑ u ye bɔɔkɑ. [11] Mɑ u tɔmbu kpuro
sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑmɛniwɑ Yinni Gusunɔ u geruɑ. U nɛɛ, n kɑ ko wɔ̃ɔ yiru u koo Bɑbilonigibun dɑm
mɛ buɑ nge mɛ nɑ sugu ye bɔɔkɑ.
Mɑ Yeremi u win swɑɑ mwɑ u n doonɔ.
[12] Sɑnɑm mɛ Hɑnɑniɑ u sugu dɑ̃ɑ ye wunɑ Yeremin wı̃irun di u bɔɔkɑ u kpɑ, yerɑ Yinni
Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, [13] ɑ doo ɑ Hɑnɑniɑ sɔ̃ ɑ nɛɛ, u kpı̃ɑ u sugu dɑ̃ɑgiɑ ye bɔɔkɑ,
ɑdɑmɑ u koo yen kɔsire wɑ ye yɑ sɑ̃ɑ sisugiɑ.
[14] Nɛ Gusunɔ, Isirelibɑn Yinni, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem mɔ, nɑ nɛɛ, wee nɑ sugu sisugiɑ
dokemɔ bwese ni kpuron wı̃inɔ, kpɑ nu kɑ Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ boko yoru diiyɑ.
Bɑɑ kɑ gbeeku yɛɛyɔ, kon nùn ye nɔmu bɛriɑwɑ.
[15] Yerɑ Yeremi u Hɑnɑniɑ sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ swɑɑ dɑkio ɑ nɔ, Yinni Gusunɔ kun nun gɔre. Kɑ
mɛ, ɑ dɑ ɑ tɔmbu gɑri weesugii sɔ̃ɔwɑ, mɑ bɑ yi nɑɑnɛ kuɑ. [16] Yen sɔ̃, tɛ̃, wee ye Yinni Gusunɔ
u geruɑ. U nɛɛ, u koo nun wunɑ tem minin di, domi wunɛn gɑri yi derɑ tɔmbɑ nùn seesi. Kɑɑ
gbi gisɔku ge.
[17] Mɑ Gusunɔn sɔmɔ Hɑnɑniɑ wi, u gu wɔ̃ɔ gen suru nɔɔbɑ yiruse sɔɔ.

29

Yeremi u Yudɑ be bɑ wɑ̃ɑ

Bɑbiloniɔ tireru kuɑ

[1] Sɑɑ Yerusɑlɛmun diyɑ Yeremi u bukurobu kɑ yɑ̃ku kowobu kɑ Gusunɔn sɔmɔbu tireru
kuɑ, tɔmbu kpuro gesi be Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ boko u yoru mwɛɛrɑ u kɑ dɑ
Bɑbiloniɔ. [2] N deemɑ sɑɑ ye sɔɔ, bɑ sinɑ boko Yoyɑkini mwɑ kɔ kɑ win mɛro kɑ win sɔm
kowo be bɑ mɑɑtɑm kuɑ, kɑ wirugibu be bɑ wɑ̃ɑ Yerusɑlɛmuɔ kɑ Yudɑn wuu si su tie sɔɔ, kɑ
dɑ̃ɑ dɑ̃kobu kɑ sekobu. [3] Wee sɑɑ ye sɔɔ, Sedesiɑsi, Yudɑbɑn sinɑ boko u Eleɑsɑɑ Sɑfɑnin bii,
kɑ Gemɑriɑ, Hilikiyɑn bii gɔriɔ Nɛbukɑnɛsɑɑn mi, Bɑbiloniɔ. Mɑ Yeremi u bu win tire te wɛ̃.
Wee ye tire te, tɑ gerumɔ.
[4] Tɑ nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni, u mɑɑ sɑ̃ɑ bɛɛ Isirelibɑn Yinni. Wiyɑ u kɑ bɛɛ gɑri mɔ̀,
bɛɛ be u derɑ bɑ yoru mwɛɛrɑ bɑ kɑ dɑ Bɑbilonin temɔ. [5] U nɛɛ, i diɑ bɑniɔ kpɑ i n wɑ̃ɑ ye sɔɔ.
I gbeɑ koowo kpɑ i yen dı̃ɑnu di. [6] I kurɔbu suo kpɑ i bibu mɑ. I de bɛɛn bii tɔn durɔbu bu
kurɔbu suɑ bu bibu mɑ, kpɑ i bɛɛn bii tɔn kurɔbu durɔbu kɛ̃ kpɑ ben tii bu mɑɑ kɔwɑrɑ. I
dɑbio mi i wɑ̃ɑ mi, i ku kɑɑrɑ. [7] I kɑsuo nge mɛ tem mɛ, mu koo kɑ kuurɑ mi Yinni Gusunɔ u
derɑ i yoru dimɔ. Kpɑ i nùn kɑnɑ tem mɛn sɔ̃, domi mù n kuurɑ, bɛɛn tii i ko i kuurɑwɑ.
[8] Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u mɑɑ nɛɛ, i ku de nɛn sɔmɔ be bɑ wɑ̃ɑ bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nɔni
wɔ̃ke. I ku sɔrobu kɑ be bɑ bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiɑmɔ nɑɑnɛ ko. [9] Domi bɑ gerumɔ bɑ mɔ̀,
wiyɑ u bu gɔrɑ, bu kɑ bɛɛ gɑri sɔ̃. Adɑmɑ weesɑ bɑ mɔ̀, n ǹ wi.
[10] U mɑɑ nɛɛ, wɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ wɔkurun bɑɑ yɑ̀ n doonɑ, u koo nɑ u bɛɛ yɑrɑ u kɑ wurɑmɑ bɛɛn
temɔ. Nge mɛyɑ u koo kɑ win nɔɔ mwɛɛru yibiɑ. [11] Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, u yɛ̃ himbɑ ye u
yii bɛɛn sɔ̃. Himbɑ geɑ, n ǹ mɔ himbɑ kɔ̃sɑ. U koo de ye i yı̃iyɔ yu bɛɛ koorɑ siɑ. [12] Sɑɑ ye sɔɔ, ì n
nùn sokɑ bɛɛn kɑnɑru sɔɔ, u koo bɛɛ swɑɑ dɑki kpɑ u bɛɛ wurɑri. [13] I n nùn kɑsu kɑ bɛɛn gɔ̃ru
kpuro, u koo de i nùn wɑ, [14] kpɑ u bɛɛ be bɑ rɑɑ yoru mwɛɛrɑ mi, mɛnnɑmɑ sɑɑ tem kpuron
di kɑ bwesenu kpuro sɔɔn di mi u derɑ i yɑrinɛ, kpɑ u bɛɛ gɔsiɑmɑ i wurɑmɑ bɛɛn temɔ, mìn
di u derɑ bɑ bɛɛ gurɑ. Wi, Yinni Gusunɔwɑ u yeni geruɑ.
[15] U bɛɛ yeni sɔ̃ɔmɔwɑ, domi i gerumɔ i mɔ̀, wiyɑ u bɛɛ sɔmɔbu wɛ̃ Bɑbiloniɔ.
[16] Tɛ̃, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sɔ̃ Dɑfidin sinɑ gɔnɑɔn sɔ̃, kɑ sere tɔn be bɑ wɑ̃ɑ
Yerusɑlɛmuɔ be bɑ ǹ yoru mwɛ bɑ kɑ de Bɑbiloniɔn sɔ̃. [17] U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tɑbu
wɔrimɑ kpɑ gɔ̃ɔru kɑ bɑrɑru tu bu wɔri. U koo bu wɑhɑlɑ kpɛ̃ɛ kpɑ bɑ n sɑ̃ɑ nge dɑ̃ɑ mɑrum
mɛ mu kɔ̃sɑ bɑ yinɑ bu di. [18] Bɑ̀ n duki yɑkurɑ, u koo bu nɑɑ girɑwɑ kɑ tɑbu, kpɑ u de gɔ̃ɔru kɑ
bɑrɑru tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nɑndɑ nù n bu wɑ. Kpɑ u bu yɑrinɑsiɑ bwesenu
kpuro sɔɔ kpɑ bɑ n dɑ kɑ ben yı̃siru tɔmbu bɔ̃rusi, ǹ kun mɛ, bu kɑ goo gɑ̃ɑ kɔ̃sunu sie, ǹ kun
mɛ gɑ̃ɑ nɑnumginu, ǹ kun mɛ, gɑ̃ɑ sekuruginu. [19] Domi bɑ ǹ wi, Yinni Gusunɔn gɑri swɑɑ
sue bɑɑ mɛ u rɑ n bu yi sɔ̃ɔmɔ sɑɑ win sɔmɔbun nɔɔn di. Wi, Yinni Gusunɔwɑ u yeni geruɑ.
[20] Adɑmɑ bɛɛ be u derɑ bɑ gurɑ bɑ kɑ dɑ Bɑbiloniɔ, i swɑɑ dɑkio i nɔ ye u gerumɔ.
[21] U nɛɛ, Akɑbu, Kolɑyɑn bii kɑ Sedesiɑsi, Mɑseyɑn bii, be, be bɑ bɛɛ gɑri weesugii sɔ̃ɔmɔ kɑ
win yı̃siru, u koo bu Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ boko nɔmu bɛriɑ kpɑ u bu so u go, bɛɛn nɔni
biru. [22] Kpɑ bɛɛ Yudɑbɑ, bɛɛ be i wɑ̃ɑ Bɑbiloniɔ, i tɔmbu yiru yen yı̃sinu suɑ i n dɑ kɑ tɔmbu

bɔ̃rusi, i nɛɛ, Gusunɔ u nun kuɑ nge Sedesiɑsi kɑ Akɑbu be Bɑbilonin sinɑ boko u sɛ̃ɛwɑ dɔ̃ɔ
sɔɔ. 23 Domi tɔn be, bɑ gãɑ kɔ̃sunu kuɑ, bɑ sɑkɑrɑru kuɑ kɑ ben berusebun kurɔbu. Mɑ bɑ
weesu kuɑ kɑ wi, Yinni Gusunɔn yĩsiru, bɑɑ mɛ u ǹ bu yiire. Adɑmɑ u yɛ̃ ye bɑ kuɑ kpuro, u
sãɑ yen seedɑgii.

Semɑyɑn tireru

24-25 Gusunɔ Isirelibɑn Yinni wi u wɔllu kɑ tem tɑkɑ kuɑ, u Yeremi gɔrɑ Semɑyɑ,
Nɛɛlɑmugiin mi. N deemɑ Semɑyɑ wi, u rɑɑ yɑ̃ku kowo Sofoni, Mɑseyɑn bii tireru mɔrisiɑ
kɑ sere yɑ̃ku kowo be bɑ tie, kɑ Yerusɑlɛmugibu kpuro. 26 Ye u geruɑ tire te sɔɔ wee. U
nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunɔwɑ u nun gɔsɑ ɑ kɑ ko yɑ̃ku kowo Yehoyɑdɑn ɑyerɔ, kpɑ ɑ Yinni
Gusunɔn sãɑ yeru kɔ̃su. Goo ù n seewɑ u tii kuɑ nge wiiro mɑ u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ,
kpɑ ɑ nùn mwɑ ɑ bɔke kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii kɑ yɔni. 27 N n mɛn nɑ, mbɑn sɔ̃nɑ ɑ ǹ Yeremi, Anɑtɔtugii
mwɛ ɑ sɛɛyɑsie, wi u tii kuɑ Gusunɔn sɔmɔ bɛɛn suunu sɔɔ. 28 Wee, u mɑm sun goo gɔriɑmɑ
Bɑbiloni mini u sun sɔ̃ mɑ sɑ ko yoru di mini n kɑ tɛ. Yen sɔ̃, su be diɑ bɑniɔ kpɑ sɑ n wãɑ ye
sɔɔ, kpɑ su be gbeɑ ko kpɑ su yen dĩɑnu di.
29 Mɑ Sofoni u Yeremi tire te gɑriɑ. 30 Sɑɑ yerɑ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 31 ɑ
be bɑ yoru mwɛɛrɑ bɑ kɑ dɑ Bɑbiloniɔ mi gɔrio ɑ nɛɛ, 32 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ
Semɑyɑ, Nɛɛlɑmugiin sɔ̃. Semɑyɑ wi, u bɛɛ gɑri sɔ̃ɔwɑ, ɑdɑmɑ nɑ ǹ nùn gɑri gɛɛ sɔ̃ɔwɑ bɛɛn sɔ̃.
Wee tɛ̃ u derɑ i weesu nɑɑnɛ kuɑ. Yen sɔ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn wɔri wi kɑ win bweseru
kpuro. Ben goo kun mɑɑ wãɑru dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ. U ǹ mɑɑ durom mɛ wɑsi mɛ kon nɛn
tɔmbu kuɑ. Domi u derɑ bɑ mɑn seesi.

30

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Isirelibɑ kuɑ

1 Gusunɔ, Isirelibɑn Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ gɑri yi kpuro yoruo tireru sɔɔ yi nɑ
nun sɔ̃ɔwɑ. 3 Nɑ nɛɛ, tɔ̃ru gɑrɑ sisi tè sɔɔ kon nɛn tɔmbu Isirelibɑ kɑ Yudɑbɑ yɑkiɑmɑ yorun
di, n kɑ bu wurɑmɑ ben temɔ. Kon de bu wurɑmɑ tem mɛ nɑ ben bɑɑbɑbɑ wɛ̃ sɔɔ, kpɑ mu ko
begim.
4 Wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ Isirelibɑ kɑ Yudɑbɑn sɔ̃. 5 U nɛɛ,
nɑ nɑndɑbun kuuki nɔɔmɔ.
Tɔmbɑ bɛrum soore,
bɑ ǹ bɔri yɛndu mɔ.
6 I bikio kpɑ i nɔ tɔn durɔ ù n dɑ yiire u mɑ.
N n mɛn nɑ, mbɑn sɔ̃nɑ nɑ tɔmbu wɑ
bɑ ben gãɑnu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u mɑ.
Mbɑn sɔ̃nɑ be kpuron wuswɑɑ burisinɛ.
7 Annɑ ɑ wɑhɑlɑ bɑkɑ wɑ yɑ wee.
Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ kɔ̃surɑ.
Tɑ ǹ kɑ tɔ̃ru gɑru weenɛ.
Te sɔɔrɑ Isirelibɑ bɑ koo nɔni swãɑ bɑkɑru wɑ.
Adɑmɑ kɑ mɛ, kon bu fɑɑbɑ ko.

8 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem tɑkɑ kuɑ, kon ben sugu wunɑ sɑɑ ben
wĩinun di n bɔɔku kpɑ n wɛ̃ɛ yi bɑ rɑɑ kɑ bu sɔri kɑsuku, n ben yoru kpeesiɑ. Bɑ ǹ mɑɑ tɔn
tukobu sãɑmɔ. 9 Nɛ, Gusunɔ ben Yinniwɑ bɑ koo sã, kɑ sere mɑɑ Dɑfidin kɔsire wi kon swĩi
ben sinɑ gɔnɑɔ.

10 Bɛɛ Isirelibɑ, Yɑkɔbun bweseru,
bɛɛ be i sãɑ nɛn sɔm kowobu,
i ku nɑndɑ, i ku diiri.
Wee, kon bɛɛ yɑkiɑmɑ sɑɑ tem tukum di mi i yoru dii,
bɛɛ kɑ bɛɛn bibun bweseru.
I ko i wurɑmɑ kpɑ i wɛ̃rɑ i n wãɑ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun mɑɑ bɛɛ tɔ̃yɑ mɔ̀.
11 Domi ko nɑ n kɑ bɛɛ wãɑ kpɑ n bɛɛ fɑɑbɑ ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerɑsiɑ nìn mi i rɑɑ yɑrinɛ i wãɑ.
Adɑmɑ bɛɛ, nɑ ǹ bɛɛ kpeerɑsiɑmɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyɑsiɑwɑ nge mɛ n weenɛ.
Domi nɑ ǹ kpɛ̃ n bɛɛ deri n nɛɛ, i ǹ gãɑnu kue.

12 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa bɛɛ Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ.
Na nɛɛ, bɛɛn barara kpã,
bɛɛn mɛɛra ya ǹ bɛkuramɔ.
13 Goo kun bɛɛn wɔnwɔndu mɔ̀ u bɛɛn mɛɛra ye tim doke.
Tim gam sari mɛ mu koo bɛɛn mɛɛra ye bɛkia.
14 Be ba raa ka bɛɛ arukawani bɔkua, ba ǹ maa bɛɛ kasu,
domi na bɛɛ sowa nge mɛ ba ra yibɛrɛ so.
Na bɛɛ sɛɛyasia ka dam bɛɛn durum dabinun sɔ̃.
15 Mban sɔ̃na i mɛɛran weeweenu mɔ̀ ye i wa bɛɛn toranun sɔ̃.
I n yɛ̃ ma bɛɛn durum bakan sɔ̃na na bɛɛ yeni kua.
16 Adama be ba bɛɛ wɔri ba di, kon ben tii wɔriwa n di.
Be ba sãa bɛɛn yibɛrɛba kpuro
ba koo bu yoru mwɛɛriwa.
Be ba bɛɛn yãnu guramɔ,
kon de bu maa ben tiin yãnu gura.
17 Adama bɛɛ, be ba raa mɔ̀ i kam kua,
ma goo kun bɛɛn laakari mɔ̀,
kon bɛɛn mɛɛran bosu bɛkia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

18 Na wure na nɛɛ,
wee, kon bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura bɛɛn yɛnusɔ.
Kon bɛɛn yɛnusun wɔnwɔndu ko,
kpa n bɛɛn wuu bani gen bansɔ
n bɛɛn sina kpaaru seeya n swĩi mi ta raa wãa.
19 I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.
Kon bɛɛ dabiasia, i ǹ maa kaaramɔ.
Kon de bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu ku bɛɛ gɛm.
20 I ko i n sãawa nge yellu,
kpa i n da bɛɛn mɛnnɔsu ko nɛn wuswaaɔ.
Kpa n be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro sɛɛyasia.
21 Bɛɛn turowa koo ko bɛɛn sunɔ.
Kpa n de u man susima,
domi goo kun kãkɔ u man susi,
ma n kun mɔ na nùn soka.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
22 Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nɛn tɔmbu,
kpa n ko bɛɛn Yinni.

23 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
24 Nɛn mɔru ye, ya ǹ suremɔ
ma n kun mɔ ya nɛn himba yibia.
Amɛn biru kpa yu bɛɛ yeeri.

31

Isireliba

ba koo gɔsirama yɛnuɔ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa gaa sisi yè sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa
be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
2 Sanam mɛ ba wãa gbaburɔ,
na bu nɛn durom sɔ̃ɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wɛ̃ra sere ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nɛn tii sɔ̃ɔsi saa yellun di.
Na bɛɛ kĩwa sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn durom derie.
4 Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩi,
kpa i yɔ̃ra.
Kon de i bɛɛn baranu so,

kpɑ i yɑri i n yɑɑmɔ be bɑ nuku dobu mɔ̀n suunu sɔɔ,
5 i ko i mɑɑ resɛmbɑ duure Sɑmɑrin guunɔ,
kpɑ i yen binu wɑ i sɔri.
6 Sɑɑ yɑ sisi yè sɔɔ wuun kɔ̃sobu bɑ koo nɔɔgiru suɑ
Efɑrɑimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su dɑ Siɔniɔ
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wɑ̃ɑ.

7 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
i Yɑkɔbun bweseru tɑki kuo kɑ nuku dobu.
I yɛ̃ɛrio ten sɔ̃ te tɑ sɑ̃ɑ bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpɑ i siɑrɑbun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be bɑ tie fɑɑbɑ mɔ̀.
8 Wee nɑ kɑ bu wee sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di.
Nɑ bu mɛnnɑmɔ hɑnduniɑn goonu nnɛn di.
Tɔn be, bɑ dɑbi.
Be sɔɔ, wɔ̃kobɑ wɑ̃ɑ kɑ yɛmɔbu kɑ gurigibu,
kɑ be bɑ yiire bɑ kĩ bu mɑ.
9 Be wee bɑ wee kɑ swĩi, bɑ mɑn kɑnɑmɔ.
Mɑ nɑ bu kpɑre nɑ kɑ dɔɔ nim bwerɔ
kɑ swɑɑ ye yɑ nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi bɑ ǹ sokurɑmɔ.
Domi nɑ sɑ̃ɑwɑ Isirelin bweserun Bɑɑbɑ.
Mɑ tɑ mɑɑ sɑ̃ɑ nɛn bii yerumɑ.

10 Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gɑri swɑɑ dɑkio,
kpɑ i yi kpɑrɑ
i kɑ dɑ sere mi n tomɑ.
I nɛɛ, nɛ wi nɑ Isirelibɑn bweseru yɑrinɑsiɑ,
nɑ kon mɑɑ tu mɛnnɑ,
kpɑ n tu kɔ̃su nge mɛ yɑ̃ɑ kpɑro u rɑ win yɑ̃ɑnu kɔ̃su.
11 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ Yɑkɔbun bweseru yɑkiɑ,
nɑ tu wɔrɑ sɑɑ wi u tu dɑm keren nɔmun di.
12 Bɑ koo nɑ Siɔnin guuru wɔllɔ,
bɑ n nuku dobu mɔ̀ kɑ kuuki.
Bɑ koo duki nɑ ɑrumɑni ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bu wɛ̃n sɔ̃.
Yeyɑ, dobi kɑ resɛm kɑ olifi ye bɑ rɑ kɑ gum ko, kɑ yɑ̃ɑnu kɑ nɛɛ.
Ben bwɛ̃rɑ koo yɛmiɑwɑ nge dɑ̃ɑ gbɑɑru te tɑ nim wɑɑmɔ.
Bɑ ǹ koo mɑɑ wɑhɑlɑ ko.
13 Wɔndiɑbɑ bɑ koo nuku dobu ko, bɑ n yɑɑmɔ.
Mɛyɑ mɑɑ ɑluwɑɑsibɑ kɑ durɔ tɔkɔnu ko n yɛ̃ɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sɑnkirɑnu gɔsiɑ nuku dobu,
n bu nukuru yɛmiɑsiɑ.
Kpɑ n mɑɑ ben nɔni swɑ̃ɑru gɔsiɑ bɔri yɛndu.
14 Kon de nɛn yɑ̃ku kowobu bu dĩɑ geenu di bu debu,
kpɑ nɛn tɔmbu bu debu nɛn ɑrumɑnin sɔ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.

15 Amɛniwɑ Yinni Gusunɔ u geruɑ. U nɛɛ,
bɑ swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Rɑmɑɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase, Rɑsɛliwɑ u sumɔ win bibun sɔ̃.
Mɑ u yinɑmɔ bu nùn suuru kɑnɑ
domi bii be kpurowɑ bɑ gu.
16 Adɑmɑ nɑ nɛɛ,
u mɑrio,
u win nɔni yĩresu woko.
Domi u koo ɑre wɑ ye u win bibu kuɑn sɔ̃.
Bɑ koo wurɑmɑ yibɛrɛbɑn tem di.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, win siɑ yɑ koo wɛ̃rɑ,
domi win bibɑ koo wurɑmɑ ben temɔ.
18 Nɑ Isirelibɑn nɔɔ nɔɔmɔ bɑ weeweenu mɔ̀, bɑ mɔ̀,

n de bu wurama nɛn mi ka gem.
Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu sɛɛyasia.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
19 Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.
Ye ba ben toranu gia,
ma ba tuka ka sekuru
ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ̃.
20 Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn bii kĩnasi.
Mɛya na maa tu kĩru sɔ̃ɔsi.
Domi nge mɛ̀n nɔru na ten gari mɔ̀,
nge mɛya ten kĩru ta ra n wãa nɛn gɔ̃ruɔ.
Nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ ten sɔ̃.
Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

21 Bɛɛ Isireliba, i yĩreru koowo bɛɛn swaa sɔɔ
kpa i dãa gira.
I swaa ye laakari koowo ye i raa swĩi.
Bɛɛ Isireliba, i wurama bɛɛn wusɔ.
22 Sere saa yerà i ko i n kɔ̃ɔre i n yaayaare mɔ̀, bɛɛ naanɛ sariba.
Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu kua temɔ.
Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu wɛ̃

23 Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua u nɛɛ, nà n ka Isireliba wurama
saa yorun di, amɛniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalɛmuɔ domaru kuo,
mi gem mu wãa.
24 Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina
ben tem wuu marosɔ ka mɛn baru kpaanɔ. 25 Domi kon wi nim nɔru ga mɔ̀ nim wɛ̃, kpa win
gɔ̃ru gu yɛmia. Kpa n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃ u di u debu. 26 Saa ye sɔɔ, Yeremi u
dom yanda, ma u mɛɛra u deema win dosu ge, ga dora.
27 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saa ya sisi yè sɔɔ kon de yaa sabenu ka tɔmbu bu yibu Isireliɔ
ka Yudaɔ. 28 Nge mɛ na raa bu wukura na surura nge dãnu, na bu kɔsuka na kam koosia nge
dia, nge mɛya kon maa wure n bu seeya n gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 29 Saa ye
sɔɔ, ba ǹ maa gerumɔ bu nɛɛ,
baababara ba resɛm gɔma di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
30 Adama wi u win resɛm gɔma di, win nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u
koo gbi.
31 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani
kpaa bɔke. 32 Adama ya ǹ ko n sãa yèn bweseru na raa ka ben baababa bɔkua sanam mɛ na
bu nɔmu nɛnua na yarama Egibitin di. Ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ, baa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na sãa
ben Yinni. 33 Tɛ̃, arukawani kpaa ye wee, ye kon ka Isireliba bɔke. Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon
de nɛn woodaba ba n wãa ben bwisikunu sɔɔ, kpa n ye yorusi ben gɔ̃rusɔ. Kpa na n sãa ben
Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu. 34 Domi tɔmbu kpurowa ba ko n man yɛ̃ saa bibun
di sere ka bukurobɔ. Goo kun maa win winsim ǹ kun mɛ win mɛro bisi goo keu mɔ̀ u ka
Gusunɔ gia. Kon bu ben durum wɔka, kpa n ku maa ye yaaya.

35 Yinni Gusunɔwa u sɔ̃ɔ kua u ka yam dɛɛrasia sɔ̃ɔ sɔɔ.
Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam dɛɛrasia wɔ̃kuru.
U ra maa de nim kurenu nu se nim wɔ̃kun di, kpa nu wɔki.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ wi u wɔllu ka tem mɔ.
Wiya u gerua u nɛɛ,
36 taka koora yeniba kpuro yà n koo kpe,
Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa wãa.
37 U maa gerua u nɛɛ,
ma ba kpĩa ba wɔllun kpãaru yĩira ba gia,

ma ba dua temɔ ba mɛn kpɛɛkpɛɛkun asansi gia,
saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.

38 Wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃ bu Yerusalɛmu bani saa Hananɛɛlin di sere n
ka da wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani gɔmburun kɔnnɔ. 39 Kpa bu maa wɛ̃ɛ dɛmiama
min di bu yĩire bu ka da Garɛbun gungurɔ, kpa bu besira bu da sere Goatiɔ. 40 Wɔwa ye kpuro
mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea ye ya wãa bera mi sere n ka da Sedoronin
daarɔ, ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, mìn di dumi yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n
sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia. Ba ǹ maa ye kɔsukumɔ sere ka baadommaɔ.

32

Yeremi u gberu garu dwa

1 Yudaban sina boko Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari
kua. N deema Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarisewa mi. 2 Saa
ye sɔɔra win tabu kowobu ba Yerusalɛmu tarusi, ma Yeremi u wãa pirisɔm sɔɔ Yudaban sina
kpaarɔ. 3 Sedesiasi wiya u nùn pirisɔm ye kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ u Gusunɔn gari gerua u nɛɛ, wee Yinni
Gusunɔ u Babilonin sina boko wuu geni nɔmu bɛria kpa u gu kamia. 4 Sedesiasi kun maa
kisiramɔ tabu kowobun nɔman di. Babilonin sina boko u koo nùn nɔma turi, kpa bu waana
nɔni ka nɔni bu gari ko. 5 Babilonin sina boko wi, u koo ka nùn da Babiloniɔ. Miya u ko n wãa
sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ̃, baa ì n ka Babilonigibu tabu mɔ̀ tɛ̃, i ǹ bu kamiamɔ.
6 Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 7 wee, Hanamɛɛli, Salumun bii, nɛn
baan tundo turosin bii, u koo na u nɛɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ, Bɛnyamɛɛn temɔ.
Domi nɛna n weenɛ n tem mɛ yakia n tubi di.
8 Yera n koora nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Hanamɛɛli wi, u na nɛn mi pirisɔm dirɔ u nɛɛ,
n win tem mɛ dweeyo mɛ mu wãa Anatɔtuɔ Bɛnyamɛɛn temɔ domi nɛna n weenɛ n mu yakia
n tubi di.
Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa u kĩ mɛ.
9 Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka yiru. 10-11 Ma na seedagibu sua
na tem mɛn dwee tirenu yorua yiru na nɛn yĩreru doke ten teeru wɔllɔ na wukiri nge mɛ
wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben wuswaaɔ. Ma na tire ni sua
12 na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan debubu wɛ̃ Hanamɛɛli ka seedagii be ba ben yĩrenu doke
tire te sɔɔ ka sere maa Yudaba be ba wãa pirisɔm dii yaara min nɔni biru. 13 Be kpuron nɔni
bira na maa Baruku sɔ̃ɔwa 14 na nɛɛ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, wiya u gerua u
nɛɛ, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi, u da u nu doke wekeru sɔɔ kpa nu ku raa
sankira.
15 Domi sɔ̃ɔ teeru tɔmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem mɛ sɔɔ.

Yeremin kanaru

16 Sanam mɛ na tem mɛn dwee tire ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ̃ na kpa, na Yinni Gusunɔ
kana na nɛɛ, 17 Yinni Gusunɔ, a wɔllu ka tem kua wunɛn dam bakam ka wunɛn yiikon saabu.
Gãanu sari ni a kpanɛ. 18 A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibɔ. Adama baababa bà
n tora, a ra ben bibu sɛɛyasie tora nin sɔ̃. Gusunɔ, a sãawa Yinni boko, ma a dam mɔ. Wunɛn
yĩsira wɔllu ka tem Yinni. 19 Wunɛn himba ya kpã, a maa dam mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛɛra
ye tɔmba mɔ̀ kpa a baawure kua nge mɛ win kookoosu nɛ.
20 A sɔm maamaakiginu kua sanam mɛ bɛsɛn sikadoba ba wãa Egibitiɔ. Mɛya gisɔ a maa mɔ̀
bɛsɛn suunu sɔɔ Isireliɔ ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ. Ma a yĩsiru yara nge mɛ sa nɔɔmɔ gisɔ.
21 A wunɛn dam sɔ̃ɔsi, a sɔm maamaakiginu kua. Ma tɔmba nanda. Yera ya dera a wunɛn
tɔmbu yara saa Egibitin di. 22 Ma a bu tem mɛ wɛ̃ mɛ a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri,
mɛ mu tim ka bom yiba. 23 Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa mu kua begim. Adama ba ǹ
wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ maa wunɛn woodaba swĩi. Mɛya ba ǹ maa kue ye a bu yiire.
Saa yera a dera kɔ̃sa yeni kpuro ya bu deema.
24 Wee tɛ̃ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba koo maa gu mwa,
domi a bu gu nɔmu bɛria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gɔ̃ɔru ka bararu. Mɛya ye a gerua
kpuro ya koora, Yinni Gusunɔ, a maa ye waamɔ. 25 Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun nɔma
sɔɔ. Adama ka mɛ, a man sɔ̃ɔwa a nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kɔsia seedagibun
wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

26 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ, 27 wee, nɛ Gusunɔ, na sãawa handuniagibu
kpuron Yinni. Gãanu sari ni na kpanɛ. 28 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa ka win tabu kowobu bu Yerusalɛmu nɔma turi. U koo maa ye mwa. 29 Ba koo
ye wɔri kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni kpa bu dia yèn wɔllɔ Yudaba ba ra bũu wi ba mɔ̀ Baali yãkuru kue

dɔ̃ɔ sɔku, ka sere mi ba ra tɔn tukobun bũu sã bu tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka nɛn
mɔru seeya.
30 Wee kɔ̃sa Isireliba ka Yudaba ba ra n mɔ̀ saa ben toren di. Ben ye ba mɔ̀ kpuro ya ra nɛn
mɔru seeyewa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 31 Saa mìn di ba wuu ge swĩi, n ka girari
gisɔ, gen tɔmbu ba ra nɛn mɔru seeyewa. Yen sɔ̃na na ǹ kĩ n gu wa nɛn wuswaaɔ. 32 Domi
Yudaba ka Yerusalɛmugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpɔbu ka ben
yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔ̃sa kua. Yera ya nɛn mɔru seeya. 33 Ba yina bu man
mɛɛri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nɛn sɔ̃ɔsiru
nɔ. 34 N ǹ mam ye tɔna, ba maa ben bwãarokunu duusiawa nɛn sãa yerɔ ba tu disi doke. 35 Ba
bũu wi ba mɔ̀ Baali sãa yeru bania Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ̃. N deema na ǹ bu yen gaa yiire. Na ǹ mam bwisika bu kɔ̃sa
yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.
36 Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nɛɛ, Yeremi, Yerusalɛmu ye i nɛɛ, ba koo Babilonin sina
boko nɔmu bɛria mi, kpa u ye wɔri u kamia ka tabu ka gɔ̃ɔru ka bararu, 37 wee, kon yen tɔmbu
mɛnna bu wura ye sɔɔ. Domi na raa ka bu mɔru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama,
adama kon de bu wurama mini kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 38 Ba koo wure bu ko nɛn tɔmbu
kpa na n maa sãa ben Yinni. 39 Kon de ba n wãa nɔɔ tia sɔɔ ba n kookoo teesu mɔ̀, kpa ba n
man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu mɔ sere ka ben bibun bibɔ. 40 Kon ka
bu arukawani bɔke ye ya kun kpeemɔ. Na ǹ bu biru kisimɔ, kon bu gea kuawa, kpa n de ba n
man nasie ben gɔ̃ruɔ kpa bu ku raa maa gɛra nɛn swaan di. 41 Ka nuku doba kon bu gea kua
kpa n bu swĩi mam mam tem mɛ sɔɔ ka gɔ̃ru tia.
42 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, nge mɛ na dera kɔ̃sa baka ya tɔn be deema, nge mɛya kon maa
de durom bakam mu na be sɔɔ mɛ̀n nɔɔ mwɛɛru na kua. 43 Yeremi, a gerua a nɛɛ, ba tem mɛ
Babilonigibu nɔmu bɛria. Wee, mu kua bansu. Tɔmbu ka yaa sabenu maa sari mɛ sɔɔ. Adama
miya tɔmbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. 44 Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka
gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yĩrenu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea dwe
Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu si su wãa guunun
bera gia, ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Domi sin tɔn be ba raa
yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

33

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u kua Yerusalɛmun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u kpam ka Yeremi gari kua sanam mɛ u wãa pirisɔm sɔɔ. 2 U nɛɛ, nɛ wi na
ra n wãa, nɛ wi na tem taka kua ma na mu nɛni, nɛna na nɛɛ, 3 a man sokuo, kon nun wurari.
Kon nun gãa baka asiriginu sɔ̃ɔsi ni a ǹ yɛ̃. 4 Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na gãanu mɔ ni na
kĩ a nɔ, Yerusalɛmun dia ka sere Yudaban sina kpaanun sɔ̃, ni Babilonigiba wɔri ba surura.
5 Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nɛn mɔru bakan sɔ̃, domi
Yerusalɛmugibu ba kɔ̃sa kua sere na ǹ maa kĩ n wuu ge wa.
6 Wee, saa gaa sisi yè sɔɔ kon gu nɔɔri nge barɔ. Kon gu bɛkia n bwãa dorasia, kpa n de
gen tɔmbu ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 7 Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan di, ben wãaru tu
kɔsi, kpa n bu swĩi nge yellu. 8 Kon bu ben durum kpuro wɔka ye ba man koosi. Kon ben
tora ni ba man torari sanam mɛ ba man seesi suuru kua. 9 Saa ye sɔɔ, na kon nuku dobu
mɔ Yerusalɛmun sɔ̃, kpa ya n nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, kpa bwese tukunu nu n man siaramɔ.
Bwese ni, nù n wa durom bakam mɛ kon ye kua ka doo nɔɔ te kon ye wɛ̃, nu koo biti ko sere
nu diiri.

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua bansu. Tɔmbu ka yɛɛ maa sari mi. Ma Yerusalɛmu ka
Yudaban wusun swɛɛ yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa sĩ. 11 Adama ba koo wure bu nuku
dobun kuuki nɔ ka tɔ̃ɔ bakarugii. Ba koo kurɔ kpaanun womusu nɔ. Ba koo maa wure bu
womu geni nɔ, ge ga nɛɛ,
i Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni siaro.
Domi u sãa tɔn geo.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
Mɛya ba koo maa tɔn be ba ka yãkunu na sãa yerɔn womusu nɔ. Domi kon de tɔn be ba raa
yoru mwɛɛra mi, bu wurama tem mɛ sɔɔ, kpa n bu wesia nge yellu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

12 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro sɔɔ. Adama tɛ̃, yãa
kparobu ba koo wãa yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu wɛ̃ra. 13 Yãa kparobu ba koo maa
yãanu kpara baama kpuro wuu si su wãa guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun baru kpaanɔ ka Yudaban
wusɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔ̃ra sisi tè sɔɔ kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba
kua. 15 Saa ye, yà n tunuma, kon goo seeya nge dãa kpii pɔtura Dafidin bweseru sɔɔ u n sãa
gemgii, kpa u tɔmbu kpara gem sɔɔ. 16 Yen tɔ̃ɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalɛmu ya
n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, kpa bu ye yĩsiru kɛ̃, Yinni Gusunɔn miya bɛsɛn gem wãa.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi sina boko u ǹ goo biamɔ wi u koo sina win bweserun
sina gɔnaɔ Isirelio sere ka baadommaɔ. 18 Mɛya maa Lefiba be ba sãa yãku kowobu, ba ǹ
kɔsire biamɔ ben bweseru sɔɔ bu ka man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua, kpa bu man turare
dɔ̃ɔ dokea kpa ba n da yãkunu ko tɔ̃ɔ baatere.

19 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 20 nɛna na ka sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru arukawani
bɔkua. I n ko i kpĩ i yen gaa yɔ̃rasia yu ku maa sɔmburu ko yen saa sɔɔ, kpa yu nɛn arukawani
ye kusia, 21 saa yera nɛn tii, kon maa nɛn arukawani kusia ye na ka Dafidi nɛn sɔm kowo
bɔkua, kpa u kɔsire bia win bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon maa nɛn arukawani kusia
ye na ka yãku kowobu Lefin bweseru bɔkua be ba ra sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ. 22 Adama n
ǹ koorɔ mɛ. Kon Dafidin bweseru ka yãku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, ǹ kun
mɛ nge yani sɛɛri yi yi wãa daarun goorɔ yi ba ǹ kpɛ̃ bu gari.

23 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 24 a ǹ nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ? Ba mɔ̀, na
Isireliban bweseru ka Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi. Yen sɔ̃na ba bu gɛma, ba ǹ
bu garisi bweseru. 25 Adama wee ye na gerumɔ, nɛ wi na ka sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru arukawani
bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda yiiya, 26 nɛna kon Isireliban bweseru ka Dafidi nɛn sɔm
kowon bweseru biru kisi? Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo gɔsa u bandu di Aburahamu ka
Isaki ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?
Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be ba yoru mwɛɛra mi, kpa n de bu wurama.

34

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔ̃ɔwa

1 Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u Yerusalɛmu ka Yudan wusu tabu wɔri. Saa ye sɔɔ,
win tabu kowobu kpuro ba wãa mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere
maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa 2 u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni,
na nun sɔ̃ɔmɔ, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a nùn sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni
Gusunɔ na nùn sɔɔma. Kon Yerusalɛmu Babilonin sina boko nɔmu bɛria u ye kam koosia u
dɔ̃ɔ mɛni. 3 Mɛya wi, Sedesiasi u ǹ nùn kisirarimɔ. U koo nùn mwa kpa bu waana nɔni ka
nɔni bu gari geruna u sere ka nùn da Babiloniɔ.
4 Yen sɔ̃, u nɛn gari swaa dakio yi na gerumɔ. Na nɛɛ, u ǹ gbimɔ tabu sɔɔ, 5 u koo gbiwa bɔri
yɛndu sɔɔ kpa bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado sinam be ba nùn gbiiyegii kua. Ba koo
nùn turare dɔ̃ɔ dokea kpa bu nùn gɔɔ wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina boko u gu! Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
6 Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko sɔ̃ɔwa Yerusalɛmu mi. 7 N deema
saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalɛmu ka Yudaban wusu kpuro wɔri.
Wuu gbãrarugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛɛra

8 Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka Yerusalɛmugibu nɔɔ tia
kua bu ben yobu kpuro yakia. 9 Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa?
A, tɔn durɔwa? U koo yɛ̃ro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u
sɔmburu koosia. 10 Ma Yerusalɛmun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu
ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win
yobu kara ba doona. 11 Adama amɛn biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swĩi ba
mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

[12] Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, [13] wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. [14] Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nùn sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo nùn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba ǹ man swaa daki bu sere nɛn gere nɔ. [15] Wee tɛ̃ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nɛn nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nùn karo u n tii mɔ. N deema nɛn sãa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. [16] Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nɛn yĩsiru sanka. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.
[17] Yen sõ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba ǹ man mɛm nɔɔwɛ. Yen sõna kon bu yɔ̃su tabu sɔɔ kpa n bu baranu ka gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ kpa bwese ni nu tie nù n bu wa nu biti ko.
[18-20] Wee tɛ̃, Yudaban wirugibu ka Yerusalɛmun wirugibu ka yãku kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba bɛrana, ma ba dua gen bɛsi yin suunu sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ, ba ǹ ben nɔɔ mwɛɛ te yibie. Yen sõ, kon bu ben yibɛrɛ be ba kasu bu bu go nɔmu bɛria, kpa yaberekunu ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di. [21] Mɛya kon Sedesiasi Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu bɛria baa bà n ka bu tonde. [22] Kon de bu na bu wuu ge wɔri bu dɔ̃ɔ mɛni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

35

Yeremi ka Rekabun bweseru

[1] Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, [2] a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nɛn sãa yerɔ dia ye ya wãa ten yɛ̃si yɛ̃sibun teerɔ kpa a bu tam wɛ̃ mi, bu nɔ.
[3] Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. [4] Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn sãa yerun dii teeru mi, tèn mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn sɔm kowo u wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔbun dirun bɔkuɔ, gbãra kɔ̃so, Maaseya, Salumun biin dirun wɔllɔ. [5] Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ̃ ka nɔri u nɛɛ, bu nɔruo.
[6] Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ǹ tam nɔrumɔ. Domi bɛsɛn sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda wɛ̃ u nɛɛ,
su ku ra tam nɔ sere ka bɛsɛn bibun bibɔ,
[7] su ku ra dia bani,
su ku ra gbenu ko,
su ku ra maa resɛm gbaanu ko,
sa ǹ kpɛ̃ sa n mam ye mɔ.
Adama sa ko n wãawa kuu bekunuginu sɔɔ bɛsɛn wãaru kpuro sɔɔ.
Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,
mi sa wãa sa sɔru dimɔ mini.
[8] Yen sõ, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mɛm nɔɔwammɛ. Sa ǹ tam nɔrumɔ bɛsɛn wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu. [9] Sa ǹ maa dia banimɔ yè sɔɔ sa ko n wãa. Mɛya sa ǹ gbea mɔ̀, sa ǹ maa resɛm gbaanu mɔ̀. [10] Sa wãa kuu bekuruginu sɔɔ. Mɛsuma sa ka bɛsɛn sikado Yonadabun gere ye mɛm nɔɔwammɛ.
[11] Adama sanam mɛ Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u tem mɛ wɔrima, yera sa nɛɛ, su se su da Yerusalɛmuɔ, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sɔ̃na sa wãa Yerusalɛmu mini gisɔ.
[12] Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [13] nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isireliban Yinni, na nɛɛ, a doo a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõ a nɛɛ, ba ǹ nɛn kirɔba swaa dakimɔ kpa bu man mɛm nɔɔwa? [14] Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mɛm nɔɔwa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa tam nɔ. Mɛya ba ǹ maa tam mɛ nɔra sere ka gisɔn gisɔ. Ba ben sikado mɛm nɔɔwa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba ǹ man swaa daki. [15] Na bu nɛn sɔmɔbu gɔriama saa yellun di, bu ka ben baawure sõ u win daa kɔ̃sa deri. Bu ku maa bũnu sã kpa bu wa ba n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ na ben baababa wɛ̃. Adama ba ǹ sɔmɔ be swaa daki, bu sere man mɛm nɔɔwa. [16] Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mɛm nɔɔwa. Adama be, nɛn tɔmbu, ba ku ra man mɛm nɔɔwɛ.
[17] Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isireliban Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔ̃sa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka Yerusalɛmugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba ǹ man swaa daki. Na bu soka, ba ǹ man wurari.
[18] Yera Yeremi u Rekabun bwese te sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni wi u maa sãa Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado Yonadabun gere ka win yiirebu

kpuro mɛm nɔɔwa. 19 Yen sɔ̃, Yonadabu, Rekabun bii wi, u ǹ kɔsireba biamɔ win bweseru
sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu mɔ̀.

36

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

1 Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka
Yeremi gari kua u nɛɛ, 2 a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun sɔ̃ɔwa Yudaba ka Isireliba
ka bwese tukunu kpuron sɔ̃ saa dɔma tèn di na ka nun gari torua Yosiasin waati sɔɔ n ka gisɔ
girari. 3 Yudaba bà n nua kɔ̃sa ye kon bu kua sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben kom kɔ̃sum
deri. Saa yera kon bu ben durum wɔka.
4 Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan bii soka ma u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa. Ma Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.
5 Yera Yeremi u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ba man mwa ba nɛni, na ǹ kpɛ̃ n da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. 6 Yen sɔ̃, dɔma te ba koo nɔɔ bɔke, a doo wunɛn tii, kpa a Yinni Gusunɔn
gari yi na nun sɔ̃ɔwa a yore mi gari sãa yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka
sere maa tɔn be ba ko n wãa mi kpuro bu yi nɔ. 7 Sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben daa kɔ̃sa
deri, kpa bu Yinni Gusunɔ suuru kana. Domi win mɔru ya kpã ye u ka bu mɔ̀.
8 Yera Baruku Nɛriyan bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u nùn sɔ̃ɔwa. U Yinni Gusunɔn gari
yi gara sãa yee ten mi. 9 Yoyakimun ban ten wɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, yen suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, yera
ba nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru yi tè sɔɔ Yerusalɛmugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu nɔɔ bɔke Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. 10 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔra Baruku u Yeremin gari yi gara tɔn ben wuswaaɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u sãa tire yoro. Dii te, ta wãawa
kɔnnɔ ge ba mɔ̀ kɔnnɔ kpɔɔn bera gia, gunguru wɔllɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sɔ̃ɔwa

11 Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua yi ba yorua tire
te sɔɔ, 12 yera u da sina bokon yɛnuɔ sere win tire yoron dirɔ. Ma u deema wirugii beni
ba mɛnnɛ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Ɛlinatani, Akaborin bii, ka
Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie. 13 Ma Misee u bu
sɔ̃ɔwa kpuro gari yi u nua Baruku u tɔn be garia.
14 Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Nɛtanian bii, Selemian debubu, Kusin
sikadobu gɔria ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka
da. 15 Ye u tura mi, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a sinɔ kpa a sun tire te garia.
Ma Baruku u sina u bu tu garia. 16 Ye ba gari yi nua, yera ba mɛɛrina ka nandabu ma ba
Baruku bikia ba nɛɛ, 17 a sun sɔ̃ɔwɔ nge mɛ a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko
daawawa.
18 Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ, Yeremiwa u man gari yi sɔ̃ɔmɔ ma na yorumɔ tireru sɔɔ ka
ankiri.
19 Ma wirugii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, i doo i kuke wunɛ ka Yeremi, kpa goo u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te dɔ̃ɔ mɛni

20 Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirɔ. Ma ba da sina
bokon mi, ba nùn gari yi sɔ̃ɔwa.
21 Yera sina boko u Yehudi gɔra u nɛɛ, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dirɔ u tu
suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaaɔ. 22 N deema saa ye, puran saawa. Wɔ̃ɔn
suru nɔɔba nnɛse sɔɔra mɛ. Ma u deema sina boko u sɔ̃ u dɔ̃ɔ wɔ̃su win diru mi u ra sinɛ
puran saa. 23 Yehudi ù n tire ten kabura ita, ǹ kun mɛ nnɛ gara u kpa, yera sina boko u ra tire
yoron kɔ̃ɔ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ, sere te kpuro ta ka dɔ̃ɔ mwaara
muku muku. 24 Ye sina boko ka win bwãabu ba ye kpuro nua ba ǹ nande, ba ǹ maa ben yãnu
gɛ̃ɛka nge mɛ ba ra ko nuku sankiranun sɔ̃. 25 Sina boko u sere tire te dɔ̃ɔ mɛni, Ɛlinatani ka
Delaya ka Gemaria ba nùn suuru kana gem gem u ku ka tu dɔ̃ɔ mɛni. Adama u ǹ bu swaa daki.
26 Yera sina boko u Yeramɛɛli wi u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asiriɛlin bii, ka Selemia Abudɛlin
bii wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ
u bu berua, ba ǹ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

27 Sanam mɛ sina boko u tire te dɔ̃ɔ mɛni, te Yeremi u Baruku sɔ̃ɔwa u yore mi, yera Yinni
Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 28 a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wãa tire te

sɔɔ, te sinɑ boko Yoyɑkimu u dɔ̃ɔ mɛni mi. 29 Kpɑ ɑ mɑɑ nùn sɔ̃ ɑ nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
nɑ gerua.
Wee u tire te dɔ̃ɔ mɛni, mɑ u nɛɛ, mbɑn sɔ̃nɑ wunɛ Yeremi ɑ yoruɑ mɑ Bɑbilonin sinɑ boko
u koo nɑ kpɑ u tem mɛ kɑm koosiɑ, kpɑ u mɛn tɔmbu kɑ mɛn yɑɑ sɑbenu gurɑ. 30 Yen sɔ̃nɑ,
nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ wi sinɑ boko Yoyɑkimu sɔ̃ɔmɔ, mɑ win goo kun mɑɑ sinɑmɔ Dɑfidin
sinɑ gɔnɑ sɔɔ. Mɛyɑ bɑ koo mɑɑ win tiin goru deri tɔɔwɔ sɔ̃ɔ sɔɔ kɑ wɔ̃kuru tɑ n sɔ̃ɔ kɑ purɑ
soorɑmɔ. 31 Kon bu sɛɛyɑsiɑ ben durum sɔ̃ wi kɑ win bibun bweseru, kɑ win bwɑ̃ɑbu. Kon
de kɔ̃sɑ yu Yerusɑlɛmugibu kɑ Yudɑbɑ deemɑ, ye nɑ rɑɑ bu sɔ̃ɔwɑ, yèn sɔ̃ bɑ ǹ wure bu mɑn
swɑɑ dɑki.
32 Mɑ Yeremi u tireru gɑru suɑ u Bɑruku, Nɛriyɑn bii, wi u sɑ̃ɑ tire yoro wɛ̃. Yerɑ u mɑɑ
nùn tire te Yoyɑkimu u dɔ̃ɔ mɛni min gɑri sɔ̃ɔwɑ kpuro. Mɑ u yi yoruɑ u mɑɑ gɑri gɛɛ yoruɑ
yi yi kɑ yi weenɛ.

37

Sedesiɑsi

u Yeremi gɔrɑ u bu Gusunɔ kɑnɑ

1 Bɑbilonin sinɑ boko Nɛbukɑnɛsɑɑ u Sedesiɑsi Yosiɑsin bii kuɑ sinɑ boko Yudɑɔ, Yekoniɑ
Yoyɑkimun biin ɑyerɔ. 2 Sedesiɑsi wi, kɑ win bwɑ̃ɑbu, kɑ win tɔmbu bɑ ǹ Yinni Gusunɔn
gɑri yi swɑɑ dɑki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sɔ̃ɔwɑ mi.
3-4 N deemɑ sɑɑ ye sɔɔ, bɑ ǹ ginɑ Yeremi pirisɔm doke. U rɑ dewɑ mi u kĩ, win tɔmbun
suunu sɔɔ. Yerɑ sinɑ boko Sedesiɑsi u Yukɑli Selemiɑn bii kɑ Sofoni Mɑɑseyɑn bii wi u sɑ̃ɑ
yɑ̃ku kowo gɔrɑ win mi, bu kɑ nùn sɔ̃ u bu Gusunɔ ben Yinni kɑnɑ u kɑ bu nɔnu geu mɛɛri.
5 Sɑɑ yerɑ Bɑbilonigibu bɑ Yerusɑlɛmu tɑrusi. Ye bɑ nuɑ mɑ Egibiti sunɔn tɑbu kowobu bɑ
Yerusɑlɛmugii be somiru sisi, yerɑ bɑ yɑrinɑ bɑ doonɑ min di. 6-7 Sɑɑ yerɑ Gusunɔ Isireliban
Yinni u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ Yudɑbɑn sinɑ boko wi u nun gɔrimɑ nɛn mi sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, wee,
Egibiti sunɔn tɑbu kowo be bɑ rɑɑ wee bu kɑ nùn somi bɑ gɔsirɔ ben temɔ. 8 Tɛ̃, Bɑbilonigii
be, bɑ koo mɑɑ wurɑmɑ bu Yerusɑlɛmu wɔri bu ye mwɑ, bu dɔ̃ɔ sɔku. 9 Yen sɔ̃, ɑmɛniwɑ nɛ,
Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, bu ku tii nɔni wɔ̃ke bu nɛɛ, Bɑbilonigii be, bɑ tondɑ. Adɑmɑ
bɑ n yɛ̃ mɑ bɑ ǹ gɑm de. 10 Bɑɑ bà n Bɑbilonin tɑbu kowo be kɑmiɑ, kpɑ n tie be bɑ mɛɛrɑ kuɑ,
kɑ mɛ, bɑ koo se sɑɑ ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.

Bɑ Yeremi kpɛ̃ɛ pirisɔm dirɔ

11 Sɑnɑm mɛ Bɑbilonigibun tɑbu kowo be, bɑ yɑrinɑ bɑ Yerusɑlɛmu deri Egibiti sunɔn tɑbu
kowo ben sɔ̃, 12 yerɑ Yeremi u kĩ u yɑri Yerusɑlɛmun di u dɑ Bɛnyɑmɛɛn temɔ u kɑ win bɑɑ suɑ
tubi ye bɑ bɔnu mɔ̀ sɔɔ. 13 Sɑnɑm mɛ u yɑriɔ u kɔnnɔ turɑ ge bɑ mɔ̀ Bɛnyɑmɛɛ, mɑ u deemɑ
ben kɔ̃sobun tɔnwero wi bɑ mɔ̀ Yirɛyɑ Selemiɑn bii, Hɑnɑniɑn debubu u yɔ̃ mi. Mɑ u nùn
yɔ̃rɑsiɑ u nɛɛ, ɑ tii Bɑbilonigibu wɛ̃.
14 Yerɑ u nɛɛ, ɑɑwo, nɑ ǹ nɛn tii Bɑbilonigibu wɛ̃.
Adɑmɑ durɔ wi, u ǹ win gɑri yi wure. Mɑ u nùn mwɑ u kɑ dɑ wirugibun mi. 15 Yerɑ wirugii
ben mɔru yɑ seewɑ bɑ nùn mwɑ bɑ so bɑ pirisɔm doke Yonɑtɑm dirɔ wi u sɑ̃ɑ tire yoro. N
deemɑ bɑ win dii te gɔsiɑwɑ pirisɔm diru. 16 Nge mɛyɑ bɑ kɑ nùn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ
sere n kɑ tɛ.
17 Sɔ̃ɔ teeru, sinɑ boko Sedesiɑsi u gɔrɑ u nɛɛ, bu Yeremi sokumɑ. Ye u nɑ, mɑ u nùn gɑri
bikiɑ ɑsiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, ɑ gɑri gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di ɑ mɑn sɔ̃?
Mɑ u nùn wisɑ u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Bɑbilonin sinɑ boko u nun nɔmɑ turi.
18 Mɑ Yeremi u mɑɑ nùn bikiɑ u nɛɛ, torɑ terà nɑ bɛɛ torɑ wunɛ kɑ wunɛn bwɑ̃ɑbu kɑ sere
wunɛn tɔmbu kpuro i kɑ mɑn mwɑ i pirisɔm kpɛ̃ɛ. 19 Mɑnɑ bɛɛn sɔmɔ be, bɑ wɑ̃ɑ be bɑ bɛɛ
gɑri sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ, Bɑbilonin sinɑ boko kun nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwɑ.
20 Tɛ̃, nɛn yinni sinɑ boko, ɑ mɑn swɑɑ dɑkio kpɑ ɑ nɛn kɑnɑru nɔ, kpɑ ɑ mɑn kuɑ ye nɑ kĩ.
A ku mɑɑ de n wurɑ Yonɑtɑm tire yoron diru mi, kpɑ n ku rɑ kɑ gbi.
21 Yerɑ sinɑ boko Sedesiɑsi u woodɑ wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirisɔm dirun yɑɑrɑɔ kpɑ bɑ n
dɑ nùn pɛ̃ɛ kuse teeru wɛ̃ bɑɑdommɑ ye wuun pɛ̃ɛ kowobɑ rɑ ko sere wuu nukurun pɛ̃ɛ yu
kɑ kpe. Nge mɛyɑ u kɑ sinɑ pirisɔm dirun yɑɑrɑ mi.

38

Bɑ Yeremi kpɛ̃ɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

1 Sefɑtiɑ Mɑtɑnin bii, kɑ Gedɑliɑ Pɑsurin bii, kɑ Yukɑli Selemiɑn bii, kɑ Pɑsuri Mɑɑkiyɑn
bii bɑ nuɑ ye Yeremi u tɔn be sɔ̃ɔwɑ. U nɛɛ, 2 ɑmɛniwɑ Yinni Gusunɔ u geruɑ. U nɛɛ, wi u sinɑ
Yerusɑlɛmu ye sɔɔ, yibɛrɛbɑ bɑ koo nùn gowɑ tɑbu sɔɔ, ǹ kun mɛ u gbi gɔ̃ɔrun sɑɑbu, ǹ kun

mɛ kɑ bɑrɑru gɑru. Adɑmɑ wi u tii Bɑbilonigibu nɔmu sɔndiɑ, wiyɑ ko n wãɑ. Win wãɑ terɑ tɑ ko n sãɑ win dukiɑ ye u wɑ u kɑ yɑrɑ wɑhɑlɑ yen min di.
3 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, u koo de Bɑbilonin tɑbu kowobu bu Yerusɑlɛmu mwɑ.
4 Yerɑ wirugibu bɑ nɑ bɑ sinɑ boko sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ, durɔ wini u tɑbu kowobu kɑ tɔn be bɑ wãɑ wuu ge sɔɔ bɛrum tiɑmɔwɑ kɑ win gɑri. U ǹ bɛsɛn geɑ kɑsu sere bɛsɛn kɔ̃sɑ. N n mɛn nɑ, n weenɛ bu nùn go.
5 Mɑ sinɑ boko Sedesiɑsi u wisɑ u nɛɛ, wi wee u wãɑ bɛɛn nɔmuɔ. Nɑ ǹ kpɛ̃ n bɛɛ gãɑnu yinɑri.
6 Yerɑ bɑ nùn suɑ bɑ kpɛ̃ɛ sinɑ bii wi bɑ mɔ̀, Mɑɑkiyɑn dɔkɔ kpiriru gɑru sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, tɑ wãɑwɑ pirisɔm dirun yɑɑrɑɔ. Te sɔɔrɑ bɑ nùn kpɛ̃ɛ kɑ wɛ̃ɛ. Adɑmɑ tɑ ǹ nim mɔ. Pɔtɔkɔwɑ tɑ mɔ, mɑ u numɑ pɔtɔkɔ ye sɔɔ.
7 Etiopigii goo wi bɑ mɔ̀, Ebɛdi Mɛlɛki u wãɑ u sɔmburu mɔ̀ sinɑ kpɑɑru mi. Yerɑ u nuɑ mɑ bɑ Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Sɑɑ ye sɔɔ, sinɑ boko u wãɑ u sɔ̃ gbãrɑ kɔnnɔwɔ ge bɑ sokumɔ Bɛnyɑmɛɛ, u sirimɔ. 8 Yerɑ Ebɛdi Mɛlɛki wi, u yɑrɑ sinɑ kpɑɑrun di u dɑ u sinɑ boko deemɑ u nɛɛ, 9 nɛn yinni sinɑ boko, ye tɔn be, bɑ kuɑ mi, yɑ ǹ wã, ye bɑ kɑ Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔ̃ɔrun sɔ̃, domi dĩɑnu kun mɑɑ wãɑ wuuɔ.
10 Mɑ sinɑ boko u Ebɛdi Mɛlɛki woodɑ wɛ̃ u nɛɛ, ɑ tɔmbu tɛnɑ suo kpɑ i dɑ i Yeremi yɑrɑ sɑɑ dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.
11 Yerɑ Ebɛdi Mɛlɛki wi, u tɔn be suɑ. Mɑ u dɑ sinɑ kpɑɑrun ɑrumɑni beru yerɔ u yãɑ tɔkɔnu yɑrɑmɑ. U nu Yeremi kpɛ̃ɛyɑ dɔkɔ ye sɔɔ kɑ wɛ̃ɛ. 12 Mɑ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ yãɑ tɔkɔ ni dokeo wunɛn bũu bɑkusɔ ɑ sere wɛ̃ɛ yi doke.
Mɑ Yeremi u kuɑ mɛ. 13 Mɑ bɑ nùn yɑrɑmɑ kɑ wɛ̃ɛ yi, sɑɑ dɔkɔ kpiri ten min di, bɑ derɑ u wãɑ pirisɔm dirun yɑɑrɑɔ.

Sedesiɑsi

u Yeremi bwisi bikiɑmɔ
14 Sɔ̃ɔ teeru Sedesiɑsi u mɑɑ gɔrɑ u nɛɛ, bu Yeremi sokumɑ kpɑ u nɑ u nùn deemɑ Yinni Gusunɔn sãɑ yerun kɔnnɔ itɑserɔ. Ye u tunumɑ, yerɑ sinɑ boko u nɛɛ, nɑ gɑri gɛɛ mɔ kon nun bikiɑ. A ku mɑn gãɑnu beruɑ.
15 Mɑ u nùn wisɑ u nɛɛ, nà n nun ye sɔ̃ɔwɑ, ɑ ǹ mɑn goomɔ? Nɑ yɛ̃ mɑ nà n nun bwisi kɛ̃mɔ ɑ ǹ mɑn swɑɑ dɑkimɔ.
16 Yerɑ sinɑ boko Sedesiɑsi u bɔ̃ruɑ ɑsiri sɔɔ u nɛɛ, sere kɑ Yinni Gusunɔn wãɑru wi u sun wãɑru wɛ̃, nɑ ǹ nun goomɔ. Nɑ ǹ mɑɑ nun tɔn be nɔmu bɛriɑmmɛ be bɑ kɑsu bu nun go mi.
17 Yerɑ u sinɑ boko Sedesiɑsi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑmɛniwɑ Gusunɔ Isirelibɑn Yinni wi u wɔllu kɑ tem mɔ u geruɑ. U nɛɛ, à n wunɛn tii Bɑbilonin sunɔn tɑbu sinɑmbu wɛ̃ kɑɑ n wãɑwɑ wunɛ kɑ wunɛn yɛnugibu. Mɛyɑ u ǹ mɑɑ wuu ge dɔ̃ɔ mɛnimɔ. 18 Adɑmɑ à kun bu tii wɛ̃, u koo bu wuu ge nɔmu bɛriɑ kpɑ bu gu dɔ̃ɔ mɛni. A ǹ mɑɑ kisirɑmɔ ben nɔmɑn di.
19 Yerɑ Sedesiɑsi u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, nɑ wurure Yuu be bɑ tii Bɑbilonigibu wɛ̃n sɔ̃. Nɑ bɛrum mɔ̀ bu ku rɑɑ mɑn bu nɔmu sɔndiɑ kpɑ bu mɑn nɔni sɔ̃.
20 Mɑ Yeremi u nùn wisɑ u nɛɛ, bɑ ǹ nun bu nɔmu sɔndiɑmmɛ. A nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɑɑ nɛn min di, kpɑ ɑ fɑɑbɑ wɑ, ɑ n wãɑ. 21 Adɑmɑ à n yinɑ ɑ bu tii wɛ̃, wee ye Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ. 22 Nɑ wɑ bɑ wunɛ Yudɑn sinɑ bokon kurɔ be bɑ tie mwɛɛrɑ bɑ kɑ dɑ Bɑbilonin sunɔn tɑbu sinɑmbun mi. Mɑ kurɔ be, bɑ mɔ̀,
wee, be bɑ rɑɑ nun gɑri sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ,
kɑɑ n bɔri yɛndu mɔ mi,
bɑ nun nɔni wɔ̃kuɑ
mɑ bɑ nun kɑmiɑ.
Ye bɑ deemɑ ɑ nummɔ pɔtɔkɔ sɔɔ,
mɑ bɑ yɑrinɑ bɑ nun deri.
23 Wee bɑ koo wunɛn kurɔbu kɑ wunɛn bibu kpuro mwɛɛri bu kɑ dɑ Bɑbilonigibun mi. Wunɛn tii ɑ ǹ mɑɑ kisirɑmɔ ben nɔmɑn di. Ben sinɑ bokowɑ koo nun mwɑ kpɑ u wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.
24 Yerɑ Sedesiɑsi u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ ku rɑ de goo u gɑri yi nɔ kpɑ bu ku rɑɑ nun go.
25 Wirugibu bà n nuɑ mɑ nɑ kɑ nun gɑri kuɑ, mɑ bɑ nɑ bɑ nun bikiɑ bɑ nɛɛ, ɑ ku bu gãɑnu beruɑ ye ɑ mɑn sɔ̃ɔwɑ kɑ ye nɑ nun sɔ̃ɔwɑ sɔɔ, kpɑ bu ku rɑɑ nun go, 26 sɑɑ ye sɔɔ, ɑ bu wisio ɑ nɛɛ, ɑ mɑn suuru kɑnɑm nɑwɑ n ku kɑ nun dɑ Yonɑtɑm yɛnuɔ kpɑ ɑ ku rɑ kɑ gbi.
27 Yerɑ wirugii be kpuro bɑ nɑ Yeremin mi, bɑ nùn gɑri yi bikiɑ. Mɑ u bu wisɑ nge mɛ sinɑ boko u nùn sɔ̃ɔwɑ mɑm mɑm, mɑ bɑ nɔɔ mɑri bɑ yɑrɑ. Domi gɑri yi u nùn sɔ̃ɔwɑ mi, yi ǹ ginɑ yɑrɑ tɔɔwɔ. 28 Pirisɔm dirun yɑɑrɑ miyɑ u wãɑ sere bɑ kɑ Yerusɑlɛmu mwɑ.

Bɑbilonigibu

ba Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)
Wee ye n koora sanam mɛ Babilonigiba Yerusalɛmu mwa.

39

1 Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse, yen suru wɔkuruse sɔɔra
Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalɛmu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma
ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. 2 Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ
wɔkura tiasen suru nnɛse, yen sɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse sɔɔra ba gbãraru yaba. 3 Saa yera Babilonin
tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben
yĩsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii,
ka maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u sãa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be
ba tie.
4 Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina
wɔ̃kuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wãa gbãranu yirun baa sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ
wɔwan bera gia. 5 Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swĩi ma ba
nùn naamwɛ Yerikon wɔwaɔ. Yera ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaɔ,
Hamatin temɔ. Miya u nùn siri. 6 Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira
Ribila mi, win nɔni biru. 7 Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa ma u nùn bɔkua ka sii gandun
yɔni ba ka da Babiloniɔ.
8 Babilonigii be, ba Yerusalɛmun sina kpaaru ka yen yɛnusu dɔ̃ɔ mɛni, ma ba yen gbãraru
surura. 9 Yen biru Nɛbusarada, kɔ̃sobun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ ka be ba nùn tii
wɛ̃ ka sere maa be ba tie tem mɛ sɔɔ gura u ka doona Babiloniɔ. 10 Adama u ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be
ba ǹ gãanu mɔ deri tem mɛ sɔɔ ma u bu gbea wɛ̃.

Ba Yeremi yara pirisɔm di
11 Ma Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Nɛbusarada, kɔ̃sobun wirugii wooda wɛ̃
Yeremin sɔ̃ u nɛɛ, 12 a nùn mɛɛrio kpa a nùn kɔ̃su. A ku nùn kɔ̃sa gaa kua. Ye u nun sɔ̃ɔwa
kpuro, a koowo. 13 Ma Nɛbusarada, kɔ̃sobun wirugii, ka Nɛbusasibani, sina bokon sɔm
kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu
sinambu kpuro, 14 ba gɔra bu Yeremi yarama pirisɔm dirun di, kpa bu ka nùn da bu Gedalia,
Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nùn da win yɛnuɔ. Nge mɛya Yeremi
u ka yara u wãa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebɛdi Mɛlɛki sɔ̃ɔwa
15 Saa yè sɔɔ Yeremi u wãa pirisɔm sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 16 a doo a Ebɛdi
Mɛlɛki, Etiopigii wi sɔ̃ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa
gerua na nɛɛ, kɔ̃sa ya koo wuu ge deema, n ǹ mɔ gea. Tɛ̃, kon de kɔ̃sa ye, yu tunuma. Ye
kpurowa ya koo koora win nɔni biru. 17 Adama yen tɔ̃ɔ te, kon nùn yakia. Bèn bɛrum u mɔ̀
mi, ba ǹ nùn nɔma turi. 18 Na ǹ derimɔ bu nùn go. Kon win wãaru yakia, domi u man naanɛ
kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

40

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ
1 Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua sanam mɛ Nɛbusarada u dera u wurama saa Raman
di.
N deema ba raa nùn bɔkuawa wi ka Yerusalɛmugibu gabu ba ka dɔɔ Babiloniɔ. Min diya
Nɛbusarada u nùn yara. 2 Ma Nɛbusarada wi, u nùn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn
Yinni u raa gerua u nɛɛ, kɔ̃sa ya koo wuu geni deema. 3 Wee, tɛ̃, ye u gerua mi, ya koora yèn
sɔ̃ i nùn torari, i ǹ win gere mɛm nɔɔwɛ. 4 Tɛ̃, kon nun yakia n nun yɔni yi pota. Adama à n kĩ
a ka man da Babiloniɔ, a na su da. Kon nun nɔɔri. À kun maa kĩ, a sinɔ. A doo a sina mi n nun
wɛ̃re.
5 Sanam mɛ Nɛbusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a doo
a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nɛbukanɛsaa u kua sunɔ
Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wãa ka tɔn be ba tie sannu, ǹ kun mɛ, a doo mi a kĩ.
Ma Nɛbusarada wi, u nùn dĩanu kusenu kua ka sere maa kɛ̃nu ganu. Ma u dera u doona.
6 Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipaɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem mɛ sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24)

7 Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin
sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro
nɔmu bɛria, ka sere bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ǹ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ, 8 yera ba da Gedalian
mi, Misipaɔ. Be ba da mi, bera, Isimɛɛli, Nɛtanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu,
ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka Efai Nɛtofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben
tɔmbu. 9 Yera Gedalia u bu sɔ̃ɔwa ka bɔ̃ri u nɛɛ, i ku bɛrum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ
bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 10 Wee,
na wãa Misipa mini na n ka sãa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama bɛɛ, i doo i gberun dãa
marum sɔri mɛ ba ra di ka mɛ ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn wekenɔ, kpa
i sina i n wãa wuu si i mwa sɔɔ.
11 Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma
Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. 12 Yera be kpuro ba
wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa
dãa marum gam.

Ba Gedalia go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

13 Sɔ̃ɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba
na Gedalian mi Misipaɔ. 14 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u
Isimɛɛli, Nɛtanian bii gɔra u nun go?
Adama Gedalia u ǹ ye wure. 15 Ma Yokanani u da Misipaɔ u Gedalia sɔ̃ɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a
de n da n Isimɛɛli, Nɛtanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ̃. Nge mban sɔ̃na kaa de u nun go, kpa
Yuda be ba mɛnnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.
16 Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛɛli go, domi ye a gerua win sɔ̃ mi, weesa.

41

1 Adama wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛɛli u na Misipaɔ Gedalian mi. Isimɛɛli wi,
u sãawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nùn swĩima ba ka na mi. Sanam mɛ
ba sɔ̃ ba dimɔ ka Gedalia, 2 yera Isimɛɛli ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima mi, ba seewa sannu sannu
ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi.
3 Isimɛɛli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi go.

Isimɛɛli u tɔmbu wɛnɛ go

4 N deema goo kun yɛ̃ ma Gedalia u gu. Ye n kua sɔ̃ɔ yiru, win gɔɔn biru, 5 yera tɔmbu wɛnɛ
gabu ba seema saa Sikɛmu ka Silo ka Samarin di. Tɔn be, ba ben toba kɔna, ben yãnu nu
gɛ̃ɛkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun sɔ̃. Mɛya ba maa alikama sɔɔwa ka turare
bu ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua Yerusalɛmuɔ win sãa yerɔ. 6 Yera Isimɛɛli u seewa Misipan
di u da u ka bu yinna swaaɔ, u sumɔ. Ye u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da Gedalian mi.
7 Adama ye ba dua wuuɔ, yera wi ka win tɔmbu ba tɔn be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu
kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. 8 N deema be sɔɔ, u ǹ tɔmbu wɔkuru go yèn sɔ̃ ba raa nùn sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, u ku bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum ka tim berua yakasɔ. 9 Dɔkɔ kpiri tè sɔɔ
u tɔn ben gonu doke mi, ta sãawa te Asa u dera ba gba sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina
boko ba tabu mɔ̀. Te sɔɔra u tɔn goo ni yibia.
10 Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii wɔndiaba ka sere
tɔn be Nɛbusarada, kɔ̃sobun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da
Amɔniban mi.

Ba yoo be Isimɛɛli u mwɛɛra

yakia

11 Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba wãa ka wi, ba nua kɔ̃sa ye Isimɛɛli u
kua. 12 Yera ba tabu durɔbu sua ba da bu ka Isimɛɛli wɔri. Ma ba nùn deema yɛru bɔkɔwɔ ge ga
wãa Gabaoniɔ. 13 Tɔn be Isimɛɛli u mwɛɛra mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera
ben nuki dora. 14 Ma be kpuro ba Isimɛɛli deri, ba da ba Yokanani deema. 15 Adama Isimɛɛli
wi, u duka yakura Yokananin min di ka tɔmbu nɔɔba ita gabu, ma u da u wãa Amɔniban mi.
16 Yokanani ka win tabu sinam be, ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛɛlin nɔman di, be u raa
mwɛɛra sanam mɛ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon sɔm
kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima saa Gabaonin di. 17 Ma ba da ba wãa sɔbun sɔbia yeru
garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Bɛtelehɛmun bɔkuɔ. Yen biru, ba kpikiru da Egibitiɔ.
18 Domi ba Babilonigibun bɛrum mɔ yèn sɔ̃ Isimɛɛli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u
kua Yudaban kparo.

42

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunɔ kana

1 Yera tabu sinam be ba raa kpikiru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii,
ka tɔn be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
2 a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ̃, domi sa raa dabi, adama
tɛ̃ sa kaara, nge mɛ a waamɔ. 3 A Gusunɔ wunɛn Yinni kanɔ u sun sɔ̃ɔsi mi sa ko da ka ye sa
ko ko.
4 Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana nge mɛ i man bikia kpa
n wurama n bɛɛ sɔ̃ ye u man sɔ̃ɔwa. Na ǹ bɛɛ gãanu beruammɛ.
5 Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u koo nun sɔ̃ su
ko. Wiya u koo ko bɛsɛn seeda dio gemgii ka naanɛgii sà kun bɛsɛn nɔɔ mwɛɛru yibie. 6 Wee
bɛsɛra sa nun gɔra a sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni bikia. Yen sɔ̃, sa ko ko ye u sun sɔ̃ɔwa su ko, baa
yà kun sun wɛ̃re. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ sa nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

7 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa. 8 Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii
sokusia ka tabu sinam be ba nùn swĩi ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wãa mi, wirugibu ka
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu. 9 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni
bikia. Ye u man sɔ̃ɔwa wee. U nɛɛ,
10 ì n sina tem mɛ sɔɔ,
u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.
U ǹ maa bu goomɔ.
U koo bɛɛ swĩiwa i n nuuru mɔ.
U ǹ bɛɛ wukamɔ,
u ǹ maa derimɔ kɔ̃sa yu bɛɛ deema
ye u raa bwisika u bɛɛ kua.
11 N n mɛn na, i ku maa Babilonin sina bokon bɛrum ko.
Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u bɛɛ faaba ko.
12 Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.
13 Adama ì n nɛɛ, i ǹ wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i ǹ sinamɔ tem mɛni sɔɔ, 14 i ko i
dawa Egibitiɔ mi i ǹ tabu wasi, baa bin kɔban swĩi i ǹ nɔɔmɔ, i ǹ maa dĩanu biamɔ, yen sɔ̃,
miya i ko sina, 15 tɛ̃ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u
gerumɔ. U nɛɛ,
bɛɛ Yuda be i tie, ì n gɔ̃ru doke i ka da Egibitiɔ ka gem,
kpa i n wãa mi,
16 sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ̀,
bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.
Gɔ̃ɔ tèn weeweenu i maa mɔ̀ mi,
ta koo bɛɛ deema,
kpa i gbisuku mi gia.
17 Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kɔ̃sa yen di
ye u koo bu surema mi.
18 Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, nge
mɛ u Yerusalɛmugibu win mɔru seesi, nge mɛya u koo maa bɛɛ ye seesi, ì n da Egibitiɔ. Saa
ye sɔɔra ba ko n da ka bɛɛn yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi, ǹ kun mɛ, bu ka goo gãa kɔ̃sunu sie, kpa bu
bɛɛ gɛm i seku bakaru wa kpa i kun maa sinɛ tem mɛ sɔɔ.
19 U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ̃ ma u bɛɛ ye
yinariwa gisɔ. 20 Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i nɛɛ,
n bɛɛ sɔ̃ɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn Yinni u man sɔ̃ɔwa kpa i ye ko. Adama weesa i tii kua.
21 Domi gisɔ, na ka win wisibu na adama i ǹ bin gabu swaa daki bi u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. 22 Tɛ̃, mi i
dɔɔ i sina mi, i n yɛ̃ ma tabu sɔɔra i ko i gbi, ǹ kun mɛ gɔ̃ɔru sɔɔ, ǹ kun mɛ baranu sɔɔ.

43

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

1 Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be ba wãa mi kpuro sɔ̃ɔwa, yi Gusunɔ ben Yinni u nɛɛ,
u bu sɔ̃, 2 yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii, be kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn
piiburu ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ bɛsɛn Yinni kun nun sɔ̃ɔwa a sun sɔ̃, su ku

Egibiti da. 3 Adama Baruku, Nɛriyan biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sɔ̃ su ku da mi, domi u
kĩwa Babilonigibu bu sun mwɛɛri bu go, ǹ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.
4 Nge mɛya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu kpuro ba yina bu
Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi. 5 Yera Yokanani ka tabu sinam
be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba wurama, 6 tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada,
kɔ̃sobun wirugii, u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da
ka maa Baruku Nɛriyan bii. 7 Ba da ba wãa Egibitin wuu ge ba mɔ̀ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba ǹ
ka Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

8 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ, 9 a kpee bakanu suo kpa a da a nu
sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra birikiba wɔ̃ ye ya wãa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ
Tapanɛsiɔ. 10 Kpa a Yudaba sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka
tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, wee, kon de bu Nɛbukanɛsaa, nɛn sɔm kowo kasum da kpa n win
bandu swĩi kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna tɛria mi, 11 kpa u Egibitigibu sɛɛyasia.
Be u koo go, u go, be u koo mwɛɛri u ko yobu kpa u mwɛɛri, be u koo maa sakiri ka takobi,
kpa u sakiri. 12 Kpa u ben bũu dia dɔ̃ɔ mɛni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu gura
ya kun nùn sɛ̃sie kpa u yari min di ka bɔri yɛndu, nge mɛ naa kparo u ra win kpara yaberu
sebe u n doonɔ. 13 U koo Bɛti Semɛsin bwãarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔ̃ɔ mɛni
Egibiti mi.

44

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikiru da Egibitiɔ

sɔ̃ɔwa

1 Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin
temɔ sɔ̃ɔwa saa Yeremin min di u nɛɛ, 2 wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na
nɛɛ, i kɔ̃sa ye kpuro wa ye na Yerusalɛmu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu.
Goo maa sari mi. 3 Domi ba kɔ̃sa kua ba nɛn mɔru seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu kuammɛ
ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ǹ daa yɛ̃. 4 Na bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sɔ̃, i ku sãa
kɔ̃su nini ko, ni nɛn tii na tusa. 5 Adama i ǹ man swaa daki. I ǹ bɛɛn kom kɔ̃sum deri. I ǹ maa
bũu yãku kobu deri. 6 Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalɛmun
swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisɔ.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na
nɛɛ, mban sɔ̃na i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii
wɛ̃ɛnu go sere goo kun maa tie. 8 I kĩwa i nɛn mɔru seeya ka bɛɛn bũu yãku kookoo si i mɔ̀
Egibitiɔ mi i wãa? I kĩwa i tii kam ko, kpa i ko bɔ̃rigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ? 9 I
duariwa kɔ̃sa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu i
kua Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ? 10 Wee, sere ka tɛ̃ i ǹ tii kawe i gɔ̃ru gɔsie. I ǹ man nasie, i ǹ maa
nɛn woodaba swĩi ye na bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃.
11 Yen sɔ̃na nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na bɛɛ biru kisi ma na
bɛɛ kɔ̃sa kua n ka bɛɛ Yudaba kpuro kam koosia. 12 Kon Yuda be ba kpikiru da Egibitiɔ kam
koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba ǹ goo buremɔ. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔ̃ɔru
sɔɔ kpa bu bu gɛm bu sekuru wa, kpa ba n da ben yĩsiru sie bu ka goo bɔ̃rusi, ǹ kun mɛ bu
nùn gãa kɔ̃sunu gerusi. 13 Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ na Yerusalɛmugibu sɛɛyasia ka tabu, ka
gɔ̃ɔru, ka maa baranu. 14 Kon de ben fiiko bu kpikiru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo
kun maa wee Yudan temɔ baa mɛ ba ko n kĩ bu wurama amɛn biru.

Ba Asitaate yãkuru kuammɛ

15 Yera be kpuro be ba yɛ̃ ma ben kurɔbu ba ra bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye ka tɔn kurɔ dabinu
kpuro be ba wãa mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ, Egibitin tem mi, ba Yeremi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
16 sa ǹ gari yi mɛm nɔɔwammɛ yi a gerua a nɛɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn min di. 17 Sa ko
kowa nge mɛ sa gerua, su bũu wi ba mɔ̀ Asitaate turare dɔ̃ɔ dokea, kpa su maa nùn tam tãra
nge mɛ sa ra raa ko, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa, ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu Yudan wusu
sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su debu, sa n nuku dobu mɔ
kpa sa kun wahala gaa wa. 18 Adama saa dɔma tèn di sa ǹ maa bũu wi turare dɔ̃ɔ dokeare, sa
ǹ maa nùn tam tãrare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gɔ̃ɔra sun go.
19 Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ, sanam mɛ sa bũu wi yãkunu kuammɛ, ka bɛsɛn durɔbun
yɛ̃ra. Ba yɛ̃ ma sa ra bũu wi kiraru kue su ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃, kpa su nùn tam tãra temɔ.
20 Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ, 21 bɛɛ ka bɛɛn baababa ka bɛɛn
sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yãkunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ.

Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ̃? Nge i tamaa u ye duariwa. 22 Aawo, u ǹ ye
duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom kɔ̃sum sɔ̃ ka daa kɔ̃sa ye i kuan sɔ̃. Yen sɔ̃na bɛɛn tem mu
kua bansu. Goo maa sari mɛ sɔɔ. Ma mu kua tem bɔ̃ruram nge mɛ sa waamɔ gisɔ. 23 Wahala
ye, ya bɛɛ deemamɔwa gisɔ yèn sɔ̃ i bũnu yãkuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ǹ win gere
wure, i ǹ maa win sɔ̃ɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba swĩi.
24 Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa
Egibitiɔ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. 25 Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u
wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni
i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ̀ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dɔ̃ɔ dokea, kpa i maa nùn tam tãra
temɔ. Wee, i maa ye kua. 26 Yen sɔ̃ tɛ̃, i swaa dakio i nɔ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. U
bɔ̃rumɔ ka win yĩsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔ̃rumɔ ka win
yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru. 27 U koo dewa kɔ̃sa yu bɛɛ deema, n ǹ mɔ gea.
Yuda be ba wãa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gɔ̃ɔru sɔɔ. 28 Ka mɛ, bɛɛn fiiko ba
koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ be i da mi kpuro i ko i gia ǹ n nɛn
garin na yi koora, ǹ n maa bɛɛgiin na yi koora. 29 U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yĩreru
wɛ̃ te ta koo bɛɛ sɔ̃ɔsi ma kɔ̃sa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yĩre tera, 30 u koo Egibitin
sunɔ Hofara win yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu nùn go, nge mɛ u Yudaban sina boko
Sedesiasi Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi, wi u kasu u nùn go. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

45

Gari yi Yeremi u Baruku

sɔ̃ɔwa

1 Sanam mɛ Baruku Nɛriyan bii u gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u nùn sɔ̃ɔwa Yoyakimu,
Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra mi. Yen biru Yeremi u Baruku
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni, u gerua wunɛn sɔ̃. 3 U nɛɛ, a gerumɔ a mɔ̀,
a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ u wunɛn wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ̀ sere a
wasira. Adama a bia mi kaa wɛ̃ra.
4 Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun sɔ̃. U nɛɛ,
u koo ye u raa bana kɔsukuwa,
kpa u ye u raa duura wukiri.
Yen tubusiana, u koo tem mɛ kpuro sanku.
5 U maa nɛɛ,
gãa bakana a kasu wunɛn tiin sɔ̃?
A ku be nu kasu.
Domi u koo de kɔ̃sa yu na yu tɔmbu kpuro wɔri.
Adama wunɛ u koo wunɛn wãaru yara mi a da kpuro.
Tera ta ko n sãa nge wunɛn arumani ye a gura tabu sɔɔ.

46

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa bwese tukunun sɔ̃.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisiɔ

2 Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Nɛko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisiɔ,
Efaratin daarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko
ka win tabu kowobun sɔ̃ u nɛɛ,
3 wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ̀ ba mɔ̀,
i tɛrɛnu sɔɔru koowo,
bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.
4 I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔɔru koowo.
Bɛɛ maasɔbu, i bɛɛn dumi yɔɔwo,
kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke.
I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.
5 Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamɔ ya kooramɔ ben suunu sɔɔ.
U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba biruku yira wuramɔ.
Ba ben tabu durɔbu kamia.
Ma ba duki mɔ̀, ba ǹ mam biru mɛɛrimɔ.
Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.

6 Kam sɔɔra be ba sãu ba duki mɔ̀.
Baa tabu durɔ damgibu bà n duki sua kama.
Domi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Efaratin daarun bɔkuɔ,
dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.
7 Wara u ka daa te ba mɔ̀ Nilu weenɛ tà n yiba.
Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora bɔ.
8 Egibitigiba ba ka tu weenɛ.
Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra tɛrie ka dam tem sɔɔ,
nge mɛya ben tabu kowobu ba koo maa tɛria tem sɔɔ,
kpa bu wusu ka sin tɔmbu kam koosia.
9 Wee ba mɔ̀, ben maasɔbu bu seewo fuuku.
Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
bu duki doo.
Ben tabu durɔbu bu seewo.
Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tɛrɛ piiminu nɛni,
ka sere Ludiba be ba sãa tɛn towobu,
bu seewo.
10 Adama tɔ̃ɔ teni, ta ko n sãawa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnigiru.
Ta ko n sãawa tè sɔɔ u win yibɛrɛba mɔru kɔsiemɔ.
Takobi ya koo tɔmbu di,
kpa yu yɛm debu.
Tɔn dabi te ya koo go,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔ̃,
ta ko n kpĩ nge yãku yaa
Efaratin daarun goorɔ,
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
11 Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiɔ i tim kasu, kama.
Bɛɛn mɛɛra ya ǹ kpeemɔ.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɔ
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn dɛsirun kuuki nɔ baama.
Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n bãarimɔwa.
Bà n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanɛsaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa sanam mɛ Babilonin sina boko, Nɛbukanɛsaa
u na u Egibiti wɔri. U nɛɛ,
14 a Egibitigibu nɔɔsio
ka be ba wãa yen wuu si ba mɔ̀ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka Tapanɛsi sɔɔ,
a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.
Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.
15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
Ba ǹ kpĩa ba ka tii yinɛ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.
16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta wɔruka.
Ma ba mɔ̀, bu seewo bu wura ben temɔ
mi ba bu mara, mi tabu sari.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bu Egibitin sunɔ yĩsi kpaaru kɛ̃ɛyɔ
bu nɛɛ, woo kanɔ.
U dera saa gea nùn doonari.
18 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na sãa sina boko,
sere ka nɛn wãaru,
nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Tabori
ta guu ni nu tie gunum kere,
ka nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli
ta wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
nge mɛya ba n yɛ̃ kam kam
ma yibɛrɛba ba koo na bu bu wɔri.
19 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn yãnu gura,

bɑ koo bɛɛ yoru mwɛɛri.
Domi wee, Mɛnfisi yɑ koo ko bɑnsu.
Goo kun mɑɑ sinɑmɔ ye sɔɔ.
20 Bɛɛ Egibitigibu, i sɑ̃ɑwɑ nge nɑɑ gbiibɑ ye yɑ wɑ̃.
Adɑmɑ wee, dɑru swɑ̃ɑ gɑɑ yɑ wee
sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di,
yu ye wɔri.
21 Bɛɛn tɑbu kowo be bɑ rɑ bɛɛ somi gobin sɔ̃,
bɑ bɔɔru nge nɑɑ gumgiɑ.
Kɑ mɛ, ben tii bɑ koo biruku yirɑ wurɑ
bu duki yɑkikirɑ.
Domi nɔni swɑ̃ɑrɑ koo bu wɔri.
Ben sɛɛyɑsiɑbun sɑɑ yɑ turɑ.
22 Egibitigibɑ duki mɔ̀
nge wɛɛ yi yi doonɔ wɔkinu sɑri.
Domi yibɛrɛbɑ bɑ bu wɔrimɔ bɑ suririmɔ,
nge dɑ̃ɑ buro wi u dɑ̃ɑ suririmɔ kɑ gbɑ̃ɑ, dɑ̃ɑ sɔ̃ɔwɔ.
23 Bɑɑ mɛ ben dɑ̃ɑ sɔ̃ɔ gɑ kpɑ̃
sere goo kun kpɛ̃ u du mi,
kɑ mɛ, bɑ koo gu bɔɔriwɑ.
Domi yibɛrɛ be, bɑ twee dɑbiru kere.
Goo kun kpɛ̃ u ben geeru giɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.
24 Egibitigibɑ wɑ̃ɑ sekuru sɔɔ.
Domi wee, bɑ bu sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geugibu nɔmu sɔndiɑ.
25 Nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem mɔ, nɑ mɑɑ nɛɛ, kon bũu wi bɑ mɔ̀
Amɔɔ sɛɛyɑsiɑ wi u wɑ̃ɑ Tebɛsiɔ, kɑ Egibitin sunɔ, kɑ Egibitigibu kpuro kɑ ben bũnu kɑ ben
sinɑmbu, kɑ sere mɑɑ be bɑ Egibitin sunɔ wi nɑɑnɛ sɑ̃ɑ. 26 Kon bu Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin
sinɑ boko kɑ win sɔm kowobu nɔmu bɛriɑ, be bɑ kɑsu bu bu go.
Adɑmɑ yenibɑn biru, Egibiti yɑ koo wurɑmɑ nge yellu. Yeniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isirelibɑ yɑkiɑ
(I mɑɑ mɛɛrio 30:10-11)
27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isirelibɑ, Yɑkɔbun bweseru,
bɛɛ, nɛn sɔm kowobu,
i ku bɛrum ko, i ku mɑɑ nɑndɑ.
Domi kon bɛɛ wɔrɑmɑ sɑɑ tontonden di.
Kon bɛɛn bweseru yɑkiɑmɑ sɑɑ yorun di.
I ko i wurɑmɑ i wɛ̃rɑ,
i n wɑ̃ɑ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun mɑɑ bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ.
28 I ku bɛrum ko.
Domi nɑ wɑ̃ɑ kɑ bɛɛ.
Kon bwese ni kpuro kpeerɑsiɑ,
nìn suunu sɔɔ nɑ rɑɑ bɛɛ yɑrinɑsiɑ mi.
Adɑmɑ bɛɛ, nɑ ǹ bɛɛ kpeerɑsiɑmɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyɑsiɑwɑ nge mɛ n weenɛ,
domi nɑ ǹ kpɛ̃ nɑ kun bɛɛ sɛɛyɑsie.

47

Gɑri yi Yinni Gusunɔ u geruɑ

Filisitibɑn sɔ̃
1 Egibitin sinɑ boko u sere Gɑsɑ tɑbu wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ Filisitibɑn
sɔ̃. U nɛɛ,
2 wee, yibɛrɛbɑ bɑ wee sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di,
bɑ tɛriɑmɔ tem sɔɔ nge dɑɑ te tɑ nim yibumɔ tɑ bɔ̃ɔ sɑrɑmɔ.
Mɑ bɑ tem kɑ ye yɑ wɑ̃ɑ mɛ sɔɔ wukiri
kɑ mɛn wusu kɑ tɔn be bɑ wɑ̃ɑ si kpuro sɔɔ.
Tɔn be kpuro bɑ kuuki mɔ̀, bɑ weeweenu mɔ̀.

3 Dumin naa damu damusu ka tabu kɛkɛban uruuban wɔkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiiya.
4 Saa ya tunuma yè sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
ka tɔn be ba koo kpĩ bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba wãa tem bure te ba mɔ̀ Kafitoriɔ.
5 Gasagibu ba wãawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikalonigibu ka be ba wãa wɔwaɔ ba nɔɔ maari.
Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wãa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swĩ.
6 Wee, i gerumɔ i mɔ̀,
Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa wɛ̃ra.
A wuro wunɛn kararɔ,
kpa a n wãa mi sɛ̃ɛ.
7 Amɔna ya koo ka wɛ̃ra.
Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye wooda wɛ̃,
yu ka Asikalonigibu ka nim wɔ̃kun goonugibu wɔri.

48

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ̃

1 Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban sɔ̃. U nɛɛ,
Nɛbo ya kam kua
domi wee ba yen yãnu gura.
Kiriataimu ya wãa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya wãa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.
2 Mɔabun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.
Ba mɔ̀, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.
Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.
3 Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ̀,
wee ba bɛsɛn yãnu guramɔ.
Wee ba kpuro kɔsukumɔ.
4 Ba Mɔabu kam koosia.
Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.
5 Ba wuri wennɛ guu te ba mɔ̀ Lusitiɔ,
ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Koronaimun guurun di.
6 Ba mɔ̀, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru wɔra,
kpa i da i n wãa nge gbeeku kɛtɛkunu gbaburɔ.
7 Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.
Wee, tɛ̃ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri
kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
yoru mwa bu ka doona.
8 Be ba koo bu kam koosia mi.
Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.
Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem tɛɛri sɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
9 U maa nɛɛ,
i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
domi ben gɔɔ turuku kua.
Ben wusu su koo ko bansu.
Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.
10 Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ̀ ka atafiiru, u bu bɔ̃rusio.
Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,

Gusunɔ u bu bɔ̃rusio.

11 Wee, sɑɑ yellun di, Mɔɑbubɑ bɑ wɑ̃ɑ bɔri yɛndu sɔɔ.
Bɑ ǹ yoru diire gɑm.
Bɑ sɔ̃wɑ kpɛtɛɛ nge tɑm kɔrɔru.
Bɑ ǹ bu gɔsiɑre gɑm sɔɔ nge tɑm.
Ben dobu kɑ ben wɑni kun kɔsɑ.
12 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, tɔ̃ru gɑrɑ sisi tè sɔɔ kon bu tɔmbu suremɑ bu bu gɔsie
wekenu gɑnu sɔɔ, kpɑ bu weke ni kɔsuku. 13 Mɔɑbu be, bɑ koo sekuru wɑ ben bũu wi bɑ mɔ̀
Kemɔsin sɔ̃, nge mɛ Isirelibɑ bɑ sekuru wɑ bũu wi u wɑ̃ɑ Betɛliɔn sɔ̃, domi wi sɔɔrɑ bɑ ben
nɑɑnɛ doke.
14 Bɛɛ Mɔɑbubɑ, ɑmɔnɑ i ko i kɑ kpĩ i gere i nɛɛ,
i sɑ̃ɑwɑ tɑbu durɔbu be bɑ wɑ̃ɑ tɑbun sɔ̃.
15 Domi wee, i kɑm kuɑ.
Bɛɛn wusu su dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ.
Mɑ yibɛrɛbɑ bɑ bɛɛn ɑluwɑɑsi dɑmgibu mwɛɛrɑ bɑ sɑkirɑ.
Yeniwɑ sinɑ boko u geruɑ. Win yĩsirɑ Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni. U nɛɛ,
16 Mɔɑbun kɑm kobu turuku kuɑ.
Nɔni swɑ̃ɑ te bɑ koo wɑ, tɑ wee fuuku fuuku.
17 Bɛɛ be i wɑ̃ɑ ben turuku, i kɑ bu gɔɔ sinɔ.
Bɛɛ be i bu yɛ̃, i bu bikio i nɛɛ,
ɑmɔnɑ n koosinɑ bɑ kɑ bɑn tenin dɑm bɑkɑm mɛ kpeerɑsiɑ mɛ.

18 Bɛɛ mɑɑ Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛrɛginu derio,
kpɑ i nɑ i sinɑ temɔ.
Domi be bɑ Mɔɑbubɑ kɑm koosiɑ,
bɑ wee bu bɛɛ wɔri,
kpɑ bu bɛɛn gbɑ̃rɑ dɑmginu kɔsuku.
19 Bɛɛ Arɔɛɛgibu, i doo swɑɑɔ i mɛɛri,
kpɑ i Mɔɑbu be bɑ kpikiru suɑ bikiɑ i nɛɛ,
mbɑ n koorɑ.
20 Bɑ koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,
bɑ wɑ̃ɑwɑ sekuru sɔɔ bɑ diirimɔ.
I kuuki koowo, i gbɑ̃rɑ,
kpɑ i bɑɑwure nɔɔsiɑ Aɑnɔɔwɔ
mɑ bɑ Mɔɑbubɑ gurɑ.
21 Yinni Gusunɔwɑ u bu sɛɛyɑsiɑmɔ be bɑ wɑ̃ɑ wɔwɑ sɔɔ kɑ yen wuu sini sɔɔ, si bɑ mɔ̀,
Holoni kɑ Yɑhɑsi kɑ Mɛfɑti, 22 kɑ Diboni kɑ Nɛbo kɑ Bɛti Dibilɑtɑimu, 23 kɑ Kiriɑtɑimu kɑ Bɛti
Gɑmulu kɑ Bɛti Mɛɔni, 24 kɑ Keriɔtu kɑ Botisirɑ, Mɔɑbubɑn wusu kpuro gesi, si su wɑ̃ɑ turuku
kɑ tontondeɔ.
25 Bɑ Mɔɑbubɑn dɑm buɑ,
mɑ ben yiiko yɑ kpɑ.
Yinni Gusunɔwɑ u yeni geruɑ.
26 Mɔɑbubɑ bɑ tii suɑ Gusunɔn wuswɑɑɔ. Yen sɔ̃, bu bu tɑm tɑɑsio sere bu mu siruku kpɑ
bu bu yɛ̃ɛ. 27 Bɛɛ Mɔɑbubɑ, i yɑɑyo mɑ i rɑɑ Isirelibɑ yɛ̃ɛ. I rɑɑ bu wii gimɑnu koosi nge be i
gbɛnɑ mwɑ.
28 Tɛ̃, i yɑrio bɛɛn wusun di
kpɑ i dɑ i n wɑ̃ɑ kpee bɑɑbɑ sɔɔ,
kpɑ i kpee goominu sɑɑri,
i bɛɛn wɑ̃ɑ yenu ko kpee bɑɑbɑ sɔɔ.

29 Sɑ Mɔɑbubɑn tii suɑbun gɑri nuɑ, kɑ ben tɔn biɑru,
kɑ sere mɑɑ ben woo kɑnɑbu,
kɑ ben degɑngɑm, kɑ ben nɔni yɔnnu.
30 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii, nɑ yɛ̃ mɑ bɑ rɑ tii sue ben gɑri gerubu sɔɔ. Adɑmɑ ye bɑ mɔ̀
kpuro, yɑ ku rɑ n ɑrufɑɑni gɑɑ mɔ.
31 Yen sɔ̃nɑ nɑ Mɔɑbubɑ kpuro gɔɔ swĩiyɑmmɛ.
Mɑ nɑ Kiri Herɛsigibu weeweenu kuɑmmɛ.
32 Sibimɑn resɛm gbɑɑru, nɑ wuri mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Nɛn wuri yi, yi Yɑsɛɛgibugii kere.
Yellu, wunɛn dɑ̃ɑ kɑ̃ɑsi yi nim wɔ̃ku sɑrɑmɔ.
Yi mɑm Yɑsɛɛn dɑɑrun nim dɛkɑmɔ.

Adamɑ wee, kɑm koosio u yin mɑrum wɔri u kɑm koosiɑ.
33 Nuku dobun womusu kun mɑɑ wɑ̃ɑ Mɔɑbubɑn gbeɑɔ.
Goo ku rɑ mɑɑ tɑm gɑmɛ mi.
Tɑm sɑri wekenu sɔɔ.
Nuku dobun kuuki kun mɑɑ nɔɔrɑmɔ mi,
mɑ n kun mɔ tɑbugii.
34 Hɛsibonigibu bɑ nɔɔgiru sue bɑ somiru kɑnɑmɔ. Bɑ ben nɔɔ nɔɔmɔ Eleɑleɔ, kɑ Yɑhɑsiɔ,
kɑ Soɑriɔ, kɑ Koronɑimuɔ, kɑ Egɑlɑti Selɑsiɔ. Domi bɑɑ Nimurimun dɑɑru tɑ kɑm kuɑ.
35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den Mɔɑbubɑ kpeerɑsiɑ, be, be bɑ yɔɔmɔ ben bũu turɑnɔ bɑ nu
turɑre dɔ̃ɔ dokeɑmmɛ.
36 Yen sɔ̃nɑ nɛn gɔ̃ru gɑ sumɔ nge guuru Mɔɑbubɑ kɑ Kiri Herɛsigibun sɔ̃. Domi ben dukiɑ
ye bɑ gurɑ kpuro yɑ kɑm kuɑ. 37 Tɔmbu kpuro bɑ ben seri kɑ ben tobɑ kɔnɑ, bɑ tii murUrɑ
nɔmɑ yiru kpuro, bɑ sɑɑki deewɑ ben nuku sɑnkirɑnun sɔ̃. 38 Bɑ gɔɔ wuri mɔ̀ yɛnu bɑɑgere
sɔɔ kɑ sere mi bɑ rɑ mɛnnɛ kpuro gesi domi nɑ Mɔɑbubɑn tem kɔsukɑ nge weke te goo kun
mɑɑ kĩ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerUɑ. 39 I gɔɔ swĩiyɔ, Mɔɑbubɑ bɑ wɔrumɑ. Bɑ biruku
yirɑ wurɑ. Annɑ ɑ sekuru wɑ. Be bɑ kɑ bu sikerenɛ kpuro, bɑ bu yɛ̃ɛmɔ.

40 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibɛrɛbɑ bɑ koo nɑ nge yɑberekunu ni nu bɛllimɔ wɔllɔ.
41 Kpɑ bu wuu ge bɑ mɔ̀ Keriɔtu mwɑ,
bu gen gbɑ̃rɑnu kɔsuku.
Mɔɑbun tɑbu durɔ dɑmgibu bɑ koo nɑndɑ nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u mɑ.
42 Bɑ koo Mɔɑbubɑ kpeerɑsiɑ.
Ben bweserɑ koo nɔru ko,
domi bɑ nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.
43 Wee, bɑ bu yinɑ kɑ tɑɑ kɑ suurɑ bɛrie.
44 Wi u dukɑ mɔ̀ bɛrum sɔ̃,
u koo wɔriwɑ suurɑ ye sɔɔ.
Wi u mɑɑ yɑrɑ suurɑ yen di,
kpɑ u tɑɑ mwɑɑrɑ.
Domi kon de Mɔɑbun sɛɛyɑsiɑbun tɔ̃ru tu nɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerUɑ.
45 Be bɑ kpikiru suɑ bɑ ǹ mɑɑ dɑm tie,
bɑ wɛ̃rɑ yeru kɑsu Hɛsiboniɔ.
Adɑmɑ dɔ̃ɔ yɑri yi koo yɑri yen sinɑ boko Sihonin dirun di,
yi dɑ yi Mɔɑbubɑn tem nɔɔ burɑ yenu kɑ mɛn guunu di.
46 Bɛɛ, Mɔɑbubɑ, i kɑm kuɑwɑ.
Bɛɛ Kemɔsigibu, i kpeerɑwɑ.
Wee, bɑ koo bɛɛn bibu yoru mwɛɛri bu kɑ doonɑ.
47 Adɑmɑ sɑɑ gɑɑ sisi
yè sɔɔ kon kɑ Mɔɑbu be bɑ yoru mwɛɛrɑ mi wurɑmɑ ben temɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerUɑ.
Nge mɛyɑ kon kɑ Mɔɑbubɑ sɛɛyɑsiɑ.

49

Gɑri yi Yinni Gusunɔ u gerUɑ

Amɔnibɑn sɔ̃

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerUɑ Amɔnibɑn sɔ̃. U nɛɛ,
mbɑn sɔ̃nɑ bũu wi bɑ mɔ̀ Mɑlikɔmu u Gɑdin tem mwɑ.
Mbɑn sɔ̃nɑ win tɔmbu Amɔnibɑ bɑ Isirelibɑn wusu wɔrɑ.
Isirelibɑ bɑ ǹ bibu mɔwɑ be bɑ koo mu tubi di?
2 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon de tɑbun wurenu nu nɔɔrɑ ben wuu mɑroɔ ge bɑ mɔ̀ Rɑbɑ.
Rɑbɑ ye, yɑ koo bɑnsu ko,
kpɑ yen bɑru kpɑɑnu nu dɔ̃ɔ mwɑɑkirɑ.
Nge mɛyɑ Isirelibɑ bɑ koo bu girɑ be, be bɑ rɑɑ bu girɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerUɑ.
3 Bɛɛ, Hɛsibonigibu, i gɔɔ swĩiyɔ.
Domi bɑ koo Ayi kɑm koosiɑ.
Rɑbɑn bɑru kpɑɑnugibu, i nɔɔgiru suo i somiru kɑnɑ.
I sɑɑki deewo nuku sɑnkirɑnun sɔ̃,
kpɑ i n sirenɛ i n gɔɔ sumɔ.
Domi bɑ koo bɛɛn bũu wi bɑ mɔ̀ Mɑlikɔmu suɑ,

ka win yãku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.
4 Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mɛm nɔ,
wee i tii sue bɛɛn wɔwa ye ya tem gem mɔn sɔ̃.
Ma i bɛɛn dukia naanɛ sãa.
Ma i mɔ̀, wara u koo kpĩ u bɛɛ wɔrima.
5 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee kon bɛɛ nɔni swãaru surema.
Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.
Goo maa sari wi u koo bɛɛ mɛnna.
6 Adama amɛn biru kon de be ba yarinɛ mi, bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Edɔmuban sɔ̃

7 Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua Edɔmuban sɔ̃. U nɛɛ,
bwisi yi kpawa Temaniɔ?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.
8 Bɛɛ Dedanigibu, i gɔsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.
Domi kon Esaugibu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ
sanam mɛ kon bu sɛɛyasia.
9 Be ba ra resɛm sɔri bà n na bɛɛn mi,
ba ra fiiko deri.
Gbɛnɔbu bà n tɔmbu wɔri,
ba ra suewa ye ba koo kpĩ.
10 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon Esaun bweseru kpuron yãnu gurawa.
Kon bu sikiama ben kuku yenun di.
Ba ǹ kpɛ̃ bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerenɛ kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramɔ.
11 Baa bà n ben bibu deri ba kua gobekuba,
nɛna kon de ba n wãa,
kpa ben gɔminibu bu man naanɛ ko.
12 Na maa nɛɛ, be na ǹ daa sɛɛyasiamɔ, kon bu sɛɛyasia. Yera bɛɛ, Edɔmuba, i tamaa i yara
min di? Aawo, kon bɛɛ sɛɛyasiawa. 13 Na bɔ̃rumɔ sere ka nɛn wãaru ma bɛɛn wuu maro
Bɔtisira ga koo bansu ko kpa n sãa sekuru, kpa tɔmbu ba n da gu sie bà n goo bɔ̃rusimɔ. Mɛya
maa bɛɛn wuu si su tie su koo ko bansu sere ka baadommaɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
14 Yinni Gusunɔ u Yeremi labaari yeni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ba sɔmɔ goo gɔra bwesenun suunu sɔɔ u nu sɔ̃ u nɛɛ,
nu mɛnnama nu Edɔmuba wɔri,
nu seewo nu bu tabu wɔri.
15 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bu ko dãakobu bwesenu kpuro sɔɔ,
be tɔmba ko n gɛma.
16 Ben tii suabu ka ben nɔnigiru ta dera ba kɔ̃ɔra.
Be ba wãa kpee baaba sɔɔ, ka sere gungunun wii kpiinɔ,
baa bà n wãa yenu kua sere wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ, nge gunɔ bakeru,
kon bu surama min di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
17 Edɔmu ya koo kowa bansu. Be ba sarɔ mi, bà n ye wa, biti ya koo bu mwa kpa bu wia
ko asɔrɔ yen sɔ̃. 18 Domi ya ko n sãawa nge mɛ ba Sodomu ka Gomɔra kpeerasia ka yen baru
kpaanɔ. Goo kun maa sinamɔ mi.
19 Ko na n sãawa nge gbee sunɔ
ge ga yarima Yuudɛnin gbee surorun di ga dɔɔ gu nim nɔ.
Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.
Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao wɛ̃ wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yɔ̃ra nɛn wuswaaɔ.

20 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ himba ye na kua Edɔmuban sɔ̃,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ̃.
Na nɛɛ, kam kam, kon de bu be kpuro mwɛɛriwa nge yãanu
bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.
21 Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yĩiri.
Tɔmba koo nɔɔgiru sua bu somiru kana,
kpa ben nɔsu su nɔɔra sere nim wɔ̃kuɔ, ge ba mɔ̀ Sɔ̃ɔ.
22 Wee, yibɛrɛba ba koo Botisira wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi. Yen
dɔma te, Edɔmun tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri mɔ̀wa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Damasin sɔ̃

23 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ̃. U nɛɛ,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tɔmba wãa sekuru sɔɔ.
Ba labaari kɔ̃sa nua, ma ba diirimɔ.
Ben laakari ya burisina nge nim wɔ̃kun nim,
sere ya ǹ kpĩa ya wuramɛ.
24 Damasigibu ba mwia kpana ba gɔsira bu ka duki su,
adama ba bɛrum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
25 Wuu gèn sɔ̃ na ra n nuku dobu mɔ,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ kpikiru sua.
Wuu bɔkɔ ge, ge ga yĩsiru yara mi,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ gu deri.
26-27 Sɔ̃ɔ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro
kpeerasia, kpa n de bu gu dɔ̃ɔ mɛni ka Bɛni Hadadin sina kpaaru. Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sɔ̃

28 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibun sɔ̃ ka bwese ni nu wãa Hasoriɔn sɔ̃, ni
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u kamia. U nɛɛ,
i seewo i Kedaagibu wɔri.
I be, sɔ̃ɔ yari yerugii be kpuro goowo.
29 I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro,
ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu bɛrum tia.
30 Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,
kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.
Domi Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u kpunaa kua u ka bɛɛ wɔri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 U maa nɛɛ,
i doo i bu wɔri be, be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ben yɛnusɔ.
Ben wusu su ǹ gamboba ka kɔkɔrɔba mɔ,
ma ba ka tɔmbu dɛsire.
32 Yibɛrɛba ba koo ben yooyoosu mwɛɛri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.
Kon bu yarinasia baama,
be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri berika.
Kon de yibɛrɛba bu na baaman di bu bu kam koosia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Hasorin wuu ga koo ko bansu,
kpa ga n sãa gbeeku bɔ̃nun wãa yeru sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Elamun sɔ̃

[34] Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔ̃ɔwa Elamun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, Sedesiasi,
Yudaban sina bokon bandun torewa mi. [35] Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku
ni nu sãa ben dam nuuru.
[36] Kon bu handunian goonu nnɛ kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama. Tem
gam sari mi ba ǹ ko n wãa.
[37] Kon de Elamugibu bu diiri
ben yibɛrɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa bakaru kpɛ̃ɛ.
Taba kon ka bu go n kpe,
[38] kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go
kpa n nɛn tiin bandu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
[39] Adama tɔ̃ru gara wee tè sɔɔ kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

50

Babiloni ya kam kua

[1] Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃ ka yen tem kpuron sɔ̃, saa Yeremin min
di. U nɛɛ,
[2] i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.
I yĩrenu koowo nu ka ye gia.
I ye kparo i nɛɛ,
Babiloni ya wɔruma.
Yen bũnu nu sekuru sua.
Bũu ni ba mɔ̀ Bɛli ka Mɛrodaki
nu wãa sekuru sɔɔ.
Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.
[3] Bweseru gara ye wɔrim wee
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.
Goo kun ko n maa wãa mi.
Tɔmbu ka yɛɛ kpuro koo yarina min di.
[4] Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben temɔ sannu,
ba n sumɔ, ba n nɛ Gusunɔ, ben Yinni kasu.
[5] Ba koo Siɔnin swaa bikia,
bu wɔrima yen mi,
kpa bu na
bu ka man arukawani bɔke
ye ba ǹ duarimɔ sere ka baadommaɔ.
[6] Be, nɛn tɔmbu, wee ba sãa nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga raa kɔ̃ɔre.
Ben kparoba raa bu kɔ̃
ba dera ba sirenɛ guunu wɔllɔ
ba gasirimɔ gee ka giɔ,
sere ba ben wãa yeru duari.
[7] Yibɛrɛ be ba bu wɔri gesi,
ba ra bu gurewa.
Kpa yibɛrɛ be, bu nɛɛ,
ba ǹ kɔ̃sa kue.
Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ torari,
wi, wi u sãa gemgii
ka wi ben sikadoba ba naanɛ sãa.
[8] Bɛɛ Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,
nge boo ni nu gɔ̃ɔ gbiiye.
[9] Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka
kpa n de nu Babiloni wɔri.
Ba koo nawa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
kpa bu ye tarusi bu mwa.
Ben sɛ̃ɛnu nu ǹ kam wɔrimɔ.

Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ nɔm dira.
10 Babilonigibu ba ǹ kisiramɔ kam koo bin di.
Be ba koo ben yãnu gura kpuro,
ba koo nu gurawa ka nuku tia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
11 Bɛɛ Babilonigibu, bɛɛ be i nɛn arumani gura,
i nuki doro.
I n yɔ̃ɔkumɔ nge naa kpɛmi yakasɔ.
I n sumɔ nge dum dwɛɛ.
12 Adama i bɛɛn tem mɛɛrio.
Wee, mu wãa sekuru sɔɔ.
Wee, mu kua bansu, nge tem mi gãanu ku ra kpi.
Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.
13 Yinni Gusunɔn mɔrun saabu, mu kua bansu.
Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa
kpa bu wia ko.
14 Bɛɛ be i ra tɛndu to,
i na i Babiloni tarusi.
I ye sɛ̃ɛnu tweeyo.
I ku yen wɔnwɔndu ko.
Domi ya nɛ, Yinni Gusunɔ torari.
15 I tabun kuuki koowo baama
domi Babilonin gani yi wɔruka,
yen gbãrara suba.
Wee yen tɔmba nɔma yiiye
ba tii yibɛrɛba wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru kɔsiemɔ,
na mɔ̀, i ye mɔru kɔsieyo.
I ye kuo nge mɛ ya raa gabu kua.
16 Tabu wee ka kam kobu sannu.
I bu goowo be ba duurumɔ
ka be ba gɛ̃ɛmɔ.
Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wãa.
17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba sãawa nge yãa ni nu kɔ̃ɔra
ma gbee sinansu su nu naa swĩi.
Asirin sina bokowa u gbia u nu wɔri u gura, ma Babilonin sina boko u maa na u nu wɔri u
kɔsuka. 18 Yen sɔ̃na, nɛ Gusunɔ Isireliban Yinni, wi u wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, kon Babilonin
sina boko ka win temgibu sɛɛyasia nge mɛ na Asirin sunɔ sɛɛyasia.
19 Adama kon de Isireliba bu wurama ben wãa yerɔ,
kpa bu ben dĩanu yewe guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ
ka Basaniɔ ka guu te ba mɔ̀ Efaraimuɔ,
ka sere maa Galadin temɔ.
Ba ǹ maa gãanun yãaru mɔ̀.
20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa,
domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wɔka.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Mɛrataimugibu ka Pekodigibu wɔrio.
I bu goowo i kam koosia mam mam.
I nɛn woodaba kpuro yibio.
22 Wee, tabun wurenu nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔ.
Asɔrɔ baka ya tunuma.
23 Babiloni ye ya handunia kpuro kɔsuka, nge matalaka,
yen tii wee, ya kɔsikira,
ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
24 Babiloni, na nun yina bɛria,
ma ya nun mwa a ǹ ka baaru.
Wee, tɛ̃, a kua pirisɔm,
domi a nɛ, Yinni Gusunɔ wɔri.
25 Ma na nɛn tabu yãnun beru yeru wukia.
Ma na nɛn mɔru sɔ̃ɔsi ka tabu yãa ni.
Domi nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

na sɔmburu mɔ te kon ko Babiloniɔ.
26 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i na i Babilonigibun biranu suriri,
kpa i ben yãnu gura i subu subu nge yakasu,
i ye kam koosia.
Gãanu nu ku maa tiara mi.
27 I ben tabu durɔ damgibu goowo.
I bu sakirio nge yaa sabenu.
Ba kam kua, domi ben tɔ̃ra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.
28 Yera Isireliba be ba kpikiru suuma
ba na Yerusalɛmuɔ ba mɔ̀,
Yerusalɛmu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.
U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.
29 I tɛn towobu mɛnnɔ bu Babiloni wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,
kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.
Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.
Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
30 Yen sɔ̃, mi ben aluwaasiba ba wãa kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun tii
bu gbisuku tɔ̃ɔ te.
31 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,
na ka nun mɔru sãa.
Wunɛn tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.
32 Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.
Goo sari wi u koo nun seeya.
Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔ̃ɔ doke
kpa u sin tem kpuro di.
33 Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre
ba bu yoru nɛnusi,
ma ba yinamɔ bu bu yɔ̃su.
34 Adama nɛ, ben yakio, na dam mɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
Kon ka bu yina kpa n ben tem bɔri yɛndu wɛ̃,
kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunɔ u yi

Babilonin sɔ̃

35 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wɔrio
ka sere ben wuu bɔkɔ gen tɔmbu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisigibu.
36 I ben sɔmɔ tii suo be tabu wɔrio
kpa bu gɔsira wiirobu.
I ben tabu durɔ damgibu wɔrio
kpa bu nanda.
37 I ben dumi ka ben tabu kɛkɛ yi dumi gawe tabu wɔrio.
I tɔn be ba kana ba bu somimɔ tabu sɔɔ, tabu wɔrio,
kpa bu bɛrum soora nge tɔn kurɔbu.
I ben dukia wɔrio i gura.
38 Ben daanun nim mu gbero.
Domi tem mi, bũna ba ra sã,
ma nu dera ba wiru bie.
39 Yen sɔ̃na kon de Babiloni yu ko bansu sere ka baadommaɔ,
kpa purukanu ka taataanu nu na nu n wãa mi.
40 Kon Babiloni ye kɔsukuwa nge Sodomu ka Gomɔra
ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunɔ na kam koosia.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
41 Wee, bweseru gara wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Bwese te, ta kpã.
Ten sinambu ba dam mɔ.
Be wee, ba swaa mɔ̀ ba wee saa tontonden di.
42 Ben tabu kowobu ba takobi ka tɛma nɛni.
Ba ǹ wɔnwɔndu mɔ, ba bɔɔbu.
Ba wɔki nge nim wɔ̃kun nim.
Ba dumi yɔɔwa ba swĩinɛ swɛɛ swɛɛ.
Ba tabun sɔɔru sãa bu ka Babilonigibu wɔri.
43 Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,
yera win gɔma dwiiya.
Bɛrum ka wuriribu nùn mwa
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
44 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon wuu gbãraruguu wɔri
nge gbee sunɔ ge ga yarima
saa Yuudɛnin gbee surorun di,
kpa n gen tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.
Saa ye sɔɔ, kon bu sunɔ kpao wɛ̃
wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yɔ̃ra nɛn wuswaaɔ.
45 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ himba ye na yi
Babiloni ka yen tɔmbun sɔ̃.
Na nɛɛ, kam kam kon de bu be kpuro gura
nge yãanu bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben wãa yeru kpuro kam koosiawa.
46 Babilonin kam koo bin wurenu sɔɔ,
tem mu koo yĩiri,
kpa wɔki bakanu nu se saa handunian baama kpuron di.

51

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃. U nɛɛ,
kon de woo gu Babiloni swee,
ye ka yen tɔmbu,
kpa gu bu kam koosia.
2 Kon de tɔmbu bu bu yarinasia
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie.
Tɔ̃ɔ kɔ̃su te sɔɔ, ba koo ye wɔrima baaman di.
3 Tɛn towobu bu wuu gen tɔmbu tweeyo.
Bu yɛ̃ro tweeyo wi u win tarakpe naanɛ sãa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.
Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.
4 Kpa bu ben gonu deri
nu n kpĩ kpĩ ben tem kpuro sɔɔ ka Babilonin swɛɛyɔ.
5 Domi ba Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro torari n kpã.
Adama wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u ka win tɔmbu Isireliba ka Yudaba wãa.
6 I duki yario Babilonin di.
Baawure u win wãaru wɔro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,
ye, ye ya koo ko bansu mi.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ra tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun are wɛ̃.
7 Babiloni ya raa sãawa nge nɔra wuragia Yinni Gusunɔn nɔma sɔɔ.
Yera u ka handuniagibu tam wɛ̃ ba nɔra
sere mu bu go ba wiru bia.
8 Wee subaru sɔɔ, Babiloni ya wɔruma ya kɔsikira.
I gɔɔ swĩiyɔ yen sɔ̃,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
Sɔrɔkudo ya koo bɛkura.

9 Sɔɔ be bɑ wɑ̃ɑ mi, bɑ nɛɛ,
sɑ Bɑbiloni tim kɑ̃,
ɑdɑmɑ yɑ ǹ bɛkure.
Su ye deri su gɔsirɑ bɛsɛn temɔ,
domi yen sɛɛyɑsiɑ bi, bu kpɑ̃
sere bu nɔɔrɑ hɑnduniɑ kpuro sɔɔ.
10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun siriɑ.
Su dɑ Siɔniɔ su kpɑrɑ ye u sun kuɑ.
11 Yinni Gusunɔ u kĩ u Bɑbiloni kɑm koosiɑ, kpɑ u win sɑ̃ɑ yee dɛɛrɑru mɔru kɔsiɑ. Yen
sɔ̃nɑ u Mɛdibɑn sinɑmbu dɑm kɛ̃mɔ bu kɑ ye wɔri.
I bɛɛn sɛ̃ɛnun nɔsu sɔnwɔ,
kpɑ i bɛɛn tɛrɛnu suɑ.
12 I yĩreru koowo kpɑ i Bɑbiloni wɔri.
Wuun kɔ̃sobu, bu wureo bu yɔ̃rɔ sɔmɛ ben kɔ̃su yerɔ.
I Bɑbiloni yɔɔru bwɛ̃ɛyɔ.
Domi ye Yinni Gusunɔ u yɔ̃rɑri u ko ye sɔɔ,
u koo ye kowɑ.
13 Wunɛ Bɑbiloni, wunɛ wi ɑ sɔ̃ dɑɑ bɑkɑnun bɔkuɔ,
wunɛ wi ɑ dukiɑ yibɑ,
wee wunɛn kpeerun tɔ̃ru tɑ turɑ.
Wunɛn binɛ yɑ koo kpe.
14 Domi Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni,
u bɔ̃ruɑ u nɛɛ, sere kɑ win wɑ̃ɑru,
u koo nun tɔmbu kpɑremɑ nge twee
kpɑ bu nun nɑsɑrɑn kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yiiko

15 Yinni Gusunɔwɑ u tem tɑkɑ kuɑ kɑ win dɑm.
Wiyɑ u mɑɑ hɑnduniɑ swĩi kɑ win yɛ̃ru,
mɑ u wɔllu tɛriɑ kɑ win bwisi.
16 U n nɔɔgiru suɑ u woodɑ wɛ̃,
nim mu rɑ kpɑɑsinɛwɑ wɔllɔ,
kpɑ guru winu nu n sĩimɔ,
kpɑ guru mɑɑkinu nu de gurɑ yu nɛ,
kpɑ woo gu seemɑ gen wɑ̃ɑ yerun di.
17 Tɔmbu bà n ye kpuro mɛɛrɑ,
bɑ rɑ biti soorewɑ,
kpɑ sekuru tu bwɑ̃ɑrokunun sekobu mwɑ,
domi nu sɑ̃ɑwɑ weesu, nu ǹ wɑ̃ɑru mɔ.
18 Nu sɑ̃ɑwɑ kɑm dirum mɛ mu tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ.
Ni kpuro nu koo doonɑwɑ
sɑnɑm mɛ Yinni Gusunɔ u koo nu sɛɛyɑsiɑ.
19 Adɑmɑ Gusunɔ u ǹ sɑ̃ɑ nge bwɑ̃ɑroku ni.
U sɑ̃ɑwɑ Isirelibɑn ɑrumɑni.
Wiyɑ u kpuro tɑkɑ kuɑ,
wiyɑ u mɑɑ Isirelibɑ mɔ.
Win yĩsirɑ Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinni.

Bɑbilonin kpeeru

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Bɑbiloni, ɑ rɑɑ sɑ̃ɑwɑ nge nɛn mɑtɑlɑkɑ bɑkɑ tɑbu sɔɔ.
Wunɑ nɑ dendɑ nɑ kɑ bwese dɑbinu kɔsukɑ,
mɑ nɑ nin bɑnnu sururɑ.
21 Wunɑ nɑ mɑɑ dendɑ nɑ kɑ mɑɑsɔbu
kɑ ben dumi kɔsukɑ,
kɑ tɑbu kɛkɛ yi dumi gɑwe kɑ yin kpɑrobu,
22 kɑ durɔbu kɑ kurɔbu,
tɔkɔnu kɑ bibu, ɑluwɑɑsibɑ kɑ wɔndiɑbɑ.
23 Wunɑ nɑ mɑɑ dendɑ nɑ kɑ yɑ̃ɑ kpɑrobu kɑ ben yɑ̃ɑnu kɔsukɑ
kɑ gbɑɑ wukobu kɑ ben nɑɑ wukubɑ
kɑ sinɑmbu kɑ ben sinɑ ɑsɑkpɔbu.
24 Adɑmɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ,
kon wunɛ Bɑbiloni kɑ wunɛn tem tɔmbu kɔsie

wunɛn nɔni biru kɔ̃sa ye i kua Siɔniɔ.
25 Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia.
Kon nun nɔma dɛmiɛ,
kpa a binda a wɔruma temɔ.
Kaa kowa nge guu te ta dɔ̃ɔ mwaara.
26 Baa wunɛn kperu garu,
ba ǹ maa suamɔ bu ka dirun koru swĩi.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
27 I tabun gidi bɔra yɔ̃rasio i Babiloni wɔri.
I kɔba soowo kpa bwesenu nu mɛnna.
I nu sɔɔru koosio.
I sinam be ba wãa Araratiɔ ka Miniɔ
ka Asikenasiɔ mɛnnama bu Babiloni tabu wɔri.
I tabu sinambu gɔsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wɔri.
28 I bwesenu kpuro sɔɔru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tɔn be ba wãa ben tem sɔɔ kpuro.
29 Wee tem mu yĩirimɔ.
Yinni Gusunɔn himba ya koo koora Babiloni sɔɔ.
U koo de yu ko bansu.
30 Yen tabu durɔbu ba koo kpana bu maa tabu ko.
Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.
Ben dam mu koo kpe,
kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.
Ben gbãra kɔnnɔsu ko n wukiare,
kpa bu ben yɛnusu dɔ̃ɔ doke.
31 Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ
bu ka Babilonin sina boko sɔ̃
ma ba win wuu mwa beri berika.
32 Ba swɛɛ kpuro bɔɔra.
Ba maa kuku yenu kpuro dɔ̃ɔ mɛni.
Ma tabu durɔbu ba wurure.
33 Amɛniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ,
wee yibɛrɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wãa doo soo yerɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba somi

34 Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.
U man sɛ̃re nge yaa gɔba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.
Yen biru u nɛn tɔmbu gira.
35 Yen sɔ̃, Babilonigii be, bu nɔni sɔ̃ɔro dam mɛ ba man dɔren sɔ̃,
kpa yɛm mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.

36 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Yerusalɛmugibun sɔ̃. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.
Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.
37 Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bɔ̃nu nu ko n wãa.
Tɔnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yɛ̃ɛ.
38 Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee sinansu si su kukirimɔ.
39 Adama sanam mɛ ba gàrì seewa,

kon de bu tɑm nɔ sere n bɑndɑ,
kpɑ bɑ n nuku dobu mɔ̀,
kpɑ mu bu go, bu dweeyɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
Bɑ ǹ mɑɑ seemɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.
40 Kon bu sɑkiriwɑ nge yɑ̃ɑnu kɑ bonu yɑɑ goo yerɔ.

Bɑ Bɑbiloni gɔɔ swĩiyɑmmɛ

41 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Bɑbilonin sɔ̃. U nɛɛ,
ɑnnɑ ɑ wɑ mɑ Bɑbiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmbɑ rɑɑ siɑrɑmɔ,
yɑ wɔrumɑ.
Wee, yɑ kuɑ bɑnsu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
42 Nim kurenu nu ye swee,
mɑ nu ye wukiri.
43 Yen bɑru kpɑɑnu nu kuɑ bɑnsu,
mɑ tem mu gberɑ mu kuɑ tem sɑɑrɑm.
Goo kun mɑɑ wɑ̃ɑ mi.
Goo ku rɑ mɑɑ sɑre mi.
44 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
kon Bɑbilonin bũu wi bɑ mɔ̀ Bɛli seesi.
Kon nùn siɑsiɑ ye u rɑɑ mwɛ,
kpɑ tɔmbu bu ku mɑɑ nɑ win mi.
Wee Bɑbilonin gbɑ̃rɑrɑ wɔrumɑ.
45 Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isirelibɑ, i yɑrio min di.
Bɑɑwure u win wɑ̃ɑru wɔro nɛn mɔru bɑkɑ ye yɑ ween di.
46 I ku nɑndɑ. I ku mɑɑ diiri lɑbɑɑri ye yɑ nɔɔrɑmɔ tem mɛ kpuro sɔɔn sɔ̃. Wɔ̃ɔ bɑɑgere kɑ
gen lɑbɑɑriwɑ. Tɔmbu bɑ ko n dɑm diinɑmɔ, kpɑ sinɑmbu bɑ n seesinɑmɔ.
47 Adɑmɑ sɔ̃ɔ teeru kon Bɑbilonin bũnu seesi,
kpɑ yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wɑ.
Gonu nu ko n tɛriewɑ bɑɑmɑ kpuro.
48 Wɔllɔ kɑ temɔ kɑ yɑm kpuro,
nuku dobun kuuki koo nɔɔrɑ Bɑbilonin sɔ̃.
Domi yibɛrɛbɑ bɑ koo nɑ sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di,
bu ye kpeerɑsiɑ.
49 Yen tɔmbɑ tɔn dɑbinu go hɑnduniɑ kpuro sɔɔ.
Tɛ̃ yen tiin sɑɑ yɑ tunumɑ yu kɑ wɔrumɑ.
Domi bɑ Isirelibɑ dɑbinu go.
50 Bɛɛ Isirelibɑ, bɛɛ be i kisirɑ ben nɔmɑn di,
i ku mɑɑ yɔ̃rɑ mini.
I doonɔ n tomɑ Bɑbilonin di.
Sɑɑ min di, i Yinni Gusunɔ yɑɑyo
kɑ bɛɛn wuu Yerusɑlɛmu.
51 Mɑ Isirelibɑ bɑ nɛɛ,
sɑnɑm mɛ sɑ nuɑ bɑ sun wɔmmɔ,
sekurɑ rɑ sun mwɛwɑ.
Sɑnɑm mɛ yibɛrɛbɑ bɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yeru wɔri bɑ kɔsukɑ,
sekurɑ sun mwɑwɑ.
52 Adɑmɑ wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, tɔ̃nu sisi nì sɔɔ u koo Bɑbilonin bũnu seesi,
kpɑ be bɑ mɛɛrɑ wɑn wuri yi nɔɔrɑ tem kpuro sɔɔ.
53 Bɑɑ Bɑbilonigibu bà n seewɑ bɑ dɑ wɔllɔ,
bɑɑ bà n ben gbɑ̃rɑnun dɑm sosi
sere goo kun kpɛ̃ u dɑ mi,
kɑ mɛ, u koo de yibɛrɛbɑ bu bu wɔri bu kɑm koosiɑ.
54 Kɑm kobu Bɑbilonin tem deemɑ,
mɑ kuuki nɔɔrɑmɔ yen wusu sɔɔ.
55 Yinni Gusunɔwɑ u ben wusu kɑm koosiɑ.
U koo de ben kuuki yi kpe.
Yibɛrɛbɑ bɑ wee bɑ wɔki nge nim wɔ̃ku.
56 Bɑ wee bu Bɑbilonigii be wɔri,
kpɑ bu ben tɑbu kowo dɑmgibu mwɛɛri bu ben tɛnnu bɔɔku.

Domi Gusunɔ u sãawa Yinni
wi u ra baawure kɔsie ye u kua.
57 U sãawa sunɔ. Win yĩsira wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam mu Babilonin sinambu
go, ka ben bwisigibu ka ben tem yɛ̃robu ka ben wirugibu ka ben tabu durɔ damgibu kpa bu
dweeya sere ka baadommaɔ ba kun maa seewe.
58 Babilonin gbãra baka ni, nu koo wɔruma.
Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔ̃ɔ mwaara.
Nge mɛya sɔmbu te ba kua gbãra ten sɔ̃, ta koo kam ko.
Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔ̃ɔ sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛ̃ɛ

daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ
59 Seraya, Nɛriyan bii, Maseyan debubu, u sãawa Sedesiasi, Yudaban sina bokon sɔm
kowobun wirugii. Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra ba da Babiloniɔ wi ka sina boko.
60 Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ kɔ̃sa ye ya koo Babiloni deema ka sere maa gari kpuro yi
Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃. 61 Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam mɛ a tura Babiloniɔ, a
kookari koowo a gari yini gari ka dam tɔmbu bu nɔ. 62 Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
wuna a gerua a nɛɛ, goo kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere ka yɛɛyɔ. Ya koo kowa bansu sere ka
baadommaɔ. 63 À n tire te gara a kpa, a tu kperu gbinisio kpa a tu kpɛ̃ɛ daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ,
64 kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa mi, nge mɛya Babiloni ya koo kam ko. Ya ǹ maa seemɔ,
kɔ̃sa ye Yinni Gusunɔ u ye suremɔn sɔ̃. Ya koo wɔrumawa kpa ya kun maa dam mɔ.
Yeremin garin kpurowa mi.

Yerusalɛmu ya wɔruma
(I maa mɛɛrio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

52

1 Wɔ̃ɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia bandu
sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. 2 Sedesiasi wi, kɔ̃sa u
kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam nge mɛ Yoyakimu u raa kua. 3 Yinni Gusunɔ
u ka Yerusalɛmugibu ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win wuswaan di.
Ma Sedesiasi u Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko seesi. 4 Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nɔɔba
nnɛsen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkuruse, yera Nɛbukanɛsaa u na ka win tabu kowobu kpuro
bu ka Yerusalɛmu wɔri. Ma ba ben sansani gira gbãrarun gãarɔ. Miya ba kuku yenu gba gba
ba ka gbãra te sikerena. 5 Ma ba Yerusalɛmu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ
wɔkura tiase.
6 Wɔ̃ɔ gen suru nnɛsen sɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse sɔɔ, yera gɔ̃ɔra wuu ge nɛnua. Domi dĩanu maa sari
tem mɛ sɔɔ ni tɔmba koo di. 7 Yera ba gbãraru yaba, ma Yerusalɛmun tabu kowobu kpuro ba
duki yakikira wɔ̃kuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga wãa gbãraru yirun baa sɔɔ sina bokon dãa
gbaarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi,
ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudɛnin wɔwa gia. 8 Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko
Sedesiasi naa gira, ba nùn mwa Yerikon wɔwaɔ. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba
nùn deri. 9 Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaɔ,
Hamatin temɔ. Ma u nùn siri. 10 U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira
wi, Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi. 11 Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa u nùn bɔkua ka sii
gandun yɔni. Yen biru, u nùn sua u ka da Babiloniɔ u nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn sãa yeru

dɔ̃ɔ mɛni
(I maa mɛɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)
12 Yeniban biru, Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yɛndu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ
wɔkuruse, yera Nɛbusarada wi u sãa sina bokon kɔ̃sobun guro guro u na Yerusalɛmuɔ. 13 Ma
u Yinni Gusunɔn sãa yeru dɔ̃ɔ mɛni, ka sina kpaaru, ka yɛnu si su tie Yerusalɛmu mi kpuro,
kaa sere gere damgibun yɛnusu? 14 Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmun
gbãraru kɔsuka ba surura.
15 Ma ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gabu yoru mwɛɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii wɛ̃ ka sere
nɔman sɔm kowobu. 16 Adama Nɛbusarada u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu
ka gbea wuku.
17-18 Yen biru, Babilonigii be, ba sãa yee ten torom gãritii sua ka kaatonu ka woba ka nɔri
ka gbɛ̃a yè sɔɔ ba ra yãku yɛm doke ka sere sãa yee ten dendi yãa ni ba kua ka sii gandu. Ma
ba sãa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka
gen yɔ̃ratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. 19 Ma kɔ̃sobun guro guro

wi, u mɑɑ gbɛ̃ɛ yorukunu suɑ kɑ dɔ̃ɔ gurɑtii kɑ nɔri kɑ torom gɑ̃ritii kɑ gbɛ̃ɑ yè sɔɔ bɑ rɑ yɑ̃ku
yɛm doke, kɑ dɑbunu. Ye kpurowɑ bɑ gurɑ ye bɑ gesi kuɑ mi kɑ wurɑ kɑ sii geesu.
20 Gbere yiru ye, kɑ boo sii gɑnduguu ge, kɑ sere kɛtɛn weenɑsii wɔkurɑ yiru ye yɑ boo
ge sɔɔwɑ, ye sinɑ boko Sɑlomɔɔ u kuɑ kɑ sii gɑndu Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yee ten sɔ̃, goo kun
yen bunum geeru yɛ̃. 21 Gbere yiru ye, yɑ gunum nɛwɑ. Yen bɑɑyeren gunum mu sɑ̃ɑwɑ
gɔm soonu yɛndu yiru sɑri. Mɑ yen bɔɔrum mu sɑ̃ɑ gɔm soonu wɔkurɑ yiru. Yen bɑɑyere
yɑ wem mɔwɑ. Mɑ sii si bɑ kɑ ye kuɑn sinum mu sɑ̃ɑ nɔm tɑrɑrun sɑkɑ. 22 Bɑ yen bɑɑyere
furɔ dokeɑ ge bɑ kuɑ kɑ sii gɑndu. Furɔ gen bɑɑgeren dɛ̃ɛbu sɑ̃ɑwɑ gɔm soonu nɔɔbu, mɑ
bɑ gen bɑɑgere sii yɔni kɑ dɑ̃ɑ mɑrum weenɑsii gore bɑ kɑ sikerenɑ. Bɑ ye kpuro kuɑwɑ kɑ
sii gɑndu. 23 Dɑ̃ɑ mɑrum weenɑsii wunɔbuwɑ (100) bɑ gen bɑɑgere goreɑ bɑ kɑ sikerenɑ.
Adɑmɑ wunɔbu nnɛ sɑriwɑ bɑ koo kpĩ bu wɑ sɑɑ tem di.

Bɑ kɑ Yudɑbɑ dɑ Bɑbiloniɔ

24 Nɛbusɑrɑdɑ sinɑ bokon kɔ̃sobun guro guro wi, u Serɑyɑ yɑ̃ku kowo tɔnwero mwɑ kɑ
Sofoni wi u sɑ̃ɑ yɑ̃ku kowo Serɑyɑn yiruse kɑ sɑ̃ɑ yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu itɑ, 25 kɑ sinɑ kpɑɑrun
tɑbu kowobun wirugii goo, kɑ tɔmbu nɔɔbɑ yiru gɑbu be bɑ rɑ kɑ sinɑ boko wesiɑnɛ kɑ tɑbu
kowobun wirugiin tire yoro wi u rɑ tɑbu kowobun yĩsɑ yore tireru sɔɔ kɑ sere mɑɑ tɔmbu
wɑtɑ be bɑ sɑ̃ɑ wuugibu. 26 Be kpurowɑ u mwɛɛrɑ, mɑ u bu kpɑrɑ u kɑ dɑ Bɑbilonin sinɑ
bokon mi Ribilɑɔ. 27 Mɑ sinɑ boko u bu so so. Mɑ u derɑ bɑ bu go Ribilɑ mi, Hɑmɑtin temɔ.
Nge mɛyɑ bɑ kɑ Yudɑbɑ yoru mwɛɛrɑ bɑ kɑ doonɑ n tomɑ ben tem di.
28 Yudɑ be Nɛbukɑnɛsɑɑ u yoru mwɛɛrɑ u kɑ dɑ win temɔ win bɑndun wɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse
sɔɔ, ben geerɑ sɑ̃ɑwɑ tɔmbu nɔrɔbun subɑ itɑ kɑ yɛndɑ itɑ (3.023).
29 Be u mɑɑ yoru mwɛɛrɑ Yerusɑlɛmuɔ win bɑndun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sɑrise sɔɔ, ben geerɑ
sɑ̃ɑwɑ tɔmbu nɛnɛ kɑ tɛnɑ kɑ yiru (832).
30 Win bɑndun wɔ̃ɔ yɛndɑ itɑse sɔɔ, yerɑ Nɛbusɑrɑdɑ wi, u tɔmbu nɑtɑ kɑ wunɑɑ weeru kɑ
nɔɔbu (745) mwɛɛrɑ Yerusɑlɛmuɔ u kɑ dɑ. Yudɑ be bɑ mwɛɛrɑ mi kpuro, ben geerɑ kuɑwɑ
tɔmbu nɔrɔbun subɑ nnɛ kɑ nɑtɑ (4.600).

Bɑbilonin sinɑ boko

u Yoyɑkini yɑkiɑ
(I mɑɑ mɛɛrio Sinɑmbu II, 25:27-30)

31 Efili Mɛrodɑki Bɑbilonin sinɑ boko, win bɑndun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yerɑ u Yoyɑkini
Yudɑbɑn sinɑ boko wɔlle suɑ mɑ u nùn yɑrɑ pirisɔm di win yoru dibun wɔ̃ɔ weeru itɑ sɑrise
sɔɔ, yen suru wɔkurɑ yirusen sɔ̃ɔ yɛndɑ nɔɔbuse sɔɔ. 32 U kɑ nùn gɑri kuɑ kɑ kĩru mɑ u win
bɑndu wɔlle suɑ n kere sinɑm be bɑ yoru mwɛɛrɑ bɑ kɑ wɑ̃ɑ Bɑbiloni mi, kɑ wi sɑnnu. 33 Mɑ
u win pirisɔm yɑ̃nu kɔsɑ, u derɑ u rɑ di kɑ wi, sinɑ boko sɑnnu sere kɑ win wɑ̃ɑrun nɔrɔ.
34 Bɑbilonin sinɑ boko wiyɑ u rɑ nùn nɔɔri bɑɑdommɑ kpɑ u nùn wɛ̃ yèn bukɑtɑ u mɔ kpuro
sere u dɑ u kɑ gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swĩ Yerusalɛmu ye ba wɔri ba kɔsukan sɔ̃ ka sere Yudaban toranun sɔ̃. U wigibu tubusia yèn sɔ̃ Gusunɔ u dera yibɛrɛba ba kua mɛ. Adama u nɛɛ, Yudaba bà n gɔ̃ru gɔsia, Gusunɔ u koo bu win wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalɛmu ya sãa nge kurɔ gɔmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɛɛyasia, wiru 2.
3. Nɔni swãaru sɔɔ, yĩiyɔbu wãa, wiru 3.
4. Yerusalɛmugibun wahala tabun sɔ̃, wiru 4.
5. Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunɛn mi, wiru 5.

Yerusalɛmu ya sãa nge kurɔ gɔmini

1 Yerusalɛmu yè sɔɔ tɔmba raa dabi,
wee ya wãa ye tɔna,
ya kua nge gɔmini.
Ya raa yĩsiru yara bwesenun suunu sɔɔ.
Wee tɛ̃ ba ye yoru diisiamɔ.
2 Ya wuri mɔ̀ wɔ̃ku giriru
ma yen nɔni yĩresu kokumɔ.
Be ba raa sãa yen kĩnasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yɛmiasiamɔ.
Be kpuro ba kuawa naanɛ sariba,
ma ba kua yen yibɛrɛba.
3 Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumɔ.
Mɛya, ba bu dam dɔremɔ ba yoru diisiamɔ.
Ba ku ra n wɛ̃rabu mɔ.
Ben yibɛrɛba ba bu wɔri subaru sɔɔ
ba deema ba wãa nɔni swãaru garu sɔɔ.
4 Yerusalɛmu ya wãa nuku sankiranu sɔɔ,
domi ba ku ra maa yen swɛɛ sĩ bu tɔ̃ɔ bakaru na.
Goo kun maa wãa yen gbãra kɔnnɔwɔ.
Yen yãku kowobu ba weeweenu mɔ̀.
Yen wɔndiaban nuki sankira.
Yen tii ya wãa nuku sankira bakaru sɔɔ.
5 Yen yibɛrɛba ba ye tabu di,
ma ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u ye nuku sankira ni kpɛ̃ɛ
yen tora dabinun sɔ̃.
Wee yibɛrɛba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamɔ.
6 Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weenɛ
yi yi ǹ yakasu wa yi di.
Yi ǹ maa dam mɔ
ma yi duki mɔ̀ taason wuswaan di.
7 Saa yeni sɔɔ, Yerusalɛmu ya wãa yãaru sɔɔ,
yen tɔmba yaayaare mɔ̀.
Yera ya yaaya gãa gee ni ya raa mɔ yellu.
Sanam mɛ yen yibɛrɛba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,
ma n yibɛrɛ be dore, ba ye yaakoru koosimɔ.
8 Yerusalɛmu ya tora too.
Yen sɔ̃na ba ye tusa.
Be ba raa ye doke,
bà n yen bansu wa ba ra ye gɛmwa.
Wee, yen tii, ya weeweenu mɔ̀,
ya wãa sekuru sɔɔ.
9 Wee, yen durum yĩreru ta wãa yen yaberɔ.
Adama ya ǹ daa yen kpeeru bwisika.

Ya wɔruma subaru sɔɔ
goo kun ye nukuru yɛmiasie.
Ma ya nɔɔgiru sua ya nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru mɛɛrio.
A mɛɛrio nge mɛ yibɛrɛ u tii sue.
10 Wee, ba nɛn gãa gee ni na mɔ gura.
Wee, bwese tuku ni a yina nu n wãa ka wunɛn tɔmbu sannu,
nu dua wunɛn sãa yerɔ.
11 Wee, Yerusalɛmugibu kpuro ba wasire
ba dĩanu kasu ni ba koo di.
Ma ba ka ben gãa geenu dĩa ni kɔsina
bu wa ba n ka wãa.
Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio nge mɛ na wɔnwɔndu soore.

12 Bɛɛya na ka yã, bɛɛ be i sarɔ mini kpuro.
I mɛɛrio nɔni swãaru garu tà n maa nɛgii teni kere,
te Yinni Gusunɔ u man kpɛ̃ɛ win mɔrun saa sɔɔ.
13 Saa wɔllun di n sãare u dɔ̃ɔ surema nɛn wasi sɔɔ,
ma u man di.
U nɛn naasu yina bɛria.
Ma u man sura gbaru gbara
u man kpɛ̃ɛ nuku sankiranu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
14 U nɛn toranu kpuro mɛnna
nge wɛ̃ɛ yi ba tara.
Ma u nu gbinisi nɛn wĩirɔ.
U nɛn dam bua.
Ma u man yibɛrɛ nɔmu bɛria
mi na ǹ kpɛ̃ n ka tii yina.
15 Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu surura.
U tabu durɔbu mɛnna
bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.
U nɛ, Yerusalɛmu taaka
nge mɛ ba ra resɛm taaku.
16 Yen sɔ̃na na wura mɔ̀,
na nɔni yĩresu kokumɔ.
Wi u koo man nukuru yɛmiasia u man wãaru wesia,
u man deri.
Nɛn biba nuki sankire,
domi yibɛrɛ u man kamia.

17 Na nɔma yiiya na kanaru kua.
Adama goo kun nɛ u man nukuru yɛmiasia.
Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn tɔmbu Isireliba sikerenɛ
ba kua nɛn yibɛrɛba,
ma ba man garisi disi.

18 Yinni Gusunɔ u gem mɔ ye u ka kua mɛ.
Domi na ǹ win gere mɛm nɔɔwɛ.
Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ,
kpa i nɛn nuku sankiranu wa.
Nɛn wɔndiaba ka nɛn aluwaasiba ba yoru da tem tukumɔ.
19 Na nɛn kĩnasibu somiru kana,
adama ba man bɔrɔ kɔ̃ɔru kua.
Nɛn yãku kowobu ka wuun guro gurobu ba gu nɛn swɛɛ sɔɔ
sanam mɛ ba dĩanu kasu ni ba koo di ba n ka wãa.
20 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru mɛɛrio,
nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Na nuki sankire too,
domi na ǹ nun mɛm nɔɔwɛ.
Tɔɔwɔ tabu sun dimɔ.
Ma wuun sɔɔwɔ gɔɔ wãa.

21 Ba nɛn weeweenu nua.
Adama goo kun man nukuru yɛmiasie.
Yibɛrɛban nukura dora, yèn sɔ̃ a man kua mɛ.
Ǹ n mɛn na, a de tɔ̃ɔ te, tu na te a gerua mi,
kpa bu ko nge nɛ.
22 A ben nuku kɔ̃suru mɛɛrio,
kpa a bu kua nge mɛ a man kua nɛn durum kpãarun sɔ̃.
A mɛɛrio nge mɛ na weeweenu mɔ̀, nɛn nuki sankire.

2

Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɛɛyasia
1 Yinni Gusunɔn mɔru baka ya seewa.
Ma ya Yerusalɛmu wukiri nge guru wii bakaru.
Yen bɛɛrɛ ye ya raa girari sere guru winɔ,
u ye kara u kɔ̃ temɔ.
Win mɔru yen saa sɔɔ,
u ǹ yaaye ma Yerusalɛmu ya sãa win naa sɔnditia.
2 U Isireliban wãa yenu
ka ben wusun gbãranu kpuro surura ka mɔru wɔnwɔndu sari.
Ni wee nu wɔruka temɔ.
U ben bandu ka ten wirugibun dam bua.
3 U Isireliban dam kpuro bua win mɔru bakan sɔ̃.
U tii bɔkua sanam mɛ yibɛrɛba ba bu wɔrim na.
Ma u Isireli be dɔ̃ɔ kare,
ma dɔ̃ɔ wi, u bu di beri berika.
4 U bu win tɛndu gawe ka win nɔm geu.
Ma u bu yĩisi nge yibɛrɛ,
u kpuro go ye ya gea sãa ben nɔni sɔɔ.
U dera win mɔru yabura nge dɔ̃ɔ
ben wãa yenɔ Yerusalɛmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔri nge yibɛrɛ.
U bu mwa nge dɔ̃ɔ u ben dii geenu di.
U ben gbãranu kɔsuka,
ma u dera wuri yi nɔɔramɔ baama ben suunu sɔɔ.
6 U win sãa yeru kɔsuka.
U dera ba ku ra maa sãarun tɔ̃ɔ bakanu ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru di.
Win mɔru seewa ka dam.
Ma u sina boko ka yãku kowobu yina.
7 U win sãa yeru mi ba ra nùn yãkuru kue biru kisi.
U yibɛrɛba Yerusalɛmun dii geenu nɔmu bɛria.
Ma wɔkinu nɔɔra win sãa yeru mi, nge tɔ̃ɔ bakanun saa.
8 Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u Yerusalɛmun gbãranu kɔsuku.
Wee u nu kɔsuka kpuro mam mam.
Ya kua wɔnwɔndu baama kpuro.
Gbãranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
9 Yen kɔnnɔsu su numa temɔ.
Sin dãa ye ba ra ka su sɛ̃suku ya bɔɔkira.
Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura
ba ka da tem tukumɔ.
Wooda maa sari.
Baa Gusunɔn sɔmɔbu ba ǹ maa kãsinu waamɔ win min di.
10 Wee, yen guro gurobu ba sɔ̃ temɔ ba nɔsu maari.
Ba tii torom wisi winɔ,
ba saaki deewa nuku sankiranun sɔ̃.
Ma yen wɔndiaba ba sɔ̃ ba tuke.

11 Nɛn nɔni yandamɔ wurin sɔ̃.
Nɛn wasi gbisimɔ ma nɛn torora kare.
Domi nɛn tɔmba kam kua.
Wee, bii wɛ̃ɛnu ka bibu ba wãa Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ,
ba ǹ maa dam mɔ.
12 Ba ben mɛrobu sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀,

mana sa ko dĩanu wa.
Ma ba wɔrukumɔ swɛɛ sɔɔ nge be ba mɛɛra kua.
Gaba gbisukumɔ ben mɛron tororu wɔllɔ.

13 Yerusalɛmu, mba kon nun sɔ̃.
Mba kon ka nun weesina.
Wara u maa nɔni sɔ̃ɔre nge wunɛ,
n ka kpĩ n nun nukuru yɛmiasia.
Domi wunɛn nɔni swãara kpã nge nim wɔ̃kun nim.
Goo sari wi u koo kpĩ u tu kpeesia.
14 Wunɛn sɔmɔbu ba nun gari weesugii sɔ̃ɔwa.
Ba ǹ nun wunɛn toranu sɔ̃ɔsi
bu ka nun gbara yorun di.
Gari weesugiiya ba nun sɔ̃ɔwa yi yi nun nɔni wɔ̃kua.
15 Wee, tɛ̃ wi u sarɔ u ra nun taka koosiwa u yɛ̃ɛ,
kpa u wia ko u nɛɛ,
wuu geniwa ba ra raa soku wuu burɔ,
gèn sɔ̃ handunian tɔmbu kpuro ba ra n nuku dobu mɔ̀?
16 Kpa yibɛrɛba ba n nɔɔ tɛndu bɛri
ba n nun yɛ̃ɛmɔ ba n mɔ̀,
sa nun mwɛ nge dĩa dɔka.
Wee, tɔ̃ɔ te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.
17 Yinni Gusunɔ u kua ye u gɔ̃ru doke.
U yibia ye u gerua saa yellun di u nɛɛ,
u koo ko.
Wee u wunɛ Yerusalɛmu kam kua.
U ǹ wunɛn wɔnwɔndu wa.
U dera yibɛrɛban nukura dora wunɛn sɔ̃,
domi u bu dam kã.

18 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sueyo,
a de u wunɛn wuri nɔ.
A nɔni yĩresu kokuo nge daaru.
A ku wɛ̃ra, a ku wuri mari.
19 A seewo a wuri ko wɔ̃kuru,
a wunɛn gɔ̃ru kpuro kusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
A nɔma yiiyo a nùn kana wunɛn bibun sɔ̃
be ba gbimɔ swɛɛ sɔɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃.

20 Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio a wa.
Wara a kuare nge mɛ.
Mban sɔ̃na a dera tɔn kurɔba ben bibu tema be ba kĩ mi.
Mban sɔ̃na a dera yibɛrɛba ba maa wunɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu go wunɛn sãa yerɔ.
21 Wee bukurobu ka bibun gonu nu kpĩ swɛɛ sɔɔ.
Ba nɛn wɔndiaba ka aluwaasiba go tabu sɔɔ.
A dera ba bu sakira wɔnwɔndu sari, wunɛn mɔrun saa.
22 A nɛn yibɛrɛ be na nasie sokusia baaman di
ba mɛnna nge tɔ̃ɔ bakarun saa.
Yen dɔma te, goo kun kisire.
Goo kun maa seewe bii be na kĩ na seeya sɔɔ.
A dera nɛn yibɛrɛ u bu go kpuro.

3

Nɔni swãaru sɔɔ, yĩiyɔbu wãa

1 Na sãawa tɔnu wi u nɔni swãaru yɛ̃
te ta na Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.
2 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ, mi yam bururam sari.
3 Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka yoka.
4 U dera na woora saa nɛn wirun di sere ka nɛn naasɔ.
N sãare u nɛn kukunu kɔsuka,
5 u ka man nuku sankiranu ka nɔni swãaru bunana nge gbãraru.

6 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ
nge gɔri be ba gu n tɛ.
7 U man gbãraru bunana n ku ka yari,
ma u man bɔkua ka yɔni damgii.
8 Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
Adama u ǹ man swaa daki u sere nɛn kanaru mwa.
9 U nɛn swaa kɛnua ka kpee bakanu,
u ye go.
10 U kukua u man mara
nge gbeeku bɔ̃ɔ ge ga yaa mara.
U man mara nge gbee sunɔ
ge ga yaa yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
11 U nɛn swɛɛ bɔɔra,
ma u man mwa u gɛ̃ɛka.
U man deri biti sɔɔ.
12 U win tɛndu bɛri
ma u man kua nge yaa ye u koo to.
13 U nɛn yɛ̃sa yabura ka sɛ̃ɛnu.
14 Ma tɔmbu kpuro ba man yɛ̃ɛmɔ
ba womusu dokemɔ tɔ̃ɔ baatere.
15 U dera na nɔni swãaru wa
ma nuku sankirara man goomɔ nge tam.
16 U dera na kpenu tema
ma nɛn donnu bɔɔkira.
Ma u man torom wisi.
17 U dera na ǹ maa wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
na ǹ maa nuku dobu mɔ.
18 Ma na gerua na nɛɛ,
na ǹ maa dam mɔ,
na ǹ maa gãanu yĩiyɔ wi, Yinni Gusunɔn mi.

19 Nà n nɛn nɔni swãaru yaaya,
n da n sãarewa nge dãa sosurarun nima na nɔra ka dɛ̃ɛ.
20 Nà n yeniba kpuro yaaya, na ra wururewa.
21 Adama wee ye ya man yĩiyɔbu wɛ̃ɛmɔ.
Na kĩ n tii ye yaayasia n gere.
22 Yera, Yinni Gusunɔn durom kun kpa,
win wɔnwɔnda kun maa nɔru kue.
23 Ta ra n wuramamɔwa bururu baatere.
Win bɔrɔkiniru ta kpã.
24 Na nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa nɛgii.
Yen sɔ̃na na yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
25 U ra wi u nùn naanɛ sãa kĩru sɔ̃ɔsi,
kpa u wi u nùn kasu durom kua.
26 Ya wã tɔnu ù n Gusunɔn somiru mara ka tɛmanabu.
27 Ya wã tɔnu u Gusunɔn yoru wura win aluwaasiru sɔɔ.
28 U n laakari mɛɛribu gabu wa,
u tii gawo sɛ̃ɛ u da u n wãa wi turo,
domi Yinni Gusunɔwa u nùn bu kpɛ̃ɛ.
29 U n nùn wiru kpĩiyɛ win nuku sankiranu sɔɔ,
kpa u n yĩiyɔ ma u koo nùn somi.
30 U wi u nùn baara soomɔ baaru tĩiyɔ u sɔmɛ,
kpa u wura bu nùn wɔmɛ.
31 Domi Yinni Gusunɔ u ku ra tɔnu biru kisi ka baadommaɔ.
32 Baa ù n dera yɛ̃ro u nɔni swãaru wa,
ka mɛ, u nùn kĩ too,
domi win wɔnwɔnda kpã.
33 N ǹ win kĩru u ka tɔnu nɔni sɔ̃,
kpa u nùn nuki sanku.

34-36 Yinni Gusunɔ u yɛ̃
sanam mɛ ba yobu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba taakumɔ.

U yẽ sanam mɛ ba ǹ tɔmbu kuammɛ nge mɛ n weenɛ.
U yẽ sanam mɛ ba ǹ bu siriammɛ dee dee.
37 Goo kun kpẽ u nɛɛ, gãanu nu kooro,
Yinni Gusunɔ ù kun nin wooda wẽ.
38 Wi, Gusunɔ Wɔrukoo
wiya u ra de gea ka kɔ̃sa yu na.
39 N n mɛn na, mban sɔ̃na tɔnu u ko n weeweenu mɔ̀.
U de u weeweenu ko win durum sɔ̃.
40 Yen sɔ̃, i de su bɛsɛn daa mɛɛri
kpa su ye wɛ̃ɛri
su wa su ka gɔsirama Yinni Gusunɔn mi.
41 Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
I de su nɔma yiiya su nùn kana.
42 Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,
sa nun seesi.
A ǹ sun suuru kue.
43 A tii berua wunɛn mɔru bakan sɔ̃,
ma a sun naa gira a go wɔnwɔndu sari.
44 A dua guru wiru sɔɔ a ku ka bɛsɛn kanaru nɔn sɔ̃.
45 A dera ba sun garisi nge kubanu bwesenun suunu sɔɔ.
46 Bɛsɛn yibɛrɛba kpuro ba sun nɔɔ kuurimɔ.
47 Ye ya sun tie, yera nandabu ka bɛrum,
domi ba bɛsɛn yãnu gura,
bɛsɛn tem mu kua bansu.
48 Wee na nɔni yĩresu kokumɔ
yèn sɔ̃ nɛn tɔmba kam kua.
49 Nɛn nɔni yĩresu kokumɔ, su ǹ yɔ̃re,
50 na ka mara Yinni Gusunɔ u nɛn laakari kooma wɔllun di,
51 kpa u wa ma ye ya Yerusalɛmugibu deemamɔ,
ya nɛn nuki sanka.

52 Be ba man tusa kam sɔɔ
ba man naa gira nge gunɔ.
53 Ba kĩ bu nɛn wãaru kpeesia wɔru sɔɔ.
Ba man kpenu kasuka.
54 Nim mu man mwɛɛmɔ,
ma na nɛɛ, na kam kuawa.
55 Saa ye sɔɔ, na kanaru kua na nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, na nun soka saa wɔru ge sɔɔn di,
56 ma a nɛn nɔɔ nua.
A ku wunɛn swaa kɔre.
A nɛn wuri ka nɛn weeweenu nɔɔwɔ.
57 Dɔma te, a man susi,
a man sɔ̃ɔwa a nɛɛ, n ku bɛrum ko.
58 Yinni a man siria
ma a nɛn wãaru yakia.
59 A wa kɔ̃sa ye ba man kua,
a man sirio.
60 A wa mɔru ye ba man kɔsiemɔ
ka nɔɔ tia ye ba mɔ̀ bu ka man seesi.
61 Yinni Gusunɔ, a ben wɔma nua ye ba man koosimɔ.
62 A ben nɔɔ tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimɔ tɔ̃ɔ baatere.
63 Ye ba mɔ̀ kpuro sɔɔ gesi,
nɛna ba ra n womu dokemɔ.
64 Yinni Gusunɔ, na yẽ ma kaa bu kɔsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.
65 Kaa ben gɔ̃run nɔni wɔ̃ke
kpa a de wunɛn bɔ̃ri yi n sãa ben baa.
66 Kaa bu naa gira ka mɔru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wãa tem mɛ sɔɔ.

4

Yerusalɛmugibun wahala tabun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔn sãa yerun wura gea ye, ya tĩra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro sɔɔ.
2 Yerusalɛmun tɔn be ba raa garisi nge wura gea,
ba gisɔ bu garisiwa nge tem mɔnnu.
3 Baa ka gbeeku bɔ̃nɔ, nu ra nin binu bom kɛ̃.
Adama nɛn tɔmbu ba ǹ ben bibun wɔnwɔndu mɔ.
Ba sãawa nge taataa niru te ta wãa gbaburɔ.
4 Ba dera ben bii wɛ̃ɛnun yari mani nin darosu sɔɔ nim nɔrun sɔ̃.
Bibu ba dĩanu kasu, adama goo sari wi u koo bu wɛ̃.
5 Be ba ra raa dĩa geenu di,
ba gbisukumɔ swɛɛ sɔɔ.
Be ba seeya doo nɔɔru sɔɔ,
ba kubanu bũurimɔ.
6 Nɛn tɔmbun sɛɛyasiabu bu kpã, bu Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunɔ u kpeerasia nɔni kpaki teeru
goon nɔma sari mi sɔɔ.
7 Ben sina bibu ba raa wɛ̃su bururam kere.
Ba mam bom bekum bururam kere.
Ben wasin gɔna ra n sɔ̃riwa
kpa ben wuswaa ya n ballimɔ nge kpee gobiginu.
8 Adama tɛ̃ ba dɔ̃ɔ durom tĩram kere.
Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ sɔɔ.
Ba woorewa sere ben gɔna ya kukunu mani.
Ma ben wasi gbere nge dãa gbeba.
9 Be ba gbimɔ tabu sɔɔ, ben gɔɔ buram bo
n kere be ba ra nɔni sɔ̃ɔre
bu woora gɔ̃ɔrun sɔ̃ bu sere gbi.
10 Baa mɛ bii mɛrobu ba ben bibu kĩ too,
ka mɛ, ba bu yikumɔ ba dimɔ
wahala ye ya be, nɛn tɔmbu deeman sɔ̃.

11 Yinni Gusunɔ u win mɔru kpuro sɔ̃ɔsi,
u Yerusalɛmu dɔ̃ɔ sɔ̃re
ma ya dɔ̃ɔ mwaara sere ka yen kpɛɛkpɛɛkuɔ.
12 Sina boko goo ǹ kun mɛ tɔn diro goo sari handunia sɔɔ
wi u raa tamaa yibɛrɛ u koo kpĩ u du Yerusalɛmun gbãrarun kɔnnɔn di.
13 Wahala baka yeni ya nawa
Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobun toranun sɔ̃.
Domi bera ba be ba ǹ toranu ganu kuen yɛm yari Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ.
14 Ba ra n sirenɛwa swɛɛ sɔɔ ba n babi nge wɔ̃kobu
ba n disi sɔɔwa tɔmbun yɛm sɔ̃.
Goo kun kãkɔ u mam ben yãnu baba.
15 Bà n da tɔmbun bɔkuɔ, ba ra bu girewa bu nɛɛ,
i doonɔ minin di, bɛɛ disigibu.
I ku susima i sun baba.
Yera ba ra doonɛ min di ba kun yɛ̃ mi ba dɔɔ.
Bà n maa wãa bwese tukunun suunu sɔɔ,
nu ra bu sɔ̃wa nu nɛɛ,
i ku sina bɛsɛn suunu sɔɔ mini n ka tɛ.
16 Yinni Gusunɔn tii u bu yarinasia ka mɔru.
U ǹ kĩ u bu wa.
U ǹ ben yãku kowo goo doke gãanu.
U ǹ maa ben durɔ tɔkɔnun wɔnwɔndu kue.

17 Sa swaa mɛɛra sa wasira
su ka wa mìn di somira koo sun naawa.
Sa raa bweseru garu mɛɛra
te sa yĩiyɔ ta koo sun faaba ko.
Wee, ta ǹ sun faaba kue.
18 Yibɛrɛba ba bɛsɛn sanu sanusu mɛɛra,

bu kɑ sun yinɑri su dɑ wuun bɑtumɑ sɔɔ.
Bɛsɛn gɔɔ turuku kuɑ.
Bɛsɛn wɑ̃ɑrun tɔ̃rɑ kpɑwɑ mi.
19 Bɛsɛn yibɛrɛ be, bɑ gunɔ bɑkeru sɑ̃ɑbu kere.
Bɑ sun yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ gbɑburɔ.
Bɑ sun nɑɑ gire sere guunu wɔllɔ.
20 Bɛsɛn sinɑ boko wi u derɑ sɑ wɑ̃ɑ,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsɑ,
wee, bɑ nùn yinɑ mwɑ.
N deemɑ sɑ rɑɑ nɛɛ,
win sɑɑbuwɑ sɑ kɑ tii mɔ bwesenun suunu sɔɔ.

21 Bɛɛ mɑɑ Edɔmubɑ, bɛɛ be i wɑ̃ɑ Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ̃,
ɑdɑmɑ i n yɛ̃ mɑ siribu bɛɛ mɑrɑ.
I ko i ko nge be tɑm mu goomɔ kpɑ i tereru yɔ̃rɑ.
22 Bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, bɛɛn sɛɛyɑsiɑbu kpɑ.
Bɑ ǹ mɑɑ bɛɛ yoru mwɑɑmɔ bu kɑ doonɑ.
Adɑmɑ bɛɛ Edɔmubɑ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ mɔru kɔsiɑ,
kpɑ u bɛɛn torɑnu terɑsiɑ.

5

Yinni Gusunɔ, ɑ de su wurɑmɑ wunɛn mi

1 Yinni Gusunɔ, ɑ yɑɑyo ye n sun deemɑ.
A mɛɛrio ɑ wɑ nge mɛ sɑ wɑ̃ɑ sekuru sɔɔ.
2 Bɛsɛn tem mɛ ɑ sun wɛ̃ mu kuɑ gɑbugim.
Tɔn tukobɑ bɑ wɑ̃ɑ bɛsɛn diɑɔ.
3 Bɛsɛn bɑɑbɑbɑ bɑ gu,
mɑ bɛsɛn mɛrobu bɑ gɔminiru sɔ̃.
Sɑ wɑ̃ɑ tundobu sɑri.
4 Gobiyɑ sɑ rɑ kɔsie su sere bɛsɛn tiin dɔkɔn nim nɔ.
Gobiyɑ sɑ rɑ mɑɑ kɑ bɛsɛn tem dɑ̃ɑ dwe.
5 Wee, bɛsɛn yibɛrɛbɑ bɑ sun yoru diisiɑmɔ.
Sɑ wɑsire, bɑ ǹ mɑɑ sun wɛ̃rɑbu wɛ̃ɛmɔ.
6 Sɑ Asirigibu kɑ Egibitigibu dĩɑnu kɑnɑ.
7 Wee, bɛsɛn bɑɑbɑbɑ bɑ kɔ̃sɑ kuɑ,
ɑdɑmɑ bɑ ǹ mɑɑ kɑ sun wɑ̃ɑ.
Bɛsɛrɑ sɑ yen wɑhɑlɑ sɔɔwɑ.
8 Yobɑ bɑ kuɑ bɛsɛn yinnibu.
Goo mɑɑ sɑri wi u koo sun wɔrɑ ben nɔmɑn di.
9 Sɑ rɑ bɛsɛn wɑ̃ɑru kɑri bɔriewɑ,
domi sɑ rɑ kɑ yibɛrɛbɑ tɑbu kowɑ gbɑburɔ
su sere wɑ su di.
10 Gɔ̃ɔrun sɔ̃ bɛsɛn wɑsi swĩɑ nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
11 Bɑ tɔn kurɔbu kɑ wɔndiɑbɑ gɑbirimɔ
Yudɑn tem kpuro sɔɔ kɑ sere Yerusɑlɛmuɔ.
12 Bɑ bɛsɛn wirugibu mwɛɛrɑ bɑ soorɑ doke.
Bɑ ǹ durɔ tɔkɔnu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Bɑ bɛsɛn ɑluwɑɑsibɑ mwɛɛrɑ nge yobu bu kɑ som nɑm.
Mɑ bibɑ dɑ̃ɑ gurɑmɔ bɑ wɔrukumɔ yen bunum sɔ̃.
14 Bɛsɛn bukurobu bɑ ku rɑ mɑɑ sinɛ
bu siribu ko siri yerɔ.
Mɛyɑ bɛsɛn ɑluwɑɑsibɑ bɑ ku rɑ mɑɑ womusu ko.
15 Bɛsɛn nuku dobu bu kpɑ.
Bɛsɛn nuku dobun yɑɑbu gɔsirɑ nuku sɑnkirɑnu.
16 Bɛsɛn bɛɛrɛ yɑ kpɑ.
Annɑ ɑ wɑhɑlɑ bɑkɑ wɑ torɑ ni sɑ kuɑn sɔ̃.
17 Gisɔ sɑ nuki sɑnkire,
mɑ sɑ nɔni yĩresu kokumɔ,
18 yèn sɔ̃ guu te bɑ mɔ̀ Siɔni tɑ kuɑ bɑnsu,
mɑ tɑ kuɑ gbeeku bɔ̃nun wɑ̃ɑ yeru.
19 Adɑmɑ wunɛ Yinni Gusunɔ, ɑ sɑ̃ɑwɑ sunɔ.

Kɑɑ n bɑndu diiwɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
20 Kɑɑ n sun deriwɑ n kɑ tɛ?
Mbɑn sɔ̃nɑ kɑɑ n sun duɑri sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
21 Yinni Gusunɔ, à n nɛɛ, su wurɑmɑ wunɛn mi,
sɑ ko wurɑmɑ.
A de bɛsɛn wɑ̃ɑru tu wurɑmɑ nge yellu.
22 Kɑɑ n kɑ sun mɔru bɑkɑ sɑ̃ɑwɑ?
Kɑɑ n sun deriwɑ mɑm mɑm?

ESEKIƐLI

Sɑnɑm mɛ Esekiɛli u Gusunɔn gɑri yini gerua u wãɑwɑ Bɑbiloniɔ u yoru dimɔ kɑ win mɛro bisibu Yudɑ gɑbu. U wãɑwɑ yoo te sɔɔ, Bɑbilonigibu bɑ sere Yerusɑlɛmu kɔsukɑ.

Gbiikɑɑ, u Yudɑbɑ sɔ̃ɔmɔ mɑ Gusunɔ u koo bu siri kpɑ u de yibɛrɛbɑ bu Yerusɑlɛmu wɔri bu kɑmiɑ. Yiruse, Gusunɔ u koo mɑɑ bwese tukunu siri yèn sɔ̃ nu win tɔmbu dɑm dɔre. Itɑse, u Yudɑbɑ nukuru yɛmiɑsiɑmɔ, domi Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kuɑ mɑ u koo de bu wurɑmɑ Yerusɑlɛmuɔ kpɑ ben siɑ yu wɛ̃rɑ. Nnɛse, u wɑ win kɑ̃siru sɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yeru tɑ koo kpɑm wurɑmɑ.

Tire ten kpunɑɑ

1. Esekiɛlin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gɑri yi u gerua Yudɑbɑn sɔ̃ yibɛrɛbɑ bu sere Yerusɑlɛmu wɔri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gɑri yi u gerua bwese tukunun sɔ̃, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Bɑ koo Yerusɑlɛmu seeyɑ, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sɑ̃ɑ yee kpɑɑru kɑ̃siru sɔɔ, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunɔ

u tii Esekiɛli sɔ̃ɔsi

1-3 Wɔ̃ɔ tɛnɑsen suru nnɛsen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔrɑ Esekiɛli, yɑ̃ku kowo Busin bii u wɑ̃ɑ dɑɑ
te bɑ mɔ̀ Kebɑrin goorɔ kɑ Yuu be bɑ yoru mwɛɛrimɑ sɑnnu. Miyɑ u wɑ wɔllɑ kɛniɑrɑ mɑ
Gusunɔ u derɑ u kɑ̃siru wɑ. U kɑ nùn gɑri kuɑ mɑ win dɑm nùn nɛnuɑ. N deemɑ sinɑ boko
Yoyɑkimun wɔ̃ɔ nɔɔbusewɑ mi, ye u kɑ wɑ̃ɑ yoru sɔɔ Bɑbiloniɔ.
4 Wee ye u wɑ kɑ̃si te sɔɔ. U woo bɔkɔ wɑ gɑ seemɑ sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di gɑ guru
wiru sɔɔwɑ kɑ guru mɑɑkinu. Mɑ yɑm burursɑm mu guru wii te sikerenɛ. Mɑ ten suunu sɔɔ
n bɑllimɔ nge sii gɑn te bɑ wɔriɑsiɑ. 5 Guru wii te sɔɔ, hunde konibɑ nnɛ bɑ wɑ̃ɑ mi be bɑ
kɑ tɔmbu weenɛ. 6 Ben bɑɑwure wuswɑɑ nnɛ kɑ kɑsenu nnɛwɑ u mɔ. 7 Ben kɔ̃ri yi dɛnde.
Mɑ ben nɑɑsu su kɑ nɑɑ buun nɑɑ kɑburosu weenɛ, mɑ su bɑllimɔ nge sii gɑn te bɑ wɔriɑsiɑ.
8 Kɑsɑ yen bɑɑyeren temɔ, tɔnun nɔmuwɑ gɑ wɑ̃ɑ mi. Nɔmɑ yen bɑɑyere yɑ dɛmiɛwɑ mi
wuswɑɑ kɑ kɑsɑ ye, yɑ mɛɛrɑ. 9 Kɑsɑ ye kpuro yɑ nɔsu girɑrinɛwɑ. Hunde koni be, bɑ̀ n
sĩimɔ, bɑ ku rɑ sĩire. Mi bɑ dɔɔ, miyɑ bɑ rɑ n mɛɛrɑ. 10 Hunde koni ben bɑɑwure u wuswɑɑ
mɔwɑ nnɛ. Tiɑ yɑ sɑ̃ɑ tɔnun wuswɑɑ. Yen nɔm geu giɑ, gbee sunɔn wuswɑɑ. Yen nɔm dwɑru
giɑ kɛtɛn wuswɑɑ. Yen biru giɑ mɑɑ gunɔ bɑkerun wuswɑɑ. 11 Ben bɑɑwuren kɑsɑ yiru yɑ
dɛmiɑrewɑ wɔllɔ mɑ yɑ girɑrinɛ mi giɑ. Mɑ yiru ye yɑ mɑɑ tie yɑ ben wɑsi wukiri. 12 Mi
wuswɑɑ yen bɑɑyere yɑ wɑ̃ɑ, mi giɑwɑ yɑ mɛɛrɑ. Yen sɔ̃nɑ mi bɑ kĩ bu dɑ kpuro, bɑ rɑ dewɑ
bɑ kun sĩire. 13 Hunde koni ben bɑɑ sɔɔ, dɔ̃ɔ gɛ̃ɛyɑ yi wɑ̃ɑ mi, yi fĩɑmɔ nge wĩi bɔnnu. Dɔ̃ɔ win
yɑm burursɑm mu kpɑ̃. Min diyɑ dɔ̃ɔ buri yi yɑrimɔ nge guru mɑɑkinu. 14 Hunde koni be, bɑ
rɑ n sɑ̃uwɑ nge guru mɑɑkinu, bɑ n dɔɔ, bɑ n wee.
15 Ye u bu mɛɛrɑ mɛsum, yerɑ u uruu wɑ yɑ tem girɑri ben bɑɑwuren bɔkuɔ. 16 Uruu be,
bɑ bɑllimɔwɑ nge kpee gobiginu. Mɑ bɑ weenɛ. Mɑ n sɑ̃ɑre uruu bɑɑyere yɑ wɑ̃ɑ uruu gɑɑ
sɔɔ. 17 Bɑ koo kpĩ bu dɑ berɑ nnɛ kpuro sɔɔ bɑ kun tii sĩiyɛ. 18 Ben gunum mu nɑnum mɔ. Mɑ
ben nɔsu sɔɔ n sɑ̃ɑre gɑ̃ɑnu mɑni mɑni ni nu bɑllimɔ. 19 Hunde koni be, bɑ̀ n sɑnum seewɑ,
uruu be, bɑ rɑ n wɑ̃ɑwɑ ben bɔkuɔ. Bɑ̀ n mɑɑ yɔ̃ɔwɑ, kɑ be sɑnnɑ. 20 Hunde koni be, bɑ rɑ
dewɑ mi bɑ kĩ, ɑdɑmɑ kɑ uruu be sɑnnɑ. Domi beyɑ bɑ uruu be gɑwe. 21 Yen sɔ̃nɑ bɑ̀ n sĩimɔ,
uruu be, bɑ rɑ n mɑɑ sĩimɔ. Bɑ̀ n yɔ̃rɑ kpɑ uruu be, bu yɔ̃rɑ. Bɑ̀ n mɑɑ seewɑ, kpɑ uruu be, bu
mɑɑ se. Domi hunde koni ben hunde yɑ wɑ̃ɑwɑ uruu be sɔɔ.
22 Mɑ gɑ̃ɑnu tɛrie hunde koni ben wɔllɔ nu bɑllimɔ nge kpee gobiginu. 23 Mɑ bɑ ben kɑsɑ
yiru yiru dɛmiɛ yɑ girɑrinɛ gɑ̃ɑ nin temɔ. Mɑ yiru yiru ye yɑ bu tie yɑ ben wɑsi wukiri.
24 Sɑnɑm mɛ bɑ sĩimɔ, yerɑ nɑ ben kɑsɑn wɔkinu nɔɔmɔ nge nim wɔ̃kun wɔkinu, ǹ kun mɛ nge
Gusunɔ Dɑm kpurogiin nɔɔ, ǹ kun mɛ nge tɑbu kowo wuurun wɔkinu. Adɑmɑ ye bɑ yɔ̃rɑ, bɑ
ben kɑsɑ ye kuruɑwɑ. 25 Mɑ nɑ mɑɑ wɔkinu nɔɔmɔ gɑ̃ɑ nin wɔllun di. 26 Mɑ nɑ gɑ̃ɑnu wɑ mi,
nu kɑ sinɑ kitɑru weenɛ, nu bɑllimɔ nge kpee gobiginu. Mɑ nɑ mɑɑ gɑ̃ɑnu wɑ nu sɔ̃ sinɑ kitɑ
ten wɔllɔ nu kɑ tɔnu weenɛ. 27 Mɑ n sɑ̃ɑre tɔnu wi, u bɑllimɔ nge sii gɑn te bɑ wɔriɑsiɑ dɔ̃ɔn
suunu sɔɔ. Mɑ yɑm burursɑm kɑ nùn sikerenɛ. 28 Yɑm burursɑm mɛ, mu kɑ guru wɑɑ weenɛ
ye yɑ bɑllimɔ sɑnɑm mɛ gurɑ nɛmɔ. Yenibɑ kpuro yɑ sɑ̃ɑwɑ Yinni Gusunɔn yiikon girimɑ.

Gusunɔ u Esekiɛli gɔrɑ

Isirelibɑn mi

Ye u ye kpuro wɑ mɛ, yerɑ u yiirɑ u wuswɑɑ tem girɑri. Mɑ u nuɑ goo u kɑ nùn gɑri kuɑ.

2

[1] U nɛɛ, tɔnun bii, a seewo a yɔ̃ra, kpa n nun gari sɔ̃.
[2] Sanam mɛ u ka nùn gari yi mɔ̀, yera Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u nùn yɔ̃rasia.
Ma u yɛ̃ro swaa daki wi u ka nùn gari mɔ̀ mi. [3] U nɛɛ, tɔnun bii, na nun gɔriɔ Isireliban mi,
be ba man seesimɔ. Wee be, ka ben baababa ba man tora sere ka gisɔ. [4] Tɔn be, ba swaa tau,
ba maa gɔ̃ru bɔɔbu. Ben miya na nun gɔriɔ kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. [5] Na nɛɛ, wee ba sãa mɛm nɔɔ sariba. Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? Ka mɛ,
ba koo gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.
[6] Wunɛ Esekiɛli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin bɛrum ko, baa mɛ n ko n sãare a wãa
sãki ka niin suunu sɔɔ. Domi ba sãawa mɛm nɔɔ sariba. [7] Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa
daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ye na gerua, baa mɛ ba sãa mɛm nɔɔ sariba.
[8] Adama wunɛ, tɔnun bii, a nɔɔwɔ ye kon nun sɔ̃. A ku ko mɛm nɔɔ sari nge bwese te. A
wunɛn nɔɔ wukio kpa a tem ye kon nun wɛ̃.
[9] Saa yera Esekiɛli u nɔmu gagu wa ga dɛmiɛ win mi gia, ga tireru nɛni te ba kurua. [10] Nɔmu
ge, ga tire te kusia win wuswaaɔ. Ba tu yoruawa bera yiru kpuro. Gari yi yi yorua tire te sɔɔ,
yiya weeweenu ka wuri ka nuku sankiranun gari.

3

[1] U maa nɛɛ, tɔnun bii, a tire teni temwɔ kpa a da a ka Isireliba gari ko.
[2] Ye u nɔɔ wukia, yera Gusunɔ u tire te kpɛ̃ɛ mi, u dera u tu tema. [3] Ma u nɛɛ, tɔnun bii, a
wunɛn nukuru yibio kpa a wunɛn wasi diisia ka tire te na nun wɛ̃ mi.
Ye u tire te tema, ma ta nùn dore nge tim.
[4] Yera u maa nɛɛ, Esekiɛli, a seewo a da Isireliban mi kpa a bu nɛn gari sɔ̃. [5-6] N ǹ mɔ na nun
gɔriɔ bwese tuku dabinun mi, nìn barum mu nɔɔbu sɛ̃, a ǹ maa kpɛ̃ a ben gari tubu. Adama
Isireliban miya na nun gɔriɔ. Nà n daa nun gɔra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki,
[7] adama wee, Isireliba ba ǹ nun swaa dakimɔ. Domi ba ǹ kĩ bu nɛn gere nɔ yèn sɔ̃ be kpuro
ba swaa tau ma ben gɔ̃ru ga bɔɔbu. [8] Yen sɔ̃, kon maa wunɛn tii bɔbiasia kpa a swaa taaya nge
be, [9] a n gɔ̃ru bɔ nge kperu. A ku bɛrum ko ben swaa taa bin sɔ̃. Domi ba sãawa bwese te ta
ku ra mɛm nɔ.
[10] Ma u maa kpam nɛɛ, Esekiɛli, a swaa dakio a nɔ kpa a gari yi kon nun sɔ̃ nɛnɛ wunɛn
gɔ̃ruɔ. [11] Yen biru, kpa a da a wunɛn mɛro bisibu deema mi ba yoru dimɔ. Ba nun swaa daki?
Ba ǹ nun swaa daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ma nɛna na ka bu gari mɔ̀.
[12] Yera Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua ma u nɔɔgiru nua win biruɔ ta gerumɔ ka dam ta mɔ̀,
bu Yinni Gusunɔ siaro mi u wãa u win yiiko baka sɔ̃ɔsimɔ.
[13] Ma u hunde koni ben kasan wɔkinu nɔɔmɔ ya soonamɔ ka sere maa ben uruuban
wɔkinu. Wɔki ni, nu kpɛ̃a n banda. [14] Gusunɔn Hunde wi u nùn sua mi, u ka nùn doona,
ma win dam nùn nɛnua. Ma Esekiɛlin mɔru seewa u burisina. [15] U tura Tɛli Abibuɔ, Kebarin
daarun bɔkuɔ mi yoo be, ba wãa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sɔɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

Esekiɛli koo Isireliba kirɔ ko

[16] Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biru, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [17] wunɛ tɔnun bii, kon de a
Isireliba nɔni doke. Kaa n da nɛn gari swaa daki kpa a ka bu kirɔ ko. [18] Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà
n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ǹ nùn kirɔ kue u win daa kɔ̃sa ye deri u ka win wãaru
wɔra, tɔn kɔ̃so wi, u koo gbiwa win daa yen sɔ̃. Wuna kon maa win yɛm bikia. [19] Adama à
n nùn kirɔ kua, ma u ǹ win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win daa kɔ̃sa yen sɔ̃ kpa wunɛ a
wunɛn wãaru wɔra. [20] Gemgii ù n gem deri u kɔ̃sa kua ma a ǹ nùn kirɔ kue, ma na nùn yina
bɛria, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. Na ǹ win yellun daa gea garisimɔ, adama wuna kon win yɛm
bikia. [21] À n maa nùn kirɔ kua u ku ka durum ko, ma u ǹ durum ye kue, u ǹ gbimɔ. Wunɛn
tii a maa wunɛn wãaru wɔrawa mi, domi a nùn kirɔ kua.

Esekiɛli

kun maa kpɛ̃ u gari ko

[22] Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli yɔɔwa ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da wɔwaɔ. Miya
kon nun gari sɔ̃.
[23] Ma u seewa u da wɔwa mi. Ma u Gusunɔn yiikon girima wa nge sanam mɛ u raa wãa
Kebarin daarun bɔku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari. [24] Yera Gusunɔn Hunde u
maa nùn yɔɔwa. Ma u nùn seeya u yɔ̃rasia. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a doo a tii kɛnusi
wunɛn dirɔ. [25] Mɛya ba koo nun bɔke kpa a kpana a yari tɔɔwɔ, tɔmbu bu nun wa. [26] Kon de
wunɛn yara yu wunɛn daro mani kpa a kpana a gari ko. Mɛya a ǹ kaa kpĩ a maa bu gerusi be,
be ba ku ra mɛm nɔ mi. [27] Adama nà n ka nun gari kua, kon wunɛn nɔɔ wukia. Saa ye sɔɔra
kaa tɔn be sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa
daki, gaba kun maa nun swaa dakimɔ. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

4

Gusunɔn sɔmɔ u nɛɛ,

bɑ koo Yerusɑlɛmu tɑrusi

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ Esekiɛli tɔnun bii, ɑ biriki suo kpɑ ɑ ye doke wunɛn wuswɑɑɔ
ɑ Yerusɑlɛmun weenɑsiɑ ko kɑ yorɑ biriki yen wɔllɔ. 2 A ye koowo nge wuu ge bɑ tɑrusi, ɑ
kuku yenu doke kpɑ ɑ gungunu bɑni ɑ sɑnsɑni girɑ kpɑ ɑ tɑbu sinɑmbu yi yi ɑ kɑ sikerenɑ.
3 A sii si su yɑsu suo kpɑ ɑ su doke wunɛ kɑ gɑnɑn bɑɑ sɔɔ, kpɑ ɑ su wuswɑɑ kisi. Bɑ koo gu
tɑrusi, wunɛn tii kɑɑ n gu yɔ̃re, kpɑ ye kpuro yɑ n sɑ̃ɑ yĩreru Isirelibɑn sɔ̃.
4 Yen biru kpɑ ɑ kpunɑ kɑ wunɛn yɛ̃si nɔm dwɑrugiɑ kpɑ ɑ n Isirelibɑn torɑnu sɔɔwɑ sere
tɔ̃ɔ te kɑɑ se. 5 Tɔ̃ɔ nin geeru tɑ kon sɑ̃ɑwɑ wɔ̃ɔ sin geeru, sì sɔɔ Isirelibɑ bɑ mɑn torɑri. Nu
sɑ̃ɑwɑ sɔ̃ɔ goobɑ wunɔbu kɑ wɛnɛ kɑ wɔkuru (390). Tɔ̃ɔ ni kpuro sɔɔrɑ kɑɑ n ben torɑ ni sɔɔwɑ.
6 Yen biru kpɑ ɑ gɔsiɑ ɑ kɑ wunɛn yɛ̃si nɔm geugiɑ kpunɑ sɔ̃ɔ weeru kpɑ ɑ wɑhɑlɑ ko Yudɑbɑn
torɑnun sɔ̃. Sɔ̃ɔ teeru tɑ ko n sɑ̃ɑwɑ wɔ̃ɔ tiɑ. 7 Kpɑ ɑ wunɛn wuswɑɑ kisi Yerusɑlɛmu giɑ ye bɑ
tɑrusi, kpɑ ɑ ye gɑ̃seru kpɑre kpɑ ɑ yen gɑri gere. 8 Mɛyɑ nɛ, Yinni Gusunɔ kon kɑ nun wɛ̃ɛ
bɔke kpɑ ɑ ku rɑ sĩirɑ. Mɛyɑ kɑɑ n kpĩ kɑ yɛ̃si tiɑ ye, sere tɔ̃ɔ te nɑ nun burɑ mi, tu kɑ yibu.
9 Kpɑ ɑ ɑlikɑmɑ kɑ swii kɑ gbɛɛ kɑ dɑ̃si kɑ dobi suɑ ɑ ye mɛnnɑ gbɛ̃ɛ teeru sɔɔ ɑ burinɑ ɑ kɑ pɛ̃ɛ
ko. Yerɑ kɑɑ n dɑ di sere sɔ̃ɔ goobɑ wunɔbu kɑ wɛnɛ kɑ wɔku te, tu kɑ yibu, kpɑ ɑ n kpĩ kɑ yɛ̃si
tiɑ ye. 10 Pɛ̃ɛ kure piibuwɑ kɑɑ n dɑ di nge gɑrɑmu goobun (200) sɑkɑ sɔ̃ɔ teeru. Nge mɛyɑ
kɑɑ n dimɔ mi sere tɔ̃ɔ te, tu kɑ yibu. 11 Mɛyɑ nim mɛ kɑɑ mɑɑ nɔ mu ko n sɑkɑ mɔwɑ, ditiri
tiɑn sɑkɑwɑ kɑɑ n dɑ nɔ sɔ̃ɔ teeru. 12 Tɔmbun bii gbebusɑ kɑɑ kɑ pɛ̃ɛ wɔ̃. Kɑɑ n dɑ ye wɔ̃wɑ
ben nɔni biru. 13 Nge mɛyɑ Isirelibɑ bɑ ko n dɑ ben dĩɑnu di kɑ disi tɔn tukobun suunu sɔɔ
mi kon bu yɑrinɑsiɑ.
14 Esekiɛli u Yinni Gusunɔ wisɑ u nɛɛ, nɑ tii nɛnuɑ disi kpuron di. Nɑ ǹ yɑɑ goru gɑru diire
sɑɑ nɛn piiburun di. Nɑ ǹ mɑɑ yɑɑ disigiɑ gɑɑ tende. 15 Yinni Gusunɔ u wisɑ u nɛɛ, ɑ nɑɑ bisu
suo ɑ kɑ wunɛn doo ko kpɑ ɑ tɔmbun bisu deri.
16 Kon dĩɑnu fiiko ye yɑ tie Yerusɑlɛmuɔ kpeesiɑ kpɑ bu bu dĩɑnu kɑ nim sɑkɑ kuɑ kpɑ bu
di bu nɔ kɑ nuku sɑnkirɑnu kɑ wururɑbu. 17 Nge mɛyɑ bɑ koo dĩɑnu kɑ nim biɑ kpɑ bɑ n nuki
sɑnkire be kpuro. Bɑ koo woorɑwɑ ben torɑnun sɔ̃.

5

Gusunɔ u koo Isireli sɛɛyɑsiɑ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, ɑ kɔ̃ɔ suo ge gɑ nɔɔ do kpɑ ɑ kɑ wunɛn seri kɑ wunɛn
toburu kɔni. Yen biru kpɑ ɑ kilo suɑ ɑ seri yi yĩire kpɑ ɑ yi bɔnu ko subɑ itɑ. 2 Kpɑ ɑ sube
teeru suɑ ɑ dɔ̃ɔ doke Yerusɑlɛmun suunu sɔɔ sɑnɑm mɛ yen tɑrusibun tɔ̃rɑ yibɑ. Yen biru
kpɑ ɑ mɑɑ sube teeru suɑ ɑ n kɑ tu kɔ̃ɔ ge soomɔ ɑ kɑ wuu ge sikerenɑ. Yenibɑn biru kpɑ
ɑ mɑɑ suberu itɑse suɑ ɑ pusi yɑm kpuro, yen biruwɑ kon bu tɑkobi suesi. 3 Kpɑ ɑ seri yin
fiiko kure wunɛn yɑberun swɑɑ buɑɔ. 4 Kpɑ yi sɔɔ, ɑ gɛɛ suɑ ɑ dɔ̃ɔ doke kpɑ dɔ̃ɔ wi, u Isirelibɑ
kpuro seesi.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yĩre ni, Yerusɑlɛmuwɑ nu kɑ yɑ̃. Wee nɑ ye kuɑ hɑndunɪɑn suunu.
Tɔn tukobun tem mu ye sikerenɛ. 6 Mɑ yen tɔmbu bɑ mɑn seesi n kere bwese tuku ni nu kɑ
bu sikerenɛ. Domi bɑ nɛn woodɑbɑ yinɑ. Bɑ ǹ nɛn gere swĩi. 7 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ
nɑ nɛɛ, wee bɑ mɑn seesi n kere bwese tuku ni nu kɑ bu sikerenɛ, mɑ bɑ ǹ nɛn woodɑbɑ
mɛm nɔɔwɛ. Bɑ ǹ mɑɑ nɛn gere swĩi ye nɑ bu sɔ̃ɔwɑ. Ben dɑɑ kɔ̃sɑ yɑ mɑm bwese ni nu kɑ
bu sikerenɛgiɑ kere. 8 Yen sɔ̃, nɛn tii kon bu seesi. Kon bu siriwɑ hɑnduniɑgibun wuswɑɑɔ.
9 Kpɑ n bu sɛɛyɑsiɑ bi nɑ ǹ dɑɑ bu koore ben bũu sɑ̃ɑnun sɔ̃. Mɛyɑ nɑ ǹ mɑɑ bin bweseru mɔ̀
kpɑm. 10 Yen sɔ̃nɑ tundobɑ koo ben bibu tem, kpɑ bibu bu mɑɑ ben tundobu tem. Kon bu
siriwɑ n go, kpɑ n be bɑ tie yɑrinɑsiɑ hɑndunɪɑn goonu nnɛ sɔɔ.
11 Wee bɑ nɛn sɑ̃ɑ yeru disi doke kɑ ben bũnu kpuro. Yen sɔ̃, sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru nɛn tii kon
bu biru kisi, nɑ ǹ mɑɑ bu mɛɛrimɔ kɑ wɔnwɔndu. 12 Bà n bu bɔnu kuɑ subenu itɑ, sube teeru
tɑ koo gbiwɑ Yerusɑlɛmun nukurɔ, bɑrɑru kɑ gɔ̃ɔrun sɔ̃, kpɑ suberu yiruseru tu mɑɑ gbi tɑbu
sɔɔ Yerusɑlɛmun biruɔ. Kpɑ n mɑɑ sube te tɑ tie mini yɑrinɑsiɑ hɑndunɪɑn goonu nnɛ kpuro
sɔɔ. Kon bu tɑkobi suesiwɑ. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu nɛn mɔru seesiwɑ mɑm mɑm sere
nɛn bwɛ̃rɑ yu kɑ kpunɑ. Nà n bu mɔru kɔsie, sɑɑ yerɑ bɑ koo giɑ mɑ nɑ ǹ kĩ bɑ n sɑ̃ɑ mɛm nɔɔ
sɑribɑ. 14 Ben tem mu koo ko bɑnsu, kpɑ mu bɛɛrɛ biɑ bwese ni nu bu sikerenɛn wuswɑɑɔ.
15 Kon bu siriwɑ kɑ nɛn mɔru bɑkɑ n bu sɛɛyɑsiɑ kɑ dɑm. Kpɑ bwese ni nu kɑ bu sikerenɛ mi,
nu bu yɛ̃ɛ. Adɑmɑ yeni yɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nge kirɔ ye yɑ koo de ben tii bu bɛrum duurɑ. Nɛ Yinni
Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.
16 Kon de bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃. Gɔ̃ɔ te, tɑ koo bu nɔni sɔ̃wɑ nge be bɑ sɛ̃ɛnu twee. Kon
ben dĩɑ ni nu tie kpeerɑsiɑ kpɑ bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃. 17 Kon bu gɔ̃ɔru kɑ gbeeku yɛɛ sure
kpɑ yi ben bibu go. Bɑrɑru kɑ tɔn goberu kɑ tɑbu, ye kpurowɑ yɑ koo bu kpeerɑsiɑ. Nɛ Yinni
Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.

6

Be ba bũnu sãamɔ
1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛn wuswaa seeyo Isireliban guunun bera gia,
kpa a nɛn gari gere be ba wãa min sɔ̃. 3 A nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon be ba wãa Isireliban guunɔ
ka gungunɔ ka nin wɔwi sɔɔ wɔrima ka takobi, kpa n ben gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru
ko kɔsuku. 4 Kon ben bũu yãku yenu kɔsuku ka mi ba ra nu turare dɔ̃ɔ dokeye, kpa ben gonu
nu n wɔruka ben bũnun nuurɔ. 5 Kon Isireliban gonu kpĩ ben bwãarokunun wuswaaɔ. Kpa
n ben kukunu yaruku ben bũu yãku yenɔ. 6 Wuu sìn mi ba wãa kpuro, su koo kowa bansu.
Kpa n ben yãku yenu kɔsuku ni ba kua gungunu wɔllɔ. Kon ben bwãaroku ni gura n kɔsuku,
kpa nu kun maa wãa mi. Mɛya kon bwãaroku ni ba ra ka sɔ̃ɔ sã suriri. Ye ba gesi seka ka
nɔma ya koo kam kowa mam mam. 7 Ben suunu sɔɔ gaba koo wɔruku bu gbisuku. Saa ye sɔɔ,
ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 8 Adama kon de bu kisira tabun di, kpa ba n yarinɛ
tem tukumɔ. 9 Saa ye sɔɔ, be, be ba kisira ba koo man yaaya mi ba yoru dimɔ. Domi kon ben
gɔ̃ru ge wĩa ge ga ǹ ka nɛ turo yɔ̃. Kon ben sakara nɔni wĩa yi ba ka bũnu mɛɛra. Ben tii ba
koo tii tusi, kɔ̃sa kpuro ye ba kuan sɔ̃. 10 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna Yinni Gusunɔ. N ǹ
kam sɔɔ na ka bu gerusi, ye na nɛɛ, kon bu wahala yeni kpɛ̃ɛ.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nun sɔ̃ɔmɔ. A nɔma suo kpa a ka naasu tem so a nɛɛ, wanyo.
Wee Isireliba ba kɔ̃sa kua ya kpã. Yen sɔ̃, ba koo gbi tabu sɔɔ, ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka bararu sɔɔ. 12 Wi
u toma, barara ta koo nùn go. Wi u maa wãa turuku, tabu sɔɔra ba koo nùn go. Wi u koo sina
yɛnuɔ, ba koo nùn tarusiwa kpa u gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃. Kon bu mɔru seesiwa mam mam. 13 Saa ye
sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ bà n wa gonu kpĩ ben bũnun bɔkuɔ ka sere ben
yãku yenɔ ka gungunɔ ka guunɔ ka dãa kubenɔ ka dãa koo bakanɔ mi ba ra raa bũnu turare
dɔ̃ɔ dokeye, ya n nubu duroru mɔ. 14 Kon bu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpa n de tem mɛ, mu ko bansu
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di n ka girari Dibilaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Mi ba wãa kpuro kpa
bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

7

Isireliban sɛɛyasiabu

bu turuku kua
1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a swaa dakio a nɔ ye na gerumɔ
bɛɛ Isireliban sɔ̃. Na nɛɛ, kpeera wee. Ta pusi bɛɛn tem goonu nnɛ kpuro sɔɔ. 3 Tɛ̃ ta koo bɛɛ
deema. Kon de nɛn mɔru yu bɛɛ wɔri. Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn sanu sanusu sãa. Kpa n
bɛɛ kɔ̃sa ye i kua kpuron are kɔsie. 4 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ,
na ǹ tii nɛnumɔ. Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ kɔsia. Kpa i gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
5 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, kɔ̃sa wee, ya ǹ maa ka gaa weenɛ. 6 Kpeera
wee, kpeera wee. Wee ta seemɔ ta wee bɛɛn mi. Wee ta sisi. 7 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i wãa tem
mɛ sɔɔ, saa ya turuku kua. Tɔ̃ɔ te, ta turuku kua, ta ko n sãawa wahalan tɔ̃ru. Tɔ̃ɔ te sɔɔ, nuku
dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ guunu wɔllɔ. 8 Tɛ̃ kon de nɛn mɔru yu se. Na ǹ ye yɔ̃rasiamɔ
ma n kun mɔ ya ka tii sara. Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn daa ya nɛ. 9 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka
wɔnwɔndu. Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ǹ maa tii nɛnumɔ. Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ kɔsie kpa i
gia ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ sɛɛyasia.
10 Tɔ̃ɔ te wee ta tunuma, ta turuku kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ. 11 Bɔbunu nu kua
nge dɛka ye ba ra ka tɔmbu so. Gãanu kun maa bɛɛ tiammɛ. Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa wɔkinu
kun maa nɔɔramɔ. Goo kun maa weeweenu mɔ̀ bɛɛn sɔ̃. 12 Saa ya turuku mɔ̀. Tɔ̃ɔ te, ta wee.
Wi u dwemɔ u ku yɛ̃ɛri. Wi u maa dɔramɔ u ku swĩ. Domi nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru sisi tɔn be
ba wãa tem mɛ sɔɔ kpuron sɔ̃. 13 Wi u dɔra u ǹ maa ye u dɔra wasi u mwa baa ù n wãa wãaru
sɔɔ. Domi gari yi ba gerua tɔn be kpuron sɔ̃, yi koo koora. Goo sari wi u koo yakiara yèn sɔ̃
baawure u wãa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. 14 Wee ba kɔba so ba sɔɔru kpa. Adama ben goo kun tabu
seemɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be tɔn dabi ten sɔ̃.

Goo sari

wi u koo sɛɛyasiabu kisirari
15 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabu ko n wãawa swɛɛ sɔɔ kpa baranu ka gɔ̃ɔnu
nu n wãa yɛnusɔ. Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔɔ yakasɔ. Be ba maa wãa wuu sɔɔ ba koo gbiwa
gɔ̃ɔru ka baranun sɔ̃. 16 Be ba maa kisira ba koo kpikiru dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu
kpa bu weeweenu ko ben toranun sɔ̃.
17 Ben nɔma ko n sãare dam sarirun sɔ̃.
Kpa ben dũa yu diiri.
18 Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri kɔni nuku sankiranun sɔ̃.
Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.
19 Ba koo gobi kɔ̃ swɛɛ sɔɔ,

kpɑ bu ben wurɑbɑ gɑrisi nge kubɑnu,
domi sii geesu ǹ kun mɛ wurɑ
yen gɑɑ kun kpɛ̃ yu bu fɑɑbɑ ko Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ.
Bɑ ǹ gɑ̃ɑnu wɑsi ye yɑ koo bu debu,
ǹ kun mɛ ye yɑ koo ben binɛ kpunɑsiɑ,
domi sii geesu kɑ wurɑ yerɑ yɑ derɑ bɑ torɑ.
20 Bɑ tii suɑ ben wurɑn sɔ̃.
Mɑ bɑ kɑ ye bwɑ̃ɑroku bɑkɑnu kuɑ ni nu nɑnum mɔ.
Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ kon de bu ye tusi.
21 Kon de tɔn tukobu bu ben dukiɑ ye gurɑ,
kpɑ be bɑ ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ bu ye tubi di bu ye kpuro disi doke.
22 Nɑ ǹ kɑ bɛɛ yinɑmɔ
sɑnɑm mɛ gbɛnɔbu bɑ koo nɛn sɑ̃ɑ yerun dukiɑ disi doke bu gurɑ.
23 A yɔni sɔɔru koowo domi tem mɛ, mu tɔn gowobu yibɑwɑ.
Mɛyɑ bɛɛn wuu ge, gɑ tɔmbu yibɑ be bɑ dɑɑ bɔɔbɔyɑ mɔ.
24 Kon bwesenu sokumɑ ni nu nuku kɔ̃suru bo,
kpɑ nu bɛɛn yɛnusu mwɛɛri.
Kon bɛɛn dɑmgibun tii suɑbu kpeesiɑ.
Kpɑ n de bu bɛɛn sɑ̃ɑ yenu disi doke.
25 Kɑm kobu wee.
I ko i fɑɑbɑ kɑsu, ɑdɑmɑ i ǹ wɑsi.
26 Kɔ̃sɑ yɑ koo sosi kɔ̃sɑ sɔɔ.
Mɛyɑ lɑbɑɑri kɔ̃si yi ko yi n nɔɔrɑmɔ yi n dɔɔ.
I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikiɑ bu kɑ̃siru kɑsu kpɑ bu bɛɛ sɔ̃ ye yɑ koo nɑ.
Adɑmɑ yɑ̃ku kowobu bɑ ǹ ko n Yinni Gusunɔn woodɑ yɛ̃.
Bɛɛn guro gurobu bɑ ǹ mɑɑ bwisi gɛɛ mɔ bu tɔnu kɛ̃.
27 Bɛɛn sinɑ boko u koo gɔɔ sinɑ
kpɑ sinɑ bibu bɑ n wurure.
Tɔmbu kpuro bɑ ko n diirimɔ.
Kon bu kuɑwɑ nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

8

Bɑ bũnu sɑ̃ɑmɔ

Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerɔ

1 Wɔ̃ɔ nɔɔbɑ tiɑsen suru nɔɔbɑ tiɑsen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekiɛli u sɔ̃ win dirɔ kɑ Yudɑn guro
gurobu. Yerɑ Yinni Gusunɔn dɑm nùn yɔɔwɑ. 2 Yerɑ u mɛɛrɑ u wɑ gɑ̃ɑnu kurɑmɑ nu kɑ
tɔnu weenɛ. Win pɔrɑn tem giɑ yɑ sɑ̃ɑ nge dɔ̃ɔ mɑ win wɔllu giɑ yɑ bɑllimɔ nge sii gɑn te
bɑ wɔriɑsiɑ. 3 Mɑ u gɑ̃ɑnu dɛmiɑ nge nɔmɑ u kɑ wi, Esekiɛlin seri nɛnuɑ. Kɑ̃si te sɔɔ, Gusunɔn
Hunde nùn suɑ wɔllɔ mɑ u kɑ nùn dɑ Yerusɑlɛmuɔ. U deemɑ yen kɔnnɔ ge gɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn
nɔm geu giɑ bɑ bwɑ̃ɑroku gɑgu yɔ̃rɑsie ge gɑ Gusunɔn nisinu seeye. 4 Mɑ Gusunɔ Isirelibɑn
Yinnin yiikon yɑm burArɑm nùn kure mi nge mɛ u rɑɑ mu wɑ wɔwɑɔ. 5 U nɛɛ, tɔnun bii, ɑ
mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ.

Mɑ u mɛɛrɑ. U wɑ yɑ̃ku yerun duu yerɔ bwɑ̃ɑroku gɑgɑ yɔ̃ ge gɑ Gusunɔn nisinu seeye.
6 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, ɑ wɑ ye yɑ koorɑmɔ mi? Wee Isirelibɑ bɑ bũnu sɑ̃ɑmɔ bu
kɑ mɑn girɑ nɛn sɑ̃ɑ yerun di. N ǹ mɑɑ ye tɔnɑ, kon kpɑm nun gɑm sɔ̃ɔsi.

7 Mɑ u mɑɑ nùn suɑ u kɑ dɑ tɔɔwɔ sɑ̃ɑ yerun yɑɑrɑn kɔnnɔwɔ. Mɑ u wɔru gɑgu wɑ gɑnɑɔ.
8 Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, ɑ gɑnɑ ye yɑbo.

Mɑ u ye yɑbɑ u deemɑ kɔnnɔ gɑgɑ wɑ̃ɑ mi. 9 U nɛɛ, ɑ duo kpɑ ɑ wɑ kom kɔ̃sum mɛ tɔn be,
bɑ mɔ̀ mini.

10 U duɑ mi. Ye u wɑ wee, yɛɛ yi yi rɑ kɑbiri kɑ yɛɛ kɔ̃si gɛɛn weenɑsii bɑ kuɑ gɑni sɔɔ bɑ kɑ
sikerenɑ kɑ sere mɑɑ bũnu kpuro ni bɑ rɑ sɑ̃. 11 Mɑ u Isirelibɑn guro gurobu wɑ tɔnu wɑtɑ
kɑ wɔkuru yɛɛn weenɑsii yi kpuron wuswɑɑɔ. Mɑ Yɑɑsɑniɑ Sɑfɑnin bii u wɑ̃ɑ be sɔɔ. Bukuro
ben bɑɑwure u turɑre kɑ gɑ̃ɑnu nɛni yè sɔɔ bɑ rɑ turɑre dɔ̃ɔ doke. Mɑ turɑren wiisu bɔkuɑ
wɔllɔ tuku tuku. 12 Yinni Gusunɔ u bikiɑ u nɛɛ, tɔnun bii, ɑ wɑ ye Isirelibɑn guro gurobu bɑ
mɔ̀ ɑsiri sɔɔ? Ben bɑɑwure u win bũu yeru mɔ. Mɑ bɑ tii gɑfɑrɑ kuɑmmɛ bɑ mɔ̀, nɛ, Yinni
Gusunɔ nɑ ǹ bu wɑɑmɔ. Domi nɑ ben tem deri.

13 U nɛɛ, ɑ nɑ ɑ mɑɑ wɑ ye bɑ mɔ̀ ye yɑ yeni kere.

14 Mɑ u kɑ nùn dɑ win sɑ̃ɑ yerun kɔnnɔwɔ ge gɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ mɛɛrɑ. U deemɑ tɔn
kurɔbɑ sɔ̃ bɑ bũu wi bɑ mɔ̀ Tɑmusi swĩiyɑmmɛ. 15 Yerɑ u mɑɑ nɛɛ, ɑ wɑ nge mɛ mi n sɑ̃ɑ? Tɛ̃,
ɑ nɑ ɑ mɑɑ gɑm wɑ ye yɑ yeni kere.

16 Ma u nùn sua u ka da sãa yerun yaaraɔ yãku yeru ka dii dɛɛrarun kɔnnɔn baa sɔɔ. Miya u
tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa ba sãa yeru biru kisi ba yiire sɔ̃ɔ yari yeru gia ba sɔ̃ɔ sãamɔ. 17 Gusunɔ
u maa nɛɛ, wunɛn tii a wa ye ba mɔ̀. Yeniba kpuron kobu ya ǹ Yudaba tura, ma ba maa kɔ̃sa
mɔ̀ ba goonamɔ tem mɛ sɔɔ bu ka nɛn mɔru seeya. Adama beya ba tii wɛ̃ru dɛka sɔkumɔ.
18 Nɛn tii kon bu ye ba kua kɔsie ka nɛn mɔru baka. Na ǹ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Ba koo
wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ǹ bu swaa dakimɔ.

9

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

1 Yen biru Esekiɛli u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua. U nɛɛ, i susima bɛɛ be i ko i Yerusalɛmugibu
sɛɛyasia. Baawure u n win tabu yãnu nɛni ni u koo ka bu kam koosia.
2 Yera u wa wee tɔmbu nɔɔba tia ba yarima saa sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa gungunu wɔllu
gian di, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Ma ben baawure u win tabu yãnu nɛni ni u koo ka tɔmbu kam
koosia. Ma ben suunu sɔɔ goo u wãa u yãku kowon yaberu doke ba gãanu sɔre win kpaka sɔɔ
nì sɔɔ u koo yore. Yera u na u yɔ̃ra yãku yerun bɔkuɔ te ba kua ka sii gandu. 3 Ma Gusunɔn
yiiko ye ya raa wãa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu sɔɔ, ya seewa ya da sãa yerun kɔnnɔ gia. Ma
Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka wi u yãku kowon yãnu doke mi, ka gãa nì sɔɔ u koo yore. 4 U
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo wuu suunu sɔɔ a tɔmbu yĩreru koosi sirikanaɔ be ba weeweenu mɔ̀
kɔ̃sa ye tɔmba mɔ̀ Yerusalɛmuɔn sɔ̃.
5 Ma Esekiɛli u nua durɔ wi, u be ba tie sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, i durɔ wi swĩiyɔ wuu ge sɔɔ kpa i
tɔmbu so i go. I ku bu mɛɛri ka wɔnwɔndu. I ku tii nɛnɛ. 6 I bu goowo mam mam tɔkɔnu
ka aluwaasiba ka wɔndiaba ka tɔn kurɔbu ka bibu. Adama i ku be ba yĩreru koosi mi baba. I
toruo saa nɛn sãa yerun di.
Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wãa dii ten kɔnnɔwɔ. 7 U nɛɛ, i sãa yee te disi
dokeo i ten yaari tɔn gonu yibie. Yen biru kpa i da tɔɔwɔ i tɔmbu go.
Ma ba yara tɔɔwɔ ba tɔmbu sɛ̃suka ba go.
8 Sanam mɛ tɔmba tɔn be goomɔ, Esekiɛli u yɔ̃ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u nɔɔgiru
sua wɔllɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wunɛn mɔru yen sɔ̃?
9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpɛ̃a. Wee ben tem mɛ sɔɔ, tɔn
gobera ta wãa, gem sari. Domi ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ben tem deri. Na ǹ maa waamɔ
ye ba mɔ̀. 10 Yen sɔ̃na nɛn tii nà n bu sɛɛyasiamɔ, na ǹ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Na ǹ maa
tii nɛnumɔ. Kon bu ben daa kɔsiewa ye ba kua.
11 Durɔ wi u yãku kowon yãnu doke mi, u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na kua kpuro
ye a man sɔ̃ɔwa.

Yinni Gusunɔ

u maa Esekiɛli tii sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio 1:1-28)

10

1 Esekiɛli u mɛɛra wɔllun kɔ̃sobun weenasii ben wɔllɔ. Ma u kpee gobigiru wa ta ka sina
kitaru weenɛ. 2 Ma Gusunɔ u durɔ wi u yãku kowon yãnu doke mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a duo uruu
ben baa sɔɔ, be ba wãa wɔllun kɔ̃so ben temɔ. Kpa a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ gure wunɛn nɔmaɔ wɔllun kɔ̃so
ben suunu sɔɔn di kpa a da a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi wisi wuu ge sɔɔ.
Yera Esekiɛli u wa durɔ wi, u da u dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sua. 3 Sanam mɛ u tura sãa yee ten mi, wɔllun
kɔ̃so be, ba yɔ̃ ten nɔm geu gia. Ma guru wiru ta dii te yiba. 4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima
ya seewa wɔllun kɔ̃so ben wɔllun di ya da sãa yee ten kɔnnɔwɔ. Ma sãa yee te, ta wiisu yiba.
Yera Yinni Gusunɔn yiikon giriman yam bururam sɔ̃ɔsira sere ka ten yaaraɔ. 5 Ma wɔllun
kɔ̃sobun kasenun wɔkinu nu nɔɔra sere sãa yee ten yaaraɔ. Ma n sãare nge Gusunɔ Dam
kpurogiin nɔɔwa ga gari mɔ̀. 6 Yera Yinni Gusunɔ u wi u yãku kowon yãnu sebua mi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a doo a dɔ̃ɔ sua uruu be sɔɔ, wɔllun kɔ̃so ben baa sɔɔ. Ma durɔ wi, u da uruu ben bɔkuɔ.
7 Ma kɔ̃so ben turo u nɔma dɛmiɛ dɔ̃ɔ gia, wi u wãa ben suunu sɔɔ. Ma u ka ye dɔ̃ɔ gura u durɔ
wi wɛ̃. Ma durɔ wi, u ka doona.
8 Ma n sãare tɔnun nɔma yarima saa kɔ̃so ben kasan tem di. 9 Ma Esekiɛli u maa uruu nnɛ
wa, yen baayere ya wãa wɔllun kɔ̃so ben turon bɔkuɔ. Uruu yen baayere ya ballimɔwa nge
kpee gobigiru. 10 Ye kpuro ya weenɛwa ma n sãare tia wãa tian sɔɔwɔ. 11 Ya koo kpĩ yu sĩ
beri nnɛ kpuro ya kun tii sĩiyɛ. Ma ya dɔɔ mì gia wɔllun kɔ̃sobun wira wãa. 12 Kɔ̃so ben
wasi ka biru ka nɔma ka kasenu, ye kpuro ya nɔni mɔwa. Nge mɛya maa uruu nnɛ ye kpuro
ya mɔ. 13 Ma Esekiɛli u nua ba uruu be sokumɔ woo guna. 14 Wuswaa nnɛwa wɔllun kɔ̃so
ben baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunɔn gɔradogia weenɛ. Yiruse ya ka tɔnugia
weenɛ. Itase ya ka gbee sunɔgia weenɛ. Nnɛse maa ya ka gunɔ bakerugia weenɛ. 15 Ma wɔllun
kɔ̃so be, ba yɔ̃ɔwa wɔllɔ. Ba sãare nge hunde koni ye u wa Kebarin daarun bɔkuɔ. 16 Bà n swaa

wɔri, uruu be, ba ra n maa swaa wɔriwa. Bà n seewa bu ka yɔ̃, uruu be, ba ku ra bu deri. 17 Bà
n yɔ̃ra, uruu ben tii ba ra yɔ̃rewa. Bà n yɔ̃ɔwa ba ra ka bu yɔ̃wa. Domi hunde koni beya, ba
uruu be gawe.

Yinni Gusunɔn yiiko

ya sãa yee te derimɔ

18 Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya doona dii kɔnnɔ gen min di ma ya na ya sina wɔllun
kɔ̃so be sɔɔ. 19 Yera Esekiɛli u wa kɔ̃so be, ba ben kasi dɛria ba seewa ba yɔ̃ɔwa ka uruu be. Ma
ba da ba yɔ̃ra sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin
yiikon girima ya ballimɔ ben wɔllɔ. 20 Hunde koni ben bwesera Gusunɔ u dera u raa wa
Kebariɔ. Ma u gia ma wɔllun kɔ̃soba. 21 Ben baawure u wuswaa nnɛ mɔ ka kasenu nnɛ. Ma
ba nɔma mɔ nge tɔnugia ya wãa ben kasan temɔ. 22 Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde koni ye u wa
Kebariɔ migii weenɛ. Ben baawure u dɔɔwa deedeeru mi u wuswaa kisi.

11

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmugibu siri

ben toranun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua ma u ka nùn da sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia. Kɔnnɔ gen miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa. Be sɔɔ, u Yaasania Asurin bii tuba ka
Pelatia Bɛnayan bii. Be kpuro ba sãawa Isireliban wirugibu. 2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii,
tɔn be a wa mi, ba sãawa be ba kɔ̃sa bwisikumɔ ma ba tɔmbu bwisi kɔ̃si kɛ̃mɔ Yerusalɛmuɔ.
3 Ba mɔ̀, n ǹ mɔ tɛ̃ sa ko dinu bani. Domi Yerusalɛmu ya sãawa nge wekeru. Ma bɛsɛ yen
tɔmbu sa sãa nge yaa ye ya wãa te sɔɔ. 4 Yen sɔ̃, tɛ̃ tɔnun bii, a bu gerusio.
5 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa u nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na yɛ̃ ye
be Isireliba ba bwisikumɔ ka ye ba gerumɔ. 6 Wee ba begibu goomɔ dabi dabinu wuu ge sɔɔ.
Ma gonu yiba ben swɛɛ sɔɔ. 7 Yen sɔ̃, begii be ba go mi, ba sãawa nge yaa. Ma wuu gen tii ga
sãa nge wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba koo bu yarawa bu ka doona. 8 Wee ba tabun
bɛrum mɔ. Adama kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua. 9 Kon de
bu yari wuu gen di. Kpa n bu tɔn tukobu nɔmu bɛria. Nge mɛya kon ka bu sirisina. 10 Tabu
sɔɔra ba koo gbi. Kon bu siri be Isireliba, ben tem nɔɔ bura yerɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 11 Wuu ge, ga ǹ bu nɛnumɔ nge wekeru. Ba ǹ ko n maa sãa nge
yaa te sɔɔ. Ben tem nɔɔ bura yerɔwa kon bu siri. 12 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ wìn gere ba ǹ mɛm nɔɔwɛ, ka wìn woodaba ba ǹ swĩi. Ma ba sere bwese tuku ni nu
ka bu sikerenɛn gari swĩi.
13 Sanam mɛ Esekiɛli u Yinni Gusunɔn gari yi gerumɔ, yera Pelatia Bɛnayan bii u kpuna u
gu. Saa ye sɔɔra Esekiɛli u wuswaa tem girari u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa dewa
Isireli be ba tie bu gbisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn

be ba yarinɛ mɛnna

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 15 tɔnun bii, wee, be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba Isireliba, wunɛn mɛro
bisibu, ka be ba tie bwisi kɛ̃mɔ ba mɔ̀, bu yɔ̃ro mi ba yoru dimɔ mi, ba n ka Yinni Gusunɔ
tonde, domi be, be ba wãa Yerusalɛmuɔ mi, beya ba tem mɛ wɛ̃. 16 Adama a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
baa mɛ na dera ba yarinɛ mi, ba wãa tem tukumɔ, sɔ̃ɔ teeru ko na n ka bu wãa nge mɛ na ra
n wãa sãa yerɔ. 17 Kpa n bu mɛnna n yara bwese nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ mi, n bu
Isireliban tem wɛ̃. 18 Mɛya ba koo na kpa bu bũu ni kpuro wuna ni ba ra raa sã mi, ni nɛ,
Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ. 19 Kon bu gɔ̃ru teu wɛ̃ kpa n bu bwisiku kpaanu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru ge
ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa n bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃ ge ga du. 20 Kpa bu ka nɛn gere mɛm
nɔɔwa, bu nɛn woodaba swĩi. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa Gusunɔ ben Yinni.
21 Adama be ba yɔ̃rari ba ben kĩru swĩi ba da ba bũnu sãamɔ ni nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ mi,
kon bu ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn yiikon girima

ya yara Yerusalɛmun di

22 Yen biruwa wɔllun kɔ̃so be, ba kasi dɛria ba seewa ka ben uruu be sannu. Ma Yinni
Gusunɔn yiikon girima ya sɔ̃ɔsire ben wɔllɔ. 23 Ma win yiikon girima ye, ya seewa wuu
suunun di ya da ya wãa guuru garun wɔllɔ, wuun sɔ̃ɔ yari yeru gia. 24 Ma Gusunɔn Hunde u
Esekiɛli sua kãsi te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kãsi te u
waamɔ mi, ta kpa. 25 Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi, sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera u
wa.

12

Bɑ koo Isirelibɑ yoru mwɛɛri
1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, wee ɑ wɑ̃ɑ mɛm nɔɔ sɑribɑn suunu sɔɔ.
Bɑ nɔni mɔ ɑdɑmɑ bɑ ǹ kĩ bu kɑ yɑm wɑ. Bɑ swɑsu mɔ, ɑdɑmɑ bɑ ǹ kĩ bu kɑ gɑri nɔ yèn sɔ̃
bɑ bɔ. 3 Yen sɔ̃, ɑ sɔɔru koowo kpɑ ɑ se ɑ doonɑ sɔ̃ɔ sɔɔ ben bɑɑwuren nɔni biru ɑ dɑ ɑ n wɑ̃ɑ
gɑm. Sɔrɔkudo bɑ koo giɑ mɑ bɑ sɑ̃ɑ bwese mɛm nɔɔ sɑribɑ. 4 Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ɑ wunɛn yɑ̃nu mɛnnɔ ɑ yɑrɑ wunɛn dirun di sɔ̃ɔ sɔɔ gbɑ̃ɑrɑ. Kpɑ ɑ yɑri wuu gen min di yokɑ
ben bɑɑwuren nɔni biru nge wi bɑ yoru mwɑ. 5 Kpɑ ɑ gɑnɑ yɑbɑ ben nɔni biru ɑ wunɛn yɑ̃nu
yɑrɑ min di. 6 U mɑɑ nɛɛ, ɑ yɑ̃ɑ ni sɔɔwo ben nɔni biru kpɑ ɑ kɑ nu yɑri wɔ̃kuru. Kpɑ ɑ tii wɔ̃ke
kɑ yɑsɑ ɑ ku kɑ tem mɛ mɛɛri. Domi nɑ kĩwɑ ɑ n sɑ̃ɑ yĩreru Isirelibɑn sɔ̃.
7 Mɑ u kuɑ ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ. U yɑrɑ sɔ̃ɔ sɔɔ gbɑ̃ɑrɑ kɑ win sɔɔru nge wi bɑ yoru
mwɑ. Yokɑ u dɑ u gbɑ̃rɑru yɑbɑ kɑ nɔmɑ u win yɑ̃ɑ ni suɑ u yɑrɑ wɔ̃kuru tɔmbun nɔni biru.
8 Buru buru Yinni Gusunɔ u kɑ nùn gɑri kuɑ u nɛɛ, 9 Isirelibɑ, mɛm nɔɔ sɑri be, bà n nun bikiɑ
bɑ nɛɛ, mbɑ ɑ mɔ̀ mi, 10 ɑ bu wisio ɑ nɛɛ, Isirelibɑn sunɔ wi u wɑ̃ɑ Yerusɑlɛmuɔ mi, wiyɑ ye
ɑ mɔ̀ yɑ kɑ yɑ̃, kɑ sere mɑɑ Isirelibɑ kpuro be bɑ wɑ̃ɑ mi. 11 A sɑ̃ɑwɑ yĩreru te tɑ sɔ̃ɔsimɔ mɑ
bɑ koo yoru dɑ tem gɑm. Yɑ koo mɑɑ koorɑ. 12 Sunɔ wi u wɑ̃ɑ ben suunu sɔɔ u koo win yɑ̃nu
gurɑ wɔ̃kuru kpɑ u yɑri. Bɑ koo gbɑ̃rɑru yɑbɑwɑ bu kɑ yɑri min di. Kpɑ u tii wɔ̃ke u ku kɑ win
tem wɑ. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yinɑ bɛriɑ kpɑ u wɔri ye sɔɔ. Kon kɑ nùn dɑ Bɑbilonin
temɔ. Adɑmɑ u ǹ tem mɛ wɑsi. Miyɑ u koo gbi. 14 Win sinɑ ɑsɑkpɔbu kɑ win kɔ̃sobu kɑ win
tɑbu kowobu be kpurowɑ kon yɑrinɑsiɑ kpɑ n de bu bu tɑkobi sɔkiri. 15 Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo
giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ, nà n bu yɑrinɑsiɑ bwese tukunun suunu sɔɔ. 16 Adɑmɑ kon
de gɑbu bu kisirɑ tɑbun di kɑ gɔ̃ɔrun di kɑ bɑrɑrun di kpɑ bu wɑ bu kɑ gere kɔ̃sɑ ye bɑ nɛ,
Yinni Gusunɔ kuɑ. Sɑɑ ye sɔɔ, bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.
17 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 18 tɔnun bii, kɑ nɑndɑbɑ kɑɑ wunɛn pɛ̃ɛ di kpɑ ɑ n diirimɔ ɑ n
kɑ nim nɔrumɔ. 19 Kpɑ ɑ Isirelibɑ sɔ̃ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, be,
Yerusɑlɛmugibu bɑ koo ben dĩɑnu diwɑ kɑ bɛrum kpɑ bu nim nɔ kɑ nuku sɑnkirɑnu. Domi
ben tem mu kuɑ bɑnsu. Gɑ̃ɑ ni nu wɑ̃ɑ mi kpuro, nu koo kɑm kowɑ ben tɔn dɑm dɔrebun
sɔ̃. 20 Wuu si su tɔmbu dɑbi su koo kowɑ bɑnsu, kpɑ tem mɛ kpuro mu kɑm ko. Sɑɑ ye sɔɔrɑ
Isirelibɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gɑri

yi koo koorɑ
21 Yinni Gusunɔ u mɑɑ Esekiɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 22 mbɑn sɔ̃nɑ Isirelibɑ bɑ rɑ n mɔndu mɔ̀ bɑ
n mɔ̀, wee tɔ̃rɑ dɛnyɑmɔ, ɑdɑmɑ kɑ̃si nin gɑrɑ kun koorɑmɔ. 23 Yen sɔ̃, ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Bɑ ǹ mɑɑ tu gerumɔ Isireliɔ. Adɑmɑ ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ,
tɔ̃rɑ turuku mɔ̀. Kɑ̃si nin bɑɑtere tɑ koo koorɑwɑ. 24 Domi nin gɑru sɑri te tɑ koo kɑm ko. Nɛn
gɑri gɛɛ mɑɑ sɑri yi bɑ geruɑ bu kɑ bu nɔni wɔ̃ke Isireliɔ. 25 Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye nɑ geruɑ
kon ye ko. Yɑ koo koorɑwɑ yɑ ǹ tɛɛmɔ. Be, mɛm nɔɔ sɑribɑ, kɑ gem ben nɔni birɑ kon de gɑri
yi, yi koorɑ.
26 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 27 tɔnun bii, wee Isirelibɑ bɑ nɛɛ, kɑ̃si ni ɑ wɑ mi, nu ǹ koorɑmɔ
tɛ̃. Nu koo koorɑwɑ sere sɑɑ gɑɑ. Yen sɔ̃, ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, 28 nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, gɑri yi
nɑ geruɑ kpuro yi koo koorɑwɑ tɛ̃, yɑ ǹ tɛɛmɔ.

13

Sɔmɔ weesugibu
1 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ tɔn be gerusio be bɑ tii kuɑ nɛn sɔmɔbu. A de bu
swɑɑ dɑki ye kon bu sɔ̃. 3 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bu sɔ̃ɔmɔ. Nɑ nɛɛ, kɔ̃sɑ koo bu deemɑ
be, be bɑ sɑ̃ɑ gɑri bɑkɑsu. Domi ben tiin bwisikunɑ bɑ swĩi bɑ kɑ gɑri gerumɔ, bɑ ǹ gɑ̃ɑnu
gɑnu wɑɑmɔ. 4 Bɛɛ Isirelibɑ bɛɛn sɔmɔbu bɑ sɑ̃ɑwɑ nge gbeeku bɔ̃nu ni nu bɔsu bɑnsɔ. 5 Wee
bɑ ǹ dere bu gbɑ̃rɑrun kuunu kɔre. Bɑ ǹ mɑɑ gbɑ̃rɑru bɑnɛ tu kɑ bu gɑnɛ nɛ, Gusunɔn mɔrun
sɑɑ sɔɔ. 6 Wee bɑ kɑ̃si weesuginu sɑɑrimɔ, mɑ bɑ gɑri gerumɔ yi yi ǹ sɑ̃ɑ gem. Bɑ mɔ̀, wee nɛ,
Yinni Gusunɔwɑ nɑ bu ye kpuro wɛ̃. Adɑmɑ nɑ ǹ bu gɔre. Mɑ bɑ tɑmɑɑ kon ben gɑrin dɑm
sirewɑ. 7 Adɑmɑ nɑ nɛn sɔmɔ be sɔ̃ɔmɔ mɑ ben kɑ̃sinu nu sɑ̃ɑwɑ ni ben tii bɑ sekɑ. Ben gɑri
yi mɑɑ sɑ̃ɑwɑ weesu. Bɑ tɑmɑɑ nɛn gɑriyɑ bɑ tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. N deemɑ nɑ ǹ mɑm kɑ bu gɑri
koore. 8 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu wɔrimɑ domi bɑ kɑ̃sinu sekɑ mɑ bɑ weesu kpɑrɑmɔ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwɑ nɑ yeni gerumɔ.
9 Kon bu nɛn dɑm sɔ̃ɔsi be, be bɑ weesu kpɑrɑmɔ mi. Bɑ ǹ ɑyeru wɑsi nɛn tɔmbun suunu
sɔɔ. Bɑ koo ben yĩsɑ go mi nɛn tɔmbun yĩsɑ yoruɑ. Bɑ ǹ mɑɑ wurɔ ben temɔ. Nge mɛyɑ bɑ
koo kɑ giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.
10 Wee bɑ nɛn tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ bɑ mɔ̀, bɔri yɛndɑ wɑ̃ɑ. Adɑmɑ bɔri yɛndu gɑru sɑri.
Nɛn tɔmbɑ gɑni seeyɑmɔ. Mɑ sɔmɔ be, bɑ ye soo tɛɛnimɔ. 11 Adɑmɑ ɑ be bɑ soo tɛɛnimɔ mi

sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, gɑnɑ ye, yɑ koo wɔrumɑ. Guru bɑkɑ yɑ koo nɛ kɑ kpenu sɑnnu kpɑ woo bɔkɔ
gu se. 12 Gɑnɑ ye, yà n wɔrumɑ sɑɑ yerɑ tɔmbɑ koo bikiɑ bu nɛɛ, mbɑ soo yen ɑrufɑɑni ye bɑ
tɛɛni mi. 13 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, kon de nɛn mɔru yu woo
bɔkɔ seeyɑ, kpɑ guru bɑkɑ yu nɛ. Kpɑ guru kpenu nu nɛ kɑ dɑm nu gɑ̃ɑnu kpuro go. 14 Kon
gɑnɑ ye surɑ yu wɔrumɑ temɔ, kpɑ yen kpɛɛkpɛɛku gu sɔ̃ɔsirɑ. Yɑ koo bɛɛ wɔri kpɑ i gbisuku.
Sɑɑ yerɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. 15 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nɛn mɔru yɔ̃suwɑ
mɑm mɑm gɑnɑ yen sɔ̃ kɑ be bɑ ye soo doken sɔ̃. Sɑɑ ye sɔɔ, bɑ koo gere bu nɛɛ, gɑnɑ ye, yɑ
wɔrumɑ. Be bɑ rɑɑ ye soo doke, ben goo kun mɑɑ wɑ̃ɑ! 16 Sɔmɔ weesugii be, bɑ kpɑ be, be bɑ
rɑɑ gɑri gerumɔ Yerusɑlɛmun sɔ̃, be, be bɑ rɑ n wɑɑmɔ kɑ̃siru sɔɔ mɑ bɔri yɛndɑ wɑ̃ɑ, ɑdɑmɑ
bɔri yɛndu gɑru sɑri. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

Sɔmɔ tɔn kurɔ weesugibu

17 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, tɔnun bii, ɑ Isirelibɑn tɔn kurɔ be bɑ tii kuɑ nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔwɔ ɑ
nɛɛ, 18 bɔ̃ruroba bɑ sɑ̃ɑ. Domi bɑ kĩɑsu gbinumɔ tɔmbun nɔm wĩinu sɔɔ nge bɔki mɑ bɑ tɔmbu
kpuro yɑsi sɛ̃kemɔ wirɔ bukurobu kɑ bibɔ kpɑ bu wɑ bɑ n kɑ tɔn be tɑɑre. Bɑ kĩwɑ bu nɛn
tɔmbun wɑ̃ɑru kpeesiɑ kpɑ nɑ n begiru beruɑ. 19 Wee bɑ ǹ mɑn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ nɛn tɔmbun
wuswɑɑɔ dĩɑ nɔm wɔɔnun sɔ̃. Mɑ bɑ tɔmbu goomɔ be n ǹ weenɛ bu go. Mɑ bɑ gɑbu deri
be n weenɛ bu go. Mɛyɑ bɑ rɑ nɛn tɔmbu weesu kue kpɑ bɑ n ben wee si swɑɑ dɑki. 20 Yen
sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, kon bu wɔri ben kĩɑ sin sɔ̃, si bɑ kɑ tɔmbun wɑ̃ɑru mwɛɛrimɔ
mi. Kon bu si mwɑɑriwɑ n gɛ̃ɛku kpɑ n be bɑ rɑɑ mwɑ yɑkiɑ. 21 Kon ben yɑsi yi gɛ̃ɛku kpɑ n
nɛn tɔmbu yɑkiɑ ben nɔmɑn di. Bɑ ǹ mɑɑ kpɛ̃ bɑ n bu mɔ. Bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni
Gusunɔ. 22 Ben weesun sɔ̃, bɑ gemgibu nukuru sɑnkɑ, be, be nɑ ǹ dɑɑ kĩ n kɔ̃sɑ kuɑ. Bɑ yinɑ
bu tɔn kɔ̃sobu kirɔ ko bu kɑ ben kom kɔ̃sum deri kpɑ bu ben wɑ̃ɑru yɑkiɑ. 23 Yen sɔ̃, bɑ ǹ mɑɑ
kɑ̃sinu kɑ gɑri weesugii mɔ̀. Kon nɛn tɔmbu yɑkiɑ ben nɔmɑn di. Nge mɛyɑ bɑ koo kɑ giɑ mɑ
nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

14

Gusunɔ u bũu sɑ̃ɑru yinɑ

1 Sɔ̃ɔ teeru Isirelibɑn guro gurobu gɑbu bɑ nɑ bɑ Esekiɛli deemɑ u kɑ bu bikiɑru kuɑ
Gusunɔn mi. 2 Yerɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 3 tɔnun bii, tɔn be, bɑ bũu sɑ̃ɑmɔwɑ ben gɔ̃ruɔ, mɑ
bɑ tii nu wɛ̃, mɑ nu derɑ bɑ wɑ̃ɑ durum sɔɔ. Yerɑ bɑ tɑmɑɑ kon ben bikiɑru wurɑ? 4 A bu
sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, Isireli goo ù n tii wɛ̃ bũu sɑ̃ɑru sɔɔ,
mɑ tɑ derɑ u torɑmɔ, mɑ u nɑ nɛn sɔmɔ goon mi u kɑ nùn bikiɑru kuɑ nɛ, Yinni Gusunɔn mi,
nɛn tiiwɑ kon yɛ̃ro wisi nge mɛ̀n nɔɔ win bũnu dɑbiru nɛ. 5 Nɛn wisi biyɑ bu koo de Isirelibɑ
bu bwisiku ben gɔ̃ruɔ be, be bɑ mɑn yinɑ ben bũu sɑ̃ɑrun sɔ̃. 6 Yen sɔ̃, ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, nɛnɑ
nɑ nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio kpɑ bu ben bũnu deri kɑ mɑɑ kom kɔ̃sum mɛ bɑ mɔ̀, mɛ mu ǹ nɛ, Yinni
Gusunɔ wɛ̃remɔ.

7 Isirelibɑn goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo ben suunu sɔɔ ù n mɑn deri u bũnu sɑ̃ɑmɔ mɑ tɑ derɑ u
torɑmɔ mɑ u nɑ nɛn sɔmɔn mi u kɑ bikiɑru ko nɛn mi, nɛ, Yinni Gusunɔn tiiwɑ kon nùn wisi.
8 Kon yɛ̃ro wɔriwɑ n sɛɛyɑsiɑ kpɑ u n sɑ̃ɑ seedɑ ye bɑ ko n dɑ kɑ mɔndu ko. Kon nùn wunɑwɑ
nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di, kpɑ i giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

9 Nɛn sɔmɔ goo ù n wurɑ durɔ wi, u nùn nɔni wɔ̃kuɑ, mɑ u nùn bikiɑru kuɑ, nɛ, Yinni
Gusunɔwɑ nɑ derɑ u kuɑ mɛ. Nɛn tiiwɑ kon sɔmɔ wi wunɑ nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di. 10 Sɔmɔ
wi kɑ durɔ wi u bikiɑru nɑ mi, be kpurowɑ bɑ ko n sɑ̃ɑ torobu. Bɑ koo mɑɑ ben torɑ nin ɑre
sɔbe. 11 Nge mɛyɑ be Isirelibɑ bɑ ǹ mɑɑ tondɑmɔ nɛn swɑɑn di. Bɑ ǹ mɑɑ ben tii disi dokemɔ
kɑ ben torɑ dɑbi ni. Bɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nɛn tɔmbu kpɑ nɑ n sɑ̃ɑ ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ
nɑ yeni geruɑ.

Gɑ̃ɑnu sɑri ni nu koo Gusunɔn siribu yɔ̃rɑsiɑ

12 Yinni Gusunɔ u mɑɑ geruɑ u nɛɛ, 13 tɔnun bii, su tɛ̃ nɛɛ, tem gɑm tɔmbu bɑ mɑn mɛm
nɔɔbu sɑriru kuɑ. Mɑ nɑ bu nɛn dɑm sɔ̃ɔsi nɑ ben dĩɑnu kɑm koosiɑ nɑ bu gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ bɑ
gbisukumɔ be kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ kpuro, 14 bɑɑ tɔmbu itɑ beni Nɔwɛ kɑ Dɑniɛli kɑ Yoobu bà n
wɑ̃ɑ mi, bɑ ǹ kpɛ̃ bu tem mɛn tɔmbu kpuro fɑɑbɑ ko ben gem sɔ̃. Ben tii tɔnɑwɑ ben gem mu
koo de bu fɑɑbɑ wɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.

15 N kun mɛ nà n derɑ gbeeku yɛɛ yi tem mɛ wɔri yi bu go kpuro kpɑ tem mɛ, mu ko bɑnsu
sere goo kun mɑɑ sɑrɔ mi, gbeeku yɛɛ yin sɔ̃, 16 sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru, bɑɑ tɔmbu itɑ be, bà n wɑ̃ɑ
tem mɛ sɔɔ, tem mɛgibu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ. Tɔmbu itɑ be tɔnɑwɑ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ, bɑɑ ben
tiin bibu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ. Mɑ tem mɛ, mu koo kowɑ bɑnsu.

17 N kun mɛ nà n derɑ bɑ tɔn be tɑbu wɔrimɑ, mɑ bɑ bu kɑm koosiɑ sere kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ,
18 bɑɑ tɔmbu itɑ be, bà n wɑ̃ɑ mi, be tɔnɑwɑ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ. Sere kɑ nɛ, Yinni Gusunɔn
wɑ̃ɑru, bɑ ǹ kpɛ̃ bu mɑm ben tiin bibu fɑɑbɑ ko.

19 N kun mɛ nà n derɑ bɑrɑrɑ duɑ tem mɛ sɔɔ, mɑ bɑ gbisukɑ be kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ, 20 bɑɑ
Nɔwɛ kɑ Dɑniɛli kɑ Yoobu bà n wɑ̃ɑ tem mɛ sɔɔ, tem mɛn tɔmbu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ ben sɔ̃.

Be ita ye tɔnawa ba koo faaba wa ben gem sɔ̃. Baa mam ben tiin bibu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba ko ben gem sɔ̃.
21 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na Yerusalɛmu wahala baka nnɛ yeni kpɛ̃ɛ n ka yen tɔmbu ka ben yaa sabenu go. Yera tabu ka gɔ̃ɔru ka gbeeku yɛɛ gɔbi ka baranu. 22 Adama gabu ba koo tiara kpa bu bu yara wuun di, kpa bu bɛɛ deema kpiki yeru mi. Saa ye sɔɔ, ì n ben daa ka ben kookoosu wa, biti kun maa bɛɛ mɔ̀ kɔ̃sa ye na Yerusalɛmu kuan sɔ̃. 23 Ya koo bɛɛn nukuru yɛmiasia ì n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa ye sɔɔ, i ko i gia ma n ǹ kam sɔɔ na bu wahala yeba kpɛ̃ɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15

Resɛm dãa te ba dɔ̃ɔ doke

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, resɛm dãa ya dãa ye ya tie bɛɛrɛ kere? Yen dãa kãasa ya dãa kãasi yi yi tie kere? 3 Ba koo kpĩ bu ye dendi bu ka sɔmburu garu ko? Ba koo kpĩ bu ka ye gabatia ko? 4 Geema ya wãawa bu ka ye dɔ̃ɔ sɔ̃re adama yen nɔsu yiru kpuro ka yen suunu sɔɔ yà n dɔ̃ɔ mwaara sɔmbu terà ya koo maa kpĩ yu ko. 5 Sanam mɛ ya ǹ dɔ̃ɔ mwaare ba ǹ ka ye gãanu kue. Kaa sere gere ye ya den dɔ̃ɔ mwaara, ya ǹ maa garu koorɔ?
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Nge mɛ dãnu sɔɔ resɛm dãa ba ra dɔ̃ɔ doke, nge mɛya kon maa Yerusalɛmugibu sɛɛyasia. 7 Kon bu wɔrima. Ba tamaa ba yara dɔ̃ɔn di. Adama dɔ̃ɔ wi, u koo na u bu di, kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 8 Kon de ben tem mɛ, mu ko bansu, domi ba man mɛm nɔɔbu sariru koosi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

16

Yerusalɛmu ya raa sãawa

nge bii wi ba kɔ̃

1-2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu yen kɔ̃sa sɔ̃ɔsi saa Esekiɛlin nɔɔn di, u nɛɛ, 3 Yerusalɛmu, ba nun marawa Kananin temɔ. Wunɛn tundo u sãawa Amɔreban bweseru. Ma wunɛn mɛro u sãa Hɛtiban bweseru. 4 Dɔma te ba nun mara ba ǹ nun bwia bure. Ba ǹ maa nun wobura a ka dɛɛra. Ba ǹ nun sĩre ka bɔru. Ba ǹ maa nun bekuru tɛ̃kusi. 5 Goo kun wunɛn wɔnwɔndu kue u sere nun gãa nin gaa kua. Adama ba nun kɔ̃wa yakasɔ dɔma te ba nun mara, domi ba nun tusa. 6 Saa ye nɛ, Yinni Gusunɔ na sarɔ wunɛn bɔkuɔ, na wa a wɔri mɔ̀ wunɛn maru yãnu sɔɔ. Ma na gerua na nɛɛ, bu de a n wãa baa mɛ a yɛm wobura. 7 Ma na dera a kpɛ̃a nge dãa yakasɔ. A kpɛ̃a a kua kurɔ burɔ. Wunɛn bwãsu su ye. Ma wunɛn seri yi kpɛ̃a. Adama terera a sĩimɔ mam mam. 8 Ma na sara wunɛn bɔkuɔ na nun mɛɛra ma na wa saa ya tura su ka kĩru ko. Ma na nɛn yaberun soo sua na ka wunɛn tereru wukiri. Ma na ka nun arukawani bɔkua ka bɔ̃ri na nɛɛ, a kua nɛgii. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Ma na nun wobura ka nim, na yɛm mɛ a mwaare wuna, ma na nun gum sawa. 10 Ma na nun yabe te ba sɔma kua dokea ka bara ni ba kua ka gɔna ba buraru koosi, ka sɛ̃katia ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka sere yabe geeru. 11 Ma na nun bura yãnu dokea ka sumi nɔmaɔ ka saba wĩirɔ. 12 Ma na taabu doke wunɛn wɛ̃rɔ ka swaa tonkunu ka sere yasi bɛɛrɛgia wunɛn wirɔ. 13 Nge mɛya na nun buraru kua ka wura ka sii geesu ka sere beku geeru te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka yabe te ba sɔma dokea. Dĩa ni a ra maa di, nu sãawa som gem ka tim ka olifin gum. Ma a buram sosimɔ a dɔɔ nge sina kurɔ. 14 Ma a yĩsiru yara bwesenun suunu sɔɔ wunɛn buram sɔ̃. Wunɛn buram mɛ, mu yibawa nɛn bura yãa ni na nun kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmu

ya tii kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Yerusalɛmu, a wunɛn naanɛ doke wunɛn buram sɔɔ. Ma a tii
kua nge kurɔ tanɔ yĩsi te a yaran sɔ̃. Tɔnu baawure wi u sarɔ mi kpuro, a ra nùn tii wɛ̃wa.
16 Ma a wunɛn yãa nɔniginu sua a ka da a wunɛn gungunu mi a ra bũnu sã buraru kua. Miya
a tii wɛ̃. Ye a kua mi, goo kun yen bweseru waare. Mɛya yen bwesera kun maa koorамɔ.
17 Ma a wunɛn bura yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu sua a ka bũu tɔn durɔbu seka ma a
nu sakararu koosi. 18 Ma a wunɛn yãa ni ba sɔma doke sua a bũu ni wukiri. Ma a maa nɛn
gum ka nɛn turare sua a nu wɛ̃. 19 Ma a maa dĩa ni na ra ka nun diisie sua a ka bũu ni yãkuru
kua nge mɛ ba ra man yãku nubu durorugiru kue. Dĩa niya som ka gum ka tim. Yeniwa ya
koora. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 20 Adama sakara te, ta ǹ nun tura. Ma a wunɛn bii
be a man marua mwɛɛra a ka bũu ni yãkuru kua. 21 Wee a nɛn bibu sakira a ka bũnu yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru kua. 22 Yen kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ, a ǹ maa wunɛn wɔndiaru yaaye ka sanam mɛ
a wãa tereru wunɛn maru yɛm sɔɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ ma a kua bɔ̃rura kɔ̃sa ye a kuan sɔ̃. 24 Wee a tii sakara kunu
gira ka maa bũu turanu baama kpuro. 25 Wee swaa kɛɛnanu baama a bũu turanu kua, ma

a kom kɔ̃sum kua a tii tɔmbu kpuro wɛ̃. Be ba gesi sarɔ mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa.
Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia. 26 A ka wunɛn berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mɔ mi,
sakararu kua. Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia a ka nɛn mɔru seeya. 27 Yera na nun nɛn dam
sɔ̃ɔsi na nun nɔma dɛmiɛ. Ma na nun doke nɛn yibɛrɛban nɔmu sɔɔ. Yibɛrɛ bera, Filisitiba
be ba biti soora wunɛn daa kɔ̃san sɔ̃. 28 Yen biru ma a da a ka Asirigibu sakararu kua, domi
a ǹ deba. A da a tii bu wɛ̃. Adama ka mɛ, a ǹ deba. 29 Ma a da a ka Kananiba sakararu kua ka
Babilonigibu. Ka mɛ, a ǹ deba. 30 Anna a dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun
yinni. 31 Domi a sakara kunu gira swaa kɛɛnanɔ ma a bũu turanu kua baama kpuro, a ku
ra mam maa kurɔ tanɔ gobi mwɛ. 32 A sãawa nge kurɔ tanɔ sakara kowo wi u durɔ tukobu
mwaamɔ win durɔn ayerɔ. 33 Kurɔ tanɔ baawurewa ba ra gãanu kɛ̃. Adama wunɛ, a durɔ
tanɔbu gãanu wɛ̃ɛmɔ kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di. 34 Ye kurɔ tanɔbu ba ku ra
ko yera a kua sakararu sɔɔ, domi ye kaa ka durɔ tanɔbu kɛ̃nu mwaari, wunɛn tiiwa a ra bu
wɛ̃.
35 Tɛ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, Yerusalɛmu, a man swaa dakio wunɛ wi a sãa nge kurɔ tanɔ.
36 Wee a dera ba wunɛn dukia yarinasia baama, ma ba wunɛn tereru wa sanam mɛ a sakararu
mɔ̀ ka bũnu ni a kĩ, ni nu kun mam waabu wã. Ma a wunɛn bibun yɛm yari a ka bũu ni
yãkuru kua. 37 Yen sɔ̃na kon wunɛn kĩnasi be mɛnna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon
mɛnnama baama kpuron di, kpa n nun yɔ̃su tereru ben wuswaaɔ. 38 Kon nun sɛɛyasiawa
nge mɛ ba ra tɔn gowobu ka kurɔ tanɔbu sɛɛyasie. Yɛm mu koo nun wukiri nɛn mɔru ka nɛn
nisinun saabu. 39 Kon nun bɛri wunɛn kĩnasi ben nɔmaɔ. Ba koo wunɛn kunu ka wunɛn
gunguu ni kɔsuku. Ba koo wunɛn bura yãa ni a doke potiri kpa bu nun yɔ̃su tereru. 40 Saa ye
sɔɔ, kon tɔmbu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sɔkiri. 41 Ba koo
wunɛn dia dɔ̃ɔ mɛniki kpa bu nun sɛɛyasia kurɔ dabinun wuswaaɔ kpa n de wunɛn sakararu
tu kpe. A ǹ maa ben goo gãanu wɛ̃ɛmɔ. 42 Nɛn mɔru koo sure. Na ǹ maa ka nun nisinu mɔ̀.
Mɛya na ǹ maa ka nun mɔru mɔ̀. 43 Ka mɛ, yèn sɔ̃ a ǹ yaaye nge mɛ na nun nɔɔri wunɛn birun
di, ma a nɛn mɔru seeya ka wunɛn kookoosu, yen sɔ̃, kon de a yen are wa. Domi a sekuru
sari kom kua ma a bũnu sãwa.

Yerusalɛmuwa ya daa kɔ̃sa bo

44 Wee be ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ, nge mɛ mɛro u sãa, nge mɛya win bii wɔndia u ra n
sãa, ba koo nɛɛ, wuna ta ka yã. 45 A sãawa wunɛn mɛron bii wi u durɔ ka bibu yina. A sãawa
nge wunɛn maabu be ba durɔ ka bibu yina. Bɛɛn mɛro u sãawa Hɛti. Ma bɛɛn tundo u sãa
Amɔregii. 46 Wunɛn mɔɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, wiya Samari ka yen bii wɔndiaba.
Wunɛn wɔnɔ wi u maa wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wiya Sodomu ka yen bibu. 47 N ǹ mɔ
ben yira a swĩi tɔna. Ye a kua ya kpã. Wee a sankira a bu kere wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ. 48 Sere
ka nɛn wãaru Sodomu ye ya sãa wunɛn wɔnɔ ya ǹ kue nge mɛ a kua wunɛ ka wunɛn bibu.
49 Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma ya wãa doo nɔɔru ka bɔri yɛndu sɔɔ. Ya ku ra wɔnwɔndobu
ka sãarobu somi. 50 Wunɛn mɛro bisi be, ba tɔnu bie ba kɔ̃sa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ye na wa mɛ,
yera na bu gira. 51 Wunɛn mɔɔ Samari kun mam wunɛn torarun saka kue. Wunɛn kɔ̃sa ya
wigia dabinu kera. Ma wunɛn kom kɔ̃sum mu dera ba nun sanɔ kera. 52 Wunɛ wi a ra raa
bu taarɛ wɛ̃ wee a sekuru wa. Domi wunɛn kom kɔ̃sum mu begim kera. Bà n wunɛn daa ye
mɛɛra ba ra deemɛwa be, ba mam dɛɛre. Tɛ̃ a kua sekurugii yèn sɔ̃ bà n wunɛn daa mɛɛra ba
ra wa ba sanɔ sãa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

53 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon Sodomu ka Samari ka ben bii wɔndiaba
seeya ka sere maa wunɛ Yerusalɛmugibu. 54 Wunɛn mɔɔ Samari ye, ka wunɛn wɔnɔ Sodomu
ben nukura koo yɛmia yèn sɔ̃ wunɛn tii a sekuru wa. 55 Ba koo wurama nge yellu be, ka ben
bibu. Mɛya maa wunɛn tii kaa wurama nge yellu wunɛ ka wunɛn bibu sannu. 56 Sanam mɛ
a tii sue, a ra ka Sodomu gari kowa ka tii suabu wunɛn kɔ̃sa yu sere sɔ̃ɔsira batuma sɔɔ. 57 Tɛ̃,
wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba koo yɛ̃ɛ. Wee ba nun gɛma yam kpuro. 58 Ma a wunɛn sekuru
sariru ka daa kɔ̃san are sɔɔwa. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
59 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee a man gɛma. A ǹ nɛn arukawani yibie. Yen sɔ̃, kon nun
kɔsie ye a man kua. 60 Adama ka mɛ, na ǹ nɛn arukawani ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua
wunɛn wɔndiarun di. Kon maa ka nun arukawani bɔke ya n wãa sere ka baadommaɔ. 61 Kaa
bwisiku ye a kua kpa sekuru tu nun mwa nà n nun wunɛn maabu ka wɔnɔbu nɔmu bɛria
bu nun wiru kpĩiya nge wunɛn bibu. Adama na ǹ ye mɔ̀ arukawani ye na ka nun bɔkuan
sɔ̃. 62 Kon kpam ka nun nɛn arukawani bɔke kpa a gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 63 Kpa
a yaaya ye a kua gasɔ, kpa sekuru tu nun mwa sere a kpana a gari gere. Adama nɛ kon nun
wunɛn toranu kpuro suuru kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

17

Gunɔ bɑkeru kɑ resɛm

1 Yinni Gusunɔ u geruɑ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ Isirelibɑ mɔndu kuo. 3 A nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni
Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, gunɔ bɑkeru gɑrɑ wɑ̃ɑ tɑ kɑsɑ dɛ̃u mɑ tɑ sɑn bɑkɑsu mɔ si su nɔni
bwese bwesekɑ mɔ. Mɑ tɑ yɔ̃ɔwɑ tɑ dɑ sere Libɑnin guurun wii kpiirɔ. Mɑ tɑ dɑ tɑ dɑ̃ɑ ye bɑ
mɔ̀ sɛdurun wii kpiiru wĩɑ. 4 Mɑ tɑ dɑ̃ɑ ten kɑ̃ɑsɑ ye yɑ gunum bo wĩɑ tɑ kɑ dɑ tɑ yi tem mi
bɑ rɑ tenkuru ko, wuu gè sɔɔ tenkubɑ bɑ wɑ̃ɑ. 5 Mɑ tɑ dɑ̃ɑ kpii pɔturɑ gɑɑ suɑ tɑ dɑ tɑ girɑ
nge dɑ̃ɑ ye yɑ rɑ n wɑ̃ɑ nim bɔkuɔ mi tem gem mu wɑ̃ɑ, mi nim mu yibɑ. 6 Kpii pɔturɑ ye, yɑ
seewɑ yɑ kpɛ̃ɑ nge resɛm koru te tɑ yɑsiɑ ɑdɑmɑ tɑ ǹ gunu. Mɑ ten kɑ̃ɑsi yi mɛɛrɑ gunɔ bɑke
ten berɑ giɑ. Mɑ ten gbini yi duɑ tem mɛn sɔɔwɔ. Mɑ dɑ̃ɑ ye, yɑ gɔsiɑ resɛm, yɑ kpɑrɑ yɑ kɑ̃ɑsi
kuɑ. 7 Yen biruwɑ gunɔ bɑkeru gɑrɑ nɑ tɑ kɑsɑ dɛ̃u. Ten sɑnsu tɑɑsinɛ. Mɑ resɛm koo te, tɑ
ten gbini kɑ ten kɑ̃ɑsi gɔsie gunɔ bɑke ten mi giɑ, domi tɑ tɑmɑɑ tɑ koo nim wɑ mi giɑ. 8 N
deemɑ tɑ rɑɑ girewɑ tem gem sɔɔ mi nim yibɑ kpɑ tu kɑ̃ɑsi geenu ko tu bii geenu mɑ kpɑ tɑ
n sɑ̃ɑ resɛm geɑ.
9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bikiɑ. Nɑ nɛɛ, resɛm yen bweseru yɑ koo kpĩ yu kuurɑ?
Gunɔ bɑke gbiikii te, tɑ koo wurɑ tu ye deri tɑ kun yen gbini wukurɑ? Tɑ koo wurɑ tɑ kun
yen mɑrum go, kpɑ ten kpɑrɑ kpɛm mɛ, mu gberɑ? N̄ n mɛn nɑ, n ǹ mɑɑ tilɑsi tɔn dɑbinu bu
nɑ bu kɑ ye wukɑ. 10 Wee tɑ duurɑ, ɑdɑmɑ tɑ koo kuurɑ? Sɔ̃ɔ yɑri yerun woo gɑ̀ n tu bɑbɑ, tɑ
ǹ koo gberɑ? Geemɑ tɑ koo gberɑ mi tɑ duurɑ.

Mɔn ten tubusiɑnu

11 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 12 ɑ Yudɑn mɛm nɔɔ sɑri be bikio ɑ nɛɛ, bɑ mɔn ten tubusiɑnu
yɛ̃? A bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, wee Bɑbilonin sinɑ boko u dɑ Yerusɑlɛmuɔ. U ben sinɑ boko mwɑ
kɑ win sinɑ ɑsɑkpɔbu mɑ u kɑ bu dɑ Bɑbiloniɔ. 13 Mɑ u turo gɔsɑ wi u sɑ̃ɑ nge kpii pɔturɑ
sinɑ bibu sɔɔ, u kɑ nùn ɑrukɑwɑni bɔkuɑ. U nùn bɔ̃rusiɑ. Mɑ Bɑbilonin sinɑ boko wi, u ben
bukurobu gurɑ u kɑ dɑ win temɔ. 14 Kpɑ Yudɑbɑn tem mu biru wurɑ, mu ku mɑɑ kuurɑ. Kpɑ
bu win ɑrukɑwɑni ye mɛm nɔɔwɑ. 15 Adɑmɑ be Yudɑbɑ bɑ Bɑbilonin sinɑ boko wi seesi bɑ
sɔmɔbu gɔrɑ Egibitiɔ bu kɑ dumi kɑsumɑ kɑ sere mɑɑ tɔn dɑbinu. Wi u yen bweseru kuɑ, u
koo kisirɑ? Domi u ɑrukɑwɑni kusiɑ.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru, sinɑ boko wi, u koo gbiwɑ sunɔ wi u nùn
bɑndu wɛ̃n temɔ. Domi u ǹ win nɔɔ mwɛɛru yibie. Bɑbiloni miyɑ u koo gbi. 17 Bɑɑ Egibitin
sunɔ ù n tɑbu kowo dɑbiru mɔ be bɑ dɑm mɔ, u ǹ kpɛ̃ u bu somi bu kɑ tii yinɑ sɑnɑm mɛ
Bɑbilonin sinɑ boko u koo nɑ u wɔrusu gbe u tɑbu sĩɑ kpĩ u kɑ tɔn dɑbinu go. 18 Domi durɔ
wi, u mɑɑ win nɔɔ mwɛɛru ɑtɑfiiru kuɑ, mɑ u ɑrukɑwɑni kusiɑ yè sɔɔ u rɑɑ win nɔɔ mwɛɛru
doke. Yen sɔ̃, u ǹ kisirɑmɔ.
19 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru, nɛn ɑrukɑwɑniwɑ Isirelibɑn sinɑ
boko u ɑtɑfiiru kuɑ u kusiɑ. Yen sɔ̃, u koo yen ɑre wɑ. 20 Kon nùn yinɑ bɛriɑ kpɑ u wɔri ye sɔɔ.
Kon kɑ nùn dɑ Bɑbiloniɔ. Miyɑ kon nùn siri win nɑɑnɛ sɑri te u kuɑn sɔ̃. 21 Win tɑbu kowo
be bɑ koo duki su, kon bu nɑɑ swĩiwɑ n go kɑ tɑkobi. Be bɑ tiɑrɑ kpɑ bu yɑrinɑ nge woo. Sɑɑ
ye sɔɔ, bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ yeni geruɑ.

Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru

22 Amɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, nɛn tiiwɑ kon dɑ̃ɑ kɑ̃ɑsɑ kpɛmɑ mɛɛri
sɛduru yen wii kpiirɔ kpɑ n ye burɑ, kpɑ n dɑ n ye girɑ guuru gɑrun wɔllɔ te tɑ gunu. 23 Kon
ye girɑwɑ guuru gɑrun wɔllɔ te tɑ gunum bo Isireliɔ. Ten kɑ̃ɑsi yi koo kuurɑwɑ kpɑ tu binu
mɑ tɑ n sɑ̃ɑ dɑ̃ɑ te tɑ wɑɑbu wɑ̃. Gunɔ bwese bwesekɑ yɑ koo sokuru ko ten kɑ̃ɑsi sɔɔ. Kpɑ su
n kukuɑ ten sɑɑrɔ. 24 Sɑɑ yerɑ dɑ̃nu kpuro nu koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. Nɛnɑ nɑ
rɑ dɑ̃ɑ ni nu gunu kɑwe, kpɑ n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛyɑ nɑ rɑ ni nu wuru bekusu
sɑ̃ɑ gberɑsie, kpɑ n ni nu gbere bɔrɔm dokeɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ. Mɛyɑ yɑ
koo mɑɑ koorɑ.

18

Gusunɔ u rɑ bɑɑwure siriwɑ

nge mɛ win dɑɑ yɑ nɛ

1 Yinni Gusunɔ u geruɑ u nɛɛ, 2 Esekiɛli, mbɑn sɔ̃nɑ Isirelibɑ bɑ rɑ mɔn teni ko bu nɛɛ,
bɑɑbɑbɑ bɑ resɛm birenu di,
mɑ ben bibun nɔsu yɑɑyɑ.
3 Adɑmɑ nɛ, Yinni Gusunɔ, nɑ bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mɑ sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru, i ǹ mɑɑ mɔn teni gerumɔ
Isireliɔ. 4 Geemɑ, nɛnɑ nɑ bɑɑwuren wɑ̃ɑru nɛni, bɑɑbɑ kɑ bii. Yen sɔ̃, wi u torɑ wiyɑ u koo
gbi.
5 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u wɑ̃ɑ u geɑ mɔ̀, win dɑɑ yɑ wɑ̃. 6 U ku rɑ de gungunɔ u bũu sɑ̃. U ku rɑ mɑɑ
bũu yɑ̃kunu di. U ku rɑ kɑ goon kurɔ mɛnnɛ. Mɛyɑ u ku rɑ mɑɑ kɑ tɔn kurɔ mɛnnɛ sɑnɑm mɛ

u yasa mɔ̀. 7 U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa goo sɔmburu koosie kam. U ra wi u win dibu
nɛni win tɔruba wesie. U ra wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ yãnu wɛ̃. 8 U ku
ra tɔnu gobi bɔkure u nim doke. U ku ra n maa wãa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee, u
baawure nùn win gem wɛ̃. 9 U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ mam mam. Tɔnu win bwesera
nɛ, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wãara ta koo dakaa da.
10 Su maa tɛ̃ nɛɛ, durɔ wi, u bii mɔ wi u ra tɔmbu wɔri u go, u ben yãnu gura, ǹ kun mɛ u
ra daa kɔ̃sa gaa ko. 11 N deema win baaba ku ra yen bweseru ko. Bii wi, u ra bũu yãkuru de
gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu mɛnnɛ. 12 U ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ sɔmburu koosie kam. U ra tɔmbu
gbɛni. U ku ra be u tɔruba mwaari ye wesie. U ra bũnu sã, kpa u n kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀. 13 U ra
tɔmbu gobi bɔkure u nim doke. N weenɛ tɔnu win bweseru u n wãa? Aawo, u koo gbiwa.
Domi u daa kɔ̃sa kua. Win yɛm mu koo wɔriwa win tii sɔɔ.
14 Su tɛ̃ nɛɛ, bii wi, u seewa u mara. Ma win bii u seewa u win tundon toranu kpuro wa.
Adama u ǹ win tundon yira ye swĩi. 15 U ku ra bũu yãkunu de gungunɔ. U ku ra bũnu sã ni
Isireliba ba sãamɔ. U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ. 16 U ku ra goo sɔmburu koosie kam. U ku
ra be ba win dibu nɛni tɔruba mwaari. U ku ra gbɛni. U ra wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi
u tereru sĩimɔ yãnu wɛ̃. 17 U ku ra n wãa weesun swaa sɔɔ. U ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim
doke. U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Bii wi, u ǹ gbimɔ win tundon toranun sɔ̃. U ko n wãawa
ka gem. 18 Adama tundo wiya u koo gbi win toranun sɔ̃ domi u tɔmbu tɔ̃ya kua u gbɛna.
19 I bikiamɔ i mɔ̀, mban sɔ̃na bii kun win tundon durum are sɔɔmɔ. Geema, bii kun ye
sɔɔmɔ yèn sɔ̃ u gea kua. Ma u sĩa dee dee nɛn yira sɔɔ, u nɛn woodaba mɛm nɔɔwa mam mam.
Yen sɔ̃na u ko n wãa. 20 Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu ba ǹ ben baababan toranun are sɔɔmɔ.
Mɛya baababa ba ǹ maa ben bibun toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nùn win are wɛ̃ yèn sɔ̃ u
kom gem kua. Kpa n maa tɔn kɔ̃so sɛɛyasia yèn sɔ̃ u kɔ̃sa kua.

Kɔ̃san kirɔ

21 Tɔn kɔ̃so ù n win daa kɔ̃sa deri, ma u gem swĩi nge mɛ nɛn wooda ya gerua kpuro, u ǹ
maa gbimɔ. 22 Kon win toranu kpuro duari, kpa n de u n wãa gea ye u mɔ̀n sɔ̃. 23 I tamaa nɛ,
Yinni Gusunɔ na kĩ tɔn kɔ̃so u gbi? Aawo. Ye na kĩ, yera u gɔ̃ru gɔsia kpa u n wãa. 24 Adama
wi u gem deri, ma u daa kɔ̃sa mɔ̀ nge tɔn kɔ̃so, i tamaa u ko n wãa? Aawo. Kon win yellun
daa gea ye duariwa kpa n de u gbi win daa kɔ̃sa ka win mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃. 25 Bɛɛ Isireliba, i
mɔ̀, nɛn gere ye, ya ǹ sãa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nɛn gerewa ya ǹ sãa dee dee? Nge bɛɛya
i saka saramɔ. 26 Gemgii ù n gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. 27 Tɔn kɔ̃so ù n
maa win daa kɔ̃sa deri, ma u daa gea mɔ̀, u win wãaru wɔramɔwa. 28 U ko n wãa, domi u gia
ma kɔ̃sa u raa mɔ̀, ma u ye deri. N n mɛn na, u ǹ maa gbimɔ. 29 Bɛɛ Isireliba i mɔ̀, nɛn gere ya
ǹ sãa dee dee. Adama n ǹ mɛ, bɛɛya i saka saramɔ. 30 Yen sɔ̃, kon baawure siriwa nge mɛ win
daa ya sãa. N n mɛn na, i bɛɛn daa kɔsio i kɔ̃sa deri. I ku de bɛɛn daa kɔ̃sa yu bɛɛ kam koosia.
31 I bɛɛn daa kɔ̃sa derio kpa i bɛɛn gɔ̃run bwisikunu gɔsia. Mban sɔ̃na i ko i tii go. 32 I yɛ̃ ma
nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ goon gɔɔ kĩ. N n mɛn na, i gɔ̃ru gɔsio kpa i wa i n wãa.

19

Ba Isireliban sinambu

gɔɔ wuri kuammɛ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a gɔɔ swĩiyɔ Isireliban sina bibun sɔ̃, a nɛɛ,
2 ben mɛro u sãawa nge gbee sunɔ niu geu
ge ba yɛ̃ gbee sinansun suunu sɔɔ.
Ga ra n gen binu kpunɛwa
ga n nu diisiamɔ.
3 Ma ga gen buu teu seeya
ga kua kpɛmbu.
Ga gu yaa mwaabu sɔ̃ɔsi,
ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
4 Ye sɔba gen gari nua,
ma ba gu yina bɛria.
Yera ba gu mwa ka kɔkɔru
ba ka da Egibitiɔ.
5 Ma gen mɛro ga mara gu wurama.
Adama ga tɛmanabu kpana,
ga wa n ǹ koorɔ.
Yen biruwa ga maa gen buu teu sua
ga seeya ga dam kua,
ga kua gbee sunɔ kpɛmbu.
6 Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.

Gɑ yɑɑ mwɑɑbu mɛɛrɑ.
Mɑ gɑ tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
7 Gɑ tem min sinɑ kpɑɑru wɔri gɑ surɑ.
Mɑ mɛn wusu kuɑ bɑnsu.
Mɑ tɔmbu kɑ ye yɑ wɑ̃ɑ tem mɛ sɔɔ kpuro
yɑ bɛrum soorɑ gen kukiribun sɔ̃.
8 Mɑ bwesenu nu mɛnnɑ
nu kɑ gu tɑbu kuɑ.
Bwese ni, nu nɑwɑ yɑm kpuron di.
Bɑ gu suurɑ kuɑ gɑ wɔri.
9 Mɑ bɑ gen wɛ̃ru yɑbɑ
bɑ tɑɑbu doke
bɑ gu sɔri diru gɑru sɔɔ.
Yen biru bɑ kɑ gu dɑ Bɑbilonin sinɑ bokon mi.
Mɑ bɑ gu kɛnusi
sere bɑ ǹ mɑɑ gen kukiribu nɔɔmɔ Isirelibɑn guunɔ.
10 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
ben mɛro u sɑ̃ɑwɑ nge resɛm
ye bɑ duurɑ dɑɑ torɑn bɔkuɔ.
Resɛm ye, yɑ rɑ mɑ.
Yɑ mɑɑ kɑ̃ɑsi yibɑ nim mɛ yɑ wɑɑmɔn sɔ̃.
11 Yɑ kɑ̃ɑsi dɑmgii mɔ yi bɑ koo kpĩ bu kɑ sinɑ dɛki ko.
Yɑ wɑɑbu wɑ̃, yen gunum kɑ yen kɑ̃ɑsi dɑbinun sɔ̃.
12 Adɑmɑ bɑ ye wukɑ kɑ mɔru
bɑ surɑ temɔ.
Woo ge gɑ wee sɔ̃ɔ yɑri yerun di,
gɑ yen mɑrum gberɑsiɑ.
Yen kɑ̃ɑsi dɑmgii yi, yi gberɑ yi dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ.
13 Tɛ̃ yɑ gire tem gbebum sɔɔ
mi gɑ̃ɑnu ku rɑ kpi.
14 Mɑ dɔ̃ɔ u yɑrɑ sɑɑ yen kɑ̃ɑsin di
u yen mɑrum mwɑ.
Yɑ ǹ mɑɑ kɑ̃ɑsɑ dɑmgiɑ mɔ
ye yɑ koo ko sinɑ dɛkɑ.
Womu geni gɑ sɑ̃ɑwɑ gɔɔ wuri. Geyɑ bɑ ko n dɑ ko bà n gɔɔ wuri mɔ̀.

20

Isirelibɑ

bɑ Yinni Gusunɔ seesi

1 Sɑnɑm mɛ Isirelibɑ bɑ wɑ̃ɑ yoru sɔɔ Bɑbiloniɔ, yoo ten wɔ̃ɔ nɔɔbɑ yirusen suru nɔɔbusen
sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔrɑ ben guro gurobu gɑbu bɑ nɑ Esekiɛlin mi u kɑ bu bikiɑru kuɑ Yinni
Gusunɔn mi. Mɑ bɑ nɑ bɑ sinɑ win wuswɑɑɔ. 2 Yerɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 3 tɔnun bii, ɑ tɔn
beni sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, n ǹ Isirelibɑ bɑ nɑwɑ bu kɑ
nɛn kĩru bikiɑ? Sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru nɑ ǹ wurɑmɔ bu mɑn gɑ̃ɑnu bikiɑ.
4 Tɛ̃ ɑ sɔɔru koowo ɑ kɑ bu siri. A bu yɑɑyɑsio kom kɔ̃sum mɛ ben bɑɑbɑbɑ bɑ mɑn kuɑ.
5 Ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ wee. Nɑ nɛɛ, sɑnɑm mɛ nɑ be, Isirelibɑ gɔsɑ be, be bɑ sɑ̃ɑ
Yɑkɔbun bweseru nɑ bu nɔɔ mwɛɛru kuɑ kɑ bɔ̃ri. Mɑ nɑ bu tii sɔ̃ɔsi Egibitiɔ, nɑ bu sɔ̃ɔwɑ nɑ
nɛɛ, nɛnɑ nɑ ko n sɑ̃ɑ ben Yinni. 6 Yen dɔmɑ terɑ nɑ bu nɔɔ mwɛɛru kuɑ kɑ bɔ̃ri nɑ nɛɛ, kon bu
yɑrɑ Egibitin di. Kpɑ n kɑ bu dɑ tem mɛ nɑ bu gɔsiɑ sɔɔ mi tim kɑ bom mu yibɑ. Tem mɛ, mu
sɑ̃ɑwɑ mɛ mu tem kpuro burɑm kere. 7 Nɑ bu sɔ̃ɔwɑ nɑ nɛɛ, bɑɑwure u win bũu ge u kɔdɛ sɑ̃ɑ
derio kpɑ u ku rɑɑ tii disi doke kɑ Egibitin bũu ni. Domi nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Gusunɔ ben Yinni.
8 Kɑ mɛ, bɑ mɑn seesi bɑ yinɑ bu mɑn swɑɑ dɑki. Ben goo kun bũu ni deri, nì sɔɔ ben kɔdɛ
wɑ̃ɑ. Bɑ ǹ Egibitin bũu ni deri. Mɑ nɑ bwisikɑ n bu mɔru kpuro seesi n bu wɔri Egibitiɔ.
9 Adɑmɑ nɑ bu deri, domi nɑ ǹ kĩ nɛn yĩsiru tu sɑnkirɑ bwese tukunun suunu sɔɔ yèn sɔ̃ nɑ tii
bwese tuku ni sɔ̃ɔsi 10 sɑnɑm mɛ nɑ Isirelibɑ yɑrɑ Egibitin di nɑ kɑ dɑ gbɑburɔ. 11 Mɑ nɑ bu
sɔ̃ɔwɑ ye bɑ koo ko kɑ sere nɛn woodɑbɑ ye bɑ koo swĩi bɑ n kɑ wɑ̃ɑ. 12 Nɑ bu tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru
wɛ̃ tɑ n sɑ̃ɑ yĩreru te tɑ sɔ̃ɔsimɔ mɑ nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ bu wunɑ nɛnɛm. 13 Adɑmɑ be
Isirelibɑ bɑ mɑn seesi gbɑburɔ bɑ ǹ nɛn woodɑbɑ kɑ nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi bɑ ko
n wɑ̃ɑru mɔ. Mɛyɑ bɑ ǹ mɑɑ nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru mɛm nɔɔwɛ sere nɑ bwisikɑ n kɑ bu mɔru
ko n bu kpeerɑsiɑ gbɑburɔ. 14 Adɑmɑ nà n ye kuɑ, bwese tukunu nu koo nɛn yĩsiru gɛm, nìn
nɔni biru nɑ bu yɑrɑ Egibitin di. 15 Yen sɔ̃nɑ gbɑburɔ nɑ nɔmu suɑ nɑ bɔ̃ruɑ nɑ nɛɛ, nɑ ǹ mɑɑ

ka bu dɔɔ tem buram mɛ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua. 16 Domi
ba ǹ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mɛya ba maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke yèn
sɔ̃ ben gɔ̃ru ga woo bũnun mi gia. 17 Ka mɛ, na ben wɔnwɔndu wa na ǹ bu go gbaburɔ.

Isireliba ba ǹ ben

mɛm nɔɔbu sariru deri

18 Na ben bibu sɔ̃ɔwa gbaburɔ na nɛɛ, bu ku ben baababan yira swĩi, bu ku ko ye ba bu
sɔ̃ɔwa, bu ku maa tii disi koosi ka ben bũnu. 19 Adama bu nɛ Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka
nɛn gere swĩiyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko. 20 Bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wunɔ nɛnɛm kpa
ta n sãa yĩreru nɛ ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sãawa Gusunɔ ben Yinni. 21 Adama
ka mɛ, bii be, ba man seesi, ba ǹ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n
wãaru mɔ. Ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nɛn mɔru seesi gbaburu
mi. 22 Adama bwese tukunu nu ku ka nɛn yĩsiru gɛm sɔ̃, na ǹ bu gãanu kue. Domi bwese nin
wuswaaɔra na be, Isireliba yara Egibitin di. 23 Gbaburu miya na nɔma sua wɔllɔ na bɔ̃rua na
nɛɛ, kon bu yarinasia bwesenu sɔɔ ka tem tukumɔ. 24 Domi ba ǹ nɛn woodaba ka nɛn gere
mɛm nɔɔwɛ. Ma ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke. Ma ba ben kɔdɛ doke ben baababan bũnu
sɔɔ. 25 Nɛna na maa bu wooda wɛ̃ ye ya ǹ bu gea maruammɛ ka ye ya ǹ bu wãaru wɛɛmɔ.
26 Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀, kpa nanum
bu mwa kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u koo Isireliban

bũu sãaru kpeesia

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ.
Na nɛɛ, ben baababan tii ba man tora, ba ǹ nɛn arukawani yibie. 28 Na ka bu da tem mɛ sɔɔ mɛ
na bu nɔɔ mwɛɛru kua na sire ka bɔ̃ri. Miya ba ben binɛ doke gungunu gia ka dãa kubenu gia.
Ma ye kpuro ya kua ben bũu yãku yenu. Miya ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka sere ni
ba ra ko ka gberun dĩanu ka tam kpa bu turare dɔ̃ɔ doke. Ye kpuro ya dera nɛn mɔru seewa.
29 Ma na bu bikia na nɛɛ, mba gunguu ni, nìn mi i ra n naamɔ. Saa yen dɔma ten di, ba ben
yãku yenu sokumɔ gungunu. 30 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa bũnu gasiri bu sã. 31 Wee tɛ̃, ba tii
disi mɔ̀ ba bũnu gasirimɔ ba ka nu kɛ̃nu daawammɛ ma ba ka nu ben bibu yãkunu kuammɛ.
Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nɛn mi? Aawo, sere ka nɛn wãaru na ǹ wuramɔ bu bikiaru
ko nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 32 Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie,
kpa ba n dãnu ka kpenu sãamɔ. Adama n ǹ koorɔ. 33 Sere ka nɛn wãaru ka dama kon bu wɔri
kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be sɔɔ. 34 Kon bu yara bwese tuku nin suunu sɔɔn di mi
ba yarinɛ kpa n bu mɛnna n bu nɛn dam ka nɛn mɔru sɔ̃ɔsi. 35 Kon ka bu da gbaburɔ be tɔna
mi goo kun wãa. Miya kon bu siri. 36 Kon bu siri nge mɛ na ben sikadoba siri gbaburɔ sanam
mɛ ba wee Egibitin di. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 37 Saa ye sɔɔ, kon bu tilasi ko ka
sɛna ba n ka sãa nge nɛn yãa gɔ̃ɔ kpa bu arukawani ye mɛm nɔɔwa ye na ka bu bɔkua. 38 Kon
bu wuna ben suunu sɔɔn di be ba man seesi ka be ba sãa tɔn kɔ̃sobu kpa n bu yara tem mi ba
wãan di. Adama ba ǹ dɔɔ Isireliɔ. Saa ye sɔɔra be, Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ. 39 Tɛ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua ben sɔ̃. Na nɛɛ, bu doo bu ben bũnu sã.
Adama amɛn biru, ba koo man mɛm nɔɔwa. Ba ǹ maa nɛn yĩsiru sankumɔ ka ben bũu sãaru.
40 Domi Isireliba kpurowa ba koo man sã Isirelin guurɔ te na gɔsa nɛn sɔ̃. Miya kon ka bu
nɔnu geu mɛɛri. Kpa n bu yãkunu bikia ka kɛ̃ɛ gee ni ba sɔɔru kua nɛn sɔ̃. 41 Nà n bu yara
bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba raa yarinɛ ma na bu mɛnnama, saa yera kon bu mwa
nge yãku nubu durorugiru. Bwese tuku ni, nù n wa mɛ, kpa nu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ
Dɛɛro. 42 Mɛya ben tii ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu kpara na ka da Isireliɔ
mi na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua. 43 Ba koo bwisiku daa kɔ̃sa ye ba kua yellu, yè sɔɔ ba
tii disi doke kpa bu tii tusi kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. 44 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ nà n bu sɛɛyasia nɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃. N ǹ mɔ ben daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

21

Labaari kɔ̃sa Isireliban sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa a bu gerusi
be ba wãa dãa sɔ̃ɔ mi. 3 A de bu nɛn gari swaa daki yi kon gere dãa sɔ̃ɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔ̃ɔ doke, kpa dɔ̃ɔ wi, u dãa bekunu ka gbebunu mwa. Dɔ̃ɔ
wi, kun gbimɔ. Tɔmbu kpurowa ba koo dɔ̃ɔ soora saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di n ka da nɔm
geuɔ. 4 Tɔmbu kpurowa ba koo wa ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na dɔ̃ɔ wi sɔ̃rua, u ǹ maa gbimɔ.
5 Ma Esekiɛli u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ba ra n ka man wɔki ba n mɔ̀, suka na ra n
bu kuammɛ.

6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 7 wunɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio Yerusalɛmu gia kpa a
Isirelin tem ka mɛn sãa yenu gerusi. 8 A Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye na gerumɔ ben sɔ̃.
Na nɛɛ, kon bu deema, kpa n nɛn takobi woma yen kararun di kpa n gemgii ka tɔn kɔ̃so go.
9 Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen sɔ̃na kon nɛn takobi woma saa yen kararun di, kpa n tɔmbu
go saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da nɔm geuɔ. 10 Tɔmbu kpuro ba koo gia ma na nɛn
takobi woma saa yen kararun di, na ǹ maa ye wesiamɔ mi. 11 Yen sɔ̃, wunɛ tɔnun bii, a yãaro
a weeweenu ko nge wìn gabu ga bɔɔra. 12 Bà n nun bikia mban sɔ̃na a weeweenu mɔ̀, kaa bu
wisiwa a nɛɛ, labaari kɔ̃sa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa tɔmbun toronu nu kara. Ba koo
gɔma dwiiya. Kpa ben wɔrugɔru tu kpe, bu dũunu soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Takobi ya wee

13 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 14 wunɛ tɔnun bii, a tɔmbu gerusio. A bu sɔ̃ɔwɔ ye nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
takobi gaa wee ya wee,
ya nɔɔ dɛ̃ɛrawa mam mam.
15 Ya ballimɔ,
yera ba koo ka tɔmbu go.
I tamaa bɛɛn bandu ta ǹ kpeemɔ,*
16 adama ba takobi ye nɔɔ dɛ̃ɛrawa ba nɛni.
Ba ye tɔn gowo nɔmu bɛrie.
17 A gbãro, kpa a weeweenu ko, wunɛ tɔnun bii.
Domi ba ye nɛn tɔmbu Isireliba ka ben sinambu suesi.
18 Wee ba be kpuro yibɛrɛba nɔmu bɛria.
A wunɛn nɔma bɔkuo,
nɔni swãa bakara wee.
Bɛɛn bandu tà n wɔruma maa ni.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.†
19 Tɛ̃ wunɛ tɔnun bii, a bu gerusio.
A taka koowo nɔn teeru,
yen biru nɔn yiru, yen biru nɔn ita,
a ka takobi yen dam sɔ̃ɔsi.
Domi ya sãawa takobi
ye ya ka gɔɔ wee.
Gɔɔ bokowa ya ka wee baaman di.
20 Ya baawuren wɔrugɔrun dam buamɔ.
Ya dera ba wɔrukumɔ.
Wee na dera ya wãa baawuren kɔnnɔwɔ.
Wee ya ballimɔ nge guru maakinu,
ya sɔɔru sãa yu ka go.
21 Na maa ye sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀,
yu soowo nɔm geu gia, kpa yu wura nɔm dwaru gia.
Takobi nɔɔ durora wunɛ,
a doo mi ba nun tĩi.
22 Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon taka ko kpa n nɛn mɔru kpuro sɔ̃ɔsi mam mam sere yu ka
sara. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Babilonin sina boko

u koo Yerusalɛmu wɔri

23 Yinni Gusunɔ u kpam gerua u nɛɛ, 24 wunɛ tɔnun bii, a swaa yiru yabo ye ya koo sɔ̃ɔsi
mìn di Babilonin sina boko u koo ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu teun di kpa
a yen baayere yĩreru ko yu ka sɔ̃ɔsi wuu gèn mi ya dɔɔ. 25 Kaa swaa yiru ye kowa, tia ya n
dɔɔ Raba gia, ye ba koo swĩi bu ka Amɔniba tabu wɔri, tia maa Yerusalɛmu gia ye ba koo swĩi
bu ka Yudaba tabu wɔri. 26 Domi wee Babilonin sina boko u wãa swaa yiru yen kɛɛnanɔ u
bikiaru mɔ̀ bũu ni ba mɔ̀ Terafimun mi, ka sɛ̃ɛnu ka yaa woru. 27 Ma bikia te, ta Yerusalɛmu
sɔ̃ɔsi win nɔm geu sɔɔ. Tɛ̃, u koo wooda wɛ̃ bu Yerusalɛmu wɔri ba n tabun kuuki mɔ̀. U koo
tabu yãnu yi yi Yerusalɛmun kɔnnɔsɔ. Kpa bu gungunu ka kuku yenu ko mi, bu ka ye wɔri.
28 Adama Yerusalɛmugibu ba tamaa win bikia ten gari yi ǹ sãa gem. Domi ba tamaa u koo bu
deri arukawani ye ba ka nùn bɔkuan sɔ̃. Adama u ǹ ben toranu duari. Yen sɔ̃, u koo bu wɔri.
29 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, wee ben mɛm nɔɔbu sari te ta sɔ̃ɔsiramɔ ben

* **21:15** - Naa sin sukum Heberum sɔɔ mu ǹ dɛɛre. † **21:18** - Naa sin sukum ka Heberum mu ǹ dɛɛre.

daa sɔɔ, ta man ben toranu yaayasiamɔ ma nu bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Ba ǹ maa nu deri. Yen sɔ̃, kon
bu nɔmu doke n mwa.
30 Wunɛ maa Isireliban kparo, wunɛn tɔ̃ra turuku mɔ̀. Wunɛn toranu nu den tura mɛ. 31 Ba
koo wunɛn sina furɔ pota. Gãanu koo kɔsi. Be ba tii kawe ba koo wɔlle suara. Kpa be ba tii
sue bu wɔruma. 32 Kon de Yerusalɛmu yu ko bansu mam mam. Ya koo koorawa saa ye wi
kon yen dam wɛ̃ u tunuma.

Ba koo Amɔniba tabu wɔri

33 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a Amɔniba gerusio ben kom kɔ̃sum mɛ ba
Isireliba kuan sɔ̃. A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee, ba takobi nɔɔ dɛ̃ɛra ya ballimɔ ya bu mara yu go.
34 Ben kãsi weesugii ni ka gari weesugii yin sɔ̃, ba koo bu gowa nge tɔn kɔ̃sobu be ba wiru
bɔɔra. Domi ben tɔ̃ra turuku mɔ̀, ben toranu nu den tura mɛ. 35 Bu ben takobiba wesio ben
karanɔ. Kon bu siri mi ba bu mara. 36 Kon bu mɔru seesi n bu wure nge dɔ̃ɔ kpa n bu tɔmbu
nɔmu bɛria be ba koo bu wɔri ka dam bu kam koosia. 37 Kon de dɔ̃ɔ u bu di, kpa ben yɛm mu
yari ben tem suunu sɔɔ. Ba ǹ maa bu yaayamɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

22

Yerusalɛmugibun daa kɔ̃sa

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a sɔɔru koowo a ka Yerusalɛmugibu siri
be ba sãa tɔn gowobu mi. A ku sika ko. A de bu bwisiku ben daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. 3 A
bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Wee ba tɔmbu goomɔ. Yera ya koo de
ben wuu Yerusalɛmun tii yu kam ko. Wee ba bwãarokunu sekumɔ ma ba ben tem disi doke.
4 Tɔn be ba go mi, ben taarɛwa. Ba tii disi doke ye ba ka tii bwãarokunu kua. Nge mɛya ba ka
ben wãarun tɔ̃nu kawa. Yen sɔ̃na kon de bwese tukunu nu bu yɛ̃ɛ. 5 Be ba toma ka be ba wãa
turuku ba koo bu yɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ben wuu Yerusalɛmun yĩsira bɛɛrɛ bia, ma ya burisire.
6 Wee be, Isireliban sinambu ba tɔmbu dam dɔremɔ ba goomɔ Yerusalɛmu ye sɔɔ. 7 Ma yen
tɔmbu ba ben mɛrobu ka ben tundobu gɛma. Gaba sɔbu dam dɔremɔ. Gaba maa gobekuba ka
gɔminibu taki dimɔ. 8 Tɔmbu ba ǹ nɛn sãa yeru daabu kĩ. Ba ǹ maa kĩ bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
mɛm nɔɔwa. 9 Gaba wãa ba ben winsim kɔ̃sa gerumɔ bu ka nùn go. Mɛya maa tɔmbu ba ra
bũnun dĩanu di gungunun wɔllɔ kpa ba n sekuru sari kookoosu mɔ̀. 10 Gabu ba wãa ba ra ka
ben tundon kurɔbu kpunɛ. Gabu ba ra mam tɔn kurɔbu gabe sanam mɛ ba yasa mɔ̀. 11 Gaba
maa wãa ba sakararu mɔ̀ ka ben bensim kurɔbu, ǹ kun mɛ ka ben biin kurɔ ǹ kun mɛ ka ben
sesu tundo turosibu. 12 Gaba maa wãa be ba ra wure bu gobi mwa bu ka tɔmbu go. Gaba wãa
ba ra are bɛkɛ kasu bà n ben winsim gobi bɔkura. Gaba wãa be ba ben winsim taki dimɔ bu
ka gobi ko. Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ duari mam mam. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Wee kon bu so be, Yerusalɛmugibu ben gbɛna ka tɔn be ba gon sɔ̃. 14 Nà n bu wɔri yen
tɔ̃ɔ te, ba ǹ ko n maa dam ka mwia mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Ya koo maa koora.
15 Kon de bu yarina ba n wãa bwese tukunu sɔɔ. Kpa bu da baama. Nge mɛya kon ka ben disi
yi wuna Yerusalɛmu ye sɔɔn di. 16 Bwese ni nu tie, nu koo bu gɛm. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
17 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 18 tɔnun bii, wee nɛn nɔni sɔɔ Isireliba ba sãa nge sii
bisu ǹ kun mɛ nge sii gandu ǹ kun mɛ nge sii kpikisu ǹ kun mɛ nge pɛɛrum ǹ kun mɛ nge sii
wɔ̃kusu si ba doke sɔwatia sɔɔ bu ka su sɔwa. Ba sãawa nge sii geesun bisu. 19 Yen sɔ̃na nɛ,
Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon bu mɛnna Yerusalɛmu sɔɔ. 20 Nge mɛ ba ra sii geesu ka sii gandu
ka sii wɔ̃kusu ka sii kpikisu ka sii pɛɛrum mɛnnɛ bu doke sɔwatia sɔɔ, kpa bu dɔ̃ɔ doke su ka
yanda, nge mɛya kon bu mɛnna nɛn mɔru sɔɔ, kpa n bu deri bu yanda. 21 Kon bu mɛnna sube
teeru sɔɔ, kpa n bu kpɛ̃ɛ nɛn mɔrun sundu sɔɔ kpa bu yanda nge sisu. 22 Nge mɛ sii geesu su
ra yande dɔ̃ɔ sɔɔ, nge mɛya ben tii ba koo yanda Yerusalɛmun suunu sɔɔ. Saa yera ba koo gia
ma na ka bu mɔru seewa.
23 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, 24 tɔnun bii, a Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben tem
mu sãawa nge mi gura ku ra nɛ. Yen sɔ̃, kon de mu kam ko nɛn mɔrun saa sɔɔ. 25 Ben sɔmɔbu
ba sãawa nge gbee sinan si su kukirimɔ sanam mɛ su yaa wa su sɛ̃re. Domi ba tɔmbu goomɔ.
Ma ba gabun gobi ka dukia wɔramɔ. Ma ba derimɔ kurɔ gɔminibu ba dabiamɔ. 26 Ben yãku
kowobu ba ku ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ku ra maa nɛn sãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃. Ba ku ra
wunanɛ ye ya sãa nɛgia ka ye ya ǹ sãa nɛgia. Ba ku ra maa tɔmbu sɔ̃ɔsi ye ya dɛɛre ka ye
ya ǹ dɛɛre. Ba ku ra mam nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwɛ. Ye kpuro sɔɔra ba ku ra man
bɛɛrɛ wɛ̃. 27 Ben sinambu ba sãawa nge gbeeku yɛɛ. Domi ba tɔmbu goomɔ bu wa bu ka
ben binɛ suresia. 28 Ben sɔmɔbu ba ye kpuro wukirimɔ nge gãa ni ba soo tɛɛni. Wee ba bu
kãsi weesuginu ka gari weesugii sɔ̃ɔmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, gari yi ba tɔmbu sɔ̃ɔmɔ yi weewa
nɛn min di. N deema nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ bu gãanu sɔ̃ɔwa. 29 Tem mɛn tɔmbu ba dam
dɔrenamɔ ba gbɛnimɔ ba sãarobu ka be ba ǹ dam mɔ taaremɔ. Ma ba sɔbu taki dimɔ ba gem
biramɔ. 30 Wee na goo kasu ben suunu sɔɔ u gbãraru bani u ka sikerena, ǹ kun mɛ u yɔ̃ra

kururu mi, u ka tem mɛ yina n ku ka mu kam koosia. Adama na ǹ goo wa. 31 Kon bu mɔru
seesiwa. Na ǹ yɔ̃ramɔ sere nɛn mɔru yu ka kpe. Kon de bu bu ben daan are kɔsie. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

23

Samari ya sãa nge kurɔ tanɔ
1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, kurɔbu yiruwa ba wãa be kpuro mɛro turo. 3 Ma ba
da ba kurɔ tanaru di Egibitiɔ ben wɔndiaru sɔɔ. Miya ba ben bwãsu sɛ̃kura. Ba ben toronu
bɔkasi. 4 Mɔɔn yĩsira Ohola. Wɔnɔgira maa Oholiba. Ohola u sãawa Samari. Oholiba u maa sãa
Yerusalɛmu. Na bu sua kurɔbu ma ba man bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua. 5 Ohola wi, u
kua naanɛ sarirugii, u kurɔ tanaru wɔri. Ma u Asirigibu kĩa too too be ba wãa win bɔkuɔ. 6 Tɔn
be, ba yãa wunɔmginu doke domi ba sãawa tem yɛ̃robu ka siri kowobu. Ba sãawa aluwaasi
durɔ burabu. Ma ba maasɔru yɛ̃. 7 Beya Ohola u tii wɛ̃. Be ba sãa Asirin wirugibu mi, be
kpurowa u ka sakararu kua. U bu kĩa too sere u ben bũnu sãwa. 8 U ǹ win sakara te deri te
u raa kua Egibitiɔ. Domi sanam mɛ u sãa wɔndia, ba ra n ka nùn kpunamɔ ba n win bwãsu
babirimɔ, ma ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ. 9 Yen sɔ̃na na nùn deri win kĩnasi Asirigii ben nɔmuɔ.
10 Ma ba win yãnu potira ba nùn yɔ̃su tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba
win tii go ka takobi. U sɛɛyasiabu wa bi bu kua seeda tɔn kurɔ be ba tien sɔ̃.

Yerusalɛmu ya sakararu kua
11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholan wɔnɔ Oholiba u win mɔɔn sakara kookoo si wa. Ka
mɛ, wigira ta boya sere ta ǹ ka nɔɔ gerurɔ. 12 Ma win tii u Asirin tem yɛ̃robu kĩa ka ben siri
kowobu. Tɔn be, ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ba yãa buranu doke, ba maa maasɔru yɛ̃.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na wa ma Oholiban tii u disi mɔ. Be kpuro swaa tia yera ba swĩi mi.
14 Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sɔ̃ɔ teeru u tɔmbun weenasibu wa ba yorusi
gani sɔɔ. Ba bu kuawa ka gãa swãanu. Tɔn be, ba sãawa Babilonigibu. 15 Ba kpaki sɛ̃ke pɔraɔ,
ma ba dawani nɔni bwese bwesekagii bɔkua wirɔ. Be kpuro ba sãawa nge sinambu ba ka
Babilonigibu weenɛ. 16 Ye u bu wa mɛ, yera u bu kĩa sere u sɔmɔbu gɔra Babiloni mi. 17 Ma
ba na win mi ba ka nùn kpuna ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ sere win bwɛ̃ra yɔ̃ɔwa ben min di. 18 U
win sakara te sɔ̃ɔsi batuma sɔɔ. Ma nɛn gɔ̃ru ga doona win min di nge mɛ ga raa doona win
mɔɔn min di. 19 Ka mɛ, u sakara te mɔ̀ u dɔɔwa nge mɛ u kua win wɔndiarun saa sɔɔ Egibitiɔ,
20 mi u tii kurɔ dama kowobu wɛ̃ be ba ra n kurɔbu yɔɔmɔ nge kɛtɛkunu ǹ kun mɛ nge dumi.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu
21 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sɔɔ te a raa kua
wunɛn wɔndiaru sɔɔ sanam mɛ a dera Egibitigibu ba wunɛn bwãsu babura. 22 Wee ye nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Kon de wunɛn yellun kĩnasi be a tusa mi tɛ̃ bu nun seesi kpa bu
na baama kpuron di bu nun wɔri. 23 Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere
maa Asirigibu. Ben aluwaasi durɔ burɔ be ka ben tem yɛ̃robu ka ben sinambu ka ben tabu
durɔbu be kpuro ba yɔɔwa dumin wɔllɔ. 24 Wee ba nun wɔrim wee ba tabu yãnu nɛni ka
tabu kɛkɛba yi dumi gawe. Ba mɛnna ba dabi ba ka nun sikerenɛ yam kpuro. Be kpuro ba sii
furɔsu doke ma ba tɛrɛnu nɛni. Kon bu siribu nɔmu sɔndia kpa bu nun siri ka ben wooda.
25 Kon nun mɔru seesi kpa n de bu nun wɔri ka dam. Ba koo wunɛn wɛ̃ru ka wunɛn swasu
bɔɔri kpa bu nun dakura tabu sɔɔ, kpa bu wunɛn bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dɔ̃ɔ mɛni.
26 Ba koo wunɛn yãnu gura kpa bu wunɛn bura yãnu wuna. 27 Kon wunɛn sekuru sariru
kpeesia te a mɔ̀ saa yee yellun di Egibitiɔ. Wunɛn nɔni kun maa wurɔ ben mi gia. A ǹ maa
bu yaayamɔ.
28 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee na nun bɛri be a tusan nɔmuɔ, bèn mi wunɛn bwɛ̃ra kun
maa wãa. 29 Ba koo nun nɔni sɔ̃ tusirun sɔ̃ kpa bu wunɛn dukia gura bu nun deri ka nɔm dira
basi mam mam. Wunɛn sekuru sariru ka wunɛn sakara te, ta koo sɔ̃ɔsira. 30 Ye kpurowa ya
koo nun deema domi a ka bwese tukunu sakararu kua ma a tii disi doke bũu sãarun swaa
sɔɔ. 31 A wunɛn mɔɔn yira swĩi. Yen sɔ̃na kon de a nɛn mɔrun nɔra ye nɔ nge wi. 32 Nɛ, Yinni
Gusunɔ na maa nɛɛ,
kaa ka nɔra ye nɔ
ye wunɛn mɔɔ u ka nɔra.
Nɔra ye, ya yasu, ya maa dɛ̃u.
Yera ya koo de bu nun yɛ̃ɛ
bu yaakoru koosi.
Nɔra ye, ya nɛn mɔru yibawa sere ka nɔɔwɔ.
33 Ya koo nun go nge tam
kpa yu nun nɔni sɔ̃.
Nɔra ye, ya ra ka nuku sankiranu ka kam kobu nɛwa.
Yera wunɛn mɔɔ Samari u nɔra.

[34] Kaa ye nɔwa mam mam
sere a ye kɔra ka donnu
kpa a wunɛn tororu mɛɛra ko ka yen kɛ̃ki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
[35] Wee a man duari ma a man deri. Tɛ̃, a wunɛn sekuru sarirun are sɔɔwo.

Gusunɔ u Yerusalɛmu

ka Samari taarɛ wɛ̃

[36] Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Ohola ka Oholiba sirio. A bu sɔ̃ɔwɔ
kɔ̃sa ye ba kua. [37] Wee ba sãawa kurɔ sakara kowobu ma ben nɔma yɛm yiba. Domi ba da ba
bũnu sãamɔ ma ba ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀. N deema nɛna ba raa bii be wɛ̃.
[38] Wee ye ba maa man kua. Ba nɛn sãa yeru disi doke, ma ba ǹ nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda
mɛm nɔɔwɛ. [39] Domi dɔma te ba dua nɛn sãa yerɔ ba ka ben bibu bũu yãkunu kua ma ba tu
disi doke. Yenin bwesera ba kua nɛn sãa yerun sɔɔwɔ. [40] Yen biru, ba maa sɔmɔbu gɔra bu bu
durɔbu kasuama saa tontonden di. Ma durɔ be, ba seema ba na. Saa yera ba wobura ma ba
kiro doke ma ba ben bura yãnu doke durɔ ben sɔ̃. [41] Ma ba da ba sina kita buranu sɔɔ. Tabulu
ya yii ben wuswaaɔ yèn wɔllɔ ba nɛn turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke ka gum nubu durorugim sɔndi.
[42] Ma tɔn dabira bu naawa te ta ǹ gãanun bwisikunu mɔ, ta wure. Tɔn be, ba sãawa Sebagibu
be ba na saa gbaburun di. Ma ba kurɔ be sumi dokea nɔm wĩinɔ, ma ba maa bu sina furɔ
burasu dokea winɔ. [43] Yera na nɛɛ, baa ka wi u tɔkɔ kua sakara te sɔɔ, u ko n tu mɔ̀wa u n dɔɔ?
Durɔba ko n maa nùn naawammɛ? [44] Wee durɔbu ba ra nɛ bu ka nùn dendi nge kurɔ tanɔ.
Nge mɛya ba Ohola ka Oholiba kua be, be ba sankire. [45] Adama gemgibu ba koo kurɔ be siri
bu bu taarɛ wɛ̃ ben sakararun sɔ̃ ka tɔn be ba gon sɔ̃. Domi ben nɔma ya yɛm yiba.
[46] Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de tɔn dabiru tu da tu bu wɔri kpa tu bu
nɔni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa tu ben dukia gura. [47] Kpa tu bu kpenu kasuku tu go, kpa tu bu bɔtiri ka
takobi. Kpa tu ben bibu go tu ben yɛnusu dɔ̃ɔ mɛniki. [48] Nge mɛya kon ka sakararu kpeesia
tem mɛ sɔɔ. Kon tɔn kurɔ baawure sɔ̃ u ku maa ben maabu yiru yen yira swĩi. [49] Domi ba
sakararu kua ba bũnu sãwa. Yen sɔ̃, ba koo ben toranun are sɔbe. Nge mɛya ba koo ka gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

24

Yerusalɛmu ya sãa

nge weke te ta wuuru diira

[1] Isireliban yorun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛsen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u
Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [2] wunɛ tɔnun bii, a gisɔn tɔ̃ɔ te yoruo. Domi gisɔra Babilonin sina boko
u koo Yerusalɛmu tarusim tore. [3] A nɛn tɔmbu mɛm nɔɔ sari be mɔn teni sɔ̃ɔwɔ a ka bu kirɔ
ko. A nɛɛ, nɛna na nun yiire na nɛɛ,
a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.
[4] Kpa a yaa taarun yaa gea ka yaa nɔmun yaa gea sua a doke mi.
Yen biru, kpa a yaa kuku bɔrɔkɔba sɔndi yen wɔllɔ.
[5] A maa yãa geeru gɔsio wunɛn yãa gɔ̃ɔn di
kpa a ten yaa doke weke te sɔɔ.
Kpa a doo dãa doke
a yaa ye kpuro yike yu ye
sere ka yen kukunɔ.
[6] Kpa a yaa ye wuna tia tia.
Baa yen tia a ku ra deri mi.
Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, Yerusalɛmu ya sãawa bɔ̃rura yen tɔn goberun sɔ̃.
Ya sãawa nge sii weke te ta wuuru diire,
te ba ǹ kpɛ̃ bu tea bu naamwɛ.
[7] Yɛm mɛ Yerusalɛmu ya yari mi,
mu wãawa yen suunu sɔɔ.
Ya mu yariwa kperu wɔllɔ,
n ǹ mɔ tem dira sɔɔ tua yu sere mu wukiri.
[8] Tɛ̃ kon yɛm mɛ deri kpee ten wɔllu mi,
mi mu ǹ berurɔ,
kpa nɛn mɔru yu ku ka se
n Yerusalɛmu ye mɔru kɔsie.
[9] Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yerusalɛmu ya sãawa bɔ̃rura yen tɔn goberun sɔ̃.

Nɛn tii kon dãa sube bakaru ko.
10 A dãa taasio kpa a dɔ̃ɔ doke
kpa a de yaa ye, yu ye mɛtɛ mɛtɛ.
A ye kpee yãnu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dɔ̃ɔ mwaara mam mam.
11 Yen biru, a weke dii te sɔndio dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ sɔɔ
sere tu swĩa tu swɛ̃ra.
Kpa disi ni nu raa wãa te sɔɔ nu kpe
ta kun maa wuuru diire.
12 Ka mɛ, kookari ye, ya koo kam kowa, domi dɔ̃ɔ kun kpɛ̃ u wuu diiram mɛn bweseru
kpeesia. 13 Nge mɛya Yerusalɛmu ya disi duura yen tora ni ya kuan sɔ̃. Wee na kĩa n ye
dɛɛrasia adama ya ǹ wure. Yen sɔ̃ tɛ̃, ya ǹ maa kpɛ̃ yu dɛɛra sere nɛn mɔru yu ka sure. 14 Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Kon ye siriwa nge mɛ yen daa ya nɛ, na ǹ yen wɔnwɔndu
mɔ̀. Ya koo maa koora. Kon ye kowa na ǹ sika mɔ̀. Na ǹ biru wuramɔ.

Esekiɛlin kurɔn gɔɔ

15 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 16 tɔnun bii, kon nun wi a kĩru bo goori subaru sɔɔ.
Adama a ǹ yɛ̃ron gɔɔ yeru mɔ̀. A ǹ win gɔɔ sinamɔ. A ǹ maa gɔɔ sumɔ win sɔ̃. 17 A weeweenu
koowo wunɛn tii sɔɔ a ku de goo u nɔ. A ku gɔɔ sina. A wunɛn dawani bɔkuo kpa a wunɛn
baranu doke nge mɛ a ra ko. A ku wunɛn wuswaa wukiri. A ku maa gɔɔ dĩanu di.
18 Yera Esekiɛli u ye tɔmbu sɔ̃ɔwa bururu ma yen yoka win kurɔ u kpuna u gu. Yen sisiru
bururu ma u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire. 19 Yera tɔmbu ba nùn bikiamɔ ba mɔ̀, u
bu tubusio ye u mɔ̀ mi. 20 Yera u bu wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 u be
Isireliba gari yini sɔ̃ɔwɔ u nɛɛ, wi, Yinni Gusunɔ u koo de bu win sãa yeru kɔsuku tèn sɔ̃ ba tii
sue ka te bà n mɛɛra ba ra n nuku dobu mɔ̀ ka tè sɔɔ ba ben yĩiyɔbu doke. Ba koo ben bii be
ba tie Yerusalɛmuɔ mwɛɛri bu go. 22 Ba koo kowa nge mɛ Esekiɛli u kua. Ba ǹ ben wuswaa
wukirimɔ nuku sankiranun sɔ̃, ba ǹ maa gɔɔ dĩanu dimɔ. 23 Ba koo ben dawani bɔkewa kpa
bu ben baranu doke. Ba ǹ koo gɔɔ yeru ko, ba ǹ koo maa gɔɔ swĩ. Adama ba koo woora ben
toranun sɔ̃ kpa ba n weeweenu mɔ̀. 24 Wi, Esekiɛli u ko n sãawa yĩreru ben suunu sɔɔ. Ba
koo kowa nge mɛ u kua. Sanam mɛ yeba kpuro ya koo bu deema, saa ye sɔɔra ba koo gia ma
Gusunɔ u sãawa Yinni.
25 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u koo de Isireliba bu win sãa yeru bia
te ta sãa ben kuku yeru mi, te bà n mɛɛra ta ra bu nuku dobu wɛ̃ mi, ka tèn sɔ̃ ba tii sue mi,
ma ba ben yĩiyɔbu doke te sɔɔ. Yen biru kpa u de ben bibu bu gbisuku. 26 Sanam mɛ kɛ̃si ni,
nu koo bu deema, goo u koo nu kisirari kpa u na u nun sɔ̃. 27 Yen tɔ̃ɔ te, wunɛn nɔɔ ga koo
wukiara kpa a ka yɛ̃ro gari ko. Wuna kaa n sãa yĩreru wunɛn tɔmbun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo
gia ma nɛ Gusunɔ na sãawa Yinni.

25

Gari yi ba gerua Amɔniban sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a wuswaa sĩiyɔ Amɔniban mi gia. 3 Kpa a
bu sɔ̃ a nɛɛ, bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio bu nɔ. Yèn sɔ̃ ba yɛ̃ɛ sanam mɛ nɛn sãa yera
disi duura ka yèn sɔ̃ Isireliba ba kam kua ma ba Yudaba yoru mwa ba ka doona, 4 yen sɔ̃ tɛ̃,
kon bu sɔ̃ɔ yari yerugibu nɔmu bɛria, kpa bu ben karaba gira ben tem suunu sɔɔ, kpa bu ben
wãa yenu ko mi. Beya ba koo ben dãa marum di kpa bu ben sabenun bom nɔ. 5 Kon de Raba
yu ko yooyoosun kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n sãa yãanun wãa yeru. Saa ye sɔɔra ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, yèn sɔ̃ ba taki kua, ba yɔ̃ɔka ma ba nuku
dobu kua sanam mɛ Isireliba ba nɔni sɔ̃ɔre, 7 yen sɔ̃na tɛ̃, kon bu nɔmu dɛmiɛ, kpa n bu
bwesenu ganu nɔmu bɛria nge gbeeku yɛɛ. Kon bu kpeerasia bwesenun suunu sɔɔn di kpa
bu kam ko mam mam. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Mɔabuban sɔ̃

8 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ Mɔabuba ka Edɔmuba ba nɛɛ, Isireliba ba
sãawa tia ka bwese ni nu tie handunia ye sɔɔ, 9 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo wuu si wɔri si su dam mɔ mi,
si su ǹ derimɔ bu Mɔabuban tem du. Wuu si, su koo wɔrukuwa tia tia baa ka si su buram bo
nge Bɛti Yesimɔti ka Baali Mɛɔni ka Kiriataimu. 10 U koo dewa sɔ̃ɔ yari yerugibu bu bu wɔri
nge mɛ ba Amɔniba kua sere ba ǹ maa bu yaayamɔ sere ka baadommaɔ. 11 Ba koo win siribu
wa. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

12 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ Edɔmuba ba tora ba Yudaba mɔru kɔsie,
13 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu nɔmu dɛmiɛ kpa u tɔmbu ka sabenu go. U koo de ben tem mu ko bansu

saa Temanin di n ka da Dedaniɔ, kpa mɛn tɔmbu bu gbisuku tabu sɔɔ. [14] U koo de win tɔmbu
Isireliba bu bu mɔru kɔsie. Ba koo bu kua nge mɛ win mɔru ya kpãaru nɛ kpa bu gia ma ba
ku ra nùn tore kam. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban sɔ̃

[15] Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wee Filisitiba ba Isireliba mɔru kɔsie ka dam domi
ba sãawa ben yibɛrɛba saa yellun di. [16] Yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu win nɔmu dɛmiɛ kpa u be kpuro
kpeerasia be, be ba wee Keretin di ba ka wãa nim wɔ̃kun goorɔ. [17] U koo bu sɛɛyasia u mɔru
kɔsia ka dam. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

26

Gari yi ba gerua Tirin sɔ̃

[1] Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura tiasen surun tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Esekiɛli
gari kua. U nɛɛ, [2] tɔnun bii, wee Tirigibu ba Yerusalɛmu yɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀, wee ya kam kua yèn
mi gia tɔmbu ba ra raa kpe bà n gam dɔɔ. Tɛ̃ ben mi gia tɔmba koo wura kpa be, bu gobi
ko. Domi Yerusalɛmu ya kua bansu. [3] Yen sɔ̃ tɛ̃, Yinni Gusunɔ u koo Tiri ye mɔru seesi u de
bwese dabinu nu ye wɔri nu tɛria nge mɛ daara ra nim yibu. [4] Kpa nu yen gbãranu kɔsuku
ka yen tabu durɔbun kuku yenu. Nu koo ye kpuro kɛrawa mam mam kpa Tiri ye, ya n sãa
nge kpee saara. [5] Ya koo kowa nge tem bureru te ta wãa nim wɔ̃ku sɔɔ mi surɔkɔba ba ra ben
yãakoronu kewe. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. Bwese tukunu nu koo na nu wuu ge wɔri.
[6] Kpa nu be ba wãa gen turuku go go. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

[7] Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Babilonin sina boko wi u sinambu
kpuro dam kere u na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di u Tiri ye wɔri. U koo na ka dumi ka tabu
kɛkɛ be dumi gawe ka sere maasɔbu ka tabu kowo dabi dabinu. [8] U koo Tirin baru kpaanu
kpuro kpeerasia. Tabu kowobu ba koo kuku yenu gbe kpa bu tabu sĩa kpĩ ba n tɛrɛnu nɛni
bu ka tii ganɛ. [9] Ba koo Tiri yen gbãranu kɔsuku bu suriri ka ben tabu yãnu. [10] Kpa ben
dumi dabi dabi ten tua yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirimɔ maasɔbun wɔkinun sɔ̃ ka tabu
kɛkɛ ben wɔkinun sɔ̃. Domi ba koo Tiri ye wɔriwa nge wuu ge ba kamia kɔ. [11] Ba koo ka dumi
swɛɛ kpuro swĩiwa kpa ba n tɔmbu goomɔ ka takobi kpa bu yen bũu sãa yenun gbereba suriri
bèn sɔ̃ ya woo kanamɔ. [12] Ba koo yen dukia ka yen kia ni ya dɔramɔ gurawa nge ye ba tabu
diima kpa bu yen gbãranu ka yen dii geenu kɔsuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka yen dãa
ka yen kɛ̃ki gura bu sure nim wɔ̃ku sɔɔ. [13] U koo de ben womusu su nɔru ko. Ba ǹ maa
mɔrɔkunun swĩi nɔɔmɔ mi. [14] U koo de yu kowa nge kpee saara yèn wɔllɔ surɔkɔba ba ko n
da ben yãakoronu kewe. Ba ǹ yen bansu seeyamɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

[15] Wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Tiri yen sɔ̃. U nɛɛ, be ba wãa n toma nim wɔ̃kun goorɔ,
bà n nua Tiri ya bansu kua ma ba be ba mɛɛra wan weeweenu nɔɔmɔ, ba koo diiri. [16] Wee
tem mɛn kparo be ba wãa nim wɔ̃kun bera gia kpuro ba koo se ben sina kitanun di bu ben
yabe bakanu ka ben yabe ni ba sɔma doke potiri ba n wurure ba n sɔ̃ temɔ. Saa kpuro sɔɔ, ba
ko n bɛrum soorewa kpa ba n nuki sankire Tirin sɔ̃. [17] Ba ko n gɔɔ wuri mɔ̀ Tirin sɔ̃ ba n mɔ̀,
wee ya kam kua ye, ye ya raa yĩsiru yara mi.

Ye, yèn tɔmbu ba raa dabiru bo nim wɔ̃kun bera mi gia.
Beya ba raa maa dam bo,
ma be ba ka bu sikerenɛ ba bu nasie.
[18] Wee be ba wãa tem burenɔ
ba diirimɔ Tiri yen kam kobun sɔ̃.
Be ba toma ba ka wãa nim wɔ̃kun goorɔ
ba nande yen kpeerun sɔ̃.

[19] Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bansu kpa goo u kun maa
wãa mi. Sanam mɛya u koo de nim wɔ̃kun nim mu ye wukiri kpa ye kpuro yu num ya n
wãa gɔribun wãa yerɔ mi yeruku tɔmba kpĩ. [20] U koo de yu da sere tem sɔɔwɔ mi yeruku
tɔmba wãa kpa ya n kɔ̃ɔre mi. U koo de ya n wãa mi ka gɔribu. Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.
Ya ǹ maa ayeru wasi wasobun suunu sɔɔ. [21] Tɔmba koo nanda ye ya koo ye deeman sɔ̃. Ya ǹ
ko ya n maa sãa gãanu. Domi ba koo ye kɔsukuwa mam mam kpa bu ye kasu bu bia. Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

27

Wuri yi ba kua Tirin bansun sɔ̃

[1] Esekiɛli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [2] n nun gɔɔ wuri kuo, [3] n nun sɔ̃ n nɛɛ,
wunɛ Tiri a wãawa nim wɔ̃kun goorɔ ma a ka bwese dabinu tenkuru mɔ̀. Ye Yinni Gusunɔ u
gerua wee. U nɛɛ,

wunɛ Tiri, a ra raa nɛɛ, a sãawa wuu burɔ.
[4] Wunɛn dam mu wãawa sere nim wɔ̃kuɔ.

Be ba nun bana, ba nun kuawa nge goo nimkuu burɔ.
5 Ma ba wunɛn wasi kua ka dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ ye ya wee Senirin di.
Ma ba dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ye ya wee Libanin di sua
ba ka wunɛn beku sɔretiru kua.
6 Ma ba wunɛn sɛsɛnu kua ka Basanin dãa gea ye ba mɔ̀ sɛɛni.
Ma ba wunɛn kitanu kua ka dãa ye ba mɔ̀ buyi
ye ba ka na saa Kitimun di
ma ba nu suunu donnu mani.
7 Ma ba beku ni ba koo nun karea kua Egibitiɔ ka wɛ̃ɛ damgii
ba sɔma doke.
Beku ni, nu sãawa nge wunɛn gidi bɔra.
Ma ba beka ye ya ra wunɛn kianu wukiri kua ka wɛ̃ɛ gaaduragii,
ka maa wɛ̃ɛ wunɔmgii yi yi wee saa tem bure te ba mɔ̀ Sipun di.
8 Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunɛn sɛsɛnu bwie
kpa wunɛgii be ba yɛ̃ru bo ba n bu kpare.
9 Gebalin nɔman sɔm kowo be ba sɔma ye yɛ̃ sãa sãa,
bera ba ra wunɛn wɔrusu kɔre.
Be ba tenkuru mɔ̀ ka goo nimkusu kpuro,
ba ra yɔ̃rewa wunɛn mi bu wunɛn kiaru dwe.
10 Pɛɛsiba ka Ludiba ka Putigibun tii ba raa sãawa wunɛn tabu kowobu.
Ba sãawa tabu durɔbu ka gem.
Wunɛn miya ba ra ben tɛrɛnu ka ben sii furɔ kɔkɔnu bwɛ̃
kpa ye kpuro ya n nun bɛɛrɛ doke.
11 Aafadiba ka wunɛn tiin tabu kowoba ba ra wunɛn gbãraru kɔ̃su bu ka sikerena. Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunɛn kuku yenu kɔ̃su. Wunɛn gbãrarɔwa ba ra ben tɛrɛnu bwɛ̃ kpa nu n nun bɛɛrɛ doke.

Tiri ya sãawa wuu bɔkɔ

gèn mi ba ra tenkuru ko

12 Tiri, wunɛn arumani bakan sɔ̃na Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunɛn mi. Beya ba ra n
ka kianu naamɔ wunɛn yaburɔ. Niya sii geesu, ka sii wɔ̃kusu, ka sii kpikisu, ka sii pɛɛrum.
13 Wunɛ ka Gɛrɛkiba, ka Tubaligibu, ka Mɛsɛkigibun tii i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun
yobu ka gãa ni ba seka ka sii gandu kiaru dweeri. 14 Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba
ra ka sɔmburu ko ka yi ba ra ka tabu de ka kɛtɛkunu dɔram nɛ wunɛn yaburɔ. 15 Wunɛ ka
Dedanigibu ka be ba wãa tem bureru gia kpuro i ra maa tenkuru koosinɛ. Ba ra nun wunɛn
dibu kɔsie ka suunu donnu ka dãa ye ba mɔ̀ ebɛni. 16 Wunɛ maa ka Sirigibu i ra tenkuru
koosinɛ. Gãa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun kpee gobiginu naawa ni nu sãa nge yaka
bekusu, ka beku gaaduraginu, ka beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii,
ka nim wɔ̃kun kpee buranu,* ka kpee gobigii ni nu sɔ̃ri. 17 Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i ra
tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pɛ̃ɛ bwese bweseka ka tim
ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri. 18 Wunɛ ka Damasigibu i ra tenkuru koosinɛ
wunɛn arumani bakan sɔ̃. Ba ra ka nun tam mɛ mu wee Hɛlubonin di ka wɛ̃ɛ kpiki yi ba kua
ka yãa sansu kiaru dweeri. 19 Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gɛrɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunɛn
yaburɔ. Niya, sisu ka dãa gaa ka sere dãa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru
dweeri. 20 Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru koosinɛ kpa bu nun gaari beka dɔre. 21 Wunɛ
ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba ra nun kiaru dweeriwa ka yãa
kpɛmminu ka yãa kinɛnu ka sere maa bonu. 22 Wunɛ ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra
tenkuru koosinɛ. Ba ra ka turare ye ya gea bo nɛ wunɛn yaburɔ ka kpee gobiginu bwese
bweseka ka sere maa wura. 23 Wunɛ ka Haranigibu ka Kannɛgibu ka Edɛnigibu ka Seban
tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosinɛ. 24 Yãa gobigina ba ra ka nun
kiaru dweeri. Yãa ni ba ra ka nɛ wunɛn yaburɔ niya, yabe gaaduraginu ka yabe ni ba sɔma
doke ka beka ye ba sɔma doke ka sere maa wɛ̃ɛ damgii yi ba tara.

Ba Tiri gɔɔ swĩiyammɛ

25 Taasisin goo nimkusa su ra n wunɛn kianu sɔɔwa.
Ma wunɛn dukia ka wunɛn bɛɛrɛ ya kpɛ̃a nim wɔ̃kun bera mi gia.
26 Goo tɛmɔbu ba ka nun bɔsu nim bakam sɔɔ.
Adama woo gaga koo na saa sɔ̃ɔ yari yerun di
gu nun kɔsuku nim wɔ̃ku gen suunu sɔɔ.
27 Wunɛn dukia ka wunɛn kianu

---

* **27:16** - nim wɔ̃kun kpee buranu Ya sãawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yãnu ko.

kɑ be bɑ rɑ wunɛn sɛsɛnu bwie kɑ be bɑ rɑ bu kpɑre
kɑ be bɑ rɑ wunɛn wɔrusu kɔre kɑ wunɛn kiɑ dɔrobu
kɑ wunɛn tɑbu kowobu kɑ sere be kpuro be bɑ wãɑ wunɛn tii sɔɔ
bɑ koo num nim wɔ̃kun sɔɔwɔ dɔmɑ te ɑ wɔrumɑ.
28 Be bɑ rɑ nun kpɑre bɑ koo kuuki ko
kpɑ nim wɔ̃kun goonu nu diiri.
29 Be bɑ wunɛn sɛsɛnu bwiɑmɔ kɑ be bɑ bu kpɑre,
be kpuro bɑ koo sɑrɑwɑ wunɛn min di bu nɑ tem dirɑɔ.
30 Bɑ koo nɔɔgiru suɑ
bu nun wuri kɔ̃si koosi
kpɑ bu tii tuɑ wisi winɔ
bu bindi torom sɔɔ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃.
31 Bɑ koo ben winu kɔni wunɛn sɔ̃,
kpɑ bu sɑɑkibɑ dewe
bu nun gɔɔ swĩiyɑ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃.
32 Ben nuku sɑnkirɑ ni sɔɔ,
bɑ koo nun womu koosi bu nɛɛ,
wunɛ Tiri, ɑ ǹ kɑ wuu gɑgu weenɛ.
Wee ɑ kɑm kuɑ nim wɔ̃kun suunu sɔɔ.
33 Sɑnɑm mɛ ɑ wunɛn tenkuru mɔ̀ tɔn dɑbirɑ ɑ rɑ diisie.
Wunɛn dukiɑ kɑ wunɛn kiɑnun kpɑ̃ɑrun sɔ̃,
ɑ derɑ sinɑmbɑ kuɑ dukiɑgibu.
34 Adɑmɑ ɑ kɔsikirɑ ɑ wɔri nim wɔ̃kun sɔɔwɔ
mɑ wunɛ kɑ wunɛn kiɑnu kɑ wunɛn tɔn dɑbi te kpuro i nim diirɑ.
35 Be bɑ wãɑ tem burenu sɔɔ bɑ nuki sɑnkire wunɛn sɔ̃.
Mɑ ben sinɑmbu bɑ bɛrum soore bɑ wuswɑɑ burisinɛ.
36 Tem tukum tenku be bɑ koo sɑrɑ mi, biti koo bu mwɑ
kpɑ bu nun wiɑ koosi.
Domi ɑ kɑm kuɑ.
A ǹ kɑɑ n mɑɑ wãɑ sere kɑ bɑɑdommɑ.

28

Gari yi bɑ geruɑ

Tirin sunɔn sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u geruɑ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ Tirin sunɔ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni
Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, wee u tii suɑ sere u gerumɔ u mɔ̀, wiyɑ u sãɑ Gusunɔ. Mɑ u
sɔ̃ Gusunɔn sinɑ kitɑru wɔllɔ nim wɔ̃kun suunu sɔɔ. Adɑmɑ u n yɛ̃ mɑ u sãɑwɑ tɔnu, n ǹ mɔ
Gusunɔ, bɑɑ mɛ u tɑmɑɑ win bwisikunu sãɑwɑ teenu kɑ nɛ Gusunɔginu. 3 U tɑmɑɑ u Dɑniɛli
bwisi kere mɑ ɑsiri gɑɑ kun nùn berue. 4 Win yɛ̃ru kɑ win bwisin sɔ̃ u tii kuɑ dukiɑgii. U
wurɑ kɑ sii geesu yibiɑ win ɑrumɑnin beru yerɔ. 5 Win bwisi bɛkɛ kɑ win tenkurun sɔ̃, win
dukiɑ yɑ kuurɑ. Mɑ u tii suɑ dukiɑ yen sɔ̃.
6 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, yèn sɔ̃ u tɑmɑɑ win bwisikunu nu sãɑwɑ teenu kɑ
nɛginu, 7 yen sɔ̃nɑ kon nùn tɔn tukobu kpɑremɑ be bɑ nuki sosum bwesenu kpuro kere. Bɑ
koo nùn tɑkobi sɔkiri bwisi bɛkɛ yin sɔ̃ kpɑ bu win bɛɛrɛ ye disi doke. 8 Bɑ koo nùn surewɑ
gɔribun wãɑ yerɔ, kpɑ u gbi nim wɔ̃kun suunu sɔɔ nge wi bɑ sɔkurɑ. 9 Sɑɑ ye sɔɔ, bà n nùn
goobu (200) nɑ, u koo kpĩ u mɑɑ nɛɛ, u sãɑwɑ Gusunɔ? Aɑwo, u ko n sãɑwɑ tɔnu, n ǹ mɔ
Gusunɔ, wi u nùn goomɔn nɔmɑɔ. 10 U koo gbiwɑ nge wi u kun Gusunɔ yɛ̃. Tɔn tukobɑ bɑ
koo nùn go. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.
11 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 12 tɔnun bii, ɑ mɑɑ gɔɔ swĩiyɔ Tirin sunɔn sɔ̃. A nùn sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ,
ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, wee u rɑɑ sãɑ wi u yibɑn yĩreru bwisi sɔɔ kɑ
burɑm sɔɔ. 13 U rɑɑ wãɑwɑ Edɛniɔ, Yinni Gusunɔn gbɑɑrɔ. Mɑ bɑ nùn kpee gobigii bwese
bwesekɑ dokeye ni nu nɔni swãɑru mɔ kɑ dɔm buuru kɑ digi kɑ wuru beku kɑ swãɑru kɑ
boogu kɑ swãɑru kɑ sere mɑɑ wuru beku kɑ wurɑ. Mɑ bɑ nùn gãɑsu kɑ guunu soowɑmmɛ
ni bɑ kɑ wurɑ. Mɑ bɑ nùn gãɑsu kɑ guunu soowɑmmɛ ni bɑ sɔɔru kuɑ win mɑrubun tɔ̃run
sɔ̃. 14 U rɑɑ sãɑwɑ nge wɔllun kɔ̃so mɑ u kɑsɑ dɛrie. Mɑ nɑ derɑ u wãɑ nɛn guu dɛɛrɑrɔ u sĩimɔ
kpee ni nu bɑllimɔn wɔllɔ. 15 Sɑɑ mìn di bɑ nùn tɑkɑ kuɑ, win dɑɑ yɑ wãwɑ sere n kɑ girɑri tɔ̃ɔ
te bɑ dɑɑ kɔ̃sɑ gɑɑ wɑ wi sɔɔ. 16 Win tenkurun kpɑ̃ɑru tɑ derɑ u bɔbunu kɑ keetɑ wɔri. Yen sɔ̃,
kon nùn surɑ sɑɑ nɛn guu dɛɛrɑ ten min di, wi, wi u sãɑ nge wɔllun kɔ̃so mi. Kon de u doonɑ
sɑɑ kpee ni nu bɑllimɔ min suunu sɔɔn di. 17 U tii suɑ win burɑm sɔ̃ mɑ u win bwisi kɑ win
bɛɛrɛ ye kpuro sɑnkɑ. Yen sɔ̃, kon nùn kɔ̃ temɔ kpɑ sinɑm be bɑ tie bu nùn kɑ. 18 Win durum
kpɑ̃ɑru kɑ win keetɑ ye u mɔ̀ tenkuru sɔɔn sɔ̃, u win wuun sãɑ yenu disi doke. Yen sɔ̃, kon de

dɔ̃ɔ u se win tiin min di kpa u nùn gɔsia torom tɔn be ba nùn mɛɛran nɔni biru. 19 Saa ye sɔɔ, bwese ni nu nùn yẽ kpuro nu koo biti kowa, domi u koo kam ko. U ǹ ko n maa wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi ba gerua Sidonin sɔ̃

20 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 tɔnun bii, a mɛɛrio Sidonin bera gia kpa a ye gerusi. 22 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee kon ye wɔri. Kon ye nɛn dam sɔ̃ɔsi kpa bu man bɛɛrɛ wɛ̃ yen suunu sɔɔ. Nà n ye siri, ma na ye sɔ̃ɔsi ma na sãawa Dɛɛro, saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 23 Kon de baranu nu ye wɔri. Kon de bu tɔmbu go yen swɛɛ sɔɔ. Tɔmba koo wɔruku bu gbisuku taa bi ba koo ye wɔrima beri berikan din sɔ̃. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ

24 Bwese ni nu Isireliba sikerenɛ nu bu gɛma nu ǹ ko n maa sãa nge sãku ni nu bu mɛɛra mɔ̀ nu gɛ̃ɛkumɔ. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

25 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, sanam mɛ kon Isireliba mɛnnama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ, kon sɔ̃ɔsi bwese tuku nin nɔni biru ma na sãawa Dɛɛro. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo da bu sina ben temɔ mɛ na ben baaba Yakɔbu wɛ̃. 26 Ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ. Ba koo dia bani kpa bu resɛmba duure. Ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ domi kon be ba ka bu sikerenɛ ba bu gɛma siri n sɛɛyasia. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

29

Gari yi ba gerua Egibitin sɔ̃

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkurusen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkura yiruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a wunɛn wuswaa kisio Egibiti sunɔn mi gia kpa a wi, ka win temgibu kpuro sɔ̃ 3 a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee kon nùn wɔrima wi, wi u sãa nge karaku ge ga nanum mɔ ga kpĩ daa te ba mɔ̀ Niluɔ. Ma u gerumɔ u mɔ̀, daa te, ta sãawa wigiru domi wiya u tu kua. 4 Kon kɔkɔnu sɔre win baa saburosu sɔɔ kpa n de daa ten swɛ̃ɛ yi n sɔre sɔre win koko wɔrukisɔ. Kpa n nùn gawa n yara daa ten min di ka swɛ̃ɛ yi sannu. 5 Kpa n nùn sua n kɔ̃ gbaburɔ ka swɛ̃ɛ yi kpuro. U koo wɔriwa yakasɔ. Goo kun nùn seeyamɔ, goo kun maa nùn dɔbamɔ. Gbeeku yɛɛ ka gunɔsa su koo win goru di. 6 Saa ye sɔɔra Egibitigibu kpuro ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Domi somi te u Isireliba kua ta sãawa nge kabaru, ta ǹ dam mɔ. 7 Ba nùn tãsisi ma u bɔɔra ben nɔmaɔ u ben senu mɛɛra kua ma u dera ba suba. 8 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de bu nùn wɔrima ka takobi kpa n de bu win tɔmbu ka yɛɛ kpuro go. 9 Egibitin tem mu koo ko bansu kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Domi yen sunɔ u nɛɛ, wiya u daa te ba mɔ̀ Nilu mɔ. Wiya u maa be tu kua. 10 Yen sɔ̃, kon wi ka win daa te wɔrima. Kpa win tem mu ko bansu saa Migidolin di n ka da Asuaniɔ ka Etiopin tem nɔɔ bura yenɔ. 11 Tɔnu kun maa sarɔ mi, mɛya yaa gaa kun maa sarɔ mi. Ya koo kowa wɔ̃ɔ weeru goo kun maa wãa mi. 12 Wɔ̃ɔ weerun baa sɔɔ, kon de Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia n de ba n wãa bwese tukunun suunu sɔɔ.

13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, wɔ̃ɔ wee ten biru, kon Egibitigibu mɛnnama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ. 14 Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ kon ka bu wurama ben temɔ bera mi ba mɔ̀ Paturɔsi. Miya ba koo bandu swĩi te ta ǹ dam mɔ. 15 Ta ko n sãawa ban te ta piiburu bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka bwese ni nu tie taare. 16 Isireliba ba ǹ maa tu naanɛ mɔ̀. Ba ǹ maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye ya ko n sãa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

Nɛbukanɛsaa u koo Egibiti

tabu wɔri u mwa

17 Isireliban yorun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yirusen suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 18 tɔnun bii, wee Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u dera win tabu kowobu ba sɔm sɛ̃sɔginu kua bu ka Tiri kamia. Adama win tabu kowo be kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu potikira. Ka mɛ, Babilonin sina bokon tii ka win tabu kowo be, ba ǹ arufaani gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua. 19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon Babilonin sina boko Egibitin dukia kpuro wɛ̃. U koo ben yãnu gura kpa nu n sãa win tabu kowobun kɔsiaru. 20 Kon nùn Egibiti wɛ̃wa ya n sãa win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi nɛna, wi ka win sɔm kowobu ba sɔmburu kua.

21 Yen tɔ̃ɔ te, kon Isireliba dam kɛ̃ kpa n maa wunɛ tɔnun biin nɔɔ wukia a ka bu gari ko kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

30

Yinni Gusunɔ

u koo Egibiti sɛɛyɑsiɑ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ Egibitigibu gerusio kpɑ ɑ bu sɔ̃ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni
Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, wee tɔ̃ɔ kɔ̃surɑ wee. Bu weeweenu koowo. 3 Tɔ̃ɔ te, tɑ sisi tè sɔɔ nɛ,
Yinni Gusunɔ kon bu wɔri. Wee tɑ mɑm turuku kuɑ. Tɑ ko n sɑ̃ɑwɑ yɑm wɔ̃kuru. 4 Tɑbu koo
nɑ Egibitiɔ kpɑ bu tɔn dɑbiru go mi, bu ben dukiɑ gurɑ kpɑ tem mɛ, mu ko bɑnsu, kpɑ nuku
sɑnkirɑ bɑkɑnu nu n wɑ̃ɑ Etiopiɔ. 5 Etiopigibu kɑ Putigibu kɑ Ludibɑ kɑ Dɑɑrububɑ kpuro
kɑ Libigibu kɑ sere mɑɑ nɛn tɔmbu Isireli be bɑ kɑ bu nɔɔ tiɑ sɑ̃ɑ bɑ koo wɔruku bu gbisuku
tɑɑ bi sɔɔ. 6 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ mɑɑ geruɑ nɑ nɛɛ, be bɑ kɑ Egibitigibu yinɑmɔ mi, bɑ koo
bu go tɑbu sɔɔ sɑɑ Migidolin di n kɑ girɑri Asuɑniɔ kpɑ dɑm mɛ Egibitigibu bɑ rɑɑ kɑ tii sue
mi, mu kpe. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ. 7 Ben tem mɛ, mu koo ko bɑnsu n kere tem
mɛ n tie hɑndunia sɔɔ. Ben wusu su koo kowɑ bɑnsu mɑm mɑm n kere wuu si su tie. 8 Nà
n Egibitigibu dɔ̃ɔ sɔkumɑ mɑ nɑ derɑ be bɑ kɑ bu yinɑmɔ min dɑm mu kpɑ, sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ
koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. 9 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gɔri goo nimkusu sɔɔ bu
Etiopigii be bɑ rɑɑ wɑ̃ɑ bɔri yɛndu sɔɔ nɑndɑsiɑ kpɑ bu bɛrum soorɑ Egibitigibun wɑhɑlɑn
tɔ̃ɔ te sɔɔ, te tɑ sisi.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, kon sinɑ boko Nɛbukɑnɛsɑɑ dendi n kɑ Egibitin tɔn dɑbi te
kpuro kpeerɑsiɑ. 11 Wi, kɑ win tɑbu kowo wɔnwɔndu sɑrirugii be, bɑ koo nɑ bu tem mɛ wɔri
bu kpeerɑsiɑ. Bɑ koo Egibitigibu go kɑ tɑkobi kpɑ gonu nu yibu tem mɛ kpuro sɔɔ. 12 Kon de
dɑɑ te bɑ mɔ̀ Nilun kɛri yi gberɑ kpɑ n Egibitin tem tɔn kɔ̃sobu nɔmu bɛriɑ. Tɔn tukobu bɑ
koo nɑ bu ye kpuro kɑm koosiɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ mɑɑ geruɑ nɑ nɛɛ, kon Nɔfun bũu turɑnun bwɑ̃ɑrokunu kpuro
kɔsuku. Goo kun mɑɑ bɑndu dimɔ Egibitiɔ. Kon dewɑ tem mɛ, mu bɛrum duurɑ. 14 Kon
Pɑturɔsi kpeerɑsiɑ kpɑ n Soɑni dɔ̃ɔ mɛni kpɑ n mɑɑ Tebɛsi siri. 15 Kon kɑ Sini mɔru ko ye, ye
yɑ sɑ̃ɑ nge Egibitigibun gbɑ̃rɑ bɑkɑru kpɑ n Tebɛsin tɔn dɑbi dɑbi te go. 16 Kon Egibiti dɔ̃ɔ
sɔku kpɑ Sini yu burisinɑ. Bɑ koo Tebɛsin gbɑ̃rɑru kɔrɑ kpɑ yibɛrɛbɑ bu Nɔfu kɑmiɑ sɔ̃ɔ sɔɔ
gbɑ̃ɑrɑ. 17 Bɑ koo Onin ɑluwɑɑsibɑ kɑ Pibesɛtigibu go kɑ tɑkobi. Wuu si kpuron tɔmbɑ bɑ
koo yoru mwɑ. 18 Nà n Egibitigibun dɑm buɑ mɛ bɑ mɔ bɑ kɑ tɔmbu yoru diisie, mɑ dɑm mɛ
bɑ rɑɑ kɑ tii sue mi, mu nɔru kuɑ, yɑm mu koo tĩrɑ Tɑpɑnɛsiɔ kpɑ bu yen tɔmbu yoru mwɛɛri.
19 Kon Egibitigibu siri kpɑ bu giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

Bɑbilonin sinɑ boko

u sɑ̃ɑwɑ Gusunɔn denditiɑ

20 Isirelibɑn yorun wɔ̃ɔ wɔkurɑ tiɑsen suru gbiikoon sɔ̃ɔ nɔɔbɑ yiruse sɔɔrɑ Yinni Gusunɔ
u geruɑ u nɛɛ, 21 tɔnun bii, nɑ Egibitin sunɔn gɑ̃seru buɑ. Wee, bɑ ǹ wɑ wi u koo nùn bɛkiɑ.
Domi bɑ ǹ win mɛɛrɑ ye bɔkue u sere nɛɛ, u koo kpĩ u tɑkobi nɛnɛ. 22 Wee nɑ Egibitin sunɔ
wi wɔrim wee. Kon win gɑ̃senu kpuro bɔɔku te tɑ geɑ sɑ̃ɑ kɑ te tɑ ǹ geɑ sɑ̃ɑ. Kon de tɑkobi yu
wɔrumɑ win nɔmɑn di. 23 Kon Egibitigibu yɑrinɑsiɑ bu dɑ bwese tukunun suunu sɔɔ. Kon de
bu dɑ tem bɑɑmɛre sɔɔ. 24 Kon Bɑbilonin sinɑ boko dɑm wɛ̃ kpɑ n nùn nɛn tɑkobi nɔmu bɛriɑ.
Adɑmɑ kon Egibitin sunɔn gɑ̃seru buɑ kpɑ u weeweenu ko Bɑbilonin sinɑ bokon wuswɑɑɔ
nge u gɔɔ dɔɔ. 25 Kon Bɑbilonin sinɑ boko dɑm wɛ̃ kpɑ Egibitin sinɑ bokogim mu kpe. Nà
n nɛn tɑkobi Bɑbilonin sinɑ boko nɔmu bɛriɑ, mɑ u kɑ ye Egibitigibu wɔri, sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ
koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. 26 Kon Egibitigibu yɑrinɑsiɑ bu dɑ bwesenu kpuro sɔɔ.
Kon dewɑ bu dɑ tem bɑɑmɛre sɔɔ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.

31

Egibitin sinɑ boko u sɑ̃ɑwɑ

nge dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ sɛduru

1 Isirelibɑn yorun wɔ̃ɔ wɔkurɑ tiɑsen suru itɑsen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔrɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, ɑ Egibitin sunɔ kɑ win tɔn dɑbi dɑbi te sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ,
wɑrɑ kɑ nùn weenɛ win kpɑ̃ɑru sɔɔ.
3 Wee u sɑ̃ɑwɑ nge Libɑnin dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ sɛduru.
Yen kɑ̃ɑsi yi wɑ̃
mɑ yen wurusu kubenu sɑ̃ɑ.
Mɑ yɑ gunu yɑ guru winu girɑri.
4 Gurɑ yɑ ye kpɛ̃ɑsiɑ.
Nim mɛ mu duɑ tem sɔɔ mu derɑ yɑ guniɑ.
Nim mɛ kpuro mu kokumɔwɑ mi yen gbini yi wɑ̃ɑ.
Min diyɑ mu kokumɔ mu dɑɑmɔ dɑ̃ɑ ni nu tien mi.

5 Yen sɔ̃nɑ yɑ kpɛ̃ɑ yɑ dɑ̃nu kpuro gunum kerɑ.
Yen kɑ̃ɑsi yi dɑbiɑ mɑ yi tɛriɑ.
Domi yɑ nim wɑɑmɔ too.
6 Gunɔsu nɑ su sin sokunu kuɑ yen kɑ̃ɑsiɔ.
Mɑ gbeeku yɛɛ nɑ yi mɑrurɑmɔ yen kɔkɔrɔ.
Mɑ bwese dɑbirɑ nɑ tɑ sɔ̃ yen sɑɑrɔ.
7 Yɑ sɑ̃ɑwɑ dɑ̃ɑ burɑru
mɑ yɑ gunu yɑ kɑ̃ɑsi dɛ̃u.
Domi yen nuwi yi duɑwɑ sere tem sɔɔwɔ mi nim mu kpɑ̃.
8 Bɑɑ nɛ, Gusunɔn dɑ̃ɑ gbɑɑ te bɑ mɔ̀ Edɛni sɔɔ,
sɛduru gɑɑ sɑri ye yɑ kɑ ye weenɛ.
Mɛyɑ dɑ̃ɑ ye bɑ mɑɑ mɔ̀ sipɛrɛ yen gɑɑ sɑri ye yɑ kɑ̃ɑsi burɛ mɔ nge ye.
Dɑ̃ɑ wuru bɑkɑsu gɑsu mɑɑ sɑri si su kɑ yegisu weenɛ.
Dɑ̃ru gɑru sɑri te tɑ kɑ ye burɑm nɛ.
9 Kɑ̃ɑsi burɛyɑ nɑ ye wɛ̃ sere dɑ̃ɑ ni nu wɑ̃ɑ nɛ, Gusunɔn dɑ̃ɑ gbɑɑ te bɑ mɔ̀ Edɛniɔ nu nisinu seewɑ.

Egibitin sunɔ u koo bɔɔrɑ

nge dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ sɛduru

10 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, sɛduru ye, yɑ kpɛ̃ɑ yɑ guru winu girɑri. Mɑ
yɑ tii suɑ. 11 Yen sɔ̃nɑ kon ye girɑ kpɑ n ye sinɑ boko wi u sinɑmbu kpuro dɑm kere nɔmu
bɛriɑ kpɑ u ye kuɑ nge mɛ yen torɑrɑ nɛ. 12 Tɔn tuko be bɑ nuku kɔ̃suru bo bɑ koo ye kĩi bu
surɑ bu kɔ̃. Kpɑ yen kɑ̃ɑsi yi wɔri guunu kɑ wɔwi sɔɔ kpɑ yi bɔɔkirɑ tem mɛ kpuron wɔwi sɔɔ.
Kpɑ tɔn be bɑ rɑɑ wɑ̃ɑ yen sɑɑrɔ bu yɑrinɑ bu ye deri. 13 Yen bĩirun wɔllɔwɑ gunɔsu su koo
nɑ su sinɑ. Kpɑ gbeeku yɛɛ yi yin wɑ̃ɑ yeru ko yen kɔkɔrɔ. 14 Yeni yɑ koo koorɑwɑ kpɑ dɑ̃ɑ ni
nu nim wɑɑmɔ nu ku rɑɑ kɑ guniɑ nu guru winu girɑri nu sere tii suɑ nin gunum sɔ̃. Domi
dɑ̃nu kɑ tɔmbu kpuro bɑ koo gbiwɑ bu dɑ bu gɔribu deemɑ.
15 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, dɔmɑ te sɛduru ye, yɑ koo du gɔribun wɑ̃ɑ
yerɔ, kon de tɑkɑ koorɑ ye yɑ wɑ̃ɑ yɑm mi kpuro yu gɔɔ wooru sinɑ. Kon nim yɔ̃rɑsiɑ yen
sɔ̃, kpɑ n de dɑɑnu nu kokubu yɔ̃rɑ. Kon mɑɑ de yɑm mu tĩrɑ Libɑniɔ, kpɑ n dɑ̃nu gberɑsiɑ
yɑkɑsɔ. 16 Sɑnɑm mɛ kon de sɛduru ye, yu wɔrumɑ yu dɑ gɔriɔ kɑ tɔn be bɑ dɔɔ mi sɑnnu, be
bɑ koo yen wɔrumɑɑn dɑmu nɔ bɑ koo diiri bɛrum sɔ̃. Gbɑɑ te bɑ mɔ̀ Edɛnin dɑ̃ɑ ni nu burɑm
bo kɑ ni nu geɑ sɑ̃ɑ ni kpuro ni nu gesi nim wɑɑmɔ Libɑniɔ nu ko n nuku dobu mɔwɑ sere
tem sɔɔwɔ. 17 Nin tii nu koo sɑrɑ nu dɑ gɔribun wɑ̃ɑ yerɔ nu bu deemɑ be bɑ go kɑ tɑkobi. Bɑ
rɑɑ sɑ̃ɑwɑ yen dɑm mɑ bɑ wɑ̃ɑ yen sɑɑrɔ tɔmbun suunu sɔɔ.
18 Edɛnin gbɑɑ te sɔɔ, dɑ̃ɑ gɑɑ kun kɑ Egibitin sinɑ boko nɛ burɑm sɔɔ kɑ kpɑ̃ɑru sɔɔ. Kɑ mɛ,
bɑ koo nùn surewɑ gɔribun wɑ̃ɑ yerɔ tem sɔɔ sɔɔwɔ kɑ dɑ̃ɑ ni nu wɑ̃ɑ Edɛni mi sɑnnu kpɑ u
n kpĩ kɑ be bɑ go tɑbu sɔɔ kɑ tɑkobi, be bɑ ǹ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Yeniwɑ yɑ koo Egibitin
sinɑ boko kɑ win tɔn dɑbi te kpuro deemɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni kpuro geruɑ.

32

Bɑ koo Egibitigibu

kɑ ben sinɑ boko gɔɔ swĩiyɑ

1 Isirelibɑn yorun wɔ̃ɔ wɔkurɑ yirusen suru wɔkurɑ yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔrɑ Yinni
Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ gɔɔ swĩiyɔ Egibitin sunɔn sɔ̃. A nùn sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ,
wee u sɑ̃ɑwɑ nge gbee sunɔ kpɛmbu bwesenun suunu sɔɔ.
Mɑ u mɑɑ sɑ̃ɑ nge kɑrɑku nim wɔ̃ku sɔɔ.
U rɑ tii kpɑre dɑɑ ten nim sɔɔ
kpɑ u ten nim buri kɑ nɑɑsu
kpɑ ten kurenu nu soonɑ.
3 Yen sɔ̃, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, kon nùn nɛn yɑ̃ɑkororu suremɑ
sɑnɑm mɛ tɔn dɑbinu nu mɛnnɛ kpɑ bu nùn gɑwɑ bu yɑrɑmɑ. 4 Kon nùn yɑrɑwɑ kɑsɑɔ kpɑ
n nùn kɔ̃ yɑkɑsɔ. Kon dewɑ gunɔsu su nɑ su sinɑ win wɔllɔ kpɑ gbeeku yɛɛ yi nùn di. 5 Kon
win yɑɑ yɑriwɑ guunu wɔllɔ kpɑ n ye yɑ tie tɑɑsi wɔwi sɔɔ. 6 Kon de win yɛm mu n yɑri tem
mɛ̀ sɔɔ u wɑ̃ɑ sere kɑ guunɔ kpɑ yɛm mu n yibɑ mɛn wɔwi sɔɔ. 7 Sɑnɑm mɛ u koo gbi, kon de
wɔllu tu tĩrɑ. Kon kperin yɑm burureɑm go kpɑ guru wiru tu sɔ̃ɔ wukiri, kpɑ suru u ku mɑɑ
yɑm bururɑsiɑ. 8 Kon wɔllun fitilɑnu kpuro go win sɔ̃. Kpɑ n de yɑm mu tĩrɑ win tem sɔɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ. 9 Kon de bwese dɑbinu nu biti soorɑ nù n win kpeerɑbun
lɑbɑɑri nuɑ, bɑɑ kɑ tem mɛ u ǹ yɛ̃. 10 Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ̃. Kpɑ nin sinɑmbu
bɑ n diirimɔ bɛrum sɔ̃ sɑnɑm mɛ kon nɛn tɑkobi fĩɑ ben wuswɑɑɔ. Sɑnɑm mɛ u koo kpeerɑ
mi, bɑ ko n diirimɔwɑ sɑɑ kpuro sɔɔ, ben bɑɑwure u n kɑ win wɑ̃ɑru nɑnde.

[11] Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, Babilonin sina bokon tabu kowobu
ba koo nùn wɔri ka takobi. [12] Kon nùn tabu kowo damgibu be ba nuku kɔ̃suru bo surema bu
win tɔn dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu kpe. [13] Kon win yaa sabenu go nim bakam bɔkuɔ
kpa tɔmbu ǹ kun mɛ yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ buri. [14] Kon de mu kpunawa kpa
mu n kokumɔ nge gum yarum. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. [15] Nà n dera Egibiti ya
kua bansu ma na yen dukia gura mam mam, na yen tɔmbu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
[16] Womu geniwa bwesenu kpuron tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn dabi ten sɔ̃. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔɔ swĩiya

[17] Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ,
Yinni Gusunɔ u nɛɛ, [18] tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo Egibitigibun sɔ̃ kpa a de wunɛn gɔɔ wuri
yi, yi bu sure sere tem sɔɔwɔ gɔribun wãa yerɔ be ka bwese ni nu dam mɔn tɔmbu. [19] A bu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu bɛɛrɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa gɔribun wãa yerɔ ba n kpĩ
mi sannu ka be ba kun Gusunɔ yɛ̃. [20] Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be ba go tabu sɔɔ sannu.
Wee, ba takobi woma kararun di bu ka be kpuro go. [21] Tabu durɔ damgii be ba wãa gɔribun
wãa yerɔ ka be, Egibitigibun somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiru sua bu bu dam koosia bu nɛɛ, be
wee ba sarama be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba kpĩ. Ba bu gowa ka takobi.
[22] Mɛya Asirin sina boko ka win tɔn dabinu ba kpĩ ma ben sika ya nùn sikerenɛ. Be
kpurowa ba gu tabu sɔɔ. [23] Siki ni, nu wãawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru
sikerenɛ. Tabu sɔɔra ba be kpuro go be, be ba raa nasie.
[24] Mɛya maa Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpĩ. Ma win tabu kowobun sikinu
wigiru sikerenɛ. Be kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tɔmba raa nasie. Ba ǹ Gusunɔ yɛ̃. Wee
ba wãa sikaɔ sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wãa yeru mi. [25] Elamun sina boko ka
win tabu kowobu ba kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ. Win tabu kowobun sika ya wigiru sikerenɛ.
Be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ ba gu tabu gberɔ. Beya tɔmba raa nasie. Be wee tɛ̃ ba kpĩ ba sekuru
sɔɔwa ka be ba gu taa bii sɔɔ.
[26] Mɛsɛki ka Tubali ba kpĩ ka ben tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo ben sika begia
sikerenɛ. Be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya tɔmba raa nasie. [27] Be, be ba
ǹ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba ǹ ka bu yellun tabu durɔ damgibu mɛnnɛ ba sikua. Ba duawa gɔribun
wãa yerɔ ka ben tabu yãnu ba kpuna ben toranun sɔ̃, ma ben takobiba ba kua ben leferi. N
deema beya tɔmbu ba raa nasie. [28] Nge mɛya Egibitigibu ba koo maa gbisuku kpa bu bu sike
tɔn be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ be, be ba go tabu gberɔ.
[29] Edɔmuba ka ben sina asakpɔbu ben tii ba wãa gɔribun wãa yeru mi. Baa mɛ ba wɔrugɔru
mɔ, ba bu gowa. Wee ba bu sikua ka be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ sannu.
[30] Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sinambu ka sere Sidonigibu ba sara ba da gɔribun wãa yerɔ. Wee
tɔn be, ba wãa sekuru sɔɔ baa mɛ ba raa bu nasie ben wɔrugɔrun sɔ̃. Adama tɛ̃, ba da ba kpĩ
ka be ba go tabu sɔɔ sannu be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ mi. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wãa yeru mi.
[31] Egibitin sina boko u koo bu wa kpa win laakari yu kpuna win tɔn dabi ten sɔ̃ ka win tabu
kowobun sɔ̃ be ba go tabu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. [32] Na dera tɔmbu ba ra n
bɛrum soore Egibitin sina boko win sɔ̃. Adama tɛ̃, wi ka win tabu kowo be ba gu tabu sɔɔ, ba
koo bu sikewa be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u Esekiɛli kua

Isireliban kirɔ kowo
(I maa mɛɛrio 3:16-21)

33

[1] Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, [2] wunɛ tɔnun bii, a wunɛgibu Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
tabu bù n wãa ben tem sɔɔ, ba ra gbamgba sowo gɔsiwa. [3] Saa ye sɔɔ, gbamgba sowo wi, ù n
yibɛrɛba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. [4] Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiiru
kua, yibɛrɛ ù n nùn samba kua u go, saa ye sɔɔ, win yɛm mu koo wɔriwa win tii sɔɔ. [5] U koo
gbiwa yèn sɔ̃ u gbamgba ye atafiiru kua. U kun daa ye atafiiru kue, u koo raa win wãaru wɔra.
[6] Su nɛɛ, gbamgba sowo wi, u yibɛrɛba waamɔ ba wee, ma u ǹ gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia.
Saa ye sɔɔ, bà n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum sɔɔ. Adama gbamgba
sowo win taarɛwa. Wiya ba koo wi ba go min yɛm bikia.
[7] Tɔnun bii, wuna na gɔsa nge gbamgba sowo Isireliban suunu sɔɔ a ka bu kirɔ ko. A de a
nɛn gari ka nɛn kirɔba swaa daki kpa a bu ye nɔɔsia. [8] Nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma
a ǹ nùn kirɔ kue u ka win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win durum sɔɔ kpa n nun win yɛm

bikia. 9 Adama à n nùn kirɔ kua u ka win daa kɔ̃sa deri, ma u yina u ye deri, yɛ̃ro u koo gbiwa
win durum sɔɔ. Kpa wunɛ a wunɛn wãaru wɔra.

Wi u win daa kɔ̃sa deri,

u koo wãaru wa

10 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ba ra
gere bu nɛɛ, ben toranu ka ben durum ya bu wãasi. Yen sɔ̃na ba nɔni sɔ̃ɔre. Amɔna ba koo ka
kpĩ ba n wãa. 11 Adama a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka
nɛn wãaru, na ǹ tɔn kɔ̃son gɔɔ kĩ. Na kĩwa u gɔ̃ru gɔsia kpa u wa u n wãa. Yen sɔ̃, be, Isireliba
bu gɔ̃ru gɔsio. Mban sɔ̃na ba koo tii go.
12 Tɔnun bii, a maa wunɛgibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win gea ye u raa kua ya ǹ
win wãaru wɔramɔ. Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri u gea mɔ̀, win yellun daa kɔ̃sa ye, ya
ǹ derimɔ u kam ko. Yen sɔ̃na gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win yellun daa ya ǹ win wãaru wɔramɔ.
13 Nà n gemgii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u ko n wãaru mɔ win daa gean sɔ̃, ma u tamaa win daa gea ye,
ya tura, ma u seewa u daa kɔ̃sa wɔri, u n yɛ̃ ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u
gbi win daa kɔ̃san sɔ̃. 14 Nà n maa tɔn kɔ̃so sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u koo gbi, ma u gɔ̃ru gɔsia u win daa
kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀ u gem swĩi, 15 ma u tɔruba ye u raa goo mwaari ka sere maa gãa ni u
raa gbɛna wesia, ma u nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ be ba wãaru wɛ̃ɛmɔ, u ǹ gbimɔ. U ko
n wãawa ka gem, domi u gea mɔ̀. 16 Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wãa domi u gea
mɔ̀.
17 Tɔnun bii, wunɛgiba nɛɛ, nɛn gere ye, ya ǹ sãa dee dee. Adama bera ba saka saramɔ.
18 Gemgii ù n win daa gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. 19 Tɔn kɔ̃so ù n maa
win daa kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀, u ko n wãawa yen sɔ̃.
20 Be, Isireliba ba nɛɛ, nɛn gari yi, yi ǹ sãa dee dee. Ba n yɛ̃ ma kon baawure siriwa nge mɛ
win daa ya nɛ.

Ba koo Isireliban tem

kam koosia

21 Sanam mɛ Isireliba ba wãa yoru sɔɔ, ten wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ
nɔɔbuse sɔɔ, yera goo u kisirama Yerusalɛmun di. Ma u na Esekiɛlin mi u nɛɛ, ba Yerusalɛmu
mwa.
22 N deema yoka durɔ wi, u sere tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli win dam wɛ̃, ma win
yara kusiara. Ye durɔ wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka nùn gari kua.
23 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 24 tɔnun bii, wee ye tɔn be ba tiara Yerusalɛmun
bansɔ ba gerumɔ. Ba mɔ̀, Aburahamu u wãawa wi turo. Ka mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere
bɛsɛ be sa dabi, ma ba sun tem mɛ wɛ̃? 25 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, ba yaa temmɔ ka yen yɛm sannu. Ba bũnu sãamɔ, ma ba tɔmbu goomɔ.
Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim? 26 Ben tabu yãna ba ra n naanɛ sãa. Ba ra n daa
kɔ̃sa mɔ̀wa, baawure u ka win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sãa
begim?
27 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru,
be ba wãa bansu sɔɔ mi, ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wãa yakasu sɔɔ, gbeeku yɛɛya yi koo
bu tem. Be ba maa kukua gbãra damginu sɔɔ ka kpee baaba sɔɔ, barara ta koo bu go. 28 Kon
tem mɛ gɔsia bansu. Mɛn dam mu koo kpe mɛ̀n sɔ̃ ba tii sue. Ba koo mɛn guunu deri. Goo
kun maa sarɔ mi. 29 Nà n tem mɛ bansu koosia mam mam n ka be, Isireliba sɛɛyasia ben daa
kɔ̃san sɔ̃, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
30 Tɔnun bii, wunɛgibu Isireliba ba wunɛn faagi mɔ̀ ganin bɔkuɔ ka dii kɔnnɔsɔ. Baawure
u win winsim sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, a na su da su Yinni Gusunɔn gari nɔ.
31 Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun swaa daki. Adama ba ǹ mɔ̀ ye a bu sɔ̃ɔmɔ. Ba wunɛn gari
yaakoru sãa ma ba ben tii tiin arufaani naa gire. 32 Wee a sãawa nge ben barɔ wi u dɔkɔru do.
A maa bara soberu yɛ̃. Ba ra wunɛn kirɔba swaa daki kpa ba kun be mɛm nɔɔwɛ. 33 Adama
ye a bu sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n koora, ba koo gia ma nɛn sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.

34

Yinni Gusunɔ u Isireliban

kparobu gerusimɔ

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a Isireliban kparobu gerusio. A bu
nɛn kirɔba sɔ̃ɔwɔ. Wee ye na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, be, Isireliban kparobu, ba kuawa bɔ̃rurobu.
Domi ben tiin gariya ba mɔ̀. Ba ǹ yãa gɔ̃ɔ nɔɔrimɔ. 3 Wee ba yãa ni nu gum mɔ goomɔ ba
temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ. Adama ba ǹ nu kparamɔ. 4 Ba ǹ ni nu kpanamɔ somi. Ba
ǹ ni nu barɔ nɔɔri. Ba ǹ ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Ba ǹ ni nu gɛramɔ sure swaa gea

sɔɔ. Mɛya ba ǹ ni nu kɔ̃ɔra kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa. 5 Ma nu yarina domi nu ǹ
kparo mɔ. Nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu. 6 Ma nu sirenɛ guunu ka gungunu wɔllɔ nu yarinɛ
tem kpuro sɔɔ. Goo kun nin bwisikunu kue u sere mam nu kasum da. 7 Yen sɔ̃, be, Isireliban
kparobu bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔ̃ɔmɔ. 8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, sere ka nɛn wãaru, na wa
ma ba nɛn yãanu wɔri ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu yèn sɔ̃ nin kparoba kun nin
bwisikunu kue bu nu nɔɔri. Ma ba sere ben tii nɔɔrimɔ. 9 Yen sɔ̃, bu swaa dakio bu nɔ ye na
bu sɔ̃ɔmɔ. 10 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ. Ba ǹ ko n maa sãa nɛn yãanun kparobu bu
sere nin arufaani di. Kon nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun maa sãa ben dĩanu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa

win yãanun kparo

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ saa tɛ̃n di. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon nɛn yãanu mɛnna
n nu nɔɔri. 12 Kon nu mɛnnawa nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu mɛnnɛ nù n yarina. Tɔ̃ɔ
te nu yarina ta sãawa yam wɔ̃ku bakaru. Kon da n nu kasuwa baama mi nu yarinɛ. 13 Kon
nu yarama tem tukum di. Kpa n nu mɛnna n ka na nin temɔ Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ
ka wɔwi sɔɔ ka sere mi tɔmba wãa kpuro. 14 Kon ka nu da kpara yee geeru sɔɔ. Kpa nu di nu
wɛ̃ra. Nu koo yɔ Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu wa nu di. 15 Nɛn tiiwa kon nu kpara kpa
n de nu wɛ̃ra. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 16 Kon ni nu kɔ̃ɔra kasuma n ka na. Kpa n
ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko. Adama kon ni nu
bɔɔru go. Nɛn tiiwa kon nɛn yãanu kpara gem sɔɔ.

Gusunɔ

u win tɔmbu somiru wee

17 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba be ba sãa nge yãanu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, kon nin geenu
ka kɔ̃sunu wunana. Kon yãanu ka bonu wunana. 18 Domi yaka gee si nin ganu di su nu tura
sere nu si nu ǹ di taakumɔ. Nu nim gem nɔra n nu tura ma nu mɛ mu tie taaka nu burisi.
19 Yaka si nu taaka mi, siya nɛn yãa ni nu tie nu dimɔ. Nim mɛ nu maa burisi mi, mɛya nu
nɔrumɔ. 20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nu sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, kon yãa ni nu bɔɔru ka ni nu woore
wunana. 21 Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia. 22 Wee na nu
somiru wee. Kpa goo u ku raa maa nu mwɛɛri. Kon nu siria. 23 Kon nu kparo turo wɛ̃ wi
u koo nu nɔɔri. U koo yariwa nɛn sɔm kowo Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri kpa u n
sãa nin kparo geo. 24 Nɛ Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni. Kpa nɛn sɔm kowo Dafidi u n sãa nin
kparo. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
25 Na nɔɔ mwɛɛru kua ma kon nu bɔri yɛndu wɛ̃. Kon de gbeeku yɛɛ kpuro yi doona tem
minin di. Saa ye sɔɔ, nu koo kpĩ nu kpuna gbaburɔ ka dãa sɔ̃ɔwɔ. 26 Kon de nu n wãa guu te
na gɔsan bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de gura yu nɛ yen saa sɔɔ. 27 Dãnu nu koo binu ma.
Tem mu koo de dĩanu nu ma, kpa baawure u n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Kon nɛn tɔmbun yorun
yɔni kasuku kpa n bu yakia be ba bu yoru mwɛɛran nɔman di. Kpa bu gia ma nɛna Yinni
Gusunɔ. 28 Tɔn tukobu ba ǹ maa bu dimɔ. Gbeeku yɛɛ yi ǹ maa bu mwɛɛrimɔ. Ba koo yariwa
karin di. Goo kun maa bu narumɔ. 29 Kon bu gbea wɛ̃ ye ya koo yĩsiru yari. Ba ǹ maa gɔ̃ɔrun
wahala mɔ̀ ben tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba ǹ maa bu sekuru dokemɔ. 30 Ba koo gia ma nɛ Gusunɔ
na sãawa ben Yinni. Nɛna na ka be, Isireliba wãa. Ba sãawa nɛn tɔmbu. Nɛna na yeni gerua.
31 Be nɛn tɔmbu, beya ba sãa nɛn yãa ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben Yinni. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

35

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a mɛɛrio Seirin guurun bera gia, kpa a
tu sɔ̃ a nɛɛ, 3 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee kon tu wɔrima. Kon tu nɛn
nɔmu dɛmiɛ kpa n tu ko bansu. 4 Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu yɔ̃ra diiru. Saa ye sɔɔra
ta koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 5 Wee ta ka Isireliba yibɛrɛ tɛɛru nɛni sere ka gisɔ.
Isireliban wahalan saa sɔɔ, ta bu takobi sɔkura sanam mɛ ben durum ya yewa. 6 Yen sɔ̃, nɛ,
Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, kon ten yɛm yari. Yɛm mɛ ta raa yari mi, mu ko
n tu swĩi. Domi ta ǹ tɔmbun yɛm yaribu yinɛ. Yen sɔ̃, ba koo ten tiin yɛm yari. 7 Kon de
Seirin guu te, tu ko bansu. Kon be ba sarɔ mi kpuro go. 8 Tɔn be ba gon gonu nu ko n tɛriewa
baama guunɔ ka gungunɔ ka wɔwi sɔɔ ka sere maa wɔrusɔ. 9 Kon de tu kowa bansu sere ka
baadommaɔ. Goo kun maa sinamɔ ten wusu sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
10 Seiri ya nɛɛ, Isireli ka Yudan temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be kpuro mwa baa mɛ na
wãa mi. 11 Yen sɔ̃, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, kon ye mɔru ka nisinu ka tusiru kɔsie
nge mɛ ya raa bu kua. Kon bu tii sɔ̃ɔsi sanam mɛ kon ye siri. 12 Saa ye sɔɔ, ya koo gia ma nɛ,
Yinni Gusunɔ na nua wɔma ye ya Isireliban guunu wɔnwa. Ya nɛɛ, wee nu kam kua. Wee ba

ye nu nɔmu sɔndia nge gbeeku yɛɛ. 13 Ya tii sua nɛn wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man
tɔn bia gari gerusi. Nɛn tiiwa na ye nua.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, sanam mɛ tem kpuro mu ko n wãa nuku dobu sɔɔ, yen tem
mu koo ko bansu. 15 Domi ya nuku dobu kua sanam mɛ ya Isireliban tem kam koosia. Nge
mɛya kon Seirin guuru ka Edɔmun tem mɛ kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye sɔɔra
ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

36

Isireliba

ba koo wurama ben temɔ

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliban guunu nɛn gari sɔ̃ɔwɔ kpa nu
yi swaa daki. Ma Esekiɛli u ka guu ni gari kua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u
gerua. U nɛɛ, 2 wee yibɛrɛba ba gerumɔ ba mɔ̀, ɛhɛ̃, tɛ̃ i kua beginu. 3 Yen sɔ̃, amɛniwa wi,
Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, u wa ma ba kĩa bu bɛɛ kpeerasia beri berika kpuro, bu
bɛɛ mwɛ. Kpa bwese ni nu tie nu n bɛɛ mɔ. Mɛya nu ra n bɛɛ yɛ̃ɛmɔ nu n ka faagi mɔ̀ yam
kpuro. 4 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi ka bansu ka wuu si ba deri
si yibɛrɛba ba wɔri ba yãnu gura ma bwese ni nu ka su sikerenɛ nu su yɛ̃ɛmɔ, i swaa dakio
i nɔ ye u gerumɔ bɛɛn sɔ̃. 5 Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ka nisi bakana u ka Edɔmuba
kpuro gari mɔ̀ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wɛ̃ ka nuku dobu ka win gɛndu ma nu
ka mɛn yãnu kpuro gura. 6 Bɛɛ Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi, wee ye
u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, wi wee u gari gerumɔ mɔru ka nisinun sɔ̃. Domi bwese tukunu nu bɛɛ
sekuru doke. 7 Yen sɔ̃na u nɔma yiiya u bɔ̃rua u nɛɛ, bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ mi, niya nu
koo sekuru wa. 8 Saa ye sɔɔ, bɛɛ guunun dãnu i ko kpara kpa i binu ma win tɔmbu Isireliban
sɔ̃. Domi ben wuramaru ta turuku kua kɔ. 9 Wi wee u ka bɛɛ wãa. U koo bɛɛ wuswaa kisima.
Ba koo maa wuku bɛɛn temɔ bu duure. 10 U koo de tɔmbu bu dabia. Isireliba kpuro ba koo
wurama mi, kpa ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Kpa bu bansu sɔɔ dii kpaanu bani. 11 U koo de
tɔmbu ka yaa sabenu bu dabia bu kɔwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere
ye u raa kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ. 12 U koo de win tɔmbu
Isireliba bu sĩ bɛɛn wɔllɔ kpa ba n bɛɛ mɔ. I ko n sãa ben tubi. Saa ye sɔɔ, i ǹ maa derimɔ bu
ben bibu bia. 13 Wee tɔmba gerumɔ ba mɔ̀, Isirelin tem mu sãa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin
binu temmɔ. 14 Yen sɔ̃na i ǹ maa tɔmbu temmɔ. I ǹ bɛɛn tɔmbu kam koosiamɔ. 15 U ǹ maa
derimɔ i bwese tukunun wɔma nɔ. Ba ǹ maa bɛɛ sekuru dokemɔ. Mɛya i ǹ maa derimɔ bɛɛn
tɔmbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba mɛnna

16 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, 17 tɔnun bii, sanam mɛ Isireliba ba wãa ben temɔ, ba
mu disi doke ben daan sɔ̃ ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na ben kookoo si garisi disi nge tɔn kurɔ
wi u yasa mɔ̀. 18 Yen sɔ̃na na bu mɔru seesi yɛm mɛ ba yari ben tem sɔɔn sɔ̃ ka sere bũu ni ba
ka mu disi doke. 19 Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na bu yarinasia ba wãa wãa
bwesenu ganu sɔɔ tem tukumɔ. 20 Ye ba wãa bwese nin mi, ni ba tii wɛ̃, miya ba nɛn yĩsi dɛɛra
te sanka sere tɔmba mɔ̀, Yinni Gusunɔn tɔmba. Win tem diya ba yarima. 21 Yen sɔ̃na na kĩ n
nɛn yĩsi dɛɛra te faaba ko te be, Isireliba ba sankumɔ bwesenun suunu sɔɔ mi ba wãa. 22 Yen
sɔ̃, tɔnun bii, a kpam Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, n ǹ ben sɔ̃ na yeni mɔ̀. Nɛn yĩsi dɛɛra ten sɔ̃na te ba
sanka bwesenu sɔɔ. 23 Kon nɛn yĩsi baka te bɛɛrɛ wesia te ba sanka bwesenun suunu sɔɔ mi.
Bwese ni, nù n wa ba man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
24 Kon bu wuna bwese nin suunu sɔɔn di n bu mɛnna n ka wurama ben temɔ. 25 Kon bu
nim dɛɛram wisi kpa bu dɛɛra. Kon ben toranu kpuro wɔka kpa n ben bũnu kpuro wuna n
kɔ̃. 26 Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔ̃ru kpaasu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru si su bɔɔbu nge kperu wuna
kpa n bu gɔ̃rusu wɛ̃ si su du nge wasi. 27 Kon bu nɛn Hunde wɛ̃ kpa n de bu nɛn woodaba
mɛm nɔɔwa ba n ka ye sɔmburu mɔ̀. 28 Ba koo sina tem mɛ na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua
sɔɔ, kpa bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sãa ben Yinni. 29 Kon bu toranu kpuro gbara. Kon
de bu dĩanu wa nu n kpã. Na ǹ maa bu gɔ̃ɔru kparemɔ. 30 Kon de dãnu nu ma, kpa gbea yu
dĩanu ko kpa bu ku maa sekuru wa gɔ̃ɔrun sɔ̃ bwesenu sɔɔ. 31 Saa ye sɔɔra ba koo tubu ma
ben kookoosu ka ben daa ya ǹ wã kpa bu tii tusi yen sɔ̃. 32 Adama be, Isireliba ba n yɛ̃ ma n
ǹ ben sɔ̃ na mɔ̀ mɛ. Bu de sekuru tu bu mwa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, dɔma te kon bu dɛɛrasia ben toranu kpuron di, kon de
tɔmbu bu yibu wusu sɔɔ kpa bu ben bansu seeya. 34 Ba koo maa dĩanu yewe tem mɛ sɔɔ, mɛ
ba raa deri tɔmbu kpuro bu ka wa ma gãanu ku ra kpi mi. 35 Kpa bu nɛɛ, tem mi gãanu ku ra
kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni. Mɛn wuu si su raa bansu sãa su tɛ̃ tɔmbu yiba

mɑ bɑ su gbɑ̃rɑnu toosi. 36 Kpɑ bwese ni nu kɑ bɛɛ sikerenɛ nu giɑ mɑ nɛnɑ nɑ ye bɑ rɑɑ surɑ
seeyɑ, mɑ nɑ ye bɑ rɑɑ wukɑ girɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ. Kon mɑɑ ye ko.
37 Wee ye kon mɑɑ wure n Isirelibɑ kuɑ. Kon bu dɑbiɑsiɑ nge yɑ̃ɑ gɔ̃ɔ. 38 Wuu si su rɑɑ
bɑnsu sɑ̃ɑ, su koo tɔmbu yibu nge yɑ̃ɑ gɔ̃ɔ si bɑ gɔsɑ yɑ̃kurun sɔ̃, si bɑ rɑ kɑ nɛ Yerusɑlɛmuɔ
tɔ̃ɔ bɑkɑrun sɔ̃. Sɑɑ ye sɔɔ, bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ
yeni geruɑ.

37

Esekiɛli u kuku gbebunu wɑ

kɑ̃siru sɔɔ

1 Yinni Gusunɔn dɑm mu Esekiɛli nɛnuɑ mɑ mu win bwɛ̃rɑ suɑ mu kɑ dɑ wɔwɑ gɑɑn suunu
sɔɔ. Wɔwɑ ye sɔɔ, kukunɑ nu yibɑ. 2 Mɑ dɑm mɛ, mu derɑ u sĩɑ kuku nin suunu sɔɔ. U deemɑ
nu dɑbi wɔwɑ ye sɔɔ, mɑ nu gbere woko woko.
3 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu koo kpĩ nu wɑ̃ɑru wɑ?
Mɑ u wisɑ u nɛɛ, wunɑ ɑ yɛ̃ mɛ, Yinni.
4 Mɑ u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ gɑri geruo kuku gbebu nin sɔ̃ ɑ nu sɔ̃ ɑ nɛɛ, nu nɛ, Yinni Gusunɔn
gɑri swɑɑ dɑkio nu nɔ. 5 Nɑ nɛɛ, kon nu hunde kpɑɑ wɛ̃ kpɑ nu mɑɑ se nu n wɑ̃ɑ. 6 Kon nu sĩi
kpɑɑnu wɛ̃ kpɑ n de nu wɑsi kpɑrɑ. Kon nu hunde kpɑɑ wɛ̃ kpɑ nu se nu n wɑ̃ɑ. Sɑɑ yerɑ bɑ
koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ.
7 Mɑ Esekiɛli u gɑri yi geruɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ. Sɑnɑm mɛ u gɑri yi mɔ̀,
yerɑ u dɑmu gɑgu kɑ yĩiribu gɑbu nuɑ mɑ kuku ni, nu susinɑ. 8 Yerɑ u wɑ nu sĩinu kuɑ mɑ nu
wɑsi kpɑrɑ, ɑdɑmɑ nu ǹ ginɑ hunde mɔ. 9 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, tɔnun bii, ɑ gɑri geruo
ɑ hunde sɔ̃ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, hunde yu nɑ sɑɑ hɑndunian
goonu nnɛn di kpɑ yu goo ni wom wure kpɑ nu se nu n wɑ̃ɑ.
10 Mɑ u gɑri geruɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ. Mɑ hunde yɑ nɑ ni sɔɔ, nu wɑ̃ɑru wɑ
mɑ nu seewɑ nu yɔ̃rɑ. Nu dɑbi nge tɑbu kowobu.
11 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu sɑ̃ɑwɑ Isirelibɑ. Wee bɑ mɔ̀, ben kukunu
nu gberɑ. Ben yĩiyɔbu bu doonɑ mɑ bɑ kɔ̃ɔrɑ. 12 Yen sɔ̃ tɛ̃, ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, wee kon be, nɛn
tɔmbun sikɑ wukiɑ kpɑ n bu yɑrɑ min di n kɑ bu wurɑmɑ ben temɔ. 13 Nɑ̀ n bu kuɑ mɛ, bɑ
koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ. 14 Kon bu nɛn Hunde dokeɑ kpɑ bu wɑ bɑ n wɑ̃ɑ. Kon
de bu wurɑ bu sinɑ ben temɔ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gɑri geruɑ nɑ
mɑɑ yi kuɑ.

Yudɑbɑ kɑ Isirelibɑn bɑndɑ

koo ko teeru

15 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, 16 wunɛ tɔnun bii, ɑ dɑ̃ɑ kukuru gɑru suo kpɑ ɑ Yudɑbɑn bɑndun
yĩsiru yore ten wɔllɔ. Kpɑ ɑ mɑɑ dɑ̃ɑ kukuru gɑru suɑ ɑ Isirelibɑn bɑndun yĩsiru yore ten
wɔllɔ. 17 Kpɑ ɑ dɑ̃ɑ kukunu yiru ye swɛɛnɑ nu ko nge dɑ̃ɑ kuku teeru wunɛn nɔmɑ sɔɔ.
18 Sɑnɑm mɛ tɔmbɑ koo nun bikiɑ bu nɛɛ, ɑ ǹ kɑɑ sun dɑ̃ɑ yen tubusiɑnu sɔ̃? 19 Sɑɑ ye sɔɔrɑ kɑɑ
bu wisi ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ geruɑ. Nɑ nɛɛ, kon Isirelibɑn bɑndun dɑ̃ɑ kuku
te suɑ kpɑ n tu swɛɛnɑ kɑ Yudɑbɑn bɑndugiru nu ko dɑ̃ɑ kuku teeru nɛn nɔmɑɔ. 20 Dɑ̃ɑ kuku
ni, nu ko n wɑ̃ɑwɑ wunɛn nɔmɑɔ bɑ n wɑɑmɔ. 21 A mɑɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, wee, kon Isirelibɑ
mɛnnɑmɑ beri berikɑn di mi bɑ yɑrinɛ bwesenu sɔɔ, kpɑ n de bu wurɑmɑ ben temɔ. 22 Bɑ
koo ko bwese teeru sere kɑ be bɑ wɑ̃ɑ guunɔ kpɑ bɑ n sunɔ turo mɔ. Bɑ ǹ ko n mɑɑ sɑ̃ɑ
bwesenu yiru. Bɑ ǹ ko n mɑɑ sinɑmbu yiru mɔ. 23 Bɑ ǹ mɑɑ tii disi dokemɔ ben bũu sɑ̃ɑnun
sɔ̃ kɑ ben torɑnun sɔ̃. Kon bu yɑrɑmɑwɑ mi bɑ wɑ̃ɑ bɑ kɑ torɑ kpuron di. Kon bu dɛɛrɑsiɑwɑ
mɑm mɑm. Bɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nɛn tɔmbu kpɑ nɑ n mɑɑ sɑ̃ɑ ben Yinni. 24 Dɑfidi nɛn sɔm kowon
bibun bweseru sɔɔrɑ bɑ koo sunɔ wɑ. Kpɑro turowɑ bɑ ko n mɔ. Bɑ koo nɛn woodɑbɑ mɛm
nɔɔwɑ kpɑ bu kɑ ye sɔmburu ko. 25 Bɑ koo wure bɑ n wɑ̃ɑ tem mɛ sɔɔ mɛ nɑ nɛn sɔm kowo
Yɑkɔbu wɛ̃. Miyɑ ben bɑɑbɑbɑ bɑ sinɑ. Ben tii bɑ koo mɑɑ sinɑ mi sere kɑ ben bibun bibɔ kɑ
bɑɑdommɑɔ. Dɑfidin bibun bweserɑ tɑ ko n bɑndu dii mi sere kɑ bɑɑdommɑɔ. 26 Kon kɑ bu
ɑrukɑwɑni bɔri yɛndugiɑ bɔke ye yɑ ko n wɑ̃ɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Kon de bu sinɑ tem mi,
kpɑ bu dɑbiɑ. Kpɑ n nɛn sɑ̃ɑ yeru girɑ ben suunu sɔɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. 27 Nɛn wɑ̃ɑ yeru
tɑ ko n wɑ̃ɑwɑ ben suunu sɔɔ. Bɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nɛn tɔmbu kpɑ nɑ n sɑ̃ɑ ben Yinni. 28 Nɛn sɑ̃ɑ
yeru tɑ̀ n wɑ̃ɑ ben suunu sɔɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ, sɑɑ ye sɔɔrɑ bwesenu nu koo giɑ mɑ nɛnɑ
nɑ sɑ̃ɑ Yinni Gusunɔ wi u Isirelibɑ gɔsɑ nɛnɛm.

38

Gɑri yi bɑ geruɑ Gɔgun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ mɛɛrio Gɔgun berɑ giɑ Mɑgɔgun temɔ wi, wi u sɑ̃ɑ Mɛsɛki
kɑ Tubɑlin kpɑro kpɑ ɑ nùn gerusi ɑ nɛɛ, 3 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, kon

Gɔgu wɔrima wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo. 4 Kon nùn gɔsiama kpa n kɔkɔnu doke win
baa saburosɔ, kpa n nùn gawama, wi ka win tabu kowobu ka dumi ka maasɔbu, kpa win
tɔn dabi te, ta n tabu yãnu sebua ta n tɛrɛ bakanu ka piiminu nɛni kpa ta n takobiba fĩamɔ.
5 Pɛɛsiba ka Etiopigibu ka Putigibu be kpuro ba tɛrɛnu ka sii furɔ kɔkɔnu doke, be kpurowa ba
koo ka nùn da. 6 Gomɛɛn tabu kowobu ka Bɛti Togaamagii be ba wãa sɔɔ yɛ̃san nɔm geun sɔɔ
sɔɔ gia, be ka ben tabu kowobu kpuro ka sere bwese dabi dabinun tɔmbu, be kpurowa ba koo
nùn swĩi. 7 U gesi win sɔɔru koowo wi ka tɔn be ba koo nùn swĩi kpa u n sɔɔru kpeere. Wiya
u koo bu kpara. 8 Amɛn biru kon de u ko ben wirugii, kpa u Isireliba wɔri be ba kisira tabun
di. N deema ba raa yarinɛwa tem tukumɔ ma ba seema tem kpuron di mi ba raa wãa. Ba
wurama ba mɛnna Isireliban guunɔ ni ba raa deri n tɛ. Ma ba sina mi ka bɔri yɛndu. 9 Adama
wi ka win tɔn be ba nùn swĩi ba koo tem mɛ wukiriwa nge woo bɔkɔ ǹ kun mɛ nge guru wiru.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, saa ye, yà n tunuma, bwisiku kõsunu koo nùn deema kpa u kõsa
himba ko. 11 U koo gõru doke u nɛɛ, u koo tem gam tɔmbu wɔri be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
bèn wusu su ǹ gbãranu ka gamboba mɔ. 12 U koo da u tɔmbu wɔri be ba ben wuun bansu
seeya kpa u ben yãnu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia
ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wãa handunian suunu sɔɔ. 13 Saban tɔmbu ka Dedanigibu
ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wãa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nɛɛ, mban sõna u tɔn
dabi teni mɛnna. U kĩwa u tɔmbu wɔri u ben yãnu gura? U kĩwa u tɔmbun sii geesu ka ben
wura gura? U kĩwa u ben yaa sabenu ǹ kun mɛ ben dukia baka gura?
14 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma
te nɛn tɔmbu Isireliba ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ, u ko n yɛ̃. 15 Saa ye, u koo na saa win wãa
yerun di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa
dumin wɔllɔ. 16 Yen biru u koo sewa u nɛn tɔmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu
Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amɛn biru kon de u na u nɛn tem wɔri
kpa n bwese ni nu tie sɔ̃ɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nɛna na sãa dɛɛro.
17 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Gɔgu wi, u sãawa wìn gari na dera nɛn
sɔmɔbu ba gerua gasɔn di Isireliɔ. Na nɛɛ, kon de u nɛn tɔmbu wɔri. 18 Tɔ̃ɔ tè sɔɔ Gɔgu u koo
Isireliban tem wɔri, nɛ Yinni Gusunɔ kon wɛ̃ru wura ka mɔru. 19 Nɛna na maa yeni gerua ka
nisinu ka mɔru baka. Na nɛɛ, tɔ̃ɔ te, tem mu koo yĩiri too too Isireliɔ. 20 Swɛ̃ɛ ka gunɔsu koo
diiri bɛrum sɔ̃ nɛn wuswaaɔ ka sere gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka tɔmbu kpuro. Guunu
nu koo wɔruku kpa kpenu nu kankira kpa gbãranu kpuro nu wɔruku. 21 Kon de tabu bu nùn
wɔri nɛn guunu kpuron wɔllɔ. Baawure u koo win winsim tabu wɔriwa. 22 Kon Gɔgu wi siri
n nùn bararu kpɛ̃ɛ kpa n de bu nùn go bu yɛm yari. Kon de guru baka yu nɛ ka kpenu kpa dɔ̃ɔ
ka sɔ̃ɔ bisu yu wi ka win tabu kowobu wɔri ka sere tɔn dabi te ta wãa ka wi. 23 Nge mɛya kon
ka bwese dabinu sɔ̃ɔsi ma na kpã na maa sãa dɛɛro kpa nu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

39

Ba Gɔgu kamia

1 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu gerusio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛ wee
na Gɔgu seesi wi, wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo. 2 Kon nùn yara win tem di mɛ mu wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geun sɔɔ sɔɔwɔ. Kpa n de u Isireliba wɔri. 3 Adama kon win tɛndu wɔra win nɔm
dwarun di kpa n win sɛ̃ɛnu mwɛɛri win nɔm geun di. 4 U koo wɔruma Isireliban guunu wɔllɔ
wi, ka win tabu kowobu ka tɔn be ba nùn swĩima. Kpa gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi ben yaa di. 5 U
koo wɔrumawa temɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. 6 Kon Magɔgu ye dɔ̃ɔ doke ka sere be
ba wãa tem burerɔ bɔri yɛndu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 7 Kon
de bu nɛn yĩsi dɛɛraru gia Isireliban suunu sɔɔ. Na ǹ derimɔ bu tu sanku. Saa yera bwesenu
kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro. 8 Wee ye kpuro ya kooramɔ
ya wee. Ya koo koorawa tɔ̃ɔ te nɛn tii na yi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 9 Yen tɔ̃ɔ te,
Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yibɛrɛban tɛrɛ bakanu ka piiminu mwɛɛri ka
ben tɛma ka sɛ̃ɛnu ka ben yaasi ka ben bɔri kpa bu ka ye kpuro dɔ̃ɔ sɔ̃re wɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 10 Ba
ǹ maa dãa kaso dɔɔ yakasɔ. Mɛya ba ǹ maa dãa buramɔ dãa sɔ̃ɔwɔ bu ka doo ko. Domi tabu
yãa niya ba koo ka dɔ̃ɔ sɔ̃re. Ba koo ben yibɛrɛba mwɛɛri be, be ba raa bu mwɛɛra. Ba koo
tɔmbun yãnu gura be ba raa ben yãnu gura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
11 Yen tɔ̃ɔ te, Isireliɔ kon Gɔgu siku yeru wɛ̃ nim wɔ̃ku bɔruguun sɔ̃ɔ yari yeru gia, mi tɔmba
ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gɔgu ka win tɔn dabi te sike, kpa bu yam
mi soku Gɔgun tɔn dabinun wɔwa. 12 Isireliba ra ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem
dɛɛrasia. Ba koo ye kowa suru nɔɔba yiru. 13 Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tɔ̃ɔ
te, ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu mɔm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 14 Suru nɔɔba yiru
yen baa sɔɔ, ba koo tɔmbu gɔsi be ba ko n sirenɛ ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumɔ. Be ba
sarɔ mi kpuro, ba koo bu somi. Mɛya ba koo ka tem mɛ kpuro dɛɛrasia. 15 Tɔn be ba bɔsu
tem mɛ sɔɔ, bà n tɔn kukunu wa, kpa bu yĩreru ko mi. Be ba siku ten sɔmburu mɔ̀ bà n na

kpa bu kuku ni gura bu sike Gɔgun tɔn dabi ten wɔwa mi. [16] Ba koo mam wuu gagu yĩsiru kɛ̃
Hamɔna. Yĩsi ten tubusiana dabiru. Nge mɛya ba koo ka tem mɛ dɛɛrasia.
[17] Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gunɔ bwese bweseka ka gbeeku yɛɛ kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
yi mɛnnama baama kpuron di nɛn yãku te kon kon sɔ̃. Kon yãku bakaru ko Isireliban guunɔ
kpa yi yaa tem yi yɛm nɔ. [18] Yi koo tabu durɔbun gonu di kpa yi wirugibun yɛm nɔ be, be
ba sãa nge Basanin yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka bonu ka kɛtɛ kinɛ ni nu gum mɔ. [19] Yi
koo yaa gum di yi debu kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yãku te kon yi kua min sɔ̃.
[20] Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasɔbun yaa di ka tabu durɔbu ka sere tabu
kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yerɔ.
[21] Kon bwesenu nɛn yiiko sɔ̃ɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka sɛɛyasia bi na bu kua. [22] Saa
yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tɔmbu Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ
ben Yinni.

Esekiɛlin garin wiru

[23] Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na bu biru kisi ma na
dera ba bu yoru mwɛɛra ba ka da tem tukumɔ. Na bu ben yibɛrɛba nɔmu sɔndia ba bu go
tabu sɔɔ. [24] Na bu sɛɛyasia nge mɛ ben toranu nu nɛ ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nɛn
wuswaa berua. [25] Adama tɛ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon de Isireliba be, Yakɔbun bweseru
bu wurama yorun di. Kon be kpuron wɔnwɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nɛn yĩsi dɛɛra
ten sɔ̃. [26] Sanam mɛ ba koo sina ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba koo ben
sekuru duari ka ben naanɛ sari te ba man kua. [27] Tɔmbu ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃ nà n Isireliba
wunama ben yibɛrɛban suunu sɔɔn di na ka wurama. [28] Ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ
ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa
wurama ben temɔ. Baa ben turo na ǹ derimɔ u sina tem tukumɔ. [29] Na ǹ maa bu biru kisimɔ.
Domi kon bu nɛn Hunde wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIƐLI U UINNI GUSUNƆN SÃA YEE KPAARU WA KÃSIRU SƆƆ

40

Esekiɛli u kãsiru wa

[1] Ye ba Isireliba yoru mwa yen wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbusen suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔra
Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua. N deema ye ba Yerusalɛmu wɔri ba kɔsuka yen wɔ̃ɔ
wɔkura nnɛse sɔɔra mi. Ma u nùn kpara u ka da Isireliban temɔ [2] kãsiru sɔɔ. U nùn sua u yi
guuru wɔllɔ te ta gunu too. Ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, u dia wa ya sãa nge wuu. [3] Ma u ka
nùn da mi gia. Ma u durɔ goo wa mi, u ka sii gandu weenɛ u wɛ̃ɛ damgii ka dɛka nɛni ye ba
ra ka yĩire. Ma u yɔ̃ gambon bɔkuɔ kɔnnɔwɔ. [4] Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio kpa a swaa
daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun sɔ̃ɔsi. Domi ba ka nun nawa mini a ka mɛɛri kpa
a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

[5] Wee ye u wa. U gbãraru wa ta sãa yee te sikerenɛ. U dɛka wa durɔ win nɔma sɔɔ. Yen
dɛ̃ɛbu bu ka gɔm soonu nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten baatere ta dɛ̃ɛbu sosiwa ka nɔm
wĩi teeru. Yen yasum maa kua dɛka tia. Yen gunum maa kua dɛka tia. [6] Ma u da kɔnnɔwɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ma u yɔɔwa gen yɔɔtiaɔ. Ma u kɔnnɔ gen yasum yĩira. Ma mu kua
dɛka tia. Adɛrɔ ga wãa dii ten suunu sɔɔ ma kɔ̃su yenu wãa gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. [7] Kɔ̃su yee nin
baateren dɛ̃ɛbu ka ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya sãawa dɛka tia. Batuma ye ya nu karanɛ
ya sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Gambo ye ya wãa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a sere sãa yerun tii du, yen
yasum mu sãawa dɛka tia. [8-9] Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge yĩira. Gen ganan gunum mu sãawa dɛka
nɔɔba ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa sãa gɔm soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru gara wãa sãa
yee ten bɔkuɔ. [10] Kɔ̃su yerun dii ni kpuro ni nu wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita itawa
ya wãa adɛrɔ gen beri berikaɔ. Batuma ye ya bu karanɛ ya maa nɛwa. [11] Durɔ wi, u maa kɔnnɔ
gen yasum yĩira ma ya kua gɔm soonu wɔkuru. Ma gen dɛ̃ɛbu bu kua gɔm soonu wɔkura ita.
[12] Kɔ̃su yee nin baateren wuswaaɔ ba batuma gaa wĩa gɔm soo teeru. Kɔ̃su yee ten baateren
goonu nu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia tia. [13] Durɔ wi, u yĩira saa kɔ̃su yee teerun gana sɔɔn di
n ka girari yirusen gana sɔɔ te ta gbiikii te mɛɛra. Ma n kua gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. [14] U maa
dii sɔɔ ge yĩira ma ga kua gɔm soonu yɛndu. Dii ten bera gia, sãa yee ten yaara ya ka kɔnnɔ
ge sikerenɛwa. [15] Batuma ye ya wãa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du n ka da kɔnnɔ ge ga wãa
sɔɔwɔ, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. [16] Ba kɔ̃su yee nin fɛnɛntiba kuawa nge
kɔkɔsɔ nin gani tɔɔkiiɔ ka maa gani yi yi nu buranɛ sɔɔ ka sere dii sɔɔ gen gani sɔɔ. Ma ba dii
nin ganin sɔɔwɔ kpakpa wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.
[17] Yen biru durɔ wi, u ka nùn da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ mi dia tɛna ya wãa. N deema
ba gãanu tãwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena. [18] Simaa ye ba tãwa mi, ya wãawa dia
yen bɔkuɔ. Ma ya ka dia yen gani dɛ̃ɛbu nɛ. Adama ya ǹ yaara sɔɔkaa gunum tura. [19] Ma u

batuma yen dɛ̃ɛbu yĩira saa kɔnnɔ gbiikuun sɔɔn di n ka girari yaara sɔɔkaan ganaɔ ma n kua
gɔm soonu wunɔbu (100). U ye yĩira sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. 20 Ma u maa
yaara tɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian dɛ̃ɛbu ka yasum yĩira. 21 Kɔnnɔ ge, ga
kɔ̃su yenu nɔɔba tia mɔ, ita ita gen adɛrɔn yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Gen gani yi, ka gen dii sɔɔ ya ka kɔnnɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa. 22 Yen fɛnɛntiba ka dii sɔɔ ge, ka kpakpa
wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sãawa tia ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru mi. A
ka da yen kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kaa yɔɔtia yɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru.
23 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun kɔnnɔn dee deeru, kɔnnɔ gaga wãa sɔɔwɔ gèn min di ba ra ka du yaara
sɔɔkaaɔ. Kɔnnɔsu yiru yen baa sɔɔ ya sãawa gɔm soonu wunɔbu nge mɛ n sãa sɔ̃ɔ yari yeru
gia. 24 Ma u ka man da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi kɔnnɔ gaga wãa. Ma u gen kɔ̃su yenu ka
gen dii sɔɔ ka gen gani yĩira. Ye kpuro ya ka kɔnnɔ siɔnɔgia nɛwa. 25 Kɔnnɔ ge, ka gen dia ya
fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ nge fɛnɛnti beɔnɔ. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru.
Gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. 26 Gen yɔɔtia ya mɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru
a ka da dii sɔɔ gen mi. Ba dii ten gani sɔɔkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu.
27 Yaara sɔɔkaa ya maa kɔnnɔ mɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Kɔnnɔsu yiru ye, ya tondinɛwa ka
gɔm soonu weeraakuru.

Yaara ka kɔnnɔ sɔɔkisu

28 Durɔ wi, u ka maa man da yaara sɔɔkaa yen mi, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔn di. Ma
u kɔnnɔ ge yĩira u deema ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu. 29 Gen kɔ̃su yenu ka gen gani
ka gen dii sɔɔ, ye kpuro ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu. Kɔnnɔ ge, ga fɛnɛntiba mɔ ba ka
sikerenɛ. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu
yɛnda nɔɔbu. 30 Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm
soonu yɛnda nɔɔbu. 31 Dii sɔɔ gen kɔnnɔ ga mɛɛrawa yaara tɔɔkaaɔ. Ba gen gani sɔɔkii buraru
koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtia ye, ya naa dabusanu mɔwa nɔɔba ita.
32 Yen biru, u maa ka man da yaara sɔɔkaa yen mi, saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian
di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ga ka si u raa yĩira mi nɛwa. 33 Gen dii sɔɔ ka gen gani ka
gen kɔ̃su yenu, ye kpuro ya nɛwa ka kɔnnɔ si u raa yĩira. Yen biru ga fɛnɛntiba mɔ ya ka
sikerenɛ. Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gɔm soonu
yɛnda nɔɔbu. 34 Gen dii sɔɔ ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka
kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ya naa dabusanu mɔ nɔɔba ita.
35 U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma u gu yĩira. U deema kɔnnɔ
ge, ka si u raa yĩira mi, su dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa. 36 Kɔnnɔ ge, ga maa kɔ̃su yenu mɔ ka gani yi
yi nu buranɛ ka sere dii sɔɔ. Ma ba fɛnɛntiba kua ba ka gu sikerena. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm
soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. 37 Dii sɔɔ ge, ga yaara
tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen
yɔɔtian naa dabusanu sãawa nɔɔba ita.
38 Kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen dii sɔɔ gia. Miya ba
ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yaa kpakie. 39 Dii sɔɔ gen beri berikaɔ tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwa
ya wãa. Tabulu ben wɔllɔwa ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka toranun yãkunu ka yãku ni ba
ra ka toranu sɔmɛn yaa sake. 40 Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nnɛwa ya wãa. À n dɔɔ kɔnnɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kaa kpĩ a ye wa bera ka bera yiru yiru. 41 Tabulu nɔɔba itawa ba
mɔ yèn wɔllɔ ba ra yãku yaa go. Ba ye yiwa nnɛ nnɛ kɔnnɔ gen beri berikaɔ. 42 Tabulu yen
nnɛ sɔɔra ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu sɔɔru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba dãka. Yen dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soo teeru ka bɔnu, yen yasum maa sãa gɔm soo teeru ka bɔnu, ma yen gunum mu
sãa gɔm soo teeru. Tabulu yen miya ba ra yãku sɔm yãnu yi. 43 Ma ba tabulu ye nɔɔ bɔki kua
nɔm tararun yasum saka. Tabulu yen wɔllɔwa ba ra yãku yaa sɔndi. 44 Yen biruwa durɔ wi,
u ka man da yaara sɔɔkaaɔ. Ma na dia yiru wa mi. Teera wãa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia ma ta nɔɔ tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Teera maa wãa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. 45 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dii tèn kɔnnɔ
ga tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ta sãawa yãku kowobun diru be ba ra sãa yerun sɔmburu
ko. 46 Dii tèn kɔnnɔ ga maa tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ta sãawa yãku kowobugiru be ba ra
yãkuru ko yãku yerɔ. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadɔkun bwese kɛra ya koo kpĩ yu
du sãa yerɔ yu Yinni Gusunɔ sã.

Yinni Gusunɔn sãa yeru

47 Durɔ wi, u sãa yee ten yaara sɔɔkaa kpuro yĩira ma u deema yen goonu kpuro nu nɛwa.
Yen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum maa sãa gɔm soonu wunɔbu. Ma
yãku yera wãa sãa yee ten kɔnnɔwɔ. 48 Ma u maa ka man da sãa yee ten adɛrɔwɔ mìn di ba
ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba yĩira. Ma yen baayeren bɔɔrum mu sãa gɔm soonu nɔɔbu.
Kɔnnɔ gen yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkura nnɛ. Gen yɛ̃sa baayeren dãa ya maa sãa gɔm
soonu ita. 49 Adɛrɔ gen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum maa sãa gɔm

soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ
bera ka bera tia tia.

41

1 Durɔ wi, u ka maa man da sãa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yĩira. Adɛrɔ gen ganin
sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia. 2 Kɔnnɔ gen yasum maa sãawa gɔm soonu wɔkuru,
gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sãa yee ten tii yĩira. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu weeru.
Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. 3 Yen biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dãa
yĩira, ya kuawa gɔm soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen
ganin yasum beri berikaɔ mu sãa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru. 4 Ma u dii sɔɔ gen tii yĩira, gen
dɛ̃ɛbu ka gen yasum mu nɛwa. Ya sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ga sãawa
dii te ta dɛɛre gem gem.

Dia ye ba gɔri gɔri

5 Sãa yee te, ta gani yiru mɔ, tia sɔɔwɔ, tia maa tɔɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten gana sɔɔkaa yĩira
ma yen sinum mu kua gɔm soonu nɔɔba tia. Ma ba dinu gɔri gɔri gani yiru yen baa sɔɔ ba
ka sikerena. 6 Dii ni, nu swɛɛnɛwa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa baayeren dian
geera sãawa tɛna. Dii nin gani yi ka tɔɔkaaginu maninɛ adama yi ǹ ka sɔɔkaaginu maninɛ.
7 Gidambisa ye, ya yasum keranɛ wɔllu gia. Domi yen gana tɔɔkaa ya sinum kaara. Mɛya
n sãa ya ka sãa yee te sikerena. Yen sɔ̃na wɔllu gia batuma ya kpãaru bo yen sɔɔwɔ. Saa
gidambisa ye ya wãa temɔn di, tɔnu koo kpĩ u yɔ u da sere ye ya wãa wɔllɔ u kun kpa ka swaa
gaa. 8 Ma na dia ye kpuron gunum mɛɛra na deema ye ba gɔri gɔri mi, saa yen kpɛɛkpɛɛkun
di, yen gunum mu sãawa dɛka nɔɔba tia tia. 9 Dia yen gana tɔɔkaan sinum mu sãawa gɔm
soonu nɔɔbu. Dia ye ba gɔri gɔri sãa yee ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, 10 ka yãku kowobun dian baa sɔɔ,
ba batuma deri yèn yasum mu sãa gɔm soonu yɛndu. 11 Dia ye ba gɔri gɔri mi, ya nɔɔ tĩiwa
batuma ye ba derin bera gia. Kɔnnɔsu yiruwa ya wãa mi. Teu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, teu maa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gana ye ya batuma ye sikerenɛ, yen sinum mu sãawa gɔm soonu
nɔɔbu. 12 Sãa yee ten sɔ̃ɔ duu yeru gia, diru gara wãa ta batuma ye ba deri mi nɔɔ tĩi. Dii
ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɛnɛ ka wɔkuru. Ma ten yasum mu sãa gɔm soonu wata ka
wɔkuru. Ten ganan sinum maa sãa gɔm soonu nɔɔbu. 13 Durɔ wi, u sãa yee te yĩira ma ten
dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu wunɔbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana sɔ̃ɔ duu
yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu. 14 Sɔ̃ɔ yari yeru gia, sãa yee ten dɛ̃ɛbu
ka batuma ye ba deri min yasum mu sãawa gɔm soonu wunɔbu. 15 Ma u maa dii te ta wãa
sãa yerun biruɔ yĩira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.

Sãa yee ten sɔɔwɔ

Sãa yee ten duu yeru ka dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem mi, 16 ba ye kpuron gani
ka fɛnɛntiban kadiriba dãa bɛsi maniwa. Mɛya ba maa kua gidambisa yeba sɔɔ. 17 Sãa yee
ten tɔɔwɔ ka ten sɔɔwɔ saa ten kɔnnɔn di sere ka dii te ta dɛɛre gem gem mi, ba ye kpuron
gani buraru koosiwa 18 ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu.
Kpakpa wurusun weenasii si, ka wɔllun kɔ̃sobun weenasii be, ba yɔwenɛwa. 19 Wɔllun
kɔ̃sobun weenasii ben baawure u wuswaa mɔwa yiru. Wuswɛɛ yin tia ya ka tɔnugia weenɛ
ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sunɔgia weenɛ
ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge mɛya ba ka dii te kpuron gani
buraru kua. 20 Ba wɔllun kɔ̃sobun weenasii be ka kpakpa wurusun weenasii si kuawa ten
temɔ ka ten ganiɔ ka ten kɔnnɔsun wɔllɔ. 21 Sãa yee ten kɔnnɔn kadirin dãnu nu nɛwa.
Dii te ta dɛɛre gem gem wuswaaɔ, gãanu wãa mi. 22 Nu sãare nge yãku yeru te ba kua ka
dãa. Ten gunum mu sãa gɔm soonu ita. Ten dɛ̃ɛbu maa gɔm soonu yiru. Ba tu nɔɔ bɔka kuawa
ka dãa. Yera durɔ wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusunɔn wuswaaɔ yera
mi.
23 Dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem nu mɔwa kɔnnɔsu yiru. 24 Gambo sikanɛ yiruwa
kɔnnɔ si, su mɔ. Ye kpuro ya ra n kɛniarewa. 25 Ba gambo yen wɔllɔ wɔllun kɔ̃sobun
weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge mɛ ba kua gani yi sɔɔ. Ma ba kɔbɛ kua
ten tɔɔwɔ dii dɛɛra ten kɔnnɔwɔ. 26 Dii ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka sere dii ni ba gɔri gɔri mi ka maa
yen kɔbɛɔ, ba yen fɛnɛntiba kɔkɔrɔ dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

42

Dinu ganu sãa yee ten bɔkuɔ

1 Durɔ wi, u ka man da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, sere dia ye ya wãa
batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn deedeeru. 2 Dia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa
gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum mu sãa gɔm soonu weeraakuru. 3 Yen bee tia ya
batuma ye ba deri mi nɔɔ kisi. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ya ka sãa
yee te sikerenɛ. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tɔɔkaa ye ba simaa doke nɔɔ kisi. Ya gidambisa

ita mɔ. Ma ba ye kɔbɛ kua kua. 4 Dia yen wuswaaɔ, ba batuma deri gɔm soonu wɔkurun saka.
Ma ba swaa wĩa ye sɔɔ gɔm soo teeru. Dia yen kɔnnɔsu su nɔɔ tĩiwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
5 Dia ye ya wãa wɔllɔ ya piiminu bo ya kere ye ya wãa temɔ ka ye ya wãa suunu sɔɔ. Domi
kɔbɛ ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa. 6 Adama yen kɔbɛ ya ǹ gbereba mɔ nge yaara yen
dinun gbereba. Yen sɔ̃na dia ye ya wãa wɔllɔ ya ǹ suunukinu ka temkinu kpãaru tura. 7 Dia
yen gana ye ya yaara tɔɔkaa mɛɛra, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. 8 Domi dia
yen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. Adama sãa yee ten bera gia, yen dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soonu wunɔbu (100). 9 Bà n wee saa yaara tɔɔkaan di, kɔnnɔ gaga wãa dia yen
temɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia gèn min di ba ra ka du. 10 Kɔnnɔ ge, ga wãa mi yaara tɔɔkaan gana ya
torua.

Dia maa wãa yaara tɔɔkaaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa
yee ten biruɔn deedeeru. 11 Dia yen wuswaaɔ, swaa wãa. Dia ye, ya ka ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia weenɛ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum ka nge mɛ ba ye banisina ka yen kɔnnɔsu ye
kpuro ya sãawa tia. 12 Nge mɛya dia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔsu su sãa.
Kɔnnɔ gaga wãa swaa yen duu yerɔ, yaara tɔɔkaan ganaɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia. Min diya ba ra ka
du. 13 Durɔ wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ka ye ya wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ya wãawa Yinni Gusunɔn sɔ̃. Miya yãku kowo be ba ra du Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ ba ko n da yãku dĩa ni di. Dia ye, ya dɛɛrewa. Miya ba koo maa kɛ̃nu yi ka
yãku yaa ye ba ka toranun yãkunu kua ka ni ba ka toranu sɔnwa. 14 Yãku kowobu bà n dua
mi, ba ǹ yariɔ tɔɔwɔ ka ben yãnu. Ba koo gina nu potiriwa. Domi yãa ni, nu sãawa sãa yãnu.
Ben tiin yãna ba ko n da doke bu ka da sãa yerun yaaraɔ mi tɔn be ba tie ba yɔ̃.

Gani tɔɔkiin dɛ̃ɛbu

15 Sanam mɛ durɔ wi, u dii ten sɔɔwɔ yĩira u kpa, yera u dera na yara ka sɔ̃ɔ yari yeru gian
kɔnnɔ. Ma u batuma ye ya ka sãa yee te sikerenɛ yĩirubu wɔri. 16 Yera u sɔ̃ɔ yari yeru gian bera
yĩira ka win dɛka ma ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu (500). 17 Ma u maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia yĩira. Ma ya maa kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu. 18 U maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yĩira ma
ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu. 19 U maa yĩira sɔ̃ɔ duu yeru gia ma mi gian tii maa kua dɛka
nɛɛra wunɔbu. 20 Nge mɛya u gana yen goonu nnɛ kpuro yĩira u ka sikerena. Yen dɛ̃ɛbu ka
yen yasum mu nɛwa. Yen baayere dɛka nɛɛra wunɔbu. Gana ye, ya sãa yee te wuna nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sɔ̃.

43

Gusunɔ

u wurama win sãa yerɔ

1 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. 2 Yera Gusunɔ Isirelíban Yinnin
yiiko ya na saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di. Ma win nɔɔ ga nɔɔramɔ nge nim bakam. Ma tem mu win
yiikon girima yiba. 3 Kãsi te u wa mi, ta ka te u wa sanam mɛ Gusunɔ u kĩ u Yerusalɛmu kam
koosiagiru weenɛwa. Mɛya ta maa ka kãsi ni u wa Kebarin daarun bɔkuɔginu weenɛ. Ma u
yiira u wuswaa tem girari. 4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye, ya dua sãa yee te sɔɔ saa
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian di. 5 Yera Hunde nùn sua saa sãa yee ten yaaran di ya ka
nùn da sɔɔwɔ. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yibumɔ. 6 Yera u nua goo
u ka nùn gari mɔ̀ saa dii ten min di. Ma durɔ wi u ka nùn wãa mi, u yɔ̃ win bɔkuɔ. 7 Ma u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, yam miniwa nɛn sina kitaru. Miya kon nɛn naasu sɔndi. Kon ka
Isireliba sina sere ka baadommaɔ. Be ka ben sinambu ba ǹ maa nɛn yĩsi dɛɛra te sankumɔ ba n
bũnu gasirimɔ ka sere sinambun gonu ni ba sikua gungunu wɔllɔ mi ba ra yãkuru ko. 8 Domi
ben sinam be, ba ben sina kpaarun kɔnnɔsu bakunasia nɛn sãa yerun kɔnnɔsun bɔkuɔ. Gana
tia tɔna ya nu karanɛ. Mɛya ba maa nɛn yĩsi dɛɛra te disi doke ka ben daa kɔ̃sa ye ba kua.
Yen sɔ̃na na bu wɔri ka nɛn mɔru baka. 9 Tɛ̃ ben bũu gasiribu bu koo nɔru ko kpa bu ben
sinambun goo nin gari duari. Kpa na n wãa ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

10 Wunɛ tɔnun bii, a Isireliba dii ten kpunaa sɔ̃ɔsio kpa bu sekuru wa ben toranun sɔ̃, kpa
bu wa bu yen kpunaa yen asansi mɛɛri. 11 Sekuru tà n bu mwa yèn sɔ̃ ba tuba ye ba kua, a bu
dii ten kpunaa sɔ̃ɔsio nge mɛ ba koo tu banisina, ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten kɔnnɔsu ka
ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nɔni biru. Ba koo wooda ye kpuro
swĩiwa ten bana sɔɔ. Yeni ya ko n sãawa ten banan wooda. 12 Guuru wɔllɔ batuma ye ya ka
bu sikerenɛ, ba koo ye garisiwa dɛɛra. Yeniwa ya sãa dii ten wooda.

Yãku yeru ka yãkunu

13 Durɔ wi, u yãku yeru yĩira ka yĩirutia ye ya ka gɔm soo teeru ka nɔm wĩi teeru nɛ. Wɔru
ge ga ka yãku yee te sikerenɛ gen yasum mu sãawa yĩirutia tia. Ma yen dukum mu sãa yĩirutia
tia. Ma yen nɔɔ bɔkan biruɔ, ya sãa gɔm soorun bɔnu. 14 Saa wɔru gen tem di n ka girari sãa
yee ten temɔ ya kua yĩirutii yiru. Ma yen yasum mu maa sãa yĩirutia tia. Saa yãku yee ten bɔka

piibun di n ka girari ten bɔka bakaɔ, ya sãawa yĩirutii nnɛ. Ma yen yasum maa sãa yĩirutia tia.
15 Yãku yee ten wɔllɔ mi ba ra dɔ̃ɔ sɔ̃re, ten gunum mu sãawa yĩirutii nnɛ, ma ba kãanu nnɛ
kua ba gira tia tia ten goonun yinna yenɔ. 16 Yãku yee ten goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Nu
sãawa yĩirutii wɔkura yiru yiru. 17 Ten bɔka yirusen goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Ni kpuro nu
mɔwa yĩirutii wɔkura nnɛ nnɛ. Ma ba wɔru kua ye sɔɔ ba ka ye sikerena yĩirutia tian yasum
saka. Bɔka yen nɔɔ bɔka ya sãawa gɔm soorun bɔnu. Ma yen yɔɔtii yi mɛɛra sɔ̃ɔ yari yeru gia.
18 Durɔ wi, u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, dɔma
te ba yãku yee te bana ba kpa, ma ba kĩ bu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko kpa bu yɛm yɛ̃ka,
wooda ye ba koo swĩi wee. 19 Lefiba sɔɔ, Sadɔkun bweseru sɔɔra kaa yãku kowobu wuna ba
n da nùn yãkuru kue kpa a bu naa kinɛ kpɛndu wɛ̃ torarun yãkurun sɔ̃. 20 Kpa a ten yɛm sua
a yɛ̃ka yãku yee ten kãanu nnɛ ye sɔɔ ka ten goonu nnɛ ye sɔɔ ka sere maa yen bɔka yiruse
ye sɔɔ a ka sikerena. Nge mɛya kaa ka yãku yee te disi wɔka kpa a tu sãrasia. 21 Kpa a naa
kinɛ ten yaa sua a doke dɔ̃ɔ sɔɔ batuma gaa sɔɔ ye ba sɔɔru kua tɔɔwɔ. 22 Tɔ̃ru yiruse sɔɔ, kaa
ka boo kinɛru nawa te ta ǹ alebu gaa mɔ kpa a ka tu yãkuru ko torarun sɔ̃. Nge mɛya kaa ka
sãa yee te sãrasia nge mɛ a raa kua ka naa kinɛ te. 23 À n torarun yãku te kua a kpa, kaa maa
naa kinɛru ka yãa kinɛru sua ni nu kun alebu gaa mɔ. 24 Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunɔn
mi a ka yãkuru ko. Yãku kowobu ba koo nin yaa bɔru yɛ̃kawa kpa bu ka nùn ye yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru kua. 25 Sɔ̃ɔ nɔɔba yirun baa sɔɔ tɔ̃ɔ baatere, kaa n da boo kinɛru ka naa kinɛru
ka yãa kinɛru gowa a ka torarun yãkuru ko. 26 Nge mɛya sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ ba koo ka
yãku yee te sãrasia kpa ta n wãa wi, Yinni Gusunɔn sɔ̃. 27 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biru, sɔ̃ɔ nɔɔba
itase, yãku kowobu ba koo kpĩ bu den tɔmbu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabuginu kua
wi, Yinni Gusunɔn mi. Kpa u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

44

Sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia

1 Durɔ wi, u maa ka Esekiɛli da tɔɔwɔ kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. N deema kɔnnɔ
ge, ga kɛnuawa. 2 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kɔnnɔ ge, ga ko n kɛnuawa ba ǹ gu
kɛniamɔ. Goo kun maa sarɔ mi, domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinniwa na dua min di. Yen sɔ̃, ga
ko n kɛnuawa. 3 Adama bɛɛn kparo u koo kpĩ u sina mi, u ka di nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Wiya u koo maa kpĩ u du kɔnnɔ gen adɛrɔn di kpa u yari min di.

Bango sariba ba ǹ duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

4 Ma durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sãa yee ten dee
deeru. Ye Esekiɛli u mɛɛra yera u wa wee Yinni Gusunɔn yiikon girima ya win sãa yee te
yiba. Ma u yiira u wiru ten girari. 5 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wunɛn laakari
dokeo kpa a mɛɛri sãa sãa ka wunɛn tiin nɔni kpa a swaa daki a nɔ ye kon nun sɔ̃ sãa yee ten
woodaban sɔ̃. A yen dubu ka yen yaribun wooda nɔni dokeo.
6 A Isireliba sɔ̃ɔwɔ be, be ba sãa mɛm nɔɔ sariba a nɛɛ, ben daa kɔ̃sa ye, ya den man nua.
7 Wee ba dera tɔn tuko bango sariba be ba ǹ man sãamɔ ba dua nɛn sãa yerɔ ba tu disi doke.
Sanam mɛ be, Isireliba ba man yãkuru kuammɛ ka pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm, ba ku ra nɛn
arukawani mɛm nɔɔwɛ ben daa kɔ̃san sɔ̃. 8 Ben tii ba ǹ nɛn sãa yerun sɔmburu nɔni doke.
Adama sɔba ba tu nɔmu sɔndia. 9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɛ̃, sɔɔ goo ù n wãa ben suunu sɔɔ,
ma u ǹ man sãamɔ, ma u ǹ maa bango kue, u ǹ duɔ nɛn sãa yeru mi.

Wooda Lefiban sɔ̃

10 Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Lefi be ba raa ka man tonda sanam mɛ Isireliba
ba man deri ma ba da ba bũnu swĩi, ba koo ben toranun are mwa. 11 Ba ko n sãawa nɛn sãa
yerun sɔm kowobu. Bera ba ko n da n sãa yee ten kɔnnɔsu mara. Kpa ba n ten sɔma mɔ̀.
Beya ba ko n da Isireliban yãku dɔ̃ɔ mwaarugirun yaa sake kpa ba n wãa nɛ Yinni Gusunɔn
sɔ̃. 12 Wee tɛ̃, ba sãa Isireliban yãku kowobu bũnun nuurɔ, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen
sɔ̃, kon nɔma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa. 13 Na ǹ maa wuramɔ bu man susi bu
Isireliba yãkuru kua. Ba ǹ maa duɔ nɛn sãa yerun dii dɛɛrarɔ ka dii te ta dɛɛre gem gem mi.
Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa kɔ̃san are mwa. 14 Sãa yerun nɛnubun sɔma kon bu wɛ̃ bu
ko.

Wooda yãku kowo tɔnwerobun sɔ̃

15 Adama yãku kowobu Lefiba Sadɔkun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua nɛn sãa yerɔ
sanam mɛ Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yãkuru ko ka pɛ̃ɛ ka
yaa gum ka yaa yɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 16 Beya ba ko n da du nɛn sãa yerɔ

kpa bu susi nɛn tabuluɔ bu man sɔ̃. Kpa bu nɛn sãa yee ten sɔmburu nɔni doke. [17] Bà n duɔ sãa
yee ten yaara sɔɔkaaɔ, kon de ba n sãa yãnu dokewa ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n sɔmburu
mɔ̀ sãa yee ten yaara mi ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba ǹ yãnu dokemɔ ni ba kua ka yãa sansu. [18] Ba
ko n dawani bɔkuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n sãa ye ba wesa ka wɛ̃ɛ
damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛ̃ke bu ku ka wɛnyan sɔ̃. [19] Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba
ba mɛnnɛ, ba koo gina ben yãku yãa ni potiriwa bu yi sãa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tɔmbu
baban sɔ̃ nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.
[20] Yãku kowobu ba ǹ wii pɔɔru potamɔ. Ba ǹ maa derimɔ ben seri yi dɛnya. [21] Yãku kowo
goo u ku raa tam nɔ u sere da nɛn sãa yerun yaara sɔɔkaaɔ. [22] Ben goo u ku raa maa gɔmini ǹ
kun mɛ kurɔ wi ba yina sua kurɔ. Isireliba sɔɔra u koo wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃ sua. Adama
u koo kpĩ u yãku kowo goon gɔmini sua.
[23] Ba koo nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsiwa ye ya sãa nɛ Gusunɔgia ka ye ya ǹ sãa nɛgia. Yeya, ye ya dɛɛre
ka ye ya ǹ dɛɛre. [24] Bera ba koo nɛn tɔmbu siria nge mɛ nɛn woodaba ba gerua. Kpa bu nɛn
woodaba mɛm nɔɔwa ka nɛn tɔ̃ɔ baka ni na bu wɛ̃, kpa bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru bɛɛrɛ wɛ̃.
[25] Yãku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpĩ u win tiin
tundon goru baba ka win mɛrogiru ka win bibuginu ka win mɔɔgiru ka win wɔnɔgiru ka
win sesu wi u kun durɔ yɛ̃giru. [26] U n tii dɛɛrasia goo ten sɔ̃, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa u koo ko u sere
win sɔmburu tore. [27] Dɔma te u koo du dii te ta dɛɛre mi, u koo gina win tiin toranun yãkuru
ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. [28] Wee ye ya ko n sãa ben tubi. Nɛna ba koo sɔmburu
kua. Ba ǹ bu tem gam wɛ̃ɛmɔ ba n mɔ Isireliɔ. Nɛna ko na n sãa nge ben tem kɔsire. [29] Ye ba
ka torarun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ kua ka kɛ̃ɛ ni ba ka naamɔ ka sere ye ba yi
nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, ye kpuro ya ko n sãawa ben dĩanu. [30] Dĩa gbiikii ni ba koo ka nɛ, Yinni
Gusunɔ naawa, nu koo kowa yãku kowobuginu. Isireliba ba ko n da ben dĩa bimin som gem
yãku kowobu wɛ̃wa kpa n bu domaru kua. [31] Adama yãku kowobu ba ǹ yaa goru ǹ kun mɛ
gunɔ goru dimɔ ǹ kun mɛ ye gãanu kasuka nu go.

45

Tem mɛ ba koo wuna nɛnɛm

[1] Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, sanam mɛ ba koo Isireliban bwese kɛri yi tem bɔnu kua, ba
koo tem gam wunawa mu n sãa kɛ̃ru te ba Yinni Gusunɔ wɛ̃. Tem mɛn dɛ̃ɛbu ko n sãawa
gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Mɛn yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000). Mɛ kpuro mu ko n sãawa mɛ ba wuna ba yi Yinni Gusunɔn sɔ̃. [2] Tem mɛ
sɔɔra ba koo batuma wuna sãa yerun sɔ̃. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum mu ko n nɛwa mu n sãa
dɛka nɛɛra wunɔm wunɔm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sãa gɔm
soonu weeraakuru. [3] Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sɔɔ mi ba koo Yinni Gusunɔn
sãa yeru swĩi. Ya ko n sãawa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ tem mɛ sɔɔ. [4] Yera ya ko n sãa yãku
kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunɔ sɔmburu kue sãa yerɔ. Miya ben dia ko n wãa ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru. [5] Batuma mi Lefiba ba ko n wãa yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun
suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Kpa
bu dia yɛndu ko mi. [6] Yinni Gusunɔn batuma yen deedeeru, ba koo maa batuma gaa wuna
mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba
yɛnda nɔɔbu (25.000) kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). [7] Ba
koo maa batuma gaa wuna ben kparon sɔ̃. Ya ko n wãawa Isirelibagian nɔɔwɔ ka sere maa
Yinni Gusunɔgian nɔɔwɔ. Batuma ye, ya koo dawa saa sɔ̃ɔ duu yerun di n ka girari nim wɔ̃kuɔ,
saa maa sɔ̃ɔ yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu yɔ̃ra. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isireliban
bwese kɛra tian tem nɛwa. [8] Nge mɛya kparobu ba ko n ben tem mɔ Isireliɔ. Ba ǹ maa nɛn
tɔmbu dam dɔremɔ bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka tɔmbugia

[9] Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliban sina bibu ya den tura. I de
wɔraru ka dam dɔrebu bu kpe. I gem ka wooda swĩiyɔ kpa i ku maa nɛn tɔmbu wɔrari ye ba
mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
[10] I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn yĩirutinu nu n sãa dee dee. [11] Sakaku ge ba ra ka dĩa bimi yĩire ba
mɔ̀ efa ka ge ba ra ka gãa yarum yĩire ba mɔ̀ bati, i de ni kpuro nu n nɛ. Kpa ye kpuro ya n sãa
sakaku ge ba mɔ̀ homɛrin bɔnu wɔkurun tia. [12] Sii geesun gobi sikili tia ya n maa sãa gobi yi
ba mɔ̀ gera yɛndu, kpa sikilin gobi wata ya n maa sãa minu tia.
[13] Wee kɛ̃ɛ ni i ko i n da wɛ̃. I n bɛɛn alikama ka dĩa bima ye ba mɔ̀ ɔɔsu gã, i ko efan bɔnu
nɔɔba tian sube teeru suawa homɛri tia sɔɔ. [14] I n maa gum wɛ̃ɛmɔ, i ko i mu yĩirewa ka sakaku
ge ba mɔ̀ bati. Bati wɔkuru ta sãawa homɛri tia. Homɛri ka kɔri ya sãawa tia. Batin bɔnu
wɔkurun tia i ko i wuna. [15] Isireliɔ, yãa gɔ̃ɔ sɔɔ, yãanu goobu (200) nù n wãa, yãa teera i ko i
wɛ̃ kɛ̃run sɔ̃ ǹ kun mɛ yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun sɔ̃ ǹ kun mɛ siarabun yãkurun sɔ̃. Nge mɛya
nɛ, Yinni Gusunɔ kon ka bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

16 Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo kɛ̃ɛ te wɛ̃. 17 Domi wiya u ko n da yãku nin
wunanɔsu ko Isireliban sɔ̃ suru kpao baawure sɔɔ ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, tɔ̃ɔ bakaru baatere
sɔɔ gesi. Yãku ni ba ko n da ko mi, niya yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka kɛ̃nu ka yãku ni ba ra ko
ka gberun dĩanu ka torarun yãkunu ka sere siarabun yãkunu.

Yãku yerun dɛɛrasiabu

18 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru, ba koo naa
kinɛru sua te ta ǹ alebu gaa mɔ. Kpa bu ka sãa yee te disi wɔka. 19 Yãku kowo u koo naa
yen yɛm sua kpa u yɛ̃ka sãa yee ten kɔnnɔn kadiriba sɔɔ ka sere yãku yerun goonu nnɛn nɔɔ
bɔkan wɔllɔ ka sere dii yaara ye ya wãa sɔɔwɔn kɔnnɔwɔ kadiriba sɔɔ. 20 Suru win sɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse sɔɔ, ba koo maa yãkuru ko be ba tora ba ǹ ka baarun sɔ̃. Nge mɛya ba koo ka sãa yee
te sãrasia.

21 Suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔra ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di. Ba koo tɔ̃ɔ
te diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia dokewa ba koo di tɔ̃ɔ ni sɔɔ. 22 Yen dɔma te,
Isireliban kparo u koo naa kinɛru gowa win toranu ka win tɔmbuginun sɔ̃. 23 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru
ye sɔɔ, tɔ̃ɔ baatere kɛtɛ kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiruwa u koo go u ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko. Kpa u maa boo kinɛnu nɔɔba yiru go toranun yãkunun sɔ̃, yen gaa ya kun
alebu gaa mɔ. 24 Yen biru alikaman som kilo tɛna ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo sɔndi naa ka
yãaru baateren wɔllɔ.

25 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, tɔ̃ɔ bakarun sanam, yãku tee niya ba koo ko
sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ ka yen som mɛ, ka gum mɛ.

46

Wooda

ye Isireliban kparo u koo swĩi

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sãa yerun yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, ga ko
n kɛnuawa sɔ̃ɔ nɔɔba tia yè sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba koo gu kɛniawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
sɔɔ ka sere maa suru kpao ù n yara. 2 Isireliban kparo u koo duwa saa kɔnnɔ ge ga wãa
tɔɔwɔn di kpa u na u yɔ̃ra kɔnnɔ gen kadirin bɔkuɔ sanam mɛ yãku kowobu ba nùn yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ka siarabun yãkuru kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa kɔnnɔ gen mi.
Yen biru kpa u yari. Ba ǹ kɔnnɔ ge kɛnumɔ sere yoka. 3 Isireliba ba koo na bu kpunawa bu
Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ kɔnnɔ gen mi tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka sere maa suru kpao baawure sɔɔ.
4 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ, sina boko u koo yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka yãa kpɛmminu nɔɔba
tia ka sere maa yãa kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa mɔ. 5 U koo maa alikaman som kilo
tɛna sɔndi yãa kinɛru baateren wɔllɔ ka sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn wɔllɔ. Som
mɛ u kĩwa u koo sɔndi yãa kpɛmminu wɔllɔ. 6 Suru kpao ù n yara, u koo naa kinɛ kpɛndu
gowa te ta ǹ alebu mɔ ka yãa kpɛmminu nɔɔba tia ka yãa kinɛ teeru, ni kpuro nu kun alebu
mɔ. 7 Mɛya u koo maa alikaman som kilo tɛna sɔndi naa kinɛru baateren wɔllɔ ka yãa kinɛru
baateren wɔllɔ. U koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ sɔɔ kpa u yãa kpɛmmii nin wɔllɔ som
sɔndi mɛ u kĩ. 8 Ben kparo u koo duwa saa dii yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa ka yari.
9 Adama Isireliba bà n man sãaru na tɔ̃ɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Be ba maa
dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia. Goo kun yariɔ kɔnnɔ ge u ka duan di. 10 Ben kparo u koo du sanam mɛ ba
duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariɔ.

Yãkunun wooda

11 Tɔ̃ɔ bakanun sanam, bà n yãkuru mɔ̀ ka naa kinɛru ka yãa kinɛru, alikaman som kilo tɛna
ba ko n da sɔndi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum ditiri nɔɔba tia. Adama ǹ n yãa kinɛ kpɛndun
na ba ka mɔ̀, som mɛ̀n nɔɔ ba kĩwa ba koo ka na.

12 Ben kparo ù n gɔ̃ru doke u yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ǹ kun mɛ siarabun yãkuru ko, ba
ko n da nùn kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia kɛniɛwa. U koo tu kowa nge mɛ u ra ko tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge kɛnɛ.

13 Tɔ̃ɔ baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru
te ta ǹ alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa bururu baatere. 14 Bururu baatere, ba ko n da
yãkuru kowa ka som kilo nɔɔbu ye ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya ba ko n da tu ko tɔ̃ɔ
baatere sere ka baadommaɔ. 15 Nge mɛya bururu baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru kue ka yãa kinɛ kpɛndu ka som ka sere maa gum. Mɛya ba ko n da tu ko sere
ka baadommaɔ.

Ye n sãa Isireliban kparon

bibugia

16 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isireliban kparo ù n win bibun turo tem kã,
tem mɛ, mu koo kowa bii win bibun bweserugim. 17 Adama ù n win yoo tem kã, yakiabun
wɔ̃ɔ gà n tura yoo wi, u ǹ ko n maa tem mɛ mɔ. Saa ye sɔɔ, mu koo kowa wi, kparo wigim. Win
bibu tɔnawa ba koo kpĩ bu win tem tubi di. 18 Kparo wi, u ku raa win tɔmbu tem mwaari. Ye
u koo win bibu wɛ̃ kpuro u de ya n wee win mɔrun di. Kpa nɛn tɔmbu sɔɔ goo u ku raa ka
win tem bia.

Sãa yerun doo koo yeru

19 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da dirɔ te ta wãa yãku kowobun sɔ̃ sãa yerɔ. U dua saa kɔnnɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia. 20 Ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aye te, ta sãawa mi yãku kowobu ba ko n da toranun yãku yaa yike kpa bu som
mɛ ba ka yãkunu kua sɔmɛ. Nge mɛya ba ǹ maa ka yi dɔɔ tɔɔwɔ Isireliba bu sere ye babiri.
Domi ya sãawa Yinni Gusunɔgia.
21 Yen biru u maa ka nùn da yaara tɔɔkaaɔ. Ma ba da yen goonu nnɛ ye kpuron mi. Ma u
deema ba batuma gaa wĩa goo ten baateren mi. 22 Batuma yen baayeren dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm
soonu weeru ma yen yasum maa sãa gɔm soonu tɛna. Ye nnɛ ye kpuro ya nɛwa. 23 Ba gana
kua ba ka ye nnɛ ye kpuro sikerena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ. 24 Ma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, ya sãawa mi sãa yee ten sɔm kowobu ba ko n da yaa yike ye tɔmba ka yãkuru na.

47

Daa te ta yarimɔ

saa sãa yerun di

1 Yen biru durɔ wi, u ka Esekiɛli gɔsira sãa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim mu kuramɔ dii ten
kɔnnɔn tem di sɔ̃ɔ yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga mɛɛrawa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma nim mɛ,
mu kokumɔ mu dɔɔ sãa yerun nɔm geu gia yãku yerun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. 2 Ma u maa
ka nùn da kɔnnɔ, ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ba besira ba da tɔɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma Esekiɛli u wa nim mɛ, mu kokumɔwa nɔm geu gia. 3 Durɔ wi, u
da sɔ̃ɔ yari yeru gia. N deema u wɛ̃ɛ nɛni win nɔmaɔ. Nge mɛ u dɔɔ, u yam mi yĩira gɔm soonu
nɔrɔbu (1.000). Ma u Esekiɛli tɔburasia. Ma nim mɛ, mu na sere win naa wĩinɔ. 4 Yen biru u
maa gɔm soonu nɔrɔbu yĩira. Ma u dera Esekiɛli u nim mɛ tɔbura. Ma nim mɛ, mu na sere
win dũu wĩinɔ. Ma u maa susi u yĩira gɔm soonu nɔrɔbu. Ma mu na sere win pɔraɔ. 5 Ma u
maa yĩira gɔm soonu nɔrɔbu mi n sãa nim bwee bakaru te Esekiɛli u ǹ kpɛ̃ u tɔbura. Domi
nim mɛ, mu duku. Goo kun kpɛ̃ u mu tɔbura ma n kun mɔ ka kɛ̃ɛri. 6 Ma u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɔnun bii, a ye kpuro mɛɛra sãa sãa?
Ma u ka nùn wurama daa ten bɔ̃ɔwɔ. 7 Ye u ka nùn tura mi, yera u wa dãnu nu dabi daa ten
goo gookaɔ. 8 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nim mɛ, mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye ya wãa sɔ̃ɔ
yari yeru giaɔ ka wɔwa ye ba mɔ̀ Arabaɔ kpa mu sere da nim wɔ̃kuɔ. Mɛya mu koo nim wɔ̃kun
nim dɛɛrasia. 9 Mi nim mɛ, mu gesi dua kpuro, hunde koni ye ya wãa mi ya ko n wãaru mɔwa.
Kpa swɛ̃ɛ yi n dabi. Domi mi nim mɛ, mu dua kpuro mu koo mɛ mu tie dɛɛrasiawa. 10 Saa
Engɛdin di n ka da Eni Egalaimuɔ, surɔkɔba ba ko n da n wãawa mi, ba n yãakoronu keewa
daa ten goorɔ. Ta ko n swɛ̃ɛ bwese bweseka mɔwa nge nim wɔ̃ku ge ba sokumɔ Mɛditeranɛ.
Swɛ̃ɛ yi, yi ko n dabi. 11 Adama ba koo ten daa burenu ka ten yɛrusu deriwa bɔɔ te ta wãa min
sɔ̃. 12 Ten goonɔ dãa ko n kpiawa nìn wurusu kun dɛruramɔ, nìn marum kun maa kpeemɔ.
Nu ko n da yewa suru baawure. Domi nu ko n nim waamɔwa sãa yerun di. Ba ko n da dãa
nin marum diwa kpa bu ka nin wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

tem nɔɔ bura yenu yiimɔ

13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliba, tem mɛ i ko i bɔnu ko, kon bɛɛ
mɛn nɔɔ bura yenu sɔ̃ɔsi. Yosɛfun bwese kɛra bɔnu yiruwa ya koo wa. 14 Bwese kɛri yi yi tien
bɔnu ya ko n nɛwa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na nɔma sua na bɔ̃rua na nɛɛ, bɛɛn baababara kon
mu wɛ̃. Yen sɔ̃na bɛɛ i ko i mu wa i tubi di. 15 Tem mɛn nɔɔ bura yeru wee. Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia, ta torua saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di n ka da Hɛtilonin swaaɔ sere ka Sedadin
wuu duu yerɔ, 16 ka Hamatiɔ ka Bɛrɔtaɔ ka Siburaimuɔ. N deema wuu si, su wãawa Damasi
ka Hamatin nɔɔ bura yerun baa sɔɔ ka Hasɛɛ Hatikonin temɔ Hafaranin tem nɔɔ bura yeru
gia. 17 Nge mɛya sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun tem nɔɔ bura yee te, ta ko n wãa saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛn di n ka girari Hasaa Enɔɔwɔ Damasin tem nɔɔ bura yerɔ ka Safoniɔ Hamatin tem
nɔɔ bura yerɔ. 18 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa tem mɛn nɔɔ bura yeru ta koo daa te ba mɔ̀ Yuudɛni
swĩiwa Hafaraniɔ ka Damasiɔ ka Galadiɔ ka Isireliban tem baa sɔɔ. Ta ko n wãawa saa tem nɔɔ
bura yee te ta wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka na nim wɔ̃ku bɔruguuɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia.
19 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian tem nɔɔ bura yee te, ta koo dawa saa Tamaan di sere ka Mɛriban
bwiaɔ Kadɛsiɔ kpa tu Egibitin daaru swĩi sere n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.

Nɔɔ bura yee te ta wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, tera mi. [20] Sɔ̃ɔ duu yeru gian tem nɔɔ bura
yeru ta ko n sãawa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ ma ya yɔ̃ra Hamatin deedeeru sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia. Sɔ̃ɔ duu yerugiara maa mi.
[21] Bɛɛ Isireliban bwese kɛri wɔkura yiru sɔɔ [22] i ko i tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ
ka sɔɔ be ba wãa ka bɛɛ ba ka bibu mara bɛɛn suunu sɔɔ. I ko i bu garisiwa nge Isireliba. Kpa
i tubi ye bɔnu ko ka be sannu ka tɛtɛ. [23] I ko i sɔɔ nùn win baa wɛ̃wa bwese kɛra yè sɔɔ u wãa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

48

Ba tem mɛ bɔnu kua

[1] Isireliban bwese kɛra baayeren yĩsiru wee ka bɔnu ye yen baayere ya wa. Danun bwese
kɛra ya yen baa wa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, swaa ye ya dɔɔ Hɛtiloniɔ Hamatin di n ka da Hasaa
Enɔɔ gia Damasi ka Hamatigibun tem bɔkuɔ. Tem mɛ, mu wãawa saa sɔ̃ɔ yari yerun tem nɔɔ
bura yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yeru gia. [2] Danu ben bɔkuɔ, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ
duu yerɔ Asɛɛbagima mu wãa mi. [3] Asɛɛbagim bɔkuɔ Nɛfitalibagima mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari
yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ. [4] Nɛfitalibagim bɔkuɔ, Manasebagima mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari
yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ. [5] Manasebagim bɔkuɔ Efaraimubagima mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ
yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ. [6] Efaraimubagim bɔkuɔ Rubɛnibagima mu wãa mi, saa
sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ. [7] Rubɛnibagim bɔkuɔ Yudabagima mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ
yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

Tem

mɛ ba koo Yinni Gusunɔ wɛ̃

[8] Yudaban tem bɔkuɔ sɔ̃ɔ yari yeru gian tem nɔɔ bura yeru mi, n ka da nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunɔn tem yĩire. Mɛn dɛ̃ɛbu bu
ko n ka Isirelibagim nɛwa kpa mɛn yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu
(25.000). Kpa bu Yinni Gusunɔn sãa yeru bani mɛn suunu sɔɔ. [9] Batuma ye ba koo Yinni
Gusunɔ deria mi, yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000).
Kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). [10] Yãku kowoba ba
koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia. Sɔ̃ɔ duu yeru gia gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru. Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa gɔm
soonu nɔrɔbun suba wɔkuru kpa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yen dɛ̃ɛbu bu n sãa gɔm soonu
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu. Kpa Yinni Gusunɔn sãa yeru ta n wãa yen suunu sɔɔ. [11] Yãku
kowo Sadɔkun bibun bwesera ta ko n tem mɛ mɔ. Domi beya ba wãa nɛ, Yinni Gusunɔn
sɔmburu sɔɔ sanam mɛ Lefi yãku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri. [12] Batuma ye, ya
ko n sãawa nɛnɛm ye ba wuna Isireliban tem di Lefiban tem nɔɔ bura yerun bɔkuɔ. [13] Lefi
ben tem mu ko n wãawa yãku kowobugim bɔkuɔ. Mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba
yɛnda nɔɔbu. Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru. [14] Ba ǹ mɛ sɔɔ gam gum
dɔramɔ. Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ka mu gam kɔsina ǹ kun mɛ bu mu goo wɛ̃. Domi mɛya mu kpuro
kere yèn sɔ̃ mu sãa Yinni Gusunɔgim.

Batuma ye ya ko n sãa

sina bokogia ka wuugibugia

[15] Tem mɛ mu tie, mɛn yasum mu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). Ma
mɛn dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sãawa
wuugibugia. Mɛ sɔɔra ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nnɛ ye
kpuro ya ko n nɛwa, [16] gooru baatere ta n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu
(4.500). [17] Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sãa gɔm soonu goobu ka
weeraakuru (250) yen goonu nnɛ ye kpuro sɔɔ. [18] Batuma ye ya tie wuugian yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ya
ko n wãawa yãku kowobugian bɔkuɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000) sɔ̃ɔ yari yeru gia ka maa sɔ̃ɔ duu yeru gia. Batuma ye sɔɔra ba koo dĩanu
duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen sɔmburu mɔ̀ nɔɔri. [19] Ba koo sɔm kowo be gɔsiwa
bwese kɛra baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem mɛ sɔɔ. [20] Yinni Gusunɔn tem
mɛ kpuron goonu nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu
nɔɔbu (25.000). Mɛ sɔɔra ba koo wuun batuma wĩa. [21] Batuma ye ya tie, ya ko n sãawa sina
bokogia kpa ya n Yinni Gusunɔgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum
mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ yari yerun tem nɔɔ bura yeru gia,
yen dɛ̃ɛbu bu n maa sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ duu yeru gia nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ gia. Nge mɛya batuma ye ba wuna Yinni Gusunɔn sɔ̃ ka sãa yee ten sɔ̃,
ye kpuro ya ko n wãawa tem mɛn suunu sɔɔ. [22] Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben
kparogia bɔnu sãawa yiru. Ya ko n wãawa Yudabagia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka sere
Bɛnyamɛɛbagia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian baa sɔɔ.

Bwese kɛri yi yi wãa

sõɔ yẽsan nɔm dwarɔn tem

23 Bwese kɛri yi yi tien tem wee. Bɛnyamɛɛbagim mu ko n wãawa saa Isireliban tem
nɔɔ bura yerun sõɔ yari yerun di n ka da nim wõku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sõɔ duu yerɔ.
24 Bɛnyamɛɛbagim bɔkuɔ Simɛɔbagima mu ko n wãa mi, sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ duu
yerɔ. 25 Simɛɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima mu ko n maa wãa mi, saa sõɔ yari yerun di n ka da
sõɔ duu yerɔ. 26 Isakaribagim bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wãa mi, sõɔ yari yerun di n
ka da sõɔ duu yerɔ. 27 Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wãa mi, sõɔ yari yerun
di n ka da sõɔ duu yerɔ. 28 Gadibagima mu ko n sãa Isireliban tem nɔɔ bura yeru sõɔ yẽsan
nɔm dwaru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban bwiaɔ Kadɛsiɔ, kpa tu Egibitin
daaru swĩi sere n ka da nim wõku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ. 29 Tem mɛya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ
bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Yerusalɛmun kɔnnɔsu

wɔkura yiru

30-31 Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalɛmuɔ. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian
yĩsiru sɔbewa. Sõɔ yẽsan nɔm geu gia, gana yen dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka
nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubɛnin yĩsiru doke,
yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru. 32 Sõɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wãa. Yen
dɛ̃ɛbu bu ko n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu
ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosɛfun yĩsiru mɔ, yiruse Bɛnyamɛɛgiru, itase maa Danugiru.
33 Sõɔ yẽsan nɔm dwaru gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛ̃ɛbu nɛwa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba
mi. Gbiikuu ga ko n Simɛɔn yĩsiru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru. 34 Sõɔ duu
yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛ̃ɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ
kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yĩsiru mɔ, yiruse Asɛɛgiru, itase maa Nɛfitaligiru. 35 Gana ye ya
koo wuu ge sikerena kpuron dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari
(18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wãa mini.

DANIƐLI

Daniɛlin tireru, Yudaban wahala ka ben nɔni swãara ta ka yã sanam mɛ ba wãa yoru sɔɔ tɔn tukobun mi. U tu yorua u ka win tɔmbu dam kẽ bu ka tɛmana baa bà n wãa nɔni swãaru sɔɔ. Domi Gusunɔ u koo bu nasara wẽ.

Tire te, ta Gusunɔn kpãaru ka win girima sõɔsimɔ. Wiya u bannu kpuro nɛni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru. Gbiikaa Daniɛli ka win bɔrɔba ba nasara wa ben yibɛrɛban wɔllɔ yèn sõ ba ben naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ. Yiruse Daniɛli u kãsi dabinu wa ni nu sõɔsimɔ nge mɛ bannu ganu koo swĩina kpa nu wɔruku. Adama Gusunɔn tɔmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Daniɛli ka win bɔrɔba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Daniɛlin kãsinu, wiru 7n di sere wiru 12.

Daniɛli ka win kpaasibu

ba wãa Babiloniɔ

1 Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wõɔ itase sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sunɔ u
na ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmu tarusi. 2 Yera Yinni Gusunɔ u dera u Yoyakimu ka
win tɔmbu gabu mwa. Ma u dera u sãa yerun dendi yãnu ganu gura u ka da Babiloniɔ u yi
win bũu dirun arumanin beru yerɔ.
3 Yen biru, u Asipenasi win sɔm kowobun wirugii sõɔwa u nɛɛ, u Isireliba sɔɔ sina bibu ka
wirugibun bibu gabu gɔsio 4 ba n sãa durɔ burɔbu be ba ǹ alebu gaa mɔ. Kpa ba n bwisi ka
yẽru ka laakari mɔ bu ka kpĩ bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sɔmburu ko sina kpaarɔ.
5 Ma sina boko u win tiin dĩa nìn bweseru u ra di ka tam mɛn bweseru u ra nɔ bu wẽ ba n
dimɔ kpa ba n nɔrumɔ baadomma ba n ka keu mɔ̀ sere n ka ko wõɔ ita bu sere sɔmburu tore
sina kpaarɔ.
6 Be ba gɔsa mi sɔɔra Yuda beni ba wãa, Daniɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. 7 Ma sina
bokon sɔm kowobun wirugii wi, u bu yĩsinu kɔsa. Daniɛligira Bɛlitasaa. Hananiagira Sadaki.
Misɛligira Mɛsaki. Asariagira maa Abɛnɛgo. 8 Daniɛli u gõru doke u sina bokon dĩanu ka win
tam mɛ yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sɔm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nùn
tilasi ko u ka sese te di. 9 Ma Gusunɔ u dera wirugii wi, u ka Daniɛli nɔnu geu mɛɛra u nùn
durom kua. 10 U nɛɛ, na nɛn yinni sina bokon bɛrum mɔ. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko
i nɔ. U n da maa wa i ǹ bɔɔru nge bɛɛgii be ba tie, saa ye sɔɔ, kari sɔɔra i man doke mi. Domi
ba koo kpĩ bu man wiru bura.
11 Yera Daniɛli u be nnɛ yen nɔɔrio wi wirugii wi, u bu nɔmu sɔndia sõɔwa u nɛɛ, 12 a de su
dĩanu di yaa sari kpa su nim dirum nɔ sõɔ wɔkurun saka. 13 Yen biru, kpa a bɛsɛn wuswaa
mɛɛri kpa a maa be ba sunɔn dĩanu dimɔn wuswaa mɛɛri. Yen mɛ a wa kpa a sun kua mɛ.
14 Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sõɔ wɔku te. 15 Ye sõɔ wɔku te, ta tura, yera u ben
wuswaa mɛɛra ma u wa ba bwãa do. Ba maa be ba sina bokon dĩa duronu dimɔ bɔɔrum kere.
16 Ma Daniɛliban nɔɔrio wi, u ǹ maa bu dĩa duro ni, ka tam mɛ wẽ. U bu dĩanu wẽwa yaa sari.
17 Gusunɔ u aluwaasi nnɛ ye yẽru wẽ. Ma u bu bwisi kã ba Kaladen barum tireru gia sãa sãa.
Ma u bu kua laakarigibu. U maa Daniɛli bwisi kã u ka dosusu ka kãsinu kpuro tubusia.
18 Ye wõɔ ita ye, ya yiba, ye sina boko Nɛbukanɛsaa u bura mi, yera sɔm kowobun wirugii
wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nùn bu daawa. 19 Ma sina boko wi, u ka bu gari kua. Be
kpuro sɔɔ, goo sari wi u sãa nge Daniɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. Yen sõna sina boko u
bu wura ba n sãa win sɔm kowobu. 20 Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka
bwisi, ka yẽru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka sɔrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wãa
win tem sɔɔ kpuro.
21 Ma Daniɛli u wãa mi sere Sirusi u ka bandu di.

2

Nɛbukanɛsaan dosu

1 Nɛbukanɛsaan bandun wõɔ yiruse sɔɔ, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn bɛrum mwa sere
u kpana u dweeya. 2 Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔrobu ka bũu sinambu ka bwisigibu
bu ka nùn win dosu ge sõ. Ma tɔn be kpuro ba na ba mɛnna win wuswaaɔ. 3 Ma u bu sõɔwa u
nɛɛ, na dosawa. Ga maa man bɛrum mwa. Na kĩwa i man sõ ye na dosa.
4 Ma bwisigii be, ba sina boko sõɔwa ka Aramugibun barum ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde
yu dakaa da! A sun dosu ge sõɔwɔ kpa su nun gu tubusia.

[5] Ma sina boko u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua. I kun man dosu gen
tii sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ bɔtiri bɔtiriwa kpa bɛɛn yɛnusu su ko bansu.
[6] Adama ì n man gu sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ kɛ̃ɛ dabinu wɛ̃. Kpa i bɛɛrɛ baka
wa. Yen sɔ̃ tɛ̃, i man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ ka gen tubusianu.
[7] Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunɛn dosu ge sɔ̃ɔwɔ kpa su nun gu tubusia.
[8] Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na yɛ̃ sãa sãa ma i kĩ i gari gawawa. Domi i nua ye na gɔ̃ru doke
n bɛɛ kua. [9] Ma i ǹ man dosu ge sɔ̃ɔwa, ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema.
Domi i sɔɔru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nɛn gere kɔsi. Yen sɔ̃, i
man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ kpa n gia ma i ko i kpĩ i gu tubusia.
[10] Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, goo sari dunia sɔɔ mini wi u koo kpĩ u wunɛn gari yini wisi baa
be ba dam mɔ nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare sɔrobun mi, ǹ kun mɛ
dobo dobogibun mi, ǹ kun mɛ Babilonin bwisigibun mi. [11] Ye wunɛ sina boko a bikia mini,
goo sari wi u koo kpĩ u nun ye tubusia sere bũnu baasi ya! Wee nu ku ra n maa wãa tɔmbun
suunu sɔɔ.
[12] Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. Ma u wooda wɛ̃ bu Babilonin
bwisigibu kpuro go. [13] Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go.
Ma ba Daniɛli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ

u Daniɛli dosu ge sɔ̃ɔwa

[14] Sanam mɛ Ariɔku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go,
Daniɛli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari. [15] U nɛɛ, amɔna sina bokon wooda yeni ya ka
dam mɔ mɛ. Yera Ariɔku u nùn gari yin asansi tubusia. [16] Ma Daniɛli u da sina bokon mi u
nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.
[17] Ma Daniɛli u wura dirɔ u win kpaasibu Hanania ka Misɛli ka Asaria gari yi sɔ̃ɔwa. [18] Ma
u bu yiire bu Wɔrukoo kana u ben wɔnwɔndu wa kpa u bu dosu ge sɔ̃ kpa bu ku raa bu go
ka bwisigii be sannu.
[19] Yen biruwa Gusunɔ u Daniɛli dosu ge sɔ̃ɔwa wɔ̃kuru, kãsiru sɔɔ. Ma Daniɛli u nùn siara.
U nɛɛ,
[20] Yinni Gusunɔ,
wuna ko na n siaramɔ ka baadommaɔ.
Wuna a bwisi ka dam mɔ.
[21] Wuna a ra saaba gɔsie.
Wuna a ra sinambu bandu wɛ̃.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari wɛ̃,
kpa a bwisigibu yɛ̃ru kɛ̃.
[22] Wuna a ra tɔnu sɔ̃ɔsi ye ya berua,
ye u ǹ kpɛ̃ u ka tii tubu.
A yɛ̃ ye ya wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
Domi yam bururam mu ra n wãawa wunɛn mi.
[23] Gusunɔ nɛn baababan Yinni, na nun siaramɔ.
Na takaru mɔ̀ bwisi ka dam mɛ a man kãn sɔ̃.
Domi a man sɔ̃ɔsi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sɔ̃ɔwa.
[24] Yen biru, Daniɛli u da Ariɔkun mi, wi sina boko u wooda wɛ̃ u ka Babilonin bwisigibu
go. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be go. A de a ka man da sina bokon mi. Kpa n nùn win
dosu ge tubusia.
[25] Ma Ariɔku u ka Daniɛli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛɛrima sɔɔ, wi u koo nun wunɛn dosu ge tubusia.

Daniɛli u sina boko dosu ge

sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu

[26] Ma sina boko u Daniɛli wi ba maa yĩsiru kã Bɛlitasaa bikia u nɛɛ, kaa kpĩ a man nɛn dosu
gen tii sɔ̃ ka gen tubusianu?
[27] Daniɛli u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka bũu sinambu
ba ǹ kpɛ̃ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ̃. [28] Adama Yinni goo wãa wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi,
wiya Gusunɔ. U maa nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kãsiru
sɔɔ wee. [29] Sian bwisikuna a mɔ̀. Yera wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora.
[30] Adama ba ǹ man asiri ye sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔ̃ɔsiwa kpa n
ka nun tubusia kpa a n ka yɛ̃ ye a bwisika wunɛn gɔ̃ruɔ.

31 Sinɑ boko, ye ɑ wɑ wee. Bwãɑroku bɔkɔ gaga ga yɔ̃ wunɛn wuswɑɑɔ. Bwãɑroku ge, ga
gunu, ga ballimɔ gem gem. Mɑ ga nanum mɔ n kpã. 32 Gen wiru tɑ sãɑwɑ wurɑ geɑn tii tii.
Gen tororu kɑ gen gãsenu mɑɑ sãɑ sii geesu. Gen nukuru kɑ gen tɑɑnu mɑɑ sãɑ sii gandu.
33 Gen kɔ̃ri yi mɑɑ sãɑ sii wɔ̃kusu. Mɑ gen nɑɑsu sãɑ sii wɔ̃ku si bɑ kɑ sɔndu mɛnnɑ. 34 Sanɑm
mɛ ɑ gu mɛɛrɑ, yerɑ kperu garu tɑ mɛndɑmɑ guurun di te goo kun karamɛ. Tɑ nɑ tɑ gen nɑɑsu
so tɑ kɔsukɑ muku muku. 35 Mɑ sii wɔ̃ku si, kɑ sɔn te, kɑ sii gɑn te, kɑ sii gee si, kɑ wurɑ ye, ye
kpuro yɑ sunkurɑ muku muku. Mɑ yɑ kuɑ nge doo diri yi bɑ sɑrɑ sɔ̃ɔ sãrerun sɑɑ. Mɑ yi kɑ
woo doonɑ. Bɑɑ yin yirɑ ɑ ǹ mɑɑ kpɛ̃ ɑ wɑ. Adɑmɑ kpee te tɑ bwãɑroku ge so mi, tɑ gɔsirɑwɑ
guu bɑkɑru. Mɑ tɑ hɑndunian tem kpuro wukiri.
36 Dosu geyɑ mi. Tɛ̃, gen tubusiɑnu wee. 37-38 Wunɛ sinɑ boko, wunɑ ɑ sãɑ sinɑmbun sunɔ.
Wunɑ ɑ sãɑ nge wii wurɑgii te. Wɔrukoowɑ u nun bɑndu kɑ dɑm kɑ yiiko kɑ bɛɛrɛ wɛ̃. Mɑ u
nun tɔmbu kɑ gbeeku yɛɛ kɑ gunɔsu nɔmɑ bɛriɑ ɑ n kɑ sãɑ ye kpuron yinni. 39 Wunɛn biru,
bɑndu gɑru tɑ koo se te tɑ ǹ wunɛgiru dɑm turɑ. Yen biru, bɑndu itɑseru gɑrɑ koo mɑɑ se
kpɑ tɑ n dɑm mɔ hɑnduniɑ kpuro sɔɔ. Terɑ tɑ sãɑ nge sii gɑndu. 40 Mɑ bɑndu nnɛseru gɑrɑ
koo mɑɑ se, kpɑ tɑ n dɑm mɔ nge sii wɔ̃kusu si su rɑ gãɑnu kpuro kɔsuku. Nge mɛyɑ bɑn te,
tɑ ko n dɑm mɔ tu kɑ bɑnnu kpuro kɔsuku. 41 Mɛyɑ ɑ mɑɑ wɑ mɑ bwãɑroku gen nɑɑsu kɑ gen
niki binu sãɑwɑ sii wɔ̃kusu si bɑ mɛnnɑ kɑ sɔndu. Yen tubusiɑnɑ bɑn te, tɑ ko n bɔnu sãɑwɑ
yiru. Kɑ mɛ, bɔnu tiɑ yɑ ko n dɑm mɔ nge sii wɔ̃ku si. 42 Kpɑ bɔnu tiɑ yu dɑm biɑ nge nɑɑ niki
bii ni nu sãɑ sii wɔ̃ku si bɑ kɑ sɔndu mɛnnɑ. 43 Sii wɔ̃kusu kɑ sɔn te ɑ wɑ yɑ mɛnnɛ mi sɑnnu,
yɑ mɑɑ sɔ̃ɔsimɔ mɑ bɑn ten wirugibu bɑ ko n kɑsu ben bibu bu suɑnɑ kpɑ bwesenu nu kɑ ko
tiɑ. Adɑmɑ yɑ ǹ koorɔ nge mɛ yɑ ǹ koorɔ sisu kɑ sɔndu bu ko tiɑ.
44-45 Kpee te ɑ wɑ tɑ mɛndɑmɑ kɑ tii mi, mɑ tɑ sii wɔ̃ku si, kɑ sii gɑn te, kɑ sɔn te, kɑ sii
gee si, kɑ wurɑ ye kpuro kɔsukɑ muku muku mi, ten tubusiɑnɑ, bɑn ten sinɑmbun wɑɑti
sɔɔ, Wɔrukoo u koo bɑndu gɑru swĩi. Goo sɑri wi u koo bɑn te fukɑ. Bweseru gɑru mɑɑ sɑri
te tɑ koo tu yoru diisiɑ. Bɑn te, tɑ koo bɑn ni nu tie kpeerɑsiɑ kpɑ te tɔnɑ tɑ n wãɑ sere kɑ
bɑɑdommɑɔ. Gusunɔ Dɑm kpurogii wiyɑ u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koorɑ. Ye ɑ wɑ wunɛn dosu ge
sɔɔ kpuro, yɑ weewɑ win min di. Yen tubusiɑnu mɑɑ sãɑwɑ nge mɛ nɑ nun sɔ̃ɔwɑ.
46 Yerɑ sinɑ boko Nɛbukɑnɛsɑɑ u yiirɑ u wiru tem girɑri Daniɛlin wuswɑɑɔ. Mɑ u derɑ bɑ
yãkuru kuɑ kɑ turɑre bu kɑ Daniɛli siɑrɑ. 47 Sinɑ boko u Daniɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, kɑ geemɑ bɛɛn
Yinni wini u bũnu kpuro kere, u mɑɑ sãɑwɑ sinɑmbun Yinni. Wiyɑ u rɑ tɔnu gɑri ɑsirigii sɔ̃.
Domi u derɑ ɑ kpĩɑ ɑ gɑri ɑsirigii yini geruɑ.
48 Yerɑ sinɑ boko u Daniɛli kuɑ tɔn boko win bɑndu sɔɔ. Mɑ u nùn kɛ̃ɛ bɑkɑ dɑbinu kã. Yen
biru, u nùn kuɑ Bɑbilonin berɑn wirugii kɑ mɑɑ yen bwisigibun tɔnwero. 49 Mɑ Daniɛli u
sinɑ boko kɑnɑ u Sɑdɑki kɑ Mɛsɑki kɑ Abɛnɛgo Bɑbilonin berɑ ye nɔmu bɛriɑ. Mɑ win tii u
kuɑ sinɑ bokon bwisi kɛ̃ɔ.

3

Nɛbukɑnɛsɑɑ u woodɑ wɛ̃

bu win bwãɑroku wurɑguu sã

1 Sinɑ boko Nɛbukɑnɛsɑɑ u bwãɑroku wurɑguu kuɑ. Gen gunum mu sãɑ gɔm soonu wɑtɑ.
Gen yɑsum mɑɑ sãɑ gɔm soonu nɔɔbɑ tiɑ. Bɑ gu yɔ̃rɑsiɑ bɑtumɑ gɑɑ sɔɔ ye bɑ mɔ̀ Durɑ,
Bɑbilonin tem berɑ mi. 2 Yerɑ sinɑ boko u derɑ bɑ tem mɛn sinɑmbu kpuro mɛnnɑ kɑ mɛn
beri berikɑn wirugibu kɑ mɛn bwisi kɛ̃ɔbu kɑ mɛn siri kowobu kɑ be bɑ rɑ mɛn ɑrumɑnibɑ
bere kɑ sere mɑɑ mɛn wirugii be bɑ tie bu kɑ bwãɑroku gen sãɑru tore. 3 Mɑ tɔn be kpuro
bɑ mɛnnɑ. Ben bɑɑwure u yɔ̃rɑ bwãɑroku gen wuswɑɑɔ bu kɑ gen sãɑru tore.
4 Sɑɑ yerɑ sinɑ bokon bɑrɔ u kpɑrɑ u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swɑɑ dɑkio i nɔ ye sinɑ boko
u bɛɛ yiiremɔ. 5 Mɑ i nuɑ bɑ kɔbɑ so kɑ guunu kɑ mɔrɔkunu kɑ bɑrɑnu kɑ gãɑsu kɑ bɑrɑ bwese
ni nu tie, i ko i yiirɑwɑ i bwãɑroku wurɑguu ge sã ge sinɑ boko u kuɑ mi. 6 Wi u kun yiire u
gu sãwɑ bɑ koo nùn kpɛ̃ɛwɑ mii mii dɔ̃ɔ boko wi bɑ sɔ̃ruɑn suunu sɔɔ.
7 Yen sɔ̃nɑ sɑɑ ye tɔn be, bɑ nuɑ bɑ kɔbi yi kɑ guu ni so kɑ mɔrɔku ni, kɑ bɑrɑ ni, kɑ gãɑ si,
bɑ yiirɑ bɑ bwãɑroku wurɑguu ge sãwɑ.

Daniɛlin kpɑɑsibu itɑ be,

bɑ yinɑ bu bwãɑroku ge sã

8 Yen dɔmɑ te, Bɑbilonigibu gɑbu bɑ seewɑ bɑ dɑ bɑ Yuubɑ dɔmɛ sinɑ bokon mi. 9 Bɑ nùn
sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ, sinɑ boko, wunɛn hunde yu dɑkɑɑ dɑ! 10 Wunɛ sinɑ boko, wunɑ ɑ woodɑ wɛ̃ ɑ
nɛɛ, bɑɑwure wi u nuɑ bɑ kɔbi so kɑ guunu kɑ mɔrɔkunu kɑ bɑrɑnu kɑ gãɑsu kɑ bɑrɑ bwese
ni nu tie, u yiiro u bwãɑroku ge sã. 11 Mɛyɑ ɑ mɑɑ nɛɛ, wi u kun yiire u gu sãwɑ bu nùn kpɛ̃ɛyɔ
dɔ̃ɔ boko wi bɑ sɔ̃ruɑ sɔɔ. 12 Adɑmɑ wee Sɑdɑki kɑ Mɛsɑki kɑ Abɛnɛgo, Yuu be ɑ kuɑ Bɑbilonin
tem berɑn wirugibu mi, bɑ ǹ wunɛn woodɑ ye gɑrisi gãɑnu. Bɑ ku rɑ wunɛn bũnu sã. Mɛyɑ
bɑ ǹ mɑɑ yiire bɑ wunɛn bwãɑroku ge sãwɑ.

13 Ye sina boko u gari yi nua, yera win mɔru ya seewa u nɛɛ, bu doo bu Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgo mwaama. Ma ba da ba bu mwaama ba ka na wi, sina bokon mi. 14 Ma sina boko
Nɛbukanɛsaa u bu bikia u nɛɛ, ka gem, i yinawa i nɛn bũnu ka nɛn bwãaroku wuraguu ge
na kua mi sã? 15 Tɛ̃, i doo i n sɔɔru sãa. I n kpam nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu ka
baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, i yiiro kpa i bwãaroku ge sã. I n yina, ba koo bɛɛ
kpɛ̃ɛwa mii mii dɔ̃ɔ boko wi ba sɔ̃rua sɔɔ kpa n wa ǹ n bũu weren na u koo bɛɛ wɔra saa nɛn
nɔmun di.
16 Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa ǹ ka tii yinamɔ. 17 À n sun
kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ, Gusunɔ wi sa sãamɔ u koo kpĩ u sun yara dɔ̃ɔ win min di kpa u sun
wɔra wunɛn nɔman di. 18 Baa ǹ n mɛren na, a n yɛ̃ ma sa ǹ wunɛn bũnu sãamɔ. Mɛya sa ǹ
maa wunɛn bwãaroku ge yiirammɛ.
19 Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu mɔru kua. Ma u gerua u nɛɛ, bu dɔ̃ɔ win kpãaru sosio
gem gem. 20 Ma u durɔ gbebunu gɔsa win tabu kowobu sɔɔ be ba dam bo u nɛɛ, bu Sadaki
ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo bɔkuo bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ. 21 Yera ba tɔn be mwa ba bɔkua, ma
ba bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ ka ben yãa ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka ben sokoto ka
sere maa ben furɔsu. 22 Ma ba dɔ̃ɔ win kpãaru sosi nge mɛ sina bokon wooda damgia ye, ya
gerua. Yera dɔ̃ɔ win yam susura tabu durɔ be go be ba Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo kpɛ̃ɛbu
da mi. 23 Ma Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba wɔri dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ nge mɛ ba ka bu bɔkua.

Daniɛlin kpaasibu ita be,

ba ǹ dɔ̃ɔ mwaare

24 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u nanda ma u seewa fia u be ba ra nùn bwisi kɛ̃ bikia u nɛɛ,
n ǹ tɔmbu itawa sa bɔkua sa kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, mɛya.
25 Ma u bu wisa u nɛɛ, wee tɔmbu nnɛwa na waamɔ ba sĩimɔ dɔ̃ɔ boko win suunu sɔɔ. Ba ǹ
dɔ̃ɔ mwaare. Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben nnɛse u ka wɔllun tɔnu weenɛ.
26 Saa ye sɔɔra Nɛbukanɛsaa u susi dɔ̃ɔ boko win bɔkuɔ u nɛɛ, Sadaki, Mɛsaki, Abɛnɛgo, bɛɛ
Wɔrukoon sɔm kowobu, i yarima i na mini.
Ma ba yara dɔ̃ɔ boko win min di. 27 Yera wirugii be sina boko u raa soka ba mɛnna mi, be
kpuro ba wa ma dɔ̃ɔ kun dam mɔ durɔ be sɔɔ. Mɛya baa ben seri tia ya ǹ dɔ̃ɔ mwaare. Ben
yãa ni ba sebua nu ǹ dɔ̃ɔ numiɛ. 28 Ma Nɛbukanɛsaa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, i Gusunɔ siaro wi u
sãa Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni. Domi wiya u win gɔrado gɔrima u ka win bwãa be
ba nùn naanɛ kua mi faaba ko. Ba nɛ sina bokon wooda yina, ba ǹ ben wasin wahala garisi
gãanu. Ba yina bu bũu goo sã ma n kun mɔ Gusunɔ. 29 Tɛ̃ wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee, tɔnu
baawure baa ǹ n bwese teren na u sãa, ma u Gusunɔ, Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni
gari kam gerusi, na kon de bu yɛ̃ro bɔtiriwa, kpa win yɛnu gu ko bansu. Domi goo maa sari
wi u koo kpĩ u tɔnu faaba ko nge mɛ.
30 Yeniban biru, sina boko Nɛbukanɛsaa u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo aye bakanu wɛ̃
Babilonin tem bera mi.

Nɛbukanɛsaan dosu yiruse

31 Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwese ni nu wãa handunia sɔɔ kpuro tɔbura u nɛɛ, Gusunɔ u
de i n alafia mɔ.
32 N man wɛ̃re n ka bɛɛ sɔ̃ yĩrenu ka maamaaki be Wɔrukoo u man sɔ̃ɔsi.
33 Win yĩre ni, nu kpã.
Maamaaki ye, win sinara.
Win banda kun kpeemɔ.
U ko n sãawa sunɔ sere ka baadommaɔ.

4

1 Nɛ, Nɛbukanɛsaa, na wãa nɛn sina kpaarɔ ka bɔri yɛndu ka nuku dobu. 2 Yera wɔ̃kuru
garu sɔɔ, na dosu gagu kua ge ga man bɛrum mwa. Kãsi ni na wa sanam mɛ na kpĩ, nu man
nanum mwa. 3 Yen sɔ̃na na wooda yara na nɛɛ, Babilonin bwisigibu kpuro bu mɛnnama
nɛn mi kpa bu man dosu ge tubusia. 4 Yera dobo dobogibu ka sɔrobu ka bũu sinambu ka
Babilonin bwisigibu ba na. Na bu dosu ge sɔ̃ɔwa, adama ba kpana bu man gu tubusia. 5 Yen
biru, Daniɛli wi ba sokumɔ ka nɛn bũun yĩsiru Bɛlitasaa u na. N deema bũu geeba* ka nùn
wãa. Ma na nùn nɛn dosu ge sɔ̃ɔwa. 6 Na nɛɛ, wi, wi u sãa bwisigibu kpuron wirugii, na yɛ̃
ma bũu geebun hunde ya nùn wãasi. Yen sɔ̃, asiri gaa sari ye ya ka nùn sɛ̃. Nɛn dosu ge wee.
U man gu tubusio. 7 Sanam mɛ na kpĩ, ye na dosa wee.
Dãru gara na wa ta yɔ̃ handunian suunu sɔɔ.

---

* **4:5** bũu geebu - Nɛbukanɛsaa u ǹ gina tuba ma Yinni Gusunɔwa u wãa ka Daniɛli. Yen sɔ̃na u nɛɛ, bũu geeba ba Daniɛli somimɔ.

Dãa te, ta gunu too.
8 Ma ta dam mɔ.
Ten gunum mu sosi sere mu wɔllu girari.
Handunian goonu nnɛgibu kpuro ba tu waamɔwa.
9 Ten wurusu wã
ma ta mara siki siki nge gandia.
Te sɔɔra handuniagibu kpuro ba ra ben dĩanu wa.
Ten saarɔwa gbeeku yɛɛ yi ra sɔ̃ɔ sure.
Ten kãasi wɔllɔwa gunɔsu su sokunu sãa.
Te sɔɔra hunde koni baayere ya ra yen dĩanu wa.
10 Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di. 11 U nɔɔgiru sua u nɛɛ,
i dãa te kĩiyɔ i sura
kpa i ten kãasi bɔɔri bɔɔri.
I ten wurusu wɔko
kpa i ten marum sɔri i yari.
Kpa gbeeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.
Kpa gunɔsu su se saa ten kãasin di.
12 Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ
ka ten gbini yakasɔ
ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.
Kpa ta n dirum soore
ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ.
13 Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.
Kpa bu tu gbeeku yaan bwisikunu dokea.
Kpa ta n sãa mɛ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
14 Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn gɔradoban min di kpa tɔmbu kpuro bu ka gia ma
Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra nu wɛ̃. U ra wi ba ǹ mam garisi gãanu wɔlle
sue.
15 Dosu gera mi, ge nɛ, Nɛbukanɛsaa na dosa. Tɛ̃, wunɛ Bɛlitasaa, a man gu tubusio domi
bwisigii be ba wãa nɛn tem mɛ sɔɔ kpuro ba kpana bu man gu tubusia. Adama wunɛ, kaa kpĩ
yèn sɔ̃ bũu geeba ka nun wãa.

Daniɛli u dosu ge tubusia

16 Yera Daniɛli wi ba maa sokumɔ Bɛlitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma
Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, Bɛlitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.
Daniɛli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunɛn yibɛrɛba nɛra. 17 A dãru wa
ta kpã. Ma ta dam mɔ. Ten gunum mu girari wɔllɔ. Ma ba tu waamɔ handunia gira kpuro.
18 Ten wurusu wã. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben dĩanu waamɔ
te sɔɔ. Gbeeku yɛɛ yi ra n wãa ten saarɔ. Gunɔsu su maa sin sokunu mɔ ten kãasi wɔllɔ. 19 Dãa
te, ta sãawa wunɛ sina boko. Domi a kpɛ̃a a dam kua ma mu wɔllu girari. Ma wunɛn bandun
dam mu sɔ̃ɔsira handunian goonu nnɛ sɔɔ. 20 Yen biru, a Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama
wɔllun di ma u nɛɛ, i dãa te kĩiyɔ i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ
mi, ka ten gbini ta n bɔkua ka sisu, ka sii gandun yɔni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore ta
n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 21 Nɛn yinni, dosu gen tubusianu wee.
Wɔrukoowa u nun win himba sɔ̃ɔsi ye u kua wunɛn sɔ̃. 22 Ba koo nun gira tɔmbun suunu
sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere
wɔ̃ɔ nɔɔba yiru sere a ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
23 Wooda ye ba wɛ̃ ba nɛɛ, bu dãa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo
nun wunɛn bandu wesia saa ye a wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. 24 Yen sɔ̃, sina
boko, a de a nɛn gere wura. A de a gea ko a ka wunɛn durum wuna. A daa kɔ̃sa kpuro derio
kpa a sãarobu wɔnwɔndu kua. Saa yera wunɛn alafia ya koo dakaa da.

Dosu gen gari yi koora

25 Yeniba kpuro ya sina boko Nɛbukanɛsaa deema. 26 Ye n kua suru wɔkura yirun biru, sɔ̃ɔ
teeru yera u sĩimɔ win dii tɛɛra wɔllɔ Babiloniɔ. 27 Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu bɔkɔ ge na
bana ka nɛn tiin dam ga n ka sãa nɛn sina kpaaru. Ga maa nɛn yiiko ka nɛn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ.
28 Sanam mɛ sina boko u gari yi gerumɔ u ǹ kpa, yera nɔɔ gaga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, sina
boko Nɛbukanɛsaa, a swaa dakio a nɔ. Ba nun bandu yara. 29 Ba koo nun gira tɔmbun suunu
sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu kpa a n yakasu dimɔ nge naa sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru
sere a ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
30 Yande gari yi, yi Nɛbukanɛsaa deema. Ba nùn gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma u yakasu
dim wɔri nge naa u dirum soore. Ma win seri dɛnya nge gunɔ bakerun sansu. Ma win nii
kɔkɔsu su dɛnya nge gunɔgisu.

Nɛbukanɛsaa

u maa wure u kua tɔnu
31 Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, ye saa ye, ya doona, yera na nɔni seeya wɔllɔ. Ma nɛn bwisikunu
wure nu kua tɔnuginu. Ma na Wɔrukoo siara ka bɛɛrɛ wi u wãa sere ka baadommaɔ. Wiya u
yiiko kpuro mɔ. Win sinanda kun nɔru mɔ. Win bandu ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
32 Baa handunian tɔmbu kpuro bà n mɛnna, ben dam kun sãa gãanu win nɔni sɔɔ. U ra ko nge
mɛ u kĩ win gɔradoban suunu sɔɔ ka tɔmbun suunu sɔɔ. Goo sari wi u koo kpĩ u win nɔmu
dɛba ǹ kun mɛ u nùn sõ u nɛɛ, mba u mɔ̀ mɛ.
33 Sanam mɛ nɛn laakari ya wurama, yera ba maa man nɛn bɛɛrɛ ka nɛn girima ka nɛn
bandun yiiko kpuro wesia. Nɛn bwisi kɛ̃ɔbu ka nɛn sina asakpɔbu kpuro ba na nɛn mi ba
man nɛn bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu. 34 Tɛ̃, nɛ Nɛbukanɛsaa, na wɔllun
sina boko siara ka bɛɛrɛ. Na nùn wɔlle sua. Domi ye u mɔ̀ kpuro ya sãawa gea. Win swɛɛ
kpuro yi sãawa dee dee. U koo mam kpĩ u be ba tii suamɔ kawa.

5

Bɛɛsasaa u tɔmbu dim soka
1 Nɛbukanɛsaan biru, sina boko Bɛɛsasaa u bandu di. Yera sõɔ teeru u win sina asakpɔbu
nɔrɔbu (1.000) dim soka. Ma ba tam nɔrumɔ wi ka be sannu. 2 Ye tam mɛ, mu Bɛɛsasaa nuka,
yera u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii ka sii geesugii yarama yi win baaba Nɛbukanɛsaa u
gurama saa Gusunɔn sãa yerun di te ta wãa Yerusalɛmuɔ. Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka
win kurɔbu ka win sinanibu bu ka yi tam nɔ. 3 Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka yi tam
nɔrumɔ wi ka win tɔn be kpuro. 4 Tam nɔru bi sɔɔ, ba ben bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba
kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu.
5 Saa ye sɔɔra sina boko u nɔmu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam mu sɔ̃ɔsire,
ma ga yorumɔ sina kpaarun gana wɔllɔ mi ba soo kpika tɛɛni. 6 Yera u nanda, win wuswaa
burisina. Win torora kara, u diirimɔ sere win dũu winu soonamɔ. 7 Yera u nɔɔgiru sua
ka dam u nɛɛ, bu nùn sɔrobu ka Babilonin bwisigibu ka bũu sinambu sokuama. Ye ba na,
yera u nɛɛ, wi u kpĩa u yora yeni gara u ye tubusia u koo yɛ̃ro wuran saba dokea kpa u nùn
gurumusuru sebusia u nùn win bandun dam sukum wɛ̃ u n ka sãa tɔnu itase win bandu sɔɔ.
8 Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya wãa. Adama ba kpana bu ye gari bu
sere mam nɛɛ, ba koo ye tubusia. 9 Ma ya sina boko nanda too sere win wuswaa burisina.
Ma win sina asakpɔbun tii ba biti soora.

Daniɛli u yora ye gara

u tubusia
10 Sina bokon mɛro u sunɔ ka win sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u dua mi ba mɛnnɛ
ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ. U nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da! A ku nanda sere wunɛn
wuswaa ya n burisinɛ. 11 Domi goo u wãa wunɛn tem mɛ sɔɔ, wi u bũu geebun* hunde mɔ.
U bwisi ka laakari mɔ nge bũnu. Yen sɔ̃na wunɛn baaba Nɛbukanɛsaan waati sɔɔ, u nùn kua
sɔrobu ka dobo dobogibu ka Babilonin bwisigibun wirugii. 12 Durɔ win yĩsira Daniɛli. Wiya
sina boko Nɛbukanɛsaa u yĩsiru kã Bɛlitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛ̃ɛ bakaru mɔ, ma u suka
ka dosusu ka gãa ni nu sɛ̃n tubusianun kɛ̃ru mɔ. N n mɛn na, a nùn sokusio, u koo nun yora
ye tubusia.
13 Yera ba ka Daniɛli da sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, wuna Daniɛli
wi? A sãawa Yuu ben turo be nɛn baaba sina boko u mwɛɛrima Yudan tem di? 14 Ba man
wunɛn gari sɔ̃ɔwa ma bũu geeba ka nun wãa. Yen biru, a bwisi ka laakari gea mɔ a ka tɔnu
gãa sɛ̃sɔginu tubusia. 15 Wee ba ka man bwisigibu ka sɔrobu naawa bu ka man yora yeni garia
kpa bu man yen tubusianu sõ. Adama ba kpana. 16 Na maa nua ma a ra tɔmbu gãanu tubusie
ni nu bu bitani mɔ̀ kpa a dosu tubusia. Tɛ̃, à n kpĩa a yora yeni gara ma a man yen tubusianu
sɔ̃ɔwa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea n nun nɛn bandun dam
sukum wɛ̃. Kpa a ko tɔnu itase nɛn bandu sɔɔ.
17 Yera Daniɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, a wunɛn kɛ̃ɛ ni tii yiiyo, ǹ kun mɛ a goo wɛ̃. Adama
kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia. 18 N n mɛn na, yinni, a swaa dakio a nɔ.
Wɔrukoo u wunɛn tundo Nɛbukanɛsaa bandu wɛ̃ ka bɛɛrɛ ka girima ka yiiko. 19 Dam mɛ u
nùn wɛ̃n sõ, bwesenu kpuro nu nùn nasie sere nu ra n diirimɔ win wuswaaɔ. Ye u kĩ, yera
u ra ka tɔnu ko. U koo kpĩ u nùn go, ǹ kun mɛ u nùn deri, ǹ kun mɛ u nùn wɔlle sua, ǹ kun
mɛ u nùn taare. 20 Adama saa ye sɔɔ, u tii sua u gɔ̃ru bɔbia, yera Gusunɔ u nùn yara bandun
di ma u gina nùn yiiko ye mwaari. 21 U nùn wuna tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma win bwisikunu
gɔsia nge gbeeku yaaginu. U da u wãa ka kɛtɛ gbeekinu sannu ma u yakasu dimɔ nge naa u

* **5:11** bũu geebu - I wiru 4:5n tubusianu mɛɛrio.

dirum soore sere u kɑ wurɑ mɑ Wɔrukoowɑ u bɑnnu kpuro nɛni. Wi u kĩwɑ u rɑ mɑɑ nu wɛ̃.
22 Wee, wunɛ mɑɑ Bɛɛsɑsɑɑ, wunɛ wi ɑ sɑ̃ɑ win bii, bɑɑ mɛ ɑ ye kpuro yɛ̃, ɑ yinɑ ɑ tii kɑwɑ.
23 Mɑ ɑ tii sue Yinni Wɔrukoon wuswɑɑɔ. A derɑ bɑ kɑ win sɑ̃ɑ yerun nɔri nɑ i kɑ tɑm nɔrɑ
wunɛ kɑ wunɛn sinɑ ɑsɑkpɔbu kɑ wunɛn kurɔbu kɑ wunɛn sinɑnibu. Mɑ ɑ seewɑ ɑ wunɛn
bũnu siɑrɑmɔ nìn bwɑ̃ɑrokunu bɑ kuɑ kɑ sii geesu kɑ wurɑ kɑ sii gɑndu kɑ sii wɔ̃kusu kɑ dɑ̃ɑ
kɑ kpenu, bɑɑ mɛ nu ǹ gɑri nɔɔmɔ, nu ǹ yɑm wɑɑmɔ, nu ǹ mɑɑ gɑ̃ɑnu yɛ̃. Adɑmɑ Gusunɔ
wi u wunɛn wɑ̃ɑru nɛni, ɑ ǹ nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 24 Yen sɔ̃nɑ u nɔmu ge gɔrimɑ ge gɑ yorɑ ye kuɑ.
25 Ye bɑ yoruɑ mi wee, bɑ gɑrɑ, bɑ gɑrɑ, bɑ yĩirɑ, bɑ bɔnu kuɑ. 26 Yen tubusiɑnu wee. Bɑ
gɑrɑ, yɑ gerumɔwɑ Gusunɔ u wunɛn bɑndun sɑnɑm gɑrɑ mɑ u tu nɔru koosiɑ. 27 Bɑ yĩirɑ, yɑ
gerumɔwɑ bɑ wunɛn bunum yĩirɑ bɑ deemɑ ɑ ǹ bunu. 28 Bɑ bɔnu kuɑ, yɑ mɑɑ gerumɔwɑ bɑ
wunɛn bɑndu bɔnu kuɑ. Mɑ bɑ tu Mɛdibɑ kɑ Pɛɛsibɑ wɛ̃.
29 Yɑnde mi kɔ, Bɛɛsɑsɑɑ u nɛɛ, bu Daniɛli gurumusuru sebusio kpɑ bu nùn wurɑn sɑbɑ
dokeɑ kpɑ bu kpɑrɑ mɑ u kuɑ tɔnu itɑse win bɑndu sɔɔ.
30 Dɔmɑ ten wɔ̃kurɑ bɑ Bɛɛsɑsɑɑ Babilonin sinɑ boko wi go.

6

1 Mɑ Dɑrusi wi u sɑ̃ɑ Mɛdin bweseru u bɑndu di. Sɑɑ ye, u mɔwɑ wɔ̃ɔ wɑtɑ kɑ yiru.

Daniɛlin yibɛrɛbɑ

bɑ nùn yinɑ bɛriɑ

2 Dɑrusi u tɔmbu wunɑɑ teeru gɔsɑ bɑ n sɑ̃ɑ win tem beri berikɑn wirugibu. 3 Mɑ u tɔmbu
itɑ gɔsɑ u bu kuɑ wirugii ben tɔnwerobu. Ben miyɑ wirugii be, bɑ ko n dɑ nɛ bu ben sɔmɑ
tusiɑ. Kpɑ sunɔ u ku rɑɑ kɑ ɑsɑrɑ wɑ. Daniɛli u sɑ̃ɑwɑ tɔnwero ben turo. 4 U beri berikɑn
wirugii be, kɑ ben tɔnwerobu bwisi kere. Yen sɔ̃nɑ sinɑ boko u bwisikɑ u nùn ko tem mɛ
kpuron wirugii. 5 Sɑɑ ye sɔɔrɑ Daniɛlin tɔnwerosii be, kɑ beri berikɑn wirugii be, bɑ nɔɔ
tiɑ kuɑ bu kɑ nùn torɑru gɑru mɑni sinɑ bokon bɑndun swɑɑ sɔɔ. Adɑmɑ bɑ ǹ torɑru gɑru
wɑ wi sɔɔ. Domi u sɑ̃ɑwɑ nɑɑnɛgii, u ǹ kɔ̃sɑ gɑɑ koore. U ǹ mɑɑ sɔmburu gɑru ɑtɑfiiru koore.
6 Yerɑ tɔn be, bɑ nɛɛ, sɑ ǹ gɑ̃ɑnu gɑnu wɑsi su Daniɛli mɑni mɑ n kun mɔ ye yɑ sɑ̃ɑ win Gusunɔ
sɑ̃ɑrun gɑri bɑɑsi.
7 Mɑ bɑ nɔɔ tiɑ kuɑ bɑ dɑ sinɑ bokon mi bɑ nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dɑkɑɑ dɑ! 8 Bɛsɛ
beri berikɑn wirugibu kɑ tɔnwerobu kɑ siri kowobu kɑ wunɛn wesiɑnɔsibu, bɛsɛ kpurowɑ
sɑ nɔɔ tiɑ kuɑ ɑ kɑ woodɑ yɑrɑ ye yɑ gerumɔ bɑɑwure u nun sɑ̃ sere sɔ̃ɔ tɛnɑ. Wi u ye yinɑ
mɑ u bũu goo ǹ kun mɛ tɔnu goo sɑ̃wɑ sere n kɑ ko sɔ̃ɔ tɛnɑ ye, bɑ koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwɑ wɔru mì
sɔɔ gbee sinɑnsu wɑ̃ɑ. 9 Tɛ̃ yinni, ɑ woodɑ ye sireo ɑ nɔmɑ doke kpɑ yu ko nge Mɛdibɑ kɑ
Pɛɛsibɑn woodɑ ye bɑ ku rɑ kɔsi.
10 Mɑ sinɑ boko u woodɑ ye nɔmɑ doke bɑ ye yɑrɑ.

Bɑ Daniɛli kpɛ̃ɛ

gbee sinɑnsun wɔruɔ

11 Sɑɑ ye Daniɛli u nuɑ mɑ bɑ woodɑ ye nɔmɑ doke, yerɑ u dɑ win gidɑmbisɑn wɔllɔ u
duɑ yen dii sɔɔwɔ gèn fɛnɛnti yɑ wukiɑre Yerusɑlɛmun berɑ giɑ. Miyɑ u yiirɑ u kɑnɑru kuɑ
u Gusunɔ siɑrɑ nge mɛ u rɑ ko tɔ̃ru bɑɑtere nɔn itɑ. 12 Yerɑ sɔ̃ɔ teeru tɔn be, bɑ nùn duwi
bɑ deemɑ wee u Gusunɔ kɑnɑmɔ u somiru bikiɑmɔ. 13 Yen biru, tɔn be, bɑ yɑrɑ bɑ dɑ sinɑ
bokon mi bɑ nùn woodɑ ye yɑɑyɑsiɑ bɑ nɛɛ, n ǹ wunɑ ɑ woodɑ yɑrɑ ye yɑ gerumɔ bu nun sɑ̃?
N ǹ wunɑ ɑ nɛɛ, mɑ goo ù n bũu goo ǹ kun mɛ tɔnu goo sɑ̃wɑ sɔ̃ɔ tɛnɑn bɑɑ sɔɔ, bɑ koo yɛ̃ro
kpɛ̃ɛwɑ wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinɑnsu wɑ̃ɑ?
Mɑ sinɑ boko u wurɑ u nɛɛ, woodɑ ye, yɑ wɑ̃ɑwɑ dim dim nge mɛ Mɛdibɑ kɑ Pɛɛsibɑn
woodɑ yɑ sɑ̃ɑ. N ǹ koorɔ bu ye kɔsi.
14 Mɑ bɑ nɛɛ, too, wee, Daniɛli wi u sɑ̃ɑ Isirelibɑn turo be bɑ mwɛɛrimɑ Yudɑn di, u ǹ nun
gɑrisi gɑ̃ɑnu, u ǹ mɑɑ wunɛn woodɑ ye ɑ nɔmu doke mi mɛm nɔɔwɛ. U rɑ win Gusunɔ kɑnɛwɑ
tɔ̃ru bɑɑtere nɔn itɑ.
15 Ye sinɑ boko u gɑri yi nuɑ, yerɑ win nukurɑ sɑnkirɑ gem gem. Mɑ u gɔ̃ru doke u Daniɛli
yɑrɑ woodɑ ye sɔɔn di. Mɑ u kookɑri kuɑ sere sɔ̃ɔ u kɑ duɑ. 16 Adɑmɑ tɔn be, bɑ kpɑm mɛnnɑ
bɑ dɑ sinɑ bokon mi bɑ nɛɛ, ɑ yɑɑyo mɑ Mɛdibɑ kɑ Pɛɛsibɑn woodɑ yɑ ku rɑ kɔsi sinɑ boko ù
n ye nɔmɑ doke.
17 Yerɑ sinɑ boko u woodɑ wɛ̃ u nɛɛ, bu Daniɛli yɑrɑmɑ bu kpɛ̃ɛ wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinɑnsu
wɑ̃ɑ mi. Sɑɑ yerɑ u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni wi ɑ sɑ̃ɑmɔ bɑɑdommɑ mi, u nun
fɑɑbɑ koowo.
18 Mɑ bɑ kpee bɑkɑru tɑmɑ bɑ kɑ wɔru gen nɔɔ kɔruɑ. Yerɑ sinɑ boko u win tɑɑbu kɑ win
sinɑ ɑsɑkpɔbun yĩreru doke kpee ten wɔllɔ, goo u ku rɑɑ kɑ Daniɛli fɑɑbɑ ko. 19 Yen biru, u
wurɑ win sinɑ kpɑɑrɔ. Wɔ̃ku te, u ǹ di, u ǹ nɔrɑ, u ǹ mɑɑ kpunɛ sinɑni goon bɔkuɔ. Mɛyɑ u ǹ
mɑɑ dweeye dɔmɑ te.

Daniɛli u yara baani

[20] Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da wɔru gen mi fuuku fuuku. [21] Ye u yam mi turuku kua, yera u Daniɛli sokum wɔri ka nuku sankiranu u mɔ̀, Daniɛli Gusunɔn sɔm kowo, Gusunɔ wi a ra n sãamɔ wɛ̃rabu sari mi, u kpĩa u nun wɔra gbee sinan sin nɔɔn di?

[22] Saa yera Daniɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da! [23] Gusunɔ nɛn Yinni u win gɔrado gɔrima u gbee sinan sin nɔsu bɔkua. Su ǹ man mɛɛra gaa kue domi u wa ma na ǹ toraru garu kue win wuswaaɔ ka maa wunɛn wuswaaɔ.

[24] Yera sina bokon nukura dora ma u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Daniɛli yarama saa wɔru gen min di. Ye ba Daniɛli yarama, ba ǹ mɛɛra gaa wa win wasi sɔɔ. Domi u Gusunɔ win Yinni naanɛ sãa. [25] Ma sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tɔn be ba raa Daniɛli taarɛ wɛ̃ mi mwaama bu kpɛ̃ɛ wɔru ge sɔɔ, be ka ben bibu ka ben kurɔbu kpuro. Tɔn be, bu sere mam turi wɔru gen temɔ, gbee sinan si, su bu sɛ̃sukawa su kukunu kɔsuka.

[26] Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n sosimɔ bɛɛ sɔɔ ya n dɔɔ.

[27] Wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee. Be ba wãa nɛn tem sɔɔ kpuro gesi, bu de bu Gusunɔ Daniɛlin Yinni nasia kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi u sãawa waso.
U ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Win bandu ta ǹ kpeemɔ.
Ten dam mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
[28] Wiya u ra tɔnu wɔre u faaba ko.
U ra maamaakiba ka yĩrenu ko wɔllɔ ka temɔ.
Wiya u Daniɛli wɔra gbee sinansun nɔsun di.
[29] Darusin bandun waati ye sɔɔ, Daniɛli u kua tɔn boko sere n ka girari Sirusi Pɛɛsin bandu sɔɔ.

7

Daniɛli u gbeeku yɛɛ nnɛ wa

dosu sɔɔ

[1] Bɛɛsasaa Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔra Daniɛli u dosa. U kãsiru wa saa ye u kpĩ win kpin yerɔ. Yen biru, u yorua ye n weenɛ tɔmbu bu gia dosu ge sɔɔ. [2] U gerua u nɛɛ, ye na wa kãsi te sɔɔ wɔ̃kuru wee. Na woo gagu wa ga na wɔllun beri berika nnɛn di ga nim wɔ̃ku bɔkɔn nim so. [3] Yera gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ yi yarima nim wɔ̃ku gen min di, yen gaa kun ka gaa weenɛ. [4] Ye na gbia na wa ya ka gbee sunɔ weenɛ ma ya gunɔ bakerun kasa mɔ. Ye na maa mɛɛra, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yɔ̃rasia nge tɔnu. Ma ba ye tɔnun bwisikunu dokea. [5] Yen yiruse ya ka yaa gɔba weenɛ ma ya ka yɛ̃si tia yɔ̃. Yɛ̃san kukunu itawa ya nɔɔ bɛri. Ma ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yu seewo yu yaa mwɛ. [6] Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weenɛ ma ya kasa nnɛ mɔ yen biru wɔllɔ. Ma ya winu nnɛ mɔ. Ba ye yiiko wɛ̃ yu ka bandu di. [7] Yeniban biru, yera na yaa nnɛse wa nɛn kãsi te sɔɔ. Yaa ye, ya nanum mɔ. Ya maa dam mɔ too. Ma ya don sisugii bakanu mɔ. Yà n yaa mwa, ya ra yaa yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya ǹ ka yɛɛ gbiikii yi weenɛ. Kɔbi wɔkura ya mɔ. [8] Ye na kɔbi yi mɛɛra sãa sãa, yera na kɔbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbu piibu ge, ga kɔbi wɔku ten ita wuka. Ga nɔni mɔ nge tɔnu, ga maa nɔɔ mɔ ga gari mɔ̀ ka tii suabu.

Gusunɔn siribu

[9] Ye na mɛɛra tii, yera na wa ba sina kitaru yiimɔ. Ma na goo wa nge durɔ tɔkɔ u na u sina win sina kitaru sɔɔ. Yãa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimɔwa nge dɔ̃ɔ yari bakaru. Mɛya maa ten naasun tii. [10] Ma dɔ̃ɔ yari bakaru ta yarimɔ win sina kita ten min di ta kokumɔ nge nim. Gusunɔn gɔradoba nɔrɔm nɔrɔm ba na ba nùn sãamɔ. Ma ben gabu ba yɔ̃ win wuswaaɔ. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.

[11] Ye na kɔbu piibu ge mɛɛra ga tii sua gari gerumɔ, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko sɔɔ. [12] Gbeeku yɛɛ yi yi tie, ba yin dam wɔra. Adama ba dera yi wãa sere saa gaa.

[13] Wɔ̃ku te, kãsi te sɔɔ, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wɔllun di guru wii wuroru sɔɔ. Ma u da durɔ tɔkɔ win mi gia. Ma ba nùn susisia win wuswaaɔ. [14] Ba nùn bandu ka bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃. Ma ba nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia. Bwesenu kpuro nu nùn sãwa. Win banda kun nɔru mɔ. Ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Kãsinun tubusianu

[15] Nɛ Daniɛli nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ domi kãsi ni na wa mi, nu man nanda. [16] Yera na gɔrado
ben turo susi be ba wãa mi. Ma na nùn bikia na nɛɛ, mba gari yi kpuron tubusianu. U man
sõɔwa u nɛɛ, [17] gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ ye, ya sãawa sinambu nnɛ be ba koo bandu di di dunia sɔɔ.
[18] Yen biru, Wɔrukoo u koo de win tɔn dɛɛrobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommaɔ.
[19] Ka mɛ, na kasu n gbeeku yaa nnɛse ye ya ǹ ka ita yeɔnɔ weenɛ min tubusianu gia dee dee.
Domi yaa ye, ya nanum mɔ too. Yen donnu nu sãawa sisu ma yen nikisu su sãa sii gandu.
Yà n yaa mwa ya ra yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku.
[20] Na maa kasu n kɔbi wɔku ten tubusianu gia te ya mɔ yen wirɔ ka sere maa kɔbu piibu ge
ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbi wɔku ten ita ya wɔruka yen wuswaaɔ.
Ga nɔni mɔ, ga nɔɔ mɔ, ma ga gari mɔ̀ ka tii suabu, ga maa nanum mɔ ga yiɔnɔ kere. [21] Ma na
kɔbu piibu ge wa ga ka Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu tabu mɔ̀ ga bu kamiamɔ. [22] Adama durɔ tɔkɔ
wi, u na u Gusunɔn tɔn be gem wɛ̃. Sanam mɛ saa ya tura ma ba bandu di.
[23] Ma durɔ wi, u man tubusia u nɛɛ, yaa nnɛse ye, ya sãawa bandu nnɛse te ba koo swĩi
handunia yeni sɔɔ. Ban te, ta ǹ ka garu weenɛ. Ta koo handunia kpuro go tu taaku tu munia
muku muku. [24] Kɔbi wɔku te, ta sãawa sinambu wɔkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunɔ
goo wi u ǹ ka ben goo weenɛ u koo sinambu wɔku ten ita bandu yara kpa u bandu di. [25] Sunɔ
wi, u koo Wɔrukoo gari kam gerusi kpa u win tɔn dɛɛrobu nɔni sɔ̃. U ko n maa kĩ u saaba ka
woodaba kɔsi. Ba koo nùn tɔn dɛɛrobu nɔmu sɔndia sere saa ita ka bɔnu. [26] Yen biru, Yinni
Gusunɔ u koo sunɔ wi siri, kpa u nùn bandu yara mam mam sere ka baadommaɔ. [27] Yen biru,
ba koo ban ni nu wãa handunia sɔɔ kpuron dam ka nin yiiko Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu nɔmu
bɛria. Win bandu ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Wiya sinambu kpuro ba koo sã kpa bu
nùn mɛm nɔɔwa.
[28] Ye nɛ Daniɛli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nɛn wuswaa burisina. Adama
na ye kpuro berua nɛn gõruɔ.

8

Daniɛli u yãa kinɛru

ka boo wa kãsiru sɔɔ

[1] Bɛɛsasaan bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, nɛ Daniɛli na kãsiru wa te na raa wa baasi. [2] Sanam mɛ na
kãsi te mɛɛra n man sãare na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ Elamun temɔ. Ma n sãare na wãa
daa te ba mɔ̀ Ulain bɔkuɔ. [3] Ye na nɔni seeya na mɛɛra, yera na yãa kinɛru wa ta kɔbu bakanu
yiru mɔ ta yɔ̃ daa ten dee deeru. Kɔbu teeru ta teeru dɛ̃ɛbu kere. Te ta dɛ̃ɛbu bo mi, tera ta
kpia dãkuru. [4] Yera yãa kinɛ te, ta ten kɔbi soomɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa sari wi u koo ten
yibɛrɛ wɔra ten nɔman di. Ta mɔ̀wa ye ta kĩ. Ma ta kpɛ̃amɔ ta dam mɔ̀.
[5] Sanam mɛ na laakari mɔ̀, yera na mɛɛra ma na boo wa ga yarima saa sɔ̃ɔ duu yeru gian
di ka duki baka ga tem bɔsu ma n sãare ga ǹ tem dɛke. Boo ge, ga kɔba nanumgia mɔ gen
nɔnin baa sɔɔ. [6] Ma ga tura sere yãa kinɛ ten mi, te na raa wa ka kɔbi yiru mi, ta yɔ̃ daa ten
dee deeru. Ma ga yãa kinɛ te gure ka gen dam kpuro. [7] Na gu wa ga yãa te susi ka mɔru ga tu
so ga kɔbi bɔɔka. Yãa te, ta kpana tu ka tii yina. Ma ga tu sura temɔ ga yasisimɔ. Goo sari wi
u tu wɔra gen nɔman di. [8] Ma boo ge, ga kpɛ̃a. Ye ga kpɛ̃a ga kpa, yera kɔba baka ye, ya bɔɔra.
Kɔba yen ayerɔwa kɔbi nnɛ nanumgii yi kpia. Ma yi mɛɛra handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ,
yen baayere goo teeru gia.
[9] Saa kɔbi yin tian di, kɔbu piibu gaga yara ga kpɛ̃a sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka sɔ̃ɔ yari
yeru gia ka sere tem mɛ mu gea bo gia. [10] Ma ga seewa ga wɔllun tabu kowobu girari ma ga
ben sukum ka kperi surura temɔ ga taaka. [11] Ma ga maa seewa ga tabu kowo ben guro guro
seesi. Ma ga bururu baateren yãku te ba ra nùn kue yɔ̃rasia. Ma ga win sãa yeru kɔsuka.
[12] Ga wɔllun tabu kowobu ka baadomman yãkunu nɔma doke ga kamia toranun sɔ̃. Ma ga
gem kasa kua temɔ. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu koorawa.
[13] Ma na tɔn dɛɛro goon gari nua. Yen biruwa tɔn dɛɛro goo u gbiikoo wi bikia u nɛɛ, sere
saa yerà ba ko n baadomman yãku ten kobu yɔ̃rasie. Sere saa yerà kam kobu ko n wãa gem
sarirun sɔ̃. Sere saa yerà sãa yee te, ta ko n disi duure mɛsum. Sere saa yerà ba ko n wɔllun
tabu kowo be taakumɔ. [14] Ma gbiikoo wi, u wisa u nɛɛ, sere tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba
wunɔbun (2.300) baa yà n doona. Yen biruwa yãku yee te, ta koo wurama ta n dɛɛre nge
yellu.

Kãsi ten tubusianu

[15] Sanam mɛ nɛ Daniɛli na kãsi te waamɔ, ma na kasu tu man yeeri, yera na gãanu wa nu ka
tɔnu weenɛ nu yɔ̃ nɛn wuswaaɔ. [16] Ma na maa goon nɔɔ nua daa te ba mɔ̀ Ulain suunun di. U
nɔɔgiru sua u nɛɛ, Gabiriɛ, a durɔ wini kãsi te tubusio. [17] Ma u man susima. Ye u man turuku
kooma, yera bɛrum man mwa. Ma na wɔruma temɔ. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a de yi
nun yeeri. Kãsi te, ta wãawa sanam dãakim sɔ̃. [18] Sanam mɛ u ka man gari mɔ̀, yera biti baka

man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u yɔ̃rasia mi na raa wãa. 19 Yen biru,
u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee kon nun sɔ̃ ye ya koo na Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ sanam
dãakim sɔɔ. 20 Yãa kinɛ te a wa ta kɔbi yiru mɔ mi, ta sãawa Mɛdiba ka Pɛɛsiban sinambu.
21 Boo ge, ga sãawa Gɛrɛsin sunɔ. Kɔba baka ye ya bɔɔkira mi, ya sãawa sunɔ gbiikoo. 22 Kɔba
nnɛ ye ya kpia baka ye ya bɔɔkiran min di, ya sãawa sinambu nnɛ gabu be ba koo yari sunɔ
gbiikoo win min di. Adama ba ǹ dam wasi nge wi. 23 Sinambu nnɛ yen bandu tà n kpa, ma
ba durumgibu kpeerasia, sunɔ goo u koo yari u tii sua kpa u n tɔmbu nɔni wɔ̃kubu yɛ̃. 24 Win
dam mu koo nuuru ko n ǹ mɔ ka win tiin dam. U koo gãa dabinu kam koosia ye ya ǹ ka nɔɔ
gerurɔ. Win ye u mɔ̀ kpuro ya koo nùn koora. U koo bwese damginu go ka maa Gusunɔn
tɔmbu. 25 U koo tii sua win dukian sɔ̃ ka win bwisin sɔ̃. U koo tɔn dabinu go be ba wãa bɔri
yɛndu sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kɔsikira goo u kun nùn babe. 26 Kãsi te
a wa tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sɔ̃, ta sãawa gem. A ye nɛnuɔ asiri
sɔɔ. Domi ya wãawa sanam dãakim sɔ̃. 27 Ma nɛ Daniɛli na kua sɔ̃ɔ dabiru na barɔ. Na ǹ dam
mɔ. Yen biruwa na seewa na nɛn sɔmburu mɔ̀ te sina boko u man wɛ̃. Ma na wãa nandabu
sɔɔ kãsi ten sɔ̃. Domi ta ǹ man yeeri.

9

Daniɛli u kanaru kua

win tɔmbun sɔ̃

1 Saa ye Darusi, Asuresin bii, Mɛdin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ, 2 win bandun
wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, Daniɛli u tirenu mɛɛrimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkura Yerusalɛmu ya ko n sãa bansu. 3 Ma u nɔɔ bɔkua u saaki
deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia, 4 u
win tɔmbun toranu tuuba mɔ̀.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpã ma sa nun nasie. A ra wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibie kpa a wunɛgibu
kĩru sɔ̃ɔsi be ba nun kĩ ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ. 5 Sa tora, sa daa kɔ̃sa kua, sa sãa
nuku kɔ̃surugibu, sa wunɛn gari yina, sa maa wunɛn woodaba sara. 6 Sa ǹ wunɛn sɔmɔbu
swaa daki sanam mɛ ba bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa ka bɛsɛn tɔmbu
kpuro wunɛn gari sɔ̃ɔwa. 7 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii. Bɛsɛra sa tora. Ma sa wãa sekuru
sɔɔ gisɔ bɛsɛ Yudaba ka be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ
ka turukuɔ yèn sɔ̃ sa ǹ nun mɛm nɔɔwɛ. 8 Yinni, wee sa sekuru sɔɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu
ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa. Domi sa nun torari. 9 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun suuru
kuo wunɛn wɔnwɔndun saabu baa mɛ sa wunɛn gari yina. 10 Sa ǹ maa wunɛn gere swaa
daki su sere nɛɛ, sa ko wunɛn woodaba swĩi ye wunɛn sɔmɔbu ba sun nɔɔsia. 11 Mɛya bɛsɛ
Isireliba kpuro sa wunɛn woodaba sara, sa ǹ wunɛn gere swaa daki. Sa tora. Yen sɔ̃na bɔ̃ri
yi a dera wunɛn sɔm kowo Mɔwisi u yorua woodan tireru sɔɔ yi sun di. 12 Nge mɛya a dera
wunɛn gari yi koora yi a nɛɛ, kaa bɛsɛ ka bɛsɛn wirugibu kua. A dera Yerusalɛmu ya nɔni
swãaru wa tèn bweseru ba ǹ waare gam. 13 Wahala ye kpuro, ya sun deema nge mɛ Mɔwisi
u yorua woodan tireru sɔɔ. Ka mɛ, sa ǹ bɛsɛn daa kɔ̃sa deri su wunɛn gem swĩi kpa su wunɛn
kĩi geeru kasu. 14 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wahala ye a nɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a kua
kpuro ya sãawa dee dee. Bɛsɛra sa ǹ nun mɛm nɔɔwɛ.

15 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, ye a sun yarama Egibitin tem di, wunɛn dam mu sɔ̃ɔsira. A yĩsiru
yara te ta wãa sere ka gisɔ. Adama bɛsɛ, sa durum ka daa kɔ̃sa kua gem gem. 16 Tɛ̃ Yinni, na
nun kanamɔ wunɛn durom sɔ̃, a de wunɛn mɔru yu doona wunɛn wuu Yerusalɛmun min di,
ge ga wãa wunɛn guu te a gɔsan wɔllɔ. Domi be ba sun sikerenɛ ba Yerusalɛmu ka bɛsɛ wunɛn
tɔmbu gɛma bɛsɛn toranu ka bɛsɛn baababan daa kɔ̃san sɔ̃. 17 Gusunɔ, a nɛn nɔɔ swaa dakio
kpa a nɛn kanaru nɔ. A wunɛn sãa yee te ta bansu sãa mi mɛɛrio wunɛn yĩsirun sɔ̃. 18 Gusunɔ
nɛn Yinni, a swaa dakio a nɔ. A nɔni seeyo a wuu ge ba ka wunɛn yĩsiru sokumɔ mɛɛri nge mɛ
ga bansu kua. Sa yɛ̃ ma bɛsɛn dɛɛrara kun tura su ka nun gãanu ganu kana. Adama wunɛn
wɔnwɔn bakarun sɔ̃na sa nun yeni kanamɔ. 19 Yinni, a bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ kpa a sun suuru
kua. A bɛsɛn gere swaa dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n tɛ wunɛn yĩsirun sɔ̃. Domi wuna
a wuu ge ka tɔn be kpuro mɔ.

Gabiriɛ u kãsiru tubusia

20-21 Sanam mɛ Daniɛli u kana te mɔ̀ u gari gerumɔ u ǹ kpa, u wi ka win tɔmbun toranu
tuuba mɔ̀, ma u Gusunɔ win Yinni kanamɔ win sãa yee dɛɛra ten sɔ̃, yera durɔ wi, Gabiriɛ wi
u raa wa win kãsi gbiikiru sɔɔ, u nùn yɔ̃ɔsima ka dam u sura win bɔkuɔ saa yè sɔɔ ba ra yokan
yãkuru ko. 22 U ka nùn gari kua u nɛɛ, na nawa wunɛn mi, n ka nun kãsi te tubusia. 23 Saa
yèn di a wunɛn kanaru torua, Gusunɔ u tu mwa. Yen sɔ̃na na nun win gari sɔ̃ɔbu na, domi
Gusunɔ u nun kĩ. N n mɛn na, a swaa dakio n nun kãsi te tubusia. 24 Saa nɔɔba yirun nɔn
wata ka wɔkura Gusunɔ u himba kua yu doona u sere wunɛn tɔmbu ka wunɛn wuu dɛɛrɔ
yakia toranu ka kɔ̃sa kpuron di. Yen biru, u koo bu ben toranu suuru kua kpa u bu gem wɛ̃

sere kɑ baadommaɔ. Gusunɔn sɔmɔbun gari kɑ kãsinun baa ya koo doonɑ kpɑ tɔn dɛɛro goo
u ko sunɔ. [25] N n mɛn na, ɑ bwisikuo kpɑ ɑ tubu. Saa mìn di ba wooda wɛ̃ bu Yerusalɛmu
sɔmɛ bu bani, sere wirugii wi Gusunɔ u gɔsa u ka na, ya koo kowɑ saa nɔɔbɑ yirun nɔn nɔɔbɑ
yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ sɔmɛ ka yen gbãraru saa nɔɔba yirun non wata ka yiru sɔɔ.
Saa ye, ya ko n sãawa wahalan saa. [26] Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka yiru ye, yà n doonɑ, bɑ
koo wirugii wi Gusunɔ u gɔsa go. Goo sari wi u koo ka nùn yina. Kpɑ sunɔ kpao ka win tabu
kowobu bu wuu ge, ka sãa yee te wisire bu kɔsuku kpa ba n ɑsɔrɔ mɔ̀ sere Gusunɔ u ra ka
nùn kpeerasia nge mɛ u yi. [27] Wirugii wi, u ko n ka tɔn dabiru nɔɔ tia sãa sere saa nɔɔba yiru.
Saa ita ka bɔnun biru, u koo de yãkunu ka abɔnu nu kpe kpa u gãa kɔ̃sunu ko sãa yerɔ nìn
bweseru goo kun koore sere kam koo bi Yinni Gusunɔ u yi win sɔ̃ bu ka nùn deema.

10

Daniɛli u tɔnu wa

Tigirin daarɔ kãsiru sɔɔ

[1] Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Daniɛli gari kua wi, wi
ba maa mɔ̀ Bɛlitasaa. Gari yi, yi sãawa gem. Yi ka nɔni swãa bakaru yã te ta koo na. Ma gari
yi, yi nùn yeeri. Saa ye sɔɔra u kãsi te tuba.
[2] N deema u wãa nuku sankiraru sɔɔ alusuma ita. [3] Alusuma ita ye sɔɔ, u ǹ dĩa geenu ganu
diire. U ǹ yaa tende. Tam kun maa win nɔɔ duure. Mɛya u ǹ maa tii gum saware. [4] Wɔ̃ɔn
suru gbiikoon sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔ, u wãa u yɔ̃ daa te ba mɔ̀ Tigirin bɔkuɔ. [5] Yera u nɔni sua u
durɔ goo wa u yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ma u kpaka sɛ̃ke ye ba kua ka wura ye ya
wee Ufasin di. [6] Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu wuru beku nɔni mɔ, ma win wuswaa ya
ballimɔ nge guru maakinu. Ma win nɔni yi ballimɔ nge dɔ̃ɔ yari, ma win gãsenu ka win naasu
sãa nge sii gan te ba wɔriasia. Ma win nɔɔ ga nɔɔra nge tɔn dabinun nɔɔ. [7] Daniɛli turowa u
kãsi te wa. Tɔn be ba ka nùn wãa mi, ba ǹ tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke. [8] Wi
turowa u yɔ̃ra ma u kãsi te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win gɔma dwiiya u dam bia. [9] U
durɔ win nɔɔ nua ma u nanda u wiru tem girari. [10] Yera nɔmu gaga nùn baba ma u diira u dũu
winu ka nɔm taranu soonamɔ. [11] Ma u nɛɛ, kĩnasi Daniɛli, ɑ de gari yi, yi kon nun sɔ̃, yi nun
yeeri, kpa ɑ se ɑ yɔ̃ra mi ɑ wãa mi. Domi ba man gɔrimawa wunɛn mi. Ye u nùn gari yi sɔ̃ɔwa
u kpa, yera Daniɛli u seewa u yɔ̃ra ma u diira. [12] Durɔ wi, u gerua u nɛɛ, Daniɛli, ɑ ku bɛrum
ko. Domi saa dɔma tèn di gari yi, yi nun yeeri, ma ɑ tii kawa Gusunɔ wunɛn Yinnin wuswaaɔ,
saa dɔma ten diya Gusunɔ u wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃na na na. [13] Pɛɛsiban sina boko u man
seesi sɔ̃ɔ yɛnda tia ma na sina win bɔkuɔ. Adama wee Misɛli wɔllun tabu kowobun sunɔ turo
u na u man somi. [14] Tɛ̃, na nawa n ka nun tubusia ye n koo wunɛn tɔmbu deema sia. Domi
sian gariya kãsi te, ta ka yã.
[15] Saa ye u nùn gari yi sɔ̃ɔmɔ, yera wi, Daniɛli u tuka ma u mari. [16] Yera u gãanu wa nu
ka tɔnu weenɛ ma nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ wukia u nɛɛ, nɛn Yinni, nɛn wuswaa ya
burisina, na ǹ maa dam gam mɔ kãsi te na wan sɔ̃. [17] Nɛ wi na sãa wunɛn sɔm kowo, amɔna
kon ka kpĩ n ka nun gari ko. Domi na ǹ dam gam mɔ. [18] Wi u ka tɔnu weenɛ mi, u maa nùn
baba u dam kã. [19] Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ɑ ku bɛrum ko durɔ kĩnasi, alafia ya n ka nun wãa. A
tii dam kɛ̃ɛyɔ. Ye u ka nùn gari mɔ̀, yera u dam wa u nɛɛ, Yinni, ɑ de ɑ ka man gari ko. Domi ɑ
man dam kã. [20] Durɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, ɑ yɛ̃ yèn sɔ̃ na na wunɛn mi? Tɛ̃, kon da n Pɛɛsiban
sina boko tabu wɔri. Nà n doona, Gɛrɛkiban sina boko u koo na. [21] Adama kon nun sɔ̃ ye ya
yorua gem tireru sɔɔ. Goo kun man somimɔ tɔn ben sɔ̃, ma n kun mɔ Misɛli bɛɛ Isireliban
kɔ̃so,

11

[1] wi nɛn tii na somi na dam kã Darusi Mɛdiban sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ. [2] Wee
tɛ̃, kon wunɛ Daniɛli gem sɔ̃.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnɛse u koo bandu di kpa
u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. U n dam kua win dukia yen sɔ̃, u koo Gɛrɛkiban sina
boko seesi. [3] Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo se u dam bakam wa kpa u ko ye u kĩ. [4] Saa
yè sɔɔ win banda dam kua, saa ye sɔɔra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu ko handunian goonu nnɛ
kpuro sɔɔ. Win bibun bweseru ta ǹ ban te dimɔ. Ban te, ta ǹ maa dam mɔ nge mɛ ta raa sãa.
Domi ta koo karana kpa tu wura gabun nɔmuɔ.
[5] Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ. Adama win sina asakpɔ
turo u koo nùn dam kera kpa u nùn taare. Win dam mɛ, mu ko n kpã. [6] Wɔ̃su gasun biru, ba
koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gian sunɔn mi bu ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu
koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go

ka be ba nùn yɔ̃sirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nùn yɔ̃ra waati ye sɔɔ kpuro gesi. 7 Goo u
koo se nge kpii pɔtura kurɔ win bweserun di u win tundon bandu di. Kpa u na u sina boko
wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi wɔri gbãranu sɔɔ u ko ye u kĩ. Yɛ̃ro u koo dam ko. 8 U koo
ben bũnun bwãarokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben gãa gee ni ba ka wura ka sii geesu
kua u ka da Egibitiɔ. Kpa u ka sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi tonda saa fiiko.
9 Yen biru, sunɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia u koo da u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii tabu wɔri
kpa u gɔsirama win temɔ.
10 Saa ye sɔɔra win bibu ba koo tabun sɔɔru ko kpa bu tabu kowobu mɛnna ba n dabi too
too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔɔ bura yeru
sara nge daa te ta nim yiba ta bɔ̃ɔ saramɔ. U koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian sunɔn gbãraru
wɔri kpa u gɔsira u wurama. 11 Saa ye sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi,
u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi
dabinu mɛnna bu wiɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia. 12 Sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ̃. U koo tabu kowo dabinu go. Adama
ka mɛ, u ǹ nasara wasi mam mam. 13 Yeniban biru, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna n kere be u raa mɛnna yellu. Wɔ̃su gasun biru,
u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yãa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri. 14 Saa ye sɔɔ, tɔn
dabinu nu koo sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kɔ̃sobu ba koo maa
nùn seesi wunɛ Daniɛlin tɔmbun suunu sɔɔn di wunɛn kãsi ten gari yi ka koora. Adama ba
koo ben tii kamia. 15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbãrarugisu
mwɛɛri. Saa ye sɔɔ, ba koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia.
Domi ba ǹ dam wasi bu ka tabu ko. 16 Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛ̃ro u
koo kowa ye u kĩ. Goo kun kpɛ̃ u nùn yinari. Yɛ̃ro u koo mam da tem mɛn mi n buram bo sɔɔ,
kpa u go ye u nɔma tura. 17 Yen biru, u koo gɔ̃ru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u
ka nɔm dwarugii wi bɔri yɛndun arukawani bɔke u nùn win bii wɔndia wɛ̃ u sua kurɔ, kpa u
ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi ǹ nùn yaramɔ. 18 Yen biru, u koo
sĩira wuu si su wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goo u koo
win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia. 19 Saa ye sɔɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka
kuke win wuu gbãrarugisu sɔɔ, adama u koo wɔruma u gbi, ba ǹ maa win yira wasi. 20 Wi u
koo nùn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama amɛn biru, dam
dio wi, u koo bɔɔkira, n ǹ mɔ mɔrun sɔ̃, n ǹ maa mɔ tabu sɔɔ.
21 Wi ba gɛma, wiya ba koo bandu kɔsire ko. Ba ǹ nùn sina yãnu wɛ̃ɛmɔ. Bɔri yɛndu sɔɔra
u koo na u bandu di ka taki. 22 Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wɔrima nge nim, u koo bu
kɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bɔkuan wirugii turo. 23 U koo tɔn be u
ka arukawani bɔkua nɔni wɔ̃ke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tɔmbu fiiko. 24 U koo da
bera mi tem gem wãa ka bɔri yɛndu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ǹ daa koore.
U koo tem mɛn dukia gura kpa u win bɔrɔba bɔnu kua. U koo mam bwisiku u gbãranu wɔri.
Adama u ǹ yeni mɔ̀ n ka tɛ.
25 U koo win dam ka win wɔrugɔru ka win tabu kowobu dendi u ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii
wi wɔri. Nɔm dwarugii wi, u koo maa se ka tabu kowo damgii dabinu, adama u ǹ kamiamɔ.
Domi ba koo nùn murafitiru kuawa. 26 Be ba ka nùn dimɔ, beya ba koo nùn kam koosia. Ba
koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nim kpa bu gbisuku dabi dabinu. 27 Sinambu
yiru ye, ba koo kasu bu kɔ̃sa ko, kpa mi ba dimɔ mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun
dimɔ. Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye ba yi mi, yà n tura. 28 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia, u koo gɔsira win temɔ ka dukia baka. Swaa sɔɔ, u koo Isireli be Gusunɔ u
ka arukawani bɔkua seesi. Yen biru, u koo gɔsira u da win temɔ.
29 Saa ye ba yi yà n tunuma, nɔm geugii wi, u koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi seesi kpam.
Adama u ǹ nasara wasi nge mɛ u raa wa yellu. 30 Domi tɔmba koo na saa Kitimun di ka goo
nimkusu bu nùn wɔri. Saa ye sɔɔ, win kabia ya koo bɔɔra, kpa u gɔsira u wura. U koo Isireli
be Gusunɔ u ka arukawani bɔkua mi, mɔru seesi kpa u n ka be ba arukawani ye deri nɔɔ tia
sãa. 31 U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunɔn sãa yeru ka ten agbara disi doke. Kpa
bu tɔ̃ɔ baateren yãkunu kpeesia. Kpa bu kam koosion bwãaroku kɔ̃su gira yãku yeru mi.
32 U koo tɔmbu nɔni wɔ̃ke be ba Yinni Gusunɔn arukawani ye deri. Adama tɔn be ba Yinni
Gusunɔ yɛ̃, ba ko n yɔ̃wa dim dim ben daa gea sɔɔ. 33 Be ba bwisi mɔ, ba koo dabinu keu ko.
Saa fiiko sɔɔ, ba koo gabu go tabu sɔɔ, kpa bu gabu dɔ̃ɔ mɛni, kpa bu gabu yoru mwɛɛri, kpa
bu gabun yãnu gura. 34 Saa ye sɔɔ, ba koo somiru fiiko wa. Tɔn dabira ba koo ka bu nɔɔ tia ko
ka murafitiru. 35 Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka bu sɔwa bu dɛɛra mam mam sere kpeerun
tɔ̃ru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo koorawa saa ye ba yii sɔɔ.
36 Sina boko wi, u koo ko ye u kĩ. U koo tii sua u nɛɛ, wiya u bũnu kpuro kere. Kpa u
Gusunɔ wi u kpuro kere wɔmɛ. Wɔmbu te, ta ǹ ka nɔɔ gerurɔ. Tɔmbu ba koo nùn naanɛ ko
sere Gusunɔn mɔru yu ka sɔ̃ɔsira. Domi ye wi, Gusunɔ u gerua, ya koo koorawa. 37 U ǹ win
sikadoban bũnu gasirimɔ, u ǹ maa bũu wi tɔn kurɔba kĩ gasirimɔ, bũnu kpuro gesi. Domi u

koo tii sua n kpuro kere. 38 Adama u koo bũu sã wi u ra n gbãranu kɔ̃su wi win sikadoba ba
ǹ yɛ̃. U koo nùn sã ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere gãa ni nu gobi mɔ. 39 U koo
wuu si su gbãraru mɔ tabu wɔri ka win bũu wi u wa tem tukum di. U koo be ba bũu wi wura
bɛɛrɛ wɛ̃, kpa u de bu bandu di tɔn dabinun wɔllɔ, kpa u bu tem bɔnu kua mu n sãa ben are.
40 Kpeerun saa sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia u koo ka maa nùn sanna.
Adama sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo nɔm dwarugii wi wukiri nge woo bɔkɔ ka tabu kɛkɛ
ye dumi gawe ka maasɔbu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem wɔri u sara nge mɛ nim
mu ra daaru yibu mu sare. 41 Kpa u maa wɔri tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama Edɔmuba
ka Mɔabuba ka sere Amɔniban wirugibu ba koo nùn kisirari. 42 U koo tem dabinu nɔma
sikerena. Egibitigibu ba ǹ mam kisiramɔ win nɔman di. 43 Sunɔ wi, u koo Egibitigibun
wuraba ka ben sii geesu ka ben yãa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo nùn sã.
44 Labaari ya koo na saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di yu nùn nandasia.
Saa ye sɔɔra u koo mɔru baka se u tɔn dabinu go. 45 U koo win sina kunu gira nim wɔ̃ku ka
Yinni Gusunɔn guu dɛɛra ten baa sɔɔ. Saa yera gɔɔ u koo nùn deema subaru ba kun nùn somi.

12

Sanam dãakim

1 Sanam dãakim sɔɔ, Misɛli, maleeka wi u sãa tabu sunɔ, u koo seema, wi, wi u ka wunɛ
Daniɛlin tɔmbu yɔ̃. Saa ye, ya ko n sãawa nɔni swãarun tɔ̃ru tèn bweseru ta ǹ koore saa min
di bwesenu nu torua sere n ka saa ye girari. Saa ye sɔɔra wunɛn tɔmbu ba koo faaba wa bèn
yĩsa ya yorua wãarun tireru sɔɔ. 2 Dabiru be ba dò sikirɔ, ba koo dom yanda. Ben gabu ba
koo se bu ka wãaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka nɔni swãaru wa
sere ka baadommaɔ. 3 Be ba bwisi mɔ, ba koo balliwa nge wɔllun yam bururam. Be ba maa
tɔn dabinu gem swaa sɔ̃ɔsi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadommaɔ.
4 Wunɛ Daniɛli, a gari yi nɛnuɔ asiri sɔɔ kpa a yi yĩreru koosi tire te sɔɔ bu ku ka tu wukia
sere kpeerun saa. Sanam mɛ, tɔn dabinu nu koo yi gari kpa yɛ̃ru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n sãawa asiri

5 Yen biru, Daniɛli u mɛɛra ma u tɔmbu yiru wa ba yɔ̃ turo daarun gooru gee, turo maa wãa
daarun gooru giɔ. 6 Ma turo u wi u yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii u yɔ̃ daa ten nim wɔllɔ
bikia u nɛɛ, saa yerà maamaaki yen kpeera koo na. 7 Yera Daniɛli u wa gɔrado wi, u win nɔma
yiru kpuro yiiya wɔllɔ ma u bɔ̃rua ka wi u ra n wãa sere ka baadommaɔn yĩsiru u nɛɛ, nɔni
swãa te, ta ko n wãawa sere saa ita ka bɔnu kpa tu kpe dɔma te ba Gusunɔn tɔmbun dam bua
mam mam.
8 Daniɛli u gari yi nua adama yi ǹ nùn yeeri. Ma u nɛɛ, nɛn Yinni, amɔna gari yi, yi koo ka
wiru goora. 9 Yera u nùn wisa u nɛɛ, Daniɛli, a wunɛn laakari kpĩiyɔ. Gari yi, yi ko n sãawa
asiri sere kpeerun saa yu ka turi. 10 Ba koo dabinu sãrasia bu dɛɛra mam mam. Tɔn kɔ̃sobu
ba ko n kɔ̃sa mɔ̀. Ben goo kun tubu ye ya kooramɔ. Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo tubu.
11 Saa dɔma tèn di ba koo tɔ̃ɔ baateren yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ kue yɔ̃rasia ka saa ye kam
koosion bwãaroku kɔ̃su ga ko n wãa yãku yerɔ, ya ko n sãawa sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu
wɔkuru sari (1.290). 12 Doo nɔɔrugiiwa wi u tɛmana sere sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna
ka nɔɔbu (1.335). 13 Adama wunɛ Daniɛli, a de a tɛmana sere ka nɔrɔ. Saa ye sɔɔra kaa wɛ̃ra
kpa a se a wunɛn are mwa kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese kɛri wɔkura ta gerusimɔ yèn sɔ̃ ba kua naanɛ sariba Yinni Gusunɔn mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirɔ ko bu ka wa bu gɔ̃ru gɔsia kpa bu wura Gusunɔn mi. U sɔ̃ɔsimɔ ma Yinni Gusunɔn kĩru ta kpã, ta ǹ maa nɔru mɔ. Tire te, ta kĩi te ta wãa Gusunɔ ka Isireliban baa sɔɔ weesinamɔwa nge kĩi te ta wãa durɔ ka win kurɔ ka ben bibun baa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1 Oseen kurɔ suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isireliba gerusimɔ, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirɔ mɔ̀ bu gɔ̃ru gɔsia, wiru 14.

[1] Sanam mɛ sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudan temɔ, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temɔ, sanam mɛya Yinni Gusunɔ u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurɔ ka win bibu

[2] Gari yi Yinni Gusunɔ u gbia u Osee sɔ̃ɔwa yi wee. U nɛɛ,
Osee, a doo a kurɔ sua wi u ra sakararu ko.
Bɛɛn bibu ba koo maa win yira swĩi.
Domi Isireliba ba bũnu gasirimɔ ba sãamɔ
nge kurɔ sakara wi u durɔbu gasirimɔ.
Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ deri.
[3] Ma Osee u seewa u Gomɛɛ Dibilaimun bii sua kurɔ. Yera u ka nùn mɛnna. Ma kurɔ wi, u
gura sua u nùn bii tɔn durɔ marua. [4] Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i bii wi yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Yisirɛɛli.
Domi saa fiiko sɔɔ kon Yehun yɛnugibu wɔri
yèn sɔ̃ ba tɔmbun yɛm yari Yisirɛɛliɔ,
kpa n Isireliban bandu kpeerasia.
[5] Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon Isireliban tabu durɔbun tɛnnu bɔɔku Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
[6] Yeniban biru, Gomɛɛ u maa gura sua ma u bii tɔn kurɔ mara. Ma Yinni Gusunɔ u Osee
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ruhama.
Yen tubusiana bii wi ba yina.
Domi na ǹ maa Isireliba wɔnwɔndu kuammɛ.
Na ǹ bu suuru kuammɛ.
[7] Adama kon Yudaba wɔnwɔndu kua, kpa nɛn tii n bu faaba ko nɛ wi na sãa Gusunɔ ben
Yinni. Adama n ǹ mɔ kon ka ben yibɛrɛba tabu ko. Na ǹ tɛndu dendimɔ ǹ kun mɛ takobi ǹ
kun mɛ dumi ka yin maasɔbu.
[8] Yeniban biru, Gomɛɛ u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara. [9] Ma
Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ami.
Yen tubusiana n ǹ nɛn tɔmbu.
Domi i ǹ maa sãa nɛn tɔmbu,
na ǹ maa sãa bɛɛn Yinni.

2

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

[1] Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya sisi yè sɔɔ Isireliba ba koo dabia
nge nim wɔ̃kun yani sɛɛri.
Ba ǹ kpɛ̃ bu ben geeru gari.
Mi ba ku ra raa bu soku nɛn tɔmbu,
miya ba koo bu soku nɛ Gusunɔ, Yinni wason bibu.
[2] Yudaba ka Isireliba ba koo mɛnna sannu
kpa bu goo gɔsi u n sãa be kpuron sunɔ.
Domi ba koo dabia bu tɛria tem mɛ kpuro sɔɔ.
Yen dɔma te, tɔ̃ɔ bakara Yisirɛɛliɔ.
[3] Bɛɛ Yudaba ka Isireliba, i sɔ̃nɔ ma i sãawa nɛn tɔn be na kĩ.

Isireli u sãawa naanɛ sarirugii
4 Nɛn bibu, i bɛɛn mɛro taarɛ wɛ̃ɛyɔ,
domi u ǹ maa sãa nɛn kurɔ,
mɛya na ǹ maa sãa win durɔ.
I nùn sɔ̃ɔwɔ u de u win durɔ dama nɔni yi wuna,
kpa u sakara kookoosu wuna win gɔ̃run di.
5 Ma n kun mɛ, kon win yãnu potiri mam mam
kpa n nùn yɔ̃su tereru
nge mɛ ba ka nùn mara.
Kon de u n sãa nge tem
mi gãanu ku ra kpi,
kpa n de nim nɔru gu nùn go.
6 Na ǹ maa bɛɛ win bibun wɔnwɔndu mɔ̀,
domi bɛɛn mɛro u sãawa sakara kowo.
7 U kurɔ tanaru ka sekuru sariru dɔra.
Domi u nɛɛ, u koo win durɔ tanɔbu swĩiwa
kpa bu nùn nim ka dĩanu ka tam ka gum ka yãnu wɛ̃ ni u koo doke.
8 Yen sɔ̃, kon win swaa kɛnɛ ka sãki,
kpa n ye dãa sɛ̃suku kpa u kun maa win swaa ye swĩi.
9 Baa ù n daa yara u win durɔ tanɔ be naa gira,
u ǹ maa bu naa turi.
Baa ù n bu kasu,
u ǹ maa bu wasi.
Saa ye sɔɔra u koo nɛɛ,
ǹ n mɛn na, a de n wura nɛn durɔ gbiikoon mi,
domi na raa nuku dobu mɔ win mi n kere tɛ̃.
10 Mɛya u ǹ daa gie ma nɛna na nùn dobi ka tam kpam ka gum wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.
Adama u ka ye bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
11 Yen sɔ̃, kon gɔsirama n nɛn dobi mwa yin gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ka tam mɛn saa sɔɔ ka sere yãa ni u sebua u ka win tereru wukiri,
12 kpa n nùn sekuru doke win durɔ tanɔbun wuswaaɔ.
Goo sari wi u koo nùn wɔra nɛn nɔman di.
13 Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia
ka tɔ̃ɔ baka ni u ra ko suru ka suru
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru ka sere mɛnnɔ si u ra ko sãarun swaa sɔɔ.
14 Kon de win resɛm dãnu ka win figieba bu kam ko
be u nɛɛ, u wa durɔ tanɔbun min di.
Kon de gbee ni, nu ko dãa sɔ̃ɔ,
kpa gbeeku yɛɛ yi dãa nin marum di.
15 Kon nùn sɛɛyasia yèn sɔ̃ u man deri
u bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔbu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon nùn kɔkiri n ka da gbaburɔ
kpa n ka nùn gari ko ka kĩru.
17 Kon nùn win resɛm gbaaru wesia
te ta wãa Akɔɔn wɔwaɔ.
Yĩsi ten tubusiana nɔni swãarun wɔwa.
Yera ya ko n sãa win yĩiyɔbun tore,
kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dora
18 Yen tɔ̃ɔ te, u koo man soku win durɔ.
U ǹ maa man sokumɔ Baali win yinni.
19 Kon de u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru duari
kpa u kun mam kpĩa u tu sia.
20 Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani bɔke
yi ku ka nɛn tɔmbu kɔ̃sa gaa kua.
Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
21-22 Isireli, kon maa nun ko nge nɛn kurɔ sere ka baadommaɔ,

kpa n nun gem ka wɔnwɔndu ka durom sɔ̃ɔsi.
Bɔrɔkiniru sɔɔra kon ka nun arukawani bɔke.
Saa ye sɔɔra kaa wura ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
23-24 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
Saa gaa sisi yè sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ,
kpa n tu nim kɛ̃.
Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛɛsia.
Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ
kpa ye kpuro yu kpi.
Kpa yu Yisirɛɛlin bukata wunana.
25 Kon de nɛn tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ
kpa n bu wɔnwɔndu kua
be, be na raa yina n wɔnwɔndu kua.
Kpa be, be ba ku ra raa soku nɛn tɔmbu,
n bu soku nɛn tɔmbu.
Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

3

Osee u win kurɔn

laakari mɛɛra

1 Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n kpam nɛn kurɔ wi kĩa wi goo u
kĩa ma u sekuru sariru mɔ̀. N kurɔ wi kĩɔ nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ, baa mɛ ba
nùn biru kisi ba da ba bũnu sãamɔ ma ba resɛm kiranu kĩ ni ba ra ka bũu ni sã. 2 Ma na da na
kurɔ wi yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka sere ɔɔsu* ditiri nata† (600). 3 Ma na nùn
sɔ̃ɔwa na nɛɛ, a de a n wãa nɛn sɔ̃ n ka tɛ. A ku maa sakararu ko. A ku maa da durɔ goon mi.
Nɛn tii kon maa tii nɛnɛ.
4 Nge mɛya Isireliba ba ko n wãa sunɔ sari n ka tɛ. Mɛya ba ǹ ko n maa wirugii mɔ. Ba ǹ
maa yãkunu mɔ̀. Ba ǹ maa bũnu ganu sãamɔ. Mɛya yãku kowo goo kun ko n maa wãa ben
suunu sɔɔ u ka bu bikiaru kua. 5 Yeniban biru, ba koo wurama bu Gusunɔ ben Yinni kasu ka
maa ben sikado Dafidin bandu wi u raa sãa ben sina boko. Ba koo nuku dobu ko bà n Yinni
Gusunɔ wa ka win kĩi te u koo bu sɔ̃ɔsi saa ye sɔɔ.

4

Yinni Gusunɔ

u Isireliba taarɛ wɛ̃

1 Bɛɛ Isireliba, i nɛ, Yinni Gusunɔ swaa dakio.
Domi na siribu mɔ ka bɛɛ tem mɛn tɔmbu
yèn sɔ̃ wɔnwɔndugii goo sari bɛɛ sɔɔ,
gemgii goo maa sari.
Mɛya bɛɛn goo kun maa man yɛ̃.
2 I nɔɔ mwɛɛnu mɔ̀ ka bɔ̃ri, adama weesa i mɔ̀.
Mɛya i maa tɔmbu goomɔ, i gbɛnimɔ, i sakararu mɔ̀.
I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera sosimɔ ta dɔɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de tem mɛ, mu gbera.
Bɛɛ be i wãa mi kpuro, i ko woorawa
saa gbeeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka wɛɛyɔ,
ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka tii yina
ǹ kun mɛ u goo gerusi.
Domi wunɛ yãku kowo tɔnwerowa na ka sannamɔ.
5 Sɔ̃ɔ teeru kaa wɔrumawa sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara
kpa wunɛn beruse nɛn sɔmɔ u maa wɔruma wɔ̃kuru.
Kon maa Isirelin bweseru go te ta sãa nge wunɛn mɛro.
6 Wee nɛn tɔmba gbimɔ yèn sɔ̃ ba ǹ man yɛ̃.
Adama wunɛn tii, a yina a man wura.

---

* 3:2 ɔɔsu - Dĩa bimi gɛɛn bwesera yi yi ka gbɛɛ weenɛ. † 3:2 ditiri nata - Ya sãawa saaki nɔɔba yirun saka.

Yen sɔ̃, kon nun yina kpa a kun maa sãa nɛn yãku kowo tɔnwero.
Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba duari,
nge mɛya kon maa wunɛn bibu duari.
7 Nge mɛ ba dabiamɔ, nge mɛya ba man torarimɔ ba dɔɔ.
Kon ben bɛɛrɛ kpeesia kpa bu sekuru wa.
8 Wee ba kuuramɔ nɛn tɔmbun toranun sɔ̃.
Ma ba bu bɔriemɔ ba n ka toramɔ ba n dɔɔ.
9 Yen sɔ̃, sɛɛyasia tee biya kon nɛn tɔmbu ka ben yãku kowobu ko.
Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ ben daa ya nɛ.
Kon bu kɔsiawa nge mɛ ben kookoosu nɛ.
10 Ba koo di, adama ba ǹ debumɔ.
Ba koo sakararu ko bũu nuurɔ bu ka bibu wan sɔ̃.
Adama ba ǹ marumɔ yèn sɔ̃ ba nɛ, Yinni Gusunɔ biru kisi
ba ǹ nɛn woodaba swĩi.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sakararu ka tama mu nɛn tɔmbun wiru gɔsia.
12 Dãa kukun miya ba ra bikiaru de gu ka bu gari sɔ̃.
Bũu gasiribu dera ba kɔ̃ɔra ma ba ka man tonda.
13 Ba ra de ba n yãkunu mɔ̀ guunu wɔllɔ,
kpa ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ gungunu wɔllɔ
ka dãa baka bwese bwesekan nuurɔ nìn saara bu wɛ̃re.
Yen sɔ̃na ben bii wɔndiaba ba sekuru sariru mɔ̀.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ̀.
14 Na ǹ ben bii wɔndia be, ka ben biigii kurɔ be sɛɛyasiamɔ
ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba mɔ̀n sɔ̃.
Domi ben mɔwɔbun tii ba sakararu mɔ̀ ka kurɔ be ba wãa bũu sãarun sɔ̃.
Ma ba maa yãkunu mɔ̀ sannu ka be.
Adama ba n yɛ̃ nge mɛ mɔndu gara gerua ta nɛɛ,
tɔn be ba ǹ laakari mɔ, ba kam kobu dɔɔwa.
15 Isireliba ba bũnu gasirimɔ,
adama Yudaba bu ku raa bu swĩi.
Bu ku da Giligaliɔ ǹ kun mɛ Betɛli Afɛniɔ* bu ka yãkunu ko
kpa ba n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀,
sere ka Yinni Gusunɔn wãaru.
16 Isireliba ba sãawa nge naa gbiiba ye ba kpana bu kpara. Adama tɛ̃, Yinni Gusunɔ u koo
bu yɔ̃su batuma sɔɔ nge yãanu. 17 Isireliba ba bũnu sãamɔ. A bu derio mi. 18 Bà n tam nɔra ba
kpa, ba ra n yande dɔɔwa bu sakararu ko. Wee ben wirugibu ba ra n kĩwa ba n wãa sekuru
sari kom sɔɔ. 19 Sɔ̃ɔ teeru woo ga koo na gu bu sua gu ka doona kpa bu sekuru wa ben yãku
nin sɔ̃.

5

Keu koosio kɔ̃sobu

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ yãku kowobu, i yeniba swaa dakio.
Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
Bɛɛya siri bini bu ka yã.
Domi i kua tɔmbun yina Misipaɔ,
ma i kua ben taa Taboriɔ.
2 Ma ba man biru kisi ba numa durum sɔɔ.
Yen sɔ̃, kon bɛɛ kpuro sɛɛyasia.
3 Na Isireliba yɛ̃wa sãa sãa.
Ben goo kun man berue.
Wee ba da ba bũnu gasira
ba tii disi doke.
4 Osee u nɛɛ,
ba ǹ kpɛ̃ bu maa wurama ben Yinnin mi ben kookoosun sɔ̃.
Domi bũu sãarun gasiribu gina wãa ben gɔ̃ru sɔɔ.
Mɛya ba ǹ maa wi, Yinni Gusunɔ yɛ̃.
5 Isireliban tii suabu bu sɔ̃ɔsimɔ mɛ ba sãa.
Ba koo wɔruma ben durum sɔ̃.

* 4:15 Betɛli Afɛniɔ - yen tubusiana dɔ̃ɔn wãa yeru

Yudaban tii ba koo wɔruma ka be sannu.
6 Sanam gam sisi
mɛ̀ sɔɔ ba koo bikiaru da Yinni Gusunɔn mi,
kpa bu ka nùn yãanu ka kɛtɛba yãkuru kua.
Adama ba ǹ nùn wasi,
domi u bu deri.
7 Beya ba nùn tɔnu kandu kua.
Domi ba da ba bii seegeba mara be ba ǹ nùn yɛ̃.
Tɛ̃, n ǹ tɛɛmɔ u ka bu kam koosia be ka ben arumani.

Gusunɔ u koo de Yudaba

ka Isireliba bu tabu ko
8 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i tabun kɔba soowo Gibeaɔ ka Ramaɔ.
I tabun wurenu koowo Betɛli Afɛniɔ.
Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, tabu durɔba wee bɛɛn birun di.
9 Gari geeya na Isireliba sɔ̃ɔmɔ.
Dɔma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam kowa.
10 Wee Yudaban wirugibu ba sãawa nge be ba ra tem gbɛni
bu ka ben tiin tem sosi.
Yen sɔ̃, kon bu nɛn mɔru wisi nge nim tora.
11 Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam dɔremɔ
yèn sɔ̃ ba kam naa gire.
12 Na kon bu di nge gɛmi.
Kpa na n Yudaba wahala mɔ̀ nge bara te ta kukunu temmɔ.
13 Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.
Ma Yudaba ba ben bosu wa.
Ma Isireliba ba gɔra Asiriɔ
bu ka sina boko Yarɛbu somiru kana.
Adama u ǹ kpɛ̃ u bu bɛkia
u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.
14 Na ko n sãawa nge gbee sunɔ Isireliba ka Yudaban sɔ̃.
Kon bu wɔri n yaaku kpa n bu sua n ka doona.
Goo sari wi u koo bu wɔra saa nɛn nɔman di.

Isireliba ba ben durum

tuuba kua ka murafitiru
15 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, kon bu biru kisi
kpa n wura nɛn wãa yerɔ
sere bu ka tubu ma ba tora.
Ben nɔni swãaru ta koo de bu man kasu
kpa bu man somiru kana.

6

1 Isireliba ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ,
i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.
Wee u sun so u mɛɛra kua.
Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nɔɔri u sun bɛkia.
2 N ǹ maa tɛɛmɔ u ka sun wãaru wɛ̃,
kpa sa n wãa win wuswaaɔ.
3 I de su kasu su nùn gia.
Nge mɛ sa ra n yɛ̃ kam kam ma sɔ̃ɔ u koo yari,
nge mɛya sa n maa yɛ̃ ma u koo na.
U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yɛmiasie.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
Wee bɛɛn kĩru nɛn sɔ̃ ta sãawa nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarinɛ fuuku.
5 Yen sɔ̃na kon bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriama
bu bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.
Kpa bu maa bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ go.

Nɛn siribu bu koo sɔ̃ɔsirɑ nge yɑm bururɑm.
6 Domi wɔnwɔndɑ nɑ kĩ, n ǹ mɔ yɑ̃kuru.
Mɛyɑ nɑ mɑɑ kĩ nɛn tɔmbu bu mɑn giɑ
n kere bu mɑn yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu kuɑ.
7 Bɑ nɛn ɑrukɑwɑni kusiɑ nge mɛ tɔmbu bɑ rɑ n kuɑnɑmmɛ.
Wee bɑ mɑn tɔnu kɑndu kuɑ.
8 Gɑlɑdigibu bɑ sɑ̃ɑwɑ tɔn kɔ̃sobu
mɑ bɑ yɛm yɑri bɑɑmɑ.
9 Nge mɛ swɑɑ diobu bɑ rɑ n swɑɑ mɑrɑ,
nge mɛyɑ yɑ̃ku kowobun wuuru tɑ wɑ̃ɑ Sikɛmun swɑɑɔ tɑ tɔmbu goomɔ.
10 Nɑ gɑ̃ɑ kɔ̃sunu wɑ Isireliɔ,
niyɑ bɑ bũnu gɑsirimɔ,
bɑ tii disi dokemɔ nge sɑkɑrɑ kowo.
11 Sɑɑ yɑ sisi yè sɔɔ kon mɑɑ bɛɛ Yudɑbɑ sɛɛyɑsiɑ.

Isirelibɑ kɑ bwese tukunu

Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɑnɑm mɛ nɑ kĩ nɛn tɔmbu Isirelibɑ bu wurɑmɑ yorun di,

7

1 kpɑ n bu bɛkiɑ,
sɑɑ yerɑ ben durum mɑɑ sɔ̃ɔsirɑ Sɑmɑriɔ.
Gbɛnɔbu bɑ dumɔ diɑɔ bɑ gbɛnimɔ.
Mɑ ben gɑbɑ yibɑ swɛɛ sɔɔ.
2 Adɑmɑ ben goo sɑri wi u rɑ tii sɔ̃ u nɛɛ,
nɑ yɑɑye kɔ̃sɑ ye bɑ mɔ̀.
Tɛ̃, wee bɑ mwɑɑrɑ ben kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ.
Nɑ ye kpuro wɑɑmɔ.
3 Ben nuku kɔ̃su kookoosu kɑ ben weesu
su sinɑ boko kɑ ben wirugibu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ.
4 Be kpuro bɑ sɑ̃ɑwɑ sɑkɑrɑ kowobu bɑ sum
nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru te pɛ̃ɛ kowo u dɔ̃ɔ doke u deri.
Mɑ u dɑ u win pɛ̃ɛ som burɑ u yi sere mu kɑ se.
5 Bɑ̀ n ben sinɑ bokon tɔ̃ɔ bɑkɑru mɔ̀,
ben sinɑ ɑsɑkpɔbu kɑ sunɔn tii bɑ rɑ tɑm nɔwɑ
kpɑ bɑ n tɔmbu yɑɑ kɑsikimɔ.
6 Be bɑ rɑ nɔɔ tiɑ ko bu kɑ tɔmbu seesi,
bɑ sɑ̃ɑ nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
Wɔ̃kuru, ben wɔrugɔru tɑ rɑ yɛmiɛwɑ
kpɑ yɑm sɑ̃re bururu tu se nge bɑ gɑ̃ɑnu dɔ̃ɔ doke.
7 Be kpuro bɑ sumwɑ nge dɔ̃ɔ.
Bɑ rɑ ben kpɑrobu gowɑ
kpɑ ben sinɑmbu bɑ n wɔrukumɔ tiɑ tiɑ.
Adɑmɑ ben goo ku rɑ mɑɑ mɑn somiru kɑnɛ.
8 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
Isirelibɑ bɑ kɑ bwese tukunu mɛnnɑ.
Mɑ bɑ kuɑ nge kirɑ te bɑ ǹ gɔsie.
9 Bwese tuku ni, nu bu dɑm mwɑɑrimɔ.
Adɑmɑ bɑ ǹ yɛ̃ mɛ.
Tɔkɔrɑ bu deemɑmɔwɑ,
ɑdɑmɑ bɑ ǹ tubɑ.
10 Ben tii suɑbu sɔ̃ɔsirɑmɔ.
Domi bɑ ǹ gɔsirɑmɛ nɛ Gusunɔ ben Yinnin mi.
Kɑ yen de kpuro, bɑ ǹ mɑn kɑsu.
11 Bɑ sɑ̃ɑwɑ nge totobɛrɛ
te tɑ ǹ bwisi mɔ.
Bɑ Egibitigibu somiru kɑnɑmɔ,
mɑ bɑ dɑɑmɔ Asiriɔ.
12 Adɑmɑ bɑ̀ n swɑɑ wɔri nɑ rɑ bu tɑɑ bɛriewɑ
n bu mwɛɛri nge gunɔsu.
Kpɑ n bu sɛɛyɑsiɑ nge mɛ bɑ bu nɔɔsiɑ.
13 Bɑ kɑm kuɑwɑ mi, domi bɑ mɑn dukɑ suurimɔ.

Bɑ mɑn seesi, bɑ mɑn weesu kuɑ.
N deemɑ nɛnɑ kon dɑɑ bu fɑɑbɑ ko.
14 Bɑ̀ n mɑn somiru kɑnɑmɔ, bɑ ku rɑ tu ko gɔ̃ruɔ.
Adɑmɑ bɑ rɑ sinɛwɑ bɑ n tii muririmɔ.
Kpɑ bɑ n yĩiyɔ yeyɑ yɑ koo de ben gbeɑ yu ɑlikɑmɑ kɑ resɛm geɑ mɑ.
Nge mɛyɑ bɑ rɑ n mɔ̀ bu kɑ mɑn seesi.
15 N deemɑ nɛnɑ nɑ bu nɔni doke nɑ bu dɑm wɛ̃.
Adɑmɑ kɑ mɛ, bɑ mɑn kɔ̃sɑ bwisikusimɔ.
16 Bɑ gɔsirɑ goon mi giɑ.
Bɑ sɑ̃ɑ nge tɛn te tɑ ǹ geɑ sɑ̃ɑ.
Yen sɔ̃, bɑ koo ben wirugibu go tɑbu sɔɔ
ben gɑri kɑm gerubun sɔ̃.
Yerɑ yɑ koo de bu bu yɛ̃ɛ Egibitiɔ.

8

Ye ɑ duurɑ yerɑ kɑɑ gɛ̃

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i kɔbɑ soowo.
Wee yibɛrɛbɑ bɑ nɛn sɑ̃ɑ yeru wuusimɑ nge kɑsi.
Domi Isirelibɑ bɑ nɛn ɑrukɑwɑni kusiɑ.
Mɑ bɑ nɛn sɔ̃ɔsiru yinɑ.
2 Bɑ koo mɑn nɔɔgiru suemɑ bu nɛɛ,
bɑ nɛ ben Yinni yɛ̃.
3 Adɑmɑ bɑ geɑ deri,
mɑ yibɛrɛbɑ bɑ koo bu nɑɑ swĩi.
4 Bɑ tii sinɑmbu kuɑ
bɑ ǹ mɑn sɑɑwɑrɑ kue.
Mɑ bɑ bũnu sekɑ kɑ sii geesu kɑ wurɑ.
Yen sɔ̃nɑ bɑ koo kɑm ko.
5 Bɛɛ Sɑmɑrigibu, nɑ bɛɛn nɑɑ wurɑgiɑ ye tusɑ.
Nɑ mɑɑ kɑ bɛɛ mɔru mɔ̀.
Sɑɑ yerɑ̀ i ko i sinɑ bɑ ku n bɛɛ tɑɑrɛ wɛ̃.
6 Wi u bwɑ̃ɑrokunun sɔmburu yɛ̃ Isirelibɑ sɔɔ
wiyɑ u nɑɑ wurɑgiɑ ye kuɑ.
Yɑ ǹ sɑ̃ɑ Gusunɔ.
Yen sɔ̃nɑ bɑ koo ye kɔsuku muku muku.
7 Wee i woo duurɑ,
yen sɔ̃nɑ i ko i woo bɔkɔ gɛ̃.
Mɔndu gɑrɑ nɛɛ, dobi bɛm sɑri ku rɑ n som mɔ.
I n mɑɑ yɛ̃ mɑ bɛɛn gbeɑn dĩɑnu nù n dɑɑ geɑ kuɑ,
sɔbɑ bɑ koo nu gurɑ.
8 Isirelibɑ bɑ derɑ bɑ bu mwɛ.
Be wee bwesenu sɔɔ nge weke te goo kun mɑɑ kĩ.
9 Domi bɑ dɑ Asiriɔ nge gbeeku kɛtɛku ge gɑ tii kpɑre.
Bɑ dɑ bɑ somiru kɑsu mi.
10 Bɑ bwese tukunu gobi kɔsiɑ bɑ n kɑ nɔɔ tiɑ sɑ̃ɑ.
Adɑmɑ kɑ mɛ, kon bu mɛnnɑ,
kpɑ Asirin sinɑ boko u bu yoo sɔmɑ koosiɑ.
11 Isirelibɑ bɑ bũu turɑnu kuɑ nu dɑbi.
Niyɑ nu derɑ bɑ durum mɔ̀.
12 Bɑɑ nɑ̀ n bu nɛn woodɑbɑ yoruɑ sere kɑ yen gɑri piiminɔ,
bɑ rɑ ye gɑrisiwɑ nge ye yɑ wee tɔn tukon min di.
13 Bɑ rɑ yɛɛ go bu kɑ mɑn yɑ̃kuru kuɑ,
kpɑ bu yin yɑɑ tem.
Adɑmɑ ben yɑ̃ku ni, nu ǹ mɑn doremɔ.
Nɑ ǹ ben torɑnu duɑri.
Kon bu sɛɛyɑsiɑ.
Yen sɔ̃nɑ bɑ koo gɔsirɑ bu dɑ Egibitiɔ.
14 Isirelibɑ bɑ tii sinɑ kpɑɑru bɑniɑ.
Mɑ bɑ nɛ ben tɑkɑ kowo duɑri.
Yudɑbɑ bɑ mɑɑ ben wuu dɑbinu gbɑ̃rɑru toosi.

Adama kon ben wusu dɔ̃ɔ sɔkiri kpa u ben dii geenu di.

9

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo kpuro bia

1 Bɛɛ Isireliba, i ku tɔ̃ɔ bakaru ko gɛ̃ɛbun saa sɔɔ
nge bwese ni nu tie.
Domi i Yinni Gusunɔ biru kisi.
Ma i da i bũnu gasirimɔ
i nu siaramɔ mi ba alikama soomɔ kpuro.
2 Adama alikama ye ba soomɔ ka gum mɛ ba gamamɔ,
yen gaa kun ko n sãa bɛɛgia.
Mɛya i ǹ tam kpam wasi i wuna.
3 Isireliba ba ǹ sinamɔ tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ.
Ba koo wurama Egibitiɔ ǹ kun mɛ Asiriɔ.
Kpa bu dĩa sesenuginu di mi.
4 Saa ye sɔɔ, ba ǹ maa kpɛ̃ bu yãkuru ko ka tam.
Baa bà n tu kua,
ta ǹ Gusunɔ wɛ̃remɔ.
Ben yãku dĩanu nu ko n sãawa nge gɔɔ dĩanu.
Wi u nu di, u koo disi duurawa.
Dĩa ni, nu koo win gɔ̃ɔru kpeesia.
Adama ba ǹ ka ye duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
5 Mba i ko ko Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ bakanu sɔɔ.
6 I n bɛɛn yɛnusu deri bansu,
Egibitigiba koo bɛɛ dam koosia ben mi.
Adama yen wuu ge ba mɔ̀ Mɛnfisi ga ko n sãawa nge bɛɛn sikiru.
Awĩi yi koo bɛɛn arumani di.
Kpa sãki yi kpi bɛɛn kunɔ.
7 Saa ya tura yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo siri.
Saa ya tunuma yè sɔɔ u koo baawure kɔsia ye u kua.
Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.
Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun kpãarun sɔ̃,
i ra n tamaa Gusunɔn sɔmɔ u wiirawa.
Wi, wi Yinni Gusunɔ u ka gari kua u tam nɔrawa.
N deema bɛɛ, i torewa n kpã, ma i nùn tusa.
8 Adama sɔmɔ wi u bɛɛ kirɔ mɔ̀,
u wãa ka Gusunɔ.
Ka mɛ, i nùn yina bɛriammɛ mi u dɔɔ kpuro.
I ra mam nùn seesiwa Gusunɔ win Yinnin sãa yerɔ.
9 Wee i da i kɔ̃sa kua nge mɛ i raa kua Gibeaɔ.
Yinni Gusunɔ kun bɛɛn toranu duari.
U koo bɛɛ sɛɛyasia nin sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u nuki sankira

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sanam mɛ na gbia na Isireliba wa,
nɛn nɔni sɔɔ, ba sãawa nge resɛm marum
mɛ ba wa mi gãanu ku ra kpi.
Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.
Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,
miya ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali wɛ̃.
Ma na bu tusa nge bũu wi.
11 Tɛ̃ Isireliban bɛɛrɛ ya koo doona nge gunɔ mɔrin wuuru.
Ben kurɔbu ba ǹ maa guri suamɔ bu sere ma.
12 Bà n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.
Ba koo wahala baka wa nà n bu biru kisi.
13 Nge mɛ na Isireliba waasinamɔ,
ba sãawa nge dãa
ni ba duura tem gem sɔɔ.
Adama ba koo ben bibu yibɛrɛba nɔmu bɛria
be ba koo bu go.
14 Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, bà n koo Isireliba sɛɛyasia,

sɛɛyasia birà ba koo gɔsi.
A de ben kurɔbu bu nukuru yari,
kpa ben bwãsu su gbera.
15 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema ben nuku kõsuru kpuro ta sõɔsira Giligaliɔ.
Miya na bu wa ma na bu tusa.
Kon bu gira nɛn wuswaan di ye ba kuan sõ.
Na ǹ maa bu kĩ.
Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimɔ.
16 Na be, Isireliba sɛɛyasia.
Ba sãa nge dãa te ta gbera nuurun di kpuro.
Ta ǹ maa binu marumɔ.
Baa bà n maa bibu mara, kon de bii be ba kĩ mi, bu gbiwa.
17 Osee u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni u bu yina
yèn sõ ba ǹ win gari swaa daki.
Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sɔɔ.

10

Isireliban banda kpa
1 Isirelin bweseru ta raa sãawa nge resɛm gea
ye ya ra ma too.
Adama nge mɛ ba dabiamɔ,
nge mɛya ba bũu yenu dabiasiamɔ.
Nge mɛ ben tem mu kuuramɔ,
nge mɛya ba bũu yenu sɔmmɔ ka kpee geenu.
2 Tɔn be, ba sãawa gõrusu yirugibu.
Ba koo yen are sɔbe.
Yinni Gusunɔ u koo ben bũu yee ni ka nin kpee geenu kɔsuku.
3 Ba koo tɛ̃ nɛɛ, yèn sõ sa ǹ Gusunɔ nasie,
yen sõna sa ǹ sina boko mɔ.
Adama tɛ̃n wãa te sa wãa mini,
mba sina boko koo maa kpĩ u sun wunana.
4 Wee ba gari kam gerumɔ,
ma ba arukawani bɔkumɔ ka bõri weesugii.
Yen sõ, siribu dabiamɔ nge yaka kõsusu
si su ra kpi gbee te ba wuka sɔɔ.
5 Kpa Samarigii be ba naa buu wuraguu sãamɔ
ge ge wãa Betɛli Afɛniɔ bu nanda
kpa bu gɔɔ sina gen sõ.
Gen yãku kowobu ba koo diiri
bà n wa gen bɛɛrɛ ya kpa.
6 Domi ba koo ka gu da Asiriɔ
bu gu ben sina boko wɛ̃.
Isireliba ba koo sekuru wa.
Ba koo nà n daa yɛ̃ ko
ye ba ka bũu kua ben suunu sɔɔ.
7 N n Samarin sõn na, ye kpuro ya kpawa mi.
Domi ba koo ka yen sina boko doona
nge dɛka ye nim mu ka doonɔ.
8 Ba koo ben bũu yenu kpuro kɔsuku mi ba tora.
Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.
Saa gaa sisi yè sɔɔ ba koo guunu ka gungunu sõ bu nɛɛ,
i sun sɛ̃sikio i wukiri.

Isireliba

ba koo gɛ̃ ye ba duura
9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa dɔma tèn di Isireliba ba durum kua Gibeaɔ,
ba toramɔ ba dɔɔwa.
N ǹ weenɛ tabu bu tɔn kõso be wɔri mi?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu sɛɛyasia nge mɛ na kĩ,
kpa bwesenu nu nɔɔ tia ko nu bu wɔri ben tora bakanun sõ.

11 Isireliba ba sãawa nge naa kpɛmi yi yi ra dobi taaku.
Adama kon sugu doke ben wĩi bura ni sɔɔ.
Kon de Yudaba bu kɔrɔ ko,
kpa be, Yakɔbun bweseru bu tem kusanu kɔsuku.
12 Yen sõ tẽ, bɛɛ Isireliba i gbee kpaaru koowo i gem duure.
Kpa i durom gẽ.
Domi saa ya tura i ka gɔsirama nɛ, Yinni Gusunɔn mi,
kpa n bɛɛ susi n bɛɛ gea kua.
13 Adama bɛɛ, i kɔ̃sa duura ma i kɔ̃sa gã.
Ma i bɛɛn weesun are di.
I bɛɛn naanɛ doke bɛɛn tiin dam
ka tabu kowo dabi dabiru sɔɔ.
14 Yen sɔ̃na tabun wurenu koo nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ.
Kpa bu bɛɛn gbãranu kpuro kɔsuku
nge mɛ Saluman sina boko u Bɛti Aribɛli wɔri,
ma u bii mɛrobu ka ben bibu munka.
15 Bɛɛ Betɛligibu, wee ye kon bɛɛ kua bɛɛn nuku kɔ̃surun sõ.
Bururu yam sãreru yande,
tabu sɔɔra ba koo bɛɛn sina boko go.

11

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ

baa mɛ ba nùn seesimɔ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kĩa.
Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nɛn bii.
2 Adama nge mɛ na bu sokumɔ
nge mɛya ba ka man tondamɔ.
Ba da ba bũu ni ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
Ma ba nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
3 N deema nɛna na bu kpare,
na ben nɔma nɛni.
Adama ba ǹ tuba
ma nɛna na bu nɔɔrimɔ.
4 Na bu gawama nɛn mi ka kĩru
ma na bu dĩanu wẽ
nge wi u yaa sabenun sugu yiiyamɔ u ka nu nɔɔri.
5 Adama ba yina bu na nɛn mi.
Yen sɔ̃na na nɛɛ, ba koo da Egibitiɔ
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.
6 Ba koo ben wusu tabu wɔri,
kpa bu ben damgibu kɔsuku
yèn sõ ba ben tiin kpunaa swĩi.
7 Wee nɛn tɔmbu ba yɔ̃rari bu ka man tonda.
Ba bu soka bu gɔ̃ru gɔsia bu wurama nɛ, Wɔrukoon mi.
Adama ben goo kun wure.
8 Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na ǹ kpẽ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na ǹ kpẽ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ̀ Adima ka Seboimu kua.
Wee nɛn gɔ̃ru ga sankire,
nɛn bwẽra kun kpunɛ.
9 Na ǹ maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nɛn mɔru baka ye.
Na ǹ maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sãawa Gusunɔ n ǹ mɔ tɔnu.
Na sãawa Dɛɛro bɛɛn suunu sɔɔ.
Na ǹ bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.
10 Bɛɛ nɛn bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ swĩi
nà n kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔ̃ɔ duu yerun di.

11 I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totobɛrɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yɛnusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

12

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunɔn nuki sanka

1 Isireliba ba ra n man weesu kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔ̃kumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ Dɛɛro sĩimɔ dee dee.
2 Isireliba ba Egibitigibu gum wɛ̃ɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani bɔkumɔ.
Nge mɛya ba ka kpaasibu kasu be ba ǹ sãa gãanu.
N sãare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamɔ tɔ̃ɔ baatere.
Ma ba daa bɔɔbɔya mɔ̀ ba dɔɔ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na Yudaba siribu sokumɔ.
Kon be Yakɔbun bweseru wɔrima ben daa kɔ̃san sɔ̃.
Kpa n bu ben kɔ̃san are kɔsia.
4 Ben baaba Yakɔbu u win mɔɔn naa tokuru nɛnua
saa win mɛron nukurun di.
Ye ba nùn mara u kpɛ̃a,
ma u ka nɛ Gusunɔ wɔri kua ka win dam kpuro.
5 U ka nɛn gɔrado wɔri kua, ma u kamia.
U swĩ, ma u gɔrado wi kana u nùn domaru kua.
Betɛli miya u ka nɛ Gusunɔ yinna.
Ma na ka nùn gari kua.
6 Nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.
Nɛn yĩsira Wi u ra n wãa.
7 Bɛɛ Isireliba, i de i wurama nɛ bɛɛn Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naanɛ sãa baadomma.
8 Bɛɛ Isireliba i sãawa nge tenku be ba kilo weesugia nɛni.
Ba ra gbɛna kã.
9 Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia baka gura.
Kɔ̃sa gaa sari ye sɔɔ. Bɛɛn sɔmburun areya.
10 Adama nɛ, Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni
saa mìn di i wãa Egibitiɔ.
Kon maa de i wura i n wãa kuu bekuruginu sɔɔ
nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin di i wãa gbaburɔ.
11 Nɛn sɔmɔba na ka gari kua kãsinu sɔɔ,
kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.
Beya ba maa bɛɛ nɛn himba sɔ̃ɔsi ya ka gisɔ girari.
12 Ka mɛ, Galadigibu ba kua tɔn kɔ̃sobu.
Ma ba koo kam ko.
Ba ra kɛtɛ kinɛ dabinu go Giligaliɔ.
Adama ben yãku yenu nu koo ko kpee subenu gbaanun kpĩi sɔɔ.
13 Yakɔbu u kpikiru da Aramuɔ.
Miya u sɔmburu kua u yãanu kpara u ka kurɔ wa.
14 Adama sɔmɔ goowa Yinni Gusunɔ u gɔra
u da u win bweseru Isireliba yarama Egibitin di.
Sɔmɔ wiya u bu kpara.
15 Adama yeniba kpuro sɔɔ,
Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sanka too too.
Yen sɔ̃, u koo de yɛm mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.
U koo de bu yen sekuru wa.

13

Siri dãaki bi ba Isireliba kua

1 Yellu Efaraimubara ba dam bo Isireliba sɔɔ.
Bà n bwese kɛri yi yi tie gari sɔ̃ɔwa,

ba ra nandewa.
Adama ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa,
ma ba gu.
2 Wee sere ka tẽ, ba durum mɔ̀ ba dɔɔ.
Ba tii bwãaroku sii geesuginu kua.
Ben tiiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben nɔma
nu ka naa binu weenɛ.
Ma ba gerumɔ nin sɔ̃ ba mɔ̀,
be ba yãkuru na,
bu yiiro bu naa bii ni sɔ̃su.
3 Yen sɔ̃na ba koo doona nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum.
Ba sãa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
su ka woo doonɔ
ǹ kun mɛ nge wii si su yarimɔ gbaburun di.
4 Adama nɛ, na sãawa Gusunɔ ben Yinni
saa mìn di na bu yarama Egibitin di.
Ba ǹ maa Yinni goo mɔ ma n kun mɔ nɛ.
Faaba kowo maa sari nɛ baasi.
5 Na bu kpara saa mìn di ba wãa gbaburɔ
mi gãanu ku ra kpi.
6 Sanam mɛ ba dua tem mɛ sɔɔ,
ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare,
ma ba tii suabu torua ba man duari.
7 Tẽ, ko na n sãawa nge gbee sunɔ
na n bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.
8 Kon bu wɔrimawa nge gbeeku yaa gɔba
yèn binu ba mwa.
Kpa n ben toronu bɛsuku.
Mɛya kon bu kasuku
nge mɛ gbeeku yɛɛ yi ra yaa kasuku,
kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.
9 Isireliba, wee i kam kua
yèn sɔ̃ i man seesi nɛ wi kon kpĩ n bɛɛ somi.
10 Mana bɛɛn sina boko u wãa.
I de u bɛɛ faaba ko bɛɛn wusu kpuro sɔɔ.
Mana bɛɛn kparoba wãa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.
11 Na raa bɛɛ sina boko wɛ̃ ka mɔru.
Mɛya kon maa bɛɛ nùn mwaari ka mɔru.
12 Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.
13 Isirelin bweseru ta sãawa nge bii wìn marubun saa ya tura
ma u kpasa wɔri mɔ̀,
adama bii wi, u yina u yarima.
14 Kon bu wuna saa gɔribun wãa yerun dam di.
Kpa n bu yakia gɔɔn nɔman di.
Gɔɔ, a na ka wunɛn bara te a ra ka tɔnu go.
Gɔribun wãa yeru, a na ka wunɛn kam kootia.
Domi na ǹ maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
15 Baa Isireliba bà n kuura amɔ,
begibun suunu sɔɔ,
yibɛrɛba ba koo na nge woo sum saa sɔ̃ɔ yari yerun di.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na kon bu seeyamawa gbaburun di,
kpa bu dɔkɔba gberasia.
Kpa bwii yi nim kpe.
Gãa ni nu gea sãa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

1 Na kon de bu Samari sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen tɔmbu ba nɛ Gusunɔ ben Yinni seesi.
Ba koo bu gowa tabu sɔɔ

kpɑ bu ben bii piiminu nɑm.
Kpɑ bu ben kurɔ be bɑ guri mɔn nukunu bɛsuku.

Osee u Isirelibɑ kɔkirimɔ

2 Osee u Isirelibɑ sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
bu wurɑmɑ Gusunɔ ben Yinnin mi,
domi bɑ wɔrumɑ ben torɑnun sɔ̃.
3 Bu wurɑmɑ win mi bu kɑnɑ teni ko
te tɑ nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
ɑ sun bɛsɛn torɑnu kpuro suuru kuo.
Kpɑ ɑ sun mɛɛri kɑ nɔnu geu.
Ye sɑ ko kɑ nun yɑ̃kuru kuɑ,
sɑ ko nun siɑrɑ.
4 Asirigii wi, u ǹ kpɛ̃ u sun fɑɑbɑ ko.
Sɑ mɑɑ yɛ̃ mɑ dumi kun sun fɑɑbɑ mɔ̀ tɑbu sɔɔ.
Sɑ ǹ mɑɑ bwɑ̃ɑroku ni sɑ tii kuɑ sokumɔ bɛsɛn yinnibu pɑi.
Domi wunɑ ɑ rɑ gobekubɑ wɔnwɔndu kue.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon de nɛn tɔmbu bu kɑ den nɛ turo yɔ̃rɑ
kpɑ n bu kĩɑ too.
Nɑ ǹ mɑɑ kɑ bu mɔru mɔ̀.
6 Ko nɑ n sɑ̃ɑwɑ nge kɑkoru be, Isirelibɑn sɔ̃.
Bɑ ko n wɑ̃wɑ nge dɑ̃ɑ wɛ̃su,
kpɑ bu nuuru girɑ nge dɑ̃ɑ ni nu wɑ̃ɑ Libɑniɔ.
7 Ben kɑ̃ɑsi yi koo tɛriɑwɑ
kpɑ yi n wɑ̃ nge dɑ̃ɑ te bɑ mɔ̀ olifi,
kpɑ yi n nuburu do nge dɑ̃ɑ ni nu wɑ̃ɑ Libɑniɔ.
8 Bɑ koo gɔsirɑmɑ bu sinɑ nɛn kɔkɔrɔ
kpɑ bu mɑɑ ɑlikɑmɑ duure.
Bɑ koo kpɑrɑwɑ nge resɛm dɑ̃ɑ
kpɑ bu yĩsiru yɑri nge Libɑnin tɑm.
9 Sɑɑ ye, Isirelibɑ bɑ ǹ mɑɑ bũnu sɑ̃ɑmɔ.
Domi kon ben kɑnɑru nɔ,
kpɑ n bu nɔni doke.
Nɑ kon sɑ̃ɑwɑ nge dɑ̃ɑ ye yɑ ku rɑ gbere ben sɔ̃.
Nɛn min diyɑ bɑ koo domɑru wɑ.

10 Wi u lɑɑkɑri mɔ, u de u n tii sɛ gɑri yinin sɔ̃.
Wi u mɑɑ bwisi mɔ, u de yi nùn yeeri.
Domi Yinni Gusunɔn swɛɛ yi sɑ̃ɑwɑ dee dee.
Gemgibɑ bɑ koo sĩ yi sɔɔ.
Adɑmɑ be bɑ nùn seesimɔ, bɑ koo wɔrumɑ yi sɔɔ.

YOƐLI

Gusunɔn sɔmɔ Yoɛlin waasu ya sãa kirɔ ye u win tɔmbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribu bu koo na bin saa sɔɔ. Siri bin saawa u sokumɔ Yinni Gusunɔn tɔ̃ru. Saa ye sɔɔ, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunɔ u koo maa tɔn be ba ǹ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoɛli u maa nɛɛ, sanam dãakim sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo de win Hunde u na win tɔmbu sɔɔ. Ya maa koora nge mɛ sa garimɔ GK 2:16-21 sɔɔ.

Yoɛli, yĩsi ten tubusiana Gusunɔ u sãawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔn tɔ̃ru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunɔn tɔmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u Yoɛli, Pɛtuɛlin bii sɔ̃ɔwa u Yudaba sɔ̃.

Twee wuuru ka gbeburu

2 U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro
i swaa tem kpĩiyɔ i gari yi nɔ.
Gãa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati sɔɔ,
ǹ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati sɔɔ?
3 I bɛɛn bibu yen gari sɔ̃ɔwɔ.
Kpa bii be, bu maa ben bibu sɔ̃,
kpa be, bà n seewa bu maa begibu sɔ̃.
4 Wee dĩa ni kɔkɔnu nu di n tiara,
twee yi na yi di.
Ye twee yi na yi di n tiara
ma swĩini yi na yi di.
Ye swĩini yi di n tiara,
ma gbaanu na nu ye di.
5 Bɛɛ be tam mu goomɔ, i dom yando kpa i swĩ.
Bɛɛ tam nɔrobu, i weeweenu koowo.
Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sɔ̃.
6 Domi twee wuura na nge tabu kowobu
ta bɛsɛn tem wukiri.
Yi dabi, yi maa dam mɔ.
Yin donnu dam mɔwa nge gbee sinansuginu.
7 Yi bɛsɛn resɛm gbaanu kam koosiamɔ.
Yi bɛsɛn figie dãnu dimɔ.
Yi yen kokosu wĩamɔ.
Ma yi yen kãasi derimɔ kokosu sari.
8 I wuri koowo nge kurɔ kpao wi gɔminira deema.
9 Ba ku ra maa ka kɛ̃nu de Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
ni nu sãa alikama ka tam.
Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔn sɔm kowo be ba sãa yãku kowobu ba sãare ba gɔɔ sɔ̃.
10 Gbea kpuro ya kam kua.
Ma yen tem mu saara.
Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.
11 Gbee wukobu ba sɔ̃ biti sɔɔ.
Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba mɔ̀.
Domi dĩa bimi sari.
Dĩanu kpuro nu kam kua.
12 Resɛm gbaanu nu gbera.
Figie ya dɛlla.
Dãa gbaanu kpuro nu gea yina.
Ya dera tɔmbu ba ǹ maa nuku dobu mɔ.

Yoɛli u tɔmbu kanamɔ

bu Yinni Gusunɔ suuru kana

13 Bɛɛ Yinni Gusunɔn sɔm kowobu, yãku kowobu,
i saaki sebuo
i ka kpuna wɔ̃ku giriru nuku sankiranun sɔ̃.
Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam kɛ̃nu nɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
14 I tɔ̃ru garu wunɔ
tè sɔɔ i ko i nɔɔ bɔke.
I tɔmbu kpuro mɛnnɔ sere ka durɔ tɔkɔnɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
kpa i nùn kana.

Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru
15 Yinni Gusunɔn tɔ̃ru ta turuku kua.
Tɔ̃ɔ te, ta sãawa win tɔ̃ru.
Te sɔɔra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
Anna a tɔ̃ɔ kɔ̃suru wa te ta sisi mi.
16 Wee sa mɛɛra ba ka bɛsɛn dĩanu doonɔ.
Ma nuku dobu kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
17 Ye ba duura, ya gbera tem kusanu sɔɔ.
Dĩanu kpa biranu sɔɔ.
Ma bira ni, nu wɔrukumɔ.
Domi nu ǹ maa dĩanu mɔ.
18 I swaa dakio i nɔ nge mɛ yɛɛ yi wuri mɔ̀,
ma yi bɔsu baama.
Domi yi ǹ yakasu wa kpara yerɔ.
Baa ka yãanɔ nu nɔni sɔ̃ɔre.

Yoɛli u kanaru mɔ̀
19 Yinni Gusunɔ, wuna na nɔɔgiru suemɔ.
Domi wee, yakasu ka dãa dɔ̃ɔ mwaara gberɔ.
20 Ma yɛɛ yi nɔɔgiru sue yi nun kanamɔ.
Domi daanu gbera, yakasu maa dɔ̃ɔ mwaakira gbaburɔ.

2

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru

ta turuku kua
1 I kɔba soowo Siɔniɔ.
I de bu ye nɔ Yinni Gusunɔn guu dɛɛraru mi.
Bɛɛ be i wãa tem mɛ sɔɔ kpuro, i diirio bɛrum sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ra wee.
Wee ta mam turuku kua.
2 Tɔ̃ɔ te, ta tĩriwa.
Ta guru wiru ka bukɔ sɔɔwa.
Ma twee wuura wee yi dabi,
yi maa dam mɔ.
Yin wuu te, ta tĩriwa
nge yam wɔ̃kura guuru wukiri.
Sa ǹ yen bweseru waare.
Sa ǹ maa yen bweseru wasi.
3 Mi yi sara kpuro,
n da kowa nge dɔ̃ɔ mwaara u doona.
Yi ku ra gãanu deri.
Yellu bɛsɛn tem mu gea sãa
nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni.
Adama tɛ̃ yi mu kua nge mi gãanu ku ra kpi.
4 Twee yi, yi sãawa nge tabu maasɔbu
be ba dumi yakiamɔ.
5 Yi yɔ̃ɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
À n yen wɔkinu nua
a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
ǹ kun mɛ yaka si su dɔ̃ɔ mwaaramɔn wɔkinu.
Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba tabun sɔɔru sãa.

6 Tɔmbu kpuro ba ra n nandewa yì n tunuma.
Kpa ben wuswaa yu burisina.
7 Yi ra tii yɔ̃suwa nge tabu durɔbu,
yi n gbãraru gasirimɔ,
yen baayere ya n yen swaa swĩi.
Yi ku ra gam gɛre.
8 Yi ku ra maa baasinɛ.
Yen baayere ya ra n yen sĩa swĩiwa.
Gãa ni nu koo ye gɔngɛrɛ ko,
yi ra nu wɔriwa sannu.
Nu ku ra maa ye yɔ̃rasie.
9 Yi ra wuu wukiriwa
yi n gbãraru ka yɛnusu gasirimɔ,
kpa yi n dumɔ fɛnɛntiban di nge gbɛnɔbu.
10 Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
kpa n sãare wɔlla koo wɔruma,
kpa suru ka sɔ̃ɔ yam tĩra,
kpa kperin ballibu kpe.
11 Nge mɛya Yinni Gusunɔ ù n gari gerua win tabu kowobun wuswaaɔ,
ba ra nùn mɛm nɔɔwɛwa.
Ba dabi, ba maa dam mɔ.
Yen sɔ̃na win tɔ̃ɔ te, ta nanum mɔ.
Wara u koo yɔ̃ra u tu ma.

I gɔ̃ru gɔsio

12-13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na sãawa wɔnwɔndugii.
Nɛn kĩru ta kpã.
Nɛn mɔru ya ku ra fuuku se.
Na ra maa tɔnu suuru kue
kɔ̃sa ye na raa kĩ n nùn kua sɔɔ.
Tɛ̃, i wurama ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro nɛn mi,
i nɔɔ bɔke, kpa i wuri ko.
Bɛɛn gɔ̃ruwa i ko i gɔsia,
n ǹ mɔ i yãnu gɛ̃ɛku tɔna.
I wurama nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
14 Sɔrɔkudo kon gɔ̃ru gɔsia,
kpa n bɛɛ durom kua.
Saa ye sɔɔra i ko i kpĩ i ka man alikama ka tam kɛ̃nu naawa.

I kanaru koowo

ka nɔɔ bɔkuru

15 I kɔba soowo Siɔniɔ.
I tɔmbu mɛnnɔ,
kpa i nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru yi.
16 I tɔmbu mɛnnɔ bu man sã,
guro gurobu ka bibu, ka bii wɛ̃ɛnɔ.
Baa ka be ba wãa kurɔ kpaa dirɔ,
bu yario ben kurɔ kpaa dirun di.
17 Kpa yãku kowo be ba man sãamɔ
bu du nɛn sãa yerɔ ka swĩi,
yãku yeru ka kɔnnɔn baa sɔɔ,
bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
n ben wɔnwɔndu waawo, be, nɛn tɔmbu.
N ku bu sekuru doke.
N ku de tɔn tukobu bu bu yɛ̃ɛ bu nɛɛ,
mana nɛ, ben Yinni na wãa.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu wisimɔ

18 Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sɔ̃.
U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.
19 Ma u win tɔmbun kanaru wisa,

u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wɛ̃, ka resɛm, ka gum.
I ko i deburu wa.
Na ǹ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yɛ̃ɛ.
20 Kon bɛɛ yibɛrɛ be ba na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di gira,
kpa n de bu da n toma
mi tem mu gbere ma gãanu ku ra kpi.
Kon de ben swaa gbiobu bu nim wɔ̃ku bɔruguu wɔri.
Kpa be ba wãa biruɔ bu nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ wɔri.
Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wɛ̃sia.
Geema, Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
21 Tem, a ku bɛrum ko,
a nuku dobu koowo,
domi Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
22 Bɛɛ gbeeku yɛɛ, i ku nanda.
Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,
kpa dãnu nu ma.
Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.
23 Bɛɛ Siɔnigibu i nuku dobu koowo Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔɔ.
Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge yellu.
U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.
24 Alikaman soo yera kun maa gberamɔ.
Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramɔ wekenɔ.
25 Kon bɛɛ wɔ̃ɔ si ka dĩa nin kɔsire wɛ̃,
ni nɛn tabu kowobu, kɔkɔnu, ka gbaanu, ka twee yi di
wɔ̃ɔ si su doona sɔɔ.
26 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ko i di i debu.
I ǹ sekuru wasi.
Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃,
nɛ wi na bɛɛ sɔm maamaakiginu kua.
27 Saa ye sɔɔ, i ko i gia
ma na wãa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ.
Ma na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
Nɛ baasi, Yinni goo maa sari.
Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ǹ maa sekuru wasi.

3

Yinni Gusunɔ u koo

win Hunde doke tɔmbu sɔɔ

1 Yen biru kon nɛn Hunde doke tɔmbu kpuro sɔɔ.
Bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ba koo nɛn gari gere,
kpa bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ̀,
kpa bɛɛn aluwaasiba bu kãsinu wa.
2 Baa ka yobɔ, kon bu nɛn Hunde wɛ̃wa tɔ̃ɔ te.
3 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon maamaakiba ko.
Kon de yɛm ka dɔ̃ɔ ka wii bakasu sɔ̃ɔsira wɔllɔ ka temɔ.
4 Sɔ̃ɔ u koo yam tĩra,
kpa suru u swɛ̃ra nge yɛm,
Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ nanumgii te, tu sere tunuma.
5 Adama yen tɔ̃ɔ te,
wi u Yinni Gusunɔ soka, u koo faaba wa.
Gabu ba koo kisira nɔni swãa ten di
Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
Beya be u soka ba n ka wãaru mɔ.

4

Yinni Gusunɔ

u koo bwese tukunu siri

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,

kon Yudaba ka ben wuu Yerusalɛmu wesia nge yellu.
2 Kpa n bwese tukunu kpuro mɛnna
n nu sure Yosafatin wɔwa sɔɔ.
Miya kon nu siri
kɔ̃sa ye nu nɛn tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.
Domi nu bu yarinasia tem kpuro sɔɔ.
Ma nu ben tem bɔnu kua.
3 Nu nɛn tɔmbu bɔnu kua ka tɛtɛ.
Nu ben aluwaasiba mwɛɛra nu dɔra
nu ka wa nu kurɔ tanɔbu dwe.
Ma nu wɔndiaba mwɛɛra nu dɔra nu ka tam nɔ.
4 Bɛɛ Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be ba wãa Filisitiban temɔ,
mba i kĩ nɛn mi.
I kĩ i man mɔru kɔsiawa?
N n mɛn na, na ǹ tɛɛmɔ n ka maa bɛɛ mɔru kɔsie.
5 Wee i nɛn sii geesu ka nɛn wura
ka nɛn arumani gura.
Ma i da i ye kpuro yi bɛɛn bũu sãa yerɔ.
6 Ma i Yudaba ka Yerusalɛmugibu mwɛɛra i Gɛrɛkiba dɔre.
Nge mɛya i ka bu tondasia ben tem di.
7 Adama nɛ, kon ka bu wurama mi ba raa wãa.
Kon de kɔ̃sa ye i bu kua mi,
yu wɔri bɛɛn wiru wɔllɔ.
8 Kon bɛɛn bibu Yudaba dɔre.
Kpa be maa, bu be Sabegibu dɔre,
be ba wãa n toma.
Yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Taa dãakibu ka siribu

9 Yoɛli u nɛɛ,
i bwese tukunu nɔɔsio bu tabun sɔɔru ko.
Nu tabu durɔ damgibu seesio, kpa bu swaa wɔri,
tabu kowobu kpuro gesi.
10 Nu nin naa tebonu gɔsio takobiba,
kpa nu nin kɔmbɔnu gɔsia yaasi.
Be ba raa sãa bɛrurobu, bu tii koowo tabu durɔbu.
11 I seewo fuuku i na.
Bɛɛ bwese ni i wãa turuku, i mɛnnama.
Yinni Gusunɔ, a de wunɛn tabu kowobu bu na.
12 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wɔwa yen mi.
Domi miya kon sina
n bwese ni nu wãa mi kpuro siri.
13 Domi ben nuku kɔ̃sura banda.
I kɔmbɔnu suo i tɔn be gɛ̃ nge dĩa ni nu ye.
I na i bu munku nge resɛm ye ba doke gama yerɔ,
ma yen nim mu kotosu yiba.
14 Wee tɔn wɔru ga wee wɔwa yèn mi ba koo tɔmbu siri.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta tura
tè sɔɔ kon nɛn mɔru sɔ̃ɔsi.
15 Sɔ̃ɔ ka suru kun maa ballimɔ.
Ma kperi yi yam tĩra.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na kukirimɔ Siɔnin guurun di.
Nɛn nɔɔ ga nɔɔramɔ Yerusalɛmun di.
Wɔllu ka tem mu yĩirimɔ.
Adama na nɛn tɔmbu Isireliba kɔ̃su.
Nɛna na sãa ben kuku yeru.
17 Bɛɛ Isireliba, i ko i gia
ma nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni,
nɛ wi na wãa Siɔniɔ nɛn guu dɛɛraru mi.
Yerusalɛmu kpuro ya koo kpam ko nɛgia.
Tɔn tukobu ba ǹ maa ye wɔrimɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu domɑru kuɑ

18 Sɑɑ gɑɑ wee yè sɔɔ resɛm yɑ koo geɑ ko
sere kɑ gungunu wɔllɔ.
Kpɑ sɑbenu nu di mi.
Kpɑ nu bom ko mu n kpɑ̃.
Yudɑn tem dɑɑnu kpuro nu koo nim koku.
Dɑru kokɑ gɑɑ koo yɑri
Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerun di,
kpɑ yen nim mu dɑ
sere Sitimun wɔwɑɔ.
19 Egibiti yɑ koo kɑm ko,
kpɑ Edɔmun tem mu ko bɑnsu.
Domi bɑ Yudɑbɑ dɑm dɔre,
mɑ bɑ tɑɑrɛ sɑrirugibu go.
20-21 Adɑmɑ kon be bɑ tɔmbun yɛm yɑri mi mɔru kɔsiɑ.
Kpɑ Yudɑbɑ kɑ Yerusɑlɛmugibu bɑ n wɑ̃ɑ ben temɔ
sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
Kpɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ n wɑ̃ɑ Siɔniɔ.

AMƆSU

Amɔsu wi, u sãawa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamɔ Yinni Gusunɔ u ka nùn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ sõ siri bi Yinni Gusunɔ u koo nu kua. Amɔsun waati ye sɔɔ, Isireliba ba dukia mɔwa too, adama ben wãasinaa ka Gusunɔ ya biru wura. Baa mɛ ba sãaru nɛni, ben gõru ga ǹ wãa te sɔɔ. Ba ǹ sãarobu nɔɔrimɔ. Ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem biramɔ. Ba tɔmbu taki dimɔ tenkurun swaa sɔɔ.

N deema saa ye sɔɔ, Asirigiba dam mɔ. Amɔsu u Isireliba yaayasiamɔ wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ ben sõ ka nge mɛ u bu yarama saa Egibitin di. Yen sõ, bà kun Gusunɔ sãamɔ ka gem, mɛm nɔɔbu sarira ba mɔ̀. U maa bu sõɔmɔ ma Yinni Gusunɔn siribu wee be sɔɔ.

Amɔsu u sãawa Isireliban bwese kɛra wɔkura yiru yen sɔmɔ dãako wi Gusunɔ u bu gɔria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirɔ ye Yinni Gusunɔ u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kãsinu nɔɔbu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

1 Amɔsu u sãawa yãa kparo Tekoaɔ. Wiya Yinni Gusunɔ u ka gari kua Isireliban sõ, n kua
wɔ̃ɔ yiru tem mu sere yĩira. Saa ye sɔɔ, Osiasiwa u bandu dii Yudaɔ, ma Yeroboamu, Yoasin
bii u maa bandu dii Isireliɔ. 2 Amɔsu u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn nɔɔ ga nɔɔramɔ Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ.
Yakasu maa sari kpara yenɔ,
ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusunɔ

u koo Sirigibu sɛɛyasia

3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Damasigibun toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Galadigibu taaka ba munka.
4 Tɛ̃, kon de dɔ̃ɔ u na u sina boko Hasaɛlin yɛnu wɔri,
kpa u Bɛni Hadadin sina kpaaru di mam mam.
5 Kon ben wuu Damasin gbãrarun gamboba kɔsuku,
kpa n Bikati Afɛnin tɔmbu kpeerasia.
Kpa n Bɛti Edɛnin sunɔ go.
Kpa n de bu Sirigibu yoru mwɛɛri bu ka da Kiriɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Filisitiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
7 Mɛya kon de bu ben wuu Gasa dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.
8 Kon Asidɔdun tɔmbu ka Asikalonin sunɔ kpeerasia.
Kon Ekoronigibu wɔri.
Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Fenisiba sɛɛyasia

9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Fenisiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.

Ba ǹ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bɔkua.
10 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tiri dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Edɔmuba sɛɛyasia
11 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Edɔmuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba ben mɛro bisibu Isireliba naa swĩi ka takobi.
Ba ǹ bu wɔnwɔndu kue.
Ben mɔru kun maa sure.
Ma ba ka bu wɛrɛru sãa dim dim saa kpuro.
12 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tema dɔ̃ɔ sɔku
kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Amɔniba sɛɛyasia
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Amɔniban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba gurigibun nukunu bɛsuka Galadiɔ,
saa ye ba Galadigii ben tem mwaamɔ
begim mu ka yasian sɔ̃.
14 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di mam mam.
Saa ye sɔɔ, tabun wurenu koo nɔɔra nge woo bɔkɔ.
15 Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

2

Yinni Gusunɔ

u koo Mɔabuba sɛɛyasia
1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Mɔabuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Edɔmun sina bokon kukunu dɔ̃ɔ mɛni nu kua torom.
2 Yen sɔ̃, kon de bu Mɔabuban tem dɔ̃ɔ mɛni
kpa u ben wuu Keriɔtun dii geenu di mam mam.
Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
sanam mɛ tabu swĩa ba kɔbi soomɔ, ba kuuki mɔ̀.
3 Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia
4 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yudaban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba nɛn woodaba yina.
Ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ.
Ma ba bũnun weesu swĩi, ni ben baababa ba raa swĩi.
Ma nu dera ba gɛra nɛn swaan di.
5 Yen sɔ̃, kon de bu ben tem dɔ̃ɔ mɛni.
Kpa u ben wuu Yerusalɛmun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia
6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛn toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi i gemgibu dɔra i ka bɛɛn dibu wa i mwa.

Ma i ka sãarobu baranun gobi kɔsinamɔ.
7 I ra n kĩwa i wɔnwɔndobu taare
kpa ba n wiru tua sãa nuku sankiranun sɔ̃.
Kpa i n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔremɔ.
Bii ka baa ba ka kurɔ turo mɛnnamɔ.
Nge mɛya i ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsi dɛɛraru sankumɔ.
8 I ra n kpĩ kpĩ bɛɛn bũnun nuunɔ
yãnu wɔllɔ ni i tɔruba mwa,
kpa i n tam nɔrumɔ mɛ i yokuma.
9 Ka mɛ, na Amɔreba kam koosia mam mam bɛɛn sɔ̃,
be, be ba gunu nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
Ma ba dam mɔ nge dãa damgia.
10 Mɛya na bɛɛ yarama Egibitin tem di.
Ma na bɛɛ kpara gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru
n ka bɛɛ Amɔre ben tem wɛ̃.
11 Na sɔmɔbu seeya bɛɛn bibu sɔɔ.
Ma na gabu gɔsa nɛn sɔ̃ bɛɛn aluwaasiba sɔɔ,
ma ba man tii wɛ̃ ba bɔ̃rua bu ku tam nɔ.
Bɛɛ Isireliba geema? Nge weesa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
12 I dera be na gɔsa mi, ba tam nɔra.
Ma i nɛn sɔmɔbu wooda wɛ̃ i nɛɛ,
bu ku maa tɔmbu nɛn gari sɔ̃.
13 Wee tɛ̃, kon bɛɛ munku muku muku
nge mɛ naa kɛkɛ ye ya dĩanu sɔɔwa ya ra tem kɔsuku.
14 Yen dɔma te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ̃ bu duka su.
Damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben dam dendi bu ka gãanu ko.
Mɛya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben wãaru wɔra.
15 Tɛn towoba kun maa kpɛ̃ bu ka tii yina.
Be ba maa naasu sãu, ba ǹ kisiramɔ.
Mɛya maasɔba kun maa kpɛ̃ bu we ben dumin dukin saabu.
16 Be ba sãa tabu durɔ damgibu be sɔɔ dɔma te,
ba koo ben tabu yãnu kɔ̃wa bu duki su nɔm dira.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

3

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo ben daa tusia

1 I swaa dakio i nɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ, bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̃, bɛɛ be na yarama
Egibitin di.
2 Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛ tɔnawa na gɔsa.
Yen sɔ̃na kon bɛɛ sɛɛyasia bɛɛn durum ye i kua kpuron sɔ̃.

Gusunɔ ù n gari gerua,

Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ̃

u nɔɔ mari

3 Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu
ba kun gina nɔɔsinɛ?
4 Gbee sunɔ ga ra gbãre yakasɔ
ga kun yaa mwɛ ro?
Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun di
ga kun yaa wa ga dimɔ?
5 Gunɔ ga koo taa mwaara temɔ
ba kun ye bɛri?
Taa ya koo se wɔllɔ
gãanu kun ye kɛsie?
6 Ba ra tabun kɔba so wuuɔ
wuugibu ba kun nande?
Kɛ̃siru garu ta ra koore wuuɔ
n kun nɛn min di?
7 Aawo, na ku ra gãanu ganu ko

na kun yè nɛn sɔmɔ sɔ̃ɔwa.
8 Gbee sunɔ gà n gbãra,
wara ku ra nande.
Nɛ, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua,
nɛn sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Samari sɛɛyasia
9 I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
bu mɛnnama Samarin guunɔ,
kpa bu wa daa bɛrɛtɛkɛ ka dam dɔrenaa
ye ya wãa ben suunu sɔɔ.
10 Ba ku ra kã bu gea ko.
Ma ba arumani guramɔ ka dam ka taki,
ba taasimɔ ben sina kpaanɔ.
11 Yen sɔ̃na kon de yibɛrɛba bu na
bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.
Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ǹ nuku dobu mɔ
12 Wee ye na maa gerua. Na nɛɛ,
nge mɛ yãa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
nge mɛya kon bɛɛ Isireliba wɔra
bɛɛ be i na i sɔ̃ Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba
13 I swaa dakio i nɔ
kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sɔ̃ ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
14 Na nɛɛ, sanam mɛ sɔɔ, kon Isireliba sɛɛyasia ben durum sɔ̃.
Kon Betɛlin yãku turanu kɔsuku,
kpa nin kãanu nu bɔɔkira nu wɔruku.
15 Kon bɛɛn dia mi i ra n wãa yam susurun saa ka puran saa kɔsuku.
Kpa n bɛɛn sina kpaanu kam koosia
ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
ka sere dii gee ni nu tie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4

1 Bɛɛ Samarin tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa gbiibi
yi yi wãa Samarin guurɔ,
i wɔnwɔndobu dam dɔremɔ,
i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu taki dimɔ,
ma i bɛɛn durɔbu sɔ̃ɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
Tɛ̃, i swaa dakio i nɔ.
2 Nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔ̃rumɔ ka nɛn tiin yĩsi dɛɛraru na mɔ̀,
wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa nge swɛ̃ɛ.
3 Bɛɛn baawure u koo yari kururun di
kpa bu bɛɛ kuba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliban gɔ̃ru bɔbunu
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i doo yãku yee ten mi Betɛliɔ,
kpa i n man torarimɔ.
I doo Giligaliɔ,
kpa i n man torarimɔ nge mɛ̀n nɔɔ i ko kpĩ.
I n bɛɛn yãkunu mɔ̀ bururu baatere,
kpa i n ka bɛɛn kɛ̃nu naamɔ sɔ̃ɔ ita ka sɔ̃ɔ ita.
5 I bɛɛn siarabun yãkunu koowo ka pɛ̃ɛ ye ba seeyatia doke.
Kpa i tɔmbu sɔ̃ ma i kɛ̃nu kua ka kĩru.
Domi yera bɛɛ Isireliba i kĩru bo.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ ye ya kam kua

6 N wee na dera gɔ̃ɔra dua bɛɛn wuu marosu kpuro sɔɔ.
Ma i dĩanu bia bɛɛn yɛnusu kpuro sɔɔ.
Adama ka mɛ, i ǹ gɔsiramɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
7 Na yina gura yu nɛ ye n tie suru ita bu ka dĩanu gɛ̃.
Na dera gura ya na wusu gasun mi.
Ma na ǹ wure yu nɛ gasun mi.
Na dera ya na gbenu ganu sɔɔ.
Ma na ǹ wure yu nɛ ganun mi.
Ma nu gbera.
8 Yera bɛɛn wusu gasun tɔmbu ba da wuu gagun mi
bu ka nim wa bu nɔ.
Adama ben nim nɔru ga ǹ kpa.
Ka mɛ, i ǹ gɔsiramɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Na dera bɛɛn dĩanu kusenu kua,
ma twee yi na yi bɛɛn gbean dĩanu ka bɛɛn dãa gbaanun wurusu kpuro di.
Adama ka mɛ, i ǹ gɔsiramɛ nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
10 Na maa bɛɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu sure nge mɛ na kua Egibitiɔ.
Na dera ba bɛɛn aluwaasiba go tabu sɔɔ.
Ma ba ben dumi mwɛɛra.
Na dera i bɛɛn tɔn be ba gun nuburu nua bɛɛn sansaniɔ.
Adama ka mɛ, i ǹ gɔsiramɛ nɛn mi.
11 Na bɛɛ sura na kɔsuka nge Sodomu ka Gomɔra ye na kam koosia.
Ma i kua nge dãa nɔɔ ge ba wuna dɔ̃ɔn di.
Adama ka mɛ, i ǹ gɔsiramɛ nɛ, Yinni Gusunɔn mi.
12 Yen sɔ̃na bɛɛ Isireliba kon bɛɛ sɛɛyasia.
N n mɛn na, i n sɔɔru sãa i n ka nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin siribu mara.
13 Domi nɛna na guunu mɔma,
ma na woo taka kua.
Na ra nɛn bwisikunu tɔnu giasie.
Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔ̃kuru,
kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

5

Isireliba, i de i gɔ̃ru gɔsia

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swĩi yi na mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
2 Bɛɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,
i ǹ maa seemɔ.
Goo sari wi u koo bɛɛ seeya.
3 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
bɛɛn wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,
bà n tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo wurama.
Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,
tɔmbu wɔkura ba koo tia.

I wurama Gusunɔn mi

n sere dãkuru ko

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa bɛɛ Isireliba sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ; ì n kĩ i n wãa, wiya i ko kasu.
5 I ku maa sãaru da Betɛliɔ ka Giligaliɔ ka Beri Sebaɔ.
Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛɛri.
Kpa bu Betɛligibu kam koosia.
6-7 Bɛɛ be i ra gem gɔsie weesu,
kpa i kun mu garisi gãanu,
i na wi, Yinni Gusunɔn mi,
kpa i wa i n wãa,
kpa u ku raa bɛɛ Isireliba wɔri u mwa nge dɔ̃ɔ.

Kpa i goo bia Betɛliɔ wi u koo dɔ̃ɔ wi go.
8 Yinni Gusunɔwa u kperi bwese bweseka kua,
ma u yen baayere yi yen ayerɔ.
U ra yam wɔ̃kuru gɔsie yam bururam.
Kpa u de sɔ̃ɔ sɔɔ gu tĩra, gu gɔsia wɔ̃kuru.
U ra nim wɔ̃kun nim mɛnnɛ,
kpa u mu yɛ̃kana tem kpuro sɔɔ.
9 Wiya u ra damgibun dam bue.
Kpa u de bu ben wusun gbãranu kɔsuku.
Ka gem, win yĩsira Yinni Gusunɔ.
10 Bɛɛ Isireliba, be ba bɛɛ sirimɔ dee dee,
i ra n bu tusa,
kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔ̃rua.
11 I ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔre,
i n ben gbean dĩanu mwɛɛrimɔ ka dam.
Yen sɔ̃, i ǹ sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ
ye i bana ka kpee ni i dãka.
Mɛya i ǹ maa bɛɛn resɛm ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.
12 Domi u bɛɛn toranu yɛ̃ nu kpã,
u maa yɛ̃ ma i durum kua too.
I gemgibu nɔni sɔ̃ɔmɔ.
I nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ.
Ma i yinamɔ bu sãarobu ben gem wɛ̃ siri yerɔ.
13 Sanam mɛni, sanam kɔ̃suma.
Yen sɔ̃, wi u laakari mɔ, wiya u ko n nɔɔ maari.
14 I de i n gea mɔ̀ n kun mɔ kɔ̃sa.
Kpa i wa i n wãa.
Nge mɛya Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ko n ka bɛɛ wãa nge mɛ i ra gere.
15 I kɔ̃sa tusio kpa i gea kĩa.
I de gem mu siribu di siri yerɔ.
Sɔrɔkudo Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u koo bɛɛ Isireliban tɔn be ba tiara wɔnwɔndu kua.
16 Yen sɔ̃, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
tɔmba koo gɔɔ wuri ko yam kpuro,
kpa ba n sumɔ swɛɛ sɔɔ, ba n mɔ̀, wee, wee!
Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gɔɔ wooru sina,
kpa bu gɔɔ swĩigibu mɛnnama.
17 Sanam mɛ u koo bɛɛ wɔrima,
ka be ba wãa gberɔ kpuro ba koo gɔɔ swĩwa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru

18 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru mara.
Mba i yĩiyɔ i wa tɔ̃ɔ te sɔɔ.
I n yɛ̃ ma ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru, n ǹ mɔ yam bururam.
19 I ko i n sãawa nge tɔnu wi u gbee sunɔ duka suurimɔ,
ma u ka yaa gɔba gaa yinna.
Ye u dua win dirɔ u gana nɛnua,
ma waa ya nùn dɔma.
20 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta sãawa yam wɔ̃kuru n ǹ mɔ yam bururam.
Ta tĩriwa niki niki, yam bururam sari.

Sãa te Yinni Gusunɔ u tusa

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra nùn diiye tusa.
U ǹ mam maa kĩ u bɛɛn mɛnnɔsun woo nɔ.
22 I n nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka maa kɛ̃nu,
u ku ra nu mwɛ.
Mɛya u ku ra maa bɛɛn siarabun yãkunu mɛɛri
ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mɔ.
23 I ka bɛɛn womusun wɔkinu doonɔ win bɔkun di.
U ǹ maa kĩ u bɛɛn mɔrɔkunun wurenu nɔ.
24 Adama i de gem mu n wãa bɛɛn suunu sɔɔ,
mu n kokumɔ nge nim mɛ mu ku ra kpe.

[25] Bɛɛ Isireliba, i ka kua wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ, i nùn yãkunu ka kɛ̃nu kuare nge mɛ? [26] Bũu
wi ba mɔ̀ Sakutu wi i garisi bɛɛn sunɔ ka sere kpera ye i sãamɔ i mɔ̀ Kewani, i nin bwãaroku
ni i tii kua sɔɔre nge mɛ i sɔɔwa gisɔ? Bɛɛn tii i yɛ̃ ma i ǹ koore mɛ.
[27] Yen sɔ̃, u koo de bu bɛɛ yoru mwɛɛri
bu ka da sere Damasin bera giɔ.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

6

Ba koo Isireliba kpeerasia

[1] Bɔ̃ruroba bɛɛ be i wãa Siɔniɔ bɔri yɛndu sɔɔ,
ka bɛɛ be i sɔ̃ Samarin guurɔ ka toro sindu.
Ma i tamaa i sãa bwese te ta kpãaru bon wirugibu.
Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.
[2] I doo Kalinɛɔ i wa.
Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu bɔkɔ gen mi.
Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.
Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?
Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kpãaru tura?
[3] Wee i ǹ kĩ wahalan tɔ̃ru tu bɛɛ naawa.
Ma i sere tii daa kɔ̃sa gawemɔ.
Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
[4] Ma i kpĩ sau kpin yee buranu sɔɔ, nì ba buraru kua ka suunu donnu.
I tii yãa kpɛmminu ka naa kpɛmi yi yi gum mɔ gɔsiammɛ gɔ̃sun di i temmɔ.
[5] I mɔrɔkunu soomɔ i womusu mɔ̀ bwisikunu sariru sɔɔ.
Ma i tamaa i nin soberu yɛ̃wa nge Dafidi.
[6] I tam nɔrumɔ ka nɔri bɛkɛ.
I tii gum turaregim sawamɔ.
Ma i ǹ nuki sankire yèn sɔ̃ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.
[7] Yen sɔ̃na ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka doona
kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tɔ̃ɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

[8] Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u bɔ̃rua ka win tiin wãaru u nɛɛ,
u ǹ bɛɛ Isireliban tii suabu kĩ.
U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.
U koo de bu Samari mwa ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
[9] Tɔmbu wɔkuru bà n tie yɛnu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa. [10] Goo ù n win tɔnun goru sua yɛnun
di u ka yara u dɔɔ u dɔ̃ɔ mɛni, u koo wi u wãa yɛnu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wãa ka
wunɛ?
Kpa yɛ̃ro u nùn wisi u nɛɛ, goo sari.
Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ǹ weenɛ su Gusunɔn yĩsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sĩirema.
[11] Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
u koo yɛnusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

[12] Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?
Ba ra ka nɛɛ wuku mi?
Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛ̃ɛ.
Ma i gea gɔsia gãa sosuranu.
[13] Bɛɛ i nuku dobu mɔ̀ kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mɔ̀, bɛɛn tiin dama i ka nasara wa. [14] Yen
sɔ̃na Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ
dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim toraɔ ye ya wãa gbaburun bera gia mi
gãanu ku ra kpi.

7

Amɔsun kãsiru sɔɔ,

u twee wa yi tɛrie

[1] Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kãsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara dabi dabinu
sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa sabenun sɔ̃. [2] Sanam mɛ
yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun
bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ǹ maa dam mɔ.
[3] Ma Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di. U nɛɛ, yeni ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u maa dɔ̃ɔ wa

win kãsiru sɔɔ

[4] Wee ye Yinni Gusunɔ u maa dera na wa kãsiru garu sɔɔ. U nɛɛ, u koo tɔmbu sɛɛyasia ka
dɔ̃ɔ. Kpa u de dɔ̃ɔ wi, u nim mɛ mu wãa tem sɔɔwɔ gberasia kpa u Isireliban tem kpuro di.
[5] Ma na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ye yɔ̃rasio. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ǹ
dam mɔ.
[6] Ma Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u nifoo wa

win kãsiru sɔɔ

[7] Wee ye na maa wa kãsiru garu sɔɔ. Na Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ ganaɔ ma u nifoo nɛni. [8] Ma
u man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, nifoo.
Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nɛn tɔmbu Isireliba yĩire nge gana. Na ǹ maa bu
suuru kuammɛ.
[9] Kon ben sikado Isakin bũu turanu kɔsuku,
kpa n Isirelin sãa yenu suriri,
kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi
n tu kpeerasia.

Amɔsu ka yãku kowo Amasia

[10] Yera Amasia Betɛlin yãku kowo u Yeroboamu Isireliban sina boko gɔria u nɛɛ, wee
Amɔsu u nun seesimɔ Isireliban suunu sɔɔ. Win gari yi u maa gerua mi, yi tɔmbu kpuro
burisina. [11] Domi u nɛɛ,
wunɛ Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Kpa bu Isireliba yoru mwɛɛri ben tem di
bu ka da mi n toma.
[12] Yen biruwa Amasia u na Amɔsun mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wunɛ, a doo
Yudan tem gia, kpa a n wunɛn gari yi mɔ̀ mi, a ka wa a n dimɔ. [13] Adama a ku maa Gusunɔn
gari gere Betɛli mi, domi ya sãawa sina boko ka Isireliba kpuron sãa yeru.
[14] Ma Amɔsu u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Na ǹ maa Gusunɔn sɔmɔn bɔ̃ɔ. Nɛ,
yãa kparowa. Sikamɔrewa* na ra yewe. [15] Yera Yinni Gusunɔ u man gɔsa sanam mɛ na yãanu
kparamɔ. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n win tɔmbu Isireliba win gari sɔ̃. [16] Tɛ̃, a swaa dakio a
Yinni Gusunɔn gari nɔ. Wunɛ Amasia, wunɛ wi a nɛɛ, n ku Isireliba Gusunɔn gari sɔ̃. [17] Wee
ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
wunɛn kurɔ u koo sakararu ko wuu sɔɔ,
kpa bu wunɛn bibu go tabu sɔɔ,
kpa bu wunɛn gberu bɔnu ko,
domi wunɛn tii kaa gbi tem tukumɔ mi n toma,
mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

8

Amɔsu u bireru wa win

kãsiru sɔɔ ta dãa marum yiba

[1] Wee ye Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔsi kãsi teni sɔɔ. Na dãa marum wa bireru sɔɔ mɛ mu
ye. [2] Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, dãa maruma na wa mɛ mu ye.
Yera u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya tura u ka win tɔmbu Isireliba sɛɛyasia.
U ǹ maa bu suuru kuammɛ.
[3] U maa nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
sina kpaarun womusu koo gɔsia nuku sankiranun womusu.
Kpa tɔn dabinun gonu nu n tɛrie baama.
Kpa yam mu n maari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

[4] Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ be i sãarobu dam dɔremɔ.
Ma i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kam koosiamɔ.
[5] I mɔ̀, domma suru kpaon tɔ̃ɔ bakara koo kpe.

* **7:14** sikamɔre - Ya sãa dãa tèn binu ba ra di.

Kpa su wa su bɛsɛn alikama dɔra.
Domma tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira koo kpe,
kpa su wa su bɛsɛn biranu wukia.
Sa ko sakaku kawa,
kpa su yen gobi sosi.
Sa ko kilo gɔsia su ka tɔmbu gbɛni.
Kpa su doo sĩinu dɔra.
6 Sa ko wɔnwɔndobu dwe ka gobi,
kpa su sãarobu ka baranun gobi kɔsina.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔ̃rua ka nɛn tiin yĩsiru na nɛɛ,
na ǹ bɛɛ Isireliba kɔ̃sa ye i kua duarimɔ.
8 Bɛɛn tem mu koo yĩiri,
kpa bɛɛ nɛn tɔmbu i n gɔɔ wooru sɔ̃.
Tem mɛ kpuro mu koo kuke
kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.
9 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de sɔ̃ɔ u du sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara
kpa yam mu tĩra.
10 Kon bɛɛn tɔ̃ɔ bakanu gɔsia nuku sankiranu,
kpa bɛɛn womusu su n sãa weeweenu.
Kpa bɛɛn baawure u saakiba doke u n wii pɔɔru pote nuku sankiranun sɔ̃.
Kon de tɔmbu ba n nuki sankire tem mɛ sɔɔ
nge be ba ben bii teereru bie.
Tɔ̃ɔ te, ta ko n sãawa nɔni swãarugiru.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de gɔ̃ɔru tu du tem mɛ sɔɔ.
N ǹ mɔ dĩanun gɔ̃ɔru, n ǹ maa mɔ nim nɔru.
Adama nɛn garin gɔ̃ɔru ka yin nim nɔruwa i ko i n mɔ.
12 I ko i n yarinɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
saa maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka da sɔ̃ɔ yari yerɔ,
i n bɔsu baama, i n kasu i nɛn gari nɔ.
Adama i ǹ wasi i yi nɔ.
13 Saa ye sɔɔ, bɛɛn wɔndia burɔbu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim nɔrun saabu.
14 Be ba bɔ̃rumɔ ka Samarigibun bũnun yĩsiru ba mɔ̀,
ka bũu wi u wãa Danuɔn wãaru,
ǹ kun mɛ ka sãa te ba mɔ̀ Beri Sebaɔ,
be kpurowa kon de bu wɔruku,
kpa bu kpana bu se.

9

Yinni Gusunɔ

u koo tɔmbu siri

1 Amɔsu, u Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ sãa yerun yãku yerɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u sãa yerun gbereba soowo saa ben wɔllun di kpa tem mu diiri,
kpa bu wɔruku bu tɔn be ba wãa mi kpuron winu kɔsuku.
Kpa wi, Yinni Gusunɔ u de bu be ba tie go tabu sɔɔ ka takobi.
Baa ben goo kun kpɛ̃ u kisira u doona.
2 Baa bà n kukua gɔriɔ, win nɔmu ga koo bu yarama.
Baa bà n yɔɔwa wɔllɔ, u koo bu sarasiama.
3 Bà n da ba kukua guu te ba mɔ̀ Kaamɛlin wii kpiirɔ, u koo bu kasu,
kpa u bu mwa.
Bà n numa nim wɔ̃kun sɔɔwɔ,
u koo de waa baka yu bu dwɛ̃ɛ migum.
4 Ben yibɛrɛba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yibɛrɛ be, bu bu go ka takobi.
U ko n bu nɔni girariwa,
kpa u bu kɔ̃sa kua, n ǹ mɔ gea.
5 Ma Amɔsu u nɛɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u tem baba,
ma mu kɔsikira.
Ma mɛn tɔmbu kpuro ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Mɛ kpuro mu kukumɔ,

ma mu suremɔ
nge Egibitin daa baka te ba mɔ̀ Nilun nim.
6 U win wãa yeru bana wɔllɔ,
ma u dera wɔlla kua tem girum kpɛɛru.
U nim wɔ̃kun nim mɛnna,
ma u mu yɛ̃ka tem sɔɔ.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.

Taarɛgibun siribu

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i ǹ Etiopigibu kere nɛn nɔni sɔɔ.
Geema, na bɛɛ yara Egibitin tem di.
Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.
Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.
8 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliban bandu nɔni girari,
domi ta tora.
Kon tu kpeerasiawa handunia sɔɔ.
Adama n ǹ mɔ Isireliba kpurowa kon kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Wee, kon nɛn woodaba wɛ̃,
kpa n Isireliba sĩire
bwese tukunun suunu sɔɔ
nge mɛ ba ra dobi sĩire,
baa yen bin teeru ta kun ka wɔra.
10 Nɛn tɔn be ba durum mɔ̀,
ma ba gerumɔ ba mɔ̀,
na ǹ bu nɔni swãaru suremɔ,
ba koo be kpuro gowa tabu sɔɔ.

Isireliban tem koo wurama

nge yellu

11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon Dafidin bandu seeya
te ta sãa nge yɛnu ge ga bansu kua.
Kon tu sɔmɛ, kpa tu se tu wurama nge yellu.
12 Kpa bu wa bu Edɔmuban tem ka bwese tuku ni nu raa man sãamɔn tem mwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon yeni ko.
13 Wee saa ya sisi yè sɔɔ bà n gã, n ǹ tɛɛmɔ bu ka kpam duure.
Bà n resɛm duura, n ǹ tɛɛmɔ bu ka ye gama.
Baa ka guunu wɔllɔ resɛm ya koo kpiwa
ya n tɛrie bu ka tam ko.
14 Kon nɛn tɔmbu Isireliba yakia yorun di.
Kpa bu wure bu wuu si su raa bansu kua seeya
bu sina mi.
Ba koo resɛmba duure,
kpa bu yen tam nɔ.
Ba koo dãa gbaanu ko,
kpa bu yen marum di.
15 Kon den bu girawa n sire dim dim nge dãa,
ba n wãa ben temɔ mɛ na bu wɛ̃ mi.
Goo kun maa bu wukamɔ mɛ sɔɔn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ABUDIASI

Bɑ ǹ yɛ̃ sɑ̃ɑ sɑ̃ɑ sɑnɑm mɛ Abudiɑsi wi, u win sɔmburu kuɑ. Adɑmɑ Yudɑbɑn temɔwɑ u Gusunɔn gɑri geruɑ Edɔmubɑn sɔ̃. Edɔmu be, bɑ sɑ̃ɑwɑ Esɑun bibun bweseru. Bɑ rɑ n Isirelibɑ tusɑwɑ bɑɑ mɛ sikɑdo turowɑ bɑ mɔ. Bɑ yinɑ Isirelibɑ bu kpe kɑ ben temɔ sɑnɑm mɛ bɑ wee Egibitin di. Yen biru, bɑ rɑ mɑm Isirelibɑ wɔrɑɑ dewɑ bu ben yɑ̃nu gurɑ. Yen sɔ̃nɑ Abudiɑsi u bu sɔ̃ɔwɑ mɑ bɑ koo ben torɑnun ɑre wɑ. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunɑɑ

1. Sɛɛyɑsiɑ bi Gusunɔ u koo Edɔmugibu ko, nɑɑsu 1n di sere nɑɑsu 5.
2. Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru, nɑɑsu 6n di sere nɑɑsu 21.

1 Gɑri wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Abudiɑsi u gere Edɔmubɑn sɔ̃.
Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔrɑ bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ,
nu seewo nu Edɔmubɑ tɑbu wɔri.

Edɔmubɑ bɑ koo kɑm ko

2 Yinni Gusunɔ u Edɔmubɑ sɔ̃ɔwɑ sɑɑ Abudiɑsin nɔɔn di u nɛɛ,
bɛɛ Edɔmubɑ, kon bɛɛ ko bwese dɑm sɑrirugiru bwesenu kpuro sɔɔ.
Tɔmbu kpuro bɑ koo bɛɛ gɛm.
3 Wee bɛɛn tii suɑbu bɛɛ nɔni wɔ̃kuɑ,
mɑ i sɔ̃ kpee bɑɑbɑ sɔɔ
mì goo kun kpɛ̃ u bɛɛ nɑɑ turi.
Mɑ i tii sɔ̃ɔmɔ i mɔ̀,
wɑrɑ u koo sun surɑ minin di.
4 Yen sɔ̃, i n yɛ̃ mɑ bɑɑ ì n dɑ sere mi gunɔ bɑkeru tɑ ten sokuru mɔ,
ǹ kun mɛ, i duɑ kperiɔ i bɛɛn wɑ̃ɑ yenu kuɑ mi,
kon bɛɛ sɑrɑsiɑmɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni geruɑ.
5 Gbɛnɔbu bɑ̀ n nɑ bɑ bɛɛ wɔri subɑru sɔɔ wɔ̃kuru,
bɑ koo bɛɛn yɑ̃nu gurɑwɑ.
Bɑ̀ n bɛɛn resɛm gbeɑ wɔri,
bɑ koo ye sɔriwɑ,
kpɑ bu bɛɛ fiiko deriɑ.
6 Adɑmɑ bɛɛ Esɑun bibun bweseru,
yibɛrɛbɑ bɑ koo bɛɛn ɑrumɑni gurɑ,
bɑɑ kɑ bɛɛn dukiɑ ye yɑ beruɑ.
7 Be i rɑɑ kɑ nɔɔ tiɑ sɑ̃ɑ, bɑ koo bɛɛ tɔnu kɑndu kuɑ,
kpɑ bu bɛɛ girɑ sere bɛɛn tem nɔɔ burɑ yerɔ.
Be bɑ rɑɑ sɑ̃ɑ bɛɛn bɔrɔbɑ, bɑ koo bɛɛ dɑm dɔre.
Kɑ be i rɑ rɑɑ di sɑnnu, bɑ koo bɛɛ yinɑ bɛriɑ.
Adɑmɑ i ǹ ye tubumɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ,
nɛn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerɑsiɑ Edɔmun tem sɔɔ,
kpɑ n lɑɑkɑrigibu go.
9 Bɛɛ Temɑgibu, bɛɛn tɑbu kowobu bɑ koo burisinɑ
kpɑ bu be kpuro go.

Yèn sɔ̃ bɑ koo Edɔmubɑ

sɛɛyɑsiɑ

10 Bɛɛ Edɔmubɑ, wee i bɛɛn mɛro bisibu Yɑkɔbun bweseru mwɛɛrɑ i go.
Yen sɔ̃, i ko i sekuru wɑ.
I ko i kɑm kowɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.
11 Domi i wɑ̃ɑ mi sɑnɑm mɛ yibɛrɛbɑ bɑ Isirelibɑ tɑbu kɑmiɑ
mɑ bɑ duɑ ben wusɔ.
Mɑ bɑ ben yɑ̃nu gurɑ Yerusɑlɛmuɔ bɑ tɛtɛ toosi.
Bɛɛn tii i sɑ̃ɑ nge yibɛrɛ be.
12 Bɛɛ Edɔmubɑ, n ǹ dɑɑ weenɛ i bɛɛn mɛro bisibu Yudɑbɑ mɛɛri kɑ nuku dobu
sɑnɑm mɛ bɑ nɔni sɔ̃ɔre.
N ǹ dɑɑ weenɛ i nuku dobu ko
ǹ kun mɛ i bu wɔmɛ sɑnɑm mɛ bɑ nuki sɑnkire.
13 Bɛɛ Edɔmubɑ, n ǹ dɑɑ weenɛ i du nɛn tɔmbun wuuɔ

sanam mɛ yibɛrɛba ba gu kpeerasia.
N ǹ daa weenɛ i gen bansu mɛɛri ka nuku dobu.
N ǹ daa weenɛ i gen dukia gura i tii koosi.
14 N ǹ daa weenɛ i yɔ̃ra swaa yinna yerɔ
i ben be ba duki mɔ̀ mwɛɛri i go,
ǹ kun mɛ i bu mwa i yibɛrɛba nɔmu sɔndia nɔni swãa te sɔɔ.
15 Domi saa ya turuku kua
yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.
Saa ye sɔɔ, ba koo bɛɛ kua nge mɛ i gabu kua.
Kɔ̃sa ye i kua mi, ya koo wɔriwa bɛɛn wiru wɔllɔ.

Isireliba

ba koo Edɔmuba mɔru kɔsie
16 Bɛɛ Isireliba, i nɛn mɔru ye na ka bɛɛ sɛɛyasia nɔra
nɛn guu dɛɛrarun wɔllɔ.
Mɛya bwese ni nu tie, nu ǹ kpɛ̃ nu ye nɔ nu kpe.
Nu ko n ye nɔrumɔwa sere yu ka nu go
kpa nu kpeera mam mam.
17 Saa ye sɔɔ, Siɔni koo maa ko nɛ Gusunɔn guu dɛɛraru.
Be ba yara tabun di Yakɔbun bweseru sɔɔ ba koo faaba wa mi,
kpa bu ben tem mwa be ba raa mu mwan nɔman di.
18 Yakɔbun bibun bweseru ka Yosɛfun bibun bwesera ko n sãawa nge dɔ̃ɔ.
Ba koo Esaun bweseru dɔ̃ɔ mɛniwa nge yakasu.
Ba koo bu dɔ̃ɔ mɛniwa mam mam, ba ǹ goo derimɔ mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliba ba koo wure

bu be ba bu sikerenɛn tem mwa

19 Yuda be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ba koo Edɔmuban tem mɛ mwa. Be ba wãa wɔwaɔ, ba koo Filisitiban tem ka Samarigim ka Efaraimugim mwa, kpa Bɛnyamɛɛba bu maa Galadin tem mwa.

20 Isireliban tabu kowo be ba raa kpikiru sua saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di, ba koo Kananiban tem mwa sere n ka da Sarepataɔ. Yerusalɛmugii be ba maa kpikiru da Sefaradiɔ, ba koo wuu si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mwa.
21 Ka nasarawa ba koo Siɔnin guuru yɔ. Min diya ba ko n Edɔmuba kpare.

Kpa Yinni Gusunɔ u n bandu dii!

YONASI

Tɔn dabira ta Yonasin gari yɛ̃. Yonasi u ǹ ka Gusunɔn sɔmɔ goo weenɛ. Domi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔsi ma handuniagibu kpurowa u kĩ, n ǹ mɔ Isireliba tɔna. Yen sɔ̃na u nùn gɔra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gɔ̃ru gɔsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sãawa Isireliban yibɛrɛ kpokoba. Adama Gusunɔ u nùn tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gɔ̃ru gɔsiabun arufaani sɔ̃ɔmɔ. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gɔrin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mɛm nɔɔbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuɔ, wiru 3.
4. Gusunɔn durom Ninifugibun sɔ̃, wiru 4.

Yonasi u kookari kua

u ka Gusunɔ duka suuri

1 Sɔ̃ɔ teeru, Yinni Gusunɔ u Yonasi, Amitain bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 Yonasi, a seewo a da Ninifu
wuu maro bɔkɔ gen mi. Kpa a nɔɔgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kɔ̃suru ta banda sere
ta man girari.
3 Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wɔri, u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda.
Ma u da Yafoɔ u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kɔsia. Nge mɛya u ka Taasisin swaa
wɔri wi ka tɔn be ba dɔɔ Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda.
4 Adama Yinni Gusunɔ u dera woo bɔkɔ ga seewa nim wɔ̃ku gen mi. Ma n sãare goo ge, ga
koo nim diira. 5 Be ba goo ge tɛmamɔ, ba bɛrum soora. Ma ben baawure u win bũu soku. Ma
ba goo gen sɔmunu kawa ba sure nim wɔ̃kuɔ gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u
kpĩ u dò mam mam sere goo gen sɔɔwɔ. 6 Ma goo gen tɛmɔ tɔnwero u susi u Yonasi yamia u
nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a dò. A seewo a wunɛn bũu soku. Sɔrɔkudo u koo sun yaaya kpa
sa kun kam kue.
7 Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia wìn sɔ̃ kɔ̃sa yeni ya sun deema.
Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di. 8 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔwɔ wi u sun
kɔ̃sa yeni kparemɔ. Man diya a wee. Amɔna wunɛn yĩsiru. Bwese terà a sãa. Sɔmbu teren
sɔ̃na a wãa mini.
9 Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, na sãawa Heberu. Yinni Gusunɔwa na ra sã wi u wɔllu ka tem
ka nim wɔ̃ku taka kua.
10-11 Yera tɔn be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunɔ duka suurimɔwa domi win
tii u bu sɔ̃ɔwa mɛ. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. Amɔna sa ko nun kua nim
mɛ, mu ka kpuna.
N deema nim mɛ, mu seemɔ mu dɔɔwa. 12 Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku
ge sɔɔ. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na yɛ̃ ma nɛn sɔ̃na woo bɔkɔ geni ga seewa.
13 Ka mɛ, goo tɛmɔ be, ba seewa ba hania mɔ̀ bu ka turi nim mɛn goorɔ. Adama ba kpana.
Domi nim mɛ, mu seewawa. 14 Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ku sun
kpeerasia tɔnu winin wãarun sɔ̃. A ku sun wi u kun sun gãanu kuen yɛm sɔbi. Domi a ra
kowa ye a kĩ.
15 Yera ba Yonasi sua ba kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku ge sɔɔ. Saa yera ga kpuna sɛ̃ɛ. 16 Yera tɔn be, ba
Yinni Gusunɔ nasia, ba nùn yãkuru kua. Ma ba nɔɔ mwɛɛru kua ma wiya ba koo sã.

2

Yonasin kanaru

swãan nukurɔ

1 Yinni Gusunɔ u dera swãa baka ya Yonasi mwɛ. Ma u kua wɔ̃kuru ita ka sɔ̃ɔ sɔɔ ita swãa
yen nukurɔ. 2 Swãa yen nukurun diya Yonasi u Gusunɔ win Yinni kana. 3 U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, sanam mɛ na wãa nuku sankiraru sɔɔ,
na nun nɔɔgiru sue, ma a man wisa.
Saa gɔribun wãa yerun di na nun soka.
Ma a nɛn nɔɔ nua.
4 Wee a man kpɛ̃ɛ sere nim wɔ̃kun sɔɔwɔ.
Ma nim man mwɛ.
Nim kurenu kpuro man taare.
5 Na raa tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, wee a man gira wunɛn wuswaan di,

na da sere mi n toma.
Adama wee tɛ̃, kon maa wunɛn sãa yee dɛɛraru wa.
6 Nim man mwɛ sere na kĩ n gbi.
Mu man wukiri, ma yaka si su wãa mɛn sɔɔwɔ
su man tɛ̃kusi sere wirɔ.
7 Na numa na da sere guunun kpɛɛkpɛɛkuɔ,
ma tem sɔɔwɔn gamboba ba man kɛnusi dim dim.
Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara min di wasiru.
8 Sanam mɛ na kom yaa bia
na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,
ma a nɛn kanaru nua wunɛn sãa yee dɛɛrarun mi.
9 Be ba bũnu sãamɔ, ba ǹ maa wunɛn durom wasi.
10 Adama nɛ, kon nun yãkuru kua.
Kon nun siara,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko.
11 Saa yera Yinni Gusunɔ u swãa ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yu doo yu Yonasi sia kasaɔ. Ma swãa ye, ya
da kasaɔ ya Yonasi sia.

3

Yonasi u waasu mɔ̀ Ninifuɔ

1 Yinni Gusunɔ u kpam Yonasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro gen mi.
Kpa a gari yi gere yi kon nun sɔ̃.
3 Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N deema Ninifu sãawa
wuu bɔkɔ gè sɔɔ ba koo sĩ sɔ̃ɔ ita bu sere gen gooru wa. 4 Ye Yonasi u tura mi, u sĩa tɔ̃ɔ giriru,
u nɔɔgiru sue u gerumɔ u mɔ̀, sɔ̃ɔ weerun biru, Ninifu ya koo kpe. 5 Ma Ninifugibu ba Gusunɔ
naanɛ kua. Ba nɔɔ bɔkuru kpara, ba saakiba sebua nuku sankiranun sɔ̃ saa damgibun di n ka
da bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ. 6 Ye Ninifun sina boko u gari yi nua ma u seewa saa win sina kitarun di u
win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u tii torom wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ̃. 7 Ma u kpara
Ninifuɔ u nɛɛ, sina boko ka win sina asakpɔbu ba wooda yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere ka yaa
sabenɔ, bu ku gãanu di, bu ku maa nim nɔ. 8 Kpa tɔmbu kpuro ka yaa sabenɔ, bu saakiba
sebe nuku sankiranun sɔ̃. Kpa bu Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu nùn kana, kpa bu ben kom
kɔ̃sum deri ka ben daa bɔɔbɔya ye ba ra raa ko. 9 Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo gɔ̃ru gɔsia kpa win
mɔru yu sure u kun maa sun kam koosie.
10 Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba gɔ̃ru gɔsia, ba ben daa kɔ̃sa deri, yera u win himba
gɔsia. Ma u ǹ maa bu kɔ̃sa ye kue ye u raa gɔ̃ru doke u bu kua.

4

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ̃

1 Yera Yonasin mɔru seewa gãa ni Gusunɔ u Ninifugibu kuan sɔ̃. 2 Ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, yeniban bɛruma na mɔ̀ sanam mɛ na wãa nɛn temɔ. Yen sɔ̃na na duka
yakura fuuku na dɔɔ Taasisiɔ. Na yɛ̃ ma a sãawa wɔnwɔndugii, a maa suuru mɔ. Wunɛn kĩru
ta kpã. A ra tɔnu kɔ̃sa wĩari ye a raa gɔ̃ru doke a nùn kua. 3 Tɛ̃, a de n gbi, domi n buram bo n
gbi ye ko na n ka wãa.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ǹ gem mɔ Yonasi, a ka mɔru yenin bweseru ko.
5 Yera Yonasi u yarima Ninifu yen min di u da u wãa yen sɔ̃ɔ yari yeru gia, u kuru gira mi.
Miya u mara u wa ye ya koo wuu ge deema. 6 Ma Yinni Gusunɔ u dãa kiku gagu kpiisia ga
Yonasi gunum kere, gu ka nùn saaru kua, kpa win bwɛ̃ra yu kpuna. Yera n Yonasi dore too
too. 7 Adama sisiru bururu, Gusunɔ u maa dera kɔkɔru gara na ta dãa te di. Ma ta gbera.
8 Sanam mɛ sɔ̃ɔ yara, u dera woo sum ga na saa sɔ̃ɔ yari yerun di. Ma sɔ̃ɔ wi, u Yonasi so wirɔ
sere u wasikira. Ma u nɛɛ, n buram bo u gbi ye u ko n ka maa wãa.
9 Yera Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ǹ gem mɔ a ka mɔru ko dãa kiku gen sɔ̃.
Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka mɔru ko too too sere n gɔɔ kana.
10 Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a ǹ sɔmburu garu kue dãa ten sɔ̃. N ǹ wunɛ a tu kpiisia.
Wee ta kpɛ̃a wɔ̃ku teeru, ma ta gu wɔ̃ku kpaaru. Ka mɛ, wee a tu wɔnwɔndu kuammɛ.
11 Ninifu wuu bɔkɔ gen tɔmbu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000), ba ǹ
maa gea ka kɔ̃san wunanɔ yɛ̃. Yera a ǹ kĩ n be ka ben yaa sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee kɑ Esai, wɑɑti tiɑ bɑ ben gɑri geruɑ. Miseen tireru sɔɔ, u Isirelibɑ kɑ Yudɑbɑ gerusi yèn sɔ̃ weesu kɑ nɑɑnɛ sɑriru kɑ kɑrɑnɑbu kɑ dɑm dɔrebu kɑ sere dɑɑ bɔɔbɔyɑ yɑ wɑ̃ɑ ben suunu sɔɔ. Gobigibun ɑrumɑni kun bu turɑ sere bɑ mɑɑ sɑ̃ɑrobu kɑ tɔn kurɔbu girɑmɔ bɑ bu ben yɛnusu wɔrɑrimɔ. Ben wirugibu bɑ nɔm birɑn kɛ̃nu mwɑɑmɔ. Ben yɑ̃ku kowobu kɑ Gusunɔn sɔmɔbu bɑ tɔmbu gobi mwɑɑrimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yenibɑ kpuron sɔ̃nɑ Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu sɔ̃ɔwɑ mɑ Gusunɔn durom mu kpɑ̃. Yen sɔ̃, bu de bu gɔ̃ru gɔsiɑ kpɑ bu wurɑmɑ Yinni Gusunɔn mi. Mɛyɑ u mɑɑ sɑ̃ɑrobu dɑm kɛ̃mɔ bu kɑ ben tii Gusunɔ wɛ̃. Yinni Gusunɔ u rɑ kpuro ko dee dee. Yen sɔ̃nɑ n ǹ koorɔ u kun kɔ̃sɑn kowobu sɛɛyɑsie. Sɔ̃ɔ teeru u koo win tɔmbu yɑkiɑ u bu yɑrɑ sekurun di. Kpɑ u de bɔri yɛndu kɑ gem mu n wɑ̃ɑ ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunɑɑ

1. Isirelibɑn torɑnu kɑ ben sɛɛyɑsiɑbu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

1 Yudɑbɑn sinɑ boko Yotɑmu kɑ Akɑsi kɑ Esekiɑsi ben wɑɑti sɔɔrɑ Yinni Gusunɔ u Misee
Mɔresɛtigii sɔ̃ɔwɑ ye yɑ koo Sɑmɑri kɑ Yerusɑlɛmu deemɑ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu tɑɑrɛ wɛ̃

2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swɑɑ dɑkio.
Bɛɛ hɑnduniɑgibu, i swɑɑ tem kpĩiyɔ i nɔ.
Yinni Gusunɔ u koo nɑ sɑɑ win wɑ̃ɑ yee dɛɛrɑrun di u bɛɛ tɑɑrɛ wɛ̃.
3 Wee u yɑrim wee sɑɑ win wɑ̃ɑ yee ten min di,
u sĩimɔ guunun wɔllɔ.
4 U n nu tɑɑrɑ, nu rɑ numwɑ.
Kpɑ wɔwi yi n yɑndɑmɔ nge gum yɑrum
ǹ kun mɛ nge nim mɛ mu sɑrɑm wee gungunun di.
5 Isirelibɑ Yɑkɔbun bibun torɑnun sɔ̃nɑ
yeni kpuro yɑ koorɑ.
Wɑrɑ u Isirelibɑ dɑm kɑ̃ bu kɑ Gusunɔ seesi.
Ben wuu mɑro Sɑmɑriwɑ.
Wɑrɑ u Yudɑbɑ suremɔ bũu sɑ̃ɑru sɔɔ.
Ben wuu mɑro Yerusɑlɛmuwɑ.
6 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yenibɑrɑ yɑ koo de Sɑmɑri yu ko bɑnsu
kpɑ bu resɛm duure mi.
U koo yen gɑnin kpenu sure sere wɔwɑn sɔɔwɔ.
Kpɑ bu yen kpɛɛkpɛɛku wɑ.
7 Bɑ koo yen bwɑ̃ɑrokunu kpuro kɔsuku.
Kɛ̃ɛ ni bɑ rɑɑ wɑ, bɑ koo nu dɔ̃ɔ mɛni.
U koo de bu yen bũnun sɑ̃ɑ yɑ̃nu kpuro gurɑ.
Domi sɑkɑrɑ gobiyɑ* bɑ kɑ nu dwɑ.
Tɛ̃, tɔn tukobu bɑ koo nu gurɑ bu kɑ sɑ̃ɑru ko.

Wɑhɑlɑ yɑ Yerusɑlɛmu deemɑ

8 Nɛ Misee kon weeweenu ko n swĩ.
Kon sĩ tereru, kɑ nɑɑ dirisu.
Kon wuri ko nge gbeeku bɔ̃ɔ.
Kpɑ n swĩ nge tɑɑtɑɑru.
9 Sɑmɑrin nɔni swɑ̃ɑ te yɑ wɑ sere tɑ Yudɑbɑ girɑri, tɑ ǹ kpeemɔ.
Wee tɑ tunumɑ sere Yerusɑlɛmu nɛn tɔmbun wuun kɔnnɔwɔ.
10 I ku ye kpɑrɑ Gɑtiɔ.
I ku mɑɑ swĩ Akoɔ.
I bindio tuɑ sɔɔ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃ Bɛti Leɑfɑrɑɔ.
11 Wee bɛɛ Sɑfirigibu bɑ koo bɛɛ yoru mwɛɛri,
kpɑ i n wɑ̃ɑ tereru kɑ sekuru sɔɔ.

---

* **1:7** sɑkɑrɑ gobi - Ben bũu sɑ̃ɑru sɔɔ bɑ rɑ sɑkɑrɑru ko kɑ kurɔ be bɑ rɑ n wɑ̃ɑ ben bũu diru mi. Sɑkɑrɑ gobi yirɑ bɑ kɑ dii te bɑnɑ.

Sananigibu ba ǹ kãkɔ bu yari ben wuun di.
Bɛtisalegibun weeweenu dera ba ǹ wãa yeru mɔ.
12 Marɔtigibu ba diirimɔ ben alafian sɔ̃.
Nɔni swãa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.
Ta maa Yerusalɛmun gbãra kɔnnɔ girari.
13 Bɛɛ Lakisigibu i bɛɛn kɛkɛ yi dumi gawe sɔɔru kowo.
Domi i Isireliban daa kɔ̃sa saarimɔ.
Ma i dera Yerusalɛmugibu ba man seesi.
14 Yen sɔ̃na i ko tɛ̃ karana ka Mɔresɛti Gatigibu.
Akisibugiba kun maa Isireliban sinambu somiru wee.
15 Bɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ u koo kpam bɛɛ yibɛrɛ kpao nɔmu sɔndia.
Isireliban sina yiikogibu ba koo da bu kuke kpee te ba mɔ̀ Adulamuɔ.
16 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn seri kɔniɔ i wii kparanu yi nuku sankiranun sɔ̃.
I swĩiyɔ bɛɛn bii be i kĩn sɔ̃.
Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.

2

Be ba tɔmbu dam dɔremɔ

1 Bɔ̃ruroba be ba ra n kɔ̃sa bwisikumɔ wɔ̃kuru mi ba kpĩ.
Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko yèn sɔ̃ ba yen dam mɔ.
2 Bà n goon gberu binɛ kua, kpa bu tu mwa.
Bà n goon diru binɛ kua, kpa bu tu mwa.
Ba ra yɛ̃ro ka win yɛnugibu dam dɔrewa
kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.
3 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na kɔ̃san sɔɔru mɔ̀ tɔn ben sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye duka suuri.
Mɛya ba ǹ maa kpɛ̃ bu sĩ ba n wĩiru yɔ̃rasie dam dam.
Domi tɔ̃ɔ te ta wee mi, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
4 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu nɛɛ,
wee! Ba bu gura kpuro mam mam.
Ben tɔmbu ba ǹ maa tem mɔ.
Ba bu gira ben gbean di.
Ba ye bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.
Mban sɔ̃na ba bu gura nge mɛ.
5 Adama saa gaa sisi yè sɔɔ ben goo kun maa tem wasi
Yinni Gusunɔn tɔmbu bà n tem bɔnu mɔ̀.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

6 Ben gaba ba seewa ba Misee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
a ku maa gari suni a n mɔ̀, kɔ̃sa ye, ya weewa kam kam.
7 Ba Isireliban bweseru bɔ̃rusiwa?
Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?
Nge mɛya u ra raa sun kue?
Adama Misee bu wisa u nɛɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem mɔ̀n sɔ̃.
8 Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀,
i kua win tɔmbun yibɛrɛba.
I tɔmbu sɛ̃re be ba wee tabu gberun di i ben yãnu potira.
9 I ben kurɔbu gira saa yɛnu si ba kĩn min di,
ma i dera ben biba kun maa girima wasi sere ka baadommaɔ yè na raa bu wɛ̃.
10 I seewo i doona,
i ǹ maa bɔri yɛndu wasi tem mɛ sɔɔ.
Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
11 Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera i ra kã
be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,
i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,

kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnnɑ.
Kon bɛɛ mɛnnɑ nge yɑ̃ɑnu gɔ̃ɔ teu sɔɔ.
Kpɑ i n wɑ̃ɑ sɑnnu nge yɑ̃ɑnu kpɑrɑ yerɔ.
Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sinɑ boko,
nɛnɑ nɑ bɛɛ kpɑre.
Kon nɑ n bɛɛ swɑɑ gbiiye.
Nɛnɑ kon bɛɛ swɑɑ kɛniɑ i kɑ yɑkiɑrɑ.
I ko i swɑɑ gĩɑ kpɑ i yɑri min di.

3

Misee u Isirelibɑn wirugibu

kirɔ mɔ̀

1 Bɛɛ Isirelibɑ Yɑkɔbun bweserun wirugibɑ nɑ kɑ yɑ̃.
N ǹ bɛɛyɑ n weenɛ i n woodɑbɑ yɛ̃?
2 Adɑmɑ wee i ǹ geɑ kĩ,
kɔ̃sɑ i kĩ.
I rɑ tɔmbu ben gɑ̃ɑnu kpuro mwɑɑriwɑ.
Kpɑ i bu yɔ̃su tereru.
3 I rɑ bu diwɑ mɑm mɑm nge yɑɑ ye bɑ kokɑ bɑ kukunu kɔsukɑ,
mɑ bɑ ye bɔtirɑ bɑ doke wekerɔ.
4 Yen sɔ̃nɑ ì n Yinni Gusunɔ kɑnɑ u bɛɛ somi,
u ǹ bɛɛ wisimɔ.
U koo bɛɛ biru kisiwɑ kɔ̃sɑ ye i kuɑ min sɔ̃.

Gusunɔn sɔmɔ

be bɑ Isirelibɑ nɔni wɔ̃kumɔ

5 Misee u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɔmɔ be bɑ win tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔn sɔ̃. U nɛɛ,
bɑ̀ n bu gɑ̃ɑnu nɔɔ dokeɑ,
bɑ rɑ nɛɛwɑ, bɔri yɛndɑ wee.
Bɑ̀ kun mɑɑ bu gɑ̃ɑnu wɛ̃,
kpɑ bu nɛɛ, tɑbu sisi.
6 Yen sɔ̃, bɑ ǹ mɑɑ yɑm wɑsi.
Bɑ ǹ mɑɑ win gɑri mɔ̀.
Yɑm wɔ̃kurɑ koo kɑ bu sikerenɑ.
Bɑ ǹ mɑɑ gɑ̃ɑnu wɑsi.
7 Sɔmɔ be, bɑ koo ben wuswɑɑ wukiriwɑ sekurun sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u ǹ bu wisimɔ.
8 Adɑmɑ nɛ Misee, kon nɑ n dɑm yibɑwɑ.
Domi Yinni Gusunɔ u mɑn win Hunde wɛ̃.
Nɑ gem kɑ wɔrugɔru sebuɑ.
Mɑ nɑ Isirelibɑ, be Yɑkɔbun bweseru ben mɛm nɔɔbu sɑriru sɔ̃ɔmɔ.

Yerusɑlɛmu koo ko bɑnsu

9 Bɛɛ Isirelibɑ Yɑkɔbun bweserun wirugibu,
i swɑɑ dɑkio i nɔ.
I ku rɑ gem kɑ̃.
I rɑ mu gɔsiewɑ kɔ̃sɑ.
10 Wee i tɔmbu goomɔ,
i ben dukiɑ suɑmɔ i kɑ Yerusɑlɛmu bɑnimɔ.
11 Mɑ i nɔm birɑn kɛ̃nu mwɑɑmɔ i sere siri.
Yɑ̃ku kowobu bɑ rɑ ginɑ tɔmbu gobi mwɑɑriwɑ bu sere woodɑ sɔ̃ɔsi,
kpɑ Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwɑ bu sere win gɑri gere.
Kpɑ bɑ n sere mɔ̀ bɑ sɑ̃ɑwɑ Gusunɔn tɔmbu.
Gɑ̃ɑnu kun bu deemɑmɔ yèn sɔ̃ u kɑ bu wɑ̃ɑ.
12 Tɛ̃, bɛɛn sɔ̃, bɑ koo Siɔni kɛrɑ nge gbee te bɑ wukɑ.
Kpɑ Yerusɑlɛmu yu ko bɑnsu.
Kpɑ guu te tɑ wɑ̃ɑ sɑ̃ɑ yerɔ tu kikisu kpi.

4

Yerusalɛmu ya ko n wãa

bɔri yɛndu sɔɔ

1 Saa gaa sisi yè sɔɔ guu tèn mi Yinni Gusunɔn sãa yera raa gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera.
Kpa bwese dabinu nu na mi,
2 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã,
kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi su sĩ yi sɔɔ.
Min diya u koo win wooda yara kpa u gari geruma.
3 U koo bwese dabinu siri,
ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo nin yaasi bɔɔri nu woba so.
Bweseru gara kun garu seesimɔ.
Ba ǹ maa tabun gari mɔ̀ ben suunu sɔɔ.
4 Baawure u ko n wãa win gberu kpaanɛɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa nùn nandasiamɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.
5 Bweseru baatere ta ra kãwa tu ten bũu mɛm nɔɔwa.
Adama bɛsɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa sa ko mɛm nɔɔwa sere ka baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ

Yerusalɛmuɔ

6 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon be ba mɛɛra kua mɛnna,
kpa n be ba kpikiru sua sokusiama,
be, be na raa nɔni sɔ̃ɔwa mi.
7 Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.
Kpa be, ba n sãa nɛn tɔmbun sukum mɛ mu tie.
Kpa n be, be ba raa kpikiru sua mi ko bwese damgiru.
Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n sãa ben sunɔ Siɔniɔ sere ka baadommaɔ.
8 Wunɛ Yerusalɛmun guuru,
wunɛ wi a sãa nge wuu kɔ̃sobun diru,
a tɔmbu kɔ̃su,
kaa maa wunɛn bɛɛrɛ wa nge yellu.
Domi Yerusalɛmu ya koo kpam ko Isireliban wuu maro.

Yerusalɛmugibun nɔni

swãaru ka ben yakiabu

9 Mban sɔ̃na i kuuki mɔ̀ bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Mban sɔ̃na i tii tɛ̃birimɔ nge tɔn kurɔ wi kĩ u ma.
Mana bɛɛn sunɔ u wãa.
Mana bɛɛn bwisi kɛ̃ɔbu ba da.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i wuri koowo
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Domi tɛ̃, i ko i yari Yerusalɛmun di.
Kpa i da i n wãa yakasɔ.
Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u koo ra bɛɛ yakiama min di.
Kpa u bɛɛ wɔra bɛɛn yibɛrɛban nɔman di.
11 Tɛ̃, bwese dabinu nu mɛnnamɔ nu ka bɛɛ seesi.
Nu mɔ̀, su de ben wuu Yerusalɛmu ye, yu bɛɛrɛ bia, yu ko bansu.
Kpa sa n su mɛɛra.
12 Adama tɔn be, ba ǹ yɛ̃ himba ye Yinni Gusunɔ u yi win tɔmbun sɔ̃.
Ba ǹ win bwisikunu yɛ̃.
U kĩ u bu mɛnna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.
13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba so nge alikama.
Kon de i n dam mɔ nge kɛtɛn kɔba ye ya dam mɔ nge sisu.
Ma yen naa konnu nu dam mɔ nge sii gandu.
I ko i bwese dabinu munkuwa.

Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ Gusunɔ tem kpuron Yinni yiiya.
14 Adama bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i bɛɛn tabu kowobu mɛnnama.
Wee ba bɛɛ tarusi.
Ma ba bɛɛn sina boko soomɔ baanɔ ka bokunu.

5

Faaba kowo koo yariwa

Bɛtelehɛmun di

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Bɛtelehɛmu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu sɔɔ.
Adama wunɛn min diya kparo koo yari
wi u koo nɛn tɔmbu Isireliba kpara.
U wãawa saa yee yellun di.
2 Adama ko na n gina nɛn tɔn be deriwa ben yibɛrɛban nɔma sɔɔ
sere kurɔ wì u koo kparo wi ma, u ka ma.
Be ba kpikiru da, ba koo gɔsirama bu Isireli be ba tie deema.
3 Kpa kparo wi na bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua mi,
u bɛɛ nɛn tɔmbu mɛnna u kpara mam mam
ka nɛ, Yinni Gusunɔn dam ka nɛn yiiko.
Win tɔmbu ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa u yĩsiru yari handunian goonu nnɛ ye sɔɔ.
4 Wiya u koo ka bɔri yɛndu na.
Asirigibu bà n na, ba bɛsɛn tem wɔri
ba dua sere bɛsɛn sina kpaarɔ,
sa ko bɛsɛn kparo be ba dam bo seeya bu bu wɔri.
5 Ben tabu yãnun sɔ̃,
ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be taare,
kpa bu sun wɔra Asirigibu bà n bɛsɛn tem wɔrima.

Isireli be ba wãa

bwese ni nu tien suunu sɔɔ

6 Isireli be ba tiara ba ko n wãa tɔn dabinun suunu sɔɔ nge kako arufaanigiru
te Yinni Gusunɔ u dera ta wɔruma,
ǹ kun mɛ nge gura ye ya nɛmɔ tɛɛru,
ya ǹ gãanu yĩiyɔ tɔnun min di.
7 Isireli be ba tiara ba ko n wãa tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa ba n dam mɔ nge gbee sunɔ ge ga wãa gbeeku yɛɛn suunu sɔɔ,
ǹ kun mɛ yãa gɔ̃ɔ sɔɔ.
Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ̃ u gu mwaari.
8 Isireliba, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba wɔri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunɔ

u ye ba gballi wuna

9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bɛɛn dumi ka bɛɛn tabu kɛkɛba kpeerasia.
10 Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.
Kpa n bɛɛn gbãranu suriri.
11 Kon bɛɛn dobo dobogibu go.
I ǹ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn suunu sɔɔ.
12 Kon bwãarokunu ka kpee ni i gira kɔsuku.
I ǹ maa nu sãamɔ.
13 Kon bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten sãa yerun dãnu wukiri.
Kpa n bɛɛn wusu kɔsuku.
14 Nɛn mɔru koo se,
kpa n nɛn dam sɔ̃ɔsi bwese ni nu ǹ man mɛm nɔɔwammɛn mi.

6

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

taarɛ wɛ̃ɛmɔ

1 I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaɔ.
2 Bɛɛ guunu, i swaa dakio.
Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛn tɔmbu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
Na kĩ n bu siribu soku.
3 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nɛn tɔmbu, kɔ̃sa mba na bɛɛ kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.
I man wisio.
4 I man taarɛ wɛ̃ɛmɔ yèn sɔ̃ na bɛɛ Isireliba yara saa Egibitin di?
N kun mɛ yèn sɔ̃ na bɛɛ yara saa yorun di?
N kun mɛ yèn sɔ̃ na bɛɛ kparo beni gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu?
5 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i yaayo kɔ̃sa ye Balaki Mɔabun sina boko u bwisika u bɛɛ kua.
I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u nùn wisa.
Na bɛɛ yɔ̃siri bɛɛn sanum sɔɔ saa Sitimun di sere Giligaliɔ.
Ma i nɛn durom wa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na bɛɛ kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu

bikiamɔ

6 Kɛ̃ɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sãa yerɔ.
Kɛ̃ɛ terà ko na n nɛni n ka nùn yiira.
Naa wɔ̃ɔ tiagia kon ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua?
7 Yinni Gusunɔ u yãa kinɛ dabi dabinun bukata mɔ?
Gum kotosun bukatawa u mɔ?
Nɛn bii gbiikoowa kon nùn wɛ̃ u sere man nɛn toranu suuru kua?
8 Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea sɔ̃ɔsi ye u ra kã.
Ye u bu kanamɔ bu ko,
yera bu ben berusebu wɛ̃ ye n sãa begia.
Kpa bu bu kĩru sɔ̃ɔsi.
Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swĩi ka tii kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbɛnɔbu

ka daa bɔɔbɔyagibu sɛɛyasie

9 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalɛmugibu yã.
Wi u bwisi mɔ, u koo nùn nasia.
Bɛɛ Yudaba, i de nɛn siribu bu bɛɛ yeeri.
10 Kon wura tɔn kɔ̃so u dukia gure win dirɔ ka gbɛna?
Kpa u n sakaku mɔ ge na ǹ kĩ?
11 I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u dɛɛre?
12 Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam dɔremɔ,
ba ra n weesu mɔ̀.
Kpa ba n gabu nɔni wɔ̃kumɔ ka ben gari.
13 Tɛ̃, na sɔɔru kpa n ka bɛɛ sɛ̃suku bɛɛn durum sɔ̃,
kpa i kam ko.
14 I ko i di, adama i ǹ debumɔ.
I ko i nɔɔgiru sua gɔ̃ɔrun sɔ̃.
Mɛya n ǹ koorɔ i gãanu bere.
I n maa gãanu berua, taba kon ka ye kam koosia.
15 I ko i duure, adama i ǹ gɛ̃ɛmɔ.
I ko i olifi gama,
adama i ǹ wasi i yen gum sawa.
I ko i resɛm tam wĩa,
adama i ǹ wasi i mu nɔ.
16 Domi i sina boko Omirin daa kɔ̃sa saarimɔ ka sere maa Akabugia.
I ben daa saarimɔwa mam mam.
Yen sɔ̃na kon de bɛɛn wuu gu ko bansu.

Kpɑ n de bu bɛɛ yɛ̃ɛ.
I ko i sekuru wɑ bɛɛ kpuro nge mɛ nɛn tɔmbu bɑ rɑ wɑ.

7

Misee u weeweenu mɔ̀

1 Misee u nɛɛ,
wee nɑ wɔnwɔndu soore nge wi u dɑ̃ɑ binu kunɔnu mɔ̀.
Mɑ u ǹ gɑ̃ɑnu wɑ u di.
U ǹ mɑɑ resɛm yebɑ wɑ ye win gɔ̃ru gɑ kĩ u di.
2 Domi tem mɛ sɔɔ, goo sɑri wi u Gusunɔ mɛm nɔɔwɑmmɛ.
Goo kun mɔ̀ dee dee.
Be kpuro bɑ bwisikumɔwɑ bu tɔmbu go.
Mɑ bɑ sɑ̃kiriɑnɑmmɛ.
3 Bɑ kɔ̃sɑn kobun yɛ̃ru mɔ.
Mɑ sinɑmbu kɑ siri kowobu bɑ tɔmbu nɔm birɑm kɛ̃nu mwɑɑrimɔ.
Ben dɑmgibu bɑ ben binɛ sɔ̃ɔsimɔ.
Mɑ be kpuro bɑ nɔɔ tiɑ sɑ̃ɑ bu kɑ ko ye bɑ kĩ.
4 Ben wi u sɑnɔ bo, u sɑ̃ɑwɑ nge sɑ̃kɑ.
Ben wi u dɛɛre, u ɑwĩi kɔ̃si kere.
Yen sɔ̃ tɛ̃, tɔ̃ɔ te Gusunɔn sɔmɔbu bɑ bu nɔɔsiɑ
tè sɔɔ bɑ koo bu sɛɛyɑsiɑ tɑ tunumɑ.
Wee bɑ burisinɛ kɔ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃, ɑ ku wunɛn berusebu nɑɑnɛ ko.
A de ɑ wunɛn yɑrɑ nɛnɛ wunɛn tiin kurɔn wuswɑɑɔ.
6 Domi bii u rɑ win tundo wɔmɛ,
kpɑ bii wɔndiɑ u win mɛro seesi,
kpɑ bigii kurɔ u win dwɑɑ mɛro seesi.
Bɑɑwure u rɑ n win yibɛrɛ mɔwɑ win tiin yɛnu sɔɔ.
7 Adɑmɑ nɛ, Yinni Gusunɔwɑ ko nɑ n mɛɛrɑ.
Wiyɑ ko nɑ n nɑɑnɛ sɑ̃ɑ.
Domi u rɑ mɑn fɑɑbɑ ko.
Wiyɑ u koo mɑn wisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Isirelibɑ fɑɑbɑ ko

8 Bɛɛ be i sɑ̃ɑ bɛsɛn yibɛrɛbɑ,
i ku yɛ̃ɛ ye yɑ sun deemɑn sɔ̃.
Bɑɑ sà n wɔrumɑ, sɑ ko se.
Sà n mɑɑ wɑ̃ɑ yɑm wɔ̃kuru sɔɔ,
Yinni Gusunɔwɑ u ko n sɑ̃ɑ bɛsɛn yɑm bururɑm.
9 Sɑ ko Yinni Gusunɔn mɔru sɔbe,
domi sɑ nùn torɑ.
Adɑmɑ sɑɑ gɑɑ sisi yè sɔɔ u koo kɑ sun yinɑ,
kpɑ u sun gem wɛ̃.
U koo kɑ sun nɑ yɑm bururɑm sɔɔ
kpɑ u sun durom kuɑ.
10 Bɛsɛn yibɛrɛbɑ bɑ koo ye wɑ.
Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo sekuru wɑ,
be, be bɑ rɑ rɑɑ bikie bu nɛɛ,
mɑnɑ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wɑ̃ɑ.
Bɑ koo bu tɑɑku nge pɔtɔkɔ,
kpɑ su bu yɛ̃ɛ.
11 Tɔ̃ru gɑrɑ sisi tè sɔɔ bɑ koo Yerusɑlɛmun gɑni seeyɑ,
kpɑ bu bɛsɛn tem nɔɔ burɑ yeru yɑsiɑsiɑ tu tondɑ.
12 Sɑɑ ye sɔɔ, bɛsɛgii be bɑ wɑ̃ɑ Asiriɔ kɑ Egibitiɔ
kɑ dɑɑ ni bɑ mɔ̀ Nilu kɑ Efɑrɑtin goorɔ,
kɑ sere mɑɑ be bɑ wɑ̃ɑ nim wɔ̃kun goorɔ kɑ guunɔ,
bɑ koo wurɑmɑ bɛsɛn temɔ.
13 Kpɑ tem mɛ mu tie duniɑ sɔɔ mu ko bɑnsu,
tɔn be bɑ wɑ̃ɑ min kom kɔ̃sum sɔ̃.
14 Yinni Gusunɔ,
ɑ wunɛn tɔn be ɑ gɔsɑ kpɑro kɑ wunɛn kpɑrɑ dɛkɑ.

Be wee bɑ wɑ̃ɑ be tɔnɑ dɑ̃ɑ sɔ̃ɔwɔ mi tem gem wɑ̃ɑ.
A bu kpɑro Bɑsɑni kɑ Gɑlɑdin kpɑrɑ yenɔ nge yellu.
15 A sɔm mɑɑmɑɑkigiɑ koowo nge mɛ ɑ kuɑ
sɑnɑm mɛ ɑ sun yɑrɑmɑ sɑɑ Egibitin di.
16 Bwesenu nu koo mɑɑmɑɑki ye wɑ.
Kpɑ nu sekuru wɑ bɑɑ mɛ nu dɑm mɔ.
Nu koo nɔɔ nɔmɑ wukiri, nu yɔ̃rɑ nu kun gɑri geruɑ,
kpɑ nu kun gɑ̃ɑnu nuɑ.
17 Kpɑ nu tuɑ di nge wɑɑ,
ǹ kun mɛ nge yɛɛ yi yi kɑbirimɔ.
Nu koo yɑri sɑɑ nin kuku yerun di kɑ bɛrum,
nu nɑ wunɛ Yinni Gusunɔn mi, nu n diirimɔ,
kpɑ nu n nun nɑsie wunɛn dɑm sɔ̃.
18 Wɑrɑ u kɑ nun weenɛ.
Wee, ɑ rɑ kɑ bɛsɛ wunɛn tɔmbun bweserun sukum mɛ mu tie tɛmɑnɛ
bɛsɛ be sɑ sɑ̃ɑ wunɛn ɑrumɑni
kpɑ ɑ sun bɛsɛn torɑnu suuru kuɑ.
Wunɛn mɔru ku rɑ tɛ.
Domi kĩrɑ ɑ rɑ sun sɔ̃ɔsi.
19 Kɑɑ mɑɑ bɛsɛn wɔnwɔndu wɑ.
Kpɑ ɑ ku bɛsɛn torɑnu gɑrisi.
Kpɑ ɑ bɛsɛn durum wunɑ ɑ kɔ̃ yu dɑ sere nim wɔ̃kun temɔ.
20 Kɑɑ bɛsɛ be sɑ sɑ̃ɑ Aburɑhɑmu kɑ Yɑkɔbun sikɑdominu kĩru kɑ bɔrɔkiniru sɔ̃ɔsi
nge mɛ ɑ bɛsɛn sikɑdobɑ nɔɔ mwɛɛru kuɑ sɑɑ yellun di.

NAHUMU

Nahumu u sɔ̃ɔsimɔ win tireru sɔɔ tora ni Ninifugibu ba mɔ̀. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔmɔ ma ba koo ben wuu ge wɔri bu kpeerasia. Yeniba kpuro sɔɔ, Gusunɔ u koo be ba nùn naanɛ sãa wɔnwɔndu ka durom kua sanam mɛ u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusunɔn yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusunɔn siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u gerua wuu ge ba mɔ̀ Ninifun sɔ̃. Nahumu Ɛlikosigiiwa Gusunɔ u dera u yi wa kãsiru sɔɔ ma u yorua.

Yinni Gusunɔ u do u sɛ̃

2 Yinni Gusunɔ u sãawa nisinugii.
U ra mɔru kɔsie.
Win mɔru ya kpã.
U ra win yibɛrɛba mɔru kɔsie.
U ku ra bu suuru kue.
3 U ku ra toro deri u kun nùn sɛɛyasie.
Adama u ku ra mɔru se fuuku.
Win dam mu kpã.
U n sĩimɔ, woo guna ya ra n seewawa,
kpa guru winu nu n sãa nge win naasun tua.
4 U n nim wɔ̃ku gbãre, ga ra gberewa.
U ra daanu kpuron nim gberasiewa,
kpa yaka si su wãa Basaniɔ ka Kaamɛlin gãanɔ su gbera,
kpa dãa wɛ̃ɛ si su wãa Libaniɔ su dɛlla.
5 U dera guunu bãarimɔ.
Ma gungunu diirimɔ.
Ma tem ka mɛn tɔmbu ba yiiyaramɔ win wuswaaɔ.
6 Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra u win mɔru ma.
Wara u koo ka win mɔru gabirina.
Win mɔru ya ra pusiwa nge dɔ̃ɔ.
Wee ya kpenu bɛsukumɔ.
7 Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo.
U sãawa be ba wãa wahala sɔɔn kuku yeru.
Be ba nùn naanɛ sãa, bera u ra nɔɔri.
8 U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,
kpa u win yibɛrɛba naa gira sere gɔribun wãa yerɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yuda ka Ninifun sɔ̃

9 Mba i Yinni Gusunɔ bwisikusimɔ.
Wiya u ra kam koosie mam mam.
Ba ku ra nɔni swãaru wa nɔn yiruse.
10 Yibɛrɛ be, ba sãa nge sãki kɔkɔnu,
ba ra tam nɔ sere mu bu go.
Ka mɛ, ba koo dɔ̃ɔ mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.
11 Ninifu, wunɛn min diya goo u yara
wi u Gusunɔ kɔ̃sa bwisikusimɔ,
ma u kĩ u nùn seesi.
12 Yinni Gusunɔ u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
baa bɛɛn yibɛrɛba bà n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.
Na bɛɛ sekuru doke.
Na ǹ maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.
13 Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.
Kon ten yɔni kasuku.

14 Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ̃.
Na nɛɛ, i ǹ bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yĩsiru sɔbe.
Kon bɛɛn bwãaroku dãaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn bũu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔɔru ko.
Domi i ǹ sãa gãanu.

2

1 Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wɔllɔ
u bɔri yɛndun labaari gea kparamɔ.
Yen sɔ̃, i bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra raa di Yinni Gusunɔn sɔ̃ dio.
I bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibio.
Domi tɔn kɔ̃so wi, u ǹ maa wee bɛɛn suunu sɔɔ.
Na nùn kpeerasiawa mam mam.
2 Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ wɔrim wee.
Yen sɔ̃, i bɛɛn gbãraru maruo,
kpa i bɛɛn swɛɛ kɔ̃su.
I sɔɔru koowo,
kpa i wɔrugɔru sɔ̃ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.
3 Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun bweseru, Isireliba ben bɛɛrɛ wesiamɔ,
be, be yibɛrɛba ba wɔri ba ben yãnu gura
nge mɛ ba ra resɛm kãasi yakiri.

Ba Ninifu wɔri

ba yen yãnu gura

4 Ninifun yibɛrɛban tabu durɔ damgibun tɛrɛnu nu sɔ̃ri.
Ma ba yãa wunɔmginu doke.
Tabun tɔ̃ru tà n tura,
ben tabu kɛkɛ be dumi gawe
yi ra kuramɛwa yi n ballimɔ nge dɔ̃ɔ buri,
kpa ba n yaasi fĩamɔ.
5 Ba tabu kɛkɛba yakiamɔ swɛɛ sɔɔ nge wiirobu.
Ba daamɔ batuma kpuro sɔɔ ka dam.
À n bu wa, a ra n tamaa dɔ̃ɔ yariya.
Kpa ba n duki mɔ̀ nge guru maakinu.
6 Ninifun sina boko u win tabu durɔ damgibu yaaya u sokumɔ.
Adama be wee, ba sĩimɔ ba bãarimɔ.
Ben yibɛrɛba ba sɛnde ba ka dɔɔ wuun gbãraru gia.
Ma ba tii kuku yenu kua.
7 Subaru sɔɔ, ba daanun swɛɛ kɛnia,
ma sina kpaara wɔruka.
8 Ba Ninifu ye mwa ba yen yãnu gura ba ka doona.
Yen tɔn kurɔbu ba sumɔ nge kparukonu,
ma ba toronu soomɔ.
9 Ninifu ye, ya sãawa nge nim bwee bakaru
tèn nim mu gɛ̃ɛra mu doona.
Ma nɔɔgira nɔɔramɔ ta mɔ̀,
i yɔ̃ro, i yɔ̃ro.
Adama goo kun yɔ̃re.
10 I sii geesu ka wura guro.
Ben dukia ya ǹ nɔru mɔ.
Dukia bwese bwesekawa ba mɔ.
11 Ba guramɔ, ba goomɔ, ba sankumɔ.
Tɔmbu kpuron gɔma dwiiya.
Ben dũunu soonamɔ, ma ben dam doona.
Be kpuron wuswaa burisinɛ.

Ninifu ya sãawa

nge gbee sunɔ ge ba kamia

12 Mana Ninifu ye, ya wãa tɛ̃,
ye, ye ya raa sãa nge gbee sinansun wãa yeru,
mi gbee sunɔ dwaa ka ninu ka binu nu ra n bɔsu,

goo ku ra maa nu nare,
13 kpa dwaa ye, yu yen kurɔbu ka yen binu yaa goowa,
kpa yu wãa yee te yaa yibia.
14 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, nɛ wee.
Nɛna na sãa yen yibɛrɛ.
Kon de yen tabu kɛkɛba bu dɔ̃ɔ mwaara.
Kon de bu yen bibu go tabu sɔɔ.
Kon de yu ku maa tɔmbun yãnu gura.
Goo kun maa yen sɔmɔbun nɔɔ nɔɔmɔ.

3

Ba Ninifu kam koosia
1 Ninifugiba kua bɔ̃rurobu.
Domi ba sãawa tɔn gowobu.
Ba weesu yiba.
Ma ba kuuramɔ ka gbana.
Ba ra n tɔmbun yãnu guramɔwa.
2 Wee sɛnan damusu nɔɔramɔ wuu ge sɔɔ.
Wee tabu kɛkɛban uruun wɔkinu nɔɔramɔ,
ma dumi yi yi gawe yi yɔ̃ɔkumɔ.
3 Maasɔbu ba wee,
ba takobiba ka yaasi nɛni yi ballimɔ.
Wee ba tɔmbu mɛɛra kua,
ma gonu tɛrie baama, nu ǹ garirɔ.
Ma ba nu wɔrikimɔ.

Ba Ninifu sekuru doke
4 Ninifu ya sãawa nge kurɔ sakara kowo kpoko.
Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen sɔrorun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon ye wɔrima.
Kon yen yaberu gbabia n ka yen wuswaa wukiri,
kpa n yen tereru bwesenu sɔ̃ɔsi,
kpa yu sekuru wa.
6 Kon ye kubanu sure, kpa tɔmbu bu ye ka.
7 Saa yera wi u ye wa u koo duka su,
kpa u nɛɛ, Ninifu ya kua bansu.
Wara u koo ye wɔnwɔndu kua.
Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yɛmiasia.

Ninifu ya koo kowa

nge Tebɛsi
8 Tebɛsi ya wãa Nilun nim swɛɛ yi ba gban bɔkuɔ.
Nim mu ka ye sikerenɛ.
Ma mu sãa yen gbãraru.
Ninifu, a tamaa a Tebɛsi ye sanɔ kere?
9 Etiopigibu ka Egibitigiba ba sãa yen dam.
Putigibu ka Libigibu ba sãawa yen somiɔbu.
10 Ka mɛ kpuro, yen tii ya yoru da.
Ba ye mwa ma ba yen bibu go swɛɛ kpuro sɔɔ.
Ba yen wirugibu tɛtɛ toosi,
ma ba yen damgibu mwɛɛra ba yɔni doke.
11 Wunɛ Ninifu, kaa nɔni sɔ̃ɔrawa,
kpa a n sãa nge wi u tam goore,
kpa a kuku yeru kasu yibɛrɛban sɔ̃ a kuke.
12 Saa ye sɔɔ, wunɛn gbãranu kpuro nu ko n sãawa nge dãa nìn marum mu ye.
Bà n mu sira kpa mu wɔri wi u koo mu din nɔɔwɔ.
13 Wee wunɛn tɔmbu ba sãa nge tɔn kurɔbu wunɛn suunu sɔɔ.
Wunɛn tem wusun kɔnnɔsu su kɛniara mam mam yibɛrɛban wuswaaɔ.
Ma dɔ̃ɔ u sin kɔkɔrɔba di.
14 Bɛɛ Ninifugibu, i nim takirio i yi.
Domi ba koo bɛɛn wuu tarusi.
I bɛɛn gbãrarun dam sosio.

I birikiba muro kpa i sɔndu taaku i ka tu bani.
15 Baa ì n yeba kpuro kua,
ka mɛ, dɔ̃ɔ u koo na u bɛɛ di,
ǹ kun mɛ bu bɛɛ go ka takobi.
Ba koo bɛɛ kpeerasiawa nge mɛ twee yi ra dãa wurusu di.

Ba Ninifun tɔmbu kpuro go

Wee, i dabia nge twee.
16 Bɛɛn tenkuba ba kperi dabiru kere.
Adama be kpuro ba doona
nge twee yi yi yɔ̃ɔwa.
17 Bɛɛn kɔ̃sobu ba dabi nge gbabu swɛ̃ɛ.
Bɛɛn sɔm kowobu ba dabi nge twee
yi yi sina dãa kikisɔ bururu.
Adama ye sɔ̃ɔ u yara ma yi yɔ̃ɔwa yi doona,
ba ǹ tuba mi yi da.
18 Wunɛ Asirin sina boko,
wee wunɛn kparobu ba dom yĩbirimɔ.
Wunɛn tabu durɔ damgibu ba ǹ maa wasi.
Ma wunɛn tɔmbu ba yarinɛ yam kpuro guunu wɔllɔ,
goo sari wi u koo bu kpaasina.
19 Goo kun wunɛn mɛɛra ye nɔɔrimɔ.
Ya koo nun gowa.
Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku dobun sɔ̃.
Domi goo sari wi a ǹ nɔni sɔ̃ɔwa.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsimɔ win tɔmbun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dɔremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenɛn tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ̀, amɔna ben wãara ko n sãa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naanɛ doke, wiya u koo kpĩ u n wãa. Wi u mara Gusunɔ u nùn yakia, wiya u ko n wãa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ̀, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔ̃ɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

2 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamɔ.
Sere saa yerà kaa n man maari.
Sere saa yerà kaa de na n nun sɔ̃ɔmɔ
ma tɔmba dam dɔrenamɔ.
Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.
3 Mban sɔ̃na a dera na kɔ̃sa mɛɛra.
Mban sɔ̃na kaa n tɔmbu mɛɛra
ba n gem biranamɔ.
Wee, tɔmba dam dɔrenamɔ
ba daa kɔ̃sa mɔ̀ baama kpuro.
Sannɔsu yiba, ma tɔmba siribu sokunamɔ baama kpuro.
4 Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.
Ba ku ra tɔmbu ben gem wɛ̃ nge mɛ n weenɛ.
Tɔn kɔ̃sowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa

u nɛɛ, Babilonigiba wee

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.
I de biti yu bɛɛ mwa.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nɔni biru
ni i ǹ naanɛ mɔ̀,
baa goo ù n bɛɛ nu tusia.
6 Wee, kon Babilonigibu seeyama.
Tɔn be, ba nuki sum.
Ba tem kpuro bukianamɔ
bu wa bu ka bwesenu ganun wãa yenu mwɛɛri.
7 Ba nanum mɔ ben dam saabu.
Bera ba ra gɔsi ye ba kĩ.
8 Ben dumi yi sannɛkunu ǹ kun mɛ gbeeku bɔ̃nu duka kere.
Saa tontonden diya yi ra yɔ̃,
kpa yi yibɛrɛ wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.
9 Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yãnu gura.
Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.
Ma ba yobu mwɛɛrimɔ ba mɛnnamɔ nge yani sɛɛri.
10 Ba sinambu gɛma.
Ba tem yɛ̃robu yɛ̃ɛmɔ.
Ba ǹ wusun gbãranu gara.
Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gbãra ni yɔ
kpa bu wuu si mwa.
11 Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
kpa bu maa da bu gam wɔri bu kɔ̃sa ko.
Ben dama ba naanɛ sãa, mu sãa nge ben bũu.

Habakuku u maa Gusunɔ soku

12 Saa yellun di, wuna a sãa Gusunɔ.
Wuna a sãa nɛn Yinni.
A dɛɛre. Yen sɔ̃, sa ǹ gbimɔ.
Yinni, wuna a sãa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wuna a Babilonigibu gɔsa,
ma a bu dam kã kpa bu ka sun sɛɛyasia.
13 Adama a ǹ kpɛ̃ a yɔ̃ra a n kɔ̃sa mɛɛra,
domi a dɛɛre too.
N n mɛn na, mban sɔ̃na a mɛɛra ye tɔn kɔ̃soba mɔ̀,
ma a ǹ gãanu gerumɔ.
Mban sɔ̃na a maari tɔn kɔ̃sobu ba gemgibu goomɔ.
14 Mban sɔ̃na a tɔmbu kuammɛ nge swɛ̃ɛ,
ǹ kun mɛ nge kɔkɔ ni nu ǹ kparo mɔ.
15 Babilonigibu ba tɔmbu mwɛɛrimɔ
nge swɛ̃ɛ yi ba mwa ka kɔkɔnu
ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.
16 Yen sɔ̃na ba ra ben yãakoronu yãkunu kue,
kpa bu nu turare dɔ̃ɔ dokea.
Domi nin saabuwa
ba koo ka kpĩ bu dĩa geenu wa
ni nu do bu di.
17 Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanɔ.
Ba ko n bwesenu sakirimɔwa wɔnwɔndu sariru sɔɔ sere ka baadommaɔ?

2

1 Adama nɛ, Habakuku na yɔ̃wa gbãraru wɔllɔ nɛn kɔ̃su yerɔ
nge wi u yɔɔru bwɛ̃ɛ,
kpa n ka nɔ ye Gusunɔ u koo man sɔ̃,
ka nge mɛ u koo man wisi nɛn weeweenun sɔ̃.

Gusunɔ u Habakuku wisa

2 Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,
n gari yi yoruo yi u man sɔ̃ɔmɔ.
N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi sɔɔ.
3 Yin tɔ̃ra kun gina tura yi ka koora.
Adama yi koo koora yin saa yà n tura.
Baa yì n tɛɛmɔ, na n gesi yi mara.
Domi yi koo koorawa kam kam.
4 N yoruo ma wi u tii sue u ǹ wãa swaa gea sɔɔ.
Adama wi u kua gemgii naanɛ dokebu sɔɔ, u ko n wãawa.
5 Wi u tii sue, u ku ra sinɛ sɛ̃ɛ.
U ra n sãawa nge tam nɔro,
kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wãa yeru.
U ku ra debu nge gɔɔ.
U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko nin yinni.

Bɔ̃rusibu nɔɔbu

6 Adama bwese ni u mwɛɛra mi,
nu koo nùn seesi nu nùn gari sɔ̃ ka wɔma ka mɔnnu, nu nɛɛ,
u kuawa bɔ̃ruro wi, wi u dukia mɛnnamɔ ye ya ǹ sãa wigia,
ma u gabun yãnu guramɔ u tɔruba yiimɔ.
Sere saa yerà u ko n mɔ̀ nge mɛ.
7 Bèn dibu u nɛni, ba koo nùn seesi subaru sɔɔ,
kpa bu gura ye u mɔ.
8 Nge mɛ u tɔn dabinu wɔri u nin yãnu gura,
nge mɛya be ba tie, ba koo maa nùn wɔri bu win yãnu gura
yèn sɔ̃ u tɔmbun yɛm yari,
ma u tem ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dam dɔre.
9 Bɔ̃rurowa wi u dukia guramɔ
ye ya ǹ dɛɛre win berusebun mi,
kpa u wa u n wãa aye bɛɛrɛgiru sɔɔ,
mi u ǹ maa nɔni swãaru wasi.

10 Adama win yɛnun sekura u sɔɔru kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.
Win tiin wãara u kari bɔrie.
11 Domi baa ka ganiɔ, yi koo wuri ko yi nùn taarɛ wɛ̃,
kpa kpɛɛrun yari yi wuri wura.
12 Bɔ̃rurowa wi u win wuun kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ yɛm wɔllɔ,
ma u tɔmbu dam dɔremɔ.
13 Ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ya koo dɔ̃ɔ mwaara.
Ba tii nɔwia mɔ̀wa kam sɔɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.
14 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru ta ko n yibawa tem sɔɔ
nge mɛ nim wɔ̃ku ga ra n nim yiba.
15 Bɔ̃rurowa wi u win beruse tam bɔɔbɔm wɛ̃ɛmɔ
mu ka nùn go nge dɛ̃ɛ, u n yɔ̃ tereru,
kpa u nùn sekuru doke u n mɛɛra.
16 Yɛ̃ro u tii sekuru dokemɔwa mi, n ǹ mɔ bɛɛrɛ.
Win tii u mu nɔruo kpa u tereru yɔ̃ra.
Yinni Gusunɔ u koo nùn tilasi ko
u ka win mɔrun nɔra nɔ kpuro,
kpa win bɛɛrɛ ye u raa mɔ yu gɔsia sekuru.
17 Daa kɔ̃sa ye u kua Libaniɔ,
ya koo wɔri win wiru wɔllɔ.
U yɛɛ go.
Adama yɛɛ yi, yi koo nùn nandasia.
Yeni kpuro ya koo nùn deema yɛm mɛ u yarin sɔ̃,
ka dam mɛ u tem mɛ ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dɔren sɔ̃.
18 Arufaani yerà bwãarokunu nu mɔ tɔnu u ka sina u nu seku.
Nu sãawa ni ba seka ka sisu,
ma nu dera u weesu naanɛ sãa.
Mban sɔ̃na tɔnu u koo win naanɛ doke bwãaroku ni u seka sɔɔ,
ni, ni nu ǹ kpɛ̃ nu gari gere.
19 Bɔ̃rurowa wi u dãa kuku sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, gu seewo,
ma u kperu sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, tu dom yando.
Yen gaa ya koo kpĩ yu nùn bwisi kɛ̃?
Geema, u nu wura ka sii geesu pote.
Adama nu ǹ hunde mɔ, nu n sere wãaru mɔ.
20 Yinni Gusunɔ u wãa win sãa yee dɛɛrarɔ.
Tɔmbu kpuro bu nɔɔ mario win wuswaaɔ.

3

Habakukun kanaru

1 Wee kana te Gusunɔn sɔmɔ Habakuku u kua ka weeweenu.
2 U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na nua ye a gerua.
Ma na nanda.
A de yu koora wɔ̃ɔ sini sɔɔ.
A de tɔmbu bu ye wa bɛsɛn waati yeni sɔɔ.
Adama wunɛn mɔru ye sɔɔ, a yaayo a sun wɔnwɔndu kua.
3 Gusunɔ, a na saa Edɔmun di.
Wunɛ, Dɛɛro, a na Paranin guurun di.
Wunɛn yiiko ya wɔllu yam burarasie.
Ma tem kpuro mu nun siaramɔ.
4 A na, ma yam mu burura.
Sɔ̃ɔ yãna yara wunɛn nɔman di,
mi wunɛn dam mu wãa.
5 A dera baranu nu pusimɔ.
A nu derimɔ mi a sara kpuro.
6 À n yɔ̃ra, tem mu ra yĩiriwa.
À n bwesenu mɛɛra, nu ra diiriwa.
Guu ni nu wãa saa yee yellun di, nu wɔruka,
gunguu ni nu wãa saa tɛɛbun di, nu kɔsikira,
domi niya nu raa sãa wunɛn swaa ye a ra sĩ.

7 Na Kusanigibun weeweenu nɔɔmɔ.
Na maa wa ma Madianiba ba bɛrum soore.
8 Yinni Gusunɔ, a ka daanu mɔru mɔ̀wa?
Nge nim wɔ̃kuwa a ka mɔru mɔ̀.
Wee a yɔɔwa guru winu wɔllɔ
nge wi u yɔɔwa tabu kɛkɛn wɔllɔ,
ma ya nùn nasara wɛ̃.
9 A wunɛn tɛndu bɛri.
Wunɛn bɔ̃ri yi sãawa nge sɛ̃ɛnu.
A tem bɛra ma daanu koka min di.
10 Guunu nù n nun wa, nu ra diiriwa.
Gura ya nɛmɔ ka dam, ma nim wɔ̃kun nim mu wɔki,
mu nim kurenu kɔ̃ɔmɔ sere wɔllɔ.
11 Sɔ̃ɔ ka suru ba yɔ̃ra ye ba wunɛn guru maakinu wa
nu ballimɔ nge yaasa, ma nu dɔɔ nge sɛ̃ɛnu.
12 Wee a tem bukianamɔ,
a bwesenu kɔsukumɔ ka mɔru baka.
13 Wee a yara
a wunɛn tɔmbu ka wunɛn sunɔ wi a gɔsa somiru na.
A tɔn kɔ̃sobun sunɔ go.
A win bwãabu kpeerasia mam mam.
14 A yibɛrɛban sinambun winu yabura ka ben tiin sɛ̃ɛnu.
Ba raa sun wɔrim wee ka sɛndaru nge woo bɔkɔ,
bu ka sun yarinasia.
Ba nuku dobun kuuki mɔ̀.
Ba sɔɔru sãa bu ka sun go bɛsɛn kuku yenɔ.
15 Yinni Gusunɔ, a sɔ̃ wunɛn dumin wɔllɔ,
a nim wɔ̃ku taakumɔ
ge ga nim kɔ̃ɔmɔ ga wɔki.
16 Na gen wɔkinu nɔɔmɔ too.
Ma na nanda gem gem,
nɛn nɔɔ ga diirimɔ bɛrum sɔ̃.
Ma nɛn wasi yi wɔkɔnu wɔrimɔ,
na yɔ̃ sɛ̃ɛ na nuku sankiranun tɔ̃ru mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam dɔren sɔ̃.
17 Figien dãnu nu ǹ ko n binu mɔ.
Resɛm dãnu nu ǹ maa marumɔ.
Olifin dãnu nu ǹ maa binu marumɔ.
Gbea kun maa dĩanu wɛ̃ɛmɔ.
Yãanu ka kɛtɛ kun ko n maa wãa gɔ̃ɔwɔ.
18 Adama nɛ, nɛn nuku dobu weewa wunɛ Yinni Gusunɔn min di.
Na nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ a ra man faaba ko.
19 Wuna a sãa nɛn dam.
A ra de na n sãu nge nɛmu.
Kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Womu geniwa ba wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu sɛɛyasia. Ma u maa tɔn tukobu kirɔ mɔ̀ be ba ka bu sikerenɛ u nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ra wee. Tɔ̃ɔ te, nɔni swãarugira. Adama amɛn biru, Isireliban sukum ba koo wurama Gusunɔn mi kpa bu kpam Yerusalɛmu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunɔ u koo Yudaba ka Yerusalɛmugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunɔ u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu seeya, wiru 3:1-20.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Sofoni, Kusin bii sɔ̃ɔwa Yosiasi, Amɔɔn bii, Yudaban sina
bokon bandun waati sɔɔ. Sofoni wi, u sãawa Gedalian debubu, Amarian sikadobu, Esekiasin
yãasebu.

Yinni Gusunɔ

u koo handunia sɛɛyasia

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
3 Kon tɔmbu ka yɛɛ ka gunɔsu ka swɛ̃ɛ kpeerasia
ka sere maa tɔn kɔ̃sobu ka ye ya ra bu sokurasie.
Kon tɔmbu kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Yudaba

ka Yerusalɛmugibu sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro nɔma doke.
Kon bũu wi ba mɔ̀ Baalin sãa yee ni nu tie kpeerasia min di.
Kon yen wirugibu ka yen yãku kowobun yĩsa go.
5 Be ba dii tɛɛri wɔllɔ kperi ka suru sãamɔ
ka be ba bɔ̃rumɔ ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsiru,
ma ba wure ba bɔ̃rumɔ ka ben bũun yĩsiru,
be kpurowa kon go.
6 Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu,
ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko,
be kpurowa kon go.
7 I nɔɔ mario wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi win tɔ̃ru ta turuku kua.
U win yãkuru sɔɔru kua.
U maa gɔsa be ba koo tu di.
8 Wi, Yinni Gusunɔn yãku ten tɔ̃ru sɔɔ,
u koo wirugibu ka sina bokon bibu wɔri,
ka sere maa be ba tɔn tukobun komanu swĩi.
9 Yen tɔ̃ɔ te, be ba ku ra sãa yerun kɔnnɔ suuku taaram kã nge bũu sãɔbu,
ka sere be ba ben sunɔn yɛnu dukia yibiamɔ
ye ba gurama ka gbɛna, ka dam dibu,
be kpurowa u koo wɔri.
10 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo wuri nɔ sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ,
ka maa wuun wɔɔ bera gaan mi.
Mɛya nɔni swãa bakara ko n wãa guunu wɔllɔ.
11 Bɛɛ Makitɛsigibu, i wuri koowo.
Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.
Be ba gobi kɔsimɔ kpuro ba koo kpeera.
12 Yen tɔ̃ɔ te, u koo Yerusalɛmu bũuri ka fitilanu.
U koo tɔmbu wɔrima be ba sɔ̃ kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔnu.
Ma ba gerumɔ ben gɔ̃ruɔ ba mɔ̀,
wi, Yinni Gusunɔ u ǹ gea mɔ̀, u ǹ maa kɔ̃sa mɔ̀.
13 Ba koo ben arumani gura kpa ben yɛnusu su ko bansu.
Ba koo dia bani yè sɔɔ ba ǹ sinamɔ.
Ba koo resɛm duure, adama ba ǹ yen tam nɔrumɔ.

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru
14 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ nanumgira ta turuku kua.
Te wee ta wee fuuku, ta nɔɔgiru sue.
Tabu durɔ damgii u koo kuuki ko dɔma te.
15 Tɔ̃ɔ te, ta sãawa mɔrun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, ta sãawa nuku sankiranun tɔ̃ru.
Ta sãawa kam kobun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, yam wɔ̃kura koo tu wukiriwa nge bukɔ ka guru winu.
16 Yen tɔ̃ɔ te, tabu kowobu ba koo kɔbi so
kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbãranu mɔ wɔri.
17 U koo tɔmbu nuku sankiranu kpɛ̃ɛ
kpa ba n sĩimɔ nge wɔ̃kobu.
Domi Yinni Gusunɔwa ba torari.
U koo de ben yɛm mu n tɛrie nge tua,
kpa ben gonu nu n sãa nge kubanu.
18 Yen dɔma te, ben sii geesu ǹ kun mɛ ben wura,
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu wɔra Yinni Gusunɔn mɔru baka yen min di.
Tem mɛ kpuro mu koo dɔ̃ɔ mwaara win mɔrun sɔ̃.
U koo mɛn tɔmbu kpuro gowa subaru sɔɔ.

2

I tii kawo
1 Bɛɛ sekuru sariba,
i de i sina i bwisiku,
2 Yinni Gusunɔn himba yu sere koora.
Kpa tɔ̃ɔ te, tu ku raa bɛɛ samba ko
nge doo sako ge ga ka woo doonɔ.
I de i sina i bwisiku
Yinni Gusunɔn mɔru baka yen tɔ̃ru tu sere tunuma
tu bɛɛ deema.
3 Bɛɛ be i tii kawe kpuro tem mɛ sɔɔ,
i Yinni Gusunɔ kasuo.
Bɛɛ be i nùn mɛm nɔɔwɛ,
i gem kasuo, kpa i tii kawa.
Sɔrɔkudo i ko i yari Gusunɔn mɔrun tɔ̃ɔ te sɔɔn di.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ duu yeru gian sɔ̃
4 Gasan tem mu koo bansu ko.
Kpa Asikaloni yu yɔ̃ra dira.
Ba koo Asidɔdun tɔmbu gira sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
Kpa bu Ekoronin tɔmbu seeya ben wuun di.
5 Bɛɛ Keretin bweseru, bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun goorɔ,
i kam kuawa.
Wunɛ maa Kanani, wunɛ wi a sãa Filisitiban tem,
Yinni Gusunɔ u nun gerusimɔ.
U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.
Goo kun maa sinamɔ wunɛ sɔɔ.
6 Nim wɔ̃kun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bɔsu ba n ben yãanu kparamɔ.
7 Domi saa ye sɔɔ,
Gusunɔ, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
kpa u ka ben yobu wurama.
Nim wɔ̃kun goo te, ta koo ko begiru.
Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,
kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yari yeru gian sɔ̃

8 U Mɔabuba ka Amɔniban wɔma nua ye ba ka win tɔmbu sekuru doke.
Ma ba tii sua ba ben tem nɔɔ bura yenu susisia.
9 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ Isireliban Yinni,
wi, wi u wɔllu ka tem mɔ,
u nɛɛ, sere ka win wãaru, u koo de Mɔabuba bu kam ko nge Sodomugibu,
kpa Amɔniba bu maa kam ko nge Gomɔragibu,
ben tem mu yaka kɔ̃susu kpi,
ǹ kun mɛ mu gɔsira bɔru.
Gãanu kun maa kpiimɔ mi sere ka baadommaɔ.
Win tɔn be ba tie,
ba koo Mɔabu be, ka Amɔni be wɔri
bu ben yãnu gura bu tem tubi di.
10 Yeniwa Gusunɔ u koo de yu bu deema ben tii suabun sɔ̃
ka sere maa ye ba wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tɔmbu wɔnwa
ba sekuru doke.
11 Wi, Yinni Gusunɔ, u ǹ ka bu wɔnwɔndu mɔ̀.
U koo handunia kpuron bũnu kam koosia.
Baa bwese ni nu wãa tem burenɔ,
nu koo yiira win wuswaaɔ nin wusɔ.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sika gian sɔ̃
12 Bɛɛ Etiopigibu, ba koo maa bɛɛ sɔkiri ka win takobi bu go.
13 U koo win nɔmu dɛmiɛ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ
u Asirigibu kam koosia,
kpa Ninifu yu ko bansu.
Gãanu kun maa kpiimɔ mi.
14 Yaa sabena nu koo sina mi,
yɛɛ bwese bweseka gesi.
Boorosu ka duuru bɛɛkuna nu koo kpuna furɔ si ba yen gbereba kuan sɔɔwɔ.
Ba koo kuuki nɔ saa fɛnɛntiban di.
Nɔni swãara ko n wãa yen kɔnnɔwɔ.
Domi dirun bura te ba kua ka sɛdurun dãa ta koo kɛsikira.
15 Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,
ge, ge ga raa tii sue mi,
ma ga tamaa ga wãawa bɔri yɛndu sɔɔ,
ma ga tii sɔ̃ɔmɔ ga mɔ̀,
gera ga kpuro kere.
Wee ga wɔruma ga bansu kua.
Ga kua yɛɛn wãa yeru.
Wi u sarɔ mi, u koo wia kowa u nɔma kpara.

3

Yerusalɛmugibu

ba ǹ Gusunɔn gere wure
1 Bɔ̃ruroba bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Domi i sãawa mɛm nɔɔ sariba,
ma i disi mɔ, i dam diinamɔ.
2 I ku ra googii nɔ.
I ku ra maa sɛɛyasiabu wure.
I ku ra Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ ko.
I ku ra maa nùn susi.
3 Bɛɛn sina asakpɔbu ba sãawa nge gbee sinan
si su kukirimɔ wuu ge sɔɔ.
Ma bɛɛn siri kowobu ba maa sãa nge yokan puruka
ni nu ku ra dĩanu yi bururun sɔ̃.
4 Gusunɔn sɔmɔbu ba sãawa naanɛ sariba.
Ba ku ra gere ye Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa.
Bɛɛn yãku kowobu ba Gusunɔn sãaru disi dokemɔ.
Ba ku ra woodaba mɛm nɔɔwɛ.

5 Adamɑ kɑ mɛ, Yinni Gusunɔ u wãa kɑ bɛɛ.
U sãawɑ gemgii, u ku rɑ weesu ko.
U rɑ win gem terɑsiewɑ siribu sɔɔ bururu bɑɑtere.
U ku rɑ tɔ̃ru bure.
Adamɑ tɔn kɔ̃sobɑ bɑ kɔ̃sɑ mɔ̀, sekurɑ kun bu mɔ̀.
6 Wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u bwese girinu go,
mɑ u nin gbãrɑnu kɑ nin kuku yenu kɔsukɑ.
U derɑ goo ku rɑ mɑɑ sĩ nin swɛɛ sɔɔ.
U nin wusu kɔsukɑ, goo kun mɑɑ wãa mi.
7 Yerɑ u nɛɛ, bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, ì n dɑɑ nùn nɑsie,
mɑ i win sɛɛyɑsiɑbu wurɑmɔ,
u ǹ dɑɑ bɛɛn wãa yenu kɔsukumɔ.
U ǹ dɑɑ mɑɑ bɛɛ sɛɛyɑsiɑmɔ nge mɛ u kuɑ,
ɑdɑmɑ i rɑ n sɛndewɑ kɔ̃sɑn kobu sɔɔ.
8 Yen sɔ̃, wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i nùn mɑruo tɔ̃ɔ tè sɔɔ u koo se u bɛɛ wɔrimɑ.
Domi u gɔ̃ru doke u bwesenu kɑ nin sinɑmbu mɛnnɑ
u bu win mɔru sɔ̃ɔsi kɑ yen dɑm.
Kpɑ n sãɑre nge bɑ tem mɛ kpuro dɔ̃ɔ doke win mɔrun sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u nɔɔ mwɛɛru kuɑ

9 Sɑɑ ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo tɔmbun yɑri dɛɛrɑsiɑ
kpɑ bu win yĩsiru soku bu nùn sã sɑnnu.
10 Be bɑ nùn sãɑmɔ bɑ yɑrinɛ bɑɑmɑ,
bɑ koo kɑ nùn kɛ̃nu nɑɑwɑ sɑɑ Etiopin dɑɑnun gurun di.
11 Yen tɔ̃ɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isirelibɑ,
i ǹ sekuru wɑsi bɛɛn dɑɑ kɔ̃sɑ kɑ bɛɛn torɑ ni i kuɑ sɔɔ.
Domi u koo be bɑ rɑ tii sue bɛɛn suunu sɔɔ wunɑ,
kpɑ bɛɛn tiin tɔn biɑru tu kpe win guu dɛɛrɑrun wɔllɔ.
12 U koo de tɔmbu fiiko bɑ n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
be bɑ ǹ tii sue.
Bɑ koo win yĩsiru soku u kɑ bu kɔ̃su.
13 Isireli be bɑ tie, bɑ ǹ mɑɑ kɔ̃sɑ mɔ̀.
Bɑ ǹ mɑɑ weesu mɔ̀.
Gɑri kɔ̃si yi ǹ ko n wãa ben nɔsɔ.
Bɑ ko n wɛ̃rewɑ,
goo kun bu bɑɑsimɔ.

Yerusɑlɛmugibu

bɑ koo wurɑmɑ

14 Bɛɛ Siɔnigibu, i gɔ̃ru dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Isirelibɑ kpuro gesi, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, i yɛ̃ɛrio
kpɑ i nɑsɑrɑn kuuki ko kɑ bɛɛn gɔ̃ru kpuro.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyɑsiɑbu kpeesiɑ bi u koo rɑɑ bɛɛ ko.
U bɛɛn yibɛrɛbɑ yɑrinɑsiɑ.
Gusunɔ sinɑ boko, bɛɛ Isirelibɑn Yinni, u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
I ǹ mɑɑ kɔ̃sɑ gɑɑ wɑsi.
16 Yen tɔ̃ɔ te, bɑ koo bɛɛ Yerusɑlɛmugibu sɔ̃ bu nɛɛ,
i ku bɛrum ko Siɔniɔ.
I ku de bɛɛn gɔmɑ dwiiyɑ.
17 Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
U sãɑwɑ nge tɑbu durɔ wi u rɑ fɑɑbɑ ko.
U koo nuku doo bɑkɑbu ko bɛɛn sɔ̃.
U ǹ mɑɑ gãɑnu gerumɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ kĩ.
U ko n nuku doo bɑkɑbu mɔ.
18 Be bɑ wãa nuku sɑnkirɑnu sɔɔ
yèn sɔ̃ bɑ kɑ Yerusɑlɛmu tondɑ,
bɑ wãa sekuru sɔɔ te tɑ bu buniɛmɔ nge sɔmunu,
mɑ bɑ ku rɑ mɑɑ win tɔ̃ɔ bɑkɑnu di,

beyɑ u koo mɛnnɑmɑ.
19 Yen tɔ̃ɔ te, u koo be bɑ bɛɛ dɑm dimɔ wɔri,
kpɑ u yɛmɔbu fɑɑbɑ ko.
U koo be bɑ rɑɑ girɑ mɛnnɑ
kpɑ u de bu tɔmbu nuku dobu wɛ̃
kpɑ bu yĩsiru yɑri tem kpuro sɔɔ
mi ben bɑɑwure u rɑɑ sekuru dimɔ.
20 Yen tɔ̃ɔ te, u koo de i wurɑmɑ.
Sɑɑ ye sɔɔ, u koo bɛɛ mɛnnɑ.
Tɔmbu bɑ koo bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃
kpɑ i yĩsiru yɑri hɑndunian bwesenu kpuron suunu sɔɔ
sɑnɑm mɛ u koo kɑ bɛɛn yobu wurɑmɑ i bu wɑ.
Wi, Yinni Gusunɔwɑ u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalɛmuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wãa Yerusalɛmuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yɛmia ma ba sãa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn sɔ̃ saa Samarigibun min di ka sere maa gɔ̃ɔ te ta dua ben suunu sɔɔn sɔ̃. Yera be ba dukia mɔ, ba tii dii geenu baniammɛ. Saa ye sɔɔ, ben goo kun maa kĩru mɔ u ka Yinni Gusunɔn sɔmburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam kɛ̃mɔ bu ka bana ye se. Win gari yi sɔɔ, u nɛɛ, bu Gusunɔ mɛm nɔɔwɔ kpa bu win sɔmburu nɔni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sãa yerun bana, wiru 1.
2. Sãa yee kpaa ten girima, wiru 2.

Sãa yerun bana

1 Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba tiasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka Sorobabɛli Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo ka yãku kowo
tɔnwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win sɔmɔ Aseen nɔɔn di u nɛɛ, 2 bɛɛ Isireliba i
mɔ̀, saa kun tura i ka nɛn sãa yeru bani. 3 Yen sɔ̃na na bɛɛ gari yini sɔ̃ɔmɔ na nɛɛ, 4 n bɛɛ wɛ̃re i
n wãa dii buranu sɔɔ ni ba sɔma kua, kpa nɛn sãa yeru ta n bansu sãa? 5 Yen sɔ̃na nɛ, wɔllu ka
tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sɔ̃. 6 Wee i dĩanu duurumɔ too, adama fiikowa
i gɛ̃ɛmɔ. I dimɔ, adama i ǹ debumɔ. I nɔrumɔ, adama bɛɛn nɔru kun kpeemɔ. I yãnu dokemɔ,
adama nu ǹ bɛɛ wooru girammɛ. I n bɛɛn kɔsiaru mwa, ta ra doonɛwa nge te ba doke bɔɔ
gɛ̃ɛre sɔɔ. 7 Yen sɔ̃, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sɔ̃. 8 I
seewo i da guurɔ i dãa kasuma i ka nɛn sãa yee te bani, kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃. Ye sɔɔra ko na
n nuku dobu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 9 I tamaa i ko i dĩanu wawa too bɛɛn
gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yɛnuɔ mi, ma na ye wom wure na
yarinasia. Mban sɔ̃. Yèn sɔ̃ i nɛn sãa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sɛnde u ka win
tiin diru bani. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. 10 Yen sɔ̃na gura kun maa
nɛmɔ. Mɛya tem kun maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ɛmɔ nge mɛ n weenɛ. 11 Na dera gbebura kua bɛɛn tem
kpuro sɔɔ ka guunɔ. Ma alikama ka resɛm ka olifi kpuro ya gbera. Dĩa ni tem mu ra kpiisie
gesi kpuro, nu gberawa. Ma tɔmbu ka yaa sabenu nɔni sɔ̃ɔre. Ma bɛɛn sɔma ye i mɔ̀ kpuro ya
kua kam.
12 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli
be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi mɛm nɔɔwa nge mɛ Gusunɔ u win sɔmɔ Asee
sɔ̃ɔwa u bu sɔ̃. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
13 Asee, Yinni Gusunɔn gɔro u bu sɔ̃ɔwa ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, Yinni Gusunɔ
u wãa ka bɛɛ.
14 Ma u Sorobabɛli, Yudaban kparo ka Yosue, yãku kowo tɔnwero ka sere Isireli be ba tie
dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u wɔllu ka tem mɔn sãa yee ten sɔmburu torua, 15 Darusin
bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba tiasen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔ.

2

Sãa yee kpaa ten girima

1 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ yɛnda tiase sɔɔra Yinni Gusunɔ u Asee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a
Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka
sere Isireli be ba tie sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, 3 be, be ba tie sɔɔ, ben wara u sãa yee ten yellu yɛ̃ ten girima
gbiikaa sɔɔ. Tɛ̃, amɔna ba tu waasinɛ. Nge mɛ ta sãa mi, ta ǹ sãare kam dirum ben nɔni sɔɔ?
4 Yen sɔ̃ tɛ̃, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, Sorobabɛli, ka Yosue, ka Isireli be ba tie,
bu tii dam kɛɛyɔ, kpa bu sɔmburu ko. Domi na wãa ka be. 5 Nge mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, nge mɛya na maa bu sɔ̃ɔmɔ gisɔ ma nɛn Hunde wãa ka
be. Yen sɔ̃, bu ku bɛrum ko. 6 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na ǹ maa tɛɛmɔ n ka wɔllu ka
tem ka nim wɔ̃ku sira. 7 Kon bwesenu kpuro sira kpa n de bu nin dukia gea kpuro gurama
bu ka na nɛn sãa yeru mini. Kpa n sãa yee te girima yibia. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na yeni gerua. 8 Nɛna na sii geesu ka wura mɔ. 9 Tɛ̃, dii ten girima ya koo yellugia kera. Miya
kon tɔmbu bɔri yɛndu wɛ̃. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Tɔn be ba ǹ dɛɛre

10 Darusin bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u
ka win sɔmɔ Asee gari kua u nɛɛ, 11 a yãku kowobu woodan gari yini bikio a nɛɛ, 12 goo ù n

yãku yaa bɔkua win yaberun kasaɔ, ma win yabe kasa ye, ya pɛ̃ɛ baba, ǹ kun mɛ kpee, ǹ kun
mɛ tam, ǹ kun mɛ gum, ǹ kun mɛ dĩanu ganu, ba tamaa dĩa ni, nu kua Yinni Gusunɔginu?
Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa ba nɛɛ, aawo!
13 Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo ù n disi duura yèn sɔ̃ u goru baba, ma u seewa u maa
dĩa ni baba, dĩa nin tii nu kua disiginu?
Ma yãku kowo be, ba wisa ba nɛɛ, oo, dĩa nin tii nu disi duurawa mi.
14 Yera Asee u maa nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, nge mɛya bɛɛ Isireliba i sãa
win nɔni sɔɔ. Mɛya maa bɛɛn nɔman sɔma ya sãa. Ye i nùn wɛ̃ɛmɔ kpuro, ya disi mɔ.

I laakari koowo saa tɛ̃n di

15 N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari i sere kpenu mɛnna i ka sãa yee
te bani. 16 Wee bɛɛn goo ù n seewa u alikaman sakaku yɛndu kasum da birarɔ, ma u ye so,
wɔkura u ra wa. U n maa seewa u tam ditiri weeraakuru kasum da resɛm gama yerɔ, ditiri
yɛnda u ra wa. 17 Nɛ, Gusunɔ na bɛɛn sɔmburu kam koosia. Na dera guru kpenu bɛɛn dĩanu
sanka nu kɔ̃sa, nu bukusa duura. Adama ka mɛ, i ǹ wuramɛ nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua. 18 Yen sɔ̃, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari saa mìn di ba ka sãa yee ten
kpɛɛkpɛɛku swĩi ba deri. Gisɔn tɔ̃ru ta sãawa wɔ̃ɔn suru nɔɔba nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛseru. I
de i bwisiku. 19 I maa dĩanu mɔ biranu sɔɔ? Bɛɛn gbean dãa binuginu mara? Aawo, adama
saa gisɔn di, kon bɛɛ durom kua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Sorobabɛli kua

20 Yinni Gusunɔ u kpam ka Asee gari kua nɔn mɛɛruse suru win sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse te sɔɔ u nɛɛ,
21 a Sorobabɛli, Yudaban kparo sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wɔllu ka tem sira. 22 Kon
sinambu kpuron bandu fuka kpa n ben dam kpeesia. Kon bɛɛn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka
be ba dua yi sɔɔ fukiri ka sere maa dumi ka yin maasɔbu. Ben tii tiinɛwa ba koo goona ka
takobiba. 23 Yen tɔ̃ɔ te, kon nɛn sɔm kowo Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii sua kpa n nùn ko nɛn
yĩreru. Domi wiya na gɔsa. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Win kãsi dabi ni u wan sõ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gõru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.
Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo koora sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

sokumɔ bu wurama

1 Darusin bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari,
Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ, 2 nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua
too. 3 Yen sõ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i wurama nɛn mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura
bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 4 I ku ka bɛɛn baababa weena be nɛn sɔmɔ
gbiikobu ba nɛn gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kõsa derio. Adama ba ǹ sɔmɔ be swaa daki
bu sere man mɛm nɔɔwa. 5 Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tẽ. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tẽ?
6 Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nɛn sɔmɔ be wẽ, ba yi bɛɛn baababa sɔ̃ɔwa, ma ba
gõru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gõru doke ben daa kõsan
sõ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

7 Darusin bandun wɔ̃ɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ̀ Sebati, win sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse
sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ.
8 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wɔ̃kuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yɔ̃ dãnu ganun
suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛ̃ɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ.
9 Ma u bikia u nɛɛ, nɛn Yinni, mba dumi yin tubusianu.
Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia. 10 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.
11 Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sɔ̃ɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri
yɛndu sɔɔ.
12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalɛmu ka
Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun di.
13 Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gõru yɛmia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalɛmu gɔsi

14 Gɔrado wi, u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, u Yerusalɛmu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.
15 Mɛya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ̀.
Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.
Ma nu Yerusalɛmu kõsa kua.
16 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
u koo Yerusalɛmun wɔnwɔndu ko.
Ba koo win sãa yeru bani.
Kpa bu Yerusalɛmun kpɛɛkpɛɛku yĩire.
17 Win wusu su koo dukia yibu.
U koo maa Yerusalɛmu nukuru yɛmiasia.
Kpa u maa ye gɔsi win tiin sõ.
Wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

2

Sakari u kɔbi nnɛ

ka sekobu nnɛ wa kãsiru sɔɔ

1 Sakari u nɔni seeya ma u maa kɔbi nnɛ wa. 2 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u nɛɛ,
kɔbi yirà mini.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, kɔbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusalɛmugibu yarinasiawa mi.

3 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nùn sekobu nnɛ sɔ̃ɔsi. 4 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba seko be,
ba kobu na.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa bu ka kɔbi yi tõya ko, kpa bu yi bɔɔku yi, yi yi Yudan tem
wɔri yi mɛn tɔmbu yarinasia sere ben goo kun kpĩa u ka tii yina.

Sakari u wɛ̃ɛ wa kãsiru sɔɔ

5 Ye Sakari u maa mɛɛra, yera u durɔ goo wa u wɛ̃ɛ yĩirutii nɛni. 6 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mana
a dɔɔ.
Ma u wisa u nɛɛ, na dɔɔwa n Yerusalɛmu yĩire n ka yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum wa.
7 Sanam mɛ Gusunɔn gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀, u susim wee, yera gɔrado goo u maa na u
ka wiɔnɔ yinna. 8 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a duka doo a aluwaasi wi sɔ̃ a nɛɛ, Yerusalɛmu ya koo
ko wuu gè ba ǹ maa gbãraru toosimɔ. Domi gen tɔmbu ka gen yaa sabenu koo dabia. 9 Yinni
Gusunɔ u maa nɛɛ, u ko n sãa nge gbãra dɔ̃ɔgiru Yerusalɛmu yen sɔ̃. Mɛya u ko n maa sãa yen
bɛɛrɛ.

Yinni Gusunɔ u be ba raa

kpikiru da soku

10 Sakari u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
bɛɛ be u raa yarinasia handunian goonu nnɛ ye sɔɔ,
i wurama.
I seema i wurama saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
11 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛ be i yoru dimɔ Babiloniɔ,
i kisirama.
12 Domi wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
yeniban biru,
Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya koo wurama.
Wee u man gɔriɔ bwese ni nu bɛɛn yãnu guran mi.
U nɛɛ, nù n maa bɛɛ baba,
ya sãawa nge win tiin nɔniya nu baba.
13 Wee u koo nu nɔma doke
kpa nu gɔsia bɛɛn yobu.
Saa ye sɔɔra nu koo gia ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.
14 Wiya u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Domi u koo na u n ka bɛɛ wãa.
15 Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunɔn mi gia yen tɔ̃ɔ te,
kpa nu ko win tɔmbu,
kpa u n wãa ka be.
Saa ye sɔɔra i ko i gia ma wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.
16 U ko n maa Yuda mɔ tem dɛɛram mɛ sɔɔ.
U koo maa Yerusalɛmu gɔsi.
17 Baawure u koo nɔɔ mari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u koo seema win wãa yee dɛɛrarun di.

3

Sakari u yãku kowo wa

kãsiru sɔɔ

1 Sakari u Yosue yãku kowo tɔnwero wa u yɔ̃ Yinni Gusunɔn gɔradon* wuswaaɔ. Ma
Setam† u yɔ̃ win nɔm geuɔ u ka nùn taarɛ wɛ̃. 2 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u Setam sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, Gusunɔ u nun gerusi wi, wi u Yerusalɛmu gɔsa. A ǹ yɛ̃ ma Yosue u sãawa nge dãa nɔɔ
ge ba wuna dɔ̃ɔn di?
3 N deema yãa disinugina Yosue u sebua u ka yɔ̃ gɔrado win wuswaaɔ. 4 Ma gɔrado wi, u be
ba yɔ̃ win wuswaaɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Yosuen yãa disinugii ni wunɔ. Ma u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee na nun wunɛn toranu wuna. Ma na nun tɔ̃ɔ baka yãnu sebusia.
5 U maa wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛɛre bɔkusio. Ma ba nùn ye bɔkusia. Ma ba
nùn yãnu sebusia. Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u yɔ̃ mi. 6 U Yosue gari yini sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 7 amɛniwa
wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
à n sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ,
ma a win woodaba mɛm nɔɔwammɛ,
wuna kaa win sãa yeru ka ten yaaran sɔmburu kpara.

* **3:1** Yinni Gusunɔn gɔrado - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunɔ tɔna. † **3:1** Setam - Win sɔmbura u ka taarɛ da Gusunɔn wuswaaɔ.

U koo nun kowa be ba win sɔmburu mɔ̀n turo.

Yinni Gusunɔ

u koo win sɔm kowo naawa

8 Yosue, wunɛ yãku kowo tɔnwero,
wunɛ ka wunɛn tɔn be ba sɔ̃ wunɛn wuswaaɔ,
i swaa dakio i nɔ.
Tɔn be, ba ko n gina sãawa yĩreru wi u sisin sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u koo win sɔm kowo gɔrima wi u sãa kpii pɔtura.
9 Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu garu yiimɔ.
Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.
Win tiiwa u koo yore te sɔɔ.
Kpa u tem mɛn toranu wuna sɔ̃ɔ teeru.
10 Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko bɔri yɛndun sɔ̃ bɛɛn dãa gbaanɔ.

4

Sakari u dabu wuraguu

ka dãa ye ba mɔ̀ olifi wa

kãsiru sɔɔ

1 Gusunɔn gɔrado wi u ka Sakari gari mɔ̀ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tɔnu dom yamiɛ.
2 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa na waamɔ gèn wɔllɔ ba wekeru garu sɔndi. Weke te, ta kãanu nɔɔba yiru mɔ. Nin wɔllɔwa ba fitilanu sɔndi tia tia. Kãa nin min diya gum mu ra ka de fitila nin mi. 3 Olifin dãnu yiru ya wãa weke ten bɔkuɔ. Teeru nɔm dwaru gia, teeru maa nɔm geu gia.
4 Ma Sakari u wure u gɔrado wi bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron tubusianu.
5 Ma Gusunɔn gɔrado u nɛɛ, a ǹ yen tubusianu yẽ?
6-10 Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma gɔrado u nɛɛ, fitila nɔɔba yiru ye, ya sãawa Yinni Gusunɔn nɔni yi yi tem bukianamɔ.
11 Ma Sakari u maa nɛɛ, mba olifin dãnu yiru ye ya wãa dabu gen nɔm geuɔ ka gen nɔm dwarɔ min tubusianu.
12 U maa bikia u nɛɛ, mba olifin kãanu yiru yen tubusianu ni nu wãa dabun kãanu yiru yen bɔkuɔ, mìn di gum kokumɔ nge wura.
13 Yera u wisa u nɛɛ, a ǹ nin tubusianu yẽ?
Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.
14 U nùn wisa u nɛɛ, nu sãawa tɔmbu yiru be na gɔsa ba nɛ, tem kpuron Yinni sãamɔ.

Nɔɔ mwɛɛnu Sorobabɛlin sɔ̃

(6b) Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u Sorobabɛli sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
n ǹ mɔ ka wi, Sorobabɛlin dam
ǹ kun mɛ ka win yiikowa
u koo kpĩ u sɔmburu ko.
Adama ka wi, Gusunɔn Hunden dama.
Wi, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.
(7) U maa nɛɛ,
Sakari, mba n da n guu baka te ta wãa Sorobabɛlin wuswaaɔ.
Sorobabɛli wi, u koo tu kɔra
kpa u kpee geeru yara
te ba koo sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ.
Saa ye sɔɔ, tɔmbu ba koo nuku dobun kuuki ko ba n mɔ̀
anna a kpee buraru wa.
(8) Yinni Gusunɔ u maa Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
(9) Sorobabɛliwa u dii ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Wiya u koo maa ten bana wiru go.
Saa ye sɔɔra nɛn tɔmbu ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun gɔrima.
(10) Yen sɔ̃, bu ku sɔmbu ten tore gɛm
baa tà n sãan na piibu.
Ba koo nuku dobu ko
bà n wɛ̃ɛ wa
yi ba ra ka ganan dɛndabu mɛɛri

Sorobabɛlin nɔmaɔ.

5

Sakari u tireru wa ta yɔ̃ɔwa

1 Sakari u maa nɔni seeya kãsiru sɔɔ ma u tire kureru garu wa ta yɔ̃ɔwa. 2 Ma Gusunɔn
gɔrado u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, tire kureru gara na waamɔ ta yɔ̃ɔwa. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu
yɛndu. Ten yasum maa gɔm soonu wɔkuru.
3 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔ̃riya ta sɔɔwa yi yi koo yabi tem mɛ kpuro sɔɔ. Ten bee tiaɔ, ba
yoruawa ma ba koo gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaɔ maa ba koo be ba ra bɔ̃ri weesugii
ko gira. 4 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tiiwa u koo de bɔ̃ri yi, yi na kpa yi gbɛnɔbun yɛnusu di
ka sere be ba ra ka Yinni Gusunɔn yĩsiru bɔ̃re kam. Miya yi koo sina yi yin wãa yeru ko kpa
yi ben dirun kpɛɛkpɛɛku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurɔ goo wa

kãsiru sɔɔ

5 Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi ma u nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.
6 Ma u nùn wisa u nɛɛ, mba mi.
Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee tè sɔɔ tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.
7 Sanam mɛ bire ten wukiritia ye ba kua ka pɛɛrum ya wukiara, yera u kurɔ goo wa u sɔ̃
ten sɔɔwɔ. 8 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u sãawa toranu.
Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten sɔɔwɔ, ma u wukiri. 9 Ye u maa nɔni seeya wɔllɔ, yera
u kurɔbu yiru gabu wa kãsiru sɔɔ. Kurɔ be, ba kasi mɔ nge kpakpayɛ, ma woo ga yi suamɔ.
Ma ba na ba bire te sua ba ka da wɔllɔ. 10 Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana ba ka tu dɔɔ. 11 U
nùn wisa u nɛɛ, ba ka tu dɔɔwa Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru bania. Bà n tu bana ba
kpa, kpa bire te, ta n wãa mi.

6

Sakari u tabu kɛkɛ nnɛ wa

kãsiru sɔɔ yi dumi gawe

1 Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu kɛkɛ nnɛ wa yi dumi gawe yi yariɔ guunu yirun baan di.
Guu ni, nu sãawa sii ganduginu. 2 Tabu kɛkɛ gbiikaa, dum swɛ̃ɛya yi gawe. Yiruse, kɔnkɔrɔba.
3 Itase, kaaba. Nnɛse, dumi yi yi bau swãasu mɔ. 4 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u
nɛɛ, berà mi nɛn Yinni.
5 U nùn wisa u nɛɛ, wɔllun goonu nnɛn wosa si su raa wãa Gusunɔ, tem kpuron Yinnin
bɔkuɔ. Siya su tɛ̃ doonɔ.
6 Dum kɔnkɔrɔ be ba tabu kɛkɛ yen tia gawe mi, ba dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma dum
kaa be, ba swĩi. Adama dum bau swãasugii yi, yi dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. 7 Dum swɛ̃ɛ
yi, yi yara ma yi kana yi da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yi doo yi tem mɛ
bukiana.
Ma yi tem mɛ bukiana. 8 Gɔrado wi, u nùn soka u nɛɛ, a mɛɛrio a wa. Dumi yi yi da sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia mi, yi Gusunɔn mɔru suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn

sãa yeru seeya

9 Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 10 a yoo beni, Hɛlidai ka Tobiya ka Yedayan kɛ̃nu mɔɔ
kpa a da Yosiasi, Sofonin biin yɛnuɔ mi yoo be, ba wãa sanam mɛ ba tunuma Babiloniɔ. 11 Kpa
a sii geesu ka wura sua a ka sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, yãku kowo tɔnwero, Yosadakin
biin wirɔ. 12 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
goo wãa wi ba mɔ̀ kpii pɔtura.
Saa win min diya wãara koo yari
kpa u nɛn sãa yee te bani.
13 U koo sina yãnu sebe,
kpa u sina win sina gɔnaɔ u tɔmbu kpara.
Yãku kowo ko n wãa win bɔkuɔ
kpa ba n nɔɔ tia sãa mam mam.
14 Sina furɔ ge, ga ko n wãawa nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Geya ga koo de bu Helɛmu ka
Tobiya ka Yedaya ka Hɛni, Sofonin bii yaaya.
15 Ma Sakari u nɛɛ, be ba wãa n toma, ba koo na bu sãa yee te bani. Saa ye sɔɔra ba koo gia
ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun gɔrima.
Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwa mam mam.

7

Nɔɔ bɔku te ba ka

Yerusalɛmun bansu yaayamɔ

1 Darusin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔ, yen suru nɔɔba nnɛse wi ba mɔ̀ Kisilun sɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Sakari gari kua u nɛɛ, 2 Betɛligibu ba raa Sarɛsɛɛ ka Regɛmu Mɛlɛki ka
gabu gɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sãa yerɔ bu ka win durom kana. 3 Kpa bu maa yãku
kowobu ka win sɔmɔbu bikia bà n ko ba n sumɔn na, kpa ba n nɔɔ bɔkua wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse
kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ̀ tɛɛbun di.
4 Yera Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 5 a yãku kowobu ka tɔn be kpuro
wisio a nɛɛ,
saa wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ bɔke
kpa ba n wãa nuku sankiranu sɔɔ wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba yiruse sɔɔ.
Adama ba ǹ ye mɔ̀ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.
6 Bà n maa dimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin sɔ̃na.
7 Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu kirɔ kua ka gari yinin bweseru nɛn sɔmɔ gbiikobun
min di. Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ka wuu si su ka ye sikerenɛn tɔmbu ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ma tɔmba yiba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka wɔwaɔ.
8-9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini yaayasio yi yi
nɛɛ,
bu tɔmbu sirio dee dee,
kpa ba n tɔn geeru ka wɔnwɔndu mɔɔsinɛ.
10 Bu ku gɔminibu ka gobekuba
ka sɔbu ka sãarobu dam dɔre.
Bu ku maa ben winsim kɔ̃sa bwisikusi.
11 Adama ba ǹ gari yi swaa sue. Ba swaa taayawa. 12 Ma ba ben gɔ̃rusu bɔbiasia nge kpee
kpikiru. Ba ǹ nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye na bu wɛ̃ saa nɛn
sɔmɔbun min di, be nɛn Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa taa bi, bu man mɔru kua too.
13 Sanam mɛ na bu soka, ba ǹ wisa.
Yen sɔ̃na nɛn tii na ǹ maa bu wisa
sanam mɛ ba man somiru kana.
14 Yen sɔ̃na na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sɔɔ ni ba ǹ daa yɛ̃.
Ma ba ben tem deri dirum
goo ku ra maa sare mi.
Ma tem gem mɛ, mu kua bansu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

8

Yinni Gusunɔ u koo

Yerusalɛmu wesia nge yellu

1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
2 nɛn nisinu kpã Yerusalɛmun sɔ̃.
Domi na ye kĩ gem gem.
3 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon wura Yerusalɛmu ye sɔɔ
kpa na n wãa mi.
Ba koo ye soku wuu gemguu.
Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin guu te soku guu dɛɛraru.
4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
nu koo ka dɛki sĩima
kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
ba n dweebu mɔ̀.
6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
ya ko n sãa nge ye ya kun kpɛ̃ yu koora.
Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
kon kpĩ n maamaaki ye ko.
Nɛna na yeni gerua.
7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ̀
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ.
8 Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalɛmuɔ

ba n sãa nɛn tɔmbu
kpa na n maa sãa ben Yinni gemgii
wi u naanɛ mɔ.
9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo
bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba gerua
sanam mɛ ba nɛn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
10 Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.
Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nùn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ̃.
Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari.
Goo ku ra maa du ka bɔri yɛndu yibɛrɛban sɔ̃.
Domi na tɔmbu yɔ̃suwa bu ka wɔrina.
11 Adama tɛ̃, na ǹ maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
12 Kon de bɔri yɛndu tu duwa tem sɔɔ kpuro.
Resɛm ya koo ma.
Gura ya koo nɛ
kpa tem mu dĩanu ko.
Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.
13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba,
wee i kua bwese te na bɔ̃rusi bwesenun suunu sɔɔ.
Adama tɛ̃, kon bɛɛ faaba ko
kpa i n sãa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
I de i n wɔrugɔru mɔ.
14 Amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, na raa gɔ̃ru doke n bɛɛ kɔ̃sa kua
yèn sɔ̃ bɛɛn baababa ba nɛn mɔru seeya.
Na ǹ daa gɔ̃ru gɔsie n ye kɔbia.
15 Adama tɛ̃, na gɔ̃ru doke
n Yerusalɛmu ka Yudan tem kpuro gea kua.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
16 I ka gari yini sɔmburu koowo.
Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ̃.
Kpa i n da baawure siri gem sɔɔ
i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
17 I ku goo kɔ̃sa kua.
I ku bɔ̃ri weesugii ko.
Domi yeniba kpurowa na tusa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru ta koo

gɔsira nuku dobun tɔ̃ru

18 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, 19 nɔɔ bɔku ni i ra ko suru nnɛse sɔɔ ka suru nɔɔbuse
sɔɔ ka suru nɔɔba yiruse sɔɔ ka suru wɔkuruse sɔɔ, nu koo gɔsira nuku dobun tɔ̃nu Yudaɔ. Ni
sɔɔra ba ko n da tɔ̃ɔ bakanu di.
Adama yeba kpuro sɔɔ, i de i gem ka bɔri yɛndu kĩa.
20 Na maa wure na nɛɛ,
tɔmbu ba koo na Yerusalɛmuɔ
saa wusu dabinun di.
21 Wusu gasun tɔmbu ba koo gasun tɔmbu sɔ̃ bu nɛɛ,
bu da bu nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalɛmuɔ
kpa bu man sã.
22 Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mɔ
nu koo na nu nɛn durom mɛ kasu
kpa nu man sã.
23 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, bweseru baatere sɔɔ,
tɔmbu wɔku wɔkubu ba ko n Yuu turon yabe soo nɛni
ba n mɔ̀, ba koo ka nùn da.
Domi ba nua ma nɛ, Gusunɔ na wãa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

9

Yinni Gusunɔ

u koo bwese ni nu tie siri

1 Amɛniwɑ Yinni Gusunɔ u gerua Hɑdɑrɑkin tem sɔ̃ u nɛɛ,
kon wuu ge bɑ mɔ̀ Dɑmɑsi siri.
Domi nɛn nɔni wɑ̃ɑ tɔmbu sɔɔ
nge mɛ yi wɑ̃ɑ Isireliban bwese kɛri kpuro sɔɔ.
2 Kon mɑɑ Hɑmɑti ye yɑ wɑ̃ɑ Dɑmɑsin tem nɔɔ burɑ yerɔn tem siri
kɑ Tiri kɑ sere mɑɑ Sidoni,
bɑɑ mɛ wuu sin tɔmbu bɑ bwisi mɔ.
3 Tiri ye, yɑ wɑ̃ɑ gbɑ̃rɑ dɑmgirun suunu sɔɔ.
Mɛyɑ yɑ gobi gurɑmɔ nge tuɑ.
Mɑ yɑ wurɑ gurɑmɔ nge pɔtɔkɔ.
4 Adɑmɑ nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpuro mwɑ.
Kon yen dɑm sure nim wɔ̃ku sɔɔ
kpɑ n de yu dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ.
5 Asikɑlonigibu bɑ koo ye wɑ
kpɑ bu bɛrum duurɑ.
Kon de tem yiiri bɑkɑbu bu Gɑsɑ wɔri,
kpɑ Ekoronigibun yĩiyɔbu kpuro bu kɑm ko.
Gɑsɑ yɑ koo sunɔ biɑ.
Goo kun ko n mɑɑ wɑ̃ɑ Asikɑloniɔ.
6 Sɔbu bɑ koo nɑ bu sinɑ Asidɔduɔ.
Kpɑ n Filisitibɑn tii suɑbu kpeerɑsiɑ.
7 Bɑ ǹ mɑɑ yɛm dimɔ.
Bɑ ǹ mɑɑ bũu yɑ̃ku dĩɑnu dimɔ.
Bɑ koo kowɑ nɛ, Gusunɔn tɔmbu nge Yudɑbɑ
kpɑ Ekoronigibu bɑ n mɑɑ sɑ̃ɑ nɛn tɔmbu
nge mɛ Yebusibɑ bɑ kuɑ.
8 Kon nɛn sɑnsɑni girɑ n kɑ nɛn sɑ̃ɑ yeru sikerenɑ.
Kpɑ yibɛrɛ be bɑ dɑɑmɔ bɑ wurɑmɑmɔ bu ku rɑɑ ye wɔri.
Dɑm diobɑ kun mɑɑ sɑrɔ mi.
Domi nɛn nɔni wɑ̃ɑ mi.

Sunɔ wi u kɑ bɔri yɛndu sisi

9 Bɛɛ Siɔnigibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, i yɛ̃ɛrio nuku dobun sɔ̃.
Wee bɛɛn sinɑ boko u sisi bɛɛn mi.
U sɑ̃ɑwɑ gemgii kɑ fɑɑbɑ kowo.
U ǹ tii sue.
Kɛtɛku buuwɑ u sɔni.
10 Kon de tɑbu kɛkɛ yi kpe Efɑrɑimun temɔ
kpɑ dumi kɑ tɛn ni bɑ rɑɑ kɑ tɑbu kuɑ yu kpeerɑ Yerusɑlɛmuɔ.
Sunɔ wi, u koo kɑ bwesenu bɔri yɛndu nɑɑwɑ.
U ko n bɑndu diiwɑ nim wɔ̃ku geen di
sere kɑ nim wɔ̃ku giɔ,
sɑɑ mɑɑ dɑɑ te bɑ mɔ̀ Efɑrɑtin di n kɑ dɑ hɑndunian goonu nnɛ sɔɔ.

Pirisɔmbɑn kɑrɑbu

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn ɑrukɑwɑni ye nɑ kɑ bɛɛ bɔkuɑn sɔ̃,
mɑ i ye sire kɑ yɑ̃ku yɑɑ yɛm,
kon bɛɛn yobu yɑrɑ dɔkɔ kpirirun di te tɑ ǹ nim mɔ.
12 Bɛɛ yobu, bɛɛ be i yĩiyɔ bɑkɑbu mɔ,
i wuro bɛɛn wusɔ si su gbɑ̃rɑnu mɔ.
Nɑ mɑɑ bɛɛ nɔɔsiɑmɔ mɑ kon bɛɛ domɑru kuɑ
nge yellugirun nɔn yiru.
13 Kon Yudɑ dendi nge tɛndu.
Kpɑ Efɑrɑimu yɑ n sɑ̃ɑ ten sɛ̃ɛnu.
Yerusɑlɛmu, kon wunɛn bibu suɑ bu Gɛrɛkibɑ tɑbu wɔri.
Kon bu kowɑ nge tɑbu durɔ dɑmgiin tɑkobi.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon tii sɔ̃ɔsi wɔllɔ.

Nɛn sɛ̃u ga koo doona nge guru maakinu.
Kon kɔba so,
kpa n sarama guru woo bɔkɔ sɔɔ,
ge ga wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di.
15 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon nɛn tɔmbu kɔ̃su.
Ba koo ben yibɛrɛba kamia bu ben kpurantɛɛnun kpenu kɔsuku.
Kon de yibɛrɛ ben yɛm mu yari nge tam,
ǹ kun mɛ nge yãku yaa yɛm mɛ mu ra gbɛ̃ɛru yibu
bu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ.
16 Yen tɔ̃ɔ te, kon nɛn tɔmbu faaba ko
nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu faaba ko.
Ba koo balli ben temɔ nge kpee gobigii
ni ba mani sina furɔ sɔɔ.
17 Tem miya doo nɔɔru ka buram mu ko n wãa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wɔndiaba ba n dam mɔ.

10

Gusunɔ turowa sãa Yinni

1 I Yinni Gusunɔ kanɔ u bɛɛ tom buruku gura kɛ̃.
U koo de guru woo gu na
kpa guru baka yu nɛ.
Kpa yakasu su kpi baama.
2 Domi bũu nìn bwãarokunu ba mɔ̀ Terafimu nu weesu mɔ̀.
Sɔrobu ba kãsi weesuginu waamɔ.
Ben dosusu su sãawa weesu.
Sin nuku yɛmiasiabu sãawa kam dirum.
Yen sɔ̃na ba sirenɛ nge yaa sabenu.
Ba wɔnwɔndu soore,
domi ba ǹ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu yakia

3 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na ka kparo tuko be ba nɛn tɔmbu kpare mɔru mɔ̀.
Be, be ba sãa nge bonu mi, kon bu wɔrima.
Domi nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
na nɛn tɔmbu Yudaba naawa.
Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.
4 Ben min diya sinambu ba koo yari.
Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,
ǹ kun mɛ nge kuu bekurugirun gbere,
ǹ kun mɛ nge tɛn te ba ra ka tabu de.
5 Ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgii
be ba ben yibɛrɛba taakumɔ swɛɛ sɔɔ nge pɔtɔkɔ.
Ba koo tabu ko yèn sɔ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ ko na n ka bu wãa.
Ben yibɛrɛ be ba dumi yɔɔwa ba koo sekuru wa.
6 Kon Yudaba tãsisia,
kpa n Isireliba wɔra.
Kon ka bu wurama,
domi na ben wɔnwɔndu mɔ.
Ba ko n sãawa nge be na ǹ daa biru kisi.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
Kon ben kanaru mwa.
7 Efaraimuba ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgibu.
Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam nɔra.
Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku dobu ko.
Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃.
8 Kon wia ko bu ka mɛnnama.
Domi nɛna na bu yakiamɔ.
Ba koo dabia nge yellu.
9 Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu sɔɔ.
Mi ba wãa n toma mi,

ba ko n da man yaaye min di.
Kpa ba n wãa mi ka ben bibu.
Yen biru, ba koo wurama.
10 Kon de bu wurama saa Egibitin di.
Kon bu mɛnnama saa Asirin di.
Kpa n de bu wurama Galadiɔ ka Libaniɔ.
Batuma kun bu turi.
11 Ba koo nim wɔ̃ku tɔbura mi ba nuku sankiraru wa.
Gusunɔ u koo gen nim kurenu so,
kpa Nilun daarun nim mu gbera.
Asirigibun tii suabu koo kpe.
Kpa Egibitigibun bandu tu nɔru ko.
12 Kon nɛn tɔmbu tãsisia.
Kpa ba n sĩimɔ ka nɛn yĩsiru.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

11

Ba damgibu kɔsuka

1 Bɛɛ Libanigibu, i bɛɛn kɔnnɔsu kɛniɔ
kpa dɔ̃ɔ u bɛɛn dãa ye ba mɔ̀ sɛduru di.
2 Bɛɛ dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ, i weeweenu koowo.
Domi sɛduruba ba wɔruka.
Be ba tii sue mi, ba kpeera.
Bɛɛ Basanin dãa bakanu, i weeweenu koowo.
Domi dãa sɔ̃ɔ ge ba ǹ daa kpɛ̃ bu du ga wɔruka.
3 Kparobu ba wuri mɔ̀,
domi ben bɛɛrɛ ya kpa.
Gbee sinansu su kukirimɔ,
domi Yuudɛnin dãa sɔ̃ɔn bɛɛrɛ ya kpa.

Kparobu yiru

4 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, a yãanu kparo ni ba koo go. 5 Be ba nu
dwemɔ ba goomɔ ba ǹ bu sɛɛyasiamɔ. Be ba maa nu dɔramɔ ba mɔ̀, ba nɛ, Gusunɔ siara, domi
ba gobi mɔ. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu yinɛ. 6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ maa tɔmbun
wɔnwɔndu mɔ̀ tem mɛ sɔɔ. Kon baawure bɛriwa win winsim nɔmuɔ ka win sunɔn nɔmuɔ.
Ba koo ben tem arumani gurawa. Na ǹ maa bu wɔramɔ ben yibɛrɛban nɔmun di.
7 Yera Sakari u yãanu kparabu wɔri ni ba koo go. Yãa niya nu kɔ̃suru bo. Ma u kpara dɛki
yiru kasu. U tia soka durom, tia maa nɔɔ tia. Ma u da u yãa ni nɔɔri. 8 Suru tian baa sɔɔ u nin
kparobu ita go. Ma u ka nu tii kpara u tɛmanabu kpana. Ma nin tii nu nùn tusa. 9 Ma u nɛɛ,
na ǹ maa nu kparamɔ. Nin ni nu koo gbi, nu gbio. Ni nu koo maa tiara nu tennɔ.
10 Ma u win dɛka ye u soka durom bɔɔka u ka sɔ̃ɔsi ma u win arukawani kusia ye u raa ka
bwesenu kpuro bɔkua. 11 Yen tɔ̃ɔ tera u arukawani ye kusia. Ma yãa kɔ̃su ni nu nùn mɛɛra
mi, nu gia ma Yinni Gusunɔn gariya yi kooramɔ. 12 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yà n bu wɛ̃re, bu
nùn kɔsiaru wɛ̃ɛyɔ, ya kun maa bu wɛ̃re, bu derio.
Yera ba sii geesun gobi tɛna yĩira ba nùn kɔsia. 13 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a sii
geesun gobi tɛna ye ba mɛɛra burɛ mi, mɔmɔ wɛ̃ɛyɔ.
Ma u gobi yi sua u yari Gusunɔn sãa yerɔ yi ka ko mɔmɔgii. 14 Yen biru, u maa win kpara
dɛka yiruse ye u soka nɔɔ tia mi, bɔɔka u ka sɔ̃ɔsi ma Yudaba ka Isireliban baa sɔɔ nɔɔ tia maa
sari. 15 Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kparo nge kparo gari bɔkɔ. 16 Domi kon kparo
goo seeya tem mɛ sɔɔ, wi u kun yãanu nɔɔrimɔ ni nu gɔɔ dɔɔ. U ǹ nin binu kasum dɔɔ. U ǹ ni
nu mɛɛra wa tim kuammɛ. Mɛya u ǹ maa ni nu bwãa do nɔɔrimɔ. Adama u koo ni nu gum
mɔn yaa tem sere ka nin kɔ̃riɔ.
17 Bɔ̃rurowa kparo gari bɔkɔ wi u yãanu derimɔ.
Takobi yu win gãseru ka win nɔm geun nɔnu kɔsukuo,
kpa gãse te, tu gbera kpa nɔnu ge, gu gbi.

12

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmu yakia

1 Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Isireliban sɔ̃ wee.
Wi, wi u wɔllu ka tem mɔma,

ma u maa tɔnu hunde dokea
2 u nɛɛ, na Yerusalɛmu kua nge nɔra ye ya nɛn mɔru yiba nge tam. Ya koo bwese ni nu ka
ye sikerenɛ woo tiro kpɛ̃ɛ. Woo tiro ge, ga koo Yudaba kpuro nɛnɛ bà n Yerusalɛmu tarusi.
3 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon ye gɔsia nge kpee bakaru. Be ba kĩ bu tu sua ba koo mɛɛra wa. Handunian
bwesenu kpuro nu koo mɛnna nu tu wɔri. 4 Yen tɔ̃ɔ te, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon ben dumi
woo tiro kpɛɛ kpa n yin maasɔbu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa n bwese tukunun dumi wɔ̃koru kpɛ̃ɛ.
Adama kon Yudaba kɔ̃su. 5 Yudan wirugibu ba koo nɛɛ, Yerusalɛmugiba ba sãa ben dam nɛ,
Gusunɔ ben Yinnin sɔ̃, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ. 6 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon Yudaban wirugibu
kowa nge dɔ̃ɔ boko dãa sɔ̃ɔwɔ, ǹ kun mɛ nge wii bɔn tèn dɔ̃ɔ ba sɔka dĩa bɔkunu sɔɔ. Ba koo
bwese ni nu ka bu sikerenɛ kamiawa mam mam. Adama Yerusalɛmugibu ba ko n sɔ̃wa ben
temɔ.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon Yudaban yɛnusu faaba ko, kpa Dafidin yɛnun bɛɛrɛ ka
Yerusalɛmugibun bɛɛrɛ yu ku raa Yuda be ba tiegia kera. 8 Yen tɔ̃ɔ te, kon Yerusalɛmugibu
kɔ̃su. Be sɔɔ, wi u kun daa dam mɔ, u koo dam kowa nge Dafidi. Kpa Dafidin yɛnugibu ba n
sãa nge Gusunɔn gɔrado wi u yɔ̃ ben wuswaaɔ.

Ba gɔɔ wooru sɔ̃

tem mɛ kpuro sɔɔ

9 Yen tɔ̃ɔ te, kon kookari ko n bwese ni kpuro go ni nu Yerusalɛmu wɔrim wee. 10 Kon
de Dafidin yɛnugibu ka Yerusalɛmugibu ba n wɔnwɔndu mɔ kpa ba n da kanaru ko, kpa bu
gɔsirama nɛn mi, nɛ wi ba yaasa sɔka. Ba koo man swĩisi nge wìn bii teereru ta gu. Ba koo
swĩwa ka nuku sankira bakanu nge wìn bii gbiikoo u gu. 11 Yen tɔ̃ɔ te, nuku sankiraru ta ko
n kpã Yerusalɛmuɔ nge te ba kua Hadadirimɔɔn sɔ̃ Mɛgidon wɔwaɔ. 12 Tem mɛ kpuro sɔɔ, ba
ko n gɔɔ wooru sɔ̃wa yɛnu ka yɛnu. Dafidin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. Natanin
yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. 13 Lefin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. Simɛin
yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. 14 Nge mɛya yɛnu si su maa tien tɔmbu ba ko n gɔɔ
wooru sɔ̃ nɛnnɛnka, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.

13

1 Yen tɔ̃ɔ te, bwia gaa ya koo yari yu ka Dafidin yɛnugibu ka Yerusalɛmugibun toranu wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo

win sɔmɔ weesugibun

bwãarokunu kɔsuku

2 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni kon bũnun yĩsinu kpeerasia tem mɛ sɔɔ kpa bu
ku raa maa nu yaaya. Kon maa nɛn sɔmɔ weesugii be ba bũu sãarun kĩru mɔ mi wuna. 3 Goo
ù n gari weesugii mɔ̀, win tundo ka win mɛro ba koo nùn sɔ̃wa bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu
mɔ̀wa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Kpa tundo wi, ka mɛro wi, bu nùn takobi sɔku bu go sanam
mɛ u gari yi mɔ̀. 4 Yen tɔ̃ɔ te, Gusunɔn sɔmɔbu ba koo sekuru wa ben kãsi weesuginun sɔ̃. Bà
n gari mɔ̀, ba ǹ maa yabe sansuginu sebumɔ bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke. 5 Ben baawure u koo
nɛɛwa, u ǹ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Wi, gbaa wukowa. Domi ba nùn dwawa saa win piiburun di.
6 Bà n nùn bikia ba nɛɛ, mana u sere mɛɛra yeni wa ye ya wãa win nɔmaɔ, kpa u wisi u nɛɛ, u
ye wawa win bɔrɔ kĩnasibun yɛnuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u sãa Yinni

7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
takobi, a nɛn kparo wi na kua nɛn bɔ̃ɔ wɔrio.
A nùn goowo kpa yãanu nu yarina,
kpa n ni nu kun dam mɔ wɔri.
8 U maa nɛɛ, bà n tem mɛn tɔmbu bɔnu kua suba ita, yen suba yiru ya koo gbi kpa sube tee
teni tu tiara. 9 Kon sube tee te dɔ̃ɔ doke kpa n tu sɔwa nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe. Kon tu
sɔwawa nge mɛ ba ra wura sɔwe. Ta koo nɛn yĩsiru soku kpa n tu wurari. Kon tu sɔ̃ n nɛɛ, ta
sãawa nɛn tɔmbu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na sãawa Gusunɔ ten Yinni.

14

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru

1 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, Yinni Gusunɔn tɔ̃ra wee.
Ba koo bɛɛn yãnu gura bu bɔnu ko bɛɛn nɔni biru.
2 U koo bwesenu kpuro mɛnna nu ka Yerusalɛmu wɔri.
Ba koo ye mwa kpa bu yen yɛnusu dɔ̃ɔ sɔku.
Ba koo ka yen tɔn kurɔbu kpuna ka dam.

Kpa bu yen tɔmbun bɔnu yoru mwɛɛri bu ka doona.
Adama ba ǹ be ba tie goomɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo tii sɔ̃ɔsi
kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra ko tabu sɔɔ.
4 Yen tɔ̃ɔ te, u koo win naasu sɔndi Olifin guurɔ
te ta wãa Yerusalɛmun dee deeru, sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Olifin guu te, ta koo bɛsira suunuɔ
saa sɔ̃ɔ yari yerun di sere sɔ̃ɔ duu yerɔ.
Wɔwi baka ya koo yari ten suunu sɔɔ.
Guu ten bee tia ya koo da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
kpa bee tia yu maa da sɔ̃ɔ yɛ̃san mɔm dwaru gia.
5 Saa ye sɔɔ, i ko i duki dawa win guunun wɔwa sɔɔ.
Domi wɔwa ye, ya ko n wãawa sere Atisɛliɔ.
I ko i duki suwa nge mɛ i raa kua
sanam mɛ tem yĩiribu bɛɛ deema
Osiasi Yudaban sina bokon waati.
Saa ye sɔɔra Gusunɔ nɛn Yinni u koo na ka win tɔn dɛɛrobu.
6 Yen tɔ̃ɔ te, yam bururam mu ǹ ko n maa wãa.
Pura ya ko n wãa ka sere maa nim mɛ mu gɔsira nge kperu.
7 Tɔ̃ɔ te, ta ko n sãawa nɛnɛm te Yinni Gusunɔ u yɛ̃.
Ba ǹ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ wunanamɔ.
Adama yoka, yam bururam mu koo sɔ̃ɔsira.
8 Yen tɔ̃ɔ te, nim gem mu koo yari Yerusalɛmun di
kpa mɛn sukum mu koku mu da nim wɔ̃kuɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia,
kpa sukum mu da nim wɔ̃ku ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia.
Nge mɛya n ko n sãa sɔ̃ɔ sãreru ka guran saa.
9 Yinni Gusunɔwa u ko n sãa tem kpuron sunɔ.
Wi turowa u ko n sãa Yinni.
Win turon yĩsira tɔmbu kpuro ba koo gia.
10 Isireliban tem kpuro mu koo gɔsia wɔwa
saa Geban di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
n ka da Rimɔɔwɔ Yerusalɛmun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ya koo yĩsiru yari
kpa ya n wãa yen ayerɔ.
Ya ko n wãawa saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Bɛnyamɛɛn di,
n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,
sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani gɔmbunu.
Saa maa kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin di,
n ka girari sina bokon resɛm gama yerɔ.
11 Tɔmba koo sina ye sɔɔ.
Ba ǹ maa ye kam koosiamɔ.
Ya ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
12 Wee nɔni swãa te Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu kpɛ̃ɛ
be ba Yerusalɛmu tabu wɔri.
Ben wasi koo kɔ̃siwa ba n ka sĩimɔ.
Ben nɔni yi koo kɔ̃si ben nɔni wɔrusu sɔɔ,
kpa ben yari yi kɔ̃si ben nɔsɔ.
13 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wahala baka doke ben suunu sɔɔ.
Kpa bu wɔrina bu soona.
14 Yudaba ba koo tabu ko Yerusalɛmuɔ,
kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛn dukia gurama.
Yera, wura ka sii geesu ka yãa dabinu.
15 Nin dumi ka nin birakɔsu
ka nin yooyoosu ka nin kɛtɛkunu
ka sere maa yaa sabe ni nu wãa mi,
kpuro nu koo dumgbɛku mwaara.
Dumgbɛku tia yera ya koo nu deema.
16 Bwese ni nu raa Yerusalɛmu ye wɔri,
nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wɔ̃ɔ baagere
nu yiira Gusunɔ sina bokon wuswaaɔ,
wi u sãa wɔllu ka tem Yinni,

kpɑ nu Kunun tɔ̃ɔ bɑkɑru ko.
17 Bweseru gɑru tà kun de
tu Gusunɔ sinɑ boko wi u sɑ̃ɑ wɔllu kɑ tem Yinni yiirɑ
tu sɑ̃ Yerusɑlɛmuɔ,
gurɑ kun nɛmɔ ten temɔ.
18 Egibitigibu bà kun de Yerusɑlɛmuɔ
bu kɑ Kunun tɔ̃ɔ bɑkɑru ko,
gurɑ kun nɛmɔ ben temɔ.
U koo bu wɑhɑlɑ dokewɑ
nge bwese ni nu yinɑ nu dɑ
nu Kunun tɔ̃ɔ bɑkɑru ko.
19 Nge mɛyɑ u koo Egibitigibu kɑ bwese ni nu yinɑ nu Kunun tɔ̃ɔ bɑkɑru dɑ Yerusɑlɛmuɔ kuɑ.
20 Yen tɔ̃ɔ te, bɑ koo dumin yɑngirenu sɔɔ yore bu nɛɛ, Yinni Gusunɔgia.
Sɑ̃ɑ yerun wekenu kpuro nu ko n sɑ̃ɑwɑ nge yɑ̃ku yerun gbɛ̃ɑ.
21 Wekenu kpuro nu ko n sɑ̃ɑwɑ Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinniginu Yerusɑlɛmuɔ kɑ Yudɑɔ.
Be bɑ koo yɑ̃kuru nɑ,
berɑ bɑ ko n dɑ nu sue
bu kɑ ben yɑ̃ku yɑɑ yike.
Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, bɑ ǹ mɑɑ tenkubɑ wɑsi sɑ̃ɑ yeru mi,
bɑ n yɑ̃nu dɔrɑmɔ.

MALAKI

Sa'ona yɑ̃

1 Yɑ̃ kũ Dikiri ò Isarailanɔnɛ Malaki gɑ̃in dí. 2 Makũ Dikiri ma pì má yeái, akũ a pì ma
yeái deramɛɛ? Makũ Dikiri ma pì Isau bi Yakubu vı̃̀ninloo? Bee kũ abireo Yakubun má yei
3 ma gi Isaui, akũ ma a gusı̃sı̃de lì gugbagaraga ũ, ma a bùsuu kɛ̀ gbáranna gbɛ̃gbonnɔ kúki ũ.
4 Ɛdɔmu gbɛ̃ pìnɔ pì ò ń wɛ̃tɛnɔ dúgu zɔ̃̀, oni ɛra ò ń bɛzı̃nɔ futɛ. Akũ makũ Dikiri Zı̃̀karide ma
pì: Tó ò kɛ̀kɛ ò kàtɛ, mani gboro, oni pińńɛ Bùsu Vɑ̃nidenɔ, gbɛ̃ kũ Dikiri pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ kũńwo ari
gɔrɔ sı̃nda pínkinɔ! 5 Á wɛ́ ni yɑ̃ pì e à pi Dikiri zɔ̃kɔ̃ ari Isarailanɔ bùsu lɛ́ dire kpa.
6 Nɛ́ dì a de kpe ta akũsɔ̃ zɔ̀blerii dì a dikiri kpe ta. Kũ má de á De ũ, átɛni ma kpe ta yá? Kũ
má de á Dikiri ũ, á ma vı̃na vı̃ yá? Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ matɛni á la. Ákɔ̃nɔ sa'orinɔ
ákɔ̃nɔ mɛ́ átɛni ma gya bo. Adì pi: Deran o n gya bòo? 7 Kũ a ma teburu gya bò yɑ̃imɛ. Adì su
ma gbagbakia kũ pɔ́ble gbɑ̃sı̃o. Adì pi: Deran o n gbagbaki gbɑ̃̀a lɛ̀ɛ? 8 Kũ a su sa oma kũ pɔ́
vı̃̀nanɔ, yɑ̃ vɑ̃nin gweroo? Kũ a sa òma kũ pɔ́ ɛrɛnɔ kũ a gyɑ̃renɔ, yɑ̃ vɑ̃nin gweroo? À gɛ́ kpá
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa à gwa! Á yɑ̃ ni káagu yá? Ani á sáabu kpá yá? Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ
mɛ́ matɛni á la.
9 À kútɛ kɛmɛnɛ mà á wɛ̃nda gwa. Ama tó pɔ́ dí takanɔn kú á ɔı̃, mani sí yá? Makũ Dikiri
Zı̃̀karide makũ mɛ́ matɛni á la. 10 Ò pi á gbɛ̃ke gɛ̀ɛ à ma ɔn zɛ́ tàta yɑ̃, de òsun gɛ̃ ò tɛ́ ká ma
gbagbakia pɑ̃ro. Abirekũ sɑ̃̀na. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ ma ò. Á yɑ̃ tɛn kɛmɛnɛ
nnaro, mani á gba síro. 11 Zaa ifɑ̃boki kpa ari a lɛ́tɛ kpa ma tɔ́ nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ burinɔ tɛ́. Oni
turaretiti kpátamɛnɛ oni sumɛnɛ kũ gba gbɑ̃sı̃sarinɔ gu sı̃nda pínkia, zaakũ ma tɔ́ nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃
burinɔ tɛ́. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ ma ò. 12 Ama ákɔ̃nɔ adì dɔkɛ kũ ma tɔ́o adì pi ma
teburuu gbɑ̃sı̃ vı̃, akũ adì sa oa kũ pɔ́kɑ̃de ginanɔ. 13 Makũ Dikiri Zı̃̀karide ma pì: Adì pi á
kpasa kũ yɑ̃ pìio, akũ adì lɛ́zuki kɛa. Tó a su ma gbagba kũ pɔ́ kɔ̃̀nɔkunanɔ kũ pɔ́ ɛrɛnɔ kũ pɔ́
gyɑ̃renɔ, mani abirenɔ sí yá? Makũ Dikiri makũ mɛ́ matɛni á la. 14 Manafikide kũ à pɔ́ sà
vı̃ a kpàsan kũ à lɛ́ sɛ̀mɛnɛ, akũ à gɛ̀ɛ à ma gbagba kũ pɔ́ mamberudeo a gɛ̃nɛ ũ, ma láari bò
adea. Zaakũ makũmɛ Kína zɔ̃kɔ̃ ũ, ma tɔ́ dì burinɔ naasi kũ. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́
ma ò.

2

1 Makũ Dikiri Zı̃̀karide ma pì: Ákɔ̃nɔ sa'orinɔ á yɑ̃n dí sà. 2 Tó ádi ma yɑ̃ maro, tó ádi da á
swɛ̃̀n à ma tɔ́ kpáro, mani láari boáwa de àsun gɔ̃ arubarika vı̃ro. Ma bòáwa se kɔ̀, zaakũ ádi
da á swɛ̃̀n a ma tɔ́ kpàro. 3 À ma! Mani kpɑ̃kɛ̃ á burinɔi á yɑ̃i, mani dikpɛ sa'opɔnɔ gbɔ̃̀ lɔ́lɔ á
ɑ̃nnwa, oni á sɛ́tɛ ò á kɔ́tɛ. 4 Ánigɔ̃ dɔ̃ sà kũ ma yɑ̃ dí dìtɛárɛ de ma bàka kunna kũ Levi burinɔ
kpɛ́ kun. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ ma ò. 5 Ma bàka kunna kũńwo pìi gũn ma wɛ̃̀ndi
kũ aafiaao kpàḿma de ògɔ̃ ma vı̃na vı̃, akũ ò ma vı̃na vı̃, ń nini kòko ma tɔ́ yɑ̃i. 6 Yɑ̃dannɛna
yɑ̃pura da ń lɛ́n, odi ɛ́kɛyɑ̃ ma ń lɛ́nlo. Ò táa ò kũmao kũ lɛ́dokɔ̃nɔo kũ nɛ̀sɛpurao ò gbɛ̃nɔ bò
yɑ̃ vɑ̃ni gũn dasi. 7 À mana sa'ori gɔ̃ dɔ̃na vı̃ de gbɛ̃nɔ le ò yɑ̃dannɛna ma a lɛ́i, zaakũ àkũmɛ
makũ Dikiri Zı̃̀karide zı̃̀ri ũ. 8 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ a zɑ̃ zɛ́a, á yɑ̃dannɛnanɔ tò gbɛ̃nɔ fù dasi, a ma bàka
kunna kũ Levi burinɔ gbòro. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ ma ò. 9 Akũ ma tò ò á gya bò
ma á kı̃a gbɛ̃ sı̃nda pínki kı̃naa, kũ ádi tɛ́ ma ágbairo akũsɔ̃ adì gbɛ̃nɔ tɛ̃̀ bo doka musu.

Yı̀gidɛna yɑ̃

10 À de ó pínki De mɛ̀n domɛɛ? À de Luda dokɔ̃nɔ mɛ́ à ó kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ à tò odì yɑ̃futɛ kɛkɔ̃nɛɛ?
O Luda bàka kunna kũ ó dizinɔ yɑ̃ gbòro. 11 Yudanɔ yɑ̃futɛ kɛ̀ ò yɑ̃ vɑ̃ni kɛ̀ Isarailanɔ bùsun
kũ Yurusalɛmuo, zaakũ ò tɑ̃nagbagbarinɔ sɛ̀ nɔ ũ ò Dikiri kpɛ́ kũ à yeii gbɑ̃̀a lɛ̀o. 12 Gbɛ̃ kũ à
yɑ̃ dí taka kɛ̀, Dikiri a kɛ̃ Yakubu burinɔa, bee tó dímɛ, bee tó à sù kũ gbanɔ Dikiri Zı̃̀karidenɛ.
13 Yɑ̃ plade kũ adì kɛn dí. Adìgɔ̃ ɔ́ɔ dɔ àgɔ̃ wiki pɛ́, á wɛ́'i dìgɔ̃ kú Dikiri gbagbakia, kũ adi
wɛ́ sɛ́ à gba kũ a suonɛ gwa gbasa à sìro yɑ̃i. 14 Adì pi: Bɔ́ mɛ́ à sù kũ yɑ̃ dioo? Kũ Dikiri
mɛ́ à sèedade ũ á dagura kũ n kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɔkpammao yɑ̃imɛ. Zaakũ n nɔkpamma pìn n
gbɛ̃ndo kũ a kɔ̃ yɑ̃ mà ũ, akũ n yɑ̃ fùtɛnɛ. 15 À de Dikiri á kɛ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ de á mɛ̀ kũ á lɛ́o gɔ̃
dokɔ̃nɔ yɑ̃imɛɛ? Bɔ́n Luda tɛn pɛ́a á mɛ̀dokɔ̃nɔkɛ pìi musuu? De á nɛ́nɔ le ò a yɑ̃ ma yɑ̃imɛ.
Abire yɑ̃i àgɔ̃ á zı̃da kũna dɔ̃ de àsun yɑ̃ futɛ á nɔkpammanɛro. 16 Makũ Dikiri Isarailanɔ Luda
ma pì, ma zɑ̃ yı̀gidɛnan kũ nɔ kpebonaao. Makũ Dikiri Zı̃̀karide makũ mɛ́ ma ò. Àgɔ̃ á zı̃da
kũna dɔ̃, àsun yɑ̃ futɛnɛro.

17 A tò Dikiri kpàsa kũ á yã'onaao. Adì pi: Ó yã kpate mɛ́ à a kpàsaa? Kũ adì pi vãnikɛrinɔ
mana Dikirinɛ, akũ ń yã dì káagu yãi. Adì pi dɔ Luda kũ àdi yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo a zɛ́a pì kú
mámɛɛ?

3

Dikiri yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ

1 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: À ma! Mani ma Zĩri gbarɛ à domɛnɛ arɛ à zɛ́ kɛkɛmɛnɛ.
Dikiri kũ adì a kĩnaa wɛtɛ ni gẽ a kpɛ́n kãnto. À ma, ma bàka kunna kãáo Malaika kũ á pɔ
dɔaa pì tɛn su! 2 Ama dí mɛ́ ani a sugɔrɔ fɔ̃ɔ? Tó à bò gupuraa, dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛɛ? Zaakũ
anigɔ̃ de lán mɔ̀baasari tɛ́ bàmɛ, lán pɔ́pipirii mɔsɔnɔ gbãna bà. 3 Ani vutɛ à gbɛ̃nɔ baasa à
gbãsĩ bońnɛ. Ani gbãsĩ bo Levi burinɔnɛ lákũ òdi kɛ wura kũ andurufuuoonɛ nà, gbɛ̃nɔ ni
gbasa ò su Dikirinɛ kũ gbanɔ a zɛ́a. 4 Gɔrɔ birea Yurusalɛmudenɔ kũ Yudanɔ ń pínki gba ni
ká Dikirigu lán yã bà, lán a zĩ bà.

5 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: Mani suái yãkpatɛkɛkia manigɔ̃ wãna mà gbɛ̃ kũ ò ma vĩna
vĩronɔ bobo ń dàn: Pɔ́dammarinɔ kũ zinakɛrinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi la da ɛ́kɛyã musunɔ kũ gbɛ̃ kũ
òdi gbãna mɔ ń zĩkɛrinɔnɛ kũ gyaanɔnɔ kũ tonɛnɔ kũ bòasunɔ.

Kpãni'ona Ludaa

6 Makũ Dikiri madì litɛro. Abire yãin ákɔ̃nɔ Yakubu burinɔ ádi kakatɛro. 7 Makũ Dikiri
Zĩkaride ma pì: Zaa á dizinɔ gɔrɔa a pã ma yãnɛ á tɛ́iro. À arɛ dɔma, mani arɛ dɔáwa. Adì pi,
deran óni arɛ dɔmmaa?

8 Bisãsiri dì kpãni o Ludaa yá? Ama átɛni kpãni oma. Adì pi, bɔ́ musun átɛn kpãni omaa?
Á pɔ́ kuride kũ á gbanɔ yã musumɛ. 9 Á buri sĩnda pínki gɔ̃ láari pɔ́ ũ kũ átɛn kpãni oma yãi.
10 À su kũ pɔ́ kurideo pínki à ká ma aruzɛkɛkatɛkin, de pɔ́ble gɔ̃ kú ma kpɛ́n. Makũ Dikiri
Zĩkaride makũ mɛ́ ma ò. À ma lɛ́ abire musu à gwa, tó mádi musu zɛ́ wɛ̃ ma arubarikaa
pìsiárɛ a kura a kákakiiro. 11 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: Mani kpá á burapɔ yàkarinɔnɛ de
òsun á pɔ́nɔ kakatɛro. Á geepi línɔ nɛ́ ni wororo. 12 Buri sĩnda pínki ni pi arubarikadenɔn á ũ,
zaakũ á bùsu nigɔ̃ nna. Makũ Dikiri Zĩkaride makũ mɛ́ ma ò.

13 Makũ Dikiri ma pì: A yã pãsĩ ò ma musu. Adì pi, bɔ́ yãn o ò n musuu? 14 A pì zɔ̀blena
Ludanɛ bi yã pãmɛ. Kũ o zĩ kè Dikiri Zĩkaride yãa akũsɔ̃ o uta kasanɔ dà a yãi, bɔ́ àreen o lèe?
15 Tera lán dí bà adì pi ĩadãrinɔn arubarikadenɔ ũ. Átɛn da yãvãnikɛrinɔ mɛ́ òtɛn zĩni pɛ́tɛ,
gbɛ̃ kũ àdi pi Luda kipa ò ɔsi ká sɔ̃, yãke dì a lero.

16 Akũ gbɛ̃ kũ ò Dikiri vĩna vĩnɔ yã ò kũ kɔ̃o, akũ à sã kpà ń yãi à mà. Akũ ò gbɛ̃ kũ ò Dikiri
vĩna vĩ kũ òdi laasun lɛ́anɔ tɔ́ kɛ̃ dɔngu takadan a arɛ. 17 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì gɔrɔ kũ
ma bo kũ yão, onigɔ̃ de ma pɔ́ ũ ma aruzɛkɛ ũ. Mani sùru kɛ kũńwo lákũ gbɛ̃ dì sùru kɛ kũ a
nɛ́ kũ àtɛn zĩ kɛnɛɛo nà. 18 Áni gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ dɔ̃kɔ̃nɛ sà, gbɛ̃ kũ òtɛn do Ludainɔ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛn doironɔ.

4

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: À ma! Gɔrɔ pì tɛn su, anigɔ̃ wãna lán tãmatɛ bà, akũsɔ̃
ĩadãrinɔ kũ yãvãnikɛrinɔ nigɔ̃ de lán sɛ̃ kori bà. Gɔrɔ pì ni ń kpata ń pínki, ń zĩni ke ń ɔnɛ
ni gɔ̃ro. 2 Ákɔ̃nɔ kũ á ma vĩna vĩnɔ sɔ̃, á surabana Ifãntɛ̃ ni bo, aafia nigɔ̃ kú a gupurai. Áni
bɔtɛ àgɔ̃ vĩvĩ lán zùnɛ kũ ò ń gbárɛnɔ bà. 3 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: Gɔrɔ kũ ma bo kũ yão
áni gèsɛ pɛ́tɛpɛtɛ gbɛ̃ vãninɔa, onigɔ̃ de lán túbu bà á gbá gɛ̃i.

4 À tó doka kũ ma kpà ma zɔ̀bleri Musaa zaa Orɛbu gɔ̃ dɔágu, yã kũ ma dìtɛ Isarailanɔnɛ
kũ yã kũ ma dàńnɛo. 5 À ma! Mani annabi Ilia zĩáwa ari ma sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ vĩnade gɔ̃ gɛ́ ká. 6 Ani
tó denɔ pɔ gɔ̃ kú ń nɛ́nɔa akũsɔ̃ nɛ́nɔ pɔ nigɔ̃ kú ń denɔa. Tó lɛnlo, mani su mà ɔ pãtɛpãtɛ á
bùsun mà lɛ́ kɛárɛ.

MATIU

Baaru nna kũ Matiu kɛ̀ɛ

Yesu Kirisi inaa 1:1-2:23
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:12
Yesu da'itɛkɛnaa 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kunna Yurusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kũ a vunaao 26:14-28:20

Yesu Kirisi buri bozirɛ
(Luk 3:23-38)

1 Ibrahĩ kũ Daudao buri Yesu Kirisi bozirɛn dí:
2 Ibrahĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kũ a vɪ̃̀ninɔ kũ a dakũnanɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kũ Zɛrao ì kũ a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kũ a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kũ a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 akũ Yɛsɛ kína Dauda ì.

Akũ Dauda Sulemanu ì kũ Uria nanɔo, 7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aza ì,
Aza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kũ a dakũnanɔ gɔrɔ kũ ò gbɛ̃nɔ kṹkũ ò tà kũńwo Babilɔnu.

12 Tana kũ gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,
Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
akũ Mariama Yesu kũ òdi pinɛ Arumasihu ì.

17 Zaa Ibrahĩ gɔrɔa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Daudaa, de kũ a nɛ́o kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa Dauda gɔrɔa
ari gɔrɔ kũ ò tà kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kũ a nɛ́o kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa tana kũ gbɛ̃nɔo
Babilɔnu ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Arumasihua, de kũ a nɛ́o kun gɛ̃ro donsarimɛ.

Yesu Kirisi inaa
(Luk 2:1-7)

18 Deran ò Yesu Kirisi ì nàn dí: A da Mariama kun Yusufu nɔkpamma ũmɛ. Ari àgɔ̃ gɛ́ zã
kɛ, à nɔ̀ sì kũ Luda Nini gbãnao. 19 A gɔ̃kpamma Yusufu bi gbɛ̃ manamɛ, à ye à wé'i daaro,
akũ à zɛ̀o kũ áni bo a yãn asiri gũn. 20 Gɔrɔ kũ àtɛn laasun lɛ́ yã pìia, Dikiri malaika bò à sùa
nana gũn à pìnɛ: Dauda buri Yusufu, ǹsun bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã musuro,
zaakũ nɔ̀ kũ à sinaa bò Luda Nini kĩnaamɛ. 21 Ani nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tɔ́ kpánɛ Yesu, zaakũ ani a
gbɛ̃nɔ bo ń durunnanɔ gũn. 22 Abirekũ kè pínki, de yã kũ Dikiri dà annabii gãi kɛ, à pì:
23 Nɔkpare lési mɛ́ ani nɔ̀ sí
à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
oni tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pìi pì, Luda kú kũoo.
24 Kũ Yusufu vù, à kɛ̀ lákũ Dikiri malaika dìtɛnɛ nà, à a nɔ pìi sɛ̀. 25 Ama adi a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro
ari à gɛ̀ɛ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìi ì. Akũ à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

Susunɛyãdɔ̃rinɔ suna Yesu gwa

1 Ò Yesu ì Bɛtilihamu Yudea bùsun kína Hɛrɔdu gɔrɔa. Akũ susunɛyãdɔ̃rinɔ bò ifãboki kpa,
ò sù Yurusalɛmu, 2 ò gbɛ̃nɔ là ò pì: Nɛ́ kũ ò ì Yudanɔ kína ũ kú máa? O a susunɛ è ifãboki kpa,
akũ o su kútɛnɛ. 3 Kũ kína Hɛrɔdu yã pìi mà, à bídi kè kũ Yurusalɛmudenɔ ń pínki. 4 À Yuda
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara ń pínki, akũ à ń lá gu kũ oni Arumasihu in. 5 Ò wèa ò
pì: Bɛtilihamumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakũ lákũ annabii kɛ̃ nàn dí:
6 Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun,
ń kĩana Yuda wɛ̃tɛnɔiro fá.
Zaakũ n gũnn kína ni bon,
kũ ani do ma gbɛ̃ Isarailanɔnɛ arɛ.
7 Akũ Hɛrɔdu susunɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asiri gũn, à susunɛ pì bogɔrɔ sãnsãn gbɛ̀kam̀ma. 8 Akũ à ń
gbarɛ Bɛtilihamu à pì: À gɛ́ à nɛ́ pì baaru gbɛkagbɛka kũ laakariio. Tó a a è, à su à omɛnɛ,
makũ se, mani gɛ́ kútɛnɛ.
9 Kũ ò kína yã mà, akũ ò dà zɛ́n. Akũ susunɛ kũ ò è ifãboki kpa yã pìi dòńnɛ arɛ dɔ ari à
gɛ̀ɛ à zɛ̀ nɛ́ pì kúkila. 10 Kũ ò susunɛ pìi è, ń pɔ kè nna manamana. 11 Ò gɛ̃̀ kpɛ́n, ò nɛ́ pìi è kũ
a da Mariamao, akũ ò kùtɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ. Akũ ò ń aruzɛkɛ àkpatinɔ wɛ̃̀wɛ̃, ò a gbà wura kũ
turaretitio kũ lí'ɔ gbĩ nnannao. 12 Luda òńnɛ nana gũn kũ òsun bɔtɛ Hɛrɔdu kĩnaaro, akũ ò tà
ń bùsun kũ zɛ́ pãndeo.

Gɛna kũ Yesuo Misila

13 Ń tanaa gbɛra Dikiri malaikaa bò à sù Yusufua nana gũn à pì: Ǹ futɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́ kũ a dao,
ǹ bàa lɛ́ ǹ gɛ́ kũńwo Misila, ĩnigɔ̃ kú gwe ari mà su mà yã onnɛ dɔ, zaakũ Hɛrɔdu ni nɛ́ pì wɛtɛ
à dɛmɛ.
14 Akũ Yusufu fùtɛ gwãani, à nɛ́ pìi sɛ̀ kũ a dao, à gɛ̀ɛ kũńwo Misila. 15 À kú gwe ari Hɛrɔdu
gɛ̀ɛ à gào. Abirekũ kè, de yã kũ Dikirii ò annabii gãi kɛ yãimɛ, à pì:
Ma a nɛ́ gbɛ̀sɛ Misila.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛnaa

16 Kũ Hɛrɔdu è susunɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀arɛ, akũ a pɔ fɛ̃̀ manamana. À susunɛ bogɔrɔ taka
dɔ̃ yã kũ à gbɛ̀ka susunɛyãdɔ̃rii pìnɔa yãi, akũ à gbɛ̃nɔ zĩ̀ ò nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ò kà wɛ̃̀ pla ke kũ ò
kĩ̀ainɔ dɛ̀dɛ Bɛtilihamu kũ a buranɔ pínki. 17 Yã kũ annabi Ilimia òo kè sà, à pì:
18 Ò wiki gbãna mà Rama,
òtɛn ɔ́ɔ dɔ, òtɛn wiki pɛ́.
Rahila tɛni a nɛ́nɔ ɔ́ɔ dɔ,
à gì ò a nɛ̀sɛ kpátɛi,
zaakũ ò kun doro.

Suna kũ Misilao

19 Kũ Hɛrɔdu gà, akũ Dikiri malaika bò à sù Yusufua Misila nana gũn 20 à pì: Ǹ futɛ ǹ nɛ́ pì
sɛ́ kũ a dao, ǹ tá kũńwo Isarailanɔ bùsun, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛtɛ ò nɛ́ pì dɛnɔ gàga.
21 Akũ à fùtɛ à nɛ́ pìi sɛ̀ kũ a dao, à tà kũńwo Isarailanɔ bùsun. 22 Kũ à mà Akɛlau mɛ́ àtɛn kí
ble Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃nɛ ũ, vutɛna gwe vĩna a kũ̀. Luda yã ònɛ nana gũn, akũ à tà Galili
bùsun, 23 à gɛ̀ɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Nazɛra gũn. Lɛn yã kũ annabinɔ òo pàpa, kũ ò pì: Oni a
sísi Nazɛra gbɛ̃.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28)
1 Abire gbɛra Yahaya Da'itɛkɛrii sù Yudea gbárannan, àtɛn waazi kɛ 2 à pì: À nɛ̀sɛ litɛ, kpata
kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 3 A yãn annabi Isaya ò yã à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ térerenɔ poronɛ súsu.
4 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tà̃ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi. Kwa kũ zɔ́'iomɛ
a pɔ́ble ũ. 5 Òdigɔ̃ bɔtɛ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ Yoda dɔ̀rɔɔiio ògɔ̃ su a
kĩnaa. 6 Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ Yodan.
7 Kũ Yahaya è Farisinɔ kũ Sadusinɔ tɛn su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ à pìńnɛ: Bisãsiri
pitikonɔ! Dí mɛ́ à lɛ́ dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipaḿmanɛɛ? 8 À nɛ̀sɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃
kũ a litɛ. 9 Kũ Ibrahĩ de á dizi ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mɛ́ ani á boro. Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃
à gbɛ̀ dínɔ kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ. 10 Kpása ditɛna línɔi kɔ̀. Luda ni lí kũ àdi nɛ́ mana iro zɔ̃ à zu tɛ́
gũn. 11 Matɛni á da'itɛ kɛ á nɛ̀sɛlitɛna sèeda ũmɛ, ama gbɛ̃ke ni su ma gbɛra a gbãna demala,
mádi ká mà a kyate sɛ́tɛnɛro. Àkũ mɛ́ ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ tɛ́o. 12 À gbaka kũna a
ɔĩ ésegbɛ̃kia. Tó à fà̃, ani a pɔ́blewɛ ká a dɔ̃̀, ani a sàko ká tɛ́ kũ àdi garo gũn.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)
13 Akũ Yesu bò Galili bùsun, à sù Yahaya kĩnaa Yodai de à a da'itɛ kɛ. 14 Yahaya ye à gí à pì:
Makũ kũ má de ǹ ma da'itɛ kɛn n su ma kĩnaa yá? 15 Akũ Yesu wèa à pì: Àgɔ̃ de lɛ gĩa, zaakũ
à kɔ̃ sì kũoo lɛ yã sĩnda pínki kɛna a zɛ́a yãi. Akũ à wè. 16 Kũ Yesu da'itɛ kɛ̀, à bikũ̀ gɔ̃̀nɔ. Zĩ
birea ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a, akũ à è Luda Nini tɛn su lán potɛ̃nɛ bà à dìawa. 17 Akũ ò kòtoo mà bona
ludambɛ à pì: Ma nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩden dí, kũ ma pɔ nnaa manamana.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)
1 Akũ Luda Nini gɛ̀ɛ kũ Yesuo gbárannan de Ibilisi a yɔ̃ à gwa. 2 Yesu lɛ́ yì̃ fãnantɛ̃ kũ
gwãanio ari gɔrɔ bupla. Kũ nà tɛni a dɛ, 3 akũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi nài à pì: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ,
ǹ pi gbɛ̀ dínɔ li burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri nigɔ̃ kúo adoro,
sé yã kũ Luda tɛn o pínki.
5 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Luda wɛ̃tɛn, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa 6 à pì: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ ɔ
gbarɛ n zĩdai la, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ.
Oni n sɛ́ ń ɔĩ de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
7 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ dɔ ò pì,
ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
8 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo dɔ kpi lei manamana musu, à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki kũ ń
aruzɛkɛnɔ 9 à pì: Mani n gba adinɔ pínki, tó n kutɛ n donyĩ kɛmɛnɛ. 10 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ
gomala Setan! Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ
ǹgɔ̃ doi ado.
11 Akũ Ibilisi a tò gwe sà, akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu nana a zĩa zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)
12 Kũ Yesu mà ò Yahaya kũ̀ ò dà kpɛ́siran, akũ à tà Galili. 13 Adi vutɛ Nazɛra doro, à gɛ̀ɛ
à vùtɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ Kapɛnamu, Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsun, 14 de yã kũ annabi
Isaya ò kɛ yãi à pì:
15 Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsu,
zaa ísira kpa ari Yoda bara,
Galili bùsu kũ buri pãndenɔ kun pìi,
16 ń gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ gupura zɔ̃kɔ̃ è,
gu dɔ̀ bùsu kũ à kú ga lɛ́i pì denɔnɛ sà.
17 Zaa gɔrɔ kũa Yesu nà waazikɛnaaa à pì: À nɛ̀sɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)
18 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à gbɛ̃nɔn planɔ è, vɩ̀ni kũ dakũnao, Simɔ kũ òdi pi Pita kũ
a dakũna Anduruo. Òtɛn táaru kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 19 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à
témai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 20 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ò ń táarunɔ tòn, ò bò ò tɛ̀i. 21 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ, à
gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ è, vɩ̀ni kũ dakũnao dɔ, Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú
gó'itɛ gũn kũ ń de Zebedio, òtɛni ń táarunɔ kɛkɛ. Yesu ń sísi, 22 akũ ò ń de tò gó gũn gwe gɔ̃̀nɔ,
ò bò ò tɛ̀i.

Yesu yãdannɛnaa
(Luk 6:17-19)
23 Yesu dìgɔ̃ kure Galili bùsun, àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, àdi kpata kũ à bò Luda
kĩnaa baaru kpá, àdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a kũ gyã buri sĩnda pínkio. 24 A tɔ́ dà Siria bùsula pínki, akũ
òdigɔ̃ sunɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gyã buri sĩnda pínki kũ wãwão kɛnɔ kũ tãnadenɔ kũ lɛ́tɛlɛtɛgyãdenɔ
kũ ɛrɛnɔ, akũ àdi ń werekɔ̃a. 25 Ò bò Galili kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo kũ Yurusalɛmuo kũ
Yudeao kũ Yoda barao dasidasi ò tɛ̀i.

5

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)
1 Kũ Yesu pari pìnɔ è, à dìdi sɩ̀sĩia. Kũ à vùtɛ, a ìbanɔ sù a kĩnaa, 2 akũ à nà yãdannɛnaaa à
pì:
3 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ń kĩana dɔ̃nɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de ń pɔ́ ũ.
4 Arubarikadenɔmɛ pɔsiradenɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń laakari kpátɛńnɛ.
5 Arubarikadenɔmɛ zĩdabusarinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ onigɔ̃ andunia vĩ.
6 Arubarikadenɔmɛ yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ oni kã.
7 Arubarikadenɔmɛ wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń wɛ̃nda dɔ̃.
8 Arubarikadenɔmɛ nɛ̀sɛpuradenɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ oni wɛ́ si Ludalɛ.
9 Arubarikadenɔmɛ ibɛrɛmidɛrinɔ ũ,
zaakũ oni ń sísi Luda nɛ́nɔ.
10 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔḿma ń yãmanakɛna yãinɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de ń pɔ́ ũ.
11 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò á sɔ̃sɔ̃, tó ò wari dɔ̀áwa,
tó ò yã vãni sĩnda pínki dìáwa ma yãi.
12 À pɔnna kɛ à yáa dɔ, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ò wari dɔ̀ annabi kũ ò kú á ãnɔa lɛ.

Yesu ìbanɔmɛ wisi ũ kũ gupurao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)
13 Ákɔ̃nɔ mɛ́ á wisi ũ andunianɛ. Tó wisi i nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À àre ke
vĩ doro, séde ò kɔ́tɛ gbɛ̃nɔ táa oa.
14 Ákɔ̃nɔ mɛ́ á gupura ũ andunianɛ. Wɛ̃tɛ kũ ò kàtɛ sɩ̀sĩi musu dì fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro. 15 Òdi fitila
na ò gbaka kútɛaro. Òdi a di a dibɔɔ musumɛ, de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú ɔnnnɔnɛ. 16 À gu pu
gbɛ̃nɔnɛ lɛ, de ò á yãmanakɛnanɔ e ò á De kũ à kú musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔtɛnaa
17 Àsungɔ̃ da ma su Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mádi su gbororo, ma su de mà
papamɛ. 18 Yãpuran matɛn oárɛ, ludambɛ kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama doka pì wãnzãn fítinle ke a pɔ́
kete ke ni gɛ̃tɛro, yã sĩnda pínki ni kɛ. 19 Abire yãi tó gbɛ̃ gì yã kũ ò dìtɛ pìnɔ dokei, bee a kũ à
kɩ̀ańyĩ, tó àdi da gbɛ̃nɔnɛ ò kɛ lɛ, ade nigɔ̃ kĩańyĩ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ témɛ. Tó gbɛ̃
kũna, tó àdi dańnɛ lɛ sɔ̃, ade nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ tɛ́. 20 Matɛn oárɛ, tó á
yãmanakɛna de ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ pɔ́laro, áni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo.

Pɔfɛ̃naa
21 A mà ò pì yãdenɔnɛ òsun gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ dɛ̀ɛ, oni yãkpatɛ kɛ kãao. 22 Makũ sɔ̃,
matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃dakeii kà ò yãkpatɛ kɛ kãao. Gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake sɔ̃̀sɔ̃ɔ kà ò gɛ́
kãao gbãnadenɔ kĩnaa. Gbɛ̃ kũ à pì a gbɛ̃dakenɛ mìsaride sɔ̃ kà à gɛ̃ tɛ́n gyãwãnn. 23 Tó n su ǹ

Luda gba pɔ́ a gbagbakia, tó n dɔn gwe kũ n gbɛ̃dake n yã kũna, 24 ǹ n gba tó sa'oki arɛ gwe,
ǹ gɛ́ ǹ kútɛ kɛ n adenɛ gĩa, gbasa ǹ su ǹ sa o sà. 25 Tó n ibɛrɛ tɛn gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ kɛ
likalika ǹ kɛ kãao nna zaa zɛ́n, de àsun n kpá yãkpatɛkɛriaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro, yãkpatɛkɛri
pì ni n kpá dogariia, dogari ni n da kpɛ́siran. 26 Yãpuran matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gɛ́
fĩna boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tɛ́nyĩro.

Zinakɛnaa

27 A mà ò pì, àsun zina kɛro. 28 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà kũ laasun pãndeo,
ade zina kɛ̀ kãaon gwe kɔ̀. 29 Tó n ɔpla wɛ́ dì tó ǹ fu, ǹ a bo ǹ zukũna. N kurana n mɛ̀gu kei
mana de ò n mɛ̀gu sĩnda pínki zu tɛ́nla. 30 Tó n ɔpla dì tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. N kurana n
mɛ̀gu kei mana de n mɛ̀gu sĩnda pínki tana tɛ́nla.

Yìgidɛnaa
(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Ò pì dɔ, tó gbɛ̃ tɛn gí a nanɔi, à yìgidɛtakada kpáa. 32 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à gì a
nanɔi, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, a zã pì mɛ́ àdi tó à gɔ̃ zinakɛri ũ. Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sɛ̀ sɔ̃, à
zina kɛ̀n gwe.

Ladanaa

33 A mà ò pì yãdenɔnɛ dɔ, ò yã kũ ò sì kũ Dikirio papa, òsun fuaro. 34 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ,
àsun la da sero. Àsun la da kũ ludambɛoro, zaakũ Luda kíblegbaamɛ, 35 ke andunia, zaakũ
Luda tìntimmmɛ, ke Yurusalɛmu, zaakũ Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛmɛ. 36 Ǹsun la da kũ n mìioro, zaakũ
ĩni fɔ̃ ǹ n mìkã mɛ̀n do pura kũ ke ǹ a sira kũro. 37 Àgɔ̃ pi ee ke oi. Yã kũ à de abirekũla bò yã
vãni gũmmɛ.

Fĩnabonaa
(Luk 6:29-30)

38 A mà ò pì, ò wɛ́ fĩna bo kũ wɛ́o, saka kũ sakaao. 39 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àsun fĩna bo
gbɛ̃ kũ à vãni kɛ̀árɛaro. Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n ɔpla gasuua, ǹ a do dɔnɛ dɔ. 40 Tó gbɛ̃ ye à n uta
lokomma yãkpatɛ kɛ kũnwo, ǹ n uta zɔ̃kɔ̃ tónɛ dɔ. 41 Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso sɛ́arɛ kiloo do,
ǹ gɛ́onɛ kiloo pla. 42 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹsun gbɛ̃ kũ à ye à pɔ sãkãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛrɛɛi
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 A mà ò pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei, à zã á ibɛrɛgu. 44 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi,
à adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wɛ́ tãáwanɔnɛ, 45 de à gɔ̃ á De kũ à kú musu nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakũ àdi
ifãntɛ̃ bo gbɛ̃ vãninɔnɛ kũ gbɛ̃ mananɔ ń pínki, àdi legũ ma taarisaridenɔnɛ kũ taaridenɔ ń
pínki. 46 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, áni láada ke le Luda kĩnaa yá? Bee bɛ'ɔgɔsirinɔ dì kɛ
lɛroo? 47 Tó á gbɛ̃nɔn adì fɔ kpákpam̀ma ńtɛ̃nɛ, bɔ́ á deo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Bee kifirinɔ dì kɛ
lɛroo? 48 Abire yãi àgɔ̃ kun papana, lán á De kũ à kú musu kun papana nà.

6

Gbadanaa

1 À laakari kɛ á donyĩyãkɛna gupuraai. Àsun kɛ bisãsiri wɛ́ yãiro. Tó átɛn kɛ lɛ, áni láada le
á De kũ à kú musu kĩnaaro. 2 Tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun a kpàkpa kɛ lán manafikidenɔ
bàro. Òdi kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ gãnulɛanɔ de gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nna sí yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ,
ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 3 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun tó n ɔzɛ dɔ̃ lán n ɔpla tɛn kɛ
nàro. 4 Ǹ tó n gbadana kɛ asiriyã ũ, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aduakɛnaa
(Luk 11:2-4)

5 Tó átɛn adua kɛ, àsungɔ̃ de lán manafikidenɔ bàro. Òdigɔ̃ ye ò adua kɛ zɛna aduakɛkpɛn kũ
zɛ́rankpakɔ̃anɔ de gbɛ̃nɔ ń e yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 6 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn
adua kɛ, ǹ gɛ̃ n kpɛ́ gũn, ǹ gbà tata, ǹ wɛ́ kɛ n De kũ à kú gwe asiri gũnwa, n De kũ à asiriyã
dɔ̃ ni sí kũnwo. 7 Tó átɛn adua kɛ, àsun yã bɔtɛ dasi lán kifirinɔ bàro. Òdigɔ̃ da ń yãbɔtɛna dasi
gũn Luda ni sí kũńwo. 8 Àsungɔ̃ de lán ń bàro, zaakũ á De pɔ́ kũ á a ni vĩ dɔ̃ ari àgɔ̃ gɛ́ gbɛkaa.
9 Àgɔ̃ adua kɛ lán dí bà:
Ó De kũ à kú musu,
ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona,
10 Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa,
ò n pɔyenyĩna kɛ andunia gũn,
lákũ òdi kɛ zaa musu nà.
11 Ǹ ó gba ú kũ óni ble gbãra.

12 Ǹ ó taarinɔ kɛ̃wá,
lákũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò taari kɛ̀wɛrɛnɔnɛ nà.
13 Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro,
ǹ ó sí a vãnia.
14 Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̀ńnɛ, á De kũ à kú musu ni á pɔ́ kɛ̃árɛ se. 15 Tó adi gbɛ̃nɔ taarinɔ kɛ̃ńnɛ
sɔ̃ro, á De ni á taarinɔ kɛ̃árɛro.

Lɛ́yĩnaa

16 Tó á lɛ́yĩna sɔ̃, àsun ãn sisi lán manafikidenɔ bàro. Òdi ń ãn yãkatɛ de gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ ò
lɛ́yĩna yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 17 Mɔkɔ̃n, tó ń lɛ́yĩna, ǹ ãn pípi, ǹ nísi
mámamma, 18 de gbɛ̃nɔ sún dɔ̃ ń lɛ́yĩnaro, sé n De kũ à kú asiri gũn baasiro. N De kũ à asiriyã
dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aruzɛkɛ yã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àsun aruzɛkɛ kakaraái andunia gũn laro, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakan, pɔ́nɔ dì dȁa kpán
akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sɛ́tɛn. 20 À á aruzɛkɛ kakara ludambɛ, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́
yakanlo, pɔ́nɔ dì dȁa kpánlo akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sɛ́tɛnlo. 21 Zaakũ gu kũ n aruzɛkɛ
kún, gwen n laakarii dìgɔ̃ kún se.
22 Wɛ́mɛ mɛ̀ fitila ũ. Tó n wɛ́ aafia, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gupura ũ. 23 Tó n wɛ́ manaro sɔ̃, n mɛ̀
pínki nigɔ̃ gusira ũ. Tó gupura kũ ń kũna de gusira ũ, gusira pì zɔ̃kɔ̃. 24 Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à zɔ̀ ble
dikiri mɛ̀n planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ don àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, kesɔ̃ ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo.
Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ludanaanikɛnaa
(Luk 12:22-31)

25 Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃̀ndi damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni miro. Àsun mɛ̀
damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. Wɛ̃̀ndi de pɔ́blelaroo? Mɛ̀ de pɔ́kasalaroo? 26 À gwa bãnɔa.
Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, òdi pɔ́ ká dɔ̃̀ɔ gũnlo, ama á De kũ à kú musu dì pɔ́ble kpáḿma. Á
bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de bãnɔlaroo? 27 Á tɛ́, dí mɛ́ ani fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbȁna kara, bee gɔrɔ do, a
damukɛnaa gũnn?
28 Bɔ́yãin adì pɔ́kasa damu kɛɛ? À lávunɔ gwa sɛ̃̀n lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro, òdi buu tãro,
29 ama matɛn oárɛ, bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da a mana kà ń ke ũro. 30 Sɛ̃̀la kũ
à kun gbãra ani tɛ́ kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ nà, ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ, oni á pɔ́ o dɔ
yá? 31 Abire yãi àsun pɔ́ke damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni mi ke bɔ́n óni daro. 32 Kifirinɔn
pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dońnɛ arɛ. Zaakũ á De kũ à kú musu dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo, 33 à tó kpata
kũ à bò a kĩnaa kũ a yãzɛdeo doárɛ arɛ gĩa, ani á pɔ́ pìnɔ karaárɛ pínki. 34 Abire yãi àsun zia
damu kɛro, zaakũ zia a zĩda yã dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki yã'ũmmanaa mɔ̀a.

7

Kɔ̃ taari'enaa
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àsun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. 2 Zaakũ lákũ ndì gbɛ̃ taari e nà, lɛn Luda ni n
taari e lɛ. Zaka kũ n yɔ̃ońnɛ ani yɔ̃onnɛ. 3 Bɔ́yãi ntɛn sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n ei, akũsɔ̃
ntɛn límukutu kũ à da n wɛ́n yã daroo? 4 Kũ límukutu da n wɛ́n, à kɛ̀ dera ĩni pi n gbɛ̃dakenɛ à
tó ǹ sɛ̀buru kũ à da a wɛ́n bonɛɛ? 5 Manafikide! Ǹ límukutu kũ à da n wɛ́n bo gĩa, gbasa ǹ gu
e swáswa de ǹ le ǹ sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n bonɛ.
6 Àsun Luda pɔ́ kpá kifirinɔaro,
de òsun ɛra ò á kari kɛro yãi.
Àsun á gbɛ̀ bɛɛrɛdenɔ zu alɛdɛnɔnɛro,
de òsun táa o'oaro yãi.

Wɛ́kɛnaa
(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lɛ́, Luda ni wɛ̃árɛ. 8 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wɛ́ kɛ̀ɛn
òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni wɛ̃nɛ. 9 Á tɛ́, dí mɛ́ ani gbɛ̀ kpá a nɛ́a, tó
à burodi wɛ́ kɛ̀aa? 10 Tó à kpɔ̀ wɛ́ kɛ̀a sɔ̃, ani mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáa yá? 11 Bee kũ á vãnikɛo, á pɔ́ mana
kpana á nɛ́nɔa dɔ̃. Oni á De kũ à kú musu pɔ́ mana kpana gbɛ̃ kũ ò wɛ́ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?
12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ mìin gwe.

Zɛ́lɛ kpakoto
(Luk 13:24)

[13] À zɛ́lɛ kpakoto sɛ́. Zɛ́ kũ a lɛ́ yàasa akũ à mɛ̀poroki vĩ dì gɛ́ kũńwo kakatɛnaa gũmmɛ.
Abirekũn pari tɛn sɛ́. [14] Zɛ́ kũ àdi gɛ́ kũńwo wɛ̃̀ndii gũn lɛ́ kpakoto à nakɔ̃ana, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò
lè ò sɛ́nɔn dasiro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

[15] À laakari kɛ annabi ɛ́kɛnɔi. Òdi su á kĩnaa kũ sã bárao dana, ama lɛwanna nàdɛrinɔmɛ ń
ũ. [16] Áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa. Òdi geepi bo lɛ̀ líaro. Òdi kaka e babare láaro. [17] Lí mana dì nɛ́ nna
i, lí vãni dì nɛ́ gina i. [18] Lí mana dì fɔ̃ à nɛ́ ginaa ìro, lí vãni dì fɔ̃ à nɛ́ nna ìro. [19] Òdi lí kũ àdi nɛ́
mana iro zɔ̃ ò zu tɛ́ gũmmɛ. [20] Lɛmɛ áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa lɛ.
[21] Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, mɛ́ ani gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo, sé
gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛɛ. [22] Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ pari ni pimɛnɛ: Dikiri,
Dikiri, o Luda yã òńnɛ kũ n tɔ́o bi! O tãnanɔ gòḿma kũ n tɔ́o bi! O daboyãnɔ kɛ̀ dasi kũ n tɔ́o
bi! [23] Mani píńnɛ súsu: Má á dɔ̃ zikiro. À gomala yãvãnikɛrinɔ!

Kpɛ́bori gbɛ̃nɔn planɔ
(Luk 6:47-49)

[24] Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma yã dínɔ mà, akũ à zĩ kɛ̀a de lán gbɛ̃ laakaride kũ à a kpɛ́ bò gbɛ̀ɛa
bàmɛ. [25] Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ adi lɛ́tɛro, kũ ò a ɛ̃ pɛ̀tɛ gbɛ̀ɛa yãi. [26] Gbɛ̃
kũ à ma yã dínɔ mà, akũ adi zĩ kɛaro de lán mìsaride kũ à a kpɛ́ bò bùsu'atɛ̃a bàmɛ. [27] Kũ legũ
mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ à gbòro à lɛ̀tɛ gbìrim.

Yesu ikoo

[28] Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, a yãdannɛnaa bò pari sarɛ, [29] zaakũ adi yã dańnɛ lán
ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàńnɛ kũ ikoomɛ.

8

Kusu werekɔ̃anaa
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

[1] Kũ Yesu kìpa sìsĩia, pari tɛ́i. [2] Akũ kusu ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Dikiri, tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ
ma werekɔ̃a swáswa. [3] Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei. Ǹ gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka.
[4] Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n
werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Luk 7:1-10)

[5] Kũ Yesu tɛn gɛ̃ Kapɛnamu, akũ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sù a kĩnaa, a wɛ́ kɛ̀a [6] à pì: Dikiri, ma
zĩkɛri wútɛna bɛ, à kɔ̃̀nɔ kũ̀, mɛ̀ tɛn ũa manamana. [7] Akũ Yesu pìnɛ: Mani gɛ́ mà a werekɔ̃a.
[8] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Dikiri, mádi ká ǹ gɛ́ ma bɛaro. Ǹ yã o dé, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a.
[9] Zaakũ makũ se, ò iko vĩ ma musumɛ, akũ má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gɛ́, àdi gɛ́.
Madì o a pãndenɛ à mɔ́, àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ kɛ, akũ àdi kɛ.
[10] Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò tɛ́inɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, mádi le
gbɛ̃ke ma náani kɛ̀ lɛ Isarailanɔ tɛ́ro. [11] Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao
dasidasi oni su pɔ́ ble kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn.
[12] Gbɛ̃ kũ ò de yã ògɔ̃ kú kpataa pìi gũnnɔ sɔ̃, oni ń zu bàai gusira gũmmɛ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò
ɔ di ń mìia. [13] Akũ Yesu pì sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹ tá bɛ. À kɛnnɛ lákũ n ma náani kɛ̀ nà. Akũ
a zĩkɛrii pì gbãna kũ̀ gɔrɔ kũ̀a gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)

[14] Yesu gɛ̀ɛ Pita bɛa, akũ à è a nanɔ da wútɛna, àtɛn mɛ̀wãna kɛ. [15] Kũ à ɔ nà a ɔa, akũ a mɛ̀
yĩda kũ̀, akũ à fùtɛ à pɔ́ble kɛ̀nɛ.
[16] Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ ò sùnɛ kũ tãnadenɔ dasidasi, akũ à tãna pìnɔ gòḿma kũ yã'onaao, à
gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki. [17] Lɛn yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ lɛ à pì:
À ó gbãnasarikɛ sɛ̀,
à ó gyãnɔ kɛ̃̀wá.

Gbɛ̃ kũ ò ye ò tɛ́ Yesuinɔ
(Luk 9:57-62)

[18] Kũ Yesu è pari kàkaraai, akũ à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ bara. [19] Akũ ludayãdannɛri ke
sù à pì Yesunɛ: Dannɛri, gu kũ ntɛn gɛ́n sĩnda pínki manigɔ̃ tɛ́nyĩ. [20] Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń
tò vĩ, bãnɔn ń sà vĩ, Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃ à ĩampaki vĩro.

[21] Akũ ìba pãnde pìnɛ: Dikiri, ǹ tó ari ma de kpágui gĩa. [22] Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ tɛ́mai. Ǹ tó gɛ̀nɔ
ń gɛ̀nɔ vĩ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

[23] Yesu gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, akũ a ìbanɔ tɛ̀i ò dà zɛ́n. [24] Kãnto zàga'ĩa gbãna kàka sɛ̀bɛla, í tɛn vĩvĩ
àtɛn káka ń gón. Yesu tɛn i o, [25] akũ a ìbanɔ nài, ò a vù ò pì: Dikiri, ǹ ó sura ba, ótɛn kakatɛmɛ.
[26] Akũ à pìńnɛ: Ludanaanikĩanadenɔ! À kɛ̀ dera á vĩna vĩ lɛɛ? Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ ío, akũ gu
kɛ̀ kítikiti. [27] Yã pìi bò gbɛ̃ pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kpate taka burin dí? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

[28] Kũ Yesu bikũ̀ bara dire Gadara bùsun, tãnade gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò miranɔ tɛ́, ò sù ò dàalɛ.
Ò pãsĩ manamana, gbɛ̃ke dì fɔ̃ à bɔtɛ gwero. [29] Ò wiki lɛ̀ ò pì: Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩ, Luda Nɛ́? N su
wɛ́ tãwá la ari a gɔrɔ gɔ̃ kán yá? [30] Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú kũńwo zã̀ dire, òtɛn pɔ́ ble. [31] Akũ tãna
pìnɔ kútɛ kɛ̀ Yesunɛ ò pì: Tó n pɛ̀wá, ǹ ó gbarɛ alɛdɛ kpàsa dire gũn. [32] Akũ Yesu pìńnɛ: À gɛ́.
Akũ ò gòḿma ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ bàao pínki, ò sòro sĩ̀sĩgororooa, ò sì
sɛ̀bɛn, akũ ò gàga í gũn gwe. [33] Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, ò yã pìnɔ bàbańnɛ kũ yã
kũ à tãnadenɔ lèeo pínki. [34] Akũ wɛ̃tɛdenɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ da Yesulɛ ń pínki. Kũ ò a è, ò kútɛ kɛ̀nɛ kũ
à bońnɛ ń bùsun.

9

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

[1] Yesu gɛ̃̀ gó gũn, à ɛ̀ra à sɛ̀bɛ bikũ̀ à kà a bɛ wɛ̃tɛa. [2] Akũ gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ kũ kɔ̃̀nɔdeo wútɛna
gyãresɛbɔn. Kũ Yesu è ò a náani vĩ, akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ma gbɛ̃, ǹ laakari kpátɛ! N
durunnanɔ kɛ̃̀mma. [3] Ludayãdannɛri kenɔ kú gwe, akũ ò ò ń nɛ̀sɛɛ gũn ò pì: Gbɛ̃ bire tɛn
dɔkɛ kũ Ludaoomɛ. [4] Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun vãni lɛ́ á nɛ̀sɛɛ
gũnn? [5] Tó ma pì, a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mɛ́ à aragaa? [6] Ma ò lɛ
de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Nɛ́ durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ǹ futɛ
ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. [7] Akũ à fùtɛ à tà bɛ. [8] Kũ pari è lɛ, vĩna ń kũ, ò Luda kũ à iko bire taka
kpà bisãsirinɔa tɔ́ bò.

Matiu sisinaa
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

[9] Yesu bò gwe, àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à gbɛ̃ kũ òdi pi Matiu è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikpɛn. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ
tɛ́mai. Akũ à fùtɛ à tɛ̀i. [10] Kũ Yesu tɛn pɔ́ ble a bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔn kú gwe dasi, òtɛn
pɔ́ ble kãao kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. [11] Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bɔ́yãi á dikiri tɛn pɔ́ ble
kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? [12] Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita
yãoro, sé gyãre. [13] À gɛ́ à laasun lɛ́ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn bire mìia ò pì: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanaan
má yei, adi kɛ sa'onaanlo. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩnaa
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

[14] Akũ Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ sù ò Yesu là ò pì: À kɛ̀ dera ókɔ̃nɔ kũ Farisinɔ odì lɛ́ yĩ, akũ n
ìbanɔ dì yĩ sɔ̃roo? [15] Akũ Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni pɔsira kɛ gɔrɔ kũ à kú kũńwo
nɔsɛ gũn yá? Oi, ama a gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń tɛ́, gbasa ò lɛ́ yĩ sà. [16] Gbɛ̃ke dì uta zĩ
nambata na kũ pɔ́lɛ dufuoro, zaakũ a dufu ni sɔ̃kũn à kɛ̃kɔ̃rɛ, uta zĩ fɔ̃na ni kara. [17] Òdi sèwɛ̃
dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, tùru ni pũtãmɛ, wɛ̃ pì ni kɔ́tɛ, tùru ni wíwi. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu
ká tùru dufu gũmmɛ, onigɔ̃ mana ń pínki.

Nɛ́nɔkpare vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

[18] Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã birenɔ ońnɛ, gbãnade ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Ma nɛ́nɔgbɛ̃ gà tera dí.
Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa, anigɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio. [19] Akũ Yesu fùtɛ à tɛ̀i kũ a ìbanɔ.

[20] Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. À sù à ɔ nà Yesu uta lɛ́a a kpɛ kpa.
[21] Zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. [22] Yesu lìtɛ à a è, akũ à pì: Ǹ n laakari
kpátɛ, nɔgbɛ̃! Ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. Gwe gɔ̃̀nɔ nɔgbɛ̃ pì wèrekɔ̃a.

[23] Kũ Yesu kà gbãnade pì bɛa, à è òtɛn kutɛ pɛ́, pari kĩni dɔ. [24] Akũ Yesu pì: À á zĩda gá. Nɛ́
pì dí garo, àtɛn i omɛ. Akũ òtɛn a lalandi kɛ. [25] Kũ ò pɛ̀ gbɛ̃nɔa ò bɔ̀tɛ bàai, akũ Yesu gɛ̃̀ kpɛ́n,
à nɛ́ pìi kũ̀ a ɔa, akũ à fùtɛ. [26] Akũ yã pì baaruu dà bùsuu pìla pínki.

Vi̇̃nanɔ werekɔ̃anaa

27 Kũ Yesu bò gwe, vi̇̃na gbɛ̃nɔn planɔn téi kũ wikio òtɛn pi: Ǹ ó wɛ̃nda gwa, Dauda buri!
28 Kũ Yesu kà bɛ, vĩna pìnɔ nài, akũ à ń lá à pì: Á ma náani vĩ kũ mani fɔ̃ mà yã pì kɛárɛ yá? Ò
wèa ò pì: Lɛmɛ, Dikiri. 29 Akũ à ɔ nà ń wɛ́a à pì: Àgɔ̃ deárɛ lákũ a ma náani kè nà. 30 Akũ ń wɛ́
gu è. Yesu kpà̰kɛ̃ńyĩ à pì: Àsun o gbɛ̃ke maro. 31 Bee kũ abireo ò gɛ̀ɛ ò a baaruu dàgula bùsuu
pìn pínki.

Nɛ́nɛnatɛnade werekɔ̃anaa

32 Gɔrɔ kũ vi̇̃nanɔ tɛn bɔtɛ, ò sù Yesunɛ kũ tãnade kũ a nɛ́nɛ natɛnaao. 33 Kũ Yesu tãna pìi
gòa, akũ à yã ò. Yã pìi bò pari sarɛ ò pì: Ódi yã bire taka e Isarailanɔ bùsun yãro. 34 Akũ
Farisinɔ pì: Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína gbãnaomɛ.

Yesu wɛ̃ndadɔ̃na gbɛ̃nɔnɛ

35 Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛnɔa kũ lakutunɔ pínki, à yã dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, à kpata kũ à bò Luda
kĩnaa baaru nna kpàńnɛ, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 36 Kũ à pari
è, akũ ò kènɛ wɛ̃nda, zaakũ ò kú bídin, ò lìkara lán sã kũ ò dà̰ri vĩronɔ bà. 37 Akũ Yesu pì a
ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama zĩkɛrinɔn dasiro. 38 À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pɔ́nɔ
kɛ̃.

10

Yesu zi̇̃ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsi, akũ à ń gba iko ò tãnanɔ goḿma, ò gyãrenɔ werekɔ̃a
kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 2 Zi̇̃ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ tɔ́nɔn dí: Gbɛ̃ káaku Simɔ kũ òdi
pinɛ Pita kũ a dakũna Anduruo, Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao, 3 Filipi, Batɔlɔmiu,
Tomasi, bɛ'ɔgɔsiri Matiu, Alafeu nɛ́ Yamisi, Tadeu, 4 Simɔ Kokaride kũ Yudasi Isikariɔti kũ à
bò a kpɛo.

Yesu zi̇̃rinɔ zĩnaa
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ zĩ, à pìńnɛ: Àsun gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaaro. Àsun gɛ̃
Samaria wɛ̃tɛnɔ gũnlo. 6 À gɛ́ Isaraila kũ ò sà̰tɛ lán sã bànɔ kĩnaa. 7 À gɛ́ àgɔ̃ waazi kɛ àgɔ̃ gɛ́o
à pi: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni! 8 À gyãrenɔ werekɔ̃a, à gɛ̀nɔ vu bona gan, à kusunɔ
werekɔ̃a swáswa, à tãnanɔ goḿma. Lákũ a lè pɔ́kekpanaa sari nà, à kɛńnɛ pɔ́kesinaa sari.
9 Àsun ɔgɔ da á bɔ̀kɔnlo. 10 Àsun bɔ̀kɔlokona sɛ́ro ke uta plade ke kyate ke gòo, zaakũ zĩkɛrii
kà à a pɔ́ble le. 11 Wɛ̃tɛ kũ áni kán sĩnda pínki ke lakutu, à gbɛ̃ mana wɛtɛ à kipaa, àgɔ̃ kú gwe
ari à gɛ́ gɛ̃o zɛ́la. 12 Tó a gɛ̃ ɔnn, à fɔɔ nna kpáḿma. 13 Tó ɔndenɔ kà, á fɔɔ nna ni gɔ̃ńnɛ. Tó odi
ká sɔ̃ro, á fɔɔ nna ni ɛra à sukpaáwa. 14 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, à bo
ɔn ke lakutu pìi gũn à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa. 15 Yãpuran matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ
wɛ́tãmmana kũ Sɔdɔmu kũ Gɔmɔradenɔ ni le nigɔ̃ sà̰na de wɛ̃tɛ pì denɔ pɔ́la.

Yã kũ ani Yesu ìbanɔ le onnɛnaa
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 Matɛni á zĩ lán sãnɔ bà lɛwannanɔ tɛ́mɛ. Àgɔ̃ laakari vĩ lán mlɛ̀nɔ bà, àgɔ̃ de
yãkekɛrisaridenɔ ũ lán potɛ̃nɛnɔ bà. 17 À laakari kɛ bisãsirinɔi, zaakũ oni á kũkũ ò á na
yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔ̃i, oni á gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ gũn. 18 Oni gɛ́ kãáo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
kínanɔ kĩnaa ma yãi. Ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ kũ buri pãndenɔ. 19 Tó ò á kpáḿma, àsun
yã kũ áni o damu kɛro ke yã kũ áni liḿma. Zĩ kũa Luda mɛ́ ani yã kũ áni o da á lɛ́n. 20 Adi kɛ
ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã oro, á De Nini mɛ́ ani yã da á lɛ́n.
21 Vi̇̃ni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nɛ́nɔ kpɛ. Nɛ́nɔ ni bo ń denɔ kũ ń
danɔ kpɛ ò ń dɛ. 22 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zããgu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a
ni surabana le. 23 Tó òtɛn wɛ́ tããwa wɛ̃tɛ ken, à bàa lɛ́ à tá a pãnden. Yãpuran matɛn oárɛ,
áni gɛ́ Isarailanɔ bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn à láka pínkiro, Bisãsiri Nɛ́ ni gĩnakɛ à su. 24 Ìbaa dìgɔ̃ de a
dannɛrilaro. Zi̇̃rii dìgɔ̃ de a dikirilaro. 25 Tó ìba a yãdannɛri lenaa lè ke tó zi̇̃ri a dikiri lenaa
lè, abirekũ mɔ̀ lɛ. Tó ò tɔ́ kpà ɔn bedenɛ Bɛlɛzɛbubu, tɔ́ kũ a vãni de abirekũlan oni kpá a
ɔndenɔnɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Luk 12:2-9)

26 Àsun vĩna kɛńnɛro. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke kun kũ oni gí dɔ̃iro.
27 À yã kũ matɛn oárɛ gusiran o gupuraa. À yã kũ átɛn ma á sã gũn kpàkpa kɛ gãnulɛa. 28 Gbɛ̃

kũ òdi mɛ̀ kakatɛ, ama òdi fɔ̃ ò nini dɛ̀ronɔ, àsun vĩna kɛńnɛro. À vĩna kɛ Ludanɛ, kũ ani fɔ̃ à
nini kũ mɛ̀ɛo kakatɛ tɛ́ gũn pínki. 29 Òdi bãntoro mɛ̀n pla yía kɔbɔ donloo? Ama ń ke dì lɛ́tɛ
zĩtɛ á De yãdɔ̃naa sariro. 30 Bee á mìkãnɔ, à a lɛ́ dɔ̃. 31 Abire yãi àsun vĩna kɛro. Á bɛ̀ɛrɛ de
bãntoro dasinɔla.
32 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, mani zɛ kãao ma De kũ à kú musu arɛ. 33 Gbɛ̃ kũ à ledi
kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái ma De kũ à kú musu arɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)
34 Ásungɔ̃ da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnnlo. Mádi su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ
kɔ̃o yãinlo, sé futɛna kũ kɔ̃o. 35 Ma sumɛ, de gɔ̃gbɛ̃ bo a de kpɛ, nɔgbɛ̃ bo a da kpɛ, nɔzãre bo
a zã da kpɛ. 36 Gbɛ̃ bedenɔ ni gɔ̃ a ibɛrɛnɔ ũ. 37 Gbɛ̃ kũ à ye a de ke a dai demala dí ká àgɔ̃ de
ma ìba ũro. Gbɛ̃ kũ à ye a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɔgbɛ̃i demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. 38 Gbɛ̃ kũ adi
a lígbãndurukpana sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omairo, ade dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. 39 Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃̀ndi kũna,
ade ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.

Láada yã
40 Gbɛ̃ kũ à á sí ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ sìmɛ. 41 Gbɛ̃ kũ à annabii
sì a annabikɛ yãi ni annabi láada le. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ mana sì a manakɛ yãi ni gbɛ̃ mana láada
le. 42 Bee í yĩdan, gbɛ̃ kũ à nɛ́ dínɔ doke gbà ma ìbakɛ yãi, yãpuran matɛn oárɛ, ade ni kura a
láadairo.

11

Yahaya Da'itɛkɛri zĩ̀rinɔ
(Luk 7:18-35)
1 Kũ Yesu yã birenɔ dà a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ à làka, à bò gwe, à gɛ̀ɛ waazi kɛ ń
wɛ̃tɛnɔ gũn, àtɛn yã dańnɛ.
2 Zaa kpɛ́siran Yahaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, akũ à a ìba kenɔ zĩ̀ 3 ò a la, àkũ mɛ́ à gbɛ̃ kũ ani
su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 4 Akũ Yesu wèḿma à pì: À gɛ́ yã kũ átɛn ma átɛn e gbã
Yahayanɛ à pi, 5 vĩ̀nanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gɛ̀nɔ
tɛn vu, takasidenɔ tɛn baaru nna waazi ma. 6 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.
7 Kũ Yaaya zĩ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ gwa gbárannan? Kàpa kũ ĩa tɛn
yĩgãn yá? 8 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa zãnɛ danan yá? Pɔ́kasamanadarinɔ dìgɔ̃ kú
kínabɛamɛ. 9 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ, à de annabila se. 10 Zaakũ
Yahayan ò a yã kɛ̀ Luda yãn ò pì: Mani ma zĩ̀ri gbarɛ n ã de à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
11 Yãpuran matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ nɛ́'inaa gũn gbɛ̃ke dí bo à kà Yahaya Da'itɛkɛri ũro. Bee kũ
abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn deala. 12 Zaa gɔrɔ kũ Yahaya
Da'itɛkɛrii nà waazikɛnaaa ari suna gbã̀a, òtɛn kɔ̃dɛ kɛ ò gɛ̃ kpataa pìn, akũ kùgbãnadenɔ tɛn
gɛ̃n. 13 Musa kũ annabinɔ pínki gĩnakɛ ò a yã ò ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Yahayaa. 14 Tó áni fɔ̃ à sí, Yahaya
pì mɛ́ à Iliasu kũ ò pì ani su ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.
16 Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ lɛkɔ̃aoo? Ò de lán nɛ́ kũ ò kú ɛtɛ gũnnɔ bà òtɛn lɛ́ zukɔ̃i 17 òtɛn pi:
O kutɛɛ pɛ̀árɛ, ádi ũ wãro,
o wɛ̃nda lɛ̀ɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
18 Zaakũ Yahaya sù, adi burodi sóro, adi wɛ̃ miro, akũ ò pì tãnademɛ. 19 Kũ Bisãsiri Nɛ́ sù,
àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ ò pì: Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ gbɛ̃nnamɛ! Ama òdi
ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Yesu zukakana wɛ̃tɛ kenɔ denɔi
(Luk 10:13-15)
20 Akũ Yesu fùtɛ à zuka kà wɛ̃tɛ kũ à a daboyã paride kɛ̀nnɔ gbɛ̃nɔi, kũ odi ń nɛ̀sɛ litɛro
yãi à pì: 21 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma daboyã kũ ma kɛ̀ á tɛ́nɔ kɛ̀
Taya kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ pɔ́kasanɔ dàdańla, ò vùtɛ tuburaa à gìi kɛ̀ nɛ̀sɛlitɛna sèeda ũ.
22 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á wɛ́tãmmana nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ pɔ́la. 23 Ákɔ̃nɔ
Kapɛnamudenɔ sɔ̃ áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ zɔ̃ái ari gyãwãnn. Zaakũ tó ò daboyã
kũ ma kɛ̀árɛnɔ kɛ̀ Sɔdɔmu yã, de à kun ari kũ a gbãrao. 24 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á
wɛ́tãmmana nigɔ̃ de Sɔdɔmudenɔ pɔ́la.

Kámmabona Yesu kĩnaa
(Luk 10:21-22)
25 Zĩ kũ̀a Yesu pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu kɛ̀, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ
kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ, akũ n boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. 26 Lɛmɛ, Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 27 Ma De pɔ́

sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Nɛ́ kũ gbɛ̃ kũ Nɛ́ pì ye à a mɔ́ńnɛnɔ baasiro.

28 À mɔ́ ma kĩnaa ákɔ̃nɔ kũ á aso sɛna a kpasanɔ pínki, mani á gba zɛ́ à kámma bo. 29 À ma
gbãngo sɛ́ à yã dada ma kĩnaa, á laakari ni kpátɛ, zaakũ má busɛ akũsɔ̃ ma nɛ̀sɛ yĩda. 30 Ma
gbãngo sɛna zĩ'ũro, ma aso tìkisiro.

12

Kámmabogɔrɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

1 Gɔrɔ birea Yesu tɛn pã buranɔla kámmabogɔrɔ zĩ. Nà tɛni a ìbanɔ dɛ, akũ ò pɔ́blewɛ wòro,
òtɛn só. 2 Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò pìnɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa, òtɛn yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛ.
3 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kyó kɛ a è lákũ Dauda kè nà kũ a gbɛ̃nɔ gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̀
Luda ɔnn, àpii kũ a gbɛ̃nɔ burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, burodi kũ ò a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ.
5 Kũ sa'ori kũ ò kú Luda ɔnn kámmabogɔrɔ zĩnɔ dì gɔrɔ pì yã daro, akũsɔ̃ adi kɛńnɛ taari ũro,
ádi a kyó kɛ a è Luda yãnloo? 6 Matɛn oárɛ: Pɔ́ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Luda ɔnla kú la. 7 Tó á yã díkĩna mì
dɔ̃, kũ kɔ̃wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo, de ádi taarisaridenɔ taari lero. 8 Zaakũ
Bisãsiri Nɛ́ mɛ́ à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

9 Kũ Yesu bò gwe, akũ à gɛ̀ ń aduakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔ do íbana. Gbɛ̃kenɔ tɛn zɛ́
wɛtɛ ò yã dí Yesua, akũ ò a là ò pì: Gbɛ̃ werekɔ̃ana kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩ yá? 11 Akũ à wèḿma
à pì: Tó á gbɛ̃ke sã vĩ à zu wɛ̀ɛn kámmabogɔrɔ zĩ, à gí gɛ́ à boii? 12 Bisãsiri de sãla zɛ̀. Abire yãi
yãmanakɛna kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩ. 13 Akũ Yesu pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ
à kɛ̀ a gbɛ̀n swáswa lán a do bà. 14 Akũ Farisinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ deran ò kɛ nà ò Yesu dɛ.

Zĩkɛri kũ Luda sɛ̀ɛ

15 Yesu dɔ̃, akũ à gò gwe. Pari bò ò tɛ̀i, akũ à ń gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki, 16 à gìńnɛ ò o gbɛ̃
kũ á de a ũ. 17 Lɛn Luda yã kũ annabi Isaya òo kè lɛ, à pì:
18 Ma zĩkɛri kũ ma sɛ̀ɛn dí,
ma yenyĩde kũ a yã dì kámagu.
Mani ma Nini di a musu,
ani yãzɛde da burinɔnɛ.
19 Ani lɛ́kpakɔ̃a kɛro, ani patańmmaro,
gbɛ̃ke ni a zuka ma dɔ batunlo.
20 Ani kàpa kũ à kpana zɛ́n ɛ́ro,
ani fitila wɛ́'ipakɛna dɛro,
ari à tó yãzɛde zɛ̀ ble.
21 Buri sĩnda pínki tãmaa nigɔ̃ dɔa.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Akũ ò sù Yesunɛ kũ tãnade vɛ̀na kũ a nɛ́nɛ natɛnaao. Yesu a wèrekɔ̃a, àtɛn yã o sà, àtɛn
gu e. 23 Akũ yã pìi bò gbɛ̃nɔ sarɛ ń pínki ò pì: Dauda buri pìin díroo? 24 Kũ Farisinɔ mà, akũ
ò pì: Gbɛ̃ díkĩna ni fɔ̃ à tãna goḿmaro sé kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnao. 25 Yesu ń laasun
dɔ̃, akũ à pì: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Wɛ̃tɛ ke ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ
kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 26 Tó Setan tɛni a zĩda go gbɛ̃nɔa, à ibɛrɛɛ sè kũ a zĩdaon gwe. A kpata ni
gì kɛ deramɛɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madìgɔ̃ tãnanɔ gooḿma sɔ̃, á gbɛ̃nɔ dì ń go kũ dí
gbãnaomɛɛ? Lɛn á zĩda gbɛ̃nɔ á ɛ́kɛ bò lɛ. 28 Tó Luda Nini gbãnan matɛn tãna gooḿma, àgɔ̃
dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe.

29 Deran gbɛ̃ ni kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpɛ́n à a pɔ́nɔ sɛ́tɛɛ? Séto à a yɛ̀ gĩa, gbasa à a kpɛ́ wara.
30 Gbɛ̃ kũ à de ma gbɛ̃ ũro bi ma ibɛrɛɛmɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛn pɔ́ kakara kũmaoro tɛn fãkɔ̃amɛ.
31 Abire yãi matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ kɛ̃ḿma kũ a tɔ́ vãni kũ òdi sísinɔ pínki,
ama ani gbɛ̃ kũ à a Nini tɔ́ vãni sì kɛ̃ro. 32 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Nɛ́ tɔ́ vãni bò, Luda ni kɛ̃a, ama tó
gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni bò, ani ade kɛ̃ andunia tera díkĩna gũnlo ke a kũ àtɛn su.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-45)

33 Tó lí mana, a nɛ́ nigɔ̃ manamɛ. Tó lí vãni sɔ̃, a nɛ́ nigɔ̃ vãnimɛ. Zaakũ línɛn òdi lí dɔ̃a.
34 Bisãsiri pitikonɔ! Kũ á vãni, à kɛ̀ dera áni fɔ̃ à yã mana oo? Zaakũ yã kũ à swɛ̀ɛ pàn lɛ́ dì o.
35 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni
kũ à katɛna a gũmmmɛ. 36 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gbɛ̃nɔ ni ń fayasariyã kũ ò ò baba
Ludanɛ pínki. 37 Zaakũ yã kũ n ò mɛ́ ani yã nna kpámma kesɔ̃ à yã danla.

Sèedagbɛkana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)
38 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi kenɔo pì Yesunɛ: Dannɛri, ó ye ǹ sèeda ke kɛ ò e.
39 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mɛ́ òdi sèeda gbɛkama, ama
mani sèeda ke kɛńnɛro, sé annabi Inusa pɔ́. 40 Lákũ Inusa kɛ̀ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbɛrɛ gũn nà
fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ aakɔ̃, lɛn Bisãsiri Nɛ́ ni kɛ lɛ zĩtɛn fãnantɛ̃ aakɔ̃ gwãani aakɔ̃.
41 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ ò Inusa waazi mà, ò
ń nɛ̀sɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la. 42 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gènɔmidɔki kpa saraunia
ni futɛ à yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ à bò zaa andunia lɛ́a à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃
kũ à de Sulemanula kú la sà.

Tãna ɛrana a bɛ zĩa
(Luk 11:24-26)
43 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero, 44 akũ àdi pi: Mani
ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. Tó à kà gwe, àdi le à da pã, à warana swáswa zɛ́azɛa. 45 Akũ àdi gɛ́ à
à tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sɛ́tɛ mèn suppla à su kũńwo òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛde
vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla. Gó dokɔ̃nɔ pì mɛ́ ani gbãragbɛ̃ vãninɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)
46 Kũ Yesu tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, akũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, ò ye ò yã o kãao. 47 Akũ
ò pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ zɛna bàai, ò ye ò yã o kũnwo. 48 Akũ à wèa à pì: Dín ma da ũu?
Dín ma dakũnanɔ ũu? 49 Akũ à ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 50 Zaakũ gbɛ̃
kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛn ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

13

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)
1 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu bò bɛ à gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. 2 Ò kàkarai dasidasi, akũ à gɛ̃̀ à vùtɛ
gó'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ sĩ̀sĩia ń pínki. 3 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ dasi à pì: Búbari ke mɛ́ à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fã.
4 Lákũ àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn, bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu, gu kũ à
bùsu vĩ zɔ̃kɔ̃ro, akũ ò bɔ̀tɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu gègete gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò tɛ́ kũ̀ ò gàga,
kũ ò zĩni vĩro yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀ɛ gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ sɔ̃ ò lɛ̀tɛ zĩtɛ mana
gũn, ò fùtɛ ò nɛ́ ì, a kenɔ wɛ́ basɔsɔɔro, a kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, a kenɔ baraakurikuri. 9 Gbɛ̃ kũ à sã
vĩ, à yã pì ma.
10 Akũ Yesu ìbanɔ nài, ò a là ò pì: Bɔ́yãi ntɛn yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao? 11 Akũ à wèḿma à pì:
Luda á gbá zɛ́ à kpata kũ à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama adi ń gba zɛ́ro. 12 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn
Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ dasi. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee a fíti kũ à vĩn Luda ni síamɛ. 13 Abire
yãin matɛn yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao, de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, òdi sã kpá yãmanaa sari, a
dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari.
14 Luda yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ḿma à pì:
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa pɔ́ke'enaa sari.
15 Ò nɛ̀sɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wɛ́ kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Arubarikadenɔmɛ á ũ kũ á wɛ́ tɛn gu e akũsɔ̃ á sã tɛn yã ma. 17 Yãpuran matɛn oárɛ,
annabinɔ kũ gbɛ̃ mananɔn kun yã dasi, ò ye ò pɔ́ kũ átɛn enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn
manɔ ma, odi maro.
18 À pɔ́wɛfãri yã mì dɔ̃ sà. 19 Tó gbɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã mà akũ adi dɔ̃ro, Setan dì
su à pɔ́ kũ ò tɔ̃̀ a swɛ̃̀ɛ gũn pì síamɛ. Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ zɛ́ gũn mìin gwe. 20 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraaa
sɔ̃, abirekũmɛ gbɛ̃ kũ à yã mà à sì gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao ũ. 21 Zaakũ à zĩni vĩro, àdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó
yã'ũmmana a lè ke tó ò wɛ́ tɛ̃̀a yã pì yãi, àdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 22 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ lɛ̀ɛ gũn de lán gbɛ̃ kũ
à yã mà à sì bà, ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio dì nakaraa, akũ àdi gɔ̃ àree
sari. 23 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn de lán gbɛ̃ kũ à yã pìi mà à a dɔ̀rɔ dɔ̃ bà. Àdi kɛ karana pɔ́
ũ, ń kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ baraakurikuri.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fɔ̃nɔo
24 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí: Gbɛ̃ke ése mana
tɔ̃̀ a bura. 25 Gɔrɔ kũ òtɛn i o, akũ a ibɛrɛɛ sù à fɔ̃nɔ wɛ́ fã̀ ése pìn, akũ à gɛ̃̀ zɛ́la. 26 Kũ ése nɔ̀ɔ sì,
àtɛn pia, akũ fɔ̃nɔ pìi bò gupuraa. 27 Akũ burade zĩkɛrinɔ sù ò pìnɛ: Dikiri, pɔ́wɛ manan n tɔ̃̀

n buranloo? Fɔ̃nɔ gɛ̀ɛ à bò máa? 28 Akũ à pìńnɛ: Ibɛrɛ mɛ́ à abirekũ kɛ̀. Akũ zĩkɛrinɔ pìnɛ: Ń
ye ò gɛ́ wotowoton yá? 29 Akũ à pì: Oi! Tó átɛn wotowoto, áni woto kũ éseomɛ. 30 À tó ò futɛ
lɛɛlɛ ari pɔ́kɛ̃gɔrɔ. Mani o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ ò fɔ̃nɔ pì kɛ̃ gĩa, ò a bàka yĩ tɛ́ pɔ́ ũ, gbasa ò ése kɛ̃ ò ká ma
dɔ̀n.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)
31 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán musadi wɛ́ kũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a
buraa bàmɛ. 32 A wɛ́ kete de pɔ́wɛnɔla pínki, ama tó à fùtɛ, àdi kɛ zɔ̃kɔ̃ de dò pɔ́nɔla pínki. Àdi
lí kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a gɑ̃̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Luk 13:20-21)
33 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà
flawa zaka lɛ́ aakɔ̃ gũn à yɑ̃̀katɛ pínki bà.

Pɔ́ kũ à tò Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ
(Maa 4:33-34)
34 Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao. Adi yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa sariro, 35 de yã kũ
annabii ò kɛ yãi, zaakũ à pì:
Mani lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃ana ońnɛ,
mani yã kũ à utɛna zaa anduniakatɛna gɔrɔ ońnɛ.

Fɔ̃nɔ yã bɔkɔtɛnaa
36 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. A ìbanɔ nài ò pì: Ǹ bura fɔ̃nɔ yã bɔkɔtɛ kɛwɛrɛ. 37 Akũ
à pìńnɛ: Pɔ́wɛmanatɔ̃ri bi Bisãsiri Nɛ́mɛ. 38 Bura bi anduniamɛ. Pɔ́wɛ mana bi kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃nɔ bi Setan gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛrɛ kũ à ń tɔ̃ bi Ibilisimɛ. Pɔ́kɛ̃na bi
andunialakagɔrɔmɛ. Pɔ́kɛ̃rinɔ bi malaikanɔmɛ. 40 Lákũ òdi fɔ̃nɔ kɛ̃ ò ká tɛ́n nà, lɛn ani kɛ lɛ
andunialakagɔrɔa. 41 Bisãsiri Nɛ́ ni a malaikanɔ gbarɛ ò gbɛ̃kɛkɛrinɔ kũ yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ a
kpata gbɛ̃nɔ tɛ́ ń pínki, 42 ò ń ká tɛ́ pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 43 Akũ gbɛ̃ mananɔ
nigɔ̃ tɛ́ kɛ lán ifãntɛ̃ bà kpata kũ à bò ń De kĩnaa gũn. Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

Yãlɛkɔ̃ana kũ aruzɛkɛo
44 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán aruzɛkɛ kũ à utɛna zĩtɛ gũn bàmɛ. Kũ gbɛ̃ke bòa, à kɛ̀kɛ
à ùtɛ, akũ pɔnna gũnn à tà à pɔ́ kũ à vĩnɔ yìa pínki, akũ à zĩtɛ pìi lù.

Yãlɛkɔ̃ana kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdeo
45 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Lagatari mɛ́ àtɛn òso mananɔ wɛtɛ. 46 Kũ à
òso ɔgɔde lè, akũ à tà à pɔ́ kũ à vĩnɔ yìa pínki, akũ à òsoo pìi lùo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ táaruo
47 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Ò táaru kpà sɛ̀bɛn, à kpò buri sĩnda pínki kũ̀.
48 Kũ à pà, ò gàtɛ ò bikũ̀o bara, akũ ò vùtɛ ò a mananɔ plɛ̀plɛ ò kà tãnkon, ò a vãninɔ kòtɛ.
49 Lɛn anigɔ̃ de lɛ andunialakagɔrɔ. Malaikanɔ ni su gbɛ̃ vãninɔ sɛ́tɛ ò ń bo gbɛ̃ mananɔ tɛ́,
50 oni ń ká tɛ́ pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 51 Akũ Yesu ń lá à pì: A yã birenɔ mìi dɔ̃̀
sà pínki yá? Ò wèa ò pì: Ee! 52 Akũ à pìńnɛ: Tó yãdannɛri kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã dàda,
anigɔ̃ de lán bede kũ àdi pɔ́ dufu kũ a zĩo bo a laasii gũn bàmɛ.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)
53 Kũ Yesu yã birenɔ lɛ̀kɔ̃ańnɛ à làka, à bò gwe, 54 à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, akũ èe yã daańnɛ ń
aduakɛkpɛn. A yã bò ń sarɛ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kũ daboyã birenɔ lènn? 55 Lí'ari nɛ́n
díroo? A da tɔ́n Mariamaroo? A dakũnanɔn Yamisi kũ Yusufuo kũ Simɔo kũ Yudao ũroo?
56 A dãrenɔ kú kũoo laroo? À yã birenɔ lè mámɛ pínkii? 57 Akũ ò gìi. Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃
bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a ɔnnwo. 58 Adi daboyã kɛ gwe dasiro, kũ òtɛni a náani kɛro
yãi.

14

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)
1 Gɔrɔ kũ̀a bùsuu pì kína Hɛrɔdu Yesu baaruu mà. 2 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ pì bi Yahaya
Da'itɛkɛriimɛ. À vù bona gan. Abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ. 3 Zaakũ Hɛrɔdu
Yahaya kũ̀ yã, à mɔ̀ɔ kàa, à a dà kpɛ́siran a vĩ̀ni Filipi nanɔ Hɛrɔdia yãi. 4 Zaakũ Yahaya dìgɔ̃

pinɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔ ũ zɛ́ vĩro. 5 Hɛrɔdu ye à a dɛ, ama àtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ò a
annabikɛ sì.
6 Hɛrɔdu igɔrɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nénɔkpare ũ wà̃ gbɛ̃ kũ ò sù gwenɔnɛ, akũ à kɛ̀ Hɛrɔdunɛ
nna manamana. 7 Akũ à lɛ́ sɛ̀ à pì: Ma la dà kũ mani n gba pɔ́ kũ n a wɛ́ kɛ̀ma pínki. 8 Akũ a
da yã kàkanɛ à pi: Ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn la tera. 9 Akũ kína pɔ yàka,
ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin à pì ò kpáa. 10 Akũ à gbɛ̃ zì̃ ò Yahaya mìi zɔ̃̀ kpɛ́siran. 11 Kũ
ò sù kũ a mìio dana tiree gũn, ò kpà nɛ́ pìia, akũ à gɛ̀ɛo a danɛ. 12 Akũ Yahaya ìbanɔ sù ò a gɛ̀ɛ
sɛ̀ ò vì̃, akũ ò gɛ̀ɛ ò ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-15)

13 Kũ Yesu yã pìi mà, akũ a gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, àtɛn gɛ́ gusarɛ de àgɔ̃ kú ado. Kũ gbɛ̃nɔ mà, ò bò
wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò pɛ̀tɛi gɛ̀sɛ. 14 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è dasidasi, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda,
akũ à ń gyãrenɔ gbà aafia. 15 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, a ìbanɔ nài ò pì: Gu díkĩna bi sɛ̃̀ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃
gu tɛn si. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá lakutunɔ gũn, ò pɔ́ble wɛtɛ ò lú. 16 Akũ Yesu wɛ̀ḿma à pì: Adi
kɛ tilasi ò táro. À pɔ́ kpáḿma ò ble. 17 Akũ ò pìnɛ: Burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ mɛ̀n plaon ó vĩ
la. 18 Yesu pìńnɛ: À mɔ́omɛnɛ la. 19 À ò gbɛ̃ pìnɔnɛ ò vutɛ sɛ̃̀ɛa, akũ à burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀
mɛ̀n pla pìio sɛ̀, à a wɛ́ sɛ̀ musu, à arubarikaa dàn. Akũ à burodii pìi lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa,
ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Ò pɔ́ blè ò kà̃ ń pínki. Akũ ò a kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n kuri
awɛɛpla pà. 21 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka, nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ baasi.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Maa 6:45-56, Yuh 6:16-25)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃̀nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, ò donɛ arɛ gɛna sɛ̀bɛɛ bara dire ari àgɔ̃ pari gbarɛ.
23 Ń gbarɛnaa gbɛra, à dìdi sì̃sĩi musu à adua kɛ ado. Gu tɛn si, à kú gwe ado. 24 Gó'itɛ pìi kà
zà̃ kũ í lɛ́ao, akũ í tɛni góro pì yĩpayĩpa kũ zàga'ĩa kàkańyĩ yãi. 25 Gudɔo Yesu gɛ̀ɛ ń kĩnaa, àtɛn
táa o íla. 26 Kũ ò a è àtɛn táa o íla, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu ò pì: Gyãwãndemɛ! Ò wiki lɛ̀ kũ vĩnao, 27 akũ
Yesu pìńnɛ gɔ̃̀nɔ: À á laakari kpátɛ, makũmɛ! Àsun tó vĩna á kũro. 28 Akũ Pita pìnɛ: Dikiri, tó
mɔkɔ̃mmɛ, ǹ tó mà táa o íla mà su n kĩnaa. 29 Akũ Yesu pì: Ǹ mɔ́! Akũ Pita bò gó gũn, àtɛn táa
o íla, àtɛn gɛ́ a kĩnaa. 30 Kũ à è ĩa tɛn káka, akũ vĩna a kũ̀. Àtɛn vlɛ̃, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ
ma sura ba. 31 Gwe gɔ̃̀nɔ Yesu ɔ bò à a kũ̀, akũ à pìnɛ: Ludanaanikĩanade! Bɔ́yãi n sikaa kɛ̀ɛ?
32 Kũ ò gɛ̃̀ gó gũn, ĩa zɛ̀. 33 Akũ gbɛ̃ kũ ò kú gó gũnnɔ donyĩ kɛ̀nɛ ò pì: Luda Nɛ́mɛ n ũ yãpura.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti

34 Kũ ò bikũ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti bùsun. 35 Gwedenɔ Yesu dɔ̃̀, akũ ò a baaruu dàgula bùsuu
pìn gu sĩnda pínki, akũ ò mɔ̀nɛ kũ gyãrenɔ ń pínki. 36 Ò wɛ́ kɛ̀a de ò ɔ na bee a uta lɛ́a. Akũ gbɛ̃
kũ ò ɔ nàanɔ wɛ̀rekɔ̃a ń pínki.

15

Futɛokarayã
(Maa 7:1-13)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ bò Yurusalɛmu ò sù Yesu kĩnaa, akũ ò a là ò pì: 2 Bɔ́yãi n
ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã kũnaroo? Òdi ɔ pípi gbasa ò pɔ́ blero. 3 Akũ Yesu wɛ̀ḿma à pì:
Bɔ́yãin adì pã kpá Luda yãditɛnanɔa de àgɔ̃ a futɛokarayã kũnaa? 4 Zaakũ Luda pì, à á de kũ
á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ adì pi, tó gbɛ̃ pì a de
ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao gɔ̃̀ Luda pɔ́ ũ, 6 àton a de kpe taoro. Lɛmɛ adì Luda yã kɛ pã
lɛ, de àgɔ̃ á futɛokarayã kũna yãi. 7 Á manafikidenɔ! Isaya annabikɛyã ò á yã musu swáswa
à pì:
8 Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ lɛ́omɛ,
ń swɛ̃̀ dɔmaro.
9 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.

Yã kũ àdi tó ò gɔ̃ gbãsĩ
(Maa 7:14-23)

10 Akũ Yesu pari sìsiai à pì: À sã kpá à yã ma. 11 Adi kɛ pɔ́ kũ àdi gɛ̃ lɛ́n mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃
gbãsĩro. Yã kũ àdi bo lɛ́n mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Akũ a ìbanɔ nài ò pì: Ń dɔ̃ kũ Farisinɔ yã pìi
mà à ń zɔ̃ ń swɛ̃̀ɛaroo? 13 Yesu wɛ̀ḿma à pì: Pɔ́ kũ ma De kũ à kú musu dí tɔ̃ro oni wutɛmɛ.
14 À ń tó gwe. Vì̃na don'arɛdenɔmɛ! Tó vì̃naa gò kũna vì̃naanɛ, ń pla ń pínki ni zu wɛ̀ɛmmɛ.
15 Pita pìnɛ: Ǹ yã pì bɔkɔtɛwɛrɛ. 16 Akũ Yesu pì: Á laasun kpɛ́ yĩda se yá? 17 Á dɔ̃ kũ pɔ́ kũ à gɛ̃̀

lɛ́n dì tá gbɛrɛn gbasa a bo mɛ̀ gũnloo? 18 Yã kũ àdi bo lɛ́n sɔ̃ àdi bo swɛ̃ɛ gũmmɛ. Àkũ mɛ́ àdi tó
gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 19 Zaakũ zaa swɛ̃ɛ gũnn laasun vãni dì bon: Gbɛ̃dɛnaa, zinakɛnaa, pãpãkɛnaa,
kpãni'onaa, ɛ́kɛtona kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao. 20 Yã birenɔ mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. Pɔ́blena ɔpipisari dì
tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ wɛ́kɛnaa
(Maa 7:24-30)

21 Akũ Yesu bò gwe, à gɛ̀ɛ Taya kũ Sidɔ̃o bùsun. 22 Kanaa nɔgbɛ̃ ke kú bùsuu pìn, à sù à wiki
lɛ̀a à pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Tãna tɛn wɛ́ tã ma nɛ́nɔkparea manamana.
23 Akũ Yesu dí wearo. A ìbanɔ nài, ò wɛ́ kɛ̀a ò pì: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ pìia, zaakũ àdigɔ̃ tɛ́wái kũ wikiomɛ.
24 Yesu wèḿma à pì: Isarailanɔ sãtɛna lán sãnɔ bàmɛ. Ń kĩnaan Luda ma zĩn ado. 25 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi sù à donyĩ kɛ̀nɛ à pì: Dikiri, ǹ kpámai. 26 Yesu pìnɛ: À mana ò nɛ́nɔ pɔ́ble sɛ́ ò zu
gbɛ̃danɔnɛro. 27 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Yãpuramɛ Dikiri! Ama bee gbɛ̃danɔ dì pɔ́ble bùru kũ ò lɛ̀tɛ
ń dikiri teburuu zĩtɛnɔ sɛ́sɛ. 28 Akũ Yesu wèa à pì: Nɔgbɛ̃, ń ma náani vĩ zɔ̃kɔ̃. À kɛnnɛ lákũ ń
yei nà. Akũ a nɛ́nɔkpare pìi aafiaa lè gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃anaa

29 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ àtɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, akũ à bikũ̀ à vùtɛ sɛ̃̀sĩia. 30 Ò sùnɛ kũ ɛrɛnɔ kũ
vɛ̃̀nanɔ kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ sãto kpáturukunɔ kũ gyãre pãndenɔ dasidasi. Ò ń kátɛ a arɛ, akũ à
ń wérekɔ̃a. 31 Kũ gbɛ̃nɔ è sãto kpáturukunɔ tɛn yã o, kɔ̃̀nɔdenɔ tɛn gɔ̃ swáswa, ɛrɛnɔ tɛn táa o,
vɛ̃̀nanɔ tɛn gu e, yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò Isarailanɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Maa 8:1-10)

32 Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: Gbɛ̃ dínɔ kɛ̀mɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩnakɛ ò kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃,
akũ ò pɔ́ke vĩ ò blero. Má ye mà ń gbarɛ kũ nàaoro, de gu sún liḿma zɛ́nlo yãi. 33 Akũ a ìbanɔ
a là ò pì: Mákpan óni pɔ́ble len sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu la, à pari dí taka kãa? 34 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi
mɛ̀n ũgban á vĩi? Ò pì: Mɛ̀n supplamɛ kũ kpɔ̀ kete kenɔ. 35 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. 36 Akũ à
burodi mɛ̀n suppla pìnɔ sɛ̀ kũ kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀, akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpà gbɛ̃nɔa.
37 Gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́ blè ò kã̀. Ò a kpara kũ à gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ ari tãnko mɛ̀n suppla pà. 38 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò
pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ baasi. 39 Kũ Yesu gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ à gɛ̃̀ gó'itɛ
gũn, à gɛ̀ɛ Magadã bùsun.

16

Farisinɔ manafiki
(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)

1 Farisinɔ kũ Sadusinɔ sù Yesu kĩnaa de ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a gbɛ̀ka à sèeda ke kɛńnɛ kũ
Luda gbãnao ò e. 2 Akũ Yesu wèḿma à pì: Tó ifãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n adì pi, ludambɛ ni kɛ̃kɔ̃a, zaakũ
à tɛ̃ra kũ̀. 3 Tó kɔnkɔmɛ adì pi, legũ ni ma gbãra, zaakũ ludambɛ de tɛ̃ɛ gɛ̃̀nɛgɛ̃nɛ. Á ludambɛ
wɛ́ dɔ̃kɔ̃nɛ, ama ádi fɔ̃ à gɔrɔ díkĩna sèeda dɔ̃ro. 4 Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mɛ́ òdi
sèedaa gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sɛ́ Inusa pɔ́. Akũ à ń tó gwe à tà.

5 Kũ a ìbanɔ bikũ̀ bara gwe, burodi zàna yã sã̀ŋgu. 6 Akũ Yesu pìńnɛ: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃!
À laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ lùbɛnɛɛi. 7 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ódi burodi sɛ́ro yãin à
ò lɛ. 8 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à ń lá à pì: Ludanaanikĩanadenɔ, bɔ́yãin átɛn pikɔ̃nɛ kũ á burodi
vĩro yãimɛɛ? 9 Ari tera adi dɔ̃roo? Burodi mɛ̀n sɔɔro kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa yã dí
dɔáguroo? Á sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? 10 Burodi mɛ̀n suppla kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
sɔ̃, a sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? 11 Bɔ́yãin adi dɔ̃ kũ burodi yãn mádi oárɛroroo? À laakari
kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ lùbɛnɛɛi! 12 Akũ ò dɔ̃̀ sà adi kɛ lùbɛnɛɛn àtɛn ońnɛ ò laakari kɛiro,
Farisinɔ kũ Sadusinɔ yãdannɛnaamɛ.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Maa 8:27-33, Luk 9:18-22)

13 Kũ Yesu kà Sizaria Filipi bùsun, akũ à a ìbanɔ là à pì: Dín gbɛ̃nɔ tɛn pi Bisãsiri Nɛ́ de a
ũu? 14 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ
Ilimia ke annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 15 Yesu pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? 16 Simɔ Pita
wèa à pì: Arumasihumɛ n ũ, Luda Wɛ̃̀ndide Nɛ́. 17 Akũ Yesu pìnɛ: Arubarikademɛ n ũ, Inusa
nɛ́ Simɔ! Zaakũ adi kɛ bisãsiri mɛ́ à yã bire dànnɛro, ma De kũ à kú musumɛ. 18 Matɛn onnɛ:
Pitamɛ n ũ, gbɛ̀si pìn mani ma sɔsi kátɛa, gyãwãn gbãna ni zɛ̃̀ bleаro. 19 Mani kpata kũ à bò

Luda kĩnaa mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́ kũ n yɔ̀ zĩtɛ yĩna musu. Pɔ́ kũ n pòro zĩtɛ porona musu. 20 Akũ
Yesu a ìbanɔ sã ĩ̀ńnɛ de òsun o gbẽkenɛ kũ Arumasihun a ũro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 8:31-38, Luk 9:22-26)

21 Zaa gɔrɔ kũa Yesu tɛni a Yurusalɛmu gɛna bɔkɔtɛ a ìbanɔnɛ à pì, séde à wɛ́tãmma le
manamana gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ɔĩ, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ áni
vu. 22 Akũ Pita gɛ̀ɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ à pì: Kai Dikiri! Abirekũ ni n lero! 23 Akũ Yesu lìtɛ à
pì Pitanɛ: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! Ń ye ǹ zɛ́ zɔ̃mɛnɛmɛ. N laasun bi Luda pɔ́nlo, bisãsiri pɔ́mɛ.

24 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Tó gbẽ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii, à a
lígbãndurukpana sɛ́ à tɛ́omai. 25 Gbẽ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbẽ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii
ma yãi sɔ̃, ade mɛ́ anigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 26 Tó gbẽ gɔ̃̀ à andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen
ani lee? Bɔ́n gbẽ ni le à a wɛ̃̀ndi lilin kɛoo? 27 Zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni ɛra à su a De gakuri gũn
kũ a malaikanɔ, ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, gbẽkenɔ kú gu dín oni garo ari ò Bisãsiri Nɛ́ e, àtɛn su kína ũ.

17

Yesu linaa
(Maa 8:34-9:13, Luk 9:23-36)

1 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ a dakũna Yuhanao sɛ̀tɛ à gɛ̀ɛ kũńwo kpi leia
ńtẽnɛ. 2 Akũ à lì ń wára. A ãn tɛn tɛ́ kɛ lán ifãntẽ bà, a pɔ́kasanɔ gɔ̃̀ pú táitai lán legũpinaa bà.
3 Akũ Musa kũ Iliasuo bò ò sùḿma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 4 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dikiri, à mana
kũ ó kú la. Tó ń yei, mani kuta dɔ mɛ̀n aakɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Iliasu pɔ́ mɛ̀n do.
5 Gɔrɔ kũ àtɛn yã o, ludambɛ luku tɛ́kɛnaa dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Nɛ́
mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ, a yã dì kámagu. À a yã ma. 6 Kũ a ìbaa pìnɔ kòtoo pìi mà, vĩna ń kũ
manamana, ò wùtɛ ń gbɛrɛa. 7 Akũ Yesu nàńyĩ, à ɔ nàḿma à pì: À futɛ, àsun vĩna kɛro. 8 Kũ ò
wɛ́ sɛ̀ musu, odi gbẽke ero, sé Yesu ado.

9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, Yesu dìtɛńnɛ à pì: Àsun wɛ́gupu kũ a è yã o gbẽke maro ari Bisãsiri Nɛ́
vu bona gan. 10 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Bɔ́yãin ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mɛ́ ani su káakuu?
11 Akũ à wèḿma à pì: Iliasu ni su yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki kɛkɛ a gbɛ̀n. 12 Ama matɛn
oárɛ, Iliasu sù kɔ̀, akũ odi a dɔ̃ro, akũ ò ń pɔyeinaa kɛ̀nɛ. Lɛn ò wɛ́ tã Bisãsiri Nɛ́a lɛ dɔ. 13 Akũ
a ìbanɔ dɔ̃̀ kũ Yahaya Da'itɛkɛri à tɛ́a.

Yesu nɛ́gɔ̃gbẽ tãnade werekɔ̃anaa
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

14 Kũ ò kà pari gũn, gɔ̃gbẽ ke sù à kùtɛ Yesunɛ 15 à pì: Dikiri, ǹ ma nɛ́ wɛ̃nda gwa, zaakũ
gasindademɛ. Àdi wari kɛ manamana, àdigɔ̃ lɛ́tɛ tɛ́n ke ín baala'i. 16 Ma su kãao n ìbanɔnɛ,
odi fɔ̃ ò a wèrekɔ̃aro. 17 Akũ Yesu pì: Gbãragbẽ yakana ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo
ari bɔrɛmɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mɔmɛnɛ kũ nɛ́ pìio la. 18 Yesu gì tãnanɛ, akũ
à gò nɛ́ pìia, à wèrekɔ̃a gwe gɔ̃̀nɔ.

19 Abire gbɛra Yesu ìbanɔ nài ńtẽnɛ, ò a là ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ o pɛ́ tãna pìia à bòroo? 20 À
wèḿma à pì: Kũ á Luda náani vĩ zɔ̃kɔ̃ro yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ: Tó á Luda náani vĩ fíti
lán ɛfɔ wɛ́ bà, áni o kpi díkĩnanɛ à go la à gɛ́ zãa, ani kɛ lɛ. Yãke ni á furo. 21 Tãna dí taka dì sí
boro, sé kũ aduakɛnaao kũ lɛ́yĩnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Gɔrɔ kũ à kú kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ Galili, à pìńnɛ: Oni Bisãsiri Nɛ́ nańnɛ ń ɔĩ, 23 oni a dɛ, a gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ ani vu. Akũ ń pɔ yàka manamana.

Luda ɔn ɔgɔ fĩnabonaa

24 Kũ ò kà Kapɛnamu, Luda ɔn ɔgɔsirinɔ sù ò Pita là ò pì: Á dannɛrii dì Luda ɔn ɔgɔ kpároo?
25 Pita wèḿma à pì: Àdi kpá. Kũ Pita tɛn gẽ bɛ, Yesu gĩnakɛ à pìnɛ gɔ̃̀nɔ: Simɔ, dínɔn andunia
dí kínanɔ dì bɛ'ɔgɔ ke ɛtɛ'ɔgɔ síḿmaa? Ń nɛ́nɔn yá ke gbẽ pãndenɔmɛ? N yã pìi è deraa? 26 Pita
pì: Gbẽ pãndenɔmɛ. Yesu pìnɛ: Tó lɛmɛ, ń nɛ́nɔ bàka kunlo. 27 Ama de ó yã sún ũḿmaro yãi,
ǹ gɛ́ ǹ daburu da sɛ̀bɛɛ gũn. Kpɔ̀ kũ ĩni kũ káaku, ǹ a lɛ́ wẽ, ĩni ɔgɔ le a gũn. Ǹ abirekũ sɛ́ ǹ
kpáḿma, makũ kũ mɔkɔ̃nwo pɔ́ ũ.

18

Tɛna Yesui lán nɛ́ bà
(Maa 9:33-48, Luk 9:46-48, 15:3-7)
1 Zĩ kũ̀a Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Dí mɛ́ à deńla kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ? 2 Akũ
Yesu nɛ́ fíti ke sìsi à a zɛ̀ ń arɛ 3 à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi nɛ̀sɛ litɛ a gɔ̃ lán nɛ́ fíti bàro,
áni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 4 Gbɛ̃ kũ à a zĩda bùsa à gɔ̃̀ lán nɛ́ fíti díkĩna bà, ade mɛ́
à deńla kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ gũn. 5 Gbɛ̃ kũ à nɛ́ bire taka sì ma ìbakɛ yãi, makũmɛ
à ma si.

Yã kũ àdi tó ò sãtɛ
6 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kũ à ma náani vĩ díkĩnanɔ do sɛ̃̀tɛ, anigɔ̃ sɛ̃̀na adenɛ ò wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a
wakalɛ ò a zu sɛ̀bɛ lòkoton. 7 Waiyoo andunia, kũ yã kũ àdi tó ò sãtɛ kú a gũn yãi. Séde yã kũ
àdi tó ò sãtɛ gɔ̃ kun, ama waiyoo gbɛ̃ kũ sãtɛna yã pìi bò a kĩnaa. 8 Tó n ɔ ke n gbá mɛ́ àdi tó ǹ
sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sɛ̃̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ de n gɔ̃ ɔ mɛ̀n pla ke gbá
mɛ̀n pla vĩla ò n zu tɛ́ kũ àdi garo gũn. 9 Tó n wɛ́ mɛ́ àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ bo ǹ zukũna. À sɛ̃̀nannɛ ǹ
gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ wɛ́ doo de n gɔ̃ wɛ́ mɛ̀n pla vĩla ò n zu tɛ́ gũn gyãwãnn.

Yãlɛkɔ̃ana kũ sã sãtɛnaao
10-11 À laakari kɛ dɔkɛna kũ nɛ́ díkĩnanɔ dooi, zaakũ matɛn oárɛ, ń malaikanɔn kú musu,
ò kú kɔ̃ wɛ́n kũ ma De kũ à kú gweo baala'i. 12 Átɛn da deramɛɛ? Tó gbɛ̃ sã vĩ mɛ̀n basɔɔro,
tó a do sɛ̃̀tɛ, ani a mɛ̀n basɔɔro donsari tó sĩ̀sĩgɛrɛɛi gwe, à gɛ́ à a sã kũ à sɛ̃̀tɛ pì wɛtɛroo?
13 Yãpuran matɛn oárɛ, tó à bòa, a pɔ nigɔ̃ nnaa de a mɛ̀n basɔɔro donsari kũ odi sãtɛronɔla.
14 Lɛn á De kũ à kú musu ye nɛ́ dínɔ doke sãtɛ sɔ̃ro lɛ.

Sùrukɛna kũ kɔ̃o
15 Tó n gbɛ̃dake taari kɛ̀, ǹ gɛ́ ǹ a le ndo, ǹ yã pì bonɛ gupuraa. Tó à n yã mà, n n gbɛ̃ pìi
milɛ blè. 16 Tó adi n yã ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mɛ̀n doke gbɛ̃nɔn pla sɛ́ ǹ namma, de à yã pì sí sèedade
gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ musu. 17 Tó à gì ń yã mai, ǹ yã pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ yã
mai dɔ, ǹ a ditɛ kifiri ke gbɛ̃ zɛ̃̀tɔ ũ.
18 Yãpuran matɛn oárɛ, pɔ́ kũ a yɛ̃̀ zĩtɛ yĩna musu, pɔ́ kũ a pòro zĩtɛ porona musu. 19 Matɛn
oárɛ dɔ, tó á gbɛ̃nɔn planɔ lɛ́ kɛ̀ dokɔ̃nɔ zĩtɛ la, yã kũ a a wɛ́ kɛ̀ ma De kũ à kú musua pínki, ani
kɛárɛ. 20 Zaakũ gu kũ gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kɔ̃ kàkaran kũ ma tɔ́o, má kú ń tɛ́.
21 Abire gbɛra Pita sù à Yesu là à pì: Dikiri, gɛ̃̀n ũgban mà sùru kɛ kũ ma gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ taari
kɛmɛnɛoo? Gɛ̃̀n supplan yá? 22 Yesu wèa à pì: Matɛn onnɛ, adi kɛ gɛ̃̀n supplanlo, gɛ̃̀n suppla
lɛu baaakɔ̃ akurimɛ.
23 Abire yãi kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán dí bà. Kína ke mɛ́ à ye à a ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũ a ìbanɔ.
24 Kũ à nà ɔgɔ pì yãa, akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kũ à a fĩna sɛna miliɔ̃ wàa kuriio. 25 Kũ à ɔgɔ vĩ à fĩnaa
pì boro, akũ a dikiri pì ò a yía kũ a nanɔo kũ a nɛ́nɔ kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki gbasa ò a kɛ̃. 26 Akũ
ìbaa pìi wùtɛ a dikiri arɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ à pì: Ǹ mɛna kɛ kũmao, mani n fĩna bonnɛ pínki. 27 Akũ
a dikiri a wɛ̃nda gwà a a gbàrɛ, à fĩnaa pìi tònɛ. 28 Kũ ìbaa pìi bò dé, à dàkarɛ kũ a ìba dake kũ
a fĩna dɔa andurufu ɔgɔ mɛ̀n basɔɔroo. Akũ à a kũ̀, àtɛn ɔ tɔ̃ a kòtooa à pì: Ǹ ma fĩna bomɛnɛ.
29 A gbɛ̃dake pìi wùtɛ a arɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ à pì: Ǹ mɛnamɛnɛ, mani n fĩna bonnɛ. 30 Ama adi
wero. À tò ò a dà kpɛ́siran ari à a fĩna bonɛ. 31 Kũ a ìba kparanɔ è lɛ, ń pɔ yàka manamana,
akũ ò gɛ̀ɛ ò yã kũ à kɛ̀ɛ pìi gbã̀ ń dikiriinɛ pínki. 32 Akũ dikiri pì a sìsi à pì: Ìba pãsĩ! Ma n fĩnaa
tònnɛ pínki, kũ n kútɛ kɛ̀mɛnɛ yãi. 33 Lákũ ma sùruu kɛ̀ kũnwo nà, de n sùru kɛ̀ kũ n gbɛ̃dakeo
lɛ se. 34 A dikirii pì pɔ fɛ̃̀, à tò ò a dà kpɛ́siran, ògɔ̃ wɛ́ tãa ari à gɛ́ à fĩnaa pì boo pínki. 35 Akũ
Yesu ɛ̀ra à pì: Tó á baadi dì sùru kɛ kũ a gbɛ̃dakeo kũ nɛ̀sɛɛo mɛ̀n doro, lɛn ma De kũ à kú
musu ni kɛárɛ lɛ se.

19

Yìgidɛna yã
(Maa 10:1-12)
1 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, à bò Galili, à gɛ̀ɛ Yudea bùsu kpado Yoda bara. 2 Pari tɛ́i, akũ à
ń gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gwe. 3 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à yìgi dɛ yã
sĩnda pínki yãin yá? 4 À wèḿma à pì: Kũ Luda ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o ũ zaa káaku, ádi a kyó kɛ
a màroo? 5 Luda pì, abire yãin gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni
gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 6 Ò kun pla doro, sé do. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda ń nákɔ̃anɔ, bisãsiri sún ń kɛ̃kɔ̃aro.
7 Akũ Farisinɔ a là ò pì: Bɔ́yãi Musa dìtɛ gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛtakada kpá a nanɔa à a gbarɛoo? 8 Yesu
wèḿma à pì: Á sãgbãna yãin Musa á gbá zɛ́ à á nɔnɔ gbarɛ, ama à de lɛ zaa káakuro. 9 Matɛn
oárɛ, gbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a nanɔo, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, tó à nɔ pãnde sɛ̀, ade zina kɛ̀n gwe.

10 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã de lɛ kũ a nanɔo, à mana ò nɔ sɛ́ro. 11 Akũ Yesu pìńnɛ:
Adi kɛ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ ani yã pì fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kũ Luda ń gbá a zɛ́nɔ. 12 Zaakũ gbɛ̃kenɔ dì
nɔ sɛ́ro, kũ ò ń í lɛ yãi, gbɛ̃kenɔ dìgɔ̃ kun lɛ kũ ò ń fɛ̀rɛɛ kɛ̀ yãi, gbɛ̃kenɔ ń zĩda kṹ lɛ kpata kũ à
bò Luda kĩnaa yãi. Gbɛ̃ kũ ani yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Arubarikadana nɛ́nɔgu
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)
13 Òdi su Yesunɛ kũ nɛ́nɔ de à ɔ naḿma à adua kɛńnɛ, akũ a ìbanɔ gìńnɛ. 14 Akũ Yesu pì: À tó
nɛ́nɔ mɔ́ ma kĩnaa. Àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ pɔ́mɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 15 Kũ à ɔ
nànaḿma, akũ à bò gwe.

Aruzɛkɛde
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)
16 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù Yesu kĩnaa, à a là à pì: Dannɛri, bɔ́ manan mani kɛ mà wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro lee? 17 À wèa à pì: À kɛ̀ dera ntɛni ma la manakɛna yãii? Luda ado mɛ́ à mana. Tó ń
ye ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii pìi gũn, ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna. 18 Akũ à a là à pì: A kpatemɛɛ? Akũ Yesu pì:
Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, 19 ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de
kũ n daoonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 20 Kɛfɛnna pìi pìnɛ: Má yã birenɔ kũna
pínki. A kpate mɛ́ à gɔ̃̀mɛnɛ dɔɔ? 21 Yesu pìnɛ: Tó ń ye ǹgɔ̃ papana, ǹ gɛ́ ǹ n pɔ́nɔ yía pínki, ǹ a
ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Kũ kɛfɛnna pì yã pìi mà, à tà
kũ pɔsirao, kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ dasi yãi.
23 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, à zĩ'ũ aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda
kĩnaa gũn. 24 Matɛn oárɛ dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũnla. 25 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, akũ à bò ń sarɛ manamana ò pì: Tó lɛmɛ, dí mɛ́ ani
fɔ̃ à surabana lee? 26 Akũ Yesu ń gwá tíii, à pìńnɛ: Bisãsiri ni fɔ̃ro. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda
pínki dì sí kɛ.
27 Akũ Pita wèa à pì: O pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. Bɔ́ mɛ́ ani gɔ̃wɛrɛ sàa? 28 Yesu pìńnɛ: Yãpuran
matɛn oárɛ: Tó Bisãsiri Nɛ́ vùtɛ a kíblegba gakuridea andunia dufu gũn, ákɔ̃nɔ kũ á tɛ́mainɔ
áni vutɛ kíblegba mɛ̀n kuri awɛɛplanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔnɛ. 29 Gbɛ̃
kũ à a bɛ ke a vɩ̃̀ninɔ tò ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ ke a buranɔ ma yãi, ade ni
ɛra à abire taka le lɛu basɔɔro, akũsɔ̃ ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le. 30 Ama gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃
kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ dasi.

20

Yãlɛkɔ̃ana kũ zamalingakɛrinɔ
1 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí: Ɔmbede ke mɛ́ à bò kɔnkɔkɔnkɔ, à gɛ̀ɛ
zamalingakɛrinɔ wɛtɛ ò zĩ kɛarɛ a bura. 2 Ń yã kɔ̃ sè à fĩna bońnɛ andurufu ɔgɔ mɛ̀n dodo.
Akũ à ń gbárɛ a bura. 3 À bò dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ lè ɛtɛ gũn katɛna pã. 4 À pìńnɛ:
Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à gɛ́ à zĩ kɛ ma bura, mani fĩna boárɛ a zɛ́a. 5 Akũ ò gɛ̀ɛ. À ɛ̀ra à bò dɔ ifãntɛ̃ mìdangura,
akũ à ɛ̀ra à bò ifãntɛ̃ ura kipana, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. 6 Kũ à bò ɔkɔsi, à gbɛ̃ pãndenɔ lè
katɛna, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi á katɛna la pã zaa kɔnkɔɔ? 7 Ò wèa ò pì: Kũ òdi zĩ dawɛrɛro
yãimɛ. À pìńnɛ: À gɛ́ à zĩ kɛ ma bura se. 8 Ifãntɛ̃ gɛ̃na kpɛ́nn burade pìi pì a zamalingakɛrinɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Ǹ zamalingakɛrinɔ sísi ǹ fĩna bońnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛdenɔa ari à gɛ́ mì dɛ gbɛ̃
káakunɔa. 9 Akũ ɔkɔsidenɔ sù, ò andurufu ɔgɔ lè mɛ̀n dodo. 10 Kũ gbɛ̃ káakunɔ sù, òtɛn da ń
ɔgɔ nigɔ̃ de gbɛ̃ kpɛdenɔ pɔ́lamɛ, akũ andurufu ɔgɔ mɛ̀n don ò lè ń pínki. 11 Kũ ò ń ɔgɔ sì, akũ
ò lɛ́fɔtɔ kà bede pìii 12 ò pì: Awa don gbɛ̃ kpɛdenɔ zĩ kɛ̀, akũ n ń kɛ́ sára kũ ókɔ̃nɔ kũ o zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ
kɛ̀ ifãntɛ̃ gbãna gũnwoo yá? 13 Akũ à wè ń gbɛ̃ do pìia à pì: Ma gbɛ̃, mádi n blero. O kɔ̃ yã mà
andurufu ɔgɔ mɛ̀n do musunloo? 14 Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má ye mà kpá gbɛ̃ kpɛde díkĩnaa lán n pɔ́
bàmɛ. 15 Má zɛ́ vĩ mà kɛ kũ ma ɔgɔo lákũ má yei nàroo? Ntɛn wɛ́ boboi kũ má gbɛ̃kɛ vĩ yãin
yá? 16 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)
17 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sɛ̀tɛ ńdona, à yã òńnɛ zɛ́n
à pì: 18 Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmumɛ. Gwen oni Bisãsiri Nɛ́ kpá sa'orikinɔa kũ ludayãdannɛrinɔ,
oni yã daala à ga, 19 oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa. Oni a fobo, oni a gbɛ̃ kũ flã̀ao, oni a pá lía
ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Maa 10:35-45)

20 Akũ Zebedi nέnɔ da sù Yesu kĩnaa kũ a nέnɔ. À ye à wέ kεa, akũ à kùtεnε. 21 Akũ à a là à
pì: Bɔ́n ń yeii? À wèa à pì: Ǹ tó ma nέ gbε̃nɔn pla dínɔ vutε kũnwo n kpatan, gbε̃ do n ɔplai,
gbε̃ do ɔzεi. 22 Akũ Yesu pì nέ pìnɔnε: Á yã kũ átεni a wέ kεma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃
à mi yá? Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. 23 Yesu pìńnε: Toko'i kũ mani mi, áni mi fá, ama vutεna ma ɔplai
ke ma ɔzεi bi ma yãnlo. Gbε̃ kũ ma De kὲkεńnεnɔ pɔ́mε. 24 Kũ a ìba gbε̃nɔn kuri kparanɔ yã
pìi mà, ń pɔ fε̃̀ vı̃̀ni kũ dakũnaoo pìii. 25 Akũ Yesu ń kákara à pìńnε: Á dɔ̃ kũ buri pãnde kínanɔ
dì gbãna ble ń gbε̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnε, 26 ama à de lε á kĩnaaro. Á tέ gbε̃ kũ à ye
à gɔ̃ gbε̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kε á zı̃̀ri ũ. 27 Lεmε dɔ gbε̃ kũ à ye à gɔ̃ gbε̃ káaku ũ, sé ade kε á zɔ̀ ũ.
28 Zaakũ Bisãsiri Nέ dí su de ò zĩ kεnεro, à sù de à zĩ kεńnεmε, à a zĩda wε̃̀ndi kpá de à gbε̃nɔ
bo dasi yãi.

Vı̃̀na barakεrinɔ werekɔ̃anaa
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gɔrɔ kũ òtεn bo Yεriko, pari tέ Yesui. 30 Vı̃̀na gbε̃nɔn planɔ vutεna zέ lέa, ò mà Yesu mέ
àtεn gε̃tε, akũ òtεn lέ gbãna zu ò pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wε̃nda gwa! 31 Ò gìńnε ò pì ò yĩtε,
akũ ò lέ gbãna zunaa kàra òtεn pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wε̃nda gwa! 32 Akũ Yesu zὲ à ń sísi,
à ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kεárεε? 33 Ò wèa ò pì: Dikiri, ó ye ó wέ gu emε. 34 Yesu ń wε̃nda gwà,
à ɔ nà ń wέa. Gwe gɔ̃̀nɔ ń wέ gu è, akũ ò tèi.

21

Gbãnakεkpana Yesui Yurusalεmu
(Maa 11:1-26, Luk 19:28-48, Yuh 12:12-22)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalεmuo, ò kà Bεtεfage lakutu kũ à kú Kùkpε sı̃̀sĩgεrεεi, akũ Yesu a
ìba zı̃̀ gbε̃nɔn pla 2 à pìńnε: À gέ lakutu kũ à kátε á arε dire gũn. Tó a gε̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaaki e kũ a
nέo bàdɔna gwe. À poro à suomεnε. 3 Tó ò á lá ò pì, à kὲ deraa, à pi Dikiri mέ à yei, ani εra à
suo tera. 4 À kὲ lε de yã kũ annabii ò kε yãimε à pì:

5 À o Zaiɔ̃denɔnε
ń kína mέ àtεn su ń kĩnaa.
À busε à di zaakinε bɔ̀rɔ kpε.

6 Ìbaa pìnɔ gὲε ò kὲ lán Yesu òńnε nà. 7 Ò sù kũ zaaki pìio kũ a nέo, ò ń utanɔ kpàtεḿma, akũ
Yesu dìa. 8 Gbε̃nɔ tεni ń utanɔ kpátε zέn dasidasi, gbε̃kenɔ tεn lá zɔ̃, òtεn kpátε zέn dɔ. 9 Gbε̃
kũ ò tέ arεnɔ kũ gbε̃ kũ ò tέ kpεnɔ tεn wiki lέ òtεn pi:

Ǹ gbãna kε, Dauda buri!
Arubarikaden gbε̃ kũ àtεn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Ò gbãnakε kpái ari ludambε.

10 Kũ Yesu gε̃̀ Yurusalεmu, wε̃tε lòko, gbε̃ sĩnda pínki tεn pi: Dín gbε̃ bire ũu? 11 Pari pì:
Annabi Yesumε. À bò Nazεra, Galili bùsun.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Yesu gε̃̀ Luda ɔnn, à pὲ lagayarinɔ kũ lagalurinɔa à ń bɔ́tε ń pínki. A ɔgɔlilinkεrinɔ
teburunɔ kũ potε̃nεyarinɔ gbànɔ yı̃̀pa à kɔ̀tεńnε. 13 À pìńnε: Ò kε̃̀ Luda yãn, ma kpέ nigɔ̃ de
aduakεkpε ũ, akũ a kὲ gbε̃blerinɔ tò ũ.

14 Vı̃̀nanɔ kũ εrεnɔ sù a kĩnaa Luda ɔnn gwe, akũ à ń wérekɔ̃a. 15 Kũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannεrinɔ yãbonsarε kũ àtεn kεnɔ è, akũsɔ̃ ò mà nέnɔ tεn wiki dɔa Luda ɔnn òtεn
pi, ǹ gbãna kε, Dauda Buri, akũ ń pɔ fε̃̀. 16 Ò pìnε: N mà lákũ òtεn o nà yá? Yesu wèḿma à pì:
Lεmε! Kũ Luda dà nέ fítinɔnε kũ nέkpãntε̃nɔ ò a sáabu kpá, ádi a kyó kε a màroo? 17 Akũ à bò
wε̃tε pìn à ń tón, à gὲε à ì Bεtani.

Yesu kaka lí kanaa
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ, à ὲra àtεn su wε̃tεn, akũ nà tεni a dε. 19 À kaka lí è zέ lέa, akũ à
nài adi pɔ́ke learo, sé a lánɔ. Akũ à pì lí pìinε: Ĩni nέ i ziki doro. Gwe gɔ̃̀nɔ lí pìi kori kὲ à gà.
20 Kũ a ìbanɔ è, akũ à bò ń sarε ò pì: À kὲ dera kaka lí pìi kori kὲ lε gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔɔ? 21 Yesu wèḿma
à pì: Yãpuran matεn oárε, tó á Luda náani vĩ sikaa sari, adi kε kaka lí pì yãn áni kε adoro.
Tó a ò kpi dínε à futε à a zĩda sέ à zu sὲbεn, ani kε lε. 22 Tó á Luda náani vĩ, yã kũ a a wέ kὲa
aduakεnaa gũn pínki, áni le.

Yesu gbεkana a ikooi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. Akũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò a là ò pì: Iko kpaten
ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba ikoo pìi? 24 Akũ Yesu wèḿma à pì: Makũ sɔ̃, yã mɛ̀n don mani
gbɛkaáwa. Tó a òmɛnɛ, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛ. 25 Dí ikoon Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ
kɛ̀oo? À bò Luda kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? Akũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ,
ani ó la, bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo. 26 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, ó gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃
sĩnda pínki Yahaya annabikɛ sì. 27 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃ makũ
se, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ

28 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Akũ à pì Worunɛ: Ǹ gɛ́ ǹ zĩ kɛ bura gbãra.
29 Woru pì: Mani gɛ́ro. Akũ à a nɛ̀sɛɛ lìtɛ zã à gɛ̀ɛ. 30 Mare pìi gɛ̀ɛ à pì Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi pì: Tɔ̀.
Akũ adi gɛ́ro. 31 A è deraa? Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ gũn, ń dí mɛ́ à a de pɔyeinaa kɛ̀ɛ? Ò pì: Worumɛ.
Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gũn á ã. 32 Zaakũ Yahaya sù, à zɛ́ súsu mɔ̀árɛ, ádi a yã síro. Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ mɛ́ ò a yã
sì. Bee kũ abirekũ enaao ádi á nɛ̀sɛ litɛ zã a a yã sìro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-18)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke mɛ́ à kun, à geepi líkpɛ bà à karaa lìkai, à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ a gũn
geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa dɔ̀. Akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 34 Kũ
geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ arukɛrii pìnɔa, de ò a geepi nɛ́ sí. 35 Akũ arukɛrii pìnɔ a
zĩ̀rinɔ kũ̀kũ, ò ń gbɛ̃ do gbɛ̃̀, ò ń gbɛ̃ do dɛ̀, ò ń gbɛ̃ do pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò a dɛ̀. 36 Akũ à ɛ̀ra à zĩ̀ri
pãndenɔ zĩ̀ḿma, ń dasi de gbɛ̃ káakunɔla, akũ ò kɛ̀ńnɛ lɛ dɔ. 37 Kpɛkpɛ à a nɛ́ zĩ̀ḿma à pì: Oni
ma nɛ́ yã da. 38 Kũ arukɛrii pìnɔ nɛ́ pìi è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbibleriin dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ.
39 Akũ ò a kũ̀ ò bò kãao bura gũn, ò a dɛ̀. 40 Tɔ̀! Tó burade pìi sù, bɔ́n ani kɛ arukɛrii pìnɔnɛɛ?
41 Ò wèa ò pì: Ani gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, ani bura pì na arukɛri pãnde kũ oni a baka
kpáa a gɔrɔanɔnɛ ń ɔĩ. 42 Akũ Yesu pìńnɛ: Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
43-44 Abire yãi matɛn oárɛ: Luda ni á bo kpata kũ à bò a kĩnaa gũn, ani gbɛ̃ kũ oni a baka
kpáanɔ kán.
45 Kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃anaa pìnɔ mà, ò dɔ̃ kũ ń yãn àtɛn o. 46 Akũ ò zɛ́ wɛ̀tɛ
ò a kũ, ama ò vĩna kɛ̀ parinɛ, kũ ò a dìtɛ annabi ũ yãi.

22

Nɔsɛ pɔnnakɛnaa
(Luk 14:15-24)

1 Yesu ɛ̀ra à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 2 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Kína ke mɛ́ àtɛn
nɔsɛ pɔnna kɛ a nɛ́nɛ, 3 akũ à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ ò o gbɛ̃ kũ à ń sísi ò mɔ́ pɔ́ blenɔnɛ ò mɔ́, ama ò ye
ò suro. 4 Akũ à ɛ̀ra à zĩ̀ri pãndenɔ zĩ̀ à pìńnɛ: À gɛ́ à o gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔnɛ ma sorumii mà,
ma zùsanɔ kũ pɔ́kãde mɛ̀kpananɔ dɛ̀ ma kɛ̀kɛ kɔ̀. Ò mɔ́ nɔsɛpɔblekia. 5 Akũ odi laakari dɔ yã
pìiaro, ń baadi gɛ̀ɛ a bɔkɔtɛ kɛ̀. Gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ń bura, gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ laga tá. 6 Gbɛ̃ kparanɔ zĩ̀rii
pìnɔ kũ̀kũ, ò wɛ́'i dàḿma, ò ń dɛdɛ. 7 Akũ kína pì pɔ fɛ̃̀, à a sozanɔ gbàrɛ, ò gɛ̀ɛ ò gbɛ̃dɛrii pìnɔ
dɛ̀dɛ, akũ ò tɛ́ sɔ̃̀ ń wɛ̃tɛa. 8 Akũ kína pìi pì a zĩ̀rinɔnɛ: Nɔsɛpɔble mà, ama gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔ
dí kɔ̃ síoro. 9 À gɛ́ zɛ́rankpakɔ̃anɔ gũn, à gbɛ̃ kũ a lè sĩnda pínki sísi nɔsɛpɔblea. 10 Akũ zĩ̀rii
pìnɔ fùtɛ ò gɛ̀ɛ zɛ́nɔ gũn, ò gbɛ̃ kũ ò ń lénɔ kàkara, gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ ń pínki. Lɛn nɔsɛ
pɔnnakɛrinɔ gu pà lɛ.
11 Kũ kína pìi gɛ̃̀ à pɔnnakɛrii pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna uta danaro, 12 akũ à
pìnɛ: Ma gbɛ̃, à kɛ̀ dera n gɛ̃ la nɔsɛ pɔnna uta danaa sarii? Akũ à yĩtɛna kítikiti. 13 Akũ kína
pì a dogarinɔnɛ: À a ɔnɔ yĩ kũ a gbánɔ, à a zu bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.
14 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda ń sísinɔn dasi, ama gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔn dasiro.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Abire gbɛran Farisinɔ bò ò gɛ̀ɛ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ lákũ oni kɛ nà ò Yesu kũ a yã'onaa gũn. 16 Akũ
ò ń ìbanɔ zĩ̀a kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì Luda zɛ́ dańnɛ
súsu, ndì gbɛ̃ wɛ́ gwaro, ndì gbɛ̃ gwena gwaro. 17 Lákũ n è nà ǹ owɛrɛ. À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá
Sizaa yá, ke à zɛ́ vĩro? 18 Yesu ń nɛ̀sɛ vãni dɔ̃̀ḿma, akũ à pì: Manafikidenɔ! Bɔ́yãi átɛni ma yɔ̃

à gwaa? 19 À ɔgɔ kũ òdi bɛ'ɔgɔ kpáo mɔmɛnɛ. Akũ ò ɔgɔ pì do kpàa. 20 Akũ à ń lá à pì: Dí mì
wãnzãn dí kũ a tóoo? 21 Ò wèa ò pì: Siza pómɛ. Akũ à pìńnɛ: Ɛhɛ̃ à pó kũ à de Siza pó ũ kpá
Sizaa, á pó kũ à de Luda pó ũ kpá Ludaa. 22 Kũ ò yã pìi mà, à bò ń sarɛ, akũ ò tà ò a tò gwe.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì ga à vuronɔ sù Yesu kĩnaa., akũ ò a gbɛ̀ka ò
pì: 24 Dannɛri, Musa òwɛrɛ tó gɔ̃gbɛ̃ gà nɛ́'isari, a dakũna a vɩ̀ni gyaanɔ sɛ́ de à nɛ́ buri dato
a vɩ̀ninɛ. 25 Tɔ̀. Dedokɔ̃nɔdenɔn kú ó tɛ́ yã gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà à nɔ pìi tò
nɛ́'isari, akũ gyaanɔ gɔ̃̀ Sabinɛ. 26 À kɛ̀ Sabinɛ lɛ dɔ kũ Biɔo ari à gɛ̀ɛ pɛ́ ń suppladea. 27 Ń pínki
gbɛran nɔ pìi gà se. 28 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ tɛ́ dí mɛ́ anigɔ̃ nɔ pì vĩi?
Zaakũ ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũ. 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: A sãtɛ á Luda takada kũ a gbãnao dɔ̃naa
sari yãi. 30 Tó gɛ̀nɔ vù, ò nɔ sɛ́ro, ò zã kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nà ludambɛmɛ.
31 Gɛ̀nɔ vuna yã musu ádi yã kũ Luda òárɛ kyó kɛroo? À pì 32 akãamɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ
Yakubuo Luda ũ. Luda dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà, a
yãdannɛnaa bò ń sarɛ.

Dokayã kũ à deńla
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kũ Farisinɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, ò kɔ̃ kàkara. 35 Akũ ń dokadɔ̃rinɔ do a yɔ̃̀ à gwa, à a là à
pì: 36 Dannɛri, dokayã kpate mɛ́ à de a kparanɔlaa? 37 Yesu wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki. 38 Dokayã kũ à bɛ̀ɛrɛ vĩ de a kparanɔlan
gwe. 39 A plade kũ à bòkɔ̃aon dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 40 Musa doka pínki
kũ annabinɔ yãoo lokona dokayã mɛ̀n pla dínɔamɛ.

Arumasihu buri yã
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Lákũ Farisinɔ kakarana nà, Yesu ń lá à pì: 42 A è dera Arumasihu yã musuu? Dí burin
a ũu? Ò wèa ò pì: Dauda burimɛ. 43 Akũ Yesu pìńnɛ: À kɛ̀ dera Luda Nini dìdi Daudaa, akũ
Dauda Arumasihu sìsi Dikirii? À pì,
44 Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
45 Kũ Dauda pìnɛ Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ? 46 Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à wèaro. Zaa gɔrɔ birea
gbɛ̃ke dí sù à yãke laa doro.

23

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

1 Abire gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ a ìbanɔ 2 à pì: Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ mɛ́ ò gɔ̃̀
Musa gɛ̃nɛ ũ. 3 Abire yãi à yã kũ òdi oárɛnɔ kɛ pínki àgɔ̃ kũna. Ama àsun ń yãkɛna kɛro, zaakũ
òdi yã kũ òdi o kɛro. 4 Òdi aso tìkisi yĩyĩ ò di gbɛ̃nɔnɛ ń gɛ̃̀n akũsɔ̃ bee ɔnɛ do òdigɔ̃ ye ò káiro.
5 Òdi ń yã sĩnda pínki kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãimɛ. Lɛn òdi Luda yã ɛzɛba gbɛ̃̀ntɛ̃ da lɛ, òdi bùsubusu
gbãna da ń pókasanɔi. 6 Òdigɔ̃ ye ò vutɛ pɔnna póble vutɛki mananɔn kũ aduakɛkpɛ vutɛki
mananɔo. 7 Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa, ògɔ̃ ń sísi Rabi. 8 Àsun tó ò á sísi Rabio, zaakũ á
pínki vɩ̀ninɔ kũ dakũnanɔmɛ á ũ, á Dannɛri mɛ̀n domɛ. 9 Àsun gbɛ̃ke sísi á de zĩtɛ laro, zaakũ
á De mɛ̀n domɛ, àkũ mɛ́ à kú musu. 10 Àsun tó ò á sísi Arɛdero, zaakũ á Arɛde mɛ̀n domɛ, àkũ
mɛ́ à Arumasihu ũ. 11 Á zɩ̀rin gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ á tɛ́. 12 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃
kũ àdi a zĩda busa, Luda ni a kara.

Yesu kpãkɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔi
(Luk 11:37-42, 44, 52)

13 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kpata kũ à bò Luda kĩnaa zɛ́
tata gbɛ̃nɔnɛ. Adì gɛ̃ a gũnlo, akũsɔ̃ adì we gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔ gɛ̃n sero.
14 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì adua gbã̀na kɛ de gbɛ̃nɔ á e
yãi, akũ adì gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Abire yãi á wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki póla.
15 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kure zĩtɛ kũ ísirao ìba mɛ̀n
do lena yãi. Tó a a lè sɔ̃, adì a kɛ tɛ́ pó ũ deála lɛu pla.
16 Waiyoo ákɔ̃nɔ vɩ̀na don'arɛdenɔ! Adì pi, tó ò pì ò sì kũ Luda kpɛ́o, à yãke vĩro, ama tó ò pì
ò sì kũ Luda kpɛ́ wuraao, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 17 Vɩ̀na yɔ̃nkɔnɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Wuraan
yá, ke Luda kpɛ́ kũ àdi tó wura gɔ̃ a pó ũ? 18 Adì pi dɔ, tó ò la dà kũ sa'okio, a yãke vĩro, ama tó
ò la dà kũ sa'obɔ kũ à kú gweo, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 19 Vɩ̀nanɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Sa'obɔɔn

yá, ke sa'oki kũ àdi tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́ ũ? 20 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ sa'okio la dà kũ pɔ́ kũ à kú
gwenɔo pínkimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ Luda kpɛ́o la dà kũ Luda kũ à kú a gũnwomɛ dɔ.
22 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ ludambɛo la dà kũ Luda kíblegbaao kũ Luda kũ à vutɛnaaaomɛ.
23 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão
kũ dã̀ láo kuride kpá Ludaa, akũ adì dokayã tìkisinɔ tón, yãzɛde kũ sùruuo kũ náanio. Yã
birenɔ mɛ́ à de ògɔ̃ kũna a kpara tonaa sari. 24 Vì̃na don'arɛdenɔ! Adì mɔ́sɔ nɛ́ bo á pɔ́minan,
akũ adì lakumi mɔ́.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tokonɔ kpɛ gbãsĩ bo kũ tanɔ,
ama wãkũ kũ zĩdakũnadɔ̃nasario mɛ́ à á nɛ̀sɛɛ pà. 26 Mɔkɔ̃n Farisi vì̃na! Ǹ gbãsĩ bo toko gũnnɛ
gĩa, a kpɛ ni gɔ̃ gbãsĩ sari.
27 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Á de lán mira kũ ò gbɛ̀ pura
lɛ̀anɔ bàmɛ. Ń kpɛ mana wɛ́nɛ, ama gɛ̀wanɔ kũ gbãsĩ pínkio mɛ́ à ń gũn pà. 28 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se
dɔ, á kunna mana gbɛ̃nɔ wɛ́nɛ, ama manafiki kũ yã vãnio mɛ́ à á gũn pà.
29 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì pɔ́ bo annabinɔ miranɔa, adì
zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a 30 adì pi: Tó ó kun yã ó dizinɔ gɔrɔa, ó bàka nigɔ̃ kú kũńwo annabinɔ
dɛdɛnaa gũnlo. 31 Lɛmɛ a sì kũ gbɛ̃ kũ ò annabinɔ dɛ̀dɛnɔ burinɔn á ũ. 32 À ania kɛ, à á dizinɔ
tàragaa ba à a mì dɛ sà! 33 Mlɛ̃̀nɔ! Bisãsiri pitikonɔ! Áni kɛ dera à bo tɛ́ yã kũ à danaála gũnn?
34 Abire yãi mani annabinɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ yãdannɛrinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni ń
gbɛ̃kenɔ pá lía, áni ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ kũ flã̀ao á aduakɛkpɛnɔ gũn, áni pɛ́ḿma wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo.
35 Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛnɔ yã ni wí á musu lɛ, sɛna zaa gbɛ̃ mana Habila dɛnaaa ari à
gɛ̀ɛ pɛ́ Bɛrɛkia nɛ́ Zakari kũ a a dɛ̀ Luda kpɛ́ kũ sa'okio daguraa. 36 Yãpuran matɛn oárɛ, yã
birenɔ pínki ni wí gbãragbɛ̃nɔ musumɛ.

Yurusalɛmu yã
(Luk 13:34-35)

37 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩáwanɔ papa
kũ gbɛ̀ɛo à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̃̀n baaakɔ̃, lán ko dì a dɛ̀mbɛrɛ kú a nɛ́nɔla
nà, ama ádi weiro. 38 Luda ni á kpɛ́ tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. 39 Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi,
arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

24

Yurusalɛmu yakana kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

1 Yesu bò Luda ɔnn àtɛn tá, akũ a ìbanɔ nàai ò lɛ́zuki kɛ̀nɛ a kpɛ́nɔa. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: A
abirekũ è pínki yá? Yãpuran matɛn oárɛ, oni gbɛ̀ ke tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.
3 Gɔrɔ kũ Yesu vutɛna Kùkpɛ sì̃sĩgɛrɛɛi, a ìbanɔ sù a kĩnaa gusarɛ, ò a là ò pì: Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn
yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de n suna kũ andunialakagɔrɔo sèeda ũu? 4 Yesu wɛ̀ḿma à pì: À
laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 5 Zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ, oni
gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 6 Áni zì̃nɔ baaru ma kũ a òpiio. Àsun bídi kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama gɔrɔ
lakana kpɛ́. 7 Buri kũ burio ni futɛ kũ kɔ̃o, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. Nà kũ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaao
nigɔ̃ kú gukenɔn. 8 Yã birenɔ pínki nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Abire gbɛra oni á kũkũ ò á kpáḿma,
ò wɛ́ tããwa ò á dɛ, buri sĩnda pínki ni zããgu ma yãi. 10 Gbɛ̃nɔ ni fuma dasi, ò bo kɔ̃ kpɛ, oni
zãkɔ̃n. 11 Annabi ɛ́kɛnɔ ni su dasi ò gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 12 Yã vãni ni kɔ̃, gbɛ̃nɔ yenyĩ ni busa dasi.
13 Gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a mɛ́ ani surabana le. 14 Oni kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì
baaru kpá andunia gu sĩnda pínkia sèeda ũ buri sĩnda pínkinɛ, gbasa pɔ́ pínki ni láka.
15 Tó a tɛ̃̀ guyakari kũ annabi Daniɛli a yã òo è Luda ɔnn, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, 16 gbɛ̃ kũ ò kú
Yudeanɔ bàa sí ò mì pɛ́ kpinɔa. 17 Gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gɛ̃ kpɛ́ gũn à pɔ́ke sɛ́
à booro. 18 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a uta sɛ́ro. 19 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nɛ́randenɔ
gɔrɔ birea. 20 À adua kɛ de bàasinaa pì sún kɛ bunsirɛ ke kámmabogɔrɔ zĩro. 21 Zaakũ gɔrɔ pì
wɛ́tãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia kɛ̀ ari gbãra, a taka dí kɛro, akũsɔ̃ ani kɛ
zikiro. 22 Tó Luda dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama ani gɔrɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kũ à ń
sɛ́nɔ yãimɛ.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

23 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa zãa, àsun síro.
24 Zaakũ Arumasihu ɛ́kɛnɔ kũ annabi ɛ́kɛnɔ ni su ò sèeda zɔ̃kɔ̃nɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ
Luda ń sɛ́nɔ sãtɛo se, tó ani sí kɛ. 25 À ma, ma gĩnakɛ ma òárɛ zaa káaku kɔ̀. 26 Tó ò pìárɛ à gwa,
à kú sɛ̃̀n, àsun gɛ́ro. Ke tó ò pìárɛ à gwa, à kú kpɛ́nɛ gũn, àsun síro. 27 Zaakũ lákũ legũ dì pí à

ludambɛ pura kũ zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa nà, lɛn Bisãsiri Nɛ́ suna nigɔ̃ de lɛ. 28 Gu kũ gɛ̀
kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.
29 Gɔrɔ pìnɔ wɛ́tãmma gbɛra gɔ̃̀nɔ ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro, susunɛnɔ ni wowo
ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni dege. 30 Bisãsiri Nɛ́ sèeda gbasa à bo ludambɛ, buri kũ
ò kú andunia gũnnɔ ni ń zĩda kɛ̃kɛ̃ ń pínki, oni Bisãsiri Nɛ́ suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao
kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 31 Ani a malaikanɔ zĩ kũ kãkãki'ũ gbãnao, oni a gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ kakara
andunia kusuru siikɔ̃a zaa ludambɛ lɛ́ díkũ kũ a lɛ́ direkũo.
32 À yã dada kaka lía. Tó a gɔ̃̀nɔ í kpàkpa, àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ guwãnagɔrɔ kà kãni. 33 Lɛmɛ
sɔ̃, tó a yã pìnɔ è pínki lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpɛ́lɛlɛa. 34 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ
dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gɛ́ kɛo pínki. 35 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.
36 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Nɛ́, sé De Luda.
37 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔ, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔa. 38 Gɔrɔ kũ í dí da andunialaro,
òtɛn pɔ́ ble òtɛn í mi, òtɛn nɔ sɛ́ òtɛn zã kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn. 39 Odi dɔ̃ro, akũ í sù à
ń sɛ́tɛ ń pínki. Lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔa. 40 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura,
oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 41 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pɔ́ lɔ́lɔ gbɛ̀n, oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón.
42 Abire yãi á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ á Dikiri ni suro. 43 Àgɔ̃ adikĩna dɔ̃. Tó bede gɔrɔ
zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃̀ yã, de á wɛ́ gɔ̃ dɔ, ani tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. 44 Abire yãi ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú
kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni su gɔrɔ zaka kũ á wɛ́ dɔiroamɛ.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Luk 12:41-48)

45 Dímɛ zĩkɛri náanide laakaride kũ a dikiri a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔĩ de à pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa
ũu? 46 Arubarikaden zĩkɛri kũ a dikiri a lè àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa ũ. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ani
a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ. 48 Ama tó zĩkɛrii pì pãsĩ, akũ à pì a nɛ̀sɛɛ gũn a dikiri tɛn gì
kɛ, 49 akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, àtɛn pɔ́ ble àtɛn í mi kũ wɛ̃dɛrinɔ, 50 a dikiri ni su
gɔrɔ kũ a wɛ́ dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, 51 ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à a baka da kũ manafikidenɔ.
Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

25

Nɔkpare gbɛ̃nɔn kurinɔ

1 Gɔrɔ birea kpata kũ à bò Luda kĩnaa nigɔ̃ de lán nɔkpare gbɛ̃nɔn kuri kũ ò ń fitilanɔ
sɛ̀ ò bòo, òtɛn gɛ́ da nɔsɛrilɛ bàmɛ. 2 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ bi yɔ̃nkɔnɔmɛ. Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ sɔ̃
laakaridenɔmɛ. 3 A yɔ̃nkɔnɔ ń fitilanɔ sɛ̀ nísi zànaa sari, 4 a laakaridenɔ sɔ̃ ò ń fitilanɔ sɛ̀ kũ
nísi zànaao. 5 Nɔsɛri dí su likalikaro, akũ i ń sɛ́ ń pínki, òtɛn i o. 6 Lizãndo ò wiki lɛ̀: Nɔsɛri
tɛn su! À futɛ à gɛ́ daalɛ. 7 Akũ nɔkpare pìnɔ vù ń pínki, ò ń fitilanɔ kɛ̀kɛ. 8 Akũ yɔ̃nkɔnɔ pì
laakaridenɔnɛ: À ó gba nísi fíti sàee! Ó fitila tɛn ga bi! 9 Akũ laakaride pìnɔ wèḿma ò pì: Ani
mɔ́wá kãáo pínkiro. À gɛ́ à á pɔ́ lú a yìarinɔ kĩnaa. 10 Kũ ò gɛ̀ɛ lú, akũ nɔsɛrii kà. Gbɛ̃ kũ ń soru
kɛ̀nɔ gɛ̃̀ kãao nɔsɛ gũn, akũ ò gbàa tàta. 11 Kũ à kɛ̀ saa nɔkpare kpara pìnɔ sù, òtɛn lɛ́ zu: Dikiri,
Dikiri! Ǹ zɛ wɛ̃wɛrɛ! 12 Akũ à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, má á dɔ̃ro. 13 Abire yãi á wɛ́
gɔ̃ dɔ, zaakũ á a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃o.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

14 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ́ wɛ̃tɛaa bà, akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi, à a aruzɛkɛ
nàńnɛ ń ɔĩ. 15 À ɔgɔda kɛ̀ ń gbɛ̃ donɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro, gbɛ̃ plade sɔ̃̀nɔ pla, gbɛ̃ aakɔ̃de sɔ̃̀nɔ do, ń baadi
gbãna lɛ́n, akũ à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛa. 16 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode gɛ̀ɛ à laga tà kũ ɔgɔ pìio gɔ̃̀nɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ sɔɔro.
17 Sɔ̃̀nɔplade kɛ̀ lɛ dɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ pla. 18 Sɔ̃̀nɔdode sɔ̃ à gɛ̀ɛ à wɛ̀ɛ yɔ̃̀, akũ à a dikiri ɔgɔ pì
ùtɛn. 19 Gɔrɔ pla gbɛra zĩkɛrii pìnɔ dikirii sù, akũ àtɛni a ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo. 20 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode sù
kũ sɔ̃̀nɔ sɔɔro pãnde kũ à lèeo à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ sɔɔro kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ
sɔɔro dɔ. 21 Akũ a dikirii pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a
zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 22 Sɔ̃̀nɔplade sù dɔ à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ pla kũ n
kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ pla dɔ. 23 Akũ a dikirii pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide! Lákũ
ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 24 Akũ sɔ̃̀nɔdode
sù sà à pì: Dikiri, má dɔ̃ kũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kɛ̃ gu kũ ńdi tɔ̃nlo. Ndì pɔ́ kakara gu kũ ńdi
gbɛ̃nlo. 25 Akũ vĩna ma kũ, ma gɛ ma n ɔgɔ ùtɛ wɛ̀ɛn. N pɔ́n dí. 26 Akũ a dikirii pìnɛ: Zĩkɛri vãni
ma'ãde! Ń dɔ̃ kũ madì pɔ́ kɛ̃ gu kũ mádi tɔ̃nlo, madì pɔ́ kakara gu kũ mádi gbɛ̃nloo? 27 À mana
yã n ɔgɔda kɛ̀o gbɛ̃kenɛ, de tó ma su, mà a pɔ́ sí kũ a ío. 28 À sɔ̃̀nɔ do pì sía à kpá sɔ̃̀nɔsɔɔrodea.
29 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ din. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni
síamɛ. 30 Zĩkɛri pã dí sɔ̃, à a zu bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

Ziakpɛ zĩ yãkpatɛkɛnaa
31 Tó Bisãsiri Nɛ́ sù a gakuri gũn kũ a malaikanɔ ń pínki, ani vutɛ a kíblegba gakuridea.
32 Andunia burinɔ ni kakara a arɛ ń pínki, ani ń kɛ̃kɔ̃a, lákũ pɔ́dãrii dì sãnɔ kɛ̃kɔ̃a kũ blènɔ nà.
33 Ani sãnɔ kpá a ɔplai, blènɔ sɔ̃ ɔzɛi. 34 Abire gbɛra Kína pì ni pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔplainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ
kũ ma De arubarikaa dàágunɔ, à mɔ́ à kpata kũ à a soru kɛ̀árɛ zaa anduniakatɛna gɔrɔ ble.
35 Zaakũ kũ nà tɛni ma dɛ, a pɔ́ble kpàma. Kũ ími tɛni ma dɛ, a í kpàma. Kũ má kun nibɔ ũ, a
ma si. 36 Kũ má kun punsi, a asiri tàmɛnɛ. Kũ matɛn gyã kɛ, a ma gwa. Kũ ò ma da kpɛ́siran,
a su wɛ́ kpàtɛmai.
37 Gbɛ̃ mananɔ ni pinɛ: Dikiri, bɔrɛn o è nà tɛni n dɛ o pɔ́ble kpàmma ke ími tɛni n dɛ, o í
kpàmmaa? 38 Bɔrɛn o n e nibɔ ũ o n si, ke ń kun punsi o asiri tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn o n e ntɛn gyã
kɛ, ke ò n da kpɛ́siran o gɛ wɛ́ kpàtɛnyĩi? 40 Kína pì ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, yã
kũ a kɛ̀ gbɛ̃ kĩanaanɛ ma gbɛ̃ dínɔ tɛ́, makũmɛ a kɛ̀mɛnɛ.
41 Abire gbɛra ani pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔzɛinɔnɛ: À gomɛnɛ gwe ákɔ̃nɔ kũ Luda lɛ́ kɛ̀árɛnɔ! À tá tɛ́
kũ àdi garo kũ Luda kɛ̀kɛ Ibilisinɛ kũ a ìbanɔ gũn. 42 Zaakũ nà tɛni ma dɛ, ádi pɔ́ble kpámaro.
Ími tɛni ma dɛ, ádi í kpámaro. 43 Má de nibɔɔ ũ, ádi ma síro. Má kun punsi, ádi asiri támɛnɛro.
Matɛn gyã kɛ ke ò ma da kpɛ́siran, ádi su à wɛ́ kpátɛmairo. 44 Oni gbasa ò a la ò pi: Dikiri,
bɔrɛn o n e kũ nàao ke ímio ke nibɔ ũ ke punsi ke gyãre ke purusuna ũ, akũ ódi kpányĩroo?
45 Kína ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, lákũ ádi kɛ gbɛ̃ kũ à kĩanaanɛ gbɛ̃ dínɔ tɛ́ro nà,
makũmɛ ádi kɛmɛnɛro. 46 Gbɛ̃ birenɔ ni tá wɛ́tãmma kũ àdi lákaro gũmmɛ, gbɛ̃ mananɔ sɔ̃
wɛ̃ndi kũ àdi lákaro gũn.

26

Lɛ́kpakũsũna Yesuii
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)
1 Kũ Yesu yã birenɔ ò pínki à làka, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kũ Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɔrɔ pla, oni
Bisãsiri Nɛ́ kpáḿma ò a pá lía.
3 Abire gbɛra sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pi Kayafa bɛa. 4 Ò
yã gɔ̃gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃o lákũ oni Yesu kũ ò a dɛ nà 5 ò pì: Òsun kɛ dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Maa 14:3-9, Yuh 12:1-8)
6-7 Kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛa, àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃ ke nài, à lo fítinna
kũ nísi gbĩ nna ɔgɔde kú a gũn kũna, akũ à kù Yesu mìia. 8 Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ń pɔ fùtɛ ò pì:
Bɔ́n pɔ́ lalasekɛna dí ũu? 9 De ò nísi pì yìa yã kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔ ò kpà takasidenɔa. 10 Yesu dɔ̃ḿma,
akũ à pìńnɛ: Bɔ́yãi átɛn wari dɔ nɔgbɛ̃ pìiaa? À zĩ mana kɛ̀mɛnɛmɛ. 11 Takasidenɔn kú kãáo
gɔrɔ sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 12 Kũ à nísi pìi kù ma mɛ̀ɛa, à kɛ̀
lɛ de à ma gɛ̀ kɛomɛ. 13 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni ma baaru nna waazi kɛn andunia
gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kɛ̀ o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)
14 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gɛ̀ɛ sa'orikinɔ kĩnaa
15 à pì: Tó ma Yesu kpàáwa, bɔ́n á ye à kpámaa? Akũ ò andurufu ɔgɔ mɛ̀n baraakurii nàro ò
kpàa. 16 Zaa gɔrɔ birean àtɛn zɛ́ wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yuh 13:21-38)
17 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ káaku zĩ Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Mán ń ye ò gɛ́ kɛkɛnnɛ ǹ
Vĩnla pɔ́ blenn? 18 À wèḿma à pì: À gɛ́ wɛ̃tɛn gɔ̃gbɛ̃ ke kĩnaa à pinɛ, Dannɛri pì a gɔrɔ kà kãni.
A bɛan áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔ. 19 Yesu ìbanɔ kɛ̀ lákũ à dàńnɛ nà, ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kũ
ɔkɔsi kɛ̀, Yesu gɛngɛsɛkɛna teburuui kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 21 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble à
pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do ni ma kpáḿma. 22 Ń nɛ̀sɛɛ yàka manamana, akũ òtɛni
a la dodo: Asa makũmɛroo, Dikiri? 23 Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ótɛn ɔ kakara ta gũn lɛɛlɛ mɛ́
ani ma kpáḿma. 24 Bisãsiri Nɛ́ ni kpágui lákũ à kɛ̃na a yã musu nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani
Bisãsiri Nɛ́ kpáḿma pìi. Ani kɛ sɛ̃na adenɛ tó odi a i yãro. 25 Akũ Yudasi kũ ani a kpáḿma pì
pì: Asa makũmɛroo, Rabi? Yesu pìnɛ: Mɔkɔ̃mmɛ n ò gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)
26 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sɛ̀, à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à pì: À sí à só,
ma mɛ̀ɛn dí. 27 Akũ à toko sɛ̀ dɔ à arubarikaa dàn, à kpàḿma à pì: À mi á pínki. 28 Ma arun dí,
Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru ũ, kũ ani bɔtɛma ń durunnanɔ kɛ̃mmana yãi. 29 Matɛn

oárɛ, zaa gbãra mani geepi'i dí mi doro ari kpata kũ à bò ma De kĩnaa gɛ́ boo gupuraa, gbasa
mà a dufu mi kãáo sà. 30 Kũ ò lɛ̀ɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Kùkpɛ sɪ̃̀sɪ̃gɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)
31 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma gwãaniala, zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Mani sãdãri lɛ́,
sãnɔ ni fãkɔ̃a. 32 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 33 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò
fùmma ń pínki, mani fumma zikiro. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, gwãaniala ari
ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃. 35 Pita pìnɛ: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi
kpányĩ zikiro. Akũ a ìbanɔ ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)
36 Akũ Yesu kũ a ìbanɔ kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ à pìńnɛ: À vutɛ la ari mà gɛ́ adua kɛ
zã̀ dire. 37 À Pita kũ Zebedi nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ sè à gɛ̀ɛ kũńwo. A pɔ sira kũ̀ à nɛ̀sɛyɔkɔ sì. 38 Akũ
à pìńnɛ: Ma pɔ sira kũ̀ manamana ari ga lɛ́i. À zɛ la à itɛ̃ kɛ kũmao. 39 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à
kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó ani sí kɛ, ǹ tó toko'i díkĩna gɛ̃tɛmala. Ama adi kɛ lákũ má yei
nàro, séde lákũ ń yei nà. 40 Akũ a ɛ̀ra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o. Akũ à pì Pitanɛ: Lɛn yá? Ádi
fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀ kũmao bee awa doroo? 41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini
yei, ama mɛ̀ɛ busɛ. 42 À kɛ̃̀ḿma a gɛ̃̀n plade, à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó toko díkĩna ni gɛ̃tɛmala a
í minaa sariro, ǹ tó n pɔyenyĩna kɛ. 43 Kũ à ɛ̀ra à sù à ń lé, òtɛn i o dɔ, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ.
44 Akũ à ń tón dɔ, à gɛ̀ɛ à wɛ́ kɛ̀ a gɛ̃̀n aakɔ̃de, à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 45 Akũ à ɛ̀ra à sù a ìbanɔ
kĩnaa à pìńnɛ: Átɛn i o, átɛn kámma bo ari teran yá? À gwa! Gɔrɔ kà kãni. Ò Bisãsiri Nɛ́ kpà
durunnakɛrinɔa. 46 À futɛ ò tá. Gbɛ̃ kũ à ma nańnɛ ń ɔĩ tɛn su.

Yesu kũnaa
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)
47 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã pì o, akũ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke sù kũ pario, ò
fɛ̃nɛdanɔ kũna kũ gònɔ, ò bò sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa. 48 Bonkpɛde pì sɔ̃, à sèedaa
òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lɛ́ pɛ́a, àkũmɛ gwe. À a kũ. 49 Akũ à mìi dò Yesua gɔ̃̀nɔ à pì: Fɔɔ, Rabi!
Akũ à lɛ́ pɛ̀a. 50 Yesu pìnɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n kɛna kɛ! Akũ ò sù ò ɔ pɛ̀tɛ Yesua ò a kũ̀. 51 Akũ Yesu
gbɛ̃nɔ do a fɛ̃nɛda wòto, à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ zɪ̃̀rii lèo à a sã gò. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a
plɛn. Zaakũ gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao, fɛ̃nɛda mɛ́ ani a dɛ. 53 Tó má ye ma De malaika zɪ̃̀karinɔ
gbarɛmɛnɛ gɔ̃̀nɔ de gã̀ kuri awɛɛplanɔla, ń dɔ̃ mani fua mà a wɛ́ kɛan yá? 54 Tó ma kɛ̀ lɛ sɔ̃,
deran yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì ani kɛ lɛ ni kɛɛ? 55 Akũ Yesu pì parinɛ: Kpãni wɛ́dewɛn ma ũ
kũ a su à ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? Madìgɔ̃ vutɛ Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà madìgɔ̃
yã daárɛ, ádi ma kũro. 56 Ama yã pìi kɛ̀ pínki, de yã kũ annabinɔ kɛ̃̀ Luda yãn kɛ yãi. Akũ a
ìbanɔ bàa lɛ̀ ń pínki ò a tòn.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)
57 Gbɛ̃ kũ ò Yesu kũ̀nɔ gɛ̀ɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa bɛa. Ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
kakarana gwe. 58 Pita tɛ́ a kpɛ zã̀ dire ari sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bɛa. À gɛ̃̀ ɔnn, à vùtɛ kũ dogarinɔ
de à yã pìi mìdɛna e. 59 Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesua ò a dɛ.
60 Bee kũ gbɛ̃nɔ sù ò ɛ́kɛyãnɔ dìdia dasi, adi kɛro. Kpɛkpɛ gbɛ̃nɔn pla kenɔ sù 61 ò pì: Gbɛ̃ pìi pì,
áni fɔ̃ à Luda kpɛ́ wí, áni ɛra à bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura sɛ́! 62 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zɛ̀ à pì Yesunɛ:
Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? 63 Yesu yĩtɛ kpɛ̃n, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ
pìi pìnɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̃̀ndidei, ǹ owɛrɛ tó Luda Nɛ́ Arumasihumɛ n ũ. 64 Yesu wèa à pì:
Lɛn n ò lɛ. Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, zaa gbãra áni Bisãsiri Nɛ́ e vutɛna Gbãnasĩndapinkide ɔplai,
akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun. 65 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à pì: A dɔkɛ̀ kũ
Ludao! À kɛ̀ dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ? A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà. 66 Yã
kpaten a zɛo teraa? Akũ ò wèa ò pì: A taari kà ò a dɛ. 67 Akũ ò lɛ́'i sù a ãnnwa, ò a lɛ̀lɛ kũ
okũo. Gbɛ̃kenɔ a sãn kɛ̀kɛ 68 ò pì: Arumasihu, ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ owɛrɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)
69 Pita vutɛna ɔnn, akũ zɔ̀nɔkpare ke sù à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Galili gbɛ̃ Yesu
pìiomɛ. 70 Akũ à ledi kpà ń pínki wára à pì: Mádi yã kũ ntɛn o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 71 Akũ à fùtɛ à gɛ̃̀
gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔnɛ: Gbɛ̃ díkĩna lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛraomɛ.
72 Pita ɛ̀ra à ledi kpà à la dà à pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kũ à kɛ̀ saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ nà
Pitai ò pì: Yãpuramɛ, ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ ó n dɔ̃ n yã'onaaamɛ. 74 Akũ à fùtɛ à a zĩda kà à

la dà à pì: Má gbẽ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃̀nɔn ko lɛ́ zù. 75 Akũ yã kũ Yesu òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari
ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ani ledi kpáai gɛ̃̀n aakɔ̃. Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi ganaa
(Zĩr 1:18-19)

1 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ sa'orikinɔ kũ Yuda gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki yã gɔ̃̀gɔ̃ Yesui de ò a dɛ. 2 Ò a
yɩ̃̀, akũ ò gɛ̀ɛ ò a nà bùsu gbẽ zɔ̃kɔ̃ Pilatinɛ a ɔ̃i.
3 Kũ Yudasi kũ à bò a kpɛ è yã dàala, à gɔ̃̀ díndɔ̃mɛnɛ gũn, akũ à gɛ̀ɛ andurufu ɔgɔ mɛ̀n
baraakurii pì ɛra sa'orikinɔnɛ kũ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ 4 à pìńnɛ: Ma durunna kɛ̀, ma taarisaride kpà
gai. Akũ ò pìnɛ: Ó bàka ũgbaa? N yãn gwe. 5 Akũ Yudasi ɔgɔ pìi zù Luda kpɛ́n, akũ à tà à gɛ̀ɛ
à a zĩda lòko. 6 Akũ sa'orikinɔ ɔgɔ pìi sɛ̀tɛ ò pì: Ɔgɔ pì kana Luda kpɛ́ ɔgɔdaki gũn zɛ́ vĩro, zaakũ
gbẽdɛ'ɔgɔmɛ. 7 Kũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃, akũ ò orobori gbɩ̃̀dãki lù kũ ɔgɔ pìio nibɔnɔ vĩki ũ. 8 Abire yãi ari
kũ a gbãrao òdi pi zĩtɛ pìinɛ Zĩtɛ Arude. 9 Akũ yã kũ annabi Ilimia òo kɛ̀ à pì: Ò andurufu ɔgɔ
mɛ̀n baraakurii pìi sɛ̀tɛ, ɔgɔ kũ Isarailanɔ zɛ̀o ò kpà a yã musu pìi, 10 akũ ò orobori gbɩ̃̀dãki
lùo, lákũ Dikiri dìtɛmɛnɛ nà.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbẽ zɔ̃kɔ̃ arɛ. Akũ gbẽ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? Yesu wèa
à pì: Lɛn n ò lɛ. 12 Gɔrɔ kũ sa'orikinɔ kũ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn yã didia, adi yãke weḿmaro. 13 Akũ
Pilati pìnɛ: Ńdi yã dasi kũ òtɛn didimma maroo? 14 Ama Yesu dí yãke o yã pìnɔ doke musuro,
akũ yã pìi bò bùsu gbẽ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sarɛ manamana.

Yãdana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

15 Vĩnla dikpɛ zĩ pínki bùsu gbẽ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dì purusunanɔ do kũ gbẽnɔn yei gbarɛńnɛ. 16 Gɔrɔ
kũa sɔ̃ purusuna tɔ́de kú gwe òdi pi Baraba. 17 Kũ pari kàkara, akũ Pilati ń lá à pì: Dín á ye
mà gbarɛárɛɛ? Baraban yá, ke Yesu kũ òdi pi Arumasihu? 18 Zaakũ à dɔ̃ kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩna kũ
Yesuo yãin ò a kpàawa.
19 Gɔrɔ kũ Pilati vutɛna a gbɩ̃̀gbaaa, a nanɔ gbẽ zɩ̃̀a à pì: Ǹsun yãke kɛ gbẽ mana pìinɛro,
zaakũ nana kũ ma ò a yã musu gĩa gwãani wari dɔ̀ma manamana.
20 Sa'orikinɔ kũ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ nàkara gbẽnɔa ò Baraba gbɛka, ò pi ò Yesu dɛ. 21 Akũ bùsu gbẽ
zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ń lá à pì: Gbẽnɔn pla pìnɔ gũn, dín á ye mà gbarɛárɛɛ? Akũ ò pì, Barabamɛ. 22 Akũ
Pilati ń lá à pì: Bɔ́n mani kɛ kũ Yesu kũ òdi pi Arumasihuoo? Gbẽ sĩnda pínki pì: Ǹ a pá lía.
23 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía. 24 Kũ Pilati è áni fɔ̃ à yãke
kɛro, zuka tɛn kara, akũ à í dɛ̃̀, à a ɔ pìpi gbẽnɔ wára à pì: Ma ɔ bɔ̀tɛ gbẽ pì gana yãn. Á yãmɛ.
25 Akũ gbẽ pìnɔ pì: A dɛna yã wí ó musu kũ ó nɛ́nɔ. 26 Akũ à Baraba gbàrɛńnɛ, à pì ò Yesu gbẽ
kũ flɛ̃̀ao ò a pá lía.

Sozanɔ Yesu fobonaa
(Maa 15:16-20, Yuh 19:2-3)

27 Akũ Pilati sozanɔ gɛ̃̀ kũ Yesuo bùsu gbẽ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, akũ ò ń gã̀ kàkara pínki ò lìkai. 28 Ò
a pɔ́nɔ bɔ̀tɛa ò arukĩmba tẽra dànɛ, 29 akũ ò lɛ̀ fùraa tã̀ ò kùnɛ, ò leba nànɛ a ɔplan gò ũ. Akũ
òtɛn kútɛkutɛnɛ, òtɛni a fobo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína! 30 Ò lɛ́'i sùa, ò leba pìi sɛ̀ ò a lɛ̀o a mìia.
31 Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba pìi gòala ò a zĩda pɔ́kasanɔ dànɛ, akũ òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

32 Kũ ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ́, ò dàkarɛ kũ Sirɛni gbẽ kũ òdi pi Simɔo, akũ ò gã nàa à Yesu
lígbãndurukpana sɛ́. 33 Akũ ò kà gu kũ òdi pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. 34 Akũ ò sèwẽ kũ ò
yã̀katɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ à mi. Kũ à í kɛ̀, akũ à gì mii. 35 Kũ ò a pà lía, akũ ò kàpaa kpà ò a pɔ́kasanɔ
kpàatɛkɔ̃nɛ. 36 Akũ ò vùtɛ òtɛni a dãkpã gwe. 37 Ò yã kũ ò dìaa kɛ̃̀ ò nà a mìla ò pì:

Yudanɔ kína Yesun dí.

38 Akũ ò kpãni wɛ́dewɛnɔ pà lía a sarɛ gbẽnɔn pla, gbẽ do a ɔplai, gbẽ do a ɔzɛi. 39 Gbẽ kũ òtɛn
gẽ zéla gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ 40 ò pì: Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpɛ́ wí ǹ ɛra
ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? Tó mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ, ǹ n zĩda sura ba ǹ kipa lía. 41 Lɛmɛ
dɔ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: 42 À gbẽ pãndenɔ sura bà,
ama ani fɔ̃ à a zĩda sura baro. Isarailanɔ kínanloo? À kipa lía tera, óni a náani kɛ. 43 À Luda

náani vĩ. Tó Luda yei, à a bo sà, zaakũ à pì akãamɛ Luda Nɛ́ ũ. 44 Bee kpãni kũ ò ń pá lía
lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ lɛ dɔ.

Yesu ganaa
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

45 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 46 Fãnantɛ̃
mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Abirekũ pì, ma Luda, ma
Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 47 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: Dake tɛn Iliasu
sísi. 48 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ń gbɛ̃ do bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpɑ̃̀kpãa gũn, à ɲ̀fĩ lebaa, akũ à
dɔ̀ Yesunɛ à mi. 49 Akũ gbɛ̃ kparanɔ pì: À zɛ gĩa ò gwa tó Iliasu ni su à a sura ba. 50 Yesu ɛ̀ra à
wiki gbãna lɛ̀ dɔ, akũ à a wɛ̃̀ndii gbàrɛ.

51 Akũ Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. Zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã, gbɛ̀nɔ pàrapara,
52 miranɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ Luda gbɛ̃nɔ fùtɛ bona gan dasi. 53 Yesu vuna gan gbɛra ò bɔ̀tɛ miran,
ò gɛ̃̀ Luda wɛ̃tɛn, gbɛ̃nɔ ń é dasi. 54 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ a gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ zĩtɛ
yĩgãyĩgãnaa pìi è kũ yã kũ ò kɛ̀nɔ pínki, vĩna ń kũ manamana ò pì: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n gbɛ̃ dí
ũ. 55 Nɔgbɛ̃nɔn kú gwe dasi, òtɛn gu gwa zɑ̃̀ dire. Ò tɛ́ Yesui bona Galilimɛ, òdigɔ̃ pɔ́ble kɛnɛ.
56 Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi kũ Yusufuo da kũ Zebedi nɛ́nɔ dao.

Yesu vĩnaa
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

57 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔgɔde kũ òdi pinɛ Yusufu sù. Yesu ìbaamɛ dɔ. 58 À gɛ̀ɛ à Yesu
gɛ̀ɛ gbɛ̀ka Pilatia, akũ Pilati pì ò kpáa. 59 Kũ Yusufu gɛ̀ɛ pìi sɛ̀, a táaru biza dufu ɲ̀fĩa, 60 à a dà
a zĩda gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn. Akũ à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ gbigiri kɛ̀ à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à tà. 61 Mariama
Magadalɛni kũ Mariama pãnde pìio vutɛna gwe, ò arɛdɔna miraa.

62 Kũ gɔrɔ lìtɛ, kámmabogɔrɔ zĩ kà, akũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa lɛɛlɛ 63 ò pì: Yã
kũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi ò a bɛ̃nɛ zĩ dɔógu à pì, gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra áni vu. 64 Ǹ tó ògɔ̃ mira pì dãkpã ari a
gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. Tó lɛnlo, a ìbanɔ ni su ò a gɛ̀ sɛ́ kpãni, oni o gbɛ̃nɔnɛ à fùtɛ bona gan. Ɛkɛ kpɛ
bire nigɔ̃ de a káakupɔla. 65 Akũ Pilati pìńnɛ: À sozanɔ sí à gɛ́ à mira pì dãkpã lákũ áni fɔ̃ nà.
66 Akũ ò gɛ̀ɛ ò sèedaa kɛ̀ miragbɛɛa, ò sozanɔ tò gwe ògɔ̃ dãkpã.

28

Yesu vunaa
(Maa 16:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ gbɛra azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ Mariama Magadalɛni kũ Mariama
pãnde pìio bò ò gɛ̀ɛ mira gwa. 2 Akũ zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã gbãnagbãna, zaakũ Dikiri malaika ke bò
musu, à sù à gbɛ̀ɛ pì gbigiri kɛ̀ à gò mira lɛ́a, akũ à vùtɛa. 3 À ãn de lán legũpinaa bà, a uta
de pú táitai lán buu bà. 4 Vĩna gudãkpãrinɔ kũ̀, òtɛn lukaluka, akũ ò gɔ̃̀ sɑ̃̀ii. 5 Akũ malaika
pìi pì nɔgbɛ̃ pìnɔnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. Má dɔ̃ kũ Yesu kũ ò pà líaan átɛn wɛtɛ. 6 À kú laro, à
fùtɛ lákũ à ò nà. À mɔ́ à gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 á gɛ́ à o a ìbanɔnɛ likalika à fùtɛ bona gan. Ani
dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen áni a en. Ma òárɛn gwe.

8 Akũ ò bò miran likalika kũ vĩnao, ama ń pɔ nna zɔ̃kɔ̃. Ò bàa lɛ̀ òtɛn gɛ́ a baaru kpá a
ìbanɔnɛ. 9 Akũ Yesu dàńlɛ gɔ̃̀nɔ, à fɔ kpàḿma. Kũ ò nài, ò donyĩ kɛ̀nɛ, akũ ò ɔ nà a gɛ̀sɛkpɛa.
10 Akũ Yesu pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. À gɛ́ à o ma gbɛ̃nɔnɛ ò gɛ́ Galili. Gwen oni ma en.

Soza gudãkpãrinɔ yãgbãnnɛnaa

11 Kũ nɔgbɛ̃nɔ tà, akũ soza gudãkpãri kenɔ gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, ò yã kũ ò kɛ̀nɔ ò sa'orikinɔnɛ pínki.
12 Akũ sa'oriki pìnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, ò yã gɔ̃̀gɔ̃, akũ ò ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kpà sozaa pìnɔa gusarɛ 13 ò pì:
À pi a ìbanɔ mɛ́ ò sù gwãani, ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ kpãni gɔrɔ kũ átɛn i o. 14 Tó bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi mà,
óni kútɛ kɛ́nɛ, áni bo yãketen. 15 Sozanɔ ɔgɔ pìi sì, akũ ò kɛ̀ lákũ ò dàńnɛ nà. Akũ yã pìi gɔ̃̀
Yudanɔnɛ baaru ũ ari kũ a gbãrao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔĩ
(Maa 16:9-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ gɛ̀ɛ Galili kpi kũ à a ki gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yã musu. 17 Kũ ò a è, ò
donyĩ kɛ̀nɛ, ama ń gbɛ̃kenɔ tɛn sika kɛ. 18 Akũ Yesu nàńyĩ à pìńnɛ: Luda musu kũ zĩtɛo iko
pínki kpàma. 19 Abire yãi à gɛ́ à buri sĩnda pínki kɛ ma ìbanɔ ũ, à ń da'itɛ kɛ kũ De Luda tɔ́o kũ
a Nɛ́ tɔ́o kũ a Nini tɔ́o, 20 à yã kũ má dìtɛárɛnɔ dańnɛ ògɔ̃ kũna pínki. À ma, manigɔ̃ kú kãáo
gɔrɔ sĩnda pínki ari andunia gɛ́ lákao.

MAAKU

Baaru nna kũ Maaku kɛ̀ɛ
Yesu da'itɛkɛnaa 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kunna Yurusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kũ a vunaao 14:10-16:20

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Luk 3:1-22, Yuh 1:19-28)
1 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi baarun dí. 2 À nàa lákũ à kú annabi Isaya takada gũn nà à pì:
Mani ma zĩ̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
3 À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan àtɛn pì:
À zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ kotinanɔ poronɛ súsu.
4 Lɛn Yahaya Da'itɛkɛri sù gbárannan lɛ, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ à pì ò nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda
ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 5 Yudea bùsudenɔ kũ Yurusalɛmudenɔ gɛ̀ɛ a kĩnaa ń pínki. Òdi ń
durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ Yodai. 6 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tà̃ kũ lakumi
kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi. Kwa kũ zɔ́'ioomɛ a pɔ́ble ũ. 7 À waazi kɛ̀ à pì: Gbɛ̃ke ni su
ma gbɛra a gbãna demala. Mádi ká mà kútɛ mà a kyate bobonɛro, 8 madì á da'itɛ kɛ kũ íomɛ,
àkũ mɛ́ ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio.

Yesu da'itɛkɛna
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22)
9 Gɔrɔ birea Yesu bò Nazɛra, Galili bùsun, à sù, akũ Yahaya a da'itɛ kɛ̀ Yodai. 10 Kũ Yesu
bikũ̀ gɔ̃̀nɔ, à è ludambɛ tɛn wɛ̃kɔ̃a, Luda Nini tɛn suawa lán potɛ̃nɛ bà. 11 Akũ à kòtoo mà bona
ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃mɛ ma nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)
12 Akũ Luda Nini a gbàrɛ gbárannan gɔ̃̀nɔ, 13 akũ à kú gwe kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ ari gɔrɔ bupla,
Setan tɛni a yɔ̃ à gwa. Akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Luk 5:1-11)
14 Yahaya kũnaa gbɛran Yesu tà Galili, àtɛn baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa kpá 15 à pì: A
gɔrɔ kà, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. À nɛ̀sɛ litɛ à baaru nna pì sí.
16 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à Simɔ kũ a dakũna Anduruoo è, òtɛn birigi kpá sɛ̀bɛɛ pìn,
zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ
ò ń biriginɔ tòn ò bò ò tɛ̀i. 19 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, à Zebedi nɛ́ Yamisi è kũ a dakũna Yuhanao. Ò
kú gó'itɛ gũn, òtɛni ń biriginɔ kɛkɛ. 20 À ń sísi gɔ̃̀nɔ, akũ ò ń de Zebedi kũ zamalingakɛrinɔ tò
gó gũn gwe ò bò ò tɛ̀i.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)
21 Ò gɛ̀ɛ Kapɛnamu. Kũ kámmabogɔrɔ kà, Yesu gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. 22 A
yãdannɛnaa bò ń sarɛ, zaakũ àdi dańnɛ kũ ikooomɛ, adi kɛ lán ludayãdannɛrinɔ pɔ́ bànlo.
23 Gɔrɔ birea gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe. À wiki lɛ̀ à pì: 24 Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔ̃ii, Yesu
Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ń de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ.
25 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìia. 26 Akũ tãna pì a yĩ̀gãyĩgã à wiki gbãna lɛ̀,
akũ à gòa. 27 Bídi gbɛ̃nɔ kũ̀ ń pínki, òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn díi? Yãdannɛna dufun yá?
Àdi yã dańnɛ kũ ikooo fá! Bee kũ tãnanɔ, tó à yã dìtɛńnɛ, òdi a yã mamɛ. 28 Akũ kãnto a tɔ́ dà
Galili bùsula pínki.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)
29 Kũ Yesu bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ kũ Anduruo bɛa gɔ̃̀nɔ kũ Yamisio kũ Yuhanao.
30 Simɔ nanɔ da wútɛna, mɛ̀wãna a kũ̀, akũ ò a yã ò Yesunɛ gɔ̃̀nɔ. 31 À gɛ̀ɛ a kĩnaa à a kũ̀ a ɔa à
a fùtɛ. Akũ a sikonnaa pìi wèrea ari à pɔ́ble kɛ̀ńnɛ.

32 Kũ ɔkɔsi kè, ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, ò sùnɛ kũ gyãrenɔ kũ tãnadenɔ ń pínki. 33 Wɛ̃tɛdenɔ kàkara
a kpɛ́ kpɛ́lɛlɛa ń pínki. 34 À gbɛ̃nɔ kɛ̀kɔ̃a dasi kũ gyã buri sĩnda pínkio, à tãnanɔ gò gbɛ̃nɔa
dasidasi. Àdi tãnanɔ gba zɛ́ ò yã oro, zaakũ ò dɔ̃ gbɛ̃ kũ à de a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)
35 Kɔnkɔkɔnkɔ Yesu fùtɛ à bò à gɛ̀ɛ sɛ̃̀n gusarɛ, àtɛn adua kɛ gwe. 36 Akũ Simɔ kũ a gbɛ̃nɔ
pɛ̀tɛi. 37 Kũ ò bòa, ò pìnɛ: Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni n gbɛka. 38 Akũ à pìńnɛ: Ò gɛ́ gu pãndea lakutu
kũ à kú ó sarɛnɔ gũn, mani waazi kɛ gwe dɔ, zaakũ abire yãin ma su. 39 Lɛmɛ àdigɔ̃ kure
Galili bùsu gu sĩnda pínkia lɛ, àdigɔ̃ waazi kɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn àdigɔ̃ tãnanɔ gogońma.

Kusude werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)
40 Akũ kusude ke sù a kĩnaa à kùtɛ à wɛ́ kɛ̀a à pì: Tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 41 À
kɛ̀ Yesunɛ wɛ̃nda, akũ à ɔ bò à kɛ̀a à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. 42 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka à gɔ̃̀
swáswa. 43 Akũ Yesu a gbàrɛ gɔ̃̀nɔ à gìnɛ à pì: 44 Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ,
ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kũ à bò, à gɛ̀ɛ àtɛn yã pì o'ońnɛ.
Yã pìi dàgula, akũ Yesu dì fɔ̃ à gɛ̃ wɛ̃tɛn gupuraa doro. Àdigɔ̃ kú sɛ̃̀n gusarɛmɛ, akũ òdigɔ̃ bo gu
sĩnda pínkia ògɔ̃ su a kĩnaa.

2

Gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkuna werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)
1 Gɔrɔ pla gbɛra Yesu ɛ̀ra à tà Kapɛnamu. Kũ ò mà à kú bɛ, 2 akũ ò kàkarai dasidasi, gɛ̃ki
kun doro bee kpɛ́lɛlɛa, àtɛn Luda yã ońnɛ. 3 Akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaao, gbɛ̃nɔn siikɔ̃ mɛ́
ò a sɛna. 4 Kũ odi le ò nà kãao Yesuiro pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpɛ́ musu, ò kpɛ́ fɔ̃̀ gu kũ
Yesu kunwa. Kũ ò fɔ̃̀, akũ ò gyãre pìi kìpa kũ a wútɛbɔɔ. 5 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì gbɛ̃
kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃̀mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ vutɛna gwe òtɛn o ń
nɛ̀sɛɛ gũn: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃ dí tɛn o lɛɛ? Àtɛn dɔkɛ kũ Ludaomɛ! Dí mɛ́ ani fɔ̃ à durunnanɔ kɛ̃ḿma,
tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃̀nɔ Yesu dɔ̃̀ a nɛ̀sɛɛ gũn laasun kũ òtɛn lɛ́, akũ à ń lá à pì:
Bɔ́yãi átɛn laasun bire taka lɛ́ á nɛ̀sɛɛ gũnn? 9 Tó ma pì gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ a durunnanɔ kɛ̃̀a,
ke tó ma pì à futɛ à a wútɛbɔ sɛ́ à táa o, a kpate mɛ́ à aragaa? 10 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri
Nɛ́ durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à ò gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ à pì: 11 Ma ònnɛ ǹ futɛ
ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 12 Akũ à fùtɛ gɔ̃̀nɔ à a wútɛbɔɔ pìi sɛ̀ à bòo gbɛ̃nɔ wára ń pínki. Yã pìi bò
ń sarɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò ò pì: Ódi yã dí taka e yãro.

Yesu Levi sisinaa
(Mat 9:9-17, Luk 5:27-39)
13 Yesu ɛ̀ra à bò à gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. Òtɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ àtɛn yã dańnɛ. 14 Gɔrɔ kũ àtɛn
gɛ̃tɛ, akũ à Alafeu nɛ́ Levi è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. Akũ à fùtɛ à tɛ̀i.
15 Zĩkea kũ Yesu tɛn pɔ́ ble Levi pì bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ tɛn pɔ́ ble kãao dasi kũ a ìbanɔ
lɛɛlɛ. Zaakũ gbɛ̃ bire takanɔn tɛ́i dasi. 16 Farisi kũ òdi Luda yã dańnɛnɔn kú gwe. Kũ ò è Yesu
tɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bɔ́yãin àtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ
bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 17 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita
yãoro, sé gyãre. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩnaa
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)
18 Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ kũ Farisinɔ tɛn lɛ́ yĩ, akũ ò sù ò Yesu là ò pì: Yahaya ìbanɔ kũ Farisi
ìbanɔ dì lɛ́ yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sero bi? 19 Akũ Yesu pìńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni lɛ́ yĩ gɔrɔ kũ à kú
kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi! Gɔrɔ kũ nɔsɛri kú kũńwo, oni lɛ́ yĩro. 20 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛri bo ń
tɛ́. Gɔrɔ birean oni lɛ́ yĩ sà. 21 Òdi pɔ́lɛ dufu nambata di uta zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, a dufu ni sɔ̃kũn
oni kɛ̃kɔ̃a, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 22 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, wɛ̃ pì ni tùru pũtã,
wɛ̃ kũ tùruuo ni yaka ń pínki. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ.

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)
23 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla. Lákũ àtɛn gɛ́ nà a ìbanɔ pɔ́blewɛ wòro òtɛn
só. 24 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ǹ gwa! Bɔ́yãin òtɛn yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 25 Akũ Yesu
wèḿma à pì: Àdi a kyó kɛ ziki a è lákũ Dauda kɛ̀ gɔrɔ kũ àpii kũ a gbɛ̃nɔ tɛn takasi kɛ, kũ nà
tɛni ń dɛroo? 26 Sa'oriki Abiata gɔrɔa à gɛ̃̀ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, kũ gbɛ̃ke

a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ, akũ à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ dɔ: Luda kámmabogɔrɔ dìtɛ
bisãsiri aafia yãimɛ. Adi kɛ kámmabogɔrɔn à bisãsiri kɛ̀iro. 28 Abire yãi Bisãsiri Nɛ́ iko vĩ
kámmabogɔrɔa se.

3

1 Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe a ɔ do íbana. 2 Gbɛ̃kenɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó
ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 3 Akũ Yesu pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ
zɛ zàa gũn. 4 Akũ à ń lá à pì: Kámmabogɔrɔ zĩ à zɛ́ vĩ ò a mana kɛn yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín
yá, ke ò dɛmɛ? Akũ odi yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfɛ̃o à lìkai, zaakũ a pɔ yàka ń sãgbãna yãi.
Akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ pìi kɛ̀ a gbɛ̀n. 6 Akũ Farisinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ
ò yã gɔ̃gɔ̃ kũ kína Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ gɔ̃̀nɔ, deran oni kɛ nà ò Yesu dɛ.

Dasi kɔ̃kakarana sɛ̀bɛ lɛ́a

7 Yesu kũ a ìbanɔ ń zĩda gàńnɛ gwe ò gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. Akũ pari bò Galili ò tɛ̀i. 8 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea
dɔ kũ Yurusalɛmuo kũ Ɛdɔmu bùsuuo kũ Yoda barao kũ Tayao kũ Sidɔ̃o ò sù a kĩnaa dasidasi,
kũ ò yã kũ àtɛn kɛnɔ baaruu mà yãi. 9 Pari yãi Yesu ò a ìbanɔnɛ ò gó'itɛ soru kɛarɛ, de òsun
nakaraawaro yãi. 10 Zaakũ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a dasi yãi, akũ gyãrenɔ tɛn nakaraa dasi de ò
le ò ɔ naa. 11 Tãnadenɔ sɔ̃, tó ò a wɛ́ è, òdi su ò wútɛ a arɛmɛ, òdi wiki lɛ́ ò pi: Mɔkɔ̃mmɛ Luda
Nɛ́ ũ. 12 Akũ Yesu dì gíńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ.

Yesu zɩ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Kũ Yesu dìdi kpia, à gbɛ̃ kũ à yeinɔ sìsiai, akũ ò sù a kĩnaa. 14 Akũ à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ
dìtɛ ògɔ̃ kú kãao, de àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, 15 ògɔ̃ iko vĩ ò tãnanɔ goḿma. À tɔ́ kpàńnɛ zɩ̃̀rinɔ. 16 Ń tɔ́n
dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita. 17 Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. À tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́
bire pì surapatammarinɔ. 18 Abire gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu, Tomasi, Alafeu
nɛ́ Yamisi, Tadeu, Simɔ Kokaride 19 kũ Yudasi Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23)

20 Kũ Yesu tà bɛ, akũ gbɛ̃nɔ ɛ̀ra ò kàkara dɔ dasi, akũ Yesu kũ a ìbanɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero.
21 Kũ a bedenɔ yã pìi mà, ò dà zɛ́n ò a gbɛsɛ, zaakũ òtɛn pi ĩa kàamɛ.

22 Ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu ò sùnɔ pì: À Bɛlɛzɛbubu vĩ, tãnanɔ kína pì gbãnan
àdi tãna goḿma. 23 Akũ Yesu ń sísiai à yãlɛkɔ̃ana òńnɛ à pì: Setan ni fɔ̃ à a zĩda goḿma yá?
24 Tó kpata gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o, kpata pì ni gì kɛ yá? 25 Tó bɛ kɛ̀kɔ̃a lɛu pla, akũ ibɛrɛ kú
ń dagura, bɛ pì ni gì kɛ yá? 26 Tó Setan ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a zĩda gbɛ̃nɔ ò kɛ̀kɔ̃a, ani gì kɛro, ani mì
dɛmɛ. 27 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpɛ́n à a pɔ́nɔ sɛ́tɛro, séto à a yɩ̃̀ gĩa, gbasa à a kpɛ́ wara.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ kɛ̃ḿma kũ a tɔ́ vãni kũ òdi sísinɔ pínki,
29 ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sìsi, ani kɛ̃aro, zaakũ ade durunna kũ àdi sí kɛ̃ḿmaro kɛ̀mɛ.
30 Yesu ò lɛ kũ ò pì à tãna vĩ yãimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, akũ ò gbɛ̃ zɩ̃̀ ò a sísi. 32 Gbɛ̃nɔn vutɛna ò likai dasi,
akũ ò pìnɛ: Ǹ gwa! N da kũ n dakũnanɔ zɛ bàai òtɛni n gbɛka. 33 Akũ à wèḿma à pì: Dín ma
da kũ ma dakũnanɔ ũu? 34 Akũ à gbɛ̃ kũ ò vutɛnaainɔ gwà à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí.
35 Gbɛ̃ kũ àdi Luda pɔyenyĩna kɛmɛ ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

1 Yesu ɛ̀ra àtɛn yã dańnɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ. Ò kàkarai dasidasi, akũ à gɛ̃̀ à vùtɛ gó'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀
katɛna sɩ̃̀sĩ bara sɛ̀bɛ lɛ́a ń pínki. 2 À yã dàńnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔ dasi. Lákũ àtɛn dańnɛ nà à pì:
3 À sã kpá! Búbari ke mɛ́ à kun à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fã. 4 Lákũ àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn,
bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu, gu kũ à bùsu vĩ dasiro, akũ ò bùtɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu
gègete gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò tɛ́ kũ̀ ò gàga, kũ ò zĩni vĩro yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn,
akũ lɛ̀ɛ fùtɛ à nàkaraḿma odi nɛ́ iro. 8 A kenɔ sɔ̃ ò lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn. Ò bùtɛ ò fùtɛ ò nɛ́ ì, a
kenɔ karanaa kɛ̀ baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. 9 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ kũ à sã
vĩ à yã pì ma.

10 Kũ Yesu gòńnɛ gwe à kú ado, akũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kúinɔ sù ò yã pìnɔ
mìi gbɛ̀kaa. 11 Akũ à pìńnɛ: Luda kpata kũ à bò a kĩnaa asiri kpàáwa àgɔ̃ dɔ̃, ama madì yã
sĩnda pínki o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔmɛ,
12 de ògɔ̃ gwagwa pɔ́ke'enaa sari,
ògɔ̃ sã kpákpa a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari,
de òsun arɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnanɔ kɛ̃ḿmaro yãi.
13 Akũ Yesu ń lá à pì: Á yã pì dɔ̃roo? Deran áni yãlɛkɔ̃ana ke dɔ̃ɔ? 14 À ma! Búbari pìi Luda
yãn àtɛn fã. 15 Gbɛ̃kenɔ de lán zɛ́ gũn pɔ́wɛ bà, gu kũ ò Luda yã fɛ̀n. Tó ò mà, akũ Setan dì su
à Luda yã kũ ò fɛ̀ ń tɛ́ pì síḿma gɔ̃̀nɔ. 16 Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu bà. Tó
ò Luda yã mà, òdi sí gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao. 17 Zaakũ ò zĩni vĩro, òdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yɛ̀'ũmmana
ń lé ke tó ò wɛ́ tɛ̀ḿma yã pì yãi, òdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 18 Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn
bà. Ò Luda yã mà, 19 ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio kũ pɔ́ kparanɔ nidɛnao
dì nakaraḿma, akũ yã pìi dì gɔ̃ àree sari. 20 Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ ò lɛ̀tɛ zĩtɛ manaanɔ bà.
Òdi Luda yã ma ò sí, akũ òdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń kenɔ baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ
basɔsɔɔro.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fitilao
(Luk 8:16-18)

21 Yesu pìńnɛ: Òdi fitila na ò gbaka kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáru yá? fitiladibɔɔ musun òdi
dinloo? 22 Asiri ke kun kũ oni gí boaairo. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. 23 Gbɛ̃ kũ à
sã vĩ à yã pì ma.
24 À pìńnɛ dɔ: À laakari kɛ yã kũ átɛn maa. Zaka kũ adì yɔ̃̀ońnɛn Luda ni yɔ̃oárɛ ani ɛra à
karaárɛ dɔ. 25 Gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩ Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee a fítinna kũ à vĩ Luda
ni sía.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛbutɛnaao

26 À pì dɔ: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán pɔ́wɛ kũ gbɛ̃ fɛ̀ bura bà. 27 Gwãani kũ fãnantɛ̃o
bee tó àtɛn i o ke à bɛ̃nɛ, pɔ́wɛ pìi dì butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ, gbɛ̃ pìi dìgɔ̃ dɔ̃ lákũ àdi kɛ nàro. 28 Zĩtɛ mɛ́
àdi pɔ́blewɛ i a zĩda. Àdi kà pá gĩa gbasa à nɔ̀ sí, a gbɛran àdi pia. 29 Tó à mà, akũ òdi kɛ̃ kũ
kòmao, zaakũ a kɛ̃gɔrɔ mɛ́ à kà.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

30 À pì dɔ: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n óni le ò lɛkɔ̃aoo? 31 À de lán musadi
wɛ́ bà, kũ a wɛ́ kete de pɔ́wɛ kũ òdi tɔ̃nɔla pínki, 32 ama tó ò tɔ̃̀, àdi butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ de dò pɔ́nɔla
pínki. Àdi ɔnɛ gègetenɔ kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a lá uran.
33 Yesu Luda yã òńnɛ dasi kũ yãlɛkɔ̃ana bire takanɔ ń mana lɛ́n. 34 Adi yãke ońnɛ
yãlɛkɔ̃anaa sariro. Tó à kú kũ a ìbanɔ ńtɛ̃nɛ, akũ àdi yã sĩnda pínki bɔkɔtɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kũ ɔkɔsi tɛn kɛ, à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ bara. 36 Lákũ Yesu kú gó gũn nà, akũ ò gɛ̀ kãao lɛɛlɛ
ò dà zɛ́n lɛ ò pari tò gwe. Gó pãndenɔ gɛ̀ɛ kũńwo. 37 Akũ zàga'ĩa gbãna fùtɛ. Í tɛn gó yĩpayĩpa
àtɛn ká a gũn ari à ye à pa. 38 Yesu kú gó kpɛ kpa, àtɛn i o a mì di mìbɔkɔɔa. Akũ a ìbanɔ a vù
ò pìnɛ: Dannɛri! Kũ ótɛn kákatɛ, ńdi bídi kɛroo? 39 Akũ à fùtɛ à pàta ĩaa à pì ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ
tɛɛnɛ! Akũ ĩa kpàtɛ, gu yɛ̀ kítikiti. 40 Akũ à ń lá à pì: À kɛ̀ dera á sika vĩ lɛɛ? Ase á ma náani vĩro
ari tera yá? 41 Akũ ò gɔ̃̀ bídi gũn òtɛn kɔ̃ lala ò pì: Dín gbɛ̃ dí ũ sɛ́ɛ? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

5

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Ò kà Gadara bùsun sèbɛɛ bara. 2 Kũ Yesu bò gó gũn gɔ̃̀nɔ, tãnade ke bò gɛ̀vĩkia à sù à dàalɛ.
3 Àdigɔ̃ kú gbɛ̀wɛɛ kũ à de mira ũnɔ gũn. Bee mɔ̀kakɔ̃anaa dì fɔ̃ à a yɛ̀ doro. 4 Zaakũ òdi a yĩ kũ
mɔ̀kakɔ̃anaaomɛ òdi a da lín baala'i, ama àdi mɔ̀ɔ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ àdi lí pìnɔ gborogboro. Gbɛ̃ke dì
a gbãna fɔ̃ro. 5 Gwãani kũ fãnantɛ̃o pínki àdigɔ̃ kure gɛ̀vĩkin kũ sɛ̀sĩgɛrɛnɔo, àdigɔ̃ wiki lɛ́ àdigɔ̃
a zĩda líli kũ gbɛ̀ɛo.
6 Kũ à Yesu è zãa, akũ à bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ. 7-8 Kũ Yesu pì tãna pì goa, akũ à wiki gbãna
lɛ̀ à pì: Yesu, Luda Musude Nɛ́, bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? Ma nannɛ Ludai, ǹsun wɛ́ tãmaro. 9 Akũ Yesu
a là à pì: N tɔ́n deraa? Akũ à wèa à pì: Ma tɔ́n Dasi, zaakũ ó dasi. 10 Akũ ò kútɛ kɛ̀ Yesunɛ
manamana ò pì àsun pɛ́ḿma bùsuu pìi gũnlo.

11 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sı̀sĩgɛrɛɛi. 12 Akũ tãna pìnɔ wɛ́ kɛ̀ Yesua ò pì: Ǹ
ó gbarɛ alɛdɛnɔ tɛ́ ò dimḿma. 13 Yesu ń gbá zɛ́, akũ tãna pìnɔ gòa ò dì alɛdɛɛ pìnɔa. Akũ alɛdɛ
kpàsa kũ à kà wàa kuri taka pìnɔ bò kũ bàao ò sòro sı̀sĩgɛrɛɛi ò sì sɛ̀bɛn, akũ ò gàga gwe. 14 Akũ
alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ yã pì bàbańnɛ wɛ̃tɛ gũn kũ buranɔ. Akũ gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ yã kũ à kɛ̀ɛ
pì gwa. 15 Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò gɔ̃gbɛ̃ kũ tãna kú a gũn dasi yã pìi è vutɛna gwe, à uta dana
à bɛ̀nn pìi wèrea, akũ vĩna ń kũ. 16 Gbɛ̃ kũ ò yã pìi è kũ wɛ́onɔ yã kũ à tãnade pì lèe òńnɛ kũ
alɛdɛnɔ yão. 17 Akũ ò kútɛ kɛ̀ Yesunɛ kũ à bońnɛ ń bùsun.
18 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ gó'itɛn, gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãnanɔ vĩ yã pì wɛ́ kɛ̀a de à le à tá kãao. 19 Yesu dí wero
à pìnɛ: Ǹ tá n bɛa n gbɛ̃nɔ kĩnaa, ǹ yã kũ Dikiri kɛ̀nnɛ ońnɛ pínki, dera à n wɛ̃nda bò nà. 20 Akũ
gɔ̃gbɛ̃ pìi tà, àtɛn yã kũ Yesu kɛ̀nɛ kpàkpa kɛ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsun, akũ yã pìi bò gbɛ̃ sĩnda pínki
sarɛ.

Yairu nɛ́ vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu ɛ̀ra à bikũ̀ sɛ̀bɛɛ bara kũ góo, akũ pari kàkarai sɛ̀bɛ lɛ́a. 22 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi
pinɛ Yairu sù gwe. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ, 23 akũ à kútɛ kɛ̀nɛ manamana à pì:
Ma nɛ́nɔgbɛ̃ kú ga lɛ́i. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa de à gbãna kũ àgɔ̃ kú wɛ̀ndiio. 24 Akũ Yesu dà zɛ́n kãao.
Pari tɛ́i òtɛn nakaraa.
25 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. 26 Ɛzɛdenɔ a kɛ̀ takaside ũ
manamana, à a ɔgɔ dɛ̀ pínki. Adi aafia lero, àdi kɛkɛ àgɔ̃ karamɛ. 27 Kũ à Yesu baaruu mà,
akũ à nà Yesui pari gũn kpɛ kpa. Akũ à ɔ nà a utaa, 28 zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa
dé, mani werekɔ̃a. 29 Akũ a arubɔtɛnaa pìi zɛ̀ gɔ̃̀nɔ. À dɔ̃̀ a mɛ̀ɛ gũn a werekɔ̃a kũ a gyã pìio.
30 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ Yesu dɔ̃̀ a mɛ̀ɛ gũn gbãna ke bò a gũn, akũ à lìtɛ pari gũn à pì: Dí mɛ́ à ɔ nà
ma utaaa? 31 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: N è lákũ gbɛ̃nɔ tɛn nakaramma nà, akũ n pì dí mɛ́ à ɔ nàmma
yá? 32 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ gwà à lìkai de à gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ e. 33 Vĩna nɔgbɛ̃ pìi kũ̀ àtɛn lukaluka,
zaakũ à dɔ̃ yã kũ à a lè a mɛ̀ɛ gũn, akũ à sù à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ à a yãpura ònɛ pínki.
34 Akũ Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyã pìi kɛ̀mman
gwe.
35 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa ò sù ò ònɛ: N nɛ́ pìi kɛ̀ sari,
ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 36 Yesu dí sã kpá ń yãiro, ben à pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹsun tó swɛ̃̀
kɛ̃nguro, ǹ ma náani kɛ dé. 37 Adi we gbɛ̃ke gɛ́ zɛarɛro, sé Pita kũ Yamisio kũ Yamisi dakũna
Yuhanao. 38 Kũ ò kà gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, Yesu è òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wiki gbãna lɛ́ òtɛn ń zĩda kɛ̃kɛ̃
manamana. 39 Kũ à gɛ̃̀ kpɛ́n, à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛni á zĩda kɛ̃kɛ̃ átɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Nɛ́ pì dí garo, àtɛn
i omɛ. 40 Kũ òtɛni a lalandi kɛ, akũ à pɛ̀mḿma ò bɔ̀tɛ bàai ń pínki. Sé nɛ́ pì de kũ a dao kũ a ìba
kũ ò kú kãaonɔ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ à ń sɛ́ à gɛ̃̀ kũńwo gu kũ nɛ́ pì kunwa. 41 Akũ à nɛ́ pì ɔ kũ̀ à pìnɛ:
Talita kum! Yã pìi pì, nɛ́nɔkpare, ǹ futɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ nɛ́ pìi fùtɛ à táa ò. Nɛ́ pì sɔ̃ à kà wɛ̃̀
kuri awɛɛpla. Yã pìi bò ń sarɛ manamana. 43 Akũ Yesu gìńnɛ sãnsãn òsun o gbɛ̃ke maro. Akũ
à pì ò pɔ́ble kpáa à ble.

6

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, a ìbanɔn tɛ́i. 2 Kũ kámmabogɔrɔ kà, akũ àtɛn yã dańnɛ
aduakɛkpɛn. Akũ pari kũ ò a yã mànɔ bídi kɛ̀ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì yã dínɔ lɛ̀nn? Ɔndɔ̃ kpaten
ò kpàa, akũ àtɛn daboyã dí takanɔ kɛɛ? 3 Àkũmɛ lí'ari ũroo? Mariama nɛ́nloo? Yamisi kũ
Yusufuo kũ Yudao kũ Simɔnɔ vɛ̀nin gweroo? A dãrenɔ mɛ́ ò kú kũoo laroo? Akũ ò gìi. 4 Akũ
Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a danɛnɔ kĩnaao kũ a ɔnnwo baasiro.
5 Yesu dí fɔ̃ à daboyã ke kɛ̀ gwero, sé gyãre kũ à ɔ nàḿma à ń wérekɔ̃a kenɔ baasiro. 6 Kũ odi
a náani kɛro, ń yã bò a sarɛ manamana.

Yesu zĩ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ lakutuo, àtɛn yã dańnɛ. 7 Akũ à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akũ
à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla, à ń gbá iko ò tãnanɔ gomḿma. 8 À pìńnɛ: Àsun pɔ́ke sɛ́ à gɛ́oro, zàna ke
bɔ̀kɔlokona ke ɔgɔ, sé gòo. 9 À kyate kpá, ama àsun uta da mɛ̀n plaro. 10 Bɛ kũ a kipan, àgɔ̃ kú
gwe ari à gɛ́ boo wɛ̃tɛ pìi gũn. 11 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, tó átɛn tá,
à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 12 Akũ ò dà zɛ́n ò nɛ̀sɛlitɛna waazi kɛ̀
gbɛ̃nɔnɛ 13 ò tãnanɔ gòmḿma dasi, ò nísi màma gyãrenɔa dasi ò ń wérekɔ̃a.

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakũ Yesu tɔ́ kà gu sĩnda pínkia. Gbɛ̃kenɔ tɛn pi Yahaya Da'itɛkɛri
mɛ́ à fùtɛ bona gan, abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ. 15 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasumɛ, gbɛ̃kenɔ
pì annabiimɛ lán annabi yãnɔ doke bà. 16 Kũ Hɛrɔdu mà à pì: Yahaya kũ ma a mìi zɔ̃̀ mɛ́ à vù
bona gan.

17-18 Zaakũ Hɛrɔdu dokɔ̃nɔ pì mɛ́ à a vĩ̀ni Filipi nɔ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kũ Yahaya dìgɔ̃ onɛ a
vĩ̀ni nɔ sinaa manaro, akũ Hɛrɔdu tò ò Yahaya kũ̀ ò mɔ̀ɔ kàa ò a dà kpɛ́siran. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ à
Yahaya pɛ̃tɛ̃ kũnamɛ à ye à a dɛ, ama adi zɛ́ lero, 20 zaakũ Hɛrɔdu dɔ̃̀ kũ Yahaya bi Luda gbɛ̃
súsumɛ, akũ àdi vĩna kɛnɛ àdi tó ò wari dɔaro. Tó à gɛ̀ɛ à a yã ma, laasun dì gɛ̃mmɛ. Bee kũ
abireo àdigɔ̃ ye a fàaibonaai.

21 Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu ina gɔrɔ kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãnadenɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Galili
gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kàkara pɔ́blekia. 22 Akũ Hɛrɔdia nɛ́nɔkpare gɛ̃̀ à ũ wã̀. À kè Hɛrɔdunɛ nna kũ a
nibɔnɔ ń pínki, akũ kína pì nɛ́ pìinɛ: Pɔ́ kũ ń yei ǹ a wɛ́ kɛma, mani n gba. 23 Akũ à ɛ̀ra à pìnɛ:
Ma la dànnɛ pɔ́ kũ n a wɛ́ kɛ̀ma pínki, mani n gbamɛ, bee ma kpata kpaatɛ. 24 Akũ nɛ́nɔkpare
pìi bò à gɛ̀ɛ à a da là à pì: Bɔ́n mani wɛ́ kɛaa? Akũ a da pìnɛ, Yahaya Da'itɛkɛrii mìi. 25 Gwe
gɔ̃̀nɔ à ɛ̀ra à sù likalika à gɛ̀ɛ à ò kínanɛ: Má yei ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì dana tiree
gũn la tera.

26 Akũ kína pɔ yàka manamana, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin adi fɔ̃ à gì doro. 27 Akũ
kína pì a dogari ke zĩ̀ gɔ̃̀nɔ, à pìnɛ à gɛ́ à a mì zɔ̃ à mɔ́ɔ. Akũ à gɛ̀ɛ à a mìi zɔ̃̀ kpɛ́siran 28 à dà
tiree gũn à sù à kpà nɛ́ pìia, akũ à kpà a daa. 29 Kũ Yahaya ìbanɔ yã pìi mà, akũ ò sù ò a gɛ̀ɛ sɛ̀
ò vĩ̀.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Luk 10:9-17, Yuh 6:1-15)

30 Yesu zĩ̀rii pìnɔ sù a kĩnaa, akũ ò yã kũ ò kɛ̀nɔ kũ yã kũ ò dàńnɛnɔ ònɛ pínki. 31 Òtɛn gɛ́
òtɛn su, akũ Yesu kũ a zĩ̀rinɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero pari yãi. Akũ à pìńnɛ: À mɔ́ ò gɛ́ gusarɛ ó
tɛ̃nɛ ò kámma bo fíti. 32 Akũ ò dà zɛ́n gó'itɛ gũn òtɛn gɛ́ gusarɛ ńtɛ̃nɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ ń gɛnaa è,
ò ń dɔ̃, akũ ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò bàa lè gɛ̀sɛ ò kà gwe ń ã. 34 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ
è dasidasi, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakũ ò de lán sã kũ ò dà̀ri vĩronɔ bàmɛ. Akũ àtɛn yã dańnɛ
manamana.

35 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, akũ a ìbanɔ nài ò pì: Gu dí bi sɛ̃̀ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn si. 36 Ǹ gbɛ̃nɔ
gbarɛ ò tá bura kũ lakutu kũ ò kú kãninɔa, ò pɔ́ wɛtɛ ò lú ò ble. 37 Akũ Yesu wɛ̀ḿma à pì: À
pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pìnɛ: Ń ye ò gɛ́ burodi lú andurufu ɔgɔ wàa do ò kpáḿma ò blen yá?
38 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mɛ̀n ũgban á vĩi? À gɛ́ gwa. Kũ ò kà, ò pì: Burodi kun mɛ̀n sɔɔro
kũ kpɔ̀ɔ mɛ̀n pla.

39 Akũ à pìńnɛ: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔa gã̀agãa. 40 Akũ ò vùtɛvutɛ gã̀ kũ gã̀ao, gã̀ kenɔ
gbɛ̃nɔn basɔɔro, gã̀ kenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri. 41 Akũ Yesu burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ɔ mɛ̀n
pla pìioo sɛ̀ à wɛ́ sɛ̀ musu à arubarikaa dàn. Akũ à burodii pìi ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ
gbɛ̃nɔnɛ. Akũ à kpɔ̀ mɛ̀n pla pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń pínki. 42 Ò pɔ́ blè ò kã̀ ń pínki. 43 Akũ ò burodi
kpara kũ kpɔ̀ kpara kũ à gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n kuri awɛɛpla pà. 44 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blɛ̀nɔ kà
gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-36, Yuh 6:16-21)

45 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃̀nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, de ò donɛ arɛ gɛna Bɛtɛsaida ari àgɔ̃ pari gbarɛ. 46 Kũ
à lɛ́ zàḿma, akũ à dìdi kpi musu à gɛ̀ɛ adua kɛ. 47 Kũ ɔkɔsi kè gó'itɛ kú sɛ̀bɛɛ dagura, Yesu sɔ̃
à kú í bara ado. 48 Akũ à è gófĩna tɛn wari dɔḿma, kũ ĩa gbãna tɛn kákańyĩ yãi. Gudɔnaao à
gɛ̀ɛ ń kĩnaa àtɛn táa o íla, akũ à kè deran á ye à gɛ̃tɛḿma bà. 49 Kũ ò a è àtɛn táa o íla, òtɛn da
gyãwãndemɛ, akũ ò wiki lɛ̀. 50 Zaakũ ò a è ń pínki, akũ swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu. Akũ Yesu pìńnɛ gɔ̃̀nɔ: À á
laakari kpátɛ, makũmɛ. Àsun tó vĩna á kũro. 51 Kũ à gɛ̃̀ gó gũn, akũ ĩa zɛ̀, akũ yã pìi bò ń sarɛ
manamana, 52 zaakũ ń wɛ́ dí kɛ̃ burodi yãaro kũ laasun kĩ̀aḿma yãi.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti
(Mat 14:34-36)

53 Kũ ò bikũ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti, akũ ò ń gó bàa dɔ̀ gwe. 54 Kũ ò bɔ̀tɛ gó gũn, ò Yesu dɔ̃̀ gɔ̃̀nɔ,
55 akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ bùsuu pì lakutu pínkin, ò gyãrenɔ sɛ̀tɛ kũ wútɛbɔnɔ, gu kũ ò mà à kunwa
pínki òdigɔ̃ su kũńwo a kĩnaa. 56 Gu kũ à gɛ̀ɛn pínki, lakutunɔ ke wɛ̃tɛnɔ ke buranɔ, òdigɔ̃ sunɛ
kũ gyãrenɔ ari ò ń kátɛ ɛtɛnɔn, akũ òdi wɛ́ kɛa de ò ɔ na bee a uta lɛ́a. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ
wɛ̀rekɔ̃a ń pínki.

7

Futɛokarayã
(Mat 15:1-9)
1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu kenɔ sù Yesu kĩnaa, 2 akũ ò è a ìba kenɔ tɛn
pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 3 Zaakũ Farisinɔ kũ Yudanɔ ń pínki ń dizinɔ futɛokarayã kũnamɛ, òdi pɔ́
ble ɔpipina a zɛ́a sariro. 4 Tó ò bò ɛtɛn ò sù, òdi pɔ́ ble zú'onaa sariro. Ò futɛokarayã pãndenɔ
kũna dasi. Lɛmɛ òdi tokonɔ kũ lonɔ kũ butanɔ pípi lɛ. 5 Akũ Farisinɔ kũ ludayãdannɛrii pìnɔ
Yesu là ò pì: Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã kũnaroo? Òdi pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 6 Yesu
wèńma à pì: Isaya annabikɛyã ò á manafikidenɔ yã musu swáswa lákũ à kɛ̃ Luda yãn nà à
pì:
Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ lɛ́omɛ,
ń swɛ̃̀ kúmaro.
7 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.
8 A pã kpà Luda yãdannɛnaai, akũ á bisãsiri futɛokarayã kũna. 9 Akũ à pìńnɛ dɔ: A pã Luda
yãnɛ de à le àgɔ̃ á futɛokarayã kũna manan yá? 10 Musa pì, àgɔ̃ á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. À pì
dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 11 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, adì pi tó gbɛ̃ pì a de ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ
à ń kpe tao bi Kɔɔbãmɛ, 12 à zɛ́ vĩ à a de kũ a dao kpe tao doro. Kɔɔbãmɛ pɔ́ kũ òdi kpá Ludaa
ũ. 13 Lɛmɛ adì Luda yã kɛ pã lɛ á futɛokarayã kũ adì dańnɛ yãi. Yã bire takanɔn adì kɛ dasi.

Yã kũ àdi tó ògɔ̃ gbãsĩ
(Mat 15:10-20)
14 Akũ Yesu ɛ̀ra à pari sìsiai à pì: À sã kpá à ma yã ma á pínki. 15 Pɔ́ke kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃
gũn kũ àdi a gbã̀ lɛ́ro. Pɔ́ kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ. 16 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã
pì ma. 17 Kũ à pari tò gwe à tà bɛ, akũ a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 18 À pìńnɛ: Á laasun kpɛ́
yĩda se yá? Kũ pɔ́ke kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pìi dì gɛ̃ a swɛ̃̀ɛ
gũnlo, sé a gbɛrɛn, gbasa à bo mɛ̀n. Lɛn Yesu pɔ́ble sĩnda pínki kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̃ɛ sari.
20 Akũ à pì: Yã kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakũ zaa bisãsiri swɛ̃̀ɛ gũn laasun
vãni dì bon: Pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, gbɛ̃dɛnaa, zinakɛnaa, 22 wãkũu, nɛ̀sɛvãni, manafiki,
wɛ́'isariyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naa, karambaani kũ mìsariyão. 23 Yã vãni pìnɔ dì bo swɛ̃̀ɛ gũn
pínki, àkũ mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ Yesu náanikɛnaa
(Mat 15:21-28)
24 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ Taya bùsun, akũ à kìpa bɛ kea. À ye ò a dɔ̃ro, ama adi le à a zĩda ùtɛro.
25 Nɔgbɛ̃ kũ a nɛ́nɔkpare tãna vĩ Yesu baaruu mà, akũ à sù à wùtɛ a arɛ gɔ̃̀nɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃
Giriki gbɛ̃mɛ ò a ì Siria Fenisia bùsun. À wɛ́ kɛ̀ Yesua de à tãna goarɛ a nɛ́a. 27 Akũ Yesu pìnɛ:
Ǹ tó ò pɔ́ble kpá nɛ́nɔa gĩa, zaakũ à mana ò nɛ́nɔ pɔ́ble sɛ́ ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 28 Akũ nɔgbɛ̃
pìi wèa à pì: Dikiri, bee gbɛ̃da kũ òdi wútɛńyĩnɔ dì nɛ́nɔ pɔ́ble bùru sɛ́sɛ. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n
yãwenama mana yãi, ǹ tá, n nɛ́ tãna gòa. 30 Kũ à kà bɛ, à a nɛ́ lè wútɛna pɛ̀ɛa, tãna pìi gòa.

Sãto werekɔ̃anaa
31 Akũ Yesu fùtɛ Taya bùsun à gɛ̀ɛ Sidɔ̃, akũ à bɔ̀tɛ kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo ari à gɛ̀ɛ à kà
Galili sɛ̀bɛɛi. 32 Akũ ò sùnɛ kũ sãto bebekariio, ò wɛ́ kɛ̀a de à ɔ naa. 33 Yesu bò pari gũn kũ
sãto pìio à a ɔnɛterere pɛ̀pɛ a sãn. Kũ à lɛ́'i sù, akũ à ɔ nà sãto pì nɛ́nɛa. 34 À wɛ́ sɛ̀ musu à
wesa kàkara à bò, akũ à pìnɛ: Ɛfata. Yã pìi pì ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ gɔ̃gbɛ̃ pì sã wɛ̃̀ a nɛ́nɛ
fùtɛ, akũ à yã ò swáswa. 36 Yesu pìńnɛ òsun o gbɛ̃ke maro, ama lákũ àtɛn gíńnɛ nà, lɛmɛ òtɛni
a kpàkpa kɛńnɛ lɛ. 37 Yã pìi bò ń sarɛ manamana à gɛ̃̀ onala, akũ ò pì: A yã sĩnda pínki kɛnaa
dìgɔ̃ manamɛ. Àdi tó bee sãtonɔ yã ma, akũ àdi tó bebekarinɔ yã o.

8

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Mat 15:32-39)
1 Gɔrɔ kũ̀nɔ gũn dɔ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi. Ò pɔ́ble vĩ ò blero, akũ Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ:
2 Gbɛ̃ dínɔ kèmɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩnakɛ ò kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ kũ ò blero. 3 Tó
ma ń gbárɛ ò tá bɛ kũ nàao, gu ni lińma zɛ́ gũn, zaakũ ń gbɛ̃kenɔ boki zã̀. 4 Akũ a ìbanɔ a là ò
pì: Mákpan óni pɔ́ble len sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu la kũ ani gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mɛ̀n
ũgban á vĩi? Ò pì: Mɛ̀n supplamɛ. 6 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. Akũ à burodi mɛ̀n suppla pìnɔ sɛ̀
à sáabu kɛ̀, ben à ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa ò kpaatɛtɛ parinɛ, akũ ò kpàatɛtɛńnɛ. 7 Ò kpɔ̀ fítinnanɔ vĩ

fíti dɔ. Kũ à arubarikaa dàn, à pìńnɛ ò ɛra ò abirekũ kpaatɛtɛ́ńnɛ dɔ. 8 Akũ ò blè ò kȁ, akũ ò a
kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n suppla. 9 Gbɛ̃ pìnɔ kà kãni dúbu siikɔ̃. Kũ Yesu ń gbárɛ, 10 akũ
à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn kũ a ìbanɔ, ò gɛ̀ɛ Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ sèedagbɛkanaa
(Mat 16:1-12)

11 Akũ Farisinɔ sù òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kpá kãao òtɛn lí kpátɛa, òtɛn wɛtɛ à sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda
gbãnao. 12 Akũ à wesa bò à pì: Bɔ́yãi gbãragbɛ̃nɔ dì sèeda gbɛkamaa? Yãpuran matɛn oárɛ,
mani sèeda ke kɛ́ńnɛro. 13 Akũ à ń tó gwe à ɛ̀ra à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn à tà bara.
14 A ìbanɔ sȁn ò burodi zàna sɛ́. Burodi mɛ̀n do mɛ́ à gɔ̃̀ńnɛ gó gũn. 15 Akũ Yesu lɛ́ dàḿma
à pì: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ Farisinɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ lùbɛnɛɛi. 16 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ:
Kũ ó burodi vĩro yã mɛ́ à tò à ò lɛ. 17 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn pi kũ á burodi
vĩro yãii? Ari tera á wɛ́ dí kɛ̃ à dɔ̃roo? Á laasun vĩroo? 18 Á wɛ́ vĩ à gu eoroo? Á sã vĩ à yã
maoroo? Yãke dì dɔáguroo? 19 Kũ ma burodi mɛ̀n sɔɔro ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa, a a
kpara sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? Ò wèa ò pì: Mɛ̀n kuri awɛɛplamɛ. 20 Akũ à ɛ̀ra à ń lá à pì: Kũ
ma burodi mɛ̀n suppla ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa, a a kusu sɛ̀tɛ sù mɛ̀n ũgbaa? Ò wèa
ò pì: Mɛ̀n suppla. 21 Akũ à pìńnɛ: Ari tera á dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vȉna wɛ́wɛ̃naa

22 Kũ ò kà Bɛtɛsaida, akũ ò sùnɛ kũ vȉnaao ò wɛ́ kɛ̀a à ɔ naa. 23 Akũ à vȉnaa pìi kȕ a ɔa à bò
kãao wɛ̃tɛ kpɛ. À lɛ́'i kà a wɛ́a à ɔ nàa, akũ à a là à pì: Ntɛni gu e yá? 24 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ sɛ̀
musu à pì: Matɛn gbɛ̃nɔ e lán línɔ bà òtɛn táa o. 25 Akũ Yesu ɛ̀ra à ɔ nà a wɛ́a dɔ. Kũ gɔ̃gbɛ̃ pì
wɛ́ kɛ̀ biribiri, akũ a wɛ́ wɛ̃̀ àtɛn pɔ́ sĩnda pínki e sà swáswa. 26 Akũ Yesu a gbàrɛ à tá bɛ à pì:
Ǹsun bɔtɛ lakutu gũnlo.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Luk 9:18-22)

27 Kũ Yesu tɛn gɛ́ kũ a ìbanɔ Sizaria Filipi lakutunɔ gũn, akũ à a ìbanɔ là zɛ́ gũn à pì: Dín
gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 28 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi
Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 29 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de
a ũu? Pita wèa à pì: Arumasihumɛ n ũ. 30 Akũ Yesu ń sã fȉńnɛ de òsun yã pì o gbɛ̃ke maro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Akũ à nà yãdannɛnaaa à pì: Séde Bisãsiri Nɛ́ wɛ́tãmma le manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 32 À yã pìi òńnɛ
swáswa, akũ Pita gɛ̀ɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ. 33 Kũ Yesu lìtɛ à a ìbanɔ gwà, akũ à pàta Pitaa
à pì: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! N laasun bi Luda pɔ́nlo, bisãsiri pɔ́mɛ.
34 Abire gbɛra Yesu pari sìsiai kũ a ìbanɔ à pìńnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda
wɛ̃̀ndiii à a lígbãndurukpana sɛ́ à tɛ́omai. 35 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à
gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi kũ ma baaru yão sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 36 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ andunia vĩ pínki, tó à
kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen à vĩi? 37 Bɔ́n bisãsiri ni le à a wɛ̃̀ndi lilin kɛoo? 38 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma
yãnɔ wé'i dɛ̀ gbãragbɛ̃ durunnade ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́, Bisãsiri Nɛ́ ni ade wé'i dɛ gɔrɔ kũ
ani su a De gakuri gũn kũ a malaikanɔ.

9

1 Akũ à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e, àtɛn
su kũ gbãnao.

Yesu linaa
(Mat 16:24-17:13, Luk 9:23-36)

2 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à dìdi kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. Akũ à
lì ń wára, 3 a pɔ́kasanɔ tɛn tɛ́ kɛ púu táitai. Gbɛ̃ke kú andunia gũn kũ ani fɔ̃ à a pura kũ lɛro.
4 Akũ Iliasu kũ Musao bò ò sùḿma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 5 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dannɛri, à mana
kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mɛ̀n aakɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Iliasu pɔ́ mɛ̀n do. 6 À dɔ̃ yã kũ
átɛn oro, zaakũ vĩna ń kũ manamana. 7 Ludambɛ luku kìpa à dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn à
pì: Àkũmɛ ma Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ. À a yã ma. 8 Kãnto kũ ò gu gwàgwa, odi gbɛ̃ke e
doro, sé Yesu ado.
9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, akũ Yesu pìńnɛ òsun yã kũ ò èe pì o gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Nɛ́
vuna gan. 10 Ò yã pì kũna, ama òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Vuna gan yã bire de deramɛɛ? 11 Akũ
ò a là ò pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mɛ́ ani su káakuu? 12 À wèḿma à pì:

Iliasu ni su káaku yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki kɛkɛ a gbɛ̀n, ama à kɛ̀ dera ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì,
Bisãsiri Nɛ́ ni wɛ́tãmma le manamana ari ò gíii? 13 Ama matɛn oárɛ Iliasu sù kɔ̀, akũ ò kɛ̀nɛ
ń pɔyeinaaamɛ, lákũ ò a yã ò Luda yãn nà.

Yesu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kũ ò sù ń gbɛ̃ kparanɔ kĩnaa, ò è pari likańyĩ, ludayãdannɛrinɔ tɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũńwo.
15 Kũ pari Yesu è, a yã bò ń sarɛ, akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò fɔ kpàa gɔ̃̀nɔ ń pínki. 16 Akũ à a ìbanɔ
là à pì: Bɔ́ lɛ́kpakɔ̃an átɛn kɛ kũńwo lɛɛ? 17 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke wèa zàa gũn à pì: Dannɛri, ma
sunnɛ kũ ma nɛ́omɛ, tãna mɛ́ à a nɛ́nɛ nàtɛ. 18 Tó à dìdia, àdi a pãtɛ zĩtɛ, àdigɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ,
àdigɔ̃ saka só, àdi gbãgbã sɔ̀rɔrɔ. Ma pì n ìbanɔnɛ ò pɛ́ tãna pìia à bo, akũ ò fùa. 19 Akũ Yesu
pìńnɛ: Gbãragbɛ̃ ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari
bɔrɛmɛɛ? À mɔ́mɛnɛ kũ nɛ́ pìio la.

20 Kũ ò sùnɛ kãao, kũ tãna pì Yesu è gɔ̃̀nɔ, akũ à nɛ́ pìi yĩ̀gãyĩgã à a pãtɛ zĩtɛ bèn. Akũ àtɛn
gbigiri kɛ àtɛn lɛ́'ifuta bɔtɛ. 21 Yesu nɛ́ pì de là à pì: Zaa bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèa à pì: Zaa a nɛ́
fíti zĩmɛ. 22 Àdigɔ̃ a zu tɛ́ kũ ío gũn baala'i, àdigɔ̃ ye à a dɛ. Tó ĩni fɔ̃ ǹ pɔ́ke kɛ ǹ ó wɛ̃nda gwa,
ǹ kpáwái. 23 Yesu pìnɛ: N pì, tó mani fɔ̃ yá? Bee pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛ gbɛ̃ kũ à ma náani vĩnɛ.
24 Akũ nɛ́ pì de wiki lɛ̀ gɔ̃̀nɔ à pì: Má n náani vĩ. Ǹ n náani kũ àtɛn kĩama karamɛnɛ. 25 Kũ Yesu
è zà tɛn nakaramḿma, à gì tãna pìinɛ à pì: Tãna sãto kpáturuku, ma ònnɛ ǹ go nɛ́ pìia. Ǹsun gɛ̃
a gũn doro. 26 Akũ tãna pì wiki lɛ̀ à a yĩ̀gã pãsĩpãsĩ, akũ à gòa. Nɛ́ pìi gɔ̃̀ wútɛna lán gɛ̀ɛ bà ari
gbɛ̃ daside pì à gàmɛ. 27 Akũ Yesu a kũ̀ a ɔa à a fùtɛ à zɛ̀.

28 Kũ Yesu gɛ̃̀ ɔnn, akũ a ìbanɔ a gbɛ̀ka gusarɛ ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ ò pɛ́ tãna pìia à boroo?
29 Akũ à wèḿma à pì: Adi taka dì sí boro, sé kũ aduakɛnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kũ ò bò gwe, akũ ò pã̀ Galilinɛ. Yesu ye ògɔ̃ a kúki dɔ̃ro, 31 zaakũ àtɛn yã da a ìbanɔnɛmɛ.
À pìńnɛ: Oni Bisãsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 32 Odi a yã pìi dɔ̀rɔ
dɔ̃ro, akũ vĩna ń kũ ò yã pì gbɛkaa.

Tɛna Yesui lán nɛ́ fíti bà
(Mat 18:1-9, Luk 9:46-50)

33 Akũ ò kà Kapɛnamu. Gɔrɔ kũ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à pì: Bɔ́ lɛ́kpakɔ̃an átɛn kɛ zɛ́ gũnn?
34 Akũ ò yĩtɛna, zaakũ òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ zɛ́ gũn deńla yã musumɛ. 35 Akũ à vùtɛ à gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛpla pìnɔ sìsiai à pì: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ káaku ũ, ade gɔ̃ gbɛ̃ kpɛde ũ, àgɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ
zĩ̀ri ũ. 36 À nɛ́ fíti sɛ̀ à a zɛ̀ ń arɛ, akũ à a sɛ̀ à a kpà a kùla à pìńnɛ: 37 Gbɛ̃ kũ à nɛ́ dínɔ do sì ma
ìbakɛ yãi, makũmɛ à sì. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, makũmɛ à sì madoro, gbɛ̃ kũ à ma zĩn à sì.

Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá kũooro bi ó gbɛ̃mɛ
(Luk 9:49-50)

38 Akũ Yuhana pìnɛ: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ goḿma kũ n tɔ́o, akũ o ginɛ, zaakũ ó
gbɛ̃nlo. 39 Akũ Yesu pì: Àsun gínɛro, zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã kɛ kũ ma tɔ́o à ɛra à ma tɔ́
vãni sí doro. 40 Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá kũooro bi ó baakpɛmɛ. 41 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à
á gba ímina kũ á kun Kirisi pɔ́ ũ yãi, ade ni kura a láadairo.

42 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kũ ò ma náani vĩ dínɔ doke sã̀tɛ, anigɔ̃ sã̀na adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ
ò a zu sɛ̀bɛɛ gũn. 43-44 Tó n ɔ mɛ́ àdi tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sã̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ ɔ
kusuo de n gɔ̃ kũ ɔ mɛ̀n plaola ǹ gɛ̃ tɛ́ kũ àdi garo gũn gyãwãn. 45-46 Tó n gbá mɛ́ àdi tó ǹ sãtɛ,
ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sã̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn ɛrɛ ũ de n gɔ̃ kũ gbá mɛ̀n plaola ò n zu tɛ́n. 47 Tó n
wɛ́ mɛ́ àdi tó ǹ fu, ǹ bo. À sã̀nannɛ ǹ gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ wɛ́ doo de n gɔ̃ kũ
wɛ́ mɛ̀n plaola ò n zu tɛ́n, 48 gu kũ ń kɔ̀kɔbirii dì lákaro, tɛ́ pìi dì garo.

49 Tɛ́ ni mɛ̀ ũ gbɛ̃ sĩnda pínkia lákũ òdi pɔ́ kɛkɛ kũ wisio nà. 50 Wisi bi pɔ́ manamɛ, ama tó a
nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú á gũn, ánigɔ̃ nna kũ kɔ̃o.

10

Yìgidɛna yã
(Mat 19:1-12)

1 Akũ Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ Yudea bùsun ari Yoda bara. Pari ɛ̀ra ò kàkarai gwe, akũ à yã dàńnɛ
lákũ àdi kɛ nà. 2 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à yìgi dɛ yá? 3 À wèḿma
à pì: Musa dàárɛ deraa? 4 Ò pì: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zɛ́ à yìgidɛtakada kɛ̃ à a nanɔ gbarɛo. 5 Akũ
Yesu pìńnɛ: Á sãgbãna yã mɛ́ à tò Musa doka birekũ dàárɛ. 6 Zaa káaku kũ Luda andunia kɛ̀,
à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kũ nɔgbɛ̃omɛ. 7 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, 8 ń gbɛ̃nɔn

pla oni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. Ò kun pla doro, sé do. 9 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃ kũ Luda ń nakɔ̃anɔ, bisãsiri sún
ń kɛ̃kɔ̃aro. 10 Kũ Yesu tà bɛ, a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 11 Akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a nanɔo
à nɔ pãnde sɛ̀, ade zina kɛ̀ a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a zão à gɔ̃ pãnde sɛ̀ sɔ̃, à zina
kɛ̀ɛn gwe.

Yesu arubarikadana nɛ́nɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Òtɛn su Yesunɛ kũ nɛ́nɔ de à ɔ nam̀ma, akũ a ìbanɔ gìńnɛ. 14 Kũ Yesu è lɛ, à pɔ fɛ̀ à pìńnɛ:
À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa mɛ́ à ń takanɔ pɔ́ ũ.
15 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ adi kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí lán nɛ́ fíti bàro ni gɛ̃nlo. 16 Akũ
à nɛ́nɔ sɛ̀ à ń kpákpa a kùla, à ɔ nànam̀ma à arubarikaa dàńgu.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kũ Yesu dà zɛ́n àtɛn gɛ́, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ à a là à pì: Dannɛri mana,
deran mani kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lee? 18 Akũ Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì má manaa?
Gbɛ̃ke manaro, sé Luda ado. 19 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro, ǹsun kpãni oro,
ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, ǹsun gbɛ̃ blero, ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daoonɛ. 20 Akũ à pì: Dannɛri,
zaa ma nɛ́ fiti gɔrɔan má yã birenɔ kũna pínki. 21 Akũ Yesu a gwà kũ yenyĩ wɛ́o à pìnɛ: Yã
mɛ̀n do mɛ́ à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ gɛ́ ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía pínki ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai,
ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì ãnn sìsi yã pì yãi, à tà kũ pɔsirao kũ à aruzɛkɛnɔ
vĩ zɔ̃kɔ̃ yãi. 23 Akũ Yesu a ìbanɔ gwàgwa à pìńnɛ: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata
kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 24 A yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ, akũ Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ
manamana à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn! 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde
gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ manamana, ò pìkɔ̃nɛ: Dí
mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu ń gwá à pì: Bisãsiri ni fɔ̃ro, sé Luda. Luda kĩnaa bee pɔ́
sĩnda pínki dì sí kɛ.
28 Akũ Pita pìnɛ: O bee pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. 29 Yesu pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ
tò ke a vĩ̀ninɔ ke a dakũnanɔ ke a da ke a de ke a nɛ́nɔ ke a bura ma yãi kũ ma baarukpannɛna
yão, 30 ade ni ɛra à bɛnɔ kũ vĩ̀ninɔ kũ dakũnanɔ kũ danɔ kũ nɛ́nɔ kũ buranɔ e lɛu basɔɔro
andunia dí gũn, ama kũ wɛ́tãmmaomɛ, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ àtɛn su gũn.
31 Gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Ò ɛ̀ra ò dà zɛ́n òtɛn gɛ́ Yurusalɛmu. Yesu do a ìbanɔnɛ arɛ, akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna gbɛ̃ kũ
ò tɛ́ a kpɛnɔ kũ̀. Akũ Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sɛ̀tɛ ń dona, à ɛ̀ra à yã kũ oni kɛarɛ òńnɛ dɔ
33 à pì: À ma! Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmumɛ. Oni Bisãsiri Nɛ́ kpá sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔa,
oni yã daala à ga, oni a kpá kifirinɔa. 34 Oni a lalandi kɛ oni lɛ́'i káa oni a gbɛ̃ kũ flã̀ao oni a
dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Mat 20:20-28)

35 Akũ Zebedi nɛ́nɔ Yamisi kũ Yuhanao nà Yesui ò pìnɛ: Dannɛri, ó ye ǹ yã kũ ótɛn wɛ́
kɛmma kɛwɛrɛ. 36 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? 37 Ò wèa ò pì: Ǹ tó ò vutɛ kũnwo n
kpata gũn, gbɛ̃ do n ɔplai gbɛ̃ do ɔzɛi. 38 Yesu pìńnɛ: Á yã kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ
mani mi, áni fɔ̃ à mi yá? Wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni fɔ̃ à gɛ̃ a gũn yá? 39 Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃.
Akũ Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi áni mi, wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni gɛ̃n, 40 ama vutɛna ma
ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.
41 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̀ Yamisi kũ Yuhanaooi. 42 Akũ Yesu ń
kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa buri pãnde kínanɔ ũnɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa,
gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 43 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á tɛ́ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ
á zĩ̀ri ũ. 44 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á sĩnda pínki zɔ̀ ũ. 45 Zaakũ Bisãsiri
Nɛ́ dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ à a zĩda wɛ̃̀ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Batimɛu wɛ́wɛ̃naa
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Ò kà Yɛriko. Kũ Yesu tɛn bo gwe kũ a ìbanɔ kũ pario, vĩ̀na Timɛu nɛ́ Batimɛu vutɛna zɛ́
lɛ́a, àtɛn bara kɛ. 47 Kũ à mà ò pì Yesu Nazɛra mɛ́ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à nà lɛ́ gbãna zunaa à pì: Yesu,
Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa! 48 Akũ pari tɛn gínɛ òtɛn pi à yĩtɛ. Akũ a lɛ́ gbãna zunaa kàra
àtɛn pi: Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zɛ̀ à pì: À a sísi. Akũ ò vĩ̀naa pìi sìsi ò pìnɛ: Ǹ

laakari kpátɛ ǹ futɛ. Àtɛni n sísi. 50 Akũ vȉnaa pì a uta bò à vȉ à fùtɛ à sù Yesu kĩnaa. 51 Akũ
Yesu a là à pì: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛɛ? Vȉnaa pìi wèa à pì: Rabi, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 52 Akũ
Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́, ma náani kũ n kè mɛ́ à n werekɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a wɛ́ gu è, akũ à dà kãao zɛ́n.

11

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage kũ Bɛtani kũ à kú Kùkpɛ sȉsĩgɛrɛɛiio, akũ Yesu
a ìbanɔ zȉ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaakinɛ
bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à suo. 3 Tó ò á lá ò pì, bɔ́n átɛn kɛ gwe, à pi
Dikiri mɛ́ à yei, ani ɛra à suo tera. 4 Akũ ò gɛ̀ɛ ò zaaki è bàdɔna kpɛ́lɛlɛ bàai. Kũ òtɛn poro,
5 akũ gbɛ̃ kũ ò zɛ gwenɔ ń lá ò pì: Bɔ́n átɛn kɛ kũ zaaki pìio kũ átɛn poroo? 6 ò wèḿma lákũ
Yesu òńnɛ nà, akũ ò ń tó ò táo. 7 Ò sù kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ Yesu dìa.
8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zɛ́ gũn dasi, gbɛ̃kenɔ tɛn lánɔ zɔ̃ sɛ̃̀n òtɛn kpátɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kũ ò tɛ́
arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ kpɛnɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:
Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
10 Luda arubarika da ó dizi Dauda kpata kũ àtɛn bo gupuraan.
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.
11 Kũ Yesu kà Yurusalɛmu, à gɛ̃̀ Luda ɔnn, akũ à pɔ́ sĩnda pínki gwà à lìkai. Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃
kpɛ́n yãi, akũ à bò à gɛ̀ɛ Bɛtani kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ.

Yesu láaribona kaka lía kũ a kunna Luda ɔnnwo
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Kũ gu dɔ̀, ò bò Bɛtani, akũ nà tɛn Yesu dɛ. 13 À kaka lí è zɑ̃̀ dire a lá kù. Akũ à gɛ̀ɛ gwa
ke tó à nɛ́ vĩ. Kũ à kà gwe, adi pɔ́ke lero, sé a lánɔ, zaakũ kaka gɔrɔ dí ká kɔ̀ro. 14 Akũ à pì lí
pìinɛ: Gbɛ̃ke ni n nɛ́ ble ziki doro. A ìbanɔ yã pìi mà.
15 Kũ ò kà Yurusalɛmu, Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, akũ à pɛ̀ ɛtɛblerinɔa kũ lagatarinɔ à ń bɔ́tɛ. À
ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yȉpa à kɔ̀tɛńnɛ. 16 Adi we gbɛ̃ke a aso sɛ̀ à
gɛ̃̀tɛo Luda ɔnnlo. 17 Akũ à yã dà gbɛ̃nɔnɛ à pì: Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ
ũ buri sĩnda pínkinɛ, akũ a kè gbɛ̃blerinɔ tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yã pìi mà,
akũ òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ. Òtɛn vĩna kɛnɛ, zaakũ a yãdannɛnaa bò gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ. 19 Kũ
ɔkɔsi kɛ̀, akũ Yesu kũ a ìbanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìi gũn.
20 Kũ gu dɔ̀, òtɛn gɛ̃tɛ, akũ ò kaka lí pìi è à kori kɛ̀ kũ a zĩnio. 21 Akũ à yã dɔ̀ Pitan, akũ à pì
Yesunɛ: Rabi, ǹ kaka lí kũ n láari bòa gwa, à kori kɛ̃̀. 22 Yesu wèḿma à bè: Àgɔ̃ Luda náani
vĩ. 23 Yãpuran matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ ò kpi dínɛ à futɛ à a zĩda sɛ́ à zu sèbɛn, tó ádi sika kɛ a nɛ̀sɛɛ
gũnlo, tó à náani vĩ kũ yã kũ à òo pì ni kɛ, ani kɛnɛmɛ. 24 Abire yãi matɛn oárɛ, tó átɛn adua
kɛ, yã kũ a a wɛ́ kɛ̀ pínki, à ditɛ à gĩnakɛ a lè kɔ̀, áni le sɔ̃. 25 Tó a futɛ átɛn adua kɛ, tó á nɛ̀sɛ vãni
kũna kũ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, de á De kũ à kú musu á durunnanɔ kɛ̃árɛ dɔ. 26 Tó ádi gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro,
á De kũ à kú musu ni á durunnanɔ kɛ̃árɛ sero.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Akũ ò kà Yurusalɛmu. Lákũ Yesu tɛn kure Luda ɔnn nà, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 28 ò a la ò pì: Iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba yã pì kɛna ikoo?
29 Akũ Yesu wèḿma à pì: Yã mɛ̀n don mani gbɛkaáwa. À wema, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo
oárɛ. 30 À omɛnɛ. Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yá, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 31 Akũ
ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó lá bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo? 32 Tó o pì bisãsiri
kĩnaamɛ sɔ̃, tɔ̀! Ò gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki Yahaya annabikɛ sì. 33 Akũ ò wè Yesua
ò pì: Ó dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃ makũ se, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

12

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-18)

1 Akũ Yesu fùtɛ àtɛn yãlɛkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à geepi líkpɛ bà à karaa lìkai, à wɛ̀ɛ yɔ̃̀
geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa kɛ̀, akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 2 Kũ
geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zȉrii zȉ arukɛrii pìnɔa de à a geepi nɛ́ sí. 3 Akũ arukɛrii pìnɔ a kũ̀ ò
a gbɛ̃̀, ò a gbàrɛ ɔkori. 4 Akũ à ɛ̀ra à zȉri pãnde zȉ dɔ. Akũ ò gbɛ̃ bire lɛ̀ a mìia ò wé'i dàa. 5 A
ɛ̀ra à gbɛ̃ pãnde zȉ dɔ, akũ ò gbɛ̃ bire dɛ̀. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zȉ lɛ dasi, ò ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃̀ ò ń

gbɛ̃kenɔ dɛ̀. 6 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenyĩde mɛ́ à gɔ̃̀nɛ sà, akũ à a zɪ̃̀ zã à pì: Oni ma nɛ́ yã da.
7 Akũ arukɛrii pìnɔ pìkɔ̃nɛ: Túbibleriimɛ dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ. 8 Akũ ò a kũ̀ ò a dɛ̀,
akũ ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò bòo bura gũn. 9 Tɔ̀! Bɔ́n burade pì ni kɛɛ? Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura
pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔĩ. 10 Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
11 Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀,
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
12 Akũ ò zɛ́ wɛ̀tɛ ò a kũ, zaakũ ò dɔ̃̀ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, ama ò vĩna kɛ̀ parinɛ, akũ ò
a tò gwe ò tà.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Akũ ò Farisi kenɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Yesu kĩnaa kũ ɔ̃ndɔ̃o, de ò a kũ a yã'onaa gũn. 14 Kũ
ò kà, akũ ò pìnɛ: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì gbɛ̃ wɛ́ gwaro, ndì gbɛ̃ gwena
gwaro, ndì Luda zɛ́ dańnɛ súsu. À zɛ́ vĩ ò bùsu'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zɛ́ vĩro? Ò kpáan yá, ke
òsun kpáaro? 15 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃̀ḿma, akũ à pìńnɛ: Bɔ́yãin átɛni ń lɛ́ átɛn gwaa? À mɔ́
kɔ̃n ɔgɔ pì doo mà gwa. 16 Kũ ò kpàa, akũ à pìńnɛ: Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wɛ̀a ò pì:
Siza pɔ́mɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À pɔ́ kũ à de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá
Ludaa. A yã bò ń sarɛ.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Akũ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbɛ̀ka ò pì: 19 Dannɛri, Musa òwɛrɛ
a takada gũn à pì, tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tòn nɛ́'isari, a dakũna gyaanɔ pì sɛ́, de à nɛ́ buri dato a
vɪ̃̀ninɛ. 20 Tɔ̀! Dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà nɛ́'isari. 21 Akũ Sabi nɔ
pìi sɛ̀ dɔ, akũ à gà à nɔ pìi tò nɛ́'isari. Akũ Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ari à gɛ̀ɛ à pɛ̀ ń suppladea. Ń pínki
ò gà nɛ́'isari. Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 23 Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mɛ́ anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ
ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũmɛ. 24 Akũ Yesu wɛ̀ḿma à pì: Á Luda yã kũ a gbãnao
dɔ̃nasari yãin a sãtɛroo? 25 Tó gɛ̀nɔ fùtɛ, oni nɔ sɛ́ro, oni zã kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn
kun nà ludambɛmɛ. 26 Gɛ̀vuna yã musu, ádi Musa takada kyó kɛroo? Gu kũ à lɛ̀kara yã òn
Luda pìnɛ akãamɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 27 Luda dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃
bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ a ũ. A sãtɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

Dokayã kũ à deńla
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri ke kú gwe, à lɛ́kpakɔ̃a kũ òtɛn kɛ mà. Kũ à è Yesu yã wɛ̀ḿma manamana,
akũ à nài à a là à pì: Dokayã kpate mɛ́ à de a kparanɔla pínkii? 29 Yesu wɛ̀a à pì: Yã kũ à deńlan
dí: Isarailanɔ à sã kpá. Dikiri ó Ludamɛ Dikiri ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n
doo kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lɛ́n. 31 A pladen dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei
lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. Dokayã ke de abirenɔlaro. 32 Akũ ludayãdannɛrii pìi pìnɛ: Yã manamɛ,
dannɛri. N yãpura ò, n pì Luda mɛ̀n domɛ, a pãnde kunlo, sé àpii. 33 Yena Ludai kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n
doo kũ n laasunnwo pínki n gbãna lɛ́n kũ yena n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndi bàao de sa'opɔ kũ
òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũla kũ sa'ona buri sĩnda pínkio. 34 Kũ Yesu è à yã wɛ̀awa kũ laakariio, à pìnɛ:
Gɛ̃na kpata kũ bò Luda kĩnaa gũn zã̀ kũnworo. Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù a yãke laa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu ɛ̀ra àtɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, akũ à gbɛ̃nɔ là à pì: À kɛ̀ dera ludayãdannɛrinɔ dì pi
Dauda burin Arumasihu ũu? 36 Kũ Luda Nini dìdi Daudaa, à pì:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
37 Lákũ Dauda pìnɛ Dikiri ũ, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Akũ pari tɛni a yã ma kũ pɔnnao. 38 A yãdannɛnaa gũn à pì: À laakari kɛ lu-
dayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye kurenaai kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔ dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa. 39 Òdigɔ̃
wɛtɛ ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔ gũn kũ dikpɛ vutɛki mananɔ. 40 Òdi adua gbã̀na kɛ de
gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Ń wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩpãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

Gyaanɔ takaside gba
(Luk 21:1-4)
41 Akũ Yesu vùtɛ Luda ɔnn ɔgɔdakia arɛ, àtɛn gbɛ̃nɔ gwa lákũ òtɛn ɔgɔ dan nà. Ɔgɔdasidenɔ
tɛn ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ dan. 42 Akũ gyaanɔ takaside sù à kɔbɔ pla dàn, adi ká sisiro. 43 Akũ Yesu a ìbanɔ
kàkara à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gyaanɔ takaside dí ɔgɔ dà ɔgɔdaki gũn de gbɛ̃ sĩnda
pínkila. 44 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ dí sɔ̃, a takasikɛ gũnn pɔ́ kũ à
vĩ à pɔ́ bleon à dàn pínki.

13

Yurusalɛmu yakana kũ andunialakagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)
1 Lákũ Yesu tɛn bo Luda ɔnn nà, a ìbanɔ doke pìnɛ: Dannɛri, ǹ gwa lákũ ò kpɛ́ mana dí
takanɔ bò nà kũ gbɛ̀ mana dí takanɔ. 2 Akũ Yesu pìnɛ: N kpɛ́ zɔ̃kɔ̃ dínɔ è pínki yá? Gbɛ̀ ke kú
gu dí kũ oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.
3 Yesu vutɛna Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛrɛɛi arɛdɔkɔ̃ana kũ Luda ɔnnwo, akũ Pita kũ Yamisio kũ
Yuhanao kũ Anduruo a gbɛ̀ka gusarɛ ò pì: 4 Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a
pínki kɛgɔrɔ sèeda ũu? 5 Akũ Yesu pìńnɛ: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 6 Oni su dasi kũ ma
tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 7 Tó a zĩ̀nɔ baaruu mà kũ a òpiio, àsun bídi
kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama andunia lakana kpɛ́. 8 Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ
bùsuuo. Zĩtɛ yĩgãyĩgãna nigɔ̃ kú gukenɔn kũ nàao. Yã dínɔmɛ nɔ̀wãwã naana ũ.
9 À laakari kɛ. Oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔĩ, oni á gbɛ̃gbɛ̃ aduakɛkpɛnɔ gũn. Oni
á zɛ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ arɛ ma yãi, de àgɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 10 Sé ò ma baaru
nna waazi kɛ buri pínki ma gĩa. 11 Tó ò gɛ̀ɛ kãáo yãkpatɛkɛkia, àsun gĩnakɛ à bídi kɛ yã kũ áni
oaro. Yã kũ Luda dàárɛ á lɛ́n gɔrɔ kũ̀a à o, zaakũ ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã oro, Luda Ninimɛ. 12 Vĩ̀ni
kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nɛ́nɔ kpɛ. Nɛ́nɔ ni bo ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń
dɛ. 13 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a ni surabana le.
14 Tó a tɛ̃̀ guyakari è gu kũ à de àgɔ̃ kunlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì
pɛ́ kpinɔa. 15 Gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gɛ̃ kpɛ́ gũn à pɔ́ke sɛ́ à booro. 16 Gbɛ̃ kũ à
kú bura sún ɛra bɛ à a uta sɛ́ro. 17 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nɛ́randenɔ gɔrɔ birea. 18 À adua
kɛ de yã pì sún kɛ bunsirɛ gɔrɔro, 19 zaakũ wɛ́tãmma nigɔ̃ kun gɔrɔ pìnɔa. Zaa gɔrɔ kũ Luda
andunia kɛ̀ ari gbãra a taka dí kɛro, ani sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dikiri dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke
ni boro. Ama à gɔrɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ yãimɛ.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)
21 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa zã̀ dire, àsun síro.
22 Zaakũ Arumasihu ɛ́kɛnɔ kũ annabi ɛ́kɛnɔ ni su ò sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda
ń sɛ́nɔ sãtɛo, tó ani sí kɛ. 23 À laakari kɛ. Ma gĩnakɛ ma yã pínki òárɛ zaa káaku kɔ̀.
24 Gɔrɔ pìnɔ wɛ́tãmmanaa gbɛra ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro, 25 susunɛnɔ ni woro
ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni yĩgã, 26 gbasa ò Bisãsiri Nɛ́ suna e ludambɛ lukun kũ
gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo kũ gakurio. 27 Ani a malaikanɔ zĩ andunia kusuru siikɔ̃ gũn, de ò gbɛ̃ kũ Luda
ń sɛ́nɔ kakara zaa andunia lɛ́ díkũ kũ a lɛ́ direkũo.
28 À yã dada kaka lía. Tó a ɔnɛnɔ í kpàkpa àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ kũ guwãnagɔrɔ kà kãni.
29 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpɛ́lɛlɛa. 30 Yãpuran matɛn
oárɛ gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gɛ́ kɛo pínki. 31 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn
gɛ̃tɛna vĩro. 32 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Nɛ́, sé
De Luda.
33 À laakari kɛ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ ani suro. 34 A de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ́ wɛ̃tɛa bà.
À a bɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baadi kũ a zĩo, akũ à pì a gudãkpãriinɛ á wɛ́ gɔ̃ dɔ. 35 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dɔ̃ gɔrɔ
kũ bede ni suro, ɔkɔsin yá, lizãndon yá, kolɛzuon yá, ke gudɔo. A yã mɛ́ à tò á wɛ́ gɔ̃ dɔ, 36 de
àsun su kãnto à á le átɛn i oro yãi. 37 Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛmɛ, à wɛ́ gɔ̃
dɔ.

14

Lɛ́kpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)
1 Vĩnla dikpɛ kũ Burodi Futɛnasari dikpɛo gɔ̃̀ gɔrɔ pla, akũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ
tɛn zɛ́ wɛtɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o ò Yesu kũ ò dɛ. 2 Zaakũ ò pì: Òsun kɛ dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro
yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gɔrɔ kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛa, àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃ ke nài a lo
fítinna kũ nísi gbĩ nna buri mana ɔgɔde kú a gũn kũna. Akũ à lo pì wakaa ɛ̀, à nísi pìi kù Yesu
mìia. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, ń pɔ fùtɛ ò pì: Bɔ́mɛ nísi pì laalasekɛna ũu? 5 Oni fɔ̃ ò yía de andurufu
wàa do kpɛ́ basɔɔrola ò a ɔgɔ kpá takasidenɔa. Akũ ò lɛ́fɔtɔ kpà nɔgbɛ̃ pìii. 6 Akũ Yesu pì: À a
tó gwe. Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn wari dɔaa? À zĩ mana kɛ̀mɛnɛmɛ. 7 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ
sĩnda pínki, gɔrɔ kũ á yei, áni fɔ̃ à kɛńnɛ. Makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 8 À kɛ̀
a gbãna lɛ́mmɛ, à gĩnakɛ à nísi kù ma mɛ̀ɛa de à ma gɛ̀ kɛomɛ. 9 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ
òtɛni ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kɛ̀ o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gɛ̀ɛ sa'orikinɔ kĩnaa
de à Yesu kpáḿma. 11 Kũ ò a yã mà, akũ ń pɔ kɛ̀ nna, akũ ò lɛ́ sɛ̀nɛ kũ oni ɔgɔ kpáa. Akũ àtɛn
zɛ́ wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́ble kɛkɛnaa
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30)

12 Burodi Futɛnasari dikpɛgɔrɔ káaku zĩ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá, Yesu ìbanɔ a là ò
pìnɛ: Mán ń ye ò gɛ́ kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pɔ́ blenn? 13 Yesu gbɛ̃nɔn pla zĩ̀ a ìbanɔ tɛ́ à pìńnɛ: À gɛ́ wɛ̃tɛ
gũn. Gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À tɛ́i 14 ari ɔn kũ ani gɛ̃n. À o ɔn pì bedenɛ, dannɛri
pì mán a kipaki kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔo? 15 Ani kpɛ́ musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ
mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ gwe. 16 Yesu ìbaa pìnɔ dà zɛ́n, ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ ò lè lákũ à òńnɛ
nà. Akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.
17 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ Yesu gɛ̀ɛ gwe kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 18 Kũ ò gɛngɛsɛkɛna òtɛn
pɔ́ ble, akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do kũ ótɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ ni ma kpáḿma. 19 Ń
nɛ̀sɛɛ yàka, akũ òtɛni a la dodo: Asa makũroo? 20 Akũ à pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do
kũ ótɛn pɔ́ ble ta gũn lɛɛlɛmɛ. 21 Bisãsiri Nɛ́ ni kpágui lákũ a kɛ̃na a yã musu nà, ama waiyoo
gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Nɛ́ kpáḿma pìi. Ani kɛ sãna adenɛ tó odi a i yãro.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à pì: À sí,
ma mɛ̀ɛn dí. 23 Akũ à toko sɛ̀ à arubarikaa dàn à kpàḿma, akũ ò mì ń pínki. 24 Akũ à pìńnɛ:
Ma arun yɛ̀, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru ũ kũ ani bɔtɛma. 25 Yãpuran matɛn oárɛ,
mani geepi'i mi gĩa doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa, gbasa mà a dufu mi
sà. 26 Kũ ò lɛ̀ɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

27 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma, zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Mani sãdãri lɛ́, sãnɔ ni
fãkɔ̃a. 28 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 29 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò fù ń
pínki, mani furo. 30 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu gɛ̃̀n pla,
ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃. 31 Akũ Pita pì mámmam: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi
kpányĩ zikiro. Akũ ò ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Ò kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: À vutɛ la ari mà gɛ́ adua kɛ. 33 À
Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à gɛ̀ɛ kũńwo. Pɔsira a kũ̀ a nɛ̀sɛyɔkɔ sì. 34 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ
sira kũ̀ manamana ari ga lɛ́i. À zɛ la à ibɛ̃nɛ kɛ. 35 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀
tó ani sí kɛ, gɔrɔ zakaa pì gɛ̃tɛala. 36 À pì: Baa, ma De, pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛnnɛ. Ǹ toko'i dí
síma, ama adi kɛ yã kũ má yeinlo, sé kũ ń yeii. 37 Akũ à ɛ̀ra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o. Akũ à
pì Pitanɛ: Simɔ, ntɛni i on yá? Ńdi fɔ̃ n ibɛ̃nɛ kɛ̀ bee awa doroo? 38 À ibɛ̃nɛ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de
àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei, ama mɛ̀ busɛ. 39 À ɛ̀ra à gɛ̀ɛ adua kɛ, akũ à yã dokɔ̃nɔ pìi
ò dɔ. 40 Kũ à ɛ̀ra à sù à ń lé, òtɛn i o, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. Ò dɔ̃ deran oni yã onɛ nàro. 41 A
suna gɛ̃̀n aakɔ̃deo à pìńnɛ: Átɛn i o átɛn kámma bo ari teran yá? À mɔ̀ lɛ. Gɔrɔ kà sà. À gwa, ò
Bisãsiri Nɛ́ kpà durunnakɛrinɔa. 42 À futɛ ò gɛ́. Gbɛ̃ kũ à ma kpaḿma pì tɛn su fá.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

43 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã pì o, akũ Yudasi a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke sù kũ pario,
ò fɛ̃nɛdanɔ kũkũna kũ gònɔ. Ò bò sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa.
44 Bonkpɛde pì sɔ̃ à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lɛ́ pɛ́a, àkũn dí. À a kũ gbãna à tá kãao.
45 Akũ à mìi pɛ̀ Yesua gɔ̃̀nɔ à pìnɛ: Rabi! Akũ à lɛ́ pɛ̀a. 46 Akũ ò ɔ pɛ̀tɛ Yesua ò a kũ̀ gíngin.
47 Akũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ doke a fɛ̃nɛda wòto à sa'oriki zĩ̀ri ke lɛ̀o à a sã gò. 48 Akũ Yesu
pìńnɛ: Kpãni wɛ́dewɛn ma ũ kũ a su à ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? 49 Madìgɔ̃ kú kãáo
Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. Ama sé yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn papa.
50 Akũ a ìbanɔ bàa lɛ̀ ń pínki ò a tòn.

51 Kɛfɛnna ke tɛ́i à pɔ́ke danaro, bizatarun à kùala. Kũ ò a kũ̀, 52 akũ à bò ń ɔĩ à a biza tòńnɛ
gwe à bàa sì à tà punsi.

Yuda gbãnadenɔ yãpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)
53 Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara
gwe ń pínki. 54 Pita tɛ́ a kpɛ zã̀ dire ari à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛ ɔnn. À vùtɛ gwe àtɛn tɛ́ kpákpa
kũ dogarinɔ lɛɛlɛ. 55 Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesui ò a dɛ, akũ
odi a lero. 56 Ò ɛ́kɛyã dìdia dasi, ama ń yãke dí kɔ̃ sɛ́ro. 57 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò ɛ́kɛyã dìdia ò
pì: 58 O mà à pì áni Luda kpɛ́ kũ bisãsiri bò wí áni a pãnde bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura kũ bisãsiri
dí boro. 59 Bee kũ abireo ń yã dí kɔ̃ sɛ́ro. 60 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zɛ̀ ń arɛ à Yesu gbɛ̀ka:
Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃n adi yãke wearo,
akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ɛ̀ra à a gbɛ̀ka: Mɔkɔ̃n Arumasihu, Luda arubarikade Nɛ́ ũ yá? 62 Akũ
Yesu pì: Makũmɛ a ũ. Áni Bisãsiri Nɛ́ e vutɛna Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e
ludambɛ lukun. 63 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à pì: À kɛ̀ dera ótɛn sèedade pãnde
kenɔ wɛtɛ dɔɔ? 64 A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà. Yã kpaten a zɛo teraa? Akũ ò yã dàala ń pínki
ò pì ò a dɛ. 65 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò lɛ́'i kàa. Akũ ò pɔ́ yĩ̀nɛ a ãnnwa, òtɛni a lɛ́lɛ kũ okũo òtɛn
pinɛ: Ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ o. Akũ dogarinɔ a kũ̀ ò a sãn kɛ̀kɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)
66 Pita kú ɔnn zĩtɛ, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀nɔkparenɔ doke sù gwe. 67 Kũ à Pita è àtɛn tɛ́ kpákpa,
akũ à wɛ́ dìa à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛrao. 68 Akũ à ledi kpà à pì: Má a dɔ̃ro,
mádi yã kũ ntɛni o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. Akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ gãnun. 69 Kũ zɔ̀nɔkpare pì a è gwe dɔ, akũ à ò
gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔnɛ à pì: Ń gbɛ̃ mɛ̀n don dí. 70 Akũ Pita ledi kpà dɔ. Kũ à kɛ̀ saa fíti, gbɛ̃ kũ
ò zɛna gwenɔ pì Pitanɛ: Yãpuramɛ ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ n ũ. 71 Akũ Pita fùtɛ à
a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ kũ átɛni a yã o pì dɔ̃ro. 72 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ko lɛ́ gɛ̃̀n plade zù, akũ
yã kũ Yesu òo dɔ̀ Pitan, kũ à pì, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu gɛ̃̀n pla, ani ledi kpáai gɛ̃̀n aakɔ̃. Akũ à nà
ɔ́ɔdɔnaaa.

15

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38)
1 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbãnadenɔ ń pínki yã gɔ̃̀gɔ̃,
akũ ò Yesu yĩ̀ ò gɛ̀ɛ ò a nà Pilatinɛ a ɔĩ. 2 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yudanɔ kína ũ yá? Yesu
wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 3 Sa'orikinɔ tɛn yã didia, 4 akũ Pilati a là dɔ: Ĩni yãke oroo? Yã kũ òtɛn
didimma ma fá! 5 Ama Yesu dí yãke weḿmaro, akũ yã pìi bò Pilati sarɛ.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)
6 Vĩnla dikpɛ zĩ òdi purusunanɔ doke kũ gbɛ̃nɔ a wɛ́ kɛ̀ gbarɛńnɛ. 7 Gɔrɔ kũ̀a sɔ̃ gbɛ̃ke kú
kpɛ́siran òdi pi Baraba. À kú kũ gbɛ̃ gaavude kũ ò gbɛ̃ dɛ̀nɔo. 8 Akũ pari nà Pilatii ò wɛ́ kɛ̀a
à kɛ lákũ àdi kɛńnɛ nà. 9 Akũ Pilati ń lá à pì: Á ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn yá? 10 Zaakũ à
dɔ̃ kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba kũ sa'orikinɔn vĩ kũ Yesuo yãin ò a kpàawa. 11 Akũ sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ laakarii
fùtɛ, de ò o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Akũ Pilati ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kɛ kũ gbɛ̃ kũ adì
pi Yudanɔ kínao teraa? 13 Akũ ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía! 14 Akũ Pilati pìńnɛ: À kɛ̀ deraa? Bɔ́
dàan à kɛ̀ɛ? Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía! 15 Pilati ye à gbɛ̃nɔ pɔnna wɛtɛ, akũ à Baraba
gbàrɛńnɛ. À Yesu kpà sozanɔa ò a gbɛ̃ flã̀ao ò a pá lía.

Yesu fobona
(Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3)

[16] Akũ sozaa pìnɔ gɛ̀ɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, akũ ò ń gɑ̃̀ kàkara pínki. [17] Ò arukĩmba
tɛ̃ra dànɛ, akũ ò lɛ̀ fùraa tɑ̃̀ ò kùnɛ. [18] Akũ òtɛn fɔ kpáa ò pì: Fɔɔ Yudanɔ kína! [19] Òtɛni a lɛ́ kũ
gòoo a mìia òtɛn lɛ́'i káa òtɛn kútɛ ń kosoa òtɛn mì natɛnɛ. [20] Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba
tɛ̃ra pìi gòala ò a zĩda pɔ́kasa dànɛ. Akũ ò bò kãao òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)
[21] Kũ òtɛn gɛ́, Sirɛni gbɛ̃ kũ ò pinɛ Simɔ bò lakutu kea àtɛn su wɛ̃tɛ gũn, akũ ò gɑ̃ nàa à
Yesu lígbãndurukpana sɛ́. Àkũmɛ Alɛsanda kũ Rufuo de ũ. [22] Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo gu kũ òdi
pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. [23] Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò yɑ̃̀katɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ, ama adi miro. [24] Kũ ò a
pà lía, akũ ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛ ò kàtɛ, akũ ò kàpaa kpà lákũ ń baadi ni sɛ́ nà. [25] Ò a pà lía mɔ̀
kɛ̃ndomɛ. [26] Ò yɑ̃ kũ ò dìaa kɛ̃̀ ò nà lía a mìla ò pì:
Yudanɔ kína.
[27] Ò kpãni wɛ́dewɛnɔ pà lía a sarɛ gwe dɔ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi. [28] Lɛn yɑ̃
kũ ò kɛ̃̀ Luda yɑ̃n pàpa lɛ kũ ò pì: Ò a kàkara kũ dàkɛrinɔ.
[29] Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zɛ́la gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ ò pì: Ɛhɛ̃! Mɔkɔ̃n kũ n pì
ĩni Luda kpɛ́ wí ń ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? [30] Ǹ n zĩda mì sí ǹ kipa lía! [31] Lɛmɛ dɔ
sa'orikinɔ kũ ludayɑ̃dannɛrinɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: À gbɛ̃ pãndenɔ mìi sì, ama ani fɔ̃ à a zĩda
mì síro. [32] Tó Arumasihu, Isarailanɔ kína kìpa lía tera ò e, óni a náani kɛ. Akũ gbɛ̃ kũ ò ń pá lía
lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ dɔ.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)
[33] Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. [34] Fãnantɛ̃
mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Abirekũ pì: Ma Luda, ma
Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? [35] Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe kenɔ yɑ̃ pìi mà, akũ ò pì: À ma, àtɛn
Iliasu sísi. [36] Akũ gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpɑ̃̀kpãa gũn, à fĩ̀fĩ lebaa, akũ à dɔ̀
Yesunɛ à mi. Akũ à pì: À zɛ gĩa ò gwa, tó Iliasu ni su à a kipa. [37] Yesu wiki gbãna lɛ̀ à wɛ̃̀ndii
tà. [38] Akũ Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. [39] Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à zɛ Yesu
arɛ gwe è lákũ à gà nà, akũ à pì: Yɑ̃puramɛ Luda Nɛ́n gbɛ̃ dí ũ. [40] Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ òtɛn
gu gwa zɑ̃̀ dire. Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi Fíti kũ Yusufuo da kũ
Salomɛo. [41] Gɔrɔ kũ Yesu kú Galili, mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdigɔ̃ tɛ́i ògɔ̃ kpái. Nɔgbɛ̃ pãndenɔn kú gwe dɔ
dasi kũ ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu lɛɛlɛ.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)
[42] Azuma zĩ ɔkɔsi. Kũ òtɛn kámmabogɔrɔ soru kɛ, [43] Yusufu Arimatea gbɛ̃ sù. Gbɛ̃ tɔ́demɛ
Yuda gbãnadenɔ tɛ́. Àkũ sɔ̃ àtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa dɑ̃. À kùgbãna kɛ̀ à gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa
à Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa. [44] Kũ Pilati mà Yesu gĩnakɛ à gà kɔ̀, à bò a sarɛ. Akũ à sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sìsi
à a là tó Yesu gà kɔ̀. [45] Kũ Pilati gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ yɑ̃ pìi mà, akũ à Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ɛ pì sɛ́. [46] Akũ
Yusufu gɛ̀ɛ à táaru biza lù, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ kìpa lía à biza pìi fĩ̀fĩa. À a dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ
gũn, akũ à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbigiri kɛ̀ à tàta wɛ̀ɛ pìlɛ. [47] Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yusufu
dao è gu kũ ò Yesu gɛ̀ɛ pìi wùtɛn.

16

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)
[1] Kámmabogɔrɔ lakanaao ɔkɔsi Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yamisi dao kũ Salomɛo
nísi gbĩ nna lù, de ò gɛ́ ò kú Yesu mɛ̀ɛa yɑ̃i. [2] Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ ò bò òtɛn gɛ́ mira
pì kĩnaa. [3] Ò kɔ̃ là zɛ́n ò pì: Dí mɛ́ ani gbɛ̀ɛ kũ̀ gbigiri kɛ à gowɛrɛ mira lɛ́a sɔ̃ɔ? [4] Zaakũ gbɛ̀ɛ pì
zɔ̃kɔ̃ manamana. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ ò gwà, akũ ò è ò gbɛ̀ɛ pì gbigiri kɛ̀ ò gò mira pì lɛ́a. [5] Kũ ò gɛ̀ mira
pìi gũn, akũ ò kɛfɛnna ke è vutɛna ɔplai à utagyaba pura dana. Akũ ò kɛ̀ gìri. [6] À pìńnɛ: Àsun
kɛ gìriro, Yesu Nazɛra kũ ò pà lían átɛn wɛtɛroo? À vù, à kú laro. À gu kũ ò a wùtɛn gwa, [7] áni
gɛ́ à o a ìbanɔnɛ kũ Pitao kũ àtɛn dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen oni a en lákũ à òńnɛ nà. [8] Òtɛn
lukaluka, yɑ̃ pìi bò ń sarɛ, akũ ò bò miran ò bàa lɛ̀. Odi yɑ̃ke o gbɛ̃kenɛro kũ vĩna ń kũ yɑ̃i.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23)

9 Kũ Yesu fùtɛ azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ, à a zĩda mɔ̀ Mariama Magadalɛninɛ káaku.
Nɔgbɛ̃ pìi gũnn Yesu pɛ̀ tãna mɛ̀n supplanɔa. 10 Akũ nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à ò gbɛ̃ kũ ò kú kãao yãnɔnɛ.
Ń nɛ̀sɛɛ yakana òtɛn ɔ́ɔ dɔ. 11 Kũ ò mà kũ Yesu kú kũ wɛ̃̀ndiio ari nɔgbɛ̃ pì a è kũ wɛ́o, odi síro.
12 Abire gbɛra gɔrɔ kũ ń gbɛ̃nɔn planɔn tɛ́ zɛ́ gũn òtɛn gɛ́ wɛ̃tɛ gũn, à bò à sùḿma lán gbɛ̃
pãnde bà. 13 Kũ ò ɛ̀ra ò sù, ò ò gbɛ̃ kparanɔnɛ, ama odi ń yã síro. 14 Kũ à kɛ̀ saa à bò à sù a
ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ òtɛn pɔ́ ble. Akũ à kpã̀kɛ̃ńyĩ ń sãgbãna yãi, zaakũ odi a náani
kɛro akũsɔ̃ odi gbɛ̃ kũ ò a è à vùnɔ yã síro. 15 Akũ à pìńnɛ: À gɛ́ andunia gu sĩnda pínkia à ma
baaru nna kpá gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 16 Gbɛ̃ kũ à sì akũ à da'itɛ kɛ̀ mɛ́ ani surabana le. Gbɛ̃ kũ adi
sí sɔ̃ro, yã ni bo adenɛ vãni. 17 Gbɛ̃ kũ ò baaruu pìi sìnɔ yãkɛnanɔn dí: Oni tãnanɔ goḿma
kũ ma tɔ́o, oni yãke buri o. 18 Oni mlɛ̃̀ sɛ́ kũ ɔo. Bee tó ò sɛwɛ mì, pɔ́ke ni ń lero. Oni ɔ na
gyãrenɔa ò gbãna kũ.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

19 Kũ Dikiri Yesu yã òńnɛ à làka, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao musu, akũ à vùtɛ Luda ɔplai. 20 Akũ
a ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò waazi kɛ̀ gu sĩnda pínkia. Dikiri zĩ kɛ̀ kũńwo à a yã zĩni pɛ̀tɛ kũ daboyã kũ ò
tɛ́inɔ.

LUKU

Baaru nna kũ Luku kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:52
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:20
Yesu da'itɛkɛnaa 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kunna Yurusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kũ a vunaao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃nɔ ɔ kpà dasi, de ò yã kũ à kɛ̀ ó tɛ́ baba takada gũn zɛ́azɛa, 2 lákũ gbɛ̃ kũ ò de yã pìi
sèedadenɔ ũ kũ a baarukparinɔ òwɛrɛ nà zaa káaku. 3 Tera sà makũ sɔ̃, lákũ ma wɛ́ pɛ̀ yã pìnɔi
nà dodo zaa a naana, ma è à mana mà kɛ̃nnɛ zɛ́azɛa, ma gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde Tiofilu, 4 de ǹ yã kũ ò
dànnɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩnakɛ à Yahaya Da'itɛkɛri ina yã'onaa

5 Yudea bùsu kína Hɛrɔdu gɔrɔ sa'ori ke kun, a tɔ́n Zakari. À kú Abia sa'orinɔ gɛ̃a gũmmɛ.
A nanɔ tɔ́n Ɛlizabɛti. Haruna burimɛ dɔ. 6 Ń pla ń pínki mana Ludanɛ. Òdigɔ̃ kun taari sari, ò
Dikiri doka kũ yã kũ à dìtɛnɔ kũna. 7 Ama ò nɛ́ vĩro, zaakũ Ɛlizabɛti bi paramɛ, akũ ń gbɛ̃nɔn
pla ń pínki zĩ kɔ̃.
8 Gɔrɔ kũ sa'onaa kà ń gɛ̃aa, Zakari mɛ́ àtɛn sa'ona Ludaa zĩ kɛ. 9 Lákũ sa'orii pìnɔ dì kɛ nà,
ò kàpaa kpà, akũ kàpa Zakari kɔ̃ de à gɛ́ turaretiti kpata Dikiri kpɛ́n. 10 Turaretitikpatana
gɔrɔ pari kàkara kpɛ́lɛlɛa ń pínki, òtɛn adua kɛ. 11 Akũ Dikiri malaikaa bò a sùa, à zɛ̀
turaretitikpataki ɔplai. 12 Kũ Zakari a è, à kɛ̀ gìri, vĩna a kɔ̃. 13 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹsun tó
vĩna n kũro Zakari. Luda n wɛ́kɛ sì, n nanɔ Ɛlizabɛti ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ǹ tɔ́ kpánɛ Yahaya. 14 N pɔ
ni kɛ nna, ǹ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ ni pɔnna kɛ a ina yã musu dasi, 15 zaakũ anigɔ̃ de Dikirinɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũmɛ. Ani wɛ̃ ke í gbãna ke miro, Luda Nini nigɔ̃ kúa zaa a da gbɛrɛmmɛ. 16 Ani tó Isarailanɔ
arɛ dɔ Dikiri ń Ludaa dasi, 17 ani do Dikirinɛ arɛ kũ Luda Nini gbãna kũ Iliasu vĩ yão. Ani
tó denɔ lɛ́ kɛ do kũ ń nɛ́nɔ, ani tó sãyãmarisaridenɔ gbɛ̃ mananɔ ɔ̃ndɔ̃ sɛ́. Ani tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú
soru gũn Dikirinɛ.
18 Akũ Zakari pì malaikaa pìinɛ: Deran mani yã pì yãpura dɔ̃ɔ? Zaakũ mare zĩkũnaan ma
ũ, akũ ma nanɔ zĩ kɔ̃ dɔ. 19 Akũ malaikaa pìi wèa à pì: Makũmɛ Gibirilu ũ, madìgɔ̃ zɛna Luda
arɛ. Àkũ mɛ́ à ma zĩ mà yã pì onnɛ, mà baaru nna pì kpánnɛ. 20 Ǹ ma, n nɛ́nɛ ni natɛ, ĩni fɔ̃
ǹ yã oro ari yã pì gɛ́ kɛo, kũ ńdi ma yã kũ ani kɛ a gɔrɔa síro yãi. 21 Gɔrɔ kũa sɔ̃ òtɛn Zakari
dã. A gìkɛnaa Luda kpɛ́n bò ń sarɛ. 22 Kũ à bò, adi fɔ̃ à yã ò kũńworo, akũ ò dɔ̃ kũ à wɛ́gupu
è Luda kpɛ́n. Lákũ a nɛ́nɛ nàtɛ nà, akũ àtɛn yã ońnɛ kũ ɔo. 23 Kũ Zakari sa'ogɔrɔ pàpa, akũ à
tà bɛ. 24 Abire gbɛra a nanɔ Ɛlizabɛti nɔ̀ɔ sì, akũ à a zĩda ùtɛ ari mɔ sɔɔro à pì: 25 Dikiri yã dí
kɛ̀mɛnɛ, à ma wɛ̃nda gwà, à ma bo wé'iyãn.

Malaika gĩnakɛ à Yesu ina yã'onaa

26 A mɔ suddode gũn Luda malaika Gibirilu zɩ̃ Galili lakutu kũ òdi pi Nazɛra gũn. 27 À
gɛ̀ɛ nɔkpare bũnu kũ a tɔ́n Mariama kĩnaa. À gɔ̃kpamma vĩ Dauda buri ũ. A tɔ́n Yusufu.
28 Kũ malaikaa pìi gɛ̃ a kĩnaa, à pìnɛ: Fɔɔ arubarikade! Dikiri kú kũnwo. 29 Mariama bídi kɛ̀
manamana yã pìia, à laasun lɛ̀ à pì: Fɔɔ bire mì de deraa? 30 Akũ malaikaa pìi pìnɛ:
Mariama, ǹsun tó vĩna n kũro,
zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Ĩni nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ǹ tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Anigɔ̃ de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ,
oni a sísi Luda Musude Nɛ́.
Dikiri Luda ni a ká
a dizi Dauda kpatan,
33 anigɔ̃ kí ble Yakubu burinɔa gɔrɔ sĩnda pínki,
a kíblena nigɔ̃ lakana vĩro.
34 Akũ Mariama pì malaikaa pìinɛ: Mádi gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, abirekũ ni sí kɛ deraa? 35 Malaikaa
wèa à pì:
Luda Nini ni summa,
Luda Musude gbãna ni danla.
Abire yãi nɛ́ kũ ĩni i pì kunna nigɔ̃ adona,

oni a sísi Luda Nɛ́.
36 N danɛ Ɛlizabɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zĩkũnaa gũn. Nɔgbɛ̃ kũ ò dìtɛ para ũ pì kú kũ nɔ̀ mɔ
suddoo tera. 37 Zaakũ Luda kĩnaan pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛn. 38 Akũ Mariama pì: Dikiri zɔ̀bleriin
ma ũ. À kɛmɛnɛ lákũ n ò nà. Akũ malaikaa pìi tà à a tòn.

Mariama gɛna Ɛlizabɛti kĩnaa

39 Gɔrɔ kũa Mariama fùtɛ à gɛ̀ɛ lakutu kũ à kú Yudea bùsu gusĩsĩden gɔ̃̀nɔ. 40 À gɛ̀ɛ Zakari
bɛa, akũ à fɔ kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kũ Ɛlizabɛti Mariama fɔɔ pìi mà, a nɛ́ vĩ̀ a gbɛrɛ gũn, akũ
Luda Nini sù Ɛlizabɛtia, 42 à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Arubarikademɛ n ũ de nɔgbɛ̃ sĩnda pínkila.
Arubarikaden nɛ́ kũ à kú n gbɛrɛn ũ dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ, kũ ma Dikiri da sù ma gwaa? 44 Gɔrɔ
kũ ma n fɔkpammanaa mà dé, nɛ́ kũ à kú ma gbɛrɛn vĩ̀ kũ pɔnnaomɛ. 45 Arubarikademɛ n
ũ, mɔkɔ̃n kũ n yã kũ Dikiri ònnɛ sì, kũ ani kɛ.

Mariama Dikiri tɔ́ sɛna lei

46 Akũ Mariama pì:
Matɛn Dikiri tɔ́ sɛ́ lei ma swɛ̃̀ɛ gũn,
47 ma pɔ tɛn kɛ nna
Luda ma Surabariia,
48 zaakũ à ma yã dà,
makũ a zɔ̀bleri kũ mádi ká pɔ́ke ũro.
Zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki oni pimɛnɛ arubarikademɛ,
49 zaakũ Luda gbãnade yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀mɛnɛ.
A tɔ́ kú adona.
50 Àdi wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi a vĩna kɛnɔnɛ
ari ń buria.
51 À a gã̀a pòro, à a gbãna mɔ̀ńnɛ,
à zĩdabirinɔ fã̀kɔ̃a kũ ń laasunnɔ.
52 À gbãnadenɔ bò kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lei.
53 À pɔ mananɔ kpà nàdɛrinɔa ò kã̀,
ama à ɔgɔdenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔi,
ń yã dí sãaguro.
55 À wɛ̃nda dɔ̃̀ Ibrahĩnɛ kũ a buri pìnɔ
lákũ à ò ó dizinɔnɛ nà.
56 Mariama vùtɛ kũ Ɛlizabɛtio lán mɔ aakɔ̃ bà, akũ à ɛ̀ra bɛ.

Yahaya Da'itɛkɛri inaa

57 Ɛlizabɛti nɛ́'igɔrɔ kà, akũ à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kũ a fárandidenɔ kũ a danɛnɔ mà lákũ Dikiri a
wɛ̃nda gwà nà, ò pɔnna kɛ̀ kãao. 59 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ ò sù tɔ̃̀ zɔ̃ nɛ́ pìinɛ, de ò a de Zakari tɔ́
kpánɛ, 60 akũ a da pì: Oi! Oni a sísi Yahayamɛ. 61 Ò pìnɛ: Gbɛ̃ke kú n danɛnɔ tɛ́ kũ à tɔ́ bire
vĩro. 62 Akũ ò yã ò a denɛ kũ ɔo, de ò dɔ̃ deran à ye ò tɔ́ kpánɛ nà. 63 Zakari anlo gbɛ̀ka, akũ
à kɛ̃̀a: A tɔ́n Yahaya. Yã pìi bò ń sarɛ ń pínki. 64 Gwe gɔ̃̀nɔ a nɛ́nɛ sɛ̀ lei, à lɛ́ bò àtɛn yã o, àtɛn
Luda sáabu kpá. 65 Akũ vĩna ń fárandidenɔ kũ̀ ń pínki, akũ Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔ tɛn yã pì
o ń pínki. 66 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ kũna ń nɛ̀sɛɛ gũn ò pì: Bɔ́n nɛ́ pì nigɔ̃ de a ũ ziaa? Zaakũ
Dikiri ɔ kúa.

Zakari annabikɛyã'onaa

67 Luda Nini sù a de Zakaria, akũ à annabikɛyã ò à pì:
68 Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá!
À sù à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Surabari gbãnade bòwɛrɛ
a zɔ̀bleri Dauda buri tɛ́,
70 lákũ à ò a annabinɔ gãi nà zaa gìkɛna.
71 Ò pì ani ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ani ó bo gbɛ̃ kũ ò zã̀ógu pìnɔ ɔĩ.
72 Lɛmɛ à ó dizinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
a bàka kunna kũńwo yã dí sãaguro.
73 À la dà ó dizi Ibrahĩnɛ
74 à pì áni ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ,
áni ó gba zɛ́ ò doarɛ vĩna sari,

75 de ó kunna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ mananɔ ũ
ari ó wɛ̃ndi lɛ́n.
76 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma nɛ́,
oni n sísi Luda Musude annabii,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni do Dikirinɛ arɛ ǹ zɛ́ kɛkɛnɛ.
77 Ĩni tó a gbɛ̃nɔ dɔ̃ lákũ ani ń sura ba nà,
lákũ ani ń durunnanɔ kɛ̃ḿma nà.
78 Zaakũ ó Luda sùru vĩ,
bonaa musu ani su ó gwa lán gudɔnaa bà,
79 de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔnɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ,
de à ó gbá da aafia zɛ́n.
80 Nɛ́ pì zɔ̃kɔ̃ kũ̀, à gɔ̃̀ kãgbãnade ũ. A kú gbárannan ari gɔrɔ kũ à bò Isarailanɔnɛ gupuraa.

2

Yesu Kirisi inaa
(Mat 1:18-25)

1 Gɔrɔ kũ̀a Siza Ogɔsutu bò kũ yão, à pì ò a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń pínki. 2 Narona káaku kũ ò
kɛ̀n gwe gɔrɔ kũ Kiriniu de Siria bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 3 Gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, de ò a tɔ́
da takadan. 4 Yusufu sɔ̃, à bò Nazɛra, Galili bùsun, à gɛ̀ɛ Dauda bɛ lakutu Bɛtilihamu, Yudea
bùsun, kũ à de Dauda buri ũ yãi. 5 À gɛ̀ɛ de ò a tɔ́ da takadan gwe kũ a nɔkpamma Mariama
kũ à nɔ̀sinaao, 6 akũ gɔrɔ kũ ò kú gwe, a nɛ́'igɔrɔ kà, 7 akũ à a nɛ́ dauduu ì. À biza fĩ̀fĩa, à a
wùtɛ pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔn, kũ odi gu le nibɔnɔ kipakiaro yãi.

8 Sãdãrinɔn kú bùsu dokɔ̃nɔ pìi gũn, òtɛn i sɛ̀ntɛ, òtɛni ń sãnɔ dãkpã gwãani. 9 Akũ
Dikiri malaikaa bò à sùḿma, Dikiri gakuri gupura kũ̀ à lìkańyĩ, akũ vĩna ń kũ manamana.
10 Malaikaa pìi òńnɛ: Ásun tó vĩna á kũro, zaakũ ma su mà baaru nna kpáárɛmɛ, gbɛ̃
sĩnda pínki pɔ ni kɛ nna manamana. 11 Ò Surabarii ìárɛ Dauda wɛ̃tɛn gwãaniala, àkũmɛ
Arumasihu ũ Dikiri ũ. 12 Sèeda kũ ani tó à a dɔ̃n dí: Áni nɛ́kpãntɛ̃ e wútɛna pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ
gũn, biza fĩfĩa. 13 Kãnto ludambɛ gbɛ̃nɔn kú lɛɛlɛ kũ malaika pìio dasidasi, òtɛn Luda sáabu
kpá ò pì:
14 Ò Luda tɔ́ sɛ́ lei zaa musu,
gbɛ̃ kũ ń yã kɛ̀nɛ nnanɔ aafia le zĩtɛ.

15 Kũ malaikaa pìnɔ gòńla ò tà ludambɛ, akũ sãdãrinɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Ò gɛ́ Bɛtilihamu, de ò yã
kũ à kɛ̀ɛ pì e, yã kũ Dikiri tò o dɔ̃̀. 16 Akũ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ likalika, ò bò Mariama kũ Yusufuooa kũ
nɛ́kpãntɛ̃ pìio wútɛna pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ gũn. 17 Kũ ò a è, ò yã kũ ò òńnɛ nɛ́ pì musu ò. 18 Akũ
yã kũ sãdãrinɔ òo pìi bò gbɛ̃ kũ ò mànɔ sarɛ ń pínki. 19 Mariama yã pì kũna a nɛ̀sɛɛ gũn pínki,
àtɛn laasun lɛ́a. 20 Sãdãrinɔ ɛ̀ra ò tà, òtɛn Luda tɔ́ bo, òtɛni a sáabu kpá yã kũ ò mà akũ ò è
yãi, zaakũ à kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ nɛ́ tɔ̃̀zɔ̃gɔrɔ kà, akũ ò tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kũ malaikaa ò zaade odi a nɔ̀
síro.

Yesu mɔna Dikirinɛ

22 Kũ ń gbã̀bogɔrɔ kà, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ à mɔ Dikirinɛ Yurusalɛmu lákũ Musa doka ò nà. 23 Zaakũ à
kú Dikiri doka takadan ò pì, ò daudunɔ kpá Dikiria. 24 Ò sa'opɔ kũ ò dìtɛ Dikiri doka takadan
kpà, ò pì potɛ̃nɛ mɛ̀n pla ke lukulukunɛ bɔ̀rɔ mɛ̀n pla.

25 Gbɛ̃ke kú Yurusalɛmu, a tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ, à wɛ́ dɔ Isarailanɔ
surabanaai. Luda Nini kúa, 26 akũ à pìnɛ ani ga Dikiri gbɛ̃ kũ òdi pi Arumasihu enaa sariro.
27 Luda Nini dònɛ arɛ, akũ à gɛ̃̀ Luda ɔnn. Kũ Mariama kũ Yusufuo sù kũ ń nɛ́ Yesuo yã kũ ò
dìtɛ doka takadan kɛna yãi, 28 akũ Simɛɔ a sì a ɔĩ, à Luda sáabu kpà à pì:
29 Ǹ makũ n zɔ̀bleri gbarɛ aafiaa gũn sà
lákũ n òmɛnɛ nà Dikiri,
30 zaakũ ma wɛ́ kɛ̀ pla kũ Surabari kũ n dìtɛo,
31 kũ n a yã kɛ̀kɛ buri sĩnda pínki wára.
32 Anigɔ̃ de gupura ũ de à gupura kũ buri pãndenɔnɛ,
à n gbɛ̃ Isarailanɔ tɔ́ bo.
33 Yã kũ à ò nɛ́ pìi musu bò a de kũ a daoo sarɛ. 34-35 Simɛɔ sa mana òńnɛ, akũ à ò nɛ́ pì da
Mariamanɛ à pì:
Àkũ mɛ́ anigɔ̃ de sèeda kũ Isarailanɔ ni gíi ũ,

pɔsira ni n swɛ̃ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà.
Isaraila kenɔ ni kakatɛ ń kenɔ ni bo aafia a gãi,
ń nɛ̀sɛɛ gũn yã ni bo gupuraa.
36 Nɔgbɛ̃ annabi ke kú gwe, a tɔ́n Ana, Fanuɛli nɛ́, Asa burimɛ. Nɔgbɛ̃ pì zĩ kũ̀ yúkuyuku. À
zã kɛ̀ kũ a gɔ̃kpammao wɛ̃̀ supplamɛ, 37 akũ à gɔ̃̀ gyaanɔ ũ ari wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛsiikɔ̃. Àdi bo
Luda ɔnnlo, àdigɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio kũ lɛ́yĩnaao kũ aduakɛnaao. 38 Zĩ birea gɔ̃̀nɔ
à nàńyĩ, à Luda sáabu kpà, àtɛn nɛ́ pì yã o gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ Yurusalɛmu bonaainɔnɛ ń pínki.

Ɛra tana Nazɛra

39 Kũ Yusufu kũ Mariamao kɛ̀ lákũ à kú Dikiri doka takadan nà pínki ò làka, ò ɛ̀ra ò tà
ń bɛ wɛ̃tɛa Nazɛra, Galili bùsun. 40 Nɛ́ pìi fùtɛ à gbãna kũ̀. Ɔndɔ̃ mɔ̀a, àdigɔ̃ kú kũ Luda
arubarikaao.

Yesu gɛna Luda ɔnn a nɛ́fitikɛgɔrɔa

41 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃ɛo Yesu de kũ a dao dì gɛ́ Vĩnla dikpɛ kɛ Yurusalɛmumɛ. 42 Kũ Yesu kà wɛ̃̀
kuri awɛɛpla, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ dikpɛ kɛ lákũ òdi kɛ nà. 43 Kũ dikpɛ làka, òtɛn tá, akũ ń nɛ́ Yesu
gɔ̃̀ Yurusalɛmu, ò a yã dɔ̃ro. 44 Òtɛn da à kú ń gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ. Kũ ò táa ò gɔrɔ do, akũ òtɛni a wɛtɛ
ń danɛnɔ kũ ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ tɛ́. 45 Kũ odi a ero, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ a wɛtɛ Yurusalɛmu. 46 A gɔrɔ aakɔ̃de
zĩ ò a è Luda ɔnn vutɛna yãdannɛrinɔ tɛ́, àtɛn sã kpá ń yãa, àtɛn yã lalaḿma. 47 A yã dɔ̃na kũ
a yãwemmanaao bò gbɛ̃ kũ òtɛni a yã manɔ sarɛ ń pínki. 48 Kũ a de kũ a dao a è, à bò ń sarɛ,
akũ a da pìnɛ: Bɔ́yãi n kɛ̀wɛrɛ lɛɛ? N de kũ makũo, ó bídi kɛ̀ n wɛtɛna yãi. 49 À wèḿma à pì: À
kɛ̀ dera átɛni ń wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kũ à kũ̀ mà a De bɔkɔtɛ kɛnloo? 50 Ama odi yã kũ à òńnɛ pìi dɔ̀rɔ
dɔ̃ro.
51 Yesu ɛ̀ra à tà kũńwo Nazɛra, à ń yã mà. A da yã pìnɔ kũna a nɛ̀sɛɛ gũn pínki. 52 Yesu zɔ̃kɔ̃
kũ̀, a ɔ̃ndɔ̃ kàra, à nna kũ Ludao kũ bisãsirinɔ.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Maa 1:1-11, Yuh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rode gũn Pɔntiu Pilati mɛ́ à Yudea bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Hɛrɔdu tɛn
kí ble Galili, a vĩ̀ni Filipi tɛn kí ble Iturea bùsun kũ Tarakɔniti bùsuuo, Lisania sɔ̃ àtɛn kí ble
Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa kũ Kayafaoomɛ sa'orikinɔ ũ. Gɔrɔ kũ̀a Luda yã ò Zakari nɛ́ Yahayanɛ
gbárannan. 3 Akũ à fùtɛ àtɛn kure Yoda bara dire kũ bara laooi pínki, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ.
À òńnɛ ò ń nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 4 Lákũ à kú annabi Isaya takada
gũn nà à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ térerenɔ poronɛ súsu.
5 Guvutɛ pínki ni tata,
kpinɔ kũ sĩ̀sĩnɔ ni datɛ pínki.
Zɛ́ kotinanɔ ni poro súsu,
zɛ́ wókũwokũnɔ ni kpákũsũ,
6 gbɛ̃ sĩnda pínki ni e lákũ Luda dì ń sura ba nà.
7 Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ àdi ońnɛ: Bisãsiri pitikonɔ! De mɛ́ à lɛ́ dàáwa à
bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipaḿmanɛɛ? 8 À nɛ̀sɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ. Kũ Ibrahĩ de á dizi
ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mɛ́ ani á boro. Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbɛ̀ dínɔ kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ.
9 Kpása ditɛna línɔi kɔ̀. Lí kũ àdi nɛ́ mana iro, Luda ni zɔ̃ à zu tɛ́ gũn.
10 Gbɛ̃nɔ a là ò pì: Tó lɛmɛ, óni kɛ deraa? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à uta vĩ mɛ̀n pla, à a do
kpá gbɛ̃ kũ à vĩroa. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ble vĩ, à kɛ lɛ dɔ. 12 Bɛ'ɔgɔsirinɔ sù da'itɛ kɛ, akũ ò a là ò pì:
Dannɛri, óni kɛ deraa? 13 À wèḿma à pì: Ásun bɛ'ɔgɔ síḿma de lákũ ò dìtɛ nàlaro. 14 Sozanɔ
a là: Ókɔ̃nɔ sɔ̃, óni kɛ deraa? À òńnɛ: Ásun gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kũ fĩna kũ òdi
boárɛo.
15 Gbɛ̃nɔ wɛ́dɔina tɛn kara. Baadi pínki tɛn laasun lɛ́ a nɛ̀sɛɛ gũn Yahaya yãa, tó àkũmɛ
Arumasihu ũ. 16 Yahaya òńnɛ ń pínki à pì: Madì á da'itɛ kɛ kũ íomɛ. Ama gbɛ̃ke ni su a gbãna
demala, mádi ká mà a kyate bobonɛro. Àkũ mɛ́ ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ tɛ́o. 17 À gbaka
kũna kũ ani pɔ́ fão. Ani pɔ́blewɛ ká a dɔ̃̀n, ani a sàko ká tɛ́ kũ àdi garo gũn. 18 Yahaya baaru
nna kpannɛnaa gũn, à nàkaraḿma kũ yã pãndenɔo dasi. 19 Akũ à yã kpã̀kɛ̃ kína Hɛrɔdui a
vĩ̀ni nanɔ Hɛrɔdia yã musu kũ yã vãni pãnde kũ à kɛ̀nɔ pínki, 20 akũ Hɛrɔdu ɛ̀ra à yã vãni kɛ̀
dɔ, à Yahaya dà kpɛ́siran.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ ń pínki, à Yesu da'itɛ kɛ̀ se. Gɔrɔ kũ Yesu tɛn adua kɛ,
ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a, 22 akũ Luda Nini sùa à de lán potɛ̃nɛ bà. Akũ à kòto ke mà bona ludambɛ à
pì: Mɔkɔ̃n ma Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu buri bozirɛ
(Mat 1:1-17)

23 Gɔrɔ kũ Yesu nà a zĩa, à kà wɛ̃̀ baraakuri taka. Òtɛn da Yusufu nɛ́'inaamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli nɛ́mɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai nɛ́mɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi nɛ́mɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu nɛ́mɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́mɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai nɛ́mɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata nɛ́mɛ,
Maata sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́mɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki nɛ́mɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda nɛ́mɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana nɛ́mɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa nɛ́mɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli nɛ́mɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli nɛ́mɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri nɛ́mɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi nɛ́mɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu nɛ́mɛ,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu nɛ́mɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ nɛ́mɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua nɛ́mɛ,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza nɛ́mɛ,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu nɛ́mɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́mɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu nɛ́mɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu nɛ́mɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́mɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna nɛ́mɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Natã nɛ́mɛ,
Natã sɔ̃ Dauda nɛ́mɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́mɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza nɛ́mɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ nɛ́mɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ nɛ́mɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu nɛ́mɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu nɛ́mɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu nɛ́mɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi nɛ́mɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu nɛ́mɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku nɛ́mɛ,

Isaaku sɔ̃ Ibrahĩ nɛ́mɛ,
Ibrahĩ sɔ̃ Tera nɛ́mɛ,
Tera sɔ̃ Nao nɛ́mɛ,
Nao sɔ̃ Serugu nɛ́mɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu nɛ́mɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́mɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu nɛ́mɛ,
Eberu sɔ̃ Sela nɛ́mɛ,
Sela sɔ̃ Kaina nɛ́mɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada nɛ́mɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu nɛ́mɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuhu nɛ́mɛ,
Nuhu sɔ̃ Lamɛki nɛ́mɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela nɛ́mɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku nɛ́mɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi nɛ́mɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli nɛ́mɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana nɛ́mɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu nɛ́mɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti nɛ́mɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu nɛ́mɛ,
Adamu sɔ̃ Luda nɛ́mɛ.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bò Yoda àtɛn su kũ Luda Ninio pɛkɛrɛna, akũ Nini pìi gɛ̀ɛ kãao gbárannan. 2 Ibilisi
a yɔ̃̀ à gwà gwe ari gɔrɔ bupla. Gɔrɔ kũa adi pɔ́ke blero. Kũ gɔrɔ bupla pìi pàpa, nà tɛni a dɛ.
3 Akũ Ibilisi pìnɛ: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ pi gbɛ̀ dí li burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò
pì:
Pɔ́blen bisãsiri dìgɔ̃ kúo adoro.
5 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao musu, akũ à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki a zɛki gbɛ̀n gɔ̃̀nɔ 6 à pì: Mani
n gba abirenɔ iko pínki kũ a gakurio, zaakũ à kú ma ɔĩmɛ, gbɛ̃ kũ má yei mani kpáa. 7 Tó n
kutɛ ma arɛ dé, ani gɔ̃ n pɔ́ ũmɛ pínki. 8 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ ò pì, ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ
ǹgɔ̃ doi ado.
9 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa à pì: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ ɔ
gbarɛ n zĩdai la, 10 zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ ò n dãkpã.
11 Ò pì dɔ:
Oni n sɛ́ ń ɔĩ, de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
12 Yesu wèa à pì: Ò pì, ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kũ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kũ yã pínkio à làka, akũ à a tòn ari zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu ɛ̀ra à tà Galili kũ Luda Nini gbãnao, akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki. 15 Àdi yã dańnɛ ń
aduakɛkpɛnɔ gũn, baadi pínki dì a sáabu kpá.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Akũ à gɛ̀ɛ Nazɛra, gu kũ à nɛ́ blèn. Kámmabogɔrɔ zĩ à gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn lákũ àdi kɛ nà. À
fùtɛ à zɛ̀ de à kyó kɛ, 17 akũ ò annabi Isaya takada kpàa. Kũ à pòro, à bò gu kũ ò yã dí kɛ̃nwa
ò pì:
18 Dikiri Nini kúma,
à ma ditɛ mà baaru nna kpá takasidenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃nzĩdanɛ kpàkpa kɛ
gbɛ̃ kũ ò ń zĩda vĩronɔnɛ,
mà wɛ́wɛ̃naa kpàkpa kɛ vɪ̃̀nanɔnɛ,
mà gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔ poro,
19 mà Dikiri gbɛ̃kɛkɛnnɛgɔrɔ kpàkpa kɛ.

20 Akũ à takada pìi kòko à kpà kpanyĩriia, à vùtɛ. Gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ́ gũnnɔ wɛ́ fĩa ń pínki. 21 Akũ
à nà yã'onnɛnaaa à pì: Luda yã dí pàpa gbãra lákũ átɛn ma nà. 22 Yã mana kũ à da a lɛ́n bò ń
sarɛ ń pínki, òtɛni a tɔ́ nna sí ò pì: Yusufu nɛ́n díroo?
23 Akũ à pìńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kũ áni yáasi dí zumɛnɛ. Tó mɔkɔ̃mmɛ likita ũ, ǹ n zĩda were.
Áni omɛnɛ mà yã kũ a mà ma kɛ̀ zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ̃tɛ gũn la dɔ. 24 Yãpuran matɛn
oárɛ, annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ a bɛ wɛ̃tɛ gũnlo. 25 Matɛn oárɛ yãpura, kũ ludambɛ zɛ́ tà Iliasu gɔrɔ,
gyaanɔnɔn dasi. Legũ dí maro ari wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo, akũ nà zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̃̀ Isarailanɔ bùsun
pínki, 26 ama Luda dí Iliasu zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔ kũ à kú Zarɛfa, Sidɔ̃ sarɛ. 27 Annabi
Ɛlisa gɔrɔ sɔ̃, Isarailanɔ bùsun kusunɔn dimmɛ, ama adi ń gbɛ̃ke werekɔ̃aro, sé Siria bùsu gbɛ̃
Naama.
28 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú aduakɛkpɛ gũnnɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana ń pínki. 29 Akũ ò bò kũ
Yesuo wɛ̃tɛ kpɛ, ò gɛ̀ɛ kãao sɩ̃̀sĩ kũ ń wɛ̃tɛ kátɛa mìsɔ̃ntɛa, de ò ɔ sɔ̃i à lɛ́tɛ à sín yãi. 30 Akũ à bò
ń tɛ́ à tà.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Mat 8:14-17, Maa 1:21-39)

31 Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, akũ àtɛn yã dańnɛ kámmabogɔrɔ zĩ. 32 A yãdannɛnaa bò
ń sarɛ, zaakũ a yã iko vĩ. 33 Gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe, akũ à wiki gbãna lɛ̀ à pì:
34 É'e! Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ń de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ
Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 35 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìia. Akũ tãna
pì gɔ̃gbɛ̃ pìi pɛ̃̀tɛ gbɛ̃nɔ tɛ́, à gòa, adi a kĩnnaro. 36 Gbɛ̃nɔ bídi kɛ̀ ń pínki, òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka
buri yãn gwee? Àdi yã ditɛ tãnanɔnɛ kũ iko gbãnao, akũ òdi gom̍ma. 37 Akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla
pínki.

Gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

38 Kũ à bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ bɛa. Simɔ nanɔ da tɛn mɛ̀wãna kɛ manamana, akũ
ò a yã ònɛ. 39 Yesu zɛ̀ala à gì mɛ̀wãna pìinɛ, akũ a mɛ̀ɛ kɛ̀ sɛ̃̀na. Zaa gwe gɛ̃̀nɔ à fùtɛ à pɔ́ble
kɛ̀ńnɛ.
40 Kũ ifãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, gbɛ̃ kũ ò gyãre vĩnɔ sù kũńwo Yesunɛ, akũ à ɔ nàna ń baadia, à ń
werekɔ̃a kũ ń gyã buri sĩnda pínkio. 41 Tãnanɔ sɔ̃ òtɛn bo gbɛ̃nɔ gũn kũ wikio dasi ò pì:
Mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ. Ama àdi gíńnɛ ò yã o, kũ ò a dɔ̃̀ Arumasihu ũ yãi.

Yesu waazikɛna Galili
(Maa 1:35-39)

42 Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bò wɛ̃tɛ gũn, à gɛ̀ɛ gusarɛ, akũ gbɛ̃nɔ tɛni a wɛtɛ. Kũ ò bòa, ò ye à ń tóro.
43 Akũ à pìńnɛ: Sé mà kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá wɛ̃tɛ kparanɔnɛ dɔ, zaakũ abire
yãin Luda ma zĩ. 44 Akũ à gɛ̀ɛ àtɛn waazi kɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ gũn.

5

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

1 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sɛ̀bɛɛ bara, akũ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi de ò Luda yã ma yãi, òtɛn
nakaraa. 2 Akũ à gó'itɛ è katɛna bara mɛ̀n pla, sɔrɔkɔnɔ bɔ̀tɛn òtɛni ń táarunɔ pípi. 3 Akũ à gɛ̃̀
gó pìnɔ do gũn kũ à de Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́ kɛ̀a à a yĩpa fíti, à go baraa fíti. Akũ à vùtɛ gó pìi gũn,
à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.
4 Kũ à yã ò à làka, akũ à pì Simɔnɛ: Ǹ gɛ́ kũ góo í lòkoto kpa, à birigi fã á kpɔ̀ kũ. 5 Simɔ wèa
à pì: Dannɛri, o zĩ kɛ̀ ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o, ódi pɔ́ke kũro, ama lákũ n ò nà, mani fã. 6 Kũ ò kɛ̀ lɛ,
ò kpɔ̀ɔ kàkara yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ ari ń biriginɔ ye ò kɛ̃kɛ̃. 7 Akũ ò ɔ kɛ̀ yáku ń gbɛ̃dake kũ ò kú gó pì
do gũnnɔnɛ, ò su ò kpáńyĩ. Kũ ò sù, ò kpɔ̀ɔ kà gó mɛ̀n pla pìnɔ pà ari ò ye ò kpátɛ. 8 Kũ Simɔ
Pita è lɛ, à kùtɛ Yesu gbá sarɛ à pì: Ǹ go ma sarɛ Dikiri, zaakũ durunnakɛrin ma ũ. 9 Simɔ
bídi kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki kpɔ̀ dasi kũ ò kũ̀u pì yãi. 10 Lɛmɛ dɔ Yamisi kũ Yuhanao,
Zebedi nɛ́ kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nna ũ kũ Simɔo bídi kɛ̀ se. Akũ Yesu pì Simɔnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro.
Zaa gbãra bisãsirin ĩnigɔ̃ wɛtɛ. 11 Kũ ò kà kũ ń góo bara, akũ ò pɔ́ sĩnda pínki tòn ò tèi.

Kusu werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

12 Zĩkea Yesu kú wɛ̃tɛ ke gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ kusu dàala sù. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa, à wɛ́
kɛ̀a à pì: Dikiri, tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 13 Akũ Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei, ǹ
gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɛ̃̀nɔ a kusu làka. 14 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ
sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

15 Yesu baaruu dàgula de yãla. Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ kakara dasi ò a yã ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń
gyãnɔ dɔ. 16 Akũ Yesu dìgɔ̃ bo ń tɛ́ àgɔ̃ gɛ́ adua kɛ gusarɛ.

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)

17 Zĩkea Yesu tɛn yã dańnɛ. Farisi kenɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ vutɛna gwe. Ò bò Galili kũ
Yudea wɛ̃tɛnɔ gũn pínki kũ Yurusalɛmuo. Luda gbãna kú kãao, akũ àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃a.
18 Akũ gbɛ̃kenɔ sù, ò kɔ̃̀nɔde sɛna kũ wútɛbɔɔo, òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò gɛ̃ kãao ò a ditɛ Yesu arɛ. 19 Kũ
odi gɛ̃ki ero pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpɛ́ musu, ò kpɛ́ fɔ̃̀, akũ ò a kìpa kũ a wútɛbɔɔo zàa gũn
Yesu arɛ. 20 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃̀mma. 21 Ludayãdannɛrinɔ
kũ Farisi pìnɔ ò ń nɛ̀sɛɛ gũn: Dín gbɛ̃ kũ àtɛn dɔkɛ kũ Ludao dí ũu? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à durunna
kɛ̃́mma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 22 Yesu ń laasun dɔ̃̀, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun
bire taka lɛ́ á nɛ̀sɛɛ gũnn? 23 Tó ma pì a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate
mɛ́ à aragaa? 24 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Nɛ́ durunnakɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì
kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ma ònnɛ, ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃̀nɔ à fùtɛ à zɛ̀ ń wára, à a wútɛbɔɔ
pìi sɛ̀ à tà bɛ, àtɛn Luda sáabu kpá. 26 Gbɛ̃ sĩnda pínki lɛ́ àtɛ, akũ ò Luda tɔ́ bɔ̀. Vĩna gũn ò pì: O
daboyã è gbãra.

Levi sisinaa
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)

27 Abire gbɛra Yesu bò, akũ à bɛ'ɔgɔsiri kũ òdi pinɛ Levi è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ
mɔ́ ǹ tɛ́mai. 28 Akũ à fùtɛ, à pɔ́ sĩnda pínki tòn à tɛ̀i.
29 Akũ à pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ a bɛa à Yesu sìsia, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ tɛn pɔ́ ble kũńwo dasi.
30 Akũ Farisinɔ kũ ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔi ò pì: Bɔ́yãi átɛn pɔ́ ble, átɛn í mi kũ
bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 31 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro,
sé gyãre. 32 Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísi ò ń nɛ̀sɛ litɛro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩna yã
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

33 Akũ ò pìnɛ: Yahaya ìbanɔ dìgɔ̃ lɛ́ yĩ, ògɔ̃ adua kɛ baala'i. Lɛmɛ kũ Farisi ìbanɔ dɔ. Ama n
gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ pɔ́ ble òdigɔ̃ í mi. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Áni fɔ̃ à pi nɔsɛri gbɛ̃nɔ lɛ́ yĩ gɔrɔ kũ à kú
kũńwo yá? 35 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń tɛ́. Zĩ pìian oni lɛ́ yĩ sà. 36 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ dɔ
à pì: Gbɛ̃ke dì uta dufu li ò dì a zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, uta dufu ni yakamɛ, a zĩ ni kɔ̃ sɛ́ kũ uta dufu
nambataoro. 37 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, wɛ̃ dufu pì ni tùru pũtãmɛ, ani kɔ́tɛ,
tùru ni yaka. 38 Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ. 39 Gbɛ̃ kũ à kɔ̃ dɔ̃̀ kũ wɛ̃ zĩ minaao dì
a dufu sáabu kpáro, àdi pi a zĩ mɛ́ à nna.

6

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

1 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla, akũ a ìbanɔ pɔ́blewɛ wòro ò sùkã ń ɔn, òtɛn só.
2 Akũ Farisi kenɔ pìńnɛ: Bɔ́yãi átɛn yã kũ à de òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 3 Yesu wèḿma à
pì: Ádi a kyó kɛ a è lákũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kɛ̀ nà gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ɔnn, à
burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burodi kũ gbɛ̃ke a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ.
5 Akũ Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Nɛ́ mɛ́ à iko vĩ kámmabogɔrɔa.
6 Kámmabogɔrɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔpla
íbana. 7 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de
ò yã le ò dia. 8 À ń laasun dɔ̃̀, akũ à pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. Kũ à fùtɛ à
zɛ̀ gwe, 9 akũ Yesu pìńnɛ: Matɛni á lámɛ. À zɛ́ vĩ ò yã mana kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yá, ke a vãni?
Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò a dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìkańyĩ, akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ
à pòro, akũ a ɔ kɛ̀ a gbɛ̀n. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃̀ manamana, akũ ò lɛ́ kpàkũsũ Yesui, deran oni kɛnɛ
nà.

Zɛ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gɔrɔ birea Yesu bò à gɛ̀ɛ adua kɛ sɛ̃̀sĩgɛrɛɛi, akũ à wɛ́ kɛ̀ Ludaa gwãani ari gu gɛ̀ɛ dɔo. 13 Kũ
gu dɔ̀, akũ à a ìbanɔ sìsiai, à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ bò ń tɛ́, à ń dítɛ zɛ̃̀rinɔ ũ. 14 Gbɛ̃ pìnɔ tɔ́n
dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita, a dakũna Anduru, Yamisi, Yuhana, Filipi, Batɔlɔmiu, 15 Matiu,
Tomasi, Alafeu nɛ́ Yamisi, Simɔ kũ òdi pinɛ Kokaride, 16 Yamisi nɛ́ Yudasi kũ Yudasi Isikariɔti
kũ à gɔ̃̀ bonkpɛde ũo.

Yesu yãdannɛna Galili
(Mat 4:23-25)
17 Yesu kìpa kũńwo, à zɛ̀ gusaraa, gu kũ a ìba kparanɔ kũ gbɛ̃ pario kún. Ò bò Yurusalɛmu
kũ Yudea bùsuuo pínki kũ ísiralɛ wɛ̃tɛ kũ ò kú Taya kũ Sidɔ̃o sarɛnɔ. 18 Ò sù a yã ma, de à ń
werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. Gbɛ̃ kũ tãna tɛn wari dɔḿmanɔ aafiaa lè dɔ. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn
wɛtɛ à ɔ naa, zaakũ gbãna tɛn bo a gũn, àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki werekɔ̃amɛ.

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)
20 Akũ à wɛ́ sɛ̀ à a ìbanɔ gwà à pì:
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ takasidenɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de á pɔ́ ũ.
21 Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ nà tɛni á dɛ teranɔ ũ,
zaakũ áni kã.
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛn ɔ́ɔ dɔ teranɔ ũ,
zaakũ áni yáa dɔ.
22 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò zã̀águ, tó ò gìái, tó ò á sɔ̃sɔ̃,
tó ò á tɔ́ vãni sìsi Bisãsiri Nɛ́ yãi.
23 Gɔrɔ kũ yã birenɔ á lé, à pɔnna kɛ à vĩvĩ kũ pɔnnao, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ń
dizinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Waiyoo ákɔ̃nɔ ɔgɔdenɔ,
a gĩnakɛ a á mɛ̀nnamanaa è kɔ̀.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ á kãna teranɔ,
nà ni á dɛ.
Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ átɛn yáa dɔ teranɔ,
áni wɛ̃nda kɛ à ɔ́ɔ dɔ.
26 Waiyoo ákɔ̃nɔ,
tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á tɔ́ nna sí,
zaakũ lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabi ɛ́kɛdenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛrɛɛi
(Mat 5:38-48)
27 Matɛn o ákɔ̃nɔ kũ átɛni ma yã manɔnɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛ gbɛ̃ kũ ò zã̀águnɔnɛ.
28 À sa mana o gbɛ̃ kũ òdi sa vãni oárɛnɔnɛ. À adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔáwanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃
n sãn kɛ̀ n gasu doa, ǹ a do dɔnɛ dɔ. Tó gbɛ̃ n uta zɔ̃kɔ̃ɔ sìmma, ǹsun gínɛ kũ n utanɛoro. 30 Tó
gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹsun gbɛkaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ
nà. 32 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee kifirinɔ dìgɔ̃ ye gbɛ̃ kũ ò yeńyĩnɔi
se. 33 Tó gbɛ̃ kũ òdi a mana kɛárɛnɔn adì a mana kɛńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee kifirinɔ dì kɛ
lɛ se. 34 Tó gbɛ̃ kũ á wɛ́ dɔ à pɔ́ lɛḿmanɔn adì pɔ́ sãkãńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Zaakũ kifirinɔ
dì pɔ́ sãkãkɔ̃nɛ, de ò le ò a gɛ̃nɛ sí yãimɛ. 35 Àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛńnɛ. À pɔ́ sãkãńnɛ
wɛ́dɔisari, áni láada zɔ̃kɔ̃ le, ánigɔ̃ de Luda Musude nɛ́nɔ ũ, zaakũ àdi a mana kɛ guturunɔnɛ
kũ gbɛ̃ vãninɔo. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lákũ á De wɛ̃nda vĩ nà.

Kɔ̃ taari'enaa
(Mat 7:1-6)
37 Ásun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. Ásun yã vutɛ gbɛ̃aro, Luda ni yã vutɛáwaro. À
sùru kɛ kũ gbɛ̃nɔ, Luda ni sùru kɛ kãáo. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́, Luda ni á gba. Ani zaka mana kũ à
gbɛ̃̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà yɛ́rɛrɛ káárɛ á uta lɛ́n. Zaakũ zaka kũ ndì yɔ̃ońnɛ Luda ni yɔ̃onnɛ se.
39 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Vĩ̀na ni fɔ̃ à gò kũ vĩ̀naanɛ yá? Ń pla ń pínki ni si wɛ̀ɛnloo? 40 Ìbaa
dìgɔ̃ de a dànnɛrilaro. Gbɛ̃ kũ à yã dàda papana de lán a dànnɛrii bàmɛ. 41 Bɔ́yãi ntɛn sɛ̃̀buru
kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n e, akũsɔ̃ ńdi lí kũ à da n wɛ́n yã daroo? 42 Mɔkɔ̃n kũ ńdi límukutu kũ à
da n wɛ́n ero, ĩni kɛ dera ǹ o n gbɛ̃dakenɛ, à tó ǹ sɛ̃̀buru kũ à da a wɛ́n bonɛɛ? Manafikide! Ǹ
límukutu kũ à da n wɛ́n bo gĩa, gbasa ǹ gu e swáswa, de ǹ le ǹ sɛ̃̀buru kũ à kú n gbɛ̃dake wɛ́n
bonɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)
43 Lí mana dì nɛ́ vãni iro, lí vãni dì nɛ́ mana iro. 44 Òdi lí sĩnda pínki dɔ̃ a nɛ́amɛ. Òdi kaka
bo lɛ̀ líaro, òdi geepi le lɛ̀karaaro. 45 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ.
Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a gũmmmɛ. Zaakũ yã kũ à kɔ̃̀ swɛ̃̀ɛ gũnn lɛ́ dì o.

Kpɛ́bori gbɛ̃nɔn planɔ
(Mat 7:24-27)
46 Bɔ́ yã mɛ́ à tò adìgɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, akũ adì yã kũ ma ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kũ à sù ma
kĩnaa, à ma yã mà akũ à zĩ kɛ̀a, mani mɔárɛ lákũ ade de nà. 48 À de lán ɛ̃bori kũ à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ zã̀zã,
à ɛ̃ pɛ̀tɛ gbɛ̀ɛa bàmɛ. Kũ swa pà, í dàgula à kà kpɛ́ pìii, adi yĩgãro, kũ ò bò mana yãi. 49 Gbɛ̃ kũ
à ma yã mà akũsɔ̃ adi zĩ kɛaro de lán ɛ̃bori kũ à ɛ̃ pɛ̀tɛ zĩtɛ pã wɛ̀ɛyɔ̃naa sari bàmɛ. Kũ swa'i
kài, akũ à kɔ̀tɛ bìtim gɔ̃̀nɔ. Kpɛ́ pìi yakanaa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

7

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Mat 8:5-13)
1 Kũ Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ pínki à làka, akũ à gɛ̀ɛ Kapɛnamu. 2 Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke
kú gwe, à zĩkɛri vĩ à yei manamana, akũ àtɛn gyã kɛ à kà gana. 3 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì Yesu baaruu
mà, à Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ zĩ̀a ò wɛ́ kɛa à su à a zĩkɛrii pìi mì sí. 4 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a
gbãngbãn ò pì: Gbɛ̃ pìi kà ǹ kpái. 5 À ye ó burii, àkũ mɛ́ à aduakɛkpɛ dɔ̀wɛrɛ. 6 Akũ Yesu gɛ̀ɛ
kũńwo. Kũ à kà kãni kũ a bɛo, akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a gbɛ̃nnanɔ zĩ̀ ò yã dí onɛ: Dikiri, ǹsun wari
dɔ n zĩdaaro, mádi ká kũ ǹ gɛ̃ ma bɛaro. 7 A yã mɛ́ à tò ma dìtɛ kũ mádi ká mà su n kĩnaa ma
zĩdaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 8 Zaakũ makũ se ò iko vĩmamɛ, má iko vĩ sozanɔa. Madì
o ń gbɛ̃ donɛ à gɛ́, akũ àdi gɛ́. Madì o a pãndenɛ à mɔ́, akũ àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ
kɛ, àdi kɛ. 9 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ. Akũ à lìtɛ à pì gbɛ̃ kũ ò tɛ́ainɔnɛ: Matɛn oárɛ, mádi
e gbɛ̃ke ma náani kɛ̀ lɛ bee Isarailanɔ tɛ́ro. 10 Kũ zĩ̀rii pìnɔ ɛ̀ra ò sù, ò è zĩkɛrii pìi wèrekɔ̃a.

Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do légelege vuna gan
11 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Naini gũn. A ìbanɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ gɛ̀ɛ kãao dasidasi.
12 Kũ à kà kãni kũ wɛ̃tɛ pì bĩnilɛo, à è ò gɛ̀ sɛna òtɛn boo. Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do légelegemɛ.
Wɛ̃tɛpidenɔn kú kũ nɔgbɛ̃ pìio dasi. 13 Kũ Dikiri a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda, à pìnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro.
14 Akũ à nà gɛ̀ɛ pìii, à ɔ nà a àkpatiia. Kũ gbɛ̃ kũ ò sɛnanɔ zɛ̀, akũ à pì: Kɛfɛnna, ma ònnɛ ǹ vu!
15 Akũ gɛ̀ɛ pìi vùtɛ à nà yã'onaaa. Akũ Yesu a kpà a daa. 16 Vĩna gbɛ̃nɔ kũ̀ ń pínki, ò Luda sáabu
kpà ò pì: O annabi zɔ̃kɔ̃ɔ è ó tɛ́. Ò pì dɔ: Luda sù a gbɛ̃nɔ gwa. 17 Akũ Yesu baaruu dà Yudea
bùsula kũ bùsu kũ ò likainɔ pínki.

Yahaya Da'itɛkɛri zĩ̀rinɔ
(Mat 11:1-19)
18 Yahaya ìbanɔ yã pìnɔ bàbanɛ pínki. Akũ Yahaya ń gbɛ̃nɔn planɔ sìsi, 19 à ń zĩ Dikiria, ò a
la, àkũmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 20 Kũ gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kĩnaa, ò pìnɛ:
Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à ó zĩ ò n la, mɔkɔ̃mmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ?
21 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a dasi kũ ń gyãnɔ kũ ń wãwãnɔ kũ ń tãnanɔ. À tò vĩ̀nanɔ
gu è dasi dɔ. 22 Akũ à pì Yahaya zĩ̀rinɔnɛ: À gɛ́ à yã kũ a è, akũsɔ̃ a mànɔ gbãnɛ. À onɛ vĩ̀nanɔ
tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gɛ̀nɔ tɛn vu, takasidenɔ tɛn
baaru nna waazi ma. 23 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.
24 Kũ Yahaya zĩ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ gwa gbárannan? Kàpa kũ ĩa
tɛn yĩgãn yá? 25 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa zãrɛ danan yá? Nnamari kũ òdi pɔ́kasa
mana danɔ dìgɔ̃ kú kínabɛamɛ. 26 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ à de
annabila se. 27 Zaakũ Yahayan ò a yã kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Mani ma zĩ̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.

28 Matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ nɛ́'inaa gũn gbɛ̃ke dí ká Yahaya ũro. Bee kũ abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde
ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn deala.
29 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki a yã mà, ari kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ sé, ò yã nna kpà Ludaa, zaakũ Yahaya
ń da'itɛ kɛ̀. 30 Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ sɔ̃, ò gì yã kũ Luda dìtɛ à kɛ́ńnɛi, akũ odi we kũ
Yahaya ń da'itɛ kɛ̀ro.
31 Yesu pì: Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ kpákũsũoo? Bɔ́n ò bòkɔ̃aoo? 32 Ò de lán nɛ́ kũ ò kú ɛtɛ gũn,
òtɛn lɛ́ zukɔ̃inɔ bà òtɛn pi:

O úra pɛ̀árɛ, ádi ũ wãro.
O wɛ̃nda lɛ̀ɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.

33 Zaakũ Yahaya Da'itɛkɛrii sù, adi burodi sóro, adi sèwɛ̃ miro, akũ a pì tãnademɛ. 34 Bisãsiri
Nɛ́ sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ a pì: Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ
gbɛ̃nnamɛ. 35 Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à su à pɔ́ ble kãao. Yesu gɛ̀ɛ a bɛa, akũ àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃
dàvãnide ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn. Kũ à mà Yesu tɛn pɔ́ ble Farisi pì bɛa, akũ à gɛ̀ɛ gwe kũ kpáluba
fítinnao kũ nísi gbĩ nnao kú a gũn. 38 À zɛ̀ a kpɛ a gbá sarɛ, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. A wɛ́tɛ̃ tɛn tɔ̃ a gɛ̀sɛkpɛa,
akũ àtɛn wara kũ a mìkão, à lɛ́ pɛ̀pɛ a gbáa, akũ à nísi gbĩ nna pìi kùa. 39 Kũ Farisi kũ à a sìsi
pìi è lɛ, akũ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Tó gbɛ̃ pì bi annabiimɛ, de à nɔgbɛ̃ kũ àtɛn ɔ naa dí taka dɔ̃, kũ
dàvãnidemɛ. 40 Akũ Yesu pì Farisi pìinɛ: Simɔ, má yãke vĩ mà onnɛ. Simɔ pì: Ǹ o, Dannɛri.
41 Yesu pì: Ɔgɔdakɛri ke mɛ́ à kun, gbɛ̃nɔn planɔ a fĩna kũna, gbɛ̃ do andurufu ɔgɔ wàa pla kpɛ́
basɔɔro, gbɛ̃ do sɔ̃ ɔgɔ bupla akuri. 42 Kũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna booro, akũ à tòńnɛ ń pla ń pínki. Ń té,
dí mɛ́ anigɔ̃ yei de a dakelaa? 43 Simɔ wèa à pì: Matɛn da gbɛ̃ kũ ò tònɛ kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Yesu
pìnɛ: N we mana. 44 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃ pìia, à pì Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pìi è yá? Kũ ma gɛ̃ n
bɛa, ńdi í kpáma ma gbá pìpiro, akũ nɔgbɛ̃ pì ma gbá pìpi kũ a wɛ́tɛ̃o, à wàra kũ a mìkão. 45 Ńdi
lɛ́ pɛ́maro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, zaa gɔrɔ kũ ma gɛ̃ la, adi kámma bo kũ lɛ́pɛna ma gbáaaoro. 46 Ńdi nísi
má ma mìiaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à nísi gbĩnnade kù ma gbánɔa. 47 Abire yã mɛ́ à tò matɛn onnɛ, à
yemai manamana kũ a durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̃̀a yãimɛ. Gbɛ̃ kũ ò a kɛ̃̀ kũ a fítio sɔ̃, yenyĩ fítinlen
àdigɔ̃ vĩ. 48 Akũ à pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: N durunnanɔ kɛ̃̀nnɛ. 49 Akũ gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ òkɔ̃nɛ
ò pì: Dín gbɛ̃ pì ũ, kũ àtɛn durunnanɔ kɛ̃́ḿmaa? 50 Akũ Yesu pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ma náani kũ n kɛ̀
mɛ́ à n sura bà. Ǹ tá bɛ aafia.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́ Yesuinɔ

1 Abire gbɛra Yesu kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, lakutu kũ lakutuo, àtɛn waazi kɛ, àtɛn kpata kũ
à bò Luda kĩnaa baaru nna kpáńnɛ. A zɪ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ gɛ̀ɛ kãao 2 kũ nɔgbɛ̃ kũ à
tãnanɔ bò ń gũn à ń wérekɔ̃a kũ ń gyãnɔo. Mariama kũ òdi pinɛ dɔ Mariama Magadalɛni
kũ Yesu tãna mɛ̀n supplanɔ bɔ̀tɛ a gũn kú ń tɛ́ 3 kũ Hɛrɔdu bɛgwari Kuza nanɔ Yoanao kũ
Suzanao kũ nɔgbɛ̃ pãndenɔ dasi. Òdigɔ̃ Yesu kũ a ìbanɔ gwa kũ pɔ́ kũ ò vĩo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ò kàkara Yesui, akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 5 Búbari ke mɛ́ à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ
fã. Lákũ àtɛn fã nà, a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn ò táa òa, akũ bãnɔ sù ò blè. 6 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu.
Kũ ò bùtɛ, akũ ò gàga, kũ odi mɔtɔ lero yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ kũńwo lɛɛlɛ à
nàkaraḿma. 8 A kenɔ sɔ̃ à lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn, akũ ò bùtɛ ò nɛ́ ì lɛu basɔɔro. Kũ à ò lɛ, à pũ̀tã à
pì: Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.
9 A ìbanɔ a là yã pì bɔkɔtɛnaai. 10 Akũ à pì: Luda á gbá zɛ́ à kpata kũ à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃,
ama madì o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaaomɛ, de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, ò yã ma a dɔ̀rɔ
dɔ̃naa sari. 11 Yã pì bɔkɔtɛnaan dí: Pɔ́wɛ pì bi Luda yãmɛ. 12 Zɛ́ gũn pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi
Luda yã manɔ bà, akũ Ibilisi dì su à yã pìi bo ń swɛ̃̀ɛ gũn, de òsun Luda náani kɛ à ń sura baro
yãi. 13 Gbɛ̀ sàraa musu pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma ò sí kũ pɔnnaonɔ bà, ama ò zĩni vĩro.
Òdi Luda náani kɛ gɔrɔ pla, ama tó ò ń yɔ̃ ò gwà, òdi fumɛ. 14 Pɔ́wɛ kũ ò lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ gũnnɔ de lán
gbɛ̃ kũ òdi Luda yã manɔ bà, ama andunia damukɛna kũ aruzɛkɛ yão kũ pɔnnakɛnaaoo dì
nakaraḿma, òdi fɔ̃ ò nɛ́ i à màro. 15 Zĩtɛ mana pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma kũ nɛ̀sɛpurao
òdi sí kũ nɛ̀sɛmanaonɔ bà, akũ òdi mɛna fɔ̃ ari ò gɛ́ karana kɛo.

Yãlɛkɔ̃ina kũ fitilaao
(Maa 4:21-25)

16 Òdi fitila na ò ta kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáruro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn
gɛ̃nɔ gupura e yãi. 17 Pɔ́ke kú utɛna kũ oni gí boo gupurairo. Asiriyã ke kun kũ oni ma ò gí
o gupuraairo. 18 Abire yãi à yã ma kũ laakariio. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à
pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ àtɛn da á vĩ Luda ni sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kũ a dakũnanɔ sù a kĩnaa, akũ odi le ò nàiro pari yãi. 20 Akũ ò pìnɛ: N da kũ n
dakũnanɔ kú bàai, ò ye n enaai. 21 Akũ à wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma ò zĩ kɛanɔmɛ
ma da kũ ma dakũnanɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ̃̀ gó'itɛ gũn kũ a ìbanɔ, akũ à pìńnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ bara. Akũ ò dà zɛ́n. 23 Gɔrɔ
kũ òtɛn gɛ́, i Yesu sɛ̀. Akũ zàga'ĩa fùtɛ sɛ̀bɛla, í tɛn ká gó gũn, ò kú kari gũn. 24 Akũ a ìbanɔ nài
ò a vù ò pì: Dannɛri! Dannɛri! Ótɛn ká í tɛ́! Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ í kũ àtɛni ń gó yĩpayĩpao,

akũ à zɛ̀, gu kɛ̀ kítikiti. 25 Akũ à pìńnɛ: Á ma náani vĩroo? Akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna ń kũ, akũ
ò òkɔ̃nɛ: Dín gbɛ̃ dí ũ sɛ́ɛ? Bee ĩa kũ ío, àdi yã ditɛ́ńnɛ, akũ àdi a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Akũ ò kà Gadara bùsun sɛ̀bɛɛ bara, Galili bùsu ifãboki kpa. 27 Kũ Yesu bikũ̀ í bara, à
dàkarɛ kũ wɛ̃tɛ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãna vĩo. À gɔrɔ pla kɛ̀ adi pɔ́kasa naawaro. Àdigɔ̃ kú bɛro, sé
miranɔ tɛ́. 28-29 Òdi a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ, òdi a da lín a kũna yãi, ama àdi mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ
kɛ̃kɛ̃mɛ, tãna pìi dì a si sɛ̃̀n. Kũ à Yesu è, akũ à wiki lɛ̀, à sù à kùtɛ a arɛ, akũ à pũ̀tã à pì: Yesu,
Luda Musude Nɛ́, bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? N yã nna! Ǹsun wɛ́ tãmaro. À ò lɛ kũ Yesu ò tãna pãsĩ pì
bo a gũn yãimɛ. 30 Akũ Yesu a là à pì: N tɔ́n deraa? Akũ à wèala à pì: Ma tɔ́n Dasi. Zaakũ
tãnanɔn kú a gũn dasimɛ. 31 Akũ tãna pìnɔ kútɛ kɛ̀ Yesunɛ manamana ò pì, àsun ń gbarɛ ò si
Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo gũnlo.

32 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sĩ̀sĩgɛrɛɛi. Akũ tãna pìnɔ wɛ́ kɛ̀ Yesua à ń gba zɛ́ ò
gɛ̃ ń gũn. Yesu ń gbá zɛ́, 33 akũ tãnanɔ gò gbɛ̃ pìia ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì
kũ bàao, ò sòro sĩ̀sĩgɛrɛɛi ò sì sɛ̀bɛn ò gàga gwe. 34 Kũ alɛdɛdãrinɔ è lɛ, ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò yã pìi
bàbańnɛ wɛ̃tɛ gũn kũ buranɔ. 35 Akũ ò bɔ̀tɛ de ò yã kũ à kɛ̀ɛ pì gwa. Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò
gbɛ̃ kũ tãnanɔ gòaa pìi è vutɛna Yesu gbá sarɛ kũ pɔ́kasao dana, à kú a laakariia. Akũ vĩna ń
kũ. 36 Kũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi è kũ wɛ́onɔ òńnɛ deran ò tãnade pìi wèrekɔ̃a nà, 37 akũ Gadara bùsu
gbɛ̃nɔ pínki kútɛ kɛ̀ Yesunɛ à bo ń bùsun, zaakũ vĩna ń kũ manamana. Akũ à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn,
àtɛn tá. 38 Gbɛ̃ kũ tãnanɔ gòaa pì kútɛ kɛ̀nɛ de à tá kãao, ama Yesu gìnɛ à pì: 39 Ǹ ɛra ǹ tá n bɛa,
ǹ yã kũ Luda kɛ̀nnɛ ońnɛ pínki. Akũ à tà, à yã kũ Yesu kɛ̀arɛ kpàkpaa kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn pínki.

Yairu nɛ́ vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kũ Yesu ɛ̀ra à sù, akũ gbɛ̃nɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni a dãmɛ. 41 Akũ gɔ̃gbɛ̃
kũ à de aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ òdi pinɛ Yairu sù à wùtɛ a kùaa Yesu gbá sarɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ de
à gɛ́ a bɛa, 42 kũ a nɛ́ mɛ̀n do légelege tɛn ga yãi. Nɛ́nɔgbɛ̃ pìi kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Kũ Yesu tɛn
gɛ́, akũ pari tɛn nakaraa.

43 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Pɔ́ kũ à vĩ pínki à dɛ̀ ɛzɛdenɔ kĩnaa,
ama gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a wèrekɔ̃aro. 44 Kũ à nà Yesui kpɛ kpa, akũ à ɔ nà a uta lɛ́a. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ
a arubɔtɛnaa zɛ̀. 45 Akũ Yesu pì: Dí mɛ́ à ɔ nàmaa? Akũ ń gbɛ̃ sĩnda pínki pì á a yã dɔ̃ro. Akũ
Pita pì: Dannɛri, gbɛ̃nɔ likanyĩ òtɛn nakaramma. 46 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke ɔ nàma, zaakũ má dɔ̃
kũ gbãna bò ma mɛ̀ɛ gũn. 47 Kũ nɔgbɛ̃ pìi è ò a yã dɔ̃̀, akũ à sù àtɛn lukaluka, à wùtɛ a kùaa a
gbá sarɛ, akũ à yã kũ à tò à ɔ nàaa ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára kũ lákũ à aafiaa lè nà gɔ̃̀nɔ. 48 Yesu
pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia.

49 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, ò sù ò pìnɛ: N nɛ́ pìi kɛ̀ sari, ǹsun
wari dɔ dannɛriia doro. 50 Yesu yã pìi mà, akũ à pì Yairunɛ: Ǹsun tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náani
kɛ dé, ani werekɔ̃a. 51 Kũ à kà a bɛa, adi we gbɛ̃ke gɛ̃̀ kãaoro, sé Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio
kũ nɛ́ pì de kũ a dao. 52 Gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki, òtɛni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. Akũ Yesu pì:
Ásun ɔ́ɔ dɔro. Adi garo, àtɛn i omɛ. 53 Akũ ò a lalandi kɛ̀, zaakũ ò dɔ̃̀ kũ nɛ́ pìi gà kɔ̀. 54 Yesu
a kũ̀ a ɔa, akũ à pũ̀tã à pì: Nɛ́nɔkpare, ǹ vu! 55 Akũ à wɛ̃̀ndii sù, à fùtɛ gɔ̃̀nɔ. Yesu pì ò pɔ́ble
kpáa. 56 Yã pìi bò nɛ́ pì de kũ a daoo sarɛ, akũ Yesu òńnɛ òsun yã kũ à kɛ̀ɛ pì o gbɛ̃ke maro.

9

Yesu zĩ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akũ à ń gbá gbãna kũ ikoo ò tãna buri sĩnda pínki
go ḿma, ò gyãnɔ werekɔ̃aḿma. 2 Akũ à ń zĩ ò kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ, ò gyãrenɔ
werekɔ̃a. 3 À pìńnɛ: Ásun pɔ́ke sɛ́ à gɛ́oro, gò ke bɔ̀kɔlokona ke zàna ke ɔgɔ ke uta mɛ̀n pla. 4 Ɔn
kũ a kipan, àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ boo wɛ̃tɛ pìi gũn. 5 Wɛ̃tɛ kũ odi gbãnakɛ kpáárɛnlo, à bon à
lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 6 Akũ ò dà zɛ́n, ò kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, ò
baaru nna kpàńnɛ, ò gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gu sĩnda pínki.

Hɛrɔdu bídikɛnaa
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kũ kína Hɛrɔdu yã birenɔ mà pínki, akũ à bídi kɛ̀, zaakũ gbɛ̃kenɔ tɛn pi Yahaya Da'itɛkɛri
mɛ́ à fùtɛ bona gan. 8 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasu mɛ́ à bò à sùḿma, gbɛ̃kenɔ pì dɔ annabi yãnɔ doke mɛ́
à vù. 9 Hɛrɔdu pì: Ma Yahaya mìi zɔ̃̀. Dín gbɛ̃ kũ ma a baaruu màa pì ũ sɛ́ɛ? Akũ àtɛn wɛtɛ ń
wɛ́ kɛ pla.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yuh 6:1-14)

10 Kũ zɪ̀rii pìnɔ sù, akũ ò yã kũ ò kènɔ gbã̀ Yesunɛ. Akũ à ń sétɛ ńtẽnɛ à gèɛ kũńwo wẽtɛ kũ
òdi pi Bɛtɛsaida. 11 Kũ pari dɔ̃̀, akũ ò pètɛi. À gbãnakɛ kpàńyĩ, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã
òńnɛ, akũ à gbɛ̃ kũ ò ye ò ń werekɔ̃anɔ wèrekɔ̃a.

12 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, zɪ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ nài ò pìnɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ kipaki kũ pɔ́bleo
wɛtɛ lakutu kũ bura kũ ò kú kãninɔ gũn, zaakũ sɛ̀ntɛ pɔ̀rɔtun ó kú la. 13 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ à pɔ́
kpáḿma ò ble. Akũ ò pì: Burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn plao ó vĩ. Séde ò gɛ́ pɔ́ble lú gbɛ̃ dínɔnɛ
ń pínki. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú gwe gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. Akũ à pì a ìbanɔnɛ: À tó ò vutɛ gã̀ kũ gã̀ao
gbɛ̃nɔn bupla akurikuri. 15 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò ń vútɛvutɛ ń pínki. 16 Akũ à burodi mèn sɔɔro kũ
kpɔ̀ mèn pla pìnɔ sɛ̀ à a wɛ́ sɛ̀ musu à arubarikaa dàn. Akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ
gbɛ̃nɔnɛ. 17 Ò pɔ́ blè ò kã̀ ń pínki, akũ ò a kusu kũ ò gɔ̃̀nɔ sètɛ tãnko kuri awɛɛpla pà.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Maa 8:27-33)

18 Zĩkea kũ Yesu tɛn adua kɛ ado, a ìbanɔ sù ò a lè, akũ à ń lá à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a
ũu? 19 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ
annabi yãnɔ doke mɛ́ à vù. 20 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì:
Luda gbɛ̃ Arumasihumɛ n ũ.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Akũ à gìńnɛ òsun yã pì o gbɛ̃ke maro. 22 Akũ à pì dɔ: Séde Bisãsiri Nɛ́ wɛ́tãmmana le
manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ
ani vu.
23 Akũ à pìńnɛ ń pínki: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii, àgɔ̃ a lígbãndurukpana
sɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà àgɔ̃ tɛ́omai. 24 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii
ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 25 Tó gbɛ̃ andunia lè pínki, à a zĩda lilin kèo à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́
àreen ani lee? 26 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma yão wé'i kũ̀, Bisãsiri Nɛ́ ni ade wé'i kũ gɔrɔ kũ ani su a
gakuri gũn kũ a De gakurio kũ a malaikanɔ gakurio. 27 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la
kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e.

Yesu linaa
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã pì onaa gbɛra à kà azuma do taka bà, akũ à Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio sɛ̀ à dìdi
kũńwo kpia de à adua kɛ. 29 Kũ àtɛn adua kɛ, a ãnn lìtɛ a pɔ́kasanɔ kè púu táitai. 30 Kãnto
gbɛ̃nɔn planɔn kú kãao, Musa kũ Iliasuo, òtɛn yã o kũ Yesuo. 31 Ò bò ò sùa gakuri gũn, òtɛn
andunia kũ ani tó zaa Yurusalɛmu yã o. 32 I Pita kũ a gbɛ̃nɔo sɛ̀. Kũ ò vù, ò Yesu gakuri è kũ
gbɛ̃nɔn pla kũ ò zɛna a sarɛnɔ. 33 Kũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ tɛn kɛ̃kɔ̃a kũ Yesuo, Pita pìnɛ: Dikiri, à
mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Iliasu pɔ́ mèn do. À dɔ̃
yã kũ átɛn oro. 34 Kũ àtɛn o lɛ, ludambɛ luku kìpa à dàńla. Kũ ò kú a gũn, vĩna ń kũ, 35 akũ ò
kòtoo mà a gũn à pì: Ma Nɛ́ kũ ma a sèn dí. À a yã ma. 36 Kòtoo pì manaa gbɛra ò è Yesu mɛ́ à
gɔ̃̀ gwe ado. A ìbaa pìnɔ ń lɛ́ kũ̀, odi yã kũ ò è o gbɛ̃ke ma gɔrɔ kũaro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kũ gu dɔ̃̀, ò kìpa kpi pìi musu, akũ gbɛ̃nɔ sù da Yesulɛ dasi. 38 Zàa gũn gɔ̃gbɛ̃ ke pũ̀tã
à pì: Dannɛri, n yã nna! Ǹ ma nɛ́ gwa, zaakũ ma nɛ́ mèn do kũ má vĩn gwe. 39 Tãna dì
futɛa, akũ àdi wiki lɛ́ kãnto. Àdi a pãtɛ àgɔ̃ bigiri kɛkɛ àgɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdi wari dɔa àdi goa
likalikaro. 40 Ma wɛ́ kè n ìbanɔa ò pɛ́ tãna pìia à bo, akũ ò fùa. 41 Yesu pì: Gbãragbɛ̃ yakana
ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛɛ? Ǹ mɔ́ kũ n nɛ́
pìio la. 42 Ari nɛ́ pì gɔ̃ gɛ́ nai, akũ tãna pì a pã̀tɛ, àtɛn bigiri kɛkɛ. Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à nɛ́
pìi wèrekɔ̃a, akũ à a kpà a dea. 43 Luda gbãna zɔ̃kɔ̃ yã pìi bò ń sarɛ ń pínki.

Yesu ɛra à a ga yã'onaa
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ wɛ̃̀ Yesu yãkɛnaa pínki, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã díkĩna kũna á nèsɛɛ gũn. Oni
Bisãsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔ̃i tera. 45 Odi yã pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, a mì utɛnańnɛ, ò fùa, akũ vĩna ń kũ ò
yã pì gbɛkaa.

Denla yã
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Akũ ò fùtɛ kũ lɛ́kpakɔ̃ao denakɔ̃la yã musu. 47 Yesu laasun kũ à kú ń nɛ̀sɛɛ gũn dɔ̃̀, akũ à
nɛ́ fíti sɛ̀ à a zɛ̀ a sarɛ, 48 à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à nɛ́ dí taka sì ma ìbakɛ yãi, makũmɛ à ma si. Gbɛ̃ kũ
à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ sìmɛ. Gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ kĩana á tɛ́ mɛ́ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ sɛ́ kããoro bi a gbɛ̃ndomɛ
(Maa 9:38-40)
49 Akũ Yuhana pì: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ gońma kũ n tɔ́o, akũ o ginɛ, zaakũ ó
gbɛ̃nlo. 50 Akũ Yesu pì: Ásun gínɛro, zaakũ gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ sɛ́ kããoro bi á gbɛ̃ndomɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesui
51 Kũ Yesu tana ludambɛ gɔrɔ kà kãni, à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua. 52 Akũ à gbɛ̃nɔ gbàrɛ ò dòárɛ
arɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ Samaria bùsu lakutu ke gũn de ò soru kɛnɛ. 53 Akũ lakutude pìnɔ gì a síi
kũ à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua yãi. 54 Kũ a ìba kenɔ Yamisi kũ Yuhanao è lɛ, ò pì: Dikiri, ń ye ò pi tɛ́
bo ludambɛ à su à ń kakatɛn yá? 55 Akũ Yesu lìtɛ à kpàkɛ̃ńyĩ. 56 Akũ òtɛn gɛ́ lakutu pãndea.

Tɛna Yesui
(Mat 8:19-22)
57 Kũ ò tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à pì Yesunɛ: Gu kũ ntɛn gɛ́n pínki, manigɔ̃ tɛ́nyĩ. 58 Yesu pìnɛ:
Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔ ń sà vĩ. Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃ à ĩampaki vĩro. 59 Yesu pì gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ
tɛ́mai. Akũ gbɛ̃ pìi pì: Dikiri, ǹ tó ari ma de gɛ̀ɛ kpágui gĩa. 60 Yesu pìnɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ.
Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ gɛ́ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde pì dɔ: Manigɔ̃ tɛ́nyĩ Dikiri,
ama ǹ tó mà gɛ́ lɛ́ za ma bedenɔa gĩa. 62 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ swakure na a ɔĩ, tó àtɛn kpɛ gwa,
ade dí kɔ̃ sɛ́ kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaaoro.

10

Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛplanɔ zĩnaa
(Mat 11:20-27, 13:16-17)
1 Abire gbɛra Dikiri gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pãndenɔ dìtɛ, akũ à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla
ò doárɛ arɛ wɛ̃tɛ kũ gu kũ á ye à gɛ́nnɔo pínki. 2 À pìńnɛ: Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama a zĩkɛrinɔn dasiro.
À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n. Matɛni á zĩ lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà
lɛwannanɔ tɛ́mɛ! 4 Ásun ɔgɔsɔ̃nɔ sɛ́ro ke bɔ̀kɔlokona ke kyatenɔ. Ásun zɛ zɛ́n à fɔ kpá gbɛ̃kearo.
5 Ɔn kũ a gɛ̃n pínki à pi gĩa Luda ɔn pì gba aafia. 6 Tó aafiade kú gwe, á fɔɔ aafiade ni gɔ̃nɛ. Tó à
kú gwe sɔ̃ro, ani ɛra à suáwamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ɔn pìi gũn, à pɔ́mina ke pɔ́ble kũ ò kpàáwa ble, zaakũ
zĩkɛrii kà à a láada le. Ásungɔ̃ kipaki lilin kɛro. 8 Wɛ̃tɛ kũ a gɛ̃n akũ ò á sí, à pɔ́ kũ ò sùoárɛ ble.
9 À wɛ̃tɛ pì gyãrenɔ werekɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni kũńwo. 10 Tó a gɛ̃
wɛ̃tɛ gũn, tó odi á sí sɔ̃ro, à bɔtɛ gãnulɛa à pi: 11 Bee á wɛ̃tɛ lukutɛ̃ kũ à kpà ó gbála se, o wàra
á tona kũ Ludaoo sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 12 Matɛn oárɛ,
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wɛ́tãmma kũ Sɔdɔmudenɔ ni le nigɔ̃ sȁna de wɛ̃tɛpidenɔ pɔ́la.
13 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma daboyã kũ ma kɛ̀ á tɛ́nɔ kɛ̀ Taya
kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ uta kasanɔ dàda, ò vùtɛ tuburaa à gìi kɛ̀ nɛ̀sɛlitɛnaa sèeda ũ.
14 Yãkpatɛkɛ-gɔrɔ zĩ á wɛ́tãmma nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ pɔ́la. 15 Á Kapɛnamudenɔ
sɔ̃, áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ sɔ̃ái ari gyãwãn.
16 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kũ à á yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kũ à gìái gìmaimɛ. Gbɛ̃ kũ à
gìmai sɔ̃, ade gì gbɛ̃ kũ à ma zĩimɛ.
17 Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pìnɔ gɛ̀ɛ, akũ ò ɛ̀ra ò sù kũ pɔnnao ò pì: Dikiri, bee tãnanɔ
mìi nàtɛwɛrɛ n tɔ́ yãi. 18 Yesu pìńnɛ: Ma Setan è à lɛ̀tɛ bona ludambɛ lán legũpinaa bà. 19 Ma
á gbá zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kũ fínɔ kũ á ibɛrɛ gbãna pínkinɔa, pɔ́ke ni á kĩnnaro. 20 Bee kũ abireo
ásun pɔnna kɛ kũ mì kũ tãnanɔ dì natɛárɛoro. À pɔnna kɛ kũ á tɔ́ kú takadan ludambɛ yãi.
21 Zĩ birea Luda Nini Yesu pɔ kɛ̀ nna manamana à pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu
kɛ̀, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ n boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakũ n
pɔyenyĩnaamɛ. 22 Ma De pɔ́ sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda
baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Nɛ́ kũ gbɛ̃ kũ Nɛ́ pì yei à mɔńnɛnɔ baasiro.
23 Akũ Yesu arɛ dɔ a ìbanɔa ńtɛ̃nɛ, à pìńnɛ: Arubarikadenɔmɛ á ũ pɔ́ kũ átɛn e kũ wɛ́o yãi.
24 Matɛn oárɛ, annabinɔ kũ kínanɔn kun yã dasi, ò ye ò pɔ́ kũ átɛn enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ
átɛn manɔ ma, odi maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ mana
25 Dokadɔ̃ri ke fùtɛ de à Yesu yɔ̃ à gwa à pì: Dannɛri, deran mani kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro lee? 26 Yesu pìnɛ: Deran ò kɛ̃̀ doka takadan nàa? N a kyó kɛ̀ n mà deramɛɛ? 27 Gbɛ̃ pìi
wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nɛ̀sɛɛo mɛ̀n do kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n
gbãna lɛ́n, n swɛ̃̀ gɔ̃ kúa, abire gbɛra ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 28 Yesu pìnɛ: N

we mana. Ǹgɔ̃ kɛ lɛ, ĩnigɔ̃ kun. 29 Gbɛ̃ pì ye à yã nna kpá a zĩdaa, akũ à Yesu là à pì: Dín ma
gbɛ̃dake ũu?
30 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ à bò Yurusalɛmu àtɛn gɛ́ Yɛriko, akũ kpãni kàsaranɔ zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Ò
a pɔ́kasanɔ sìa, ò a gbɛ̃̀ búgubugu ari à kà gana. Akũ ò a tòn ò gɛ̃̀ zɛ́la. 31 À sù à lè sa'ori ke zɛ́
dokɔ̃nɔ pìi sɛ̀. Kũ à a è, akũ à pã̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kũ Levi buri ke kà gu pìn, à a è, akũ à
pã̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 33 Ama Samaria bùsu gbɛ̃ke tɛ́ zɛ́ pìn. Kũ à sù à a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. 34 À nài, à
ɛzɛ màma gu kũ à kĩ̀nnanɔa kũ nísio kũ sèwɛ̃o, à pɔ́ yĩ̀yĩa. Akũ à a sɛ̀ à dì a zaaki kpɛ, à gɛ̀ɛ kãao
nibɔnɔ kipakia, gu kũ à a gwàn. 35 Kũ gu dɔ̀, akũ à andurufu ɔgɔ bò mɛ̀n pla à kpà kipakide
pìia à pì: Ǹ a gwamɛnɛ. Tó n ɔgɔ dɛ̀ de adila a musu, mani fĩna bonnɛ, tó ma su.
36 Tɔ̀! Gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ tɛ́ dín ntɛn da gbɛ̃ kũ kpãninɔ dàalɛ pì gbɛ̃dake ũu? 37 Dokadɔ̃rii pìi
wèa à pì: Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃nda dɔ̃̀mɛ. Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ kɛ lɛ se.

Yesu kunna Maata kũ Mariamao bɛa

38 Gɔrɔ kũ Yesu kũ a ìbanɔn tɛ́ zɛ́n, ò kà wɛ̃tɛ gũn, akũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Maata Yesu sì a
bɛa. 39 À dakũna vĩ, òdi a sísi Mariama, à vùtɛ Dikiri gbá sarɛ, àtɛni a yã ma. 40 Kĩni zĩ kɛ̀
Maataa dasi, akũ à sù Yesu kĩnaa à pì: Dikiri, kũ ma dakũna ma to zĩ gũn mado, adi kɛnnɛ
yãke ũroo? Ǹ onɛ à kpámai. 41 Akũ Dikiri wèa à pì: Maata, Maata, ntɛn damu kɛ dasi, ntɛn
wari dɔ n zĩdaa kũ yãnɔo dasi. 42 Yã mɛ̀n do mɛ́ à zɛ́ vĩ. Mariama baka mana sɛ̀, oni síaro.

11

Aduakɛnaa
(Mat 6:9-15, 7:7-11)

1 Zĩkea Yesu tɛn adua kɛ gukea. Kũ à làka, a ìba ke pìnɛ: Dikiri, ǹ aduakɛnaa dadawɛrɛ, lákũ
Yahaya dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Akũ à pìńnɛ: Tó átɛn adua kɛ, àgɔ̃ pi:
Baa, ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona.
Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa.
3 Ǹ ó gba pɔ́ kũ ónigɔ̃ ble lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
4 Ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá,
zaakũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀wɛrɛnɔnɛ ń pínki.
Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro.
5 Akũ à pìńnɛ: Ò pì á gbɛ̃ke mɛ́ à gbɛ̃nna vĩ, akũ à gɛ̀ɛ a kĩnaa lizãndo à pìnɛ: Ma su n kĩnaamɛ,
ǹ burodi sãkãmɛnɛ mɛ̀n aakɔ̃. 6 Nibɔɔ kìpama tera dí, má pɔ́ke vĩ mà kpáaro. 7 Akũ a gbɛ̃nna
pìi wèa zaa kpɛ́ gũn à pì: Ǹsun wari dɔmaro, ma gbàa tà kɔ̀. Ma gɛ̃ kpɛ́n kũ ma nɛ́nɔ, mani
fɔ̃ mà futɛ mà pɔ́ke kpámmaro. 8 Matɛn oárɛ, bee tó adi futɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãiro, ani futɛ
à pɔ́ kũ à yei kpáa, kũ à zɛ̀i dãndãn yãi. 9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à wɛ́ kɛ, Luda ni kpááwa. À
wɛtɛ, áni le. À gbà lɛ́, Luda ni wɛ̃árɛ. 10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wɛ́ kɛ̀ɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi
le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni wɛ̃nɛ. 11 Ákɔ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ vĩ, tó á nɛ́ kpɔ̀ wɛ́ kɛ̀áwa, á dí mɛ́ ani mlɛ̃̀ sɛ́
à kpáaa? 12 Ke tó à nɛ́ konɛgbĩni wɛ́ kɛ̀áwa, á dí mɛ́ ani fí sɛ́ à kpáaa? 13 Bee kũ á vãnikɛo á pɔ
mana kpana á nɛ́nɔa dɔ̃. Oni á De kũ à kú musu Nini kpana gbɛ̃ kũ ò wɛ́ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu tɛn tãna sãto kpáturuku go gbɛ̃a. Kũ tãna pìi gòa, sãto pìi nà yã'onaaa, akũ yã pìi bò
pari sarɛ. 15 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnaomɛ. 16 Akũ
gbɛ̃ pãndenɔ a yɔ̃̀ ò gwà, ò a gbɛ̀ka à sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 17 Kũ Yesu ń laasun dɔ̃̀,
akũ à pìńnɛ: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o ni gɔ̃
bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setan ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a gbɛ̃nɔo, deran a kpata ni gì kɛɛ? Ma ò lɛ kũ átɛn pi madì
tãna goḿma kũ Bɛlɛzɛbubu gbãnao yãimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madì tãna gooḿma, á
gbɛ̃nɔ dì goḿma kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛmɛ á zĩda gbɛ̃nɔ á ɛ́kɛ bò lɛ. 20 Tó ma tãnagoḿmana
bi Luda ɔgbɛɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe. 21 Tó gɔ̃sa gbãna zĩ̀kabɔnɔ kũna
àtɛni a ɔn dãkpão, a aruzɛkɛnɔ dìgɔ̃ aafiaamɛ. 22 Ama tó gbɛ̃ kũ a gbãna deala sù à gɛ̃̀i à gbãna
mɔ̀nɛ, ani a gɔ̃kɛbɔ kũ à a náani vĩnɔ sɛ́tɛ, ani a aruzɛkɛ kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à kú kũmaoro
bò ma kpɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ kakara kũmaoro dì fãkɔ̃amɛ.
24 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero, akũ àdi pi: Mani
ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. 25 Tó à kà gwe, àdi le à warana swáswa zɛ́azɛa, 26 akũ àdi gɛ́ tãna kũ ń
pãsĩ dealanɔ sɛ́tɛ mɛ̀n suppla à su kũńwo, òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛkpɛ vãni dìgɔ̃
de a káakupɔla.

Arubarika yã

27 Kũ Yesu tɛn o lɛ, nɔgbɛ̃ ke pũtã zàa gũn à pì: Nɔgbɛ̃ kũ à n i à yɔ̃ kpàmma arubarika vĩ.
28 Akũ Yesu pì: Oi! Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò Luda yã mà ò kũnanɔ ũ.

Sèeda gbɛkana Yesua
(Mat 12:38-42)

29 Kũ pari tɛn kara, akũ Yesu pì: Gbãragbɛ̃nɔn zara. Òdi sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke
kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. 30 Lákũ Inusa de sèeda ũ Ninɛvadenɔnɛ nà, lɛn Bisãsiri Nɛ́ nigɔ̃ de sèeda
ũ gbãragbɛ̃nɔnɛ lɛ. 31 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gɛ̀nɔmidɔki kpa saraunia ni vu à yã dí gbãragbɛ̃nɔa,
zaakũ à bò zaa andunia lɛ́a, à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú la
sà. 32 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ Ninɛvadenɔ Inusa
waazi mà ò nɛ̀sɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la sà.

Wɛ́mɛ mɛ̀ fitila ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Òdi fitila na ò ditɛ gukpado ke ò gbaka kútɛaro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn
gɛ̃nɔ gupura e yãi. 34 N wɛ́mɛ n mɛ̀ fitila ũ. Tó n wɛ́ aafia, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gupura ũ. Tó n wɛ́
gbãnaro sɔ̃, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gusira ũ. 35 Abire yã mɛ́ à tò, ǹ laakari kɛ, de gupura kũ ntɛn da
ń vĩ súngɔ̃ de gusira ũro. 36 Tó n mɛ̀ pínki gupura vĩ, a ke kú gusira gũnlo, anigɔ̃ gu pura kũ
swáswa lándɔ̃ fitila'i dɔmma bà.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ bobona ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

37 Kũ Dikiri yã ò à làka, akũ Farisi ke a sìsi à mɔ́ à pɔ́ ble kãao, akũ à gɛ̀ à vùtɛ. 38 Kũ Farisi
pìi è adi ɔ da ín gbasa ò pɔ́ blero, à bò a sarɛ. 39 Akũ Dikiri pìnɛ: Ákɔ̃nɔ Farisinɔ adì gbãsĩ bo
tokonɔ kpɛ kũ tanɔ, ama wãkũ kũ yãvãnikɛnaao mɛ́ à á nɛ̀sɛɛ pà. 40 Yɔ̃nkɔnɔ! Luda kũ à pɔ́
kpɛ kɛ̀ mɛ́ à a gũn kɛ̀ seroo? 41 À pɔ́ kũ à kú á tanɔ gũn dã wɛ̃ndadenɔnɛ, á ta pìnɔ ni gɔ̃árɛ
gbãsĩ sari.
42 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dò pɔ́nɔ pínki kuride kpá
Ludaa, akũ adì pã kpá yãzɛdei kũ yena Ludaiio. Yã birenɔ mɛ́ à de àgɔ̃ kũna pãkpana a
kparanɔi sari. 43 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adìgɔ̃ ye à vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn, adìgɔ̃
ye ògɔ̃ fɔ kpákpaáwa ɛtɛnɔn. 44 Waiyoo ákɔ̃nɔ! Á de lán mira kũ òdigɔ̃ táa oa a yãdɔ̃naa sari
bàmɛ.
45 Akũ dokadɔ̃ri ke pìnɛ: Dannɛri, tó n ò lɛ, ntɛni ó sɔ̃sɔ̃mɛ se. 46 Yesu pì: Waiyoo ákɔ̃nɔ
dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Adì gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũn, akũ adì ɔ daḿma kũ a sɛnaaoro, bee ɔnɛɛ. Waiyoo
ákɔ̃nɔ! 47 Adì pɔ́ bo annabi kũ á dizinɔ ń dɛdɛnɔ miranɔa ń yã dɔngu yãi. 48 Lɛmɛ a sì kũ a zɛ
kũ á dizinɔ yãkɛnanɔomɛ. Ò annabinɔ dɛ̀dɛ, akũ adì pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Abire yãi Luda wɛ́zɛ̃
gũn à pì, áni annabinɔ kũ zɪ̀rinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni wɛ́ tã ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ
annabi kũ ò ń dɛdɛ zaa andunia naanagɔrɔ ari gbãranɔ yã ni wí teradenɔ musu lɛ, 51 sɛna
zaa Habila dɛna ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Zakari kũ ò a dɛ̀ sa'oki kũ Luda kpɛ́o daguraa. Ee, matɛn oárɛ, yã
birenɔ pínki ni wí teradenɔ musumɛ. 52 Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃naa gbà mɔ̀nɛ wòto.
Ádi gɛ̃ a gũnlo, akũ a kpa gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔnɛ. 53 Kũ Yesu bò gwe, ludayãdannɛrinɔ kũ
Farisinɔ nàkaraa gbãngbãn, òtɛn yã lalaa dasi, 54 òtɛni a kpákpa, de ò a kũ yã kũ àtɛn o gũn.

12

Laakarikɛna Farisinɔ manafikii
(Mat 10:26-27)

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔ kàkarai, ò ń lɛ́ dɔ̃ro, ari òtɛn gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛkɔ̃a, akũ à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à pì:
À laakari kɛ Farisinɔ lùbɛnɛɛi. Àkũmɛ ń manafiki ũ. 2 Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro.
Asiriyã ke kun kũ oni gí dɔ̃iro. 3 Lɛmɛ dɔ yã kũ a ò gusiran, oni ma gupuraa, asiriyã kũ a ò
kɔ̃ sãn kpɛ́ tú, oni a kpàkpa kɛ gãnu arɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ oni mɛ̀ kakatɛ a gbɛra oni fɔ̃ ò yãke kɛárɛ doronɔ, àsun
vĩna kɛńnɛro. 5 Mani gbɛ̃ kũ à de à vĩna kɛnɛ oárɛ. À vĩna kɛ Ludanɛ kũ à gbãna vĩ à á zu tɛ́
gũn mɛ̀kaatɛnaa gbɛra. Ee, matɛn oárɛ, à vĩna kɛnɛ. 6 Òdi bãntoro mɛ̀n sɔɔro yía kɔbɔ plaroo?
Ama bee ń ke yã dì sã Ludanlo. 7 Bee á mìkãnɔ, à a lɛ́ dɔ̃. Ásun vĩna kɛro, á bɛ̀ɛrɛ de bãntoro
dasinɔla.
8 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, Bisãsiri Nɛ́ ni zɛ kãao Luda malaikanɔ arɛ. 9 Gbɛ̃
kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái Luda malaikanɔ arɛ. 10 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Nɛ́ vãni
bò, Luda ni a kɛ̃. Ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sì, ani kɛ̃nɛro. 11 Tó òtɛn gɛ́ kãáo yãkpatɛkɛkia

aduakɛkpɛn ke kínanɔ kũ gbãnadenɔ arɛ, àsun á zĩda bona damu kɛro ke yã kũ áni o, 12 zaakũ
Luda Nini mɛ́ ani yã kũ à de à o daárɛ zĩ birea.

Ɔgɔde
(Mat 6:19-34)

13 Zàa gũn gbɛ̃ke pì Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vǹninɛ à ma baka kpáma ó túbi gũn. 14 Akũ à
wèa à pì: Ma gbɛ̃, dí mɛ́ à ma ditɛ á yãkpatɛkɛri ke á yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ á
zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ pɔ́ sĩnda pínki aniapãsĩkɛnaai, zaakũ aruzɛkɛ bi bisãsiri wɛ̃ndinlo,
bee tó à fɔ̃ àgɔ̃ didikɔ̃a dia.
16 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Ɔgɔde mɛ́ à kun a bura pɔ́ble kɛ̀nɛ manamana, 17 akũ à laasun lɛ̀
à pì: Bɔ́n mani kɛɛ? Má pɔ́wɛkaki vĩro. 18 Akũ à pì: Yã kũ mani kɛn dí: Mani ma pɔ́katɛkinɔ
gboro, mani a zɔ̃kɔ̃nɔ bo, mani ma pɔ́wɛ kán pínki kũ ma aruzɛkɛnɔ. 19 Mani pi ma zĩdanɛ:
Gbɛ̃, n gĩnakɛ ń pɔ́ mana vĩ zɔ̃kɔ̃, kũ ani ká kũnwo wɛ̃ ũgbangbaa? Ǹ kámma bo, ǹ pɔ ble, ǹ í
mi, ǹ pɔnna kɛ. 20 Akũ Luda pìnɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãaniala mani n wɛ̃ndi gbɛkamma. Soru kũ n kɛ̀
ni gɔ̃ dí pɔ́ ũmɛɛ? 21 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à aruzɛkɛ tɔ̃kɔ̃ai, ama à de ɔgɔde ũ Ludanɛro yã de lɛ.

Ludanaanikɛnaa
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃ndi damu à pi bɔ́n óni blero, àsun á mɛ̀
damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. 23 Wɛ̃ndi de pɔ́blela. Mɛ̀ de pɔ́kasala. 24 À kãakãannanɔ gwa. Òdi
pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, ò dɔ̃ ke gbàsɔ vĩro, bee kũ abireo Luda dì ń gwa. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de
bãnɔla fá! 25 Á tɛ́, dí mɛ́ ani fɔ̃ à a wɛ̃ndi gbãna kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn? 26 Tó áni
yã fíti dí fɔ̃ro, bɔ́yãi átɛn yã kparanɔ damu kɛɛ? 27 À lávunɔ gwa sɛ̃n lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro,
òdi buu tãro, ama matɛn oárɛ bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da a mana kà ń ke ũro.
28 Sɛ̃la kũ à kun gbãra ani tɛ́ kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ nà, oni ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ pɔ́
o dɔ yá? 29 Ásun tó pɔ́ kũ áni ble ke pɔ́ kũ áni mi yã doárɛ arɛro. Ásun a damu kɛro. 30 Andunia
dí burinɔn pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dɔńnɛ arɛ, á De sɔ̃ à dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo. 31 À tó kpata kũ à
bò a kĩnaa yã doárɛ arɛ, ani pɔ́ pìnɔ karaárɛ. 32 Ma kpàsa fíti gbɛ̃nɔ, àsun vĩna kɛro, zaakũ á De
pɔyenyĩnaamɛ à á kpá kpataa pìn. 33 À pɔ́ kũ á vĩnɔ yá, à takasidenɔ gba a ɔgɔ. À ɔgɔsɔ̃nɔ kũ
àdi zĩ kũro zɔ̃, ludambɛ aruzɛkɛ kũ àdi lákaro káki ũ, kũ kpãni dì nairo, kɔ̀kɔ sɔ̃ àdi a yakaro.
34 Zaakũ gu kũ á aruzɛkɛ kún, gwen á laakari nigɔ̃ kun se.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru gũn, à tó á fitila gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ òtɛni ń dikiri suna dã à su kũ
nɔsɛ pɔnnakɛnaao bà, de gɔrɔ kũ à sù à gbàa lɛ̀, oni zɛ́ wɛ̃nɛ gɔ̃nɔ. 37 Arubarikadenɔn zĩkɛri
kũ ń dikiri ni ń le bɛ̃nɛ a sugɔrɔanɔ ũ. Yãpuran matɛn oárɛ, dikirii pì ni a pɔ́nɔ kɛkɛ à yĩ, ani ń
vutɛ, ani pɔ́ble kakarańnɛ. 38 Bee tó à sù lizãndo ke kɔnkɔkɔnkɔ, tó à ń lé lɛ, arubarikadenɔmɛ
á ũ. 39 Àgɔ̃ yã dí dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃ yã, de ani tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. 40 Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni su gɔrɔ zaka kũ á wɛ́ dɔiro.
41 Pita pì: Dikiri, ó yãin n yã pìi lɛ̀kɔ̃a yá, ke gbɛ̃ sĩnda pínki yãimɛ? 42 Dikiri pì: Dín
bɛgwari náanide laakaride kũ a dikiri dì a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔĩ, à pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa ũu?
43 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ a dikiri a lè, àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa ũ. 44 Yãpuran matɛn oárɛ, ani
a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ. 45 Ama tó zĩkɛrii pìi pì a nɛ̀sɛɛ gũn, a dikiri suna tɛn gì kɛ
sɔ̃, akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, àtɛn sãnkara pɔ́ ble, àtɛn wɛ̃dɛ
kɛ, 46 a dikiri ni su gɔrɔ kũ a wɛ́ dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à a baka da kũ
kifirinɔ.
47 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃, akũ adi soru kɛ à a pɔyeinaa kɛ̀ro, oni a gbɛ̃ búgubugu.
48 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃ro, akũ à yã kũ à de ò a gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, oni a gbɛ̃ fítimɛ. Gbɛ̃ kũ
Luda a gbà zɔ̃kɔ̃ Luda ni wɛtɛa zɔ̃kɔ̃. Gbɛ̃ kũ Luda pɔ́ nànɛ a ɔĩ zɔ̃kɔ̃, ani gbɛkaa deńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Mat 10:34-36)

49 Tɛ́n ma su na anduniaa, mádi gii tɛ́ pì gɔ̃ kũ se teraro. 50 Má wɛ́tãmma vĩ kũ mani gɛ̃n.
Má kú laasun zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ari à gɛ́ lákao. 51 Átɛn da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia
gũnn yá? Oi! Matɛn oárɛ, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su. 52 Zaa tera ɔn kũ gbɛ̃nɔn sɔɔronɔn kún, oni
kɔ̃ kpaatɛtɛ. Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ ni bo gbɛ̃nɔn planɔ kpɛ, gbɛ̃nɔn planɔ ni bo gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kpɛ.
53 De ni bo a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kpɛ, nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kpɛ. Da ni bo a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛ, nɛ́nɔgbɛ̃ ni bo a da
kpɛ. Zã da ni bo nɔzãre kpɛ, nɔzãre ni bo a zã da kpɛ.

Gɔrɔ díkĩna yáasi dɔ̃naa
(Mat 6:2-3)

54 Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó a è legũ tɛn sisi ifãlɛtɛ kpa, áni pi gɔ̃nɔ, legũ ni ma, akũ àdi kɛ lɛ. 55 Tó
a è ĩa tɛn bo gɛ̀nɔmidɔki kpa, áni pi, gu ni wã, akũsɔ̃ àdi wã. 56 Manafikidenɔ! Á zĩtɛ kũ musuo
wɛ́ dɔ̃kɔ̃i, akũ á gɔrɔ dí yáasi dɔ̃ sɔ̃ro bi?

Gaafara wɛtɛnaa
(Mat 5:25-26)
57 Bɔ́yãi á yãkɛna a zɛ́a dɔ̃ á zĩdaaroo? 58 Tó n ibɛrɛ tɛn gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ kokari kɛ
de à gaafara kɛnnɛ zaa zɛ́n, de àsun n gátɛ à gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛri kĩnaaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro,
yãkpatɛkɛrii pì ni n kpá dogariia, dogari ni n da kpɛ́siran. 59 Matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ
gɛ́ fĩna boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tɛ́nyĩro.

13

Nɛ̀sɛlitɛna ke ga
1 Gɔrɔ birea gbɛ̃kenɔ sù ò Galili gbɛ̃ kũ Pilati ń dɛdɛ à ń aru yãkatɛ kũ ń sa'obɔ aruonɔ yã ò
Yesunɛ. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: Kũ Galili gbɛ̃ pìnɔ ga de lɛ, átɛn da ń durunna de Galili gbɛ̃ kparanɔ
pɔ́lan yá? 3 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nɛ̀sɛ litɛro, á pínki ni ga lán ń bàmɛ. 4 Gbɛ̃nɔn baro plansari
kũ Siloamu kpɛ́didikɔ̃anaa gbòro à sìḿma ò gàganɔ sɔ̃, átɛn da ń taari de gbɛ̃ kpara kũ ò kú
Yurusalɛmunɔ pɔ́lan yá? 5 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nɛ̀sɛ litɛro, á pínki áni ga lán ń bàmɛ.
6 Akũ à yã dí lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à kaka lí bà a swadakoo gũn, akũ à gɛ̀ɛ a nɛ́ wɛtɛ adi
ero. 7 Akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gwa, a wɛ̃̀ aakɔ̃den dí, kũ madì su nɛ́ wɛtɛ kaka lí pìia mádi ero.
Ǹ a zɔ̃, óni tó à gu sí pãn yá? 8 Akũ zĩkɛrii pìi pìnɛ: Baa, ǹ tó ari ziki dɔ. Mani gu bi mà likai
mà taaki kánɛ. 9 Ani gí nɛ́ i zikiro. Tó adi nɛ́ iro sà, mani a zɔ̃ mà nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
10 Kámmabogɔrɔ zĩ Yesu tɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, tãna a kɔ̃̀nɔ kù à kà
wɛ̃̀ baro plansari. Àdigɔ̃ kokonamɛ, àdi fɔ̃ à a zĩda poro bee fítiro. 12 Kũ Yesu a è, akũ à a sìsi à
pì: Nɔgbɛ̃, n kɔ̃̀nɔkɛ gòmma. 13 Akũ à ɔ nàa. Zaa gwe gɔ̃nɔ à pòro, akũ à Luda sáabu kpà.
14 Akũ aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pɔ fɛ̃̀, kũ Yesu a wèrekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yãi, akũ à fùtɛ à
pì gbɛ̃nɔnɛ: Gɔrɔ suddo mɛ́ à kun kũ òdi zĩ kɛn. Àgɔ̃ su ò á werekɔ̃a gɔrɔ abirenɔa, ama
kámmabogɔrɔ zĩ baasi. 15 Akũ Dikiri wèa à pì: Manafikidenɔ! Kámmabogɔrɔ zĩ á baadi dì a
zù ke zaaki poro a bàdɔkia à gɛ́ í kpáaroo? 16 Ibrahĩ buri nɔgbɛ̃ díkĩna sɔ̃, Setan a yɔ̃̀ wɛ̃̀ baro
plansarimɛ. A bàa pìi poronaa kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kũ à ò lɛ, akũ wé'i a ibɛrɛnɔ kũ̀ ń
pínki, ama gbɛ̃nɔ pɔ kè nna daboyã kũ àtɛn kɛnɔa pínki.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)
18 Akũ Yesu pì: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n mani kpákũsũoo? 19 À de lán
musadi wɛ́ bà, akũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃ a karaa gũn. Kũ à bùtɛ, à kɛ̀ lí ũ, akũ bãnɔ sù ò dìdi a gɛ̃̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Mat 13:33)
20 Akũ à pì dɔ: Bɔ́n mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa kpákũsũoo? 21 À de lán lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃
sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aakɔ̃ gũn, à yãkatɛ pínki bà.

Zɛ́lɛ kpakoto
(Mat 7:13-14, 21-23)
22 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛnɔ kũ lakutunɔla, àtɛn yã dańnɛ, 23 akũ ò a
là ò pì: Baa, ase gbɛ̃ kũ oni surabana lenɔn dasiroo? Akũ Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: 24 À kokari kɛ à
gɛ̃ zɛ́lɛ kpakoto gũn. Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni wɛtɛ ò gɛ̃n dasi, ama oni fɔ̃ro. 25 Tó bede fùtɛ à zɛ́
tàta à làka, tó a gɔ̃ bàai, akũ átɛn gbà lɛ́, átɛn pi: Baa, ǹ zɛ́ wɛ̃wɛrɛ, ani oárɛ, á á dɔ̃ gukearo.
26 Abire gbɛra tó a pìnɛ à pɔ́ blè kãáo, à í mì kãáo, à yã dàńnɛ á bɛ gãnulɛa, 27 ani oárɛ á á dɔ̃
gukearo. À goala á yãvãnikɛrinɔ á pínki.
28 Tó a Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo kũ annabinɔ è pínki kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn,
akũ ò á zú bàai, gwen áni ɔ́ɔ dɔn, à ɔ di á mìia. 29 Gbɛ̃nɔ ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao
kũ gugbãnduruo kũ gɛ̀nɔmidɔkio, oni su pɔ́ ble kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 30 Lɛn gbɛ̃
kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yurusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)
31 Gɔrɔ birea gɔ̃nɔ Farisi kenɔ sù Yesu kĩnaa ò pìnɛ: Ǹ futɛ gu dín, zaakũ Hɛrɔdu ye à n dɛmɛ.
32 Akũ à pìńnɛ: À gɛ́ o flɛ̃ pìinɛ, matɛn tãnanɔ gońma, matɛn gyãrenɔ werekɔ̃a gbãra kũ ziao, a
gɔrɔ aakɔ̃de zĩ sɔ̃ mani ma zĩ papa. 33 Bee kũ abireo séto mà gɛ́ arɛ gbãra kũ ziao kũ ziandoo,

zaakũ adi kũ annabi ga gukearo, sé Yurusalɛmu. 34 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì
annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩáwanɔ pápa kũ gbɛ̀ɛo, à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai
gɛ̀n baaakɔ̃, lákũ ko dì dɛ̀mbɛrɛ kú a nɛ́nɔla nàmɛ, ama adì weiro. 35 Luda ni á kpɛ́ tóárɛ bɛzĩ
ũmɛ sà. Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi, arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

14

Yesu kunna Farisi ke bɛa
1 Kámmabogɔrɔ ke zĩ Yesu gɛ̀ɛ pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke bɛa, akũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ tɛni a
kpákpa. 2 Kákagyãkɛri ke kú Yesu arɛ gwe. 3 Akũ Yesu dokadɔ̃rinɔ kũ Farisinɔ là à pì: Òdi gbɛ̃
werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yá ke òdi werekɔ̃aro? 4 Akũ ò gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Akũ Yesu gyãre pìi
kṹ, à a wèrekɔ̃a à a gbàrɛ. 5 Akũ à ń lá à pì: Tó á gbɛ̃ke nɛ́ ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogɔrɔ zĩ,
ani a bo gɔ̃̀nɔroo? 6 Odi fɔ̃ ò wèaro.
7 Yesu è deran gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ tɛn vutɛki mana kũ nà, akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 8 Tó ò n sisi
nɔsɛ pɔ́blea, ǹsun vutɛ vutɛki mana gũnlo. Tó ò gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ denla sìsi bi! 9 Tó á sìsirii sù à
pìnnɛ: Ǹ futɛ ǹ vutɛki kpá gbɛ̃ pìia, ĩni futɛ ǹ gɛ́ vutɛ kpɛ kpa kũ wé'iomɛ. 10 Tó ò n sisi, ǹgɔ̃ vutɛ
kpɛ kpa, de tó n sìsirii sù, ani pinnɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ futɛ ǹ su arɛ la. Abirekũ ni n kɛ bɛ̀ɛrɛde ũ
gbɛ̃ kũ á kú lɛɛlɛnɔ arɛ. 11 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda karan Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃,
Luda ni a kara.
12 Akũ Yesu pì a sìsirii pìinɛ: Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́ble fãnantɛ̃ blenaaa ke ɔkɔsi pɔ́, ǹsun n
gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vĩ̀ninɔ kũ n dakũnanɔ ke n danɛnɔ ke n ɔgɔde dakenɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, oni ɛra
ò n sísimɛ se ò fĩna bonnɛ. 13 Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́blea, ǹ takasidenɔ sísi kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ
kũ vĩ̀nanɔ, 14 arubarikadenɔmɛ á ũ, zaakũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna boonnɛro. Luda mɛ́ ani fĩna bonnɛ
gbɛ̃ mananɔ vugɔrɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́ble dasio
(Mat 22:1-14)
15 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ doke yã pìi mà, akũ à pì Yesunɛ: Arubarikaden gbɛ̃ kũ ani pɔ́ ble
kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ à ye à pɔ́ble kɛ, akũ à gbɛ̃nɔ
sìsi dasidasi. 17 Pɔ́blegɔrɔ zĩ à a zĩkɛrii zĩ̀ à o gbɛ̃ kũ à ń sísinɔnɛ ò su, ò pɔ́ sĩnda pínki soru kɛ̀
ò làka sà. 18 Akũ ń baadi tɛn wɛtɛ ò ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku pìnɛ: Ma bú lù, mani gɛ́ gwa. N yã nna,
ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma zù búbabɔnɔ lù mɛ̀n kuri, mani gɛ́ ń gwa. N yã nna, ǹ ma kɛ̃.
20 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma nɔ sɛ̀ dufumɛ. A yã mɛ́ à tò mani le mà suro. 21 Akũ zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à tà, à
ń lɛ́gbɛɛ ò a dikiriinɛ. Akũ bede pì pɔ fɛ̃̀, à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gɛ́ wɛ̃tɛ gũn likalika gãnulɛanɔ kũ
zɛ́danɔ, ǹ takasidenɔ kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ vĩ̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ kakara ǹ su kũńwo la. 22 Abire gbɛra
zĩkɛrii pìi sù à pìnɛ: Dikiri, ma yã kũ n òo kɛ̀, ama vutɛki kpɛ́ kun. 23 Akũ dikirii pìi pì zĩkɛrii
pìinɛ: Ǹ gɛ́ zɛ́nɔ gũn kũ zɛ́ téreренɔ pínki, ǹ gã na gbɛ̃nɔa ò gɛ̃, de ma ɔn pa. 24 Matɛn oárɛ, gbɛ̃
kũ ma ń sísi pìnɔ ke ni lɛ́ zɔ̃ ma pɔ́ble pìiaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)
25 Ò tɛ́ zɛ́n kũ Yesuo dasidasi, akũ à lìtɛ à pìńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ sù ma kĩnaa, akũ à ye a dei demala
ke a da ke a nanɔ ke a nɛ́nɔ ke a vĩ̀ninɔ ke a dakũnanɔ ke a zĩda, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.
27 Gbɛ̃ kũ adi a lígbãndurukpana sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omairo, ade ni fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó á gbɛ̃ke
ye à kpɛ́didikɔ̃ana bo, ani vutɛ gĩa à a ɔgɔ dɔdɔ à gwa, tó ani fɔ̃ à zĩ pì kɛroo? 29 Tó adi kɛ lɛro,
akũ à ɛ̃ pɛ̀tɛ, tó adi fɔ̃ à a làkaro, gbɛ̃ kũ à è pínki ni a lalandi kɛ 30 ò pi: Gbɛ̃ díkĩna nà kpɛ́bonaaa
à fùa à a mì dɛ. 31 Ke tó kína ke ye à gɛ́ zĩ̀ ká kũ kína pãndeo, ani vutɛ gĩa à a laasun lɛ́ à gwa,
tó a soza gɛ̃̀ kurinɔ ni fɔ̃ ò kù kpá soza gɛ̃̀ baro kũ òtɛn sunɔaroo? 32 Tó à è áni fɔ̃ro, ani zĩ̀rinɔ
zĩ, de ò lɛ́dokɔ̃nɔkɛna yã gbɛkaa zaade adi ká kãniro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó á gbɛ̃ke dí ɔ gbarɛ pɔ́ kũ
à vĩnɔi pínkiro, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.
34 Wisi bi pɔ́ nnamɛ, ama tó a í nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À mana zĩtɛ ke
zùgbɔ̃katɛkinɛro, òdi kɔ́tɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

15

Pɔ́ sãtɛnanɔ
(Mat 18:12-14)
1 Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ tɛn na Yesui de ò a yã ma ń pínki. 2 Akũ Farisinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ yãkete kà ò pì: Gbɛ̃ díkĩna dì durunnakɛrinɔ sí à pɔ́ ble kũńwo lɛɛlɛ. 3 Akũ
Yesu yã díkĩna lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 4 Ò pì á gbɛ̃ke sã vĩ mɛ̀n basɔɔro, akũ a do sãtɛ, àdi a basɔɔro
donsari tó sɛ̃̀n à pɛ́tɛ sã kũ à sãtɛ pìii ari à gɛ́ leroo? 5 Tó à bòa, àdi a sɛ́ à da a gɛ̃̀n kũ pɔnnao

6 à táo bɛ, à a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à piń́nɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a sã kũ à sɛ̀tɛ pìi
lè. 7 Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, oni pɔnna kɛ ludambɛ durunnakɛri mɛ̀n do kũ à nɛ̀sɛɛ lìtɛ yã musu
de gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn basɔɔro donsari kũ ò nɛ̀sɛlitɛna ni vĩronɔla.

8 Nɔgbɛ̃ kũ à andurufu ɔgɔwapu vĩ mɛ̀n kuri sɔ̃ bi, tó a mɛ̀n do sɛ̀tɛ, àdi fitila na à kpɛ́ wara,
à wɛtɛ busɛbusɛ ari à gɛ́ leroo? 9 Tó à bòa, àdi a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à piń́nɛ: À
pɔnna kɛ kũmao. Ma a andurufu ɔgɔ kũ à sɛ̀tɛ pìi lè. 10 Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, Luda malaikanɔ
dì pɔnna kɛ durunnakɛri mɛ̀n do kũ à nɛ̀sɛɛ lìtɛ yã musu.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ

11 Yesu pì dɔ: Gbɛ̃ke mɛ́ à kun à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ mɛ̀n pla. 12 Akũ Sabi pì a denɛ: Baa, ǹ ma
baka kũ manigɔ̃ vĩ túbi gũn kpáma. Akũ de pì a aruzɛkɛ kpàatɛtɛń́nɛ. 13 Adi kɛ gɔrɔ plaro,
akũ Sabi a pɔ́nɔ nàkɔ̃a pínki, à tà bùsu pãnden zɛ̀zã. Gwen à a aruzɛkɛ kàkatɛn pãpãkɛnaa
gũn. 14 Kũ à pɔ́ kũ à vĩnɔ dɛ̀ pínki, akũ nà gbãna kà bùsuu pìn, akũ à gɔ̃̀ kũ takasio. 15 À gɛ̀ɛ à
nà bùsuu pì gbɛ̃kei zamalingakɛri ũ, akũ gbɛ̃ pì a gbàrɛ a bura à pɔ́ble kpá alɛdɛnɔa. 16 Àdigɔ̃
ye à pɔ́ tɛ̀kɛ kũ alɛdɛnɔ tɛn ble ble à kã, ama òdi pɔ́ke kpáaro. 17 Kũ à laakarii sù à pì: Ma de
zamalingakɛrinɔn pɔ́ble vĩ diń́yĩ, akũ matɛn ga kũ nàao la. 18 Mani futɛ mà tá ma de kĩnaa,
mani pinɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, 19 mádi ká ò ma sísi n nɛ́ ũ doro. Ǹ ma
ditɛ n zamalingakɛrinɔ do ũ. 20 Akũ à fùtɛ àtɛn tá a de kĩnaa. Kũ à tɛ́ zɛ̀ àtɛn su, a de pì a è, akũ
à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. À bàa sì à gɛ̀ɛ à kùsia, à lɛ́ pɛ̀a. 21 Akũ nɛ́ pìi pìnɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ
kũ mɔkɔ̃nwo, mádi ká ò ma sísi n nɛ́ ũ doro. 22 Akũ de pìi pì a zĩkɛrinɔnɛ: À gɛ́ likalika, à uta
zɔ̃kɔ̃ mana kũ à de a kparanɔla sɛ́ à suo à danɛ, à tãnka danɛ, à kyate kpánɛ. 23 À zùsanɛ bɔ̀rɔ
mɛ̀kpana kũ à dɛ, ò só pɔnnakɛnaa gũn, 24 zaakũ ma nɛ́ pìi gà à fùtɛmɛ. À sɛ̀tɛmɛ, akũ ma a
lè. Akũ ò nà pɔnnakɛnaaa.

25 Woru sɔ̃ à kpɛ́ bura. Kũ àtɛn su à kà kãni kũ bɛo, akũ à bata ũ mà dɔ kũ kɔ̃kɔ̃ kĩnio. 26 Akũ
à zĩkɛrinɔ do sìsi, à a là bɔ́n òtɛn kɛɛ. 27 Akũ à wèa à pì: N dakũna mɛ́ à sù, akũ n de zùsanɛ
bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀, kũ à a lè aafia yãi. 28 Akũ Woru pɔ fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ɔnnyĩ. Kũ a de bò, à kútɛ kɛ̀nɛ,
29 akũ Woru pìi pì a denɛ: É'e! À kà wɛ̃̀ ũgbangba kũ matɛn zĩ kɛnnɛ, mádi gí n yãi zikiro, akũ
bee blèkofĩni gokũ ńdi kpáma mà pɔnna kɛo kũ ma gbɛ̃nnanɔoro. 30 Kũ n nɛ́ kũ à n aruzɛkɛ
kàkatɛ karuanɔnɛ pìi sù, n zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanaa dɛ̀nɛ. 31 Akũ a de pìnɛ: Ma nɛ́, ń kú kũmao
gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ kũ má vĩ pínki n pɔ́mɛ. 32 À kɔ̃ sìo ò pɔ́ ble kũ pɔnnaomɛ, zaakũ n dakũna
pìi gà à fùtɛ. À sɛ̀tɛmɛ, akũ ò a lè.

16

Aruzɛkɛ náanisari

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Ɔgɔde ke mɛ́ à kun à bɛgwarii dìtɛ a zĩkɛrinɔnɛ. Akũ ò sù ò kɔrɔmɔtɔɔ
kɛ̀nɛ ò pì, àtɛni a aruzɛkɛ kakatɛ. 2 Akũ à a sìsi à pìnɛ: Yã kũ ma mà n musu de deramɛɛ? Ǹ
yã kũ ntɛn kɛ n bɛgwanaa gũn babamɛnɛ. Ĩni gɔ̃ de ma bɛgwari ũ doro. 3 Akũ bɛgwarii pìi
ò a swɛ̃̀ɛ gũn: Ma dikiri tɛni ma bo zĩ gũn, mani kɛ deraa? Akũ dí mani fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, akũ
barakɛna demɛnɛ wé'iyã ũ. 4 Má dɔ̃ yã kũ mani kɛ de gbɛ̃nɔ ma ditɛ ń bɛa, tó à ma bo zĩn.
5 Akũ à a dikiri fĩnadenɔ sìsi dodo, à gbɛ̃ káaku là à pì: Ń ma dikiri fĩna kũna ũgbamɛɛ? 6 À pì:
Nísi gáruwa lɛ́ basɔɔromɛ. Akũ bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan la. Ǹ vutɛ ǹ kɛ̃ bupla akuri
likalika. 7 Akũ à pì gbɛ̃ pãndenɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, n fĩna ũgbamɛ? Akũ à pì: Ése asasa basɔɔromɛ.
Akũ bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan la, ǹ a kɛ̃ basiikɔ̃mɛ. 8 Akũ dikirii pì bɛgwari náanisaride
pì sáabu kpà wɛ́zɛ̃ kũ à kɛ̀ yã musu. Zaakũ andunia díkĩna gbɛ̃nɔ wɛ́ zɛ̃na de gupuradenɔla ń
kɔ̃ tɛ̃nɛ yãkɛnaa gũn.

9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ kũ andunia aruzɛkɛnɔ, de gɔrɔ kũ à làkaáwa, Luda ni
gbãnakɛ kpáái bɛ kũ àdi lákaro gũn. 10 Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítio nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃omɛ
se. Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítioro nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃ɔo sero. 11 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ
andunia aruzɛkɛoro, Luda ni á náani kɛ kũ a yãpuradeo yá? 12 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ gbɛ̃
pãnde pɔ́nɔro, Luda ni a zĩda pɔ́ kpááwa yá? 13 Zĩkɛrii dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mɛ̀n planɛro, zaakũ
ani zã gbɛ̃ dogu àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, ke ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ
ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ɔgɔde kũ Lazaruo

14 Farisinɔ ye ɔgɔi. Kũ ò yã pìi mà pínki, akũ òtɛn lɛ́zuki kɛ Yesua. 15 Yesu pìń́nɛ: Adì yã nna
kpá á zĩdaa bisãsirinɔ kĩnaamɛ, ama Luda á swɛ̃̀ dɔ̃. Yã kũ à zɔ̃kɔ̃ bisãsirinɔnɛn Luda dì a gya
bo.

Ɔgɔde kũ Lazaruo
(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

16 Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ kun ari Yahaya gɔrɔa. Zaa gɔrɔ kũa òtɛn kpata kũ à
bò Luda kĩnaa baaru kpá, akũ gbẽ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à gẽn kũ gbãnao. 17 Ludambɛ kũ zĩtɛo
gẽtɛnaa araga de doka pìi wãnzãn fíti gogonala. 18 Gbẽ kũ à gì a nanɔi à nɔ pãnde sɛ̀, ade
zina kɛ̀mɛ. Gbẽ kũ à nɔ kũ ò gìii sɛ̀ sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.
19 Gɔ̃gbẽ ɔgɔde ke kun àdi pɔ́kasa mana ɔgɔdenɔ da, àdigɔ̃ pɔnna kɛ nnamanaa gũn gɔrɔ
sĩnda pínki. 20 Barakɛri kũ òdi pinɛ Lazaru dìgɔ̃ wútɛna a bɛ gãnu gũn, bɔ̀nɔ dɔdɔ a mɛ̀ɛa.
21 Àdigɔ̃ pɔ́ble kũ àdi lɛ́tɛ ɔgɔde pì teburu zĩtɛ blena ni dɛ. Gbẽdanɔ mɛ́ òdigɔ̃ a bɔ̀ɔ pìnɔ sãsã.
22 Barakɛrii pìi gà, akũ malaikanɔ a sɛ̀ ò tà kãao Ibrahĩ kuru. Ɔgɔde pìi gà se, akũ ò a vɩ̃̀.
23 Kunna wɛ́tãmma gũn gyãwãn, kũ à wɛ́ sɛ̀ musu, akũ à Ibrahĩ è zã̀, Lazaru kú a sarɛ. 24 Akũ
à lɛ́ zùi à pì: Baa Ibrahĩ, ǹ ma wẽnda gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛ zɔ̃ ía, à mɔ́ à tɔ̃mɛnɛ ma nɛ́nɛa,
zaakũ matɛn wãwã ma tɛ́vura díkĩna gũmmɛ. 25 Akũ Ibrahĩ pì: Ma nɛ́, ǹ tó nnamana kũ à
lìkanyĩ n wɛ̃̀ndigɔrɔ yã dɔngu kũ takasi zɔ̃kɔ̃ kũ Lazaru kɛ̀ɛo. A laakari kpatɛna la sà, akũ ń
kú wãwã gũn. 26 Abire gbɛra wɛ̀ɛ lòkoto kú ó dagura. Tó gbẽ ye à bo la à gɛ́ á kĩnaa, ani fɔ̃ro,
gbẽke ni fɔ̃ à bo gwe à su ó kĩnaa sɔ̃ro. 27 Akũ ɔgɔde pìi pì: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ a zĩ ma de
bɛa, 28 zaakũ má dakũnanɔ vĩ gbẽnɔn sɔɔro. À gɛ́ lɛ́ dańma, de òsun su gu wãwãde dí gũnlo.
29 Akũ Ibrahĩ pì: Ò Musa kũ annabinɔ takadanɔ vĩ, ò ń yã ma. 30 Akũ ɔgɔde pìi pì: Oi, Baa
Ibrahĩ! Tó gbẽke bò gan à gɛ̀ɛ ń kĩnaa, oni ń nɛ̀sɛ litɛ. 31 Akũ Ibrahĩ pìnɛ: Tó odi Musa kũ
annabinɔ yã maro, bee tó gbẽke bò gan, oni a yã síro.

17

Ludanaanikɛnaa
(Mat 18:6-7, 21-22)

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yã kũ àdi tó gbẽnɔ fu dìgɔ̃ sariro, ama waiyoo gbẽ kũ ani bo a kĩnaa.
2 Anigɔ̃ sã̀na adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃̀kɔ̃ dɔ a wakalɛ, ò a zu sɛ̀bɛɛ gũn de à tó nɛ́ dínɔ do fula. 3 Àgɔ̃
kú kũ laakariio. Tó n gbẽndo durunna kɛ̀, ǹ gɛ́ ǹ a le. Tó à a nɛ̀sɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 4 Tó
à durunna kɛ̀nnɛ gɔrɔ do gẽ̀n suppla, akũ à ɛ̀ra à pìnnɛ gẽ̀n suppla a nɛ̀sɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ.
5 Dikiri zĩ̀rinɔ pìnɛ: Ǹ ó ludanaanikɛna karawɛrɛ. 6 Dikiri pì: Bee tó á Luda náani vĩ fíti lán
ɛfɔ wɛ́ bà, áni o síri lí dínɛ à a zĩda wo à gɛ́ pɛ́ sɛ̀bɛɛ gũn, ani á yã ma.
7 Tó á gbẽke zɔ̀ vĩ, àtɛn sɛ̃̀ wa ke àtɛn sãnɔ dã, tó à sù kũ burao, a dikiri ni pinɛ à su à pɔ́
ble gɔ̃̀nɔn yá? 8 Oi, ani pinɛ à pɔ́ble kɛarɛ, à a uta litɛ, à suarɛ kũ pɔ́bleo kũ pɔ́minaao, àpii ni
gbasa à pɔ́ ble, à í mi. 9 Òdi zɔ̀ sáabu kpá, kũ à yã kũ ò dànɛɛ kɛ̀ yãin yá? 10 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó a
yã kũ Luda dàárɛ kɛ̀ pínki, à pi: Zɔ̀nɔn ó ũ, ó zĩn o kɛ̀.

Kusu gbẽnɔn kurinɔ werekɔ̃anaa

11 Kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn kure Samaria bùsu lɛ́a kũ Galilio. 12 Kũ àtɛn gẽ lakutu
ken, akũ gɔ̃gbẽ kusu gbẽnɔn kurinɔ dàalɛ. Ò zɛ dire, 13 ò lɛ́ zùi ò pì: Dikiri Yesu, ǹ ó wẽnda
gwa. 14 Kũ à ń é, akũ à pìńnɛ: À gɛ́ à á zĩda mɔ sa'orinɔnɛ. Kũ òtɛn gɛ́, akũ ò wèrekɔ̃a. 15 Kũ
ń gbẽ do è a werekɔ̃a, akũ à ɛ̀ra à sù, àtɛn Luda sáabu kpá kũ kòto gbãnao. 16 À wùtɛ a kùaa
Yesu arɛ à fɔ kpàa. Gbẽ dí bi Samaria gbẽmɛ. 17 Akũ Yesu pì: Gbẽnɔn kurinɔ mɛ́ ò wèrekɔ̃aroo?
Gbẽnɔn kẽndonɔn kú máa? 18 Ń gbẽke dí ɛra à sù Luda sáabu kpáro, sé gbẽ zĩ̀tɔ dí yá? 19 Akũ
Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tá, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:23-41)

20 Farisinɔ Yesu là kpata kũ à bò Luda kĩnaa bona gupuraai, akũ à wèńma à pì: Kpata kũ
à bò Luda kĩnaa dì bo gupuraa ò e kũ wɛ́oro. 21 Oni pi à gwa la ke à gwa direro. Kpata kũ à
bò Luda kĩnaa pì kú á tɛ́ lamɛ.
22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: A gɔrɔ tɛn su kũ áni Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔ pìnɔ doke ena ni dɛ, áni ero.
23 Oni piárɛ à kú dire ke à kú la, ama àsun gɛ́ro, àsun tɛ́ńyĩro. 24 Lákũ legũpinaa dì gupura kũ
ludambɛ lɛ́ gu dín kũ a lɛ́ direkũo nà, lɛn anigɔ̃ de lɛ Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔa. 25 Séto à wɛ́tãmma
è manamana gĩa, gbãragbẽnɔ ni gíi. 26 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔa, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́
sugɔrɔa. 27 Gbẽnɔ tɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn nɔ sɛ́, òtɛn zã kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à gẽ̀ gó'itɛ gũn, akũ í
dà anduniala, ò gàga pínki. 28 Lɛmɛ dɔ Lutu gɔrɔa, òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn pɔ́ lú, òtɛn pɔ́ yía,
òtɛn pɔ́ tɔ̃, òtɛn kpɛ́ bobo. 29 Gɔrɔ kũ Lutu bò Sɔdɔmu, tɛ́ kũ ifãntẽgbɔ̃ɔ kɔ̀tɛ bona ludambɛ,
akũ ò gàga pínki. 30 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gɔrɔ kũ Bisãsiri Nɛ́ ni bo gupuraa.
31 Gɔrɔ birea gbẽ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gẽ kpɛ́ gũn à pɔ́nɔ sɛ́tɛ à booro. Lɛn dɔ gbẽ kũ
à kpɛ́ bura sún ɛra à pɔ́ sɛ́ bɛro. 32 À tó Lutu nanɔ yã dɔágu. 33 Gbẽ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni
kurai. Gbẽ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 34 Matɛn oárɛ, gwãani birea gbẽnɔn planɔ

nigɔ̃ wútɛna kɔ̃ sarɛ, oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 35 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pɔ́ lɔ́lɔ gu dokɔ̃nɔa,
oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 36 Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura, Luda ni gbɛ̃ do sɛ́ à gbɛ̃ do tón.
37 Akũ ò a là ò pì: Dikiri, má kpaa? À wèḿma à pì: Gu kũ gɛ̀ kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃
kakaran.

18

Gyaanɔ kũ à zɛ̀ yãkpatɛkɛrila

1 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ de à mɔńnɛ ògɔ̃ adua kɛ Ludaa baala'i, òsun kpasaro. 2 À pì: Yãkpatɛkɛri
ke mɛ́ à kú wɛ̃tɛ kea, à Luda vĩna vĩro, àdi gbɛ̃ke yã daro. 3 Gyaanɔ ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn, àdigɔ̃
su a kĩnaa gɛ̃̀n baaakɔ̃ àdi pi: Ǹ zɛ kũmao ma ibɛrɛ yã musu. 4 Adi wero ari gɔrɔ pla. Abire
gbɛra à pì a zĩdanɛ: Bee tó má Luda vĩna vĩro, akũsɔ̃ madì gbɛ̃ke yã daro, 5 lákũ gyaanɔ pì tɛn
wari dɔma nà, mani zɛ kãao. Tó mádi kɛ lɛro, a zɛmalana lakanaa sari ni ma kpasamɛ.
6 Akũ Dikiri pì: À yãkpatɛkɛri vãni yã'ona ma. 7 Luda ni zɛ kũ gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ òtɛn wiki lɛ́a
fãnantɛ̃ kũ gwãaninɔoroo? Ani mɛ̀yĩda kɛ kũ weḿmanaaon yá? 8 Matɛn oárɛ, ani zɛ kũńwomɛ
gɔ̃̀nɔ. Bee kũ abireo tó Bisãsiri Nɛ́ sù, ani a náanikɛri e andunia gũn yá?

Farisi kũ bɛ'ɔgɔsiriio

9 Akũ à ɛ̀ra à yã díkĩna lɛ̀kɔ̃a gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ mana ò ń gya bonɔnɛ. 10 Gbɛ̃nɔn
pla kenɔ mɛ́ ò gɛ̀ɛ adua kɛ Luda ɔnn, gbɛ̃ do bi Farisimɛ, gbɛ̃ do sɔ̃ bɛ'ɔgɔsirii. 11 Farisi pì
zɛna, àtɛn adua kɛ. À pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Luda, ma n sáabu kɛ̀ kũ má de lán gbɛ̃ kparanɔ bàro,
dibidibikɛrinɔ, náanisaridenɔ, zinakɛrinɔ ke lán bɛ'ɔgɔsiri dí bà. 12 Madìgɔ̃ lɛ́ yĩ gɔrɔ plapla
azuma kũ azumaao. Pɔ́ kũ ma lè pínki madì a kuride bonnɛ. 13 Bɛ'ɔgɔsirii pì sɔ̃ zɛ dire, adi fɔ̃
à wɛ́ sɛ̀ à musu gwà sero. À a zĩda kɛ̃̀kɛ̃ à pì: Luda, ǹ sùru kɛ kũmao, durunnakɛriimɛ ma ũ.
14 Matɛn oárɛ, gɔ̃gbɛ̃ pìi tà a bɛa Luda yãsinakãaoo gũmmɛ, adi kɛ Farisi pìinlo. Zaakũ gbɛ̃ kũ
àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.

Arubarikadana nɛ́nɔgu
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Òtɛn su Yesunɛ kũ ń nɛ́ fítinɔ de à ɔ naḿma. Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ò gìńnɛ. 16 Akũ Yesu nɛ́nɔ
sìsi à pì: À tó nɛ́nɔ su ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ pɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ.
17 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ani kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí lán nɛ́ fíti bàro ni gɛ̃nlo.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãnade ke sù à Yesu là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
lee? 19 Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì, má manaa? Gbɛ̃ke manaro, sé Luda ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃:
Ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã dí n gbɛ̃dakearo, ǹgɔ̃ bɛɛrɛ lí n de kũ
n daonɛ. 21 Akũ à pìnɛ: Zaa ma nɛ́ fíti gɔrɔa má yã birenɔ kũna pínki. 22 Kũ Yesu yã pìi mà, à
pìnɛ: Yã mèn do mɛ́ à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía pínki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ
ludambɛ. Abire gbɛra ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. 23 Kũ à yã pìi mà, a nɛ̀sɛɛ yàka, zaakũ aruzɛkɛzɔ̃kɔ̃demɛ.
24 Kũ Yesu a gwà, akũ à pì: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn.
25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ
gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ pì: Tó lɛmɛ, dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu wèḿma à pì: Yã kũ
bisãsiri fùa à kɛ, Luda kĩnaa àdi sí kɛ.
28 Akũ Pita pì: O beebɔ pínki tò o tɛnyĩ. 29 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a
bɛ tò ke a nanɔ ke a vĩ̀ninɔ ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
yãi, 30 ade ni ɛra à abire taka le de yãla dasidasi andunia dí gũn, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le
andunia kũ àtɛn su gũn.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kàkaraai, akũ à pìńnɛ: Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmu. Gwen yã kũ
annabinɔ kɛ̃̀ Luda yãn Bisãsiri Nɛ́ musu ni papan pínki sà. 32 Oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa,
oni a fobo, oni a sɔ̃sɔ̃, oni lɛ́'i sua, oni a gbɛ̃ kũ flã̀ao, oni a dɛ, 33 a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ.
34 Ama a ìbaa pìnɔ dí a ke mì dɔ̃ro, zaakũ yã pìi mì utɛnańnɛ, ò dɔ̃ yã kũ àtɛn oro.

Vĩ̀na barakɛri werekɔ̃anaa
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kũ Yesu kà kãni kũ Yɛrikoo, vĩ̀na ke vutɛna zɛ́ lɛ́a, àtɛn bara kɛ. 36 Kũ à mà gbɛ̃nɔ tɛn gɛ̃tɛ
dasi, akũ à ń lá à pì, bón òtɛn kɛɛ. 37 Akũ ò pìnɛ, Yesu Nazɛra mɛ́ àtɛn gɛ̃tɛ gwe. 38 Akũ à lɛ́ zùi
à pì: Yesu, Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 39 Gbɛ̃ kũ ò tɛ́ arɛnɔ gìnɛ ò pì à yĩtɛ, akũ a lɛ́ gbãna
zunaa kàra àtɛn pi: Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zɛ̀ à pì ò mɔ́ kãao. Kũ à sù, akũ

Yesu a là à pì: 41 Bɔ́ ń ye mà kɛnnɛɛ? À wèa à pì: Dikiri, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 42 Akũ Yesu
pìnɛ: Ǹ gu e. Ma náani kũ n kè mɛ́ à n werekɔ̃a. 43 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a wɛ́ gu è, akũ à tèi, àtɛn Luda
sáabu kpá. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki è lɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò.

19

Zakeusi

1 Kũ Yesu kà Yɛriko, àtɛn gɛ̃tɛ a gũn. 2 Gbɛ̃ke kú gwe a tɔ́n Zakeusi. Bɛ'ɔgɔsirinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ,
akũsɔ̃ aruzɛkɛdemɛ. 3 Àtɛn wɛtɛ à e gbɛ̃ kũ Yesu de a ũ, ama gbɛ̃ kutuumɛ, adi fɔ̃ à a èro pari
yãi. 4 Akũ à bàa lè à gèɛ arɛ à dìdi síri lía de à Yesu e, zaakũ ani gɛ̃tɛ gwe kpamɛ. 5 Kũ Yesu
kà gwe, akũ à wɛ́ sè musu à pìnɛ: Zakeusi, ǹ kipa likalika. Séde mà kipa n bɛa gbãra. 6 Akũ
Zakeusi kìpa likalika, à gbãnakɛ kpài kũ pɔnnao. 7 Kũ gbɛ̃nɔ è lɛ, akũ òtɛn yãkete ká ò pì:
À gèɛ kipa durunnakɛri bɛa. 8 Akũ Zakeusi fùtɛ à zè à pì Dikirinɛ: Dikiri, mani ma aruzɛkɛ
kpado kpaatɛ takasidenɔnɛ. Tó ma gbɛ̃ke blè sɔ̃, mani ɛra mà a gɛ̃nɛ kpáa lɛu siikɔ̃mɛ. 9 Akũ
Yesu pìnɛ: Ɔn dí denɔ surabanaa è gbãra. Zaakũ gbɛ̃ díkĩna se bi Ibrahĩ burimɛ. 10 Bisãsiri
Nɛ́ sù de à gbɛ̃ kũ à sàtɛ wɛtɛ à a sura bamɛ.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gɔrɔ kũ òtɛni a yã pì ma, akũ à ɛ̀ra à yã kàrańnɛ dɔ. Lákũ à kà kãni kũ Yurusalɛmuo nà,
òtɛn da kpata kũ à bò Luda kĩnaa ni bo gupuraa gɔ̃̀nɔmɛ, akũ à yã lèkɔ̃ańnɛ 12 à pì: Kína buri ke
mɛ́ àtɛn gɛ́ kpata ble bùsu zàzãn, ani ɛra à su. 13 Akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri, à andurufu
ɔgɔwapu kpà ń baadia mèn basɔsɔɔro à pìńnɛ: Àgɔ̃ laga táo ari màgɔ̃ gɛ́ su. 14 A bùsudenɔ sɔ̃
ò zàagu, akũ ò zìrinɔ zì a kpɛ ò pì: Óni we gbɛ̃ pì kí blewɛrɛro. 15 A suna kũ kpatablenaao
gbɛra, à pì ò zĩkɛri kũ a ɔgɔ kpàḿma pìnɔ sísi, de à le à dɔ̃ lákũ ò àree lè nà. 16 Gbɛ̃ káaku sù à
pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kàramɛnɛ lɛu kuri. 17 Akũ à pìnɛ: N kè zĩkɛri mana. Lákũ ń náani vĩ
kũ a fítio nà, ĩnigɔ̃ gbãna vĩ wɛ̃tɛ mèn kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plade sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kè
lɛu sɔɔro. 19 Akũ à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ gbãna vĩ wɛ̃tɛ mèn sɔɔronɔa. 20 Akũ gbɛ̃ pãnde sù à
pì: Dikiri, n ɔgɔn la. Ma ùtɛ kokona bizakasa gũn. 21 Má n vĩna vĩ, zaakũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́
kũ ńdi ditɛro sɛ́, ndì pɔ́ kũ ńdi tɔ̃ro kɛ̃. 22 Akũ à pìnɛ: Zĩkɛri zara, n lɛ́ mɛ́ à n karii kè. Ń dɔ̃ kũ
ma yãnɔn zĩ'ũ, madì pɔ́ kũ mádi ditɛro sɛ́, madì pɔ́ kũ mádi tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kũ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãin ńdi
ɔgɔda kɛońnɛroo, de tó ma su, mà a pɔ́ sí kũ a àreeo? 24 Akũ à pì gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔnɛ: À a ɔgɔ
pì sía à kpá gbɛ̃ kũ à àree lè lɛu kuriia. 25 Akũ ò pìnɛ: Dikiri, à àre lɛu kuri kũna kɔ̀. 26 Akũ à
wèḿma à pì: Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda
ni síamɛ. 27 Ma ibɛrɛ kũ ò ye mà kí bleńnɛronɔ sɔ̃, à mɔ́ kũńwo la à ń dɛdɛ ma arɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-17, Maa 11:1-19, Yuh 12:12-19)

28 Kũ Yesu yã pìi ò à làka, akũ à dà zɛ́n, àtɛn gɛ́ Yurusalɛmu. 29 Kũ à kà kãni kũ Bɛtɛfageo
kũ Bɛtanio, sìsĩ kũ òdi pi Kùkpɛ gɛrɛɛi, akũ à a ìbaa zì gbɛ̃nɔn pla 30 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à
kátɛ á arɛ direkũ gũn. Tó a gɛ̃, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à
suo. 31 Tó ò á lá ò pì, à kè deran átɛn poroo, à pi Dikiri mɛ́ à yei. 32 Akũ zìrinɔ gèɛ, ò è lákũ à
òńnɛ nà. 33 Kũ òtɛn zaaki pì poro, akũ a dikirinɔ ń lá ò pì: Dí mɛ́ à pì à zaaki pìi poroo? 34 Ò
wèḿma ò pì: Dikiri mɛ́ à yei. 35 Akũ ò sù kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ ò Yesu
dìa. 36 Lákũ àtɛn gɛ́ nà, gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zɛ́n.

37 Kũ à kà kãni kũ gu kũ zɛ́ pìi mìi pètɛ Kùkpɛ sìsĩ guvutɛnwo, akũ pɔnna gũn a ìba kũ ò
tɛ́inɔ pínki nà Luda sáabukpanaaa kũ kòto gbãnao daboyã kũ ò ènɔ musu pínki 38 ò pì:
Arubarikaden kína kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
Aafia kú ludambɛ!
Ò Luda tɔ́ kpá zaa musu!
39 Farisi kũ ò kú zàa gũn kenɔ pìnɛ: Dannɛri, ǹ pata n ìbanɔa. 40 Akũ à wèḿma à pì: Matɛn
oárɛ, tó ò yìtɛ, gbènɔ mɛ́ oni wiki pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yurusalɛmudenɔnɛ

41 Kũ à nà Yurusalɛmui, à gwà, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu 42 à pì: Tó n yã kũ ani sunnɛ kũ aafiaaoo
dɔ̃̀ gbãra yã dé, de à kɛ nna. Tera sà à utɛnannɛmɛ. 43 A gɔrɔ ni su kũ n ibɛrɛnɔ ni su ò gbà leinɔ
dɔ ò likanyĩ ò n kagura kɛ 44 oni n gboro oni n gbɛ̃nɔ ú lɔ́ zĩtɛa. Bee gbè ken oni tó didikɔ̃aro,
kũ ńdi gɔrɔ kũ Luda wɛ́ kpàtɛnyĩ dɔ̃ro yãi.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yuh 2:13-22)

45 Kũ Yesu gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à pɛ̀ lagayarinɔa. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃ Luda yãn ò pì: Ma kpɛ́ nigɔ̃
de aduakɛkpɛ ũmɛ, akũ a lìtɛ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
47 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Akũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ, 48 ama odi a kɛna zɛ́ ero, kũ gbɛ̃ sĩnda pínki sã kpá òtɛni a yã ma
yãi.

20

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

1 Zĩkea Yesu tɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ Luda ɔnn, àtɛn baaru nna kpáńnɛ, akũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 2 ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ, iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́
à n gba iko dí pìi? 3 Akũ à wèḿma à pì: Makũ se mani yã gbɛkaáwa. À omɛnɛ, 4 Yahaya
gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 5 Akũ ò yã gɔ̃gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda
kĩnaamɛ, ani ó la, bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo? 6 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, gbɛ̃ sĩnda pínki ni
ó pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ó dɛdɛ, zaakũ ò Yahaya annabikɛ sì. 7 Akũ ò wèa ò pì: Ó dɔ̃ gu kũ à bònlo.
8 Akũ Yesu pìńnɛ: Makũ se mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Akũ Yesu ɛ̀ra à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à geepi líkpɛ bà, akũ à nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ à
fùtɛ kũ táo à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe. 10 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zɩ̀ri ke zɩ̀ arukɛrii pìnɔa, de ò a
geepi nɛ́ pì kpáa, akũ arukɛrii pìnɔ a gbɛ̃, ò à gbàrɛ ɔkori. 11 Akũ à ɛ̀ra à zɩ̀ri pãnde zɩ̀ dɔ, akũ
ò a gbɛ̃ ò wé'i dàa ò a gbàrɛ ɔkori. 12 Akũ à ɛ̀ra a gbɛ̃ aakɔ̃de zɩ̀ dɔ, akũ ò a kɩ̀nna ò pɛa. 13 Akũ
burade pìi pì: Mani kɛ deramɛ sàa? Mani ma négɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenyĩde zĩḿma. Ke oni a yã da
gwɛɛ? 14 Kũ arukɛrii pìnɔ a è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbiblerin dí, ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃wɛrɛ. 15 Akũ ò bò kãao
bura gũn, ò a dɛ̀.
Tɔ̀! Bɔ́n burade pì ni kɛ kũńwoo? 16 Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ
ń ɔĩ. Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà ò pì: Òsun ero! 17 Akũ Yesu ń gwá tíii à pì: Yã kũ ò kɛ̃ Luda yãn díkĩna
de deraa?
Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
18 Gbɛ̃ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ɛ pìia ni wíwimɛ.
Tó gbɛ̀ɛ pìi lɛ̀tɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, ani a ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kũ sa'orikinɔ dɔ̃ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, akũ ò zɛ́ wɛ̀tɛ ò a kũ gɔ̃nɔ,
ama ò vĩna kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Òtɛni a kpákpa, akũ ò zãmbade kũ òtɛni ń zĩda ditɛ gbɛ̃ mana ũnɔ
zɩ̀a, de ò le ò a kũ a yã'onaa gũn, ò a kpá ń bùsu gbãnadea à gbãna mɔnɛ. 21 Akũ zãmbade
pìnɔ a là ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ ndì yã o ǹ yã dańnɛ a zɛ́a, ndì gbɛ̃ wɛ́ gwao, ndì Luda zɛ́ dańnɛ
kũ yãpurao. 22 À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá ke òsun kpáaro? 23 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃ḿma, akũ
à pìńnɛ: 24 À ɔgɔ pì do mɔmɛnɛ mà gwa. Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wèa ò pì: Siza pɔ́mɛ.
25 Akũ à pìńnɛ: Tɔ̀, à pɔ́ kũ à de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. 26 Akũ
ò fùa ò a kũ a yã'onaa gũn gbɛ̃nɔ wára. A yãwemmanaa bò ń sarɛ, akũ ò ń lɛ́ nàkɔ̃a.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Akũ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbɛ̀ka 28 ò pì: Dannɛri, Musa òwɛrɛ
a takada gũn à pì: Tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tò nɛ́'isari, a dakũna gyaanɔ pì sɛ́ de à le à nɛ́ buri dato
a vɩ̀ninɛ. 29 Lɛmɛ dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà nɛ́'isari. 30 Akũ Sabi
nɔ pìi sɛ̀ dɔ. 31 Sabi gbɛra Biɔ sɛ̀ dɔ. Ò kɛ̀ lɛ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki, ò gàga nɛ́'isari. 32 Ń pínki
gbɛran nɔ pìi gà se. 33 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mɛ́ anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń
pínki ò a dɔ̃ nɔ ũmɛ. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Andunia la gbɛ̃nɔ dì nɔ sɛ́ òdi zã kɛ, 35 ama gbɛ̃
kũ Luda dìtɛ kũ ò kɔ̃ sìo ò bo gan ò andunia dufu lenɔ ni nɔ sɛ́ro, oni zã kɛro. 36 Onigɔ̃ kun
lán malaikanɔn kun nàmɛ, oni ga doro. Onigɔ̃ de Luda nɛ́nɔ ũmɛ, gàavunɔ ũ. 37 Bee Musa à
gɛ̀nɔ vuna yã bìriańnɛ, gu kũ à tariankpã yã òn à pì, Dikirimɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo
Luda ũ. 38 Dikiri dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bɛ̃nɛ Ludanɛ.
39 Akũ ludayãdannɛri kenɔ fùtɛ ò yã ò ò pì: Dannɛri, n yã mana ò. 40 Akũ odi sù ò yãke làa
doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)
41 Yesu ń lá à pì: À kɛ̀ dera òdi pi Dauda burin Arumasihu ũu? 42 Zaakũ Dauda pì Zabura
takada gũn:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
43 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ tìntin ũ.
44 Kũ Dauda a sìsi Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)
45 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni a yã ma, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 46 À laakari kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃
ye ògɔ̃ kure kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔo dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpam̃ma ɛtɛnɔa. Òdigɔ̃ ye ò vutɛ aduakɛkpɛ
vutɛki mananɔn kũ pɔnna pɔ́ble vutɛki mananɔo. 47 Òdi adua gbȁna kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ
òdi gyaanɔnɔ kpɛ́ sím̃ma. Ń wɛ́tãmmana nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

21

Gyaanɔ takaside gbadanaa
(Maa 12:41-44)
1 Kũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu, akũ à è ɔgɔdenɔ tɛni ń gbanɔ ká ɔgɔdaki gũn. 2 Akũ à gyaanɔ takaside
ke è gwe, à kɔbɔ pla dàn. 3 Akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gyaanɔ takaside pì ɔgɔ dàn de gbɛ̃
sĩnda pínkila. 4 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, a takasikɛ gũn pɔ́ kũ à
vĩ à pɔ́ bleon à dàn pínki.

Yurusalɛmu kakatɛna kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Maa 13:1-20)
5 Gbɛ̃kenɔ tɛn Luda ɔn yã o, ò pì ò a kpɛ́nɔ kɛ̀kɛ mana kũ gbɛ̀ mananɔ kũ pɔ́ kũ ò Luda gbànɔ,
akũ Yesu pì: 6 Gɔrɔke ni su, pɔ́ kũ a è dínɔ, bee gbɛ̀ ken oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ. 7 Akũ
ò a là ò pì: Dannɛri, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a kɛgɔrɔ sèeda ũu? 8 Akũ à wèm̃ma
à pì: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro, zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń
ũ, gɔrɔ pì sɔ̃ à kà kãni. Ásun tɛ́ńyĩro. 9 Tó a zȉnɔ baaruu mà ke futɛkɔ̃ina yãnɔ, àsun tó vĩna á
kũro. Sé abirekũnɔ kɛ káaku gĩa, ama andunia ni láka gɔ̀nɔro. 10 Akũ à pìńnɛ: Buri kũ burio
ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. 11 Zĩtɛ yĩgãyĩgãna pãsĩnɔ kũ nàao kũ gagagyãnɔ nigɔ̃ kú
gukenɔa. Àlesi bɛ̀nɛ vĩna yãnɔ ni bo ludambɛ.
12 De yã pìnɔ kpɛ́ à su pínki oni á kũkũ ò wɛ́ tãáwa. Oni á na aduakɛkpɛdenɔnɛ ń ɔĩ, oni á
ká kpɛ́siran, oni gɛ́ kãáo kínanɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔnɔ arɛ ma tɔ́ yãi, 13 ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ
ũ. 14 À á laakari kpátɛ, àsun káaku yã kũ áni o damu kɛro, 15 zaakũ makũ mɛ́ mani yã daárɛ
á lɛ́n, mani á gba ɔ̃ndɔ̃, de á ibɛrɛ ke sún gí a yãi ke à á ɛ́kɛ boro. 16 Bee á de kũ á dao kũ á
vȉninɔ kũ á dakũnanɔ kũ á danɛnɔ kũ á gbɛ̃nnanɔ ni á kpám̃ma, ò á gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Gbɛ̃ sĩnda
pínki ni zãágu ma yãi, 18 ama bee á mìkã wɛ́n do ni zukũnaro. 19 Zɛna gbãna gũn áni wɛ̀ndi
le.
20 Tó a è zȉkarinɔ lìka Yurusalɛmui, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a kakatɛnaa zȁ doro. 21 Gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ
bàa sí ò mì pɛ́ kpinɔa, gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ fãkɔ̃a. Lakutudenɔ sún gɛ̃ a gũnlo. 22 Zaakũ
gɔrɔ pì bi wɛ́tãmmagɔrɔmɛ, de yã kũ ò kɛ̃ Luda yãn papa pínki yãi. 23 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ
kũ nɛ́randenɔ gɔrɔ birea, zaakũ bùsuu pì wari nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, Luda pɔfɛ̃ ni kipa gbɛ̃ pìnɔa. 24 Oni ń
gbɛ̃kenɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao, oni ń gbɛ̃kenɔ kũkũ ò tá kũńwo bùsu sĩnda pínki gũn zȉzɔnɔ ũ, buri
pãndenɔ ni kìti pá Yurusalɛmua ari ń gɔrɔ papa.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)
25 Sèedanɔ nigɔ̃ kú ifãntẽa kũ mɔvuraao kũ susunɛnɔ, buri sĩnda pínki nigɔ̃ kú pɔsiran
andunia gũn. Onigɔ̃ kú bídi gũn ísira kĩni kũ a zuzunaao yãi. 26 Vĩnakɛna yã kũ àtɛni su
anduniaaa yãi gídi ni tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lɛ́, zaakũ pɔ́ kũ ò kú ludambɛnɔ ni sãtɛ ń kúkia, 27 gbasa
wà Bisãsiri Nɛ́ suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔ. 28 Tó yã birenɔ nà kɛnaaa,
à futɛ à zɛ, à á mì sɛ́ musu, zaakũ á surabana mɛ́ à kà kãni.
29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: À kaka lí gwa kũ lí kparanɔ. 30 Tó a è ò lá bɔ̀tɔɔ kù, adì dɔ̃ á zĩda
kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ à bò Luda kĩnaa
sunaa kà kãni. 32 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gɛ́ kɛo pínki. 33 Musu
kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.
34 À laakari kɛ. Ásun tó pãpãkɛna kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ wɛ̀ndi damukɛnaao á laakari síáwaro,
de a sugɔrɔ sún á kũ kãnto lán tankutɛ bàro yãi. 35 Zaakũ ani kútɛ gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔa
gu sĩnda pínki.

36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛ baala'i, de à fɔ̃ à piti yã kũ àtɛn sua pínki à zɛ Bisãsiri Nɛ́ arɛ.
37 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Tó ɔkɔsi kɛ̀, àdi bo à gɛ́ i Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃gɛrɛɛi.
38 Kɔnkɔkɔnkɔ gbɛ̃ sĩnda pínki dì futɛ à gɛ́ a yã ma Luda ɔnn.

22

Lɛ́kpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yuh 11:45-53)
1 Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ òdi pi Vĩnla kà kãni. 2 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛn zɛ́
wɛtɛ ò Yesu dɛ, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)
3 Akũ Setan gɛ̀ Yudasi kũ òdi pinɛ Isikariɔti gũn, gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dokemɛ. 4 Akũ
Yudasi gɛ̀ɛ à yã ò kũ sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãri gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ lákũ áni kɛ nà à Yesu kpáḿma.
5 Ń pɔ kɛ̀ nna, akũ ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ ò ɔgɔ kpáa. 6 À zɛ̀o, akũ àtɛn zɛ́ wɛtɛ à Yesu kpáḿma gbɛ̃nɔ
kpɛ.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yuh 13:21-30)
7 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ kà, gɔrɔ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá. 8 Akũ Yesu Pita kũ
Yuhanao zɪ̃̀ à pì: À gɛ́ Vĩnla pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ. 9 Akũ ò a là ò pì: Ń ye ò kɛkɛ mámɛɛ? 10 Akũ à
wèḿma à pì: Tó a gɛ wɛ̃tɛ gũn, gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À tɛ́i ari ɔn kũ ani gɛ̃n. 11 À
o ɔn pì bedenɛ, Dannɛri pì, mán kipaki kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔo? 12 Ani kpɛ́
musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe.
13 Kũ ò gɛ̀ɛ, ò è lákũ Yesu òńnɛ nà, akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)
14 Kũ a gɔrɔ kà, Yesu sù à vùtɛ gwe kũ a zɪ̃̀rinɔ lɛɛlɛ. 15 Akũ à pìńnɛ: Vĩnla pɔ́ble dí blena
kãáo ni tɛni ma dɛ manamana ari màgɔ̃ gɛ́ wari kɛ, 16 zaakũ matɛn oárɛ, mani ble doro ari
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa, gbasa dikpɛ yãpura gɛ́ su. 17 Kũ à toko sɛ̀, à Luda
sáabu kpà, akũ à pì: À sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakũ matɛn oárɛ, mani geepi'i mi doro ari kpata kũ
à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa. 19 Kũ à burodii sɛ̀, akũ à arubarikaa dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma
à pì: Ma mɛ̀ kũ má kpà á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ ma yã dɔnaágu yãi. 20 Kũ ò pɔ́ blè ò làka, à
toko pìi sɛ̀ lɛ dɔ à pì: Ma aru kũ ani bɔtɛárɛn dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo tera aru ũ. 21 Ma
bonkpɛde ɔ kú kũmao ta gũn, 22 zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni kpágui lákũ Luda dìtɛnɛ nàmɛ. Waiyoo
gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma pìi. 23 Akũ ò nà kɔ̃ lalanaaa ò pì: Ó dí mɛ́ ani yã bire kɛɛ?

Yesu lɛ́dana a ìbanɔa
24 Akũ lɛ́kpakɔ̃anaa fùtɛ ń tɛ́, kũ ò ye ò dɔ̃ ń gbɛ̃ kũ à de a dakela. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Buri
pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi ń zĩda sísi yãmanakɛrinɔ. 26 Ama àsun
kɛ lɛro. Séde gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ á tɛ́ gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ à kĩanaái bà. Séde á don'arɛde gɔ̃ de lán gbɛ̃
kũ àtɛn zĩ kɛárɛ bà. 27 Pɔ́bleri kũ zɪ̃̀riio, ń dí mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Pɔ́bleriinloo? Makũ sɔ̃ má kú á tɛ́
lán zɪ̃̀rii bàmɛ. 28 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũmao ma warikɛnaa gũnnɔn á ũ. 29 Lákũ ma De ma ka kpatan
nà, lɛn mani á ká kpatan lɛ se, 30 áni pɔ́ ble kũmao ma kpatan, áni vutɛ kíblegbaaa àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃
Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔnɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yuh 13:36-38)
31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setan zɛ́ wɛ̀tɛ à á fãfã lákũ òdi pɔ́blewɛ fãfã nà. 32 Akũ ma adua kɛ̀nnɛ
de ma náani kũ ń vĩ sún kĩammaro. Tó n ɛra n suma, ǹ n gbɛ̃nɔ gba gbãna. 33 Pita pìnɛ: Dikiri,
ma sì ò ma da kpɛ́siran mà ga kũnwo.
34 Yesu pì: Pita, matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zuo gbãra, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃. 35 Akũ à ń
lá à pì: Kũ ma á zĩ ɔgɔsɔ̃nɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao kũ kyatenɔ sari, pɔ́ke kɪ̃̀aáwa yá? Akũ ò pì: Oi.
36 Akũ à pìńnɛ: Tera sà gbɛ̃ kũ à ɔgɔsɔ̃nɔ vĩ, à sɛ́. Lɛmɛ dɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao. Gbɛ̃ kũ à fɛ̃nɛda vĩ
sɔ̃ro, à a uta yía à lú. 37 Matɛn oárɛ, séto yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ma musu papa kũ ò pì: Ò a dìtɛ
dokɔ̃nɔ kũ taarikɛrinɔ. Yã kũ ò kɛ̃̀ ma musu pì mɛ́ àtɛn kɛ sà. 38 Ò pì: Dikiri, fɛ̃nɛda mɛ̀n plan
dí. Akũ à pìńnɛ: Abirekũ mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃gɛrɛɛi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)
39 Yesu bò à gɛ̀ɛ Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃gɛrɛɛi lákũ àdi kɛ nà. A ìbanɔn tɛ́i. 40 Kũ à kà gu kũ àtɛn gɛ́n, à
pìńnɛ: À adua kɛ de ásun fu yɔ̃ogwanaaaro. 41 Akũ à kɛ̃̀ḿma à kà lákũ òdi gbɛ̀ zu à lɛ́tɛ taka

bà. Akũ à kùtɛ à adua kɛ̀ 42 à pì: Baa, tó ń ye, ǹ toko'í síma, ama adi kɛ ma pɔyenyĩnaanlo, séde
n pɔ́. 43 Akũ malaikaa bò ludambɛ à sùa à a gbà gbãna. 44 Kunna wɛ́tãmma gũn àtɛn adua
kɛ kũ kokario. Akũ a ísimma tɛn tɔ́ zĩtɛ lán arutɔnaa bà. 45 Kũ à adua kɛ̀, à fùtɛ à ɛ̀ara à sù à a
ìbanɔ lè, òtɛn i o kũ pɔsirao. 46 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera átɛn i oo? À futɛ à adua kɛ de ásun fu
yɔ̃ogwanaaaro.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yuh 18:3-11)
47 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã o, akũ ò kà dasidasi. Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ
doke mɛ́ à dòńnɛ arɛ. Kũ à nài de à lɛ́ pɛ́a, 48 akũ Yesu pìnɛ: Yudasi, lɛ́pɛnaaan ĩni Bisãsiri Nɛ́
kpáońma yá? 49 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũ Yesuonɔ yã kũ àtɛn su è ò pì: Dikiri, ò ń lɛ́lɛ kũ fɛ̃nɛdaon
yá? 50 Akũ ń gbɛ̃ do sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɛ̃̀rii lɛ̀ à a ɔpla sã gò. 51 Akũ Yesu pì: À abirekũ tó. Kũ à
ɔ nà a sãa, akũ a sã ɛ̀ra à nàn. 52 Akũ à pì sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò
sùinɔnɛ: A sumai kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔ lákũ kpãni wɛ́dewɛn ma ũ bà yá? 53 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà
madìgɔ̃ kú kãáo Luda ɔnn, akũ ádi ɔ namaro. Ama gɔrɔ dí de á pɔ́ ũmɛ, gusira kíblena gɔrɔmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yuh 18:12-18, 25-27)
54 Kũ ò Yesu kũ̀ ò sù kãao, ò gɛ̀ɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Pita tɛ́ ń kpɛ zã̀zã. 55 Kũ ò tɛ́ kà ɔn
gura, ò kàtɛ ò lìkai, akũ Pita sù à sɔ̀tɔ ń tɛ́. 56 Zɔ̀nɔkpare ke a è, akũ à wɛ́ dìa à pì: Gbɛ̃ dí kú
kãao sɔ̃ bi. 57 Akũ à ledi kpài à pì: Nɔgbɛ̃, má a dɔ̃ro. 58 Kũ à kɛ̀ saa fíti gbɛ̃ pãnde a è, akũ à
pì: Mɔkɔ̃n se, ń gbɛ̃ domɛ n ũ. Akũ Pita pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Makũmɛro. 59 Kũ gɔrɔ gɛ̃̀tɛ lán awa do
bà, gbɛ̃ pãnde nàkarao à pì: Yãpura gbɛ̃ díkĩna kú kãaomɛ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ. 60 Akũ Pita pì:
Má dɔ̃ pɔ́ kũ ń tɛ́aro. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ kũ àtɛn yã o, akũ ko lɛ́ zù. 61 Dikiri lìtɛ à wɛ́ pɛ̀ Pitaa, akũ
yã kũ à òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu gbãra, ani ledi kpáai gɛ̃̀n aakɔ̃. 62 Akũ Pita bò
bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fobonaa
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)
63 Gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ a fobò ò a gbɛ̃̀. 64 Ò pɔ́ yĩ̀nɛ a ãnnwa, akũ òtɛni a lala ò pì: Ǹ
annabikɛyã o, dí mɛ́ à n lɛɛ? 65 Dɔkɛna kãao gũn ò yã dasi pãndenɔ ònɛ dɔ.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yuh 18:19-24)
66 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ń pínki, akũ ò Yesu
sɛ̀ ò gɛ̀ɛo ń yãkpatɛkɛkia. 67 Akũ ò a là ò pì: Arumasihumɛ n ũ yá? Ǹ owɛrɛ. À wèḿma à pì: Tó
ma òárɛ, áni síro. 68 Tó ma yãke làáwa sɔ̃, áni wero. 69 Zaa tera Bisãsiri Nɛ́ nigɔ̃ vutɛna Luda
Gbãnade ɔplai. 70 Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Ase Luda Nɛ́mɛ n ũ yá? Akũ à wèḿma à pì: Lákũ a ò
nà, makũmɛ a ũ. 71 Akũ ò pì: Ó bàka ũgba kũ sèedadeo dɔɔ? O mà a lɛ́n kɔ̀.

23

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, Maa 15:1-5, Yuh 18:28-38)
1 Akũ ò fùtɛ ń pínki ò gɛ̀ɛ kãao Pilati kĩnaa. 2 Òtɛn yã dia ò pì: O gbɛ̃ dí lè àtɛn gudɛ kɛ ó bùsun,
àdi gíńnɛ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa, akũ à a zĩda dìtɛ Arumasihu ũ, kína ũ. 3 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃n
Yudanɔ kína ũ yá? À wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 4 Akũ Pilati pì sa'orikinɔ kũ pari kũ ò kú gwenɔnɛ:
Mádi taari e gɔ̃gbɛ̃ pìiaro. 5 Akũ ò nàkara kãao ò pì: Àdigɔ̃ tɛ́ ká gbɛ̃nɔgu a yãdannɛnaa gũn
Yudea bùsun pínki. À nàa Galilimɛ ari à gɛ̀ɛ à kào la sà.
6 Kũ Pilati mà lɛ, akũ à gbɛ̀ka tó Galili gbɛ̃mɛ a ũ. 7 Kũ à dɔ̃ kũ à bò Hɛrɔdu bùsummɛ, akũ
Hɛrɔdu pì sɔ̃ à kú Yurusalɛmu zĩ birea, akũ à a gbàrɛa. 8 Kũ Hɛrɔdu Yesu è, akũ a pɔ kɛ̀ nna
manamana. À a baaruu mà, akũ à ye ń wɛ́ kɛ pla zaa gìkɛna. À wɛ́ dɔ à Yesu daboyãkɛna e.
9 À yãnɔ làlaa dasi, akũ Yesu dí a ke wearo. 10 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔn zɛna gwe òtɛn
yã didia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kũ a sozanɔ Yesu gya bò ò a fobò ò uta wɛ́de dànɛ, akũ à ɛ̀ra à a
gbàrɛ Pilatia. 12 Zĩ birea Hɛrɔdu kũ Pilatio gɔ̃̀ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o yã.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yuh 18:39-19:16)
13 Pilati sa'orikinɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ kàkara ń pínki 14 à pìńnɛ: A sumɛnɛ kũ
gɔ̃gbɛ̃ kũ a pì gudɛriimɛɛo. Ma a làla á wára yã kũ a dìdianɔ musu, mádi e à taari ke kɛ̀ro.
15 Lɛn Hɛrɔdu dí ero lɛ se, zaakũ à ɛ̀ra à a gbàrɛwámɛ. À gwa, adi yãke kɛ kũ à kà mà a dɛro.
16-17 Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 18 Akũ ò wiki lɛ̀ ń pínki lɛɛlɛ ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ
Baraba gbarɛwɛrɛ! 19 Ò Baraba pìi dà kpɛ́siran yã bona gbãnadenɔ kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãimɛ.

20 Pilati ye à Yesu gbarɛ, akũ à gbɛ̃nɔ laakarii gàtɛ à sùawa. 21 Akũ ò ɛ̀ra ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá
lía! Ǹ a pá lía! 22 A gɛ̃̀n aakɔ̃deo Pilati pìńnɛ: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Mádi taari kũ à kà ò a dɛ earo.
Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 23 Akũ ò zɛ̀i òtɛn gbɛkaa kũ wiki gbãnao à a pá lía.
Akũ ń zukakanaa tò ò yã blè. 24 Akũ Pilati dìtɛ kũ ò kɛ lákũ ò gbɛ̀kaawa nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò dà
kpɛ́siran bona gbãnadenɔ kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãi kũ ò gbɛ̀kaa pìin à gbàrɛńnɛ, akũ à Yesu kpà
gai lákũ ò yei nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yuh 19:17-27)
26 Kũ òtɛn gɛ́ kãao, akũ Sirɛni gbɛ̃ Simɔ tɛn su kũ burao, akũ ò a kũ̀ ò lígbãndurukpanaa
dìnɛ àgɔ̃ tɛ́o Yesui. 27 Pari bò tɛ́i kũ nɔgbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wɛ̃nda kɛnɛnɔ. 28 Yesu lìtɛ à arɛ
dɔ̀ḿma à pì: Yurusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àsun ɔ́ɔ dɔ ma yãiro. À ɔ́ɔ dɔ á zĩda yãi kũ á nɛ́nɔ. 29 Zaakũ
a gɔrɔ tɛn su kũ oni pi: Arubarikadenɔn para kũ odi nɛ́ iro, nɛ́ dí ń yɔ̃ mironɔ ũ. 30 Gɔrɔ birea
oni pi kpinɔ lɛ́tɛ à siḿma,
oni o sĩ̀sĩnɔ lɛ́tɛ à dańla.
31 Lákũ òtɛn yã dí taka kɛ kũ lí búsuo, lí kori pɔ́ nigɔ̃ de deraa?
32 Òtɛn gɛ́ kũ dàkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ dɔ, de ò ń dɛdɛ kũ Yesuo lɛɛlɛ. 33 Kũ ò kà gu kũ òdi
pi Mìtokokia, akũ ò a pà lía gwe kũ dàkɛrii pìnɔ, gbɛ̃ do a ɔplai, gbɛ̃ do a ɔzɛi. 34 Akũ Yesu pì:
Baa, ǹ gaafara kɛńnɛ, zaakũ ò dɔ̃ pɔ́ kũ òtɛn kɛro. Akũ ò kàpaa kpà ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ.
35 Gbɛ̃nɔn zɛna gwe ò wɛ́ kà òtɛni a gwa, akũ Yuda gbãnadenɔ tɛn lɛ́zuki kɛa ò pì: A gbɛ̃
pãndenɔ sura bà. Tó Arumasihu kũ Luda dìtɛmɛ a ũ, à a zĩda sura baee! 36 Sozanɔ tɛni a
lalandi kɛ dɔ. Akũ ò nàì ò sèwɛ̃ kpà̀kpãa dɔ̀nɛ 37 ò pì: Tó Yudanɔ kínamɛ n ũ, ǹ n zĩda sura ba.
38 Sèeda ke na a mìi musu ò kɛ̃̀a:
Yudanɔ kínan dí!
39 Dàkɛri kũ ò lokona lía pìnɔ do dɔkɛna yã ònɛ à pì: Arumasihumɛ n ũroo? Ǹ n zĩda sura
ba kũ ókɔ̃nɔo lɛɛlɛ. 40 Akũ a gbɛ̃ndo pàtaa à pì: Ń Luda vĩna vĩroo? Yã dokɔ̃nɔ mɛ́ à kúwá.
41 Ókɔ̃nɔ, ó pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kũ o tɔ̃̀ mɛ́ à bùtɛwá, ama gbɛ̃ dí dí yã ke kɛro. 42 Akũ a pì: Yesu,
tó n su kpata ble, ǹ dɔ ma yãn. 43 Akũ à wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, gbãra ĩnigɔ̃ kú kũmao
aruzenna.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yuh 19:28-30)
44 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 45 Luda kpɛ́
lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ pla. 46 Yesu wiki gbãna lɛ̀ à pì: Baa, ma a wɛ̃̀ndii nànnɛ n ɔĩ. Kũ à ò lɛ, akũ
a wɛ̃̀ndii tà. 47 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Luda sáabu kpà à pì: Yãpuramɛ gbɛ̃
manamɛ a ũ. 48 Pari kũ ò kàkara ò sù gu gwanɔ, kũ ò yã kũ à kɛ̀nɔ è, ò ɛ̀ra ò tà òtɛni ń zĩda lɛ́lɛ.
49 Yesu gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kũ nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́i bona Galilinɔ pínki zɛna zã̀ òtɛn gu gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yuh 19:38-42)
50 Gɔ̃gbɛ̃ ke kun a tɔ́n Yusufu. Yuda gbãnadenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ manamɛ, akũsɔ̃ à bɛɛrɛ vĩ. 51 A
lɛ́ kú yã kũ a gbɛ̃nɔ zɛ̀ kũ a kɛnaaoo pìnlo. Yuda lakutu Arimatea gbɛ̃mɛ, a wɛ́ dɔ kpata kũ à
bò Luda kĩnaai. 52 À gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa à Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa. 53 Akũ à gɛ̀ɛ pìi kìpa à táaru biza ĩ̀fĩa à
dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, odi gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gɔrɔ pì bi azuma zĩmɛ, kámmabogɔrɔ
tɛn ká. 55 Nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́ Yesui bona Galilinɔn tɛ́ Yusufu pì kpɛ, ò mira pìi è lákũ à Yesu gɛ̀ɛ
wùtɛ a gũn nà. 56 Akũ ò tà ò gɛ̀ɛ nísi gbĩ nna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãro soru kɛ. Kámmabogɔrɔ zĩ
ò kámma bò lákũ Luda dìtɛ nà.

24

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yuh 20:1-10)
1 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ nɔgbɛ̃ pìnɔ bò ò gɛ̀ɛ mira pì kĩnaa kũ nísi gbĩ nna kũ ò a soru
kɛ̀ɛo. 2 Ò lè ò gbɛ̀ɛ gò mira lɛ́a. 3 Kũ ò gɛ̃̀, odi Dikiri Yesu gɛ̀ ero. 4 Ò kú bídi gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃
gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò sùḿma kũ pɔ́kasa kũ òtɛn tɛ́ kɛnɔo dana. 5 Vĩna ń kũ ò ń mìi nàtɛ, akũ
gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìńnɛ: À kɛ̀ dera átɛn gbɛ̃ bɛ̃nɛ wɛtɛ gɛ̀nɔ tɛ́ɛ? 6 À kú laro, à vù. À tó yã kũ à òárɛ gɔrɔ
kũ à kú Galili dɔágu 7 à pì, séto ò Bisãsiri Nɛ́ kpá kifirinɔa ò a pá lía, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.
8 Akũ a yã pìi dɔ̀ńgu. 9 Bona mira kĩnaa, ò gɛ̀ɛ ò yã pì baaruu kpà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ
kũ gbɛ̃ kparanɔ. 10 Mariama Magadalɛni kũ Yoanao kũ Yamisi da Mariamao kũ nɔgbɛ̃ kpara
kũ ò kú kũńwonɔ mɛ́ ò yã pìi ò zĩ̀rii pìnɔnɛ. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pìi kɛ̀ńnɛ lán fàai yã bà, odi
síro. 12 Akũ Pita fùtɛ à bàa sì à gɛ̀ɛ mira pì kĩnaa. Kũ à wɛ́ kpàtɛ mira pìn, adi pɔ́ke ero, sé táaru
bizanɔ, akũ à ɛ̀ra à tà laasun gũn, yã pì a kũ̀ gbãna.

Zaa Ɛmausi zɛ́n
(Maa 16:12-13)
13 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla kenɔ tɛn gɛ́ lakutu kũ òdi pi Ɛmausi. À zã̀ kũ
Yurusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdo bà. 14 Òtɛn yã kũ à kɛ̀ pínki fàai bokɔ̃nɛ, 15 akũ gɔrɔ kũ
òtɛni a fàai bo òtɛni a laasun lɛ́, Yesu ń lé zɛ́n, akũ òtɛn táa o lɛɛlɛ. 16 Akũ ń wɛ́ sìsi odi a dɔ̃ro.
17 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ yãn á tɛ́ átɛn o kũ kɔ̃oo? Akũ ò zɛ̀ ń ãn sisina. 18 Ń gbɛ̃ do kũ òdi pinɛ
Keleopa wèa à pì: Mɔkɔ̃n nibɔɔmɛ n ũ ndo Yurusalɛmu gwɛɛ, kũ ńdi yã kũ à kɛ̀ gɔrɔ pla dia
dɔ̃roo? 19 Akũ à ń lá à pì: Yã kpatemɛɛ? Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛra yãmɛ. Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Gbɛ̃
sĩnda pínki dɔ̃ kũ a yãkɛna kũ a yã'onaao bò Luda kĩnaamɛ. 20 Akũ sa'orikinɔ kũ ó gbãnadenɔ
dake kpàḿma, de ò ga yãkpatɛ kɛnɛ yãi, akũ ò a pà lía ò a dɛ̀. 21 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, daken ótɛn da ani
Isarailanɔ mì sí. Abire gbɛra yã pì kɛna gɔrɔ aakɔ̃den gbãra. 22 Akũ yã kũ ó nɔgbɛ̃ kenɔ òo
bò ó sarɛ. Kũ ò gɛ̀ɛ a mira kĩnaa kɔnkɔala káakukaaku, 23 odi a gɛ̀ lero. Ò sù ò pì malaikanɔ
bò ò sùḿma ò pìńnɛ à kú wɛ̃̀ndiio. 24 Akũ ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ò mira pìi gwà, ò è lákũ nɔgbɛ̃ pìnɔ
òńnɛ nà, à kú gwero. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Laasunsaridenɔ, adì yã kũ annabinɔ ò sí likalikaro.
26 Luda dí ditɛ Arumasihu wɛ́tãmma le lán dí bà gbasa à gɛ̃ a gakuri gũnloo? 27 Naana zaa
Musa takadaa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ annabinɔ pɔ́a pínki, Yesu yã kũ à kɛ̃na Luda yãn a musu bɔ̀kɔtɛ́ńnɛ
pínki.
28 Kũ ò kà kãni kũ lakutu kũ òtɛn gɛ́nwo, Yesu kɛ̀ lákũ áni gɛ̃ zɛ́la bà. 29 Akũ ò a kũ̀kũ ò pì:
Ǹ gɔ̃ kũoo la. Ɔkɔsi kɛ̀, gu tɛn si. Akũ à gɛ̃̀ ɔnn à gɔ̃̀ kũńwo. 30 Gɔrɔ kũ àtɛn pɔ́ ble kũńwo, akũ
à burodii sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma. 31 Akũ ń wɛ́ kɛ̃̀ ò a dɔ̃̀ sà, akũ ò kùrai.
32 Akũ ò òkɔ̃nɛ: Kũ àtɛn yã owɛrɛ zɛ́n àtɛn Luda yã bɔkɔtɛwɛrɛ, ó nɛ̀sɛɛ gũn tɛn puroo? 33 Akũ
ò fùtɛ gwe gɔ̃̀nɔ ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. Ò a zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ è kakarana gwe kũ
gbɛ̃ kũ ò nàḿmanɔo 34 òtɛn pi: Dikiri vù yãpuramɛ, à a zĩda mɔ̀ Simɔnɛ. 35 Akũ gbɛ̃nɔn pla
pìnɔ zɛ́ gũn yã bàbańnɛ kũ deran ò a dɔ̃̀ nà burodi likɔ̃rɛnaa gũnwo.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yuh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)
36 Kũ òtɛn yã pì o lɛ, kãnto ò a è zɛna ń tɛ́, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ kú kũ aafiaao! 37 Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu
ò kɛ̀ gìri, òtɛn da gyãwãnden ò è. 38 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera á nɛ̀sɛɛ fùtɛɛ? À kɛ̀ dera á kú kũ
nɛ̀sɛ plaoo? 39 À ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ gwa, kũ makũmɛ. À ɔ nama à gwa. Gyãwãnde dìgɔ̃ mɛ̀
kũ wáo vĩ lákũ á èma nàro. 40 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ kũ a gbánɔ mɔ̀ńnɛ. 41 Pɔnna gũn odi we
kãaoro, kũ à bò ń sarɛ yãi. Akũ à ń lá à pì: Pɔ́ble ke kun yá? 42 Akũ ò kpɔ̀ kpátɛana kɔ̃̀nɔɔ
kpàa, 43 akũ à sì à sò ń wára. 44 Akũ à pìńnɛ: Yã kũ ma òárɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo mɛ́ à kɛ̀. Ma pì
séto yã kũ ò ò ma musu Musa doka takadan kũ annabinɔ takadao kũ Zabura takadao papa
pínki. 45 Akũ à ń nɛ̀sɛɛ wɛ̃̀ńnɛ de ò yã kũ à kú takada pìnɔ gũn dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃̀ Luda
yãn ò pì Arumasihu ni wɛ́tãmma e, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ bona gan, 47 oni waazi kɛ buri
sĩnda pínkinɛ kũ a tɔ́o naana zaa Yurusalɛmu, de ò nɛ̀sɛ litɛ ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 48 Ákɔ̃nɔ yã
pì sèedadenɔ ũ. 49 Makũ sɔ̃, mani gba kũ ma De a lɛ́ sɛ̀ kpãzãárɛ. Àgɔ̃ kú wɛ̃tɛ gũn la ari gbãna
bo ludambɛ à daála.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)
50 Kũ Yesu bò kũńwo wɛ̃tɛ kpɛ ari Bɛtani sarɛ, akũ à a ɔnɔ sɛ̀ lei à arubarikaa dàńgu. 51 Kũ
àtɛn arubarika dańgu lɛ, akũ à kɛ̃̀ḿma, Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa. 52 Akũ ò donyĩ kɛ̀nɛ ò ɛ̀ra
ò tà Yurusalɛmu kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo. 53 Òdigɔ̃ kú Luda ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki ògɔ̃ Luda sáabu kpá.

YUHANA

Baaru nna kũ Yuhana kɛ̀ɛ

Yahaya Da'itɛkɛri kũ Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛnaa 2:1-12:50
Yesu kunna Yurusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kũ a vunaao 18:1-20:31
Yesu boasuna a ìbanɔa 21:1-21:35

Yesu Kirisi suna andunia gũn

1 Zaa káaku Yã kun, Yã pì kú kũ Ludao, Yã pìimɛ Luda ũ. 2 À kú kũ Ludao zaa káaku. 3 Luda
pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ a gãimɛ, pɔ́ke kun kũ à kɛ̀ a sariro. 4 A gũnn wɛ̃̀ndi kún, akũ wɛ̃̀ndii pì de
gupura ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupura pìi dì pu gusiran, akũ gusira pì ni le à daalaro.
6 Luda gbɛ̃ke zɩ̃̀ a tɔ́n Yahaya. 7 À sù gupura pìi sèedade ũmɛ, à gupura pì yã ò gbɛ̃nɔnɛ,
de baadi a náani kɛ a gãi. 8 Àkũmɛ gupura pì ũro, à sù gupura pìi sèedade ũmɛ. 9 Gupura
yãpurade kũ àdi gu pu gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ mɛ́ àtɛn su andunia gũn.
10 Yã pì kú andunia gũn. Bee kũ Luda andunia kɛ̀ a gãi, andunia dí a dɔ̃ro. 11 À sù a bɛa,
akũ a gbɛ̃nɔ dí a síro. 12 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kãao ò a náani kɛ̀nɔ sɔ̃, à ń gbá zɛ́ ò gɔ̃̀ Luda nɛ́nɔ ũ. 13 Ń
inaa pì dí bo gbɛ̃ke aru gũnlo, adi bo mɛ̀futɛna ke gɔ̃gbɛ̃ pɔyeina kĩnaaro, Luda mɛ́ à ń í.
14 Yã pìi gɔ̃̀ bisãsiri ũ, à gɔrɔ pla kɛ̀ kũoo, akũ o a gakuri è, De Luda Nɛ́ mɛ̀n do légelege
gakurimɛ, a gbɛ̃kɛ kũ yãpurao pɛkɛrɛana. 15 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pũtã à pì: Gbɛ̃ kũ ma a
yã òon dí, ma pì gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala kũ à kun ma ã yãi. 16 Gbɛ̃kɛ pɛkɛrɛanaa
gũn à gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, akũ o arubarikaa lè didikɔ̃ana. 17 Luda a doka kpàwá Musa gãi, à
gbɛ̃kɛ kũ yãpurao kɛ̀wɛrɛ Yesu Kirisi gãimɛ. 18 Gbɛ̃ke dí wɛ́ si Ludalɛ zikiro. Luda Nɛ́ mɛ̀n do
légelege kũ à kú a De kuru pì mɛ́ à tò ò a dɔ̃.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbãnade kũ ò kú Yurusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kũ Levi buri kenɔ zɩ̃̀ Yahayaa, akũ ò a
là ò pì: Dímɛ n ũu? Yã kũ à òńnɛn dí. 20 À òńnɛ súsu, adi yãke utɛńnɛro à pì: Arumasihun ma
ũro. 21 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũ sɛ́ɛ? Iliasumɛn ũ yá? À wèḿma à pì: Oi! Akũ ò ɛ̀ra ò a là dɔ:
Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ n ũ yá? À wèḿma à pì: Oi! 22 Akũ ò pìnɛ dɔ: Dimɛ n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owɛrɛ de ò gɛ́ ò
o gbɛ̃ kũ ò ó zĩnɔnɛ. Deran ntɛn o nà n zĩda yã musuu? 23 Akũ à pì lákũ annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kũ a kòto dɔ gbárannammɛ ma ũ,
kũ àtɛn pi ò zɛ́ poro Dikirinɛ.
24 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ pìnɔ sɔ̃, ò bò Farisinɔ kĩnaamɛ. 25 Akũ ò a là ò pì: Zaakũ Arumasihumɛ n ũro ke
Iliasu ke annabi zɔ̃kɔ̃ɔ, bɔ́yãi ntɛni gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛɛ? 26 Yahaya wèḿma à pì: Madì gbɛ̃nɔ da'itɛ
kɛ, ama gbɛ̃ke kú á tɛ́, á a dɔ̃ro. 27 Àkũ mɛ́ ani su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro.
28 Yã pìnɔ kɛ̀ Bɛtani kũ à kú Yoda bara diremɛ, gu kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛn.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàa

29 Kũ gu dɔ̀, Yahaya Yesu è àtɛn su a kĩnaa, akũ à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpà à andunia
durunna gon dí. 30 Gbɛ̃ pì yãn ma ò yã ma pì, gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala, kũ à kun ma
ã yãi. 31 Má a dɔ̃ yãro, ama ma su, matɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ de Isarailanɔ a dɔ̃ yãimɛ. 32 Yahaya
a sèedaa kɛ̀ à pì: Ma è Luda Nini bò ludambɛ lán potɛ̃nɛ bà, à sù à zɔ̃̀a. 33 Mádi a dɔ̃ yãro. Kũ
Luda ma zĩ gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ, à pìmɛnɛ gbɛ̃ kũ ma è a Nini sù à kìpaa, àkũ mɛ́ ani gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ
kũ Nini pìio. 34 Ma abirekũ è, akũ ma a sèedaa kɛ̀ kũ àkũmɛ Luda Nɛ́ ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kũ gu dɔ̀, Yahaya ɛ̀ra à kú gwe dɔ kũ a ìba gbɛ̃nɔn planɔ. 36 Kũ à Yesu è àtɛn gɛ̃tɛ, à pì:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàan gwe! 37 Kũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã pìi mà, ò bò ò tɛ̀ Yesui. 38 Yesu lìtɛ
à è ò tɛ́ai, akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á yeii? Ò pìnɛ: N bɛ kú mámɛɛ, Rabi? Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 39 À
wèḿma à pì: À mɔ́ à gwa. Akũ ò gɛ̀ɛ ò gu kũ à kun è, akũ ò gɔ̃̀ kãao zĩ birea. Ɔkɔsi mɔ̀ siikɔ̃
taka bà.
40 Gbɛ̃nɔn pla kũ ò Yahaya yã mà ò bò ò tɛ́ Yesui pìnɔ, ń gbɛ̃ do bi Simɔ Pita dakũna
Andurumɛ. 41 À gɛ̀ɛ à a vɩ̃̀ni Simɔ lè gĩa, akũ à pìnɛ: O Arumasihu è. Tɔ́ pìin òdi pi dɔ Kirisi.
42 Akũ à gɛ̀ɛ kãao Yesu pì kĩnaa. Yesu a gwà tíii à pì: Yuhana nɛ́ Simɔmɛ n ũ. Oni pinnɛ sà
Pitamɛ. Tɔ́ pìi pì gbɛ̀ɛ.
43 Kũ gu dɔ̀, Yesu ye à tá Galili bùsun, akũ à dà Filipilɛ à pìnɛ: Ǹ tɛ́mai. 44 Filipi pì bi Anduru
kũ Pitao bɛ wɛ̃tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Akũ Filipi gɛ̀ɛ à Natanaɛli lè à pì: Gbɛ̃ kũ Musa a yã ò a

doka gũn, akũsɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ, o a lè. Yusufu nɛ́ Yesumɛ. Nazɛra gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli
pìnɛ: Gbɛ̃ mana ni bo Nazɛra yá? Filipi pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kũ Yesu Natanaɛli è àtɛn su a
kĩnaa, à a yã ò à pì: Isaraila yãpuraden dí, a nɛ̀sɛɛ manafiki vĩro. 48 Akũ Natanaɛli pìnɛ: Ń ma
dɔ̃ mámɛɛ? Akũ Yesu wèa à pì: Ari Filipi gɔ̃ gɛ́ n sísi, ma n e kaka lí gbáru. 49 Akũ Natanaɛli
pìnɛ: Rabi, Luda Nɛ́mɛ n ũ, Isarailanɔ kínamɛ n ũ. 50 Yesu pìnɛ: Kũ ma ònnɛ ma n e kaka lí
gbáru, akũ mɛ́ à tò n ma náani kè yá? Ĩni yã zɔ̃kɔ̃ e de adikĩnala. 51 À ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Yãpuran
matɛn oárɛ, áni ludambɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ nigɔ̃ didi Bisãsiri Nɛ́a ògɔ̃ kipaa.

2

Nɔsɛna zaa Kana

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ òtɛn nɔ sɛ́ zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe, 2 akũ ò Yesu kũ a ìbanɔ
sìsi nɔsɛ kĩnaa dɔ. 3 Kũ sèwɛ̃ kl̀a, Yesu da pìnɛ: ò sèwɛ̃ vĩ doro bi. 4 Akũ Yesu wèa à pì: Bɔ́yãi n
ma le abireoo? A gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. 5 Akũ a da pì zĩkɛrinɔnɛ: Lákũ ani oárɛ nà, à kɛ lɛ. 6 Gbè
orozãnɔn kú gwe mɛ̀n suddo Yudanɔ gbȁbo'i kábɔnɔ ũ. A kenɔ dì í sí lita basiikɔ̃mɛ, a kenɔ
sɔ̃ basuddo. 7 Akũ Yesu pì zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã dínɔ pa. Akũ ò í kàka à pà yɛ́rɛrɛ. 8 Akũ
à pìńnɛ: À tɔ́ à gɛ́o kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ sa. Akũ ò tɔ̀ ò gɛ̀ɛonɛ. 9 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì í litɛna sèwɛ̃
ũ pì lɛ́ kɛ̀, adi dɔ̃ gu kũ à bònlo, ama zĩkɛri kũ ò í pìi tɔ̀nɔn dɔ̃. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ebayao sìsi 10 à
pìnɛ: Wɛ̃ nnan òdi kpáḿma gĩa. Gɔrɔ kũ wɛ̃ tɛn diḿman òdi su kũ a gɛbuo sà. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n wɛ̃
nna tò kpɛkpɛ. 11 Yesu daboyã káakuden gwe, kũ à kè zaa Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bò, akũ a
ìbanɔ a náani kè. 12 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Kapɛnamu kũ a dao kũ a dakũnanɔ kũ a ìbanɔo, ama
odi gɔrɔ pla kɛ gwero.

Yesu kunna Luda ɔnn

(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kũ Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni, akũ Yesu gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 14 À è òtɛn zùnɔ kũ sãnɔ kũ
lukulukunɔ yía Luda ɔnn, ɔgɔlilinkɛrinɔn vutɛna gwe. 15 Akũ à bàflãa tȁ à pɛ̀ḿma ò bɔtɛ kũ
sãnɔ kũ zùnɔ pínki. À ɔgɔlilinkɛrii pìnɔ ɔgɔ fȁkɔ̃a, à ń teburunɔ yȉpa à kɔ̀tɛńnɛ. 16 Akũ à pì
lukulukuyarii pìnɔnɛ: À pɔ́ pìnɔ sɛ́tɛ à boo pínki. Àsun ma De ɔn kɛ ɛtɛ ũro. 17 Akũ yã kũ à
kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̀ a ìbanɔgu kũ à pì: N ɔn yã ma kũ gbãna manamana. 18 Akũ Yuda
gbãnadenɔ a là ò pì: Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ de ò dɔ̃ kũ ń yã bire kɛna iko vĩi? 19 Yesu
wèḿma à pì: À Luda kpɛ́ dí wí, mani ɛra mà futɛ gɔrɔ aakɔ̃ dagura. 20 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ:
Wɛ̃ bupla awɛɛsuddon ò kpɛ́ pìi bò, akũ mɔkɔ̃n ĩni futɛ gɔrɔ aakɔ̃ gũn yá? 21 Ama Luda kpɛ́ kũ
à a yã òo pìi, a mɛ̀ yãn àtɛn o. 22 Kũ Yesu vù bona gan, yã kũ à òo pìi dɔ̀ a ìbanɔgu, akũ ò yã kũ
à kɛ̃na Luda yãn sì kũ yã kũ Yesu òo pìio.

Yesu baadi nɛ̀sɛ dɔ̃

23 Kũ Yesu kú Yurusalɛmu Vĩnla dikpɛ zĩ ò a náani kè dasi, kũ ò daboyã kũ à kɛ̀nɔ è yãi.
24 Yesu dí ń náani kɛro, zaakũ à baadi nɛ̀sɛ dɔ̃mɛ. 25 Adi kɛ séto gbɛ̃ke gbɛ̃ yã ònɛro, zaakũ à
yã kũ à kú baadi nɛ̀sɛɛ gũn dɔ̃.

3

Yesu kũ Nikodɛmuo

1 Farisi ke kun kũ òdi pinɛ Nikodɛmu. Yuda gbãnadenɔ domɛ. 2 À sù Yesu kĩnaa gwãani à
pìnɛ: Rabi, ó dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n dannɛri kũ à bò Luda kĩnaa ũ, zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã kũ ndì
kɛnɔ kɛro, sé Luda kú kãao. 3 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò ɛ̀ra ò gbɛ̃ ì dɔ
baasiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa dɔ̃ro.

4 Akũ Nikodɛmu Yesu là à pì: Oni gbɛ̃ kũ à zĩ kȕ i deramɛɛ? Ani ɛra à gɛ̃ a da nɛ̀sɛɛ gũn de
à a i dɔn yá? 5 Akũ Yesu wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò gbɛ̃ ì kũ ío kũ Luda Ninio
baasiro, ani fɔ̃ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 6 Bisãsiri nɛ́'ina bi mɛ̀ yãmɛ, Luda Nini
nɛ́'ina bi nini yãmɛ. 7 Ǹsun tó yã kũ ma ònnɛ bo n sarɛro, séde ò ɛra ò á i dɔ. 8 Ĩa dì káka gu kũ
à yein. Ndì a kĩni ma, ń dɔ̃ gu kũ à bòn ke gu kũ àtɛn génlo. Lɛn àdigɔ̃ de lɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda
Nini a ìio.

9 Akũ Nikodɛmu a là à pì: Yã bire ni sí kɛ yá? 10 Yesu wèa à pì: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ yãdannɛri
ina akũ ń abirekũ dɔ̃roo? 11 Yãpuran matɛn onnɛ, yã kũ ó dɔ̃n ótɛn o. Yã kũ o èe sèedaan ótɛn
kpá, akũ átɛn gí ó yã síi. 12 Lákũ ma andunia yã òárɛ nà, akũ a gi síi, tó ma ludambɛ yã òárɛ,
áni sí yá? 13 Gbɛ̃ke dí gɛ́ ludambɛ yãro, tó adi kɛ Bisãsiri Nɛ́ kũ à bò gwe baasiro. 14 Lákũ Musa
mlɛ̀ɛ̃ sɛ̀ à dɔ̀ musu gbárannan nà, lɛn oni Bisãsiri Nɛ́ sɛ́ ò dɔ musu lɛ, 15 de gbɛ̃ kũ àtɛni a náani
kɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 16 Zaakũ Luda ye anduniai à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à a Nɛ́ mɛ̀n do légelege
kpà, de gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ sún garo, séde àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 17 Luda dí a Nɛ́ zĩ
andunia gũn de à yã vutɛ anduniaa yãinlo, de à andunia sura ba a gãi yãimɛ. 18 Yã ni vutɛ

a náanikɛriiaro. Yã gĩnakɛ à vùtɛ a náanikɛrisaria kɔ̀, kũ adi Luda Nɛ́ mɛ̀n do légelege pì náani
kɛro yãi. 19 Pɔ́ kũ à tò yã vùtɛ gbɛ̃nɔaan dí: Gupura sù andunia gũn, akũ gbɛ̃nɔ ye gusirai de
gupura pìla, kũ ń yãkɛnanɔn vãni yãi. 20 Zaakũ yãvãnikɛri sĩnda pínki dì zã gupurammɛ, àdi
su gupura kĩnaaro, de a yãkɛnanɔ sún bo gupuranlo yãi. 21 Gbɛ̃ kũ àdi zĩ kɛ yãpuraa, àkũ mɛ́
àdi su gupura kĩnaa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ kunna Luda gũnn à yã pìnɔ kɛ̀n.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa

22 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Yudea bùsun kũ a ìbanɔ. À gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo gwe, àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ
kɛ. 23 Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ se zaa Ainɔ, Salimu sarɛ, zaakũ í di gwe. Òdigɔ̃ su a kĩnaa,
akũ àdi ń da'itɛ kɛ. 24 Zaakũ odi Yahaya da kpɛ́siran kɔ̀ro. 25 Gɔrɔ birea Yahaya ìba kenɔ nà
ledikpakɛnaaa kũ Yuda gbãnade keo gbã̀bona yã musu. 26 Akũ ò nà Yahayai ò pì: Rabi, gbɛ̃
kũ à kú kũnwo yã Yoda bara dire, kũ n a yã òwɛrɛ mɛ́ àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ tera, baadi tɛn gɛ́
a kĩnaa. 27 Yahaya pìńnɛ: Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à pɔ́ke le à síro, tó adi kɛ Luda a gbà baasiro. 28 Ákɔ̃nɔ
mɛ́ á ma sèedadenɔ ũ kũ ma pì makũmɛ Arumasihu ũro. Ma pì Luda ma zĩ mà donɛ arɛmɛ.
29 Nɔsɛri mɛ́ à nɔ vĩ. Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ àdigɔ̃ zɛ a sarɛ àdi sã kpá a yãi, nɔsɛri kòtoo dì a pɔ kɛ
nna. Lɛn sɔ̃ ma pɔnna kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ lɛ. 30 Séde àpii gɔ̃ kara makũ sɔ̃ màgɔ̃ lago.

Gbɛ̃ kũ à bò musu

31 Gbɛ̃ kũ à bò musu de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛ bi andunia gbɛ̃mɛ, andunia yãn
àdi o. Gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ sɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila, 32 àdigɔ̃ pɔ́ kũ à è kũ yã kũ à màaoo sèeda
kɛ, akũ gbɛ̃ke tɛni a yã síro. 33 Gbɛ̃ kũ à a yã sì zɛ̀o kũ Luda bi yãpurademɛ. 34 Gbɛ̃ kũ Luda a
zĩ̀i pìi dì Luda yã o, zaakũ Luda a Nini kpàa papanamɛ. 35 De Luda ye a Nɛ́i, akũ à pɔ́ sĩnda
pínki nànɛ a ɔĩ. 36 Gbɛ̃ kũ àtɛn Nɛ́ pì náani kɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ àtɛn gí a yã mai ni
wɛ̃̀ndii pì lero, Luda pɔfɛ̃ kpɛ́ kúamɛ.

4

Yesu kũ Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔ mà kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ àtɛn ìbanɔ le de Yahayala. 2 Adi kɛ Yesu mɛ́ àdi ń
da'itɛ kɛ a zĩdaro, a ìbanɔ mɛ́ òdi kɛ. 3 Kũ Yesu yã pìi mà, à fùtɛ Yudea à ɛ̀ra àtɛn tá Galili. 4 Kũ
àtɛn gɛ́ sɔ̃, à kũ̀ à bɔtɛ Samaria bùsun. 5 Akũ à kà Samaria wɛ̃tɛ kũ òdi pi Sika. À zã̀ kũ zĩtɛ kũ
Yakubu kpà a nɛ́ Yusufuaaoro. 6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, akũ a vùtɛ lɔ̀gɔɔ pìi
sarɛ. Ifãntɛ̃ kà mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke sù í tɔ́, akũ Yesu pìnɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 A ìbanɔ sɔ̃, ò gɛ̀ɛ pɔ́ble lú wɛ̃tɛ
gũn. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Yudamɛ n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n ma ũ, akũ ntɛn í wɛ́ kɛmaa? Zaakũ
Yudanɔ kũ Samariadenɔ yã dì kɔ̃ sɛ́ro. 10 Akũ Yesu pìnɛ: Tó ń gba kũ Luda dì dańnɛ dɔ̃ kũ
gbɛ̃ kũ àtɛn í wɛ́ kɛmmao, de mɔkɔ̃mmɛ ĩni wɛ́ kɛa à n gba í wɛ̃̀ndide. 11 Nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa,
ń guga vĩro. Lɔ̀gɔ dí sɔ̃ a wɛ̀ɛ lòkoto. Ĩni í wɛ̃̀ndide pì le mámɛɛ? 12 Ń de ó dizi káaku Yakubula
gwɛɛ? Àkũ mɛ́ à lɔ̀gɔɔ pìi tòwɛrɛ. Àpi a í mì kũ a nɛ́nɔ kũ a pɔ́kãdenɔ. 13 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ
à í díkĩna mì, ími ni ɛra à a dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kũ ani í kũ mani kpáa mi sɔ̃, ími ni a dɛ ziki doro.
Zaakũ í kũ mani kpáa ni gɔ̃ a nɛ̀sɛɛ gũn ísɛ̃boki í kũ ani bɔtɛnɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũmɛ. 15 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ǹ ma gba í pìi, de ími sún ma dɛ mà su í tɔ́ la doro. 16 Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́ n
zã sísi à su lɛɛlɛ. 17 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Má gɔ̃ vĩro. Akũ Yesu pìnɛ: Kũ n pì, ń gɔ̃ vĩro, n yã ò a
zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ lɛu sɔɔro, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ ń kú kãao tera bi n zãnlo. N yãpura ò. 19 Akũ nɔgbɛ̃
pìi pìnɛ: Baa, má dɔ̃̀ sà kũ annabiimɛ n ũ. 20 Ó dizinɔ donyĩ kɛ̀ Ludanɛ kpi dí musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃
adì pi Yurusalɛmu mɛ́ à gu kũ ò donyĩ kɛnnɛ ũ. 21 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã sí. Gɔrɔke tɛn su
kũ áni donyĩ kɛ De Ludanɛ kpi dí musu ke Yurusalɛmu doro. 22 Ákɔ̃nɔ, adì donyĩ kɛ Ludanɛ,
ama á a dɔ̃ro, ókɔ̃nɔ sɔ̃, odì donyĩ kɛnɛ, akũsɔ̃ ó a dɔ̃, zaakũ surabanaa dì bo ókɔ̃nɔ Yudanɔ
kĩnaamɛ. 23 Gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ donyĩri yãpuradenɔ ni donyĩ kɛ De Ludanɛ kũ yãpurao
kũ a Nini gbãnao. Gbɛ̃ bire takanɔn De Luda tɛn wɛtɛ ò donyĩ kɛarɛ. 24 Luda bi ninimɛ, séde
gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛnɛnɔ donyĩ kɛnɛ kũ yãpurao kũ a Nini gbãnao. 25 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Má
dɔ̃ kũ Arumasihu kũ òdi pinɛ Kirisi ni su. Tó à sù, ani yã sĩnda pínki bɔkɔtɛwɛrɛ. 26 Akũ Yesu
pìnɛ: Makũ kũ matɛn yã onnɛ, makũmɛ a ũ.

27 Gɔrɔ birea Yesu ìbanɔ sù, ò a lè àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃o. À bò ń sarɛ, ama ń gbɛ̃ke dí a la
bɔ́n à yeiro ke bɔ́yãi àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃ pìioro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pì a lo tò gwe, à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn à pì
gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kũ ma kɛ̀nɔ òmɛnɛ pínki. Ke Arumasihu pìimɛ gwɛɛ?
30 Akũ ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn òtɛn gɛ́ Yesu kĩnaa.

31 Gɔrɔ birea sɔ̃ Yesu ìbanɔ pìnɛ: Rabi, ĩni pɔ́ bleroo? 32 Akũ à pìńnɛ: Má pɔ́ble ke vĩ kũ á
dɔ̃ro. 33 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ làla ò pì: Gbɛ̃ke sùnɛ kũ pɔ́bleon yá? 34 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma pɔ́blen gbɛ̃
kũ à ma zĩ pɔyenyĩnakɛna ũ ari mà zĩ kũ à dàmɛnɛ mì dɛ. 35 Ákɔ̃nɔ adì pi mɔ siikɔ̃ mɛ́ à gɔ̃̀ kũ
pɔ́kɛ̃gɔrɔ ni ká. Matɛn oárɛ, à wɛ́ sɛ́ à buranɔ gwa, zaakũ pɔ́nɔ mà ò kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri tɛni a

láada le kɔ̀, àtɛn gbɛ̃nɔ kakara wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũ, de pɔ́tɔ̃ri kũ pɔ́kɛ̃riio pɔnna kɛ lɛɛlɛ.
37 Zaakũ yã díkĩna bi yãpuramɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ àdi pɔ́ tɔ̃, gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma á zĩ pɔ́ kɛ̃ gu kũ ádi zĩ
kɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ mɛ́ ò zĩ kɛ̀ gwe, akũ átɛni ń zĩ àre ble.
39 Samaria gbɛ̃ kũ ò kú wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ Yesu náani kɛ̀ dasi yã kũ nɔgbɛ̃ pìi òńnɛ yãi, kũ à pì à
yã kũ a kɛ̀nɔ òarɛ pínki. 40 Abire yãi kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a à gɔ̃ kũńwo, akũ à kɛ̀ kũńwo
gɔrɔ pla. 41 Kũ Yesu yã òńnɛ, gbɛ̃ pãndenɔ a náani kɛ̀ dasidasi. 42 Akũ ò pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Adi kɛ
yã kũ n òwɛrɛ yãin o a náani kɛ̀ adoro. O a yã mà ó zĩdamɛ, akũ o dɔ̃̀ sà kũ andunia Surabariin
a ũ yãpura.

Gbãnade nɛ́ werekɔ̃anaa

43 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo, a gbɛran à tà Galili, 44 zaakũ à pì annabi dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ a zĩda
bùsunlo. 45 Kũ à kà Galili, Galilidenɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ ò gɛ̀ɛ ò Vĩnla dikpɛ Yurusalɛmumɛ,
akũ ò yã kũ à kɛ̀ dikpɛ pì zĩnɔ è pínki. 46 Akũ Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Kana, gu kũ à í lìtɛ sèwɛ̃ ũ. Bùsu
gbãnade ke kú gwe, a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tɛn gyã kɛ zaa Kapɛnamu. 47 Kũ à mà Yesu bò Yudea à sù
Galili, akũ à gɛ̀ɛ a kĩnaa à wɛ́ kɛ̀a à gɛ́ a nɛ́ werekɔ̃a, zaakũ a kú ga lɛ́i. 48 Akũ Yesu pìnɛ: Tó adi
kɛ a daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ è baasiro, áni ma náani kɛro. 49 Akũ gbãnade pìi pìnɛ: Baa, ǹ
mɔ́ ari ma nɛ́ kpɛ́ à ga. 50 Yesu pìnɛ: Ǹ tá bɛ. N nɛ́ ni garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kũ Yesu ònɛɛ sì, akũ à dà
zɛ́n. 51 Gɔrɔ kũ à tɛ́ zɛ́n, à dàkarɛ kũ a zĩ̀rinɔ, akũ ò pìnɛ a nɛ́ kun. 52 Akũ à ń lá à pì: Gɔrɔ kpate
takan à kɛ̀ sãnaa? Akũ ò pìnɛ: Gĩa fãnantɛ̃ mɔ̀ do zakan mɛ̀wãna pìi kɛ̃̀a. 53 Akũ de pìi dɔ̃̀ kũ
gɔrɔ kũ Yesu òarɛ kũ a nɛ́ ni garon gwe. Akũ ò a náani kɛ̀, àpii kũ a bedenɔ ń pínki. 54 Sèeda
plade kũ Yesu kɛ̀ bona Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyãre werekɔ̃ana íkpakia

1 Abire gbɛra Yudanɔ dikpɛ ke kà, akũ Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 2 Íkpaki kú gwe Sã Gɛ̃ki
sarɛ, kũ òdi pi Bɛtɛsɛda kũ Eberu yão. Íkpaki pì kámmaboki vĩ lɛu sɔɔro, 3 gyãrenɔ dìgɔ̃ wútɛnan
dasidasi, vĩ̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ń mɛ̀gu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe àtɛn gyã kɛ à kà
wɛ̃̀ bupla plansari. 6 Kũ Yesu a è wútɛna gwe, à dɔ̃̀ kũ àtɛn gyã kɛ a gìi kɛ̀ manamana, akũ
à pìnɛ: Ń ye ǹgɔ̃ aafia yá? 7 Akũ gyãre pìi wèa à pì: Mare, má gbɛ̃ke vĩ à ma da í gũn gɔrɔ
kũ à yĩ̀gãro. Tó matɛn gɛ́ gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde dì gĩnakɛ à gɛ̃ ma ãmɛ. 8 Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ, ǹ n
pɛ̀ sɛ́ ǹ táa o. 9 Gwe gɔ̃̀nɔ gɔ̃gbɛ̃ pìi aafiaa lè. À a pɛ̀ɛ sɛ̀ à táa ò. Gɔrɔ pì bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ,
10 akũ Yuda gbãnadenɔ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃a pìinɛ: Kámmabogɔrɔ zĩn gbãra. À zɛ́ vĩ ǹgɔ̃ n pɛ̀
sɛnaro. 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à ma gba aafia mɛ́ à òmɛnɛ mà a pɛ̀ sɛ́ mà táa o. 12 Akũ ò a
là ò pì: Dí mɛ́ à pìnnɛ ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃aa pì dɔ̃ tó dínlo, zaakũ Yesu gɛ̃̀tɛ
pari kũ ò kú gwenɔ tɛ́mɛ. 14 Abire gbɛra Yesu a lè Luda ɔnn, akũ à pìnɛ: Ǹ ma, n aafiaa lè.
Ǹsun durunna kɛ doro, de yã kũ à vãni de abirekũla sún n le doro yãi. 15 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à
ò Yuda gbãnadenɔnɛ kũ Yesu mɛ́ à tò a aafiaa lè.
16 Akũ gbãnade pìnɔ wɛ́ tã̀ Yesua, kũ àdi yã bire takanɔ kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yãi. 17 Akũ Yesu
wèḿma à pì: Ma De dìgɔ̃ zĩ kɛ kámmabonaa sarimɛ, lɛn matɛn kɛ lɛ se. 18 Yã bire yãi gbãnade
pìnɔ tɛn Yesu wɛtɛ ò a dɛ de káakula. Adi kɛ kũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro ado yãnlo, kũ àdi
pi Ludamɛ a De ũ, àtɛn sára kpá kũ Ludao yãimɛ.

Luda Nɛ́ ikoo

19 Yesu ɛ̀ra à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, Luda Nɛ́ dì fɔ̃ à yãke kɛ kũ a zĩda gbãnaoro,
sé yã kũ à è a De tɛn kɛ baasiro, zaakũ yã kũ a De dì kɛ pínki, àkũmɛ a Nɛ́ pìi dì kɛ se. 20 Zaakũ
De Luda ye a Nɛ́i, àdi yã kũ àdi kɛ pínki mɔnɛ. Ani yã kũ a zɔ̃kɔ̃ de abirekũla mɔnɛ, ani bo á
sarɛ. 21 Lákũ De Luda dì gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma nà, lɛn a Nɛ́ dì wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kũ à yeinɔa
lɛ. 22 De Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃keoro, à yãkpatɛkɛna gbãna pínki kpà a Nɛ́a, 23 de baadi
bɛ̀ɛrɛ li a Nɛ́nɛ, lákũ òdi li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kũ àtɛn bɛ̀ɛrɛ li Luda Nɛ́nɛro, ade tɛn bɛ̀ɛrɛ li a
De kũ à a zĩ̀linɛro. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma yã ma, akũsɔ̃ àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ
náani kɛ, ade wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Yã ni vutɛaro, ade bò gan à gɛ̃̀ wɛ̃̀ndii gũmmɛ. 25 Yãpuran
matɛn oárɛ, gɔrɔke tɛn su à kà kɔ̀, kũ gɛ̀nɔ ni Luda Nɛ́ kòto ma, ń gbɛ̃ kũ ò mànɔ ni vu. 26 Lákũ
De Luda wɛ̃̀ndikpammana gbãna vĩ nà, lɛn à wɛ̃̀ndikpammana gbãna kpà a Nɛ́a lɛ dɔ. 27 À
yãkpatɛkɛna gbãna kpàa dɔ, kũ à de Bisãsiri Nɛ́ ũ yãi. 28 Àsun tó abirekũ bo á sarɛro, zaakũ
gɔrɔke tɛn su kũ gɛ̀ kũ ò kú mira gũnnɔ ni a kòto ma 29 ò bɔtɛ ń pínki. Yãmanakɛrinɔ ni vu
ò gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn, yãvãnikɛrinɔ sɔ̃ yãvutɛmmanaa gũn. 30 Madì fɔ̃ mà yãke kɛ kũ ma zĩda
gbãnaoro. Madì yãkpatɛ kɛ lákũ à òmɛnɛ nàmɛ, madì yãkpatɛ kɛ a zɛ́a, zaakũ madì ma zĩda
pɔyeina wɛtɛro, sé gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì pɔ́.

Yesu iko sèedadenɔ

31 Tó má de ma zĩda sèedade ũ, de ma yã náani vĩro. 32 Sèedade pãnde kun kũ àdi ma yã o,
má dɔ̃ kũ ma yã kũ àdi o náani vĩ. 33 Bee ákɔ̃nɔ, a gbɛ̃nɔ zɩ̀ Yahayaa, akũ à yãpura òárɛ. 34 Mádi
mɛ̀ kpá bisãsiri sèedakɛnaaaro, matɛni abirekũ oárɛ de à le à bo zia yãimɛ. 35 Yahaya de lán
fitila kũ à nana àtɛn gupura kũ bà, akũ a we à pɔnna kɛ̀ a gupurai gɔrɔ pla. 36 Yã kũ De Luda
dàmɛnɛ mà kɛnɔ, kũ matɛn kɛ pìnɔ deárɛ sèeda ũ, kũ De Luda mɛ́ à ma zĩ. Ma sèedaa pì de
Yahaya pɔ́la. 37 Ma De kũ à ma zĩ ma yã ò dɔ. Ádi a kòto ma zikiro, ádi wɛ́ kɛ siikɔ̃ kãaoro,
38 a yã dí vutɛki le á swɛ̃ɛ gũnlo, kũ átɛn gbɛ̃ kũ à a zɩ̀ náani kɛro yãi. 39 Adì mɛ̀ kpá Luda
yã kyókɛnaaa, zaakũ adìgɔ̃ da gwen áni wɛ̃ndi kũ àdi lákaro len. Ma yãn takada pì tɛn o sɔ̃,
40 ama átɛn gí su ma kĩnaai de à wɛ̃ndii pìi le. 41 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsiri kĩnaaro, 42 ama má
á dɔ̃, má dɔ̃ kũ á ye Ludairo. 43 Ma su kũ ma De tɔ́o, akũ ádi ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde sù kũ a zĩda
tɔ́o, áni a sí. 44 Lákũ adì sáabu wɛtɛkɔ̃a nà, ama adì sáabu wɛtɛ Luda mɛ̀n do légelegea lɛro, áni
kɛ dera à ma yã síi? 45 Àsungɔ̃ da makũ mɛ́ mani gɛ́ kũ á yão ma De kĩnaaro, Musa kũ á wɛ́ dɔi
mɛ́ ani gɛ́ kũ á yão. 46 Tó a Musa yã sì, de a ma yã sì se, zaakũ ma yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. 47 Kũ
ádi yã kũ à kɛ̃̀ Luda yãnnɔ síro, áni kɛ dera à ma yã síi?

6

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)
1 Abire gbɛra Yesu bikũ̀ Galili sɛ̀bɛ kũ òdi pi dɔ Tiberia bara. 2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃ tɛ́i dasidasi, kũ ò a
daboyãnɔ è deran àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃ana yãi. 3 Akũ Yesu dìdi à vùtɛ sɩ̀sĩi musu kũ a ìbanɔ.
4 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. 5 Kũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu, à è gbɛ̃nɔ tɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ à
Filipi là à pì: Mákpan óni pɔ́ble lún de gbɛ̃nɔ blee? 6 À abirekũ ò de à Filipi yɔ̃ à gwa yãimɛ,
zaakũ à dɔ̃ lákũ áni kɛ nà. 7 Akũ Filipi wèa à pì: Andurufu ɔgɔ mɛ̀n wàa do burodii, bee tó ò
ɛ̀'ɛ baadinɛ fítifiti, ani mɔ́ḿmaro. 8 A ìbanɔ do Anduru, Simɔ Pita dakũna pìnɛ: 9 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke kú
la, à burodi araga vĩ mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ fítinnanɔ mɛ̀n pla. Bɔ́n abirekũ ni kɛ pari díkĩnanɔnɛɛ?
10 Yesu pì: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ. Sɛ̃̀la di gu pìn, akũ ò vùtɛvutɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro
taka. 11 Yesu burodii pìnɔ sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à kpàatɛtɛ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaa pìnɔnɛ lákũ
ò yei nà. Lɛn à kpɔ̀ɔ kpàḿma lɛ dɔ. 12 Kũ ò kɑ̃̀ ó pínki, à pì a ìbanɔnɛ: À a kpara kũ à gɔ̃̀ sɛ́tɛ
pínki, de a ke sún kɛ pãro. 13 Akũ ò burodi mɛ̀n sɔɔro kũ ò sòo pì kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko
kuri awɛɛpla pà. 14 Kũ ò daboyã kũ Yesu kɛ̀ɛ pìi è ò pì: Gbɛ̃ pì bi annabi kũ àtɛn su andunia
gũmmɛ yãpura. 15 Yesu dɔ̃̀ kũ ò ye ò su ò a kũ ò a ká kína ũ kũ gbãnaomɛ, akũ à gòńnɛ gwe à
ɛ̀ra à dìdi sɩ̀sĩi musu ado.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-27, Maa 6:45-52)
16 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, a ìbanɔ gɛ̀ɛ sɛ̀bɛɛ bara. 17 Akũ ò gɛ̀ gó'itɛ gũn, òtɛn bikũ sɛ̀bɛɛ pìi bara dire
Kapɛnamu kpa. Gu gĩnakɛ à sì Yesu dí ká ń kĩnaa kɔ̀ro. 18 Zàga'ĩa gbãna kàka, akũ í tɛn futɛ.
19 Kũ a ìbanɔ gó lì ò kà kiloo sɔɔro ke suddo taka bà, akũ ò Yesu è àtɛn táa o íla, àtɛn na ń gói,
akũ vĩna ń kũ. 20 Akũ à pìńnɛ: Makũmɛ, àsun tó vĩna á kũro. 21 Ò wènɛ à gɛ̃ gó gũn, akũ gó pìi
kà gu kũ òtɛn gɛ́n gɔ̃̀nɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛnaa
22 Kũ gu dɔ̀ pari kpɛ́ zɛna sɛ̀bɛɛ bara dire. Ò dɔ̃ kũ gó'itɛ kú gwe yã mɛ̀n domɛ, Yesu sɔ̃ adi
gɛ̃ gó pìi gũn kũ a ìbanɔro, ò tà ńtɛ̃nɛmɛ. 23 Kũ à kɛ̀ saa gó'itɛ pãndenɔ bò Tiberia, ò sù gu kũ
kãni kũ gu kũ ò burodii sònwo, kũ Dikiri sáabu kpà à làka. 24 Kũ pari pìi è àpii ke a ìbanɔn kú
gwe doro, ò gɛ̀ gó pìnɔ gũn ò gɛ̀ɛ a wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesumɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia ũ
25 Kũ ò a è sɛ̀bɛɛ bara gwe, ò pìnɛ: Rabi, n ka la bɔrɛɛ? 26 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ,
átɛni ma wɛtɛ burodi kũ a sò a kã yãimɛ, adi kɛ daboyã kũ a ènɔ yãinlo. 27 Àsun zĩ kɛ pɔ́ble
kũ àdi láka yãiro, sé pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaroa. Bisãsiri Nɛ́ mɛ́ ani á gba pɔ́ble pìi,
zaakũ àpiin De Luda a sèedaa kɛ̀a.
28 Akũ ò a là ò pì: Deran óni kɛ nà ò yã kũ Luda ye ò kɛ kɛɛ? 29 Yesu wèḿma à pì: Yã kũ Luda
ye à kɛn dí: À gbɛ̃ kũ à a zɩ̀ náani kɛ. 30 Ò pìnɛ: Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ, de ò le ò n náani
kɛɛ? Yã kpaten ĩni kɛɛ? 31 Ó dizinɔ mana blè gbárannan lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà ò pì: A pɔ́ble kũ
à bò musu kpàḿma ò blè. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, adi kɛ Musa mɛ́ à pɔ́ble kũ
à bò musu kpàáwaro. Ma De mɛ́ àdi pɔ́ble yãpurade kũ à bò musu kpááwa. 33 Pɔ́ble kũ Luda
kpà pìin gbɛ̃ kũ à bò musu àdi wɛ̃̀ndi kpá anduniaa ũ.

34 Ò pìnɛ: Mare, ǹgɔ̃ pɔ́ble bire taka kpáwá gɔrɔ sĩnda pínki. 35 Akũ Yesu pìńnɛ: Makũmɛ
pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia ũ. Nà ni gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa dɛro, ími ni ma náanikɛri dɛ zikiro.
36 Bee kũ abireo lákũ ma òárɛ nà, bee kũ a ma e, ádi ma náani kɛro. 37 Gbɛ̃ kũ ma De kpàma
ni su ma kĩnaa, mani pɛ́ gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaaa zikiro. 38 Adi kɛ ma zĩda pɔyenyĩna yãin ma
bo musu ma suro, gbɛ̃ kũ à ma zĩ pɔ́mɛ. 39 Pɔ́ kũ gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì yein dí: Màsun tó gbɛ̃ kũ à
kpàmanɔ ke sãtɛro. À ye mà ń futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 40 Zaakũ pɔ́ kũ ma De yein dí: Gbɛ̃ kũ à wɛ́
pɛ̀ a Nɛ́a, akũsɔ̃ àtɛni a náani kɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ, má a vu gɔrɔ kpɛde zĩ.

41 Akũ Yuda gbãnadenɔ zuka kài, kũ à pì ákãamɛ pɔ́ble kũ à bò musu ũ yãi. 42 Ò pì: Gbɛ̃ pì
bi Yesu Yusufu nɛ́nloo? Ó a de kũ a dao dɔ̃ bi! Akũ àtɛn pi a bo musumɛ. 43 Yesu pìńnɛ: Àsun
zuka káro. 44 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma kĩnaaro, tó adi kɛ ma De kũ à ma zĩ a sìsi baasiro, mani a
futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 45 À kɛ̃na annabinɔ takada gũn ò pì: Luda mɛ́ ani yã da baadinɛ. Gbɛ̃ kũ à
De Luda yã mà, akũsɔ̃ à a yã dà, àkũ mɛ́ àdi su ma kĩnaa. 46 Adi kɛ gbɛ̃ke De Luda è kũ wɛ́onlo.
Gbɛ̃ kũ à bò a kĩnaa mɛ́ à a è ado. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ma náanikɛrii wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
vĩ. 48 Makũmɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia ũ. 49 Á dizinɔ mana blè gbárannan, bee kũ abireo
ò gàga. 50 Pɔ́ble kũ àdi bo musu sɔ̃, tó gbɛ̃ blè, ani garo. 51 Makũmɛ pɔ́ble wɛ̃̀ndide kũ à bò
musu pì ũ. Tó gbɛ̃ adi blè, anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ble kũ mani kpáḿmamɛ ma mɛ̀baasi
ũ, de andunia gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ yãi.

52 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũ kɔ̃o ò pì: Gbɛ̃ pì ni fɔ̃ à a mɛ̀baasi kpáwá ò són
yá? 53 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi Bisãsiri Nɛ́ mɛ̀baasi só a a aru mìro, ánigɔ̃
wɛ̃̀ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kũ àdi ma mɛ̀baasi só à ma aru mi wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Makũ mɛ́ mani
a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 55 Zaakũ ma mɛ̀baasi bi pɔ́ble yãpuramɛ, ma aru bi pɔ́mina yãpuramɛ.
56 Gbɛ̃ kũ àdi ma mɛ̀baasi só à ma aru mi kú ma gũn, makũ sɔ̃ má kú a gũn. 57 Lákũ De Luda
Wɛ̃̀ndide ma zĩ, akũsɔ̃ má kun a yãi nà, lɛn gbɛ̃ kũ àdi ma mɛ̀baasi só nigɔ̃ kun ma yãi lɛ.
58 Pɔ́ble kũ à bò musun gwe. À de lán pɔ́ble kũ á dizinɔ blè ò gà bàro. Pɔ́ble bire blèri nigɔ̃
kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. 59 Yesu yã birenɔ ò gɔrɔ kũ àtɛn yã dańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ borukpɛnaa

60 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, ń gbɛ̃ dasidenɔ pì: Yã gbãnamɛ, dí mɛ́ ani abirekũ fɔ̃ɔ? 61 Yesu dɔ̃̀ a
swɛ̃̀ɛ gũn kũ a ìbanɔ tɛn zuka ká yã pìi musu, akũ à pìńnɛ: Yã pì tɛni á fu yá? 62 Tó a è Bisãsiri
Nɛ́ fùtɛ àtɛn tá gu kũ a kun yã sɔ̃ bi? 63 Luda Nini mɛ́ àdi wɛ̃̀ndi kpáḿma, mɛ̀baasi bi pɔ́kenlo.
Yã kũ ma òárɛnɔmɛ Luda Nini kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia yã ũ. 64 Ama á gbɛ̃kenɔ tɛni ma náani kɛro.
Zaakũ Yesu gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛronɔ dɔ̃ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmao. 65 Akũ à pì
dɔ: Abire yãin ma òárɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma kĩnaaro, séto De Luda a gbà zɛ́.

66 Zaa gɔrɔ birea a ìba kenɔ bòru kpɛo dasidasi, òdi tɛ́i doro. 67 Akũ Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ là à pì: Á ye à tá sen yá? 68 Simɔ Pita wèa à pì: Dikiri, dí kĩnaan óni gɛ́nn? Ń wɛ̃̀ndi
kũ àdi lákaro yã vĩ. 69 O n náani kè, o dɔ̃̀ kũ Luda gbɛ̃ kũ à kú adonamɛ n ũ. 70 Yesu pìńnɛ: Á
gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla dínɔn ma sɛ̀roo? Bee kũ abireo á gbɛ̃ mɛ̀n do bi ibilisiimɛ. 71 Yudasi,
Simɔ Isikariɔti nɛ́n à tɛ́a. Àkũmɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ doke kũ ani a kpáḿma ũ.

7

Yesu kũ a dakũnanɔ

1 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Galili wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, zaakũ à ye à kure Yudearo, kũ Yuda gbãnadenɔ
tɛni a wɛtɛ ò a dɛ yãi. 2 Yudanɔ Kutadɔna dikpɛ kà kãni, 3 akũ a dakũnanɔ pìnɛ: Ǹ futɛ la ǹ gɛ́
Yudea, de n ìba kũ ò kú gwenɔ yã kũ ntɛn kɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ ye à tɔ́ bo, àdi a yãnɔ kɛ utɛnaro.
Lákũ ntɛn yã dínɔ taka kɛ nà, ǹ n zĩda mɔ andunianɛ. 5 Bee a dakũna pìnɔ dí a náani kɛro.
6 Akũ Yesu pìńnɛ: A gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á zɛ́ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. 7 Andunia ni we à
zãáguro, ama à zãmagu kũ madì pi a yãkɛna vãni yãi. 8 À gɛ́ dikpɛkɛkia, matɛn gɛ́ro, zaakũ
a gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. 9 Kũ à yã pì ò, akũ à gɔ̃̀ Galili.

Yesu gɛna Kutadɔna dikpɛn

10 Kũ a dakũna pìnɔ gɛ̀ɛ dikpɛkɛkia, gbasa à gɛ̀ɛ. Adi gɛ́ gbɛ̃nɔ wáraro, à gɛ̀ɛ asiri gũmmɛ.
11 Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ dikpɛkɛkia ò pì: Àpi kú máa? 12 Pari gũn òtɛn yã o kpãnikpãni
a musu manamana. Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ manamɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, àtɛn gbɛ̃nɔ sãtɛmɛ. 13 Gbɛ̃ke
dí a yã o gupuraaro, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnade pìnɔnɛ yãi.

14 Kũ dikpɛ kà a dagura, Yesu gɛ̀ɛ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. 15 A yã bò gbãnade pìnɔ sarɛ
ò pì: Gbɛ̃ kũ adi kyó kɛro mɛ́ à takada dɔ̃ lɛ yá? 16 Akũ Yesu pìńnɛ: Yã kũ madì dańnɛ bi ma
zĩda yãnlo, gbɛ̃ kũ à ma zĩ yãmɛ. 17 Gbɛ̃ kũ à ye à zɛ kũ Luda pɔyenyĩnakɛnaao nigɔ̃ dɔ̃ tó ma
yãdannɛna de Luda pɔ́ ũ, kesɔ̃ ma zĩda yãn matɛn o. 18 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yã o tɛn wɛtɛ à tɔ́

bomɛ. Gbẽ kũ àdi wɛtɛ à gbẽ kũ à a zɩ̀ tɔ́ bo náani vĩ, manafiki kú a gũnlo. 19 Musa dí doka
daárɛroo? Á gbẽke yã pì kũna sɔ̃ro. Bɔ́yãi átɛn wɛtɛ à ma dɛɛ?
20 Akũ gbẽnɔ pìnɛ: Ń tãna vĩmɛ. Dí mɛ́ àtɛn wɛtɛ à n dɛɛ? 21 Yesu pìńnɛ: Daboyã mɛ̀n don ma
kɛ̀, akũ à bò á pínki sarɛ. 22 Musa tɔ̃̀zɔ̃yã dàárɛ, akũ adì tɔ̃̀ zɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩ. Ase adi kɛ Musa
kĩnaan à nàanlo, à bò á dizi káakunɔ kĩnaamɛ. 23 Lákũ òdi tɔ̃̀ zɔ̃ nɛ́nɛ kámmabogɔrɔ zĩ nà de òsun
bo Musa doka kpɛro yãi, à kɛ̀ dera á pɔ fɛ̃namai, kũ ma gbẽ gbà aafia swáswa kámmabogɔrɔ
zĩi? 24 Àsun yã gwa lákũ á wɛ́ tɛn e nàro. À yã gwa a zɛ́a.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

25 Akũ Yurusalɛmudenɔ pì: Gbẽ pì bi gbẽ kũ òtɛni a wɛtɛ ò a dɛnloo? 26 À gwa, àtɛn yã o
gupuraa, akũ gbẽke dí yã liaro. Gbãnadenɔ a dɔ̃̀ Arumasihu ũ yãpuran yá? 27 Ó dɔ̃ gu kũ gbẽ
dí bòn. Tó Arumasihu sù, onigɔ̃ dɔ̃ gu kũ à bònlo. 28 Abire yãi gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã daǹnɛ Luda
ɔnn, à pũ̀tã à pì: Á ma dɔ̃, akũsɔ̃ á dɔ̃ gu kũ ma bon. Ase mádi su kũ ma zĩdaoro. Gbẽ kũ à ma
zĩ bi yãpurademɛ, akũ á a dɔ̃ro. 29 Má a dɔ̃, zaakũ ma bo a kĩnaamɛ, àkũ mɛ́ à ma zĩ.
30 Akũ òtɛni a wɛtɛ ò a kũ, ama gbẽke dí ɔ naaro, zaakũ a gɔrɔ dí papa kɔ̀ro. 31 Zàa gũn ò
Yesu náani kɛ̀ dasi ò pì: Tó Arumasihu sù, ani daboyã kɛ dasi de a kũ gbẽ dí kɛ̀lan yá?

Dogarinɔ zĩna ò Yesu kũ

32 Kũ Farisinɔ mà òtɛn yã o kpãnikpãni zàa gũn a yã musu, akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ
dogarinɔ zɩ̀ ò a kũ. 33 Akũ Yesu pì: Ma kunna kãáo gɔ̃̀ fíti, mani gbasa mà tá gbẽ kũ à ma zĩ
kĩnaa. 34 Áni ma wɛtɛ à kuramai, zaakũ áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ má kunlo.
35 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn kɔ̃ lala: Mán à ye à gɛ́n kũ óni kuraii? À ye à gɛ́ ó gbẽ kũ ò fã̀kɔ̃a
Giriki bùsunɔ gũn kĩnaa de à yã da Giriki pìnɔnɛn yá? 36 Yã kũ à òo pìi mì de deramɛɛ? Kũ à
pì óni a wɛtɛ ò kuraai akũsɔ̃ gu kũ á kun óni fɔ̃ ò gɛ́ gwero.

Í kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia

37 Dikpɛ gɔrɔ kpɛde zɔ̃kɔ̃ zĩ Yesu fùtɛ à pũ̀tã à pì: Gbẽ kũ ími tɛni a dɛ à mɔ́ ma kĩnaa à í mi,
38 gbẽ kũ àtɛni ma náani kɛ sɔ̃, í kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia nigɔ̃ bàa lɛ́ zaa a nɛ̀sɛɛ gũn lákũ ò kɛ̃̀ Luda
yãn nà. 39 À yã dí ò Luda Nini kũ gbẽ kũ òtɛni a náani kɛnɔ ni sí yã musumɛ. Ò Luda Nini pì
vĩ gĩaro, kũ Yesu dí gĩnakɛ à tɔ́ bo kɔ̀ro yãi.

Gbẽnɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

40 Kũ gbẽnɔ yã pìi mà, gbẽkenɔ pì: Gbẽ díkĩna bi annabii pìimɛ yãpura. 41 Gbẽkenɔ pì: Gbẽ
díkĩna bi Arumasihumɛ. Ama gbẽkenɔ pì: Arumasihu ni bo Galili sɔ̃ yá? 42 Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò
pì, Arumasihu bi Dauda burimɛ, ani bo Dauda bɛ wɛ̃tɛ Bɛtilihamumɛ. 43 Akũ gbẽnɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a
Yesu yãi. 44 Ń gbẽkenɔ ye ò a kũ, ama gbẽke dí ɔ naaro.

Yuda gbãnadenɔ dì Yesu náani kɛro

45 Akũ dogarinɔ ɛ̀ra ò tà sa'orikinɔa kũ Farisinɔ. Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́yãi ádi a kũ a su kãaoroo?
46 Dogari pìnɔ wèḿma ò pì: Gbẽke dí yã o lán gbẽ díkĩna bà zikiro. 47 Akũ Farisinɔ pìńnɛ: À
á likara sen yá? 48 Gbãnade ke Farisi ke a náani kɛ̀n yá? 49 Pari bire Luda yã dɔ̃ro, Luda lɛ́
kɛ̀ńnɛmɛ. 50 Nikodɛmu kũ à gɛ̀ɛ Yesu kĩnaa yã bi gbãnade pìnɔ dokemɛ. À pìńnɛ: 51 Ó doka
gũn ò pì, òsun yã da gbẽla a yã manaa sariro ke yã kũ à kɛ̀ dɔ̃naa sariro. 52 Ò pìnɛ: Galili
gbẽmɛ n ũ se yá? Ǹ tàasi ká ǹ gwa. Ĩni e kũ annabi ke dì bo Galiliro. 53 Akũ baadi tà a bɛa.

8

Nɔgbẽ kũ ò kũ̀ zinakɛnaa gũn

1 Yesu gɛ̀ɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛrɛɛi. 2 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ, à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Luda ɔnn. Gbẽ sĩnda pínki sù a kĩnaa,
akũ à vùtɛ àtɛn yã daǹnɛ. 3 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ sù a kĩnaa kũ nɔgbẽ kũ ò kũ̀
zinakɛnaa gũn, ò a zɛ̀ zàa gũn 4 ò pì Yesunɛ: Dannɛri, ò nɔgbẽ díkĩna kũ̀ kũ gɔ̃poseo wɛdewɛ.
5 Ó doka gũn Musa dìtɛ ò nɔgbẽ dí taka pápa kũ gbɛ̀ɛo ò a dɛmɛ. N è dera sɔ̃ɔ? 6 Ò abirekũ ò
de ò a yɔ̃ ò gwa ò le ò yã daala yãimɛ. Akũ Yesu nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa. 7 Kũ ò kpɛ́ òtɛni a lala,
akũ à a mìi sɛ̀ lei à pìńnɛ: Á gbẽ kũ adi durunna kɛ zikiro a pá kũ gbɛ̀ɛo káaku. 8 Akũ à ɛ̀ra à
nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa dɔ. 9 Kũ ò mà lɛ, akũ ò fã̀kɔ̃a dodo sɛna zaa gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔa. Akũ ò Yesu
tò ado kũ nɔgbẽ pìio. 10 Akũ à ɛ̀ra à a mìi sɛ̀ lei à pìnɛ: Nɔgbẽ, ò tà máa? Odi yã danla doroo?
11 Nɔgbẽ pìi wèa à pì: Baa, ń gbẽke kú la doro. Akũ Yesu pìnɛ: Makũ se, mani yã danlaro. Ǹ
gɛ́. Zaa gbãra ǹsun durunna kɛ doro.

Yesumɛ gupura ũ andunianɛ

12 Akũ Yesu yã ò gbẽnɔnɛ dɔ à pì: Makũmɛ gupura ũ andunianɛ, gbẽ kũ à tɛ́mai nigɔ̃ kú
gusiran doro, gupura kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiian ade nigɔ̃ vĩ.

13 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ń de n zĩda sèedade ũ, n yã náani vĩro. 14 Akũ Yesu wèḿma à pì: Bee tó
matɛni ma zĩda yã o, ma yã náani vĩ, zaakũ má dɔ̃ gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo. Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, á gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo dɔ̃ro. 15 Átɛni ma taari e bisãsirikɛmmɛ. Mádi gbɛ̃ke
taari e sɔ̃ro. 16 Tó ma gbɛ̃ taari è sɔ̃, taari'enaa pìi nigɔ̃ náani vĩ, zaakũ má kú madoro, ma De
kũ à ma zĩ kú kũmao. 17 À kú á doka takadan ò pì, sèedade gbɛ̃nɔn planɔ yã mɛ́ à náani vĩ.
18 Makũmɛ ma zĩda sèedade ũ. Ma De kũ à ma zĩ bi ma sèedademɛ dɔ.
19 Akũ ò a là ò pì: N de kú máa? Yesu wèḿma à pì: Á ma dɔ̃ro, akũsɔ̃ á ma De dɔ̃ro. Tó a ma
dɔ̃, de a ma De dɔ̃. 20 Yesu yã bire ò ɔgɔdakia, gɔrɔ kũ àtɛn yã dańnɛ Luda ɔn gũmmɛ. Odi a
kũro, zaakũ a gɔrɔ dí papa kɔ̀ro.

Áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ matɛn tánlo

21 Akũ Yesu pìńnɛ dɔ: Matɛn tá, áni ma wɛtɛ, ama áni ga á durunna gũmmɛ. Áni fɔ̃ à gɛ́ gu
kũ matɛn tánlo. 22 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À pì óni fɔ̃ ò gɛ́ gu kũ átɛn tánlo. Ani a zĩda dɛn yá?
23 Akũ Yesu pìńnɛ: Zĩtɛ la gbɛ̃nɔn á ũ, musu gbɛ̃n ma ũ. Andunia díkĩna gbɛ̃nɔn á ũ, andunia
díkĩna gbɛ̃n ma ũro. 24 Abire yãin ma pìárɛ áni ga á durunna gũmmɛ. Tó ádi sí kũ makũmɛ
gbɛ̃ kũ má de a ũ ũro, áni ga á durunna gũmmɛ.
25 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ma òárɛ zaa káakun ma ũ. 26 Má
yã vĩ dasi mà o á musu mà yã daoála. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ bi yãpurademɛ, yã kũ ma mà a kĩnaan
madì o andunianɛ.
27 Odi dɔ̃ kũ De Ludan à tɛ́aro, 28 akũ Yesu pìńnɛ: Tó a Bisãsiri Nɛ́ sè a dɔ̀ musu, gbasa à dɔ̃
kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ. Madì yãke kɛ kũ ma zĩdaoro, yã kũ ma De dàmɛnɛn madì o.
29 Gbɛ̃ kũ à ma zĩ kú kũmao, adi ma tó madoro, zaakũ madìgɔ̃ yã kũ àdi káagu kɛ gɔrɔ sĩnda
pínki. 30 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã pìnɔ o, ò a náani kɛ̀ dasi.

Zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ

31 Akũ Yesu pì Yuda gbãnade kũ ò a yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, ánigɔ̃ de ma ìbanɔ ũ yãpura.
32 Ánigɔ̃ yãpura dɔ̃, yãpura pì ni tó à gɔ̃ á zĩda vĩ.
33 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩ burin ó ũ, ódi zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Akũ ntɛn pi óni gɔ̃ ó zĩda vĩ yá?
34 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi durunna kɛ bi durunna zɔ̀ɔmɛ. 35 Zɔ̀ kun
ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínkiro, ɔn nɛ́ mɛ́ à ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínki. 36 Tó Luda Nɛ́ á bo zɔ̀blenan,
áni gɔ̃ á zĩda vĩ yãpura. 37 Má dɔ̃ kũ Ibrahĩ burin á ũ, ama átɛni ma wɛtɛ à ma dɛ kũ ma yã kú
á nɛ̀sɛɛ gũnlo yãi. 38 Yã kũ ma è ma De kĩnaan matɛn o, yã kũ a mà á de kĩnaan átɛn kɛ.
39 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩmɛ ó de ũ. Akũ Yesu pìńnɛ: Tó Ibrahĩ nɛ́nɔn á ũ, de a Ibrahĩ dà sɛ̀tɛ.
40 Tera sà átɛn wɛtɛ à ma dɛ, makũ kũ ma yãpura kũ ma mà Luda kĩnaa òárɛ. Ibrahĩ dí yã bire
taka kɛro. 41 Átɛni á de yãkɛna kɛmɛ. Akũ ò pìnɛ: Nɔ yìgisaride nɛ́nɔn ó ũro. De mɛ̀n don ó vĩ,
àkũmɛ Luda ũ. 42 Yesu pìńnɛ: Tó á den Luda ũ, de á yemai, zaakũ Luda kĩnaan ma bon ma
su. Mádi su kũ ma zĩdaoro, àkũ mɛ́ à ma zĩ. 43 À kɛ̀ dera ádi ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kũ adì fɔ̃ à ma
yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãimɛ. 44 Á de Ibilisi pɔ́n á ũ, a pɔyeinaan á ye à kɛ. Gbɛ̃dɛriin a ũ zaa káaku, àdi
zɛ kũ yãpuraoro, kũ yãpura kú a nɛ̀sɛɛ gũnlo yãi. Tó à ɛ́kɛ tò, a zĩda dàan gwe, zaakũ ɛ́kɛden
a ũ, ɛ́kɛ mìimɛ. 45 Makũ sɔ̃, madì yãpura o. Abire yãi adì ma yã síro. 46 Á tɛ́, dí mɛ́ ani pi ma
durunna kɛ̀ɛ? Kũ yãpuran matɛn o, à kɛ̀ dera átɛni ma yã síroo? 47 Gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũ dì
yã kũ Luda tɛn o mamɛ. Á de Luda pɔ́ ũro, abire yãin adì we ma yãiro.

Yesu dena Ibrahĩla

48 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Samaria gbɛ̃mɛ n ũ! Ń tãna vĩmɛ! Ke yãpuranlo? 49 Akũ Yesu
pì: Má tãna vĩro. Madì bɛ̀ɛrɛ li ma Denɛ, ama adì ma kpe bo. 50 Madì wɛtɛ mà a zĩda tɔ́ boro,
gbɛ̃ke mɛ́ àdi wɛtɛmɛnɛ, àkũmɛ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi dɔ ma yãi ni ga
zikiro.
52 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó dɔ̃ sà kũ ń tãna vĩ. Ibrahĩ gà kũ annabinɔ pínki, akũ ntɛn pi
gbɛ̃ kũ àdi dɔ n yãi ni ga zikiro yá? 53 Ń de ó dizi Ibrahĩ kũ à gàlan yá? Annabinɔ gàga dɔ. Dín
ntɛni n zĩda sɛ́ a ũu? 54 Akũ Yesu pì: Tó matɛni ma zĩda tɔ́ bomɛ, abirekũ bɛ̀ɛrɛ vĩro. Ma De
kũ átɛn pi à de á Luda ũ, àkũ mɛ́ àdi ma tɔ́ bo. 55 Á a dɔ̃ro, ama má a dɔ̃. Tó ma pì má a dɔ̃ro,
manigɔ̃ de ɛ́kɛde ũ lán á bàmɛ. Má a dɔ̃, akũ má a yã kũna. 56 Á dizi káaku Ibrahĩ pɔnna kɛ̀
ma gɔrɔ ena yã musu. À è, akũ a pɔ kɛ̀ nna.
57 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ńdi ká wɛ̃ bupla akuri kɔ̀ro, akũ n Ibrahĩ è yá? 58 Yesu pìńnɛ:
Yãpuran matɛn oárɛ, de odi Ibrahĩ i kɔ̀ro, má kun. 59 Akũ ò gbɛ̀ɛ sɛ̀tɛ de ò a pápao. Akũ a a
zĩda ùtɛ à bò Luda ɔnn.

9

Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vĩna ũ werekɔ̃anaa

[1] Kũ Yesu tɛn kure, à gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vı̀na ũ è. [2] Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Rabi, dí durunna yãin ò
gbɛ̃ pìi ì vı̀na ũu? A zı̃da pɔ́ yãin yá, ke a de kũ a dao pɔ́mɛ? [3] Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ àpii ke
a de kũ a dao durunna yãinlo. De ò Luda yãkɛna ea yãimɛ. [4] Séde ò gbɛ̃ kũ à ma zĩ zĩ kɛ zaa
gupuraa. Gusira tɛn su kũ gbɛ̃ke ni zĩ ke le à kɛ doro. [5] Gɔrɔ kũ má kú andunia gũn, má de
gupura ũ andunianɛ.

[6] Kũ à ò lɛ, à lɛ́'i tò zĩtɛ, akũ à yȁkatɛ à màma a wɛ́nɔa. [7] À pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ ãn pípi Siloamu í
gũn. Tɔ́ pìi pì, í gbarɛna. Akũ à gɛ̀ɛ à ãnn pìpi, akũ à sù kũ wɛ́o wɛ̃na. [8] A fárandidenɔ kũ gbɛ̃
kũ ò a dɔ̃ barakɛri ũnɔ pì: Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ bara kɛ vutɛnaa pìin gweroo? [9] Gbɛ̃kenɔ pì: Àkũmɛ.
Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, ade bòkɔ̃aomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Makũmɛ! [10] Akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ dera n wɛ́ wɛ̃ɛ?
[11] À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu mɛ́ à bùsuu yȁkatɛ à màma ma wɛ́a, à pì mà gɛ́ ãn pípi
Siloamu í gũn. Kũ ma gɛ ma ãnn pìpi, akũ ma gu è. [12] Akũ ò a là ò pì: Àpi kú máa? À pì: Má
dɔ̃ro.

Farisinɔ yãlalana gbɛ̃ kũ à de vı̀na ũ yãa

[13] Akũ ò gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩnaa kũ gbɛ̃ kũ à de vı̀na ũ yã pìio. [14] Akũsɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩn Yesu
bùsuu yȁkatɛ à a wɛ́ wɛ̃onɛ. [15] Akũ Farisinɔ a là dɔ: Deran n kɛ̀ nà n gu èe? À wèḿma à pì:
À bɔkɔtɔ mà ma wɛ́amɛ. Kũ ma pìpi, akũ ma gu è. [16] Akũ Farisi kenɔ pì: Gbɛ̃ pì dí bo Luda
kĩnaanlo, zaakũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro. Ń gbɛ̃kenɔ pì: Durunnakɛri ni fɔ̃ à daboyã birenɔ
taka kɛ yá? Akũ ò kɛ̃kɛ̃kɔ̃a. [17] Akũ ò a là dɔ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, gbɛ̃ kũ à n wɛ́ wɛ̃nnɛ, ntɛni a yã da
deramɛɛ? À pì: Annabiimɛ. [18] Bee kũ abireo gbãnadenɔ dí sí kũ vı̀naan a ũ gbasa a wɛ́ wɛ̃ro,
akũ ò gɛ̀ɛ ò a de kũ a daoo sìsi. [19] Ò ń lá ò pì: Á nɛ́n dí yá? A a ì vı̀na ũn yá? À kɛ̀ dera àtɛn gu
e sàa? [20] Akũ a de kũ a dao wèḿma ò pì: Ó dɔ̃ kũ ó nɛ́mɛ. O a ì vı̀na ũmɛ. [21] Ama lákũ à kɛ̀ nà
àtɛn gu e sà, ke gbɛ̃ kũ à a wɛ́ wɛ̃nɛ, ó dɔ̃ro. À a la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ani fɔ̃ à a zı̃da yã o.
[22] A de kũ a dao ò lɛ, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnadenɔnɛ yãimɛ. Zaakũ ò zɛ̀o kũ gbɛ̃ kũ à pì Yesu bi
Arumasihumɛ, ò aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. [23] Abire yãin a de kũ a daoo pì, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ò a la.

[24] Gbɛ̃ kũ à de vı̀na ũ yã pì sísina gɛ̃n plade gũnn ò pìnɛ: Ǹ yãpura o Luda yãi. Ó dɔ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃
pì bi durunnakɛriimɛ. [25] Akũ à pì: Tó durunnakɛriimɛ, má dɔ̃ro. Yã mɛ̀n don má dɔ̃. Vı̀naan
ma ũ yã, akũ matɛn gu e sà. [26] Akũ ò a là ò pì: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Deran à kɛ̀ nà à n wɛ́ wɛ̃nnɛɛ?
[27] À wèḿma à pì: Ma òárɛ kɔ̀, ádi sã kpáro. Bɔ́ á ye à ma dɔɔ? Á ye à gɔ̃ a ìbanɔ ũ sen yá? [28] Akũ
ò zuka kài ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ń de a ìba ũ gwe! Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Musa ìbanɔn ó ũ. [29] Ó dɔ̃ kũ Luda yã ò
kũ Musao. Àkũ sɔ̃, ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. [30] Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìńnɛ: À yãbonsarɛ ma gwe! À ma wɛ́
wɛ̃mɛnɛ, akũ á dɔ̃ gu kũ à bònlo yá? [31] Ó dɔ̃ kũ Luda dì sã kpá durunnakɛrinɔ yãiro, àdi sã
kpá a yãmari kũ òdi a pɔyenyĩna kɛnɔ yãimɛ. [32] Zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nà, odi ma gbɛ̃ke
gbɛ̃ kũ wà a ì vı̀na ũ wɛ́ wɛ̃nɛ zikiro. [33] Tó adi kɛ gbɛ̃ pìi bò Luda kĩnaaro, ani fɔ̃ à pɔ́ke kɛro.
[34] Akũ ò pìnɛ: Ò n i durunna gũn mámmammɛ, akũ ntɛn yã dawɛrɛ yá? Akũ ò pɛ̀a.

Ludadɔ̃nasari bi vı̀nakũnaamɛ

[35] Yesu mà kũ ò pɛ̀a. Kũ à a lè, à a là à pì: Ntɛn Bisãsiri Nɛ́ náani kɛ yá? [36] Gɔ̃gbɛ̃ pìi wèa à
pì: Mare, dín a ũ de mà le mà a náani kɛɛ? [37] Yesu pìnɛ: N a è, àkũ mɛ́ àtɛn yã o kũnwo. [38] Akũ
gɔ̃gbɛ̃ pìi pìnɛ: Dikiri, matɛni n náani kɛ. Akũ à donyĩ kɛ̀nɛ. [39] Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana
yãin ma su andunia gũn la, de wɛ́siradenɔ wɛ́ kɛ̃, wɛ́kɛ̃rinɔ gɔ̃ wɛ́siradenɔ ũ.

[40] Farisi kenɔ kú gwe. Kũ ò yã pìi mà, ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ, vı̀nanɔn ó ũ se yá? [41] Akũ Yesu pìńnɛ:
Tó vı̀nanɔn á ũ, de á durunna vĩro. Ama kũ átɛn pi á wɛ́ kɛ̃na yãi, á durunna kpɛ́ kú kãáomɛ.

10

Yãlɛkɔ̃ana kũ sãdãriio

[1] Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ sã karalɛnlo ama àdi vlɛ̃ karala gu pãnden, ade bi
kpãnimɛ, kpãni wɛ́dewɛmɛ. [2] Gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ karalɛn sɔ̃, aden sãdãri ũ. [3] Kara dãkpãrii dì zɛ́
wɛ̃ adenɛ, sãnɔ sɔ̃ ò a kòto dɔ̃. Àdi a sãnɔ sísi ń baadi tɔ́a à bɔtɛ kũńwo. [4] Tó à bɔ̀tɛ kũńwo, àdi
dońnɛ arɛ òdigɔ̃ tɛ́i kũ ò a kòto dɔ̃ yãi. [5] Òdi we ò tɛ́ gbɛ̃ pãndeiro. Òdi bàa lɛ́nɛ kũ ò gbɛ̃ pãnde
kòto dɔ̃ro yãi. [6] Yesu yã pìi lɛ̀kɔ̃ańnɛ, akũ odi dɔ̃ tó bɔ́ yãn àtɛn ońnɛro.

Yesu bi sãdãri manamɛ

[7] Abire yãi Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, makũmɛ karalɛ ũ sãnɔnɛ. [8] Gbɛ̃ kũ ò
dòmɛnɛ arɛnɔ bi kpãninɔmɛ, kpãni wɛ́dewɛnɔmɛ ń pínki, akũ sãnɔ dí ń yã maro. [9] Makũmɛ
karalɛ ũ. Gbɛ̃ kũ à gɛ̃ ma gũn ni aafia le. Anigɔ̃ gɛ̃ àgɔ̃ bo ani pɔ́bleki le. [10] Kpãni'ona yãin
kpãni dì su àdi pɔ́ dɛ àdi pɔ́ kakatɛ. Ma sumɛ, de gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃ndi vĩ ògɔ̃ vĩ papana. [11] Makũmɛ
sãdãri mana ũ. Sãdãri mana dì gí a wɛ̃ndiii a sãnɔ yãi. [12] Zamalinga bi sãdãri mananlo. Kũ
sãnɔ de a pɔ́ ũro yãi, tó à è lɛwanna tɛn su, àdi sãnɔ tón à bàa lɛ́mɛ, akũ lɛwanna dì sí sãnɔ tɛ́

à ń fãkɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pìi bàkaa dìgɔ̃ kú kũ sãnɔoro, kũ à de zamalinga ũ yãi. 14 Makũmɛ sãdãri
mana ũ. Má a sãnɔ dɔ̃, ma sãnɔ sɔ̃ ò ma dɔ̃, 15 lákũ De Luda ma dɔ̃ akũsɔ̃ má a dɔ̃ nà. Matɛn
gi ma wɛ̃̀ndiii ń yãi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kũ ò kú kara dí gũnlo. Séde mà su kũńwo se. Oni
ma kòto ma, kpàsa ni gɔ̃ mɛ̀n do kũ dãriio mɛ̀n do. De Luda yemai 17 kũ matɛn gi ma wɛ̃̀ndiii
yãi, de mà ɛra mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke ni ma wɛ̃̀ndi símaro, mani gíi kũ ma zĩdaomɛ. Má a giina zɛ́
vĩ, má a sina zɛ́ vĩ dɔ. Yã kũ ma De dìtɛmɛnɛn gwe.

19 Yã pì yãi Yuda gbãnadenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Ń tɛ́ gbɛ̃nɔ pì dasi: À tãna vĩmɛ, a mìi lìtɛ. Bɔ́yãin
átɛn sã kpá a yãii? 21 Ń gbɛ̃kenɔ pì: Tãnade yã'onaan gwero. Tãna ni fɔ̃ à vɛ̃̀na wɛ́ wɛ̃ yá?

Yesu a ludakɛna onnɛnaa

22 Luda kpɛ́ sakɛna dikpɛ kà zaa Yurusalɛmu. Bunsirɛ gũmmɛ, 23 akũ Yesu tɛn kure Luda
ɔnn, zaa gu kũ òdi pi Sulemanu èdan. 24 Akũ Yuda gbãnadenɔ lìkai, ò a là ò pì: Ĩni ó tó lokona
ari bɔrɛɛ? Tó Arumasihumɛ n ũ, ǹ owɛrɛ swáswa. 25 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma òárɛ, ádi síro.
Yã kũ matɛn kɛ kũ ma De tɔ́oo pìnɔn a sèeda ũ. 26 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ádi síro, kũ á de ma sãnɔ ũro yãimɛ.
27 Ma sãnɔ dì ma kòto ma. Má ń dɔ̃, akũ òdigɔ̃ tɛ́mai. 28 Madì wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro kpáḿma, oni
ga zikiro. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ń bo ma ɔĩro. 29 Ma De kũ à ń kpáma de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ke ni fɔ̃
à ń bo a ɔĩro. 30 Makũ kũ ma Deo ó dokɔ̃nɔmɛ.

31 Gbãnade pìnɔ gbɛ̀ɛ sɛ̀sɛ dɔ de ò a pápao ò a dɛ. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma yã mana kũ ma
De dàmɛnɛnɔ kɛ̀árɛ dasi. Yã mana kpate yãimɛ á ye à ma pápa kũ gbɛ̀ɛoo? 33 Akũ gbãnade
pìnɔ wèa ò pì: Ó ye ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo yã mana kũ n kɛ̀ yãinlo. Kũ n dɔkɛ̀ kũ Ludao yãimɛ.
Bisãsirimɛ n ũ, akũ n n zĩda sɛ̀ Luda ũ. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Luda ò á doka takadan à
pì Ludanɔmɛ ń ũ. 35 Luda dí gbɛ̃ kũ àtɛn yã ońnɛ pìnɔ sísi ludanɔroo? A yã gogona vĩ sɔ̃ro.
36 Makũ kũ ma De ma ditɛ adona à ma zĩ andunia gũn sɔ̃, kũ ma pì Luda Nɛ́n ma ũ, bɔ́yãi a
pì ma dɔkɛ̀ kũ Ludaoo? 37 Tó matɛni ma De yãkɛna kɛro, àsun ma yã síro. 38 Tó matɛn kɛ sɔ̃,
bee tó ádi ma yã síro, à ma náani kɛ ma yãkɛnanɔ yãi, de àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ De Luda kú ma
gũn, akũ má kú a gũn sɔ̃. 39 Akũ ò ɛ̀ra òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò a kũ, akũ à pìtiḿma.

40 Akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Yoda bara dire, gu kũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀n káaku. À gɔrɔ pla kɛ̀ gwe,
41 akũ ò sù a kĩnaa dasidasi ò pì: Bee kũ Yahaya dí daboyã ke kɛro, yã kũ à ò gbɛ̃ díkĩna musu
pínki bi yãpuramɛ. 42 Akũ wà a náani kɛ̀ gwe dasi.

11

Lazaru ganaa

1 Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Lazaru tɛn gyã kɛ zaa Bɛtani wɛ̃tɛ kũ Mariama kũ a vɛ̃̀ni Maatao kún.
2 Mariamamɛ nɔgbɛ̃ kũ à nísi gbĩnnade kù Dikiri gbáa à gògo kũ a mìkão ũ. 3 Akũ Lazaru dãre
pìnɔ lɛ́gbãzã kɛ̀ Yesunɛ ò pì: Dikiri, n gbɛ̃nna tɛn gyã kɛ. 4 Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gyã pìi
ni láka kũ gaoro. De Luda gakuri bo gupuraa yãimɛ, de Luda Nɛ́ sɔ̃ tɔ́ bo a musu. 5 Yesu ye
Maatai kũ a dakũnao kũ Lazaruo. 6 Kũ à mà Lazaru tɛn gyã kɛ, akũ à gɔ̃̀ gu kũ à kun gĩa gɔrɔ
pla. 7 Abire gbɛran à pì a ìbanɔnɛ: Ò ɛra ò gɛ́ Yudea. 8 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Rabi, gbãnadenɔn ye
ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo adi gì kɛro, akũ ń ye ò ɛra ò gɛ́ gwe dɔ yá? 9 Yesu pì: Fãnantɛ̃ do bi awa kuri
awɛɛplanloo? Gbɛ̃ kũ àtɛn kure fãnantɛ̃ dì gɛ̃̀ síro, kũ àtɛn gu e andunia díkĩna gupurai yãi.
10 Tó àtɛn kure gwãani, àdi gɛ̃̀ sí kũ à gupura pì vĩro yãi.

11 Yã pì onaa gbɛra Yesu pìńnɛ: Ó gbɛ̃nna Lazaru i òmɛ. Mani gɛ́ mà a vu. 12 Akũ a ìbanɔ
pìnɛ: Dikiri, tó àtɛn i omɛ, ani aafia le. 13 Lazaru ga yãn Yesu tɛn ońnɛ, akũ òtɛn da i'onaamɛ
yãpura. 14 Akũ Yesu òńnɛ swáswa sà à pì: Lazaru gàmɛ. 15 Ma pɔ kɛ̀ nna kũ má kú gwero, de à
le à ma náani kɛ yãi. Ò gɛ́ a kĩnaa. 16 Akũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìka pì a gbɛ̃nɔnɛ: Ò gɛ́ kũ Dikirio
ò ga ó pínki.

Yesumɛ gbɛ̃ kũ àdi gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ

17 Kũ Yesu kà gwe, à sù à lè ò Lazaru vɛ̃̀ à gĩnakɛ à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃ kɔ̀. 18 Bɛtani kú kãni kũ
Yurusalɛmuo lán kiloo aakɔ̃ bà. 19 Yuda gbãnadenɔ bò zaa gwe dasi ò sù Maata kũ Mariamao
kĩnaa, de ò sùru kpáńnɛ ń dãgɔ̃ ga yã musu. 20 Kũ Maata mà Yesu tɛn su, à bò à gɛ̀ɛ daalɛ, ama
Mariama zɛ̀ bɛ. 21 Akũ Maata pì Yesunɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 22 Bee
tera má dɔ̃ kũ yã kũ n gbɛ̀ka Ludaa, ani kɛnnɛ. 23 Yesu pìnɛ: N dãgɔ̃ ni vu. 24 Maata pìnɛ: Má
dɔ̃ kũ ani vu zĩ kũ gɛ̀nɔ ni vu gɔrɔ kpɛde zĩ. 25 Yesu pìnɛ: Makũmɛ gbɛ̃ kũ àdi gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi
kpáḿma ũ. Bee tó ma náanikɛrii gà, anigɔ̃ kpɛ́ kummɛ. 26 Gbɛ̃ kũ à kun, akũ àtɛni ma náani
kɛ ni ga zikiro. N abirekũ sì yá? 27 Maata pìnɛ: Ee, Dikiri, ma sì kũ Arumasihumɛ n ũ, Luda
Nɛ́ kũ ò pì ani su andunia gũn.

Yesu wɛ́'i kàn

28 Kũ Maata ò lɛ, akũ à gɛ̀ɛ à a dakũna Mariama sìsi, akũ à pìnɛ asiri gũn à pì: Dannɛri sù
àtɛni n gbɛka. 29 Kũ Mariama yã pìi mà, à fùtɛ likalika àtɛn gɛ́ a le. 30 Yesu dí gĩnakɛ à gɛ̃ wɛ̃tɛ
gũn kòro, à kpɛ́ kú gu kũ Maata dàalɛn. 31 Gbãnade pìnɔn kú kpɛ́n kũ Mariamao, òtɛn sùru
kpánɛ. Kũ ò è à fùtɛ likalika à bò, ò bò ò tɛ̀i, zaakũ òtɛn da àtɛn gɛ́ ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.
32 Kũ Mariama kà gu kũ Yesu kún, kũ à a è, à kùtɛ a gbá sarɛ à pìnɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã,
de ma dãgɔ̃ dí garo. 33 Yesu è àtɛn ɔ́ɔ dɔ, akũ gbãnade kũ ò kú kãao pìnɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ dɔ. Akũ à
nɛ̀sɛyɔkɔ sì a pɔ yàka. 34 Akũ à pì: A a vĩ̀ máa? Ò wèa ò pì: Mare, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wɛ́'i kàn.
36 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À gwa lákũ à yei nà. 37 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àkãa kũ à vĩ̀na wɛ́ wɛ̃̀, ani
fɔ̃ à gi Lazarunɛ àsun garoo?

Lazaru vunaa

38 Kũ Yesu tɛn gɛ́ mira pì kĩnaa, akũ à nɛ̀sɛyɔkɔ sì dɔ. Mira pì bi gbɛ̀wɛɛɛmɛ, gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃
tàtaalɛ́. 39 Yesu pì: À gbɛ̀ɛ pì go a lɛ́a. Akũ gbɛ̃ kũ à gàa pì dãre Maata pìnɛ: Dikiri, àtɛn gbĩ sɔ̃,
zaakũ à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃n dí. 40 Yesu pìnɛ: Mádi onnɛ kũ tó n ma náani kɛ̀, ĩni Luda gakuri eroo?
41 Kũ ò gbɛ̀ɛ pìi gò, akũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Baa, ma n sáabu kɛ̀ kũ n ma yã mà. 42 Má dɔ̃ kũ
ndìgɔ̃ ma yã ma gɔrɔ sĩnda pínki, ama ma ò lɛ pari kũ ò kú lanɔ yãimɛ, de ò le ò sí kũ mɔkɔ̃mmɛ
n ma zĩ. 43 Kũ à ò lɛ, akũ à pũ̀tã kũ kòto gbãnao à pì: Lazaru, ǹ bo. 44 Akũ gbɛ̃ kũ à gàa pìi bò,
pɔ́lɛ fĩfĩna a mɛ̀ɛa, biza yĩna a mìia. Yesu pìńnɛ: À pɔ́ poroa à a gbarɛ.

Lɛ́kpakũsũna Yesui

45 Yuda gbãnade kũ ò sù Mariama kĩnaa pìnɔ, kũ ò yã kũ Yesu kɛ̀ɛ pìi è, ò a náani kɛ̀ dasi.
46 Ama ń gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩnaa, ò yã kũ Yesu kɛ̀ɛ gbã̀ńnɛ. 47 Akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ
gbãnadenɔ sìsi kɔ̃kakaranaaa ò pì: Gbɛ̃ pì tɛn daboyã kɛ dasi, bɔ́ ótɛn kɛɛ? 48 Tó o tò àtɛn kɛ
lɛ, baadi ni a náani kɛ, Romudenɔ ni su ò ó Luda kpɛ́ kũ ó burio kakatɛ pínki. 49 Akũ Kayafa
ń gbɛ̃ mɛ̀n do kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea pìńnɛ: Á yãke dɔ̃ro. 50 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mɛ̀n do gana
ó pínki gɛ̃nɛ ũ mana de ó buri kakatɛnalaroo? 51 Adi yã pì o kũ a zĩda pɔyeinaaoro. Kũ à de
sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea yãin à annabikɛyã ò kũ Yesu ni ga Yudanɔ gɛ̃nɛ ũ. 52 Adi kɛ Yudanɔ
ńtɛ̃nɛnlo, ari kũ Luda nɛ́ kũ ò fãkɔ̃ananɔ dɔ, de à ń kɛ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. 53 Zaa zĩ birean gbãnade
pìnɔ zɛ̀ kũ Yesu dɛnaao. 54 Abire yãi Yesu dí bo gupuraa ń tɛ́ doro. Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ à kú
gbáranna sarɛ kũ òdi pi Ɛflaimu. À gɔrɔ pla kɛ̀ gwe kũ a ìbanɔ.
55 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. Ò bò lakutunɔ gũn dasidasi, ò gɛ̀ɛ Yurusalɛmu gbã̀bona yãi
ari dikpɛ pì gɛ́ ká. 56 Òtɛn Yesu wɛtɛ, ò zɛna Luda ɔnn, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Átɛn da deramɛɛ?
Ani we à su dikpɛ dí kɛ yá? 57 Sa'orikinɔ kũ Farisinɔ dìtɛ kũ tó gbɛ̃ke Yesu kúki dɔ̃, à ońnɛ de
ò le ò a kũ.

12

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa

(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

1 Vĩnla dikpɛ gɔ̃̀ gɔrɔ suddo, akũ Yesu sù Bɛtani, Lazaru kũ à a vù bona gan wɛ̃tɛa. 2 Ò pɔ́ble
kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata mɛ́ àtɛn pɔ́ble kpaatɛtɛ, Lazaru sɔ̃ à kú pɔ́blerinɔ tɛ́ kũ Yesuo. 3 Akũ
Mariama nísi buri mana ɔgɔde sɛ̀ à sùo, à kù Yesu gbáa, akũ à a gbá gògo kũ a mìkāo. Nísi gbĩ
dàgula kpɛ́ pìi gũn. 4 Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kũ ani Yesu kpáḿma pì: 5 Nísi dí ɔgɔ kà
andurufu wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bɔ́yãi odi yía ò a ɔgɔ kpà takasidenɔaroo? 6 Adi kɛ à abirekũ
o takasidenɔ wɛ̃ndagwana yãinlo, kũ à de kpãni ũ yãimɛ. Àkũ mɛ́ àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna àgɔ̃ ɔgɔ
fĩnti bo. 7 Akũ Yesu pì: Ǹ nɔgbɛ̃ dake tó. Abirekũ dìtɛ ari ma gɛ̀ kɛgɔrɔamɛ. 8 Takasidenɔ nigɔ̃
kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ pínkiro.

Lɛ́kpakũsũna Lazarui

9 Yuda gbãnadenɔ mà kũ Yesu kú Bɛtani, akũ ò gɛ̀ɛ gwe dasidasi. Adi kɛ Yesu yãin ò gɛ̀ɛ
adoro, de dɔ ò Lazaru kũ Yesu a vù bona gan e yãimɛ. 10 Akũ sa'orikinɔ zɛ̀o ò Lazaru dɛ se
dɔ, 11 zaakũ a yãin gbãnadenɔ tɛn kɛ̃ḿma dasi, òtɛn Yesu náani kɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui zaa Yurusalɛmu

(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kũ gu dɔ̀, pari kũ ò sù dikpɛ kɛ Yurusalɛmunɔ mà kũ Yesu tɛn su, 13 akũ ò zaa lánɔ zɔ̃̀zɔ̃ ò
gɛ̀ɛ daalɛo. Òtɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Arubarikaden Isarailanɔ kína ũ!
14 Yesu zaaki è à dìa lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
15 Zaiɔ̃denɔ, àsun vĩna kɛro.
Á kína tɛn su à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛ.

16 A ìbanɔ dí yã pìi mì dɔ̃ gĩaro. Yesu futɛ à tana gakuri gũn gbɛran ò dɔ̃ sà kũ ò yã pìi kɛ̃ a
musumɛ, akũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò a pínki kɛ̀nɛ.
17 Kũ Yesu Lazaru sìsi à a vù bona miran, gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ a baaruu kpàkpańnɛ. 18 Abire
yãin pari gɛ̀ɛ ò dàalɛ, zaakũ ò mà kũ à daboyã pìi kɛ̀. 19 Akũ Farisinɔ pìkɔ̃nɛ: A è yá? Óni fɔ̃ ò
pɔ́ke woaro. À gwa lákũ andunia bò à tɛ́i nà.
20 Girikinɔn kú gbɛ̃ kũ ò sù donyĩ kɛ dikpɛkɛkinɔ tɛ́, 21 akũ ò gɛ̀ɛ Filipi kũ à bò Bɛtɛsaida,
Galili bùsun kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a ò pì: Mare, ó ye kɔ̃'enaai kũ Yesuo. 22 Filipi gɛ̀ɛ à ò Andurunɛ, akũ
ò gɛ̀ɛ ò ò Yesunɛ lɛɛlɛ.

Yesu a ga yã'onaa

23 Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Nɛ́ tɔ́bogɔrɔ kà. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, tó pɔ́wɛ dí gɛ̃ bùsuu gũn à
fɔ̃mbaa bòro, àdigɔ̃ kun adomɛ. Tó à fɔ̃mbaa bò sɔ̃, àdi nɛ́ i manamana. 25 Gbɛ̃ kũ à ye a
wɛ̃ndiii ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃ndiii andunia díkĩnan sɔ̃, ade nigɔ̃ kũna ari gɔrɔ sĩnda pínki.
26 Tó gbɛ̃ ye à zĩ kɛmɛnɛ, àgɔ̃ tɛ́mai. Ma zĩkɛri pì nigɔ̃ kú gu kũ má kún. Tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛmɛnɛ,
ma De ni a kpe ta. 27 Tera sà ma pɔ yàka. Bɔ́n mani oo? Mani pi, Baa, ǹ ma bo yã kũ àtɛn
suman yá? Oi! Ma su yã kũ àtɛn suma pì yãimɛ. 28 Baa, ǹ tɔ́ bo. Akũ kòtoo bò ludambɛ à pì:
Ma tɔ́ bò kɔ̀, akũsɔ̃ mani ɛra mà bo dɔ.
29 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ mà, ò pì: Legũ mɛ́ à pṹtã. Gbɛ̃kenɔ pì: Malaika mɛ́ à yã ònɛ. 30 Akũ
Yesu pìńnɛ: Adi kɛ ma yãin kòtoo pìi bòro, á yãimɛ. 31 Yã ni vutɛ andunia díkĩnaa sà. Oni
andunia díkĩna kína bo kpatan sà. 32 Makũ sɔ̃, tó ò ma sɛ ò ma dɔ musu mani buri sĩnda pínki
gátɛ ò su ma kĩnaa.
33 Kũ Yesu ò lɛ, à ga kũ ani ga takan à tɛ́a. 34 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: O mà à kú doka takadan ò pì
Arumasihu nigɔ̃ kun gɔrɔ pínkimɛ, akũ n pì oni Bisãsiri Nɛ́ sɛ́ ò dɔ musu sɔ̃ bi? Dímɛ Bisãsiri
Nɛ́ pì ũu? 35 Yesu wèḿma à pì: Gupura kunna kãáo gɔ̃ fítimɛ. Gɔrɔ kũ gupura pì kú kãáo, àgɔ̃
kuren, de gu sún sira kũáwaro yãi. Gbɛ̃ kũ àtɛn kure gusiran dɔ̃ gu kũ àtɛn gɛ́nlo. 36 Gɔrɔ kũ
á gupura pì vĩ, à gupura pì náani kɛ, de à gɔ̃ gupuradenɔ ũ.
Kũ Yesu ò lɛ, akũ à gɛ̀ɛ à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔ dí Yesu náani kɛro

37 Bee kũ daboyã dasi kũ à kɛ̀ ń wáranɔ, odi a náani kɛro, 38 de yã kũ annabi Isaya ò le à
papa yãi kũ à pì:
Dikiri, gbɛ̃ke dí baaru kũ o kpà síro.
Ò n gbãna è odi dɔ̃ro.
39 Odi we ò a náani kɛ̀ro, zaakũ Isaya pì dɔ:
40 Luda ń wɛ́ vĩ̀na kṹńnɛ
de òsun gu ero.
À ń kùgbãna kṹńnɛ
de òsun yã ma
ò arɛ dɔa à ń werekɔ̃aro.
41 Isaya abirekũ ò kũ à Yesu gakuri è yãimɛ, akũ à a yã ò. 42 Bee kũ abireo gbãnade pìnɔ Yesu
náani kɛ̀ dasi. Farisinɔ yãin òdigɔ̃ ye ò dɔ̃ḿmaro, de òsun aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro yãi. 43 Zaakũ
ò ye bisãsirinɔ ń sáabu kpá de Luda ń sáabu kpála.
44 Akũ Yesu pṹtã à pì: Gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ, adi kɛ makũn àtɛni náani kɛ adoro, àtɛn
gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛmɛ se dɔ. 45 Gbɛ̃ kũ àtɛni ma e tɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ emɛ se. 46 Ma su
andunia gũn gupura ũmɛ, de gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ sún gɔ̃ gusiran doro. 47 Gbɛ̃ kũ à ma
yã mà akũ à kũnaro, adi kɛ makũ mɛ́ mani yã vutɛaro, zaakũ mádi su yã vutɛ andunianlo,
ma su andunia sura bamɛ. 48 Yãkpatɛkɛna tɛn gbɛ̃ kũ à gìmai adi ma yã síro dã. Yã kũ ma ònɛɛ
pì mɛ́ ani vutɛa ziazĩ. 49 Zaakũ mádi yãke o kũ ma zĩdaoro. Yã kũ ma ò kũ yã kũ ma dàńnɛo,
ma De kũ à ma zĩ mɛ́ à dìtɛmɛnɛ. 50 Má dɔ̃ kũ yã kũ à dìtɛmɛnɛ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaro yãmɛ.
Abire yãi yã kũ matɛn o, matɛn o lákũ ma De dàmɛnɛ nàmɛ.

13

Yesu a ìbanɔ gbá pipinaa

1 Ari Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɛ́ ká, Yesu dɔ̃ kũ a bona andunia dí gũn tana a De kĩnaa gɔrɔ kà. Lákũ
à ye a gbɛ̃nɔi andunia gũn nà, à yeńyĩ ari a wɛ̃ndi lɛ́mmɛ. 2 Kũ òtɛn ɔkɔsi pɔ́ ble, Ibilisi gĩnakɛ
à yã dà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasi swɛ̃n kɔ̀, de à Yesu kpáḿma. 3 Yesu dɔ̃ kũ a De pɔ́ sĩnda pínki
nàarɛ a ɔĩ. À dɔ̃ kũ a bo Luda kĩnaamɛ, akũsɔ̃ áni ɛra à tá a kĩnaamɛ. 4 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu
fùtɛ à a uta bò à kàtɛ, akũ à tawali sɛ̀ à dɔ̀ a pi. 5 Abire gbɛra à í kà ta gũn, akũ à nà a ìbanɔ
gbá pípinaaa, àtɛn gogo kũ tawali kũ à dɔ̀ a piaao. 6 Kũ à kà Simɔ Pita kĩnaa, Pita pìnɛ: Dikiri,
mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni ma gbá pípimɛnɛ yá? 7 Yesu wèa à pì: Ń yã kũ matɛn kɛ dɔ̃ gĩaro, ama ĩnisũn dɔ̃.

8 Pita pìnɛ: Ĩni ma gbá pípimɛnɛro fá! Yesu pìnɛ: Tó mádi n gbá pípiro, n bàka kú kũmao doro.
9 Simɔ Pita pìnɛ: Dikiri, adi kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kũ ma mìioomɛ dɔ. 10 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ
à zú òo bàka kú kũ a mɛ̀gu ke pípinaaoro, séde a gbá, zaakũ à punamɛ. Á gbãsĩro, ama adi kɛ
á pínkinlo. 11 À gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma dɔ̃. Abire yãin à pì ò gbãsĩ sari ń pínkiro.
12 Kũ à ń gbá pìpińnɛ à làka, à a uta sɛ̀ à dà, akũ à ɛ̀ra a gbɛ̀nh. À pìńnɛ: Á yã kũ ma kɛ̀árɛ dɔ̃
yá? 13 Adì ma sísi Dannɛri kesɔ̃ Dikiri. Átɛn o a zɛ́amɛ, zaakũ má de a ũmɛ. 14 Lákũ makũ kũ
má de á dikiri kũ á dannɛriio ũ á gbá pìpiárɛ nà, àgɔ̃ kɔ̃ gbá pípi lɛ se. 15 Ma a taka kɛ̀árɛ. Àgɔ̃
kɛ lákũ ma kɛ̀árɛ nà. 16 Yãpuran matɛn oárɛ, zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro, zɪ̃̀rii dìgɔ̃ de gbɛ̃ kũ
à a zɪ̃̀laro.
17 Lákũ a yã bire dɔ̃̀ nà, arubarikadenɔn á ũ tó átɛn kɛ lɛ. 18 Adi kɛ á pínki yãn matɛn oro.
Má gbɛ̃ kũ ma ń sɛ́nɔ dɔ̃. Séde yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí papa kũ ò pì: Gbɛ̃ kũ odì ɔ kakara ta
dokɔ̃nɔ gũn mɛ́ à bò ma kpɛ. 19 Matɛn oárɛ tera ari à kpɛ́ à su, de tó à sù, áni sí kũ makũmɛ a
ũ. 20 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à ma zɪ̃̀rii sì ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ
sìmɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Yudasi ni kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)
21 Kũ Yesu ò lɛ, à nɛ̀sɛyɔkɔ sì, akũ à òńnɛ swáswa à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do
mɛ́ ani ma kpáḿma. 22 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ wɛ́ gwàgwa ò bídi kɛ̀ gbɛ̃ kũ à tɛ́a. 23 Ìba do kũ Yesu yei
manamana gɛngɛsɛkɛna a sarɛ. 24 Akũ Simɔ Pita lɛ́zuki kɛ̀nɛ à Yesu la tó dín à tɛ́a. 25 Akũ
ìbaa pìi nà Yesui à a là à pì: Dikiri, dímɛɛ? 26 Yesu wèa à pì: Mani loma zɔ̃ dòoa mà kpá adea.
Akũ à lomaa zɔ̃̀ dòoa à kpà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasia. 27 Kũ Yudasi lomaa pìi sì, Setan gɛ̃̀agu
gɔ̃̀nɔ. Akũ Yesu pìnɛ: Yã kũ ĩni kɛ ǹ kɛ likalika. 28 Gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ blenɔ ke dí dɔ̃ ke bɔ́yãi Yesu
ònɛ lɛro. 29 Kũ Yudasi mɛ́ àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna, akũ gbɛ̃kenɔ tɛn da Yesu pìnɛ à gɛ́ dikpɛ pɔ́ kũ ò
yeinɔ lúmɛ ke à gɛ́ pɔ́ke kpá takasidenɔa. 30 Kũ Yudasi lomaa pìi sì, à bò gɔ̃̀nɔ. Gwãanimɛ sɔ̃.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)
31 Kũ Yudasi bò, akũ Yesu pì: Tera sà Bisãsiri Nɛ́ ni tɔ́ bo, Luda sɔ̃ ani tɔ́ bo a yã musu. 32 Tó
Luda tɔ́ bò a musu sɔ̃, Luda ni a tɔ́ bo a kĩnaa, akũsɔ̃ ani bo gɔ̃̀nɔmɛ. 33 Ma nɛ́nɔ, ma kunna
kãáo gɔ̃̀ fítimɛ. Áni ma wɛtɛ, ama matɛn oárɛ tera lákũ ma ò gbãnadenɔnɛ nà, áni fɔ̃ à gɛ́ gu
kũ matɛn tánlo. 34 Matɛn yã dufu ditɛárɛ, àgɔ̃ yekɔ̃i. Lákũ má yeái nà, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃i lɛ dɔ.
35 Tó á yekɔ̃i, baadi ni á dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.
36 Simɔ Pita a là à pì: Dikiri, ntɛn tá máa? Yesu wèa à pì: Gu kũ matɛn tán, ĩni fɔ̃ ǹ tɛ́mai gĩaro,
ama ĩni láka ǹ su. 37 Pita pìnɛ: Dikiri, bɔ́yãi mani fɔ̃ mà tɛ́nyĩ teraroo? Mani gí ma wɛ̃̀ndiii n
yãi. 38 Yesu pì: Ĩni gí n wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃ yá? Yãpuran matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ĩni ledi
kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃.

14

Yesumɛ ludambɛ zɛ́ ũ
1 Àsun tó á nɛ̀sɛ yakaro. À Luda náani kɛ, à ma náani kɛ dɔ. 2 Ma De bɛ ɔnn kpɛ́nɛnɔn kun
dasi, tó à de lɛro, de ma òárɛ. Matɛn gɛ́ gu kɛkɛárɛ. 3 Lákũ matɛn gɛ́ gu kɛkɛárɛ nà, mani ɛra
mà su mà á sɛ́tɛ mà tá kãáo ma kĩnaa, de ákɔ̃nɔ se àgɔ̃ kú gu kũ má kunwa. 4 Á gu kũ matɛn
tán zɛ́ dɔ̃. 5 Akũ Tomasi pìnɛ: Dikiri, ó dɔ̃ gu kũ ntɛn tánlo. Óni fɔ̃ ò a zɛ́ dɔ̃ deramɛɛ? 6 Yesu wèa
à pì: Makũmɛ zɛ́ ũ, makũmɛ yãpura kũ wɛ̃̀ndiio ũ. Gbɛ̃ke dì le à gɛ́ ma De kĩnaa ma gbákũnaa
sariro. 7 Tó á ma dɔ̃, de á ma De dɔ̃. Zaa tera a a dɔ̃̀, akũsɔ̃ a a è.
8 Akũ Filipi pìnɛ: Dikiri, ǹ n De mɔwɛrɛ. Abirekũ ni mɔ́wá. 9 Yesu pìnɛ: Filipi, má kú kãáo
zaa gìkɛna, akũ ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kũ à ma e à ma De e. Bɔ́yãi ntɛn pi mà a De mɔárɛɛ? 10 Kũ má
kú ma De gũn, akũsɔ̃ ma De kú ma gũn, ńdi síroo? Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o kũ ma zĩdaoro.
Ma De kũ à kú ma gũn mɛ́ àdi a yãkɛnanɔ kɛ. 11 Kũ ma pì má kú ma De gũn, ma De sɔ̃ à kú ma
gũn, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí daboyãkɛna pìnɔ yãi. 12 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni
ma náani kɛ ni yã kũ madì kɛ pìnɔ kɛ. Bee kũ̀ à de abirenɔla se, kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi.
13 Pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́o mani kɛ de ma De tɔ́ bo ma musu yãi. 14 Pɔ́ kũ áni a
wɛ́ kɛma kũ ma tɔ́o pínki, mani kɛ.

Yesu lɛ́sɛna a Nini yã musu
15 Tó á yemai, ánigɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɔ kũna. 16 Mani wɛ́ kɛ ma Dea, ani á gba Zɛkũnwode
pãnde kũ anigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki 17 Nini yãpurademɛ. Andunia gbɛ̃nɔ ni fɔ̃ ò a síro,
zaakũ òtɛni a ero, akũsɔ̃ ò a dɔ̃ro. Ama á a dɔ̃, zaakũ à kú kãáo, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú á gũn. 18 Mani
á tó ádoro, mani ɛra mà su á kĩnaa. 19 À gɔ̃̀ fíti kũ andunia ni ma e doro, ama áni ma e. Kũ má

kun yãi, ánigɔ̃ kun se. 20 Gɔrɔ kũa ánigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú ma De gũn, á kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú
á gũn. 21 Gbɛ̃ kũ à ma yãditɛnanɔ dà akũsɔ̃ à kũna, ade mɛ́ à yemai. Ma De nigɔ̃ ye gbɛ̃ kũ à
yemaii, makũ sɔ̃ manigɔ̃ yei mani ma zĩda mɔnɛ.
22 Akũ Yudasi a là, adi kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à pì: Dikiri, à kɛ̀ dera ĩni n zĩda mɔwɛrɛ, akũ
andunia sɔ̃ ani n eroo? 23 Akũ Yesu wèa à pì: Tó gbɛ̃ yemai, anigɔ̃ ma yã kũna. Ma De nigɔ̃
yei, óni su a kĩnaa ò vutɛ lɛɛlɛ. 24 Gbɛ̃ kũ à yemairo ma yã kũnaro. Yã kũ átɛn ma pì dí bo
ma kĩnaaro, à bò ma De kũ à ma zĩ kĩnaamɛ. 25 Ma yã pìi òárɛ gɔrɔ kũ má kpɛ́ kú kãáo. 26 Ma
De ni a Nini zĩ kũ ma tɔ́o Zɛkũnwode ũ. Àkũ mɛ́ ani yã sĩnda pínki dadaárɛ, ani tó yã kũ ma
òárɛ dɔágu pínki. 27 Matɛni á tó kũ aafiaao, ma zĩda aafiaan matɛni á gba. Matɛni á gba lákũ
andunia dì ń gba nàro. Àsun tó á nɛ̀sɛ yakaro, àsun tó vĩna á kũro. 28 A mà ma òárɛ matɛn tá
mani ɛra mà su á kĩnaa. Tó á yemaimɛ, de á pɔ nna kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi, zaakũ ma
De demala. 29 Ma òárɛ tera ari à kpɛ́ à kɛ, de tó à kɛ̀, áni ma náani kɛ. 30 Mani le mà yã o kãáo
à gìi kɛ̀ doro, zaakũ andunia díkĩna kína tɛn su. À gbãna vĩ ma musuro, 31 ama lákũ ma De
dàmɛnɛ nàn matɛn kɛ, de andunia le à dɔ̃ kũ má yei. À futɛ ò go gu díkũn.

15

Yesumɛ geepi lí yãpura ũ

1 Makũmɛ geepi lí yãpura ũ, ma Demɛ geepi lí búde ũ. 2 Àdi lígã kũ à pɛ́ma nɛ́'inaa sari
zɔ̃ pínki, akũsɔ̃ àdi a nɛ́'iri ɔnɛ lago pínki de a nɛ́'ina kara yãi. 3 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á punamɛ yã kũ ma
òárɛ yãi. 4 Àgɔ̃ kú ma gũn lákũ má kú á gũn nà. Lígãa dì fɔ̃ à nɛ́ kpá a zĩdaoro, séde àgɔ̃ kú
lídaa. Lɛmɛ ákɔ̃nɔ áni fɔ̃ à nɛ́ kpáro, tó adi kɛ àgɔ̃ kú ma gũn baasiro. 5 Makũmɛ geepi lída ũ,
ákɔ̃nɔmɛ a gɛ̀nɔ ũ. Gbɛ̃ kũ à kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú a gũn, àkũ mɛ́ ani nɛ́ kpá manamana,
zaakũ áni fɔ̃ à pɔ́ke kɛ ma sariro. 6 Tó gbɛ̃ kú ma gũnlo, oni a zukũna, lákũ òdi lígã zɔ̃ ò zukũna
à kori kũ ò sɛ́tɛ ò ká tɛ́n à tɛ́ kũ nà. 7 Tó á kú ma gũn, akũsɔ̃ ma yã kú á gũn, à pɔ́ sĩnda pínki
kũ á yei wɛ́ kɛ, áni le. 8 Tó a nɛ́ kpà manamana, gbɛ̃nɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ ma ìbanɔn á ũ yãpura, ma
De tɔ́ ni bo. 9 Má yeái lákũ ma De yemai nà. Àgɔ̃ kú ma yenyĩ gũn. 10 Tó á yã kũ ma dìtɛnɔ
kũna, ánigɔ̃ kú ma yenyĩ gũn, lákũ má yã kũ ma De dìtɛnɔ kũna nà, akũsɔ̃ má kú a yenyĩ gũn.
11 Ma yã pìnɔ òárɛ, de pɔnna kũ má vĩ gɔ̃ kú á gũn yãimɛ, á pɔnna nigɔ̃ papana. 12 Yã kũ ma
dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i lákũ má yeái nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃ndiii a gbɛ̃nnanɔ yãi, gbɛ̃ke yenyĩ vĩ
de abirekũlaro. 14 Tó átɛn yã kũ ma dìtɛárɛ kɛ, ma gbɛ̃nnanɔn á ũ. 15 Madì á sísi zɔ̀blerinɔ
doro, zaakũ zɔ̀blerii dìgɔ̃ a dikiri bɔkɔtɛ dɔ̃ro. Ma á sísi ma gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakũ yã kũ ma mà
ma De kĩnaan ma òárɛ pínki. 16 Ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma sɛro, makũ mɛ́ ma á sɛ́, akũ ma á zĩ à gɛ́ nɛ́ ká,
nɛ́kana kũ ani lákaro, gbasa De Luda á gba pɔ́ sĩnda pínki kũ a wɛ́ kɛ̀a kũ ma tɔ́o. 17 Yã kũ ma
dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i.

Andunia zãna Yesugu kũ a ìbanɔ

18 Tó andunia zɛ̀águ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ à zɛ̀magu á ã. 19 Tó andunia gbɛ̃nɔn á ũ, de andunia yeái.
Lákũ ma á sɛ́ ma á bó andunia gũn nà, á de a gbɛ̃nɔ ũro. Abire yãin andunia zɛ̀águ. 20 À tó
yã kũ ma òárɛ gɔ̃ dɔágu. Zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro. Lákũ ò wɛ́ tɛ̀ma nà, lɛn oni tãáwa lɛ. Tó
ò ma yã kũnamɛ, onigɔ̃ á yã kũna se dɔ. 21 Oni yã birenɔ kɛárɛ pínki ma tɔ́ yãi, zaakũ ò gbɛ̃
kũ à ma zĩ dɔ̃ro. 22 Tó mádi su ma yã òńnɛ yãro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ń taari kutɛna
vĩro. 23 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀magu zɛ̀ ma Degumɛ se. 24 Tó mádi yã kũ odi kɛ yãro kɛ ń tɛ́ro, de ò taari
vĩro. Ama tera sà ò yã kũ ma kɛ̀nɔ è, akũ ò zɛ̀magu kũ ma Deo ó pínki, 25 de yã kũ à kú ń doka
gũn papa, kũ ò pì ò zɛ̀magu pãmɛ. 26 Tó Zɛkũnwode kũ mani a gbarɛáwa bò ma De kĩnaa à
sù, Nini yãpurade kũ àdi bo a kĩnaa pìi, ani ma sèeda kɛ. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, áni ma sèeda kɛ, kũ á kú
kũmao zaa káaku yãi.

16

1 Ma yã dínɔ òárɛ de àsun furo yãimɛ. 2 Oni aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃árɛ. A gɔrɔ tɛn su se kũ gbɛ̃ kũ
ani á dɛ nigɔ̃ da Luda zĩn àtɛn kɛ. 3 Oni yã pìnɔ kɛárɛ kũ ò ma De kũ makũo dɔ̃ro yãi. 4 Ma yã
dínɔ òárɛ de tó a gɔrɔ kà, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ ma òárɛ kɔ̀.

Luda Nini zĩkɛnaa

Mádi yã dínɔ oárɛ zaa káakuro, kũ má kú kãáo yãi. 5 Matɛn tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa sà, ama á
gbɛ̃ke dí ma la gu kũ matɛn tánlo. 6 Á nɛ̀sɛɛ yàka sà kũ ma yã dínɔ òárɛ yãi. 7 Yãpuran matɛn
oárɛ, ma tana ni àre kɛárɛ, zaakũ tó mádi táro, Zɛkũnwode pì ni su á kĩnaaro. Tó ma ta, mani
a zĩáwa. 8 Tó à sù, ani tó andunia a yãzɛ dɔ̃ durunna kũ manakɛnaao kũ yãvutɛmmanaao
musu. 9 Oni a yãzɛ dɔ̃ durunna yã musu, kũ odi ma náani kɛro yãi. 10 Oni a yãzɛ dɔ̃ manakɛna
yã musu, kũ matɛn tá ma De kĩnaa, áni ma e doro. 11 Oni a yãzɛ dɔ̃ yãvutɛmmanaa musu, kũ
yã vùtɛ andunia díkĩna kínaa yãi. 12 Má yã vĩ dɔ dasi mà oárɛ, ama áni yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó

Nini yãpurade sù, ani doárɛ arɛ yãpura pínki gũn. Ani yã o kũ a zĩda dɔ̃naaoro, yã kũ à màan
anigɔ̃ o, ani yã kũ àtɛn sunɔ baaru kpáárɛ. 14 Ani ma tɔ́ bo, zaakũ ani ma yãnɔ sɛ́tɛ à babaárɛ.
15 Pɔ́ kũ ma De vĩ pínki bi ma pɔ́mɛ. Abire yãin ma pì, ani ma yãnɔ sɛ́tɛ à babaárɛ. 16 À gɔ̃̀ fíti
kũ áni ma e doro, à gɔ̃̀ fíti dɔ kũ áni ma e.

Pɔsira litɛna pɔnna ũ

17 Akũ a ìba kenɔ pìkɔ̃nɛ: Bɔ́ yãn àtɛn owɛrɛ gwee? À pì à gɔ̃̀ fíti kũ óni a e doro, à gɔ̃̀ fíti dɔ kũ
óni a e. À pì dɔ, átɛn tá a De kĩnaamɛ. 18 Akũ ò pì: À gɔ̃̀ fíti kũ à òo pì de deraa? Ódi yã kũ àtɛn o
pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̃̀ kũ ò ye ò a la, akũ à pìńnɛ: Kũ ma pì à gɔ̃̀ fíti kũ áni ma e doro, akũsɔ̃ à
gɔ̃̀ fíti kũ dɔ áni ma e, abirekũn átɛn kɔ̃ lalai yá? 20 Yãpuran matɛn oárɛ, áni ɔ́ɔ dɔ à wɛ̃nda kɛ,
ama andunia ni pɔnna kɛ. Ánigɔ̃ kú pɔsira gũn, ama á pɔsira pì ni litɛ pɔnna ũ. 21 Tó nɔgbɛ̃ ye
à nɛ́ i, a nɛ̀sɛɛ dì yaka kũ a wãwãkɛna gɔrɔ kà yãi. Tó à nɛ́ ì sɔ̃, wãwã kũ à màa pìi dì dɔn doro.
A pɔ dì kɛ nna kũ à nɛ́ dufu ì andunia gũn yãi. 22 Lɛn ákɔ̃nɔ sɔ̃ á nɛ̀sɛɛ yakana lɛ gĩa. Mani ɛra
mà á e dɔ, á pɔ ni kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ ani fɔ̃ à á pɔnna pì síáwaro. 23 Gɔrɔ kũ̀a áni yãke lama doro.
Yãpuran matɛn oárɛ, ma De ni pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́ kɛa kũ ma tɔ́o kpááwa. 24 Ari tera ádi
pɔ́ke wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́oro. À wɛ́ kɛ, áni le de á pɔnna gɔ̃ papana yãi.

Yesu zɛ̃̀i blè anduniaa

25 Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃aárɛmɛ. A gɔrɔ tɛn su kũ mani yã oárɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, mani ma De
yã oárɛ swáswa. 26 Gɔrɔ kũ̀a áni wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́o. Mádi oárɛ kũ makũmɛ mani wɛ́ kɛárɛ ma
Dearo, 27 zaakũ ma De a zĩdanɛ yeái kũ á yemai yãi, akũsɔ̃ a ma bona a kĩnaa sì. 28 Ma bo ma
De kĩnaa ma su andunia gũn. Tera sà matɛn andunia tó matɛn tá a kĩnaa.
29 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tɔ̀, ntɛn yã o kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, ntɛn o swáswamɛ sà. 30 Ó dɔ̃ sà kũ ń
yã sĩnda pínki dɔ̃, àdi kɛ séto ò yãke gbɛkammaro. Abire yãin o n bona Luda kĩnaa sì. 31 Akũ
Yesu pìńnɛ: Átɛni ma náani kɛ sà yá? 32 A gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ áni fãkɔ̃a, á baadi ni tá a bɛa
à ma tó mado. Bee kũ abireo má kun madoro, zaakũ ma De kú kũmao. 33 Ma yã dínɔ òárɛ,
de á laakari gɔ̃ kpatɛna kunna ma gũn. Áni wɛ́tãmma le andunia gũn, ama à swɛ̃̀ ditɛ, ma
gĩnakɛ ma zɛ̃̀i blè anduniaa.

17

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Baa, a gɔrɔ kà. Ǹ n Nɛ́ tɔ́ bo, de n Nɛ́ n tɔ́ bo. 2 N
tò má iko vĩ gbɛ̃ sĩnda pínki musu, de mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro kpá gbɛ̃ kũ n kpàmanɔa. 3 Mɔkɔ̃n
Luda mɛ̀n do légelege yãpurade kũ makũ Yesu Kirisi kũ n zɛ̃̀io dɔ̃namɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pì
ũ. 4 Ma n tɔ́ bò zĩtɛ. Zĩ kũ n dàmɛnɛ mà kɛ ma kɛ̀ ma laka. 5 Baa, ǹ gakuri kpáma n kĩnaa tera
sà, lákũ n kpàma nà n kĩnaa zaade andunia katɛnaro. 6 Gbɛ̃ kũ n ń sɛ́ andunian n ń kpámanɔ
ma tò ò n dɔ̃. N pɔ́nɔmɛ, akũ n ń kpáma. Ò n yã kũna, 7 ò dɔ̃̀ sà kũ yã kũ n dàmɛnɛ pínki bò
n kĩnaamɛ. 8 Ma yã kũ n dàmɛnɛ dàńnɛ. Ò sì, akũ ò dɔ̃̀ kũ ma bo n kĩnaamɛ yãpura. Ò sì kũ
mɔkɔ̃n mɛ́ n ma zĩ. 9 Matɛn wɛ́ kɛńnɛ, adi kɛ andunian matɛn kɛnɛro, séde gbɛ̃ kũ n ń kpáma
pìnɔ, zaakũ n pɔ́nɔmɛ. 10 Ma gbɛ̃nɔ bi n gbɛ̃nɔmɛ ń pínki, n pɔ́nɔ bi ma pɔ́nɔmɛ pínki. Matɛn
tɔ́ bo ń gãi. 11 Matɛn su n kĩnaa, manigɔ̃ kú andunia gũn doro, ama mɔ́kɔ̃nɔ nigɔ̃ kú andunia
gũn. Baa Kúadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kũ n tɔ́ kũ n kpàma gbãnao, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ lán ó bà.
12 Gɔrɔ kũ má kú kũńwo, má ń kũna kũ tɔ́ kũ ń kpàma pì gbãnao. Ma ń dãkpã, akũ ń gbɛ̃ke
dí sãtɛro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ à mìi pɛ̀ kakatɛnaaa de n yã le à papa yãi. 13 Tera sà matɛn su
n kĩnaa. Ma yã dínɔ ò andunia gũn, de ògɔ̃ pɔnna kũ má vĩ vĩ àgɔ̃ papanańma. 14 Ma n yã
dàńnɛ, akũ andunia zãńgu, kũ andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãi, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃
ũro nà. 15 Matɛn wɛ́ kɛmma, adi kɛ de ǹ ń bo andunia gũnnlo, ama de ǹ ń dãkpã a vãni
yãimɛ. 16 Andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 17 Ǹ tó ń kunna gɔ̃
adona kũ yãpura gbãnao. N yãmɛ yãpura pì ũ. 18 Lákũ n ma zĩ andunia gũn nà, lɛn makũ sɔ̃
ma ń zĩ andunia gũn lɛ. 19 Matɛni ma zĩda kpámma ń yãi, de ògɔ̃ kun n gbɛ̃nɔ ũ yãpura. 20 Adi
kɛ matɛn wɛ́ kɛńnɛ ńdonlo, kũ gbɛ̃ kũ oni ma náani kɛ ń yã yãinɔmɛ dɔ, 21 de ń pínki gɔ̃ kun mɛ̀
dokɔ̃nɔ ũ. Baa, lákũ ń kú ma gũn nà akũsɔ̃ má kú n gũn, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ gɔ̃ kú ó gũn lɛ, de andunia
le à sí mɔkɔ̃n mɛ́ n ma zĩ. 22 Gakuri kũ n kpàman ma kpàńma, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ lán ó bà.
23 Má kú ń gũn, akũsɔ̃ ń kú ma gũn, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ mámmam, de andunia gɔ̃ dɔ̃ kũ
mɔkɔ̃n mɛ́ n ma zĩ, akũsɔ̃ ń yeńyĩ lákũ ń yemai nà. 24 Baa, gbɛ̃ kũ n kpàmanɔ, má ye ògɔ̃ kú gu
kũ má kún, de ò wɛ́ kɛ pla kũ ma gakurio, gakuri kũ n kpàma kũ ń yemai yãi zaade andunia
katɛnaro. 25 Baa Mana, andunia n dɔ̃ro, ama má n dɔ̃, akũ gbɛ̃ dínɔn dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mɛ́ n ma
zĩ. 26 Ma tò ò n dɔ̃, manigɔ̃ tó ògɔ̃ n dɔ̃, de yenyĩ kũ ń vĩ kũmao gɔ̃ kú ń gũn, de makũ sɔ̃ màgɔ̃
kú ń gũn.

18

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)
1 Yesu yã pì onaa gbɛra à bò kũ a ìbanɔ, akũ ò bikù̃ Kidironu bara dire. Swadako kú gwe,
akũ à gɛ̃̀n kũ a ìbanɔ. 2 Yudasi bonkpɛde sɔ̃ à gu pì dɔ̃, zaakũ Yesu kũ a ìbanɔ dìgɔ̃ kakara gwe
baala'i. 3 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ gwe kũ soza gà̃ doo kũ dogari kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ ń zĩnɔ. Ò
fitilanɔ kũna kũ sɛ̃̀tɛnɔ kũ gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kũ ani a le dɔ̃ pínki, akũ à bò à dàńlɛ à ń lá à pì:
Dín átɛn wɛtɛɛ? 5 Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛramɛ. À pìńnɛ: Makũmɛ a ũ. Yudasi bonkpɛde pì kú
kũńwo. 6 Kũ Yesu pìńnɛ, makũmɛ a ũ, akũ ò ɛ̀ra kpɛkpɛ, ò bò ò lɛ̀tɛ. 7 Yesu ń lá dɔ: Dín átɛn
wɛtɛɛ? Akũ ò pì: Yesu Nazɛramɛ. 8 Yesu wèḿma dɔ à pì: Ma òárɛ kũ makũmɛ a ũ. Tó makũ
átɛn wɛtɛ, à tó gbɛ̃ díkĩnanɔ tá. 9 À ò lɛ de yã kũ à ò yã le à papa yãimɛ, kũ à pì: Gbɛ̃ kũ n ń
kpámanɔ, ń gbɛ̃ke dí sãtɛro. 10 Simɔ Pita fɛ̃nɛda lokona, akũ à wòto à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zĩ̀rii lɛ̀o
à a ɔpla sã zɔ̃̀ flɛ̃m. Zĩ̀rii pì tɔ́n Malaku. 11 Akũ Yesu pì Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a sɔ̀n. Mani
wɛ́tãmma toko kũ ma De dìtɛmɛnɛ í miroo?
12 Akũ sozanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Yuda dogarinɔ Yesu kù̃ ò a yĩ̀. 13 Akũ ò gɛ̀ɛ kãao Anasa
kĩnaa gĩa. Anasa bi Kayafa kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea anzureemɛ. 14 Kayafa mɛ́ à lɛ́ dà
Yuda gbãnadenɔnɛ yã à pì: À mana gbɛ̃ mɛ̀n do ga baadi gɛ̃nɛ ũmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)
15 Simɔ Pita kũ ìba pãndeo tɛ́ Yesu kpɛ. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ ìba pãnde pì dɔ̃, akũ ìbaa pì tɛ́ Yesui à
gɛ̃̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, 16 ama Pita gɔ̃̀ zɛna gãnulɛa. Akũ ìba kũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ pìi gɛ̀ɛ à yã
ò nɔgbɛ̃ kũ àtɛn zɛ́ pì dãkpãnɛ, akũ à tò Pita gɛ̃̀. 17 Akũ nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpãrii pì Pita là à pì: Gɔ̃gbɛ̃
pìi ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita wèa à pì: Makũro. 18 Zĩ̀rinɔ kũ dogarinɔ tɛn tɛ́ kũ ò lè kpákpa
kũ ĩa kun yãi. Pita kú kũńwo gwe, àtɛn tɛ́ kpákpa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)
19 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ tɛn Yesu lala a ìbanɔ yãi kũ a yãdannɛnaao. 20 Yesu wèa à pì: Ma yã
ò baadinɛ gupuraa. Ma yã dàdańnɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ Luda ɔnnwo, gu kũ Yudanɔ dì kɔ̃
kakaran ń pínki. Mádi yãke o asiri gũnlo. 21 Bɔ́yãi ntɛni ma lalaa? Ǹ ma yãmarinɔ la, ò yã
kũ ma òńnɛ dɔ̃. 22 Kũ Yesu yã ò lɛ, dogari kũ ò kú gwenɔ do a sãn kɛ̀ à pì: Òdi yã we sa'oriki
zɔ̃kɔ̃ɔa lɛro. 23 Yesu wèa à pì: Tó yã vãnin ma ò, ǹ o ò ma. Tó yã manan ma ò sɔ̃, bɔ́yãin n ma
lɛɛ? 24 Akũ Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa kĩnaa yĩna.

Pita ɛra à ledikpana Yesui dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)
25 Pita kpɛ́ zɛ gwe àtɛn tɛ́ kpákpa. Akũ ò a là ò pì: A ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita ledi kpà à pì:
Makũmɛro. 26 Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zĩ̀rinɔ do bi gbɛ̃ kũ Pita à a sã gò danɛmɛ, akũ à pì: Mádi á e lɛɛlɛ
swadakoo gũnloo? 27 Akũ Pita ledi kpà dɔ. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ko lɛ́ zù.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)
28 Gudɔo akũ Yuda gbãnadenɔ bò kũ Yesuo Kayafa bɛa, ò gɛ̀ɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa. Odi
gɛ̃ a ɔnnlo, de òsungɔ̃ gbãsĩro yãi, zaakũ ò ye ò Vĩnla dikpɛ kɛmɛ. 29 Abire yãi Pilati bò à sù
ń kĩnaa à pì: Yã kpaten á vĩ kũ gbɛ̃ pìioo? 30 Ò wèa ò pì: Tó yãvãnikɛriinlo, de ódi su ò a
kpámmaro. 31 Akũ Pilati pìńnɛ: À a sɛ́ à gɛ́ yãkpatɛ kɛ kãao á zĩda dokaa. Akũ gbãnade pìnɔ
pìnɛ: Ó gbɛ̃dɛna zɛ́ vĩro. 32 Abirekũ kɛ̀ de yã kũ Yesu ò le à papa yãimɛ, kũ à a ga yã taka ò.
33 Akũ Pilati ɛ̀ra à gɛ̃̀ ɔnn. À Yesu sìsi, akũ à a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? 34 Yesu wèa à
pì: Ntɛn o lɛ kũ n zĩdaoon yá, ke ò ma yã ònnɛmɛɛ? 35 Pilati pì: Yudan ma ũ yá? N burinɔ kũ
n sa'orikinɔ mɛ́ ò n kpama. Bɔ́n n kɛ̀ɛ? 36 Yesu pì: Ma kpata bi andunia díkĩna pɔ́nlo. Tó ma
kpata bi andunia díkĩna pɔ́mɛ, de ma ìbanɔ zĩ̀i kà de òsun ma kpá Yuda gbãnadenɔaro. Ma
kpata bi andunia la pɔ́nlo. 37 Akũ Pilati pìnɛ: Ase kínamɛ n ũ yá? Yesu wèa à pì: N ò a zɛ́a kũ
kínan ma ũ. Ò ma i, akũ ma su andunia gũn yãpura sèedade ũ. Gbɛ̃ kũ à de yãpura pɔ́ ũ dì
ma yã ma. 38 Pilati pì: Bɔ́n yãpura ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)
Kũ à ò lɛ, à ɛ̀ra à bò à gɛ̀ɛ Yuda gbãnadenɔ kĩnaa à pìńnɛ: Mádi taari ke le gbɛ̃ diaro. 39 Á
futɛokarayã vĩ kũ madì purusunanɔ doke gbarɛárɛ Vĩnla dikpɛ zĩ. Á ye mà Yudanɔ kína
gbarɛárɛn yá? 40 Akũ ò wiki lɛ̀ dɔ ò pì: Àkũmɛro, Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃ bi kpãni wɛ́dewɛmɛ.

19

1 Akũ Pilati pì, ò Yesu kũ ò a gbɛ̃ kũ flȁao. 2 Akũ sozanɔ lɛ̀ fùraa tȁ ò kùnɛ ò arukĩmba tẽra
dànɛ. 3 Òtɛn nai dodo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Akũ òtɛni a sãn kɛkɛ. 4 Pilati ɛ̀ra à bò dɔ, akũ
à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, matɛn booárɛ bàai la de à le à dɔ̃ kũ mádi yãke learo. 5 Yesu bò bàai, à
lɛ̀ fùraa pì kuna à arukĩmba wɛ́de pì dana. Akũ Pilati pìńnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìin dí! 6 Kũ sa'orikinɔ kũ
dogarinɔ a è, ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! Akũ Pilati pìńnɛ: À a kũ à pá lía á zĩda, zaakũ
mádi taari ke learo. 7 Yuda gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó doka vĩ, akũsɔ̃ doka pìi pì séde à ga, kũ
à a zĩda dìtɛ Luda Nɛ́ ũ yãi.

8 Kũ Pilati yã pìi mà, akũ vĩna kɛ̀kɛ à a kȕ. 9 À ɛ̀ra à gɛ̃̀ kũ Yesuo ɔnn dɔ, akũ à a là à pì: N
bo máa? Yesu dí wearo, 10 akũ Pilati pìnɛ: Ĩni yã o kũmaoroo? Ń dɔ̃ kũ má n gbarɛna iko vĩ,
akũsɔ̃ má n pana lía iko vĩroo? 11 Yesu wèa à pì: Ń iko ke vĩ ma musuro, sé kũ Luda kpàmma.
Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma kpamma durunna mɛ́ à zɔ̃kɔ̃. 12 Zaa gɔrɔ birea Pilati tɛn zɛ́ wɛtɛ à a
gbarɛ, ama Yuda gbãnadenɔ wiki lɛ̀ ò pì: Tó n gbɛ̃ pìi gbàrɛ, Siza gbɛ̃nnamɛ n ũro. Gbɛ̃ kũ à
a zĩda dìtɛ kína ũ ibɛrɛɛ sè kũ Sizaomɛ. 13 Kũ Pilati yã bire mà, à pì ò bo kũ Yesuo bàai. Akũ
à vùtɛ a tìntiia gu kũ òdi pi gbɛ̀ gusaran, kũ Eberu yão sɔ̃, Gabata. 14 Vĩnla dikpɛ sorukɛzĩmɛ,
ifãntɛ̃ kà mìdangura. Akũ Pilati pì Yuda gbãnade pìnɔnɛ: Á kínan dí. 15 Akũ òtɛn wiki lɛ́ òtɛn
pi: Ǹ a dɛ. Ǹ a dɛ. Ǹ a pá lía. Pilati pìńnɛ: Mani á kína pá lía yá? Sa'orikinɔ pì: Ó kína ke vĩro,
Siza baasiro. 16 Akũ Pilati Yesu kpàḿma ò a pá lía. Akũ ò a sɛ̀ ò tà kãao.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yesu bò wɛ̃tɛ gũn à a zĩda lígbãndurukpana sɛna, à gɛ̀ɛ gu kũ òdi pi Mìtokokia, kũ Eberu
yão sɔ̃ Gɔgɔta. 18 Gwen ò a pà lía kũ gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi, akũ Yesu
kú ń dagura. 19 Pilati takada kɛ̃̀ à nà Yesu lí pìia. Yã kũ à kɛ̃̀ɛ pìin dí:

Yesu Nazɛra, Yudanɔ kína.

20 Yudanɔ takada kũ à kɛ̃̀ɛ pì kyó kɛ̀ dasi, zaakũ gu kũ ò Yesu pà lían pìi zȁ kũ wɛ̃tɛoro. Ò
takada pìi kɛ̃̀ kũ Eberu yão kũ Romudenɔ yão kũ Giriki yãomɛ. 21 Akũ Yuda sa'orikinɔ pì
Pilatinɛ: Ǹsun kɛ̃ ǹ pi Yudanɔ kínaro, ama ǹ kɛ̃ kũ àkũ mɛ́ à pì Yudanɔ kínamɛ a ũ. 22 Pilati pì:
Yã kũ ma kɛ̃̀n ma kɛ̃̀. 23 Kũ sozanɔ Yesu pà lía ò làka, akũ ò a pɔ́kasanɔ sɛ̀tɛ ò kpàatɛ lɛu siikɔ̃
baadi mìia. Ò a utagyaba kũ ò tȁ nabinaa sari zaa musu ari zĩtɛ sɛ̀ dɔ, 24 akũ ò pìkɔ̃nɛ: Òsun
uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Ò kàpa kpá de ògɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ ani gɔ̃nɛ. Ò kɛ̀ lɛ, de yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn le à
papamɛ, kũ ò pì:

Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yãi.

Abire yãin sozanɔ kɛ̀ lɛ. 25 Yesu da kũ a da dakũnao kũ Kolopa nanɔ Mariamao kũ Mariama
Magadalɛnio kú lí kũ ò Yesu pàaa sarɛ. 26 Kũ Yesu a da è kũ a ìba kũ à yeiio zɛna kɔ̃ sarɛ, à pì
a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nɛ́n di! 27 Akũ à pì ìbaa pìinɛ: N dan di! Zaa zĩ birean ìbaa pìi a sɛ̀ à tà kãao a
bɛa.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Abire gbɛra Yesu dɔ̃ kũ a pínki pàpa. De yã kũ à kɛ̃na Luda yãn le à papa akũ à pì: Ími
tɛni ma dɛ. 29 Lo kú gwe, sèwɛ̃ kpȁkpã kán pana. Akũ ò sako yàku wɛ̃ pìi gũn ò pɛ̀ sɛ̃̀lia ò dɔ̀
Yesunɛ a lɛ́a. 30 Kũ à wɛ̃ pìi mì à pì: Yã làka. Akũ à a mìi pɛ̀tɛ à a wɛ̃̀ndii gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kũ sário

31 Kámmabogɔrɔ sorukɛzĩmɛ. Yuda gbãnadenɔn ye gɛ̀nɔ gɔ̃ lía ari kámmabogɔrɔ zĩro, zaakũ
kámmabogɔrɔ zĩ pì bi gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Akũ ò gɛ̀ɛ ò wɛ́ kɛ̀ Pilatia ò ń gbá ɛ́'ɛ ò ń kipa. 32 Akũ sozanɔ
gɛ̀ɛ ò gbɛ̃ káaku kũ ò pà lía lɛɛlɛ kũ Yesuo gbá ɛ̀'ɛ kũ a plade pɔ́o dɔ. 33 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò è à
gĩnakɛ à gà kɔ̀, akũ odi a gbá ɛ́'ɛro. 34 Akũ sozanɔ doke Yesu zɔ̃̀ kũ sário a gbȁntɛrɛɛa. Gwe gɔ̃̀nɔ
aru kũ ío bɔ̀tɛ. 35 Gbɛ̃ kũ à yã pìi è kũ wɛ́o mɛ́ a ò. A sèedakɛna yãpura vĩ, à dɔ̃ kũ yãpuran átɛn
o, de ákɔ̃nɔ sɔ̃ à le à Yesu náani kɛ. 36 Yã birenɔ kɛ̀ de yã kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna papamɛ, ò
pì: Oni a wá ke ɛ́ro. 37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ ò pì: Oni gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀ gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Abire gbɛra Yusufu Arimatea gɛ̀ɛ à wɛ́ kɛ̀ Pilatia, de à a gba zɛ́ à Yesu gɛ̀ɛ kipa. Yesu
ìbaamɛ asiri gũn, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Pilati wènɛ, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ sɛ̀ à tào.
39 Nikodɛmu kũ à gɛ̀ɛ Yesu kĩnaa gwãani gɛ̀ɛ se kũ lí'ɔo yãkatɛna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãroo à
kà kiloo baraakuri taka bà. 40 Akũ ò Yesu gɛ̀ɛ sɛ̀ ò táaru bizanɔ ȉfĩa kũ ɛzɛ pìio, lákũ Yudanɔ
dì gɛ̀ kpe ta nà ń futɛokarayã gũn. 41 Kara kú gu kũ ò Yesu pà líaa pìn. Gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ

dufu kú karaa pìi gũn, odi gbẽke dan zikiro. 42 Gwen ò Yesu wùtɛn, kũ à zằ kũńworo, kũ dɔ
Yudanɔ kámmabogɔrɔ tɛn ká yãi.

20

Yesu vunaa
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Azumanɛnna zĩ gudɔo Mariama Magadalɛni bò à gɛ̀ɛ mira kĩnaa, akũ à lè gbɛ̀ gona mira
lɛ́a. 2 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Simɔ Pita kĩnaa kũ ìba pãnde kũ Yesu yeii pìio à pìńnɛ: Ò Dikiri bò
miran, ó dõ gu kũ ò a dànlo. 3 Akũ Pita kũ ìba pãnde pìio fùtɛ ò gɛ̀ɛ mira kĩnaa. 4 Ń gbẽnɔn pla
ń pínki tɛn bàa lɛ́ lɛɛlɛ, akũ ìba pãnde pìi bà nna de Pitala, à kà mira kĩnaa káaku. 5 Kũ à wɛ́
kpàtɛn, akũ à táaru bizanɔ è katɛna, ama adi gẽ a gũnlo. 6 Kũ Simɔ Pita kà a gbɛra, akũ à gɛ̃̀
miran. À táaru biza pìi è katɛna 7 kũ biza kũ ò fĩ̀fĩ a mìiao. Biza pì pɛkɛrɛna kũ pɔ́lɛ pìnɔoro, à
kokona ditɛna adomɛ. 8 Akũ ìba kũ à kà mira kĩnaa káaku pìi gɛ̃̀ se. À è, akũ à sì. 9 Ari tera odi
yã kũ à kẽna Luda yãn dɔ̀rɔ dõro kũ ò pì, ani futɛ bona gan. 10 Akũ ìba gbẽnɔn pla pìnɔ ɛ̀ra ò
tà bɛ.

Yesu bo à suna Mariama Magadalɛninɛ
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mira lɛ́a, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Lákũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ nà lɛ, akũ à wɛ́ kpàtɛ miran. 12 Akũ à
malaika gbẽnɔn planɔ è vutɛna gu kũ ò Yesu gɛ̀ɛ wùtɛn yãaa. A do kú a mì kpa, a do sɔ̃ gbá
kpa. Ò uta pura dana. 13 Akũ ò a là ò pì: Nɔgbẽ, bɔ́ mɛ́ à n le ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? À wèḿma à pì: Ò ma
Dikiri sɛ̀ ò tà kãaomɛ, má dõ gu kũ ò a wùtɛnlo. 14 Kũ à ò lɛ, akũ à lìtɛ à Yesu è zɛna, ama adi
dõ kũ Yesunlo. 15 Yesu a là à pì: Nɔgbẽ, bɔ́ yã mɛ́ à tò ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Dín ntɛn wɛtɛɛ? Mariama
tɛn da karademɛ, akũ à pìnɛ: Mare, tó mɔkɔ̃n mɛ́ n a sɛ̀ n bo kãao, ǹ omɛnɛ gu kũ n a wùtɛn
de mà gɛ́ mà a sɛ́. 16 Yesu pìnɛ: Mariama! Akũ à arɛ dɔ̀a à pìnɛ kũ Eberu yão: Rabi! Tɔ́ pìi pì
Dannɛri. 17 Yesu pìnɛ: Ǹsun ɔ namaro, mádi tá ma De kĩnaa kɔ̀ro. Ǹ gɛ́ ǹ o ma gbẽnɔnɛ matɛn
tá ma De kũ ń Deo kĩnaa, ma Luda kũ ń Ludao kĩnaa. 18 Akũ Mariama Magadalɛni gɛ̀ɛ à a
baaruu kpà a ìbanɔnɛ à pì: Ma Dikiri è. Akũ à yã kũ à ònɛɛ bàbańnɛ.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:9-18, Luk 24:36-49)

19 Azumanɛnna birea ɔkɔsi a ìbanɔ kakarana kpɛ́n, ò gbà tàtańlɛ ò mɔ̀nɛ kằ, kũ òtɛn vĩna kɛ
Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Akũ Yesu sù à zɛ̀ ń tɛ́ à pìńnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! 20 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ
mɔ̀ńnɛ kũ a gbằntɛrɛɛo. Kũ ìbaa pìnɔ Dikiri è, ń pɔ kè nna manamana. 21 Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Àgɔ̃
kun aafia! Lákũ ma De ma zĩ nà, lɛn matɛni á zĩ lɛ. 22 Kũ à ò lɛ, akũ à ĩa vùḿma kũ lɛ́o à pì:
À Luda Nini sí. 23 Gbẽ kũ a ń kẽ kũ ń durunnanɔ, à kɛ̃̀ḿman gwe. Gbẽ kũ ádi ń kẽnɛro sɔ̃, ani
kẽḿmaro.

Yesu kũ Tomasio

24 Gɔrɔ kũ Yesu sù, Tomasi, a ìba gbẽnɔn kuri awɛɛplanɔ doke kũ òdi pinɛ Sìka kú kũńworo.
25 Akũ a ìba kparanɔ pìnɛ: O Dikiri è. Akũ à pìńnɛ: Tó mádi koosa gbɛ̀ e a ɔnɔ gũn ma ɔnɛ
pɛ̀nlo, akũsɔ̃ mádi ɔ zɔ̃ a gbằntɛrɛnlo, mani síro. 26 A gɔrɔ làa a ìbanɔn kú kpɛ́n dɔ, Tomasi
kú kũńwo sà. Ò gbà tàtańlɛ ò mɔ̀nɛ kằ, akũ Yesu sù à zɛ̀ ń tɛ́ à pì: Àgɔ̃ kun aafia! 27 Akũ à pì
Tomasinɛ: Ǹ n ɔnɛ pɛ́ ma ɔ gũn la ǹ gwa, ǹ n ɔ zɔ̃ ma gbằntɛrɛɛa. Ǹsun sika kɛ doro. Ǹ ma
náani kɛ. 28 Tomasi wèa à pì: Ma Dikiri, ma Luda. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n ma e yãin n ma náani
kɛ̀. Arubarikadenɔn gbẽ kũ ò ma náani kɛ̀ ma enaa sarinɔ ũ.
30 Yesu daboyã pãndenɔ kɛ̀ dasi a ìbanɔ wɛ́ wára kũ odi kẽ takada dí gũnlo. 31 Ama ò
adikĩnanɔ kɛ̃̀ de à le à Yesu sí Luda Nɛ́ Arumasihu ũ à wɛ̃̀ndi le a náanikɛnaa gũn yãimɛ.

21

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ sɛ̀bɛ lɛ́a

1 Abire gbɛra Yesu ɛ̀ra à a zĩda mɔ̀ a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛ̀bɛ lɛ́a. Lán dí bàn à a zĩda mɔ̀ńnɛ.
2 Simɔ Pita kú lɛɛlɛ kũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìkao kũ Natanaɛli kũ à bò Kana, Galili bùsuuo kũ
Zebedi nɛ́nɔ kũ Yesu ìba gbẽnɔn pla pãndenɔ. 3 Simɔ Pita pìńnɛ: Matɛn gɛ́ kpɔ̀ wɛtɛmɛ. Akũ
ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ se óni gɛ́ kũnwo. Akũ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, ama odi pɔ́ke kũ gwãani birearo.
4 Kũ gu tɛn su dɔ, Yesu zɛna bara, ama a ìbanɔ dí dõ kũ àkũmɛro. 5 Akũ à lɛ́ zùńyĩ à pì: Gbẽnɔ,
ádi pɔ́ke le a kũ̀roo? Ò pì: Oi! 6 Akũ à pìńnɛ: À birigi zu gó ɔplai áni pɔ́ kũ. Kũ ò zù, ò kpɔ̀ɔ kũ̀
dasidasi ò fù sɛna. 7 Akũ ìba kũ Yesu yeii pìi pì Simɔ Pitanɛ: Dikirimɛ. Pita uta danaro. Kũ à
mà ò pì Dikirimɛ, akũ à a uta sɛ̀ à dà à kùsi ía. 8 Ìba kparanɔ tɛn birigi gátɛ pana kũ kpɔ̀ɔ òtɛn
suo kũ góo, zaakũ ò zằ kũ baraoro, à de mita basɔɔro takalaro. 9 Kũ ò bikũ̀ bara, ò burodii

è katɛna gwe kũ kpɔ̀ɔo kpakpana tɛ́a. [10] Yesu pìńnɛ: À mɔ́ kũ kpɔ̀ kũ a kṹ terao kenɔ. [11] Akũ
Simɔ Pita gɛ̃̀ gó gũn à birigi gàtɛ à bikũ̀o bara. À pana kũ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ mɛ̀n basuppla akuri
awɛɛ'aakɔ̃. Bee kũ à dasi lɛ, táaru pì dí kɛ̃ro. [12] Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. A ìba ke dí fɔ̃ à lɛ́
bò à a là dín a ũro, zaakũ ò dɔ̃ kũ Dikirimɛ. [13] Yesu gɛ̀ɛ à burodii sɛ̀ à kpàḿma. Lɛn à kɛ̀ lɛ kũ
kpɔ̀ɔo dɔ. [14] Yesu a zĩda mɔna a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aakɔ̃den gwe a vuna gan gbɛra.

Yesu kũ Pitao

[15] Kũ ò pɔ́ blè ò làka, Yesu Simɔ Pita là à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai de gbɛ̃ dínɔla yá? À
wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. [16] A gɛ̃̀n plade
Yesu ɛ̀ra à a là dɔ à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ.
Yesu pìnɛ: Ǹ ma sãnɔ dãmɛnɛ. [17] À a là a gɛ̃̀n aakɔ̃de à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai yá? Kũ
Yesu Pita là a gɛ̃̀n aakɔ̃de tó à yeai, a pɔ yàka, akũ à pìnɛ: Dikiri, ń yã sĩnda pínki dɔ̃. Ń dɔ̃ kũ
má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɔa. [18] Yãpuran matɛn onnɛ, kũ ń de kɛfɛnna ũ, ndì
pɔ́ da n zĩda ǹ gɛ́ gu kũ ń yein, ama tó n zĩ kṹ, ĩni n ɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde ni dannɛ à gɛ́ kũnwo
gu kũ ń yeiron. [19] Kũ Yesu ò lɛ, Pita ga kũ ani Luda tɔ́ bon à tɛ́a. Abire gbɛra Yesu pìnɛ: Ǹ
tɛ́mai.

Yesu kũ ìba kũ Yesu yeiio

[20] Pita lìtɛ à ìba kũ Yesu yeii pìi è tɛ́ńyĩ. Gbɛ̃ pì mɛ́ à nà Dikirii gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, à a là gbɛ̃
kũ ani a kpáḿmai. [21] Kũ Pita a è, à pì Yesunɛ: Dikiri, gbɛ̃ dí sɔ̃ bi? [22] Yesu pìnɛ: Tó má ye àgɔ̃
kú wɛ̃̀ndiio ari màgɔ̃ gɛ́ su, a yã n le máa? Ǹgɔ̃ tɛ́mai dé. [23] Akũ yã pìi fɑ̃̀kɔ̃a Yesudenɔ tɛ́ kũ
ìbaa pì ni garo. Ama Yesu dí onɛ kũ ani ganlo. À pì, tó á ye àgɔ̃ kun ari àgɔ̃ gɛ́ su, a yã a le
námɛɛ?
[24] Ìbaa pì mɛ́ à yã dínɔ sèeda kɛ̀. Àkũ mɛ́ à takada dí kɛ̃̀, akũ ó dɔ̃ kũ a sèedakɛna náani vĩ.

Mìdɛnaa

[25] Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ dasidasi dɔ. Tó ò kɛ̃̀ takada gũn dodo pínki, matɛn da andunia a
zĩdanɛ ni fɔ̃ à takada kũ ò kɛ̃̀ɛ pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini kipanaa 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sinaa 3:1-12:25
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna káakude 13:1-14:28
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃̀n plade 15:1-18:22
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃̀n aakɔ̃de 18:23-21:16
Pɔlu gɛna Romu 21:17-28:31

Lɛ́sɛna Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, ma ònnɛ ma takada káaku gũn lákũ Yesu kɛ̀ nà kũ yã kũ à dàń́nɛnɔ pínki zaa a
naana gɔrɔ 2 ari gɔrɔ kũ à yã dìtɛ a zĩ̀rinɔnɛ kũ Luda Nini gbãnao, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao
a kĩnaa. 3 Zaakũ a ganaa gbɛra à a zĩda mɔ̀ń́nɛ à sèedayãnɔ kɛ̀ń́nɛ dasi kũ à tò ò dɔ̃̀ sikaa sari
kũ à bɛ̃nɛ. À a zĩda mɔ̀ń́nɛ gɔrɔ bupla à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òń́nɛ. 4 Kũ ò kakarana,
akũ à pìń́nɛ: Àsun bo Yurusalɛmuro. Àgɔ̃ lɛ́ kũ ma De sɛ̀árɛ dã, lákũ ma a yã òárɛ nà. 5 Zaakũ
Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ í gũmmɛ, ama gɔrɔ pla la mani á da'itɛ kɛ Luda Nini gũn.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kũ ò kakarana lɛ, akũ ò a là ò pì: Dikiri, gɔrɔ dí gũnn ĩni Isarailanɔ kpata ɛrańńɛ yá? 7 À
wèḿma à pì: Á zɛ́ vĩ àgɔ̃ gɔrɔ kesɔ̃ gɔrɔ zaka kũ ma De dìtɛ kũ a zĩda ikooo dɔ̃ro. 8 Tó Luda Nini
kìpaáwa, áni gbãna le àgɔ̃ de ma sèedadenɔ ũ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ
Samaria bùsuuo ari à gɛ́ pɛ́ andunia lɛ́a. 9 Yã bire onaa gbɛra Luda a sɛ̀ ń wára ari à gɛ̀ɛ à sầtɛ
ń wɛ́a ludambɛ lukun. 10 A tanaa gũn lákũ ń wɛ́ pɛ́ ludambɛa nà, akũ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò zɛ̀
ń sarɛ ò pɔ́kasa puranɔ dana. 11 Ò pì: Galili bùsudenɔ, à kɛ̀ dera á zɛna átɛn ludambɛ gwaa?
Yesu kũ Luda a bò á tɛ́ à tà kãao a kĩnaa pìi, ani ɛra à su lákũ a è àtɛn tá gwe nà.

Yudasi gɛ̃nɛkɛnaa

12 Akũ ò kìpa Kùkpɛ sĩ̀sĩia ò sù Yurusalɛmu. Sĩ̀sĩ pìi zã̀ kũ Yurusalɛmuo à kà lán kiloo do
taka bà. 13 Kũ ò kà, akũ ò dìdi kpɛ́ musu, gu kũ òdigɔ̃ kún. Pita kú gwe kũ Yuhanao kũ Yamisio
kũ Anduruo kũ Filipio kũ Tomasio kũ Batɔlɔmiuo kũ Matiuo kũ Alafeu nɛ́ Yamisio kũ Simɔ
Kokarideo kũ Yamisi nɛ́ Yudasio. 14 Ń pínki ń zĩda kpà aduakɛnaaa lɛɛlɛ kũ Mariama Yesu
dao kũ Yesu dakũnanɔ kũ nɔgbɛ̃ kparanɔ.
15 Gɔrɔ birea Pita fùtɛ à zɛ̀ Yesu ìba kũ ò kà gbɛ̃nɔn basuddo takanɔ tɛ́ à pì: 16 Ma gbɛ̃nɔ,
yã kũ Dauda ò kũ Luda Nini gbãnao Yudasi kũ à dò gbɛ̃ kũ ò Yesu kũ̀nɔnɛ arɛ yã musu,
tilasimɛ Luda yã pì papa. 17 Ó gbɛ̃ domɛ yã a baka kú ó zĩ díkĩna gũn. 18 À zĩtɛ lù kũ
ɔgɔ kũ à lè a vãnikɛnaa gũnwo. Gwen à bàkɛ̃ à lɛ̀tɛn, a nɛ̀sɛɛ pũ̀tã a nukãninɔ bɔtɛ pínki.
19 Yurusalɛmudenɔ pínki yã pìi mà, akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Akɛlɛdama kũ ń buri yão. Tɔ́ pìi pì
gbɛ̃dɛri zĩtɛ. 20 Ò a yã ò Zabura takada gũn ò pì:
A bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke súngɔ̃ kú a gũn doro.
Ò pì dɔ:
Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
21-22 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ tɛ́wái gɔrɔ kũ ó kú lɛɛlɛ kũ Dikiri Yesuo zaa Yahaya gbɛ̃nɔ
da'itɛkɛgɔrɔa ari gɔrɔ kũ Luda a bò ó tɛ́nɔ, ò ń gbɛ̃ do bo àgɔ̃ de a vuna gan sèedade ũ kũoo.
23 Akũ ò gbɛ̃nɔn planɔ bò, Yusufu kũ òdi pinɛ Baasaba òdi pinɛ dɔ Yusutu kũ Matiao. 24 Akũ
ò adua kɛ̀ ò pì: Dikiri, ń gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ dɔ̃. Gbɛ̃nɔn pla dínɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃ kũ n bò mɔwɛrɛ, 25 de
a bàka gɔ̃ kú kũ ókɔ̃nɔ zĩ̀rinɔ zĩ díkĩna gũn yãi, zĩ kũ Yudasi bòn à gɛ̀ɛ gu kũ kɔ̃ sɛ̀ kãao gũn.
26 Akũ ò kàpaa kpà gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã musu. Akũ líkpana Matia kũ̀, akũ ò a dà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛdonɔ tɛ́.

2

Luda Nini kipanaa

1 Kũ Pɛntikɔsi dikpɛ gɔrɔ kà, ò kú gu dokɔ̃nɔa ń pínki. 2 Kãnto ò kĩni mà bona ludambɛ lán
zàga'ĩa gbãna bà, akũ kpɛ́ kũ ò vutɛna wã̀. 3 Ò pɔ́ è lán tɛ́nɛnɛnɔ bà à fã̀kɔ̃a à dìdi ń baadia.
4 Akũ Luda Nini kìpaḿma ń pínki, akũ ò nà yãkeburi'onaaa lákũ Nini pì ń gbá lɛ́ nà.
5 Yuda kenɔ kú Yurusalɛmu gwe, ludayãmari kũ ò bò andunia bùsu sĩnda pínki gũnnɔ ũ.
6 Kũ ò ń zuka pìi mà, ò kàkarańyĩ dasidasi, akũ ò bídi kɛ̀, kũ ò mà òtɛni ń gbɛ̃ sĩnda pínki buri

yã o. 7 Yã pì ń kũ gbãna à bò ń sarɛ ò pì: Yã'orii pìnɔ bi Galilidenɔmɛ ń pínkiroo? 8 À kɛ̀
dera o mà òtɛni ó baadi bùsu yã oo? 9 Patianɔ kũ Midianɔ kũ Elamunɔn ó ũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú
Mɛsɔpɔtamianɔ kũ Yudeao kũ Kapadosiao kũ Pɔntuo kũ Asiao 10 kũ Firigiao kũ Pamfiliao
kũ Misilao kũ Libia bùsu kũ à kú Sirɛni sarɛo kũ gbɛ̃ kũ ò bò Romunɔ. 11 Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ
ò ń donyĩ zɛ́ sɛ̀nɔn ó ũ kũ Kɛrɛtinɔ kũ Larubunɔ, akũ ótɛn ma òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o
kũ ó baadi buriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãna ò bídi kɛ̀, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Yã kpate takan gwee?
13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ òtɛni ń lalandi kɛ ò pì: Í mɛ́ à ń kũ.

Pita waazikɛnaa

14 Akũ Pita fùtɛ à zɛ̀ kũ a gbɛ̃ kpara gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ à yã ò gbãngbãn à pì: Ákɔ̃nɔ
Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ á kú Yurusalɛmunɔ pínki, à sã kpá à tó mà yã pì oárɛ. 15 Í dí gbɛ̃ pìnɔ kũ
lákũ átɛn da nàro, zaakũ kɔnkɔ mɔ̀ kɛ̃ndon tera. 16 Yã kũ annabi Yoɛli òon dí:
17 Luda pì:
Gɔrɔ kpɛdenɔ zĩ mani ma Nini pisi gbɛ̃ sĩnda pínkia,
á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ni annabikɛyã o,
á kɛfɛnnanɔ ni wɛ́gupu e,
á mare zɔ̃kɔ̃nɔ ni nana o.
18 Gɔrɔ birenɔa
mani ma Nini pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki
oni annabikɛyã o.
19 Mani sèedanɔ kɛ musu,
mani yãbonsarɛnɔ kɛ andunia gũn,
aru kũ tɛ́o kũ túsukpɛ síi lukuo nigɔ̃ kún.
20 Ifãntɛ̃ ni sira kũ,
mɔvura ni tɛ̃ra kũ lán aru bà
ari Dikiri sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ gakuride gɔ̃ gɛ́ ká,
21 gbɛ̃ sĩnda pínki kũ òdi Dikiri sísinɔ ni bo.
22 Isarailanɔ, à yã dí ma. Lákũ á dɔ̃ á zĩdanɛ nà, Luda Yesu Nazɛra mɔ̀árɛ a gbɛ̃ ũ kũ daboyãnɔ
kũ yãbonsarɛnɔ kũ sèeda kũ à kɛ̀ a gãi á tɛ́nɔ. 23 Luda zɛ̀o a pɔyenyĩna kũ a dɔ̃naao gũn kũ ò
a kpàáwa, akũ a tò kifirinɔ a pà lía ò a dɛ̀. 24 Akũ Luda ga bàa pòroa à a vù, zaakũ à zɛ́ vĩ kũ
ga ni fɔ̃ àgɔ̃ a kũnaro. 25 Zaakũ Dauda a yã ò à pì:
Madìgɔ̃ Dikiri e ma wɛ́n gɔrɔ sĩnda pínki,
lákũ à kú ma ɔplai nà
pɔ́ke ni ma lukaro.
26 Abire yãin ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nɛ̀sɛgũn pù.
Ma tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
27 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mani fɔ̃ mà ó dizi káaku Dauda yã oárɛ swáswa. À gà ò a vĩ̀ a mira kú wɛ̃tɛ dín
ari kũ a gbãrao. 30 A annabikɛ gũn à dɔ̃̀ kũ Luda lɛ́ sɛ̀awa à pì, áni a burinɔ doke ká a kpatan.
31 Dauda gĩnakɛ à Arumasihu vuna gan è, akũ à a yã ò à pì: Luda ni a tó mira gũnlo, ani we
a mɛ̀ yagi kũro. 32 Yesu pìin Luda a vù gan. A sèedadenɔn ó ũ ó pínki. 33 Vutɛna Luda ɔplai à a
Nini kũ à a lɛ́ sɛ̀wɛrɛ sì a Dea. Yã kũ átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma tera de Luda Nini kũ à pìsiwá ũmɛ.
34 Zaakũ adi kɛ Dauda mɛ́ à fùtɛ à gɛ̀ɛ ludambɛro, à pì:
Dikiri ò ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
35 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.
36 Isarailanɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Yesu kũ a a pà líaan Luda dìtɛ Dikiri ũ, Arumasihu ũ dɔ.
37 Kũ ò yã pìi mà, à ń zɔ̃, akũ ò Pita kũ zĩ̀ri kparanɔ là ò pì: Gbɛ̃nɔ, óni kɛ deraa? 38 Akũ Pita
pìńnɛ: Á baadi nɛ̀sɛ litɛ à da'itɛ kɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o, á durunnanɔ ni kɛ̃áwa áni Luda Nini sí
gba ũ. 39 Zaakũ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ pì de á pɔ́ ũmɛ kũ á nɛ́nɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zã̀nɔ, gbɛ̃ kũ Dikiri ó
Luda ni ń sísi pìnɔ ń pínki. 40 À yã pãndenɔ òńnɛ dasi à nàkaram̃ma à pì: À á zĩda bo gbãragbɛ̃
vãni dínɔ tɛ́. 41 Akũ gbɛ̃ kũ ò a yã pìi sìnɔ da'itɛ kɛ̀. Zĩ birean ò kàra ń tɛ́ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro. 42 Ò
laakarii dɔ̀ zĩ̀rinɔ yãdannɛnaaa kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaao kũ Dikiri pɔ́blenaao kũ aduakɛnaao.

Yesudenɔ kunna kũ kɔ̃o

43 Zĩ̀rii pìnɔ tɛn sèeda kũ yãbonsarɛnɔ kɛ, akũ vĩna gbɛ̃ sĩnda pínki kũ̀. 44 Dikiri náanikɛrinɔ
pínki gã̀ dokɔ̃nɔmɛ. Pɔ́ kũ ò vĩnɔ gɔ̃̀ ń pínki pɔ́ ũ. 45 Tó ò ń pɔ́ kũ ò vĩnɔ yìa, òdi a ɔgɔ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ

lákũ baadi bɔkɔtɛ de nà. 46 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ kɔ̃ kakara Luda ɔnn, òdigɔ̃ pɔ́ ble kɔ̃ bɛa kũ
pɔnnao kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 47 Òdigɔ̃ Luda tɔ́ kpá, akũsɔ̃ òdigɔ̃ nna kũ baadi pínkio. Dikiri dìgɔ̃
gbɛ̃ kũ átɛni ń sura banɔ kara ń tɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

3

Gɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ werekɔ̃anaa
1 Zĩkea Pita kũ Yuhanao gɛ̀ɛ Luda ɔnn fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ aduakɛgɔrɔa. 2 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe ò a
ì ɛrɛ ũmɛ. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdi a sɛ́ ò su ò a ditɛ Luda ɔnn gãnu kũ òdi pi Gãnu Mana gũn.
Gwen àdigɔ̃ bara kɛ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ ɔn pìi gũnnɔa. 3 Kũ à Pita kũ Yuhanao è, òtɛn su gɛ̃ Luda
ɔnn, akũ à baraa kɛ̀ḿma. 4 Ò wɛ́ pɛ̀a, akũ Pita pìnɛ: Ǹ ó gwa la. 5 Akũ à wɛ́ pɛ̀ḿma àtɛni ń gba
dã. 6 Akũ Pita pìnɛ: Má ɔgɔ vĩro, ama pɔ́ kũ má vĩn mani n gba. Kũ Yesu Kirisi Nazɛra tɔ́o ǹ
futɛ ǹ táa o. 7 Akũ Pita a kũ̀ a ɔplaa à a fùtɛ a zɛ̀. Gwe gɔ̃̀nɔ a gbálanɔ kũ a gɛ̀sɛwaanɔ gbãna
kũ̀. 8 À vĩ̀ à zɛ̀, akũ à nà táa'onaaa. À gɛ̃̀ kũńwo Luda ɔnn àtɛn táa o àtɛn vĩvĩ àtɛn Luda sáabu
kpá. 9 Baadi pínki a è àtɛn táa o àtɛn Luda sáabu kpá, 10 akũ ò a dɔ̃̀ barakɛri kũ àdigɔ̃ vutɛ Luda
ɔnn Gãnu Manan ũ, akũ yã kũ à a lè ń kũ gbãna à bò ń sarɛ.

Pita waazikɛna Luda ɔnn
11 Lákũ à na Pita kũ Yuhanaoa nà gu kũ òdi pi Sulemanu èdan, akũ baadi pínki tɛn gɛ̃ ń
kĩnaa, kũ yã pìi bò ń sarɛ yãi. 12 Kũ Pita gbɛ̃nɔ è, à pìńnɛ: Isarailanɔ, bɔ́ yã mɛ́ à tò yã pìi bò
á sarɛɛ? Bɔ́ yã mɛ́ à tò á wɛ́ ĩ̀wá lɛɛ? Átɛn da ó zĩda gbãna kesɔ̃ ó ludayãmana mɛ́ à tò gbɛ̃ dí
táa ò yá? 13 Ó dizi káakunɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda gwenaa kpà a zĩkɛri Yesua.
Ákɔ̃nɔ sɔ̃ a a kpà gbãnadenɔa a bo a kpɛ Pilati kũ à zɛ̀ kũ a gbarɛnaao arɛ. 14 A bo Luda gbɛ̃
mana kũ à kú adona pì kpɛ, akũ a wɛ́ kɛ̀ Pilatia à gbɛ̃dɛri gbarɛárɛ. 15 A Wɛ̃̀ndikpammarii dɛ̀,
akũ Luda a vù bona gan. A sèedadenɔn ó ũ. 16 Yesunaanikɛna mɛ́ à tò gɔ̃gbɛ̃ kũ á a dɔ̃ átɛni a
gwa dí wèrekɔ̃a Yesu tɔ́ gbãna yãi. Yesunaanikɛna mɛ́ à a gbà aafia á pínki wára. 17 Tera ma
gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ kũ á gbãnadenɔ yã pìi kɛ̀ wɛ́sirakɛnaa gũmmɛ. 18 Luda dò annabinɔnɛ
arɛ, akũ ò gĩnakɛ ò pì ń pínki kũ Arumasihu ni wɛ́tãmma e, akũsɔ̃ à kɛ̀ lɛ. 19 Abire yãi à nɛ̀sɛ
litɛ à arɛ dɔ Ludaa, á durunnanɔ ni kɛ̃áwa de à suárɛ kũ nɛ̀sɛkpatɛnaao 20 à Yesu kũ à gĩnakɛ à
a dìtɛárɛ Arumasihu ũ pì zĩáwa. 21 Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ari gɔrɔ kũ Luda ni pɔ́ pínki kɛkɛ à kɛ
dufu, lákũ à dà a annabinɔnɛ nà ò ò zaa káaku. 22 Musa pì, Dikiri á Luda ni á gbɛ̃ke sɛ́ annabi
ũ lán a bà. À yã kũ ani oárɛ ma pínki. 23 Gbɛ̃ kũ adi annabii pì yã ma sɔ̃ro, Luda ni ade bo á
tɛ́ à a dɛmɛ. 24 Annabi kũ ò Luda yã ònɔ pínki naana Samuɛli kĩnaa gɔrɔ díkĩna baaruu kpà.
25 Yã kũ annabii pìnɔ òo kũ Luda bàka kũ à kú kũ á dizi káakunɔo gɔ̃̀ á pɔ́ ũ, lákũ à ò Ibrahĩnɛ
nà à pì áni arubarika da andunia buri pínkigu a buri gãi. 26 Kũ Luda a zĩkɛri pìi dìtɛ, à a zĩ̀áwa
káaku, de à arubarika daágu à á baadi kpɛ li a yãvãnikɛnanɔnɛ.

4

Yãkpatɛkɛna kũ Pitao kũ Yuhanao
1 Kũ Pita kũ Yuhanao tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kũ Luda kpɛ́ dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Sadusinɔ
gɛ̃̀ńyĩ. 2 Ń pɔ fɛ̃̀ kũ òtɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ yãi, òtɛn gɛ̀nɔ vuna Yesu gũn kpàkpa kɛ. 3 Akũ ò ń kũ ò
ń dá kpɛ́siran ari gu dɔ̀, zaakũ gu gĩnakɛ à sì kɔ̀. 4 Ama gbɛ̃ dasi kũ ò ń yã mànɔ Yesu náani kɛ̀
ari ń gɔ̃gbɛ̃nɔ dasi kũ̀ à kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka bà.
5 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara Yurusalɛmu.
6 Sa'oriki Anasa kú gwe kũ Kayafao kũ Yuhanao kũ Alɛsandao kũ gbɛ̃ kũ ò de sa'oriki pìi
danɛ ũnɔ ń pínki. 7 Ò sù kũ Pitao kũ Yuhanao gbãnade pìnɔ arɛ, akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́ gbãna ke
dí tɔ́n a abirekũ kɛ̀oo? 8 Akũ Luda Nini sù Pitaa à pìńnɛ: Gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ, 9 lákũ átɛni
ó lala gbãra nà yã mana kũ o kɛ̀ ɛrɛɛnɛ yãi, deran o kɛ̀ à wèrekɔ̃a nà, 10 ákɔ̃nɔ kũ Isarailanɔ
pínki àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à zɛna á arɛ dí aafiaa lè kũ Yesu Kirisi Nazɛra kũ a a pà lía Luda a
vù bona gan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbɛ̀ kũ ákɔ̃nɔ kpɛ́borinɔ a pã kpài mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde
ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde ke kun kũ ani gbɛ̃ sura baro, zaakũ andunia gũn pínki Luda dí gbɛ̃ke ditɛ
bisãsirinɔnɛ à ń sura baro, séde àpii.
13 Kũ ò Pita kũ Yuhanao kùgbãnakɛnaa è, akũsɔ̃ ò dɔ̃̀ kũ talaka wɛ́siradenɔmɛ ń ũ, à bò
ń sarɛ, akũ ò dɔ̃̀ sà kũ ò gĩnakɛ ò kú kũ Yesuomɛ yã. 14 Lákũ ò gbɛ̃ kũ à werekɔ̃anaa pìi è zɛ
nà ń sarɛ, odi fɔ̃ ò yãke ò doro. 15 Ò pìńnɛ ò bɔtɛ, akũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ 16 ò pì: Óni kɛ dera kũ gbɛ̃
pìnɔoo? Zaakũ Yurusalɛmudenɔn dɔ̃ pínki kũ ò daboyã zɔ̃kɔ̃ kɛ̀, óni fɔ̃ ò gíiro. 17 De yã pì sún
dagula de adilaro, ò kpã̀kɛ̃ńyĩ pãsĩpãsĩ de òsun yã o gbɛ̃kenɛ kũ tɔ́ pìio doro. 18 Akũ ò ń sísi ò
yã dìtɛńnɛ òsun yã o kesɔ̃ ò yã dańnɛ kũ Yesu tɔ́oro sãnsãn. 19 Akũ Pita kũ Yuhanao wèḿma
ò pì: À gwa á zĩdanɛ. Á yãn óni ma yá, ke Luda pɔ́? A kpate mɛ́ à mana Ludanɛɛ? 20 Zaakũ
óni fɔ̃ ò gí ò yã kũ o mà akũsɔ̃ o è oiro. 21 Gbãnade pìnɔ ɛ̀ra ò vĩna dàdańyĩ, akũ ò ń gbárɛ.

Odi wɛ́tãmmana zɛ́ lero, zaakũ baadi pínki tɛn Luda sáabu kpá yã kũ à kɛ̀ɛ pì yãi. 22 Gbɛ̃ kũ ò
werekɔ̃ana daboyã bire kɛ̀nɛɛ pì zĩ kũ̀ de wɛ̃̀ buplala.

Yesudenɔ kùgbãna wɛ́kɛnaa

23 Kũ ò ń gbárɛ, akũ ò tà ń gbɛ̃nɔ kĩnaa, ò òńnɛ lákũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ òńnɛ nà. 24 Kũ
ò mà, ò ɔ́ gbãna dɔ̀ Ludaa lɛɛlɛ ò pì: Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ n musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò
kú ń gũnnɔ pínki. 25 N dà n zĩkɛri ó dizi Daudanɛ kũ n Nini gbãnao, akũ à pì:
Bɔ́ yã mɛ́ à tò burinɔ tɛn zuka káa?
À kɛ̀ dera òtɛn lɛ́ pã kpákũsũu?
26 Andunia kínanɔ tɛn zĩ̀ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kàao.
27 Yãpuramɛ, Hɛrɔdu kũ Pɔntiu Pilatio kàkara wɛ̃tɛ dí gũn kũ Isarailanɔ kũ buri pãndenɔ n
zĩkɛri kũ à kú adona Yesu kũ ń kà kína ũ pìii. 28 Ò kɛ̀ lákũ n gĩnakɛ n zɛo nà n gbãna kũ n
pɔyenyĩnaaooa. 29 Tera sà Dikiri, ǹ yã pãsĩ kũ ò ò ma gwe. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ǹ ó gba lɛ́ ò n
yã o kũ kùgbãnao manamana. 30 Ǹ ɔ dawá de ò gbɛ̃nɔ werekɔ̃a ò daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ
kɛ kũ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kũ ò adua kɛ̀ ò làka, gu kũ ò kɔ̃kakaranan yĩ̀gãyĩgã,
Luda Nini sùḿma ń pínki, akũ ò gɛ̀ɛ òtɛn Luda yã ońnɛ kũ kùgbãnao.

Yesudenɔ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔkɛna kũ kɔ̃o

32 Yesu náanikɛrinɔ laasun dokɔ̃nɔ vĩ kũ lɛ́dokɔ̃nɔo. Ń gbɛ̃ke dì pi a pɔ́ kũ á vĩnɔ bi a pɔ́mɛ
adoro. Ń pɔ́ pínki bi ń pínki pɔ́mɛ. 33 Luda zĩ̀rinɔ tɛn Dikiri Yesu vuna gan yã o gbɛ̃nɔnɛ kũ
gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. Ò Luda gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ lè ń pínki. 34 Pɔ́ke dí kĩa ń gbɛ̃kearo, zaakũ gbɛ̃ kũ ò bú ke
kpɛ́ vĩnɔ dì yía ò su kũ a ɔgɔo 35 ò kpá zĩ̀rinɔa, de ò kpá baadia lákũ à a bɔkɔtɛ de nà. 36 Levi buri
Yusufu kũ à bò Sipiru bùsun kú ń tɛ́. Luda zĩ̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Baanaba. Tɔ́ pìi pì Laakarikpatɛrii.
37 À bú kũ à vĩ yìa, akũ à sù à a ɔgɔ kpà zĩ̀rinɔa.

5

Anania kũ Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Anania kun dɔ kũ a nanɔ Safirao. A zĩtɛ yìa 2 à a ɔgɔ fĩnti bò kũ a nanɔ
dɔ̃naao, akũ à gɛ̀ɛ à a kpara kpà zĩ̀rinɔa. 3 Akũ Pita pìnɛ: Anania, bɔ́yãi n tò Setan dònnɛ arɛ
lɛ sɛ́ɛ? N n zĩtɛ ɔgɔ fĩnti bò, akũ n ɛ́kɛ tò Luda Niniinɛ. 4 Gɔrɔ kũ ńdi zĩtɛ pì yíaro, n pɔ́nloo? Kũ n
yìa sɔ̃, lákũ ń yei nà ĩni kɛ kũ a ɔgɔoroo? À kɛ̀ dera n yã bire kɛna laasun lɛ̀ɛ? Adi kɛ bisãsirin
n ɛ́kɛ tònɛro, Ludan n tònɛ. 5 Kũ Anania yã pìi mà, à lɛ̀tɛ à gà. Akũ vĩna gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ
kũ̀ manamana. 6 Kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀ ò biza dàala, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a vĩ̀.
7 Kũ à kà lán awa aakɔ̃ bà, yãke manaa sari a nanɔ sù à gɛ̃̀. 8 Akũ Pita a là à pì: Ǹ omɛnɛ, a
zĩtɛ pìi yìa lán dí bàn yá? À wèa à pì: Ee, lɛmɛ. 9 Akũ Pita pìnɛ: Bɔ́ yã mɛ́ à tò a Luda Nini lè a
gwàa? Gbɛ̃ kũ ò n zã vĩ̀nɔn kú kpɛ́lɛlɛa, oni n sɛ́ ò bo kũnwo se. 10 Gwe gɔ̃̀nɔ à lɛ̀tɛ a arɛ à gà.
Kũ kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀, ò è à gà, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a vĩ̀ a zã sarɛ. 11 Akũ vĩna sɔsi gbɛ̃nɔ kũ̀ manamana
ń pínki kũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ ń pínki.

Daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ

12 Luda zĩ̀rinɔ tɛn daboyã kũ yãbonsarɛnɔ kɛ dasi gbɛ̃nɔ tɛ́. Yesu náanikɛrinɔ dì kɔ̃kakarana
kɛ lɛɛlɛ Sulemanu èdan ń pínki. 13 Gbɛ̃ pãndenɔ dì we ò nàḿmaro, ama gbɛ̃ sĩnda pínki dì ń tɔ́
nna sí, 14 ama gbɛ̃ dasi kũ òtɛn Dikiri Yesu náani kɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, òdigɔ̃ kara
ń tɛ́. 15 Akũ ò gyãrenɔ sɛ̀tɛ kũ wútɛbɔnɔ kũ gyãresɛbɔnɔ ò ń kátɛ zɛ́n, de tó Pita tɛn gɛ̃tɛ, a nini
le à da ń gbɛ̃kenɔla yãi. 16 Pari bò wɛ̃tɛ kũ ò kú Yurusalɛmu sarɛnɔn ò sù kũ gyãrenɔ kũ gbɛ̃
kũ tãnanɔ tɛn wari dɔḿmanɔ, akũ ò wèrekɔ̃a ń pínki.

Wɛ́tãmma mɔna zĩ̀rinɔnɛ

17 Akũ sa'oriki kũ Sadusi gã̀ gbɛ̃ kũ ò de a gbɛ̃ ũnɔ fùtɛ ò nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũńwo. 18 Ò zĩ̀rinɔ
kũ̀kũ ò ń ká kpɛ́siran, 19 akũ Dikiri malaika sù à kpɛ́ pì zɛ́ wɛ̃̀ńnɛ gwãani à ń bɔ́tɛ à pì: 20 À gɛ́
àgɔ̃ kú Luda ɔnn, à wɛ̃̀ndi dufu pì yã o baadi pínkinɛ. 21 Zĩ̀rinɔ yã pìi mà, akũ ò gɛ̀ɛ Luda ɔnn
kɔnkɔkɔnkɔ òtɛn yã dańnɛ.
Kũ sa'oriki kũ a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò Isaraila gbãnadenɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara, akũ ò dogarinɔ zĩ̀
ò gɛ́ zĩ̀rinɔ bɔtɛ kpɛ́siran ò su kũńwo. 22 Kũ dogari pìnɔ kà gwe, odi ń le kpɛ́nlo. Akũ ò ɛ̀ra ò tà
ò pìńnɛ: 23 Kũ o ka kpɛ́ pì kĩnaa, o lè gbànɔn tatana gíngin a dãkpãrinɔn kú kpɛ́lɛlɛa, ama kũ o
wɛ̃̀, ódi gbɛ̃ke lenlo. 24 Kũ Luda ɔn dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ sa'orikinɔ yã pìi mà, ò bídi kɛ̀ lán yã
pì de nà. 25 Akũ gbɛ̃ke sù à pìńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kũ a ń ká kpɛ́sira gũnnɔn kú Luda ɔnn òtɛn yã

dańnɛ. 26 Akũ Luda ɔn dãkpãrinɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo gɛ̀ɛ ò ń kũkũ ò sù kũńwo yãkete sari, zaakũ
òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, de òsun ń pápa kũ gbɛ̀ɛoro yãi.
27 Kũ ò sù kũńwo, ò ń zɛ́ gbãnadenɔ arɛ, akũ sa'oriki ń lala yãi à pì: 28 O giárɛ sãnsãn à yã
dańnɛ kũ tɔ́ pìio, akũ a tò yã pì kpɛ́ àtɛn da Yurusalɛmula pínki, akũsɔ̃ á ye à gbɛ̃ pì ga yã diwa
yá? 29 Akũ Pita kũ zɩ̃̀ri kparanɔ wèḿma ò pì: Luda yã mɛ́ à kṹ ò ma de bisãsiri pɔ́la. 30 Ó
dizinɔ Luda mɛ́ à Yesu kũ a a lòko lía a dɛ̀ pìi vù. 31 Luda a sɛ̀ à vùtɛ a ɔplai Kínanɛ Surabari
ũ, de à Isarailanɔ gba zɛ́ ò nɛ̀sɛ litɛ à ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 32 Yã pìnɔ sèedadenɔn ó ũ, ókɔ̃nɔ kũ
Luda Nini kũ Luda dì kpá gbɛ̃ kũ òdi a yã manɔaao.
33 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana, akũ ò ye ò ń dɛdɛ. 34 Farisi kũ òdi pinɛ Gamaliɛli kú
ń tɛ́. Ludayãdannɛriimɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki dì a tɔ́ nna sí. À fùtɛ à zɛ̀ à pì ò bo kũ gbɛ̃ pìnɔo gĩa.
35 Akũ à pìńnɛ: Isarailanɔ, à laakari kɛ yã kũ á ye à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛɛa. 36 Adi gì kɛro kũ Tuda
fùtɛ àtɛni a zĩda ditɛ a ka. Ò tɛ̀i lán gbɛ̃nɔn wàa pla bà. Kũ ò a dɛ̀, akũ a ìbanɔ fɛ̃̀kɔ̃a, akũ yã
làka. 37 A gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fùtɛ gbɛ̃nɔ narogɔrɔa à gbɛ̃nɔ gàtɛ à nàawa dasi. À gà se,
akũ a ìbanɔ fɛ̃̀kɔ̃a ń pínki. 38 Matɛn oárɛ tera, àsun gbɛ̃ pìnɔ yã daro, à ń tó. Tó ń pɔyeina kũ
ń yãkɛnanɔ bò bisãsiri kĩnaamɛ, ani mì dɛ. 39 Tó à bò Luda kĩnaamɛ sɔ̃, áni fɔ̃ à kpáńnɛro. À
laakari kɛ zɩ̃̀kana kũ Ludaoi. 40 Ò a yã mà, akũ ò zɩ̃̀rinɔ sìsi ò ń gbɛ̃. Ò gìńnɛ ò yã o kũ Yesu
tɔ́o, akũ ò ń gbárɛ.
41 Zɩ̃̀rinɔ bò gbãnadenɔ kĩnaa kũ pɔnnao, zaakũ ò è ò kà kũ ò wé'i daḿma Yesu tɔ́ yãi. 42 Lákũ
gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn kũ ń bɛnɔo, òdigɔ̃ Yesu baaru nna kpáńnɛ kámmabonaa
sari, òdi pi àkũmɛ Arumasihu ũ.

6

Kpanyĩri gbɛ̃nɔn supplanɔ ditɛnaa

1 Gɔrɔ birea kũ Yesu ìbanɔ tɛn kara, ń Girikiyãmarinɔ tɛn yãkete ká ń Eberuyãmarinɔi
ò pì, tó òtɛn pɔ́ble kpaatɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, òdi pã kpá ń gyaanɔnɔimɛ. 2 Akũ zɩ̃̀ri gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛplanɔ Yesudenɔ sìsi ń pínki ò pì: À zɛ́ vĩ ò pã kpá Luda yãi ò laakari dɔ pɔ́ble
kpaatɛnaaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bo á tɛ́ gbɛ̃nɔn suppla, gbɛ̃ mana kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Ninio
pɛ̀kɛrɛḿmanɔ, de ò ń ditɛ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ, 4 óni laakari dɔ aduakɛnaaa kũ Luda yã'ońnɛnaao.
5 Yã pìi kàńgu ń pínki, akũ ò Sitivĩ kũ Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pɛ̀kɛrɛaa sɛ̀ kũ Filipio kũ
Porokoruo kũ Nikanɔo kũ Timɔo kũ Pamɛnao kũ Antiɔku gbɛ̃ Nikola kũ à Yudanɔ donyĩzɛ sɛ̀
yão. 6 Ò gɛ̀ɛ kũńwo zɩ̃̀rinɔ kĩnaa, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ ò ɔ nàḿma.
7 Luda yã tɛn dagula, Yesu ìbanɔ tɛn kara Yurusalɛmu manamana, akũ sa'orinɔ Yesu yã sì
dasidasi.

Sitivĩ kũnaa

8 Luda arubarika kũ gbãnao pɛ̀kɛrɛ Sitivĩa, akũ àtɛn daboyã kũ yãbonsarɛnɔ kɛ gbɛ̃nɔ tɛ́.
9 Aduakɛkpɛ ke kun kũ òdi pi zĩdadenɔ aduakɛkpɛ. Ń gbɛ̃kenɔ bò Sirɛni kũ Alɛsandariao kũ
Silisia bùsuuo kũ Asia bùsuuo. Akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sitivĩo ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kãao. 10 Ama odi a fɔ̃ro
ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Nini a gbà yãi. 11 Ò tɛ́ kà gbɛ̃nɔn, akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: O mà à bò Musa kũ Ludao yã
kpɛ. 12 Ò Yudanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ laakarii fùtɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò Sitivĩ kṹ, ò
gɛ̀ɛ kãao ń gbãnadenɔ kĩnaa. 13 Akũ ò sù kũ sèedade ɛ́kɛnɔ ò pì: Gbɛ̃ dí mɛ́ àdigɔ̃ Luda kpɛ́ kũ a
dokao vãni bo lakanaa sari. 14 Zaakũ o mà à pì Yesu Nazɛra ni kpɛ́ pì kakatɛ à ó futɛokarayã
kũ Musa dàwɛrɛ litɛ sɛ́. 15 Akũ gbãnade kũ ò vutɛna gwenɔ wɛ́ pɛ̀ Sitivĩa ń pínki, ò è a ãn de
lán malaika ãnn bà.

7

Sitivĩ yã'ona gbãnadenɔnɛ

1 Akũ sa'oriki Sitivĩ là à pì: N yã pìnɔ ò yãpuran yá? 2 Akũ à pì: Ma gbɛ̃nɔ kũ ma denɔ, à ma!
Luda Gakuride bò à sù ó dizi káaku Ibrahĩa gɔrɔ kũ à kú Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaade à kpɛ́ à gɛ́
vutɛ Arana. 3 À pìnɛ: Ǹ bo n bùsun n danɛnɔ tɛ́ ǹ tá bùsu kũ mani mɔnnɛn. 4 Akũ à bò Kaladia
bùsuu pìi gũn à gɛ̀ɛ à vùtɛ Arana. A de ga gbɛra Luda sù kãao bùsu kũ á kun tera dí pìn. 5 Luda
dí bùsuu pì zĩtɛ ke kpáa bee gɛ̀sɛ doro, ama à a lɛ́ sɛ̀nɛ à pì ani gɔ̃ a pɔ́ ũ kũ a burinɔ. Gɔrɔ birea
sɔ̃ Ibrahĩ nɛ́ vĩro. 6 Luda pìnɛ lán dí bà: N burinɔ ni nibɔ ble bùsu pãnden. Gwen oni zɔ̀ blen,
oni wɛ́ tãḿma ari wɛ̃̀ wàa pla. 7 Luda pì áni wari dɔ buri kũ oni zɔ̀ bleńnɛnɔa, Ibrahĩ buri pìnɔ
ni bɔtɛ ò su ò donyĩ kɛarɛ gu dí pìn. 8 Akũ Luda tɔ̃̀zɔ̃yã dà Ibrahĩnɛ a bàka kunna kãao sèeda
ũ. Kũ à Isaaku ì, à tɔ̃̀ zɔ̃̀nɛ a gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Lɛn Isaaku kɛ̀ Yakubunɛ lɛ dɔ, akũ Yakubu
kɛ̀ ó dizi káaku gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ lɛ se dɔ. 9 Akũ ó dizi káaku pìnɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũ ń
gbɛ̃ndo Yusufuo, ò a yìa ò tà kãao Misila. Luda kú kãao, 10 à a bò a wari sĩnda pínki gũn. Luda
Yusufu pìi gbà ɔ̃ndɔ̃ à tò à nna kũ Misila kína Firi'aunao, akũ à a dìtɛ Misila bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ

a bɛ ɔnnwo. 11 Akũ nàa kà Misila kũ Kanaanɔ bùsuuo pínki. Wari kè zɔ̃kɔ̃, ó dizi pìnɔ dí pɔ́ke le
ò blèro. 12 Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú Misila, à ó dizi pìnɔ zɩ̀ gwe. Ń gɛna káakuden gwe. 13 A
gɛ̃̀n pladen Yusufu a zĩda mɔ̀ a vɩ̃̀ninɔnɛ, akũ Firi'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃̀. 14 Akũ Yusufu gbɛ̃
zɩ̀ a de Yakubua à mɔ́ kũ a danɛnɔ ń pínki. Ń pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsɔɔromɛ. 15 Akũ
Yakubu gɛ̀ɛ Misila. Gwen à gàn kũ ó dizi pìnɔ ń pínki. 16 Ò sù kũ ń gènɔo Sɛkɛmu, akũ ò ń vĩ
gbɛ̀wɛɛ kũ Ibrahĩ lù mira ũ gũn Amɔ nɛ́nɔa à fĩnaa bòńnɛ kũ andurufuuo.

17 Kũ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ Ibrahĩnɛ gɔrɔ ye à ká, ó buri dasi kũ̀ à kàra Misila manamana. 18 Akũ
kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila. 19 À pãsĩ kũ ó burio à wɛ́ tã̀ ó dizinɔa, à tò ò ń
nɛ́nɔ kɔ̀tɛ ò gàga. 20 Gɔrɔ birean ò Musa ì a àlesi mana. Ò a gwà a de bɛa mɔ aakɔ̃mɛ. 21 Kũ ò a
zùkũna, akũ Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ a sɛ̀ a a gwà a zĩda nɛ́ ũ. 22 Ò Misilanɔ ɔ̃ndɔ̃ dà Musanɛ pínki, à
gɔ̃̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ yã'ona kũ yãkɛnaao gũn.

23 Kũ à kà wɛ̃̀ bupla, à dà a nɛ̀sɛɛ gũn à gɛ́ a Isaraila dakenɔ gwa. 24 Kũ à è Misila gbɛ̃ tɛn
wari dɔ a gbɛ̃ mɛ̀n doa, akũ à yã sì a gbɛ̃nɛ à fĩna bòa à a dɛ̀. 25 Kũ Luda ye à a gbɛ̃nɔ sura ba
a gãi, àtɛn da ò dɔ̃mɛ, ama ò dɔ̃ro. 26 Kũ gu dɔ̀, Isaraila gbɛ̃nɔn planɔ tɛn fìti kɛ, akũ a sù à
ń kpaatɛ à kútɛ kɛ̀ńnɛ à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dera átɛn wari dɔkɔ̃a átɛ̃nɛɛ? 27 Akũ gbɛ̃ kũ àtɛn
wari dɔ a gbɛ̃ndoa ɔ sɔ̃̀ Musai à pì: Dí mɛ́ à n kɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? 28 Ń ye ǹ ma dɛ lákũ n
Misila gbɛ̃ dɛ̀ nà gĩan yá? 29 Kũ Musa yã pìi mà, à bàa lɛ̀ à tà Midiã bùsun. Gwen à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
ìn gbɛ̃nɔn pla.

30 Wɛ̃̀ bupla gbɛran malaika bò à sùa gbárannan Sinai kpi sarɛ tariankpã tɛ́ gũn. 31 Kũ
Musa daboyã bire è, à bò a sarɛ. Kũ à nài à gwa, à Dikiri kòtoo mà à pì: 32 Makũmɛ n dizinɔ
Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Vĩna Musa kũ̀ àtɛn lukaluka, adi fɔ̃ à wɛ́ sɛ̀ à gwàro.
33 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zɛn kú adonamɛ. 34 Ma wɛ́tãmma kũ òtɛn
mɔ ma gbɛ̃ kũ ò kú Misilanɔnɛ è sãnsãn ma ń ndanaa mà, akũ ma su mà ń sura ba. Mani
n zĩ Misila sà. 35 Musa kũ ò gìnɛ yã ò pì dí mɛ́ à a kɛ̀ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìin Luda yã ònɛ
malaika kũ à bò à sùa tariankpã gũn gãi, à a zɩ̀ kína kũ ani ń gbarɛ ũ. 36 Àkũ mɛ́ à bò kũńwo
à yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila kũ Isira Tɛ̃rao kũ gbáranna gũnwo wɛ̃̀ bupla. 37 Musa
pì mɛ́ à pì Isarailanɔnɛ, Luda ni ń gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. 38 Musa pì kú kũ gbɛ̃ kũ ò
kakarana pìnɔo gbárannan, à kú gwe kũ ó dizinɔ kũ malaika kũ à yã ònɛ Sinai kpi musuo.
Àkũ mɛ́ à yã wɛ̃̀ndidenɔ sì à kpáwá.

39 Ó dizinɔ dí a yã maro, akũ ò gìi ń laasun ɛ̀ra à tà Misila. 40 Ò pì Harunanɛ: Ǹ tãna kenɔ
kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ à ó bɔ́tɛ Misila, ó dɔ̃ yã kũ à a lèro. 41 Gɔrɔ birean ò tãna
pì lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà, akũ ò sa òa ò dikpɛ kɛ̀ pɔ́ kũ ò kɛ̀ ń zĩdanɛ pì yã musu. 42 Akũ Luda kpɛ
lìńnɛ à tò ò donyĩ kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ lákũ ò kɛ̃̀ annabinɔ takada gũn nà ò pì:
Isarailanɔ, adi kɛ makũ a sa òma gbárannan wɛ̃̀ buplaro.
43 Tãna Mɔlɛki bizakutan á sɛna
kũ susunɛ tãna Rɛfã kũ a zɛo takao.
Dikiri kũ a pì a donyĩ kɛ̀ńnɛnɔ yãin
mani tó ò tá kãáo Babilɔnu dire kpa.
44 Ó dizinɔ Luda bàka kunna kũńwo kuta vĩ gbárannan. Luda a taka mɔ̀ Musanɛ, akũ ò kɛ̀ lákũ
Luda ònɛ nà. 45 Kuta pìi gɔ̃̀ Yɔsuanɛ kũ ó dizinɔ, akũ ò sù ò buri kũ Luda pɛ̀ḿmańnɛnɔ bùsuu
sìḿma. Kuta pì kú gwe ari Dauda gɔrɔa. 46 Dauda pì nna kũ Ludao, akũ à wɛ́ kɛ̀a de à le à
kpɛ́ bo Yakubu Ludanɛ. 47 Sulemanu mɛ́ à kpɛ́ pìi bònɛ. 48 Ama Luda Musude dìgɔ̃ kú kpɛ́ kũ
bisãsirinɔ bòo gũnlo, lákũ annabii ò nà:
49 Dikiri pì:
Musu bi ma kíblegbaamɛ,
zĩtɛ bi ma tìntimmmɛ.
Kpɛ́ kpate takan áni bomɛnɛɛ?
Mákpan ma kipaki kunn?
50 Makũ mɛ́ ma pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀roo?
51 Ludayãdarisarinɔn á ũ! Á nɛ̀sɛ vĩro! Á sã gbãnamɛ! Adìgɔ̃ gí Luda Ninii adìgɔ̃ kɛ lán á
dizinɔ bà. 52 Annabi kpaten á dizinɔ gì wɛ́ tãaii? Ò gbɛ̃ kũ ò gĩnakɛ ò Gbɛ̃ Mana suna yã òo
pìnɔ dɛ̀dɛ. Ade pìin a bo a kpɛ a a dɛ̀ sà. 53 A doka kũ malaikanɔ sùoo sì, ama ádi zĩ kɛ a yãaro.

Sitivĩ papana kũ gbɛ̀ɛo

54 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀i ò saka sòi. 55 Akũ Luda Nini dìdi Sitivĩa à wɛ́ pɛ̀ ludambɛa, akũ à
Luda gakuri è kũ Yesuo zɛna a ɔplai. 56 Akũ à pì: À ma! Ma ludambɛ è wɛ̃na, Bisãsiri Nɛ́ zɛna
Luda ɔplai. 57 Akũ ò ɔ tàta ń sãa ò wiki gbãna lɛ̀, akũ ò kùsia lɛɛlɛlɛɛlɛ. 58 Ò a gàtɛ ò bò kãao
wɛ̃tɛ kpɛ, akũ òtɛni a pápa kũ gbɛ̀ɛo de ò a dɛ. Ò ń uta zɔ̃kɔ̃nɔ bò ò kàtɛ kɛfɛnna kũ òdi pinɛ

Solu sarɛ. 59 Kũ òtɛn Sitivĩ pápa kũ gbɛ̀ɛo lɛ, à adua kɛ̀ à pì: Dikiri Yesu, ǹ ma nini sí. 60 Akũ à
kùtɛ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹsun ń durunna díkĩna daro. Yã bire onaa gbɛran à gà.

8

1 Solu kú gbɛ̃ kũ ò Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛ.

Solu wɛ́tãmma mɔna Yesudenɔnɛ

Zĩ birean ò nà wɛ́tãna sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔa manamana. Zĩ̀rinɔ baasi ò fàkɔ̃a ń
pínki Yudea kũ Samaria bùsunɔ gũn. 2 Ludayãmari kenɔ Sitivĩ vĩ̀ ò a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ kũ wiki gbãnao.
3 Akũ Solu kokari kɛ̀ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ kakatɛnaao. Àdigɔ̃ gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ
kũkũ àgɔ̃ ń gátɛ à gɛ́ à ń ká kpɛ́siran.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kũ ò fàkɔ̃anɔ gɛ̀ɛ ò Yesu baaruu kpà gu sĩnda pínkin. 5 Filipi gɛ̀ɛ Samaria bùsu wɛ̃tɛ ken,
akũ à Arumasihu waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kũ gbɛ̃nɔ Filipi yã mà, akũsɔ̃ ò daboyã kũ à kɛ̀nɔ è, ò laakarii
dɔ̀ yã kũ àtɛn oa kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 7 Zaakũ gbɛ̃ kũ ń tãnanɔ gòḿma kũ wiki gbãnaonɔn dasi,
akũsɔ̃ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ wèrekɔ̃a dasi. 8 Akũ ò pɔnna kɛ̀ manamana wɛ̃tɛ pìi gũn.
9 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe zaa zĩ òdi pinɛ Simɔ. Àdigɔ̃ daboyã kɛ à bò Samariadenɔ sarɛ, akũ à a
zĩda dìtɛ gbɛ̃ bɛɛrɛde ũ. 10 Nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pínki dì laakari dɔ a yãa ò pi: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òdi
pinɛ Luda gbãna zɔ̃kɔ̃demɛ. 11 Daboyã kũ àdigɔ̃ kɛ ń tɛ́ zaa gìkɛna ń kũ gbãna. 12 Ama kũ ò
kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kũ Filipi kpàńnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́oo mà, ò sì, akũ ò da'itɛ kɛ̀
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki. 13 Bee Simɔ yã pìi sì à da'itɛ kɛ̀, akũ à nà Filipia. Kũ à daboyã kũ
gbãna yã zɔ̃kɔ̃ kũ Filipi tɛn kɛnɔ è, yã pìnɔ bò a sarɛ.
14 Kũ zĩ̀rinɔ mà zaa Yurusalɛmu Samariadenɔ Luda yã sì, ò Pita kũ Yuhanao zĩ̀ḿma. 15 Kũ
ò kà gwe, ò adua kɛ̀ńnɛ de ò Luda Nini le yãi. 16 Ò ń da'itɛ kɛ̀ yã kũ Dikiri Yesu tɔ́o, ama Luda
Nini dí didi ń gbɛ̃kearo. 17 Kũ ò ɔ nàḿma, akũ ò Luda Nini lè sà. 18 Kũ Simɔ è ò Luda Nini è
kũ zĩ̀rinɔ ɔnammanaao, akũ à sùńnɛ kũ ɔgɔo 19 à pì: À ma gba gbãna pì se, de gbɛ̃ kũ ma ɔ
nàa ni Luda Nini le. 20 Akũ Pita pìnɛ: N ɔgɔ kakatɛ kũnwo, zaakũ ntɛn da ĩni Luda gba lú kũ
ɔgɔomɛ. 21 N ɔ kú zĩ pìi gũnlo, n baka kú a gũnlo, zaakũ n nɛ̀sɛ mana Ludanɛro. 22 Ǹ kpɛ li n
yã vãni pìinɛ ǹ adua kɛ Dikiria, ke ani sùru kɛ kũnwo kũ n laasun bire takao gwɛɛ? 23 Zaakũ
ma è kũ sɛwɛ zĩni kú n gũn, durunna bàa kànnɛ. 24 Akũ Simɔ pì: À adua kɛmɛnɛ Dikiria de
yã kũ a ò ke sún ma lero yãi.
25 Kũ Pita kũ Yuhanao Dikiri sèedaa kɛ̀ ò a yã dàńnɛ, akũ ò ɛ̀ra òtɛn tá Yurusalɛmu, òtɛn
baaru nna kpá Samaria lakutunɔ gũn dasidasi.

Filipi kũ Etiopia gbãnade keo

26 Dikiri malaika yã ò Filipinɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ gɛ́ gɛ̀nɔmidɔki kpa. Ǹ zɛ́ kũ à bò Yurusalɛmu
à gɛ̀ɛ Gaza sɛ́, zɛ́ kũ à bɔ̀tɛ gbárannan. 27 Akũ à dà zɛ́n. Etiopia gbɛ̃ke tɛ́ zɛ́ pìn. Etiopia bùsu
saraunia kũ òdi pinɛ Kandase bɛgwariimɛ, a aruzɛkɛ dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. À sù à donyĩ
kɛ̀ Yurusalɛmu, 28 akũ à ɛ̀ra àtɛn tá à vutɛna a sɔ̃go gũn, àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ.
29 Akũ Luda Nini pì Filipinɛ: Ǹ gɛ́ ǹ na sɔ̃go direi. 30 Akũ Filipi bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ. À mà àtɛn annabi
Isaya takada kyó kɛ, akũ à a là à pì: Ń kyó kũ ntɛn kɛ bɔkɔtɛ dɔ̃ yá? 31 À wèa à pì: Tó gbɛ̃ke dí
a bɔkɔtɛmɛnɛro, mani fɔ̃ mà a dɔ̀rɔ dɔ̃ yá? Akũ à Filipi sìsi à gɛ̃̀ à vùtɛ a sarɛ. 32 Yã kũ àtɛni a
kyó kɛ pìin dí:
Lán sã kũ òtɛn gɛ́ a kùtu kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ òtɛni a kã kɛ̃ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃n adi lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
33 Ò wé'i dàa,
odi yãkpatɛ kɛ kãao a zɛ́aro.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a gɔrɔ bire yã oo?
Zaakũ ò a wɛ̃̀ndii bò andunia gũn.
34 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì Filipinɛ: Ǹ omɛnɛ, dí musun annabi yã bire òo? A zĩdan yá ke gbɛ̃
pãndemɛ? 35 Naana Luda yã pìia Filipi Yesu baaru nna kpànɛ. 36 Kũ òtɛn gɛ́ arɛ, ò kà í ke
kĩnaa, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Ǹ í gwa la. Bɔ́ mɛ́ ani kpámɛnɛ mà da'itɛ kɛɛ? 37 Akũ Filipi pìnɛ: Tó n
yã pìi sì kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, ĩni fɔ̃. À wèa à pì: Ma sì kũ Yesu Kirisi bi Luda Nɛ́mɛ. 38 Akũ à pì
ò gó zɛ. Akũ ń pla ń pínki ò kìpa ò gɛ̃̀ ín. Akũ à a da'itɛ kɛ̀. 39 Kũ ò bikũ̀ bara, akũ Dikiri Nini
Filipi kpàgui, gɔ̃gbɛ̃ pì dí a e doro, akũ pɔnna gũn à dà zɛ́la. 40 Filipi a zĩda è zɛ Azotu, akũ à
gɛ̀ɛ à Yesu baaru nna kpà wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari à gɛ̀ɛ à kào Sizaria.

9

Yesu bo à suna Solua
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)
1 Gɔrɔ birea sɔ̃ Solu tɛn pɔ́ bo a yĩn, àtɛn yã pãsĩ o Dikiri ìbanɔ dɛdɛna yã musu. À gɛ̀ɛ sa'oriki
kĩnaa, 2 à gbɛ̀kaa à lá kɛ̃ Damasuku aduakɛkpɛdenɔnɛ à kpáawa, de tó à zɛ́ pì denɔ lè gwe,
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, ani ń kũkũ à su kũńwo Yurusalɛmu. 3 Kũ à dà zɛ́n, àtɛn gɛ́ à kà
kãni kũ Damasukuo, akũ kãnto gupura bò ludambɛ à dàmala. 4 À bò à lɛ̀tɛ, akũ à kòtoo mà
à pìnɛ: Solu, Solu, bɔ́ mɛ́ à tò ntɛn wɛ́ tãmaa? 5 Akũ à pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ à wèa à pì:
Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 6 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, oni onnɛ yã kũ ĩni kɛ. 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ́
kãaonɔ gɔ̃ sãii. Ò kòtoo pìi mà, ama odi gbɛ̃ke ero. 8 Kũ Solu fùtɛ, à a wɛ́ wɛ̃, akũ adi gu ero.
Akũ ò a kũ a ɔa ò gɛ̀ɛ kãao Damasuku. 9 À kɛ̀ gɔrɔ aakɔ̃ gu'enaa sari, adi pɔ́ blero adi í miro.
10 Yesude ke kú Damasuku kũ òdi pinɛ Anania. Dikiri yã ònɛ wɛ́gupu'enaa gũn à pì:
Anania. Akũ à wèa à pì: Makũn dí, Dikiri. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ da zɛ́ kũ òdi pi Súsun
ari Yudasi bɛ ɔnn ǹ Taasu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Solu gbɛka. Àtɛn adua kɛ gwe. 12 Wɛ́gupu'enaa
gũn à n e, n su n ɔ nàa de à gu e. 13 Akũ Anania pìnɛ: Dikiri, ma mà ò gbɛ̃ pì yã ò dasi, lákũ
à yã vãni kɛ̀ n gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ a gbà zɛ́ à gbɛ̃ kũ òtɛni n sísi
lanɔ kũkũ. Abire yãin à sù. 15 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́, zaakũ ma gbɛ̃ pìi sɛ̀ à gɛ́ ma tɔ́ bo buri
pãndenɔnɛ kũ ń kínanɔ kũ Isarailanɔomɛ. 16 Lákũ ani wɛ́tãmma le ma tɔ́ yãi nà mani mɔnɛ.
17 Akũ Anania bò à gɛ̀ɛ à gɛ̃ ɔn pìn, à ɔ nà Solua à pì: Solu ma gbɛ̃, Dikiri Yesu kũ à bò à sùmma
zɛ́n gɔrɔ kũ ntɛn su la, àkũ mɛ́ à ma zĩ de ǹ gu e Luda Nini summa yãi. 18 Gwe gɔ̃nɔ pɔ́ bɔ̀tɛ a
wɛ́n lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà ò lɛ̀tɛ, akũ à gu è. Akũ à fùtɛ à da'itɛ kɛ̀. 19 Kũ à pɔ́ blè, à gbãna kũ̀.

Solu waazikɛna zaa Damasuku
Solu gɔrɔ pla kɛ̀ kũ Damasuku Yesudenɔo, 20 akũ à nà Yesu yã waazikɛnaaa gɔ̃nɔ Yudanɔ
aduakɛkpɛnɔ gũn, à pì Yesu bi Luda Némɛ. 21 Yã pìi bò gbɛ̃ kũ ò mànɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ bire mɛ́
adi gbɛ̃ pìi sìsirinɔ ásaru kɛ Yurusalɛmuroo? Àkũ mɛ́ adi su la à ń kũkũ à tá kũńwo sa'orikinɔ
kĩnaaroo? 22 Solu sɔ̃, a gbãna dìgɔ̃ kara, akũ a yã Yuda kũ ò kú Damasukunɔ fù à bìriańnɛ kũ
Yesu bi Arumasihumɛ.
23 Gɔrɔ pla gbɛra Yudanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛi ò a dɛ, 24 akũ à ń lɛ́kpakũsũnaai pìi mà. Òtɛn wɛ̃tɛ
bĩnilɛnɔ dãkpã fãnantɛ̃ kũ gwãanio de ò a dɛ yãi. 25 Gwãanin Solu gbɛ̃nɔ a dà tãnkon ò a
gbàrɛ kũ bàao bàai bona bĩni musu.

Solu waazikɛna zaa Yurusalɛmu
26 Kũ à kà Yurusalɛmu, à wɛ̀tɛ à na Yesudenɔa, akũ ò vĩna kɛ̀nɛ ń pínki, odi a Yesudekɛna
náani kɛro. 27 Akũ Baanaba a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao zĩ̀rinɔ kĩnaa, à gbã̀ńnɛ lákũ Solu Dikiri è zɛ́n
nà kũ yã kũ Dikiri ònɛɛo kũ lákũ à Yesu yã ò gupuraa nà zaa Damasukuo. 28 Akũ Solu gɛ̃̀
ń tɛ́ à kurè kũńwo Yurusalɛmu à yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ Dikiri tɔ́o gupuran. 29 Kũ à yã ò Yuda
Girikiyãmarinɔnɛ à lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo, akũ òtɛn wɛtɛ ò a dɛ. 30 Kũ a gbɛ̃nɔ dɔ̃̀, ò zɛ̀nɛ Sizaria,
akũ à tà Taasu.
31 Abire gbɛra sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yudea kũ Galilio kũ Samaria bùsuuonɔn kun aafia pínki.
Òtɛn gbãna kũ òtɛn gɛ́ arɛ vĩnakɛna Dikirinɛɛ gũn, òtɛn kara kũ Luda Nini ń nɛ̀sɛ kpàtɛńnɛ
yãi.

Ainɛa werekɔ̃anaa
32 Pita dì kure wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki, akũ à gɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Lidanɔ gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi
pinɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̃̀nɔ kù katɛna wɛ̃̀ sɔraakɔ̃. 34 Akũ Pita pìnɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n werekɔ̃a.
Ǹ futɛ ǹ n pɛ̀ koko. Akũ à fùtɛ gɔ̃̀nɔ. 35 Lidadenɔ kũ Sarɔnudenɔ a è, akũ ò lìtɛ ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

Tabita vuna gan
36 Nɔgbɛ̃ Yesude ke kú Yɔpa a tɔ́n Tabita, kũ Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pìi pì zɔ̃. Yã mana
kɛnaa pɛ̀kɛrɛa, akũsɔ̃ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwa. 37 Gɔrɔ birean à gyã kɛ̀ à gà. Kũ ò a zú ò, ò a
sɛ̀ ò wùtɛ kpɛ́ musu gũn. 38 Yɔpa sɔ̃ à zã̀ kũ Lidaoro. Kũ Yesudenɔ mà Pita kú gwe, ò ń gbɛ̃nɔn
planɔ zĩ̀a ò wɛ́ kɛa ò pì: Ǹ mɔ́ ó kĩnaa likalika. 39 Akũ Pita fùtɛ à gɛ̀ɛ kũńwo. Kũ à kà, ò dìdi
kãao kpɛ́ pìi musu. Akũ gyaanɔnɔ nài ń pínki kũ ɔ́ɔdɔo, ò uta kũ pɔ́kasa kũ Tabita kɛ̀ gɔrɔ kũ
à kpɛ́ kú kũńwonɔ mɔ̀nɛ. 40 Pita pɛ̀ḿma à ń bɔ́tɛ bàai. À kùtɛ à adua kɛ̀, akũ à arɛ dɔ̀ gɛ̀ɛ pìia à
pì: Tabita, ǹ futɛ. Kũ à wɛ́ wɛ̃̀, à Pita è, akũ à vùtɛ. 41 Pita a kũ̀ a ɔa à a fùtɛ à a zɛ̀. Akũ à Luda
gbɛ̃ pìnɔ sìsi kũ gyaanɔnɔ, akũ à a kpàḿma bɛ̃nɛ. 42 Yã pìi dà Yɔpala pínki, akũ ò Dikiri náani
kɛ̀ gwe dasi. 43 Pita gɔrɔ pla kɛ̀ gwe Simɔ Ãna bɛa.

10

Pita kũ Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃ke kú Sizaria a tɔ́n Kɔnɛliu. Àkũmɛ soza gã̀ kũ òdi pi Itali gã̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 2 Gbɛ̃ pì bi
ludayãmariimɛ, àdigɔ̃ Luda vĩna vĩ àpii kũ a bedenɔ ń pínki. Àdi gba da manamana, akũsɔ̃
àdigɔ̃ adua kɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃. 3 Zĩkea fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ à Luda malaikaa è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wɛ́gupu gũn, à
gɛ̃̀ a bɛa à pìnɛ: Kɔnɛliu. 4 Akũ Kɔnɛliu wɛ́ wɛ̃̀a kũ vĩnao, akũ à pì: Bɔ́mɛɛ, Dikiri? À wèa à pì:
N aduakɛna kũ n gbadana gbɛ̃nɔnɛɛo kà Luda kĩnaa, akũ à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa sà, de ò Simɔ
kũ òdi pinɛ Pita sísi. 6 À kìpa gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Simɔ Ãna bɛa. A bɛ kú ísira lɛ́a. 7 Kũ malaikaa pìi
tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ sìsi kũ soza ludayãmari kũ à naaao. 8 Kũ à yã pìi bàbańnɛ
pínki, akũ à ń zĩ Yɔpa.

9 Kũ gu dɔ̀, akũ ò dà zɛ́n, ò kà kãni kũ wɛ̃tɛ pìio. Gɔrɔ birea kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, Pita dì
kpɛ́ musu de à adua kɛ. 10 Nà tɛni a dɛ à ye à pɔ́ ble, akũ gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ble kɛ à wɛ́gupu è.
11 À ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́ke tɛn kipa lán biza zɔ̃kɔ̃ bà. Bà dɔdɔna a kusuru mɛ̀n siikɔ̃nɔa
pínki, àtɛn su zĩtɛ. 12 Pɔ́ buri sĩnda pínki kú a gũn, nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ.
13 Akũ ò pìnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Akũ Pita pì: Agya Dikiri. Mádi tɛ̃̀ pɔ́ ke pɔ́ gbãsĩ ble
zikiro. 15 Akũ à kòtoo pìi mà a gɛ̃̀n plade dɔ ò pì: Pɔ́ kũ Luda pì à swáswa, ǹsun a tɛ̃̀ boro. 16 À
kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ kãnto ò pɔ́ pìi gà ò tào ludambɛ.

17 Pita tɛn bídi kɛ wɛ́gupu kũ à è pìia, akũ Kɔnɛliu zĩ̀ri kũ ò Simɔ bɛ gbɛ̀kanɔ kà gɔ̃̀nɔ, ò zɛna
gãnu lɛ́a. 18 Ò lɛ́ zù ò gbɛ̀ka tó gwen Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kìpan. 19 Ari tera Pita tɛn laasun
lɛ́ wɛ́gupu kũ à èea, akũ Luda Nini pìnɛ: Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ tɛni n gbɛka. 20 Ǹ kipa ǹ gɛ́ kũńwo
sikaa sari, zaakũ makũ mɛ́ ma ń zĩmma. 21 Akũ Pita kìpa à gɛ̀ɛ gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à pì: Makũmɛ
gbɛ̃ kũ átɛn gbɛka ũ. Bɔ́ yã mɛ́ à tò a su laa? 22 Ò pì: Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kɔnɛliu mɛ́ à ó zĩ. Gbɛ̃
manamɛ, à Luda vĩna vĩ. Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. Luda malaikaa pìnɛ à n sísi ǹ su a bɛa
de à n yã ma. 23 Akũ Pita gɛ̃̀ kũńwo ɔnn à ń yàrii kɛ̀.

Kũ gu dɔ̀, à fùtɛ à dà kũńwo zɛ́n. Yɔpa Yesude kenɔ gɛ̀ɛ kãao lɛɛlɛ. 24 A gɔrɔ aakɔ̃den ò kà
Sizaria. Kɔnɛliu a danɛnɔ kũ a gbɛ̃nna kãninɔ kàkara àtɛni ń dã. 25 Kũ Pita gɛ̃̀ ɔnn, akũ Kɔnɛliu
gɛ̀ɛ à dàalɛ à kùtɛ a arɛ. 26 Akũ Pita a fùtɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ zɛ. Bisãsirin ma ũ se. 27 Àtɛn yã o kãao
ari ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ kãao kpɛ́n, akũ à gbɛ̃nɔ lè kakarana gwe dasidasi. 28 À pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ Yudanɔ zɛ́
vĩ ò yãkatɛ kũ buri pãndeo ari ò gɛ̃ ń ɔnnlo. Ama Luda mɔ̀mɛnɛ màsun gbɛ̃ke gbãsĩ gwa ke
mà a tɛ̃̀ boro. 29 A yã mɛ́ à tò kũ ò ma sisi, ma su sikaa sari. Má ye mà yã kũ a ma sisiia ma sà.
30 Akũ Kɔnɛliu pì: A gɔrɔ siikɔ̃den dí kũ matɛn adua kɛ ma bɛa ifãntɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ mandara'i. Akũ
kãnto ma gbɛ̃ke è zɛna ma arɛ à pɔ́kasa kũ àtɛn tɛ́ kɛ dana 31 à pì: Kɔnɛliu, Luda n aduakɛnaa
sì, n gbadanaa kàagu. 32 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa Simɔ kũ òdi pinɛ Pita sísi. À kìpa Simɔ Ãna bɛa zaa
ísira lɛ́a. 33 Akũ ma gbɛ̃nɔ zĩ̀mma gɔ̃̀nɔ. Lákũ n su nà à kɛ̀ mana. Tera sà ó pínki ó kú la Luda
dɔ̃naa gũn, de ò yã kũ Dikiri ònnɛ ǹ owɛrɛ ma yãi.

Pita yã'onaa

34 Pita nà yã'onaaa à pì: Ma sì yãpura sà kũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro. 35 Buri sĩnda pínki
tɛ́ gbɛ̃ kũ àtɛn vĩna kɛnɛ, akũsɔ̃ àdi yã mana kɛ, ade yã mɛ́ àdi káagu. 36 Á lɛ́gbãzã kũ Luda kɛ̀
Isarailanɔnɛ dɔ̃, à kɛna kãao nna Yesu Kirisi gãi baaru nna kpàńnɛ. Àkũmɛ buri sĩnda pínki
Dikiri ũ. 37 Á yã kũ à kɛ̀ Yudea gu sĩnda pínki dɔ̃, lákũ à nàa nà zaa Galili Yahaya waazikɛna
da'itɛkɛna yã musu gbɛra. 38 Á dɔ̃ lákũ Luda a Nini pìsi Yesu Nazɛraa nà, akũ à kú kũ gbãnao
à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, à yã mana kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kũ Ibilisi ń ɔ fɛ̃̀ńnɛ ń kpɛnɔa wèrekɔ̃a, zaakũ Luda
kú kãao. 39 Ókɔ̃nɔmɛ yã kũ à kɛ̀ Yudea bùsun kũ Yurusalɛmuo pínki sèedadenɔ ũ. Ò a lòko lía ò
a dɛ̀, 40 akũ Luda a vù gan a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à tò à a zĩda mɔ̀wɛrɛ. 41 Adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ à a
èro, sé ókɔ̃nɔ kũ Luda gĩnakɛ à ó sɛ́ a sèedadenɔ ũ. A vuna gan gbɛra o pɔ́ blè o í mì kãao. 42 Akũ
à dàwɛrɛ ò waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ ò ońnɛ kũ akãamɛ gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ
pínki yãkpatɛkɛri ũ. 43 Annabinɔ pínki a yã ò ò pì gbɛ̃ kũ ò a náani kɛ̀nɔ durunnanɔ ni kɛ̃ḿma
a tɔ́ gãi.

Luda Nini kipana buri pãndenɔnɛ

44 Gɔrɔ kũ Pita kpɛ́ àtɛn yã pì ońnɛ, Luda Nini kìpa gbɛ̃ kũ òtɛn yã pì manɔa ń pínki. 45 Yã pìi
bò Yuda Yesude kũ ò sù kũ Pitaonɔ sarɛ, kũ bee buri pãndenɔn Luda a Nini pìsiḿma gba ũ
yãi. 46 Zaakũ ò mà òtɛn yãke buri o òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o. Akũ Pita pì: 47 Gbɛ̃ pìnɔ
Luda Nini lè lán ó bà. Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gíńnɛ ò da'itɛ kɛɛ? 48 Akũ à pì ò da'itɛ kɛńnɛ kũ Yesu Kirisi
tɔ́o. Akũ ò wɛ́ kɛ̀a à gɔrɔ pla kɛ kũńwo.

11

Pita buri pãndenɔ yã gbãna Yuda Yesudenɔnɛ

1 Zȉrinɔ kũ Yesude kũ ò kú Yudeanɔ mà lákũ buri pãndenɔ Luda yã sì nà se. 2 Kũ Pita sù
Yurusalɛmu, gbɛ̃ kũ ò zè kũ tɔ̀zɔ̃yãonɔ a taari lè 3 ò pì: N gɛ̃ gyɔfɔrɔdenɔ bɛa n pɔ́ blè kũńwo.
4 Akũ Pita fùtɛ àtɛn yã pì bɔkɔtɛ́ńnɛ zɛ́azɛa à pì: 5 Má kú Yɔpamɛ, matɛn adua kɛ, akũ ma
wɛ́gupu è. Ma pɔ́ke è lán biza zɔ̃kɔ̃ɔ bà, bà dɔdɔna a kusuru mɛ̀n siikɔ̃nɔa, à bò ludambɛ àtɛn
kipa ma kĩnaa. 6 Ma wɛ́ pɛ̀a tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è a gũn, sɛ̃̀ntɛ pɔ́nɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ
bãnɔ. 7 Akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 8 Akũ ma pì, agya Dikiri, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃
pɔ́ gbãsĩ ke dí gɛ̃ ma lɛ́n zikiro. 9 Kòtoo pì bona ludambɛ gɛ̃̀n plade pì dɔ, pɔ́ kũ Luda kɛ̀kɛ à gɔ̃̀
swáswa, màsun a tɛ̃̀ boro. 10 À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ ò ɛ̀ra ò gà pínki ò tào ludambɛ. 11 Gɔrɔ bire
gɔ̃̀nɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò ń zĩma bona Sizarianɔ sù ɔn kũ má kún. 12 Akũ Luda Nini pìmɛnɛ mà
gɛ́ kũńwo sikaa sari. Ó gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn suddo díkĩnanɔ gɛ̀ɛ kũmao lɛɛlɛ se, akũ o gɛ̃ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃
pìnɔ zȉma bɛa. 13 Akũ à òwɛrɛ lákũ a malaikaa è nà, à bò à sùawa a kpɛ́n à òarɛ à gbɛ̃ zĩ Yɔpa à
ma sísi, 14 de mà yã kũ ani a sura ba oarɛ, akãa kũ a bedenɔ ń pínki. 15 Kũ ma na yã'onaaa,
Luda Nini kìpam̀ma lákũ à kìpawá káaku nà. 16 Akũ yã kũ Dikiri ò dí dɔ̀magu kũ à pì, Yahaya
gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ kũ ío, akãa sɔ̃ áni ó da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio. 17 Lákũ Luda gba dokɔ̃nɔ kɛ̀ńnɛ kũ
ókɔ̃nɔ kũ o Dikiri Yesu Kirisi náani kɛ̀nɔ nà, dín ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛɛ? 18 Kũ ò yã pìi mà,
odi yãke o doro, akũ ò Luda tɔ́ bò ò pì: O è Luda ɛ̀ra à buri pãndenɔ gbà zɛ́ dɔ ò nɛ̀sɛ litɛ ò
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le.

Antiɔkudenɔ zɛna kũ Yesuo

19 Wɛ́tãmmana kũ à fùtɛ Sitivĩ ga gbɛra mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a ò tà Fenisia bùsun kũ Sipiru
bùsuuo kũ Antiɔkuo, òtɛn Luda yã o Yudanɔnɛ ńtɛ̃nɛ. 20 Ama ń gbɛ̃kenɔ bi Sipiru bùsu kũ
Sirɛni bùsuuo gbɛ̃nɔnɛ, akũ ò gɛ̀ɛ Antiɔku òtɛn yã o buri pãndenɔnɛ se dɔ, òtɛn Dikiri Yesu
baaru nna kpáńnɛ. 21 Dikiri tɛn ɔ dam̀ma, akũ gbɛ̃nɔ yã pìi sì dasidasi ò arɛ dɔ̀ Dikiria.
22 Akũ yã pì baaruu kà Yurusalɛmu sɔsi gbɛ̃nɔ kĩnaa, akũ ò Baanaba zȉ Antiɔku. 23 Kũ à kà
gwe, à è lákũ Luda arubarikaa kɛ̀ńnɛ nà, akũ a pɔ kɛ̀ nna. À lɛ́ dàm̀ma ń pínki ò zɛ kũ Dikirio
kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 24 Baanaba bi gbɛ̃ manamɛ, Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pɛ̀kɛrɛa, akũ ò
kàra Dikiri gbɛ̃nɔ gũn dasidasi. 25 Akũ Baanaba gɛ̀ɛ Taasu de à Solu wɛtɛ. 26 Kũ à a lè, akũ à sù
kãao Antiɔku. Òdigɔ̃ kakara kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dasidasi ògɔ̃ yã dańnɛ ari wɛ̃̀ do papana. Antiɔku
gwen ò Yesu ìbanɔ sìsin Yesudenɔ ũ káaku.
27 Gɔrɔ kũ̀a annabinɔ bò Yurusalɛmu ò sù Antiɔku. 28 Ń gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Agabu fùtɛ à zɛ̀ à
gĩnakɛ à nà zɔ̃kɔ̃ kũ ani ká andunia gũn pínki yã òńnɛ kũ Luda Nini gbãnao. Kalaudiu kíblena
gɔrɔn nàa pìi kà. 29 Akũ Yesudenɔ zɛ̀o ò ń gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ kámaza kɛ lákũ baadi gbãna
kà nà ò kpãzãńnɛ. 30 Akũ ò kɛ̀ lɛ ò Baanaba kũ Soluo zȉo ò kpá ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa.

12

Yamisi dɛna kũ Pita dana kpɛ́siranwo

1 Gɔrɔ kũ̀a kína Hɛrɔdu ɔ pɛ̀tɛ Yesude kenɔa pãsĩpãsĩ. 2 À Yuhana vȉni Yamisi dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao.
3 Kũ à è yã bire kɛ̀ Yudanɔnɛ nna, akũ à ɛ̀ra à Pita kũ̀ dɔ. À abirekũ kɛ̀ Burodi Futɛnasari
dikpɛ zĩmɛ. 4 Kũ à Pita kũ̀, à a dà kpɛ́siran à a nà sozanɔnɛ ń ɔĩ ò a dãkpã. Soza pìnɔ gã̀ do
bi gbɛ̃nɔn siisiikɔ̃mɛ lɛu siikɔ̃. À dìtɛ à yãkpatɛ kɛ kãao gbɛ̃nɔ wára Vĩnla dikpɛ gbɛra. 5 Akũ ò
Pita kũna kpɛ́siran, ama sɔsi gbɛ̃nɔ tɛn adua kɛnɛ zɛnaa sari.

Pita bona kpɛ́siran

6 Zĩ kũ tó gu dɔ̀ kũ Hɛrɔdu ni bo kãao, zĩ birea gwãanin Pita tɛn i o soza gbɛ̃nɔn planɔ
dagura yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao mɛ̀n pla, akũsɔ̃ gbɛ̃nɔn planɔn kú kpɛ́lɛlɛa òtɛn kpɛ́ pì dãkpã.
7 Kãnto gɔ̃̀nɔ Dikiri malaikaa gɛ̃ gwe, akũ kpɛ́ pì pura kũ̀. À Pita lɛ̀ a gbã̀ntɛrɛɛa à a vù à pì: Ǹ
futɛ likalika. Akũ mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ bɔ̀tɛ a ɔa. 8 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyate
kpá. Pita kɛ̀ lɛ, akũ malaikaa pìi pì: Ǹ n uta kakara ǹ kũ ǹ tɛ́mai. 9 Akũ Pita bò à tɛ̀i. Adi yã
kũ malaika tɛn kɛnɛ dɔ̃ yãpura ũro, àtɛn da átɛn nana omɛ. 10 Ò gɛ̃̀tɛ gudãkpãri káakula kũ a
pladeo, akũ ò kà bĩnilɛa. Bĩnilɛ pìi gbà bi mɔ̀ɔmɛ, akũ à wɛ̃̀ńnɛ kũ a zĩdao. Ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛn,
akũ gwe gɔ̃̀nɔ malaikaa pì Pita tò zɛ́da gũn. 11 Kũ Pita wɛ́ kɛ̃̀ à pì: Má dɔ̃ sãnsãn sà kũ Dikiri
a malaikaa zȉ de à ma bo Hɛrɔdu ɔĩ kũ yã kũ Yudanɔ wɛ́ dɔi ò kɛmɛnɛo pínki.
12 Kũ a laakarii sù, à gɛ̀ɛ Yuhana kũ òdi pinɛ dɔ Maaku da Mariama bɛa. Ò kakarana gwe
dasidasi òtɛn adua kɛ. 13 Kũ à gãnu gbà lɛ̀, akũ nɔgbɛ̃ zĩkɛri kũ òdi pinɛ Roda gɛ̀ɛ gwa. 14 Kũ
à Pita kòtoo dɔ̃̀, pɔnna gũn adi zɛ́ wɛ̃ro, à bàa lɛ̀ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à pìńnɛ Pita zɛ kpɛ́lɛlɛa. 15 Ò pìnɛ:
Ĩa tɛn kámman yá? Akũ à zɛ̀o kũ yãpuramɛ. Akũ ò pì: A malaikaamɛ. 16 Pita kpɛ́ àtɛn gbà lɛ́.

Kũ ò wɛ̃, ò a è, akũ yã pìi bò ń sarɛ. 17 Akũ à ɔ kɛ̀ńnɛ yáku ò yĩtɛ, akũ à bàbańnɛ lákũ Dikiri a
bo kpɛ́siran nà. Akũ à pì: À gɛ́ à o Yamisinɛ kũ ó gbɛ̃ kparanɔ. Akũ à bò à gɛ̀ɛ gu pãndea dɔ.
18 Kũ gu dɔ̀, zuka gbãna kà sozanɔ dagura òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ mɛ́ à Pita lèe? 19 Hɛrɔdu pì ò a
wɛtɛ. Kũ odi a lero, akũ à yã làla gudãkpãrii pìnɔa, akũ à pì ò ń dɛdɛ.

Hɛrɔdu ganaa

Abire gbɛra Hɛrɔdu bò Yudea à gɛ̀ɛ à gɔrɔ pla kɛ̀ Sizaria. 20 À pɔ fɛ̃ Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔi
manamana, akũ gbɛ̃ birenɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ ò sù a gwa lɛɛlɛ. Ò gɛ̀ɛ kína pì bɛgwari Blasatu kĩnaa.
Kũ Blasatu ń yãzɛ è, ò gɛ̀ɛ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ Hɛrɔduo, zaakũ ń bùsu pɔ́ble dì bo a bùsummɛ.
21 Kũ gɔrɔ kũ ò dìtɛ kà, Hɛrɔdu a kíble'utanɔ dà à gɛ̀ɛ à vùtɛ a tìntinnwa, akũ à yã ò gbɛ̃nɔnɛ.
22 Gbɛ̃nɔ wiki lɛ̀ ò pì: Luda ke mɛ́ àtɛn yã o, adi kɛ bisãsirinlo. 23 Gwe gɔ̃nɔ Dikiri malaika a
lɛ̀ à a nɛ̀, kũ adi zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Ludanɛro yãi, akũ a mɛ̀ɛ kɔ̀kɔɔ kà à gà.
24 Luda yã tɛ́n dagula àtɛn kara. 25 Baanaba kũ Soluo sɔ̃, kũ ò ń kámaza yã kɛ̀kɛ ò làka, ò bò
Yurusalɛmu ò Yuhana kũ òdi pinɛ Maaku sɛ̀ ò tà kãao.

13

Baanaba kũ Soluo zĩnaa

1 Annabinɔ kũ yãdannɛrinɔn kú Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́, ń tɔ́n Baanaba kũ Simɛɔ kũ òdi pinɛ
Bárasirao kũ Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kũ Manaɛ kũ à nɛ́ blè kũ kína Hɛrɔduo lɛɛlɛ kũ Soluo.
2 Gɔrɔ kũ òtɛn donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ lɛ́yĩnaao, Luda Nini pì: À Baanaba kũ Soluo ditɛ ńdona zĩ
kũ ma ń sɛ́a yãi. 3 Kũ ò lɛ́ yɔ̃ ò adua kɛ̀, akũ ò ɔ dìdimma ò ń gbárɛ, ò dà zɛ́n.

Kunna Sipiru bùsun

4 Kũ Luda Nini Baanaba kũ Soluoo zɔ̃ lɛ, ò gɛ̀ɛ Sɛlusia. Zaa gwe ò gɛ̃ gó'itɛn ò gɛ̀ɛ Sipiru
bùsun. 5 Kũ ò kà Salami, ò Luda yã waazi kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ gũn. Yuhana Maaku kú
kũńwo kpanyĩri ũ. 6 Ò gɛ̃tɛ luan pìla ari Pafɔ, akũ ò kpàkũ kũ Yuda dabokɛri kũ à de annabi ɛ́kɛ
ũo gwe. A tɔ́n Yesunɛ. 7 Àdigɔ̃ kú kũ bùsuu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bi ɔ̃ndɔ̃riimɛ,
akũ à Baanaba kũ Soluo sìsi kũ à ye à Luda yã ma yãi. 8 Dabokɛrii pì tɔ́n Ɛlima kũ Giriki yão.
À ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo, àtɛn wɛtɛ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì sã vú de àsun Yesu náani kɛro yãi. 9 Akũ Solu kũ òdi
pi dɔ Pɔlu, Luda Nini dìdia, akũ a wɛ́ pɛ̀ Ɛlimaa à pì: 10 Ibilisi nɛ́nɔ doke kemɛ n ũ! Mana sĩnda
pínki kparaside! Bisãsiri kũ yã vãni sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛa! Wɛ́zɛ̃ri pãsĩ! Ĩni Dikiri zɛ́ súsu litɛna
kpɛdangara tóroo? 11 Tera sà Dikiri ni ɔ kútɛmma de ǹ vɔ̃na kũ. Ĩni gɔrɔ pla kɛ kũ ifãntɛ̃'enaao.
Gwe gɔ̃nɔ Ɛlima wɛ́ gɔ̃ dãadãa, gusira kùtɛa. Akũ àtɛn ɔ mátɛmatɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ kũ. 12 Kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Dikiri náani kɛ̀, zaakũ Dikiri yã kũ Pɔlu dànɛ a kũ̀ gbãna.

Kunna Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun

13 Akũ Pɔlu gɛ̃ gó'itɛn kũ a gbɛ̃nɔ ò bò Pafɔ ò gɛ̀ɛ Pɛga, Pamfilia bùsun. Gwen Yuhana Maaku
ń tón à ɛ̀ra à tà Yurusalɛmu. 14 Bona Pɛga ò gɛ̀ɛ Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun. Kámmabogɔrɔ
zĩ ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ aduakɛkpɛn. 15 Doka kũ annabinɔ takadanɔ kyókɛnaa gbɛra aduakɛkpɛ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó á karana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o. 16 Akũ Pɔlu fùtɛ à ɔ kɛ̀ńnɛ
à pì: Isarailanɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, à ma yã ma. 17 Isarailanɔ Luda ó dizinɔ sɛ̀, akũ
à ń buri kàra kũ ò kú Misila bùsun. Akũ à bò kũńwo gwe kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ. 18 À ń gwa
gbárannan lán wɛ̃ bupla taka bà. 19 À gbãna blè Kanaanɔ bùsu buri mɛ̀n supplanɔa, akũ à ń
bùsuu pìi kpàḿma. 20 A pínki kà wɛ̃ wàa pla kpɛ́ bupla akuri taka bà. Abire gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ
dìtɛńnɛ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ annabi Samuɛlia. 21 Kũ ò kína gbɛ̀ka, akũ Luda Kisi nɛ́ Solu, Biliaminu
buri dìtɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃ bupla, 22 akũ Luda a bò kpatan à Dauda kà a gɛ̃nɛ ũ. Luda
Dauda yã ò à pì a lè Yɛsɛ nɛ́ Dauda laasun pɔ kɛ̀arɛ, ani a pɔyeina pínki yã kɛmɛ. 23 A buri
gũn à Yesu bòn Isarailanɔnɛ Surabari ũ lákũ à a lɛ́ sɛ̀ nà. 24 Ari Yesu pì gɔ̃ gɛ́ su Yahaya gĩnakɛ
à waazi kɛ̀ Isarailanɔnɛ ń pínki, à òńnɛ ò ń nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ. 25 Kũ Yahaya zĩ ye à láka à pì:
Dín átɛn da má de a ũu? Gbɛ̃ kũ átɛn wɛ́ dɔin ma ũro. À ma! Ade tɛn su ma gbɛra, mádi ká
mà a kyate bobonɛro.
26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibrahĩ burinɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, ókɔ̃nɔn Luda surabana yã díkĩna
kpãzãwɛrɛ. 27 Yurusalɛmudenɔ kũ ń gbãnadenɔ dí Yesu dɔ̃ro, odi annabinɔ takada kũ òdigɔ̃
a kyó kɛ kámmabogɔrɔ zĩ pínki zɛ́ dɔ̃ro, akũ ò tò annabii pìnɔ yã pàpa ò yã dàala. 28 Odi yãke
lea kũ à kà ò a dɛro, akũ ò wɛ́ kɛ̀ Pilatia de ò a dɛ. 29 Kũ ò yã kũ ò kɛ̃ a yã musu kɛ̀ pínki, ò a
kìpa lía ò a wùtɛ miran. 30 Ama Luda a vù bona gan. 31 A gɔrɔ pla kɛnaa gũn à bò à sù gbɛ̃ kũ
ò bò Galili ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmunɔa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ gbɛ̃nɔnɛ. 32 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o su a
baaru nna kpáárɛ. Lákũ Luda lɛ́ sɛ̀ ó dizinɔnɛ nà 33 à kɛ̀ ókɔ̃nɔ kũ ó de ń buri ũnɔnɛ, à Yesu vù
lán ò ò Zabura plade gũn nà. Luda pì:
Ma nɛ́mɛ n ũ,

gbãran ma n i.
34 Adi yagi kɛro, ama Luda a vù bona gan lákũ Luda ò nà yã à pì:
Mani kúadona arubarika kɛárɛ yãpura
lákũ ma ò Daudanɛ nà.
35 Akũ ò ò gukea dɔ ò pì:
Ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kɛro.
36 Dauda sɔ̃ à Luda pɔyenyĩnaa kɛ̀ a gɔrɔa, à gà ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ pɔ́o, akũ à yagi kɛ̀.
37 Gbɛ̃ kũ Luda a vù bona gan pì dí yagi kɛro. 38 Ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ durunnanɔ kɛ̃mmana
waazi kũ ótɛn kɛárɛ bò Yesu gãimɛ. 39 Musa doka dì fɔ̃ à tò Luda yã bo kũńwo nnaro, ama
Luda dì tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu náani kɛnɔ nna a pínki gũn. 40 À laakari kɛ, de yã kũ
annabinɔ ò sún á lero 41 ò pì:
À ma, ákɔ̃nɔ lalandikɛrinɔ,
à kɛ gìri à kakatɛ,
zaakũ mani yãke kɛ á gɔrɔa.
Bee tó ò òárɛ, áni síro.
42 Kũ Pɔlu kũ Baanabao tɛn bɔtɛ aduakɛkpɛn, ò wɛ́ kɛ̀ḿma ò ɛra ò su yã pì ońnɛ kámmabogɔrɔ
làa dɔ. 43 Kũ òtɛn fãkɔ̃a, Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛ kũńwonɔ bò ò tɛ̀ Pɔlu kũ Baanabaooi
dasi. Ò yã òńnɛ ò lɛ́ dàḿma, de ògɔ̃ gɛ́ arɛ kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀ńnɛo.
44 Kámmabogɔrɔ làa wɛ̃tɛdenɔ kàkara ń pínki ò sù Dikiri yã ma. 45 Kũ Yudanɔ pari è lɛ, ò
nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà manamana, akũ òtɛn Pɔlu yã ɛ́kɛ bo òteni a sɔ̃sɔ̃. 46 Akũ Pɔlu kũ Baanabao yã
òńnɛ kũ swɛ̃̀gbãnao ò pì: Ákɔ̃nɔn à kũ̀ ò Luda yã oárɛ káaku gĩa. Zaakũ a gii átɛn da ádi ká à
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lero, óni ɛra ò arɛ dɔ buri pãndenɔa sà. 47 Zaakũ Dikiri yã dí dìtɛwɛrɛ à
pì:
Ma n ditɛ gupura ũ buri pãndenɔnɛ,
de ǹ gɛ́ kũ surabana yão ari zĩtɛ lɛ́a.
48 Kũ buri pãndenɔ yã pìi mà, ń pɔ kɛ̀ nna ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Dikiri yãnɛ, akũ gbɛ̃ kũ Luda ń dítɛ
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũnɔ Yesu náani kɛ̀.
49 Akũ Dikiri yã dà bùsuu pìla pínki. 50 Yudanɔ ɔ zɔ̃̀ buri pãnde nɔgbɛ̃ donyĩri bɛ̀ɛrɛdenɔi kũ
wɛ̃tɛ gbãnadenɔo, akũ ò wɛ́ tã̀ Pɔlu kũ Baanabaooa ò pɛ̀ḿma ń bùsun. 51 Ò lukutɛ̃ kpùkɛkpukɛ
ń gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ, akũ ò gɛ̀ɛ Ikɔniu. 52 Yesudenɔ sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɛrɛḿma kũ
pɔnnao.

14

Kunna Ikɔniu

1 Ò kɛ̀ Ikɔniu lákũ òdi kɛ nà, ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn ò yã ò ari Yudanɔ kũ buri pãndenɔ
Dikiri náani kɛ̀ dasidasi. 2 Akũ Yuda kũ ò gì yã pì síinɔ buri pãndenɔ sã vù Yesudenɔnɛ
ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo. 3 Bee kũ abireo Pɔlu kũ Baanabao gɔrɔ pla kɛ̀ gwe ò Dikiri yã ò kũ
swɛ̃̀gbãnao, akũ Dikiri ń gbá zɛ́ ò sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀, kũ à yãpura kpà a gbɛ̃kɛyã kũ
òtɛn oa. 4 Akũ wɛ̃tɛdenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kũ Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ zĩ̀rinɔ. 5 Akũ Yudanɔ
kũ buri pãndenɔ kũ ń gbãnadenɔ zèo ò wɛ́ tãḿma ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo. 6 Kũ Pɔlu kũ Baanabao
ń yã dɔ̃̀, akũ ò bàa sì ò tà Likaonia bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn, Lisitira kũ Dɛbio kũ ń lakutunɔ. 7 Akũ ò
kpɛ́ òtɛn baaru nna pì kpáńnɛ gwe.

Kunna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Lisitira a gbánɔ íbana. Zaa lákũ ò a ì nà ɛrɛɛmɛ, adi táa o zikiro. 9 Àtɛn sã
kpá Pɔlu yãi, akũ Pɔlu wɛ́ pɛ̀a tíii, à è a ludanaanikɛnaa kà à a werekɔ̃a, 10 akũ à pìnɛ kũ kòto
gbãnao: Ǹ futɛ ǹ zɛ n gbáa. Akũ à vĩ̀ à zɛ̀ à nà táa'onaa. 11 Kũ gbɛ̃nɔ è lákũ Pɔlu kɛ̀ nà, akũ
ò wiki kàkara kũ Likaonia yão ò pì: Tãnanɔ lì bisãsirinɔ ũ ò kìpawá. 12 Ò tó kpà Baanabanɛ
Zusu, Pɔlu sɔ̃ Ɛmɛsi kũ àkũ mɛ́ àdi dońnɛ arɛ kũ yã'onaao yãi. 13 Zusu pì kpɛ́ kú wɛ̃tɛ kpɛ, akũ a
gbàgbarii sù kũ zùsa kũ ò lávu zãblebɔɔ kɛ̀ńnɛnɔo wɛ̃tɛ bĩnilɛa. À ye gbɛ̃nɔ sa oo zĩ̀rinɔa. 14 Kũ
Baanaba kũ Pɔluo yã pìi mà, ò ń utanɔ gàga ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ò sì gbɛ̃nɔ tɛ́ kũ wikio 15 ò pì: Gbɛ̃nɔ, bɔ́
yã mɛ́ à tò átɛn kɛ lɛɛ? Bisãsirinɔn ó ũ se lán á bà. Baaru nnan ótɛn kpáárɛ, de à kpɛ li pɔ́ gina
dínɔnɛ à arɛ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àkũ mɛ́ à musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ
pínki. 16 À buri sĩnda pínki tò yã ò ń zĩda zɛ́ sɛ̀. 17 Bee kũ abireo à a zĩda mɔ̀árɛ yãmanakɛnaa
gũn. Àdi tó legũ maárɛ de à pɔ́ kɛ̃ a gɔrɔa. Àdi á gba pɔ́ble dasi de àgɔ̃ kú pɔnna gũn. 18 Bee kũ
yã bire onaao, gbãna kũ gbãnao ò gbasa ò gì gbɛ̃nɔnɛ ò sa oḿma.
19 Akũ Yudanɔ bò Antiɔku kũ Ikɔniuo ò sù ò gbɛ̃nɔ sã vù. Akũ ò Pɔlu pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò a gàtɛ
ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, òtɛn da à gàmɛ. 20 Kũ Yesudenɔ kàkarai, akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn. Kũ gu
dɔ̀, àpii kũ Baanabao gɛ̀ɛ Dɛbi.

Zȉrinɔ tana Antiɔku

21 Kũ ò baaru nna kpàńnɛ wɛ̃tɛ pìi gũn, ò gbɛ̃nɔ lè dasidasi. Akũ ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ Lisitira kũ
Ikɔniuo kũ Antiɔkuo, 22 òtɛn Yesudenɔ gba gbãna, òtɛn lɛ́ dańma ò wɛ́ tã Yesu náanikɛnaaa
ò pì: Séde ò wari kɛ manamana, gbasa ò gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 23 Ò gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
dìtɛńnɛ sɔsi kũ sɔsio, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ kũ lɛ́yĩnaao ò ń ná Dikiri kũ ò a náani kɛ̀ ɔĩ.

24 Kũ ò bɔ̀tɛ Pisidia bùsu kpa, akũ ò kà Pamfilia bùsun. 25 Ò Luda yã ò Pɛga, akũ ò gɛ̀ɛ Atalia.
26 Gwen ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò tà Antiɔku, gu kũ ò ń ná Ludanɛ a ɔĩ yã, de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ zĩ kũ ò kɛ̀ ò
làka tera yã musu. 27 Kũ ò kà, ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ò yã kũ Luda kɛ̀ńnɛ gbȁńnɛ pínki, lákũ à buri
pãndenɔ gbà zɛ́ ò a náani kɛ̀ nà. 28 Akũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo gwe.

15

Yãgɔ̃gɔ̃na Yurusalɛmu

1 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea ò sù Antiɔku, akũ ò yã dà Yesudenɔnɛ ò pì: Tó ádi tɔ̃̀ zɔ̃ lákũ Musa dìtɛ
nàro, áni surabana lero. 2 Pɔlu kũ Baanabao zuka kàńyĩ ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo manamana
yã pìi musu. Akũ Yesudenɔ zɛ̀o Pɔlu kũ Baanabao kũ ń gbɛ̃kenɔ gɛ́ Yurusalɛmu de ò yã pì
gɔ̃gɔ̃ kũ zȉrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ. 3 Ò gɛ̀ɛ ò zɛ̀ńnɛ, akũ ò bɔ̀tɛ Fenisia kũ Samariao bùsu kpao.
Ò buri pãndenɔ nɛ̀sɛlitɛna yã bàba ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana. 4 Kũ ò kà
Yurusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kũ zȉrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbãnakɛ kpàńyĩ, akũ ò yã kũ Luda kɛ̀ńnɛ
pínki baaruu kpàńnɛ. 5 Akũ Farisi Yesude kenɔ fùtɛ ò pì: Séde buri pãndenɔ tɔ̃̀ zɔ̃, ò ońnɛ ògɔ̃
Musa doka kũna. 6 Akũ zȉrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara òtɛn yã pì gwa. 7 Kũ yãgɔ̃gɔ̃naa gbȁna
kȕ, Pita fùtɛ à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ Luda ma ditɛ á tɛ́ à gìi kɛ̀, de buri pãndenɔ Yesu baaru
nna ma ma lɛ́n ò a náani kɛ. 8 Luda gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ dɔ̃, akũ à ń gbá a Nini ń sinaa sèeda
ũ lákũ à ó gbá nà. 9 Luda dí ń ditɛ dodo kũ ókɔ̃nɔro. À ń nɛ̀sɛɛ pìpińnɛ kũ ò Yesu náani kɛ̀ yãi.
10 Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn Luda lɛ́ átɛn gwa teraa? Aso kũ ó dizinɔ fùa ò sɛ́ kũ ókɔ̃nɔn á ye à dińnɛ
yá? 11 Lɛnlo! Ó sì kũ óni surabana le Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ yãi lán mɔ́kɔ̃nɔ bà se.

12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń pínki, akũ ò sã kpà Baanaba kũ Pɔluooi, òtɛn sèedanɔ kũ daboyã kũ
Luda kɛ̀ ń gãi buri pãndenɔ tɛ́nɔ ońnɛ. 13 Kũ ò yã ò ò làka, Yamisi fùtɛ à yã ò à pì: Ma gbɛ̃nɔ,
à ma yã ma. 14 Simɔ ò lákũ Luda wɛ́ pȁ buri pãndenɔla káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń tɛ́ a pɔ́ ũ.
15 Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kũ abireo, zaakũ ò pì:
16 Abire gbɛra mani ɛra mà su mà Dauda bɛzĩ bo,
mani a guforo kɛkɛ mà tata mà a futɛ,
17 de bisãsiri kparanɔ ma ki wɛtɛ,
buri pãnde gbɛ̃ kũ ma tɔ́ kúmma pìnɔ ń pínki.
Dikiri kũ àtɛn yã pì kɛ mɛ́ à ò,
18 àkũ mɛ́ à tò ò yã pì dɔ̃ zaa káaku.
19 A yã mɛ́ à tò ma è à mana ò yã kũ à zĩ'ũ ditɛ buri pãnde kũ òtɛn arɛ dɔ Ludaanɔnɛro. 20 Ò
takada kɛ̃ńnɛ ò mì kɛ̃ tãna pɔ́blea kũ pãpãkɛnaao kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ aruo. 21 Zaakũ à
gìi kɛ̀ kũ òdigɔ̃ Musa takada kyó kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kámmabogɔrɔ zĩ pínki òdigɔ̃ a doka waazi
kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩna buri pãnde Yesudenɔa

22 Akũ zȉrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ pínki zɛ̀o ò gbɛ̃nɔ bo ń tɛ́ ò ń zĩ Antiɔku kũ Pɔluo
kũ Baanabao. Akũ ò ń arɛde kenɔ bò, Yudasi kũ òdi pinɛ Baasaba kũ Silasio. 23 Ò ń zĩ kũ
takadao, yã kũ ò kɛ̃ a gũnn dí:

Ókɔ̃nɔ zȉrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ o fɔ kpà ákɔ̃nɔ ó gbɛ̃ kũ ò de buri pãnde ũnɔa zaa Antiɔku kũ
Siria bùsuuo kũ Silisia bùsuuo. 24 O mà ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ á kĩnaa ó lɛ́ sari, ò á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛ ò á dá
bídin ń yã'onaa gũn. 25 Akũ o lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ o zɛo kũ ò gbɛ̃nɔ bo ò ń zĩáwa kũ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ
Baanaba kũ Pɔlu 26 kũ ò gì ń wɛ̃̀ndiii ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́bona yãiio. 27 A yã mɛ́ à tò ótɛn
Yudasi kũ Silasio zĩáwa, de ò yã kũ o kɛ̃ takadan oárɛ kũ lɛ́o. 28 Zaakũ Luda Nini kũ ókɔ̃nɔ
o zɛo òsun aso ke diárɛro, séde pɔ́ kũ à zɛ́ vĩ díkĩnanɔ. 29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa òo tãnaaa kũ
aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao. À mana à mì kɛ̃ adinɔa. Ò kɔ̃ e aafia!

30 Akũ ò ń gbárɛ ò gɛ̀ɛ Antiɔku. Ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ ò takada pìi kpàmma. 31 Kũ
ò a kyó kɛ̀, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ nɛ̀sɛyĩdakũna yã pìio. 32 Yudasi kũ Silasio bi
annabinɔmɛ, akũ ò lɛ́ dà ń gbɛ̃ pìnɔa manamana ò ń gbá gbãna. 33 Kũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ gwe,
Yesudenɔ lɛ́ zàmma, akũ ò tà ń zȉrinɔ kĩnaa aafia. 34-35 Pɔlu kũ Baanabao gɔ̃̀ Antiɔku. Kũ gbɛ̃
dasi pãndenɔ ò Dikiri yã dàńnɛ, ò baaru nna kpàńnɛ.

Pɔlu kũ Baanabao kɛ̃kɔ̃anaa

36 Gɔrɔ pla gbɛra Pɔlu pì Baanabanɛ: Ò ɛra ò gɛ́ ó gbɛ̃nɔ gwa wɛ̃tɛ kũ o Dikiri yã waazi kɛ̀n
yãnɔ gũn, ògɔ̃ dɔ̃ lákũ ò kun nà. 37 Baanaba ye à Yuhana Maaku sɛ́ à gɛ́ kũńwo, 38 akũ Pɔlu
tɛn da à mana ò gbɛ̃ kũ à kɛ̀ḿma Pamfilia à gì tɛ́ńyĩ ń zĩ gũn sɛ́ doro. 39 Kũ odi kɔ̃ yã maro,
akũ ò kɛ̀kɔ̃a. Baanaba Maaku sɛ̀ ò gɛ̀ gó'itɛn ò gɛɛ Sipiru. 40 Akũ Pɔlu Silasi sɛ̀. Yesudenɔ ń
ná Dikirinɛ a ɔĩ de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ, akũ ò dà zɛ́n, 41 ò gɛ̀tɛ Siria kũ Silisiaola ò sɔsi gbɛ̃nɔ gbà
gbãna.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna kũ Timɔtio kũ Silasio
1 Pɔlu kà Dɛbi kũ Lisitirao. Gwen Yesude ke kun a tɔ́n Timɔti. A da bi Yuda Yesudemɛ, a
de sɔ̃ bi Girikimɛ. 2 A tɔ́ nna Yesude kũ ò kú Lisitira kũ Ikɔniuonɔ kĩnaa. 3 Pɔlu ye à gɛ́ kãao,
akũ a tɔ̃ɔ zɔ̃nɛ Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ pìnɔ gũnnɔ yãi, zaakũ ń pínki dɔ̃ kũ a de bi Girikimɛ. 4 Wɛ̃tɛ
kũ ò gɛɛn pínki, ò yã kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛ Yurusalɛmu ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ kũna. 5 Akũ
òtɛn gbãna kũ ń ludanaanikɛnaa gũn òtɛn dasi kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

Pɔlu wɛ́gupu'ena Toroasi
6 Luda Nini gìńnɛ ò gɛ́ Luda yã o Asia bùsun, akũ ò gɛ̀tɛ Firigia kũ Galatia bùsunɔola. 7 Kũ ò
kà Misia bùsu lɛ́n, ò ye ò gɛ̃ Bitinia bùsun, akũ Yesu Nini dí weńnɛro. 8 Kũ ò gɛ̀tɛ Misia bùsula,
akũ ò kà Toroasi. 9 Gwãani Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛna wɛ́gupu'enaa gũn, àtɛn kútɛ
kɛnɛ à pì: Ǹ bikũ ǹ su ó kĩnaa Masedonia ǹ kpawái. 10 Kũ à wɛ́gupu è lɛ, akũ o Masedonia
soru kɛ̀ gɔ̃̀nɔ, zaakũ o dɔ̃̀ sà kũ Luda mɛ́ àtɛni ó sísi ò gɛ́ baaru nna kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛnaa
11 Akũ o gɛ̃ gó'itɛn Toroasi o mìi pɛ̀ Samɔtarasia. Kũ gu dɔ̀ o ka Nɛapɔli. 12 Bona gwe o gɛ
Filipi. Àkũmɛ Masedonia bùsu kpado pì wɛ́ra ũ, kũ Romudenɔn vĩ. Akũ o gɔrɔ pla kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi
gũn. 13 Kámmabogɔrɔ zĩ o bo wɛ̃tɛ kpɛ o gɛ swa sarɛ, gu kũ o mà aduakɛki kunwa. Akũ o vutɛ
o yã ò nɔgbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔnɛ. 14 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe òdi pinɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, biza
wɛ́ tɛ̃ra búgu yìariimɛ, akũsɔ̃ Luda donyĩriimɛ. Àtɛn yã kũ Pɔlu tɛn o ma, akũ Dikiri a swɛ̃̀ɛ
wɛ̃̀nɛ à yã pìi sì. 15 À da'itɛ kɛ̀ kũ a bɛdenɔ, akũ à wɛ́ kɛ̀wá à pì: Tó a ma Dikiri náanikɛnaa sì,
à mɔ́ à kipa ma bɛa. Akũ o a yãze è.

Pɔlu kũ Silasio dana kpɛ́siran Filipi
16 Zĩkea kũ ótɛn gɛ́ aduakɛkia, o dakarɛ kũ zɔ̀nɔgbɛ̃ kũ à mlɛ̃̀ tãna vĩo. A dikirinɔ dì ɔgɔ le
manamana a ziayã'onnɛnaa musu. 17 Akũ à bò à tɛ́wái, ókɔ̃nɔ kũ Pɔluo, àtɛn wiki lɛ́ à pì: Gbɛ̃
dínɔ bi Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ, òtɛn surabana zɛ́ kpàkpa kɛárɛ. 18 Àdigɔ̃ kɛ lɛ lán gu dìgɔ̃
dɔ nà, akũ Pɔlu kpàsa kãao. À lìtɛ à pì tãna pìinɛ: Ma ònnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa. Akũ à gòa
gɔ̃̀nɔ.
19 Kũ a dikirinɔ dɔ̃ ń àrelena a yã musu wɛ́dɔinaa làka, akũ ò Pɔlu kũ Silasioo kũ̀ ò ń gátɛ
ò gɛɛ kũńwo gbãnadenɔ kĩnaa ɛtɛ gũn. 20 Ò gɛɛ kũńwo yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa ò pì: Gbɛ̃ dínɔ bi
Yudanɔmɛ, òtɛni ó wɛ̃tɛ yakawɛrɛ. 21 Futɛokarayã kũ ókɔ̃nɔ Romudenɔ doka gìi ò sí ke ò kɛn
òtɛn dańnɛ. 22 Pari fùtɛńyĩ, akũ yãkpatɛkɛri pìnɔ pì ò ń pɔ́nɔ bońma ò ń lɛ́lɛ gòoo. 23 Kũ ò
gbɛ̃na mana kɛ̀ńnɛ, akũ ò ń dá kpɛ́siran ò pì kpɛ́ pìi dãkpãriinɛ à ń dãkpã manamana. 24 Kũ
ò ònɛ lɛ, akũ à ń dá kpɛ́ tú à ń gbánɔ yĩ̀ lía gíngin.
25 Lizãndo gũn Pɔlu kũ Silasio tɛn adua kɛ òtɛn lɛ̀ sí Ludanɛ, gbɛ̃ kparanɔ tɛn sã kpá ń yãi.
26 Kãnto zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã kũ gbãnao ari kpɛ́ pìi gbĩ̀nɔ kɛ̀ gìri. Gwe gɔ̃̀nɔ a gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃ pínki, akũ
purusunanɔ mɔ̀kakɔ̃ananɔ bɔ̀tɛḿma pínki. 27 Kũ kpɛ́ dãkpãrii pìi vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na pínki,
akũ à a fɛ̃nɛda wòto à ye à a zĩda dɛ, zaakũ àtɛn da purusunanɔ bàa sìmɛ. 28 Akũ Pɔlu pũ̀tã kũ
kòto gbãnao à pì: Ǹsun n zĩda kari boro. Ó kú la ó pínki. 29 Kpɛ́ dãkpãrii pìi pì ò mɔ́ fitilaao,
akũ à sì ń tɛ́ kũ bàao à kùtɛ Pɔlu kũ Silasio arɛ àtɛn lukaluka. 30 À bò kũńwo bàai, akũ à pì:
Marenɔ, deran mani kɛ mà surabana lee? 31 Ò pìnɛ: Ǹ Dikiri Yesu náani kɛ ĩni surabana le,
mɔkɔ̃n kũ n bedenɔ á pínki. 32 Akũ ò Dikiri yã ònɛ kũ a bedenɔ ń pínki. 33 Lizãndo kũ̀a kpɛ́
dãkpãrii pì ń sɛ́ à gɛɛ à ń bɔ̀nɔ pìpińnɛ, akũ à da'itɛ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 34 Akũ à gɛ̀
kũńwo a bɛa à pɔ́ble kɛ̀ńnɛ. Àpii kũ a bedenɔ, ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ ò Luda náani kɛ̀ yãi.
35 Kũ gu dɔ̀, yãkpatɛkɛrinɔ dogarinɔ zĩ̀ ò gɛ́ onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. 36 Akũ kpɛ́ dãkpãrii pìi
pì Pɔlunɛ: Yãkpatɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ma de mà á gbarɛ. À bɔtɛ à tá aafia. 37 Akũ Pɔlu pì dogarii
pìnɔnɛ: Ò ó gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wára yãkpatɛkɛna kũoo sari ò ó dá kpɛ́siran, ókɔ̃nɔ kũ Romudenɔn ó
ũ. Tera sà ò ye ò ó bɔtɛ asiri gũn yá? O'o! Oi! Séde ò su ò ó bɔtɛ ń zĩda. 38 Dogarii pìnɔ yã pì
gbã̀ yãkpatɛkɛrinɔnɛ. Kũ ò mà Romudenɔmɛ ń ũ, akũ vĩna ń kũ. 39 Akũ ò sù ò kútɛ kɛ̀ńnɛ ò ń

bɔ́tɛ kpɛ́siran, akũ ò wɛ́ kɛ̀ḿma ò bońnɛ ń wɛ̃tɛ gũn. 40 Kũ ò bɔ̀tɛ kpɛ́siran, ò gɛ̀ɛ Lidia bɛa. Ò
Yesudenɔ lè gwe, akũ ò ń nɛ̀sɛ yĩda kũńnɛ ò dà zɛ́n.

17

Pɔlu kunna Tɛsalonika

1 Ò bɔ̀tɛ kũ Amfipɔlio kũ Apɔlɔniao, akũ ò kà Tɛsalonika, gu kũ Yudanɔ aduakɛkpɛ kún.
2 Akũ Pɔlu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lákũ àdigɔ̃ kɛ nà, à waazi kɛ̀ńnɛ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn musu
kámmabogɔrɔ aakɔ̃. 3 Àtɛn bɔkɔtɛńnɛ lákũ à kɔ̃ sɛ̀o Arumasihu wɛ́tãmma le nà à futɛ bona
gan à pì: Yesu kũ matɛni a yã oárɛ mɛ́ à Arumasihu pì ũ. 4 Ń gbɛ̃kenɔ yã pì zɛ́ è, akũ ò nà Pɔlu
kũ Silasiooa. Lɛn Giriki donyĩrinɔ nàḿma lɛ dasi se ari kũ nɔgbɛ̃ kũ ò tɔ́ bònɔ dasi dɔ.

5 Akũ Yudanɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũńwo, ò kurepãpã'orinɔ kàkara ò dasi kũ̀, akũ ò wɛ̃tɛ wà̃. Ò
gɛ̀ɛ ò lìka Yasɔ̃ bɛi, òtɛn Pɔlu kũ Silasio wɛtɛ de ò ń kũ ò bo kũńwo gupuraa. 6 Kũ odi ń lero,
ò Yasɔ̃ kũ Yesude pãndenɔ gàtɛ ò bò kũńwo wɛ̃tɛ gbãnadenɔ kĩnaa, òtɛn wiki lɛ́ òtɛn pi: Gbɛ̃
pìnɔ bi andunia gudɛrinɔmɛ. Ò sù la, 7 akũ Yasɔ̃ ń dítɛ a bɛa. Gbɛ̃ pìnɔ tɛn pã Siza dokanɛ ń
pínki, òdi pi kína pãnde kun òdi pinɛ Yesu. 8 Yã pìi zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔa kũ wɛ̃tɛ gbãnadenɔ. 9 Akũ ò
ɔgɔ sì Yasɔ̃a kũ a gbɛ̃ kparanɔ ò ń gbárɛ.

Pɔlu kunna Bɛrea

10 Gwãani birea gɔ̃̀nɔ Yesudenɔ Pɔlu kũ Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kũ ò kà gwe, akũ ò gɛ̃̀ Yudanɔ
aduakɛkpɛn. 11 Gbɛ̃ birenɔ nɛ̀sɛ mana de Tɛsalonikadenɔ pɔ́la ò Luda yã sì ɔplapla. Lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ Luda yã gwagwa de ò dɔ̃ tó Pɔlu yã pìnɔn yãpura vĩ. 12 Ń gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀
dasidasi kũ Giriki nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo dasidasi dɔ. 13 Kũ Tɛsalonika Yudanɔ
mà Pɔlu tɛn Luda yã waazi kɛ Bɛrea dɔ, akũ ò sù gwe ò yãkete dà gbɛ̃nɔ tɛ́ ò ń pɔ fùtɛ. 14 Akũ
Yesudenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃̀nɔ ísira kpa, ama Silasi kũ Timɔtio gɔ̃̀ gwe. 15 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛ Pɔlunɛnɔ
gɛ̀ɛ kãao Atɛni, akũ ò ɛ̀ra ò tà Silasi kũ Timɔtio kĩnaa kũ Pɔlu lɛ́gbɛɛo, à pì ò mɔ́ ò a le likalika.

Pɔlu kunna Atɛni

16 Kũ Pɔlu tɛni ń dã Atɛni, a pɔ yàka kũ à è tãna di wɛ̃tɛ pìi gũn yãi. 17 Akũ à waazi kɛ̀
Yudanɔnɛ kũ buri pãnde donyĩrinɔ aduakɛkpɛn kũ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ń le ɛtɛ gũnnɔ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ
nà. 18 Pɔlu tɛn yã lɛkɔ̃a kũ yãwaaripari kũ òdi ń sísi Ɛpikurenɔ kũ Sotoikinɔ. Akũ ń gbɛ̃kenɔ
pì: Bɔ́ yãn titimako dí tɛn bɔtɛɛ? Gbɛ̃kenɔ pì: Ótɛn da tãna dufunɔ yã kpàkpan àtɛn kɛ. Ò ò lɛ
kũ àtɛn Yesu yã kũ a vuna ganwo baaru nna kpańnɛ yãimɛ. 19 Akũ ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa Areopagu ò pì: Ĩni yã dufu kũ ndì dańnɛ owɛrɛroo? 20 O yãbonsarɛ mà n lɛ́n,
ó ye ò a bɔkɔtɛna dɔ̃. 21 Atɛnidenɔ pínki kũ nibɔ kũ ò kú gwenɔ dìgɔ̃ ye yã pãndeiro, séde yã
dufu mana kũ a wàaripanaao.

22 Akũ Pɔlu fùtɛ à zɛ̀ Areopagude pìnɔ tɛ́ à pì: Atɛnidenɔ, ma è á mìnatɛna tãnanɔnɛ kokari
vĩ manamana yã sĩnda pínki gũn. 23 Kũ matɛn kure á wɛ̃tɛ gũn, matɛn pɔ́ kũ adì donyĩ kɛńnɛnɔ
tàasi ká, akũ ma sa'oki ke è, ò pɔ́ kɛ̃̀a ò pì: Luda kũ ó dɔ̃ro pɔ́. Luda kũ á a dɔ̃ro átɛn donyĩ
kɛnɛ baaruun matɛn kpáárɛ. 24 Luda andunia kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki. Àkũmɛ musu
kũ zĩtɛo Dikiri ũ, àdigɔ̃ kú kpɛ́ kũ bisãsirinɔ bònɛnɔ gũnlo. 25 A bàka kú kũ bisãsiri ɔdamma
keoro. Àkũ mɛ́ àdi wɛ̃̀ndi kũ we'oo kpá gbɛ̃ sĩnda pínkia kũ pɔ́ sĩnda pínkio. 26 À buri sĩnda pínki
bò gbɛ̃ mɛ̀n do kĩnaamɛ, akũ ò kú andunia kusuru siikɔ̃ pínkia. A gĩnakɛ à gɔrɔ dìtɛditɛ buri
pínkinɛ kũ gu kũ onigɔ̃ kunwa lɛ́o. 27 À ń kɛ́ de ògɔ̃ a wɛtɛ ò ɔ mátɛmatɛ ari ò gɛ́ boa. Bee kũ
abireo à zà̃ kũ ó gbɛ̃keoro. 28 Zaakũ àkũ mɛ́ àdi tó ògɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ ò fɔ̃ ò ó mɛ̀ sɛ́ ògɔ̃ kún. Lákũ á
kɛrɛ kenɔ ò nà: A burinɔn ó ũ se. 29 Lákũ Luda burinɔn ó ũ nà, òsungɔ̃ da Luda de lán tãna bàro
kũ bisãsiri kɛ̀ kũ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ɛ kũ à a ɔzĩ kɛ̀a a laasunnwa. 30 Luda mìkpɛrɛ
zù ó wɛ́siragɔrɔ yãnɛ, ama àtɛn yã ditɛ gbɛ̃nɔa gu sĩnda pínkia tera de ò nɛ̀sɛ litɛ. 31 Zaakũ à
gɔrɔ dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a. À gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ɛ pìi vù gan sèeda ũ gbɛ̃
sĩnda pínkinɛ.

32 Kũ ò gɛ̀nɔ vuna yã pìi mà, ń gbɛ̃kenɔ a fobò, ama ń gbɛ̃kenɔ pì: Óni n yã pì ma zĩkea dɔ.
33 Akũ Pɔlu bò ń kĩnaa. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, akũ ò Yesu náani kɛ̀. Areopagu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Diɔnisiu
kú ń tɛ́ kũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Damario kũ gbɛ̃kenɔ dɔ.

18

Pɔlu gɔrɔ pla kɛna Kɔrinti

1 Abire gbɛra Pɔlu bò Atɛni à gɛ̀ɛ Kɔrinti. 2 À kpàkũ kũ Yuda keo gwe, Pɔntu bùsu gbɛ̃ kũ òdi
pinɛ Akila kũ a nanɔ Pirisilao. Ò sù kũ Itali bùsuuo dufumɛ, kũ Siza Kalaudiu dìtɛ Yudanɔnɛ
ò bɔtɛ Romu yãi. Pɔlu gɛ̀ɛ ń kĩnaa, 3 akũ à kìpańma, àtɛn zĩ kɛ kũńwo kũ ɔzĩdokɔ̃nɔkɛrinɔmɛ ń

ũ yãi. Zaakũ bizakutakɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki. 4 Kámmabogɔrɔ zĩ pínki àdi waazi kɛ aduakɛkpɛn
àtɛn wɛtɛ Yudanɔ kũ Girikinɔ a yãzɛ e.
5 Kũ Silasi kũ Timɔtio bò Masedonia bùsun ò sù, Pɔlu zè kũ waazikɛnaao àtɛn o Yudanɔnɛ
swáswa kũ Yesumɛ Arumasihu ũ. 6 Kũ Yudanɔ ibɛrɛɛ sè kãao ò a sɔ̀sɔ̃, akũ à a pɔ́kasanɔ kpùkɛ
à pì: Yã kũ a kè wí á musu, ma yãn doro. Zaa tera mani gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaamɛ. 7 Kũ
à bò gwe à gɛ̀ɛ à kìpa buri pãnde donyĩri kũ òdi pinɛ Titiu Yusutu bɛa aduakɛkpɛ pìi sarɛ.
8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kirisipu Dikiri náani kè kũ a bedenɔ ń pínki. Kɔrintide kũ ò Pɔlu yã
mànɔ Yesu náani kè dasi, akũ ò da'itɛ kè. 9 Gwãani kea Dikiri ò Pɔlunɛ wɛ́gupu'enaa gũn à pì:
Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun kámma bo kũ yã'onnɛnaaoro, 10 zaakũ gbɛ̃nɔn kú ma pɔ́ ũ dasidasi
wɛ̃tɛ dí gũn. Makũ mɛ́ má kú kũnwo, gbɛ̃ke ni n kũ à wari dɔmmaro. 11 Akũ Pɔlu wɛ̀ do kũ
mɔ suddoo kè gwe àdigɔ̃ Luda yã da gbɛ̃nɔnɛ.
12 Gɔrɔ kũ Romu gbɛ̃ Galio de Girisi bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Yudanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kè ò fùtɛ Pɔlui, ò gɛ̀ɛ
kãao yãkpatɛkɛkia 13 ò pì: Àkũ mɛ́ àtɛn tɛ́ ká gbɛ̃nɔgu ògɔ̃ donyĩyã kũ à pã̀ ó dokanɛ kũna.
14 Kũ Pɔlu ye à yã o, akũ Galio pì Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà ke taari zɔ̃kɔ̃ɔn à kè yã, à kũ̀ mà
mɛna kãáo. 15 Lákũ átɛn yãkete ká gbɛ̃nɔ tó yã musu nà kũ á zĩda dokao, abirekũ gɔ̃̀ á yã
ũmɛ. Ma gi yã bire taka kɛkɛnaaimɛ. 16 Akũ à pɛ̀ḿma à ń bɔ́tɛ yãkpatɛkɛkpɛn. 17 Akũ pari
aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɔsɔtɛnɛ kũ̀ ò a gbɛ̃̀gbɛ̃ yãkpatɛkɛkpɛ lɛ́a. Ama adi kɛ Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gɔrɔ pla kè Kɔrinti dɔ, akũ à lɛ́ zà Yesudenɔa à gɛ̃̀ gó'itɛn àtɛn tá Siria bùsun. Pirisila
kũ Akilao gɛ̀ɛ kãao. À mìi bò Kɛnkɛrɛa lɛ́ kũ à sè à Ludanɛ yãi. 19 Kũ ò kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kũ
Akilaoo tò gwe. A gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn ò yã lɛ̀kɔ̃a kũ Yudanɔ, 20 akũ ò wɛ́ kɛa à gɔrɔ pla kɛ kũńwo.
Akũ à gì, 21 ama kũ àtɛn lɛ́ zaḿma à pì: Tó Luda wè, mani ɛra mà su á gwa. Akũ à bò Ɛfesu
kũ gó'itɛo. 22 Kũ à kà Sizaria, à gɛ̀ɛ à fɔ kpà sɔsi gbɛ̃nɔa zaa Yurusalɛmu, akũ à tà Antiɔku.
23 Kũ à gɔrɔ pla kè gwe, à ɛ̀ra à dà zɛ́n à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Galatia bùsun kũ Firigia bùsuuo à
Yesudenɔ gbà gbãna ń pínki.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda ke kun a tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. A lɛ́nna, akũsɔ̃ à Luda yã dɔ̃ manamana.
25 Ò Dikiri zɛ́ yã dànɛ, akũ Yesu yãdannɛna a kũ̀ gbãna. Àdi dańnɛ a zɛ́a, ama Yahaya
da'itɛkɛna yãn à dɔ̃. À sù Ɛfesu, 26 akũ à nà yã'onaaa aduakɛkpɛn kũ swɛ̃̀gbãnao. Kũ Pirisila
kũ Akilao a yã mà, akũ ò a sìsi ò Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔtɛnɛ sãnsãn. 27 Kũ Apolo ye à gɛ́ Girisi bùsun,
Yesudenɔ a gbà swɛ̃̀ɛ, akũ ò takada kɛ̃̀ Yesude kũ ò kú gwenɔnɛ de ò a kũ ɔplapla. Kũ à kà
gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kè Luda gbɛ̃kɛ gãinɔa manamana. 28 Zaakũ a yã Yudanɔ fù
pari gũn mámmam, à mɔ̀ńnɛ Luda yã gũn kũ Yesumɛ Arumasihu ũ.

19

Pɔlu kunna Ɛfesu

1 Gɔrɔ kũ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̃̀ Asia bùsuu guragura. Kũ à kà Ɛfesu, à Yesude kenɔ lè
gwe, 2 akũ à ń lá à pì: Kũ a Dikiri náani kè, a a Nini lè yá? Akũ ò wèa ò pì: Oi, ódi a Nini kunna
yã ma sero. 3 Akũ à ń lá à pì: Da'itɛ kpaten a kɛ̀ɛ? Ò wèa ò pì: Yahaya pɔ́mɛ. 4 Akũ Pɔlu pìńnɛ:
Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kè ń nɛ̀sɛlitɛnaa sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ ò gbɛ̃ kũ ani su a kpɛ náani kɛ.
Yesun à tɛ́a gwe. 5 Kũ ò yã pìi mà, ò da'itɛ kè kũ Dikiri Yesu tɔ́o. 6 Kũ Pɔlu ɔ nàḿma, Luda Nini
dìdiḿma, akũ ò yãke buri ò ò annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃ pìnɔ kà lán gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla bà ń pínki.
8 Pɔlu dìgɔ̃ gɛ́ aduakɛkpɛn ari mɔ aakɔ̃. À yã òńnɛ kũ swɛ̃̀gbãnao, àtɛn yã gága kũńwo de ò
a yãzɛ e kpata kũ à bò Luda kĩnaa musu. 9 Ama ń gbɛ̃kenɔ sãgbãna kè odi Luda yã síro, akũ
ò zɛ́ pì vãni bò pari gũn. Akũ Pɔlu gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀nɔ sɛ̀tɛ ò bò ń tɛ́. Akũ àdigɔ̃ yã gága
kũńwo Tiranu kyókpɛn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 10 À kè lɛ ari wɛ̃̀ pla, akũ Asia bùsudenɔ Dikiri yã
mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki.

Seva nɛ́nɔ

11 Luda Pɔlu gbà zɛ́ à daboyã bonsarɛnɔ kè. 12 Lɛn bee tó ò ísimmawarabɔnɔ ke fùranɔ nà Pɔlu
mɛ̀ɛa ò gɛ̀ɛ ò nà gyãrenɔa, òdi werekɔ̃amɛ ń tãnanɔ dì goḿma. 13 Yuda tãnagommari kũ òdigɔ̃
kure kenɔ wɛ̀tɛ ò tãna go kũ Dikiri Yesu tɔ́o ò pì: O òárɛ kũ Yesu kũ Pɔlu dì a yã waazi kɛ tɔ́o, à
goḿma. 14 Yudanɔ sa'oriki kũ òdi pinɛ Seva nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔ mɛ́ òdi kɛ lɛ. 15 Akũ tãna
pìńnɛ: Má Yesu dɔ̃, akũsɔ̃ ma Pɔlu baaruu mà. Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín á ũu? 16 Akũ tãnade pìi kùsiḿma
à gbãna mɔ̀ńnɛ, à ń nɛ́ ń pínki à ń kĩnna, akũ ò bàa lɛ̀ ò bɔ̀tɛ ɔn pìi gũn punsi. 17 Kũ Ɛfesudenɔ yã
pìi mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, vĩna ń kũ, akũ ò Dikiri Yesu tɔ́ sè lei. 18 Akũ gbɛ̃ kũ ò Yesu
náani kɛ̀nɔ sù òtɛni ń yãkɛnanɔ o gupuraa dasidasi. 19 Pɔ́dammari kenɔ ń takadanɔ nàkɔ̃a ò
sù ò kà tɛ́n pari wára. Kũ ò takada pìnɔ ɔgɔ dɔ̀dɔ, ò è à kà andurufu ɔgɔ mɛ̀n dúbu bupla akuri.
20 Lɛn Dikiri yã tɛn dagula lɛ àtɛn gbãna kũ.

Yãkete futɛna Ɛfesu
21 Yã birenɔ kɛnaa gbɛra Pɔlu zɛ̀o a nɛ̀sɛɛ gũn kũ ani bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo kũ Girisi
bùsuuo à gɛ́ Yurusalɛmu à pì tó a gɛɛ gwe, séde à gɛ́ Romu. 22 Akũ à a kpanyĩri gbɛ̃nɔn pla
kenɔ zì̃ Masedonia, Timɔti kũ Erasatuo. Àkũ sɔ̃ à gɔ̃̀ Asia bùsun gĩa.
23 Gɔrɔ birean yãkete fùtɛ manamana Dikiri zɛ́ yã musu. 24 Andurufupiri ke kun a tɔ́n
Dɛmɛtɛriu, àdi Atɛmi tãnakpɛ taka pi kũ andurufuuo. A pìri dakenɔ dì àre zɔ̃kɔ̃ le zĩ pìia.
25 Akũ à ń kákara kũ ń gbɛ̃dake kũ òdi zĩ bire taka kɛnɔ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ ɔzĩ dimɛ ó
bleki ũ. 26 Átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma lákũ Pɔlu tɛn kɛ nà, kũ à pì tãna kũ ò ń pínɔ bi dikirinɔnlo. À
gbɛ̃nɔ mìi lìtɛ dasidasi, ò a yãzɛ è. Adi kɛ Ɛfesu lan adoro, ari kũ Asia bùsu gu dasiomɛ. 27 Yã
dí ni fɔ̃ à kisira iwɛrɛ fá. Adi kɛ ó ɔzĩ lɛtɛna adonlo, a yã ni tó tãna nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpɛ́ kɛ pã,
tãna kũ Asia bùsudenɔ kũ andunia gbɛ̃nɔ pínki dì donyĩ kɛnɛɛ pì gakuri kɔ̀ ni ɛ́.
28 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀, akũ ò nà wikilɛnaaa ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi zɔ̃kɔ̃. 29 Wɛ̃tɛ wã̀,
gbɛ̃nɔ bàa lɛ̀ òtɛn sí kɔ̃kakarakɛkin, akũ ò Masedonia bùsu gbɛ̃nɔn pla Gayusi kũ Arisitaku
kũ òdi gɛ́ wɛ̃tɛa kũ Pɔluonɔ kũ̀ ò gɛ̀ɛ kũńwo gwe. 30 Pɔlu ye à gɛ̃ zà pìi gũn, akũ Yesudenɔ dí
wenɛro. 31 Asia bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ bi a gbɛ̃nnanɔmɛ, akũ ò gbɛ̃nɔ zì̃a ò lɛ dàa àsun gɛ̃ zànlo.
32 Kɔ̃kakaranaa yàka, gbɛ̃nɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn kɔ̃ yã maro, zaakũ pari dɔ̃ tó bɔ́yãin ò kàkarairo.
33 Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ Alɛsandai à yã o, akũ zàa gũn gbɛ̃kenɔ tɛn lɛ́ dɔa. Akũ Alɛsanda ɔ kɛ̀ńnɛ de ò
yĩtɛ, à ye à Yudanɔ bàka bo yãn gbɛ̃nɔ wára. 34 Kũ ò a dɔ̃̀ Yuda ũ, akũ ń pínki wiki sìkũn lɛɛlɛ
lán awa pla bà ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi zɔ̃kɔ̃.
35 Akũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń zuka zɛ̀ à pì: Ɛfesudenɔ, gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ kũ á de tãna zɔ̃kɔ̃ Atɛmi
kpɛ́ dãkpãri ũ kũ a surakpasao. 36 Lákũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo abirekũ kpɛro nà, à á zĩda kũ tɛɛnɛ.
Àsun yãke kɛ kũ wãnaoro. 37 A su kũ gbɛ̃ dínɔ la, odi ɔ na ó tãnakpɛ pɔ́kearo odi ó tãna tɔ́
vãni síro. 38 A yã mɛ́ à tò, tó Dɛmɛtɛriu kũ a pìri dakenɔ yã vĩ kũ gbɛ̃keo, yãkpatɛkɛgɔrɔ kun
kũ yãkɛkɛrinɔ. Ò gɛ́ kɔ̃ sísi gwe. 39 Tó á yã pãnde vĩ dɔ, oni gɔ̃gɔ̃árɛ kɔ̃kakarana kũ gbãnadenɔ
gbɛ̀kaa gũn. 40 Zaakũ oni fɔ̃ ò ó taari le zuka kũ ò kà gbãra díkĩna yãi. Óni yãzɛde le ò o zuka
pìi musuro, zaakũ à gbá vĩro. 41 Yã bire onaa gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

Pɔlu gɛna Masedonia bùsun kũ Girisio
1 Kũ zuka làka, Pɔlu Yesudenɔ kàkara à ń gbá swɛ̃̀ɛ à lɛ́ zàḿma, akũ à gɛ̀ɛ Masedonia. 2 Kũ
àtɛn gɛ̃tɛ bùsu birela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̃̀ kũ yãnɔ dasi ari à gɛ̀ɛ à kào Girisi, 3 akũ à mɔ aakɔ̃ kɛ̀
gwe. Kũ àtɛn gɛ́ gɛ̃ gó'itɛn de à tá Siria bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkũsũai, akũ à zɛ̀o à ɛra à
tá kũ Masedonia kpao. 4 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛnɛnɔ tɔ́n dí: Bɛrea gbɛ̃ Piru nɛ́ Sopata kũ Tɛsalonika
gbɛ̃nɔ Arisitaku kũ Sɛkunduo kũ Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kũ Timɔtio kũ Asia bùsu gbɛ̃nɔ Tikiku kũ
Torofimuo. 5 Gbɛ̃ birenɔ dòwɛrɛ arɛ ò gɛ̀ɛ, òtɛni ó dã Toroasi. 6 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Burodi Futɛnasari
dikpɛ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn Filipi, akũ gɔrɔ sɔɔro gbɛra o ń lé Toroasi. Gwen o azuma do dɛ̀n.

Yutiku lɛtɛna bona wondon
7 Azumanɛnna zĩ o kɔ̃ kàkara de ò burodi só lɛɛlɛ. Pɔlu tɛn waazi kɛńnɛ. Kũ à ye à tá tó gu
dɔ̀, akũ à dà yãla ari lizãndo. 8 Fitila dasi kú kpɛ́ musu gu kũ ó kɔ̃kakaranan. 9 Kɛfɛnna ke
vutɛna wondoo gũn kũ òdi pinɛ Yutiku, àtɛn idekũ dɛdɛ. Kũ Pɔlu waazikɛnaa kɛ̀ gbã̀na, i a
lɛ̀, akũ à bò zaa kpɛ́ musu pì lɛu aakɔ̃de wondoo gũn à lɛ̀tɛ, akũ ò à sɛ̀ gɛ̀ ũ. 10 Akũ Pɔlu kìpa à
kùsia, akũ à a sɛ̀ à kpà a kùla à pì: Àsun tó swɛ̃̀ kɛ̃águro, à kú wɛ̃̀ndiio. 11 Kũ à ɛ̀ra à dìdi musu,
à burodii lìlikɔ̃rɛ à sò, akũ à yã ò manamana ari gu dɔ̀o, akũ à dà zɛ́n. 12 Akũ ò tà kũ kɛfɛnna
pìio bɛ̃nɛ, gbɛ̃nɔ nɛ̀sɛ yĩda kũ̀ manamana.

Zaa Toroasi ai Milɛtu
13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ o gɛ o gɛ̃ gó'itɛn, o do Pɔlunɛ arɛ o ta Aso, wɛ̃tɛ kũ óni a sɛ́n. Lɛn à zɛ̀o lɛ, zaakũ à
ye à gɛ́ gwe gɛ̀sɛmɛ. 14 Kũ à ó lé Aso, akũ o a sɛ̀ o gɛ Mitilɛni. 15 Kũ gu dɔ̀, o bo gwe kũ gó'itɛo
o gɛ Kio. Gu làa dɔna o gɛ Samɔ, akũ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩn o ka Milɛtu. 16 Pɔlu zɛ̀o yã à do Ɛfesui
de gɔrɔ sún gɛ̃a Asia bùsunlo yãi, zaakũ àtɛn wã de à le à ká Yurusalɛmu ari Pɛntikɔsi dikpɛ
gɔ̃ kámɛ, tó ani sí kɛ.

Pɔlu lɛ́zana Ɛfesu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa
17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zì̃ sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa Ɛfesu à pì ò su Milɛtu. 18 Kũ ò kà, akũ à pìńnɛ: Á dɔ̃ lákũ madì
kɛ nà gɔrɔ kũ má kú kãáo zaa zĩ kũ ma gbá pɛ̀tɛ Asia bùsun la. 19 Ma zĩ kɛ̀ Dikirinɛ zĩdabusanaa
gũn kũ wɛ́'io. Ma wari kɛ̀ Yudanɔ lɛ́kpakũsũnamai yãi. 20 Mádi karana yãke utɛárɛro, ma
waazi kɛ̀árɛ ma dàárɛ gupuraa kũ á bɛnɔ. 21 Ma lɛ́ dà Yudanɔa kũ Girikinɔ ń pínki ò arɛ dɔ
Ludaa ò ó Dikiri Yesu náani kɛ. 22 Tera sà matɛn gɛ́ Yurusalɛmu lákũ Luda Nini ma dan nà, yã
kũ ani ma le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Luda Nini tɛn omɛnɛ kpɛ́sira kũ wɛ́tãmmanaao

tɛni ń dã. 24 Ama ma wɛ̃ndi bɛɛrɛ vĩmɛnɛ doro, séde mà yã kũ matɛn péa le mà zĩ kũ Dikiri
Yesu dàmɛnɛ kɛ mà a mì dɛ. Àkũmɛ Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.
25 Ákɔ̃nɔ kũ ma kure á tɛ́ ma kpata kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛnɔ, má dɔ̃ tera sà kũ óni
wɛ́ kɛ pla doro. 26 A yã mɛ́ à tò ma òárɛ gbãra, tó á gbɛ̃ke sɛ̀tɛ, ma yãn gwe doro. 27 Ma Luda
pɔyenyĩna pínki òárɛ, mádi a ke utɛárɛro. 28 À laakari dɔ á zĩdaa kũ sã kũ Luda Nini á dítɛ ń gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ ũnɔ ń pínki. À Luda sɔsi gbɛ̃ kũ à ń lú kũ a zĩda aruo pìnɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kũ ma tanaa
gbɛra lɛwanna pãsĩ kũ ò sãnɔ wɛ̃nda vĩronɔ ni si á tɛ́. 30 Bee á gbɛ̃kenɔ ni futɛ ò yãlɛkpɛrɛ
dańnɛ de ò gbɛ̃nɔ gá ò nańma. 31 A yã mɛ́ à tò àgɔ̃ kú a laakariia. Lákũ ma lɛ́ dà á baadia kũ
wɛ́'io nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio wɛ̃ aakɔ̃ dagura kámmabonaa sari, à tó a yã gɔ̃ dɔágu.
32 Tera sà matɛni á na Ludanɛ a ɔĩ kũ a gbɛ̃kɛ yã kũ ani fɔ̃ à gbãna karaárɛo, à á gba zɛ́ de
á baka gɔ̃ kú kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 33 Mádi gbɛ̃ke ɔgɔ ke a pókasa ke ni dɛro. 34 Á dɔ̃ kũ á zĩdao
kũ ma zĩ kɛ̀ kũ ma zĩda ɔomɛ, akũ ma pó kũ ó a ni vĩ kũ ma gbɛ̃nɔo lè. 35 Má mɔ̀árɛ yã sĩnda
pínki gũn à zĩ kɛ lán dí bà à kpá gbãnasaridenɔi. Yã kũ Dikiri Yesu ò gɔ̃ dɔágu kũ à pì gbadana
pɔnna vĩ de gbasinala.
36 Yã bire onaa gbɛra à kùtɛ a kosoa kũ ń gbɛ̃ sĩnda pínkio à adua kɛ̀. 37 Ń wɛ́ pà kũ wɛ́'io ń
pínki ò mlɛ̃mlɛ̃ Pɔlua ò lɛ́ pɛ̀pɛa. 38 Yã kũ à tò ń pɔ sira kɛ̃ zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à de kũ à pì ń wɛ́ ni kɛ pla
doro. Akũ ò zɛ̀nɛ ari gó'itɛ kĩnaa.

21

Pɔlu tana Yurusalɛmu

1 Ó kɛ̃namma gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn o da zɛ́n o mìi pɛ̀ Kosua. Gu làa dɔnaao o ka Rode, akũ
bona gwe o gɛ Patara. 2 Gwen o gó'itɛ kũ àtɛn gɛ́ Fenisia bùsun lèn, akũ o gɛ̃n o da zɛ́n. 3 Kũ
o Sipiru è zɛ̃ dire, o pãnɛ ɔzɛi ótɛn gɛ́ Siria bùsun, akũ o ka Taya, gu kũ ò gó'itɛ aso bɔ̀tɛn. 4 O
Yesudenɔ wɛ̀tɛ, akũ o azuma do kɛ̀ kũńwo. Ń gbɛ̃kenɔ ò Pɔlunɛ kũ Luda Nini gbãnao kũ àsun
gɛ́ Yurusalɛmuro. 5 Ama kũ gɔrɔ pàpa kũ óni tá, o futɛ ótɛn tá. Ò gɛ̀ɛ zɛwɛrɛ ń pínki kũ ń nɔnɔ
kũ ń nɛ́nɔ wɛ̃tɛ kpɛ ari ísira lɛ́a. Akũ o kutɛ ó kosoa o adua kɛ̀. 6 Kũ o lɛ́ zàkɔ̃a, o gɛ̃ gó'itɛn.
Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò ɛ̀ra ń bɛa.
7 Bona Taya o ɛra o da zɛ́n ari o ka Tɔlɛmai. O fɔ kpà Yesudenɔa o kɛ kũńwo gɔrɔ do. 8 Kũ gu
dɔ̀, o futɛ o gɛ Sizaria. O gɛ o kipa baarunnakpari Filipi bɛa. Gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń sɛ́ yãnɔ
domɛ. 9 À nɛ́nɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ gbɛ̃nɔn siikɔ̃ odi zã kɛ kɔ̀ro. 10 O gɔrɔ pla kɛna gwe gũn annabi
kũ òdi pinɛ Agabu bò Yudea bùsun à sù. 11 Kũ à sù ó kĩnaa, à Pɔlu utabaa sɛ̀ à a zĩda gbánɔ kũ
a ɔnɔ yɛ̀o à pì: Lákũ Luda Nini ò nàn dí: Gbɛ̃ kũ à bà dí vĩ, lɛn Yudanɔ ni a yĩ Yurusalɛmu
ò a kpá buri pãndenɔa lɛ. 12 Kũ o yã pìi mà, ókɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛpidenɔ o kútɛ kɛ̀ Pɔlunɛ àsun gɛ́
Yurusalɛmuro. 13 Akũ à pì: Bɔ́yãi átɛn ɔ́ɔ dɔ átɛni ma nɛ̀sɛɛ yakamɛnɛɛ? Àsungɔ̃ yĩna ũ sero.
Bee tó mani ga Yurusalɛmu Dikiri Yesu tɔ́ yãi, ma soru kɛ̀ kɔ̀. 14 Kũ òdi fɔ̃ ò a milɛ blèro, o
kámma bò o pì: Dikiri pɔyenyĩna kɛ. 15 Abire gbɛra o soru kɛ̀, akũ o gɛ Yurusalɛmu. 16 Yesude
kũ ò kú Sizaria kenɔ gɛ̀ɛ ò kìpa kũoo Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛa. Yesudemɛ a ũ zaa zĩ.

Pɔlu gɛna Yamisi gwa

17 Kũ o ka Yurusalɛmu, Yesudenɔ ó sí kũ pɔnnao. 18 Kũ gu dɔ̀, Pɔlu gɛ̀ɛ kũoo Yamisi bɛa. Gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe ń pínki. 19 Pɔlu fɔ kpàmma, akũ à yã kũ Luda kɛ̀ a zĩ gãi buri pãndenɔ
tɛ́ bàbańnɛ mámmam zɛ́azɛa. 20 Kũ ò yã pìi mà, ò Luda sáabu kpà. Akũ ò pìnɛ: Ǹ yã pì gwa, ó
gbɛ̃. Yudanɔ Yesu náani kɛ̀ dúbu ũgbangba, akũ ń pínki kokari vĩ Musa doka musu. 21 Ò mà
kũ ntɛn yã da Yuda kũ ò kú buri pãndenɔ tɛ́nɔnɛ ò kpɛ li Musa dokanɛ, òsun tɔ̃ zɔ̃ ń nɛ́nɔnɛro
òsungɔ̃ ń futɛokarayãnɔ kũnaro. 22 Óni kɛ deraa? Zaakũ oni gí n suna yã mairo. 23 Ǹ kɛ lákũ
óni onnɛ nà. Ó tɛ́ gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kenɔ lɛ́ kɛ̀ Ludaa. 24 Ǹ ń sɛ́ à gɛ́ gbɛ̃ bo á zĩdanɛ, ǹ ń fĩna bo de ò
le ò mì bo, gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ò mà n musu bi yãpuranlo. Oni e kũ mɔkɔ̃n sɔ̃ ń tɛ́
Musa dokai. 25 Buri pãnde Yesu náanikɛrinɔ sɔ̃, o takada kɛ̃ o òńnɛ o zɛo ò mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa
òo tãnaaaa kũ aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao.
26 Akũ Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tà kũńwo. Kũ gu dɔ̀, ò gbɛ̃ bò ń zĩdanɛ, akũ à gɛ̃ Luda ɔnn de à
gbɛ̃bogɔrɔ lɛ́ dìtɛ kũ sa kũ oni o ń baadinɛɛo.

Pɔlu kũna Luda ɔnn

27 Kũ gbɛ̃bona gɔrɔ suppla bire kà lakana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu è Luda ɔnn. Ò tɛ́ kà
parigu, akũ ò a kũ. 28 Òtɛn wiki lɛ́ ò pì: Isarailanɔ, à ó leo. Gbɛ̃ díkĩna mɛ́ àdigɔ̃ yã da gbɛ̃ sĩnda
pínkinɛ gu sĩnda pínkia, kũ à bo ó gbɛ̃nɔ yã kpɛ kũ ó dokao kũ gu díkĩnao. Abire gbɛra à dɔkɛ̀
kũ Luda ɔnnwo dɔ à gɛ̃n kũ Girikinɔ. 29 Ò ò lɛ kũ ò Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kũ Pɔluo wɛ̃tɛ gũn yã
yãimɛ, akũ òtɛn da Pɔlu gɛ̃ kãao Luda ɔn gũmmɛ.

30 Wɛ̃tɛ wɑ̃̀, gbɛ̃nɔ bò kũ bàao zaa gu sĩnda pínkia ò sù ò Pɔlu kṹ Luda ɔnn ò a gàtɛ ò bò kãao.
Gwe gɔ̃̀nɔ ò Luda ɔn pìi gbànɔ tàta. 31 Kũ ò ye ò a dɛ, yã pì baaru Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa
lè, à mà Yurusalɛmu wɑ̃̀. 32 Gwe gɔ̃̀nɔ à soza bàdenɔ sɛ̀ kũ a bàsaridenɔ, akũ ò gɛ̃̀ḿma kũ bàao.
Kũ gbɛ̃nɔ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi è kũ sozanɔ lɛɛlɛ, ò Pɔlu gbɛ̃naa tò. 33 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi nà Pɔlui
à a kṹ à pì ò a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ mɛ̀n pla. À ń lá à pì: Dín gbɛ̃ pì ũu? Bɔ́ yãn à kɛ̀ɛ? 34 Akũ zàa
gũn gbɛ̃nɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn yã dokɔ̃nɔ oro. Kũ zuka dí tó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi fɔ̃̀ à yã pì sãnsãn maro,
à pì ò gɛ́ kãao sozanɔ bùran. 35 Kũ ò kà kãao didikia, sozanɔ mɛ́ ò a sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãi.
36 Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛ́i kũ wikio òtɛn pi: À a dɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao

37 Kũ ò ye ò gɛ̃ kũ Pɔluo sozanɔ bùran, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi là à pì: Ĩni we mà yã ońnɛ yá? Akũ
à a là à pì: Ndì Giriki yã ma yá? 38 Misila gbɛ̃ kũ à fùtɛ kũ gbãnadenɔo zĩna à gɛ̀ɛ gbárannan kũ
bùsudɛri gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔmɛ n ũroo? 39 Pɔlu wèa à pì: Yudan ma ũ. Ò ma i Taasu, Silisia
bùsummɛ. Wɛ̃tɛ tɔ́saridenlo. Ma wɛ́ kèmma ǹ ma gba zɛ́ mà yã o gbɛ̃nɔnɛ. 40 À a gbà zɛ́, akũ
Pɔlu zɛ̀ didikia à ɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. Kũ ò yɩ̃̀tɛ kítikiti, à yã òńnɛ kũ Eberu yão à pì:

22

1 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma marenɔ, à sã kpá à ma yãzɛ ma tera. 2 Kũ ò mà àtɛn yã ońnɛ kũ Eberu
yão, ò zɛ̀ kítikiti. Akũ Pɔlu pì: 3 Yudan ma ũ, ò ma i Taasu, Silisia bùsummɛ, akũ ma kɛfɛn blè
wɛ̃tɛ gũn la. Gamaliɛli kĩnaan ma doka kũ ó dizinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má ania vĩ Ludanɛ lákũ
á kun nà gbãra á pínki. 4 Ma wɛ́ tɑ̃̀ donyĩ zɛ́ pì sɛ̀rinɔa ari ń gbɛ̃kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃nɔ
kṹkũ ma ń ká kpɛ́siran. 5 Sa'oriki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn de ma sèedadenɔ ũ ń pínki. Ma takada kũ ò
kɛ̃̀ Damasuku Yudanɔnɛ sì ń ɔĩ, matɛn gɛ́ gwe mà gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà su kũńwo Yurusalɛmu ò
wɛ́ tãḿma.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna bàbannɛnaa
(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kũ má tɛ́ zɛ́n, ma ka kãni kũ Damasukuo ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ kãnto gupura zɔ̃kɔ̃ɔ
bò ludambɛ à dàmala. 7 Ma bo ma lɛtɛ zĩtɛ, akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dera
ntɛn wɛ́ tãmaa? 8 Akũ ma pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ: Makũmɛ Yesu Nazɛra kũ ntɛn
wɛ́ tãa ũ. 9 Gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ gupura pìi è, ama odi gbɛ̃ kũ àtɛn yã o kũmao kòto maro.
10 Akũ ma a là: Bɔ́n mani kɛɛ, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ mà futɛ mà gɛ̃ Damasuku. Gwen oni yã
kũ a dìtɛmɛnɛ mà kɛ omɛnɛ pínki. 11 Gupura pì í gbãna tò ma wɛ́ dí gu e doro, akũ ma gbɛ̃nɔ
ma kũ ma ɔa ò gɛ̃̀ kũmao Damasuku.

12 Donyĩri ke kú gwe kũ òdi pinɛ Anania. Àdi mì natɛ Luda dokanɛ, akũsɔ̃ Damasuku
Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. 13 À sù ma kĩnaa à zɛ̀ ma sarɛ, akũ à pìmɛnɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ
ɛra ǹ gu e. Gwe gɔ̃̀nɔ ma wɛ́ wɛ̃̀, akũ ma a è. 14 À pì ó dizinɔ Luda mɛ́ à ma sɛ de mà wɛ́ kɛ pla
kũ Gbɛ̃ Manao mà yã ma a lɛ́n mà a pɔyenyĩna dɔ̃. 15 À pì manigɔ̃ de a sèedade ũ màgɔ̃ yã kũ
ma è kũ yã kũ ma màao o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 16 Akũ à pì bɔ́n matɛn dã dɔɔ, mà futɛ mà da'itɛ
kɛ ma durunnanɔ ni kɛ̃ma kũ à sísinaao.

Pɔlu zĩna buri pãndenɔ kĩnaa

17 Kũ ma ɛra Yurusalɛmu, matɛn adua kɛ Luda ɔnn, akũ ma wɛ́gupu è. 18 Ma Dikiri è, à
òmɛnɛ mà kɛ likalika mà bo Yurusalɛmu, zaakũ gbɛ̃nɔ ni yã kũ matɛn o a musu síro. 19 Akũ
ma pì Dikirinɛ, ò dɔ̃ sãnsãn kũ madìgɔ̃ gɛ̃ aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛnwo de màgɔ̃ a náanikɛrinɔ
ká kpɛ́siran ògɔ̃ ń gbɛ̃. 20 Kũ òtɛni à sèedade Sitivĩ dɛ sɔ̃, makũ má kú gwe ma zɛ kũ a dɛ̀rinɔ
má ń utanɔ kũnańnɛ. 21 Akũ Dikiri pìmɛnɛ mà gɛ́, áni ma zĩ ari buri pãndenɔ kĩnaa zɑ̃̀zã.

Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ

22 Ò sã kpà a yãi ari à gɛɛ à kà buri pãndenɔ yã pìia, akũ ò nà wikia ò pì: À a dɛ! Gbɛ̃ dí taka
kunna zɛ́ vĩro! 23 Òtɛn wiki lɛ́ òtɛni ń utanɔ kpukɛ òtɛn bùsutiti fã musu. 24 Akũ Romu sozanɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ò gɛ̃ kũ Pɔluo ń bùran, ò a gbɛ̃ kũ flɑ̃̀ao ari à yãpura o ò le ò yã kũ òtɛn wiki dɔa a
yãi ma. 25 Kũ òtɛn Pɔlu ɔnɔ poro de ò a yĩ, à pì soza bàde kũ à kú gwenɛ: Á a zɛ́ vĩ à Romu gbɛ̃
gbɛ̃ yãkpatɛkɛnaa sari yá? 26 Kũ sozaa pì yã pìi mà, à gɛ̀ɛ à pì ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Bɔ́n Ĩni kɛɛ? Gbɛ̃
pì bi Romu gbɛ̃mɛ. 27 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sù à Pɔlu là à pì: Ǹ omɛnɛ, Romu gbɛ̃mɛ n ũ yá? À wèa
à pì: Ee. 28 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma ɔgɔ dasi kpàmɛ, akũ ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Akũ Pɔlu pìnɛ:
Makũ sɔ̃ ò ma i a ũmɛ. 29 Akũ gbɛ̃ kũ ò yei ò yã lalaa yãnɔ bòru kpɛ gɔ̃̀nɔ. Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dɔ̃̀
kũ Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ, vĩna a kṹ kũ à tò ò mɔ̀ɔ kàa yãi.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Pɔluo

30 A gu dɔ̀ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ye à yã kũ Yudanɔ sùo sãnsãn ma, à mɔ̀ɔ pòroa, akũ à sa'orikinɔ
kũ Yuda gbãnadenɔ kàkara à sù kũ Pɔluo ń arɛ.

23

1 Pɔlu wɛ́ pɛ̀ gbãnadenɔa à pì: Ma gbɛ̃nɔ, yãke tɛni ma swɛ̃̀ vĩ Luda arɛro ari kũ a gbãrao.
2 Akũ sa'oriki Anania ò a dogarinɔnɛ ò a lɛ́ a lɛ́a. 3 Akũ Pɔlu pìnɛ: Luda n lɛ́ se, bisãsiri kaka
nɛ́. Ń vutɛna ntɛn yãkpatɛ kɛ kũmao doka musu, akũ mɔkɔ̃n sɔ̃ n bo a kpɛ, n pì ò ma lɛ́. 4 Akũ
dogari pìnɔ pì: Mɔkɔ̃mmɛ ntɛn Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛ yá? 5 Pɔlu pì: Gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sa'orikinlo,
zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì òsun ó bùsu gbãnade tɔ́ vãni síro.
6 Pɔlu dɔ̃ kũ gbãnade pìnɔ gbɛ̃kenɔ bi Sadusinɔmɛ, ń gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ, akũ à òńnɛ
gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ, Farisinɔ nɛ́n ma ũ. Gɛ̀nɔ vuna tãmaa kũ má vĩ yãin
átɛn yãkpatɛ kɛ kũmao. 7 Kũ à yã pìi ò, Farisinɔ kũ Sadusinɔ fùtɛ kũ kɔ̃o kũ lɛ́kpakɔ̃ao, akũ
kɔ̃kakararinɔ kpàatɛ lɛu pla. 8 Sadusinɔ dì pi gɛ̀nɔ dì vuro, akũsɔ̃ malaikanɔ kũ nininɔ kunlo.
Farisinɔ sɔ̃ ò zɛ̀ kũ yã pìnɔo pínki. 9 Ò zuka gbãna kà ń tɛ́, akũ Farisi kũ òdi doka dańnɛ kenɔ
fùtɛ kũ lɛ́kpakɔ̃a gbãnao ò pì: Ódi yã vãni ke le gbɛ̃ diaro. Tó nini ke malaika mɛ́ à yã ònɛ sɔ̃
bi? 10 Kũ lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ gbãna, sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ tɛn vĩna ma de gbɛ̃nɔ sún Pɔlu kɛ yákiyakiro yãi,
akũ à ò a sozanɔnɛ ò kipa ò gɛ̃ ń tɛ́ ò a kũ ò gɛ́ kãao ń bùran.
11 Zĩ birea gwãani Dikiri bò à sù Pɔlua à pì: Ǹ laakari kpátɛ! Lákũ n ma yã ò Yurusalɛmu
la nà, séde ǹ o Romu dɔ.

Lɛ́kpakũsũna Pɔlui

12 Kũ gu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkara asiri gũn ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari ò gɛ́ Pɔlu dɛo.
13 Lɛ́kpakũsũrii pìnɔ de gbɛ̃nɔn buplala. 14 Ò gɛ̀ɛ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa ò pìńnɛ: O sì
kũ Ludao o pì tó ódi Pɔlu dɛro, tó o pɔ́ blè, Luda láari bowá. 15 Ákɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ á pínki à
gɛ́ à o sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ à suárɛ kũ Pɔluo lákũ ò pi á ye à a yãnɔ tàasi ká tera de a káakupɔla
bà. Ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃ kú soru gũn ò a dɛ zɛ́n ari àgɔ̃ gɛ́ ká la.
16 Kũ Pɔlu dãre nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ń yã kũ ò gɔ̃̀gɔ̃ɔ pìi mà, akũ à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ sozanɔ bùran à ò Pɔlunɛ. 17 Akũ
Pɔlu soza bàde sìsi à pìnɛ: Ǹ gɛ́ kũ kɛfɛnna dio á gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa, zaakũ à ye à baaru ke kpánɛ.
18 Akũ à a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa à pì: Pɔlu kũ ò a dà kpɛ́n ma sisi à kútɛ kɛ̀mɛnɛ mà
su n kĩnaa kũ kɛfɛnna dio. À yãke vĩ à ye à onnɛ. 19 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi kɛfɛnna pìi kũ̀ a ɔa à
gɛ̀ɛ kãao gukpado ń pla, akũ à a là à pì: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛnɛɛ? 20 Akũ à pì: Yudanɔ mɛ́ ò lɛ́
kpàkũsũ, ò ye ò kútɛ kɛnnɛ ǹ su kũ Pɔluo ń gbãnadenɔnɛ zia, lákũ ò pi ò ye ò a yã gwa tera
de a káakupɔla bà. 21 Ǹsun weńnɛro, zaakũ ń gbɛ̃nɔ tɛni a dã zɛ́n ò de gbɛ̃nɔn buplala. Ò la
dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari ò gɛ́ a dɛo. Ò soru kɛ̀ kɔ̀, n yãn ń sã dɔi. 22 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pì
kɛfɛnna pìinɛ: Ǹsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ kũ n òmɛnɛro. Akũ à a gbàrɛ.

Pɔlu gbarɛna Sizaria

23 Akũ à soza bàde gbɛ̃nɔn planɔ sìsi à pìńnɛ: À o soza fɛ̃nɛdade gbɛ̃nɔn wàa donɔnɛ ò soru
kɛ ò gɛ́ Sizaria ɔkɔsi úblegɔrɔ kũ sɔ̃de gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurinɔ kũ sáride gbɛ̃nɔn wàa donɔ. 24 À
sɔ̃ yã kɛkɛ Pɔlunɛ à dia à gɛ́o bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi kĩnaa aafia. 25 Akũ à takada kɛ̃̀nɛ à pì:
26 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi, makũ Kalaudiu Lisia ma takada díkĩna kɛ̃̀nnɛ ma fɔ kpàmma.
27 Yudanɔ mɛ́ ò gbɛ̃ díkĩna kũ̀ ò ye ò a dɛ. Kũ ma a dɔ̃̀ Romu gbɛ̃ ũ, akũ ma gɛ kũ sozanɔ
ma a sìḿma. 28 Kũ má ye mà a taari kũ ò lèa ma, ma a sɛ̀ ma gɛ kãao ń yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa.
29 Gwen ma dɔ̃̀n kũ taari kũ ò lèa bi ń doka yãmɛ, adi yã kũ à kà ò a dɛ ke ò a da kpɛ́siran
kɛro. 30 Kũ ò lɛ́ kpàkũsũi, ò a yã kpãni kɛ̀mɛnɛ, akũ ma a gbàrɛmma gɔ̃̀nɔ ma ò yãdenɔnɛ ò
gɛ́ kũ a yão n kĩnaa gwe.
31 Akũ sozanɔ kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao Antipatari gwãani. 32 Kũ gu dɔ̀, soza kũ
òtɛn táa o gɛ̀sɛɛ pìnɔ Pɔlu nà sɔ̃denɔnɛ ń ɔĩ ò do kãao arɛ, akũ ò ɛ̀ra ò tà ń bùran. 33 Kũ sɔ̃denɔ kà
Sizaria, ò takada pìi kpà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìia, akũ ò Pɔlu nànɛ a ɔĩ. 34 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takada
pì kyó kɛ̀, akũ à Pɔlu là bùsu kũ à bòn. À mà kũ Silisia bùsuun à bòn, 35 akũ à pìnɛ: Tó gbɛ̃ kũ
ò yã vĩ kũnwonɔ sù, mani ma lákũ oni o nà. Akũ à pì ògɔ̃ a dãkpã Hɛrɔdu kipakia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpanaa

1 Gɔrɔ sɔɔro gbɛra sa'oriki Anania sù Sizaria kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ kũ dokadɔ̃ri kũ òdi pinɛ
Tɛtuluo. Ò sù Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa. 2 Kũ ò Pɔlu sìsi, Tɛtulu fùtɛ àtɛn yã daala
à pì: Felisi, kũ n arubarikaao ó bùsu katɛna aafia. N zia laasunlɛna mɛ́ à ó bùsuu kɛ̀ mana.
3 Òdi n tɔ́ nna sí ògɔ̃ n sáabu kpá gu sĩnda pínkin gɔrɔ sĩnda pínki. 4 Kũ má ye mà n yã gágaro,
mani wɛ́ kɛmma ǹ sùru kɛ kũoo ǹ ó yã fítinna dí ma. 5 O è kũ gbɛ̃ pì bi gudɛriimɛ. Àdi yãkete

da Yudanɔ tɛ́ andunia gũn pínki, à de donyĩzɛ ɛ́kɛ kũ òdi ń sísi Nazɛradenɔ don'arɛde ũ. 6 À ye
se à Luda ɔn gbằ lɛ́, akũ o a kũ̀. 7-8 Tó n a làla n zĩda, ĩni taari kũ ó lèa yãpura dɔ̃. 9 Akũ Yudanɔ
yã'i kàra ò pì lɛn yã pìnɔ de lɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao Felisi arɛ

10 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi mìi kè dékũ Pɔlunɛ de à yã o. Akũ Pɔlu pì: Lákũ má n dɔ̃ yãkpatɛkɛri
ũ bùsu dí gũn a wɛ̃̀ dasi kɛ̀, a yãi matɛni ma mìbona yã o ma laakariia. 11 Tó n gbɛ̀ka, oni onnɛ
kũ ma gɛna Yurusalɛmu mà donyĩ kɛ de gɔrɔ kuri awɛɛplalaro. 12 Odi ma e matɛn lɛ́kpakɔ̃a
kɛ kũ gbɛ̃keo Luda ɔnnlo. Odi ma e matɛn yãkete da aduakɛkpɛnɔ gũn ke wɛ̃tɛ gũnlo. 13 Gbɛ̃
pìnɔ ni fɔ̃ ò taari kũ ò lèma sèedade lennɛro. 14 Ma sì kũ zɛ́ kũ òtɛn sísi donyĩzɛ ɛ́kɛ pìi gũnn
matɛn do ó dizinɔ Ludai. Má yã kũ ò kɛ̃̀ Musa doka gũn kũ annabinɔ takadanɔ náanikɛna
pínki. 15 Ma wɛ́ dɔ Ludai lán mɔ́kɔ̃nɔ bà, kũ gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni vu ń pínki. 16 A yã
mɛ́ à tò madìgɔ̃ ma zĩda toto gɔrɔ sĩnda pínki de ma swɛ̃̀ súngɔ̃ vĩ Luda arɛ ke bisãsiri arɛro.
17 Ma wɛ̃̀kɛna kũ ma bùsuuo gbɛra ma ɛra ma su ma ɔ dàḿma ma sa ò 18 Luda ɔnn. Kũ matɛn
sa o ma gbằbonaa gbɛra, akũ ò ma le gwe. Mádi gbɛ̃nɔ kákararo, yãkete kunlo. 19 Asia bùsu
Yuda kenɔmɛ yãdenɔ ũ. Séde ò su ò yã bo kɔ̃ lɛ́n n kĩnaa. 20 Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kũ ò kú lanɔ dà
kũ ò lèma gɔrɔ kũ ò yãkpatɛ kè kũmao o. 21 Sé yã mɛ̀n do kũ ma òńnɛ kũ kòto gbãnao, gɛ̀nɔ
vuna yã musun òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao.
22 Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔtɛna dɔ̃, akũ à lá kù Yudanɔ yãla à pì: Tó sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Lisia sù, mani
á yã mì dɛárɛ. 23 À ò soza bàdenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpã, ama à a gba zɛ́ à ĩam pá, à tó a gbɛ̃nɔ kpái.

Pɔlu kunna kpɛ́siran Sizaria

24 Gɔrɔ pla gbɛra Felisi sù kũ a Yuda nanɔ kũ òdi pinɛ Durusilao. À Pɔlu sìsi, akũ à
Kirisi Yesu náanikɛna yã màa. 25 Pɔlu tɛn yã o manakɛnaa musu kũ zĩdakũnadɔ̃naao kũ
yãkpatɛkɛna kũ àtɛn suo, akũ vĩna Felisi kũ̀ à pì: Ǹ futɛ ǹ tá gĩa. Gɔrɔ kũ ma ɔ lè mani ɛra
mà n sísi. 26 Àtɛn wɛ́ dɔ Pɔlui kũ ani gusarɛgba daarɛmɛ, akũ àdigɔ̃ a sísi gɛ̃̀n baaakɔ̃ à su fàai
bo kãao. 27 Kũ à kè wɛ̃̀ pla, Pɔsiu Fɛsutu vùtɛ Felisi gɛ̃nɛ ũ. Kũ Felisi ye àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ
yãi, akũ à Pɔlu tò dana kpɛ́siran.

25

Pɔlu zɛ̀ kũ gɛna Siza kĩnaao

1 Fɛsutu vutɛna kpatan gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra à fùtɛ Sizaria à gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 2 Gwen sa'orikinɔ
kũ Yuda gbãnadenɔ sù a kĩnaa ò fùtɛ kũ Pɔlu yão. Ò wɛ́ kèa 3 à sùru kɛ à tó Pɔlu su Yurusalɛmu.
Zaakũ ò zɛ̀o ò tankutɛ kpákpanɛ zɛ́n ò a dɛmɛ. 4 Akũ Fɛsutu pìńnɛ: Pɔlu kú kpɛ́siran Sizaria,
makũ sɔ̃ mani tá gwe tera. 5 Á gbãnade kenɔ su ò gɛ́ kũmao. Tó à yã vãni kèmɛ, áni o.
6 Fɛsutu kè kũńwo lán gɔrɔ sɔraakɔ̃ ke gɔrɔ kuri taka bà, akũ à ɛ̀ra à tà Sizaria. Kũ gu dɔ̀, à
vùtɛ a tìntinnwa à pì ò mɔ́ kũ Pɔluo. 7 Kũ ò sù kãao, Yuda kũ ò bò Yurusalɛmunɔ lìkai, akũ ò
yã zɔ̃kɔ̃ kũ odi fɔ̃ ò a sèedade lèronɔ dìa dasidasi. 8 Pɔlu zɛ̀ kũ a zĩdao à pì: Mádi taari kɛ Yudanɔ
doka ke Luda ɔnnnɛro, ke Siza. 9 Fɛsutu tɛn wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ, akũ à Pɔlu là à pì: Ĩni
we ǹ gɛ́ Yurusalɛmu de mà yãkpatɛ kɛ kũnwo gwe yã dínɔ musu yá? 10 Pɔlu pì: Siza doka kũ
à kũ̀ ò yãkpatɛ kɛomɛnɛ arɛn má zɛn la. Mádi taari kɛ Yuda kenɛro lákũ mɔkɔ̃n ń dɔ̃ sãnsãn
nà. 11 Tó ma taari kũ à kà ò ma dɛ kè, matɛn gí mà garo. Ama lákũ mádi yã kũ gbɛ̃ dínɔ tɛn
o ma musu ke kɛro nà, gbɛ̃ke zɛ́ vĩ à ma kpáḿmaro. Gɛna Siza kĩnaan ma zɛo. 12 Kũ Fɛsutu lɛ́
kpàkũsũ kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Kũ Sizamɛ n zɛo, a kĩnaan ĩni gɛ́n.

Gɛna kũ Pɔluo kína Agaripa kũ Benisio arɛ

13 Gɔrɔ pla gbɛra kína Agaripa kũ Benisio sù Sizaria de ò fɔ kpá Fɛsutua. 14 Kũ òtɛn gɔrɔ pla
kɛ gwe yãi, Fɛsutu bò kũ Pɔlu yão kína pìinɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke kú la kũ Felisi a tò da kpɛ́siran.
15 Kũ ma gɛ Yurusalɛmu, sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sùmɛnɛ kũ a yão ò pì mà sùru kɛ mà
yã daala. 16 Ma pìńnɛ tó gbɛ̃ kũ ò sù kũ a yão dí zɛ́ le à kɔ̃ e kũ gbɛ̃ kũ ò yã vĩ lɛɛlɛnɔ à yã
wèḿmaro, ókɔ̃nɔ Romudenɔ odì a kpáḿmaro. 17 Kũ o su la lɛɛlɛ, mádi zɛzɛro. Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ,
akũ ma vutɛ ma tìntinnwa ma pì ò mɔmɛnɛ kũ adeo. 18 Gbɛ̃ kũ ò taari lèaa pìnɔ yã ò, odi yã
vãni kũ matɛn kpákpa o a musuro. 19 Ò yãkete vĩ kãao ń donyĩzɛ yã musu kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi
pinɛ Yesu yão. À gà, akũ Pɔlu zɛ̀ kũ a kunna wɛ̃̀ndin yão. 20 Ma bídi kè yã pì zɛ́ dɔ̃naaa, akũ
ma a là tó à ye à gɛ́ Yurusalɛmu ò yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ gwe. 21 Akũ Pɔlu pì Romu kínan a zɛo ògɔ̃ a
kũna. Akũ ma pì ògɔ̃ a dãkpã ari màgɔ̃ gɛ́ a gbarɛ Sizaa. 22 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Má ye
mà gbɛ̃ pì yã ma ma zĩda. Akũ Fɛsutu pì: Ĩni yã ma a lɛ́n zia.
23 Kũ gu dɔ̀ Agaripa kũ Benisio sù kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔ, akũ ò gɛ̃̀ kɔ̃kakarakɛkpɛn kũ soza gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ. Kũ Fɛsutu yã ò, ò sù kũ Pɔluo. 24 Akũ Fɛsutu pì: Kí Agaripa kũ
ákɔ̃nɔ kũ á kú kũoo lanɔ pínki, a gbɛ̃ dí è yá? Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ gu dínɔ ń pínki

gbɛ̃ pì yã sɛ̀ ò sùoma, òtɛn wiki lɛ́ma ò pì à mana àgɔ̃ kun doro. 25 Makũ sɔ̃, mádi e à yãke kɛ̀
kũ à kà ò a dɛro, akũ lákũ à zɛ̀ kũ Sizao nà, ma zɛo mà a gbarɛa. 26 Mádi yã pì gbá dɔ̃ gbasa
mà takada kɛ̃ kínanɛ a yã musuro. A yã mɛ́ à tò ma su kãao á arɛ, atɛ̃nsa mɔkɔ̃n kína Agaripa,
de yãlalanaaa gbɛra mà yã le mà kɛ̃. 27 Zaakũ purusuna gbarɛḿmana taari kũ ò lèa sãnsãn
onaa sari zɛ́ vĩ ma kĩnaaro.

26

Pɔlu a zĩda yã bɔkɔtɛna kína Agaripa arɛ

1 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ǹ n yã o. Akũ Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩda yã bɔ̀kɔtɛ à pì: 2 Kí Agaripa,
ma è ma mìnna kɛ̀, kũ ma lè matɛni ma zĩda yã bɔkɔtɛ n arɛ gbãra taari kũ Yudanɔ dìma
pínki yã musu. 3 Atɛ̃nsa kũ ń Yudanɔ futɛokarayã dɔ̃ pínki kũ ń yãketenɔ. Abire yãi ma wɛ́
kɛ̀mma ǹ ma yã dí mamɛnɛ. 4 Yudanɔ ma kunna dɔ̃ zaa ma nɛ́ fíti zĩ naana zaa ma bùsun ari
Yurusalɛmu. 5 Ò ma dɔ̃ à gìi kɛ̀. Tó ò yei, oni fɔ̃ ò o kũ má kú ó donyĩrinɔ gɛ̃ kũ à gbãna kũ
Luda yão kũ òdi pi Farisinɔ tɛ́. 6 Tera sà òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao kũ ma wɛ́ dɔ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ ó
dizinɔnɛɛi yãi. 7 Ó buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ dìgɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio wɛ́dɔna lɛ́sɛna
dokɔ̃nɔ pìii. Kí, tãmaa pì yãin Yudanɔ fùtɛmai. 8 Bɔ́yãin Luda gɛ̀nɔ vunaa kɛ̀árɛ yãzɛsari ũ
sɛ́ɛ?
9 Makũ sɔ̃ yã, ma zɛo kũ yã kũ ani bo Yesu Nazɛra kpɛ pínkin manigɔ̃ kɛ. 10 Lɛn ma kɛ̀ lɛ
Yurusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zɛ́, akũ ma Luda gbɛ̃nɔ kà kpɛ́siran dasi. Tó òtɛni ń dɛdɛ sɔ̃,
ma lɛ́ dìgɔ̃ kú a gũmmɛ. 11 Madìgɔ̃ gɛ́ aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛo gɛ̃n baaakɔ̃, màgɔ̃ wɛ́ tãḿma
mà gã naḿma de ò ledi kpá Yesui. Ma pɔ fɛ̃nańyĩ, akũ madì gɛ́ wari dɔḿma ari buri pãnde
wɛ̃tɛnɔa.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã'onaa
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

12 Abire yãi matɛn gɛ́ Damasuku kũ doka kũ sa'orikinɔ ma gbarɛooo. 13 Kína, kũ má tɛ́ zɛ́n
kũ ifãntɛ̃o di mìdangura, ma gupura è à bò ludambɛ à damala kũ ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ de ifãntɛ̃la.
14 O lɛtɛ zĩtɛ ó pínki, akũ ma kòtoo mà ò òmɛnɛ kũ Eberu yão ò pì: Solu, Solu, à kɛ̀ dera ntɛn
wɛ́ tãmaa? Lɛ̀zɔ̃na kũ gbáo kyate sari tɛn wari dɔmma fá! 15 Ma pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ
Dikiri pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 16 Ǹ futɛ ǹ zɛ. Ma bo ma summa de mà n sɛ́ ma
zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ de yã kũ n è kũ yã kũ mani mɔnnɛoo sèedade ũ. 17 Mani n sura ba Yudanɔ ɔĩ
kũ buri pãndenɔ. Mani n zĩḿma 18 de ǹ ń wɛ́ kɛ̃ńnɛ, ò kpɛ li gusiranɛ ò arɛ dɔ gupuraa, ò bo
Setan gbãnan ò gɛ̃ Luda pɔ́n, de ń durunnanɔ le à kɛ̃ḿma, ń baka gɔ̃ kú kũ Luda gbɛ̃nɔ ma
náanikɛna yãi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àkũ mɛ́ à tò mádi gí ludambɛ gbɛ̃ kũ à bò à sùma yãiro. 20 Ma waazi kɛ̀
Damasuku gĩa kũ Yurusalɛmuo, akũ ma kɛ̀ Yudea bùsu gu sĩnda pínkia kũ buri pãndenɔ
kĩnaao. Ma òńnɛ ò nɛ̀sɛ litɛ ò arɛ dɔ Ludaa, ò yã kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ò nɛ̀sɛɛ lìtɛ kɛ. 21 Abire
yãin Yudanɔ ma kũ Luda ɔnn, ò ye ò ma dɛ. 22 Luda kpányĩn má kunwo ari kũ a gbãrao, akũ
má zɛna a sèedade ũ nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń pínki. Madì yã pãnde oro, sé yã kũ annabinɔ kũ
Musao ò à kɛ baasiro. 23 Ò pì Arumasihu ni wari le, àkũ mɛ́ ani futɛ bona gan káaku à gupura
yã o Yudanɔnɛ kũ buri pãndenɔ.
24 Kũ Pɔlu tɛni a zĩda yã bɔkɔtɛ lɛ, Fɛsutu wiki dɔ̀a à pì: Ĩa kàmman yá Pɔlu? N dɔ̃na zɔ̃kɔ̃
mɛ́ àtɛni n mì litɛ. 25 Akũ Pɔlu pì: Ĩa dí kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde Fɛsutu. Yãzɛden matɛn o, akũsɔ̃
yãpuramɛ. 26 Kí, lákũ ń yã birenɔ dɔ̃ nà mani fɔ̃ mà yã onnɛ súsu vĩna sari. Má dɔ̃ kũ a ke dí kɛ
n mì kpɛro, zaakũ yã pì bi gukpado yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kũ annabinɔ òo sì yá? Má dɔ̃
kũ n sì. 28 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Gɔrɔ fíti dí lɛ́n ntɛn da ĩni fɔ̃ ǹ ma litɛ mà gɔ̃ Yesude ũn yá?
29 Pɔlu pì: Bee tera ke gìkɛna má yei, tó Luda wè. Adi kɛ ndonlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ma yã ma
gbãranɔ ń pínki, ò gɔ̃ lákũ má de nà mɔ̀kakɔ̃ana dínɔ baasi. 30 Akũ kína pì kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃o
kũ Benisio fùtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔ. 31 Kũ ò bɔ̀tɛ, òtɛn o'okɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì dí yã kũ à kà
ò a dɛ ke ò a da kpɛ́siran kɛro. 32 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Tó gbɛ̃ pì dí zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao
yãro, de óni fɔ̃ ò a gbarɛ.

27

Gɛna kũ Pɔluo Romu gó'itɛ gũn

1 Kũ ò zɛ̀o ò da Itali zɛ́n, akũ ò Pɔlu kũ purusuna kpara kenɔ nà soza bàde kũ òdi pinɛ
Yuliunɛ a ɔĩ. À de soza gɛ̃ kũ òdi pi Siza sozanɔ don'arɛdenɔ do ũ. 2 O gɛ̃ gó'itɛ kũ à bò
Adaramitiumu gũn, àtɛn bɔtɛ kũ Asia bùsu wɛ̃tɛnɔ, akũ o da zɛ́n. Masedonia bùsu gbɛ̃
Arisitaku Tɛsalonika kú kũoo. 3 Kũ gu dɔ̀ o ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna kũ nɛ̀sɛdoo, akũ à a
gbà zɛ́ à gɛ́ a gbɛ̃nɔ gwa, de ò kpái. 4 Kũ o bo gwe, o ka í dagura. Kũ ĩa tɛn daólɛ yãi, akũ o do

Sipiru bùsuui kpɛ kpa. 5 Táa'ona ísira dagura o do Silisia kũ Pamfilia bùsunɔi, akũ o ka Mira,
Lisia bùsun. 6 Gwen soza bàde pì Alɛsandaria gó'itɛ kũ àtɛn gɛ́ Itali lèn, akũ à ó kán.
7 Gɔrɔ kenɔ gũn ó tá bùsa. O ɔsi kà ari o ka Sinidu lɛ́a. Kũ ĩa dí wewɛrɛ ò gɛ́ súsuro, o pãnɛ
o bo Kɛrɛti bùsu kpɛ kpa Salamɔnɛ sarɛ. 8 Ɔsikanaa gũn ótɛn pã Kɛrɛtinɛ, akũ o ka gu kũ òdi
pi Gódɔki Manan. A kãni kũ wẽtɛ kũ òdi pi Laseao. 9 Lákũ o gìi kè zɛ́n nà, ó gɛna arɛ gɔ̃̀ kari
yã ũ, zaakũ Yudanɔ lɛ́yĩgɔrɔ gɛ̃̀ kɔ̀. A yã mɛ́ à tò Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à pì: Gbɛ̃nɔ, ma è tá dí ni
su kũ ásaru zɔ̃kɔ̃ɔ kũ kisirao. Adi kɛ gó pì kũ a asonɔ adonlo, kũ ókɔ̃nɔmɛ se. 11 Ama soza
bàde gódɔdɔri kũ gódeo yã sì de Pɔlu pɔ́la. 12 Gu pì mana ò gó dɔn ò bunsirɛ blenlo, akũ gbɛ̃nɔ
zɛ̀ dasi kũ ò ɛra ò da zɛ́n ò tá. Ò ye ò ká Fenisi, wẽtɛ kũ à kú Kɛrɛti ifãlɛtɛ kpa, tó ani sí kɛ ò
bunsirɛ ble gwe.

Zàga'ĩa futɛna ísirala

13 Kũ ĩa busɛ fùtɛ gènɔmidɔki kpa, òtɛn da ò fɔ̃ ò ń pɔyeina kɛmɛ. Akũ ò ń gó pòro ò dà zɛ́n
òtɛn pã Kɛrɛtinɛ kãnikãni. 14 Adi gì kɛro zàga'ĩa gbãna kũ òdi pi ĩa pãsĩ bò Kɛrɛti kpi kpa. 15 À
gó lìtɛ, ódi fɔ̃ ò arɛ dɔa doro, akũ o gɔ̃ tɛ́i. 16 Kũ à ó kpá luan fítinna kũ òdi pi Kodai, à kèwá
sȁna fíti. Ɔsikanaa gũn o ó gó fítinna surababɔɔ lè o kũ̀ gwe. 17 Kũ ò sɛ̀ ò gɛ̃̀o gó zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũ ò
kèkɛ ò bàa dɔ̀ gó zɔ̃kɔ̃ɔ pìia. Kũ òtɛn vĩna kɛ Libia bùsu í sàrara gɛ̃nanɛ yãi, akũ ò gó kúra gbàrɛ
ín ò gɔ̃̀ tɛ́ ĩai. 18 Kũ gu dɔ̀, lákũ zàga'ĩa kpɛ́ àtɛni ó gó yĩpayĩpa gbãngbãn nà, akũ ò nà asonɔ
zuzunaaa í gũn. 19 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò ń gó zĩkɛbɔnɔ bɔ̀tɛ ò kɔ̀tɛ ń zĩda. 20 À kà gɔrɔ ũgbangba
ifãntɛ̃ kũ susunɛnɔ dí boro, ĩa pãsĩ pìi kũ legũo dí kpátɛro. Surabana tãmaa kũ ó vĩ yã làkawá
pínki.
21 O gɔrɔ pla kè ódi le o pɔ́ blèro, akũ Pɔlu fùtɛ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma yã màmɛ yã, de ódi
futɛ Kɛrɛti, kisira kũ ásaru dínɔ gbasa à ó léro. 22 Ari tera matɛn lɛ́ daáwa à laakari kpátɛ! Á
gbɛ̃ke ni garo, sé gó pìi yaka. 23 Gĩa gwãani Luda kũ má de a pɔ́ ũ matɛn doi malaika bò à
sùma 24 à pì: Ǹsun vĩna kɛro, Pɔlu. Séde ǹ Siza arɛ le. Luda gbɛ̃ kũ ò kú kũńwo gó gũnnɔ bònnɛ
aafia ń pínki. 25 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ, à laakari kpátɛ! Má Luda náani vĩ kũ ani kɛ lákũ à òmɛnɛ
nà. 26 Séde ò ká luan ke í sàraran.
27 A gɔrɔ gẽro donsaride zĩ gwãani ĩa pãsĩ pì tɛni ó gátɛ Adariatiki íla ari tera. Akũ lizãndo
gó gbɛ̃nɔ tɛn da o ka kãni kũ í baraomɛ. 28 Akũ ò bà ílɔgwabɔɔ gbàrɛ ín, ò è gȁsãkuru basiikɔ̃.
Kũ à kè saa fíti ò gbàrɛ dɔ, ò lè a lòkotoo kà gȁsãkuru baaakɔ̃. 29 Òtɛn kpana gbèla vĩna kɛ, akũ
ò kúra mèn siikɔ̃ gbàrɛ gó pɔ̀rɔ kpɛ, akũ òtɛn adua kɛ de gu dɔḿma. 30 Gó gbɛ̃nɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò
bɔtɛ gó gũn ò bàa lɛ́, akũ òtɛn gó surababɔɔ pìi kipa ò da íla, òtɛn kɛ lákũ ò ye ò kúranɔ gbarɛ
gó arɛ bà. 31 Akũ Pɔlu pì soza bàdenɛ kũ a bàsaridenɔ: Tó gbɛ̃ birenɔ dí gɔ̃ gó gũnlo, áni fɔ̃ à
boro. 32 Akũ sozanɔ gó surababɔɔ bànɔ zɔ̃̀zɔ̃ ò tò à lɛ̀tɛ ín.
33 Kũ gu ye à dɔ, Pɔlu kútɛ kèńnɛ ń pínki ò pɔ́ ble à pì: A gɔrɔ gẽro donsarin gbãra a gɔ̃ lokona
pɔ́ble sari. 34 Matɛn kútɛ kɛárɛ à pɔ́ ble de à gbãna le à bo aafia. Bee á mìkã mèn do ni lɛ́tɛro.
35 Pɔlu yã bire onaa gbɛra à burodii sɛ̀ à Luda sáabu kpà gbɛ̃ sĩnda pínki wára, akũ à ɛ̀ àtɛn
só. 36 Ń gbɛ̃ sĩnda pínki laakarii kpàtɛ, akũ ò pɔ́ blè sà. 37 Ókɔ̃nɔ kũ ó kú gó gũnnɔ ó pínki o ka
gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ baaakɔ̃ akuri awɛɛsuddo. 38 Kũ ò pɔ́ blè ò kȁ, ò pɔ́blewɛ bɔ̀tɛ ò kà ín, de gó
le à kɛ futa yãi.

Gó'itɛ yakanaa

39 Kũ gu dɔ̀, ò sȉsĩaa lè odi dɔ̃ro. Kũ ò luankore è kũ bùsu'atɛ̃ sàraao, akũ ò zɛ̀o ò gɛ́ kũ góo í
sàraran gwe, tó oni fɔ̃. 40 Ò kúranɔ pòro ò dà í gũn, akũ ò báli gódɔdɔbɔnɔ bàa pòro gɔ̃̀nɔ. Ò gó
arɛ biza pòro ĩanɛ, akũ ò mìi pɛ̀ gu sàraa pìia. 41 Akũ ò sì bùsu'atɛ̃n dɔ̃naa sari, akũ gó zɛ̀ gwe.
Bùsu'atɛ̃ pì gó arɛ kũ̀ gíngin adi fɔ̃ à yĩgãro, akũ ísɔ̃kɛna kũ àtɛn káka kũ gbãnao tɛn gó pɔ̀rɔ kpɛ
yaka. 42 Sozanɔ zɛ̀o ò purusunanɔ dɛdɛ, de ń gbɛ̃ke sún í kpá ò pitiḿmaro yãi. 43 Ama soza
bàde ye à Pɔlu mì sí, akũ à gìńnɛ ò ń pɔyeina kɛ. À pì íkparinɔ dońnɛ arɛ ò kusi ía ò bikũ, 44 gbɛ̃
kparanɔ gɔ̃ tɛ́ ń kpɛ lí lèkɛtɛnɔ ke gó kasonɔ musu. Lɛn gbɛ̃ sĩnda pínki í bara lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kunna Malata luan

1 Kũ o í bara lè aafia, o mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bedenɔ ó sí kũ yenyĩo manamana. Ò
gbãnakɛ kpàwái, ò tɛ́ sàa lèwɛrɛ, zaakũ legũ nà manaaa, akũ ĩa bɔ̀tɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkara à
sù àtɛn ká tɛ́n, pitiko kú a gũn. Kũ tɛ́ puusu a pà, à bò à Pɔlu sò a ɔa. 4 Kũ bedenɔ mlɛ̃̀ɛ pìi è
dɔ a ɔa, ò pìkɔ̃nɛ: Gbɛ̃ bire bi gbɛ̃dɛriimɛ yãpura. Bee kũ à bikũ̀ í bara aafia, yãpura dí wenɛ
àgɔ̃ kunlo. 5 Ama Pɔlu mlɛ̃̀ɛ pìi gbȁkɛ à dà tɛ́n, adi pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wɛ́ dɔi kũ a ɔ ni ká à
lɛ́tɛ à ga gwe gɔ̃̀nɔmɛ. Kũ à gìi kɛ̀, ò è pɔ́ke dí a lero, akũ ò lɛ́ lìtɛ ò pì, gbɛ̃ pì bi tãna zɔ̃kɔ̃ kemɛ.

[7] Gu pìi sarɛn luan gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Publiu bɛ kunwa. À ó dítɛ gɔrɔ aakɔ̃ à nibɔkɛnaa
kɛ̀wɛrɛ kũ yenyĩo. [8] Publiu de wútɛna kũ mɛ̀wãnao àtɛn bãdubãdu kɛ. Akũ Pɔlu gɛ̃̀ a kĩnaa à
adua kɛ̀nɛ, à ɔ nàa à a wèrekɔ̃a. [9] Kũ à kɛ̀ lɛ, luan pì gyãre kparanɔ sù a kĩnaa, akũ ò wèrekɔ̃a
se. [10] Ò ó kpe tà manamana. Kũ ótɛn tá, ò zànaa kɛ̀wɛrɛ dɔ.

Pɔlu kana Romu

[11] Ó kunna luan pìi gũn mɔ aakɔ̃ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛ kũ à bunsirɛ blè gwen o da zɛ́n. Gó pìi
bò Alɛsandaria ò sìka tãnanɔ sèedaa kɛ̀a. [12] Kũ o ka Sirakusi, o gɔrɔ aakɔ̃ kɛ̀ gwe. [13] Bona gwe
o do í lɛ́i ari o gɛ káo Rɛgiumu. Kũ gu dɔ̀ ĩa bò gɛ̀nɔmidɔki kpa, a gɔrɔ pladen o ka Putɛɔli.
[14] Wɛ̃tɛ pìi gũnn o Yesudenɔ lèn. Ò pì ò sùru kɛ ò azuma do kɛ kũńwo. O kɛ̀ lɛ, akũ o da Romu
zɛ́n. [15] Romu Yesudenɔ ó baaruu mà, akũ ò sù daólɛ. Gbɛ̃kenɔ ó lé Apiu Ɛtɛn, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ gu
kũ òdi pi Kipakimɛn'aakɔ̃n. Kũ Pɔlu ń é, à Luda sáabu kpà a laakarii kpàtɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

[16] Kũ o ka Romu, ò Pɔlu gbà zɛ́ àgɔ̃ kun adona kũ soza kũ anigɔ̃ a dãkpão. [17] Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra
Pɔlu Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi. Kũ ò kàkara, à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, mádi zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mádi
bo ó dizinɔ futɛokarayãke kpɛro, akũ ò ma kũ Yurusalɛmu ò ma kpa Romudenɔa. [18] Ò ma
lala yãi odi yãke le ma musu kũ à kà ò ma dɛro, akũ ò ye ò ma gbarɛ. [19] Akũ Yudanɔ bò ma
kpɛ. Tilasi ma zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao, adi kɛ má yã vĩ kũ ma bùsu gbɛ̃nɔnlo. [20] A yã mɛ́ à tò
ma á gbɛ́ka, de ò kɔ̃ e mà yã o kãáo, zaakũ gbɛ̃ kũ Isarailanɔ wɛ́ dɔi yãin ò mɔ̀ dí kàmai.

[21] Akũ ò pìnɛ: Ódi takada ke le à bò Yudea bùsun n yã musuro. Ó gbɛ̃ke sɔ̃ adi bo gwe à
sùwɛrɛ kũ n baaru vãnioro. [22] O è à mana ò yã kũ ń vĩ ma n lɛ́n, zaakũ o mà òdi donyĩzɛ pì
vãni bo gu sĩnda pínkiamɛ.

[23] Ò gɔrɔ dìtɛkɔ̃nɛ kũ Pɔluo, akũ ò sù a kĩnaa ɔn kũ à kìpan dasidasi. À ye ò a yãzɛ dɔ̃ Yesu
yã musu, akũ à nà Musa dokaa kũ annabinɔ yãnɔ, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ à
bɔ̀kɔtɛńnɛ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. [24] Gbɛ̃kenɔ yã kũ àtɛn onɔ zɛ́ lè, ama gbɛ̃kenɔ gìi. [25] Kũ òtɛn
kɛ̃kɔ̃a kũ lɛ́kpakɔ̃ao, Pɔlu yã mɛ̀n do kàrańnɛ à pì: Yã kũ Luda Nini dà annabi Isayanɛ à ò á
dizinɔnɛ bi yãpuramɛ, kũ à pì:

[26] Ǹ gɛ́ ǹ o gbɛ̃ kũ̀nɔnɛ,
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa yãke'enaa sari.
[27] Ò nɛ̀sɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wɛ́ kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
[28-29] A yã mɛ́ à tò, àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ zì kũ surabana yão buri pãndenɔa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ oni sí.

[30] Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ kũ àtɛn fĩna bo gũn wɛ̃̀ pla mámmam. Àdigɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi su fàai bo kãaonɔ kũ
ɔplapla ń pínki. [31] À kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ̀ńnɛ à Dikiri Yesu Kirisi yã dàńnɛ
kũ laakariio kpatɛna, gbɛ̃ke dí kpánɛro.

ROMUDENƆ

Gbɛ̃ sĩnda pínki bi durunnakɛriimɛ 1:1-3:20
Lákũ Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà 3:21-4:25
Kunna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi gũn 5:1-8:39
Yã kũ Luda tɛn wɛtɛ Isarailanɔ musu 9:1-11:36
Yesudenɔ yãkɛnaa 12:1-15:13
Pɔlu fɔkpammanaa 15:14-16:27

Pɔlu fɔkpana Romudenɔa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma dítɛ a zı̃̀ri ũ, baaru nna 2 kũ à gĩnakɛ
à a lɛ́ sɛ̀ a annabinɔnɛ ò kɛ̃̀ a yãn kpàri ũ. 3-4 A Nɛ́ Yesu Kirisi ó Dikiri yãmɛ baaru nna pì ũ.
A bisãsirikɛ gũn à bò Dauda buri gũmmɛ. A ludaninikɛ gũn a bona gan mɛ́ à mɔ̀wɛrɛ kũ
gbãnao kũ Luda Nɛ́mɛ a ũ. 5 Kirisi ma gba zɛ́ màgɔ̃ de a zı̃̀ri ũ buri sĩnda pínkinɛ, de ò le ò
a náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ ũ, de à tɔ́ bo. 6 Á kú gbɛ̃ kũ Yesu Kirisi ń sísi à ń sɛ́nɔ tɛ́ se. 7 Ma
takada díkĩna kɛ̃̀árɛ, ákɔ̃nɔ Romude kũ Luda yeái à á sísi a gɔ̃ a gbɛ̃nɔ ũ pínki. Luda ó De kũ
Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia.
8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu Kirisi gãi á pínki yã musu, kũ á ludanaanikɛnaa dà
anduniala pínki yãi. 9 Tó matɛn adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, á yã dì sãmaguro. Ludamɛ ma
sèedade ũ. Àpiin matɛn doi kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo matɛni a Nɛ́ yã baaru kpá. 10 Madìgɔ̃ wɛ́ kɛa à zɛ́
kɛkɛmɛnɛ lákũ à yei nà de mà le mà su á gwa sà. 11 Wɛ́sinaálɛ ni tɛni ma dɛ manamana, de
mà le mà Luda Nini gba ke daágu á zĩnipɛtɛna yãi, 12 de á ludanaanikɛna kũ ma pɔ́o le à ó
baadi gba swɛ̃̀ɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ madìgɔ̃ gɔrɔ ditɛ gɛ̃n baaakɔ̃ mà su á gwa,* de
mà a zĩ gbɛ̀ e á tɛ́ lákũ ma è buri pãndenɔ tɛ́ nà, akũ ari tera mádi zɛ́ ero. 14 Girikiyãmarinɔ kũ
Girikiyãmarisarinɔ ń pínki, dɔ̃̀rinɔ kũ dɔ̃̀risaridenɔ ń pínki, ń yã gɔ̃̀ ma yã ũ. 15 Abire yãi ma
mɛ̀ɛ wã̀ mà baaru nna pì kpá ákɔ̃nɔ Romudenɔnɛ se. 16 Madì wé'i kũ kũ baaru nna pì yãoro,†
àkũmɛ gbãna kũ Luda dì gbɛ̃ kũ òteni a náani kɛnɔ sura bao ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri
pãndenɔ. 17 Baaru nna pìi dì owɛrɛ lákũ Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà. À de ludanaanikɛna
yã ũ adomɛ, lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì: Gbɛ̃ kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi
nigɔ̃ kun.

Bisãsirinɔ bi taaridenɔmɛ Luda kĩnaa

18 Zaa musu Luda dì a pɔfɛ̃na kipa bisãsiri kũ ń vãnikɛna dì zɛ́ zɔ̃ yãpuranɛnɔa ń pãkpaina
kũ ń vãnikɛnaao yãi. 19 Yã kũ oni fɔ̃ ò dɔ̃ Luda yã musu utɛnańnɛro, Luda mɛ́ à yã pìi bòńnɛ
gupuraa. 20 Zaa gɔrɔ kũ à andunia kàtɛ, a gbãna kũ àdi lákaro kũ a ludakɛna kũ òdi e kũ wɛ́oro
bò gupuraa a zĩnɔ gũn swáswa. A yã mɛ́ à tò bisãsirinɔ kutɛkɛna vĩro. 21 Ò Luda dɔ̃, ama òdi
bɛɛrɛ línɛ a zɛ́a ò a sáabu kpáro. Ń laasunnɔ kɛ̀ pã, akũ ò gɔ̃̀ gusiran ń mìsari yãi.‡ 22 Ò ń zĩda
dìtɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, akũ ò gɔ̃̀ yɔ̃nkɔnɔ ũ. 23 Òdi kútɛ bisãsiri kũ òdi ganɔ kũ bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́
kũ òdi táa o kũ kùaonɔ takanɛ Luda kũ àdi garo gɛ̃nɛ ũ.
24 A yã má à tò Luda ń kpá gbãsĩkɛnaai, de ò wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, lákũ òdi a ni dɛ ń nɛ̀sɛɛ
gũn nà.§ 25 Ò Luda yãpurade lilin kɛ̀ kũ ɛ́kɛo. Òdi donyĩ kɛ Luda pɔ́kɛnanɔnɛ ò dońyĩ Luda
kũ à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ gɛ̃nɛ ũ. Arubarikaden a ũ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.
26 Abire yãi Luda ń kpá wé'isariyã nidɛnaaa. Bee ń nɔgbɛ̃nɔ yã kũ òdi kɛ lilin kɛ̀ kũ yã
kũ òdi kɛroo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ, ò yã kũ òdi kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔo tò, òdi lukakɔ̃i. Gɔ̃gbɛ̃ kũ
gɔ̃gbɛ̃o dì wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, òdi a gbɛ̀ le ń zĩdaa ń sãtɛna lɛ́n. 28 Lákũ odi we ò zɛ̀ kũ
Luda dɔ̃naaoro nà, akũ à ń laasun kɛ̀ lɛ́kpɛrɛ, de ò yã kũ à de ò kɛronɔ kɛ. 29 Yã vãni sĩnda
pínki pɛ̀kɛrɛḿma: Nɛ̀sɛ pãsĩ, wãkũ, ĩnikɛna kɔ̃o, nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩna kɔ̃o, gbɛ̃dɛnaa, fìtii, gbɛ̃blena
kũ manafikikɛnaao. Kɔrɔmɔtɔdenɔmɛ ń ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda ibɛrɛnɔ, gbɛ̃ takikɛrinɔ,
yɔ̃̀gɔ̃denɔ, ĩadãrinɔ, vãni laasunlɛrinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, 31 mìsaridenɔ, náanisaridenɔ,
gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, wɛ̃ndasaridenɔ. 32 Ò dɔ̃ kũ Luda dìtɛ kũ yã bire taka kɛ̀rinɔ kà ò ń dɛdɛ,
ama òdi zɛ kũ a kɛnanɔ adoro, òdi tɛ́ ká a kɛ̀rinɔgumɛ dɔ.

2

Luda ni yãkpatɛ kɛ a zɛ́a

1 Abire yãi mɔkɔ̃n kũ ndì gbɛ̃ pãnde taari e, ń kutɛkɛna vĩro. Tó n gbɛ̃ pãnde taari è, n n
zĩda dà yãmmɛ,* zaakũ mɔkɔ̃n gbɛ̃taari'eri ndì kɛ lɛ se dɔ. 2 Ó dɔ̃ kũ Luda yãkpatɛkɛna kũ yã

* 1:13 Zĩr 19:21 † 1:16 Maa 8:38 ‡ 1:21 Ɛfe 4:17-18 § 1:24 Zab 81:12 * 2:1 Mat 7:1-2

bire taka kɛ̀rinɔ kun a zɛ́amɛ. 3 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã bire taka kɛ̀rinɔ taari e, akũ ndì kɛ se, ntɛn
da ĩni bo Luda yãkpatɛkɛnan yá? 4 Ke ntɛn dɔkɛ kũ Luda nnakɛnnɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a mɛnao
kũ a sùruuomɛ? Ń dɔ̃ kũ Luda tɛni a nna kɛnnɛ de ǹ n nɛ̀sɛ litɛ yãinloo? 5 N sãgbãna kɛ̀, ńdi
nɛ̀sɛ litɛro, ntɛn pɔfɛ̃ kakaranyĩ ari Luda pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zĩ, tó Luda yãkpatɛkɛnaa kũ
gbɛ̃nɔ a zɛ́a bò gupuraa. 6 Ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.[†] 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo
kũ mɛ̀vãnasario wɛtɛ, akũsɔ̃ òtɛn yã mana kɛ kũ mɛnaonɔ ni wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le. 8 Gbɛ̃ kũ
ń zĩda pɔyeina tɛn dońnɛ arɛ ò gì yãpurai ò tɛ́ yã vãninɔ sɔ̃, Luda ni pɔfɛ̃ kũ pɛ̃tɛ̃o kipańma.
9 Wɛ́tãmma kũ wãwão ni yãvãnikɛri sĩnda pínki le, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ.
10 Luda ni yãmanakɛri sĩnda pínki gba gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ aafiaao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra
buri pãndenɔ. 11 Zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.
12 Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ Musa doka dɔ̃naa sari ni kakatɛ lɛ doka pìi sari. Gbɛ̃ kũ à durunna
kɛ̀ nana doka pì ɔĩ sɔ̃, Luda ni yãkpatɛ kɛ kãao doka pìi musumɛ. 13 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àtɛn doka
ma kũ são mɛ́ à mana Ludanɛro. Gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛa mɛ́ ani bo mana. 14 Tó buri kũ ò Musa
doka dɔ̃ronɔ yã kũ à kɔ̃ sìoo kɛ̀ kũ ń zĩdao, ò doka vĩ ń zĩdaaamɛ. 15 Òtɛn mɔwɛrɛ kũ yã kũ à kú
doka pìi gũn kú ń nɛ̀sɛmmɛ. Ń laasun tɛni a yãpura o dɔ, zaakũ ń laasun mɛ̀n doro, a kenɔ
dì ń da yãn, a kenɔ dì ń bon. 16 Lɛmɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ bisãsirinɔ yã kũ
à utɛna ń nɛ̀sɛn musu Kirisi Yesu gãi, lákũ baaru nna kũ matɛn kpá ò nà.

Yudanɔ bi dokadarisarinɔmɛ

17 Mɔkɔ̃n Yuda inaa, n zɛ kũ n Yudakɛo, ń Musa doka náani vĩ, ntɛni ĩa dã kũ Ludao. 18 Ń
Luda pɔyenyĩna dɔ̃ kũ yã kɛ̃ à zɛ́ vĩo, kũ ò doka pìi dàdannɛ yãi. 19 Ntɛni da ń de vĩ̀nanɔ wɛ́de
ũ, gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ fitila ũ, 20 wɛ́siradenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ kyódari ũ. Ntɛni
da Luda dokamɛ dɔ̃na kũ yãpurao mì ũ. 21 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bɔ́yãi ndì da
n zĩdanɛroo? N pì òsun kpãni oro, mɔkɔ̃n ndì o se yá? 22 Ndì pi òsun zina kɛro, akũ ndì kɛ se
yá? Ndì tãnanɔ gya bo, akũ ndì ń kpɛ́ pɔ́nɔ kpãni o se yá? 23 Ndì ĩa dã Luda doka musu, akũ
n doka pì danasari dì Luda tɔ́ yaka. 24 Zaakũ á yãin buri pãndenɔ dìgɔ̃ Luda tɔ́ vãni sí lákũ ò
kɛ̃̀ Luda yãn nà.
25 Tó ń Luda doka kũna, akũ tɔ̃̀zɔ̃ àre vĩnnɛ. Tó ńdi a yã da sɔ̃ro, ń lɛɛlɛ kũ gyɔfɔrɔdenɔmɛ.
26 Tó gyɔfɔrɔde Luda dokanɔ kũna, Luda ni gyɔfɔrɔde pì gwa lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ɔoroo?
27 Bee tó ń doka takada pì kũna, akũsɔ̃ ń tɔ̃̀zɔ̃na, tó ńdi doka pì daro, gyɔfɔrɔde kũ à yã pì kũna
ni tó yã danla. 28 Kunna Yuda ũ yãpura bi mɛ̀barayãnlo, lɛmɛ tɔ̃̀zɔ̃na yãpura bi mɛ̀barayãn
sero. 29 Kunna Yuda ũ yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ, lɛmɛ dɔ tɔ̃̀zɔ̃na yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ se.
Luda Nini zĩmɛ, adi kɛ doka takada yãnlo. Luda mɛ́ àdi gbɛ̃ bire taka sáabu kpá, adi kɛ
bisãsirinlo.

3

1 Karana kpaten dena Yuda ũ vĩi? Àre kpaten tɔ̃̀zɔ̃na vĩi? 2 À karana vĩ zɔ̃kɔ̃ yã sĩnda pínki
gũn. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ɔĩmɛ. 3 Kũ ń gbɛ̃kenɔ náani vĩro, bɔ́n abirekũ vĩi? Ń kunna
náani sari ni Luda náani gboro yá? 4 Oi! Lɛnlo! À tó Luda gɔ̃ yãpura vĩ, bee kũ gbɛ̃ sĩnda pínki
bi ɛ́kɛdemɛ, lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì:
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo, n yã ni ble.[*]
5 Tó ó vãnikɛ dì Luda manakɛ bo gupuraa, bɔ́ yãn óni oo? Óni pi Luda vãni kũ àdi pɔfɛ̃ kipawá
yãin yá? Matɛn o lán bisãsiri onaa bàmɛ. 6 Oi! Lɛnlo! Tó Luda yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dera ani fɔ̃ à
yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoo? 7 Gbɛ̃ke ni pi, tó a ɛ́kɛkɛ tɛn Luda náani kara, akũsɔ̃ àtɛni a tɔ́ bo,
bɔ́yãi ani yã daala lán durunnakɛrii bàa? 8 Tó n ò lɛ ntɛni pi ò yã vãni kɛ, yã mana ni bon.
Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ vãni sì ò pì lɛn madì o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sì kũńwo.

Gbɛ̃ke manaro

9 Tɔ̀! Ókɔ̃nɔ Yudanɔ ó sɛ̀nan yá? Lɛnlo fá! Zaakũ ma Yudanɔ kũ buri pãndenɔ bòbo ń dàn
ń pínki kɔ̀, ń pínki bi durunna zɔ̀nɔmɛ. 10 Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Gbɛ̃ke manaro, bee mɛ̀n do.
11 Laakaride ke kunlo, Luda ki wɛtɛri ke kunlo.
12 Ò sɛ̀sã ń pínki ò gɔ̃̀ dɔ̀rɔɔ sari,
yãmanakɛri ke kunlo, bee mɛ̀n do.[†]
13 Ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ.
Òdi lɛ́nna kɛńnɛ,
ń lɛ́gbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ,[‡]
14 yã ĩni kũ gbɛ̃kanaao ń lɛ́ pà.[§]

[†] **2:6** Zab 62:12 [*] **3:4** Zab 51:4 [†] **3:12** Zab 53:1-3 [‡] **3:13** Zab 5:9, 140:3 [§] **3:14** Zab 10:7

15 Ò wãna kũ gbɛ̃dɛnaao,
16 òdi suńyĩ kũ kisirao kũ wɛ́tãmmao,
17 ò aafia zɛ́ dɔ̃ro,
18 ń wɛ́ dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.**
19 Ó dɔ̃ kũ Luda doka pínki de gbɛ̃ kũ ò na doka pì ɔĩnɔ pɔ́ ũmɛ, de gbɛ̃ sĩnda pínki lɛ́ gɔ̃
nakɔ̃ana, andunia gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ taaride ũ Luda kĩnaa. 20 Zaakũ gbɛ̃ke ni bo mana Luda
kĩnaa doka pì kũna yãiro.†† Luda doka mɛ́ àdi tó ò durunna dɔ̃.

Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà

21 Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà bò gupuraa sà, lákũ a yã kɛ̃na Musa doka kũ
annabinɔ takadanɔ gũn nà. Adi kɛ a doka kũna yãnlo. 22 Luda dì tó yã bo kũńwo nna Yesu
Kirisi náanikɛna yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ sĩnda pínki pɔ́mɛ. Gbɛ̃ke bona adoro, 23 zaakũ
baadi durunna kɛ̀, ò kĩ̀a Luda gakurii. 24 Luda dì tó yã bo kũńwo nna gba ũ a gbɛ̃kɛ yãi kũ
Kirisi Yesu kũ à ń bó gbãnao. 25 Àkũmɛ Luda kpà durunna kútɛkɛbɔ ũ gbɛ̃ kũ òtɛni a aru
náani kɛnɔnɛ, de à mɔ́ baadi pínkinɛ kũ adì yã kɛ a zɛ́aamɛ. À mɛna yã, adi durunna zĩnɔ yã
daro, 26 akũ à mɔ̀ńnɛ tera kũ adì yã kɛ a zɛ́a. Deran Luda dì yã kɛ a zɛ́a nàn gwe, akũsɔ̃ àdi tó
yã bo kũ Yesu náanikɛrinɔo nna.
27 Bisãsirinɔ ni fɔ̃ ò ĩa dã dɔ yá? Abirekũ ni sí kɛro. Bɔ́yãii? Zaakũ à de zĩkɛna dokaa yã ũro,
Yesu naanikɛna yãmɛ. 28 Zaakũ ma è yã dì bo kũ gbɛ̃o nna Yesu náanikɛna yãimɛ, zĩkɛna
dokaa baasi. 29 Luda bi Yudanɔ Ludamɛ ńtɛ̃nɛ yá? Buri pãndenɔ Ludan seroo? Ee, buri
pãndenɔ Ludamɛ dɔ. 30 Zaakũ Luda mèn domɛ. Ani tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ɔo nna a náani
kũ àtɛn kɛ yãimɛ, akũsɔ̃ ani tó yã bo kũ gyɔfɔrɔdeo nna a náani dokɔ̃nɔ pìi musu. 31 Ótɛn doka
da pɔ́ke ũro ludanaanikɛna yãin yá? Lɛnlo, ótɛn gbãna kpáaamɛ.

4

Yã bò kũ Ibrahĩo nna ludanaanikɛna yãi

1 Ókɔ̃nɔ Yudanɔ, óni o deramɛ ó dizi káaku Ibrahĩ yã musuu? 2 Tó Luda tò yã bò kãao nna
yã kũ à kɛ̀ yãi, de à à ĩadãyã lè, ama adi fɔ̃ à dã̀ Luda arɛro. 3 Deran ò ò nà Luda yãnn? Ò pì
Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.* 4 Fĩnabona zĩkɛriinɛ
bi gbɛ̃kɛkɛnnɛnaanlo, a ísimmamɛ. 5 Bee tó gbɛ̃ tɛn yãke kɛro, tó àtɛn Luda kũ àdi tó yã bo kũ
taaridenɔ nna náani kɛ, Luda ni tó yã bo kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi. 6 Dauda gbɛ̃ kũ
Luda tò yã bò kãao nna yãkekɛnaa sari arubarikalena yã ò à pì:
7 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ Luda pɔ́ kù ń taarinɔla à ń durunnanɔ kɛ̃̀ḿmanɔ ũ.
8 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Dikiri ni a durunna yã daro ũ.†
9 Arubarika bire bi gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ pɔ́mɛ ado yá, ke gyɔfɔrɔde pɔ́mɛ dɔ? Ò pì Luda tò yã bò
kũ Ibrahĩo nna, kũ à a náani kɛ̀ yãi. 10 Deran Ibrahĩ de gɔrɔ kũ Luda tò yã bò kãao nnaa? À
tɔ̃̀zɔ̃na yá ke gyɔfɔrɔdemɛ? Adi tɔ̃̀ zɔ̃ro, gyɔfɔrɔdemɛ. 11 Akũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ sèeda ũ, kũ Luda tò yã bò
kãao nna a gyɔfɔrɔdekɛgɔrɔ yãi.‡ Lɛn à de gyɔfɔrɔde kũ Luda tò yã bò kũńwo nnanɔ dizi ũ lɛ
ń pínki ń ludanaanikɛna yãi. 12 À de gbɛ̃ kũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀nɔ dizi ũmɛ dɔ. Adi kɛ ń tɔ̃̀zɔ̃na yãinlo, kũ
ò tɛ́ ó dizi Ibrahĩ gɛ̀sɛgbɛɛi yãimɛ kũ à Luda náani kɛ̀ a gyɔfɔrɔdekɛgɔrɔa.

Deran Ibrahĩ Luda náani kɛ̀ nà

13 Luda lɛ́ sɛ̀ Ibrahĩnɛ kũ a burinɔ à pì, andunia ni gɔ̃ ń pɔ́ ũ.§ Adi kɛ a doka kũna yãinlo,
kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãimɛ. 14 Tó gbɛ̃ kũ ò doka kũnanɔ mɛ́ oni kí ble,
akũ ludanaanikɛnaa àre vĩro, akũsɔ̃ Luda lɛ́sɛnaa kɛ̀ pãpã,** 15 zaakũ doka dì su kũ Luda
pɔfɛ̃omɛ. Gu kũ doka kunlo, taari dìgɔ̃ kú gwero. 16 A yãi pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ lena bi a náanikɛna
yãmɛ, de àgɔ̃ de a gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́sɛnaa pì sɔ̃ bi Ibrahĩ buri pìnɔ pɔ́mɛ ń pínki, adi kɛ gbɛ̃ kũ ò
Musa doka kũna ńtɛ̃nɛnɔnlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ lán Ibrahĩ bànɔmɛ dɔ. Ibrahĩ bi
ó pínki dizimɛ.†† 17 À de ó dizi ũ Luda kĩnaa, lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà. Luda pì a a dìtɛ buri
dasinɔ dizi ũ. Ibrahĩ Luda kũ àdi wɛ̃̀ndi kpá gɛ̀nɔa à tó pɔ́ kũ ò kun yãronɔ gɔ̃ kun‡‡ náani
kɛ̀. 18 À Luda náani kɛ̀ à wɛ́ dɔ̀ pɔ́ kũ gbɛ̃ke wɛ́ dɔiroi, akũ à gɔ̃̀ buri dasinɔ dizi ũ lákũ Luda
ònɛ nà à pì, lɛmɛ a burinɔ nigɔ̃ de lɛ.§§ 19 Ibrahĩ kà lán wɛ̃̀ basɔɔro taka bà. Bee tó à laasun
lɛ̀ a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaria kũ Sara nɛ́'isɔ tatanaao, a ludanaanikɛna dí busaro.*** 20 Adi sika kɛ lɛ́
kũ Luda sɛ̀nɛɛaro, adi gí Luda náani kɛiro, akũ à gbãna lè a ludanaanikɛnaaa à Luda tɔ́ bò,
21 zaakũ à dɔ̃ kũ à yã futɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à lɛ́ kũ à sɛ̀ɛ pì kɛ. 22 Abire yãin Luda tò yã bò
kãao nna. 23 Òdi yã bona kãao nna pì kɛ̃ a yãi adoro, 24 ò kɛ̃̀ ókɔ̃nɔ kũ Luda ni tó yã bo kũoo

** 3:18 Zab 36:1 †† 3:20 Zab 143:2, Gal 2:16 * 4:3 Naa 15:6, Gal 3:6 † 4:8 Zab 32:1-2 ‡ 4:11 Naa 17:10
§ 4:13 Naa 17:4-6, 22:17-18, Gal 3:29 ** 4:14 Gal 3:18 †† 4:16 Gal 3:7 ‡‡ 4:17 Naa 17:5 §§ 4:18 Naa 15:5
*** 4:19 Naa 17:17

nnanɔ yãimɛ dɔ, ókɔ̃nɔ kũ ótɛn Luda kũ à ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan náani kɛnɔ. 25 Luda a
kpàḿma de à le à ó taarinɔ kɛ̃wɛrɛ yãimɛ, akũ à a fùtɛ kũ wɛ̃̀ndiio, de yã le à bo kũoo nna yãi.

5

Kɛna nna kũ Ludao

1 Lákũ Luda tò yã bò kũoo nna nà a náani kũ ótɛn kɛ yãi, ó nna kãao sà ó Dikiri Yesu Kirisi
gãi. 2 A náanikɛnaa gũn o zɛ́ lè a gãi o gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛ kũ ó kúoo pìi gũn, akũ ótɛn pɔnna kɛ kũ
Luda gakuri kũ ó wɛ́ dɔiio. 3 Adi kɛ abiren adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ ó warikɛnaao dɔ, zaakũ ó
dɔ̃ kũ wari dì su kũ mɛnao, 4 mɛna dì su kũ dà manao, dà mana dì su kũ tãmaaao, 5 tãmaa sɔ̃
àdi ó nɛ́ro, zaakũ Luda a yenyĩ dà ó nɛ̀sɛn a Nini kũ à ó gbá gãi. 6 Ó gbãnasarikɛ gũn Kirisi gà
ókɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ gɛ̃nɛ ũ gɔrɔ kũ Luda dìtɛa. 7 Gana gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ aragaro. Ke gbɛ̃ke ni
we à ga gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ gwɛɛ, 8 akũ Luda mɔ̀wɛrɛ deran á yewái nà, zaakũ ó durunnadekɛ
gũnn Kirisi gà ó gɛ̃nɛ ũ. 9 Lákũ yã bò kũoo nna nà sà a aru yãi, a ó sina Luda pɔfɛ̃a a gãi sika
vĩ dɔ yá? 10 Yã ó ĩni kũ Ludaomɛ, akũ o kɛ kãao nna a Nɛ́ gana yãi. Lákũ o kɛ kãao nna nà sà,
ó surabana a kunna wɛ̃̀ndiio yãi sika vĩ dɔ yá? 11 Adi kɛ adikĩnamɛ adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ
Ludao dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi kũ à tò o kɛ kãao nna gãi.

Kirisi yã lɛkɔ̃ana kũ Adamuo

12 Gbɛ̃ mɛ̀n do yãin durunna gɛ̃̀ andunia gũn,* akũ durunna ga ì.† Lɛmɛ dɔ ga kú gbɛ̃ sĩnda
pínkia, kũ gbɛ̃ sĩnda pínki durunna kɛ̀ yãi. 13 Durunna kú andunia gũn de Musa doka gɔ̃ gɛ́ su.
Gɔrɔ kũ doka kunlo, Luda dí durunna yã daro, 14 ama sɛna zaa Adamua ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Musaa
ga kí blè gbɛ̃ sĩnda pínkia, bee gbɛ̃ kũ odi durunna kɛ lán Adamu sãtɛna bàronɔ. Adamu bi gbɛ̃
kũ ani su takamɛ.
15 Ama Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ Adamu taarioro, zaakũ lákũ gbɛ̃nɔ gà dasi nà Adamu
ado sãtɛna yãi, Luda gbɛ̃kɛ kũ a gbao kũ à kà gbɛ̃nɔa dasi Yesu Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãi de
abirekũla. 16 Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ mɛ̀n do durunna pìioro. Taari mɛ̀n do pì mɛ́ à sù
kũ yãkpatɛkɛnaao, akũ yã vùtɛ bisãsirinɔa. Taarinɔ sù kũ Luda gbao, akũ yã bò kũ gbɛ̃nɔ
nna. 17 Lákũ Adamu ado taari mɛ́ à tò ga sù à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã kũ à sùo zɔ̃kɔ̃
de abirekũla. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ńnɛ, kũ à tò yã bò kũńwo nna gba ũnɔ ni kí
ble wɛ̃̀ndii gũn. 18 Abire yãi lákũ taari mɛ̀n do pìi tò yã vùtɛ buri sĩnda pínkia nà, lɛmɛ dɔ
yãmanakɛna mɛ̀n do pìi dì tó buri sĩnda pínki bo mana lɛ ò wɛ̃̀ndi le. 19 Lákũ gbɛ̃ mɛ̀n do
sãgbãna mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ durunnadenɔ ũ dasi nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mɛ̀n do yãmana ni tó gbɛ̃nɔ bo
mana dasi. 20 Doka sù de taari le àgɔ̃ kara yãimɛ. Ama kũ durunna kàra, Luda gbɛ̃kɛ kàra de
abirekũla. 21 Lákũ durunna kíblenaa sù kũ gao nà, lɛn dɔ Luda gbɛ̃kɛ kíblenaa dì tó ò bo mana
lɛ, ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le ó Dikiri Yesu Kirisi gãi.

6

Kunna Kirisi gũn

1 Óni o deramɛɛ? Óni gí ògɔ̃ durunna kɛ de Luda gbɛ̃kɛ le àgɔ̃ karan yá? 2 Oi! Lɛnlo! Ókɔ̃nɔ
kũ ó de gɛ̀nɔ ũ durunna yã musu, à kɛ̀ dera ónigɔ̃ kpɛ́ ògɔ̃ durunna kɛ dɔɔ? 3 Ókɔ̃nɔ kũ o da'itɛ
kɛ̀ Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ, á dɔ̃ kũ ó lɛɛlɛ kãao a ga gũnloo? 4 O ga kãao da'itɛkɛnaa gũn, ò ó vĩ
kãao de ògɔ̃ kú kũ wɛ̃̀ndi dufuo, lákũ Kirisi bò gan kũ a De gbãna gakurio à kun nà.* 5 Lákũ o
gɔ̃ kãao mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ a ga gũn nà, lɛn óni gɔ̃ kãao lɛ a vunaa gũn se. 6 Ó dɔ̃ kũ ó dà zĩ gà kãao
lía, de ó mɛ̀ durunnade kakatɛ òsun zɔ̀ ble durunnanɛ doro, 7 zaakũ gbɛ̃ kũ à gàa bò durunna
yãmmɛ. 8 Lákũ o ga kũ Kirisio nà, ó a náani vĩ kũ ónigɔ̃ kú kãao dɔ. 9 Ó dɔ̃ lákũ Kirisi bò gan
nà, ani ga doro, ga gbãna vĩa doro. 10 Zaakũ gana kũ à gà, à gà durunna yã musu gɛ̃̀n domɛ,
kunna kũ à kun tera sɔ̃, à kun Luda pɔ́ ũmɛ. 11 Lɛn ákɔ̃nɔ se, à á zĩda ditɛ gɛ̀nɔ ũ durunna yã
musu lɛ, ánigɔ̃ kun Luda pɔ́ ũ Kirisi Yesu gũn. 12 Abire yãi àsun tó durunna kí ble á mɛ̀ kũ ani
gaa á dà vãni doárɛ arɛ doro. 13 Àsun á mɛ̀guke kpá durunnaa vãnikɛbɔ ũro. À á zĩda kpá
Ludaa gbɛ̃ kũ ò bò gan ò kunnɔ ũ, à á mɛ̀gunɔ kpáa yãmanakɛbɔnɔ ũ. 14 Àsun tó durunna gɔ̃
gbãna vĩáwa doro, zaakũ á na doka ɔĩro, séde Luda gbɛ̃kɛ.

Yãmanakɛna zɔ̀nɔ

15 Deran gwee? Lákũ ó kú doka ɔĩ doro nà, séde Luda gbɛ̃kɛ ɔĩ, ónigɔ̃ gí durunna kɛn yá? Oi!
Lɛnlo! 16 Á dɔ̃ kũ tó a á zĩda kpà gbɛ̃a átɛn mì natɛnɛ, á de ade zɔ̀ ũroo? Tó durunnan a á zĩda
kpàa, áni gamɛ. Tó a mì nàtɛ Ludanɛ sɔ̃, áni bo mana. 17 O sáabu kɛ̀ kũ Ludao, zaakũ durunna
zɔ̀nɔn á ũ yã, akũ a mì nàtɛ yã kũ ò dàárɛ zɛ́azɛanɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 18 A bo durunna yãn, a
gɔ̃ yãmanakɛna zɔ̀nɔ ũ. 19 Matɛn yã pì o lákũ bisãsiri yã'onaa bà á gbãnasarikɛ yãimɛ. Lákũ

* 5:12 Naa 3:6 † 5:12 Naa 2:17 * 6:4 Kɔl 2:12

a á mɛ̀gunɔ kpà yã pãpãkɛna kũ yã vãnio zɔ̀nɔ ũ a yã vãni kɛ̀ nà, lɛn tera dɔ à á mɛ̀gunɔ
kpá manakɛna zɔ̀nɔ ũ de á kunna gɔ̃ adona. 20 Kũ á de durunna zɔ̀nɔ ũ yã, á bàka kú kũ
yãmanakɛnaaoro. 21 Àrɛ kpaten a lè yã kũ a kɛ̀ yã kũ à kɛ̀árɛ wé'iyã ũ teranɔ musuu? Yã pìnɔ
lakana bi gamɛ. 22 Tera sà lákũ a bo durunna yãn nà átɛn do Ludai, á àreen kunna adona
ũ, a lakana sɔ̃ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaromɛ. 23 Durunna làada bi gamɛ, ama gba kũ Luda dàwɛrɛ
kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũnn wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũ.

7

Ó kú Musa doka ɔĩ doro

1 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn yã oárɛ lán gbɛ̃ kũ ò Musa doka dɔ̃nɔ bà. Á dɔ̃ kũ doka iko vĩ gbɛ̃a gɔrɔ
kũ à kun kũ wɛ̃ndiionloo? 2 Lɛn doka pì nɔzãre yì a zãnɛ lɛ gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiio. Tó a
zã gà, akũ doka pìi dì poroa. 3 Gɔrɔ kũ a zã kun, tó à gɔ̃ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ, oni pinɛ zinakɛriimɛ.
Tó a zã gàmɛ sɔ̃, doka pìi pòroaan gwe. Tó à gɔ̃ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sà, abirekũ bi zina yãmɛ doro.
4 Lɛn ákɔ̃nɔ se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka musu Kirisi mɛ̀ɛ gãi, akũ a gɔ̃ gbɛ̃ kũ à vù gan pì pɔ́ ũ, de ò
le ò karana le Luda pɔ́ ũ. 5 Kũ ó dàa dòwɛrɛ arɛ yã, doka mɛ́ à tò durunna ni ó kũ ó mɛ̀ɛ gũn,
akũ o karana lè ga pɔ́ ũ. 6 Tera sà o ga pɔ́ kũ à ó kũ zɔ̀ ũ pì yã musu, o bo dokan, akũ ótɛn do
Ludai a Nini zɛ́ dufu gũn, adi kɛ doka takada zɛ́ zĩ gũnlo.

Doka kũ durunnao

7 Óni pi deramɛɛ? Luda doka bi durunnan yá? Lɛnlo fá! Doka pì mɛ́ à tò ma durunna dɔ̃.
Tó doka dí pì òsun pɔ́ ni dɛroro,* de má dɔ̃ deran pɔ́nidɛna dìgɔ̃ de nàro. 8 Durunna zɛki lè
Luda yãditɛnaa pìia, akũ à tò pɔ́ sĩnda pínki ni ma kũ. Zaakũ má doka dɔ̃ro, durunna demɛnɛ
yãke ũro. 9 Má kun yã doka sari, ama kũ ma yãditɛnaa pìi mà, durunna vù in, 10 akũ ma
ga. Yãditɛna kũ à de à wɛ̃ndi kpáma pìi sùmɛnɛ kũ gao. 11 Durunna zɛki lè yãditɛnaa pìia,
akũ à kɛ̀kɛ à ma dɛ yã pìi gãi. 12 Lɛmɛ doka pì kunna adona, akũsɔ̃ Luda yãditɛnaa pì kunna
adona, à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à mana. 13 Yã mana mɛ́ à tò ma ga yá? Lɛnlo fá! De durunna le à bo
gupuraa, à ga ìmɛnɛ yã mana gãi, de ò durunna dɔ̃ durunna ũ yãditɛnaa pìi gãi.

Zɩ̃kana kũ durunnao

14 Ó dɔ̃ kũ doka pì bò Luda kĩnaamɛ. Makũ sɔ̃, dàden ma ũ, má na durunna ɔĩ. 15 Madìgɔ̃ yã
kũ matɛn kɛ gbá dɔ̃ro, zaakũ madì yã kũ má ye mà kɛ kɛro, yã kũ má ye mà kɛron madì kɛ.†
16 Tó yã kũ ma kɛ̀ dí kɔ̃ sí kũ ma pɔyeinaaoro, ma we kũ doka pì mana. 17 Adi kɛ makũ mɛ́
matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 18 Má dɔ̃ kũ yã mana kú ma gũnlo, ma dà manaro.
Madìgɔ̃ ye mà yã mana kɛ, ama madì fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã mana kũ má ye mà kɛ, madì kɛro. Yã
vãni kũ má yeiron madì kɛ. 20 Tó yã kũ má yeiron matɛn kɛ, adi kɛ makũ mɛ́ matɛn kɛro,
durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 21 Ma è tó má ye mà a mana kɛ, a vãni mɛ́ àdi domɛnɛ arɛ.
22 Luda doka mɛ́ àdi kɛmɛnɛ nna ma swɛ̃ɛ gũn, 23 ama ma è iko pãnden kú ma mɛ̀ɛ gũn, àdigɔ̃
zɩ̃ ká kũ iko kũ à kú ma laasun gũnwo, akũ má na durunna iko kũ à kú ma mɛ̀ɛ gũn pì ɔĩ.
24 Makũ wɛ̃ndade ina, dí mɛ́ ani ma sí ma mɛ̀ kũ à ma kpa gai dí ɔĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao!
Kũ ó Dikiri Yesu Kirisi gbãnao. Lɛn má de zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasun gũn lɛ, akũsɔ̃ má de
zɔ̀ ũ durunna ikoonɛ ma dàa gũn.

8

Zɩ̃blena kũ Luda Nini gbãnao

1 Yãkpatɛ ni gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũnnɔ ble doro, 2 zaakũ kunna Kirisi Yesu gũn Luda
Nini kũ àdi wɛ̃ndi kpáḿma gbãna ma bo durunna kũ gao ikon. 3 Yã kũ Musa doka dí fɔ̃ à
kɛ̀ro bisãsiri gbãnasarikɛ yãi, Luda kɛ̀. À a zĩda Nɛ́ zɩ̃ bisãsiri ũ lán ókɔ̃nɔ durunnadenɔ bà
durunna kɛ̃ḿmana yãi, akũ à wé'i dà durunnaa a Nɛ́ mɛ̀ɛ pìi gãi, 4 de yã kũ doka tɛn wɛtɛ
yãpura kɛwá, ókɔ̃nɔ kũ ó dàa dì dowɛrɛ arɛ doro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ arɛnɔ
dì laakari dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ dì laakari dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà
donnɛna arɛ bi gamɛ. Luda Nini donnɛna arɛ bi wɛ̃ndi kũ aafiaaomɛ. 7 Dà donnɛna arɛ bi
ibɛrɛsɛna kũ Ludaoomɛ. Ade dì mì natɛ Luda dokanɛro, ani fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ
arɛnɔ yã dì ká Ludaguro.
9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dàa dì doárɛ arɛro, sé Luda Nini, tó à kú á gũn yãpura. Tó gbɛ̃ Kirisi Nini
vĩ sɔ̃ro, à kun Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó Kirisi kú á gũn, bee tó á mɛ̀ de gɛ̀ ũ durunna yãi, á nini
kummɛ,* kũ Luda tò yã bò kãáo nna yãi. 11 Tó Luda kũ à Yesu bò gan Nini kú á gũn,† Luda
kũ à Kirisi pìi vù gan ni wɛ̃ndi kpá á mɛ̀ kũ à gàa pìia a Nini kũ à kú á gũn gãi.

---

* 7:7 Bon 20:17 † 7:15 Gal 5:17 * 8:10 Yuh 6:63 † 8:11 1Kɔ 3:16

12 A yã mɛ́ à tò ma gbɛ̃nɔ, tɛna ó dàai bi tilasinlo, pɔyeinaamɛ. 13 Tó á tɛ́ á dàai, áni gamɛ. Tó a á yã vãni kɛnanɔ mìi dɛ̀ kũ Luda Nini gbãnao sɔ̃, ánigɔ̃ kun. 14 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ mɛ́ ò Luda nɛ́nɔ ũ. 15 Zaakũ nini kũ àdi tó ò zɔ̀ ble kũ vɩ̀naaoon a lèro, Luda Nini kũ à tò a gɔ̃ Luda nɛ́nɔ ũn á vĩ, akũ odì ɔ́ɔ dɔ Ludanɛ kũ a gbãnao ò pi: Baa, ó De.‡ 16 Nini pìi dì o ó nininɛ kũ Luda nɛ́nɔn ó ũ. 17 Lákũ a nɛ́nɔn ó ũ nà, a túbiblerinɔn ó ũ. Luda túbiblerinɔn ó ũ, óni ble lɛɛlɛ kũ Kirisiomɛ. Tó o wari kɛ̀ kãao, ónigɔ̃ kú kãao a gakuri gũn.§

Wɛ́dɔna Luda gakurii

18 Ma è óni fɔ̃ ò gɔrɔ díkĩna wari lɛkɔ̃a kũ gakuri kũ Luda ni boowɛrɛ gupuraaro. 19 Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki wɛ́ dɔ a nɛ́nɔ bona gupuraai lakanaa sari. 20 Zaakũ Luda tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̃ pãpãkɛnaa gũn pínki** Adi kɛ ń pɔyeinaanlo, Luda mɛ́ à kɛ̀ lɛ, de ń wɛ́dɔinaa gũn 21 andunia bo yakana kũ àtɛn zɔ̀ blenɛɛ gũn, gbasa àgɔ̃ a zĩda vĩ Luda nɛ́nɔ gakuri gũn. 22 Ó dɔ̃ kũ Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki tɛn nda kũ wãwão lán nɛ́'ipɔ bà ari tera. 23 Adi kɛ abiremɛ adoro, ókɔ̃nɔ kũ ó Luda Nini vĩ zɛnkpɛkɛ ũnɔ, ótɛn nda kpãni se ari Luda gɔ̃ gɛ́ ó mɛ̀ litɛ à ó sí a nɛ́nɔ ũ.†† 24 Luda ó sura bà de ò wɛ́ dɔ abirekũi. Pɔ́ kũ ò è kũ wɛ́o bi wɛ́dɔina yãn doro. Dí mɛ́ àdi wɛ́ dɔ pɔ́ kũ à gĩnakɛ à lèe? 25 Tó ó wɛ́ dɔ pɔ́ kũ ódi leroi sɔ̃, odìgɔ̃ a dã kũ mɛnaomɛ.

26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini dì kpáwái ó gbãnasarikɛ gũn, zaakũ ó aduakɛna dɔ̃ a zɛ́aro, akũ Luda Nini dì kútɛ kɛwɛrɛ Ludanɛ kũ ndana kũ a yã gɛ̃ onalao. 27 Luda dì nɛ̀sɛ gũn e, akũsɔ̃ à a Nini laasun dɔ̃, zaakũ Luda Nini dì kútɛ kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ lákũ Luda yei nàmɛ. 28 Ó dɔ̃ kũ yã sĩnda pínki dì bo mana gbɛ̃ kũ ò ye Ludainɔnɛ, gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́ lákũ àtɛn wɛtɛ nànɔ. 29 Zaakũ Luda dìtɛ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ bokɔ̃a kũ a Nɛ́o, de àgɔ̃ de daudu ũ dakũna dasinɔ tɛ́. 30 Gbɛ̃ kũ à ń dítɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, akũ à tò yã bò kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi pìnɔo nna, akũ à tò gbɛ̃ kũ yã bò kũńwo nna pìnɔ gɔ̃ gakuri vĩ.

Yenyĩ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũn

31 Óni o deramɛ yã birenɔ musuu? Lákũ Luda zɛ̀ kũoo nà, dí mɛ́ ani fɔ̃ à kpáwɛrɛɛ? 32 Lákũ adi gí kũ a zĩda Nɛ́oro nà à a kpà ó pínki yãi, ani gí pɔ́ sĩnda pínki naawɛrɛ gba ũ sɔ̃i yá? 33 Dí mɛ́ ani gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ káara kɛɛ? Luda mɛ́ àdi tò yã bò kũńwo nna. 34 Dí mɛ́ ani yã daólaa? Kirisi Yesu gà, kũ à de abirekũla à ɛra à fùtɛ, à kú Luda ɔplai, àtɛn kútɛ kɛnɛwɛrɛ. 35 Bɔ́ mɛ́ ani ó kɛ̃kɔ̃a kũ Kirisi yenyĩoo? Wari ke mɛ̀'ũmmana ke wɛ́tãmmana ke nà ke takasi ke kari ke fɛ̃nɛda, ń ke ni fɔ̃ yá? 36 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
N yãi ó kú ga lɛ́i zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.‡‡
37 Yã birenɔ gũn pínki ó de zɩ̀blerila kũ gbɛ̃ kũ à yewái gbãnao. 38 Zaakũ má dɔ̃ sãnsãn kũ ga ke wɛ̃ndi ke malaikanɔ ke tãnanɔ ke tera yã ke zia yã ke gbãnadenɔ 39 ke musu pɔ́nɔ ke zĩtɛ pɔ́nɔ ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, ń ke ni fɔ̃ à ó kɛ̃kɔ̃a kũ yenyĩ kũ Luda vĩ kũoooro kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũn.

9

Luda Isarailanɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

1 Matɛn yãpura o Kirisi gũmmɛ, mádi ɛ́kɛ toro. Ma laasun dì we kũ Luda Ninio se. 2 Ma pɔsira kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ma nɛ̀sɛɛ dìgɔ̃ yakana gɔrɔ sĩnda pínki. 3 Mani fɔ̃ mà wɛ́ kɛ Ludaa à ma bo Kirisi gũn, à láari kɛma ma Isaraila dakenɔ gɛ̃nɛ ũ. 4 Mɔ́kɔ̃nɔn Luda ń sɛ́ a nɛ́nɔ ũ,* à a gakuri mɔ̀ńnɛ, a bàka kú kũńwo, à a doka kpàḿma, à donyĩkɛnaa dàńnɛ, à lɛ́ sɛ̀ńnɛ. 5 Ò de Luda gbɛ̃ káakunɔ burinɔ ũ, akũsɔ̃ ń buri gũnn Kirisi kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínkila bòn bisãsiri ũ. Àkũmɛ Luda kũ à kṹ ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki ũ. Aami.

6 Adi kɛ yã kũ Luda ò lɛ̀tɛ pãnlo, zaakũ Isaraila gbɛ̃ sĩnda pínkimɛ Isaraila yãpura ũro. 7 Adi kɛ Ibrahĩ buri sĩnda pínkimɛ Ibrahĩ pì nɛ́nɔ ũ Luda kĩnaaro, zaakũ Luda ò Ibrahĩnɛ à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ.† 8 Lɛmɛ adi kɛ nɛ́ kũ à ń í kũ pɔyeinaaonɔmɛ Luda nɛ́nɔ ũro, nɛ́ kũ à ń í Luda lɛ́sɛnaa musunɔmɛ buri pìnɔ ũ. 9 Zaakũ Luda lɛ́ sɛ̀ à pì: Mani ɛra mà su ziki mandara'i, Sara ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ.‡ 10-12 Adi kɛ abire adoro. Luda dì gbɛ̃nɔ sɛ́ lákũ a pɔyenyĩnaa bàmɛ, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo, kũ à ń sísi yãimɛ. Lɛmɛ kũ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀ɔ sì kũ ó dizi káaku Isaakuo, ari àgɔ̃ gɛ́ ń i, ari ògɔ̃ gɛ́ yã mana ke a vãni kɛ, Luda pì Rɛbɛkanɛ, a kũ à bò káaku nigɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃ kpɛdenɛ.§ 13 Lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà ò pì:
Má ye Yakubui,
Isau sɔ̃, ma gii.**
14 Óni pi deramɛɛ? Yã vãni kú Luda kĩnaan yá? Lɛnlo fá! 15 Zaakũ à pì Musanɛ,

‡ **8:15** Maa 14:36 § **8:17** Gal 4:5-7 ** **8:20** Naa 3:17-19 †† **8:23** 2Kɔ 5:2-5 ‡‡ **8:36** Zab 44:22 * **9:4** Bon 4:22 † **9:7** Naa 21:12 ‡ **9:9** Naa 18:10 § **9:10-12** Naa 25:23 ** **9:13** Mal 1:2-3

gbɛ̃ kũ á ye à sùru kɛ kãaon áni kɛo,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ á ye à wɛ̃nda dɔ̃nɛn áni dɔ̃nɛ.††
16 A yã mɛ́ à tò Luda gbɛ̃nɔ sɛna dí bo bisãsirinɔ pɔyeinaa gãiro ke ń kokarikɛnan, à bò Luda
sùru gũmmɛ. 17 Zaakũ Luda ò Firi'aunanɛ a yãn à pì: Ma n ka kpatan de mà a gbãna mɔ
gbɛ̃nɔnɛ n musumɛ, ò ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki.‡‡ 18 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à ye à sùru kɛ kãaon àdi
kɛ kãao lɛ, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye à a sã gbãgbãn àdi gbãgbã.

Luda pɔfɛ̃ kũ a sùruuo

19 Á gbɛ̃ke ni ma la, bɔ́yãi Luda tɛn gbɛ̃nɔ taari le dɔɔ? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gí Luda pɔyenyĩnaaii?
20 Mɔkɔ̃n bisãsiri ina, dímɛ n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oro ni a bòri la à pì: Bɔ́yãi n ma bo lán
dí bà yá? 21 Orobori zɛ́ vĩ à oro sãde kũ a sãsario bo kũ ɛ̃ dokɔ̃nɔ kũ à tòtooroo? 22 Tó Luda
ye à a pɔfɛ̃ mɔńnɛ de ò a gbãna dɔ̃, akũ à mɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kè kũ gbɛ̃ kũ ò de à pɔfɛ̃ kipaḿma à ń
kakatɛnɔ sɔ̃ bi! 23 Tó à abire pìi kè, de ókɔ̃nɔ kũ à sùru kè kũoonɔ a gakuri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ bi, ókɔ̃nɔ
kũ à gĩnakɛ à ó kɛ́kɛ de ò gɛ̃ a gakuri pìi gũnnɔ! 24 Gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sɛ́ pìnɔn ó ũ. Adi kɛ
Yudanɔmɛ ńtɛ̃nɛro, kũ buri pãndenɔomɛ se. 25 Lákũ Luda ò annabi Osea takadan nà à pì:
Buri kũ ò de ma gbɛ̃nɔ ũronɔn mani pińnɛ ma gbɛ̃nɔ.
Buri kũ má yeńyĩronɔn manigɔ̃ yeńyĩ.
26 Gu kũ Luda pìńnɛ ò de a gbɛ̃nɔ ũro,
gwen oni ń sísi Luda Wɛ̃ndide pì nɛ́nɔ.
27 Isaya wiki lɛ̀ Isarailanɔ yã musu à pì:
Bee tó Isarailanɔn dasi
lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà,
ń kpara kũ à gɔ̃̀ mɛ́ ani bo.
28 Zaakũ Dikiri ni yã kũ à ò kɛ andunia gũn,
akũsɔ̃ ani a mì dɛ zɛnaa sarimɛ.
29 Lákũ Isaya gĩnakɛ à ò nà à pì:
Tó Dikiri Zĩ̀karide dí ó buri kenɔ tó yãro,
de o gɔ̃ lán Sɔdɔmudenɔ bà,
de o kɛ lán Gɔmɔradenɔ bà.

Isarailanɔ gina Kirisi baaruui

30 Óni pi deramɛ sàa? Buri pãndenɔ tɛn wɛtɛ Luda tó yã bo kũńwo nnaro, akũ à tò à bò
kũńwo nna. À tò yã bò kũńwo nna a náani kũ ò kè yãi. 31 Isarailanɔ sɔ̃ òtɛn wɛtɛ Luda tó yã
bo kũńwo nna doka musu, akũ adi bo kũńwo nnaro. 32 Bɔ́yãii? kũ ò ye Luda tó yã bo kũńwo
nna ń yãkɛnaaa yãimɛ, adi kɛ a náanikɛna yãinlo. Ò gɛ̃̀ɛ sì gbɛ̀ kũ àdi ń pãtɛa 33 lákũ ò kɛ̃̀ Luda
yãn nà:
Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ kũ àdi tó ò gɛ̃̀ sí ditɛ Zaiɔ̃,
gbɛ̀si kũ àdi tó ò fu.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ à a náani kɛ̀ kũro.

10

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ má yei ma swɛ̃̀ɛ gũn matɛni a wɛ́ kɛ Ludaamɛ Isarailanɔ surabana ũ.
2 Mani fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kũ ò kokari vĩ kũ Luda yão, ama ń wɛ́ kɛ̃naro. 3 Zaakũ ò dɔ̃ deran
Luda dì tó yã bo kũńwo nna nàro, akũ òdigɔ̃ wɛtɛ yã bo kũńwo nna kũ ń zĩda gbãnao. Deran
Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà, odi wero. 4 Zaakũ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, de yã bo kũ gbɛ̃
sĩnda pínki kũ à a náani kèo nnamɛ.

Surabana bi gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́mɛ

5 Deran doka dì tó yã bo kũńwo nna nàn Musa ò a takadan à pì, gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ mɛ́ ani
wɛ̃̀ndi le a gũn. 6 Lákũ ludanaanikɛnaa dì tó yã bo kũńwo nna nà kɛ̃na a yãn à pì:
Ǹsun o n nɛ̀sɛn ǹ pi,
dí mɛ́ ani gɛ́ ludambɛ à Kirisi kiparo,
7 ke dí mɛ́ ani gɛ́ gyãwãn à Kirisi bo ganlo.
8 Yã kũ à òon dí:
Yã pì kú kũnwo kãni,
à kú n lɛ́n kũ n nɛ̀sɛɛo.*
Ludanaanikɛna yã kũ odì a waazi kɛn yã pì ũ. 9 Tó n ò kũ lɛ́o gupuraa kũ Yesumɛ Dikiri ũ,
akũsɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kũ Luda a bò gan, ani n sura ba. 10 Zaakũ yã pì sina n swɛ̃̀n mɛ́ àdi tó yã bo
kũnwo nna, akũsɔ̃ yã pì ona kũ n lɛ́o mɛ́ àdi n sura ba. 11 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, wé'i ni gbɛ̃
kũ àtɛni a náani kɛ kũ zikiro.

†† **9:15** Bon 33:19 ‡‡ **9:17** Bon 9:16 * **10:8** Dok 30:12-14

12 Yudanɔ kũ buri pãndenɔ donadona kɔ̃nɛro, zaakũ ń pínki Dikiri dokɔ̃nɔmɛ, àdi karana
kɛ gbɛ̃ kũ òdi a sísinɔnɛ ń pínki. 13 Zaakũ Dikiri sìsirinɔ ni bo ń pínki. 14 Deran gbɛ̃nɔ ni a sísi
a náanikɛnaa sarii? Deran oni a náani kɛ a yãmanaa sarii? Deran oni a yã ma waazikɛrii
sarii? 15 Tó òdi waazikɛrinɔ zĩḿmaro, deran oni waazi kɛńnɛ nàa? À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Baarunnakparinɔ suna dì kɛńnɛ nna fá! 16 Ama adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ à baaru nna pì sìro.
Akũ Isaya pì: Dikiri, dí mɛ́ à ó yã sìi? 17 Lɛmɛ ludanaanikɛnaa dì bo a yãmana kĩnaamɛ, yã pì
sɔ̃ bi Kirisi yãmɛ. 18 Ma pì yɔ́ɔ! Odi manloo? Ò mà.
Ń kòtoo dà anduniala pínki,
ń yã'onaa gɛ̀ɛ ari zĩtɛ lɛ́a.†
19 Ma pì yɔ́ɔ! Isarailanɔ dí dɔ̃ro yá? Káaku gĩa Musa pì:
Mani tó ò gɔ̃ba kpá kũ buri kũ ò de ma gbɛ̃ ũronɔo,
mani tó ń pɔ fɛ̃ bisãsiri wɛ́siradenɔ yã musu.
20 Akũ Isaya Luda yã ò kũ kùgbãnao à pì:
Gbɛ̃ kũ odi ma ki wɛtɛronɔ mɛ́ ò ma le,
ma a zĩda mɔ̀ gbɛ̃ kũ odi ma gbɛkaronɔnɛ.
21 Isarailanɔ yã musu à pì:
Zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi ma ɔ dɔ̀ buri sãgbãnade kũ ò fɛ̃na kũmaonɔnɛ.

11

Luda dí Isarailanɔ zukũnaro

1 Ma pì yɔ́ɔ? Luda a zĩda gbɛ̃nɔ zùkũnan yá? Lɛnlo fá! Makũ bi Isaraila burin ma ũ. Ibrahĩ
burin ma ũ Biliaminu buri gũn.* 2 Luda dí a gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ zukũnaro. Á Iliasu
yã kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̃roo? Kũ à gɛ̀ɛ kũ Isarailanɔ yão Luda kĩnaa à pì: 3 Dikiri, ò
n annabinɔ dɛ̀dɛ, ò n gbagbakinɔ gbòro. Makũ mɛ́ ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛɛ.† 4 Luda
pì Iliasunɛ deramɛɛ? À pì, á gbɛ̃ kũ odi kútɛ Baalinɛronɔ kũna a pɔ́ ũ gbɛ̃nɔn dúbu suppla.‡
5 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃ kpara kũ Luda ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũnnɔ kpɛ́ kun ari gbãra. 6 Lákũ à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũn
nà, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo. Tó lɛnlo, de Luda gbɛ̃kɛ nigɔ̃ gbɛ̃kɛ ũro. 7 Deran gwee? Isarailanɔ
dí yã kũ òtɛn wɛtɛ lero, ama ń gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ lè. Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀nɔ sã tàta, 8 lákũ à kɛ̃na
Luda yãn nà ò pì:
Luda iwɛza dàńnɛ,
akũ ń wɛ́ dí gu ero,
ń sã dí yã maro ari kũ a gbãrao.
9 Dauda pì dɔ:
Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̃̀siki ũ de à yã lúńnɛ.
10 Ń wɛ́ sisi de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona gɔrɔ sĩnda pínki.§
11 Ma pì yɔ́ɔ? Kũ Isarailanɔ gɛ̀ɛ sì, ò lɛ̀tɛ sãnsãnn yá? Lɛnlo fá! Ń taarinɔ yãin Luda buri
pãndenɔ sura bà, de Isarailanɔ gɔ̃ba kpá kũńwo yãi. 12 Lákũ ń taarinɔ mɛ́ à tò andunia
karanaa lè nà, akũsɔ̃ ń funa mɛ́ à tò buri pãndenɔ karanaa lè, oni ń lɛ́ papana yã o dɔ yá?

Buri pãndenɔ surabanaa

13 Matɛn yã o ákɔ̃nɔ buri pãndenɔnɛ sà. Lákũ má de zĩ̀ri ũ buri pãndenɔ kĩnaa nà, madì ĩa
dã ma zĩ̀rikɛna yã musu, 14 de mà a zĩda burinɔ nɛ̀sɛ vutɛ ò gɔ̃ba kpá, mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba.
15 Zaakũ Luda gina Isarailanɔi mɛ́ à tò andunia kɛ̀ kãao nna, tó à ɛ̀ra à ń sí dɔ, abire nigɔ̃ de
deramɛɛ? Abire nigɔ̃ bi wɛ̃̀ndi ũ gɛ̀nɔnɛ.
16 Tó ò burapɔ káaku kpà Ludaa, a kpara gɔ̃̀ arubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí zĩni de Luda pɔ́ ũ, a
gã̀nɔn de a pɔ́ ũmɛ se. 17 Luda kù lí yãpura gã̀ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ à mɔkɔ̃n kũ ń de kùnnɛ lí ũ pɛ̀ a
gbɛ̀n, de ǹgɔ̃ kun kũ kù lí mana zĩni gbãnao. 18 Ǹsun kù lí yãpura gã̀ kũ à zɔ̃̀zɔ̃nɔ gya boro. N
kɛ dera ntɛn ĩa dãa? Ń kun lí zĩni yãimɛ, adi kɛ lí zĩni mɛ́ à kun n yãiro. 19 Ĩni pi, à lígãa pìnɔ
zɔ̃̀zɔ̃ de à n pɛ́ ń gbɛ̀n yãimɛ. 20 Lɛmɛ, ama à ń zɔ̃zɔ̃ kũ odi a náani kɛro yãi. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n zɛki
lè kũ ntɛn Luda náani kɛ yãi. Ǹsun n zĩda biro. Ǹ laakari kɛ! 21 Lákũ Luda dí gí kù lí yãpura
gã̀nɔ zɔ̃zɔ̃iro nà, ani gí n zɔ̃i sero. 22 Ǹ gwa lákũ Luda mana nà, akũsɔ̃ à pãsĩ. À pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ
ò fùanɔ, akũ à manannɛ, tó n zɛ kũ a manakɛnaao. Tó lɛnlo, ani n zɔ̃mɛ se. 23 Tó Isarailanɔ ń
ludanaanikɛnasari tò, ani ɛra à ń pɛ́ ń gbɛ̀mmɛ, zaakũ à ń pɛna ń gbɛ̀n gbãna vĩ. 24 Tó Luda
n zɔ̃ kùnnɛ lía à n pɛ kù lí yãpuraa lákũ òdi kɛro nà, kù lí gã̀ yãpuranɔ ɛra à pɛna ń zĩda lía zɛ́
vĩ de abirelaroo?

† 10:18 Zab 19:4 * 11:1 Flp 3:5 † 11:3 1Ki 19:10 ‡ 11:4 1Ki 19:18 § 11:10 Zab 69:22-23

Isarailanɔ surabana kpɛde

25 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ asiriyã díkĩna dɔ̃, de á wɛ́ súngɔ̃ sira à á zĩda ditɛ ĩadãrinɔ ũro yãi.
Isaraila kparanɔ sãgbãna kũ̀ gĩa ari buri pãndenɔ gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn lɛ́ gɔ̃
ká. 26 Abire gbɛra Luda ni Isarailanɔ sura ba ń pínki lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà kũ ò pì:
Surabari ni bo Zaiɔ̃,
ani Yakubu burinɔ kɛ̃kɔ̃a kũ ludadɔ̃nasario.
27 Ma bàka kunna kũńwo yãn gwe
gɔrɔ kũ mani ń durunna kɛ̃ḿma.
28 Baaru nna pì yã musu ò de Luda ibɛrɛnɔ ũ á yãi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna yã musu ò de Luda
yenyĩdenɔ ũ ń dizi káakunɔ yãi. 29 Zaakũ Luda gbanɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́nɔ dì sí litɛro.
30 Ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ ádi Luda yã ma yãro. Tera sà Luda sùru kɛ̀ kãáo kũ Isarailanɔ dí a yã
maro yãi. 31 Lɛn Isarailanɔ gì Luda yã mai lɛ tera, de Luda le à sùru kɛ kãáo gbasa à sùru kɛ
kũńwo. 32 Luda yãdasarikɛ kpà gbɛ̃ sĩnda pínkia de à le à sùru kɛ kũńwo ń pínki yãimɛ.

Luda sáabukpanaa

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a dɔ̃naao zɔ̃kɔ̃kɛ kà zã̀ fá!
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo yã kũ à zɛ̀o asiriaro.
Oni fɔ̃ ò a dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dí mɛ́ à Dikiri laasun dɔ̃ɔ?
Dí mɛ́ à yã dànɛ a lɛ́dammari ũu?
35 Dí fĩna mɛ́ à dɔ Ludaa kũ ani bonɛɛ?**
36 Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
ò kun kũ a gbãnao,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.††
Ògɔ̃ a tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki. Aami.

12

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, lákũ Luda ó wɛ̃nda dɔ̃̀ lɛ nà, ma wɛ́ kɛ̀áwa à á zĩda kpáa sa'opɔ bɛ̃nɛ
mamberusari kũ àdi káagu ũ. Àkũmɛ á donyĩkɛna a zɛ́a ũ. 2 Àsun tɛ́ andunia tera dí ágbairo.
À tó Luda á dà litɛ, á laakari le à gɔ̃ dufu de à le à a pɔyenyĩna dɔ̃, yã kũ à mana, akũ à nna,
akũ à papana.
3 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãin matɛn o á pínkinɛ, àsun á zĩda mana bo de a mana lɛ́laro. Á
baadi a zĩda ditɛ a yãpura lɛ́n, lákũ Luda a gbà zɛ́ à a náani kɛ nà. 4 Bisãsiri mɛ̀ mɛ̀n do gunɔ vĩ
dasi, ń baadi kũ a zĩomɛ. 5 Lɛmɛ, bee kũ ó dasikɛo, ó mɛ̀ dokɔ̃nɔ Kirisi gũmmɛ, mɛ̀gu dakenɔn
ó ũ.* 6 Ó gba bò donadona kɔ̃nɛ lákũ Luda dàwɛrɛ nà a gbɛ̃kɛ gũn.† Tó annabikɛyã'ona gban
ń vĩ, ǹ kɛ n ludanaanikɛna lɛ́n. 7 Tó zĩ̀rikɛnaamɛ, ǹ kɛ. Tó yãdannɛnaamɛ, ǹ dańnɛ. 8 Tó
lɛ́dammanaamɛ, ǹ daḿma. Tó gbadanaamɛ, ǹ da araga. Tó don'arɛdekɛmɛ, ǹ kɛ kũ kokario.
Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnaamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kũ pɔnnao.
9 À kũ̀ yenyĩ gɔ̃ manafiki sari. À kpɛ li yã vãninɛ, à zɛ kũ yã manao. 10 Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o kɔ̃
gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãna kũ bɛ̀ɛrɛlikɔ̃nɛnaao. 11 Àgɔ̃ kokari vĩ ma'ã sari, á mɛ̀ gɔ̃ wãna Dikiri zĩ gũn.
12 À pɔnna kɛ yã kũ á wɛ́ dɔi yã musu. À mɛna fɔ̃ warikɛnaa gũn. À mɛ̀ kpá wɛ́kɛnaaa. 13 À
kpányĩ kɛ Luda gbɛ̃ kũ pɔ́ tɛn kĩaḿmanɔnɛ. Àgɔ̃ nibɔ kɛ. 14 À sa mana o á wɛ́tãmmarinɔnɛ. À
sa mana ońnɛ, àsun ń káro.‡ 15 À pɔnna kɛ kũ pɔnnakɛrinɔo. À ɔ́ɔ dɔ kũ ɔ́ɔdɔrinɔo. 16 Àgɔ̃ kú
kũ kɔ̃o nna. Àsun á zĩda biro. À gbɛ̃nna kpá kũ takasidenɔo. Ásun á zĩda ditɛ yãdɔ̃rinɔ ũro.§
17 Ásun yã vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àgɔ̃ yã kũ à mana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kɛ. 18 Tó ani sí kɛ,
tó á a zɛ́ vĩ, àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun mɔra ká gbɛ̃aro, à a tó kũ
Ludao. À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Dikiri pì, akãa mɛ́ áni fĩna boḿma,
akãa mɛ́ áni fĩna boḿma.
20 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ pɔ́ble kpáa. Tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í. Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a ɔ kánɛ a lɛ́mmɛ.**
21 Ǹsun tó yã vãni zĩ̀ blemmaro. Ǹ zĩ̀ blea kũ yã manao.

13

Mìnatɛna bùsu gbãnadenɔnɛ

** **11:35** Ayu 41:11 †† **11:36** 1Kɔ 8:6 * **12:5** 1Kɔ 12:12 † **12:6** 1Kɔ 12:4-11 ‡ **12:14** Luk 6:28 § **12:16** Yaa 3:7 ** **12:20** Yaa 25:21-22

1 Gbɛ̃ sĩnda pínki mì natɛ bùsu gbãnadenɔnɛ, zaakũ iko ke kun Luda lɛ́ sariro. Luda mɛ́
à gbãnade kũ ò kunnɔ dìtɛ ń pínki. 2 Abire yãi gbɛ̃ kũ à bò gbãnade yã kpɛ, ade bò Luda
yãditɛna kpɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à bò ń kpɛnɔ ń zĩda dà yãmmɛ. 3 Adi kɛ yãmanakɛrinɔ mɛ́ òdi vĩna
kɛ kpatablerinɔnɛro, sé yãvãnikɛrinɔ. Tó ń ye gbãnadenɔ vĩna danyĩro, ǹ yã mana kɛ, ani n
sáabu kpá. 4 Gbãnade bi Luda zĩkɛriimɛ n aafia yãi. Tó n yã vãni kɛ̀ sɔ̃, ǹ vĩna kɛnɛ, zaakũ
à fɛ̃nɛda lokona pãnlo. Luda zĩkɛriimɛ, àdi fĩna bonɛ yãvãnikɛriia. 5 Abire yãi à mana à mì
natɛńnɛ. Adi kɛ wɛ́tãmmana yãi adonlo, á laasun yãimɛ dɔ. 6 Abire yãin adì bɛ'ɔgɔ kpá dɔ,
zaakũ gbãnadenɔ bi Luda zĩkɛrinɔmɛ, òtɛn zĩ pì kɛnɛmɛ. 7 À baadi fĩna bońnɛ pínki. À bɛ'ɔgɔ
kpá a sìriia, à á laganɔ takada sí dɔ. À mì natɛ gbɛ̃ kũ à de à mì natɛnɛɛnɛ. À gbɛ̃ kũ à de à a
yã da yã da.*

Gɔrɔ kà kãni, ògɔ̃ yekɔ̃i

8 Àsun gbɛ̃ke fĩna sɛ́ro, sé yekɔ̃ina fĩna baasiro. Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei, Luda doka
pɛ̀kɛrɛamɛ. 9 Ò pì, ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun gbɛ̃ pɔ́ ni dɛro.† Yã
pìnɔ kũ yãditɛna pãnde kũ ò kunnɔ pínki kú yã dí gũmmɛ, ò pì: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda
wɛ̃̀ndii bà. 10 Yenyĩ dì tó gbɛ̃ yã vãni kɛ̀ a gbɛ̃dakenɛro. Yenyĩmɛ Luda doka papana ũ.
11 À kɛ lɛ, zaakũ á gɔrɔ kũ ó kúa díkĩna dɔ̃. Á vuna in gɔrɔ kà, zaakũ ó surabanaa kà kãni
tera de gɔrɔ kũ o Yesu náani kèla. 12 Gu sì à kà zà̃, gudɔnaa kà kãni. Ò mì kɛ̃ gusira yãnɔa
ò gupura gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́tɛ. 13 Ògɔ̃ kú ó dɔ̀rɔɔa fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔ ũ fayasari kɔ̃kɔ̃ kũ wɛ̃dɛnaaoo sari
pãpãkɛna kũ wé'isariyãoo sari, lɛ́kpakɔ̃a kũ zãnguoo sari. 14 À Dikiri Yesu Kirisi yãzɛ sɛ́. Àsun
tó á dà zĩ doárɛ arɛ à a nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'enaa

1 À gbɛ̃ kũ à busɛ ludanaanikɛnaa gũn sí yãkete sari. 2 Gbɛ̃kenɔ ludanaanikɛnaa dì pɔ́ke
tɛ̃̀ boro, akũ gbɛ̃ kũ ń ludanaanikɛna busananɔ dì nɔ̀bɔ sɔ́ro.* 3 Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble
sún gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki blero gya boro, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki blero sún gbɛ̃ kũ
àdi pɔ́ sĩnda pínki ble taari ero, zaakũ Luda a sìmɛ. 4 Dímɛ n ũ kũ ntɛni dakenɔ zĩkɛri taari ee?
Tó à fɔ̃̀ ke à fùan yá, a Dikiri yãn gwe. Ani fɔ̃, zaakũ Dikiri gbãna ni tó à fɔ̃. 5 Gbɛ̃kenɔ sì kũ
gɔrɔ kenɔ nna de a kenɔla, gbɛ̃ pãndenɔ sì kũ gɔrɔ sĩnda pínki lɛɛlɛmɛ. Baadi laasun gɔ̃ dokɔ̃nɔ
kũ yã kũ à zɛ̀ooo. 6 Gbɛ̃ kũ àdi gɔrɔ bo dì bo Dikiri yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble dì ble
kũ Dikiri gbãnaomɛ, à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ tɛ̃ dì tɛ̃ Dikiri yãimɛ, à Luda sáabu kpá.
7 Gbɛ̃ke dìgɔ̃ kun a zĩda yãiro, gbɛ̃ke dì ga a zĩda yãiro. 8 Tó ó kun, ó kun Dikiri pɔ́ ũmɛ, tó o
ga, o ga Dikiri pɔ́ ũmɛ. Ó kunn yá, o gan yá, ó de Dikiri pɔ́ ũmɛ. 9 Zaakũ Kirisi gà à vù de àgɔ̃
de gyãwãndenɔ kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Dikiri ũmɛ. 10 Kũ ntɛni n gbɛ̃ndo taari e sɔ̃ bi? Mɔkɔ̃n sɔ̃, à kɛ̀
dera ntɛni n gbɛ̃ndo gya bo sɔ̃ɔ? Luda nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ,† 11 lákũ
à kɛ̃na Luda yãn nà Dikiri pì:
Kũ ma kunnaao, gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛmɛnɛ,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ma ludakɛna dɔ̃.
12 Lɛn baadi ni a zĩda yã baba Ludanɛ lɛ.

Àsun yã kũ ani tó a gbɛ̃ndo fu kɛro

13 Abire yãi òsun kɔ̃ taari e doro. Kũ ani kɔ̃ taari e, à zɛo kũ áni yã kũ ani tó à á gbɛ̃ndo fu
kɛro. 14 Kunna Dikiri Yesu gũn má dɔ̃ sãnsãn kũ pɔ́ble ke dìgɔ̃ gbãsĩ a zĩdaro. Ama tó gbɛ̃ dìtɛ
kũ pɔ́ gbãsĩ, akũ àdigɔ̃ gbãsĩnɛ. 15 Tó n n gbɛ̃ndo nɛ̀sɛɛ yàkanɛ pɔ́ kũ n blè yãi, ń yenyĩ vĩnɛro.
Pɔ́ble kũ n blè yãi ǹsun gbɛ̃ kũ Kirisi gà a yãi kakatɛro. 16 Àsun tó ò pɔ́ kũ a è à mana gya
boárɛro, 17 zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi pɔ́blena kũ pɔ́minaao yãnlo. Yãkɛna a zɛ́a kũ
aafiaao kũ pɔnna kũ Luda Nini dì ińnɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kũ àtɛn do Kirisii lán abirekũ bà yã dì
ká Ludagu, akũsɔ̃ bisãsiri dì a sáabu kpá. 19 Abire yãi ògɔ̃ kɔ̃ aafia wɛtɛ ògɔ̃ gbãna karakɔ̃nɛ.
20 Ǹsun Luda zĩ yaka pɔ́ble yãiro. Pɔ́ble sĩnda pínki manamɛ, ama pɔ́ kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu
blena manaro. 21 Nɔ̀bɔsonaan yá, wɛ̃minaan yá, yã kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu pínki, à mana ǹ
tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́ kũ ń náani kɛ̀ɛ, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kũ Ludao. Arubarikaden gbɛ̃ kũ adi a zĩda taari e kũ
pɔ́ kũ à zɛ̀oro ũ. 23 Tó gbɛ̃ tɛn sika kɛ pɔ́ble kũ àtɛn blea sɔ̃, à a zĩda dà yãmmɛ, kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ
a ludanaanikɛnaaoro yãi. Yã kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ gbɛ̃ ludanaanikɛnaaoro bi durunnamɛ.

15

Ògɔ̃ yekɔ̃i wɛ́dɔna Ludai gũn

* **13:7** Mat 22:21 † **13:9** Bon 20:13-17 * **14:2** Kɔl 2:16 † **14:10** 2Kɔ 5:10

1 Ókɔ̃nɔ kũ ó gbãna ludanaanikɛnaa gũnnɔ, séde ò gbɛ̃ kũ ò gbãnarɔnɔ sɛ́ lei ń gbãnasarikɛ
gũn. Òsungɔ̃ ó pɔyeina kɛro. 2 Ó baadi gɔ̃ yã kũ ani kɛ a gbɛ̃dakenɛ nna kɛ a bona mana yãI
kũ a zĩnipɛtɛnaao. 3 Zaakũ Kirisi dì a zĩda pɔyeina kɛro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃nɔ dɔkɛna
kũ Ludao gɔ̃̀nɛ.* 4 Yã kũ ò kɛ̃̀ yã pínki, ò kɛ̃̀ lɛ́danawá yãimɛ. Luda yã pìi dì ó gba mɛna, àdi ó
gba swɛ̃̀ɛ de ògɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda kũ àdi ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ɛ tó àgɔ̃ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o
lákũ Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 de à Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De tɔ́ bo kũ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔo kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.
7 À kɔ̃ sí lákũ Kirisi á sí nà Luda tɔ́bona yãi. 8 Matɛn oárɛ, Kirisi gɔ̃̀ zĩ̀ri ũ Yudanɔnɛ de à lɛ́ kũ
Luda sɛ̀ ń dizi káakunɔnɛ papa, ògɔ̃ dɔ̃ kũ Luda náani vĩ, 9 buri pãndenɔ sɔ̃ Luda tɔ́ bo a sùru
yãi lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
A yã mɛ́ à tò mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá.†
10 Ò pì dɔ:
Burinɔ, à pɔnna kɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ.
11 Ò pì dɔ:
Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínki, à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu gbɛ̃nɔ sĩnda pínki à a táaki lɛ́.‡
12 Isaya pì dɔ:
Yɛsɛ zĩni ni bɔ̀tɔ pá,
ani futɛ à kí ble buri pãndenɔa,
onigɔ̃ wɛ́ dɔi.
13 Luda kũ gbɛ̃ sĩnda pínki wɛ́ dɔi tó pɔnna pɛkɛrɛáwa kũ aafiaao a náani kũ átɛn kɛ yãi, de
á wɛ́dɔina kara kũ a Nini gbãnao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kũ manakɛ pɛ̀kɛrɛáwa, á yã sĩnda pínki dɔ̃ swáswa, áni fɔ̃ à lɛ́
dakɔ̃a. 15 Ma takada dí kɛ̃naa gũn ma yãkenɔ kɛ̃̀ kũ swɛ̃̀gbãnao ditɛna de àgɔ̃ dɔágu yãi, zaakũ
Luda ma gba zɛ́ 16 ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ buri pãndenɔnɛ. Matɛn baaru kũ à bò Luda kĩnaa
kpáńnɛ, de ń kunna gɔ̃ adona Luda Nini gãi, ò gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kũ àdi káagu ũ. 17 Kunna Kirisi
Yesu gũn matɛn ĩa dã zĩ kũ matɛn kɛ Ludanɛ yã musu. 18 Zaakũ má yãke ona vĩro, tó adi kɛ
yã kũ Kirisi kɛ̀ ma kĩnaa baasiro. À tò buri pãndenɔ Luda yã mà ma yã'ona kũ ma yãkɛnaao
gãi 19 kũ sèedanɔ kũ daboyãnɔ gbãnao kũ Luda Nini gbãnao. Bona Yurusalɛmu ma lika wɛ̃tɛ
kũ wɛ̃tɛo ari Ilirikumu bùsun, ma Kirisi baaruu kpàkpaa kɛ̀ papana. 20 Madìgɔ̃ ye mà baaru
nna pì kpá gu kũ òdi Kirisi yã ma zikiro, de másun bú ba gbɛ̃ pãnde gɛ̃̀nlo yãi. 21 Lákũ à kɛ̃na
Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ odi a yã ońnɛ yãrɔnɔ wɛ́ ni kɛ̃,
gbɛ̃ kũ odi a baaru ma yãrɔnɔ ni dɔ̀rɔ dɔ̃.
22 Yã kũ àdigɔ̃ kpá ma suna á kĩnaanɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃n gwe.§ 23 À kà wɛ̃̀ ũgbangba kũ madìgɔ̃
ye mà su á gwa. Tera sà lákũ yãke dí gɔ̃mɛnɛ bùsu díkĩnanɔ gũn doro nà, 24 má tãmaa vĩ ò
wɛ́ sikɔ̃lɛ sà ma gɛna Sapaini bùsun gũn. Tó ma gɔrɔ pla kɛ̀ kãáo kũ pɔnnao, áni zɛ́ kɛmɛnɛ
gɛna gwe. 25 Tera la matɛn gɛ́ kũ kpányĩo Luda gbɛ̃nɔnɛ Yurusalɛmu,** 26 zaakũ gbɛ̃ kũ ò
kú Masedonia kũ Girisinɔ zɛ̀o ò Luda gbɛ̃ takaside kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kámaza kɛ. 27 Ò
zɛ̀o, ama tilasimɛ. Lákũ Yudanɔ Luda aruzɛkɛ kpàatɛtɛ buri pãndenɔnɛ nà, à mana buri
pãndenɔ ń andunia aruzɛkɛ kpaatɛtɛ Yudanɔnɛ se.†† 28 Tó ma gba pìi nàńnɛ ń ɔĩ ma làka,
ma gɛna Sapaini gũn mani bo á kĩnaa. 29 Má dɔ̃ kũ tó mani su á kĩnaa, mani suárɛ kũ Kirisi
arubarikaao papanamɛ.
30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii kũ yenyĩ kũ Luda Nini dì kpáḿmao, à futɛ à
zɛ à Luda wɛ́ kɛ kũmao, 31 de à ma bo Yudea Yesusaridenɔ ɔĩ, de zĩ kũ mani kɛ Yurusalɛmu
Luda gbɛ̃nɔ tɛ́ kɛńnɛ nna, 32 gbasa mà á le kũ pɔnnao, tó Luda wè, mani su kámma bo á kĩnaa.
33 Luda Aafiade gɔ̃ kú kãáo á pínki. Aami!

16

Fɔkpammanaa

1 Matɛni ó dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi gbɛ̃nɔ zĩ̀ri naárɛ á ɔĩ. 2 À a sí Dikiri gũn, lákũ à mana
Luda gbɛ̃nɔ kɛ kũ kɔ̃o nà. À kpái kũ pɔ́ kũ à yei á kĩnaao pínki, zaakũ à kpà gbɛ̃nɔi dasi kũ
makũo se.
3 À fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa. Ma zĩkɛri dakenɔmɛ Kirisi Yesu zĩ gũn.* 4 Ò sì ò ń zĩda da
kari gũn ma yãi. Adi kɛ makũmɛ madoro, buri pãnde sɔsinɔ gbɛ̃nɔ tɛni ń sáabu kpá pínki dɔ.

* **15:3** Zab 69:9 † **15:9** Zab 18:49 ‡ **15:11** Zab 117:1 § **15:22** Rom 1:13 ** **15:25** 1Kɔ 16:1 †† **15:27** 1Kɔ 9:11 * **16:3** Zĩr 18:2

5 À fɔ kpá sɔsi gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ kɔ̃ kakara ń ɔnnnɔa.

À fɔ kpá ma gbɛ̃ yenyĩde Ɛpɛnɛtua, àkũ kũ à Kirisi náani kɛ̀ Asia bùsun káaku.

6 À fɔ kpá Mariamaa, àkũ kũ à zĩ kɛ̀árɛ manamana.

7 À fɔ kpá Andarɔniku kũ Yuniaooa. Ma buri dake kũ ò ó dá kpɛ́siran lɛɛlɛnɔmɛ. Ò tɔ́ bò
Luda zĩ̀rinɔ tɛ́, akũsɔ̃ ò kú Kirisi gũn ma ã.

8 À fɔ kpá Ampliatu kũ à de ma gbɛ̃ yenyĩde ũ Dikiri gũnwa.

9 À fɔ kpá Ubanu kũ à de ó zĩkɛri dake ũ Kirisi zĩ gũnwa kũ ma gbɛ̃ yenyĩde Satakio.

10 À fɔ kpá Apɛlɛ kũ à zɛna gbãna Kirisi gũnwa.

À fɔ kpá Arisitɔbulu bedenɔa.

11 À fɔ kpá ma Yuda dake Hɛrɔdiɔ̃a.

À fɔ kpá Nasisu bede kũ ò kú Dikiri gũnnɔa.

12 À fɔ kpá Tirifɛna kũ Tirifosaooa. Nɔgbɛ̃ pìnɔ dì zĩ kɛ Dikirinɛ manamana.

À fɔ kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenyĩde pì zĩ kɛ̀ Dikirinɛ manamana.

13 À fɔ kpá Rufu kũ à bò ado Dikiri zĩ gũnwa kũ a da kũ matɛn gwa ma da ũo.

14 À fɔ kpá Asinkiritua kũ Flɛgɔ̃o kũ Ɛmɛsio kũ Patarobao kũ Ɛmao kũ ń Yesude dake kũ ò
kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.

15 À fɔ kpá Filɔlɔgua kũ Yuliao kũ Nɛrɛuo kũ a dãreo kũ Ɔlimpao kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ
ń pínki.

16 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao. Kirisi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki.

Lɛ́zammanaa

17 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn oárɛ à laakari kɛ gbɛ̃ kũ ò bò yã kũ a dàda kpɛnɔi. Òdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a ò
gbɛ̃nɔ sãtɛ. À kɛ̃ḿma, 18 zaakũ gbɛ̃ bire takanɔ dì do ó Dikiri Kirisiiro, sé ń gbɛrɛ yã. Òdi
taarisaridenɔ sãtɛ kũ lɛ́nnao kũ yãdɔ̃o. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki á mìnatɛna Dikirinɛ baaruu mà.
Matɛn pɔnna kɛ á yã musu. Má ye àgɔ̃ yã mana ɔ̃ndɔ̃ vĩ àgɔ̃ wɛ́siradenɔ ũ yã vãni musu.
20 Luda Aafiade ni Setan dúgu zɔ̃ á gbá zĩtɛ tera. Ó Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

21 Ma zĩkɛri dake Timɔti† kũ ma buri dakenɔ Lusiu kũ Yasɔ̃o kũ Sosipatao fɔ kpàáwa.

22 Makũ Tɛtiu kũ ma takada dí kɛ̃ fɔ kpàáwa Dikiri gũn.

23-24 Ma bede Gayusi‡ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɔ̃ kakara a ɔnn fɔ kpàáwa. Wɛ̃tɛ ɔgɔ'utɛri Erasatu fɔ
kpàáwa kũ ó gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bɔnaa

25 Tera sà Luda ni fɔ̃ à á gba gbãna kũ Yesu Kirisi baaru kũ matɛn kpáo, lákũ asiriyã kũ à
utɛna zaa káaku kũ ò bìriamɛnɛo de nà. 26 Luda kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki dìtɛ ò yã kũ à
kɛ̃na annabinɔ takadanɔ gũn pì bo gupuraa sà, de buri sĩnda pínki le à dɔ̃ ò Luda náani kɛ ò
gɔ̃ a yãmarinɔ ũ. 27 Ò Luda mɛ̀n do ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bo Yesu Kirisi gãi ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

† **16:21** Zĩr 16:1 ‡ **16:23-24** Zĩr 19:29

KƆRINTIDENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti Yesudenɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa 1:1-4:21
Kɔrinti Yesudenɔ durunnakɛnaa 5:1-7:40
Ògɔ̃ kú kũ laakariio gɔ̃na ń zĩdanɛ yã musu 8:1-11:1
Donyĩkɛnaa 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ vunaa 15:1-15:58
Pɔlu fɔkpammanaa 16:1-16:24

Pɔlu fɔkpana Kɔrintidenɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Luda ma sisi à ma sɛ lákũ à yei nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu zɪ̃ri ũ. Makũ kũ ó
gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ. Luda á sísi a gbɛ̃nɔ
ũ, á kunna adona Kirisi Yesu gũn lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ ó Dikiri Yesu Kirisi pì sísi gu sĩnda pínki
gũnnɔo, ókɔ̃nɔ kũ ó Dikiri dokɔ̃nɔnɔ. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba
aafia.
4 Madìgɔ̃ Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀árɛ á kunna Kirisi Yesu gũn
yãi. 5 Kunna a gũn pɔ́ sĩnda pínki kàraárɛ, yã'ona sĩnda pínki kũ dɔ̃na sĩnda pínkio, 6 zaakũ ó
Kirisi yã'onaárɛ zĩni pɛ̀tɛ á gũn, 7 akũ Luda Nini gba ke dí kĩaáwaro, gɔrɔ kũ á wɛ́ dɔ ó Dikiri
Yesu Kirisi a zĩda mɔnaai. 8 Ó Dikiri Yesu Kirisi ni tó à zɛ gbãna ari gɔrɔ lɛ́ ká, de àgɔ̃ kun taari
sari a sugɔrɔ zĩ. 9 Luda náani vĩ. Àkũ mɛ́ à á sísi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kũ a Nɛ́ Yesu Kirisi ó Dikirio.

Kɔrinti Yesudenɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii, àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔo á pínki, de kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana le
à láka á tɛ́, à kɔ̃ kũ kũ laasun dokɔ̃nɔo kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 11 Ma gbɛ̃nɔ, ma mà Koloe bedenɔ
lɛ́i kũ yãkete kú á tɛ́. 12 Lákũ ma mà nàn dí: Á gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ
Apoloo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pitao. Gbɛ̃kenɔ pì dɔ, ò zɛ̀ kũ Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yá? Ò
Pɔlu pà lía á yãin yá? A da'itɛ kɛ̀ kũ Pɔlu tɔ́on yá? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ mádi á gbɛ̃ke da'itɛ
kɛro, séde Kirisipu kũ Gayusio baasiro. 15 Lákũ à de lɛ nà gbɛ̃ke ni le à o a da'itɛ kɛ̀, a gɔ̃ ma
ìba ũro. 16 Ee, ma Sɛtɛfana bedenɔ da'itɛ kɛ̀ dɔ. Abire baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde da'itɛ kɛ̀, adi
dɔmagu doro. 17 Kirisi dí ma zĩ gbɛ̃ da'itɛkɛna yãiro, séde a baaru nna kpanaa. Adi kɛ kũ
yãdɔ̃naonlo, de a gana lía sún kɛ pãro yãimɛ.

Kirisi bi Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a gbãnaomɛ

18 Kirisi gana lía bi mìsariyãmɛ gbɛ̃ kũ òtɛn sãtɛnɔnɛ. Ókɔ̃nɔ kũ Luda tɛni ó sura banɔ sɔ̃, à
dewɛrɛ a gbãna ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Mani ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ mì dɛ,
mani wɛ́zɛ̃rinɔ wɛ́zɛ̃ kɛ pã.
20 Ɔndɔ̃ri kú mámɛɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛɛ? Andunia tera díkĩna yãpinkidɔ̃ri kú mámɛɛ?
Luda dí andunia ɔ̃ndɔ̃ ditɛ mìsariyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ gũn, adi tó andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kũ ń
zĩda ɔ̃ndɔ̃oro. À kɛ̀nɛ à gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ sura ba waazi kũ ò dìtɛ mìsariyã ũ pìi gãi.
22 Yudanɔ ye dabodaboyãi, Girikinɔ dì ɔ̃ndɔ̃ wɛtɛ. 23 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi gana lía kpàkpan ótɛn
kɛ, akũ àdi tó Yudanɔ kpágula, buri pãndenɔ dì pi mìsariyãmɛ, 24 ama gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń
sɛ́nɔ, Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, Kirisi deńnɛ Luda gbãna kũ a ɔ̃ndɔ̃o ũ. 25 Luda mìsarikɛ pì
de bisãsiri ɔ̃ndɔ̃la. Luda gbãnasarikɛ pì de bisãsiri gbãnala.
26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa lákũ á de nà gɔrɔ kũ Luda á sísi. Dakenɔ kĩnaa á daside ɔ̃ndɔ̃ro, á paride
gbãnade ũro, á paride kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kũ ò de andunia mìsaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i dao
ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kũ ò de andunia gbãnasaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i da gbãnadenɔa. 28 À gbɛ̃ kũ
andunia ń dítɛ kpɛdenɔ ũ, kũ òdi ń ń gya bo akũsɔ̃ ń yã dìgɔ̃ kunlonɔ sɛ̀ de à gbɛ̃ kũ ń yã dìgɔ̃
kunnɔ kɛ kpɛdenɔ ũ, 29 de gbɛ̃ke sún le à ĩa dã Luda arɛro. 30 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda tò á kú Kirisi
Yesu gũn, akũ à gɔ̃ ó ɔ̃ndɔ̃ ũ. Kunna Kirisi pìi gũn Luda tò yã bò kũoo nna, ó kunna adona,
akũsɔ̃ à ó sura bà. 31 À yã mɛ́ à tò lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà, tó gbɛ̃ ye à ĩa dã, à dã Dikiri yã
musu.

2

Kirisi kũ a gana lía yão

1 Ma gbɛ̃nɔ, kũ ma su á kĩnaa, ma su Luda yã kpàkpa kɛárɛmɛ, adi kɛ ma su ɔ̃ndɔ̃ gbãna ke
lɛ́nna kɛárɛnlo. 2 Ma zɛo kũ mani yãke oárɛro, séde Yesu Kirisi yã baasiro, atɛ̃nsa a gana lía
yã. 3 Ma suna á kĩnaa gũn ma su kũ swɛ̃vĩnaao kũ vĩnao kũ lukalukanaao. 4 Ma waazikɛnaa
gũn matɛn yã o kũ lɛ́nnao ke kũ ɔ̃ndɔ̃oro. Ma ò kũ Luda Nini gbãna mɔárɛnaaomɛ, 5 de á
ludanaanikɛna sún bo bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ gũnlo, sé Luda gbãna gũn.

Ɔndɔ̃ kũ Luda Nini dì daǹnɛ
6 Bee kũ abireo odì ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃ kàsaranɔnɛ. Adi kɛ andunia tera díkĩna ɔ̃ndɔ̃ ke a gbãnade
kũ ń gbãna tɛn lákanɔ pɔ́nlo. 7 Luda ɔ̃ndɔ̃n ótɛni o, a pɔyenyĩna kũ à utɛna yã pì. À gĩnakɛ à
dìtɛ ó gakuri lena yãi zaade adi andunia kátɛro. 8 Andunia tera díkĩna gbãnade ke ɔ̃ndɔ̃ pì
dɔ̃ro. Tó ò dɔ̃mɛ yã, de odi Dikiri gakuride pá líaro. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Pɔ́ kũ wɛ́ dí ero, akũsɔ̃ sã dí maro,
a laasun dí gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̃ɛ gũnlo,
àkũ Luda a soru kè gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ.
10 Luda mɔ̀wɛrɛ kũ a Nini gbãnao, zaakũ a Nini pì yã sĩnda pínki tàasikana, bee kũ Luda asiri
zɔ̃kɔ̃nɔ.
11 Gbɛ̃ke a dake nɛ̀sɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ a nini kũ à kú a gũn baasiro. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ke
Luda nɛ̀sɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ Luda pì Nini baasiro. 12 Andunia dí ninin o lèro, Nini kũ à
bò Luda kĩnaan o lè, de ò gba kũ Luda dàwɛrɛ dɔ̃. 13 Yã kũ ótɛni on gwe, adi kɛ yã kũ bisãsiri
ɔ̃ndɔ̃ dì daǹnɛnlo, yã kũ Luda Nini dì daǹnɛmɛ. Lɛn odì Luda Nini yã bɔkɔtɛ gbɛ̃ kũ ò Luda
Nini vĩnɔnɛ lɛ. 14 Andunia gbɛ̃ dì Luda Nini yãnɔ síro, zaakũ à denɛ mìsariyã ũmɛ. Ani fɔ̃ à a
mì dɔ̃ sero, zaakũ Luda Nini pì gbãnan òdi a yãzɛ dɔ̃o. 15 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì donɛ arɛ dì yã
sĩnda pínki zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ à zɛ́ vĩ à a vãni boro. 16 À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Dí mɛ́ à Dikiri nɛ̀sɛ dɔ̃
gbasa à lɛ́ daaa? Ama ókɔ̃nɔ ó Kirisi nɛ̀sɛ vĩ.

3

Zĩkɛna Ludanɛ
1 Ma gbɛ̃nɔ, mádi fɔ̃ mà yã òárɛ lákũ madì o gbɛ̃ kũ Luda Nini doǹnɛ arɛnɔnɛ bàro, akũ ma
òárɛ lán andunia gbɛ̃nɔ bà, zaakũ nɛ́kpãntɛ̃nɔn á ũ Kirisi gũn. 2 Vĩn ma kpàáwa, adi kɛ pɔ́
lomadenlo, zaakũ ádi ká kɔ̀ro. Bee kũ terao ádi káro, 3 zaakũ dàdenɔn á ũ ari tera. Lákũ á
zãkɔ̃gu nà, akũsɔ̃ á yãkete vĩ, dàdenɔn á ũroo? Á dà mɛ́ à doárɛ arɛ. 4 Kũ á gbɛ̃ke pì a zɛ kũ
Pɔluo, akũ gbɛ̃ pãnde pì a zɛ kũ Apoloo, á kú kũ á dàaon gweroo? 5 Dín Apolo ũu? Dín Pɔlu
ũu? Zĩkɛrinɔn ó ũ, akũ a Kirisi náani kè ó gãi. Ó baadi tɛn zĩ kũ Dikiri dànɛ kɛmɛ. 6 Ma pɔ́
tɔ̃̀, Apolo í kànɛ, akũ Luda tò à gbã̀. 7 Lɛmɛ pɔ́tɔ̃ri kũ íkariio de pɔ́ke ũro, sé Luda kũ àdi tó à
gbã. 8 Pɔ́tɔ̃ri kũ íkariio lɛɛlɛmɛ. Ń baadi ni a àre le a zĩ lɛ́mmɛ. 9 Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ. Luda
búgbɛɛn á ũ, Luda kpɛ́n á ũ.
10 Gba kũ Luda kɛ̀mɛnɛ mɛ́ à tò ma ɛ̃ pɛ̀tɛ lán ɛ̃bori gonide bà, akũ gbɛ̃ pãnde sù àtɛn kpɛ́
pì bo. Baadi laakari kɛ a kpɛ́bonaaa, 11 zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ɛ̃ ke pɛ́tɛ doro, sé ɛ̃ kũ à pɛtɛna
Yesu Kirisi ũ baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpɛ́ pìi dɔ̀ kũ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ke tó à dɔ̀
kũ lío ke lá ke sɛ̃ɛ, 13 baadi zĩ yãpura ni bo gupuraa. Oni e yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ, zaakũ gu ni dɔ
kũ tɛ́omɛ, oni baadi zĩ taka gwa tɛ́ pìi gũn. 14 Tó gbɛ̃ zĩ kũ à kɛ̀ɛ bò tɛ́n aafia, ade ni àre le. 15 Tó
gbɛ̃ zĩ tɛ́ kũ̀, ani kisira le, ade ni bo ɔkori lákũ òdi bo tɛ́n nà.
16 Á dɔ̃ kũ Luda kpɛ́n á ũ, Luda Nini kú á gũnloo? 17 Tó gbɛ̃ Luda kpɛ́ pìi yàka, Luda ni ade
kakatɛ, zaakũ kpɛ́ pì kunna adonamɛ, akũsɔ̃ ákɔ̃nɔmɛ kpɛ́ pì ũ.
18 Gbɛ̃ke sún a zĩda sãtɛro. Tó á gbɛ̃ke tɛni a zĩda ditɛ andunia díkĩna ɔ̃ndɔ̃ri ũ, à gɔ̃ǹnɛ
mìsaride ũ de à le à ɔ̃ndɔ̃ kũ. 19 Zaakũ andunia díkĩna ɔ̃ndɔ̃ de Ludanɛ mìsariyã ũmɛ. À kɛ̃na
Luda yãn ò pì: Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́zɛ̃ gũn. 20 À kɛ̃na dɔ: Dikiri dɔ̃ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasun pã.
21 Abire yãi gbɛ̃ke sún ĩa dã bisãsiri yã musuro. Pɔ́ sĩnda pínki bi á pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita,
andunia, wɛ̃ndii, ga, tera pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yá, ń pínki bi á pɔ́mɛ. 23 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi pɔ́n á ũ,
Kirisi sɔ̃ bi Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zĩ̀rinɔ
1 Abire yãi à ó gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiriyã gwàrinɔ ũ. 2 À kũ̀ gwàrinɔ gɔ̃ náani vĩ.
3 Tó ákɔ̃nɔ ke bisãsiri yãkpatɛkɛrinɔ ma taari è, yã pãmɛ ma kĩnaa. Madì ma zĩda manakɛna
ke vãnikɛna boro. 4 Yãke tɛni ma swɛ̃ vĩro, ama abirekũ ni ma boro, Dikirin ma yãkpatɛkɛri
ũ. 5 Abire yãi àsun gĩnakɛ à gbɛ̃ke taari le Dikiri sugɔrɔ ãro. Àkũmɛ ani gu pu pɔ́ kũ à utɛna
gusiraaa à nɛ̀sɛ yã bo gupuraa. Zĩ kũ̀a baadi ni ma lákũ Luda ni a sáabu kpá nà.
6 Yã kũ ma òárɛ dínɔ, ma ò makũ kũ Apoloo yã musumɛ de àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃: Òsun vĩ Luda
yãlaro. Á gbɛ̃ke sún ĩa dã à zɛ kũ gbɛ̃ doo, à bo gbɛ̃ do kpɛro. 7 Bɔ́ ń deoǹlaa? Ń pɔ́ke vĩ n
zĩdanɛ, kũ odi n gbaro yá? Ò n gba, akũ ntɛn ĩa dã lákũ odi n gbaro bà yá? 8 A kãn gwe kɔ̀ yá?
A kɛ ɔgɔdenɔ ũn gwe kɔ̀ yá? Átɛn kí ble ó sarin gwe yá? Má ye àgɔ̃ kí ble, ògɔ̃ lɛɛlɛ. 9 Zaakũ ma
è ókɔ̃nɔ Luda zĩ̀rinɔ, Luda ó dítɛ zã lán gbɛ̃ kũ òdi ń dɛ pari wára bàmɛ. Gu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ
wɛ́ ɛ̃̀wá, malaikanɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki. 10 O gɔ̃ mìsaridenɔ ũ Kirisi yãi, akũ kunna Kirisi pìi

gũn á de ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo? Ó busana akũ á gbãna vĩroo? Ó kpebona akũ á kpetanaroo? 11 Ari
tera nà kũ ímio tɛni ó dɛ, ó tɛ́ punsi, o gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaridenɔ ũ. 12 Odì zĩ gbãna kɛ ari ò
kpasa. Tó ò ó ká, odì sa mana ońnɛmɛ. Tó ò wari dɔ̀wá, odì mɛna fɔ̃. 13 Tó ò ó sɔ̃sɔ̃, odì kútɛ
kɛńnɛmɛ. Ari tera òtɛni ó ditɛ andunia bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, gbɛ̃ sĩnda pínki bìsa ũ.
14 Matɛn yã dí oárɛ wé'idanaáwa yãinlo. Matɛni á gba laakari ma nɛ́ yenyĩdenɔ ũmɛ. 15 Bee
tó Kirisi gũn á gwàrinɔ kà gbɛ̃nɔn ũgbangba, á de'ina dasiro. Makũ mɛ́ ma á í kũ Kirisi Yesu
baarunnakpanaárɛo, akũ á kú a gũn. 16 Abire yãi matɛn kútɛ kɛárɛ, àgɔ̃ ma kɛna kɛ. 17 Abire
yãi ma a nɛ́ yenyĩde Timɔti zɩ̃áwa. Àpi bi náanidemɛ Dikiri gũn, àkũ mɛ́ ani ma kunna Kirisi
gũn yãkɛna dɔágu. Yã kũ madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛon gwe. 18 Á gbɛ̃kenɔ tɛn ĩa dã,
lákũ mani su á gwaro bà. 19 Tó Dikiri wè, mani su á gwa tera, mani ĩadãrii pìnɔ gbãna lɛ́ e,
adi kɛ ń yã'onaa adonlo. 20 Zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi yã'ona yãnlo, gbãnamɛ. 21 Á
yei deramɛɛ? Mà suái kũ gòon yá, ke mà su kũ yenyĩo kũ nɛ̀sɛyĩdaomɛ?

5

Pãpãkɛna Yesudenɔ tɛ́

1 Ma mà pãpãkɛnaa gɛ̃̀ á tɛ́, yã kũ a taka kú bee kifirinɔ tɛ́ sero. Ò pì, á gbɛ̃nɔ doke a de nɔ
wɛ̀tɛ. 2 Akũ átɛn ĩa dã yá? À kũ̀ á nɛ̀sɛɛ yaka, à gbɛ̃ kũ à yã pìi kè bo á tɛ́. 3 Bee tó má kú kãáoro,
ma nini kú kãáo, akũ ma yãkpatɛ kè kũ gbɛ̃ kũ à yã pìi kèɛo gɔ̃̀nɔ lákũ ò pi má kú gwe bà. 4-5 Tó
a kɔ̃ kàkara, tó ó Dikiri Yesu gbãna kú kãáo, tó ma nini kú kãáo, à gbɛ̃ pì kpá Setanwa kũ ó
Dikiri Yesu tɔ́o, de a dà kakatɛ, a nini le à bo aafia Dikiri sugɔrɔ zĩ.
6 Á ĩadãna manaro. Á dɔ̃ kũ lùbɛnɛ fíti dì flawadɛna zɔ̃kɔ̃ sɛ́roo? 7 À lùbɛnɛ zĩ kɔ́tɛ, á gɔ̃ flawa
dufu ũ a lùbɛnɛɛ sari, lákũ à kɔ̃ sìo àgɔ̃ de nà, zaakũ Kirisi gà ó Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 A yã mɛ́
à tò ògɔ̃ kun Burodi Futɛnasari dikpɛkɛrinɔ ũ yãpura gũn kũ nɛ̀sɛpurao. Òsungɔ̃ kun lùbɛnɛ
zĩ dikpɛkɛrinɔ ũ manafiki kũ yãvãnikɛnaao gũnlo.
9 Takada kũ ma kɛ̃̀árɛ gũn ma pì, àsun kakara kũ pãpãkɛrinɔoro. 10 Adi kɛ andunia dí
pãpãkɛrinɔ ke wãkũdenɔ kũ gbɛ̃blerinɔ ke tãnagbagbarinɔnlo, zaakũ tó gbɛ̃ díkɔ̃nɔmɛ, séde
áni bo andunia gũn. 11 Oi, ma òárɛ gbɛ̃ kũ ò pì ó gbɛ̃mɛ, akũsɔ̃ à de pãpãkɛri ke wãkũde ke
tãnagbagbari ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àsun kakara kãaoro, àsun ɔ kakara kãao
sero. 12 Ma bàka ũgba kũ yãgɔ̃gɔ̃na kũ Yesusaridenɔoo? Á zĩda gbɛ̃nɔ mɛ́ à kɔ̃ sìo à yã gɔ̃gɔ̃
kũńworoo? 13 Luda mɛ́ ani yãkpatɛ kɛ kũ Yesusaridenɔo. À gbɛ̃ vãni pì bo á tɛ́.

6

Yãkpatɛkɛna kũ kɔ̃o

1 Tó á gbɛ̃ke yã vĩ kũ a Yesude dakeo, bɔ́yãi àdi gɛ́ yãkpatɛ kɛ kũ adeo Luda gbɛ̃nɔ kĩnaaroo,
sé ludadɔ̃risarinɔ kĩnaa? 2 Á dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ mɛ́ oni yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoroo? Lákũ
ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yãkpatɛ kɛ kũ anduniao nà, ádi ká à yãketenɔ gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ mɛ́ óni
yãkpatɛ kɛ kũ malaikanɔoroo? Oni andunia díkĩna pɔ́ o dɔ yá? 4 Tó á yã bire taka gɔ̃gɔ̃na vĩ,
áni gbɛ̃ kũ ò de sɔsi gbɛ̃nɔnɛ pɔ́ke ũronɔ sɛ́ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũ yá? 5 Ma abirekũ ò de mà wé'i daáwa
yãimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ á tɛ́ kũ a ɔ̃ndɔ̃ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto á gbɛ̃ do a gbɛ̃dake sísi
yãkpatɛa Yesusaridenɔ kĩnaa yá? 7 Lákũ á yã vĩ kũ kɔ̃o nà, a zã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãin áni
we ò á taki kɛroo? Bɔ́yãin áni tó ò á bleroo? 8 Ákɔ̃nɔ adì gbɛ̃ taki kɛ, adì gbɛ̃ ble, bee á kɔ̃ tɛ̃nɛ.
9 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnloo? Àsun á zĩda sãtɛro, pãpãkɛrinɔ
ke tãnagbagbarinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ karuanɔ ke gbɛ̃ kũ òdi wútɛ kũ ń gɔ̃gbɛ̃ dakeonɔ
10 ke kpãninɔ ke wãkũdenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke gbɛ̃blerinɔ, ń gbɛ̃ke ni gɛ̃ kpata
kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 11 Á gbɛ̃kenɔ de lɛmɛ yã, akũ a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, Luda tò yã bò
kãáo nna kũ Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o kũ ó Luda Nini gbãnao.

Ò pãpãkɛna tó

12 Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zɛ́ vĩmɛ. Ama yãkenɔ àre vĩro. Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zɛ́
vĩmɛ. Ama àsun tó yãke bà káárɛ á yĩnlo. 13 Adì pi dɔ, pɔ́ble bi nɛ̀sɛ pɔ́mɛ, akũsɔ̃ nɛ̀sɛ bi pɔ́ble
pɔ́mɛ. Bee kũ abireo Luda ni ń pínki kakatɛ. Mɛ̀ bi pãpãkɛbɔnlo, Dikiri pɔ́mɛ, akũsɔ̃ Dikiri mɛ́
à mɛ̀ɛ pìi gwàri ũ. 14 Luda ó Dikiri bò gan, akũsɔ̃ ani ó bo gan kũ a gbãnao. 15 Á dɔ̃ kũ á mɛ̀ mɛ́ à
Kirisi mɛ̀gunɔ ũroo? Oni Kirisi mɛ̀gu sɛ́ ò kɛ karua mɛ̀gu ũn yá? Oi! 16 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à kàkara
kũ karuao kè kãao mɛ̀ɛ dokɔ̃nɔ ũnloo? À kɛ̃na Luda yãn ò pì, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 17 Gbɛ̃
kũ à kàkara kũ Dikirio kè kãao mɛ̀n do Nini gũn. 18 À kɛ̃kɔ̃a kũ pãpãkɛnaao. Durunna pãnde
kũ gbɛ̃ dì kɛ pínki bàka kú kũ a mɛ̀ɛoro. Pãpãkɛri sɔ̃, àdi durunna kɛ a mɛ̀ɛnɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kũ á
mɛ̀ mɛ́ à Nini kũ Luda á gbá, kũ à kú á gũn kpɛ́ ũroo? Ákɔ̃nɔ á á zĩda vĩro, 20 Luda á lú, à fĩnaa
bò. Abire yãi à Luda tɔ́ bo kũ á mɛ̀ɛo.

7

Nɔsɛnaa

1 Takada kũ a kɛ̃ yã musu, à manamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kun nɔ sari. 2 Ama kũ pãpãkɛna dàgula yãi,
gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a nɔ vĩ, nɔgbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a gɔ̃ vĩ. 3 Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kũ à kɔ̃ sìo kɛ a nanɔnɛ.
Nɔgbɛ̃ gɔ̃ kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. 4 Nɔgbɛ̃ mɛ̀ kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀ kun
a zĩda pɔ́ ũro, sé a nanɔ pɔ́ ũ. 5 Àsun gíkɔ̃nɛro, séde a màkɔ̃nɛ de à laakari dɔ aduakɛnaaa gĩa,
gbasa à á kɛna kɛ, de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛárɛ à fu mɛnaaro yãi. 6 Lén ma dàáwa, adi kɛ tilasinlo.
7 Má ye gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ de lán ma bà, ama baadi kũ a gba kũ Luda dànɛɛomɛ, gbɛ̃ dí kũ a
pɔ́o, gbɛ̃ dire kũ a pɔ́o.

8 Matɛn yã díkĩna o posenɔnɛ kũ gyaanɔnɔ. À mana ògɔ̃ kun ńdo lán ma bà, 9 ama tó oni fɔ̃
ò ń zĩda kũro, ò nɔ sɛ́, ò zã kɛ, zaakũ kɔ̃sɛna mana de lukana kɔ̃ila.

10 Matɛn yã ditɛ nɔdenɔnɛ kũ gɔ̃denɔ, adi kɛ makũnlo, Dikirimɛ. Nɔgbɛ̃ sún gí a zãiro,
11 gɔ̃gbɛ̃ sún pɛ́ a nanɔaro. Tó nɔgbɛ̃ sù à gì a zãi, à gɔ̃ pose kesɔ̃ à ɛra a zãi.

12 Matɛn o gbɛ̃ kparanɔnɛ, adi kɛ Dikiri mɛ́ à òro. Tó á gbɛ̃ke nɔ Yesusaride vĩ, akũ nɔ pì ye
àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun pɛ́aro. 13 Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaride vĩ, akũ gɔ̃ pì ye àgɔ̃ kú kãao
lɛɛlɛ, àsun gíiro. 14 Zaakũ Luda dì gɔ̃ Yesusaride sí a nanɔ yãi, akũsɔ̃ àdi nɔ Yesusaride sí a zã
yãi. Tó lɛnlo, ń nénɔ nigɔ̃ gbãsĩmɛ. Ama tera ń kunna adona. 15 Tó Yesusaride pìi gìi, à gíí. Yã
bire taka gũn ń kunna kũ kɔ̃o bi tilasinlo. Luda á sísi, à á sɛ́ àgɔ̃ kun aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃, ke ĩni
n zã sura ba, ń dɔ̃ yá? Gɔ̃gbɛ̃, ke ĩni n nanɔ sura ba, ń dɔ̃ yá?

À zɛ kũ á gwenaao

17 Baadi zɛ kũ a gwena kũ Luda a dìtɛnwo gɔrɔ kũ Dikiri a sìsi. Lɛn madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ
lɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki. 18 Luda gbɛ̃ sìsi tɔ̃zɔ̃naden yá, àsun wɛtɛ à kɛ gyɔfɔrɔde ũro. Luda gbɛ̃
sìsi gyɔfɔrɔden yá, àsun tɔ̃ zɔ̃ro. 19 Tɔ̃zɔ̃na yãke vĩro, akũsɔ̃ gyɔfɔrɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kũ Luda
dìtɛnɔ kũna. 20 Lákũ baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n sisi zɔ̀ ũn yá? Ǹsun
a damu kɛro. Ama tó n su n gɔ̃ zĩdade ũ zɛ́ è, ǹ bo zɔ̀blenan. 22 Zɔ̀ kũ Dikiri a sìsi gɔ̃̀ zĩdade ũ
Dikiri pìi gũmmɛ. Lɛmɛ dɔ zĩdade kũ Dikiri a sìsii gɔ̃̀ Kirisi zɔ̀ ũ. 23 Luda á lú, à fĩnaa bò. Àsun
gɔ̃ bisãsiri zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lákũ baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛ kũ Ludao lɛ.

Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ

25 Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ yã musu mádi yãke ma Dikiri kĩnaaro, ama lákũ má náani vĩ
Dikiri sùruu gũn nà, lán ma laasun de nàn mani oárɛ. 26 Wɛ́tãmmana kũ à kun tera mɛ́ à tò,
matɛn da à mana kũ gbɛ̃ zɛ kũ a kunnaao. 27 Tó ń nɔ vĩ, ǹsun pi ĩni a gbarɛro. Tó ń vĩ sɔ̃ro,
ǹsun wɛtɛ ǹ sɛ́ro. 28 Tó n sɛ̀ sɔ̃, ńdi durunna kɛro. Tó nɔkpare zã kɛ̀ sɔ̃, adi durunna kɛro.
Gbɛ̃ birenɔ ni yã le andunian, akũ má ye abire taka á lero. 29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ matɛn on dí:
Gɔrɔ dí gɔ̃ zɛ̃̀ro. Zaa tera nɔdenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò vĩronɔ bà. 30 Ɔɔdɔrinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ
dɔronɔ bà. Pɔnnadenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ń pɔ nnaronɔ bà. Pɔ́lurinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò pɔ́ke vĩronɔ
bà. 31 Anduniablerinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn bleronɔ bà, zaakũ lákũ andunia dí kun nà tera tɛn
gɛ̃tɛmɛ.

32 Má ye àgɔ̃ kun damu sarimɛ. Pose dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ Dikirigun àdi kɛ.
33 Nɔde dì laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a nanɔgun àdi kɛ, 34 akũ àdigɔ̃ kú kũ laasun
plao. Nɔ pose ke nɔkpare dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, àdi a mɛ̀ kũ a ninio kpáa. Nɔzãre sɔ̃, àdi
laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a zãgun àdi kɛ. 35 Adi kɛ matɛn mɔ̀kakɔ̃ana kpáárɛnlo.
Ma abirekũ ò á aafia yãimɛ, de à yã kɛ a zɛ́a, à á zĩda kpá Dikiria gu pãnde gwanaa sari.

36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó a sɛ́gɔrɔ tɛn gɛ̃, akũ à kɛ̀nɛ wé'iyã ũ, tó à a kàka lán dí bà, à a sɛ́
lákũ à kɛ̀nɛ nà, adi kɛ durunna ũro. Ò kɔ̃ sɛ́. 37 Ama tó à yã pìi bò a nɛ̀sɛmmɛ, akũ tilasi dí a
kákaro, akũ à a zĩda kũna dɔ̃, tó à dà a swɛ̃̀n kũ áni a nɔkpare pì sɛ́ro, à kɛ̀ manamɛ. 38 Lɛmɛ
gbɛ̃ kũ à a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀ mana, ama gbɛ̃ kũ adi a pɔ́ sɛ́ro kɛ̀ mana de abirekũla.

39 Nɔgbɛ̃ bi a zã pɔ́mɛ gɔrɔ kũ a zã kú kũ wɛ̃̀ndiio. Tó a zã sù à andunia tò, à zɛ́ vĩ à zã kɛ kũ
gɔ̃ kũ à yeiio, ama gɔ̃ pì gɔ̃ kun Dikiri pɔ́ ũ. 40 Bee kũ abireo tó à gɔ̃̀ pose, matɛn da a pɔ nigɔ̃
nna de tó à zã kɛ̀la. Matɛn da makũ, má Luda Nini vĩ se.

8

Sa'opɔble

1 Sa'opɔble yã musu, ó dɔ̃ kũ ó pínki ó dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃, à sɛna lei vĩ, yenyĩ mɛ́ à karana
vĩ. 2 Tó gbɛ̃ tɛn da á yã dɔ̃, adi dɔ̃ lákũ à kṹ à dɔ̃ nà gĩaro. 3 Tó gbɛ̃ ye Ludai, Luda a dɔ̃. 4 Tɔ̀,
sa'opɔblena yã musu ó dɔ̃ kũ tãna bi pɔ́kemɛ andunia gũnlo, zaakũ Luda mɛ̀n do kunnan
ó dɔ̃. 5 Bee tó pɔ́ kũ òdi pińnɛ tãnanɔn kú musu kũ zĩtɛo, akũ dakenɔ kĩnaa tãnanɔn dimmɛ,
dikirinɔn dimmɛ, 6 ó kĩnaa Luda mɛ̀n domɛ, àkũmɛ ó De ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaa, akũsɔ̃
ó kun a yãi. Dikiri mɛ̀n domɛ dɔ, àkũmɛ Yesu Kirisi ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀, akũsɔ̃ ó kun a gãi.

7 Ama gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃ dɔ̃ kũ tãna yão ari tera, akũ òdi pɔ́ kũ òtɛni ble
dítɛ sa'opɔble ũ, ò yãke dɔ̃kɔ̃nɛro, akũ ń laasun kú zɛ́a doro. 8 Pɔ́ble mɛ́ ani ó na Ludairo. Tó
ódi blero, kĩananlo. Tó o blè, karanaanlo. 9 À laakari kɛ á kunna zĩdadenɔ ũi, de ásun kɛ gɛ̃siki
ũ gbɛ̃ kũ ludanaanikɛnaa kĩ̀aḿmanɔnɛro. 10 Mɔkɔ̃n kũ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro n
e, ntɛn pɔ́ ble tãna kuru, ani a gba swɛ̃ɛ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó n kɛ̀ lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃dake kũ
ludanaanikɛna kĩana kũ Kirisi gà a yãi kàkatɛn gwe. 12 Tó a durunna kɛ̀ á Yesude dakenɔnɛ
a gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro karii kɛ̀n gwe, akũsɔ̃ Kirisin a durunna kɛ̀nɛ. 13 Abire yãi tó ma
nɔ̀bɔsona mɛ́ ani tó ma Yesude dake fu, mani só ziki doro, de ma Yesude dake sún furo yãi.

9

Zĩ̀rinɔ ń zĩda busana Kirisi baaru nna yãi

1 Má a zĩda vĩnloo? Zĩ̀riin ma ũroo? Mádi wɛ́ si ó Dikiri Yesu lɛ́roo? Ákɔ̃nɔmɛ á de ma zĩ gbɛ̀
ũ Dikiri gũn fá? 2 Bee tó má de zĩ̀ri ũ gbɛ̃ pãndenɔnɛro, má deárɛ a ũ fá. Kunna Dikiri gũn
ma kunna zĩ̀ri ũ sèedaan á ũ.
3 Yã kũ madì o ma vãniborinɔnɛn dí: 4 Má pɔ́blena kũ pɔ́minaao zɛ́ vĩ ma zĩ gũnloo? 5 Má
a zɛ́ vĩ màgɔ̃ tɛ́ kũ nɔ Yesudeo gu kũ matɛn gɛ́n lán zĩ̀ri kparanɔ kũ Dikiri dakũnanɔ kũ Pitao
bàroo? 6 Makũ kũ Baanabao ó gbɛ̃nɔn pla, ókɔ̃nɔ ó zɛ́ vĩ ò ó ɔzĩ tónloo? 7 Dí mɛ́ àdi soza ble kũ
a zĩda bɔ̀kɔ ɔgɔoo? Dí mɛ́ àdi lí ba, akũ àdi a nɛ́ bleroo? Dí mɛ́ àdigɔ̃ zù dã, akũ àdi a vĩ miroo?
8 Bee kũ bisãsiri yãkɛnanɔn ma lɛ̀kɔ̃aárɛ, à kú Musa doka gũn lɛroo? 9 À kɛ̃na Musa doka
takadan ò pì, àsun lɛ́sɔ da zùunɛ gɔrɔ kũ àtɛn pɔ́wɛ gbɛ̃ro. Zùun Luda dì laakari dɔa yá? 10 Ó
yãi à yã pìi òroo? Ee, ó yãin ò yã pìi kɛ̃, de búbari gɔ̃ sɛ̃ wa kũ tãmaaao, pɔ́wɛgbɛ̃ri gɔ̃ pɔ́ gbɛ̃ kũ
tãmaaao, de à a baka le a gũn. 11 Tó o Luda yã tɔ̃ á tɛ́, akũ o ó bakaa lèáwa, yãken yá? 12 Tó
dakenɔ zɛ́ bire vĩáwa, óni ó pɔ́ o dɔ yá? Ódi sɛ́tɛ zɛ́ bire gũnlo, o yã sĩnda pínki fɔ̃, de òsun zɛ́ zɔ̃
Kirisi baaru nnanɛro yãi. 13 Á dɔ̃ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ dì Luda ɔn pɔ́ bleroo? Luda gbagbaki
sa'orinɔ dì ń baka le gbagbaki pìi gũnloo? 14 Lɛn Dikiri dìtɛ a baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ ble
baaruu pì kpana yã musu lɛ. 15 Bee kũ abireo mádi zɛ́ pìnɔ ke sɛ́ro, akũsɔ̃ mádi abirekũ o de
ò kɛmɛnɛ yãinlo. Ga manamɛnɛ de abirekũla. Gbɛ̃ke ni le à kpá ma ĩadãna dínɛro. 16 Kirisi
baarunnakpana demɛnɛ ĩadãna yã ũro, tilasi mɛ́ à gbá dìma. Waiyoo makũ, tó matɛn baaru
nna pì kpáro. 17 Tó matɛn zĩ pì kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaomɛ, mani wɛ́ dɔ ma bakaaimɛ. Lákũ
Luda mɛ́ à nàmɛnɛ ma ɔĩ nà, à kɔ̃ sì kũmao mà kɛ. 18 Bɔ́mɛ ma àre ũu? Tó ma baaru nna pìi
kpà ɔsãsãnaa sari, tó mádi doka kũ má vĩ baaru nna pì kpanaa gũn kɛḿmaro, ma àreen gwe.
19 Bee kũ gbɛ̃ke ma vĩro, ma a zĩda dìtɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ pínkinɛ, de mà gbɛ̃nɔ le dasi yãi. 20 Kũ má kú
kũ Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Kũ má kú kũ Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ a dàri
ũ, bee kũ à iko vĩmaro, de a yã dàrinɔ ma yãzɛ e yãimɛ. 21 Kũ má kú kũ dokadarisarinɔ, ma gɔ̃
lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Adi kɛ ma bo Luda doka zɛ́nnlo, Kirisi mɛ́ à iko vĩma. 22 Kũ má
kú kũ gbɛ̃ busananɔ, ma busa, de ò ma yãzɛ e yãi. Madì gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki ũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
bee dera, de mà le mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba. 23 Yã kũ madì kɛ pínki, madì kɛ Kirisi baaru nna
yãimɛ, de mà a baka le a arubarikaa gũn.
24 Bàkpakũsũnaa gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ àdi bàa lɛ́, ama á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mɛ̀n do mɛ́ àdi bleroo?
À bàa lɛ́ lɛ se, à le à ble. 25 Kɔ̃kɔ̃'ori sĩnda pínki dì a zĩda tùtu kɛ, àdi a zĩda foru kɛ yã sĩnda pínki
musu. Àdi kɛ lɛ fùra kũ àdi yaka lena yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, a pɔ́ kũ àdi yakaro yãimɛ. 26 Abire yãi bà
kũ matɛn lɛ́, má dɔ̃ pɔ́ kũ matɛn pɛ́a, adi kɛ matɛn ɔsi ká gukorianlo. 27 Oi, madì wari dɔ ma
mɛ̀ɛa, madì ma mɛ̀ɛ taki kɛ, de ma waazikɛna dakenɔnɛ gbɛra, másun bo pãro yãi.

10

Laakarikɛna tãnagbagbanaai

1 Ma gbɛ̃nɔ, má ye ó dizinɔ yã díkĩna dɔágu. Ò tɛ̀ tɛ́lukui ń pínki, ò táa ò ò bɔ̀tɛ Isira Tɛ̃ran ń
pínki. 2 Luda ń da'itɛ kɛ̀ tɛ́luku pìi gũn kũ ísira pìio ń pínki Musa ìbanɔ ũ. 3 Ò Luda pɔ́ble dokɔ̃nɔ
blè ń pínki, 4 ò Luda í dokɔ̃nɔ mì ń pínki, zaakũ ò Luda kpi kũ à kú kũńwo í mì. Kpi pì sɔ̃ mɛ́
à Kirisi ũ. 5 Bee kũ abireo ń daside yã dí ká Ludaguro, akũ ń gɛ̀ɛ gɔ̃ kpátɛ gbárannan. 6 Yã pì
dewɛrɛ sèeda ũ, de òsun yã vãni ni dɛ, lákũ ò a ni dè nàro. 7 Àsungɔ̃ de tãnagbagbarinɔ ũ lán ń
gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Gbɛ̃nɔ vùtɛ òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã
kɛ. 8 Òsungɔ̃ de pãpãkɛrinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò pãpã kɛ̀, akũ ò gàga gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ gbɛ̃nɔn
dúbu baro awɛɛ'aakɔ̃. 9 Òsun Dikiri lɛ́ ò gwa lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò a lɛ̀ ò gwà, akũ mlɛ̃nɔ ń
sóso ò gàga. 10 Àsun yãkete ká lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò yãkete kà, akũ ga malaika ń dɛdɛ.
11 Yã pì ń lé sèeda ũ ókɔ̃nɔ kũ ó kú gɔrɔ kpɛdenɔaanɛ, akũ ò kɛ̃ takadan de ò ó gbao laakari
yãi. 12 Gbɛ̃ kũ àtɛn da á zɛna gbãna, à laakari kɛ lɛtɛnaai. 13 Yɔ̃ogwana ke dí á lɛ́ro, sɛ́de kũ àdi

gbẽ sĩnda pínki le baasiro. Luda náani vĩ, ani tó ò á yɔ̃ ò gwa de á gbãna lɛ́laro. Yɔ̃ogwanaa
gũn ani á gba zɛ́ à mɛna fɔ̃ à bon.
14 Abire yãi ma gbẽ yenyĩdenɔ, à mì kẽ tãnagbagbanaaa. 15 Matɛn yã oárɛ laakaridenɔ ũ.
À yã kũ matɛn oárɛ laasun lɛ́ á zĩda à gwa. 16 Toko arubarikade kũ odì sáabu kpáoo, tó o
mì, ó bàka kú kũ Kirisi aruoroo? Burodi kũ odì lílikɔ̃rɛ, tó o sò, ó bàka kú kũ Kirisi mɛ̀ɛoroo?
17 Zaakũ burodi mɛ̀n domɛ, bee kũ ó dasikɛo ó mɛ̀ dokɔ̃nɔmɛ, ó baadi a baka vĩ burodi dokɔ̃nɔ
pìi gũmmɛ. 18 À gwa Isarailanɔa. Gbẽ kũ à sa'opɔ blè bàka kú kũ Luda gbagbakioroo? 19 Ma
ò deramɛɛ? Matɛn o tãna sa'opɔble bi pɔ́ken yá? Ke ń tãnanɔ bi pɔ́ken yá? 20 Lɛnlo, ma pì pɔ́
kũ ò sa òo, ò ò tãnaamɛ, adi kɛ Ludaanlo. Má ye á bàka gɔ̃ kú kũ tãnaoro. 21 Áni fɔ̃ à Dikiri
toko í mi kũ tãna pɔ́oro. Áni fɔ̃ à Dikiri pɔ́ ble kũ tãna pɔ́oro. 22 Ke ó ye ò Dikiri nɛ̀sɛgɔ̃ba
futɛmɛɛ? Ó gbãna kà a ũn yá?
23 Òdi pi, yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki àre vĩro. Òdi pi, yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ.
Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki karana vĩro. 24 Gbẽke zĩda yã sún donɛ arɛro, sé a gbẽdake yã. 25 À
nɔ̀bɔ kũ òtɛn yía ɛtɛn só yãke gbɛkanaa sari á laasun yãi, 26 zaakũ zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúanɔ pínki
bi Dikiri pɔ́mɛ. 27 Tó Yesusaride á sísi pɔ́blea, tó à kɛ̀árɛ, tó a gɛ, à pɔ́ kũ ò kpàáwa ble yãke
gbɛkanaa sari á laasun yãi. 28 Tó ò sù ò òárɛ sa'opɔblemɛ, àsun blero laasun yãi kũ gbẽ kũ à
òárɛ yãio. 29 Matɛn abirekũ o ade laasun yãimɛ, adi kɛ á pɔ́nlo.
Gbẽ pãnde laasun yãin manigɔ̃ ma zĩda vĩro yá? 30 Tó ma pɔ́ blè kũ sáabukɛnaao, bɔ́yãin
òdi ma vãni bo pɔ́ kũ ma sáabu kɛ̀ɛii pì yã musuu? 31 Yã kũ átɛn kɛ pínki, átɛn pɔ́ blen yá, átɛn
í min yá, àgɔ̃ a pínki kɛ Luda tɔ́bona yãi. 32 Àsun tó Yudanɔ ke Girikinɔ ke Luda sɔsi gbẽnɔ fu
á yãkɛna yãiro. 33 Lɛn madì kɛ lɛ. Yã sĩnda pínki gũn madì kokari kɛ, de ma yã ká gbẽ sĩnda
pínkigumɛ. Madì ma zĩda pɔnna wɛtɛro, sé pari pɔ́, de ò le ò bo yãi.

11

1 Àgɔ̃ ma yãkɛnaa dada, lákũ madì Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbẽnɔ pɔ́kuna ń mìia yã

2 Ma á sáabu kpà kũ ma yã dìgɔ̃ dɔágu yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ á kɛ̀otokɔ̃nɛ kũ ma dàárɛnɔ
kũna. 3 Má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Kirisi mɛ́ à gɔ̃gbẽ sĩnda pínki mì ũ, gɔ̃gbẽ mɛ́ à nɔgbẽ mì ũ, akũsɔ̃ Luda
mɛ́ à Kirisi mì ũ. 4 Gɔ̃gbẽ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o kũ pɔ́o kuna a mìia tɛni a
mì kpe bomɛ. 5 Nɔgbẽ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o mìgbã tɛni a mì kpe bomɛ, à de
lákũ à mì kpárankparan bàmɛ. 6 Tó nɔgbẽ dí pɔ́ kú a mìiaro, à a mìkã kẽrɛ. Lákũ mìkãkẽrɛna ke
mìbona de nɔgbẽnɛ wé'iyã ũ nà, à pɔ́ kú a mìia. 7 Adi kũ gɔ̃gbẽ pɔ́ kú a mìiaro, kũ à de Luda
taka kũ a gakurio ũ yãi. Nɔgbẽ sɔ̃, àkũmɛ gɔ̃gbẽ gakuri ũ. 8 Zaakũ Luda dí gɔ̃gbẽ bo nɔgbẽ
gũnlo, nɔgbẽn à bò gɔ̃gbẽ gũn. 9 Adi gɔ̃gbẽ kɛ nɔgbẽ yãiro, nɔgbẽn à kɛ̀ gɔ̃gbẽ yãi. 10 Abire yãi
kũ malaikanɔ yão dɔ, séde nɔgbẽ gɔ̃ pɔ́ kú a mìia a zã doka sèeda ũ. 11 Dikiri gũn nɔgbẽ kun a
zĩdanɛ gɔ̃gbẽ sariro, gɔ̃gbẽ sɔ̃, à kun a zĩdanɛ nɔgbẽ sariro. 12 Lákũ nɔgbẽ bò gɔ̃gbẽ gũn nà, lɛn
dɔ gɔ̃gbẽ dì bo nɔgbẽ gũn lɛ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki dì bo Luda kĩnaamɛ.
13 À yã pìi laasun lɛ́ à gwa. Nɔgbẽ aduakɛna mìgbã mana yá? 14 Á dɔ̃ á zĩdanɛ kũ mìkã gbȁna
de gɔ̃gbẽnɛ wé'iyã ũroo? 15 Ama tó nɔgbẽ vĩ, à denɛ gakuri ũmɛ, zaakũ Luda nɔgbẽ gbà mìkã à
daalamɛ. 16 Tó gbẽke ye à lɛ́kpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ kũ Luda sɔsi gbẽnɔ, ó yã pãnde kũnaro,
sé abirekũ.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Yã kũ má ye mà daárɛ tera gũn, mani á sáabu kpáro, zaakũ á kɔ̃kakaranaa dì vãni iárɛ
de a manala. 18 Káaku gĩa ma mà, tó a kɔ̃ kàkara, adì bo kɔ̃ kpɛ gȁ kũ gȁaomɛ. Ma yã pìi sì
kpado. 19 Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú á tɛ́, de ò yãpuradenɔ dɔ̃ á tɛ́. 20 Tó a kɔ̃ kàkara, adi kɛ Dikiri
pɔ́blen adì blero, 21 zaakũ á baadi dì wã a pɔ́bleimɛ. Nàa dì gbẽkenɔ dɛ, wẽ dì gbẽkenɔ dɛ. 22 Á
bɛ vĩ à pɔ́ ble, à í minloo? Ke adì Luda sɔsi gbẽnɔ gya bo à wé'i da pɔ́saridenɔamɛ? Mani oárɛ
deramɛɛ? Mani á sáabu kpán yá? Kài! Mani á sáabu kpá yã bire musuro.
23 Yã kũ ma sì Dikiri kĩnaa, ma dàárɛn dí: Zĩ kũ ò Dikiri Yesu kpàḿma, a gwãani pìia à
burodii sɛ̀, 24 akũ à aubarika dàn, à lìlikɔ̃rɛ, akũ à pì, a mɛ̀ kũ áni kpá á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ
kɛ a yã dɔnaágu yãi. 25 Lɛmɛ dɔ kũ ò pɔ́ blè ò làka, à toko sɛ̀ à pì, Luda bàka kunna kũ gbẽnɔ
dufu a aru gãin dí. Tó átɛn mi, àgɔ̃ mi a yã dɔnaágu yãi. 26 Zaakũ tó a burodii pìi sò, tó a í pìi
mì, átɛn Dikiri ga baaru kpá ari àgɔ̃ gɛ́ sumɛ.
27 Abire yãi tó gbẽ burodii pìi sò, tó à Dikiri í pìi mì, burodi kũ í pìio yãdanaa sari, à taari
kɛ̀ Dikirinɛ a mɛ̀ kũ a aruo yã musumɛ. 28 Baadi a zĩda yã gwa, gbasa à burodii pì só, à í pì
mi, 29 zaakũ tó gbẽ sò, tó à mì Dikiri mɛ̀ dɔ̃naa sari, à yã dà a zĩdalamɛ. 30 Abire yãi gyãrenɔ
kũ aafiasaridenɔ kɛ̀ dasi á tɛ́, akũsɔ̃ gbẽ kũ ò kɛ̀ sarinɔn kĩanaro. 31 Tó óni ó zĩda yã gwa, Dikiri
ni ó taari lero. 32 Tó à ó taari è, àtɛni ó totomɛ, de yã sún daóla kũ anduniaoro yãi. 33 Abire

yãi ma gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkara, átɛn Dikiri pɔ́ ble, àgɔ̃ kɔ̃ dã. 34 Tó nà tɛn gbɛ̃ dɛ, à pɔ́ ble a bɛa,
de á kɔ̃kakarana sún yã iárɛro yãi. Mani yã kũ gɔ̃nɔ bɔkɔtɛárɛ, tó ma su.

12

Luda Nini gbanɔ

1 Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbanɔ yã musu, má ye àgɔ̃ dɔ̃nasariro. 2 Á dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ á de kifirinɔ
ũ, tãna kũ òdi yã oronɔ mɛ́ òdigɔ̃ á gátɛ, ògɔ̃ doárɛ arɛ. 3 Abire yãi ma ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Nini
dì didi gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, akũsɔ̃ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à o Yesumɛ Dikiri ũro, séto Luda Nini donɛ
arɛ.
4 Gba buri dasi, ama Luda Nini mɛ̀n do pìimɛ. 5 Zĩ buri dasi, ama Dikiri mɛ̀n do pìimɛ.
6 Gbãna sèedanɔ buri dasi, ama Luda mɛ̀n do pìimɛ, àkũ mɛ́ àdi a pínki kɛ baadinɛ. 7 Luda
Nini dì didi baadia gbɛ̃ sĩnda pínki karana yãimɛ. 8 Luda Nini dì gbɛ̃ke gba zɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ yã o,
akũ Nini mɛ̀n do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba zɛ́ à dɔ̃na yã o. 9 Nini mɛ̀n do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba
ludanaanikɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃ werekɔ̃ana zɛ́. 10 Àdi gbɛ̃ gba daboyãkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde
sɔ̃ annabikɛyã'ona zɛ́. Àdi gbɛ̃ gba zɛ́ à nininɔ dɔ̃kɔ̃nɛ. Àdi gbɛ̃ gba zɛ́ à yãke buri o, àdi gbɛ̃
gba yãke buri pì bɔkɔtɛna zɛ́. 11 Nini dokɔ̃nɔ mɛ̀n do pì mɛ́ àdi a pínki kɛ, àdi gba pì da baadinɛ
lákũ à yei nà.

Mɛ̀ kũ a gunɔ

12 Mɛ̀ mɛ̀n do gunɔn dasi. Bee kũ a dasikɛo, mɛ̀ mɛ̀n domɛ pínki. Lɛn ó kunna Kirisi gũn
de lɛ se. 13 Ókɔ̃nɔ pínki, Yudanɔ ke buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke zĩdadenɔ, Luda ó kɛ́ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ kũ
a Nini mɛ̀n do pì gbãnaomɛ, à ó gbá a Nini mɛ̀n do pìi, akũ o mì ó pínki. 14 Mɛ̀gunɔn dasi,
adi kɛ mɛ̀n donlo. 15 Tó gbá pì, lákũ ɔn a ũro nà, á de mɛ̀ pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mɛ̀ pɔ́ ũro
yá? 16 Tó sã pì, lákũ wɛ́n a ũro nà, á de mɛ̀ pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mɛ̀ pɔ́ ũro yá? 17 Tó mɛ̀
bũnu de wɛ́ ũ, bɔ́n oni yã maoo? Tó mɛ̀ bũnu de sã ũ, bɔ́n oni pɔ́ gbĩ maoo? 18 Lákũ à de nà,
Luda mɛ̀gunɔ pɛ̀pɛkɛrɛ ń pínki, lákũ à yei nà. 19 Tó ń pínki de mɛ̀gu buri dokɔ̃nɔ ũ, mɛ̀ nigɔ̃
kú mámɛɛ? 20 Tera sà mɛ̀gunɔn dasi, mɛ̀ mɛ̀n domɛ. 21 Wɛ́ ni fɔ̃ à pi ɔnɛ a bàka kú kãaororo.
Lɛmɛ dɔ mì ni fɔ̃ à pi gbánɛ a bàka kú kãaororo. 22 Mɛ̀gu kũ òtɛn da à kĩana, mɛ̀ ni fɔ̃ à kɛ a
sariro. 23 Mɛ̀gu kũ òtɛn da à gakuri vĩro, òdi a kpe ta de mɛ̀gu kparanɔla. A gu kũ òtɛni a ena
ditɛ wé'iyã ũ, òdi pɔ́ nai de mɛ̀gu kparanɔla, 24 ama a pɔ́ kũ à mana bàka kú kũ adioro. Kũ
Luda mɛ̀ɛ kàkara, à gakuri kàra mɛ̀gu kũ gakuri tɛn kĩam̀manɔnɛ de mɛ̀gu kparanɔla, 25 lɛ mɛ̀
súngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, a gunɔn kɔ̃ yã dɔ̃. 26 Tó mɛ̀gunɔ doke tɛn wari kɛ, a mɛ̀gu kparanɔ pínki
dì kɛ kãaomɛ. Tó ò mɛ̀gunɔ doke kpe tà, a mɛ̀gu kparanɔ pínki dì pɔnna kɛ kãaomɛ.
27 Ákɔ̃nɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, akũsɔ̃ á baadi de mɛ̀ɛ pì gu ũ. 28 Káaku gĩa Luda zĩ̀rinɔ dìtɛ sɔsi
gbɛ̃nɔnɛ, a plade annabinɔ, a aakɔ̃de yãdannɛrinɔ, abire gbɛra dabokɛrinɔ, abire gbɛra gbɛ̃
kũ à ń gbá gbɛ̃ werekɔ̃ana zɛ́nɔ kũ kpanyĩrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi yãke buri onɔ.
29 Zĩ̀rinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Annabinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Yãdannɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá?
Dabokɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? 30 Luda gbɛ̃ werekɔ̃ana gba dàńnɛ ń pínkin yá? Òdi yãke buri
o ń pínkin yá? Òdi yãke buri bɔkɔtɛ ń pínkin yá? 31 À wɛ́ pɛ́ gba kũ ò deńlanɔa.
Tera sà mani zɛ́ kũ à mana deńla mɔárɛ.

13

Yenyĩ

1 Tó ma yãke buri ò, bisãsiri ke malaika pɔ́, tó má yenyĩ vĩro, ma kĩni kɛ̀ lán mɔ̀lɛna ke
sɛ̀gɛ̃panaa bàmɛ. 2 Tó ma annabikɛyã'ona gba lè, tó ma yã sĩnda pínki asiri mà, akũsɔ̃ má
dɔ̃na pínki vĩ, tó ma ludanaanikɛnaa kà mà kpi go a tía, tó má yenyĩ vĩro, pɔ́ken ma ũro.
3 Tó ma pɔ́ kũ má vĩnɔ kpàatɛ takasidenɔnɛ pínki, tó ma tò ò tɛ́ sɔ̃̀ma, tó má yenyĩ vĩro, à àre
vĩmɛnɛro.
4 Yenyĩ mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛ vĩ. Yenyĩ dì gɔ̃ba kpá kũńworo, àdi a zĩda biro, àdi ĩa dãro. 5 Àdi wé'i
dam̀maro, àdi a zĩda yã wɛtɛro, àdi fɛ̃ńyĩ likalikaro, àdigɔ̃ ń yã kũna a nɛ̀sɛɛ gũnlo. 6 Àdi yáa dɔ
yã vãniaro, àdi pɔnna kɛ kũ yãpuraomɛ. 7 Yenyĩ dì yã sĩnda pínki fɔ̃, àdi yã sĩnda pínki náani
kɛ, àdigɔ̃ yã sĩnda pínki tãmaa vĩ, àdi mɛna kũ yã pínkio.
8 Yenyĩ lakana vĩro. Ama tó annabikɛyã'onaamɛ, ani láka, tó sɔ̃ yãkeburi'onaamɛ, a lɛ́ ni zɛ,
tó dɔ̃naamɛ, ani gɛ̃ zɛ́la. 9 Zaakũ ó dɔ̃na kũ ó annabikɛyã'onaao dí paparo. 10 Tó yãpapana
gɔrɔ sù, a kũ adi paparo ni gɛ̃ zɛ́la. 11 Kũ má de nɛ́ fíti ũ, madì nɛ́ fíti yã o, madì nɛ́ fíti laasun
lɛ́, madì yã gwa lán nɛ́ fíti bà. Kũ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ gbàrɛ nɛ́fitikɛyãi. 12 Tera la ótɛn
gu e dígi gũn bùruburu, zĩ birea sɔ̃ óni wɛ́ sikɔ̃lɛ. Tera la ma dɔ̃na dí paparo, zĩ birea sɔ̃ mani
yã dɔ̃ swáswa lákũ Luda ma dɔ̃ nà. 13 Tera sà yã mɛ̀n aakɔ̃ dínɔ mɛ́ ò gɔ̃̀: Ludanaanikɛna kũ
tãmaaao kũ yenyĩo, ama yenyĩ mɛ́ à deńla.

14

Yã̃keburi'ona kũ annabikɛyã̃'onaao

1 À tó yenyĩ doárɛ arɛ, à wɛ́ pɛ́ Luda Nini gbanɔa, atɛ̃nsa annabikɛyã̃'onaa. 2 Gbɛ̃ kũ àtɛn
yã̃ke buri o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔonlo, sé Luda, zaakũ gbɛ̃ke tɛn maro, àtɛn asiriyã o kũ Luda
Nini gbã̃naomɛ. 3 Gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔomɛ, àtɛni ń gba gbã̃na, àtɛn lɛ́
dańmamɛ, àtɛni ń nɛ̀sɛ kpátɛ́ńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kũ àtɛn yã̃ke buri o tɛni a zĩda karamɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn
annabikɛyã o tɛn sɔsi gbɛ̃nɔ karamɛ. 5 Má ye à yã̃ke buri o á pínki, ama má ye à annabikɛyã
o de abirekũla. Annabikɛyã̃'ori de yã̃keburi'orila, séto òtɛn bɔkɔtɛ de sɔsi gbɛ̃nɔ le ò kara.
6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma suái, akũ ma yã̃ke buri ò kã̃áo, bó àreen à vĩárɛɛ? Séde ma yã̃'ona gɔ̃ de
yã̃wɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã̃'ona ke yã̃dannɛnaa. 7 Lɛn à de lɛ kũ pɔ́'ɔborinɔ dɔ. Úra
ke mɔrɔɔ, tó àtɛn ũ bo músuro, oni le ò dɔ̃ deran àtɛn o nà yá? 8 Tó kã̃kãki ũ dí bo súsuro, sozanɔ
ni zɪ̃̀ soru kɛro. 9 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó átɛn yã̃ke buri o, akũ òtɛn maro, deran oni yã kũ átɛn o
gbá dɔ̃ nàa? Á yã ni gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yã̃nɔ buri dasi andunia gũn, ń ke bɔkɔtɛnaa sariro. 11 Tó òtɛn
buri kũ madì a yã maro o, manigɔ̃ de a òriinɛ gbɛ̃ zɪ̃̀tɔ ũmɛ, akũsɔ̃ anigɔ̃ demɛnɛ gbɛ̃ zɪ̃̀tɔ ũ se.
12 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ sɔ̃, lákũ á kokari vĩ kũ Luda Nini gbanɔ nà, à kokari kɛ àgɔ̃ gɛ́o arɛ, de sɔsidenɔ
le ò kara.
13 Abire yã̃i yã̃keburi'ori wɛ́ kɛ de à le à yã kũ àtɛn o bɔkɔtɛ. 14 Tó ma adua kɛ̀ kũ yã̃ke burio,
ma nini mɛ́ à kɛ̀, ma laasun dí domɛnɛ arɛro. 15 Tɔ̀, yã pì de deramɛɛ? Mani adua kɛ kũ ninio,
mani kɛ kũ laakariio dɔ. Mani lɛ̀ sí kũ ninio, mani sí kũ laakariio dɔ. 16 Tó n Luda tɔ́ nna sì
kũ ninio, deran gbɛ̃ dufu kũ à kú gwe ni pi, aami, sáabu kũ n kpà yã musuu? Zaakũ adi yã
kũ n òo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 17 Bee tó n sáabu kpà a zɛ́a, adi n Yesude dake gbã̃na kararo. 18 Ma Luda
sáabu kɛ̀, kũ madì yã̃ke buri o deála á pínki, 19 ama kɔ̃kakaranaa gũn tó ma yã mɛ̀n sɔɔro ò
kũ laakariio, ma yã dàońnɛ, à manamɛnɛ de mà yã mɛ̀n ũgbangba o kũ yã̃ke buriola.
20 Ma gbɛ̃nɔ, á laasun súngɔ̃ de lán nɛ́nɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ de lán nɛ́ fítinɔ bà yã̃vã̃nikɛnaa musu,
ama á laasun gɔ̃ de gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. 21 À kɛ̃na Luda yã̃n ò pì:
Mani buriyã̃ pã̃nde o gbɛ̃ díkĩnanɔnɛ gbɛ̃ zɪ̃̀tɔnɔ lɛ́n,
bee kũ abireo oni sã kpá ma yã̃iro.
22 Abire yã̃i yã̃keburi'ona de sèeda ũ Yesu náanikɛrinɔnɛro, sé Yesu náanikɛrisarinɔ. Lɛn dɔ
annabikɛyã̃'ona dí kɛ Yesu náanikɛrisarinɔ pɔ́ke ũro, sé Yesu náanikɛrinɔ. 23 Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃
kàkara ń pínki, akũ òtɛn yã̃ke buri o ń pínki, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaridenɔ sù gwe, oni pi ĩa
kàm̀manloo? 24 Tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn annabikɛyã o sɔ̃, akũ Yesusaride ke gbɛ̃ dufu sù gwe, ani
ń pínki yã̃zɛ dɔ̃ à a taari e, 25 asiriyã̃ kũ à kú a nɛ̀sɛn ni bo gupuraa, ani wútɛ a gbɛrɛa à mì
natɛ Ludanɛ, gbasa à pi Luda kú á tɛ́ yã̃pura.

Donyĩkɛna zɛ́

26 Óni pi deramɛɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkara, á baadi gɔ̃ lɛ̀ vĩ ke yã̃dannɛna ke yã̃wɛwɛ̃na
ke yã̃keburi'ona ke yã̃ke buri pì bɔkɔtɛnaa. À a pínki kɛ, de gbɛ̃nɔ le ò kara. 27 Tó òtɛn yã̃ke
buri o, gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃, àsun de abirekũlaro. Ò kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mɛ̀n do bɔkɔtɛ. 28 Tó a
bɔkɔtɛri kunlo, à lɛ́ nakɔ̃a kɔ̃kakaranaa gũn, à a pɔ́ o ado kũ Ludao. 29 Annabikɛyã̃'orinɔ
gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ yã o, gbɛ̃ kparanɔ laasun lɛ́ ń yãa. 30 Tó Luda yã sù gbɛ̃ kũ à vutɛnaa,
gbɛ̃ kũ àtɛn yã o yĩtɛ. 31 Á pínki áni fɔ̃ à annabikɛyã o dodo, à yã dadakɔ̃nɛ á pínki, à kɔ̃ kara.
32 Sé annabikɛyã̃'orinɔ gɔ̃ ń lɛ́ kũna dɔ̃, 33 zaakũ Luda ye yã yàaairo, sé a zɛ́de.
Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo nà pínki, 34 nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ yĩtɛna kɔ̃kakaranaa gũn, zaakũ
ò yã̃'ona zɛ́ vĩro. Ò mì natɛ, lákũ ò ò Musa doka gũn nà. 35 Tó ò ye ò yã̃ke dɔ̃, ò ń zã gbɛkai bɛ,
zaakũ nɔgbɛ̃ yã̃'ona kɔ̃kakaranaa gũn bi wé'iyã̃mɛ. 36 Á kĩnaan Luda yã bòn yá? Ke á mɛ̀n do
yã̃in à sùu?
37 Tó gbɛ̃ tɛn da annabikɛyã̃'oriin a ũ ke gbɛ̃ kũ Luda Nini donɛ arɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ma
kɛ̃̀árɛ pì bi Dikiri yã̃ditɛnaamɛ. 38 Tó gbɛ̃ pã kpà adii, oni pã kpái se. 39 Abire yã̃i ma gbɛ̃nɔ, à
wɛ́ pɛ́ annabikɛyã̃'onaaa, ama àsun gí yã̃keburi'onaairo. 40 À yã sĩnda pínki kɛ a zɛ́a súsu.

15

Kirisi vuna gan

1 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nna kũ ma kpàárɛ, kũ a sì a zɛon, má ye mà ɛra mà dɔágu. 2 Baaru nna
pì mɛ́ ani á sura ba, tó á waazi kũ ma kɛ̀árɛ pì kũna. Tó lɛnlo, á Yesunaanikɛnaa kɛ̀ pã̃mɛ.
3 Yã kũ à deńla kũ ma sì, ma dàárɛn dí: Kirisi gà ó durunna yã̃i, lákũ à kɛ̃na Luda yã̃n nà. 4 Ò
a vɪ̃̀, akũ à fùtɛ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, lákũ à kɛ̃na Luda yã̃n nà. 5 À a zĩda mɔ̀ Pitanɛ, akũ à a zĩda
mɔ̀ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ dɔ. 6 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ ó gbɛ̃nɔnɛ kũ ò kɔ̃ kàkara gu
dokɔ̃nɔn, ò de gbɛ̃nɔn wàa pla kpɛ́ basɔɔrola. Ń daside kun ari tera, ama ń gbɛ̃kenɔ andunia
tò. 7 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ Yamisinɛ, akũ à a zĩda mɔ̀ zɪ̃̀rinɔnɛ ń pínki. 8 Ń pínki gbɛra à bò

à sùmai, ma gɔ̃ lán nɛ́ kɔ̃nɔsɛnaa bà. 9 Zaakũ Luda zɩ̀rinɔ tɛ́ makũmɛ kpɛ́, mádi ká ò ma sísi
zɩ̀riro, zaakũ ma wari dɔ̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. 10 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãi má de gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ,
akũsɔ̃ gba kũ à dàmɛnɛ pì ginaro, zaakũ ma kokari kɛ̀ deńla ń pínki. Makũ mɛ́ ma kɛ̀ro, gba
kũ Luda dàmɛnɛ mɛ́ à tò ma kɛ̀. 11 Tɔ̀, à bò ma kĩnaan yá ke ń kĩnaa, yã kũ ótɛni a waazi kɛ a
sìn gwe.

Gɛ̀nɔ vuna gan

12 Lákũ ótɛn Kirisi futɛna gan waazi kɛ nà, à kɛ̀ dera á gbɛ̃kenɔ dì o gɛ̀nɔ ni vuroo? 13 Tó
gɛ̀nɔ ni futɛ ganlo, de Kirisi dí vuro. 14 Tó Kirisi dí vuro sɔ̃, de ó waazikɛnaa kɛ̀ pã, akũsɔ̃ á
Kirisi náanikɛnaa kɛ̀ pã, 15 o gɔ̃ Luda sèedade ɛ́kɛdenɔ ũ, kũ o ò à Kirisi vù yãi. Zaakũ tó gɛ̀nɔ
dì vuro, de Luda dí a vuro. 16 Tó Luda dì gɛ̀nɔ vuro, de Kirisi dí vuro. 17 Tó Kirisi dí vuro,
á Kirisi náanikɛna àre vĩro, akũ á kú á durunna gũn ari tera, 18 gbɛ̃ kũ ò andunia tò Kirisi
gũnnɔ sɔ̃, ò sãtɛ. 19 Tó ó kunna kũ wɛ̃ndiio dí yãin ó wɛ́ dɔ Kirisii ado, de wɛ̃ndadenɔn ó ũ de
gbɛ̃ sĩnda pínkila.
20 Yãpura gũn Kirisi fùtɛ bona gan, àkũ mɛ́ à gàavu káaku ũ gbɛ̃ kũ ò wùtɛ ò i ònɔ tɛ́. 21 Lákũ
ga bò bisãsiri gãi nà, lɛn gɛ̀nɔ vunaa bò bisãsiri gãi lɛ. 22 Kunna Adamu buri ũ tò ga dà gbɛ̃
sĩnda pínkila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi gũnnɔ ni wɛ̃ndi le ń pínki. 23 Baadi kũ a gɔrɔomɛ.
Kirisi mɛ́ à gàavu káaku ũ, a gbɛra a gbɛ̃nɔ ni vu a sugɔrɔa. 24 Gbasa gɔrɔ lɛ́ ká, Kirisi ni kíkɛ
mì dɛ pínki kũ dokanɔ kũ gbãnanɔ, ani a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde Kirisi gɔ̃ kí ble ari Luda
gɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛ a tìntin ũ. 26 Ibɛrɛ kũ ani a kakatɛ kpɛkpɛmɛ ga ũ, 27 zaakũ Luda pɔ́ sĩnda pínki
nà Kirisinɛ a ɔĩ. Kũ à pì, pɔ́ sĩnda pínki kú a ɔĩ, ó dɔ̃ kũ Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pìi
baasimɛ. 28 Tó à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ, àpii Nɛ́ kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pì ni mì natɛnɛ,
Luda pì nigɔ̃ de a pínki ũ pɔ́ sĩnda pínkinɛ.
29 Gbɛ̃ kũ òdi da'itɛ kɛ gɛ̀nɔ gɛ̃nɛ ũ sɔ̃ bi? Tó gɛ̀nɔ dì vu yãpuraro, bɔ́yãi òdi da'itɛ kɛ ń gɛ̃nɛ
ũu? 30 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, bɔ́yãi odìgɔ̃ ó zĩda da kari gũn gɔrɔ sĩnda pínkii? 31 Kũ ĩa kũ madì dã á yã musu
kunna Kirisi Yesu ó Dikiri gũnwo, madìgɔ̃ kú ga lɛ́imɛ lákũ gu dí dɔ nà. 32 Tó ma zĩda yãin ma
ɔsi kài kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ zaa Ɛfesu, bɔ́ àreen à vĩmɛnɛɛ? Tó gɛ̀nɔ ni vuro,
ò pɔ́ ble, ò í mi,
zaakũ óni ga ziamɛ.
33 Àsun tó ò á sãtɛro, gbɛ̃nna vãni dì dà mana yakamɛ. 34 À su á laakariia súsu, àsun durunna
kɛ doro, zaakũ á gbɛ̃kenɔ Luda dɔ̃ro. Ma abirekũ ò de à á wé'iyã dɔ̃ yãimɛ.

Gàavunɔ mɛ̀ɛ

35 Gbɛ̃kenɔ ni pi, gɛ̀nɔ ni vu deramɛɛ? Mɛ̀ kpate takan onigɔ̃ vĩi? 36 Yɔ̃nkɔ yãmɛ! Odì
pɔ́ tɔ̃ à bɔ̀tɛ fɔ̃mbabonaa sariro. 37 Tó ò pɔ́ tɔ̃, gbadon yoo ke pɔ́wɛ pãnde, àdi butɛ pɔ́wɛ
pì ũro. 38 Luda dì tó à butɛ lákũ à dìtɛ nàmɛ, baadi kũ a burio. 39 Pɔ́ wɛ̃ndidenɔ pínki mɛ̀
dokɔ̃nɔro. Bisãsiri pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãnɔ pɔ́ ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔn kun,
andunia pɔ́nɔn kun. Ludambɛ pɔ́nɔ gakuri ado, andunia pɔ́nɔ gakuri ado. 41 Ifãntɛ̃ gakuri
ado, mɔvura pɔ́ ado, susunɛnɔ pɔ́ ado. Bee susunɛ pìnɔ ń gakuri adonadona kɔ̃omɛ.
42 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ. Òdi gɛ̀ vĩ à vã, ani vu vãnaa sari. 43 Òdi gɛ̀ vĩ bɛ̀ɛrɛɛ
sari, ani vu kũ gakurio. Òdi gɛ̀ vĩ gbãna sari, ani vu kũ gbãnao. 44 Òdi gɛ̀ vĩ kũ andunia mɛ̀ɛo,
ani vu kũ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ɛo. Lákũ andunia mɛ̀ kun nà, lɛmɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mɛ̀
kun lɛ dɔ. 45 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃ gbɛ̃ bɛ̃nɛ ũ, ama Adamu kpɛde gɔ̃
Nini wɛ̃ndikpammari ũ. 46 Adi kɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ mɛ́ àdi do arɛro, andunia mɛ̀ mɛ́ àdi
do arɛ, a gbɛra sà wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ɛ. 47 Bisãsiri káaku bò bùsutiti gũmmɛ, a plade bò
ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃ kũ ò de zĩtɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛnwo. Gbɛ̃ kũ ò de ludambɛ
pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò ludambɛo. 49 Lákũ ó de gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛn taka ũ nà, lɛn ónigɔ̃ de
gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ taka ũ lɛ se.
50 Yã kũ ma òon dí ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kũ à bò Luda kĩnaa bò gupuraa, óni le ò ble kũ ó
mɛ̀ɛoro. Óni le ògɔ̃ kú gu kũ àdi vãro gũn kũ ó mɛ̀ kũ àdi vãoro. 51 À ma, mani asiriyã oárɛ.
Óni ga ó pínkiro, ama óni li ó pínki 52 kãnto lán wɛ́'ipakɛnaa bà kãkãki kpɛde pɛna zĩ. Zaakũ
kãkãki ni ũ bo, gɛ̀nɔ ni vu vãnaa sari, ókɔ̃nɔ sɔ̃ óni li. 53 Séde ó mɛ̀ kũ àdi vã dí gɛ̃ a kũ àdi vãro
gũn. Séde ó mɛ̀ kũ àdi ga dí gɛ̃ a kũ àdi garo gũn. 54 Tó ó mɛ̀ kũ àdi vã gɛ̃ a kũ àdi vãro gũn,
akũsɔ̃ ó mɛ̀ kũ àdi ga gɛ̃ a kũ àdi garo gũn, akũ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí ni papa ò pì:
Ò zɩ̀i blè gaa, à mìi dɛ̀.
55 Ga, n zɩ̀blena tɔ́n deraa?
Ga, n sɛwɛ kú mámɛɛ?
56 Durunna mɛ́ à ga sɛwɛ ũ, durunna gbãna sɔ̃ àdi bo doka gũmmɛ. 57 Ò Luda sáabu kɛ, kũ
àdi tó ò zɩ̀ ble ó Dikiri Yesu Kirisi gãi. 58 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à zɛ gbãna gíngin bona
kũ kpɛo sari. À wɛ́ tã Dikiri zĩa gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ á dɔ̃ kũ zĩ kũ átɛn kɛ Dikirinɛ pãro.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna sorukɛnaa

1 Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa yã musu, lákũ ma ò Galatia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ nà, à kɛ lɛ se.
2 Azumanɛnna kũ azumanɛnnao á baadi gɔ̃ ɔgɔ kũ à lè a gbãna lɛ́n bo adona, àgɔ̃ kakara de
àsun kámaza pì wɛtɛ gɔrɔ kũ ma suro yãi. 3 Tó ma su, mani gbɛ̃ kũ a ń dítɛ ò gɛ́nɔ zĩ Yurusalɛmu
kũ takadao kũ kámaza kũ a kàkara pìio. 4 Tó à kṹ mà gɛ́mɛ sɔ̃, oni gɛ́ zɛmɛ.

Yã kũ Pɔlu kpàkpa à kɛnɔ

5 Tó ma bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo, mani su á kĩnaa, zaakũ mani pã Masedonialamɛ.
6 Matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo. Bee bunsirɛ se manigɔ̃ ye mà ble kãáo, áni gɛ́ zɛmɛnɛ
gu kũ mani gɛ́n. 7 Tera la má ye mà gɛ̃tɛáwala fàaro, matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo, tó
Dikiri wè. 8 Mani gɔ̃ Ɛfesu ari Pɛntikɔsi dikpɛ zĩmɛ, 9 zaakũ Luda zɛ́ bòmɛnɛ manamana mà
zĩ mana kɛ, akũsɔ̃ ma ibɛrɛnɔn dasi.
10 Tó Timɔti sù à sù, àsun kɛnɛ búgubugu à vĩna kɛárɛro, zaakũ àtɛn zĩ kɛ Dikirinɛ lán ma
bàmɛ. 11 Á gbɛ̃ke sún a gya boro. À zàna kɛnɛ de à le à ká ma kĩnaa aafia, zaakũ makũ kũ ma
gbɛ̃nɔ ó wɛ́ dɔi.
12 Ó gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, madìgɔ̃ nakaraa gɛ̀n baaakɔ̃ à su à á gwa kũ ó gbɛ̃ kparanɔ. À ye
sunaai gĩaro. Tó à zɛ́ lè, ani su.

Lɛ́dammana kpɛkpɛ

13 Àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ zɛna Yesunaanikɛnaa gũn. Àgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, àgɔ̃ gbãna. 14 À yã sĩnda
pínki kɛ kũ yenyĩo.
15 Á Sɛtɛfana bedenɔ dɔ̃, kũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, akũ ò ń zĩda kpà
ògɔ̃ kpá Luda gbɛ̃nɔi. Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, 16 à mì natɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
kokari kɛ lɛɛlɛ zĩ dokɔ̃nɔ pìi gũnnɔ ń pínki. 17 Ma pɔ kè nna Sɛtɛfana kũ Fɔtunatuo kũ Akaikuo
sunaaa, zaakũ ò gɔ̃̀mɛnɛ á gɛ̃nɛ ũmɛ. 18 Ò tò ma laakarii kpàtɛ kũ á pɔ́o. À bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃ bire
takanɔnɛ.
19 Asia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa. Akila kũ Pirisilao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara ń bɛanɔ
fɔ kpàáwa manamana Dikiri gũn. 20 Ó gbɛ̃ kũ ó lɛɛlɛnɔ fɔ kpàáwa á pínki. À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda
gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao. 21 Makũ Pɔlu, ma ɔgbɛn dí. Ma fɔ kpàáwa. 22 Tó gbɛ̃ke ye Dikiriiro, Luda
láari boa. Ó Dikiri tɛn su. 23 Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ. 24 Má yeái á pínki kunna Kirisi Yesu gũn.

KƆRINTIDENƆ TAKADA PLADE

Pɔlu kũ Kɔrinti Yesudenɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudenɔ kámazakɛnaa 8:1-9:15
Pɔlu gina kũ a zĩdao 10:1-13:14

Laakarikpatɛnaa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zȉrii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí
kɛ̃ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Girisi bùsunnɔ ń pínki. 2 Luda ó De kũ
Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.
3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri nɛ̀sɛkpatɛrii pìi. 4 Àdi ó
laakari kpátɛwɛrɛ ó wɛ́tãmmana sĩnda pínki gũn, de ò le ò gbɛ̃ kũ ò kú bee wɛ́tãmmana kpate
taka buri gũnnɔ laakari kpátɛńnɛ se kũ laaakarikpatɛbɔ kũ Luda ó laakarii kpàtɛowɛrɛo.
5 Lákũ wari kũ Kirisi kɛ̀ɛ dì liwái nà, lɛmɛ dɔ ó laakarii dì kpátɛ manamana Kirisi yãi.
6 Tó ótɛn wari dɔ, á laakarikpatɛna kũ á surabanaao yãimɛ. Tó Luda ó laakarii kpàtɛ, á
laakarikpatɛna yãimɛ, de à le à wari dokɔ̃nɔ kũ ótɛn kɛ fɔ̃. 7 Ó tãmaa vĩ á yã musu sikaa
sari, zaakũ ó dɔ̃ lákũ á bàka kú kũoo warikɛnaa gũn nà, lɛn á bàka kú kũ ó laakarikpatɛnaao
lɛ dɔ.
8 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ dɔ̃ lákũ ò ó wɛ́ tȁ Asia bùsun nà. Ò mɛ̀ɛ ȕwá manamana de ó gbãna
lɛ́la, bee ó wɛ̀ndi ó wɛ́ dɔi sero. 9 Yã dàóla, ótɛn da o gamɛ. Abire ó lé, de òsun zɛ kũ ó zĩda
gbãnaoro, séde Luda kũ àdi gɛ̀nɔ vu gbãna. 10 À ó bó kari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũsɔ̃ ani ó bon. Àpiin ó
wɛ́ dɔi à ó bon dɔ 11 adua kũ átɛn kɛwɛrɛ gãi. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ ni sáabu kɛnɛ dasi ó yã musu gbɛ̃kɛ
kũ à kɛ̀wɛrɛ yãi gbɛ̃ dasinɔ aduakɛna sabai.

Pɔlu tá gboronaa

12 Yã kũ odì a ĩa dãn dí: Ó laasun tɛn owɛrɛ, kũ Luda gbãnao ó kú kũ nɛ̀sɛpurao manafiki
sari andunia gũn, atɛ̃nsa á kĩnaa. Andunia ɔ̃ndɔ̃n ó kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛ. 13 Odì takada ke
kɛ̃árɛro, séde a kũ áni a kyó kɛ à dɔ̃ baasiro. 14 Lákũ á ó dɔ̃ nà fíti tera, má ye à ó dɔ̃ sãnsãn, de
à ĩa dã ó yã musu Dikiri Yesu sugɔrɔ zĩ, lákũ óni dã á yã musu nà.
15-16 Yã pì náanikɛnaa gũn ma dìtɛ yã, tó matɛn gɛ́ Masedonia, mà bɔtɛ á kĩnaa mà á gwa
káaku, mà ɛra mà su kũ á kĩnaao de à arubarika le gɛ̀n pla, gbasa à kpámai ma Yudea gɛnaa
gũn. 17 Kũ ma tá bire dìtɛ, ma yã futɛ kɛ̀n yá? Tó ma dìtɛ mà yã kɛ, andunia yã dì domɛnɛ arɛ
mà pi, ee, ee ke oi, oin yá? 18 Lákũ Luda náani vĩ nà, yã kũ o òárɛ bi eemɛ, adi kɛ oinlo. 19 Luda
Nɛ́ Yesu Kirisi kũ makũ kũ Silasio kũ Timɔtio o a yã waazi kɛ̀árɛ bi gbɛ̃ kũ àdi pi eemɛ, adi kɛ
oinlo, àkũmɛ Luda ee ũ. 20 Zaakũ lɛ́ kũ Luda gbɛ̀ sĩnda pínki yãpura dì kɛ a gũmmɛ. Abire yãi
kũ Yesu Kirisi tɔ́o òdi pi, aami, Luda tɔ́bona yãi. 21 Luda mɛ́ à ó zĩni pɛ̀tɛ Kirisi gũn kũ ákɔ̃nɔ,
à ó dítɛ a pɔ́ ũ, 22 à a sèedaa kɛ̀wá, à a Nini dà ó swɛ̃n pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.
23 Luda ma nɛ̀sɛ dɔ̃, àkũmɛ ma sèedade ũ. Kũ má ye mà á bobo á dànlo yãin mádi gɛ́ Kɔrinti
doro. 24 Adi kɛ ótɛn gbãna mɔárɛ á ludanaanikɛnaa musunlo, zaakũ a zĩni pɛ̀tɛ kɔ̀, ótɛn zĩ kɛ
kãáo á pɔnna yãimɛ.

2

1 Akũ ma zɛo kũ mani su á kĩnaa kũ nɛ̀sɛyakanaao doro. 2 Tó ma tò á nɛ̀sɛɛ yàka, dí mɛ́ ani
ma pɔ kɛ nnaa, tó adi kɛ ákɔ̃nɔ kũ ma á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛnɔ baasiroo? 3 Ma takada kɛ̃árɛ lɛ, de tó
ma su á gwa, ákɔ̃nɔ kũ á de à ma pɔ kɛ nnanɔ sún ma nɛ̀sɛ yakaro yãimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn kũ
ma pɔnna bi á pínki pɔnnamɛ. 4 Ma takada pìi kɛ̃árɛ wari gũn kũ pɔsira zɔ̃kɔ̃ɔo kũ wɛ́'i dasio,
adi kɛ de á pɔ yaka yãinlo, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ má yeái nà yãimɛ.

Sùrukɛna kũ taarideo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nɛ̀sɛyakana yã kɛ̀, adi kɛ ma nɛ̀sɛɛn à yàkaro, á gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́mɛ à yàka, ke
á gbɛ̃kenɔ, de màsun o à gɛ̃ onalaro. 6 Wari kũ á daside dɔ̀ gbɛ̃ pìia mɔ̀a. 7 Abire yãi à sùru kɛ
kãao tera sà, à a laakari kpátɛnɛ, de a pɔsira kori sún a dɛro yãi. 8 Abire yãi ma kútɛ kɛ̀árɛ,
à mɔnɛ súsu kũ á yei. 9 Àkũ mɛ́ à tò ma takada birekũ kɛ̃árɛ, ma lí pɛ̀tɛoáwa, de mà le mà dɔ̃
tó á yã kũ ma òárɛ kũna pínki. 10 Tó a gbɛ̃ kɛ̃ kũ a taario, madì ade kɛ̃ se. Zaakũ tó ma gbɛ̃ yã
kɛ̃nɛ, tó yãke sù à kun, madì kɛ á yãi Kirisi arɛ, 11 de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛwɛrɛro yãi, zaakũ ó a
manafikinɔ dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

12 Kũ ma ka Toroasi de mà Kirisi baaru nna kpá, Dikiri zɛ́ bòmɛnɛ, 13 ama ma laakari
kpatɛnaro, kũ mádi ma gbɛ̃ndo Titu lero yãi. Akũ ma lɛ́ zàḿma gwe, ma da Masedonia zɛ́n.

14 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao, zaakũ àdigɔ̃ dowɛrɛ arɛ gɔrɔ sĩnda pínki, odìgɔ̃ zɪ̀blerinɔ ũ Kirisi
gũn, odì a dɔ̃na gbĩ dagula gu sĩnda pínkia. 15 Zaakũ ó de turaretiti gbĩnnade kũ Kirisi kpàta
Ludanɛ ũ gbɛ̃ kũ àtɛni ń sura banɔ tɛ́ kũ gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔ. 16 Ó de gɛ̀ gbĩ ũ gbɛ̃kenɔnɛ, akũ
àdi ga ińnɛ. Ó de wɛ̃̀ndi gbĩ ũ gbɛ̃ kparanɔnɛ, akũ àdi wɛ̃̀ndi ińnɛ. Ó dí mɛ́ à kà à zĩ bire kɛɛ?
17 Ó de lán gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ laga tá kũ Luda yãonɔ bàro. Kirisi gũn odì yã o kũ nɛ̀sɛpurao kũ Luda
dɔ̃naao a zɪ̀rinɔ ũ.

3

1 O ɛra ótɛni ó zĩda sáabu kpán yá? Ó bàka kú kũ sèeda takada kũ ò kɛ̃̀árɛ ke kũ a kɛ̃̀ńnɛo lán
gbɛ̃kenɔ bàn yá? 2 Ákɔ̃nɔmɛ ó takada pì ũ kũ à kɛ̃na ó swɛ̃̀ɛa. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni fɔ̃ à dɔ̃ à a kyó
kɛ. 3 Átɛn mɔńnɛ gupuraa kũ ákɔ̃nɔmɛ takada kũ Kirisi kɛ̃̀ à nàwɛrɛ ó ɔĩ ũ. Adi takada pì kɛ̃
kũ tawadaaoro, à kɛ̃̀ kũ Luda Wɛ̃̀ndide Niniomɛ. Adi kɛ̃ gbɛ̀ anloaro, à kɛ̃̀ á swɛ̃̀ɛamɛ.

4 Yã kũ ó a náani vĩn gwe Luda arɛ Kirisi gãi. 5 Adi kɛ o ka ó zĩdanɛ ò pi, yã pìi bò ó kĩnaanlo,
Ludamɛ ó gbãna ũ. 6 Àkũ mɛ́ à ó káa, akũ ó de a bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Adi
kɛ doka kũ à kɛ̃nanlo, Luda Nini yãmɛ. Zaakũ doka dì ga ińnɛ, Nini pì sɔ̃, àdi wɛ̃̀ndi ińnɛ.

7 Kũ Luda doka kɛ̃̀ gbɛ̀ anloa, a gakuri bò Musa ãnnwa. Bee kũ a tɛ́kɛna dí gì kɛro,
Isarailanɔ dí fɔ̃ ò gwàro. Tó zɛ́ kũ àdi ga ińnɛ pìi bò kũ gakuri bire takao, 8 oni Nini pì zɛ́
gakuri yã o dɔ yá? 9 Tó zɛ́ kũ àdi yã dańla gakuri vĩ, zɛ́ kũ àdi tó yã bo kũńwo nna gakuri
deala zã̀. 10 Pɔ́ kũ à gakuri vĩ yã gakuri vĩ doro, gakuri kũ à deala pì yãi. 11 Tó pɔ́ kũ adi gì
kɛro bò kũ gakurio, pɔ́ kũ àdigɔ̃ kun gakuri deala zã̀.

12 Zaakũ ó tãmaa bire taka vĩ, odì yã o kũ swɛ̃̀gbãnao, 13 adi kɛ lán Musa bàro, kũ à fáta
kù a ãnnwa de Isarailanɔ sún a ãn tɛ́kɛna kũ àdi gì kɛro lakana ero yãi. 14 Ama ń sã gbãna,
zaakũ ari gbãra tó òtɛn Luda bàka kunna kũńwo takada kyó kɛ, fáta dokɔ̃nɔ pìi dìgɔ̃ kú ń
laasunlamɛ. Àdi goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi gũn baasiro. 15 Ari kũ a terao tó òtɛn Musa takada
kyó kɛ, fáta pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. 16 Ama tó gbɛ̃ arɛ dɔ̀ Dikiria, fáta pìi dì goa. 17 Dikiri
pìimɛ Luda Nini ũ, akũsɔ̃ gu kũ Dikiri Nini pì kún, àdi tó ò gɔ̃ ń zĩdanɛ. 18 Ókɔ̃nɔ kũ pɔ́ gò
ó ãnnwanɔ, ótɛn Dikiri gakuri mɔńnɛ lán dígi bà, odìgɔ̃ li lán a bà gakuri gɔ̃ kara gakurila.
Dikiri kũ à de Luda Nini ũ pì kɛnaan gwe.

4

Luda zɪ̀rinɔ zĩ

1 Abire yãi lákũ Luda zĩ bire dàwɛrɛ a sùruu gũn nà, odì kpasaoro. 2 O ɔ gbàrɛ asiri
wé'isariyãnɔi, odì yã kɛ kũ manafikioro, akũsɔ̃ odì Luda yã kotiro. Odì yãpura ońnɛ súsu,
de ò ó zĩda mɔ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ Luda arɛ. 3 Tó baaru nna kũ ótɛn kpá utɛnamɛ, gbɛ̃ kũ ò
sãtɛnanɔn à utɛnańnɛ. 4 Zaakũ andunia díkĩna dikiri Yesusaridenɔ wɛ́ vɪ̃̀na kũńnɛ, de òsun
baaru nna sí, Kirisi kũ à de Luda taka ũ gakuri gu puńnɛro yãimɛ. 5 Ó zĩda kpàkpan ótɛn kɛro,
Yesu Kirisi dikirikɛ kpàkpan ótɛn kɛ, akũsɔ̃ ótɛn zɔ̀ bleárɛ a yãi. 6 Luda pì, gu pu gusiran, akũ
à gu pù ó swɛ̃̀n lɛ dɔ. Gupura pì de a gakuri kũ àtɛn tɛ́ kɛ Kirisi ãnnwa dɔ̃na ũ.

7 Ó aruzɛkɛ bire vĩ ó mɛ̀ kũ ò de lán ɛ̃ oro bànɔ gũn, de ò le ò dɔ̃ kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bò Luda
kĩnaamɛ, adi kɛ ó kĩnaanlo. 8 Òdigɔ̃ wari dɔwá kpa sĩnda pínkia, bee kũ abireo odì fuaro. Òdi
bídi kɛ, ama ó tãmaa dì lákaro. 9 Òdi wɛ́ tãwá, ama Luda dì ó tónlo. Òdi ó pãtɛ, ama odì garo.
10 Gɔrɔ sĩnda pínki ó kú Yesu ga taka buri lɛ́i, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ɛa yãi. 11 Zaakũ ókɔ̃nɔ
kũ ó bɛ̃nɛnɔ odìgɔ̃ kú ga lɛ́i Yesu yãi, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ kũ ani gaa yãi. 12 Lɛn ga pì tɛn
zĩ kɛ ó gũn lɛ, akũsɔ̃ wɛ̃̀ndi tɛn zĩ kɛ á gũn. 13 À kɛ̃na Luda takadan ò pì: Má Luda náani vĩ,
akũ ma yã ò. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o Luda náani dokɔ̃nɔ pìi kɛ̀, akũ ótɛn yã o a yãi. 14 Zaakũ ó dɔ̃ kũ lákũ
Luda Dikiri Yesu vù gan nà, ani ó vu kãao gan se, ani ó kátɛ a arɛ lɛɛlɛ kũ ákɔ̃nɔ. 15 Yã dínɔ
pínki tɛni ó lé á yãi, de Luda gbɛ̃kɛ kũ àtɛn li gbɛ̃nɔi dasi le a sáabukpana kara a tɔ́bona yãi.

Wɛ́dɔna mɛ̀ dufui

16 Abire yãi odì kpasaro. Bee tó ó mɛ̀ tɛn kakatɛ, ó nini dìgɔ̃ dufu kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 17 Ó
wɛ́tãmma gɔrɔ do lɛɛkɛɛnle díkĩna tɛn gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ àdi lákaro iwɛrɛ, kũ adi sí lɛkɔ̃aro. 18 Ó
wɛ́ pɛ́ pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛaro, sé pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛro. Zaakũ pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛ bi gɔrɔ pla pɔ́mɛ.
Pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛro sɔ̃, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Ó dɔ̃ kũ tó ó sɔ̀ kũ ó kun kpɛ́ ũ andunia dí gũn yàka, Luda ni kpɛ́ kũ odi bo kũ ɔoro kpáwá
a bɛa ari gɔrɔ sĩnda pínki. 2 Tera sɔ̃ odì nda sɔ̀ɔ pìi gũn, ó ye ò ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakũ tó o
bo sɔ̀n, ónigɔ̃ kun mɛ̀ɛ sariro. 4 Gɔrɔ kũ ó kú sɔ̀ díkĩna gũn, odì nda lákũ ó aso sɛna bà. Adi kɛ ó

ye ò bo a gũnnlo, ó ye ò ludambɛ pɔ́ damɛ, de wɛ̃ndi ó sɔ̀ kũ ani ga pì mɔ́. 5 Abire yãin Luda
ó soru kɛi, akũ à a Nini kpàwá pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.
6 Abire yãi ó swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Ó dɔ̃ gɔrɔ kũ ó kú mɛ̀ díkĩna gũn, ó kú Dikiri kĩnaaro. 7 Zaakũ
ludanaanikɛnaan ó kúo, adi kɛ wɛ́sinaalɛ yãnlo. 8 Ó swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Bona sɔ̀ɔ pìn gɛna Dikiri
kĩnaan ó yei. 9 Kunna mɛ̀ɛ gũnn yá, bona a gũnn yá, odìgɔ̃ wɛtɛ ó yã káagu. 10 Zaakũ Kirisi nigɔ̃
vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ, ani fĩna bo ó baadinɛ a kunna mɛ̀ɛ gũn yãkɛnaa,
a mana ke a vãni.

Bisãsirinɔ kɛna nna kũ Ludao zĩ

11 Lákũ ótɛn vĩna kɛ Dikirinɛ lɛ nà, odì wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zɛ́ e. Luda ó dɔ̃ sãnsãn, akũsɔ̃ ó ye à
ó dɔ̃ á swɛ̃n lɛ dɔ. 12 Ótɛni ó zĩda sáabu kpáárɛ dɔnlo, ótɛni á gba zɛ́ à ĩa dã ó yã musumɛ, de à
le à yã we gbɛ̃ kũ àdi ĩa dã kũ mɛ̀ yão, adi kɛ swɛ̃ yãnloa. 13 Tó átɛn da ó mìi lìtɛ, Luda yãimɛ.
Tó ó kú ó dɔ̀rɔɔa, á yãimɛ. 14 Zaakũ Kirisi yenyĩ mɛ́ àtɛn tɛ́ káógu. O è tó gbɛ̃ mɛ̀n do gà gbɛ̃
sĩnda pínki yãi, ò gà ń pínkin gwe. 15 À gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, de gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nɔ súngɔ̃ kun ń zĩda
pɔ́ ũ doro, séde gbɛ̃ kũ à gà ń yãi à vù pɔ́.
16 Abire yãi odì gbɛ̃ke gwa lákũ andunia gbɛ̃nɔ dì gwa nà tera doro. Bee kũ ó Kirisi dɔ̃ lákũ
andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ nà yã, ó a dɔ̃ lɛ tera doro. 17 Zaakũ tó gbɛ̃ kú Kirisi gũn, à gɔ̃ gbɛ̃ dufu
ũ. A kunna zĩ gɛ̃tɛ, kunna dufu mɛ́ à gɔ̃nɛ. 18 Abire bò Luda kĩnaamɛ pínki. À ó kɛ́ kãao nna
Kirisi gãi, akũ à gbɛ̃nɔ kɛna nna kãao zĩ dàwɛrɛ. 19 Kirisi gũn Luda andunia kɛ̀ kãao nna
gbɛ̃nɔ taarinɔ yã danaa sari, akũ à gbɛ̃nɔ kɛna kãao nna pì yã nàwɛrɛ ó ɔĩ. 20 Abire yãi Kirisi
gɛ̃nɛnɔn ó ũ. Luda tɛn gbɛ̃nɔ sísi ó gãi. O kútɛ kɛ̀árɛ Kirisi gbɛ̀n, à kɛ nna kũ Ludao. 21 Luda
tò durunnasaride gɔ̃ durunna kútɛkɛbɔ ũ ó yãi, de kunna a gũn Luda tó yã bo kũoo nna.

6

1 Zaakũ Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ, o kútɛ kɛ̀árɛ, àsun Luda gbɛ̃kɛ sí à a kɛ pãro. 2 Luda pì:
Ma n yã mà a gɔrɔa,
ma kpanyĩ surabana gɔrɔ.
Gɔrɔ kà sà, gbãramɛ surabana gɔrɔ pì ũ.
3 Odì yã kũ ani tó gbɛ̃ fu kɛro, de òsun ó zĩ taari lero yãi. 4 Odì ó zĩda mɔ gbɛ̃nɔnɛ zɛ́ sĩnda pínki
gũn kũ Luda zĩkɛrinɔn ó ũ. Odì mɛna fɔ̃ manamana kũ takasio kũ wario kũ wɛ́tãmmanaao.
5 Ò ó gbɛ̃, ò ó ká kpɛ́siran, ò fùtɛwái. O zĩ gbãna kɛ̀, ódi le o i òro, nà ó dɛ́. 6 O mɔ̀ńnɛ kũ
nɛ̀sɛpurao kũ dɔ̃naao kũ sùruuo kũ manakɛnaao kũ Luda Ninio kũ yenyĩ manafiki sario
7 kũ yãpura'onaao kũ Luda gbãnao. Ó yãmanakɛbɔnɔ kũna ó ɔplan kũ ó ɔzɛo. 8 Òdi ó kpe ta,
òdi ó kpe bo. Òdi ó tɔ́ vãni sí, òdi ó tɔ́ nna sí. Yãpuradenɔn ó ũ, akũ òdi ó ditɛ manafikidenɔ
ũ. 9 Tɔ́denɔn ó ũ, akũ òdi ó ditɛ lán gbɛ̃ kũ ò ń dɔ̃ronɔ bà. Ó bɛ̃nɛmɛ fá, akũ òdi ó ditɛ gɛ̀nɔ ũ.
Òdi ó ditɛ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, ama òdi ó dɛro. 10 Ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ pɔsiradenɔ ũ. Odì
gbɛ̃nɔ kɛ aruzɛkɛdenɔ ũ dasi, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ takasidenɔ ũ. Ó pɔ́ sĩnda pínki vĩ, akũ òdigɔ̃ ó
ditɛ pɔ́saridenɔ ũ.
11 Kɔrintidenɔ, o yã òárɛ súsu, o ó nɛ̀sɛɛ wɛ̃árɛ. 12 Ódi ó nɛ̀sɛgũnyã utɛárɛro, ama a á pɔ́
ùtɛwɛrɛ. 13 Ma yã òárɛ lán ma nɛ́nɔ bà. Lákũ o ó nɛ̀sɛɛ wɛ̃árɛ nà, à á nɛ̀sɛ wɛ̃wɛrɛ lɛ se.

Àsun kɛ lɛɛlɛ kũ Yesusaridenɔoro

14 Àsun kɛ dokɔ̃nɔ kũ Yesusaridenɔoro. Yã mana bàka ũgba kũ a vãnioo? Bɔ́n gupura kũ
gusirao vĩ kũ kɔ̃oo? 15 Kirisi yã ni kɔ̃ sí kũ Setan pɔ́o deramɛɛ? Deramɛ Yesude bàka nigɔ̃ kú
kũ Yesusarideoo? 16 Luda kpɛ́ dì kɔ̃ sí kũ tãnanɔo yá? Zaakũ Luda Wɛ̃ndide kpɛ́n ó ũ, lákũ à
ò nà:
Manigɔ̃ kú kũńwo, manigɔ̃ kure ń tɛ́,
manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Abire yãi Dikiri pì:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú ádona,
àsun ɔ na pɔ́ gbãsĩaro,
mani á sí, 18 manigɔ̃ denɛ De ũ,
ánigɔ̃ de ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kũ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dikiri Gbãnasĩndapinkide mɛ́ à ò.

7

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda lɛ́ sɛ̀wɛrɛ lɛ nà, ò mì kɛ̃ yã kũ àdi mɛ̀ kũ ninio gbã̀ lɛ́a mámmam,
ò ó kunna adona lɛ́ papa vĩnakɛna Ludanɛ gũn.

Pɔlu pɔ kɛ̀ Kɔrintidenɔa nna

2 À tó ó yã gɔ̃ kú á swɛ̃̀n. Ódi taari kɛ gbɛ̃kenɛro, ódi gbɛ̃ke sãtɛro, ódi gbɛ̃ke taki kɛro. 3 Mádi
abire o mà yã daálanlo. Ma ò yã kɔ̀ kũ á yã kú ó swɛ̃̀n ò ga lɛɛlɛ ke ògɔ̃ kun lɛɛlɛmɛ. 4 Má á
náanikɛna manamana, madì lɛ́ gbɛ̃ á yã musu manamana. Ó warikɛnaa gũn pínki ma laakari
kpatɛna mɛ́tɛmɛtɛ, ma pɔ kɛ̀ nna à gɛ̃̀ ɔla. 5 Bee kũ o ka Masedonia bùsun, ó mɛ̀ dí kpátɛro.
Wari lìkawái kpa sĩnda pínkia, ò fùtɛwái kũ fìtio, vĩna ó kũ. 6 Akũ Luda kũ àdi gbɛ̃ kũ ò bùsanɔ
sɛ́ lei ó sɛ́ lei Titu sunaa gũn. 7 Adi kɛ a sunan adoro, kũ a a sɛ̀ lei yãimɛ dɔ. À pìwɛrɛ átɛni ma
bɛgɛ kɛ, á kú díndɔ̃mɛnɛ gũn, ma yã á kũna gbãna sà, akũ ma pɔnna kàra.
8 Bee kũ takada kũ ma kɛ̃̀árɛ á nɛ̀sɛɛ yàka, mádi nɛ̀sɛ litɛro. Kũ ma è takada pì á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛ
gɔrɔ pla, de ma nɛ̀sɛ lìtɛ yã, 9 ama ma pɔ kɛ̀ nna sà. Adi kɛ kũ ma á pɔ yàkaárɛ yãinlo, kũ á
pɔsira tò a nɛ̀sɛɛ lìtɛ yãimɛ. Á nɛ̀sɛyakanaa pìi bò Luda kĩnaamɛ. Abire yãi ódi ásaru kɛárɛro.
10 Pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa, àdi tó gbɛ̃ nɛ̀sɛ litɛ à surabana le, ani díndɔ̃mɛnɛ kɛro. Andunia
pɔsira mɛ́ àdi ga íńnɛ. 11 À gwa pɔ́ kũ pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa pì ìárɛ. Á mɛ̀ɛ wɛ̃̀ sà, a gi kũ á
zĩdao, á laakarii fùtɛ, vĩna á kũ, a ma bɛgɛ kɛ̀, a wɛ́ tɛ̃̀, a ń sã gà. Yã pìi gũn pínki a á zĩda mɔ̀ńnɛ
kũ á taari vĩ yã pìi gũnlo.
12 Bee kũ ma takada pìi kɛ̃̀árɛ, adi kɛ gbɛ̃ kũ à taari kɛ̀ ke gbɛ̃ kũ ò taari kɛ̀nɛ yãinlo, ma
kɛ̃̀ Luda dɔ̃naa gũmmɛ, de á yenawái le à boárɛ gupuraa. 13 Abire yãi ó laakari kpatɛna. Ó
laakari kpatɛnaa pìi gbɛra, ó pɔnna kàra manamana Titu pɔnna yã musu, kũ á pínki a tò a
nini sù yãi. 14 Ma lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kũ á yão yã, ádi tó wé'i ma kũro. Lákũ o yãpura òárɛ yã sĩnda pínki
gũn nà, lɛn ó lɛ́gbɛ̃na Titunɛ kɛ̀ yãpura ũ lɛ. 15 Lákũ a bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ nà, a a kpe tà, akũsɔ̃ a a yã mà
á pínki, tó à dɔ̀ á yã pìin, a yenaái dì karamɛ. 16 Ma pɔ dìgɔ̃ nna, kũ má á náanikɛna yã sĩnda
pínki gũn yãi.

8

Kɔ̃kamazakɛnaa

1 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ dɔ̃. 2 Ń yɔ̃ogwanaa
kũ wɛ́tãmma pãsĩo gũn, ń pɔ kɛ̀ nna manamana, akũ bee kũ ń takaside búgubugukɛo ò gba
dàńnɛ à gɛ̃̀ ɔla. 3 Ma òárɛ ò gba dà kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo ń gbãna lɛ́n, à de ń gbãnala se. 4 Ò wɛ́
kɛ̀wá ń zĩda, ò kútɛ kɛ̀wɛrɛ manamana, ò ń gba zɛ́ ń ɔ le àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa gũn.
5 Ò kɛ̀ de pɔ́ kũ ó wɛ́ dɔila, ò ń zĩda kpà Dikiria gĩa kũ ókɔ̃nɔ dɔ Luda pɔyenyĩnaa gũn. 6 Abire
yãi o wɛ́ kɛ̀ Titua à gɛ́ kámaza yã kũ à nàa á tɛ́ lakiti kɛ. 7 Zaakũ á gbãna yã sĩnda pínki gũn,
ludanaanikɛnaa kũ yã'onaao kũ dɔ̃naao kũ yã sĩnda pínki aniao kũ yenyĩ kũ á vĩ kũooo, àgɔ̃
gbãna kámaza pì kɛnaa gũn dɔ.
8 Adi kɛ matɛn yã ditɛárɛnlo, ania kũ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀ɛn matɛn oárɛ, de mà á yenyĩ yãpura
dɔ̃. 9 Á ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ dɔ̃. Pɔ́de inaa gɔ̃̀ pɔ́saride ũ á yãi, akũ a pɔ́saridekɛ gũn à á
kɛ́ pɔ́denɔ ũ. 10 Lákũ ma è nà yã pìi musun dí: À kũ̀ ákɔ̃nɔ kũ a zɛ kũ yã pìio zaa muniyã akũsɔ̃
átɛn kɛnɔ, 11 à yã pì lakiti kɛ sà. Zaakũ á soru kɛ̀ kũ a kɛnaao, à kɛ á gbãna lɛ́n. 12 Tó gbɛ̃ gba
dà kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo pɔ́ kũ à vĩ lɛ́n, adi kɛ kũ pɔ́ kũ à vĩronlo, abire mɛ́ àdi ká. 13 Adi kɛ matɛn
aso lago gbɛ̃ pãndenɔnɛ, matɛn diárɛnlo, de à kɛ lɛɛlɛmɛ. 14 Tera lán dí bà zaakũ pɔ́ dìái, à kpá
gbɛ̃ kũ pɔ́ àdi kĩammanɔa, de zĩkea tó pɔ́ dìńyĩ, akũsɔ̃ pɔ́ kɛ̃̀aáwa, ò kpááwa. Lán abire bà ánigɔ̃
lɛɛlɛ. 15 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ zɔ̃kɔ̃ pɔ́ dí dialaro,
gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ fíti pɔ́ dí kĩaro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao, kũ à tò á yã kú Titu swɛ̃̀n lákũ à kú ma swɛ̃̀n nà se. 17 À ó yã
mà, a mɛ̀ɛ wɛ̃̀ à su á gwa, lákũ a pɔ yei nà. 18 Ó gbɛ̃ do kũ a tɔ́ dàgula sɔsinɔ gbɛ̃nɔ tɛ́ ń pínki
baarunnakpanaa musun o dànɛ. 19 Abire gbɛra dɔ sɔsinɔ gbɛ̃nɔ a dà à gɛ́ kũoo kámaza zĩ kũ
ótɛn kɛ kɛ. Ótɛn zĩ pì kɛ Dikiri tɔ́bona yãimɛ kũ ania kũ ó vĩo. 20 Ó ye gbɛ̃ke ó taari e lákũ ótɛn
kɛ nà kũ gba zɔ̃kɔ̃ kũ à na ó ɔĩ yãoro. 21 Adi kɛ yã kũ à mana Dikirinɛɛn ótɛn pɛ́a adoro, yã kũ
à mana bisãsirinɔnɛmɛ se. 22 O ó gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. O a laakarii gwà a lɛ́ vĩro, o è à ania
vĩ yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ a ania ɛra à kàra tera, kũ à á náanikɛna yãi. 23 Titu dake sɔ̃, ma
zĩkɛri dake kũ odì á mana wɛtɛ lɛɛlɛn a ũ. Ó gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, sɔsinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀rinɔmɛ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ
Kirisi tɔ́borinɔ ũ. 24 Abire yãi à mɔńnɛ kũ á yeńyĩ, de sɔsi gbɛ̃ pìnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lɛ́ kũ ótɛn gbɛ̃ á yã
musu bi yãpuramɛ.

9

1 Adi kũ mà takada kɛ̃árɛ Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámaza kɛnaa pì yã musuro, 2 zaakũ má dɔ̃ kũ a
nɛ̀sɛmana dà, akũ ma lɛ́ gbɛ̃̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma pì, Girisi gbɛ̃nɔ soru mà zaa muniyã. Á
aniakɛnaa pì ń gbɛ̃nɔ mɛ̀ɛ fùtɛ dasi. 3 Akũ ma ó gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀áwa de àgɔ̃ kú soru gũn lákũ ma ò

nà, de lɛ́ kũ o gbɛ̃̀ yã pìi musu sún kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ sù kũmao, tó ò è á soru
dí manaro, wé'i ni ó kũ, kũ o á náanikɛna yãi., Oni á pɔ́ o dɔ yá? 5 Abire yãi ma dìtɛ à mana
mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ ò domɛnɛ arɛ, ò gba kũ a gĩnakɛ a a lɛ́ sɛ̀ yã kɛkɛ káaku, de á soru gɔ̃ mana,
àgɔ̃ de nɛ̀sɛdo gba ũ, adi kɛ gba tilasinlo.

Gbadana kũ nɛ̀sɛdoo

6 Àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃:
Tó n tɔ̃̀ fíti, ĩni kɛ̃ fíti,
tó n tɔ̃̀ zɔ̃kɔ̃, ĩni kɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
7 Baadi kpá lákũ à dà a swɛ̃̀ɛ gũn nà ãnsisinaa sari tilasii sari. Luda ye gbɛ̃ kũ àdi gba da
kũ pɔnnaooi. 8 Luda ni fɔ̃ à tó arubarika sĩnda pínki likaái, de gɔrɔ sĩnda pínki pɔ́ sĩnda pínki
mɔ́áwa yã sĩnda pínki gũn ari à fɛ̃̀ kãáo à yã mana sĩnda pínki kɛo. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà
ò pì:
Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
10 Lákũ Luda dì pɔ́buri kpá pɔ́tɔ̃riia nà kũ pɔ́ kũ òdi bleo, ani pɔ́buri kpááwa, à karaárɛ, de á
manakɛna ɔgbɛ le à ɔ tá. 11 Ani á kɛ pɔ́denɔ ũ yã sĩnda pínki gũn de àgɔ̃ gba da dasidasi gɔrɔ
sĩnda pínki, gbɛ̃nɔ Luda sáabu kpá gba kũ a dàńnɛ ó gãi yãi. 12 Zaakũ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kĩammana
bɔkɔtɛn kámaza zĩ pì tɛn kɛ adoro, ani tó Luda sáabukpana dagula manamanamɛ dɔ. 13 Gbɛ̃nɔ
ni Luda tɔ́ bo, zaakũ kámaza kũ a kɛ̀ɛ pì ni mɔńnɛ, kũ a mìi nàtɛ Kirisi baaru nna kũ a zɛoonɛ,
akũsɔ̃ a gbɛ̃kɛ kɛ̀ńnɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio kũ nɛ̀sɛ doo. 14 Oni adua kɛárɛ kũ á yão dana ń swɛ̃̀n
Luda gbɛ̃kɛ kũ à pìsiáwa yãi. 15 À Luda sáabu kpá a gba kũ à gɛ̃̀ onala yãi.

10

Pɔlu gina kũ a zĩdao a zĩ yã musu

1 Makũ Pɔlu, ma kútɛ kɛ̀árɛ kũ Kirisi nɛ̀sɛyĩdao kũ a busɛkɛo, makũ kũ òdi pi, tó má kú kãáo
má busɛ, tó má kú kãáoro sɔ̃, madìgɔ̃ pãsĩárɛ. 2 Ma wɛ́ kɛ̀áwa, tó ma su, àsun tó màgɔ̃ pãsĩ
kãáoro, zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ òdi pi andunia yã mɛ́ àtɛn dowɛrɛ arɛnɔo. 3 Ó kú
andunia gũmmɛ, ama odì zɛ̃̀ ká lán andunia gbɛ̃nɔ bàro. 4 Ó gɔ̃kɛbɔnɔ bi andunia pɔ́nlo, Luda
gɔ̃kɛbɔ gbãna kũ odì zɛki gbãnanɔ gboroonɔmɛ. Odì ɛ́kɛ lɛ́kpakɔ̃ananɔ gboroo 5 kũ yɔ̃̀gɔ̃ yã
kũ àdi gíńnɛ ò Luda dɔ̃o pínki. Odì laasun sĩnda pínki milɛ ble, de ò mì natɛ Kirisinɛ. 6 Tó a mìi
nàtɛwɛrɛ mámmam, o laka kũ ò wɛ́ tã sãyãmarisaridenɔa.
7 Adì yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩda náanikɛna kũ Kirisi pɔ́n a ũ, ade gɔ̃ dɔn kũ Kirisi pɔ́n
ó ũ lán a bà se. 8 Bee tó ma lɛ́ gbɛ̃̀ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ doka kũ Dikiri kpàwá yã musu, wé'i ni ma kũro,
zaakũ á zĩni pɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo. 9 Àsun kɛ lándɔ̃ má ye mà vĩna dadaái kũ ma
takadakɛ̃naao bàro. 10 Òdi pi ma takadanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ, akũsɔ̃ ò gbãna, ama tó ò wɛ́ sìmalɛ, àdi ń
kũ gbãnaro, ma yã dì ká pɔ́ke lɛ́iro. 11 Gbɛ̃ kũ òtɛn o lɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lákũ ó yãnɔ de nà takadanɔ
gũn tó ó kú kãáoro, lɛn óni kɛ lɛ, tó o kɔ̃ è.
12 Dín ó ũ ò ó zĩda kɛ lɛɛlɛ kesɔ̃ ò ó zĩda lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩda sáabu kpánɔo. Tó ò ń zĩda
kpàkũsũ kɔ̃o kesɔ̃ ò ń zĩda lɛ̀kɔ̃a kɔ̃o, òdigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. 13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, óni lɛ́ gbɛ̃ de a lɛ́laro. Óni gbɛ̃
ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́mmɛ, kũ à à kà á kĩnaa se. 14 Lákũ o ka á kĩnaa nà, ótɛn vĩ ó ikokɛki
lɛ́laro, zaakũ o su kũ Kirisi baaru nnao ari á kĩnaa káaku. 15 Odì lɛ́ gbɛ̃ de a lɛ́la, ò gbɛ̃ pãndenɔ
zĩ ká ó pɔ́laro. Zaakũ á ludanaanikɛna tɛn kara, ó ye zĩ kũ ótɛn kɛ á tɛ́ ɔ tá manamana ari
à ká ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́n, 16 de ò gɛ́ ò baaru nna pì kpá bùsu kũ ò kú á arɛnɔ gũn,
lɛ́gbɛ̃na kũ gbɛ̃ pãndenɔ tàragaabanaao sari. 17 Tó gbɛ̃ ye à lɛ́ gbɛ̃, à gbɛ̃ Dikiri yã musu. 18 Adi
kɛ gbɛ̃ kũ àdi a zĩda sáabu kpá mɛ́ à manaro, sé gbɛ̃ kũ Dikiri dì a sáabu kpá.

11

Pɔlu kũ zɛ̃̀ri ɛ́kɛnɔ

1 À mɛna kũmao kũ ma yɔ̃nkɔkɛo fíti. Ama átɛn mɛna kɔ̀. 2 Lákũ Luda dì gɔ̃ba kpá nà, lɛn
matɛn kpá lɛ se á yã musu. Ma á kpá Kirisia á gɔ̃ mɛ̀n do ũ, de mà á kpãzãa lákũ nɔkpare lɛ́si
bà. 3 Lákũ mlɛ̃̀ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀ Awaunɛ nà, à a sãtɛ, vĩna tɛni ma kũ kũ ani á laasun likaraárɛ lɛ se, de
à á nana Kirisia gbãsĩ sari kũ nɛ̀sɛdoo tó. 4 Tó gbɛ̃ke sù à Yesu yã kũ à bò ado kũ ó pɔ́o waazi
kɛ̀árɛ, adì sí araga. Adì nini kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a sìo sí, adì baaru nna kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ
a mào ma. 5 Matɛn da má kĩana zɛ̃̀ri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ kũ̀nɔi yãke gũnlo. 6 Bee tó má lɛ́nnaro,
má dɔ̃na vĩ. O mɔ̀árɛ á pínki súsu yã sĩnda pínki gũn.
7 Kũ ma baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛ pɔ́sinaáwa sari, akũ ma a zĩda bùsa á
karana yãi, ma taari kɛ̀n yá? 8 Ma sɔsi pãndenɔ gbɛ̃nɔ taki kɛ̀, ma a bakaa lɛ̀ḿma, de mà le
mà zĩ kɛo á tɛ́ yãi. 9 Gɔrɔ kũ má kú kãáo, tó pɔ́ tɛn kĩama, madì wari dɔ gbɛ̃kearo. Ó gbɛ̃ kũ

ò bò Masedonia bùsunnɔ sùmɛnɛ kũ pɔ́ kũ àtɛn kĩamao. Matɛn we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro,
akũsɔ̃ mani we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. 10 Kũ Kirisi yãpura kũ à kú ma gũnwo, gbɛ̃ke ni
kpámɛnɛ mà lɛ́ pìi gbɛ̃ Girisi bùsunlo. 11 Bɔ́yãin ma ò lɛɛ? Luda dɔ̃ kũ má yeái.
12 Yã kũ matɛn kɛ, manigɔ̃ kɛmɛ, de mà gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ lɛkɔ̃a kũ ó pɔ́onɔ zĩni zɔ̃zɔ̃ kũ ń
lɛ́gbɛ̃nanɔ. 13 Gbɛ̃ bire takanɔ bi zi̋ri ɛ́kɛnɔmɛ! Zĩkɛri manafikidenɔmɛ! Òdi li Kirisi zi̋rinɔ ũ.
14 Yã bonsarɛnlo. Bee Setan pìi dì li gupura malaika ũ se. 15 Zaakũ lɛmɛ, tó a zĩkɛrinɔ lì yã
mana zĩkɛrinɔ ũ, yãbonsarɛnlo. Kpɛkpɛ oni ń yãkɛnaa gbɛ̀ le.

Pɔlu warikɛna a zi̋rikɛ gũn

16 Ma ɛra matɛn o dɔ, gbɛ̃ke sún ma gwa yɔ̃nkɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma ditɛ lán yɔ̃nkɔ bà,
de mà le mà lɛ́ gbɛ̃ fíti. 17 Yã kũ matɛn o, Dikiri mɛ́ à ma danlo. Lɛ́ kũ matɛn gbɛ̃ ma zĩda
náanikɛnaa gũn, matɛn gbɛ̃ yɔ̃nkɔkɛ gũmmɛ. 18 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn lɛ́ gbɛ̃ ń zĩda yã musu dasi
nà, makũ se mani gbɛ̃. 19 Zaakũ ákɔ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃rinɔ adì mɛna fɔ̃ kũ mìsaridenɔ kũ pɔnnao. 20 Tó
òtɛni á kɛ zɔ̀nɔ ũ, tó òtɛni á aru mi, tó òtɛni á taki kɛ, tó òtɛn deńla mɔárɛ, tó òtɛni á sãn kɛ,
adì mɛna fɔ̃. 21 Yãpuramɛ, ó busɛ kũ yã pìnɔ kɛnaao! Abire kɛ̀mɛnɛ wé'iyã ũ! Ama pɔ́ kũ gbɛ̃
náanikɛna, àtɛni a lɛ́ gbɛ̃, má a náanikɛna se. Matɛn abire o yɔ̃nkɔkɛ gũmmɛ. 22 Eberunɔmɛ
ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Isarailanɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Ibrahĩ burinɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ
se. 23 Kirisi zĩkɛrinɔmɛ ń ũ yá? Má a zĩkɛri ũ deńla. Matɛn o lán ĩade bàmɛ. Ma zĩ kɛ̀ deńla,
ma dana kpɛ́siran deńla, má a gbɛ̃na lɛ́ dɔ̃ro, ma kunna ga lɛ́i lɛ́ vĩro. 24 Yudanɔ ma gbɛ̃ kũ
fla̋ao lɛ́ bupla mɛ̀n donsari ari gɛ̃̀n sɔɔro. 25 Ò ma lɛlɛ kũ gòoo gɛ̃̀n aakɔ̃. Ò ma papa kũ gbɛ̀ɛo
gɛ̃̀n do. Gó'itɛ kpàtɛ kũmao gɛ̃̀n aakɔ̃, ma kɛ gɔrɔ do ísira gũn fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 26 Ma
wɛ̃tɛgɛna dasinɔ gũn madìgɔ̃ kú karii gũn: Swa karii, kpãni wɛ́dewɛnɔ karii, Yudanɔ karii,
buri pãndenɔ karii, wɛ̃tɛ gũn karii, sɛ̃̀ntɛ karii, ísira karii, Yesude ɛ́kɛnɔ karii. 27 Ma zĩ gbãna
kɛ̀ kũ wãwão, ma itɛ̃ kɛ̀ a lɛ́ vĩro, nà ma dɛ, ími ma kũ, madìgɔ̃ kun pɔ́blenaa sari gɛ̃̀n baaakɔ̃,
má tɛ́ punsi ĩa gũn. 28 A kparanɔ onaa baasi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ sĩnda pínki laasun dì tɔ̃ma lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà. 29 Dí mɛ́ ani busa, mà gí busaii? Dín oni kɛ̃ zɛ́a à gí ũmaa?
30 Tó à kṹ mà lɛ́ gbɛ̃, mani gbɛ̃ ma gbãnasarikɛ musumɛ. 31 Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De dɔ̃
kũ matɛn ɛ́kɛ toro. Ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki! 32 Gɔrɔ kũ má kú Damasuku, akũ kína
Areta asakpa pì ò wɛ̃tɛ pì bĩnilɛnɔ dãkpã, de ò le à ma kũ yãi, 33 akũ ò ma bo wondoo gũn, ò
ma kipa kũ bàao tãnko gũn bĩni kpɛ, akũ ma bàa sì.

12

Pɔlu wɛ́gupu'enaa

1 À kṹ tilasi mà lɛ́ gbɛ̃. Bee kũ à àre vĩro, mani lɛ́ pá wɛ́gupu'enanɔa kũ yã kũ Dikiri
mɔ̀mɛnɛnɔo sà. 2 Má gbɛ̃ke dɔ̃ Kirisi gũn, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao ari ludambɛ aakɔ̃den, a wɛ̃̀ gɛ̃ro
donsarin dí. À gɛ̀ɛ kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin yá, má dɔ̃ro, sé Luda. 3 Má dɔ̃ kũ ò ade pìi sɛ̀ ò
gɛ̀ɛ kãao aruzennammɛ. À gɛ̀ɛ kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin yá, Luda mɛ́ à dɔ̃. 4 À yã kũ àdi sí oro
mà, kũ bisãsiri ni fɔ̃ à babaro. 5 Mani lɛ́ gbɛ̃ ade yã musu, mani gbɛ̃ ma zĩda yã musuro, sé
ma gbãnasarikɛ yã. 6 Bee tó mani lɛ́ gbɛ̃, adi kɛ má yɔ̃nkɔnlo, zaakũ yãpuran mani o. Ama
mani lɛ́ gbɛ̃ro, de gbɛ̃ke sún ma ditɛ de pɔ́ kũ à ɛ̀ma ke yã kũ à mà ma lɛ́nlaro. 7 De màsun ĩa
dã yã zɔ̃kɔ̃ kũ Luda mɔ̀mɛnɛnɔ musuro yãi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma mɛ̀ɛ gũn Setan zi̋ri ũ, àgɔ̃ wɛ́ tãma,
de màsun ĩa dãro yãi. 8 Ma wɛ́ kɛ̀ Dikiria gɛ̃̀n aakɔ̃ yã pìi musu de à pɔ́ pì bo ma mɛ̀n, 9 akũ à
pìmɛnɛ, a gbɛ̃kɛ kũ adì kɛmɛnɛ mɔ̀ma. Gbãnasarikɛ gũnn a gbãna papana dì bon. Abire yãi
mani lɛ́ gbɛ̃ kũ pɔnnao ma gbãnasarikɛ musu, de Kirisi gbãna gɔ̃ kú ma gũn. 10 Abire yã mɛ́ à
tò madì pɔnna kɛ kũ gbãnasarikɛo kũ wé'idammanaao kũ wario kũ takasio kũ wɛ́tãmmanaao
Kirisi yãi, zaakũ gɔrɔ kũ gbãna kla̋aman madìgɔ̃ gbãna.

Kɔrintidenɔ yã Pɔlu kũna gbãna

11 Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma dan. Ákɔ̃nɔmɛ à de yã à ma sáabu kpá. Bee tó má kun
pɔ́ke ũro, má kĩana zi̋ri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kṹnɔi yãke gũnlo. 12 Ma a kunna zi̋ri ũ mɔ̀árɛ kũ
mɛnao manamana sèedakɛnanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ gũn. 13 Bɔ́ mɛ́ à á kĩa sɔsinɔ
gbɛ̃ kparanɔaa? Ke kũ mádi gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãii? À sùru kɛ kũmao kũ taari dio! 14 Tera
sà ma soru kɛ̀ mà su á kĩnaa a gɛ̃̀n aakɔ̃deo, akũsɔ̃ mani gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. Ákɔ̃nɔ matɛni
á wɛtɛ, adi kɛ á pɔ́nɔn matɛn wɛtɛro. Zaakũ denɔ mɛ́ òdi aruzɛkɛ ditɛ ń nɛ́nɔnɛ, adi kɛ nɛ́nɔ
mɛ́ òdi ditɛńnɛro. 15 Mani fɔ̃ mà pɔ́ kũ má vĩ deárɛ pínki, mà a zĩda kpááwa kũ pɔnnao. Tó ma
yenaái tɛn kara, á yenamai ni lagon yá? 16 Bee kũ a we kũ mádi gɔ̃árɛ aso ũro, gbɛ̃nɔ dì pi,
wɛ́zɛ̃rin ma ũ, ma pɔ́ sìáwa kũ ɔ̃ndɔ̃o. 17 Ma á blé gbɛ̃ kũ ma ń zĩáwanɔ ke gãi yá? 18 Ma kútɛ
kɛ̀ Titunɛ à gɛ́ á kĩnaa, akũ ma ó gbɛ̃ndo dànɛ. Titu á blén yá? Ó nɛ̀sɛ dokɔ̃nɔnloo? Ó ágba
dokɔ̃nɔnloo?

19 Átɛn da yã ótɛn boki wɛtɛn yá? Lɛnlo! Ótɛn yã o kũ Luda dɔ̃naao kunna Kirisi gũmmɛ.
Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ma abire òárɛ pínki á zĩni pɛtɛna yãimɛ. 20 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma su
á kĩnaa, mani á le lákũ má ye nàro, akũsɔ̃ áni ma e lákũ á ye nàro. Matɛn vĩna kɛ fìtiinɛ kũ
nɛ̀sɛgɔ̃baao kũ pɔfɛ̃o kũ ania pãsĩo kũ kɔ̃yakanaao kũ kɔ̃pinaao kũ ĩadãnaao kũ zukakanaao.
21 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma ɛra ma su á kĩnaa, ma Luda ni tó wé'i ma kũ á arɛ. Gbɛ̃ kũ ò
durunna kɛ̀ yã, ò gbãsĩ kɛ̀, ò pãpã kɛ̀, ò wé'isariyã kɛ̀nɔ, tó odi nɛ̀sɛ litɛ ò mìi kɛ̃̀ yã pìnɔaro,
mani pɔsira kɛ kũńwo.

13

Lɛ́dammana kpɛkpɛ

1 Ma suna á gwa gɛ̃̀n aakɔ̃den dí. Òdi yã pínki yãpura ma sèedade gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn
aakɔ̃ lɛ́i. 2 Ma gĩnakɛ ma lɛ́ dà gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀nɔa yã kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ ma suna á kĩnaa
gɛ̃̀n pladeo, tera ma ɛra matɛn lɛ́ daḿma dɔ bee kũ má kú kããoro, tó ma ɛra ma su dɔ, mani
ń gbɛ̃ ke tóro yoo! 3 Átɛn sèeda wɛtɛ kũ Kirisi tɛn yã o ma gãin yá? Tɔ̀! Adi kɛ Kirisi gbãna
sarinlo, à gbãna á tɛ́. 4 Bee kũ à gà lía gbãnasarikɛ gũn, à kun tera kũ Luda gbãnaomɛ. Lɛmɛ
kunna a gũn ó kú kũ gbãnasarikɛo lɛ se, ama ónigɔ̃ kú kãao á tɛ́ kũ Luda gbãnao.
5 À á zĩda tàasi ká à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanikɛnaa gũn. À kɛkɛ à á zĩda gwa. Á dɔ̃ kũ
Kirisi kú á gũnloo? Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kũ áni e ódi fuaro. 7 Ótɛn wɛ́ kɛ Ludaa de àsun
yã vãni ke kɛro. Adi kɛ de gbɛ̃nɔ ó zĩ sáabu kpá yãinlo, de à a mana kɛ yãimɛ, bee tó òtɛni ó
gwa gbɛ̃ funanɔ ũ. 8 Óni fɔ̃ ò bo yãpura kpɛro, sé ò zɛ́o. 9 Tó ó gbãna vĩro, akũsɔ̃ á gbãna, ó pɔ
dìgɔ̃ nnamɛ. Odì adua kɛárɛ de à kɛkɛ à bo mana. 10 Ma yã birenɔ kɛ̃̀árɛ kũ má kú kããoro, de
tó ma su, màsun kɛárɛ pãsĩ kũ doka kũ Dikiri kpàmaoro. À kpàma á zĩnipɛtɛna yãimɛ, adi kɛ
á lɛtɛna yãinlo.
11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnna kɛ. À yã kɛkɛ à bo mana. À ma lɛ́damma ma. À lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃
nna kũ kɔ̃o, Luda yenyĩde aafiade gɔ̃ kú kããó. 12 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao.
Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpààwa ń pínki. 13 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ, Luda gɔ̃ yeái, kɔ̃gbɛ̃kɛna gɔ̃ kú
á tɛ́ kũ Luda Ninio á pínki.

GALATIANƆ

Baaru nna pãnde kunlo

1-2 Makũ Pɔlu Luda zȉri kũ ma Yesude dake kũ ó lɛɛlɛnɔ pínki, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀ sɔsi
gbɛ̃ kũ ò kú Galatia bùsu gũnnɔnɛ.*fZĩr 16:6* Ma kunna zȉri ũ dí bo gbɛ̃nɔ kĩnaa ke bisãsiri
gãiro, Yesu Kirisi kũ De Luda kũ à a fùtɛ bona ganwo mɛ́ à ma zĩ. 3 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̃̀ndiii ó De Luda pɔyenyĩnaaa, à ó durunna
kɛ̃̀wá de à ó bo andunia tera vãni dín. 5 Luda mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.
6 Kũ átɛn kpɛ li Luda kũ à á sísi a gbɛ̃kɛ gũnnɛ likalika lán dí bà, à arɛ dɔ̀ zɛ́ pãndea, yã pìi
bò ma sarɛ manamana. 7 Baaru nna pãnde ke kunlo. Gbɛ̃ kũ ò ye ò Kirisi baaruu pì litɛnɔ
tɛni á likaramɛ. 8 Bee tó ókɔ̃nɔ ke malaika kũ à bò ludambɛ baaru nna kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ a kũ o
òárɛoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa. 9 O òárɛ yã akũsɔ̃ matɛn oárɛ dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nna kũ
adi kɔ̃ sɛ́ kũ a kũ a màaoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa.
10 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsirian yá, ke Luda? Matɛn wɛtɛ ma yã ká bisãsirigun yá? Tó
bisãsirin má ye à káńgu ari tera, de Kirisi zɔ̀bleriin ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zȉri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má ye à dɔ̃ kũ baaru nna kũ madì kpáárɛ dí bo bisãsiri kĩnaaro. 12 Mádi ma
bisãsiri kĩnaaro, gbɛ̃ke mɛ́ à dàmɛnɛro, Yesu Kirisi mɛ́ à bò à sùomɛnɛ.
13 A mà lákũ má kun nà yã Yudanɔ donyĩzɛn. Ma Luda sɔsi gbɛ̃nɔ wɛ́ tȁ pãsĩpãsĩ, ma wɛ̀tɛ
mà ń kakatɛ.*fZĩr 8:3* 14 Ma Yudanɔ donyĩzɛ pì yã kũ̀ ɔplapla de ma sáranɔla dasi, ma kokari
deńla ó dizinɔ futɛokarayã pìi gũn. 15 Ama Luda ma ditɛ a pɔ́ ũ zaa ma da gbɛrɛn. Kũ ma
sísina a gbɛ̃kɛ gũn gɔrɔ kàmɛ, 16 akũ à a Nɛ́ gbàrɛma,*fZĩr 9:3-6* de mà a baaru nna kpá buri
pãndenɔnɛ. Mádi gɛ́ dada gbɛ̃ke kiaro, 17 mádi gɛ́ Yurusalɛmu gbɛ̃ kũ ò kun zȉrinɔ ũ ma ãnɔ
kĩnaaro, ma gɛ Larubunɔ bùsun gɔ̃̀nɔmɛ, akũ ma ɛra ma su Damasuku.
18 Wɛ̃̀ aakɔ̃ gbɛran ma gɛ Yurusalɛmu, de ò kɔ̃ dɔ̃ kũ Pitao, akũ ma kɛ kãao gɔrɔ gɛ̃ro.*fZĩr
9:26-30* 19 Mádi zȉri pãnde ero, séde Dikiri dakũna Yamisi. 20 Yã kũ ma kɛ̃̀árɛ pìi, ma sì kũ
Ludao kũ adi kɛ ɛ́kɛn ma tòro. 21 Abire gbɛra ma gɛ Siria bùsun kũ Silisia bùsuuo. 22 Gɔrɔ birea
Kirisi sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ dí wɛ́ simalɛro, 23 ama ò mà ò pì, gbɛ̃ kũ àtɛni ń wɛ́ tã yã mɛ́
àtɛn donyĩzɛ kũ à wɛ̀tɛ à kakatɛ pì waazi kɛ tera sà, 24 akũ ò Luda tɔ́ bò ma yã musu.

2

Pɔlu kɔ̃yãmana kũ zȉri kparanɔ

1 Wɛ̃̀ kuri awɛɛsiikɔ̃ gbɛra ma ɛra ma gɛ Yurusalɛmu kũ Baanabao.*fZĩr 15:2-4* Ma Titu sɛ̀,
à gɛ̀ɛ kũoo se. 2 Ma gɛ gwe, kũ Luda mɛ́ à bò à sùma à pì mà gɛ́ yãimɛ. Akũ ma baaru nna
kũ madì kpá buri pãndenɔnɛ bɔ̀kɔtɛ gbɛ̃ kũ ò de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔnɛ ńtɛ̃nɛ, de zĩ kũ ma kɛ̀ kũ a kũ
matɛn kɛo sún kɛ pãro. 3 Titu kũ ó lɛɛlɛ, bee kũ a Girikikɛnaao, odi gã naa à tɔ̃̀ zɔ̃ro. 4 Yã pìi
fùtɛ Yesude ɛ́kɛ kũ ò gɛ̃̀wái kpãninɔ musumɛ. Ò gɛ̃̀wái de ò ó zĩdadekɛna Kirisi Yesu gũn asiri
gwa ò ó da zɔ̀blemmɛ, 5 akũ odì we ò mìi nàtɛńnɛro bee fíti, de à le àgɔ̃ baaru nna pì yãpura
kũna yãi. 6 Gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔ dí yãke karamɛnɛro. Lákũ ò de nà dí kɛmɛnɛ yãke
ũro, zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro. 7 Ò è Luda baaru nna kpana buri pãndenɔnɛɛ nàmɛnɛ
ma ɔĩ, lákũ à a kpana Yudanɔnɛɛ nà Pitanɛ a ɔĩ nà. 8 Zaakũ lákũ Luda zĩ kɛ̀ Pita gãi nà a kunna
zȉri ũ yã musu Yudanɔ tɛ́, lɛn à zĩ kɛ̀ ma gãi buri pãndenɔ tɛ́ lɛ. 9 Yamisi kũ Pitao kũ Yuhana
kũ òtɛni ń gwa sɔsi gbɛ̀gba ũnɔ gba kũ Luda dàmɛnɛɛ dɔ̃̀, akũ ò ɔ kpàwá, ókɔ̃nɔ kũ Baanabao
kɔ̃gbɛ̃kɛ sèeda ũ. Ò sì ò gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaa, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃, Yudanɔ kĩnaa. 10 Yã kũ ò yein dí, ń
takasidenɔ yã gɔ̃ dɔógu. Gɔrɔ birea sɔ̃ ó mɛ̀ɛ wȁ kũ a kɛnaao kɔ̀.

Yesu náanikɛna mɛ́ àdi ó sura ba

11 Kũ Pita sù Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kũ à zȁ yãa yãi. 12 Zaakũ ari Yamisi zȉrinɔ gɔ̃ gɛ́ ká,
àdi pɔ́ ble kũ buri pãndenɔomɛ. Kũ ò kà, akũ à bòru kũ kpɛo à kɛ̃̀ḿma, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda
kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃̀zɔ̃na yãonɔnɛ yãi. 13 Yuda kparanɔ nàa manafikikɛnaa pìi gũn. Bee Baanaba
se ò a gà ò nàḿma. 14 Kũ ma è ò baaru nna yãpura kũna a zɛ́aro, ma ò Pitanɛ ń pínki wára:
Mɔkɔ̃n Yuda ina ń kun lán buri pãnde bà, adi kɛ lán Yuda bànlo. À kɛ̀ dera ndì gã na buri
pãndenɔa, de ògɔ̃ Yudanɔ yã kũnaa?
15 Yudanɔn ó ũ inaa gũn, buri pãnde durunnakɛrinɔn ó ũro. 16 Ama ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì bo
mana doka pì kɛna yãiro, séde Yesu Kirisi náanikɛna ado.*fRom 3:20, 22* Bee ókɔ̃nɔ, o Kirisi
Yesu náani kɛ̀, de ò le ò bo mana ó Kirisi náanikɛnaa pì yãimɛ, adi kɛ doka pì kɛna yãinlo,

zaakũ gbẽke dì bo mana dokakũna yãiro.*fZab 143:2* 17 Gɔrɔ kũ ótɛn wɛtɛ ò bo mana Kirisi
gũn, tó o è durunnakɛrinɔn ó ũ se, abire pì Kirisi tɛn durunna gba zɛ́n yá? Oi! 18 Tó ma
ɛra matɛn doka kũ ma gbòro kɛkɛ, doka pì taariden ma ũ gwe. 19 Zaakũ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pìi
musu, akũ ma kpɛ lìnɛ, de màgɔ̃ kun Luda pɔ́ ũ yãi. Ma ga lía kũ Kirisio. 20 Makũ mɛ́ má kun
doro, Kirisi mɛ́ à kú ma gũn. Tera sà ma bisãsirikɛnaa gũn má kú Luda Nɛ́ kũ à yemai à gì
a wɛ̃ndiii ma yãi náanikɛnaa gũmmɛ. 21 Matɛn Luda gbẽkɛ da pãro. Tó gbẽ dì bo mana doka
pì yãimɛ, de Kirisi gà pãmɛ.

3

Musa doka kũ ludanaanikɛnaao

1 Ákɔ̃nɔ Galatia yɔ̃nkɔnɔ! Ò pɔ́ dàáwan yá? O Yesu Kirisi gana lía mɔ̀árɛ a è sãnsãn. 2 Má
ye mà yã mɛ̀n do gbɛkaáwa. A Luda Nini lè dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna
yãimɛ? 3 À kɛ̀ dera a gɔ̃ yɔ̃nkɔnɔ ũ lán dí bàa? A naa kũ Luda Nini gbãnao, akũ átɛn láka kũ á
zĩda gbãnao yá? 4 Á wari zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ pãn yá? Oi, adi kɛ pãro. 5 Luda a Nini kpàáwa, à daboyãnɔ
kɛ̀ á tɛ́ á dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna yãimɛ?

6 À gwa Ibrahĩa. À Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.*fNaa 15:6,
Rom 4:3* 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbẽ kũ òtɛn Luda náani kɛnɔ mɛ́ ò Ibrahĩ burinɔ ũ.*fRom 4:16* 8 Luda
yã takada gĩnakɛ à a baaruu kpà Ibrahĩnɛ à pì, Luda ni arubarika da buri sĩnda pínkigu a
gãi,*fNaa 12:3* zaakũ Luda yã takada pì gĩnakɛ à dɔ̃ kũ Luda ni tó yã bo nna kũ buri pãndenɔ
a náani kũ oni kɛ yãi. 9 Lɛn Luda dì arubarika da gbẽ kũ òtɛni a náani kɛnɔgu lɛ, lákũ à kɛ̀ a
náanikɛri Ibrahĩnɛ nà. 10 Gbẽ kũ à zɛ̀ kũ dokakũnaao gɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò
pì, gbẽ kũ òdigɔ̃ yã kũ ò kú doka takada gũnnɔ kũna pínki a zɛ́aro bi láari pɔ́mɛ. 11 Ó dɔ̃ sãnsãn
kũ Luda dì tó yã bò kũńwo nna dokakũna yãiro, zaakũ ò pì, gbẽ kũ Luda tò yã bò kãao nna a
náani kũ àtɛn kɛ yãi mɛ́ anigɔ̃ kun. 12 Doka dí kɔ̃ le kũ ludanaanikɛnaaoro, zaakũ ò pì, gbẽ kũ
à yã pìi kɛ̀ɛ, ade ni wɛ̃ndi le a gũn. 13 Kirisi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ ó gɛ̃nɛ ũ, à ó bó doka láari gũn, zaakũ
à kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbẽ kũ ò lòko lía bi láari pɔ́mɛ. 14 Abire kɛ̀ lɛ de arubarika kũ Luda dà
Ibrahĩgu le à gɔ̃ buri pãndenɔnɛ Kirisi Yesu gãimɛ, de ò Nini kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ le a náanikɛna
yãi.

Musa doka kũ Luda lɛ́sɛnaao

15 Ma gbɛ̃nɔ, bisãsiri yãkɛna takan matɛn oárɛ. Tó gbẽ lɛ́gbɛɛ dìtɛ, akũsɔ̃ à sèedadenɔ vĩ, oni
fɔ̃ ò gbororo, oni fɔ̃ ò yãke karanlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ sɛ̀ Ibrahĩnɛ lɛ kũ a burio.*fNaa 12:7* Luda
yã takada dí pi kũ a burinɔ lákũ parin à tɛ́ḿma bàro, à pì kũ a buriomɛ. Gbẽ mɛ̀n don à tɛ́a,
àkũmɛ Kirisi ũ. 17 Yã kũ má ye mà on dí: Luda gĩnakɛ à lɛ́ sɛ̀nɛ yã à pì a bàka nigɔ̃ kú kãao. Wɛ̃
wàa pla kũ mɛ̀n baraakurio gbɛran doka sù.*fBon 12:40* Doka pì ni fɔ̃ à lɛ́sɛnaa pìi gbororo,
ani fɔ̃ à a kɛ pãro. 18 Tó òdi Luda arubarika le dokakũnaa gũn, de adi bo a lɛ́sɛnaa gũn doro.
Ama Luda gbẽkɛ kɛ̀ Ibrahĩnɛ, kũ à a lɛ́ sɛ̀nɛ yãimɛ.*fRom 4:14* 19 Bɔ́yãi à doka dìtɛi dɔɔ? À
doka kàra ari Ibrahĩ buri kũ Luda lɛ́ sɛ̀ a yã musu gɔ̃ sumɛ, de gbɛ̃nɔ le ò dɔ̃ kũ ò de taaridenɔ ũ
Luda kĩnaa yãi. Luda a doka pìi kpà malaikanɔa, ò nà yãkɛkɛriinɛ a ɔĩ, à ditɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda
lɛ́sɛna sɔ̃, a yãmɛ ado, a bàka kú kũ yãkɛkɛriioro.

21 Tɔ̀, doka pìi bò Luda lɛ́sɛna kpɛn yá? Lɛnlo! Tó doka kũ àdi wɛ̃ndi kpáḿma kun yã, de o
bo mana doka pì yãi. 22 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, durunna gbẽ sĩnda pínki kà kpɛ́n, de arubarika
kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ɛ pì le à gɔ̃ Yesu Kirisi náanikɛrinɔ pɔ́ ũ a náani kũ òtɛn kɛ pì yãi.

23 Zaade Yesunaanikɛna dí suro, doka ó ká kpɛ́n, à ó kũna purusunanɔ ũ ari
Yesunaanikɛna kũ àtɛn su gɛ̀ɛ à bòo gupuraa. 24 Lɛn doka pì de ó gwàri ũ lɛ yã ari Kirisi
gɔ̃ su, de ò bo mana a náanikɛna yãi. 25 Lákũ Yesunaanikɛnaa sù nà sà, o bo ó gwàri yãn.

26 Kunna Kirisi Yesu gũn á de Luda nɛ́nɔ ũ á pínki a náani kũ átɛn kɛ yãi, 27 zaakũ ákɔ̃nɔ
kũ a da'itɛ kɛ̀ Kirisi pɔ́ ũnɔ, a Kirisi dàa sɛtɛ. 28 Yudanɔ kũ buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ,
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔn donadona kɔ̃nɛro, zaakũ á pínki pɔ́ dokɔ̃nɔn á ũ kunna Kirisi Yesu gũn.
29 Tó á de Kirisi pɔ́ ũ, á de Ibrahĩ burinɔ ũmɛ, akũsɔ̃ á de arubarika kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ blèrinɔ
ũ.*fRom 4:13*

4

1 Matɛn oárɛ, gɔrɔ kũ túbibleri de nɛ́ ũ, bee tó a de aruzɛkɛnɔn de a pɔ́ ũ pínki, à de zɔ̀laro.
2 Àdi mì natɛ gwàrinɔnɛ kũ gbẽ zɔ̃kɔ̃nɔ ari gɔrɔ kũ a de dìtɛa. 3 Lɛn ókɔ̃nɔ se, gɔrɔ kũ ódi kàsara
kũro, odì zɔ̀ ble andunia pɔ́ kũ òdi mì natɛńnɛnɔnɛ.*fGal 4:9, Kɔl 2:8, 20* 4 Kũ gɔrɔ kũ Luda
dìtɛ kà, à a Nɛ́ zɪ̃̀, ò a ì bisãsiri ina ũ Musa doka gũn, 5 de à ókɔ̃nɔ kũ ótɛn zɔ̀ ble Musa dokanɛnɔ
bo, ò gɔ̃ a nɛ́nɔ ũ. 6 Luda a Nɛ́ Nini dà ó swɛ̃ɛ gũn, kũ ó de a nɛ́nɔ ũ yãi. Nini pìi dì wiki lɛ́ à pi:
Baa, ma De! 7 Abire yãi zɔɔmɛ n ũ doro, nɛ́mɛ n ũ. Lákũ Luda nɛ́mɛ n ũ nà, à n kɛ a túbibleri
ũmɛ.*fRom 8:15-17*

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gɔrɔ kũ á Luda dɔ̃ro, adì do pɔ́ kũ ò de Luda ũronɔi.*f1Kɔ 8:4-6* 9 Lákũ á Luda dɔ̃ nà tera
sà, atɛ̃nsa kũ Luda á dɔ̃, bɔ́yãi a ɛra átɛn arɛ dɔ pɔ́ gina futa gbãnasari pìnɔa dɔɔ? Bɔ́yãin a ɛra
á ye à dońyĩ dɔɔ? 10 Adì gɔrɔ kenɔ kũ mɔ kenɔ kũ dikpɛ kenɔ kũ wɛ̃̀ kenɔ tɛ̃̀ bo.*fRom 14:5, Kɔl
2:16* 11 Vĩna ma kũ á yã musu. Ase zĩ pãn ma kɛ̀ á tɛ́ yá?

12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakũ ma gɔ̃ lán á bà. Ádi taari kɛmɛnɛ yãro. 13 Á
dɔ̃ kũ gyãkɛnaa gũnn ma baaru nna kpàárɛ káaku. 14 Bee kũ ma gyãkɛna kɛ̀árɛ yɔ̃ogwana ũ,
ádi ma gya boro ádi lɛ́'i kúmaro, a ma si lán Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Arubarika
kũ átɛn kɛmɛnɛ yã kɛ̀ deraa? Mani fɔ̃ mà o á yã musu mà pi, tó ani sí kɛ yã, de a á wɛ́ bòbo
a kpàma. 16 Kũ ma yãpura òárɛ yãin ma gɔ̃ á zãnguri ũ sà yá? 17 Gbɛ̃ kũ̀nɔ mɛ̀ɛ wà̃ kũ á yão,
ama a mana yãinlo. Ò ye à kɛ̃wámɛ, de à naḿma. 18 Mɛ̀wãna kũ gbɛ̃ yão a mana yãi mɛ́ à
nna. Ma mɛ̀ɛ wà̃ kũ á yão gɔrɔ sĩnda pínkimɛ, adi kɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo adonlo. 19 Ma nɛ́
yenyĩ̀denɔ, matɛni á ina wãwã kɛ dɔ ari Kirisi gɔ̃ sà da á gũn. 20 Má ye màgɔ̃ kú kãáo tera, de
mà a yã'ona litɛ, zaakũ ma bídi kɛ̀ á yãamɛ.

Hazara kũ Sarao

21 À omɛnɛ, ákɔ̃nɔ kũ á ye doka iko vĩáwanɔ, ádi yã kũ à kɛ̃na Musa doka takada gũn
maroo? 22 Ò pì Ibrahĩ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. À a do ì kũ zɔ̀ɔomɛ,*fNaa 16:15* akũ à a do
ì kũ zĩdadeo.*fNaa 21:1-2* 23 Zɔ̀ɔ pì nɛ́ ì bisãsirikɛnaa gũmmɛ, akũ zĩdade a pɔ́ ì Luda lɛ́sɛna
yãi.*fRom 9:7-8* 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã dewɛrɛ yáasi taka ũ, Luda bàka kunna kũńwo yã lɛu pla
ũ. A do bò Sinai kpi kĩnaamɛ, àdi zɔ̀kɛna ińnɛ. Àkũ mɛ́ à Hazara ũ. 25 À de Sinai kpi kũ à
kú Larubunɔ bùsun yáasi taka ũ. Yurusalɛmu tera de a ũ dɔ, zaakũ àtɛn zɔ̀ ble kũ a gbɛ̃nɔ ń
pínkimɛ. 26 Yurusalɛmu kũ à kú musumɛ zĩdade ũ. Àkũmɛ ó da ũ. 27 Zaakũ à kɛ̃na Luda yãn
ò pì:
Ǹ pɔnna kɛ, mɔkɔ̃n para kũ ńdi nɛ́ iro!
Ǹ ayuwii kɛ, mɔkɔ̃n kũ ńdi nɔ̀wãwã kɛro!
Zaakũ mɔkɔ̃n kũ n zã pã kpànyĩ,
n nɛ́ dasi de nɔgbɛ̃ kũ a zã arɛ dɔ̀a pɔ́la.
28 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lɛ́sɛna nɛ́nɔn á ũ lán Isaaku bà. 29 Nɛ́ kũ ò a ì bisãsirikɛnaa gũn
wari dɔ̀ nɛ́ kũ ò a ì kũ Luda Nini gbãnaooa. Lɛn à de lɛ kũ a terao. 30 À kɛ̃na Luda yãn
deramɛɛ? Ò pì: Ǹ pɛ́ zɔ̀ɔ pìia kũ a nɛ́o, zaakũ zɔ̀ nɛ́ ni túbi ble kũ zĩdade nɛ́oro.*fNaa 21:10*
31 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, zɔ̀ nɛ́nɔn ó ũro, zĩdade nɛ́nɔn ó ũ.

5

Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ Kirisi gũn

1 Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ yãin Kirisi ó bói. À zɛo gíngin, àsun tó ò ɛra ò bà káárɛ á yĩn zɔ̀nɔ ũ doro.
2 Makũ Pɔlu matɛn oárɛ, tó a tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀árɛ, Kirisi ni karana kɛárɛro. 3 Ma ɛra ma ò, ma
karaárɛ, gbɛ̃ kũ à tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀arɛ, séto à mì natɛ Musa dokanɛ pínki. 4 Ákɔ̃nɔ kũ átɛn wɛtɛ à bo
mana doka gũnnɔ, a á zĩda kɛ̃̀ Kirisia, a kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛa. 5 Yesu náanikɛnaa gũn ó bona mana
tãmaa vĩ, ó wɛ́ dɔi kũ a Nini gbãnao. 6 Kirisi Yesu gũn tɔ̃̀zɔ̃na ke tɔ̃̀zɔ̃nasari yãke vĩro, séde
Yesu náanikɛna kũ àdi yenyĩ ińnɛ.
7 Átɛn gɛ́ arɛ yã manamana. Dí mɛ́ à tɛna yãpurai zɛ́ zɔ̃̀árɛɛ? 8 Yã kũ a a zɛ́ lè dí bo Luda kũ
à á sísi à á sɛ́ kĩnaaro. 9 Lùbɛnɛ fítinna dì flawadɛna futɛ pínki.*f1Kɔ 5:6* 10 Má á náani vĩ Dikiri
gũn, kũ áni nɛ̀sɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kũ àtɛni á likara sɔ̃, ani a zĩ gbɛ̀ le, bee dímɛ. 11 Makũ sɔ̃
ma gbɛ̃nɔ, tó tɔ̃̀zɔ̃na waazin matɛn kɛ ari gbãra, bɔ́yãi òtɛni ma wɛ́ tãi dɔɔ? Tó lɛmɛ, de Kirisi
gana lía yã ni ũ gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃ kũ òtɛni á likara kũ tɔ̃̀zɔ̃na yãonɔ gɛ́ ò ń zĩda fɛ̀rɛ kɛ se.
13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda á sísi à gɔ̃ zĩdadenɔ ũmɛ, ama àsun tó á gɔ̃na zĩdadenɔ ũ pì gɔ̃árɛ
pɔyeinakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì natɛkɔ̃nɛ kũ yenyĩo, 14 zaakũ yã mɛ̀n do díkĩnamɛ Musa doka
sĩnda pínki mì ũ: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 15 Tó átɛn saka tɔ̃tɔ̃kɔ̃a átɛn kɔ̃ sóso,
à laakari kɛ kɔ̃kakatɛnaai.

Luda Nini donnɛna arɛ

16 Matɛn oárɛ, à tó Luda Nini doárɛ arɛ, á bisãsirikɛ pɔyeina ni láka. 17 Á bisãsirikɛ pɔyeinaa
dì kɔ̃ sɛ́ kũ Luda Nini pɔ́oro, akũsɔ̃ Luda Nini pɔyeinaa dì kɔ̃ sɛ́ kũ á bisãsirikɛ pɔ́oro. Òdi
gíkɔ̃imɛ, abire yãi adì fɔ̃ à yã kũ á yei kɛro.*fRom 7:15-23* 18 Tó Luda Nini tɛn doárɛ arɛ,
doka iko vĩáwaro.
19 Ó ó bisãsirikɛ dànɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛnaa, gbãsĩkɛnaa, wɛ́'isariyã, 20 tãnagbagbanaa,
gãwãkɛnaa, zãngu, fìtii, nɛ̀sɛgɔ̃baa, nɛ̀sɛwãnaa, denlawɛtɛnaa, kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa, kɔ̃kpaatɛtɛnaa,

21 kɛna kũ kɔ̃o ĩni, wɛ̃dɛnaa, fàai pãpã bona kũ yã bire takanɔ. Ma a lɛ́ dàáwa lákũ ma dàáwa
nà yã, yã bire taka kɛ̀rinɔ ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa lero.
22 Luda Nini sɔ̃, àdi yenyĩ iń́nɛ kũ pɔnnao kũ aafiaao kũ mɛnao kũ gbɛ̃kɛo kũ manakɛnaao
kũ náanio 23 kũ busɛkɛnaao kũ zĩdakũnadɔ̃naao. Doka ke dì gí yã birenɔ takairo. 24 Gbɛ̃ kũ ò
de Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ ń bisãsirikɛ dàa pà lía kũ a pɔ́nidɛnanɔ kũ a pɔyeinanɔ lɛɛlɛ. 25 Lákũ ó
kú Luda Nini gãi nà, ò a dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Òsungɔ̃ yɔ̃̀gɔ̃ vĩro, òsun kɔ̃ dɔkɔ̃aro, òsun gɔ̃baa kpá kũ kɔ̃oro.

6

Ɔdana kɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ke sù à sɛ̃̀tɛ à durunna kɛ̀, ákɔ̃nɔ kũ Luda Nini tɛn doárɛ arɛnɔ à gɔ̃gɔ̃
kãao busɛbusɛ, à laakari kɛ de òsun á yɔ̃ ò gwa sero. 2 Àgɔ̃ kɔ̃ aso sɛ́. Átɛn Kirisi doka papan
gwe. 3 Tó gbɛ̃ke tɛni a zĩda gwa pɔ́ke ũ, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro, àtɛni a zĩda sãtɛmɛ. 4 Baadi a
yãkɛna tàasi ká gbasa à ĩa dã. Àsun a yã lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakũ baadi ni a zĩda aso
sɛ́mɛ.
6 Gbɛ̃ kũ òtɛn Luda yã danɛ, à a aruzɛkɛ li a dannɛriinɛ.
7 Àsun á zĩda kɛkɛro, Luda dí sí foboro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ tɔ̃̀ɔn àdi kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ a bisãsirikɛ dàaa,
ani kakatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ Luda Nini donɛna arɛ gũn sɔ̃, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro inɛ. 9 Òsun
kpasa kũ yãmanakɛnaaoro, zaakũ tó ódi kámma booro, óni àre le a gɔrɔa. 10 Abire yãi tó o zɛ́
lè, ògɔ̃ a mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, atɛ̃nsa ó Yesu náanikɛri dakenɔ.

Lɛ́zammanaa

11 À wãnzãn gbàgidigbagidi kũ ma kɛ̃̀ kũ ma zĩda ɔo gwa sà.
12 Gbɛ̃ kũ òtɛn yã kɛ gbɛ̃nɔ wɛ́ yãinɔ mɛ́ òtɛn gã naáwa kũ tɔ̃̀zɔ̃na yão, de òsun wɛ́ tãḿma
zɛna kũ Kirisi gana lía yãoro yãi. 13 Bee tɔ̃̀zɔ̃rii pìnɔ se, ò doka kũnaro. Ò ye à tɔ̃̀ zɔ̃, de ò le
ò ĩa dã á sèedaa pìi yã musu yãimɛ. 14 Mani ĩa dã pɔ́ke yã musuro, séde ó Dikiri Yesu Kirisi
gana lía yã baasiro, zaakũ a yãi andunia gɔ̃̀mɛnɛ gɛ̀ ũ akũsɔ̃ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ andunianɛ. 15 Tɔ̃̀zɔ̃na
ke tɔ̃̀zɔ̃nasari yãke vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũ. 16 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò yã pì kũnanɔnɛ, à ń
gba aafiaa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ Isaraila yãpuranɔ ũ.
17 Zaa gbãragbɛ̃ke sún ma wɛ́ tã doro. Wari kũ ò dɔ̀ma Yesu yãi bɔ̀gbɛ kpɛ́ kú ma mɛ̀ɛa.
18 Ma gbɛ̃nɔ, ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ! Aami.

ƐFESUDENƆ

Gbẽkɛ kũ Luda kɛ̀wɛrɛ Kirisi gũn

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̀rii Luda pɔyenyĩnaa gũn, makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̃̀ Luda gbẽ kũ
òtɛn Kirisi Yesu náani kɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbẽkɛ kɛárɛ, à á
gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! Ó kunna Kirisi gũn Luda a Nini arubarika sĩnda
pínki dàógu zaa musu. 4 À ó sɛ́ a gũn andunia katɛna ã, de ó kunna gɔ̃ denɛ adona mamberu
sari. Yenyĩ gũn 5 à gĩnakɛ à ó dítɛ a nénɔ ũ Yesu Kirisi gãi, lákũ àtɛn wɛtɛ a pɔyenyĩnaa gũn nà,
6 de à tɔ́ bo a gbẽkɛ gakuride kũ à kɛ̀wɛrɛ a Nɛ́ yenyĩde gũn yãi. 7 A gũn à ó bó kũ a aruo. À
ó taarinɔ kɛ̃̀wá a gbẽkɛ zɔ̃kɔ̃ 8 kũ à kɛ̀wɛrɛ à gɛ̃̀ ɔla yãi. Ɔndɔ̃ sĩnda pínki kũ wɛ́zɛ̃ sĩnda pínkioo
gũn 9 à tò o a pɔyenyĩna asiri dɔ̃̀, lákũ à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãi nà. 10 Tó a pɔyenyĩnaa pì kɛgɔrɔ kà,
ani pɔ́ sĩnda pínki kakara Kirisi ń Mìdenɛ, pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛo pínki. 11 Luda kũ àdi yã
sĩnda pínki kɛ lákũ à zɛ̀o a pɔyenyĩnaa gũn nà gĩnakɛ à ó dítɛ lákũ àtɛn wɛtɛ nà, à ó sɛ́ a pɔ́ ũ
Kirisi gũn, 12 de ókɔ̃nɔ kũ ó wɛ́ dɔ Kirisii zaa káakunɔ ògɔ̃ de a tɔ́ gakuride kpàrinɔ ũ. 13 Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, a yãpura yã mà, a baaru nna kũ à á sura bàa pìi sì. A gũn Luda a zĩda sèedaa kɛ̀áwa a Nini
kũ à a lɛ́ sɛ̀ ũ. 14 Àkũmɛ túbi kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ ari Luda gɔ̃ gɛ́ a gbẽnɔ bo, de ò a tɔ́ gakuride
kpá yãi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudenɔnɛ

15 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ ma á Dikiri Yesu náanikɛnaa mà kũ yenyĩ kũ á vĩ kũ Luda gbẽnɔ ń
pínki, 16 mádi kámma bo kũ Luda sáabukpanaao á yã musuro. Á yã dìgɔ̃ dɔmagu wɛ́kɛ kũ madì
kɛ Ludaaa gũn. 17 Madì wɛ́ kɛ De gakuride, ó Dikiri Yesu Kirisi Ludaa, de à á gba ɔ̃ndɔ̃, à á wɛ́
kɛ̃árɛ kũ a Nini gbãnao de à le à a dɔ̃ swáswa. 18 Madì wɛ́ kɛa à á nɛ̀sɛ wɛ̃árɛ de à le à tãmaa
kũ à á sísia dɔ̃. À a túbi gakuride aruzɛkɛ pìnɔ dìtɛ a gbẽnɔnɛ 19 kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ kũ
àtɛn zĩ kɛ ókɔ̃nɔ kũ odì a náani kɛnɔ gũnwo. Gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pì zĩ kɛ̀ Kirisi gũn 20 gɔrɔ kũ Luda a
vù gan, à a vùtɛ a ɔplai zaa musu. 21 Gwen Kirisi de kpatablerinɔ kũ ikodenɔ kũ gbãnadenɔ
kũ dikirinɔla ń pínki kũ tɔ́ kũ òdi mì natɛ́ńnɛnɔ pínki. Adi kɛ andunia tera díkĩna adonlo, kũ
a pɔ́ kũ ani suomɛ dɔ. 22 Luda tò à iko vĩ pɔ́ sĩnda pínkia, akũ à a dìtɛ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ sɔsi
gbẽnɔnɛ. 23 Sɔsi gbẽ pìnɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, à de Kirisi kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki papa gu sĩnda pínkia
papana ũ.

2

Vu à bona gan gɛ̃na wɛ̃̀ndin

1 Á de yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ á taarinɔ kũ á durunnanɔ yãi. 2 Á tɛ́ andunia díkĩna ágbai, a mìi
nàtɛ ĩa gbãnadenɔ kínanɛ, Setan kũ à kpɛ́ dona ludayãdarisarinɔnɛ arɛ pìi. 3 Ó pínki ó de lán
ń bà yã se. Odì pɔ́ kũ ó mɛ̀ yeii kũ yã kũ à ó pɔ gbào kɛ. Ó inaa gũn ó de gbẽ kũ Luda ni pɔfɛ̃
kipańmanɔ ũ lán dakenɔ bà, 4 ama Luda sùru zɔ̃kɔ̃, à yenyĩ vĩwɛrɛ manamana. 5 Gɔrɔ kũ ó de
gɛ̀nɔ ũ ó taarinɔ yãi, à ó fútɛ kũ Kirisio lɛɛlɛ. À á sura bà a gbẽkɛ gũn. 6 Kirisi Yesu gũn à ó sɛ́
à ó vútɛ kãao zaa musu, 7 de à le à a gbẽkɛ zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ mɔńnɛ andunia kũ ani su gũn yãi
yã mana kũ à kɛ̀wɛrɛ Kirisi Yesu gũn musu. 8 Luda á sura bà a gbẽkɛ gũn Yesu náani kũ a kɛ̀
yãi. Abire dí bo á kĩnaanlo, Luda mɛ́ à á gbá. 9 Á surabana dí bo á yãkɛna gãinlo, de gbẽke
sún ĩa dãoro yãi. 10 Luda ɔgbɛn ó ũ. Kirisi Yesu gũn à ó kɛ́ de ògɔ̃ kú kũ yã mana kũ à gĩnakɛ
à dìtɛwɛrɛ kɛnaao.

Gɔ̃na mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ Kirisi gũn

11 Ákɔ̃nɔ kũ á de buri pãndenɔ ũ inaa gũn, à laasun lɛ́ á kunna yãa. Tɔ̃̀zɔ̃nadenɔ dì á sísi
gyɔfɔrɔdenɔ, ama ń tɔ̃̀zɔ̃na de bisãsiri ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gɔrɔ birea á kun Kirisi sari, á de gbẽ zɩ̀tɔnɔ
ũ Isarailanɔnɛ. Á baka kú Luda bàka kunna kũńwo kũ a lɛ́sɛnnɛnaaoo gũnlo. Á kú andunia
gũn tãmaa sari ludadɔ̃naa sari. 13 Kirisi Yesu gũn tera, ákɔ̃nɔ kũ á zɛ̃̀ kũ Ludao yãnɔ a nai
kãni kũ Kirisi aru gbãnao. 14 Àkũmɛ ó kunna kũ kɔ̃o nna ũ, à tò Yudanɔ kũ buri pãndenɔ gɔ̃̀
mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. A mɛ̀ɛ gũn à ibɛrɛ kũ à da ń dagura bĩni ũ gbòro, 15 à Musa doka nà gui kũ a
yãditɛnanɔ de à tó ń pla ń pínki gɔ̃ kãao gbẽ dufu mɛ̀n do ũ. Lɛn à tò ò kɛ̀ kũ kɔ̃o nna lɛ. 16 À
ibɛrɛ làka, à ń pla ń pínki kɛ̀ nna kũ Ludao mɛ̀ dokɔ̃nɔ pìi gũn a gana lía yãi. 17 À sù à kɛna
nna kũ Ludao baaruu kpà ákɔ̃nɔ kũ á zɛ̃̀ kũ Ludaonɔnɛ kũ gbẽ kũ ò kãni kãaonɔ dɔ. 18 Kirisi
yãi ó pínki ó zɛ́ vĩ ò na De Ludai kũ a Nini dokɔ̃nɔ gbãnao.

19 Abire yãi á de gbɛ̃ zȉtɔnɔ ke bòasunɔ ũ doro, a gɔ̃ bedenɔ ũ kũ Luda gbɛ̃nɔ, a ɔndenɔ ũmɛ.
20 Ákɔ̃nɔmɛ kpɛ́ kũ Luda bò ɛ̃ kũ zȉrinɔ kũ annabinɔ nàaa ũ, akũsɔ̃ Kirisi Yesumɛ à ɛ̃pɛtɛgbɛ ũ.
21 A gũnn kpɛ́ pɔ́ sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn, àdigɔ̃ gbã Luda kpɛ́ ũ Dikiri gũn. 22 A gũn ákɔ̃nɔ se, á
de kpɛ́ pì bobɔnɔ ũ, ákɔ̃nɔmɛ Luda Nini kúki ũ.

3

Pɔlu zĩkɛna buri pãndenɔ tɛ́

1 Abire mɛ́ à tò makũ Pɔlu, má de purusuna ũ Kirisi Yesunɛ ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ yãi. 2 Ádi
ma lákũ Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩ dàmɛnɛ mà kɛ á tɛ́roo? 3 Luda a asiriyã mɔ̀mɛnɛ, ma kɛ̀árɛ
fíti kɔ̀. 4 Tó a a kyó kɛ̀, áni fɔ̃ à dɔ̃ lákũ ma wɛ́ kɛ̃̀ nà Kirisi asiriyã musu. 5 Luda dí yã pì o
gbɛ̃kenɛ yãro, akũ tera sà à mɔ̀ a zȉrinɔ kũ a annabinɔnɛ kũ a Nini gbãnao. 6 Yã kũ à utɛna
yã pìn dí: Kirisi Yesu gũn baaru nna mana yãi buri pãndenɔ gɔ̃̀ Luda túbiblerinɔ ũ lɛɛlɛ kũ
Yudanɔ, ò gɔ̃̀ kũńwo mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔ ũ. Ń baka kú lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ gũn. 7 Ma gɔ̃ baaru nna pìi
kpàri ũ gba kũ Luda dàmɛnɛ, a gbãna tɛ́n zĩ kɛ ma gũn yãi. 8 Makũ kũ má kĩana Luda gbɛ̃nɔ
tɛ́, Luda gba pìi dàmɛnɛ, akũ matɛn Kirisi aruzɛkɛ lakanasari baaru kpá buri pãndenɔnɛ,
9 matɛn asiriyã kũ Luda tɛn wɛtɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ bońnɛ gupuraa. Asiriyã pì utɛna Luda kũ
à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kĩnaa zaa káaku, 10 akũ tera sà à tò kpatablerinɔ kũ ikode kũ ò kú musunɔ
a ɔ̃ndɔ̃ buri dasinɔ dɔ̃̀ sɔsi gbɛ̃nɔ gãi. 11 Luda pɔyenyĩna kũ à kun zaa káaku pì lɛ́ pàpa Kirisi
Yesu ó Dikiri gãi. 12 A gũn ó zɛ́ vĩ ò na Ludai kũ swɛ̃̀ɛo kpatɛna a náanikɛna yãi. 13 Abire yãi
ma wɛ́ kɛ̀áwa, àsun tó á nɛ̀sɛ yaka wari kũ matɛn kɛ á musu yãiro. Á kpetana yãimɛ.

Kirisi yenyĩ

14 Abire yãi madì kútɛ De Ludanɛ. 15 A kĩnaa a bede kũ ò kú musu kũ zĩtɛonɔ ń tɔ́ lèn ń
pínki. 16 Madì wɛ́ kɛa à á gba gbãna á nɛ̀sɛɛ gũn kũ a Nini gbãnao a aruzɛkɛ gakuride lɛ́n,
17 de Kirisi vutɛ á swɛ̃̀n a náani kũ átɛn kɛ yãi, á zĩnipɛtɛna gɔ̃ gbãna yenyĩ gũn, 18 de à le à
a yenyĩ yàasa kũ a gbãnao kũ a leio kũ lòkotooo gbá dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki, 19 de à le à a
yenyĩ kũ oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ pínkiro dɔ̃, Luda papana pínki pɛkɛrɛáwa.
20 Luda zɔ̃kɔ̃! Ani fɔ̃ à kɛwɛrɛ de lákũ odì a wɛ́ kɛ ke odì a laasun lɛ́ nàla manamana kũ
gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ó gũnwo. 21 Ògɔ̃ a tɔ́ kpá sɔsi gbɛ̃nɔ kũ Kirisi Yesuoo gũn wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo ari
gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

4

Mɛ̀dokɔ̃nɔkɛnaa

1 Makũ kũ má de purusuna ũ Dikirinɛ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, á kunna gɔ̃ de lákũ Luda á sísi àgɔ̃ de
nà. 2 À kɔ̃ fɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i zĩdabusanaa gũn kũ nɛ̀sɛyĩdao kũ mɛnao. 3 À wɛ́ tã àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ kũ à bò
Luda Nini kĩnaa vĩ bà kũ àdi á dɔkɔ̃a ũ. 4 Mɛ̀ mɛ̀n domɛ, akũsɔ̃ Nini pìi mɛ̀n domɛ. Lɛn tãmaa
kũ Luda á sísiaa mɛ̀n do lɛ se. 5 Dikiri mɛ̀n do, akũsɔ̃ donyĩzɛ mɛ̀n do kũ da'itɛkɛna mɛ̀n doo.
6 Luda mɛ̀n domɛ ó pínki De ũ. Àkũ mɛ́ à iko vĩ ó baadia, àdigɔ̃ zĩ kɛ ó gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, à kú
kũ ó gbɛ̃ sĩnda pínkio.
7 Kirisi gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, lákũ à gba dàwɛrɛ nà lɛ́n. 8 Abire yãi à kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Kũ à fùtɛ à tà musu, à dò zȉzɔnɔnɛ arɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.
9 A futɛ à tana musu bire de deramɛɛ? Abire pì à kìpa ari zĩtɛ gɛ̃i gĩa. 10 Gbɛ̃ kũ à kìpaa pìimɛ gbɛ̃
kũ à fùtɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, de à gu sĩnda pínki pa. 11 Àkũ mɛ́ à gbɛ̃kenɔ gbà zɛ́ ògɔ̃ de
zȉrinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasutonɔ ke yãdannɛrinɔ,
12 de Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú a zĩ soru gũn, de Kirisi mɛ̀ gbãna kũ, 13 ari ó pínki ògɔ̃ gɛ́ ká Luda
Nɛ́ náani dokɔ̃nɔ kɛnaaa a dɔ̃na dokɔ̃nɔ gũn, de ò gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ Kirisi kũ pɔ́ sĩnda pínki
pɛ̀kɛrɛa zɔ̃kɔ̃ lɛ́n. 14 Tó lɛmɛ ónigɔ̃ de nɛ́ fíti kũ òdi ɔ̃ndɔ̃ kũ manafikio kɛńnɛ ò ń sãtɛnɔ ũ doro,
kũ yã dufu dannɛna dì ń sɛ́ lán ĩa ke ísɔ̃ bà. 15 Oi, óni yãpura o kũ yenyĩo, ò gbã yã sĩnda pínki
musu Kirisi kũ à de a mì ũ gũn. 16 A gũnn mɛ̀gu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn ò nakɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao,
akũ mɛ̀gunɔ dì zĩ kɛ a zɛ́a, mɛ̀ɛ dìgɔ̃ gbã àgɔ̃ kara kũ yenyĩo.

Kunna zĩ kũ kunna dufuo

17 Abire yãi matɛn yã oárɛ kũ Dikiri tɔ́o, matɛni á gbao laakarii. Àsungɔ̃ kun lán kifiri kũ ń
nɛ̀sɛfutakɛ dońnɛ arɛnɔ bàro. 18 Ń laasun ń kɛ́ yɔ̃nkɔ, ò zã kũ wɛ̃̀ndi kũ Luda dì kpáḿmao, kũ
ń wɛ́ sira, akũsɔ̃ ń sã gbãna yãi. 19 Ò nɛ̀sɛ vĩro, ò ń zĩda kpà wɛ́'isariyãa, ò dà vãni buri sĩnda
pínki kɛna ni vĩ. 20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, ádi Kirisi yã dada lɛro. 21 Yesu gũn a a yã mà, a yãpura kũ à vĩ
dàda. 22 Ò òárɛ à ɔ gbarɛ á dà zĩ kũ à doárɛ arɛi, kũ à yàka á pɔ́nidɛna vãninɔ yãi. 23 Ò òárɛ à á

nɛ̀sɛ litɛ á laasun gɔ̃ dufu, 24 áni dà dufu kũ Luda kɛ̀ lán a pɔ́ bà sɛ́, á kunna nigɔ̃ adona kunna
yãpurade ũ yãzɛdekɛ gũn.
25 Abire yãi à ɔ gbarɛ manafiki yãi, á baadi gɔ̃ yãpura o a gbɛ̃dakenɛ, zaakũ
mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ. 26 Tó á pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro. Àsun tó ifãntɛ̃ gɛ̃ kpɛ́n àgɔ̃ kpɛ́
pɔfɛ̃naro, 27 de àsun Ibilisi gba zɛ́ro yãi. 28 Gbɛ̃ kũ àdi kpãni o yã à kpãni tó. À wɛ́ tã à zĩ
mana kɛ kũ a ɔo, de à pɔ́ le à bo takasidenɔnɛ. 29 Àsun tó yã vãni ke bo á lɛ́nlo, séde a zɛ́de kũ
ani gbɛ̃ kara, à kɛ àre ũ gbɛ̃ kũ òtɛn manɔnɛ. 30 Àsun Luda Nini kũ à kú adona da pɔsiranlo.
À de sèeda kũ Luda kɛ̀áwa ari á bona gɔrɔ zĩ ũ. 31 Àsun kɛ ĩni kũ gbɛ̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kũ pɛ̃tɛ̃o
kũ patana gbãnao kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao kũ pãsĩkɛna buri sĩnda pínkio. 32 Àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kɛ kũ kɔ̃o. Àgɔ̃
kɔ̃ wɛ̃nda gwa. À sùru kɛ kũ kɔ̃o lákũ Luda sùruu kɛ̀ kãáo nà Kirisi gũn.

5

Kunna gupuran

1 Lákũ á de Luda nɛ́ yenyĩdenɔ ũ nà, à a ágba sɛ́. 2 Lákũ Kirisi yewái nà à gì a wɛ̃̀ndiii ó yãi
sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃i doárɛ arɛ lɛ se.
3 Lákũ á de Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, adi kũ ò pãpãkɛna ke dà vãni buri sĩnda pínki ke wãkũ yã
ma á tɛ́ sero. 4 Wé'isariyã'ona kũ yã dɔ̀rɔ sari onaao kũ fàai bɛ̃̀nɛ bonaao mana kãáoro dɔ, sé
sáabukɛna yã. 5 Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ pãpãkɛri ke kesɔ̃ dàvãnide ke kesɔ̃ wãkũde ke ni kpata kũ
à bò Luda kĩnaa ble lɛɛlɛ kũ Kirisioro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃̀ a dikiri ũmɛ. 6 Àsun tó gbɛ̃ke
á sãtɛ kũ yã pã korioro. Yã bire takanɔ mɛ́ ani tó Luda pɔfɛ̃ kipa a yãdarisarinɔa. 7 Àsun tó
á bàka gɔ̃ kú kũńworo. 8 Á kú gusiran yã, tera sà Dikiri gũn á kú gupuran. Àgɔ̃ kun gupura
gbɛ̃nɔ ũ, 9 zaakũ gupura dì mana buri sĩnda pínki ińnɛ kũ yãzɛdeo kũ yãpurao. 10 À yã kũ àdi
ká Dikirigu dada. 11 Á bàka súngɔ̃ kú kũ gusira yãkɛna kũ à karana vĩrooro. À yã birenɔ bobo
gupurai. 12 Bee yã kũ gbɛ̃ pìnɔ dì kɛ asiri gũn ona bi wé'iyãmɛ. 13 Tó ò bò kũ yão gupurai, òdi
a súsu dɔ̃, 14 zaakũ gupura dì tó ò pɔ́ sĩnda pínki e. Abire yãi òdi pi:
I'ori ǹ vu ǹ futɛ bona gan,
Kirisi ni gu punnɛ.
15 Àgɔ̃ á táa'ona dɔ̃ manamana. Àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ. 16 Àgɔ̃ yã kũ Luda a
zɛ́ bòárɛ kɛ, zaakũ gɔrɔ díkĩnanɔn vãni. 17 Abire yãi àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lákũ Dikiri
pɔyenyĩna de nà. 18 Àsungɔ̃ kú kũ wɛ̃dɛkɛnaaoro, àdi pãpã zĩḿmamɛ, ama à tó Luda Nini gɔ̃
zĩ kɛ á guu papana, 19 gbasa à fàai bo kũ kɔ̃o kũ zaburao kũ Luda tɔ́kpanaao kũ lɛ̀ kũ Luda
Nini dì daárɛo. À lɛ̀ sí, à Dikiri tɔ́ kpá á swɛ̃̀ɛ gũn, 20 àgɔ̃ De Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki yã
sĩnda pínki gũn kũ ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o. 21 À mì natɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩna kũ á vĩ yãi.

Gɔ̃gbɛ̃ kunna kũ a nanɔo

22 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ lákũ Dikirin átɛn kɛnɛ bà. 23 Zaakũ gɔ̃gbɛ̃mɛ
nɔgbɛ̃ mì ũ, lákũ Kirisi de sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì ũ nà kũ ń Surabariio. 24 Lákũ sɔsi
gbɛ̃nɔ dì mì natɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ mì natɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã sĩnda pínki gũn.
25 Ákɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lákũ Kirisi ye sɔsi gbɛ̃nɔi nà, à gì a wɛ̃̀ndiii a
yãi. 26 À gbã̀ bònɛ kũ ío a yã gãi de àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, 27 de à ń kpan'arɛ kɛ kũ gakurio sãa sari
yitorokũnaa sari mamberu sari gbãsĩ sari taari sari. 28 Lɛn à kũ̀ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ ye a
nanɔi lɛ lán a zĩda mɛ̀ɛ bà. Gbɛ̃ kũ à ye a nanɔi ye a zĩdaimɛ. 29 Gbɛ̃ke dì gí a zĩda mɛ̀ɛiro. Àdi
pɔ́ble kpáa, àdi laakari dɔa lákũ Kirisi dì kɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ nà, 30 kũ ó de a mɛ̀gunɔ ũ yãi. 31 Abire
yãi gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kũ a dao bɛa, oni nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 32 Asiri
zɔ̃kɔ̃ kú yã pìi gũn, ma è à de lɛ Kirisi dagura kũ sɔsi gbɛ̃ɔo. 33 Bee kũ abireo à de á yã ũ se dɔ.
Á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lán a zĩda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, à a zã yã da.

6

Nɛ́nɔ yã

1 Ákɔ̃nɔ nɛ́nɔ, Dikiri gũn àgɔ̃ á de kũ á dao yã ma, zaakũ abire mɛ́ à mana. 2-3 À bɛɛrɛ lí á de
kũ á daonɛ, de àgɔ̃ aafia à gì kɛ andunia gũn. Yã kũ Luda dìtɛ káaku kũ lɛ́sɛnaaon gwe.
4 Ákɔ̃nɔ denɔ sɔ̃, àsun á nɛ́nɔ pɔ yakaro. À ń tùtu kɛ à lɛ́ daḿma Yesude nɛ́gwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã

5 Ákɔ̃nɔ zɔ̀nɔ, àgɔ̃ á andunia dí dikirinɔ yã ma kũ nɛ̀sɛdoo kũ vĩnao kũ lukanaao lákũ Kirisin
átɛn kɛnɛɛ bà. 6 Àsun zĩ kɛńnɛ ń wɛ́ yãiro. Àgɔ̃ Luda pɔyenyĩna kɛ kũ yãpurao kũ ákɔ̃nɔmɛ
Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãi. 7 Àgɔ̃ zĩ kɛ kũ kokario lákũ Dikirin átɛn kɛnɛɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃
kũ Dikiri ni baadi yãmanakɛna fĩna bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ zĩdade.

9 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ mɔ́kɔ̃nɔ kũ ákɔ̃nɔo pínki,
á Dikiri kú musu, àdi yã kɛ gbɛ̃ke wɛ́ yãiro.

Gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpàwánɔ

10 Yã kũ à gɔ̃n dí: Àgɔ̃ gbãna Dikiri gũn kũ a iko gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 11 À gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpààwanɔ
da pínki, de à le à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃. 12 Zaakũ adi kɛ bisãsirinɔn ótɛn ɔsi ká kũńworo, sé
nini vãni kũ ò kú musunɔ. Ò de andunia díkĩna gusira kíblerinɔ ũ kũ ń mìdenɔ kũ ń ikodenɔ.
13 Abire yãi à gɔ̃kɛbɔɔ pìnɔ sɛ́tɛ à da pínki, de à fɔ̃ à zɛ à gí gɔrɔ vãnia, gbasa à gɔ̃ zɛna gíngin
a pínki kɛnaa gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãna, à yãpura dɔ á pi asa ũ, à yãzɛdekɛ da mɔ̀ uta ũ. 15 À
kɛna nna kũ Ludao baaru nna kpá kyate ũ, de àgɔ̃ kú kũ soruo. 16 Àgɔ̃ ludanaanikɛna kũna
sɛ̃gbako ũ gɔrɔ sĩnda pínki, de à fɔ̃ à Setan kà tɛ́denɔ dɛ pínki. 17 À surabana sɛ́ à kú mɔ̀ fùra
ũ, àgɔ̃ Luda yã kũ à de a Nini fɛ̃nɛda ũ kũna. 18 Àgɔ̃ adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, àgɔ̃ Luda kpányĩ
gbɛka yã sĩnda pínki gũn kũ a Nini donnɛna arɛo. Àgɔ̃ itɛ̃ kɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo, àgɔ̃ adua kɛ Luda
gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 19 À adua kɛmɛnɛ dɔ, de tó matɛn yã o, Luda ma gba lɛ́ mà a baaru nna asiri
ońnɛ vĩna sari. 20 Baaru nna pì yãi má de Luda wɛ́de kũ ò dà kpɛ́siran ũ. Àgɔ̃ adua kɛmɛnɛ,
de mà baaru nna kpá vĩna sari lákũ à kũ̀ mà kpá nà.

Lɛ́zammanaa

21 Ó gbɛ̃ndo yenyĩde Tikiku, Dikiri zĩkɛri náanide ni ma baaru kpáárɛ pínki, de à le àgɔ̃ ma
kunna dɔ̃ kũ pɔ́ kũ matɛn kɛo. 22 Ma a zĩ̀áwa de à ó kunna oárɛmɛ, á nɛ̀sɛ le à yĩda kũ.
23 Ó gbɛ̃nɔ, De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio á gba aafia, à á yena kɔ̃i karaárɛ kũ á
ludanaanikɛnaao. 24 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò ye ó Dikiri Yesu Kirisii lakanaa sarinɔnɛ ń pínki.

FILIPIDENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipidenɔnɛ

[1] Makũ Pɔlu kũ Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kũ ò kú
Filipinɔnɛ kunna Kirisi Yesu gũn kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń kpanyĩrinɔ. [2] Luda ó De kũ Dikiri Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.
[3] Gɔrɔ kũ á yã dɔ̀magu pínki, madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpámɛ. [4] Ma aduakɛnaa gũn pínki
madìgɔ̃ adua kɛárɛ á pínki kũ pɔnnao, [5] kũ á ɔ kakarana kũmao baaru nna kpanaa gũn zaa
gɔrɔ kũ a mà ari kũ a gbãrao yãi. [6] Má dɔ̃ sãnsãn, lákũ Luda nà zĩ manaa á tɛ́ nà, anigɔ̃ kɛ, ari
à gɛ́ mì dɛo Kirisi Yesu sugɔrɔ zĩ. [7] À mana kũ má á yã kũna á pínki lɛ, zaakũ á yã kú ma swɛ̃̀n.
Má da kpɛ́sirann yá, má zɛ kũ baaru nna pìio a yãpura ona yãin yá, á pínki á baka vĩ zɛ́ kũ
Luda ma gba gũn. [8] Luda dɔ̃ kũ matɛni á bɛgɛ kɛ á pínki kũ Kirisi Yesu yenyĩ burio. [9] Madì
adua kɛárɛ, de á yenyĩ gɔ̃ kara àgɔ̃ gɛ́ dɔ̃naa gũn kũ wɛ́kɛ̃naao swáswa, [10] de à yã kũ à kũ̀ à kɛ
dɔ̃, àgɔ̃ kun nɛ̀sɛpuradenɔ ũ taari sari Kirisi sugɔrɔ zĩ. [11] Àgɔ̃ pana kũ yã mana kũ òdi bo Yesu
Kirisi kĩnaanɔo, de ò Luda tɔ́ bo, ò a sáabu kpá.

Kirisimɛ Pɔlu wɛ̃̀ndi ũ

[12] Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ à ma le tɛ́ kà baaru nna gɛna arɛimɛ, [13] akũ soza kínabɛ
dogarinɔ ń pínki kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ̃̀ kũ Kirisi yãin ò ma dà kpɛ́siran. [14] Ma dana kpɛ́siran yãi
ó gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasi de yãla, akũ ń kùgbãna kàra, òtɛn Luda yã o gbɛ̃nɔnɛ vĩna sari.
[15] Yãpuramɛ, ń gbɛ̃kenɔ dì Kirisi yã waazi kɛ denlana yãi kũ nɛ̀sɛgɔ̃baao, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ
nɛ̀sɛmanao. [16] Gbɛ̃ díkĩnanɔ dì kɛ kũ yenyĩomɛ, zaakũ ò dɔ̃ kũ má zɛna kũ Yesu baarun-
nakpanaao yãin má yĩna la. [17] Nɛ̀sɛgɔ̃bade pìnɔ sɔ̃, òdi Kirisi yã waazi kɛ denlamɔnnɛna
yãimɛ, adi kɛ kũ nɛ̀sɛpuraonlo. Òtɛn da òtɛni ń kunna kpɛ́siran wari karamɛnɛ. [18] Yãken
yá? Manafiki gũnn yá, yãpura gũnn yá, a pínki dé, òtɛn Kirisi yã waazi kɛmɛ. Ma pɔ nna kũ
abireo, akũsɔ̃ ani ɛra à kɛ nna dɔ, [19] zaakũ má dɔ̃ kũ adua kũ átɛn kɛmɛnɛ kũ Yesu Kirisi Nini
kpányĩo ni tó mà bo. [20] Ma wɛ́ dɔi, akũsɔ̃ má a náani vĩ manamana, kũ wé'i ni ma kũ yãke
gũnlo. Tera sà lán yã bà kũ kùgbãnao mani Kirisi tɔ́ bo ma mɛ̀ɛ gũn, má kunn yá kesɔ̃ ma
gan yá. [21] Zaakũ Kirisi yãin má kún, ga demɛnɛ àre ũ. [22] Tó ma kunna kũ wɛ̃̀ndiio demɛnɛ zĩ
àrede ũ, má dɔ̃ a kũ mani sɛ́ro, [23] ma laasun kpaatɛnamɛ. Má ye mà tá, de màgɔ̃ kú kũ Kirisio.
Gwe manamɛnɛ de gu dila zã̀. [24] Ama à mana màgɔ̃ kú kũ wɛ̃̀ndiio á yãi. [25] Abire yã futɛna
vĩro. Má dɔ̃ kũ mani gɔ̃ la màgɔ̃ kú kãáo á pínki, de à le à gɛ́ arɛ kũ pɔnnao ludanaanikɛnaa
gũn.
[26] Lɛn gɔrɔ kũ mani ɛra mà su á gwa lɛ, áni zɛ́ le à ĩa dã Kirisi Yesu gũn manamana ma
yãi. [27] A pínki dé, tó ma su á gwa ke mádi suronlo, à tó á kunna kɔ̃ sɛ́ kũ Kirisi baaru nnao,
de tó matɛni á baaru ma, mà ma kũ á zɛna gíngin kũ lɛ́dokɔ̃nɔo, átɛn ɔsi ká kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo
baaru nna pì zɛ́ yãi. [28] Àsun tó á ibɛrɛnɔ yãke vĩna á kũro. Abire nigɔ̃ deńnɛ sèeda ũ kũ ò mìi
pɛ̀ kakatɛnaaa, ákɔ̃nɔ sɔ̃ áni bo mana. Luda kɛnan gwe. [29] Zaakũ Luda á gbá zɛ́ à wari kɛ
Kirisinɛ, adi kɛ a náanikɛna adonlo. [30] Ɔsi kũ a è matɛn ká yã, akũsɔ̃ a mà matɛn ká ari tera,
ákɔ̃nɔ á kú ɔsi dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ.

2

Zĩdabusanaa

[1] Tó á kunna Kirisi gũn lɛ́damma vĩ, tó a yenyĩ tɛn tɛ́ kpáái, tó á lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ kũ a Ninio,
tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kũ sùruuo, [2] à laasun dokɔ̃nɔ kɛ, àgɔ̃ yenyĩ dokɔ̃nɔ vĩ lɛ́dokɔ̃nɔdenɔ ũ,
pɔyeinayãdokɔ̃nɔdenɔ ũ, de ma pɔnna gɔ̃ papana. [3] Àsun yãke kɛ denlana ke yɔ̃̀gɔ̃kɛna yãiro.
Zĩdabusanaa gũn à a gbɛ̃dake kũ kũ bɛ̀ɛrɛɛo de á zĩdala. [4] Gbɛ̃ke sún laasun lɛ́ a zĩda mɛ̀n do
yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pɔ́ lɛ́ dɔ. [5] Àgɔ̃ nɛ̀sɛ kũ Kirisi Yesu vĩ vĩ se.
[6] A ludakɛnaa gũn adi a zĩda kɛna lɛɛlɛ kũ Ludao yã daro,
[7] akũ à a zĩda gwenaa tòn, à zĩ̀rikɛ sɛ̀,
à gɔ̃̀ bisãsiri ũ, à bisãsirikɛ sɛ̀.
[8] À a zĩda bùsa,
à mìi nàtɛ ari à gɛ̀ɛ à gào,
ari lígbãndurukpana ganaa.
[9] Abire yãi Luda a sɛ̀ musu,
à tɔ́ kũ à de tɔ́ sĩnda pínkila kpànɛ,
[10] de tó ò Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛnɛ

ludambɛ kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gẽio,
11 gbẽ sĩnda pínki ni o kũ a lɛ́o
kũ Yesu Kirisimɛ Dikiri ũ
De Luda tɔ́bona yãi.

À gu puńnɛ andunia gũn

12 Abire yãi ma gbẽ yenyĩdenɔ, lákũ adì ma yã ma gɔrɔ kũ má kú kãáo nà, atẽnsa kũ má kú
kãáo tera doro, àgɔ̃ á bona mana lɛ́ papa kũ vĩnao kũ lukanaao. 13 Zaakũ Luda mɛ́ àtɛn zĩ kɛ
á gũn de àgɔ̃ ye a pɔyenyĩnaai gbasa à kɛ. 14 À yã sĩnda pínki kɛ yãkete kũ lɛ́kpakɔ̃anaao sari,
15 de àgɔ̃ taari sari, gbãsĩ sari, Luda nɛ́ mamberusaridenɔ ũ tera gbẽ sãtɛna nɛ̀sɛpãsĩdenɔ tɛ́,
kũ átɛn gu puńnɛ andunia gũn lán susunɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃ndi yã kũna, de mà le mà ĩa dã kãáo
Kirisi sugɔrɔ zĩ yãi. Tó átɛn kɛ lɛ, de mádi bà pã lɛ́ro akũsɔ̃ mádi zĩ pã kɛro. 17 Bee tó ma aru
ni kɔ́tɛ á ludanaanikɛna sa'o'i ũ, ma pɔ nigɔ̃ nna, matɛn pɔnna kɛ kãáo á pínki. 18 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à
pɔnna kɛ lɛ, ò kɛ lɛɛlɛ.

Timɔti kũ Ɛpafarɔdituo

19 Kũ Dikiri Yesu arubarikaao mani Timɔti zĩáwa tera, de mà le mà á baaru ma, ma laakari
kpátɛ. 20 Má gbẽke vĩ kũ à ye á yãi yãpura lákũ a bàro. 21 Gbẽ sĩnda pínki zĩda yã mɛ́ àdi donɛ
arɛ, adi kɛ Yesu Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lákũ Timɔti a zĩda bì nà, à baaru nna zĩ kɛ̀ kũmao lán nɛ́
kũ a deo bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃ súsu, má ye mà a zĩáwa gɔ̃̀nɔ. 24 Má Dikiri náani vĩ kũ mani
su á gwa tera ma zĩda.

25 Ma gbẽ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri dake, ma zĩ̀kari dake kũ a a zĩ̀ à kpámai kũ pɔ́ kũ matɛni
a ni dɛnɔ, ma è à mana mà a gbarɛáwamɛ. 26 Àtɛni á bɛgɛ kɛ á pínki, akũsɔ̃ a nɛ̀sɛɛ yàka, kũ
a a gyãkɛna baaruu mà yãi. 27 À gyã kɛ̀ yãpura ari à kà gana, akũ Luda a wɛ̃nda gwà. Adi
kɛ àkũmɛ adoro, kũ makũomɛ se, de ma pɔsira sún kararo yãi. 28 Abire yãi matɛn wã mà
a gbarɛáwa, de á wɛ́ sikɔ̃lɛ, á pɔ kɛ nna, ma laakari kpátɛ. 29 À gbãnakɛ kpái Dikiri gũn kũ
pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔ. À bɛ̀ɛrɛ lí gbẽ bire takanɛ. 30 À gɔ̃ fĩti kũ ani ga Kirisi zĩ yãi. À a zĩda kpà gaa de
à le à kpányĩ kũ áni fɔ̃ à kɛmɛnɛro kɛmɛnɛ yãi.

3

Kirisi dɔ̃naa

1 Ma gbẽnɔ, yã kũ à gɔ̃n dí: À pɔnna kɛ Dikiri gũn. Mani gí yã kũ ma òárɛ gbɛ̀ sísiiro. Àkũmɛ
aafia ũárɛ. 2 À laakari kɛ lɛwanna kũ̀nɔi, yãvãnikɛri kũ òdi ń kɛ yákiyaki pìnɔ! 3 Ókɔ̃nɔ kũ
odì donyĩ kɛ Ludanɛ kũ a Nini gbãnao, odì ĩa dã Kirisi Yesu gũn, odì náani kpá ó zĩda yãaro,
ókɔ̃nɔ mɛ́ ó tɔ̃̀zɔ̃nade yãpuranɔ ũ. 4 Makũ, má zɛ́ vĩ mà náani kpá ma zĩdaa. Tó gbẽ tɛn da a
a zĩda náani kɛ̀, ma a pɔ́ kɛ̀ deala. 5 Ma tɔ̃ɔ zɔ̃ ma gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Isarailan ma ũ inaa gũn,
Biliaminu buri, Eberu buri yãpura. Musa doka musu má kú Farisinɔ gɔ̃a gũn. 6 Ma ania
kɛ̀, ma wɛ́ tã̀ sɔsi gbẽnɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa doka gũn, gbẽke dí fɔ̃ à ma taari èro. 7 Ama yã
kũ má kũna àre ũ yã pìnɔ gɔ̃̀mɛnɛ àree sari tera Kirisi yãi. 8 A kũ à deńla ma yã sĩnda pínki
dìtɛ àree sari ma Dikiri Kirisi Yesu dɔ̃na kũ à de a pínkila yãi. Kirisi pì yãi ma ɔ gbàrɛ yã sĩnda
pínkii bìsa ũ, de màgɔ̃ a vĩ, 9 màgɔ̃ kú a gũn kũ yã kũ dì tó ò kɛ nna kũ Ludao a náanikɛna yãiio.
Luda dì tó yã bo kũńwo nna dokakũna yãinlo, àdi tó yã bo kũńwo nna Kirisi náanikɛna yãimɛ.
10 Yã kũ má yei mɛ́ à de mà Kirisi dɔ̃ kũ gbãna kũ à fùtɛo bona ganwo, de ma bàka gɔ̃ kú a
warikɛnaa gũn, mà gɔ̃ lákũ a bà a ganaa gũn 11 gbasa mà gɔ̃ gàavu ũ.

Pɔ́ kũ ntɛn pɛ́a lenaa

12 Adi kɛ ma lè pínkinlo akũsɔ̃ má papana gĩaro. Matɛn pɛ́amɛ, de mà yã kũ Kirisi Yesu ma
sɛ a pɔ́ ũ yãi sí ma pɔ́ ũ. 13 Ma gbẽnɔ, mádi sí ma lè kɔ̀ro. Yã mɛ̀n don matɛn kɛ, madì nɔnɔ pɔ́
kũ à kú ma arɛi, pɔ́ kũ à kú ma kpɛ laasunlɛnaa sari. 14 Matɛn pɛ́ pɔ́ kũ ma wɛ́ dɔiia, de mà
àre kũ Luda ó sísia gɛna musu le Kirisi Yesu gãi. 15 Ókɔ̃nɔ gbẽ papananɔ, ògɔ̃ laasun bire vĩ.
Tó á laasun pãnde vĩ, Luda ni á wɛ́ kẽárɛ yã bire musu. 16 A pínki dé, gu kũ o kan dí, ò gɛ́ arɛ
zɛ́ dokɔ̃nɔ pìi gũn.

17 Ma gbẽnɔ, à ma ágba sɛ́, lákũ o a taka kɛ̀árɛ nà, á wɛ́ gɔ̃ pɛ́ gbẽ kũ ń kunna kɔ̃ sìonɔi.
18 Madìgɔ̃ oárɛ yã gɛ̃n baaakɔ̃, akũsɔ̃ ma ɛra matɛn oárɛ tera dɔ kũ wɛ́'io, gbẽnɔn kun dasi
kũ ń yãkɛna ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛrɛnɔ ũ. 19 Ò mìi pɛ̀ kakatɛnaaa. Ń gbɛrɛmɛ ń dikiri ũ,
wé'iyãmɛ ń ĩadãbɔ ũ, andunia yãn ń laasun dìgɔ̃ kúa. 20 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ludambɛ gbẽnɔn ó ũ, ó wɛ́
dɔ Surabari kũ ani bo gwea, àkũmɛ Dikiri Yesu Kirisi ũ. 21 Ani ó mɛ̀ gbãnasarinɔ li lán a mɛ̀
gakuride bà kũ a gbãna kũ ani fɔ̃ à tó pɔ́ sĩnda pínki mì natɛarɛo.

4

Lɛ́dammanaa

1 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩde kũ matɛni á bɛgɛ kɛnɔ, ákɔ̃nɔ kũ á de ma ĩadãbɔ kũ madì pɔnna
kɛo ũnɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dikiri gũn lɛ, ma gbɛ̃nɔ.
2 Ma kútɛ kɛ̀ Yuodianɛ kũ Sintisio ògɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ Dikiri gũn. 3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma gbɛ̃ndo
náanide, ma wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpá nɔgbɛ̃ pìnɔi, zaakũ ò ɔsi kà kũmao baaru nna kpanaa gũn
kũ Kɛlɛmɛntio kũ ma zĩkɛri dakenɔ. Ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan.
4 Àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn gɔrɔ sĩnda pínki. Ma òárɛ dɔ, à pɔnna kɛ. 5 À á zĩda busa gbɛ̃ sĩnda
pínkinɛ. Dikiri sunaa kà kãni. 6 Àsun yãke damu kɛro. Yã sĩnda pínki gũn à adua kɛ, à yã gbɛka
Ludaa kũ sáabukɛnaao, à á yã'ũmmananɔ onɛ, 7 ani á nɛ̀sɛ kũ á laakariio kpátɛárɛ Kirisi Yesu
gũn. Nɛ̀sɛkpatɛnaa pìi zɔ̃kɔ̃, à de bisãsiri dɔ̃na la.
8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃̀árɛn dí: Yã kũ à yãpura vĩ akũsɔ̃ à bɛ̀ɛrɛ vĩ, yã kũ à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à gbãsĩ
vĩro, yã kũ à nna akũsɔ̃ à arubarika vĩ, yã kũ à mana akũsɔ̃ òdi a sáabu kpá, àgɔ̃ laasun lɛ́
yã birenɔ musu. 9 Yã kũ ma dàárɛ a sì, yã kũ a mà ma lɛ́i akũsɔ̃ a èma, à yã birenɔ kɛ, Luda
aafiade nigɔ̃ kú kãáo.

Pɔlu Filipidenɔ sáabukpanaa

10 Ma pɔ nna à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ Dikiri gũn, zaakũ á laasun ɛ̀ra à sùma sà. Á ma yã kũna yã fá, zɛ́n
ádi lero. 11 Mádi o lɛ kũ matɛn takasi kɛ yãinlo, zaakũ ma dà ma zĩdanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena
sĩnda pínki gũn. 12 Má takasikɛna dɔ̃ akũsɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki gu sĩnda pínkia
kãna ke nàa, pɔ́dinyĩ ke pɔ́kĩammana yãke vĩmɛnɛ doro. 13 Mani pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ Kirisi kũ àdi
ma gba gbãna yãi. 14 Bee kũ abireo kũ á bàka kú kũ ma takasikɛnaao, a yã mana kɛ̀.
15 Filipidenɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, ma baaru nna kpanaárɛ káaku gũn, kũ ma bo Masedonia
bùsun, sɔsi ke kun kũ à kpàmai kũ ɔgɔ yã bɔkɔtɛnaaoro, sé ákɔ̃nɔ. 16 Bee gɔrɔ kũ má kú
Tɛsalonika, a pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ kpà̀zãmɛnɛ de gɛ̀n dola. 17 Adi kɛ gban matɛn wɛtɛro, á
àre karana Luda kĩnaan matɛn wɛtɛ. 18 Ma pɔ́ kũ a kpà̀zãmɛnɛ lè, à pàpa ari à dìrɛ. Ɛpafarɔditu
á gbanɔ kpàma, pɔ́ mɔ̀ma sà. À de sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ akũsɔ̃ àdi káagu à sí ũ. 19 Ma
Luda ni pɔ́ kũ á a ni vĩnɔ kpááwa Kirisi Yesu gũn a aruzɛkɛ gakuride lɛ́n.
20 Ògɔ̃ ó Luda ó De tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lɛ́zammanaa

21 À fɔ kpá Luda gbɛ̃nɔa ń pínki kunna Kirisi Yesu gũn. Ma gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ fɔ kpààwa.
22 Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpààwa ń pínki, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò kú Siza bɛanɔ. 23 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ
kɛárɛ á ninin.

KƆLƆSEDENƆ

Sáabukpana kũ aduakɛnaao

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zi̇̃rii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí
kɛ̃̀ 2 ó gbɛ̃ náanide kũ ò kú adona Kirisi gũn zaa Kolɔsenɔnɛ. Luda ó De gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba
aafiaa.
3 Gɔrɔ sĩnda pínki tó ótɛn adua kɛárɛ, odìgɔ̃ Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpámɛ, 4 zaakũ
o á Kirisi Yesu náanikɛna baaruu mà kũ yenyĩ kũ á vĩ ó gbɛ̃nɔnɛɛo ń pínki, 5 kũ á wɛ́ dɔ pɔ́ kũ
à ditɛnaárɛ ludambɛi yãi. A yãpura yã mà zaa káaku baaru nna kũ o kpàárɛ gũn. 6 Baaru
nna pì tɛn nɛ́ i àtɛn dagula andunia gũn pínki, lákũ à kɛ̀ á tɛ́ nà zaa gɔrɔ kũ a mà, akũ a Luda
gbɛ̃kɛ súsu dɔ̃̀. 7 Ó gbɛ̃ yenyĩde ó zĩkɛri dake Ɛpafara mɛ́ à yã pìi dàárɛ ó gɛ̃nɛ ũ. Kirisi zĩkɛri
náanidemɛ, 8 àkũ mɛ́ à yenyĩ kũ Luda Nini á káa òwɛrɛ.
9 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ o á baaruu mà, odìgɔ̃ wɛ́ kɛárɛ Ludaa lakanaa sari, de à tó à a
pɔyenyĩna dɔ̃ swáswa, a Nini á gba ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o pínki, 10 de àgɔ̃ kun lákũ Dikiri yei nà, á
yã sĩnda pínki káagu, de á yã mana sĩnda pínki kɛna gɔ̃ dagula, á Luda dɔ̃na gɔ̃ kara, 11 de àgɔ̃
gbãna yã sĩnda pínki gũn a gbãna gakuride lɛ́n, de à pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ kũ mɛnao kũ pɔnnao,
12 de àgɔ̃ De Luda sáabu kpá, zaakũ à ó ká baka kũ à dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuranwa. 13 À ó bó
gusira ikon, à ó ká a Nɛ́ mɛ̀n do yenyĩde kpatan. 14 A gãin o gɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ó durunna kɛ̃̀wá.

Kirisi de pɔ́ sĩnda pínkila

15 Kirisi bi Luda kũ òdi e kũ wɛ́oro takamɛ,
Àkũmɛ daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ tɛ́ pínki.
16 Luda pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛoo kɛ̀ pínki a gãi,
pɔ́ kũ òdi enɔ kũ pɔ́ kũ òdi eronɔ,
kpatablerinɔn yá ke dikirinɔ
ke gbãnadenɔ ke ikodenɔ.
Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.
17 À kun pɔ́ sĩnda pínki ã,
pɔ́ sĩnda pínki kun a gãimɛ.
18 Àkũmɛ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì ũ.
Àkũmɛ naana ũ, gàavu káaku ũ,
de à gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ.
19 Zaakũ à kà Ludagu a kíkɛ pínki pɛkɛrɛa. 20 À tò pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kãao nna a gãi, pɔ́ kũ ò kú
zĩtɛ ke musunɔn yá. A aru kũ à kɔ̀tɛ lía mɛ́ à sù kũ kɛna nna pìio.
21 A kɛ̃ Ludaa yã. A ibɛrɛnɔn á ũ á laasun kũ á vãnikɛnanɔ yãi, 22 akũ Luda tò a kɛ kãao
nna Kirisi gana a bisãsirikɛmɛɛ gũn yãi sà, de à á kpan'arɛ kɛ gbãsĩ sari, mamberu sari, taari
sari, 23 tó á zɛna gbãna á ludanaanikɛnaa gũn yĩgãnaa sari gíngin, tó ádi kɛ̃kɔ̃a kũ tãmaa kũ
á vĩ baaru nna kũ a màa gũnworo. Ò baaru nna pìi kpà gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀ zĩtɛ lanɔnɛ pínki kũ
makũ Pɔlu, ma gɔ̃ a kpàri ũ.

Pɔlu zĩkɛna sɔsi gbɛ̃nɔnɛ

24 Tera sà matɛn pɔnna kɛ kũ wari kũ matɛn kɛ á yãiio. Wari kũ Kirisi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a
mɛ̀ ũnɔ yãin matɛn pɔ́ kũ à gɔ̃̀ papa ma mɛ̀ɛ gũn. 25 Luda zĩ dàmɛnɛ, akũ ma gɔ̃ sɔsi gbɛ̃ pìnɔ
kpanyĩri ũ. À ma zĩ mà a yã oárɛ papana. 26 Asiriyã kũ à utɛna gbɛ̃nɔnɛ zaa káaku zaade Luda
dí andunia kátɛro mɛ́ à bò Luda gbɛ̃nɔnɛ gupuraa sà, 27 Luda ye ò dɔ̃ lákũ asiriyã pì gakuri
zɔ̃kɔ̃ nà buri pãndenɔ kĩnaa. Asiri pìn dí: Kirisi kú á gũn, akũ á wɛ́ dɔ gakuria. 28 A waazin
odì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, odì lɛ́ daom̃ma, odì yã dao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio, de
ò gɛ́ kũ baadio papana Luda arɛ Kirisi gũn. 29 Abire yãi matɛn zĩ kɛ, matɛn kokari kɛ kũ a
gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ma gũnwo gbãnagbãna.

2

1 Má ye àgɔ̃ kokari zɔ̃kɔ̃ kũ matɛn kɛárɛ dɔ̃, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ gbɛ̃ kũ ódi wɛ́
sikɔ̃lɛronɔ pínki, 2 de ń swɛ̃̀ le à kpátɛ, ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ yenyĩo, de ń wɛ́ kɛ̃ swáswa, ògɔ̃ Luda
asiriyã kũ à de Kirisi pì ũ dɔ̃. 3 A kĩnaan ɔ̃ndɔ̃ kũ dɔ̃naao aruzɛkɛ sĩnda pínki ùtɛn. 4 Matɛni
abire oárɛ, de gbɛ̃ke sún á sãtɛ kũ lɛ́nna lɛ́kpakɔ̃anaaoro yãi. 5 Bee tó má kú kãáoro, ma nini
kú kãáo, ma è átɛn yã kɛ a zɛ́a, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛna gbãna, akũ ma pɔ kɛ̀ nna.

Pɔ́ sĩnda pínki pɛkɛrɛmmana Kirisi gũn

6 Lákũ a Kirisi Yesu sì á Dikiri ũ nà, àgɔ̃ kú a gũn lɛ, 7 á zĩni gɔ̃ pɛtɛna a gũn. À kara a gũn,
àgɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn lákũ ò dàárɛ nà. Àgɔ̃ kú kũ sáabukpanaao manamana. 8 À laakari
kɛ de gbɛ̃ke sún dɔ̃na gbãna kasaárɛ à á sãtɛ kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã birenɔ dì bo
futɛokarayãnɔ kũ andunia yãkɛnanɔ kĩnaamɛ, adi kɛ Kirisi kĩnaanlo. 9 Zaakũ Luda kíkɛ sĩnda
pínki pɛ̀kɛrɛ Kirisia a bisãsirikɛmɛɛ gũn. 10 Kunna gbɛ̃ kũ à de gbãna sĩnda pínki kũ iko sĩnda
pínkioo mìde ũ pìi gũn, a sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛáwa. 11 A gũn a tɔ̃ɔ zɔ̃ à bò á dà zĩn. Adi kɛ tɔ̃ kũ
bisãsiri dì zɔ̃ńnɛnlo, kũ Kirisi dì zɔ̃ńnɛmɛ. 12 Zaakũ da'itɛkɛnaa gũn ò á vĩ kãao, akũ a futɛ
kãao, kũ a gbãna kũ Luda a fùtɛo bona gan náani kɛ̀ yãi. 13 Á de gɛ̀nɔ ũ yã Luda kĩnaa á
taarinɔ kũ á dà zĩnɔ yãi, akũ Luda á gbá wɛ̃̀ndi dufu lɛɛlɛ kũ Kirisio, à sùruu kɛ̀ kũoo kũ ó
taarinɔ pínki. 14 Luda ó taari takada kũ à ó dá yãn gògo, à sɛ̀ à pà lía. 15 Kirisi gana lía gbãna
sì dikirinɔ kũ gbãnadenɔooa, à bò kũńwo sarapuraa à ń kpe bò, à ń kpan'arɛ kɛ̀ zɛ̃̀zɔnɔ ũ.
16 Abire yãi àsun tó gbɛ̃ke á taari e pɔ́blena ke pɔ́mina ke dikpɛ ke mɔ dufu bona ke
kámmabogɔrɔ yã musuro. 17 Yã birenɔ pínki bi yã kũ ò pì ani su takamɛ, yã pìnɔ bɔkɔtɛnan
Kirisi ũ. 18 Àsun tó gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa ɛ́kɛ pɔ́ ũ kũ àdi donyĩ kɛ malaikanɔnɛ á sãtɛ à á bo
pɔ́ kũ á wɛ́ pɛ́anlo. Wɛ́gupu'ena yã mɛ́ àdigɔ̃ gbãna gbɛ̃ bire takanɛ, akũ àdi a zĩda bi pã a
bisãsirikɛda laasunnɔ yãi. 19 À pɛna Kirisi kũ à de mì ũaro. Kirisi gũn mɛ̀gu sĩnda pínki dì kɔ̃
kũ, ò nàkɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, mɛ̀ɛ pìi dìgɔ̃ gbã lákũ Luda ye à gbã nà.
20 Zaakũ a ga kũ Kirisio andunia yãkɛnanɔ musu, bɔ́yãin adì ń yãditɛnnɛnanɔ ma lán
andunia gbɛ̃nɔ bàa? 21 Òdi pi, ǹsun adikĩna na n ɔĩro, ǹsun adikĩna í kɛro, ǹsun ɔ na adiaro. 22 Pɔ́
birenɔ pínki dì láka kũ ń anfãnikɛnaaomɛ. Bisãsiri yãdannɛnan abirenɔ ũ. 23 Yã birenɔ de
lán ɔ̃ndɔ̃ yã bàmɛ, zaakũ òdi donyĩ yã tilasi dańnɛ kũ zĩdabusanaao kũ waridɔna ń zĩda mɛ̀ɛao.
Bee kũ abireo àdi kpá ó dànɔnɛro.

3

Kunna wɛ̃̀ndi dufu gũn

1 Lákũ a futɛ kũ Kirisio nà, à tó ludambɛ yã doárɛ arɛ, zaakũ gwen Kirisi vutɛna Luda ɔplai.
2 À tó á laasun gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àsungɔ̃ kú andunia pɔ́aro. 3 Zaakũ a ga, á wɛ̃̀ndi utɛna
kũ Kirisio Luda gũn.
4 Lákũ Kirisi de á wɛ̃̀ndi ũ nà, tó à bò gupuraa, ákɔ̃nɔ se áni bo kãao kũ gakurio sà. 5 Abire
yãi à andunia yã kũ ò kú á nɛ̀sɛɛ gũnnɔ dɛ: Pãpãkɛnaa, wé'iyã, mɛ̀futɛnaa, yã vãni nidɛna
kũ wãkũuo. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃̀nɛ a dikiri ũmɛ. 6 Yã birenɔ yãin Luda ni pɔfɛ̃na kipa
a yãmarisarinɔa. 7 Ákɔ̃nɔ se, á kú yã pìnɔ gũn yã, ò dòárɛ arɛ. 8 À ɔ gbarɛ yã dí takanɔi sà:
Pɔfɛ̃naa, zukakanaa, nɛ̀sɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kũ yãpãpã'onaao. 9 Àsungɔ̃ ɛ́kɛ tokɔ̃nɛro, zaakũ a
á dà zĩ kũ a yãkɛnanɔ gòala, 10 a a dufu sɛ̀ kũ à kɛ̀kɛ àtɛn dufu kũ de à gɔ̃ lán a Kɛ̀ri pɔ́ bà.
11 Gwe Yudanɔ kũ buri pãndenɔ dokɔ̃nɔmɛ kũ tɔ̃̀zɔ̃nadenɔ kũ gyɔfɔrɔdenɔ kũ sɛ̃̀ntɛ gbɛ̃nɔ kũ
wɛ́siradenɔ kũ zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. Kirisimɛ ń pínki ũ, à kú ń gũn ń pínki.
12 Abire yãi, lákũ Luda á sɛ́ a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ nà, dà kũ ò de à daáwanɔn dí: Wɛ̃nda, gbɛ̃kɛ,
zĩdabusanaa, busɛkɛ kũ mɛnao. 13 À kɔ̃ fɔ̃. Tó yãke sù à á ká kũ kɔ̃o, à sùru kɛ kũ kɔ̃o. Lákũ
Dikiri sùru kɛ̀ kãáo nà, à kɛ kũ kɔ̃o lɛ se. 14 A pínki musu à yenyĩ kũ àdi yã pìnɔ kakara swáswa
daáwa. 15 À tó aafia kũ à bò Kirisi kĩnaa kí ble á swɛ̃̀ɛ gũn, zaakũ kunna kũ kɔ̃o aafiaan Luda
á sísia mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔ ũ. Àgɔ̃ Luda sáabu kpá. 16 À tó Kirisi yã vutɛki le á nɛ̀sɛn manamana.
À yã dakɔ̃nɛ, à lɛ́ dakɔ̃a kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio. Sáabukpanaa gũn à lɛ̀ sí Ludanɛ á swɛ̃̀ɛ gũn kũ
zaburao kũ tɔ́kpanaao kũ donyĩ lɛ̀ nɔ. 17 Pɔ́ kũ átɛn kɛ ke kũ átɛn o pínki, à kɛ kũ Dikiri Yesu
tɔ́o, à De Luda sáabu kpá a gãi.

Luda gbɛ̃nɔ kunna kũ kɔ̃o

18 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ. Lɛn à kũ̀ à kɛ Dikiri gũn lɛ. 19 Gɔ̃gbɛ̃nɔ, á baadi
gɔ̃ ye a nanɔi. Àsungɔ̃ pãsĩ kũńworo. 20 Nénɔ, à á de kũ á dao yã ma yã sĩnda pínki gũn, zaakũ
abire mɛ́ àdi ká Dikirigu. 21 Denɔ, àsun á nénɔ nɛ̀sɛ futɛ à ń pɔ yakaro. 22 Zɔ̀nɔ sɔ̃ à á andunia
dikirinɔ yã ma yã sĩnda pínki gũn. Àsun zĩ kɛńnɛ ń wɛ́ yãiro. À zĩ kɛńnɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo,
zaakũ Dikiri vĩnakɛrinɔn á ũ. 23 Yã kũ átɛn kɛ pínki, àgɔ̃ kɛ kũ yãpurao, lándɔ̃ Dikirin átɛn
kɛnɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ áni Dikiri láada le á baka ũ. Dikiri Kirisin átɛn doi.
25 Yãvãnikɛri ni a vãni gbɛ̀ le. Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.

4

1 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ, à á zɔ̀nɔ gwa a zɛ́a súsu. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ se á Dikiri vĩ musu.
2 À á zĩda kpá aduakɛnaaa kũ itɛ̃kɛnaao kũ sáabukpanaao. 3 À wɛ́ kɛwɛrɛ Ludaa dɔ, à zɛ́
bowɛrɛ ò a yã waazi kɛ, ò Kirisi asiriyã ońnɛ. Abire yãin ò ma dai kpɛ́siran. 4 À wɛ́ kɛmɛnɛ

mà yã pì o swáswa, lákũ à kù̃ mà o nà. 5 Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ Yesusaridenɔ tɛ́ kũ ɔ̃ndɔ̃o. Àgɔ̃
yã kũ Luda a zɛ́ bòárɛ kɛ a gɔrɔa. 6 À tó á lɛ́gbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃ karana vĩ, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ áni yã lí
baadia nà.

Lɛ́zammanaa

7 Ó gbɛ̃ yenyĩde Tikiku ni ma baaru kpáárɛ pínki. Àkũmɛ zĩkɛri náanide ũ, ó zɔ̀bleri dakemɛ
Dikiri zĩ gũn. 8 Abire yãimɛ matɛni a zĩáwa de à ó kunna oárɛ, à laakari le à kpátɛ.
9 Á gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, ó gbɛ̃ yenyĩde náanide tɛn su kãao. Oni pɔ́ kũ ó kú a gũn gu dia oárɛ
pínki. 10 Arisitaku kũ ó kú lɛɛlɛ kpɛ́siran fɔ kpààwa kũ Baanaba dakũna Maakuo. Ò Maaku
yã òárɛ kɔ̀. Tó à sù á kĩnaa, à gbãnakɛ kpánɛ. 11 Yesu kũ òdi pinɛ Yusutu fɔ kpààwa dɔ. Yuda kũ
ótɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa zĩ kɛ lɛɛlɛnɔ lɛ́n gwe. Ma laakari kpatɛna kũńwo. 12 Á gbɛ̃ndo
Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri fɔ kpààwa. Àdigɔ̃ ania kɛ kũ aduakɛnaárɛo gɔrɔ sĩnda pínki, de à
le à kàsara kú àgɔ̃ papana Luda pɔyenyĩnaa gũn. 13 Mani fɔ̃ mà a sèeda kɛ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ
manamana, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ Iɛrapɔlidenɔ. 14 Ó likita yenyĩde Luku kũ Demasio
fɔ kpààwa. 15 À fɔ kpá ó gbɛ̃ kũ ò kú Laodiseanɔa kũ Nimfao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara a
bɛanɔ. 16 Tó a takada dí kyó kɛ̀, à kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa ò a kyó kɛ, gbasa à ń pɔ́ kyó kɛ se.
17 À o Akipunɛ, à laakari dɔ Dikiri zĩ kũ ò dànɛɛa, à a mì dɛ. 18 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma yã dí
kɛ̃̀ kũ ma zĩda ɔo, ma fɔ kpààwa. À tó ma kunna kpɛ́siran yã gɔ̃ dɔágu. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadenɔ zɛ́mɔnnɛnaa
1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̃̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú
De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gũnnɔnɛ. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa. 2 Ó aduakɛnaa
gũn á yã dìgɔ̃ dɔógu gɔrɔ sĩnda pínki, odìgɔ̃ Luda sáabu kpá á pínki yã musu. 3 Lákũ átɛn zĩ kɛ
á ludanaanikɛnaaa nà, átɛn kokari kɛ yenyĩ gũn, akũsɔ̃ átɛn mɛna kɛ wɛ́dɔna ó Dikiri Yesu
Kirisii yãi, yã pìnɔ dìgɔ̃ dɔógu Luda ó De arɛ. 4 Ó gbɛ̃ Luda yenyĩdenɔ, ó dɔ̃ kũ Luda á sɛ́, 5 zaakũ
kũ o baaru nna kpàárɛ, ódi su kũ yã'onaao adoro, o su kũ Luda Nini gbãnaomɛ, yã pì ó kũna
gbãna manamana. Á dɔ̃ lákũ ó kú á tɛ́ nà á aafia yãi, 6 akũ a gɔ̃ ókɔ̃nɔ kũ Dikirio dàdarinɔ
ũ. Wari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn a yã pìi sì kũ pɔnna kũ Luda Nini dàáguo, 7 akũ a zɛ́ mɔ̀ Yesude kũ ò kú
Masedonia bùsu gũnnɔnɛ kũ Girisi bùsuuo pínki. 8 Dikiri yã bò á kĩnaa, adi zɛ Masedonia kũ
Girisio adoro, á Yesu náanikɛna yã dàgula pínki, à baarukpana vĩ doro. 9 Òtɛn o lákũ o zɛ́ lè
á kĩnaa nà, lákũ a kpɛ lì tãnanɔnɛ, a arɛ dɔ̀ Ludaa nà, akũ átɛn do Luda Wɛ̃̀ndide Yãpuradei,
10 átɛni a Nɛ́ Yesu kũ à a fùtɛ bona gan dã ari à bo ludambɛ, à su ó sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipam̃maa.

2

Pɔlu zĩkɛna Tɛsalonika
1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ ó zɛ́ lena á kĩnaa dí kɛ pãro. 2 Á dɔ̃ lákũ ò wɛ́ tã̀wá nà, o
wari kɛ̀ káaku zaa Filipi, akũ Luda ó gbá swɛ̃̀ɛ, o a baaru nna kpàárɛ kokari kũ kokario. 3 Ó
nakaranaáwa de ɛ́kɛ zɛ́ yã ũro. Ódi kɛ laasun vãni ke á takikɛna yãinlo. 4 Lákũ Luda ó ká
a baaru nna kpanaaa nà, lɛn odì kpáńnɛ lɛ, adi kɛ bisãsiri pɔyeinan ótɛn wɛtɛro, sé Luda ó
laasun tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kũ ódi yã nnanna o gbɛ̃kenɛro, akũsɔ̃ ódi yãke kɛ kũ manafikio
wãkũ yãiro. Ludan ó sèedade ũ. 6 Ódi sáabu wɛtɛ bisãsiri kĩnaaro, ákɔ̃nɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Bee
kũ ó a zɛ́ vĩ ò gɔ̃árɛ aso ũ ó Kirisi zĩ̀rikɛna yãi, o kɛ̀ kãáo busɛbusɛ, lákũ nɔgbɛ̃ nɛ́rande dì
laakari dɔ a nɛ́a nà. 8 Kũ ó yeái manamana yãi, ódi zɛo ò baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa
kpáárɛ adoro, kũ ó zĩda kpááwanaaomɛ dɔ, zaakũ a gɔ̃ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó ó
zĩkɛna kũ wario yã dɔágu. Gɔrɔ kũ ótɛn baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa pì kpáárɛ, odìgɔ̃ zĩ kɛ
fãnantɛ̃ kũ gwãanio, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 10 Ákɔ̃nɔmɛ ó sèedadenɔ ũ, kũ Ludao
dɔ, kũ ó kú ákɔ̃nɔ kũ a Yesu náani kɛ̀nɔ tɛ́ a zɛ́a nɛ̀sɛpuradenɔ ũ taari sari. 11 Á dɔ̃ kũ o yã kɛ̀ á
baadinɛ lákũ de dì kɛ a nɛ́nɔnɛ nà. 12 O lɛ́ dàáwa, o á nɛ̀sɛɛ kpàtɛárɛ, o nakaraáwa, de á kunna
kɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda ń ká kpata gakuride kũ à bò a kĩnaannɔo.
13 Kũ a Luda yã kũ o òárɛ pìi mà, ádi ditɛ bisãsiri pɔ́ ũro, a sì lákũ à de nà, Luda yã yãpura ũ.
Àkũ mɛ́ àtɛn zĩ kɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔ gũn. Abire yãi dɔ odìgɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa
sari. 14 Ó gbɛ̃nɔ, á yã kɛ̀ lɛɛlɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũn zaa Yudeanɔo, zaakũ á
bùsudenɔ wɛ́ tã̀áwa se lákũ Yudanɔ tã̀m̃ma nà. 15 Yudanɔ Dikiri Yesu dɛ̀ kũ annabinɔ dɔ, akũsɔ̃
ò pɛ̀wá. Ń yã dì ká Luda guro, ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 16 Òdi kpáwɛrɛ ò yã kũ Luda
dì gbɛ̃ sura bao o buri pãndenɔnɛ. Lɛn durunna kũ òdigɔ̃ kɛ gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ didikɔ̃a lɛ.
Luda pɔfɛ̃ kìpa ń musu sà.

Timɔti zĩna Tɛsalonika
17 Ó gbɛ̃nɔ, kũ o kɛ̃kɔ̃a gɔrɔ pla, wɛ́ mɛ́ adi kɔ̃ ero, ama ó laasun kúáwa. O á bɛgɛ kɛ̀
manamana, o mɛ̀ɛ wã̀ kũ ò wɛ́ sikɔ̃lɛ. 18 Ó ye ò su á gwa dɔ. Makũ Pɔlu ma suna zɛ́ wɛ̀tɛ à
de gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plala, akũ Setan kpàwɛrɛ. 19 Tó ó Dikiri Yesu sù, dí mɛ́ anigɔ̃ de ó tãmaa kũ
ó pɔnnao kũ ó gã̀zubɔɔo ũ a arɛ á baasii? 20 Zaakũ ákɔ̃nɔmɛ ó gakuri kũ ó pɔnnao ũ.

3

1 Kũ ódi fɔ̃ ò mɛna doro, o zɛo ò gɔ̃ Atɛni ó tɛ̃nɛ, 2 o ó gbɛ̃ndo Timɔti, Luda zĩkɛri dake Kirisi
baarunnakpanaa gũn zĩ̀áwa, de à á gba gbãna à á nɛ̀sɛ kpátɛárɛ á ludanaanikɛnaa gũn, 3 de
á gbɛ̃ke laakari sún futɛ wɛ́tãmmanaa pì yãiro. Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ Luda abire taka dìtɛwɛrɛ.
4 Gɔrɔ kũ ó kú á kĩnaa, o gĩnakɛ o òárɛ kũ oni wɛ́ tãwá, akũ à kɛ̀ lɛ lákũ á dɔ̃ nà. 5 Abire yãi kũ
mani fɔ̃ mà mɛna doro, ma a zĩ̀ à á ludanaanikɛna gwa. Ke Ibilisi á yɔ̃ à á gwá, ó zĩ kɛ̀ pãn
yá, ó dɔ̃ro.
6 Kũ Timɔti sù sà, à á ludanaanikɛna kũ á yenyĩo baaruu kpàwɛrɛ. À pì ó yã dìgɔ̃ dɔágu kũ
laasun manao, akũsɔ̃ átɛni ó bɛgɛ kɛ lákũ ótɛni á bɛgɛ kɛ nà. 7 Ma gbɛ̃nɔ, á ludanaanikɛna
yã mɛ́ à tò ó laakari kpatɛna á yã musu ó wɛ́tãmmana kũ ó wario gũn pínki. 8 Zaakũ á zɛna
gíngin Dikiri gũn, tera o ĩam pà sà. 9 Óni fɔ̃ ò Luda sáabu kpá á yã musu. O ó Luda sáabu

kpà manamana kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ odì kɛ a arɛ á yãiio. 10 Gwãani kũ fãnantẽo odìgɔ̃ wɛ́ kɛ
manamana, de ò le ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, ò pɔ́ kũ à kl̀a á ludanaanikɛnaa gũn papaárɛ.
11 Luda ó De kũ ó Dikiri Yesuo zɛ́ porowɛrɛ ò su ò á gwa. 12 Dikiri yenyĩ kũ á vĩ kũ kɔ̃o kũ
gbẽ sĩnda pínkio karaárɛ, à dadaála lán yenyĩ kũ ó vĩ kãáo bà, 13 à á swɛ̃̀ gba gbãna de àgɔ̃ kun
gbãsĩ sari taarisaridenɔ ũ Luda ó De arɛ ó Dikiri Yesu kũ a gbẽnɔ pínki sugɔrɔa.

4

Kunna lákũ Luda yei nà

1 Yã kũ à gɔ̃̀n dí, ma gbẽnɔ, a mà ó kĩnaa lákũ à mana á kunna ká Ludagu nà. Á kunna de lɛ
kɔ̀, ama ótɛn wɛ́ kɛáwa, ótɛn kútɛ kɛárɛ ó Dikiri Yesu gũn, àgɔ̃ kun lɛ àgɔ̃ gɛ́o. 2 Á yã kũ o dàárɛ
kũ Dikiri Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Luda ye á kunna gɔ̃ adona, à mì kẽ pãpãkɛnaaa. 4 Á baadi gɔ̃ a zĩda
kũna dɔ̃ kũ bɛɛrɛɛo gbãsĩ sari, 5 adi kɛ kũ dà vãni nidɛnaao lán kifiri kũ ò Luda dɔ̃ronɔ bànlo.
6 Yã pìi musu gbẽke sún a gbẽdake taki kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakũ Dikiri ni wɛ́ tã yã bire taka
kɛ̀rinɔ a lákũ o gĩnakɛ o òárɛ nà, o á sã gào. 7 Luda dí ó sísi ògɔ̃ kú kũ gbãsĩoro, séde ó kunna gɔ̃
adona. 8 Abire yãi gbẽ kũ à gì yãdannɛna díi, adi kɛ bisãsirin à gìiro, Luda kũ àdi a Nini kũ à
kú adona daógun à gìi.
9 Óni le ò yekɔ̃ina yã oárɛro, zaakũ kũ á zĩdao Luda yekɔ̃inaa dàárɛ. 10 Á kunna de lɛ kɔ̀, á
ye ó gbẽ kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔi ń pínki. Ma gbẽnɔ, o lɛ́ dàáwa, àgɔ̃ kɛ lɛ àgɔ̃ gɛ́o, 11 à
zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kun yãkete sari, á baadi á zĩda yã kɛ à á zĩda zĩ kɛ, lákũ o dìtɛárɛ nà, 12 de á kunna
le à ká bàaidenɔgu, de àsun fu á zĩdaa à da gbẽkeiro.

Dikiri sunaa

13 Ma gbẽnɔ, o ye àgɔ̃ yãpura dɔ̃ gbẽ kũ ò andunia tònɔ yã musu, de á pɔ súngɔ̃ sira lán gbẽ
kũ ò tãmaa vĩronɔ bàro yãi. 14 Zaakũ o sì kũ Yesu gà à fùtɛ, lɛn dɔ Luda ni tó gbẽ kũ ò andunia
tò Yesu gũnnɔ ɛra ò su kãao lɛɛlɛ.
15 Yã kũ ótɛn oárɛ díkĩna bi Dikiri yãdannɛnaamɛ. Ókɔ̃nɔ gbẽ kpara kũ ónigɔ̃ kun ari Dikiri
sugɔrɔ zĩnɔ, óni do gbẽ kũ ò andunia tòo pìnɔnɛ arɛro. 16 Dikiri mɛ́ ani bo ludambɛ, à kipa
kũ yãditɛnnɛnaao kũ malaika gbẽ zɔ̃kɔ̃ɔ kòtooo kũ Luda kãkãki ɔ́o, gbẽ kũ ò gà Kirisi gũnnɔ
ni vu bona gan káaku, 17 abire gbɛra ókɔ̃nɔ gbẽ kpara kũ ó kunnɔ, oni ó sɛ́tɛ kũńwo lɛɛlɛ ari
ludambɛ lukun ò da Dikirilɛ ĩa gũn, gbasa ògɔ̃ kú kãao ari gɔrɔ sĩnda pínki. 18 Abire yãi à kɔ̃
laakari kpátɛ kũ yã pìio.

5

1 Ma gbẽnɔ, yã pì kɛna ke a kɛgɔrɔ oárɛna zɛ́ vĩro, 2 zaakũ á dɔ̃ sãnsãn lákũ kpãni dì su
gwãani nà. Lɛn anigɔ̃ de Dikiri sugɔrɔ zĩ lɛ. 3 Tó gbẽnɔ tɛn pi, ó aafia, ó kun ó laakariia,
kakatɛna ni suḿma kãnto lákũ nɛ'iwãwã dì su nɔ̀sindarea nà, oni boro. 4 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbẽnɔ, á
kú gusiranlo, gɔrɔ pì ni suáwa lán kpãni bàro, 5 zaakũ gupura gbẽnɔn á ũ, fãnantẽ gbẽnɔn á
ũ á pínki. Gwãani ke gusira gbẽnɔn ó ũro. 6 Abire yãi òsun i o lán dakenɔ bàro. Ò itẽ kɛ ògɔ̃ kú
ó laakariia. 7 I'orinɔ dì i o gwãani, wẽdɛrinɔ sɔ̃ òdi wẽdɛ kɛ gwãani. 8 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, zaakũ fãnantẽ
gbẽnɔn ó ũ, ògɔ̃ kú kũ laakariio, ò ludanaanikɛna kũ yenyĩo da mɔ̀ uta ũ, ò surabana tãmaa
kú mɔ̀ fùra ũ. 9 Zaakũ Luda dí ó ditɛ à pɔfẽ kipawáro. À ó dítɛ à ó sura ba ó Dikiri Yesu Kirisi
gãimɛ. 10 Àkũ mɛ́ à gà ó yãi de ògɔ̃ kú kãao, tó ó bẽnɛ ke o andunia tòn yá. 11 Abire yãi à lɛ́
dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãna, lákũ átɛn kɛ nà.

Pɔlu yãditɛna Tɛsalonikadenɔnɛ

12 Ma gbẽnɔ, o wɛ́ kɛ̀áwa, à bɛɛrɛ lí gbẽ kũ òdi zĩ kɛ á tɛ́nɔnɛ, kũ ò iko vĩáwa Dikiri gũn, òtɛni
á da zɛ́anɔ. 13 À ń gakuri dɔ̃ńnɛ manamana yenyĩ gũn zĩ kũ òtɛn kɛ yãi. Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o. 14 Ma
gbẽnɔ, o lɛ́ dàáwa, à fayasaridenɔ da zɛ́n, à gbẽ yĩdanɔ gba swɛ̃̀ɛ, à laakari dɔ gbãnasaridenɔa,
à mɛna kũ gbẽ sĩnda pínkio. 15 À laakari kɛ, á gbẽke sún a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. À zɛ́ wɛtɛ
àgɔ̃ a mana kɛkɔ̃nɛ kũ gbẽ sĩnda pínkio gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Àgɔ̃ kú kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki. 17 Àgɔ̃ adua kɛ lakanaa sari. 18 Àgɔ̃ Luda sáabu kpá yã
sĩnda pínki musu. Abire mɛ́ à deárɛ a pɔyenyĩna ũ Kirisi Yesu gũn. 19 Àsun Luda Nini tɛ́ kũ àdi
káńgu dɛdɛro, 20 àsun annabikɛyã gya boro. 21 À yã sĩnda pínki tàasi ká, àgɔ̃ a mana kũna, 22 à
mì kẽ vãnikɛna buri sĩnda pínkia.
23 Luda Aafiade tó á kunna gɔ̃ kú adona yã sĩnda pínki gũn, à á nini kũ á wɛ̃̀ndiio kũ á mɛ̀ɛo
dãkpãárɛ aafia taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ. 24 Luda kũ à á sísi à á sɛ́ náani vĩ, ani
yã pì kɛárɛ.
25 Ma gbẽnɔ, à adua kɛwɛrɛ. 26 À fɔ kpá ó gbẽnɔa ń pínki kũ Luda gbẽnɔ lɛ́pɛmmanaao.
27 Ma naárɛ Dikirii, à takada dí kyó kɛ ó gbẽnɔnɛ ń pínki. 28 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbẽkɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA PLADE

Yãkpatɛkɛna Kirisi sugɔrɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̃̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú
Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisioo gũnnɔnɛ. 2 De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á
gba aafiaa.

3 Ó gbɛ̃nɔ, à kũ̀ ògɔ̃ Luda sáabu kpá á yã musu gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ à mana nà, zaakũ á
ludanaanikɛna tɛn gɛ́ arɛ manamana, akũsɔ̃ yenyĩ kũ á baadi vĩ kũ kɔ̃o tɛn kara. 4 Abire yãi
odì lɛ́ gbɛ̃ á yã musu Luda sɔsinɔ gũn, lákũ átɛn wɛ́tãmmana kũ wari pínkio fɔ̃ nà kũ mɛnao
kũ ludanaanikɛnaao. 5 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ Luda dì yã gɔ̃gɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ. Abire yãi a ka à
gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ átɛn wari kɛ a yãi. 6 Luda dì yã kɛ a zɛ́amɛ. Ani wɛ́ tã gbɛ̃
kũ òtɛn wɛ́ tãáwanɔa, 7 ani ákɔ̃nɔ kũ òtɛni wɛ́ tãáwanɔ gba ĩampaki kũ ókɔ̃nɔ, tó Dikiri Yesu bò
ludambɛ kũ a malaika gbãnanɔ 8 kũ tɛ́vuraao. Ani wɛ́ tã ludadɔ̃risari kũ odi ó Dikiri Yesu
baaru nna síronɔa. 9 Kakatɛna lakanasarin Luda ni wɛ́ tãoḿma. Oni ń kpakɛ Dikiri arɛ kũ
a gbãna gakurideo. 10 Tó à sù gɔrɔ pì zĩ, ani tɔ́ bo a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa a náanikɛrii pìnɔ a
mana bo ń pínki. Anigɔ̃ kú ń tɛ́, zaakũ a yã kũ o òárɛ sì.
11 Abire yãin odìgɔ̃ adua kɛárɛ baala'i, de ó Luda tó á kunna ká gwena kũ à á sísia, à yã
mana kũ a zɛ kũ a kɛnaaonɔ kũ zĩ kũ átɛn kɛ a náanikɛnaa gũnnɔ pínki papaárɛ kũ a gbãnao.
12 Dikiri Yesu tɔ́ ni bo á musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃ á tɔ́ ni bo a musu ó Luda kũ Dikiri Yesu Kirisi pìio
gbɛ̃kɛ yãi.

2

Ludayãdarisari

1 Ó gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi suna kũ ó kɔ̃kakaranaao de ò daalɛ yã musu, o wɛ́ kɛ̀áwa, 2 àsun tó á
laakari futɛ aragaro. Tó annabi yãke waazi ke takada kũ ò pì à bò ó kĩnaa pì, Dikiri sugɔrɔ
kà kɔ̀, àsun bídi kɛro. 3 Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ kũ yã bire takaoro, zaakũ gɔrɔ bire ni suro, séto
gbɛ̃nɔ bona Luda kpɛ gɔrɔ kà gĩa kũ ludayãdarisari kũ à mìi pɛ̀ kakatɛna zɛ́a bona gupuraao.
4 Ani gí pɔ́ kũ òdi ń ditɛ dikiri ũnɔi kũ pɔ́ kũ òdi donyĩ kɛńnɛnɔ pínki, ani a zĩda bi deńla, ani gɛ́
à vutɛ Luda kpɛ́n, à a zĩda ditɛ Luda ũ se. 5 Gɔrɔ kũ má kú kãáo ma yã pìi òárɛ. Ádi dɔnloo? 6 Á
dɔ̃ pɔ́ kũ àtɛni a dãdã de àsun bo a gɔrɔ ãro yá? 7 Zaakũ ludayãdanasari tɛn ɔ tá asiri gũn kɔ̀.
Ani boro, séto gbɛ̃ kũ àtɛn kpánɛ gò zɛ́n baasiro, 8 ludayãdarisarii pì ni gbasa à bo sà. Dikiri
Yesu ni a dɛ kũ a lɛ́'ĩao, à a kakatɛ kũ a suna gakurio. 9 Ludayãdarisari pì ni su kũ Setan
gbãnao à daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ sèeda ɛ́kɛ buri sĩnda pínkio. 10 Ani manafiki buri
sĩnda pínki kɛ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ kakatɛna zɛ́anɔnɛ, kũ ò gì yãpura kũ ani ń sura bai yãi. 11 Abire
yãi Luda ni likarana pãsĩ zĩḿma de ò ɛ́kɛ náani kɛ. 12 Yã ni gbasa à vutɛ gbɛ̃ kũ odi yãpura
síro kũ òdi pɔnna kɛ kũ a vãnionɔa ń pínki.

Luda á sɛ́ de à á sura ba

13 Ó gbɛ̃ Dikiri yenyĩdenɔ, à mana ògɔ̃ Luda sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu, zaakũ
Luda á sɛ́ zaa káaku, de à bo kũ a Nini kũ à tò o gɔ̃ a pɔ́ ũ gbãnao á yãpura sina yãi. 14 Luda á
sísi à á sɛ́ baaru nna kũ o kpàárɛ yãi, de á baka gɔ̃ kú ó Dikiri Yesu Kirisi gakuri gũn. 15 Abire
yãi ó gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãna, àgɔ̃ yã kũ o dàárɛ kũ lɛ́o ke takada gũn kũna. 16 Ó Dikiri Yesu Kirisi
kũ Luda ó Deo yewái, a gbɛ̃kɛ gũn à ó laakarii kpàtɛwɛrɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki, à tãmaa mana
dàógu. 17 À á laakari kpátɛárɛ, à á gba gbãna yãmanakɛna kũ yãmana'onaao gũn pínki.

3

À adua kɛwɛrɛ

1 Yã kũ à gɔ̃̀n dí, ó gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ, de Dikiri yã le à dagula likalika, àgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩńnɛ
lákũ à vĩ á kĩnaa nà. 2 À adua kɛwɛrɛ de à ó bo gbɛ̃ vãni dɔ̀rɔsaridenɔ ɔĩ, zaakũ adi kɛ gbɛ̃ sĩnda
pínki mɛ́ à Luda yã sìro. 3 Dikiri náani vĩ, ani á gba gbãna, ani á sí a vãnia. 4 O á náani kɛ̀ Dikiri
gũn kũ átɛn yã kũ o òárɛnɔ kɛ, akũsɔ̃ ánigɔ̃ kɛ. 5 Dikiri tó à Luda yenyĩ kũ Kirisi mɛnao gbázɛ
dɔ̃ á swɛ̃̀n.

Òsun ma'ã kɛro

6 Ó gbɛ̃nɔ, o naárɛ Dikiri Yesu Kirisii, à kɛ̃ ó gbɛ̃ kũ ò ma'ã vĩnɔa, kũ òdi zĩ kɛ kũ yã kũ o
dàńnɛoronɔ. 7 Á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ à mana àgɔ̃ tɛ́ ó ágbai, zaakũ ma'ãdenɔn ó ũ gɔrɔ kũ ó kú
á tɛ́ro. 8 Ódi gbɛ̃ke pɔ́ble sí o blè fĩnabonaa sariro, o zĩ kɛ̀ gwãani kũ fãnantɛ̃o, o wari kɛ̀ ari í
sìwá, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 9 Ó a zɛ́ vĩ à kpáwái, ama o kɛ̀ lɛ de à ó ágba sɛ́ yãimɛ.

10 Gɔrɔ kũ ó kú kããó, o dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à ye zĩ̀kɛnaairo ni pɔ́ blero. 11 O mà kũ á gbɛ̃kenɔ ma'ã
vĩ, òdi pɔ́ke kopiro, séde gudɛ. 12 O dìtɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ, o nańnɛ Dikiri Yesu Kirisii, ò vutɛki
kũ ò zĩ kɛ ò ń zĩda gwa.

13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, àsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro. 14 Tó gbɛ̃ke dí yã kũ o òárɛ takada dí
gũn daro, à a yã bo à dítɛ. Àsun kakara kããoro, de wé'i le à a kũ yãi. 15 Ama àsun a sɛ́ á ibɛrɛ
ũro, à lɛ́ daa á gbɛ̃ndo ũ.

16 Dikiri Aafiade á gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn. Dikiri gɔ̃ kú kããó á pínki.
17 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma fɔkpammana díkĩna kɛ̃̀ kũ ma zĩda ɔo. Abirekũmɛ ma takada pínki
sèeda ũ, lɛn madì kɛ̃ lɛ. 18 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana laakarii

[1] Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zı̃̀rii lákũ Luda ó Surabari kũ Kirisi Yesu kũ ó wɛ́ dɔiio dìtɛmɛnɛ
nà, [2] ma takada dí kɛ̃̀nnɛ Timɔti, ma nɛ́'ina Yesu zɛ́ gũn. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo
gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo à n gba aafiaa.
[3] Lákũ ma nakaramma nà gɔrɔ kũ matɛn gɛ́ Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ
òsun yã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ Luda yãoro daǹ́nɛ doro. [4] Òsun laakari dɔ gara kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛna
kũ à lɛ́ vĩrooa doro. Abire dì su kũ lɛ́kpakɔ̃anaaoomɛ. Àdi tó Luda zĩ kũ àdi bo a náanikɛnaa
gũn gɛ́ arɛro. [5] Ma yã pìi dìtɛ de ògɔ̃ yenyĩ vĩ yãimɛ, yenyĩ kũ àdi bo nɛ̀sɛpura kũ laasunlɛna
dokɔ̃nɔo kũ ludanaanikɛna manafikisarioo gũn. [6] Gbɛ̃kenɔ pà̃ yã pìnɔnɛ ò gɛ̃̀ yã pãpã onan.
[7] Ò ye ògɔ̃ de Musa doka yãdannɛrinɔ ũ, ama ò yã kũ òtɛn o gbázɛ dɔ̃ro ke yã kũ ò zɛ̀anɔ.
[8] Ó dɔ̃ kũ doka pì mana, tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛa a zɛ́a. [9] Ó dɔ̃ dɔ kũ Luda dí doka ditɛ gbɛ̃ mananɔ
yãiro, séde dokadarisarinɔnɛ kũ sãgbãnadenɔ kũ ludawɛkɛrisarinɔ kũ durunnakɛrinɔ kũ
ludadɔ̃risarinɔ kũ donyĩrisarinɔ kũ de kũ dao dèrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ [10] kũ zinakɛrinɔ kũ
pãpãbɛ̃nɛkɛrinɔ kũ lágilaginɔ kũ ɛ́kɛdenɔ kũ yãdimmarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi bo yãdannɛna zɛ́de
kpɛnɔo ń pínki. [11] Yãzɛde pì kɔ̃ sì kũ baaru nna gakuride kũ Luda arubarikade a kpanaa
nàmɛnɛ ma ɔĩo.

Lákũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

[12] Ma Kirisi Yesu ó Dikiri kũ à ma gba gbãna sáabu kɛ̀, zaakũ à ma náani kɛ̀ à ma sɛ mà zĩ
kɛarɛ. [13] Ma a tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì yã, ma wɛ́ tà̃ a gbɛ̃nɔa, ma gbãna mɔ̀ń́nɛ. Bee kũ abireo à sùruu kɛ̀
kũmao, zaakũ ma kɛ̀ wɛ́sirakɛnaa gũmmɛ kũ a náanikɛnasario. [14] Akũ ó Dikiri gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃
kɛ̀mɛnɛ, à tò ma a náani kɛ̀, akũ má yenyĩ kũ à de ó pɔ́ ũ kunna Kirisi Yesu gũn vĩ. [15] Yã díkĩna
bi yãpuramɛ, à kũ̀ ò sí ɔplapla. Kirisi Yesu sù andunia gũn durunnakɛrinɔ surabana yãi.
Makũ, ma durunna mɛ́ à de dakenɔ pɔ́la, [16] akũ Luda ma wɛ̃nda gwà, de mɛna zɔ̃kɔ̃ kũ Kirisi
Yesu kɛ̀ kũ makũ durunnakɛri kàsaraao bo gupuraa, de àgɔ̃ de sèeda ũ gbɛ̃ kũ oni a náani kɛ
ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lenɔnɛ. [17] Luda mɛ̀n do légelege, gɔrɔ sĩnda pínki Kína kũ àdi garo akũsɔ̃
òdi a e kũ wɛ́oro gɔ̃ bɛɛrɛ vĩ kũ gakurio gɔrɔ sĩnda pínki, aami.
[18] Ma nɛ́ Timɔti, lákũ ò gĩnakɛ ò annabikɛyã ò n yã musu nà, matɛn yã pì dannɛ, de ǹgɔ̃ kũna
ǹ zı̃̀ mana káo [19] ludanaanikɛnaa gũn kũ laakariio kpátɛna. Gbɛ̃kenɔ yã pìnɔ kpà sãkoto, akũ
ń ludanaanikɛnaa dì lɛ́ kútɛ. [20] Imɛnɛu kũ Alɛsandao kú ń tɛ́. Ma ń kpá Setanwa, de ògɔ̃ dɔ̃
kũ òdi dɔkɛ kũ Ludaoro.

2

Donyĩkɛnaa

[1] Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ à zɛ́ gbɛkańnɛ, à kútɛ kɛ Ludanɛ ń yãi
kũ sáabukpanaao. [2] À adua kɛ kínanɔnɛ kũ gbãnadenɔ ń pínki, de ò le ògɔ̃ kun aafia yãkete sari
ludayãmarinɔ ũ, ó kunna gɔ̃ bɛɛrɛ vĩ. [3] Abirekũ mɛ́ à mana, àdi ká Luda ó Surabarin. [4] À ye
gbɛ̃ sĩnda pínki surabana le ògɔ̃ yãpura dɔ̃.
[5] Zaakũ Luda mɛ̀n domɛ,
akũsɔ̃ yãkɛkɛri kun mɛ̀n do
Luda kũ bisãsirinɔ dagura,
àkũmɛ bisãsiri Kirisi Yesu ũ.
[6] À a zĩda kpà à gbɛ̃ sĩnda pínki bò,
akũ ò a sèedaa kɛ̀ a gɔrɔa.
[7] Abire yãi Luda ma ditɛ a kpàkpakɛri kũ a zı̃̀riio ũ, de mà a donyĩ zɛ́ yãpurade da buri
pãndenɔnɛ. Yãpuran matɛn o, adi kɛ ɛ́kɛnlo.
[8] Má ye gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sĩnda pínkia, ò ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sari, pɔfɛ̃ kũ lɛ́kpakɔ̃anaao
sari. [9] Má ye dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩda kɛkɛ a zɛ́a yɔ̃̀gɔ̃kɛnaa sari, zĩdamɔnnɛnaa baasi. Adi kɛ kũ
mì yɔ̃̀gɔ̃de tãnaao ke wura kũ òso nɔmanablebɔnɔ ke biza ɔgɔdenɔonlo. [10] Ò ń zĩda kɛkɛ kũ
yãmanakɛnaao lákũ à kũ̀ nɔgbɛ̃ donyĩrinɔ kɛ nà. [11] Nɔgbɛ̃nɔ yã dada yĩtɛna, ò mì natɛ yã
sĩnda pínki gũn. [12] Madì we nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke ògɔ̃ iko vĩḿmaro, séde ògɔ̃ yĩtɛna
kítikiti. [13] Zaakũ Adamun Luda kɛ̀ káaku, a gbɛra Awau. [14] Adi kɛ Adamun ò sà̃tɛro, nɔgbɛ̃n ò
sà̃tɛ à gɔ̃̀ taaride ũ. [15] Ama tó nɔgbɛ̃nɔ mɛna fɔ̃̀ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kúadonaao
zĩdamɔnnɛnaa baasi, oni nɛ́ i aafia.

3

Sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ

1 Yã díkĩna bi yãpuramɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, àtɛn zĩ mana ni dɛ. 2 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun
taari sari, nɔmɛndode ũ, laakaride ũ. Àgɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ fayade ũ, nibɔkũri ũ, gbɛ̃ kũ ani
fɔ̃ à yã dańnɛ ũ. 3 Àsungɔ̃ de wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ũro. Àgɔ̃ de nɛ̀sɛdode yãketesaride ũ. Ɔgɔ sún
donɛ arɛro. 4 Àgɔ̃ a ɔn kũna dɔ̃, a nɛ́nɔ gɔ̃ mì natɛnɛ ògɔ̃ a ɔdɔki gwa. 5 Zaakũ tó gbɛ̃ a ɔn kũna
dɔ̃ro, ani kɛ dera à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àsungɔ̃ de Yesude dufu ũro, de àsun ĩa dã à a
zĩda da yãn lán Ibilisi bàro yãi. 7 Àgɔ̃ tɔ́ nna vĩ Yesusaridenɔ kĩnaa dɔ, de òsun a tɔ́ ĩni sí, à zu
Ibilisi tankutɛnlo yãi.

Sɔsi kpanyĩrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ kpanyĩrinɔ gɔ̃ de gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ. Òsungɔ̃ de lɛ́pladenɔ ũro. Wɛ̃ yã sún dońnɛ
arɛro. Òsungɔ̃ de ɔgɔ vãni wɛtɛrinɔ ũro. 9 Ògɔ̃ Yesu yã asirinɔ kũna kũ nɛ̀sɛpurao. 10 Ò ń
yã gwa gĩa, tó ódi yãke leḿmaro, gbasa ò ń ditɛ kpanyĩrinɔ ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ń nɔnɔ gɔ̃ de nɔgbɛ̃
bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ, ògɔ̃ náani vĩ yã sĩnda pínki gũn. Òsungɔ̃ de kɔrɔmɔtɔdenɔ ũro.
12 Kpanyĩri gɔ̃ de nɔmɛndode ũ, àgɔ̃ a ɔn kũ a nɛ́nɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ kɛ̀ a zɛ́anɔ gwena
nigɔ̃ mana, ń laakari nigɔ̃ kpatɛna ń Kirisi Yesu náanikɛnaa gũn manamana.

Ó donyĩzɛ asiri zɔ̃kɔ̃

14 Bee kũ matɛn yã dínɔ onnɛ, ma dìtɛ mani su n gwa saa. 15 Tó ma suna sù à gì kɛ̀, má ye
ǹgɔ̃ dɔ̃ lákũ à kṹ ògɔ̃ kun Luda ɔndenɔ ũ nà. Ɔnde pìnɔmɛ Luda Wɛ̃̀ndide sɔsi ũ, yãpura pɛ́tɛki
ũ kũ a gbãnalekio. 16 Ó donyĩzɛ asiri kũ à bò gupuraa zɔ̃kɔ̃ yãpuramɛ:

À bò à sù bisãsiri ũ,
Luda Nini yãpura kpàa,
malaikanɔ a è.
Ò a yã waazi kɛ̀ burinɔ tɛ́,
ò a náani kɛ̀ andunia gũn,
Luda a sɛ̀ à tà kãao gakuri gũn.

4

Tɛ̃̀yãnɔ

1 Luda Nini ò swáswa kũ gɔrɔ kpɛde gbɛ̃kenɔ ni pã kpá Yesu zɛ́i, ò tɛ́ yã kũ tãnanɔ dì ɛ́kɛdenɔ
da a onanyĩ ò ń sãtɛ. 2 Manafikide pìnɔ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a vãnioro, ń nɛ̀sɛ gana lákũ ò pi gɛ̃
wãnan ò kɛ̃o bà. 3 Òdi gbɛ̃nɔ dãdã nɔsɛnaai kũ zãkɛnaao, akũsɔ̃ òdi pɔ́ble tɛ̃̀bona ditɛ gbɛ̃nɔnɛ,
pɔ́ble kũ Luda kɛ̀ a náanikɛri kũ ò yãpura dɔ̃nɔ yãi, kũ à de ò ble kũ sáabukpanaao. 4 Pɔ́ kũ
Luda kɛ̀ sĩnda pínki manamɛ. Òsun a ke tɛ̃̀ boro, ò ble kũ sáabukpanaao, 5 zaakũ Luda yã kũ ó
aduakɛnaao gbãsĩ bòn.

Kirisi Yesu zĩkɛri mana

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, ĩnigɔ̃ de Kirisi Yesu zĩkɛri mana ũ kũ ò gwà kũ ó donyĩzɛ yãnɔ
kũ yãdannɛ mana kũ ń tɛ́iio. 7 Ǹ mì kɛ̃ futɛokaragara kũ àdi kɔ̃ sí kũ Luda yãoroa. Ǹ n zĩda
tùtu kɛ de ǹgɔ̃ de ludayãmari ũ. 8 Mɛ̀tutukɛnaa àre vĩ fíti, ama dena ludayãmari ũ àre vĩ yã
sĩnda pínki gũn, zaakũ abire dì su kũ wɛ̃̀ndiio gbãra kũ ziao. 9 Yã díkĩna bi yãpuramɛ, à kà ò
sí ɔplapla. 10 Òdi zĩ kɛ òdi ɔsi ká a musu, zaakũ ó wɛ́ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidei. Àkũmɛ gbɛ̃ sĩnda pínki
Surabari ũ, atɛ̃nsa a náanikɛrinɔ.

11 Ǹ yã pìnɔ ditɛńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹsun tó ò n kɛfɛnnakɛna gya boro. Ǹ tó n kunna zɛ́
mɔ Yesu náanikɛrinɔnɛ yã'onaa gũn kũ yãkɛnaao kũ yenyĩo kũ ludanaanikɛnaao kũ kunna
gbãsĩ sario. 13 Ari màgɔ̃ su ǹ wɛ́ tã ǹ Luda yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. 14 Gba
kũ Luda dànnɛ gɔrɔ kũ ò annabikɛyã ò n yã musu, akũsɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ nànamma, ǹsun pã
kpáiro. 15 Ǹ laakari dɔ yã pìnɔa ǹ mɛ̀ kpáa, de gbɛ̃ sĩnda pínki n gɛna arɛ e. 16 Ǹ n zĩda yã
kũ n yãdannɛnaaoo tàasi ká. Ǹgɔ̃ gɛ́ arɛ kũ yã pìnɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, ĩni n zĩda sura ba kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
sã kpá n yãinɔomɛ.

5

Gyaanɔnɔ kũ don'arɛdenɔ yã

1 Ǹsun kpãkɛ̃ mare zɔ̃kɔ̃oiro. Ǹ lɛ́ daa lán n de bà. Ǹ lɛ́ da kɛfɛnnanɔa lán n vɩ̃̀ni kũ n
dakũnanɔ bà. 2 Ǹ lɛ́ da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa lán n da bà, ǹ lɛ́ da nɔ gbãnaa lán n dãre bà kũ nɛ̀sɛpurao.
3 Ǹ kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi. 4 Tó gyaanɔ nɛ́nɔ vĩ ke daikorenɔ, ò ń danɛnɔ gwanaa
dada gĩa ń donyĩkɛnaa gũn, ò fĩna bo ń denɔnɛ kũ ń danɔ, zaakũ abirekũ dì ká Ludagu.

5 Gyaanɔ kũ à gbɛ̃ke vĩro wɛ́ dɔ Ludai, àgɔ̃ adua kɛ àgɔ̃ kpányĩ gbɛkaa gwãani kũ fãnantɛ̃o.
6 Gyaanɔ kũ a zĩda pɔyeinaa dì donɛ arɛ bi gɛ̀ɛmɛ, bee tó à bɛ̃nɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ de gbɛ̃ke sún
ń taari ero. 8 Tó gbɛ̃ tɛni a danɛnɔ gwaro, atɛ̃nsa a ɔndenɔ, à bò Luda yã kpɛmɛ, Yesusaride
deala. 9 Nɔgbɛ̃ kũ à de ò da gyaanɔnɔ tɛ́n di: Nɔgbɛ̃ kũ à kà wɛ̃̀ baaakɔ̃, akũsɔ̃ à zã kɛ̀ gɛ̃̀n do,
10 ò a dɔ̃ yãmanakɛri ũ, nɛ́gwari mana ũ, nibɔkũri Luda gbɛ̃nɔ gbá pìpiri ũ, takaside kpanyĩri
ũ, nɔgbɛ̃ kũ à mɛ̀ɛ kpà yãmanakɛna pínkia ũ. 11 Ǹsun gyaanɔ nɔ gbãnanɔ danlo, zaakũ tó ń gɔ̃
nidɛnaa fùtɛ, ń nana Kirisia ni busamɛ, onigɔ̃ ye ò zã kɛ, 12 ò ń zĩda da yãn, kũ ò lɛ́ kũ ò sɛ̀nɛ
yã gbòro yãi. 13 Abire gbɛra òdi ma'ã dada, òdigɔ̃ gɛ̃gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo. Adi kɛ ma'ãdenɔmɛ ń ũ
adoro, òdi gɔ̃ gbɛ̃piri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, òdi yã kũ à de ò oro o. 14 Abire yãi má ye gyaanɔ nɔ
gbãnanɔ zã kɛ, ò nɛ́ i ò laakari dɔ bɛa, de òsun ó ibɛrɛnɔ gba zɛ́ ò ó tɔ́ vãni síro yãi. 15 Ń gbɛ̃kenɔ
bò ò tɛ̀ Setanyĩ kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛa, àgɔ̃ kpáńyĩ. Àsun tó ò gɔ̃ sɔsinɛ aso
ũro, de ò le ò kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi yãi.
17 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ àdi dońnɛ arɛ a zɛ́aa kà ò fĩna bonɛ lɛu pla, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ à waazikɛna kũ
yãdannɛnaao kokari vĩ. 18 Luda yã pì: Àsun lɛ́sɔ da zù kũ àtɛn pɔ́ gbɛ̃nɛro. À pì dɔ: Zĩkɛrii kà
à a làada le. 19 Ǹsun gbɛ̃ kũ à sù kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ káarao yã síro, séto sèedadenɔ kà gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃
baasiro. 20 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀nɔi gbɛ̃ sĩnda pínki wára, de vĩna le à gbɛ̃ kparanɔ kũ.
21 Ma nannɛ Luda kũ Kirisi Yesuooi kũ malaika kũ à ń sɛ́nɔ, ǹgɔ̃ yã pìnɔ kũna, ǹsun gbɛ̃ke tɛ̃̀
boro. Ǹsun yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãiro. 22 Ǹsun wã ǹ ɔ na gbɛ̃a ǹ a da Luda zĩnlo. Ǹsun tó
n ɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durunna gũnlo. Ǹgɔ̃ n zĩda kũna gbãsĩ sari. 23 Ǹsun í pã mi atɛ̃nɛro. Ǹgɔ̃ sèwɛ̃
gá fíti n nɛ̀sɛ yãi kũ n gyãkɛna gɛ̃̀n baaakɔ̃o.
24 Gbɛ̃kenɔ durunna dì bo gupuraa ari ògɔ̃ gɛ́ a yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń pɔ́ dì bo
likalikaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmanakɛnaa dì bo gupuraa, bee a kũ odi ero ni le à gɔ̃ utɛnaro.

6

1 Gbɛ̃ kũ ò de zɔ̀ ũnɔ ń dikirinɔ ditɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ ò mì natɛ́ńnɛ a sĩnda pínki gũn, de òsun
Luda tɔ́ kũ yã kũ odì dańnɛo vãni boro yãi. 2 Gbɛ̃ kũ ń dikirinɔ de Yesu náanikɛri ũnɔ sún dɔkɛ
kũńwo kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ yãiro. Ò zɔ̀ bleńnɛ manamana, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ àre blenɔ bi
Yesu náanikɛrinɔmɛ, ń gbɛ̃ yenyĩdenɔmɛ. Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daoḿma.

Yena ɔgɔi

3 Tó gbɛ̃ke tɛn yã pãnde dańnɛ, akũsɔ̃ adi zɛ kũ ó Dikiri Yesu Kirisi yãzɛdeo kũ ó zɛ́
yãdannɛnaaoro, 4 ĩadãriimɛ, à yãke dɔ̃ro, lɛ́kpakɔ̃ana kori kũ yãgwana lakanasario a kũ̀ gyã
ũ. Yã birenɔ dì tó gbɛ̃nɔ nɛ̀sɛgɔ̃ba kpá, ò fìti kɛ, ò kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, ò laasun vãni lɛ́ kũ kɔ̃o, 5 ògɔ̃ ĩni kũ
kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasun kotina, yãpura ń kɛ̃, òdigɔ̃ da donyĩkɛna bi ɔgɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Donyĩkɛnaa
àre zɔ̃kɔ̃ yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kũ pɔ́ kũ à vĩo. 7 Zaakũ ódi su kũ pɔ́keo andunia gũn laro, óni tá kũ
pɔ́keo sɔ̃ro. 8 Tó ó pɔ́ble kũ pɔ́kasanɔo vĩ, abirekũ mɔ̀ lɛ. 9 Gbɛ̃ kũ ò ye ò gɔ̃ aruzɛkɛde ũnɔ dì ń
zĩda da yɔ̃ogwana tankutɛn. Pɔ́nidɛna mìsari karii dì gɛ̃ńgu à ń kpá kisira kũ kakatɛnaaooi.
10 Yena ɔgɔi mɛ́ à de yã vãni sĩnda pínki zĩni ũ. Gbɛ̃kenɔ a kɔ̃dɛ kɛ̀ ari ò kɛ̃̀ ó donyĩzɛa ò wãwã
zɔ̃kɔ̃ɔ kpà ń zĩdai.

Ǹ ɔsi mana ká

11 Zaakũ Luda gbɛ̃mɛ n ũ, ǹ bàa sí yã pìnɔnɛ, ǹ tó yã mana gɔ̃ donnɛ arɛ kũ yãkɛna a zɛ́aao
kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ mɛnao kũ busɛkɛnaao. 12 Ǹ ó donyĩzɛ ɔsi mana ká, ǹ
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro sí, zaakũ abirekũn Luda n sisia gɔrɔ kũ n lɛ́ mana sɛ̀nɛ pari wára. 13 Ma
nannɛ Luda kũ àdi wɛ̃̀ndi kpá pɔ́ sĩnda pínkiaai kũ Kirisi Yesu kũ à yã mana ò Pɔntiu Pilatinɛɛo,
14 ǹgɔ̃ yã kũ ò dìtɛnnɛ kũna gbãsĩ sari taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ. 15 Gbãnade
mɛ̀n do Arubarikade, kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri mɛ́ ani Kirisi pì bo gupuraa a gɔrɔa. 16 Àkũ
mɛ́ àdi garo ado, àdigɔ̃ kú gupura kũ òdi fɔ̃ ò nairo gũn. Gbɛ̃ke dí wɛ́ sialɛro, oni fɔ̃ sero. Àkũ
mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.
17 Ǹ o andunia tera díkĩna aruzɛkɛdenɔnɛ, òsun ĩa dãro. Òsun gbãna le ɔgɔda náanisariaro, ò
gbãna le Luda kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki kpáwá zɔ̃kɔ̃ ò pɔnna kɛooa. 18 Ǹ ońnɛ ò a mana kɛ, ò nna
kɛńnɛ, ò ɔ poronńnɛ, ògɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ. 19 Lán abirekũ bà oni zàna mana di ń zĩdanɛ aruzenna pɔ́ ũ,
oni wɛ̃̀ndi kũ à de wɛ̃̀ndi ũ yãpura le.
20 Timɔti, ǹ yã kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna. Ǹ mì kɛ̃ ludayãdanasari yã pãpã onaaa kũ
yãlɛkpɛrɛ'ona kũ òdi pi dɔ̃naao. 21 Gbɛ̃kenɔ zɛ̀o, akũ ò pɛ̃̀ ó donyĩzɛnɛ.
Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TIMƆTI TAKADA PLADE

Pɔlu tέkpana Timɔtigu

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̀rii Luda pɔyenyĩnaa gũn wɛ̃ndi kũ à a lέ sὲ Kirisi Yesu gũn yã
musu, 2 makũ mέ ma takada dí kɛ̀nnɛ, ma nέ yenyĩde Timɔti. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi
Yesuo gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo, à n gba aafiaa.
3 Ma sáabu kὲ ma dizinɔ Ludanɛ kũ madì doi kũ nὲsɛpurao, zaakũ n yã dìgɔ̃ dɔmagu
lakanaa sari ma aduakɛna gwãani kũ fãnantɛ̃oo gũn. 4 Tó wέtɛ̃ kũ à bòmma yã dɔ̀magu,
madì n bɛgɛ kɛmɛ, madìgɔ̃ ye ò wέ sikɔ̃lɛ, de ma pɔnna kɛ zɔ̃kɔ̃. 5 N ludanaanikɛna kũ nὲsɛ
mὲn doo yã dɔmagu. N dai Loisi kũ n da Yunisio Luda náani kὲ lɛ se, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ
ntɛn kɛ lɛ se.
6 Abire yãi matɛn dɔngu, ǹ futɛ ǹ zɛ kũ gba kũ Luda dànnɛo gɔrɔ kũ ma ɔ nàmma, 7 zaakũ
Nini kũ àdi ó gba gbãna kũ yenyĩo kũ zĩdakũnadɔ̃naaon Luda kpàwá, adi kɛ nini vĩnadenlo.
8 Abire yãi ǹsun wé'i kũ kũ ó Dikiri yã onnɛnaaoro. Ǹsun wé'i kũ kũ ma yãoro, makũ kũ ò ma
da kpέsiran Kirisi yãi. Ǹ wari kũ òdi kɛ a baaru nna kpana yãi kɛ kũmao kũ Luda gbãnao.
9 Àkũ mέ à ó sura bà, à ó sísi o gɔ̃ a pɔ́ ũ. Adi kɛ yã kũ o kὲ yãinlo, a zĩda pɔyenyĩna yãimɛ kũ
gbɛ̃kɛ kũ à kὲwɛrɛo zaade gɔrɔ dí naaro. 10 Gbɛ̃kɛ pìi bò gupuraa ó Surabari Kirisi Yesu pì
sunaa gũn sà. À ga gbãna kàkatɛ, à wɛ̃ndi kũ mὲvãnasarioo bòwɛrɛ gupuraa a baaru nna kũ
òdi kpá gũn. 11 Luda ma ditɛ a zɩ̀ri ũ, de mà baaruu pìi kpàkpa kɛ mà a yã dańnɛ. 12 Abire
yãin matɛn wari dí kɛi, ama wé'i dì ma kũro, zaakũ má gbɛ̃ kũ ma a náani kὲ dɔ̃, akũsɔ̃ má
dɔ̃ sãnsãn kũ ani fɔ̃ à yã kũ à nàmɛnɛ ma ɔĩ dãkpã ari a sugɔrɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kũ n mà ma lέn
ari a zĩniaa pì kũna yãzɛdedannɛna ágba ũ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩ kũ ó vĩ Kirisi Yesu
gũnwo. 14 Ǹ yã mana kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna kũ a Nini kũ à kú ó gũn gbãnao.
15 Ń dɔ̃ kũ Asia bùsudenɔ ma zukũna ń pínki. Figɛlu kũ Ɛmɔgɛnɛo kú ń tέ. 16 Dikiri wɛ̃nda
dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bedenɔnɛ! Zaakũ à sù à ma nὲsɛ kpatɛnamɛnɛ lέ vĩro, adi wé'i kũ kũ ma dana
kpέsiran yãoro. 17 Kũ à sù Romu gɔ̃nɔ, à ma wɛtɛ ari à gὲɛ à bòma. 18 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃nɛ
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Ń kpányĩ zɔ̃kɔ̃ kũ à kὲmɛnɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zɩ̀kari mana

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma nέ, ǹgɔ̃ gbãna kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũnwo. 2 Yã kũ n mà
ma ò pari wára, ǹ na gbɛ̃ náanidenɔnɛ ń ɔĩ, kũ oni fɔ̃ ò dada gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ warikɛna fɔ̃
kũoo Kirisi Yesu zɩ̀kari mana ũ. 4 Andunia yã bɔkɔtɛnaa dì do zɩ̀kari kũ à kú zɩ̀lannɛ arɛro,
de a yã ká a dikirigu yãi. 5 Bàkpakũsũri sɔ̃, tó adi bàa lέ a zέaro, ani zɩ̀blena fùra lero. 6 À kũ̀
búbari kũ à zĩ gbãna kὲ a baka sέ káaku. 7 Ǹ laasun lέ yã kũ ma òo pìnɔa, zaakũ Dikiri ni n
gba ɔ̃ndɔ̃ a pínki gũn.
8 Ǹ dɔn kũ Yesu Kirisi bi Dauda burimɛ, akũsɔ̃ à vù bona gan. Baaru nna kũ madì kpán
gwe. 9 Abire yãin matɛn wari kɛ. Ò mɔ̀ɔ kàma lán dàkɛrii bà, ama Luda yã dí sí mɔ̀ káaro.
10 Abire yãi madì yã sĩnda pínki fɔ̃ gbɛ̃ kũ Luda ń sέnɔ yãi, de mɔ́kɔ̃nɔ se Luda ń sura ba, ò
gakuri kũ àdi lákaro le kunna Kirisi Yesu gũn. 11 Yã díkĩna bi yãpuramɛ:
Tó o ga kãao, ónigɔ̃ kú kãao.
12 Tó o mɛna fɔ̃̀, óni kí ble kãao.
Tó o ledi kpài, ani ledi kpáwái se.
13 Tó ó náani vĩro, à kpέ náani vĩ,
zaakũ ani we à ledi kpá a zĩdairo.

Dikiri zĩkɛri mana kũ lέkpakɔ̃anaaoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔgu, ǹ nańnɛ Ludai òsun lέkpakɔ̃ana kɛ yãnɔ musuro. À àre vĩro,
àdi gbɛ̃ kũ òtɛn manɔ yakamɛ. 15 Ǹ kokari kɛ de Luda n sáabu kpá, zĩkɛri kũ àdi yã yãpura
wɛ̃kɔ̃ańnɛ súsu ũ, kũ wé'i dì a kũ a zĩ yã musuro. 16 Ǹ pã yãbɔtɛna pã kũ àdi kɔ̃ sέ kũ Luda
yãoronɛ. Àdi gbɛ̃nɔ ludayãdanasari karańnɛmɛ, 17 akũ yã kũ òdi dańnɛ dì dańla lán fɔ̃nna
bà. Imɛnɛu kũ Filɛtuo kú ń tέ. 18 Ò kɛ̃ yãpuraa, òdi pi ò fùtɛ bona gan kɔ̀, òdi gbɛ̃kenɔ
ludanaanikɛnaa yakańnɛ. 19 Bee kũ abireo ɛ̃ kũ Luda kpàtɛ zɛna gbãna, ò yã díkĩna kɛ̃a:
Dikiri gbɛ̃ kũ ò de a pɔ́ ũnɔ dɔ̃. Gbɛ̃ kũ àdi Dikiri sísi mì kɛ̃ yã vãnia.
20 Ɔn da dìgɔ̃ pɔ́nɔ vĩ dasi. Ò a kenɔ kὲ kũ wuraao kũ andurufuuo yãtikisikɛbɔ ũ, akũsɔ̃ ò
a kenɔ kὲ kũ líо kũ gbɩ̀io yãfitikɛbɔ ũ. 21 Tó gbɛ̃ ɔ bɔ̀tɛ yã bὲɛrɛsari gũn, ani gɔ̃ yãtikisikɛbɔ

ũ, anigɔ̃ anfãni vĩ Dikirinɛ, anigɔ̃ kú adona yãmanakɛna pínki soru gũn. 22 Ǹ bàa sí kɛfɛnna
pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó manakɛna kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kunna kũ kɔ̃o nnao donnɛ
arɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdi Dikiri sísi kũ nɛ̀sɛpuraonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔtɛ mìsari lɛ́kpakɔ̃ana kũ à dɔ̃na ke
vĩron. Ń dɔ̃ kũ àdi fìti da. 24 À mana Dikiri zɔ̀bleri gɔ̃ fìti vĩro. A nɛ̀sɛ gɔ̃ do kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio,
yãdannɛri mana kũ àdi gbɛ̃ fɔ̃ ũ, 25 à gbɛ̃ kũ òdi a yã sírɔnɔ gba laakari busɛbusɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro
ke Luda ni fɔ̃ à ń gba zɛ́ ò nɛ̀sɛ litɛ ò yãpura sí, 26 ò bo Ibilisi kũ à ń kũ à ń dá a pɔyenyĩnaa gũn
bàn, ń laakari suḿma.

3

Bisãsirinɔ yãkɛna gɔrɔ kpɛdenɔa

1 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gɔrɔ kpɛdenɔ nigɔ̃ pãsĩ. 2 Gbɛ̃nɔ zĩda yã ni dońnɛ arɛ, ɔgɔ ni ń swɛ̃̀ ble.
Onigɔ̃ de karambaanidenɔ ũ, zĩdabirinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, guturunɔ, lu-
dayãdarisarinɔ, 3 gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, sùrusaridenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, fayasaridenɔ, aniapãsĩdenɔ,
yã mana ibɛrɛnɔ, 4 bonkpɛdenɔ, laasunsaridenɔ, yɔ̃̀gɔ̃denɔ. Onigɔ̃ ye pɔnnakɛnaai de Luda
yãla. 5 Òdi donyĩ kɛ, ama ò ye a gbãnairo. Ǹ kɛ zã̀ kũ gbɛ̃ bire takanɔ. 6 Ń gbɛ̃kenɔ dì gɛ̃ nɔgbɛ̃
kũ òdi mì gbãkɛnnɛronɔi, ò ń fu kũ lɛ́o. Durunna sàa dà nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà vãni mɛ́ à gɔ̃̀ńnɛ,
7 òdigɔ̃ yã dada gɔrɔ sĩnda pínki, ama òdi fu yãpura kũnaa. 8 Lákũ Yanɛ kũ Yambɛrɛsio bò Musa
kpɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ dì bo yãpura kpɛ lɛ. Ń laasun lɛ́kpɛrɛmɛ, ó donyĩzɛ gũn pɔ́ ginyĩnanɔmɛ.
9 Ò gɛna arɛ vĩ doro, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki ń yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃, lákũ ò Yanɛ kũ Yambɛrɛsio pɔ́ dɔ̃̀ nà.

Luda yã àree

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ń tɛ́mai. Ń ma kunna dɔ̃ kũ ma yãdannɛnaao kũ yã kũ matɛn pɛ́aao kũ ma
ludanaanikɛnaao kũ ma mɛnakɛo kũ ma yenyĩo kũ ma zɛna gbãnao 11 kũ wɛ́ kũ ò tã̀mao kũ
wari kũ ma kɛ̀ɛo. Ń yã kũ à ma le Antiɔku kũ Ikɔniuo kũ Lisitirao dɔ̃ kũ wɛ́tãmmana zɔ̃kɔ̃ kũ
ma fɔ̃̀ɔo. Ama Dikiri ma bo a sĩnda pínki gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò ye ògɔ̃ kun ludayãmarinɔ ũ Kirisi
Yesu gũnnɔ ni wɛ́tãmmana le. 13 Gbɛ̃ vãninɔ kũ manafikidenɔ vãnikɛna nigɔ̃ karamɛ. Oni
gbɛ̃nɔ sãtɛ, mɔ́kɔ̃nɔ se onigɔ̃ sãtɛna. 14 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ zɛ kũ yã kũ n dàda n sì yãpura ũo. Ń gbɛ̃
kũ ò dàdannɛnɔ dɔ̃, 15 zaakũ ń Luda yã dɔ̃ zaa n nɛ́fitikɛgɔrɔa. Ani fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ à n ká Kirisi
Yesu náanikɛna kũ àdi ń sura baa. 16 Yã kũ à kú Luda yãn bò Luda kĩnaa pínkimɛ. À àre vĩ,
zaakũ àdi yãpura dańnɛ, àdi ń ɛ́kɛ káńnɛ ń ɔĩ, àdi ń gba laakarii, àdi lɛ́ daḿma yãkɛna a zɛ́aa
gũn, 17 de Luda gbɛ̃ sorukɛna ma yãmanakɛna sĩnda pínki zɛ́ gũn.

4

1 Ma nannɛ Ludai kũ Kirisi Yesu kũ ani ɛra à su à kpata ble à yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ
gyãwãndenɔo, 2 ǹ Luda yã waazi kɛ. À zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ adi kɛro, ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã ditɛ́ńnɛ, ǹ kpãkɛ̃́ńyĩ,
ǹ lɛ́ daḿma, ǹ yã dańnɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo. 3 Zaakũ gɔrɔke ni su kũ gbɛ̃nɔ ni we ò sã kpá Luda
yãzɛdedannɛnaairo. Oni yãdannɛrinɔ kakarańyĩ ń zĩda pɔyeinaaamɛ, de ò yã kũ à kàńgu
dańnɛ. 4 Oni ń kɔ̀kɔtɔ zu yãpuranɛ ò arɛ dɔ garanɔa. 5 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ laakari vĩ yã sĩnda pínki
musu. Ǹ wari fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

Pɔlu kunna ga lɛ́i zaa Romu

6 Ma gɔrɔ pàpa kɔ̀, oni ma aru kɔ́tɛ sa'o'i ũ tera. 7 Ma ɔsi mana kà, ma bàa lɛ̀ ma bɔtɛ. Má
Yesu yã kũna ma a lɛ́ pàpa. 8 Kunna mana fùra ditɛna, àtɛni ma dã sà. Dikiri yãkpatɛkɛri
mana mɛ́ ani kúmɛnɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Adi kɛ makũmɛ ma adoro, kũ gbɛ̃ kũ ò ye a sunaainɔ
ń pínkimɛ.
9 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ma kĩnaa likalika. 10 Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kũ à ye anduniai yãi.
Kɛrɛsɛnsi tà Galatia bùsun, akũsɔ̃ Titu tà Dalamatia bùsun. 11 Luku mɛ́ à gɔ̃̀ kũmao ado. Ǹ
Maaku sɛ́ à mɔ́ lɛɛlɛ, zaakũ àdi kpámai zĩ gũn manamana. 12 Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. 13 Tó ntɛn
su, ǹ ma utagyaba kũ ma tò Kaapu bɛa zaa Toroasi sɛ́ ǹ suomɛnɛ kũ ma takadanɔ, atɛ̃nsa a
kũ ò kɛ̀ kũ báraonɔ.
14 Alɛsanda sia yã vãni kɛ̀mɛnɛ manamana. Dikiri ni yã kũ à kɛ̀ɛ pì fĩna bonɛ. 15 Ǹ laakari
kɛi, zaakũ à bò ó yã kpɛ pãsĩpãsĩ. 16 Yãkpatɛkɛna kũmao káaku gũn gbɛ̃ke dí zɛ kũmaoro, ò
ma ton ń pínki. Luda sún ń yã pì daro. 17 Dikiri zɛ̀ kũmao à ma gba gbãna, akũ ma zɛ́ lɛ̀ ma
waazi kɛ̀ ma a lɛ́ pàpa, buri pãndenɔ mà ń pínki. À ma bo músu lɛ́i. 18 Dikiri ni ma bo yã vãni
gũn pínki, ani ma sura ba ari mà gɛ́ káo a kpatan musu. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
aami.

Lɛ́zammanaa

[19] Ǹ fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa kũ Ɔnɛsifɔru bedenɔ. [20] Erasatu gɔ̃̀ Kɔrinti. Ma Torofimu tò
kũ gyão Milɛtu. [21] Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ari bunsirɛ gɔ̃ ká. Yubulu kũ Pudɛnio kũ Linuo kũ Kalaudiao
kũ ó gbɛ̃nɔ pínki fɔ kpàmma. [22] Dikiri gɔ̃ kú kũnwo. À gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun
1 Makũ Pɔlu, Luda zɔ̀blerii, Yesu Kirisi zɩ̀riin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ kara
a náanikɛnan mà tó ò a donyĩzɛ yãpura dɔ̃, 2 de ń wɛ́ gɔ̃ dɔ wɛ̀ndi kũ àdi lákaroi kũ Luda a lɛ́
sɛ̀ zaade andunia dí kátɛro. Àdi ɛ́kɛ to sɔ̃ro. 3 Akũ yã pìi bò gupuraa a gɔrɔa waazi kũ Luda
ó Surabarii dàmɛnɛ ma kɛ gũn lákũ à dìtɛ nà. 4 Makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̀nnɛ Titu, ma nɛ́
yãpura Yesu zɛ́ kũ ó kú lɛɛlɛ gũn. De Luda kũ Kirisi Yesu ó Surabariio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba
aafiaa.
5 Ma n to Kɛrɛti, de ǹ yã kũ ò gɔ̃ gwenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo lákũ ma ònnɛ
nà. 6 À mana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari nɔmɛndode ũ. A nɛ́nɔ gɔ̃ ludanaanikɛrinɔ ũ, òsungɔ̃
ń dɔ̃ nɛ́ zãzãde sãgbãnadenɔ ũro. 7 Zaakũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bi Luda zĩgwariimɛ, àsungɔ̃ de taaride ke
ĩadãri ke pɔfɛ̃ri ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ke ɔgɔvãniwɛtɛri ũro. 8 Séde àgɔ̃ de nibɔkũri ũ, laakaride
kũ à zɛ̀ kũ yãmanakɛnaao ũ, gbɛ̃ súsu kũ à kú adona akũsɔ̃ à a zĩda kũna dɔ̃ ũ, 9 gbɛ̃ kũ à zɛ̀
súsu kũ yã náanide kũ òdi dańnɛo ũ, de à le à lɛ́ da gbɛ̃ pãndenɔa kũ yãzɛdedannɛnaa pìio, à
gbɛ̃ kũ à bò a yã kpɛnɔ ɛ́kɛ káńnɛ ń ɔĩ.
10 Zaakũ sãyãmarisaride kũ òdi gbɛ̃nɔ likara kũ ń yã'onaaonɔn dasi, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò zɛ̀
kũ tɔ̃zɔ̃yãonɔ. 11 Òdi ɔn bũnu yaka. À mana ò lɛ́sɔ dańnɛ. Òdi yã kũ à de ò dańnɛro dańnɛ
ɔgɔ bɛ̀nɛ lena yãi. 12 Kɛrɛti bùsu annabi ke pì, Kɛrɛtinɔ bi ɛ́kɛdenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uide
pɔ́ke kopirisarinɔmɛ. 13 Yã pì bi yãpuramɛ. Abire yãi ǹ kpãkɛ̃ńyĩ manamana, de ò zɛ́ sɛ́ súsu.
14 Òsun laakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kũ ò kɛ̀ yãpuraa yãditɛnanɔ. 15 Pɔ́ke dìgɔ̃ gbãsĩ
gbãsĩsaridenɔnɛro, akũsɔ̃ pɔ́ke dìgɔ̃ gbãsĩsari ludayãdarisari gbãsĩdenɔnɛro, kũ ń laasun kũ ń
nɛ̀sɛɛo vãni yãi. 16 Òdi pi ò Luda dɔ̃, akũ ń yãkɛnaa dì ń ɛ́kɛ bo. Bɛgirinɔmɛ, òdi yã maro, òdi
fɔ̃ ò yã mana ke kɛro.

2

Yãdannɛna zɛ́de
1 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ yã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ yãzɛdedannɛnaao dańnɛ. 2 Ǹ da mare zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ògɔ̃ ń zĩda
kũna dɔ̃ gbɛ̃ bɛɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ. Ò zɛ́ sɛ́ súsu kũ yenyĩo kũ mɛnao. 3 Ǹ da nɔgbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔnɛ dɔ ń kunna gɔ̃ de donyĩri mananɔ kunna ũ. Òsungɔ̃ de gudɛri ke wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Ò yã
mana dańnɛ, 4 de ò lɛ́ da nɔzãrenɔa ń baadi gɔ̃ ye a zãi kũ a nɛ́nɔo, 5 ògɔ̃ de laakaridenɔ ũ
gbãsĩ sari, ò laakari dɔ ń ɔn zĩa, ń baadi mì natɛ a zãnɛ de òsun Luda yã vãni boro yãi.
6 Ǹ lɛ́ da kɛfɛnnanɔa dɔ ògɔ̃ laakari vĩ. 7 Ǹ yãmanakɛna zɛ́ mɔ́ńnɛ a pínki gũn. N yãdannɛna
gɔ̃ bɛɛrɛ vĩ à kɔ̃ sí kũ n yãkɛnaao 8 kũ yãzɛde kũ oni fɔ̃ ò a ɛ́kɛ boroo, de wé'i gbɛ̃ kũ ò bò n
kpɛnɔ kũ, òsun yã vãni le ò o ó yã musuro yãi.
9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa ò mì natɛ ń dikirinɔnɛ yã sĩnda pínki gũn, ò yã kũ ani káńgu kɛ. Òsun yã
lińmaro. 10 Òsun kpãni ońmaro. Ò tó ògɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanidenɔ ũ manamana, de Luda ó Surabari
yã kũ odì dańnɛ wɛ́ bo yã sĩnda pínki gũn.
11 Zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kũ à sù kũ surabanaao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛɛ bò gupuraa. 12 Gbɛ̃kɛ pì tɛn
dawɛrɛ ò kpɛ li yã kũ adi kɔ̃ sí kũ Luda yãoronɛ kũ andunia pɔ́nidɛnanɔ, de ògɔ̃ ó zĩda kũna
dɔ̃ gbɛ̃ mananɔ ũ, ludayãmarinɔ ũ andunia tera díkĩna gũn, 13 ó wɛ́ gɔ̃ dɔ gɔrɔ arubarikade kũ
ótɛn dãa. Àkũmɛ ó Luda zɔ̃kɔ̃ ó Surabari Yesu Kirisi sugɔrɔ gakuride ũ. 14 À a zĩda kpà ó yãi,
à ó bó vãni sĩnda pínki gũn, à ó gbãsĩ gògo, de ò gɔ̃ a zĩda gbɛ̃ kũ ò yãmanakɛna ania vĩnɔ ũ.
15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daońma. Ǹ kpãkɛ̃ńyĩ kũ iko kũ ń vĩo pínki. Ǹsun tó gbɛ̃ke n gya boro.

3

Ò laakari dɔ yãmanakɛnaaa
1 Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔgu ò mì natɛ gbãnadenɔnɛ kũ ikodenɔo, ò ń yã ma, ògɔ̃ kú kũ yãmanakɛna
sĩnda pínki soruo. 2 Òsun gbɛ̃ke tɔ́ vãni síro. Ògɔ̃ de nɛ̀sɛdode yãketesaridenɔ ũ kũ ò busana
gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 3 Zaakũ ókɔ̃nɔ se, ó faya vĩ yãro, ludayãdarisarinɔn ó ũ. O sãtɛ, ó de
pɔnnakɛna kũ dà vãni sĩnda pínkio zɔ̀nɔ ũ. Odìgɔ̃ kú nɛ̀sɛ vãnio kũ nɛ̀sɛgɔ̃bao. Ó de bɛgirinɔ ũ,
o zãkɔ̃gu. 4 Bee kũ abireo kũ Luda ó Surabari gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo bò gupuraa, 5 akũ à ó sura
bà. Adi kɛ ó yãmanakɛna yãinlo, kũ à ó wɛ̃nda dɔ̃ yãimɛ. À ó zú ò à ó í dufu, à tò o gɔ̃ gbɛ̃
dufunɔ ũ kũ a Nini 6 kũ à pìsiwá gbãnao Yesu Kirisi ó Surabarii gãi, 7 Abire yãi yã bò kũoo
nna a gbɛ̃kɛ yãi, o gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, ó wɛ́ dɔ wɛ̀ndi kũ àdi lákaroi. 8 Yã pì bi yãpuramɛ.

Má ye ǹ gã na yã pìnɔ onaaa manamana, de ludanaanikɛrinɔ le ò mɛ̀ kpá yãmanakɛnaaa.
Abirekũ mana, à karana vĩ gbɛ̃nɔnɛ. 9 Ǹ pã mìsariyã yãgaganaanɛ kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛnaao
kũ fìtiio kũ lɛ́kpakɔ̃ana Musa doka yã musuo, zaakũ yã pãnɔmɛ, ò karana vĩro. 10 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃
kũ àdi tó ò kɛ̃kɔ̃aai bee gɛ̃̀n pla, gbasa ǹ pɛ́a. 11 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ bire taka sɑ̃̀tɛ. Durunnakɛriimɛ,
à a zĩda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammanaa

12 Tó ma Atema ke Tikiku zɩ̃̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ǹ ma le Nikɔpɔli, zaakũ ma zɛo mà bunsirɛ
láka gwe. 13 Ǹ ania kɛ ǹ zàna kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ kũ Apoloo de pɔ́ke sún kĩaḿmaro ń tá
gũn. 14 À mana ó gbɛ̃nɔ yãmanakɛnaa dada ò ń zĩda kpáa, ò yã kũ à kɔ̃ sìonɔ bɔkɔtɛ de òsungɔ̃
kun pãro. 15 Gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ fɔ kpàmma ń pínki. Ǹ fɔ kpá gbɛ̃ kũ ò yewái Yesu zɛ́ gũnnɔa.
Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpanaa

1 Makũ Pɔlu kũ ò ma da kpɛ́siran Kirisi Yesu yãi kũ ó Yesude dake Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o
takada díkĩna kɛ̀nnɛ, ó zĩkɛri dake yenyĩde Filimɔ 2 kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara n bɛanɔ kũ ó
nɔgbɛ̃ yenyĩde Afiao kũ ó zĩ̀kari dake Akipuo. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ,
à n gba aafiaa.
4 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gɔrɔ sĩnda pínki ma aduakɛnaa gũn, madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpá, 5 zaakũ
ma Dikiri Yesu náani kũ ntɛn kɛ baaruu mà kũ yenyĩ kũ ń vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔo ń pínki. 6 Madìgɔ̃
wɛ́ kɛ, de ó kunna kɔ̃o Yesu zɛ́n tó n wɛ́ kɛ̃ yã mana kũ ó vĩ kunna Kirisi gũn pínki musu.
7 Ma gbɛ̃, n yena Luda gbɛ̃nɔi ma pɔ kɛ̀ nna manamana, à ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, zaakũ n ń
laakarii kpàtɛńnɛ.

Pɔlu kutɛkɛna Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Abire yãi, bee kũ ma zɛ́ kà Kirisi gũn mà yã kũ à mana ǹ kɛ ditɛnnɛ, 9 bee kũ abireo ma
kútɛ kɛ̀nnɛ kũ yenyĩo. Makũ Pɔlu, ma mare zɔ̃kɔ̃ ina kũ ma kunna kpɛ́siran tera Kirisi Yesu
yãiio, 10 ma kútɛ kɛ̀nnɛ Ɔnɛsimu yã musu kũ à gɔ̃̀ ma nɛ́ ũ Yesu zɛ́ gũn kpɛ́siran la yãi. 11 À
anfãni vĩnnɛ yãro, ama tera à anfãni vĩ makũ kũ mɔkɔ̃nwoonɛ. 12 Ma a gbàrɛmma, àkũmɛ
ma swɛ̃̀ ũ. 13 Ma kunna kpɛ́siran baaru nna kpana yãi, má ye àgɔ̃ kú ma sarɛ, de àgɔ̃ kpámai
n gɛ̃nɛ ũ, 14 ama má ye mà yãke kɛ n lɛ́ sariro, de ǹsun yã mana kɛmɛnɛ tilasiro, séde kũ n
pɔyeinaao. 15 Ke anigɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã gɔrɔ pla de à ɛra à summa àgɔ̃ kú kũnwo gɔrɔ sĩnda
pínki yãimɛ. 16 À kun lán zɔ̀ɔ bà doro, zaakũ à de zɔ̀ la, à de n gbɛ̃ yenyĩde ũ kunna Kirisi gũn.
Ma gbɛ̃ yenyĩdemɛ. Oni mɔkɔ̃n kũ à de n zɔ̀ ũ, akũsɔ̃ à gɔ̃̀ n gbɛ̃ ũ Dikiri gũn pɔ́ o dɔ yá?
17 Abire yãi tó n ma ditɛ n gbɛ̃ndo ũ, ǹ gbãnakɛ kpái, lákũ ĩni kpámai nà. 18 Tó à zɛ̃̀nnɛ yãkea
ke tó à n fĩna kũna, abire gɔ̃̀ ma yã ũmɛ. 19 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma yã díkĩna kɛ̃̀ kũ ma zĩda
ɔo, mani n fĩna bonnɛ. Kũ ń ma fĩna kũna n zĩda wɛ̃̀ndi ũ, mani lɛ́ páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kunna
Dikiri gũn ǹ yã mana kɛmɛnɛ, ǹ ma laakari kpátɛmɛnɛ ó kunna Kirisi gũn yãi.
21 Ma takada dí kɛ̃̀nnɛ, kũ má dɔ̃ kũ ĩni ma yã ma, akũsɔ̃ ĩni kɛ de yã kũ ma ònnɛla. 22 Abire
gbɛra ǹ kipaki kɛkɛmɛnɛ dɔ, zaakũ má wɛ́ dɔi Luda ni ma boárɛ wɛ́kɛ kũ átɛn kɛa yãi.

Lɛ́zammanaa

23 Ɛpafara kũ ó kú lɛɛlɛ kpɛ́siran Kirisi Yesu yãi fɔ kpàmma 24 kũ ma zĩkɛri dakenɔ Maaku
kũ Arisitakuo kũ Demasio kũ Lukuo. 25 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

EBERUNƆ

Kirisi de malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi de Musala 3:1-4:13
Kirisi de Haruna buri sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛna deńla 8:1-10:39
Ò Luda náani kɛ 11:1-12:25
Lɛ́dammanaa 13:1-13:25

Luda Nɛ́ de malaikanɔla

1 Luda yã ò ó dizinɔnɛ yã káaku annabinɔ gãi gɛ̃n baaakɔ̃ zɛ́nɔ gũn dasi, 2 ama à yã òwɛrɛ a
Nɛ́ gãi gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔn sà. Nɛ́ pì gãin Luda andunia kɛ̀o, à dìtɛ kũ àkũ mɛ́ anigɔ̃ pɔ́ sĩnda
pínki vĩ. 3 Àkũ mɛ́ à Luda gakuri tɛ́kɛna ũ, à de a kunna ũ sãnsãn. Àkũ mɛ́ à pɔ́ sĩnda pínki kũna
kũ a yã'ona gbãnao. Durunnanɔ kɛ̃mmana gbɛra à vùtɛ musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 4 Lákũ tɔ́
kũ à blèe pì de malaikanɔ pɔ́la nà, lɛn a zɔ̃kɔ̃ deńla lɛ. 5 Luda yã dí ò malaika kenɛ yã yá?
Ma Nɛ́mɛ n ũ, ma n i gbãra,
Kesɔ̃:
Manigɔ̃ de a De ũ,
anigɔ̃ de ma Nɛ́ ũ.
6 Kũ Luda tò a dauduu sù andunia gũn à pì:
A malaikanɔ donyĩ kɛnɛ ń pínki.
7 Malaikanɔ yã musu à pì:
Adì a zĩ̀rinɔ li ĩa ũ,
a zĩkɛrinɔ sɔ̃ tɛ́vura ũ.
8 A Nɛ́ yã musu sɔ̃ à pì:
Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kíblegbaaa gɔrɔ sĩnda pínkimɛ,
ndìgɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.
9 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã vãnikɛna gu.
Abire yãi Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
10 Ò pì dɔ:
Dikiri, n andunia zĩni pɛ̀tɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
11 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun.
Oni zĩ kũ lán pɔ́kasa bà,
12 ĩni ń koko lán uta bà,
ĩni ń litɛ lán pɔ́kasa bà.
Mɔkɔ̃n sɔ̃, n kuuna dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
13 À yã dí ò malaika kenɛ yã yá?
Ǹ vutɛ ma ɔplai
ari màgɔ̃ n ibɛrɛnɔ kɛnnɛ n tìntin ũ.
14 Malaikanɔ bi nini zĩkɛrinɔmɛ ń pínki. Luda dì ń zĩ de ò kpá gbɛ̃ kũ oni surabana lenɔimɛ.

2

Surabana zɔ̃kɔ̃ɔ

1 Abire yãi ò yãpura kũ o mà kũ ɔplapla gíngin, de òsun kɛ̃ zɛ́aro yãi. 2 Zaakũ yã kũ Luda dìtɛ
malaikanɔ gãi bi tilasimɛ, akũ ò fĩnaa bò gbɛ̃ kũ ò gì mai ò pãnɛnɔnɛ a zɛ́a, 3 tó ódi surabana
zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã da sɔ̃ro, óni bo yá? Surabana yã pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò mànɔ yãpura
kpàawɛrɛ. 4 Luda ɛ̀ra à yãpura kpà yã pìia kũ sèedanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyã dasi kɛnanɔ
kũ a Nini gba kũ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyenyĩnaaa.

Yesu gɔ̃na bisãsiri ũ lán ó bà

5 Adi kɛ malaikanɔn Luda andunia zia kũ ótɛni a yã o nàńnɛ ń ɔĩro. 6 À kú Luda yãn gukea
ò pì:
Bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
7 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi féte,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛɛrɛɛo,
8 n tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ.

Kũ Luda tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ, adi a ke tó mìnatɛnanɛɛ sariro. Tera lán dí bà, ódi e kũ
pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ gĩaro, 9 ama o è kũ Yesun ò tɛ́a. Luda a kɩ̃a malaikanɔi ari gɔrɔ pla,
de Luda gbɛ̃kɛ gũn à ga gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ̃nɛ ũ, akũ à a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛɛrɛɛo ga
wari kũ à kɛ̀ yãi.
10 Lákũ pɔ́ sĩnda pínki bò Luda kĩnaa nà, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki de a pɔ́ ũ, kũ à ye à gɛ̃ kũ gbɛ̃nɔ
dasi a gakuri gũn a nɛ́nɔ ũ, à kɔ̃ sì kãao à gbɛ̃ kũ à surabana zɛ́ bóńnɛ papa warikɛnaa gũn.
11 Gbɛ̃ kũ ò gɔ̃ Luda gbɛ̃nɔ ũ kũ gbɛ̃ kũ àdi ń kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũo, ń pínki de dokɔ̃nɔmɛ. Abire yãi
ń sísina a gbɛ̃nɔ ũ dì a wé'i kũro. 12 À pì:
Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.
13 À pì dɔ:
Mani a náani kɛ.
À pì dɔ:
Makũmɛ la kũ nɛ́ kũ Luda kpàmanɔ.
14 Zaakũ nɛ́ pìnɔ bi bisãsirinɔmɛ, akãa se à gɔ̃ bisãsiri ũ lán ń bà, de à ga à Ibilisi kũ àdi
su kũ gao kakatɛ, 15 à gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛ ganɛ òtɛn zɔ̀ ble ari ń wɛ̃ndi lɛ́nnɔ bo. 16 Yãpura
gũn malaikanɔn àtɛn ɔ dańmaro, Ibrahĩ burinɔmɛ. 17 À kɔ̃ sìo à gɔ̃ lán a dakũnanɔ bà yã sĩnda
pínki gũn, de à gɔ̃ Sa'oriki sùrude náanide ũ Luda zĩ gũn, gbɛ̃nɔ durunna kútɛkɛbɔ ũ dɔ. 18 Lákũ
à wari kɛ̀ à yɔ̃ogwanaa fɔ̃ nà, ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛni ń yɔ̃ ò ń gwanɔ faaba kɛ.

3

Yesu de Musala

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ Luda á sísi a su a kĩnaanɔ, à laasun lɛ́ Yesu kũ Luda a zɩ̃
Sa'oriki kũ o zɛo ũa. 2 Náanidemɛ Luda kũ à a dìtɛnɛ lákũ Musa de nà Luda ɔnn. 3 Lákũ
ɔnkatɛrii bɛɛrɛɛ dìgɔ̃ de ɔnla nà, lɛn Yesu gakuri zɔ̃kɔ̃ de Musa pɔ́la lɛ. 4 Ɔn sĩnda pínki a kàtɛri
vĩ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki Kàtɛrin Luda ũ. 5 Luda ɔn zĩkɛri náaniden Musa ũ, yã kũ Luda ni o
sèedademɛ. 6 Kirisi sɔ̃ bede pì nɛ́mɛ. Luda a ɔn nànɛ a ɔĩ. Ókɔ̃nɔmɛ ɔn pì ũ, tó ó kpɛ́ ótɛn tãmaa
kũ ó vĩ lɛ́ gbɛ̃ kũ kù gbãnao.

Luda gbɛ̃nɔ kámmaboki

7 Abire yãi lákũ Luda Nini ò nà:
Tó a Luda kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nàro,
kũ ò ma lɛ ò ma gwa gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛ gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è wɛ̃ bupla,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe, ò ma gbãna lɛ́ gwà.
10 Akũ ma pɔ fɛ̃ gbɛ̃ pìnɔi,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
odi ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo fá.
12 Ma gbɛ̃nɔ, à laakari kɛ á gbɛ̃ke súngɔ̃ swɛ̃ vãni ludanaanikɛnasari vĩ ari à gɛ́ kɛ̃o Luda
Wɛ̃ndidearo. 13 Gu kũ àdi dɔ kũ adì pi Gbãra pínki, àgɔ̃ lɛ́ dakɔ̃a, de durunna sún á gbɛ̃ke sãtɛ
à sãgbãna kũro yãi. 14 Zaakũ Kirisi gbɛ̃nɔn ó ũ, tó ó náani kũ ó vĩ zaa káaku kũna gbãnagbãna
ari a lɛ́a. 15 Lákũ ò ò nà:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nà
gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛro.
16 Dínɔn gbɛ̃ kũ ò Luda kòtoo màa ò bò a kpɛnɔ ũ, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Musa ń bɔ́tɛ Misilanɔ
baasiroo? 17 Dínɔn Luda pɔ fɛ̃ńyĩ ari wɛ̃ bupla, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀, ń gɛ̀ɛ gɔ̃ katɛna
gbáranna gũnnɔ baasiroo? 18 Dínɔn à la dàńnɛ kũ oni gɛ̃ a kámmabokinlo, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò gì
a yã mainɔ baasiroo? 19 O è kũ odi le ò gɛ̃nlo ń ludanaanikɛnasari yãi.

4

1 Zaakũ gɛ̃na kámmabokin kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ kpɛ́ kun, ò laakari kɛ, de ó gbɛ̃ke sún kurairo.
2 Zaakũ o baaru nna mà lán ń bàmɛ, ama yã kũ ò màa pìi àre vĩńnɛro, kũ odi ma kũ
ludanaanikɛnaaoro yãi. 3 Ókɔ̃nɔ kũ o yã pìi sìnɔ, odì gɛ̃ kámmaboki pìn. Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ Luda pì:
Ma la dà kũ pɔfɛ̃o ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo,

À yã bire ò bee kũ à a zĩ mìi dὲ zaa anduniakatɛna gɔrɔ, 4 zaakũ ò gɔrɔ supplade yã ò Luda
yãn gukea ò pì, gɔrɔ supplade zĩ Luda kámma bò kũ zĩ kũ à kὲɛo pínki. 5 O mà tera à pì, oni gẽ
a kámmabokinlo. 6 Zaakũ gbẽ kũ ò baaru nna pìi mà zaa káakunɔ dí gẽnlo, kũ odi síro yãi, akũ
a gẽnaa gɔ̃̀ gbẽ pãndenɔnɛ. 7 Akũ Luda ὲra à gɔrɔ ke dìtɛ dɔ òdi pi Gbãra, abire gbɛra a gìi kὲ
akũ à Dauda gbà lέ, à ò lákũ ò ò nà tera:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛro.
8 Tó Yɔsua gẽ̀ kũńwo kámmaboki pìn yã, de Luda dí gɔrɔ pãnde yã o kpɛkpɛro. 9 Àkũ mέ à tò
kámmaboki gɔ̃̀ Luda gbẽnɔ pɔ́ ũ. 10 Zaakũ gbẽ kũ à gẽ̀ Luda kámmabokin kámma bò kũ a zĩomɛ,
lákũ Luda kámma bò kũ a zĩo nà. 11 Tó lɛmɛ, ò wέ tã ò gẽ kámmaboki pìn, de ó gbẽke sún gí Luda
yã mai, à fu lán ń bàro yãi. 12 Luda yã bẽnɛ, akũsɔ̃ à gbãna, a lέ nna de fẽnɛda kpa plaplala.
Àdi ń zɔ̃ à gẽ nὲsɛɛ gũn ari ninin, àdi gẽ mὲpɛpɛkɛrɛkin ari wá bɔ́rɔgɔn, àdi laasun kũ nὲsɛ yão
gwagwa. 13 Luda pɔ́kɛna ke utɛnanɛro, a ke kpánɛ guiro. Luda kũ óni ó yãnɔ sέtɛ ò onɛ dì pɔ́
sĩnda pínki e ari a bia.

Yesu de sa'orikinɔla

14 Zaakũ ó sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ ludambɛ wẽ̀kɔ̃a ari Luda kĩnaa vĩ Luda Nέ Yesu ũ, ògɔ̃ zέ kũ o sὲ
yã kũna gíngin. 15 Zaakũ ó sa'oriki vĩ kũ ani fɔ̃ à ó wẽnda dɔ̃ ó gbãnasarikɛ gũn. Ò a yɔ̃̀ ò gwà
lán ó bà yã sĩnda pínki gũn, adi durunna kɛro. 16 Abire yãi ò na Luda Gbẽkɛkɛnnɛri kíblegbaai
kũ swẽ̀ɛo kpatɛna, de à ó wέ gwa à gbẽkɛ kɛwɛrɛ a gɔrɔa.

5

1 Òdi sa'oriki sĩnda pínki sέ gbẽnɔ tέmɛ, òdi a ditɛ ń wέde ũ Luda kĩnaa, àgɔ̃ gba kpáa, àgɔ̃ a
gbagbańnɛ ń durunnanɔ yãi. 2 Ani fɔ̃ à kɛ kũ gbẽ kũ ò sàtɛ ń dɔ̃nasarikɛ gũnnɔo busɛbusɛ,
zaakũ àpii kú kũ gbãnasarikɛomɛ se. 3 Abire yãi séde à sa o a zĩda durunna yã musu, lákũ àdi
o gbẽ kparanɔ pɔ́ musu nà dɔ. 4 Gbẽke dì a zĩda ká kpataa pìi gũnlo. Luda mέ àdi a ká, lákũ à
Haruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi dí a zĩda ká sa'oriki kpataa gũnlo, Luda mέ à a kàn à pì:
Ma Nέmɛ n ũ,
gbãran ma n i.
6 À pì Luda yãn gukea dɔ:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.
7 Gɔrɔ kũ Yesu kú andunia gũn à adua kὲ kũ wiki gbãnao kũ wέ'io, à kútɛ kὲ Luda kũ ani fɔ̃
à a sí gaaanɛ, akũ Luda a yã mà, kũ àdi a yã da yãi. 8 Bee kũ a Ludanɛkɛo, à mìnatɛna Ludanɛ
dàda a warikɛnaa gũn. 9-10 Kũ mana pὲkɛrɛa à làka, Luda a kà sa'oriki ũ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà,
akũ à gɔ̃̀ surabana kũ àdi lákaro boki ũ gbẽ kũ òdi a yã manɔnɛ ń pínki.

Laakarikɛna funaai

11 Yã bire musu ó yã vĩ dasi ò oárɛ, ama a bɔkɔtɛna zĩ'ũmɛ, zaakũ adì yã dɔ̀rɔ dɔ̃ likaro.
12 Ákɔ̃nɔ kũ a gìi kὲn lán dí bà, à mana àgɔ̃ de yãdannɛrinɔ ũmɛ, ama ari tera á kpέ kú ò ɛra
ò Luda yã kũ òdi dada gbẽ dufunɔnɛ daárɛ dɔ. Yɔ̃'i mέ à kɔ̃ sì kãáo, adi ká à yũku pɔ́ blero.
13 Zaakũ yɔ̃miri sĩnda pínki bi némɛ, adi ká à ɔzɛ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ ɔplaoro. 14 Yũku sɔ̃, gbẽ kàsara kũ
ò dɔ́nɛ kὲonɔ pɔ́mɛ. Ò a mana dɔ̃na kɔ̃nɛ kũ a vãnioo dàda.

6

1 Abire yãi ò Kirisi yãdannɛna káakupɔnɔ kpá kpɛ, ò gέ arɛ ari ò gɔ̃ gbẽ pɛkɛrɛnanɔ ũ. Adi
kɛ óni ɛra ògɔ̃ yãtãkpatɛna dínɔ gbὲ sísi dɔnlo: Kpɛlina yã gὲnɔnɛɛ, ludanaanikɛnaa, 2 da'itɛ
yãdadanaa, ɔnammanaa, gὲnɔ vuna ke zia yãkpatɛkɛnaa. 3 Tó Luda wè, óni yã birenɔ kpá
kpado ò gέ arɛ. 4 Zaakũ tó gbẽ wέ kẽ̀, à Luda gba lè, a baka kú Luda Nini gũmmɛ, 5 tó à
Luda yã kũ andunia kũ àtɛn su gbãnao í kὲ, à a nna dɔ̃̀ 6 tó à fùa, zέ kun kũ à ɛra à nὲsɛ litɛ
doro, zaakũ àtɛn Luda Nέ pá lía dɔmɛ, àtɛn wé'i daa gupuraamɛ. 7 Tó legũ tɛn ma zĩtɛ gẽ̀n
baaakɔ̃ àtɛn mɔtɔ le, akũ à pɔ́ kũ à àre vĩ búbarinɔnɛ bùtɛ, Luda dì arubarika dan. 8 Tó à lὲ kũ
lὲkaraaoo bùtɛ sɔ̃, à ginaamɛ, à zã kũ lέkɛnnɛnaaoro. Ani mì dɛ kũ téomɛ.
9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbẽ yenyĩdenɔ, bee kũ o ò lɛ, ó laakari kpatɛna á yã musu kũ á kú kũ yã
mana kũ ò bò surabana zέ gũnnɔ. 10 Luda dì yã kɛ a zέa, á yãkɛnanɔ kũ yenyĩ kũ á vĩ kãaoo
ni sãaguro, zaakũ a kpányĩ kὲ a gbẽnɔnɛ, akũsɔ̃ á kpέ átɛn kɛ. 11 Ó ye á baadi gɔ̃ ania vĩ lɛ ari
a lέa, de ásun sika kɛ pɔ́ kũ á wέ dɔi yã musuro. 12 Ásun ma'ã kɛro. À gbẽ kũ òtɛn Luda náani
kɛ kũ mɛnao òtɛn pɔ́ kũ Luda a lέ sὲ lenɔ ágba sέ.

Lέ kũ Luda sὲ sika vĩro

13 Gɔrɔ kũ Luda tɛn lɛ́ sɛ́ Ibrahĩnɛ, kũ gbɛ̃ke kun deala à sí kãaoro, a yãin à sì kũ a kunnaao
14 à pìnɛ, áni arubarika daagu yãpura à tó a buri karanɛ. 15 Ibrahĩ mɛna fɔ̃̀, akũ à pɔ́ kũ Luda
a lɛ́ sènɛɛ lè. 16 Òdi la da kũ gbɛ̃ kũ à deńla tɔ́omɛ. Ladana mɛ́ àdi tó ò yã yãpura dɔ̃, akũsɔ̃ àdi
lɛ́kpakɔ̃ana kɛ̃kɔ̃ańnɛ. 17 Luda ye à mɔ́ gbɛ̃ kũ a lɛ́sɛna ni gɔ̃ ń pɔ́ ũnɔnɛ swáswa kũ a lɛ́ litɛna
vĩro, akũ à sì kũ a kunnaao. 18 Lɛmɛ yã mèn pla kun kũ à litɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à ɛ́kɛ to a
musuro. Yã pìnɔ tɛni ókɔ̃nɔ kũ o nainɔ gba swɛ̃̀ manamana, de ò tãmaa kũ ó wɛ́ dɔi kɛ sikaa
sari. 19 Ó tãmaa bire vĩ ó wɛ̃̀ndibadɔbɔ ũ. À náani vĩ, akũsɔ̃ à gbãna, àdi gɛ̃ kũoo Luda kúkia
lábure kpɛ, 20 gu kũ Yesu gĩnakɛ à gɛ̃̀n ó yãi, à gɔ̃̀ sa'oriki ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki
bà.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

1 Mɛlɛkizɛdɛkimɛ Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'oriimɛ. Gɔrɔ kũ Ibrahĩ zɛ̃̀i blè kínanɔa
àtɛn su, akũ Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̀ɛ à dàalɛ, à sa mana ònɛ, 2 akũ Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ àtɛn suo pínki
kuride kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ pìi pì, yãzɛde kína. Abire gbɛra Salɛmu kína bire pì, aafia kína.
3 À de kũ dao kũ dizinɔ vĩro, a wɛ̃̀ndi naana ke mìdɛna vĩro. À bò lán Luda Nɛ́ bàmɛ, sa'oriin
a ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
4 À gwa lákũ à zɔ̃kɔ̃ nà. Ó dizi káaku Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ à sɛ̀tɛ zɛ̃̀lan kuride kpàa. 5 Musa
doka dìtɛ Levi buri kũ ò de sa'ori ũnɔnɛ, ò pɔ́ kuride sí ń Isaraila dakenɔa, bee kũ ń Ibrahĩ
burikɛo. 6 Mɛlɛkizɛdɛki bi Levi burinlo. Bee kũ abireo à Ibrahĩ pɔ́nɔ kuride sì, à sa mana ò
Ibrahĩ kũ Luda lɛ́ sènɛɛnɛ. 7 Sikaa sari gbɛ̃ kũ à sa mana ò gbɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à sa mana
ònɛla. 8 Sa'ori kũ òdi pɔ́ kuride sí pìnɔ bi gbɛ̃ kũ òdi ganɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sɔ̃, gbɛ̃ kũ ò pì àdigɔ̃
kun gɔrɔ sĩnda pínkin a ũ. 9-10 Gɔrɔ kũ Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̀ɛ à dà Ibrahĩlɛ, odi Levi i kɔ̀ro, à kú a
dizi de Ibrahĩ wógbammɛ. Abire yãi oni fɔ̃ ò pi sé, gɔrɔ kũ Ibrahĩ pɔ́ kuride pìi kpà, Levi buri
kũ òdi pɔ́ kuride kpáḿmanɔ mɛ́ ò kpà.

Yesu de lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi buri sa'orii pìnɔmɛ doka kũ Musa kpà Isarailanɔa zĩni ũ. Tó oni fɔ̃ ò tó gbɛ̃nɔ gɔ̃
papana, onigɔ̃ sa'ori pãnde ni vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà doro, sé Haruna buri sa'ori gɛ̃̀a. 12 Tó
sa'orinɔ lìtɛ, séde doka litɛ. 13 Gbɛ̃ kũ ò yã birenɔ ò a musu bi Isaraila buri kũ a gbɛ̃ke dí sa'ona
zĩ kɛ zikiromɛ. 14 Zaakũ ó dɔ̃ sãnsãn kũ ó Dikiri bò Yuda buri gũmmɛ. Ódi ma kũ Musa sa'ona
yã ò buri pìi musuro. 15 Yã kũ yã pì wɛ́ bòn dí: Sa'ori pãnde bò lán Mɛlɛkizɛdɛki bà. 16 A gɔ̃na
sa'ori ũ bi doka ke burikɛ yãnlo. A wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro gbãna yãimɛ. 17 Zaakũ ò pì:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̃̀n.
18 Ò doka kũ à kun yã pìi kpà kpado, kũ à gbãnaro, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro. 19 Zaakũ doka pì
dí tó gbɛ̃ke gɔ̃̀ papanaro. Akũ tãmaa kũ à sɛ̃̀na zɛ́ bòwɛrɛ, kũ o nao Ludai.
20 Abire gbɛra Luda dí abirekũ kɛ ladanaa sariro. Gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃̀ sa'orinɔ ũ ladanaa
sarimɛ, 21 ama Yesu gɔ̃̀ sa'ori ũ kũ ladanaao, kũ Luda pìnɛ:
Dikiri la dà ani lɛ́ sukparo,
à pì anigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
22 Ladanaa pì yãi Yesumɛ zɛnkpɛkɛ ũ kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu de a zĩla. 23 Abire
gbɛra sa'orinɔn dasi yã, zaakũ ga dì tó ògɔ̃ kú ń zĩ gũn gɔrɔ sĩnda pínkiro. 24 Ama kũ Yesu kun
gɔrɔ sĩnda pínki yãi, a sa'orikɛnaa gɛ̃nɛblena vĩro. 25 Abire yãi ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òdi na Ludai kũ
a gbãnaonɔ sura ba mámmam, zaakũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki de àgɔ̃ kútɛ kɛńnɛ Ludanɛ.
26 Sa'oriki bire taka mɛ́ à kɔ̃ sì kũoo. A kunna adona. À yã vãni ke gbãsĩ vĩro. Luda a kɛ̀kɔ̃a
kũ durunnakɛrinɔ, à a sɛ̀ à tào musu ari a kĩnaa. 27 A bàka kú kũ sa'ona lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nào
lán sa'oriki kparanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ dì sa o ń zĩda durunnanɔ yãi kũ ń gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ dɔ. Àkãa sɔ̃,
à ò gɛ̃̀n domɛ, kũ à a zĩda kpà. 28 Musa doka dì gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ ń gbãnasarikɛ gũmmɛ,
ama kũ Luda sì kũ a kunnaao doka pì ditɛnaa gbɛra, akũ à a Nɛ́ kũ à gɔ̃̀ papana ari gɔrɔ sĩnda
pínki kàn.

8

Yesumɛ ó Sa'oriki ũ

1 Yã kũ ótɛn o mìin dí: Ó sa'oriki bire taka vĩ vutɛna kíblegbaaa musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai.
2 Àdi zĩ kɛ Ludakukia, bizakuta yãpura kũ Dikiri dɔ̀n, adi kɛ pɔ́ kũ bisãsirinɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakũ
suna kũ gbanɔ kũ sa'onaao yãin òdi sa'oriki sĩnda pínki kái, à mana àpii gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. 4 Tó à
kú andunia gũn, anigɔ̃ de sa'ori ũro, zaakũ sa'ori kũ òdi su kũ gbanɔ lákũ doka dìtɛ nànɔ kun
kɔ̀. 5 Zĩ kũ òtɛn kɛ bi pɔ́ kũ à kú musu takamɛ, a ninimɛ. Abire yãi kũ Musa ye à bizakuta dɔ,
Luda pìnɛ à laakari kɛ à pɔ́ kũ a a taka mɔ̀nɛ kpi musu kɛ lákũ à de nà pínki. 6 Yesu mɛ́ à Luda

bàka kunna kũoo yãkɛkɛri ũ. Zaakũ Luda bàka kunna kũooo pì de a bàka kunna kũńwo zĩla,
zĩ kũ ò dànɛ de sa'oriki pìnɔ pɔ́la. Luda bàka kunna kũooo pìi lɛ́sɛna de a zĩla dɔ. 7 Tó Luda
bàka kunna kũńwo zĩ pì papanamɛ yã, de a plade zɛ́ vĩro. 8 Kũ Dikiri Isarailanɔ taari lè à pì:
A gɔrɔ tɛn su kũ mani ma bàka
kunna kũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ dufu kɛ.
9 Anigɔ̃ de lán ma bàka kunna kũ ń dizinɔo
gɔrɔ kũ ma ń kũ ń ɔa ma ń bɔ́tɛ Misila bàro.
Zaakũ odi zɛ kũ ma bàka kunna kũńwoooro,
akũ ma ń tón.
10 Ma bàka kunna kũ Isarailanɔ gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nèsɛn,
mani kɛ̃ ń swɛ̀ɛa.
Manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
11 Ń gbɛ̃ke ni yã dada a dakenɛro,
ń gbɛ̃ke ni ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakũ ń pínki nigɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki.
12 Mani sùru kɛ kũńwo kũ ń taarinɔ,
mani ń durunnanɔ yã da doro.
13 Kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu pì yã ò, à a káakupɔ zĩ bò. Pɔ́ kũ à zĩ kũ̀ à bùsa, a kpana
gui zã̀ro.

9

Luda bàka kunna kũńwo zĩ sa'onaa
1 Luda bàka kunna kũńwo káaku donyĩ zɛ́ vĩ kũ Ludakuki kũ à kú zĩtɛo. 2 Fitila kũ teburu kũ
òdi burodi kátɛa Ludanɛɛo kú kpɛ́da kũ òdi pi gu kũ à kú adonan. 3 Kpɛ́nɛ kũ òdi pi Ludakuki
pì kú lábure plade kpɛ. 4 A gũnn turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao kun kũ Luda bàka
kunna kũńwo àkpati kũ wura kútɛa mámmamwo. Wura lo kũ mana kú a gũn kú àkpatii pìi
gũn kũ Haruna gò kũ à lá bɔ̀tɔɔ pàao kũ Luda yãditɛna gbè anlonɔo. 5 Àkpatii pìi musu kɛrubu
gakuridenɔn kú durunnakɛ̃mmakila. Pɔ́ pìnɔ bɔkɔtɛna dodo gɔrɔn díro.
6 Ń katɛna lɛ gũn, sa'orinɔ dìgɔ̃ gɛ̃ kpɛ́da gũn gɛ̃̀n baaakɔ̃ ò ń sa'ona zĩ kɛ. 7 Sa'oriki mɛ́ àdi
gɛ̃ kpɛ́nɛ wɛ̃̀ do gɛ̃̀n do, akũsɔ̃ àdi gɛ̃ aru sariro. Àdi aru pì fãfã a zĩda durunna yãi kũ a gbɛ̃nɔ
pɔ́ kũ ò kè dɔ̃nasarikɛ gũnwo. 8 Luda Nini tɛn mɔwɛrɛ, gɔrɔ kũ kpɛ́ káaku pì kun, Ludakuki zɛ́
wɛ̃naro. 9 Abirekũ tɛn yã lɛkɔ̃awɛrɛ kũ tera yão à pì, pɔ́ kũ donyĩrii dì Luda gbanɔ kũ sa'opɔ
kũ àdi kpáanɔ dì fɔ̃ à a nèsɛ danɛ dokɔ̃nɔ swáswaro. 10 Yã ditɛnaa pìnɔ bi mɛ̀barayãmɛ. Pɔ́ble
kũ pɔ́minaao kũ gbã̀bona buri sĩnda pínkio yãmɛ. Ò dìtɛ ari zɛ́ dufu gɔrɔ gɔ̃ kámɛ.

Luda bàka kunna kũńwo dufu sa'onaa
11 Akũ Kirisi sù yã mana kũ à kà tera sa'oriki ũ. À gɛ̃̀ bizakuta kũ à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à papana
de a káakupɔla gũn, kũ bisãsiri mɛ́ à dɔ̀ro, andunia díkĩna pɔ́n sɔ̃ro. 12 Adi gɛ̃ Ludakukin kũ
blè ke zù aruoro, à gɛ̃̀ kũ a zĩda aruo gɛ̃̀n domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo ari gɔrɔ sĩnda pínki. 13 Zaakũ òdi
blè aru kũ zùsa aruo kũ zùnunu kũ ò kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kũ ò gbãsĩnɔa ò gbã̀ boońnɛ, 14 oni
Kirisi pɔ́ o dɔ yá? À a zĩda kpà Ludaa mamberu sari kũ Nini kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki
gbãnao. A aru dì ó swɛ̃̀ pípiwɛrɛ bona yã pã kɛkɛna pìnɔ gũn, de ò zĩ kɛ Luda Wɛ̃̀ndidenɛ.
15 Abire yãi Kirisi mɛ́ à Luda bàka kunna kũńwo dufu yãkɛkɛri ũ, de gbɛ̃ kũ Luda ń sísinɔ
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro kũ à a lɛ́ sè le yãi. À gà de à ń bo, à taari kũ ò kè Luda bàka kunna kũńwo
káakupɔ yã musunɔ kɛ̃́mma. 16 Tó ò ye ò zĩ kɛ gbɛ̃ lɛ́gbɛditɛnaaa, sé ògɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ ade gà,
17 zaakũ ga gbɛran lɛ́gbɛɛ dìgɔ̃ gbãna vĩ. Tó lɛ́gbɛditɛri kpɛ́ bɛ̃nɛ, lɛ́gbɛ dìgɔ̃ gbãnaro. 18 Abire
yãin odi Luda bàka kunna kũńwo káakupɔ pì sa kɛ aru sariro. 19 Kũ Musa doka yãditɛnanɔ ò
gbɛ̃ sĩnda pínki wára, à sãkã tɛ̃ra zónzon kũ sɛ̀sɔ̃vlãoo sè à zɔ̃̀ zùsanɛ bɔ̀rɔ kũ blèkofĩni aru kũ ò
yãkatɛ kũ íooa, à fã̀fã Musa dokaa kũ gbɛ̃nɔo dɔ ń pínki 20 à pì, Luda bàka kunna kũńwo arun
gwe, kũ à dìtɛárɛ à kũna. 21 Lɛn Musa aru fã̀fã bizakutaa kũ sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ pínki. 22 Doka
gũn aru mɛ́ àdi gbã̀ bo pɔ́ daside pínkinɛ. Arukɔtɛnaa sari durunnanɔ kɛ̃mmana kunlo.

Kirisi a zĩda kpà sa'opɔ ũ durunna mìdɛna yãi
23 Zaakũ à kɔ̃ sìo ò gbã̀ bo pɔ́ kũ ò kú ludambɛ taka pìnɔnɛ lán abire bà, sa'opɔ kũ à de
abirekũla kɔ̃ sì kũ ludambɛ pɔ́ pìnɔ. 24 Zaakũ Kirisi dí gɛ̃ Ludakuki taka kũ bisãsiri bònlo, à gɛ̃̀
a yãpuran ludambɛmɛ, gu kũ à kun tera ó Zɛkũnwode ũ Luda arɛ. 25 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin

kũ pɔ́kãde aruo wɛ̃̀ kũ wɛ̃ɛo, ama Kirisi dí gɛ̃ de à a zĩda kpá gɛ̃̀n baaakɔ̃ yãiro. 26 Tó adi kɛ
lɛro, de àtɛn wari kɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃ zaa anduniakatɛna gɔrɔa. Yãpura gũn à sù gɛ̃̀n domɛ gɔrɔ
kũ andunia kà a kákia sà, à a zĩda kpà sa'opɔ ũ, de à durunna mì dɛo. 27 Luda dìtɛ bisãsirinɛ
à ga gɛ̃̀n do, gbasa à yãkpatɛ kɛ kãao, 28 lɛn Kirisi a zĩda kpà gɛ̃̀n do lɛ, à gbɛ̃nɔ durunna dì a
mìia dasi. Ani ɛra à su a gɛ̃̀n pladeo, adi kɛ durunna yãin doro, de à gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔinɔ sura
ba yãimɛ.

10

1 Musa doka bi yã mana kũ àtɛn su takamɛ, adi kɛ yã pìinlo. Abire yãi sa dokɔ̃nɔ pì ona
gɛ̃̀n baaakɔ̃ wɛ̃̀ kũ wɛ̃ɛo dì fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛn na Ludainɔ kɛ papana zikiro. 2 Tó sa pì onaa gbɛ̃̀
bò donyĩrinɔnɛ gɛ̃̀n do ari gɔrɔ sĩnda pínkimɛ yã, de ń kù gbãna, ò a onaa tò. 3 Yãpura gũn
sa'onaa pì mɛ́ àdigɔ̃ gbɛ̃nɔ durunna yã dɔńgu wɛ̃̀ kũ wɛ̃ɛo. 4 Zaakũ zùsa kũ blèkofĩnioo aru dì
fɔ̃ à durunna kɛ̃ḿma zikiro. 5 Abire yãi kũ Kirisi tɛn su andunia gũn, à pì Ludanɛ:
Ń ye sa'opɔ ke gbairo,
akũ n bisãsiri mɛ̀ɛ kɛ̀mɛnɛ.
6 Sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
kũ sa'opɔ kũ òdi o durunna yã musuo
dì kánguro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la!
Lákũ ò kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà
ma su n pɔyenyĩna kɛmɛ, Luda.
8 Káaku gĩa à pì, sa'ona kũ gbao kũ sa kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo kũ sa kũ òdi o durunna yã musuo
dì ká Ludaguro, à yeiro, bee kũ doka mɛ́ à dìtɛ. 9 Akũ à pì, akãamɛ dí, a su a pɔyenyĩna kɛmɛ.
À a káakupɔ kpà kpado a plade ditɛna yãi. 10 Luda pɔyenyĩnaa pì kɛnaa gũn Yesu Kirisi a zĩda
kpà sa'opɔ ũ gɛ̃̀n do, à tò ó kú adona Luda gbɛ̃nɔ ũ.
11 Gɔrɔ sĩnda pínki sa'orinɔ dìgɔ̃ kú ń zĩ gũmmɛ, ògɔ̃ sa dokɔ̃nɔ kũ àdi fɔ̃ à durunna kɛ̃ḿma
zikiro o gɛ̃̀n baaakɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃, à sa ò durunna yã musu gɛ̃̀n domɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki, akũ
à gɛ̀ɛ à vùtɛ Luda ɔplai. 13 Zaa gɔrɔ kũ̀a à kú gwe, àtɛn dã Luda a ibɛrɛnɔ kɛarɛ a tìntin ũ.
14 Zaakũ sa'ona gɛ̃̀n do pìi gũn, à tò gbɛ̃ kũ à gbɛ̃̀ bòńnɛnɔ gɔ̃̀ papana ari gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Luda Nini ɛ̀ra àtɛn yã pì owɛrɛ dɔ à pì:
16 Ma bàka kunna kũńwo gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɛ̀sɛɛ gũn,
mani kɛ̃ ń swɛ̃̀ɛa.
17 Akũ gbasa à pì:
Mani ń durunna kũ ń taarinɔ yã da doro.
18 Lákũ à ń durunna kɛ̃̀ḿma nà, sa'ona ń yãi zɛ́ vĩ doro.

Ò na Ludai

19 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, kũ Yesu aru gbãnao ó gɛ̃na Ludakukin zɛ́ vĩ kũ swɛ̃̀ɛo kpatɛna. 20 À
wɛ̃̀ndi zɛ́ dufu bòwɛrɛ a mɛ̀ɛ gãi à gɛ̃̀ kũoo lábure kpɛ ari Ludakukia. 21 Lákũ ó sa'ori zɔ̃kɔ̃ vĩ
nà Luda ɔnkũri ũ, 22 ò na Ludai kũ nɛ̀sɛ doo kũ a náanikɛna sikaa sario kũ swɛ̃̀ kũ ò pìpi ò
taari laasun bò a gũnwo kũ mɛ̀ kũ ò a zú ò kũ í swáswao. 23 Ògɔ̃ tãmaa kũ o zɛo kũna gíngin,
zaakũ Luda a lɛ́ sɛ̀, akũsɔ̃ à náani vĩ. 24 Ò laakari dɔkɔ̃a, ò tɛ́ kákɔ̃gu yenyĩ kũ yãmanakɛnaao
yã musu. 25 Òsun pã kpá ó kɔ̃kakaranaai lákũ gbɛ̃kenɔ dì kɛ nàro. Ò lɛ́ dakɔ̃a, atɛ̃nsa lákũ a è
Dikiri sugɔrɔ tɛn ká kãni nà.
26 Tó o yãpura mà o dɔ̃̀, tó o gi ótɛn durunna kɛ, sa'ona kũ ani durunna kɛ̃wá kun doro.
27 Pɔ́ kũ à gɔ̃̀wɛrɛ mɛ́ à de ògɔ̃ wɛ́ dɔ yãkpatɛi ũ kũ swɛ̃̀kɛ̃nguo kũ tɛ́ gbãna kũ ani Luda ibɛrɛnɔ
kakatɛo. 28 Òdi gbɛ̃ kũ à gì Musa doka dai dɛ a wɛ́ gwanaa sari gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ sèedakpanaa
musu. 29 Tó gbɛ̃ gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛ Luda Nɛ́a, akũ à Luda bàka kunna kũńwo aru kũ à gbɛ̃̀ bòarɛ gya
bò, akũ à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̃̀sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a wɛ́tãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ de abirekũla manamana.
30 Zaakũ ó yã díkĩna òri dɔ̃ à pì, akãa mɛ́ áni fĩna boḿma, akãa mɛ́ áni fĩna bońnɛ. Ò pì dɔ, Dikiri
ni yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ. 31 Yã pãsĩmɛ, tó n lɛtɛ n da Luda Wɛ̃̀ndide ɔĩ.
32 À laasun lɛ́ á kunna yãa. Á wɛ́kɛ̃naa gbɛra a wari fɔ̃̀ á ɔsi zɔ̃kɔ̃ kanaa gũn. 33 Zĩkenɔa òdi
á sɔ̃sɔ̃, òdi á wɛ́ tã pari gũn. Zĩkenɔa adì zɛ kũ gbɛ̃ kũ òteni wɛ́ tã lɛnɔ. 34 A purusunanɔ wɛ̃nda
dɔ̃̀. Kũ ò á pɔ́nɔ sìáwa, a we kũ pɔnnao, zaakũ á dɔ̃ kũ á aruzɛkɛ mana kũ anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda
pínki vĩ. 35 Abire yãi àsun tó á wɔ́rɔgɔ kũ à àre vĩárɛ zɔ̃kɔ̃ gɛ̃tɛáwaro. 36 Séde àgɔ̃ mɛna vĩ de à
pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ le a pɔyenyĩnakɛnaa gbɛra.
37 Zaakũ à gɔ̃̀ fítimɛ, ani gì kɛro,

kũ gbɛ̃ kũ àtɛn su ni kipa.
38 Gbɛ̃ mana nigɔ̃ kun ma náani kũ àtɛn kɛ yãi,
ama tó à ɛ̀ra kpɛ, ma pɔ nigɔ̃ nnaro.
39 Gbɛ̃ kũ òdi boru kũ kpɛo ò ń zĩda kakatɛnɔn ó ũro. Gbɛ̃ kũ ò Luda náani kɛ̀ ò surabanaa
lènɔn ó ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛnaa
1 Ludanaanikɛnaamɛ tãmaa kunna Luda kĩnaa sikaa sari ũ, yã kũ òdi wɛ́ sialɛro sina
yãpura ũ. 2 Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda ń sáabu kpà.
3 Ó ludanaanikɛna mɛ́ à tò ó dɔ̃ kũ a yã'ona mɛ́ à andunia kàtɛ. Pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛron à pɔ́
kũ òdi wɛ́ sialɛ kɛ̀o.
4 Habila ludanaanikɛna mɛ́ à tò a sa'ona Ludaa mana de Kainu pɔ́la. A ludanaanikɛna
yãin Luda a sáabu kpà, à a dìtɛ gbɛ̃ mana ũ, akũ à a gba sì. Bee kũ à gà, ó kpɛ́ ótɛni a yã ma
Luda náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
5 Ɛnɔku ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda a sɛ̀, de àsun garo yãi. Odi a e doro, kũ Luda a sɛ̀ bona
andunia gũn yãi. Ari Luda gɔ̃ a sɛ́, à a sáabu kpà, à pì a yã kàagu. 6 Gbɛ̃ke yã dì ká Ludagu a
náanikɛnaa sariro. Séde gbɛ̃ kũ àtɛn nai sí kũ à kun akũsɔ̃ àdi fĩna bo a ki wɛtɛrinɔnɛ.
7 Kũ Luda lɛ́ dà Nuhua yã kũ odi e yãro musu, akũ à Luda náani kɛ̀, à a yã mà, à gó'itɛ kɛ̀, à
a ɔndenɔ sura bào. A ludanaanikɛna mɛ́ à tò yã vùtɛ andunia, akũsɔ̃ Luda tò yã bò kãao nna
a náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
8 Kũ Luda Ibrahĩ sìsi de à gɛ́ bùsu kũ áni kpáa àgɔ̃ vĩ gũn, akũ Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Luda
yã pìi mà. À bò bɛ, bee kũ à gu kũ àtɛn gɛ́n pì dɔ̃ro. 9 À Luda náani kɛ̀, akũ à bɛ pɛ̀tɛ bizakuta
ũ bùsu kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ pìi gũn nibɔ ũ. Lɛn Isaaku kũ Yakubuo dɔ, zaakũ Luda lɛ́sɛnaa pìi
gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ. 10 Zaakũ wɛ̃tɛ kũ Luda kàtɛ à bò a zĩni pɛtɛnaan Ibrahĩ wɛ́ dɔi.
11 Sara ludanaanikɛna mɛ́ à tò à zɛ́ lè à nɔ̀ɔ sì, bee kũ paramɛ, akũsɔ̃ à zĩ kũ̀, zaakũ à dɔ̃ kũ
Luda kũ à lɛ́ sɛ̀arɛ náani vĩ. 12 Bee kũ à zĩ kũ̀, gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do pì buri kɛ̀ dasi lán susunɛnɔ ke
ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ro.
13 Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń pínki ń ludanaanikɛnaa gũn, pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛnɔ lenaa sari. Ò è zɑ̃̀ dire
ò gbãnakɛ kpài. Ò pì, nibɔ bòasunɔmɛ ń ũ zĩtɛa la. 14 Gbɛ̃ kũ òdi o lɛnɔ tɛn mɔwɛrɛ kũ òtɛni ń
zĩda bùsu ni dɛmɛ. 15 Tó bùsu kũ ò bòn bɛgɛn òtɛn kɛ yã, de ò zɛ́ lè ò ɛ̀ra ò tà gwe. 16 Ama bùsu
kũ a mana de abirekũlan òtɛni a ni dɛ, àkũ ludambɛ pɔ́ ũ. Abire yãi tó ò Luda sìsi ń Luda ũ,
àdi kɛnɛ wé'iyã ũro, zaakũ à wɛ́ra kàtɛ ń pɔ́ ũ.
17-18 Kũ Luda Ibrahĩ yɔ̃̀ à gwà, akũ Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opɔ ũ. Luda lɛ́
sɛ̀nɛ yã à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ. Bee kũ abireo à zɛ̀ kũ a nɛ́ mɛ̀n do pì
kpanaao. 19 À sì kũ Luda gbãna ni fɔ̃ à gɛ̀nɔ vu bona gan, akũ à de lákũ ò pì à ɛ̀ra à Isaaku lè
bona gan bà. 20 Isaaku Luda náani kɛ̀, akũ à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kũ Isauonɛ. 21 Kũ Yakubu kú
ga lɛ́i, akũ à Luda náani kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nɛ́nɔnɛ, akũ à gbãna lè a gòoa à donyĩ kɛ̀. 22 Kũ
Yusufu kà gana, akũ à Luda náani kɛ̀, à Isarailanɔ bona Misila yã ò kũ lákũ oni kɛ kũ a gɛ̀wao
nà.
23 Musa de kũ a dao Luda náani kɛ̀, akũ ò a ùtɛ ari mɔ aakɔ̃ a inaa gbɛra, kũ ò è a àlesi mana
yãi. Odi vĩna kɛ doka kũ Firi'auna dìtɛnɛro. 24 Kũ Musa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à Luda náani kɛ̀, à gì ò
a sísi Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ nɛ́ ũ. 25 À sì ò a wɛ́ tã kũ Luda gbɛ̃nɔ de kunna kũ pɔnnao durunna
gũn gɔrɔ plala. 26 À dìtɛ kũ wé'i kũ òdi dańma Kirisi yãi de Misila aruzɛkɛla, zaakũ ziakpɛzĩ
láadan a wɛ́ kúa. 27 A ludanaanikɛna mɛ́ à tò à bò Misila, adi vĩna kɛ Firi'auna pɔfɛ̃nɛro, à zɛ̀
gíngin lákũ à Luda kũ òdi e kũ wɛ́oro èe bà. 28 A ludanaanikɛna mɛ́ à tò à Vĩnla dikpɛ dìtɛ kũ
aru mamana kpɛ́ lɛ́ gbɛ̀̃liao, de gbɛ̃dɛri sún ɔ na ń daudunɔaro yãi. 29 Isarailanɔ Luda náani
kɛ̀, ò bikũ̀ Isira Tɛ̃raa lán zĩtɛ kori bà. Kũ Misilanɔ yɔ̃̀a lɛ, akũ í dàńla. 30 Isarailanɔ Luda náani
kɛ̀, ò táa ò ò lìka Yɛrikoi ari gɔrɔ suppla, akũ a bĩni kɔ̀tɛ. 31 Karua Rahabu Luda náani kɛ̀, à
gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń gwá manamana, akũ adi kakatɛ kũ ludayãdarisarinɔoro.
32 Mani pi dera dɔɔ? Mani zɛ́ le mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusi ke Yɛfɛta ke Dauda
ke Samuɛli ke annabinɔ. 33 Ò Luda náani kɛ̀, akũ ò zɩ̃̀i blè kínanɔa, ò yã gɔ̃̀gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a,
ò lɛ́ kũ Luda sɛ̀ńnɛ gbɛ̀ɛ lè, ò músunɔ lɛ́ nàkɔ̃a, 34 ò tɛ́ pãsĩ dɛ̀, ò bò fɛ̃nɛda lɛ́i, ò gbãna lè ń
gbãnasarikɛ gũn, ò pãsĩ kũ̀ zɩ̃̀i gũn, ò pɛ̀ buri pãnde zɩ̃̀karinɔa, 35 ò nɔgbɛ̃nɔ nɛ́ gɛ̀nɔ fùtɛ bona
gan ò kpàḿma. Ò mɛ̀ɛ ũ̀ ń gbɛ̃kenɔa, akũ ò gì ò ń gbarɛ, de ò vu bona gan ò bo mana yãi. 36 Ò
ń gbɛ̃kenɔ fobò, ò ń gbɛ̃ kũ flɑ̃̀ao. Ò mɔ̀ɔ kà ń gbɛ̃kenɔa, ò ń ká kpɛ́siran. 37 Ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo ò
ń dɛdɛ, ò ń zɔ̃kɔ̃rɛ pla kũ sàkasakaao, ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Ò kurè sã bára kũ blè bárao dana. Ò
gɔ̃̀ kori, ò ń wɛ́ tɑ̃̀, ò wari dɔ̀ḿma. 38 Andunia kunna dí kɔ̃ sí kũńworo. Ò lìkaralikara sɛ̃̀n kũ kpi
musunɔo, ò kú gbɛ̀wɛɛnɔn kũ tɔ̃̀nɔwɛɛnɔ. 39 Bee kũ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu kpà ń pínki a náani

kũ ò kɛ̀ yãi, odi pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛ lero, 40 Luda gĩnakɛ à dìtɛ, ò gwena mana le de ń pɔ́la, de
òsungɔ̃ papana ó sariro.

12

Luda a gbɛ̃nɔ totonaa

1 Abire yãi ókɔ̃nɔ se, lákũ sèedadenɔ diwái nà lɛ, ò ɔ kpá pɔ́ kũ òdi kpáwɛrɛnɔi kũ durunna
kũ àdi ó kakũn aragao pínki, ò bàkpakũsũna kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́ kũ mɛnao. 2 Ò wɛ́ pɛ́ Yesua
kũ à bò kũ ó ludanaanikɛna zɛ́o akũsɔ̃ à zɛ́ pìi kɛ̀ papana. À gana líaa fɔ̃̀, adi a wé'iyã daro
pɔnna kũ à ditɛnanɛ lena yãi, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Luda kíblegba ɔplai. 3 À laasun lɛ́ a yãa, lákũ à
mɛna fɔ̃̀ kũ durunnakɛri kũ ò ibɛrɛ bire taka sɛ̀ kãaonɔo, de àsun kpasa á nɛ̀sɛɛ yakaro yãi.
4 Zaakũ á ɔsikana kũ durunnaoo gũn, ádi zɛ a gi ari a gɛ a gaoro. 5 Nɛ̀sɛyĩdakũna yã kũ ò òárɛ
lán nɛ́nɔ bà sȁágun yá? Ò pì:
Ma nɛ́, tó Dikiri tɛni n toto, ǹsun ditɛ pãro.
Tó à kpȁkɛ̃nyĩ, ǹsun tó n kã garo.
6 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,
àdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ à sì a nɛ́ ũa.
7 À wɛ́tãmma ditɛ totona ũ. Luda mɛ́ àtɛn abirekũ kɛárɛ, kũ a nɛ́nɔn á ũ yãi. Nɛ́ ke kun kũ
a de ni gí à a totoi yá? 8 Tó adi á toto lán a nɛ́ kparanɔ bàro, á de a nɛ́nɔ ũro, yìgisarinɛnɔn á
ũ. 9 Ó denɔ vĩ andunia la kũ ò ó toto, akũ o ń yã mà. Lákũ à de lɛ nà, ò mì natɛ ó De kũ à kú
musu de abirekũla ògɔ̃ kun. 10 Ó denɔ ó toto gɔrɔ pla pɔ́ ũ ń ɔ̃ndɔ̃ lɛ́n. Luda dì ó toto ó karana
yãimɛ, de ó kunna le àgɔ̃ adona lán a bà. 11 Totona ke pɔnna vĩ a gɔrɔaro, sé pɔsira, ama gbɛ̃
kũ totonaa pì ń kɛ́kɛnɔ dì a gbɛ̀ le zã bona mana kũ aafiao ũ.

12 Abire yãi à á ɔ kũ ò gɔ̃̀ dɔáinɔ kũ á gbá kũ ò gɔ̃̀ terearenɔ gba gbãna, 13 à zɛ́ sɛ́ súsu, de ákɔ̃nɔ
kũ átɛn tɔ̃ɔtɛnɔ sún kakũnlo, ò gɔ̃ kũ aafiaao.

14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, á kunna gɔ̃ adona, zaakũ tó gbɛ̃ kunna adonaro, ani
Dikiri ero. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún kura Luda gbɛ̃kɛkɛnnɛnaai à gɔ̃ gɔ̃nna ũ á tɛ́, à wari
dɔ gbɛ̃nɔa dasi à ń yakaro. 16 Á gbɛ̃ke súngɔ̃ de pãpãkɛri ke ludayãdarisari ũ lán Isau bàro. À
a dauduk ɛzɛ yìa pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãi. 17 Á dɔ̃ kũ à sa'olɛ wɛ̀tɛ a dea zã, akũ Luda gìnɛ. Bee kũ
à wɛ̀tɛ kũ wɛ́'io, adi zɛ́ le à yã kũ à kɛ̀ litɛro.

Luda bàka kunna kũńwo zĩ kũ a dufuo

18 Adi kɛ Sinai kpi kũ oni fɔ̃ ò ɔ naaan a nairo, kũ àtɛn tɛ́ kũ, à gusira vĩ kũ gu bùgubuguuo
kũ zàga'ĩao 19 kũ kãkãki yĩsãmpanaao kũ Luda kòto gbãnao. Kũ Isarailanɔ kòtoo pìi mà, ò
kútɛ kɛ̀nɛ ò pì, àsun yãke ońnɛ doro, 20 zaakũ oni yã kũ à dìtɛńnɛ díkĩna fɔ̃ro à pì: Bee pɔ́kãde
mɛ́ à nà kpi pìia, ò pápa kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ. 21 Luda kipanaa pì bi vĩna yãmɛ manamana ari Musa
pì, vĩna a kũ, átɛn lukaluka.

22 Ama a na Zaiɔ̃ kpii kũ Luda Wɛ̃̀ndide wɛ́tɛ Yurusalɛmu kũ à kú musuo kũ a malaika
dasidasi kũ ò kakarana gwenɔ 23 kũ daudu kũ ń tɔ́ kɛ̃na gwenɔ kɔ̃kakaranaao kũ Luda kũ
à de gbɛ̃ sĩnda pínki yãkpatɛkɛri ũo kũ gyãwãn gbɛ̃ mana kũ ò gɔ̃̀ papananɔ 24 kũ Yesu kũ à
de Luda bàka kunna kũńwo dufu yãkɛkɛri ũo kũ a aru fãfãna kũ àtɛn yã mana o de Habila
pɔ́lao.

25 À laakari kɛ, àsun gí yã'orii pì yã mairo. Lákũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda lɛ́damma mai zĩtɛ lanɔ dí
boro nà, ókɔ̃nɔ se, lákũ Luda tɛn lɛ́ dawá zaa musu, tó o kpɛ lìnɛ, oni ó pɔ́ o dɔ yá? 26 A kòto
zĩtɛ lùkaluka yã, akũ à lɛ́ sɛ̀ à pì, áni gu lukaluka gɛ̃̀n do dɔ, adi kɛ zĩtɛ adonlo, kũ musuomɛ sà.
27 Kũ à pì, gɛ̃̀n do dɔ, abirekũ tɛn piwɛrɛ Luda pɔ́kɛna kũ ani lukaluka pìnɔ ni gɛ̃ zɛ́lamɛ, de
pɔ́ kũ àdi lukaronɔ le àgɔ̃ kun. 28 Abire yãi lákũ ótɛn kpata kũ àdi yĩgãro ble nà, ò Luda sáabu
kpá, ògɔ̃ donyĩ kɛnɛ lákũ à yei nà, ògɔ̃ mì natɛnɛ vĩnakɛnanɛɛ gũn. 29 Zaakũ ó Luda bi tɛ́ kũ àdi
kũḿmamɛ.

13

Lɛ́dammanaa

1 À wɛ́ tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ kɔ̃o. 2 À laakari dɔ nibɔkũnaaa, zaakũ lɛn gbɛ̃kenɔ malaikanɔ yàrii
kɛ̀ dɔ̃naa sari lɛ. 3 À tó gbɛ̃ kũ ò ń ká kpɛ́sira gũnnɔ yã dɔágu, lákũ á kú kũńwo kpɛ́siran bà, kũ
gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔ, lákũ ákɔ̃nɔmɛ òtɛn wɛ́ tããwa bà. 4 Baadi gɔ̃ nɔsɛna da yã bɛ̀ɛrɛde ũ.
Òsun ń wútɛki gbãsĩ kpáro, zaakũ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ zinakɛrinɔ kũ pãpãkɛrinɔo. 5 Yena
ɔgɔi sún doárɛ arɛro. À zɛ kũ pɔ́ kũ á vĩo, zaakũ Luda pì:
Mani n tónlo,
mani pã kpányĩ zikiro.
6 Abire yãi odì kùgbãna kɛ ò pi:

Dikirimɛ ma kpanyĩri ũ,
vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

Sa yãpura onaa

7 À tó á don'arɛde kũ ò Luda yã òárɛnɔ yã dɔágu. À ń kunna tàasi ká ari a lɛ́a, á Luda náani
kɛ lán ń bà. 8 Yesu Kirisi dokɔ̃nɔ gĩa kũ gbãrao ari gɔrɔ sĩnda pínki. 9 Àsun tó ò á sãtɛ kũ yã nibɔ
dasi dannɛnanɔoro. À mana ó swɛ̃̀ gbãna le Luda gbɛ̃kɛ gũn, adi kɛ sa'opɔ́ble kũ àdi àre ke kɛ
gbɛ̃ kũ ò zɛ̀onɔnɛronlo. 10 Bizakuta sa'orinɔ zɛ́ vĩ ò sa'oki kũ ó vĩ pɔ́ble blero. 11 Sa'oriki dì gɛ̃
Ludakukin kũ pɔ́kãde aruo durunnanɔ kɛ̃mmana yãi, akũ òdi a gɛ̀ kpata bùra kpɛ. 12 Abire
yãi Yesu gà wɛ̃tɛ kpɛ se, à gbã̀ bò gbɛ̃nɔnɛ kũ a zĩda aruo. 13 Ò bo ò gɛ́ a kĩnaa bùra kpɛ, wé'i
ó kũ kãao se. 14 Zaakũ ó wɛ̃tɛ kũ anigɔ̃ kun vĩ laro, wɛ̃tɛ kũ àtɛn sun ó wɛ́ dɔi. 15 Abire yãi
ògɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari kũ Yesu gbãnao ó sa'ona ũ. Gba kũ a sìsirinɔ dì suon gwe.
16 À laakari dɔ yãmanakɛna kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaaoa. Sa bire taka ona mɛ́ àdi ká Ludagu. 17 À á
don'arɛdenɔ yã ma, à mì natɛ́ńnɛ, de ò le ò zĩ kɛ kũ pɔnnao, zaakũ ò de gbɛ̃ kũ oni ń zĩ yã
baba Ludanɛnɔ ũ. Tó òtɛn zĩ kɛ kũ lɛ́suruo, ani àre kɛárɛro.

Lɛ́zammanaa

18 À adua kɛwɛrɛ. Yãke tɛni ó swɛ̃̀ vĩro, odìgɔ̃ ye ògɔ̃ kú ó dɔ̀rɔɔa yã sĩnda pínki gũn. 19 Ma wɛ́
kɛáwa à adua kɛmɛnɛ, atɛ̃nsa mà le mà su á kia likalika.
20 Luda aafiade kũ ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan sãdãriki ũ a bàka kunna kũoo gɔrɔ sĩnda
pínki aru gãi, 21 à á kɛkɛ kũ mana pínkio, de à a pɔyenyĩna kɛ, à yã kũ à kàagu kɛ ó gũn Yesu
Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.
22 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, àgɔ̃ lɛ́damma yã pì kũna kũ mɛnao, zaakũ takada kũ ma kɛ̀árɛ
zɔ̃kɔ̃ro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ò ó gbɛ̃ do Timɔti gbàrɛ. Tó à kà la tera, óni su á gwa lɛɛlɛ. 24 À fɔ kpá
á don'arɛdenɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki. Itali bùsudenɔ fɔ kpàáwa. 25 Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á
pínki.

YAMISI

Yɔ̃ogwanaa
[1] Yamisi, Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio zɔ̀bleri mɛ́ à fɔ kpà Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ
ò fãkɔ̃ananɔa.
[2] Ma gbɛ̃nɔ, wari burinɔ dasi. À pɔ́ kũ ani á le ditɛ pɔnna yã ũ, [3] zaakũ á dɔ̃ kũ á
ludanaanikɛna yɔ̃ogwana ni mɛna iárɛ. [4] À tó mɛna papaáwa, de àgɔ̃ de gbɛ̃ kàsaranɔ ũ swáswa
yãke kĩanaáwa sari. [5] Tó ɔ̃ndɔ̃ tɛn kĩa á gbɛ̃kea, à wɛ́ kɛ Ludaa, ani a gba, zaakũ àdi gbɛ̃ sĩnda
pínki gba pɔ́ kũ nɛ̀sɛɛo do taari'enaa sari. [6] Tó à wɛ́ kɛ̀a sɔ̃, à a náani kɛ sikaa sari, zaakũ sikade
de lán ko vlã bàmɛ. Gu kũ ĩa kàkan, gwen àdi litɛn. [7] Gbɛ̃ bire taka súngɔ̃ da áni pɔ́ le Dikiriaro,
[8] zaakũ a nɛ̀sɛ kun plaplamɛ, akũ àdigɔ̃ sika kɛ yã kũ àtɛn kɛ gũn pínki.
[9] Takaside kũ à kú ó tɛ́ pɔnna kɛ, kũ Luda a kàra yãi. [10] Aruzɛkɛde pɔnna kɛ, kũ Luda a làgo
yãi, zaakũ aruzɛkɛdenɔ ni gɛ̃tɛ lán lávu kɔtɛnaa bàmɛ. [11] Ifãntɛ̃ dì futɛ kũ a puusu gbãnao, à
lánɔ dì kori kɛ, a vu dì kɔ́tɛ, a manakɛ dì láka. Lɛn aruzɛkɛde ni kpágui a bɔkɔtɛnanɔ gũn lɛ.
[12] Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi yɔ̃ogwana fɔ̃ ũ, zaakũ a bona mana gbɛra Luda ni wɛ̃ndi kũ à
a lɛ́ sɛ̀ gbɛ̃ kũ ò yeainɔnɛ kɛnɛ yàri ũ. [13] Tó yɔ̃ogwana gbɛ̃ lè, àsun pi Ludamɛro, zaakũ oni fɔ̃ ò
Luda lɛ́ ò gwà kũ a vãnioro, akũsɔ̃ àpii dì gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kũ a vãnioro. [14] Baadi yɔ̃ogwanaa dì
bo a pɔ́nidɛna kĩnaamɛ, akũ àdi a wɛ́ ble à a gátɛ. [15] Akũ pɔ́nidɛnaa pìi dì nɔ̀ sí à nɛ́ i durunna
ũ. Tó durunna zɔ̃kɔ̃ kṹ sɔ̃, àdi ga imɛ.
[16] Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun á zĩda sãtɛro. [17] Gba mana swáswa sĩnda pínki dì bo musu, De
Luda pɔ́gupurinɔ Kɛ̀ri kĩnaamɛ. Àdi litɛro, a gupura i dì lagoro. [18] A pɔyenyĩnaa gũn à ó í kũ a
yã yãpuradeo, de ò le ògɔ̃ arɛ a pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ tɛ́.

Yãmana kũ a kɛnaao
[19] Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à yã dí ma. Àgɔ̃ yã ma likalika á pínki, ama àsun yã o likalikaro, àsungɔ̃
pɔ fɛ̃ likalikaro. [20] Zaakũ bisãsiri pɔfɛ̃ dì su kũ yã mana kũ Luda yeiioro. [21] Abire yãi à ɔ
gbarɛ dà vãni kũ yã pãsĩ kũ à dàgulanɔi pínki. À yã kũ ò tɔ̃ á swɛ̃n, kũ ani fɔ̃ à á sura ba sí kũ
zĩdabusanaao.
[22] Àsun á zĩda sãtɛro, àsun yã pì ma kũ são pãro, à zĩ kɛa. [23] Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi yã ma, akũ
àdi zĩ kɛoro de lán gbɛ̃ kũ àtɛni a zĩda gwa dígi gũn bàmɛ. [24] A zĩda gwanaa gbɛra, tó à gɛ̃ zɛ́la,
lákũ à de nà dì sãagu gɔ̃nɔmɛ. [25] Gbɛ̃ kũ a wɛ́ pɛ́ Luda doka papanaaa kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ
ũ, akũ àdigɔ̃ gɛ́o arɛ, àdi ma à sãaguro, àdi zĩ kɛamɛ, Luda ni arubarika da adegu a yãkɛnaa
gũn.
[26] Tó gbɛ̃ a zĩda dìtɛ donyĩri ũ, akũ àdi a lɛ́ fɔ̃ro, àtɛni a zĩda kɛkɛmɛ, àtɛn donyĩ kɛ pãmɛ.
[27] Donyĩkɛna swáswa kũ à taari vĩ De Ludanɛron dí: Ò tonɛnɔ kũ gyaanɔnɔ gwa ń wɛ̃ndakɛ
gũn, ògɔ̃ ó zĩda kũna dɔ̃ gbãsĩ sari andunia yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ gwanaa
[1] Ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ átɛni ó Dikiri gakuride Yesu Kirisi náani kɛnɔ, àsun gbɛ̃ wɛ́ gwaro. [2] Tó
gbɛ̃ gɛ̃ á kɔ̃kakaranaa gũn wura tãnka kũ pɔ́kasa tɛ́kɛnaao dana, tó takaside kũ à bizakasa
gbãsĩ danaa gɛ̃ se, [3] tó á wɛ́ tɛ́ gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa tɛ́kɛna danaai, tó a pìnɛ à mɔ́ à vutɛ gu manan,
tó a pì takasidenɛ à gɛ́ à zɛ dire, kesɔ̃ à mɔ́ à vutɛ á gbá sarɛ, [4] átɛn kɔ̃ tɛ̃ bomɛ, átɛn yã gwa kũ
manafikion gweroo?
[5] À ma, ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ. Luda gbɛ̃ kũ ò de gbãnasaridenɔ ũ andunia gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ ògɔ̃
gbãna a náanikɛnaa gũn, de ò kpata kũ à a lɛ́ sɛ̀ gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ ble. [6] Ákɔ̃nɔ sɔ̃, átɛn
gbãnasaride pìnɔ kpe bo. Aruzɛkɛdenɔ mɛ́ òdi gbãna bleáwaroo? Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi á gátɛ ò gɛ́
kãáo yãkpatɛkɛkiaroo? [7] Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi tɔ́ nna kũ à kúáwa yakaroo? [8] Luda dokayã mìde pì,
àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei lán á zĩda wɛ̃ndii bà. Tó á yã pì kũna yãpura, átɛn yã kɛ a zɛ́amɛ. [9] Tó átɛn
kɔ̃ wɛ́ gwa sɔ̃, átɛn durunna kɛmɛ. Doka pìi vùtɛáwa, a gɔ̃ taaridenɔ ũn gwe. [10] Zaakũ tó gbɛ̃
doka kũna pínki, tó à fù mɛ̀n doa, à gɔ̃ taaride ũ a pínki gũmmɛ. [11] Luda pì, àsun zina kɛro.
À pì dɔ, àsun gbɛ̃ dɛro. Bee tó ńdi zina kɛro, tó n gbɛ̃ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisari ũmɛ. [12] Ákɔ̃nɔ kũ
Luda ni yã gɔ̃gɔ̃ kãáo doka kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ũ musu, àgɔ̃ yã o, àgɔ̃ yã kɛ lákũ à kɔ̃ sì kãáo
nà. [13] Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ sùrusaridenɔ sùruu sari, ama yã ni bo kũ sùrudeo nna.

Ludanaanikɛna kũ yãmanakɛnaao
[14] Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ pì, átɛn Luda náani kɛ, tó àdi pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee? Ludanaanikɛna
bire taka ni fɔ̃ à a bo yá? [15] Tó á gbɛ̃ mɛ̀n do, gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ tɛn pɔ́kasa kũ pɔ́bleo takasi kɛ,

16 tó á gbɛ̃ke pìnɛ: Luda n gba aafiaa! Ǹsun tó ĩa n dɛro, ǹ pɔ́ ble ǹ kã, tó adi wɛ̃ndibadɔbɔ
kpáaro, bɔ́n abire ũu? 17 Lɛmɛ se ludanaanikɛna ado pɔ́kekɛnaa sari bi yã gɛ̀ɛmɛ.
18 Tó gbɛ̃ n pì, ntɛn Luda náani kɛ, akũsɔ̃ matɛn yã kɛ, mani pinnɛ, ǹ n ludanaanikɛna
pɔ́kekɛnasari mɔmɛnɛ, mani ma ludanaanikɛna mɔnnɛ ma yãkɛnaa gũn. 19 N sì kũ Luda
mɛ̀n domɛ. À mana. Bee tãnanɔ se, ò dɔ̃ lɛ, akũ òdigɔ̃ lukaluka. 20 Yɔ̃nkɔ! Pɔ́ kũ à tò
ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari pã, ń ye mà onnɛ yá? 21 Kũ ó dizi káaku Ibrahĩ a nɛ́ Isaaku
kpà sa'opɔ ũ, yã dí bo kãao nna a yãkɛna yãiroo? 22 N è yá? A ludanaanikɛna kũ a yãkɛnaao
kpákɔ̃imɛ. A yãkɛna mɛ́ à a ludanaanikɛna pàpai. 23 Akũ Luda yã díkĩna pàpa kũ à pì, Ibrahĩ
Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi. Akũ ò tɔ́ kpànɛ Luda gbɛ̃nna.
24 A è yá? Yãkɛna mɛ́ àdi tó yã bo kũ gbẽo nna, adi kɛ ludanaanikɛna adonlo. 25 Lɛmɛ dɔ karua
Rahabu kɛ̀ nna kũ Ludao a yãkɛna yãi, gɔrɔ kũ à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń gbarɛ zɛ́ kpãni gũn.
26 Lákũ mɛ̀ ninisari de gɛ̀ ũ nà, lɛn ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari de gɛ̀ ũ lɛ se.

3

Lɛ́fɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ yãdannɛrinɔ ũ dasiro, zaakũ á dɔ̃ kũ Luda ni wɛ́ piti ókɔ̃nɔ
yãdannɛrinɔa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ de gbɛ̃ kparanɔla. 2 Ó pínki odìgɔ̃ zã yãa baala'imɛ. Tó gbɛ̃
lɛ́ dì a ásaru kɛro, taarisaridemɛ, ani fɔ̃ à a mɛ̀ pínki gbãna fɔ̃. 3 Odì sɔ̃mɔ ká sɔ̃nɛ de à ó yã ma
yãimɛ, akũ odì a milɛ ble. 4 Kesɔ̃ à gó'itɛ gwa ísirala. Bee kũ a zɔ̃kɔ̃kɛo kũ zàga'ĩa gbãna kũ àdi
a yĩpao, a fĩbɔ de fítinlemɛ. Àkũ mɛ́ àdi a milɛ ble, akũ a f̀irii dì a pɔyeina danɛ. 5 Lɛmɛ sɔ̃, nɛ́nɛ
bi mɛ̀gu fítinlemɛ, akũ àdi ĩa dã kũ yã zɔ̃kɔ̃ɔo.
À gwa lákũ tɛ́ fíti dì sɛ̃ dasi kpáta nà. 6 Nɛ́nɛ de lán tɛ́ bàmɛ, àkũmɛ andunia vãni ũ ó mɛ̀ɛ
gũn. Àdi tó gbãsĩ gɔ̃ kpá ó mɛ̀ɛa pínki. Gyãwãn tɛ́ mɛ́ àdi nakara nɛ́nɛa, akũ nɛ́nɛ dì tɛ́ kpá ó
andunia kunan. 7 Bisãsiri nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ tùtuu kɛ̀ pínki kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ
kpɔ̀nɔ, à kpɛ́ àtɛn kɛ ari tera, 8 ama gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a nɛ́nɛ tùtu kɛro. Àkũmɛ pɔ́ vãni kũ àdi zɛ
tɛniro ũ. À pana kũ sɛwɛtɛ̃o, 9 nɛ́nɛn odì Dikiri ó De sáabu kpáo, akũ odì ɛra ò bisãsiri kũ à
a kɛ̀ lán a bà káo dɔ. 10 Lɛ́dokɔ̃nɔ pìin sáabukpana kũ gbɛ̃kanaao dì bon. Ma gbɛ̃nɔ, àsungɔ̃ de
lɛro. 11 Íboki dì í nna kũ í kyàkyãao bo wɛ̀ɛ dokɔ̃nɔ gũn yá? 12 Ma gbɛ̃nɔ, kaka lí ni nɛ́ i kù ũ
yá? Geepi lí ni nɛ́ i kaka ũ yá? Lɛmɛ dɔ bia í sùkusukude ni í nna boro.

Ɔndɔ̃ kũ àdi bo musu

13 Á tɛ́, dí mɛ́ à yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃de ũu? À mɔńnɛ a kunna mana gũn kũ a yãkɛnanɔ kũ zĩdabusana
kũ àdi bo ɔ̃ndɔ̃ gũnwo. 14 Tó á nɛ̀sɛgɔ̃ba pãsĩ kũ denlawɛtɛnaao vĩ á swɛ̃ɛ gũn sɔ̃, àsun ĩa dãro,
àsun gí yãpurairo. 15 Ɔndɔ̃ bire taka dì bo musuro, andunia pɔ́mɛ, á dà pɔ́mɛ, Ibilisi pɔ́mɛ.
16 Zaakũ gu kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba kũ denlawɛtɛnaao kún, gwen kɔ̃yãmasari kũ yã bɛ̃nɛ pínkio dìgɔ̃
kún. 17 Tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ àdi bo musu vĩ, káaku àdigɔ̃ gbãsĩ vĩro, a gbɛra àdigɔ̃ yãkete vĩro, àdi a
zĩda busańnɛ, àdi gbɛ̃ yã ma, à sùru papana kũ yãmanakɛnaao. Àdi gbɛ̃ tɛ̃ boro, akũsɔ̃ àdigɔ̃
manafiki vĩro. 18 Ibɛrɛmidɛrii dì kɛna kũ kɔ̃o nna tɔ̃, akũ àdi yã mana kɛ̃.

4

Gbɛ̃nnakpana kũ anduniao

1 Bɔ́ mɛ́ àdi fìti kũ lɛ́kpakɔ̃anaao da á tɛ́ɛ? Òdi bo á pɔyeina kũ òtɛn ɔsi ká á mɛ̀ɛ gũnnɔ
kĩnaanloo? 2 Adìgɔ̃ ye pɔ́i, ama adì ero, akũ adì gbɛ̃ dɛ. Adì pɔ́ ni dɛ, akũ adì pɔ́ kũ átɛn pɛ́a
lero. Akũ adì lɛ́kpakɔ̃a kɛ, adì fìti kɛ. Á a vĩro, kũ adì wɛ́ kɛ Ludaaro yãimɛ. 3 Tó à wɛ́ kɛ̀, adì
ero, kũ adì wɛ́ kɛ kũ nɛ̀sɛmanaoro yãimɛ, zaakũ adìgɔ̃ ye à a bɔkɔtɛ kɛ á pɔ́nidɛnanɔ gũmmɛ.
4 Náanisaridenɔ, á dɔ̃ kũ gbɛ̃nnakpana kũ anduniao bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaonloo? Gbɛ̃ kũ à ye à
kɛ andunia gbɛ̃ ũ gɔ̃ Luda ibɛrɛ ũmɛ. 5 Kũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì, Nini kũ Luda dà ó gũn nɛ̀sɛgɔ̃ba
vĩ, átɛn da yã pãn yá? 6 Ama gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo de abirekũla, zaakũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì:
Luda dì ibɛrɛ sɛ́ kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
7 Abire yãi à mì natɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, ani bàa síárɛ. 8 À na Ludai, ani naái.
Durunnakɛrinɔ, à ɔ bo durunnan. Nɛ̀sɛpladenɔ, à á swɛ̃ pípi. 9 À ɔ́ɔ dɔ kũ pɔsirao kũ
wɛ̃ndayão. À á yáadɔna litɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à á pɔnna litɛ nɛ̀sɛyakana ũ. 10 À á zĩda busa Dikiri
arɛ, ani á kara.
11 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɔ̃ tɔ́ bɛ̃nɛ síro. Gbɛ̃ kũ à a Yesude dake tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì ke à a bɛ̃nɛɛ bò, à Luda
doka sèeda vãni kɛ̀, à a vãni bò. Tó n Luda doka vãni bò sɔ̃, a màriimɛ n ũro, a vãniboriimɛ
n ũ. 12 Ludan dokaditɛri ũ kũ yãkpatɛkɛriio. Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ surabana kũ a kakatɛnaao gbãna
vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, dímɛ n ũ, kũ ndì n gbɛ̃dake vãni boo?

Luda bàka bonaa

13 À yã ma sà, ákɔ̃nɔ kũ adì pi, gbãra ke zia áni gɛ́ wɛ́ran, áni vutɛ gwe wɛ̃̀ do, áni laga tá à
àre le. 14 Á yã kũ ani á le zia dɔ̃ yá? Á dɔ̃ lákũ á wɛ̃̀ndi de nà yá? Á de lán suka bàmɛ. Tó à
kpà fíti, akũ àdi gɛ̃tɛ gɔ̃̀nɔ. 15 Yã kũ à de à on dí: Tó Dikiri wè, akũ ó aafia, óni kɛ lán dire bà
ke lán dí bà. 16 Tera sɔ̃ átɛn ĩa dã, a Luda bàkaa bò. Ĩadãna bire taka buri manaro. 17 Gbɛ̃ kũ
à yãmanakɛna dɔ̃, akũ adi kɛro durunna kɛ̀.

5

Kpãkɛ̃na aruzɛkɛdenɔi

1 Ákɔ̃nɔ aruzɛkɛdenɔ, à yã ma sà. À ɔ́ɔ dɔ, à wiki lɛ́ kisira kũ ani á le yãi. 2 Á aruzɛkɛnɔ yàka,
kɔ̀kɔnɔ á pɔ́kasanɔ sòso. 3 Á ɔgɔ dȁa kpà, akũ a dȁakpanaa pì ni á da yãn, ani á mɛ̀ piti lán tɛ́
bà. A aruzɛkɛ dì gɔrɔ kpɛde zĩ. 4 À ma! A ɔgɔzĩkɛri kũ ò á burapɔnɔ kɛ̃̀árɛnɔ blè, akũ ɔgɔ pì yã
Luda ki lè. Pɔ́kɛ̃rii pìnɔ wikilɛnaa gɛ̃̀ Dikiri Zĩ̀karide sãn. 5 A á mɛ̀na mà zĩtɛ la á pɔyeinakɛnaa
gũn. A mɛ̀ɛ kpà kùtukpana gɔrɔ pɔ́ ũ. 6 A yã dà gbɛ̃ mananɔla, a ń dɛdɛ, odi gíárɛro.

Mɛna

7 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛna fɔ̃ ari Dikiri sugɔrɔ. À gwa lán búbarii dì a burapɔ bɛ̀ɛrɛde
kɛ̃gɔrɔ dã nà. Àdi mɛna fɔ̃ zaa kaburagɔrɔ ari sakare. 8 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãna, zaakũ
Dikiri sugɔrɔ kà kãni. 9 Ma gbɛ̃nɔ, àsun yãkete kákɔ̃iro, de Luda sún yãkpatɛ kɛ kãáoro yãi.
Yãkpatɛkɛrii pì zɛna kpɛ́lɛlɛa fá! 10 Ma gbɛ̃nɔ, annabi kũ ò yã ò yã kũ Dikiri tɔ́onɔ, à mɛna kũ
ò kɛ̀ warikɛnaa gũn zɛ́ dí taka sɛ́. 11 Odì pi ò arubarika vĩ, kũ ò mɛna fɔ̃̀ yãimɛ. A Ayuba
mɛnakɛna baaruu mà, a mà lákũ Dikiri kɛ̀nɛ nà kpɛkpɛ, zaakũ wɛ̃nda kũ sùruuo papana
Dikiria.
12 Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àsun la daro. Àsun pi a sì kũ ludambɛo ke kũ zĩtɛo kesɔ̃ kũ pɔ́ pãndeoro.
À tó á ee gɔ̃ ee. À tó á oi gɔ̃ oi, de yã sún vutɛáwaro yãi.

Aduakɛna ludanaanikɛnaa gũn

13 Á gbɛ̃ke tɛn wari kɛ yá? À adua kɛ. Á gbɛ̃ke pɔ nna yá? À Luda sáabu kpá. 14 Á gbɛ̃ke
tɛn gyã kɛ yá? Ade sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sísi ò adua kɛnɛ, ò nísi máa kũ Dikiri tɔ́o. 15 Adua kũ ò
kɛ̀ ludanaanikɛnaa gũn ni gyãre pì werekɔ̃a. Dikiri ni a futɛ. Tó à durunna kɛ̀ yã sɔ̃, ani
kɛ̃a. 16 Abire yãi à á durunnanɔ okɔ̃nɛ, à adua kɛkɔ̃nɛ de à le àgɔ̃ aafia. Gbɛ̃ mana aduakɛna
gbãna, àdi zĩ kɛ manamana. 17 Iliasu bi bisãsirimɛ lán ó bà. À adua kɛ̀ manamana, de legũ
sún maro, akũ legũ dí tɔ́ zĩtɛaro ari wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo. 18 À ɛ̀ra à adua kɛ̀ dɔ, akũ legũ'i
bò manamana, zĩtɛ pɔ́ble kɛ̀.
19 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ mɛ̀n do zȁ yãpura zɛ́a, akũ á gbɛ̃ke ɛ̀ra à a dà zɛ́n, 20 àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ
à tò durunnakɛrii pìi bò sãtɛna zɛ́n à ɛ̀ra à sù, à a sì gaamɛ, akũsɔ̃ à lá kù durunna dasinɔla.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kũ àdi ń nɛro

[1] Makũ Pita, Yesu Kirisi zɨ̀ri mɛ́ à takada dí kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kũ ò de nibɔnɔ ũ andunia dí gũn,
kũ ò fãkɔ̃ana bùsu díkĩnanɔ gũnnɔnɛ: Pɔntu, Galatia, Kapadosia, Asia kũ Bitiniao. [2] De Luda
gĩnakɛ à á dɔ̃, akũ à á sɛ́, a gɔ̃ a pɔ́ ũ kũ a Nini gbãnao, de à mì natɛ Yesu Kirisinɛ, a aru gbã̀
boárɛ. Luda gbɛ̃kɛ kũ aafiaao karaárɛ.

[3] Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! A sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn à ó í dufu kũ Yesu Kirisi vuna
gan gbãnao, akũ ó tãmaa kũ àdi ń nɛro vĩ, [4] zaakũ túbi kũ à ditɛnaárɛ ludambɛ pìi dì lákaro,
àdi gbãsĩ kpáro, a mana dì lákaro. [5] Luda soru kɛ̀ à làka de à á sura ba a náani kũ átɛn kɛ yãi,
akũ àtɛni á dãkpã kũ a gbãnao ari à gɛ́ bo kũ surabanaa pìio gupuraa gɔrɔ kpɛde zĩ. [6] Átɛn
pɔnna kɛ kũ yã pìio, bee kũ áni wari kɛ gĩa fíti yɔ̃ogwana buri sĩnda pínki yãi. [7] Lákũ òdi wura
mana dɔ̃ tɛ́ gũn nà, lɛn òtɛni á ludanaanikɛna yɔ̃ à gwa lɛ, zaakũ á ludanaanikɛnaa pìi bɛɛrɛ
vĩ de wura kũ a gakuri dì lákala manamana. Tó a bo mana, Luda ni á sáabu kpá Yesu Kirisi
sugɔrɔ zĩ, ani á kpe ta kũ gakurio. [8] Bee kũ ádi a ero, á yei. Bee kũ ádi wɛ́ kɛ pla kãao zikiro,
átɛni a náani kɛ, akũ átɛn pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ à gɛ̃̀ onala kɛ, [9] kũ átɛni á ludanaanikɛna gbɛ̀ le á
surabana ũ yãi.

[10] Annabinɔ gĩnakɛ ò gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛ kãáo yã ò, ò surabanaa pì yã gwà, ò a tàasii kà.
[11] Kirisi Nini kũ à kú ń gũn gĩnakɛ à wari kũ Kirisi pì ni kɛ òńnɛ kũ gakuri kũ ani le a gbɛrao,
akũ ò wɛ̀tɛ ò yã pì zɛ́ dɔ̃ kũ a gɔrɔo. [12] Akũ Luda tò ò dɔ̃̀ kũ yã kũ òtɛn o pì de ń gɔrɔ pɔ́ ũro,
á pɔ́mɛ. Tera sà baarunnakparinɔ yã pìi òárɛ kũ Luda Nini kũ Luda pìi zɨ̀ bona ludambɛ
gbãnao. Bee malaikanɔ se òtɛn ɔsi ká yã pì dɔ̃naai.

Kunna adona

[13] Abire yãi àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃, á wɛ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛárɛ Yesu
Kirisi sugɔrɔ zĩi sikaa sari. [14] Lákũ á de Luda nɛ́ kũ òtɛni a yã manɔ ũ nà, àsun tó dà vãni kũ
á vĩ yã á wɛ́siragɔrɔ doárɛ arɛro. [15] Luda kú adonamɛ. Lákũ à á sisi à á sɛ́ nà, àgɔ̃ kú adona á
yãkɛna sĩnda pínki gũn lɛ se. [16] Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Àgɔ̃ kú adona,
zaakũ má kú adonamɛ.

[17] Zaakũ Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ baadio a yãkɛnaaa ń wɛ́ gwanaa sari, tó átɛni a sísi De, à
vĩna kɛnɛ á nibɔkɛnaa gũn la. [18] Á dɔ̃ lákũ Luda á bó kunna kori kũ à de á futɛokarayã ũ gũn
nà. Luda dí á bo kũ pɔ́ kũ a gakuri dì lákaoro, lán wura ke andurufu bà, [19] à á bó kũ Kirisi
aru gakurideomɛ, kũ à de lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à mamberu vĩro à gbãsĩ vĩro bà. [20] Luda gĩnakɛ
à a dìtɛ zaade adi andunia kátɛro, akũ à bòárɛ kãao gupuraa gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔ zĩ. [21] A yã
musun átɛn Luda náani kɛ. Luda a bò gan à gakuri kpàa, de à le à a náani kɛ, á wɛ́ gɔ̃ dɔi.

[22] Lákũ mìnatɛna yãpuranɛɛ gbã̀ bòárɛ nà, akũ a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ manafiki sari, àgɔ̃ yekɔ̃i kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. [23] Luda á í dufu kũ a yã wɛ̃̀ndide kũ àdigɔ̃ kun gbãnao. Yã pì de pɔ́buri kũ àdi
ga ũro, pɔ́buri kũ àdi garomɛ.

[24] Gbɛ̃ sĩnda pínki de lán sɛ̃̀ɛ bàmɛ,
ń gakuri de lán sɛ̃̀vu bàmɛ pínki.
Sɛ̃̀ɛ dì kori kɛ, a vú dì kɔ́tɛ,
[25] ama Dikiri yã dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
Yã pì mɛ́ à de baaru nna kũ ò kpààrɛ ũ.

2

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndide

[1] Abire yãi à yã vãni sĩnda pínki tó kũ ɛ́kɛtona sĩnda pínkio kũ manafikio kũ nɛ̀sɛgɔ̃bao kũ
kɔ̃yakanaao. [2] Lákũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ dìgɔ̃ yɔ̃'i ni dɛ nà, àgɔ̃ Luda yã kũ à de lán vĩ'ipu swáswa bà
ni dɛ lɛ se, de à le à gbã á surabana zɛ́ gũn, [3] tera sà kũ a dɔ̃̀ kũ Dikiri mana. [4] À nai, àkũmɛ
gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kũ ò gìi ũ, ama Luda a sɛ̀ bɛɛrɛde ũ. [5] Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kũ Luda tɛni a kpɛ́
ɛ̃ boonɔ ũ. Ákɔ̃nɔmɛ a gbàgbarinɔ ũ, adì sa kũ àdi káagu o kũ a Nini gbãnao Yesu Kirisi gãi.
[6] Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ ditɛ Zaiɔ̃,
ɛ̃pɛtɛna gbɛ̀ bɛɛrɛde kũ ma sɛ̀ ũ.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ kũro.

[7] À de gbɛ̀ bɛɛrɛde ũ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔnɛ, ama à de lɛ gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛronɔnɛro.

Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
8 Lɛn dɔ à de:
Gbɛ̀ kũ òdi gɛ̃̀ sía ũ,
gbɛ̀si kũ òdi kpáala ò lɛ́tɛ ũ.
Ò gɛ̃̀ɛ sìa, kũ odi Luda yã daro yãi. Lɛn Luda dìtɛńnɛ lɛ.
9 Ákɔ̃nɔmɛ buri kũ Luda ń sɛ́nɔ ũ, kínanɔ kũ sa'orinɔ ũ, a gbɛ̃ kũ ò kú adonanɔ ũ, de à Luda
kũ à á sisi a bo gusiran, à gɛ̃̀ kãáo a gupura bonsarɛde gũn sáabu kpá.
10 Á de Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
ama tera sà a gɔ̃ ń ũ.
Luda dí sùru kɛ kãáo yãro,
ama tera à kɛ̀ kãáo.

Kunna ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́

11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á de nibɔ kũ bòasunɔ ũ nà andunia dí gũn, matɛn lɛ́ daáwa, à mì
kɛ̃ á dà vãni kũ òdi zɩ̀ ká kãáonɔa. 12 Àgɔ̃ kun gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ kifirinɔ tɛ́. Lɛmɛ dɔ bee tó ò á
dítɛ yãvãnikɛrinɔ ũ, tó ò yã mana kũ átɛn kɛnɔ è, oni Luda sáabu kpá gɔrɔ kũ ani suńyĩ.
13 À mì natɛ ikode kũ bisãsiri dìtɛnɔnɛ ń pínki Dikiri yãi, kína kũ à gbãna vĩ deńlan yá, 14 ke
gbãnade kũ à dìtɛ à wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa à yãmanakɛrinɔ sáabu kpá. 15 Luda pɔyenyĩnaan dí:
Á yãmanakɛnaa gũn, áni yɔ̃nkɔ wɛ́siradenɔ lɛ́ yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ama àsun tó á gɔ̃na
zĩdadenɔ ũ gɔ̃árɛ vãnikɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kun Luda zɔ̀blerinɔ ũ. 17 À bɛ̀ɛrɛ li gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.
Àgɔ̃ ye á Yesude dakenɔi. À vĩna kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛrɛ lí kínanɛ.
18 Zĩkɛrinɔ, à mì natɛ á dikirinɔnɛ, à zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ńnɛ yã sĩnda pínki gũn. Adi kɛ dikiri mana
nɛ̀sɛdodenɔnɛ ńtɛ̃nɛnlo, ama kũ ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó ò wɛ́ tȁáwa pã, tó a mɛna fɔ̃̀o Luda
yãi, abirekũ sáabu vĩárɛ. 20 Tó ò á gbɛ̃ á taari yãi, tó a mɛna fɔ̃̀o, abirekũ tɔ́ nna vĩ máa? Ama
tó a wari kɛ̀ yã mana kũ a kɛ̀ yãi, tó a mɛna fɔ̃̀o, Luda ni á sáabu kpá. 21 Abire yãin Luda á sisi
à á sɛ́. Kirisi wari kɛ̀árɛ, à zɛ́ mɔ̀árɛ de àgɔ̃ tɛ́ a gɛ̀sɛgbɛɛi yãi.
22 Adi durunna kɛro,
odi ma à ɛ́kɛ tòro.
23 Kũ ò a sɔ̃̀sɔ̃, adi yã síńlaro. Kũ à wari kɛ̀, adi yã pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kũ Luda yãkpatɛkɛri
manaomɛ. 24 Àkũ mɛ́ à ó durunnanɔ dì a mìia, à gào lía, de ó bàka súngɔ̃ kú kũ durunnanɔ
doro, ògɔ̃ kú yãmanakɛnaa gũn. A flȁgbɛnɔ mɛ́ ò ó gbá aafia. 25 Zaakũ a sãtɛ lán sãnɔ bà yã,
akũ a arɛ dɔ̀ á Dȁri kũ á Dãkpãriiooa tera sà.

3

Kunna kɔ̃o

1 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à á zĩda kpá á zãnɔa. Tó ń gbɛ̃kenɔ tɛn Luda yã daro, á kunna ni ń litɛ. Bee tó
ádi yãke ońnɛro, 2 oni e kũ á kun gbãsĩ sari, akũsɔ̃ a á zĩda kpàḿma. 3 Àsun tó á nɔmanakɛ gɔ̃
mɛ̀ yã ũro, mìtãna ke nɔmanablebɔnɔ ke pɔ́kasadanaan yá. 4 Ama àgɔ̃ de á nɛ̀sɛgũnyã kũ àdi
lákaro ũ, nɛ̀sɛyĩda kũ zĩdabusanaao. Abirekũ mɛ́ à bɛɛrɛ vĩ Ludanɛ. 5 Zaakũ lɛn nɔgbɛ̃ donyĩri
kũ ń wɛ́ dɔ Ludai yãnɔ ń zĩda kɛ̀kɛ lɛ, ò ń zĩda kpà ń zãnɔa. 6 Lɛn Sara de lɛ, àdi Ibrahĩ yã
ma, àdi a sísi Baa. Tó átɛn yã mana kɛ, tó átɛn pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yã daro, a Sara dàa sɛ̀n
gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũńwo nɔgbɛ̃kɛ dɔ̃nnɛnaa gũn, àgɔ̃ yã maḿma, de pɔ́ke sún kpáárɛ
á aduakɛnaa gũnlo, zaakũ á de wɛ̃̀ndi gbablerinɔ ũ lɛɛlɛmɛ.
8 Abire gbɛra àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ kɔ̃o á pínki. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o, à
busakɔ̃nɛ. 9 Àsungɔ̃ a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àsungɔ̃ gbɛ̃ kũ à á sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa mana onɛ,
zaakũ Luda á sisi de à arubarika daágu yãimɛ.
10 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ kú nnamanan,
akũsɔ̃ à ye a kunna gɔ̃ mana,
à a lɛ́ kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ɛ́kɛ bo a lɛ́nlo.
11 Ade kpɛ li a vãninɛ, à a mana kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́i.
12 Zaakũ Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká,
a sã kpá ń aduakɛnaai,
ama àdi mìkpɛrɛ zu yãvãnikɛrinɔnɛ.

Wɛ́tãmmana yãmanakɛna yãi

13 Tó á kokari vĩ kũ yãmanakɛnaao, dí mɛ́ ani wɛ́ tãáwaa? 14 Bee tó a wari kɛ̀ yãmanakɛna
yãi, á arubarika vĩ. Àsungɔ̃ vĩna kɛ ń wɛ́tãmmanaanɛro, àsun tó á swɛ̃̀ kɛ̃águro. 15 À Kirisi dɔ̃
Dikiri ũ á swɛ̃ɛ gũn. Àgɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ sĩnda pínki, de à le à yã we gbɛ̃ kũ àtɛni á la yã kũ á
wɛ́ dɔii mìiia. 16 Àgɔ̃ ońnɛ busɛbusɛ kũ bɛ̀ɛrɛlinnɛnaao. À ońnɛ kũ nɛ̀sɛpurao dɔ, de wé'i gbɛ̃ kũ
òtɛni á sɔ̃sɔ̃ á yãmanakɛna Kirisi gũnnɔ kũ. 17 Warikɛna Luda pɔyenyĩnaa gũn yãmanakɛna
yãi mana de warikɛna yãvãnikɛna yãila.
18 Kirisi gà gɛ̃̀n do durunnakɛ̃mmana yãi. Taarisaride gà ókɔ̃nɔ taaridenɔ yãi, de à le à gɛ́
kũoo Luda kĩnaa. Ò a dɛ̀ mɛ̀ɛ gũn, akũ Luda a vù ninikɛ gũn. 19 A ninikɛ pìi gũn à gɛ̀ɛ à waazi
kɛ̀ gyãwãnde kũ ò ń ká kpɛ́sirannɔnɛ. 20 Ò bò Luda yã kpɛmɛ yã, gɔrɔ kũ à mɛna ari Nuhu
gɛ̀ɛ à gó'itɛ kɛ̀ à làkao. Gbɛ̃ kũ ò bò ín aafia gó pì gãinɔn dasiro, gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. 21 Í pì mɛ́ à
de á da'itɛkɛna kũ àdi á sura ba tera taka ũ. Da'itɛkɛnaa pì bi mɛ̀ gbãsĩworona yãnlo, lɛ́sɛna
Ludanɛ kũ nɛ̀sɛpuraomɛ. Àdi ń sura ba, kũ Yesu Kirisi bò gan yãi. 22 À gbãna blè malaikanɔa
kũ tãnanɔ kũ ń gbãnadenɔ kũ ń ikodenɔ, akũ à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplai.

4

Bona kunna zĩn

1 Lákũ Kirisi wari kɛ̀ a mɛ̀n nà, ákɔ̃nɔ se à nɛ̀sɛ bire buri sɛ́, zaakũ gbɛ̃ kũ à wari kɛ̀ a mɛ̀n,
ade mìi kɛ̃̀ durunnaamɛ. 2 Gɔrɔ kũ à gɔ̃̀árɛ á kunnaa gũn, á dà vãni súngɔ̃ doárɛ arɛ doro,
séde Luda pɔyenyĩnaa. 3 Á kunna kifirinɔ yãkɛnaa gũn yã mɔ̀ lɛ. Yã á kú wé'isariyãkɛnaa gũn
kũ dàvãninidɛnaao kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ pãpã kɔ̃kɔ̃o kũ wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃̀nɛɛo kũ tãnagbagbana kũ
Luda zɛ̃̀aguo. 4 Kũ adì kakara kũńwo ń pãpã zɔ̃kɔ̃ɔ pì kɛnaa gũn doro, àdi kɛńnɛ yãbonsarɛ
ũ, akũ òdi á tɔ́ vãni sí. 5 Oni ń yãkɛnanɔ baba Ludanɛ, kũ à yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ
gyãwãndenɔ soru kɛ̀. 6 Ò baaru nna kpà bee gyãwãnde pìnɔnɛ se, de ò le ògɔ̃ kú ninikɛ gũn
lán Luda bà, bee kũ yã vùtɛḿma mɛ̀ɛ gũn lán gbɛ̃ sĩnda pínki bà.

Ludayãmarinɔ

7 Pɔ́ sĩnda pínki lakanaa kà kãni. Abire yãi àgɔ̃ de laakaridenɔ ũ, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ de àgɔ̃
adua kɛ yãi. 8 Yã kũ à de a pínkilan dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, zaakũ yenyĩ dì pɔ́ kútɛ
durunnanɔa dasi. 9 À yàri kɛkɔ̃nɛ yãketekanaa sari. 10 Lákũ Luda gba dà á baadinɛ nà, à
kpákɔ̃i kũ gba pìnɔ Luda gba buri donadona zĩkɛri mananɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à de waazikɛri ũ, à
Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kũ à de kpanyĩri ũ, à kpáńyĩ kũ gbãna kũ Luda a gbào, de à Luda tɔ́ kpá
yã sĩnda pínki gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Warikɛna Yesudekɛ yãi

12 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yɔ̃ogwana pãsĩ kũ àtɛni á le bo á sarɛ lákũ yã dufu mɛ́ à á
lé bàro. 13 Lákũ á bàka kú Kirisi warikɛnaa gũn nà, à pɔnna kɛo de à le àgɔ̃ pɔnna zɔ̃kɔ̃
vĩ gɔrɔ kũ Kirisi pì ni bo gupuraa kũ gakurio. 14 Tó ò á sɔ̃sɔ̃ Kirisi tɔ́ kũ à kúáwa yãi, á
arubarika vĩ, zaakũ Luda Nini gakuride kúáwa. 15 Á gbɛ̃ke sún wari kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãni'ona
ke yãbɛ̃nɛkɛna ke gudɛ yãiro. 16 Tó a wari kɛ̀ á Yesudekɛ yãi, àsun kɛárɛ wé'iyã ũro. À Luda
sáabu kpá kũ Yesu tɔ́ kúáwa yãi. 17 Zaakũ wɛ́tãmmagɔrɔ kà, Luda gbɛ̃nɔn à nàa kũńwo. Lákũ
ókɔ̃nɔmɛ à nàa kũoo káaku nà, ani láka kũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda baaru nna mainɔo deramɛɛ?
18 Zaakũ gbɛ̃ mananɔ surabana zĩ'ũ,
yã ni bo kũ ludayãdarisarinɔ kũ durunnakɛrinɔo deramɛɛ?
19 Abire yãi gbɛ̃ kũ òtɛn wari kɛ Luda pɔyenyĩnaa gũnnɔ ń zĩda na ń Kɛ̀ri náanidenɛ a ɔĩ, ò kpɛ́
ògɔ̃ yã mana kɛ.

5

Luda sã kpàsa gwanaa

1 Matɛn lɛ́ da ákɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa sà. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔn ma ũ se. Má de wari kũ Kirisi kɛ̀ɛ sèedade
ũ, akũsɔ̃ ma bàka nigɔ̃ kú kũ gakuri kũ ani bo gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ de kpàsa kũ Luda kàtɛárɛ
dɛ̃̀rinɔ ũ. À ɔ likai kũ pɔyeinaao, adi kɛ tilasinlo, lákũ Luda yei nàmɛ. Adi kɛ ɔgɔwɛtɛna yãinlo.
À kɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo dé. 3 Àsungɔ̃ gbãna mɔ gbɛ̃ kũ ò ń náárɛ á ɔĩ pìnɔaro. À tó á kunna gɔ̃ á
sã pìnɔ da a zɛ́a, 4 áni kífura kũ a gakuri dì lákaro le gɔrɔ kũ Sãdãriki ni su.
5 Ákɔ̃nɔ kɛfɛnnanɔ sɔ̃, à á zĩda kpá gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Á pínki à á zĩda busakɔ̃nɛ à kpákɔ̃i, zaakũ
Luda dì ibɛrɛ sɛ́ kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
6 Abire yãi à á zĩda busa Luda gbãnadenɛ, ani á kara gɔrɔ kũ à dìtɛa. 7 À á yã'ũmmananɔ tónɛ
pínki, zaakũ àdi laakari dɔáwa.

[8] Á wɛ́ gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú á laakariia. Á ibɛrɛ Ibilisi de lán músu ɔ́ɔdɔrii bàmɛ. Àtɛn kpátɛ kɛái,
àtɛn gbɛ̃ wɛtɛ à kũ. [9] À gínɛ, à zɛ gbãna ludanaanikɛnaa gũn, zaakũ á dɔ̃ kũ á Yesude dake kũ
ò kú andunia gũnnɔ ń pínki tɛn wari dokɔ̃nɔ pì kɛmɛ se. [10] Luda Arubarikasĩndapinkide á sisi
a gakuri kũ àdi lákaroa Kirisi gũn. Tó a wari kɛ̀ fíti, ani á bo mana, ani á zɛ gíngin, ani á gba
gbãna, ani á zĩni pɛ́tɛ. [11] Àkũ mɛ́ à gbãna vĩ ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lɛ́zammanaa

[12] Ma takada fíti dí kɛ̃̀árɛ kũ ó gbɛ̃ndo Silasi ɔomɛ. À demɛnɛ gbɛ̃ náanide ũ. Ma lɛ́ dàáwa,
má de a sèedade ũ kũ yã kũ ma ò de Luda gbɛ̃kɛ yãpura ũ. À zɛo gíngin. [13] Babilɔnu gbɛ̃ kũ
Luda ń sɛ́ lán á bànɔ fɔ kpàáwa. Ma nɛ́ Maaku fɔ kpàáwa dɔ. [14] À fɔ kpákɔ̃a kũ lɛ́pɛmmanaao
yenyĩ gũn. Luda ákɔ̃nɔ kũ á kú Kirisi gũnnɔ gba aafia á pínki.

PITA TAKADA PLADE

Yãpurakpana sísina kũ Luda ó sísia

1 Makũ Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀blerii, a zɛ̀rii, makũmɛ ma takada dí kɛ̃ gbɛ̃ kũ ó Luda ó
Surabari Yesu Kirisi ń gbá zɛ́ ò a náani kɛ̀ lán ó bà à manakɛ gãinɔnɛ. 2 Gbɛ̃kɛ kũ aafiaao gɔ̃
papanaáwa Luda kũ ó Dikiri Yesuo dɔ̃naa gũn.
3 Luda ó sɛ́ ògɔ̃ kú a gakuri kũ a manakɛo gũmmɛ, à tò ó a dɔ̃, akũ a Ludakɛgbãna ó gbá pɔ́
kũ à kũ ògɔ̃ vĩ, de ó kunna le à kɛ lɛɛlɛ kũ a yão. 4 Lɛn à yã zɔ̃kɔ̃ bɛɛrɛde kũ à a lɛ́ sɛ̀wɛrɛnɔ kɛ̀ lɛ,
de a yãi ò bo andunia dà vãni kũ àdi ń yaka gũn ò Luda kunna taka sɛ́. 5 Yã bire yãi à kokari
kɛ manamana, à Luda náani kɛ manakɛnaa gũn, à yã mana kɛ dɔ̃naa gũn, 6 àgɔ̃ dɔ̃na vĩ á
zĩda kũnaa gũn, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ mɛna gũn, àgɔ̃ mɛna vĩ nana Ludaii gũn, 7 àgɔ̃ nana Ludai
kɔ̃gbɛ̃kɛ gũn, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o yenyĩ gũn. 8 Zaakũ tó á yã birenɔ kũna, akũ òtɛn kara, ánigɔ̃
kun pã karanaa sariro ó Dikiri Yesu Kirisi dɔ̃naa gũn. 9 Gbɛ̃ kũ à yã birenɔ kũna sɔ̃ro, à a wɛ́
nàkɔ̃a, à gɔ̃ vĩna ũmɛ. À sàn kũ Luda durunna kũ à kɛ̀ yãnɔ kɛ̃arɛ. 10 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, à
kokari kɛ à yãpura kpá sísina kũ Luda á sísi à á sɛ́a. Tó átɛn yã birenɔ kɛ, áni fu zikiro. 11 Lɛmɛ
oni gbãnakɛ kpááí manamana lɛ, ánigɔ̃ kú kũ ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisio a kpata kũ àdi
lákaro gũn.
12 Abire yãimɛ, bee kũ á yã birenɔ dɔ̃, akũsɔ̃ á zĩni pɛtɛna yãpura kũ á kũnaa gũn, manigɔ̃
yã pìnɔ dɔágumɛ. 13 Gɔrɔ kũ má kpɛ́ kú ma sɔ̀ɔ gũn, matɛn da à mana màgɔ̃ tɛ́ káágu yã pìnɔ
dɔnaágu yãi. 14 Má dɔ̃ kũ ma bona ma sɔ̀n gɔrɔ ni ká tera, lákũ ó Dikiri Yesu Kirisi gĩnakɛ à
òmɛnɛ nà. 15 Mani kokari kɛ, de yã pìnɔ le àgɔ̃ dɔágu gɔrɔ sĩnda pínki ma ga gbɛra.

Kirisi gakuri sèedadenɔ

16 Kũ o ó Dikiri Yesu Kirisi suna kũ gbãnao òárɛ, ódi tɛ́ gara kũ ò dà kũ ɔ̃ndɔ̃ooiro. O wɛ́ kɛ̀
pla kũ a zɔ̃kɔ̃kɛomɛ, 17 gɔrɔ kũ De Luda bɛɛrɛɛ lìnɛ à a tɔ́ bò. À Luda zɔ̃kɔ̃ gakuride kòtoo mà à
pì a Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩden a ũ, a yã dì káagu. 18 O kòto kũ à bò ludambɛ pìi mà gɔrɔ kũ
ó kú kãao kpi kũ à kú adona musu. 19 Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ yã kũ annabinɔ ò bi yãpuramɛ.
À mana à laakari dɔ yã pìia fitila kũ àtɛn gu bùruburu pu ũmɛ ari gudɔo susunɛ gɔ̃ gɛ́ futɛ á
swɛ̃n, de gu le à dɔáwa. 20 À kũ à deńla sà àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à yã kũ annabii kɛ̃ Luda yãn
bɔkɔtɛ a zĩdaro. 21 Annabinɔ yãke dì bo bisãsiri pɔyeinaa gũnlo, ò Luda yã ò lákũ a Nini dòńnɛ
arɛ nàmɛ.

2

Ɛkɛyãdannɛrinɔ

1 Annabi ɛ́kɛnɔ bò yã Isarailanɔ tɛ́. Lɛmɛ ɛ́kɛyãdannɛrinɔ ni bo á tɛ́ lɛ se. Oni ɛ́kɛ kũ àdi tó
ò kakatɛ ká Luda yãdannɛnan, ò ledi kpá Dikiri kũ à ń bói, oni ń zĩda kakatɛ kãnto. 2 Onigɔ̃
tɛ́ńyĩ dasi ń wé'isariyãkɛnaa gũn, oni yãpura zɛ́ vãni bo ń yãi. 3 Ń wãkũkɛnaa gũn oni á ble
kũ ɛ́kɛ kũ òdi bleao. Yãkpatɛ vùtɛḿma à gìi kɛ̀, i dì na ń Kakatɛri wɛ́nlo.
4 Zaakũ Luda dí malaika kũ ò durunna kɛ̀nɔ tóro, à ń ká tɔ̃nɔwɛɛ sira kũ à kú zĩtɛzĩtɛ gũn,
àgɔ̃ ń kũna ari yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 5 Adi andunia zĩ kũ a yãdarisari kũ ò kú a gũnnɔ tóro, à tò
í dàńla. Ama à Nuhu kũ àdi manakɛna waazi kɛ bò kũ gbɛ̃nɔn suppla pãndenɔ. 6 À yã dà
Sɔdɔmu kũ Gɔmɔraola à ń kákatɛ ò gɔ̃ túbu ũ, à ń kɛ́ lɛ yã kũ ani ludayãdarisarinɔ le sèeda ũ.
7 Ama à Lutu bò, gbɛ̃ mana kũ a nɛ̀sɛɛ yàka dokadarisari pìnɔ wé'isariyãkɛna yãi. 8 Gbɛ̃ mana
pì kú ń tɛ́, yã vãni kũ àtɛn e akũsɔ̃ àtɛn ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà ũa kũ a nɛ̀sɛmana yãi. 9 Lɛmɛ
dɔ Dikiri gbɛ̃ kũ ò naainɔ bona yɔ̃ogwanaa gũn zɛ́ dɔ̃, akũsɔ̃ a gbɛ̃ vãni kũna dɔ̃ de à wɛ́ tãa
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 10 A pãsĩn sà gbɛ̃ kũ òdi iko gya bonɔ ũ, ń mɛ̀ dà vãninɔ mɛ́ àdi dońnɛ arɛ
gbãsĩkɛnaa gũn.
Ɛkɛyãdannɛrii pìnɔ bi kùgbãnade karambaanidenɔmɛ. Dɔkɛna kũ malaika gakuridenɔ
dì ń gba vĩnaro. 11 Malaika kũ ń gbãna kũ ń ikoo de gbɛ̃ pìnɔlanɔ dì we ò ń tó bɛ̃nɛ sí ò yã
dińma Dikiri arɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ dì yã kũ ò a gbá dɔ̃ro bɛ̃nɛ bomɛ. Bisãsiri bára mɛ́ à kúńma,
ò laasun vĩro. Ò ń í, de ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ yãimɛ. Oni kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, 13 oni a vãni kũ
ò kɛ̀ fĩna bońnɛ. Dàvãnikɛna fãnantɛ̃ dì kɛńnɛ nna. Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble kãáo, òdi pɔnna kɛ kũ
ń pɔ́nidɛnanɔ. Ń kunna á tɛ́ bi mamberumɛ kũ gbãsĩo. 14 Zinakɛna kú ń wɛ́a, durunnakɛna
dì mɔḿmaro. Òdi manafiki kɛ gbɛ̃ kũ Luda yã dí zĩni pɛ́tɛ ń gũnlonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃ɛ blè.
Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. 15 Ò sãtɛ, ò kɛ̃ zɛ́ súsua, ò zɛ́ dokɔ̃nɔ sɛ̀ kũ Bɛɔ nɛ́ Balamu kũ à ye ɔgɔ vãni
lenaai. 16 Zaaki pɔ́lɛbũnu'ina yã ònɛ lán bisãsiri bà, à kpãkɛ̃i a vãnikɛna yã musu, à gìnɛ kũ a
yɔ̃nkɔkɛnaao. 17 Gbɛ̃ abirenɔn de lán ísɛ̃boki kũ ń í bàbanɔ bàmɛ, lán luku kũ à gɛ̃tɛ kũ ĩao bà.

Gusira níkinikin Luda dìtɛńnɛ yàri ũ. 18 Òdi ĩa kori zɔ̃kɔ̃ dã, òdi ɔ̃ndɔ̃ kɛ gbɛ̃ kũ ò bò sãtɛna zɛ́n
dufunɔnɛ kũ dàvãniyão kũ wé'isariyão. 19 Yã kũ àdi ń yaka zɔ̀nɔmɛ ń ũ, akũ òdi gɔ̃na zĩdadenɔ
ũ lɛ́ sɛ́ńnɛ. Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi yã kũ à a swɛ̃̀ɛ blèe zɔ̀ɔmɛ.
20 Tó ò bò andunia yãgbãsĩkɛnan ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi dɔ̃naa gãi, akũ ò tò yã pìi
ɛ̀ra à ń daguraa kɛ̀, à ń swɛ̃̀ɛ blè, ń kunna kpɛde vãni de a káakupɔla. 21 Tó odi yãpura zɛ́ dɔ̃
yãro, de abirekũ manańnɛ de kũ ò dɔ̃̀, gbasa ò kpɛ lì Luda yã kũ ò dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kũ ò
kɛ̀ díkĩnanɔ pàpa ń musu yãpura: Gbɛ̃da dì ɛra a pisii. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kũ ò a zú ò dì ɛra à
mátɛmatɛ bɔkɔtɔmmɛ.

3

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, takada plade kũ ma kɛ̃̀árɛn dí. Takada mɛ̀n pla pínki pìnɔ gũn ma
yã dɔ̀águ de à vu in kũ laasun manaomɛ. 2 Má ye yã kũ Luda annabinɔ ò yãnɔ dɔágu
kũ yã kũ ó Dikiri ó Surabarii dìtɛ a zĩ̀rinɔnɛ ò òárɛo. 3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kũ gɔrɔ kpɛde zĩ
zĩdapɔyeinakɛrinɔ ni su ò á fobo 4 ò pi: Adi a suna lɛ́ sɛ́roo? À kú máa? Ó denɔ gà, ama pɔ́ sĩnda
pínki kú a gbɛ̀n zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nàmɛ. 5 Kũ Luda yã ò yã à musu kũ anduniao
kɛ̀, ò yã pìi kpà sãkoto. À zĩtɛ bò ín, à a kɛ̀ í pìi gãimɛ, 6 akũ í pìi dà andunia káakupɔla, à a
kàkatɛ. 7 Luda yã'ona dokɔ̃nɔ pì mɛ́ à tò musu kũ andunia tera dío ditɛna tɛ́ pɔ́ ũ ari gɔrɔ kũ
ani yãkpatɛ kɛ kũ a yãdarisarinɔ, à ń kakatɛ.
8 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yã díkĩna sãáguro: Gɔrɔ do de Dikirinɛ lán wɛ̃̀ wàa sɔɔro bàmɛ, wɛ̃̀
wàa sɔɔro sɔ̃ denɛ lán gɔrɔ do bàmɛ. 9 Dikiri mɛ̀fɛ̃ vĩ kũ yã kũ à a lɛ́ sɛ̀ kɛnaao lákũ gbɛ̃kenɔ tɛn
da nàro, àtɛn mɛna kɛ kããomɛ. À ye gbɛ̃ke kakatɛro, à ye gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ litɛmɛ. 10 Dikiri
sugɔrɔ nigɔ̃ de lán kpãni suna bàmɛ. Zĩ birea musu ni gɛ̃tɛ fìoo, a pɔ́nɔ ni tɛ́ kũ ò pia, zĩtɛ kũ pɔ́
kũ ò kú a gũnnɔ nigɔ̃ kun doro. 11 Zaakũ pɔ́ sĩnda pínki ni kakatɛ lɛ, gbɛ̃ kpate burin ánigɔ̃ de
a ũu? À tó á kunna gɔ̃ adona ludayãmarinɔ ũ 12 wɛ́dɔna a sugɔrɔi, à wɛ́ tã gɔrɔ pì ká likalika.
Zĩ pìia musu ni tɛ́ kũ, a puusu wãna ni a pɔ́nɔ yɔ́. 13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ó wɛ́ dɔ ludambɛ dufu kũ zĩtɛ
dufuooi kũ Luda a lɛ́ sɛ̀wɛrɛ. Gwen manakɛna nigɔ̃ kún.
14 Abire yãimɛ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, á wɛ́dɔna gɔrɔ pìii gũn à kokari kɛ àgɔ̃ kun mamberu
sari taari sari, àgɔ̃ nna kũ Ludao. 15 À ó Dikiri mɛnakɛ ditɛ surabana ũ, lákũ ó gbɛ̃ yenyĩde
Pɔlu takada kɛ̃̀árɛ nà kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda a gbào. 16 Yã pìnɔn Pɔlu ò takada kũ à kɛ̃̀nɔ gũn pínki.
A takada pì gukenɔ dɔ̀rɔ dɔ̃na zĩ'ũ. Wɛ́siradenɔ kũ gbɛ̃ kũ ń zɛna gbãnaronɔ dì yã pìnɔ litɛ
kpɛdangara, lákũ òdi kɛ nà kũ Luda yã takada kparanɔ. Lɛn òdi ń zĩda da kakatɛnan lɛ.
17 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à laakari kɛ, de dokadarisarinɔ sún á
sãtɛ kũ ń ɛ́kɛoro. Àsun bo á zɛna gbãnan à lɛ́tɛro. 18 Àgɔ̃ gbã ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi
gbɛ̃kɛ kũ a dɔ̃naaoo gũn. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ tera ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

YUHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃ndide
1 Yã kũ à kun zaa káaku kũ o a yã mà, akũ o a è kũ wɛ́o, o a gwà, o ɔ nàa, yã wɛ̃ndide pì
baaruun ótɛn kpáárɛ. 2 Wɛ̃ndide pìi bò gupuraa, o a è, ókɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ. Wɛ̃ndide pì
kú De Luda kĩnaamɛ yã, akũ à bò à sùwá. A baaruun ótɛn kpáárɛ. 3 Yã kũ o mà, akũ o èen ótɛn
oárɛ, de ákɔ̃nɔ se à le àgɔ̃ kú kũoo kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakũ ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ De Ludaomɛ kũ a Nɛ́
Yesu Kirisi pìio. 4 Ótɛn yã dínɔ oárɛ de ó pɔnna le àgɔ̃ papana.

Luda bi gupuramɛ
5 Baaru kũ o mà a kĩnaa, ótɛn kpáárɛn dí: Luda bi gupuramɛ, gusira kú a kĩnaaro, bee fíti.
6 Tó o pì ó kú kãao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, akũ ó kú gusiran, ɛ́kɛn ótɛn to, ótɛn zĩ kɛ yãpuraaro. 7 Tó ó
kú gupuran, lákũ Luda kú gupuran nà, gbasa ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, a Nɛ́ Yesu aru dì ó durunna
sĩnda pínki kɛ̃wá.
8 Tó o pì ó durunna vĩro, ótɛni ó zĩda kɛkɛmɛ, yãpura kúwáro. 9 Tó o ó durunnanɔ ò Ludanɛ,
à náani vĩ, àdi yã kɛ a zɛ́a, ani ó durunna pìnɔ kɛ̃wá, ani yã bɛ̃nɛ pínki gowá. 10 Tó o pì ódi
durunna kɛro, o Luda dìtɛ ɛ́kɛde ũmɛ, a yã kú ó swɛ̃ɛ gũnlo.

2

1 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, matɛn yã bire oárɛ de àsun durunna kɛro yãimɛ. Ama tó á gbɛ̃ke
durunna kɛ̀, ó Zɛkũnwode vĩ De Luda kĩnaa, àkũmɛ taarisaride Yesu Kirisi ũ. 2 Àkũmɛ ó
durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. Adi kɛ ó durunnanɔn adoro, kũ andunia pínki gbɛ̃nɔ pɔ́oomɛ.
3 Tó ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abirekũ mɔ̀wɛrɛ yãpura kũ ó a dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ pì á a dɔ̃, akũ à a yã
kũ à dìtɛnɔ kũnaro, ɛ́kɛdemɛ, yãpura kú a swɛ̃ɛ gũnlo. 5 Gbɛ̃ kũ à a yã kũna sɔ̃, Luda yenyĩ
papana a gũn yãpura. Pɔ́ kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ó kú a gũnn dí: 6 Gbɛ̃ kũ à pì á kú a gũn, séde àgɔ̃
kun lákũ Kirisi kun nà yã.

Yã dufu ditɛnaa
7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, adi kɛ yã dufun matɛn oárɛro, yã zĩ kũ ò dìtɛárɛ zaa káakumɛ. Yã zĩ
pìimɛ yã kũ a mà ũ. 8 Bee kũ abireo yã kũ matɛn oárɛ dufumɛ dɔ, òdi a yãpura e a kĩnaa kũ á
kĩnaao, zaakũ gusira tɛn gɛ̃tɛ, akũ gupura yãpura tɛn pu sà.
9 Gbɛ̃ kũ à pì a kú gupuran, akũ à zã a gbɛ̃dakegu, ade kú gusira gũmmɛ ari tera. 10 Gbɛ̃ kũ
à ye a gbɛ̃dakei kú gupuran, a yãke dì tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃ kũ à zã a gbɛ̃dakegu kú gusiran,
à tɛ́ gusiran, à dɔ̃ gu kũ àtɛn gɛ́nlo, kũ gusira a vɪ̃na kũ̀ yãi.
12 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á durunnanɔ kɛ̃áwa a tɔ́ gãi yãimɛ.
13 Marenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ a zɪ̃i blè Setanwa yãimɛ.
Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, ma òárɛ
kũ á De Luda dɔ̃ yãimɛ.
14 Marenɔ, ma òárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, ma òárɛ
kũ á gbãna vĩ, Luda yã kú á swɛ̃ɛ gũn dɔ,
akũsɔ̃ a zɪ̃i blè Setanwa yãimɛ.

15 Àsungɔ̃ ye anduniairo, kesɔ̃ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ. Tó gbɛ̃ ye anduniai, à ye De Ludairo.
16 Zaakũ yã kũ à kú andunia gũn pínki, mɛ̀ pɔ́nidɛna kũ wɛ́pio kũ aruzɛkɛ ĩadãnaao, adi
bo De Luda kĩnaaro, à bò andunia kĩnaamɛ. 17 Andunia tɛn gɛ̃tɛ kũ a pɔ́nidɛnaao, ama
ludapɔyenyĩnakɛri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.

Kirisi ibɛrɛɛ
18 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, gɔrɔ kpɛden ó kun dí. Lákũ a mà kũ Kirisi ibɛrɛ tɛn su nà, a ibɛrɛnɔ
gĩnakɛ ò kɛ̀ dasi. Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ ó kú gɔrɔ kpɛde gũn. 19 Gbɛ̃ pìnɔ bò ó kĩnaamɛ, ama ó
gbɛ̃nɔnlo. Tó ó gbɛ̃nɔmɛ yã de ò kú kũoo. Ò bò de ò dɔ̃ kũ ń gbɛ̃ke de ó gbɛ̃ ũro yãimɛ.
20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda a Nini dìárɛ, akũ á yãpura dɔ̃ á pínki. 21 Ma abire òárɛ, kũ á yãpura dɔ̃
yãimɛ, adi kɛ kũ á dɔ̃ro yãinlo. Á dɔ̃ kũ ɛ́kɛ ke dì bo yãpura gũnlo. 22 Dín ɛ́kɛde ũu? Gbɛ̃ kũ à

gì Yesu Arumasihukɛnaaimɛ. Gbɛ̃ bire takan Kirisi ibɛrɛ ũ, à gì De Ludai kũ a Nɛ́omɛ. 23 Gbɛ̃
kũ à gì Luda Nɛ́i De Luda vĩro. Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ Luda Nɛ́o mɛ́ à De Luda vĩ dɔ.
24 À tó yã kũ a mà zaa káaku gɔ̃ kú á swɛ̃̀ɛ gũn. Tó yã kũ a mà zaa káaku pì kú á swɛ̃̀ɛ gũn,
ákɔ̃nɔ sɔ̃, anigɔ̃ kú Luda Nɛ́ gũn kũ a Deo. 25 Pɔ́ kũ Kirisi a lɛ́ sɛ̀wɛrɛn wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũ.
26 Ma yã bire òárɛ gbɛ̃ kũ òtɛni á sãtɛnɔ yã musu. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Nini kũ a lè Kirisia kú á gũn.
Á bàka kú kũ gbɛ̃ke yã dadanaárɛoro, zaakũ a Nini tɛn yã sĩnda pínki dadaárɛ, à yãpura vĩ,
ɛ́kɛ kú a gũnlo. Lákũ àtɛn dadaárɛ nà, àgɔ̃ kú Kirisi gũn lɛ.
28 Tera sà ma nɛ́ yenyĩdenɔ, àgɔ̃ kú a gũn, de gɔrɔ kũ à bò gupuraa, ó swɛ̃̀ gɔ̃ ditɛna, wé'i sún
ó kũ a sugɔrɔ zĩro.
29 Zaakũ á dɔ̃ kũ Luda mana, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yãmanakɛri sĩnda pínki bi a némɛ.

3

Luda nɛ́nɔ

1 À gwa lákũ De Luda yewái à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ nà ari àdi ó sísi a nɛ́nɔ. Ó a ũ sɔ̃! Andunia ó dɔ̃ro, kũ
adi a dɔ̃ro yãi. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, Luda nɛ́nɔn ó ũ tera, lákũ ónigɔ̃ de nà dí bo gupuraa kɔ̀ro.
Ó dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ ani bo gupuraa, ónigɔ̃ de lán a bà, zaakũ óni a e lákũ à de nà. 3 Gbɛ̃ kũ à wɛ́
dɔi lɛ dì a swɛ̃̀ pu, lákũ Kirisi swɛ̃̀ punaa nà.
4 Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ɛ bò doka kpɛmɛ, zaakũ durunnakɛna bi bona doka kpɛmɛ. 5 Á dɔ̃
kũ Kirisi sù durunnakɛ̃mmana yãimɛ, durunna sɔ̃ à kú a swɛ̃̀ɛ gũnlo. 6 Gbɛ̃ kũ à kú a gũn
dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro. Durunnakɛri ke dí a ero, adi a dɔ̃ro.
7 Ma nɛ́nɔ, àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛro, yãmanakɛri mɛ́ à mana, lákũ Kirisi mana nà. 8 Gbɛ̃ kũ
àdi durunna kɛ bi Ibilisi pɔ́mɛ, zaakũ Ibilisi durunna kɛ̀ zaa káakumɛ. Ibilisi yãnɔ kakatɛna
yãimɛ Luda Nɛ́ sù. 9 Gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda buri mɛ́ à kú a
gũn. Ani fɔ̃ àgɔ̃ kpɛ́ gɔ̃ durunna kɛro, kũ Luda a ì yãi. 10 Lákũ ó Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Ibilisi
nɛ́nɔon dí: Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛro kesɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakeiro bi Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃inaa

11 Yã kũ a mà zaa káakun dí: Ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Àsungɔ̃ de lán Kainu bàro. À de Setan pɔ́ ũmɛ,
akũ à a dakũna dɛ̀. Bɔ́ yã mɛ́ à tò à a dɛ̀ɛ? Kũ a yãkɛna bɛ̃̀nɛ, akũsɔ̃ a dakũna pɔ́ mana yãimɛ.
13 Ma gbɛ̃nɔ, tó andunia zɛ̃̀águ, àsun tó à bo á sarɛro. 14 Ó dɔ̃ kũ o bo gan o gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn, kũ
ó ye ó Yesude dakenɔi yãi. Gbɛ̃ kũ à ye gbɛ̃iro bi gɛ̀ɛmɛ ari tera. 15 Gbɛ̃ kũ à zɛ̃̀ a gbɛ̃dakegu
bi gbɛ̃dɛriimɛ. Á dɔ̃ kũ gbɛ̃dɛri ke dìgɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ a gũnlo.
16 Yã kũ ó yenyĩ pì dɔ̃̀aan dí: Kirisi a zĩda kpà ó yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, séde ò ó zĩda kpá ó Yesude
dakenɔa. 17 Tó gbɛ̃ andunia pɔ́ vĩ, akũ à è a Yesude dake kú pɔ́nidɛnaa gũn, tó adi a wɛ̃nda
gwaro, Luda yenyĩ kú a swɛ̃̀ɛ gũn yá? 18 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, òsungɔ̃ yekɔ̃i kũ lɛ́oro. Ògɔ̃ yekɔ̃i
yãpura gũn kũ ó yãkɛnaao. 19 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ yãpura gbɛ̃nɔn ó ũ, gbasa ó swɛ̃̀ le àgɔ̃ ditɛna
Luda arɛ. 20 Tó ó laasun tɛni ó kù vĩ sɔ̃, ó dɔ̃ kũ Luda zɔ̃kɔ̃ de ó laasunla, à yã sĩnda pínki dɔ̃.
21 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, tó ó laasun tɛni ó kù vĩro, ó swɛ̃̀ nigɔ̃ ditɛna Luda arɛ, 22 kũ ó yã kũ à
dìtɛnɔ kũna, akũ ótɛn yã kũ àdi kɛnɛ nna kɛ yãi, óni pɔ́ kũ o gbɛ̀kaa e. 23 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí:
Ò a Nɛ́ Yesu Kirisi náani kɛ, ógɔ̃ yekɔ̃i lákũ à dìtɛwɛrɛ nà. 24 Gbɛ̃ kũ à yã kũ à dìtɛnɔ kũna kú a
gũn, Luda pì kú ade gũn se. Ó dɔ̃ kũ à kú ó gũn a Nini kũ à kpàwá yãi.

4

Nininɔ dɔ̃kɔ̃nɛnaa

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun nini sĩnda pínki náani kɛro. À nininɔ tàasi ká à gwa, tó ò bò Luda
kĩnaamɛ, zaakũ annabi ɛ́kɛnɔ dasi kũ̀ andunia gũn. 2 Yã kũ ani tó à Luda Nini dɔ̃n dí: Nini
kũ à pì Yesu Kirisi sù bisãsiri ũ bò Luda kĩnaamɛ. 3 Nini kũ àdi zɛ kũ Yesuo lɛro dí bo Luda
kĩnaaro. Kirisi ibɛrɛ kũ a mà àtɛn sun gwe. À kú andunia gũn kɔ̀.
4 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, Luda gbɛ̃nɔn á ũ, a zɛ̃̀i blè annabi ɛ́kɛ pìnɔa, zaakũ gbɛ̃ kũ à kú á gũn
zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à kú andunia gũnla. 5 Andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũ. Abire yãin òdi yã o andunia
ágban, akũ andunia gbɛ̃nɔ dì ń yã ma. 6 Luda gbɛ̃nɔn ó ũ. Gbɛ̃ kũ à Luda dɔ̃ dì ó yã ma, gbɛ̃
kũ à de Luda pɔ́ ũro dì ó yã maro. Àkũ mɛ́ à tò ó Nini yãpurade dɔ̃kɔ̃nɛ kũ nini ɛ́kɛo.

Ludamɛ yenyĩde ũ

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ògɔ̃ yekɔ̃i, zaakũ yenyĩ dì bo Luda kĩnaamɛ. Gbɛ̃ kũ à yenyĩ pì vĩ bi
Luda némɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kũ à yenyĩ vĩro Luda dɔ̃ro, zaakũ Ludamɛ yenyĩde ũ. 9 Lákũ
Luda a yenyĩ mɔ̀wɛrɛ gupuraa nàn dí: À a Nɛ́ mɛ̀n do légelege zɛ̃̀ andunia gũn, de ò wɛ̃̀ndi le
kũ a gbãnao. 10 Yenyĩ pìin dí: Adi kɛ ókɔ̃nɔ mɛ́ ó ye Ludairo, Luda mɛ́ à yewái, akũ à a Nɛ́ zɛ̃̀ ó

durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda yewái lɛ nà, séde ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Gbɛ̃ke
dí wɛ́ kɛ pla kũ Ludao zikiro, ama tó ó yekɔ̃i, Luda kú ó gũn, akũ a yenyĩ pì papana ó gũn.
13 Ó dɔ̃ kũ ó kú a gũn akũsɔ̃ à kú ó gũn, kũ à a Nini kpàwá yãi. 14 O è, a sèedadenɔn ó ũ, kũ
De Luda a Nɛ́ zɛ̀ andunia Surabari ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à ò gupuran kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ, Luda kú
a gũn, akũsɔ̃ à kú Luda gũn. 16 Ó Luda yenawái dɔ̃, akũ ó a náani vĩ.
Ludamɛ yenyĩde ũ. Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ yenyĩ vĩ kú Luda gũn, akũ Luda kú a gũn. 17 Pɔ́ kũ à tò
yenyĩ pì papana ó gũnn dí: Ó swɛ̃̀ nigɔ̃ ditɛna yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩmɛ. Zaakũ lákũ Kirisi de nà,
ókɔ̃nɔ se, lɛn ó de lɛ andunia dí gũn. 18 Yenyĩ pìi dìgɔ̃ vĩna vĩro. Yenyĩ swáswa dì pɛ́ vĩnaa, zaakũ
vĩna bi wɛ́tãmma yãmɛ. Vĩnade yenyĩ dìgɔ̃ swáswaro.
19 Ókɔ̃nɔ, ó yenyĩ vĩ, kũ Luda gĩnakɛ à yewái yãimɛ. 20 Tó gbɛ̃ pì á ye Ludai, akũ à zɛ̀ a Yesude
dakei, ɛ́kɛdemɛ. Zaakũ gbɛ̃ kũ à ye a Yesude dake kũ à a èeiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kũ adi a eroi
yá? 21 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí: Gbɛ̃ kũ à ye Ludai, séde àgɔ̃ ye a Yesude dakei.

5

Luda Nɛ́ náanikɛnaa

1 Gbɛ̃ kũ àdi Yesu náani kɛ Arumasihu ũ, Luda mɛ́ à ade ì. Gbɛ̃ kũ à ye dei ye a nɛ́imɛ se.
2 Tó ó ye Ludai, akũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abire mɛ́ à mɔ̀wɛrɛ kũ ó ye Luda nɛ́nɔi. 3 Zaakũ
yena Ludai mɛ́ à de yã kũ à dìtɛnɔ kũna ũ. Yã kũ à dìtɛ pìnɔ de aso ũ sɔ̃ro. 4 Zaakũ gbɛ̃ kũ
Luda a ì dì zɛ̀ ble anduniaamɛ. Ó ludanaanikɛna mɛ́ àdi tó ò zɛ̀ ble anduniaa. 5 Dí mɛ́ àdi zɛ̀
ble anduniaaa? Séde gbɛ̃ kũ à sì kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ.

Yesu Kirisi sèedadenɔ

6 Yesu Kirisi pìin gbɛ̃ kũ à sù à da'itɛ kɛ̀ à a aru kɔ̀tɛ ũ. Adi kɛ da'itɛmɛ adoro, à da'itɛ kɛ̀
à a aru kɔ̀tɛ se. Luda Ninin a sèedade ũ, zaakũ àkũmɛ yãpurade ũ. 7 Sèedadenɔ kun mɛ̀n
aakɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kũ í pìio kũ aru pìio. Pɔ́ mɛ̀n aakɔ̃ pìnɔ pínki dokɔ̃nɔmɛ. 9 Lákũ odì bisãsiri
sèedakɛna sí nà, Luda sèedakɛna de abirekũla, zaakũ Luda yã pìi ò a Nɛ́ yã musumɛ. 10 Gbɛ̃
kũ àdi Luda Nɛ́ náani kɛ sèedaa pì vĩ a swɛ̃̀ɛ gũn. Gbɛ̃ kũ adi Luda yã síro Luda pìi dìtɛ ɛ́kɛde
ũmɛ, zaakũ adi yã kũ Luda ò a Nɛ́ musu síro. 11 Yã kũ à òon dí: Luda ó gba wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro,
wɛ̃̀ndii pì sɔ̃ à kú a Nɛ́ kĩnaamɛ. 12 Gbɛ̃ kũ à Luda Nɛ́ vĩ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ à Nɛ́ pì
vĩro wɛ̃̀ndii pì vĩro.

Wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro

13 Matɛn yã birenɔ oárɛ, ákɔ̃nɔ kũ átɛn Luda Nɛ́ náani kɛnɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ á wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro vĩ. 14 Pɔ́ kũ à tò ó swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ ditɛna Luda arɛn dí: Tó o pɔ́ wɛ́ kɛ̀a lákũ à pɔ yei nà, àdi sí
kũoo. 15 Lákũ ó dɔ̃ kũ àdi ó wɛ́kɛ ma nà, ó dɔ̃ kũ pɔ́ kũ o wɛ́ kɛ̀aa pì o gĩnakɛ o lè kɔ̀.
16 Tó gbɛ̃ a Yesude dake è, àtɛn durunna kũ àdi ń kakatɛro kɛ, à wɛ́ kɛ de Luda a gba wɛ̃̀ndii.
Durunna kũ àdi ń kakatɛron má tɛ́a. Durunna kũ àdi ń kakatɛ kun, adi kɛ abirekũn ma pì à
wɛ́ kɛ a musuro. 17 Yãvãnikɛna sĩnda pínki bi durunnamɛ, ama durunna kũ àdi ń kakatɛro
kun.
18 Ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda Nɛ́ dì a dãkpã, Setan dì fɔ̃
à ɔ naaro. 19 Ó dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔn ó ũ, bee kũ andunia pínki kú Setan ɔ̃ĩmɛ. 20 Ó dɔ̃ kũ Luda Nɛ́
sù, akũ à ó wɛ́ kɛ̃̀, de ò le ò Yãpurade dɔ̃. Ó kú Yãpurade pìi gũn kũ a Nɛ́ Yesu Kirisio. Àkũmɛ
Luda yãpurade pì ũ. Àkũmɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũ.
21 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, à laakari kɛ tãnanɔi.

YUHANA TAKADA PLADE

Yãpura kũ yenyĩo

1-2 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̃̀ nɔgbɛ̃ kũ Luda sɛ̀ɛnɛ kũ a nɛ́nɔ. Má yeái
yãpura gũn, yãpura kũ à kú wá gũn, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú kũoo gɔrɔ sĩnda pínki yãi. Makũmɛ
madoro, kũ gbɛ̃ kũ ò yãpura pì dɔ̃nɔmɛ ń pínki. 3 De Luda kũ a Nɛ́ Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ
kũ sùruuo, ò á tó kũ aafiaao yãpura kũ yenyĩoo gũn.
4 Kũ ma è á nɛ́ kenɔ kú yãpura gũn lákũ De Luda dìtɛwɛrɛ nà, ma pɔ kɛ̀ nna manamana.
5 Tera sà nɔgbɛ̃, matɛni wɛ́ kɛmma. Adi kɛ dokayã dufun matɛn onnɛro, yã kũ ó vĩ zaa
káakumɛ. Ògɔ̃ yekɔ̃i. 6 Yenyĩn dí: Ògɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ kũna. Yã kũ Luda dìtɛ pìin dí: Ògɔ̃
kú yenyĩ gũn lákũ a mà zaa káaku nà.
7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula andunia gũn dasi, òdi pi Yesu Kirisi dí su bisãsiri ũro. Gbɛ̃ bire takanɔ
bi gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛrɛnɔmɛ. 8 À laakari kɛ, àsun tó zĩ kũ a kɛ̀ kɛ pãro. À tó à á láada le
papana. 9 Gbɛ̃ kũ à vɛ̃̀ Kirisi yãdannɛnala Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ yã pìio De Luda vĩ kũ a
Nɛ́o ń pínki. 10 Tó gbɛ̃ sù yã dadaárɛ, tó à yã bire kũnaro, àsun a síro. Àsun gbãnakɛ kpái sero.
11 Zaakũ gbɛ̃ kũ à gbãnakɛ kpài bàka kú kũ a vãnikɛnanɔomɛ.

Lɛ́zammanaa

12 Má yã vĩ dasi mà oárɛ, ama má ye mà kɛ̃árɛ takada gũnlo. Má tãmaa vĩ mà su wɛ́ kpátɛái,
ò yã o kɔ̃o wɛ́dewɛ, de ò pɔnna le àgɔ̃ papana. 13 N vɛ̃̀ni kũ Luda sɛ̀ nɛ́nɔ fɔ kpàáwa.

YUHANA TAKADA AAKƆDE

Luda zĩkɛrinɔ sinaa

1 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̃̀ ma gbɛ̃ yenyĩde Gayusinɛ. Má yenyĩ yãpura
gũn. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩde, madìgɔ̃ adua kɛnnɛ, de ǹgɔ̃ aafia, yã sĩnda pínki le à bo kũnwo nna,
lákũ n kunna mana nà. 3 Kũ ó gbɛ̃nɔ sù, ò òmɛnɛ lákũ ń yãpura kũna nà, ń kú a gũn, akũ ma
pɔ kɛ̀ nna manamana. 4 Gɔrɔ kũ ma mà kũ ma nɛ́nɔn kú yãpura gũn pínki, pɔnna ke demɛnɛ
abirelaro.
5 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ń náani vĩ zĩ kũ ndì kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ gũn, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Ò n yenyĩ yã ò sɔsi
gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ zàna kɛńnɛ, lákũ à mana ò kɛ Luda zĩ gũn nà. 7 Zaakũ ò dà zɛ́n kũ Kirisi tɔ́o, odi
kpányĩ le Yesusaridenɔ kĩnaaro. 8 À kɔ̃ sìo ògɔ̃ gbɛ̃ dí takanɔ yàri kɛ, de ògɔ̃ de ń zĩkɛri dakenɔ
ũ yãpura baarukpanaa gũn.
9 Ma takada ke kɛ̃̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, ama Diotɛrɛfɛ denlawɛtɛri ye ó yãiro. 10 Abire yãi tó ma
su, mani bo kũ yã kũ àdi kɛnɔ kũ yã vãni kũ àdi diwánɔ. Yã pìi dì kánɛ pɔ́ke ũro, àdi ó gbɛ̃nɔ
síro, bee se àdi gí gbɛ̃ kũ ò ye ò ń sínɔnɛ, àdi sɔsi zɛ́ zɔ̃ńnɛ.
11 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ǹsun yã bɛ̃̀nɛ dadaro, sé yã mana. Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛmɛ Luda pɔ́
ũ, gbɛ̃ kũ àdi yã vãni kɛ Luda dɔ̃ro. 12 Gbɛ̃ sĩnda pínki dì Dɛmɛtɛriu tɔ́ nna sí. Bee yãpura a
zĩdanda dì a sáabu kpá se. Ókɔ̃nɔ odì a sáabu kpá dɔ, akũ ń dɔ̃ kũ ó sèedakɛna náani vĩ.

Lɛ́zammanaa

13 Má yã vĩ dasi mà onnɛ, ama má ye mà kɛ̃nnɛ takada gũnlo. 14 Má tãmaa vĩ ò wɛ́ kɛ pla
tera, ò yã o kɔ̃o wɛ́dewɛ.
15 Luda n tó kũ aafiaao. N gbɛ̃nnanɔ fɔ kpàmma. Ǹ fɔ kpá ó gbɛ̃nnanɔa dodo.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãɑwɑ Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowɑ u tire te yoruɑ. Saa ye, gɑbɑ seewɑ ben suunu sɔɔ bɑ sɔ̃ɔsi weesuginu sɔ̃ɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu kɑrɑnɑ. Tɔn be bɑ sɔ̃ɔsi ni mɔ̀ mi, bɑ wãɑwɑ kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adɑmɑ Gusunɔ u koo bu kɑm koosiɑ nge mɛ u yeruku tɔmbu gɑbu kuɑ be bɑ ǹ nùn mɛm nɔɔwɛ. N weenɛwɑ Yesugibu bu kɑ tii yinɑ. Domi bɑ Gusunɔn gɑri mɔ yi yi sãɑ gem sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Yiyɑ n weenɛ bɑ n dɑ dendi.

Tire ten kpunɑɑ

1. Tɔbiribu, nɑɑsu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, nɑɑsu 3-16.
3. Yiirebu kɑ kirɔ, nɑɑsu 17-23.
4. Siɑrɑ dãɑkibu, nɑɑsu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi nɑ sãɑ Yɑkɔbun wɔnɔ, nɑ bɛɛ tire teni yoruɑmmɛ, bɛɛ be
Gusunɔ Bɑɑbɑ u sokɑ. U bɛɛ kĩ, mɑ u bɛɛ kɔ̃su Yesu Kirisin sɔ̃.
2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu kɑ ɑlɑfiɑ kɑ kĩru sosiɑmmɛ.

Keu koosio weesugibu
(I mɑɑ mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnɑsibu, nɑ rɑɑ kĩ n bɛɛ tireru yoruɑ, nɛ kɑ bɛɛn fɑɑbɑn gɑrin sɔ̃, ɑdɑmɑ wee tɛ̃ n kuɑ
tilɑsi n kɑ bɛɛ tire teni yoruɑ n kɑ bɛɛ hɑniɑ koosiɑ kpɑ i kɑ gɑri yi i nɑɑnɛ doke sunɑ yi Gusunɔ
u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere kɑ bɑɑdommɑɔ. 4 Domi tɔn kɔ̃sobu gɑbɑ duɑ gbɛnum bɛɛn suunu
sɔɔ be bɑ Gusunɔn durom gɔsikiɑ, bu kɑ ben kom kɔ̃sum gɑfɑrɑ wɑ, mɑ bɑ Yesu Kirisi yinɑ,
wi u sãɑ bɛsɛn Yinni boko. Saa gɑsɔ gɑsɔn diyɑ bɑ yoruɑ ye n koo bu deemɑ siribun biru.
5 Bɑɑ mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãɑ sãɑ, kɑ mɛ, nɑ kĩ n bɛɛ yɑɑyɑsiɑ mɑ ye Yinni Gusunɔ u Isirelin
tɔmbu wɔrɑ sɑɑ Egibitin tem di u kpɑ, yen biru u be bɑ ǹ nɑɑnɛ doke kɑm koosiɑ. 6 I mɑɑ
wɔllun gɔrɑdobɑ yɑɑyo bèn ɑyerɑ kun bu turie, mɑ bɑ ben tiin wãɑ yeru gɛmɑ bɑ deri.
Gusunɔ u kɑ bu yɔni bɔkuɑ, u kpɛ̃ɛ yɑm wɔ̃kuru sɔɔ bɑ kɑ siribun tɔ̃ɔ bentembereru mɑrɑ.
7 Mɛyɑ mɑɑ Sodomu kɑ Gomɔrɑ, kɑ wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu bɑ mɑɑ dɑɑ
bɛrɛtɛkɛ kuɑ, tɔn durɔbu kɑ tɔn durɔbu bɑ tii sɑnkunɑmɔ. Bɑ wuu si kpeerɑsiɑ kɑ dɔ̃ɔ wi
u ku rɑ gbi, mɑ n kuɑ yĩreru tɔmbun sɔ̃.
8 Kɑ mɛ, tɔn kɔ̃so be mɑɑ, ben bwisikunu sɔɔ bɑ kɑ torɑnu tii disi dokemɔ, bɑ ǹ wirugibu
wiru kpĩiyɑmmɛ mɑ bɑ wɔllun yiikogibu wɔmmɔ. 9 Adɑmɑ Misɛli, wi u sãɑ Gusunɔn
gɔrɑdobɑn wirugii, u ǹ kãkɑ u Setɑm tɑɑrɛ wɛ̃ kɑ wɔmburu dɔmɑ te bɑ sɑnnɑ bɑ Mɔwisin
goru sikirinɛ, ɑdɑmɑ u Setɑm sɔ̃ɔwɑwɑ u nɛɛ, “Yinni Gusunɔwɑ u koo nun gerusi.” 10 Adɑmɑ
tɔn kɔ̃so be, ye yɑ kun bu yeeri yeyɑ bɑ wɔmmɔ, ye bɑ mɑɑ mɔ̀ kɑ mɑrumɑruru nge yɛɛ yeyɑ
yɑ bu kɑm koosiɑmɔ. 11 Nɔni swãɑrugibɑ bɑ sãɑ. Domi bɑ Kɑɛnin yirɑ swĩi, bɑ tii sure torɑru
sɔɔ bu kɑ ɑre wɑn sɔ̃ nge mɛ Bɑlɑmu u kuɑ, mɑ bɑ Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kuɑ, mɑ bɑ
tii kɑm koosiɑ. 12 Tɔn be, bɑ sãɑwɑ sɑnkɑrɑ kowobu bɛɛn tɔ̃ɔ bɑkɑ ni i rɑ ko kĩrun sɔ̃ sɔɔ, bɑ
kɑ bɛɛ dimɔ, kɑ sekuru sɑriru, bɑ ben tii nɔɔrimɔ tɔnɑ. Bɑ sãɑwɑ nge guru winu ni woo gɑ
bɔrikiɑmɔ, ni nu ku rɑ kɑ gurɑ nɛ. Bɑ sãɑ nge dãɑ ni nu dɛrurɑ nu ǹ binu mɔ, ni bɑ wukɑ kɑ
gbiniɔ, ni nu gu mɑm mɑm. 13 Bɑ sãɑwɑ nge nim wɔ̃kun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu
nin yɑkeru kɔ̃ɔmɔ mɛyɑ bɑ mɑɑ ben sekuru sɑri kom sɔ̃ɔsimɔ. Bɑ sãɑwɑ nge wɔllun kperi yi
yi yin swɑɑ bie, Gusunɔ u bu yɑm wɔ̃ku te tɑ kpã yiiye tè sɔɔ bɑ koo du kɑ bɑɑdommɑ.
14 Enɔku mɑɑ, wi u sãɑ Adɑmun sikɑdobun tɔ̃kɑ nɔɔbɑ yiruse u Gusunɔn gɑri gerua ben
sɔ̃ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi kɑ win gɔrɑdo dɛɛro dɑbi dɑbiru 15 u kɑ bɑɑwure kpuro siri kpɑ
u kɑ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sɑrirugibu kpuro tɑɑrɛ wɛ̃ ben kom kɔ̃sum kpuron sɔ̃ mɛ bɑ kuɑ
Gusunɔn gɛndun sɔ̃, kɑ mɑɑ gɑri kɔ̃sin sɔ̃ yi torobu be bɑ ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ bɑ nùn gerusi.
16 Tɔn be, bɑ rɑ n wure, gãɑnu sɑri ni nu rɑ bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpɑre. Bɑ rɑ woo kɑnɑ gɑri
gere, bɑ mɑɑ tɔmbu gɑri dori sɔ̃ɔmɔ bu kɑ yɛ̃robun gãɑnu wɑ.

Yiirebu kɑ kirɔ

17 Adɑmɑ bɛɛ nɛn kĩnɑsibu, n weenɛ i gɑri yi yɑɑyɑ yi bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin gɔrobɑ rɑɑ
geruɑ. 18 Domi bɑ bɛɛ sɔ̃ɔwɑ mɑ sɑnɑm dãɑkim sɔɔ tɔn yɑɑko kowobɑ koo nɑ be Gusunɔn bɛɛrɛ
yɛ̃ɛ sɑrirɑ koo de ben binɛ yɑ n bu kpɑre. 19 Beyɑ bɑ kɑ kɑrɑnɑɑ nɑɑmɔ, bɑ ben tiin bwisikunu
mɔ̀, bɑ ǹ Hunde Dɛɛro mɔ. 20 Adɑmɑ bɛɛ nɛn kĩnɑsibu, i tii tãsisio bɛɛn nɑɑnɛ doke dɛɛrɑbu
sɔɔ i n kɑnɑru mɔ̀ kɑ Hunde Dɛɛron dɑm. 21 I tii nɛnuɔ Gusunɔn kĩru sɔɔ, i n kɑ bɛsɛn Yinni
Yesu Kirisin wɔnwɔndu mɑrɑ te tɑ koo kɑ bɛɛ wãɑru te tɑ ku rɑ kpe nɑɑwɑ.

22 I ben wɔnwɔndu wɑɑwo be bɑ gɔ̃rusu yiru yiru mɔ̀. 23 I n gɑbu gɑwɑmɔ dɔ̃ɔ sɔɔn di i n bu
fɑɑbɑ mɔ̀. I mɑɑ gɑbun wɔnwɔndu wɑɑwo tɑ n kɑ bɛrum mɛnnɛ, ɑdɑmɑ i n ben torɑnu tusɑ
sere kɑ ben yɑbenɔ ni ben dɑɑ yɑ disinu tɛɛni.

Siɑrɑ dɑ̃ɑkibu

24-25 Gusunɔ turo sɑ̃ɑ bɛsɛn Fɑɑbɑ kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kɔ̃su i ku kɑ wɔrumɑ, kpɑ u bɛɛ
terɑsiɑ win yiiko sɔɔ tɑɑrɛ sɑriru sɔɔ kɑ nuku dobu. Wiyɑ u yiiko kɑ kpɑ̃ɑru kɑ dɑm kɑ girimɑ
mɔ sɑɑ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, kɑ tɛ̃, sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Ami.

ZIA YÃ BIRINA YUHANANƐ

Kirisi ena wɛ́gupu gũn 1:1-1:20
Takadakɛ̃na sɔsi mɛ̀n supplanɔ gbɛ̃nɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kũ a kãni'ɔ mɛ̀n supplanɔ gogonaao 4:1-8:1
Kãkãki mɛ̀n supplanɔ pɛnaa 8:2-11:19
Kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n planɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ kɛrɛ mɛ̀n supplanɔ atɛ̃na anduniaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble zĩtɛ 19:6-20:15
Musu dufu kũ zĩtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada díkĩna boki

1 Luda yã kũ àtɛn su kɛ mɔ̀ Yesu Kirisinɛ de à biri a zɔ̀blerinɔnɛ, akũ à a malaikaa zɪ̀ makũ
Yuhana a zɔ̀bleriia, à tò ma yã pìi dɔ̃̀. 2 Luda yã kũ Yesu Kirisi de a sèedade ũn ma è, akũ
matɛn o. 3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ à zia yã díkĩna kyó kɛ̀ ũ kũ gbɛ̃ kũ ò a yã mà ò kũnanɔ,
zaakũ a gɔrɔ kà kãni.
4 Makũ Yuhana makũ mɛ́ ma takada díkĩna kɛ̃̀ sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú Asia bùsuu gũnnɔnɛ.
Luda kũ à kun yã, à kun tera, akũsɔ̃ àtɛn su kũ a Nini mɛ̀n suppla kũ ò kú a gbà arɛnɔ 5 kũ
Yesu Kirisi kũ à de sèedade yãpura ũo ò gbɛ̃kɛ kɛárɛ, ò á gba aafia. Yesu pìimɛ gàavu káaku
ũ, àkũmɛ andunia kínanɔ gbãnade ũ. À yewái, à ó bo ó durunnanɔn kũ a aru gbãnao, 6 à ó
ká kpatan Luda a de gbàgbarinɔ ũ. Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami. 7 Ǹ
gwa, àtɛn su ludambɛ lukun. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni a e, bee gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀nɔ, andunia buri sĩnda
pínki ni wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a yã musu. Lɛmɛ! Aami.
8 Dikiri Luda pì: Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao ũ, Gbãnasĩndapinkide kũ má kun yã, ma kun
tera, akũsɔ̃ matɛn su.

Yesu Kirisi bo à suna Yuhanaa

9 Makũ Yuhana á gbɛ̃ do kunna Yesu gũn kɔ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ wari gũn, kíblenaa gũn, mɛnakɛ
gũn. Ma kú ísira luan kũ òdi pi Patamɔ Luda yã kũ Yesu de a sèedade ũ yãi. 10 Dikiri gɔrɔ zĩ
Luda Nini sùma, akũ ma kòto gbãna mà ma kpɛ lán kãkãki'ũ bà 11 à pì: Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃ takada
gũn, ń kpãzã sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú wɛ̃tɛ dínɔ gũnnɔnɛ: Ɛfesu, Simiina, Pɛɛgamumu, Tiatira,
Saadi, Filadɛlɛfia kũ Laodiseao.
12 Akũ ma litɛ, de mà gbɛ̃ kũ àtɛn yã o kũmaoo pì e. Kũ ma litɛ lɛ, ma wura fitiladibɔɔ è
mɛ̀n suppla. 13 Ma gbɛ̃ke è fitiladibɔɔ pìnɔ tɛ́ lán bisãsiri nɛ́ bà. À utagyaba dana, àtɛn gátɛ a
gbá lɛ́a, à wura asa dɔ a gbãn. 14 A mìkã de púu táitai lán sãkã ke buu bà, a wɛ́ de lán tɛ́nɛnɛ
bà. 15 A gbá tɛn tɛ́ kɛ lán mɔ̀gotɛ̃ kũ òtɛn baasa tɛ́vura gũn bà. A kòto de lán ísɔ̃kɛna kĩni bà.
16 À susunɛnɔ kũna a ɔplan mɛ̀n suppla, fɛ̃nɛda lɛ́nna kpa plapla tɛn bo a lɛ́n. A ãn tɛn tɛ́ kɛ
lán ifãntɛ̃ gbãna bà.
17 Kũ ma a è, ma lɛtɛ a gbá sarɛ, ma gɔ̃ sàii. Akũ à a ɔpla nàma à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro.
Makũmɛ Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, 18 gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun ũ. Ma ga, akũ má kun, akũsɔ̃ manigɔ̃ kun
ari gɔrɔ sĩnda pínki. Má ga kũ gyãwãnwo mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃, pɔ́ kũ ò kunnɔ kũ pɔ́
kũ oni su a kpɛnɔ pínki. 20 Susunɛ mɛ̀n suppla kũ n è ma ɔplan pìnɔ kũ wura fitiladibɔ mɛ̀n
suppla pìnɔ asirin dí: Susunɛ mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔ zɪ̀rinɔmɛ, fitiladibɔ
mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔmɛ.

2

Ɛfesudenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má susunɛ mɛ̀n supplanɔ kũna ma ɔplan, matɛn kure
wura fitiladibɔ mɛ̀n supplanɔ tɛ́, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kũ zĩ kũ ntɛn
kɛo kũ n mɛnakɛnaao. Ndì we ǹ gbɛ̃ bɛ̀nɛnɔ ditɛro. Gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Luda zɪ̀rinɔ ũ, akũsɔ̃
ò de a ũro, n ń lɛ́ n gwà n è ɛ́kɛdenɔmɛ ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃̀, n wari kɛ̀ ma tɔ́ yãi, ńdi kpasaro. 4 Ama
má yã vĩ kũnwo. Yenyĩ kũ ń vĩmɛnɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kunna zĩ zaa gɔrɔ kũ ńdi busaro yã
dɔngu. Ǹ nɛ̀sɛ litɛ, ǹgɔ̃ yã kũ ndì kɛ yãnɔ kɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ, mà n fitiladibɔ go.
6 Bee kũ abireo ń yã díkĩna vĩ, ń zã Nikolaitãnɔ yãkɛnanɔn lákũ ma zãngu nà. 7 Gbɛ̃ kũ à sã
vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Mani gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè gba zɛ́ à lí wɛ̃̀ndide kũ à kú
Luda aruzennaa gũn nɛ́ ble.

Simiinadenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simiina sɔsi zi̋riinɛ: Makũ kũ má de Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, ma ga ma ɛra ma vu, makũ
mɛ́ ma yã díkĩna ò. 9 Má wɛ́tãmma kũ òtɛn mɔnnɛ dɔ̃ kũ n takasikɛnaao. Bee kũ abireo
aruzɛkɛdemɛ n ũ. Gbɛ̃ kũ òdi pi Yudanɔmɛ ń ũ akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, kũ ń aduakɛkpɛ de Setan pɔ́
ũ, má dɔ̃ lákũ òdi yã dimma nà. 10 Ǹsun vĩna kɛ wari kũ ĩni kɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi ni á gbɛ̃kenɔ
ká kpɛ́siran de à á yɔ̃ à gwa, ani wɛ́ tãáwa ari gɔrɔ kuri. Ǹgɔ̃ náani vĩ ari ǹgɔ̃ gɛ́ gao, mani
aruzenna kɛnnɛ yàri ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Ga plade
ni wari dɔ gbɛ̃ kũ à zi̋i blèearo.

Pɛɛgamumudenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛɛgamumu sɔsi zi̋riinɛ: Makũ kũ má fɛ̃nɛda lɛ́nna kpa plapla kũna, makũ mɛ́ ma
yã díkĩna ò. 13 Má n kúki dɔ̃, gu kũ Setan gbà kummɛ. Ń ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo, bee
gɔrɔ kũ ò ma sèeda yãpurade Antipa dè n wɛ̃tɛn, gu kũ Setan kunn pìi. 14 Ama má yã vĩ kũnwo
fíti. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe kũ ò Balamu yã kũna. Balaamu pì mɛ́ à dà Balakinɛ à Isarailanɔ gàtɛ à
ń dá tãna pɔ́blen kũ pãpãkɛnaao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, ò Nikolaitãnɔ yã kũna. 16 Abire
yãi ǹ nɛ̀sɛ litɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ tera mà zi̋ ká kũńwo kũ fɛ̃nɛda kũ à kú ma lɛ́nwo.
17 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma. Mani gbɛ̃ kũ à zi̋i blè gba mana kũ
à utɛnaa, mani a gba gbè pura kũ ò tɔ́ dufu kɛ̀a dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kũ ma kpàaa pìi.

Tiatiradenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zi̋riinɛ: Makũ Luda Nɛ́ kũ ma wɛ́ de lán tɛ́nɛnɛ bà akũsɔ̃ ma gbá de lán
mɔ̀gotɛ̃ bà, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 19 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃, n yenyĩ, n ludanaanikɛnaa, n
zĩkɛna kũ n mɛnakɛnaao. Má dɔ̃ dɔ kũ yã kũ ntɛn kɛ kpɛkpɛ mana de a káakupɔla. 20 Ama má
yã vĩ kũnwo. N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kũ à a zĩda dìtɛ annabi ũ gbà zɛ́. Àtɛni ma zɔ̀blerinɔ sãtɛ, àtɛn
dańnɛ ò pãpã kɛ ò tãna pɔ́ ble. 21 Ma a gbà zɛ́ à nɛ̀sɛ litɛ, ama à ye à a nɛ̀sɛ litɛ à pãpãkɛna
tóro. 22 Ǹ ma, mani a wútɛ gyãn, mani tó gbɛ̃ kũ ò pãpã kè kãaonɔ wari zɔ̃kɔ̃ kɛ, tó odi nɛ̀sɛ
litɛ ò a yã tòro. 23 Mani a ìbanɔ dɛdɛ kũ gagagyão, sɔsi gbɛ̃ sĩnda pínki ni dɔ̃ kũ makũ mɛ́ madì
gbɛ̃nɔ laasun kũ ń swɛ̃ɛo gwa, mani fĩna bo á baadinɛ a yãkɛnaaa. 24 Á Tiatira gbɛ̃ kpara kũ
á yã pì kũnaro, akũsɔ̃ á yã kũ òdi pi Setan asiri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ronɔ, mani aso pãnde diárɛro. 25 À ɔ
didi yã kũ á kũnaa ari màgɔ̃ gɛ́ su. 26 Gbɛ̃ kũ à zi̋i blè, akũsɔ̃ à yã kũ má yeinɔ kũna ari a lɛ́a,
mani a gba zɛ́ à gbãna ble burinɔa. 27 Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo à ń wíwi lákũ òdi ɛ̃ oro wíwi
nà, lán ma De ma gba zɛ́ nà. 28 Mani a gba gudɔna susunɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda
Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

3

Saadidenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zi̋riinɛ: Makũ kũ má Luda Nini mɛ̀n supplanɔ kũna kũ susunɛ mɛ̀n
supplanɔ, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Kunna bɛ̃nɛ tɔ́ mɛ́ à dɔmma, ama
gɛ̀ɛmɛ n ũ. 2 Ǹ vu, ǹ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nnɛnɔ lɛ́ kũ flɛ̀ao ari ògɔ̃ gɛ́ ga, zaakũ ma è n yãke papana ma
Ludanɛro. 3 Abire yã mɛ́ à tò yã kũ n mà akũ n sì, ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna, ǹ nɛ̀sɛ litɛ. Tó
ńdi vuro, mani sunyĩ lán kpãni bà, ĩnigɔ̃ gɔrɔ zaka kũ mani su dɔ̃ro. 4 Bee kũ abireo ń gbɛ̃nɔ
vĩ Saadi gwe fíti kũ odi ń pɔ́kasanɔ gbãsĩ kpáro. Óni kure lɛɛlɛ kũ pɔ́ purao dana, zaakũ ò kà
a lɛ́i. 5 Lɛn gbɛ̃ kũ à zi̋i blè nigɔ̃ pɔ́kasa pura dana lɛ. Mani a tɔ́ dɛdɛ wɛ̃ndi takadan zikiro.
Mani zɛ kãao ma De kũ a malaikanɔ arɛ. 6 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ
ma.

Filadɛlɛfiadenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zi̋riinɛ: Makũ kũ má kú madona yãpurade ũ, má Dauda mɔ̀nɛ kũna,
madì zɛ́ wɛ̃ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a tataro, madì zɛ́ tata gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a wɛ̃ro, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò.
8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zɛ́ wɛ̃nnɛ n arɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a tataro. Bee kũ n gbãna fíti, ń
ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo. 9 Setan aduakɛkpɛ gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Yudanɔ ũ, akũsɔ̃ ò de
a ũronɔ, mani tó ɛ́kɛde pìnɔ su ò kútɛnnɛ, oni dɔ̃ kũ má yenyĩ. 10 Zaakũ ń yã kũ ma dìtɛnnɛ
kũna n fɔ̃ n mɛna, mani n sí wari kũ àtɛni su andunia pínki gũnwa, de à gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ
yɔ̃ à ń gwa. 11 Mani su tera. Ǹgɔ̃ pɔ́ kũ ń vĩ kũna gbãna, de gbɛ̃ke sún n láada símmaro yãi.
12 Mani gbɛ̃ kũ à zi̋i blè kɛ ma Luda kpɛ́ gbègba ũ. Ani bo zikiro. Mani ma Luda tɔ́ kɛ̃a kũ ma
Luda wɛ̃tɛ Yurusalɛmu dufu kũ ani kipa bona a kĩnaa zaa musu tɔ́o kũ ma tɔ́ dufuo. 13 Gbɛ̃
kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Laodiseadenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zi̋riinɛ: Makũ Aami, sèeda náanide yãpura kũ má de pɔ́ kũ Luda kènɔ
mìde ũ, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 15 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ń yĩdaro, akũsɔ̃ ń wãnaro. Má ye

ǹgɔ̃ yĩda kesɔ̃ wãna. [16] Lákũ ń lɔ́gɔlɔgɔ nà, ń wãnaro akũsɔ̃ ń yĩdaro, mani n pisimɛ. [17] Ndì pi
ɔgɔde aruzɛkɛde kũ ń pɔ́ke ni vĩromɛ n ũ. Ń dɔ̃ kũ gbɛ̃ pã pótompo barakɛri wɛ̃ndade takaside
vǹnaamɛ n ũro. [18] Matɛn lɛ́ damma, ǹ wura baasana lú ma kĩnaa, de ǹ kɛ ɔgɔde ũ. Ǹ pɔ́kasa
pura lú ǹ da, de ǹ n pótompokɛ utɛ ǹ bo wé'in. Ǹ wɛ́ ɛzɛ lú ǹ ká n wɛ́n, de ǹ gu e. [19] Madì
kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ má yeńyĩnɔi mà ń toto. Abire yã mɛ́ à tò, ǹ wɛ́ tã ǹ nɛ̀sɛ litɛ. [20] Ǹ gwa, má zɛna
kpɛ́lɛlɛa, matɛn gbà lɛ́. Tó gbɛ̃ ma kòtoo mà, akũ à zɛ́ wɛ̃̀mɛnɛ, mani gɛ̃ mà pɔ́ ble kãao, ani
ble kũmao. [21] Mani gbɛ̃ kũ à zǹi blè gba zɛ́ à vutɛ kũmao ma gbàaa, lákũ makũ ma zǹi blè ma
vutɛ kũ ma Deo a gbàaa nà. [22] Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

4

Donyĩkɛna Ludanɛ zaa musu

[1] Abire gbɛra ma zɛ́ è wɛ̃na ludambɛ. Akũ ma kòto kũ ma mà káaku lán kãkãki'ũ bàa mà dɔ
à pì: Ǹ mɔ́ la, mani yã kũ ani su abire gbɛra mɔnnɛ. [2] Gwe gɔ̃̀nɔ Luda Nini dìma, akũ ma gbàa
è ludambɛ gwe, gbɛ̃ke vutɛa. [3] Gbɛ̃ kũ à vutɛnaa pì tɛn tɛ́ kɛ lán gbè bɛ̀ɛrɛde kũ òdi pi diamɔɔ
bà kesɔ̃ kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃nɛda lika bára pìii, a í de lán lá'i taka bà lán ɛmɛradi bà. [4] Gbà
mɛ̀n baro awɛɛsiikɔ̃nɔn likai, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔn vutɛvutɛna bára pìnɔa. Ò pɔ́
pura dadana, ò wura fùra kúkuna. [5] Legũ tɛn pí, àtɛni bo bára pì kĩnaa, àtɛni pũtã, àtɛni pata.
fitila nana gbàa pì arɛ mɛ̀n suppla, mɔ́kɔ̃nɔmɛ Luda Nini mɛ̀n supplanɔ ũ. [6] Dígi kú gbàa pì
arɛ lán ísira bà. A í kɛ̀ gárangaran lán gbɛ̀digi bà.

Gbàa pìnɔ daguran pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔn lika gbàa pìii. Wɛ́ dɔdɔḿma kpɛ kũ arɛo. [7] Pɔ́ bɛ̃nɛ
pìnɔ káakupɔ de lán músu bà, a plade de lán zùsaa bà, a aakɔ̃de ãn de lán bisãsiri ãnn bà, a
siikɔ̃de de lán vãu kũ àtɛn vura bà. [8] Pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ baadi dɛ̀mbɛrɛ vĩ mɛ̀n suddodo.
Wɛ́ dɔdɔ ń dɛ̀mbɛrɛ pìnɔa, a gũn kũ kpɛo. Fãnantɛ̃ kũ gwãanio òdigɔ̃ o lakanaa sari:
Kúadona, kúadona, kúadona,
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide.
Ń kun yã, ń kun kũ a terao, akũsɔ̃ ntɛn su.
[9] Gɔrɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa, akũsɔ̃ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki pì tɔ́
kpà, ò bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ, ò a sáabu kpà, [10] gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ dì wútɛwutɛ a arɛ ò
donyĩ kɛnɛ, òdi ń fùra gogo ò kátɛ gbàa pì arɛ ò pi:
[11] Dikiri ó Luda, n ka ò n tɔ́ kpá,
ò bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao linnɛ,
zaakũ n pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀,
ń kɛna kũ ń kunnaao bi n pɔyenyĩnaamɛ.

5

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ takada kokonaao

[1] Akũ ma takada kokonaa è na gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì ɔplan, ò yã kɛ̃̀a arɛ kũ kpɛo pínki, ò
a lɛ́ kũ̀kũ kũ kãni'ɔ lɛu supplao. [2] Akũ ma malaika gbãnade è, àtɛn kpàkpa kɛ kũ kòto gbãnao
à pì: Dí mɛ́ à kà à kãni'ɔ dínɔ gogo à takada dí poroo? [3] Ama gbɛ̃ke kú ludambɛ ke zĩtɛ ke zĩtɛ
gbáru kũ ani fɔ̃ à takada pìi poro à gwaro. [4] Ma ɔ́ɔ dɔ̀ manamana, zaakũ odi gbɛ̃ke e kũ à kà
à takada pìi poro à gwaro. [5] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke pìmɛnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda buri
Músu kũ à de Dauda kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ zǹi blè. Àkũ mɛ́ ani fɔ̃ à kãni'ɔ mɛ̀n suppla
pìnɔ gogo à takada pìi poro. [6] Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ è zɛna gbàa pìia pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́. À de lákũ ò a kùtu kpàa bà. A bɛ̃nɛ vĩ mɛ̀n suppla kũ wɛ́o mɛ̀n suppla. Luda
Nini mɛ̀n suppla kũ à ń zĩ andunia gu sĩnda pínkianɔon gwe. [7] À gɛ̀ɛ à takada pìi sì gbɛ̃ kũ à
vutɛna gbàa pì ɔĩ. [8] Kũ à takada pìi sì, akũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro
awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ kùtɛkutɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì arɛ. Ń baadi mɔrɔ kũna kũ wura kɛrɛ kũ turaretiti kán
à pào. Turaretiti pì bi Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. [9] Ò lɛ̀ dufu sì òtɛn pi:
N ka ǹ takada pì sí ǹ kãni'ɔ pìnɔ gogo,
zaakũ ò n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kũ n aruo
buri sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn,
gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, bùsu sĩnda pínki gũn.
[10] N ń ká kpatan,
ò gɔ̃ ó Luda gbàgbarinɔ ũ,
onigɔ̃ kí ble zĩtɛ.
[11] Akũ ma malaikanɔ è likana gbàa pìii kũ pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ dasidasi, ń dasi kà
dúbu ũgbangba, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩni mà, [12] ò pì kũ kòto gbãnao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛɛ kà ò iko dɔ̃nɛ

kũ aruzɛkɛo kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ gbãnao kũ bɛ̀ɛrɛɛo
ò a sáabu kpá, ò a tɔ́ kpá.
13 Akũ pɔ́ kũ Luda kɛ̀ musu kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gbáruo kũ ísira gũnwo pínki, bee pɔ́ kũ ò kú gu
sĩnda pínkinɔ, ma mà ò pì:
Ògɔ̃ bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao dɔ̃
gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo,
ónigɔ̃ ń sáabu kpá, ògɔ̃ ń tɔ́ kpá gɔrɔ sĩnda pínki.
14 Pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ pì, aami. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ.

6

Kãni'ɔgogonaa

1 Ma è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ mɛ̀n suppla pìnɔ káakude gò. Akũ ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ
doke yã ò lán legũpũtãnaa bà à pì: Ǹ mɔ́! 2 Akũ ma sɔ̃ pura è, gbɛ̃ kũ à dia sá kũna. Ò kífuraa
kùnɛ, akũ à bò zĩ̀bleri ũ, de à gɛ́ zĩ̀ ble.
3 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ plade gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ plade pì: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃ pãnde bò dɔ, à de tɛ̃ɛ
zónzon. Ò gbɛ̃ kũ à dia gbà zɛ́ à aafia sí anduniaa, de gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Ò fɛ̃nɛda zɔ̃kɔ̃ɔ kpàa.
5 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ aakɔ̃de gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ aakɔ̃de pì: Ǹ mɔ́! Akũ ma sɔ̃ sira è, gbɛ̃ kũ
à dia zaka kũna. 6 Ma kĩni mà lán gbɛ̃ kòtoo bà, à bò pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ tɛ́ à pì: Ése zaka
lɛ́ domɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Gbado zaka lɛ́ aakɔ̃mɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Ǹsun tó kù línɔ kũ geepi línɔ
yakaro.
7 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ siikɔ̃de gò, ma pɔ́ bɛ̃nɛ siikɔ̃de kòtoo mà à pì: Ǹ mɔ́! 8 Akũ ma sɔ̃ pufau
è, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Ga, Gyãwãn tɛ́i. Ò ń gbá zɛ́ ògɔ̃ iko vĩ andunia gbɛ̃nɔ lɛu siikɔ̃dea, ò ń dɛdɛ
kũ zĩ̀io kũ nàao kũ gagagyão kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔo.
9 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ sɔɔrode gò, gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Luda yã ona kũ Yesu sèedakpanaao yãi,
ma ń gyãwãndenɔ è turaretitikpataki gbáru. 10 Ò wiki gbãna lɛ̀ ò pì: Dikiri kũ à kú adona
yãpurade, bɔrɛn ĩni yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ǹ ó dɛna fĩna bońmaa? 11 Akũ ò utagyaba
pura dàda ń baadinɛ, ò pìńnɛ ò mɛna fɔ̃ fíti ari ń Yesu zɔ̀bleri dake kũ oni ń dɛdɛ lán ń bànɔ lɛ́
gɛ́ káo.
12 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ suddode gò, ma è zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ, ifãntɛ̃ sira kũ̀ níkiniki lán
biza kũ ò dà òsin bà, mɔvura tɛ̃ra kũ̀ lán aru bà mámmam. 13 Susunɛnɔ bò ludambɛ, ò kɔ̀tɛ zĩtɛ
lán zàga'ĩa dì línɛ ísi woro nà. 14 Ludambɛ kɛ̀kɔ̃a, à kòkokoko lán pɛ̀ɛ bà. Kpinɔ kũ ísira luannɔ
sɔ̃̀ ń kúkia pínki. 15 Andunia kínanɔ kũ kpatablerinɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ aruzɛkɛdenɔ kũ
gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio zɔ̀nɔ kesɔ̃ zĩdadenɔ ùtɛ gbɛ̀wɛɛnɔn kũ gbɛ̀sɔkɔnɔo. 16 Ń wiki gɔ̃̀
dɔ:
Kpinɔ kũ gbɛ̀nɔ à daóla,
à ó utɛ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ,
à ó sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakũ ń pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kà. Dí mɛ́ ani fɔ̃ à bonn?

7

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Abire gbɛra ma malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔ è zɛzɛna andunia kusuru siikɔ̃nɔa, ń baadi a
kusuru ĩa kũna, de ĩa sún pá zĩtɛ ke ísira ke lí kearo yãi. 2 Akũ ma malaika pãnde è, à bò
à fùtɛ ifãboki kpa, à Luda Wɛ̃̀ndide sèedakɛbɔ kũna. À lɛ́ gbãna zù malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò
ń gbá zɛ́ ò zĩtɛ kũ ísirao yaka pìnɔi 3 à pì: Àsun zĩtɛ ke ísira ke línɔ yakaro ari ò sèeda kɛ ó Luda
zɔ̀blerinɔ mì'arɛnɔa. 4 Akũ ò gbɛ̃ kũ ò sèedaa pìi kɛ̀ḿmanɔ lɛ́ òmɛnɛ, ń gbɛ̃nɔn dúbu basuppla
awɛɛsiikɔ̃mɛ. Ò bò Isaraila buri sĩnda pínki gũn.
5 Yuda burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Rubɛni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Gada burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
6 Asa burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Nafatali burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Manase burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
7 Simɛɔ burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Levi burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Isaka burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
8 Zɛbuluni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Yusufu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla

Biliaminu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

Buri sĩnda pínki kakarana ludambɛ

[9] Abire gbɛra ma gbɛ̃nɔ è dasidasi, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ò bò bùsu sĩnda pínki gũn, buri sĩnda
pínki gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn. Ò zɛzɛna gbà kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. Ò
utagyaba pura dadana, ò zaa lánɔ kũkũna ń ɔĩ. [10] Òtɛn wiki gbãna lɛ́ òtɛn pi:
Surabanaa dì bo ó Luda kũ à vutɛna gbàaa
kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo kiamɛ.

[11] Malaikanɔn zɛzɛna ò lìka gbà kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔi ń pínki, akũ ò
kùtɛkutɛ gbàa pì arɛ ò donyĩ kɛ̀ Ludanɛ [12] ò pì:
Aami! Ó Luda mɛ́ à tɔ́ vĩ kũ gakurio
kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ sáabuo kũ bɛ̀ɛrɛɛo
kũ ikooo kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki. Aami!

[13] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke ma la à pì: Dínɔn gyabapuradari díkĩnanɔ ũu? Ò bò máa?
[14] Ma pìnɛ: Baa, mɔkɔ̃n mɛ́ ń dɔ̃. Akũ à òmɛnɛ: Gbɛ̃ kũ ò bò wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũnnɔmɛ. Ò
ń utagyabaa pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gũn à pura kũ̀.
[15] Abire yãin ò kú Luda gbà arɛ,
òtɛn doi a kpɛ́n fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pìi dì a kuta kúńla.
[16] Nà ke ími ni ń dɛ doro,
ifãntɛ̃ ni ń lɛ́ro, gu ni wãḿmaro,
[17] zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ à kú gbà guragura ni kɛ ń Dà̃ri ũ,
ani dońnɛ arɛ ari ísɛ̃ wɛ̀̃ndide bokia,
gbasa Luda ni ń wɛ́tɛ̃ warawarańnɛ pínki.

8

Kãni'ɔ supplade gonaa

[1] Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ supplade gò, ludambɛ kɛ̀ kítikiti lákũ minti baraakuri taka bà. [2] Akũ
ma malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ òdigɔ̃ zɛzɛna Luda arɛnɔ è, ò kãkãki kpàḿma mɛ̀n suppla.
[3] Akũ malaika pãnde sù à zɛ̀ turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao sarɛ, à tɛ́sibɔ kũ ò pì
kũ wuraao kũna. Ò turaretiti kpàa dasidasi de à kakara kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki aduakɛnaao
à kpata, akũ à kpàta gbà arɛ turaretitikpataki pìia. [4] Akũ turaretiti túsukpɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ
aduakɛnaao fùtɛ malaika ɔĩ Luda arɛ. [5] Akũ malaikaa pì tɛ́sibɔɔ sɛ̀, à tɛ́ sìo turaretitikpatakia
à pà, akũ à zù zĩtɛ. Legũ tɛn pata, àtɛn pũtã, àtɛn pí, akũ zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã.

Kãkãki mɛ̀n supplanɔ pɛnaa

[6] Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kãkãki mɛ̀n suppla kũnaa pìnɔ a pɛna soru kɛ̀. [7] A káakude
a kãkãki pɛ̀, akũ ò legũgbɛ kũ tɛ́o kakarana kũ aruo kɔ̀tɛ zĩtɛ. Zĩtɛ lɛu aakɔ̃de tɛ́ kũ̀, línɔ lɛu
aakɔ̃de tɛ́ kũ̀, sɛ̃̀ ísi tɛ́ kũ̀ míɔmiɔ.
[8] Malaika plade a kãkãki pɛ̀, akũ pɔ́ tɛ́de bò à sì ísiran lán kpi zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Ísira lɛu aakɔ̃de lì
aru ũ, [9] akũ ísira pɔ́ bɛ̃nɛnɔ lɛu aakɔ̃de gàga, gó'itɛnɔ lɛu aakɔ̃de yàka.
[10] Malaika aakɔ̃de a kãkãki pɛ̀, akũ susunɛ zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn tɛ́ kũ lán sɛ̃̀ntɛ bàa bò ludambɛ, à
lɛ̀tɛ à dà swanɔ kũ ísɛ̃bokinɔ lɛu aakɔ̃dela. [11] Susunɛ pì tɔ́n Sɛwɛ. Í lɛu aakɔ̃de lì sɛwɛ ũ, akũ
gbɛ̃ kũ ò í pìi mìnɔ gàga dasi a kyà̃kyã yãi.
[12] Malaika siikɔ̃de a kãkãki pɛ̀, akũ ò ifãntɛ̃ lɛu aakɔ̃de lɛ̀ kũ mɔvuraao lɛu aakɔ̃de kũ
susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de, de ń lɛu aakɔ̃de sira kũ yãi. Akũ fãnantɛ̃ lɛu aakɔ̃de gɔ̃̀ gupurakũnaa
sari, lɛn à kun lɛ gwãani dɔ. [13] Akũ ma vãu è, àtɛn vura musumusu. Ma mà, à wiki gbãna lɛ̀
à pì: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ malaika gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò gɔ̃̀ pìnɔ kãkãki'ũ
kũ àtɛn gɛ́ bo yãi.

9

[1] Malaika sɔɔrode a kãkãki pɛ̀, akũ ma susunɛ è, à bò ludambɛ à lɛ̀tɛ zĩtɛ. Akũ ò Zĩngowɛɛ
lòkoto mɔ̀nɛ kpàa, [2] akũ susunɛ pì Zĩngo wɛ̀ɛ lòkoto pì zɛ́ wɛ̃̀. Túsukpɛ bòn lán tãmatɛ zɔ̃kɔ̃
túsukpɛ bà, akũ Zĩngo wɛɛ pì túsukpɛ ifãntɛ̃ sira kũ̀, gu kɛ̀ síi níkiniki. [3] Kwanɔ bɔ̀tɛ túsukpɛ pìi
gũn, ò dà zĩtɛla. Ò ń gbá gbãna lán andunia fínɔ gbãna bà. [4] Ò pìńnɛ òsun wari dɔ sɛ̃̀ɛaro ke lá
ke lí ke, séde gbɛ̃ kũ ò Luda sèeda vĩ ń mì'arɛaronɔ. [5] Odi ń gba zɛ́ ò gbɛ̃nɔ dɛdɛro, ama oni ń
da mɛ̀'ũmmanan ari mɔ sɔɔro. Ń wãwã de lán fí gbɛ̃pana wãwã bàmɛ. [6] Gɔrɔ birenɔa gbɛ̃nɔ
ni ga wɛtɛ, oni ero. Ga ni ni ń dɛ, ama ga ni bàa lɛ́ńnɛ.

[7] Kwa pìnɔ de lán sɔ̃ kũ ò soru mà kũ zɪ̃̀ionɔ bà. Ò pɔ́ke kúkuna lán wura fùraa bà, ń ãn de
lán bisãsiri ãnn bà. [8] Ò mìkã vĩ gbãnagbãna lán nɔgbɛ̃ mìkã bà, ò sakanɔ vĩ lán músu saka bà.
[9] Ń kùsɛ de lán mɔ̀ uta bà, ń dèmbɛrɛ kĩni dɔ lán gó dasi kũ sɔ̃nɔ tɛn gátɛ zɪ̃̀i gũn kĩni bà. [10] Ò vlã
vĩ kũ kàao lán fí pɔ́ bà. Ń gbãna kú ń vlã pìnɔa, de ò wari dɔo gbɛ̃nɔa ari mɔ sɔɔro. [11] Zĩngowɛɛ
lòkoto malaikaa pìmɛ ń kína ũ. Kũ Eberu yão a tɔ́n Abadɔ̃. Kũ Giriki yão sɔ̃ Apɔliɔ̃. [12] Yã pãsĩ
káakupɔ gɛ̃̀tɛ, a mɛ̀n planɔ tɛn su a kpɛ dɔ.
[13] Malaika suddode a kãkãki pɛ̀. Ma kòtoo mà à bò Luda arɛ turaretitikpataki kũ ò pì kũ
wuraao bɛ̃nɛ siikɔ̃nɔ kpa. [14] À pì malaika suddode kũ à kãkãki kũnaanɛ: Ǹ malaika gbɛ̃nɔn
siikɔ̃ kũ ò yĩyĩna swada kũ òdi pi Yuflati sarɛnɔ poro. [15] Akũ à malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń
soru kɛ̀ wɛ̃̀ birea mɔ birea gɔrɔ birea gɔrɔ zaka bire yãinɔ pòro, de ò bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dɛdɛ
yãi. [16] Ò soza sɔ̃denɔ dasi lɛ́ òmɛnɛ, ò gbɛ̃nɔn miliɔ̃ wàa domɛ. [17] Wɛ́gupu'enaa pìi gũn lán ma
sɔ̃ pìnɔ kũ ń dìrinɔ è nàn dí: Ò mɔ̀ utanɔ dadana tɛ̃ɛ lán tɛ́ bà, búgu lán buluu bà, kpà'ikpa'i
lán ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ bà. Sɔ̃ pìnɔ mì de lán músu mìi bà. Tɛ́ kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo tɛn bo ń lɛ́n.
[18] Kisira mɛ̀n aakɔ̃ díkĩnanɔ, tɛ́ kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ kũ àtɛn bo ń lɛ́ gũnwo mɛ́ à bisãsirinɔ
lɛu aakɔ̃de dɛ̀dɛ. [19] Zaakũ sɔ̃ pìnɔ gbãna kú ń lɛ́ gũn kũ ń vlão dɔ. Ń vlã de lán mlɛ̃̀ɛ bà, ò mì
vĩ kũ òdi wari dɔo gbɛ̃nɔa.
[20] Gbɛ̃ kpara kũ odi gaga kisira pìi musuronɔ, odi nɛ̀sɛ litɛ ò pɔ́ kũ ò kɛ̀ yã tòro. Ò kpɛ́ òtɛn
kútɛ tãnanɔnɛ kũ pɔ́ kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo kũ mɔ̀gotɛ̃o kũ gbɛ̀ɛo kũ lío. Pɔ́ pìnɔ
dì gu ero, òdi yã maro, òdi táa o sɔ̃ro. [21] Odi nɛ̀sɛ litɛ ò ń gbɛ̃dɛna tòro ke ń pɔ́dammana ke ń
gbãsĩkɛna ke ń kpãni'ona.

10

Malaika kũ takada porona fítinnao

[1] Akũ ma malaika gbãnade pãnde è, à bò ludambɛ, àtɛn kipa. Ludambɛ luku likai,
ludambɛfɛ̃nɛda kú a mìla. A ãn de lán ifãntɛ̃ bà, a gbánɔn de lán tɛ́nɛnɛ bà. [2] À takada fítinna
kũna porona. À a ɔpla gbá zɛ̀ ísiraa, à a ɔzɛ gbá zɛ̀ zĩtɛa. [3] À wiki gbãna lɛ̀ lán músu pũtãnaa
bà. Kũ à wiki lɛ̀, legũpũtãna mɛ̀n supplanɔ yã ò. [4] Kũ legũpũtãna mɛ̀n suppla pìnɔ yã ò lɛ,
má ye mà kɛ̃ takada gũn, akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹgɔ̃ yã kũ legũpũtãna mɛ̀n
suppla pìnɔ ò kũna asiri gũn, ǹsun kɛ̃ro. [5] Malaika kũ ma è zɛna ísira kũ zĩtɛooaa pì a ɔpla sɛ̀
à dɔ̀ musu, [6] akũ à sì kũ Luda kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínkio kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísiraoo kɛ̀ kũ
pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki à pì: Ani gì kɛ doro. [7] Malaika suppladе kãkãki pɛ́gɔrɔ zĩ, tó àtɛn su
pɛ́, Luda pɔyenyĩna kũ à utɛna ni kɛ, lán à a baaruu kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ nà.
[8] Akũ ma kòto kũ ma mà à bò ludambɛ pìi mà dɔ à pì: Ǹ gɛ́ ǹ takada porona kũ à na malaika
kũ à zɛna ísira kũ zĩtɛoo musu ɔĩ sí. [9] Akũ ma gɛ malaikaa pì kĩnaa, ma pìnɛ à takada fítinna
pì kpáma, akũ à pìmɛnɛ: Ǹ sí ǹ só. Anigɔ̃ nna n lɛ́n lán zɔ́ bà, ama ani kɛ n nɛ̀sɛɛnɛro. [10] Akũ
ma takada fítinna pìi sì malaikaa pì ɔĩ, ma sò. À kɛ̀ nna ma lɛ́n lán zɔ́ bà. Kũ ma mɔ̀, adi kɛ ma
nɛ̀sɛɛnɛro. [11] Akũ ò pìmɛnɛ mà annabikɛyã o dɔ manamana burinɔ kũ bùsunɔ kũ buriyãnɔ
kũ kínanɔ yã musu.

11

Sèedade gbɛ̃nɔn planɔ

[1] Akũ ò leba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ, ò pìmɛnɛ: Ǹ futɛ ǹ Luda kpɛ́ yɔ̃ kũ a gbagbakio, ǹ donyĩri
kũ ò kú gwenɔ naro. [2] Ǹ a ɔn tó, ǹsun yɔ̃ro, zaakũ ò kpà kifirinɔaamɛ. Oni gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ Luda
wɛraa ari mɔ bupla awɛɛpla. [3] Mani ma sèedade gbɛ̃nɔn planɔ gba zɛ́ ò annabikɛyã o gɔrɔ wàa
suddo kũ baaakɔ̃oo pìi gũn kũ uta kasanɔo dadana. [4] Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mɛ̀n pla kũ fitiladibɔ
mɛ̀n pla kũ ò zɛna andunia Dikiri arɛnɔ ũ. [5] Tó gbɛ̃ tɛn wɛtɛ à wari dɔḿma, tɛ́ ni bo ń lɛ́n à ń
ibɛrɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kũ àtɛn wɛtɛ à wari dɔḿma ni ga lɛ. [6] Ò ludambɛ zɛ́ tatana gbãna
vĩ, de legũ sún ma gɔrɔ kũ òtɛn annabikɛyã oro yãi. Ò í litɛna aru ũ gbãna vĩ dɔ. Oni kisira
buri sĩnda pínki kpá anduniai gɔrɔ kũ ò yeiia.
[7] Tó ò ń sèedaakɛnaa làka, nɔ̀bɔ pãsĩ kũ àdi bo Zĩngo wɛ̀ɛ lòkoto gũn ni zɪ̃̀ ká kũńwo à zɪ̃̀
bleḿma à ń dɛdɛ. [8] Ń gɛ̀nɔ nigɔ̃ katɛna wɛra zɔ̃kɔ̃ kũ ò ń Dikiri pà lía zɛ́da gũn. Yáasi gũn
òdi wɛra pì sísi Sɔdɔmu ke Misila. [9] Gbɛ̃ sĩnda pínki kũ buri sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki
òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni ń gɛ̀nɔ gwagwa ari gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo, oni we ò ń vĩro.
[10] Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni pɔnna kɛ, oni dikpɛ kɛ, oni gba dakɔ̃nɛ, kũ annabi gbɛ̃nɔn pla kũ ò
wari dɔ̀ḿma pìnɔ gàga yãi.
[11] Gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo pìi gbɛra Luda tò wisa wɛ̃̀ndide gɛ̃̀ńgu, akũ ò fùtɛ ò zɛ̀. Vĩna gbɛ̃
kũ ò ń énɔ kũ̀ manamana. [12] Akũ annabii pìnɔ kòto gbãna mà à bò ludambɛ, à pìńnɛ: À futɛ

à mɔ́ la. Gɔrɔ kũ ń ibɛrɛnɔ wɛ́ fĩḿma, akũ ò fùtɛ ò tà musu ludambɛ luku gũn. 13 Zĩ kũ̀a zĩtɛ
yĩ̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ, wɛra pì lɛu kuride gbòro, akũ gbɛ̃nɔn dúbu supplanɔ gàga zĩtɛyĩgãyĩgãnaa
pìi gũn. Vĩna gbɛ̃ kparanɔ kũ̀, akũ ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Luda Musudenɛ. 14 Yã pãsĩ plade gɛ̃̀tɛ, a aakɔ̃de
tɛn ká sà.

Kãkãki supplade pɛnaa

15 Malaika supplade a kãkãki pɛ̀. Kòto gbãnanɔ bò ludambɛ ò pì:
Andunia kpataa gɔ̃̀ ó Dikiri pɔ́ ũ
kũ kína kũ à kàao,
anigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ kũ ò vutɛvutɛna ń gbàaa Luda arɛ pìnɔ kùtɛkutɛ ò donyĩ
kɛ̀nɛ 17 ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide
kũ ń kun yã akũsɔ̃ ń kun ari tera,
o n sáabu kɛ̀,
zaakũ n bo kũ n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
gbasa n na kíblenaaa.
18 Bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ pɔ fɛ̃̀,
akũ n pɔfɛ̃ kìpaḿma.
N yãkpatɛkɛna kũ gyãwãndenɔ gɔrɔ kà.
Ĩni fĩna bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kũ n gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛnnɛnɔ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
ĩni anduniadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Akũ ò Luda kpɛ́ kũ à kú musu wɛ̃̀, akũ ò Luda bàka kunna kũńwo àkpatii è a gũn. Legũ tɛn
pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã, legũgbɛ pãsĩ kɔ̀tɛ.

12

Nɔgbɛ̃ kũ kwã zɔ̃kɔ̃ɔ

1 Akũ ma wɛ́ sì sèeda zɔ̃kɔ̃ bonsarɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ ke ifãntɛ̃ yĩna biza ũ, mɔvura kú a
gbá gbáru, à susunɛ mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ kuna kífura ũ. 2 À nɔ̀sina, akũ nɔ̀wãwã fùtɛa, àtɛn
nɛ́'iwãwã wiki lɛ́. 3 Akũ ma wɛ́ sì pɔ́ pãndelɛ ludambɛ sèeda ũ. Kwã zɔ̃kɔ̃ tɛ̃ra zónzon kú gwe,
a mìi mɛ̀n suppla, a bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri. À kífura mɛ̀n supplanɔ kúkuna. 4 À susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de
wòwo ludambɛ kũ a vlão, à kɔ̀tɛ zĩtɛ, akũ à sù à zɛ̀ nɔgbɛ̃ kũ à ye à nɛ́ i pì arɛ, de à le à nɛ́ kũ
ani i pì só yãi. 5 Akũ nɔgbɛ̃ pì nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ani kí ble buri sĩnda pínkia kũ mɔ̀ gòoo ì. Akũ ò nɛ́
pìi sɛ̀ ò tà kãao Luda kũ a gbàao kĩnaa. 6 Nɔgbɛ̃ pìi bàa lɛ̀ à tà sɛ̃̀n, gu kũ Luda kɛ̀kɛnɛ, de ò a
gwa gɔrɔ wàa suddo kũ baaakɔ̃oo gũn.

7 Akũ zĩ̀ fùtɛ ludambɛ, Mukaila kũ a ìbanɔ zĩ̀i kà kũ kwã pìio, kwã kũ a ìbanɔ zĩ̀i kà kũńwo.
8 Akũ ń gbãna kĩ̀a, odi vutɛki e ludambɛ doro. 9 Ò pɛ̀ kwã zɔ̃kɔ̃ɔ pìia ò a bò. Àkũ mɛ́ à mlɛ̃̀ zĩ
kũ òdi pi Ibilisi kesɔ̃ Setan, andunia pínki sãtɛri ũ. Ò a bò ò zù zĩtɛ kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 10 Akũ ma
kòto gbãna mà ludambɛ à pì:
Ó Luda zĩ̀i blè sà,
a gbãna kũ a kpataao bò gupuraa,
à ikoo kpà kína kũ à kàa.
Zaakũ ò pɛ̀ yãdimmariia ò a bò.
Akũ mɛ́ àdigɔ̃ ó gbɛ̃nɔ yaka ó Ludanɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
11 Ó gbɛ̃nɔ zĩ̀i blèa kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gbãnao
kũ ń sèedadekɛyão.
Ò gì ń wɛ̃̀ndiii ari ò gɛ̀ɛ gào.
12 Abire yãi ákɔ̃nɔ kũ á kú ludambɛnɔ,
à pɔnna kɛ.
Waiyoo zĩtɛ kũ ísirao,
zaakũ Ibilisi kìpaáwa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
kũ à dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ à gɔ̃̀arɛ kpáraro yãi.

13 Kũ kwã è ò a zu zĩtɛ, akũ à pɛ̀tɛ nɔgbɛ̃ kũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì pìii. 14 Akũ ò vãu zɔ̃kɔ̃ dɛ̀mbɛrɛ mɛ̀n
pla kpà nɔgbɛ̃ pìia à vurao à kɛ zã̀ kũ mlɛ̃̀ɛ pìio, à tá gu kũ ò kɛ̀kɛɛnɛ sɛ̃̀n, de ò a gwa gwe wɛ̃̀
aakɔ̃ kũ a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ɛ pì í pìsi nɔgbɛ̃ pì kpɛ lán swa bà, de ísɔ̃ le à a sɛ́, 16 akũ zĩtɛ nɔgbɛ̃ pìi
mìi sì, à a lɛ́ wɛ̃̀, à í kũ à bò kwã lɛ́n pìi mì. 17 Akũ kwã pì pɔ fɛ̃̀ nɔgbɛ̃ pìii, à gɛ̀ɛ zĩ̀ ká kũ a buri
kũ ò gɔ̃̀nɔ, gbɛ̃ kũ ò Luda yã kũna, kũ ò kun Yesu sèedade ũnɔ. 18 Kwã pì zɛna ísira lɛ́a.

13

Nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n planɔ

1 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è, àtɛn bo ísira pìi gũn, a mìi mɛ̀n suppla, a bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri. Bɛ̃nɛ mɛ̀n
kuri pìnɔn kífura kúkuna. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́ kɛ̃na a mìi pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ma èe pìi bò
lán sàboo bà, a ɔ pãsĩ manamana. A lɛ́ de lán músu lɛ́ bà. Kwã a gbãna kpàa kũ a gbàao kũ a
iko zɔ̃kɔ̃ɔo. 3 A mìi pìnɔ doke de lán ò a kari kɛ̀ ari à kà ganaa bà, akũ a bɔ̀ɔ pìi làka. A yã bò
andunia gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ, akũ ò tɛ̀i. 4 Akũ ò donyĩ kɛ̀ kwã pìinɛ, kũ à a ikoo kpà nɔ̀bɔ pãsĩ
pìia yãi. Ò kùtɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ dɔ ò pì: Dí mɛ́ à kà nɔ̀bɔ pãsĩ pì ũu? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɔ̀ ká kãaoo?
5 Ò karambaani yã'ona lɛ́ kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia, à Luda tɔ́ bɛ̃̀nɛ sío, akũ ò a gbà zɛ́ à iko kɛ ari
mɔ bupla awɛɛpla. 6 Akũ à nà dɔkɛna kũ Ludaooa, à a tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì kũ a kúkio kũ gbɛ̃ kũ ò kú
gwenɔ. 7 Ò a gbà zɛ́ à zɔ̀ ká kũ Luda gbɛ̃nɔ à zɔ̀ blɛḿma. Ò a gbà zɛ́ dɔ àgɔ̃ iko vĩ buri sĩnda
pínkia kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínkio. 8 Tó adi kɛ gbɛ̃ kũ
ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takada gũnnɔ baasiro, gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni donyĩ kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ ń pínki.
Takada pì bi Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ zaade Luda dí andunia kátɛro pɔ́mɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ yã pì ma.
10 Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a kũ zɔ̀zɔ ũ oni a kũmɛ.
Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a dɛ fɛ̃nɛdao fɛ̃nɛdan oni a dɛo.
Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, ògɔ̃ náani vĩ.
11 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è, àtɛn bo zĩtɛn. A bɛ̃nɛ vĩ mɛ̀n pla lán sãnɛ bɔ̀rɔ pɔ́ bà, ama à
yã ò lán kwã bàmɛ. 12 À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko pínki kɛ̀ a wára. À tò zĩtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kúanɔ
donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kũ ò a kari kɛ̀ ari à kà gana a bɔ̀ɔ làka pìinɛ. 13 À daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ
kɛ̀, ari se à tò tɛ́ bò ludambɛ, à lɛ̀tɛ zĩtɛ bisãsirinɔ wára. 14 À gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ sɛ̀tɛ kũ daboyã
kũ ò a gbà zɛ́ à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì wáranɔ. À pìńnɛ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ò à kari kɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao,
akũ à kpɛ́ bɛ̃nɛ taka kɛ. 15 Ò a gbà zɛ́ à wɛ̃̀ndii kpà nɔ̀bɔ pãsĩ taka pìia, akũ nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì
yã ò, à tò ò gbɛ̃ kũ ò gì donyĩ kɛnɛɛinɔ dɛ̀dɛ. 16 À tò ò sèeda kɛ̀ ń gbɛ̃ sĩnda pínki ɔplaa kesɔ̃ ń
mì'arɛ, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. 17 Gbɛ̃ kũ à nɔ̀bɔ pãsĩ
pì tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lambaa, ade ni fɔ̃ à pɔ́ yía kesɔ̃ à lúro. 18 Ɔndɔ̃yãn dí. Gbɛ̃ kũ à wɛ́zɛ̃
vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lambaa dɔdɔ, zaakũ bisãsiri tɔ́ lambaamɛ. À lamba bi wàa aakɔ̃ kũ baaakɔ̃
awɛɛsuddomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń bónɔ

1 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìi è zɛna Zaiɔ̃ kpia. Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla awɛɛsiikɔ̃ kú kãao. A tɔ́
kũ a De tɔ́o kɛ̃na ń mì'arɛnɔa. 2 Ma kĩni mà à bò ludambɛ lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna
gbãna bà. Kĩni kũ ma màa pì de lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ũ bà. 3 Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla
awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ tɛn lɛ̀ dufu sí gbà kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ arɛ. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à lɛ̀ɛ
pìi dàdaro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò ń bó andunia gũn pìnɔ baasiro. 4 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ gbɛ̃ kũ odi gbãsĩ kɛ
kũ nɔgbɛ̃nɔronɔ ũ, kũ ò kun lési. Òdigɔ̃ tɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔi gu kũ àdi gɛ́n pínki. Ò ń bó gbɛ̃ káakunɔ
ũ Ludanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìio. 5 Odi ma ziki kũ ò ɛ́kɛ tòro, akũsɔ̃ ò taari vĩro.

Yãkpatɛkɛgɔrɔ baarukpanaa

6 Akũ ma malaika pãnde è, àtɛn vura musumusu. À baaru nna kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki
kũna, de à kpá gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔnɛ, bùsu sĩnda pínki, buri sĩnda pínki, buriyã sĩnda pínki kũ gbɛ̃
sĩnda pínkio. 7 À kòtoo sɛ̀ gbãnagbãna à pì: À vĩna kɛ Ludanɛ, à bɛ̀ɛrɛ línɛ, zaakũ a yãkpatɛkɛna
kũ gbɛ̃nɔo gɔrɔ kà. À donyĩ kɛ Luda kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ ísɛ̃bokinɔ kɛ̀ɛnɛ.
8 Malaika plade tɛ́ a kpɛ à pì: Babilɔnu gbòro! Wɛra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi gbòro! À tò buri sĩnda pínki a
pãpãkɛna wɛ̃ gbãna kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.
9 Malaika aakɔ̃de tɛ́ ń kpɛ, à kòtoo sɛ̀ gbãnagbãna à pì: Tó gbɛ̃ donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a
takao, à a sèedaa sì a mì'arɛa kesɔ̃ a ɔa, 10 àkũ mɛ́ ani Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kũ ò kà atɛ̃nɛ a pɔfɛ̃ tokon
mi, ani wãwã ma tɛ́ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn Luda malaikanɔ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. 11 Ń wɛ́tãmma
túsukpɛ nigɔ̃ bo gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃ kũ ò donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, ò a tɔ́ sèedaa
kɛ̀nɔn ĩampana vĩro fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 12 Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kũ ò
yã kũ à dìtɛnɔ kũna, òtɛn Yesu náani kɛnɔ.
13 Akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹ adikĩna kɛ̃. Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ oni ga
kunna Dikiri gũn zaa teranɔ ũ. Luda Nini pì: Lɛmɛ! Oni kámma bo kũ ń zĩo, zaakũ ń
yãmanakɛna gbɛ̀ tɛ́ńyĩ.

Zĩtɛ pɔ́nɔ kɛ̃kɛ̃naa

14 Akũ ma ludambɛ luku è, pɔ́ke vutɛnaa lán bisãsiri bà. À wura fùra kuna, à kòma lɛ́nna
kũna. 15 Akũ malaika pãnde bò Luda kpɛ́n, à lɛ́ gbãna zù gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukuaai à

pì: Ǹ kòma ká pɔ́i ǹ kɛ̃, zaakũ zĩtɛ pɔ́nɔ mà, à kà kɛ̃na. [16] Akũ gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukua
a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à zĩtɛ pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃.
[17] Malaika pãnde bò musu Luda kpɛ́n, à kòma lɛ́nna kũna dɔ. [18] Akũ malaika pãnde kũ à tɛ́
iko vĩ bò sa'okia. À lɛ́ gbãna zù gbɛ̃ kũ à kòma lɛ́nna kũnaa pìi à pì: Ǹ n kòma lɛ́nna ká geepi
yɔ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakũ ń nɛ́nɔ mà. [19] Akũ malaikaa pì a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à geepi yɔ̃nɔ
zɔ̃̀zɔ̃, à kà geepi'ifɛ̃ki zɔ̃kɔ̃ kũ à de Luda pɔfɛ̃kipabɔ ũ gũn. [20] Ò gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛpɛtɛ geepi yɔ̃ pìnɔa
wɛ̃tɛ kpɛ, akũ aru bɔ̀tɛ geepi'ifɛ̃ki gũn, à dàgula ari kiloo wàa do kpɛ́ basɔɔro, à lei kà sɔ̃ sɔ̃mɔ
lɛ́i.

15

Kisira kpɛkpɛ mɛ̀n supplanɔ kpányĩnaa

[1] Akũ ma sèeda pãnde è ludambɛ, à zɔ̃kɔ̃, à bò ma sarɛ. Malaika gbɛ̃nɔn supplanɔn kisira
kpɛkpɛ mɛ̀n supplanɔ kũna. Abirekũn Luda ni a pɔfɛ̃kipammana lákao.
[2] Akũ ma pɔ́ke è lán sɛ̀bɛɛ bà, à de lán dígi bà kakarana kũ tɛ́o. Ma gbɛ̃ kũ ò zɔ̃̀i blè nɔ̀bɔ pãsĩ
pìia kũ a takao kũ a tɔ́ lambaaonɔ è zɛna sɛ̀bɛ kũ à de lán dígi bàa pìi sarɛ, ò mɔrɔ kũ Luda
kpàḿmanɔ kũkũna. [3] Òtɛn Luda zɔ̀bleri Musa lɛ̀ sí kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ lɛ̀ɛo ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃, ò bò ó sarɛ.
Buri sĩnda pínki Kína,
ndì yã kɛ a zɛ́a kũ yãpurao.
[4] Dikiri, dí mɛ́ à n vĩna vĩroo?
Dí mɛ́ ani gí n tɔ́ kpáii?
Zaakũ ń mɛ̀n do ń kú adona.
Buri sĩnda pínki ni su à donyĩ kɛnnɛ,
zaakũ n yãmanakɛnanɔ bò gupuraa.
[5] Abire gbɛra ma Luda kpɛ́ è wɛ̃na musu, bizakuta kũ à doka kun ũ. [6] Akũ malaika gbɛ̃nɔn
suppla kũ ò kisira mɛ̀n suppla kũnanɔ bɔ̀tɛ kpɛ́ pìi gũn. Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn tɛ́ kɛ
dadana, wura asa dɔdɔna ń kùsɛɛa. [7] Akũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ doke wura kɛrɛ kpà malaika
gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ baadia. Luda kũ àdigɔ̃ bɛ̃nɛ gɔrɔ sĩnda pínki pɔfɛ̃ kán à pà. [8] Luda gakuri
kũ a gbãnao túsukpɛ kpɛ́ pìi pà. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃nlo ari malaika gbɛ̃nɔn suppla kisira mɛ̀n
suppla pìnɔ gɛ̀ɛ à làkao.

16

Luda pɔfɛ̃kipana anduniaa

[1] Akũ ma kòto gbãna mà bona Luda kpɛ́n, à pì malaika gbɛ̃nɔn suppla pìnɔnɛ: À gɛ́ à Luda
pɔfɛ̃ kũ à kú kɛrɛ mɛ̀n suppla pìnɔ gũn atɛ̃ anduniaa.
[2] A káakude gɛ̀ɛ à a kɛrɛ àtɛ̃ anduniaa. Akũ bɔ̀bũnu vãni pãsĩnɔ bò gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda
vĩ, kũ òdi donyĩ kɛ a takanɛnɔa.
[3] A plade a kɛrɛ àtɛ̃ ísiraa. Akũ ísira'i gɔ̃̀ lán gɛ̀ aru bà, pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a gũnnɔ gàga pínki.
[4] A aakɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ swanɔa kũ ísɛ̃bokinɔ, akũ í pìnɔ lì aru ũ. [5] Akũ ma mà malaika kũ à í
iko vĩ pì:
Kúadonade mɔkɔ̃n kũ ń kun yã,
akũsɔ̃ ń kun kũ a terao,
n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo a zɛ́amɛ.
[6] Ò n gbɛ̃nɔ kũ n annabinɔ aru kɔ̀tɛ,
akũ n aru kpàḿma ò mì.
À kɔ̃ sì kũńwo lɛ.
[7] Akũ ma kòtoo mà bona sa'okia à pì:
Lɛmɛ, Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo a zɛ́amɛ,
akũsɔ̃ ń yãpura vĩ.
[8] A siikɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ ifãntɛ̃a, à tò a tɛ́ bisãsirinɔ kpàta. [9] A puusu gbãna ń pá, akũ ò Luda
kũ à kisira birenɔ iko vĩ tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì. Odi nɛ̀sɛ litɛ ò bɛ̀ɛrɛ línɛro.
[10] A sɔɔrode a kɛrɛ àtɛ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ gbàaa, akũ gusira dà a kpatala. Gbɛ̃nɔ tɛni ń lɛ́ yãkatɛ
wãwã gũn, [11] akũ ò Luda Musude tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì ń wãwã kũ ń bɔ̀bũnuo yãi. Odi nɛ̀sɛ litɛ ò kpɛ lì
ń yãkɛnanɔnɛro.
[12] A suddode a kɛrɛ àtɛ̃ swada kũ òdi pi Yuflatia, akũ swa pì í bàba, akũ zɛ́ bò ifãboki kpa
kínanɔnɛ. [13] Akũ ma tãnanɔ è mɛ̀n aakɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà, òtɛn bo kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩo kũ annabi
ɛ́kɛo lɛ́n. [14] Tãna dabokɛrinɔmɛ. Òtɛn gɛ́ andunia pínki kínanɔ kĩnaa, de ò ń kakara ò zɔ̃̀ ká

Luda Gbãnasĩndapinkide gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ zĩ yãi. [15] Ǹ ma! Mani su lán kpãni bàmɛ. Arubarikaden
gbɛ̃ kũ á wɛ́ gɔ̃ dɔ ũ, kũ à a pɔ́kasanɔ dana de àsun bo pótompo ò a pótompokɛ ero yãi. [16] Akũ
tãna pìnɔ kína pìnɔ kàkara gu kũ òdi pi kũ Eberu yão Amagɛdɔ̃.
[17] À supplade a kɛrɛ àtɛ̃ ĩaa. Akũ kòto gbãna bò gbà kĩnaa Luda kpɛ́n à pì: À kɛ̀n gwe. [18] Legũ
tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yi̇̃gãyĩgã pãsĩpãsĩ. Zaa lákũ bisãsirinɔn kú zĩtɛn nà, a taka
buri dí kɛ zikiro, à kɛ̀ pãsĩ manamana. [19] Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ kpàatɛkɔ̃rɛ lɛu aakɔ̃, akũ buri sĩnda
pínki wɛ́ranɔ gbòro. Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu yã dɔ̀ Ludagu, akũ à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ toko kpàa, à mì.
[20] Ísira luannɔ gɛ̃̀tɛ pínki, odi kpinɔ e doro. [21] Legũgbɛ zɔ̃kɔ̃nɔ bò ludambɛ, ò kà kiloo bupla. Ò
sìsi bisãsirinɔa, akũ ò Luda tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì legũgbɛ kisira pì yãi, zaakũ kisira pì pãsĩ manamana.

17

Karua kũ à di nɔ̀bɔ pãsĩa

[1] Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mɛ̀n suppla kũnaa pìnɔ doke pìmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà yã kũ
ani wí karua zɔ̃kɔ̃ kũ à vutɛna swanɔa dasi mɔnnɛ. [2] Andunia kínanɔ pãpã kɛ̀ kãao, andunia
gbɛ̃nɔ a pãpãkɛna wɛ̃ mì ò kɛ̃̀. [3] Luda Nini dinama pì gũn malaikaa pìi gɛ̀ɛ kũmao sɛ̃̀n. Akũ
ma nɔgbɛ̃ ke è dina nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ̃raa. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, a mìnɔ mɛ̀n suppla, a bɛ̃nɛnɔ
mɛ̀n kuri. [4] Nɔgbɛ̃ pì biza tɛ̃ra kũ a gaaruradeo yĩna, à zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dana kũ
gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ. À wura toko kũna, tɛ̃̀ pɔ́nɔ kũ a pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. [5] Ò tɔ́
asiride kɛ̃̀ a mì'arɛa ò pì:

Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu,
pãpãkɛrinɔ kũ andunia tɛ̃̀ pɔ́nɔ da.

[6] Ma è nɔgbɛ̃ pìi Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Yesu sèedakpana yãinɔ aru mì à kɛ̃̀, àtɛni a dɛ lán wɛ̃ bà.
Kũ ma a è, yã pìi bò ma sarɛ manamana. [7] Akũ malaikaa pì ma la à pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò yã pìi
bò n sarɛɛ? Mani nɔgbɛ̃ pì asiri onnɛ kũ nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à a sɛna asirio, kũ a mìnɔ mɛ̀n suppla a
bɛ̃nɛnɔ mɛ̀n kurii pìi. [8] Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ n èe pì kun yã, à kun tera doro, akũsɔ̃ ani bo Zĩngo wɛ̀ɛ
lòkotoo gũn à mì pɛ́ kakatɛnaaa. Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛ, akũsɔ̃ ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan zaa andunia
naanagɔrɔaronɔ, tó ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã, akũ à kun tera doro, ama ani ɛra à su pìi è, a
yã ni bo ń sarɛ. [9] Laasunde kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ yãn dí. Mì mɛ̀n suppla pìnɔ bi sĩ̀sĩ mɛ̀n suppla kũ
nɔgbɛ̃ pì vutɛnaanɔmɛ. Kína gbɛ̃nɔn supplanɔmɛ dɔ. [10] Ń gbɛ̃nɔn sɔɔro lɛ̀tɛ, gbɛ̃ mɛ̀n do kun,
gbɛ̃ mɛ̀n do kpɛ́. Tó à sù, ani gì kɛro. [11] Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã, akũ à kun tera doro pì bi kína
sɔraakɔ̃demɛ. Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ dokemɛ dɔ. Àtɛn mì pɛ́ kakatɛnaaa. [12] Bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri kũ
n èe pìnɔ bi kína gbɛ̃nɔn kuri kũ odi kpata ble kɔ̀ronɔmɛ. Ama oni kí ble gɔrɔ fítinle gũn kũ
nɔ̀bɔ pãsĩo lɛɛlɛ. [13] Ń gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ lɛ́dokɔ̃nɔmɛ. Oni ń gbãna kũ ń ikooo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ
pìia. [14] Oni zi̇̃ ká kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo, ama ani zi̇̃ blem̀ma, zaakũ dikirinɔ Dikirimɛ, kínanɔ Kínamɛ.
A gbɛ̃ náanide kũ à ń sísi à ń sɛ́nɔn kú kãao. [15] Akũ malaikaa pìi òmɛnɛ: Swa kũ n è karua
vutɛnaanɔ bi gbɛ̃nɔ kũ parinɔ kũ burinɔ kũ buriyãnɔmɛ. [16] Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri kũ
n èe pìnɔ ni zã karuaa pìgu. Oni a kakatɛ, ò à tó pótompo. Oni a só, oni tɛ́ sɔ̃a. [17] Zaakũ Luda
a pɔyenyĩnaa dàńnɛ ń swɛ̃̀n ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛmɛ. Oni ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia ari Luda yã gɛ́
papao. [18] Nɔgbɛ̃ kũ n èe pì bi wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ kũ à iko vĩ andunia kínanɔaamɛ.

18

Babilɔnu gboronaa

[1] Abire gbɛra ma malaika pãnde è bona ludambɛ. À iko zɔ̃kɔ̃ vĩ, à gakuri andunia pura
kũ̀. [2] À wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Babilɔnu gbòro, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi lɛ̀tɛ.
À gɔ̃̀ tãnanɔ kúki ũ, tãna buri sĩnda pínki tò ũ,
bã kũ òdi ń tɛ̃̀ bo ò zãńgunɔ bɛ ũ.
[3] Zaakũ buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃
kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.
Andunia kínanɔ gbãsĩ kɛ̀ kãao,
akũ andunia lagatarinɔ kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ
a nnamana zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
[4] Akũ ma kòto pãnde mà bona ludambɛ à pì:
À bɔtɛ wɛ̃tɛ pìi gũn ma gbɛ̃nɔ,
de á ɔ súngɔ̃ kú a durunnanɔ gũn
yã kũ oni mɔnɛnɔ sún á lero yãi.
[5] Zaakũ a durunnanɔ gbɛ̃̀ ò zɔ̃̀ ludambɛa,
akũ a dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludagu.

6 À fĩina bonɛ yã kũ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ a yãkɛnaaa lɛu pla.
À pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kánɛ a tokon
de pɔ́ kũ à kàńnɛla lɛu pla.
7 À wãwã kũ wɛ̃ndayão kpái,
lákũ à tɔ́ bò nnamanaa gũn lɛ́n nà.
Zaakũ àdi o a swɛ̃̀ɛ gũn,
saraunian a ũ vutɛna a gbàaa,
gyaanɔ takasiden a ũro,
áni wɛ̃nda kɛ zikiro.
8 A yã mɛ́ à tò kisira díkĩnanɔ ni a le gɔrɔ do,
ga kũ wɛ̃ndao kũ nàao.
Tɛ́ mɛ́ ani kũa,
zaakũ Dikiri Luda a yãkpatɛkɛri gbãna.
9 Andunia kína kũ ò gbãsĩ kɛ̀ kãao, ò nna mà kãaonɔ, tó ò a tɛ́kũna luku è, oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń
zĩda kɛ̃kɛ̃. 10 Oni zɛ zɛ̃̀ vĩna gũn wãwã kũ ò kpài yãi ò pi:
Waiyoo, waiyoo, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Wɛ́ra ikode Babilɔnu!
Yã vùtɛmma gɔrɔ do gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ yá!
11 Andunia lagatarinɔ ni ɔ́ɔ dɔ sɔ̃, oni wɛ̃nda kɛnɛ, kũ gbɛ̃ke ni ń laga díkĩnanɔ lúḿma doro
yãi: 12 Wura, andurufuu, gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ, òsonɔ, biza ɔgɔdenɔ, biza tɛ̃ra kũ a gaaruradenɔ,
siliki, lí mana buri pínkinɔ, pɔ́ kũ òdi kɛ kũ wisa sakaaonɔ kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ mɔ̀gotɛ̃nɔ kũ
mɔ̀sinɔ kũ gbɛ̀ puranɔ pínki, 13 lítɛkɛ gbĩnnadenɔ, dò pɔ́nɔ, turaretitinɔ, lí'ɔnɔ, wɛ̃, nísi, flawa,
pɔ́blewɛnɔ, zùnɔ, sãnɔ, sɔ̃nɔ kũ ń gónɔ, zɔ̀nɔ kũ bisãsiri wɛ̃̀ndinɔo. 14 Oni pinɛ: Pɔ́ mana kũ
ndì a ni dɛnɔ làkamma pínki. N nnamana kũ n gakurio pìtimma pínki, ĩni kara ǹ ń e ziki doro.
15 Lagatari kũ ò kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ wɛ́ra pìi gãinɔ ni zɛ zɛ̃̀ vĩna gũn wãwã kũ ò kpài yãi. Oni
ɔ́ɔ dɔ ò wɛ̃nda kɛ 16 ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
À táaru biza yɛ̃̀ yã
kũ biza gaaruradeo kũ a wɛ́ tɛ̃radeo.
À zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dà yã
kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ.
17 À aruzɛkɛ sĩnda pínki làka gɔrɔ do gɔ̃̀nɔ.
Gó'itɛ dikirinɔ kũ táa'orinɔ kũ gó gbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ ísira musunɔ ni zɛ zɛ̃̀zã ń pínki.
18 Tó ò wɛ́ra pì tɛ́kũna luku è, oni wiki lɛ́ ò pi: Wɛ́ra ke kun yã kũ a zɔ̃kɔ̃ɔ kà wɛ́ra díkĩna ũro.
19 Oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃, oni wɛ̃nda kɛ, oni wiki lɛ́ ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Gbɛ̃ kũ ò gó'itɛ vĩ ísira musunɔ pínki
kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ kũ aruzɛkɛ kũ à pìsiaao,
akũ à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ gɔrɔ do gɔ̃̀nɔ.
20 À pɔnna kɛ a yã musu ludambɛdenɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ kũ a zɛ̃̀rinɔ kũ a annabinɔ, zaakũ
Luda mɛ́ à fĩna bòaárɛ.
21 Akũ malaika gbãnade gbɛ̀ kũ à kà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ ũ sɛ̀ à zù ísira gũn à pì:
Lɛn oni wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu zun lɛ kũ gbãnao,
oni wɛ́ra pì e ziki doro.
22 Oni mɔrɔ ke gɛ̃̀gã
ke kutɛ kesɔ̃ kãkãki'ũ ma n gũn ziki doro.
Oni ɔzĩkɛri ke le n gũn ziki doro.
Oni wísilɔgbɛ kĩni ma n gũn ziki doro.
23 Oni fitila gupura e n gũn ziki doro.
Oni nɔsɛkĩni ma n gũn ziki doro.
N lagatarinɔ bi andunia gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔmɛ yã,
n pɔ dà buri sĩnda pínkia, n ń mìi lìtɛ.
24 Ò annabinɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ aru lè a gũn
kũ gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ andunia gũnnɔ ń pínki.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ

1 Abire gbɛra ma kòto gbãna mà ludambɛ lán pari yã'onaa bà à pì:

Aleluya! Ó Luda mɛ́ à zɩ̃̀i blè!
Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ ado,
2 zaakũ àdi yãkpatɛ kɛ kũńwo
a zɛa kũ yãpuraomɛ.
À yãkpatɛ kɛ̀ kũ karua zɔ̃kɔ̃
kũ à andunia yàka kũ a pãpãkɛnaao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna bòa.
3 Ò pì dɔ:
Aleluya!
A túsukpɛ nigɔ̃ dɔ gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
4 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ kɛ̀ Luda kũ à vutɛna a gbàaanɛ ò pì:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔble

5 Akũ ma kòtoo mà bona gbàa pì kĩnaa à pì:
À ó Luda tɔ́ kpá a zɔ̀blerinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ á a vĩna vĩnɔ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
6 Akũ ma kòtoo mà lán pari yã'onaa bà, lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna gbãna bà à pì:
Aleluya!
Dikiri ó Luda Gbãnasĩndapinkide nà kíblenaaa.
7 Ò pɔnna kɛ, ò yáa dɔ, ò a tɔ́ kpá,
zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgɔrɔ kà, a nɔ sorumii mà.
8 Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn tɛ́ kɛ kpàa à yĩ.
Táaru biza pì bi Luda gbɛ̃nɔ yãmanakɛnanɔmɛ.

9 Malaikaa òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìi nɔsɛpɔbleanɔ ũ. À
òmɛnɛ dɔ: Luda yã yãpuran gwe. 10 Ma wutɛ a arɛ de mà donyĩ kɛnɛ, akũ à òmɛnɛ: Ǹ abire
tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n gbɛ̃ kũ ò yã kũ Yesu de a sèedade ũ kũnanɔ.
Zaakũ yã kũ Yesu de a sèedade ũmɛ annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi suna dina sɔ̃ puraa

11 Akũ ma ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, akũsɔ̃ pura bò, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Náanide Yãpurade. Àdi
yãkpatɛ kɛ kũńwo, àdi zɩ̃̀ ká kũńwo a zɛ́a. 12 A wɛ́ de lán tɛ́vuraa bà, à kífura kúkuna dasi. Tɔ́
ke kɛ̃na a mì'arɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro, akãa baasiro. 13 À uta kũ ò dà aru gũn dana. À
tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ zɩ̃̀karinɔn tɛ́i, ò didi sɔ̃ puranɔa kũ táaru biza pú táitaio dadana.
15 Fɛ̃nɛda lɛ́nna tɛn bo a lɛ́n, de à burinɔ lɛ́o. Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo, ani gɛ̀sɛ pɛ́tɛ geepi
nɛ́nɔa geepi'ifɛ̃ki gũn, àkũmɛ Luda Gbãnasĩndapinkide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ. 16 Ò tɔ́ díkĩna kɛ̃̀ a utaa kũ
a gbádao:

Kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri.

17 Akũ ma malaikaa è à zɛna ifãntɛ̃n. À lɛ́ gbãna zù bã kũ òtɛn vura musumusunɔi pínki à
pì: À mɔ́ à kakara à póble zɔ̃kɔ̃ kũ Luda kɛ̀árɛ ble, 18 de à le à kínanɔ gɛ̀ só kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
gbãnadenɔ kũ sɔ̃nɔ kũ ń dìrinɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɔ, zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 19 Akũ
ma nɔ̀bɔ pãsĩ è kũ andunia kínanɔ kũ ń zɩ̃̀karinɔ, ò kɔ̃ kàkara ò zɩ̃̀ ká kũ gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a pìio kũ
a zɩ̃̀karinɔ. 20 Ò nɔ̀bɔ pãsĩ pìi kṹ lɛɛlɛ kũ annabi ɛ́kɛ kũ à daboyãnɔ kɛ̀ a arɛo. Daboyã pìnɔn à
gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, ò kùtɛ a takanɛnɔ sãtɛo. Ò ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ
gũn bɛ̃nɛ ń pla ń pínki. 21 Gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a gbɛ̃ kparanɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛda kũ à bò a lɛ́ gũnwo, akũ
bãnɔ ń gɛ̀nɔ blè ò kã̀ pínki.

20

Kirisi kíblena andunia gũn wɛ̃̀ wàa sɔɔro

1 Akũ ma malaikaa è bona ludambɛ, à Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo mɔ̀nɛ kũna kũ mɔ̀kakɔ̃ana gbìgiriio.
2 À kwã kũ à de mlɛ̃̀ zĩ ũ, kũ òdi pi Ibilisi ke Setan kṹ, akũ à mɔ̀ɔ kàa ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro.
3 Malaikaa pì a zù Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo pìi gũn, à zɛ́ tàrɛ à mɔ̀da kài à kã̀ de àsun burinɔ sãtɛro
ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pì gɛ́ papao. Abire gbɛra oni a gbarɛ fíti.
4 Akũ ma gbànɔ è kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaanɔ. Ò ń gbá zɛ́ ò yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kũ ò
ń mìi zɔ̃̀ Luda yã kũ Yesu de a sèedade ũ ona yãinɔ è. Odi kútɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke a takanɛro. Odi a
sèeda kɛ ń mì'arɛ ke ń ɔaro. Ò vù gan, ò kí blè kũ Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 5 Gɛ̀nɔ vuna káakupɔn

gwe. Gɛ̀ kparanɔ dí vuro ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi gɛ̀ɛ à pàpao. 6 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ń baka
kú gɛ̀nɔ vuna káakupɔ gũnnɔ ũ, ò kú adona. Ga plade iko vĩḿmaro. Onigɔ̃ de Luda kũ Kirisio
gbàgbarinɔ ũmɛ, onigɔ̃ kí ble kãao ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro.

Setan zuna tɛ́n

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi pàpa, oni Setan bo ò a gbarɛ. 8 Ani gɛ́ buri kũ ò kú andunia kusuru
siikɔ̃anɔ sãtɛ, Gɔgu kũ Magɔguo, ani ń kakara, de ò zɩ̃̀ ká. Ń dasi de lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. 9 Ò
dà anduniala, ò lìka Luda gbɛ̃nɔ bùraai kũ wɛ́ra kũ Luda yeiio, ama tɛ́ bò ludambɛ à kũḿma.
10 Ò Ibilisi kũ à ń sãtɛ sɛ̀ ò zù tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn, gu kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ
annabi ɛ́kɛo zùn. Onigɔ̃ wãwã ma fãnantɛ̃ kũ gwãanio gɔrɔ sĩnda pínki.

Yãkpatɛ kpɛde kɛnaa

11 Akũ ma gbà pura zɔ̃kɔ̃ɔ è kũ gbɛ̃ kũ à vutɛnaaao. Zĩtɛ kũ musuo dibi lɛ̀ a arɛ, gu kunńnɛ
doro. 12 Akũ ma gyãwãndenɔ è, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, ò zɛna gbàa pì arɛ. Ò takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ ò
takada pãnde wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada ũ. Ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ gyãwãndenɔ ń yãkɛnaaa, lákũ a kɛ̃na
takada pìnɔ gũn nà. 13 Ísira gyãwãnde kũ ò kú a gũnnɔ kpà. Ga kũ Gyãwãnwo gyãwãnde kũ
ò kú ń gũnnɔ kpà se. Akũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ baadio a yãkɛnaaa. 14 Ò ga kũ gyãwãnwo zù tɛ́
sɛ̀bɛɛ gũn. Tɛ́ sɛ̀bɛɛ pì bi ga plademɛ. 15 Gbɛ̃ kũ odi ń tó le wɛ̃̀ndi takada gũnlonɔn ò ń zú tɛ́
sɛ̀bɛɛ pìi gũn.

21

Zĩtɛ dufu kũ musu dufuo

1 Akũ ma zĩtɛ dufu kũ musu dufuo è, zaakũ zĩtɛ káakupɔ kũ musu káakupɔo gɛ̃̀tɛ, akũsɔ̃ ísira
kun doro. 2 Akũ ma Luda wɛ́ra Yurusalɛmu dufu è bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. Ò a
kɛ̀kɛ lán nɔgbɛ̃ kũ a zãkɛ sorumii màa bà. 3 Akũ ma kòto gbãna mà bona gbà kĩnaa à pì: Luda
vùtɛ kũ bisãsirinɔ sà, anigɔ̃ kú kũńwo, onigɔ̃ de a gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì nigɔ̃ kú kũńwo a zĩda ń
Luda ũ. 4 Ani ń wɛ́tɛ̃ warawarańnɛ pínki. Ga nigɔ̃ kun doro ke wɛ̃nda ke ɔ́ɔdɔna ke wãwã,
zaakũ yã zĩnɔ gɛ̃̀tɛ.

5 Akũ Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì: Ǹ ma! Matɛn pɔ́ sĩnda pínki kɛ dufu. Akũ à òmɛnɛ: Ǹ
kɛ̃, zaakũ yã dínɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. 6 Akũ à òmɛnɛ: À kɛ̀n gwe. Makũmɛ Alafa kũ
Omɛgao, Naana kũ Lakanaao ũ. Gbɛ̃ kũ ími tɛn dɛ, mani a gba ísɛ̃ wɛ̃̀ndide boki. 7 Gbɛ̃ kũ à
zɩ̃̀i blè mɛ́ anigɔ̃ pɔ́ dínɔ vĩ pínki. Manigɔ̃ de a Luda ũ, anigɔ̃ de ma nɛ́ ũ. 8 Ama vĩnadenɔ kũ
náanisaridenɔ kũ yãvãnikɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ zinakɛrinɔ kũ ɛzɛdenɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ
manafikidenɔ pínki, ń baka nigɔ̃ de tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo ũmɛ. Ga pladen gwe.

Yurusalɛmu dufu

9 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mɛ̀n suppla kũna, kisira kpɛde mɛ̀n suppla kán à pà pìnɔ
doke sù à òmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufu mɔnnɛ. 10 Luda Nini dinama pìi gũn malaikaa
pì ma sɛ à gɛ̀ɛ kũmao kpi lei zɔ̃kɔ̃ɔa. À Luda wɛ́ra Yurusalɛmu mɔ̀mɛnɛ bona musu Luda
kĩnaa, àtɛn kipa. 11 Àtɛn tɛ́ kɛ kũ Luda gakurio, àtɛn pí lán gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde bà, lán diamɔɔ bà.
12 À bĩni lei zɔ̃kɔ̃ vĩ. À gãnu mɛ̀n kuri awɛɛplamɛ, malaika gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔn zɛzɛnan.
Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu pìnɔa. 13 Gãnu mɛ̀n aakɔ̃ kú ifãboki kpa, mɛ̀n
aakɔ̃ kú gugbãnduru kpa, mɛ̀n aakɔ̃ kú gɛ̀nɔmidɔki kpa, mɛ̀n aakɔ̃ kú ifãlɛtɛ kpa. 14 Ò bĩni pì
ɛ̃ pɛ̀tɛ gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛplanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ zɩ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na gbɛ̀ɛ pìnɔa.

15 Malaika kũ àtɛn yã omɛnɛ pɔ́yɔ̃bɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna, de à wɛ́ra pì yɔ̃o kũ a gãnunɔ
kũ a bĩnio. 16 Wɛ́ra pì kusuru siikɔ̃mɛ, a gbȁna kũ a yàasaao lɛɛlɛmɛ. Akũ à wɛ́ra pìi yɔ̃̀ kũ
pɔ́yɔ̃bɔɔ pìio. A gbȁna bi kiloo wàa kuri awɛɛplamɛ. A gbȁna kũ a yàasaao kũ a leio pínki
lɛɛlɛmɛ. 17 À a bĩni yɔ̃̀ dɔ, a lei gȁsãkuru basuppla awɛɛsiikɔ̃. Malaikaa pì a yɔ̃̀ bisãsiri
gȁsãkuru gbȁna lɛ́mmɛ. 18 Ò bĩni pìi kɛ̀ kũ diamɔɔo. Wɛ́ra pì bi wuraamɛ atɛ̃nɛ swáswa lán
dígi bà. 19 Ò gbɛ̀ kũ ò wɛ́ra pì bĩni pɛ̀tɛaa kɛ̀kɛ kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde buri sĩnda pínkio.

Ò gbɛ̀ káakupɔ kɛ̀kɛ kũ diamɔɔo,
a plade kũ safiaao,
a aakɔ̃de kũ agataao,
a siikɔ̃de kũ ɛmɛradiio,
20 a sɔɔrode kũ onisiio,
a suddode kũ kaanɛliaao,
a supplade kũ kisolitiio,
a sɔraakɔ̃de kũ bɛriliio,
a kɛ̃ndode kũ topazaao,

a kuride kũ kisopazaao,
a kuri awɛɛdode kũ yasintiio,
a kuri awɛɛplade kũ amɛtisiio.
21 Gãnu mɛ̀n kuri awɛɛpla pìnɔ bi òso mɛ̀n kuri awɛɛplanɔmɛ. Ò ń pínki kɛ̀ kũ òsooo mɛ̀n dodo.
Wɛ́ra pì zɛ́da bi wuraamɛ atẽnɛ, òdi gu en lán dígi bà.
22 Mádi Luda kpɛ́ e wɛ́ra pìi gũnlo, zaakũ Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide kũ Sãnɛ
Bɔ̀rɔɔoomɛ kpɛ́ pì ũ. 23 Wɛ́ra pì bàka kú kũ ifãntɛ̃ ke mɔvura gupunaaoro. Luda gakuri mɛ́ àdi
wɛ́ra pì pu, akũsɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ de a fitila ũ. 24 Burinɔ ni táa o a gupurai, andunia kínanɔ ni gɛ̃n kũ
ń aruzɛkɛnɔ. 25 A gãnunɔ nigɔ̃ tatana fãnantɛ̃ zikiro, gwãani nigɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Oni gɛ̃n kũ
burinɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń pɔ́ ɔgɔdenɔ. 27 Ama pɔ́ gbãsĩ ke ni gɛ̃nlo ke wé'iyãkɛri ke manafikide,
tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̀ wɛ̃ndi takada gũnnɔ baasiro.

22

1 Akũ malaikaa pì swa'i wɛ̃ndide kũ àtɛn bo Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà kĩnaa mɔ̀mɛnɛ, àtɛn tɛ́
kɛ lán gbɛ̀digi bà. 2 Àtɛn bàa lɛ́ wɛ́ra zɛ́da guragura. Lí wɛ̃ndide kú a bara dire kũ a bara lao,
àdi nɛ́ i wɛ̃ do gɛ̃n kuri awɛɛpla, mɔ kũ mɔo gɛ̃n dodo. Lí pì lánɔ bi burinɔ aafialekiamɛ. 3 Pɔ kũ
Luda lɛ́ kɛ̀nɛ ke nigɔ̃ kun doro. Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà nigɔ̃ kú wɛ́ra pìi gũn, a zɔ̀blerinɔ sɔ̃
oni doi. 4 Oni a e wɛ́dewɛ, akũsɔ̃ a tɔ́ nigɔ̃ kú ń mì'arɛa. 5 Gwã nigɔ̃ kun doro, gbɛ̃ke bàka nigɔ̃
kú kũ fitila ke ifãntɛ̃ gupuraoro, kũ Dikiri Luda ni gu puńnɛ yãi. Onigɔ̃ kí ble ari gɔrɔ sĩnda
pínki. 6 Akũ à òmɛnɛ: Yã birenɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. Dikiri Luda kũ àdi do annabinɔnɛ
arɛ mɛ́ à a malaikaa zɩ̃̀, de a zɔ̀blerinɔ yã kũ ani su tera dɔ̃.

Yesu ni su tera

7 Ǹ gwa, mani su tera. Arubarikaden gbɛ̃ kũ à zia yã takada díkĩna yã kũna ũ.
8 Makũ Yuhana makũmɛ ma yã birenɔ mà, ma è. Kũ ma mà, akũsɔ̃ ma è, ma kutɛ malaika
kũ à yã pìnɔ mɔ̀mɛnɛ gbá sarɛ mà donyĩ kɛnɛ. 9 Akũ à òmɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ.
N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n annabi gbɛ̃dakenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò takada díkĩna yã kũnanɔ. 10 Akũ
à òmɛnɛ: Ǹsun pɔ́ kútɛ zia yã kũ à kú takada díkĩna gũnwaro, zaakũ a gɔrɔ kà kãni. 11 Gbɛ̃
vãni wɛ́ tã àgɔ̃ a vãni kɛ. Gbãsĩde wɛ́ tã àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ mana wɛ́ tã àgɔ̃ a mana kɛ. Gbɛ̃ kũ à
kú adona wɛ́ tã àgɔ̃ kú adona.
12 Ǹ gwa, mani su tera, manigɔ̃ láada kũna, de mà fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa. 13 Alafa
kũ Omɛgaon ma ũ, Arɛde kũ Kpɛdeo, Naana kũ Lakanaao. 14 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò
ń utagyaba pìpinɔ ũ. Onigɔ̃ zɛ́ vĩ ò gɛ̃ wɛ́ra pì gãnunɔ gũn, ò lí wɛ̃ndide nɛ́ ble. 15 Ama
kifirinɔ nigɔ̃ kũ gwero, ɛzɛdenɔ kũ pãpãkɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ gbɛ̃ kũ
ò ye manafiki yãkɛnaainɔ.
16 Makũ Yesu ma a malaikaa zɩ̃̀ àgɔ̃ deárɛ yã pìnɔ sèedade ũ sɔsinɛ. Makũmɛ Dauda buri
kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ, gudɔna susunɛ i nna ũ. 17 Luda Nini kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo dì pi,
ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ à yã pìi mà sɔ̃, à pi, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ ími tɛn dɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kũ à ye í wɛ̃ndidei, à sí
gba ũ.
18 Matɛn pi gbɛ̃ kũ ò annabikɛtakada díkĩna yã mànɔnɛ ń pínki, tó gbɛ̃ yãke kàra a gũn, Luda
ni kisira kũ ń yã kú takada díkĩna gũnnɔ kara adenɛ. 19 Tó gbɛ̃ yãke bò takada díkĩna gũn sɔ̃,
Luda ni ade baka bo a wɛ́ran kũ lí wɛ̃ndide kũ a yã kú takada díkĩna gũnwo.
20 Gbɛ̃ kũ à de yã pìnɔ sèedade ũ pì: Yãpuramɛ, mani su tera.
Aami! Dikiri Yesu, ǹ mɔ́!
21 Dikiri Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. Aami!